Digitized by Google

14
9–e
1

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
39 L
40

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14–9. e. 1.

49
e
1

47
e
15

49.3.1.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΟΡΓΑΝΟΝ

ARISTOTELIS STAGIRITAE PERIPATETICORVM PRINCIPIS ORGANVM,

Hoc eſt, libri omnes ad Logicam pertinentes, Græcè & Latinè.

~~IVL. PACIVS~~ recenſuit, atque ex libris cùm manuſcriptis tum editis emendauit: è Græca in Latinam linguam conuertit: tractatuum, capitum, & particularum diſtinctionibus, argumentiſque, necnon perpetuis notis, & tabulis ſynopticis illuſtrauit.

Additi ſunt Indices tres: vno tractatuum & capitum; altero Græcorum verborum, tertio rerum memorabilium.

Editio Tertia.

Tot locis emendata & aucta, vt noua editio videri poſſit.

Acceſſit eiuſdem [redacted] in vniuerſum Organum Commentarius Analyticus, nunc primum in lucem editus.

Coll. Rom. Soc. Jesu Cat. Inscr.

Aureliæ Allobrogum

Ex Typis Vignonianis.

ANNO M. DC. V.

Cum priuilegiis S. Cæſareæ Maieſtatis & Chriſtianiſſimi Francorum Regis.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRI ET GENEROSO DOMINO, DOMINO CAROLO BARONI à Zerotin, Nameſtij & Roſſicij Domino, &c.

IVL. PACIVS A BERIGA S. D.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Catholicus ... factus

CVM multæ ſint artes ac ſcientiæ, Dei Optimi Maximi beneficio, à mortalibus inuentæ, quibus hanc vitam multis periculis & moleſtiis obnoxiam atque implicitam tuentur & iucundã reddunt: nulla mihi videtur eſſe vel magis hominibus neceſſaria, vel cuius vtilitas ad plures perueniat quã logica facultas. Cum enim omnes pænè infinitæ ſint, vita autem humana anguſtis temporis ſpatiis ſit cõcluſa: (quod enim ſummus medicorum de arte medica pronunciauit, de omnibus ſcientiis atque artibus veriſsimè dici poteſt) neceſſariò fit, vt alii alias colant, nemo autem omnes ſibi comparare queat. quod quidem diuina prouidentia factum eſſe non dubito, quò magis humana ſocietas conſeruetur, dum ſinguli, quod ſibi à Deo tributum eſt, in commune conferũt, viciſsimque id, quo carent & egent, ab aliis accipiunt. Ergo ſinguli ferè ſingulis artibus vel ſcientiis contenti, ceteras etſi non contemnunt, tamen relinquunt, vt in ea quam quiſque delegit, magis proficere poßit,

Digitized by Google

vnam verò atque alteram ei quàm præcipuè colebant, adiunxerunt.

--pauci quos æquus amauit
Iuppiter aut ardens euexit ad æthera virtus.

Sed quia nulla eſt ars, nulla ſcientia, quæ logicis præceptis non vtatur, idcirco hanc ſolam à multis addiſci neceſſe eſt. Hæc Theologis, Iuriſconſultis, Philoſophis, Medicis, quinetiam Oratoribus & Poëtis non ſolùm eſt vtilis, ſed etiam prorſus neceſſaria. Nec perfectè vmquàm intelliget ſcientiarum theoremata, aut oratorum & poëtarum artificium, quicumque eſt Logicæ omnino expers. Itaque iure optimo Ariſtoteles huius artis ignorationem veteribus philoſophis exprobrauit: & proculdubio, ſi nunc viueret, longè plures & longè acrius eo nomine incuſaret. ipſe verò, ne in idem vitium incideret ἀπαιδευσίας καὶ ἀπειρίας, *quod aliis obiiciebat, diligentiſſimè in hanc artem incubuit, primúſque & eam abſoluit, & eius vbique præceptis rectiſſimè vſus eſt. Ac ſanè quicumque huius philoſophi ſcripta diligenter euoluet atque expendet, facere non poterit, quin præceptoris mei Iac. Zabarellæ, viri non minus doctrina quàm nobilitate illuſtris, ſententiam probet. is enim cùm Logicam doceret, antequàm ad philoſophiæ profeſſionem aſſumeretur, dicere ſolebat, Ariſtotelem potiſſimùm ob perfectam Logicæ cognitionem omnes alios philoſophos ſuperaſſe & longo interuallo poſt ſe reliquiſſe. Quamobrem cùm huius philoſophi libri*

libri omnes ſint magnifaciendi, haud poſtremo loco habendi ſunt ii qui rationis vſum luculentiſsimè commonſtrant, ac demonſtrandi, definiendi, diuidendi artem pulcherrimo ordine traditam complectuntur. Neque tamen me latet, tantam eſſe in his libris obſcuritatem, vt alii deterriti ab eorum lectione omnino abſtinuerint, alii fruſtrà laborarint, & ne hilum quidem profecerint, alii denique, ne imperiti haberentur, ea calumniari ac reprehendere auſi ſint quæ intelligere non potuerunt. ſed primi illi ignauiam, ſecundi ſtultitiam, tertii improbitatem ſuam oſtenderunt: de Ariſtotelis auctoritate nihil detraxerunt. nam à pulcherrimis & vtiliſſimis rebus propter earum difficultatem abſtinere, abiectiſsimi animi eſt indicium ad Ariſtotelis autẽ libros illotis manibus, & fideli ac docto præceptore destitutũ accedere, vt quidam ſummus vir dixit, amentia eſt. quæ verò non intelligit, nemo culpare ſolet, niſi planè improbus & ſophiſta. Quibus igitur licet, hi alacriter & optima ſpe ad Ariſtotelis Logicam accedant, neq́ putent ſe oleum & operam perdituros, ſi ſeſquiannum in ea diſcenda conſumpſerint. Qui verò vel tarditate ingenii, vel doctoris inopia, vel alia ratione impediuntur, quò minus in Ariſtotelis Organo verſari vtiliter poſſint, hi ſtudiis ſuis aliter conſulant, ſumpto à Procis illis exemplo, qui cùm Penelope frui non poſſent, ad ancillas animos converterunt. Quanquam ſpero hos quoque, ſi noſtra editione vti voluerint, &

diligentiam adhibuerint, fructum aliquem ex iis libris capere poſſe. nam ex Græco contextu quamplurima menda ſuſtulimus, ſectiones & interpunctiones ferè omnes emẽdauimus, interpretationem quàm maximè potuimus perſpicuam, aliáque adiunximus, quæ & Ariſtotelis methodum declarare, & loca obſcura illuſtrare nobis videntur. In tenui re fortaſſe multis videbimur laboraſſe: cùm poſsimus, eorum potius quàm noſtro iudicio, maiora præſtare. ſed nec tenuis eſt labor, nec modicam (niſi mea me ſpes fallit) vtilitatem ex his noſtris qualibus qualibus laboribus ſtudioſi conſequentur. nolo enim cum poëta dicere,

--At tenuis non gloria:--

quia non gloriæ cauſa, ſed ad publicam tantùm vtilitatem reſpiciens, omnem laborem pertuli. Cuius quidem publicæ vtilitatis, Illuſtris ac Generoſe Baro, cùm te ſtudioſiſsimum eſſe animaduerterim: ſperaui, ſi ſub tuo nomine hoc opus emitterem, non ingratum tibi fore. Tu namque literatos homines & bonarum artium ſtudioſos ſumma beneuolentia complecteris, & omni beneficiorum genere proſequeris: veteris autem ſapientiæ monumenta adeò nocturna ac diurna manu teris, vt nemo mirari debeat, ſi magis, quàm in ætatem tuam cadere poſſe videatur, animum excolueris, pulcherrimarúmque rerum & linguarum cognitione ornaueris. Sed aliter facere minimè poſſes, cùm ex nobiliſsima illa ZEROTINORVM *familia ortus ſis, quæ non ſolum*

ſum virtutibus bellicis, ſed etiã togatis ſemper floruit: nec vllis vnquam impenſis pepercit, vt viros doctos aleret, foueret, adiuuaret. Meritò igitur ad te mitto Ariſtotelis Peripateticorum, ac (niſi nomen inuidioſum eſt) philoſophorum omnium principis volumen primum, quo omnium ſcientiarum atque artium fundamenta continentur. Non eges tu quidem his logicis præceptis: quippe qui ea iam didiciſti, & ad grauiora ſtudia animum appuliſti: domique doctiſſimos præceptores habes, à quibus hæc & multò maiora petere potes. Sed tamen quæ olim didiciſti, non ſine honeſta (vt opinor) voluptate in memoriam hos libros legens poteris reuocare. Vtut ſit, hac ratione tam apud te ipſum, cuius virtutes cum admiratione veneror & colo, quàm apud alios volui teſtatum relinquere ſummum quo flagro deſiderium tibi gratificandi & obſequendi. Etiam atque etiam vale Illuſtris & Generoſe Domine Baro. Deus te quamdiutiſſimè incolumem ſeruet. Ex meo muſeo, Nonis Martiis, cIɔ Iɔ LXXXIV.

Typographus Lectori S. D.

NE IGNORES, amice Lector, quæ in hac nouiſſima Ariſtotelici Organi editione à IVLIO PACIO præſtita ſunt: paucis ea tibi indicare operæ pretium duxi.

I. Contextum Græcum, quem antea cum vno codice manu ſcripto, & cum variis editionibus, ac Græcorum interpretum commentariis contulerat, nunc ad quinque manu exarata exemplaria, quorum ex inſtructiſſima & optimorum librorũ refertiſſima Palatina bibliotheca, beneficio illuſtriſſimi ac Clementiſſimi Principis IOHANNIS CASIMIRI Comitis Palatini ad Rhenum, Ducis Bauariæ, Electoralis Palatinatus Adminiſtratoris, &c. ſibi copia facta fuit, diligenter recognouit, multis locis emendauit, nonnulla etiam ſuppleuit, vt cap. 17. libri Elenchorum ſuppleuit hęc verba, quæ ad orationẽ perficiendam erant neceſſaria: ἐρωτῆσαι τὸν ἐρωτῶντα· καὶ διὰ τοῦτο, ἄλλο μὲν καταζῆσαι αὐτὸν, ἄλλο δ' ἰδιάζοντα τὸν ἐρωτῶντα καὶ ἀπορῆσαι ἐν τῷ ὑμετέρῳ ματι. Reliqua nimis longum eſſet recenſere, ac poteris vel per te collatâ hac cum aliis editionibus, vel aliquando ex notis ipſius PACII perſpicere. Itaque Pacianæ coniecturæ de quibuſdam locis emendandis, in ſpacio prioris editionis adſcriptæ, iam ſunt fermè omnes in contextum receptæ propter librorum ſcriptorum, quibus confirmantur, auctoritatem. Quod verò attinet ad caput trigeſimum primum (ſecundum Iſingrinianam diſtinctionem) libri primi Priorum Analyticorum, vbi editiones illæ habent lacunam & aſteriſcum: PACIO nihil videtur deeſſe, ſed ſententia optimè conſtare; vt vix quicquam poſſit interiici, quin ſententia turbetur & interrumpatur. nec verò vllus ex illis ſex manu exaratis codicibus, nec Louanienſis editio, quæ prodiit anno M. D. XXIII. nec Venetæ vllum defectus ſignum habent.

II. Interpretationem ſuam Latinam recognouit, ac multis locis correxit & à tertio capite Octaui Topici prorſus nouam fecit.

III. Diſtinctionem ſuam in Tractatus & capita in ipſo contextu Latinè tantum inſeruit, vt & Ariſtotelea methodus appareat, & contextus Gręcus purus putus maneat. In particuliſque diſtinguendis, ob eandem cauſam ſuperiores (vt vocant) cifras adhiberi voluit.

IV. Vulgatam capitum diſtinctionem, quæ apud Latinos videtur magis recepta, (mirificè enim variant editiones) ad oram libri iuxta Latinã trãſlationem adſcripſit, cùm vt eius interpretatio faciliùs cum aliorum verſionibus poſſit conferri, tum etiam vt ſingula huius Organi loca, quę interdum à recentioribus ſcriptoribus ſub illa capitum diſtinctione indicantur, inueniri poſſint.

VI. Reperies præterea ad oram libri tam in Poſterioribus Analyticis, quàm in Topicis cifras (quas vocant) arithmeticas, 1, 2, 3, 4, &c. His ſcito in Poſterioribus indicari contextus ſecundum diuiſionẽ Commentatoris, quam multi, præſertim Itali & Hiſpani Philoſophi ſequuntur in locis Ariſtotelicis citandis. In Topicis autẽ ſignificatur, quotus eſt quiſque locus dialecticus ad quodlibet problema pertinẽs,

prout

prout loci ipſi ab ipſo PACIO numerantur & diſtinguuntur.

VII. Inuentionis typum (pag. 250.) ad mentem Ariſtotelis deſcripſit: quia vulgò nec idem eſt in omnibus editionibus, nec vllus extat, qui vel antiquum auctorem habeat, vel commodè ſit deſcriptus. Nam in aliis deſcriptionibus nec elementa ſuo ordine ſunt ſcripta, & problema cum medio termino & propoſitionibus eſt commixtum: Sed hæc omnia ſunt in Paciano typo diſtincta, & Ariſtotelica ſerie delineata.

VIII. In calce tres indices appoſiti ſunt: Primus librorum, tractatuum & capitum: alter Græcorum verborum, quæ notatu digna videntur: tertius rerum memorabilium.

Hæc PACIVS tuus, Optime Lector, hoc tempore præſtitit, mox idem operæ in cætera eiuſdem Philoſophi volumina collaturus, & alia non minùs vtilia adiuncturus, quibus ſtudia tua promoueantur. Nam qui totum philoſophiæ ſtudium aſpernantur, iis non cupit ſatisfacere. Cum optimis autem & præſtantibus viris, qui, vt hæc non contemnunt, ita maiora à Iureconſulto præſtari poſſe ac debere cenſent, hac de re diſputare recuſat: tantùm ait hoc ſibi eſſe otium, non negotium ſibíque non minùs permittendum philoſophari, quàm aliis ludere, aut deambulare. Tu, Lector, vale, & PACII laboribus fruere. Vtilitatem autem Logicæ artis, & quanti eam Patres fecerint, ex Auguſtino & Hieronymo cognoſce.

Auguſtinus de doctrina Chriſtiana lib. 2. cap. 31.

Diſputationis diſciplina ad omnia genera quæſtionum, quæ in literis ſacris ſunt, penetranda & diſſoluenda, plurimùm valet. *& cap. 37.*

Scientia concluſionum & definitionum & diſtributionum plurimùm lectorem ſcripturarum adiuuat.

Idem alibi de cognitione veræ vitæ.

Dialectica, *inquit*, diſſerendi potens, potenter dubia quæq; definiens cunctas ſcripturas euibrans atque euiſcerans, exactam humanam ſapientiam annihilans. *Idem lib. de ord.*

Quando ergo ratio ad alia fabricanda tranſiret, niſi ſua ipſius machinamenta diſtingueret, notaret, digereret, proderétq; ipſam diſciplinam diſciplinarum, quam Dialecticam vocant? hæc docet docere: hæc docet diſcere. *Idem contra Academicos lib. 3. cap. 13.*

Logicam, ſcientiam veritatis appellat, & ad omnem ſapientem pertinere affirmat. *Hieronymus in Ezechielem.*

Verè quicquid in ſeculo peruerſorum dogmatum eſt, quicquid ad terrenam ſcientiam pertinet & putatur eſſe robuſtum, hoc dialecticâ arte ſubuertitur, & inſtar incendii in cineres fauillásque diſſoluitur, vt probetur eſſe nihili, quod putabatur eſſe fortiſſimum.

ΕΙΣ ΟΡΓΑΝΟΝ
ἈΡΙΣΤΟΤΈΛΟΥΣ.

Ἡ δὴ ἡ βίβλος Ἀριστοτέλους λογικῆς παιδείης,
Ὄργανον τὴν κάλεσαν σοφίης εἰδήμονες ἄνδρες.
Ἀλλά μιν αἰθομένῳ πυρὶ λαμπετόωντι ἐΐσκω·
Φῶς γὰρ ἀληθείης παρέχει, ψεῦδος τιμωρᾷ δέ.

~~IVLIVS PACIVS~~ ita interpretabatur:

Scripſit Ariſtoteles Logica hoc ſuper arte volumen,
Organon appellat ſophiæ quod quiſque peritus:
Aſt ego fulgenti aſsimilo ardentíque vapori,
Lamina quòd veri præbet, falsúmque perurit.

IN

IN ARISTOTELEM ~~IVLII PACII~~
PHILOSOPHI ET I.C. CLARISSIMI.

Magnus Aristoteles magnum hæc monumenta per orbem
  Ingenij ſparſit non peritura ſui:
Hinc vt inexhauſto fontis de gurgite manat,
  Mens hominis ſolidæ quicquid habet Sophiæ.
His ſed inepta manus ſcribarum, & longa vetuſtas
  Errores varios intulit, ac tenebras.
Adde, quòd & per ſe non cuiuis peruia paſſim
  Obſcuros habeant difficiléſque locos.
Suſtulit errores penitùs, tenebráſque remouit
  Pacivs, obſcuros explicuítque locos.
Inde noua Auctori diuino reddita lux eſt,
  Illuſtríque ſimul Pacivs ore nitet,
Pacivs ingenióque potens, & fulmine linguæ,
  Raráque Muſarum gloria, Iuris honos.
Quem Nicer, & Nicri colles mirantur, honorant;
  Heroáſque inter Semideóſque locant.
Viue diu, Paci cultiſſime, viue, valéque,
  Vt Sophiæ & Nicro commoda plura feras.

Iohan. Postivs, Aulæ
Palat. Elect. Medicus f.

In Organon Ariſtotelis.

A

IVL. PACIO PHILOSOPHO ET IVRISCONSVLTO CLARISSIMO, DENVO editum & emendatum.

Quicumque ille fuit, qui primus, candide Lector,
De Logica, magni dogmata Ariſtotelis,
Organon inſcripſit; ſi quis me iudice certet,
Is penitus mentem vidit Ariſtotelis.
Scilicet apta ſuis ſunt multa vocabula rebus,
Naturámque rei nomina ſæpe notant.
Namque ſuam veluti faber infeliciter artem
Exercet, cœptum nec bene limat opus,
Organa non habeat ſi conuenientia, ſummam
Quîs operi poſſit impoſuiſſe manum:
Sic etiam ingenuas docet infeliciter artes
Nec verum à falſo ſepoſuiſſe poteſt,
Organon hoc, apto Sophiæ cognomine dictum,
Diuini quiſquis ſpernit Ariſtotelis.
Vſibus ergo mihi quondam bene, quottidianis,
Crebriſque & doctis cognite colloquiis,
Pallatinus vbi Rheni, Leo temperat vndas,
Vitiferóſque Nicer lambit & ambit agros,
Non equidem tam debueras hoſtiliter vnquam,
Petre, Stagiritæ rodere, Rame, ſenis
Organon hoc, quo non alius præſtantior vllus
Exſtat & in Logica doctior arte liber,
Fœcunda veterum reliquus de gente Sophorum,
Qui Logicam ſcriptis explicuere ſuis,
Illius & verum docuere fideliter vſum,
Quo vera à falſis ſint dirimenda modo,
Tradenda quauis rectè & prudenter in arte,
Ingenuos omnes quam didiciſſe iuuat,
Firma refellendis quæ ſuggerit arma ſophiſtis,
Qua nequit hæc hominum vita carere diu.
Ergo tua liceat verum mihi dicere pace,
Rame vir ingenio magne, nec arte minor,
Eloquióque potens, quo te perſæpe tonantem
Audiit attenta vitifer aure Nicrus;
Et penitus ſenſus animi reſerare latentes;
Sic tamen, vt ſemper ſim meliora ſequi
Monſtrantem placidè & certa ratione, paratus:
(Sit procul à doctis faſtus & ira viris.)
Non inter ſolidè, ſtat doctos ille, nec vnquam
Magnus erit, nimiùm cui tua, Rame, placent

Omnia

Omnia ſcripta, quibus nimis es mordaciter auſus
Docta Stagiritæ carpere ſcripta ſenis,
Organon imprimis, Sophię quod nomine dignum,
In Logica ſummum poſſidet arce locum,
Iuréque fert palmam. nec enim vel priſca tulerunt
Sæcula, vel melius poſtera ſæcla ferent.
Exigua hæc laus eſt, ſatis haud perſpecta, licenter
Cuncta Stagiritæ rodere dicta ſenis.
Rectiùs ille facit, tuą qui nimis aſpera ſcripta
Cum magni cautè iungit Ariſtotelis,
Iudicio exacto, & quos mentis acumine miro,
Ante bis abſoluit ſæcula dena, libris,
Nempe inter ſe compoſita vt contraria, verum
Monſtrent & lumen clarius inde ferant.
Nec verò, vt primus, nec ſic ego ſentio ſolus,
Nec noſtri, hic error, ſolius error erit.
Eſt mea (certa loquor) ſententia, maxime Lipſi,
Iudicio prorſus congrua, Iuſte, tuo.
Senſit idem Euclides, Fabius, magnúſque Galenus,
Romaníque parens Tullius eloquij.
Senſit idem Latio Thomas oriundus Aquino,
Magnus idem Albertus nomine, réque, probat,
Senſit idem Picus Mirandula, idémque probarunt
Aſſenſu ſemper Aldus vterque ſuo.
Senſit magnus idem Stapulenſis, idémq; probauit
Parriſiæ ſemper tota corona ſcholæ,
Vicóque mercatus, Montaureus, & Goueanus,
Fernelius, Vatablus, Scaligeríque duo,
Turnebus, Petrus Victorius, & Zarabella,
Orgáni & interpres fidus Ariſtotelis
Gruchius, ambo etiam Stephani, gnatúſq; patérq;,
Conſona qui Stephani nomina rebus habent.
Senſit Eraſtus idem, ſenſitq; Xylander, & omnis
Teutonis, & tellus Itala ſenſit idem.
Senſit idem, parua Sleidæ prognatus in vrbe
Sturmius, & Sueuo Schegkius ortus agro.
Et Camerariadûm decus immortale Iochimus,
Cui patrium præbet Francica terra ſolum:
Tum, qui me primas docuiſti ſedulus artes,
Et puerum linguas, Nouiomage, duas,
Tollit vbi celſas cælo Dauentria turreis
Et Rhenus magnum tendit in Oceanum;
Mille alij, hîc quorum ſi ponere nomina tentem,
Ne mora ſit, vereor, longa futura nimis.
At quo iudicio, quo mentis acumine, quanta
Doctrina, ingenio, qua pietate viri!
Omnes præſtantes virtutibus, artibus omnes,

Omnes flos patriæ deliciúmque ſuæ.
Horum ego iudiciis mâlo ſtare, aurea magni
Dogmata quàm paſſim vellere Ariſtotelis.
Vellem ergo, hîc quidquam ſi nunc mea vota valerent,
Infectum, factum poſſe tuum fieri.
Téque, Stagiritam non tam laceraſſe malignè;
At mihi, Rame, tamen cetera magnus eris,
Vnum ante atque annos mihi coniunctiſſime denos,
Doctrinam propter eloquiúmque tuum.
Vera boni laus eſt doctoris, cuncta benignè
Cuiuſque obſcurè dicta, vel ambiguè
Scriptoris, verum cuius perquirere ſenſum,
Diſcipulíſque ſtudet propoſuiſſe ſuis,
Non damnare, ſed in meliorem flectere ſemper
Partem, nec rabidæ rodere more canis,
Res quantum præſens, & cauta modeſtia, quantum
Contextus fieri hoc condicio patitur.
Ergo magna tibi debetur gratia, IVLI,
Almæ qui nomen nobile pacis habes,
Quòd gratus tali & prudens moderamine tractas
Organon hoc Sophiæ nobile Ariſtotelis,
Illius vt meliùs, veri ſtudioſa iuuentus
Germanum ſenſum verbáque percipiat,
Nec, qui mos multis, quàm nouerit, oderit antè
Docta Stagiritæ & ſcripta diſerta ſenis.
Rectiùs hoc quanto & meliùs, quàm dente maligno
Rodere, vel magnum ſpernere Ariſtotelem
Non intellectum, non lectum, haud denique viſum
Sæpe! quis hoc ſana mente probare queat?
Hoc elegis vnum breuibus te, candide Lector,
His moneo, nigro ſed ſine felle, meis.
Tu fruere hoc lætus preſtanti munere PACI,
Et placita monitus accipe mente meos.

LAMBERTVS ὁ Πιθοποιὸς facieb. exeunte menſe Iulio, anno 1590. ad amœniſſimam Heydelbergenſium Lycocrenen, quam Poëta optimus Horatius, quaſi ſępe coràm, multúmque & diu eam eſſet contemplatus, pulcherrima lectúq; iucundiſſima Oda 13. lib. 3. deſcribere ſub Blanduſiæ nomine, viuíſque coloribus depingere, mihi videtur.

De Dia-

De Dialectico & Dialectica.

Plato in Cratylo.

Τὸν ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι ἐπιστάμενον, ἄλλο τι σὺ καλεῖς ἢ διαλεκτικόν; Οὐκ· ἀλλὰ τοῦτο.

Eum qui interrogare & reſpondere ſcit, alium quempiam vocas, quàm dialecticum? Minimè: ſed hunc ipſum.

Cic. 5. Tuſcul.

Per omnes partes ſapientiæ manat & funditur, quæ rem definit, genera diſpertit, ſequentia adiungit, perfecta concludit, vera & falſa diiudicat differendi ratio & ſcientia. Ex qua cùm ſumma vtilitas exiſtit ad res ponderandas, tum maximè ingenua delectatio, & digna ſapiẽte.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRORVM QVI IN HOC ORGANO CONTINENTVR.

ISAGOGE PORPHYRII *(pag.3.)* non eſt pars Logicæ, ſed introductio ad Logicam: quia Porphyrius non auctoris, ſed interpretis munere fungitur, explicans quinque vocabula, quibus Ariſtoteles in libris logicis frequenter vtitur, præſertim in Categoriis.

Logica verſatur circa ſyllogiſmum. itaque in hoc organo explicantur,

- I. Syllogiſmi partes,
  - Quæ ſignificant primas notiones. — CATEGORIÆ. *Pag.35.*
  - Quæ ſunt ſecundæ notiones. — DE INTERPRITATIONE. *Pag.85.*
- II. Syllogiſmus
  - Generaliter. — PRIORA ANALYTICA. *Pag.123.*
  - Specialiter, id eſt,
    - Demonſtratiuus. — POSTERIORA ANALYTICA. *Pap.411.*
    - Dialecticus. — TOPICA. *Pag.491.*
    - Sophiſticus. — DE SOPHISTICIS ELENCHIS. *Pag.681.*

Singulorum librorum ſpecialem methodum vide ſuis locis.

ΠΟΡΦΥ-

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII
ISAGOGE,

~~IVLIO PACIO~~

interprete.

A. j.

SYNOPSIS SEV METHODVS ISAGOGES PORPHYRII.

HVIVS libelli tres ſuntpartes,

- Præfatio. *Cap.* 1.
- TRACTATVS I.
  - Expoſitio quinque vocum, id eſt,
    - Generis & ſpeciei. *Cap.* 2.
    - Differentiæ. *Cap.* 3.
    - Proprij. *Cap.* 4.
    - Accidentis. *Cap.* 5.
- TRACTATVS II.
  - Collatio quinque vocum,
    - Omnium inter ſe. *Cap.* 6.
    - Generis cum
      - Differētia. *Cap.* 7.
      - Specie. *Cap.* 8.
      - Proprio. *Cap.* 9.
      - Accidēte. *Cap.* 10.
    - Numerus collationum. *Cap.* 11.
    - Differentiæ cū
      - Specie. *Cap.* 12.
      - Proprio. *Cap.* 13.
      - Accidēte. *Cap.* 14.
    - Speciei cum
      - Proprio. *Cap.* 15.
      - Accidēte. *Cap.* 16.
    - Proprij, & accidentis. *Cap.* 17.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

PORPHYRII ISAGOGE.

Præfatio. Cap. I.

1 Subiectum, vtilitas, 2 & methodus huius libri. 3 Queſtiones omittendæ, 4 Reductio huius libri ad logicen.

ΟΝΤΟΣ ἀναγκαίου, Χρυσαόριε, καὶ εἰς τὴν τῶν παρὰ Ἀριστοτέλει κατηγοριῶν διδασκαλίαν, τοῦ γνῶναι τί γένος, καὶ τί διαφορά, τί τε εἶδος, καὶ τί ἴδιον, καὶ τί συμβεβηκός, εἴς τε τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, καὶ ὅλως εἰς τὰ περὶ διαιρέσεως καὶ ἀποδείξεως χρησίμης οὔσης τῆς τούτων θεωρίας· 2 Σύντομόν σοι παράδοσιν ποιούμενος, πειράσομαι διὰ βραχέων, ὥσπερ ἐν εἰσαγωγῆς τρόπῳ, τὰ παρὰ τοῖς πρεσβυτέροις ἐπελθεῖν, τῶν μὲν βαθυτέρων ἀπεχόμενος ζητημάτων, τῶν δὲ ἁπλουστέρων συμμέτρως στοχαζόμενος.

3 Αὐτίκα περὶ γενῶν τε καὶ εἰδῶν, τὸ μέν, εἴτε ὑφέστηκεν, εἴτε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται· εἴτε καὶ ὑφεστηκότα σώματά ἐστιν, ἢ ἀσώματα· καὶ πότερον χωριστά, ἢ ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ περὶ ταῦτα ὑφεστῶτα, παραιτήσομαι λέγειν· βαθυτάτης οὔσης τῆς τοιαύτης πραγματείας, καὶ ἄλλης μείζονος δεομένης ἐξετάσεως. 4 Τὸ δ' ὅπως περὶ αὐτῶν τε καὶ τῶν προκειμένων λογικώτερον οἱ παλαιοὶ διε-

CVM ſit neceſſe, Chryſaori, & ad Categoriarum Ariſtotelicarũ [a] doctrinã, noſſe quid ſit genus, quid differentia, quid ſpecies, quid proprium, quid accidens, & ad definitiones [b] afferendas, & omnino ad ea quæ ad diuiſionem [c] & demonſtrationem [d] *ſpectant*: cúmque vtilis ſit horum [e] cognitio:

2 Breuem tibi tractationem faciens, tentabo paucis, vt inſtitutionis ratio poſtulat, ea, quæ apud priſcos *philoſophos extant*, percurrere, ab abſtruſioribus quidem quæſtionibus abſtinens, ſimpliciores verò modicè coniectans [f].

3 Ne longè abeam, de generibus & ſpeciebus, conſiſtántne *in rerum natura*, an in ſolis nudis [g] animi notionib. poſita ſint: &, ſi conſiſtunt *in rerum natura*, num corpora ſint, an incorporalia: & vtrùm ſeparata [h] *ſint*, an in *rebus* ſenſilibus & circa has conſiſtant, recuſabo dicere: cùm abſtruſiſſima ſit huiuſmodi tractatio, & alius [i] maioris indigeat exquiſitionis. 4 Quemadmodum autem de his [k] ac de *reliquis* [l] propoſitis [m] magis ad logicen accommodatè [n] veteres diſ-

Cap. II

a Quia ſæpe Ariſtoteles mentionem facit horum quinque vocum in libro Categoriarum.

b Quia vera definitio cõſtat ex genere & differẽtiis. interdũ loco differẽtiarum vtimur propriis. accidentia verò cognoſci debent, vt vitentur.

c Quia genus diuiditur in ſpecies per differentias. Interdum etiam diuiditur propriis & accidentibus.

d Quia demonſtratur proprium de ſpecie per differentiã vel definitionem.

e Id eſt, categoriarum, definitionum, diuiſionũ, demonſtrationũ. Alii referunt ad quinque voces, genus, differentiam, &c.

f Quoniam hic liber non eſt logicæ pars, ſed introductio ad logicam, & lexicon quoddam logicũ.

g Solæ & nudæ animi notiones ſunt, quibus nihil in rerum natura reſpondet, vt notio Chimeræ.

h A rebus ſenſilibus, vt Plato exiſtimauit, qui conſtituit ideas ſeparatas ab iis quæ ſub ſenſum cadunt.

i Pertinet enim ad primam philoſophiam.

k Genere & ſpecie.

l Differẽtia, proprio, accidente.

m In prima particula.

n Quidam interpretantur, probabiliús.

ſeruerunt,& horum maximè Peripatetici; nunc tibi tentabo monſtrare.

λαβον, καὶ τούτων μάλιστα οἱ ἐκ τοῦ περιπάτου, νῦν σοι πειράσομαι δεικνύναι.

EXPOSITIO QVINQVE VOCVM, TRACTATVS PRIOR.

De genere & ſpecie. Cap. II.

1 ¶ De homonymia generis, & ſpeciei. 2 ¶ De genere. Significatio prima. 3 Significatio altera. 4 Expoſitarum ſignificationum collatio ab vſu, 5 & origine. 6 Significatio tertia. 7 In hac tertia ſignificatione genus accipi à philoſophis. 8 Definitio, & exẽplum. 9 Protheoria ſequentis expoſitionis. 10 Expoſitio definitionis prior, qua oſtenditur nihil in definitione deſiderari, quia per eam genus ſeiungitur ab aliis categorematis, id eſt, indiuiduo, 11 ſpecie, 12 proprio, 13 differentia, & accidente. 14 Expoſitio poſterior: qua, vt appareat nihil in definitione ſuperuacuum eſſe, declaratur vſus ſingularum particularum definitionis: hoc eſt, Dici de pluribus, 15 Differentibus ſpecie, 16 In quæſtione quid eſt. 17 Concluſio. 18 ¶ De ſpecie. Significatio prima. 19 Significatio ſecunda. 20 Obiectionis ſolutio. 21 Definitiones. 22 Diſcrimen dictarũ definitionũ mox explicandũ. 23 ¶ De generum & ſpecierum diuiſione. Singularum categoriarum partes ſeu membra. 24 Exempla in categoria ſubſtantiæ. 25 Habitus ſubalternorum, 26 generaliſſimi, 27 & ſpecialiſſimi. 28 Definitiones generaliſſimi, 29 ſpecialiſſimi, 30 & ſubalternorum. 31 Expoſitio à ſimili. 32 Numerus generaliſſimorum, 33 ſpecialiſſimorum, 34 & indiuiduorum. 35 De ſcientia. 36 De adſcenſu & deſcenſu in categoriis. 37 De ratione attribuendi & ſubiiciendi. 38 De indiuiduis. 39 De ratione totius continentis & partis contentæ. 40 ¶ Epilogus.

CAP. II.
a Simul explicat genus & ſpeciẽ, quia ſunt relata: vtráque priùs diſtinguit quàm definiat, quia ſunt vocabula homonyma. Porrò diſtinctio generis petita eſt ex li. 4. primæ philoſophiæ, c. 28.
b Vno modo dici, vnam rem ſignificare.
c Hercule.
d Id eſt, Heraclidarum genus.

VIDETVR [a] autem neque genus neque ſpecies ſimpliciter dici [b]. 2. Genus enim dicitur collectio aliquorum, qui ad vnum quiddam & inter ſe quodam modo affecti ſunt. Qua ſignificatione dicitur Heraclidarum genus ex habitudine quæ *eſt* ab vno (nimirum *ab* Hercule) & multitudinis eorum qui neceſſitudine *ab* illo [c] *ducta* ſunt aliquo modo inter ſe coniuncti: vt ab aliis generibus diſtinguatur, *ita* [d] appellatum. 3 Rurſus & aliter genus dicitur principium, vnde quiſque ortum ducit: ſiue *conſideretur ortus* ab eo qui genuit, ſiue à loco in quo genitus eſt. ſic enim dicimus Oreſtem à Tãtalo genus ducere, Hyllum ab Hercule: & rurſus Pindarum eſſe genere Thebanum: Platonem,

ΕΟΙΚΕ δὲ μήτε τὸ γένος μήτε τὸ εἶδος ἁπλῶς λέγεσθαι. 2 Γένος γὰρ λέγεται καὶ ἡ τινῶν ἐχόντων πως πρὸς ἕν τι καὶ πρὸς ἀλλήλους ἄθροισις. καθ' ὃ σημαινόμενον, τὸ Ἡρακλειδῶν λέγεται γένος ἐκ τῆς ἀφ' ἑνὸς σχέσεως (λέγω δὴ τοῦ Ἡρακλέους) καὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐχόντων πως πρὸς ἀλλήλους τὴν ἀπ' ἐκείνου οἰκειότητα, κατὰ ἀποτομὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἄλλων γενῶν κεκλημένον. 3 Λέγεται δὲ καὶ ἄλλως πάλιν γένος, ἡ ἑκάστου τῆς γενέσεως ἀρχή, εἴτε ἀπὸ τοῦ τεκόντος, εἴτε ἀπὸ τοῦ τόπου ἐν ᾧ τις γέγονεν. οὕτω γὰρ Ὀρέστην μὲν ἀπὸ Ταντάλου φαμὲν ἔχειν τὸ γένος, Ὕλλον δὲ ἀφ' Ἡρακλέους· καὶ πάλιν, Πίνδαρον μὲν Θηβαῖον εἶναι τὸ γένος· Πλάτωνα δὲ, Ἀθηναῖον.

Ἀθηναῖον· καὶ γὰρ ἡ πατρὶς, ἀρχή τίς ἐστι τῆς ἑκάστου γενέσεως, ὥσπερ καὶ ὁ πατήρ. 4 Τοῦτο δὲ ἔοικε πρόχειρον εἶναι τὸ σημαινόμενον. Ἡρακλεῖδαι γὰρ λέγονται, οἱ ἀπὸ γένους καταγόμενοι Ἡρακλέους· καὶ Κεκροπίδαι, οἱ ἀπὸ Κέκροπος· καὶ οἱ τούτων ἀγχιστεῖς. 5 Καὶ πρότερόν γε ὠνομάσθη γένος, ἡ ἑκάστου τῆς γενέσεως ἀρχή· μετὰ δὲ ταῦτα καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς, οἷον τῆς Ἡρακλέους· ὃ ἀφορίζοντες, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζοντες, ἔφαμεν τὸ ὅλον ἄθροισμα, Ἡρακλειδῶν γένος. 6 Ἄλλως δὲ πάλιν γένος λέγεται, ᾧ ὑποτάσσεται τὸ εἶδος, καθ' ὁμοιότητα ἴσως τούτων εἰρημένον. καὶ γὰρ ἀρχή τίς ἐστι τὸ τοιοῦτον γένος τῶν ὑφ' αὐτὸ, καὶ δοκεῖ καὶ τὸ πλῆθος περιέχειν πᾶν τὸ ὑφ' αὐτό. 7 Τριχῶς οὖν τοῦ γένους λεγομένου, περὶ τοῦ τρίτου παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος. 8 Ὃ καὶ ὑπογράφοντες ἀποδεδώκασι, γένος εἶναι λέγοντες τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον· οἷον τὸ ζῶον. 9 Τῶν γὰρ κατηγορουμένων, τὰ μὲν, καθ' ἑνὸς λέγεται μόνου, ὡς τὰ ἄτομα, οἷον Σωκράτης, καὶ τὸ ὅδε, καὶ τὸ τοῦτο· τὰ δὲ, κατὰ πλειόνων, ὡς τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη, καὶ αἱ διαφοραὶ, καὶ τὰ ἴδια, καὶ τὰ συμβεβηκότα κοινῶς ἀλλὰ μὴ ἰδίως τινί. ἔστι δὲ γένος μὲν, οἷον τὸ ζῶον· εἶδος δὲ, οἷον ὁ ἄνθρωπος· διαφορὰ δὲ, οἷον τὸ λογικόν· ἴδιον δὲ, οἷον τὸ γελαστικόν· συμβεβηκὸς δὲ, οἷον τὸ λευκὸν, τὸ μέλαν, τὸ καθέζεσθαι.

10 Τῶν μὲν οὖν καθ' ἑνὸς μόνου κατηγορουμένων διαφέρει τὰ γένη, τῷ ταῦτα κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι. 11 Τῶν δ' αὖ κατὰ

Atheniéſem. quoniam patria eſt principium [a] quoddam ex quo ſinguli ortum ducũt, ſicut etiam pater. 4 Hæc [b] autem ſignificatio videtur eſſe in promptu. Heraclidæ namque dicũtur, qui genus ducunt ab Hercule: & Cecropidæ, qui à Cecrope: & horum [c] affines. [d] 5 Ac primùm genus vocatum eſt principium illud, vnde ortum quiſque ducit. poſtea verò & multitudo eorum, qui ab vno principio, vtputà *ab* Hercule, *orti ſunt*: quod *genus* definientes & ab aliis ſegregãtes, nominauimus vniuerſam multitudinem, Heraclidarũ genus. 6 Alio quoque modo iterum dicitur genus, cui ſubiicitur ſpecies, horum fortaſſe exemplò *ita* appellatum. Etenim huiuſmodi genus eſt principiũ quoddam eorum quæ ſub ſe *ſunt*, & videtur etiã vniuerſam multitudinem continere quæ ſub ſe *eſt*. 7 Cùm igitur tribus modis genus dicatur, de tertio apud philoſophos ſermo *eſt*.

8 Quod etiam deſcriptione explicarũt, dicẽtes [e] genus eſſe quod pluribus & differentibus ſpecie attribuitur in *quæſtione* quid eſt: velut animal. 9 Nam eorum quæ attribuuntur, alia dicũtur [f] de vno tantùm, vt indiuidua, cuiuſmodi *eſt* Socrates, & Hic, & Hoc: alia de pluribus, vt genera, & ſpecies, & differentiæ, & propria, & accidentia communiter non propriè alicui. Eſt autem genus, vt animal: ſpecies, vt homo: differentia, vt rationale: proprium, vt aptum ad ridendum: accidens, vt album, nigrum, ſedere. 10 Ab iis igitur, quæ vni tantúmodò attribuũtur, genera differũt, quia ipſa pluribus attribuuntur. 11 Ab iis verò, quæ

a Idcirco diuerſi ſũt hominum mores, diuerſæ rerum ſingularum naturæ pro diuerſitate locorum in quibus oriuntur.

b Id eſt, ſecũda: etſi doctiſſimi quidam viri primã ſignificationem intelligunt.

c Heraclidarũ, vel Cecropidarum.

d Ἀγχιστεία, i. affinitas, ita definitur à Theophilo in §. affinitatis. Inſtitut. de nuptiis, Οἰκειότης προσώπων ἐκ γάμων ἡμῖν συνημμένων, συγγενείας ἐκτός. i. neceſſitudo ſeu propinquitas perſonarum, quæ nobis ex nuptiis abſque cognatione coniunctæ ſunt. Non probo eorũ interpretationem, qui hoc loco accipiunt affinitatem pro cognatione.

e Vide lib. 1. Topic. cap. 5. particu 6.

f Κατὰ συμβεβηκὸς, 1. Prior. cap. 27. part. 2. & 3. nam propriè loquendo, indiuiduum de nullo dicitur. Categor. cap. 2. partic. 2. & cap. 5. part. 1.

pluribus *attribuuntur*, *ita differũt*: A ſpeciebus quidem: quoniam etſi ſpecies multis attribuuntur, non tamẽ ſpecie, ſed numero differentibus *attribuuntur*. homo enim, cùm ſit ſpecies, Socrati & Platoni attribuitur, qui non ſpecie inter ſe differunt, ſed numero: animal autem, cùm ſit genus, homini & boui & equo attribuitur, qui ſpecie quoque inter ſe differunt, non ſolùm numero.

12 A proprio autem differt genus: quoniam proprium vni tantùm ſpeciei, cuius eſt proprium, & indiuiduis ſub ea ſpecie *contentis* attribuitur: vt aptum ad ridendum, *attribuitur* ſoli homini & particularibus hominibus: genus verò non vni ſpeciei attribuitur, ſed pluribus & differentibus ſpecie. 13 Verùm à differentia & communiter accidẽtibus differt genus: quia etſi pluribus & differentibus ſpecie attribuuntur differentiæ & communiter accidentia, non tamen attribuũtur in *quæſtione* quid eſt, ſed in *quæſtione* quale quid eſt. Interrogantibus enim aliquibus quid ſit illud cui hæc attribuuntur, genus reſpondemus: differẽtias verò, & accidentia non reſpõdemus: quia non in *quæſtione* quid eſt, attribuuntur ſubiecto, ſed potiùs in *quæſtione* quale quid eſt. cùm enim *quis* interrogat quale quid eſt homo, dicimus rationale: & cùm *interrogat* quale quid [a] eſt coruus, dicimus nigrũ. ac rationale quidem eſt differentia: nigrum verò, accidens. ſed cùm, quid homo ſit, interrogamur; animal reſpõdemus: animal autem eſt hominis genus.

14 Quapropter genus, eo quòd

a Hinc apparet vanum eſſe interpretem diſtinctionẽ inter quæſtionẽ quale eſt & quæſtionẽ quale quid eſt: quaſi differentia attribuatur in hac quæſtione, accidens in illa.

πλειόνων, τῶν μὲν εἰδῶν, ὅτι τὰ μὲν εἴδη, εἰ καὶ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖται, ἀλλ᾽ οὐ διαφερόντων τῷ εἴδει, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ μόνον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος, εἶδος ὤν, κατὰ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος κατηγορεῖται, οἳ οὐ τῷ εἴδει διαφέρουσιν ἀλλήλων, ἀλλὰ τῷ ἀριθμῷ· τὸ δὲ ζῶον, γένος ὄν, ἀνθρώπου καὶ βοὸς καὶ ἵππου κατηγορεῖται, οἳ διαφέρουσι καὶ τῷ εἴδει ἀλλήλων, ἀλλ᾽ οὐχὶ τῷ ἀριθμῷ μόνον.

12 Τοῦ δὴ αὖ ἰδίου διαφέρει τὸ γένος, ὅτι τὸ μὲν ἴδιον καθ᾽ ἑνὸς μόνου εἴδους, οὗ ἐστιν ἴδιον, κατηγορεῖται, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων· ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπου μόνου, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων· τὸ δὲ γένος οὐχ ἑνὸς εἴδους κατηγορεῖται, ἀλλὰ πλειόνων τε καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει. 13 Τῆς δὴ αὖ διαφορᾶς καὶ τῶν κοινῶς συμβεβηκότων διαφέρει τὸ γένος, ὅτι εἰ καὶ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει κατηγοροῦνται αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ κοινῶς συμβεβηκότα, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγοροῦνται, ἀλλ᾽ ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστιν. ἐρωτησάντων γὰρ τινῶν τί ἐστιν ἐκεῖνο, καθ᾽ οὗ κατηγορεῖται ταῦτα, τὸ γένος ἀποκρινόμεθα· τὰς δὲ διαφορὰς καὶ τὰ συμβεβηκότα οὐκ ἀποκρινόμεθα· οὐ γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστιν· ἐν γὰρ τῷ ἐρωτᾶν, ὁποῖόν τι ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, φαμὲν ὅτι λογικόν· καὶ ἐν τῷ, ὁποῖόν τι ἐστιν ὁ κόραξ, φαμὲν ὅτι μέλαν. ἔστι δὲ τὸ μὲν λογικὸν, διαφορά· τὸ δὲ μέλαν, συμβεβηκός. ὅταν δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἐρωτηθῶμεν, ζῶον ἀποκρινόμεθα· τοῦ δὲ ἀνθρώπου γένος, τὸ ζῶον.

14 Ὥστε τὸ μὲν κατὰ πλειόνων λέγεσθαι

λέγεσθαι τὸ γένος, διαστέλλει αὐτὸ ἀπὸ τῶν καθ' ἑνὸς μόνου τῶν ἀτόμων κατηγορουμένων. 15 Τὸ δὲ διαφερόντων τῷ εἴδει, διαστέλλει αὐτὸ ἀπὸ τῶν ὡς εἰδῶν κατηγορουμένων, ἢ ὡς ἰδίων. 16 Τὸ δὲ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι, χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τῶν διαφορῶν καὶ τῶν κοινῇ συμβεβηκότων, ἃ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον τί ἐστι, κατηγορεῖται ἕκαστον ὧν κατηγορεῖται. 17 Οὐδὲν ἄρα περιττὸν, οὐδὲ ἐλλεῖπον περιέχει ἡ τοῦ γένους ῥηθεῖσα ὑπογραφὴ τῆς ἐννοίας. 18 Τὸ δὲ εἶδος λέγεται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἑκάστου μορφῆς· καθ' ὃ εἴρηται,

Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος.

19 Λέγεται δὲ εἶδος, καὶ τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος. καθ' ὃ εἰώθαμεν λέγειν τὸν μὲν ἄνθρωπον εἶδος τοῦ ζώου, γένους ὄντος τοῦ ζώου· τὸ δὲ λευκὸν, τοῦ χρώματος εἶδος· τὸ δὲ τρίγωνον, τοῦ σχήματος εἶδος. 20 Εἰ δὲ καὶ τὸ γένος ἀποδιδόντες, τοῦ εἴδους ἐμεμνήμεθα, εἰπόντες τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον· καὶ τὸ εἶδος φαμὲν τὸ ὑπὸ τὸ ἀποδοθὲν γένος· εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἐπεὶ καὶ τὸ γένος τινός ἐστι γένος, καὶ τὸ εἶδος τινός ἐστιν εἶδος, ἑκάτερον ἑκατέρου, ἀνάγκη ἐν τοῖς ἀμφοτέρων λόγοις κεχρῆσθαι ἀμφοτέροις. 21 Ἀποδιδόασιν οὖν τὸ εἶδος καὶ οὕτως, εἶδός ἐστι τὸ ταττόμενον ὑπὸ τὸ γένος· καὶ, οὗ τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. Ἔτι δὲ καὶ οὕτως, εἶδός ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον.

22 Ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ ἀπόδοσις, τοῦ εἰδικωτάτου ἂν εἴη, καὶ ὅ ἐστι

dicitur de pluribus, ſecernitur ab indiuiduis quæ vni dumtaxat attribuuntur. 15 Sed eo quòd *dicitur* de differentibus ſpecie, diſtinguitur ab iis quæ vt ſpecies ſiue vt propria attribuuntur. 16 Eo autem quòd attribuitur in *quæſtione* quid eſt, ſeparatur à differẽtiis & à communiter accidentibus, quæ non in *quæſtione* quid eſt, ſed in *quæſtione* quale quid eſt, aut quomodo quid affectum eſt, attribuũtur, vnũquodque *ſcilicet iis* quibus attribuitur. 17 Nihil igitur ſuperuacuum, nihil prætermiſſum eſt in dicta generis, *id eſt* notionis, deſcriptione. 18 Species verò dicitur etiam de cuiuſque forma: qua *ſignificatione* dictum eſt,[a]

CAP. III.

Primùm quidẽ ſpecies digna eſt imperio.

19 Dicitur quoque ſpecies, quæ ſub explicato genere *ponitur*. qua *ſignificatione* conſueuimus dicere hominem eſſe ſpeciem animalis, cùm animal ſit genus: album autem, ſpeciem coloris: triangulũ verò, ſpeciẽ figuræ. 20 Quòd ſi & genus explicantes, ſpeciei mentionem fecimus dicentes, Quod pluribus & differentibus ſpecie attribuitur in *quæſtione* quid eſt, & ſpeciem dicimus *eſſe*, quæ ſub explicato genere *ponitur*: noſſe oportet; quoniam & genus alicuius eſt genus, & ſpecies alicuius eſt ſpecies, vtrumque vtriuſque; neceſſe *fuiſſe* in vtrorũque definitionibus vti vtriſque. 21 Explicant igitur ſpeciẽ & ſic[b], Species eſt, quæ collocatur ſub genere: &, Cui genus attribuitur in *quæſtione* quid eſt. Præterea etiam ſic, [c] Species eſt, quæ pluribus & differentibus numero attribuitur[d] in *quæſtione* quid eſt. 22 Sed hæc explicatio eſt *ſpeciei* ſpecialiſſimæ, & q̃ eſt

a Ab Euripide, vt teſtis eſt Athenæus lib. 13. cap. 7.

b Obſerua ſpeciem non definiri vt eſt categorema, ſed quà ſubiicitur generi.

c Hæc definitio conuenit ſpeciei infimę, quatenus eſt categorema.

d Sub. *tantùm*, vel, *proximè & per ſe*. nam genus de indiuiduis numero differẽtibus dicitur non tam per ſe, quàm per ſpeciẽ ſpecialiſſimam.

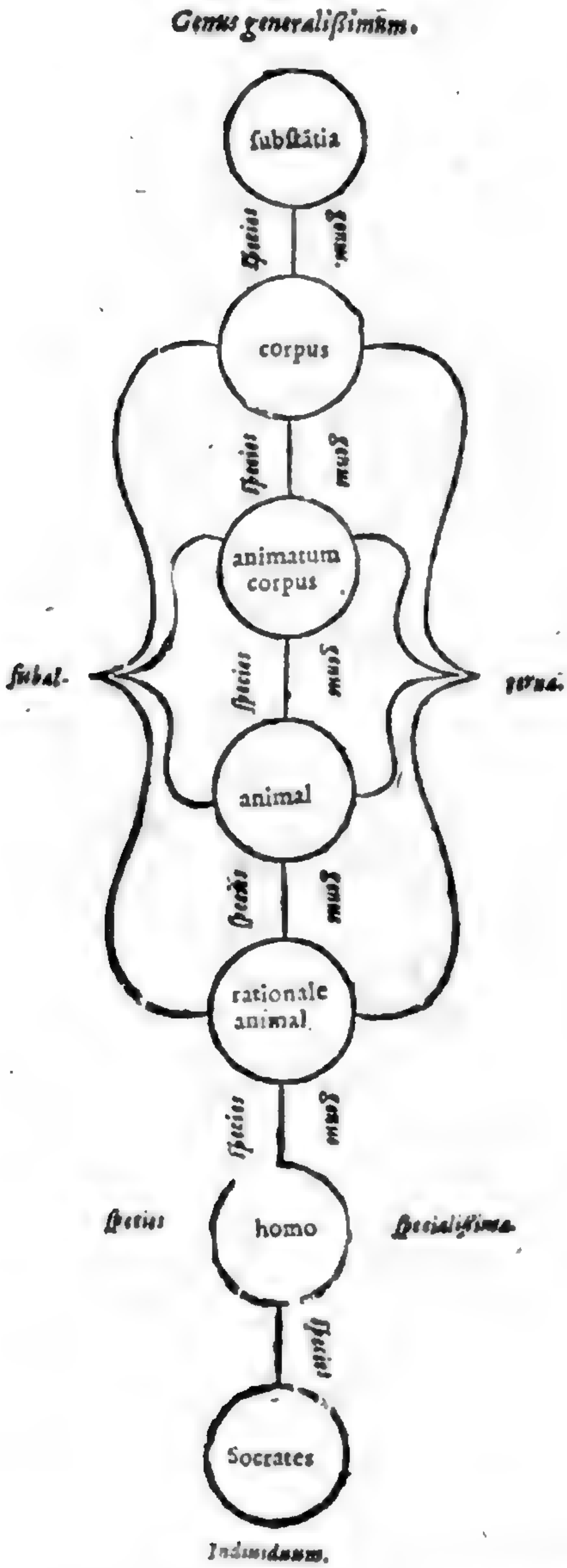
tãtùm ſpecies, numquàm genus. aliæ verò ſunt etiam earum quæ non *ſunt* ſpecialiſſimæ. 23 Perſpicuũ verò *fiet*, quod dicimus, hoc modo: [a] In vnaquaque categoria ſunt quædam generaliſſima, & rurſus alia ſpecialiſſima: & inter generaliſſima & ſpecialiſſima, *ſunt* alia, quæ eadem dicũtur & genera & ſpecies. [b] Generaliſſimum eſt, quo non poteſt eſſe aliud ſuperius genus. Specialiſſimum *eſt*, quo non poteſt eſſe alia inferior ſpecies. Inter generaliſſimum autem & ſpecialiſſimum *ſunt* alia, quæ eadem ſunt & genera & ſpecies, ad aliud tamẽ atque aliud relata. 24 Fiat autem in vna categoria manifeſtum, quod dicimus. Subſtantia eſt & ipſa genus. ſub ea eſt corpus. & ſub corpore animatum corpus. ſub quo animal. ſub animali autem rationale animal. ſub quo homo. ſub homine autem Socrates, & Plato, & particulares homines. Sed ex his ſubſtantia *eſt* generaliſſimum illud, & quod ſolùm *eſt* genus. homo verò *eſt* ſpecialiſſimum illud, & quod ſolùm *eſt* ſpecies. corpus autem *eſt* ſpecies ſubſtantiæ, genus animati corporis. ſed & animatum corpus *eſt* ſpecies corporis, genus animalis. rurſus animal *eſt* [c] ſpecies animati corporis, genus rationalis animalis. rationale autem animal *eſt* ſpecies animalis, genus hominis. homo verò *eſt* quidem ſpecies animalis rationalis, ſed nõ *eſt* etiam genus particularium hominũ, verùm ſpecies tantummodò. & quicquid ante indiuidua *poſitum*, proximè *iis* attribuitur, ſpecies ſolùm eſt, non etiam genus.

a Ex diuiſione generum & ſpecierum mox explicanda.

b In categoriis collocantur etiam indiuidua, vt cõſtat ex lib. Categoriar. cap. de ſuſtantia.

c Hæc ſententia, ſi corpus pprie, id eſt pro parte rei animatæ, accipiatur, vera nõ eſt, & ab Ariſtotele reprehenditur lib. 4. Topic. cap. 5. partic. 9. Oportet igitur corpus hîc latiùs accipere. vide noſtrũ commentarium.

μόνον εἶδος, οὐκέτι δὲ καὶ γένος· αἱ δ᾽ ἄλλαι εἶεν ἂν καὶ τῶν μὴ εἰδικωτάτων. 23 Σαφὲς δ᾽ ἂν εἴη τὸ λεγόμενον, τοῦτον τὸν τρόπον· Καθ᾽ ἑκάστην κατηγορίαν ἐστί τινα γενικώτατα, καὶ πάλιν ἄλλα εἰδικώτατα, καὶ μεταξὺ τῶν γενικωτάτων καὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄλλα ἃ καὶ γένη καὶ εἴδη λέγεται τὰ αὐτά. Ἔστι δὲ γενικώτατον μὲν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. εἰδικώτατον δὲ, μεθ᾽ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ὑποβεβηκὸς εἶδος. μεταξὺ δὲ τοῦ γενικωτάτου καὶ εἰδικωτάτου ἄλλα, ἃ καὶ γένη καὶ εἴδη ἐστὶ τὰ αὐτά, πρὸς ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο λαμβανόμενα. 24 Γενέσθω δὲ ἐπὶ μιᾶς κατηγορίας σαφὲς τὸ λεγόμενον. ἡ οὐσία, ἔστι μὲν καὶ αὐτὴ γένος. ὑπὸ δὲ ταύτην ἐστὶ τὸ σῶμα. καὶ ὑπὸ τὸ σῶμα, τὸ ἔμψυχον σῶμα. ὑφ᾽ ὅ, τὸ ζῶον. ὑπὸ δὲ τὸ ζῶον, λογικὸν ζῶον. ὑφ᾽ ὃ ὁ ἄνθρωπος. ὑπὸ δὲ τὸν ἄνθρωπον, Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι. Ἀλλὰ τούτων, ἡ μὲν οὐσία, τὸ γενικώτατον, καὶ ὃ μόνον γένος. ὁ δὲ ἄνθρωπος, τὸ εἰδικώτατον, καὶ ὃ μόνον εἶδος. τὸ δὲ σῶμα, εἶδος μὲν τῆς οὐσίας, γένος δὲ τοῦ ἐμψύχου σώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ ἔμψυχον σῶμα, εἶδος μὲν τοῦ σώματος, γένος δὲ τοῦ ζώου. πάλιν τὸ ζῶον, εἶδος μὲν τοῦ ἐμψύχου σώματος, γένος δὲ τοῦ λογικοῦ ζώου. τὸ δὲ λογικὸν ζῶον, εἶδος μὲν τοῦ ζώου, γένος δὲ τοῦ ἀνθρώπου. ὁ δὲ ἄνθρωπος, εἶδος μὲν τοῦ λογικοῦ ζώου, οὐκέτι δὲ καὶ γένος τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, ἀλλὰ μόνον εἶδος· καὶ πᾶν τὸ πρὸ τῶν ἀτόμων προσεχῶς κατηγορούμενον, εἶδος ἂν εἴη μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ γένος.

Ὥσπερ οὖν ἡ οὐσία ἀνωτάτω οὖσα, τῷ μηδὲν εἶναι πρὸ αὐτῆς γένος, ἦν τὸ γενικώτατον· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος, εἶδος ὢν μεθ' ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο εἶδος, οὐδέ τι τῶν τέμνεσθαι δυναμέ-

Vt igitur ſubſtantia, quæ in ſummo *loco poſita* eſt, quia nullũ habet ante ſe genus, eſt generaliſſimũ illud: ita etiã homo, qui eſt ſpecies, poſt quã nõ eſt alia ſpecies, nec aliquid quod poſſit di-

uidi in ſpecies, ſed indiuidua; (indiuiduum enim dicitur Socrates, & Alcibiades, & Plato, & hoc album) ſolùm eſt ſpecies,& extrema illa ſpecies,& (vt diximus) ſpecialiſſimum illud. Media verò, priorum ſpecies,poſteriorum genera ſunt.

25 Quocirca hæc duos habẽt habitus: alterũ ad priora, quo ſpecies eorũ eſſe dicuntur: alterum ad inferiora, quo genera eorũ eſſe dicũtur. 26 Extrema verò vnum habent habitum. nam & generaliſſimum erga inferiora quidem affectum eſt, cùm ſit omnium ſummum genus:erga ſuperiora verò non itẽ habet; cùm ſummum ſit, & principium primum,& (vt diximus) *id* quo nullum poteſt eſſe ſuperius genus.

27 Sed & *ſpecies* ſpecialiſſima vnum habet habitum, quo quidem erga anteriora, quorum eſt ſpecies, *affecta eſt.* nec diuerſum habet eum habitum, *quo refertur* ad poſteriora: ſed & indiuiduorum ſpecies dicitur. Verùm ſpecies indiuiduorum dicitur, vt ea continens:ſpecies verò priorum, vt ab eis contenta. 28 *Sic* igitur definiunt genus generaliſſimum, Quod, cùm ſit genus, non eſt ſpecies. & rurſus, Quo non poteſt eſſe aliud ſuperius genus. 29 Speciem autem ſpecialiſſimam ſic *definiũt*, Quæ, cùm ſit ſpecies, non eſt genus. &, Quam, cùm ſit ſpecies, in ſpecies diuidere non poſſumus. item, Quæ pluribus & differentibus numero attribuitur in *quæſtione* quid eſt. 30 Media verò extremorum, vocant ſpecies & genera ſubalterna. & vnumquodque eorum, genus ac ſpeciem eſſe ponunt, ad aliud tamen atque aliud relatum. Nam

νων εἰς εἴδη, ἀλλὰ τῶν ἀτόμων (ἄτομον γὰρ λέγεται Σωκράτης, καὶ Πλάτων, καὶ Ἀλκιβιάδης, καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν) μόνον ἂν εἴη εἶδος, καὶ τὸ ἔσχατον εἶδος, καὶ (ὡς ἔφαμεν) τὸ εἰδικώτατον. τὰ δὲ μέσα, τῶν μὲν πρὸ αὐτῶν εἴη ἂν εἴδη· τῶν δὲ μετ' αὐτὰ, γένη. 25 Ὥστε ταῦτα μὲν ἔχει σχέσεις δύο, τήν τε πρὸς τὰ πρὸ αὐτῶν, καθ' ἣν εἴδη αὐτῶν εἶναι λέγεται· τήν τε πρὸς τὰ μετ' αὐτὰ, καθ' ἣν γένη αὐτῶν εἶναι λέγεται. 26 Τὰ δὲ ἄκρα μίαν ἔχει σχέσιν. τό, τε γὰρ γενικώτατον τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ ὑφ' αὐτὸ ἔχει σχέσιν, γένος ὂν πάντων τὸ ἀνώτατον· τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ οὐκέτι ἔχει, ἀνώτατον ὂν, καὶ πρώτη ἀρχὴ, καὶ (ὡς ἔφαμεν) ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. 27 Τὸ δὲ εἰδικώτατον μίαν ἔχει καὶ αὐτὸ σχέσιν, τὴν μὲν ὡς πρὸς τὰ πρὸ αὐτοῦ, ὧν ἐστιν εἶδος. τὴν δὲ ὡς πρὸς τὰ μετ' αὐτὸ, οὐκ ἀλλοίαν ἔχει σχέσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀτόμων εἶδος λέγεται. ἀλλ' εἶδος μὲν λέγεται τῶν ἀτόμων, ὡς περιέχον αὐτὰ· εἶδος δὲ πάλιν τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς περιεχόμενον ὑπ' αὐτῶν. 28 Ἀφορίζονται τοίνυν τὸ μὲν γενικώτατον γένος, ὃ γένος ὂν, οὐκ ἔστιν εἶδος. καὶ πάλιν, ὑπὲρ ὃ οὐκ ἂν εἴη ἄλλο ἐπαναβεβηκὸς γένος. 29 Τὸ δὲ εἰδικώτατον εἶδος οὕτως, ὃ εἶδος ὂν, οὐκ ἔστι γένος· καὶ, ὃ εἶδος ὂν, οὐκ ἂν διελοίμεθα εἰς εἴδη. ἔτι δὲ καὶ, ὃ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. 30 Τὰ δὲ μέσα τῶν ἄκρων, ὑπάλληλά τε καλοῦσιν εἴδη καὶ γένη, καὶ ἕκαστον αὐτῶν εἶδος εἶναι καὶ γένος τίθενται, πρὸς ἄλλο μέν τοι καὶ ἄλλο λαμβανόμενον. τὰ

γὰρ πρὸ

γὰρ περὶ τῶν εἰδικωτάτων ἄχρι τοῦ γενικωτάτου ἀνιόντα, γένη τε λέγεται καὶ εἴδη ὑπάλληλα. 31 Ὡς ὁ Ἀγαμέμνων, Ἀτρείδης, καὶ Πελοπίδης, καὶ Ταντταλίδης, καὶ τὸ τελευταῖον Διός. 32 Ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν γενεαλογιῶν εἰς ἕνα ἀνάγουσι (φέρε εἰπεῖν τὸν Δία) τὴν ἀρχὴν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. ἐπὶ δὲ τῶν γενῶν τε καὶ εἰδῶν οὐχ οὕτως ἔχει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸν γένος πάντων τὸ ὄν· οὐδὲ πάντα ὁμογενῆ καθ' ἓν τὸ ἀνωτάτω γένος, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης. ἀλλὰ κείσθω, ὥσπερ ἐν ταῖς Κατηγορίαις, τὰ πρῶτα δέκα γένη, οἷον ἀρχαὶ δέκα πρῶται. κἂν δὴ πάντα τις, ὄντα καλῇ· ὁμωνύμως (φησὶ) καλέσει, ἀλλ' οὐ συνωνύμως. εἰ μὲν γὰρ ἓν κοινὸν ἦν γένος πάντων τὸ ὄν· συνωνύμως ἂν πάντα, ὄντα ἐλέγετο. δέκα δὲ ὄντων τῶν πρώτων, ἡ κοινωνία κατὰ τοὔνομα μόνον, οὐ μὴν καὶ κατὰ τὸν λόγον τὸν κατὰ τοὔνομα. δέκα μὲν οὖν τὰ γενικώτατα. 33 Τὰ δὲ εἰδικώτατα ἐν ἀριθμῷ μέν τινί εἰσιν, οὐ μὴν ἀπείρῳ.

34 Τὰ δὲ ἄτομα, ἅπερ ἦν μετὰ τὰ εἰδικώτατα, ἄπειρα. 35 Διὸ μέχρι τῶν εἰδικωτάτων ἀπὸ τῶν γενικωτάτων κατιόντας, παρεκελεύετο ὁ Πλάτων παύεσθαι· κατιέναι δὲ διὰ τῶν διὰ μέσου διαιροῦντας ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς. τὰ δὲ ἄπειρά φησιν ἐᾶν· μηδὲ γὰρ ἂν γενέσθαι τούτων ἐπιστήμην. 36 Κατιόντας μὲν οὖν εἰς τὰ εἰδικώτατα, ἀνάγκη διαιροῦντας διὰ πλήθους ἰέναι· ἀνιόντας δὲ εἰς τὰ γενικώτατα, ἀνάγκη συναιρεῖν τὸ πλῆθος εἰς ἕν. συναγωγὸν γὰρ τῶν πολλῶν εἰς μίαν φύσιν τὸ εἶδος, καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ γένος· τὰ δὲ κατὰ

quæ *ſunt* ante ſpecialiſſima adſcendendo vſque ad generaliſſimum, ſubalterna genera & ſpecies dicuntur. 31 Vt Agamemnon *eſt* Atrides, Pelopides, Tantalides, & poſtremùm Iouis. 32 Sed in genealogiis ad vnum (verbi gratiâ ad Iouem) plerumque principium referunt. in generibus verò & ſpeciebus non ſic *res* habet: quoniam Ens non eſt commune omnium genus: nec omnia ratione vnius ſupremi generis ſunt homogenea, vt ait Ariſtoteles. ſed ponantur, vt in Categoriis, prima illa decem genera, quaſi prima decem principia. quòd ſi quis omnia appellet ENTIA, homonymωs [a] (inquit) appellabit, non ſynonymωs. etenim ſi Ens eſſet commune omniũ genus, omnia ſynonymωs dicerentur Entia. ſed cùm decem ſint prima illa: communitas *eſt* in nomine tantùm, nõ etiam in definitione ad illud nomen *accommodata*. Decem igitur *ſunt* generaliſſima. 33 Sed ſpecialiſſima ſũt quidem aliquo numero, non tamen infinito.

34 Indiuidua verò, quæ ſunt poſt ſpecialiſſima, *ſunt* infinita. 35 Idcirco cùm vſque ad ſpecialiſſima à generaliſſimis deſcẽderimus, iubebat Plato [b] quieſcere: deſcendere autem per ea quæ ſunt in medio, diuidendo ſpecificis differẽtiis. infinita verò, inquit, omittenda, quia non poteſt eorum ſcientia comparari. 36 Deſcendendo igitur ad ſpecialiſſima, neceſſe *eſt* diuidẽdo per multitudinem ire. adſcẽdentes autẽ ad generaliſſima, neceſſe *eſt* colligere multitudinem in vnum. vim enim multa in vnum colligendi habet ſpecies, & adhuc magis genus. contrà verò

a Immo propriè loquẽdo, ens nec συνωνύμως dicitur, nec ὁμωνύμως, ſed πρὸς ἓν καὶ μίαν τινὰ φύσιν: vt Ariſt. docet lib. 3. primæ philoſophię, cap. 2. Sed homonymum hic latiùs accipitur, vt homonymum dicatur, quicquid ſynonymum nõ eſt.

b In Philebo, tomo 2. editionis Henrici Stephani, pag. 116. D.

quæ *ſunt* in parte & ſingulæ res vnum in multa ſemper diuidũt. etenim ſpeciei participatione multi homines *ſunt* vnus *homo.* ob eos verò qui ſunt in parte & ſingulos, vnus ille & cõmunis *eſt* multi. quia quod *eſt* ſingulare, ſẽper habet vim diuidẽdi: quod autem *eſt* commune, habet vim colligendi & vniendi. 37 Iam verò cùm quid ſit genus, & quid ſpecies, explicatum ſit; cúmque genus ſit vnum, ſpecies plures: (quandoquidem [a] diuiſio generis ſemper *fit* in plures ſpecies) genus [b] quidem ſemper ſpeciei attribuitur, & omnia ſuperiora inferioribus: ſpecies autem nec generi proximo, nec ſuperioribus *attribuitur*: quia non reciprocatur. oportet enim aut æqualia æqualibus attribui, vt equo aptum ad hinniendum: aut maiora minoribus, vt animal homini: ſed minora maioribus non item. nam dicere non poſſis animal eſſe hominem, vt dicere potes hominem eſſe animal. Quibus autem ſpecies attribuitur, iis etiam ſpeciei genus neceſſariò attribuetur, & generis genus, vſque ad generaliſſimum. nam ſi verè dicitur, Socratem *eſſe* hominem, hominem *eſſe* animal, animal *eſſe* ſubſtãtiam: verè etiam dicetur, Socratem *eſſe* animal & ſubſtantiam. cùm enim ſemper ſuperiora inferioribus attribuãtur: ſpecies [c] quidem indiuiduo attribuetur: genus [d] autem tam ſpeciei, quàm indiuiduo: generaliſſimum verò & generi, vel generibus ſi plura ſint media & ſubalterna, & ſpeciei, & indiuiduo. nam generaliſſimum quidẽ dicitur de omnibus generibus, & ſpeciebus, & indiuiduis ſub ſe *conſtitutis*. genus autem, quod *eſt*

[a] Coiunge 4. Topic. cap. 3. partic. 4.

[b] Cõiunge regulam 1. cap. 3. Categor. & regulã De omni, 1. Prior. cap. 1. partic. vlt.

[c] Specialiſſima.

[d] Subalternum.

μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, τοὐναντίον, εἰς πλῆθος ἀεὶ διαιρεῖ τὸ ἕν· τῇ μὲν γὰρ τοῦ εἴδους μετουσίᾳ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι εἷς· τοῖς δὲ κατὰ μέρος καὶ καθ' ἕκαστα, ὁ εἷς καὶ κοινὸς πλείους. διαιρετικὸν μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ καθ' ἕκαστον· συλληπτικὸν δὲ καὶ ἑνοποιὸν τὸ κοινόν. 37 Ἀποδεδομένου δὲ τοῦ γένους καὶ τοῦ εἴδους, τί ἐστιν ἑκάτερον αὐτῶν· καὶ τοῦ μὲν γένους ἑνὸς ὄντος· τῶν δὲ εἰδῶν, πλειόνων· (ἀεὶ γὰρ εἰς πλείω εἴδη ἡ τομὴ τοῦ γένους) τὸ μὲν γένος, ἀεὶ τοῦ εἴδους κατηγορεῖται· καὶ πάντα τὰ ἐπάνω, τῶν ὑποκάτω. τὸ δὲ εἶδος οὔτε τοῦ προσεχῶς αὐτοῦ γένους, οὔτε τῶν ἐπάνω· οὐδὲ γὰρ ἀντιστρέφει. δεῖ γὰρ ἢ τὰ ἴσα τῶν ἴσων κατηγορεῖσθαι, ὡς τὸ χρεμετιστικὸν τοῦ ἵππου· ἢ τὰ μείζω τῶν ἐλαττόνων, ὡς τὸ ζῶον τοῦ ἀνθρώπου· τὰ δὲ ἐλάττω τῶν μειζόνων, οὐκέτι. οὐκέτι γὰρ τὸ ζῶον εἴποις ἂν εἶναι ἄνθρωπον, ὥσπερ τὸν ἄνθρωπον εἴποις ἂν εἶναι ζῶον. καθ' ὧν δ' ἂν τὸ εἶδος κατηγορῆται, κατ' ἐκείνων καὶ τὸ τοῦ εἴδους γένος ἐξ ἀνάγκης κατηγορηθήσεται, καὶ τὸ τοῦ γένους γένος ἄχρι τοῦ γενικωτάτου. εἰ γὰρ ἀληθὲς τὸν Σωκράτην εἰπεῖν ἄνθρωπον, τὸν δὲ ἄνθρωπον ζῶον, τὸ δὲ ζῶον οὐσίαν· ἀληθὲς καὶ τὸν Σωκράτην ζῶον εἰπεῖν καὶ οὐσίαν. ἀεὶ γὰρ τῶν ἐπάνω κατηγορουμένων τῶν ὑποκάτω, τὸ μὲν εἶδος κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορηθήσεται· τὸ δὲ γένος καὶ κατὰ τοῦ εἴδους, καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου· τὸ δὲ γενικώτατον, καὶ κατὰ τοῦ γένους, ἢ τῶν γενῶν, εἰ πλείω εἴη τὰ μέσα καὶ ὑπάλληλα, καὶ κατὰ τοῦ εἴδους, καὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου. λέγεται γὰρ τὸ μὲν γενικώτατον κατὰ πάντων τῶν ὑφ' αὐτὸ γενῶν τε καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων· τὸ δὲ γένος τὸ

περὶ τοῦ εἰδικωτάτου, κατὰ πάντων τῶν εἰδικωτάτων, καὶ ἀτόμων. τὸ δὲ μόνον εἶδος, κατὰ πάντων τῶν ἀτόμων· τὸ δὲ ἄτομον, ἐφ' ἑνὸς μόνου τῶν κατὰ μέρος. 38 Ἄτομον δὲ λέγεται ὁ Σωκράτης, καὶ τουτὶ τὸ λευκόν, καὶ οὑτοσὶ ὁ προσιὼν Σωφρονίσκου υἱός, εἰ μόνος αὐτῷ εἴη Σωκράτης υἱός. ἄτομα δὲ λέγεται τὰ τοιαῦτα, ὅτι ἐξ ἰδιοτήτων συνέστηκεν ἕκαστον, ὧν τὸ ἄθροισμα οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου τινός ποτε τὸ αὐτὸ γένοιτο. αἱ γὰρ Σωκράτους ἰδιότητες οὐκ ἂν ἐπ' ἄλλου τινὸς τῶν κατὰ μέρος γένοιντ' ἂν αἱ αὐταί. αἱ μέντοι τοῦ ἀνθρώπου (λέγω δὴ τοῦ κοινοῦ) ἰδιότητες, γένοιντ' ἂν αἱ αὐταὶ ἐπὶ πλειόνων, μᾶλλον δὲ ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων, καθὸ ἄνθρωποι. 39 Περιέχεται οὖν τὸ μὲν ἄτομον ὑπὸ τοῦ εἴδους, τὸ δὲ εἶδος ὑπὸ τοῦ γένους. ὅλον γάρ τι τὸ γένος· τὸ δὲ ἄτομον, μέρος· τὸ δὲ εἶδος, καὶ ὅλον καὶ μέρος· ἀλλὰ μέρος μὲν ἄλλου, ὅλον δὲ οὐκ ἄλλου, ἀλλ' ἐν ἄλλοις· ἐν γὰρ τοῖς μέρεσι τὸ ὅλον. 40 Περὶ μὲν οὖν γένους καὶ εἴδους, καὶ τί τὸ γενικώτατον, καὶ τί τὸ εἰδικώτατον, καὶ τίνα γένη τὰ αὐτὰ καὶ εἴδη, τίνα τε ἄτομα, καὶ ποσαχῶς τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος, εἴρηται.

ante *ſpeciem* ſpecialiſſimam, de omnibus ſpecialiſſimis, & indiuiduis. quę verò ſpecies *eſt* duntaxat, de omnibus indiuiduis. ſed indiuiduum de vno tantùm particulari. 38 Indiuiduū autem dicitur Socrates, & Hoc album, & Hic qui accedit, *&* [a] Sophroniſci filius, ſi modò ſolus ei Socrates filius ſit. quæ autem huiuſcemodi *ſunt*, *ideo* dicuntur indiuidua, quia vnumquodque conſtat ex proprietatibus, quarum collectio numquàm in aliquo alio eadem eſſe poteſt. nam Socratis proprietates non poſſunt in aliquo alio particulari eædem eſſe. hominis verò (communis inquam) proprietates poſſunt eſſe eædem in pluribus, immo in omnibus particularibus hominibus quà homines *ſunt*. 39 Cōtinetur igitur indiuiduum à ſpecie: ſpecies à genere. propterea quòd genus *eſt* totum quoddā: indiuiduum, pars: ſpecies, & totum & pars: ſed pars aliûs: totū, nō aliûs, ſed in aliis, quia totum *eſt* in partibus. 40 De genere igitur & ſpecie, & quid *ſit* generaliſſimum, & quid ſpecialiſſimum, quæque eadem *ſint* genera & ſpecies, necnon quæ *ſint* indiuidua, & quot modis *accipiantur* genus & ſpecies, dictum eſt.

a Lego, καὶ Σωφρονίσκου υἱός, vt hoc ſit exemplū indiuidui diuerſum à præcedente οὑτοσὶ ὁ προσιών: ne Porphyrius videatur fruſtra adiicere, εἰ μόνος &c. quia demonſtratio illa, οὑτοσὶ ὁ προσιών, ſatis diſtinguit Socratem à fratrib[us], ſi fortè fratres habeat.

De differentia. Cap. III.

1 ¶ *De differentia latiſſimè accepta. Diſtinctio prima in differentiam* 2 *communiter,* 3 *propriè,* 4 *& maximè propriè dictam.* 5 *Collatio dictorum membrorum ſumpta ab effectu,* 6 *ab appellatione,* 7 *& vſu.* 8 *Diſtinctio ſecunda in ſeparabiles & inſeparabiles.* 9 *Subdiſtinctio inſeparabilium in differentias per ſe, & per accidens.* 10 *Collatio membrorum ſecundæ diſtinctionis ab vſu, & effectu,* 11 *& proprietate.* 12 ¶ *De differentiis per ſe. Collatio plurium differentiarum cum vno ſubiecto: vnde colligitur diuiſio in diuiſiuas & conſtitutiuas.* 13 *Collatio vnius differentiæ cum pluribus ſubiectis: vnde colligitur eandem differentiam diuidere genus ſuperius, & conſtituere ſpeciem inferiorem.* 14 *Nomen.* 15 *Vſus.* 16 *Definitio prima,* 17 *ſecunda,* 18 *tertia,* 19 *quarta.* 20 *Supplementum tertiæ & quartæ definitionis.* 21 ¶ *Epilogus.*

DIFFERENTIA verò communiter, & propriè, & maximè propriè dicatur.
2 Communiter enim differre alterum ab altero dicitur, quod varietate diſtat quomodocumque vel à ſemetipſo, vel ab alio. differt enim Socrates à Platone varietate: & ipſe à ſe ipſo, cùm eſt puer, & cùm vir effectus; & cùm agit aliquid, aut agere deſiit. ſempérque in varietatibus, quibus eſt aliquo modo affectus, cernitur. 3 Propriè verò differre alterum ab altero dicitur, quando inſeparabili accidēte alterum ab altero differt. inſeparabile autem accidens *eſt*, vt oculorum cæſius color, aut naſi adūcitas, aut cicatrix cùm ex vulnere quaſi callū obduxit. 4 Maximè autem propriè differre alterum ab altero dicitur, cùm ſpecificâ differentiâ diſtat: vt homo ab equo differt ſpecificâ differētiâ, *id eſt* rationali qualitate [a].

a Qualitatem intellige ſubſtantialem, vt Categor. ca. 5. part. 16. & 17. & alibi.

5 Vniuerſaliter igitur omnis differentia alicui adiuncta, varium facit. ſed quæ cōmuniter, & *quæ* propriè *accipiuntur*, diuerſūm efficiūt: quæ verò maximè propriè, aliud. 6 Sanè quæ faciunt aliud, ſpecificæ vocantur. quæ autem diuerſum, ſimpliciter [b] differentiæ. nam animali accedens Rationalis differētia, aliud fecit, & ſpeciem animalis fecit. *differētia* autem à motu ſumpta, diuerſum tantùm à quieſcente fecit. quare altera aliud, altera diuerſum tantùm fecit. 7 Atque ex iis differentiis quæ aliud faciunt, tam diuiſiones fiunt generū in ſpecies, quàm definitiones afferūtur quæ conſtant ex generibus & huiuſmodi differentiis. ex iis verò quæ diuerſum modò

b Id eſt ſine illa adiectione, *ſpecificæ*.

Ἡ διαφορὰ δὲ κοινῶς τε καὶ ἰδίως, καὶ ἰδιαίτατα λεγέσθω.
2 Κοινῶς μὲν γὰρ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, τὸ ἑτερότητι διαλλάττον ὁπωσοῦν, ἢ πρὸς ἑαυτό, ἢ πρὸς ἄλλο. διαφέρει γὰρ Σωκράτης Πλάτωνος τῇ ἑτερότητι· καὶ αὐτὸς ἑαυτοῦ παιδός τε ὄντος καὶ ἀνδρωθέντος, καὶ ἐνεργοῦντός τι ἢ πεπαυμένου· καὶ ἀεί γε ἐν ταῖς τοῦ πως ἔχειν ἑτερότησι θεωρεῖται.

3 Ἰδίως δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρει. ἀχώριστον δὲ συμβεβηκός, οἷον γλαυκότης, ἢ γρυπότης, ἢ οὐλὴ ἐκ τραύματος ἐνσκιρρωθεῖσα.

4 Ἰδιαίτατα δὲ διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου λέγεται, ὅταν εἰδοποιῷ διαφορᾷ διαλλάττῃ· ὥσπερ ἄνθρωπος ἵππου εἰδοποιῷ διαφορᾷ διενήνοχε, τῇ τοῦ λογικοῦ ποιότητι.

5 Καθόλου μὲν οὖν πᾶσα διαφορὰ προσγινομένη τινί, ἑτεροῖον ποιεῖ· ἀλλ' αἱ μὲν κοινῶς τε καὶ ἰδίως, ἀλλοῖον ποιοῦσιν· αἱ δὲ ἰδιαίτατα, ἄλλο. 6 Αἱ μὲν οὖν ποιοῦσαι ἄλλο, εἰδοποιοὶ κέκληνται· αἱ δὲ ἀλλοῖον, ἁπλῶς διαφοραί. τῷ γὰρ ζῴῳ προσελθοῦσα ἡ τοῦ λογικοῦ διαφορά, ἄλλο ἐποίησεν, καὶ εἶδος τοῦ ζῴου ἐποίησεν· ἡ δὲ τοῦ κινεῖσθαι, ἀλλοῖον μόνον παρὰ τὸ ἠρεμοῦν ἐποίησεν. ὥστε ἡ μέν, ἄλλο· ἡ δέ, ἀλλοῖον μόνον ἐποίησε.

7 Κατὰ μὲν οὖν τὰς ἄλλο ποιούσας διαφοράς, αἵ τε διαιρέσεις γίνονται τῶν γενῶν εἰς τὰ εἴδη, οἵ τε ὅροι ἀποδίδονται ἐκ γένους ὄντες καὶ τῶν τοιούτων διαφορῶν. κατὰ δὲ τὰς μόνον ἀλλοῖον

ποιου-

ποιοῦσαι, αἱ ἑτερότητες μόνον συνίσταται, καὶ αἱ τοῦ πως ἔχοντος μεταβολαί. 8 Ἄνωθεν οὖν πάλιν ἀρχομένῳ ῥητέον, τῶν διαφορῶν τὰς μὲν, χωριστὰς εἶναι, τὰς δὲ, ἀχωρίστους. τὸ μὲν γὰρ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἠρεμεῖν, καὶ τὸ νοσεῖν καὶ τὸ ὑγιαίνειν, καὶ ὅσα τούτοις παραπλήσια, χωριστά εἰσι. τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον, ἀχώριστα. 9 Τῶν δὲ ἀχωρίστων, αἱ μὲν, ὑπάρχουσι καθ' αὑτάς· αἱ δὲ, κατὰ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ λογικὸν, καθ' αὑτὸ ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ τὸ θνητὸν, καὶ τὸ ἐπιστήμης εἶναι δεκτικόν· τὸ δὲ γρυπὸν εἶναι ἢ σιμὸν, κατὰ συμβεβηκός, καὶ οὐ καθ' αὑτό. 10 Αἱ μὲν οὖν καθ' αὑτὸ προσοῦσαι, ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, καὶ ποιοῦσιν ἄλλο· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, οὔτε ἐν τῷ τῆς οὐσίας λόγῳ λαμβάνονται, οὔτε ποιοῦσιν ἄλλο, ἀλλὰ ἀλλοῖον.

11 Καὶ αἱ μὲν καθ' αὑτάς, οὐκ ἐπιδέχονται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· αἱ δὲ κατὰ συμβεβηκός, κἂν ἀχώριστοι ὦσιν, ἐπίτασιν καὶ ἄνεσιν λαμβάνουσιν. οὔτε γὰρ τὸ γένος μᾶλλον καὶ ἧττον κατηγορεῖται οὗ ἂν εἴη γένος, οὔτε αἱ τοῦ γένους διαφοραὶ, καθ' ἃς διαιρεῖται· αὗται μὲν γάρ εἰσιν αἱ τὸν ἑκάστου λόγον συμπληροῦσαι· τὸ δὲ εἶναι ἑκάστῳ, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, οὔτε ἄνεσιν οὔτε ἐπίτασιν ἐπιδεχόμενον ἐστί. τὸ δὲ γρυπὸν ἢ σιμὸν εἶναι, ἢ κεχρῶσθαί πως, καὶ ἐπιτείνεται καὶ ἀνίεται. 12 Τριῶν οὖν εἰδῶν τῆς διαφορᾶς θεωρουμένων· καὶ τῶν μὲν, οὐσῶν χωριστῶν, τῶν δὲ, ἀχωρίστων· καὶ πάλιν τῶν ἀχωρίστων, τῶν μὲν, οὐσῶν καθ' αὑτάς, τῶν δὲ, κατὰ συμβεβηκός· πάλιν τῶν

efficiunt, diuerſitates ſolùm conſiſtunt, & eius quod aliquo modo affectum eſt, mutationes.

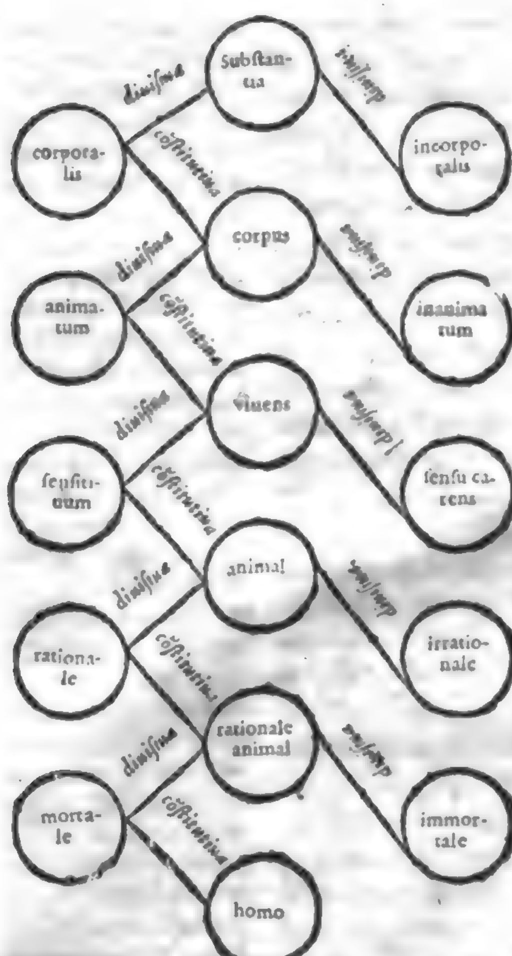
8 Rurſus ab initio rem repetendo, dicẽdum eſt, differentiarum alias eſſe ſeparabiles, alias inſeparabiles. nam moueri, & quieſcere, & ægrotare, & valere, & id genus cetera, ſeparabilia ſunt. naribus autem eſſe aduncis vel ſimis, aut ratione præditum vel rationis expers, *ſunt* inſeparabilia. 9 Inſeparabiliũ autem aliæ attribuuntur per ſe, aliæ ex accidente. nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ capax eſſe. naribus autem eſſe aduncis, aut ſimis, ex accidente, non per ſe.

10 Quæ igitur per ſe adſunt, in definitione adhibentur, & faciunt aliud. quæ verò *ſunt* ex accidente, nec in definitione adhibentur, nec faciunt aliud, ſed diuerſum.

11 Et quæ *ſunt* per ſe, contentionem & remiſſionem non admittunt: quæ verò *ſunt* ex accidente, quamuis ſint inſeparabiles, contentionem & remiſſionem accipiunt. etenim neque genus magis & minùs attribuitur ei cuius eſt genus, neque generis differentiæ quibus diuiditur. hæ namque ſunt, quæ cuiuſque definitionem cõplent: eſſentia verò cuiuſque *rei eſt* vna & eadem, ac neque contẽtionem admittit neque remiſſionem. adũcum verò aut ſimum naſum habere, aut aliquo modo coloratum eſſe, & contenditur & remittitur. 12 Cùm igitur tres ſpecies differentiæ conſpiciantur; cúmque aliæ ſint ſeparabiles, aliæ inſeparabiles; & inſeparabilium aliæ ſint per ſe, aliæ ex accidente: rurſus

differentiarum per ſe, aliæ ſunt, quibus diuidimus genera in ſpecies; alię, quibus diuiſa efficiũtur ſpecies.

καθ' αὑτὰς διαφορῶν, αἱ μέν εἰσι, καθ' ἃς διαιρούμεθα τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη· αἱ δὲ, καθ' ἃς τὰ διαιρεθέντα εἰδοποιεῖται.

Veluti cùm hæ omnes ſint per ſe differentiæ animalis, animatum & ſenſitiuum ,nec non rationale & irrationale, itẽ mortale & immortale: animatum & ſẽſitiuum eſt differentia conſtituens eſſentiam animalis: animal namque eſt ſubſtantia animata ſenſitiua. mortale autem & immortale,

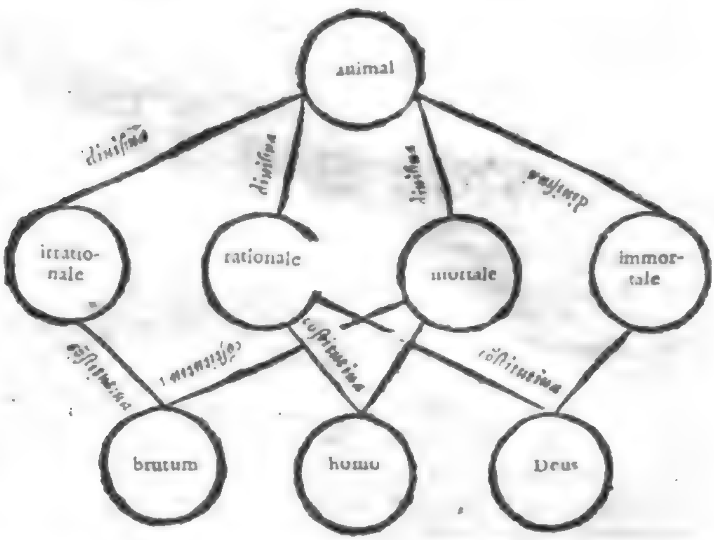
Οἷον τῶν καθ' αὑτὰς διαφορῶν πασῶν τῶν τοιούτων τοῦ ζώου οὐσῶν, ἐμψύχου τε καὶ αἰσθητικοῦ, λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, θνητοῦ τε καὶ ἀθανάτου· ἡ μὲν τοῦ ἐμψύχου καὶ αἰσθητικοῦ διαφορὰ, συστατική ἐστι τῆς τοῦ ζώου οὐσίας· ἔστι γὰρ τὸ ζῶον, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική. ἡ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορὰ,

καὶ ἡ τοῦ

καὶ ἡ τοῦ λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου, διαιρετικαί εἰσι τοῦ ζώου διαφοραί· δι᾽ αὐτῶν γὰρ τὰ γένη εἰς τὰ εἴδη διαιρούμεθα. 13 Ἀλλ᾽ αὗται αἱ διαιρετικαὶ διαφοραὶ τῶν γενῶν, συμπληρωτικαὶ γίνονται καὶ συστατικαὶ τῶν εἰδῶν. τέμνεται γὰρ τὸ ζῶον τῇ τε τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ ἀλόγου διαφορᾷ, καὶ πάλιν τῇ τε τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορᾷ· ἀλλ᾽ αἱ μὲν τοῦ λογικοῦ καὶ τοῦ θνητοῦ διαφοραὶ, συστατικαὶ γίνονται τοῦ ἀνθρώπου· αἱ δὲ τοῦ λογικοῦ καὶ ἀθανάτου, τοῦ θεοῦ· αἱ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀλόγου, τῶν ἀλόγων ζώων.

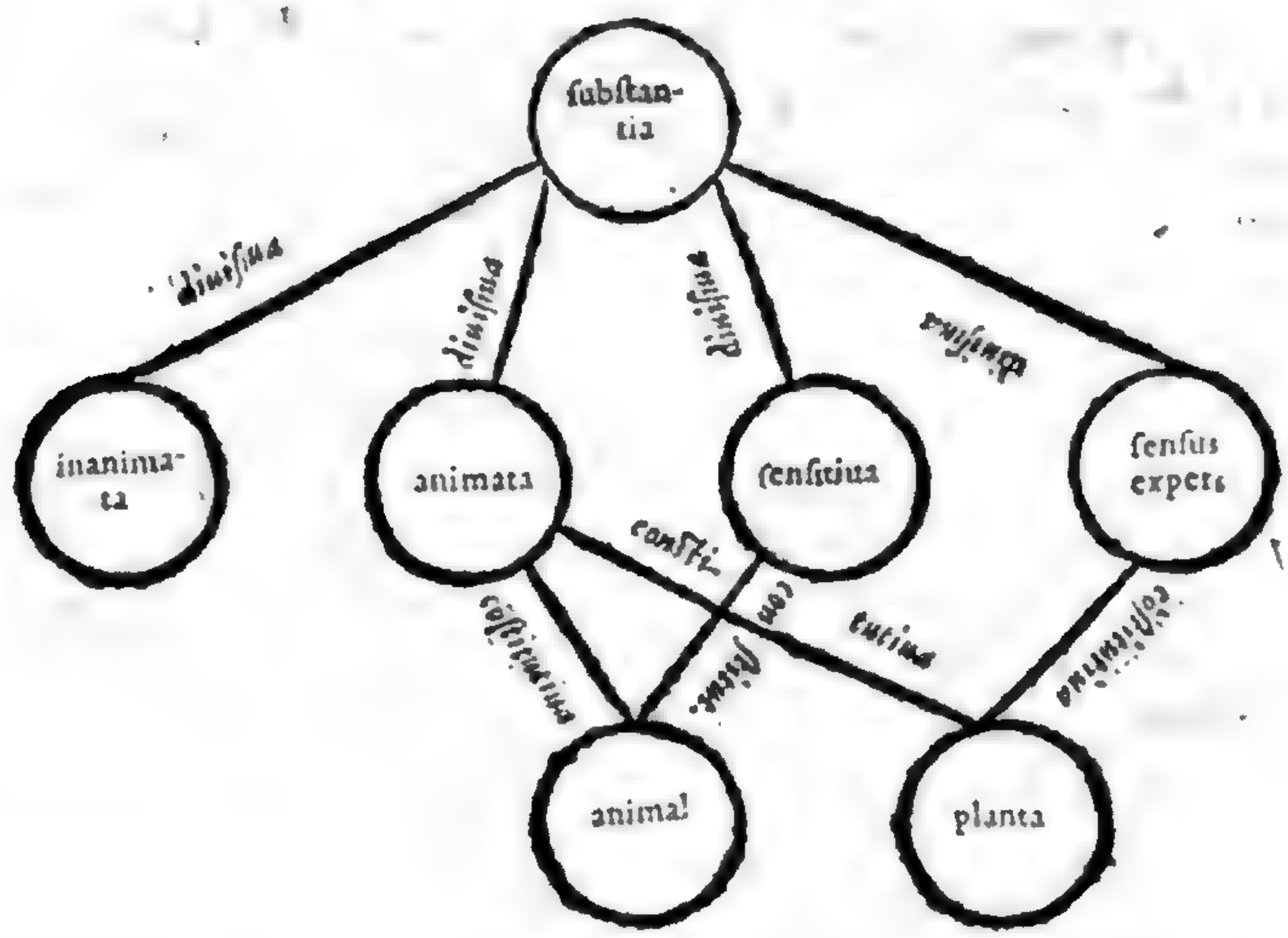
necnon rationale & irrationale ſunt differentiæ diuiſiuæ animalis, quia per eas diuidimus genera in ſpecies. 13 Sed hę differentiæ diuiſiuæ generum, completiuæ ſunt & conſtitutiuę ſpecierum. animal enim diuiditur his differentiis, rationali & irrationali, item mortali & immortali. ſed *hæ* differentiæ, rationalę & mortale, conſtituunt hominē: rationale & immortale Deum [a]: mortale & irrationale bruta animantia.

[a] Deum ponit quaſi ſpeciem animalis: & animal dixit eſſe ſpeciem corporis. vnde ſequitur, Deum eſſe corpus. videtur ergo deos appellare corpora cœleſtia. Ariſtoteles quoque lib. 11. primæ philoſophiæ, cap. 7. Deū dicit ζῶον ἀΐδιον ἄριστον, animal viuens optimum. ſed lib. 4. Topic. cap. .. par. 9. negauit animal eſſe ſpeciē corporis. Quinque autem libri manu ſcripti hoc loco habent τῶν ἀγγέλων: quorum vnus in ſpatio adſcriptū habet τῶν θεῶν, tamquam variam lectionē.

Οὕτω δὲ καὶ τῆς ἀνωτάτω οὐσίας διαιρετικῶν οὐσῶν τῆς τε ἐμψύχου καὶ ἀψύχου διαφορᾶς, καὶ τῆς αἰσθητικῆς τε καὶ ἀναισθήτου· ἡ μὲν ἔμψυχος καὶ αἰσθητικὴ προσληφθεῖσαι τῇ οὐσίᾳ, ἀπετέλεσαν τὸ ζῶον· ἡ δὲ ἔμψυχος καὶ ἀναίσθητος, ἀπετέλεσαν τὸ φυτόν.

Sic etiam cùm ſupremam ſubſtātiam diuidant *hæ differentiæ*, animatum & inanimatum, necnon ſenſitiuum & ſenſu carens: animatum & ſenſitiuum adiuncta ſubſtantiæ, perficiunt animal: animatum autem & ſenſu carens perficiunt plantam.

14 Quoniam igitur eædem aliquo modo acceptæ, ſunt conſtitutiuæ, aliquo modo diuiſiuæ: omnes appellantur Specificæ.

15 Atque harum maximè vſus *eſt* in diuiſionibus generum, & in definitionibus: non etiam *differentiarum* ex accidente inſeparabilium, & multo minùs ſeparabilium.

16 Quas etiam definientes inquiũt, Differentia eſt, qua ſpecies ſuperat genus. nam homo ſuperat animal, quia habet rationale & mortale. quandoquidem animal neque nihil horum eſt: (alioquin vnde ſpecies haberent differentias?) neque omnes oppoſitas habet: (quoniam idem ſimul haberet oppoſita) ſed (vt cẽſent) poteſtate quidem omnes *ſpecierum* ſub ſe *cõſtitutarum* differentias habet, actu verò nullã. itáque nec ex iis quę non ſunt, aliquid fit, nec oppoſita ſimul erunt in eodẽ. 17 Sic quoque eam definiunt, Differentia [a] eſt, quæ pluribus & differẽtibus ſpecie attribuitur in *quæſtione* quale quid eſt. Rationale enim

a Hæc definitio nõ conuenit vltimæ differentię conſtituenti ſpeciem ſpecialiſſimam. eſſe autem quaſdam tales differentias cõſtat ex lib. 6. primæ philoſ. cap. 12. & lib. 1. de partib. animaliũ cap. 2. Sed omnino Porphyrius has differentias ſilentio præteriit.

14 Ἐπεὶ οὖν αἱ αὐταὶ πὼς μὲν ληφθεῖσαι, γίνονται συστατικαί· πὼς δὲ διαιρετικαί· εἰδοποιοὶ πᾶσαι κέκληνται. 15 Καὶ τούτων γε μάλιστα χρεία εἴς τε τὰς διαιρέσεις τῶν γενῶν, καὶ εἰς τοὺς ὁρισμούς, ἀλλ' οὐ τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ἀχωρίστων, οὐδ' ἔτι μᾶλλον τῶν χωριστῶν.

16 Ἃς δὴ καὶ ὁριζόμενοι, φασί, Διαφορά ἐστιν, ᾗ περισσεύει τὸ εἶδος τοῦ γένους. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, πλέον ἔχει τοῦ ζώου τὸ λογικὸν καὶ τὸ θνητόν. τὸ γὰρ ζῷον, οὔτε οὐδὲν τούτων ἐστὶν (ἐπεὶ πόθεν ἂν τὰ εἴδη σχοῖεν τὰς διαφοράς;) οὔτε δὲ πάσας τὰς ἀντικειμένας ἔχει (ἐπεὶ τὸ αὐτὸ ἅμα ἕξει τὰ ἀντικείμενα) ἀλλ' (ὡς ἀξιοῦσι) δυνάμει μὲν πάσας ἔχει τὰς τῶν ὑφ' αὐτὸ διαφοράς, ἐνεργείᾳ δὲ οὐδὲ μίαν. καὶ οὕτως οὔτε ἐξ οὐκ ὄντων τι γίνεται, οὔτε τὰ ἀντικείμενα ἅμα περὶ τὸ αὐτὸ ἔσται. 17 Ὁρίζονται δὲ αὐτὴν καὶ οὕτως, Διαφορά ἐστι τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ ὁποῖόν τι ἐστι κατηγορούμενον· τὸ γὰρ λογικὸν

καὶ τὸ

καὶ τὸ θνητὸν, τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούμενον, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, λέγεται, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν τῷ τί ἐστι. τί μὲν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἐρωτωμένων ἡμῶν, οἰκεῖον εἰπεῖν ζῶον. ὁποῖον δὲ ζῶον πυνθανομένων· ὅτι λογικὸν καὶ θνητὸν, οἰκείως ἀποδώσομεν. τῶν γὰρ πραγμάτων ἐξ ὕλης καὶ εἴδους συνεστώτων, ἢ ἀνάλογόν γε ὕλῃ καὶ εἴδει τὴν σύστασιν ἐχόντων· ὥσπερ ὁ ἀνδριὰς ἐξ ὕλης μὲν τοῦ χαλκοῦ, εἴδους δὲ τοῦ σχήματος· οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ κοινός τε καὶ εἰδικὸς, ἐξ ὕλης μὲν ἀναλόγου συνέστηκε τοῦ γένους, ἐκ μορφῆς δὲ, τῆς διαφορᾶς. τὸ δὲ ὅλον τοῦτο, ζῶον λογικὸν θνητὸν, ὁ ἄνθρωπος· ὡς ἐκεῖ ὁ ἀνδριάς.

18 Ὑπογράφουσι δὲ καὶ οὕτω, Διαφορά ἐστι τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος. τὸ λογικὸν γὰρ καὶ τὸ ἄλογον τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ἵππον, ὄντα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος τὸ ζῶον, χωρίζει.

19 Ἀποδιδόασι δὲ καὶ οὕτω, Διαφορά ἐστιν, ὅτῳ διαφέρει ἕκαστον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος, κατὰ μὲν τὸ γένος οὐ διενηνόχε· ζῶα γὰρ καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἵπποι· ἀλλὰ τὸ λογικὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ᾽ ἐκείνων. καὶ λογικοὶ ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ ἄγγελοι· ἀλλὰ τὸ θνητὸν προστεθὲν, διέστησεν ἡμᾶς ἀπ᾽ ἐκείνων. 20 Προσεπεξεργαζόμενοι δὲ τὰ περὶ τῆς διαφορᾶς, μὴ τὸ τυχόν φασι τῶν χωριζόντων τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος εἶναι τὴν διαφορὰν, ἀλλ᾽ ὅπερ εἰς τὸ εἶναι συμβάλλεται, καὶ εἰς τὸ τί ἦν εἶναι, καὶ ὃ τοῦ πράγματός ἐστι μέρος. οὐ γὰρ τὸ πεφυκέναι πλεῖν, διαφορά ἐστιν ἀνθρώπου,

& mortale cùm homini attribuatur, *de eo* dicitur in *quæſtione* quale quid eſt homo, nõ in *quæſtione* quid eſt. nam interrogati quid eſt homo, aptè reſpondebimus animal: interrogati autem quale animal, aptè reſpondebimus *eſſe* rationale, & mortale. Cùm enim res conſtent ex materia & forma, vel iis quæ proportione reſpondent materiæ & formæ: quemadmodum ſtatua ex æris materia, & figura *tamquàm* forma: ſic etiam homo cõmunis & ſpecialis conſtat ex genere quod proportione reſpõdet materiæ, & differentia *quæ reſpondet* formæ. totum autem hoc, animal rationale mortale, *eſt* homo, vt ibi ſtatua.

18 Deſcribunt etiam ita, Differentia eſt *id* quod naturalem vim habet ſeparandi [a] ea quæ ſub eodem genere *collocantur*. nam Rationale & Irrationale ſeparãt hominem & equum, quæ *ſunt* ſub eodem genere, *nempe ſub* animali. 19 Explicant etiã ita, Differentia eſt *id* quo quidque differt. [b] Nam homo & equus ratione generis non differunt; cùm & nos & equi *ſimus* animalia: ſed Rationale adiectum, nos ab illis ſeiunxit. Item ratione præditi ſumus & nos & angeli: ſed Mortale adiectum, nos ab illis diſtinxit.

20 Qui verò diligentiùs & exquiſitiùs de differẽtia pertractãt, non aiunt differẽtiam eſſe quodcumque ſeparat *ea* quæ *ſunt* ſub eodem genere: ſed quod [c] ad eſſentiam & quidditatem confert, quódque eſt rei pars. nam aptum natura eſſe ad nauigandum, nõ eſt differentia hominis,

a Eſſentialiter, vt mox docebit part. 20.

b Eſſentialiter, vt docebit part. ſeq.

c Non proponit nouam definitionem, ſed abſoluit, ac perficit duas poſtremas definitiones, ſupplens quod deerat. ceteróqui hęc definitio cõueniret etiam generi.

quamuis *ſit* proprium hominis. dicere enim poſſumus, animaliũ alia eſſe naturâ apta ad nauigandum, alia minimè, ſeparantes hominem ab aliis. ſed naturâ aptum eſſe ad nauigandum, non habet vim complendi eſſentiam, nec *eſt* pars eius, ſed habilitas tãtùm *ſeu aptitudo* eius: propterea quòd nõ eſt *talis* differentia, quales ſunt *ea* quæ vocantur differentiæ ſpecificæ. Ergo ſpecificæ differentiæ ſunt, quæcumque aliam ſpeciem efficiunt, & quæcumque in *rei* quidditate *explicanda* adhibentur. 21 Ac de differentia quidem tot dicta ſufficiunt.

εἰ καὶ ἴδιον ἀνθρώπου. εἴποιμεν γὰρ ἂν τῶν ζώων τὰ μὲν πλεῖν πεφυκέναι, τὰ δὲ, μὴ, χωρίζοντες τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ τὸ πεφυκέναι πλεῖν, οὐκ ἦν συμπληρωτικὸν τῆς οὐσίας, οὐδὲ μέρος αὐτῆς, ἀλλ' ἐπιτηδειότης μόνον αὐτῆς, διὰ τὸ μὴ εἶναι διαφορὰν, οἷαι αἱ εἰδοποιοὶ λεγόμεναι διαφοραί. εἶεν οὖν ἂν εἰδοποιοὶ διαφοραὶ, ὅσαι ἕτερον εἶδος ποιοῦσι, καὶ ὅσαι ἐν τῷ τί ἦν εἶναι παραλαμβάνονται.

21 Καὶ περὶ μὲν διαφορᾶς ἀρκεῖ τοσαῦτα.

De proprio. Cap. IV.

1 Proprii quatuor modi. 2 Primus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus, 6 & eius proprietas.

PRoprium [a] autem diuidunt quadrifariam. 2 Nam *proprium eſt*, & quod ſoli alicui ſpeciei [b] accidit, etſi non omni: vt homini mederi, aut geometræ officio fungi. 3 Et quod accidit omni ſpeciei, etſi non ſoli: vt homini eſſe bipedem. 4 Et quod ſoli & omni & aliquando: vt omni homini *accidit* in ſenectute caneſcere. 5 Et quartò *id* in quo *hæc* concurrunt, ſoli, & omni, & ſemper, vt homini aptũ eſſe ad ridendum. nam etſi non ſemper ridet, tamen dicitur aptũ ad ridendum [c], nõ quòd ſemper rideat, ſed quòd naturâ aptus ſit *ad ridendum*. hoc autem ei ſemper naturâ inſitum eſt: vt equo aptum *eſſe* ad hinniẽdum. 6 Atque hæc propriè [d] propria [e] *eſſe* inquiunt: quia reciprocantur [f]. ſiquid enim *eſt* equus, *eſt* aptum ad hinniendum. & ſi quid *eſt* aptum ad hinniendum, *eſt* equus.

ΤΟ δὲ ἴδιον διαιροῦσι τετραχῶς. 2 Καὶ γὰρ ὃ μόνῳ τινὶ εἴδει συμβέβηκεν, εἰ καὶ μὴ παντί· ὡς ἀνθρώπῳ τὸ ἰατρεύειν, ἢ τὸ γεωμετρεῖν. 3 Καὶ ὃ παντὶ συμβέβηκε τῷ εἴδει, εἰ καὶ μὴ μόνῳ· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι δίποδι. 4 Καὶ ὃ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ποτέ· ὡς ἀνθρώπῳ παντὶ τὸ ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι. 5 Τέταρτον δὲ, ἐφ' οὗ συνδέδραμηκε καὶ τὸ μόνῳ, καὶ παντὶ, καὶ ἀεί· ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν· κἂν γὰρ μὴ γελᾷ ἀεὶ, ἀλλὰ γελαστικὸν λέγεται, οὐ τῷ γελᾶν ἀεὶ, ἀλλὰ τῷ πεφυκέναι. τοῦτο δὲ ἀεὶ αὐτῷ σύμφυτον ὑπάρχει, ὡς καὶ τῷ ἵππῳ τὸ χρεμετιστικόν. 6 Ταῦτα δὲ καὶ κυρίως ἴδιά φασιν, ὅτι καὶ ἀντιστρέφει. εἰ τι γὰρ ἵππος, χρεμετιστικόν· καὶ εἴτι χρεμετιστικὸν, ἵππος.

CAP. V.

a Proprium accipe, non quod improprio, ſed quod communi opponitur. proprium eſt ſpecies accidentis accidens enim diuiditur in propriũ, & commune. de proprio nunc, de communi in ſeq. cap. diſſeritur.

b Proprium non ſolùm accidit ſpeciei, ſed etiã generibus, & indiuiduis. nam in categoriis conſiderantur variæ proprietates ſũmorum generũ. & ſuprà, cap. 2. part. 8. Porphyr. diſertè diſtinguebat proprietates ſpecierum à proprietatibus indiuiduorum.

c Γελαστικὸν, id eſt, ſi dicere liceret, riſiuum.

d Id eſt, non impropriè.

e Id eſt, non cõmunia.

f Obſerua proprium reciprocari cum eo, cuius eſt propriũ. Vide lib. 1. Topic. cap. 5. part. 5. & lib. 4. primæ philoſophiæ, ca. vltimo.

De accidente. Cap. V.

1 *Definitio prima.* 2 *Diuiſio.* 3 *Definitio ſecunda.* 4 *Definitio tertia.*

Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ γίνεται καὶ ἀπογίνεται χωρὶς τῆς τοῦ ὑποκειμένου φθορᾶς. 2 Διαιρεῖται δὲ εἰς δύο· τὸ μὲν γὰρ αὐτοῦ, χωριστόν ἐστι· τὸ δὲ, ἀχώριστον. τὸ μὲν οὖν καθεύδειν, χωριστόν ἐστι συμβεβηκός· τὸ δὲ μέλαν εἶναι, ἀχωρίστως τῷ κόρακι καὶ τῷ Αἰθίοπι συμβέβηκε. δύναται δὲ ἐπινοηθῆναι καὶ κόραξ λευκός, καὶ Αἰθίοψ ἀποβαλὼν τὴν χροιάν, χωρὶς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου.

3 Ὁρίζονται δὲ καὶ οὕτω, Συμβεβηκός ἐστιν, ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. 4 Καὶ ὃ οὔτε γένος ἐστὶν, οὔτε διαφορὰ, οὔτε εἶδος, οὔτε ἴδιον, ἀεὶ δέ ἐστιν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον.

Accidens [a] verò eſt, quod adeſt & abeſt [b] ſine ſubiecti interitu. 2 Diuiditur autem in duo *genera*. nam aliud eſt ſeparabile, aliud inſeparabile. Vt putà dormire eſt accidens ſeparabile: nigrum autem eſſe, ita accidit coruo & Æthiopi, vt ſeparari nequeat. ſed poteſt intelligi coruus albus, & Æthiops abiecto colore, ſine interitu ſubiecti.

3 Sic etiam definiunt, [c] Accidens eſt, quod contingit eidem ineſſe & nõ ineſſe. 4 Et quod neque eſt genus, neque differentia, nec ſpecies, nec proprium, ſemper autem in ſubiecto inhæret. [d]

CAP. VI.

a Accidẽs intellige, non quod opponitur categoriæ ſubſtãtiæ, ſed quod opponitur eſſẽtię rei. Nam etſi color eſt accidens, nõ ſubſtantia: tamẽ albori non accidit, ſed eſt eius genus.

b Adeſſe & abeſſe intellige, nõ re ipſa, ſed per intellectum. nã quædam accidẽtia re ipſa nõ ſeparantur à ſubiecto, nẽpe quæ vocantur inſeparabilia. itẽ quædam re ipſa non adſunt ſine ſubiecti interitu, vt mors. Si quis obiiciat hanc definitionem accidentis conuenire etiã proprio, quia proprium quoque adeſt & abeſt per intellectum ſine ſubiecti interitu: reſpõdebo proprium abeſſe tantùm abſtractione priuatiuâ, accidens etiam poſitiuâ. Id eſt, homo cõſiderari poteſt non habita ratione aptitudinis ad ridendum: non tamen conſiderari poteſt ineptus ad ridendum: quia ſicut proprietas, id eſt aptitudo ad ridendũ, proficiſcitur ex rei natura & eſſentia: ita negatio huius aptitudinis eſt contraria naturæ & eſſentiæ: ideóque homo ineptus ad ridendum, non eſt homo. Eâdem ratione poteſt conſiderari corpus non habita ratione loci, quatenus eſt ſubſtantia conſtans ex materia & forma. ſed ſi negetur eſſe in loco, negatur eſſe corpus: quia corporis eſſentiam neceſſariò ſequitur eſſe in loco. Accidens verò commune ita ſeparatur à ſubiecto, vt intellectus in eo ſubiecto fingere poſſit ineſſe accidens contrarium. exempli cauſâ, intellectus poteſt fingere coruum album, aut cygnum nigrum: quoniam albor vel nigror non pertinet ad eſſentiam cygni vel corui. Rectè igitur Porphyrius in ſeq. part. ait poſſe intelligi coruum album, licet huiuſmodi intellectus falſus ſit.

c Hanc & ſequentem definitionem Porphyrius accepit ex 1. Topic. cap. 5. part. 8.

d Si omne accidens ſemper ineſt in ſubiecto, quomodo dicitur quoddam accidens eſſe ſeparabile? Quia ſubiectũ ſine accidente conſiſtit, non accidens ſine ſubiecto. vt cùm aqua ex calida fit frigida, calor perit, aqua manet.

DE COMMVNITATIBVS ET DIFFERENTIIS QVINQVE VOCVM,

Tractatus poſterior.

Collatio quinque vocum. Cap. VI.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

1 *Scopus & nexus.* 2 *Communitas.* 3 *Differentia.*

Ἀφωρισμένων δὲ πάντων τῶν προτεθέντων, λέγω δὴ γένους, εἴδους, διαφο-

Expoſitis ſeparatim omnibus quæ propoſita fuerũt, nimirum genere, ſpecie, diffe-

rentia, proprio, accidente; dicendum *eſt*, quænam ſint eis communia, & quæ propria. 2 Cõmune igitur omnium *eſt*, pluribus attribui, vt dictum fuit.

3 Sed genus *attribuitur* ſpeciebus, & indiuiduis, quæ ſub ſe *ſũt*. itidémque differẽtia. ſpecies autem indiuiduis ſub ſe *conſtitutis*. propriũ verò *attribuitur* ſpeciei cuius eſt propriũ, & indiuiduis quæ ſub *ea* ſpecie *ſunt*. accidens autẽ & ſpeciebus, & indiuiduis. Nam animal attribuitur equo, & boui, quæ ſunt ſpecies: necnon huic equo, & huic boui, quæ ſũt indiuidua. rationis autem expers attribuitur equo & boui, particularibúſque *equis ac bubus*. at ſpecies, vt homo, ſolis particularibus attribuitur. proprium verò *attribuitur* & ſpeciei cuius eſt proprium, & indiuiduis ſub ea ſpecie *conſtitutis*: vt aptum ad ridendum & homini, & particularibus *hominibus*. nigrum verò *attribuitur* ſpeciei coruorũ, & particularibus *coruis*, cùm ſit accidens inſeparabile. item moueri, homini, & equo, cùm ſit accidẽs ſeparabile: ſed primùm [a] *attribuitur* indiuiduis, ſecũdo autem loco etiam, iis quæ continẽt indiuidua.

a Vide Ariſtotelem lib. 9. primæ philoſoph. cap. penult.

ρας, ἰδίου, συμβεβηκότος, ῥητέον τίνα τε κοινὰ περίεστιν αὐτοῖς, καὶ τίνα ἴδια. 2 Κοινὸν μὲν οὖν ἁπάντων, τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ὡς εἴρηται. 3 Ἀλλὰ τὸ μὲν γένος, τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν, καὶ ἀτόμων· καὶ ἡ διαφορὰ ὡσαύτως· τὸ δὲ εἶδος, τῶν ὑπ' αὐτὸ ἀτόμων· τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων· τὸ δὲ συμβεβηκὸς, καὶ εἰδῶν καὶ ἀτόμων. τό τε γὰρ ζῶον ἵππου τε καὶ βοὸς κατηγορεῖται, εἰδῶν ὄντων· καὶ τοῦδε τοῦ ἵππου, καὶ τοῦδε τοῦ βοὸς, ἀτόμων ὄντων. τὸ δὲ ἄλογον, ἵππου καὶ βοὸς κατηγορεῖται, καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ μέν τοι εἶδος, οἷον ὁ ἄνθρωπος, τῶν κατὰ μέρος μόνων κατηγορεῖται. τὸ δὲ ἴδιον, τοῦ τε εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον, καὶ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων· οἷον τὸ γελαστικὸν, καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. τὸ δὲ μέλαν, τοῦ τε εἴδους τῶν κοράκων, καὶ τῶν κατὰ μέρος, συμβεβηκὸς ὂν ἀχώριστον· καὶ τὸ κινεῖσθαι, ἀνθρώπου τε καὶ ἵππου, χωριστὸν ὂν συμβεβηκός· ἀλλὰ προηγουμένως μὲν τῶν ἀτόμων· κατὰ δεύτερον δὲ λόγον, καὶ τῶν περιεχόντων τὰ ἄτομα.

Collatio generis, & differentiæ. Cap. VII.

1 ¶ Communitates. Prima à vi continendi ſpecies. 2 Secunda ab iis quæ attribuuntur generi, vel differentiæ. 3 Tertia ex eo quòd ſublatis ſuperioribus, tolluntur inferiora. 4 ¶ Differentiæ. Prima à numero eorum, quibus attribuuntur. 5 Secunda à vi continendi. 6 Tertia à priori & poſteriori. 7 Quarta: quia genus ſublatum, tollit differentiam: nõ contrà. 8 Quinta à ratione attribuendi. 9 Sexta à numero. 10 Septima à comparatione cum materia vel forma. 11 ¶ Excuſatio.

Cap. VIII.

b Hoc verè dicitur de aliis differentiis, non de ea quæ cõſtituit vltimã ſpeciem. ſed iam cap. 4. notaui hunc à Porphyrio prætermitti.

COmmune *eſt* generis ac differẽtiæ, habere vim cõtinẽdi ſpecies. nã & differẽtia [b] cõtinet ſpecies, etſi non omnes quas genus. Rationale enĩ etſi nó cõtinet ea quę ſũt rationis expertia, vt

ΚΟινὸν δὲ γένους καὶ διαφορᾶς, τὸ περιεκτικὸν τῶν εἰδῶν· περιέχει γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ εἴδη, εἰ καὶ μὴ πάντα, ὅσα τὰ γένη. τὸ γὰρ λογικὸν, εἰ καὶ μὴ περιέχει τὰ ἄλογα ὥσπερ τὸ ζῶον,

τὸ ζῶον, ἀλλὰ περιέχει ἄγγελον καὶ ἄνθρωπον, ἅπερ ἐστὶν εἴδη. 2 Ὅσα τε κατηγορεῖται τοῦ γένους ὡς γένους, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται· ὅσα τε τῆς διαφορᾶς ὡς διαφορᾶς, καὶ τοῦ ἐξ αὐτῆς εἴδους κατηγορηθήσεται. γένους τε γὰρ ὄντος τοῦ ζώου, ὡς γένους κατηγορεῖται ἡ οὐσία, καὶ τὸ ἔμψυχον, καὶ τὸ αἰσθητικόν. ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ ζῶον εἰδῶν πάντων κατηγορεῖται ταῦτα, ἄχρι καὶ τῶν ἀτόμων. διαφορᾶς τε οὔσης τοῦ λογικοῦ, κατηγορεῖται ὡς διαφορᾶς, τὸ λόγῳ χρῆσθαι· οὐ μόνον δὲ τοῦ λογικοῦ, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑπὸ τὸ λογικὸν εἰδῶν κατηγορηθήσεται τὸ λόγῳ χρῆσθαι. 3 Κοινὸν δὲ καὶ τὸ, ἀναιρεθέντος τοῦ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς, συναναιρεῖσθαι καὶ τὰ ὑπ' αὐτά. ὡς γὰρ μὴ ὄντος ζώου, οὐκ ἔστιν ἵππος, οὐδὲ ἄνθρωπος· οὕτω μὴ ὄντος λογικοῦ, οὐδὲν ἔσται ζῶον τὸ λόγῳ χρώμενον. 4 Ἴδιον δὲ τοῦ γένους, τὸ ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι, ἤπερ ἡ διαφορὰ, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τὸ συμβεβηκός. τὸ μὲν γὰρ ζῶον, ἐπ' ἀνθρώπου, καὶ ἵππου, καὶ ὀρνέου, καὶ ὄφεως· τὸ δὲ τετράπουν, ἐπὶ μόνων τῶν τέτταρας πόδας ἐχόντων· ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἐπὶ μόνων τῶν ἀτόμων· καὶ τὸ χρεμετιστικὸν, ἐπὶ τοῦ ἵππου μόνου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. καὶ τὸ συμβεβηκὸς, ὁμοίως ἐπ' ἐλαττόνων. δεῖ δὲ διαφορὰς λαμβάνειν, αἷς τέμνεται τὸ γένος, οὐ τὰς συμπληρωτικὰς τῆς οὐσίας τοῦ γένους, ἀλλὰ τὰς διαιρετικάς.

5 Ἔτι τὸ γένος περιέχει τὴν διαφορὰν, δυνάμει· τοῦ γὰρ ζώου τὸ μὲν, λογικὸν, τὸ δὲ, ἄλογον· αἱ δὲ διαφοραὶ οὐ περιέχουσι τὰ γένη.

animal, at *certè* continet angelum & hominem, qui ſunt ſpecies. 2 Et quæcumque attribuuntur generi vt genus *eſt*,[a] etiam ſpeciebus ei ſub*iectis* attribuuntur. & quæcũque *attribuũtur* differentiæ vt differentia eſt, etiam ſpeciei ex ea *orta* attribuẽtur. Cùm enim animal ſit genus: *ei* tamquàm generi attribuitur ſubſtantia, & animatum, & ſenſu præditum. ſed & omnibus ſpeciebus animali ſub*iectis* hæc attribuuntur vſque ad indiuidua. Cúmque rationale ſit differentia: ei tamquàm differẽtiæ attribuitur Ratione vti. nec ſolùm rationali, ſed etiam ſpeciebus rationali ſub*iectis* attribuetur Ratione vti. 3 Sed & hoc commune *eſt*, ſublato genere aut differentia, tolli etiam quæ ſub eis *ſunt*. vt enim, niſi ſit animal, non eſt equus, nec homo: ſic, niſi ſit rationale, nullum erit animal ratione vtens. 4 Proprium autem generis *eſt*, pluribus[b] attribui, quàm differentiam, & ſpeciem[c], & propriũ, & accidens[d]. nam animal de homine, & equo, & aue, & angue *dicitur*. quadrupes autẽ de *iis* ſolis quæ quatuor pedes habent. homo verò de ſolis indiuiduis. & aptum ad hinniendum, de ſolo equo, & particularibus *equis*. itidémque accidẽs[e] de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus, non cõpletiuas eſſentiæ generis, ſed diuiſiuas. 5 Præterea genus differentiam continet poteſtate[f]: nam animal partim *eſt* rationis particeps, partim expers: differentiæ verò non continent genera.

a Hoc addit, vt excludat quæ attribuuntur generi, vt eſt vox: vt putà eſſe generis neutri, tertiæ nominum inflexionis, & cetera, quæ attribuuntur generi, non ſpeciebus generis. Impropriè tamen loquitur: quia genus, quà eſt genus, non ſubiicitur, ſed attribuitur. quà verò ſubiicitur, ſpecies potiùs appellatur quàm genus.

b Ex lib. 4. Topic. cap. vlt. part. 15.

c Speciei, proprii, & accidentis obiter hîc mẽtio fit.

d Dubitare aliquis rectè poſſit, an verũ ſit, quod Porphyrius aſſerit, genus dici de pluribus quàm accidẽs. Sanè hęc ſentẽtia falſa erit, niſi coanguſtetur ad accidẽs ſub genere contentum.

e Quod ſpeciebus animalis accidit, vt locũ mutare. ceterùm coloratũ eſſe, moueri, & alia eiuſmodi accidẽtia, pluribus attribuuntur, quàm animal.

f Non actu. vide cap. 3. part. 16.

6 Præterea genera *ſunt* priora differentiis ſub ſe *poſitis*. 7 Idcirco *ſi tollantur*, eas vnà tollunt, ſed ab illis vnà nō tollūtur. ſublato enim animali, ſimul tollitur rationale & irrationale. differentiæ autem non ſimul tollunt genus: nam licèt omnes tollantur, *tamen* ſubſtantia animata, ſentiendi facultate prædita, intelligitur, quæ *quidem* eſt animal.

8 Præterea genus attribuitur in *quæſtione* quid eſt, differentia in *quæſtione* quale quid eſt, vt *iam* dictum fuit. 9 Præterea in quaque ſpecie vnum *eſt* genus, vt hominis genus *eſt* animal: differentiæ autem multæ, vt rationale, mortale, intelligentiæ ac ſcientiæ capax, quibus ab aliis animalibus *homo* differt. 10 Ac genus quidem aſſimilatur materiæ, differentia verò formæ.

11 Cùm autem alia quoque ſint communia & propria generis & differētiæ: tot *expoſuiſſe* ſufficiat.

6 Ἔτι, τὰ μὲν γένη, πρότερα τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ διαφορῶν. 7 Διὸ συναναιρεῖ μὲν αὐτάς, οὐ συναναιρεῖται δὲ ὑπ᾽ αὐτῶν. ἀναιρεθέντος γὰρ τοῦ ζώου, συναναιρεῖται τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον. αἱ δὲ διαφοραὶ οὐκέτι συναναιροῦσι τὸ γένος· κἂν γὰρ πᾶσαι ἀναιρεθῶσιν, οὐσία ἔμψυχος αἰσθητικὴ ἐπινοεῖται, ἥτις ἦν τὸ ζῶον.

8 Ἔτι, τὸ μὲν γένος, ἐν τῷ τί ἐστιν· ἡ δὲ διαφορά, ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, ὡς εἴρηται, κατηγορεῖται. 9 Ἔτι, γένος μὲν, ἓν καθ᾽ ἕκαστον εἶδος, οἷον ἀνθρώπου γένος τὸ ζῶον· διαφοραὶ δέ, πλείους, οἷον λογικόν, θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, αἷς τῶν ἄλλων ζώων διαφέρει. 10 Καὶ τὸ μὲν γένος ἔοικεν ὕλῃ, μορφῇ δὲ ἡ διαφορά.

11 Προσόντων δὲ καὶ ἄλλων κοινῶν τε καὶ ἰδίων τῷ γένει καὶ τῇ διαφορᾷ, ἀρκεῖ τοσαῦτα.

Collatio generis, & ſpeciei. Cap. VIII.

CAP. IX.
a Non ait Porphyrius accipiēdam eſſe ſpeciē ſpecialiſſimam: conſiderat enim tam ſubalterna, quàm ſpecialiſſima. ſed cùm ſubalterna ſint genera ſimul & ſpecies, iubet ea ſpectari quà ſunt genera, non quà ſpecies.
b Vide cap. 2. part. 39.
c Species non cōtinet genus vt partem ſubiectiuam, ſed vt partem eſſētialem: quia cap. 3. part. 17. dictum fuit ſpeciem conſtare ex genere & differentia, quaſi ex materia & forma.

1 ¶ *Cōmunitates. Prima, Attribui pluribus.* 2 *Secunda, Eſſe prius.* 3 *Tertia, Eſſe totum.* 4 ¶ *Differentia. Prima, Genus continet ſpecies, non contrà.* 5 *Secunda, Genus latiùs patet quàm ſpecies.* 6 *Tertia, Genera ſunt priora ſpeciebus.* 7 *Quarta, Genus ſublatum, tollit ſpeciem, non contrà.* 8 *Quinta, ab attributione.* 9 *Sexta, à ſpeciebus & differentiis.* 10 *Septima, à generaliſſimo, & ſpecialiſſimo.*

GEnus & ſpecies commune *hoc* habent, pluribus (vt dictū eſt) attribui. Accipiatur autem ſpecies vt ſpecies tantùm: non etiam vt genus, [a] ſi fortè idē ſit tam ſpecies quàm genus. 2 Commune etiam his *eſt*, priora eſſe *iis* quibus attribuuntur. 3 Et vtrumque eſſe totū [b] quiddam. 4 Differūt autem: quia genus continet ſpecies; at ſpecies continentur, nōn continēt [c] genera. 5 Genus enim pluribus attribuitur, quàm ſpecies.

ΓΈνος δὲ καὶ εἶδος, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ κατὰ πλειόνων (ὡς εἴρηται) κατηγορεῖσθαι. εἰλήφθω δὲ τὸ εἶδος, ὡς εἶδος μόνον, ἀλλ᾽ οὐχὶ καὶ ὡς γένος, εἴπερ ᾖ τὸ αὐτὸ καὶ εἶδος καὶ γένος. 2 Κοινὸν δὲ αὐτοῖς, καὶ τὸ πρότερα εἶναι ὧν κατηγορεῖται. 3 Καὶ τὸ ὅλον τι εἶναι ἑκάτερον. 4 Διαφέρει δέ, ὅτι τὸ μὲν γένος περιέχει τὰ εἴδη, τὰ δὲ εἴδη περιέχεται, καὶ οὐ περιέχει τὰ γένη. 5 Ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ γένος τοῦ εἴδους κατηγορεῖται.

6 Ἔτι

6 Ἔτι, τὰ γένη προϋποκεῖσθαι δεῖ, καὶ διαμορφωθέντα ταῖς εἰδοποιοῖς διαφοραῖς, ἀποτελεῖν τὰ εἴδη. ὅθεν καὶ πρότερα τῇ φύσει τὰ γένη. 7 Καὶ συναναιρεῖ μὲν τὰ, ἀλλ᾽ οὐ συναναιρούμενα. εἴδους μὲν γὰρ ὄντος, πάντως ἐστὶ καὶ γένος· γένους δὲ ὄντος, οὐ πάντως ἐστὶν εἶδος. 8 Καὶ τὰ μὲν γένη, συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν ὑφ᾽ αὐτὰ εἰδῶν· τὰ δὲ εἴδη, τῶν γενῶν οὐκέτι. 9 Ἔτι τὰ μὲν γένη πλεονάζει τῇ τῶν ὑπ᾽ αὐτὰ εἰδῶν περιοχῇ· τὰ δὲ εἴδη, τῶν γενῶν πλεονάζει ταῖς οἰκείαις διαφοραῖς. 10 Ἔτι οὔτε τὸ εἶδος γένοιτ᾽ ἂν γενικώτατον· οὔτε τὸ γένος, εἰδικώτατον.

6 Prẹterea opus eſt, vt prius ſubiiciātur genera, & efformata ſpecificis differentiis perficiant ſpecies. vnde etiā naturâ priora *ſunt* genera. 7 Et vnà tollunt, non vnà tolluntur. nam ſi ſpecies ſit, omnino eſt etiam genus. quòd ſi genus ſit, non omnino eſt ſpecies. 8 Ac genera quidē ſynonym*ω*s attribuuntur ſpeciebus ſibi ſubie*ctis*, non item [a] ſpecies generibus. 9 Præterea genera ſuperant [b] ſpecierum ſibi ſub*iectarum* comprehēſione: ſpecies autem ſuperant genera propriis differentiis. 10 Præterea nec ſpecies poteſt fieri generaliſſimum: nec genus, ſpecialiſſimum.

a Non ſignificat ſpeciem generi attribui homonym*ω*s, ſed nullo modo attribui. Atqui attribuimus hominem animali, cùm dicim⁹ aliquod animal eſſe hominē. Sed aliud eſt animal, aliud eſt aliquod animal. nam animal eſt genus hominis: aliquod animal non eſt genus.

b Id eſt, latiùs patēt, quàm ſpecies.

Collatio generis, & proprij. Cap. IX.

*1 ¶ Communitates. Prima, Sequi ſpecies. 2 Secunda, Aequè attribui. 3 Tertia, Synonym*ω*s attribui. 4 ¶ Differentiæ. Prima, Genus eſt prius proprio. 5 Secunda à numero ſpecierum quibus attribuuntur. 6 Tertia à reciprocatione. 7 Quarta, Propriū ineſſe in vna ſpecie, genus in pluribus. 8 Quinta, Sublato genere tollitur proprium, non contrà.*

Γένους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μὲν τὸ ἕπεσθαι τοῖς εἴδεσιν. εἴ τι γὰρ ἄνθρωπος, ζῶον· καὶ εἴ τι ἄνθρωπος, γελαστικόν. 2 Καὶ τὸ ἐπίσης κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν εἰδῶν, καὶ τὸ ἴδιον τῶν αὐτοῦ μετεχόντων ἀτόμων. ἐπίσης γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς, ζῶον· καὶ Ἄνυτος καὶ Μέλιτος, γελαστικόν. 3 Κοινὸν δὲ καὶ τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι τὸ γένος τῶν οἰκείων εἰδῶν, καὶ τὸ ἴδιον ὧν ἂν εἴη ἴδιον. 4 Διαφέρει δὲ, ὅτι τὸ μὲν γένος πρότερον, ὕστερον δὲ τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ εἶναι ζῶον, εἶτα διαιρεῖσθαι διαφοραῖς καὶ ἰδίοις. 5 Καὶ τὸ μὲν γένος, κατὰ πλειόνων εἰδῶν κατηγορεῖται· τὸ δὲ ἴδιον, ἑνὸς εἴδους τινὸς, οὗ ἐστιν ἴδιον. 6 Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστιν ἴδιον· τὸ δὲ γένος, οὐδενὸς ἀντικατηγορεῖται.

CAP. X.

Generi cum proprio cōmune *eſt*, ſequi ſpecies. nam ſi quid *eſt* homo, *eſt* animal. & ſi quid *eſt* homo, *eſt* aptū ad ridendum. 2 Itē, æquè attribui genus ſpeciebus, & proprium indiuiduis quæ ipſum participāt. homo enim & bos æquè *eſt* animal: & Anytus atque Melitus *æquè eſt* res apta ad ridendum. 3 Commune etiam eſt, ſynonym*ω*s attribui genus propriis ſpeciebus, & proprium *iis* quorū fuerit proprium. 4 Differunt autē: quia genus *eſt* prius, propriū *eſt* poſterius. *primum* enim oportet eſſe animal, poſtea diuidi differētiis & propriis. 5 Ac genus quidē pluribus ſpeciebus attribuitur: proprium [c] verò vni alicui ſpeciei cuius eſt proprium. 6 Præterea proprium reciprocatur cum eo cuius eſt proprium: genus autem cum nullo reciprocatur.

c Hoc accipiendum eſt de proprio ſpeciei infimę. nam propria ſummi generis, & ſubalternorū, (quorū propriorum Porphyrius nullam mentionem facit) multis ſpeciebus attribuuntur.

neque enim ſi quid *eſt* animal, *continuò eſt* homo: nec ſi quid *eſt* animal, *continuò eſt* aptum ad ridendum. at ſi quid *eſt* homo, *eſt* aptum ad ridendum: viciſsimque ſi *eſt* aptum ad ridendum, *eſt* homo. 7 Prætérea proprium ineſt in tota ſpecie cuius eſt proprium, & ſola, & ſemper: genus verò *ineſt* quidem in tota ſpecie cuius eſt genus, & ſemper, non tamen ſola. 8 Præterea propria ſublata, non ſimul tollunt genera: ſed genera ſublata, *ſecum* vnà tollũt ſpecies, quarum ſunt propria: quare iis, quorum ſunt propria, ſublatis, ipſa quoque *propria* ſimul tolluntur.

οὔτε γὰρ εἴ τι ζῶον, ἄνθρωπος· οὔτε εἴ τι ζῶον, γελαστικόν· εἴ τι δὲ ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ ἔμπαλιν εἰ γελαστικὸν, ἄνθρωπος. 7 Ἔτι τὸ μὲν ἴδιον, παντὶ τῷ εἴδει ὑπάρχει, οὗ ἐστιν ἴδιον, καὶ μόνῳ, καὶ ἀεί· τὸ δὲ γένος, παντὶ μὲν τῷ εἴδει, οὗ ἂν ᾖ γένος, καὶ ἀεί, οὐ μέντοι καὶ μόνῳ.

8 Ἔτι τὰ μὲν ἴδια ἀναιρούμενα, οὐ συναναιρεῖ τὰ γένη· τὰ δὲ γένη ἀναιρούμενα, συναναιρεῖ τὰ εἴδη, ὧν ἐστιν ἴδια· ὥστε καὶ ὧν ἐστιν ἴδια ἀναιρουμένων, καὶ αὐτὰ συναναιρεῖται:

Collatio generis, & accidentis. Cap. X.

1 ¶ *Communitas vna, Pluribus attribui.* 2 ¶ *Differentiæ. Prima, quia genus eſt prius ſpeciebus: accidens, poſterius.* 3 *Secunda ab attributione æquali, vel inæquali.* 4 *Tertia ab indiuiduis.* 5 *Quarta ab attributione in quæſtione quid eſt, vel quale eſt.*

CAP. XI.

GEneris & accidentis commune *eſt*, pluribus (vt dictũ eſt [a]) attribui: ſiue ſit ex *accidentibus* ſeparabilibus, ſiue ex inſeparabilibus. etenim & moueri [b] pluribus *attribuitur*: & nigrum [c] coruis, Æthiopibúſque, ac nonnullis anima carentibus.

2 Differt autem genus ab accidente: quia genus *eſt* prius propriis ſpeciebus, accidentia verò *ſunt* ſpeciebus poſteriora. nam etiamſi accipiatur accidens inſeparabile: tamen prius eſt id [d] cui accidit, quàm accidens. 3 Ac genus quidem quæ participant, æquè participant: accidẽs autem non æquè. quoniam contentionem, ac remiſſionem recipit accidẽtium participatio: generum, non item.

4 Et accidentia primùm ſunt in indiuiduis: genera verò & ſpecies naturâ priora *sũt* indiuiduis ſubſtantiis.

a Cap. 2. part. 9. & cap. 6. part. 2. & 3.
b Quod eſt accidens ſeparabile.
c Quod ſeparari nequit à coruis, Æthiopibus, & ceteris eiuſmodi rebus.
d Id eſt, ſpecies.

ΓΈνους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν, τὸ κατὰ πλειόνων (ὡς εἴρηται) κατηγορεῖσθαι· ἄν τε τῶν χωριστῶν ᾖ, ἄν τε τῶν ἀχωρίστων. καὶ γὰρ καὶ τὸ κινεῖσθαι, κατὰ πλειόνων· καὶ τὸ μέλαν, κατὰ κοράκων, καὶ Αἰθιόπων, καί τινων ἀψύχων. 2 Διαφέρει δὲ τὸ γένος τοῦ συμβεβηκότος· ὅτι τὸ μὲν γένος, πρὸ τῶν εἰδῶν· τὰ δὲ συμβεβηκότα, τῶν εἰδῶν ὕστερα· κἂν γὰρ ἀχώριστον λαμβάνηται συμβεβηκός, ἀλλ᾽ οὖν πρότερόν ἐστι τὸ ᾧ συμβέβηκε τοῦ συμβεβηκότος. 3 Καὶ τοῦ μὲν γένους ἐπίσης τὰ μετέχοντα μετέχει· τοῦ δὲ συμβεβηκότος, οὐκ ἐπίσης. ἐπίτασιν γὰρ καὶ ἄνεσιν ἐπιδέχεται ἡ τῶν συμβεβηκότων μέθεξις· ἡ δὲ τῶν γενῶν, οὐκέτι. 4 Καὶ τὰ μὲν συμβεβηκότα, ἐπὶ τῶν ἀτόμων προηγουμένως ὑφίσταται· τὰ δὲ γένη καὶ τὰ εἴδη, φύσει πρότερα τῶν ἀτόμων οὐσιῶν.

5 Καὶ

5 Καὶ τὰ μὲν γένη, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τῶν ὑπ' αὐτά· τὰ δὲ συμβεβηκότα ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον ἕκαστον. ὁποῖος γὰρ Αἰθίοψ ἐρωτηθεὶς, ἐρεῖς ὅτι μέλας· ἢ πῶς ἔχει Σωκράτης, ἐρεῖς ὅτι νοσεῖ, ἢ ὑγιαίνει.

5 Et genera iis quæ ſub ſe *ſunt*, attribuũtur in *quæſtione* quid eſt: accidentia verò in *quæſtione* quale quid eſt, aut quomodo *ſe* habet vnũquodq;. interrogatus. n. qualis *eſt* Æthiops, dices eſſe nigrũ: aut quomodo *ſe* habet Socrates, dices eũ ægrotare, aut valere.

De numero collationum. Cap. XI.

1 Supputatio falſa. 2 Supputatio vera.

Τὸ μὲν οὖν γένος ᾗ τῶν ἄλλων τεττάρων διαφέρει, εἴρηται. συμβέβηκε δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον διαφέρειν τῶν τεττάρων· ὥστε πέντε μὲν ὄντων, ἑνὸς δὲ ἑκάστου τῶν τεττάρων διαφέροντος, τετράκις τὰ πέντε, εἴκοσι γίνεσθαι διαφορὰς τὰς πάσας. 2 Ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ' ἀεὶ τῶν ἐφεξῆς καταριθμουμένων, καὶ τῶν μὲν δύο μιᾷ λειπομένων διαφορᾷ, διὰ τὸ ἤδη εἰλῆφθαι, τῶν δὲ τριῶν δυσὶ, τῶν δὲ τεττάρων τρισὶ, τῶν δὲ πέντε τέτρασι, δέκα αἱ πᾶσαι γίνονται διαφοραὶ, τέτταρες, τρεῖς, δύο, μία. τὸ μὲν γὰρ γένος ᾗ διαφέρει τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ εἴδους, καὶ τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ συμβεβηκότος, εἴρηται· τέσσαρες οὖν αἱ διαφοραί. ἡ διαφορὰ δὲ πῇ μὲν διενήνοχε τοῦ γένους, εἴρηται, ὅτε πῇ διαφέρει τὸ γένος αὐτῆς ἐρρέθη. λοιπὸν δὲ, πῇ διαφέρει τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος, ῥηθήσεται· καὶ γίνονται τρεῖς. Πάλιν τὸ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει τῆς διαφορᾶς, ἐρρέθη, ὅτε πῇ διαφέρει ἡ διαφορὰ τοῦ εἴδους ἐλέγετο. πῇ δὲ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ γένους, ἐρρέθη, ὅτε πῇ διαφέρει τὸ γένος τοῦ εἴδους ἐλέγετο.

QVid igitur genus ab aliis quatuor [a] differat, dictum eſt. Accidit autem, vt & vnumquodque aliorũ à *reliquis* quatuor differat. quare cũ quinque ſint, & vnumquodque ab *aliis* quatuor differat: quater quinque *accepta*, fiunt viginti differentiæ omnes.

2 Verùm nõ ita *ſe res* habet. ſed cùm ſemper quæ deinceps ſunt, [b] connumerentur; & in ſecundo [c] vna differẽtia [d] deficiat, quia iam ſumpta eſt [e]; in tertio [f] duæ [g]; in quarto [h] tres [i]; in quinto [k] quatuor [l]: *profectò* decẽ fiunt cunctæ differentiæ; quatuor [m], tres [n], duæ [o], vna [p]. Nam quà genus differat à differentia, & ſpecie, & proprio, & accidente, dictum eſt [q]. quatuor igitur ſũt hæ differentiæ. Differentia verò quà diſtet à genere, dictum eſt, [r] cùm dicebatur quà genus ab ea differret. *quod* autem reliquum *eſt*, quomodo differat à ſpecie, à proprio, & ab accidẽte, dicetur: fiunt que tres *differentiæ*. Rurſus quomodo ſpecies differat à differentia, dictum erit, [ſ] cùm dictũ fuerit quomodo differentia differat à ſpecie. quomodo autem differat ſpecies à genere, dictum fuit, [t] cùm dicebatur quomodo differat genus à ſpecie.

CAP. XII.
a Differẽtiã, ſpecie, &c.
b Differẽtię poſteriorum à prioribus, enumeratæ ſunt, dum explicarẽtur differentiæ priorum à poſterioribus. exempli causâ, differentia ſpeciei à genere tũc fuit expoſita, cùm explicabatur differẽtia generis à ſpecie: quoniam eadem eſt differentia, qua gen⁹ differt à ſpecie, & ſpecies à genere.
c Id eſt, in differentia.
d Qua differt differentia à genere.
e Cùm expoſita fuit differentia generis à differentia.
f Id eſt, ſpecie.
g Nẽpe ea qua ſpecies differt à genere, & ea qua differt à differẽtia.
h Id eſt, proprio.
i Quib⁹ propriũ differt à genere, à differentia, & à ſpecie.
k Id eſt, accidẽte.
l Quibus à reliquis quatuor, id eſt à genere, differentia, ſpecie, proprio differt.
m Generis.
n Differentiæ.
o Speciei.
p Proprii.
q Capitib. 7. 8. 9. 10.
r Cap. 7.
ſ Cap. ſequenti.
t Cap. 8.

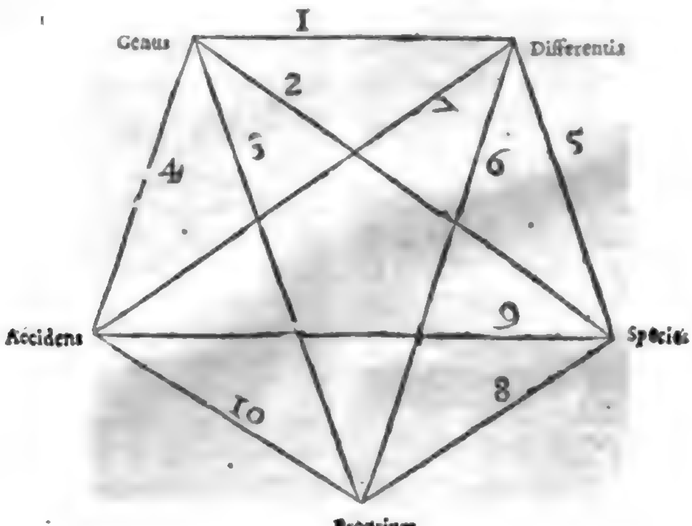
quod igitur reſtat, quomodo ſpecies differat à proprio, & ab accidente, dicetur. ergo duæ *ſunt* hæ differentiæ. Proprium verò quomodo ab accidente differat, *tandē explicandum* relinquetur.[a] nam quomodo à ſpecie, differētia, & genere differat, dictum antea fuit[b] in eorum ab his *iam expoſita* differētia. Cùm igitur quatuor differentiæ ſumantur generis à ceteris, tres autem, differentiæ, duæ ſpeciei, vna proprii ab accidente: decem erunt omnes *differētiæ*: ex quibus, quatuor quæ ſunt generis à ceteris, iam oſtendimus.[c]

a Cap. vltimo.

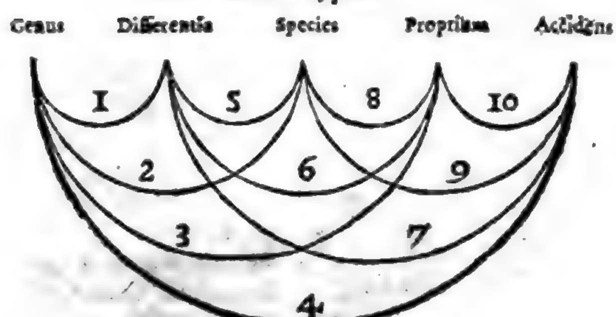
b Cap. 9. 13. & 15.

c Cap. 7. & quatuor ſequētibus.

λοιπὸν οὖν, πῆ διαφέρει τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ συμβεβηκότος, ῥηθήσεται. δύο οὖν καὶ αὗται αἱ διαφοραί. Τὸ δὲ ἴδιον πῆ διαφέρει τοῦ συμβεβηκότος, καταλειφθήσεται. πῆ γὰρ τὸ εἴδους καὶ τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ γένους διαφέρει, προειρημένον ἐστὶν ἐν τῇ ἐκείνων πρὸς αὐτὰ διαφορᾷ. Τεσσάρων οὖν λαμβανομένων τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα διαφορῶν, τριῶν δὲ τῆς διαφορᾶς, δύο δὲ τοῦ εἴδους, μιᾶς δὲ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸ συμβεβηκός, δέκα ἔσονται αἱ πᾶσαι· ὧν τὰς τέσσαρας, αἳ ἦσαν τοῦ γένους πρὸς τὰ ἄλλα, φθάσαντες ἀπεδείξαμεν.

Alius typus.

Collatio differentiæ, & ſpeciei. Cap. XII.

1 ¶ Communitates. Prima, Aequè communicari. 2 Secunda, Semper adeſſe iis, quæ participant. 3 Differentiæ. Prima à ratione attributionis. 4 Secunda à ſubiectis. 5 Tertia, quia differentia eſt prior ſpecie, & ſublata tollit ſpeciem, non tollitur à ſpecie. 6 Quarta à coniunctione.

Κοινὸν τοίνυν τῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ εἴδους τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι· ἀνθρώπου τε γὰρ ἐπίσης μετέχουσιν οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι, καὶ τῆς τοῦ λογικοῦ διαφορᾶς.

2 Κοινὸν δὲ, καὶ τὸ ἀεὶ παρεῖναι τοῖς μετέχουσιν· ἀεὶ γὰρ Σωκράτης, λογικός· καὶ ἀεὶ Σωκράτης, ἄνθρωπος. 3 Ἴδιον δὲ διαφορᾶς μὲν, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι κατηγορεῖσθαι· εἴδους δὲ, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι. κἂν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ὡς ποιόν τι λαμβάνηται, οὐχ ἁπλῶς ἂν εἴη ποιὸν, ἀλλὰ καθὸ τῷ γένει προσελθοῦσαι αἱ διαφοραὶ ὑπέστησαν αὐτόν.

4 Ἔτι, ἡ μὲν διαφορὰ, ἐπὶ πλειόνων πολλάκις εἰδῶν θεωρεῖται, ὡς τὸ τετράπουν ἐπὶ πλείστων ζώων διαφερόντων τῷ εἴδει· τὸ δὲ εἶδος, ἐπὶ μόνων τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος ἀτόμων ἐστίν. 5 Ἔτι, ἡ μὲν διαφορὰ, προτέρα τοῦ κατ' αὐτὴν εἴδους. συναναιρεῖ γὰρ τὸ λογικὸν ἀναιρεθὲν τὸν ἄνθρωπον· ὁ δὲ ἄνθρωπος ἀναιρεθεὶς, οὐκ ἀνῄρηκε τὸ λογικὸν, ὄντος τοῦ ἀγγέλου.

6 Ἔτι, διαφορὰ μὲν συντίθεται μετ' ἄλλης διαφορᾶς (τὸ λογικὸν γὰρ καὶ θνητὸν συνετέθη εἰς ὑπόστασιν τοῦ ἀνθρώπου) εἶδος δὲ μετὰ εἴδους οὐ συντίθεται, ὥστε ἀπογεννῆσαι ἄλλό τι εἶδος. τὶς μὲν γὰρ ἵππος τινὶ ὄνῳ συνεισιν εἰς ἡμιόνου γέννησιν· ἵππος δὲ ἁπλῶς ὄνῳ συντεθεὶς, οὐκ ἂν ἀποτελέσειεν ἡμίονον.

Commune igitur differentiæ cum ſpecie *eſt*, æquè communicari. hominis enim æquè participes ſunt particulares homines, necnon rationalis differẽtiæ. 2 Commune etiam *eſt*, ſemper adeſſe iis quæ participãt. ſemper enim Socrates *eſt* rationalis, & ſemper Socrates *eſt* homo. 3 Proprium autem *eſt* differentiæ quidem, attribui in *quæſtione* quale quid eſt: ſpeciei verò in *quæſtione* quid eſt. nam & ſi homo, vt quale quid, accipiatur: non ſimpliciter eſt quale, ſed quà generi accidentes differentiæ eum conſtituerunt. CAP. XIII.

4 Præterea differentia in multis ſpeciebus ſæpe [a] cernitur, vt quadrupes in plurimis animalibus ſpecie differentibus: ſpecies autem eſt in ſolis indiuiduis ſibi ſubiectis.

[a] Videtur innuere, excipi vltimam differentiam quæ conſtituit vltimã ſpeciem, & ei ſoli attribuitur.

5 Præterea differentia *eſt* prior ſpecie, quam conſtituit. rationale enim ſublatum, *ſecum* vnà hominem tollit: homo autem ſublatus, non tollit rationale, cùm angelus ſit.

6 Præterea differentia coniungitur cum alia differentia: (nam rationale & mortale ſimul iuncta ſunt ad hominem conſtituẽdum) ſpecies verò cum ſpecie non coniungitur, vt inde gignatur alia quædam ſpecies. quædam enim equa cum quodam aſino coit ad mulum gignẽdum: ſed equus ſimpliciter aſino coniunctus, nequaquàm mulum efficiet.

Collatio differentiæ, & proprij. Cap. XIII.

1 ¶ Communitates. Prima, Aequè communicari. 2 Secunda, Omni & ſemper adeſſe.
3 ¶ Differentiæ. Prima à numero rerum ſubiectarum. 4 Secunda à reciprocatione.

CAP. XIV.

DIfferētia & proprium commune *hoc* habent, æquè cōmunicari iis quibus communicantur. æquè enim rationalia *ſunt* rationalia: & apta ad ridendum, *ſunt æquè* apta ad ridendum.
2 Commune etiā vtriſque *eſt*, ſemper & omni adeſſe. quamuis enim bipes mutilatum ſit: tamen ad id quod naturâ comparatum eſt, illud SEMPER refertur. nā & aptum ad ridendum, eo quòd naturâ comparatum eſt, habet illud SEMPER, non quòd ſēper rideat. 3 Proprium autem *eſt* differētiæ: quòd ipſa quidem de pluribus ſpeciebus ſæpe [a] dicitur; vt rationale de angelo, & de homine: at proprium de vna ſpecie, cuius eſt propriū. 4 Ac differentia quidem iis conſequēs eſt quorum eſt differentia, non tamen reciprocatur: propria verò viciſſim attribuuntur *iis* quorum ſunt propria, quia reciprocantur.

[a] Videtur innuere, excipi vltimam differentiam, vt in ſuperiori capite.

Διαφορὰ δὲ καὶ ἴδιον, κοινὸν μὲν ἔχουσι, τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι ὑπὸ τῶν μετεχόντων· ἐπίσης γὰρ τὰ λογικὰ, λογικά· καὶ τὰ γελαστικὰ, γελαστικά. 2 Καὶ τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ παρεῖναι, κοινὸν ἀμφοῖν. κἂν γὰρ κολοβωθῇ ὁ δίπους, ἀλλὰ πρὸς τὸ πεφυκέναι τὸ ἀεὶ λέγεται. ἐπεὶ καὶ τὸ γελαστικὸν, τῷ πεφυκέναι ἔχει τὸ ἀεὶ, ἀλλ' οὐχὶ τῷ γελᾶν ἀεί.
3 Ἴδιον δὲ διαφορᾶς· ὅτι αὕτη μὲν ἐπὶ πλειόνων εἰδῶν λέγεται πολλάκις. οἷον, τὸ λογικὸν, ἐπὶ ἀγγέλου καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου· τὸ δὲ ἴδιον, ἐφ' ἑνὸς εἴδους οὗ ἐστιν ἴδιον. 4 Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ ἕπεται ἐκείνοις ὧν ἂν εἴη διαφορὰ, οὐ μὴν δὲ καὶ ἀντιστρέφει· τὰ δὲ ἴδια ἀντικατηγορεῖται ὧν ἐστὶν ἴδια, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν.

Collatio differentiæ, & accidentis. Cap. XIV.

1 ¶ Communitates. Prima, Dici de pluribus. 2 Secunda, Semper & omni adeſſe.
3 ¶ Differentiæ. Prima à contentis, & continentibus. 4 Secunda à contentione, & remiſſione. 5 Tertia à mixtione. 6 ¶ Epilogus.

CAP. XV.

DIfferentiæ & accidenti commune *eſt*, in pluribus dici.
2 Item commune *eſt* cum accidentibus inſeparabilibus, ſemper & omni adeſſe. nam & bipes ſemper adeſt homini: itidémque nigror omnibus coruis. 3 Differunt autem: quia differentia cōtinet ſpecies, neque *ab eis* cōtinetur: rationale enim continet hominem & angelum: accidentia verò aliquo modo continent, quia ſunt in pluribus [b];

[b] Vt albor eſt in lacte, niue, cygno, & aliis rebus.

Διαφορᾷ δὲ καὶ συμβεβηκότι κοινὸν μὲν, τὸ ἐπὶ πλειόνων λέγεσθαι. 2 Κοινὸν δὲ καὶ πρὸς τὰ ἀχώριστα συμβεβηκότα, τὸ ἀεὶ καὶ παντὶ προσεῖναι· τό, τε γὰρ δίπουν, ἀεὶ πρόσεστι τῷ ἀνθρώπῳ· καὶ πᾶσι κόραξι, τὸ μέλασιν εἶναι, ὁμοίως.
3 Διαφέρει δὲ· ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ περιέχει τὰ εἴδη, οὐ περιέχεται δέ· περιέχει γὰρ τὸ λογικὸν, τὸν ἄγγελον καὶ τὸν ἄνθρωπον· τὰ δὲ συμβεβηκότα, τρόπον μέν τινα, περιέχει, τῷ ἐν πλείοσιν εἶναι·

τρόπον

τρόπον δέ τινα περιέχεται, τῷ μὴ ἑνὸς συμβεβηκότος εἶναι δεκτικὰ τὰ ὑποκείμενα, ἀλλὰ πλειόνων.

4 Καὶ ἡ μὲν διαφορὰ, ἀνεπίτατός τε καὶ ἀνάνετος· τὰ δὲ συμβεβηκότα τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐπιδέχονται.

5 Καὶ ἀμιγεῖς μὲν αἱ ἐναντίαι διαφοραί, μιγείη δ' ἄν ποτε τὰ ἐναντία συμβεβηκότα. 6 Τοσαῦται μὲν αἱ κοινότητες καὶ ἰδιότητες τῆς διαφορᾶς, καὶ τῶν ἄλλων.

aliquo modo continentur, quia ſubiecta non vnius accidentis [a] ſed plurium ſunt ſuſceptiua.

4 Ac differentia quidem non poteſt contendi & remitti: accidentia verò contentionem & remiſſionem recipiunt [b]. 5 Et differentiæ contrariæ [c] miſceri nequeunt: accidentia autem cõtraria [d] miſceri interdum poſſũt.

6 Tot *ſunt* cõmunitates & proprietates differentiæ & aliorum *categorematum*.

a Vt nix ſuſcipit alborem, & frigus.

b Quod enim candidum eſt, fieri candidius poteſt. & quod calidũ, calidius. & ita de ceteris.

c Vt rationale & irrationale.

d Vt albor & nigror, ex quorum mixtione fiunt medii colores.

Collatio ſpeciei, & proprij. Cap. XV.

1 ¶ Protheſis. 2 ¶ Communitates. Prima, Mutua attributio. 3 Secunda, Aequaliter attribui. 4 ¶ Differentiæ. Prima ab iis quibus attribuuntur. 5 Secunda, quia ſpecies eſt prior proprio. 6 Tertia ab actu & poteſtate. 7 Quarta à definitione.

Τὸ δὲ εἶδος πῇ μὲν διαφέρει γένους καὶ διαφορᾶς, εἴρηται, ἐν ᾧ ἐλέγομεν πῇ τὸ γένος διαφέρει τῶν ἄλλων, καὶ πῇ ἡ διαφορὰ διαφέρει τῶν ἄλλων. λοιπὸν, πῇ διαφέρει τοῦ ἰδίου καὶ τοῦ συμβεβηκότος, ῥηθήσεται. 2 Εἴδους δὲ καὶ ἰδίου κοινὸν μὲν, τὸ ἀλλήλων ἀντικατηγορεῖσθαι· εἴ τι γὰρ ἄνθρωπος, γελαστικόν· καὶ εἴ τι γελαστικὸν, ἄνθρωπος. τὸ δὲ γελαστικὸν ὅτι κατὰ τὸ πεφυκέναι γελᾶν ληπτέον, πολλάκις εἴρηται. 3 Κοινὸν δὲ καὶ τὸ ἐπίσης εἶναι. ἐπίσης τε γὰρ πάρεστι τὰ εἴδη τοῖς μετέχουσι καὶ τὰ ἴδια, ὧν ἐστιν ἴδια. 4 Διαφέρει δὲ τὸ εἶδος τοῦ ἰδίου· ὅτι τὸ μὲν εἶδος δύναται καὶ ἄλλων γένος εἶναι· τὸ δὲ ἴδιον, ἄλλων εἶναι ἴδιον, ἀδύνατον. 5 Καὶ τὸ μὲν εἶδος προϋφέστηκε τοῦ ἰδίου· τὸ δὲ ἴδιον ἐπιγίνεται τῷ εἴδει. δεῖ γὰρ ἄνθρωπον εἶναι, ἵνα γελαστικὸν ᾖ. 6 Ἔτι, τὸ μὲν εἶδος ἀεὶ ἐνεργείᾳ πάρεστι τῷ ὑποκειμένῳ· τὸ δὲ ἴ-

QVà verò ſpecies differat à genere & à differentia, dictum eſt, cùm expoſuimus [e] quà genus differt ab aliis, & [f] quà differentia differt ab aliis. *Quod* reliquum *eſt*, quà *ſpecies* differat à proprio & ab accidente, *nunc* dicetur. 2 Speciei cum proprio communis *eſt* mutua attributio. ſi quid enim *eſt* homo, *eſt* aptum ad ridendum: & ſi quid *eſt* aptum ad ridendum, *eſt* homo. Aptum verò ad ridendum accipi debere ſecundum naturalem ridendi poteſtatem, ſæpe dictum eſt. 3 Hoc etiam commune eſt, quòd æqualiter *adſunt*. [g] æqualiter enim ſpecies adſunt iis quæ *eas* participant: & propria, iis quorum ſũt propria. 4 Differt autem ſpecies à proprio: quia ſpecies [h] poteſt etiam aliorũ genus eſſe: propriũ verò, aliorum [i] eſſe proprium nequit. 5 Ac ſpecies quidem ante proprium ſubſiſtit: proprium verò ſpeciei adnaſcitur. quippe oportet hominem eſſe, vt ſit aptum ad ridendum. 6 Præterea ſpecies ſemper actu adeſt ſubiecto: propriũ

e Cap. 8.

f Cap. 11.

CAP. XVI.

g Iis quibus cõmunicantur.

h Subalterna ſcilicet. nã ſpecies infima nũquã eſt genus.

i Præter ſuũ ſubiectum & ea quę ſub eo ſubiecto continentur. vt aptitudo ad ridẽdum ineſt in homine duntaxat, & Socrate, Platone, ſingulisque aliis hominibus.

verò interdum poteſtate. Socrates enim ſemper eſt actu homo: at non ſemper ridet, quamuis ſemper naturâ ſit aptus ad ridẽdum. 7 Præterea quorũ definitiones *ſunt* diuerſæ, ipſa quoque ſunt diuerſa: eſt autem *definitio* ſpeciei, Sub genere eſſe, & Pluribus ac differentibus numero attribui in *quæſtione* quid eſt, & quæ *ſunt* eiuſmodi: proprii verò, Soli & omni & ſemper adeſſe.

διον, ποτὲ καὶ δυνάμει· ἄνθρωπος μὲν γὰρ ἀεὶ ἐνεργείᾳ ὁ Σωκράτης ἐστί, γελᾷ δὲ οὐκ ἀεί, καίπερ ἀεὶ πεφυκὸς εἶναι γελαστικόν. 7 Ἔτι ὧν οἱ ὅροι διάφοροι, καὶ αὐτὰ διάφορά ἐστιν· ἔστι δὲ εἴδους μὲν, τὸ ὑπὸ τὸ γένος εἶναι, καὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον εἶναι, καὶ ὅσα τοιαῦτα· ἰδίου δὲ, τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ προσεῖναι.

Collatio ſpeciei, & accidentis. Cap. XVI.

1 ¶ Communitas, Pluribus attribui. 2 ¶ Differentiæ. Prima ab attributione in quæſtione quid eſt, vel quale quid eſt. 3 Secunda à numero. 4 Tertia, quia ſpecies eſt prior accidente. 5 Quarta à communicatione, ſeu participatione.

CAP. XVII. SPeciei & accidentis commune *eſt*, pluribus attribui. Raræ autem *ſunt* aliæ communitates: quia plurimùm inter ſe diſtãt accidens, & id cui accidit.

2 Propria verò vtriuſque *hæc ſunt*: Speciei quidem, in *quæſtione* quid eſt, attribui iis quorum eſt ſpecies: accidẽtis autem, in *quæſtione* quale quid eſt, aut quomodo *ſe* habet.

3 Et quamque ſubſtantiam vnius ſpeciei participem eſſe; accidentium verò plurium, tam ſeparabilium, quàm inſeparabiliũ.

4 Ac ſpecies quidem priùs intelliguntur quàm accidentia, licèt ſeparabilia ſint: (oportet enim eſſe ſubiectum, vt ei aliquid accidat) accidentia verò naturâ ſunt poſteriora, & naturam habent in eo conſtitutam, vt ſubſtantiæ inhæreant. 5 Itẽ ſpeciei participatio *eſt* æqualis: accidẽtis verò, quamuis ſeparabile ſit, non æqualis. etenim Æthiops Æthiope poteſt habere colorem *magis* remiſſum, vel intenſum, ſecundum nigrorem [a].

[a] Id eſt, poteſt eſſe minùs vel magis niger.

EἼδους δὲ καὶ συμβεβηκότος κοινὸν μὲν, τὸ ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖσθαι. σπάνιοι δὲ αἱ ἄλλαι κοινότητες, διὰ τὸ πλεῖστον ἀλλήλων διεστάναι τό, τε συμβεβηκὸς, καὶ τὸ ᾧ συμβέβηκεν. 2 Ἴδια δὲ ἑκατέρου, τοῦ μὲν εἴδους, τὸ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι ὧν ἐστιν εἶδος· τοῦ δὲ συμβεβηκότος, τὸ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστιν, ἢ πῶς ἔχον. 3 Καὶ τὸ ἑκάστην οὐσίαν, ἑνὸς μὲν εἴδους μετέχειν, συμβεβηκότων δὲ πλειόνων, τῶν τε χωριστῶν, καὶ τῶν ἀχωρίστων. 4 Καὶ τὰ μὲν εἴδη προεπινοεῖται τῶν συμβεβηκότων, κἂν ἀχώριστα ᾖ (δεῖ γὰρ εἶναι τὸ ὑποκείμενον, ἵνα ἐκείνῳ τι συμβῇ) τὰ δὲ συμβεβηκότα, ὑστερογενῆ εἶναι πέφυκε, καὶ ἐπουσιώδη τὴν φύσιν ἔχει.

5 Καὶ τοῦ μὲν εἴδους ἡ μετοχὴ ἐπίσης· τοῦ δὲ συμβεβηκότος, κἂν ἀχώριστον ᾖ, οὐκ ἐπίσης. καὶ γὰρ Αἰθίοψ Αἰθίοπος ἔχοι ἂν τὴν χροιὰν ἢ ἀνειμένην ἢ ἐπιτεταμένην κατὰ μελανίαν.

Colla-

Collatio proprij,& accidentis. Cap. XVII.

1 ¶ *Propoſitio.* 2 ¶ *Communitates. Prima, quia ſubiecta ſine his eſſe non poſſunt.* 3 *Secunda, quia adſunt omni & ſemper.* 4 ¶ *Differentiæ. Prima à numero eorum quibus inſunt.* 5 *Secunda à mutua vel non mutua attributione.* 6 *Tertia ab æquali & inæquali participatione.* 7 ¶ *Excuſatio.*

Λείπεται δὲ περὶ ἰδίου καὶ συμβεβηκότος εἰπεῖν· πῇ γὰρ τὸ ἴδιον τοῦ τε εἴδους, καὶ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ γένους διενήνοχεν, εἴρηται.
2 Κοινὸν δὴ τῷ ἰδίῳ καὶ τῷ ἀχωρίστῳ συμβεβηκότι, τὸ ἄνευ αὐτῶν μὴ ὑποστῆναι ἐκεῖνα, ἐφ᾽ ὧν θεωρεῖται· ὡς γὰρ ἄνευ τοῦ γελαστικοῦ οὐχ ὑφίσταται ἄνθρωπος, οὕτως οὐδὲ ἄνευ τοῦ μέλανος ὑποσταίη ἂν Αἰθίοψ.
3 Καὶ ὥσπερ καὶ παντὶ καὶ ἀεὶ πάρεστι τὸ ἴδιον, οὕτω καὶ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός. 4 Διενήνοχε δὲ ὅτι τὸ μὲν ἴδιον, ἑνὶ μόνῳ πάρεστιν εἴδει, ὡς τὸ γελαστικὸν ἀνθρώπῳ· τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οἷον τὸ μέλαν, οὐκ Αἰθίοπι μόνον, ἀλλὰ καὶ κόρακι πάρεστι, καὶ ἄνθρακι, καὶ ἐβένῳ, καὶ ἄλλοις τισίν. 5 Ἔτι, τὸ μὲν ἴδιον ἀντικατηγορεῖται οὗ ἐστιν ἴδιον, καὶ ἔστιν ἐπίσης· τὸ δὲ ἀχώριστον συμβεβηκός, οὐκ ἀντικατηγορεῖται.
6 Καὶ τῶν μὲν ἰδίων ἐπίσης ἡ μετοχή· τῶν δὲ συμβεβηκότων, ἡ μὲν, μᾶλλον, ἡ δὲ, ἧττον. 7 Εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι κοινότητές τε καὶ ἰδιότητες τῶν εἰρημένων· ἀλλ᾽ ἐξαρκοῦσιν αὗται εἰς διάκρισίν τε αὐτῶν, καὶ τῆς κοινωνίας παράστασιν.

REſtat, vt de proprio & accidente dicatur: nam quà proprium à ſpecie, & à differentia, & à genere differat, *iam* dictũ eſt [a].
2 Commune igitur *eſt* proprio & accidenti inſeparabili [b], ſine his ea non conſiſtere in quibus ſpectantur. vt enim ſine aptitudine ad ridendum non conſiſtit homo, ſic ſine nigrore non conſiſteret Æthiops. 3 Ac quemadmodũ & omni & ſemper accidit proprium, ita etiam inſeparabile accidens. 4 Differunt autem: quia proprium vni tantùm ſpeciei adeſt, vt homini aptũ ad ridendum: inſeparabile [c] verò accidens, vt nigrum, nõ ſolùm Æthiopi, ſed etiam coruo adeſt, & carboni, & ebeno, & aliis nõnullis. 5 Præterea propriũ reciprocatur cum eo cuius eſt proprium, & æquè *latè* patet: inſeparabile [d] autem accidens non reciprocatur. 6 Et propriorũ quidem æqualis *eſt* participatio: accidentium verò alia maior, alia minor.
7 Sũt & aliæ communitates ac proprietates dictorum *categorematum*: ſed hæ abundè ſufficiunt ad ea diſcernenda, & communitatem *inter ea* conſtituendam.

a Cap. 15. 13. & 9.
b Nihil explicat Porphyri⁹, quod ſit cõmune proprio & accidenti tam ſeparabili quàm inſeparabili. ſed his omnibus cõmunis eſt attributio in quæſtione quale eſt. item, ſine eis ſubiectũ intelligi poſſe.
c Eadem eſt ratio accidentis ſeparabilis. nã motus ineſt homini, equo, & aliis.
d Etiam ſeparabile accidens nõ reciprocari conſtat.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS CATEGORIAE,

IVLIO PACIO interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI CATEGORIARVM.

In hoc libro explicantur

Pars I.

- Protheoriæ,
  - Definitiones. *Cap.* 1.
  - Diuiſiones. *Cap.* 2.
  - Regulæ. *Cap.* 3.

Pars II.

- Categoriæ, *Cap.* 4.
  - Subſtantia. *Cap.* 5.
  - Quantitas. *Cap.* 6.
  - Ad aliquid. *Cap.* 7.
  - Qualitas. *Cap.* 8.
  - Agere, Pati, &c. *Cap.* 9.

Pars III.

- Hypotheoriæ,
  - Oppoſita. *Cap.* 10.
  - Contraria. *Cap.* 11.
  - Prius. *Cap.* 12.
  - Simul. *Cap.* 13.
  - Motus. *Cap.* 14.
  - Habere. *Cap.* 15.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ.

ARISTOTELIS[a] CATEGORIÆ[b].

PROTHEORIÆ SEV PRINCIPIA.

PARS I.

Definitiones. Cap. I.

1 Definitio & exempla homonymorum, 2 ſynonymorum, 3 & denominatorum.

ΟΜΩΝΥΜΑ λέγεται, ὧν ὄνομα μόνον, κοινόν· ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἕτερος. οἷον ζῶον, ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ γεγραμμένον. τούτων γὰρ ὄνομα μόνον, κοινόν· ὁ δὲ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ἕτερος· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τί ἐστιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ ζώῳ εἶναι, ἴδιον ἑκατέρου λόγον ἀποδώσει. 2 Συνώνυμα δὲ λέγεται· ὧν τό, τε ὄνομα κοινόν· καὶ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος τῆς οὐσίας, ὁ αὐτός. οἷον ζῶον, ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ ὁ βοῦς. τούτων γὰρ ἑκάτερον κοινῷ ὀνόματι προσαγορεύεται ζῶον. καὶ ὁ λόγος δὲ τῆς οὐσίας, ὁ αὐτός· ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὸν ἑκατέρου λόγον, τί ἐστιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τὸ ζώῳ εἶναι, τὸν αὐτὸν ἀποδώσει λόγον. 3 Παρώνυμα δὲ λέγεται, ὅσα ἀπό τινος, διαφέροντα τῇ πτώσει, τὴν κατὰ τοὔνομα προσηγορίαν ἔχει. οἷον ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικός, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνδρίας ὁ ἀνδρεῖος.

HOMONYMA[c] dicuntur, quorum nomen ſolum *eſt* cõmune, ad illud verò nomen accõmodata definitio *eſt* diuerſa: quẽadmodum & homo, & quod pictum eſt, animal *dicitur*. horum namque nomen ſolum *eſt* commune: ad illud verò nomen accommodata definitio *eſt* diuerſa. ſi quis enim explicet quid ſit vtrumque eorum quà animal eſt: propriã vtriuſque definitionem tradet. 2 Synonyma autem dicuntur, quorũ & nomẽ *eſt* commune, & ad illud nomen accommodata definitio *eſt* eadem: quẽadmodũ & homo & bos *dicitur* animal. horũ enim vtrũq; cõmuni nomine appellatur animal: ac definitio quoque *eſt* eadẽ. ſiquis enim tradat vtriuſq; definitionẽ, quid eſt vtrũque quà eſt animal: eandẽ tradet definitionẽ. 3 Denominata vèrò dicuntur, quæcũque ab aliquo, ita vt differãt [d]caſu [e], nominis appellationẽ [f] habent. vt à grãmatica *dicitur* grãmaticus, & à fortitudine fortis.

a Hoc libro non explicantur ſimpliciſſimæ partes ſyllogiſmi, (hæ namque ſunt dictiones, id eſt nomen & verbum, de quibus in lib. περὶ ἑρμηνείας) ſed earum partiũ ſignificationes: quia dictiones conſiderantur à logico quà ſũt ſignificatiuæ.

b Categoria eſt ſeries generum, ſpecierum, atque indiuiduorum. Differentia à categoriis ſeiũgetur cap. 5. partic. 13. & 15.

CAP. I.

c Definit res homonymas vno ambiguo vocabulo ſignificatas, quæ in ſcholis vocãtur æquiuoca æquiuocata: ſicut commune illud vocabulum appellatur æquiuocũ æquiuocãs. Eodem modo intellige in ſeq. part. definiri ſynonyma, id eſt vniuoca vniuocata, non vniuoca vniuocans.

d Grammatica mulier à grammatica arte non denominatur, quia non differt caſu. ſed grãmatica dicitur de muliere, & arte ὁμωνύμως.

e Id eſt terminatione, vltima ſyllaba.

f Σπουδαῖος nõ denominatur ἀπὸ τῆς ἀρετῆς: quia nõ accipit ab ea nomen ſiue appellationem.

Diuiſiones. Cap. II.

1 *Diuiſio prima eorum quæ dicuntur.* 2 *Diuiſio altera eorum quæ ſunt.*

EOrum quæ dicuntur, alia cõiuncta efferuntur, alia ſine coniunctione. coniuncta: vt, homo currit, homo vincit. ſine cõiunctione: vt homo, bos, currit, vincit. 2 Eorũ quæ ſunt, alia[a] de ſubiecto[b] aliquo dicuntur, ſed in ſubiecto nullo ſunt: vt homo de ſubiecto dicitur, *nempe de* aliquo homine, ſed in ſubiecto nullo eſt. alia[c] in ſubiecto aliquo ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur: (in ſubiecto *eſſe* dico, quòd, cùm in aliquo non quaſi pars[d] ſit, non poteſt[e] eſſe ſine eo in quo eſt) vt quædam grammatica eſt in ſubiecto, *id eſt in* anima, ſed de nullo ſubiecto dicitur: & hoc albũ eſt in ſubiecto, *id eſt in* corpore, (omnis enim color *eſt* in corpore) verùm de nullo ſubiecto dicitur. quædam[f] & de ſubiecto dicuntur, & in ſubiecto ſunt: vt ſcientia eſt in ſubiecto, *nimirũ in* anima, ac dicitur de ſubiecto, *nempe de* grãmatica. nonnulla[g] nec in ſubiecto ſunt, nec de ſubiecto aliquo dicũtur: vt quidã homo, & quidã equus. nam quæcumq; ſunt eiuſmodi, *ea* neque in ſubiecto ſunt, neque de ſubiecto aliquo dicuntur.

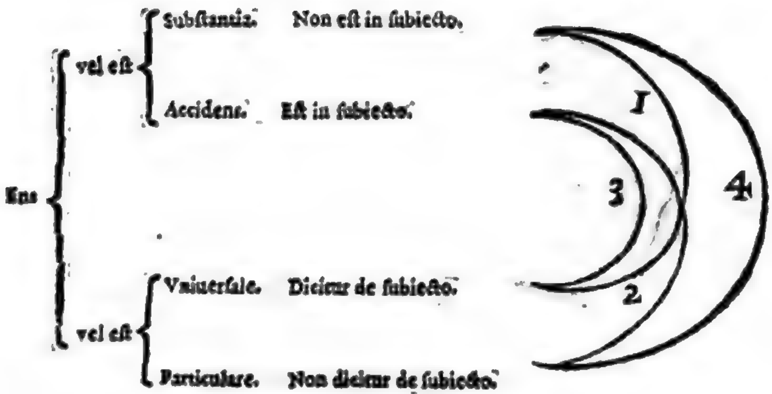
ΤΩ͂Ν λεγομένων, τὰ μὲν, κατὰ συμπλοκὴν λέγεται· τὰ δὲ, ἄνευ συμπλοκῆς. τὰ μὲν οὖν κατὰ συμπλοκὴν οἷον, ἄνθρωπος τρέχει, ἄνθρωπος νικᾷ. τὰ δὲ ἄνευ συμπλοκῆς· οἷον ἄνθρωπος, βοῦς, τρέχει, νικᾷ. 2 Τῶν ὄντων, τὰ μὲν, καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστιν· οἷον, ὁ ἄνθρωπος, καθ᾽ ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐδενί ἐστι. τὰ δὲ, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· (ἐν ὑποκειμένῳ δὲ λέγω, ὃ ἔν τινι μὴ ὡς μέρος ὑπάρχον, ἀδύνατον χωρὶς εἶναι τοῦ ἐν ᾧ ἐστιν) οἷον ἡ τὶς γραμματικὴ, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται· καὶ τουτὶ τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῷ σώματι, (ἅπαν γὰρ χρῶμα, ἐν σώματι) καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται. τὰ δὲ, καθ᾽ ὑποκειμένου τε λέγεται, καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν· οἷον ἡ ἐπιστήμη ἐν ὑποκειμένῳ μέν ἐστι τῇ ψυχῇ, καθ᾽ ὑποκειμένου δὲ λέγεται τῆς γραμματικῆς. τὰ δὲ, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ, οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται· οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ τὶς ἵππος· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶν, οὔτε καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς λέγεται.

a *Primum membrum diuiſionis*, id eſt ſubſtantiæ vniuerſales.
b De ſubiecto dicitur vniuerſale: in ſubiecto eſt

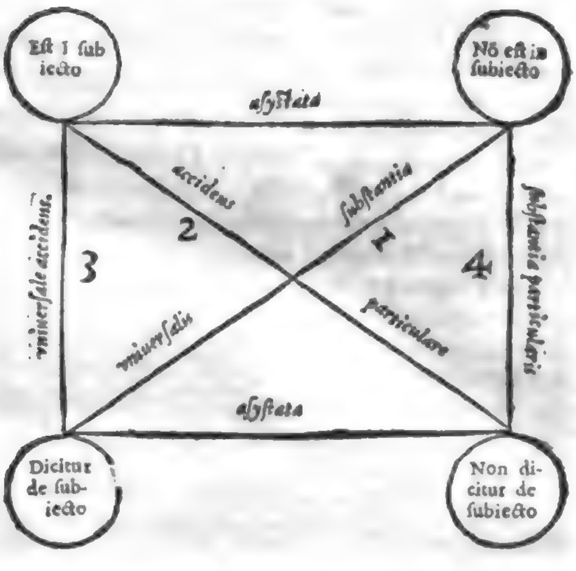
CAP. II.

accidẽs. ergo ſubiectum de quo aliquid dicitur, eſt particulare: ſubiectũ in quo aliquid eſt, accidens eſt. Ariſtoteles tamen ſæpe accipit τὸ de ſubiecto, ἀντὶ τοῦ in ſubiecto.
c *Secundum membrum diuiſionis*, id eſt accidẽtia particularia.
d Anima, aut manus eſt in homine, nõ vt in ſubiecto, (nã in ſubiecto dicũtur eſſe accidentia) ſed vt pars in toto: illa ſcilicet, vt pars eſſentialis: hæc, vt pars integrans.
e Accidens non poteſt eſſe ſine ſubiecto, vt albor non ſeparatur à corpore. quæ vero ſunt in tempore, aut in loco, ſine eo tẽpore aut loco eſſe poſſunt. nam cùm tẽpus prætereat, res manet eadẽ. itidémque res ex vaſe extracta, naturam ſuã retinet.
f *Tertium membrum diuiſionis*, id eſt accidentia vniuerſalia.
g *Quartum membrum diuiſionis*, id eſt ſubſtãtiæ particulares.

ſubſtan-

Alius typus.

Numerorum notæ, 1, 2, 3, 4, typis adſcripta, declarant ordinem, quo Ariſtoteles in contextu vſus eſt, quò faciliùs cum eius verbis typi conferri poſſint.

Ἁπλῶς δὲ, τὰ ἄτομα καὶ ἓν ἀριθμῷ, κατ' οὐδενὸς μὲν ὑποκειμένου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ ἔνια οὐδὲν κωλύει εἶναι· ἡ γάρ τις γραμματικὴ, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ μὲν ἐστι, καθ' ὑποκειμένου δὲ οὐδενὸς λέγεται.

Omnino autẽ indiuidua & *quæ ſunt* vnũ numero, de nullo quidẽ ſubiecto dicũtur: in ſubiecto autem quædam [a] *eorum* eſſe, nihil prohibet. nã quædam grammatica *ex* eorum *eſt numero* quæ *ſũt* in ſubiecto, verùm de nullo ſubiecto dicitur.

a Id eſt accidẽtia.

Regulæ. Cap. III.

1 Regula prima de attributis & ſubiectis. 2 Secunda de differẽtiis heterogeneorum. 3 Tertia de differentiis generum ſubalternorum.

Cap. III.
a Vel, formâ.
b Conſtitutiuæ.
c Eædem categoriæ enumerãtur. 1. Topic. cap. 9. part. 1. Sed lib. 1. Poſterior. cap. 22. partic. 14. & lib. 4. primæ philoſoph. cap. 7. omittuntur duæ, h. e. Habere & Situm eſſe. lib. autem 5. phyſ. cap. 1. part. 1. vel eaſdem duas omittit, vel (ſi emendatiora exẽplaria ſequamur) non ſolùm eas duas, ſed etiam categoriam Quando prętermittit. Ego ſemper exiſtimaui quatuor eſſe præcipuas categorias. nam ens aut eſt per ſe, aut per accidens. ſi per ſe, conſtituit primam categoriam, quæ vocatur Subſtantia. ſi per accidens: aut eſt abſolutũ, aut relatum. ſi relatum, conſtituit quartam categoriã, i. Ad aliquid. ſi abſolutum: aut fluit à materia rei, & eſt Quantitas, quæ eſt ſecunda categoria: aut à forma, & eſt tertia categoria, nimirũ Qualitas. Reliquæ categoriæ ad relationem reduci poſſunt. nam Vbi, eſt relatio loci & rei locatæ. Quando eſt relatio temporis & rei quæ eſt in tẽpore. Situm eſſe, eſt relatio partiũ corporis. Habe-
Cap. IV.
re, eſt relatio habentis & rei habitæ. Agere & pati, eſt relatio agentis & patientis.

CVM alterum alteri attribuitur tãquàm ſubiecto: quotcumque de attributo dicuntur, totidem & de ſubiecto dicẽtur. vt homo cuidam homini attribuitur, animal autem homini: ergo etiam alicui homini animal attribuetur. nam quidam homo, & homo eſt & animal. 2 Heterogeneorum, quorum alterum ſub altero non collocatur, diuerſæ ſpecie [a] *ſunt* etiam differẽtiæ: vt animalis, & ſcientiæ. animalis enim differentiæ ſunt terreſtre, & bipes, & volucre, & aquatile: quarum nulla *eſt differentia* ſciẽtiæ: non enim ſcientia à ſcientia differt, eo quòd bipes ſit.
3 Subalternorum autem generum nihil prohibet eaſdem differentias eſſe. nam ſuperiora inferioribus generibus attribuuntur. quare quotcumque attributi differentiæ ſunt, totidem etiam ſubiecti erunt.

Ὅταν ἕτερον καθ' ἑτέρου κατηγορῆται, ὡς καθ' ὑποκειμένου· ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. οἷον, ὁ ἄνθρωπος κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορεῖται· τὸ δὲ ζῷον, κατὰ τοῦ ἀνθρώπου· οὐκοῦν καὶ κατά τινος ἀνθρώπου τὸ ζῷον κατηγορηθήσεται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῷον. 2 Τῶν ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπάλληλα τεταγμένων, ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί· οἷον, ζώου, καὶ ἐπιστήμης. ζώου μὲν γὰρ διαφοραί, τό, τε πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καὶ τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον· ἐπιστήμης δὲ οὐδεμία τούτων· οὐ γὰρ διαφέρει ἐπιστήμη ἐπιστήμης τῷ δίπουν εἶναι. 3 Τῶν δέ γε ὑπάλληλα γενῶν, οὐδὲν κωλύει τὰς αὐτὰς διαφορὰς εἶναι. τὰ γὰρ ἐπάνω, τῶν ὑπ' αὐτὰ γενῶν κατηγορεῖται. ὥστε ὅσαι τοῦ κατηγορουμένου διαφοραί εἰσι, τοσαῦται καὶ τοῦ ὑποκειμένου ἔσονται.

CATEGORIÆ, VVLGO PRÆDICAMENTA, PARS II.

De decem categoriis. Cap. IV.

1 Enumeratio, 2 & expoſitio decem categoriarum. 3 Diſtinctio ſimplicium vocabulorum ab orationibus.

EORVM quæ ſine omni coniunctione dicũtur, vnumquodq; aut [c] ſubſtantiam ſignificat, aut quãtum, aut quale, aut ad aliquid, aut vbi,

ΤΩΝ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, ἕκαστον ἤτοι οὐσίαν σημαίνει, ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποῦ, ἢ ποτὲ,

ἢ ποτὲ, ἢ κεῖσθαι, ἢ ἔχειν, ἢ ποιεῖν, ἢ πάσχειν. 2 Ἔστι δὲ οὐσία μὲν, (ὡς τύπῳ εἰπεῖν) οἷον ἄνθρωπος, ἵππος. ποσὸν δὲ, οἷον δίπηχυ, τρίπηχυ. ποιὸν δὲ, οἷον λευκὸν, γραμματικόν. πρός τι δὲ, οἷον διπλάσιον, ἥμισυ, μεῖζον. ποῦ δὲ, οἷον ἐν ἀγορᾷ, ἐν Λυκείῳ. ποτὲ δὲ, οἷον χθὲς, πέρυσι. κεῖσθαι δὲ, οἷον ἀνάκειται, κάθηται. ἔχειν δὲ, οἷον ὑποδέδεται, ὥπλισται. ποιεῖν δὲ, οἷον τέμνειν, καίειν. πάσχειν δὲ, οἷον τέμνεσθαι, καίεσθαι.
3 Ἕκαστον δὲ τῶν εἰρημένων, αὐτὸ μὲν καθ' αὑτὸ ἐν οὐδεμιᾷ καταφάσει λέγεται ἢ ἀποφάσει· τῇ δὲ πρὸς ἄλληλα τούτων συμπλοκῇ κατάφασις ἢ ἀπόφασις γίνεται. ἅπασα γὰρ κατάφασις ἢ ἀπόφασις δοκεῖ ἤτοι ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι· τῶν δὲ κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων, οὐδὲν οὔτε ἀληθὲς, οὔτε ψευδές ἐστιν· οἷον ἄνθρωπος, λευκὸν, τρέχει, νικᾷ.

aut quãdo, aut ſitum eſſe, aut habere, aut agere, aut pati [a]. 2 Eſt autem ſubſtantia, (vt typo [b] dicã) velut homo, equus. quantum, vt *quod eſt* duorum, vel trium cubitorum. quale, vt album, grammaticum. ad aliquid, vt duplum, dimidium, maius. vbi, vt in foro, in Lycio. quando, vt heri, ſuperiore anno. ſitum eſſe, vt iacet, ſedet. habere, vt calceatum eſſe, armatum eſſe. facere, vt ſecare, vrere. pati, vt ſecari, vri. 3 Singula autem quæ dicta ſunt, ipſa per ſe *accepta*, nec affirmant nec negãt: ſed eorum mutua coniunctione affirmatio vel negatio fit. omnis enim affirmatio vel negatio videtur aut vera aut falſa eſſe: eorum autem, quæ ſine omni coniunctione dicuntur, nihil eſt aut verum aut falſum; vt homo, album, currit, vincit.

a Si Agere & Pati eſſent diuerſæ categoriæ: etiam Habere & Haberi eſſent categoriæ diuerſæ, item Vbi, ſignificaret duas categorias, i. continere, & contentum eſſe. idem de Quãdo dici poſſet. nã aliud eſt, eſſe in tempore: aliud eſt, complecti, vt tempus complectitur ea quæ in tempore ſunt. Verùm ſcire oportet eandem relationem plerumque duobus nominibus notari, ſumptis ſcilicet appellationibus à duob⁹ relatis. Exempli cauſã, relatio inter dominum & ſeruum vocatur dominiũ & ſeruitus. relatio inter emptorẽ & venditorem, appellatur emptio & venditio: qui quidem eſt vnus contractus, vt iuriſcõſulti docẽt. Sic actio & paſſio eſt vna relatio inter agentẽ & patientem.

b Rudi & pingui Minerua. ſic- ut. n. typus non eſt ipſa res, ſed imago rei: ita quæ typo traditur, non eſt vera ſcientia, ſed imago ſcientiæ.

c Incipit à ſubſtantia, quia eſt ens per ſe, cùm alia ſint entia merito ſubſtantiæ, in qua inſũt. Subſtãtiã accipe in præſentia, nõ pro eſſentia rei, nã eſſentia accidẽtis eſt accidẽs, ſed pro eo quod per ſe cõſiſtit, & à categoriis accidentium diſtinguitur.

De [c] ſubſtantia [d]. Cap. V.

1 ¶ *Diſtinctio ſubſtantiæ in primam* 2 *& ſecundam.* 3 ¶ *Collatio primæ ſubſtantiæ & aliarum rerum. Protheoria, de his quæ dicuntur de ſubiecto.* 4 *vel ſunt in ſubiecto.* 5 *Primam ſubſtantiam eſſe ceterarum rerum ſubiectum: quo ſublato, cetera tolluntur.* 6 ¶ *Collatio generum & ſpecierum: quæ cõfirmatur, cùm ex eo quòd ſpecies propiùs accedit ad naturam primæ ſubſtantiæ,* 7 *tum etiam ex eo quòd magis ſubiicitur quàm genus.* 8 ¶ *Collatio ſpecierum infimarum.* 9 ¶ *Collatio primarum ſubſtantiarum.* 10 ¶ *Collatio ſubſtantiæ & accidentium: quæ confirmatur ex eo quòd ſolæ ſecundæ ſubſtantiæ declarant primam,* 11 *& aliis rebus ſubiiciuntur.* 12 ¶ *Proprietas prima, Non eſſe in ſubiecto: quæ conuenit omni ſubſtantiæ,* 13 *non ſoli.* 14 *Obiectionis ſolutio.* 15 ¶ *Proprietas ſecunda, Omnes attributiones duci ſynonymos.* 16 *Proprietas tertia, Significare hoc aliquid.* 17 *Obiectionis ſolutio.* 18 ¶ *Proprietas quarta, Nihil habere contrariũ: quæ conuenit omni,* 19 *nõ ſoli.* 20 ¶ *Proprietas quinta, Non recipere magis vel minus.* 21 ¶ *Proprietas ſexta, Cùm vnum & idem numero ſit, contraria ſuſcipere poſſe: quæ conuenit ſoli, & omni ſubſtãtiæ.* 22 *Obiectio.* 23 *Solutio prior διὰ τῆς ἀντιπαραστάσεως.* 24 *Solutio poſterior διὰ τῆς ἐνστάσεως.* 25 *Concluſio.* 26 ¶ *Epilogus.*

Οὐσία δέ ἐστιν, ἡ κυριώτατά τε καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἣ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινί ἐστιν· οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος, καὶ ὁ

SVbſtantia [e] autem, quæ maximè propriè & primùm & maximè dicitur, *ea* eſt [f], quæ neque de ſubiecto aliquo dicitur neque in ſubiecto aliquo eſt: vt quidam homo, & quidam e-

d Vide lib. 10. primæ philoſ. cap. 8. e Non eſt vera diuiſio ſubſtantiæ in primam & ſecundam, vt generis in ſpecies: ſed eſt enumeratio partium categoriæ: idcirco nõ potuit primo loco proponere communem definitionem. Porrò hæc diuiſio, ſiue partium enumeratio, poteſt etiã ad alias categorias aptari. f Ex cap. 2. huius libri. Certum eſt autem hanc non eſſe veram & omnibus numeris abſolutam definitionem, cùm conſtet ex ſolis negationibus.

quus. 2 Secundæ autem ſubſtantiæ dicuntur *ſpecies*, in quibus ſpeciebus inſunt [a] quæ primùm ſubſtantiæ dicuntur: hæ, *inquam*, *ſpecies*, & harum ſpecierũ genera, vt quidam homo eſt, *tanquam* in ſpecie, *in* homine: genus verò ſpeciei eſt animal. hæ igitur, ſecundæ ſubſtantiæ dicũtur, vt homo, & animal. 3 Iam verò perſpicuum ex dictis [b] *eſt*, eorum quæ de ſubiecto dicuntur, neceſſe *eſſe* & nomen & definitionẽ attribui ſubiecto. vt homo de ſubiecto dicitur aliquo homine, attribuitúrque *alicui homini* etiã nomen *hominis*: nã hominẽ alicui homini attribues. ſed & definitio hominis alicui homini attribuetur: nam quidam homo, & homo eſt & animal. quare & nomen & definitio attribuetur ſubiecto. 4 Eorum verò quæ ſunt in ſubiecto, pleraque [c] ſunt, quorum neque nomẽ neque definitio attribuitur ſubiecto. quorundam [d] autem nomen nihil prohibet aliquãdo attribui ſubiecto, definitionem verò impoſſibile *eſt*. vt albũ, cùm ſit in ſubiecto, *nempe in* corpore, attribuitur ſubiecto: quia corpus album dicitur: definitio verò albi numquàm corpori attribuetur. 5 Cetera [e] verò omnia vel de ſubiectis dicũtur primis ſubſtantiis, vel in ſubiectis eis ſunt. Quod [f] quidem ex ſingulis propoſitis perſpicuum *fiet*. Vtputà animal homini attribuitur: ergo etiã alicui homini attribuetur. nam ſi nemini ſingulorum hominum, omnino nec homini *attribuetur*.

τις ἵππος. 2 Δεύτεραι δὲ οὐσίαι λέγονται, ἐν οἷς εἴδεσιν αἱ πρώτως οὐσίαι λεγόμεναι ὑπάρχουσι· ταῦτά τε, καὶ τὰ τῶν εἰδῶν τούτων γένη· οἷον, ὁ τὶς ἄνθρωπος, ἐν εἴδει μὲν ὑπάρχει τῷ ἀνθρώπῳ· γένος δὲ τοῦ εἴδους ἐστὶ τὸ ζῶον. δεύτεραι οὖν αὗται λέγονται οὐσίαι, οἷον ὅ, τε ἄνθρωπος, καὶ τὸ ζῶον. 3 Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῶν καθ' ὑποκειμένου λεγομένων, ἀναγκαῖον καὶ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον κατηγορεῖσθαι τοῦ ὑποκειμένου· οἷον, ὁ ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου· καὶ κατηγορεῖταί γε καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ ἄνθρωπον κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις. καὶ ὁ λόγος δὲ ὁ τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· ὁ γάρ τις ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῶον. ὥστε καὶ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορηθήσεται. 4 Τῶν δὲ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων, οὔτε τοὔνομα, οὔτε ὁ λόγος κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· ἐπ' ἐνίων δὲ τοὔνομα μὲν οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου· τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. οἷον, τὸ λευκὸν, ἐν ὑποκειμένῳ ὂν τῷ σώματι, κατηγορεῖται τοῦ ὑποκειμένου· λευκὸν γὰρ τὸ σῶμα λέγεται. ὁ δὲ λόγος, ὁ τοῦ λευκοῦ, οὐδέ ποτε κατὰ τοῦ σώματος κατηγορηθήσεται. 5 Τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων λέγεται τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστι. φανερὸν δὲ τοῦτο ἐκ τῶν καθέκαστα προχειριζομένων. οἷον, τὸ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται· οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορηθήσεται· εἰ γὰρ κατὰ μηδενὸς τῶν τινῶν ἀνθρώπων, οὐδὲ κατὰ τοῦ ἀνθρώπου ὅλως.

a Non vt in ſubiecto, quia primę ſubſtantiæ non ſunt in ſubiecto, ſed vt partes ſubiectiuæ in toto attributiuo.

b Cap. 3. part. 1. & 3.

c Hæc ſunt nomina accidentiũ ſumptorũ in abſtracto, vt albor, nigror: quia corpus, quod ſubiicitur albori & nigrori, albor vel nigror dici nequit.

d Hæc ſũt nomina accidentium in cõcreto: vt album, nigrum. rectè enim dicim⁹ corpus eſſe albũ, aut nigrum.

e *Propoſitio.*

f *Probatio per inductionem.*

πάλιν

πάλιν τὸ χρῶμα, ἐν σώματι· οὐκοῦν καὶ ἐν τινὶ σώματι· εἰ γὰρ μὴ ἔν τινι τῶν καθ' ἕκαστα, οὐδὲ ἐν σώματι ὅλως. ὥστε τὰ ἄλλα πάντα ἤτοι καθ' ὑποκειμένων τῶν πρώτων οὐσιῶν λέγεται, ἢ ἐν ὑποκειμέναις αὐταῖς ἐστί. Μὴ οὐσῶν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν, ἀδύνατον τῶν ἄλλων τι εἶναι. 6 Τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν μᾶλλον οὐσία τὸ εἶδος τοῦ γένους ἐστίν. ἐγγύτερον γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας ἐστίν. ἐὰν γὰρ ἀποδιδῷ τις τὴν πρώτην οὐσίαν τί ἐστι, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει, τὸ εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδούς· οἷον, τόν τινα ἄνθρωπον ἀποδιδούς, γνωριμώτερον ἂν ἀποδοίη, ἄνθρωπον ἀποδιδούς, ἢ ζῷον· τὸ μὲν γὰρ, ἴδιον μᾶλλον τοῦ τινὸς ἀνθρώπου· τὸ δὲ, κοινότερον. καὶ τὸ τὶ δένδρον ἀποδιδούς, γνωριμώτερον καὶ οἰκειότερον ἀποδώσει, δένδρον ἀποδιδούς, ἢ φυτόν. 7 Ἔτι, αἱ πρῶται οὐσίαι, διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν ταύταις εἶναι, διὰ τοῦτο μάλιστα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὸ εἶδος πρὸς τὸ γένος ἔχει· ὑπόκειται γὰρ τὸ εἶδος τῷ γένει· τὰ μὲν γὰρ γένη, κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται· τὰ δὲ εἴδη, κατὰ τῶν γενῶν οὐκ ἀντιστρέφει. ὥστε καὶ ἐκ τούτων τὸ εἶδος τοῦ γένους μᾶλλον οὐσία.

8 Αὐτῶν δὲ τῶν εἰδῶν, ὅσα μή ἐστι γένη, οὐδὲν μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ οἰκειότερον ἀποδώσει, κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου τὸν ἄνθρωπον ἀποδιδούς, ἢ κατὰ τοῦ τινὸς ἵππου τὸν ἵππον. 9 Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων οὐσιῶν, οὐδὲν

Rurſus color *eſt* in corpore: *eſt* igitur etiam in aliquo corpore. nam ſi in nullo ſingulorũ *corporum eſt*, omnino in corpore non *eſt*. Itaque [a] reliqua omnia vel de ſubiectis primis ſubſtantiis dicuntur, vel in eis ſubiectis *in*ſunt. Ergo niſi primæ ſubſtantiæ ſint, ceterarum *rerum* nulla eſſe poteſt. 6 Secundarum [b] verò ſubſtantiarum ſpecies eſt magis ſubſtãtia, quàm genus, quoniã [c] eſt propius primam ſubſtantiam. ſi [d] quis enim explicet quid ſit prima ſubſtantia, apertiùs & magis propriè explicabit tradẽs ſpeciẽ, quàm genus. veluti [e] quẽdam hominem explicãs, planiùs explicabit tradẽs hominẽ, quàm animal. illud enim magis proprium *eſt* cuiuſdã hominis: hoc verò, communius. & quandam arborem explicans, apertiùs & magis propriè explicabit tradens arborem, quam plantã. 7 Preterea [f] primæ ſubſtantiæ, quia ceteris omnibus *rebus* ſubiiciuntur, & cetera omnia his attribuuntur aut in eis *inſunt*, proptereà maximè ſubſtantiæ dicũtur. ſed [g] quam rationem habent primæ ſubſtantiæ ad cetera omnia, eandem habet ſpecies ad genus: ſubiicitur namque ſpecies generi: nam genera ſpeciebus attribuuntur: ſpecies autem generibus viciſſim non attribuuntur [h]. quare [i] ex his quoque *fit*, *vt* ſpecies *ſit* magis ſubſtantia quàm genus. 8 Ipſarum autem ſpecierum quæcumque non ſunt genera, nulla eſt magis ſubſtantia, quàm altera. non magis enim propriè explicabit, in aliquo homine *explicando*, hominem tradens, quàm in aliquo equo equum. 9 Pariterque in primis ſubſtantiis, nihil eſt

a Concluſio.
b Conſequens.
c Antecedens.
d Probatio antecedentis.
e Exemplis explicat probationẽ antecedentis.
f Ratio primæ ſubſtantiæ.
g Ad rationẽ primæ ſubſtãtiæ magis accedere ſpecies quàm genera.
h cũ generibus non reciprocantur.
i Concluſio.

magis ſubſtantia quàm altera. nã aliquis homo non eſt magis ſubſtãtia quàm aliquis bos. 10 Meritò igitur poſt primas ſubſtãtias ſolæ inter alias *res* ſpecies & genera [a], ſecundæ ſubſtantiæ dicũtur: quandoquidẽ ex his quæ attribuũtur, *hæc* ſola declarãt primam ſubſtãtiam. nam ſi quis explicet quid ſit aliquis homo; ſpeciem quidem aut genus tradens, propriè explicabit: (& notiorem efficiet tradens hominem, quàm animal) ceterarum autem rerum quamcumque quis tradat, aliena erit expoſitio: veluti album *eſſe*, aut currere, aut eiuſmodi aliud quoduis tradens. Quamobrem meritò hæc ſola inter cetera *entia*, Subſtantiæ dicuntur.

a Sub. primarum ſubſtantiarum.

11 Præterea [b] primæ ſubſtantiæ, quia aliis omnibus *rebus* ſubiiciuntur, & reliqua omnia eis attribuuntur vel in eis inſũt, *propterea* maximè propriè ſubſtantiæ dicuntur. quam [c] autem rationem habent primæ ſubſtãtiæ ad cetera omnia, eãdem ſpecies & genera primarum ſubſtãntiarum habent ad reliqua omnia: his enim reliqua omnia attribuuntur. nam quempiam hominem dices *eſſe* grammaticum: ergo & hominem & animal dices *eſſe* grammaticum. itidémque in aliis *ſe res habet.*

b *Ratio primæ ſubſtantiæ.*

c *Rationem primæ ſubſtantiæ aliquo modo accommodari ſecundis ſubſtãtiis, non accidentibus.*

12 Commune autem *eſt* omni ſubſtantiæ, non eſſe in ſubiecto. Nam prima ſubſtãtia nec in ſubiecto eſt, nec de ſubiecto aliquo dicitur. Secundarum autem ſubſtantiarum ſic [d] etiam perſpicuum *eſt* nullam eſſe in ſubiecto: quia homo de ſubiecto quidem dicitur quodam homine, ſed in ſubiecto non eſt: homo namque non eſt in quodam homine. itidémque

d Id eſt, inductione ſequenti.

μᾶλλον ἕτερον ἑτέρου οὐσία ἐστίν· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ὁ τὶς ἄνθρωπος οὐσία ἐστίν, ἢ ὁ τὶς βοῦς. 10 Εἰκότως δὲ μετὰ τὰς πρώτας οὐσίας, μόνα τῶν ἄλλων τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη, δεύτεραι οὐσίαι λέγονται· μόνα γὰρ δηλοῖ τὴν πρώτην οὐσίαν, τῶν κατηγορουμένων. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐὰν ἀποδιδῷ τις τί ἐστι· τὸ μὲν εἶδος ἢ τὸ γένος ἀποδιδούς, οἰκείως ἀποδώσει· (καὶ γνωριμώτερον ποιήσει, ἄνθρωπον ἢ ζῷον ἀποδιδούς) τῶν δὲ ἄλλων πάντων, ὅ,τι ἂν ἀποδιδῷ τις, ἀλλοτρίως ἔσται ἀποδεδωκώς· οἷον, λευκόν, ἢ ὅτι τρέχει, ἢ ἄλλο ὁποιοῦν τῶν τοιούτων ἀποδιδούς. ὥστε εἰκότως ταῦτα μόνα τῶν ἄλλων, οὐσίαι λέγονται. 11 Ἔτι, αἱ πρῶται οὐσίαι διὰ τὸ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ὑποκεῖσθαι, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ τούτων κατηγορεῖσθαι, ἢ ἐν αὐταῖς εἶναι, κυριώτατα οὐσίαι λέγονται. ὡς δέ γε αἱ πρῶται οὐσίαι πρὸς τὰ ἄλλα πάντα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τὰ εἴδη καὶ τὰ γένη τῶν πρώτων οὐσιῶν πρὸς τὰ λοιπὰ πάντα ἔχει· κατὰ τούτων γὰρ πάντα τὰ λοιπὰ κατηγορεῖται. τὸν γάρ τινα ἄνθρωπον ἐρεῖς γραμματικόν· οὐκοῦν καὶ ἄνθρωπον καὶ ζῷον γραμματικὸν ἐρεῖς. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 12 Κοινὸν δὲ κατὰ πάσης οὐσίας, τὸ μὴ ἐν ὑποκειμένῳ εἶναι. ἡ μὲν γὰρ πρώτη οὐσία, οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οὔτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, φανερὸν μὲν καὶ οὕτως, ὅτι οὐδεμία ἐστὶν ἐν ὑποκειμένῳ. ὁ γὰρ ἄνθρωπος, καθ' ὑποκειμένου μὲν τοῦ τινὸς ἀνθρώπου λέγεται, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐ γὰρ ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ ὁ ἄνθρωπός ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ζῷον

τὸ ζῶον καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, οὐκ ἔστι δὲ τὸ ζῶον ἐν τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ. Ἔτι, τῶν ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων, τὸ μὲν ὄνομα οὐδὲν κωλύει κατηγορεῖσθαί ποτε τοῦ ὑποκειμένου· τὸν δὲ λόγον, ἀδύνατον. τῶν δέ γε δευτέρων οὐσιῶν κατηγορεῖται καὶ ὁ λόγος κατὰ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ τοὔνομα· τὸν γὰρ τοῦ ἀνθρώπου λόγον, κατὰ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου κατηγορήσεις· καὶ τὸν τοῦ ζώου δὲ, ὡσαύτως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ οὐσία τῶν ἐν ὑποκειμένῳ. 13 Οὐκ ἴδιον δὲ οὐσίας τοῦτο· ἀλλὰ καὶ ἡ διαφορὰ, τῶν μὴ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστί. τὸ γὰρ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν, καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστιν· οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐστὶ τὸ δίπουν, οὐδὲ τὸ πεζόν. καὶ ὁ λόγος δὲ κατηγορεῖται, ὁ τῆς διαφορᾶς, καθ' οὗ ἂν λέγεται ἡ διαφορά. οἷον, εἰ τὸ πεζὸν κατὰ τοῦ ἀνθρώπου λέγεται, καὶ ὁ λόγος ὁ τοῦ πεζοῦ κατηγορηθήσεται τοῦ ἀνθρώπου· πεζὸν γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος.

14 Μὴ ταραττέτω δὲ ἡμᾶς τὰ μέρη τῶν οὐσιῶν, ὡς ἐν ὑποκειμένοις ὄντα τοῖς ὅλοις, μήποτε ἀναγκασθῶμεν οὐκ οὐσίας αὐτὰ φάσκειν εἶναι· οὐ γὰρ οὕτω τὰ ἐν ὑποκειμένῳ ἐλέγετο, ὡς τὰ μέρη ὑπάρχοντα ἔν τινι. 15 Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ ταῖς διαφοραῖς τὸ πάντα συνωνύμως ἀπ' αὐτῶν λέγεσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων κατηγορίαι, ἤτοι κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται, ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς πρώτης οὐσίας, οὐδεμία κατηγορία ἐστί· κατ' οὐδενὸς γὰρ ὑποκειμένου λέγεται. τῶν δὲ δευτέρων οὐσιῶν, τὸ μὲν εἶδος, κατὰ τοῦ ἀτόμου κατηγορεῖται· τὸ δὲ γένος, καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν, καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων.

animal de ſubiecto quidem dicitur quodam homine, ſed animal non eſt in quodam homine. Prçterea eorum quæ in ſubiecto ſũt, nomen quidem interdum ſubiecto attribui nihil prohibet, definitionem verò impoſſibile *eſt*. atqui ſecundarum ſubſtantiarum & definitio & nomen attribuitur ſubiecto: nam hominis definitionem cuidam homini attribues, itémque animalis *definitionem*. quare ſubſtãtia nõ *eſt in* eorũ *numero* quæ *ſunt* in ſubiecto. 13 Hoc autem non *eſt* propriũ ſubſtantiæ. ſed & differentia[a] eſt *in* eorum *numero* quę non *ſunt* in ſubiecto. nam terreſtre & bipes de ſubiecto quidẽ dicitur, *nempe* de homine; verùm in ſubiecto non eſt: non enim in homine eſt bipes, nec terreſtre. & definitio quoque differentiæ attribuitur *ei*, de quo dicitur differentia. vtputà ſi terreſtre de homine dicitur, etiam definitio ipſius terreſtris homini attribuetur: homo enim eſt terreſtre. 14 Porrò ne nos conturbent partes[b] ſubſtantiarum, quaſi ſint in totis *vt in* ſubiectis, ne quando cogamur fateri eas non eſſe ſubſtãtias: quia non ita dicebantur *ea* quæ *ſunt* in ſubiecto, vt partes, ineſſe in aliquo. 15 Ineſt[c] autem ſubſtantiis & differẽtiis, omnia ſynonymως ab eis dici. omnes[d] enim attributiones ab eis *ſumptæ*, aut indiuiduis attribuuntur, aut ſpeciebus. A[e] prima nãque ſubſtantiâ nulla attributio eſt, quia de nullo ſubiecto dicitur. Secũdarum[f] verò ſubſtantiarum, ſpecies indiuiduo attribuitur, genus & ſpeciebus & indiuiduis.

a Hinc manifeſtum eſt, differẽtiam ſeparari ab omnibus categoriis. nam diſtinguitur à ſubſtãtia: & nihilominùs dicitur non eſſe in ſubiecto: vnde fit vt accidẽs dici nequeat, quoniam omne accidens eſt in ſubiecto.

b Eſſentiales, vt materia, & forma: vel integrãtes, vt caput, manus, pes animalis.

c *Proponit ſecundã proprietatem, quã poſtea probaturus eſt.*

d *Hypotheſis ſeu præmunitio prima*, Subſtantiam omnẽ dici de ſpeciebus, vel de indiuiduis.

e *Altera hypotheſis*, Primam ſubſtantiam de nullo dici.

f Vtitur ſyllogiſmo ex duabus affirmãtibus in ſecunda figura, qui maiori propoſitione reciprocata (nam ratione materiæ poteſt reciprocari: atq; huiuſmodi ſyllogiſmis Ariſtoteles vtitur ſępe) redigitur ad primam figurã. Minor propoſitio eſt, Quæ à ſecundis ſubſtãtiis, vel à differentiis dicuntur, idem habẽt nomen & eã dẽ definitionẽ. Hęc igitur propoſitio habet quatuor partes. *quarum prima eſt de nomine ſubſtãtiarum.*

Itidémque [a] differentiæ & ſpeciebus & indiuiduis attribuuntur. ac [b] definitionem quoque ſpecierum & generum recipiunt primæ ſubſtantiæ, necnon generis *definitionem* ſpecies. nã [c] quotcumque de attributo dicuntur, totidem etiam de ſubiecto dicẽtur. itidémque [d] differentiarum definitionem recipiunt tam ſpecies, quàm indiuidua. atqui [e] ſynonyma erant [f], quorum *eſt* & nomen commune & definitio eadẽ. Quare [g] omnia, quæ à ſubſtantiis & differẽtiis *dicũtur*, ſynonym*us* dicuntur. 16 Omnis [h] verò ſubſtantia videtur hoc aliquid ſignificare. In [i] primis igitur ſubſtantiis indubitatum & verum eſt, *eas* ſignificare hoc aliquid: quia indiuiduum & vnũ numero eſt, quod ſignificatur. ſed [k] in ſecundis ſubſtantiis, etſi ob figuram appellationis [l] ſimiliter videtur ſignificare hoc aliquid, cùm quis dixerit hominẽ, aut animal: non tamen *id* verum *eſt*: quin potiùs quale quidpiam ſignificat: quia ſubiectum non eſt vnum, vt prima ſubſtantia, ſed de multis homo & animal dicitur. 17 Nec verò ſimpliciter, vt albũ, ſignificat quale quidpiam. nã album, nihil aliud ſignificat, quàm quale: genus autem & ſpecies qualitatem circa ſubſtãtiam determinãt, vtpote quę ſignificãt qualis *ſit* aliqua ſubſtãtia. Sed latiùs genere quàm ſpecie determinatio fit: quoniam dicens animal, plura complectitur, quàm *dicens* hominẽ. 18 *Hoc* [m] quoque ſubſtantiis ineſt, nihil eis cõtrarium eſſe. quid [n] enim poſſit eſſe contrarium primæ ſubſtantiæ, vt cuidam homini, & cuidam animali? ſi quidem nihil eſt *his* contrarium. item nihil *eſt contrarium* homini, [o] vel animali. [p]

a *Minoris propoſitionis pars ſecunda de nomine differẽtiæ.*
b *Minoris propoſitionis pars tertia de ſubſtantiarum definitione.*
c *Probatio tertiæ partis.*
d *Minoris propoſitionis quarta pars de differentiarum definitione.*
e *Maior propoſitio*, Synonyma ſunt quorum idẽ eſt nomen & eadẽ definitio. quæ reciprocari debet hoc modo, Quæ habẽt idem nomen & eandẽ definitionẽ, (ſub. ad illud nomen accõmodatam) ſunt ſynonyma.
f Definita ſunt cap. 1.
g *Concluſio.*
h *Proponit tertiã proprietatem.*
i *Probat hãc proprietatem conuenire primæ ſubſtãtiæ.*
k *Probat non conuenire ſecũdis ſubſtantiis.*
l Id eſt, ſi vocabulorum potiùs quàm rerum ſignificatarum ratio habeatur.
m *Proponit quartam proprietatem.*
n *Inductione probat eam conuenire omni ſubſtantiæ.*
o Id eſt ſpeciei.
p Id eſt generi.

ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ κατὰ τῶν εἰδῶν καὶ κατὰ τῶν ἀτόμων κατηγοροῦνται. καὶ τὸν λόγον δὲ ἐπιδέχονται αἱ πρῶται οὐσίαι τὸν τῶν εἰδῶν, καὶ τὸν τῶν γενῶν· καὶ τὸ εἶδος δὲ τὸν τοῦ γένους. ὅσα γὰρ κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, τοσαῦτα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου ῥηθήσεται. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν τῶν διαφορῶν λόγον ἐπιδέχεται τά τε εἴδη καὶ τὰ ἄτομα. συνώνυμα δέ γε ἦν, ὧν τό, τε ὄνομα κοινὸν, καὶ ὁ λόγος ὁ αὐτός. ὥστε πάντα τὰ ἀπὸ τῶν οὐσιῶν καὶ τῶν διαφορῶν, συνωνύμως λέγεται. 16 Πᾶσα δὲ οὐσία δοκεῖ τόδε τι σημαίνειν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀναμφισβήτητον καὶ ἀληθές ἐστιν, ὅτι τόδε τι σημαίνει· ἄτομον γὰρ καὶ ἓν ἀριθμῷ τὸ δηλούμενόν ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν φαίνεται μὲν ὁμοίως τῷ σχήματι τῆς προσηγορίας τόδε τι σημαίνειν, ὅταν εἴπῃ ἄνθρωπον ἢ ζῶον· οὐ μήν γε ἀληθές· ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι σημαίνει· οὐ γὰρ ἕν ἐστι τὸ ὑποκείμενον, ὥσπερ ἡ πρώτη οὐσία, ἀλλὰ κατὰ πολλῶν ὁ ἄνθρωπος λέγεται, καὶ τὸ ζῶον. 17 Οὐχ ἁπλῶς δὲ ποιόν τι σημαίνει, ὥσπερ τὸ λευκόν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει τὸ λευκὸν, ἀλλ' ἢ ποιόν. τὸ δὲ εἶδος, καὶ τὸ γένος, περὶ οὐσίαν τὸ ποιὸν ἀφορίζει· ποιὰν γάρ τινα οὐσίαν σημαίνει. ἐπὶ πλέον δὲ τῷ γένει ἢ τῷ εἴδει τὸν ἀφορισμὸν ποιεῖται· ὁ γὰρ ζῶον εἰπὼν, ἐπὶ πλέον περιλαμβάνει, ἢ ὁ τὸν ἄνθρωπον. 18 Ὑπάρχει δὲ ταῖς οὐσίαις καὶ τὸ μηδὲν αὐταῖς ἐναντίον εἶναι. τῇ γὰρ πρώτῃ οὐσίᾳ τί ἂν εἴη ἐναντίον, οἷον τῷ τινὶ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ τινὶ ζώῳ; οὐδὲν γάρ ἐστιν ἐναντίον. οὐδέ γε τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ τῷ ζώῳ οὐδέν.

19 Οὐκ

19 Οὐκ ἴδιον δὲ τῆς οὐσίας τοῦτό ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, οἷον ἐπὶ τοῦ ποσοῦ. τῷ γὰρ διπήχει ἢ τῷ τριπήχει οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδέ γε τοῖς δέκα, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. εἰ μή τις τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη ἐναντίον εἶναι, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. τῶν δὲ ἀφωρισμένων ποσῶν οὐδέν ἐστιν ἐναντίον οὐδενί. 20 Δοκεῖ δὲ ἡ οὐσία μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. λέγω δέ, οὐχ ὅτι οὐσία οὐσίας οὐκ ἔστι μᾶλλον καὶ ἧττον οὐσία· τοῦτο μὲν γὰρ εἴρηται ὅτι ἐστίν· ἀλλ' ὅτι ἑκάστη οὐσία, τοῦθ' ὅπερ ἐστίν, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον. οἷον, εἰ ἔστιν ἡ αὐτὴ οὐσία ἄνθρωπος, οὐκ ἔσται μᾶλλον καὶ ἧττον ἄνθρωπος, οὔτε αὐτὸς ἑαυτοῦ, οὔτε ἕτερος ἑτέρου· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον ἄνθρωπος· ὥσπερ τὸ λευκόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον λευκόν, καὶ καλὸν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον καλόν. καὶ αὐτὸ δὲ ἑαυτοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· οἷον, τὸ σῶμα, λευκὸν ὄν, μᾶλλον λευκὸν λέγεται νῦν ἢ πρότερον· καὶ θερμὸν ὄν, μᾶλλον θερμὸν καὶ ἧττον λέγεται. ἡ δέ γε οὐσία οὐδὲν μᾶλλον οὐσία λέγεται, οὐδ' ἧττον· οὐδὲ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, μᾶλλον νῦν ἄνθρωπος ἢ πρότερον λέγεται· οὐδέ γε τῶν ἄλλων οὐδέν, ὅσα εἰσὶν οὐσίαι. ὥστε οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτο ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 21 Μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τό, ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὄν, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. οἷον ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐδὲν ἂν ἔχοι τις τὸ τοιοῦτον προενεγκεῖν, ὅσα μὴ εἰσὶν οὐσίαι, ὃ ἓν ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὸν τῶν ἐναντίων ἐστίν. οἷον, τὸ χρῶμα, ὅ ἐστιν ἓν καὶ ταὐτὸν τῷ ἀριθμῷ, οὐκ ἔστι λευκὸν

19 Hoc [a] verò ſubſtātiæ propriū non eſt, ſed & in aliis multis *reperitur*, vt in quanto. nihil enim eſt contrarium bicubito vel tricubito, nihil decem, nihil aliis eiuſmodi *rebus*. Niſi [b] quis multum pauco cōtrarium eſſe dicat, vel magnum paruo. ſed [c] definitorum quātorum nulli eſt quicquam contrarium. 20 Videtur [d] autem ſubſtantia non recipere contentionem & remiſſionem. Non [e] dico ſubſtantiā ſubſtantiā non eſſe magis & minùs ſubſtantiam: *iam* enim dictum fuit hoc eſſe. ſed *dico* ſubſtantiam quamque nō dici magis vel minùs id ipſum quod eſt. veluti [f] ſi hæc ſubſtantia eſt homo, non erit ſe ipſe, aut alius alio magis & minùs homo. non eſt enim alius alio magis homo: vt album eſt aliud alio magis & minùs album: & honeſtum *eſt* aliud alio magis & minùs honeſtum. quinimmo idem ſe ipſo dicitur magis & minùs *tale*: vt corpus, cùm ſit album, magis album dicitur nunc, quàm priùs: & cùm ſit calidum, magis & minùs calidum dicitur. ſubſtantia verò nec magis ſubſtantia dicitur, nec minùs. nam nec homo magis in præſētia dicitur homo, quàm priùs: nec aliud quicquam eorum quæ ſunt ſubſtantiæ. Quare [g] ſubſtantia non poteſt recipere intentionem & remiſſionem. 21 Sed [h] maximè propriū ſubſtantiæ videtur eſſe, cùm vnum & idem numero ſit, contraria ſuſcipere poſſe. cuiuſmodi [i] in aliis quæ non ſunt ſubſtantiæ, nihil poſſit quis proferre, quod, cùm vnum numero ſit, contraria ſuſcipere queat. vt color, qui eſt vnus & idem numero, non eſt albus

a *Oſtendit quartā proprietatem non conuenire ſoli ſubſtantiæ.*

b *Obiectio.*

c *Solutio διὰ τῆς ἀντιπαραστάσεως, quam in ſcholis vocant per fiduciariam reprobationē.* alia ſolutio afferetur cap. ſeq. part. 10. *διὰ τῆς ἀναιρέσεως*, quia multum & paucum, magnum & paruum, nec ſūt quanta nec contraria, ſed relata.

d *Proponit quintam proprietatem:* quę non eſt vera proprietas, quia conuenit etiam quantitati.

e *Solutio tacitæ obiectionis in 1. partic. huius capitis.*

f *Expoſitio.*

g *Concluſio.*

h *Proponit ſextam proprietatem:* quæ conuenit omni ſubſtantiæ, ſi vnum & idem numero accipiatur latiùs, vt conueniat etiam ſpeciei & generi, vt accipitur lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 5. partic. 3. & lib. 1. Topic. c. 7. partic. 2.

i *Oſtendit ſextam proprietatem non cōuenire aliis rebus præter ſubſtātiam.*

& niger. neque eadem actio & vna numero, *eſt* vitioſa & recta. itidémque in aliis *dicẽdũ eſt*, quæcũque non ſunt ſubſtantiæ. Subſtãtia [a] verò, cùm vnum & idem numero ſit, contraria ſuſcipere poteſt: vt quidam homo, cùm vnus & idem ſit, interdum albus, interdum niger fit: necnon calidus, ac frigidus: & improbus, ac probus. 22 In nulla autem alia re tale *quidpiã* videtur. Niſi fortè quis obiiciat, orationem & opinionem inquiens poſſe contraria recipere: quoniam eadem oratio & vera & falſa videtur eſſe. veluti ſi vera eſt oratio, aliquẽ ſedere: cùm is ſurrexerit, hæc eadem [b] oratio falſa erit. Eadem *eſt* ratio opinionis. ſi quis enim verè putet aliquem ſedere: cùm is ſurrexerit, falsò putabit, candẽ habens de eodem opinionem. 23 Sed & ſi quis hoc admittat: tamen [c] modo differunt. nam [d] quæ in ſubſtantiis *ſunt*, ipſa mutata poſſunt ſuſcipere contraria. quod enim fit ex calido frigidum, mutatur: ſiquidem variatur: itẽ *quod fit* ex albo nigrum: & *quod* ex vitioſo honeſtum. itidémque aliorum vnũmquodque mutationem ſuſcipiens, recipere cõtraria poteſt. oratio [e] verò & opinio omnino immota permanent: ſed re motâ, contrarium in his fit. nam oratio permanet eadem, ſedere quempiam: ſed re motâ, interdum vera, interdum falſa fit. Itidem *ſe res habet* & in opinione. Quare [f] hoc modo proprium erit ſubſtãtiæ, ſui mutatione poſſe ſuſcipere cõtraria. 24 Sed [g] & ſi quis hęc admittat, orationem *inquam* &

a *Oſtendit eãdem proprietatem conuenire ſubſtantia.*

b Quid ſi dicamus eandem orationem non fieri falſam? quia ſemper refertur ad idem tempus quo ille ſedebat: alia verò eſt oratio (quamuis expreſſa verba ſint eadem) relata ad poſterius tempus poſtquàm ſurrexit. vt ſi Socrates primâ horâ ſedet, ſecundâ ſtat: alia eſt oratio, Socrates ſedet primâ horâ: alia eſt, Socrates ſedet ſecundâ horâ. ſed & ſi horæ mentio disertè non fiat, nihilominùs ſunt orationes diuerſæ. Quod de oratione dixi, idem de opinione intelligi debet.

c *Proponit primã reſpõſionem ad obiectionem adductã in praeced. partic.*

d *Exponit dictam ſolutionem, ac primùm declarat, quomodo ſubſtantia recipiat cõtraria.*

e *Quomodo oratio & opinio recipiant contraria.*

f *Concluſio.*

g *Proponit ſecundã eiuſdem obiectionis ſolutionem*, docens orationem & opinionẽ non eſſe verè contrarias: quod mox enthymemate confirmat.

καὶ μέλαν· οὐδὲ ἡ αὐτὴ πρᾶξις καὶ μία τῷ ἀριθμῷ, φαύλη καὶ σπουδαία· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μή εἰσιν οὐσίαι. ἡ δέ γε οὐσία, ἓν καὶ ταυτὸν τῷ ἀριθμῷ ὄν, δεκτικὴ τῶν ἐναντίων ἐστί· οἷον, ὁ τὶς ἄνθρωπος, εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὤν, ποτὲ μὲν λευκός, ποτὲ δὲ μέλας γίνεται· καὶ θερμός, καὶ ψυχρός· καὶ φαῦλος, καὶ σπουδαῖος. 22 Ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων οὐδενὸς φαίνεται τὸ τοιοῦτον. εἰ μὴ ἄρα τις ἐνίσταιτο, τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν φάσκων τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικά. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, ἀληθής τε καὶ ψευδὴς δοκεῖ εἶναι. οἷον, εἰ ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος τοῦ καθῆσθαί τινα· ἀναστάντος αὐτοῦ, ὁ αὐτὸς οὗτος λόγος ψευδὴς ἔσται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης· ἂν γάρ τις ἀληθὲς δοξάζῃ τὸ καθῆσθαί τινα. ἀναστάντος αὐτοῦ, ψευδῶς δοξάσει, τὴν αὐτὴν ἔχων περὶ αὐτοῦ δόξαν. 23 Εἰ δέ τις καὶ τοῦτο παραδέχοιτο, ἀλλὰ τῷ γε τρόπῳ διαφέρει. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν οὐσιῶν, αὐτὰ μεταβάλλοντα, τῶν ἐναντίων δεκτικά ἐστι. ψυχρὸν γὰρ ἐκ θερμοῦ γινόμενον, μεταβάλλει· ἀλλοιοῦται γάρ. καὶ μέλαν ἐκ λευκοῦ· καὶ σπουδαῖον ἐκ φαύλου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἕκαστον αὐτῶν μεταβολὴν δεχόμενον, τῶν ἐναντίων δεκτικόν ἐστιν. ὁ δέ γε λόγος, καὶ ἡ δόξα, αὐτὰ μὲν ἀκίνητα πάντη διαμένει· τοῦ δὲ πράγματος κινουμένου, τὸ ἐναντίον περὶ αὐτὰ γίνεται. ὁ μὲν γὰρ λόγος διαμένει ὁ αὐτὸς τοῦ καθῆσθαί τινα· τοῦ δὲ πράγματος κινηθέντος, ποτὲ μὲν ἀληθής, ποτὲ δὲ ψευδὴς γίνεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δόξης. ὥστε τῷ γε τρόπῳ ἴδιον ἂν εἴη τῆς οὐσίας, τὸ κατὰ τὴν αὐτῆς μεταβολὴν, δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. 24 Εἰ δέ τις καὶ ταῦτα παραδέχοιτο, τὸν λόγον καὶ τὴν δόξαν

τὴν δόξαν δεκτικὰ τῶν ἐναντίων εἶναι, οὐκ ἔστιν ἀληθὲς τοῦτο. ὁ γὰρ λόγος, καὶ ἡ δόξα, οὐ τῷ αὐτὰ δεδέχθαί τι, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὰ λέγεται, ἀλλὰ τῷ περὶ ἕτερόν τι τὸ πάθος γεγενῆσθαι. τῷ γὰρ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἢ μὴ εἶναι· τούτῳ καὶ ὁ λόγος, ἀληθὴς ἢ ψευδὴς εἶναι λέγεται· οὐ τῷ αὐτὸν δεκτικὸν εἶναι τῶν ἐναντίων. ἁπλῶς γὰρ ὑπ' οὐδενὸς οὔτε ὁ λόγος κινεῖται, οὔτε ἡ δόξα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη δεκτικὰ τῶν ἐναντίων, μηδενὸς ἐναντίου ἐν αὐτοῖς γινομένου πάθους. ἡ δέ γε οὐσία, τῷ αὐτὴν τὰ ἐναντία δέχεσθαι, τούτῳ δεκτικὴ τῶν ἐναντίων εἶναι λέγεται· νόσον γὰρ καὶ ὑγείαν δέχεται, καὶ λευκότητα καὶ μελανίαν· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων αὐτὴ δεχομένη, τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικὴ λέγεται. 25 Ὥστε ἴδιον ἂν οὐσίας εἴη τὸ, ταὐτὸν καὶ ἓν ἀριθμῷ ὄν, κατὰ τὴν ἑαυτῆς μεταβολὴν δεκτικὴν τῶν ἐναντίων εἶναι. 26 Περὶ μὲν οὖν οὐσίας τοσαῦτα εἰρήσθω.

opinionem, ſuſcipere poſſe contraria: id verum non eſt. nam [a] oratio & opinio, non quia ipſa recipiant aliquid, contraria ſuſcipere poſſe dicuntur, ſed quia facta eſt affectio in alia re. eo[b] enim quòd res eſt vel non eſt, oratio vera vel falſa eſſe dicitur, nõ quòd ipſa poſſit contraria ſuſcipere. omnino namque oratio vel opinio à nullo mouetur. quare [c] ſuſcipere contraria non poſſunt: cùm nulla contraria affectio in ipſis fiat. Subſtantia [d] verò, eo quòd in ſe contraria recipit, cõtraria recipere poſſe dicitur: quãdoquidem recipit morbum, & ſanitatem: necnõ alborem, & nigrorem. cúmque vnumquodque eorum, quæ *ſunt* eiuſmodi, ipſa ſuſcipiat, cõtraria ſuſcipere poſſe dicitur.

25 Quare proprium ſubſtantiæ eſt, cùm vnum & idem numero ſit, ſui mutatione poſſe contraria ſuſcipere. 26 Hæc de ſubſtãtiâ dicta ſint.

a *Antecedens enthymematis.*

b *Probatio antecedentis.*

c *Conſequens.*

d *Oſtendit rationẽ modò propoſitam nõ poſſe accommodari ad ſubſtantiam.*

e Poſt ſubſtantiã rectè agit de quãto: quia nullum accidẽs eſt, quod magis accedat ad naturam ſubſtãtiæ. ídque vel ex eo perſpici poteſt, quòd plures proprietates cõmunes ſunt ſubſtantiæ cũ quanto. De hac categoria lege, quæ Ariſto. docet lib. 4. primæ philoſophiæ, cap. 13.

f Quantum eſt accidens fluens à materia. vel, Quod per ſe in partes diuiditur.

g Nõ diuidit totam categoriam, vt ſuperiori cap. fecit, ſed ſummũ genus.

h Cuius partes communi termino non coniunguntur.

i Cuius partes cõmuni termino copulantur.

k Poſitionẽ partiũ habere dicitur id, cuius partes alicubi ſitæ ſunt, ibíque permanent, & communi termino copulantur. vnde intelligitur. quænam quanta non habeãt partium poſitionẽ.

l Euclides lib. 7. def. 2. ita numerum definit, Ἀριθμός [ἐστι] τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος. i. Numerus [eſt] ex vnitatibus conſtans multitudo.

De [e] quanto [f]. Cap. VI.

1 ¶ *Prima, & ſecunda diuiſio.* 2 ¶ *Expoſitio primæ diuiſionis. De quãtis diſcretis:* 3 *id eſt, numero,* 4 *& oratione.* 5 *De quantis continuis: id eſt, linea,* 6 *ſuperficie,* 7 *corpore,* 8 *tempore,* 9 *loco.* 10 ¶ *Expoſitio ſecundæ diuiſionis.* 11 *De quantis habentibus partium poſitionem: id eſt, linea,* 12 *ſuperficie,* 13 *corpore,* 14 *loco.* 15 *De his quæ non habent poſitionem partium: id eſt, numero, tempore, oratione.* 16 *Epilogus.* 17 ¶ *Tertia diuiſio in quantum per ſe, & per accidens. ex qua intelligitur, nullas eſſe ſpecies quanti præter ſuprà enumeratas.* 18 *Proprietas prima, Non habere contrarium.* 19 *Obiectio prima ſumpta à magno & paruo, necnon à multo & pauco,* 20 *Solutio prior, Hæc non eſſe quanta: quod probatur duplici argumento, altero ſumpto à re ipſa,* 21 *altero à ſignificatione vocabulorum.* 22 *Solutio poſterior, Hæc non eſſe contraria: quod probatur cùm quia referuntur ad alterum,* 23 *tum etiam per deductionem ad abſurditates.* 24 *Obiectio ſecunda.* 25 ¶ *Proprietas ſecunda, Nõ recipere magis & minùs.* 27 ¶ *Proprietas tertia, Dici æquale vel inæquale.*

ΤΟΥ͂ δὲ ποσοῦ, τὸ μέν, ἐστι διωρισμένον· τὸ δὲ, συνεχές. καὶ τὸ μὲν, ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε· τὸ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. 2 Ἔστι δὲ διωρισμένον μέν, οἷον ἀριθμός,

QVanti [g] autem aliud eſt diſcretum [h], aliud continuũ [i]. atque aliud ex partibus poſitionem inuicem inter ſe habentibus [k] conſtat, aliud ex non habentibus poſitionem.

2 Diſcretum eſt, vt numerus [l],

& ſermo [a]. Continuum *eſt*, vt linea [b], ſuperficies [c], corpus [d]: ac præterea locus [e], & tempus [f]. 3 Nam partium numeri nullus eſt communis terminus, quo ex partes cõiungãtur. Vt ſi τὰ quinque, ſunt partes τῶν decem, nullo communi termino coniunguntur quinque & quinque, ſed ſecreta ſũt. tria quoque & ſeptem nullo communi termino coniungũtur. & omnino haud poſſis in numero communem terminum partium accipere, ſed ſemper ſecretæ ſunt. quare numerus eſt in iis quæ *ſunt* diſcreta. 4 Itidémque ſermo. Nam ſermonẽ eſſe quantum, perſpicuum *eſt*: quoniam [g] *eum* metimur ſyllabâ breui & longâ, ſermonem inquã voce prolatum. nullo enim cõmuni termino partes eius coniunguntur: quia nullus eſt communis terminus, quo ſyllabę cõiungantur, ſed per ſe quæque ſecreta eſt. 5 At verò linea eſt continua: quia communem terminum ſumere licet, quo partes eius coniunguntur, *nempe* punctum. 6 Et ſuperficiei *quoque communem terminum licet accipere* lineam: quoniam plani partes communi quopiam termino cõiunguntur. 7 Itidémque in corpore potes accipere communem terminum, lineã vel ſuperficiem, qua corporis partes coniunguntur. 8 Eiuſmodi eſt etiam tempus, & locus. nam præſens tẽpus coniũgitur cum præterito, & cũ futuro. 9 Rurſus locus in continuis eſt: quia locũ aliquem continent partes corporis, quæ communi aliquo termino copulantur: igitur etiã loci

καὶ λόγος· συνεχὲς δὲ, οἷον γραμμή, ἐπιφάνεια, σῶμα· ἔτι δὲ παρὰ ταῦτα, τόπος, καὶ χρόνος. 3 Τῶν μὲν γὰρ τοῦ ἀριθμοῦ μορίων οὐδείς ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν συνάπτει τὰ μόρια αὐτοῦ. οἷον τὰ πέντε εἰ ἐστὶ τῶν δέκα μόρια, πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἀλλὰ διώρισται· καὶ τὰ τρία γε καὶ τὰ ἑπτὰ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐδ' ὅλως ἂν ἔχοις ἐπ' ἀριθμοῦ κοινὸν ὅρον λαβεῖν τῶν μορίων, ἀλλ' ἀεὶ διώρισται· ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν διωρισμένων ἐστίν. 4 Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ λόγος. ὅτι μὲν γάρ ἐστι ποσὸν ὁ λόγος, φανερόν· καταμετρεῖται γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρᾷ. λέγω δὲ τὸν μετὰ φωνῆς λόγον γινόμενον. πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον αὐτοῦ τὰ μόρια συνάπτει· οὐ γάρ ἐστι κοινὸς ὅρος, πρὸς ὃν αἱ συλλαβαὶ συνάπτουσιν, ἀλλ' ἑκάστη διώρισται αὐτὴ καθ' αὑτήν. 5 Ἡ δὲ γραμμὴ, συνεχής ἐστιν· ἔστι γὰρ κοινὸν ὅρον λαβεῖν, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτῆς συνάπτει, στιγμήν. 6 Καὶ τῆς ἐπιφανείας, γραμμήν· τὰ γὰρ τοῦ ἐπιπέδου μόρια, πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει. 7 Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ σώματος ἔχοις ἂν λαβεῖν κοινὸν ὅρον, γραμμὴν ἢ ἐπιφάνειαν, πρὸς ἣν τὰ τοῦ σώματος μόρια συνάπτει. 8 Ἔστι δὲ καὶ ὁ χρόνος καὶ ὁ τόπος τῶν τοιούτων· ὁ γὰρ νῦν χρόνος συνάπτει πρός τε τὸν παρεληλυθότα καὶ πρὸς τὸν μέλλοντα. 9 Πάλιν ὁ τόπος, τῶν συνεχῶν ἐστι· τόπον γάρ τινα τὰ τοῦ σώματος μόρια κατέχει, ἃ πρός τινα κοινὸν ὅρον συνάπτει· οὐκοῦν καὶ τὰ τοῦ τόπου

a Qui ſcilicet voce profertur: quẽ Græci προφορικὸν vocant. alius eſt ſermo in mente, λόγος ἐνδιάθετος. alius eſt ſermo ſcriptus, λόγος γεγραμμένος. Sermo dicitur hoc loco etiam dictio vna. Ceterùm hęc ſpecies quanti omittitur lib. 4. primæ philoſop. cap. 13.

b Linea (vt Euclides lib. 1. Elemẽtorũ definit) eſt μῆκος ἀπλατές, longitudo ſine latitudine.

c Superficies ſeu ſuperficiũ, quod etiã dicitur planum, eſt (auctore Eucl. 1. Elem.) ὃ μῆκος καὶ πλάτος μόνον ἔχει, quod longitudinem ac latitudinem tantùm habet.

d Corpus accipitur vel pro ſpecie ſubſtãtiæ, vel pro trina dimẽſione, h. e. longitudine, latitudine, & craſſitudine. in hac poſteriori ſignificatione vocatur etiã στερεὸν, i. ſolidum: itáque in præſẽtia accipitur.

e Ariſtot. dicto cap. 13. lib. 4. primæ philoſ. non ponit locum inter ſpecies quãti: quia 4. phyſico probat locum nihil aliud eſſe, quàm ſuperficiẽ corporis ambiẽtis: quod in præſentia nondum eſt notum. quapropter hîc ſuperficiem conſiderat, quatenus terminat corpus, cuius eſt terminus, non quatenus ambit aliud corpus, cuius eſt locus. in metaphyſ. autem ſuperficiẽ latiùs accipit, id eſt tam ambientem quàm terminantem, adeo vt ſuperficiei appellatione etiam locus ibi contineatur.

f Ariſtoteles d. cap. 13. docet motum ac tempus eſſe quanta, nõ per ſe, ſed ex accidenti: hîc tamen collocat tempus in quantis per ſe. Vide conciliationem in noſtro commentario.

μόρια

μόρια, ἃ κατέχει ἕκαστον τῶν τοῦ σώματος μορίων, πρὸς τὸν αὐτὸν ὅρον συνάπτει, πρὸς ὃν καὶ τὰ τοῦ σώματος μόρια. ὥστε συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ὁ τόπος· πρὸς γὰρ ἕνα κοινὸν ὅρον τὰ μόρια αὐτοῦ συνάπτει. 10 Ἔτι, τὰ μὲν, ἐκ θέσιν ἐχόντων πρὸς ἄλληλα τῶν ἐν αὐτοῖς μορίων συνέστηκε· τὰ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν. 11 Οἷον τὰ μὲν τῆς γραμμῆς μόρια θέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν κεῖταί που· καὶ ἔχοις ἂν διαλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι, ποῦ ἕκαστον κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ, καὶ πρὸς ποῖον μόριον τῶν λοιπῶν συνάπτει. 12 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ τοῦ ἐπιπέδου μόρια θέσιν ἔχει τινά· ὁμοίως γὰρ ἂν ἀποδοθείη ἕκαστον ποῦ κεῖται, καὶ ποῖα συνάπτει πρὸς ἄλληλα. 13 Καὶ τὰ τοῦ στερεοῦ δὲ ὡσαύτως, καὶ τὰ τοῦ τόπου.
14 Ἐπὶ δέ γε τοῦ ἀριθμοῦ οὐκ ἂν ἔχοι τις ἐπιδεῖξαι, ὡς τὰ μόρια αὐτοῦ θέσιν τινὰ ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἢ κεῖταί που, ἢ ποῖά γε πρὸς ἄλληλα συνάπτει τῶν μορίων. Οὐδὲ τὰ τοῦ χρόνου· ὑπομένει γὰρ οὐδὲν τῶν τοῦ χρόνου μορίων· ὃ δὲ μή ἐστιν ὑπομένον, πῶς ἂν τοῦτο θέσιν τινὰ ἔχοι; ἀλλὰ μᾶλλον τάξιν τινὰ εἴποις ἂν ἔχειν τῷ, τὸ μὲν, πρότερον εἶναι τοῦ χρόνου, τὸ δὲ, ὕστερον. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ δὲ ὁμοίως, τῷ τὸ ἓν πρότερον ἀριθμεῖσθαι τῶν δύο, καὶ τὰ δύο τῶν τριῶν· καὶ οὕτω τάξιν τινὰ ἂν ἔχοι, θέσιν δὲ οὐ πάνυ λάβοις ἄν. 15 Καὶ ὁ λόγος δὲ ὡσαύτως· οὐδὲν γὰρ ὑπομένει τῶν μορίων· ἀλλ' εἴρηταί τε, καὶ οὐκ ἔστιν ἔτι τοῦτο λαβεῖν. ὥστε οὐκ ἂν εἴη θέσις τῶν μορίων αὐτοῦ, εἴγε μηδὲν ὑπομένει. 16 Τὰ μὲν οὖν, ἐκ θέσιν ἐχόντων συνέστηκε τῶν μορίων· τὰ δὲ, ἐξ οὐκ ἐχόντων θέσιν.

partes, quas continent ſingulæ corporis partes, eodem termino cōiunguntur, quo partes corporis. quare continuum eſt etiam locus, quia vno communi termino partes eius copulantur.
10 Præterea alia ex partibus inuicem poſitionem inter ſe habētibus conſtant, alia ex non habentibus poſitionem. 11 Vt lineæ partes poſitionem inter ſe habent: quoniam vnaquæque ſita eſt alicubi: ac potes explicare & oſtendere, vbi quæque ſita ſit in plano, & cum qua reliquarū partium coniungatur. 12 Itidē etiam plani partes habent poſitionem aliquā. ſimiliter enim explicari poteſt, vbi quęque ſita ſit, & quænam connectantur inter ſe. 13 Eadem *eſt* ratio partium corporis, & loci. 14 Sed in numero non poteſt aliquis oſtēdere partes eius habere poſitionem aliquam inter ſe, vel ſitas eſſe alicubi, vel quæ partes inter ſe cōiungātur. Nec *partes* temporis:[a] quia nulla pars temporis permanet: quod autem non permanet, quomodo poſitionem aliquā habere poteſt? ſed potiùs ordinem aliquem habere dixeris, eo quòd temporis alia *pars* eſt prior, alia poſterior. Et in numero ſimiliter *res ſe habet*: quia vnum priùs numeratur quàm duo, & duo quàm tria. atque ita ordinem quendam habere poteſt, poſitionem verò non vtique accipies. 15 Eadem *eſt* ſermonis ratio: quia nulla *eius* pars manet: ſed quod dictum eſt, accipi ampliùs non poteſt. quare nō poteſt eſſe poſitio partium eius: ſiquidem nulla permanet.
16 Alia igitur ex partibus poſitionem habentibus conſtant, alia ex non habentibus poſitionem.

a Repete, poteſt aliquis oſtendere, &c.

17 Atque hęc ſola quę dicta ſũt, appellantur propriè Quanta. reliqua verò omnia ex accidente. nam ad hæc reſpicientes, etiam alia vocamus Quãta. Veluti multum album dicitur, quia ſuperficies magna eſt. & actio longa, & motus multus, quia temporis [a] multum eſt. non enim per ſe vnumquodque horum, quantum dicitur. Veluti ſiquis explicet quanta ſit actio, tẽpore definiet, annuam *dicẽs*, aut alio ſimili modo explicans. & quantum ſit album, explicans, ſuperficie definiet: quia quanta eſt ſuperficies, tantum etiam album eſſe dicet. Quare ſola propriè quanta per ſe appellantur, quæ dicta ſunt: ceterarum *rerum* nulla per ſe, ſed ex accidente.

18 Præterea quanto nihil eſt contrarium [b]. etenim in *quantis* definitis perſpicuum *eſt* nihil eſſe contrarium, vt bicubito, vel tricubito, vel ſuperficio, vel eiuſmodi alii. nihil enim eſt eis contrarium. 19 Niſi [c] fortè multum pauco dicat aliquis eſſe cõtrarium, vel magnum paruo.

20 At [d] horum [e] nullũ eſt quãtum, ſed potiùs ad aliquid. nihil [f] enim per ſe magnum dicitur, vel paruum, ſed eo quòd ad alterum refertur. Vt [g] mons paruus dicitur, milium magnum: quoniam iis quæ ſũt eiuſdem generis, hoc eſt maius, ille minor. ergo ad alterũ *fit* relatio: quia ſi per ſe paruum aut magnum diceretur, nũquàm mons paruus diceretur, & milium magnũ. Rurſus in vico multos homines eſſe dicimus: Athenis paucos, cùm multò plures illis ſint. & in ædibus multos:

a Quo res fit, vel mouetur.

b Hæc proprietas conuenit omni quanto, non ſoli, ſed etiã ſubſtantię.

c Hæc obiectio reduci debet ad ſyllogiſmum tertiæ figuræ hoc modo, Multum & paucum, necnon magnum & paruum ſunt cõtraria: atqui hæc ſunt quanta: ergo quædam quãta ſunt cõtraria.

d Enthymemate probat magnum & paruum, item multum & paucũ non eſſe quãta, ſed relata.

e *Conſequens.*

f *Antecedens.*

g *Probatio antecedentis* per inductionem imperfectam.

17 Κυρίως δὲ ποσὰ ταῦτα λέγεται μόνα τὰ εἰρημένα· τὰ δὲ ἄλλα πάντα, κατὰ συμβεβηκός. εἰς ταῦτα γὰρ ἀποβλέποντες, καὶ τὰ ἄλλα, ποσὰ λέγομεν. οἷον, πολὺ τὸ λευκὸν λέγεται, τῷ γε τὴν ἐπιφάνειαν πολλὴν εἶναι· καὶ ἡ πρᾶξις, μακρά, τῷ γε τὸν χρόνον πολὺν εἶναι· καὶ ἡ κίνησις, πολλή. οὐ γὰρ καθ' αὑτὸ ἕκαστον τούτων ποσὸν λέγεται. οἷον, ἐὰν ἀποδιδῷ τις πόση τις ἡ πρᾶξίς ἐστι, τῷ χρόνῳ ὁριεῖ, ἐνιαυσιαίαν ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς. καὶ τὸ λευκὸν ποσόν τι ἀποδιδούς, τῇ ἐπιφανείᾳ ὁριεῖ· ὅση γὰρ ἂν ἡ ἐπιφάνεια εἴη, τοσοῦτον καὶ λευκὸν φήσειεν ἂν εἶναι. ὥστε μόνα κυρίως ποσὰ καθ' αὑτὰ λέγεται τὰ εἰρημένα· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὑτό, ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ συμβεβηκός. 18 Ἔτι, τῷ ποσῷ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀφωρισμένων φανερὸν ὅτι οὐδέν ἐστιν ἐναντίον· οἷον τῷ διπήχει, ἢ τῷ τριπήχει, ἢ τῇ ἐπιφανείᾳ, ἢ τῶν τοιούτων τινί· οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτοῖς ἐναντίον. 19 Εἰ μὴ ἄρα τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ φαίη τις εἶναι ἐναντίον, ἢ τὸ μέγα τῷ μικρῷ. 20 Τούτων δὲ οὐδέν ἐστι ποσόν, ἀλλὰ μᾶλλον τῶν πρός τι. οὐδὲν γὰρ αὐτὸ καθ' αὑτὸ μέγα λέγεται ἢ μικρόν, ἀλλὰ τῷ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεσθαι. οἷον, ὄρος μὲν μικρὸν λέγεται, κέγχρος δὲ, μεγάλη· τῷ τὴν μέν, τῶν ὁμογενῶν μείζονα εἶναι, τὸ δὲ, ἔλαττον τῶν ὁμογενῶν. οὐκοῦν πρὸς ἕτερον ἡ ἀναφορά· ἐπεὶ εἴγε καθ' αὑτὸ μικρὸν ἢ μέγα λέγοιτο, οὐκ ἄν ποτε τὸ μὲν ὄρος, μικρὸν ἐλέγετο· ἡ δὲ κέγχρος, μεγάλη. πάλιν, ἐν μὲν τῇ κώμῃ φαμὲν πολλοὺς ἀνθρώπους εἶναι· ἐν Ἀθήναις δὲ ὀλίγους, πολλαπλασίους αὐτῶν ὄντας. καὶ ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ πολλούς·

ἐν δὲ τῷ

ἐν δὲ τῷ θεάτρῳ ὀλίγους, πολλῷ πλείους αὐτῶν ὄντας. 21 Ἔτι, τὸ μὲν δίπηχυ, καὶ τρίπηχυ, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ποσὸν σημαίνει· τὸ δὲ μέγα ἢ μικρὸν οὐ σημαίνει ποσὸν, ἀλλὰ μᾶλλον πρός τι· πρὸς γὰρ ἕτερον θεωρεῖται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν. ὥστε φανερὸν ὅτι αὐτὰ τῶν πρός τι ἐστιν. 22 Ἔτι, ἐάν τε τιθῇ τις ποσὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα, ἐάν τε μὴ τιθῇ, οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἐναντίον οὐδέν. ὃ γὰρ μή ἐστιν αὐτὸ καθ' αὑτὸ λαβεῖν, ἀλλὰ πρὸς ἕτερον ἀναφέρεται, πῶς ἂν εἴη τούτῳ τι ἐναντίον; 23 Ἔτι, εἰ ἔστι τὸ μέγα καὶ τὸ μικρὸν ἐναντία, συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι, καὶ αὐτὰ ἑαυτοῖς ἐναντία εἶναι. συμβαίνει γὰρ τὸ αὐτὸ ἅμα μέγα τε καὶ μικρὸν εἶναι. ἔστι γάρ τι πρὸς μὲν τοῦτο, μικρὸν· πρὸς ἕτερον δέ γε, τὸ αὐτὸ τοῦτο, μέγα. ὥστε τὸ αὐτὸ, καὶ μικρὸν καὶ μέγα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον εἶναι συμβαίνει· ὥστε ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. ἀλλ' οὐδὲν δοκεῖ ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεσθαι. οἷον ἐπὶ τῆς οὐσίας· δεκτικὴ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων δοκεῖ εἶναι· ἀλλ' οὔτις ἅμα νοσεῖ καὶ ὑγιαίνει· οὐδὲ λευκὸν καὶ μέλαν ἐστὶν ἅμα· οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἅμα τὰ ἐναντία ἐπιδέχεται. καὶ αὐτὰ δὲ ἑαυτοῖς συμβαίνει ἐναντία εἶναι. εἰ γάρ ἐστι τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτό ἐστιν ἅμα μέγα καὶ μικρόν· καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἂν εἴη ἐναντίον. ἀλλὰ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν, αὐτὸ ἑαυτῷ τι εἶναι ἐναντίον. οὐκ ἔστιν ἄρα τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, οὐδὲ τὸ πολὺ τῷ ὀλίγῳ. Ὥστε εἰ καὶ μὴ τῶν πρός τι ταῦτά τις ἐρεῖ, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ, οὐδὲν ἐναντίον ἕξει.

in theatro paucos, cùm multò plures illis ſint. 21 Præterea bicubitum, & tricubitũ, & id genus alia ſignificant quãtum: magnum autem vel paruum non ſignificat quantum, ſed potiùs ad aliquid: quia *in relatione* ad alterum ſpectatur magnum & paruum. quocirca perſpicuũ *eſt*, hæc eſſe *in* eorum *numero* quæ *ſunt* ad aliquid. 22 Præterea ſiue quis ponat eiuſmodi *res* eſſe quanta, ſiue non ponat: nihil eſt eis contrarium. quod enim per ſe accipi nequit, ſed ad alterum refertur, quomodo erit ei quidpiam contrarium? 23 Præterea [a] ſi[b] magnum & paruũ ſunt cõtraria: accidet, vt idem ſimul contraria ſuſcipiat, & eadem ſibiipſis ſint contraria. accidit [c] enim, vt idem ſimul magnum & paruum ſit. vtpote cùm aliquid *relatũ* ad hoc, ſit paruum: idemque *relatione* ad aliud *habita*, *ſit* magnum. quare idem & magnũ & paruum eodẽ tempore eſſe contingit: adeo vt ſimul cõtraria ſuſcipiat. ſed[d] nihil videtur cõtraria ſimul ſuſcipere. vt in ſubſtantia *perſpici poteſt*: quæ quidem videtur poſſe ſuſcipere contraria. ſed nemo ſimul ægrotat & benè valet: neque album & nigrum ſimul eſt: nec aliud quicquam ſimul contraria ſuſcipit. Eadem [e] quoque ſibi contraria eſſe accidit. nam ſi magnum eſt contrarium paruo: idémque ſimul eſt magnum & paruum: certè idem ſibiipſi contrarium fuerit. ſed [f] fieri nequit, vt idem ſibi ipſi cõtrarium ſit. Non [g] eſt igitur magnum paruo contrarium, nec multum pauco. Quare etiamſi non ad aliquid hæc dicat aliquis *eſſe*, ſed quanta; *tamen* nihil contrarium habebunt.

a Magnum & paruũ, itẽ multũ & paucum non eſſe cõtraria, ꝓbat ſyllogiſmo hypothetico ducẽte ad duas abſurditates. vnde arguit à deſtructione cõſequẽtium ad deſtructionẽ antecedẽtium. Primum conſequens abſurdum, eſt, idẽ eodem tempore ſuſcipere cõtraria. Alterum, idẽ eſſe contrarium ſibi ipſi.

b *Propoſitio hypothetica.*

c *Probat conſecutionem primæ abſurditatis.*

d *Deſtructio primi conſequentis.*

e *Probat conſecutionem ſecũdæ abſurditatis.*

f *Deſtructio ſecũdi conſequentis.*

g *Concluſio.*

24 Maximè verò quanti contrarietas videtur in loco eſſe. nã ſuperiorem infero contrariũ *eſſe* ponunt, locum qui ad medium *eſt*, infra *eſſe* dicentes: propterea quòd maxima eſt medii diſtantia à mũdi extremitatibus [a]. Quinimmo aliorum quoque contrariorum definitionem vidẽtur ab his [b] ducere: quandoquidẽ contraria definiunt, Quæ *cum* in eodem genere *ſint*, plurimùm à ſe inuicem diſtant [c]. 25 Non videtur autem quantum recipere contentionem & remiſſionẽ [d], vt bicubitum: non eſt enim aliud alio magis bicubitum. Nec in numero *eſt aliqua contentio vel remiſſio*: vt tria non magis, quàm quinque, dicuntur quinque vel tria: nec quinque magis, quàm tria. Neque tempus dicitur aliud alio magis tempus. Et omnino in nulla dictarum *ſpecierum quãti* dicitur magis & minùs. Quapropter quantum non recipit contentionẽ & remiſſionẽ. 26 Sed [e] maximè proprium *eſt* quanti, dici æquale & inæquale. dictorũ [f] enim quãtorum vnumquodque dicitur æquale & inæquale. vt corpus dicitur æquale & inæquale. numerus quoque & tempus æquale & inæquale dicitur. itidem aliorum quæ dicta ſunt, vnũquodque æquale & inæquale dicitur. Cetera [g] verò quę non ſunt quanta, non vtique videntur æqualia & inæqualia dici. vt diſpoſitio æqualis & inæqualis non admodum dicitur, ſed potiùs ſimilis & diſſimilis. Item album æquale & inæquale nõ admodum *dicitur*, ſed potiùs ſimile vel diſſimile. Quare [h] maximè proprium fuerit quanti, dici æquale & inæquale.

a Non dixit, extremitate, in numero vnitatis: quia extremitas magis diſtat ab extremitate, quã à medio: vt polus arcticus magis diſtat à polo antarctico, quàm à centro mundi.

b Partibus loci contrariis.

c In hac definitione diſtantia accipitur ratione qualitatis, non ratione loci. nam ignis & aqua, ſiue ſint in locis proximis ſiue in remotis, ſ[e]mper æquè contraria ſunt. Re uera enim in loco non eſt contrarietas.

d Hæc proprietas conuenit omni quanto, non tamen ſoli, ſed etiam ſubſtãtiæ.

e *Proponit veram proprietatem.*

f *Probat eam conuenire omni quanto.*

g *Probat eandem conuenire ſoli quãto.*

h *Concluſio.*

24 Μάλιστα δὲ ἡ ἐναντιότης τοῦ ποσοῦ, περὶ τὸν τόπον δοκεῖ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐναντίον τιθέασι, τὴν πρὸς τὸ μέσον χώραν, κάτω λέγοντες, διὰ τὸ πλείστην διάστασιν τοῦ μέσου πρὸς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου εἶναι. ἐοίκασι δὲ καὶ τὸν τῶν ἄλλων ἐναντίων ὁρισμόν, ἀπὸ τούτων ἐπιφέρειν· τὰ γὰρ πλεῖστον ἀλλήλων διεστηκότα τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἐναντία ὁρίζονται. 25 Οὐ δοκεῖ δὲ τὸ ποσὸν ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. οἷον τὸ δίπηχυ· οὐ γάρ ἐστιν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον δίπηχυ. οὐδ᾽ ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ· οἷον, τὰ τρία τῶν πέντε οὐδὲν μᾶλλον πέντε ἢ τρία λέγεται, οὐδὲ τὰ πέντε τῶν τριῶν. οὐδέ γε ὁ χρόνος ἕτερος ἑτέρου μᾶλλον χρόνος λέγεται. οὐδὲ ἐπὶ τῶν εἰρημένων ὅλως οὐδενὸς τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον λέγεται. ὥστε τὸ ποσὸν οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον.

26 Ἴδιον δὲ μάλιστα τοῦ ποσοῦ, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ποσῶν, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. οἷον σῶμα, ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. καὶ ἀριθμός, καὶ χρόνος, ἴσος καὶ ἄνισος λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ῥηθέντων, ἕκαστον ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεται. τῶν δὲ λοιπῶν, ὅσα μή ἐστι ποσά, οὐ πάνυ ἂν δόξαιεν ἴσα τε καὶ ἄνισα λέγεσθαι. οἷον, ἡ διάθεσις, ἴση τε καὶ ἄνισος οὐ πάνυ λέγεται, ἀλλὰ μᾶλλον ὁμοία καὶ ἀνομοία. καὶ τὸ λευκόν, ἴσον τε καὶ ἄνισον οὐ πάνυ, ἀλλὰ μᾶλλον ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον. ὥστε τοῦ ποσοῦ μάλιστα ἂν εἴη ἴδιον, τὸ ἴσον τε καὶ ἄνισον λέγεσθαι.

De[a] relatis. Cap. VII.

1 ¶ *Quid ſint relata ex aliorum ſententia. Definitio.* 2 *Exempla eorum quæ referuntur in patrio caſu,* 3 *vel alio modo.* 4 *Solutio tacitæ obiectionis.* 5 ¶ *Proprietas prima, Habere contrarium: quæ ineſt quibuſdam,* 6 *non omnibus relatis.* 7 ¶ *Proprietas ſecunda, Intendi & remitti: quæ ineſt quibuſdam relatis,* 8 *non omnibus.* 9 ¶ *Proprietas tertia, Referri ad id quod reciprocatur.* 10 *Nõ reciprocari, niſi aptè concipiatur relatio.* 11 *Interdum fingenda eſſe vocabula.* 12 *De ratione fingendorum vocabulorum.* 13 *Quotieſcumque non reciprocatur, vitium eſſe in relatione malè concepta.* 14 *Quomodo cognoſci poſſit, vtrùm relatio bene,* 15 *an malè concepta ſit.* 16 *Epilogus.* 17 ¶ *Proprietas quarta, Simul eſſe naturâ: quæ ineſt in quibuſdam relatis:* 18 *non in omnibus: quia ſcibile eſt prius ſcientiâ: cùm quia res priùs ſunt, quàm ſcientiâ comprehendantur:* 19 *tum etiam quia ſcibili ſublato ſcientia tollitur, non contrà.* 20 *item ſenſile eſt prius ſenſu: cùm quia ſublato ſenſili tollitur ſenſus, non contrà:* 21 *tum etiam quia ſenſus fit vnà cum animali, ſenſilia autem ſunt priora animali.* 22 ¶ *Dubitatio, quia quædã ſubſtantiæ videntur eſſe ad aliquid.* 23 *Propoſitam dubitationem ſolui non poſſe, ſi retineamus ſuprà ſcriptam definitionem,* 24 *ſed ſolui allatâ nouâ definitione.* 25 ¶ *Relatorum ita acceptorum vt poſterior definitio exigit, proprietas prima, Referri ad alterum.* 26 ¶ *Proprietas ſecunda, Si alterum definitè cognoſcatur, etiam alterũ definitè cognoſci. quæ proprietas confirmatur tam ex dicta poſteriore definitione,* 27 *quàm inductione.* 28 ¶ *Hac proprietate ſecludi ſubſtantias à categoria relatorum.* 29 ¶ *Excuſatio à difficultate huius tractatus, & vtilitate dubitationum.*

Πρός τι δὲ τὰ τοιαῦτα λέγεται, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. 2 Οἷον τὸ μεῖζον, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ μεῖζον λέγεται. καὶ τὸ διπλάσιον, τοῦθ' ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἔστι δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῶν πρός τι, οἷον ἕξις, διάθεσις, αἴσθησις, ἐπιστήμη, θέσις· πάντα γὰρ τὰ εἰρημένα, τοῦτο ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον, καὶ οὐκ ἄλλό τι. ἡ γὰρ ἕξις, τινὸς ἕξις εἶναι λέγεται· καὶ ἡ ἐπιστήμη, τινὸς ἐπιστήμη· καὶ ἡ θέσις, τινὸς θέσις· καὶ τἆλλα δὲ ὡσαύτως. πρός τι οὖν ἐστιν, ὅσα αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων εἶναι λέγεται.

AD aliquid ea dicuntur [b], quæcumque [c] id quod ſũt, aliorum [d] eſſe dicuntur, vel quocumque [e] alio modo ad aliud *referuntur.* 2 Vt *μεῖζον* [f], id quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim *μεῖζον* dicitur. & duplũ, id quod eſt, alterius dicitur: cuiuſdam enim duplum dicitur. itidémque *ſe habent*, quæcumque *ſunt* eiuſmodi. Sed & hæc ſunt in iis quæ ad aliquid *referũtur*, vt habitus [g], diſpoſitio, ſenſus ſcientia, poſitio. *hæc* enim omnia quæ dicta ſunt, id quod ſunt, aliorum eſſe dicuntur, vel quocumque alio modo ad alterũ *referuntur*: nec aliud quicquã *ſunt*. nã habitus dicitur alicuius eſſe habitus: & ſciẽtia, alicuius ſciẽtia: & poſitio, alicuius poſitio. itidẽq; cetera. Sunt igitur ad aliquid, quæcũq; id ipſũ quod ſunt, aliorum eſſe dicũtur.

CAP. VII.

a Quantitas & qualitas ſunt accidentia abſoluta: quorum illud procedit à materia, hoc à forma. nec dubium eſt, quin accidẽtia abſoluta præferantur relatis, & categoriam quantitatis naturali ordine ſequatur categoria qualitatis. quia tamẽ ſæpius relatorum in ſuperiori capite mentio facta eſt: idcirco agit Philoſophus hoc loco de relatis, dilata interim expoſitione qualitatis & reiecta in ſequẽs caput. Sed lib. 4. Metaphyſ. primùm agitur de qualitate & quali, cap. 14. poſtea de relatis, cap. 15.

b Vtitur numero multitudinis: quia relata ſiue ad aliquid ſunt duo, vt pater & filius, aut dominus & ſeruus. inter hæc eſt vna relatio, quæ plerumque duplici nomine ſignificatur: vt relatio inter dominum & ſeruum, vocatur dominium, & ſeruitus. aliquãdo vnum eſt nomẽ vtriuſque relati, ſimilitérque vnũ nomen relationis: vt ſocietas eſt relatio inter ſocios.

c Nonnulli hãc definitionẽ Platoni tribuunt.

d Id eſt, referuntur in patrio caſu: vt dominus, eſt ſerui dominus: & ſeruus, eſt domini ſeruus.

e Id eſt, referuntur in alio caſu quàm genitiuo: vt æquale eſt æquali æquale: vel in nullo caſu, vt magnum dicitur reſpectu parui.

f Cùm hoc loco afferat exempla eorum quæ referuntur in genitiuo caſu: rectè proponit nomen comparationis, maius: quia comparatiua apud Græcos requirunt genit. caſum: ac ſi quis diceret, maius eſt minoris maius. Verùm Latini id cum quo aliquid confertur, enunciant in auferendi caſu. itaque retinui Græca vocabula, ne alioqui cogerer exemplum mutare.

g Habitus, diſpoſitio, & ſcientia, non ſunt vera relata, ſed qualitates. poſitio pertinet ad categoriam ſitus. comprehenduntur tamen hæc omnia ſub dicta definitione relatorum. Quare his exemplis voluit Ariſtoteles tacitè refellere eam definitionem, quam infrà diſertè improbabit: quia non tantum conuenit veris relatis quæ re ipſa referuntur, ſed etiam iis quæ verbotenus referũtur, cùm re vera ſint in alia categoria. Scholaſtici hæc appellant relata ſecundum dici: illa verò, relata ſecundum eſſe.

5 Vel quocumque alio modo ad aliud *referuntur*. vt mons magnus dicitur *per relationem* ad alterũ: quia mõs *relatione* ad aliquid *facta* dicitur magnus. & ſimile, alicui ſimile dicitur. itidémque eiuſmodi alia dicũtur ad aliquid. 4 Sed & recubatio & ſtatus & ſeſſio ſunt poſitiones quædam: poſitio verò eſt in *iis quæ ſunt* ad aliquid: recubare autem, vel ſtare, vel ſedere, non ſunt ipſa quidem poſitiones, verùm denominatè à dictis poſitionibus dicuntur. 5 Ineſt autem contrarietas [a] in *his quæ ſunt* ad aliquid: vt virtus vitio contrarium *eſt*, cùm vtrumque eorum ſit ad aliquid: & ſcientia ignorantiæ. 6 Non tamen *in* omnibus *quæ ſunt* ad aliquid, contrarietas ineſt: nihil enim eſt contrarium duplo, nec triplo, nec alii eiuſmodi. 7 Videntur autem quæ ſunt ad aliquid, recipere etiam contentionem ac remiſſionem. nam ſimile & diſſimile dicitur magis & minùs. æquale[b] quoque & inæquale dicitur magis & minùs: cùm vtrumque eorum ſit ad aliquid. nam ſimile, alicui ſimile dicitur: & inæquale, alicui inæquale. 8 Sed non omnia[c] *quæ ſunt* ad aliquid, recipiunt contentionem & remiſſionem: quia nec duplũ dicitur magis & minùs duplum: nec tale quidpiam. 9 Omnia verò quæ *ſunt* ad aliquid, referũtur ad ea quæ reciprocantur. Vt ſeruus dicitur domini ſeruus: & dominus, ſerui dominus. necnon duplum, dimidii duplum: & dimidium, dupli dimidium. item maius, minore maius: & minus maiore minus. Itidẽ *ſe res habet* & in aliis: præterquàm quòd interdũ caſu differũt[d] in locutione. vt ſciẽtia dicitur ſcibilis ſciẽtia:

a Hæc quoq; proprietate tacitè refellit dictã definitionem n. nam ſuperioris cap. part. 27. dixit nihil contrarium eſſe poſſe iis quę referuntur. Porrò hæc proprietas nec omnibus relatis ineſt, vt auctor oſtẽdit in ſeq. part. nec ſolis, quia etiam qualitates & qualia contraria reperiuntur: vt albor & nigror, necnõ album & nigrum.

b Immò æquale non recipit magis & minùs, niſi accipiatur impropriè, vt complectatur ea quæ ſenſui videntur eſſe ęqualia, cùm ſint inæqualia.

c Nec ſola relata recipiunt magis & minùs, ſed etiã qualia. aliud enim alio eſt cãdidius, vel min⁹ candidum.

d Id eſt, reciprocatio non fit in eodem caſu: vt ſcientia refertur ad ſcibile in genit. caſu, ſcibile ad ſcientiam in ablatiuo. dicim⁹ enim, ſcientia eſt ipſius ſcibilis ſcientia: &c. ſcibile eſt ſciẽtiâ ſcibile.

3 Ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς ἕτερον. οἷον, ὄρος μέγα λέγεται πρὸς ἕτερον· πρός τι γὰρ μέγα λέγεται τὸ ὄρος. καὶ τὸ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται. καὶ τἆλλα δὲ τὰ τοιαῦτα, ὡσαύτως πρός τι λέγεται. 4 Ἔστι δὲ καὶ ἡ ἀνάκλισις, καὶ ἡ στάσις, καὶ ἡ καθέδρα, θέσεις τινές· ἡ δὲ θέσις, τῶν πρός τι. τὸ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἢ ἑστάναι, ἢ καθῆσθαι, αὐτὰ μὲν οὐκ εἰσὶ θέσεις, παρωνύμως δὲ ἀπὸ τῶν εἰρημένων θέσεων λέγεται. 5 Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης ἐν τοῖς πρός τι· οἷον, ἀρετὴ κακίᾳ ἐναντίον, ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν· καὶ ἐπιστήμη ἀγνοίᾳ. 6 Οὐ πᾶσι δὲ τοῖς πρός τι ὑπάρχει ἐναντιότης· τῷ γὰρ διπλασίῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, οὐδὲ τῷ τριπλασίῳ, οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδενί. 7 Δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι τὰ πρός τι· ὅμοιον γὰρ καὶ ἀνόμοιον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· καὶ ἴσον καὶ ἄνισον μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται· ἑκάτερον αὐτῶν πρός τι ὄν. τό, τε γὰρ ὅμοιον, τινὶ ὅμοιον λέγεται· καὶ τὸ ἄνισον, τινὶ ἄνισον. 8 Οὐ πάντα δὲ τὰ πρός τι ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. τὸ γὰρ διπλάσιον, οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον διπλάσιον· οὐδὲ τῶν τοιούτων οὐδέν. 9 Πάντα δὲ τὰ πρός τι, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. οἷον, ὁ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται· καὶ ὁ δεσπότης, δούλου δεσπότης. καὶ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεος διπλάσιον· καὶ τὸ ἥμισυ, διπλασίου ἥμισυ. καὶ τὸ μεῖζον, ἐλάττονος μεῖζον· καὶ τὸ ἔλαττον, μείζονος ἔλαττον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. πλὴν τῇ πτώσει ἐνίοτε διοίσει κατὰ τὴν λέξιν. οἷον, ἡ ἐπιστήμη, ἐπιστητοῦ λέγεται ἐπιστήμη·

καὶ τὸ ἐπι-

καὶ τὸ ἐπιστητὸν, ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν. καὶ ἡ αἴσθησις, αἰσθητοῦ αἴσθησις· καὶ τὸ αἰσθητὸν, αἰσθήσει αἰσθητόν. 10 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐνίοτε οὐ δόξει ἀντιστρέφειν, ἐὰν μὴ οἰκείως πρὸς ὃ λέγεται ἀποδοθῇ, ἀλλὰ διαμάρτῃ ὁ ἀποδιδούς. οἷον, τὸ πτερὸν ἐὰν ἀποδοθῇ ὄρνιθος, οὐκ ἀντιστρέφει ὄρνις πτεροῦ· οὐ γὰρ οἰκείως τὸ πρῶτον ἀποδέδοται, πτερὸν ὄρνιθος· οὐ γὰρ ᾗ ὄρνις, ταύτῃ τὸ πτερὸν αὐτοῦ λέγεται, ἀλλ' ᾗ πτερωτόν ἐστι. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων πτερά ἐστιν, ἃ οὐκ εἰσὶν ὄρνιθες. ὥστε ἐὰν ἀποδοθῇ οἰκείως, καὶ ἀντιστρέφει· οἷον, τὸ πτερὸν, πτερωτοῦ πτερόν· καὶ τὸ πτερωτὸν, πτερῷ πτερωτόν. 11 Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖν ἴσως ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ κείμενον ᾖ ὄνομα, πρὸς ὃ οἰκείως ἂν ἀποδοθείη. οἷον, τὸ πηδάλιον τοῦ πλοίου ἐὰν ἀποδοθῇ, οὐκ οἰκεία ἡ ἀπόδοσις γίνεται· (οὐ γὰρ ᾗ πλοῖον, ταύτῃ αὐτοῦ τὸ πηδάλιον λέγεται· ἔστι γὰρ πλοῖα, ὧν οὐκ ἔστι πηδάλια· διὸ οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ γὰρ πλοῖον οὐ λέγεται πηδαλίου πλοῖον) ἀλλ' ἴσως οἰκειοτέρα ἂν ἡ ἀπόδοσις εἴη, εἰ οὕτω πως ἀποδοθείη, τὸ πηδάλιον, πηδαλιωτοῦ πηδάλιον, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως· ὄνομα γὰρ οὐ κεῖται. καὶ ἀντιστρέφει γε, ἐὰν οἰκείως ἀποδοθῇ· τὸ γὰρ πηδαλιωτὸν, πηδαλίῳ πηδαλιωτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον, ἡ κεφαλὴ, οἰκειοτέρως ἂν ἀποδοθείη κεφαλωτοῦ ἢ ζώου ἀποδιδομένη· οὐ γὰρ ᾗ ζῶον, κεφαλὴν ἔχει· πολλὰ γὰρ τῶν ζώων κεφαλὴν οὐκ ἔχει. 12 Οὕτω δὲ ῥᾷστα ἂν ἴσως τις λάβοι οἷς μὴ κεῖται ὀνόματα, εἰ ἀπὸ τῶν πρώτων, καὶ τοῖς πρὸς ἃ ἀντιστρέφουσι, τιθείη τὰ ὀνόματα· ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων, ἀπὸ τοῦ πτεροῦ τὸ πτερωτὸν, καὶ ἀπὸ τοῦ πηδαλίου τὸ πηδαλιωτόν.

& ſcibile, ſcientiâ ſcibile. item ſenſus, ſenſibilis ſenſus: ac ſenſibile, ſenſu ſenſibile. 10 Verùm aliquando non videbuntur reciprocari, ſi non aptè *id* traditum ſit, ad quod refertur, ſed tradens peccauerit. vt ala ſi ad auem referatur, non reciprocatur, *nec dicitur* auis alæ: quia non aptè primum adhibitum fuit, *id eſt* ala ad auem. non enim quà *eſt* auis, ala ipſius dicitur, ſed quà *eſt* alatum: quandoquidem alæ dicuntur multarum aliarum rerum [a], quæ non ſunt aues. Quare ſi aptè adhibitum fuerit, etiam reciprocatur: vt ala *dicitur* alati ala: & alatum, alâ alatum.

11 Ac fortaſſe interdum nomina fingere neceſſe *eſt*, *nēpe* ſi nomen poſitum non ſit ei ad quod aptè adhiberi poſſet, vt clauus ſi ad nauem referatur, non eſt conueniens traditio: (quia non quà nauis *eſt*, eius clauus dicitur: cùm ſint naues *quædam*, quarum non ſunt claui. idcirco non reciprocatur: nauis enim nō dicitur claui nauis) ſed fortaſſe aptior erit traditio, ſi ita tradatur, clauus clauati clauus, aut quouis alio modo, quia nomen poſitum non eſt. Ac reciprocatur, ſi aptè traditū ſit: nam clauatum *eſt* clauo clauatum. Itidémque *ſe res habet* & in aliis. vt caput aptiùs vtiq; capitati dicetur, quàm animalis: quia non quà *eſt* animal, habet caput: cùm multa animalia [b] capite careant.

12 Ac fortaſſe poteſt aliquis ita facillimè accipere *ea* quibus nomina poſita non ſunt, ſi à primis imponat nomina etiam iis cum quibus reciprocantur: vt in his quæ antea dicta ſūt, ab ala alatum, & à clauo clauatum.

a Vt muſcarum, & veſparum.

b Vt vermes.

13 Quæcumque igitur *ſunt* ad aliquid, ſi conuenienter adhibeantur, ad ea referuntur quæ ſecū reciprocantur. Nam ſi ad quoduis adhibeatur, nō ad id *ad* quod dicitur: certè non reciprocatur. Dico autem ne quidem eorum, quæ conſtat referri ad ea quæ reciprocantur, etiamſi nomina eis impoſita ſint, vllum reciprocari, ſi ad aliquod accidēs [a] adhibeatur, nō ad id *ad* quod dicitur. vt ſeruus niſi domini dicatur ſeruus, ſed hominis vel bipedis, vel cuiuſuis talis *rei*: non reciprocatur, quia non eſt conueniens traditio.

[a] Accidens nunc appellat, quod ita cū aliquo connexum eſt, vt ſit pręter eius naturam & eſſētiam. in qua ſignificatione homo dicitur accidēs reſpectu alboris, vel dominii, vel alius eiuſmodi rei, cùm certum ſit hominem collocari in categoria ſubſtantiæ.

14 Quòd ſi aptè traditum ſit *id* ad quod refertur: ceteris omnibus quæ ſunt accidentia demptis, ac ſolo hoc relicto ad quod aptè adhibitum eſt, ſemper ad id referetur. vt ſeruus ſi refertur ad dominum: demptis omnibus aliis quæ accidunt domino, (veluti bipedem, & aptum ad diſcēdum, & hominem eſſe) *hoc* tantùm relicto, *eum* eſſe dominum, ſemper ſeruus ad ipſum referetur. ſeruus enim, domini ſeruus dicitur.

15 Quòd ſi minùs aptè traditū ſit *id* ad quod refertur: demptis aliis, ac relicto hoc ſolo ad quod adhibebatur: non referetur *amplius* ad ipſum. Referatur enim ſeruus ad hominem, & ala ad auem: ac ſeparetur ab homine, eum eſſe dominum: non enim ampliùs ſeruus ad hominem referetur: quia niſi ſit dominus, non eſt ſeruus. Itidem etiam

13 Πάντα οὖν τὰ πρός τι, ἐάνπερ οἰκείως ἀποδιδῶται, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ἐπεὶ ἐάν γε πρὸς τὸ τυχὸν ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται· οὐκ ἀντιστρέφει. λέγω δὲ, ὅτι οὐδὲ τῶν ὁμολογουμένως πρὸς ἀντιστρέφοντα λεγομένων, καὶ ὀνομάτων αὐτοῖς κειμένων, οὐδὲν ἀντιστρέφει, ἐὰν πρός τι τῶν συμβεβηκότων ἀποδιδῶται, καὶ μὴ πρὸς αὐτὸ ὃ λέγεται. οἷον, ὁ δοῦλος ἐὰν μὴ δεσπότου ἀποδοθῇ δοῦλος, ἀλλὰ ἀνθρώπου, ἢ δίποδος, ἢ ὁτουοῦν τῶν τοιούτων· οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ οἰκεία ἡ ἀπόδοσίς ἐστιν.

14 Ἐὰν μέν τοι οἰκείως ἀποδεδομένον ᾖ πρὸς ὃ λέγεται· πάντων περιαιρουμένων τῶν ἄλλων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ, καταλειπομένου δὲ τούτου μόνου πρὸς ὃ ἀπεδόθη οἰκείως, ἀεὶ πρὸς αὐτὸ ῥηθήσεται. οἷον, ὁ δοῦλος ἐὰν πρὸς δεσπότην λέγεται· περιαιρουμένων τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα συμβεβηκότα ἐστὶ τῷ δεσπότῃ, (οἷον τὸ δίποδι εἶναι, καὶ τὸ ἐπιστήμης δεκτικῷ, καὶ τὸ ἀνθρώπῳ) καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ δεσπότην εἶναι, ἀεὶ ὁ δοῦλος πρὸς αὐτὸν ῥηθήσεται· ὁ γὰρ δοῦλος, δεσπότου δοῦλος λέγεται.

15 Ἐὰν δέ γε μὴ οἰκείως ἀποδοθῇ πρὸς ὅ ποτε λέγεται· περιαιρουμένων μὲν τῶν ἄλλων, καταλειπομένου δὲ μόνου τοῦ πρὸς ὃ ἀπεδόθη, οὐ ῥηθήσεται πρὸς αὐτό. ἀποδεδόσθω γὰρ ὁ δοῦλος ἀνθρώπου, καὶ τὸ πτερὸν ὄρνιθος· καὶ περιῃρήσθω τοῦ ἀνθρώπου τὸ δεσπότην αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ὁ δοῦλος πρὸς ἄνθρωπον ῥηθήσεται· μὴ γὰρ ὄντος δεσπότου, οὐδὲ δοῦλός ἐστιν. ὡσαύτως καὶ

τοῦ ὄρνιθος

τοῦ ὄρνιθος περιῃρήσθω τὸ πτερωτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ πτερὸν, τῶν πρός τι· μὴ γὰρ ὄντος πτερωτοῦ, οὐδὲ πτερὸν ἔσται τινός. 16 Ὥστε δεῖ μὲν ἀποδιδόναι πρὸς ὅ ποτε οἰκείως λέγεται. κἂν μὲν ὄνομα ᾖ κείμενον, ῥᾳδία ἡ ἀπόδοσις γίνεται. μὴ ὄντος δὲ, ἀναγκαῖον ἴσως ὀνοματοποιεῖν. οὕτω δὲ ἀποδιδομένων, φανερὸν ὅτι πάντα τὰ πρός τι, πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. 17 Δοκεῖ δὲ τὰ πρός τι, ἅμα τῇ φύσει εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν πλείστων ἀληθές ἐστιν. 18 Ἅμα γὰρ διπλάσιόν τέ ἐστι καὶ ἥμισυ· καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἐστι· καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστι· καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἐστίν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα. καὶ συναναιρεῖ γε δὲ ταῦτα ἄλληλα· μὴ γὰρ ὄντος διπλασίου, οὐκ ἔστιν ἥμισυ· καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι διπλάσιον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαῦτα. 18 Οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τῶν πρός τι ἀληθὲς δοκεῖ τὸ ἅμα τῇ φύσει εἶναι· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τῆς ἐπιστήμης πρότερον ἂν δόξειεν εἶναι· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ, προϋπαρχόντων τῶν πραγμάτων, τὰς ἐπιστήμας λαμβάνομεν. ἐπ' ὀλίγων γὰρ ἂν ἢ ἐπ' οὐδενὸς ἴδοι τις ἂν, ἅμα τῷ ἐπιστητῷ τὴν ἐπιστήμην γινομένην. 19 Ἔτι, τὸ μὲν ἐπιστητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν ἐπιστήμην· ἡ δὲ ἐπιστήμη τὸ ἐπιστητὸν οὐ συναναιρεῖ· ἐπιστητοῦ μὲν γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη· ἐπιστήμης δὲ μὴ οὔσης, οὐδὲν κωλύει ἐπιστητὸν εἶναι. οἷον καὶ ὁ τοῦ κύκλου τετραγωνισμὸς εἴ γε ἐστὶν ἐπιστητὸν,

ab aue ſeiũgatur, alatũ eſſe: nã ala *in* relatorũ *numero* ampliùs nõ erit: quia niſi ſit alatum, ne quidẽ ala erit alicuius. 16 Quare oportet *id* tradere, ad quod aptè refertur. &, ſi verbum poſitũ ſit, facilis eſt traditio. ſin minùs, neceſſe *eſt* fortaſſe nomen fingere. Quòd ſi ita adhibeantur: perſpicuum *eſt*, omnia *quæ ſunt* ad aliquid, referri ad ea quæ reciprocantur.

17 Videntur autem, quæ ſunt ad aliquid, ſimul naturâ eſſe [a]. quod ſanè in pleriſque verum eſt. Simul enim eſt duplum & dimidium. & cùm eſt dimidium, eſt *etiam* duplum. & cùm eſt dominus, eſt ſeruus. & cùm eſt ſeruus, eſt dominus. Similis *eſt* aliorũ ratio. Mutuò quoque hæc ſe tollunt. niſi enim duplum ſit, non eſt dimidium: & niſi dimidium ſit, non eſt duplum. Eadem eſt ceterorum ratio, quæ *ſunt* eiuſmodi. 18 Sed nõ in omnibus [b] *iis quæ ſunt* ad aliquid, videtur *hoc* verum *eſſe, ea* ſimul eſſe naturâ. nam ſcibile videri poſſit prius eſſe quàm ſciẽtia: quia [c] plerumque, cùm res antea extiterint, *earum* ſcientias nanciſcimur: in paucis enim aut nullis *rebus* videre aliquis poſſit, vnà cum ſcibili ſcientiam ortam eſſe.

19 Præterea [d] ſcibile [e] ſublatum, ſimul tollit ſcientiam: ſcientia verò *ſublata*, rem ſcibilem ſimul non tollit. quia [f] niſi ſit ſcibile, non eſt ſcientia. ſi tamen ſcientia non ſit: nihil prohibet, ſcibile eſſe. vt [g] circuli quadratura ſi eſt ſcibile:

a Hæc proprietas non conuenit ſolis relatis: nam & differentiæ oppoſitę, quę diuidunt idem genus, ſunt ſimul naturâ.

b Immo cõuenit omnibus verè relatis. Sed quia relata hîc latiùs ſecundum antiquos accipiũtur, vt contineantur etiam relata ſecũdum dici: meritò negatur hæc proprietatem omnibus eiuſmodi relatis conuenire.

c Hoc argumentum pertinet ad tempus, cùm oſtendat res eſſe tempore priores ſcientiâ. ſed hinc colligitur eaſdẽ res eſſe naturâ quoq. priores. nã etſi poteſt aliquid eſſe naturâ prius, quod non ſit prius tempore 3. cap. 12. part. 7. tamen nihil poteſt eſſe altero prius ratione temporis, quin ſit eodem prius etiam ſecundum naturam.

d Hoc argumẽtum eſt enthymema: Scibili ſublato tollitur ſcientia, non cõtrà: ergo ſcibile eſt prius ſciẽtia. Conſequens nõ habetur in hac particula, ſed repetendũ eſt ex ſuperiori. Antecedens probatur exẽplo quadrationis circuli, quę ſcibilis eſt, vt quibuſdam videtur, necdum tamen eius ſcientia habetur. item argumento ſumpto ab animali: quo ſublato tollitur ſcientia, & manẽt multæ res ſcibiles.

e *Antecedens.* f *Expoſitio antecedentis,* g *Probatio prior antecedentis,*

ſcientia quidem eius nõdum eſt, ipſum autem eſt ſcibile. Præterea [a] ſublato animali nõ erit ſciẽtia, ſcibilia verò multa eſſe contingit. 20 Similis [b] eſt ratio eorum quæ ad ſenſum *pertinent*. nam[c] ſenſile prius ſenſu videtur eſſe. ſenſile [d] enim ſublatum, ſimul tollit ſenſũ: ſenſus verò *ſublatus*, ſenſile ſimul nõ tollit, Nã [e] ſenſus circa corpus & in corpore ſunt: ſẽſili verò ſublato tollitur etiam corpus: (ſiquidem *in* rerum ſenſibilium *numero eſt* etiam corpus) & ſi corpus nõ ſit, tollitur etiam ſenſus. quare ſenſile *ſublatum*, ſimul tollit ſenſum. Senſus [f] autem *ſublatus*, non ſimul tollit ſenſile: quia ſublato animali, ſenſus tollitur: ſenſile autem *nihilo minùs* erit, vt corpus, calidum, dulce, amarum, & cetera omnia quæ ſub ſenſum cadunt.

21 Præterea [g] ſenſus fit vnà cum eo quod ſentiendi vi præditum eſt: ſimul enim fit animal & ſenſus. ſenſile autem eſt, antequàm animal aut ſenſus ſit: ignis etenim, & aqua, & *cetera* eiuſmodi, ex quibus animal conſtat, ſunt etiam antequàm omnino animal aut ſenſus ſit. Quamobrẽ [h] prius ſenſu ſenſile videri poteſt.

22 Sed dubitari poteſt; vtrùm nulla ſubſtantia *in* eorum quæ ad aliquid referuntur, *numero eſſe* dicatur, quemadmodũ videtur; an hoc contingat in quibuſdam ſecundis ſubſtantiis. Sanè in primis ſubſtantiis verum eſt: quia nec totæ primæ ſubſtantiæ, nec partes earum ad aliquid referuntur. nam quidam homo non dicitur alicuius quidã homo: nec quidam bos, alicuius quidam bos. Eadem *eſt* ratio partium. nã

a Probatio poſterior antecedentis.

b Quomodo argumẽtatus eſt à ſciẽtia & ſcibili, eodem modo argumentatur à ſenſu & ſenſili.

c Conſequens.

d Antecedens.

e Probat priorem partem antecedentis.

f Probat alteram partem antecedentis.

g Antecedens, & eius probatio.

h Conſequens.

ἐπιστήμη μὲν αὐτοῦ οὐκ ἔστιν οὔπω, αὐτὸ δὲ ἐπιστητόν ἐστιν. Ἔτι, ζῴου μὲν ἀναιρεθέντος, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη, τῶν δὲ ἐπιστητῶν πολλὰ ἐνδέχεται εἶναι. 20 Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἐπὶ τῆς αἰσθήσεως ἔχει. τὸ γὰρ αἰσθητὸν, πρότερον τῆς αἰσθήσεως δοκεῖ εἶναι· τὸ μὲν γὰρ αἰσθητὸν ἀναιρεθὲν, συναναιρεῖ τὴν αἴσθησιν· ἡ δὲ αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ. αἱ γὰρ αἰσθήσεις, περὶ σῶμα καὶ ἐν σώματί εἰσιν. αἰσθητοῦ δὲ ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ σῶμα· (τῶν γὰρ αἰσθητῶν καὶ τὸ σῶμα) σώματος δὲ μὴ ὄντος, ἀναιρεῖται καὶ ἡ αἴσθησις. ὥστε συναναιρεῖ τὸ αἰσθητὸν τὴν αἴσθησιν. ἡ δέ γε αἴσθησις τὸ αἰσθητὸν οὐ συναναιρεῖ· ζῴου γὰρ ἀναιρεθέντος, αἴσθησις μὲν ἀναιρεῖται, αἰσθητὸν δὲ ἔσται, οἷον σῶμα, θερμὸν, γλυκὺ, πικρὸν, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ὅσα ἐστὶν αἰσθητά.

21 Ἔτι, ἡ μὲν αἴσθησις, ἅμα τῷ αἰσθητικῷ γίνεται· ἅμα γὰρ ζῷόν τε γίνεται, καὶ αἴσθησις. τὸ δέ γε αἰσθητόν ἐστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ἢ αἴσθησιν εἶναι· πῦρ γὰρ καὶ ὕδωρ καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ζῷον συνίσταται, ἔστι καὶ πρὸ τοῦ ζῷον ὅλως εἶναι ἢ αἴσθησιν. ὥστε πρότερον ἂν τῆς αἰσθήσεως, τὸ αἰσθητὸν εἶναι δόξειεν. 22 Ἔχει δὲ ἀπορίαν, πότερον οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τι λέγεται, καθάπερ δοκεῖ, ἢ τοῦτο ἐνδέχεται κατά τινας τῶν δευτέρων οὐσιῶν. Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πρώτων οὐσιῶν ἀληθές ἐστιν· οὔτε γὰρ τὰ ὅλα, οὔτε τὰ μέρη τῶν πρώτων οὐσιῶν, πρός τι λέγεται. ὁ γάρ τις ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινός τις ἄνθρωπος· οὐδὲ ὁ τὶς βοῦς, τινός τις βοῦς. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη· ἡ

γάρ τις χεὶρ οὐ λέγεται τινός τις χείρ, ἀλλά τινος χείρ· καὶ ἡ τὶς κεφαλὴ οὐ λέγεται τινός τις κεφαλή, ἀλλά τινος κεφαλή. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δευτέρων οὐσιῶν, ἐπί γε τῶν πλείστων· οἷον, ὁ ἄνθρωπος οὐ λέγεται τινὸς ἄνθρωπος· οὐδὲ ὁ βοῦς, τινὸς βοῦς· οὐδὲ τὸ ξύλον, τινὸς ξύλον· ἀλλά τινος κτῆμα λέγεται. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστι τῶν πρός τι. Ἐπ' ἐνίων δὲ τῶν δευτέρων οὐσιῶν ἔχει ἀμφισβήτησιν· οἷον, ἡ κεφαλὴ, τινὸς λέγεται κεφαλή· καὶ ἡ χείρ, τινὸς λέγεται χείρ· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε ταῦτα, τῶν πρός τι δόξειεν ἂν εἶναι.
23 Εἰ μὲν οὖν ἱκανῶς ὁ τῶν πρός τι ὁρισμὸς ἀποδέδοται, ἢ τῶν πάνυ χαλεπῶν, ἢ τῶν ἀδυνάτων ἐστὶ, τὸ δεῖξαι ὡς οὐδεμία οὐσία, τῶν πρός τι λέγεται.
24 Εἰ δὲ μὴ ἱκανῶς, ἀλλ' ἔστι τὰ πρός τι, οἷς τὸ εἶναι ταὐτόν ἐστι τῷ πρός τί πως ἔχειν· ἴσως ἂν ῥηθείη τι πρὸς ταῦτα. 25 Ὁ δὲ πρότερος ὁρισμὸς παρακολουθεῖ μὲν πᾶσι τοῖς πρός τι. οὐ μήν γε ταὐτόν ἐστι, τῷ πρός τι αὐτοῖς εἶναι, τὸ αὐτὰ ἅπερ ἐστὶν, ἑτέρων λέγεσθαι. 26 Ἐκ δὲ τούτων δῆλόν ἐστιν, ὅτι ἐάν τις εἰδῇ τι ὡρισμένως τῶν πρός τι, κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἴσεται. φανερὸν μὲν οὖν καὶ ἐξ αὐτῶν ἐστιν. εἰ γὰρ οἶδέ τις τόδε τι ὅτι τῶν πρός τί ἐστιν· ἔστι δὲ τὸ εἶναι τοῖς πρός τι ταὐτὸν τῷ πρός τί πως ἔχειν· κἀκεῖνο οἶδε, πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει. εἰ γὰρ μὴ οἶδεν ὅλως πρὸς ὃ τοῦτό πως ἔχει, οὐδ' εἰ πρός τί πως ἔχει, εἴσεται. 27 Καὶ ἐπὶ τῶν καθέκαστα δὲ δῆλον τὸ τοιοῦτον. οἷον, τόδε τι εἰ οἶδέ τις ἀφωρισμένως

quædam manus non dicitur alicuius quædam manus, ſed alicuius manus:& quoddam caput non dicitur alicuius quoddam caput,ſed alicuius caput.Itidémque *ſe res habet* etiã in pleriſque ſecundis ſubſtantiis.vt homo nõ dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos: nec lignũ, alicuius lignum:ſed dicitur alicuius poſſeſſio.Quæ igitur eiuſmodi ſunt, perſpicuũ *eſt* nõ eſſe *in* eorũ *numero* quæ ad aliquid *referũtur*.Verùm de quibuſdam ſecũdis ſubſtãtiis eſt dubitatio: vt caput dicitur alicuius caput,& manus dicitur alicuius manus:& cetera eiuſmodi.quare hæc videri poſſũt eſſe ad aliquid. 23 Ergo ſi ſatis *commodè* relatorum definitio tradita eſt:autvalde difficile, aut impoſſibile eſt oſtẽdere, nullam ſubſtantiam *in* eorum *numero eſſe* dici quæ ad aliquid *referuntur*. 24 Si verò non ſatis *commodè*, ſed ad aliquid ſunt quorum eſſentia nihil aliud eſt quàm ad aliquid modo quopiam eſſe affectũ: fortaſſis aliquid ad hæc reſponderi poterit [a]. 25 Prior autem definitio conuenit quidem omnibus [b] iis quæ *ſũt* ad aliquid: ſed non idem eſt, eorum eſſentiam eſſe ad aliquid: &, ipſa id quod ſũt, ad alia referri. 26 Atque ex his manifeſtũ eſt, ſi quis definitè quidpiam nouerit quod ſit ad aliquid,etiam id, ad quod refertur, eum definitè cogniturũ eſſe. Ac perſpicuum quidem ex his eſt:quòd ſi quis nouit hoc aliquid eſſe relatum, relatorum autẽ eſſẽtia nihil aliud eſt quàm ad aliquid modo quopiam eſſe affectum; etiam illud nouit, ad quod hoc eſt aliquo modo affectum.etenim ſi omnino *id* ignoret,ad quod hoc eſt aliquo modo affectum: ne quidem,an ſit aliquo modo ad aliquid affectum, cognoſcet.
27 Sed & in ſingulis hoc *eſt* perſpicuum. vt ſi quis definitè nouit

a Quia partes ſecundarum ſubſtantiarum non habẽt eſſentiam ſuam in eo conſtitutam vt ad aliud referantur: ſed primùm ſunt aliquid per ſe, deinde hoc habent vt poſſint ad aliud referri.

b Non ſolis, quia oſtẽſum eſt eam conuenire etiam partibus ſecundarum ſubſtantiarum.

hoc aliquid eſſe duplum: etiam cuius duplum ſit, ſtatim definitè nouit: quia ſi nullius definitè ſciuit hoc *eſſe* duplũ: neque an duplum ſit, omnino nouit. Itidémque ſi nouit hoc aliquid eſſe honeſtius: etiam quo honeſtius eſt, ſtatim definitè neceſſe *eſt eũ* cognoſcere ob eandem rationem. neque indefinitè cognoſcet hoc eſſe deteriori honeſtius: nã quod *eſt* eiuſmodi, ſuſpicio eſt, nõ ſciẽtia: quippe cùm non exquiſitè ſciat eſſe honeſtius deteriori; quoniam, ſi ita contingit, nihil eſt eo deterius. Quocirca perſpicuum *eſt*, neceſſe eſſe, vt qui aliquid eorum quæ cum aliquo conferuntur, definitè cognoſcit; illud quoque, ad quod refertur, definitè cognoſcat. 28 Sed caput, & manum, & cetera eiuſmodi quæ ſunt ſubſtantiæ, ipſa quidem id ipſum quod ſũt, definitè cognoſcere licet: *id* verò, ad quod referuntur, non neceſſe *eſt cognoſcere*. cuius enim *ſit* hoc caput, aut cuius *ſit hæc* manus, non eſt *neceſſe* ſcire definitè. quare hæc [a] non poſſunt eſſe in iis quæ ad aliquid *referuntur*. Si verò hæc non ſunt in iis quæ *referuntur* ad aliquid: vtique verè dicitur nullam ſubſtantiam eſſe in iis quæ referũtur ad aliquid [b]. 29 Fortaſſis autem difficile *eſt*, cum de huiuſmodi *rebus* certum *aliquid* affirmare, qui non ſæpius in eis verſatus ſit. verùm de his ſingulis dubitaſſe non eſt inutile.

ὅτι ἐστὶ διπλάσιον, καὶ ὅτου διπλάσιόν ἐστιν, εὐθὺς ἀφωρισμένως οἶδεν. εἰ γὰρ μηδενὸς τῶν ἀφωρισμένων οἶδεν αὐτὸ διπλάσιον, οὐδ᾽ εἰ ἔστι διπλάσιον ὅλως οἶδεν. ὡσαύτως δὲ καὶ τόδε τι εἰ οἶδεν ὅτι κάλλιόν ἐστι, καὶ ὅτου κάλλιόν ἐστιν, εὐθὺς ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον εἰδέναι διὰ ταῦτα. οὐκ ἀορίστως δὲ εἴσεται ὅτι τοῦτό ἐστι χείρονος κάλλιον· ὑπόληψις γὰρ τὸ τοιοῦτον γίνεται, οὐκ ἐπιστήμη· οὐ γὰρ ἔτι ἀκριβῶς εἴσεται ὅτι ἐστὶ χείρονος κάλλιον· εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχεν, οὐδέν ἐστι χεῖρον αὐτοῦ. ὥστε φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὃ ἂν εἰδῇ τις τῶν πρός τι, ὡρισμένως, κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται, ὡρισμένως εἰδέναι. 28 Τὴν δέ γε κεφαλὴν, καὶ τὴν χεῖρα, καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ἅ εἰσιν οὐσίαι, αὐτὰ μὲν ὅπερ ἐστὶν, ὡρισμένως ἔστιν εἰδέναι· πρὸς ὃ δὲ λέγεται, οὐκ ἀναγκαῖον. τίνος γὰρ αὕτη ἡ κεφαλὴ, ἢ τίνος ἡ χεὶρ, οὐκ ἔστιν εἰδέναι ὡρισμένως. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν πρός τι. εἰ δὲ μή ἐστι ταῦτα τῶν πρός τι, ἀληθὲς ἂν εἴη λέγειν, ὅτι οὐδεμία οὐσία τῶν πρός τί ἐστιν. 29 Ἴσως δὲ χαλεπὸν καὶ περὶ τῶν τοιούτων σφοδρῶς ἀποφαίνεσθαι, μὴ πολλάκις ἐπεσκεμμένον. τὸ μέντοι διηπορηκέναι περὶ ἑκάστου αὐτῶν, οὐκ ἄχρηστόν ἐστι.

a Id eſt partes ſecundarum ſubſtantiarum.

b Quia partes ſecundarum ſubſtantiarum maximè vidẽtur eſſe ad aliquid. ſi ergo hæ non ſũt ad aliquid, multo minùs ceteræ ſubſtantiæ ſunt ad aliquid.

c Vide lib. 4. metaphyſ. cap. 14.

De [c] qualitate, & quali. Cap. VIII.

1 ¶ De qualitate. Deſcriptio. 2 Diuiſio. 3 Species prima, Habitus & affectio. 4 Habitus & affectionis collatio prima, 5 quæ probatur à communi vſu & ratione loquendi. 6 Collatio altera. 7 Species ſecunda, Naturalis poteſtas & imbecillitas. 8 Species tertia, Patibilis qualitas & paßio, quæ declaratur exemplis qualitatum corporalium. 9 Confirmatio dictorum exemplorum. 10 Qualitates patibiles dici, vel quia paßione ſenſum afficiant, 11 vel quia à paßione efficiuntur. 12 Diſtinctio patibiliũ qualitatum, & paßionũ. 13 Eadem qualitatis ſpecies explicatur exemplis patibilium qualitatum & paßionum, quæ ſunt in animo. 14 Quarta ſpecies, Figura & circa rem conſiſtens forma. 15 De quibuſdam, quæ videntur ſpecies qualitatis, nec tamen ſunt. 16 Excuſatio. 17 Epilogus. 18 ¶ De quali. Deſcriptio. 19 Exempla eorum quæ à qualitate denominantur: 20 & eorum quæ non denominan-

nominantur à qualitate innominata, 21 *vel nominata.* 22 *Epilogus.* 23 ¶ *Proprietates. Prima, Habere contrarium:* 24 *quæ non ineſt omnibus.* 25 *Secunda, Si ex duobus contrariis vnum ſit in categoria qualitatis, alterum quoque in eadem eſſe categoria.* 26 *Tertia, intendi & remitti:* 27 *quæ non ineſt omnibus, quia nec primæ ſpeciei qualitatis,* 28 *nec quartæ.* 29 *Epilogus.* 30 *Quarta, Simile vel diſſimile dici.* 31 ¶ *Obiectionis* 34 *ſolutio vna,* 35 *atque altera.*

Ποιότητα δὲ λέγω, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται. 2 Ἔστι δὲ ἡ ποιότης, τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. 3 Ἓν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος, ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθω. 4 Διαφέρει δὲ ἕξις διαθέσεως, τῷ χρονιώτερον εἶναι καὶ μονιμώτερον. τοιαῦται δὲ αἵ τε ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ ἀρεταί. ἥτε γὰρ ἐπιστήμη δοκεῖ τῶν παραμονιμωτέρων εἶναι, καὶ δυσκινήτων, ἐὰν καὶ μετρίως ἐπιστήμην τις λάβῃ, ἐάνπερ μὴ μεγάλη μεταβολὴ γένηται ὑπὸ νόσου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀρετή, οἷον ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων, οὐκ εὐκίνητον δοκεῖ εἶναι, οὐδ' εὐμετάβολον. διαθέσεις δὲ λέγονται, ἅ ἐστιν εὐκίνητα καὶ ταχὺ μεταβάλλοντα· οἷον θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ νόσος καὶ ὑγίεια, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. διάκειται μὲν γάρ πως κατὰ ταύτας ὁ ἄνθρωπος, ταχὺ δὲ μεταβάλλει, ἐκ θερμοῦ ψυχρὸς γινόμενος, καὶ ἐκ τοῦ ὑγιαίνειν εἰς τὸ νοσεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ μή τις καὶ αὐτῶν τούτων τυγχάνοι διὰ χρόνου πλῆθος ἤδη συμπεφυσιωμένη, καὶ ἀνίατος, ἢ πάνυ δυσκίνητος οὖσα· ἣν ἄν τις ὡς ἕξιν ἤδη προσαγορεύοι.

5 Φανερὸν δὲ ὅτι ταῦτα βούλονται ἕξεις λέγειν, ἅ ἐστι πολυχρονιώτερα καὶ δυσκινητότερα. τοὺς γὰρ τὰ τῶν ἐπιστημῶν μὴ πάνυ τι κατέχοντας, ἀλλ' εὐκινήτους ὄντας, οὔ φασιν ἕξιν ἔχειν. καίτοι διάκεινταί γέ πως

Qualitatem [a] appello, ex qua aliqui dicuntur eſſe quales [b]. 2 Qualitas autem *in* eorū *numero eſt*, quæ multifariā dicuntur. 3 Vna igitur ſpecies qualitatis, habitus & affectio [c] nuncupator. 4 Habitus ab affectione differt, quia eſt res diuturnior & permanentior. cuiuſmodi ſūt ſcientiæ & virtutes. nam & ſciētia videtur in iis eſſe quæ ſūt diuturna & difficulter amouentur, ſi quis vel mediocriter ſcientiam acceperit: niſi magna mutatio fiat à morbo, vel aliquo alio *eiuſmodi caſu*. Itidémq; virtus, vt iuſtitia & temperantia & id genus cetera, non videtur facilè amoueri aut mutari poſſe. Affectiones verò dicūtur, quæ facilè moueri poſſunt, & cito mutantur: vt calor, & frigus; necnon morbus, & ſanitas; & cetera eiuſmodi. his.n.homo eſt aliquo modo affectus: ſed citò mutatur, dum ex calido frigidus fit, & ex ſanitate in ægritudinem *incidit*. Eadem *eſt* aliarum *affectionū* ratio. Niſi & harum quæpiam longinquitate temporis quaſi naturalis eua ſerit, & immedicabilis ſit, aut difficillimè amoueri poſſit: quā aliquis, vt*pote* iam habitum *effectam, meritò habitū* appellauerit.

5 Perſpicuum autē *eſt*, hæc debere habitus vocari, quæ ſunt diuturniora, & difficiliùs amouentur. nam qui ſciētiarum dogmata non admodum tenent, ſed facilè dimoueri poſſunt, eos non aiunt habere habitū, quamquàm affecti ſunt aliquo modo

CAP. VIII.

a Obſerua deſcribi accidens abſtractum per cōcretum, quia cōcretum eſt nobis notius.

b Similiter quātitas poterat definiri, à qua dicūtur quanta.

c Habitus & affectio non ſunt diuerſæ ſpecies, ſed vna & eadē: cùm quia habitus poteſt appellari etiam affectio, vt auctor docet part. 6. tum etiam quia qualitas aliqua, vt ſcientia, manens eadem qualitas, fit ex affectione habitus, cùm firmiùs in ſubiecto eſſe incipit, vt facilè euelli non poſſit. Porrò ſignificationes horum verborum, habitus, & affectio, tradit Ariſtoteles libro 4. metaphyſ. cap. 19 & 20.

ſecundum ſciētiam vel deteriùs, vel meliùs. Quamobrem differt habitus ab affectione: quia hæc facilè amoueri poteſt, ille *eſt* diuturnior, nec facilè mutatur.

6 At verò habitus *ſunt* etiam affectiones: *contrà* verò affectiones non neceſſariò *ſunt* habitus. nam qui habent habitus, *ſunt* etiam iis aliquo modo affecti. qui verò affecti ſunt, non omnino etiam habitum habent. 7 Alterum genus qualitatis *eſt*, ex quo ad pugilatum curſúmve aptos, aut ad ſanitatē morbúmve procliues *eſſe* dicimus, & omnino quæcumque ſecundum naturalē vim aut imbecillitatem [a] dicūtur. non enim ſingula hæc dicūtur, quia ſint aliquo modo affecta: ſed quia naturalem vim aut imbecillitatem habēt ad aliquid facilè faciendū, aut nihil patiendum. Vt pugilares *ſeu apti ad pugilatū*, & curſorii *ſeu apti ad curſum* dicuntur, non quia ſint affecti aliquo modo, ſed quia naturalem facultatem habent ad aliquid facilè efficiendum. Valētes autem *ſeu ſalubri corpore* dicuntur; quia naturalem vim habēt, ne quid facilè à quibuſlibet patiantur. Valetudinarii verò, quia naturalem imbecillitatē habent, ne quid facilè à quibuſlibet patiantur. His ſimilia ſunt durum & molle. durum enim dicitur: quia *naturalem* vim habet, ne facilè ſecetur. molle autem: quia ad hoc ipſum imbecillitatē habet. 8 Tertium genus qualitatis *ſūt* patibiles qualitates & paſſiones [b]: vt dulcedo, amaror, acerbitas, & quæcumque *ſunt* in eodem genere: item calor, frigus, albor, nigror. 9 Has igitur eſſe qualitates, perſpicuum *eſt*.

a Naturalis vis & imbecillitas non ſunt diuerſæ ſpecies qualitatis, ſed vna & eadem: quoniam eadem qualitas poteſt nominari vis ſeu facultas & imbecillitas. exempli causâ, quod habet facultatem vt facilè ſecetur, habet imbecillitatē ad reſiſtendum ſectioni. & quod habet poteſtatē ægrotandi, imbecillitatem habet ad reſiſtendū iis quæ ſanitati nocent, & morbos inducunt.

b Hæc verba, *& paſſiones*, videntur eſſe delenda: quia paulò pòſt negabit paſſiones eſſe qualitates, hac ratione vtens, quòd non conuenit eis deſcriptio qualitatis. Niſi dicas, Paſſionis verbū hîc accipi latiùs. Vide lib. 4. Metaphyſ. cap. 21.

κατὰ τὴν ἐπιστήμην ἢ χεῖρον ἢ βέλτιον. ὥστε διαφέρει ἕξις διαθέσεως· τῷ τὴν μὲν, εὐκίνητον εἶναι· τὴν δὲ, πολυχρονιωτέραν καὶ δυσκινητοτέραν. 6 Εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἕξεις, καὶ διαθέσεις· αἱ δὲ διαθέσεις, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἕξεις. οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες, καὶ διάκεινταί πως κατ᾽ αὐτάς· οἱ δὲ διακείμενοι, οὐ πάντως καὶ ἕξιν ἔχουσιν. 7 Ἕτερον δὲ γένος ποιότητος, καθ᾽ ὃ πυκτικοὺς, ἢ δρομικοὺς, ἢ ὑγιεινοὺς, ἢ νοσώδεις λέγομεν· καὶ ἁπλῶς ὅσα κατὰ δύναμιν φυσικὴν, ἢ ἀδυναμίαν λέγεται. οὐ γὰρ τῷ διακεῖσθαί πως, ἕκαστον τῶν τοιούτων λέγεται, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως, ἢ μηδὲν πάσχειν. οἷον, πυκτικοὶ ἢ δρομικοὶ λέγονται, οὐ τῷ διακεῖσθαί πως, ἀλλὰ τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ ποιῆσαί τι ῥᾳδίως. ὑγιεινοὶ δὲ λέγονται, τῷ δύναμιν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων ῥᾳδίως. νοσώδεις δὲ, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν φυσικὴν τοῦ μηδὲν πάσχειν ῥᾳδίως ὑπὸ τῶν τυχόντων. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὸ σκληρὸν, καὶ τὸ μαλακὸν ἔχει. τὸ μὲν γὰρ σκληρὸν λέγεται, τῷ δύναμιν ἔχειν τοῦ μὴ ῥᾳδίως διαιρεῖσθαι. τὸ δὲ μαλακὸν, τῷ ἀδυναμίαν ἔχειν τοῦ αὐτοῦ τούτου.

8 Τρίτον δὲ γένος ποιότητος, παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη. ἔστι δὲ τοιαῦτα, οἷον γλυκύτης τε καὶ πικρότης καὶ στρυφνότης, καὶ πάντα τὰ τούτοις συγγενῆ· ἔτι δὲ καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης, καὶ λευκότης καὶ μελανία. 9 Ὅτι μὲν οὖν αὗται ποιότητές εἰσι, φανερόν. τὰ γὰρ

τῷ γὰρ δεδεγμένα αὐτά, ποιὰ λέγεται κατ᾽ αὐτάς. οἷον, τὸ μέλι, τῷ γλυκύτητα δέχεσθαι, λέγεται γλυκύ· καὶ τὸ σῶμα, λευκόν, τῷ λευκότητα δέχεσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει.

10 Παθητικαὶ δὲ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα τὰς ποιότητας, πεπονθέναι τι. οὔτε γὰρ τὸ μέλι, τῷ πεπονθέναι τι, λέγεται γλυκύ· οὔτε τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων οὐδέν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἡ θερμότης καὶ ἡ ψυχρότης, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, οὐ τῷ αὐτὰ τὰ δεδεγμένα πεπονθέναι τι. τῷ δὲ κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἑκάστην τῶν εἰρημένων ποιοτήτων πάθους εἶναι ποιητικήν, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. ἥτε γὰρ γλυκύτης πάθος τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμποιεῖ, καὶ ἡ θερμότης κατὰ τὴν ἁφήν· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι.

11 Λευκότης δὲ καὶ μελανία, καὶ αἱ ἄλλαι χροιαί, οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῖς εἰρημένοις παθητικαὶ ποιότητες λέγονται, ἀλλὰ τῷ αὐτὰς ἀπὸ πάθους γεγονέναι. ὅτι μὲν οὖν γίνονται διὰ πάθος πολλαὶ μεταβολαὶ χρωμάτων, δῆλον· αἰσχυνθεὶς γάρ τις, ἐρυθρὸς ἐγένετο· καὶ φοβηθείς, ὠχρός· καὶ ἕκαστον τῶν τοιούτων· ὥστε καὶ εἴτις φύσει τῶν τοιούτων τι παθῶν πέπονθε, τὴν ὁμοίαν χροιὰν εἰκὸς αὐτὸν ἔχειν ἐστίν. ἥτις γὰρ νῦν ἐν τῷ αἰσχυνθῆναι διάθεσις, τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐγένετο, καὶ κατὰ φυσικὴν σύστασιν ἡ αὐτὴ γένοιτ᾽ ἂν διάθεσις· ὥστε φύσει καὶ τὴν χροιὰν ὁμοίαν γίνεσθαι.

12 Ὅσα μὲν οὖν τῶν τοιούτων συμπτωμάτων ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων καὶ παραμονίμων τὴν ἀρχὴν εἴληφε, παθητικαὶ ποιότητες λέγονται. εἴτε γὰρ ἐν τῇ κατὰ φύσιν συστάσει ὠχρότης ἢ μελανία γένηται, ποιότητες λέ-

nam quæ eas recipiũt, ab eis dicuntur qualia. vt mel, quia ſuſcipit dulcedinem, dicitur dulce. & corpus *dicitur* album, quia recipit alborē. itidémque in aliis *res ſe* habet. 10 Patibiles autem qualitates dicuntur, non quòd ipſa *ſubiecta* qualitates recipientia, quicquam patiantur. nec enim mel, eo quòd aliquid patiatur, dicitur dulce: nec aliud quid piã tale. ſimiliter calor & frigus, patibiles qualitates dicũtur, non quòd ipſa *ſubiecta*, à quibus recipiuntur, aliquid patiantur: verùm quia in ſenſibus omnes dictæ qualitates ſunt paſſionis effectrices, *idcirco* patibiles qualitates dicuntur. nam dulcedo paſſione quadam afficit guſtum, & calor tactum, & ſimiliter aliæ.

11 Albor verò, & nigror, & ceteri colores, non eodem [a] modo, quo ea quæ dicta ſunt, patibiles qualitates dicuntur, ſed quia à paſſionibus producti ſunt. Multas [b] igitur propter paſſionē mutationes colorum fieri, manifeſtum *eſt*. nã pudore affectus, ruber factus eſt: & pauefactus, pallidus: & cetera eiuſmodi. quare [c] ſi quis naturâ ſit huiuſmodi paſſione affectus: conſētaneum eſt, eum ſimili colore præditum eſſe. nam [d] quæ nunc, dum pudefieret, affectio circa corpus fiebat, eadem affectio in naturali conſtitutione fieri poteſt: adeo vt naturâ etiam ſimilis color fiat.

12 Quæcumque igitur talia ſymptomata principium ſumpſerunt ab aliquibus paſſionibus quæ non facilè amoueri poſſunt ſed permanent, patibiles qualitates dicuntur. Siue enim in naturali *rei* conſtitutione pallor aut nigror fiat: qualitates di-

a Immo eodem modo: quia ſicut dulcedo paſſione afficit guſtũ, calor tactum, ita etiam color afficit viſum.

b A ſimili probat colores naturales effici ab aliqua paſſione. vtitúrque enthymemate: cuius *Antecedens* eſt, colores accidentarios fieri à paſſionibus.

c *Conſequens.*

d *Probatio conſecutionis*: quia cũ affectiones naturales & accidentariæ, ſint ſimiles, probabile eſt eas à ſimili cauſa produci. quare ſicut affectio accidentaria procedit à cauſa accidentaria, ita etiã affectio naturalis à paſſione naturali.

cuntur: quales enim ex eis appellamur. ſiue ob longum morbum aut æſtum eidem accidit pallor vel nigror, nec facilè emẽdantur, aut per *totam* vitam permanent: qualitates etiam hæ dicuntur: quia ſimiliter quales ab eis dicimur. Quęcumque verò ab iis fiunt quæ facilè diſſoluuntur & citò corrigũtur, paſſiones nominantur, non qualitates, quia quales quidam ab eis non dicũtur. neque enim erubeſcens quia pudefit, ruber dicitur: nec palleſcẽs quia timet, pallidus: ſed potiùs *dicitur* aliquid paſſus eſſe. Quocirca quæ eiuſmodi *ſũt*, paſſiones quidem dicuntur, non tamen qualitates.

13 Similiter etiam in anima patibiles qualitates & paſſiones dicuntur. Nam quæcumque in *ipſo* ortu ſtatim à quibuſdam paſſionibus, quæ non facilè amoueri queunt, effecta ſunt, qualitates dicuntur: vt amentia, & ira, & *cetera* eiuſmodi. quales enim ab his dicuntur, *nẽpe* iracundi, & amentes. Similiter quæcumque aliæ ſunt amentiæ non naturales, ſed quibuſdam aliis caſibus effectæ, ita vt non facilè mutari, aut nullo modo amoueri poſſint: hæ quoque *vocãtur* qualitates, quia quales ab eis dicuntur. Quæ verò ab iis fiunt quæ facilè & citò corriguntur, paſſiones appellantur. veluti ſiquis moleſtiã affectus, fiat iracundior. non enim dicitur iracundus, qui in huiuſmodi perturbatione [a] iracũdior eſt, ſed potiùs *dicitur* quidpiam paſſus eſſe. quare quæ *ſunt* eiuſmodi, paſſiones quidem dicuntur, qualitates autem non *item*.

a Paſſione.

b Id eſt, forma externa, quæ eſt accidentalis, non interna & eſſentialis. nam figura & circa rem cõſiſtens forma ponuntur ἐκ παραλλήλου.

γονται· ποιοὶ γὰρ κατὰ ταύτας λεγόμεθα. εἴτε διὰ νόσον μακρὰν ἢ διὰ καῦμα τῷ αὐτῷ συμβέβηκεν ἡ ὠχρότης ἢ μελανία, καὶ μὴ ῥᾳδίως ἀποκαθίστανται, ἢ καὶ διὰ βίου παραμένουσι· ποιότητες καὶ αὗται λέγονται· ὁμοίως γὰρ ποιοὶ κατ᾽ αὐτὰς λεγόμεθα. Ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως διαλυομένων καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ· οὐ γὰρ λέγονται ποιοί τινες κατ᾽ αὐτάς. οὔτε γὰρ ὁ ἐρυθριῶν διὰ τὸ αἰσχυνθῆναι, ἐρυθρίας λέγεται· οὔτε ὁ ὠχριῶν διὰ τὸ φοβεῖσθαι, ὠχρίας· ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν τὰ τοιαῦτα λέγεται, ποιότητες δὲ οὔ. 13 Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν παθητικαὶ ποιότητες καὶ πάθη λέγονται. ὅσα γὰρ ἐν τῇ γενέσει εὐθὺς ἀπό τινων παθῶν δυσκινήτων γεγένηται, ποιότητες λέγονται· οἷον ἥτε μανικὴ ἔκστασις, καὶ ἡ ὀργή, καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατ᾽ αὐτὰς λέγονται, ὀργίλοι τε καὶ μανικοί. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσαι ἄλλαι ἐκστάσεις μὴ φυσικαί, ἀλλ᾽ ἀπό τινων ἄλλων συμπτωμάτων γεγένηνται δυσαπάλλακτοι, ἢ καὶ ὅλως ἀκίνητοι, ποιότητες καὶ τὰ τοιαῦτα· ποιοὶ γὰρ κατ᾽ αὐτὰς λέγονται. Ὅσα δὲ ἀπὸ ῥᾳδίως καὶ ταχὺ ἀποκαθισταμένων γίνεται, πάθη λέγεται· οἷον, εἰ λυπούμενός τις, ὀργιλώτερος γίνεται· οὐδὲ γὰρ λέγεται ὀργίλος, ὁ ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει ὀργιλώτερος ὤν, ἀλλὰ μᾶλλον πεπονθέναι τι. ὥστε πάθη μὲν λέγεται τὰ τοιαῦτα, ποιότητες δὲ οὔ. 14 Τέταρτον δὲ γένος ποιότητος, σχῆμά τε καὶ ἡ περὶ ἕκαστον ὑπάρχουσα μορφή· ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εὐθύτης καὶ

14 Quartum verò genus qualitatis *eſt* figura, & circa quanque rem conſiſtens [b] forma: *vt triangulus & quadratum*: præterea rectitudo, &

καμπυ-

καμπυλότης, καὶ εἴ τι τούτοις ὅμοιόν ἐστι· καθ᾽ ἕκαστον γὰρ τούτων ποιόν τι λέγεται. τὸ γὰρ τρίγωνον ἢ τετράγωνον εἶναι, ποιόν τι λέγεται· καὶ τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον. καὶ κατὰ τὴν μορφὴν δὲ ἕκαστον ποιὸν λέγεται. 15 Τὸ δὲ μανὸν καὶ τὸ πυκνὸν, καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον, δόξειε μὲν ἂν ποιόν τι σημαίνειν· ἔοικε δὲ ἀλλότρια τὰ τοιαῦτα εἶναι τῆς περὶ τὸ ποιὸν διαιρέσεως. θέσιν γάρ τινα μᾶλλον φαίνεται τῶν μορίων ἑκάτερον δηλοῦν· πυκνὸν μὲν γὰρ, τῷ τὰ μόρια σύνεγγυς εἶναι ἀλλήλοις· μανὸν δὲ τῷ διεστάναι ἀπ᾽ ἀλλήλων. καὶ λεῖον μὲν, τῷ ἐπ᾽ εὐθείας πως τὰ μόρια κεῖσθαι· τραχὺ δὲ, τῷ, τὸ μὲν, ὑπερέχειν, τὸ δὲ, ἐλλείπειν. 16 Ἴσως μὲν οὖν καὶ ἄλλος ἄν τις φανείη τρόπος ποιότητος· ἀλλ᾽ οἵ γε μάλιστα σχεδὸν λεγόμενοι, οὗτοί εἰσι. 17 Ποιότητες μὲν οὖν εἰσιν αἱ εἰρημέναι. 18 Ποιὰ δὲ τὰ κατ᾽ αὐτὰς παρωνύμως λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ᾽ αὐτῶν. 19 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν πλείστων καὶ σχεδὸν ἐπὶ πάντων παρωνύμως λέγεται· οἷον, ἀπὸ τῆς λευκότητος ὁ λευκὸς, καὶ ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικὸς, καὶ ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης ὁ δίκαιος· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 20 Ἐπ᾽ ἐνίων δὲ, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ποιότησιν ὀνόματα, οὐκ ἐνδέχεται παρωνύμως ἀπ᾽ αὐτῶν λέγεσθαι· οἷον, ὁ δρομικὸς ἢ ὁ πυκτικὸς, ὁ κατὰ δύναμιν φυσικὴν λεγόμενος, ἀπ᾽ οὐδεμιᾶς ποιότητος παρωνύμως λέγεται· οὐ γὰρ κεῖται ὀνόματα ταῖς δυνάμεσι, καθ᾽ ἃς οὗτοι ποιοὶ λέγονται· ὥσπερ ταῖς ἐπιστήμαις, καθ᾽ ἃς πυκτικοὶ ἢ παλαιστρικοὶ κατὰ διάθεσιν λέγονται· πυκτικὴ γὰρ ἐπιστήμη λέγεται, καὶ παλαιστρική· ποιοὶ δὲ ἀπὸ τούτων παρωνύμως οἱ διακείμενοι λέγονται.

obliquitas: & ſi quid his ſimile eſt: quia ſecundum ſingula hæc quale quidpiam dicitur. nã triãgulum aut quadratum eſſe, quale quiddam dicitur: necnon rectum, aut obliquum. ſed & ſecũdum formam vnumquodque dicitur quale. 15 Rarum autem, & Denſum, & Aſperum, & Læue, videri poſſũt quale quiddam ſignificare. ſed apparet hæc aliena eſſe à qualis diuiſione. ſitum enim quendam partium videtur potiùs vtrũque [a] declarare. Denſum enim *dicitur*, quia partes ſibi inuicem propinquæ ſunt: Rarum, autem quia diſtãt à ſe inuicem. & Læue quidem, quia partes in rectum quodam modo po ſitæ ſunt: Aſperum autem, quia alia eminet, alia ſuperatur.

16 Fortaſſis autẽ & quidã alius qualitatis modus *eſſe* videbitur: ſed hi ſũt, qui maximè ferè in vſu verſantur. 17 Qualitates itaque *sũt* hæ, quas diximus. 18 Qualia verò *sũt*, quæ ab eis [b] denominantur, vel quouis alio modo ab eis *dicũtur*. 19 Pleraque igitur, ac ferè omnia denominãtur: vt ab albore albus, & à grãmatica grãmaticus, & à iuſtitia iuſtus. eadẽ *eſt* ceterorum ratio. 20 Quædã verò, quia nõ ſunt poſita qualitatibus nomina, non poſſunt ab eis denominari. vt curſorius, & pugilaris, qui ſecũdũ naturalem poteſtatem dicitur, à nulla qualitate denominatur: quia nõ ſunt impoſita nomina qualitatibus, ſecundũ quas hi dicũtur quales: ſicut *impoſita ſunt* ſcientiis, ſecũdum quas pugiles aut palæſtrici ob affectionem dicuntur. pugilaris enim ſcientia dicitur, & palæſtrice: à quibus denominãtur, qui affecti ſunt.

[a] Vtrũque par, id eſt rarum & denſum, item aſperum & læue.

[b] Cùm omnis definitio ſit ex notioribus, ſuprà definiuit qualitatem per quale, nũc definit quale per qualitatẽ: quaſi vtrumque ſit altero notius & ignotius. nẽpe quia quale, quod eſt accidens in ſubiecto, ab initio nobis notius eſt. ſed cùm multa dicta fuerint de qualitate, iam qualitas facta eſt notior quali. initio quoq. naturâ eſt notior, licèt nobis ſit ignotior. rectè igitur per quale expoſuit qualitatem, & per qualitatẽ exponit quale. atque hic eſt, qui vulgò in ſcholis vocatur regreſſus.

21 Interdum verò etiam nomine *qualitati* poſito, nō denominatur quod ſecundum eam dicitur quale. vt à virtute *dicitur σπουδαῖος, id eſt virtute præditus*: nam eo quòd virtutem habet, *σπουδαῖος ſeu virtute præditus* dicitur: ſed nō denominatur à virtute. verùm hoc non in multis cótingit. 22 Qualia igitur dicuntur, quæ à dictis qualitatibus denominantur, vel quouis alio modo[a] ab eis dicuntur. 23 Ineſt autem contrarietas in qualitate: vt iuſtitia iniuſtitiæ cōtraria *eſt*, & albor nigrori, & itidem cetera. quinetiam quæ ab eis qualia dicũtur, vt iniuſtum iuſto, & album nigro. 24 Sed non in omnibus hoc contingit. nam flauo, aut pallido, aut eiuſmodi[b] coloribus nihil eſt contrarium, cùm ſint qualia. 25 Præterea ſi contrariorum alterum ſit quale, etiam reliquum erit quale. hoc autem ex ſingulis perſpicuum *eſt* percurrenti alias categorias. verbi gratiâ, ſi iuſtitia *eſt* iniuſtitiæ contraria, & iuſtitia *eſt* qualitas: certè etiã iniuſtitia *eſt* qualitas: quia nulla alia categoria conueniet iniuſtitiæ: *id eſt*, nec quantitas, nec ad aliquid, nec vbi, nec omnino eiuſmodi quidpiam præter qualitatē. Itidem *ſe res habet* etiam in aliis, quæ ſunt cōtraria in qualitate. 26 Recipiũt autē qualia intētionem & remiſſionē. album enim magis & minùs alterum altero dicitur, & iuſtum alterum altero magis & minùs. quinetiam *vnum & idem* recipit incrementum. quod enim candidum eſt, candidius fieri poteſt. 27 Nō omnia tamē, ſed pleraque *ita ſe habent*. Nã dubitare quiſpiã poſſit, an iuſtitia magis & minùs quàm *alia* iuſtitia dicatur. ſimilitérque *dubitari poteſt* de aliis

a Interdum quale dicitur à qualitate homonymus: vt à grammatica arte dicitur grammatica mulier.

b Mediis inter album & nigrũ.

21 Ἐνίοτε δὲ καὶ ὀνόματος κειμένου, οὐ λέγεται παρωνύμως τὸ κατ᾽ αὐτὴν ποιὸν λεγόμενον· οἷον, ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· τῷ γὰρ ἀρετὴν ἔχειν, σπουδαῖος λέγεται, ἀλλ᾽ οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς. οὐκ ἐπὶ πολλῶν δὲ τὸ τοιοῦτόν ἐστι. 22 Ποιὰ οὖν λέγεται τὰ παρωνύμως ἀπὸ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων λεγόμενα, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως ἀπ᾽ αὐτῶν. 23 Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης κατὰ τὸ ποιόν· οἷον, ἡ δικαιοσύνη ἀδικίᾳ ἐναντίον, καὶ λευκότης μελανίᾳ, καὶ τ᾽ ἄλλα ὡσαύτως. καὶ τὰ κατ᾽ αὐτὰς δὲ λεγόμενα ποιά· οἷον, τὸ ἄδικον τῷ δικαίῳ, καὶ τὸ λευκὸν τῷ μέλανι. 24 Οὐκ ἐπὶ πάντων δὲ τὸ τοιοῦτον συμβαίνει· τῷ γὰρ πυρρῷ, ἢ ὠχρῷ, ἢ ταῖς τοιαύταις χροιαῖς, οὐδέν ἐστιν ἐναντίον, ποιοῖς οὖσιν. 25 Ἔτι, ἐὰν τῶν ἐναντίων θάτερον ᾖ ποιόν, καὶ τὸ λοιπὸν ἔσται ποιόν. τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν καθ᾽ ἕκαστα προχειριζομένων τὰς ἄλλας κατηγορίας. οἷον, εἰ ἔστιν ἡ δικαιοσύνη τῇ ἀδικίᾳ ἐναντίον, ποιὸν δὲ ἡ δικαιοσύνη· ποιὸν ἄρα καὶ ἡ ἀδικία· οὐδεμία γὰρ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν ἐφαρμόσει τῇ ἀδικίᾳ, οὔτε ποσόν, οὔτε τὸ πρός τι, οὔτε τὸ ποῦ, οὐδ᾽ ὅλως τῶν τοιούτων οὐδέν, ἀλλ᾽ ἢ ποιόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ τὸ ποιὸν ἐναντίων. 26 Ἐπιδέχεται δὲ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον τὰ ποιά· λευκὸν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἕτερον ἑτέρου λέγεται, καὶ δίκαιον ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον καὶ ἧττον. καὶ αὐτὸ δὲ ἐπίδοσιν λαμβάνει· λευκὸν γὰρ ὄν, ἔτι ἐνδέχεται λευκότερον γίνεσθαι. 27 Οὐ πάντα δέ, ἀλλὰ τὰ πλεῖστα. δικαιοσύνη γὰρ δικαιοσύνης εἰ λέγοιτο μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀπορήσειεν ἄν τις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων

διαθέ-

διαθέσεων. ἔνιοι γὰρ ἀμφισβητοῦσι περὶ τῶν τοιούτων· δικαιοσύνην μὲν γὰρ δικαιοσύνης οὐ πάνυ φασὶ μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεσθαι, οὐδὲ ὑγίειαν ὑγιείας· ἧττον μέν τοι ἔχειν ἕτερον ἑτέρου ὑγίειάν φασι, καὶ δικαιοσύνην ἧττον ἕτερον ἑτέρου ἔχειν· ὡσαύτως δὲ καὶ γραμματικὴν, καὶ τὰς ἄλλας διαθέσεις. ἀλλ' οὖν τά γε κατ' αὐτὰς λεγόμενα, ἀναμφισβητήτως ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· γραμματικώτερος γὰρ ἕτερος ἑτέρου λέγεται, καὶ δικαιότερος καὶ ὑγιεινότερος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως.

28 Τρίγωνον δὲ καὶ τετράγωνον οὐ δοκεῖ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον ἐπιδέχεσθαι, οὐδὲ τῶν ἄλλων σχημάτων οὐδέν. τὰ μὲν γὰρ ἐπιδεχόμενα τὸν τοῦ τριγώνου λόγον, καὶ τὸν τοῦ κύκλου, πάνθ' ὁμοίως τρίγωνα ἢ κύκλοι εἰσί. τῶν δὲ μὴ ἐπιδεχομένων τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον ῥηθήσεται· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τὸ τετράγωνον τοῦ ἑτερομήκους κύκλος ἐστίν· οὐδέτερον γὰρ ἐπιδέχεται τὸν τοῦ κύκλου λόγον. ἁπλῶς δέ, ἐὰν μὴ ἐπιδέχηται ἀμφότερα τὸν τοῦ προκειμένου λόγον, οὐ ῥηθήσεται τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου μᾶλλον. οὐ πάντα οὖν ἐπιδέχεται τὰ ποιὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 29 Τῶν μὲν οὖν εἰρημένων οὐδὲν, ἴδιον ποιότητος.

30 Ὅμοια δὲ ἢ ἀνόμοια κατὰ μόνας τὰς ποιότητας λέγεται. ὅμοιον γὰρ ἕτερον ἑτέρῳ οὐκ ἔστι κατ' ἄλλο οὐδὲν, ἢ καθ' ὁποιόν ἐστιν. ὥστε ἴδιον ἂν εἴη τῆς ποιότητος, τὸ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιον λέγεσθαι κατ' αὐτήν. 31 Οὐ δεῖ δὲ ταράττεσθαι, μή τις ἡμᾶς φήσῃ ὑπὲρ ποιότητος τὴν πρόθεσιν ποιησαμένους, πολλὰ τῶν πρός τι συγκαταριθμεῖσθαι· τὰς γὰρ ἕξεις καὶ τὰς διαθέ-

affectionibus. quidã enim de huiuſmodi *rebus* dubitant: & iuſtitiã iuſtitiâ nõ admodũ aiunt magis & minùs dici, nec ſanitatem ſanitate : ſed minùs alterũ altero habere ſanitatis inquiunt, & iuſtitiæ minus alterum altero habere: itidémque *minus* grammaticæ, & aliarum affectionũ. Quæ verò ab his dicuntur *qualia*, ſine dubitatione recipiunt cõtẽtionem & remiſſionem. nam magis grãmaticus alter altero dicitur, & iuſtior, & ſanior. & in aliis itidem *ſe res habet*. 28 Triangulus verò & quadratũ non videntur recipere intentionem & remiſſionem, nec vlla alia figura. nam quæ recipiunt trianguli & circuli definitionẽ, omnia æquè trianguli aut circuli ſunt. ex iis autem, quę non recipiunt eãdem definitionẽ, non dicetur alterum altero magis *tale*. nihilo enim magis quadratum, quàm altera parte longius, eſt circulus: cùm neutrum recipiat circuli definitionem. Simpliciter [a] autem, niſi ambo recipiãt rei propoſitæ definitionem, non dicetur alterum altero magis *tale*. Itaque non omnia qualia recipiũt intentionẽ & remiſſionẽ. 29 Nihil igitur ex iis quæ dicta ſunt, *eſt* propriũ qualitatis. 30 Similia verò aut diſſimilia ſecundũ ſolas qualitates dicũtur. ſimile enim alterum alteri non eſt alia ratione, quàm quà eſt quale. Quare propriũ qualitatis fuerit, ſimile vel diſſimile ſecundum eam dici. 31 Non oportet autẽ cõmoueri *& vereri*, ne quis dicat nos, cùm de qualitate dicere inſtituerimus, multa *quæ* ad aliquid *referũtur*, cõnumeraſſe: quoniã habitus & affectio-

a Omnino, generaliter.

a Secũdum dici, non ſecundum eſſe. alioqui cùm ſpecies ſub genere collocetur: fieri non poteſt, vt in alia categoria ſit genus, in alia ſpecies.

nes dicebamus eſſe ad aliquid. 32 Ferè enim in eiuſmodi omnibus genera dicuntur ad aliquid,[a] ſingulorum autem nihil *eſt ad aliquid*. Nam ſcientia, cùm ſit genus, id quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim ſcientia dicitur. ſingularum autem ſcientiarum nulla id quod eſt, alterius dicitur. vt grammatica non dicitur alicuius grammatica: nec muſica, alicuius muſica. Niſi fortè ratione generis hæ quoque dicantur ad aliquid. vt grãmatica dicitur alicuius ſciẽtia, non alicuius grammatica: & muſica, alicuius ſcientia, non alicuius muſica. Quare ſingulæ *ſcientiæ* non ſunt ad aliquid. dicimur autem quales *ex ſcientiis* ſingulis: quoniam has habemus: & ſciẽtes dicimur, eo quòd ſingularum ſcientiarum aliquas habemus. Quocirca qualitates ſunt hæ ſingulæ, à quibus dicimur quales: ſed hæ non ſunt in iis quæ *referuntur* ad aliquid. 33 Præterea ſi idem [b] ſit quale & ad aliquid: nihil abſurditatis *eſt*, in vtriſque generibus id connumerari.

b Ne intelligas omnino idem, quia categoriæ ſunt realiter diſtinctæ: ſed idem ſubiecto. vtputà idem homo eſt qualis, id eſt albus, & ad filium refertur.

σεις, τῶν πρός τι ἐλέγομεν εἶναι. 32 Σχεδὸν γὰρ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων, τὰ γένη, τῶν πρός τι λέγεται· τῶν δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδέν. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, γένος οὖσα, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ ἐπιστήμη λέγεται. τῶν δὲ καθ' ἕκαστον, οὐδὲν αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται. οἷον, ἡ γραμματικὴ οὐ λέγεται τινὸς γραμματική· οὐδὲ ἡ μουσικὴ, τινὸς μουσική. ἀλλ' ἢ ἄρα κατὰ τὸ γένος καὶ αὗται τῶν πρός τι λέγονται· οἷον, ἡ γραμματικὴ λέγεται τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς γραμματική· καὶ ἡ μουσικὴ, τινὸς ἐπιστήμη, οὐ τινὸς μουσική. ὥστε αἱ καθ' ἕκαστα, οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. λεγόμεθα δὲ ποιοὶ ταῖς καθ' ἕκαστα· ταύτας γὰρ καὶ ἔχομεν· ἐπιστήμονες γὰρ λεγόμεθα τῷ ἔχειν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπιστημῶν τινάς. ὥστε αὗται ἂν καὶ ποιότητες εἶσαν, αἱ καθ' ἕκαστα, καθ' ἅς ποτε καὶ ποιοὶ λεγόμεθα· αὗται δὲ οὐκ εἰσὶ τῶν πρός τι. 33 Ἔτι, εἰ τυγχάνοι τὸ αὐτὸ, καὶ ποιὸν καὶ πρός τι ὄν· οὐδὲν ἄτοπον, ἐν ἀμφοτέροις αὐτὸ τοῖς γένεσι καταριθμεῖσθαι.

De actione, & paſſione, & reliquis categoriis. Cap. IX.

1 ¶ *De actione & paßione. Proprietates duæ.* 2 *Exempla prioris proprietatis.* 3 *Exẽpla poſterioris proprietatis.* 4 *Epilogus.* 5 ¶ *De ſitu.* 6 ¶ *De reliquis categoriis.* 7 ¶ *Epilogus.*

Cap. IX.
c Hæ proprietates nec ſolis his categoriis cõueniunt, ſed etiam qualitatibus: nec omnibus his; quia gignere, gigni, legere, ſcribere, &c. neque contrarietatem recipiunt, nec magis & minùs.

AGere & Pati recipiunt cõtrarietatem, & contentionem ac remiſſionem [c].

2 Nam calefacere & refrigerare ſunt contraria: necnõ calefieri & refrigerari: item lætari, ac dolere. itaque recipiunt contrarietatem. 3 Et intentionem ac remiſſionem. calefacere enim licet magis & minùs: & calefieri magis & minùs: & dolere

ἘΠιδέχεται δὲ καὶ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντιότητα, καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. 2 Τὸ γὰρ θερμαίνειν τῷ ψύχειν ἐναντίον, καὶ τὸ θερμαίνεσθαι τῷ ψύχεσθαι, καὶ τὸ ἥδεσθαι τῷ λυπεῖσθαι. ὥστε ἐπιδέχεται ἐναντιότητα. 3 Καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον· θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἧττον ἐστι, καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ λυπεῖσθαι

μᾶλλον καὶ ἧττον. ἐπιδέχεται οὖν καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον, τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν. 4 Ὑπὲρ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα λέγεται. 5 Εἴρηται δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ κεῖσθαι ἐν τοῖς πρός τι, ὅτι παρωνύμως ἀπὸ τῶν θέσεων λέγεται. 6 Ὑπὲρ δὲ τῶν λοιπῶν, τοῦ τε πότε, καὶ τοῦ ποῦ, καὶ τοῦ ἔχειν, διὰ τὸ προφανῆ εἶναι, οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄλλο λέγεται, ἢ ὅσα ἐν ἀρχῇ ἐρρέθη· ὅτι τὸ ἔχειν μὲν σημαίνει τὸ ὑποδεδέσθαι, τὸ ὡπλίσθαι· τὸ δὲ ποῦ, οἷον, ἐν Λυκείῳ, ἐν ἀγορᾷ· καὶ τὰ ἄλλα δὲ, ὅσα ὑπὲρ αὐτῶν ἐρρέθη. 7 Ὑπὲρ μὲν οὖν τῶν προτεθέντων γενῶν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα.

magis & minus. agere igitur & pati recipiunt intẽtionem & remiſſionem. 4 Hæc de his dicta ſint. 5 Dictum eſt autem & de *eo quod eſt* ſitum eſſe, in iis quæ *ſũt* ad aliquid, [a] *nempe id* à poſitionibus denominari. 6 Quod verò ad reliquas *categorias, id eſt,* Quãdo, Vbi, & Habere: quoniam manifeſtæ ſunt, nihil aliud de eis dicitur, quàm quæ initio [b] dicta fuerũt: quòd Habere quidem ſignificat calceatum eſſe, armatum eſſe: Vbi, vt in Lycio, in foro: & cetera quæ de his dicta ſunt.

7 De propoſitis itaque generibus ſufficiunt, quæ dicta ſunt.

CAP. X.

a Cap. 7. part. 4.

b Cap. 4. part. 2.

HYPOTHEORIÆ, PARS III.

De [c] oppoſitis. Cap. X.

c Vide lib. 4. metaphyſ. cap. 10.

1 ¶ *De oppoſitis. Propoſitio.* 2 *Diuiſio.* 3 *Expoſitio per exempla.* 4 ¶ *De relatis.* 5 ¶ De contrariis. *Diſtinctio à relatis.* 6 *Definitio contrariorum medio carentium,* 7 *vel medium habentium.* 8 *Exempla contrariorum medio carentium,* 9 *& medium habentium.* 10 *Medii quod contrariis interiectum eſt, diuiſio in innominatum & nominatum.* 11 ¶ *De priuatione & habitu. Idem eſſe vtrique ſubiectum.* 12 *Quando aliquid dicatur priuatum eſſe.* 13 *Habere habitum, & priuatum eſſe, differre ab habitu & priuatione.* 14 *ſed & hæc & illa eodem modo opponi.* 15 *Idem dicendum eſſe de affirmatione negationéque & rebus ſubiectis: quia etſi res differunt ab orationibus,* 16 *tamen eadem eſt oppoſitio inter res quæ eſt inter orationes.* 17 *Diſtinctio priuantium & relatorum: cùm quia priuantia non referuntur,* 18 *tum etiam quia non reciprocantur.* 19 *Diſtinctio priuantium & contrariorum: cùm quia priuantia non poſſunt reduci, nec ad contraria mediata, nec ad immediata:* 20 *tum etiam quia ex priuatione in habitum regreſſus non fit.* 21 ¶ *Contradicentium diſtinctio ab aliis oppoſitis,* 22 *tam ſimplicibus,* 23 *quàm coniunctis, contrariis,* 24 *vel priuantibus:* 25 *quia contradicentium proprium eſt, ſemper alterum eſſe verum, alterum falſum.* 26 *Epilogus.*

CAP. XI.

ΠΕΡΙ δὲ τῶν ἀντικειμένων ποσαχῶς εἴωθεν ἀντικεῖσθαι, ῥητέον. 2 Λέγεται δὲ ἕτερον ἑτέρῳ ἀντικεῖσθαι τετραχῶς· ἢ ὡς τὰ πρός τι, ἢ ὡς τὰ ἐναντία, ἢ ὡς στέρησις καὶ ἕξις, ἢ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις. 3 Ἀντίκειται δὲ ἕκαστον τῶν τοιούτων, ὡς τύπῳ εἰπεῖν· ὡς μὲν τὰ πρός τι, οἷον τὸ διπλάσιον τῷ ἡμίσει· ὡς δὲ τὰ ἐναντία,

IAM de oppoſitis[d], quot modis opponi ſoleãt, dicendum *eſt*. 2 Dicitur autẽ alterum alteri opponi quadrifariam: vel vt ad aliquid, vel vt contraria [e], vel vt priuatio & habitus, vel vt affirmatio & negatio. 3 *Sic* autem opponitur horum vnumquodque, vt typo dicam: vt ad aliquid, veluti duplum dimidio: vt contraria,

d Hæc à Cicerone vocantur cõtraria. nos vocabulum in ſcholis receptũ retinuimus: quia ſcimus diuerſarũ ſectarũ philoſophos diuerſis vocabulis vſos fuiſſe. quare cùm Cicero non fuerit Peripateticus, exiſtimauimus vocabula Peripatetica in ſcholis recepta, præſertim cùm nõ ſunt barbara, non eſſe in hoc opere cum Ciceronianis cõmutanda.

e Hæc Cicero appellat aduerſa.

veluti malum bono [a]: vt priuatio & habitus, veluti cæcitas & viſus. vt affirmatio & negatio, veluti ſedet, nõ ſedet. 4 Quæcumque igitur vt ad aliquid opponuntur: idipſum quod ſũt, oppoſitorum dicũtur, aut quomodocumque aliter ad ea *referũtur.* Vt duplum dimidiĩ, idipſũ quod eſt, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. Sciẽtia quoque ſcibili opponitur vt ad aliquid: dicitúrque ſciẽtia id ipſum quod eſt, *ipſius* ſcibilis. & ſcibile quoque id ipſum quod eſt, ad oppoſitum refertur, *nempe* ad ſcientiã: nã ſcibile dicitur aliquo ſcibile, *nẽpe* ſcientiâ. 5 Quæcumque [b] igitur opponũtur vt ad aliquid: id ipſum quod ſũt, oppoſitorum *eſſe* dicuntur, aut quomodocumque inter ſe *referuntur.* quæ [c] verò *opponuntur* vt contraria: id ipſum quod ſunt, nequaquam ſui inuicem dicuntur: ſed contraria inter ſe dicuntur. neque [d] enim bonum dicitur mali bonum, ſed contrarium. nec album, nigri album, ſed contrarium. Quare [e] hę oppoſitiones inter ſe differũt. 6 Quæcumque verò contraria, eiuſmodi ſunt, vt neceſſe *ſit* eorum alterum in iis ineſſe, in quibus naturâ comparatum eſt vt inſint, aut quibus attribuuntur: inter hæc *contraria* nihil eſt interiectum. 7 Quorum autem non *eſt* neceſſe alterum ineſſe, in horum medio eſt omnino aliquid *collocatum.*

8 Vtputà naturâ comparatũ eſt, vt morbus & ſanitas ſint in corpore animalis: ac neceſſe *eſt,* alterum ineſſe in animalis corpore, vel morbum vel ſanitatem. item impar & par numero attribuitur: ac neceſſe *eſt,* alterum numero ineſſe, aut impar, aut

a Bonum & malum accipe, non abſolutè & per ſe, ſed quod alteri eſt bonum vel malum. nam abſolutè loquendo ens & bonũ reciprocãtur: ac malum nihil aliud eſt, quàm priuatio boni.

b Diſtinguit cõtraria à relatis ſyllogiſmo in ſecunda figura ex maiori propoſitione affirmante & minori negãte. *Ac primo loco proponit maiorem propoſitionem.*

c *Minor propoſitio.*

d *Confirmatio minoris.*

e *Concluſio.*

οἷον τὸ κακὸν τῷ ἀγαθῷ. ὡς δὲ τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, οἷον τυφλότης καὶ ὄψις. ὡς δὲ κατάφασις καὶ ἀπόφασις, οἷον, κάθηται, οὐ κάθηται. 4 Ὅσα μὲν οὖν ὡς τὰ πρός τι ἀντίκειται, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων λέγεται, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως πρὸς αὐτά. οἷον, τὸ διπλάσιον τοῦ ἡμίσεως, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶν, ἑτέρου λέγεται· τινὸς γὰρ διπλάσιον λέγεται. καὶ ἡ ἐπιστήμη δὲ τῷ ἐπιστητῷ, ὡς τὰ πρός τι, ἀντίκειται· καὶ λέγεταί γε ἡ ἐπιστήμη, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἐπιστητοῦ· καὶ τὸ ἐπιστητὸν δὲ, αὐτὸ ὅπερ ἐστὶ, πρὸς τὸ ἀντικείμενον λέγεται, τὴν ἐπιστήμην· τὸ γὰρ ἐπιστητὸν, τινὶ λέγεται ἐπιστητὸν, τῇ ἐπιστήμῃ. 5 Ὅσα οὖν ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, αὐτὰ ἅπερ ἐστὶ, τῶν ἀντικειμένων ἢ ὅπως δήποτε πρὸς ἄλληλα λέγεται. τὰ δὲ ὡς ἐναντία, αὐτὰ μὲν ἅπερ ἐστὶν, οὐδαμῶς πρὸς ἄλληλα λέγεται, ἐναντία μέντοι ἀλλήλων λέγεται· οὔτε γὰρ τὸ ἀγαθὸν, τοῦ κακοῦ λέγεται ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐναντίον· οὔτε τὸ λευκὸν, τοῦ μέλανος λευκὸν, ἀλλὰ ἐναντίον. ὥστε διαφέρουσιν αὗται αἱ ἀντιθέσεις ἀλλήλων. 6 Ὅσα δὲ τῶν ἐναντίων, τοιαῦτά ἐστιν, ὥστε ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, ἀναγκαῖον αὐτῶν θάτερον ὑπάρχειν· τούτων οὐδὲν ἐστὶν ἀνὰ μέσον. 7 Ὧν δὲ μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἀνὰ μέσον ἐστί τι πάντως.

8 Οἷον, νόσος καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζώου πέφυκε γίνεσθαι· καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον ὑπάρχειν ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι, ἢ νόσον, ἢ ὑγίειαν. καὶ περιττὸν δὲ καὶ ἄρτιον ἀριθμοῦ κατηγορεῖται· καὶ ἀναγκαῖόν γε θάτερον τῷ ἀριθμῷ ὑπάρχειν, ἢ περιττὸν, ἢ ἄρτιον,

ἄρτιον. καὶ οὐκ ἔστι γε τούτων οὐδὲν ἀνὰ μέσον, οὔτε νόσου καὶ ὑγιείας, οὔτε περιττοῦ καὶ ἀρτίου. 9 Ὧν δέ γε μὴ ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, τούτων ἔστι τι ἀνὰ μέσον. οἷον, μέλαν καὶ λευκὸν ἐν σώματι πέφυκε γίνεσθαι· καὶ οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν τῷ σώματι· οὐ γὰρ πᾶν σῶμα ἤτοι λευκόν, ἢ μέλαν ἐστί. καὶ φαῦλον δὲ καὶ σπουδαῖον κατηγορεῖται μὲν καὶ κατ' ἀνθρώπου, καὶ κατὰ ἄλλων πολλῶν· οὐκ ἀναγκαῖον δέ, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἐκείνοις, ὧν κατηγορεῖται· οὐ γὰρ πάντα ἤτοι φαῦλα ἢ σπουδαῖά εἰσι. καὶ ἔστι γέ τι τούτων ἀνὰ μέσον· οἷον, τοῦ μὲν λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος, τὸ φαιόν, καὶ τὸ ὠχρόν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα· τοῦ δὲ φαύλου καὶ σπουδαίου, τὸ μήτε φαῦλον μήτε σπουδαῖον. 10 Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ὀνόματα κεῖται τοῖς ἀνὰ μέσον· οἷον, λευκοῦ καὶ μέλανος, τὸ φαιόν, καὶ τὸ ὠχρόν, καὶ ὅσα ἄλλα χρώματα. ἐπ' ἐνίων δὲ ὀνόματι μὲν οὐκ εὔπορον τὸ ἀνὰ μέσον ἀποδοῦναι, τῇ δὲ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἀποφάσει τὸ ἀνὰ μέσον ὁρίζεται· οἷον, τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, οὔτε δίκαιον οὔτε ἄδικον. 11 Στέρησις δὲ καὶ ἕξις λέγεται μὲν περὶ ταὐτόν τι. οἷον, ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης περὶ ὀφθαλμόν. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν ᾧ ἂν πέφυκεν ἡ ἕξις γίνεσθαι, περὶ τοῦτο λέγεται ἑκάτερον αὐτῶν. 12 Ἐστερῆσθαι δὲ τότε λέγομεν ἕκαστον τῶν τῆς ἕξεως δεκτικῶν, ὅταν ἐν ᾧ πέφυκεν ὑπάρχειν, ἢ ὅτε πέφυκεν ἔχειν, μηδαμῶς ὑπάρχῃ. νωδόν τε γὰρ λέγομεν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὀδόντας· καὶ τυφλόν, οὐ τὸ μὴ ἔχον ὄψιν· ἀλλὰ τὸ μὴ

par. atque nihil eſt his interiectū, nec morbo & ſanitati [a], nec impari & pari. 9 Quorum verò non *eſt* neceſſe alterum ineſſe, in horum medio eſt aliquid. Vtputà naturâ comparatum eſt, vt nigrum & album ſint in corpore: neque neceſſe *eſt*, alterum eorum in corpore ineſſe: quia nō omne corpus eſt vel album vel nigrū. item improbum & probum attribuitur & animali & aliis multis: neque neceſſe *eſt*, horum alterum in iis ineſſe, quibus attribuitur: quia non omnia improba aut proba ſunt. & eſt aliquid in horum medio: vt albi & nigri, fuſcum, & pallidum, & quicumque alii colores *ſunt*: improbi autem & probi, quod neque *eſt* improbum neque probum.

10 In nonnullis igitur *ſic ſe res habet, vt* nomina mediis ſint impoſita. vt albi & nigri *media ſunt* fuſcum & pallidum & quicumque alii colores *ſunt*. in quibuſdā verò haud facile *eſt*, id, quod *eſt* in medio, nomine demonſtrare: ſed vtriuſque extremi negatione definitur, quod *eſt* in medio: veluti, quod neque bonum *eſt* neque malum, & neque iuſtum neque iniuſtū. 11 Priuatio [b] autem & habitus dicitur circa idē aliquid. vt viſus & cæcitas circa oculum. & vt in vniuerſum dicã, in quo naturâ comparatū eſt vt habitus ſit, circa hoc dicitur horum vtrumque *eſſe*.

12 Tunc [c] verò dicimus ſingula quæ habitum recipere poſſūt, priuata eſſe: cùm in quo [d] naturâ ineſſe debet, aut quando naturâ haberi debet, nullo modo ineſt. edentulum enim dicimus, nō quod non habet dentes: & cæcum, non quod non habet viſum: ſed quod non

a Galenus tamen ἐν τέχνῃ ἰατρικῇ inter corpus ſanum & ęgrotum cōſtituit corpus neutrum.

b Vide lib. 4. metaph. cap. 22.

c Obſerua, vt aliquid dicatur priuatū eſſe, tres conditiones requiri. 1. vt ſit ſubiectum aptum ad recipiédum habitum: nam lapis non dicitur cæcus, quia non poteſt videre. 2. vt habitu careat in ea parte, in qua habere debet. homo nāque nō dicitur cęcus, licèt pede non videat. 3. vt tūc nō habeat habitum, cùm habere debet. nam catulus ante nonū di[e] non dicitu[r] [cæ]cus, etſi n[on] videt.

d Id[...] pa[...]

habet, quãdo naturâ habere debet. nã quædã ab ortu nec viſum nec dentes habent: non tamẽ dicuntur edentula, neque cæca.

13 Iam [a] verò priuatum eſſe & habere habitum, non eſt priuatio & habitus. nam [b] aſpectus eſt habitus, cæcitas *eſt* priuatio. habere autem aſpectum, nõ eſt aſpectus. nec cæcum eſſe, *eſt* cæcitas. etenim cæcitas eſt priuatio quædã: at cæcum eſſe, eſt priuatum eſſe, non priuatio. Nam [c] ſi [d] cæcitas & cæcum eſſe, idem eſſent: vtraque eidem attribuerẽtur. atqui [e] homo dicitur cæcus, nequaquã autem homo dicitur cæcitas.

14 Sed & hæc, priuatum eſſe, & habere habitũ, videntur opponi vt priuatio & habitus. nã modus oppoſitionis *eſt* idẽ. vt enim cæcitas opponitur aſpectui: ita etiam cæcum eſſe, opponitur ei quod *eſt* habere aſpectum.

15 Id quoque quod ſub affirmationem & negationem *cadit*, non eſt affirmatio & negatio. nam affirmatio eſt oratio affirmans, & negatio *eſt* oratio negans: ex iis verò quæ ſub affirmationem & negationem *cadunt*, nihil eſt oratio, ſed res.

16 Sed & hæc dicuntur ſibi inuicem opponi vt affirmatio & negatio: quoniam in his quoque idem *eſt* modus oppoſitionis. vt enim affirmatio & negatio opponuntur, veluti, ſedet, nõ ſedet: ita etiam opponũtur res vtrique *orationi* ſubiectæ, veluti, ſedere aliquem, & non ſedere.

17 Priuationem autem & habitum non opponi vt *ea* quæ *ſunt* ad aliquid, perſpicuum *eſt*: quia id ipſum quod eſt, non dicitur oppoſiti. nam aſpectus non eſt cæcitatis aſpectus,

a Conſequens.

b Antecedens.

c Probatio antecedẽtis ſyllogiſmo hypothetico, à deſtructione conſequẽtis ad deſtructionem antecedentis.

d Propoſitio hypothetica.

e Propoſitio categorica, quæ deſtruit conſequens.

ἔχον ὅτε πέφυκεν ἔχειν· ἔνια γὰρ ἐκ γενετῆς οὔτε ὄψιν, οὔτε ὀδόντας ἔχει· ἀλλ' οὐ λέγεται οὔτε νωδὰ, οὔτε τυφλά. 13 Τὸ δὲ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ ἔχειν τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι στέρησις καὶ ἕξις. ἕξις μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὄψις, στέρησις δὲ ἡ τυφλότης· τὸ δὲ ἔχειν τὴν ὄψιν, οὐκ ἔστιν ὄψις· οὐδὲ τὸ τυφλὸν εἶναι, τυφλότης· στέρησις γάρ τίς ἐστιν ἡ τυφλότης· τὸ δὲ τυφλὸν εἶναι, ἐστερῆσθαί ἐστιν, οὐ στέρησίς ἐστιν. εἰ γὰρ ἦν ἡ τυφλότης ταὐτὸν τῷ τυφλὸν εἶναι, κατηγορεῖτο ἂν ἀμφότερα κατὰ τοῦ αὐτοῦ. ἀλλὰ τυφλὸς μὲν λέγεται ὁ ἄνθρωπος, τυφλότης δὲ οὐδαμῶς ὁ ἄνθρωπος λέγεται. 14 Ἀντικεῖσθαι δὲ καὶ ταῦτα δοκεῖ, τὸ ἐστερῆσθαι, καὶ τὸ τὴν ἕξιν ἔχειν, ὡς στέρησις καὶ ἕξις· ὁ γὰρ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως, ὁ αὐτός· ὡς γὰρ ἡ τυφλότης τῇ ὄψει ἀντίκειται, οὕτω καὶ τὸ τυφλὸν εἶναι τῷ ὄψιν ἔχειν ἀντίκειται. 15 Οὐκ ἔστι δὲ οὐδὲ τὸ ὑπὸ τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν, κατάφασις καὶ ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ κατάφασις, λόγος ἐστὶ καταφατικός· καὶ ἡ ἀπόφασις, λόγος ἀποφατικός· τῶν δὲ ὑπὸ τὴν κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν, οὐδέν ἐστι λόγος, ἀλλὰ πρᾶγμα. 16 Λέγεται δὲ καὶ ταῦτα ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις, ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τούτων ὁ τρόπος τῆς ἀντιθέσεως ὁ αὐτός. ὡς γάρ ποτε ἡ κατάφασις πρὸς τὴν ἀπόφασιν ἀντίκειται, οἷον, τὸ κάθηται τῷ οὐ κάθηται· οὕτω καὶ τὸ ὑφ' ἑκάτερον πρᾶγμα ἀντίκειται· οἷον, τὸ καθῆσθαί τινα πρὸς τὸ μὴ καθῆσθαι. 17 Ὅτι δὲ ἡ στέρησις καὶ ἡ ἕξις οὐκ ἀντίκειται ὡς τὰ πρός τι, φανερόν· οὐ γὰρ λέγεται αὐτὸ, ὅπερ ἐστὶ, τοῦ ἀντικειμένου. ἡ γὰρ ὄψις οὐκ ἔστι τυφλότητος ὄψις,

οὐδ'

οὐδ' ἄλλως οὐδαμῶς πρὸς αὐτὸ λέγεται. ὡσαύτως δὲ, οὐδὲ ἡ τυφλότης λέγεται τυφλότης ὄψεως· ἀλλὰ στέρησις μὲν ὄψεως ἡ τυφλότης λέγεται, τυφλότης δὲ ὄψεως οὐ λέγεται. 18 Ἔτι, τὰ πρός τι πάντα πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεται. ὥστε καὶ ἡ τυφλότης, εἴ περ ἦν τῶν πρός τι, ἀντέστρεφεν ἂν κἀκεῖνο, πρὸς ὃ λέγεται. ἀλλ' οὐκ ἀντιστρέφει· οὐ γὰρ λέγεται ἡ ὄψις, τυφλότητος ὄψις. 19 Ὅτι δὲ οὐδ' ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα, ἐκ τῶνδε δῆλον. τῶν μὲν γὰρ ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον, ἀναγκαῖον, ἐν οἷς πέφυκε γίνεσθαι, ἢ ὧν κατηγορεῖται, θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν ἀεί· τούτων γὰρ οὐδὲν ἦν ἀνὰ μέσον, ὧν θάτερον ἀναγκαῖον ἦν τῷ δεκτικῷ ὑπάρχειν· οἷον ἐπὶ νόσου καὶ ὑγιείας, καὶ περιττοῦ καὶ ἀρτίου. ὧν δέ ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν θάτερον· οὔτε γὰρ λευκὸν ἢ μέλαν ἀνάγκη πᾶν εἶναι τὸ δεκτικὸν, οὔτε θερμὸν ἢ ψυχρόν· τούτων γὰρ ἀνὰ μέσον τι οὐδὲν κωλύει ὑπάρχειν. Ἔτι δὲ, καὶ τούτων ἦν τι ἀνὰ μέσον, ὧν μὴ ἀναγκαῖον ἦν θάτερον ὑπάρχειν τῷ δεκτικῷ· εἰ μὴ οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι, καὶ τῇ χιόνι τὸ λευκῇ. ἐπὶ δὲ τούτων ἀφωρισμένως ἀναγκαῖον θάτερον ὑπάρχειν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν· οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται τὸ πῦρ ψυχρὸν εἶναι· οὐδὲ τὴν χιόνα, μέλαιναν. ὥστε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνον οἷς φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἓν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως

nec vllo alio modo ad id refertur. item cæcitas non dicitur cæcitas aſpectus: ſed priuatio quidē aſpectus ipſa cæcitas dicitur, cæcitas autem aſpectus nō dicitur. 18 Præterea [a] quæcūque [b] *ſūt* ad aliquid, referuntur ad ea quæ reciprocantur. quare [c] etiam cęcitas, ſi eſſet ad aliquid, reciprocaretur cum eo ad quod refertur. ſed [d] non reciprocatur: quoniam aſpectus non dicitur cæcitatis aſpectus. 19 Ne [e] quidē [f] vt cōtraria opponi ea quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, ex his manifeſtum *eſt*. Nam [g] contrariorum, inter quę nihil eſt interiectum, ſemper neceſſe *eſt* alterum ineſſe in quibus naturâ cōparatum eſt vt inſint, aut quibus attribuuntur: ſiquidem [h] inter ea nihil erat medium, quorū alterum neceſſe erat in eo ineſſe, quod ſuſcipiendi vim habet: vt in ſanitate & morbo, necnō impari & pari *perſpici poteſt*. Inter quæ autem eſt medium, numquā neceſſe *eſt eorū* alterum in omni *eo* ineſſe, *quod ſuſcipiendi vim habet*: neque enim album aut nigrū neceſſe *eſt* eſſe, quodcumque ſuſcipiendi vim habet, nec calidum vel frigidum: quia medium aliquod inter hæc eſſe, nihil prohibet. Præterea eorum erat aliquod medium, quorū alterum in *ſubiecto* vim recipiendi habente ineſſe, neceſſe nō erat: exceptis *iis*, quibus naturâ vnum ineſt: vt igni calidū eſſe, & niui albā eſſe. in his autem definitè neceſſe *eſt* alterum ineſſe, non vtrumlibet. neque enim cōtingit ignem eſſe frigidū, aut niuem nigram. quare non *eſt* neceſſe, omni *ſubiecto* ſuſcipiēdi vim habēti ineſſe horum alterū: ſed *iis* ſolùm, quibus naturâ vnū ineſt: hiſque definitè vnū, nō vtrūlibet. In [i] priuatione autē

a Syllogiſmus hypotheticus à deſtructione conſequentis ad deſtructionē antecedentis.

b Probatio conſecutionis.

c Hypotheſis.

d Deſtructio conſequentis,

e Vt diſtinguat priuātia à cōtrariis, vtitur ſyllogiſmo in ſecunda figura ex maiori propoſitione affirmāte, & minore negante: Contraria ita ſe habent, vt vel ſēper neceſſe ſit alterum eorū ineſſe in ſubiecto, vel numquā: priuātia verò neutro modo ſe habēt: ergo priuantia non ſunt cōtraria. Interponit autem probationes maioris & minoris propoſitionis.

f Proponit quod demonſtraturus eſt.

g Prima pars maioris propoſitionis.

h Probatio dictæ primæ partis, & ſecūda pars maioris propoſitionis, atque eius confirmatio.

i Minor propoſitio.

& habitu neutrum eorum quæ dicta ſunt, verum *eſt*. Non [a] enim ſemper in eo quod ſuſcipiendi vim habet, neceſſe *eſt* alterum horum ineſſe: quia quod naturâ nondum videre poteſt, *id* neque cæcum *eſſe*, neque aſpectum habere dicitur. quapropter hæc non erunt ex iis contrariis, quorum nihil eſt medium. Sed [b] neque *ex iis*, quorum eſt mediũ. quoniam neceſſe *eſt* quandoque omni *ſubiecto* ſuſcipiẽdi vim habenti ineſſe eorum alterum. cùm enim ei à natura tributum eſt vt viſum habeat, tunc aut cæcũ aut videns dicetur. nec horum definitè alterum, ſed vtrumlibet. nõ *eſt* enim neceſſe aut cæcum eſſe, aut viſum habere, ſed alterutrũ. contrariorum verò, quorum eſt aliquod medium, numquàm alterum neceſſe eſt ineſſe in omni *ſubiecto quod recipiendi vim habet*, ſed in quibuſdam *tantum*: atque in his definitè vnum, nõ vtrumlibet. Quare [c] manifeſtũ *eſt*, neutro modo vt cõtraria opponi, *ea* quæ ſecundum priuationem & habitum opponũtur. 20 [d] Præterea [e] in cõtrariis, dũmodò *ſubiectum* extet quod habeat vim recipiendi, poteſt viciſſim inter ſe cõmutatio fieri: niſi ſi cui naturâ vnũ inſit, vt igni calidũ eſſe. Nã [f] & quod eſt ſanũ, poteſt ægrotare: & quod eſt albũ, nigrũ fieri: & quod *eſt* frigidũ, calefieri: & quod *eſt* calidum, refrigerari. ex probo quoq; improbus fieri poteſt, & ex improbo probus. nã improbus ad meliores exercitationes ac ſermones deductus, progredietur, quãuis parũ, ad hoc vt melior ſit. ꝙ ſi ſemel vel paruũ incrementũ acceperit, perſpicuũ *eſt*, *tandẽ* eũ aut perfectè mutatũ iri, aut permultũ incrementi accepturũ. ſemper enim ad virtutem procliuior fit,

a Confirmatio primæ partis minoris propoſitionis.

b Confirmatio ſecundæ partis minoris propoſitionis.

c Concluſio.

d Eandem diſtinctionem priuatiuorum & contrariorum probat alio ſyllogiſmo ex maiore affirmante & minore negante.

e Maior propoſitio.

f Maioris propoſitionis confirmatio inductione imperfecta.

καὶ τῆς ἕξεως, οὐδέτερον τῶν εἰρημένων ἀληθές· οὐδὲ γὰρ ἀεὶ τῷ δεκτικῷ ἀναγκαῖον θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· τὸ γὰρ μήπω πεφυκὸς ὄψιν ἔχειν, οὔτε τυφλὸν, οὔτε ὄψιν ἔχειν λέγεται· ὥστε οὐκ ἂν εἴη ταῦτα τῶν τοιούτων ἐναντίων, ὧν μηδέν ἐστιν ἀνὰ μέσον. ἀλλ' οὐδὲ ὧν ἐστιν ἀνὰ μέσον· ἀναγκαῖον γάρ ποτε παντὶ τῷ δεκτικῷ θάτερον αὐτῶν ὑπάρχειν· ὅταν γὰρ ἤδη πεφυκὸς ᾖ ὄψιν ἔχειν, τότε ἢ τυφλὸν, ἢ ὄψιν ἔχον ῥηθήσεται· καὶ τούτων οὐκ ἀφωρισμένως θάτερον, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ τυφλὸν ἢ ὄψιν ἔχον εἶναι, ἀλλ' ὁπότερον ἔτυχεν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων, ὧν ἐστί τι ἀνὰ μέσον, οὐδέποτε ἀναγκαῖον ἦν, παντὶ θάτερον ὑπάρχειν, ἀλλὰ τισὶ, καὶ τούτοις ἀφωρισμένως τὸ ἕν, καὶ οὐχ ὁπότερον ἔτυχεν. ὥστε δῆλον ὅτι κατ' οὐδέτερον τῶν τρόπων, ὡς τὰ ἐναντία ἀντίκειται τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντικείμενα. 20 Ἔτι, ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων, ὑπάρχοντος τοῦ δεκτικοῦ, δυνατὸν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γίνεσθαι, εἰ μή τινι φύσει τὸ ἓν ὑπάρχει, οἷον τῷ πυρὶ τὸ θερμῷ εἶναι· καὶ γὰρ καὶ τὸ ὑγιαῖνον, δυνατὸν νοσῆσαι· καὶ τὸ λευκὸν, μέλαν γενέσθαι· καὶ τὸ ψυχρὸν, θερμόν· καὶ τὸ θερμὸν, ψυχρόν· καὶ ἐκ σπουδαίου φαῦλον, καὶ ἐκ φαύλου σπουδαῖον δυνατὸν γενέσθαι. ὁ γὰρ φαῦλος, εἰς βελτίους διατριβὰς ἀπαγόμενος καὶ λόγους, κἂν μικρόν γέ τι ἐπιδοίη εἰς τὸ βελτίων εἶναι. ἐὰν δὲ ἅπαξ κἂν μικρὰν ἐπίδοσιν λάβῃ, φανερὸν ὅτι ἢ τελείως ἂν μεταβάλοι, ἢ πάνυ πολλὴν ἂν ἐπίδοσιν λάβοι· ἀεὶ γὰρ εὐκινητότερος πρὸς ἀρετὴν γίνεται, κἂν ἡν-

κἂν ἡντιναοῦν ἐπίδοσιν εἰληφὼς ᾖ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε εἰκὸς καὶ πλείω ἐπίδοσιν αὐτὸν λαμβάνειν. καὶ τοῦτο ἀεὶ γινόμενον, τελείως εἰς τὴν ἐναντίαν ἕξιν ἀποκαταστήσεται, ἐάν περ μὴ χρόνῳ ἐξείργηται. ἐπὶ δέ γε τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως ἀδύνατον εἰς ἄλληλα μεταβολὴν γενέσθαι. ἀπὸ μὲν γὰρ τῆς ἕξεως ἐπὶ τὴν στέρησιν γίνεται μεταβολή· ἀπὸ δὲ τῆς στερήσεως ἐπὶ τὴν ἕξιν, ἀδύνατον· οὔτε γὰρ τυφλὸς γενόμενός τις, πάλιν ἀνέβλεψεν· οὔτε φαλακρὸς ὤν, πάλιν κομήτης ἐγένετο· οὔτε νωδὸς ὤν, πάλιν ὀδόντας ἔφυσεν. 21 Ὅσα δὲ ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται, φανερὸν ὅτι κατ᾽ οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων ἀντίκειται· ἐπὶ μόνων γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἀεί, τὸ μέν, ἀληθές, τὸ δέ, ψευδές, αὐτῶν εἶναι. 22 Οὔτε γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων ἀναγκαῖον ἀεί, θάτερον μέν, ἀληθὲς εἶναι, θάτερον δέ, ψευδές· οὔτε ἐπὶ τῶν πρός τι· οὔτε ἐπὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς στερήσεως. Οἷον ὑγίεια καὶ νόσος, ἐναντία· καὶ οὐδέτερόν γε τούτων, οὔτε ἀληθές, οὔτε ψευδές ἐστιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ διπλάσιον καὶ τὸ ἥμισυ, ὡς τὰ πρός τι, ἀντίκειται· καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῶν οὐδέτερον, οὔτε ἀληθές, οὔτε ψευδές. οὐδέ γε τὰ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγόμενα· οἷον ἡ ὄψις καὶ ἡ τυφλότης. ὅλως δέ, τῶν κατὰ μηδεμίαν συμπλοκὴν λεγομένων οὐδὲν οὔτε ἀληθές ἐστιν, οὔτε ψευδές· πάντα δὲ τὰ εἰρημένα ἄνευ συμπλοκῆς λέγεται. 23 Οὐ μὴν ἀλλὰ μάλιστα ἂν δόξειε τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν ἐπὶ τῶν κατὰ συμπλοκὴν ἐναντίων λεγομένων· τὸ γὰρ ὑγιαίνειν Σωκράτην, τῷ νοσεῖν Σωκράτην, ἐναντίον ἐστίν. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον ἀεί, θάτερον μέν, ἀληθές, θάτερον δέ, ψευδὲς εἶναι. ὄντος μὲν

ſi vel modicam progreſſionem initio fecerit. quare veriſimile *eſt*, eum *in dies* maius incrementum accipere. quod ſi ſemper fiat, perfectè in contrarium habitum *tãdem eum* reſtituet, niſi tempore excludatur. In [a] priuatione verò & habitu mutatio inter ſe viciſſim fieri nequit. nã [b] etſi ab habitu ad priuationẽ mutatio fit, tamen à priuatione ad habitum fieri non poteſt. neque [c] enim qui cæcus factus eſt, rurſus aſpexit: neque caluus comã recepit: nec edentulus dentes emiſit.

21 Quæ verò opponũtur vt affirmatio & negatio, perſpicuum *eſt ea* nullo ex dictis modis opponi: quoniam in his ſolis neceſſe *eſt*, ſemper alterum eorum eſſe verum, alterum falſum. 22 Nec enim in contrariis neceſſe *eſt*, ſẽper alterum eſſe verum, alterum falſum: nec in iis quæ *ſunt* ad aliquid, nec in habitu & priuatione. Vtputà ſanitas & morbus *ſũt* contraria: atque eorum neutrum *eſt* verum vel falſum. Itidem duplum & dimidium opponuntur vt ea quæ *ſunt* ad aliquid: eorúmque neutrum eſt verum aut falſum. Sed neque ea quæ dicuntur ſecundum priuationem & habitum: vt aſpectus & cæcitas. Et omnino eorum [d] quæ ſine omni coniunctione dicuntur, nullum eſt verum aut falſum: *prædicta* verò omnia ſine coniunctione dicuntur. 23 Verùm enimverò maximè videri poſſit tale quidpiam contingere [e] in iis contrariis, quæ coniuncta dicuntur. Nã Socratẽ valere, & Socratẽ ęgrotare, ſunt cõtraria. Sed neque in his neceſſe *eſt*, ſemper alterum verũ, alterum falſum eſſe. cùm

a *Minor propoſitio.*

b *Expoſitio minoris propoſitionis.*

c *Eiuſdem minoris confirmatio inductione imperfecta.*

d Id eſt vocabulorum ſimplicium.

e Id eſt, veritas aut falſitas ineſſe.

enim Socrates eſt: alterũ eſt verum, alterum falſum. cùm autem non eſt, vtraque *ſunt* falſa: quia nec verum eſt, Socratẽ ægrotare, nec valere; cùm omnino ipſe Socrates non ſit. 24 In priuatione autem & habitu, cùm omnino *ſubiectum* non eſt, neutrum *eſt* verũ. cùm verò *ſubiectum* eſt, non ſemper alterũ *eſt* verum, alterum falſum. nam Socratem viſu præditum eſſe, & Socratẽ cæcum eſſe, opponuntur vt priuatio & habitus. cúmque *Socrates* eſt, non *eſt* neceſſe alterum eſſe verum aut falſum. quando enim nondum ſecundum naturam habere debet, vtraque falſa *ſunt*. cùm verò Socrates omnino non eſt, ſic quoque vtraque *ſunt* falſa: *nẽpe*, cum viſu præditum eſſe, & eum cæcum eſſe. 25 Verùm in affirmatione & negatione ſẽper, ſiue *Socrates* ſit, ſiue non ſit; alterum erit verum, alterum falſum. nam Socratem ægrotare, & non ægrotare, cùm ipſe *Socrates* eſt, perſpicuum *eſt* alterum horũ eſſe verum, alterũ falſum. ſimiliterque cùm non eſt *Socrates*. eũ enim ægrotare, quando non *eſt*, falſum *eſt*: non ægrotare autem, *eſt* verum. 26 Quare his ſolis, quæ opponuntur vt affirmatio & negatio, propriũ eſt, ſẽper alterũ eorũ verum vel falſum eſſe.

γὰρ Σωκράτους, τὸ μὲν, ἔσται ἀληθές, τὸ δὲ, ψευδές· μὴ ὄντος δὲ, ἀμφότερα, ψευδῆ· οὔτε γὰρ τὸ νοσεῖν Σωκράτην, οὔτε τὸ ὑγιαίνειν, ἐστὶν ἀληθὲς, αὐτοῦ μὴ ὄντος ὅλως τοῦ Σωκράτους. 24 Ἐπὶ δὲ τῆς στερήσεως καὶ τῆς ἕξεως, μὴ ὄντος γε ὅλως, οὐδέτερον ἀληθές· ὄντος δὲ, οὐκ ἀεὶ θάτερον μὲν, ἀληθὲς, θάτερον δὲ, ψευδές· τὸ γὰρ ὄψιν ἔχειν Σωκράτην, τῷ τυφλὸν εἶναι Σωκράτην, ἀντίκειται ὡς στέρησις καὶ ἕξις· καὶ ὄντος γε, οὐκ ἀναγκαῖον θάτερον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψευδές· ὅτε γὰρ μήπω πέφυκεν ἔχειν, ἀμφότερα ψευδῆ· μὴ ὄντος δὲ ὅλως τοῦ Σωκράτους, καὶ οὕτω ψευδῆ ἀμφότερα, καὶ τὸ ὄψιν αὐτὸν ἔχειν, καὶ τὸ τυφλὸν αὐτὸν εἶναι. 25 Ἐπὶ δέ γε τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, ἀεὶ, ἐάν τε ᾖ, ἐάν τε μὴ ᾖ, τὸ μὲν ἕτερον ἔσται ψευδές, τὸ δὲ ἕτερον, ἀληθές. τὸ γὰρ νοσεῖν Σωκράτην, καὶ τὸ μὴ νοσεῖν, ὄντος αὐτοῦ, φανερὸν ὅτι τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἀληθὲς, τὸ δὲ ἕτερον, ψευδές ἐστι. καὶ μὴ ὄντος γε, ὁμοίως· τὸ μὲν γὰρ νοσεῖν, μὴ ὄντος, ψευδές· τὸ δὲ μὴ νοσεῖν, ἀληθές. 26 Ὥστε ἐπὶ μόνων τούτων εἴη ἂν ἴδιον, τὸ ἀεὶ θάτερον αὐτῶν ἀληθὲς ἢ ψευδὲς εἶναι, ὅσα ὡς κατάφασις καὶ ἀπόφασις ἀντίκειται.

a Vide lib. 4. Metaphyſ. cap. 10.

De contrariis[a]. Cap. XI.

1 Bono contrarium eſſe malum. 2 Malo contrarium eſſe aliàs bonum, aliàs malũ. 3 Poſſe vnum contrarium eſſe ſine altero, ſiue ſint contraria ſimplicia, 4 ſiue coniuncta. 5 Subiectum contrariorum aut eſſe idem ſpecie, aut genere. 6 Contraria vel eſſe in eodem genere, vel in contrariis generibus, vel contraria genera.

b Non eſt ſenſus, omne bonũ habere contrarium. ſed, ſi quod ſit contrariũ bono, id eſſe malũ, quoniam bonũ bono non poteſt eſſe contrarium.

BOno [b] cõtrarium neceſſariò eſt malum. atque hoc manifeſtũ *eſt* ſingularum rerum inductione. vt ſanitati *contrarius eſt* morbus, & iuſtitiæ iniuſtitia, &

ἘΝαντίον δέ ἐστιν, ἀγαθῷ μὲν ἐξ ἀνάγκης κακόν· τοῦτο δὲ δῆλον τῇ καθ' ἕκαστον ἐπαγωγῇ· οἷον ὑγιείᾳ νόσος, καὶ δικαιοσύνῃ ἀδικία, καὶ ἀνδρίᾳ

ἀνδρία δειλία· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 2 Κακῷ δὲ ὁτὲ μὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐναντίον, ὁτὲ δὲ κακόν. τῇ γὰρ ἐνδείᾳ, κακῷ ὄντι, ἡ ὑπερβολὴ ἐναντίον, κακὸν ὄν· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ μεσότης, ἐναντία ἑκατέρῳ οὖσα, ἀγαθόν ἐστιν. ἐπ' ὀλίγων δ' ἂν τὸ τοιοῦτον ἴδοι τις. ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων ἀεὶ τῷ κακῷ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον ἐστίν. 3 Ἔτι, τῶν ἐναντίων οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἐὰν τὸ ἕτερον ᾖ, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι. ὑγιαινόντων γὰρ ἁπάντων, ὑγίεια μὲν ἔσται, νόσος δὲ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ λευκῶν ὄντων ἁπάντων, λευκότης μὲν ἔσται, μελανία δὲ οὔ.

4 Ἔτι, εἰ τὸ Σωκράτην ὑγιαίνειν, τὸ Σωκράτην νοσεῖν, ἐναντίον ἐστί, μὴ ἐνδέχεται δὲ ἅμα ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· οὐκ ἂν ἐνδέχοιτο τοῦ ἑτέρου τῶν ἐναντίων ὄντος, καὶ τὸ λοιπὸν εἶναι· ὄντος γὰρ τοῦ Σωκράτην ὑγιαίνειν, οὐκ ἂν εἴη τὸ νοσεῖν Σωκράτην. 5 Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ περὶ τὸ αὐτὸ ἢ εἴδει ἢ γένει πέφυκε γίνεσθαι τὰ ἐναντία. νόσος μὲν γὰρ καὶ ὑγίεια ἐν σώματι ζώου πέφυκε γίνεσθαι· λευκότης δὲ καὶ μελανία, ἁπλῶς ἐν σώματι· δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν ψυχῇ ἀνθρώπου. 6 Ἀναγκαῖον δὲ, πάντα τὰ ἐναντία ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν, ἢ αὐτὰ γένη εἶναι. λευκὸν μὲν γὰρ καὶ μέλαν, ἐν τῷ αὐτῷ γένει· χρῶμα γὰρ, αὐτῶν τὸ γένος. δικαιοσύνη δὲ καὶ ἀδικία, ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν· τοῦ μὲν γὰρ, ἀρετὴ τὸ γένος· τοῦ δὲ, κακία. ἀγαθὸν δὲ καὶ κακὸν οὐκ ἔστιν ἐν γένει, ἀλλ' αὐτὰ τυγχάνει γένη τινῶν ὄντα.

fortitudini ignauia, & cetera ſimiliter. 2 Malo autem interdum bonum eſt contrarium, interdum malum. nam defectui qui eſt malum, exſuperantia eſt cõtraria quæ eſt malum. mediocritas verò, quę ſimiliter vtrique eſt contraria, bonum eſt. In paucis autem hoc videre licet: ſed in plurimis ſemper malo bonum eſt contrarium. 3 Prætereà nõ neceſſe eſt, ſi contrariorum alterum ſit, etiam reliquum eſſe. nã omnibus bene valentibus, ſanitas erit, non morbus. itémque ſi omnes albi ſint, albor erit, non nigror. 4 Prætereà ſi Socratem valere, & Socratem ægrotare, cõtraria ſunt: nec ſimul contingit vtraque *contraria* eidem ineſſe: fieri non poteſt, vt cùm alterum contrarium ſit, etiam reliquum ſit. cùm enim *verum* eſt, Socratẽ valere: non poteſt eſſe *verum*, Socratem ægrotare. 5 Manifeſtum verò *eſt*, naturâ ita comparatum eſſe, vt contraria ſint circa idem vel ſpecie vel genere [a]. naturâ enim comparatum eſt, vt morbus & ſanitas ſit in corpore animalis: albor autem & nigror, ſimpliciter in corpore: iuſtitia verò & iniuſtitia, in anima hominis. 6 Neceſſe *eſt* autem, omnia contraria vel in eodem genere eſſe, vel in contrariis generibus, vel ipſa genera eſſe. Album enim & nigrum *ſunt* in eodem genere: quia color *eſt* eorum genus. iuſtitia verò & iniuſtitia *ſunt* in cõtrariis generibus: nam illius genus *eſt* virtus: huius, vitium. bonum autem & malum non ſunt in genere [b], ſed ipſa ſunt genera aliquorum.

a Ariſtoteles lib. 1. Topic. cap. 6. docet idem dici vel genere, vel ſpecie, vel numero: libro autem 4. Metaphyſ. cap. 9. addit idẽ proportione.

b Ergo præter decẽ categorias ſunt duo ſumma genera, bonum & malum? Minimé. nam bonum tot modis dicitur, quot ens: adeo vt bonum ſit vel ſubſtantia, vt Deus: vel qualitas, vt virtus. &c. vide 1. Ethic. Nicom. cap. 6.

a Vide lib.4.metaphyſ.cap.11.

De [a] priori. Cap. XII.

1 ¶ Quot modis Prius ab aliis accipiatur. 2 Modus primus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus. 6 Epilogus. 7 ¶ Adiectio quinti modi. 8 Epilogus.

Cap. XII.

PRius aliud alio dicitur quadrifariam. 2 Primùm ac maximè propriè ratione temporis: ex quo aliud alio vetuſtius & antiquius dicitur. nam antiquius & vetuſtius dicitur, quia tempus longius eſt. 3 Secundò quod non reciprocatur ſecundum exiſtendi conſecutionem. Vt vnum duobus *eſt* prius. nam ſi duo ſunt: ſtatim ſequitur, vnum eſſe. quòd ſi vnum eſt: non *eſt* neceſſe, duo eſſe. quare non reciprocatur, vt, ſi vnum ſit, ſequatur reliquum eſſe. Prius autem videtur id eſſe, à quo non reciprocatur exiſtendi conſecutio.

4 Tertiò ratione ordinis prius dicitur: vt in ſcientiis, & orationibus. nam ordine prius & poſterius ineſt in ſcientiis demonſtratiuis. elementa namque *ſunt* ordine priora deſcriptionibus. & in grammatica, elementa *ſunt* priora ſyllabis. ſimilitérque in orationibus: quoniam proœmium ordine prius eſt narratione.

5 Præter ea quæ dicta ſũt: quod *eſt* melius & præſtantius, *id* videtur *eſſe* naturâ prius. Multi etiam dicere ſoliti ſunt priores apud ſe eſſe, quos magis honorãt, magíſque diligunt. Sed hic modus eſt omnium ferè maximè alienus.

6 Qui igitur modi Prioris vſurpãtur, ferè tot ſunt. 7 Sed prȩter modos cõmemoratos videri poteſt etiã alius eſſe Prioris modus.

Πρότερον δ' ἕτερον ἑτέρου λέγεται τετραχῶς. 2 Πρῶτον μὲν καὶ κυριώτατα κατὰ τὸν χρόνον· καθ' ὃν, πρεσβύτερον ἕτερον ἑτέρου καὶ παλαιότερον λέγεται· τῷ γὰρ τὸν χρόνον πλείω εἶναι, καὶ παλαιότερον καὶ πρεσβύτερον λέγεται.

3 Δεύτερον δὲ, τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν. οἷον, τὸ ἓν, τῶν δύο πρότερον· δυοῖν μὲν γὰρ ὄντοιν, ἀκολουθεῖ εὐθὺς τὸ ἓν εἶναι· ἑνὸς δὲ ὄντος, οὐκ ἀναγκαῖον δύο εἶναι· ὥστε οὐκ ἀντιστρέφει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἡ ἀκολούθησις τοῦ εἶναι τὸ λοιπόν. πρότερον δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον εἶναι, ἀφ' οὗ μὴ ἀντιστρέφει ἡ τοῦ εἶναι ἀκολούθησις. 4 Τρίτον δὲ κατά τινα τάξιν τὸ πρότερον λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν λόγων. ἔν τε γὰρ ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις ὑπάρχει τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον τῇ τάξει· τὰ γὰρ στοιχεῖα, πρότερα τῶν διαγραμμάτων τῇ τάξει· καὶ ἐπὶ τῆς γραμματικῆς τὰ στοιχεῖα, πρότερα τῶν συλλαβῶν. ἐπί τε τῶν λόγων ὁμοίως· τὸ γὰρ προοίμιον, τῆς διηγήσεως πρότερον τῇ τάξει ἐστίν. 5 Ἔτι παρὰ τὰ εἰρημένα, τὸ βέλτιον καὶ τὸ τιμιώτερον, πρότερον τῇ φύσει δοκεῖ. εἰώθασι δὲ καὶ οἱ πολλοὶ τοὺς ἐντιμοτέρους, καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένους ὑπ' αὐτῶν, προτέρους παρ' αὐτοῖς φάσκειν εἶναι. ἔστι δὲ δὴ καὶ σχεδὸν ἀλλοτριώτατος τῶν τρόπων οὗτος.

6 Οἱ μὲν οὖν λεγόμενοι τρόποι τοῦ προτέρου, σχεδὸν τοσοῦτοί εἰσι.

7 Δόξειε δ' ἂν παρὰ τοὺς εἰρημένους καὶ ἕτερος εἶναι προτέρου τρόπος.

τῶν γὰρ

τῶν γὰρ ἀντιστρεφόντων κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, τὸ αἴτιον ὁπωσοῦν θατέρῳ τοῦ εἶναι, πρότερον εἰκότως τῇ φύσει λέγοιτ' ἄν. ὅτι δέ ἐστί τινα τοιαῦτα, δῆλον· τὸ γὰρ εἶναι ἄνθρωπον, ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, πρὸς τὸν ἀληθῆ περὶ αὐτοῦ λόγον. εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος. καὶ ἀντιστρέφει γε· εἰ γὰρ ἀληθὴς ὁ λόγος ᾧ λέγομεν ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος. ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀληθὴς λόγος, οὐδαμῶς αἴτιος τοῦ εἶναι τὸ πρᾶγμα· τὸ μέντοι γε πρᾶγμα φαίνεταί πως αἴτιον τοῦ ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι· τῷ γὰρ εἶναι τὸ πρᾶγμα, ἢ μὴ εἶναι, ἀληθὴς ὁ λόγος, ἢ ψευδὴς λέγεται.

8. Ὥστε κατὰ πέντε τρόπους ἕτερον ἑτέρου πρότερον λέγοιτ' ἄν.

eorum enim quæ ſecundum exiſtendi conſecutionem reciprocantur, quod quomodocumque eſt cauſa cur alterum ſit, meritò prius naturâ dici poteſt. eſſe autem quædam talia, manifeſtum *eſt*. nam eſſe hominem cum vera de eo oratione reciprocatur ſecundum exiſtendi conſecutionem. quādoquidem ſi homo eſt, vera *eſt* oratio qua dicimus hominē eſſe. & reciprocatur: quia ſi vera *eſt* oratio qua dicimus hominem eſſe, homo eſt. vera autē oratio nequaquam eſt cauſa cur res ſit: ſed cōſtat, rem quodammodo cauſam eſſe cur vera ſit oratio. nam quia res eſt vel non eſt, oratio dicitur vera vel falſa.

8 Quare quinque modis aliud alio prius dici poteſt.

De modis Simul. Cap. XIII.

1 Modus primus. 2 Secundus. 3 Tertius: 4 à quo remouentur genera & ſpecies. 5 Epilogus.

Ἅμα δὲ λέγεται, ἁπλῶς μὲν καὶ κυριώτατα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. οὐδέτερον γὰρ, πρότερον, οὐδὲ ὕστερον, αὐτῶν ἐστιν. ἅμα δὲ κατὰ τὸν χρόνον ταῦτα λέγεται.

2 Φύσει δὲ ἅμα, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ αἴτιον θάτερον θατέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν. οἷον ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡμίσεως· ἀντιστρέφει μὲν γὰρ ταῦτα· διπλασίου γὰρ ὄντος ἥμισύ ἐστι· καὶ ἡμίσεως ὄντος, διπλάσιόν ἐστιν. οὐδέτερον δὲ οὐδετέρῳ τοῦ εἶναί ἐστιν αἴτιον. 3 Καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις, ἅμα τῇ φύσει λέγεται. ἀντιδιῃρῆσθαι δὲ λέγεται ἀλλήλοις, τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν· οἷον, τὸ πτηνὸν τῷ πεζῷ,

Simul autem dicuntur ſimpliciter & maximè propriè, quorum[a] ortus *eſt* in eodem tempore. neutrum enim horū eſt prius, aut poſterius. hæc autem dicuntur ſimul tempore. 2 Naturâ[b] verò ſimul *dicuntur*, quæcumque reciprocantur quidem ſecundū exiſtendi conſecutionē, ſed nullo modo alterum eſt cauſa cur alterum ſit. vt in duplo & dimidio *perſpici poteſt*. hæc enim reciprocātur: quia cùm duplū eſt, dimidiū *quoque* eſt: & cùm dimidium eſt, duplum eſt. neutrū verò eſt cauſa cur alterum ſit.

3 Ea[c] quoque quæ ex eodem genere ſibi inuicem in diuiſione opponuntur, ſimul naturâ dicuntur. Sibi inuicem in diuiſione opponi dicuntur, quæ in eadem diuiſione *ponuntur*[d]: vt volucre *opponitur* terreſtri,

CAP. XIII.

a Hæc prima ſignificatio aduerbii Simul, reſpōdet primo modo prioris.

b Reſpondet ſecundo & quinto modo prioris.

c Reſpōdet tertio modo prioris

d Vt ſpecies, & differentiæ.

& aquatili. hæc enim ſibi inuicem *in diuiſione* opponũtur, cùm ſint ex eodem genere: quippe cùm animal in hæc diuidatur, *hoc eſt*, in volucre, & terreſtre, & aquatile. atque horum nullũ eſt prius vel poſterius: ſed videntur hæc ſimul eſſe naturâ. Rurſus horum vnumquodque in ſpecies diuidi poteſt: veluti volucre, terreſtre, aquatile. erunt igitur illa quoque ſimul naturâ, quæ ſunt ex eodem genere in eadem diuiſione. 4 Genera verò ſpeciebus ſemper priora *ſunt*: quia nõ reciprocantur ſecundum exiſtẽdi conſecutionem. Veluti cùm eſt aquatile, eſt animal: cùm autem eſt animal, non *eſt* neceſſe aquatile eſſe. 5 Simul igitur naturâ dicuntur, quæcumque reciprocantur ſecundum exiſtendi conſecutionem, ſed neutiquam alterum eſt cauſa cur alterũ ſit: & quæ ex eodem genere in diuiſione ſibi inuicem opponuntur. ſimpliciter autẽ ſimul *ſunt*, quorum ortus eſt eodem tempore.

καὶ τῷ ἐνύδρῳ· ταῦτα γὰρ ἀλλήλοις ἀντιδιαιρεῖται, ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ὄντα· τὸ γὰρ ζῶον διαιρεῖται εἰς ταῦτα, εἴς τε τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον· καὶ οὐδὲν γε τούτων, πρότερον ἢ ὕστερόν ἐστιν, ἀλλ᾽ ἅμα τῇ φύσει τὰ τοιαῦτα δοκεῖ εἶναι. διαιρεθείη δ᾽ ἂν καὶ τούτων ἕκαστον εἰς εἴδη πάλιν· οἷον, τὸ πτηνὸν, καὶ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον. ἔσται οὖν κἀκεῖνα ἅμα τῇ φύσει, ὅσα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσίν ἐστι.

4 Τὰ δὲ γένη, εἰδῶν ἀεὶ πρότερα. οὐ γὰρ ἀντιστρέφει κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν· οἷον, ἐνύδρου μὲν ὄντος, ἔστι ζῶον· ζώου δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔνυδρον εἶναι. 5 Ἅμα οὖν τῇ φύσει λέγεται, ὅσα ἀντιστρέφει μὲν κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν, μηδαμῶς δὲ ἅτερον ἑτέρῳ αἴτιον τοῦ εἶναί ἐστι, καὶ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα ἀλλήλοις. ἁπλῶς δὲ ἅμα, ὧν ἡ γένεσις ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐστί.

a Ortus & interitus, ſeu generatio & corruptio ſpectãtur in ſubſtantia. accretio & imminutio in quantitate. variatio in qualitate. loci mutatio in categoria Vbi. In ſubſtantia tamen non eſt propriè motus. nam generatio & corruptio non ſunt veri motus, ſed mutationes. vide 5. phyſ. cap. 1. & 2.

De motu. Cap. XIV.

1 *Species motus.* 2 *Diſtinctio cùm aliorum motuum inter ſe,* 3 *tum etiam variationis ab aliis motibus. quamuis enim dubitare hac de re aliquis poſſet:* 4 *tamen & variatio reperitur ſeiuncta ab aliis motibus,* 5 *& alii motus à variatione.* 6 *Quid opponatur tam motui generaliter accepto, quàm ſingulis ſpeciebus, non ſolùm aliis,* 7 *ſed etiam variationi.*

MOtus ſpecies ſunt ſex [a], ortus [b], interitus [c], auctio [d], deminutio [e], variatio [f], & ſecũdum locum mutatio. 2 Alios igitur motus inter ſe differre perſpicuum *eſt*: quoniam ortus nõ eſt interitus, neque auctio *eſt* deminutio, neque ſecundum locum mutatio. eadem *eſt* aliorũ ratio. 3 In variatione autẽ dubitatio quædam eſt, ne quando neceſſe ſit, id quod variatur, ſecundum aliquem reliquorum motuum variari.

Κινήσεως δέ ἐστιν εἴδη ἕξ, γένεσις, φθορὰ, αὔξησις, μείωσις, ἀλλοίωσις, καὶ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. 2 Αἱ μὲν οὖν ἄλλαι κινήσεις φανερὸν ὅτι ἕτεραι ἀλλήλων εἰσίν. οὐ γάρ ἐστιν ἡ γένεσις, φθορά· οὐδέ γε ἡ αὔξησις, μείωσις· οὐδὲ ἡ κατὰ τόπον μεταβολή. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι. 3 Ἐπὶ δὲ τῆς ἀλλοιώσεως ἔχει τινὰ ἀπορίαν, μή ποτε ἀναγκαῖον ᾖ τὸ ἀλλοιούμενον, κατά τινα τῶν λοιπῶν κινήσεων ἀλλοιοῦσθαι.

CAP. XIV.

b Ortus ſeu generatio eſt motus à non eſſe ad eſſe.

c Interitus eſt motus ab eſſe ad non eſſe.

d Auctio ſiue accretio eſt motus à minori quantitate ad maiorẽ.

e Deminutio eſt motus à maiori quãtitate ad minorem.

f Variatio (quæ vulgò alteratio dicitur) eſt motus à qualitate in contrariam qualitatem.

4 Τοῦτο

4 Τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές ἐστι· σχεδὸν γὰρ κατὰ πάντα τὰ πάθη, ἢ τά γε πλεῖστα, συμβέβηκεν ἀλλοιοῦσθαι ἡμᾶς, οὐδεμιᾶς τῶν ἄλλων κινήσεων κοινωνούσης. οὔτε γὰρ αὔξεσθαι ἀναγκαῖον τὸ κατὰ πάθος κινούμενον, οὔτε μειοῦσθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσθ᾽ ἑτέρα ἂν εἴη παρὰ τὰς ἄλλας κινήσεις, ἡ ἀλλοίωσις· εἰ γὰρ ἦν ἡ αὐτή, ἔδει τὸ ἀλλοιούμενον εὐθὺς καὶ αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἤ τινα τῶν ἄλλων ἀκολουθεῖν κινήσεων· ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκη.

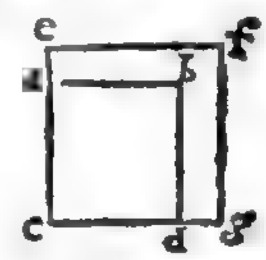
5 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ αὐξανόμενον, ἤ τινα ἄλλην κίνησιν κινούμενον, ἔδει ἀλλοιοῦσθαι. ἀλλ᾽ ἔστι τινὰ αὐξανόμενα, ἃ οὐκ ἀλλοιοῦται· οἷον, τὸ τετράγωνον γνώμονος περιτεθέντος, ηὔξηται μέν, ἀλλοιότερον δὲ οὐδὲν γεγένηται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ὥσθ᾽ ἕτεραι ἂν εἴησαν αἱ κινήσεις ἀλλήλων.

6 Ἔστι δὲ ἁπλῶς τῇ μὲν κινήσει ἠρεμία ἐναντίον. ταῖς δὲ καθ᾽ ἕκαστα αἱ καθ᾽ ἕκαστα. γενέσει μὲν φθορά· αὐξήσει δὲ μείωσις· τῇ δὲ κατὰ τόπον μεταβολῇ, ἡ κατὰ τόπον ἠρεμία, μάλιστα δὲ ἔοικεν ἀντικεῖσθαι ἡ εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολή, οἷον τῇ κάτωθεν ἡ ἄνω, τῇ δὲ ἄνωθεν ἡ κάτω. 7 Τῇ δὲ λοιπῇ τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων, οὐ ῥᾴδιον ἀποδοῦναι τί ποτέ ἐστιν ἐναντίον. ἔοικε δὲ οὐδὲν εἶναι αὐτῇ ἐναντίον· εἰ μή τις καὶ ἐπὶ ταύτης τὴν κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμίαν ἀντιθείη, ἢ τὴν εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολήν. καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τόπον μεταβολῆς, τὴν κατὰ τόπον ἠρεμίαν, ἢ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον μεταβολήν. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀλλοίωσις, μεταβολὴ κατὰ τὸ ποιόν.

4 Hoc [a] autem verum nõ eſt. ferè [b] enim ſecũdum omnes aut plurimas paſſiones cõtingit nos variari, nulla alia motione in ſocietatem adiuncta. etenim [c] neque augeri neceſſe *eſt*, quod ſecundum paſſionem mouetur, neque deminui. eadem *eſt* aliorum ratio. Quare [d] diuerſa eſt ab aliis motionibus variatio. Nam [e] ſi eſſet eadem, oporteret id quod variatur, confeſtim etiam augeri, vel minui, vel aliam aliquam motionem ſequi: *quod* [f] tamen non *eſt* neceſſarium. 5 Itidem etiam quod augetur, aut alio modo mouetur, variari deberet. atqui nonnulla augentur, quæ *tamen* non variantur. vtputà quadratum [g] gnomone circumpoſito auctum quidem eſt, non tamen variatum. Idem fit etiam in ceteris eiuſmodi. Quare hæ motiones diuerſæ ſunt inter ſe.

6 Iam verò ſimpliciter motioni contrarium [h] *eſt* quies. ſingulis [i] autem ſingulæ [k]: ortui quidem interitus: auctioni deminutio: loci mutationi quies in loco, maximè autẽ videtur opponi mutatio in locum cõtrarium, vt deſcenſui adſcenſus, & adſcẽſui deſcenſus. 7 Reliquæ verò ex motionibus explicatis non facile *eſt* exponere quid contrarium ſit: ſed nihil ei videtur eſſe contrarium. niſi quis etiam huic opponat quietem in qualitate, vel mutationem in contrariam qualitatem: quemadmodum etiam loci mutationi *oppoſuimus* quietem in loco, vel mutationem in contrarium locum. Variatio nãque eſt mutatio in qualitate.

a Variationẽ ab aliis motib. diſtinguit hoc argumẽto, quòd quædã variantur nõ factã aliã mutatione: conficit autẽ ſyllogiſmum hypotheticum ab euerſione conſequentis ad euerſionem antecedentis.
b *Præmunitio.*
c *Probatio præmunitionis.*
d *Concluſio.*
e *Hypotheſis.*
f *Deſtructio conſequentis.*
g Sit quadratum a b c d, cui adiiciatur gnomon a e f g d b.

fiet hoc modo quadratum maius, nẽpe e f g c: figura autem mutata non eſt, quia manet quadratũ. nã maioris quadrati, perinde ac minoris, latera ſunt æqualia, & anguli recti.
h Cõtrarium accipe latiùs pro oppoſito. nam quies nihil aliud eſt, quàm priuatio motus. Itaque diſtinguendum eſt inter quietem & immobilitatẽ. nam quod moueri non poteſt, nõ dicitur quieſcere, ſed eſſe immobile.
i Sub. motionibus.
k Sup. quietes vel motiones.

quamobrem opponetur motui ſecundum qualitatem, quies ſecundum qualitatẽ, aut mutatio in contrariam qualitatem, ſicut *opponuntur* album fieri, & nigrũ fieri: quia *res* variatur facta qualitatis mutatione in contraria.

ὥστε ἀντικείσεται τῇ κατὰ τὸ ποιὸν κινήσει, ἡ κατὰ τὸ ποιὸν ἠρεμία, ἢ ἡ εἰς τὸ ἐναντίον τοῦ ποιοῦ μεταβολή. οἷον, τὸ λευκὸν γίνεσθαι, τῷ μέλαν γίνεσθαι. ἀλλοιοῦται γὰρ, εἰς τὰ ἐναντία τοῦ ποιοῦ μεταβολῆς γινομένης.

---

a Vide lib. 4. Metaphyſ. cap. 23.

De modis habendi[a]. Cap. XV.

1 Quot modis habere dicatur. 2 Primus modus. 3 Secundus. 4 Tertius. 5 Quartus. 6 Quintus. 7 Sextus. 8 Septimus. 9 Octauus. 10 Excuſatio.

Cap. XV. b Hic primus modus referẽdus eſt ad categoriam qualitatis.

HAbere multis modis dicitur. 2 Vel enim [b] vt habitum & affectionem, aut aliquã aliam qualitatem. nam dicimur & ſcientiam habere, & virtutẽ. 3 Vel [c] vt quantum: vt quam quis magnitudinem habet: dicitur enim habere magnitudinẽ trium quatuórve cubitorum.

c Pertinet ad quantitatem.

d Hic tertius modus & ſequens conſtituunt categoriã Habere.

4 Vel [d] vt ea, quæ ſũt circa corpus: vt veſtimentum, aut tunicã. 5 Vel vt in parte: vt in manu anulum. 6 Vel [e] tamquàm partem: vt manum, vel pedem.

e Reducitur ad ſubſtantiam.

f Refer ad categoriam Vbi.

7 Vel [f] vt in vaſe: vt modius triticum, aut amphora vinum: dicitur enim amphora habere vinum, & modius triticum: hęc igitur omnia dicũtur habere tãquàm in vaſe. 8 Vel [g] vt poſſeſſionem: dicimur enim habere domũ, vel agrum.

g Spectat ad categoriam relatorum.

9 Dicitur etiam vir mulierem habere, & mulier virum. Sed hic habendi modus, quem nunc dixi, videtur eſſe maximè alienus: quia hoc *ſermone*, habere mulierem, nihil aliud ſignificamus, quàm ſimul habitare. 10 Fortaſſe autem habẽdi videri poſſunt *eſſe* etiam aliqui alii modi: ſed qui dici cõſueuerunt, ferè omnes enumerati ſunt.

ΤΟ δὲ ἔχειν, κατὰ πλείους τρόπους λέγεται. 2 Ἢ γὰρ ὡς ἕξιν καὶ διάθεσιν, ἢ ἄλλην τινὰ ποιότητα· λεγόμεθα γὰρ καὶ ἐπιστήμην ἔχειν, καὶ ἀρετήν. 3 Ἢ ὡς ποσόν· οἷον, ὃ τυγχάνει τις ἔχων μέγεθος· λέγεται γὰρ τρίπηχυ μέγεθος ἔχειν, ἢ τετράπηχυ. 4 Ἢ ὡς τὰ περὶ τὸ σῶμα· οἷον, ἱμάτιον, ἢ χιτῶνα. 5 Ἢ ὡς ἐν μορίῳ· οἷον, ἐν χειρὶ δακτύλιον. 6 Ἢ ὡς μέρος· οἷον χεῖρα, ἢ πόδα. 7 Ἢ ὡς ἐν ἀγγείῳ· οἷον ὁ μέδιμνος τοὺς πυρούς, ἢ τὸ κεράμιον τὸν οἶνον· οἶνον γὰρ ἔχειν λέγεται τὸ κεράμιον, καὶ ὁ μέδιμνος πυρούς· ταῦτ' οὖν πάντα ὡς ἐν ἀγγείῳ ἔχειν λέγεται. 8 Ἢ ὡς κτῆμα· ἔχειν γὰρ οἰκίαν, ἢ ἀγρὸν λεγόμεθα. 9 Λέγεται δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ γυναῖκα ἔχειν, καὶ ἡ γυνὴ ἄνδρα. ἔοικε δὲ ἀλλοτριώτατος ὁ νῦν ῥηθεὶς τρόπος τοῦ ἔχειν εἶναι· οὐδὲν γὰρ ἄλλο τῷ ἔχειν γυναῖκα σημαίνομεν, ἢ ὅτι συνοικεῖ. 10 Ἴσως δὲ ἂν καὶ ἄλλοι τινὲς φανείησαν τοῦ ἔχειν τρόποι· οἱ δὲ εἰωθότες λέγεσθαι, σχεδὸν ἅπαντες κατηρίθμηνται.

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE, LIBER VNVS,

IVLIO PACIO interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI DE INTERPRETATIONE.

- De interpretatione agitur
  - **Tractatus I.**
  - In genere. *Cap.* 1.
  - **Tractatus II.**
  - In ſpecie, id eſt,
    - De inter pretationibus ſimplicibus, nempe de
      - Nomine. *Cap.* 2.
      - Verbo. *Cap.* 3.
    - **Tractatus III.**
    - De interpretatione cōpoſita. Hîc explicantur
      - Generalia de
        - Oratione. *Cap.* 4.
        - Enunciatione. *Cap.* 5.
        - Affirmatione, & negatione. *Cap.* 6.
      - **Tractatus IV.**
      - Specialia de enũciatis
        - Sine modo. Hîc agitur de
          - Enunciationibus vniuerſalibus, particularibus, indefinitis, & ſingularibus. *Cap.* 7.
          - Enunciatione vna vel pluribus. *Cap.* 8.
          - Singularibus futuris. *Cap.* 9.
          - Enũciationibus ſecundi, vel tertij adiacẽtis: finitis, vel infinitis. *Cap.* 10.
          - Compoſitione, ac diuiſione attributorum. *Cap.* 11.
        - **Tractatus V.**
        - Cũ modo. Horũ declaratur
          - Oppoſitio. *Cap.* 12.
          - Conſecutio. *Cap.* 13.
      - **Tractatus VI.**
      - Hypotheoria, De enunciationibus contrariis. *Cap.* 14.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ἙΡΜΗΝΕΙ'ΑΣ.

ARISTOTELIS DE INTERPRETATIONE[a]

LIBER VNVS.

DE INTERPRETATIONE GENERALITER ACCEPTA.

Tractatus I. Cap. I.

1 Propoſitio eorum de quibus in hoc libro agendum eſt. 2 Explicatur natura interpretationis ex rerum, intelligentiarum, vocum, & ſcripturarum collatione prima, 3 atque altera. 4 Excuſatio. 5 Interpretationis diuiſio in ſimplicem & compoſitam. 6 Simplicis ſubdiuiſio in nomen & verbum.

ΠΡΩΤΟΝ δεῖ θέσθαι τί ὄνομά ἐστι, καὶ τί ῥῆμα· ἔπειτα, τί ἐστιν ἀπόφασις, καὶ κατάφασις, καὶ ἀπόφανσις, καὶ λόγος. 2 Ἔστι μὲν οὖν τὰ ἐν τῇ φωνῇ, τῶν ἐν τῇ ψυχῇ παθημάτων σύμβολα· καὶ τὰ γραφόμενα, τῶν ἐν τῇ φωνῇ. 3 Καὶ ὥσπερ οὐδὲ γράμματα, πᾶσι τὰ αὐτά· οὕτως οὐδὲ φωναὶ, αἱ αὐταί. ὧν μέντοι ταῦτα σημεῖα πρώτως, τὰ αὐτὰ πᾶσι παθήματα τῆς ψυχῆς· καὶ ὧν ταῦτα ὁμοιώματα, πράγματα ἤδη τὰ αὐτά. 4 Περὶ μὲν οὖν τούτων εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ψυχῆς· ἄλλης γὰρ ταῦτα πραγματείας. 5 Ἔστι δ᾽ ὥσπερ ἐν τῇ ψυχῇ ὅτε μὲν νόημα ἄνευ τοῦ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι, ὅτε δὲ ἤδη ᾧ ἀνάγκη τούτων ὑπάρχειν θάτερον· οὕτω καὶ ἐν τῇ φωνῇ· περὶ γὰρ σύνθεσιν καὶ

PRIMVM oportet ponere[b], quid ſit nomen, & quid verbum: deinde quid ſit negatio, & affirmatio, & enunciatio, & oratio[c]. 2 Quæ[d] igitur *ſunt* in voce, ſũt notæ paſſionum[e], quæ *ſunt* in anima: & quæ ſcribuntur, *ſũt nota* eorum quæ *ſunt* in voce. 3 Atque vt literæ non *ſunt* apud omnes eædem, ita nec voces *ſunt* eædē[f]. Sed paſſiones animi, quarum hæc primùm *ſunt* ſigna, eædem *ſunt* apud omnes. eædē *ſunt* etiam res, quarum hæ *paſſiones ſũt* ſimulacra. 4 Ac de his quidem dictum eſt in *libris*[g] de anima: quia pertinent ad alium tractatum[h]. 5 Quemadmodũ autem in anima interdũ eſt intelligentia[i] veri vel falſi expers, interdũ verò cui[k] iam neceſſe *eſt* alterum[l] horum ineſſe: ita etiã in voce. nam in compoſitione &

ΤΜΗΜΑ Α.
CAP. I.
a Interpretatio eſt vox ex inſtituto animi ſenſa ſignificãs. Ex inſtituto eſt, quod Græci dicunt κατὰ συνθήκην, quoniã vocabula nõ ſunt à natura cõſtituta, ſed ab hominibus pro arbitrio impoſita, vt Ariſtoteles cẽſet. voces autem belluarum ſunt naturales, ſed nõ ſunt interpretationes. coniunctiones, præpoſitiones, & ceteræ particulæ indeclinabiles, non ſunt interpretationes, nec partes orationis: quia nullã animi cõceptionem ſignificãt: per ſe enim nihil ſignificãt, ſed habẽt tãtùm vim conſignificãdi, veputà coniungẽdi partes orationis. Porrò interpretatio vel eſt ſimplex, id eſt nomen & verbum: vel coniuncta, id eſt oratio. Sub nomine cõprehenditur pronomen: ſub verbo participiũ: quoniam pronomini definitio nominis, participio definitio verbi conuenit, vt ex ſequentibus apparebit.
b Vel, cõſtituere.
c Oratio eſt genus enunciationis, enũtiatio affirmationis & negationis. prius igitur proponit ſpecies quàm genera: quia genera non explicantur niſi ſpecierũ cauſã.

d Id eſt nomina, verba & orationes, quę voce proferuntur. nam hęc trib. modis conſiderari poſſunt, vel in mente, vel in voce, vel in ſcriptura. e Paſſiones, παθήματα vocat ſenſa animi, (quæ mox appellabit νοήματα) quoniã intelligere eſt pati, 3. de anima, cap.5. part.1. f Proinde non ſunt à natura, ſed ex hominum inſtituto. g Lib. 3. c.7. & in calce cap.9. h Id eſt ad phyſicen. i Hæc eſt intelligentia ſimplex, vt hominis, vel albi. k Hæc eſt intelligentia coniuncta, vt ſi quis mente concipiat Socratem currere: coniungit enim per intellectum, curſum cum homine. l Id eſt veritas aut falſitas.

diuiſione [a] eſt veritas aut falſitas. 6 Ipſa igitur nomina & verba aſſimilantur intelligẽtiæ quæ *eſt* ſine compoſitione & diuiſione: vt homo, aut album, quando nõ eſt aliquid [b] adiectum: quia nõdum *eſt* verum, aut falſum. cuius *rei* ſignum eſt: quia Hircoceruus ſignificat quidem aliquid, nondum tamen verum quidpiã, aut falſum, niſi ESSE aut NON ESSE adiiciatur vel ſimpliciter [c], vel ſecundum tempus [d].

διαίρεσίν ἐστι τὸ ψεῦδός τε καὶ τὸ ἀληθές. 6 Τὰ μὲν οὖν ὀνόματα αὐτὰ καὶ τὰ ῥήματα ἔοικε τῷ ἄνευ συνθέσεως καὶ διαιρέσεως νοήματι. οἷον τὸ ἄνθρωπος, ἢ τὸ λευκὸν, ὅταν μὴ προστεθῇ τι· οὔτε γὰρ ψεῦδος, οὔτε ἀληθές πω. σημεῖον δέ ἐστι τοῦδε· καὶ γὰρ ὁ τραγέλαφος σημαίνει μέν τι, οὔπω δὲ ἀληθές τι ἢ ψεῦδος, ἂν μὴ τὸ εἶναι, ἢ τὸ μὴ εἶναι προστεθῇ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ χρόνον.

a Affirmatio cõponit attributũ cum ſubiecto: negatio diuidit ac ſeparat.
b Id eſt aliquod verbũ: vt currit: vel, diſſipat aſpectum.
c Id eſt in tempore pręſenti. nã verbum temporis pręſentis, ſimpliciter ſignificat eſſe, vel nõ eſſe: vt *currere*, ſignificat eſſe currentem: & *non currere*, ſignificat non eſſe currentem.
d Id eſt in tempore præterito, vel futuro: vt, diluuiũ fuit, mortui reſurgent. Nam verbum temporis præteriti vel futuri, non ſignificat ſimpliciter eſſe vel nõ eſſe, ſed fuiſſe vel nõ fuiſſe, vel fore vel non fore. ſed CAP. II. quodammodo ratione temporis præteriti vel futuri ſignificãt eſſe vel non eſſe, quatenus præteritum & futurũ pendent à præſenti. cur enim aliquid fuit? quia erat aliquando præſens. cur erit? quia quandoque erit præſens.

DE SIMPLICIBVS INTERPRETATIONIBVS,

TRACTATVS II.

De nomine. Cap. II.

1 ¶ *Nominis definitio.* 2 *Expoſitio quarundam partium definitionis: id eſt, Cuius nulla pars ſignificat ſeparatim:* 3 *& Ex inſtituto.* 4 ¶ *De nomine infinito.* 5 ¶ *De caſu nominis.*

NOMEN igitur eſt vox [e] ſignificãs [f] ex inſtituto [g], ſine tẽpore [h], cuius nulla pars ſignificat ſeparatim [i].

2 Nam in *nomine* Κάλλιππος, nihil ἵππος per ſe ſignificat, vt in hac oratione, καλὸς ἵππος. Sed nõ vt in nominibus ſimplicibus ſic *res ſe* habet in cõiunctis. in illis [k] enim pars nullo modo [l] ſignificat: in his [m] verò vult [n] quidem *aliquid ſignificare*, [o] ſed nihil *ſignificat* ſeparatim. vt in *vocabulo* ἐπακτροκέλης [p], nihil [q] illud κέλης ſignificat per ſe *acceptum*. 3 Ex inſtituto autem *dixi*: quia nullum nomen eſt naturâ [r], ſed cùm fit [ſ] nota [t].

ὌΝΟΜΑ μὲν οὖν ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἄνευ χρόνου, ἧς μηδὲν μέρος ἐστὶ σημαντικὸν κεχωρισμένον. 2 Ἐν γὰρ τῷ Κάλλιππος, τὸ ἵππος οὐδὲν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ σημαίνει, ὥσπερ ἐν τῷ λόγῳ τῷ καλὸς ἵππος. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὥσπερ ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὀνόμασιν, οὕτως ἔχει καὶ ἐν τοῖς συμπεπλεγμένοις· ἐν ἐκείνοις μὲν γὰρ οὐδαμῶς τὸ μέρος ἐστὶ σημαντικόν· ἐν δὲ τούτοις βούλεται μὲν, ἀλλ᾽ οὐδενὸς κεχωρισμένον· οἷον ἐν τῷ ἐπακτροκέλης τὸ κέλης οὐδέν τι σημαίνει καθ᾽ ἑαυτό. 3 Τὸ δὲ κατὰ συνθήκην, ὅτι φύσει τῶν ὀνομάτων οὐδέν ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅταν γένηται σύμβολον.

e Vox eſt materia nominis, & aliarum interpretationũ. lib. 5. de generat. anim. c. 7. ſignificatio eſt forma: hominum inſtitutũ, eſt efficiens.
f Hæc differẽtia ſeparat nomen à vocibus nihil ſignificantibus, vt blitiri: & à vocibus conſignificantibus, vt præpoſitionibus, & coniunctionibus. g Hæc differentia diſtinguit nomẽ à vocibus naturalibus. vide infrà, part. 3. h Id eſt, quæ non adſignificat tẽpus. hinc ſeiungitur nomẽ à verbo. i Hæc poſtrema differẽtia ſecludit orationẽ. k Nominibus ſimplicibus. l Id eſt, nec per ſe ſignificat, nec in nomine conſignificat. m Nominibus compoſitis. n Sub. pars. o Id eſt, in nomine conſignificare. p Ἐπακτροκέλης (inquit Suidas) πλοῖον λῃστρικὸν, μεταξὺ ἐπακτρίδος καὶ κέλητος, ἅπερ καὶ αὐτὰ πλοιάριά ἐστιν. id eſt, Epactroceles eſt nauigium prædatorium inter Epactrida & celocem, quæ & ipſa ſunt nauigiola. q Nam ſi κέλης aliquid ſignificaret, iam ἐπακτροκέλης non vnam rem ſignificaret, ſed plures; veluti nauigium prædatorium, & celocem. r Vide Platonem in Cratylo. ſ Ab hominibus. t Symbolum rei ſignificatæ.

ἐπεὶ

ἐπεὶ δηλοῦσί γέ τι καὶ οἱ ἀγράμματοι ψόφοι, οἷον θηρίων, ὧν οὐδέν ἐστιν ὄνομα. 4 Τὸ δ' οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ὄνομα. οὐ μὴν οὐδὲ κεῖταί γε ὄνομα, ὅ,τι δεῖ καλεῖν αὐτό· οὔτε γὰρ λόγος, οὔτε ἀπόφασίς ἐστιν. ἀλλ' ἔστω ὄνομα ἀόριστον, ὅτι ὁμοίως ἐφ' ὁτουοῦν ὑπάρχει καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος. 5. Τὸ δὲ Φίλωνος, ἢ Φίλωνι, καὶ ὅσα τοιαῦτα, οὐκ ὀνόματα, ἀλλὰ πτώσεις ὀνόματος. λόγος δέ ἐστιν αὐτοῦ, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὰ αὐτά· ὅτι δὲ μετὰ τοῦ ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, οὐκ ἀληθεύει ἢ ψεύδεται, τὸ δ' ὄνομα ἀεί, διαφέρει. οἷον, Φίλωνός ἐστιν, ἢ οὐκ ἔστιν· οὐδὲν γάρ πω οὔτε ἀληθεύει, οὔτε ψεύδεται.

ſignificant enim aliquid etiã ſoni illiterati, veluti belluarũ, quorum nullus eſt nomen. 4 Non homo verò non *eſt* nomen [a]. atqui non eſt conſtitutum nomen, quo oporteat id appellare: quia nec eſt oratio, nec negatio [b]. ſed eſto [c] nomen infinitum: quia ſimiliter in quouis ineſt [d], tã ente quàm non ente. 5 Philonis autem, aut Philoni, & cetera eiuſmodi, nõ *ſunt* nomina, ſed caſus [e] nominis. Definitio autẽ huius [f], quod ad cetera, eſt eadẽ *cum definitione nominis*. ſed quia *coniunctũ* cum *verbo* Eſt, vel Erat, vel Erit, nõ ſignificat verum aut falſum; nomẽ verò *id* ſemper *ſignificat*: *idcirco à nomine* differt. Vtputà Philonis eſt, aut nõ eſt: nec dum enim ſignificat verum, nec falſum.

a Sub. verum & perfectum.
b Quia non ſignificat verũ aut falſum: & caret verbo, cùm negatio nulla ſit abſque verbo.
c Id eſt, à nobis appellatur. licet enĩ philoſopho ὀνοματοποιεῖν.
d Id eſt, tam ſignificat quoduis ens, quàm quoduis non ens.
e Ariſtoteles caſus appellat ſolos obliquos, nõ rectum: Stoici & grammatici caſum vocãt etiam rectũ. Vide lib. 1. Prior. cap. 36.
f Caſus ſ. nominis.

De verbo. Cap. III.

1 ¶ Verbi definitio. 2 Expoſitio quarundam partium definitionis: id eſt, Adſignificare tempus: 3 &, Eſſe notam eorũ quæ de altero dicuntur. 4 ¶ De verbo infinito. 5 ¶ De caſu verbi. 6 ¶ De copula verbali.

ΡΗμα δέ ἐστι τὸ προσσημαῖνον χρόνον, οὗ μέρος οὐδὲν σημαίνει χωρίς, καί ἐστιν ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖον. 2 Λέγω δ' ὅτι προσσημαίνει χρόνον· οἷον ὑγίεια μὲν, ὄνομα· τὸ δὲ ὑγιαίνει, ῥῆμα· προσσημαίνει γὰρ τὸ νῦν ὑπάρχειν. 3 Καὶ ἀεὶ τῶν καθ' ἑτέρου λεγομένων σημεῖόν ἐστιν· οἷον τῶν καθ' ὑποκειμένου, ἢ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντων. 4 Τὸ δὲ οὐχ ὑγιαίνει, καὶ τὸ οὐ κάμνει, οὐ ῥῆμα λέγω· προσσημαίνει μὲν γὰρ χρόνον, καὶ ἀεὶ κατά τινος ὑπάρχει. τῇ δὲ διαφορᾷ ὄνομα οὐ κεῖται·

VErbũ autẽ eſt [g], quod adſignificat [h] tẽpus, cuius [i] nulla pars ſignificat ſeparatim, & eſt [k] ſẽper nota eorũ quæ de altero dicuntur. 2 Dico autẽ adſignificare tẽpus: vtputà, valetudo eſt nomen: valet, verbũ; adſignificat enim, nũc ineſſe [l]. 3 Et eſt ſemper nota eorũ quæ de altero dicuntur: vt eorũ quæ de ſubiecto, vel in ſubiecto [m] ſunt.

4 Non valet autem, & Nõ laborat, non voco verbum: etſi adſignificat tempus, & ſemper de aliquo [n] eſt. huic verò differentiæ [o] non eſt nomen impoſitum:

g In hac definitione, breuitatis ſtudio, omiſit ea quæ ſunt communia verbo cũ nomine, & oratione. hęc autem ſunt, vox ſignificãs ex inſtituto.
h Aliud eſt ſignificare et aliud, adſignificare. quæ-
CAP. III.
dam nomina ſignificãt tempus, vt hora, dies, mẽſis, annus. ſed proprium verbi eſt, adſignificare tempus, id eſt, rei principaliter ſignificatæ adiicere tempus quo ea res eſt. vt Currit, ſignificat curſum qui nũc eſt: Currebat, ſignificat curſum qui antea erat. verbũ igitur ſignificat rem, & adſignificat tempus. adſignificat etiam connexionem quandam cũ altero, quæ vltimis huius definitionis verbis explicatur. hæ duæ adſignificationes ſeparant verbum à nomine. i Hæc differentia diſtinguit verbum ab oratione. k Id eſt, habet vim quandam connectendi rem verbo ſignificatam cum altera re. hęc connexionis adſignificatio non ſatis intelligi poteſt extra orationem, vt philoſophus ait in fine huius capitis. Cùm igitur dicimus, homo currit, aut homo eſt currens: coniungimus attributum cum ſubiecto i. curſum cum homine, quæ coniungendi vis eſt in verbo Currit, & in illa verbali copula Eſt. l Id eſt, ſignificat ſanitatem, & adſignificat eam eſſe nunc. m De ſubiecto dicuntur vniuerſalia: in ſubiecto ſunt accidentia: vt expoſitum fuit cap. 2. Categor. part. 2. quod autem alteri attribuitur, vel eſt vniuerſale, vel accidens. n Id eſt, ſemper eſt nota attributi, quod dicitur de ſubiecto. o Id eſt, huic voci, non valet, non laborat, differenti à verbo.

ſed eſto [a] infinitum verbũ: quia ſimiliter in quouis ineſt, tã ente, quàm non ente. 5 Similiter Valuit,& Valebit, non *voco* verbum,ſed caſus verbi. à verbo autem *hæc* differunt: quoniã illud[b] adſignificat tẽpus præſens [c]:hæc verò *adſignificant tempus* [d] quod *eſt* circa *præſens*. 6 Ipſa igitur verba per ſe [e] dicta, ſunt nomina [f], & [g] ſignificant aliquid: (nam qui dicit [h], *audientis* dianœam ſiſtit [i], & qui audiuit, acquieuit [k]) ſed vtrùm ſit, an non *ſit* [l],nõdum [m] ſignificat. neque [n] enim Esse, aut Non esse, eſt ſignum rei [o] : nequidem ſi ipſum Ens dixeris nudum [p]: id[q] enim nihil eſt [r];ſed compoſitionem quandam adſignificat[ſ],quã ſine compoſitis [t] non licet intelligere.

ἀλλ᾽ ἔστω ἀόριστον ῥῆμα, ὅτι ὁμοίως ἐφ᾽ ὁτουοῦν ὑπάρχει, καὶ ὄντος, καὶ μὴ ὄντος. 5 Ὁμοίως δὲ καὶ ὑγίανε, καὶ τὸ ὑγιανεῖ, οὐ ῥῆμα, ἀλλὰ πτώσεις ῥήματος. διαφέρει δὲ τοῦ ῥήματος· ὅτι τὸ μὲν, τὸν παρόντα προσσημαίνει χρόνον· τὰ δὲ, τὸν πέριξ. 6 Αὐτὰ μὲν οὖν καθ᾽ αὑτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα, ὀνόματά ἐστι, καὶ σημαίνει τι· (ἵστησι γὰρ ὁ λέγων, τὴν διάνοιαν, καὶ ὁ ἀκούσας ἠρέμησεν) ἀλλ᾽ εἰ ἔστιν, ἢ μὴ, οὐδέπω σημαίνει· οὐδὲ γὰρ τὸ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, σημεῖόν ἐστι τοῦ πράγματος· οὐδὲ ἐὰν τὸ ὂν εἴπῃς αὐτὸ ψιλόν· αὐτὸ μὲν γὰρ, οὐδέν ἐστι· προσσημαίνει δὲ σύνθεσίν τινα, ἣν ἄνευ τῶν συγκειμένων οὐκ ἔστι νοῆσαι.

a Id eſt, à nobis vocatur. b Verbum ſcilicet. c Verbum dicitur,quod eſt modi indicatiui, tẽporis præſentis, cuiuſuis perſonæ & numeri:vt,curro,curris,&c. Præter hæc, reliqua omnia vocantur caſus verbi. d Præteritum ſ. & futurum. e Extra orationẽ. f Nominis vocabulum nunc latiùs accipit, quã in ſuperiori cap. id eſt pro quauis dictione ſignificante. Rationem adieci in cõmentario. g Et, pro, id eſt. nam eſſe nomẽ, nihil aliud eſt quàm ſignificare aliquid. h Id eſt,qui pronunciat aliquod verbum. i Id eſt,efficit,vt auditor mente concipiat rem verbo ſignificatam. k Quia verbum ſignificat rem certam,non,vt verbum infinitum,incertam. Audiens ergo nomen,vel verbum quieſcit. audiẽs nomen infinitum,aut verbum infinitum,non quieſcit:cùm incerta res animo ſubiiciatur. l Id eſt,non affirmat nec negat. affirmatio ſignificat rem eſſe:negatio,non eſſe. m Id eſt,antequàm ponatur in enunciatione & cõiungatur cum nomine. n Oſtendit nullum verbum ſignificare rem eſſe,vel non eſſe:quia ne verbum quidem Esse, aut Non esse,id ſignificat. tantum enim abeſt,vt hæc per ſe accepta, ſignificent rem eſſe,vel nõ eſſe,vt verius ſit,ea nihil ſignificare, atque adeò non eſſe vera verba,,ſed (vt in ſcholis nominantur) copulas verbales. o Id eſt,nullam rem ſignificat. p Ens nudum dicitur,quod nullam rem ſignificat,& deriuatur à copula verbali Sum,es,eſt. Nudum autẽ eſt διαιρετὸν,ſeparans ab ente in quo verſatur primus philoſophus: hoc enim ſignificat aliquid. q Sub. Eſſe,vel Non eſſe,vel Ens. r Id eſt,nullam rem ſignificat. ſ Id eſt,habet vim coniungendi attributum cum ſubiecto. t Id eſt,extra orationem.

DE INTERPRETATIONIBVS COMPOSITIS, ID EST ORATIONIBVS.

TRACTATVS III.

De oratione. Cap. IV.

1 *Definitio.* 2 *Expoſitio partiũ definitionis,id eſt verbi Significat,* 3 *& verbi Aliqua pars,* 4 *& verbi Ex inſtituto.* 5 *Diuiſio.* 6 *Quæ orationes prætermitti debeãt, & de qua agendum ſit.*

ORATIO eſt vox ſignificans ex inſtituto, cuius [a] aliqua pars ſignificat ſeparatim. 2 *Significat, inquam*, vt dictio, non vt affirmatio vel negatio [b]. Dico autem: vt homo ſignificat quidẽ aliquid,

ΛΟΓΟΣ δέ ἐστι φωνὴ σημαντικὴ κατὰ συνθήκην, ἧς τῶν μερῶν τι σημαντικόν ἐστι κεχωρισμένον· 2 ὡς φάσις, ἀλλ᾽ οὐχ ὡς κατάφασις, ἢ ἀπόφασις. λέγω δὲ, οἷον, ἄνθρωπος σημαίνει μέν τι, ἀλλ᾽ οὐχ

Cap. IV. a Hæc differentia ſeparat orationem à ſimplicib. dictionib. nomine & verbo. b Atqui pars orationis compoſitæ interdum ſignificat vt affirmatio vel negatio. Sed hoc non eſt perpetuum: ideóque non debuit poni in definitione. Sẽper autẽ orationis aliqua pars ſignificat vt dictio.

ἀλλ᾽ οὐχ ὅτι ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν. ἀλλ᾽ ἔσται κατάφασις, ἢ ἀπόφασις, ἐὰν προστεθῇ τι. 3 Ἀλλ᾽ οὐχ ἡ τοῦ ἀνθρώπου συλλαβὴ μία. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ μῦς τὸ ῦς σημαντικὸν, ἀλλὰ φωνή ἐστι νῦν μόνον. ἐν δὲ τοῖς διπλοῖς, σημαίνει μέν τι, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ αὑτὸ, ὥσπερ εἴρηται. 4 Ἔστι δὲ ἅπας λόγος μὲν σημαντικὸς, οὐχ ὡς ὄργανον δὲ, ἀλλ᾽ (ὥσπερ εἴρηται) κατὰ συνθήκην. 5 Ἀποφαντικὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀλλ᾽ ἐν ᾧ τὸ ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι ὑπάρχει. οὐκ ἐν ἅπασι δὲ ὑπάρχει· οἷον, ἡ εὐχὴ, λόγος μὲν, ἀλλ᾽ οὔτε ἀληθὴς, οὔτε ψευδής. 6 Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀφείσθωσαν· ῥητορικῆς γὰρ ἢ ποιητικῆς οἰκειοτέρα ἡ σκέψις. ὁ δὲ ἀποφαντικὸς τῆς νῦν θεωρίας.

non tamen *ſignificat* eſſe, vel non eſſe [a]: ſed erit affirmatio, vel negatio, ſi quid [b] adiũctum fuerit. 3 At verò hominis ſyllaba vna non *ſignificat*. neque enim in vocabulo Sorex, rex ſignificat *aliquid*: ſed nunc [c] eſt tãtùm [d] vox. in duplicibus autem *vocabulis pars* ſignificat quidem aliquid, ſed nõ per ſe *accepta*, vt dictum eſt [e]. 4 Iam verò omnis oratio ſignificat, non vt inſtrumẽtum, [f] ſed (quemadmodum dictũ eſt [g]) ex inſtituto. 5 Enunciatiua [h] autem *eſt*, non omnis, ſed *ea* cui verum vel falſum dicere conuenit. non omnibus autem conuenit: vt precatio *eſt* quidẽ oratio, ſed nec vera, nec falſa. 6 Ceteræ igitur *orationes* miſſæ fiant: quoniã rhetoricæ vel poëticæ magis propria *eſt earũ* conſideratio. enũciatiua autẽ præſẽtis eſt inſpectionis.

a Id eſt, nõ affirmat, nec negat.
b Id eſt, aliquod verbum.
c Cùm accipitur per ſe.
d Id eſt, nihil ſignificat.
e Cap. 2. part. 2.
f Id eſt, non vt naturale inſtrumentum naturalis facultatis. Reſpicit ad veterũ ſyllogiſmum, qui ita argumentabantur: Quod eſt naturalis facultatis inſtrumentum, eſt naturale: vt oculus qui eſt inſtrumentũ facultatis videndi, & auris, quæ eſt inſtrumentũ facultatis audiẽdi: atqui oratio eſt inſtrumentũ facultatis naturalis, id eſt facultatis edendæ vocis: ergo oratio eſt naturalis ſiue à natura non ex hominum inſtituto. Huius ſyllogiſmi Ariſtoteles negat minorem propoſitionem.
g Partic. 1. huius capitis.
h Summa breuitate vtens, ſimul diuidit orationẽ, & definit enunciationem. Oratio aut ſignificat verum vel falſũ, aut eſt veri & falſi expers. enũciatio eſt oratio ſignificans verum vel falſum.
i Affirmatio præponitur negationi: quia quod ad vocem attinet, ſimplicior eſt: quippe cùm negatio fiat, ſi verbo affirmãti addatur particula Non.
k Vt, Multa tulit fecitque puer.

De enunciatione. Cap. V.

1 Diuiſio enunciationis vnius. 2 Quomodo definitio diſtinguatur ab enunciatione vna 3 & cur ſit vna oratio. 4 Quibus modis vna vel plures enunciationes dicuntur. 5 Diſtinctio ſimplicis enunciationis à ſimplicibus dictionibus. 6 Subdiuiſiones ſimplicis enunciationis.

Ἔστι δὲ εἷς πρῶτος λόγος ἀποφαντικὸς, κατάφασις, εἶτα ἀπόφασις· οἱ δ᾽ ἄλλοι πάντες, συνδέσμῳ εἷς. 2 Ἀνάγκη δὲ, πάντα λόγον ἀποφαντικὸν, ἐκ ῥήματος εἶναι, ἢ ἐκ πτώσεως ῥήματος· καὶ γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρώπου λόγος, ἐὰν μὴ τὸ ἔστιν, ἢ ἦν, ἢ ἔσται, ἤ τι τοιοῦτον προστεθῇ, οὔπω λόγος ἀποφαντικός. 3 Διότι δὴ ἕν τί ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ πολλὰ, τὸ ζῶον πεζὸν δίπουν; οὐ γὰρ δὴ τῷ σύνεγγυς εἰρῆσθαι, εἷς ἔσται; ἔστι δὲ ἄλλης τοῦτο πραγματείας εἰπεῖν. 4 Ἔστι δὲ εἷς λόγος ἀποφαντικὸς, ἢ ὁ ἓν δηλῶν, ἢ ὁ συνδέσμῳ εἷς.

PRima autem vna oratio enũciatiua, eſt affirmatio [i]: deinde negatio: reliquæ verò omnes [k] *ſunt* vnæ coniunctione. 2 Sed omnem orationem enunciãtem neceſſe *eſt* ex verbo eſſe, vel ex caſu verbi. etenim hominis definitio, niſi Eſt, aut Erat, aut Erit, aut eiuſmodi quidpiã addatur, nondum *eſt* oratio enunciatiua. 3 Cur [l] igitur animal terreſtre bipes, eſt vnum quid, non multa? neque enim ideo erit vna *oratio*, quia continenter pronuncietur. Sed huius rei explicatio pertinet ad aliã tractationẽ [m]. 4 Eſt autem vna oratio enũciatiua, vel quæ vnum ſignificat [n], vel quæ coniunctione *eſt* vna [o].

l Definitio eſt vna oratio, non quaſi vna enunciatio, ſed aliâ ratione, quam explicare non pertinet ad hunc locum. m Id eſt ad primam philoſophiam. diſſoluitur enim hæc quæſtio ab Ariſtotele lib. 6. Metaphyſ. cap. 12. n Vt, homo currit. o Vt, Aut eſt dies aut nox.

multæ autem, quæ *vel* multa & non vnum *ſignificant* [a], vel coniunctione caret [b]. 5 Ergo nomen & verbum eſto dictio tantùm [c]: quoniam dici nequit, cũ, qui ſic [d] aliquid voce exprimit, enunciare, ſiue ab aliquo ſit interrogatus [e], ſiue non *ſit interrogatus*, ſed ſponte [f] ſua *loquatur*: harum autem alia eſt ſimplex, vt aliquid de aliquo [g], aut aliquid ab aliquo [h]; alia ex his conſtans, vt oratio quędam iam compoſita [i]. 6 Ac ſimplex enunciatio eſt vox ſignificans ineſſe [k] aliquid [l], aut nõ ineſſe, pro temporum diuiſione [m].

πολλαὶ δὲ, αἱ πολλὰ καὶ μὴ ἓν, ἢ αἱ ἀσύνδετοι. 5 Τὸ μὲν οὖν ὄνομα ἢ τὸ ῥῆμα, φάσις ἔστω μόνον· ἐπειδὴ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν, οὕτω δηλοῦντά τι τῇ φωνῇ, ὥστε ἀποφαίνεσθαι, ἢ ἐρωτῶντός τινος, ἢ μὴ, ἀλλ᾽ αὐτὸν προαιρούμενον· τούτων δὲ, ἡ μὲν, ἁπλῆ ἐστιν ἀπόφανσις, οἷον τὶ κατά τινος, ἢ τὶ ἀπό τινος· ἡ δὲ, ἐκ τούτων συγκειμένη, οἷον λόγος τις ἤδη σύνθετος. 6 Ἔστι δὲ ἁπλῆ ἀπόφανσις, φωνὴ σημαντικὴ περὶ τοῦ ὑπάρχειν τι, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ὡς οἱ χρόνοι διῄρηνται.

De affirmatione, & negatione, & contradictione. Cap. VI.

1 *Quid ſit affirmatio.* 2 *Quid ſit negatio.* 3 *Contradictio an ſit,* 4 *& quid ſit.*

Affirmatio eſt enunciatio alicuius [n] de aliquo. [o] 2 Negatio eſt enunciatio alicuius ab aliquo. 3 Quia verò quod ineſt, enũciare licet, quaſi nõ inſit [p]: & quod nõ ineſt, quaſi inſit [q]: & quod ineſt, quaſi inſit [r], & quod nõ ineſt, quaſi nõ inſit [ſ]: itidémque in tẽporibus [t], quæ *ſũt* extra præſẽs: *idcirco* quodcumque aliquis affirmauerit, negari: & quod cũque quis negauerit, affirmari poteſt. quare manifeſtũ *eſt*, omni affirmationi eſſe negationẽ oppoſitam, & omni negationi affirmationem. 3 Atque hoc eſto cõtradictio, affirmatio & negatio oppoſitæ. 5 Dico autẽ opponi eam quę *eſt* eiuſdem de eodem, non homonymως, & cetera eiuſmodi quę determinauimus [u] aduerſus ſophiſticas moleſtias.

Κατάφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος κατά τινος. 2 Ἀπόφασις δέ ἐστιν ἀπόφανσίς τινος ἀπό τινος. 3 Ἐπεὶ δέ ἐστι καὶ τὸ ὑπάρχον ἀποφαίνεσθαι ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον, καὶ τὸ ὑπάρχον ὡς ὑπάρχον, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὡς μὴ ὑπάρχον, καὶ περὶ τοὺς ἐκτὸς δὲ τοῦ νῦν χρόνους ὡσαύτως· ἅπαν ἂν ἐνδέχοιτο, καὶ ὃ κατέφησέ τις, ἀποφῆσαι· καὶ ὃ ἀπέφησέ τις, καταφῆσαι. ὥστε δῆλον, ὅτι πάσῃ καταφάσει ἐστὶν ἀπόφασις ἀντικειμένη· καὶ πάσῃ ἀποφάσει, κατάφασις. 4 Καὶ ἔστω τοῦτο ἀντίφασις, κατάφασις καὶ ἀπόφασις αἱ ἀντικείμεναι. 5 Λέγω δὲ ἀντικεῖσθαι τὴν τοῦ αὐτοῦ, κατὰ τοῦ αὐτοῦ, μὴ ὁμωνύμως δὲ, καὶ ὅσα ἄλλα τῶν τοιούτων προσδιοριζόμεθα πρὸς τὰς σοφιστικὰς ἐνοχλήσεις.

a Vt, Canis mouetur. nam canis tria ſignificat, ſydus, animal quadrupes, & piſcẽ.
b Vt, Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor.
c Nõ habẽs vim affirmãdi vel negandi.
d Id eſt, ſimplici vocabulo vtens, nempe nomine, aut verbo.
e Qui interrogatus reſpõdet, videtur vno vocabulo enunciare: non tamẽ enunciat, niſi quid tacitè ſuppleatur, repetitum ex interrogatione. vt, Quis legit? Socrates. ſub. legit. Item, Quid facit Socrates? legit. ſub. Socrates.
f Προαιρούμενον hoc loco accipio pro ſpõtaneo, licèt propriè loquẽdo differat à ſpõtaneo, vt ſpecies à genere, vt intelligere licet ex 3. Eth. Nicomach. c. 2. quoniã propria προαιρουμένου ſignificatio nõ cõuenit huic loco.
g Id eſt ſimplex affirmatio, vt, dies eſt.
h Id eſt ſimplex negatio, vt, nox non eſt.
i Vt, Dies eſt, non nox.
k Significans ineſſe. i. affirmans, Significans non ineſſe. i. negans.
l Id eſt, attributum.
m Id eſt, collata in tempus præteritum, vt, Socrates currebat: aut præſens, vt, Socrates currit: aut futurum, vt, Socrates curret.
n Attributi.
o Subiecto.
p Hæc eſt falſa negatio. q Falſa affirmatio. r Vera affirmatio. ſ Vera negatio. t Præterito, & futuro. v In lib. de ſophiſt. elenchis.

De

DE ENVNCIATIONIBVS SINE MODO.

TRACTATVS IV.

De enunciationibus vniuerſalibus, particularibus, indefinitis, & ſingularibus. Cap. VII.

1 ¶ Quæ ſint enunciationes contrariæ, vel contradicentes. Protheoria. 2 De vniuerſalibus contrariis. 3 De indefinitis. 4 Notam vniuerſalem, Omnis, vel Nullus, non poſſe adiungi attributo. 5 De enunciationibus contradicentibus. 6 ¶ Regulæ ad ſecernendũ verum à falſo. De contrariis. 7 De ſubcontrariis. 8 De vniuerſali & particulari contradicentibus. 9 De ſingularibus. 10 De indefinitis. 11 ¶ Vnam negationem vni negationi contradicere. 12 ¶ Epilogus.

ΕΠΕΙ δ᾽ ἐστὶ τὰ μὲν, καθόλου, τῶν πραγμάτων· τὰ δὲ, καθ᾽ ἕκαστον (λέγω δὲ καθόλου μὲν, ὃ ἐπὶ πλειόνων πέφυκε κατηγορεῖσθαι· καθ᾽ ἕκαστον δὲ, ὃ μή. οἷον, ἄνθρωπος μὲν, τῶν καθόλου· Καλλίας δὲ, τῶν καθ᾽ ἕκαστον) ἀνάγκη δὲ ἀποφαίνεσθαι ὡς ὑπάρχει τι ἢ μή, ὁτὲ μὲν τῶν καθόλου τινὶ, ὁτὲ δὲ τῶν καθ᾽ ἕκαστον.

2 Ἐὰν μὲν οὖν καθόλου ἀποφαίνηταί τις ἐπὶ τοῦ καθόλου ὅτι ὑπάρχει, ἢ μή· ἔσονται αὗται ἐναντίαι αἱ ἀποφάνσεις. λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀποφαίνεσθαι καθόλου· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός.

3 Ὅταν δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μὲν, μὴ καθόλου δέ· αὗται μὲν οὐκ εἰσὶν ἐναντίαι· τὰ μέντοι δηλούμενα, ἔστιν εἶναί ποτε ἐναντία. λέγω δὲ τὸ μὴ καθόλου ἀποφαίνεσθαι ἐπὶ τῶν καθόλου· οἷον, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· καθόλου γὰρ ὄντος τοῦ ἀνθρώπου, οὐχ ὡς καθόλου κέχρηται τῇ ἀποφάνσει· τὸ γὰρ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ᾽ ὅτι καθόλου. 4 Ἐπὶ δὲ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖν, οὐκ ἔστιν ἀληθές.

QVONIAM autem rerum aliæ *ſunt* vniuerſales, aliæ ſingulares: (vniuerſale appello, quod ſuapte naturâ multis attribuitur. ſingulare, quod non *attribuitur*. vt homo *eſt* res vniuerſalis: Callias, ſingularis) neceſſe *eſt* vtique enunciare, aliquid ineſſe aut non *ineſſe* interdum rei vniuerſali, interdum rei ſingulari.

2 Si quis igitur vniuerſaliter [a] de *re* vniuerſali enunciet *aliquid* ineſſe aut non *ineſſe*: erunt hæ enunciationes contrariæ [b]. Dico autem de re vniuerſali vniuerſaliter enunciare: veluti, omnis homo *eſt* albus, nullus homo *eſt* albus.

3 At cùm de *rebus* vniuerſalibus non vniuerſaliter [c] *enunciat*: hæ non ſunt contrariæ: quę verò ſignificantur [d], poſſunt aliquãdo [e] eſſe contraria. Dico autem, non vniuerſaliter enunciare de *rebus* vniuerſalibus: veluti, eſt albus homo, non eſt albus homo. cùm enim homo ſit *res* vniuerſalis, non quaſi vniuerſali vtitur *in* enũciatione. etenim OMNIS [f], nõ rẽ vniuerſalẽ ſignificat, ſed vniuerſaliter *ſubiectũ accipi oſtendit*.

4 Attributum autem vniuerſale ſi vniuerſaliter attribuatur, non eſt verum *pronunciatum*.

CAP. V.

a Id eſt adiectà nota vniuerſali (προσδιορισμὸν Græci vocãt) Omnis, vel, Null[9].

b Cõtraria namque ſũt, quę, cùm ſint ex eodẽ genere, plurimùm inter ſe diſtãt: tales verò ſunt huiuſmodi enũciationes: magis enim diſtant vniuerſales affirmatio & negatio, quàm vniuerſalis & particularis. Præterea contraria poſſunt ſimul abeſſe à ſubiecto, nõ ſimul ineſſe: vt corpus poteſt eſſe nec albũ nec nigrũ, ſed rubeum vel viride, nõ tamen poteſt ſimul eſſe album & nigrũ: ſimilitérque hæ enũciationes poſſunt ſimul eſſe falſæ, ſed non ſimul veræ, vt Ariſtoteles docebit in 6. partic. huius cap.

c Id eſt nõ adiectâ notâ vniuerſali, Omnis, Nullus: nec particulari, Aliquis, Non omnis.

d Id eſt, ea quæ animo cõcipiũt, qui pronunciant enunciationem indefinitam.

e Id eſt, cùm quis indefinitam accipit pro vniuerſali: quod ſępe fit ab auctorib. vt cùm Ariſtoteles 3. Ethic. Nicom. cap. 2. ſic arguit, Opinio eſt circa omnia, ergo proæreſis nõ eſt opinio. quo loco niſi antecedens vniuerſaliter acciperetur, argumentum nullam vim haberet.

f Idem dicẽdum eſt de nota, Nullus.

a Aut attributũ latiùs patet quã ſubiectum, aut cũ eo reciprocatur. Cùm latiùs patet, certum eſt, falſò apponi notam vniuerſalẽ attributo: falſò enim dicetur omnem hominẽ eſſe omne animal: niſi homo ſit & equus, & bos, & quoduis aliud animal. Cùm reciprocatur, dubitari poteſt, an verè dicatur omnẽ hominẽ eſſe omne ratione præditũ, & omnẽ hominem eſſe omne aptum ad ridendum. attamẽ hoc etiam falſò dicitur: quia quod dicitur de omni homine, dici etiã poteſt de Socrate. itaq; ſi omnis homo eſſet omne aptũ ad ridẽdũ, etiã Socrates eſſe quoduis aptũ ad ridendũ. Socrates igitur eſſet Plato, & Ariſtoteles, & quoduis aliud aptũ ad ridẽdũ: quæ quã abſurdè dicãtur, nemo non videt.
b Contrariæ.
c Sed poſſũt eſſe ſimul falſæ: aut vna vera, altera falſa. In materia neceſſaria, affirmatio eſt vera, negatio falſa: vt, Omnis homo eſt animal, nullus homo eſt animal. In materia impoſſibili, affirmatio eſt falſa: negatio vera: vt, Omnis homo eſt lapis, nullus homo eſt lapis. In materia contingenti, vtraque eſt falſa: vt, Omnis homo eſt albus, nullus homo eſt albus.

nulla enim affirmatio vera erit, in qua, cùm attributum ſit vniuerſale, vniuerſaliter attribuitur, [a] vt, omnis homo eſt omne animal. 5 Dico igitur affirmationem negationi opponi contradictoriè, *id eſt* eam quæ rem vniuerſalem ſignificat *vniuerſaliter*, ei quæ eandem *ſignificat* nõ *eſſe* vniuerſaliter *accipiẽdam*: vt, omnis homo *eſt* albus, non omnis homo *eſt* albus: nullus homo *eſt* albus, eſt quidam homo albus. Contrariè autem, *rei* vniuerſæ affirmationem & *rei* vniuerſę negationem: vt, omnis homo *eſt* albus, nullus homo *eſt* albus: omnis homo *eſt* iuſtus, nullus homo *eſt* iuſtus. 6 Idcirco hæ [b] non poſſunt eſſe ſimul veræ [c]. 7 His autem oppoſitas [d] contingit aliquando [e] in eodem ſimul veras eſſe: veluti, nõ omnis homo *eſt* albus, &, eſt aliquis homo albus. 8 Quæcumque igitur *rerum* vniuerſalium contradictiones ſũt vniuerſaliter, [f] *earũ* neceſſe *eſt* alterã eſſe verã vel falſam. 9 Et quæcũque ſunt de *rebus* ſingularibus: vt, eſt Socrates albus, nõ eſt Socrates albus. 10 At *earũ* [g] quę ſũt de *rebus* vniuerſalibus, nõ tamẽ vniuerſaliter, nõ ſẽper [h] altera eſt vera, altera falſa. Nã ſimul verè dicitur, eſt

οὐδεμία γὰρ κατάφασις ἀληθὴς ἔσται, ἐν ᾗ τοῦ κατηγορουμένου καθόλου, τὸ καθόλου κατηγορεῖται· οἷον, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος πᾶν ζῶον. 5 Ἀντικεῖσθαι μὲν οὖν κατάφασιν ἀποφάσει λέγω ἀντιφατικῶς, τὴν τὸ καθόλου σημαίνουσαν τῇ τὸ αὐτὸ ὅτι οὐ καθόλου· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. ἐναντίως δέ, τὴν τοῦ καθόλου κατάφασιν, καὶ τὴν τοῦ καθόλου ἀπόφασιν· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός· πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος. 6 Διὸ ταύτας μὲν οὐχ οἷόν τε ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. 7 Ταῖς δὲ ἀντικειμέναις ταύταις, ἐνδέχεταί ποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συναληθεύειν· οἷον, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός, καί, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός. 8 Ὅσαι μὲν οὖν ἀντιφάσεις καθόλου εἰσὶ τῶν καθόλου, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν ἀληθῆ εἶναι ἢ ψευδῆ. 9 Καὶ ὅσαι ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστα· οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. 10 Ὅσαι δὲ ἐπὶ τῶν καθόλου μέν, μὴ καθόλου δέ, οὐκ ἀεὶ ἡ μὲν ἀληθής, ἡ δὲ ψευδής. ἅμα γὰρ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν

d Id eſt particulares ſubcontrarias, quæ contradicunt vniuerſalibus ſibi inuicem contrariis. Nã particularis affirmatio contradicit vniuerſali negationi, & particularis negatio vniuerſali affirmationi. e [illegible]ſt, in materia contingenti, vt in exemplo quod Ariſtoteles ſubiicit in contextu. In materia autem neceſſaria, affirmatio eſt vera, negatio falſa: vt, quidam homo eſt animal, nõ omnis homo eſt animal. In materia impoſſibili, affirmatio eſt falſa, negatio vera: vt, Omnis homo eſt lapis, nullus homo eſt lapis. f Id eſt, quando contradicentium altera eſt vniuerſalis, altera particularis: vt, Omnis homo eſt iuſtus, non omnis homo eſt iuſtus: item, Nullus homo eſt iuſtus, aliquis homo eſt iuſtus. g Id eſt, indefinitarum. Obſeruandum eſt, has enunciationes indefinitas, homo currit, homo non currit, vocari contradicentes: has verò particulares, quidam homo currit, quidam homo non currit, non appellari contradicentes, ſed ſubcontrarias. Cur ita variè? Quia vni affirmationi vna negatio contradicit, & vni negationi vna affirmatio, vt in 11. partic. declarabitur. quare cùm particulari affirmanti contradicat vniuerſalis negans, non eſt dicendum ei ſimiliter contradicere particularem negantem: & cùm particulari neganti cõtradicat vniuerſalis affirmans, non eſt dicendum ei contradicere particularem affirmantem: alioquin eſſent duæ contradicentes. Indefinitæ autem affirmanti contradicit indefinita negans: quia niſi hæc contradiceret, nulla contradiceret: nos verò ex cap. 6. didicimus omni enunciationi aliquam contradicere. h Nam in materia contingenti, vtraque eſt ſimul vera, vt in exemplis ab Ariſtotele propoſitis in contextu. In materia autem neceſſaria, affirmatio eſt vera, negatio falſa: vt, homo eſt animal, homo non eſt animal. In materia impoſſibili, affirmatio eſt vera, negatio falſa: vt homo eſt lapis, homo non eſt lapis.

ἄνθρωπος λευκὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός· καὶ ἔστιν ἄνθρωπος καλὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καλός. εἰ γὰρ αἰσχρὸς, καὶ οὐ καλός· καὶ εἰ γίνεταί τι, καὶ οὐκ ἔστι. δόξειε δ᾽ ἂν ἐξαίφνης ἄτοπον εἶναι, διὰ τὸ φαίνεσθαι σημαίνειν ταὐτὸν τὸ οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, ἅμα καὶ τὸ οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τὸ δὲ οὔτε ταὐτὸν σημαίνει, οὔθ᾽ ἅμα ἐξ ἀνάγκης.

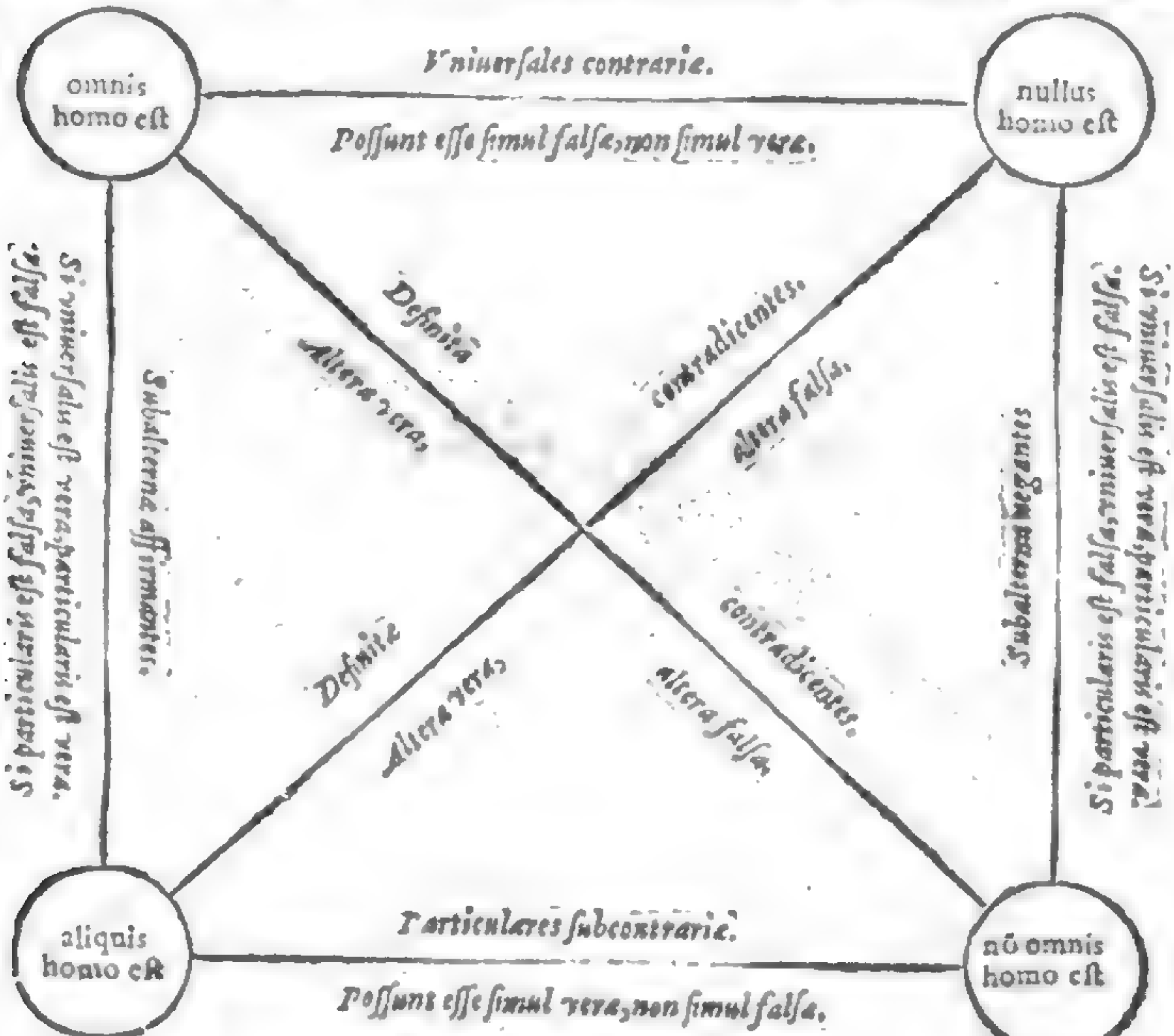
homo albus, &, non eſt homo albus. itẽ homo eſt pulcher, &, nõ eſt homo pulcher. etenim ſi turpis *eſt*, non eſt pulcher: & ſi quid fit, non*dum* eſt [a]. ſtatim autem videri poteſt abſurdũ eſſe[b]: propterea quòd videtur [c] idem ſignificare hoc *effatum*, non eſt homo albus: ſimúlq; hoc, nullus homo *eſt* albus. ſed nec idẽ ſignificat, nec ſimul [d] neceſſariò *eſt*.

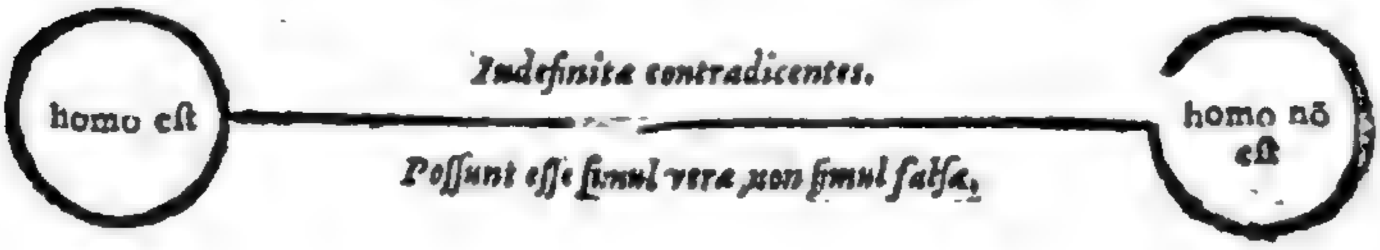
a Quod fit pulchrum, nondum eſt pulchrum. nã ſi iam eſſet, non fieret.

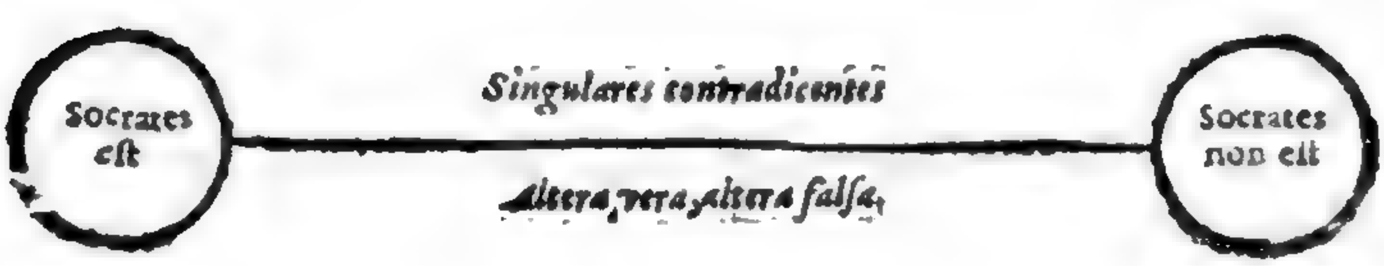
b Sub. quod diximus, indefinitas eſſe ſimul veras.

c Enunciatio indefinita videtur eſſe vniuerſalis, quia habet ſubiectum vniuerſale: ſed nõ eſt vniuerſalis, quia caret vniuerſali notâ, Omnis, vel Nullus.

d Non eſt neceſſe vniuerſalem & indefinitam eſſe ſimul veras: non eſt etiã neceſſe, cas eſſe ſimul falſas: ſed fieri poteſt, vt vniuerſalis ſit falſa, & indefinita vera: vt, omnis homo currit, homo currit.

11 Perſpicuum autem *eſt*, vnam negationem vnius affirmationis eſſe. idem [a] enim oportet negationem negare, quod affirmatio affirmauit: & ab eodem [b], *id eſt*, vel *ab* aliquo particulari, vel *ab* aliquo vniuerſali, ſiue vniuerſaliter [c], ſiue nõ vniuerſaliter [d] *accepto*: verbi gratiâ, eſt Socrates albus, non eſt Socrates albus. quòd ſi aliud quid ab eodẽ, vel ab alio idem [e]: non erit oppoſita illa, ſed ab eâ diuerſa [f]. Huic [g] verò *enunciationi*, omnis homo *eſt* albus, *opponitur* hæc, non omnis homo *eſt* albus. ſed huic, quidam homo *eſt* albus, hæc, nullus homo *eſt* albus. huic autem, eſt homo albus, hæc, non eſt homo albus. 12 Vnam igitur affirmationem vni negationi contradictoriè opponi, & quænam ſint hæ, dictum eſt [h]: item contrarias *eſſe* alias [i], & quænam ſint hæ, dictũ eſt [k]: ac non omnem [l] contradictionem *eſſe* verã vel falſam [m], & cur [n], & quãdo [o] *ſit* vera vel falſa.

11 Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ μία ἀπόφασις μιᾶς καταφάσεώς ἐστι· τὸ γὰρ αὐτὸ δεῖ ἀποφῆσαι τὴν ἀπόφασιν, ὅπερ κατέφησεν ἡ κατάφασις, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ τῶν καθ' ἕκαστά τινος, ἢ ἀπὸ τῶν καθόλου τινὸς ἢ ὡς καθόλου, ἢ ὡς μὴ καθόλου. λέγω δὲ, οἷον, ἔστι Σωκράτης λευκός, οὐκ ἔστι Σωκράτης λευκός. ἐὰν δὲ ἄλλο τι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ ἀπ' ἄλλου τὸ αὐτό· οὐχ ἡ ἀντικειμένη, ἀλλ' ἔσται ἐκείνης ἑτέρα. Τῇ δὲ, πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἡ, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός· τῇ δὲ, τὶς ἄνθρωπος λευκὸς, ἡ, οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός. τῇ δὲ, ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, ἡ, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. 12 Ὅτι μὲν οὖν μία κατάφασις μιᾷ ἀποφάσει ἀντίκειται ἀντιφατικῶς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι αἱ ἐναντίαι, ἄλλαι, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, εἴρηται· καὶ ὅτι οὐ πᾶσα ἀληθὴς ἀντίφασις ἢ ψευδὴς, καὶ διὰ τί, καὶ πότε ἀληθὴς ἢ ψευδής.

De enunciatione vna, vel pluribus. Cap. VIII.

1 Quæ ſint enũciationes vnæ, 2 vel multæ. 3 Regula enunciationum multa ſignificantium.

VNa autẽ affirmatio & negatio eſt, quæ vnum de vno ſignificat, æquè [p] *ſubiecto* vniuerſali vniuerſaliter *accepto*, ac non vniuerſaliter [q]: vt, omnis homo albus eſt, non omnis homo albus eſt: eſt homo albus, nõ eſt homo albus: nullus homo albus eſt, eſt aliquis homo albus: ſi *modo* albũ vnam rem ſignificat. 2 Sin autem duabus *rebus* vnum nomen poſitũ ſit, ex quibus nõ ſit vnũ [r]: nõ *eſt* vna affirmatio, nec vna negatio. vt ſi quis equo & homini nomen *im*ponat Veſtimentũ: hæc non *erit* vna affirmatio, ve-

Μία δέ ἐστι κατάφασις καὶ ἀπόφασις, ἡ ἓν καθ' ἑνὸς σημαίνουσα, ἢ καθόλου ὄντος ὡς καθόλου, ἢ μὴ, ὁμοίως· οἷον, πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν· ἔστιν ἄνθρωπος λευκὸς, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός· οὐδεὶς ἄνθρωπος λευκός ἐστιν, ἔστι τις ἄνθρωπος λευκός· εἰ τὸ λευκὸν, ἓν σημαίνει. 2 Εἰ δὲ δυοῖν ἓν ὄνομα κεῖται, ἐξ ὧν μή ἐστιν ἕν· οὐ μία κατάφασις, οὐδὲ μία ἀπόφασις. οἷον, εἴ τις θεῖτο ὄνομα ἱμάτιον ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ· ἔστι ἐστὶν ἱμάτιον λευκὸν,

αὕτη

a Sub. attributũ.
b Sup. ſubiecto.
c Id eſt, adiecta nota vniuerſali, Omnis, Nullus.
d Id eſt, indefinitè.
e Id eſt, ſi negatio ab affirmatione differat attributo vel ſubiecto.
f Vt, homo currit, equus nõ currit, nõ ſũt oppoſitæ, ſed diuerſæ enunciationes.
g Proponit exẽpla oppoſitarum enunciationum definitarum, & indefinitarũ: omittit ſingulares, quarum exemplum propoſuerat in 7. præced. partic.
h In partic. præced.
i Nẽpe affirmantem & negãtem vniuerſales.
k Partic. 2.
l Quia indefinitæ contradicentes ſimul veræ eſſe poſſunt.
m Id eſt, non omnis contradictionis alteram partem eſſe veram, alteram falſam. vide ſuprà, partic. 10.
n Quia ſcilicet indefinitæ non comparantur vniuerſalibus, ſed particularibus.
o Vera vel falſa eſt contradictio, id eſt, altera pars eſt vera, altera falſa, cùm enunciationes ſũt definitæ, aut ſingulares.
p Nihil intereſt inter enũciationẽ vniuerſalẽ & indefinitã, quod ad hoc vt dicatur vna enũciatio, ſi vnũ de vno ſignificet.
q Sed indefinitè.
r Id eſt, ita vt ſit vocabulum homonymũ, quod non ſignificet naturã vnam multis communem.

αὕτη οὐ μία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις μία. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τοῦτο τοῦ εἰπεῖν, ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ἵππος λευκός. τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ εἰπεῖν, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, καὶ ἔστιν ἵππος λευκός. εἰ οὖν αὗται πολλὰ σημαίνουσι, καὶ εἰσὶ πολλαί· δῆλον ὅτι καὶ ἡ πρώτη ἤτοι πολλά, ἢ οὐδὲν σημαίνει· οὐ γάρ ἐστί τις ἄνθρωπος ἵππος. 3 Ὥστε οὐδ᾿ ἐν ταύταις ἀνάγκη, τὴν μὲν, ἀληθῆ τὴν δὲ, ψευδῆ εἶναι ἀντίφασιν.

ſtimentum eſt album: nec vna *erit eius* negatio. perinde eſt enim, ac ſi dicatur, eſt homo & equus albus: quod idem valet ac ſi dicatur, eſt homo albus, & eſt equus albus. Ergo ſi hæ *enunciationes* multa ſignificant, & ſunt multæ: perſpicuum *eſt*, etiam primam [a] vel multa [b] vel nihil [c] ſignificare: quia non eſt aliquis homo equus. 3 Quare nec in his [d] neceſſe *eſt* alteram contradictionẽ [e] eſſe veram, alteram falſam [f].

a Nẽpe, veſtimẽtum eſt album.
b Si veſtis accipiatur pro homine, & pro equo.
c Si veſtis ita accipiatur quaſi vnam rem ſignificet: quia veſtis accipiebatur pro homine equo; cũ homo equus nõ ſit vna res, ſed nihil.
d Id eſt, in affirmationib. & negationib. quarũ ſubiectum vel attributum eſt homonymum.
e Id eſt, alteram contradicẽtem.
f Poſſunt enim eſſe ſimul veræ, vt omnis veſtis (i. homo) eſt rationalis, non omnis veſtis (i. equus) eſt rationalis: vel ſimul falſæ, vt in iiſdem exẽplis, ſi veſtis in affirmatione accipiatur pro equo, in negatione pro homine.

De enunciationibus ſingularibus in futurum collatis. Cap. IX.

1 ¶ *Queſtio.* 2 ¶ *Protheoria, & refutatio primæ opinionis, nẽpe vtrãque partẽ contradictionis eſſe verã.* 3 ¶ *Confirmatio ſecundæ opinionis. Ratio prima à contradicẽtibus ad cõtradictionẽ.* 4 *Ratio altera à tẽpore præſenti.* 5 ¶ *Refutatio tertiæ opinionis, h. e. neutrã partem cõtradictionis eſſe verã. Ratio prima ducẽs ad incõmodũ, quia vtraque pars eſſet falſa.* 6 *Ratio altera ducens ad alterũ incommodũ, quia nihil eſſet quod vtrouis modo cõtingeret.* 7 ¶ *Cõfutatio ſecũdæ opinionis, per deductionẽ ad incõmodum: quia hæc opinio tollit cõtingentia vtrolibet modo, proinde reddit inanes cõſultationes & actiones noſtras. Hypotheſis.* 8 *Probatio cõſecutionis.* 9 *Tacitæ ſolutionis refutatio.* 10 *Deſtructio conſequentis.* 11 *Deſtructio antecedentis.* 12 ¶ *Solutio rationum adductarum pro ſecunda opinione. ac primùm ſolutio rationis adductæ in partic. ſexta.* 13 *Solutio rationis allatæ in partic. quinta.* 14 ¶ *Quarta opinio, quæ Ariſtoteli probatur.*

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ὄντων καὶ γενομένων, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν ἀληθῆ ἢ ψευδῆ εἶναι. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθόλου ὡς καθόλου, ἀεὶ τὴν μὲν, ἀληθῆ τὴν δὲ, ψευδῆ εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν καθ᾿ ἕκαστα, ὥσπερ εἴρηται. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου μὴ καθόλου λεχθέντων, οὐκ ἀνάγκη· εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων. ἐπὶ δὲ τῶν καθ᾿ ἕκαστα καὶ μελλόντων, οὐχ ὁμοίως. 2 Εἰ γὰρ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἀληθὴς ἢ ψευδής· καὶ ἅπαν ἀνάγκη ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ὁ μὲν φήσει ἔσεσθαί τι, ὁ δὲ μὴ φήσει τὸ αὐτὸ τοῦτο· δῆλον ὅτι ἀνάγκη ἀληθεύειν τὸν ἕτερον αὐτῶν,

IN iis igitur quæ ſunt, & quæ facta ſunt, neceſſe *eſt* affirmationem vel negationem verã aut falſam eſſe [g]. & in vniuerſalibus quidem vniuerſaliter *acceptis* [h], ſemper alterã eſſe veram, alteram falſam: necnon in ſingularibus, vt dictum fuit [i]. in vniuerſalibus autem non vniuerſaliter pronũciatis, non *eſt* neceſſe: ac de his quoque dictũ fuit [k]. in ſingularibus autẽ futuriſq; nõ ſimiliter [l]. 2 Nã [m] ſi [n] omnis affirmatio vel negatio eſt vera aut falſa: omnia neceſſe eſt eſſe, aut non eſſe. ſi [o] quis enĩ aliquid fore dicat, alter idipſũ non *fore* dicat: *profectò* neceſſe *eſt*, alterũ eorũ verè dicere,

g Non eſt ſenſus, affirmationẽ & negationẽ eſſe ſi-

CAP. VI.

mul veram aut ſimul falſam: ſed, alteram eſſe veram, alteram falſam.
h Enunciationes vniuerſales ſeu de rebus vniuerſalibus vniuerſaliter acceptis, appellat eas enunciationes oppoſitas, quarũ altera eſt vniuerſalis, altera particularis: vt omnis homo eſt iuſtus, nõ omnis homo eſt iuſtus. Sed cur ita appellat, cùm altera ſit particularis? quia ſumit appellationem à præſtantiori cõtradictionis parte. vniuerſalis namque enunciatio præſtat particulari. i Cap. 7. part. 8. & 9. k Eodem c. 7. part. 10. l Sub. altera pars cõtradictionis eſt vera, altera falſa. m Docet valere conſecutionẽ à voce ad rem. vt putà ſi affirmatio eſt vera, res eſt: ſi negatio eſt vera, res nõ eſt. vtitur autẽ ſyllogiſmo hypothetico in prima figura: Si affirmãs aut negãs, verè aut falſò dicit: neceſſe eſt rẽ eſſe, aut nõ eſſe: ſi affirmatio vel negatio eſt vera vel falſa, affirmans aut negans, verè aut falſò dicit: ergo ſi affirmatio eſt vera vel falſa, neceſſe eſt rem eſſe vel non eſſe. n *Concluſio* o *Minor propoſitio.*

ſi *modò* omnis affirmatio vel negatio eſt vera vel falſa. vtraque [a] enim ſimul non erũt [b] in huiuſmodi [c] *rebus*. quoniam [d] ſi verè dicitur eſſe album, aut non eſſe album: neceſſe *eſt*, eſſe album, aut non album. & [e] ſi eſt album, aut non album: verè affirmatur, vel negatur. & ſi non eſt, falſò dicitur. & ſi falſò dicitur, non eſt.
3 [f] Quare [g] neceſſe *eſt*, vel affirmationem vel negationem eſſe veram aut falſam. nihil [h] igitur eſt, nec fit fortuitò, nec vtrolibet modo: neque erit aut non erit: ſed omnia *fiunt* ex neceſſitate, nõ vtrouis modo. nam [i] aut verè dicit qui affirmat, aut qui negat. alioquin [k] æquè [l] fieret, aut non fieret. quod enim vtrouis modo accidit, nõ magis hoc quàm illo modo *ſe* habet, aut *ſe* habebit. [m]
4 Præterea, ſi nunc eſt album, verè dici antea poterat fore albũ. quare ſemper dici verè potuit, quicquid fit, eſſe, aut fore. quòd ſi ſemper dici verè potuit eſſe, aut fore: non poteſt hoc non eſſe, aut non fore. quod autem non poteſt non fieri, impoſſibile *eſt* non fieri. & quod impoſſibile *eſt* non fieri, neceſſe *eſt* fieri. futura igitur omnia neceſſe *eſt* fieri. ergo nihil vtrouis modo, nihil fortuitum erit: quia ſi *eſſet* fortuitũ, nõ *eſſet* neceſſariò. 5 Neq; verò dici poteſt neutrũ verũ eſſe: veluti neque fore, neq; nõ fore. Primùm.n. cùm ſit affirmatio falſa, *erit* affirmatio nõ vera: & cũ hęc ſit falſa, cõtingit affirmationem nõ eſſe verã. 6 Præterea ſi verè dicitur albũ ſimul & magnũ *eſſe*, oportet vtraq; eſſe. ſin autẽ *verè dicitur* fore cras, oportet fore cras.

a *Probat antecedens minoris propoſitionis, qua probatione docet falſam eſſe primam opinionem.* id eſt vtramque partem contradictionis eſſe veram.
b Affirmatio & negatio nõ poſſunt eſſe ſimul veræ.
c Id eſt, futuris.
d *Maior propoſitio.*
e *Docet cõſecutionem reciprocari: adeo vt non minùs liceat arguere à voce ad rem quàm à re ad vocem.*
f *Vtitur duplici enthymemate: ita vt conſequens prioris ſit antecedens poſterioris.* ſic enĩ arguit: Aut affirmans aut negãs, verè loquitur: ergo aut affirmatio aut negatio eſt vera: ergo omnia ſunt ex neceſſitate, nihil eſt quod poſſit eſſe vel non eſſe.
g *Conſequens primi enthymematis, idémque antecedẽs ſecũdi enthymematis.*
h *Conſequens ſecũdi enthymematis.*
i *Antecedens primi enthymematis.*
k *Probat conſecutionem ſecundi enthymematis*, per deductionem ad abſurditatem: quòd alioqui res poſſet æquè fieri & nõ fieri, quod nunc pro abſurdo habetur.
l Ait *æquè*: quia ita eſt in re, vt in enunciatione. ſi affirmatio eſt vera, res fit. ſi negatio vera, res non fit.
m Id eſt, tam poteſt fieri quàm non fieri.

εἰ πᾶσα κατάφασις ἢ ἀπόφασις, ἀληθὴς ἢ ψευδής. ἄμφω γὰρ οὐχ ὑπάρξει ἅμα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι λευκὸν, ἢ ὅτι οὐ λευκόν· ἀνάγκη εἶναι λευκὸν, ἢ οὐ λευκόν. καὶ εἰ ἔστι λευκὸν, ἢ οὐ λευκὸν ἀληθὲς ἦν φάναι, ἢ ἀποφάναι. καὶ εἰ μὴ ὑπάρχει, ψεύδεται· καὶ εἰ ψεύδεται, οὐχ ὑπάρχει. 3 Ὥστε ἀνάγκη, ἢ τὴν κατάφασιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν, ἀληθῆ εἶναι, ἢ ψευδῆ. οὐδὲν ἄρα οὔτε ἔστιν, οὔτε γίνεται, οὔτε ἀπὸ τύχης, οὐθ᾽ ὁπότερ᾽ ἔτυχεν, οὐδὲ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἅπαντα, καὶ οὐχ ὁπότερ᾽ ἔτυχεν. ἢ γὰρ ὁ φὰς ἀληθεύει, ἢ ὁ ἀποφάς. ὁμοίως γὰρ ἂν ἐγίνετο, ἢ οὐκ ἐγίνετο· τὸ γὰρ ὁπότερ᾽ ἔτυχεν, οὐδὲν μᾶλλον οὕτως, ἢ μὴ οὕτως ἔχει, ἢ ἕξει.
4 Ἔτι δὲ, εἰ ἔστι λευκὸν νῦν, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν πρότερον, ὅτι ἔσται λευκόν. ὥστε ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ὁποιοῦν τῶν γινομένων ὅτι ἔστιν, ἢ ἔσται. εἰ δὲ ἀεὶ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι ἔστιν, ἢ ἔσται· οὐχ οἷόν τε τοῦτο μὴ εἶναι, οὐδὲ μὴ ἔσεσθαι. ὃ δὲ μὴ οἷόν τε μὴ γενέσθαι, ἀδύνατον μὴ γενέσθαι. ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ γενέσθαι, ἀνάγκη γενέσθαι. ἅπαντα οὖν τὰ ἐσόμενα ἀναγκαῖον γενέσθαι. οὐδὲν ἄρα ὁπότερ᾽ ἔτυχεν, οὐδὲ ἀπὸ τύχης ἔσται. εἰ γὰρ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἐξ ἀνάγκης.
5 Ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ὡς οὐδέτερόν γε ἀληθὲς, ἐνδέχεται λέγειν· οἷον, ὅτι οὔτε ἔσται, οὔτε οὐκ ἔσται. πρῶτον μὲν γὰρ, οὔσης τῆς καταφάσεως ψευδοῦς, ἡ ἀπόφασις οὐκ ἀληθής· καὶ ταύτης ψευδοῦς οὔσης, συμβαίνει τὴν κατάφασιν μὴ ἀληθῆ εἶναι.
6 Καὶ πρὸς τούτοις, εἰ ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν, ὅτι λευκὸν ἅμα καὶ μέγα, δεῖ ἄμφω ὑπάρχειν. εἰ δὲ ὑπάρξει εἰς αὔριον, δεῖ ὑπάρξειν εἰς αὔριον.

εἰ δὲ

εἰ δὲ μήτε ἔσται, μήτε μὴ ἔσται αὔριον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν· οἷον ναυμαχία· δέοι γὰρ ἂν μήτε γίνεσθαι ναυμαχίαν, μήτε μὴ γίνεσθαι. 7 Τὰ μὲν δὴ συμβαίνοντα ἄτοπα, ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα, εἴπερ πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως ἢ ἐπὶ τῶν καθόλου λεγομένων ὡς καθόλου, ἢ ἐπὶ τῶν καθ' ἕκαστον, ἀνάγκη τῶν ἀντικειμένων, τὴν μὲν, ἀληθῆ εἶναι, τὴν δὲ, ψευδῆ, μηδὲν δὲ ὁπότερ' ἔτυχεν εἶναι ἐν τοῖς γινομένοις, ἀλλὰ πάντα εἶναι καὶ γίνεσθαι ἐξ ἀνάγκης. ὥστε οὔτε βουλεύεσθαι δέοι ἄν, οὔτε πραγματεύεσθαι· ὡς ἐὰν μὲν τοδὶ ποιήσωμεν, ἔσται τοδί· ἐὰν δὲ μὴ τοδί, οὐκ ἔσται τοδί. 8 Οὐδὲν γὰρ κωλύει, καὶ εἰς μυριοστὸν ἔτος, τὸν μὲν, φάναι τοῦτο ἔσεσθαι, τὸν δὲ, μὴ φάναι· ὥστε ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι, ὁποτερονοῦν αὐτῶν ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν τότε. 9 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦτο διαφέρει, εἴ τινες εἶπον τὴν ἀντίφασιν, ἢ μὴ εἶπον· δῆλον γάρ, ὅτι οὕτως ἔχει τὰ πράγματα, κἂν μὴ ὁ μὲν καταφήσῃ τι, ὁ δὲ ἀποφήσῃ· οὐ γὰρ διὰ τὸ καταφαθῆναι ἢ ἀποφαθῆναι, ἔσται, ἢ οὐκ ἔσται· οὐδ' εἰς μυριοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ ἐν ὁποσῳοῦν χρόνῳ. ὥστε εἰ ἐν ἅπαντι τῷ χρόνῳ οὕτως εἶχεν, ὥστε τὸ ἕτερον ἀληθεύεσθαι· ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο γίνεσθαι· καὶ ἕκαστον τῶν γινομένων, ἀεὶ οὕτως εἶχεν ὥστε ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι· ὅτε γὰρ ἀληθῶς εἶπέ τις ὅτι ἔσται, οὐχ οἷόν τε μὴ γίνεσθαι· καὶ τὸ γινόμενον, ἀληθὲς ἦν εἰπεῖν ἀεί, ὅτι ἔσται. 10 Εἰ δὴ ταῦτα, ἀδύνατα· (ὁρῶμεν γὰρ ὅτι ἔστιν ἀρχὴ τῶν ἐσομένων καὶ ἀπὸ τοῦ βουλεύεσθαι, καὶ ἀπὸ τοῦ πρᾶξαί τι· καὶ ὅτι ὅλως ἔστιν ἐν τοῖς μὴ ἀεὶ ἐνεργοῦσι,

at ſi *verè dicitur* neque fore neq; non fore cras, nõ erit quod vtrolibet modo accidit: vt bellũ nauale: oportebit enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. 7 Accidunt igitur hęc incõmoda, atq; eiuſmodi alia, ſi ex omni affirmatione ac negatione quæ *ſibi mutuò* opponuntur, ſiue *ſint* de *rebus* vniuerſalibus vniuerſaliter *acceptis*, ſiue de *rebus* ſingularibus, neceſſe *ſit* alteram eſſe veram, alteram falſam: *nempe* nihil eſſe in iis quæ fiunt, quod vtrolibet modo eueniat, ſed omnia eſſe ac fieri ex neceſſitate. quamobrẽ neque conſultare oportebit, neque ſtudioſè agere: quaſi ſi hoc faciamus, hoc futurũ ſit: ſin minùs, non ſit futurum. 8 Nihil enim prohibet, vel ad decẽ millia annorum aliũ affirmare hoc futurum, alium negare: adeo vt ex neceſſitate futurum ſit, vtrũvis tunc verè dicebatur. 9 Neque verò intereſt, vtrùm aliqui contradictionem dixerint, an nõ dixerint. conſtat enim, res ita *ſe* habere, etiamſi nõ alter affirmauerit quidpiam, alter negauerit. non enim quia affirmatum aut negatum ſit, *ideo res* erit aut non erit, nec *magis erit* ad decem millia annorum, quàm in quouis tempore. Quare ſi omni tempore ſic *res ſe* habebat, vt alterum verè diceretur: neceſſe erat, hoc fieri: & quodcumque fit, ſemper ita *ſe* habuit, vt ex neceſſitate fieret. nam quando verè dixit aliquis fore, non poteſt non fieri. & quod factum eſt, ſemper verè dici potuit futurũ eſſe.

10 Ergo ſi hæc ſunt impoſſibilia: (videmus. n. eſſe rerum futurarum principium & ex eo quòd conſultamus, & ex eo quòd agimus aliquid: & omnino in iis quæ non ſemper ſunt actu,

videmus æquè eſſe poteſtatem vt ſint & vt non ſint: in quibus vtrumque euenire poteſt: *nimirũ* tam eſſe, quàm non eſſe: proinde & fieri, & nõ fieri. multáque nobis manifeſta ſunt, ita *ſe* habentia. Vtputà hæc veſtis poteſt diſcindi, nec diſcindetur, ſed priùs atteretur. itidémque poteſt non diſcindi: neque enim priùs attrita fuiſſet, niſi potuiſſet non diſcindi. quare etiam in aliis generationibus *idem dicendũ eſt*, quęcumque dicuntur ſecundũ eiuſmodi poteſtatem) 11 Perſpicuum igitur *eſt*, nec eſſe nec fieri omnia ex neceſſitate: ſed alia [a] quidem vtrouis modo contingere, nec magis affirmationem eſſe veram quàm negationem: alia [b] verò *eſſe, in quibus* alterum magis & plerumque *fit*: ſed tamẽ accidit etiam, vt alterum [c] fiat, alterũ [d] minimè. 12 Ergo quod eſt, neceſſe [e] *eſt* eſſe quando *eſt*: & quod non eſt, *neceſſe eſt* non eſſe quando non eſt. verùm nec neceſſe *eſt* eſſe quicquid eſt: nec neceſſe *eſt* non eſſe quicquid nõ eſt: quoniam, quicquid eſt, eſſe ex neceſſitate quando eſt, non idem valet quod, ſimpliciter eſſe ex neceſſitate. idem *dicendum eſt* de eo quod non eſt. 13 Eadem eſt ratio contradictionis. quiduis *enim* eſſe aut non eſſe, & fore aut non fore [f], neceſſe *eſt*. non tamen ſeparatim dicendum *eſt*, alterum neceſſarium. verbi gratia neceſſe *eſt*, cras fore vel nõ fore bellũ nauale: nõ *eſt* autẽ neceſſe, cras fieri bellũ nauale: nec *neceſſe eſt*, cras non fieri: ſed neceſſe *eſt* fieri aut nõ fieri. 14 Quare cùm orationes ſimiliter veræ ſint atque res:

a Vt eunti in forum, amicum ob uiã fieri. hæc vocantur contingentia æqualia: quia ęquè poſſũt euenire, & non euenire.
b Vt fodientem terram, inuenire theſaurũ. ſæpius enim vera eſt negatio quàm affirmatio. hæc ſunt contingentia inæqualia.
c Quod rarò accidit.
d Quod plerumque euenit.
e Hoc vocatur neceſſarium, nõ ἁπλῶς, id eſt ſimpliciter, ſed ἐξ ὑποθέσεως, id eſt ex ſuppoſitione. Solem moueri, (exempli cauſa) eſt neceſſarium ἁπλῶς. Diẽ eſſe, non eſt neceſſarium ἁπλῶς, ſed ἐξ ὑποθέσεως, ſi ſupponatur Sol eſſe ſuper terrã. Sic neceſſe eſt quiduis eſſe, ſi ſupponatur eſſe: quia non poteſt idem ſimul eſſe & non eſſe.
f Alternatè.

τὸ δυνατὸν εἶ), καὶ μὴ εἶναι ὁμοίως· ἐν οἷς ἄμφω ἐνδέχεται, καὶ τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι· ὥστε καὶ τὸ γενέσθαι, καὶ τὸ μὴ γενέσθαι. καὶ πολλὰ ἡμῖν δῆλά ἐστιν οὕτως ἔχοντα· οἷον τουτὶ τὸ ἱμάτιον, δυνατόν ἐστι διατμηθῆναι, καὶ οὐ διατμηθήσεται, ἀλλ' ἔμπροσθεν κατατριβήσεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ διατμηθῆναι δυνατόν· οὐ γὰρ ἂν ὑπῆρχε τὸ ἔμπροσθεν αὐτὸ κατατριβῆναι, εἴγε μὴ δυνατὸν ἦν τὸ μὴ διατμηθῆναι. ὥστε καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων γενέσεων, ὅσαι κατὰ δύναμιν λέγονται τὴν τοιαύτην) 11 Φανερὸν ἄρα, ὅτι οὐχ ἅπαντα ἐξ ἀνάγκης οὔτ' ἐστὶν, οὔτε γίνεται. ἀλλὰ τὰ μὲν, ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ οὐδὲν μᾶλλον ἡ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις ἦν ἀληθής· τὰ δὲ, μᾶλλον μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ θάτερον, οὐ μὴν ἀλλ' ἐνδέχεται γενέσθαι καὶ θάτερον, θάτερον δὲ μή. 12 Τὸ μὲν οὖν εἶναι τὸ ὂν ὅταν ᾖ, καὶ τὸ μὴ ὂν μὴ εἶναι ὅταν μὴ ᾖ, ἀνάγκη. οὐ μέντοι οὔτε τὸ ὂν ἅπαν ἀνάγκη εἶναι· οὔτε τὸ μὴ ὂν, ἀνάγκη μὴ εἶναι. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ ὂν ἅπαν εἶναι ἐξ ἀνάγκης ὅτε ἐστὶ, καὶ τὸ ἁπλῶς εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος.

13 Καὶ ἐπὶ τῆς ἀντιφάσεως δὲ ὁ αὐτὸς λόγος· εἶναι μὲν ἢ μὴ εἶναι ἅπαν, ἀνάγκη· καὶ ἔσεσθαί γε ἢ μή· οὐ μέντοι γε διελόντα εἰπεῖν θάτερον ἀναγκαῖον. λέγω δὲ, οἷον ἀνάγκη μὲν ἔσεσθαι ναυμαχίαν αὔριον ἢ μὴ ἔσεσθαι· οὐ μέντοι γενέσθαι γε αὔριον ναυμαχίαν ἀνάγκη, οὐδὲ μὴ γενέσθαι· γενέσθαι μέντοι ἢ μὴ γενέσθαι, ἀναγκαῖον.

14 Ὥστ' ἐπεὶ ὁμοίως οἱ λόγοι ἀληθεῖς, ὥσπερ καὶ τὰ πράγματα· δῆλον

δῆλον ὅτι ὁπόσα οὕτως ἔχει, ὥστε ὁπότερ' ἔτυχε, καὶ τἀναντία ἐνδέχεσθαι, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν καὶ τὴν ἀντίφασιν. ὅπερ συμβαίνει ἐπὶ τοῖς μὴ ἀεὶ οὖσιν, ἢ μὴ ἀεὶ μὴ οὖσι. τούτων γὰρ ἀνάγκη μὲν θάτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι ἢ ψευδές, οὐ μέντοι τόδε, ἢ τόδε, ἀλλ' ὁπότερ' ἔτυχε· καὶ μᾶλλον μὲν ἀληθῆ τὴν ἑτέραν, οὐ μέντοι ἤδη ἀληθῆ, ἢ ψευδῆ· ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἀνάγκη, πάσης καταφάσεως καὶ ἀποφάσεως τῶν ἀντικειμένων, τὴν μὲν, ἀληθῆ, τὴν δὲ, ψευδῆ εἶναι· οὐ γὰρ, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὄντων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων μὲν, δυνατῶν δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται.

manifeſtum *eſt*, *in iis* quæ ita *ſe* habent, vt vtrolibet modo contingant, & cōtraria euenire poſſint, neceſſe *eſſe* vt ſimiliter *ſeſe* habeat contradictio: quod *quidē* in iis accidit, quæ non ſemper ſunt, vel nō ſemper non ſunt. ex his enim neceſſe *eſt* alteram partem contradictionis eſſe veram vel falſam: non tamen hoc, vel illud, ſed vtrumvis. & magis quidem *eſſe* veram alteram *partem* [a], non tamen *eſſe* iam veram, aut falſam. Itaque manifeſtū *eſt*, non neceſſe *eſſe* vt omnis affirmationis & negationis quæ *ſibi inuicē* opponuntur, altera ſit vera, altera falſa [b]: non enim vt in iis quæ ſūt [c], ſic *res ſe* habet etiam in iis quæ non ſunt poſſuntque eſſe vel nō eſſe: ſed quemadmodū dictū eſt.

De enunciationibus ſecundi vel tertij adiacentis, finitis aut infinitis. Cap. X.

1 ¶ *De enūciationibus ſecundi adiacentis. Diuiſio.* 2 *Tacitæ obiectionis ſolutio.* 3 *Series.* 4 ¶ *De enunciationibus tertii adiacētis, quæ habent ſubiectū finitum:* 5 *& vel ſunt indefinitæ,* 6 *vel definitæ.* 7 *Epilogus.* 8 *De enunciationibus tertii adiacentis, quæ habent ſubiectum infinitum.* 9 ¶ *Hypotheoria. Non eſſe plures dictis oppoſitionibus.* 10 *Enunciationes non habentes idem ſubiectum, non poſſe inter ſe comparari.* 11 *De verbis adiectiuis.* 12 *De ratione efficiendi ſubiectum infinitum.* 13 *Collatio enunciationum tertii adiacentis ex ſubiecto finito & attributo infinito cum enunciationibus finitis contrariis, vel ſubcontrariis.* 14 *An valeat conſecutio à negatione finita ad affirmationem ex attributo infinito.* 15 *Subiectum vel attributum infinitum, nō eſſe negationem.* 16 *Quæ infinita cum finitis cōferri poſſint.* 17 *De nominibus, & verbis tranſpoſitis.*

Ἐπεὶ δέ ἐστί τι κατά τινος ἡ κατάφασις σημαίνουσα· τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ ὄνομα, ἢ τὸ ἀνώνυμον· ἓν δὲ δεῖ εἶναι καὶ καθ' ἑνὸς τὸ ἐν τῇ καταφάσει· (τί δὲ ὄνομα, εἴρηται, καὶ τί ἀνώνυμον, πρότερον· τὸ γὰρ οὐκ ἄνθρωπος, ὄνομα μὲν οὐ λέγω, ἀλλ' ἀόριστον ὄνομα· ἓν γάρ πως σημαίνει τὸ ἀόριστον ὄνομα· ὥσπερ καὶ τὸ οὐχ ὑγιαίνει, οὐ ῥῆμα, ἀλλ' ἀόριστον ῥῆμα) ἔσται ἄρα πᾶσα κατάφασις καὶ ἀπόφασις,

QVoniam autem affirmatio [d] ſignificat aliquid de aliquo: atque hoc [e] eſt vel nomen, vel innominatū [f]: vnū [g] autē eſſe oportet, & de vno, quod *eſt* in affirmatione [h]: (quid autē *ſit* nomen, & quid innominatū, dictū eſt antea [i]: etenim Non homo, non voco nomen, ſed infinitum nomen: nam vnam rē quodammodo [k] ſignificat nomen infinitum: quemadmodum Non valet, non *appello* verbum, ſed infinitum verbum) erit igitur omnis affirmatio & negatio [l]

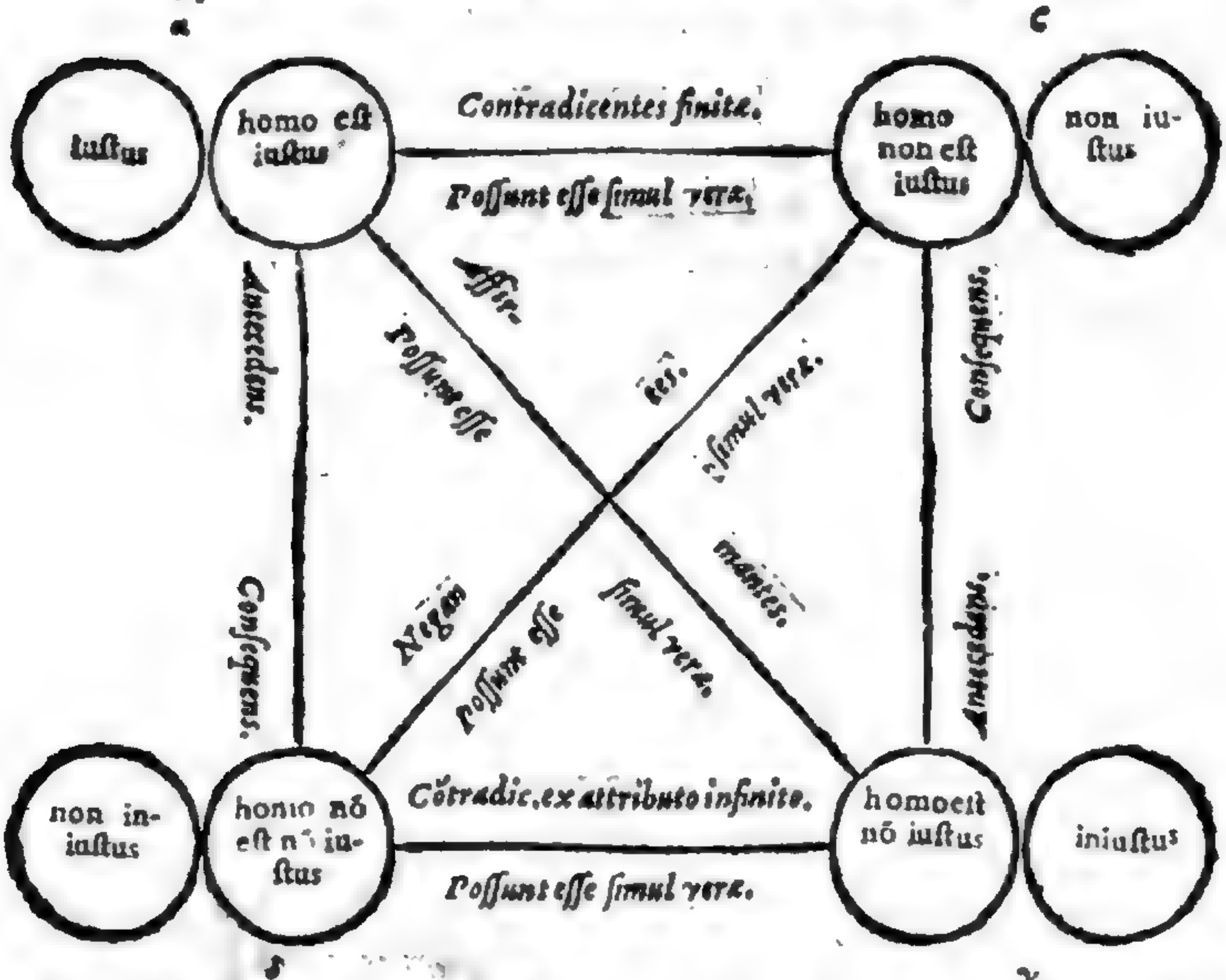
a Cùm ſcilicet eſt contingens inæquale.
b Definitè, ita vt dici poſſit, vtra ſit vera, vtra falſa.
c Vel facta ſunt.
d Ariſtoteles breuitatis cauſa ſolius affirmationis mentionem facit. ſed idē intelligendum eſt de negatione. ideóque concludet, nō ſolùm affirmationē, ſed etiam negationē conſtare ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo.
e De quo aliquid dicitur.
f Id eſt, nomē infinitum: quod olim nomine carebat, antequàm ab Ariſtotele appellaretur nomē infinitum.
g Niſi vnū eſſet: nō rectè colligeretur, enūciationē eſſe ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo: quia poſſet etiā cōſtare ex pluribus nominibus aut verbis. ſed iā dictum fuit cap. 8. part. 4. & ſequēt. vnum ſubiectum & vnum LIB. II. CAP. 1. attributum eſſe debere.
h Sub. vel negatione.
i Cap. 2.
k Nomen infinitū videtur plura ſignificare, immo infinita entia & non entia, vt dictum eſt ſuprà cap. 2. part. 4. ſed nihilominùs dicitur vnū ſignificare negatiuè, quia ſignificat multa, nō vt multa ſunt, ſed vt vniuntur in negatione vnius. exēpli cauſa, nō homo ſignificat infinita, quatenus vniuntur in negatione hominis, i. quatenus non ſunt homines.
l Secundi adiacentis.

vel ex nomine & verbo, vel ex infinito nomine & verbo. 2 At[a] ſine verbo. nulla *eſt* affirmatio, nec negatio. nã Eſt, vel Erit, vel Erat [b], vel Fit, & cetera eiuſmodi, ſunt verba, *vt* ex iis *cõſtat*, quę *ſuprà* [c] poſita fuerũt: quoniã adſignificãt tẽpus. 3 Quocirca erit prima [d] affirmatio & negatio, eſt homo, non eſt homo: deinde, eſt non homo, nõ eſt non homo. rurſus, eſt omnis homo, nõ eſt omnis homo: eſt omnis nõ homo, non eſt omnis non homo. & in extrinſecis[e] tẽporibus eadem eſt ratio. 4 Cùm autẽ *verbũ* Eſt, tertiũ inſuper attribuitur [f], iam dupliciter dicuntur[g] oppoſitiones. [h] 5 Verbi gratiã, eſt iuſtus homo: illud Eſt, dico tertiũ cõponi (*ſeu* nomẽ ſeu verbũ *appelletur*) in hac affirmatione. Idcirco quatuor [i] hæc erunt: quorum duo[k] ad affirmationem & negationẽ [l] *ſe* habẽt ſecũdũ conſecutionis ordinẽ vt priuationes [m], duo [n] verò minimè [o]. *Hoc* dico: quia *verbũ* Eſt, aut iuſto [p] adiicietur, aut non iuſto [q]: quare etiã negatio [r]. quatuor igitur erũt. Intelligimus autẽ ꝙ dictum eſt, ex infrà ſcriptis: Eſt iuſtus homo: huius negatio, nõ eſt iuſtus homo. eſt non iuſtus homo: huius negatio, nõ eſt non iuſtus homo. nã hîc *verbũ* Eſt, & non eſt, iuſto & non iuſto adiiciuntur. Hęc igitur, vt in Analyticis[ſ] dictum eſt, ita diſpoſita ſunt.

ἢ ἐξ ὀνόματος καὶ ῥήματος, ἢ ἐξ ἀορίστου ὀνόματος καὶ ῥήματος. 2 Ἄνευ δὲ ῥήματος οὐδεμία κατάφασις, οὐδὲ ἀπόφασις· τὸ γὰρ ἔστιν, ἢ ἔσται, ἢ ἦν, ἢ γίνεται, ἢ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, ῥήματα ἐκ τῶν κειμένων ἐστί· προσσημαίνει γὰρ χρόνον. 3 Ὥστε πρώτη ἔσται κατάφασις καὶ ἀπόφασις, τὸ, ἔστιν ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος· εἶτα, ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος. πάλιν, ἔστι πᾶς ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος· ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς δὲ χρόνων, ὁ αὐτὸς λόγος ἐστίν. 4 Ὅταν δὲ τὸ ἔστι, τρίτον προσκατηγορῆται, ἤδη διχῶς λέγονται αἱ ἀντιθέσεις. 5 Λέγω δὲ, οἷον, ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος, τὸ ἔστι, τρίτον φημὶ συγκεῖσθαι, ὄνομα ἢ ῥῆμα, ἐν τῇ καταφάσει. ὥστε διὰ τοῦτο τέτταρα ταῦτα ἔσται· ὧν τὰ μὲν δύο, πρὸς τὴν κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν ἕξει κατὰ τὸ στοιχοῦν, ὡς αἱ στερήσεις· τὰ δὲ δύο, οὔ. λέγω δὴ, ὅτι τὸ ἔστιν, ἢ τῷ δικαίῳ προσκείσεται, ἢ τῷ οὐ δικαίῳ· ὥστε καὶ ἡ ἀπόφασις. τέτταρα οὖν ἔσται. νοοῦμεν δὲ τὸ λεγόμενον, ἐκ τῶν ὑπογεγραμμένων. ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστι δίκαιος ἄνθρωπος. ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος· τούτου ἀπόφασις, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος ἄνθρωπος. τὸ γὰρ ἔστιν, ἐνταῦθα, καὶ τὸ οὐκ ἔστι, τῷ δικαίῳ καὶ τῷ οὐ δικαίῳ πρόσκειται. Ταῦτα μὲν οὖν, ὥσπερ ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, οὕτω τέτακται.

a Mirari aliquis potuiſſet, cur Ariſtoteles diuiſerit enunciationẽ ratione ſubiecti finiti vel infiniti, non item ratione attributi. idcirco ait nullam enunciationẽ eſſe ſine verbo. q.d. in enunciatione ſecundi adiacentis nõ eſſe attributũ infinitũ, quia attributũ eſt verbum, quod in enunciatione nõ eſt verbum infinitum, ſed verbũ negans.
b Obſerua, Ariſtotelem hoc loco verbi appellatione complecti etiã caſum verbi.
c Cap. 3.
d Rectè enũciationes finitas pręponit infinitis, quia nomen finitum eſt prius & ſimplicius infinito.
e Id eſt, præterito & futuro, quæ ſunt extra tẽpus pręſens, idque ex vtraque parte claudunt.
f Hæ dicũtur enũciationes tertii adiacẽtis: quia conſtant quodãmodo ex tribus partibus, i. nomine ſubiecto, nomine attributo, & copula quę vocatur tertiũ adiacens. vt in hac enunciatione, Homo eſt iuſtus, homo, eſt ſubiectũ: iuſtus, attributũ: eſt, copula. ſcire tamen oportet, copulam illã non eſſe verè partem enunciationis diſtinctã à ceteris. primùm quia copula illa nullã rẽ ſignificat. præterea quia nõ debet ſeiũgi ab attributo: quandoquidẽ hæc idẽ valẽt, homo currit, &, homo eſt currẽs. g Id eſt, duplicatur, eorũ numerus, duplo maior fit: quoniã enunciationũ ſecũdi adiacentis diuiſio ſumebatur ſolùm à ſubiecto: harũ verò enũciationũ tertii adiacẽtis diuiſio ſumitur non ſolùm à ſubiecto, ſed etiam ab attributo. h Id eſt, contradictiones. i Quæ habent idẽ attributũ, & quodãmodo idem ſubiectũ. dixi quodãmodo, quia duæ habent ſubiectũ finitum, duæ infinitum. hæ autẽ in typo infrà delineato ſunt in angulis illis collocatæ, α, β, γ, δ. k Id eſt, γ, δ. l Sub ſimplices. nempe α, β. m Senſus eſt, enunciationes, γ, δ, ita referri ad α, β, vt priuationes referuntur ad habitus. nã attributum finitum eſt habitus, vel comparatur habitui, vt Iuſtus: attributum infinitum, vt non iuſtus, comparatur priuationi Iniuſtus, vt in ſubiecto typo cerni poteſt. n Id eſt, α, β. o Non referuntur ad alias duas, id eſt ad γ, δ, vt priuationes ad habitus, ſed è contrario vt habitus ad priuationes. p Id eſt, attributo finito. q Id eſt, attributo infinito. r Negationem in præſentia appellat, non integram enunciationẽ, ſed has voces Non eſt. Infrà autem part 10. negationem vocabit hanc voculam Non. Ergo ſẽſus horum verborũ eſt, copulã Non eſt adiungi vel attributo finito, vel infinito. ſ Lib. 1. prior. Analyt. cap. vlt. vnde collegimus typum ſequentem.

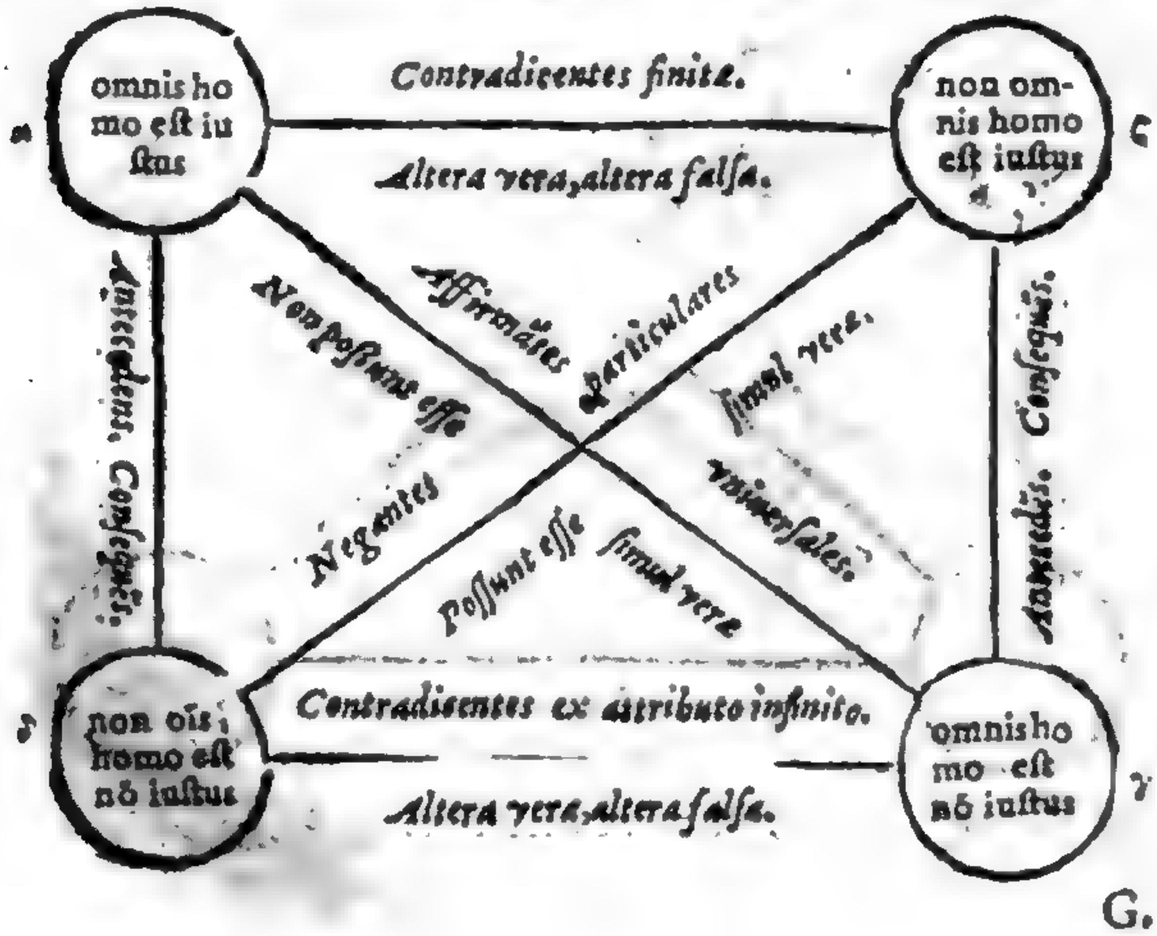
Typus enunciationum indefinitarum ex ſubiecto finito.

6 Ὁμοίως δὲ ἔχει, κἂν καθόλου τοῦ ὀνόματος ᾖ ἡ κατάφασις· οἷον, πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος· ἀπόφασις τούτου, οὐ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος. πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, οὐ πᾶς ἐστιν ἄνθρωπος οὐ δίκαιος. πλὴν οὐχ ὁμοίως τὰς κατὰ διάμετρον ἐνδέχεται συναληθεύειν· ἐνδέχεται δέ ποτε.

6 Similis erit ratio, ſi nominis[a] vniuerſaliter accepti ſit affirmatio[b]. vt omnis eſt homo iuſtus: huius negatio, nō omnis eſt homo iuſtus. omnis eſt homo non iuſtus, non omnis eſt homo non iuſtus. præterquàm quòd non ſimiliter[c] contingit veras ſimul eſſe, quæ ex diametro[d] *opponuntur*: ſed contingit aliquando[e].

Typus enunciationum definitarum ex ſubiecto finito.

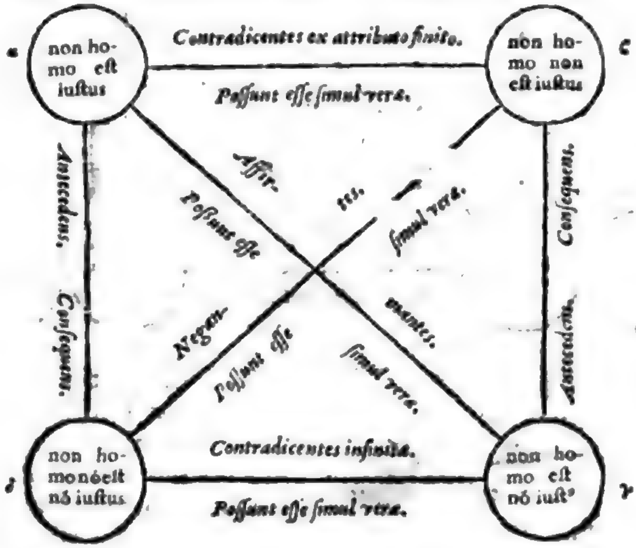

a Id eſt ſubiecti.
b Sup. & negatio.
c Nam, quia indefinitæ comparantur particularibus, omnes ex diametro oppoſitæ poterant eſſe ſimul veræ, in materia ſcilicet cōtingenti: nempe tam α & γ, quàm β & δ. at in enunciationibus definitis ſecus eſt: quoniam α & γ, quæ ſunt vniuerſales, nūquàm ſunt ſimul veræ. ſed ϛ & δ, quę ſunt particulares, reperiūtur ſimul verę in materia contingenti, vt in typo ſubiecto videre licet.
d Ex diametro in hoc & ſuperiori & ſequentibus typis opponi dicuntur enūciationes α γ, item ϛ δ.
e Id eſt in his quæ opponuntur ex diametro ϛ δ, in materia contingenti: vt non omnis homo eſt iuſtus, nō omnis homo eſt non iuſtus.

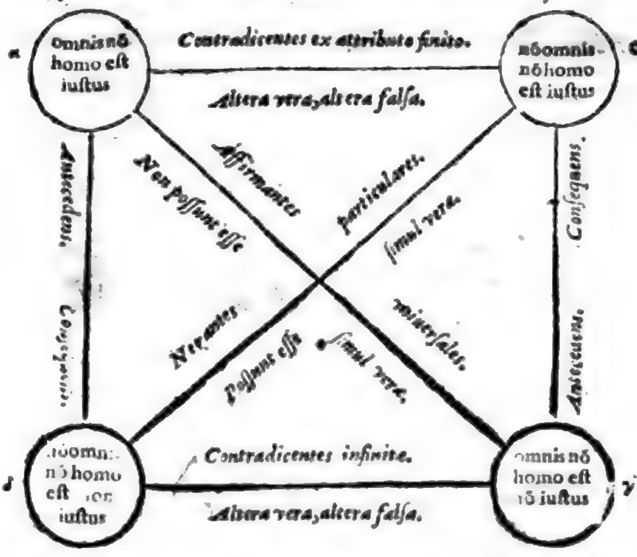
7 Hæ igitur, binæ [a] inter ſe opponuntur [b]. 8 Aliæ autem, *ſimiliter* binæ *inter ſe opponuntur, quæ pertinēt* ad nō homo, tamquā ad ſubiectū quoddā additū [c]. vt, eſt iuſtus nō homo, nō eſt iuſtus non homo: eſt nō iuſtus nō homo, nō eſt nō iuſtus non homo.

7 Αὗται μὲν οὖν, δύο ἀντίκεινται ἀλλήλαις. 8 Ἄλλαι δὲ δύο πρὸς τὸ οὐκ ἄνθρωπος, ὡς ὑποκειμένου τι προστεθέν· οἷον, ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστι δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος· ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, οὐκ ἔστιν οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος.

Typus enunciationum indefinitarum ex ſubiecto infinito.

Typus enunciationum definitarum ex ſubiecto infinito.

9 His autē nō ſunt plures [d] op-

9 Πλείους δὲ τούτων οὐκ εἰσὶν ἀντιθέσεις

a Quamuis quatuor enūciationes inter ſe conferātur, α, ε, γ, δ, indefinitæ. & α, ε, γ, δ, definitæ: non tamen quælibet cuilibet cōtradicit. ſed cùm vni vna contradicere debeat, vt ſuprà cap. 8. expoſitum fuit: cōtradictio ſemper eſt inter duas: vt inter α & ε: item inter γ & δ.

b Id eſt, ſibi inuicem contradicunt.

c Id eſt, tāquàm ad ſubiectum diuerſum à ſuperiori. nam ſuprà locutus eſt de ſubiecto finito: nunc addit ſubiectum infinitū. ideóque ſuperioribus enūciationibus cōſtātibus ex ſubiecto finito, addit iſtas quarū ſubiectum eſt infinitum.

d Omnis enim contradictio vel eſt inter enūciationes ſecūdi adiacentis, vel inter enūciationes tertii adiacentis. & rurſus vel inter enūciationes finitas, vel infinitas, vel partim finitas partim infinitas. vnde oriūtur ſex contradictiones hactenus expoſitæ: quarū omniū exempla Ariſtoteles attulit. I. contradictio eſt inter enūciationes ſecundi adiacentis finitas: ſiue ſint indefinitæ, vt, homo eſt, homo nō eſt: ſiue definitæ, vt, omnis homo eſt, nō omnis homo eſt: item, nullus homo eſt, aliquis homo eſt: ſiue ſingulares, vt, Socrates eſt, Socrates non eſt. Eadē eſt ratio ſequen-

προσθέσεις. 10 Αὗται δὲ χωρὶς ἐκείνων, αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἔσονται, ὡς ὀνόματι τῷ οὐκ ἄνθρωπος, προσκεχρημέναι. 11 Ἐφ' ὅσων δὲ τὸ ἐστὶ, μὴ ἁρμόττει, οἷον ἐπὶ τοῦ ὑγιαίνειν καὶ βαδίζειν, ἐπὶ τούτων τὸ αὐτὸ ποιεῖ οὕτω τιθέμενον, ὡς ἂν εἰ τὸ ἐστὶ προσήπτετο. οἷον, ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει πᾶς ἄνθρωπος, ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει πᾶς οὐκ ἄνθρωπος. 12 Οὐ γάρ ἐστι, τὸ οὐ πᾶς ἄνθρωπος, λεκτέον· ἀλλὰ τὸ οὐ, τὴν ἀπόφασιν, τῷ ἄνθρωπος προσθετέον· τὸ γὰρ πᾶς, οὐ τὸ καθόλου σημαίνει, ἀλλ' ὅτι καθόλου. δῆλον δὲ ἐκ τοῦδε, ὑγιαίνει ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει ἄνθρωπος· ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος, οὐχ ὑγιαίνει οὐκ ἄνθρωπος. ταῦτα γὰρ ἐκείνων διαφέρει, τῷ μὴ καθόλου εἶναι. ὥστε τὸ πᾶς, ἢ τὸ μηδεὶς, οὐδὲν ἄλλο προσσημαίνει, ἢ ὅτι καθόλου τοῦ ὀνόματος ἢ κατάφασιν ἢ ἀπόφασιν. τὰ οὖν ἄλλα τὰ αὐτὰ δεῖ προστίθεσθαι. 13 Ἐπεὶ δὲ ἐναντία ἀπόφασίς ἐστι τῇ ἅπαν ἐστὶ ζῷον δίκαιον, ἡ σημαίνουσα ὅτι οὐδέν ἐστι ζῷον δίκαιον· αὗται μὲν φανερὸν ὅτι οὐδέποτε ἔσονται οὔτε ἀληθεῖς ἅμα, οὔτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ· αἱ δ' ἀντικείμεναι ταύταις, ἔσονταί ποτε· οἷον, οὐ πᾶν ἐστι ζῷον δίκαιον, καὶ ἔστι τι ζῷον δίκαιον. Ἀκολουθοῦσι δὲ καὶ αὗται, τῇ μὲν, πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιός ἐστιν, ἡ, οὐδείς ἐστιν ἄνθρωπος δίκαιος· τῇ δὲ, ἔστιν οὐ πᾶς ἄνθρωπος οὐ δίκαιος, ἡ ἀντικειμένη, ὅτι ἐστί τις ἄν-

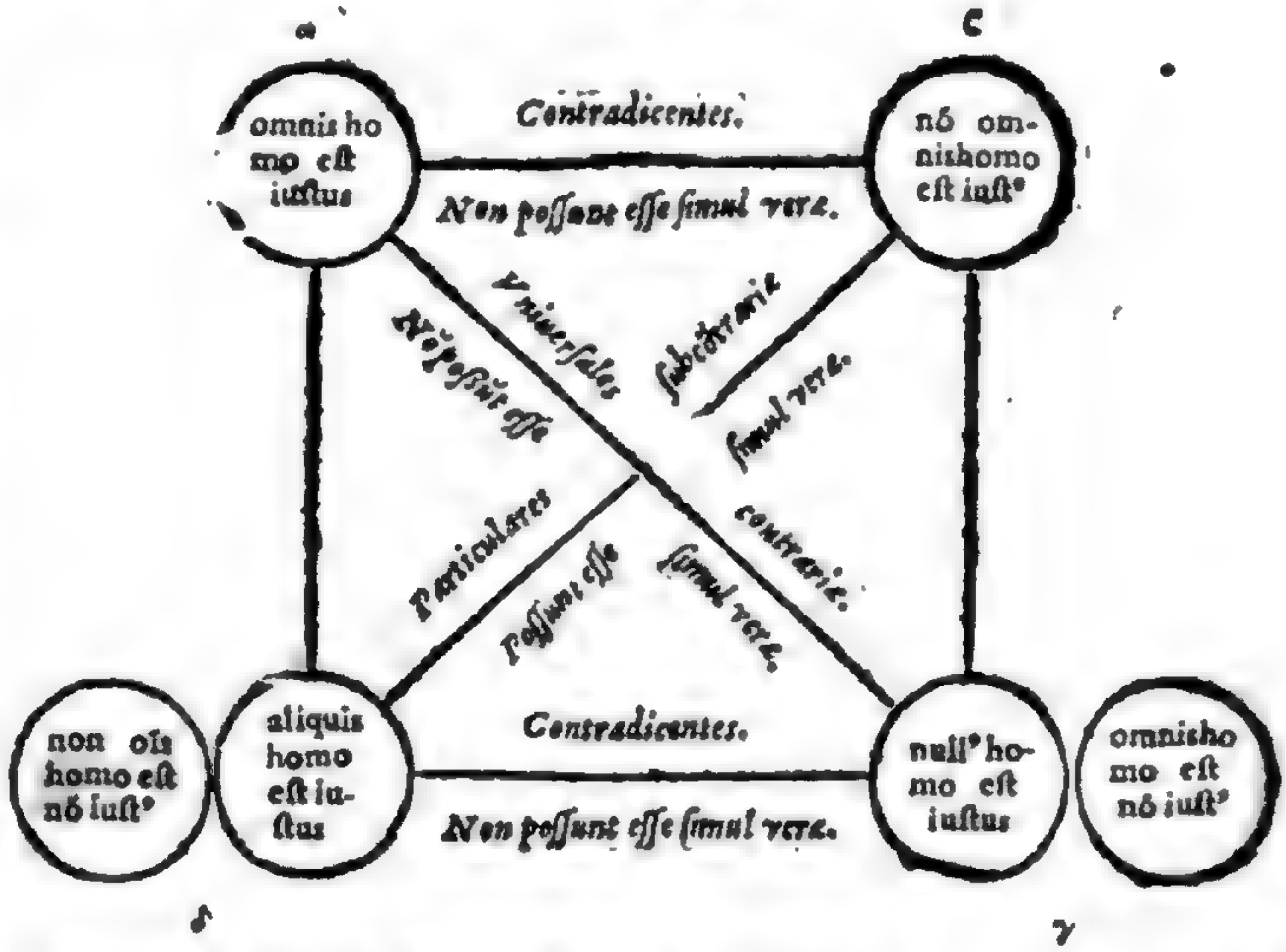
poſitiones.[a] 10 Sed hæ[b] ſeorſũ ab illis [c] erunt ipſæ per ſe [d], vtpote quæ vtuntur nomine, Non homo [e]. 11 In quibus autẽ *verbum* E S T non accommodatur, vt in *verbis* VALERE, & AMBVLARE: in his idem efficit ita poſitũ, ac ſi verbum EST adiunctũ eſſet: veluti, valet omnis homo, non valet omnis homo: valet omnis non homo, nõ valet omnis non homo. 12 Nõ eſt enim dicendum[f], Non omnis homo: ſed illa negatio NON, homini adiúgi debet. etenim OMNIS, non ſignificat rem vniuerſalem, ſed *oſtendit rem accipi* vniuerſaliter. *Quod* hinc perſpicuum fit: valet homo, non valet homo: valet nõ homo, non valet nõ homo. hæc[g] enim ab illis [h] differũt, quia nõ ſunt vniuerſaliter *acceptæ*. Quare OMNIS, vel NVLLVS, nihil aliud adſignificat, quàm affirmationẽ vel negationem *eſſe* de nomine [i] vniuerſaliter *accepto*. Cetera [k] igitur eadem apponere oportet. 13 Quia verò huic *affirmationi*, Omne eſt animal iuſtum, contraria eſt negatio ſignificãs, nullum animal eſſe iuſtum: has perſpicuum *eſt* nũquam fore ſimul veras, nec in eodem. his verò oppoſitæ [l], erunt aliquando [m] *ſimul veræ*: vt, non omne eſt animal iuſtum, &, eſt aliquod animal iuſtũ. Sequuntur autem hæ: illam quidem, Omnis homo nõ iuſtus eſt, hæc, nullus eſt homo iuſtus: hanc verò, Eſt non omnis homo non iuſtus, *ſequitur* oppoſita [n], *nempe*, eſt aliquis ho-

tiũ contradictionum. nam poſſũt exempla afferri tam definitarum enunciationum, & ſingularium, quàm indefinitarum: ſed breuitatis ſtudio ſubiiciũ tãtum exẽpla indefinitarum. II. itẽ ita contradictio eſt inter enunciationes ſecundi adiacẽtis, quarum ſubiectũ eſt infinitum: vt, nõ homo eſt, nõ homo non eſt. III. inter enunciationes tertii adiacẽtis, finitas: vt, homo eſt iuſtus, homo non eſt iuſtus. IV. inter enũciationes tertii adiacentis ex ſubiecto finito & attributo infinito: vt, homo eſt nõ iuſtus, homo non eſt non iuſtus. V. inter enũciationes tertii adiacentis ex ſubiecto infinito, & attributo finito: vt, non homo eſt iuſtus, nõ homo nõ eſt iuſtus. VI. inter enunciationes omnino infinitas: vt, non homo eſt non iuſtus, non homo non eſt nõ iuſtus.

a Id eſt contradictiones.
b Quæ habẽt ſubiectum infinitũ.
c Quæ habebant ſubiectũ finitũ.
d Id eſt, non debent cũ illis conferri. Quamuis enim (vt in ſuprà ſcriptis typis videre licet) rectè inter ſe conferãtur enunciationes, quarum aliæ habent attributum finitum, aliæ infinitum: non tamen conferri poſſunt quæ habent ſubiectum infinitum, cum his quæ habent ſubiectum finitum.
e Id eſt, ſubiecto infinito.
f Sub. vt ſubiectum fiat infinitum.
g Id eſt, hæ enunciationes propoſitæ in hac partic. valet homo, &c.
h Id eſt, ab enunciationibus propoſitis in ſuperiori partic. nempe, valet omnis homo, &c.
i Id eſt ſubiecto.
k Id eſt, ſicut affirmatio indefinita, vt, homo valet, fit infinita per adiectionem negationis ad ſubiectum, hoc modo, non homo valet: ita etiam fieri debet in enunciatione definita: veluti omnis homo valet, omnis non homo valet.
l Id eſt particulares, quæ ab interpretibus vocãtur ὑπεναντίαι, ſubcontrariæ: hæ namque ſub vniuerſalib. contrariis ponuntur: & quæ ſunt ex diametro, contradicunt: vt in ſeq. typo enunciatio γ, contradicit enunciationi α: & enunciatio δ, enunciationi ϛ. Oppoſitæ igitur hoc loco, vt alibi quoque, dicuntur contradicentes, κατ' ἐξοχὴν.
m Id eſt, in materia contingenti. vide c. 8. part. 7.
n Id eſt, contradicens illi, nullus homo eſt iuſtus.

mo iuſtus: neceſſe *eſt* enim eſſe aliquem.[a]

θρωπος δίκαιος· ἀνάγκη γὰρ εἶναί τινα.

14 Perſpicuū autem *eſt*, in ſingularibus ſi interrogatus verè negat, verè etiā affirmari[b]. veluti, *Eſt* ne Socrates ſapiens? non. Socrates igitur *eſt* non ſapiens. In vniuerſalibus autem non *eſt* vera *affirmatio*, quæ ſimiliter dicitur[c]: vera autem *eſt* negatio[d]: vt, *Eſt*ne omnis homo ſapiens? non. ergo omnis homo *eſt* non ſapiens. hoc enim falſum *eſt*. ſed hoc, non omnis igitur homo *eſt* ſapiens, *eſt* verum. hæc autem *eſt* oppoſita[e]: illa verò, contraria[f]. 15 Quæ autem ſūt oppoſitæ ſecundum infinita nomina, & verba; qualia ſunt, non homo, & non iuſtus; quaſi negationes abſque nomine & verbo videri poſſunt.[g] non[h] ſunt tamen: quia[i] ſemper neceſſe *eſt*, veram vel falſam eſſe negationem: at[k] qui dixit non homo, non magis quàm qui dixit homo, immo minùs verè vel falsò dixit, niſi quid addatur.

14 Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἐπὶ μὲν τῶν καθ᾽ ἕκαστα, εἰ ἀληθὲς ἐρωτηθέντα ἀποφῆσαι, ὅτι καὶ καταφῆσαι, ἀληθές· οἷον, ἆρά γε Σωκράτης σοφός; οὔ. Σωκράτης ἄρα οὐ σοφός. ἐπὶ δὲ τῶν καθόλου, οὐκ ἀληθὴς ἡ ὁμοίως λεγομένη· ἀληθὴς δὲ ἡ ἀπόφασις· οἷον, ἆρά γε πᾶς ἄνθρωπος σοφός; οὔ. πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ σοφός· τοῦτο γὰρ, ψεῦδος· ἀλλὰ τὸ, οὐ πᾶς ἄρα ἄνθρωπος σοφὸς, ἀληθές· αὕτη δέ γέ ἐστιν ἡ ἀντικειμένη, ἐκείνη δὲ ἡ ἐναντία. 15 Αἱ δὲ κατὰ τὰ ἀόριστα ἀντικείμεναι ὀνόματα καὶ ῥήματα· οἷον ἐπὶ τοῦ μὴ ἄνθρωπος, καὶ μὴ δίκαιος, ὥσπερ ἀποφάσεις ἄνευ ὀνόματος καὶ ῥήματος δόξειεν ἂν εἶναι. οὐκ εἰσὶ δέ· ἀεὶ γὰρ ἀνάγκη ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι τὴν ἀπόφασιν· ὁ δ᾽ εἰπὼν, οὐκ ἄνθρωπος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ εἰπόντος ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ ἧττον ἠλήθευκεν, ἢ ἔψευσται, ἐὰν μή τι προστεθῇ.

16 Σημαίνει

a Ex dictis in hac partic. colligitur ratio eius quod dictum fuit in 6. particula, angulares α γ non poſſe eſſe ſimul veras, angulares autē ϛ δ poſſe eſſe ſimul veras: nēpe quia enunciatio γ æquipollet ei quæ eſt contraria τῇ α, cōtrariæ verò nō poſſunt ſimul veræ eſſe. ſed enūciatio δ æquipollet ei quæ eſt ſubcōtraria τῇ ϛ, ac ſubcontrariæ poſſūt eſſe ſimul veræ.

b Ita vt attributum fiat infinitū.

c Id eſt, vniuerſalis infinita.

d Particularis finita.

e Id eſt, contradicit illi affirmationi, omnis homo eſt ſapiens.

f Quia comparatur contrariæ, vt in typo particulę præcedentis, in angulo γ videre licet.

g Vtitur ſyllogiſmo in ſecunda figura ex maiore propoſitione affirmante & minore negante: Omnis negatio eſt vera vel falſa: nomen infinitum, non eſt verū vel falſum: ergo non eſt negatio.

h *Concluſio.*

i *Maior propoſitio.*

k *Minor propoſitio.* Niſi malis dicere eſſe probationē minoris tacitæ, ſumptā à cōiugato, id eſt ab eo qui dicit, ad ea quæ dicuntur. nā qui dicens *non homo*, non dicit verū nec falſū: conſtat, hoc nomen infinitum, *non homo*, non eſſe verum nec falſum.

16 Σημαίνει δὲ τό, ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος, οὐδὲ μιᾷ ἐκείνων ταὐτόν· οὐδὲ ἡ ἀντικειμένη ταύτῃ, ἡ, οὐκ ἔστι πᾶς οὐκ ἄνθρωπος δίκαιος. τὸ δ᾽ ἔστι, πᾶς οὐ δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, τῷ, οὐδεὶς δίκαιος οὐκ ἄνθρωπος, ταὐτὸν σημαίνει. 17 Μετατιθέμενα δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα, ταὐτὸν σημαίνει· οἷον, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. εἰ γὰρ μὴ τοῦτό ἐστι, τοῦ αὐτοῦ πλείους ἔσονται ἀποφάσεις. ἀλλὰ δέδεικται, ὅτι μία μιᾶς. τοῦ μὲν γάρ, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἀπόφασις τό, οὐκ ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος· τοῦ δέ, ἔστιν ἄνθρωπος λευκός, εἰ μὴ ἡ αὐτή ἐστι τῇ, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος, ἔσται ἀπόφασις ἤτοι τό, οὐκ ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός, ἢ τό, οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος λευκός. ἀλλ᾽ ἡ ἑτέρα μέν ἐστιν ἀπόφασις τοῦ, ἔστιν οὐκ ἄνθρωπος λευκός. ἡ ἑτέρα δέ, τοῦ, ἔστι λευκὸς ἄνθρωπος. ὥστε ἔσονται δύο μιᾶς. ὅτι μὲν οὖν μετατιθεμένου τοῦ ὀνόματος καὶ τοῦ ῥήματος, ἡ αὐτὴ γίνεται κατάφασις, καὶ ἀπόφασις, δῆλον.

16 Hoc verò *effatum*, eſt omnis non homo iuſtus, non idē ſignificat quod aliqua ex *ſuperioribus* illis *enunciationibus*. *ſed* neque huic oppoſita, nempe, non eſt omnis non homo iuſtus. Hoc autem *pronunciatum*, omnis *eſt* non iuſtus non homo, &, nullus *eſt* iuſtus non homo, idem ſignificant. 17 Tranſpoſita [a] autē [b] nomina & verba idem ſignificant: velut, eſt albus homo, eſt homo albus. niſi [c] enim hoc *ita* ſit, eiuſdem [d] erunt plures negationes [e]. ſed [f] oſtenſum eſt [g] vnā eſſe vnius. huius [h] enim *enūciationis*, eſt albus homo, negatio eſt, non eſt albus homo. huius verò, eſt homo albus; niſi ſit eadem cum *illa enunciatione*, eſt albus homo; negatio erit aut, non eſt non homo albus, aut, non eſt homo albus. ſed altera eſt negatio huius, eſt non homo albus: altera huius, eſt albus homo. quare duæ erunt vnius. Trāſpoſito [i] igitur nomine & verbo, eandem fieri affirmationem & negationem, manifeſtum *eſt*.

a Vtitur ſyllogiſmo ducente ad incommodum: ſi tranſpoſita nomina & verba non idem ſignificant, plures enunciationes vni opponūtur: conſequēs eſt falſum: ergo & id ex quo ſequitur.
b *Problema.*
c *Hypotheſis.*
d Sub. affirmationis.
e Sub. vel eiuſdē negationis plures affirmationes. omnino enim abſurdū eſt, vni enunciationi plures contradicere. & mox deducet ad hoc incommodum, plures negationes opponi vni affirmationi.
f *Deſtructio conſequentis.*
g Sup. cap. 7. part. 12.
h *Probatio conſequentionis*
i *Concluſio.*

De enunciationum coniunctione, ac diuiſione. Cap. XI.

1 ¶ *Protheoria. De enunciatione vna, vel pluribus.* 2 *Corollariū primū de interrogatione non vna.* 3 *Corollarium alterum de interrogatione Quid eſt.* 4 ¶ *De cōpoſitione attributorum ſeparatorum Quæſtio.* 5 *Fundamentum quæſtionis.* 6 *Reſponſionis prima,* 7 *&* *ſecunda pars.* 8 ¶ *De diuiſione attributorum coniunctorum. Quæſtio.* 9 *Reſponſio prior.* 10 *Emendatio.* 11 *Reſponſio poſterior.* 12 *De non ente.*

Τὸ δὲ ἓν κατὰ πολλῶν, ἢ πολλὰ καθ᾽ ἑνὸς καταφάναι, καὶ ἀποφάναι, ἐὰν μὴ ἕν τι ᾖ τὸ ἐκ τῶν πολλῶν δηλούμενον, οὐκ ἔστι κατάφασις μία, οὐδὲ ἀπόφασις.

VNum autem de multis, aut multa de vno affirmare & negare, niſi vnū quidpiā ſit quod ex multis illis declaratur, nō eſt affirmatio vna, nec negatio *vna*. CAP. II.

Vnum dico, non ſi nomen vnũ ſit impoſitũ *multis rebus*, nec fiat vnum quidpiam ex illis: vt homo fortaſſe eſt & animal, & bipes, & cicur: ſed vnum quiddam ex his fit. ex albo autẽ, & homine, & ambulare, nõ *fit* vnũ. quare nec ſi vnum quidpiam de his aliquis affirmet, *eſt* vna affirmatio; ſed vox quidem vna, affirmationes autem multæ: nec [a] ſi hæc de vno *affirmet*, ſed ſimiliter *ſunt* multæ *affirmationes*. 2 Ergo ſi interrogatio dialectica eſt petitio reſponſionis, *nempe* vel propoſitionis [b], vel alterius partis contradictionis [c]; propoſitio autem eſt vnius contradictionis pars [d]: *profectò* ad hæc nõ poteſt eſſe vna reſponſio, quia non *eſt* vna interrogatio, ne quidem ſi vera ſit [e]. Sed de his dictum eſt in Topicis [f]. 3 Simul etiam cõſtat, interrogationem Quid eſt, non eſſe dialecticam: quoniam oportet ex interrogatione concedi electionem [g], vtram velit contradictionis partẽ enunciandi: ſed opus eſt, vt interrogans priùs definiat, *mox interroget*, vtrùm [h] homo ſit hoc, an nõ hoc. 4 Quia verò eorum quæ ſeparatim attribuuntur, alia *etiam* attribuuntur compoſita, adeo vt vnum fiat totum illud attributum, alia verò minimè: quænam eſt differentia? Nam de homine verè dicitur & ſeparatim animal, & ſeparatim bipes: & hæc vt vnum. necnon hominem, & album: & hæc vt vnum. at ſi ſutor *eſt*, & bonus, non *propterea eſt* etiam ſutor bonus.

5 Si enim quia vtrumque *ſeparatim eſt* verum, oportet etiam vtraque ſimul *vera* eſſe: multa eáque abſurda erũt. Nam de homine *aliquo* & homo verè *dicitur*,

λέγω δὲ ἕν, οὐκ ἐὰν ὄνομα ἓν ᾖ κείμενον, μὴ δὲ ᾖ ἕν τι ἐξ ἐκείνων· οἷον, ὁ ἄνθρωπος ἔστιν ἴσως καὶ ζῷον, καὶ δίπουν, καὶ ἥμερον· ἀλλὰ καὶ ἕν τι γίνεται ἐκ τούτων. ἐκ δὲ τοῦ λευκοῦ, καὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ βαδίζειν, οὐχ ἕν. ὥστε οὔτε ἐὰν ἕν τι κατὰ τούτων καταφήσῃ τις, οὐ μία κατάφασις, ἀλλὰ φωνὴ μὲν μία, καταφάσεις δὲ πολλαί· οὔτε ἐὰν καθ᾽ ἑνὸς ταῦτα, ἀλλ᾽ ὁμοίως πολλαί.

2 Εἰ οὖν ἡ ἐρώτησις ἡ διαλεκτικὴ, ἀποκρίσεώς ἐστιν αἴτησις, ἢ τῆς προτάσεως, ἢ θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεως· ἡ δὲ πρότασις, ἀντιφάσεώς ἐστι μιᾶς μόριον· οὐκ ἂν εἴη ἀπόκρισις μία πρὸς ταῦτα· οὐδὲ γὰρ ἡ ἐρώτησις μία, οὐδὲ ἐὰν ᾖ ἀληθής. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς Τοπικοῖς περὶ αὐτῶν.

3 Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδὲ τὸ τί ἐστιν, ἐρώτησίς ἐστι διαλεκτική. δεῖ γὰρ δίδοσθαι ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ἑλέσθαι, ὁπότερον βούλεται τῆς ἀντιφάσεως μόριον ἀποφήνασθαι· ἀλλὰ δεῖ τὸν ἐρωτῶντα προσδιορίσασθαι, πότερον τόδε ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος, ἢ οὐ τόδε. 4 Ἐπεὶ δὲ τὰ μὲν, κατηγορεῖται συντιθέμενα, ὡς ἓν τὸ πᾶν κατηγόρημα γίνεσθαι, τῶν χωρὶς κατηγορουμένων· τὰ δ᾽, οὔ· τίς ἡ διαφορά; κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ χωρὶς ζῷον, καὶ χωρὶς δίπουν, καὶ ταῦτα ὡς ἕν· καὶ ἄνθρωπον, καὶ λευκὸν, καὶ ταῦτα ὡς ἕν. ἀλλ᾽ οὐχὶ, εἰ σκυτεὺς καὶ ἀγαθὸς, καὶ σκυτεὺς ἀγαθός.

5 Εἰ γὰρ, ὅτι ἑκάτερον ἀληθὲς, εἶναι δεῖ καὶ τὸ συνάμφω· πολλὰ καὶ ἄτοπα ἔσται. κατὰ γὰρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὸ ἄνθρωπος ἀληθὲς, καὶ τὸ λευ-

a Repete, *eſt vna affirmatio.*
b Vt, Eſtne mũdus æternus? éſtne anima immortalis?
c Vt, Eſtne mundus æternus, an non? quoniã hoc modo vtraque pars cõtradictionis exprimitur, petitúrque vt alterutram partem eligat qui reſpõdet.
d Nam & qui ita interrogat, éſtne mũdus æternus? quamuis nõ expreſſè, tamẽ tacitè ac τῇ δυνάμει vtramque cõtradictionis partem interrogat: quia ſine dubio dat reſpõdẽti optionem, vt eligat, vtrùm malit affirmare, an negare mundum eſſe æternum.
e Interrogatus an Socrates ſit albus muſicus, etiã ſi verè reſpõdeat eſſe albũ muſicũ: tamen duæ ſunt interrogationes, & duæ reſpõſiones: altera de albo, altera de muſico. hoc tamen magis apparet, ſi reſpõſum partim ſit verũ, partim falſum: vt quia Socrates eſt muſicus, non albus.
f Lib.8.cap.7. vide etiam Elẽch. cap.6. partic.10.
g Hanc electionem reſpondenti non dat, qui interrogat quid res aliqua ſit.
h Id eſt, vtrùm ea quam ipſe interrogãs propoſuit, ſit rei ſubiectæ definitio, néc ne.

καὶ τὸ λευκόν· ὥστε καὶ τὸ ἅπαν. πάλιν, εἰ τὸ λευκὸν αὐτὸ, καὶ τὸ ἅπαν· ὥστε ἔσαι ἄνθρωπος λευκὸς, λευκός· καὶ τοῦτο εἰς ἄπειρον. καὶ πάλιν, μουσικὸς λευκὸς βαδίζων· καὶ ταῦτα πολλάκις πεπλεγμένα εἰς ἄπειρον. ἔτι, εἰ ὁ Σωκράτης, Σωκράτης, καὶ ἄνθρωπος· καὶ, Σωκράτης Σωκράτης ἄνθρωπος. καὶ εἰ ἄνθρωπος, καὶ δίπους· καὶ ἄνθρωπος δίπους. ὅτι μὲν οὖν εἴ τις ἁπλῶς φήσει τὰς συμπλοκὰς γίνεσθαι, πολλὰ συμβαίνει λέγειν ἄτοπα, δῆλον. 6 Ὅπως δὲ θετέον, λέγωμεν νῦν. τῶν δὴ κατηγορουμένων, καὶ ἐφ' οἷς κατηγορεῖσθαι συμβαίνει, ὅσα μὲν λέγεται κατὰ συμβεβηκὸς ἢ κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ θάτερον κατὰ θατέρου, ταῦτα οὐκ ἔσαι ἕν· οἷον, ἄνθρωπος λευκός ἐστι, καὶ μουσικός· ἀλλ' οὐχ ἓν τὸ λευκὸν καὶ τὸ μουσικόν· συμβεβηκότα γὰρ ἄμφω τῷ αὐτῷ. οὐδ' εἰ τὸ λευκὸν, μουσικὸν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅμως οὐκ ἔσαι τὸ μουσικὸν λευκὸν, ἕν τι· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ τὸ λευκὸν, μουσικόν· ὥστε οὐκ ἔσαι τὸ λευκὸν μουσικὸν, ἕν τι. διὸ οὐδ' ὁ σκυτεὺς ἀγαθὸς ἁπλῶς. ἀλλὰ ζῷον δίπουν· οὐ γὰρ κατὰ συμβεβηκός. 7 Ἔτι, οὐδ' ὅσα ἐνυπάρχει ἐν τῷ ἑτέρῳ. διὸ οὔτε τὸ λευκὸν πολλάκις· οὔτε ὁ ἄνθρωπος, ἄνθρωπος ζῷόν ἐστιν, ἢ δίπουν· ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον καὶ τὸ δίπουν. 8 Ἀληθὲς δὲ ἐστιν εἰπεῖν κατὰ τοῦ τινὸς, καὶ ἁπλῶς· οἷον, τὸν τινὰ ἄνθρωπον, ἄνθρωπον· ἢ τόν τινα λευκὸν ἄνθρωπον, ἄνθρωπον λευκόν· οὐκ ἀεὶ δέ. 9 Ἀλλ' ὅταν μὲν ἐν τῷ προσκειμένῳ, τῶν ἀντικειμένων τι ἐνυπάρχῃ, ᾧ ἕπεται ἀντίφασις, οὐκ ἀληθὲς, ἀλλὰ ψεύ-

& album: quare etiam totum [a]. rurſus ſi idem *eſt* album, etiam totum: quare erit homo albus, albus. atque hoc in infinitũ. rurſúſque muſicus, albus, ambulans. & hęc ſæpius cõiuncta in infinitum. Præterea ſi Socrates *eſt* Socrates, & homo: etiam Socrates *eſt* Socrates homo. & ſi *eſt* homo, ac bipes: etiam *eſt* homo bipes. Si quis igitur ſimpliciter dicat coniunctiones fieri, manifeſtum *eſt*, euenire vt multa abſurda dicantur. 6 Quomodo autem ponere oporteat [b], nunc dicamus. Ergo attributorum, & eorum [c] quibus attribui contingit, quæcumque ex accidente dicuntur vel de eodem [d], vel alterum de altero [e]: hæc non erũt vnum. vt homo, albus eſt, & muſicus: ſed album & muſicum non *eſt* vnum: vtraque enim *ſunt* eidem accidẽtia. & quamuis album verè dicatur muſicum, tamen muſicum album non erit vnũ quiddam: quoniam ex accidente albũ *eſt* muſicum: quare album muſicum nõ erit vnũ quiddã. Idcirco nec *ſi ſutor ſit & bonus*, ſimpliciter ſutor bonus *dicetur*. ſed *ſi eſt animal & bipes, rectè dicitur* animal bipes: quia non ex accidente *hæc attribuuntur*. 7 Præterea *adiungi* non *debent*, quæcumque inſunt in altero. proinde nec album ſæpius *dicendum*: nec homo *quiſpiam* eſt homo animal, vel *homo* bipes. inſunt enim in homine animal & bipes.

8 Verè autem de aliquo dicitur etiam ſimpliciter [f]: vt quendam hominem, *eſſe* hominem: aut quendam album hominem, *eſſe* hominẽ album. at non ſemper.

9 Sed cùm in adiuncto [g] *eſt* aliquid repugnans ex quo ſequitur contradictio [h]: *tunc* non verũ ſed fal-

a Id eſt, & homo & album ſimul attribuentur, ac dicetur eſſe homo albus.

b Id eſt, quando liceat vel non liceat coniungere attributa diuiſa.

c Id eſt, τῶν ὑποκειμένων, ſubiectorum.

d Vt album & muſicum de homine.

e Vt album de muſico.

f Id eſt, compoſita ſeparantur, & ex enunciatione compoſita colligitur ſimplex: vt ſi luti, eſt homo quidam, ergo eſt homo.

g Vt cùm dicitur homo mortuus: in eo adiuncto *mortuus*, ineſt aliquid repugnãs naturæ humanę: quoniam homo eſt viuens: mortuus eſt non viuens.

h Vt homo eſt viuens, & homo non eſt viuens. nã ſi eſt homo, eſt viuens: & ſi eſt mortuus, non eſt viuens.

ſum *eſt*:[a] vt ſi mortuus homo, dicatur *eſſe* homo. Cùm autem nõ ineſt *aliquid repugnans*, *tunc* verũ *eſt*. 10 An quãdo *repugnans* ineſt, nũquàm *eſt* verum? cùm autẽ non ineſt, nõ ſemper *eſt* verum[b]? velut Homerus eſt aliquid, vt poëta. ergo éſtne? an nõ eſt[c]? quoniam ex accidente illud EST attribuitur Homero. nam quia eſt poëta, nõ per ſe attribuitur Homero illud EST. 11 Quocirca in quibus attributionibus neq; repugnantia ineſt, ſi definitiones[d] pro nominibus dicantur; & per ſe attribuitur, non ex accidẽte: in his quod eſt *tale aliquid*, verè dicetur etiam ſimpliciter *tale*. Sed non ens, quia *eſt* opinabile, non *propterea* verè dicitur *eſſe* ens quiddam: ſiquidem haud opinamur ipſum eſſe, ſed non eſſe.

δος. οἷον, τὸν τεθνεῶτα ἄνθρωπον, ἄνθρωπον εἰπεῖν. ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, ἀληθές. 10 Ἢ ὅταν μὲν ἐνυπάρχῃ, ἀεὶ οὐκ ἀληθές· ὅταν δὲ μὴ ἐνυπάρχῃ, οὐκ ἀεὶ ἀληθές; ὥσπερ, Ὅμηρος ἐστί τι, οἷον ποιητής. ἆρα οὖν καὶ ἔστιν; ἢ οὔ; κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ κατηγορεῖται τὸ ἔστι, τοῦ Ὁμήρου· ὅτι γὰρ ποιητής ἐστιν, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ αὑτὸ, κατηγορεῖται τοῦ Ὁμήρου τὸ ἔστιν. 11 Ὥστε ἐν ὅσαις κατηγορίαις μήτε ἐναντιότης ἔνεστιν, ἐὰν λόγοι ἀντ᾽ ὀνομάτων λέγωνται, καὶ καθ᾽ αὑτὰ κατηγορῆται, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκός· ἐπὶ τούτων τὸ τὶ, καὶ ἁπλῶς, ἀληθὲς ἔσται εἰπεῖν. Τὸ δὲ μὴ ὂν, ὅτι δοξαστὸν, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν ὄν τι· δόξα γὰρ αὐτοῦ ἐστιν, οὐχ ὅτι ἔστιν, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἔστι.

DE ENVNCIATIONIBVS MODIFICATIS[e].

TRACTATVS V.

De oppoſitione enunciationum modificatarum. Cap. XII.

1 Propoſitio. 2 Falſæ oppoſitionis cõfirmatio. 3 Eiuſdẽ confutatio ſyllogiſmo categorico, 4 & disiunctiuo. 5 Retorſio argumẽti pro falſa oppoſitione adducti. 6 Enumeratio ſingularum oppoſitionum de poßibili, 7 de neceſſario, 8 & de impoßibili. 9 Epilogus.

HIs determinatis, cõſiderandum *eſt*, quonã modo inter ſe affectæ ſint affirmationes & negationes eius quod poſſibile *eſt* eſſe, & non poſſibile: item contingens, & non contingens: necnon de impoſſibili, & *de* neceſſario. habet enim *hæc conſideratio* dubitationes quaſdam. 2 Nã[f] ſi[g] ex con-

ΤΟΥΤΩΝ δὲ διωρισμένων, σκεπτέον ὅπως ἔχουσιν αἱ καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις πρὸς ἀλλήλας, αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ δυνατὸν, καὶ ἐνδεχόμενον καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, καὶ περὶ τοῦ ἀδυνάτου τε, καὶ ἀναγκαίου· ἔχει γὰρ ἀπορίας τινάς. 2 Εἰ γὰρ τῶν συμ-

a Quod attribuitur ſeparatim: nepută cùm Socrates verè dicatur eſſe homo mortuus, falſò dicitur eſſe homo.
b Interrogatio habet vim aſſertionis, ac ſi Ariſtoteles diceret, hoc non ſemper eſſe verum.
c Hæc poſterior interrogatio habet vim negationis.
d Ex definitionibus potiùs quàm ex nominibus repugnantia cognoſcitur. vt repugnantia quæ eſt in homine & mortuo, tunc intelligitur, cùm vtrumque definitur: quia in definitione hominis ponitur viuens: in definitione cadaueris ſeu mortui ponitur non viuẽs.

ΤΜΗΜΑ Δ. CAP. III.

e Modificata enunciatio (vulgò modalis) eſt quæ modum habet. Modus (vt Ammonius definit) eſt vox ſignificans quomodo attributum ſubiecto ineſt. Modorum duo ſunt genera. nam alii mutant formam orationis cui adiiciuntur, alii nõ mutant. Exempli cauſâ, ſi huic enunciationi, homo eſt animal, adiiciatur hic modus, neceſſe eſt: mutatur forma illius enunciationis hunc in modũ, hominẽ eſſe animal neceſſe eſt. at ſi adiungatur hic modus, neceſſariò: retinetur eadẽ forma: dicitur enim, homo neceſſariò eſt animal. hi verò modi, qui formã orationis nõ mutãt, ſunt aduerbia, vt bene, celeriter, neceſſariò, in his enũciationibus, vir iuſtus bene agit, lepus celeriter currit, homo neceſſariò eſt animal. alii modi aut ſũt orationes, vt, Neceſſe eſt hominẽ eſſe animal, Pulchrũ eſt pro patria mori, Piũ eſt parentes alere: aut verba, vt, Cõtingit hominẽ currere, Accidit vt homo ambulet. In vtroque genere ſũt modi innumeri. ſed Ariſtoteles quatuor generales & præcipuos modos explicat, ſub quibus ceteri cõtinentur hi verò ſunt ex iis qui formam enunciationis immutant, nempe poſſibile, contingens, impoſſibile, neceſſariũ. f *Enthymema.* g *Antecedentis pars prima.*

πλεκομένων, αὗται ἀλλήλαις ἀντίκεινται αἱ ἀντιφάσεις, ὅσαι κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τάττονται (οἷον τοῦ, εἶναι ἄνθρωπον, ἀπόφασις, τὸ, μὴ εἶναι ἄνθρωπον, οὐ τὸ, εἶναι μὴ ἄνθρωπον· καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, τὸ, μὴ εἶναι λευκὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐ τὸ, εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις, τὸ ξύλον ἔσται ἀληθὲς εἰπεῖν εἶναι μὴ λευκὸν ἄνθρωπον) εἰ δὲ τοῦτο οὕτως, καὶ ὅσοις τὸ εἶναι μὴ προστίθεται, τὸ αὐτὸ ποιήσει τὸ ἀντὶ τοῦ εἶναι λεγόμενον· (οἷον τοῦ, ἄνθρωπος βαδίζει, οὐ τὸ, βαδίζει οὐκ ἄνθρωπος, ἀπόφασις ἔσται, ἀλλὰ τὸ, οὐ βαδίζει ἄνθρωπος· οὐδὲν γὰρ διαφέρει εἰπεῖν, ἄνθρωπον βαδίζειν, ἢ ἄνθρωπον βαδίζοντα εἶναι) ὥστε εἰ οὕτως πανταχοῦ, καὶ τοῦ, δυνατὸν εἶναι, ἀπόφασις ἔσται τὸ, δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλ' οὐ τὸ, μὴ δυνατὸν εἶναι. 3 Δοκεῖ δὲ τὸ αὐτὸ δύνασθαι καὶ εἶναι, καὶ μὴ εἶναι· πᾶν γὰρ τὸ δυνατὸν τέμνεσθαι ἢ βαδίζειν, καὶ μὴ τέμνεσθαι καὶ μὴ βαδίζειν δυνατόν. λόγος δ' ὅτι ἅπαν τὸ οὕτω δυνατὸν, οὐκ ἀεὶ ἐνεργεῖ. ὥστε ὑπάρξει αὐτῷ καὶ ἡ ἀπόφασις· δύναται γὰρ καὶ μὴ βαδίζειν τὸ βαδιστικὸν, καὶ μὴ ὁρᾶσθαι τὸ ὁρατόν. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύεσθαι τὰς ἀντικειμένας φάσεις καὶ ἀποφάσεις. οὐκ ἄρα τοῦ, δυνατὸν εἶναι, ἀπόφασίς ἐστι τὸ, δυνατὸν μὴ εἶναι. 4 Συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων ἢ τὸ αὐτὸ φάναι καὶ ἀποφάναι ἅμα κατὰ τοῦ αὐτοῦ, ἢ μὴ κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι τὰ προστιθέμενα, καταφάσεις γίνεσθαι καὶ ἀποφάσεις. εἰ οὖν ἐκεῖνο ἀδύνατον, τοῦτο ἂν εἴη αἱρετόν.

nexis[a] hæc contradictiones ſibi inuicē opponuntur[b], quæ ſecūdum *verbum* Eſſe, &, Non eſſe, diſponuntur: (vt [c]huius, eſſe hominem, negatio *eſt* hæc, non eſſe hominem: non illa, eſſe non hominem. & huius, eſſe album hominem, hæc, non eſſe album hominem: non illa, eſſe non album hominē. quia [d] ſi de omni *re* affirmatio vel negatio *vera eſt*: verè dicetur, lignum eſſe non albū hominē [e]) quòd [f] ſi hoc ita *ſe habet*: & in quibus *verbum* Eſſe, nō adiicitur, idem efficiet *aliud verbū*, quod loco verbi Eſſe dicitur: (vt [g] huius *affirmationis*, homo ambulat, nō erit negatio hæc, ambulat nō homo; ſed hæc, nō ambulat homo. nihil [h] enim intereſt, verùm dicatur hominē ambulare, an hominē ambulantē eſſe) quare [i] ſi ita *ſe habet* in omnibus: etiā huius, poſſibile eſſe, negatio erit hæc, poſſibile non eſſe; non hæc, non poſſibile eſſe. 3 Sed [k] idem [l] videtur poſſe eſſe, & non eſſe. quodcumque [m] enim poteſt ſecari, aut ambulare; poteſt etiā nō ſecari, & non ambulare. ratio *eſt*: quia quodcūque *eſt* ita [n] poſſibile, non ſemper eſt actu. quapropter ei negatio quoque conueniet. nam poteſt etiā non ambulare, quod eſt aptū ad ambulādum: & non videri, quod eſt viſibile. ſed [o] impoſſibile *eſt*, de eodem veras eſſe oppoſitas [p] affirmationes & negationes. non [q] igitur huius, poſſibile eſſe, negatio eſt hæc, poſſibile non eſſe.

4 Ex [r] his enim *quæ dicta ſunt*, ſequitur, aut idē de eodē *nos* ſimul affirmare & negare, aut non ſecundū additamenta illa, Eſſe, & Non eſſe, affirmationes ac negationes fieri. ergo ſi illud *eſt* impoſſibile, hoc ſanè eſt eligēdum.

a Id eſt, enūnciationibus.
b Id eſt, hæ ſunt enūciationes ſibi inuicem contradicentes.
c *Antecedentis primæ partis cōfirmatio prior per inductionem imperfectam.*
d *Antecedētis cōfirmatio poſterior per deductionē ad impoſſibile.*
e Nam hæc affirmatio, eſt homo albus, falsò dicitur de ligno. ergo hæc, eſt homo non albus, ſi ſit illius negatio, verè dicetur de ligno, atque ita lignum erit homo non albus.
f *Antecedentis pars ſecunda.*
g *Exemplum ſecundæ partis antecedentis.*
h *Confirmatio ſecundæ partis antecedentis.*
i *Conſequens.*
k *Syllogiſmus in ſecunda figura ex maiore negante, & minore affirmāte:* Contradicentes non ſunt ſimul veræ: Poſſibile eſſe & poſſibile non eſſe, ſunt ſimul veræ: ergo non ſunt contradicentes.
l *Minor propoſitio.*
m *Cōfirmatio minoris.*
n Vt modò ſit, modò non ſit. alia ſunt poſſibilia, quæ ſemper actu ſunt, vt, Solem moueri.
o *Maior propoſitio.*
p Id eſt, contradicentes.
q *Concluſio.*
r Sequens argumentum materiā non differt à ſuperiori, quoniam ex eodem loco ſumitur: ſed formâ, quia eſt ſyllogiſmus disiūctiuus à deſtructione vnius ad poſitionem alterius.

Eſt igitur negatio, huius, poſſibile eſſe, hæc, non poſſibile eſſe, non illa, poſſibile non eſſe. Eadẽ *eſt* huius ratio, contingens eſſe. etenim eius negatio *eſt*, non cõtingens eſſe. Et in ceteris ſimili modo *ſe res habet*, velut *in* neceſſario, & impoſſibili. 5 Vt enim in illis [a] *verba* Eſſe & Non eſſe, *ſunt* additamenta; album autem, & homo *ſunt* res ſubiectæ: ſic in his [b] *verbũ* Eſſe, & Non eſſe, pro ſubiecto habetur: poſſe autem & contingere, *ſunt* additamẽta: quæ quidem in his *enunciationibus*, eſſe poſſibile, & eſſe nõ poſſibile, ita determinãt verum & falſum, vt in illis *verbum* Eſſe, & Non eſſe. 6 Huius autem, poſſibile non eſſe, negatio *eſt*, non hęc, nõ poſſibile eſſe; ſed hæc, non poſſibile non eſſe. & huius, poſſibile eſſe, non hæc, poſſibile non eſſe; ſed hæc, non poſſibile eſſe. Quocirca hæ mutuò ſe conſequi videntur, poſſibile eſſe, &, poſſibile non eſſe: idem enim *eſt* poſſibile *eſſe*, & non eſſe: quoniam hæ non *ſunt* ſibi inuicem contradicentes, poſſibile eſſe, &, poſſibile non eſſe. ſed hæ, poſſibile eſſe, &, non poſſibile eſſe, numquàm de eodem ſimul verę ſunt; quoniam opponuntur. hæ quoque, poſſibile non eſſe, &, non poſſibile nõ eſſe, numquàm ſimul de eodem veræ ſunt.

7 Similiter huius, neceſſe eſſe, negatio *eſt*, non hæc, neceſſe non eſſe: ſed hæc, non neceſſe eſſe. huius autem, neceſſe non eſſe, *negatio eſt* hæc, non neceſſe non eſſe. 8 Et huius, impoſſibile eſſe, non hæc, impoſſibile non eſſe; ſed hæc, non impoſſibile eſſe. huius autem, impoſſibile non eſſe, hæc, non impoſſibile non eſſe. 9 Ac generaliter, vt

[a] In enunciationibus puris, quas categoricas vocamus.

[b] In enunciationibus modificatis.

Ἔστιν ἄρα ἀπόφασις τοῦ, δυνατὸν εἶναι, τὸ, μὴ δυνατὸν εἶναι· ἀλλ' οὐ τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ ἐνδεχόμενον εἶναι· καὶ γὰρ τούτου ἀπόφασις τὸ, μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοιοτρόπως· οἷον, ἀναγκαίου τε, καὶ ἀδυνάτου. 5 Γίνεται γὰρ ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ τὸ μὴ εἶναι, προσθέσεις· τὰ δ' ὑποκείμενα πράγματα, τὸ μὲν, λευκὸν, τὸ δὲ, ἄνθρωπος· οὕτως ἐνταῦθα, τὸ μὲν εἶναι, καὶ τὸ μὴ εἶναι, ὡς ὑποκείμενον γίνεται· τὸ δὲ δύνασθαι, καὶ ἐνδέχεσθαι, προσθέσεις διορίζουσαι, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ὁμοίως αὗται ἐπὶ τοῦ εἶναι δυνατὸν, καὶ εἶναι μὴ δυνατόν. 6 Τοῦ δὲ, δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀπόφασις, οὐ τὸ, οὐ δυνατὸν εἶναι, ἀλλὰ τὸ, οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. καὶ τοῦ, δυνατὸν εἶναι, οὐ τὸ, δυνατὸν μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ, μὴ δυνατὸν εἶναι. διὸ καὶ ἀκολουθεῖν ἂν δόξειεν ἀλλήλαις αἱ τοῦ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι· τὸ γὰρ αὐτὸ, δυνατὸν εἶναι καὶ μὴ εἶναι· οὐ γὰρ ἀντιφάσεις ἀλλήλων αἱ τοιαῦται, τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ δυνατὸν μὴ εἶναι. ἀλλὰ τὸ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ δυνατὸν εἶναι, οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἅμα ἀληθεύονται· ἀντίκεινται γάρ. οὐδέ γε τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι, οὐδέποτε ἅμα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀληθεύονται.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ, ἀναγκαῖον εἶναι, ἀπόφασις, οὐ τὸ, ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ, μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· τοῦ δὲ, ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ, μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. 8 Καὶ τοῦ, ἀδύνατον εἶναι, οὐ τὸ, ἀδύνατον μὴ εἶναι, ἀλλὰ τὸ, μὴ ἀδύνατον εἶναι· τοῦ δὲ, ἀδύνατον μὴ εἶναι, τὸ, οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. 9 Καὶ καθόλου δὲ, ὥσπερ εἴρηται

εἴρηται, τὸ μὲν εἶναι, καὶ μὴ εἶναι, δεῖ τιθέναι ὥς τὰ ὑποκείμενα· κατάφασιν δὲ καὶ ἀπόφασιν ταῦτα ποιοῦντα, πρὸς τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι συντάττειν. καὶ ταύτας οἴεσθαι χρὴ εἶναι τὰς ἀντικειμένας φάσεις καὶ ἀποφάσεις· δυνατόν, οὐ δυνατόν· ἐνδεχόμενον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἀδύνατον, οὐκ ἀδύνατον· ἀναγκαῖον, οὐκ ἀναγκαῖον· ἀληθές, οὐκ ἀληθές.

dictum eſt, *verba illa*, Eſſe & Nõ eſſe, poni debent tamquàm ſubiecta: hæc [a] verò affirmationem & negationem efficiẽtia, ad *verba illa*, Eſſe & Non eſſe, adiungẽda ſunt. atque hæ habendæ ſunt pro oppoſitis [b] affirmationibus & negationibus: poſſibile, non poſſibile: contingens, non contingens: impoſſibile, non impoſſibile: neceſſe, nõ neceſſe: verum, non verum.[c]

a Id eſt, hi, modi, poſſibile, impoſſibile, &c.

b Id eſt, pro contradicentibus.

c Hoc vltimo exemplo voluit oſtendere non omnino eſſe tantùm quatuor illos modos, neceſſe, contingens, poſſibile, impoſſibile.

De conſecutione enunciationum modificatarum. Cap. XIII.

1 ¶ *Series ſecundum antiquos.* 2 ¶ *Diſquiſitio Ariſtotelis. De impoſſibili.* 3 *De neceſſario, quomodo,* 4 *& cur eo modo,* 5 *& quòd non rectè collocatum ſit ab antiquis.* 6 *Quæ enunciatio de neceſſario in primo, & quæ in ſecundo ordine collocari debeat, tribus rationibus oſtenditur: prima à ſufficienti partium enumeratione:* 7 *ſecũda ab abſurditate, in quam veteres inciderunt, vitata:* 8 *tertia ab analogia.* 9 *Dubitatio.* 10 *Solutio vna,* 11 *atque altera.* 12 *Concluſio.* 13 ¶ *Ordo enunciationum in ſingulis ordinibus ſeruandus proponitur,* 14 *& ratione confirmatur.*

ΚΑΙ' αἱ ἀκολουθήσεις δὲ κατὰ λόγον γίνονται, οὕτω τιθεμένοις. τῷ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἀκολουθεῖ τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι, καὶ τοῦτο ἐκείνῳ ἀντιστρέφει, καὶ τὸ μὴ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι. τῷ δὲ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τὸ μὴ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, καὶ οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, καὶ τὸ ἀδύνατον εἶναι. τῷ δὲ μὴ δυνατὸν μὴ εἶναι, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, καὶ τὸ ἀδύνατον μὴ εἶναι. θεωρείσθω δὲ ἐκ τῆς ὑπογραφῆς ὃ λέγομεν.

CONſecutiones quoque pro ratione [d] fiunt, ſi ita ponamus. Nam illam *enunciationem*, poſſibile eſſe, conſequitur hæc, contingere eſſe, atque hæc cum illa reciprocatur, & hæc, nõ impoſſibile eſſe, & hæc, non neceſſe eſſe. Eam verò, poſſibile non eſſe, & contingens non eſſe, *conſequitur* hæc, non neceſſe non eſſe, &, non impoſſibile nõ eſſe. at illam, non poſſibile eſſe, &, non cõtingens eſſe, hæc, neceſſe non eſſe, &, impoſſibile eſſe. hanc autem, non poſſibile non eſſe, &, non contingens non eſſe, hæc, neceſſe eſſe, & hæc, impoſſibile non eſſe. Quod autem dicimus, ex ſubiecta deſcriptione perſpicitor.

d Nam contradicentibus contradicentes ſubiiciũtur tamquam cõſequentes: vt illi, poſſibile eſſe, hæc, non impoſſibile eſſe: & illi, non poſſibile eſſe, hæc impoſſibile eſſe. ſicut enim illę ſunt cõtradicentes, poſſibile eſſe, & nõ poſſibile eſſe: ita etiam hę, impoſſibile eſſe, & non impoſſibile eſſe. hanc analogiam veteres non ſeruarunt in enunciationibus de neceſſario, ideóque peccarũt, vt Ariſtoteles poſtea demonſtrabit.

a Quia affirmationē & negationem de poſſibili contradicētes ſequitur affirmatio & negatio de impoſſibili ſimiliter cōtradicentes. atque ita ſeruatur analogia.
b Quia nō ſequitur affirmationē affirmatio, & negationē negatio: ſed affirmationē poſſibilis ſequitur negatio impoſſibilis, & retrò negationem poſſibilis ſequitur affirmatio impoſſibilis.
c Contrarias vocat quartā primi ordinis & quartā tertii ordinis, quæ è regione ſunt collocatæ, item quartā ſecūdi & quartā quarti. Sunt autē contrariæ voce tenꝰ: quia altera habet modū affirmatū, altera negatū: ſimilitérque altera verbū ESSE affirmatū, altera negatum. re ipſa non ſunt contrariæ, quia poſſūt eſſe ſimul veræ, vt ipſe Ariſtoteles mox dicet.
d Id eſt nō è regione. contradicentes enim ſunt quarta ſecundi ordinis & quarta tertii, itē quarta primi & quarta quarti.
e Quæ eſt quarta tertii ordinis ſecundū antiquos.
f Quæ eſt quarta primi ordinis ſecundū antiquos, cùm debeat eſſe quarta ſecundi ordinis.
g Id eſt in materia impoſſibili: vt, neceſſe eſt hominē nō eſſe lapidem, non neceſſe eſt hominē eſſe lapidem.
h Id eſt, enūciatio de impoſſibili & enunciatio de neceſſario idem ſignificant, cùm altera habet verbum ESSE affirmatum, altera negatum: vt, impoſſibile eſſe, &, neceſſe non eſſe: item impoſſibile non eſſe, &, neceſſe eſſe.

δυνατὸν εἶναι. ἐνδεχόμενον εἶναι. οὐκ ἀδύνατον εἶναι. οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι.	οὐ δυνατὸν εἶναι. οὐκ ἐνδεχόμενον εἶναι. ἀδύνατον εἶναι. ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.
δυνατὸν μὴ εἶναι. ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι. οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι. οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι.	οὐ δυνατὸν μὴ εἶναι. οὐκ ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι. ἀδύνατον μὴ εἶναι. ἀναγκαῖον εἶναι.

I. ORDO.	III. ORDO.
1 Poſſibile eſſe. 2 Contingens eſſe. 3 Non impoſſibile eſſe. 4 Non neceſſe eſſe.	1 Non poſſibile eſſe. 2 Non contingens eſſe. 3 Impoſſibile eſſe. 4 Neceſſe non eſſe.
II. ORDO.	**IV. ORDO.**
1 Poſſibile non eſſe. 2 Contingens non eſſe. 3 Non impoſſibile non eſſe. 4 Non neceſſe non eſſe.	1 Non poſſibile non eſſe. 2 Non contingens non eſſe. 3 Impoſſibile non eſſe. 4 Neceſſe eſſe.

2 Ergo impoſſibile & non impoſſibile contingēti & poſſibili & non contingenti & non poſſibili conſequuntur cōtradictoriè [a], ſed vice verſa [b]. nā illi, poſſibile eſſe, negatio eius quod impoſſibile *eſt*, conſequitur, *nempe* non impoſſibile eſſe. negationi verò affirmatio: ei namque, non poſſibile eſſe, *conſequitur* hęc, impoſſibile eſſe. etenim impoſſibile eſſe, *eſt* affirmatio: at non impoſſibile eſſe, negatio. 3 Sed neceſſarium quomodo *ſe* habet, vidēdum *eſt*. Perſpicuum igitur *eſt*, id non ita *ſe* habere, ſed contrarias [c] conſequi, cōtradictiones autem ſeorſum [d] *eſſe collocatas*. huius [e] enim, neceſſe non eſſe, non eſt negatio hæc [f], non neceſſe eſſe: quia cōtingit vtraſque in eodē [g] veras eſſe. quod enim neceſſe *eſt* nō eſſe, nō neceſſe *eſt* eſſe. 4 Cur autē neceſſariū nō ita conſequatur, vt cetere *enūciationes modificatæ*, cauſa eſt, ꝙ neceſſario impoſſibile cōtrario modo enūciatū [h], idem

2 Τὸ μὲν οὖν ἀδύνατον, καὶ οὐκ ἀδύνατον, τῷ ἐνδεχομένῳ, καὶ δυνατῷ, καὶ μὴ ἐνδεχομένῳ, καὶ οὐ δυνατῷ, ἀκολουθεῖ μὲν ἀντιφατικῶς, ἀντεστραμμένως δέ. τῷ μὲν γὰρ δυνατὸν εἶναι, ἡ ἀπόφασις τοῦ ἀδυνάτου ἀκολουθεῖ, ἡ οὐκ ἀδύνατον εἶναι· τῇ δὲ ἀποφάσει, ἡ κατάφασις· τῷ γὰρ οὐ δυνατὸν εἶναι, τὸ ἀδύνατον εἶναι· κατάφασις γὰρ τὸ ἀδύνατον εἶναι· τὸ δ' οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀπόφασις. 3 Τὸ δ' ἀναγκαῖον πῶς ἔχει, ὀπτέον. φανερὸν δὴ, ὅτι οὐχ οὕτως ἔχει· ἀλλ' αἱ ἐναντίαι ἕπονται· αἱ δ' ἀντιφάσεις, χωρίς. οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι· ἐνδέχεται γὰρ ἀληθεύεσθαι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀμφοτέρας· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι. 4 Αἴτιον δὲ τοῦ μὴ ἀκολουθεῖν τὸ ἀναγκαῖον ὁμοίως ταῖς ἑτέραις, ὅτι ἐναντίως τὸ ἀδύνατον τῷ ἀναγκαίῳ ἀποδίδοται, τὸ αὐτὸ

δυνά-

δυνάμενον. ὃ γὰρ ἀδύνατον εἶναι, ἀναγκαῖον τοῦτο, οὐχ εἶναι, ἀλλὰ μὴ εἶναι· ὃ δὲ ἀδύνατον μὴ εἶναι, τοῦτο ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε, εἰ ἐκεῖνα ὁμοίως ἀκολουθεῖ τῷ δυνατῷ καὶ μή, ταῦτα ἐξ ἐναντίας· ἐπεὶ οὐ σημαίνει γε ταὐτόν, τό, τε ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀδύνατον, ἀλλ᾽ ὥσπερ εἴρηται, ἀντεστραμμένως. 5 Ἢ ἀδύνατον οὕτως κεῖσθαι τὰς τοῦ ἀναγκαίου ἀντιφάσεις; τὸ μὲν γὰρ ἀναγκαῖον εἶναι, δυνατὸν εἶναι· (εἰ γὰρ μή, ἡ ἀπόφασις ἀκολουθήσει· ἀνάγκη γὰρ ἢ φάναι, ἢ ἀποφάναι· ὥστ᾽ εἰ μὴ δυνατὸν εἶναι, ἀδύνατον εἶναι· ἀδύνατον ἄρα εἶναι τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ὅπερ ἄτοπον) ἀλλὰ μὴν τῷ γε δυνατὸν εἶναι, τὸ οὐκ ἀδύνατον εἶναι, ἀκολουθεῖ· τούτῳ δὲ τὸ μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὥστε συμβαίνει, τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, μὴ ἀναγκαῖον εἶναι· ὅπερ ἄτοπον. 6 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀκολουθεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι, οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· τῷ μὲν γάρ, ἄμφω ἐνδέχεται συμβαίνειν· τούτων δὲ ὁπότερον ἂν ἀληθὲς ᾖ, οὐκ ἔτι ἔσται ἐκεῖνα ἀληθῆ· ἅμα γὰρ δυνατὸν εἶναι, καὶ μὴ εἶναι· εἰ δ᾽ ἀναγκαῖον εἶναι, ἢ μὴ εἶναι, οὐκ ἔσται δυνατὸν ἄμφω. λείπεται οὖν, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι, ἀκολουθεῖν τῷ δυνατὸν εἶναι. 7 Τοῦτο γὰρ ἀληθὲς καὶ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. 8 Καὶ γὰρ αὕτη γίνεται ἀντίφασις τῇ ἑπομένῃ τῷ οὐ δυνατὸν εἶναι· ἐκείνῳ γὰρ ἀκολουθεῖ τὸ ἀδύνατον εἶναι, καὶ τὸ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι· οὗ ἡ ἀπόφασις, τὸ οὐκ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. Ἀκολουθοῦσί τε ἄρα καὶ αὗται αἱ ἀντιφάσεις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον· καὶ οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει, τιθεμένων οὕτως.

valet. quod enim impoſſibile *eſt* eſſe, id neceſſe *eſt*, non *quidem* eſſe, ſed non eſſe. quod autem impoſſibile *eſt* non eſſe, id neceſſe *eſt* eſſe. quare ſi ea [a] ſimiliter[b] ſũt conſequẽtia poſſibili & nõ poſſibili: hæc [c] è contrario [d] *conſequi oportet*: quia neceſſarium & impoſſibile non idem ſignificãt, niſi *accipiantur* vt dictum eſt, vice verſa. 5 An fieri nõ poteſt [e], vt ita collocẽtur neceſſarii cõtradictiones? quod enim neceſſe *eſt* eſſe: poſſibile *eſt* eſſe: (ſin minùs, negatio[f] cõſequetur: quia neceſſe *eſt* vel affirmare, vel negare: quare ſi nõ poſſibile *eſt* eſſe, impoſſibile *eſt* eſſe: ergo impoſſibile *eſt* eſſe, ꝙ neceſſe *eſt* eſſe: quod *eſt* abſurdũ) Atqui *iſti*, poſſibile eſſe, cõſequitur hęc, nõ impoſſibile eſſe: & huic illa, non neceſſe eſſe. itaq; fit, vt quod neceſſe *eſt* eſſe, nõ neceſſe *ſit* eſſe: quod *eſt* abſurdum. 6 At verò illi, poſſibile eſſe, neque hæc conſequitur, neceſſe eſſe; neque hæc, neceſſe non eſſe: quoniam illi [g] accidere ambo [h] poſſunt: horũ [i] autem vtrumvis verũ ſit, non erunt ampliùs illa [k] vera. ſimul enim *hæc vera ſunt*, poſſibile eſſe, & non eſſe. ſed ſi neceſſe *eſt* eſſe, vel non eſſe: non erit poſſibile vtrumque. Ergo relinquitur, vt hæc, non neceſſe nõ eſſe, ſit conſequens illi, poſſibile eſſe. 7. Hoc [l] enim verè *dicitur*[m] etiam de *eo quod eſt* neceſſe eſſe. 8 Etenim hæc [n] eſt contradictoria eius [o] quæ ſequitur illam, nõ poſſibile eſſe. nam illi conſequẽs eſt hæc, impoſſibile eſſe, & neceſſe nõ eſſe: cuius negatio *eſt* hæc, non neceſſe non eſſe. Sequuntur igitur etiã hę contradictiones eo quem diximus modo [p]: eiſque *ita* poſitis, nihil abſurdi accidit.

a Id eſt, impoſſibile, & non impoſſibile.
b Id eſt ſemper eodẽ modo, quia contradicẽtia de impoſſibili ſequuntur contradicentia de poſſibili.
c Id eſt, neceſſe, &, non neceſſe.
d Hoc argumentum facilè ſolui poteſt: quia enũciationes de neceſſario, quæ ponũtur quaſi conſequentes, ſunt verbo tenus cõtrariæ inter ſe, cùm deberẽt eſſe contrarię enũciationibus de poſſibili eiuſdẽ ordinis. vt quarta primi ordinis & quarta tertii ſunt contrariæ, cùm vtraque ſit de neceſſario: ſed opus erat, vt quarta primi eſſet contraria tertię primi, & quartã tertii eſſet cõtraria tertię tertii: ſic enim enũciationes de neceſſario, eſſent verbo tenus cõtrariæ enunciationibus de impoſſibili: quia neceſſarium & impoſſibile ſũt cõtraria: ideóque contrariis modis enunciata, idem ſignificant.
e Interrogatio habet vim negationis.
f Id eſt, non poſſibile eſſe.
g Quod eſt, poſſibile eſſe.
h Id eſt, eſſe, & non eſſe.
i Neceſſe eſſe, &, neceſſe nõ eſſe.
k Poſſibile eſſe, &, poſſibile non eſſe.
l Id eſt, non neceſſe non eſſe.
m Itaque vitatur abſurditas, in quam antiquot incidiſſe oſtenſum fuit parte 4.
n Non neceſſe non eſſe.
o Neceſſe non eſſe.
p Id eſt, ſeruata analogia, quia contradicentibus contradicentes ſubiiciantur, & omnes è regione collocatæ, contradicentes ſunt, vt in ſubſcripto typo videre licet.

I. ORDO.	III. ORDO.
1 *Poſſibile eſſe.*	1 *Non poſsibile eſſe.*
2 *Contingens eſſe.*	2 *Non contingens eſſe.*
3 *Non impoſſibile eſſe.*	3 *Impoſſibile eſſe.*
4 *Non neceſſe non eſſe.*	4 *Neceſſe non eſſe.*
II. ORDO.	**IV. ORDO.**
1 *Poſſibile non eſſe.*	1 *Non poſſibile non eſſe.*
2 *Contingens non eſſe.*	2 *Non contingens non eſſe.*
3 *Non impoſſibile non eſſe.*	3 *Impoſsibile non eſſe.*
4 *Non neceſſe eſſe.*	4 *Neceſſe eſſe.*

9 Dubitabit autẽ aliquis, an illi, neceſſe eſſe, cõſequatur hęc, poſſibile eſſe. niſi enim *hæc* ſequatur, contradictoria ſequetur, *id eſt*, nõ poſſibile eſſe. quòd ſi quis neget hanc eſſe cõtradictoriam: neceſſe *eſt* dicere *contradictoriam eſſe hanc*, poſſibile non eſſe. quarum vtraque falſa *eſt* de eo quod *eſt* neceſſe eſſe. At contrà, idem videtur poſſe ſecari, & non ſecari: & eſſe, & non eſſe. itaque quod neceſſe *eſt* eſſe, cõtinget nõ eſſe: hoc autem falſum *eſt*. 10 Sed perſpicuum *eſt*, nõ quodcumque poteſt aut eſſe, aut ambulare, etiã poſſe oppoſita: verùm ſunt *nonnulla*, in quibus *hoc* non *eſt* verũ. Primùm quidem in iis quæ ſine ratione [a] poſſunt: vt ignis *eſt* calefactiuus, habétque poteſtatem irrationalẽ. Poteſtates igitur quę *ſunt* cum ratione, eædẽ *ſunt* plurium & cõtrariorum. irrationales autem non omnes [b]. ſed, vt dictũ eſt, ignis non poteſt calefacere & nõ *calefacere*, nec quæcumque alia ſemper actu ſunt. aliqua [c] tamen etiam ex iis quæ poteſtatibus irrationalibus *prædita ſunt*, ſimul oppoſita ſuſcipere poſſunt. Sed hoc ideo dictum eſt, quia non omnis poteſtas eſt ſuſceptiua cõtrariorum, ne quidem eæ quæ dicuntur ſecũdum eandẽ ſpeciem [d]. 11 Quædã autem poteſtates ſunt homonymæ. nã poſſibile, nõ ſimpliciter [e] dicitur:

9 Ἀπορήσειε δ' ἄν τις, εἰ τῷ ἀναγκαῖον εἶναι, τὸ δυνατὸν εἶναι, ἕπεται· εἰ γὰρ μὴ ἕπεται, ἡ ἀντίφασις ἀκολουθήσει, τὸ μὴ δυνατὸν εἶναι· καὶ εἴ τις ταύτην μὴ φήσειεν εἶναι ἀντίφασιν, ἀνάγκη λέγειν τὸ δυνατὸν μὴ εἶναι· ἅπερ ἄμφω ψευδῆ κατὰ τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι. ἀλλὰ μὴν πάλιν τὸ αὐτὸ δοκεῖ εἶναι δυνατὸν τέμνεσθαι καὶ μὴ τέμνεσθαι, καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· ὥστε ἔσται τὸ ἀναγκαῖον εἶναι, ἐνδεχόμενον μὴ εἶναι· τοῦτο δὲ ψεῦδος. 10 Φανερὸν δὲ, ὅτι οὐ πᾶν τὸ δυνατὸν ἢ εἶναι, ἢ βαδίζειν, καὶ τὰ ἀντικείμενα δύναται· ἀλλ' ἔστιν ἐφ' ὧν οὐκ ἀληθές. πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν μὴ κατὰ λόγον δυνατῶν· οἷον τὸ πῦρ θερμαντικὸν, καὶ ἔχει δύναμιν ἄλογον. αἱ μὲν οὖν μετὰ λόγου δυνάμεις, αἱ αὐταὶ πλειόνων καὶ τῶν ἐναντίων· αἱ δ' ἄλογοι, οὐ πᾶσαι· ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται, τὸ πῦρ οὐ δυνατὸν θερμαίνειν, καὶ μή· οὐδ' ὅσα ἄλλα ἐνεργεῖ ἀεί. ἔνια μέντοι δύνανται καὶ τῶν κατὰ τὰς ἀλόγους δυνάμεις ἅμα τὰ ἀντικείμενα δέξασθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τούτου χάριν εἴρηται, ὅτι οὐ πᾶσα δύναμις, τῶν ἀντικειμένων ἐστὶ δεκτική, οὐδ' ὅσαι λέγονται κατὰ τὸ αὐτὸ εἶδος. 11 Ἔνιαι δὲ δυνάμεις ὁμώνυμοί εἰσι· τὸ γὰρ δυνατὸν, οὐχ ἁπλῶς λέγεται· ἀλλὰ

a Obſerua diſtinctionẽ poteſtatis in rationalem & irrationalem, necnon in actiuam & paſſiuam.

b Poteſtates irrationales aut ſunt actiuæ, vt poteſtas calefaciendi quæ eſt in igne: aut paſſiuæ, veluti quæ eſt in ligno vt ſecari poſſit. hæ poſſunt oppoſita: vt lignum poteſt ſecari, & non ſecari: at illę nõ poſſunt oppoſita, quia ignis nõ poteſt nõ calefacere.

c Id eſt, quæ habent poteſtatem paſſiuam.

d Id eſt, non homonymas. vt poteſtates actiuę irrationales, ſecũdum eãdem ſpeciem & ſynonymæs dicũtur, nec ſunt oppoſitorũ poteſtates, ſed vnius tantùm, vtputà calefaciendi tantùm.

e Non vno modo, non ſynonymas.

ἀλλὰ τὸ μὲν, ὅτι ἀληθὲς, ὡς ἐνεργείᾳ ὄν· οἷον, δυνατὸν βαδίζειν, ὅτι βαδίζει· καὶ ὅλως δυνατὸν εἶναι, ὅτι ἤδη ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν, ὃ λέγεται εἶναι δυνατόν· τὸ δὲ, ὅτι ἐνεργήσειεν ἄν, οἷον, δυνατὸν εἶναι βαδίζειν, ὅτι βαδίσειεν ἄν. καὶ αὕτη μὲν ἐπὶ τοῖς κινητοῖς μόνοις ἐστὶν ἡ δύναμις· ἐκείνη δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀκινήτοις. ἄμφω δὲ ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν, τὸ δυνατὸν βαδίζειν ἢ εἶναι, καὶ τὸ βαδίζον ἤδη καὶ ἐνεργοῦν, καὶ τὸ βαδιστικόν· τὸ μὲν οὖν οὕτω δυνατὸν, οὐκ ἀληθὲς κατὰ τοῦ ἀναγκαίου ἁπλῶς, εἰπεῖν· θάτερον δὲ, ἀληθές.

12 Ὥστε ἐπεὶ τῷ ἐν μέρει ὄντι, τὸ καθόλου ἕπεται· τῷ ἐξ ἀνάγκης ὄντι, ἕπεται τὸ δύνασθαι εἶναι, οὐ μέντοι τὸ πᾶν. 13 Καὶ ἔστι δὴ ἀρχὴ ἴσως τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἀναγκαῖον πάντων εἶναι ἢ μὴ εἶναι· καὶ τἄλλα ὡς τούτοις ἀκολουθοῦντα, ἐπισκοπεῖν δεῖ.

ſed aliud quidem, quia verũ *eſt*, vtpote quod eſt actu; vt poſſibile ambulare, quia ambulat; & omnino poſſibile eſſe, quia iam eſt actu *id* quod dicitur eſſe poſſibile: aliud verò, quia actu eſſe poterit; vt poſſibile ambulare, quia fieri poterit vt ambulet. & hæc [a] quidẽ poteſtas eſt in ſolis *rebus* mobilibus: illa [b] verò etiã in immobilibus. vtrumque autẽ verè dicitur poſſe ambulare, vel eſſe, & quod ambulat iam, atque actu eſt, & quod eſt aptum ad ambulandum. Quod igitur ita [c] poſſibile *eſt*, nõ verè de ſimpliciter neceſſario [d] dicitur: alterũ autẽ verè *dicitur*. 12 Itaque cùm ei quod eſt in parte, vniuerſale conſequens ſit: ei quod neceſſariò eſt, conſequens erit poſſe eſſe, non tamen omne.

13 Ac fortaſſe neceſſariũ, & non neceſſariũ, eſt principiũ vnde omnia ſũt, aut nõ ſũt: reliqua verò tamquã his cõſequẽtia ſpectari debẽt.

a Separata ab actu.
b Coniuncta eſt actu.

c Vt nõ ſit actu.
d Poſſibile ita acceptũ, non verè dicitur de neceſſario ſimpliciter, ſed verè dicitur de neceſſario ex hypotheſi: quia neceſſe erit rem eſſe cùm erit, etſi non neceſſariò erit. vide cap. 9. part. 10.

I. ORDO.	III. ORDO.
1 *Neceſſe eſſe.*	1 *Non neceſſe eſſe.*
2 *Non poßibile non eſſe.*	2 *Poſſibile non eſſe.*
3 *Non contingens non eſſe.*	3 *Contingens non eſſe.*
4 *Impoßibile non eſſe.*	4 *Non impoſſibile non eſſe.*

II. ORDO.	IV. ORDO.
1 *Neceſſe non eſſe.*	1 *Non neceſſe non eſſe.*
2 *Non poſſibile eſſe.*	2 *Poſſibile eſſe.*
3 *Non contingens eſſe.*	3 *Contingens eſſe.*
4 *Impoſſibile eſſe.*	4 *Non impoſſibile eſſe.*

14 Φανερὸν δὴ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τὸ ἐξ ἀνάγκης ὂν, κατ' ἐνέργειάν ἐστιν. ὥστε, εἰ πρότερα τὰ ἀΐδια, καὶ ἡ ἐνέργεια δυνάμεως προτέρα. καὶ τὰ μὲν, ἄνευ δυνάμεως ἐνέργειαί εἰσιν, οἷον αἱ πρῶται οὐσίαι· τὰ δὲ, μετὰ δυνάμεως, ἃ τῇ μὲν φύσει πρότερα, τῷ δὲ χρόνῳ ὕστερα· τὰ δὲ, οὐδέποτε ἐνέργειαί εἰσιν, ἀλλὰ δυνάμεις μόνον.

14 Ex dictis igitur perſpicuum *eſt*, id, quod neceſſariò eſt, actu eſſe. quare ſi æterna *ſunt* priora, etiam actus poteſtate prior *eſt*. Et alia quidẽ ſũt actus ſine poteſtate, vt primę ſubſtãtię [e]: alia [f] autẽ cũ poteſtate; quæ naturâ *ſũt* priora [g] *quàm poteſtates*, tempore poſteriora: alia [h] verò numquàm actus ſunt, ſed poteſtates dũtaxat.

e Id eſt, Deus, & intelligentię quę mouent corpora cœleſtia. Obſerua non ita hoc loco accipi primas ſubſtantias, vt in lib. Categoriar. cap. 5.
f Vt omnia corpora mixta, animalia, plãtæ, &c.
g Nam actus eſt præſtãtior & nobilior quàm poteſtas: proinde ſecũdum naturam prior.
h Vt maximus numerus, & minima magnitudo: numerus enim augeri; & magnitudo diuidi poteſt in infinitum.

QVÆNAM SINT ENVNCIATIONES CONTRARIAE,

Tractatus VI. Cap. XIV.

1 ¶ Quæſtio prior, de enunciationibus contrariis: 2 cuius ſolutio ex poſterioris ſolutione pendet. 3 ¶ Quæſtio poſterior, de opinionibus contrariis: & eius expoſitio per exẽpla. 4 ¶ Reſponſio ad poſteriorem quæſtionem. Non eſſe contrarias opiniones, quæ ſunt de ſubiectis cõtrariis, 6 nec quæ differunt attributo. 7 Contrarias eſſe, quæ idem de eodem affirmant & negant, quatuor rationibus oſtenditur: prima à deceptione: 8 ſecunda à falſitate per ſe, & per accidẽs: 9 tertia à rebus, quibus nihil eſt contrarium: 10 quarta à commutata proportione. 11 Hypotheoria, Indefinitas opiniones, de quibus dictũ fuit, accipiẽdas eſſe p vniuerſalibus. 12 ¶ Reſponſio ad priorem quæſtionem. 13 ¶ Hypotheoria, Quòd contraria nõ poſſint eſſe ſimul vera.

VTRVM autem cõtraria eſt affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi? & hæc oratio, omnis homo *eſt* iuſtus, illi orationi, nullus homo *eſt* iuſtus; an hęc, omnis homo *eſt* iuſtus, illi, omnis homo *eſt* iniuſtus? veluti, eſt Callias iuſtus, non eſt Callias iuſtus, Callias iniuſtus eſt: vtra igitur harũ *eſt* contraria? 2 Nam ſi ea quæ *ſunt* in voce, conſequuntur iis quę ſunt in dianœa: illîc[a] autem *ea* eſt contraria opinio, quæ cõtrarij *eſt*, vt hęc, omnem hominẽ eſſe iuſtum, illi, omnẽ hominem eſſe iniuſtum: *certè* etiam in enũciationibus voce *expreßis* neceſſe *eſt* ſimiliter *rẽ ſe* habere. ſi verò non eſt illîc ea opinio contraria, quæ eſt contrarii: neque affirmatio affirmationi erit cõtraria, ſed dicta negatio.

3 Quare conſiderãdum *eſt* quænam opinio falſa, *ſit* contraria veræ opinioni: negationíſne, an quæ contrarium eſſe opinatur.

4 Sic autem dico: Eſt quędã de bono vera opinio, eſſe bonum: alia verò falſa, non eſſe bonum: item alia, eſſe malum. vtra igitur harum *eſt* contraria veræ? & ſi eſt vna[b], ſecundum quam[c] *eſt* cõtraria? 5 Siquis igitur putet, hoc definiri cõtrarias opiniones,

a In intellectu.

b Sub. contraria. Nam ſi contrarię plures ſint, poterit aliquis dicere vtrãque eſſe cõtrariam. ſed ſupponimus vnã vni cõtrariam eſſe.

c Id eſt, quęnam eſt contraria? ſeu quam ſtatuemus eſſe contrariam?

Πότερον δὲ ἐναντία ἐστὶν ἡ κατάφασις τῇ ἀποφάσει, ἢ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει; καὶ ὁ λόγος τῷ λόγῳ, ὁ λέγων ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ οὐδεὶς ἄνθρωπος δίκαιος· ἢ ὁ τὸ πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῷ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος; οἷον, ἔστι Καλλίας δίκαιος, οὐκ ἔστι Καλλίας δίκαιος, Καλλίας ἄδικός ἐστι· πότερα ἐναντία τούτων; 2 Εἰ γὰρ τὰ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, ἀκολουθεῖ τοῖς ἐν τῇ διανοίᾳ· ἐκεῖ δὲ ἐναντία δόξα ἡ τοῦ ἐναντίου ἐστὶν, οἷον, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος δίκαιος, τῇ πᾶς ἄνθρωπος ἄδικος· καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεων, ἀνάγκη ὁμοίως ἔχειν. εἰ δὲ μὴ ἐκεῖ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα ἐναντία ἐστὶν, οὐδὲ ἡ κατάφασις τῇ καταφάσει ἔσται ἐναντία, ἀλλ' ἡ εἰρημένη ἀπόφασις. 3 Ὥστε σκεπτέον ποία δόξα ψευδὴς, ἐναντία ἀληθεῖ δόξῃ, πότερον ἡ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τὸ ἐναντίον εἶναι δοξάζουσα. 4 Λέγω γὰρ ὧδε· ἔστι τις δόξα ἀληθὴς τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι ἀγαθόν· ἄλλη δὲ, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, ψευδής· ἑτέρα δὲ, ὅτι κακόν. ποτέρα δὴ τούτων, ἐναντία τῇ ἀληθεῖ; καὶ εἰ ἔστι μία, καθ' ὁποτέραν ἡ ἐναντία; 4 Τὸ μὲν δὴ τούτῳ οἴεσθαι τὰς ἐναντίας δόξας ὁρίζεσθαι,

τῷ τῶν

περὶ τῶν ἐναντίων εἶναι, ψεῦδος· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, καὶ τοῦ κακοῦ ὅτι κακὸν, ἡ αὐτὴ ἴσως, καὶ ἀληθὴς, εἴτε πλείους εἴτε μία, ἐστίν. ἐναντία δὲ ταῦτα. ἀλλ' οὐ περὶ τῶν ἐναντίων εἶναι, ἐναντία· ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἐναντίως. 6 Εἰ δὴ, ἔστι μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἐστὶν ἀγαθὸν, δόξα· ἄλλη δ', ὅτι οὐκ ἀγαθόν· ἔστι δὲ ἄλλο τι, ὃ οὐχ ὑπάρχει, οὐδ' οἷόν τε ὑπάρξαι· τῶν μὲν δὴ ἄλλων οὐδεμίαν θετέον, οὔτε ὅσαι ὑπάρχειν τὸ μὴ ὑπάρχον δοξάζουσιν, οὔτε ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον· ἄπειροι γὰρ ἀμφότεραι, καὶ ὅσαι ὑπάρχειν δοξάζουσι τὸ μὴ ὑπάρχον, καὶ ὅσαι μὴ ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον. 7 Ἀλλ' ἐν ὅσαις ἐστὶν ἡ ἀπάτη· αὗται δὲ εἰσιν, ἐξ ὧν αἱ γενέσεις· ἐκ τῶν ἀντικειμένων δὲ αἱ γενέσεις· ὥστε καὶ αἱ ἀπάται. 8 Εἰ οὖν τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθὸν καὶ οὐ κακόν ἐστι· καὶ τὸ μὲν, καθ' αὑτό· τὸ δὲ, κατὰ συμβεβηκός· (συμβέβηκε γὰρ αὐτῷ οὐ κακὸν εἶναι) μᾶλλον δὲ ἑκάστου ἀληθὴς ἡ καθ' αὑτό, καὶ ψευδὴς, εἴπερ καὶ ἀληθής. ἡ μὲν οὖν, ὅτι οὐκ ἀγαθὸν τὸ ἀγαθὸν, τοῦ καθ' αὑτὸ ὑπάρχοντος, ψευδής· ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν, τοῦ κατὰ συμβεβηκός. ὥστε μᾶλλον ἂν εἴη ψευδὴς ἡ τοῦ ἀγαθοῦ τῆς ἀποφάσεως, ἢ ἡ τοῦ ἐναντίου δόξα. διέψευσται δὲ μάλιστα περὶ ἕκαστον, ὁ τὴν ἐναντίαν ἔχων δόξαν· τὰ γὰρ ἐναν-

quòd contrariorum ſint: falſò *id putat.* nam de bono *opinio,id* eſſe bonum; & de malo,*id* eſſe malũ; eadem fortaſſis, [a] & ſiue multæ ſiue vna *ſit,* [b]vera eſt. atqui hæc [c] ſunt contraria. ſed non eo quòd ſunt contrariorum, cõtraria vocantur,ſed potiùs quòd cõtrario modo *ſe habent* [d]. 6 Ergo ſi de bono opinio *quædam* eſt, *id* eſſe bonum; alia verò,*id* non *eſſe* bonum; eſt autem aliud quidpiã [e], quod *bono* neque ineſt neque ineſſe poteſt:profectò nullam aliarum [f] *contrariam eſſe* ponendum *eſt*,nec quę opinãtur ineſſe,quod non ineſt [g], nec quæ non ineſſe quod ineſt [h]: infinitæ enim ſunt vtræque, & quæ ineſſe opinãtur quod non ineſt,& quę non ineſſe quod ineſt. 7 Sed[i] in quibus eſt deceptio [k]:hæ [l] verò ſunt, ex quibus *sũt* generationes: atqui [m] ex oppoſitis ſunt generationes: ergo[n] etiam deceptiones. 8 Si[o] igitur [p]bonum eſt & bonum,& non malum;& illud quidem,per ſe; hoc autem,ex accidẽte: (quoniam ei accidit, vt non malum ſit) magis autem de quaque re vera *eſt* ea *opinio* quæ *eſt* per ſe:& *magis* falſa *itidem quæ eſt per ſe*,ſiquidem *magis* vera ita accipitur: hæc [q] igitur *opinio*, non bonum eſſe bonum, falſa *eſt* de eo quod per ſe ineſt: hæc autem, eſſe malum,*falſa eſt* de eo quod *eſt* ex accidente.quare[r] magis falſa eſt de bono opinio negationis, quàm contrarii. maximè autem [ſ] in quaque re fallitur, qui contrariam habet opinionem: contraria [t]

a Rectè dubitat, quia non eſt omnino eadẽ, ſed eademſpecie,diuerſæ numero.
b Etiãſi dicas hæ opiniones eſſe plures,non tamẽ ſunt contrariæ, quia ſunt ſimul veræ.
c Bonũ & malũ.
d Circa idem ſubiectum.
e Vt turpe,fugiẽdum, odio habẽdum.
f Præter eam, in qua conſiſtit deceptio.
g Vt,bonum eſſe fugiendum.
h Vt, bonum nõ eſſe expetẽdum.
i Repete, cõtrariæ ponẽdę ſunt.
k Sicut vera opinio, & deceptio ſunt contrarię: ita cõſiſtunt in opinionibus contrariis. Syllogiſmo autem in prima figura extructo probat deceptionem cõſiſtere in affirmatione & negatione: vt hinc intelligamus contrarias eſſe affirmationem & negationem. Generatio (inquit) eſt ex oppoſitis: deceptio eſt in iis ex quibus eſt generatio: ergo deceptio eſt in oppoſitis. oppoſita intelligit, eſſe & non eſſe: id eſt affirmationẽ & negationẽ.Maiorẽ igitur propoſitionẽ verã eſſe conſtat ex definitione generationis:nã generatio eſt motus à non eſſe ad eſſe. Minor quoque vera eſt:quia deceptio eſt generatio quędã:in animis enim noſtris omni ſciẽtia & deceptione priuatis gignitur ſciẽtia,ſeu vera opinio,vel deceptio. l *Minor propoſitio.* m *Maior propoſitio.* n *Cõcluſio.* o *Proſyllogiſmus:*Magis falſa eſt,quæ eſt per ſe,quàm quæ per accidens: atqui opinio negationis, eſt falſa per ſe. opinio affirmationis, eſt falſa per accidẽs:ergo illa eſt magis falſa,quàm hæc. p *Proponit maiorẽ propoſitione proſyllogiſmi: eamque explicat exemplo boni:& cõfirmat à contrario,*quia magis eſt vera quæ eſt per ſe,ergo itidẽ magis falſa quæ eſt per ſe. q *Minor propoſitio eiuſdẽ proſyllogiſmi.* r *Concluſio proſyllogiſmi,eadẽmque minor propoſitio ſyllogiſmi principalis extructi in ſecũda figura,ex ambabus propoſitionibus affirmãtibus,ex quibus maior reciprocatur:*Cõtraria opinio eſt maximè falſa:opinio negationis,eſt maximè falſa:ergo opinio negationis eſt cõtraria. Huius ſyllogiſmi ſi maior propoſitio reciprocetur,fiet ſyllogiſmus in prima figura. Cõcluſionem tamẽ Ariſtoteles breuitatis ſtudio prætermiſit. ſ *Maior propoſitio ſyllogiſmi principalis.* t *Probatio maioris à definitione contrariorum.*

namque *ſunt*, quæ in eodem *genere* plurimùm differunt. Si [a] igitur harum altera [b] *eſt* cõtraria; ſed quæ *eſt* negationis, *eſt* magis contraria: conſtat, hanc eſſe *verè* contrariam. Hæc [c] verò *opinio*, bonum eſſe malum, eſt connexa: fortaſſe enim neceſſe *eſt*, eundem etiam exiſtimare *bonum* non eſſe bonum. 9 Præterea [d] ſi [e] in aliis [f] ſimiliter [g] *rem ſe* habere oportet: hîc [h] quoque rectè dictũ videri poterit. aut enim vbique *cõtraria eſt opinio* negationis, aut nuſquam. at [i] quibus non ſunt cõtraria: de his falſa eſt *opinio* quę veræ opponitur: vt [k] qui hominem putat non *eſſe* hominẽ, fallitur. ſi [l] igitur hæ negationes *ſũt* contrariæ, etiam aliæ negationis *opiniones contrariæ ſunt.* 10 Præterea, ſimiliter habent hæ *opiniones* bonum eſſe bonum, & non bonum non eſſe bonum: ac præterea bonum non eſſe bonum, & non bonum eſſe bonũ. ergo huic veræ opinioni, non bonum non eſſe bonum, quænam erit cõtraria? non enim ea quæ ait eſſe malũ: quia quandoque ſimul [m] vera eſſe poteſt, nũquàm autẽ vera eſt verę cõtraria: aliquod enim non bonum [n] eſt malum: quare contingit *has opiniones* ſimul veras eſſe. rurſus non *erit contraria* hæc *opinio, nõ bonum* non eſſe malum: quoniam hæc quoque vera *eſſe poteſt*: nã & hæc [o] ſimul eſſe queunt. relinquitur ergo, *vt* ei, non bonum non eſſe bonum, cõtraria *ſit* hæc, non bonum eſſe bonũ: hæc enim eſt falſa. Quapropter etiam hæc, bonum non eſſe bonum, erit cõtraria illi, bonum eſſe bonum.

τία, τὰ πλεῖστον διαφέροντα περὶ τὸ αὐτό. εἰ οὖν ἐναντία μὲν τούτων ἡ ἑτέρα, ἐναντιωτέρα δὲ ἡ τῆς ἀποφάσεως· δῆλον ὅτι αὕτη ἂν εἴη ἐναντία. ἡ δὲ τοῦ ὅτι κακὸν τὸ ἀγαθὸν, συμπεπλεγμένη ἐστί· καὶ γὰρ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, ἀνάγκη ἴσως ὑπολαμβάνειν τὸν αὐτόν. 9 Ἔτι δὲ, εἰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως δεῖ ἔχειν, καὶ ταύτῃ ἂν δόξειε καλῶς εἰρῆσθαι· ἢ γὰρ πανταχοῦ τὸ τῆς ἀποφάσεως, ἢ οὐδαμοῦ. ὅσοις δὲ μή ἐστιν ἐναντία, περὶ τούτων ψευδής ἐστιν ἡ τῇ ἀληθεῖ ἀντικειμένη· οἷον, ὁ τὸν ἄνθρωπον οἰόμενος οὐκ ἄνθρωπον, διέψευσται. εἰ οὖν αὗται αἱ ἀποφάσεις ἐναντίαι, καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τῆς ἀποφάσεως. 10 Ἔτι, ὁμοίως ἔχει ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθόν· καὶ πρὸς ταύταις, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, καὶ ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· τῇ οὖν τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, ἀληθεῖ οὔσῃ δόξῃ, τίς ἂν εἴη ἐναντία; οὐ γὰρ δὴ ἡ λέγουσα ὅτι κακόν· ἅμα γὰρ ἄν ποτε εἴη ἀληθής· οὐδέποτε δὲ ἀληθὴς ἀληθεῖ ἐναντία. ἔστι γάρ τι μὴ ἀγαθὸν, κακόν· ὥστε ἐνδέχεται ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. οὐδ' αὖ ἡ ὅτι οὐ κακόν· ἀληθὴς γὰρ καὶ αὕτη· ἅμα γὰρ καὶ ταῦτα ἂν εἴη· λείπεται δὴ τῇ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, ἐναντία ἡ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ψευδὴς γὰρ αὕτη. ὥστε καὶ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι οὐκ ἀγαθὸν, εἴη ἂν ἐναντία τῇ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν.

a Dicere aliquis poſſet, non fuiſſe probatum, opinionem negationis eſſe ſolã contrariam, ſed eſſe magis contrariã: nihilominùs ergo opinionẽ contrarii, eſſe cõtrariã. Idcirco Philoſophus ait, ſi ea ſit magis contraria, ſolam eſſe verè contrariam, quia ſupponim⁹ vnã eſſe contrariam, id eſt eam quæ maximè diſtat.

b Id eſt, opinio contrarii.

c Quemadmodũ docuit opinionẽ cõtrarii, eſſe falſam per accidẽs, nõ per ſe. ita nũc docet eã eſſe veræ opinioni cõtrariam per accidens, non per ſe.

d *Syllogiſmus hypotheticus à poſitione antecedentis ad poſitionem conſequentis.*

e *Propoſitio hypothetica.*

f In iis, quibus nihil eſt contrarium, vt in ſubſtantiis.

g Id eſt, opinio negationis, eſt contraria.

h In his quæ habent cõtrarium: ſicut bonum, & malum cõtraria ſunt.

i *Propoſitio categorica, id eſt, poſitio antecedentis.*

k *Expoſitio propoſitionis categoricæ.*

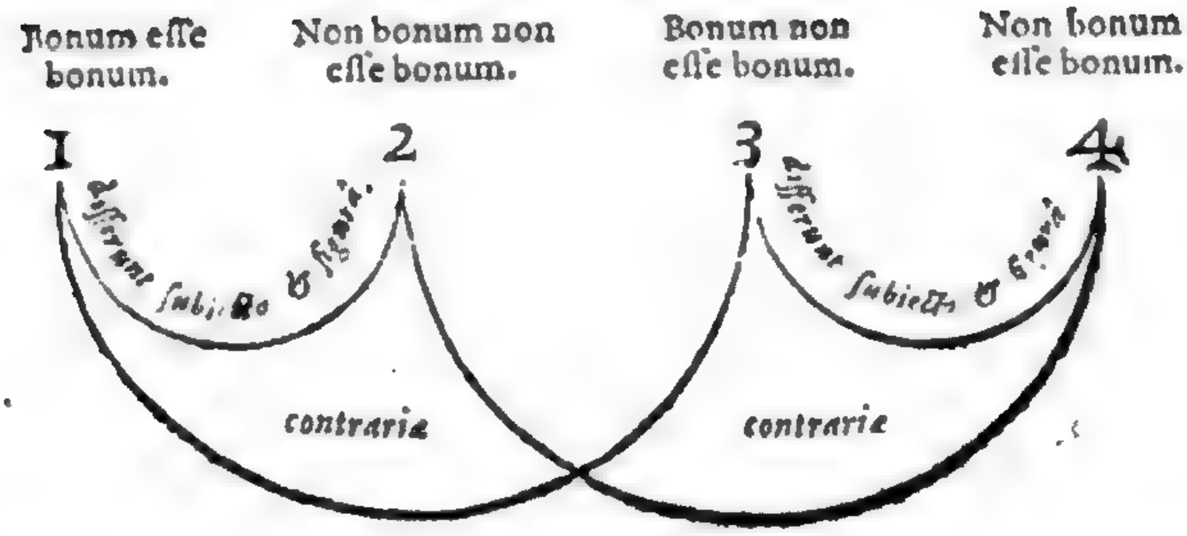
l *Concluſio, id eſt, poſitio cõſequentis, quæ colligitur ex antecedentis poſitione.*

m Eodem tempore.

n Vt iniuſtum.

o Nõ bonum, & nõ malum, vt infans verè dicitur non iuſtus, & nõ iniuſtus.

Bonum

11 Φανερὸν δὲ, ὅτι οὐδὲν διοίσει, οὐδὲ ἂν καθόλου τιθῶμεν τὴν κατάφασιν· ἡ γὰρ καθόλου ἀπόφασις, ἐναντία ἔσται· οἷον, τῇ δόξῃ τῇ δοξαζούσῃ ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν, ἡ ὅτι οὐδὲν τῶν ἀγαθῶν, ἀγαθόν ἐστιν· ἡ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθὸν, εἰ καθόλου τὸ ἀγαθὸν, ἡ αὐτή ἐστι τῇ ὅτι ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν δοξαζούσῃ ὅτι ἀγαθόν· τοῦτο δὲ οὐδὲν διαφέρει τοῦ ὅτι πᾶν ὃ ἂν ᾖ ἀγαθὸν, ἀγαθόν ἐστιν. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ. 12 Ὥστε εἴπερ ἐπὶ δόξης οὕτως ἔχει, εἰσὶ δὲ αἱ ἐν τῇ φωνῇ καταφάσεις καὶ ἀποφάσεις, σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ· δῆλον ὅτι καὶ καταφάσει μὲν ἐναντία ἡ ἀπόφασις, ἡ περὶ τοῦ αὐτοῦ καθόλου· οἷον, τῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν, ἀγαθὸν, ἢ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, ἀγαθὸς, ἡ ὅτι οὐδὲν, ἢ οὐδείς. ἀντιφατικῶς δὲ, ἡ ὅτι οὐ πᾶν, ἢ οὐ πᾶς. 13 Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἀληθῆ ἀληθεῖ οὐκ ἐνδέχεται ἐναντίαν εἶναι, οὔτε δόξαν, οὔτε ἀπόφασιν. ἐναντίαι μὲν γὰρ, αἱ περὶ τὰ ἀντικείμενα· περὶ ταῦτα δὲ ἐνδέχεται ἀληθεύειν τὸν αὐτόν· ἅμα δὲ οὐκ ἐνδέχεται τὰ ἐναντία ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ.

11 Perſpicuum autem *eſt*, nullũ fore diſcrimen, etiamſi vniuerſalem ponamus affirmationem: vniuerſalis enim negatio, erit cõtraria. vtputà opinioni, qua exiſtimatur, quicquid eſt bonum, eſſe bonum, *contraria erit hæc*, nihil eorum quæ bona ſunt, eſſe bonum. nam *illa opinio*, bonum eſſe bonum, ſi vniuerſaliter bonum *accipiatur*, idem valet quod hæc, qua putatur, quod eſt bonũ, *eſſe* bonum. hæc autem nihil differt ab illa, quicquid eſt bonum, eſſe bonum. Similiter & in non bono *ſe res habet*. 12 Quare ſi in opinione ita *res ſe* habet, & affirmationes negationéſque voce *prolata*, eorum quæ mente *concipiuntur*, ſunt notæ: conſtat affirmationi contrariam eſſe negationem de eodem vniuerſalem: vt illi, omne bonum *eſſe* bonum, aut, omnem hominem *eſſe* bonum, hęc, nullum *eſſe bonum*, vel, neminem *eſſe bonum*: contradictoriè verò *opponi* hanc, non omne [a], aut, non omnẽ [b]. 13 Perſpicuum etiam *eſt* fieri nõ poſſe, vt opinio vel negatio [c] vera verę contraria ſit. contrariæ namque *ſunt*, quæ circa oppoſita *sũt* [d]: circa quæ [e] eundem verè [f] opinari ac dicere contingit. ſimul autem contraria eidem [g] ineſſe non contingit.

a Id eſt, non omne bonum eſſe bonum.
b Id eſt, non omnem hominẽ eſſe bonum.
c Id eſt, enunciatio oppoſita.
d Id eſt, circa particularia ſibi oppoſita. nam enunciationes cõtrariæ ſunt vniuerſales, vt omnis homo eſt iuſtus, nullus homo eſt iuſtus: inter has medium locum tenent particulares, aliquis homo eſt iuſtus, aliquis homo non eſt iuſtus: atque hæ particulares vniuerſalibus contradicunt, id eſt affirmatio particularis negationi vniuerſali, & negatio particularis affirmationi vniuerſali.
e Particularia.
f Nam particulares poſſunt eſſe ſimul veræ.
g Vniuerſales contrariæ habent omnino idem ſubiectum, ideóque non poſſunt eſſe ſimul veræ. ſubcontrariæ verò non habent omnino idem ſubiectum: quia ſubiectum earum vagum eſt. & ſi verè dico quendam hominem eſſe iuſtum, & quendam hominem non eſſe iuſtum: neceſſe eſt, hæc intelligere de hominibus numero diuerſis.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β'.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM LIBRI II.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIORVM ANALYTICORVM.

- De ſyllogiſmi
  - LIBER I.
    - Structura. *Tract.* 1.
    - Inuentione. *Tract.* 2.
    - Reſolutione. *Tract.* 3.
  - LIBER II.
    - Poteſtatibus. *Tract.* 1.
    - Imbecillitatibus. *Tract.* 2.
    - Affinibus argumentationibus, quæ ad ſyllogiſmum referri debent. *Tract.* 3.

LIBRI I. TRACTATVS I.

- De ratione cōficiēdorum ſyllogiſmorū.
  - Protheoriæ ſeu principia
    - Communia quatuor libris Analyticis.; Propria ſyllogiſmorum.; Propria primæ figuræ. — *Cap.* 1.
    - Propria ſecūdæ, & tertiæ figuræ, i. Reciprocationes enunciationū
      - Simplicium. *Cap.* 2.
      - Modificatarū. *Cap.* 3.
  - Expoſitio trium figurarum.
    - De ſyllogiſmis τοῦ ὑπάρχειν in figura
      - Prima. *Cap.* 4.
      - Secunda. *Cap.* 5.
      - Tertia. *Cap.* 6.
      - Communia de tribus figuris. *Cap.* 7.
    - De ſyllogiſmis ex vtraque propoſitione neceſſaria. *Cap.* 8.
    - Coniunctio neceſſarij, & eius quod ineſt, in figura
      - Prima. *Cap.* 9.
      - Secunda. *Cap.* 10.
      - Tertia. *Cap.* 11.
    - Collatio neceſſarij, & eius quod ineſt. *Cap.* 12.
    - De ſyllogiſmis ex vtraque vel ex altera propoſitione contingente.
      - Protheoria de contingenti, & propoſitionibus inde ſumptis. *Cap.* 13.
      - De ſyllogiſmis
        - In prima figura.
          - Ex vtraque propoſitione contingente. *Cap.* 14.
          - Coniunctio contingentis cum
            - Eo quod ineſt. *Cap.* 15.
            - Neceſſario. *Cap.* 16
        - In ſecūda figura
          - Ex vtraque propoſitione contingente. *Cap.* 17.
          - Coniunctio cōtingentis cum
            - Eo quod ineſt. *Cap.* 18.
            - Neceſſario. *Cap.* 19.
        - In tertia figura
          - Ex vtraque propoſitione cōtingente. *Cap.* 20.
          - Coniunctio contingentis cum
            - Eo quod ineſt. *Cap.* 21.
            - Neceſſario. *Cap.* 22.
  - Hypotheoriæ.
    - Reductio omnium ſyllogiſmorum ad tres figuras, & ad eius figuræ modos vniuerſales. *Cap.* 23.
    - De qualitate & quantitate terminorum ſyllogiſmi. *Cap.* 24.
    - De numero terminorum, propoſitionum, & concluſionum. *Cap.* 25.
    - De problematis in quaque figura conſtruendis vel deſtruendis. *Cap.* 26.

LIBRI

Libri I. Tractatus II.

- Inueniendi ratio Ariſtotelica
  - Duplex eſt,
    - Generalis, quæ vel ſpectatur
      - Simpliciter in ſyllogiſmis categoricis. Hic traduntur præcepta
        - Communia. *Cap.* 27.
        - Propria ſingulorum problematum. *Cap.* 28.
      - In ſyllogiſmis hypotheticis.
      - Ex hypotheſi.
      - In ſyllogiſmis modificatis. *Cap.* 29.
    - Specialis, id eſt,
      - Singularum ſcientiarum & artium propria.
      - Dialectica. *Cap.* 30.
  - Sub ſe continet diuiſionem. *Cap.* 31.

Libri I. Tractatus III.

- In hac parte explicantur
  - Reſolutio
    - Cuiuſcunque orationis in figuram, & modum. Hic traduntur præcepta
      - De ſumendis propoſitionibus, terminis, medio termino, & figura. *Cap.* 32.
      - De terminorum quantitate ſpectanda. *Cap.* 33.
      - De nominibus concretis, & abſtractis. *Cap.* 34.
      - De iis quæ nomine carent. *Cap.* 35.
      - De nomine recto, & obliquis caſibus. *Cap.* 36.
      - De variis attributionum generibus. *Cap.* 37.
      - De iteratione, ſeu repetitione eiuſdem termini. *Cap.* 38.
      - De commutatione orationum, & nominum. *Cap.* 39.
      - De articulis. *Cap.* 40.
      - De interpretatione quarundam orationum. *Cap.* 41.
      - De ſyllogiſmis compoſitis. *Cap.* 42.
      - De reprehendenda definitione. *Cap.* 43.
      - De ſyllogiſmis ex hypotheſi. *Cap.* 44.
    - Syllogiſmorum vnius figuræ in aliam. *Cap.* 45.
  - Diſtinctio attributorum finitorum & infinitorum, necnon habituum & priuationum: vnde intelligitur eorum reſolutionem diuerſam eſſe. *Cap.* 46.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ἈΝΑΛΥΤΙΚΩ͂Ν ΠΡΟ-

τέρων τὸ πρῶτον.

ARISTOTELIS ANALY-

TICORVM[a] PRIORVM[b],

Liber I.

DE RATIONE CONFICIENDO-

RVM SYLLOGISMORVM.

TRACTATVS I.

Subiectum, & ſcopus librorum Analyticorum : Item definitiones aliquot, ac diuiſiones. Cap. I.

1 ¶ Principia communia librorum Analyticorum: id eſt, ſubiectum, & ſcopus horum librorum. 2 ¶ Proponit explicanda principia ſyllogiſmorum, 3 & principia propria primæ figuræ. 4 ¶ De principiis ſyllogiſmorũ & primo De propoſitionis deſcriptione ſumpta à ſpeciebus: 5 & eius diuiſione in vniuerſalem, particularem, & indefinitam: 6 ac diſtinctione ſyllogiſtica, demonſtratiuæ, & dialectica. 7 De termino. 8 ¶ Quid ſit ſyllogiſmus. 9 & quis ſit perfectus, 10 vel imperfectus. 11 ¶ Principia propria primæ figuræ: id eſt, Quid ſit eſſe, vel non eſſe in toto, & dici de omni, vel de nullo.

PRIMVM dicere *oportet* circa quid, & cuius *cauſâ* ſit hæc conſideratio: *hoc eſt*, eſſe circa demonſtrationem[c], & ſcientiæ demõſtratiuæ *cauſâ*. 2 Poſtea definire *oportet*, quid ſit propoſitio, & quid terminus, & quid ſyllogiſmus; & quis *ſit* perfectus; & quis imperfectus.

ΠΡΩ͂ΤΟΝ εἰπεῖν περὶ τί, καὶ τίνος ἡ σκέψις ἐστὶν ὅτι περὶ ἀπόδειξιν, καὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς. 2 Εἶτα διορίσαι, τί ἐστι πρότασις, καὶ τί ὅρος, καὶ τί συλλογισμός, καὶ ποῖος τέλειος, καὶ ποῖος ἀτελής.

a Analytici (quaſi dicas reſolutorios) appellantur hi libri, in quibus agitur de ſyllogiſmo, & de demonſtratione: quia reſoluunt ſyllogiſmum ac demonſtrationẽ in partes atque principia: præterea docent, quomodo ſyllogiſmi ex vna figura reſoluantur in aliam, præſertim quomodo ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ reſoluantur & reducantur ad primam: item explicant, quomodo ſyllogiſmi ſine arte confecti, reſoluãtur in figuras, & modos. b Hoc verbo libri de ſyllogiſmo ſeparantur à libris de demonſtratione. Galenus autem indicat has appellationes Προτέρων, id eſt, Priorum, & Ὑστέρων, i. Poſteriorum, ſeu (vt ipſe appellat) Δευτέρων, ſua ætate fuiſſe introductas, cùm Ariſtoteles, quãdo vult hos libros diſtinguere, eos vocet libros de ſyllogiſmo, hos de demonſtratione. Verba Galeni hæc ſunt in lib. περὶ ἰδίων βιβλίων, i. de propriis libris: Ἐπιγράφουσι δὲ αὐτὰ σχεδὸν ἅπαντες οἱ νῦν, ἀναλυτικῶν προτέρων, ὥσπερ καὶ δευτέρων τὰ περὶ τῆς ἀποδείξεως· αὐτὸς δὲ ὁ Ἀριστοτέλης τῶν μὲν προτέρων, ὡς περὶ συλλογισμοῦ γεγραμμένων μέμνηται, τῶν δὲ δευτέρων, ὡς περὶ ἀποδείξεως: id eſt, Eos *libros* inſcribunt ferè omnes hoc tempore, Analyticorum priorum, quemadmodum *libros* de demonſtratione *inſcribunt* Secundorum *Analyticorum*: verùm ipſe Ariſtoteles Priorum meminit ſub inſcriptione De ſyllogiſmo: Secundorum, ſub inſcriptione De demonſtratione. Item in calce lib. 4. de differẽtia pulſuum, Ἐπιγράφεται δὲ ὑπὸ τῶν πλείστων, Ἀναλυτικῶν δευτέρων ἡ τοιαύτη πραγματεία, καθάπερ ἡ περὶ συλλογισμοῦ προτέρων Ἀναλυτικῶν: id eſt, Inſcribitur à pleriſque huiuſcemodi *de demonſtratione* pertractatio, Secũdorum Analyticorum: quemadmodum ea quæ eſt de ſyllogiſmo, Priorum Analyticorum. c Demonſtratio non eſt horum librorum ſubiectum adæquatum, ſed principale: ſic ſcientia demonſtratiua non eſt finis adæquatus, ſed principalis. ſubiectum autem adæquatum eſt ratiocinatio ſeu ſyllogiſmus: & finis adæquatus, eſt ſcientia ſyllogiſtica. Porrò finis logicæ in logica non habetur, ſed in aliis ſcientiis: logica autem docet inſtrumentum, quo in aliis ſciẽtiis vtentes poſſimus finem illum, id eſt ſcientiam nobis comparare.

3 Μετὰ

3 Μετὰ δὲ ταῦτα, τί τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τόδε τῷδε, καὶ τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς ἢ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι. 4 Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶ λόγος καταφατικὸς ἢ ἀποφατικὸς, τινὸς κατά τινος. 5 Οὗτος δὲ ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστος. λέγω δὲ καθόλου μὲν, τὸ παντὶ, ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἐν μέρει δὲ, τὸ τινὶ, ἢ μὴ τινὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. ἀδιόριστον δὲ, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἄνευ τοῦ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος· οἷον, τὸ τῶν ἐναντίων εἶναι τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἢ τὸ τὴν ἡδονὴν μὴ εἶναι ἀγαθόν.

6 Διαφέρει δὲ ἡ ἀποδεικτικὴ πρότασις τῆς διαλεκτικῆς· ὅτι ἡ μὲν ἀποδεικτικὴ, λῆψις θατέρου μορίου τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν (οὐ γὰρ ἐρωτᾷ, ἀλλὰ λαμβάνει ὁ ἀποδεικνύων) ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρώτησις τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν. οὐδὲν δὲ διοίσει πρὸς τὸ γενέσθαι τὸν ἑκατέρου συλλογισμόν· καὶ γὰρ ὁ ἀποδεικνύων, καὶ ὁ ἐρωτῶν, συλλογίζεται λαβών τι κατά τινος ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἔσται συλλογιστικὴ μὲν πρότασις ἁπλῶς κατάφασις ἢ ἀπόφασίς τινος κατά τινος, κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. ἀποδεικτικὴ δὲ, ἐὰν ἀληθὴς ᾖ, καὶ διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων εἰλημμένη. διαλεκτικὴ δὲ, πυνθανομένῳ μὲν, ἐρώτησις ἀντιφάσεως· συλλογιζομένῳ δὲ, λῆψις τοῦ φαινομένου καὶ ἐνδόξου, καθάπερ ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἴρηται. Τί μὲν οὖν πρότασις, καὶ τί διαφέρει συλλογιστικὴ, καὶ ἀποδεικτικὴ, καὶ διαλεκτικὴ, δι' ἀκριβείας μὲν ἐν τοῖς ἑπομένοις ῥηθήσεται· πρὸς δὲ τὴν παροῦσαν χρείαν ἱκανῶς ἡμῖν διωρίσθω τὰ νῦν. 7 Ὅρον δὲ καλῶ, εἰς ὃν

3 Poſt hæc, quid *ſit* in aliquo toto quidpiam eſſe, aut non eſſe: & quid dicimus, omni, vel nulli attribui. 4 Propoſitio [a] igitur eſt oratio affirmãs vel negãs aliquid [b] de aliquo [c]. 5 Hęc autem aut *eſt* vniuerſalis, aut in parte, aut indefinita [d]. Vniuerſale appello, omni, aut nulli ineſſe. in parte verò, alicui, aut non alicui, aut nõ omni ineſſe. indefinitum autẽ, ineſſe, aut nõ ineſſe, abſq; vniuerſali aut particulari *nota*: vel uti, cõtrariorũ eandẽ eſſe ſciẽtiã: aut, voluptatem nõ eſſe bonum. 6 Iam verò propoſitio demõſtratiua differt à dialectica: quia demonſtratiua eſt ſumptio alterius partis contradictionis: (nõ enim interrogat, ſed ſumit, qui demõſtrat) dialectica autem eſt interrogatio cõtradictionis. Sed *quod* ad vtriuſque ſyllogiſmum conficiendum *attinet*, nihil *hac ab illa* differt. nam & qui demonſtrat, & qui interrogat, ſyllogiſmum extruit, cùm aliquid alicui ineſſe, aut non ineſſe ſumpſerit. Quare ſyllogiſtica propoſitio ſimpliciter *eſt* affirmatio vel negatio alicuius de aliquo, eo quo diximus modo [e]. Demonſtratiua autem *ita demum eſt*, ſi vera ſit, & per initio *poſitas* hypotheſes [f] ſumpta. Dialectica verò, quod ad eũ ſpectat qui percõtatur, *eſt* interrogatio contradictionis: quod autem ad eum qui ratiocinatur, eſt ſumptio eius quod videtur & probabile eſt, vt in Topicis dictum eſt. Quid igitur *ſit* propoſitio; & quo ſyllogiſtica, demõſtratiua, ac dialectica differant, exquiſitè in ſequentibus [g] *libris* dicetur: ſed quod ad præſentem vſum *attinet*, ſufficiant quæ nũc à nobis definita ſunt. 7 Terminum verò appello, in quem

a Propoſitio & enunciatio re idẽ ſunt, ratione differunt. nam ſi per ſe conſideretur, vt ſignificat humani animi ſenſa, vocatur enunciatio: vt verò eſt pars ſyllogiſmi, appellatur propoſitio.

b Id eſt, attributum.

c Id eſt, ſubiecto.

d Omittit propoſitionem ſingularẽ, quia ſingularium nõ eſt ſcientia.

e Id eſt vniuerſaliter, vel in parte, vel indefinitè.

f Id eſt, principia. ſic enim hoc verbum in præſentia accipiendum eſt. at lib. 1. Poſter. Analyt. accipitur pro ſpecie quadam principii, de qua ſuo loco dicetur.

g In Analyticis poſter. agetur de propoſitione demonſtratiua: in Topicis de dialectica.

diſſoluitur propoſitio: vt attributum, & id cui attribuitur, ſiue [a] adiiciatur ſiue ſeparetur *verbum* Eſſe, vel Non eſſe. 8 Syllogiſmus [b] autem eſt oratio, in qua [c] quibuſdam [d] poſitis, aliud [e] quiddam *diuerſum* ab his [f] quæ poſita ſunt, neceſſariò accidit, eo quòd hæc [g] ſunt. Dico autem eo quòd hæc ſunt, propter hęc euenire. ac propter hæc euenire *intelligo*, nullo externo termino opus eſſe, vt ſit neceſſaria *conſecutio*.

9 Perfectum [h] igitur ſyllogiſmum appello eũ, qui præter ea quæ accepta ſunt, nulla alia re [i] indiget, vt neceſſitas *conſecutionis* appareat. 10 Imperfectũ [k] *voco* eum qui vna re pluribúſve [l] indiget, quæ [m] quidem per ſuppoſitos terminos ſunt neceſſaria [n], nòn tamen ſumpta [o] ſunt [p] per propoſitiones [q]. 11 In toto autem altero alterum eſſe, &, alterum alteri omni attribui, idem [r] eſt. dicimus autem omni attribui, quando nihil ſubiecti accipere licet, de quo alterum non dicatur: ac nulli *attribui*, accipitur eodem modo. [ſ]

διαλύεται ἡ πρότασις· οἷον, τό, τὸ κατηγορούμενον, καὶ τὸ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ἢ προστιθεμένου ἢ διαιρουμένου τοῦ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι. 8 Συλλογισμὸς δέ ἐστι λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων, ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει, τῷ ταῦτα εἶναι. λέγω δὲ, τῷ ταῦτα εἶναι, τὸ διὰ ταῦτα συμβαίνειν. τὸ δὲ διὰ ταῦτα συμβαίνειν, τὸ μηδενὸς ἔξωθεν ὅρου προσδεῖν πρὸς τὸ γενέσθαι τὸ ἀναγκαῖον. 9 Τέλειον μὲν οὖν καλῶ συλλογισμὸν, τὸν μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον παρὰ τὰ εἰλημμένα, πρὸς τὸ φανῆναι τὸ ἀναγκαῖον. 10 Ἀτελῆ δὲ, τὸν προσδεόμενον ἢ ἑνὸς, ἢ πλειόνων, ἃ ἐστι μὲν ἀναγκαῖα διὰ τῶν ὑποκειμένων ὅρων, οὐ μὴν εἴληπται διὰ προτάσεων. 11 Τὸ δὲ ἐν ὅλῳ εἶναι ἕτερον ἑτέρῳ, καὶ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι θάτερον θατέρου, ταὐτόν ἐστι. λέγομεν δὲ τὸ κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, ὅταν μηδὲν ᾖ τοῦ ὑποκειμένου λαβεῖν, καθ' οὗ θάτερον οὐ λεχθήσεται· καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, ὡσαύτως.

a Id eſt, ſiue cõiungas copulam verbalem cũ attributo, ſiue non coniungas. nam propoſitionis duæ ſunt partes, ſubiectum & attributum: copula autem verbalis, ſi per ſe accipiatur, non eſt verè pars enunciationis.
b Vide Gellium lib. 15. cap. 26.
c In ſyllogiſmo ſunt propoſitiones, vt partes in toto.
d Id eſt, duabus propoſitionibus.
e Id eſt, concluſio: quæ non eſt pars ſyllogiſmi, vt vulgus logicorum putat. nam ſyllogiſmus eſt oratio probans: cõcluſio verò eſt oratio quæ probatur. Hoc Ariſtoteles indicat in præſētia, dum ait cõcluſionem eſſe diuerſam ab his quæ in ſyllogiſmo poſita ſũt. & cùm alibi, tùm libro 2. cap. 4. vbi ait fieri poſſe vt concluſio ſit vera, quamuis nihil eorũ quæ in ſyllogiſmo poſita ſunt, verum ſit. Huius rei ignoratione errarunt Galenus & Auerroës in quæſtione de quarta ſyllogiſmorũ figura, vt alio loco, Deo volente, oſtendam.

De conuerſione [t] propoſitionum ſimplicium.

Cap. II.

1 ¶ *Prothttoriæ.* 2 ¶ *Regulæ de propoſitionum cõuerſione, & regularum exempla. Reg. prima de propoſitione vniuerſali negante.* 3 *Secunda de vniuerſali affirmãte.* 4 *Tertia de particulari affirmante.* 5 *Quarta de particulari negante.* 6 *Probatio regulæ primæ,* 7 *ſecũdæ,* 8 *tertiæ,* 9 *quartæ.*

f Partibus ſyllogiſmi, id eſt propoſitionibus. g Id eſt, hæ propoſitiones. h Perfecti ſunt ſyllogiſmi primę figuræ. i Id eſt, neque alio termino, neque alia propoſitione. k Imperfecti ſunt ſyllogiſmi ſecundæ & tertiæ figuræ: quia vis eorum non apparet, niſi reducantur ad primam figuram. l Id eſt, noua propoſitione vel propoſitionibus, per quas reducitur ad primam figuram, vt ſuis locis explicabitur, cùm agetur de ſecunda, & tertia figura. m Nouæ propoſitiones. n Id eſt, non fiunt ex nouis terminis, ſed ex iiſdem terminis ex quibus conſtabant propoſitiones ſyllogiſmi imperfecti: ita autem ex eis fiunt, vt neceſſariò concedi debeant ab eo qui conceſſit propoſitiones ſyllogiſmi imperfecti. ſicut (exempli cauſa) qui conceſſit nullã voluptatem eſſe bonum, cogitur etiam concedere nullum bonum eſſe voluptatem. vt poſteriùs demõſtrabitur. o In ſyllogiſmo imperfecto. p Nouæ hæ propoſitiones, per quas ſyllogiſmus imperfectus perficitur. q Ex quibus extructus fuit ſyllogiſmus imperfectus. r Idem re, ſed ratione differunt, vt adſcenſus & deſcenſus. nam ſubiectum dicitur eſſe vel non eſſe in toto attributo: quia attributum dicitur de omni, vel de nullo ſubiecto. Sic homo dicitur eſſe in toto animali, non eſſe in toto lapide: quia animal omni, lapis nulli homini attribuitur. Totum igitur in præſentia accipe attributiuum, quod refertur ad partes ſubiectiuas, vt genus ad ſpecies. aliud eſt totũ integratum, quod conficitur ex partibus integrantibus, vt homo ex capite, pectore, cruribus, &c. aliud eſt totum eſſentiale, conſtans ex partibus eſſentialibus, vt animal ex anima & corpore. ſ Id eſt, cùm nihil ſubiecti accipi poteſt, de quo alterum dicatur. t Conuerti ſeu reciprocari propoſitiones dicuntur, cùm termini ita commutantur, vt quod erat ſubiectum, fiat attributum: & contrà, quod erat attributum, fiat ſubiectum.

Ἐπεὶ δὲ πᾶσα πρότασίς ἐστιν ἢ τοῦ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν· τούτων δὲ, αἱ μὲν, καταφατικαὶ, αἱ δὲ, ἀποφατικαὶ, καθ' ἑκάστην πρόσρησιν· πάλιν δὲ τῶν καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν, αἱ μὲν, καθόλου, αἱ δὲ, ἐν μέρει, αἱ δὲ, ἀδιόριστοι· 2 Τὴν μὲν ἐν τῷ ὑπάρχειν καθόλου στερητικὴν, ἀνάγκη τοῖς ὅροις ἀντιστρέφειν· οἷον, εἰ μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθὸν, οὐδὲ ἀγαθὸν οὐδὲν ἔσται ἡδονή. 3 Τὴν δὲ κατηγορικὴν ἀντιστρέφειν μὲν ἀναγκαῖον, οὐ μὴν καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει· οἷον, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθόν τι εἶναι ἡδονήν. 4 Τῶν δὲ ἐν μέρει, τὴν μὲν καταφατικὴν ἀντιστρέφειν ἀνάγκη κατὰ μέρος· εἰ γὰρ ἡδονή τις ἀγαθὸν, καὶ ἀγαθόν τι ἔσται ἡδονή. 5 Τὴν δὲ στερητικὴν, οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ, εἰ ἄνθρωπος μὴ ὑπάρχει τινὶ ζώῳ, καὶ ζῷον οὐχ ὑπάρχει τινὶ ἀνθρώπῳ. 6 Πρῶτον μὲν οὖν ἔστω στερητικὴ καθόλου, ἡ α β πρότασις. εἰ οὖν μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ α οὐδενὶ ὑπάρξει τὸ β. εἰ γάρ τινι, οἷον τῷ γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται τὸ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· τὸ γὰρ γ, τῶν β τί ἐστιν.

CVm autem omnis propoſitio ſignificet aut ineſſe, aut neceſſariò ineſſe, aut contingere [a] ineſſe; harúmque aliæ ſint affirmatiuę, alię negatiuę, in quauis attribuendi ratione; [b] ac rurſus affirmatiuarum & negatiuarum aliæ *ſint* vniuerſales, aliæ in parte, alię indefinitę [c]: 2 *Propoſitionē* de eo quod ineſt, vniuerſalem priuatiuam, neceſſe *eſt* terminis *reciprocatis* conuerti: vt, ſi nulla voluptas *eſt* bonum, etiam nullum bonum erit voluptas. 3 Attributiuam autem conuerti quidem neceſſe *eſt*, non tamē vniuerſaliter, ſed in parte: vt, ſi omnis voluptas *eſt* bonum, *neceſſe eſt* etiam quoddam bonum eſſe voluptatem. 4 Ex particularibus verò affirmatiuam neceſſe *eſt* in parte conuerti: nam ſi quędam voluptas *eſt* bonum, etiam quoddam bonum erit voluptas. 5 Priuatiuam autem cōuerti, nō *eſt* neceſſe. non enim, ſi homo nō ineſt cuidam animali, *propterea* etiam animal non ineſt cuidam homini. 6 Primùm igitur propoſitio α β, ſit priuatiua vniuerſalis [d]. ſi [e] igitur nulli β τὸ α ineſt, etiam nulli α τὸ β inerit. nam ſi alicui *inſit*, exempli cauſâ τῷ γ: non erit verum *quod dictum eſt*, nulli β τὸ α ineſſe: quia τὸ γ eſt aliquid τῶν β.

ineſt nulli

animal α ——————— β lapis

ineſt nulli

7 Εἰ δὲ παντὶ τὸ α τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει· ἀλλ' ὑπέκειτο, παντὶ ὑπάρχειν.

7 At ſi τὸ α *ineſt* omni β, etiam τὸ β inerit cuidam α. nam ſi nulli [f] *inſit* [g], etiā [h] τὸ α nulli β inerit: ſed ſupponebatur, omni ineſſe.

ineſt omni

animal α ——————— β homo

ineſt alicui

8 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ κατὰ μέρος ἐστὶν ἡ πρότασις. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ

8 Similiter [i] *fit cōuerſio*, ſi propoſitio ſit particularis. nā ſi τὸ α *ineſt*

CAP. II.

a Contingentis appellatio complectitur etiam id quod poſſibile eſt.

b Id eſt, ſiue ſignificent ineſſe, ue neceſſariò ineſſe, ſiue cōtingere ineſſe.

c Cur omittat ſingulares propoſitiones, notaui ad c. 1. part. 5.

d Id eſt, nullum β eſt α. Cùm audis α, β, & cetera elementa, intellige res his elementis notatas: vt in exemplis, quæ contextui ſubieci, α eſt animal: β, lapis: γ, homo, vel adamas.

e Probat reciprocationē propoſitionis vniuerſalis per deductionē ad incommodū. nam ſi nullus lapis eſt animal: fatendū eſt, nullum animal eſſe lapidem: quia ſi hoc negetur, cōcedenda erit cōtradictio, id eſt, aliquod animal (putà hominem) eſſe lapidem: vnde fiet vt aliquis lapis (id eſt homo) ſit animal: quod eſt abſurdum, quia initio ſuppoſuim⁹ nullum lapidem eſſe animal.

f Id eſt, nulli α, nempe animali.

g Τὸ β, homo.

h Hæc cōſecutio probata eſt in præced. partic.

i Sicut vniuerſalis affirmās conuertitur in particularem affirmātem, ita etiā particularis affirmans.

alicui β, neceſſe *eſt* etiam τὸ β ineſſe alicui α: quia ſi nulli *inſit*, etiam τὸ α nulli β inerit [a].

τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδὲ τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει.

ineſt alicui
album α ———— β animal
ineſt alicui

9 Si verò τὸ α alicui β non ineſt: non *eſt* neceſſe, vt etiam τὸ β alicui α non inſit: vt ſi τὸ β eſt animal, ac τὸ α *eſt* homo: quoniam homo quidem non omni animali, animal verò omni homini ineſt.

9 Εἰ δέ γε τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὸ μὲν β ἐστὶ ζῷον, τὸ δὲ α, ἄνθρωπος· ἄνθρωπος μὲν γὰρ οὐ παντὶ ζῴῳ, ζῷον δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει.

ineſt non omni
homo α ———— β animal
non conuertitur

De conuerſione propoſitionũ modificatarũ. Cap. III.

1 ¶ *De propoſitionibus neceſſarijs.* 2 *De negante vniuerſali.* 3 *De affirmante vniuerſali, vel particulari.* 4 *De negante particulari.* 5 ¶ *De propoſitionibus contingentibus, Affirmantibus.* 6 *De negantibus quod neceſſariò non ineſt, vel non neceſſariò ineſt,* 7 *vel quod plerunque euenit.*

EOdem autẽ modo res *ſe* habebit etiã in neceſſariis propoſitionibus [b]. vniuerſalis enim priuatiua [c], vniuerſaliter cõuertitur. affirmatiuarum autem vtraque *conuertitur* in parte [d].

2 Nam ſi neceſſe *eſt* τὸ α ineſſe [e] nulli β: neceſſe *eſt*, etiam τὸ β ineſſe nulli α: quia ſi alicui accidit, etiam τὸ α accidet alicui β.

ΤΟΝ αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων προτάσεων· ἡ μὲν γὰρ καθόλου στερητικὴ, καθόλου ἀντιστρέφει· τῶν δὲ καταφατικῶν ἑκατέρα, κατὰ μέρος. 2 Εἰ μὲν γὰρ ἀνάγκη τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη καὶ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ τινὶ ἐνδέχεται, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ἐνδέχοιτο ἄν.

neceſſariò ineſt nulli
animal α ———— β lapis
neceſſariò ineſt nulli

3 Quòd ſi neceſſariò τὸ α inſit omni, aut alicui β: neceſſe *eſt*, etiã τὸ β ineſſe alicui α [f]: quia niſi neceſſe *ſit ineſſe*, neque τὸ α neceſſariò inerit alicui β.

3 Εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ α παντὶ ἢ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μὴ ἀνάγκη, οὐδ' ἂν τὸ α τινὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει.

neceſſariò ineſt omnĩ
animal α ———— β homo
neceſſariò ineſt alicui

neceſſariò ineſt alicui
homo α ———— β mas
neceſſariò ineſt alicui

4 Quod verò *eſt* in parte priuatiuũ, ob eam ipſam quam priùs [g] diximus cauſam nõ cõuertitur.

4 Τὸ δ' ἐν μέρει στερητικὸν, οὐκ ἀντιστρέφει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, δι' ἣν καὶ πρότερον ἔφαμεν.

neceſſariò ineſt non omni
homo α ———— β animal
non conuertitur

5 Quod attinet ad cõtingentia: (quoniã cõtingere dicitur mul-

5 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐνδεχομένων, (ἐπειδὴ πολλαχῶς λέγεται τὸ ἐνδέχε-

a Contra hypotheſin: nam ſuppoſuim' aliquod β eſſe α.
b Id eſt, eodẽ modo reciprocãtur propoſitiones neceſſariæ, quo propoſitiones de eo quod ineſt.
c Id eſt, negans. Impropriè tamẽ loquitur: quia priuatiuã ſeu negatiuã appellat eã quæ habet modũ affirmatũ, & alteram partẽ negatã: vt, neceſſe eſt hominẽ non eſſe lapidẽ. hæc autẽ re verã eſt affirmatio, vt ipſe Ariſtot. docuit c. 12. περὶ ἑρμην. & repetet in vltima partic. huius capitis. Hac tamẽ impropria locutione Ariſtot. vtitur paſſim tam in hoc quã in aliis capitibus huius libri.

CAP. III.

d Id eſt, tam vniuerſalis affirmãs, quã particularis affirmãs conuertitur in particularẽ affirmãtem.
e Id eſt, attribui.
f Hoc videtur falſum eſſe. nam neceſſe eſt omnẽ grammaticũ eſſe hominẽ: nõ tamẽ neceſſe eſt, aliquẽ hominẽ eſſe grammaticũ. Reſpõdeo, Ariſtotelẽ loqui de neceſſario ἁπλῶς: vt neceſſe eſt omnẽ hominẽ eſſe animal. ceterùm omnẽ grãmaticũ eſſe hominẽ, non eſt neceſſariũ ἁπλῶς, ſed ἐξ ὑποθέσεως: i. ſi ſupponamus quoſdã homines eſſe grãmaticos. ergo hæc quoque propoſitio, neceſſe eſt aliquẽ hominẽ eſſe grãmaticũ, vera eſt ex eadẽ ſuppoſitione.
g Cap. præced. part. 5.

θαι· καὶ γὰρ καὶ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ δυνατὸν, ἐνδέχεσθαι λέγομεν) ἐν μὲν τοῖς καταφατικοῖς, ὁμοίως ἕξει κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν ἐν ἅπασιν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ ἢ τινὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τὸ β τινὶ τῷ α ἐνδέχοιτο ἄν· εἰ γὰρ μηδενὶ, οὐδ᾽ ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ β ἐνδέχεται· δέδεικται γὰρ τοῦτο πρότερον.

tifariã: cõtingere enim dicim⁹, & quod *eſt* neceſſariũ, & quod nõ *eſt* neceſſarium[a], & quod *eſt* poſſibile[b]) in affirmatiuis omnibus ſimilis [c] erit conuertẽdi ratio. Nã ſi τὸ α accidit omni, aut alicui β: etiã τὸ β accidet alicui α: quia ſi nulli *accideret*, etiam τὸ α accideret nulli β: quãdoquidem hoc antea [d] demonſtratum eſt.

quod mouetur α —— accidit omni / accidit alicui —— β animal

album α —— accidit alicui / accidit alicui —— β animal

6 Ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικοῖς οὐχ ὡσαύτως. ἀλλ᾽ ὅσα μὲν ἐνδέχεσθαι λέγεται, ἢ τῷ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, ἢ τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ὁμοίως· οἷον, εἴ τις φαίη τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ἵππον, ἢ τὸ λευκὸν μηδενὶ ἱματίῳ ὑπάρχειν. τούτων γὰρ, τὸ μὲν, ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει· τὸ δὲ, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. καὶ ὁμοίως ἀντιστρέφει ἡ πρότασις· εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἵππον εἶναι, καὶ ἄνθρωπον ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἵππῳ· καὶ εἰ τὸ λευκὸν ἐγχωρεῖ μηδενὶ ἱματίῳ, καὶ τὸ ἱμάτιον ἐγχωρεῖ μηδενὶ λευκῷ· εἰ γάρ τινι ἀνάγκη, καὶ τὸ λευκὸν ἱματίῳ τινὶ ἔσται ἐξ ἀνάγκης· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον.

6 In negantibus *res* non itidem *ſe habet*: ſed quæ dicũtur cõtingere, vel quia neceſſariò non inſũt, vel quia nõ neceſſariò inſũt, ſimiliter *reciprocãtur vt ſuperiora*: vt ſi quis cõtingere dicat hominẽ nõ eſſe equũ, aut nulli veſtimẽto albũ ineſſe: horũ enim alterũ neceſſariò nõ ineſt, alterum nõ neceſſariò ineſt. & ſimiliter[e] cõuertitur ꝓpoſitio. ſi enim nulli homini accidit equũ eſſe: etiã hominẽ *eſſe*, accidit nulli equo. & ſi albũ accidit nulli veſtimento, etiam veſtimentum accidit nulli albo: quia ſi cuidam *albo veſtimentũ* neceſſariò *inſit*, etiam album cuidam veſtimento neceſſariò inerit: quoniam hoc antea [f] demonſtratum fuit.

equus α —— accidit nulli / accidit nulli —— β homo

album —— veſtimentum

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐν μέρει ἀποφατικῆς.

Similiter [g] *ſe res habet* in *propoſitione* particulari negatiua.

homo α —— accidit non omni / non conuertitur —— β animal

ſcribens —— homo

7 Ὅσα δὲ τῷ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τῷ πεφυκέναι, λέγεται ἐνδέχεσθαι, (καθ᾽ ὃν τρόπον διορίζομεν τὸ ἐνδεχόμενον) οὐχ ὁμοίως ἕξει ἐν ταῖς στερητικαῖς ἀντιστροφαῖς· ἀλλ᾽ ἡ μὲν καθόλου στερητικὴ πρότασις, οὐκ ἀντιστρέφει· ἡ δὲ ἐν μέρει, ἀντιστρέφει.

7 Quę verò eo ꝙ plerũque *eueniũt*, & *ita* naturâ ſunt cõparata, cõtingere dicũtur, (quomodo definimus[h] cõtingens) nõ ſimiliter *ſe* habebũt in priuatiuis conuerſionibus [i]: ſed ꝓpoſitio vniuerſalis priuatiua non conuertitur: quæ verò *eſt* in parte, cõuertitur.

a Id eſt, id quod ineſt.
b Id eſt, quod poteſt eſſe & non eſſe.
c Conuerſioni ꝓpoſitionũ de eo quod ineſt, & neceſſariorum.
d Cap. præced. part. 7. & 8.
e Vt propoſitio negans de eo quod ineſt, vel de neceſſario.
f Cap. præced. part. 6.
g Vt de propoſitionibus puris, & de neceſſariis. nam vt illæ non reciprocabantur, ita etiam hæc nõ reciprocatur.
h Quoniã in præſentia diſtinguimus contingens ab eo quod ineſt, & à neceſſario. contingens autem in prima ſignificatione, eſt neceſſarium: in ſecunda, eſt id quod ineſt. itaq; accipiẽda eſt hęc tertia ſignificatio.
i Id eſt, in reciprocatione propoſitionum negantium.

a Vide cap. 12. de interpretatione.
b Cap. 17.
c Propoſitiones contingentes.
d Id eſt, vt propoſitiones affirmãtes de eo quod ineſt, vel neceſſariç nã & vniuerſalis & particularis cõuertitur in particularem. hæ igitur & formam affirmatiuã habẽt: & eodẽ modo, quo aliç affirmatiuæ, conuertuntur. Cur non idem dicatur de propoſitionibus neceſſariis quæ figurã affirmatiuã habent, vt, neceſſe eſt hominẽ non eſſe lapidẽ, &, neceſſe eſt aliquod album nõ eſſe hominem, & cur Theophr. ſententiã Ariſtotelis improbauerit, alibi exponã.

hoc autem perſpicuum erit, cùm de contingente dicemus: in præſentia hoc tantùm præter ea quæ dicta ſũt, manifeſtum eſto, quòd contingere nulli *ineſſe*, aut alicui nõ ineſſe, affirmatiuã [a] figurã habet. nã *verbũ* Contingit, ſimiliter ponitur *in oratione* vt *verbũ* Eſt: *verbum* autẽ Eſt, quibuſcũque attributis adiiciatur, ſẽper & omnino affirmationem facit: vt, eſt nõ bonũ: vel, eſt non album: vel, (*vt ſimpliciter & vno verbo dicã*) eſt non hoc. Sed ex ſequentibus [b] etiam hoc cõfirmabitur. quod verò *attinet* ad conuerſiones, hæ [c] ſimiliter *ſe* habebunt vt aliæ [d].

τοῦτο δὲ ἔσται φανερὸν, ὅταν περὶ τοῦ ἐνδεχομένου λέγωμεν. νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω πρὸς τοῖς εἰρημένοις δῆλον, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἢ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καταφατικὸν ἔχει τὸ σχῆμα· τὸ γὰρ ἐνδέχεται, τῷ ἐστιν, ὁμοίως τάττεται· τὸ δὲ ἐστιν, οἷς ἂν προσκατηγορῆται, κατάφασιν ἀεὶ ποιεῖ, καὶ πάντως· οἷον τὸ, ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν, ἢ, ἔστιν οὐ λευκὸν, ἢ ἁπλῶς τὸ ἐστιν οὐ τοῦτο. δειχθήσεται δὲ καὶ τοῦτο διὰ τῶν ἑπομένων. κατὰ δὲ τὰς ἀντιστροφὰς ὁμοίως ἕξουσι ταῖς ἄλλαις.

De ſyllogiſmis ex puris [e] propoſitionibus in prima figura [f]. Cap. IV.

1 ¶ *Cur priùs dicendum ſit de ſyllogiſmo quàm de demonſtratione.* 2 ¶ *De modis primæ figuræ vniuerſalibus. Definitio huius figuræ.* 3 *Definitio medii, & extremorum.* 4 *Si vtraque propoſitio ſit vniuerſalis affirmans.* 5 *Si maior propoſitio neget, & minor affirmet.* 6 *Si maior affirmet, & minor neget.* 7 *Si vtraque propoſitio neget.* 8 *Epilogus.* 9 ¶ *De modis particularibus. Si altera propoſitio ſit vniuerſalis, altera particularis vel indefinita.* 10 *Quid ſit maius, vel minus extremũ.* 11 *Si maior propoſitio ſit vniuerſalis, & minor particularis affirmãtes.* 12 *Si maior ſit vniuerſalis negans, & minor particularis affirmãs.* 13 *Si maior ſit vniuerſalis negãs, & minor indefinita affirmãs.* 14 *Si maior ſit particularis, vel indefinita.* 15 *Si maior ſit particularis, & minor vniuerſalis affirmãs* 16 *vel negãs.* 17 *Si maior ſit indefinita.* 18 *Si minor ſit particularis negans, & maior vniuerſalis* 19 *affirmans* 20 *vel negans.* 21 *Noua cõfirmatio eorum quæ proximè dicta fuerũt in partic. decimaoctaua, decimanona, & vigeſima.* 22 *Si vtraque propoſitio ſit particularis: vel indefinita: vel altera particularis, altera indefinita.* 23 *Epilogus.* 24 ¶ *Communia de vtilibus ſyllogiſmis primæ figuræ. De eorum perfectione.* 25 *De problematis quæ in hac figura demonſtrantur.* 26 *Nomen huius figuræ.*

CAP. IV.
e Puras propoſitiones appello, quas Ariſtot. vocat τοῦ ὑπάρχειν, exẽplo Iuriſconſultorum, à quibus pura dicũtur ea quę conditione, modo, & aliis huiuſmodi adiectionibus carẽt. nam hæ propoſitiones τοῦ ὑπάρχειν, ſimpliciter ſignificant rem eſſe, vel non eſſe, non expreſſã neceſſitate vel contingentia.
f In hac figura vt fiat ſyllogiſmus vtilis, neceſſe eſt maiorẽ eſſe vniuerſalẽ, minorẽ affirmantem.
g Terminis & propoſitionibus.
h Id eſt, in quibus figuris.
i In quo cuiuſq; figuræ modo.
k In poſterioribus Analyticis.
l Syllogiſmus cõſtat ex tribus terminis, duabus autem propoſitionibus, vt demonſtrabitur cap. 25. huius libri.

HIs definitis, iam dicamus, ex quibus [g], & quãdo [h], & quo modo [i] fit omnis ſyllogiſmus. poſteriùs [k] autẽ dicendũ de demonſtratione. priùs enim de ſyllogiſmo dicẽdũ *eſt*, quã de demõſtratione: quia ſyllogiſmus eſt magis vniuerſalis. etenim demõſtratio *eſt* ſyllogiſmus quidã: ſed non omnis ſyllogiſm⁹ *eſt* demõſtratio.

2 Cùm igitur tres [l] termini ita inter ſe affecti ſũt, vt extremus ſit in toto medio [m], & medi⁹ in toto primo ſit vel nõ ſit [n]: neceſſe *eſt*, extremorũ [o] eſſe ſyllogiſmũ pfectũ.

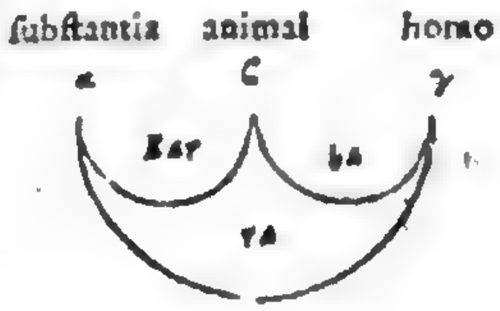
Διωρισμένων δὲ τούτων, λέγωμεν ἤδη, διὰ τίνων, καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται πᾶς συλλογισμός· ὕστερον δὲ λεκτέον περὶ ἀποδείξεως. πρότερον γὰρ περὶ συλλογισμοῦ λεκτέον, ἢ περὶ ἀποδείξεως, διὰ τὸ καθόλου μᾶλλον εἶναι τὸν συλλογισμόν. ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξις, συλλογισμός τις· ὁ συλλογισμὸς δὲ οὐ πᾶς, ἀπόδειξις. 2 Ὅταν οὖν ὅροι τρεῖς οὕτως ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους, ὥστε τὸν ἔσχατον ἐν ὅλῳ εἶναι τῷ μέσῳ, καὶ τὸν μέσον ἐν ὅλῳ τῷ πρώτῳ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι· ἀνάγκη τῶν ἄκρων εἶναι συλλογισμὸν τέλειον.

m Id eſt, medius terminus vniuerſaliter attribuatur minori extremo: hæc eſt minor propoſitio vniuerſalis affirmãs. n Id eſt, maius extremũ vniuerſaliter affirmetur vel negetur de medio termino: hæc eſt maior propoſitio vniuerſalis affirmãs vel negãs. o Id eſt, cõcluſionis. nã in cõcluſione nõ ponitur medius terminus, ſed maius extremũ & minus extremũ: maior propoſitio cõſtat ex maiori extremo & medio termino: minor verò ex minori extremo & medio termino.

3. Καὶ

3 Καλῶ δὲ μέσον μὲν, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν ἄλλῳ, καὶ ἄλλο ἐν τούτῳ ἐστίν· ὃ καὶ τῇ θέσει γίνεται μέσον. ἄκρα δὲ, τὸ, αὐτό τε ἐν ἄλλῳ ὂν, καὶ ἐν ᾧ ἄλλο ἐστιν. 4 Εἰ γὰρ τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ β, καὶ τὸ β κατὰ παντὸς τοῦ γ, ἀνάγκη τὸ α κατὰ παντὸς τοῦ γ κατηγορεῖσθαι· πρότερον γὰρ εἴρηται, πῶς τὸ κατὰ παντὸς λέγομεν.

3 Voco autem medium [a], quod & ipſum eſt in alio [b], cùm aliud in ipſo [c] ſit; & poſitione quoque fit medium [d]. Extrema autem *appello* & *id* [e] quod eſt in alio, & *id* [f] in quo eſt aliud. 4 Nam [g] ſi τὸ α *attribuitur* omni ϛ, [h] & τὸ ϛ omni γ: [i] neceſſe eſt, τὸ α attribui omni γ [k]: antè [l] enim expoſitũ eſt, quomodo de omni dicimus.

Bar Omne animal eſt ſubſtantia:

ba Omnis homo eſt animal: Ergo

ra Omnis homo eſt ſubſtantia.

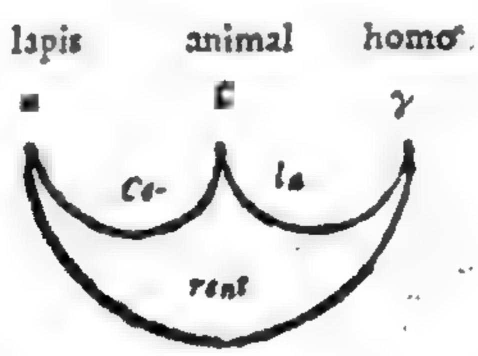
In contextu ac typis huius capitis, α ſignificat maius extremum: ϛ, medium terminum: γ, minus extremum: α ϛ, maiorem propoſitionem: ϛ γ, minorem propoſitionem: α γ, concluſionem.

In typis & nominibus omnium ſyllogiſmorum, de quibus partim in hoc capite agitur, partim in ſequentibus capitibus agetur, a ſignificat propoſitionẽ vniuerſalẽ affirmantẽ: e, vniuerſalem negantem: æ, vniuerſalem affirmantem vel negantem: i, particularem affirmantem: o, particularem negantem: oi, particularem affirmantem aut negantem. Si ſupra has literas nihil ſcriptum ſit, indicatur propoſitio pura. quæ verò litera lineam impoſitam habet, vt ā, ē, ī, ō, ſignificat propoſitionem neceſſariam. ſed ſi duo puncta ſupra literam adiecta ſint, vt ä, ë, ï, ö, notatur huiuſmodi ſymbolo propoſitio contingens.

In nominibus ſyllogiſmorum ſecundæ, & tertiæ figuræ, notandæ ſunt etiam hæ literæ conſonantes in principio dictionum, B, C, D, F. Nam B ſignificat ſyllogiſmum reduci ad Barbara: C, ad Celarent: D, ad Darii: F, ad Ferio. In media dictione & in calce ſpectantur hæ conſonantes, ſ, p, m, c. S indicat propoſitionem conuerti ſimpliciter, id eſt ſeruata eadem quantitate & qualitate: vt, nullus homo eſt lapis, nullus lapis eſt homo. P ſignificat cõuerſionem per accidens, cùm vniuerſalis cõuertitur in particularem: vt, omnis homo eſt animal, aliquod animal eſt homo. M ſignificat methatheſin, id eſt tranſpoſitionem propoſitionum: cùm ſyllogiſmus reducitur ad primam figuram, ita vt maior propoſitio fiat minor & è contrà minor euadat maior. C oſtendit ſyllogiſmum reduci ad primam figuram per deductionem ad incommodum acceptâ contradictione concluſionis. Quæ omnia ſuis locis apertiùs explicabuntur.

5 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α κατὰ μηδενὸς τοῦ ϛ, τὸ δὲ ϛ κατὰ παντὸς τοῦ γ, οὐδὲ τὸ α οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει.

5 Similiter etiã, ſi [m] τὸ α *attribuatur* nulli ϛ, ac τὸ ϛ omni γ: τὸ α nulli γ inerit.

Ce Nullum animal eſt lapis:

la Omnis homo eſt animal: Ergo

rent Nullus homo eſt lapis.

6 Εἰ δὲ τὸ μὲν πρῶτον παντὶ τῷ μέσῳ ἀκολουθεῖ, τὸ δὲ μέσον μηδενὶ τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχει, οὐκ ἔσται συλλογισμὸς τῶν ἄκρων· οὐδὲν γὰρ ἀναγκαῖον συμβαίνει τῷ ταῦτα εἶναι·

6 Si [n] verò primum omni medio ſit conſequens, medium autem nulli extremo inſit: nõ erit ſyllogiſmus extremorũ: quia nihil neceſſariò euenit eo quòd hæc ſint:

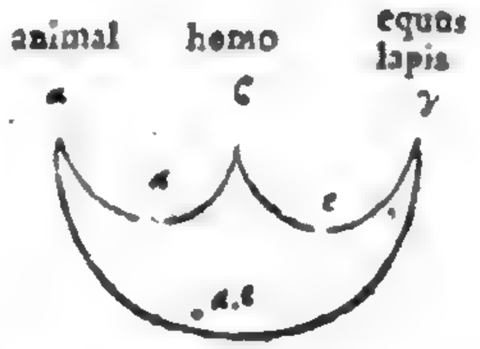
a Sub. in prima figura: quoniã aliter accipitur in figura ſecũda, & tertia.
b Id eſt, quod ſubiicitur maiori extremo in maiori propoſitione.
c Minus extremum ſubiicitur medio termino in minore propoſitione.
d Id eſt, collocatur medio loco, nempe inter extrema: vt in ſingulis huius figuræ typis videre licet. nã α eſt maius extremum: ϛ, medi⁹ terminus: γ, minus extremum.
e Id eſt, minus extremum, quod ſubiicitur medio termino in minore propoſitione.
f Id eſt maius extremum, cui ſubiicitur medius terminus in maiore ꝓpoſitione.
g *Primus modus vtilis* ex vtraque propoſitione vniuerſali affirmãte: qui vulgò vocatur Barbara. Nam a ſignificat propoſitionẽ vel concluſionem vniuerſalem affirmantem: ſicut e, vniuerſalem negantem: i, particularem affirmãtem: o, particularem negãtem: vt in ſequẽtib. modis ſyllogiſmorũ intelligi poterit.
h Hęc eſt maior propoſitio.
i Hæc eſt minor propoſitio.
k Hæc eſt cõcluſio.
l Cap. 1. part. vlt.
m *Secũdus modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore particulari affirmãte. vulgò vocatur *Celarent*.
n *Primus modus inutilis* ex maio-

re vniuerſali affirmante, & minore vniuerſali negante.

accidit enim, vt primũ & omni, & nulli extremo inſit. vnde nec particularis, nec vniuerſalis *concluſio* neceſſariò colligitur. cùm autẽ nihil neceſſariò colligatur, ex his non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* omni ineſſe[a] *ſint hi*, animal, homo, equus: *concluſionis* nulli ineſſe[b], animal, homo lapis.

a Id eſt, in quibus efficitur cõcluſio (ſi tamen cõcluſio dici debet, quę non colligitur ex propoſitionibus) vniuerſalis affirmãs.
b Id eſt, termini, in quibus eſt cõcluſio vniuerſalis negans.

καὶ γὰρ παντὶ καὶ μηδενὶ ἐνδέχεται τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν· ὥστε οὔτε τὸ κατὰ μέρος, οὔτε τὸ καθόλου γίνεται ἀναγκαῖον· μηδενὸς δὲ ὄντος ἀναγκαίου, διὰ τούτων οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν, ζῶον, ἄνθρωπος, ἵππος· τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν, ζῶον, ἄνθρωπος, λίθος.

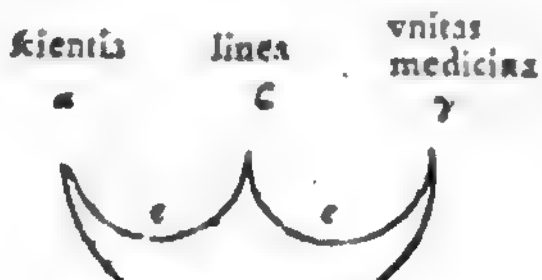
a Omnis homo eſt animal:
i Nullus equus eſt homo:
a Omnis equus eſt animal.

a Omnis homo eſt animal:
e Nullus lapis eſt homo.
e Nullus lapis eſt animal.

e *Secundus modus inutilis* ex vtraque propoſitione vniuerſali negãte.

7 Neque[e] *tũc* erit ſyllogiſmus, cùm & primum nulli medio, & mediũ nulli extremo ineſt. Termini *concluſionis* affirmantis *ſint hi*, ſcientia, linea, medicina: negantis, ſcientia, linea, vnitas.

7 Οὐδ᾽ ὅταν μήτε τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, μήτε τὸ μέσον τῷ ἐσχάτῳ μηδενὶ ὑπάρχῃ, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ἐπιστήμη, γραμμή, ἰατρική· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἐπιστήμη, γραμμή, μονάς.

e Nulla linea eſt ſcientia:
e Nulla medicina eſt linea:
a Omnis medicina eſt ſcientia.

e Nulla linea eſt ſcientia:
e Nulla vnitas eſt linea:
e Nulla vnitas eſt ſcientia.

d Id eſt, cùm minor propoſitio affirmat.
e Id eſt, cùm minor propoſitio negat.

8 Cùm igitur termini ſunt vniuerſales: manifeſtum *eſt*, in hac figura quando erit[d], & quando nõ erit[e] ſyllogiſmus. & ſi ſit ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt termini eo quo diximus modo *ſe* habeãt: conſtat etiam ſi ita *ſe* habeãt, fore ſyllogiſmum. 9 At ſi terminorum alius *ſit* vniuerſaliter, alius in parte erga alterũ *affectus*[f];

f Id eſt, cùm altera propoſitio eſt vniuerſalis, altera particularis.

8 Καλῶς μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, δῆλον, ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ, τοὺς ὅρους ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν, ὡς εἴπομεν· ἄν τε οὕτως ἔχωσι, δῆλον ὅτι ἔσται συλλογισμός.

9 Εἰ δ᾽ ὁ μὲν, καθόλου, τῶν ὅρων, ὁ δ᾽, ἐν μέρει, πρὸς τὸν ἕτερον· ὅταν

ὅταν μὲν τὸ καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικόν· τὸ δὲ ἐν μέρει, πρὸς τὸ ἔλαττον, κατηγορικόν· ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι τέλειον. ὅταν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἢ καὶ ἄλλως πως ἔχωσιν οἱ ὅροι· ἀδύνατον. 10 Λέγω δὲ, μεῖζον μὲν ἄκρον, ἐν ᾧ τὸ μέσον ἐστίν· ἔλαττον δὲ, τὸ ὑπὸ τὸ μέσον ὄν.

11 Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· οὐκοῦν, εἰ ἔστι κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι τὸ ἐν ἀρχῇ λεχθὲν, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

cùm vniuerſale adiungitur maiori extremo, ſiue attributiuum, ſiue priuatiuum;[a] particulare autem, minori *extremo* attributiuum [b]; neceſſe *eſt*, ſyllogiſmum eſſe perfectum. cùm autem *vniuerſale adiungitur* minori *extremo* [c], aut quouis alio modo termini *ſe* habent [d]: impoſſibile *eſt*, *eſſe ſyllogiſmum*. 10 Maius extremũ appello [e], in quo mediũ eſt [f]: minus autem, quod eſt ſub medio [g]. 11 Inſit [h] enim τὸ α omni β, ac τὸ β alicui γ: igitur, ſi omni attribui, eſt id quod initio dictũ fuit, neceſſe *eſt*, τὸ α alicui γ ineſſe.

a Id eſt, cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis affirmans vel negãs.
b Id eſt, minor ꝓpoſitio eſt particularis affirmans.
c Cùm minor propoſitio eſt vniuerſalis, maior autem particularis.
d Vt cùm minor ꝓpoſitio negat.
e Sub. in hac prima figura. nã aliter hęc accipiuntur in ſecunda & tertia figura.
f Cui ſubiicitur medium in maiori propoſitione.
g Quod ſubiicitur medio in minori ꝓpoſitione.
h *Tertius modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali, & minore particulari affirmãtibus: vulgò *Darii*.

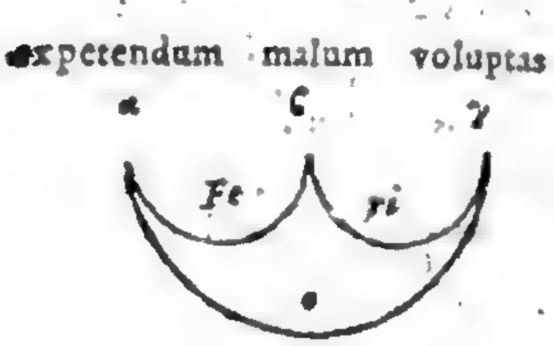

Da Omne bonum eſt expetendum:
ri Aliqua voluptas eſt bona: Ergo
i Aliqua voluptas eſt expetenda.

12 Καὶ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ὥρισται γὰρ καὶ τὸ κατὰ μηδενὸς, πῶς λέγομεν· ὥστε ἔσται συλλογισμὸς τέλειος.

12 Et [i] ſi τὸ α nulli β ineſt, ac τὸ β alicui γ: neceſſe *eſt*, τὸ α alicui γ non ineſſe. nã & quomodo Nulli *attribui* dicamus, definitum eſt. quare erit ſyllogiſmus perfectus.

i *Quartus modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore particulari affirmãte: vulgò *Ferio*.

Fe Nullum malum eſt expetendum:
ri Aliqua voluptas eſt mala: Ergo
o Aliqua voluptas non eſt expetenda.

13 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀδιόριστον εἴη τὸ β γ, κατηγορικὸν ὄν· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς, ἀδιορίστου τε, καὶ ἐν μέρει ληφθέντος.

14 Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον τὸ καθόλου τεθῇ, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικόν· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικοῦ, οὔτε ἀποφατικοῦ τοῦ

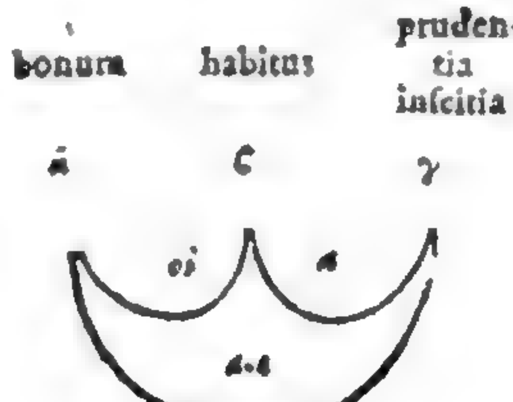
13 Similiter etiam *concludetur*, ſi *propoſitio* β γ, [k] ſit indefinita, cùm ſit attributiua [l]: nã idem erit ſyllogiſmus, ſiue indefinita, ſiue in parte ſumatur.[m] 14 Quòd ſi minori extremo vniuerſale adiiciatur vel attributiuum, vel priuatiuum [n]: nõ erit ſyllogiſmus: ſiue indefinita particularisve propo-

k Id eſt, minor propoſitio.
l Affirmans.
m In ſyllogiſmis ꝓpoſitiones indefinitæ comparantur particularibus.
n Si minor ſit vniuerſalis affirmans vel negãs, cùm maior propoſitio ſit particularis.

a Quæ eſt maior propoſitio.
b *Tertius modus inutilis* ex maiore propoſitione particulari, & minore vniuerſali affirmãtibus. Item *Quartus modus inutilis* ex maiore particulari negante, & minore vniuerſali affirmante.

ſitio[a] affirmet, ſiue neget. 15 Vt[b] ſi τὸ α alicui β ineſt, vel nõ ineſt, ac τὸ β omni γ ineſt. Termini *conclusionis* affirmantis *hi ſunto*, bonum, habitus, prudentia: negantis, bonum, habitus, inſcitia.

ἀδιορίστου ἢ τοῦ κατὰ μέρος, ὄντος.
15 Οἷον, εἰ τὸ μὲν α τινὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ἀγαθὸν, ἕξις, φρόνησις· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἀγαθὸν, ἕξις, ἀμαθία.

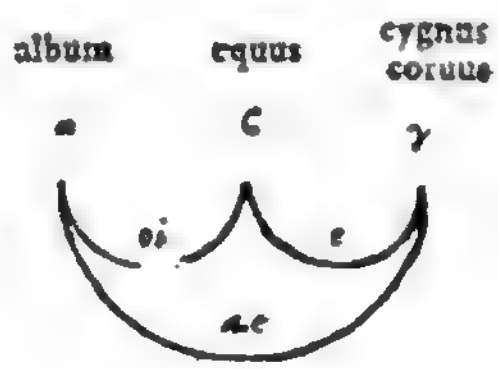
oi Aliquis habitus { eſt / non eſt } bonus.
a Omnis prudentia eſt habitus:
a Omnis prudentia eſt bona.

oi Aliquis habitus { eſt / non eſt } bonus:
a Omnis inſcitia eſt habitus.:
e Nulla Inſcitia eſt bona.

c *Quintus modus inutilis* ex maiore propoſitione particulari affirmante, & minore vniuerſali negante. Item *Sextus modus inutilis* ex maiore particulari, & minore vniuerſali negãtibus.

16 Rurſus[c] ſi τὸ β nulli γ *ineſt*; ac τὸ α alicui β ineſt, aut non ineſt, aut non omni ineſt: neque ita erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* Omni ineſſe, albũ, equus, cygnus: nulli ineſſe, albũ, equus, coruus.

16 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει· οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, λευκὸν, ἵππος, κύκνος· τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκὸν, ἵππος, κόραξ.

oi Aliquis equus { eſt / non eſt } albus:
e Nullus cygnus eſt equus:
a Omnis cygnus eſt albus.

oi Aliquis equus { eſt / non eſt } albus
e Nullus coruus eſt equus:
e Nullus coruus eſt albus.

d Id eſt, maior propoſitio.

e Cùm maior eſt vniuerſalis affirmans vel negãs.

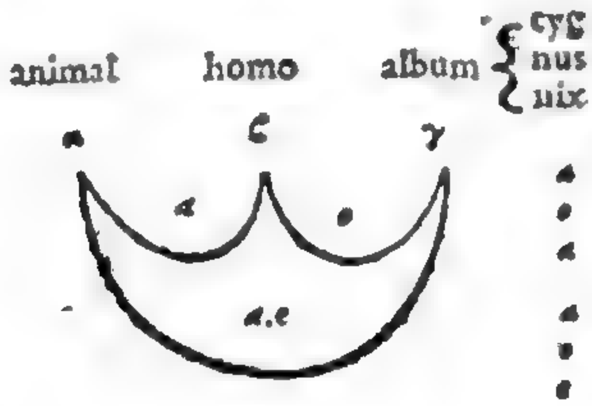
17 Iidem *termini ſumantur*, ſi *pronunciatum* α β [d] ſit indefinitum.
18 *Sed* neque tũc erit ſyllogiſm⁹, cùm maiori extremo vniuerſale adiicitur vel attributiuũ vel priuatiuum [e], minori autem *extremo* priuatiuum ſecundum partem, ſiue indefinitũ ſiue in par-

17 Οἱ αὐτοὶ δὲ, καὶ εἰ τὸ α β ἀδιόριστον εἴη.
18 Οὐδὲ ὅταν τὸ μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, καθόλου τεθῇ, ἢ κατηγορικὸν, ἢ στερητικόν· τὸ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι, στερητικὸν κατὰ μέρος· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἀδιορίστου τε καὶ ἐν μέρει ληφθέντος

ρει ληφθέντος. 19 Οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχει· ᾧ γὰρ αὖ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ τὸ μέσον, τούτῳ καὶ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἀκολουθήσει τὸ πρῶτον. ὑποκείσθωσαν γὰρ οἱ ὅροι, ζῷον, ἄνθρωπος, λευκόν· εἶτα καὶ ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, εἰλήφθω κύκνος καὶ χιών· οὐκοῦν τὸ ζῷον, τοῦ μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τοῦ δὲ, οὐδενός· ὥστε οὐκ ἔσται συλλογισμός.

te ſumatur [a]. 19 Vt [b] ſi τὸ α omni β ineſt; ac τὸ β alicui γ non ineſt, aut nõ omni ineſt. nam cui non ineſt mediũ, huic & omni & nulli conſequens erit [c] primũ [d]. ſupponantur enim termini, animal, homo, album: deinde ex iis albis, quibus homo non attribuitur, ſumatur cygnus & nix. igitur animal illi quidem omni, huic verò nulli attribuitur. quare non erit ſyllogiſmus.

a Cùm minor eſt negans particularis vel indefinita.
b *Septimus modus inutilis* ex maiore propoſitione vniuerſali affirmãte, & minore particulari negãte.
c Attribuetur.
d Id eſt, maius extremum.

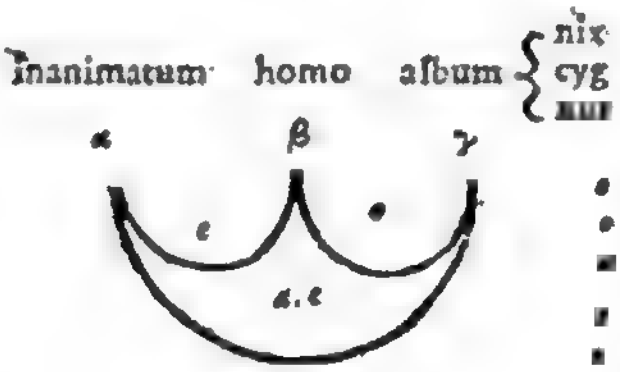
- Omnis homo eſt animal:
- Aliquod album (i.cygnus) non eſt homo:
- Omnis cygnus eſt animal:

- Omnis homo eſt animal:
- Aliquod album(i.nix) non eſt homo:
- Nulla nix eſt animal.

20 Πάλιν, τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπαρχέτω· καὶ οἱ ὅροι ἔστωσαν, ἄψυχον, ἄνθρωπος, λευκόν· εἶτα εἰλήφθωσαν, ὧν μὴ κατηγορεῖται λευκῶν ὁ ἄνθρωπος, κύκνος καὶ χιών· τὸ γὰρ ἄψυχον, τῆς μὲν, παντὸς κατηγορεῖται· τοῦ δὲ, οὐδενός.

20 Rurſus [e] τὸ α nulli β inſit, ac τὸ β alicui γ nõ inſit: ſintq; *hi* termini, inanimatum, homo, albũ: deinde accipiantur alba, quibus homo non attribuitur, cygnus & nix. inanimatum enim huic quidem omni attribuitur, illi verò nulli.

e *Octauus modus inutilis* ex maiore propoſitione vniuerſali, & minore particulari negantibus.

- Nullus homo eſt inanimatus:
- Aliquod album (i. nix) non eſt homo:
- Omnis nix eſt inanimata.

- Nullus homo eſt inanimatus:
- Aliquod album (i.cygnus) non eſt homo.
- Nullus cygnus eſt inanimatus.

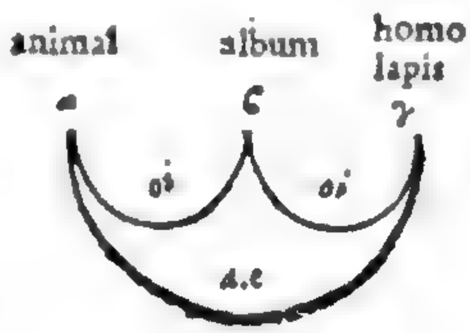
21 Ἔτι, ἐπεὶ ἀδιόριστον τὸ τινὶ τῷ γ τὸ β μὴ ὑπάρχειν· (ἀληθεύεται δὲ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, καὶ εἰ μὴ παντὶ, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει) ληφθέντων δὲ τοιούτων ὅρων, ὥστε

21 Præterea [f] cùm hoc *ſit* indefinitum [g], τὸ β non ineſſe alicui γ· (ſiue enim nulli, ſiue non omni inſit: verè dicitur alicui non ineſſe) ſumptis autem huiuſmodi terminis ita vt

f Noua ratione oſtendit ſeptimũ & octauum eſſe modos inutiles: ac primùm loquitur de ſexto modo.
g Hęc propoſitio non eſt verè indefinita, ſed particularis: hoc autẽ loco vocatur indefinita, quia non explicat, vtrùm attributio ſit vera ſolùm in parte, an etiã in vniuerſum: itaque cõplectitur quodammodo & particularem, & vniuerſalẽ. exẽpli causâ, qui dicit quendam hominem non eſſe iuſtũ, non explicat vtrùm quidã ſit & quidam nõ ſit iuſtus, an nullus homo ſit iuſtus.

nulli inſit[a], nō fiat ſyllogiſmus: (hoc enim antea [b] dictum fuit) apparet igitur, ita poſitis terminis, *vt alicui non inſit*, [c] non fore ſyllogiſmum: alioqui *ſyllogiſmus* eſſet etiam in illis *terminis qui ita accipiebātur vt nulli ineſſet*. [d] Similiter autē oſtendetur[e], & ſi vniuerſale ponatur priuatiuum[f]. 22 Neque [g]tum vllo modo erit ſyllogiſmus; cūm ambo interualla[h] in parte affirmāt; aut negant; aut alterum affirmat, alterum negat; aut alterum *eſt* indefinitum, alterum definitum; aut ambo indefinita. Termini omniū communes *ſunto*, animal, album, homo: animal, album, lapis.

μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐ γίνεται συλλογισμός· (τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον) φανερὸν οὖν, ὅτι τῷ οὕτως ἔχειν τοὺς ὅρους, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἦν γὰρ ἂν καὶ ἐπὶ τούτων. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ καθόλου τεθείη στερητικόν. 22 Οὐδέ γε ἐὰν ἄμφω τὰ διαστήματα, κατὰ μέρος ἢ κατηγορικῶς ἢ στερητικῶς λέγηται· ἢ τὸ μὲν, κατηγορικῶς, τὸ δὲ, στερητικῶς· ἢ τὸ μὲν, ἀδιόριστον, τὸ δὲ, διωρισμένον· ἢ ἄμφω, ἀδιόριστα· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, ζῶον, λευκὸν, ἄνθρωπος· ζῶον, λευκὸν, λίθος.

oi [Aliquod] album { eſt / non eſt } animal:

oi [Aliquis] homo { eſt / non eſt } albus:

a Omnis homo eſt animal.

---

oi [Aliquod]album { eſt / non eſt } animal:

oi [Aliquis] lapis { eſt / non eſt } albus:

e Nullus lapis eſt animal.

23 Ex his igitur quę dicta ſūt, perſpicuū *eſt*, ſi ſit ſyllogiſmus particularis in hac figura, neceſſe eſſe vt termini ita *ſe* habeāt [i] vt diximus: & ſi termini ita *ſe* habeant, neceſſariò fieri ſyllogiſmū: aliter autē *poſitis* terminis, nequaquam ſyllogiſmū fore. 24 Conſtat etiā omnes ſyllogiſmos qui in hac *figura* fiūt, eſſe perfectos: quoniam omnes perficiuntur [k] per ea quæ ab initio ſumpta ſūt [l]. 25 Item, omnia problemata probari [m] p hanc figuram: quia & omni, & nulli, & cuidam, & nō cuidam [n] ineſſe *probatur*. 26 Huiuſcemodi verò figurā appello primā [o].

23 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ἐὰν ᾖ συλλογισμὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατὰ μέρος, ὅτι ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν ὡς εἴπομεν· καὶ ἐὰν οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμόν· ἄλλως δὲ ἐχόντων, οὐδαμῶς γίνεται. 24 Δῆλον δὲ, καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν αὐτῷ συλλογισμοὶ, τέλειοί εἰσι· πάντες γὰρ ἐπιτελοῦνται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς ληφθέντων. 25 Καὶ ὅτι πάντα τὰ προβλήματα δείκνυται διὰ τούτου τοῦ σχήματος· καὶ γὰρ καὶ τὸ παντὶ, καὶ τὸ μηδενὶ, καὶ τὸ τινὶ, καὶ τὸ μὴ τινὶ ὑπάρχειν. 26 Καλῶ δὲ τὸ τοιοῦτον σχῆμα, πρῶτον.

a Id eſt, ita vt minor propoſitio ſit vniuerſalis negans. Supple, & maior ſit vniuerſalis affirmās, vt in primo modo inutili.
b Part. 6.
c Vt minor ſit particularis negans, & maior vniuerſalis affirmans, vt in ſeptimo modo inutili.
d Id eſt, in primo modo inutili.
e Id eſt, eadē ratione poteſt oſtendi octauum modum inutilē nihil cōcludere: quia ſi hic mod⁹ concluderet, etiā ſecundus inutilis cōcluderet. nam eandem rationē habent ſeptimus inutilis ad primū inutilem, & octauus inutilis ad ſecundum inutilem.
f Id eſt, ſi maior propoſitio ſit negans vniuerſalis, vt in octauo modo inutili.
g *Varii modi inutiles* ex vtriſque propoſitionibus particularib⁹; aut indefinitis; aut altera particulari, altera indefinita.
h Id eſt, propoſitiones.
i Id eſt, vt maior ſit vniuerſalis, & minor affirmans.
k Syllogiſmus perfici dicitur, cùm oſtenditur habere vim inferendi concluſionem.
l Id eſt, per propoſitiones initio acceptas. non eſt .n. opus nouis propoſitionibus, vt in ſecunda & tertia figur.
m Hoc eſt proprium huius figuræ: nam in ſecunda figura nō poteſt colligi cōcluſio affirmans: in tertia non poteſt colligi concluſio vniuerſalis.
n Id eſt, alicui non ineſſe, ſeu, nō omni ineſſe.
o Hæc figura dicitur prima multis de cauſis. nam ſola eſt perfecta, & ceteras figuras perficit: ſola probat omnia problemata: ſola habet medium terminū medio loco collocatū: cùm in ſecunda figura medius terminus collocetur primo loco: in tertia figura, poſtremo loco.

De ſyllogiſmis ex propoſitionibus puris in ſecunda figura [a]. Cap. V.

1 ¶ *Communia de ſyllogiſmis huius figuræ. Definitio figuræ ſumpta à modis vniuerſalibus.* 2 *Definitio medii, & extremorũ.* 3 *De loco medii termini.* 4 *De imperfectione ſyllogiſmorum huius figuræ.* 5 ¶ *Diuiſio horum ſyllogiſmorum in vniuerſales & particulares.* 6 ¶ *De modis vniuerſalibus.* 7 *Si maior neget, minor affirmet.* 8 *Si maior affirmet, minor neget.* 9 *Dictorum ſyllogiſmorum noua confirmatio.* 10 *De imperfectione eorundem ſyllogiſmorũ.* 11 *Si vtraque propoſitio affirmet,* 12 *vel neget.* 13 *Epilogus.* 14 ¶ *De modis particularibus. Si altera propoſitio ſit vniuerſalis, altera particularis, & figurâ differant:* 15 *veluti ſi maior vniuerſalis neget, minor particularis affirmet:* 16 *aut maior vniuerſalis affirmet, minor particularis neget:* 17 *aut maior particularis neget, minor vniuerſalis affirmet:* 18 *aut maior particularis affirmet, minor vniuerſalis neget.* 19 *Epilogus.* 20 *Si altera ſit vniuerſalis, altera particularis, & ſimili figura prædita:* 21 *veluti ſi maior vniuerſalis, & minor particularis negent,* 22 *aut affirment:* 23 *aut maior particularis, & minor vniuerſalis negent,* 24 *vel affirment.* 25 *Epilogus.* 26 *Si ambæ propoſitiones ſint particulares, vel indefinitæ: vel altera particularis, altera indefinita.* 27 ¶ *Epilogus.* 28 ¶ *Corollaria. De imperfectione ſyllogiſmorum huius figuræ.* 29 *De concluſione.*

ΟΤαι δὲ τὸ αὐτὸ, τῷ μὲν, παντὶ, τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχῃ· ἢ ἑκατέρῳ παντὶ, ἢ μηδενί· τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον, καλῶ δεύτερον.
2 Μέσον δὲ ἐν αὐτῷ λέγω, τὸ κατηγορούμενον ἀμφοῖν. ἄκρα δὲ, καθ' ὧν λέγεται τοῦτο. μεῖζον δὲ ἄκρον, τὸ πρὸς τῷ μέσῳ κείμενον. ἔλαττον δὲ, τὸ πορρωτέρω τοῦ μέσου.
3 Τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, πρῶτον δὲ τῇ θέσει.
4 Τέλειος μὲν οὖν οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. 5 Δυνατὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. 6 Καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, ἔσται συλλογισμὸς, ὅταν τὸ μέσον τῷ μὲν, παντὶ, τῷ δὲ, οὐδενὶ ὑπάρχῃ· κἂν πρὸς ὁποτερονοῦν ᾖ τὸ στερητικόν. ἄλλως δὲ, οὐδαμῶς.
7 Κατηγορείσθω γὰρ τὸ μ, τοῦ μὲν ν μηδενὸς, τοῦ δὲ ξ παντός. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δέ γε μ, παντὶ τῷ ξ ὑπέκειτο· ὥστε τὸ ν, οὐδενὶ τῷ ξ· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον.

CVm [b] autem idem [c] partim omni, partim nulli ineſt; aut vtrique omni, aut *vtrique* nulli, huiuſcemodi figuram voco Secũdam [d]. 2 In qua medium appello, quod ambob⁹ *extremis* attribuitur. Extrema verò, *ea* de quibus hoc dicitur. maius extremũ, quod eſt ſitum prope mediũ. minus *extremum*, quod longiùs *abeſt* à medio. 3 Ponitur autem medium extra extrema, ac primũ ſitu. 4 Perfectus igitur ſyllogiſmus neutiquã erit in hac figura. 5 Eſſe autem *ſyllogiſmus* poterit, ſiue termini ſint vniuerſales, ſiue non vniuerſales. 6 Si vniuerſales ſint termini: *tunc* erit ſyllogiſmus, cùm mediũ partim omni, partim nulli inſit, vtrivis *extremo* adiiciatur negatio [e]. nullo autem alio modo *ſyllogiſmus* erit. 7 Attribuatur [f] enim τὸ μ nulli ν, & omni ξ. quoniam igitur *propoſitio* priuatiua conuertitur, τὸ ν inerit nulli μ. atqui τὸ μ ſupponebatur *ineſſe* omni ξ. quare τὸ ν *inerit* nulli ξ: hoc enim demonſtratum eſt antea.

a In hac figura vt fiat ſyllogiſmus vtilis, neceſſe eſt maiorẽ propoſitionem eſſe vniuerſalem, & minorem figurâ differre à maiori, (ideſt, vt minor affirmet, ſi maior neget: & retrò minor neget, ſi maior affirmet) & concluſionem eſſe negantem.

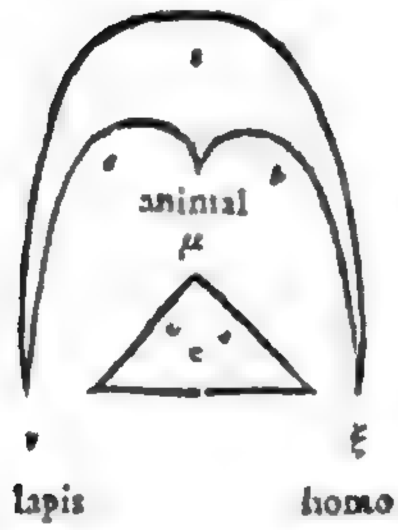
b Hæc definitio cõuenit tantùm modis vniuerſalibus tã vtilibus, quàm inutilibus. vtiles ſunt, cùm medius terminus de altero extremo affirmatur, de altero negatur: reliqui ſunt inutiles.

c Id eſt, medius terminus.

d Cùm medius terminus præcipuè ſpectetur in ſyllogiſmis, quoniam in eo tota vis probãdi conſiſtit, & attributum ſit prius ſubiecto: rectè ſecundam figuram vocat, in qua medius termin⁹ attribuitur vtrique extremo: tertiã, in qua ſubiicitur.

e Id eſt vtravis propoſitio neget, dummodò altera affirmet.

f *Primus modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore vniuerſali affirmãte, qui vulgò appellatur *Ceſare*, ac reducitur ad primam figuram, id eſt ad Celarent (vt oſtendit litera C) per ſimplicem conuerſionẽ maioris propoſitionis, vt indicat litera ſ.

μ, medius terminus.
ν, maius extremum.
ξ, minus extremum.
μν, maior propoſitio.
μξ, minor propoſitio.
νξ, concluſio.
Eodem modo hæc accipi debent in toto hoc capite.

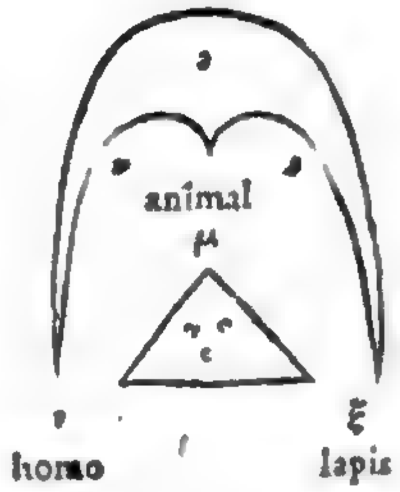
Ceſ	Nullus lapis eſt animal:		*Ce*	Nullum animal eſt lapis:
a	Omnis homo eſt animal:		*la*	Omnis homo eſt animal: Ergo
re	Ergo Nullus homo eſt lapis.		*rent*	Nullus homo eſt lapis.

a *Secundus modus vtilis* ex maiore vniuerſali affirmãte, & minore vniuerſali negãte. vulgò vocatur *Cameſtres.* & reducitur ad primã figuram, id eſt ad Ceſare (vt oſtendit litera C) per ſimplicem conuerſioné minoris propoſitionis, & concluſionis, (vt oſtendunt literę ſſ) & *μετάθεσιν* id eſt tranſpoſitionem propoſitionũ, ita vt fiat ex maiore minor, & ex minore maior, vt indicat litera m.

b Id eſt eadem cõcluſio, nullum ξ eſt ν. ſyllogiſmus hic accipitur pro cõcluſione, vt & alibi.

8 Rurſus [a] ſi τὸ μ *inſit* omni ν, & nulli ξ: etiã τὸ ξ inerit nulli ν. nã ſi τὸ μ ineſt nulli ξ, etiam τὸ ξ inerit nulli μ: atqui τὸ μ inerat omni ν: ergo τὸ ξ nulli ν inerit. facta eſt enim iterum prima figura. quia verò *propoſitio* priuatiua cõuertitur, etiam τὸ ν inerit nulli ξ. quare erit idem ſyllogiſmus [b].

8 Πάλιν εἰ τὸ μ, τῷ μὲν ν παντὶ, τῷ δὲ ξ μηδενί· οὐδὲ τὸ ξ τῷ ν οὐδενὶ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ, οὐδὲ τὸ ξ οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει· τὸ δέ γε μ παντὶ τῷ ν ὑπῆρχε· τὸ ἄρα ξ οὐδενὶ τῷ ν ὑπάρξει. γεγένηται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ ν οὐδενὶ τῷ ξ ὑπάρξει. ὥστε ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός.

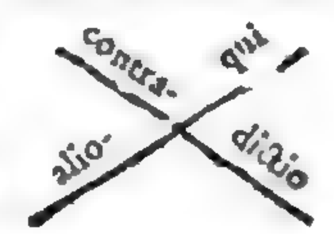
Cam	Omnis homo eſt animal:	X	*Ce*	Nullum animal eſt lapis:
eſ	Nullus lapis eſt animal:		*la*	Omnis homo eſt animal: Ergo
tres	Nullus lapis eſt homo.		*rent*	Nullus homo eſt lapis.

c Id eſt, hi ſyllogiſmi in duab. præcedẽtib. partic. expoſiti, confirmari poſſunt.

9 Hæc probare licet [c] etiam deductione ad impoſſibile.

9 Ἔστι δὲ δεικνύναι ταῦτα καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντας.

Ceſ	Nullus lapis eſt animal:		*Fe*	Nullus lapis eſt animal:
a	Omnis homo eſt animal:		*ri*	Aliquis homo eſt lapis: Ergo
re	Ergo Nullus homo eſt lapis.		*o*	Aliquis homo non eſt animal.

Cam	Omnis homo eſt animal:		*Da*	Omnis homo eſt animal:
eſ	Nullus lapis eſt animal:		*ri*	Aliquis lapis eſt homo:
	Ergo			Ergo
tres	Nullus lapis eſt homo.		*i*	Aliquis lapis eſt animal.

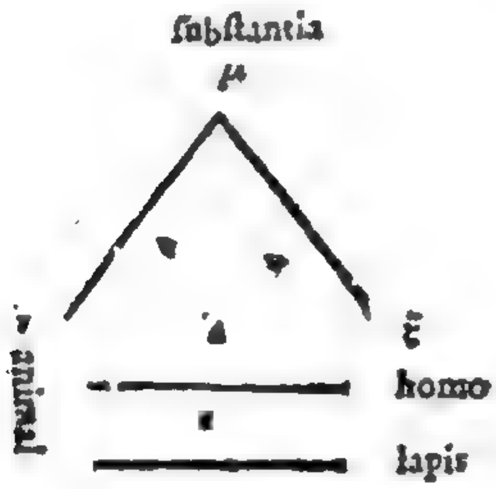

10 Ὅτι μὲν οὖν γίνεται συλλογισμὸς οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, φανερὸν, ἀλλ' οὐ τέλειος· οὐ γὰρ μόνον ἐκ τῶν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ἐπιτελεῖται τὸ ἀναγκαῖον. 11 Ἐὰν δὲ τὸ μ παντὸς τοῦ ν, καὶ τοῦ ξ κατηγορῆται, οὐκ ἔσαι συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, οὐσία, ζῶον, ἄνθρωπος· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, οὐσία, ζῶον, λίθος· μέσον, οὐσία.

10 Perſpicuũ igitur *eſt*, terminis ita conſtitutis ſyllogiſmum fieri, non tamen perfectum: quia non ex iis [a] tantùm, quæ ab initio *ſumpta ſunt*, ſed ex aliis quoque perficitur *colligendi vis & ne*ceſſitas. 11 At [b] ſi τὸ μ attribuitur omni ν, & *omni* ξ: non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* affirmantis, ſubſtantia, animal, homo: negantis, ſubſtantia, animal, lapis. medium *eſt* Subſtãtia.

a Intelligit propoſitiones. cùm enim confirmãtur ſyllogiſmi ſuprà expoſiti: id fit ſumptis nouis propoſitionibus, aut ſaltem noua propoſitione, nõ tamen accepto nouo aliquo termino.

b *Primus modus inutilis* ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmantibus.

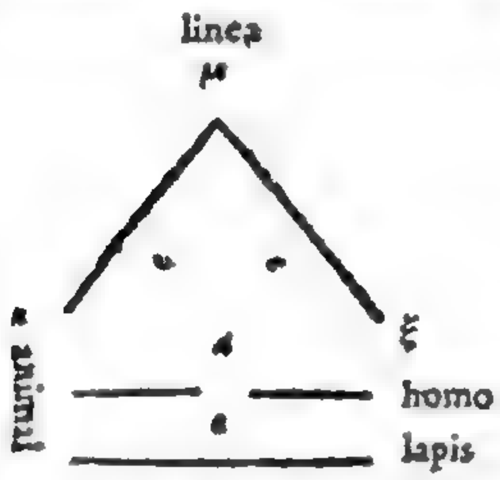
a Omne animal eſt ſubſtantia:
a Omnis homo eſt ſubſtantia:
a Omnis homo eſt animal.

a Omne animal eſt ſubſtantia:
a Omnis lapis eſt ſubſtantia:
e Nullus lapis eſt animal.

12 Οὐδ' ὅταν μήτε τοῦ ν, μήτε τοῦ ξ μηδενὸς κατηγορῆται τὸ μ. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῶον, ἄνθρωπος. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, γραμμὴ, ζῶον, λίθος.

12 Neque [c] *tunc erit ſyllogiſmus*, cùm τὸ μ nulli ν, & nulli ξ attribuitur. Termini *concluſionis* affirmantis, linea, animal, homo: negantis, linea, animal, lapis.

c *Secundus modus inutilis* ex vtraque propoſitione vniuerſali negãte.

e Nullum animal eſt linea:
e Nullus homo eſt linea:
a Omnis homo eſt animal.

e Nullum animal eſt linea:
e Nullus lapis eſt linea:
e Nullus lapis eſt animal.

13 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἂν ᾖ συλλογισμὸς, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ἀνάγκη τοὺς ὅρους ἔχειν ὡς ἐν ἀρχῇ εἴπομεν· ἄλλως γὰρ ἐχόντων, οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον. 14 Ἐὰν δὲ πρὸς τὸν ἕτερον ᾖ καθόλου τὸ μέσον· ὅταν μὲν πρὸς τὸν μείζω γένηται καθόλου, ἢ κατηγορικῶς, ἢ στερητικῶς· πρὸς τὸν ἐλάττω δὲ, κατὰ μέρος τε, καὶ ἀντικειμένως τῷ καθόλου·

13 Perſpicuũ igitur *eſt*, ſi ſit ſyllogiſmus terminis vniuerſaliter poſitis, neceſſe *eſſe*, vt termini *ita ſe* habeant [d] vt initio [e] diximus. *his* enim aliter conſtitutis, nulla eſt *cõcludẽdi* neceſſitas. 14 Quòd ſi medium ad alterũ *dũtaxat extremum* vniuerſaliter *affectum* ſit: cùm maiori extremo adiicitur vniuerſale, ſiue attributiuè, ſiue priuatiuè [f]; minori autẽ *extremo* particulare oppoſitũ vniuerſali:

d Id eſt, vt altera propoſitio ſit affirmans, altera negans.
e Partic. 6.

f Id eſt, cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis, ſiue affirmãs ſiue negans.

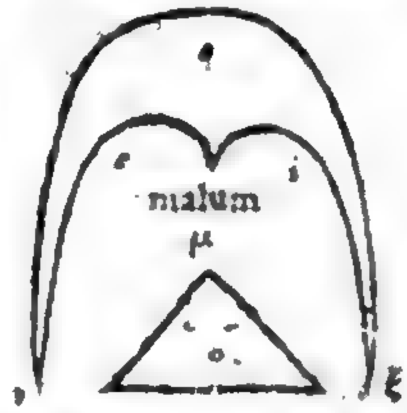
(oppoſitum appello, ſi vniuerſale *ſit* priuatiuum, particulare affirmatiuum. ſi verò vniuerſale *ſit* attributiuum, particulare priuatiuum) neceſſe *eſt*, fieri ſyllogiſmum priuatiuum in parte [a].

15 Nam[b] ſi τὸ μ ineſt nulli ν, & cuidam ξ: neceſſe *eſt*, τὸ ν alicui ξ non ineſſe. cùm enim *propoſitio* priuatiua conuertatur, τὸ ν inerit nulli μ: atqui τὸ μ ſupponebatur cuidam ξ ineſſe: quare τὸ ν cuidã ξ nõ inerit. fit enim ſyllogiſmus in prima figura.

(λέγω δὲ τὸ ἀντικειμένως· εἰ μὲν τὸ καθόλου, στερητικὸν, τὸ ἐν μέρει, καταφατικόν· εἰ δὲ κατηγορικὰ τὸ καθόλου, τὸ ἐν μέρει, στερητικὸν) ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν στερητικὸν κατὰ μέρος. 15 Εἰ γὰρ τὸ μ, τῷ μὲν ν μηδενὶ, τῷ δὲ ξ τινὶ ὑπάρχει· ἀνάγκη, τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν. ἐπειδὴ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδενὶ τῷ μ ὑπάρξει τὸ ν· τὸ δέ γε μ ὑπέκειτο τινὶ τῷ ξ ὑπάρχειν· ὥστε τὸ ν τινὶ τῷ ξ οὐχ ὑπάρξει· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

a Id eſt, colligi cõcluſionem negantem particularem.

b *Tertius modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali negante, & minore particulari affirmãte. vulgò *Feſtino*. reducitur autem ad primam figuram, id eſt ad Ferio, (vt apparet ex litera F) per ſimplicem conuerſionem maioris propoſitionis, vt intelligitur ex litera ſ.

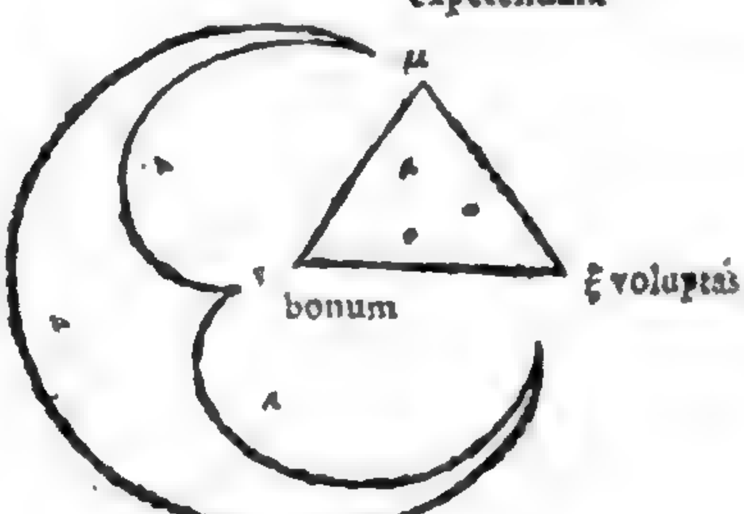

Feſ	Nullum expetendum eſt malum:	*Fe*	Nullum malum eſt expetendum:
ti	Aliqua voluptas eſt mala: Ergo	*ri*	Aliqua voluptas eſt mala: Ergo
no	Aliqua voluptas nõ eſt expetẽda.	*o*	Aliqua voluptas non eſt expetenda.

16 Rurſus[c] ſi τὸ μ omni ν *inſit*, & cuidam ξ nõ inſit: neceſſe *eſt*, τὸ ν cuidam ξ non ineſſe. nam ſi omni inſit, cùm τὸ μ attribuatur omni ν, neceſſe *eſt* τὸ μ ineſſe omni ξ. verùm ſupponebatur cuidã nõ ineſſe. Et ſi τὸ μ inſit omni ν, & nõ omni ξ: erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* nõ omni ξ *ineſſe* τὸ ν. demonſtratio verò *eſt* eadem.

16 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν μ, παντὶ τῷ ν, τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ ν τινὶ τῷ ξ μὴ ὑπάρχειν· εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, κατηγορεῖται δὲ καὶ τὸ μ παντὸς τοῦ ν, ἀνάγκη τὸ μ παντὶ τῷ ξ ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ τὸ μ, τῷ μὲν ν παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ ξ μὴ παντὶ ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι οὐ παντὶ τῷ ξ τὸ ν. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή.

c *Quartus modus vtilis* ex maiore vniuerſali affirmante, & minore particulari negante. vulgò *Baroco* nuncupatur: & reducitur ad primã figurã, id eſt ad Barbara (vt indicat litera B) per deductionẽ ad incommodũ, (vt oſtendit litera C) quæ fit acceptis maiore propoſitione & contradictione cõcluſionis: vnde colligitur cõtradictio minoris iã conceſſæ.

Bar Omne bonum eſt expetendum:
oc Non omnis voluptas eſt expetenda:

Ergo

o Non omnis voluptas eſt bona.

Bar Omne bonum eſt expetendum:
ba Omnis voluptas eſt bona:

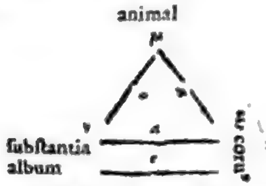
Ergo

ra Omnis voluptas eſt expetenda.

17 Ἐὰν δὲ τῷ μὲν ξ παντός, τῷ δὲ ν μὴ παντὸς κατηγορῆται τὸ μ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, κόραξ· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, λευκόν, κόραξ.

17 At[a] ſi τὸ μ attribuatur omni ξ, & non omni ν: non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* affirmantis, animal, ſubſtãtia, coruus: negantis, animal, album, coruus.

a *Tertius modus inutilis* ex maiore particulari negante, & minore vniuerſali affirmante.

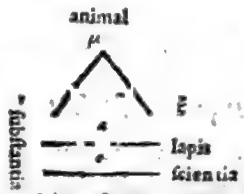
o Non omnis ſubſtantia eſt animal:
a Omnis coruus eſt animal:
a Omnis coruus eſt ſubſtantia.

o Non omne album eſt animal:
a Omnis coruus eſt animal:
e Nullus coruus eſt albus.

18 Οὐδ' ὅταν τῷ μὲν ξ μηδενός, τῷ δὲ ν τινός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, λίθος· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, οὐσία, ἐπιστήμη.

18 Neque[b] *item erit ſyllogiſmus*, cùm *attribuitur* nulli ξ, & alicui ν. Termini *concluſionis* affirmantis, animal, ſubſtantia, lapis: negãtis, animal, ſubſtãtia, ſciẽtia.

b *Quartus modus inutilis* ex maiore particulari affirmante, & minore vniuerſali negante.

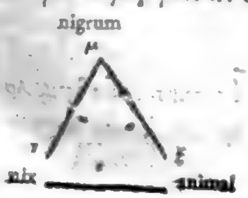
i Aliqua ſubſtantia eſt animal:
e Nullus lapis eſt animal:
a Omnis lapis eſt ſubſtantia.

i Aliqua ſubſtantia eſt animal:
e Nulla ſcientia eſt animal:
e Nulla ſcientia eſt ſubſtantia.

19 Ὅταν μὲν οὖν ἀντικείμενον ᾖ τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος, εἴρηται πότ' ἔσται, καὶ πότ' οὐκ ἔσται συλλογισμός. 20 Ὅταν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, οἷον ἀμφότεραι στερητικαὶ ἢ καταφατικαί, οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. 21 Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον στερητικαί, καὶ τὸ καθόλου κείσθω πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον· οἷον, τὸ μ τῷ μὲν ν μηδενί, τῷ δὲ ξ τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· ἐνδέχεται δὴ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ τῷ ξ τὸ ν ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν, μέλαν, χιών, ζῷον.

19 Cùm igitur particulare *eſt* oppoſitu vniuerſali, dictũ eſt, quãdo erit, & quando non erit ſyllogiſmus. 20 Cùm autẽ figurâ ſimiles ſunt propoſitiones, vt ambæ priuatiuæ, aut affirmatiuæ: neutiquã erit ſyllogiſm⁹. 21 Primũ[c] .n. ſint priuatiuę, & vniuerſale adiũgatur maiori extremo: vt τὸ μ nulli ν *inſit*, & cuidã ξ nõ inſit: accidit ergo, vt τὸ ν & omni & nulli ξ inſit. Termini *cõcluſionis* nulli ineſſe, nigrũ, nix, animal.

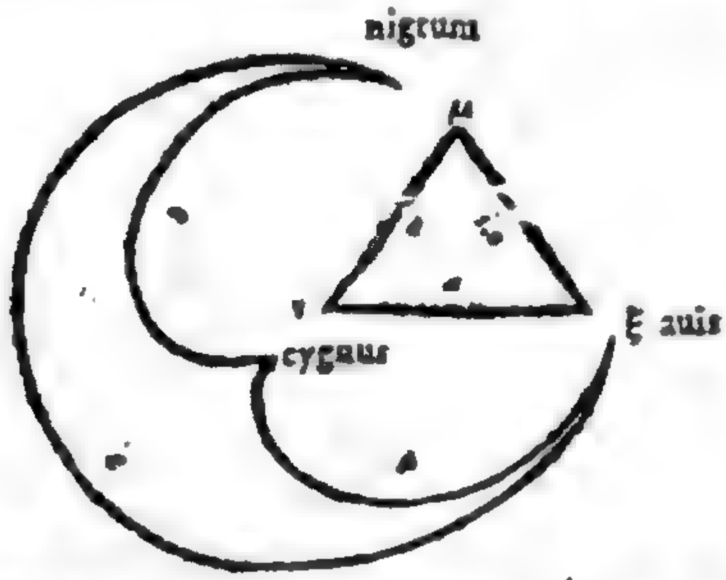
c *Quintus modus inutilis* ex maiore vniuerſali & minore particulari negantibus.

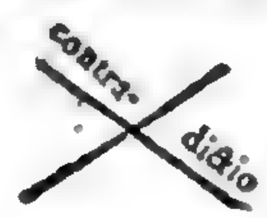
e Nulla nix eſt nigra:
o Aliquod animal non eſt nigrum:
e Nullum animal eſt nix.

Termini autem *cõcluſionis* omni ineſſe, accipi nequeũt, ſi τὸ μ cuidam ξ ineſt, cuidam non *ineſt*. Nam ſi τὸ ν *ineſt* omni ξ, ac τὸ μ nulli ν: certè τὸ μ nulli ξ inerit. verùm ſupponebatur cuidam ineſſe. Sic igitur termini accipi non poſſunt.

Τοῦ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους, εἰ τὸ μ τῷ ξ τινὶ μὲν ὑπάρχει, τινὶ δὲ μή. εἰ γὰρ παντὶ τῷ ξ τὸ ν, τὸ δὲ μ μηδενὶ τῷ ν, τὸ μ οὐδενὶ τῷ ξ ὑπάρξει. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ὑπάρχειν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ λαβεῖν ὅρους.

e Nullus cygnus eſt niger:
i Quædam auis eſt nigra:
a Omnis auis eſt cygnus.

Ce- Nullus cygnus eſt niger:
la- Omnis auis eſt cygnus:
Ergo
rent Nulla auis eſt nigra.

Sed ex indefinito [a] oſtendẽdum *eſt*. nã quia verè dicitur τὸ μ cuidam ξ non ineſſe, etiam ſi nulli inſit [b]: cùm autem nulli ineſt, nõ erat [c] ſyllogiſmus: perſpicuum *eſt*, etiam in præſentia non fore ſyllogiſmum. 22 Rurſus [d] ſint attributiuæ [e] *ambæ propoſitiones*, & vniuerſale ſimiliter ponatur, [f] vt τὸ μ inſit omni ν, & alicui ξ. accidit ergo, vt τὸ ν inſit & omni & nulli ξ. Termini *concluſionis* nulli ineſſe, album, cygnus, lapis.

a Vide quæ notaui ad part. 21. capitis præced.

b Simul enim veræ ſunt vniuerſalis propoſitio negans & particularis negans.

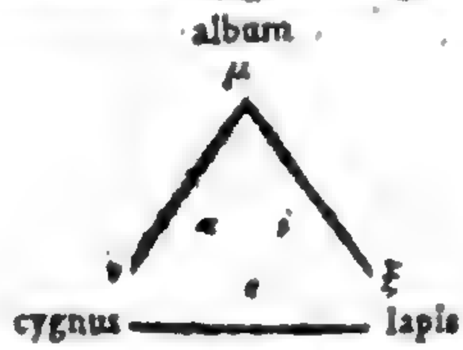
c Vide part. 12.

d *Sextus modus inutilis* ex maiore vniuerſali & minore particulari affirmantibus.

e Id eſt affirmãtes.

f Id eſt, maior propoſitio ſit vniuerſalis: minor, particularis.

Ἐκ δὲ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. ἐπεὶ γὰρ ἀληθεύεται τὸ, τινὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ μ τῷ ξ, καὶ εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός· φανερὸν ὅτι οὐδὲ νῦν ἔσται. 22 Πάλιν ἔστωσαν κατηγορικαὶ, καὶ τὸ καθόλου κείσθω ὁμοίως· οἷον, τὸ μ τῷ μὲν ν παντὶ, τῷ δὲ ξ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐνδέχεται δὴ τὸ ν τῷ ξ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν, λευκὸν, κύκνος, λίθος.

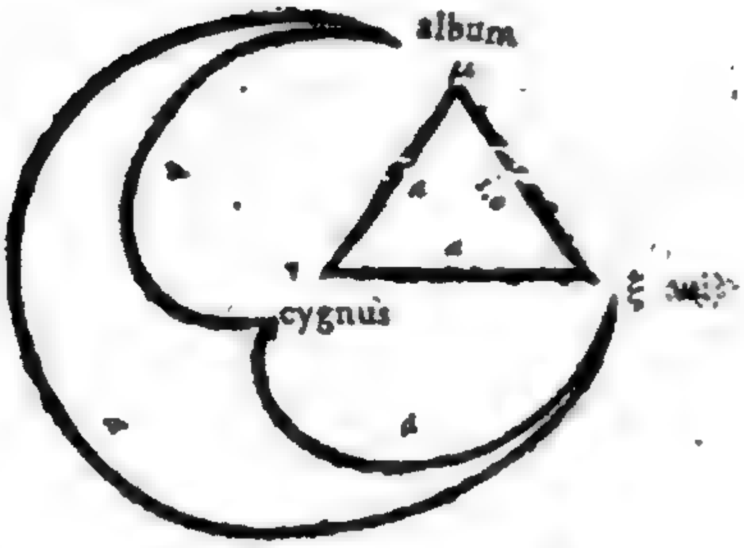

a Omnis cygnus eſt albus:
i Aliquis lapis eſt albus:
e Nullus lapis eſt cygnus.

Cõcluſionis omni *ineſſe* accipi nõ poſſunt ob eam ipſam cauſam, quam antea diximus.

Τοῦ δὲ παντὶ, οὐκ ἔσται λαβεῖν διὰ τὴν αἰτίαν, ἥνπερ πρότερον ἔφαμεν.

album

a Omnis cygnus eſt albus:. — *Bar* Omnis cygnus eſt albus:

o Quædam auis non eſt alba: — *ba* Omnis auis eſt cygnus:

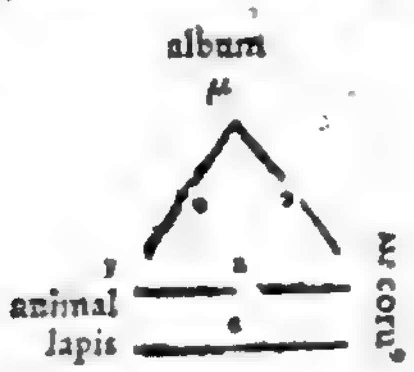

Ergo

a Omnis auis eſt cygnus. — *ra* Omnis auis eſt alba.

Ἀλλ' ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. 23 Εἰ δὲ τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐστί, καὶ τὸ μ τῷ μὲν ξ μηδενὶ, τῷ δὲ ν τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸν τῷ ξ καὶ παντὶ, καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῶον, κόραξ. τοῦ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, λίθος, κόραξ.

Sed ex indefinito oſtendendum *eſt*[a]. 23 Quòd[b] ſi vniuerſale minori extremo *iunctũ* ſit[c], & τὸ μ nulli ξ *inſit*, & cuidã ν nõ inſit: accidit vt τὸ ν inſit & omni & nulli ξ. Termini *cõcluſionis omni* ineſſe, albũ, animal, coruus: *Concluſionis* non ineſſe, album, lapis, coruus.

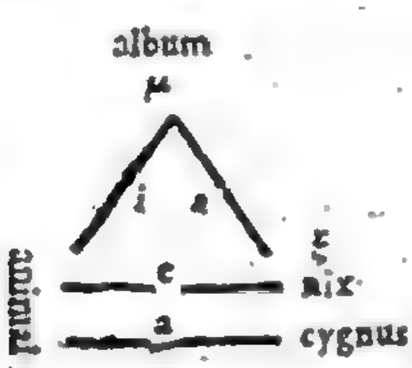

o Aliquod animal non eſt album:
e Nullus coruus eſt albus:
a Omnis coruus eſt animal.

o Aliquis lapis non eſt albus:
e Nullus coruus eſt albus:
e Nullus coruus eſt lapis.

24 Εἰ δὲ κατηγορικαὶ αἱ προτάσεις, ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῶον, χιών· τοῦ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῶον, κύκνος.

24 Si[d] verò attributiuæ *ſint* propoſitiones, termini *concluſionis* non ineſſe, *ſint hi*, album, animal, nix: *Concluſionis* ineſſe, album, animal, cygnus.

i Aliquod animal eſt album:
a Omnis nix eſt alba:
e Nulla nix eſt animal.

i Aliquod animal eſt album:
a Omnis cygnus eſt albus:
a Omnis cygnus eſt animal.

25 Φανερὸν οὖν ὅταν ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις καὶ ἡ μὲν, καθόλου, ἡ δὲ, ἐν μέρει· ὅτι οὐδαμῶς γίνεται συλλογισμός.

25 Perſpicuum igitur *eſt*, quãdo propoſitiones ſunt figurã ſimiles; & altera eſt vniuerſalis, altera particularis; nullo modo fieri ſyllogiſmum.

a Nam minoris propoſitionis particularis affirmãtis incerta eſt veritas: id eſt, incertum eſt, vtrùm ſit vera in parte tantũ, an etiã vniuerſaliter: at ſi ſumatur vniuerſalis, non eſt ſyllogiſmus, vt probatũ fuit in part. 11. ergo nec ſi ſumatur in parte, ſyllogiſmus vtilis eſt.

b *Septimus modus inutilis* ex maiore particulari & minore vniuerſali negantibus.

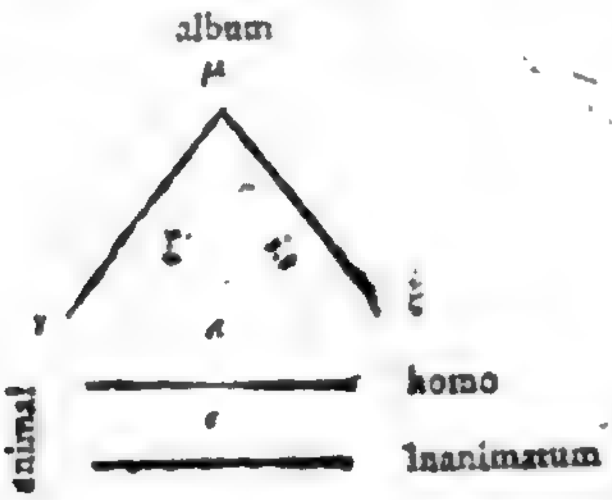
c Si minor propoſitio ſit vniuerſalis.

d *Octauus modus inutilis* ex maiore particulari & minore vniuerſali affirmantibus.

a *Varij modi inutiles ex vtraque propoſitione particulari, vel vtraque indefinita; vel altera particulari, altera indefinita.*

26 Neque [a] itē *erit ſyllogiſmus*, ſi vtrique alicui inſit, vel nō inſit: vel partim cuidam *inſit*, partim nō: vel neutri omni, vel indefinitè. Termini cōmunes omniū, album, animal, homo: album, animal, inanimatum.

26 Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ εἴ τινι ἑκατέρῳ ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, ἢ τῷ μὲν τινὶ, τῷ δὲ μὴ, ἢ μηδετέρῳ παντὶ, ἢ ἀδιορίστως. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, λευκὸν, ζῷον, ἄνθρωπος· λευκὸν, ζῷον, ἄψυχον.

ei [Aliquod] animal {est / non est} album:

ei [Aliquis] homo {est / non est} albus:

a Omnis homo eſt animal.

ei [Aliquod] animal {est / non est} album:

ei [Aliquod] inanimatū {est / non est} album:

e Nullum inanimatum eſt animal.

b Id eſt, ſi maior propoſitio ſit vniuerſalis, & minor propoſitio figurā differat à maiori.

c Propoſitionibus.

d Reſpicit ad deductionē quæ fit ad primam figuram per conuerſionē terminorum: quæ conuerſio dicitur in terminis neceſſariò ineſſe: quia qui concedit aliquā propoſitionem, cogitur neceſſariò cōcedere alteram propoſitionem quæ fit per eius conuerſionem, vt ꝓbatū fuit cap. 2.

e In deductione ad impoſſibile ſumimus oppoſitam concluſioni, tamquàm hypotheſim, quam deſtruimus, dum ex ea oſtēdimus colligi aliquid impoſſibile.

f In hac figura vt ſyllogiſmus rectè extruatur, neceſſe eſt, vt minor affirmet, & vtraque vel alterutra propoſitio ſit vniuerſalis, concluſio autē particularis.

27 Ex dictis igitur perſpicuū *eſt*, ſi termini ita inter ſe affecti ſint [b] vt diximus, neceſſariò fieri ſyllogiſmum: & ſi ſit ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt termini ita affecti ſint.

28 Manifeſtum *eſt* etiā, omnes ſyllogiſmos, qui fiunt in hac figura, eſſe imperfectos: omnes enim perficiūtur adſumptis quibuſdā [c], quæ vel in terminis neceſſariò inſunt [d], vel ponuntur tamquā hypotheſes [e], vt cùm demonſtramus per impoſſibile.

29 Item non fieri ſyllogiſmum affirmatiuum in hac figura, ſed omnes *fieri* priuatiuos, tam vniuerſales, quàm particulares.

27 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐάν τε οὕτως ἔχωσιν οἱ ὅροι πρὸς ἀλλήλοις ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης· ἄν τε ᾖ συλλογισμὸς, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν. 28 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί· πάντες γὰρ ἐπιτελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν, ἃ ἢ ἐνυπάρχει τοῖς ὅροις ἐξ ἀνάγκης, ἢ τίθενται ὡς ὑποθέσεις, οἷον ὅταν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικνύωμεν. 29 Καὶ ὅτι οὐ γίνεται καταφατικὸς συλλογισμὸς διὰ τούτου τοῦ σχήματος· ἀλλὰ πάντες στερητικοὶ, καὶ οἱ καθόλου, καὶ οἱ κατὰ μέρος.

De ſyllogiſmis ex puris propoſitionibus in tertia figura [f]. Cap. VI.

1 ¶ Cōmunia de ſyllogiſmis tertiæ figuræ. Definitio huius figuræ ſupta à modis vniuerſalibus. 2 Definitio mediū, & extremorū. 3 De loco medij termini. 4 De imperfectione horū ſyllogiſmorū. 5 ¶ Diuiſio in ſyllogiſmos vniuerſales & particulares. 6 ¶ De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus. Si ambæ affirmēt. 7 Si maior neget, minor affirmet. 8 Si maior affirmet, minor neget. 9 Si ambæ negēt. 10 Epilogus. 11 ¶ De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali, altera particulari. Si vtraque affirmet: 12 & maior ſit particularis, minor vniuerſalis: 13 vel maior vniuerſalis, minor particularis. 14 Cōfirmatio eorū quæ in proximis particulis dicta fuerūt. 15 Si maior neget in parte, minor affirmet vniuerſaliter. 16 Si maior affirmet vniuerſaliter, minor neget in parte. 17 Si maior vniuerſaliter neget, minor in parte affirmet. 18 Si maior in parte affirmet, minor vniuerſaliter neget. 19 Si vtraque propoſitio neget: & maior ſit particularis, minor vniuerſalis: 20 vel maior vniuerſalis, minor particularis. 21 ¶ De ſyllogiſmis inutilibus ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, &c.

tis, vel altera particulari, altera indefinita. 22 ¶ *Epilogus.* 23 ¶ *Corollaria. De imperfectione horum ſyllogiſmorum.* 24 *De concluſione.*

Ὅταν δὲ τῷ αὐτῷ, τὸ μὲν, παντὶ τὸ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχῃ· ἢ ἄμφω παντὶ, ἢ μηδενί· τὸ μὲν σχῆμα τὸ τοιοῦτον καλῶ τρίτον. 2 Μέσον δ' ἐν αὐτῷ λέγω, καθ' οὗ ἄμφω κατηγορούμενα· ἄκρα δὲ, τὰ κατηγορούμενα· μεῖζον δ' ἄκρον, τὸ πορρώτερον τοῦ μέσου· ἔλαττον δὲ, τὸ ἐγγύτερον. 3 Τίθεται δὲ τὸ μέσον, ἔξω μὲν τῶν ἄκρων, ἔσχατον δὲ τῇ θέσει. 4 Τέλειος μὲν οὖν οὐ γίνεται συλλογισμὸς οὐδὲ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. 5 Δυνατὸς δ' ἔσται, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων πρὸς τὸ μέσον. 6 Καθόλου μὲν οὖν ὄντων τῶν ὅρων, ὅταν καὶ τὸ π καὶ τὸ ρ παντὶ τὸ σ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμὸς ὅτι τινὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ κατηγορικὸν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ ρ. ὥστ' ἐπεὶ τῷ μὲν σ παντὶ τὸ π, τῷ δὲ ρ τινὶ τὸ σ, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

CVm autem eidē ineſt aliud quidē omni, aliud verò nulli, vel ambo omni, vel *ambo* nulli: huiuſcemodi figuram appello Tertiam. 2 In qua mediū voco *id* cui ambo attribuimus. extrema verò, quæ attribuuntur. maius autem extremum, quod longiùs *abeſt* à medio: minus, quod propiùs *accedit*. 3 Ac medium ponitur quidem extra extrema, vltimū autē poſitione *ſeu ſitu*. 4 Perfectus igitur ſyllogiſmus neque in hac figura fit [a]. 5 Eſſe autē *ſyllogiſmus* poterit terminis tā vniuerſaliter quā nō vniuerſaliter medio [b] iūctis. 6 Terminis igitur vniuerſaliter poſitis, cū [c] & τὸ π & τὸ ρ ineſt omni σ, ſyllogiſmus erit *quo* neceſſariò *colligetur* τὸ π ineſſe alicui ρ. cùm.n. *pronunciatū* attributiuū cōuertatur, inerit τὸ σ alicui ρ. quare cùm τὸ π inſit omni σ, & τὸ σ alicui ρ: neceſſe eſt, τὸ π ineſſe alicui ρ. fit enim ſyllogiſm⁹ in prima figura.

CAP. VI.

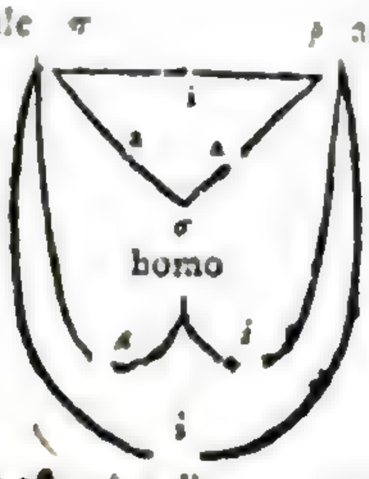
a Quoniam omnes perficiuntur adsūptis quibuſdam propoſitionibus, vt apparebit ex ſequētibus, & concludetur in part. 11.

b Medio termino.

c *Primus modus* 3 *tiiu* ex vtraque propoſitione vniuerſali affirmante colligit particularem affirmantem: vulgò vocatur *Darapti:* ac reducitur ad Darij (vt indicat litera D) per conuerſionē minoris propoſitionis in particularem, vt oſtēdit litera p.

d Quia accepta contradictione concluſionis, & altera propoſitione, colligetur cōcluſio contraria alteri propoſitioni iam conceſſæ. itaque ſi negemus hunc modum eſſe vtilem, incidim⁹ in hanc abſurditatem, vt concedamus effata contraria, eſſe ſimul vera.

e Hæc deductio fit in prima figura ex contradictione cōcluſionis, & ex minori propoſitione: vnde colligitur cōtraria maiori.

π, *maius extremum,*
ρ, *minus extremum.*
σ, *medius terminus.*
πσ, *maior propoſitio.*
ρσ, *minor propoſitio.*
πρ, *Concluſio.*
Hæc ita in toto hoc capite accipi debent.

Dar Omnis homo eſt rationalis:
ap Omnis homo eſt animal:
ti Ergo Aliquod animal eſt rationale.

Da Omnis homo eſt rationalis:
ri Aliquod animal eſt homo: Ergo
i Aliquod animal eſt rationale.

Ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῷ ἐκθέσθαι, ποιεῖν τὴν ἀπόδειξιν.

Poteſt etiā demōſtratio fieri per impoſſibile [d], & p expoſitionē.

Deductio [e] *ad impoſſibile.*

Dar Omnis homo eſt rationalis:

ap Omnis homo eſt animal:

Ergo

ti Aliquod animal eſt rationale.

Ce Nullū animal eſt rationale.

la Omnis homo eſt animal:

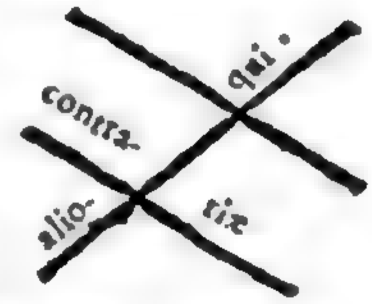
Ergo

rent Nullus homo eſt rationalis.

Altera deductio[a] ad impoſsibile.

a Hæc deductio fit in ſecunda figura ex negatione concluſionis, & maiore propoſitione: vnde cõcluditur contraria minori.

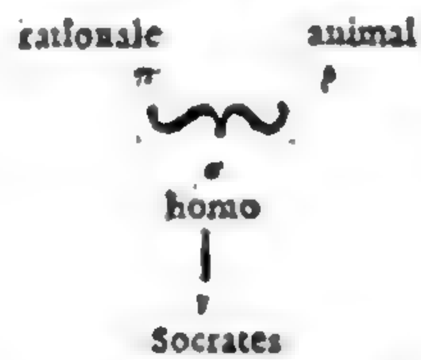
Dar Omnis homo eſt rationalis:
ap Omnis homo eſt animal:
Ergo
ti Aliquod animal eſt rationale.

ceſ Nullũ animal eſt rationale:
a Omnis homo eſt rationalis:
Ergo
tre Nullus homo eſt animal.

Nam cùm vtraque inſint omni σ, ſi ſumatur aliquid τῶν σ, veluti τὸ ν: huic & τὸ π & τὸ ρ inerit. quare alicui ρ τὸ π inerit.

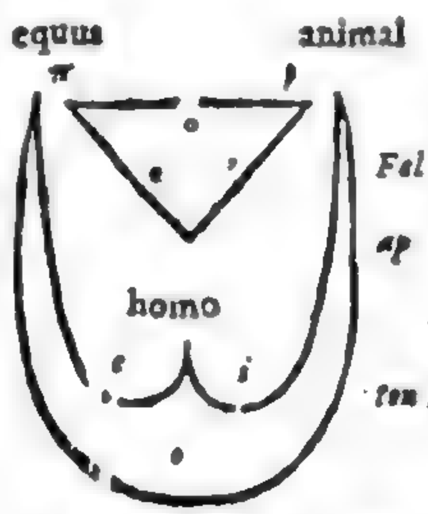
Εἰ γὰρ ἄμφω παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, ἂν ληφθῇ τι τῶν σ, οἷον τὸ ν, τούτῳ καὶ τὸ π καὶ τὸ ρ ὑπάρξει· ὥστε τινὶ τῷ ρ τὸ π ὑπάρξει.

b *Secundus modus vtilis* ex maiori propoſitione vniuerſali negante, & minori vniuerſali affirmante: qui vulgò appellatur *Felapton*: & reducitur ad primam figuram (id eſt ad Ferio, vt apparet ex litera F) per conuerſionem minoris propoſitionis, ita vt euadat particularis, quemadmodum oſtẽdit litera p.

7 Et[b] ſi τὸ ρ omni σ, τὸ π nulli σ inſit: erit ſyllogiſmus, *quo* neceſſariò *colligetur* τὸ π cuidam ρ non ineſſe. idem enim erit demõſtrationis modus conuerſa propoſitione ρσ.

7 Καὶ ἂν τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π μηδενὶ ὑπάρχει, ἔσται συλλογισμός, ὅτι τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει, ἐξ ἀνάγκης. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῆς ἀποδείξεως, ἀντιστραφείσης τῆς ρσ προτάσεως.

Fel Nullus homo eſt equus: —— *Fe* Nullus homo eſt equus:
ap Omnis homo eſt animal: —— *ri* Aliquod animal eſt homo:
Ergo —— Ergo
ton Aliquod animal nõ eſt equ⁹. —— *o* Aliquod animal nõ eſt equus.

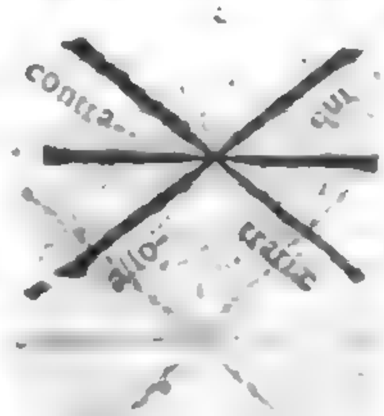
Probari etiam poteſt per impoſſibile, vt in prioribus *ſyllogiſmis factum eſt.*

Δειχθείη δ᾽ ἂν καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων.

Deductio[c] ad incommodum.

c Ex cõtradictione concluſionis, & minore propoſitione: vnde in prima figura colligitur cõtraria maiori.

Fel Nullus homo eſt equus:
ap Omnis homo eſt animal:
Ergo
ton Non omne aïal eſt equus.

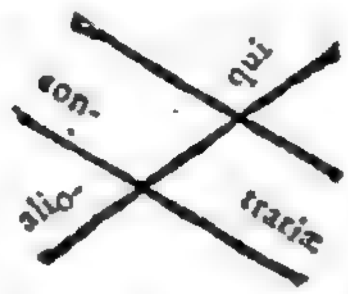

Bar Omne animal eſt equus:
ba Omnis homo eſt animal:
Ergo
ra Omnis homo eſt equus.

Alter

Altera deductio[a].

Fel Nullus homo eſt equus:
ap Omnis homo eſt animal:
Ergo
ton Non omne animal eſt equus.

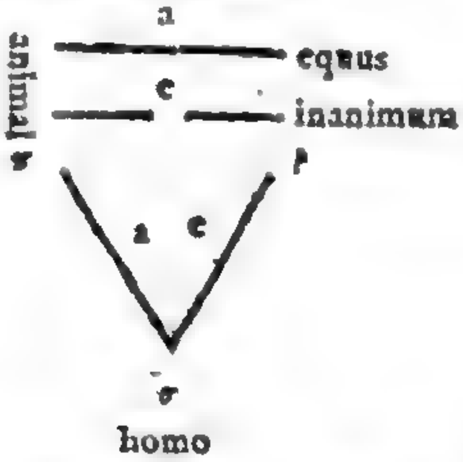
Cam Omne animal eſt equus:
eſ Nullus homo eſt equus:
Ergo
tres Nullus homo eſt animal.

a Ex contradictione concluſionis, & maiore propoſitione: vnde in ſecunda figura colligitur contraria minori.

8 Ἐὰν δὲ τὸ μὲν ρ μηδενὶ, τὸ δὲ π παντὶ ὑπάρχῃ τῷ σ, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῶον, ἵππος, ἄνθρωπος· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῶον, ἄψυχον, ἄνθρωπος.

8 Si[b] verò τὸ ρ nulli, τὸ π omni σ inſit: non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* affirmantis, animal, equus, homo: negantis, animal, inanimum, homo.

b *Primus modus inutilis* ex maiore affirmante & minore negante vniuerſalibus.

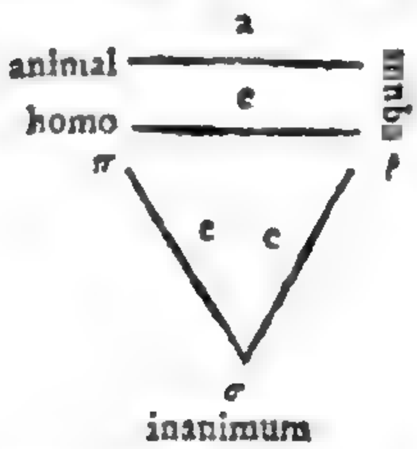
a Omnis homo eſt animal:
e Nullus homo eſt equus:
a Omnis equus eſt animal.

a Omnis homo eſt animal:
e Nullus homo eſt inanimus:
e Nullum inanimum eſt equus.

9 Οὐδ᾽ ὅταν ἄμφω κατὰ μηδενὸς τοῦ σ λέγηται, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῶον, ἵππος, ἄψυχον· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἄνθρωπος, ἵππος, ἄψυχον· μέσον, ἄψυχον.

9 Neque[c] *tum* erit ſyllogiſmus, cùm ambo dicentur de nullo σ. Termini *concluſionis* affirmantis, animal, equus, inanimum: negantis, homo, equus, inanimum. medium *eſt* inanimum.

c *Secundus modus inutilis* ex vtraque propoſitione vniuerſali negante.

e Nullum inanimum eſt animal:
e Nullum inanimum eſt equus:
a Omnis equus eſt animal.

e Nullum inanimum eſt homo:
e Nullum inanimum eſt equus:
e Nullus equus eſt homo.

10 Φανερὸν οὖν καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀμφότεροι οἱ ὅροι ὦσι κατηγορικοὶ, ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τινὶ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ. ὅταν δὲ στερητικοὶ, οὐκ ἔσται. ὅταν δ᾽ ὁ μὲν ᾖ στερητικὸς, ὁ δὲ, καταφατικός· ἐὰν μὲν ὁ μείζων γένηται στερητικὸς, ἅτερος δὲ

10 Perſpicuum igitur *eſt*, etiam in hac figura quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus, ſi termini vniuerſaliter *poſiti* ſint. Nam cùm vtrique termini ſunt attributiui[d], erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* alicui extremo extremum ineſſe[e]. cùm autem *ſunt* priuatiui, non erit *ſyllogiſmus*. ſed cùm alter eſt priuatiuus, alter affirmatiuus: ſi quidē maior *terminus* ſit priuatiuus, & alter

d Id eſt, cùm vtraque propoſitio eſt affirmās.
e Id eſt concluſio particularis affirmans.

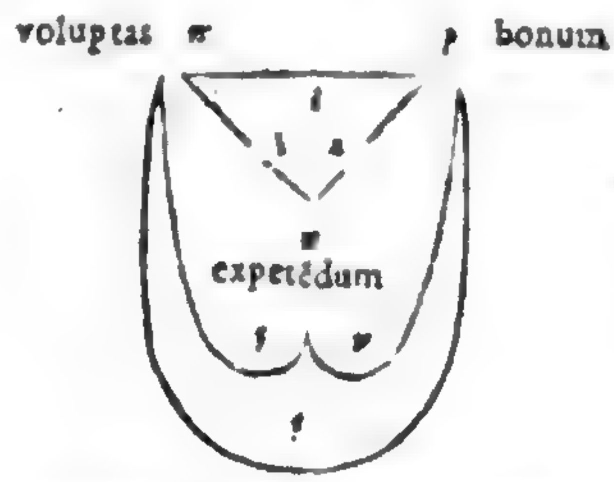
affirmatiuus [a], erit ſyllogiſmus *quo colligetur* cuidam extremo extremum non ineſſe [b]. ſin contrà *fiat* [c], non erit *ſyllogiſmus*.

11 Quòd ſi alter *terminus* vniuerſaliter, alter particulariter medio adiũgatur [d], cùm ambo ſunt attributiui, neceſſe *eſt* fieri ſyllogiſmum, vtervis terminorum vniuerſaliter *acceptus* ſit. 12 Nã [e] ſi τὸ ρ inſit omni σ, & τὸ π alicui: neceſſe *eſt*, τὸ π alicui ρ ineſſe. Cũ enim *pronũciatum* affirmãs conuertatur, τὸ σ inerit alicui π. itaque cùm τὸ ρ omni σ, ac τὸ σ alicui π *inſit*: etiam τὸ ρ alicui π inerit: vnde etiã τὸ π *inerit* alicui ρ.

καταφατικὸς, ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἄκρον τῷ ἄκρῳ. ἐὰν δὲ ἀνάπαλιν, οὐκ ἔσται.

11 Ἐὰν δὲ ὁ μὲν ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ὁ δ᾽, ἐν μέρει· κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοῖν, ἀνάγκη γίνεσθαι συλλογισμὸν, ἂν ὁποτεροσοῦν ᾖ καθόλου τῶν ὅρων. 12 Εἰ γὰρ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ π τινὶ, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει τὸ σ τινὶ τῷ π. ὥστ᾽ ἐπεὶ τὸ μὲν ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ σ τινὶ τῷ π, καὶ τὸ ρ τινὶ τῷ π ὑπάρξει· ὥστε καὶ τὸ π τινὶ τῷ ρ.

a Id eſt, ſi maior ꝓpoſitio neget, & altera affirmet.
b Id eſt, concluſio particularis negans.
c Id eſt, ſi maior propoſitio affirmet, minor neget.
d Ita vt altera propoſitio ſit vniuerſalis, altera particularis.
e *Tertius modus vtilis* ex maiore propoſitione particulari & minore vniuerſali affirmantibus: vulgò *Diſamis* reducitur ad primam figuram, id eſt ad Darij, (vt indicat litera D) per ſimplicem conuerſionem maioris propoſitionis, & concluſionis, vt indicãt literę ſ ſ.

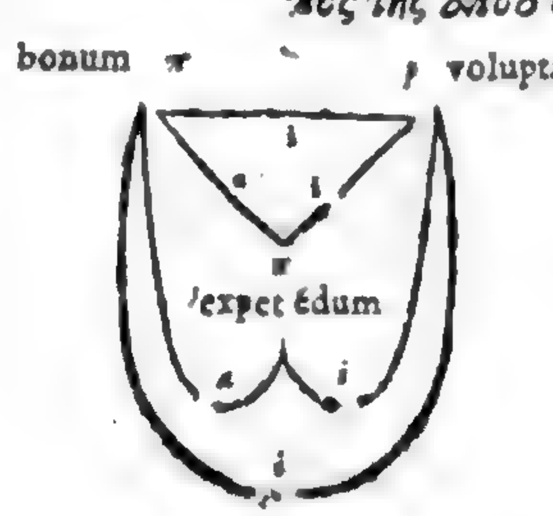

Diſ Aliquod expetendum eſt voluptas: — *Da* Omne expetendum eſt bonum:
am Omne expetendum eſt bonum: — *ri* Aliqua voluptas eſt expetenda:
is Ergo Aliquod bonum eſt voluptas. — *i* Ergo Aliqua voluptas eſt bona.

13 Rurſus [f] ſi τὸ ρ alicui σ, ac τὸ π omni σ inſit: neceſſe *eſt*, τὸ π alicui ρ ineſſe: idem enim *eſt* demonſtrandi modus.

13 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν ρ τινὶ τῷ σ, τὸ π παντὶ ὑπάρχει τῷ σ, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρχειν· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς ἀποδείξεως.

f *Quartus modus vtilis* ex maiore propoſitione vniuerſali & minore particulari affirmãtibus: vulgò vocatur *Datiſi*: reducitúrq; ad primam figuram, id eſt ad Darij (vt indicat litera D) per ſimplicem conuerſionem minoris propoſitionis vt indicat litera ſ.

Dat Omne expetendum eſt bonum: — *Da* Omne expetendum eſt bonum:
i Aliquod expetendum eſt voluptas: — *ri* Aliqua voluptas eſt expetẽda: Ergo
ſi Ergo Aliqua voluptas eſt bona. — *i* Aliqua voluptas eſt bona.

14 Ἔστι δ᾽ ἀποδεῖξαι καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ τῇ ἐκθέσει, καθάπερ ἐπὶ τῶν προτέρων.

14 Licet autem *hæc* demõſtrare etiam per impoſſibile, & expoſitione, vt in priorib⁹ *ſyllogiſmis factum fuit.*

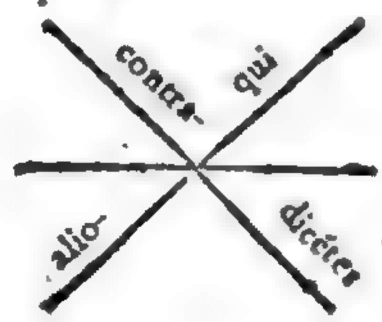
Confirmatio tertij modi vtilis per deductionem ad impoſſibile.

Diſ Aliquod expetendũ eſt voluptas:

am Omne expetendum eſt bonum:

Ergo

is Aliquod bonum eſt voluptas.

Ce Nullum bonum eſt voluptas:

la Omne expetendum eſt bonum:

Ergo

rent Nullum expetendum eſt voluptas.

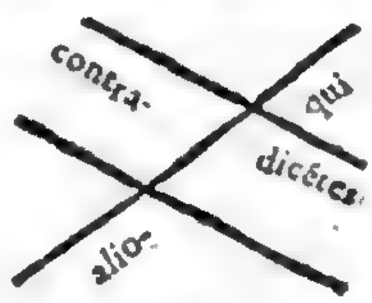
Altera deductio.

Diſ Aliquod expetendũ eſt voluptas:

am Omne expetendum eſt bonum:

Ergo

is Aliquod bonum eſt voluptas.

Feſ Nullum bonum eſt voluptas:

ti Aliquod expetendum eſt voluptas:

Ergo

no Aliquod expetendum non eſt bonum.

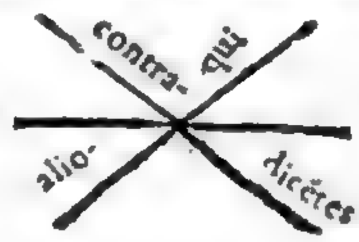
Confirmatio quarti modi vtilis per deductionem ad impoſſibile.

Dat Omne expetendum eſt bonum:

iſ Aliquod expetẽdum eſt voluptas:

Ergo

i Aliqua voluptas eſt bona:

Ce Nulla voluptas eſt bona.

la Aliquod expetendum eſt voluptas:

Ergo

rent Aliquod expetendum non eſt bonum.

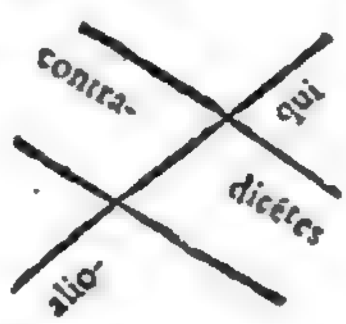
Altera deductio.

Dat Omne expetendum eſt bonum:

iſ Aliquod expetendũ eſt voluptas:

Ergo

i Aliqua voluptas eſt bona.

Ceſ Nulla voluptas eſt bona:

a Omne expetendum eſt bonum:

Ergo

re Nullum expetendum eſt voluptas.

Expoſitio.

voluptas bonum

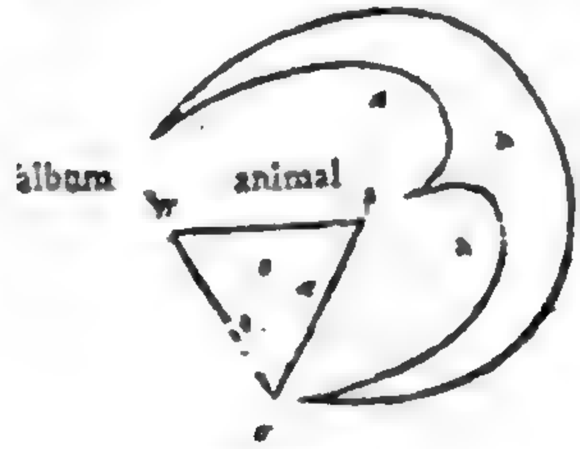
expetendum

voluptas quæ ex philoſophia percipitur.

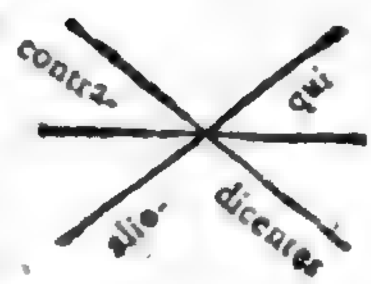
15 Ἐὰν δ᾽ ὁ μὲν ᾖ κατηγορικός, ὁ δὲ στερητικός, καθόλου δὲ ὁ κατηγορικός· ὅταν μὲν ὁ ἐλάττων ᾖ κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ ρ παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ π τινὶ μὴ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ π τινὶ τῷ ρ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντί, καὶ τὸ ρ παντὶ τῷ σ· καὶ τὸ π παντὶ τῷ σ ὑπάρξει· ἀλλ᾽ οὐχ ὑπῆρχε.

15 Si[a] verò alter *terminus* ſit attributiuus, alter priuatiuus, & vniuerſaliter *accipiatur* attributiu⁹: quãdo minor eſt attributiuus, erit ſyllogiſmus. Nam ſi τὸ ρ omni σ *ineſt*, ac τὸ π cuidam non ineſt: neceſſe *eſt*, τὸ π alicui ρ nõ ineſſe. Si enim omni[b] *inſit*[c], & τὸ ρ *inſit* omni σ: etiam τὸ π omni σ inerit. attamen non inerat.

a *Quintus modus vtilis:* ex maiore particulari negãte, & minore vniuerſali affirmãte: qui vulgò appellatur *Brocardo*: & reducitur ad primã figurã, i. ad Barbara, (vt indicat litera B) per deductionem ad impoſſibile, (vt ſignificatur literã C) ſumpta cõtradictione concluſionis, & minore propoſitione: vnde colligitur contradictio maioris.
b Sub. ρ.
c Sub. τὸ π.

Boc Quidam homo nõ eſt albus:
ar Omnis homo eſt animal:
Ergo
do Quoddã animal non eſt albũ.

Bar Omne animal eſt album:
ba Omnis homo eſt animal:
Ergo
ra Omnis homo eſt albus.

Confirmatur etiam abſque deductione *ad impoſſibile*, ſi accipiatur aliquid[a] τῶν σ, cui τὸ π non inſit.

a Vt Æthiops.

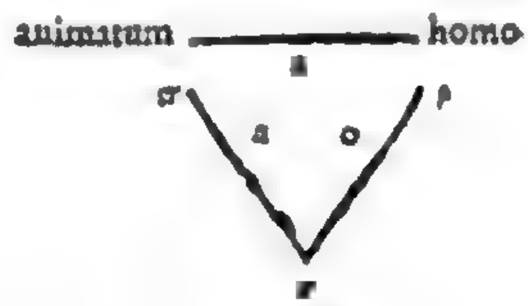
Δείκνυται δὲ καὶ ἄνευ τῆς ἀπαγωγῆς, ἐὰν ληφθῇ τι τῶν σ, ᾧ τὸ π μὴ ὑπάρχει.

16 Cùm [b] autem maior *terminus* eſt attributiuus, non erit ſyllogiſmus. vt ſi τὸ π omni σ *inſit*, ac τὸ ρ alicui σ non inſit. Termini *concluſionis* omni ineſſe, animatum, homo, animal.

b *Tertius modus inutilis* ex maiore propoſitione vniuerſali affirmante, & minore particulari negante.

16 Ὅταν δ᾽ ὁ μείζων ᾖ κατηγορικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον, εἰ τὸ μὲν π παντὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ μὴ ὑπάρχει. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν, ἔμψυχον, ἄνθρωπος, ζῶον.

a Omne animal eſt animatum:
o Aliquod animal non eſt homo:
a Omnis homo eſt animatus.

Terminos *concluſionis* nulli ineſſe, accipere nõ licet, ſi τὸ ρ cuidam σ inſit, cuidã non *inſit*. nam ſi τὸ π omni σ ineſt, & τὸ ρ alicui σ: etiam τὸ π alicui ρ inerit. Verùm ſupponebatur nulli ineſſe. Sed, quemadmodum in prioribus, *hic quoque* accipiendum.

Τοῦ δὲ μηδενὶ, οὐκ ἔστι λαβεῖν ὅρους, εἰ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ τὸ ρ, τινὶ δὲ μή· εἰ γὰρ παντὶ τὸ π τῷ σ ὑπάρχει, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ, καὶ τὸ π τινὶ τῷ ρ ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον, ληπτέον

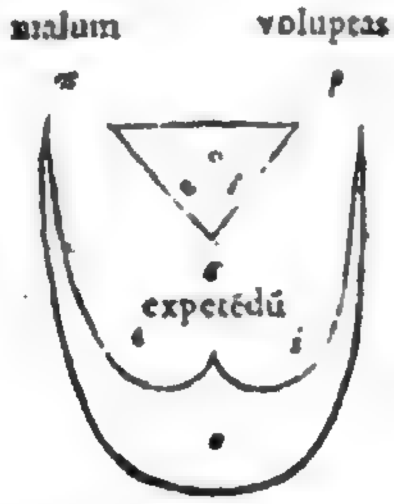
ἀδιορί-

ἀδιορίστου γὰρ ὄντος τοῦ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ μηδενὶ ὑπάρχον, ἀληθὲς εἰπεῖν τινὶ μὴ ὑπάρχειν· μηδενὶ δὲ ὑπάρχοντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. φανερὸν οὖν ὅτι οὐκ ἔσται συλλογισμός. 17 Ἐὰν δὲ ὁ στερητικὸς ᾖ καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ ἐν μέρει, κατηγορικός· ὅταν μὲν ὁ μείζων ᾖ στερητικός, ὁ δὲ ἐλάττων, κατηγορικός, ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ π μηδενὶ τῷ σ, τὸ δὲ ρ τινὶ ὑπάρχει τῷ σ· τὸ π τινὶ τῷ ρ οὐχ ὑπάρξει. πάλιν γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ρσ προτάσεως ἀντιστραφείσης.

cùm enim *hoc pronunciatum* ſit indefinitum, cuidam non ineſſe: etiam quod nulli ineſt, verè dicitur cuidam non ineſſe. atqui cùm nulli ineſt, non erat ſyllogiſmus. perſpicuum igitur *eſt*, *etiam cùm ſumitur cuidam non ineſſe*, non fore ſyllogiſmum.

17 At [a] ſi terminus priuatiuus ſit vniuerſalis, *terminus* autem particularis *ſit* attributiuus: cùm maior eſt priuatiuus, & minor attributiuus; erit ſyllogiſmus. Nam ſi τὸ π nulli σ, ac τὸ ρ cuidam σ inſit: *certè* τὸ π cuidam ρ nõ inerit: iterũ enim erit prima figura, cõuerſâ propoſitione ρ σ.

a *Sextus modus vtilis* ex maiore vniuerſali negãte, & minore particulari affirmãte: qui vulgò dicitur *Feriſon*: ac reducitur ad primam figuram, id eſt ad Ferio, (vt indicat litera F) per ſimplicem conuerſionẽ minoris propoſitionis, vt indicat litera ſ.

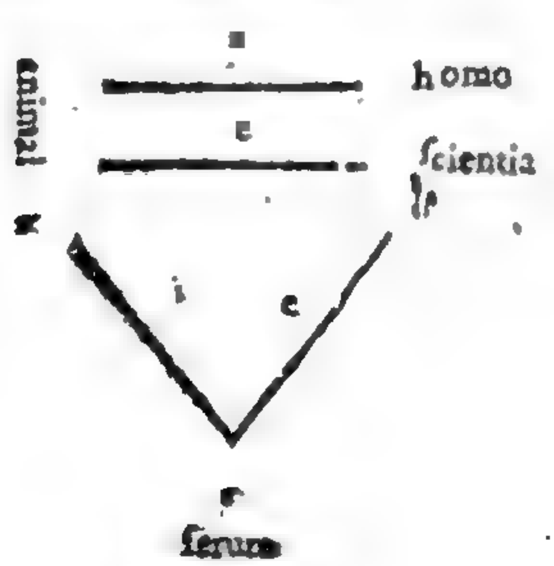

Fer Nullum expetendum eſt malum: —— Fe Nullum expetendum eſt malum:
iſ Aliquod expetendũ eſt voluptas: —— ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
on Ergo Aliqua voluptas nõ eſt mala: —— o Aliqua voluptas non eſt mala.

18 Ὅταν δὲ ὁ ἐλάττων ᾖ στερητικός, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον, ἄνθρωπος, ἄγριον· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, ἐπιστήμη, ἄγριον. μέσον ἀμφοῖν, τὸ ἄγριον.

18 Cùm [b] autẽ minor *terminus* eſt priuatiuus, non erit ſyllogiſmus. Termini *concluſionis* affirmantis, animal, homo, ferũ: negantis, animal, ſcientia, ferum. vtrobique ferum, *eſt* medium.

b *Quartus modus inutilis* ex maiore particulari affirmante, & minore vniuerſali negante.

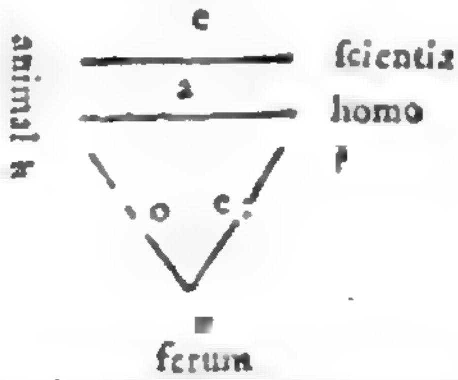
i Aliquod ferum eſt animal:
e Nullum ferum eſt homo:
a Omnis homo eſt animal.

i Aliquod ferum eſt animal:
e Nullum ferum eſt ſcientia:
e Nulla ſcientia eſt animal.

19 Neque *tum ſyllogiſmus erit*, cùm vtrique *termini* ponuntur priuatiui; & alter eſt vniuerſalis, alter in parte. Termini [a] *concluſionis* negãtis, quando minor eſt vniuerſaliter adiunctus medio, animal, ſcientia, ferum: affirmantis, animal, homo, ferum.

a *Quintus modus inutilis* ex minore particulari & maiore vniuerſali negantibus.

19 Οὐδ᾽ ὅταν ἀμφότεροι στερητικοὶ τεθῶσιν· ᾖ δ᾽ ὁ μὲν, καθόλου, ὁ δ᾽, ἐν μέρει. ὅροι τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν ὁ ἐλάττων ᾖ καθόλου πρὸς τὸ μέσον, ζῶον, ἐπιστήμη, ἄγριον· τοῦ ὑπάρχειν, ζῶον, ἄνθρωπος ἄγριον.

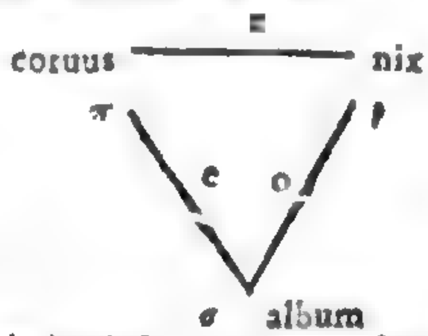
- o Aliquod ferum non eſt animal:
- e Nullum ferum eſt ſcientia:
- e Nulla ſcientia eſt animal.

- o Aliquod ferum non eſt animal:
- e Nullum ferum eſt homo:
- a Omnis homo eſt animal.

b *Sextus modus inutilis* ex maiore vniuerſali & minore particulari negantibus.

20 Cùm [b] autem maior eſt vniuerſalis, & minor in parte: termini *concluſionis* negãtis *hi ſunto*, coruus, nix, album.

20 Ὅταν δὲ ὁ μείζων ᾖ καθόλου, ὁ δὲ ἐλάττων, ἐν μέρει· τοῦ μὲν μὴ ὑπάρχειν, κόραξ, χιών, λευκόν.

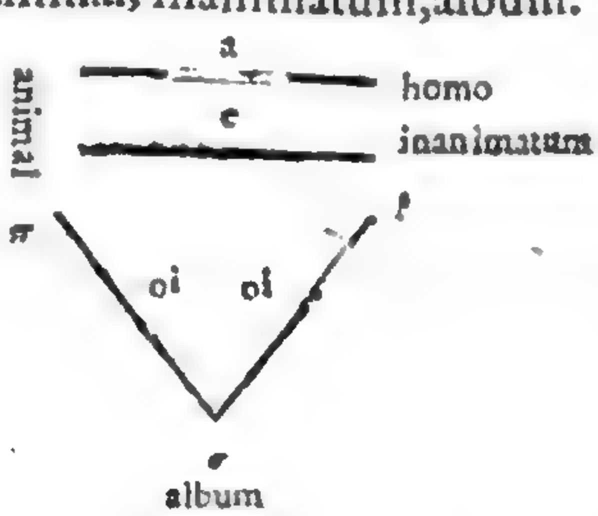
- e Nullum album eſt coruus:
- o Non omne album eſt nix:
- e . Nulla nix eſt coruus.

Termini cõcluſionis aſſirmantis accipi nõ poſſunt, ſi τὸ ρ cuidam σ ineſt, cuidã nõ ineſt. nã ſi τὸ π *ineſt* omni ρ, & τὸ ρ alicui σ: etiam τὸ π inerit alicui σ. verùm ſupponebatur nulli *ineſſe*. Sed ex indefinito [c] oſtendendũ *eſt*. 21 Itẽ [d] nullo modo erit ſyllogiſmus, ſi vterq; *terminus extremus* cuidam medio inſit: vel nõ inſit: vel alter inſit, alter nõ inſit: vel alter alicui, alter non omni *inſit*: vel indefinité. Termini omniũ cõmunes *ſunt*, animal, homo, albũ: animal, inanimatum, album.

c Quia incertũ eſt, vtrùm minor propoſitio ſit vera tantũ in parte, an etiam vniuerſaliter. quæ ſi accipiatur vniuerſaliter, nõ erit ſyllogiſmus, vt oſtenſum fuit partic. 9.

d *Reliqui modi inutiles*, quia neutra propoſitio eſt vniuerſalis.

Τοῦ δ᾽ ὑπάρχειν, οὐκ ἔστι λαβεῖν, εἰ τὸ ρ τινὶ μὲν ὑπάρχει τῷ σ, τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ π παντὶ τῷ ρ, τὸ δὲ ρ τινὶ τῷ σ, καὶ τὸ π τινὶ τῷ σ ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ μηδενί. ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ ἀδιορίστου δεικτέον. 21 Οὐδ᾽ ἂν ἑκάτερος τινὶ τῷ μέσῳ ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ· ἢ ὁ μὲν ὑπάρχει, ὁ δὲ, μὴ ὑπάρχει· ἢ ὁ μὲν, τινὶ, ὁ δὲ, μὴ παντὶ ἢ ἀδιορίστως· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς. ὅροι δὲ κοινοὶ πάντων, ζῶον, ἄνθρωπος, λευκόν· ζῶον, ἄψυχον, λευκόν.

oi [Aliquod] album { eſt / non eſt } animal:
oi [Aliquod] album { eſt / non eſt } homo:
a Omnis homo eſt animal.

oi [Aliquod] album { eſt / non eſt } animal:
oi [Aliquod] album { eſt / non eſt } inanimatum:
e Nullum inanimatum eſt animal.

22 Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ ὅτι ἐχόντων τῶν ὅρων ὡς ἐλέχθη, γίνεται συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης· ἄν τ' ᾖ συλλογισμός, ἀνάγκη τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν.

23 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσιν, οἱ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι συλλογισμοί. πάντες γὰρ τελειοῦνται προσλαμβανομένων τινῶν. 24 Καὶ ὅτι τὸ καθόλου συλλογίσασθαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔσται, οὔτε στερητικόν, οὔτε καταφατικόν.

22 Perſpicuum igitur *eſt*, etiam in hac figura quando erit [a], & quãdo non erit ſyllogiſmus: &, ſi termini ita habeant, vt dictũ fuit, neceſſariò fieri ſyllogiſmũ: & ſi fiat ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt termini ita *ſe* habeãt. 23 Perſpicuum quoque *eſt*, omnes ſyllogiſmos, qui *fiunt* in hac figura eſſe imperfectos: quoniam omnes perficiuntur aſſumptis quibuſdam [b]. 24 Item non licere in hac figura colligere cõcluſionem vniuerſalem, nec priuantẽ nec affirmantem.

Communia de tribus figuris. Cap. VII.

1 ¶ *De modis inutilibus, qui nihil prorſus,* 2 *vel aliquid indirectè concludũt* 3 *in prima,* 4 *vel ſecunda, vel tertia figura.* 5 ¶ *Indefinitũ cõparari particulari.* 6 ¶ *Omnes ſyllogiſmos imperfectos perfici per primam figuram.* 7 ¶ *De reductione omnium aliorum ſyllogiſmorum ad ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ.* 8 *De ſyllogiſmis ſecundæ figuræ.* 9 *De ſyllogiſmis particularibus primæ figuræ.* 10 *De ſyllogiſmis tertiæ figuræ ex propoſitionibus vniuerſalibus,* 11 *vel altera vniuerſali, altera particulari.* 12 *Epilogus.* 13 ¶ *Epilogus.*

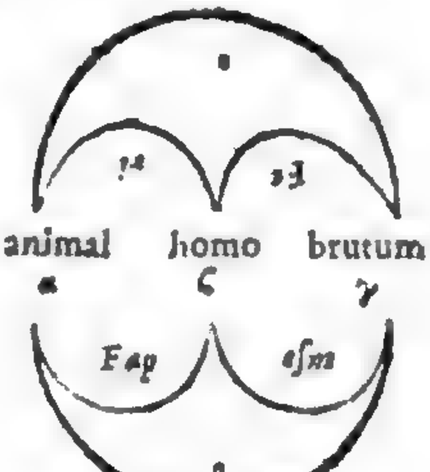
Δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν, ὅταν μὴ γίνηται συλλογισμός, κατηγορικῶν μὲν ἢ στερητικῶν ἀμφοτέρων, καὶ ἐπὶ μέρει ὄντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ὅλως γίνεται ἀναγκαῖον. 2 Κατηγορικοῦ δὲ καὶ στερητικοῦ, καθόλου ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἐλάττονος ἄκρου πρὸς τὸ μεῖζον.

3 Οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, ἢ τινί, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· ἀντιστρεφομένων γὰρ τῶν προτάσεων, ἀνάγκη τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν.

Illud quoque manifeſtum *eſt*, in omnibus figuris, quãdo nõ fit ſyllogiſmus, ſi attributiui vel priuatiui *ſint* vtrique termini [c], item *ſi vtrique* ſint in parte [d], nihil omnino colligi neceſſariò.

2 At ſi *alter ſit* attributiuus, *alter* priuatiuus, & vniuerſaliter accipiatur priuatiuus: ſemper fieri ſyllogiſmum minoris extremi de maiori [e].

3 Vt ſi τὸ α omni [f] aut alicui [g] β, ac τὸ β nulli γ *inſit*. cõuerſis enim propoſitionibus, neceſſe *eſt* τὸ γ alicui α non ineſſe.

a Ita demum erit ſyllogiſmus, ſi minor propoſitio affirmet, nec ſit vtraque propoſitio particularis.

b Propoſitionibus.

c Id eſt, ſi vtraque propoſitio affirmet, vel vtraque neget.

d Ita vt vtraque propoſitio ſit particularis.

e Ideóque vulgò appellantur modi indirecti. nam cõcluſio directa eſt, in qua maius extremũ minori attribuitur: & è contrario indirecta, in qua minus extremum dicitur de maiore.

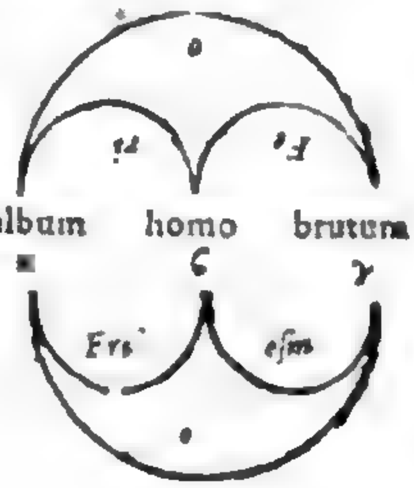
f *Hic eſt primus modus indirectus in prima figura:* qui cõſtat ex maiore propoſitio-

ne affirmante & minore negante vniuerſalibus: ac vulgò vocatur *Fapeſmo*: reducitur autem ad Ferio per cõuerſionẽ maioris propoſitionis in parte, minoris ſimpliciter, & metatheſin id eſt trãſpoſitionem propoſitionum: vt indicant literæ, p, ſ, m.

g *Hic eſt ſecundus modus indirectus in prima figura,* ex maiore propoſitione particulari affirmante, & minore vniuerſali negante. hũc modum alii appellat *Friſeſomorũ*, ego voco *Friſeſmo*. reducitur autem ad Ferio per ſimplicem conuerſionem ambarũ propoſitionum, & earũdẽ tranſpoſitionẽ vt indicant literæ, ſ, ſ, m.

Fap Omnis homo eſt animal:
eſm Nullum brutum eſt homo:
o Ergo aliquod animal non eſt brutũ.

Fe Nullus homo eſt brutum:
ri Aliquod animal eſt homo: Ergo
o Aliquod animal non eſt brutum.

Friſ Aliquis homo eſt albus:
eſm Nullum brutum eſt homo:
Ergo
o Aliquod albũ non eſt brutũ.

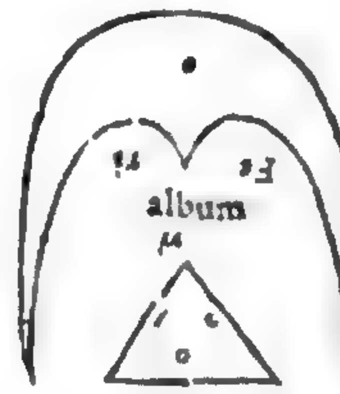
Fe Nullus homo eſt brutum:
ri Aliquod album eſt homo:
Ergo
o Aliquod album non eſt brutũ:

4 Similiter *fit* etiam in aliis figuris: ſemper enim fit ſyllogiſmus per conuerſionem.

4 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων σχημάτων· ἀεὶ γὰρ γίνεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς συλλογισμός.

Modus[a] *indirectus in ſecunda figura.*

a *In ſecunda figura eſt unus hic modus indirectus* ex maiore particulari affirmante & minore vniuerſali negante.

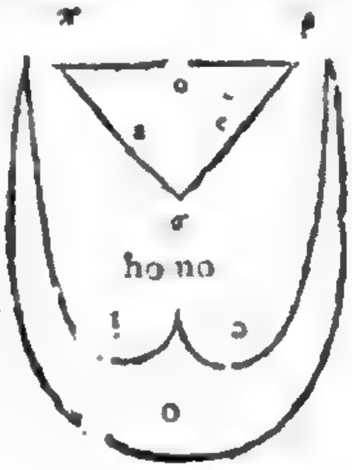

Fir Aliquis homo eſt albus:
eſm Nullus Æthiops eſt albus: Ergo
o Aliquis homo non eſt Æthiops.

Fe Nullum album eſt Æthiops:
ri Aliquis homo eſt albus: Ergo
o Aliquis homo non eſt Æthiops.

Modus[b] *indirectus in tertia figura.*

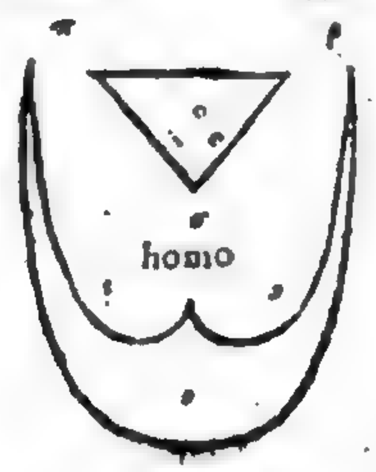
b *Primus modus indirectus in tertia figura* ex maiore affirmãte & minore negante vniuerſalibus. hũc modum voco *Fapemo*: quia reducitur ad Ferio conuerſâ maiore in particularem, & trãſpoſitis propoſitionibus; vt indicãt literæ, p, m.

Fap Omnis homo eſt bipes:
em Nullus homo eſt auis:
o Ergo aliquod bipes non eſt auis.

Fe Nullus homo eſt auis:
ri Aliquod bipes eſt homo: Ergo
o Aliquod bipes non eſt auis.

Alter [a] *modus indirectus in tertia figura.*

Friſ Aliquis homo eſt albus:
em Nullus homo eſt lapis: Ergo
o Aliquod album non eſt lapis.

Fe Nullus homo eſt lapis:
ri Aliquod album eſt homo: Ergo
o Aliquod album non eſt lapis.

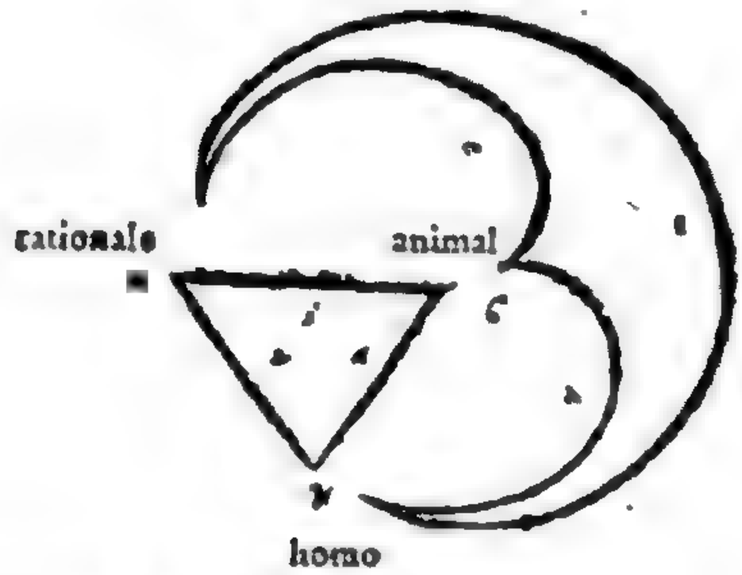
5 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι τὸ ἀδιόριστον ἀντὶ τοῦ κατηγορικοῦ τοῦ ἐν μέρει τιθέμενον, τὸν αὐτὸν ποιήσει συλλογισμὸν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. 6 Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἀτελεῖς συλλογισμοὶ τελειοῦνται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ἢ γὰρ δεικτικῶς, ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, περαίνονται πάντες· ἀμφοτέρως δὲ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. καὶ δεικτικῶς μὲν τελειουμένων, ὅτι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἐπεραίνοντο πάντες· ἡ δ' ἀντιστροφὴ τὸ πρῶτον ἐποίει σχῆμα. διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου δεικνυμένων ἔτι τεθέντος τοῦ ψεύδους, ὁ συλλογισμὸς γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· οἷον ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι, εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενὶ τὸ α τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ α· ἀλλ' ἦν παντί.

5 Præterea manifeſtum *eſt*, *pronunciatum* indefinitũ pro attributiuo [b] particulari acceptum, efficere eundem ſyllogiſmum in omnibus figuris.
6 Item perſpicuum *eſt*, omnes imperfectos ſyllogiſmos perfici per primam figuram. aut enim demonſtratione, aut per impoſſibile perficiuntur omnes: vtroque autem modo fit prima figura. Ac demonſtratione quidẽ ſi perficiãtur, *fit prima figura*: quia *ſic* omnes perficiebantur per cõuerſionem: cõuerſio autem efficiebat primam figuram. Si verò per impoſſibile cõfirmẽtur: *adhuc fit prima figura*: quia poſito quod falſũ eſt, ſyllogiſmus conficitur in prima figura. Vt in poſtrema figura [c] ſi τὸ α ac τὸ β inſũt omni γ: *probatur* τὸ α ineſſe alicui β. nã ſi τὸ α *inſit* nulli β, ac τὸ β omni γ: τὸ α *inerit* nulli γ. ſed *antea poſitum* erat, omni *ineſſe*.

a *Secundus modus indirectus in tertia figura* ex maiore particulari affirmante, & minore vniuerſali negante: quẽ modum voco Friſemo: quia reducitur ad Ferio per ſimplicẽ conuerſionem maioris propoſitionis, & tranſpoſitionem propoſitionum: vt indicant literæ, ſ, m.

b Sup. *vel priuatiuo*. nam propoſitio indefinita affirmans cõparatur particulari affirmanti, & indefinita negans particulari negandi.

c In primo modo vtili, quẽ vocant Darapti.

Dar Omnis homo eſt rationalis:	contra- qui	*Ce* Nullum animal eſt rationale:
ap Omnis homo eſt animal: Ergo	alio- rix	*la* Omnis homo eſt animal: Ergo
ti Aliquod animal eſt rationale.		*rent* Nullus homo eſt rationalis.

Similiter *fit* etiam in aliis. 7 Licet etiam reducere omnes ſyllogiſmos ad ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ.

8 Nam qui *fiunt* in ſecunda figura, ſine dubio per illos perficiuntur: non tamen omnes eodem modo: ſed vniuerſales, conuerſo *pronunciato* priuatiuo.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 7 Ἔστι δὲ καὶ ἀναγαγεῖν πάντας τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

8 Οἱ μὲν γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων τελειοῦνται· πλὴν οὐχ ὁμοίως πάντες· ἀλλ' οἱ μὲν καθόλου, τοῦ στερητικοῦ ἀντιστραφέντος.

Ceſ Nullus lapis eſt animal:	———	*Ce* Nullum animal eſt lapis:
a Omnis homo eſt animal: Ergo	———	*la* Omnis homo eſt animal: Ergo
re Nullus homo eſt lapis.	———	*rent* Nullus homo eſt lapis.

Cam Omnis homo eſt animal:	X	*Ce* Nullum animal eſt lapis:
eſ Nullus lapis eſt animal: Ergo		*la* Omnis homo eſt animal: Ergo
tres Nullus lapis eſt homo.	———	*rent* Nullus homo eſt lapis.

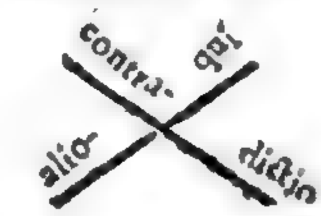
Particularium autem vterque per deductionem ad impoſſibile.

Τῶν δ' ἐν μέρει ἑκάτερος, διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς.

Feſ Nullũ expetendũ eſt malum:	———	*Ce* Nullũ expetendũ eſt malum:
ti Aliqua voluptas eſt mala: Ergo	contra- qui	*la* Omnis voluptas eſt expetẽda. Ergo
no Aliqua voluptas non eſt expetenda.	alio- dictio	*rent* Nulla voluptas eſt mala.

Bar Omne

Bar Omne bonũ eſt expetendũ:		*Bar* Omne bonũ eſt expetendũ:
oc Quędã voluptas non eſt expetenda:		*ba* Omnis voluptas eſt bona:
Ergo		Ergo
o Quædã voluptas nõ eſt bona.		*ra* Omnis voluptas eſt expetẽda.

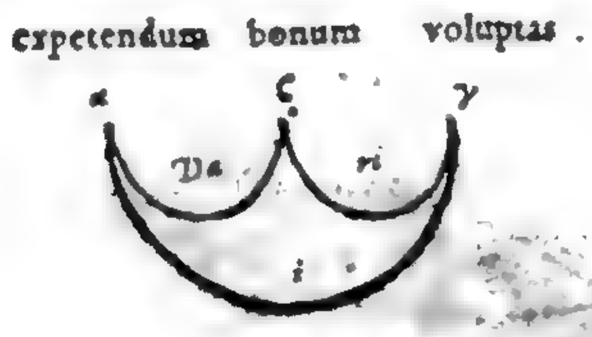

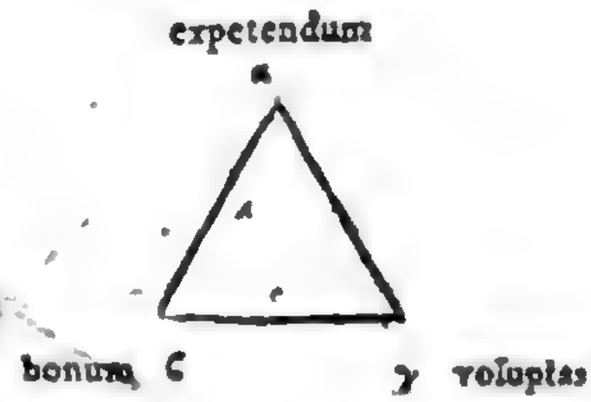
9 Οἱ δ' ἐν τῷ πρώτῳ, οἱ κατὰ μέρος, ἐπιτελειοῦνται μὲν καὶ δι' ἑαυτῶν. ἔστι δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος δεικνύναι εἰς ἀδύνατον ἀπάγοντας. Οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ γὰρ μηδενὶ, τῷ δὲ β παντὶ, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ ἴσμεν διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος.

9 Particulares autem primæ figuræ perficiuntur quidem per ſe ipſos. ſed licet etiam ſecundâ figurâ *eos* confirmare ducendo ad impoſſibile. Vt ſi τὸ α *ineſt* omni β, ac τὸ β alicui γ: τὸ α inerit alicui γ. nam ſi [a] nulli [b] *inſit*, omni autem β *inſit*: *certè* nulli γ τὸ β inerit: hoc enim ſcimus per ſecundam figuram [c].

a Sub. τὸ α.
b Sub. γ.

c Id eſt, per ſecũdum modum vtilem ſecundæ figuræ, quem vocant Cameſtres.

Da Omne bonũ eſt expetendũ:		*Cam* Omne bonũ eſt expetendũ:
ri Aliqua voluptas eſt bona:		*eſ* Nulla voluptas eſt expetẽda.
Ergo		Ergo
i Aliqua voluptas eſt expetenda.		*tres* Nulla voluptas eſt bona.

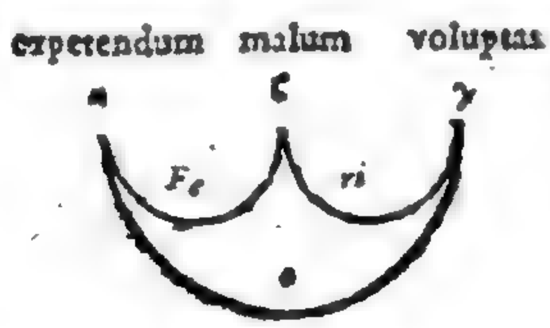

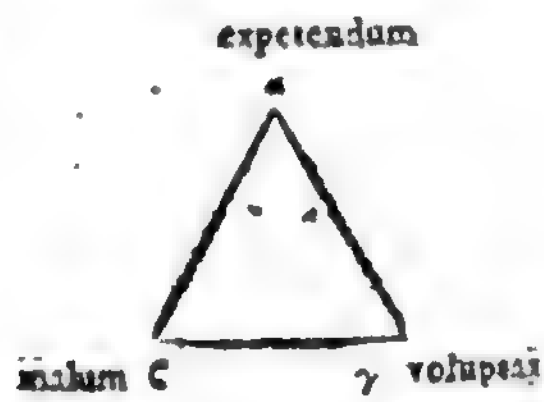
Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ στερητικοῦ ἔσται ἡ ἀπόδειξις. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· εἰ γὰρ παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει· τοῦτο δ' ἦν τὸ μέσον σχῆμα.

Similiter in priuatiuo *ſyllogiſmo* erit demonſtratio. Nam ſi τὸ α nulli β, ac τὸ β alicui γ ineſt: τὸ α alicui γ non inerit. etenim ſi [d] omni [e] *inſit*, ac nulli β inſit: τὸ β nulli γ inerit: hoc enim erat media figura [f].

d Sub. τὸ α.
e Sub. γ.

f Id eſt, ſyllogiſmus in primo modo vtili ſecũdæ figuræ, quem vocant Ceſare.

Fe Nullū malum eſt expetendū:

ri Aliqua voluptas eſt mala:

Ergo

o Aliqua voluptas nō eſt expetēda

Ceſ Nullū malū eſt expetendum:

a Omnis voluptas eſt expetēda.

Ergo

re Nulla voluptas eſt mala.

Itaque cùm omnes ſyllogiſmi mediæ figuræ reducantur ad ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ, particulares autem primæ ad *ſyllogiſmos* ſecundæ: perſpicuum *eſt*, etiam *ſyllogiſmos* particulares *primæ figuræ* reduci ad ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ.

Ὥστε ἐπεὶ οἱ μὲν ἐν τῷ μέσῳ σχήματι συλλογισμοὶ πάντες ἀνάγονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ καθόλου συλλογισμούς, οἱ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῷ πρώτῳ, εἰς τοὺς ἐν τῷ μέσῳ, φανερὸν ὅτι καὶ οἱ κατὰ μέρος ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

10 Qui verò *ſunt* in tertia *figura*, terminis quidem vniuerſaliter acceptis, ſtatim per eos ſyllogiſmos perficiuntur [a].

10 Οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων, εὐθὺς ἐπιτελειοῦνται δι' ἐκείνων τῶν συλλογισμῶν.

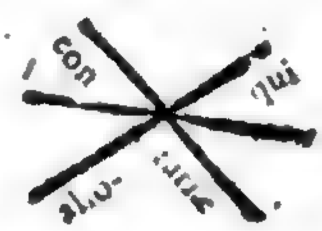
a Facta deductione ad incōmodum.

Dar Omnis homo eſt rationalis:

ap Omnis homo eſt animal:

Ergo

ti Aliquod animal eſt rationale.

Ce Nullum animal eſt rationale:

la Omnis homo eſt animal:

Ergo

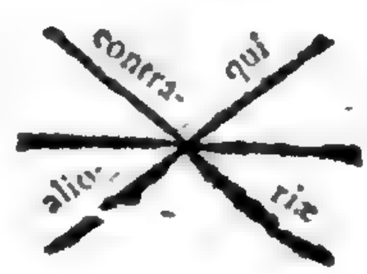
rent Nullus homo eſt rationalis.

Fel Nullus homo eſt equus:

ap Omnis homo eſt animal:

Ergo

ton Aliquod animal nō eſt equus.

Bar Omne animal eſt equus:

ba Omnis homo eſt animal:

Ergo

ra Omnis homo eſt equus.

11 *Terminis* autē in parte ſumptis, *perficiuntur* per ſyllogiſmos particulares primæ figuræ [b]: hi verò ad illos reducti ſunt [c]: quapropter *ad eoſdem reducentur* etiam ſyllogiſmi particulares tertiæ figuræ. 12 Perſpicuum igitur *eſt*, omnes reduci ad ſyllogiſmos vniuerſales primę figurę. 13 Dictum igitur eſt, quomodo ſyllogiſmi ineſſe aut non ineſſe oſtēdentes, *ſe* habeant: cùm per ſe, qui ſunt ex eadē figura: tum inuicem, qui ſunt ex diuerſis *figuris*.

b Vide capitis 6. part. 11. & ſequentes.
c In 9. partic. huius capitis.

11 Ὅταν δ' ἐν μέρει ληφθῶσι, διὰ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· οὗτοι δὲ ἀνήχθησαν εἰς ἐκείνους· ὥστε καὶ οἱ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι, οἱ κατὰ μέρος.

12 Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες ἀναχθήσονται εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμούς.

13 Οἱ μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύντες, εἴρηται πῶς ἔχουσι, καὶ καθ' ἑαυτοὺς οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σχήματος, καὶ πρὸς ἀλλήλους οἱ ἐκ τῶν ἑτέρων.

De ſyllo-

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus neceſſariis. Cap. VIII.

Diſtinctio eius quod ineſt, & neceſſarii, & contingentis. 2 Quibus modis ſyllogiſmi de neceſſario vtiles vel inutiles extruantur. 3 & quibus modis concluſionis neceſſitas oſtendatur.

Ἐπεὶ δ' ἕτερόν ἐστιν ὑπάρχειν τε, καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, καὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν (πολλὰ γὰρ ὑπάρχει μὲν, οὐ μέντοι ἐξ ἀνάγκης· τὰ δ', οὔτ' ἐξ ἀνάγκης, οὔτ' ὑπάρχει ὅλως, ἐνδέχεται δ' ὑπάρχειν) δῆλον ὅτι καὶ συλλογισμὸς ἑκάστου τούτων, ἕτερος ἔσται, καὶ οὐχ ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων· ἀλλ' ὁ μὲν, ἐξ ἀναγκαίων· ὁ δ', ἐξ ὑπαρχόντων· ὁ δ', ἐξ ἐνδεχομένων.

2 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγκαίων σχεδὸν ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων· ὡσαύτως γὰρ τιθεμένων τῶν ὅρων ἔν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός· πλὴν διοίσει τῷ προσκεῖσθαι τοῖς ὅροις τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν.

3 Τό, τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει· καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι, καὶ τὸ κατὰ παντὸς, ὁμοίως ἀποδώσομεν. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις τὸν αὐτὸν τρόπον δειχθήσεται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ὅτι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου, καταφατικὸν, τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικόν· καὶ πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ, ὅταν τὸ μὲν καθόλου, κατηγορικὸν, τὸ δ' ἐν μέρει, στερητικὸν, οὐχ ὁμοίως ἔσται ἡ ἀπόδειξις· ἀλλ' ἀνάγκη ἐκθεμένους ᾧ τινι ἑκάτερον μὴ ὑπάρχει, κατὰ τούτου ποιεῖν τὸν συλλογισμόν· ἔσται γὰρ ἀναγ-

QVia verò diuerſa *hæc* ſunt, ineſſe, & neceſſariò ineſſe, & cõtingere ineſſe: (multa enim inſunt quidem, non tamen neceſſariò: alia verò nec neceſſariò, nec omnino inſunt, ſed poſſunt ineſſe) manifeſtum *eſt*, etiam horum cuiuſque ſyllogiſmum diuerſum fore, ac terminis *conſtare* haud ſimili modo *ſe* habentibus: ſed alium ex neceſſariis, alium ex his quæ inſunt, alium ex contingentibus. 2 In neceſſariis igitur ſimili ferè modo *res ſe* habet, atque in iis quę inſunt. eodẽ enim modo poſitis terminis in eo quod ineſt, & in eo quod neceſſariò ineſt, vel non ineſt, erit, & [a] non erit ſyllogiſmus: hoc tantùm differunt, quòd terminis illud adiicitur, neceſſariò ineſſe, vel, non ineſſe. 3 Nam priuatiuum [b] *pronunciatum* eodem modo [c] conuertitur: & in toto eſſe, omnique *attribui*, ſimiliter [d] tYademus. In aliis igitur eodem modo, *id eſt* per conuerſionem, oſtẽdetur concluſionem eſſe neceſſariã, quemadmodũ in eo quod ineſt. In media autem figura cùm *propoſitio* vniuerſalis eſt affirmatiua, & particularis priuatiua [e]; rurſúſque in tertia, cùm vniuerſalis *eſt* attributiua, & particularis priuatiua [f], non fiet ſimiliter demonſtratio: ſed neceſſe *eſt*, vt exponẽtes aliquid [g] cui vtrũque non ineſt [h], de hoc ſyllogiſmum faciamus: de hoc enim erit *con-*

CAP. VIII.

a Coniunctionẽ accipe pro disiũctione: &, pro vel.

b Sub. vniuerſale.

c Quemadmodũ propoſitio vniuerſaliter negãs id quod ineſt, ſimpliciter conuertitur: ita etiã propoſitio neceſſaria: vt, neceſſe eſt nullum hominem eſſe lapidẽ, neceſſe eſt nullum lapidem eſſe hominem. Adde etiã propoſitiones affirmantes eodẽ modo cõuerti, quo diximus conuerti propoſitiones affirmãtes id quod ineſt. propoſitio autem negans particularis nõ conuertitur. vide cap. 3. part. 1. 2. 3. & 4.

d Vt in eo quod ineſt.

e Hic eſt quartus mod⁹ vtilis, quem appellant *Baroco*.

f Hic eſt quintus modus vtilis, qui vocatur *Feriſon*.

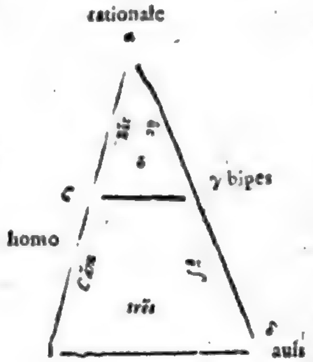
g Vt ſ in ſequẽtibus typis.

h Id eſt, alterum extremũ ineſt, alterũ nõ ineſt. vt in typo ſecũdæ figurę nõ attribuitur aui homo & bipes, ſed bipes tantùm. & in typo tertiæ figuræ non attribuitur Æthiopi album & animal, ſed animal duntaxat.

a Quia ſyllogiſmus conſtat ex propoſitionibus neceſſariis, ex quibus iam dictum eſt colligi concluſioné neceſſariam.
b Id eſt δ.
c Id eſt γ.
d α β δ.
e Id eſt, in eadé figura, in qua factus eſt ſyllogiſmus α β γ. vterque enim fit in ſecunda figura, vel vterque in tertia: vt in ſequentibus typis & exemplis inſpici poteſt.

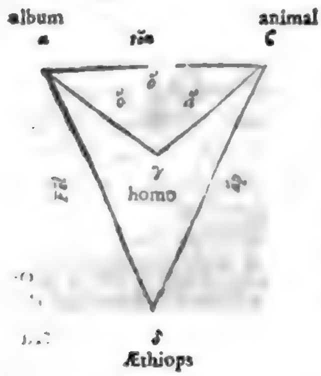
cluſio neceſſaria [a]. quòd ſi de *termino* expoſito [b] *concluſio* neceſſaria efficitur, etiam de illo [c] aliquo *neceſſaria efficietur*. nã quod propoſitum eſt, illius pars eſt: fit auté vterque ſyllogiſmus [d] in propria figura. [e]

καίως ἐπὶ τούτου. εἰ δὲ καὶ κατὰ τοῦ ἐκτεθέντος ἐστὶν ἀναγκαίως, καὶ κατ᾽ ἐκείνου τινός· τὸ γὰρ ἐκτεθὲν, ὅπερ ἐκεῖνό τί ἐστι. γίνεται δὲ τῶν συλλογισμῶν ἑκάτερος ἐν τῷ οἰκείῳ σχήματι.

Bār Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe rationalem:
ōc Neceſſe eſt, aliquod bipes non eſſe rationale:
Ergo
ō Neceſſe eſt, aliquod bipes non eſſe hominem.

Cām Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe rationalẽ:
eſ Neceſſe eſt, nullam auem eſſe rationalẽ:
Ergo
trēs Neceſſe eſt, nullam auem eſſe hominem.

Brōc Neceſſe eſt, aliquem hominem non eſſe album
ār Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal:
Ergo
dō Neceſſe eſt, aliquod animal non eſſe album.

Fēl Neceſſe eſt, nullum Æthiopem eſſe album:
āp Neceſſe eſt, omnem Æthiopem eſſe animal:
Ergo
tōn Neceſſe eſt, aliquod animal non eſſe album.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura, & altera neceſſaria, in prima figura [f]. Cap. IX.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *Si maior ſit neceſſaria, minor pura.* 3 *Si maior ſit pura, minor neceſſaria: & ſyllogiſmus ſit affirmatiuus,* 4 *vel negatiuus.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* 6 *Si maior ſit neceſſaria, minor pura: & ſyllogiſmus ſit affirmatiuus,* 7 *vel negatiuus.* 8 *Si maior ſit pura, minor neceſſaria: & ſyllogiſmus ſit affirmatiuus,* 9 *vel negatiuus.*

f Si maior eſt neceſſaria, concluſio quoque erit neceſſaria. ſi maior pura, cõcluſio pura. Eudemus tamen & Theophraſtus exiſtimarunt omnino ſequi cõcluſionem purã: & nũquàm colligi concluſioné neceſſariam, niſi ambæ propoſitiones ſint neceſſariæ. vide Alexandrum Aphr.

ACcidit etiam aliquando, vt cùm altera *tantum* propoſitio ſit neceſſaria, ſyllogiſmus fiat neceſſarius: non tamen vtrauis, ſed ea quę continet maius extremum.

ΣΥμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης, ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸν συλλογισμόν, πλὴν οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον.

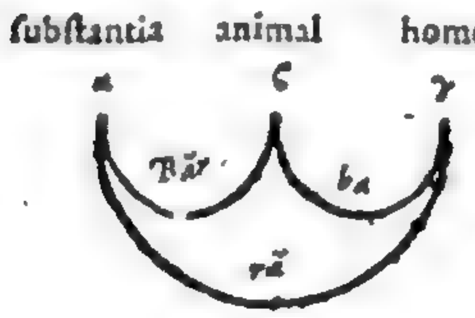
2 Οἷον

2 Οἷον, εἰ τὸ μὲν α τῷ β ἐξ ἀνάγκης εἴληπται ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον· τὸ δὲ β τῷ γ ὑπάρχον μόνον· οὕτως γὰρ εἰλημμένων τῶν προτάσεων, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τῷ γ ὑπάρξει, ἢ οὐχ ὑπάρξει. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει τὸ α, τὸ δὲ γ τί τῶν β ἐστί, φανερὸν ὅτι καὶ τὸ γ ἐξ ἀνάγκης ἔσται θάτερον τούτων.

2 Vt ſi τὸ [a] α ſumptum ſit neceſſariò ineſſe vel non ineſſe τῷ β, ac τὸ β τῷ γ ineſſe tantùm. ſic enim acceptis propoſitionibus neceſſariò τὸ α inerit vel non inerit τῷ γ. cùm enim omni ϐ neceſſariò inſit aut non inſit τὸ α, τὸ γ autem ſit aliquid τῶν β: perſpicuũ *eſt*, etiam τὸ γ neceſſariò fore horum alterum [b].

a Id eſt, omne α: ſic in aliis articulus habet vim notæ vniuerſalis.

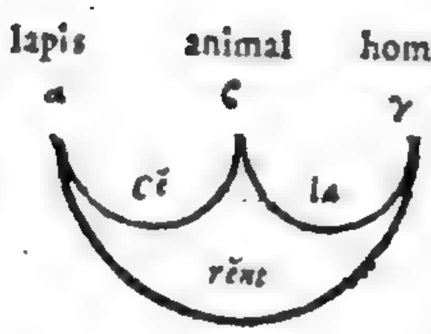
b Id eſt, eſſe vel non eſſe α.

Băr Neceſſe eſt, omne animal eſſe ſubſtantiam:

bă Omnis homo eſt animal: Ergo

ră Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe ſubſtantiam.

Cĕ Neceſſe eſt, nullum animal eſſe lapidem:

lă Omnis homo eſt animal: Ergo

rĕnt Neceſſe eſt, nullum hominem eſſe lapidem.

3 Εἰ δὲ τὸ μὲν α β μή ἐστιν ἀναγκαῖον, τὸ δὲ β γ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ ἔσται, συμβήσεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, διά τε τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἐνδέχεται γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ β, ᾧ ἐγχωρεῖ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχειν.

3 Si verò *propoſitio* α β [c] non eſt neceſſaria, ſed β γ [d] eſt neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria. nã ſi *concluſio neceſſaria* erit, accidet vt τὸ α alicui β inſit neceſſariò, *vt probari poteſt* tam in prima quàm in tertia figura. hoc autem falſũ *eſt*: quia contingit τὸ β eſſe eiuſmodi, vt τὸ α poſſit ei nulli ineſſe.

c Id eſt, propoſitio maior.

d Minor propoſitio.

Mixtio neceſſarij, & eius quod ineſt.

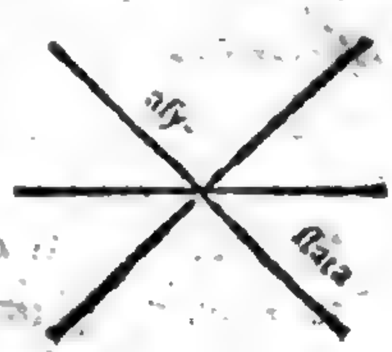
Bar Omne ϐ (nõ neceſſariò) eſt α.

bă Neceſſe eſt, omne γ eſſe ϐ:

Ergo

ra Omne γ eſt α.

Sed hoc non eſt neceſſarium. Alioqui

Deductio ad incommodum in tertia figura.

Dăr Neceſſe eſt, omne γ eſſe α.

ăp Neceſſe eſt, omne γ eſſe ϐ.

Ergo

tĭ Neceſſe eſt, aliquod ϐ eſſe α.

Deductio ad incommodum in prima figura.

Dă Neceſſe eſt, omne γ eſſe α.

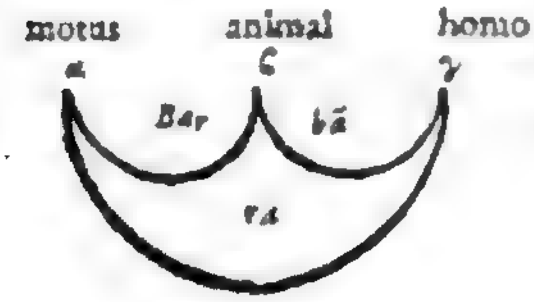
rĭ Neceſſe eſt, aliquod ϐ eſſe γ.

Ergo

ĭ Neceſſe eſt, aliquod ϐ eſſe α.

Præterea etiã ex terminis apparet, concluſionem non fore neceſſariã. vt ſi τὸ α ſit motus: τὸ β, animal: & vbi γ, homo: quoniam homo neceſſariò eſt animal: ſed nec animal, nec homo neceſſariò mouetur.

Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οἷον, εἰ τὸ μὲν α εἴη κίνησις· τὸ δὲ β, ζῶον· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, ἄνθρωπος· ζῶον μὲν γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης ἐστί· κινεῖται δὲ τὸ ζῶον οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οὐδ᾽ ὁ ἄνθρωπος.

Bar Omne animal mouetur:

bā Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal: Ergo

ra Omnis homo(non neceſſariò) mouetur.

4 Similiter etiã *ſe res habet*, ſi α β ſit priuatiuum: quoniam eadem *eſt* demonſtratio.

4 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις.

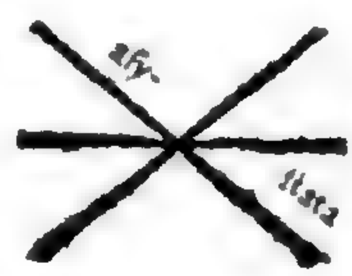
Mixtio neceſſarij & eius quod ineſt.

Ce Nullum β eſt α: *(non tamẽ eſt neceſſe non eſſe α:)*

lā Neceſſe eſt, omne γ eſſe β:

Ergo

rent Nullum γ eſt α. *Sed hæc non eſt neceſſarium. Alioquin*

Deductio ad incommodum in tertia figura.

Fel Neceſſe eſt, nullũ γ eſſe α: — *Fe*

ap Neceſſe eſt, omne γ eſſe β: — *ri*

Ergo

ton Neceſſe eſt, aliquõ β non eſſe α. — *o*

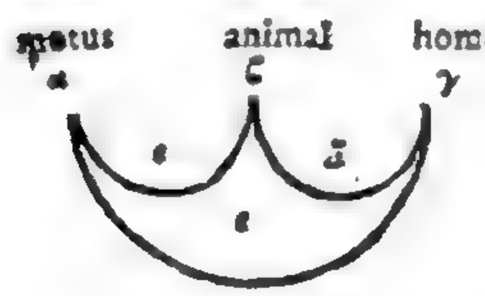
Deductio ad incommodum in prima figura.

Neceſſe eſt, nullũ γ eſſe α:

Neceſſe eſt aliquõ β eſſe γ:

Ergo

Neceſſe eſt aliquõ β non eſſe α.

Ce Nullum animal mouetur:

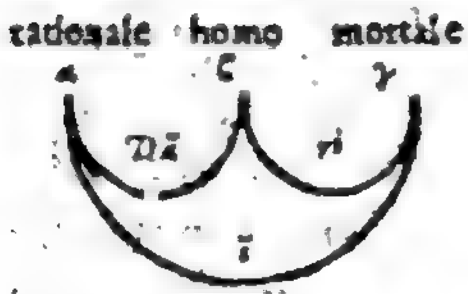
lā Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal: Ergo

rent Nullus homo mouetur. *Sed hæc non eſt neceſſaria: quia poteſt moueri.*

5 In ſyllogiſmis autem particularibus, ſi quidem *pronunciatum* vniuerſale eſt neceſſarium, etiam cõcluſio erit neceſſaria: at ſi particulare *eſt neceſſarium, concluſio* non *erit* neceſſaria: ſiue priuatiua, ſiue attributiua ſit propoſitio vniuerſalis. 6 Primùm ergo vniuerſale ſit neceſſarium: ac τὸ α omni β inſit neceſſariò, τὸ β autẽ alicui γ inſit tantùm: neceſſe igitur *eſt*, τὸ α alicui γ ineſſe neceſſariò: quoniam τὸ γ eſt ſub β ^a^, atque omni β τὸ α inerat neceſſariò.

ā Id eſt τὸ γ eſt pars τοῦ β.

5 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, εἰ μὲν τὸ καθόλου ἐστὶν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος, οὐκ ἀναγκαῖον, οὔτε στερητικῆς, οὔτε κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως. 6 Ἔστω δὴ πρῶτον τὸ καθόλου ἀναγκαῖον, καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπαρχέτω μόνον· ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης· τὸ γὰρ γ ὑπὸ τὸ β ἐστί, τῷ δὲ β παντὶ τὸ α ὑπῆρχεν ἐξ ἀνάγκης.

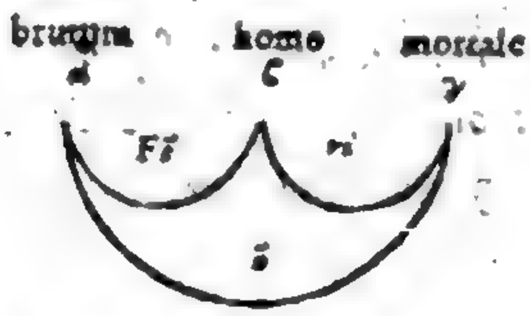
Da Neceſſe eſt omnem hominem eſſe rationalem:

ri Aliquod mortale eſt homo : Ergo

i Neceſſe eſt aliquod mortale eſſe rationale.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός· ἡ γὰρ αὐτὴ ἔσται ἀπόδειξις.

7 Similiter *ſe res habet*, ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus : quoniam eadem erit demonſtratio.

Fe Neceſſe eſt, hominem non eſſe brutum:

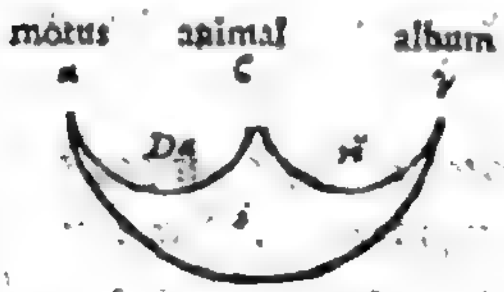
ri Aliquod mortale eſt homo : Ergo

o Neceſſe eſt, aliquod mortale non eſſe brutum.

8 Εἰ δὲ τὸ κατὰ μέρος ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. 9 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. ὅροι, κίνησις, ζῶον, λευκόν.

8 Si verò particulare eſt neceſſarium, non erit concluſio neceſſaria. nihil enim abſurdi accidit [a], quemadmodum nec in ſyllogiſmis vniuerſalibus.
9 Similiter *res ſe habet* in *ſyllogiſmis particularibus* priuatiuis. Termini *ſunto*, motus, animal, album.

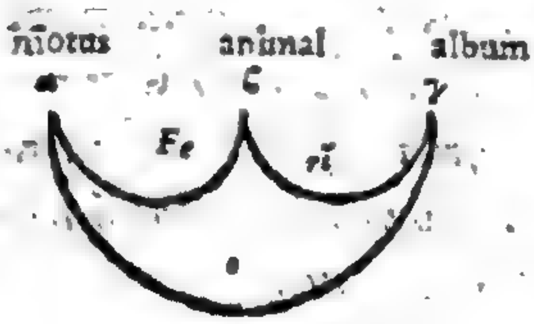
[a] Etiam ſi dicamus concluſionem non eſſe neceſſariam.

Da Omne animal mouetur:

ri Neceſſe eſt, aliquod album eſſe animal: Ergo

i Aliquod album mouetur. *ſed non neceſſariò : quia fieri poteſt vt non moueatur.*

Fe Nullum animal mouetur:

ri Neceſſe eſt aliquod album non eſſe animal: Ergo

o Aliquod album nō mouetur, *ſed hoc non eſt neceſſarium; quia poteſt moueri.*

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura, & altera neceſſaria in ſecunda figura [b]. Cap. X.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *Si maior propoſitio neceſſaria neget, & minor pura affirmet.* 3 *Si maior pura affirmet, ac minor neceſſaria neget.* 4 *Si maior neceſſaria affirmet, ac minor pura neget, concluſionem puram ſequi probatur per reſolutionem in primam figuram,* 5 *deductione ad incommodum,* 6 *& terminorum expoſitione.* 7 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* 8 *Si neceſſaria ſit maior propoſitio vniuerſalis negans,* 9 *aut maior vniuerſalis affirmans,* 10 *aut minor in parte negans.*

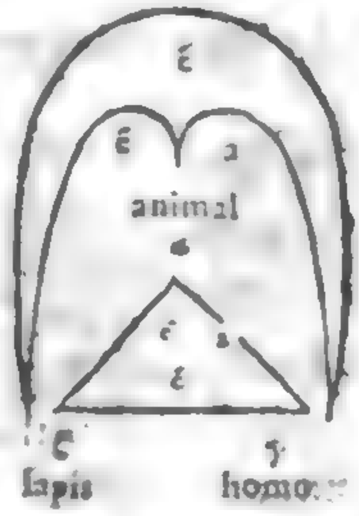
[b] Ita demū concluſio eſt neceſſaria, ſi propoſitio vniuerſalis negans ſit neceſſaria: alioqui cōcluſio eſt pura.

CAP. X.

IN ſecunda autem figura, ſi priuatiua propoſitio ſit neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria. ſi affirmatiua *ſit neceſſaria, cõcluſio* non *erit* neceſſaria. 2 Primùm enim priuatiua ſit neceſſaria, ac τὸ α nulli β contingat[a], ſed τῷ γ inſit ſolùm[b]. quoniam igitur *propoſitio* priuans cõuertitur, τὸ β nulli α contingit:[c] atqui τὸ α ineſt omni γ: itaque τὸ β nulli γ contingit, quia τὸ γ eſt ſub α[d].

a Id eſt, nulli β ineſſe poſſit.
b Id eſt purè, nõ neceſſariò.
c Id eſt, nulli α ineſſe poteſt.
d Eſt pars τῶ α, eſt aliquid τῶ α.

Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· εἰ δὲ ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. 2 Ἔστω γὰρ πρότερον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία, καὶ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ἐνδεχέσθω, τῷ δὲ γ ὑπαρχέτω μόνον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· ὥστ' οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ἐνδέχεται· τὸ γὰρ γ ὑπὸ τὸ α ἐστίν.

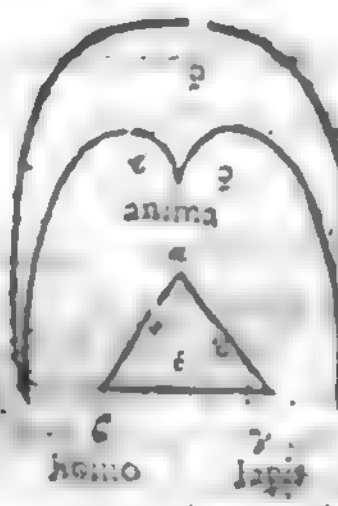

Ciſ Neceſſe eſt, nullũ lapidẽ eſſe animal: —— Cé Neceſſe eſt, nullum animal eſſe lapidẽ
α Omnis homo eſt animal: Ergo —— ſa Omnis homo eſt animal: Ergo
rê Neceſſe eſt, nullum hominem eſſe lapidem: —— rent Neceſſe eſt, nullum hominem eſſe lapidem.

3 Itidem *concluſio* erit *neceſſaria*, ſi negatio adiiciatur τῷ γ. Nam ſi τὸ α nulli γ contingit, etiam τὸ γ nulli α ineſſe poteſt. verùm τὸ α ineſt omni β. quare nulli β τὸ γ contingit: fit enim iterum prima figura. ergo nec τὸ β *ineſſe poterit* τῷ γ: quia ſimiliter conuertitur.[e]

e Id eſt, hæc cõcluſio γβ, nõ minus reciprocatur, quàm propoſitio αγ: vtraque enim oratio eſt vniuerſalis negans.

3 Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ γ οὐδενὶ τῷ α ἐγχωρεῖ· τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει· ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ β τῷ γ· ἀντιστρέφει γὰρ ὁμοίως.

Cām Omnis homo eſt animal: — Ceſ Neceſſe eſt, nullū animal eſſe lapideū:
eſ Neceſſe eſt, nullū lapidē eſſe animal: — a Omnis homo eſt animal:
Ergo — Ergo
trēs Neceſſe eſt, nullū lapidē eſſe hominē: — rē Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe lapideū.

4 Εἰ δ' ἡ κατηγορικὴ πρότασίς ἐστιν ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω μόνον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα. δέδεικται δ' ἐν τῷ πρώτῳ, ὅτι μὴ ἀναγκαίας οὔσης τῆς πρὸς τῷ μείζονι στερητικῆς, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὥστ' οὐδ' ἐπὶ τούτων ἔσται ἐξ ἀνάγκης.

4 Si verò attributiua propoſitio ſit neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria. inſit enim τὸ α omni β neceſſariò, ac nulli γ inſit ſolùm [a]. conuerſa igitur *propoſitione* priuante, fit prima figura. oſtenſum autem eſt, in prima *figura*, cùm nō eſt neceſſaria propoſitio maior priuatiua, neque cōcluſionē fore neceſſariam. quare nec in his erit *concluſio* neceſſaria.

[a] Part. non neceſſariò.

Cām Neceſſe eſt, omne ϛ eſſe α: — Ceſ Nullum α eſt γ:
eſ Nullum γ eſt α: — ā Neceſſe eſt, omne ϛ eſſe α: Ergo
tres Ergo Nullum γ eſt ϛ. — re Nullum ϛ eſt γ.

5 Ἔτι δ' εἰ τὸ συμπέρασμά ἐστιν ἀναγκαῖον, συμβαίνει τὸ γ τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ β τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ γ τῷ β οὐδενὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης. τὸ δέ γε β τινὶ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν, εἴπερ καὶ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν. ὥστε τὸ γ ἀνάγκη τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει τὸ α τοιοῦτον ληφθῆναι, ᾧ παντὶ τὸ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν.

5 Preterea ſi concluſio ſit neceſſaria, accidit vt τὸ ſ alicui α neceſſariò nō inſit. Nam ſi τὸ β neceſſariò nulli ſ ineſt, etiam τὸ ſ neceſſariò nulli ϛ inerit. atqui neceſſe *eſt*, τὸ β ineſſe alicui α, ſi quidem τὸ α omni β neceſſariò inerat. quare neceſſe *eſt*, τὸ γ alicui α non ineſſe. ſed nihil prohibet, τὸ α eiuſmodi accipi, vt omni γ ineſſe poſſit.

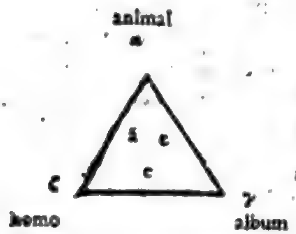
Cām Neceſſe eſt, omne ϛ eſſe α: — Darii Neceſſe eſt, nullum ϛ eſſe γ:
eſ Nullū γ eſt α: (ſed eſſe poteſt) — rI Neceſſe eſt, aliquod α eſſe ϛ:
Ergo — Ergo
tres Nullum γ eſt ϛ. — I Neceſſe eſt, aliquod α non eſſe γ.
Sed hoc non eſt neceſſarium: alioqui

6 Ἔτι, κἂν ὅροις ἐκθέμενον εἴη δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἁπλῶς, ἀλλὰ τούτων ὄντων, ἀναγκαῖον. οἷον, ἔστω τὸ α, ζῷον· τὸ δὲ β, ἄνθρωπος· τὸ δὲ γ, λευκόν· καὶ αἱ προτάσεις ὁμοίως εἰλήφθωσαν.

6 Præterea etiam terminorum expoſitione licet oſtendere concluſionē non eſſe ſimpliciter neceſſariā, ſed *eſſe* his poſitis neceſſariam. Eſto, exempli cauſā, τὸ α, animal: τὸ β, homo: τὸ γ, album. ac propoſitiones ſimiliter ſumātur.

accidit enim, vt animal nulli albo inſit. ergo etiam homo inerit nulli albo: ſed non neceſſarió. contingit enim, hominem fieri album, non tamen quamdiu animal nulli albo ineſt. quare his poſitis neceſſaria erit concluſio, ſimpliciter autem non *erit* neceſſaria.

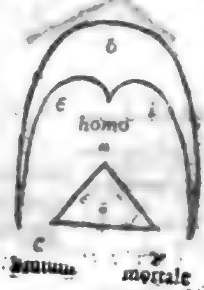
ἐνδέχεται γὰρ τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. οὐχ ὑπάρξει δὴ οὐδὲ ὁ ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· ἐνδέχεται γὰρ ἄνθρωπον γενέσθαι λευκόν, οὐ μέντοι ἕως ἂν τὸ ζῷον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχῃ. ὥστε τούτων μὲν ὄντων, ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον.

Cám Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.
eſ Nullum album eſt animal: Ergo
tres Nullum album eſt homo.

7 Similiter *res ſe* habebit & in ſyllogiſmis particularibus. Cùm enim priuatiua propoſitio eſt vniuerſalis & neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria. cùm autem attributiua eſt vniuerſalis & neceſſaria, priuatiua autem *eſt* particularis & non neceſſaria: non erit concluſio neceſſaria. 8 Primùm igitur priuatiua ſit vniuerſalis & neceſſaria: ac τὸ α nulli β ineſſe poſſit, cuidam verò γ inſit. cùm igitur priuatiuum conuertatur, etiam τὸ β nulli α ineſſe poterit. atqui τὸ α cuidam γ ineſt. quare neceſſariò cuidam γ non inerit τὸ β.

7 Ὁμοίως δ' ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἡ στερητικὴ πρότασις, καθόλου τε ᾖ καὶ ἀναγκαία· καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ὅταν δὲ ἡ κατηγορικὴ, καθόλου τε ᾖ καὶ ἀναγκαία, ἡ δὲ στερητικὴ, κατὰ μέρος, καὶ οὐκ ἀναγκαία· οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. 8 Ἔστω δὴ πρότερον ἡ στερητικὴ, καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπαρχέτω. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχοιτ' ἂν ὑπάρχειν· τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχει· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει τὸ β.

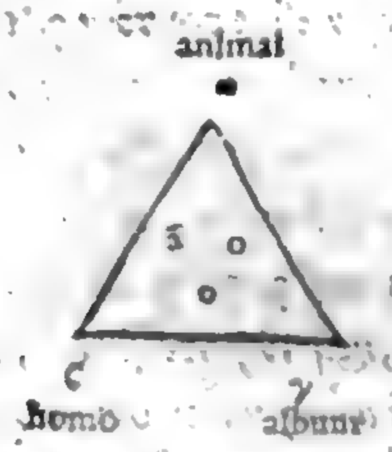

Feſ Neceſſe eſt, nullū brutū eſſe hominē: —— Fe Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe brutū:
ti Aliquod mortale eſt homo: Ergo —— ri Aliquod mortale eſt homo: Ergo
nō Neceſſe eſt, aliquod mortale non eſſe brutum. —— o Neceſſe eſt, aliquod mortale non eſſe brutum.

9 Πάλιν, ἔστω ἡ κατηγορικὴ, καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, καὶ κείσθω πρὸς τὸ β τὸ κατηγορικόν. εἰ δὴ τὸ α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχει· ὅτι οὐχ ὑπάρξει τὸ β τινὶ τῷ γ, φανερόν· ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, οἵπερ ἐπὶ τῶν καθόλου συλλογισμῶν.

9 Rurſus attributiua *propoſitio* ſit vniuerſalis & neceſſaria: & affirmatio adiiciatur τῷ β. [a] Si igitur τὸ α omni β neceſſariò ineſt, cuidam autem γ non ineſt: perſpicuum *eſt*, τὸ β cuidam γ non ineſſe: ſed non neceſſarió. Iidem enim termini *vſui* erunt ad *hoc* demonſtrandum, qui in ſyllogiſmis vniuerſalibus *accepti fuerunt.*

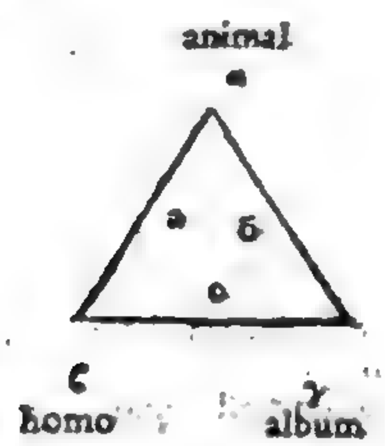
a Id eſt maior propoſitio ſit affirmans.

Bar Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal:
oc Aliquod album non eſt animal: Ergo
o Aliquod album non eſt homo:

10 Ἀλλ' οὐδ', εἰ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν μέρει ληφθὲν, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

10 Ac ne tum quidem erit concluſio neceſſaria, cùm *pronunciatum* priuatiuum eſt neceſſarium in parte acceptum: per eoſdem enim terminos demōſtratio *fieri poteſt.*

Bar Omnis homo eſt animal:
oc Neceſſe eſt, quoddam albū non eſſe animal: Ergo
o Quoddam album non eſt homo.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura, & altera neceſſaria, in tertia figura. Cap. XI.

1 ¶ *De ſyllogiſmis ex propoſitionibus vniuerſalibus.* 2 *Si vtraque propoſitio affirmet, & maior ſit neceſſaria, minor pura:* 3 *vel maior pura, minor neceſſaria.* 4 *Si maior neceſſaria neget, minor pura affirmet.* 5 *Si maior pura neget, minor neceſſaria affirmet, cōcluſionē purā ſequi probatur reſolutione in primam figuram,* 6 *& expoſitione terminorū.* 7 *Epilogus.* 8 ¶ *De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari. Si vtraque propoſitio affirmet, & vniuerſalis ſit neceſſaria minor,* 9 *vel maior:* 10 *aut particularis ſit neceſſaria* 11 *minor,* 13 *vel maior.* 14 *Si altera affirmet, altera neget, ita vt propoſitio vniuerſalis ſit negans neceſſaria,* 15 *aut affirmans ſit neceſſaria, aut negans ſit particularis.*

a Ex ſyllogiſmo affirmatiuo ita demū colligitur concluſio neceſſaria, ſi vniuerſalis propoſitio ſit neceſſaria: ex negatiuo autem, ſi vniuerſalis negans ſit neceſſaria: alioqui concluſio eſt pura.

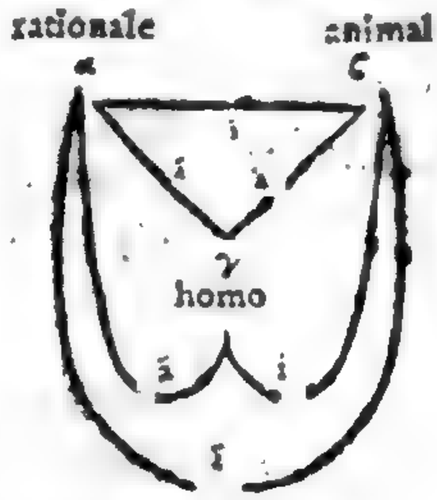
CAP. XI.

IN tertia verò figura cùm termini ſunt vniuerſaliter medio iuncti, & vtræque propoſitiones attributiuę, vtrauis *ſit* neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria. quòd ſi altera *propoſitio* ſit priuatiua, altera attributiua: cùm priuatiua eſt neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria: cùm autem attributiua *eſt neceſſaria, concluſio* non erit neceſſaria.

2 Primùm enim vtræque propoſitiones ſint attributiuæ: *ita vt* & τὸ α & τὸ β omni γ inſit, & neceſſaria ſit *propoſitio* α γ.[a] quoniã igitur τὸ β ineſt omni γ, etiam τὸ γ inerit alicui β: cõuertitur enim *propoſitio* vniuerſalis in particularem. quare ſi omni γ τὸ α neceſſariò ineſt, ac τὸ γ alicui β: etiam τὸ α alicui β neceſſe *eſt* ineſſe: quia τὸ β eſt ſub γ. fit ergo iterum prima figura.

a Id eſt maior.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καθόλου μὲν ὄντων τῶν ὅρων πρὸς τὸ μέσον, καὶ κατηγορικῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων, ἐὰν ὁποτεροσοῦν ᾖ ἀναγκαῖος, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ τὸ μὲν, ᾖ στερητικόν, τὸ δὲ, κατηγορικόν· ὅταν μὲν τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον ᾖ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον· ὅταν δὲ τὸ κατηγορικόν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖον. 2 Ἔστωσαν γὰρ ἀμφότεραι κατηγορικαὶ πρῶτον αἱ προτάσεις, καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, ἀναγκαῖον δ' ἔστω τὸ α γ. ἐπεὶ οὖν τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ὑπάρξει, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ καθόλου τῷ κατὰ μέρος. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, καὶ τὸ γ τῷ β τινί, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστί. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα πάλιν.

Dā Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe rationalem —— Dā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe rationalem

ap Omnis homo eſt animal: —— ri Aliquod animal eſt homo:

Ergo —— Ergo

ti Neceſſe eſt, aliquod animal eſſe rationale —— Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale

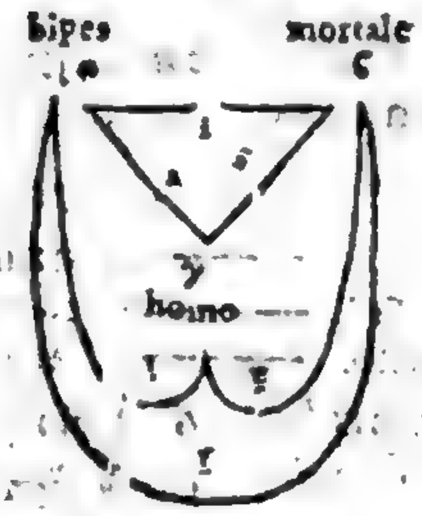
3 Similiter oſtendetur, ſi *propoſitio* β γ[b] ſit neceſſaria. nam τὸ γ reciprocatur cum aliquo α. quare ſi omni γ τὸ β neceſſariò ineſt, ac τὸ γ alicui α *ineſt*, etiã τὸ β alicui α neceſſariò inerit[c].

b Id eſt minor.

c Proinde etiam τὸ α neceſſariò inerit alicui ϐ: quod erat demõſtrandum.

3 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ β γ ἐστὶν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ γ τῷ α τινί. ὥστ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ γ τῷ α τινί, καὶ τῷ α τινὶ τὸ β ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης.

bipos

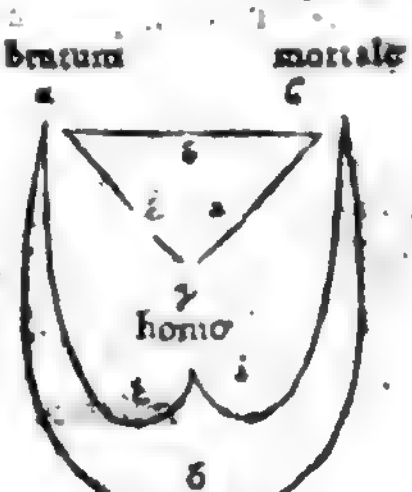

Dar Omnis homo eſt bipes:
ap Neceſſe eſt, omnẽ hominẽ eſſe animal
Ergo
ti Neceſſe eſt aliquod animal eſſe bipes.

Da Neceſſe eſt omnẽ hominẽ eſſe animal:
ri Aliquod bipes eſt homo:
Ergo
i. Neceſſe eſt, aliquod bipes eſſe animal:
Conſequēter neceſſe eſt, aliquod animal eſſe bipes.

4 Πάλιν ἔστω τὸ μὲν α γ, στερητικὸν τὸ δὲ β γ, καταφατικόν· ἀναγκαῖον δὲ, τὸ στερητικόν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ἔσται τινὶ τῷ β τὸ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τῷ β τινὶ ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης τὸ α· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

4 Ruſus *propoſitio* α γ ſit priuatiua, & *propoſitio* β γ affirmatiua, priuatiua autem *ſit* neceſſaria. quoniam igitur affirmatiua cõuertitur, τὸ γ inerit cuidam β, ac τὸ α neceſſariò nulli γ: item cuidã β neceſſariò non inerit τὸ α: quia τὸ β eſt ſub γ.

Fe Neceſſe eſt nullũ hominẽ eſſe brutũ:
ap Omnis homo eſt mortalis: Ergo
tōn Neceſſe eſt, aliquod mortale non eſſe brutum.

Fe Neceſſe eſt, nullũ hominẽ eſſe brutũ:
ri Aliquod mortale eſt homo: Ergo
o Neceſſe eſt, aliquod mortale non eſſe brutum.

5 Εἰ δὲ τὸ κατηγορικὸν, ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἔστω γὰρ τὸ β γ, κατηγορικὸν καὶ ἀναγκαῖον τὸ δὲ α γ, στερητικὸν καὶ μὴ ἀναγκαῖον. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης. ὥστ᾽ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται γὰρ, ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι,

5 At ſi *propoſitio* attributiua *ſit* neceſſaria, non erit cõcluſio neceſſaria. ſit enim *propoſitio* β γ attributiua & neceſſaria, & *propoſitio* α γ priuatiua non neceſſaria. cùm igitur affirmatiua conuertatur, etiam τὸ γ neceſſariò inerit cuidam β. quare ſi τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidã β ineſt: etiã τὸ α cuidã β nõ inerit, ſed nõ neceſſariò: oſtẽſum enim fuit[a], in prima figura, a Cap. 8. part. 6. & ſequentib.

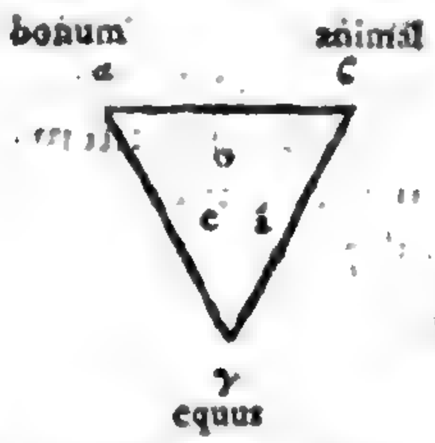
poſitâ propoſitione priuatiuâ nō neceſſariâ,concluſionem nō fore neceſſariam.

ὅτι τῆς στερητικῆς προτάσεως μὴ ἀναγκαίας οὔσης, οὐδὲ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον.

Fel Nullum γ eſt α. — *Fe* Nullum γ eſt α:
áp Neceſſe eſt omne γ eſſe β: — *ri* Neceſſe eſt aliquod β eſſe γ: Ergo
ton Ergo Aliquod β non eſt α. — *o* Aliquod β non eſt α.

6 Prȩterea etiam ex terminis *hoc* perſpicuum eſſe poteſt. ſit *enim* τὸ α,bonum: τὸ β, animal: τὸ γ,equus.contingere igitur poteſt,vt bonum nulli equo inſit: neceſſe autem *eſt*, animal omni *equo* ineſſe : ſed non neceſſe *eſt*, aliquod animal non eſſe bonum, ſiquidē contingere poteſt, vt omne *animal* ſit bonum.

6 Ἔτι κἂν διὰ τῶν ὅρων ἂν εἴη φανερόν. ἔστω τὸ μὲν α, ἀγαθόν· τὸ δ' ἐφ' ᾧ τὸ β, ζῷον· τὸ δὲ γ, ἵππος. τὸ μὲν οὖν ἀγαθὸν ἐνδέχεται μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχειν· τὸ δὲ ζῷον ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν· ἀλλ' οὐκ ἀνάγκη ζῷόν τι μὴ εἶναι ἀγαθόν, εἴπερ ἐνδέχεται πᾶν εἶναι ἀγαθόν.

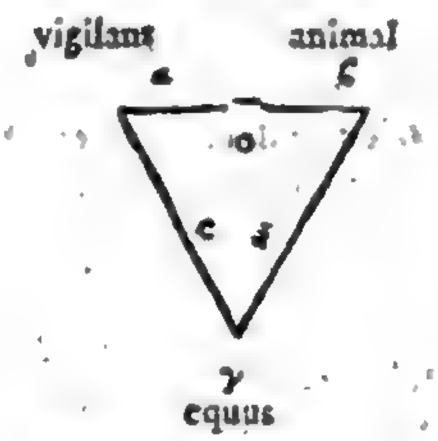
Fel Nullus equus eſt bonus:
áp Neceſſe eſt omnem equum eſſe animal:
ton Ergo Aliquod animal non eſt bonum.

Aut ſi hoc [a] fieri nequit, *alius* terminus poni debet, *vt* vigilare, vel dormire: quoniam omne animal hæc [b] recipere poteſt.

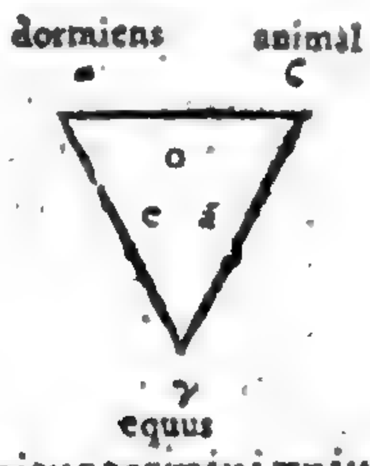
a Vt omne animal ſit bonū.

b Vigiliā & ſomnum: id eſt, omne animal poteſt vigilare, & dormire.

Ἢ εἰ μὴ τοῦτο δυνατόν, ἀλλὰ τὸ ἐγρηγορέναι, ἢ τὸ καθεύδειν, ὅρον θετέον· ἅπαν γὰρ ζῷον, δεκτικὸν τούτων.

Fel Nullus equus vigilat:
áp Neceſſe eſt omnem equum eſſe animal:
ton Ergo Aliquod animal non vigilat.

Fel Nullus equus dormit:
áp Neceſſe eſt omnem equum eſſe animal:
ton Ergo Aliquod animal non dormit.

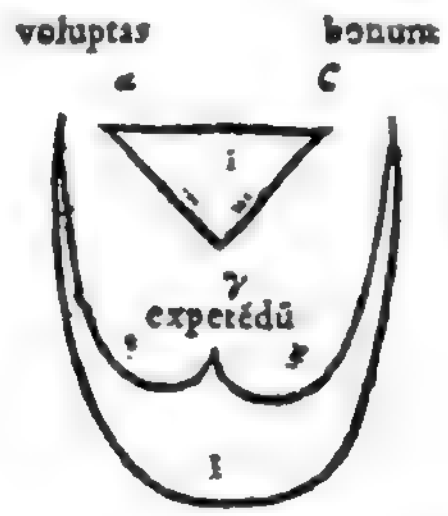
7 Si igitur termini vniuerſaliter medio iuncti ſunt, dictū eſt quādo concluſio erit neceſſaria.

7 Εἰ μὲν οὖν οἱ ὅροι, καθόλου πρὸς τὸ μέσον εἰσίν, εἴρηται πότε ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον.

8 Εἰ δ'

8 Εἰ δ᾽, ὁ μὲν καθόλου ὁ δ᾽, ἐν μέρει κατηγορικῶν μὲν ὄντων ἀμφοτέρων, ὅταν τὸ καθόλου γίνηται ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. ἀπόδειξις δ᾽ ἡ αὐτή, ἣ καὶ πρότερον· ἀντιστρέφει γὰρ καὶ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν. Εἰ οὖν ἀνάγκη τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α ὑπὸ τὸ γ ἐστίν, ἀνάγκη τὸ β τινὶ τῷ α ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὸ β τῷ α τινί, καὶ τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον· ἀντιστρέφει γάρ.

8 Si verò alter vniuerſaliter, alter in parte *de medio dicatur*, ita vt ambo ſint attributiui, cùm *propoſitio* vniuerſalis ſit neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria. Demonſtratio autem eadem *eſt*, quæ antea: quia conuertitur etiam *propoſitio* attributiua particularis. Itaque ſi neceſſe *eſt* τὸ β ineſſe omni γ, ac τὸ α eſt ſub γ: neceſſe eſt, τὸ β ineſſe alicui α. quòd ſi τὸ β *ineſt* alicui α, etiam τὸ α alicui β ineſſe neceſſe *eſt*: quoniam *hæc propoſitio* conuertitur.

Diſ Aliquod expetendum eſt voluptas:
ām Neceſſe eſt, omne expetēdū eſſe bonū:
Ergo
is Neceſſe eſt aliqđ bonū eſſe voluptatē.

X

Dā Neceſſe eſt, omne expetēdū eſſe bonū:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda:
Ergo
ī Neceſſe eſt, aliquā voluptatē eſſe bonā.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ α γ εἴη ἀναγκαῖον, καθόλου ὄν· τὸ γὰρ β ὑπὸ τὸ γ ἐστίν.

9 Idem eſt, ſi *propoſitio* α γ ſit neceſſaria & vniuerſalis: quia τὸ β eſt ſub γ.

Dā Neceſſe eſt, omne expetēdū eſſe bonū:
iſ Aliquod expetēdum eſt voluptas:
Ergo
ī Neceſſe eſt, aliquā voluptatē eſſe bonā.

X

Dā Neceſſe eſt, omne expetēdū eſſe bonū:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda:
Ergo
ī Neceſſe eſt, aliquā voluptatē eſſe bonā.

10 Εἰ δὲ τὸ ἐν μέρει ἐστὶν ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον.

10 Si verò *propoſitio* particularis ſit neceſſaria, non erit concluſio neceſſaria.

11 Sit enim propoſitio β ſ, particularis & neceſſaria: ac τὸ α inſit omni ſ, non tamen neceſſariò. conuerſa igitur *propoſitione* β ſ, fit prima figura: & vniuerſalis propoſitio nõ *eſt* neceſſaria, ſed particularis *eſt* neceſſaria. cùm autẽ ita habent propoſitiones, non erat[a] concluſio neceſſaria. quocirca nec in his *terminis quos nũc poſuimus, erit concluſio neceſſaria.*

a Vide cap. 6. part. 6. & 9.

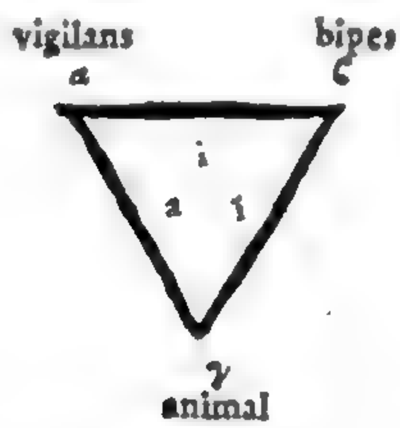
11 Ἔστω γὰρ τὸ β γ ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, μὴ μέντοι ἐξ ἀνάγκης. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· καὶ ἡ μὲν καθόλου πρότασις, οὐκ ἀναγκαία· ἡ δ᾽ ἐν μέρει, ἀναγκαία. ὅτε δ᾽ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις, οὐκ ἦν τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἐπὶ τούτων.

Dat Omne γ eſt α:
iſ Neceſſe eſt aliquod γ eſſe β:
i Ergo Aliquod β eſt α.

Da Omne γ eſt α:
ri Neceſſe eſt, aliquod β eſſe γ:
i Ergo Aliquod β eſt α.

12 Præterea ex terminis hoc perſpicuum *eſt*. Sit enim α, vigilia: β, bipes: vbi ſ, animal. neceſſe igitur *eſt*, τὸ β alicui γ ineſſe: contingítque vt τὸ α omni γ inſit: ac τὸ α τῷ β non neceſſariò *ineſt*; quia non neceſſe *eſt*, vt aliquod bipes dormiat, aut vigilet.

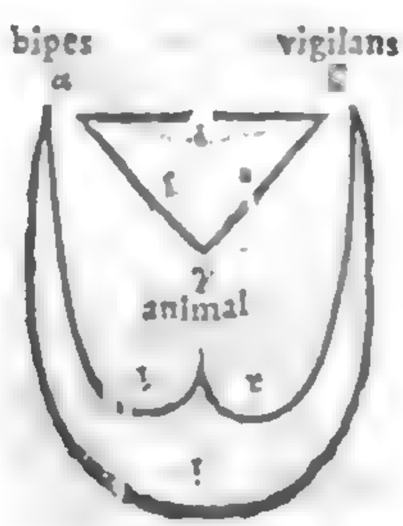
12 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ἐγρήγορσις· τὸ δὲ β, δίπουν· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, ζῷον. τὸ μὲν οὖν β τινὶ τῷ γ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τῷ β οὐκ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη δίπουν τι καθεύδειν, ἢ ἐγρηγορέναι.

Dat Omne animal vigilat:
iſ Neceſſe eſt, aliquod animal eſſe bipes: Ergo
i Aliquod bipes vigilat.

13 Similiter autem & per eoſdẽ terminos oſtendetur, & ſi *propoſitio* α ſ ſit particularis & neceſſaria.

13 Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ α γ εἴη ἐν μέρει τε καὶ ἀναγκαῖον.

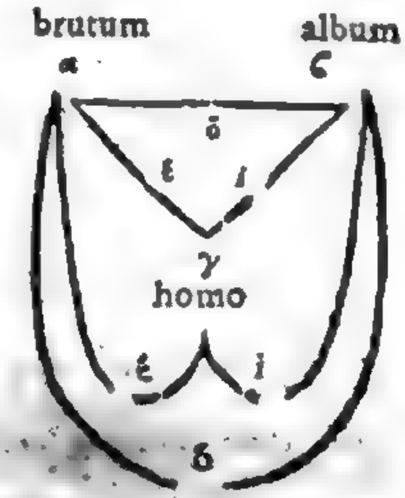

Diſ Neceſſ

Diſ Neceſſe eſt, aliquod animal eſſe bipes:	X	*Da* Omne animal vigilat:	
am Omne animal vigilat:		*ri* Neceſſe eſt, aliquod bipes eſſe animal	
Ergo		Ergo	
is Aliquod vigilans eſt bipes.	——	*i* Aliquod bipes vigilat.	

14 Εἰ δ' ὁ μὲν, κατηγορικὸς ὁ δὲ, στερητικὸς, τῶν ὅρων· ὅταν μὲν ᾖ τὸ καθόλυ στερητικόν τε καὶ ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ α τῷ γ μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ τῷ β ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν.

14 Quòd ſi terminorum alter ſit attributiuus, alter priuatiuus, cùm *propoſitio* vniuerſalis eſt priuatiua & neceſſaria, etiam concluſio erit neceſſaria. Nam ſi τὸ α nulli ſ contingit:[a] ac τὸ β cuidam ſ ineſt: neceſſe *eſt*, τὸ α cuidam β non ineſſe.

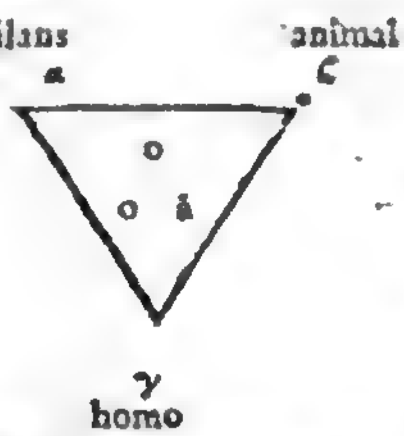

Fer Neceſſe eſt, nullū hominē eſſe brutū:	——	*Fe* Neceſſe eſt nullū hominē eſſe brutum:	
is Aliquis homo eſt albus:	——	*ri* Aliquod album eſt homo:	
Ergo		Ergo	
on Neceſſe eſt, aliquod albū nō eſſe brutū.	——	*o* Neceſſe eſt, aliquod albū nō eſſe brutū.	

15 Ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν, ἀναγκαῖον τεθῇ, ἢ καθόλου ὂν, ἢ ἐν μέρει· ἢ τὸ στερητικὸν, κατὰ μέρος· οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ αὐτὰ, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν προτέρων, ἐροῦμεν. ὅροι δ', ὅταν μὲν ᾖ, τὸ καθόλυ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις, ζῷον, ἄνθρωπος· μέσον, ἄνθρωπος.

15 Cùm autem *propoſitio* affirmatiua neceſſaria fuerit, ſiue vniuerſalis, ſiue in parte; aut priuatiua particularis: nō erit concluſio neceſſaria. Cetera namque eadem dicemus, quę in prioribus *diximus*[a]. Termini autem, cùm *propoſitio* vniuerſalis affirmás *eſt* neceſſaria, *ſint*, vigilia, animal, homo: medium *ſit* homo.

a Id eſt, vti poſſumus ea demōſtratione, qua vſi ſumus in part. 5 & 10: quia facta reductione ad primam figurā, minor propoſitio erit neceſſaria, maior pura: ex quibus non poteſt colligi cōcluſio neceſſaria.

Boc Aliquis homo non vigilat:

ar Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal: Ergo

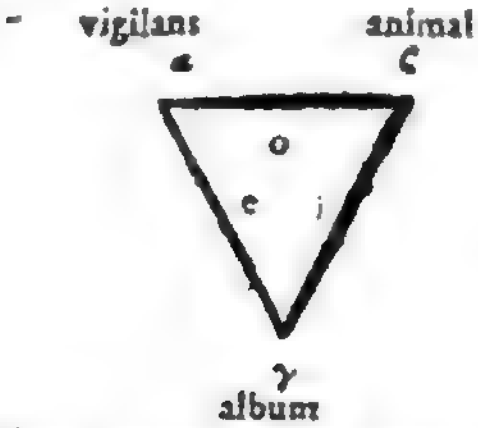
do Aliquod animal non vigilat.

Ὅταν δ' ἐν μέρει τὸ κατηγορικὸν ἀναγκαῖον, ἐγρήγορσις, ζῷον, λευκόν· ζῷον μὲν γὰρ ἀνάγκη τινὶ λευκῷ

Cùm autem *propoſitio* in parte affirmans, *eſt* neceſſaria: *termini ſint*, vigilia, animal, album. neceſſe *eſt* enim, animal cuidā albo

ineſſe: accidit autem vt vigilia nulli *albo inſit*: nec neceſſe *eſt*, cuidam animali non ineſſe vigiliam.

ὑπάρχειν· ἐγρήγορσις δ᾽ ἐνδέχεται μηδενί· καὶ οὐκ ἀνάγκη, τινὶ ζώῳ μὴ ὑπάρχειν ἐγρήγορσιν.

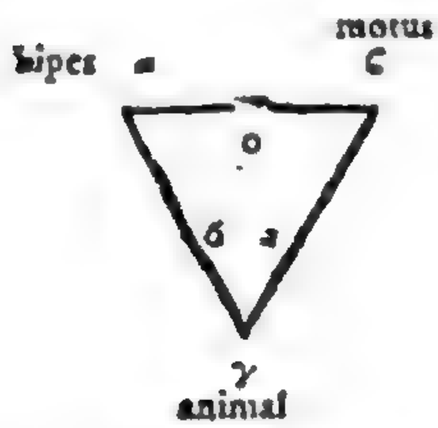
Fer Nullum album vigilat:

iſ Neceſſe eſt aliquod album eſſe animal:

on Ergo Aliquod animal non vigilat.

Cùm autem *propoſitio* priuans in parte, eſt neceſſaria: *termini ſint*, bipes, motus, animal: medium, animal.

Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν, ἐν μέρει ᾖ, ἀναγκαῖον ᾖ, δίπουν, κίνησις, ζῷον· μέσον, ζῷον.

Bo Neceſſe eſt, aliquod animal non eſſe bipes:

ár Omne animal mouetur: Ergo

do Aliquod motum non eſt bipes.

Collatio neceſſarii & eius quod ineſt. Cap. XII.

1 *Diſcrimen.* 2 *Similitudo.* 3 *Epilogus.*

PErſpicuum igitur *eſt*, non eſſe ſyllogiſmũ eius quod ineſt, niſi vtræque propoſitiones ſignificent ineſſe [a]: colligi tamen neceſſariam concluſionem, etiamſi altera tantùm *propoſitio* neceſſaria ſit. 2 In vtriſque [b] autem, ſiue affirmatiui ſiue priuatiui ſint ſyllogiſmi, neceſſe *eſt* alteram [c] propoſitionem eſſe ſimilem cõcluſioni. *Sic* autem ſimilẽ dico: Si *concludatur* ineſſe, *etiam altera propoſitio ſignificat* ineſſe. ſi neceſſarium, *etiam altera propoſitio eſt* neceſſaria. quare conſtat, nõ concludi neceſſarium, vel quod ineſt; niſi altera propoſitio accipiatur neceſſaria, vel ſignificans ineſſe.

a Id eſt, ex ſyllogiſmo puro non colligi concluſionem affirmãtem, niſi ambæ ꝓpoſitiones affirment.

b Id eſt, ſiue ſit ſyllogiſmus eius quod ineſt, ſiue eius quod neceſſariò ineſt.

c Id eſt, ſaltem alterã. ceterùm fieri poteſt, vt vtraque propoſitio ſit ſimilis cõcluſioni: vt, omne animal eſt ſubſtãtia, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt ſubſtantia.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τοῦ μὲν ὑπάρχειν οὐκ ἔστι συλλογισμὸς, ἐὰν μὴ ἀμφότεραι ὦσιν αἱ προτάσεις ἐν τῷ ὑπάρχειν· τοῦ δ᾽ ἀναγκαίου ἔστι, καὶ τῆς ἑτέρας μόνον ἀναγκαίας οὔσης. 2 Ἐν ἀμφοτέροις δὲ, καὶ καταφατικῶν καὶ στερητικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν πρότασιν ὁμοίαν εἶναι τῷ συμπεράσματι. λέγω δὲ τὸ ὁμοίαν· εἰ μὲν ὑπάρχον, ὑπάρχουσαν· εἰ δ᾽ ἀναγκαῖον, ἀναγκαίαν. ὥστε καὶ τοῦτο δῆλον, ὅτι οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα, οὔτ᾽ ἀναγκαῖον, οὔτ᾽ ὑπάρχον εἶναι, μὴ ληφθείσης ἀναγκαίας, ἢ ὑπαρχούσης προτάσεως.

3 Πεϱὶ μὲν οὖν τοῦ ἀναγκαίου, πῶς γίνεται, καὶ τίνα διαφορὰν ἔχει πρὸς τὸ ὑπάρχον, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς.

3 De neceſſario igitur, *id eſt*, quo modo colligitur, & quà differat ab eo quod ineſt, ſatis ferè dictum eſt.

De contingenti, & propoſitionibus inde acceptis. Cap. XIII.

1 Scopus & nexus. 2 Contingentis definitio: 3 & definitionis confirmatio. 4 De mutua affirmantium & negantium propoſitionum conuerſione. 5 Diſtinctio contingentis. 6 Quodnam contingens ad dictam conuertendi rationem pertineat: 7 & quodnam ſciri ac demonſtrari poſſit, vel ſoleat. 8 Tranſitio. 9 Ordo eorum quæ proximè dicenda ſunt.

Περὶ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου μετὰ ταῦτα λέγωμεν, πότε, καὶ πῶς, καὶ διὰ τίνων ἔσται συλλογισμός.
2 Λέγω δ' ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου, τεθέντος δ' ὑπάρχειν, οὐδὲν ἔσται διὰ τοῦτ' ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ὁμωνύμως ἐνδέχεσθαι λέγομεν. 3 Ὅτι δὲ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐνδεχόμενον, φανερὸν ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων, καὶ τῶν καταφάσεων, τῶν ἀντικειμένων· τὸ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἤτοι ταυτά ἐστιν, ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, τὸ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν, ἢ ταυτὰ ἔσται, ἢ ἀκολουθοῦντα ἀλλήλοις· κατὰ παντὸς γὰρ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασίς ἐστιν. ἔσται ἄρα τὸ ἐνδεχόμενον, οὐκ ἀναγκαῖον· καὶ τὸ μὴ ἀναγκαῖον, ἐνδεχόμενον.

4 Συμβαίνει δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις, ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. λέγω δὲ, οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς ἀποφατικαῖς, ἀλλ' ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα, κατὰ τὴν ἀντίθεσιν· οἷον, τὸ

POſt hæc de contingenti dicamus, quando [a], & quomodo [b], & ex quibus [c] erit ſyllogiſmus. 2 Contingere autem & contingēs *id* appello, quod, cùm non ſit neceſſarium, ſi ponatur eſſe, nihil inde ſequitur impoſſibile. quod enim neceſſarium *eſt*, homonym*ω*s contingere dicitur.

3 Hoc autē eſſe contingens *quod diximus*, perſpicuum *eſt* ex negationibus & affirmationibus oppoſitis. hæc enim, non cōtingit ineſſe, & impoſſibile *eſt* ineſſe, & neceſſe *eſt* non ineſſe, aut eadem ſunt, aut ſeſe mutuò conſequuntur. quare etiam his oppoſita, *id eſt*, contingit ineſſe, & nō impoſſibile *eſt* ineſſe, & non neceſſe *eſt* non ineſſe, aut erunt eadem, aut ſeſe mutuò conſequentur. nam de omni *re* vel affirmatio vel negatio *vera* eſt. ergo cōtingens eſt non neceſſarium: & non neceſſarium, contingens.

4 Omnes autem de contingenti propoſitiones in ſe inuicem conuerti poſſunt: *conuerti* inquam, non affirmatiuas in negatiuas, ſed quæcumque affirmatiuam figuram habent, ſecundum oppoſitionem [d]: vt hęc,

CAP. XII.
a Id eſt, in qua figura.
b In quo cuiuſque figuræ modo.
c Sub. propoſitionibus.

d Id eſt, quę cùm ſint affirmatiuæ, tamē re ipſa ſibi inuicem opponi videntur: quia ambæ habent modum affirmatum: ſed altera habet verbum Eſſe, affirmatum, altera negatum.

contingit ineſſe, *mutatur* in hãc, contingit nõ ineſſe: & hæc, cõtingit omni, in hanc, contingit nulli [a], vel non omni [b]: & hæc, alicui *contingit*, in hanc, nõ omni *contingit*. eodem modo & in aliis *fit conuerſio*. cùm enim contingens nõ ſit neceſſarium, ac non neceſſarium poſſit non ineſſe: perſpicuum *eſt*, ſi contingit τὸ α τῷ β ineſſe, contingere etiam non ineſſe. & ſi omni contingit ineſſe, etiã omni contingere nõ ineſſe. Similis eſt ratio affirmationũ in parte: quoniam eadẽ *eſt* demonſtratio. Eiuſmodi verò propoſitiones ſunt attributiuæ, non priuatiuę. nam *verbum* Contingit, ſimiliter ponitur *in oratione*, vt *verbũ* Eſt: ſicut priùs [c] dictum fuit.

a Id eſt, in contrariam propoſitionem.
b Id eſt, in contradicentẽ propoſitionem.
c Cap. 3. part. 7.

5 His definitis, rurſus dicamus, Contingere dici duobus modis: vno, quod plerumque [d] fit, ac deficit à neceſſario: (vt hominem caneſcere, vel augeri, vel tabeſcere, & omnino quod naturâ eſſe ſolet: hoc enim non habet continuam neceſſitatem, quia non ſemper homo eſt: ſed ſi homo ſit, aut neceſſariò, aut plerumq; eſt) alio modo, quod *eſt* indefinitum, quódque & ita & ſecus *eſſe* poteſt, vt animal ambulare, aut *eo* ambulante fieri terræ motum, & omnino quod fit à fortuna: *horum* enim nihil magis ita naturâ comparatũ eſt, quàm contrario modo. 6 Conuertitur [e] ergo ſecundum oppoſitas propoſitiones vtrumque [f] contingens: non tamen eodem modo. ſed quod naturâ comparatum eſt vt ſit, in *id conuertitur* quod non neceſſariò ineſt: ſic

d Sub hoc mẽbro tacitè complectitur etiam quod rarò fit: vt 2. Phyſ. cap. 5. & alibi.
e Quia rectè dicimus, contingit eſſe, & contingit non eſſe.
f Quod plerũque fit, & quod eſt indefinitum, vt æquè poſſit eſſe & non eſſe.

ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τῷ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, ἢ μὴ παντί· καὶ τὸ τινὶ, τῷ μὴ παντί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον· τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ μὴ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι, εἰ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ εἰ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει καταφάσεων· ἡ γὰρ αὐτὴ ἀπόδειξις. εἰσὶ δὲ αἱ τοιαῦται προτάσεις, κατηγορικαὶ, καὶ οὐ στερητικαί· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι, τῷ εἶναι, ὁμοίως τάττεται, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. 5 Διωρισμένων δὲ τούτων, πάλιν λέγωμεν, ὅτι τὸ ἐνδέχεσθαι, κατὰ δύο λέγεται τρόπους· ἕνα μὲν, τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι, καὶ διαλείπειν τὸ ἀναγκαῖον (οἷον τὸ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον, ἢ αὐξάνεσθαι, ἢ φθίνειν, ἢ ὅλως τὸ πεφυκὸς ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ, οὐ συνεχὲς μὲν ἔχει τὸ ἀναγκαῖον, διὰ τὸ μὴ ἀεὶ εἶναι τὸν ἄνθρωπον· ὄντος μέντοι ἀνθρώπου, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ ἐστιν) ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἀόριστον, ὃ καὶ οὕτως καὶ μὴ οὕτως δυνατόν· οἷον τὸ βαδίζειν ζῷον, ἢ τὸ βαδίζοντος γενέσθαι σεισμὸν, ἢ ὅλως τὸ ἀπὸ τύχης γινόμενον. οὐδὲν γὰρ μᾶλλον οὕτως πέφυκεν, ἢ ἐναντίως. 6 Ἀντιστρέφει μὲν οὖν κατὰ τὰς ἀντικειμένας προτάσεις ἑκάτερον τῶν ἐνδεχομένων· οὐ μὴν τὸν αὐτόν γε τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν πεφυκὸς εἶναι, τῷ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· οὕτω

γὰρ ἐν

γὰρ ἐνδέχεται μὴ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον· τὸ δ' ἀόριστον, τῷ μηδὲν μᾶλλον οὕτως ἢ ἐκείνως.

7 Ἐπιστήμη δὲ καὶ συλλογισμὸς ἀποδεικτικὸς, τῶν μὲν ἀορίστων οὐκ ἔστι, διὰ τὸ ἄτακτον εἶναι τὸ μέσον. τῶν δὲ πεφυκότων, ἔστι. καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις γίνονται περὶ τῶν οὕτως ἐνδεχομένων. ἐκείνως δὲ ἐγχωρεῖ μὲν γενέσθαι συλλογισμὸν, οὐ μὴν εἴωθέ γε ζητεῖσθαι. 8 Ταῦτα μὲν οὖν διορισθήσεται μᾶλλον ἐν τοῖς ἑπομένοις. νῦν δὲ λέγωμεν, πότε, καὶ πῶς, καὶ τίς ἔσται συλλογισμὸς ἐκ τῶν ἐνδεχομένων προτάσεων.

9 Ἐπεὶ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν, διχῶς ἔστιν ἐκλαβεῖν (ἢ γὰρ ᾧ ὑπάρχει τόδε, ἢ ᾧ ἐνδέχεται αὐτὸ ὑπάρχειν· τὸ γὰρ, καθ' οὗ τὸ β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, τούτων σημαίνει θάτερον, ἢ καθ' οὗ λέγεται τὸ β, ἢ καθ' οὗ ἐνδέχεται λέγεσθαι· τὸ δὲ, καθ' οὗ τὸ β, τὸ α ἐνδέχεσθαι, ἢ παντὶ τῷ β τὸ α ἐγχωρεῖν, οὐδὲν διαφέρει· φανερὸν οὖν, ὅτι διχῶς ἂν λέγοιτο τὸ α τῷ β παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν) πρῶτον οὖν εἴπωμεν, εἰ καθ' οὗ τὸ γ, τὸ β ἐνδέχεται, καὶ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α, τίς ἔσται καὶ ποῖος συλλογισμός· οὕτω γὰρ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι λαμβάνονται κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι. ὅταν δὲ καθ' οὗ τὸ β ὑπάρχει, τὸ α ἐνδέχηται· ἡ μὲν, ὑπάρχουσα· ἡ δ', ἐνδεχομένη ἐστίν. ὥστ' ἀπὸ τῶν ὁμοιοσχημόνων ἀρκτέον, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις.

enim contingit non cãneſcere hominem. quod autem *eſt* indefinitum, in *id conuertitur* quod nõ magis hoc quàm illo modo eſſe poteſt.

7 Scientia verò & ſyllogiſmus demonſtratiuus nõ eſt eorũ quæ ſunt indefinita, quia medium eſt inordinatum [a]: ſed eorũ quæ naturâ comparatum eſt vt ſint. ac ferè diſceptationes conſiderationeſq; de his fiunt, quæ hoc modo contingunt. *de his* autem *quæ* illo modo *contingunt*, fieri quidem poteſt ſyllogiſmus, ſed quæri non conſueuit. 8 Hæc igitur magis definientur in ſequentibus [b]. nunc verò dicamus, quando, & quomodo, & quis erit ſyllogiſmus ex contingentibus propoſitionibus.

9 Quia verò *hæc locutio*, contingit hoc huic ineſſe, bifariam accipi poteſt: (aut enim *ſignificat* cui hoc ineſt, aut cui hoc contingit ineſſe. nam *hæc oratio*, de quo τὸ β, *ei* contingere τὸ α, horum alterũ ſignificat, vel de quo dicitur τὸ β, vel de quo dici contingit. hæc autẽ nihil differũt: de quo τὸ β, *ei* τὸ α contingere: &, omni β τὸ α ineſſe poſſe. perſpicuum igitur *eſt*, duobus modis dici poſſe, τὸ α omni β cõtingere ineſſe) primùm ergo dicamus, ſi de quo τὸ γ, *ei* τὸ β contingit, & de quo τὸ β, *ei* τὸ α *contingit*, quis erit & qualis ſyllogiſmus: ita namque ambæ propoſitiones contingentes ſumuntur. cùm verò cui τὸ β ineſt, *ei* τὸ α cõtingit, altera propoſitio eſt de eo quod ineſt, altera contingens. Quare à ſimilibus figurâ [c] incipiendum *eſt*, ſicut in aliis quoque *fecimus*.

a Incertum, inconſtans.

b Lib. 1. poſter. Analyt. cap. 8. oſtendet ſcientiam eſſe eorum quæ æterna & perpetua ſunt.

c Id eſt, à ſyllogiſmis, quorum vtræque propoſitiones ſunt figurâ ſimiles, quia vtræque ſunt cõtingentes.

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in prima figura[b][a].

Cap. XIV.

a Si maior propoſitio eſt particularis, modus eſt inutilis. Si maior eſt vniuerſalis, ſemper ſequitur concluſio contingens: ita vt ſi minor affirmet, ſyllogiſmus ſit perfectus: ſi neget, imperfectus.

1 ¶ *Modi vniuerſales. Si vtraque propoſitio affirmet.* 2 *Si maior neget, minor affirmet.* 3 *Si maior affirmet, minor neget.* 4 *Si vtraque neget.* 5 *Epilogus.* 6 ¶ *Modi particulares. Si minor ſit particularis affirmans, & maior vniuerſalis* 7 *affirmans,* 8 *negans* 9 *Si maior vniuerſaliter affirmet, minor in parte neget.* 10 *Si maior ſit particularis.* 11 ¶ *Epilogus.* 12 ¶ *Hypotheoria. In qua ſignificatione contingens accipi debet.*

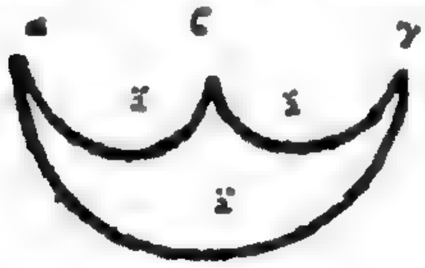
CAP. XIII.

CVm igitur τὸ α contingit omni β, ac τὸ β omni γ: ſyllogiſmus erit perfectus, *quo colligetur* τὸ α contingere omni γ. hoc autem perſpicuum *eſt* ex definitione. nam omni contingere, ita accipiebamus.

ΟΤαν οὖν τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ, συλλογισμὸς ἔσαι τέλειος, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, οὕτω ἐλέγομεν.

motus album homo

α β γ

Bār Contingit omne album moueri:

bā Contingit omnem hominē eſſe albū:

Ergo

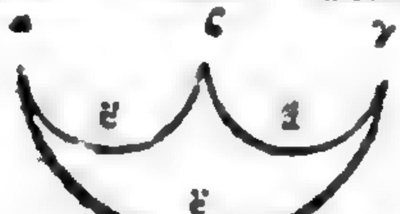
rā Contingit omnem hominem moueri.

2 Similitérque ſi τὸ α contingit nulli β, ac τὸ β omni γ: *ſyllogiſmus erit quo colligetur* τὸ α accidere nulli γ. nam cui τὸ β contingit, *ei* τὸ α non cõtingere, hoc erat, nihil relinquere ex iis contingentibus quæ *ſunt* ſub β.

2 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ· τὸ γὰρ καθ' οὗ τὸ β ἐνδέχεται, τὸ α μὴ ἐνδέχεσθαι, τοῦτο ἦν τὸ μηδὲν ἀπολείπειν τῶν ὑπὸ τὸ β ἐνδεχομένων.

motus album homo

α β γ

Cē Contingit nullum album moueri:

lā Contingit omnem hominem eſſe album:

Ergo

rēnt Contingit nullum hominem moueri.

3 Cùm autem τὸ α contingit omni β, ac τὸ β cõtingit nulli γ: ex propoſitionibus quidẽ acceptis nullus ſyllogiſmus fit: ſed conuerſâ *propoſitione* β γ ſicut cõtingens *conuertitur* [a], fit idem *ſyllogiſmus*, qui & antea [c] *factus eſt*.

3 Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β ἐνδέχηται μηδενὶ τῷ γ, διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς β γ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται ὁ αὐτὸς ὅσπερ καὶ πρότερον

a Id eſt, ſi minor propoſitio ex negante fiat affirmans.

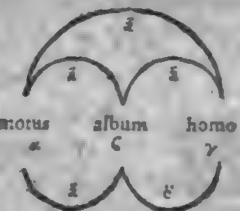
c Part. 1.

ἐπεὶ γὰ

ἐπεὶ γὰρ ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἐνδέχεται καὶ παντὶ ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ εἴρηται πρότερον. ὥστ' ἐπεὶ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β, πάλιν ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμός.

cùm enim contingat τὸ β nulli γ ineſſe, contingit etiam omni ineſſe: hoc enim antea [a] dictũ eſt. quare cùm τὸ β accidat omni γ, ac τὸ α omni β: rurſus ſit idem ſyllogiſmus.

[a] Cap. præced. part. 3.

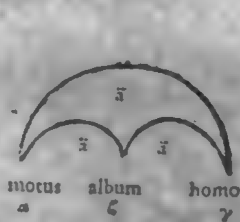

ā Contingit omne album moueri: —— Bār Contingit omne album moueri:
ē Contingit nullum hominem eſſe albũ: —— bā Contingit omnem hominẽ eſſe albũ:
Ergo
rā Contingit omnem hominem moueri.

4 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἡ ἀπόφασις τεθείη μετὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι. λέγω δέ, οἷον, εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ. διὰ μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός· ἀντιστρεφομένων δέ, πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται, ὅσπερ καὶ πρότερον.

4 Similis ratio eſt, ſi ambabus propoſitionibus adiiciatur negatio *vnà* cum *verbo* cõtingere. vt ſi τὸ α contingit nulli β, ac τὸ β nulli γ. nam ex propoſitionibus quidem acceptis nullus ſyllogiſmus fit: ſed *propoſitionibus* conuerſis, rurſus erit idem *ſyllogiſmus* qui & priùs [b] factus eſt.

[b] Part. [illegible]

ē Contingit nullum album moueri: —— Bār Contingit omne album moueri:
ē Contingit nullũ hominem eſſe album: —— bā Contingit omnem hominẽ eſſe albũ:
Ergo
rā Contingit omnem hominem moueri.

Poteſt etiam reduci ad Celarent, ſola minori propoſitione conuerſa, hunc in modum:

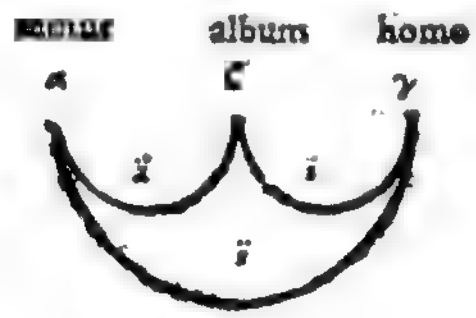
ē Contingit nullum album moueri: —— Cē Contingit nullum album moueri:
ē Contingit nullum hominem eſſe album: —— lā Contingit omnem hominẽ eſſe albũ:
Ergo
rēnt Contingit nullum hominem moueri.

5 Perſpicuum igitur *eſt*, negatione adiuncta minori extremo, vel ambabus propoſitionibus, aut non fieri ſyllogiſmum: aut fieri quidem, ſed non perfectum: quia neceſſitas *conſecutionis* perficitur per conuerſionem.

6 Quòd ſi propoſitionum altera vniuerſalis, altera in parte ſumpta ſit: ſanè ad maius extremum poſita vniuerſali, [a] ſyllogiſmus erit perfectus. 7 Nam ſi τὸ α cõtingit omni β, ac τὸ β alicui γ: *certè* τὸ α cõtingit alicui γ. hoc autẽ perſpicuũ *eſt* ex definitione *qua expoſitum eſt quid ſit* omni accidere.

a Id eſt, ſi maior propoſitio ſit vniuerſalis. ſupple, & minor affirmet.

5 Φανερὸν οὖν, ὅτι τῆς ἀποφάσεως τιθεμένης πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ πρὸς ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις, ἢ οὐ γίνεται συλλογισμὸς, ἢ γίνεται μὲν, ἀλλ᾽ οὐ τέλειος· ἐκ γὰρ τῆς ἀντιστροφῆς περαίνεται τὸ ἀναγκαῖον. 6 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν καθόλου, τῶν προτάσεων, ἡ δ᾽, ἐν μέρει ληφθῇ, πρὸς μὲν τὸ μεῖζον ἄκρον κειμένης τῆς καθόλου, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος. 7 Εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται. τοῦτο δὲ φανερὸν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ παντὶ ἐνδέχεσθαι.

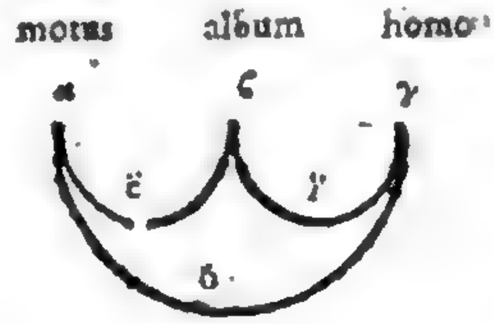

Dã Contingit omne album moueri:
ri Contingit aliquem hominem eſſe album: Ergo
i Contingit aliquem hominem moueri.

8 Rurſus ſi τὸ α contingit nulli β, ac τὸ β cuidam γ ineſſe contingit: neceſſe *eſt* cõtingere τὸ α cuidam γ non ineſſe. demonſtratio autem *eſt* eadem [b].

b Id eſt, huius ſyllogiſmi vis confirmatur ex definitione, qua expoſitũ fuit quid ſit Contingere nulli ineſſe.

8 Πάλιν, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δ᾽, ἡ αὐτή.

Fe Contingit nullum album moueri:
ri Contingit quendam hominem eſſe album: Ergo
o Contingit quendam hominem non moueri.

9 Sin autem propoſitio quæ *eſt* in parte, ſumpta ſit priuatiua: ea verò quæ vniuerſalis, *accepta ſit* affirmatiua, & eundem ſitum retineant [c]: verbi gratiâ τὸ α contingat omni γ, ac τὸ β cuidam γ contingat non ineſſe: ex propoſitionibus quidem acceptis non fit euidens ſyllogiſmus:

c Ita vt maior ſit vniuerſalis, & minor particularis.

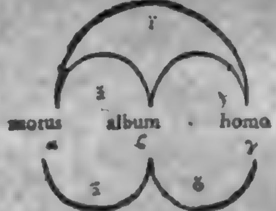
9 Ἐὰν δὲ στερητικὴ ληφθῇ ἡ ἐν μέρει πρότασις, ἡ δὲ καθόλου, καταφατικὴ, τῇ δὲ θέσει ὁμοίως ἔχωσιν, τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐνδέχηται, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχηται μὴ ὑπάρχειν· διὰ μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων οὐ γίνεται φανερὸς συλλογισμός·

αὐτιστ-

ἀντιστραφείσης δὲ τῆς ἐν μέρει, καὶ τεθέντος τοῦ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα, ὃ καὶ πρότερον, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς.

conuerſâ autem *propoſitione* particulari, ita vt ponatur τὸ β cuidam γ ineſſe contingere, erit eadem cõcluſio, quæ priùs, quemadmodum in prioribus [a] *ſyllogiſmis fecimus.*

a Id eſt, vniuerſalibus imperfectis, de quibus in part. 3. & 4. dictũ fuit.

ξ Contingit omne album moueri: —— Dā Contingit omne album moueri:
δ Contingit quendam hominem non eſſe album. —— ri Cõtingit quẽdã hominẽ eſſe albũ: Ergo
i Contingit quendam hominẽ moueri.

10 Ἐὰν δὲ ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐν μέρει ληφθῇ, ἡ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον καθόλου· ἐάν τε ἀμφότεραι καταφατικαὶ τεθῶσιν, ἐάν τε στερητικαὶ, ἐάν τε μὴ ὁμοιοσχήμονες· ἐάν τε ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ κατὰ μέρος· οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὸ β ὑπερτείνειν τὸ α, καὶ μὴ κατηγορεῖσθαι ἐπ' ἴσων· ᾧ δὲ ὑπερτείνει τὸ ϐ τοῦ α, εἰλήφθω τὸ γ· τούτῳ γὰρ οὔτε παντὶ, οὔτε μηδενὶ, οὔτε τινὶ, οὔτε μή τινι ἐνδέχεται τὸ α ὑπάρχειν· εἴπερ ἀντιστρέφουσιν αἱ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις· καὶ τὸ ϐ πλείοσιν ἐνδέχεται, ἢ τὸ α, ὑπάρχειν.

10 Si verò maior propoſitio ſũpta ſit particularis, minor autem vniuerſalis: ſiue ambæ affirmatiuæ poſitæ ſint, ſiue priuatiuæ, ſiue figurâ abſimiles ſint: & ſiue ambæ ſint indefinitæ, ſiue particulares: nullo modo erit ſyllogiſmus. Nihil enim vetat τὸ ϐ excedere τὸ α [b], nec attribui æqualiter: *id* autem quo τὸ β excedit τὸ α, ſumptum eſto τὸ γ: huic [c] enim nec omni, nec nulli, neque cuidam, neque non cuidam ineſſe τὸ α contingit [d]: ſiquidem cõtingentes propoſitiones conuertũtur [e]: ac τὸ ϐ pluribus ineſſe contingit quàm τὸ α [f].

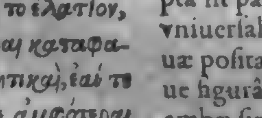
b Id eſt, latiùs patere quã τὸ α, & pluribus attribui: vt album nõ tantùm de animali, ſed etiã de aliis dicitur, vt de lapide, & nine.

c Τῷ γ.

d Quia neceſſariò non ineſt: neceſſarium autẽ à contingenti diſtinguitur.

e Id eſt, quod contingit ineſſe, contingit etiam nõ ineſſe. & retrò, quod contingit nõ ineſſe, cõtingit etiã ineſſe: quæ conuerſio nõ habet locum in neceſſario. cùm igitur concluſio ſit neceſſaria: nullo modo poteſt eſſe cõtingens.

f Adeo vt cuidã, cui τὸ ϐ accidit, neceſſariò τὸ α non inſit: vt lapidi, cui album accidit, neceſſariò animal nõ ineſt.

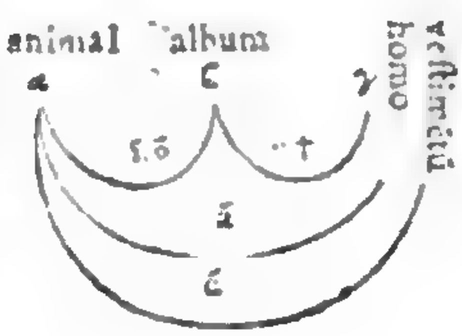
Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν· οὕτω γὰρ ἐχουσῶν τῶν προτάσεων, τὸ πρῶτον τῷ ἐσχάτῳ καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται, καὶ παντὶ ὑπάρχειν ἀναγκαῖον. ὅροι δὲ κοινοὶ

Hoc ex terminis quoque perſpicuum *eſt*. cùm enim propoſitiones ita *ſe* habẽt: primum vltimo & nulli contingit, & omni neceſſariò ineſt. Termini cõmunes

a Sub. horũ ſyllogiſmorum, in quibus maior propoſitio eſt particularis vel indefinita.

omnium[a] *ſint hi:Concluſionis*, neceſſariò ineſſe, animal, album, homo. *Concluſionis*, non poſſe ineſſe, animal, album, veſtimentum.

πάντων, τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῷον, λευκὸν, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκὸν, ἱμάτιον.

† Propoſitio ϐγ eſt cõtingens. ac nihil refert, vtrũ accipiatur vniuerſalis, an particularis vel indefinita: nec vtrùm affirmans, an negans.

ϛ.δ Contingit[aliquod]album {eſſe / non eſſe} animal:

·· Contingit {omnem / nullum / aliquem / non omnem} hominem eſſe album:

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ϛ.δ Contingit[aliquod]album {eſſe / non eſſe} animal:

·· Contingit {omne / nullum / aliquod / non omne} veſtimentum eſſe album:

δ̄ Neceſſe eſt nullum veſtimentum eſſe animal.

Perſpicuũ igitur *eſt*, cùm termini hoc modo *ſe* habent, nullum fieri ſyllogiſmum. nam omnis ſyllogiſmus colligit aut ineſſe, aut neceſſariò *ineſſe*, aut contingere *ineſſe*. quòd autem *hic ſyllogiſmus* nec ineſſe nec neceſſariò *ineſſe* colligat, *ex eo* apparet, quòd affirmatiuam *concluſionẽ* tollit priuatiua, & priuatiuam affirmatiua. reſtat igitur, *vt colligat* contingere ineſſe. ſed hoc *eſt* impoſſibile: quippe oſtenſum eſt, cùm termini ita *ſe* habent, & omni poſtremo primum neceſſariò *ineſſe* & nulli contingere ineſſe. quare nõ poteſt eſſe ſyllogiſmus, *quo colligatur* contingere: quia quod *eſt* neceſſarium, non eſt cõtingens. 11 Perſpicuum igitur *eſt*, cùm termini vniuerſaliter accipiũtur in propoſitionibus cõtingentibus, ſemper fieri ſyllogiſmum in prima figura, ſiue ſint attributiui ſiue priuatiui: verùm ſi attributiui ſint, *ſyllogiſmum eſſe* perfectum: ſi priuatiui, imperfectum.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τούτων τὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. ἢ γὰρ τοῦ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης, ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι, πᾶς ἐστι συλλογισμός. τοῦ μὲν οὖν ὑπάρχειν, καὶ τοῦ ἀναγκαίου, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὁ μὲν γὰρ καταφατικὸς ἀναιρεῖται τῷ στερητικῷ· ὁ δὲ στερητικὸς τῷ καταφατικῷ. λείπεται δὴ, τοῦ ἐνδέχεσθαι εἶναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· δέδεικται γὰρ, ὅτι οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, καὶ παντὶ τῷ ἐσχάτῳ τὸ πρῶτον ἀνάγκη καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.

11 Φανερὸν οὖν, ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων ἐν ταῖς ἐνδεχομέναις προτάσεσιν, ἀεὶ γίνεται συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ κατηγορικῶν, καὶ στερητικῶν ὄντων· πλὴν κατηγορικῶν μὲν ὄντων, τέλειος· στερητικῶν δὲ, ἀτελής.

12 Δεῖ δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνειν, μὴ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. ἐνίοτε δὲ λανθάνει τὸ τοιοῦτον.

12 Sed opus eſt vt cõtingere accipiatur, non in *propoſitionibus* neceſſariis, ſed ſecundum dictã [a] definitionem. hoc autem interdum latet.

a Cap. preced. part 2.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in prima figura [b].

Cap. XV.

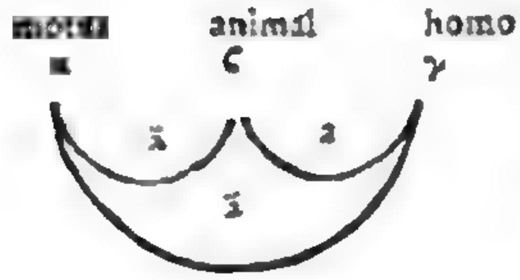
1 ¶ De ſyllogiſmis vniuerſalibus. 2 Si minor propoſitio pura affirmet, & maior contingens affirmet, 3 vel neget: 4 ſyllogiſmos eſſe perfectos. 5 Si minor propoſitio contingens affirmet, ſyllogiſmos eſſe imperfectos. 6 Protheoria prima, ſi antecedẽs eſt poſſibile, etiam conſequens eſſe poſſibile. 7 Expoſitio, quomodo accipi debeat poſſibile & impoſſibile: 8 necnon antecedens & conſequens. 9 Protheoria altera, Ex falſa non impoſſibili hypotheſi ſequi falſam concluſionem, non impoſſibilem. 10 Si minor propoſitio contingens affirmet, & maior purè affirmet 11 abſolutè & ſimpliciter, non ratione certi temporis, 12 vel neget: 13 colligi contingens impropriè ſumptum pro non neceſſario, vt probatur cùm ex confirmatione huius ſyllogiſmi facta per deductionem ad impoſſibile, 14 tum etiam terminorum expoſitione, ex quibus ſequitur modo concluſio neceſſaria, 15 modo non neceſſaria. 16 Si minor propoſitio contingens neget, & maior pura affirmet, 17 vel neget. 18 Si minor propoſitio pura neget, & maior contingens affirmet vel neget. 19 Epilogus. 20 ¶ De ſyllogiſmis particularibus. Si maior ſit vniuerſalis contingens, & minor particularis pura affirmet. 21 Si maior ſit vniuerſalis pura, & minor contingens. 22 Si maior contingens affirmet vel neget, & minor pura neget. 23 Si maior ſit particularis. 24 Epilogus.

CAP. XIV. b Cùm maior ꝓpoſitio eſt particularis, vel minor eſt pura negans: nihil concluditur. Cùm maior eſt vniuerſalis contingens, & minor pura affirmans: ſyllogiſmus eſt perfectus, & de cõtingẽti propriè dicto. Cùm minor eſt contingens, & maior eſt vniuerſalis pura: ſyllogiſmus eſt perfectus. qui quidẽ, ſi maior affirmet, eſt de contingenti propriè dicto: ſi neget, de cõtingenti quod accipitur pro nõ neceſſario.

Ἐὰν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται, τῶν προτάσεων· ὅταν μὲν ἡ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τέλειοί τε πάντες ἔσονται οἱ συλλογισμοί, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν· ὅταν δ᾽ ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον, ἀτελεῖς τε πάντες, καὶ οἱ στερητικοὶ τῶν συλλογισμῶν, οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· εἰ γὰρ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαί φαμεν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. 2 Ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κείσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ὑπὸ τὸ β ἐστὶ τὸ γ, τῷ δὲ β παντὶ ἐνδέχεται τὸ α· φανερὸν ὅτι καὶ τῷ γ παντὶ ἐνδέχεται τὸ α. γίνεται δὴ τέλειος συλλογισμός.

SI verò altera propoſitio pura, altera contingens accipiatur: cùm ea quę continet maius extremum, contingere ſignificat: omnes ſyllogiſmi erũt perfecti, & de contingenti ſecundum dictam definitionem *accepto*. cùm autem propoſitio in qua eſt minus extremum, *contingere ſignificat*: omnes *erunt* imperfecti: & priuatiui ſyllogiſmi non erunt de contingenti ſecundum definitionem illam *accepto*, ſed de eo quod nulli, aut non omni neceſſariò ineſt. nam ſi nulli aut non omni neceſſariò *ineſt*, contingere dicimus vt nulli aut nõ omni inſit. 2 Contingat [c] enim τὸ *a* omni β, ac τὸ β ponatur ineſſe omni γ. quoniam igitur τὸ γ eſt ſub β, omni autem β contingit τὸ *a*: perſpicuum *eſt*, etiam omni γ contingere τὸ α. fit igitur perfectus ſyllogiſmus.

c Syllogiſmus perfectus ex maiore propoſitione contingente, & minore pura, vtraque affirmante.

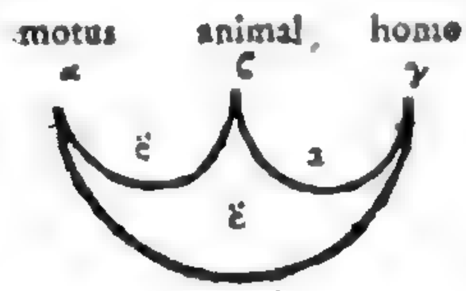

Bar Contingit omne animal moueri:
ba Omnis homo eſt animal: Ergo
ra Contingit omnem hominem moueri.

a Syllogiſmus perfectus ex maiore cōtingente negante & minore pura affirmante vniuerſalibus.

3 Similiter [a] etiam, ſi propoſitio α β ſit priuatiua, *propoſitio* autem β γ affirmatiua, ſumatúrque *propoſitio* α β *ſignificans* contingere; *propoſitio* verò β γ, *ſignificās* ineſſe: perfectus erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* contingere vt τὸ α nulli γ inſit.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως, τῆς δὲ β γ, καταφατικῆς· καὶ τῆς μὲν α β, ἐνδέχεσθαι, τῆς δὲ β γ, ὑπάρχειν λαμβανομένης· τέλειος ἔσται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Ce Contingit nullum animal moueri:
la Omnis homo eſt animal: Ergo
rent Contingit nullum hominem moueri.

4 Cùm igitur minor propoſitio ineſſe *maior contingere* ſignificat, ſyllogiſmos fieri perfectos, perſpicuum *eſt*. 5 Cùm autem cōtrario modo *res* habet, ſyllogiſmos fore, oſtendendū *eſt* per *deductionem ad* impoſſibile: ſimúlque conſtabit *eſſe ſyllogiſmos* imperfectos; quia demonſtratio *nō fit* ex propoſitionibus *initio* acceptis.

4 Ὅτι μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν τιθεμένου πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τέλειοι γίνονται οἱ συλλογισμοὶ, φανερόν. 5 Ὅτι δὲ ἐναντίως ἔχοντος, ἔσονται συλλογισμοὶ, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεικτέον· ἅμα δὲ ἔσται δῆλον, καὶ ὅτι ἀτελεῖς· ἡ γὰρ δεῖξις, οὐκ ἐκ τῶν εἰλημμένων προτάσεων.

6 Primùm autem explicandum *eſt*, ſi cùm eſt τὸ α, neceſſe *eſt* eſſe τὸ β, *pariter* etiam, cùm τὸ α eſt poſſibile, τὸ β fore poſſibile: *idque* neceſſariò. Sit enim, *rebus* ita *ſe* habētibus, vbi τὸ α, poſſibile: vbi τὸ β, impoſſibile. Si igitur poſſibile, quādo poſſibile eſt, factum fuerit: at *certè* impoſſibile, quia eſt impoſſibile, factum non erit. Quòd ſi ſimul τὸ α eſt poſſibile, & τὸ β impoſſibile: continget τὸ α factum eſſe ſine β. & ſi factum eſſe, etiam eſſe: quod enim eſt factum, quando eſt factum, eſt.

6 Πρῶτον δὲ λεκτέον, ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι· καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, δυνατὸν ἔσται τὸ β ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ, οὕτως ἐχόντων, τὸ μὲν ἐφ᾽ ᾧ τὸ α, δυνατόν· τὸ δὲ ἐφ᾽ ᾧ τὸ β, ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν δυνατὸν, ὅτε δυνατὸν εἴη, γένοιτο ἄν· τὸ δὲ ἀδύνατον, ὅτι ἀδύνατον, οὐκ ἂν γένοιτο. ἅμα δὲ εἰ τὸ α δυνατὸν, καὶ τὸ β ἀδύνατον, ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α γενέσθαι ἄνευ τοῦ β. εἰ δὲ γενέσθαι, καὶ εἶναι· τὸ γὰρ γεγονὸς, ὅτε γέγονεν, ἔστι.

7 Δεῖ δὲ λαμ-

7 Δεῖ δὲ λαμβάνειν μὴ μόνον ἐν τῇ γενέσει τὸ δυνατὸν καὶ ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι, καὶ ἐν τῷ ὑπάρχειν, καὶ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν· ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως ἕξει. 8 Ἔτι, ὄντος τοῦ α τὸ β εἶναι, οὐχ ὡς ἑνός τινος ὄντος τοῦ α τὸ β ἔσται, δεῖ ὑπολαμβάνειν· οὐ γάρ ἐστιν οὐδὲν ἐξ ἀνάγκης ἑνός τινος ὄντος, ἀλλὰ δυοῖν ἐλάχιστον· οἷον, ὅταν αἱ προτάσεις οὕτως ἔχωσιν, ὡς ἐλέχθη, κατὰ τὸν συλλογισμόν. εἰ γὰρ τὸ γ κατὰ τοῦ δ, τὸ δὲ δ κατὰ τοῦ ζ, καὶ τὸ γ κατὰ τοῦ ζ ἐξ ἀνάγκης. καὶ εἰ δυνατὸν δ᾽ ἑκάτερον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται δυνατόν. ὥσπερ οὖν εἴ τις θείη, τὸ μὲν α, τὰς προτάσεις, τὸ δὲ β, τὸ συμπέρασμα· συμβαίνοι ἂν οὐ μόνον ἀναγκαίου τοῦ α ὄντος, ἅμα καὶ τὸ β εἶναι ἀναγκαῖον· ἀλλὰ καὶ δυνατοῦ, δυνατόν.

7 Poſſibile [a] autem & impoſſibile accipere oportet, nõ ſolùm quod fieri poteſt, ſed etiam quod verè dicitur, & quod *actu* eſt, & quotcumque aliis modis dicitur poſſibile: omnium enim ſimilis ratio eſt. 8 Præterea *quod dicimus*, cùm eſt τὸ α, eſſe τὸ β: non *ita* accipere oportet, quaſi cùm vnũ quiddam ſit, *nempe* τὸ α, τὸ β futurum ſit: quia nihil neceſſariò colligitur *ex eo* quòd vnum quiddã ſit, ſed *quòd* duo minimùm *ſint*: vt cùm propoſitiones eo quo diximus modo *ſe* habent in ſyllogiſmo. nam ſi τὸ γ *dicitur* de δ, ac τὸ δ de ζ, etiam τὸ γ de ζ *dicetur* neceſſariò. & ſi vtraque *propoſitio eſt* poſſibilis, etiam concluſio erit poſſibilis. tamquàm igitur ſi quis poſuerit τὸ α, ꝓpoſitiones; τὸ β, concluſionem: non ſolùm fit, vt cùm τὸ α ſit neceſſarium, ſimul etiam τὸ β ſit neceſſarium; ſed etiam, cùm *illud ſit* poſſibile, *hoc quoque ſit* poſſibile.

a Poſſibile dicitur, vel quod poteſt eſſe cum nõ ſit, vel quod eſt, vel quod neceſſariò eſt. in prima ſignificatione ab Ariſtotele vocatur ἐνδεχόμενον, in ſecunda ὑπάρχον, in tertia ἀναγκαῖον. atque in his omnibus locum habet regula ſupràſcripta. nam ſi antecedẽs poteſt eſſe, conſequens poteſt eſſe. ſi antecedens eſt, etiã conſequens eſt. ſi neceſſe eſt antecedens eſſe, neceſſe etiam eſt conſequens eſſe.

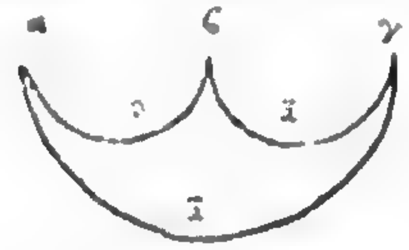
γ δ δ ζ γ ζ
Motus attribuitur albo, & album homini: α ——— β, Ergo motus attribuitur homini.

9 Τούτου δὲ δειχθέντος, φανερὸν ὅτι ψεύδους ὑποτεθέντος καὶ μὴ ἀδυνάτου, καὶ τὸ συμβαῖνον διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ψεῦδος ἔσται, καὶ οὐκ ἀδύνατον. οἷον, εἰ τὸ α, ψεῦδος μέν ἐστι, μὴ μέντοι ἀδύνατον· ὄντος δὲ τοῦ α, τὸ β ἐστί· καὶ τὸ β ἔσται ψεῦδος μὲν, οὐ μέντοί γε ἀδύνατον. ἐπεὶ γὰρ δέδεικται ὅτι εἰ τοῦ α ὄντος, ἔστι τὸ β· καὶ δυνατοῦ ὄντος τοῦ α, ἔσται τὸ β δυνατόν· ὑπόκειται δὲ τὸ α δυνατὸν εἶναι· καὶ τὸ β ἄρα ἔσται δυνατόν· εἰ γὰρ ἀδύνατον, ἅμα δυνατὸν ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ ἀδύνατον. 10 Διωρισμένων δὲ τούτων, ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω. ἀνάγκη οὖν παντὶ τῷ γ τὸ α ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν.

9 Hoc autem oſtenſo, conſtat, ſi falſa nec impoſſibilis ſit hypotheſis, etiam id falſum nec impoſſibile fore, quod propter hypotheſim accidit. vt ſi τὸ α eſt falſum, non tamẽ impoſſibile; cùm autem τὸ α eſt, etiam τὸ β eſt: certè etiam τὸ β erit falſum, non tamẽ impoſſibile. Nam quia oſtenſum eſt, ſi cùm eſt τὸ α, eſt τὸ β, etiam cùm poſſibile eſt τὸ α, poſſibile fore τὸ β: ſupponitur autem, τὸ α eſſe poſſibile: ergo etiam τὸ β erit poſſibile: quia ſi *ſit* impoſſibile, idem ſimul erit poſſibile & impoſſibile.

10 His definitis, τὸ α inſit omni β, ac τὸ β cõtingat omni γ. neceſſe igitur *eſt*, vt omni γ τὸ α ineſſe contingat.

coloratum album homo

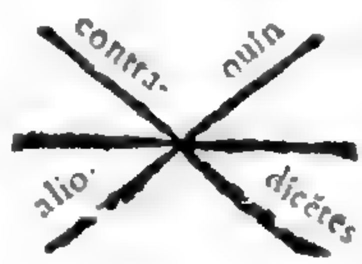
Bar Omne album eſt coloratum:
bā Contingit omnem hominē eſſe album: Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

Fac enim non contingere: ac τὸ β omni γ ponatur ineſſe: hoc autem falſum quidem *eſt*, non tamen impoſſibile. ſi igitur τὸ α nō contingit τῷ γ, [a] ac τὸ β ineſt omni γ: τὸ α nō omni β cōtingit [b]: fit enim ſyllogiſmus in tertia figura [c]. atqui ſupponebatur omni ineſſe contingere. neceſſe igitur *eſt*, vt τὸ α omni γ contingat ſuppoſito enim eo quod falſum, nō impoſſibile eſt [d]: quod [e] *inde* accidit, eſt impoſſibile.

Μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κείσθω ὑπάρχον· τοῦτο δὲ ψεῦδος μὲν, οὐ μέν τοι ἀδύνατον. εἰ οὖν τὸ μὲν α μὴ ἐνδέχεται τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ ὑπάρχει τῷ γ, τὸ α οὐ παντὶ τῷ β ἐνδέχεται· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. ἀνάγκη ἄρα τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι· ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου, τὸ συμβαῖνον ἐστὶν ἀδύνατον.

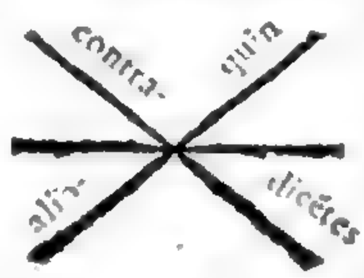
a Hæc propoſitio idem valet, quod, neceſſe eſt aliquod γ non eſſe α.
b Id eſt τὸ α non omni β ineſt. hęc enim concluſio ſequitur ex dictis propoſitionib⁹. & ſi cōtingere propriè accipiatur pro eo quod non ineſt ſed ineſſe poteſt: hęc cōcluſio nō erit impoſſibilis: nec repugnabit illi propoſitioni, omne β eſt α. itaq; inane erit argumētum Ariſtotelis.
c In quinto modo vtili, qui vocatur *Brocardo*, de quo dictum fuit c.11. part. 16.
d Id eſt, τὸ α non contingere omni γ.
e Id eſt, non omne β eſſe α.

Bar Omne β eſt α:
bā Contingit omne γ eſſe β:
Ergo
rā Contingit omne γ eſſe α.

Brōc Neceſſe eſt aliquđ γ nō eſſe α:
ar Omne γ eſt β:
Ergo
do Non omne β eſt α.

Bar Omne album eſt coloratum:
bā Contingit omnem hominem eſſe album:
Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

Brōc Neceſſe eſt aliquē homini non eſſe coloratum:
ar Omnis homo eſt albus:
Ergo
do Non omne album eſt coloratum.

Licet etiam in prima figura deducere ad impoſſibile, ſi ponamus τὸ β ineſſe τῷ γ. nam ſi τὸ β ineſt omni γ, ac τὸ α contingit omni β, etiam omni γ continget τὸ α. verùm ſupponebatur non omni ineſſe poſſe.

Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ποιῆσαι τὸ ἀδύνατον, θεῖσι τῷ γ τὸ β ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β ἐνδέχεται, καὶ τῷ γ παντὶ ἂν ἐνδέχοιτο τὸ α. ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐγχωρεῖν.

Bar Omne β eſt α:
bā Contingit omne γ eſſe β:
rā Ergo Contingit omne γ eſſe α:
Alioqui nō cōtingit omne γ eſſe α.

contradictio

Bār Contingit omne β eſſe α:
ba Omne γ eſt β:
Ergo
rā Contingit omne γ eſſe α.

Bar Omne album eſt coloratum:
bā Contingit omnē hominē eſſe album:
Ergo Cōtingit omnē hominē eſſe coloratum.
Alioqui Non cōtingit omnem hominem eſſe coloratum.

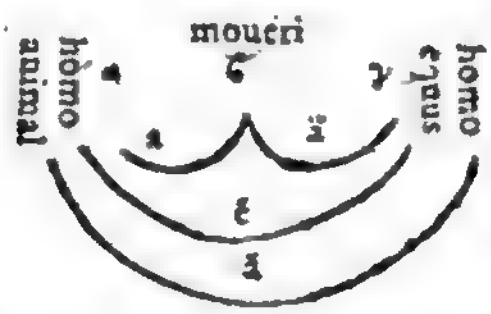
Cōtradictio

Bār Contingit omne albū eſſe coloratū:
ba Omnis homo eſt albus:
Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

11 Δεῖ δὲ λαμβάνειν τὸ παντὶ ὑπάρχειν, μὴ κατὰ χρόνον ὁρίσαντας, οἷον νῦν, ἢ ἐν τῷδε τῷ χρόνῳ, ἀλλ' ἁπλῶς· διὰ τοιούτων γὰρ προτάσεων καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιοῦμεν. ἐπεὶ κατά γε τὸ νῦν λαμβανομένης τῆς προτάσεως, οὐκ ἔσαι συλλογισμός· οὐδὲν γὰρ ἴσως κωλύει, ποτὲ παντὶ κινουμένῳ ἄνθρωπον ὑπάρχειν· οἷον, εἰ μηδὲν ἄλλο κινεῖτο· τὸ δὲ κινούμενον ἐνδέχεται παντὶ τῷ ἵππῳ· ἀλλ' ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐνδέχεται. ἔτι, ἔστω τὸ μὲν πρῶτον, ζῷον· τὸ δὲ μέσον, κινούμενον· τὸ δὲ ἔσχατον, ἄνθρωπος. αἱ μὲν οὖν προτάσεις ὁμοίως ἕξουσι· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον, οὐκ ἐνδεχόμενον· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ζῷον.

11 Omni autem ineſſe, accipiẽdum eſt, nõ tempore definitum, vt nunc, aut hoc tempore, ſed ſimpliciter: quoniam ex huiuſcemodi propoſitionibus ſyllogiſmos conficimus [a]. ceteroqui propoſitione ſecundum *tempus* præſens acceptâ, non erit ſyllogiſmus. nihil enim fortaſſe prohibet, aliquãdo omni moto hominem ineſſe, nempe ſi nihil aliud moueatur: motum autem contingit omni equo: ſed homo nulli equo contingit. Præterea primus *terminus* ſit animal: medius, motum: poſtremus, homo. propoſitiones igitur ſimiliter habebunt: concluſio autem *erit* neceſſaria, non contingens: neceſſariò namque homo *eſt* animal.

a In ſcientiis accipiuntur propoſitiones quarum veritas vniuerſalis & perpetua eſt, vt Ariſtot. docebit lib. 1. Poſt. Analyt.

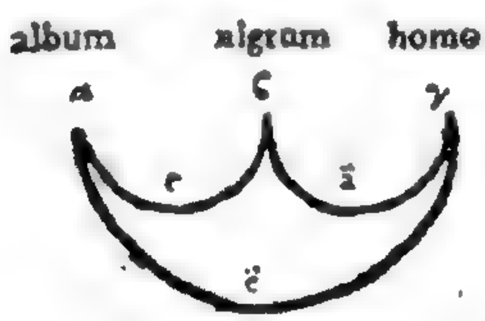
a Quicquid mouetur, eſt homo:
ā Contingit omnem equum moueri:
ē Neceſſe eſt, nullum equum eſſe hominem.

a Quicquid mouetur, eſt animal:
ā Contingit omnem hominem moueri:
ā Neceſſe eſt, omnem hominem eſſe animal.

Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου ληπτέον ἁπλῶς, καὶ οὐ χρόνῳ διορίζοντας. 12 Πάλιν, ἔστω στερητικὴ πρότασις καθόλου ἡ α β, καὶ εἰλήφθω τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ ϐ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ϐ παντὶ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν τῷ γ. τούτων οὖν τεθέντων, ἀνάγκη τὸ α ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

Apparet igitur, *pronunciatum* vniuerſale accipiendum *eſſe* ſimpliciter, nõ tempore definitum. 12 Rurſus [b] propoſitio α ϐ ſit priuatiua vniuerſalis: ac ſumatur τὸ α nulli ϐ ineſſe, τὸ ϐ autem contingat omni γ ineſſe. his igitur poſitis, neceſſe *eſt* vt contingat τὸ α nulli γ ineſſe.

b *Syllogiſmus imperfectus ex maiore pura negãte, & minore contingente affirmãte, vniuerſalibus.*

Ce Nullum nigrum eſt album:
lā Contingit omnem hominem eſſe nigrum:
Ergo
rēnt Contingit nullum hominem eſſe album.

Μὴ γὰρ ἐνδεχέσθω· τὸ δὲ ϐ τῷ γ κείσθω ὑπάρχειν, καθάπερ πρότερον. ἀνάγκη δὴ τὸ α τινὶ τῷ ϐ ὑπάρχειν·

Fac enim non contingere; ac τὸ ϐ ponatur ineſſe τῷ γ, quemadmodum antea *factum fuit*. neceſſe igitur *eſt* τὸ α alicui ϐ ineſſe:

ſit enim ſyllogiſmus in tertia figura. hoc autem *eſt* impoſſibile. Quapropter continget vtique τὸ α nulli γ: quia falſo *principio* nec impoſſibili ſuppoſito, impoſſibile accidit.

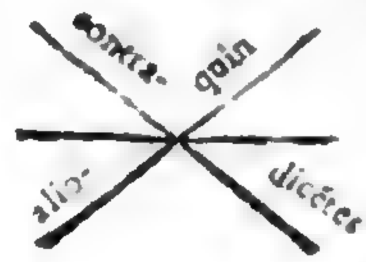
γίνεται γὰρ συλλογισμὸς διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. τοῦτο δέ, ἀδύνατον. Ὥστ' ἐνδέχοιτο ἂν τὸ α μηδενὶ τῷ γ· ψεύδους γὰρ ὑποτεθέντος καὶ οὐκ ἀδυνάτου, ἀδύνατον συμβαίνει.

Ce Nullum β eſt α:

lā Contingit omne γ eſſe β:

Ergo

rēnt Contingit nullum γ eſſe α.

Brōc Neceſſe eſt aliquod γ eſſe α

ar Omne γ eſt β:

Ergo

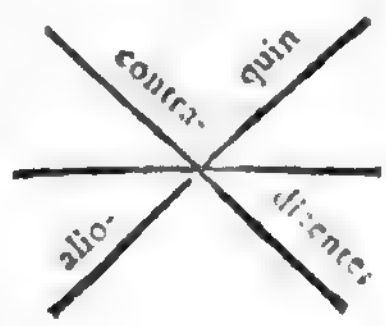
do Aliquod β eſt α.

Ce Nullum nigrum eſt album:

lā Contingit omnem hominem eſſe nigrum:

Ergo

rēnt Contingit nullum hominem eſſe album.

Brōc Neceſſe eſt aliquē homin eſſe album:

ar Omnis homo eſt niger:

Ergo

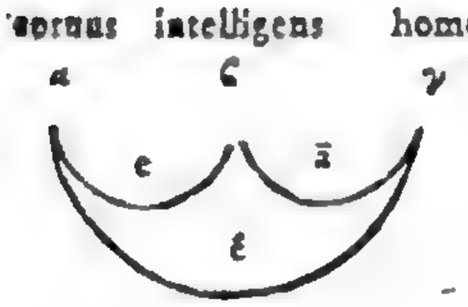
do Aliquod nigrum eſt album.

13 Hic igitur ſyllogiſmus non eſt contingentis ſecundum definitionem illam, *quam ſuprà tradidimus*, accepti, ſed eius quod nulli neceſſariò *ineſt*. hæc enim eſt contradictio poſitę hypotheſeos: quia ſuppoſitum fuerat, neceſſariò τὸ α alicui γ ineſſe: ſyllogiſmus autem deducens ad impoſſibile, colligit contradictionem oppoſitam.

14 Præterea ex terminis quoque perſpicuum *eſt*, non eſſe cõcluſionem contingentem. ſit enim vbi α, coruus: vbi β, intelligens: vbi γ, homo. nulli igitur β τὸ α ineſt: nulla enim res intelligens *eſt* coruus. τὸ β autem contingit omni γ: omni enim homini contingit vt intelligat. ſed τὸ α neceſſariò *ineſt* nulli γ. ergo concluſio non eſt contingens.

13 Οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν ὁρισμὸν ἐνδεχομένου, ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης. αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντίφασις τῆς γινομένης ὑποθέσεως· ὑπετέθη γὰρ, ἐξ ἀνάγκης τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς, τῆς ἀντικειμένης ἐστὶν ἀντιφάσεως.

14 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ α, κόραξ· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ β, διανοούμενον· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἄνθρωπος. οὐδενὶ δὴ τῷ β τὸ α ὑπάρχει· οὐδὲν γὰρ διανοούμενον, κόραξ· τὸ δὲ β παντὶ ἐνδέχεται τῷ γ· παντὶ γὰρ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται τὸ διανοεῖσθαι. ἀλλὰ τὸ α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ γ. οὐκ ἄρα τὸ συμπέρασμα, ἐνδεχόμενον.

e Nullum intelligens eſt coruus:

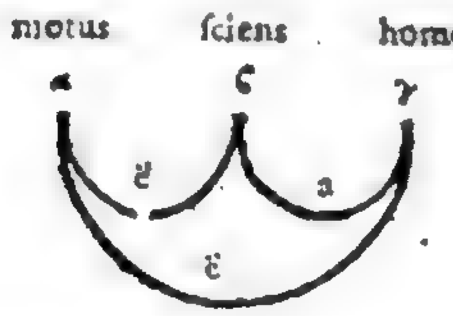
ā Contingit omnem hominem intelligere:

ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe coruum.

15 Ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀναγκαῖον ἀεί· ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, κινούμενον· τὸ δὲ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ ἐφ᾽ ᾧ γ, ἄνθρωπος. τὸ μὲν οὖν α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, καὶ οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ ἀνάγκη μηδένα κινεῖσθαι ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ οὐκ ἀνάγκη τινά. δῆλον οὖν, ὅτι τὸ συμπέρασμά ἐστι τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ληπτέον δὲ βέλτιον τοὺς ὅρους.

15 Non tamen ſemper *eſt* neceſſaria. ſit. n. τὸ α, motum: τὸ ϐ, ſciētia: vbi γ, homo. igitur τὸ α nulli ϐ inerit: ac τὸ β contingit omni γ: nec erit concluſio neceſſaria: quia non *eſt* neceſſe nullum hominem moueri, ſed non *eſt* neceſſe aliquem *moueri*. Conſtat igitur concluſionem eſſe de eo quod non neceſſariò ineſt. Termini autem meliùs [a] *ſunt* accipiendi.

[a] Id eſt pro termino, ſcientia, qui acceptus fuit in abſtracto, accipiatur ſciens, in concreto: quia ita ſcientia accidit homini, vt contingat hominem eſſe ſcientem, non eſſe ſcientiam.

Cē Nulla res ſciens mouetur:

la Contingit omnem hominem ſcire:

Ergo

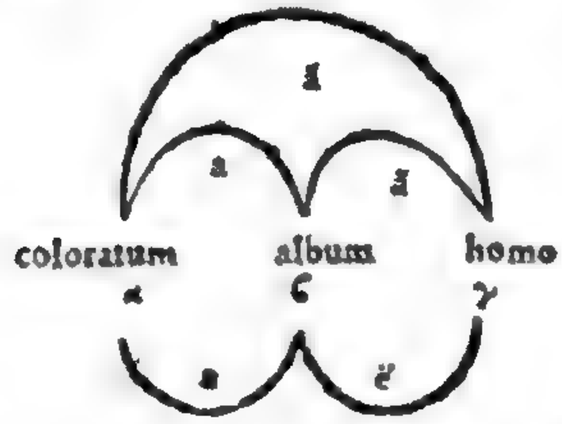
rent Contingit nullum hominem moueri: Id eſt,

Non eſt neceſſe aliquem hominem moueri.

16 Ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐνδέχεσθαι σημαῖνον· ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων προτάσεων, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδὲν ἔσται ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ἀντιστραφῇ τὸ β γ, καὶ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμὸς ὥσπερ πρότερον· ὁμοίως γὰρ ἔχουσιν οἱ ὅροι τῇ θέσει.

16 Quòd [b] ſi priuatio iungatur minori extremo, & ſignificet cōtingere: ex ipſis propoſitionibus acceptis nullus erit ſyllogiſmus: ſed conuerſâ propoſitione contingēte, erit *ſyllogiſmus*, quēadmodum in prioribus. Inſit enim τὸ α omni β, & τὸ ϐ contingat nulli γ. ſic igitur terminis conſtitutis, nihil neceſſariò colligetur. ſi verò conuertatur *propoſitio* β γ, & accipiatur τὸ β omni γ contingere, fit ſyllogiſmus vt antea: ſimilem enim ſitum termini habent.

[b] *Syllogiſmus imperfectus ex maiore pura affirmante, & minore contingente negante vniuerſalibus.*

a Omne album eſt coloratum: ——— Bar Omne album eſt coloratum.

e Contingit nullum hominem eſſe album: ——— ba Contingit omnẽ hominem eſſe albũ:

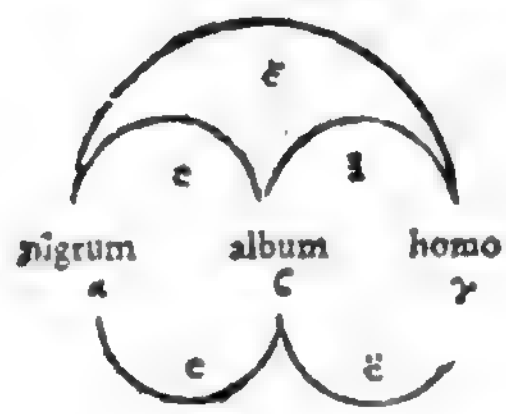
Ergo

ra Cõtingit omnẽ hominẽ eſſe coloratum:

a Syllogiſmus imperfectus ex maiore pura & minore contingẽte vniuerſalibus negantibus.

17 Eodem [a] modo *fiet*, cùm ambo interualla ſunt priuatiua; ſi *interuallum* α β, non ineſſe; *interuallum* β γ, nulli cõtingere ſignificet. nam ex *propoſitionibus* acceptis nihil neceſſariò colligitur: conuerſâ autẽ propoſitione contingente, erit ſyllogiſmus. accipiatur enim τὸ α nulli β ineſſe, ac τὸ β contingat nulli γ. ex his ergo nihil neceſſariò *colligitur*. ſi verò ſumatur τὸ β omni γ cõtingere, quod quidem verum eſt, propoſitio autem α β ſimiliter habeat: rurſus erit idem ſyllogiſmus.

17 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ στερητικῶν ὄντων ἀμφοτέρων τῶν διαστημάτων, ἐὰν τὸ μὲν α β, μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β γ, μηδενὶ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ· δι' αὐτῶν μὲν γὰρ τῶν εἰλημμένων οὐ γίνεται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμός. εἰλήφθω γὰρ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ. διὰ μὲν οὖν τούτων οὐδὲν ἀναγκαῖον. ἐὰν δὲ ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές· ἡ δὲ α β πρότασις ὁμοίως ἔχῃ· πάλιν ὁ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός.

e Nullum album eſt nigrum: ——— Ce Nullum album eſt nigrum:

e Contingit nullum hominem eſſe albũ. ——— la Contingit omnem hominẽ eſſe albũ:

Ergo

rent Contingit nullum hominẽ eſſe nigrũ:

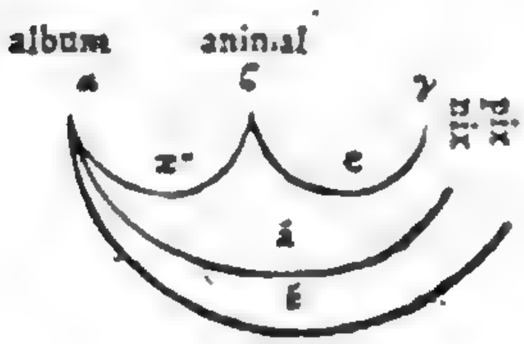
b Modi inutiles ex maiore contingente affirmante vel negãte, & minore pura negante, vniuerſalibus.

18 Quòd [b] ſi ſumptum ſit, τὸ β non ineſſe τῷ γ, non autem, contingere non ineſſe: nullo modo erit ſyllogiſmus, ſiue propoſitio α β ſit negatiua, ſiue affirmatiua. Termini communes, *Con-*

18 Ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχειν τεθῇ τὸ β τῷ γ, καὶ μὴ, ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· οὐκ ἔσται συλλογισμὸς οὐδαμῶς, οὔτε στερητικῆς οὔσης, οὔτε καταφατικῆς τῆς α β προτάσεως. ὅροι δὲ κοινοὶ, τοῦ μὲν ἐξ ἀνάγκης

ἀνάγκης ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιών· τῷ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, λευκὸν, ζῷον, πίττα.

cluſionis neceſſariò ineſſe, albū, animal, nix: *Concluſionis* non cōtingere, album, animal, pix.

x̄ Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:
e Nulla nix eſt animal:
â Neceſſe eſt omnem niuem eſſe albam.

---

x̄ Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:
e Nulla pix eſt animal:
é Neceſſe eſt nullam picem eſſe albam.

19 Φανερὸν οὖν, ὅτι καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, καὶ τῆς μὲν ὑπάρχειν, τῆς δὲ ἐνδέχεσθαι λαμβανομένης τῶν προτάσεων, ὅταν ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται πρότασις, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός· πλὴν ὁτὲ μὲν ἐξ αὐτῶν, ὁτὲ δὲ ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως. πότε δὲ τούτων ἑκάτερον, καὶ διὰ τίνα αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

20 Ἐὰν δὲ τὸ μὲν, καθόλου, τὸ δ᾽, ἐν μέρει ληφθῇ τῶν διαστημάτων· ὅταν μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον καθόλου τεθῇ καὶ ἐνδεχόμενον, εἴτε ἀποφατικὸν, εἴτε καταφατικόν· τὸ δ᾽ ἐν μέρει, καταφατικὸν καὶ ὑπάρχον· ἔσται συλλογισμὸς τέλειος, καθάπερ καὶ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ ἥπερ καὶ πρότερον.

19 Perſpicuum igitur *eſt*; cùm termini ſunt vniuerſales, & altera propoſitio accipitur pura, altera contingens; ſi propoſitio, in qua eſt minus extremum, accipiatur contingens, ſemper fieri ſyllogiſmum: ſed interdum [a] ex ipſis [b] *propoſitionibus*, interdum [c] conuerſâ propoſitione. quādo autem horum vtrumque fiat, & quam ob cauſam, *ſuprà* diximus.

20 Sin [d] autem alterum interuallum ſumatur vniuerſale, alterum in parte: cùm maiori extremo vniuerſale contingens iungitur, ſiue affirmatiuum, ſiue negatiuum, particulare autem *interuallum eſt* affirmatiuum & purum: erit ſyllogiſmus perfectus, quemadmodum & cùm termini ſunt vniuerſales. demonſtratio autem *eſt* [e] eadem, quæ antea [f].

a Id eſt, cùm minor affirmat.

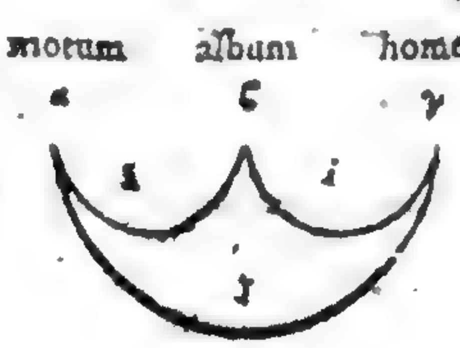
b Id eſt, non facta vlla conuerſione. huiuſcemodi tamen ſyllogiſmi, qui habent minorem propoſitionem cōtingētē, numquàm ſunt perfecti: quia etſi nō requirūt cōuerſionem, tamen opus eſt ſaltē deductione ad impoſſibile, vt eorum vis manifeſta fiat.

c Id eſt, cùm minor negat: debet enim cōuerti in affirmātem: quo facto confirmari poſſunt per deductionē ad impoſſibile.

d *Syllogiſmus perfectus ex maiore contingēte uniuerſali affirmāte vel negante, & minore pura particulari affirmante.*

e Quia τὸ γ eſt ſub ζ.

f Part. 2.

Dā Contingit omne album moueri:
ri Aliquis homo eſt albus:
Ergo
ï Contingit aliquem hominem moueri.

Fe Contingit nullum album moueri:

ri Aliquis homo eſt albus:

Ergo

o Contingit aliquem hominem non moueri.

a *Syllogiſmi imperfecti ex maiore vniuerſali pura affirmãte vel negante, & minore particulari cõtingente affirmante vel negante.*

21 Cùm [a] autem *interuallũ* quo continetur maius extremum, eſt purum, non cõtingens, alterum autem, in parte contingens: ſiue affirmatiuæ ſiue negatiuæ poſitę ſint ambæ *propoſitiones*; ſiue altera affirmatiua, altera negatiua: omnino erit ſyllogiſmus imperfectus. ſed alii [b] confirmabuntur per impoſſibile, [c] alii etiam per conuerſionẽ *propoſitionis* [d] cõtingẽtis, ſicut in prioribus [e] *ſyllogiſmis factum eſt*. Erit autem ſyllogiſmus per conuerſionem; cùm vniuerſalis *propoſitio* iuncta maiori extremo, ſignificat ineſſe, aut non ineſſe; particularis autem, cùm ſit priuatiua, contingere accipit. vt ſi τὸ α omni β ineſt, aut non ineſt: ac τὸ β alicui γ contingit non ineſſe. nam conuerſâ pro ratione contingentis *propoſitione* β γ, fit ſyllogiſmus.

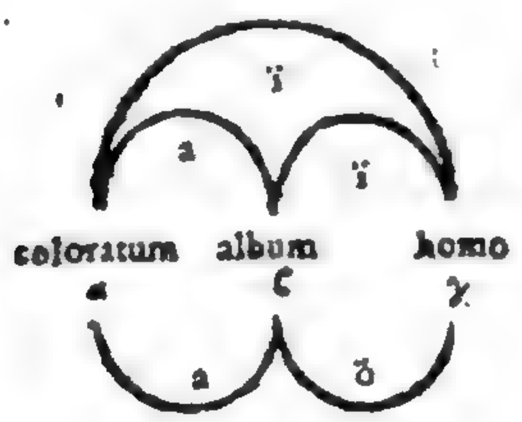
b Cùm minor affirmat.

c Sine vlla propoſitionis conuerſione.

d Non per conuerſionem ſolã, ſed per conuerſionem & deductionem ad impoſſibile. nã minore negãte cõuerſa in affirmatem, tunc ſyllogiſmus cõfirmatur per deductionem ad impoſſibile.

e Vniuerſalibus.

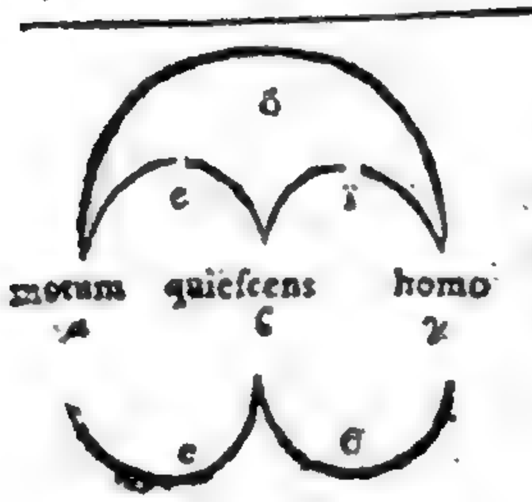
21 Ὅταν δὲ καθόλου μὲν ᾖ τὸ πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, ὑπάρχον δὲ, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον· θάτερον δ', ἐν μέρει καὶ ἐνδεχόμενον· ἐάν τε ἀποφατικαὶ ἐάν τε καταφατικαὶ τεθῶσιν ἀμφότεραι· ἐάν τε ἡ μὲν, ἀποφατική, ἡ δὲ, καταφατική· πάντως ἔσται συλλογισμὸς ἀτελής. πλὴν οἱ μὲν, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσονται· οἱ δὲ, καὶ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. ἔσται δὲ συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καὶ ὅταν ἡ μὲν καθόλου τεθεῖσα πρὸς τὸ ἄκρον μεῖζον, σημαίνῃ τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἡ δ' ἐν μέρει, στερητικὴ οὖσα, τὸ ἐνδέχεσθαι λαμβάνῃ· οἷον, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, ἢ μὴ ὑπάρχει, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β γ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι, γίνεται συλλογισμός.

a Omne album eſt coloratum: —— *Da* Omne album eſt coloratum:

o Contingit quendã hominẽ non eſſe album: —— *ri* Cõtingit quendã hominẽ eſſe album:

i Ergo Contingit quendam hominẽ eſſe coloratum.

e Nullum quieſcẽs mouetur: —— *Fe* Nullum quieſcẽs mouetur:

o Cõtingit aliquem hominem non quieſcere: —— *ri* Contingit aliquem hominem quieſcere:

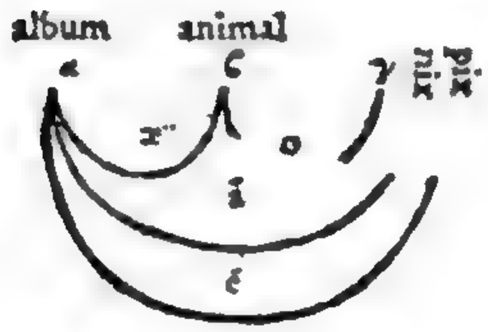
o Ergo Contingit aliquem hominẽ non moueri.

22 Ὅτα

22 Ὅταν δὲ τὸ μὴ ὑπάρχον λαμβάνῃ ἡ κατὰ μέρος τεθεῖσα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, χιών. τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκόν, ζῷον, πίττα. διὰ γὰρ τοῦ ἀδιορίστου ληπτέον τὴν ἀπόδειξιν.

22 Cùm [a] autẽ propoſitio particularis accipit non ineſſe, non erit ſyllogiſmus. Termini *cõcluſionis* affirmantis, album, animal, nix. negãtis, album, animal, pix. nam ab indefinito ſumenda *eſt* demonſtratio.

a *Modi inutiles ex maiore vniuerſali cõtingente affirmante vel negãte, & minore particulari pura negante.*

x̄ Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:
o Quædam nix non eſt animal:
i Neceſſe eſt omnem niuem eſſe albam.

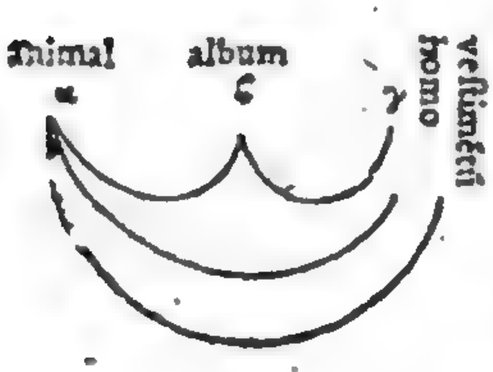
x̄ Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:
o Quædam pix non eſt animal:
ε Neceſſe eſt nullam picem eſſe albam.

23 Ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, τὸ δ' ἐν μέρει, πρὸς τὸ μεῖζον· ἐάν τε στερητικὸν, ἐάν τε καταφατικόν· ἐάν τε ἐνδεχόμενον, ἐάν τε ὑπάρχον ὁποτερονοῦν· οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. οὐδ' ὅταν ἐν μέρει, ἢ ἀδιόριστοι τεθῶσιν αἱ προτάσεις, εἴτ' ἐνδέχεσθαι λαμβάνουσαι, εἴτε ὑπάρχειν, εἴτε ἐναλλὰξ, οὐδ' οὕτως ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δ' ἡ αὐτὴ, ἡ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον. ὅροι δὲ κοινοὶ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῷον, λευκὸν, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκὸν, ἱμάτιον.

23 Quòd [b] ſi vniuerſale iunctũ ſit minori extremo, particulare maiori: ſiue priuatiuum, ſiue affirmatiuum: ſiue contingens, ſiue purum vtrumuis *ſit acceptũ*: nullo modo erit ſyllogiſmꝰ. Neque tunc erit ſyllogiſmus, cùm in parte, vel indefinitæ poſitæ fuerint propoſitiones: ſiue contingere *ambæ* accipiant, ſiue *ambæ* ineſſe, ſiue altera contingere, altera ineſſe. Eſt autem demonſtratio eadem, quæ in ſuperioribus. Termini autem cõmunes [c], in *quibus* neceſſariò ineſt, animal, album, homo. in *quibus* nõ contingit, animal, album, veſtimentum.

b *Modi inutiles ex maiore particulari.*

c Ex quibus apparet omnes hos modos eſſe inutiles.

Contingit { aliquod / non omne } album eſſe animal:
Homo { omnis / nullus / aliquis / non omnis } eſt albus:
Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

Contingit { aliquod / non omne } album eſſe animal:
Veſtimentum { omne / nullum / aliquod / non omne } eſt album:
Neceſſe eſt nullum veſtimentum eſſe animal.

Album	aliquod / non omne	eſt animal:
Contingit	omnem / nullum / aliquem / non omnē	hominē eſſe albū:

Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

Album	aliquod / non omne	eſt animal:
Contingit	omne / nullum / aliquod / nō omne	veſtimentum eſſe album:

Neceſſe eſt nullum veſtimentū eſſe animal.

24 Perſpicuum igitur *eſt*, ſi maior *propoſito* poſita ſit vniuerſalis, ſemper fieri ſyllogiſmum. ſi minor, nihil vmquàm *inde colligi poſſe*.

24 Φανερὸν οὖν, ὅτι τοῦ μὲν πρὸς τὸ μεῖζον ἄκρον, καθόλου τεθέντος, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός· τοῦ δὲ πρὸς τὸ ἔλαττον, οὐδέποτε οὐδενός.

a Si maior propoſitio ſit particularis, vel minor ſit neceſſaria negans: nihil colligitur. Si maior ſit vniuerſalis neceſſaria affirmans: ſyllogiſmus eſt imperfectus, & concluſio eſt cōtingēs. Si maior ſit vniuerſalis neceſſaria negans: ſyllogiſmus eſt imperfectus. & cōcluſio pura. Si maior ſit vniuerſalis contingens, & minor neceſſaria affirmans: CAP. XV. ſyllogiſmus eſt perfectus, & cōcluſio cōtingens.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria & altera contingente, in prima figura[a].

Cap. XVI.

1 ¶ Summa rei. 2 ¶ De modis vniuerſalibus. Si vtraque propoſitio affirmet, & maior neceſſaria, 3 vel contingens. 4 Si maior ſit negatiua neceſſaria, 5 vel cōtingens. 6 Si maior affirmet, ac minor cōtingens, 7 vel neceſſaria neget. Si ambæ propoſitiones negent. 8 ¶ De modis particularibus. Si maior ſit vniuerſalis negans neceſſaria, 9 vel contingens. 10 Si maior ſit particularis neceſſaria, 11 vel contingens: & minor ſit neceſſaria negans, 12 vel affirmans. 13 Si ambæ propoſitiones ſint indefinitæ, vel particulares. 14 ¶ Collatio ſyllogiſmorum mixtorum in prima figura. De modis vtilibus, vel inutilibus. 15 De imperfectione modorum vtilium, & de ratione eos perficiendi.

CVm autem altera propoſitio neceſſariò ineſſe aut nō ineſſe, altera contingere ſignificat: ſyllogiſmus quidem erit, terminis eodem modo[b] habētibus: *iſque* perfectus, cùm minori extremo iungetur neceſſarium[c]. cōcluſio verò; ſi termini ſint attributiui, ſiue vniuerſaliter ſiue non vniuerſaliter[d] poſiti; ſignificabit contingere: non, ineſſe. ſin alterum *interuallum* ſit affirmatiuum, alterum priuatiuum: cùm affirmatiuum eſt neceſſarium, *cōcluſio ſimiliter ſignificabit* contingere; non autem non ineſſe. cùm verò priuatiuū eſt neceſſarium, *concludetur* cōtingere ineſſe, & non ineſſe: ſiue termini

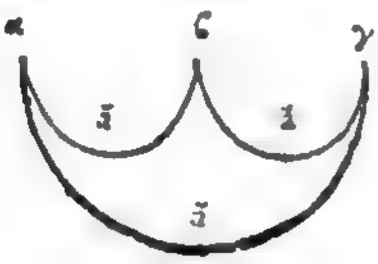
b Quo in conſtitione eius quod ineſt & contingētis. ſicut enim ſyllogiſmi neceſſarii eodem modo fiunt quo puri: ita propoſitio neceſſaria eodē modo quo pura, coniungi debet cum propoſitione contingente.
c Cùm minor propoſitio erit neceſſaria, & maior contingens.
d Id eſt, cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis, minor particularis. alioquin modus eſt inutilis.

ΟΤαν δὲ ἡ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῶν προτάσεων· ὁ μὲν συλλογισμὸς ἔσται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων· καὶ τέλειος, ὅταν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ ἀναγκαῖον. τὸ δὲ συμπέρασμα, κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, τοῦ ἐνδέχεσθαι καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τιθεμένων· ἐὰν δὲ ᾖ, τὸ μὲν, καταφατικὸν, τὸ δὲ, στερητικὸν· ὅταν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν, ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· ὅταν δὲ ᾖ τὸ στερητικὸν, ἀναγκαῖον, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· καὶ καθόλου καὶ μὴ κα-

καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. τὸ δὲ ἐνδέχεσθαι, ἐν τῷ συμπεράσματι τὸν αὐτὸν τρόπον ληπτέον, ὅνπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. τοῦ δ᾽ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἕτερον γὰρ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. 2 Ὅτι μὲν οὖν, καταφατικῶν ὄντων τῶν ὅρων, οὐ γίνεται συμπέρασμα ἀναγκαῖον, φανερόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ γ. ἔσαι δὴ συλλογισμὸς ἀτελής, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

ſint vniuerſales, ſiue nō vniuerſales. Contingere autem in cōcluſione eodē modo accipi debet [a], quo in ſuperioribus [b]. Nullus autem ſyllogiſmus erit *quo colligatur* neceſſariò non ineſſe. nam aliud eſt, non neceſſariò ineſſe; aliud, neceſſariò non ineſſe. 2 Cùm igitur termini ſunt affirmatiui, nō effici concluſionem neceſſariam, perſpicuum *eſt*. Inſit [c] .n. τὸ α omni β neceſſariò, ac τὸ β accidat omni γ. erit igitur ſyllogiſmus imperfectus, *quo colligetur* τὸ α contingere omni γ.

a Id eſt, cùm minor eſt contingens, & ſyllogiſmus eſt negatiuus: cōcluſio nō eſt de contingēti vt contingens definitū eſt: ſed contingere non ineſſe, accipitur pro, non ineſſe.
b In ſyllogiſmis negatiuis: quorū maior eſt pura, minor cōtingēs. In his enim concluſio non eſt de contingenti ſecundum definitionem accepto, ſed de eo quod non eſt neceſſarium, vt in ſuperiori cap. expoſitum fuit.
c Syllogiſmus imperfectus, ex maiore propoſitione neceſſaria, & minore cōtingēte, vniuerſalibus affirmantibus.

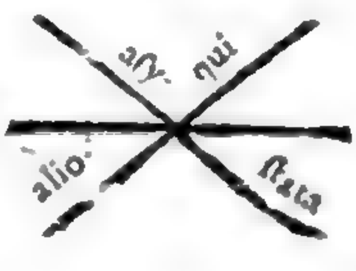
Bār Neceſſe eſt omne album eſſe coloratum:
bā Contingit omnem hominem eſſe album:
Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

Ὅτι δὲ ἀτελής, ἐκ τῆς ἀποδείξεως δῆλον· τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται, ὅνπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον.

Imperfectum autem eſſe, ex demonſtratione manifeſtum *eſt*: demonſtrabitur enim eodē modo, quo in ſuperioribus *vſi ſumus*.

Deductio ad impoſſibile in tertia figura.

Bār Neceſſe eſt omne album eſſe coloratum:
bā Contingit omnem hominem eſſe album:
Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

Brōc Neceſſe eſt aliquē hominē non eſſe coloratum:
ar Omnis homo eſt albus:
Ergo
do Aliquod album non eſt coloratum.

Deductio ad impoſſibile in ſecunda figura.

Bār Neceſſe eſt omne albū eſſe coloratum:
bā Contingit omnem hominem eſſe album:
Ergo
rā Contingit omnem hominem eſſe coloratum.

Bār Neceſſe eſt omne albū eſſe coloratum:
ōc Neceſſe eſt aliquē hominem non eſſe coloratum:
Ergo
ō Neceſſe eſt aliquē hominem non eſſe album.

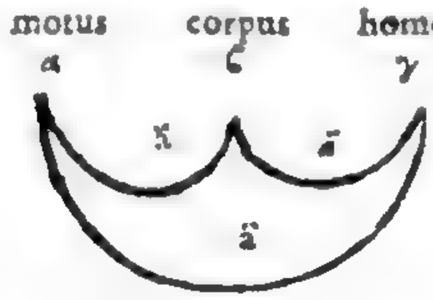
3 Πάλιν, τὸ μὲν α ἐνδεχέσθω παντὶ

3 Rurſus [d] τὸ α cōtingat omni β,

d Syllogiſmus perfectus, ex maiore contingente, & minore neceſſaria, vniuerſalibus affirmantibus.

ac τὸ β neceſſariò inſit omni γ. erit igitur ſyllogiſmus, *quo colligetur* τὸ α contingere omni γ, ſed nó *colligetur* ineſſe. atque *hic ſyllogiſmus eſt* perfectus, nõ imperfectus: quia ſtatim perficitur ex propoſitionibus initio ſumptis.

τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ἔσται δὴ συλλογισμός, ὅτι τὸ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ οὐχ ὅτι ὑπάρχει· καὶ τέλειος, ἀλλ᾽ οὐκ ἀτελής· εὐθὺς γὰρ ἐπιτελεῖται διὰ τῶν ἐξ ἀρχῆς προτάσεων.

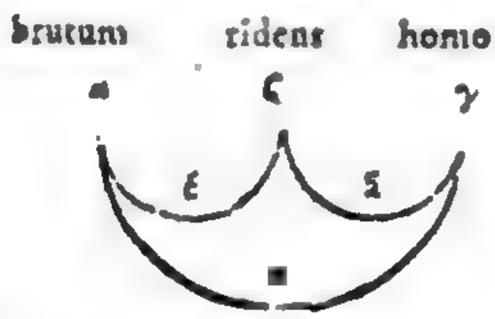

Bār Contingit omne corpus moueri:
bā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe corpus:
Ergo
rā Contingit omnem hominem moueri.

a Syllogiſmus imperfectus, ex maiore neceſſaria negãte, & minore contingente affirmante, uniuerſalibus.

4 Quòd [a] ſi propoſitiones figurâ differant: primùm propoſitio priuatiua ſit neceſſaria, ac τὸ α neceſſariò nulli β contingat, ſed τὸ β contingat omni γ: neceſſe igitur *eſt*, τὸ α nulli γ ineſſe.

4 Εἰ δὲ μὴ ὁμοιοσχήμονες αἱ προτάσεις, ἔστω πρότερον ἡ στερητικὴ ἀναγκαία· καὶ τὸ μὲν α μηδενὶ ἐνδεχέσθω τῷ β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω· ἀνάγκη δὴ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

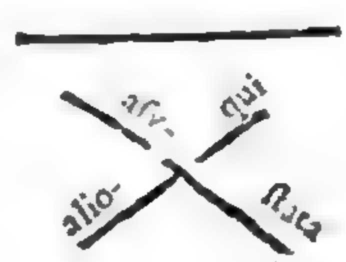

Cē Neceſſe eſt, nullum ridens eſſe brutum:
lā Contingit omnem hominem ridere:
Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

Ponatur enim ineſſe aut omni, aut alicui. ſupponebatur autem nulli β contingere. cùm igitur *propoſitio* priuans conuertatur, etiam τὸ β nulli α contingit. atqui τὸ α omni aut alicui γ ponitur ineſſe. quare nulli aut non omni γ τὸ β cõtingit ineſſe. verùm initio ſupponebatur omni *contingere*.

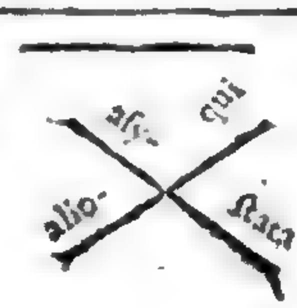
Κείσθω γὰρ ὑπάρχειν ἢ παντὶ, ἢ τινί· τῷ δὲ β ὑπέκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν, οὐδὲ τὸ β τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ α τῷ γ παντὶ, ἢ τινὶ κεῖται ὑπάρχον· ὥστε οὐδενὶ, ἢ οὐ παντὶ τῷ γ τὸ β ἐνδέχοιτ᾽ ἂν ὑπάρχειν· ὑπέκειτο δὲ παντὶ, ἐξ ἀρχῆς.

Cē Neceſſe eſt nullum β eſſe α:
lā Contingit omne γ eſſe β:
Ergo
rent Nullum γ eſt α.

Fē Neceſſe eſt nullum α eſſe β:
ri Aliquod γ eſt α:
Ergo
ſ Neceſſe eſt aliquod γ non eſſe β.

Cē Neceſſe eſt nullũ ridens eſſe brutum:
lā Contingit omnem hominem ridere:
Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

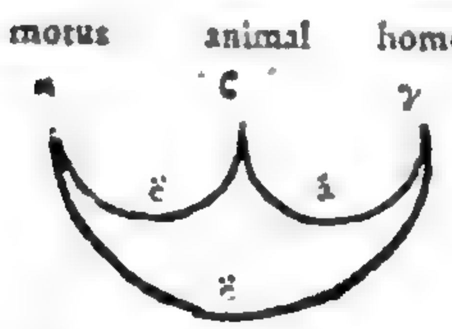
Fē Neceſſe eſt nullum brutum ridere:
ri Aliquis homo eſt brutum:
Ergo
ſ Neceſſe eſt aliquem hominem non ridere.

Φανερὸν δή, ὅτι καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν γίνεται συλλογισμός, εἴπερ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. 5 Πάλιν, ἔστω ἡ καταφατικὴ πρότασις, ἀναγκαία· καὶ τὸ μὲν α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς ἔσται τέλειος, ἀλλ' οὐ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἥ τε γὰρ πρότασις οὕτως ἐλήφθη ἀπὸ τοῦ μείζονος ἄκρου· καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον οὐκ ἔστιν ἀπαγαγεῖν· εἰ γὰρ ὑποτεθείη τὸ α τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν, κεῖται δὲ καὶ τὸ α τῷ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει διὰ τούτων ἀδύνατον.

Perſpicuum autem *eſt* colligi etiã contingere non ineſſe, quandoquidem *colligitur* non ineſſe.

5 Rurſus [a] affirmatiua propoſitio ſit neceſſaria: & cõtingat nulli β τὸ α ineſſe, omni autem γ τὸ β inſit neceſſariò. ſyllogiſmus igitur erit perfectus: *quo* tamen nõ *colligetur* non ineſſe: ſed, contingere non ineſſe. ſic enim accepta fuit maior propoſitio. nec licet deducere ad impoſſibile: quia ſi ſupponatur τὸ α alicui γ ineſſe, & ponatur etiam contingere τὸ α nulli β ineſſe; nihil inde colligitur impoſſibile.

a Syllogiſmus perfectus, ex maiore negante contingente, & minore affirmante neceſſaria, vniuerſalibus.

Cē Contingit nullum animal moueri:

lā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:

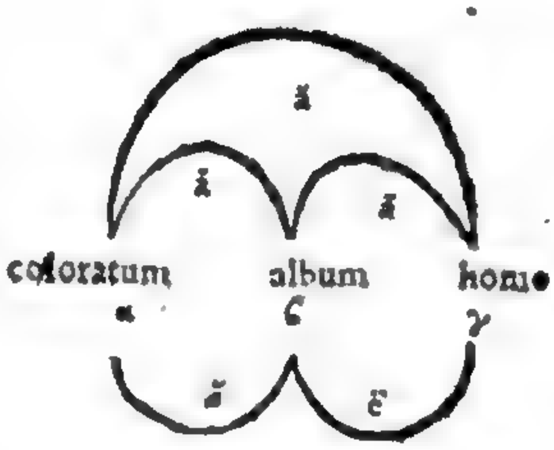
Ergo

rēnt Contingit nullum hominem moueri.

6 Ἐὰν δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ τεθῇ τὸ στερητικόν, ὅταν μὲν ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, συλλογισμὸς ἔσται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

6 Si [b] verò minori extremo iũcta ſit priuatio, cùm ſignificat contingere, ſyllogiſmus erit per conuerſionem, quemadmodum in prioribus *factum fuit*.

b Syllogiſmus imperfectus, ex maiore affirmãte neceſſaria, & minore negante contingente, vniuerſalibus.

ā Neceſſe eſt omne albũ eſſe coloratum: ——— Bār Neceſſe eſt omne albũ eſſe coloratũ:

ē Contingit nullũ hominem eſſe album: ——— bā Cõtingit omnẽ hominẽ eſſe album:

Ergo

rā Cõtingit omnẽ hominẽ eſſe coloratũ.

7 Ὅταν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, οὐκ ἔσται.

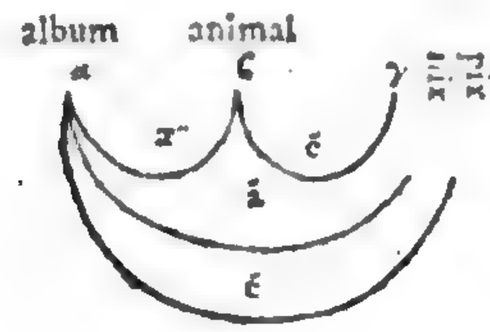
7 Cùm [c] autem *ſignificat* non contingere, non erit *ſyllogiſmus*.

c Modus inutilis, ex maiore contingente affirmãte, & minore neceſſaria negante, vniuerſalibus.

a *Modus inutilis ex maiore cōtingēte & minore neceſſaria negātibus vniuerſalibus.*

Neque [a] *tunc erit ſyllogiſmus*, cùm ambo *interualla* poſita erũt priuatiua, niſi cõtingens iungatur minori *extremo*. Termini autem iidem ſunt, *quibus poſitis colligetur* ineſſe, album, animal, nix: nõ ineſſe, album, animal, pix.

Οὐδ᾽ ὅταν ἄμφω τεθῇ στερητικὰ, μὴ ᾖ δὲ ἐνδεχόμενον τὸ πρὸς τὸ ἔλαττον. ὅροι δὲ οἱ αὐτοὶ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, χιών· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, λευκὸν, ζῷον, πίττα.

Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:

Neceſſe eſt nullam niuem eſſe animal:

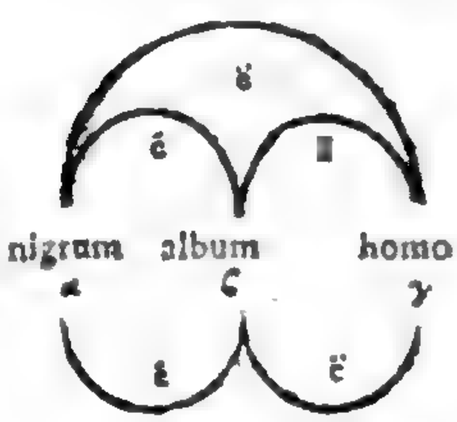
Neceſſe eſt omnem niuem eſſe albam.

Contingit { omne / nullum } animal eſſe album:

Neceſſe eſt nullam picem eſſe animal:

Neceſſe eſt nullam picem eſſe albam.

b *Syllogiſmus imperfectus, ex maiore neceſſaria, & minore cõtingente, negātibus vniuerſalibus.*

[b] Neceſſe eſt nullũ albũ eſſe nigrum: — Neceſſe eſt nullũ albũ eſſe nigrum:

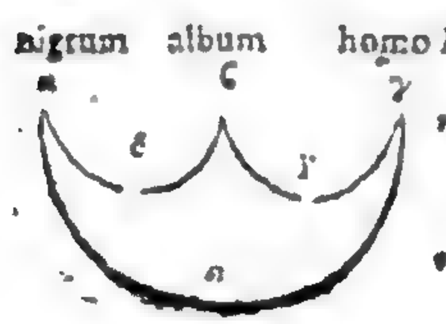
Contingit nullũ hominem eſſe album. — Contingit omnẽ hominẽ eſſe album:

Contingit nullũ hominem eſſe nigrum.

c *Syllogiſmus imperfectus, ex maiore vniuerſali neceſſaria negante, & minore particulari contingente affirmante.*

8 Eodem modo *res* habebit etiã in particularibus ſyllogiſmis. Cùm enim priuatiuum *interuallum* eſt neceſſarium, colligetur non ineſſe. vt [c] ſi τὸ α nulli β cõtingit ineſſe, ac τὸ ϐ alicui γ contingit ineſſe: neceſſe *eſt*, τὸ α alicui γ nõ ineſſe. nam ſi omni ineſt, ac nulli ϐ contingit, etiam τὸ ϐ nulli α ineſſe contingit. quare ſi τὸ α omni γ ineſt, τὸ ϐ nulli γ contingit. ſed ſupponebatur alicui contingere.

8 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ ϐ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τὸ δὲ ϐ τινὶ τῷ γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ ϐ μηδενὶ ἐνδέχεται, οὐδὲ τὸ ϐ τῷ α οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὥστ᾽ εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχει, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ ἐνδέχεται. ἀλλὰ ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι.

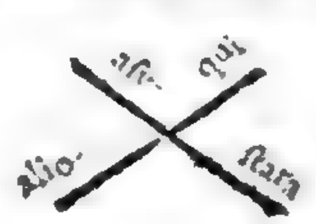

Neceſſe eſt nullũ albũ eſſe nigrũ:

Cõtingit quẽdã hominẽ eſſe albũ:

Ergo

Quidã homo non eſt niger.

Neceſſe eſt nullũ nigrũ eſſe album:

Omnis homo eſt niger:

Ergo

Neceſſe eſt nullum hominem eſſe album.

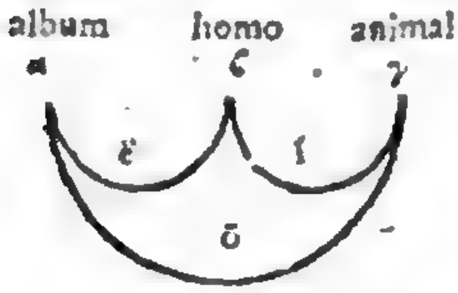
9 Ὅτ

9 Ὅταν δὲ τὸ ἐν μέρει καταφατικὸν, ἀναγκαῖον ᾖ, τὸ ἐν τῷ στερητικῷ συλλογισμῷ, οἷον τὸ βγ· ἢ τὸ καθόλου, τὸ ἐν τῷ κατηγορικῷ, οἷον τὸ αβ· οὐκ ἔσται τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. ἀπόδειξις δ᾽ ἡ αὐτὴ, ἣ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον.

9 Cùm ᵃ autem *pronunciatum* in parte affirmans, eſt neceſſariū quod *ponitur* in ſyllogiſmo priuatiuo, vt *pronunciatum* β γ, aut ᵇ *pronunciatū* vniuerſale *affirmans*, quod *eſt* in ſyllogiſmo attributiuo, vt *pronunciatum* α β: non erit ſyllogiſmus *cōcludens* ineſſe. demonſtratio verò eadem *eſt*, quæ in prioribus.

a Syllogiſmus perfectus, ex maiore vniuerſali cōtingēte negante, & minore particulari neceſſaria affirmāte.

b Syllogiſmus imperfectus, ex maiore vniuerſale neceſſario, & minore particulari cōtingēte, affirmātibus.

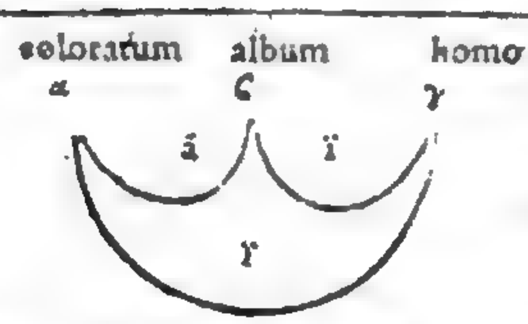

Fī Contingit nullum hominem eſſe album:

rī Neceſſe eſt aliquod animal eſſe hominem:

Ergo

ō Contingit aliquod animal non eſſe album.

Dā Neceſſe eſt omne album eſſe coloratum:

rī Contingit aliquem hominem eſſe album:

Ergo

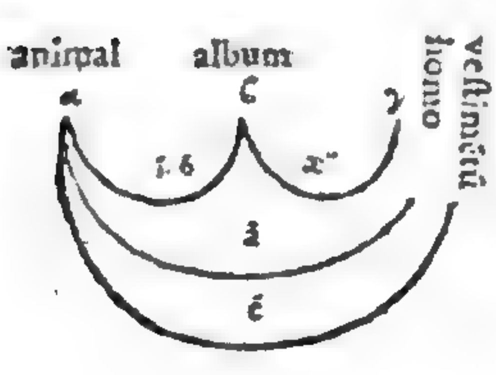
ī Contingit aliquem hominem eſſe coloratum.

10 Ἐὰν δὲ τὸ μὲν καθόλου τεθῇ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἢ καταφατικὸν ἢ στερητικὸν, καὶ ἐνδεχόμενον· τὸ δ᾽ ἐν μέρει ἀναγκαῖον, πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ· οὐκ ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ζῶον, λευκὸν, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῶον, λευκὸν, ἱμάτιον.

10 Si ᶜ verò vniuerſale iungatur minori extremo, vel affirmatiuum vel priuatiuum, & contingens; particulare autem neceſſarium minori extremo: non erit ſyllogiſmus. Termini *cōcluſionis* neceſſariò ineſſe, animal, album, homo. *Concluſionis* non contingere, animal, album, veſtimentum.

c Modi inutiles, ex maiore particulari neceſſaria, & minore vniuerſali contingente.

ī.ō Neceſſe eſt aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:

x̄ Contingit { omnem / nullum } hominem eſſe album:

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ī.ō Neceſſe eſt aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:

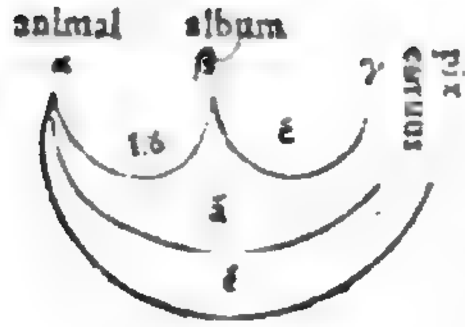
x̄ Contingit { omne / nullum } veſtimentum eſſe album:

ē Neceſſe eſt nullum veſtimentum eſſe animal.

11 Ὅταν δ᾽ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ καθόλου, τὸ δ᾽ ἐν μέρει, ἐνδεχόμενον· στερητικοῦ μὲν ὄντος τοῦ καθόλου, τοῦ μὲν ὑπάρχειν ὅροι, ζῶον, λευκὸν, κόραξ· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῶον, λευκὸν, πίττα.

11 Quòd ᵈ ſi *pronunciatū* vniuerſale ſit neceſſariū; particulare verò, cōtingens: cùm vniuerſale eſt priuatiuū: termini, ī quibꝰ ineſt, *ſint hi*, animal, albū, coruꝰ: in quibus nō ineſt, animal, album, pix.

d Modi inutiles ex maiore particulari cōtingente, & minore vniuerſali neceſſaria negāte.

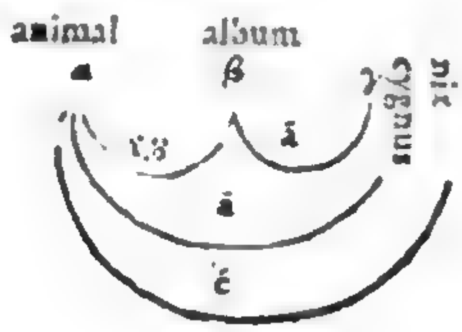
ĭ.ŏ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
ẽ Neceſſe eſt nullum coruum eſſe album:
ã Neceſſe eſt omnem coruum eſſe animal.

ĭ.ŏ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
ẽ Neceſſe eſt nullam picem eſſe album:
ẽ Neceſſe eſt nullam picem eſſe animal.

a *Modi inutiles, ex maiore particulari contingente, & minore vniuerſali neceſſaria affirmante.*

12 Cùm[a] autem *pronunciatum vniuerſale* affirmat: *termini concluſionis* ineſſe, *ſint hi*, animal, albũ, cygnus: *concluſionis* non ineſſe, animal, album, nix.

12 Καταφατικοῦ δὲ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, λευκὸν, κύκνος· τοῦ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, ζῷον, λευκὸν, χιών.

ĭ.ŏ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
ã Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:
ã Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe animal.

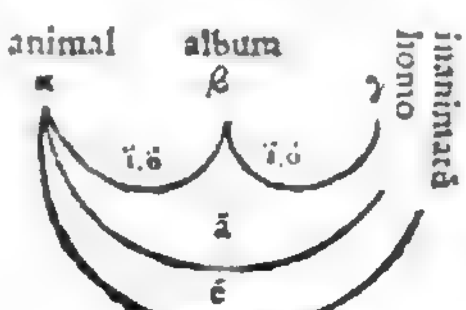
ĭ.ŏ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
ã Neceſſe eſt omnem niuem eſſe album:
ẽ Neceſſe eſt nullam niuem eſſe animal.

b *Modi inutiles ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

13 Neque[b] tũ erit ſyllogiſmus, cùm propoſitiones indefinitæ, vel ambæ in parte ſumptæ fuerint. Termini communes, in quibus ineſt, animal, album, homo: in quibus non ineſt, animal, album, inanimatum. etenim animal cuidam albo, & album cuidam inanimato[c] & neceſſariò ineſt, & non contingit ineſſe. & in contingenti ſimiliter *res habet*. quare omnibus *modis* hi termini conueniunt.

13 Οὐδ᾽ ὅταν ἀδιόριστοι ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, ἢ ἀμφότεραι κατὰ μέρος, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται συλλογισμός. ὅροι δὲ κοινοὶ, τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ζῷον, λευκὸν, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ζῷον, λευκὸν, ἄψυχον. καὶ γὰρ τὸ ζῷον τινὶ λευκῷ, καὶ τὸ λευκὸν ἀψύχῳ τινὶ, καὶ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, καὶ οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ὁμοίως. ὥστε πρὸς ἅπαντα χρήσιμοι οἱ ὅροι.

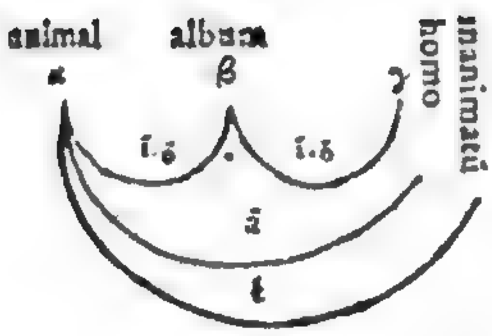
c Sup. & cuidã homini: quanquàm ambigi poteſt, quaſi nulli homini albũ neceſſariò inſit. ſed cùm hęc exempli cauſâ proponantur, non debet exquiſitè veritas inquiri.

ĭ.ŏ Contingit [aliquod] album { eſſe / non eſſe } animal:
ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquem] hominem { eſſe / non eſſe } album:
ã Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ĭ.ŏ Contingit [aliquod] album { eſſe / non eſſe } animal:
ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquod] inanimatũ { eſſe / non eſſe } album:
ẽ Neceſſe eſt nullum inanimatum eſſe animal.

animal

i.o Neceſſe eſt [aliquod] album { eſſe / non eſſe } animal:
ī.o Contingit [aliquem] hominem { eſſe / non eſſe } album:
a Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

---

i.o Neceſſe eſt [aliquod] albũ { eſſe / non eſſe } animal:
ī.o Contingit [omne] inanimatum eſſe album:
e Neceſſe eſt nullum inanimatum eſſe animal.

14 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ὁμοίως ἐχόντων τῶν ὅρων, ἔν τε τῷ ὑπάρχειν, καὶ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός· πλὴν κατὰ μὲν τὸ ὑπάρχειν τιθεμένης τῆς στερητικῆς προτάσεως, τοῦ ἐνδέχεσθαι ἦν ὁ συλλογισμός· κατὰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον τῆς στερητικῆς, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν.

15 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ, ἀτελεῖς· καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων.

14 Ex dictis igitur pſpicuũ eſt, ſimiliter *ſe* habẽtibus terminis in eo quod ineſt, & in neceſſariis *propoſitionibus*[a], fieri, & non fieri ſyllogiſmum. præterquàm quòd ſi priuatiua propoſitio ponatur pura, colligitur contingere *non ineſſe*. ſi verò priuatiua *ſit* neceſſaria, *colligitur* & contingere *non ineſſe*, &, non ineſſe.

15 Conſtat etiam, omnes ſyllogiſmos [b] *eſſe* imperfectos, & perfici per figuras ſuprà dictas.

a Coniunctis cum propoſitionibus cõtingentibus.

b Sub quorum minor propoſitio eſt contingens, maior autem neceſſaria, vel pura.

De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in ſecunda figura[c].

c Nullus eſt ſyllogiſmus vtilis.

Cap. XVII.

1 ¶ Summa huius & duorum ſequentium capitum. 2 ¶ Protheoria, Propoſitionẽ vniuerſalem contingentem negantem non reciprocari: vt probatur primò ab abſurdo: 3 ſecundò ab exemplis: 4 tertiò, quia ſi negetur reciprocatio, nihil abſurdi inde colligitur. 5 Epilogus. 6 ¶ De modis vniuerſalibus. Si maior neget, minor affirmet. 7 De aliis modis. 8 ¶ De modis particularibus. 9 ¶ Epilogus.

ἘΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, ὅταν μὲν ἐνδεχόμεναι λαμβάνωνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, οὔτε κατηγορικῶν οὔτε στερητικῶν τιθεμένων, οὔτε καθόλου οὔτε κατὰ μέρος. ὅταν δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ· τῆς μὲν καταφατικῆς ὑπάρχειν σημαινούσης, οὐδέποτε ἔσται· τῆς δὲ στερητικῆς τῆς καθόλου, ἀεί.

IN [d] ſecunda autem figura, cùm ambæ propoſitiones cõtingentes accipiuntur, nullus erit ſyllogiſmus, ſiue attributiuæ ſiue priuatiuæ ponantur, ſiue vniuerſales ſiue in parte. cùm [e] autem altera ineſſe, altera contingere ſignificat: ſi affirmatiua ſignificet ineſſe, nunquàm erit *ſyllogiſmus*. ſi verò priuatiua vniuerſalis *ſignificet ineſſe*, ſemper erit *ſyllogiſmus*.

Cap. XVI.
d *Si ambæ propoſitiones ſint contingentes.*

e *Si altera propoſitio ſit pura, altera cõtingens, vide cap. ſeq.*

a Si altera propoſitio ſit neceſſaria, altera contingens. vide cap. 19.
b Quomodo contingens accipi debeat in concluſione.
c Quorum altera propoſitio eſt cōtingens, altera pura vel neceſſaria.

Eodem [a] modo *res ſe habebit*, etiam cùm altera propoſitio accipietur neceſſaria, altera contingens. Oportet [b] autem in his [c] quoque *ſyllogiſmis ita* accipere contingens quod in concluſionibus *ponitur*, vt in ſuperioribus *acceptum fuit*. 2 Primùm igitur oſtendendum *eſt*, contingens priuatiuum non conuerti. vt ſi τὸ α contingit nulli β, non *eſt* neceſſe etiam τὸ β contingere nulli α. hoc enim ponatur, & cōtingat τὸ β nulli α ineſſe. cùm igitur contingentes affirmationes mutentur in negationes, tam contrariæ quàm oppoſitæ, & contingat τὸ β nulli α ineſſe: perſpicuum *eſt*, contingere etiam vt τὸ β omni α inſit. hoc autem falſum *eſt*. non enim ſi hoc illi omni contingit, neceſſe *eſt* etiam illud huic contingere [d]. quare contingens priuatiuum non conuertitur.

τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ὅταν ἡ μὲν, ἐξ ἀνάγκης, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται, τῶν προτάσεων. Δεῖ δὲ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. 2 Πρῶτον οὖν δεικτέον, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι στερητικόν· οἷον, εἰ τὸ α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ α ἐνδέχεσθαι. κείσθω γὰρ τοῦτο, καὶ ἐνδεχέσθω τὸ β μηδενὶ τῷ α ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἐπεὶ ἀντιστρέφουσιν αἱ ἐν τῷ ἐνδέχεσθαι καταφάσεις ταῖς ἀποφάσεσι, καὶ αἱ ἐναντίαι, καὶ αἱ ἀντικείμεναι· τὸ δὲ β τῷ α ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν· φανερὸν ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχοιτο ἂν τὸ β τῷ α ὑπάρχειν· τοῦτο δὲ, ψεῦδος. οὐ γὰρ εἰ τόδε τῷδε παντὶ ἐνδέχεται, καὶ τόδε τῷδε ἀναγκαῖον· ὥστ᾽ οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

d Cùm igitur τὸ α contingat nulli β, & conſequenter omni β: non poteſt τὸ β contingere nulli α, quia cōſequenter cōtingeret omni α. itaq; propoſitio vniuerſalis affirmans cōuerteretur ſimpliciter: quod fieri nequit.

contingit nulli
album α —————— β homo
non conuertitur

3 Præterea nihil prohibet quominùs τὸ α cōtingat nulli β, verùm τὸ β cuidam α neceſſariò non inſit. verbi gratià, contingit vt omni homini album non inſit, quia *contingit* etiam vt inſit. ſed non verè dicetur contingere vt homo nulli albo inſit: quia multis [e] neceſſariò non ineſt: quod autem *eſt* neceſſarium, non erat [f] contingens. 4 Sed neque ab impoſſibili probabitur conuerti. vtputà ſi quis *ſibi* cōcedi poſtulet, quia falſum eſt, contingere nulli α τὸ β, verū eſſe, nō contingere nulli: (quoniā *hæ ſunt* affirmatio & negatio) & ſi hoc *verum ſit*, neceſſariò alicui α ineſſe τὸ β: proinde etiā τὸ α *neceſſariò ineſſe* alicui β:

e Vt niui, & cygno.
f Id eſt, ſuprà oſtēſum fuit, neceſſarium diſtingui à contingēti.
g Per argumētum ducens ad impoſſibile.

3 Ἔτι δὲ, οὐδὲν κωλύει, τὸ μὲν α τῷ β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ α ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. οἷον τὸ μὲν λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· καὶ γὰρ ὑπάρχειν. ἄνθρωπον δ᾽ οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς ἐνδέχεται μηδενὶ λευκῷ. πολλοῖς γὰρ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει· τὸ δ᾽ ἀναγκαῖον, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον. 4 Ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἐκ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται ἀντιστρέφον. οἷον, εἴ τις ἀξιώσειεν, ἐπεὶ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τῷ α τὸ β ὑπάρχειν, ἀληθὲς τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενί· (φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις) εἰ δὲ τοῦτο, ἀληθὲς, ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α ὑπάρχειν τὸ β· ὥστε καὶ τὸ α τινὶ τῷ β

τοῦτο

τοῦτο δ' ἀδύνατον. οὐ γὰρ, εἰ μὴ ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ α τὸ β, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν. τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, διχῶς λέγεται· τὸ μὲν, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχει· τὸ δὲ, εἰ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχον, οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὡς παντὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· ὥσπερ οὐδὲ τὸ τινὶ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης, ὅτι παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. εἰ οὖν τις ἀξιοίη, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ παντὶ τῷ δ ὑπάρχειν, ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτὸ, ψεῦδος ἂν λαμβάνοι· παντὶ γὰρ ὑπάρχει, εἰ τύχοι· ἀλλ' ὅτι ἐνίοις ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, διὰ τοῦτο φαμὲν, οὐ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν, τό τ' ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀντίκειται, καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ ἐνδέχεσθαι μηδενί. Δῆλον οὖν, ὅτι πρὸς τὸ οὕτως ἐνδεχόμενον, καὶ μὴ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν ἀρχῇ διωρισάμεθα, οὐ μόνον τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης τινὶ μὴ ὑπάρχειν, ληπτέον. τούτου δὲ ληφθέντος, οὐδὲν συμβαίνει ἀδύνατον· ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός.

quod eſt impoſſibile. nõ enim, ſi τὸ β non cõtingit nulli α, neceſſe *eſt propterea* vt alicuĩ inſit. quia non contingere nulli, duobus modis dicitur: vno, ſi alicui neceſſariò inſit: altero, ſi alicui neceſſariò nõ inſit. quod enim neceſſariò cuidam α non ineſt, dici verè non poteſt omni contingere non ineſſe: quemadmodũ nec quod alicui neceſſariò ineſt, *verè dicetur* omni cõtingere ineſſe. Si quis igitur ſibi cõcedi poſtulet, quia nõ cõtingit τὸ γ omni δ ineſſe, neceſſariò id alicui nõ ĩeſſe: falſũ ſumit: quia fortaſſe omni ineſt: ſed quia nõnullis neceſſariò ineſt, ideo dicimus nõ omni cõtingere. Quare *illi orationi*, cõtingere omni ineſſe, *hæ duæ* opponuntur, neceſſariò alicui ineſſe, &, neceſſariò alicui non ineſſe. Similitérque *illi orationi*, cõtingere nulli [a]. Conſtat igitur, cùm ita contingens & non contingens accipitur, vt initio definiuimus, non ſolùm neceſſariò alicui ineſſe; ſed etiam neceſſariò alicui non ineſſe, ſumi debere. hoc autem ſumpto, nihil colligitur impoſſibile: proinde non fit ſyllogiſmus.

a Sup. opponuntur hæ duæ orationes, neceſſariò alicui ineſſe, & neceſſariò alicui non ineſſe.

Typus ob oculos ponens ſuprà dictam obiectionem, & ſolutionem Ariſtotelicam.

Argumentatio.	*Reſponſio.*
Album contingit nulli homini: Ergo	Negatur conſecutio.
Homo contingit nulli albo: alioquin	Conceditur conſecutio.
Homo non contingit nulli albo: ergo	Negatur cõſecutio: quia quod nõ cõtingit nulli, vel neceſſariò alicui ineſt, vel neceſſariò alicui nõ ineſt.
Homo neceſſariò ineſt cuidam albo: ergo	Conceditur conſecutio.
Album neceſſariò ineſt cuidam homini. quod eſt impoſſibile.	Conceditur hoc eſſe impoſſibile.

Alius typus.

α Cõtingere omni. *Cõtradicẽtes.* γ Nõ cõtingere omni.	*has ſequitur*	ε Alicui neceſſariò ineſſe.	
β Cõtingere nulli. *Cõtradicẽtes.* δ Nõ cõtingere nulli.	*vel*	ζ Alicui neceſſariò non ineſſe.	

Aduerſarius primùm rectè arguit à deſtructione τοῦ ζ ad poſitionem τοῦ δ, deinde malè ex δ colligit τὸ ε, cùm non magis colligi poſſit τὸ ε quàm τὸ ζ.

5 Ex dictis igitur apparet *contingens* priuatiuum non cõuerti.

6 Hoc autem probato, ponatur τὸ α contingere nulli β, & omni γ. ſyllogiſmus igitur non erit per conuerſionem [a]: quia dictum eſt huiuſmodi [b] propoſitionem non conuerti. neque per *deductionem ad* impoſſibile: quia ſi ponatur contingere vt τὸ β inſit omni [c] γ, nihil falſi *inde* colligitur: quia contingere poteſt vt τὸ α & omni & nulli γ inſit.

a Maioris propoſitionis.
b Vniuerſalé negantem contingentem.
c Ex abundanti ait, Omni: cùm potuerit dicere, alicui. nam concluſionẽ aduerſarius ponit hác, contingere nulli, quæ niſi admittatur, concedendum eſt, neceſſariò ineſſe alicui: ex quo tantum abeſt vt abſurdũ colligatur, vt ne quidem abſurditas vlla colligi poſſit, etiã ſi concedamus omni contingere.

5 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν.

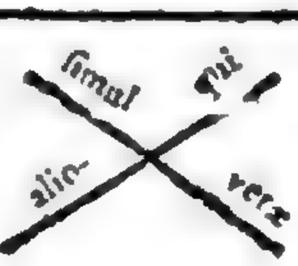
6 Τούτου δὲ δειχθέντος, κείσθω τὸ α τῷ μὲν β ἐνδέχεσθαι μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντί. διὰ μὲν οὖν τῆς ἀντιστροφῆς οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἴρηται γὰρ, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ τοιαύτη πρότασις. ἀλλ᾽ οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου τεθέντος γὰρ τοῦ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ α τῷ γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν.

Ciſ Contingit nullum β eſſe α:

ἃ Contingit omne γ eſſe α:

Ergo

ſẽ Contingit nullum γ eſſe β.

Fi Contingit nullum β eſſe α:

ri Neceſſe eſt omne vel aliquod γ eſſe β:

Ergo

ő Contingit omne vel aliquod γ non eſſe α.

Omnino autem, ſi eſt ſyllogiſmus, conſtat eſſe eius quod contingit, (quia neutra propoſitio ſumpta eſt de eo quod ineſt) iſque aut affirmatiuus, aut priuatiuus. at neutro modo *fieri* poteſt. nã ſi ponatur affirmatiuus, per terminos oſtendetur non contingere ineſſe. ſi *ponatur* negatiuus, *oſtendetur* cõcluſionem non eſſe contingentem, ſed neceſſariam. ſit enim τὸ α, album: τὸ β, homo: vbi γ, equus. ergo τὸ α, id eſt album, alteri [d] omni, alteri [e] nulli ineſſe contingit. ſed neque contingit τὸ β τῷ γ ineſſe, neque non ineſſe. ſanè quòd nõ contingat ineſſe, *ex eo* apparet, quòd nullus equus *eſt* homo. ſed ne quidem contingit non ineſſe: quia neceſſe *eſt* nullum equum eſſe hominem: quod verò eſt neceſſarium, non erat [f] contingens.

d Id eſt, equo.
e Id eſt, homini.
f Id eſt, ſuprà diſtinximus neceſſarium à contingenti.

Ὅλως δὲ, εἰ ἔστι συλλογισμὸς, δῆλον ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι ἂν εἴη, (διὰ τὸ μηδετέραν τῶν προτάσεων εἰλῆφθαι ἐν τῷ ὑπάρχειν) καὶ οὗτος ἢ καταφατικὸς, ἢ στερητικός. οὐδετέρως δ᾽ ἐγχωρεῖ· καταφατικοῦ μὲν γὰρ τεθέντος, δειχθήσεται διὰ τῶν ὅρων, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· στερητικοῦ δὲ, ὅτι τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἐνδεχόμενον, ἀλλ᾽ ἀναγκαῖόν ἐστι. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· τὸ δὲ β, ἄνθρωπος· ἐφ᾽ ᾧ δὲ γ, ἵππος. τὸ δὴ α, τὸ λευκὸν, ἐνδέχεται τῷ μὲν, παντὶ τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλὰ τὸ β τῷ γ οὔτε ὑπάρχειν ἐνδέχεται, οὔτε μὴ ὑπάρχειν. ὅτι μὲν οὖν ὑπάρχειν οὐκ ἐγχωρεῖ, φανερόν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος, ἄνθρωπος. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη γὰρ μηδένα ἵππον ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δ᾽ ἀναγκαῖον, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.

μένον. οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμός. gens. non fit igitur ſyllogiſmus.

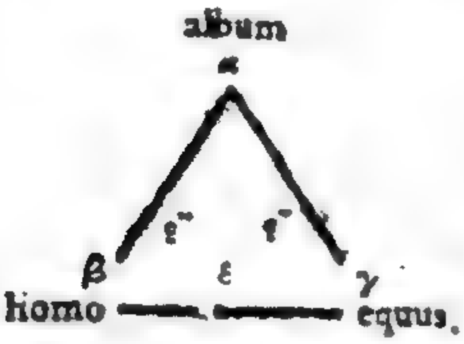

ē Contingit nullum hominem eſſe album:
ā Contingit omnem equum eſſe album:
ē Neceſſe eſt nullum equum eſſe hominem.

7 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, κἂν ἀνάπαλιν τεθῇ τὸ στερητικόν, κἂν ἀμφότεραι καταφατικαὶ ληφθῶσιν, ἢ στερητικαί· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται ἡ ἀπόδειξις.

7 Similiter etiam oſtendetur, ſi inuerſo ordine priuatio ponatur[a], vel ambæ *propoſitiones* ſumptæ ſint affirmatiuæ, vel *ambæ* priuatiuæ: quoniam per eoſdem terminos erit demonſtratio.

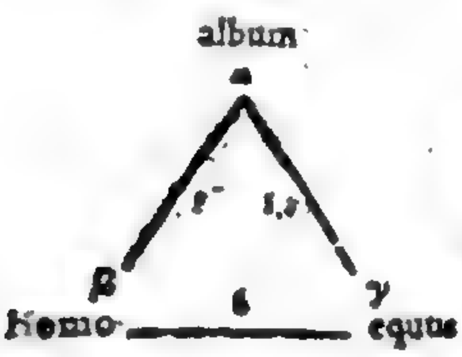
a Si maior propoſitio affirmet, minor neget.

a^ Contingit {omnem / nullum} hominem eſſe album:
a^ Contingit {omnem / nullum} equum eſſe album:
ē Neceſſe eſt nullum equum eſſe hominem.

8 Καὶ ὅταν ἡ μὲν, καθόλου, ἡ δὲ, ἐν μέρει· ἢ ἀμφότεραι, κατὰ μέρος, ἢ ἀδιόριστοι· ἢ ὁσαχῶς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις. ἀεὶ γὰρ ἔσται διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

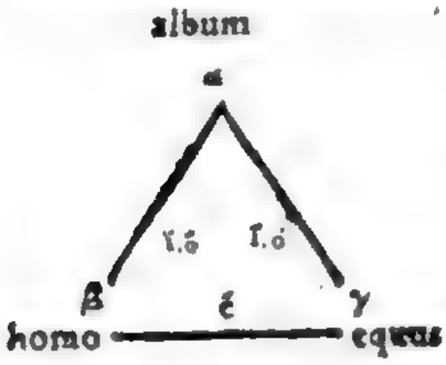
8 Et quando altera *propoſitio eſt* vniuerſalis, altera in parte, vel ambæ particulares, vel indefinitæ, vel quouis alio modo mutare propoſitiones licet. ſemper enim erit demonſtratio per eoſdem terminos.

a^ Contingit {omnem / nullum} hominem eſſe album:
i.o Contingit [aliquem] equum {eſſe / non eſſe} album:
ē Neceſſe eſt nullum equum eſſe hominem.

i.o Contingit [aliquem] hominem {eſſe / non eſſe} album:
a^ Contingit {omnem / nullum} equum eſſe album:
ē Neceſſe eſt nullum equum eſſe hominem.

I.ō Contingit [aliquem] hominem { eſſe / non eſſe } album

I.ō Contingit [aliquẽ] equum { eſſe / non eſſe } album:

ε Neceſſe eſt nullum equum eſſe hominem.

a In ſecunda figura.

9 Perſpicuum igitur *eſt*, ſi ambæ propoſitiones ponantur contingentes, nullum fieri [a] ſyllogiſmum.

9 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τιθεμένων, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός.

b Cùm pura eſt propoſitio negãs vniuerſalis, colligitur concluſio contingens: aliàs nihil colligitur.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in ſecunda figura [b].

Cap. XVIII.

1 ¶ *De modis vniuerſalibus.* 2 *Si maior propoſitio pura neget, minor contingens affirmet:* 3 *vel contrà, maior contingens affirmet, minor pura neget.* 4 *Si ambæ propoſitiones negent,* 5 *vel ambæ affirment.* 6 ¶ *De modis conſtantibus ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari. Si propoſitio negans ſit contingens:* 7 *aut pura vniuerſalis coniuncta cum minore particulari affirmante,* 8 *vel negante:* 9 *aut pura particularis.* 10 *ſi ambæ propoſitiones ſint particulares, vel indefinitæ.*

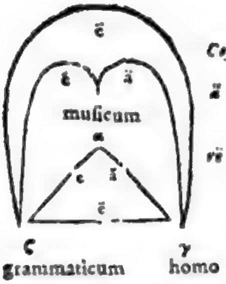
CAP. XVII.

QVòd ſi altera *propoſitio* ineſſe, altera contingere ſignificet: cùm attributiua ſignificat ineſſe, & priuatiua, cõtingere: numquàm erit ſyllogiſmus, ſiue vniuerſaliter ſiue in parte termini accipiantur. demonſtratio autem eſt eadem, & per eoſdem terminos. Cùm autem affirmatiua *ſignificat* contingere, priuatiua ineſſe: erit ſyllogiſmus.

c *Modus vtilis, ex maiore propoſitione pura negante, & minore contingente affirmante, vniuerſalibus.*

2 Nam [c] ſumptum eſto τὸ α nulli β ineſſe, & omni γ contingere. conuerſo igitur *interuallo* priuatiuo, τὸ β inerit nulli α: atqui τὸ α contingebat omni γ: fit igitur ſyllogiſmus, *quo colligitur* cõtingere τὸ β nulli γ, in prima figura.

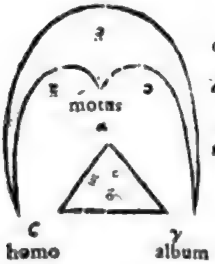
ΕἸ δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνει· τῆς μὲν κατηγορικῆς, ὑπάρχειν σημαινούσης, τῆς δὲ στερητικῆς, ἐνδέχεσθαι, οὐδέποτε ἔσται συλλογισμός, οὔτε καθόλου τῶν ὅρων, οὔτ᾽ ἐν μέρει λαμβανομένων. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. Ὅταν δὲ ἡ μὲν καταφατικὴ, ἐνδέχεσθαι· ἡ δὲ στερητικὴ, ὑπάρχειν· ἔσται συλλογισμός. 2 Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστρέφοντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ β τῷ α οὐδενὶ ὑπάρξει· τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνεδέχετο· γίνεται δὴ συλλογισμός, ὅτι ἐνδέχεται τὸ β μηδενὶ τῷ γ, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος.

Ceſ Nullum grammaticum eſt muſicum: —— *Ce* Nullum muſicum eſt grãmaticum:
ã Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum: —— *lã* Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum:
Ergo —— Ergo
rẽ Contingit nullum hominem eſſe grammaticum: —— *rẽnt* Contingit nullum hominem eſſe grammaticum.

3 Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν.

3 Similiter [a] etiã *fit ſyllogiſmus* [b], ſi adiiciatur priuatio τῷ γ.

Cãm Contingit omnem hominem moueri: X *Ce* Quicquid mouetur, non eſt album:
eſ - Nullum album mouetur: X *lã* Cõtingit omnem hominẽ moueri:
Ergo —— Ergo
trẽs Contingit aliquod album non eſſe hominem. —— *rẽnt* Contingit nullum hominẽ eſſe album.

4 Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι μὲν ὦσιν στερητικαί· σημαίνῃ δὲ ἡ μὲν, μὴ ὑπάρχειν, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐδὲν συμβαίνει ἀναγκαῖον· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα.

4 Si [c] verò ambæ *propoſitiones* ſint priuatiuæ, & altera ſignificet non ineſſe, altera contingere non ineſſe: ſanè ex his *propoſitionibus* acceptis nihil efficitur neceſſariò: ſed conuerſâ propoſitione contingente [d] fit ſyllogiſmus, *quo colligitur* contingere vt τὸ β nulli γ inſit, vt in prioribus *ſyllogiſmis*: erit enim iterum prima figura.

a *Modus vtilis, ex maiore contingente affirmante, & minore pura negante, vniuerſalibus.*

b Ex hoc tamen ſyllogiſmo colligitur propoſitio particularis: quia cõcluſio illa, Cõtingit nullũ hominẽ eſſe albũ, quæ colligitur in prima figurâ, nõ conuertitur ſimpliciter, ſed in particularem, id eſt, contingit aliquod albũ non eſſe hominem.

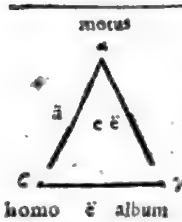
c *Modi vtiles ex ambabus propoſitionibus negãtibus vniuerſalibus.*

d Id eſt, ſi propoſitio contingẽs negatiua cõuertatur in affirmatiuam.

e Nullum grammaticum eſt muſicum: —— *Ceſ* e Nullum grammaticũ eſt muſicum:
ẽ Contingit nullum hominem eſſe muſicum. —— *ã* Contingit omnem hominem eſſe muſicum: Ergo
rẽ Cõtingit nullum hominem eſſe grammaticum.

e Reductionem huius ſyllogiſmi ad primam figuram, vide ſuprà, part. 2.

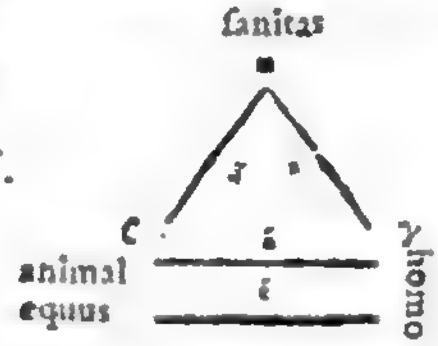
ẽ Contingit nullum hominem moueri: —— *Cãm* f Contingit omnem hominem moueri:
e Nullum album mouetur: —— *eſ* Nullum album mouetur:
Ergo
trẽs Contingit nullum album eſſe hominem.

f Vide ſup. part. 3. reductionẽ huius ſyllogiſmi ad primam figurã.

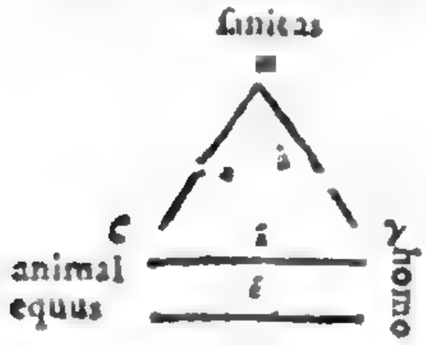
a *Modi inutiles, ex vtraque propoſitione vniuerſali affirmante.*
b In quibus colligitur concluſio vniuerſalis affirmans neceſſaria.
c In quibus colligitur concluſio vniuerſalis negans neceſſaria.

5 Quòd [a] ſi ambæ *propoſitiones* poſitæ ſint attributiuæ, non erit ſyllogiſmus. Termini in quibus ineſt [b], ſanitas, animal, homo. in quibus nō ineſt [c], ſanitas, equus, homo.

5 Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι τεθῶσι κατηγορικαὶ, οὐκ ἔσαι συλλογισμός. ὅροι τοῦ μὲν ὑπάρχειν, ὑγίεια, ζῶον, ἄνθρωπος· τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὑγίεια, ἵππος, ἄνθρωπος.

ä Contingit omne animal eſſe ſanum:	ä Contingit omnem equum eſſe ſanum:
a Omnis homo eſt ſanus:	a Omnis homo eſt ſanus:
ã Neceſſe eſt omnē hominem eſſe animal.	ẽ Neceſſe eſt nullum hominē eſſe equum.

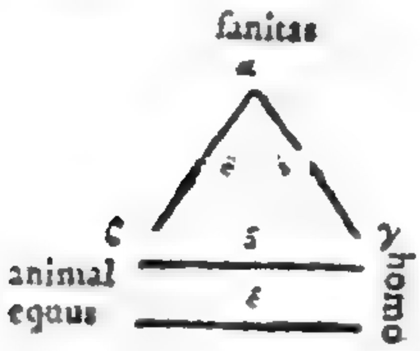

a Omne animal eſt ſanum:	a Omnis equus eſt ſanus:
ä Contingit omnem hominem eſſe ſanum:	ä Contingit omnem hominem eſſe ſanum:
ã Neceſſe eſt omnē hominem eſſe animal.	ẽ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

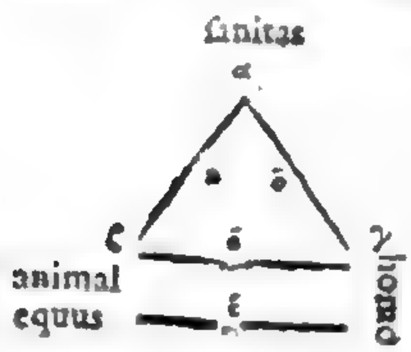
d *Modi inutiles, ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari, ex quibus affirmatiua eſt pura.*

6 Eodem [d] modo *res* habebit etiam in ſyllogiſmis particularibus. Cùm enim *propoſitum* affirmatiuum eſt purū, ſiue vniuerſaliter ſiue in parte acceptū: nullus erit ſyllogiſmus. hoc autem ſimiliter, & per eoſdem terminos probatur, quibus ſuprà *vſi ſumus.*

6 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἕξει καὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καταφατικὸν, ὑπάρχον, εἴτε καθόλου, εἴτ' ἐν μέρει ληφθῇ, οὐδεὶς ἔσαι συλλογισμός. τοῦτο δὲ ὁμοίως καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δείκνυται τοῖς πρότερον.

ë Contingit nullum animal eſſe ſanum:	ë Contingit nullum equum eſſe ſanum:
i Aliquis homo eſt ſanus:	i Aliquis homo eſt ſanus:
ã Neceſſe eſt omnem hominē eſſe animal.	e Neceſſe eſt nullū homini eſſe equum.

a Omne animal eſt ſanum:	a Omnis equus eſt ſanus:
ö Contingit quendā hominem non eſſe ſanum:	ö Contingit quendā hominem non eſſe ſanum:
ã Neceſſe eſt omnem hominē eſſe animal.	e Neceſſe eſt nullum homini eſſe equum.

e *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali pura negante, & minore particulari contingente affirmante.*
f Reciprocata maiore propoſitione negante pura.

7 Cùm [e] autem priuatiuum *eſt purum*, erit *ſyllogiſmus* per cōuerſionem [f], vt in prioribus *ſyllogiſmis factum eſt.*

7 Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν, ἔσαι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

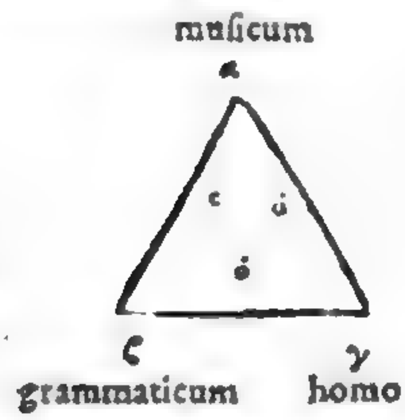
Feſ Nullum grammaticum eſt muſicum:	*Fe* Nullum muſicũ eſt grãmaticum:
ti Contingit aliquem hominẽ eſſe muſicum:	*ti* Cõtingit aliquem hominem eſſe muſicum:
Ergo	Ergo
nó Contingit aliquem hominem non eſſe grammaticum.	*ö* Contingit aliquem hominem non eſſe grãmaticum.

8 Πάλιν, ἐὰν ἄμφω μὲν τὰ διαστήματα, στερητικὰ ληφθῇ, καθόλου δὲ τὸ μὴ ὑπάρχειν· ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν προτάσεων οὐκ ἔσαι τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφέντος δὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον, ἔσαι συλλογισμός.

8 Rurſus [a] ſi ambo interualla priuatiua ſumpta ſint: & *quod ſignificat* non ineſſe, *ſit* vniuerſale: ſanè ex his propoſitionibus nihil colligitur neceſſariò: ſed per contingentis conuerſionem [b], vt in ſuperioribus, erit ſyllogiſmus.

a *Modus vtilis ex maiore vniuerſali pura, & minore particulari cõtingente, negantibus.*

b Cõuerſâ propoſitione cõtingente in affirmantem.

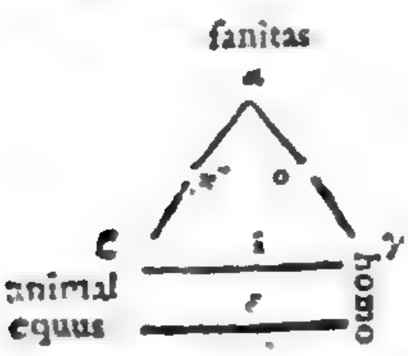

e Nullum grammaticum eſt muſicum:	*Feſ* Nullum grammaticum eſt muſicum:
ö Contingit aliquem hominẽ non eſſe muſicum.	*ti* Contingit aliquem hominem eſſe muſicum: Ergo
	nö Contingit aliquem hominem non eſſe grammaticum.

9 Ἐὰν δὲ ὑπάρχον μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν, ἐν μέρει δὲ ληφθῇ· οὐκ ἔσαι συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικῆς, οὔτε στερητικῆς οὔσης τῆς ἑτέρας προτάσεως.

9 Quòd [c] ſi priuatiuum *interuallum* ſit quidem purum, ſed in parte acceptum: non erit ſyllogiſmus, ſiue affirmatiua ſiue priuatiua ſit altera propoſitio.

c *Modi inutiles, ex maiore vniuerſali contingẽte affirmante vel negante, & minore particulari pura negante.*

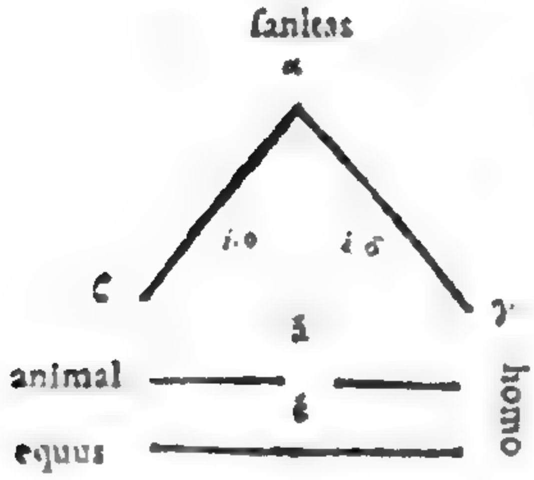

x̄ Cõtingit {omne / nullum} animal eſſe ſanum:	x̄ Cõtingit {omnẽ / nullũ} equum eſſe ſanum:
o Aliquis homo non eſt ſanus:	o Aliquis homo non eſt ſanus:
ā Neceſſe eſt omnem hominẽ eſſe animal.	ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

10 Οὐδ᾽, ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσιν ἀδιόριστοι ἢ καταφατικαὶ ἢ ἀποφατικαὶ, ἢ κατὰ μέρος. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτὴ, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

10 Neque [d] *tunc erit ſyllogiſmus*, cùm ambæ propoſitiones ſumptæ ſunt indefinitæ ſiue negantes ſiue affirmantes, aut in parte. demonſtratio verò eadem *eſt*, & per eoſdem terminos.

d *Modi inutiles ex vtriſque propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

i.o Aliquod animal { eſt / non eſt } ſanum:

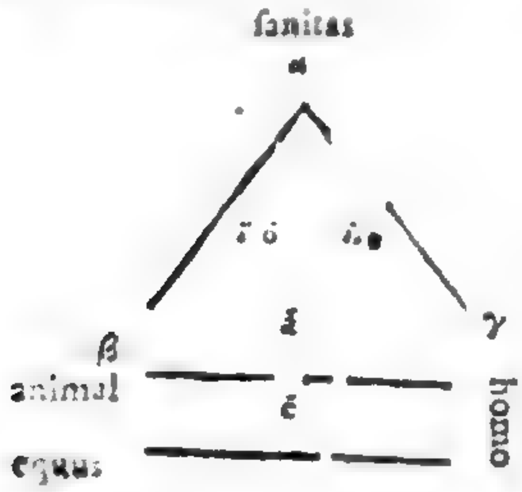
i.ō Contingit aliquem hominem { eſſe / non eſſe } ſanum:

α̃ Neceſſe eſt omnẽ hominem eſſe animal.

i.o Aliquis equus { eſt / non eſt } ſanus:

i.ō Contingit aliquem hominem { eſſe / non eſſe } ſanum:

ε̃ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

i.ō Contingit aliquod animal { eſſe / non eſſe } ſanum:

i.o Aliquis homo { eſt / non eſt } ſanus:

α̃ Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

i.ō Contingit aliquem equum { eſſe / non eſſe } ſanum:

i.o Aliquis homo { eſt / non eſt } ſanus:

ε̃ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria & altera contingente, in ſecunda figura.

Cap. XIX.

1 ¶ Summa rei. 2 ¶ De ſyllogiſmis vniuerſalibus. Si altera propoſitio affirmet, altera neget: & negans propoſitio ſit neceſſaria maior, 3 vel neceſſaria minor, 4 vel contingens maior, 5 vel contingens minor. 6 Si ambæ propoſitiones negent: 7 & neceſſaria ſit maior, 8 minor. 9 Si ambæ affirment. 10 ¶ De ſyllogiſmis conſtantibus ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari. Si altera affirmet, altera neget: ita vt neceſſaria vniuerſalis neget, 11 vel neceſſaria affirmet. 12 Si ambæ propoſitiones affirment, 13 vel negent. 14 ¶ Si ambæ propoſitiones ſint particulares. 15 ¶ Epilogus. 16 ¶ Collatio ſyllogiſmorum mixtorum in ſecunda figura. De modis vtilibus, vel inutilibus. 17 De imperfectione modorũ vtilium, & ratione eos perficiendi.

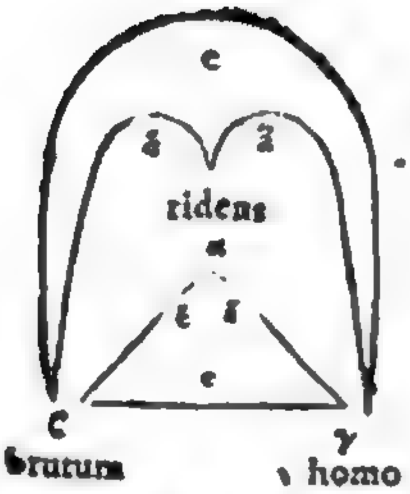
Cap. XVIII.

SI verò altera propoſitio, neceſſariò *ineſſe vel non ineſſe*, altera contingere ſignificet: cùm priuatiua eſt neceſſaria, erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* non ſolùm contingere non ineſſe [a], ſed etiam non ineſſe. cùm autem affirmatiua *eſt neceſſaria*, non erit *ſyllogiſmus*. 2 Ponatur [b] enim τὸ α neceſſariò nulli β ineſſe, & omni γ contingere. conuerſâ igitur *propoſitione* priuatiua, τὸ β neceſſariò nulli α inerit. atqui τὸ α omni γ contingebat. fit igitur iterum in prima figura ſyllogiſmus, *quo colligitur* contingere vt τὸ β nulli γ inſit.

a Cùm tamen colligitur cõtingere nõ ineſſe, contingens accipi debet, non propriè vt acceptum fuit in definitione cõtingentis, ſed impropriè.

b *Modus vtilis, ex maiore propoſitione neceſſaria negante, & minore contingente affirmante, vniuerſalibus.*

Ἐὰν δὲ ἡ μὲν, ἐξ ἀνάγκης, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῶν προτάσεων· τῆς μὲν στερητικῆς, ἀναγκαίας οὔσης, ἔσται συλλογισμὸς, οὐ μόνον ὅτι ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει· τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐκ ἔσται. 2 Κείσθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφείσης οὖν τῆς στερητικῆς, οὐδὲ τὸ β τῷ α μηδενὶ ὑπάρξει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνεδέχετο. γίνεται δὴ πάλιν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος ὁ συλλογισμὸς, ὅτι τὸ β τῷ γ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν.

Ceſ	Neceſſe eſt nullum brutum ridere:	*Cē*	Neceſſe eſt, quodcũq; ridet non eſſe brutum:
ā	Cõtingit omnem hominem ridere:	*lā*	Contingit omnem hominem ridere:
	Ergo		Ergo
re	Nullus homo eſt brutũ.	*rent*	Nullus homo eſt brutũ.

Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι οὐδ᾽ ὑπάρχει τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. κείσθω γὰρ ὑπάρχειν. οὐκοῦν, εἰ τὸ α τῷ β μηδενὶ ἐνδέχεται, τὸ δὲ β ὑπάρχει τινὶ τῷ γ, τὸ α τινὶ τῷ γ οὐκ ἐνδέχεται. ἀλλὰ παντὶ ὑπέκειτο ἐνδέχεσθαι.

Simúlque perſpicuũ *ſit*, τὸ β nulli γ ineſſe. ponatur enim ineſſe. ergo ſi τὸ α nulli β contingit, ac τὸ β ineſt alicui γ: *certè* τὸ α cuidam γ non contingit. verùm ſupponebatur omni contingere.

Ceſ	Neceſſe eſt nullum brutum ridere:	*Fē*	Neceſſe eſt nullum brutum ridere:
ā	Contingit omnem hominem ridere:	*ri*	Aliquis homo eſt brutum:
	Ergo		Ergo
re	Nullus homo eſt brutum.	*ō*	Neceſſe eſt aliquem hominem non ridere.

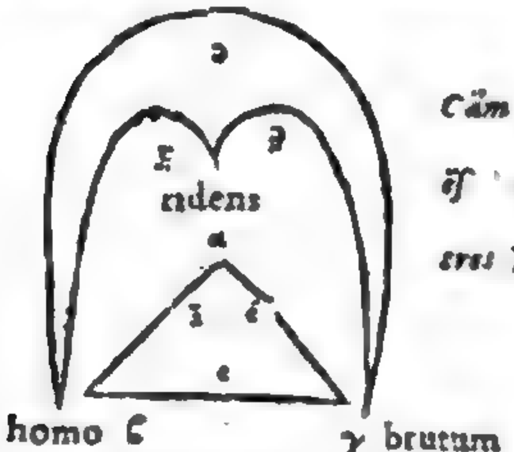

3 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, καὶ εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν.

3 Eodem [a] modo demonſtrabitur, ſi τῷ γ iungatur priuatio [b].

a *Modus vtilis, ex maiore contingente affirmante, & minore neceſſaria negante, vniuerſalibus.*

b Si propoſitio minor ſit neceſſaria negans.

Cām	Contingit omnẽ hominem ridere:	*Cē*	Neceſſe eſt, quodcumq; ridet, non eſſe brutum:
eſ	Neceſſe eſt nullũ brutum ridere:	*lā*	Contingit omnem hominẽ ridere: Ergo
tres	Nullum brutum eſt homo.	*rent*	Nullus homo eſt brutum: Proinde nullũ brutum eſt homo.

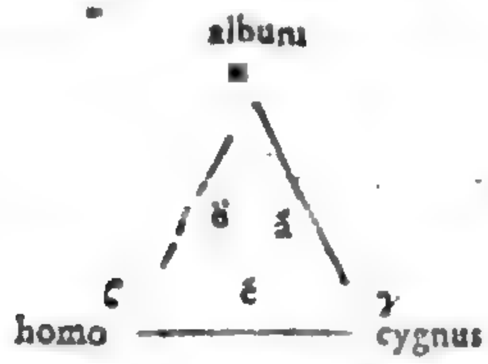
4 Πάλιν ἔστω τὸ μὲν κατηγορικὸν, ἀναγκαῖον· θάτερον δὲ, στερητικὸν καὶ ἐνδεχόμενον· καὶ τὸ α τῷ μὲν β ἐνδεχέσθω μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης. οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν ὅρων, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· συμβαίνει γὰρ τὸ β τῷ γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, λευκόν· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ β, ἄνθρωπος· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ γ, κύκνος. τὸ δὴ λευκὸν κύκνῳ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ ἐνδέχεται οὐδενί· καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. Ὅτι μὲν οὖν τοῦ ἐνδέχεσθαι οὐκ ἔσται συλλογισμός,

4 Rurſus [c] attributiuum *interuallum* ſit neceſſarium, alterum verò priuatiuum contingens: ac τὸ α contingat nulli β, & omni γ neceſſariò inſit. ſic igitur habentibus terminis, nullus erit ſyllogiſmus: quia fieri poteſt, vt τὸ β τῷ γ neceſſariò nõ inſit. ſit enim α, album: vbi β, homo: vbi γ, cygnus. album igitur cygno ex neceſſitate ineſt, & contingit nulli homini: homóque ex neceſſitate nulli cygno *ineſt*. Ergo contingentis non fore ſyllogiſmum,

c *Modus inutilis ex maiore contingente negante, & minore neceſſaria affirmãte, vniuerſalibus.*

patet: quia quod *eſt* ex neceſſitate, non eſt contingens.

φανερὸν· τὸ γὰρ ἐξ ἀνάγκης, οὐκ ἦν ἐνδεχόμενον.

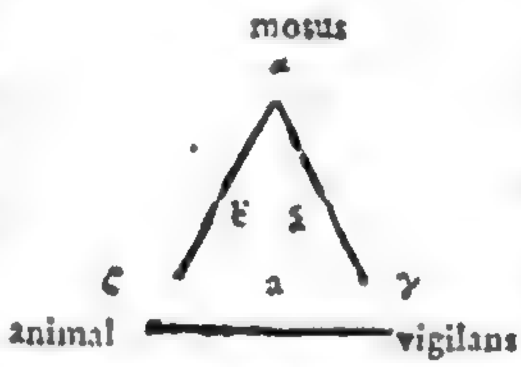
ẽ Contingit nullum hominem eſſe album:

ã Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

ẽ Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

Neque verò *eſt ſyllogiſmus cōcluſionis* neceſſariæ: quia *cōcluſio* neceſſaria colligebatur vel ex ambab[9] *propoſitionib*[9] neceſſariis, vel ex priuatiua[a]. Præterea, his poſitis fieri poteſt vt τὸ β inſit τῷ γ. nihil enim vetat, τὸ γ eſſe ſub β[b], ac τὸ α accidere omni β, & τῷ γ neceſſariò ineſſe. vt ſi τὸ γ ſit vigilans[c]: τὸ β, animal: vbi α, motus. nam omni vigilanti, neceſſariò motus ineſt: omníque animali contingit: & omne vigilās *eſt* animal.

Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἀναγκαίου· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον, ἢ ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων, ἢ ἐκ τῆς στερητικῆς συνέβαινεν. Ἔτι δὲ, καὶ ἐγχωρεῖ, τούτων κειμένων, τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν γ ὑπὸ τὸ β εἶναι, τὸ δὲ α τῷ μὲν β παντὶ ἐνδέχεσθαι, τῷ δὲ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὸ μὲν γ εἴη ἐγρηγορὸς· τὸ δὲ β, ζῶον· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ α, κίνησις. τῷ μὲν γὰρ ἐγρηγορότι παντὶ ἐξ ἀνάγκης κίνησις ἐστι· ζώῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται· καὶ πᾶν τὸ ἐγρηγορὸς, ζῶον.

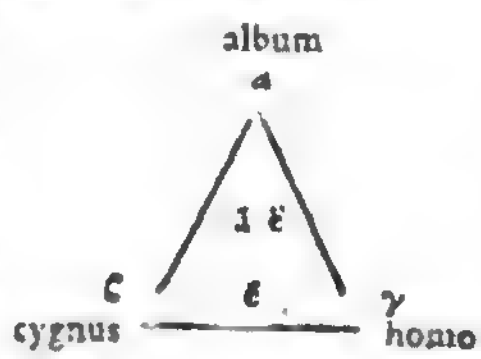
ẽ Contingit nullum animal moueri:

ã Neceſſe eſt, omne vigilans moueri:

a Omne vigilans eſt animal.

Perſpicuum igitur *eſt*, neque *colligi* non ineſſe[d]; quandoquidem *terminis* ita habentibus, neceſſe *eſt* ineſſe: neque oppoſitas affirmationes[e]. itaque nullum fore ſyllogiſmum. 5 Similis[f] erit probatio, ſi vice verſâ *propoſitio* affirmatiua poſita ſit.[g]

Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν εἴπερ, οὕτως ἐχόντων, ἀνάγκη ὑπάρχειν. οὐδὲ δὴ τῶν ἀντικειμένων φάσεων. ὥστε οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. 5 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφατικῆς.

ã Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

ẽ Contingit nullum hominem eſſe album:

ẽ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

6 Quòd ſi propoſitiones ſint figurâ ſimiles, cùm ſūt priuatiuę,

6 Ἐὰν δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, στερητικῶν μὲν οὐσῶν, ἀεὶ γίνεται

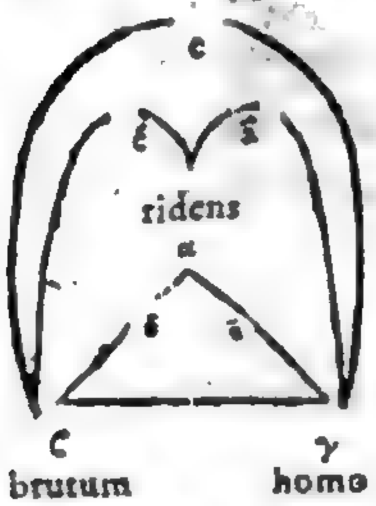
a Id eſt, cùm aut ambę propoſitiones ſunt neceſſariæ, aut ſaltem propoſitio negans eſt neceſſaria.
b Id eſt, ſubiici τῷ β, ita vt τὸ β attribuatur τῷ γ.
c Alexāder notat, exemplum clarius fore, ſi pro vigilanti accipiatur deambulans: quia magis apparet neceſſe eſſe vt deābulans moueatur, quàm vt vigilās moueatur.
d Id eſt, non colligi concluſionē negātem, neque purā, neque cōtingētem, neque neceſſariam.
e Id eſt, non colligi affirmationē purā, neque contingentē, neque neceſſariā: quia interdum neceſſe eſt nō ineſſe.
f *Modus inutilis, ex maiore neceſſaria affirmante, & minore contingēte negante, vniuerſalibus.*
g Id eſt, ſi affirmans propoſitio ſit maior, cùm in ſuperiori exemplo eſſet minor. Hoc autem caſu non poteſt eſſe concluſio neceſſaria affirmans: quia cùm τὸ α neceſſariò inſit omni β, ſi τὸ β neceſſariò ineſſet omni γ, cōſequēter τὸ α neceſſariò ineſſet omni γ: ſed ſuppoſuimus fieri poſſe vt τὸ α ineſſet nulli γ.

ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, ἀντιστραφείσης τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. 7 Εἰλήφθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστραφεισῶν οὖν τῶν προτάσεων, τὸ μὲν β τῷ α οὐδενὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται· γίνεται δὴ τὸ πρῶτον σχῆμα.

ſemper fit ſyllogiſmus conuerſa [a] propoſitione contingente, vt in ſuperioribus *factum fuit*.
7 Nam [b] ſumptum eſto τὸ α τῷ β neceſſariò non ineſſe, ac τῷ γ contingere non ineſſe. conuerſis igitur propoſitionibus, τὸ β ineſt nulli α, ac τὸ α contingit omni γ. quare fit prima figura.

a Ex negante in affirmantem.

b *Modus vtilis, ex maiore neceſſaria, & minore contingente, negantibus vniuerſalibus.*

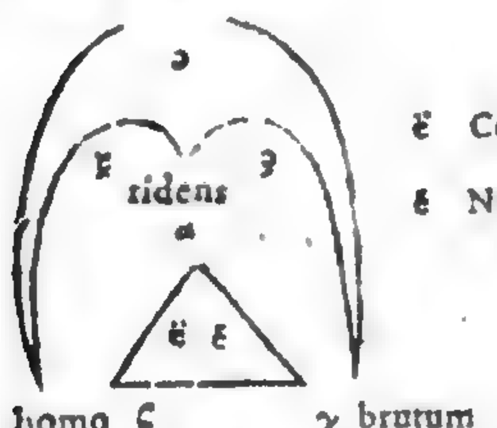

ε Neceſſe eſt nullum brutum ridere: —— Cē Neceſſe eſt quodcũque ridet, non eſſe brutum:
ε Contingit nullum hominem ridere. —— lā Contingit omnem hominē ridere: Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

8 Κἂν εἰ πρὸς τῷ γ τεθείη τὸ στερητικόν, ὡσαύτως.

8 Idem [c] *fiet*, ſi priuatio iuncta ſit τῷ γ [d].

c *Modus vtilis, ex maiore contingente, & minore neceſſaria, negãtibus vniuerſalibus.*
d Id eſt, ſi minor propoſitio ſit neceſſaria negans.

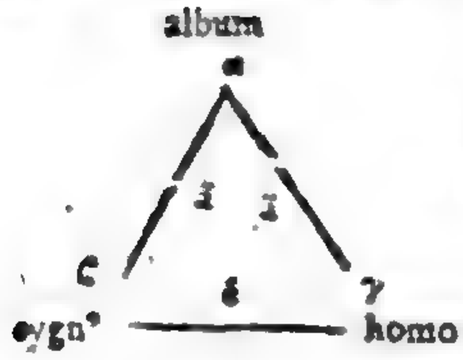

ε Contingit nullum hominem ridere: X Cē Neceſſe eſt nullũ ridens eſſe brutum:
ε Neceſſe eſt nullum brutum ridere. lā Contingit omnem hominem ridere: Ergo
rent Nullus homo eſt brutum.

9 Ἐὰν δὲ κατηγορικαὶ τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. τοῦ μὲν γὰρ μὴ ὑπάρχειν, ἢ τοῦ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, φανερὸν ὅτι οὐκ ἔσται, διὰ τὸ μὴ εἰλῆφθαι στερητικὴν πρότασιν, μήτε ἐν τῷ ὑπάρχειν, μήτε ἐν τῷ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ, οὕτως ἐχόντων, τὸ β τῷ γ οὐχ ὑπάρξει· οἷον, εἰ τὸ μὲν α τεθείη λευκόν· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ β, κύκνος· τὸ δὲ γ, ἄνθρωπος. οὐδέ γε τῶν ἀντικειμένων φάσεων· ἐπεὶ δέδεικται τὸ β τῷ γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα γίνεται συλλογισμὸς ὅλως.

9 Si [e] verò attributiuæ poſitæ ſint *ambæ propoſitiones*, non erit ſyllogiſmus. Cõſtat enim neque colligi non ineſſe, neque neceſſariò non ineſſe: quia non eſt accepta *vlla* propoſitio priuatiua: *id eſt* neque de eo quod ineſt, neque de eo qđ neceſſe eſt ineſſe. Quin ne *colligetur* quidem contingere non ineſſe. ex neceſſitate enim, ita *terminis* poſitis, τὸ β τῷ γ non inerit: verbi causâ, ſi τὸ α ponatur album: vbi β, cygnus: τὸ γ, homo. Nec item *colligetur* oppoſitę affirmationes: quia oſtenſum eſt τὸ β τῷ γ neceſſariò non ineſſe. omnino igitur non fit ſyllogiſmus.

e *Modi inutiles, ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmãtiuis: ita vt maior ſit neceſſaria, minor contingens: vel contrà, maior contingens, minor neceſſaria.*

ᾱ Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

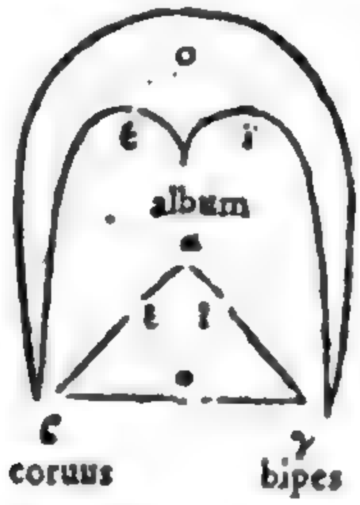
ᾱ Contingit omnem hominem eſſe album:

ε̄ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

a Modus vtilis, ex maiore neceſſaria vniuerſali negãte, & minore contingente particulari affirmante.
b Sub. non ineſſe.
c Conuerſis terminis maioris propoſitionis.

10 Similiter *res* habebit in particularibus ſyllogiſmis. cùm [a] enim *propoſitum* priuatiuum erit vniuerſale neceſſarium, ſemper erit ſyllogiſmus, quo colligetur contingere [b], & non ineſſe. demonſtratio autem fiet per conuerſionem [c].

10 Ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν, καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

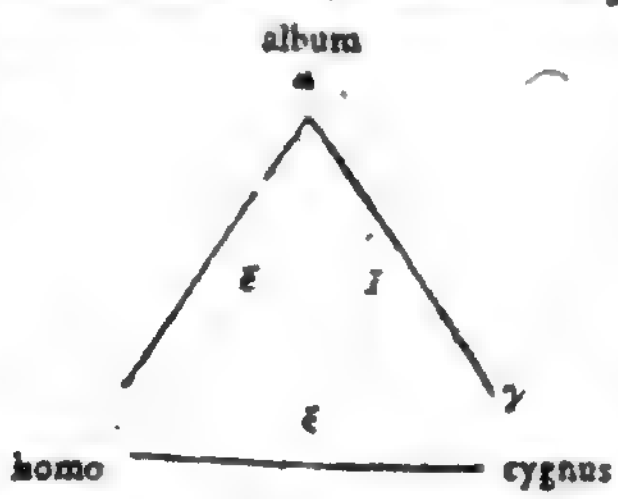

Fēſ Neceſſe eſt nullũ coruum eſſe album:	Fē Neceſſe eſt nullum album eſſe coruum:
tī Cõtingit aliquod bipes eſſe album: Ergo	rī Contingit aliquod bipes eſſe album: Ergo
no Aliquod bipes non eſt coruus.	o Aliquod bipes non eſt coruus.

d Modi inutiles, ex maiore vniuerſali negante cõtingente & minore particulari affirmante neceſſaria, vel ex maiore vniuerſali affirmãte neceſſaria & minore particulari negante contingẽte.
e Part. 4. & 5.

11 Cùm [d] autem affirmatiuum *erit neceſſarium*, numquàm *erit ſyllogiſmus*. eodem namque modo *hoc* oſtendetur quo in *modis* vniuerſalibus *vſi ſumus* [e], & per eoſdem terminos.

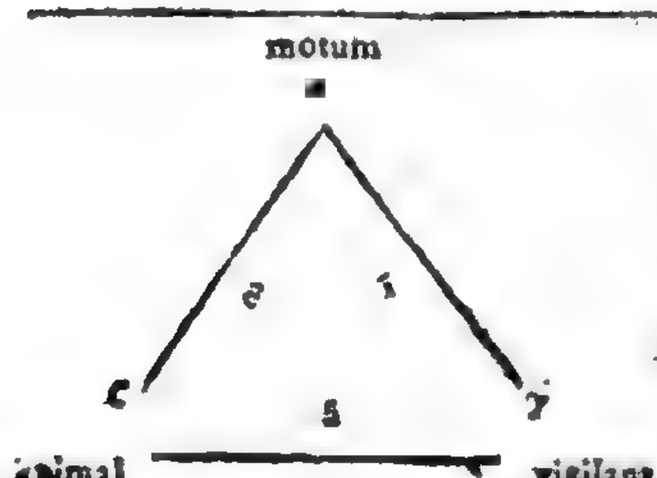
11 Ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν, οὐδέποτε. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

ε̄ Contingit nullum hominem eſſe album:

ι Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

ε̄ Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

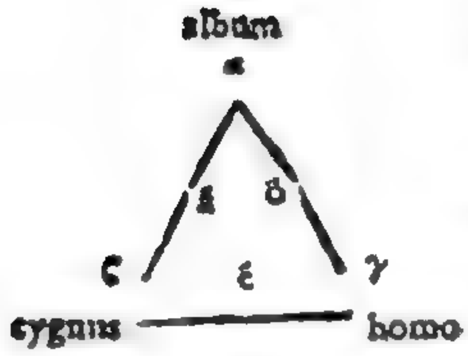

ε̄ Contingit nullum animal moueri:

ι Neceſſe eſt aliquod vigilans moueri:

ᾱ Neceſſe eſt omne vigilans eſſe animal.

album

α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

δ Contingit aliquem hominem non eſſe album:

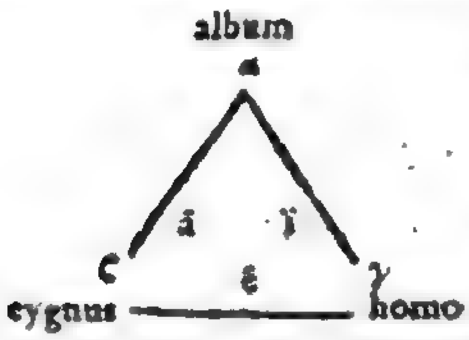
ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

12 Οὐδ᾽ ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαί· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις, ἣ καὶ πρότερον.

12 Neque [a] *tunc erit ſyllogiſmus*, cùm ambæ *propoſitiones* accipiũtur affirmatiuæ. cuius rei eadẽ [b] *eſt* demonſtratio, quæ priùs.

a *Modi inutiles, ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari, affirmantibus.*

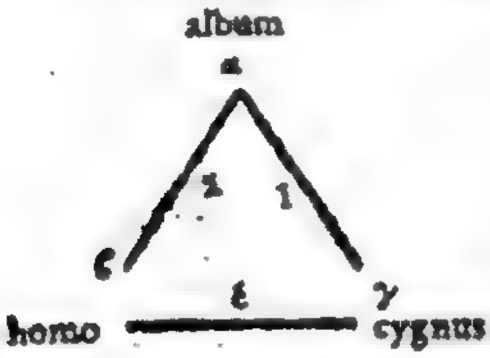
b Per eoſdẽ terminos, albũ, hominẽ, cygnum.

α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

ι Contingit aliquem hominem eſſe album:

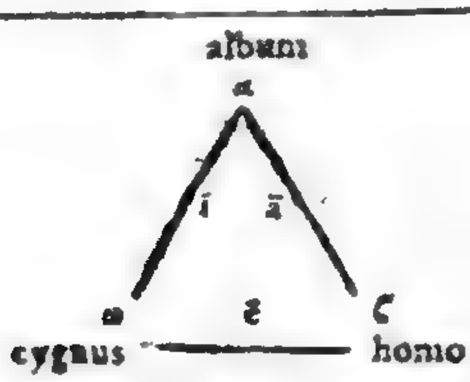
ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

α Contingit omnem hominem eſſe album:

ι Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

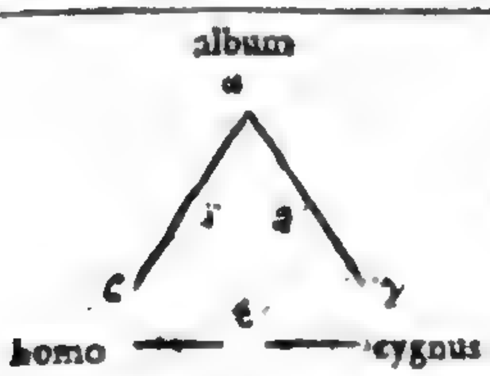
ε Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

ι Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

α Contingit omnem hominem eſſe album:

ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

ι Contingit aliquem hominem eſſe album:

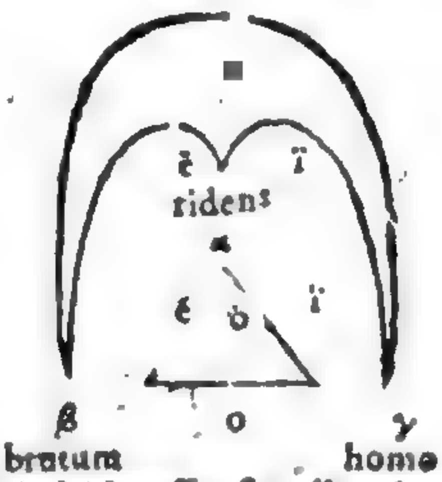
α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

ε Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

13 Ὅταν δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαί, καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαία ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα· δι᾽ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

13 Cùm [c] autem ambæ *propoſitiones accipiuntur* priuatiuæ; & ea quæ ſignificat non ineſſe, *eſt* vniuerſalis & neceſſaria: ſanè ex his *propoſitionibus* quæ acceptæ ſunt, non erit *concludendi* neceſſitas: ſed conuerſâ propoſitione contingente, erit ſyllogiſmus, vt in ſuperioribus.

c *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali neceſſaria, & minore particulari pura, negantibus.*

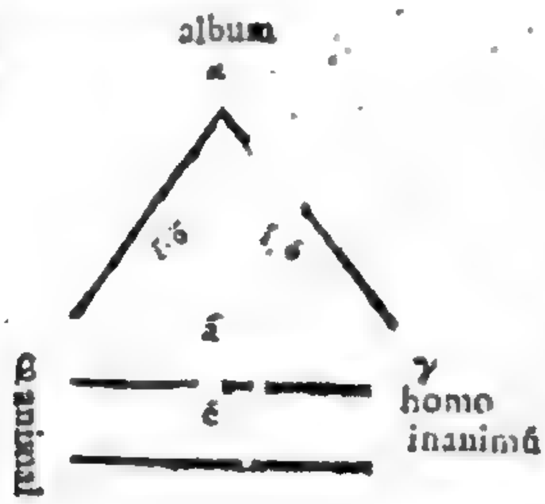

ε Neceſſe eſt nullum brutum ridere: —*Feſ*	Neceſſe eſt nullum brutum ridere: —*Fe*	Neceſſe eſt quod ride[t] non eſſe brutum:
ŏ Contingit aliquem hominem non ridere. —*ri*	Contingit aliquem hominem ridere: Ergo —*ri*	Contingit aliquē hominem ridere: Ergo
	no Aliquis homo nō eſt brutum. —*o*	Aliquis homo non eſt brutum.

a *Modi inutiles, ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*
b Quibus vſi ſumus cap.16.part. 13. vbi oſtendimus hos modos in prima figura eſſe inutiles.

14 Sin[a] ambæ *propoſitiones* poſitæ ſint indefinitæ vel in parte, nō erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem *erit* eadem, & per eoſdem terminos[b].

14 Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι, ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

ĭ.ŏ Contingit [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:

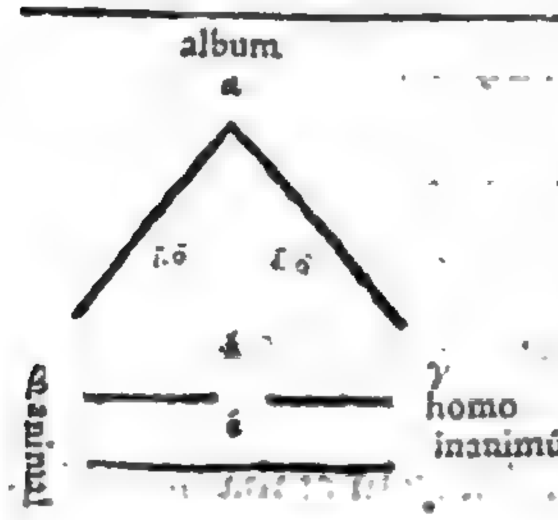
ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquē] hominem {eſſe / non eſſe} album

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ĭ.ŏ Contingit [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:

ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquod] inanimū {eſſe / non eſſe} album

ε Neceſſe eſt nullum inanimum eſſe animal.

ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:

ĭ.ŏ Contingit [aliquem] hominē {eſſe / non eſſe} album

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ĭ.ŏ Neceſſe eſt [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:

ĭ.ŏ Contingit [aliquod] inanimum {eſſe / non eſſe} album

ε Neceſſe eſt nullum inanimum eſſe animal.

c Vide quod notaui ad part.1.

15 Ex dictis igitur perſpicuum *eſt*, cùm priuatiua *propoſitio* ponitur vniuerſalis & neceſſaria, ſemper fieri ſyllogiſmū, *quo colligitur* nonſolùm contingere nō ineſſe[c], ſed etiam non ineſſe.

15 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς καθόλου τιθεμένης καὶ ἀναγκαίας, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν·

τῆ

τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐδέποτε.
16 Καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων ἔν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσι, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. 17 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοὶ, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων.

cùm autem affirmatiua *ponitur neceſſaria*, nūquàm fieri ſyllogiſmū. 16 *Conſtat* etiam, *terminis* eodem modo *ſe* habētibus in neceſſariis & in puris *propoſitionibus*, fieri & [a] nō fieri ſyllogiſmū. 17 Denique manifeſtum *eſt*, omnes hos ſyllogiſmos eſſe imperfectos, & perfici per dictas figuras [b].

a Accipe &, pro vel.

b Omnes ſyllogiſmi imperfecti perficiuntur per primam. ſed quidam perficiūtur quodãmodo etiam per aliam figuram: vt cùm modus inutilis in ſecunda figura, fit vtilis mutatâ propoſitione contingente affirmante in negantem.

CAP. XIX.

De ſyllogiſmis ex vtriſque propoſitionibus contingentibus in tertia figura [c]. CAP. XX.

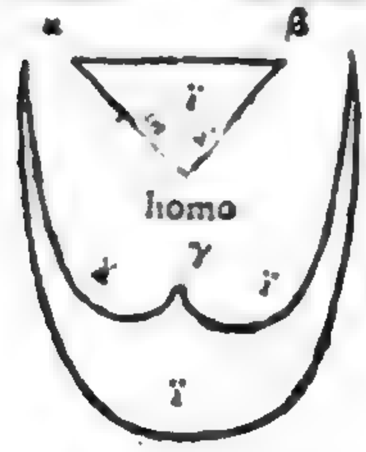
c Ex ambabus propoſitionibus particularibus nihil colligitur. aliâs cōcluſio eſt contingens.

1 ¶ *Summa huius, & duorum ſequentium capitum.* 2 ¶ *Si propoſitiones ſint vniuerſales affirmantes:* 3 *vel negans & affirmans:* 4 *vel negantes.* 5 ¶ *Si altera ſit vniuerſalis, altera particularis:* 6 *ita vt maior ſit vniuerſalis, & minor particularis, affirmantes:* 7 *vel maior particularis, & minor vniuerſalis, affirmantes:* 8 *vel maior negans, & minor affirmans:* 9 *vel ambæ negantes.* 10 ¶ *Si ambæ ſint particulares, vel indefinitæ, vel altera particularis & altera indefinita.*

ἘΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καὶ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων, καὶ τῆς ἑτέρας, ἔσται συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνουσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· καὶ ὅταν ἡ μὲν, ἐνδέχεσθαι, ἡ δὲ, ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία· ἂν μὲν ᾖ καταφατικὴ, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα, οὔτε ἀναγκαῖον, οὔτε ὑπάρχον· ἐὰν δὲ ᾖ στερητικὴ, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ληπτέον δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον.
2 Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμεναι, καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν ἐπὶ μέρους, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται· καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ἐνδέχοιτο ἄν. ὥστε εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

IN poſtrema verò figura, & cùm ambæ *propoſitiones ſunt* cōtingentes, & cùm altera *tantùm*, erit ſyllogiſmus. Cū igitur propoſitiones contingere ſignificāt, etiā concluſio erit contingens: & cùm altera *ſignificat* contingere, altera ineſſe. Cùm autem altera poſita ſit neceſſaria, ſi quidem ſit affirmatiua, non erit *vlla* concluſio, nec neceſſaria, nec pura. ſin autem ſit priuatiua, colligetur non ineſſe, quemadmodum etiam in ſuperioribus. Sed & in his ſimiliter accipiendum *eſt* contingens in concluſionibus *poſitum*. 2 Primùm [d] igitur ſint *ambæ propoſitiones* contingentes, & τὸ α, & τὸ β contingat omni γ ineſſe. quoniam igitur *propoſitum* affirmatiuum conuertitur in parte, & τὸ β cōtingit omni γ, etiam τὸ γ cōtinget omni β. quare ſi τὸ α cōtingit omni γ, ac τὸ γ alicui β: neceſſe *eſt* etiam τὸ α contingere alicui β. fit enim prima figura.

d *Modus vtilis, ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmantibus.*

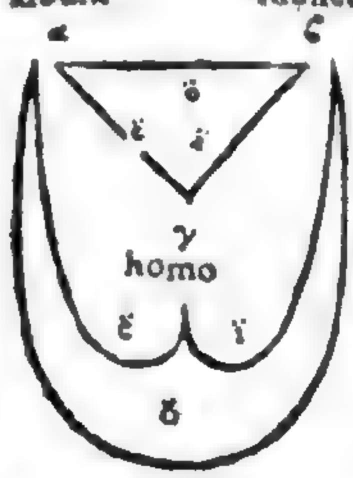

Da Contingit omnem hominem eſſe album: —— *Da* Contingit omnem homi[nem] eſſe album:
rap Contingit omnem hominem eſſe muſicum: —— *ri* Contingit aliquod mu[ſicum] eſſe hominem:
Ergo —— Ergo
ti Contingit aliquod muſicũ eſſe album. —— *i* Contingit aliquod mu[ſicum] eſſe album.

a *Modus vtilis, ex maiore negante, & minore affirmante, vniuerſalibus.*
b Per conuerſionem minoris propoſitionis.

3 Et [a] ſi contingit τὸ α nulli γ ineſſe, τὸ β autem omni γ: neceſſe *eſt* etiam contingere vt τὸ α alicui β non inſit. rurſus enim erit[b] prima figura per conuerſionem.

3 Καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ πάλιν πρῶτον σχῆμα διὰ ἀντιστροφῆς.

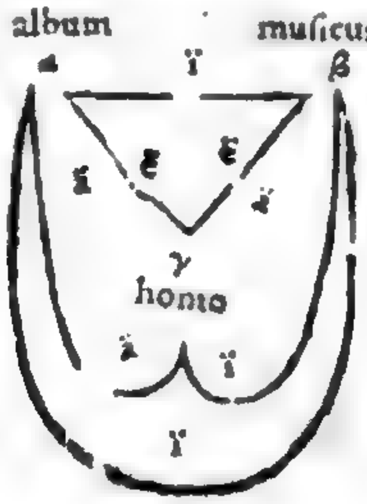

Fel Contingit nullum hominem eſſe album: —— *Fe* Contingit nullum homi[nem] eſſe album:
ap Contingit omnem hominem eſſe muſicum: —— *ri* Contingit aliquod mu[ſicum] eſſe hominem:
Ergo —— Ergo
ton Contingit aliquod muſicum non eſſe album. —— *o* Contingit aliquod mu[ſicum] non eſſe album.

c *Modus vtilis, ex ambabus vniuerſalibus negantibus.*
d Ita vt ex negantibus fiant affirmantes vel vtræque, vel minor propoſitio.
e Vertatur in contingere ineſſe.

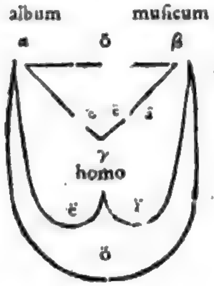
4 Quòd [c] ſi ambæ *propoſitiones* poſitę ſint priuatiuæ, ſanè ex ipſis *propoſitionibus* quæ acceptæ ſunt, non erit *concludendi* neceſſitas: ſed conuerſis[d] propoſitionibus erit ſyllogiſmus, vt in ſuperioribus *factum fuit*. Nã ſi contingit τὸ α & τὸ β nulli γ ineſſe, ſi commutetur contingere non ineſſe [e], iterum erit prima figura per conuerſionem.

4 Ἐὰν δ' ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφεισῶν δὲ τῶν προτάσεων, ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ τὸ α καὶ τὸ β ἐνδέχεται τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

e Contingit nullum hominẽ eſſe album: —— *Da* Contingit omnẽ hominem eſſe album: —— *Da* Cõtingit omn[em] hominem e[ſſe] album:
e Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum: —— *ap* Contingit omnẽ hominem eſſe muſicum: —— *ri* Contingit aliq[uod] muſicum e[ſſe] hominem:
Ergo —— Ergo
—— *ti* Contingit aliquod muſicum eſſe album: —— *i* Contingit aliq[uod] muſicum [eſſe] album.

alb

ε̃ Contingit nullũ hominẽ eſſe album: —*Fel* Contingit nullũ hominẽ eſſe album: —*Fe* Contingit nullum hominem eſſe album:

ε̃ Contingit nullũ hominem eſſe muſicũ. —*ap* Contingit omnẽ hominem eſſe muſicum: —*ri* Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:

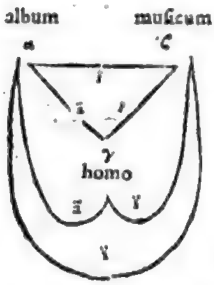
Ergo — Ergo

—*ton* Cõtingit aliquod muſicum non eſſe album. —*o* Contingit aliquod muſicum non eſſe album.

5 Εἰ δὲ ὁ μὲν ἐστι καθόλου τῶν ὅρων, ὁ δὲ, ἐν μέρει τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. 6 Ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ἐν μέρει προτάσεως ἀντιστραφείσης. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται.

5 Si verò terminorum alter ſit vniuerſalis, alter in parte, cùm eodem modo habent, quo in eo quod ineſt, erit & [a] non erit ſyllogiſmus. 6 Contingat [b] enim τὸ α omni γ, ac τὸ β alicui γ ineſſe. erit igitur iterum prima figura, conuerſâ propoſitione particulari. nam ſi τὸ α omni γ, ac τὸ γ alicui β, etiam τὸ α alicui β contingit.

a Accipe coniunctionem pro diſiunctione: &, pro vel.
b *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali, & minore particulari, affirmantibus.*

Da Contingit omnem hominem eſſe album: —— *Da* Contingit omnem hominem eſſe album:

ti Contingit aliquem hominem eſſe muſicum: —— *ri* Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem.

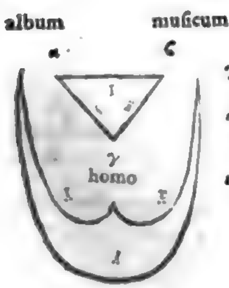
Ergo — Ergo

ſi Contingit aliquod muſicum eſſe album. —— *i* Contingit aliquod muſicum eſſe album.

7 Καὶ εἰ πρὸς τὸ β γ τιθείη τὸ καθόλου, ὡσαύτως.

7 Idem [c] *fit*, ſi *nota* vniuerſalis iuncta ſit *propoſitioni* β γ.

c *Modus vtilis, ex maiore particulari & minore vniuerſali, affirmantibus.*

Diſ Contingit aliquem hominem eſſe album: X *Da* Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum.

am Contingit omnem hominem eſſe muſicum: X *ri* Contingit aliquod albũ eſſe hominem:

Ergo — Ergo

is Contingit aliquod muſicum eſſe album. —— *i* Contingit aliquod album eſſe muſicũ: Cõſequẽter Cõtingit aliquod muſicum eſſe album.

d *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali negãte, & minore particulari affirmante.*

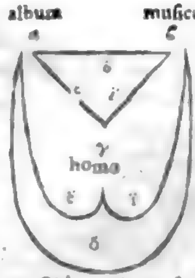
8 Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ τὸ μὲν α γ,

8 Similitérque [d], ſi *propoſitio* α γ

ſit priuatiua, & β γ affirmatiua. iterum enim erit prima figura per conuerſionem[a].

στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ β γ, καταφατικόν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

a Minoris propoſitionis. Hinc apparet, Ariſtotelem omittere modum vtilem ex maiore particulari negante & minore vniuerſali affirmante, qui vulgò vocatur Brocardo: quoniã hic modus perficitur, non per conuerſionem, ſed per deductionem ad incõmodũ. Sed & alios modos tã in hoc, quàm in aliis capitibus omiſit breuitatis ſtudio: quorum alii ſunt vtiles, alii inutiles.

Fer Contingit nullum hominem eſſe album: —— Fe Contingit nullum hominem eſſe album:

is Contingit aliquem hominem eſſe muſicum: —— ri Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:

Ergo — Ergo

on Contingit aliquod muſicum non eſſe album. —— o Contingit aliquod muſicum non eſſe album.

9 Si[b] verò ambæ priuatiuæ poſitæ ſint, altera vniuerſalis, altera in parte: ex his quidem quæ ſumptæ ſunt, non erit ſyllogiſmus, ſed eis conuerſis[c] erit *ſyllogiſmus*, quemadmodũ in ſuperioribus. 10 Cùm[d] autẽ ambæ ſumptæ ſunt indefinitæ, vel in parte, nõ erit *ſyllogiſmus*. etenim neceſſe *eſt* τὸ α & omni & nulli β ineſſe. Termini in quibus ineſt, *hi ſint*, animal, homo, album. in quibus non ineſt, equus, homo, album. medium *ſit* album.

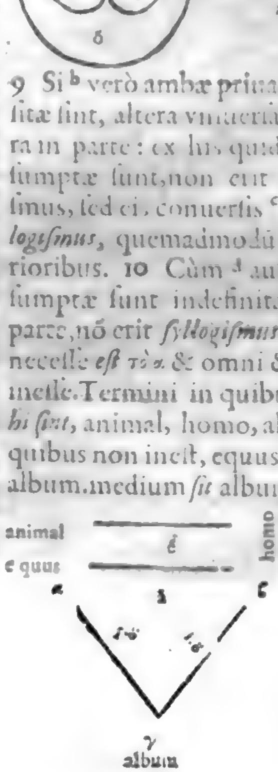
9 Εἰ δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, ἡ μὲν καθόλου, ἡ δ', ἐν μέρει, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἀντιστραφεισῶν δὲ, ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

10 Ὅταν δὲ ἀμφότεραι, ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη τὸ α τῷ β, καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῶον, ἄνθρωπος, λευκόν· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἵππος, ἄνθρωπος, λευκόν· μέσον, λευκόν.

b *Modi vtiles, ex vniuerſali & particulari negantibus.*

c Ita vt ex negantibus fiant affirmantes vel vtraque, vel minor propoſitio.

d *Modi inutiles, ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

I.o Contingit aliquod album {eſſe / non eſſe} animal:

I.o Contingit aliquod album {eſſe / non eſſe} hominem:

a Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

I.o Contingit aliquod album {eſſe / non eſſe} equum:

I.o Contingit aliquod album {eſſe / non eſſe} hominem:

e Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in tertia figura[e]. CAP. XXI.

e Si vtraque propoſitio ſit particularis, vel propoſitio particularis pura neget, nihil concluditur: aliàs colligitur concluſio contingens.

1 ¶ Summa. 2 ¶ De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus. Si maior propoſitio ſit pura, & minor contingens, affirmantes. 3 Si maior ſit contingens, minor pura, affirmantes. Si maior neget, minor affirmet. 4 Si maior affirmet, minor neget. 5 ¶ De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari. Si ambæ propoſitiones affirment. Si vniuerſalis neget, particularis affirmet. 6 Si vniuerſalis affirmet, particularis neget. 7 ¶ De modis inutilibus ex ambabus propoſitionibus particularibus.

CAP. XX.

SI verò altera propoſitio ſignificet ineſſe, altera contin-

ἘΆΝ δὲ ἡ μὲν, ὑπάρχειν, ἡ δὲ, ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῶν προτά-

σεων

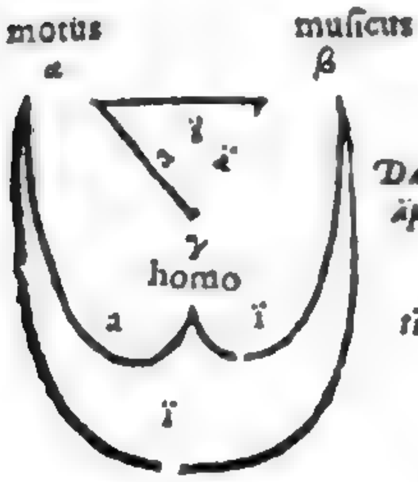
σεων· τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι ἐνδέχεται, καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει· συλλογισμὸς δὲ ἔσται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, ὃν καὶ ἐν τοῖς πρότερον.

2 Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί. καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὅτε γὰρ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαίνοι ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον.

gere: concludetur cõtingere: nõ, ineſſe. ſyllogiſmus autẽ erit terminis codẽ, quo in prioribus [a], modo habentibus. 2 Primũ [b] enim ſint attributiui, ac τὸ α omni γ inſit, verùm τὸ β omni γ ineſſe cõtingat. conuerſa igitur *propoſitione* β γ, erit prima figura, & cõcludetur cõtingere vt τὸ α inſit alicui β. Nã cùm propoſitionũ altera in prima figura ſignificat contingere, etiam concluſio erat contingens.

a Cùm ambæ propoſitiones ſunt puræ, vel ambæ cõtingentes.

b *Modus vtilis, ex maiore propoſitione pura, & minore contingente, affirmantibus vniuerſalibus.*

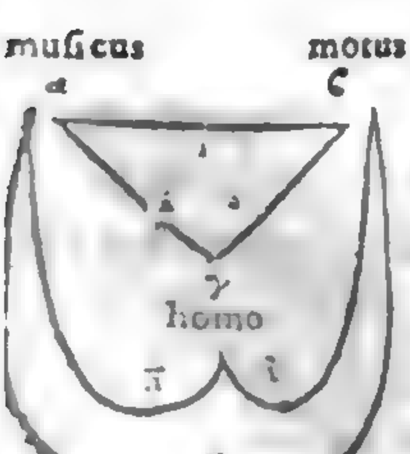
Dar	Omnis homo mouetur:	Da	Omnis homo mouetur:
ap	Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum:	ri	Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:
	Ergo		Ergo
ti	Contingit aliquod muſicũ moueri.	i	Contingit aliquod muſicum moueri.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β γ, ὑπάρχειν, τὸ δὲ α γ, ἐνδέχεσθαι· καὶ εἰ τὸ μὲν α γ, στερητικόν, τὸ δὲ β γ, κατηγορικόν, ὑπάρχει δὲ ὁποτερονοῦν· ἀμφοτέρως ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· δέδεικται δὲ, ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον.

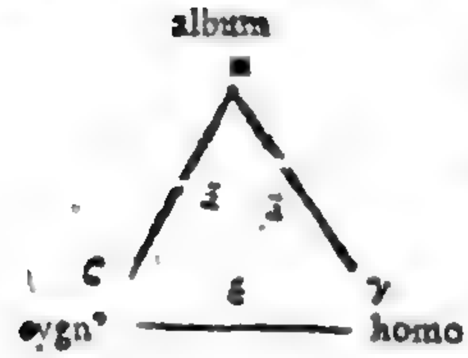
3 Similiter [c] ſi *propoſitio* β γ *ſignificet* ineſſe, *propoſitio* verò α γ cõtingere: item [d] ſi α γ ſit priuatiua, β γ attributiua, & vtrauis ſit pura: vtroque modo erit concluſio contingens. iterum enim fit prima figura: oſtenſum autẽ eſt, cũ altera propoſitio in ea *figura* cõtingere ſignificat, etiam concluſionem fore contingentem.

c *Modus vtilis ex maiore contingente, & minore pura, affirmantibus vniuerſalibus.*

d *Modi vtiles, ex maiore negante, & minore affirmante, vniuerſalibus.*

Dar	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	Da	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
ap	Omnis homo mouetur:	ri	Aliquod motũ, eſt homo:
	Ergo		Ergo
ti	Contingit aliquod motũ, eſſe muſicum.	i	Contingit aliquod motũ, eſſe muſicum.

ā Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

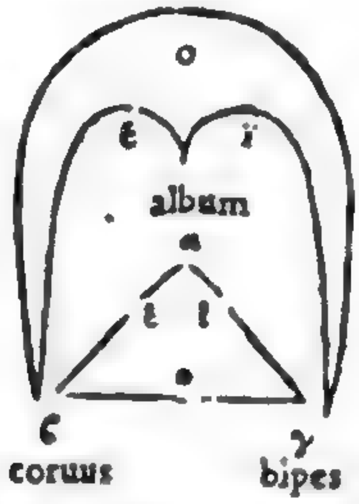
ā Contingit omnem hominem eſſe album:

ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

10 Similiter *res* habebit in particularibus ſyllogiſmis. cùm [a] enim *propoſitum* priuatiuum erit vniuerſale neceſſarium, ſemper erit ſyllogiſmus, quo colligetur contingere [b], & non ineſſe. demonſtratio autem fiet per conuerſionem [c].

10 Ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ στερητικὸν, καθόλου τε καὶ ἀναγκαῖον, ἀεὶ συλλογισμὸς ἔσται καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἀπόδειξις δὲ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

a *Modus vtilis, ex maiore neceſſaria vniuerſali negãte, & minore contingente particulari affirmante.*
b Sub. non ineſſe.
c Conuerſis terminis maioris propoſitionis.

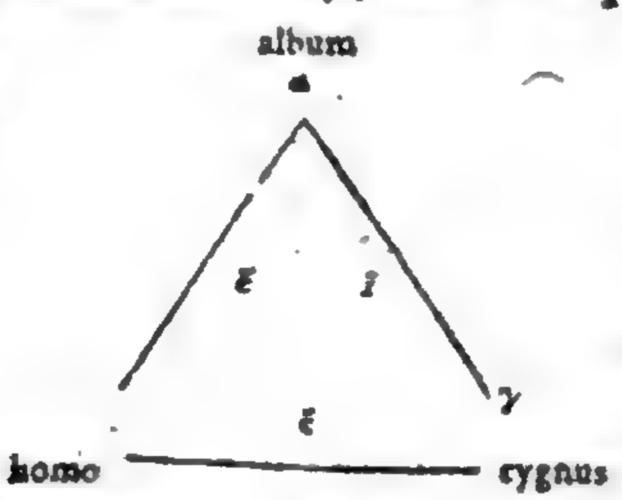

Fēſ Neceſſe eſt nullũ coruum eſſe album: — Fē Neceſſe eſt nullum album eſſe coruum:
tī Cõtingit aliquod bipes eſſe album: Ergo — tī Contingit aliquod bipes eſſe album: Ergo
nō Aliquod bipes non eſt coruus. — Aliquod bipes non eſt coruus.

11 Cùm [d] autem affirmatiuum *erit neceſſarium*, numquàm *erit ſyllogiſmus*. eodem namque modo *hoc* oſtendetur quo in *modis* vniuerſalibus *vſi ſumus* [e], & per eoſdem terminos.

11 Ὅταν δὲ τὸ καταφατικὸν, οὐδέποτε. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον δειχθήσεται, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

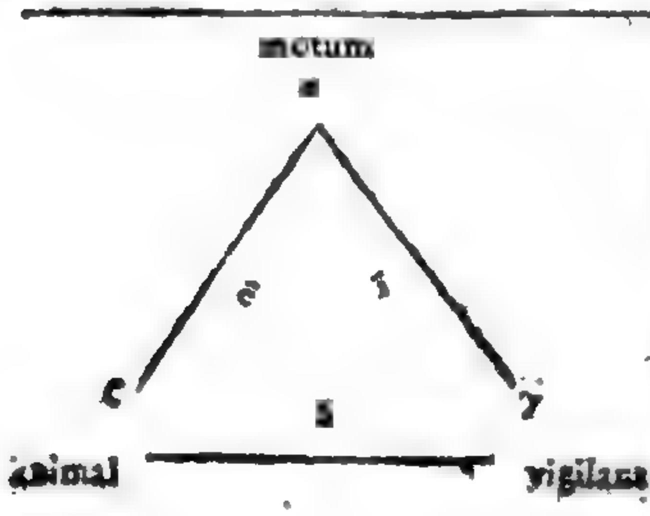
d *Modi inutiles, ex maiore vniuerſali negante cõtingente & minore particulari affirmante neceſſaria, vel ex maiore vniuerſali affirmãte neceſſaria & minore particulari negante contingente.*
e Part. 4. & 5.

ē Contingit nullum hominem eſſe album:

ī Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

ō Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

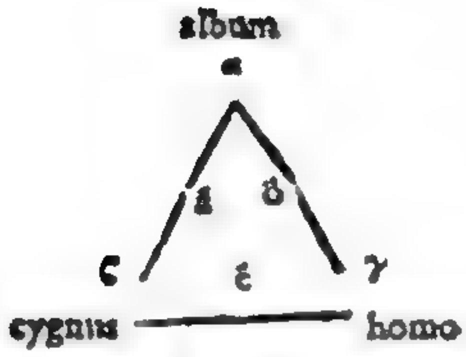

ē Contingit nullum animal moueri:

ī Neceſſe eſt aliquod vigilans moueri:

ā Neceſſe eſt omne vigilans eſſe animal.

album

α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

δ Contingit aliquem hominem non eſſe album:

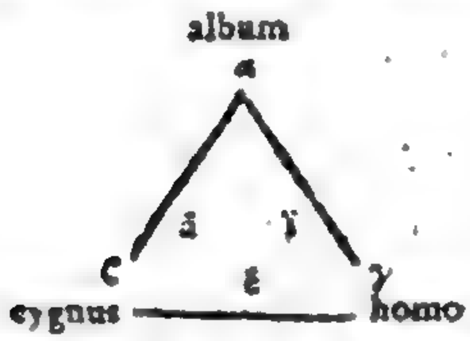
ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

12 Οὐδ᾽ ὅταν ἀμφότεραι ληφθῶσι καταφατικαί· καὶ γὰρ τούτου ἡ αὐτὴ ἀπόδειξις, ἥ καὶ πρότερον.

12 Neque [a] *tunc erit ſyllogiſmus*, cùm ambæ *propoſitiones* accipiũtur affirmatiuæ. cuius rei eadẽ [b] *eſt* demonſtratio, quæ priùs.

a *Modi inutiles, ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari, affirmantibus.*

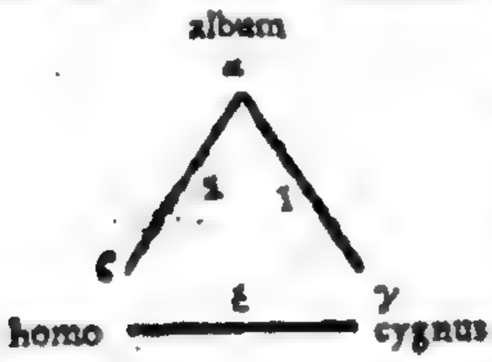
b Per eoſdẽ terminos, albũ, hominẽ, cygnum.

α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

γ Contingit aliquem hominem eſſe album:

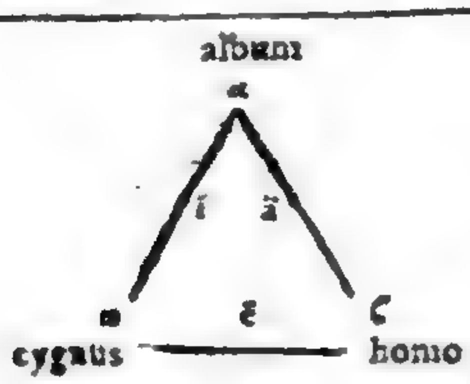
ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

α Contingit omnem hominem eſſe album:

γ Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

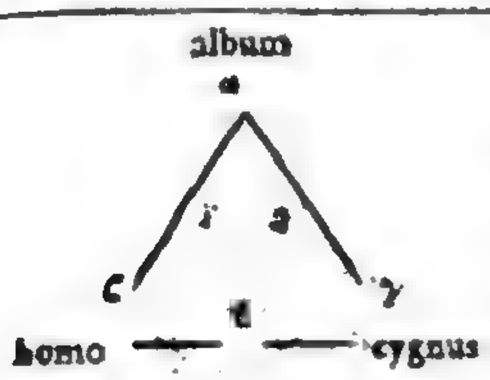
ε Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

γ Neceſſe eſt aliquem cygnum eſſe album:

α Contingit omnem hominem eſſe album:

ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe cygnum.

γ Contingit aliquem hominem eſſe album:

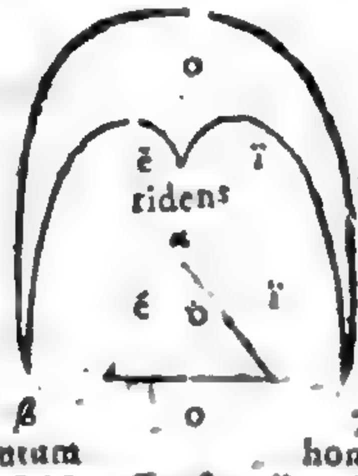
α Neceſſe eſt omnem cygnum eſſe album:

ε Neceſſe eſt nullum cygnum eſſe hominem.

13 Ὅταν δὲ ἀμφότεραι μὲν στερητικαί, καθόλου δὲ καὶ ἀναγκαία ἡ τὸ μὴ ὑπάρχειν σημαίνουσα· δι᾽ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφείσης δὲ τῆς κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεως, ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

13 Cùm [c] autem ambæ *propoſitiones accipiuntur* priuatiuæ; & ea quæ ſignificat non ineſſe, *eſt* vniuerſalis & neceſſaria: ſanè ex his *propoſitionibus* quæ acceptæ ſunt, non erit *concludendi* neceſſitas: ſed conuerſâ propoſitione contingente, erit ſyllogiſmus, vt in ſuperioribus.

c *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali neceſſaria, & minore particulari pura, negantibus.*

ἒ Neceſſe eſt nullum brutum ridere: —— *Feſ* Neceſſe eſt nullum brutum ridere: —— *Fe* Neceſſe eſt quod ridet, non eſſe brutum:

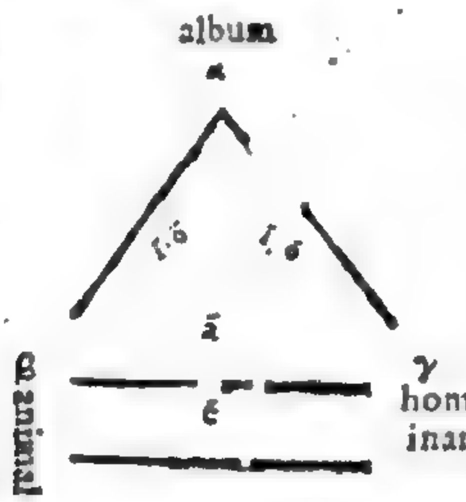
ὂ Contingit aliquem hominem non ridere. —— *ri* Contingit aliquem hominem ridere: Ergo —— *ri* Contingit aliquẽ hominem ridere: Ergo

no Aliquis homo nõ eſt brutum. —— *o* Aliquis homo non eſt brutum.

a *Modi inutiles, ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*
b Quibus vſi ſumus cap.16.part. 13. vbi oſtendimus hos modos in prima figura eſſe inutiles.

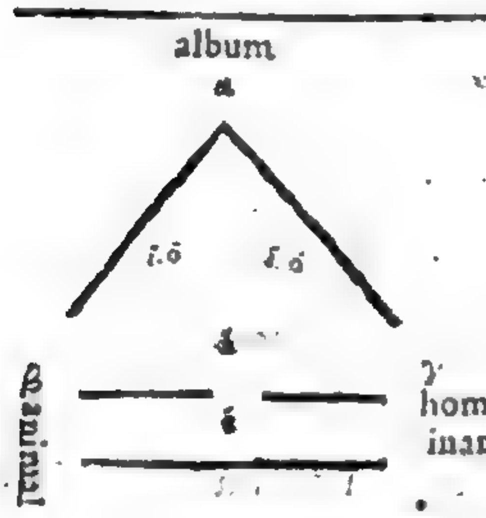
14 Sin[a] ambæ *propoſitiones* poſitæ ſint indefinitæ vel in parte, nõ erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem *erit* eadem, & per eoſdem terminos[b].

14 Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι, ἀδιόριστοι ἢ ἐν μέρει τεθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

ῑ.ὀ Contingit [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:
ῑ.ὀ Neceſſe eſt [aliquẽ] hominem {eſſe / non eſſe} album:
ᾱ Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ῑ.ὀ Contingit [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:
ῑ.ὀ Neceſſe eſt [aliquod] inanimũ {eſſe / non eſſe} album:
ἐ Neceſſe eſt nullum inanimum eſſe animal.

ῑ.ὀ Neceſſe eſt [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:
ῑ.ὀ Contingit [aliquem] hominẽ {eſſe / non eſſe} album:
ᾱ Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

ῑ.ὀ Neceſſe eſt [aliquod] animal {eſſe / non eſſe} album:
ῑ.ὀ Contingit [aliquod] inanimum {eſſe / non eſſe} album:
ἐ Neceſſe eſt nullum inanimum eſſe animal.

15 Ex dictis igitur perſpicuum *eſt*, cùm priuatiua *propoſitio* ponitur vniuerſalis & neceſſaria, ſemper fieri ſyllogiſmũ, *quo colligitur* nonſolùm contingere nõ ineſſe[c], ſed etiam non ineſſe.

c Vide quod notaui ad part.1.

15 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῆς μὲν στερητικῆς καθόλου τιθεμένης καὶ ἀναγκαίας, ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν·

τῆς

τῆς δὲ καταφατικῆς, οὐδέποτε.
16 Καὶ ὅτι τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων ἔν τε τοῖς ἀναγκαίοις καὶ ἐν τοῖς ὑπάρχουσι, γίνεται καὶ οὐ γίνεται συλλογισμός. 17 Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς οἱ συλλογισμοί, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν εἰρημένων σχημάτων.

cùm autem affirmatiua *ponitur neceſſaria*, nũquàm fieri ſyllogiſmũ. 16 *Conſtat* etiam, *terminis* eodem modo *ſe* habẽtibus in neceſſariis & in puris *propoſitionibus*, fieri & [a] nõ fieri ſyllogiſmũ. 17 Denique manifeſtum *eſt*, omnes hos ſyllogiſmos eſſe imperfectos, & perfici per dictas figuras [b].

a Accipe &, pro vel.

b Omnes ſyllogiſmi imperfecti perficiuntur per primam. ſed quidam perficiũtur quodãmodo etiam per aliam figuram: vt cùm modus inutilis in ſecunda figura, fit vtilis mutatã propoſitione contingente affirmante in negantem.

CAP. XIX.

De ſyllogiſmis ex vtriſque propoſitionibus contingentibus in tertia figura [c]. CAP. XX.

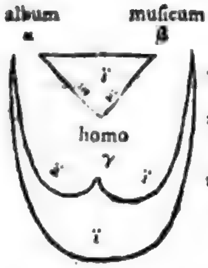
1 ¶ Summa huius, & duorum ſequentium capitum. 2 ¶ Si propoſitiones ſint vniuerſales affirmantes: 3 vel negans & affirmans: 4 vel negantes. 5 ¶ Si altera ſit vniuerſalis, altera particularis: 6 ita vt maior ſit vniuerſalis, & minor particularis, affirmantes: 7 vel maior particularis, & minor vniuerſalis, affirmantes: 8 vel maior negans, & minor affirmans: 9 vel ambæ negantes. 10 ¶ Si ambæ ſint particulares, vel indefinitæ, vel altera particularis & altera indefinita.

ΕΝ δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι, καὶ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων, καὶ τῆς ἑτέρας, ἔσται συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν ἐνδέχεσθαι σημαίνουσιν αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· καὶ ὅταν ἡ μὲν, ἐνδέχεσθαι, ἡ δὲ, ὑπάρχειν. ὅταν δὲ ἡ ἑτέρα τεθῇ ἀναγκαία, ἂν μὲν ἡ καταφατική, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα, οὔτε ἀναγκαῖον, οὔτε ὑπάρχον· ἐὰν δὲ ἡ στερητική, τοῦ μὴ ὑπάρχειν ἔσται συλλογισμός, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ληπτέον δὲ καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον.
2 Ἔστωσαν δὴ πρῶτον ἐνδεχόμεναι, καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν ἐπὶ μέρους, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται· καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β ἐνδέχοιτο ἄν. ὥστε εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

IN poſtrema verò figura, & cùm ambæ *propoſitiones ſunt* cõtingentes, & cùm altera *tantùm*, erit ſyllogiſmus. Cũ igitur propoſitiones contingere ſignificãt, etiã concluſio erit contingens: & cùm altera *ſignificat* contingere, altera ineſſe. Cùm autem altera poſita ſit neceſſaria, ſi quidem ſit affirmatiua, non erit *vlla* concluſio, nec neceſſaria, nec pura. ſin autem ſit priuatiua, colligetur non ineſſe, quemadmodum etiam in ſuperioribus. Sed & in his ſimiliter accipiendum *eſt* contingens in concluſionibus *poſitum*. 2 Primùm [d] igitur ſint *ambæ propoſitiones* contingentes, & τὸ α, & τὸ β contingat omni γ ineſſe. quoniam igitur *propoſitum* affirmatiuum conuertitur in parte, & τὸ β cõtingit omni γ, etiam τὸ γ cõtinget omni β. quare ſi τὸ α cõtingit omni γ, ac τὸ γ alicui β: neceſſe *eſt* etiam τὸ α contingere alicui β. fit enim prima figura.

c Ex ambabus propoſitionibus particularibus nihil colligitur. aliàs cõcluſio eſt contingens.

d *Modus vtilis, ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus affirmantibus.*

Dā	Contingit omnem hominem eſſe album:	Dā	Contingit omnem hominē eſſe album:
rāp	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	rī	Contingit aliquod muſicū eſſe hominem:
	Ergo		Ergo
tī	Contingit aliquod muſicū eſſe album.	ī	Contingit aliquod muſicū eſſe album.

a *Modus vtilis, ex maiore negante, & minore affirmante, vniuerſalibus.*
b Per conuerſionem minoris propoſitionis.

3 Et [a] ſi contingit τὸ α nulli γ ineſſe, τὸ β autem omni γ: neceſſe *eſt* etiam contingere vt τὸ α alicui β non inſit. rurſus enim erit[b] prima figura per conuerſionem.

3 Καὶ εἰ τὸ μὲν α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἀνάγκη καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα δι' ἀντιστροφῆς.

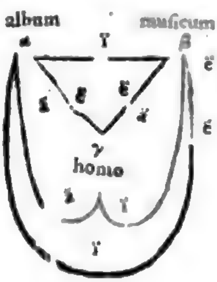
Fē	Contingit nullum hominem eſſe album:	Fē	Contingit nullum hominē eſſe album:
āp	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	rī	Contingit aliquod muſicū eſſe hominem:
	Ergo		Ergo
tōn	Contingit aliquod muſicum non eſſe album.	ō	Contingit aliquod muſicū non eſſe album.

c *Modus vtilis, ex ambabus vniuerſalibus negantibus.*
d Ita vt ex negantibus fiant affirmantes vel vtræque, vel minor propoſitio.

4 Quòd [c] ſi ambę *propoſitiones* poſitę ſint priuatiuæ, ſanè ex ipſis *propoſitionibus* quæ acceptæ ſunt, non erit *concludendi* neceſſitas: ſed conuerſis[d] propoſitionibus erit ſyllogiſmus, vt in ſuperioribus *factum fuit*. Nā ſi contingit τὸ α & τὸ β nulli γ ineſſe, ſi commutetur contingere non ineſſe [e], iterum erit prima figura per conuerſionem.

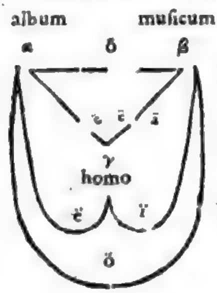
e Vertatur in contingere ineſſe.

4 Ἐὰν δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, ἐξ αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· ἀντιστραφεισῶν δὲ τῶν προτάσεων, ἔσται συλλογισμός, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον. εἰ γὰρ τὸ α καὶ τὸ β ἐνδέχεται τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, ἐὰν μεταληφθῇ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, πάλιν ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

ē	Contingit nullum hominē eſſe album:	Dā	Contingit omnē hominem eſſe album:	Dā	Cōtingit omnem hominem eſſe album:
ē	Contingit nullum hominē eſſe muſicum:	āp	Contingit omnē hominem eſſe muſicum:	rī	Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:
			Ergo		Ergo
		tī	Contingit aliquod muſicum eſſe album:	ī	Contingit aliquod muſicum eſſe album.

album

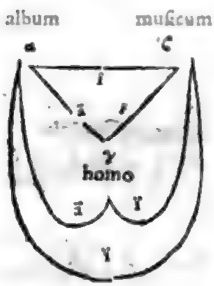
ε Contingit nullũ hominẽ eſſe album:	—*Fël*	Contingit nullũ hominẽ eſſe al bum:	—*Fē*	Contingit nullum hominem eſſe album:
ε̈ Contingit nullũ hominem eſſe muſicũ.	—*äp*	Contingit omnẽ hominem eſſe muſicum:	—*rï*	Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:
		Ergo		Ergo
	—*tõs*	Cõtingit aliquod muſicum non eſſe album.	—*ö*	Contingit aliquod muſicum non eſſe album.

5 Εἰ δὲ ὁ μὲν ἐστι καθόλου, τῶν ὅρων, ὁ δὲ, ἐν μέρει· τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός. 6 Ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα, τῆς ἐν μέρει προτάσεως ἀντιστραφείσης. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδέχεται.

5 Si verò terminorum alter ſit vniuerſalis, alter in parte, cùm eodem modo habent, quo in eo quod ineſt, erit & [a] non erit ſyllogiſmus. 6 Contingat [b] enim τὸ α omni γ, ac τὸ β alicui γ ineſſe. erit igitur iterum prima figura, conuerſâ propoſitione particulari. nam ſi τὸ α omni γ, ac τὸ γ alicui β, etiam τὸ α alicui β contingit.

a Accipe coniunctionem pro disiunctione: &, pro vel.

b *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali, & minore particulari, affirmantibus.*

Dāt Contingit omnem hominem eſſe album:	——	*Dā*	Contingit omnem hominem eſſe album:
iſ Contingit aliquem hominem eſſe muſicum:	——	*ri*	Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem.
Ergo			Ergo
ï Contingit aliquod muſicum eſſe album.	——	*ï*	Contingit aliquod muſicum eſſe album.

7 Καὶ εἰ πρὸς τὸ β γ τεθείη τὸ καθόλου, ὡσαύτως.

7 Idem [c] *fit*, ſi *nota* vniuerſalis iuncta ſit *propoſitioni* β γ.

c *Modus vtilis, ex maiore particulari & minore vniuerſali, affirmãtibus.*

Diſ Contingit aliquem hominem eſſe album:	X	*Dā*	Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum.
ām Contingit omnem hominem eſſe muſicum:		*rï*	Contingit aliquod albũ eſſe hominem:
Ergo			Ergo
is Contingit aliquod muſicum eſſe album.	——	*ï*	Contingit aliquod album eſſe muſicũ: Cõſequẽter Cõtingit aliquod muſicum eſſe album.

8 Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ τὸ μὲν α γ,

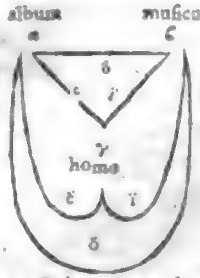
8 Similitérque [d], ſi *propoſitio* α γ

d *Modus vtilis, ex maiore vniuerſali negãte, & minore particulari affirmante.*

ſit priuatiua, & β γ affirmatiua. iterum enim erit prima figura per conuerſionem[a].

στερητικὸν εἴη, τὸ δὲ β γ, καταφατικόν· ἔσται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

a Minoris propoſitionis. Hinc apparet, Ariſtotelem omittere modum vtilem ex maiore particulari negante & minore vniuerſali affirmante, qui vulgò vocatur Brocardo: quoniã hic modus perficitur, non per conuerſionem, ſed per deductionem ad incõmodũ. ſed & alios modos tã in hoc, quàm in aliis capitibus omiſit breuitatis ſtudio: quorum alii ſunt vtiles, alii inutiles.

Fī Contingit nullum hominem eſſe album: — Fi Contingit nullum hominẽ eſſe album:
rī Contingit aliquem hominem eſſe muſicum: — rī Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem:
Ergo — Ergo
ōn Contingit aliquod muſicum non eſſe album. — ō Contingit aliquod muſicũ non eſſe album.

9 Si[b] verò ambæ priuatiuæ poſitæ ſint, altera vniuerſalis, altera in parte: ex his quidem quæ ſumptæ ſunt, non erit ſyllogiſmus, ſed eis conuerſis[c] erit *ſyllogiſmus*, quemadmodũ in ſuperioribus. 10 Cum[d] autẽ ambæ ſumptæ ſunt indefinitæ, vel in parte, nõ erit *ſyllogiſmus*. etenim neceſſe *eſt* τὸ α & omni & nulli β ineſſe. Termini in quibus ineſt, *hi ſint*, animal, homo, album. in quibus non ineſt, equus, homo, album. medium *ſit* album.

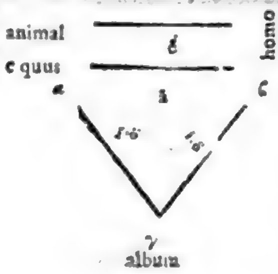
9 Εἰ δὲ ἀμφότεραι στερητικαὶ τεθῶσιν, ἡ μὲν καθόλου, ἡ δὲ ἐν μέρει, δι' αὐτῶν μὲν τῶν εἰλημμένων, οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἀντιστραφεισῶν δὲ, ἔσται καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

10 Ὅταν δὲ ἀμφότεραι ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη τὸ α τῷ β, καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ ὑπάρχειν, ζῷον, ἄνθρωπος, λευκόν· τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἵππος, ἄνθρωπος, λευκόν· μέσον, λευκόν.

b *Modi vtiles, ex vniuerſali & particulari negantibus.*

c Ita vt ex negantibus fiant affirmantes vel vtraque, vel minor propoſitio.

d *Modi inutiles, ex ambabus propoſitionibus particularibus, vel indefinitis, vel altera particulari & altera indefinita.*

Y.δ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } animal:
Y.δ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } hominem:
ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

Y.δ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } equum:
Y.δ Contingit aliquod album { eſſe / non eſſe } hominem:
ε Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura & altera contingente, in tertia figura[e]. CAP. XXI.

e Si vtraque propoſitio ſit particularis, vel propoſitio particularis pura neget, nihil concluditur. aliàs colligitur concluſio contingens.

1 ¶ *Summa.* 2 ¶ *De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus. Si maior propoſitio ſit pura, & minor contingens, affirmantes.* 3 *Si maior ſit contingens, minor pura, affirmantes. Si maior neget, minor affirmet.* 4 *Si maior affirmet, minor neget.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari. Si ambæ propoſitiones affirment. Si vniuerſalis neget, particularis affirmet.* 6 *Si vniuerſalis affirmet, particularis neget.* 7 ¶ *De modis inutilibus ex ambabus propoſitionibus particularibus.*

CAP. XX.

SI verò altera propoſitio ſignificet ineſſe, altera contin-

ἘΑΝ δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν, ἡ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνῃ, τῶν προτάσεων

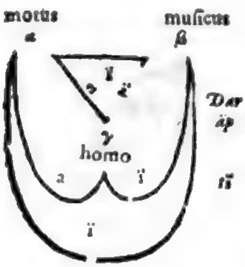
σεων· τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται, ὅτι ἐνδέχεται, καὶ οὐχ ὅτι ὑπάρχει· συλλογισμὸς δὲ ἔσται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὅρων, ὃν καὶ ἐν τοῖς προτέροις.

2 Ἔστωσαν γὰρ πρῶτον κατηγορικοί. καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· καὶ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐνδέχεται τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. ὅτε γὰρ ἡ ἑτέρα τῶν προτάσεων ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σημαίνοι ἐνδέχεσθαι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον.

gere: concludetur cõtingere: nõ, ineſſe. ſyllogiſmus autẽ erit terminis eodẽ, quo in prioribus [a], modo habentibus. 2 Primũ [b] enim ſint attributiui, ac τὸ α omni γ inſit, verùm τὸ β omni γ ineſſe cõtingat. conuerſa igitur *propoſitione* β γ, erit prima figura, & cõcludetur cõtingere vt τὸ α inſit alicui β. Nã cùm propoſitionũ altera in prima figura ſignificat contingere, etiam concluſio erat contingens.

a Cùm ambæ propoſitiones ſunt puræ, vel ambæ cõtingentes.

b *Modus vtilis, ex maiore propoſitione pura, & minore contingente, affirmantibus vniuerſalibus.*

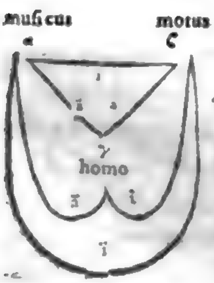
Dar	Omnis homo mouetur:	*Da*	Omnis homo mouetur:
ap	Contingit omnem hominẽ eſſe muſicum:	*ri*	Contingit aliquod muſicum eſſe hominem:
	Ergo		Ergo
ti	Contingit aliquod muſicũ moueri.	*i*	Contingit aliquod muſicum moueri.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ μὲν β γ, ὑπάρχειν, τὸ δὲ α γ, ἐνδέχεσθαι· καὶ εἰ τὸ μὲν α γ, στερητικόν, τὸ δὲ β γ, κατηγορικόν, ὑπάρχει δὲ ὁποτερονοῦν· ἀμφοτέρως ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα· γίνεται γὰρ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· δέδεικται δὲ, ὅτι τῆς ἑτέρας προτάσεως ἐνδέχεσθαι σημαινούσης ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον.

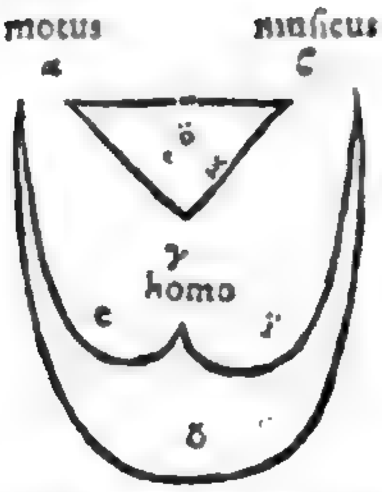
3 Similiter [c] ſi *propoſitio* β γ *ſignificet* ineſſe, *propoſitio* verò α γ cõtingere: item [d] ſi α γ ſit priuatiua, β γ attributiua, & vtrauis ſit pura: vtroque modo erit concluſio contingens. iterum enim fit prima figura: oſtenſum autẽ eſt, cũ altera propoſitio in ea *figura* cõtingere ſignificat, etiam concluſionem fore contingentem.

c *Modus vtilis ex maiore contingente, & minore pura, affirmantibus vniuerſalibus.*

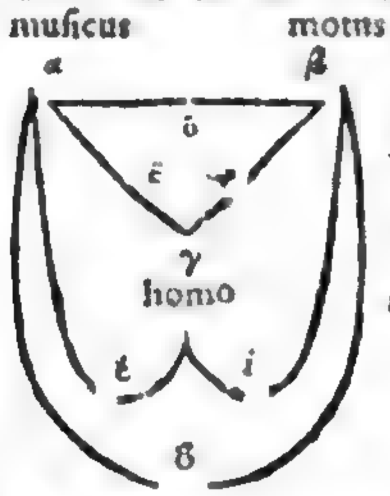
d *Modi vtiles, ex maiore negante, & minore affirmante, vniuerſalibus.*

Dar	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	*Da*	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
ap	Omnis homo mouetur:	*ri*	Aliquod motũ, eſt homo:
	Ergo		Ergo
ti	Contingit aliquod motũ, eſſe muſicum.	*i*	Contingit aliquod motũ, eſſe muſicum.

Fel	Nullus homo mouetur:	*Fe*	Nullus homo mouetur:
ap	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	*ri*	Contingit aliquod muſicũ eſſe hominem:
	Ergo		Ergo .
tõn	Contingit aliquod muſicum non moueri.	*o*	Contingit aliquod muſicũ non moueri.

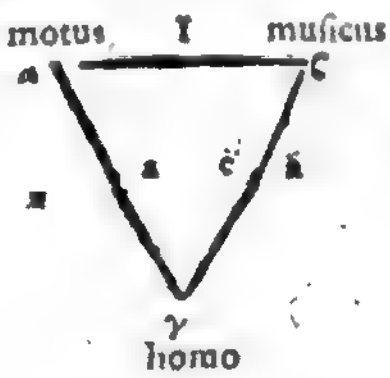
Fẽl	Contingit nullum hominem eſſe muſicum:	*Fẽ*	Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum:
ap	Omnis homo mouetur:	*ri*	Aliquod motum eſt homo:
	Ergo		Ergo
tõn	Contingit aliquod motũ, non eſſe muſicum.	*ö*	Contingit aliquod motum, non eſſe muſicum.

a *Modi vtiles, per conuerſionem contingẽtis, ex maiore pura, & minore contingente negante, vniuerſalibus.*

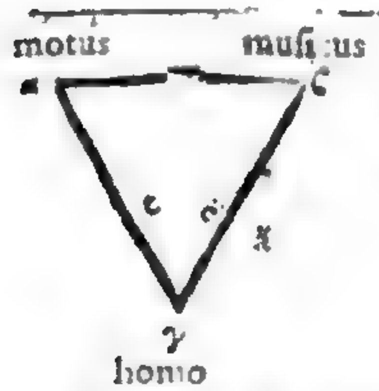
b Id eſt, mutatis propoſitionibus contingentibus negãtibus in affirmantes.

4 Quòd[a] ſi contingens priuatiuum iunctum ſit minori extremo, aut ambò *interualla* ſumpta ſint priuatiua: ſanè ex iis quæ poſita ſunt, non erit ſyllogiſmus: *eis* verò conuerſis[b], erit *ſyllogiſmus*, vt in ſuperioribus.

4 Εἰ δὲ τὸ ἐνδεχόμενον, τὸ στερητικὸν, τεθείη πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἢ καὶ ἄμφω ληφθείη στερητικά· διὰ μὲν τῶν κειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός· ἀντιστραφέντων δὲ, ἔσται, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

a	Omnis homo mouetur:	*Dar*	Omnis homo mouetur:
ë	Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum.	*ap*	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
			Ergo
		ti	Contingit aliquod muſicum moueri.

e	Nullus homo mouetur:	*Fel*	Nullus homo mouetur:
ë	Contingit nullum hominẽ eſſe muſicum:	*ap*	Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
			Ergo
		tõn	Contingit aliquod muſicum non moueri.

c *Modi vtiles, ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari, affirmantibus.*

d *Modi vtiles, ex vniuerſali negante, & particulari affirmante.*

5 Si verò altera propoſitio *ſit* vniuerſalis, altera particularis: cũ[c] ambæ ſunt attributiuæ; aut [d] vniuerſalis *eſt* priuatiua, particularis affirmatiua: idem erit modus ſyllogiſmorum. omnes

5 Εἰ δὲ ἡ μὲν, καθόλου, τῶν προτάσεων, ἡ δὲ, ἐν μέρει· κατηγορικῶν μὲν οὐσῶν ἀμφοτέρων· ἢ τῆς μὲν καθόλου, στερητικῆς, τῆς δὲ ἐν μέρει, καταφατικῆς· ὁ αὐτὸς τρόπος ἔσται τῶν συλλογισμῶν· πάντες γὰρ πε-

γὰρ περαίνονται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. ὥστε φανερόν, ὅτι τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται ὁ συλλογισμός.

enim perficiuntur per primam figuram. vnde conſtat fore ſyllogiſmum *quo colligatur* contingere: non, ineſſe.

Diſ Aliquis homo mouetur:	*Dā* Contingit omnē hominē eſſe muſicū:
ām Contingit omnem hominem eſſe muſicum:	*ri* Aliquod motum eſt homo:
Ergo	Ergo
is Contingit aliquod muſicum moueri.	*ī* Cōtingit aliquod motū eſſe muſicū:
	Proinde
	Contingit aliquod muſicum moueri.

Diſ Contingit aliquē hominē eſſe muſicū:	*Da* Omnis homo mouetur:
am Omnis homo mouetur:	*ri* Cōtingit aliquod muſicū eſſe hominē:
Ergo	Ergo
is Contingit aliquod motum, eſſe muſicum.	*i* Cōtingit aliqđ muſicū moueri. Quare
	Contingit aliquod motū, eſſe muſicum,

Dat Omnis homo mouetur:	*Da* Omnis homo mouetur:
iſ Contingit aliquē hominē eſſe muſicū:	*ri* Cōtingit aliquod muſicū eſſe hominem:
Ergo	Ergo
i Contingit aliquod muſicum moueri.	*i* Contingit aliquod muſicum moueri.

Dāt Cōtingit omnem hominem eſſe muſicum:	*Dā* Contingit omnem hominem eſſe muſicum:
iſ Aliquis homo mouetur:	*ri* Aliquod motum, eſt homo:
Ergo	Ergo
ī Contingit aliquod motum, eſſe muſicum.	*i* Contingit aliquod motum, eſſe muſicum.

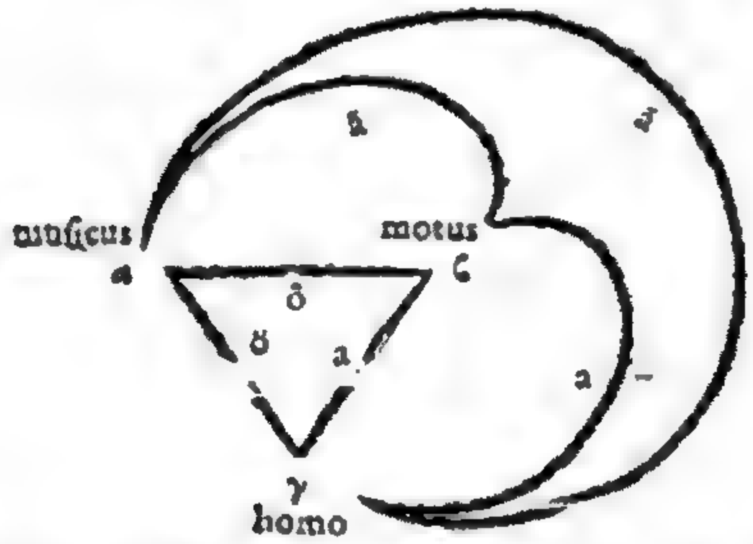
Fer Nullus homo eſt muſicus:	*Fe* Nullus homo eſt muſicus:
iſ Contingit aliquem hominē moueri:	*ri* Contingit aliquod motū, eſſe hominē:
Ergo	Ergo
ōn Contingit aliquod motum, non eſſe muſicum.	*ō* Contingit aliquod motum, non eſſe muſicum.

Fer Contingit nullum hominem eſſe muſicum:	*Fē* Contingit nullum hominem eſſe muſicum:
iſ Aliquis homo mouetur:	*ri* Aliquod motum, eſt homo:
Ergo	Ergo
ōn Contingit aliquod motum, non eſſe muſicum.	*ō* Cōtingit aliquod motum, non eſſe muſicum.

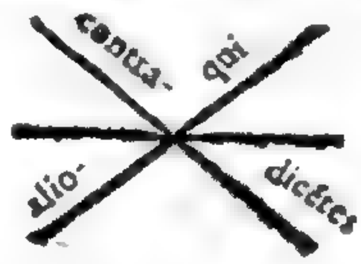
6 Εἰ δὲ ἡ μὲν καταφατική, καθόλου, ἡ δὲ στερητική, ἐν μέρει διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔσται ἡ ἀπόδειξις. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α ἐνδεχέσθω τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν· ἀνάγκη δὴ τὸ α ἐνδέχεσθαι τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ κεῖται ὑπάρχειν, τὸ α παντὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει· τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον. ἀλλ' ὑπέκειτο τινὶ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν.

6 Si [a] verò affirmatiua *propoſitio ſit* vniuerſalis, priuatiua in parte: demonſtratio fiet per impoſſibile. Inſit enim τὸ β omni γ, & contingat τὸ α cuidam γ non ineſſe. neceſſe igitur *eſt* contingere vt τὸ α alicui β non inſit. nam ſi omni β τὸ α neceſſariò inſit, ac τὸ β omni γ ponatur ineſſe, τὸ α omni γ neceſſariò inerit: hoc enim antea demonſtratum eſt. verùm ſupponebatur contingere vt cuidam non ineſſet.

a *Modus vtilis, ex maiore particulari contingente negante, & minore vniuerſali pura affirmante.*

Bōc	Cõtingit aliquem hominẽ non eſſe muſicum:		Bār	Neceſſe eſt omne motũ, eſſe muſicum:
ar	Omnis homo mouetur:		ba	Omnis homo mouetur:
	Ergo			Ergo
dō	Cõtingit aliquod motũ, nõ eſſe muſicum.		rā	Neceſſe eſt omnẽ hominem eſſe muſicum.

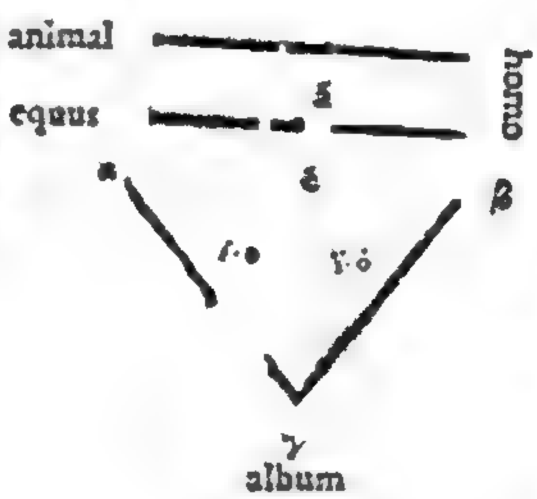

ā *Modi inutiles, ex propoſitionibus particularibus, vel indefinitis.*

7 Cùm [a] autem indefinitæ vel in parte acceptæ ſunt ambæ *propoſitiones*, non erit ſyllogiſmus. demonſtratio autem *eſt* eadem, quæ *fuit* etiã in vniuerſalibus [b], & per eoſdem terminos.

7 Ὅταν δὲ ἀδιόριστοι, ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν ἀμφότεραι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή, ἣ καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

b Hic locus mẽdo nõ caret. leg. igitur, vt & Alexandro videtur, ἢ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων, quæ *fuit in ſyllogiſmis* ex ambabus *propoſitionibus* contingentibus.

i.o [Aliquod]album {eſt / non eſt} animal:

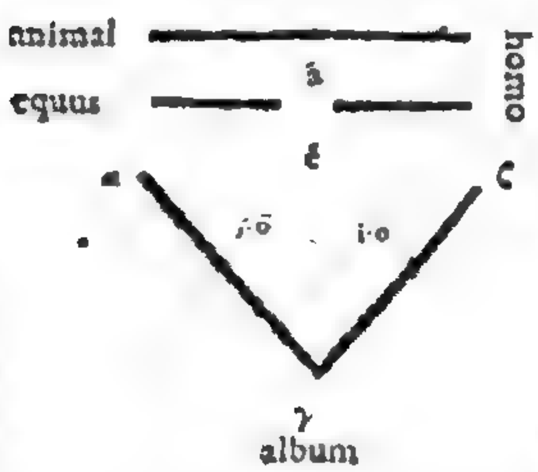
i.ō Contingit [aliquod]album {eſſe / non eſſe} hominem:

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:

i.o [Aliquod]album {eſt / non eſt} equus:

i.ō Cõtingit [aliquod]album {eſſe / non eſſe} hominem:

ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

i.ō Cõtingit [aliquod]album {eſſe / non eſſe} animal:

i.o [Aliquod] albũ {eſt / non eſt} homo:

ā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal.

i.ō Cõtingit [aliquod]animal {eſſe / non eſſe} equum:

i.o [Aliquod] albũ {eſt / non eſt} homo:

ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum.

c Si vtraq; propoſitio ſit particularis, aut maior propoſitio ſit particularis neceſſaria negans, aut minor ſit neceſſaria negans, nihil concluditur. aliâs, cùm propoſitio neceſſaria affirmat, efficitur concluſio contingens: cùm negat, pura.

De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria, & altera contingente, in tertia figura [c].

Cap. XXII.

1 ¶ *De ſyllogiſmis ex vtriſque propoſitionibus vniuerſalibus,* 2 *Si ambæ propoſitiones affirment;*

affirmet: & neceſſaria ſit maior, 3 *vel minor.* 4 *Si altera affirmet, altera neget: ita vt maior propoſitio ſit contingens negans,* 5 *vel neceſſaria negans,* 6 *vel neceſſaria affirmãs,* 7 *vel contingens affirmans.* 8 ¶ *De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari. Si ambæ propoſitiones affirment. Si maior neget, minor affirmet.* 9 *Si maior particularis affirmet, & minor vniuerſalis neget: ita vt maior ſit neceſſaria, minor contingens:* 10 *vel cõtrà maior contingens, minor neceſſaria.* 11 ¶ *Communia de ſyllogiſmis in tertia figura ex vtraque, vel ex altera propoſitione contingente. De modis vtilibus, vel inutilibus. De concluſione.* 12 *De imperfectione horum ſyllogiſmorum, & de ratione eos perficiendi.*

EI δὲ ἐστὶν ἡ μὲν, ἀναγκαία, τῶν προτάσεων, ἡ δὲ, ἐνδεχομένη· κατηγορικῶν μὲν ὄντων τῶν ὅρων, ἀεὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι ἔσται συλλογισμός. ὅταν δ' ᾖ τὸ μὲν, κατηγορικὸν, τὸ δὲ, στερητικόν· ἐὰν μὲν ᾖ τὸ καταφατικὸν, ἀναγκαῖον, τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν· ἐὰν δὲ τὸ στερητικὸν, καὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν, καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν· τοῦ δὲ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν, οὐκ ἔσται συλλογισμός, ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς ἑτέροις σχήμασιν. 2 Ἔστωσαν δὴ κατηγορικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι, καὶ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ ἐνδεχέσθω ὑπάρχειν. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ἐνδέχεται· καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ἐνδεχόμενον ἔσται, καὶ οὐχ ὑπάρχον· οὕτως γὰρ συνέπιπτεν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

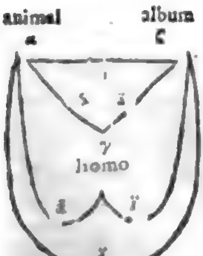
SI verò altera propoſitio ſit neceſſaria, altera contingens, & termini ſint attributiui: ſemper erit ſyllogiſmus, *quo colligetur* contingere. cùm autem alterum *interuallum* eſt attributiuũ, alterum priuatiuum: ſi affirmatiuum ſit neceſſarium, *colligetur* contingere non ineſſe. ſin priuatiuum *id fuerit*: *concludetur* & contingere non ineſſe,[a] &, non ineſſe. non colligetur autem, neceſſariò non ineſſe, quemadmodum nec in aliis figuris.

2 Primùm[b] igitur termini ſint attributiui, ac τὸ α neceſſariò inſit omni γ, ſed τὸ β omni γ ineſſe contingat. quoniam igitur τὸ α omni γ *ineſt* neceſſariò, & τὸ γ alicui β contingit: etiam τὸ α alicui β continget, non, inerit: ſic enim eueniebat in prima figura.

CAP. XXI.

a Ita vt contingere non accipiatur propriè vt in definitione contingentis, ſed ſignificet nõ ineſſe.

b *Modus vtilis, ex maiore propoſitione neceſſaria, & minore cõtingente, vniuerſalibus affirmantibus.*

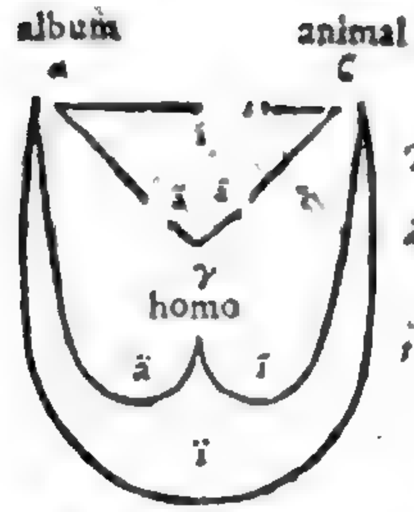

Dār Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal: —— Dā Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:
ăp Cõtingit omnem hominem eſſe album: —— rī Contingit aliquod album eſſe hominem:
Ergo —— Ergo
tī Contingit aliquod album eſſe animal. —— ī Contingit aliquod album eſſe animal.

3 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ τὸ μὲν β γ τεθείη ἀναγκαῖον, τὸ δὲ α γ, ἐνδεχόμενον.

3 Similiter[c] etiam demonſtrabitur, ſi *propoſitio* β γ poſita ſit neceſſaria, & *propoſitio* α γ contingens.

c *Modus vtilis, ex maiore contingente, & minore neceſſaria, vniuerſalibus affirmantibus.*

Dãr Contingit omnem hominem eſſe album: ——— Dã Contingit omnem hominem eſſe album:
ăp Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal: ——— rĭ Neceſſe eſt aliquod animal eſſe hominem:
Ergo — Ergo
rĭ Contingit aliquod animal eſſe album. ——— ĭ Contingit aliquod animal eſſe album.

a *Modus vtilis, ex maiore contingente negante, & minore neceſſaria affirmante, vniuerſalibus.*

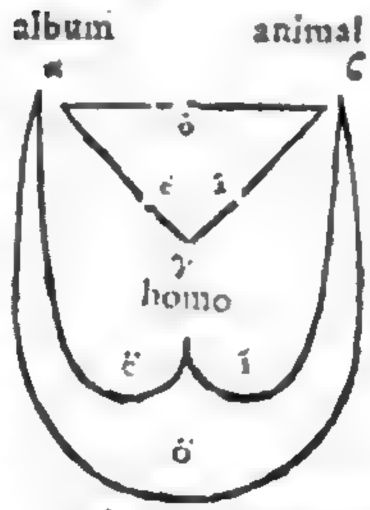
4 Rurſus [a] altera *propoſitio* ſit attributiua, altera priuatiua, & attributiua *ſit* neceſſaria: contingátque τὸ α nulli γ ineſſe, ſed τὸ C omni γ neceſſariò inſit. erit igitur rurſus prima figura: & concluſio contingens, nõ pura: quia priuatiua propoſitio ſignificat contingere: vnde perſpicuum *eſt* concluſionem fore contingentem: cùm enim ita *ſe* habẽt propoſitiones in prima figura, concluſio erat contingens.

4 Πάλιν ἔστω τὸ μὲν, κατηγορικὸν, τὸ δὲ, στερητικόν· ἀναγκαῖον δὲ, τὸ κατηγορικόν· καὶ τὸ μὲν α ἐνδεχέσθω μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β παντὶ ὑπαρχέτω ἐξ ἀνάγκης τῷ γ. ἔσται δὴ πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἐνδεχόμενον, ἀλλ᾽ οὐχ ὑπάρχον· καὶ γὰρ ἡ στερητικὴ πρότασις ἐνδέχεσθαι σημαίνει· φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ συμπέρασμα ἔσται ἐνδεχόμενον· ὅτε γὰρ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἐνδεχόμενον.

b *Modus vtilis, ex maiore neceſſaria negante, & minore contingente affirmante, vniuerſalibus.*

c In præſentia non eſt cõcluſio α γ, ſed α C. Senſus igitur horum verborum eſt, quemadmodum cap. 16. part. 4. colligebatur cõcluſio α γ pura, ita nunc colligi concluſionem α C puram.

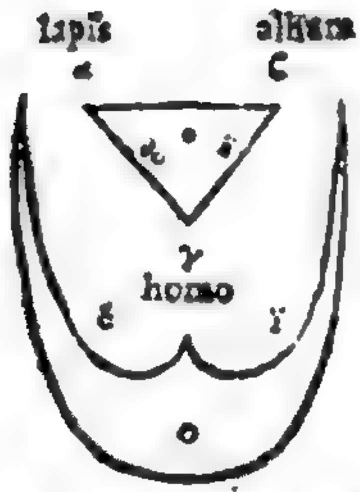
d Id eſt, neceſſariò colligitur hęc pura concluſio: quoniã ex omni ſyllogiſmo vtili neceſſariò colligitur concluſio: non propterea tamen concluſio ſẽper eſt neceſſaria: ſed concluſio quę neceſſariò colligitur, modò eſt pura, modò neceſſaria, modò cõtingens.

Fel Contingit nullum hominem eſſe album: ——— Fē Contingit nullum hominẽ eſſe album:
ăp Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal: ——— rĭ Neceſſe eſt aliquod animal eſſe hominem:
Ergo — Ergo
tŏn Contingit aliquod animal non eſſe album. ——— ŏ Contingit aliquod animal non eſſe album.

5 Si [b] verò priuatiua propoſitio *ſit* neceſſaria: concluſio erit, & contingere vt alicui nõ inſit, &, non ineſſe. Ponatur enim τὸ α τῷ γ neceſſariò non ineſſe, ac τὸ C omni contingere. conuerſâ igitur *propoſitione* β γ affirmatiuâ, erit prima figura, & neceſſaria *erit* propoſitio priuatiua. cùm autem ita propoſitiones habent, cõcludebatur tum contingere vt τὸ α cuidam γ [c] non inſit, tum non ineſſe. quare neceſſe [d] etiam *eſt*, vt τὸ α alicui β non inſit.

5 Εἰ δὲ ἡ στερητικὴ πρότασις, ἀναγκαία· καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται, καὶ ὅτι ἐνδέχεται τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ ὅτι οὐχ ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τὸ α τῷ γ μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ β παντὶ ἐνδέχεσθαι. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ β γ καταφατικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα, καὶ ἀναγκαία ἡ στερητικὴ πρότασις. ὅτε δὴ οὕτως εἶχον αἱ προτάσεις, συνέβαινε τὸ α τῷ γ καὶ ἐνδέχεσθαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε καὶ τὸ α τῷ β ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν.

Fīl Neceſſe eſt nullum hominem eſſe lapidem: — Fī Neceſſe eſt nullum hominē eſſe lapidem:
ἀπ Contingit omnem hominem eſſe album: — rī Contingit aliquod album eſſe hominem:
Ergo — Ergo
ſen Aliquod album non eſt lapis. — Aliquod album non eſt lapis.

6 Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον, ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσται συλλογισμός, μεταληφθείσης τῆς προτάσεως, καθάπερ ἐν τοῖς πρότερον.

6 Cùm [a] autem priuatiuum iūctum eſt minori extremo, ſi *id ſit* contingens, erit ſyllogiſmus cōuerſa propoſitione [b], quemadmodum in ſuperioribus.

a *Modus vtilis, ex maiore neceſſaria affirmante, & minore cōtingente negante, vniuerſalibus.*

b Conuerſā minore negante in affirmantem.

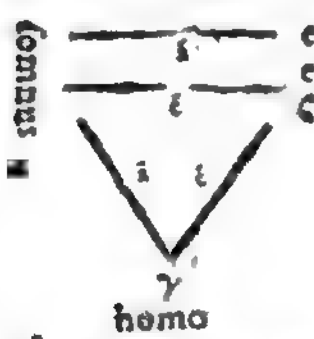

ἀ Neceſſe eſt omnem hominē eſſe animal: — Dār Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:
ἐ Cōtingit nullum hominem eſſe album. — ἀp Contingit omnem hominē eſſe album: Ergo
rī Contingit aliquod album eſſe animal.

7 Ἐὰν δ' ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται· καὶ γὰρ παντὶ ἀνάγκη, καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὅροι τοῦ παντὶ ὑπάρχειν, ὕπνος, ἵππος καθεύδων, ἄνθρωπος. τοῦ δὲ μηδενί, ὕπνος, ἵππος ἐγρηγορός, ἄνθρωπος.

7 Si [c] verò *ſit* neceſſarium, non erit *ſyllogiſmus*: quia & neceſſe *eſt* omni ineſſe, & nulli cōtingit ineſſe. Termini *cōcluſionis* omni ineſſe, *ſint hi*, ſomnus, equus dormiēs, homo: *cōcluſionis* nulli *ineſſe* ſomnus, equus vigilās, homo.

c *Modus inutilis, ex maiore affirmāte contingente, & minore negante neceſſaria.*

equus dormiēs — ἀ Contingit omnem hominem dormire:
equus vigilans — ἐ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum dormiētem:
ἀ Neceſſe eſt omnem equum dormientem dormire.

ἀ Contingit omnem hominem dormire:
ἐ Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum vigilantem:
ἐ Neceſſe eſt nullum equum vigilantem dormire.

8 Ὁμοίως δὲ ἕξει, καὶ εἰ ὁ μὲν καθόλου, τῶν ὅρων, ὁ δ' ἐν μέρει, πρὸς τὸ μέσον· κατηγορικῶν μὲν γὰρ ὄντων ἀμφοτέρων, τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ οὐ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται συλλογισμός. καὶ ὅταν τὸ μὲν, στερητικὸν ληφθῇ τὸ δὲ, καταφατικὸν ἀναγκαῖον δὲ, τὸ καταφατικόν. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν, ἀναγκαῖον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος

8 Similiter [d] quoque *res* habebit, ſi alter terminus vniuerſaliter, alter in parte *iūgatur* medio. cùm enim ambo ſunt attributiui: colligetur contingere: non, ineſſe. item cùm alterum *interuallum* acceptum erit priuatiuū, alterū affirmatiuū, ita vt affirmatiuum *ſit* neceſſariū. cùm autem priuatiuum *eſt* neceſſarium, etiā cōclu detur non ineſſe. idē enim

d *Varii modi vtiles, ex altera propoſitione vniuerſali, & altera particulari.*

erit demonſtrandi modus, ſiue termini ſint vniuerſales, ſiue nō vniuerſales. neceſſe *eſt* enim hos ſyllogiſmos perfici per primam figuram. proinde vt in illis[a], ſic in his[b] neceſſe *eſt* euenire[c].

ἔσαι τῆς ἀποδείξεως, καὶ καθόλου καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων. ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος τελειοῦσθαι τοὺς συλλογισμούς· ὥστε καθάπερ ἐν ἐκείνοις, καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖον συμπίπτειν.

a Syllogiſmis primæ figuræ.
b Syllogiſmis tertiæ figuræ.
c Id eſt, concludit eadem namque cōcluſio cōficitur in prima, & in tertia figura, vt in ſequentibus exemplis videre licet.

Diſ	Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale:	*Dā*	Contingit omne animal moueri:
ām	Contingit omne animal moueri: Ergo	*ti*	Neceſſe eſt aliquod rationale eſſe animal: Ergo
is	Contingit aliquod motum eſſe rationale.	*ī*	Cōtingit aliquod rationale moueri: quare Contingit aliquod motum, eſſe rationale.

Diſ	Cōtingit aliquē hominē eſſe muſicē:	*Dā*	Neceſſe eſt omnē hominē eſſe animal:
ām	Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal: Ergo	*ri*	Contingit aliquod muſicum eſſe hominē: Ergo
is	Contingit aliquod animal eſſe muſicum.	*i*	Contingit aliquod muſicum eſſe animal: Conſequenter Contingit aliquod animal eſſe muſicum.

Dāt	Neceſſe eſt omnē hominē eſſe animal:	*Dā*	Neceſſe eſt omnē hominē eſſe animal:
iſ	Cōtingit aliquem hominem eſſe albū: Ergo	*ri*	Contingit aliquod album eſſe hominem: Ergo
ī	Contingit aliquod album eſſe animal.	*ī*	Contingit aliquod album eſſe animal.

Dāt	Contingit omne animal moueri:	*Dā*	Contingit omne animal moueri:
iſ	Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale: Ergo	*ri*	Neceſſe eſt aliquod rationale eſſe animal: Ergo
ī	Contingit aliquod rationale moueri:	*ī*	Contingit aliquod rationale moueri.

Fēr	Contingit nullum animal moueri:	*Fē*	Contingit nullum animal moueri:
iſ	Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale: Ergo	*ri*	Neceſſe eſt aliquod rationale eſſe animal: Ergo
ōn	Cōtingit aliquod rationale nō moueri.	*ō*	Contingit aliquod rationale nō moueri.

Fē	Neceſſe eſt nullū hominē eſſe lapidē:	*Fē*	Neceſſe eſt nullum hominē eſſe lapidem:
riſ	Contingit aliquem hominem moueri: Ergo	*ri*	Contingit aliquod motū eſſe hominem: Ergo
on	Aliquod motum, non eſt lapis.	*o*	Aliquod motum, non eſt lapis.

9 Cùm[d] autem priuatiuum vniuerſaliter acceptum iungitur minori extremo, ſi quidem contingens, erit ſyllogiſmus per cōuerſionem[e].

9 Ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν, καθόλου ληφθὲν, τεθῇ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον· ἐὰν μὲν ἐνδεχόμενον, ἔσαι συλλογισμὸς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς.

d *Mod[o] vtilis, ex maiore neceſſaria particulari affirmante, & minore contingēte vniuerſali negante.*
e Conuerſa minore propoſitione negāte in affirmantem.

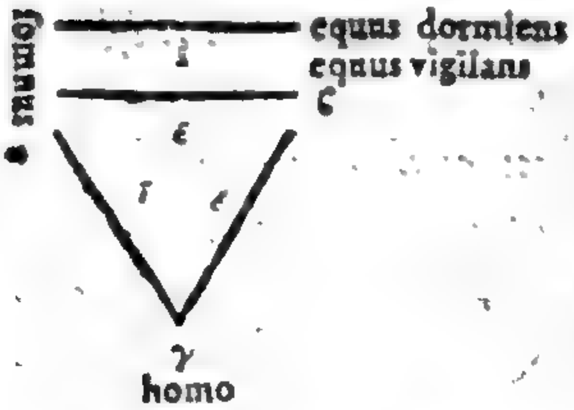

ī	Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale:	*Diſ*	Neceſſe eſt aliquod animal eſſe rationale:
ē	Contingit nullum animal moueri.	*ām*	Contingit omne animal moueri: Ergo
		is	Contingit aliquod motum, eſſe rationale.

10 Ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον, οὐκ ἔσται. δειχθήσεται δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν καὶ ἐν τοῖς καθόλου, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

10 Si [a] verò neceſſarium, non erit *ſyllogiſmus*. *id*que demonſtrabitur eodem modo, quo in vniuerſalibus [b], & per eoſdem terminos.

a *Modus vtilis, ex maiore contingente particulari affirmante, & minore neceſſaria vniuerſali negante.*
b Vide part. 7.

ī Contingit aliquem hominem dormire:
ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equũ dormiẽtem:
ā Neceſſe eſt omnem equum dormientem dormire.

ī Contingit aliquem hominem dormire:
ē Neceſſe eſt nullum hominem eſſe equum vigilãtem:
ē Neceſſe eſt nullum equum vigilantem dormire.

11 Φανερὸν οὖν, καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πότε καὶ πῶς ἔσται συλλογισμός· καὶ πότε τοῦ ἐνδέχεσθαι, καὶ πότε τοῦ ὑπάρχειν. 12 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι πάντες ἀτελεῖς, καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν πρώτου σχήματος.

11 Perſpicuum igitur *eſt*, etiam in hac figura quãdo & quomodo erit ſyllogiſmus [c]: & quando *colligatur* cõtingere, quando ineſſe. 12 Conſtat etiam omnes *ſyllogiſmos* eſſe imperfectos, & perfici per primam figuram.

c Ex ambabus propoſitionibus contingentibus, vel ex altera pura & altera contingente, vel ex altera neceſſaria & altera contingente.

Omnem ſyllogiſmum extrui in aliqua ex tribus figuris, & perfici per primam figuram, & reduci ad modum vniuerſalem primæ figuræ.

CAP. XXIII.

1 ¶ *Tranſitio.* 2 ¶ *Protheoria. Diuiſio ſyllogiſmorum.* 3 *Ordo eorum quæ dicenda ſunt.* 4 ¶ *De ſyllogiſmis oſtenſiuis. Opus eſſe vt ſumatur propoſitio* 5 *diuerſa à concluſione.* 6 *Nõ ſufficere vnam propoſitionem, ſed duabus opus eſſe.* 7 *In propoſitionibus medium terminũ eſſe debere, qui coniungatur cum vtroque extremo.* 8 *Hanc coniunctionem fieri tribus modis, vnde oriuntur tres figuræ.* 9 *Eandem eſſe rationem ſyllogiſmorum compoſitorum.* 10 *Epilogus.* 11 ¶ *De ſyllogiſmis ducentibus ad impoſſibile.* 12 ¶ *De reliquis ſyllogiſmis hypotheticis.* 13 ¶ *Concluſio.*

Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν τούτοις τοῖς σχήμασι συλλογισμοὶ, τελειοῦνται διὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καθόλου συλλογισμῶν, καὶ εἰς τούτους ἀνάγονται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ ἁπλῶς πᾶς συλλογισμὸς οὕτως ἕξει, νῦν ἔσται φανερὸν, ὅταν δειχθῇ πᾶς γινόμενος διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων.

EX dictis [d], ſyllogiſmos qui in his figuris *fiunt*, per ſyllogiſmos vniuerſales primæ figuræ perfici, & ad hos reduci conſtat: ſimpliciter autem eandem eſſe rationem omnium ſyllogiſmorum, nunc erit perſpicuum, cùm omnem ſyllogiſmum in aliqua ex his figuris confici, oſtẽſum fuerit.

CAP. XXII.
d Cap. 7.

2 Neceſſe igitur *eſt*, omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmum oſtendere vel quidpiam ineſſe, vel non ineſſe: idque aut vniuerſaliter, aut in parte: præterea aut oſtenſiuè [a], aut ex hypotheſi. eius autem qui *fit* ex hypotheſi, pars eſt qui *fit* per impoſſibile. 3 Primùm igitur dicamus de *ſyllogiſmis* oſtenſiuis: de quibus cùm hoc probatum fuerit, perſpicuum erit etiam in *ſyllogiſmis ducentibus* ad impoſſibile, & omnino in hypotheticis. 4 Si igitur oporteat ſyllogiſmo colligere α de ϐ, *id eſt*, ineſſe, aut non ineſſe: neceſſe *eſt* ſumpſiſſe aliquid de aliquo.

2 Ἀνάγκη δὴ, πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν, ἢ ὑπάρχον τι, ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύναι· καὶ τοῦτο, ἢ καθόλου, ἢ κατὰ μέρος· ἔτι, ἢ δεικτικῶς, ἢ ἐξ ὑποθέσεως. τοῦ δ' ἐξ ὑποθέσεως, μέρος ἐστὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου.

3 Πρῶτον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶν· τούτων γὰρ δειχθέντων, φανερὸν ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον, καὶ ὅλως τῶν ἐξ ὑποθέσεως.

4 Εἰ δὴ δέοι τὸ α κατὰ τοῦ ϐ συλλογίσασθαι, ἢ ὑπάρχον, ἢ μὴ ὑπάρχον· ἀνάγκη λαβεῖν τι κατά τινος.

bonum —— voluptas
α ϐ

Problema { *Affirm.* Voluptas eſt bona.
Negat: Voluptas non eſt bona.

5 Ergo ſi ſumptum fuerit α de ϐ: id ſumptum erit, quod ab initio *propoſitum fuerat vt probaretur.* [b]

5 Εἰ μὲν οὖν τὸ α κατὰ τοῦ β ληφθείη, τὸ ἐξ ἀρχῆς, ἔσται εἰλημμένον.

voluptas eſt bona. —— Ergo Voluptas eſt bona.
β α ϐ α
voluptas non eſt bona. —— Ergo Voluptas non eſt bona.

6 Si verò *ſumptum ſit* de γ: verùm nec γ de vllo alio, nec aliud de eo, nec de α aliud: nullus erit ſyllogiſmus: quoniam ex eo quòd vnum de vno acceptum ſit, nihil colligitur neceſſariò. itaque adſumenda eſt altera propoſitio.

6 Εἰ δὲ κατὰ τοῦ γ, τὸ δὲ γ κατὰ μηδενὸς, μηδὲ ἄλλο κατ' ἐκείνου, μηδὲ κατὰ τοῦ α ἕτερον· οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· τῷ γὰρ ἓν καθ' ἑνὸς ληφθῆναι, οὐδὲν συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης. ὥστε προσληπτέον καὶ ἑτέραν πρότασιν.

bonum. Virtus eſt bona —— Hinc nihil colligitur.
α
|
γ
virtus

Probandū erit voluptatem { eſſe bonam: Vel non eſſe bonam.

7 Si igitur ſumptum ſit α de alio [c], vel aliud de α [d], vel aliud de γ [e]: eſſe quidem ſyllogiſmū, nihil vetat [f]: ſed ex iis quæ ſumpta ſunt, non pertinebit ad ϐ [g].

7 Ἐὰν μὲν οὖν ληφθῇ τὸ α κατ' ἄλλου, ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ α, ἢ κατὰ τοῦ γ ἕτερον· εἶναι μὲν συλλογισμὸν, οὐδὲν κωλύει· πρὸς μέντοι τὸ ϐ οὐκ ἔσται διὰ τῶν εἰλημμένων.

a Recta & pura probatione.

b Hoc vitiū vulgò vocatur Petitio principij: de quo dicetur lib. ſeq. cap. 16. & Topic. lib. 8. cap. 11. part. 5. & Elenchor. cap. 5. partic. 5. & cap. 27.

c Id eſt, non ſolùm de γ, ſed etiam de δ. ſic fit ſecunda figura, α γ δ.

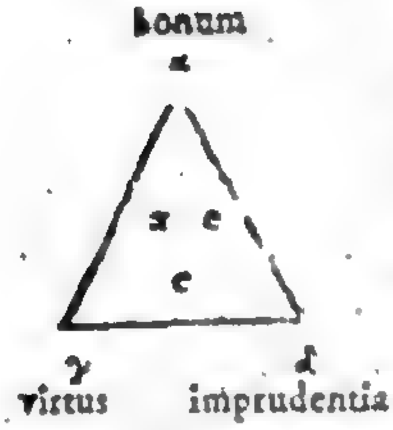
d Id eſt, non ſolùm α de γ, ſed etiam δ de α. ſic fit prima figura: δ α γ.

e Id eſt, non ſolùm α de γ, ſed etiam δ de γ. ſic fit tertia figura, α δ γ.

f Fieri poteſt, vt ſit ſyllogiſmus vtilis. fieri etiam poteſt inutilis: vt ſi in ſecūda figura ambæ propoſitiones affirmēt, aut in primâ figurâ propoſitio minor neget.

g Non cōcludetur α de ϐ, quod erat probādum, ſed aliud quidpiam.

bonum.

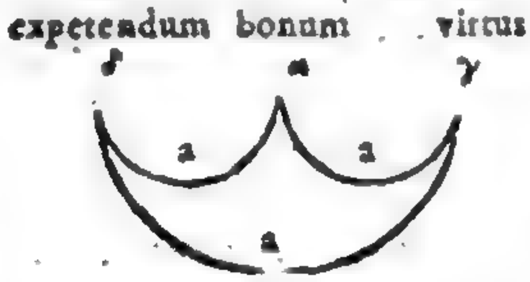

Cam Omnis virtus eſt bona:

eſ Nulla imprudentia eſt bona:

Ergo

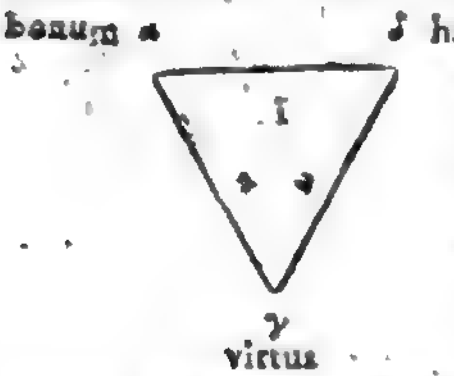
tres Nulla imprudentia eſt virtus.

Bar Omne bonum eſt expetendum:

ba Omnis virtus eſt bona: Ergo

ra Omnis virtus eſt expetenda.

Dar Omnis virtus eſt bona:

ap Omnis virtus eſt habitus: Ergo

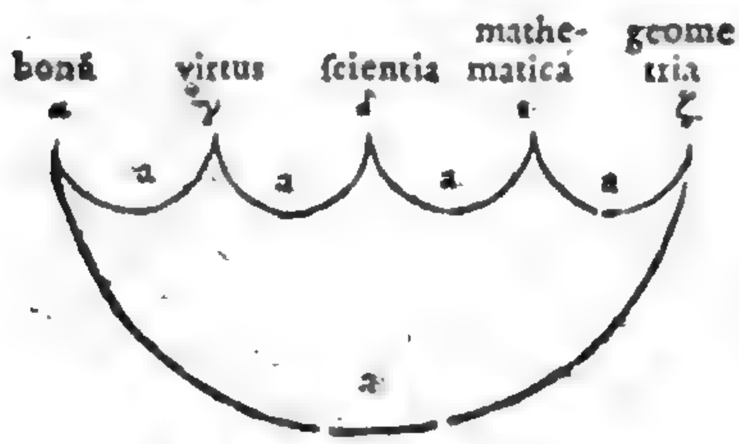
ti Aliquis habitus eſt bonus.

Probandũ erat omnem vel nullam voluptatem eſſe bonã.

Οὐδ᾽ ὅταν τὸ γ ἑτέρῳ, χἀκεῖνο ἄλλῳ, καὶ τοῦτο ἑτέρῳ, μὴ συνάπτῃ δὲ πρὸς τὸ β, οὐδ᾽ οὕτως ἔσται πρὸς τὸ β συλλογισμὸς τοῦ α.

Neque tum erit ſyllogiſmus τοῦ α *relati* ad β, [a] cùm τὸ γ *attribuetur* alii [b], idq; [c] alii [d], & hoc [e] *aliud* alii [f], ſi *nullum horum* coniungatur cum β.

a Id eſt, τοῦ α de β.
b δ.
c δ.
d ε.
e ε.
f ζ.

Omnis virtus eſt bona:

Omnis ſcientia eſt virtus:

Omnis mathematica eſt ſcientia:

Geometria eſt mathematica: Ergo

Geometria eſt bona.

Ὅλως γὰρ εἴπομεν, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε ἔσται συλλογισμὸς ἄλλου κατ᾽ ἄλλου, μὴ ληφθέντος τινὸς μέσου, ὃ πρὸς ἑκάτερον ἔχει πως ταῖς κατηγορίαις· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἁπλῶς ἐκ προτάσεών ἐστιν· ὁ δὲ πρὸς τόδε συλλογισμὸς, ἐκ τῶν πρὸς τόδε προτάσεων· ὁ δὲ τοῦδε πρὸς τόδε, διὰ τῶν τοῦδε πρὸς τόδε προτάσεων. ἀδύνατον δὲ, πρὸς τὸ β λαβεῖν πρότασιν,

Omnino enim diximus, nullum vnquàm fore ſyllogiſmum alterius de altero, niſi ſumptum ſit aliquod medium, quod ad vtrũque *extremum* attributione quadam referatur. Nam ſyllogiſmus ſimpliciter ex propoſitionibus cõſtat. ſyllogiſmus autem *qui* ad hoc *pertinet*, *conficitur* ex propoſitionibus ad hoc *pertinentibus*. at ſyllogiſmus huius ad illud *relati* [g], *extruitur* ex propoſitionibus, *in quibus* hoc ad illud *refertur* [h]. fieri autem nequit, vt accipiatur propoſitio *pertinens* ad β,

g Id eſt huius attributi de illo ſubiecto.
h Id eſt, in quibus medius terminus coniungitur cum vtroque extremo.

ſi nec attribuatur ei quidpiam, nec negetur: aut rurſus *vt accipiatur propoſitio* τοῦ α de β, ſi nihil commune ſumatur, ſed vtrique propria quædam attribuantur, vel negentur. Quare ſumendum *eſt* aliquod amborum medium, quod attributiones cõiunget: ſi quidẽ erit ſyllogiſmus huius ad hoc *relati*. 8 Si igitur neceſſe *eſt* aliquid ſumpſiſſe ambobus cõmune: atque hoc trifariã accidit: vel enim τὸ α τῷ γ, & τὸ γ τῷ β attribuimus[a], vel τὸ γ de ambob[b] vel ambo[c] de γ: hę verò ſunt figuræ illæ quas diximus: certè patet neceſſe *eſſe* vt omnis ſyllogiſmus fiat per aliquam ex his figuris. 9 Eadẽ nãque ratio *eſt*, & ſi per plura *media* cõiungatur cũ β. nã in multis quoque *mediis* eadem erit figura, *quæ in vno*. 10 Omnes igitur oſtenſiuos *ſyllogiſmos* perfici per ſuprà dictas figuras, perſpicuũ *eſt*. 11 *Per eaſdem* verò *perfici* etiam eos qui *ducunt* ad impoſſibile, ex his manifeſtũ erit. Nam quicũque per impoſſibile cõcludunt: falſum colligũt: ſed quod ab initio *propoſitũ fuit*, ex hypotheſi oſtendũt, cùm impoſſibile quidpiã accidit poſita contradictione. verbi gratiâ, *probant* non eſſe cõmunem menſurã dimetiẽti *& lateri*: quia poſità cõmuni menſurâ, fit vt imparia paribus ſint æqualia. ergo imparia fieri paribus æqualia, ſyllogiſmo colligunt: dimetientẽ verò non habere cõmunem menſurã, ex hypotheſi oſtendunt: quia falſum *quidpiã* euenit ex contradictione. hoc enim eſt ratiocinari per impoſſibile, oſtẽdere aliquid impoſſibile ꝑ hypotheſim ab initio *conceſſa*. Quocirca cũ iis *ratiocinationibus*, quę ad impoſſibile ducũt, falſũ probetur ſyllogi-

μηδὲν μήτε κατηγοροῦντας αὐτοῦ, μήτε ἀπαρνουμένους· ἢ πάλιν, τοῦ α πρὸς τὸ β, μηδὲν κοινὸν λαμβάνοντας, ἀλλ' ἑκατέρου ἴδια ἄττα κατηγοροῦντας, ἢ ἀπαρνουμένους. ὥστε ληπτέον τι μέσον ἀμφοῖν, ὃ συνάψει τὰς κατηγορίας, εἴπερ ἔσται τοῦδε πρὸς τόδε συλλογισμός. 8 Εἰ οὖν ἀνάγκη μέν τι λαβεῖν πρὸς ἄμφω κοινόν· τοῦτο δὲ ἐνδέχεται τριχῶς· ἢ γὰρ τὸ α τοῦ γ, καὶ τὸ γ τοῦ β κατηγορήσαντας, ἢ τὸ γ κατ' ἀμφοῖν, ἢ ἄμφω κατὰ τοῦ γ· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα σχήματα· φανερὸν οὖν ὅτι πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων. 9 Ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, καὶ εἰ διὰ πλειόνων συνάπτοι πρὸς τὸ β· τὸ αὐτὸ γὰρ ἔσται σχῆμα καὶ ἐπὶ τῶν πολλῶν. 10 Ὅτι μὲν οὖν οἱ δεικτικοὶ πάντες περαίνονται διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων, φανερόν. 11 Ὅτι δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον, δῆλον ἔσται διὰ τούτων. πάντες γὰρ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνοντες, τὸ μὲν ψεῦδος συλλογίζονται· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσιν, ὅταν ἀδύνατόν τι συμβαίνῃ τῆς ἀντιφάσεως τεθείσης· οἷον, ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, διὰ τὸ γίνεσθαι τὰ περιττὰ ἴσα τοῖς ἀρτίοις συμμέτρου τεθείσης. τὸ μὲν οὖν ἴσα γίνεσθαι τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις, συλλογίζονται· τὸ δ' ἀσύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον, ἐξ ὑποθέσεως δεικνύουσι, ἐπεὶ ψεῦδος συμβαίνει διὰ τὴν ἀντίφασιν. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίσασθαι, τὸ δεῖξαί τι ἀδύνατον διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν. ὥστε ἐπεὶ τοῦ ψεύδους γίνεται συλλογισμὸς δεικτικὸς ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγομένοις·

a Hæc eſt prima figura, ſiue directò concludatur α de γ, ſiue indirectè γ de α, vt didicimus ex cap. 7. valeat enim quarta figura Galeni, qui ex varietate concluſionũ conſtituit varias figuras, quaſi concluſiones ſint partes ſyllogiſmorum. rectius Ariſtoteles l. b. ſeq. cap. 1. oſtendit ex vno & eodem ſyllogiſmo colligi plures cõcluſiones, & dict. cap. 7. docuit eandẽ figuram manere, licèt concluſio inuertatur: quamuis alia ſit ratio propoſitionum: quæ cùm inuertuntur, efficitur alia figura, proptereа quòd propoſitiones ſunt partes ſyllogiſmorum.

CAP. XXIII.

b De ambobus extremis, α & β. hæc eſt ſecunda figura.

c Ambo extrema, α & β. hæc eſt tertia figura.

γομένοις· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, ἐξ ὑποθέσεως δείκνυται. τοὺς δὲ δεικτικοὺς πρότερον εἴπομεν, ὅτι διὰ τούτων περαίνονται τῶν σχημάτων. φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοὶ, διὰ τούτων ἔσονται τῶν σχημάτων. 12 Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οἱ ἐξ ὑποθέσεως· ἐν ἅπασι γὰρ ὁ μὲν συλλογισμὸς γίνεται πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς, περαίνεται δι' ὁμολογίας, ἤ τινος ἄλλης ὑποθέσεως. 13 Εἰ δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν ἀνάγκη γίνεσθαι διὰ τριῶν τῶν προειρημένων σχημάτων. τούτου δὲ δειχθέντος, δῆλον ὡς ἅπας τε συλλογισμὸς ἐπιτελεῖται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, καὶ ἀνάγεται εἰς τοὺς ἐν τούτῳ καθόλου συλλογισμούς.

ſmo oſtenſiuo: quod verò ab initio *propoſitum fuit*, ex hypotheſi probetur: *cúm*que antea diximus *ſyllogiſmos* oſtēſiuos perfici per has figuras: perſpicuum *eſt*, etiā ſyllogiſmos qui *fiunt* per impoſſibile, per eaſdem figuras *conficiendos* fore. 12 Itidéque fient omnes alii qui arguunt ex hypotheſi. in omnibus enim ſyllogiſmus[a] quidē fit de eo quod transſumptum[b] eſt: ſed quod ab initio *propoſitum fuit*, probatur per cōfeſſionem[c], aut aliquam aliā hypotheſim[d]. 13 Quod ſi verum *eſt*: neceſſe *eſt* omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmum fieri per tres ſuprà dictas figuras. cúmque hoc ſit probatū: conſtat omnem ſyllogiſmū perfici per primam figuram, & reduci ad ſyllogiſmos vniuerſales eius figuræ.

De qualitate, & quantitate terminorum ſyllogiſmi.

CAP. XXIV.

1 ¶ *In omni ſyllogiſmo reperiri aliquid affirmatiuum, & aliquid vniuerſale.* 2 ¶ *Collatio propoſitionum & concluſionis: quatenus ſimiles, vel diſſimiles ſunt. De vniuerſali, & particulari.* 3 *De affirmatione, & negatione: & de modis.* 4 ¶ *Epilogus.*

Ἔτι δὲ ἐν ἅπασι δεῖ κατηγορικόν τινα τῶν ὅρων εἶναι, καὶ τὸ καθόλου ὑπάρχειν· ἄνευ γὰρ τοῦ καθόλου, ἢ οὐκ ἔσται συλλογισμὸς, ἢ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον, ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται. κείσθω γὰρ, τὴν μουσικὴν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν. εἰ μὲν οὖν ἀξιώσειεν ἡδονὴν εἶναι σπουδαίαν, μὴ προσθεὶς τὸ πᾶσαν, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ δὲ τινὰ ἡδονὴν, εἰ μὲν ἄλλην, οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον·

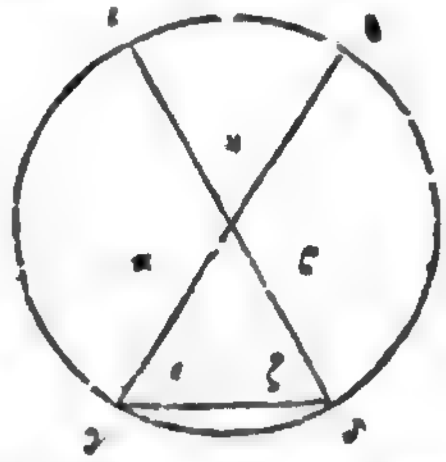
IAm verò in omnibus *ſyllogiſmis* oportet eſſe aliquem terminum attributiuū, & *aliquem* vniuerſalem: quia ſine vniuerſali vel nō erit ſyllogiſmus, vel nō *pertinebit* ad rē propoſitā, vel petetur quod ab initio *quæſitum eſt*. Ponatur enim *eſſe demonſtrandū*, muſicam voluptatē eſſe honeſtā. ſi *quis* igitur *ſibi* cōcedi poſtulet voluptatē eſſe honeſtā, non adiiciens Omnē: non erit ſyllogiſmus. ſin autē quandā voluptatem *eſſe honeſtam*: ſi quidem aliam[e], nihil *pertinebit* ad rē propoſitam.

εἰ δ'

a Oſtenſiuum.
b Transſumptū vocat propoſitionē categoricam adiectā hypotheticæ: quia in hypotheſi quoque continebatur, alio tamen modo, & inde ſumitur. Exempli cauſā, ſit ſyllogiſmus hypotheticus: Si anima à ſe mouetur, eſt immortalis: atqui anima ex ſe mouetur: ergo eſt immortalis. transſumptum, quod & aſſumptū dicitur, eſt, anima ex ſe mouetur. Rurſus, aut eſt dies, aut nox: ſed non eſt dies: ergo nox. tranſſumptū eſt, non eſt dies.
c Quia aduerſarius fatetur hoc verū eſſe, ſi probetur tranſſumptū: verbi gratiā, fatetur animā eſſe immortalem, ſi probe- CAP. XXIV. tur eam à ſe moueri: ſed negat eam à ſe moueri. itaq; hoc probandum eſt ſyllogiſmo oſtenſiuo: quod cū probatum fuerit, per conceſſionē aduerſarii probatū erit animā eſſe immortalem.
d Vt cūm ſupponimus aliquid non concedente aduerſario, tāquàm poſtea demonſtrandū.
e Quàm voluptatem muſicā

ſi verò hanc ipſam [a], accipit *id* quod ab initio *quærebat. Hoc* magis perſpicuū fit in deſcriptionibus [b] *mathematicis*. verbi gratiâ *probandum ſit angulos* æquicruris *qui ſunt* iuxta baſim, *eſſe* æquales. [c] ſint [d] ad centrū ductæ *lineæ* α β.

εἰ δ' αὐτὴν ταύτην, τὸ ἐξ ἀρχῆς λαμβάνει. μᾶλλον δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς διαγράμμασιν· οἷον, ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς, ἴσαι αἱ πρὸς τῇ βάσει. ἔστωσαν εἰς τὸ κέντρον ἠγμέναι αἱ α β.

Si igitur accipiat angulum α γ [e] *eſſe* æqualem angulo β δ [f], non omnino poſtulans angulos ſemicirculorum *eſſe æquales*, ruſúſque *accipiat angulum* γ *eſſe æqualem angulo* δ, non aſſumens *generaliter angulum* ſectionis *eſſe æqualem alteri angulo eiuſdem ſectionis*, præterea *accipiat*, demptis *partibus* æqualibus à totis angulis æqualibus, reliquos *angulos* ε ζ eſſe æquales: poſtulabit quod ab initio *quærendum propoſuit*, niſi accipiat [g], ab æqualibus ſi ęqualia demantur, æqualia relinqui. Apparet igitur, opus eſſe vt in omnibus *ſyllogiſmis* ſit vniuerſale. 2 *Conſtat* etiam, vniuerſale probari ex omnibus terminis vniuerſalibus: particulare verò, tum hoc, tum illo modo. Quare ſi concluſio ſit vniuerſalis, neceſſe *eſt* etiam terminos eſſe vniuerſales. ſi verò termini *ſint* vniuerſales, fieri poteſt vt concluſio non ſit vniuerſalis. 3 Manifeſtum quoque *eſt*, in omni ſyllogiſmo vel ambas vel alteram propoſitionem neceſſariò ſimilem eſſe concluſio-

Εἰ οὖν ἴσην λαμβάνει τὴν α γ γωνίαν τῇ β δ, μὴ ὅλως ἀξιώσας γωνίας τὰς τῶν ἡμικυκλίων· καὶ πάλιν τὴν γ τῇ δ, μὴ πᾶσαν προσλαβὼν τὴν τοῦ τμήματος· ἔτι δὲ ἀπ' ἴσων οὐσῶν τῶν ὅλων γωνιῶν, καὶ ἴσων ἀφῃρημένων, ἴσας εἶναι τὰς λοιπὰς τὰς ε ζ· τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτήσεται, ἐὰν μὴ λάβῃ, ἀπὸ τῶν ἴσων ἴσα ἀφαιρουμένων, ἴσα λείπεσθαι. φανερὸν οὖν ὅτι ἐν ἅπασι δεῖ τὸ καθόλου ὑπάρχειν. 2 Καὶ ὅτι τὸ μὲν καθόλου, ἐξ ἁπάντων τῶν ὅρων καθόλου δείκνυται· τὸ δ' ἐν μέρει, καὶ οὕτως κἀκείνως. ὥστε ἐὰν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα καθόλου, καὶ τοὺς ὅρους ἀνάγκη καθόλου εἶναι. ἐὰν δὲ οἱ ὅροι, καθόλου, ἐνδέχεται τὸ συμπέρασμα μὴ εἶναι καθόλου. 3 Δῆλον δὲ, καὶ ὅτι ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ, ἢ ἀμφοτέρας ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν, ὁμοίαν ἀνάγκη γίνεσθαι τῷ συμπε-

a Si accipiat hoc principium, voluptatem muſicā eſſe honeſtā. b Id eſt, demōſtrationibus. c Aliter hoc demonſtratur lib. 1. Euclidis, propoſit. 5. aliter à Pappo geometra, vt auctor eſt Proclus. ſed eas demonſtrationes explicare, eſt alienum ab hoc loco. d Quià ſolita breuitate philoſophus vtitur, quædā ſupplere oportet, vt rectè figura deſcribatur. Sit igitur æquicrus α γ δ: cuius duo latera æqualia ſunt, α, & β: baſis autē; linea illa recta γ δ. deinde cōſtituatur centrū in pūcto α, & ducatur circulus γ δ θ ι. poſtea producātur latera trianguli vſq; ad circūferentiā circuli, id eſt ad pūcta θ & ι. Probandū autē eſt, angulum ε & angulū ζ, qui ſūt ſupra baſim triāguli, eſſe æquales. quod ita probatur. ſupponantur hæc tria. primū angulos omniū ſemicirculorū qui ex eodē circulo cōſtituūtur, eſſe æquales. præterea angulos ſectionis eſſe ſibi inuicem æquales. ſectio autem eſt portio circuli, ſemicirculo maior, aut minor. deniq; ſi ab ęqualibus æqualia detrahātur, quę ſuperſūt eſſe æqualia. His ſuppoſitis, conſidero ſupra trianguli baſim duos angulos, ε & ζ: ſub baſi alios duos, γ & δ: necnon ſemicirculorū duos, quorū vnus eſt θ γ δ, qui cōtinet in ſe angulos ε γ, & vocatur ab Ariſt. in cōtex. angulus α γ; alter eſt angulus ι δ γ, qui in ſe cōtinet angulos ζ δ, & à Philoſopho in contextu appellatur angulus β δ: atque ita argumentor: Angulus θ γ δ, eſt æqualis angulo ι δ γ, quia ſunt anguli ſemicirculorū. Item angulus γ & angulus δ ſunt ęquales, quia ſunt anguli portionis. quare ſi à duobus illis angulis æqualibus θ γ δ & ι δ γ, demantur duo anguli æquales, γ & δ: reliqui erunt anguli æquales, ε & ζ: quod erat demonſtrandum. e Id eſt, angulū α γ δ, qui eſt idē atque angulus θ γ δ.
f Id eſt, angulo β δ γ, non diſtincto ab angulo ι δ γ. g Generaliter.

ῥήσματι. λέγω δὲ, οὐ μόνον τῷ καταφατικὴν εἶναι, ἢ στερητικήν· ἀλλὰ καὶ τῷ ἀναγκαίαν, ἢ ὑπάρχουσαν, ἢ ἐνδεχομένην. ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας.

4 Φανερὸν δὲ καὶ ἁπλῶς πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμός· καὶ πότε δυνατὸς, καὶ πότε τέλειος· καὶ ὅτι συλλογισμοῦ ὄντος, ἀναγκαῖον ἔχειν τοὺς ὅρους κατά τινα τῶν εἰρημένων τρόπων.

ni. *ſimilem* inquam, non ſolùm quòd ſit affirmatiua, aut priuatiua; ſed etiam quòd *ſit* neceſſaria, vel pura, vel contingens. conſiderare autem oportet alias quoque attribuendi rationes.[a]

4 Quinetiam perſpicuum *eſt* ſimpliciter[b] quando erit, & quando non erit ſyllogiſmus; & quando poſſibilis[c]; & quando perfectus: & vbi ſyllogiſmus ſit, neceſſe *eſſe* vt termini aliquo ex dictis modis affecti ſint.

a Id eſt, alios modos, vt impoſſibile, probabile, &c. nã ſunt multi enũciationum & propoſitionũ modi, vt notaui ad principium cap. 12. de interpretatione.
b Non habita ratione vtrùm ſit perfectus an imperfectus.
c Poſſibilem vocat ſyllogiſmum imperfectũ, quia poteſt perfici.

De numero terminorum, propoſitionum, & concluſionum. CAP. XXV.

1 ¶ *De numero terminorũ, Regula.* 2 *Exceptio prima, niſi probetur eadem concluſio per diuerſa media.* 3 *Exceptio ſecunda, niſi ſyllogiſmo principali adiungantur proſyllogiſmi.* 4 *Exceptio tertia, niſi ſit ſyllogiſmus compoſitus.* 5 *Regulæ probatio.* 6 ¶ *De numero propoſitionũ.* 7 *Corollarium.* 8 ¶ *Collatio terminorum, propoſitionum, & concluſionum, in ſyllogiſmo ſimplici;* 9 *vel compoſito.*

Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις ἔσται διὰ τριῶν ὅρων, καὶ οὐ πλειόνων. 2 Ἐὰν μὴ δι᾽ ἄλλων καὶ ἄλλων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα γίνηται· οἷον, τὸ ε, διά τε τῶν α β, καὶ διὰ τῶν γ δ· ἢ διὰ τῶν α β, καὶ α γ, καὶ β γ· πλείω γὰρ μέσα τῶν αὐτῶν, οὐδὲν εἶναι κωλύει. τούτων δὲ ὄντων, οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοί.

Manifeſtum quoque *eſt*, omnem demonſtrationẽ[d] fore per tres terminos, nec plures. 2 Niſi per alia atque alia *argumenta* efficiatur eadem concluſio: vt τὸ ε[e] per α β[f], & per γ δ[g]: vel per α β, & α γ, & β γ[h]. nam plura eſſe media earundem *concluſionum*, nihil vetat. cùm autem hæ ſunt *multa*, nõ vnus ſed multi ſunt ſyllogiſmi.

α *Fe* Nihil turpe, eſt bonum:
β *ri* Aliqua voluptas eſt turpis: Ergo
ε *o* Aliqua voluptas non eſt bona.

γ *Fe* Nihil fugiendum, eſt bonum:
δ *ri* Aliqua voluptas eſt fugienda: Ergo
ε *o* Aliqua voluptas non eſt bona.

α *Fe* Nihil turpe, eſt bonum:
β *ri* Aliqua voluptas eſt turpis: Ergo
ε *o* Aliqua voluptas nõ eſt bona.

α *Fe* Nihil turpe, eſt bonum:
γ *riſ* Aliquod turpe eſt voluptas: Ergo
ε *on* Aliqua voluptas non eſt bona.

γ *Feſ* Nihil bonum, eſt turpe:
β *ti* Aliqua voluptas eſt turpis: Ergo
ε *no* Aliqua voluptas non eſt bona.

d Demõſtrationis verbum latè accipit pro omni ſyllogiſmo.
e Τὸ ε vocat cõcluſionem.
f Α eſt maior propoſitio: β, minor.
g Γ eſt maior propoſitio: δ, minor. atque hæ propoſitiones ſũt diuerſæ à propoſitionibus ſuperioris ſyllogiſmi, ſicut γ δ ſũt literæ diuerſæ à literis α β. vide exempla ſyllogiſmorum à nobis ſubiecta.
h Cum α ſignificet maiorẽ propoſitionẽ, β minorem: probare per α β & per α γ, nihil aliud ſignificat, quàm probare eãdẽ cõcluſionẽ per duos ſyllogiſmos, quorum maior propoſitio ſit eadem, minor propoſitio diuerſa. Probatur autem per α β, & per β γ: cùm vtriuſque ſyllogiſmi eadẽ eſt minor propoſitio; diuerſa autẽ maior propoſitio. vide noſtra exẽpla, quæ contextui ſubiecimus.

3 Ἢ πάλιν, ὅταν ἑκάτερον τῶν α β διὰ συλλογισμοῦ ληφθῇ

3 Rurſus *demonſtratio non eſt per tres, ſed per plures terminos*, cùm vtrumque *propoſitum, id eſt* & τὸ α[i] & τὸ β[k], per ſyllogiſmũ[l] accipitur:

i Maior propoſitio. k Minor propoſitio.

l Id eſt, per proſyllogiſmum. nam proſyllogiſmus eſt, quo probatur propoſitio ſyllogiſmi principalis.

a Δ ſignificat maiorẽ propoſitionẽ proſyllogiſmi, quo probatur minor propoſitio ſyllogiſmi principalis: ε, minorẽ propoſitionẽ eiuſdem proſyllogiſmi, quamuis in prima parte ε ſignificaret concluſionem ſyllogiſmi principalis: ſed hæc cõcluſio in præſentia vocatur γ.
b Ζ eſt maior propoſitio proſyllogiſmi, quo probatur minor propoſitio ſyllogiſmi principalis: θ eſt minor propoſitio eiuſdẽ pſyllogiſmi.
c Hæc eſt cõcluſio primi pſyllogiſmi, quę poſtea fit maior propoſitio ſyllogiſmi principalis.
d Hæc eſt cõcluſio ſecundi pſyllogiſmi, quę poſtea fit minor ppoſitio ſyllogiſmi principalis.
e Hæc eſt cõcluſio ſyllogiſmi principalis.
f Vt in ſequẽti exemplo i. ita vt ſit ſyllogiſmus compoſitus, qui in plures reſolui poſſit.
g Id eſt, ita vt ſit ſyllogiſmus ſimplex.
h Singulę literę ſignificant ſingulas ppoſitiones.
i Cap. 25.
k Atqui α & ϐ ſunt propoſitiones, nõ termini: ſed eadem eſt ratio terminorum & propoſitionũ. ſicut enim attributũ habet rationẽ totius, ſubiectũ partis: ita maior ppoſitio debet habere rationẽ totius, minor partis.

veluti τὸ α, per δ ε [a], ac τὸ β per ζ θ [b].

οἷον, τὸ α, διὰ τῶν δ ε· καὶ πάλιν τὸ β, διὰ τῶν ζ θ.

δ *Bar* Omne honorabile eſt bonum:
ε *ba* Omne honeſtum eſt honorabile:
} *ra* Ergo — α *Da* Omne honeſtum eſt bonum:

ζ *Da* Omne naturâ expetendum, eſt honeſtum:
θ *ri* Aliqua voluptas naturâ eſt expetenda.
} *i* Ergo — ϐ *ri* Aliqua voluptas eſt honeſta:
Ergo
γ *i* Aliqua voluptas eſt bona.

Vel alterum inductione, alterũ ſyllogiſmo.

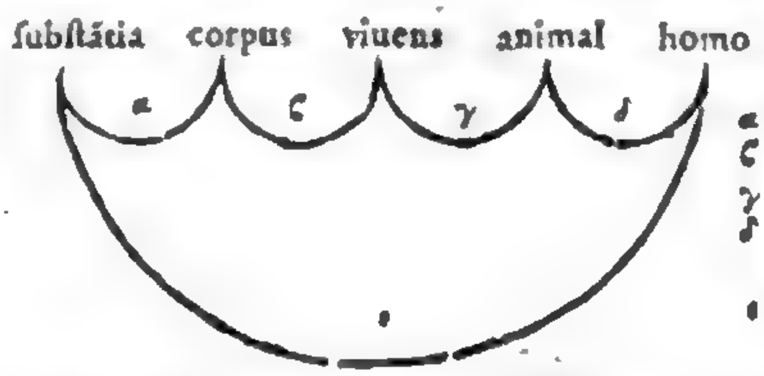
Ἢ τὸ μὲν, ἐπαγωγῇ· τὸ δὲ, συλλογισμῷ.

Virtutes, rectæ actiones, ſcientiæ, & cetera honeſta, ſunt bona: Ergo —— α *Da* Omne honeſtum eſt bonum:

Da Omne naturâ expetendũ, eſt honeſtum:
ri Aliqua voluptas naturâ eſt expetenda:
} *i* Ergo — β *ri* Aliqua voluptas eſt honeſta:
Ergo
γ *i* Aliqua voluptas eſt bona.

Verùm ſic quoque *ſunt* plures ſyllogiſmi: quia ſunt plures cõcluſiones: veluti τὸ α [c], & τὸ β [d], & τὸ γ [e]. 4 Quòd ſi nõ plures, ſed vnus *ſit ſyllogiſmus*: ſic [f] quidem per plura effici poteſt eadẽ concluſio.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως πλείους οἱ συλλογισμοί· πλείω γὰρ τὰ συμπεράσματά ἐστιν. οἷον, τό, τε α, καὶ τὸ β, καὶ τὸ γ. 4 Εἰ δὲ μὴ πλείους, ἀλλ᾽ εἷς· οὕτως μὲν ἐνδέχεται γενέσθαι διὰ πλειόνων τὸ αὐτὸ συμπέρασμα.

α Omne corpus eſt ſubſtantia:
ϐ Omne viuens eſt corpus:
γ Omne animal eſt viuens:
δ Omnis homo eſt animal:
Ergo
ε Omnis homo eſt ſubſtantia.

5 Vt autem γ probatur per α β [g], impoſſibile *eſt eſſe plures quàm tres terminos*. Sit enim *concluſio* ε, quæ colligatur ex α β γ δ [h]. ergo neceſſe *eſt*, horum aliquid ſumi tamquàm totũ, aliud tamquàm partem. hoc enim antea [i] demõſtratũ fuit, cùm eſt ſyllogiſmus, neceſſe *eſſe* vt quidam termini ita ſint affecti. Ergo ſic affectum ſit α ad ϐ [k]. eſt igitur aliqua ex his concluſio, quæ aut eſt ε, aut γ, aut δ, aut alia quæpiam ab his *diuerſa*. Et ſi quidem ε *concludatur*: ex ſolis α ϐ erit ſyllogiſmus. γ autem & δ ſi ita *ſe* habent, vt alterum habeat rationem totius, alterũ partis: colligetur ex eis a-

5 Ὡς δὲ τὸ γ διὰ τῶν α ϐ, ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τὸ ε συμπεπερασμένον ἐκ τῶν α β γ δ. οὐκοῦν ἀνάγκη τι αὐτῶν ἄλλο πρὸς ἄλλο εἰλῆφθαι· τὸ μὲν, ὡς ὅλον· τὸ δὲ, ὡς μέρος. τοῦτο γὰρ δέδεικται πρότερον, ὅτι ὄντος συλλογισμοῦ, ἀναγκαῖον οὕτως τινὰς ἔχειν τῶν ὅρων. ἐχέτω οὖν τὸ α οὕτως πρὸς τὸ ϐ. ἔστιν ἄρα τι ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. οὐκοῦν ἤτοι τὸ ε, ἢ τῶν γ δ θάτερον, ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ μὲν τὸ ε· ἐκ τῶν α β μόνων ἂν εἴη ὁ συλλογισμός. τὰ δὲ γ δ εἰ μὲν ἔχει οὕτως, ὥστ᾽ εἶναι, τὸ μὲν, ὡς ὅλον, τὸ δὲ, ὡς μέρος· ἔσται τι καὶ ἐξ ἐκεί-

νων καὶ

νων· καὶ ἤτοι τὸ ε, ἢ τῶν α β θάτερον, ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. καὶ εἰ τὸ μὲν ε, ἢ τῶν α β θάτερον· ἢ πλείοις ἔσονται οἱ συλλογισμοὶ, ἢ, ὡς ἐνεδέχετο ταὐτὸ διὰ πλειόνων ὅρων περαίνεσθαι συμβαίνει. εἰ δ' ἄλλο τι παρὰ ταῦτα· πλείοις ἔσονται, καὶ ἀσύναπτοι οἱ συλλογισμοὶ πρὸς ἀλλήλοις. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοι τὸ γ πρὸς τὸ δ, ὥστε ποιεῖν συλλογισμόν· μάτην ἔσται εἰλημμένα, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς, ἢ κρύψεως, ἢ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων χάριν. εἰ δὲ ἐκ τῶν α β μὴ τὸ ε, ἀλλὰ ἄλλό τι γίνεται συμπέρασμα· ἐκ δὲ τῶν γ δ ἢ τούτων θάτερον, ἢ ἄλλο παρὰ ταῦτα· πλείους τε οἱ συλλογισμοὶ γίνονται, καὶ οὐ τοῦ ὑποκειμένου. ὑπέκειτο γὰρ εἶναι τοῦ ε τὸν συλλογισμόν. εἰ δὲ μὴ γίνεται ἐκ τῶν γ δ μηδὲν συμπέρασμα, μάτην τε αὐτὰ εἰλῆφθαι συμβαίνει, καὶ μὴ τοῦ ἐξ ἀρχῆς εἶναι τὸν συλλογισμόν. ὥστε φανερὸν, ὅτι πᾶσα ἀπόδειξις καὶ πᾶς συλλογισμὸς ἔσται διὰ τριῶν ὅρων μόνον.

liquid, nempe aut ε, aut alterum ex α β, aut aliud quidpiam ab his *diuerſum.* ſi *colligatur* ε, alterúmve ex α β: aut plures erunt ſyllogiſmi: aut eo modo quo fieri poſſe diximus, idem per multos terminos concludi accidit. ſi aliud quidpiam ab his *diuerſum colligitur*: plures erunt atque à ſe inuicem diſcreti ſyllogiſmi. ſi verò γ non ſit ita affectum ad δ, vt ſyllogiſmũ efficiant, fruſtrà ſumpta erunt: niſi inductionis[a], aut occultationis[b], aut eiuſmodi alîus rei[c] causâ *ſumpta fuerint.* Quòd ſi ex α β non colligatur concluſio ε, ſed alia quæpiam: ex γ δ verò *colligatur* vel horũ alterũ, vel aliud ab his *diuerſum*: ſyllogiſmi plures fiunt, nec de re propoſita: ſupponebatur enim eſſe ſyllogiſmum τοῦ ε. ſi verò nõ colligitur ex γ δ aliqua concluſio: accidit vt fruſtrà ſumantur, & ſyllogiſmus non ſit eius[d] quod ab initio *quæſitum fuit.* Quare perſpicuũ *eſt*, omnem demonſtrationem & omnem ſyllogiſmum[e] conſtare ex tribus terminis ſolis.

a Vt inductione probetur propoſitio ſyllogiſmi principalis.
b Ne aduerſarius cũ quo diſputamus, vim noſtri argumenti percipiat.
c Vt ornatûs, aut perſpicuitatis causâ. Vide lib. 8. Topic. c. 1.
d Id eſt problematis ε.
e Simplicem.

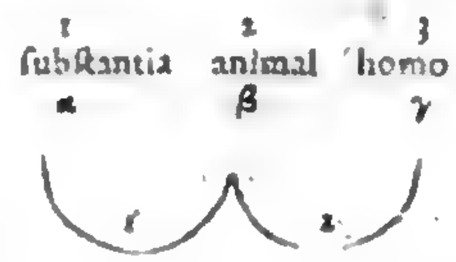
Si τὸ ε concluditur ex α β γ δ: neceſſe eſt vt ſint duæ propoſitiones ſyllogiſticè inter ſe affectæ. hæ ſint (exempli gratiâ) α γ: ergo ex his propoſitionibus α γ concluditur vel

- ε tunc ex γ δ concluditur aut
  - ε. / α. / β. } Ita ſunt plures ſyllogiſmi, aut ſaltem vnus compoſitus.
  - Quiduis aliud, putà ζ. Ita duo ſunt ſyllogiſmi ſeparati: alter τοῦ ε ex α β, alter τοῦ ζ ex γ δ.
  - Nihil. Ita γ & δ non ſunt partes ſyllogiſmi: quia concluſio colligitur ex α β tantùm.
- γ. / δ. / Quiduis aliud. } Tunc ex γ δ colligitur aut
  - ε. Hoc membrum, breuitatis ſtudio, in contextu prætermittitur: conſtat autem duos eſſe ſyllogiſmos: alterum, quo probatur ε per γ δ: alterũ, quo probatur vel γ, vel δ, vel quiduis aliud, per α β.
  - α. / β. / Quiduis aliud. } Ita ſunt duo ſyllogiſmi, quorum neuter probat τὸ ε, quod erat probandum.
  - Nihil. ergo γ δ non ſunt partes ſyllogiſmi, nec probatur τὸ ε, quod erat probandum.

CAP. XXVI.

6 Cùm autem hoc perſpicuum ſit: planum *eſt* etiam, *ſyllogiſmũ conſtare* ex duabus propoſitionibus, non pluribus. nam tres termini *ſunt* duæ [a] propoſitiones, niſi quid [b] adſumatur, vt initio dictum eſt, ad perficiendos [c] ſyllogiſmos [d].

6 Τούτου δ᾽ ὄντος φανερῶ, δῆλον ὡς καὶ ἐκ δύο προτάσεων καὶ οὐ πλειόνων· οἱ γὰρ τρεῖς ὅροι, δύο προτάσεις, εἰ μὴ προσλαμβάνοιτό τι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐλέχθη, πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν συλλογισμῶν.

1 Omne animal eſt ſubſtantia:

2 Omnis homo eſt animal.

7 Perſpicuum igitur *eſt*, in qua oratione ſyllogiſtica pares non ſunt propoſitiones ex quibus efficitur concluſio principalis, (quaſdam enim ex ſuperioribus concluſionibus [e] neceſſe *eſt* eſſe [f] propoſitiones) hanc orationem aut nihil colligere [g], aut plura interrogare [h] *quàm quæ* ad theſim [i] *neceſſaria ſint.* 8 Itaque ſi ſecundum principales propoſitiones ſyllogiſmi accipiantur [k]: omnis ſyllogiſmus ex propoſitionibus paribus [l], terminis verò imparibus [m] conſtabit. vno enim plures *ſunt* termini, quàm propoſitiones. concluſiones autem erunt dimidia pars [n] propoſitionum. 9 Cùm autem per proſyllogiſmos [o] concluditur, vel per plura media continua [p]: (vt α β per γ *& per* δ) multitudo terminorum itidem vno ſuperabit propoſitiones: aut enim extrà [q], aut in medio [r] terminus [ſ] inſeretur: vtroq; autẽ modo fit, vt vno pauciora ſint interualla quã termini. Propoſitiones verò

7 Φανερὸν οὖν, ὅτι ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ ἄρτιαί εἰσιν αἱ προτάσεις, δι᾽ ὧν γίνεται τὸ συμπέρασμα τὸ κύριον (ἔνια γὰρ τῶν ἄνωθεν συμπερασμάτων ἀναγκαῖον εἶναι προτάσεις) οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται, ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. 8 Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν, ἅπας ἔσται συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων μὲν ἀρτίων, ἐξ ὅρων δὲ περιττῶν· ἑνὶ γὰρ πλείους οἱ ὅροι, τῶν προτάσεων. ἔσται δὲ καὶ τὰ συμπεράσματα, ἡμίση τῶν προτάσεων. 9 Ὅταν δὲ διὰ προσυλλογισμῶν περαίνηται, ἢ διὰ πλειόνων μέσων συνεχῶν (οἷον τὸ α β διὰ τῶν γ δ) τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὡσαύτως ἑνὶ ὑπερέξει τὰς προτάσεις· ἢ γὰρ ἔξωθεν, ἢ εἰς τὸ μέσον τεθήσεται ὁ παρεμπίπτων ὅρος· ἀμφοτέρως δὲ συμβαίνει ἑνὶ ἐλάττω εἶναι τὰ διαστήματα, τῶν ὅρων· αἱ δὲ προ-

a Immò duæ propoſitiones videtur cõſtare ex quatuor terminis: quia ſingulæ cõſtant ex duobus, nẽpe attributo & ſubiecto. ſed cùm vnus & idẽ medius terminus ponatur in vtraque propoſitione, neceſſe eſt vt ſint tantùm tres termini duarũ propoſitionũ conficientiũ ſyllogiſmũ.

b Id eſt nouæ propoſitiones confectæ ex hiſdem terminis: ita namque tres termini conficiẽt plures quàm tres propoſitiones. verbi gratiã, cũ ſyllogiſmus in Dariſi reducitur ad Darij: termini ſunt tres: propoſitiones, quatuor.

c Per conuerſionem propoſitionum, aut per deductionem ad impoſſibile.

d Secundæ, aut tertiæ figuræ. quin & ſyllogiſmi primæ figuræ interdũ perficiuntur, cùm ſunt indirecti, vel non puri.

e Quæ ſunt cõcluſiones proſyllogiſmorum.

f In ſyllogiſmo principali.

g Non eſſe ſyllogiſticam.

h Reſpicit ad dialecticum, qui interrogat, vt ex reſponſione aduerſarii colligat propoſitiones.

i Theſim vocat problema, quod probandũ proponitur. vide lib. 1. Topic. cap. 11. partic. 5. & ſequentibus.

k Si in principalibus propoſitionibus cernantur, id eſt, in iis ex quibus theſis propoſita probatur.

l Id eſt duabus.

m Id eſt tribus.

n Cùm enim propoſitiones ſint duæ, concluſio eſt vna.

o Exempla vide part. 2.

p Id eſt, cùm eſt vnus ſyllogiſmus compoſitus ex pluribus propoſitionibus continuis, vt in exemplo quod adſcripſi part. 3. Corpus eſt ſubſtantia, viuens eſt corpus, animal eſt viuens, homo eſt animal, ergo homo eſt ſubſtantia.

q Vt ſi ſit ſyllogiſmus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel ante α, vel poſt γ.

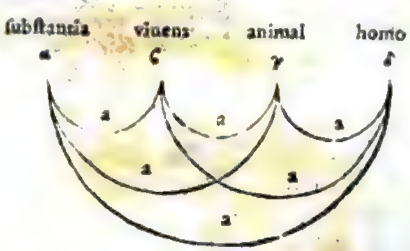
r Vt ſi ſit ſyllogiſmus α β γ, & adiiciatur nouus terminus δ, vel inter α & β, vel inter β & γ.

ſ Id eſt nouus terminus ſyllogiſmo adiectus, vt τὸ δ in typo infrà delineato.

τάσεις

τάσεις ἴσαι τοῖς διαστήμασιν. οὐ μέντοι αἱ μὲν, ἀεὶ ἄρτιαι ἔσονται· οἱ δὲ, περιττοί· ἀλλ' ἐναλλὰξ, ὅταν μὲν αἱ προτάσεις ἄρτιαι, περιττοὶ οἱ ὅροι· ὅταν δ' οἱ ὅροι ἄρτιοι, περιτταὶ αἱ προτάσεις. ἅμα γὰρ τῷ ὅρῳ μία προστίθεται πρότασις, ἂν ὁποθενοῦν προστεθῇ ὁ ὅρος. ὥστε ἐπεὶ αἱ μὲν, ἄρτιαι, οἱ δὲ, περιττοὶ ἦσαν· ἀνάγκη παραλλάττειν, τῆς αὐτῆς προσθέσεως γινομένης. τὰ δὲ συμπεράσματα οὐκέτι τὴν αὐτὴν ἕξει τάξιν, οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους, οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις. ἑνὸς γὰρ ὅρου προστιθεμένου, συμπεράσματα προστεθήσεται ἑνὶ ἐλάττω τῶν προϋπαρχόντων ὅρων· πρὸς μόνον γὰρ τὸν ἔσχατον ὅρον οὐ ποιεῖ συμπέρασμα, πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους πάντας. οἷον, εἰ τῷ α β γ πρόσκειται τὸ δ, εὐθὺς καὶ συμπεράσματα δύο πρόσκειται, τό, τε πρὸς τὸ α, καὶ τὸ πρὸς τὸ β. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων.

æquales *ſunt* interuallis [a]. nõ tamen hæ ſemper erunt pares: illi, impares. ſed vicibus cõmutatis, cùm propoſitiones pares *fuerint*, termini *erunt* impares: & cùm termini pares, ꝓpoſitiones impares. nam vnà cum termino vna propoſitio adiicitur, vndecũque [b] terminus adiiciatur. quocirca cùm propoſitiones eſſent pares, termini impares: neceſſe *eſt rationem* commutari factâ vtriſque eadem acceſſione. Concluſiones verò non habent amplius eãdem rationẽ, nec ad terminos, nec ad propoſitiones. vno enim termino adiecto cõcluſiones adiiciuntur vnâ pauciores terminis antea poſitis: quia dumtaxat ad vltimum terminũ non fit concluſio, ad reliquos verò omnes *fit*. Vt ſi τῷ α β γ adiiciatur τὸ δ, ſtatim adiiciuntur duę concluſiones, altera ad α, altera ad β [c]. Similiter *fit* & in aliis [d].

Κἂν εἰς τὸ μέσον δὲ παρεμπίπτῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον· πρὸς ἕνα γὰρ μόνον οὐ

Et ſi medio [e] *loco terminus* inferatur, eadem erit ratio: quia ad vnum tantùm *terminum* non

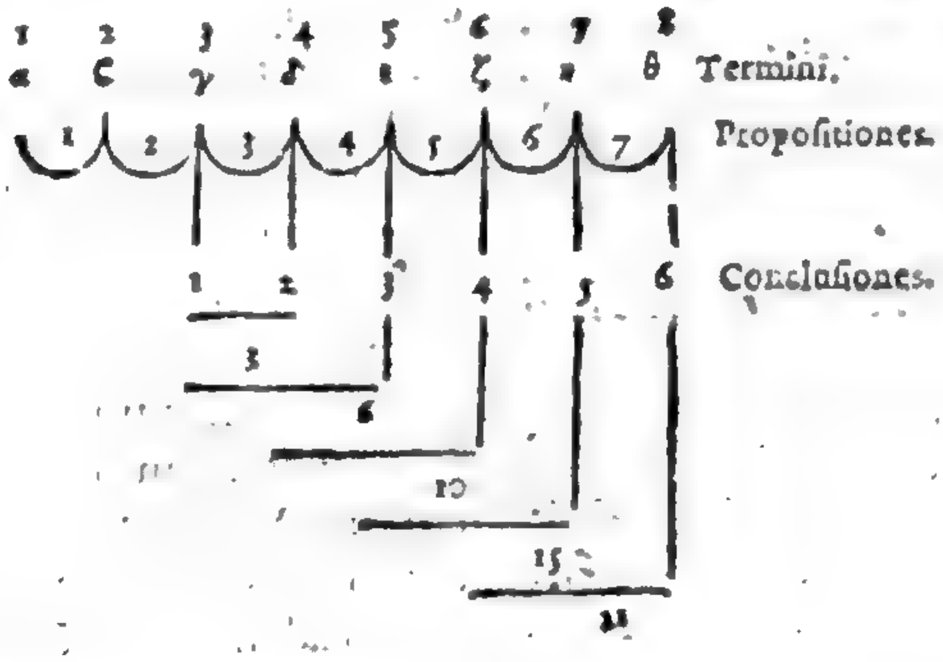
a Proinde Ariſtoteles non ſemel accepit interuallum pro ꝓpoſitione. hinc licet intelligere, cur ſubiectum & attributum vocentur termini: quia ſcilicet ſunt extrema & fines interuallorum.

b Siue in principio, ſiue in fine, ſiue in medio. Sint enim tres termini, α β γ: duæ ſunt propoſitiones, prima τοῦ α de β, ſecunda τοῦ β de γ. ſi adiiciatur τὸ δ ante α, additur vna propoſitio τοῦ δ de α. quòd ſi τὸ δ ſubiiciatur τῷ γ, additur vna propoſitio τοῦ γ de δ. Verùm ſi τὸ δ medio loco collocetur, vidẽtur addi duę ꝓpoſitiones, non vna. exẽpli cauſâ, inferatur τὸ δ & collocetur inter α & β: addãtur ergo duæ ꝓpoſitiones, vna τοῦ α de δ, altera τοῦ δ de β. dicitur tamen vna adiici: quia hæ duæ ſubſtituantur in locum vnius quæ attribuebatur τὸ α τῷ β. hac igitur omiſſa, & nouis duabus eius loco ſubrogatis, vnius tantùm propoſitionis acceſſio fit.

c Id eſt, altera τοῦ α de δ, altera τοῦ β de δ. qui autem erat vltimus terminus, id eſt γ, non probatur de δ, ſed accipitur ſine probatione. d Id eſt, ſi adiiciantur etiam alii termini prę ter δ. vtputà adiiciantur ε ζ η θ &c. ſemper enim nouo termino addito, vna propoſitio additur, & multæ concluſiones, vt ſequẽs typus oſtendit. Cùm enim ſunt tres termini, α β γ: duæ ſunt propoſitiones, α β, & β γ: vna concluſio, α γ. Adiiciatur quartus terminus δ: tres erunt propoſitiones, α β, β γ, γ δ: tres concluſiones; vna de γ, id eſt τοῦ α de γ; duæ de δ, id eſt altera τοῦ α de δ, altera τοῦ β de δ. Adiungatur quintus terminus ε, propoſitiones erũt quatuor, α β, β γ, γ δ, δ ε: concluſiones ſex, vna de γ, duæ de δ, tres de ε: id eſt, α γ, α δ, β δ, α ε, β ε, γ ε. Et ita deinceps horum numerus augeri poteſt in infinitum. Notandum eſt, non ſtatim concluſiones eſſe plures quàm propoſitiones & terminos, ſed poſt certum progreſſum: quia quò magis progredimur adiicientes nouos terminos, eò magis creſcit numerus concluſionum ſupra numerum propoſitionum & terminorum. In tribus enim terminis ſunt duæ propoſitiones, vna concluſio: in quatuor terminis ſunt propoſitiones tres, concluſiones totidem: in quinque terminis, propoſitiones quatuor, concluſiones ſex: In ſex terminis, propoſitiones quinque, concluſiones decem: & ita deinceps. e Inter α & β, vel inter β & γ.

faciet ſyllogiſmũ. quare multo plures erũt concluſiones terminis & propoſitionibus.

ποιήσει συλλογισμόν. ὥστε πολὺ πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ τῶν ὅρων ἔσαι, καὶ τῶν προτάσεων.

De problematis in quaque figura adſtruendis, vel euertendis. Cap. XXVI.

1 ¶ Quæ problemata faciliùs vel difficiliùs confirmẽtur aut refellantur. Faciliùs probari, quæ in pluribus figuris & modis probantur: diffuciliùs, quæ in paucioribus. 2 Vniuerſalia probari in paucioribus, particularia in pluribus. 3 Ideóque vniuerſalia difficiliùs cõfirmari, & faciliùs refelli, quàm particularia. contrà autem particularia difficiliùs confirmari, faciliùs euerti. 4 An vniuerſale & particulare ſe inuicem euertant, 5 vel confirment. 6 ¶ Quædam faciliùs refutari, quàm confirmari. 7 ¶ Epilogus primi tractatus.

Cap. XXVII.
a Sub. problemata.
b In prima figura probat quoduis: in ſecunda probatur negatio vniuerſalis, vel particularis: in tertia probatur particularis affirmatio, vel negatio.
c Vide partic. ſeq.
d Id eſt modos.

QVia verò habemus de quibus ſyllogiſmi *extruuntur*, & qualia [a] in quaque figura, [b] quótque modis probãtur [c]: perſpicuum quoque nobis *eſt*, cuiuſmodi problema *ſit* difficile aut facile ad probandum. nam quod in pluribus figuris & per plures caſus [d] concluditur, faciliùs *eſt*. quod verò in paucioribus *figuris* & per pauciores *caſus*, difficiliùs probari poteſt.

e Barbara.
f Celarent.
g Ceſare, Cameſtres.

2 *Problema* igitur affirmatiuum vniuerſale per ſolam primam figuram probatur, vnóque per eã modo [e]. Priuatiuum autem, per primam, & per mediam: & per primam quidẽ vno modo [f], per mediam verò duobus modis [g]. Sed particulare affirmatiuum, per primam, & per vltimam:

Ἐπεὶ δ' ἔχομεν περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί, καὶ ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ ποσαχῶς δείκνυται· φανερὸν ἡμῖν ἐστι, καὶ ποῖον πρόβλημα χαλεπὸν, καὶ ποῖον εὐεπιχείρητον· τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι, καὶ διὰ πλειόνων πτώσεων περαινόμενον, ῥᾷον· τὸ δ' ἐν ἐλάττοσι, καὶ δι' ἐλαττόνων, δυσεπιχειρητότερον. 2 Τὸ μὲν οὖν καταφατικὸν τὸ καθόλου, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυται μόνου, καὶ διὰ τούτου μοναχῶς. τὸ δὲ στερητικὸν, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ διὰ τοῦ μέσου· καὶ διὰ μὲν τοῦ πρώτου, μοναχῶς· διὰ δὲ τοῦ μέσου, διχῶς. τὸ δ' ἐν μέρει καταφατικὸν, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου·

μοναχῶς

μοναχῶς μὲν διὰ τοῦ πρώτου· τριχῶς δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου. τὸ δὲ στερητικὸν τὸ κατὰ μέρος, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· πλὴν ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἅπαξ· ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καὶ τῷ ἐσχάτῳ· ἐν τῷ μὲν, διχῶς· ἐν τῷ δὲ, τριχῶς. 3 Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου κατηγορικὸν κατασκευάσαι μὲν χαλεπώτατον, ἀνασκευάσαι δὲ ῥᾷστον· ὅλως δ' ἐστὶν ἀναιροῦντι μὲν τὰ καθόλου τῶν ἐν μέρει ῥᾷω· καὶ γὰρ ἐὰν μηδενὶ, καὶ ἐάν τινι μὴ ὑπάρχῃ, ἀνῄρηται· τούτων δὲ, τὸ μὲν τινὶ μὴ, ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι δείκνυται· τὸ δὲ μηδενὶ, ἐν τοῖς δυσί. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον κἀπὶ τῶν στερητικῶν· καὶ γὰρ εἰ παντὶ, καὶ εἴ τινι, ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· τοῦτο δ' ἦν ἐν δύο σχήμασιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει, μοναχῶς, ἢ παντὶ, ἢ μηδενὶ δείξαντα ὑπάρχειν. κατασκευάζοντι δὲ ῥᾷω τὰ ἐν μέρει· καὶ γὰρ ἐν πλείοσι σχήμασι, καὶ διὰ πλειόνων τρόπων.

4 Ὅλως τε οὐ δεῖ λανθάνειν, ὅτι ἀνασκευάσαι μὲν δι' ἀλλήλων ἐστὶ καὶ τὸ καθόλου διὰ τῶν ἐν μέρει, καὶ ταῦτα διὰ τοῦ καθόλου. κατασκευάσαι δ' οὐκ ἔστι διὰ τῶν κατὰ μέρος τὰ καθόλου, δι' ἐκείνων δὲ ταῦτα ἐστίν.

5 Ἅμα δὲ δῆλον, ὅτι καὶ τὸ ἀνασκευάζειν ἐστὶ τοῦ κατασκευάζειν ῥᾷον. 6 Πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς, καὶ διὰ πόσων ὅρων καὶ προτάσεων, καὶ πῶς ἐχουσῶν πρὸς ἀλλήλας· ἔτι δὲ, ποῖον πρόβλημα ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ ποῖον ἐν πλείοσι, καὶ ποῖον ἐν ἐλάττοσι δείκνυται, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων.

vno modo [a] per primam, tribus modis [b] per vltimam. Denique priuatiuũ particulare in omnibus figuris probatur: ſed in prima vno modo [c]:in ſecũda & tertia *pluribus modis*, *id eſt*, in illa duobus [d],in hac tribus [e].

3 Perſpicuum igitur *eſt*, vniuerſale attributiuũ difficillimè adſtrui,facillimè euerti poſſe:& omnino ad euertendum faciliora eſſe vniuerſalia,quàm particularia:quia *vniuerſalia* tolluntur,ſiue nulli *inſit*, ſiue alicui non inſit:quorum hoc,*id eſt* alicui non *ineſſe*,in omnibus figuris probatur:illud,*id eſt*,nulli *ineſſe*,in duabus [f].Eadem eſt ratio priuatiuorum.ſiue enim omni, ſiue alicui *inſit*: tollitur quod ab initio *propoſitum fuit* [g]. In particularibus autem vno modo *fit refutatio*: *nempe ſi* vel omni,vel nulli probetur ineſſe.Ad confirmandum autem faciliora ſũt *problemata* particularia:quia & in pluribus figuris, & per plures modos *confirmantur*, *quàm vniuerſalia*. 4 Et omnino non oportet latere, inuicem refelli vniuerſale per particularia [h], & hæc per vniuerſalia [i]. Confirmare autem non licet vniuerſalia [k] per particularia [l],ſed hæc per illa licet. [m] 5 Item planum *eſt*, refutationẽ eſſe faciliorem [n] confirmatione.

6 Quomodo igitur fiat omnis ſyllogiſmus, & per quot terminos,ac propoſitiones,& quomodo inter ſe affectas [o]: præterea quale problema in quaque figura,& quale in pluribus,quale in paucioribus probetur, manifeſtum *eſt* ex his quæ dicta ſunt.

a Darii.
b Darapti,Diſamis,Datiſi.
c Ferio.
d Feſtino, Baroco.
e Felaptõ, Brocardo,Feriſon.
f Prima,& ſecũda.
g Id eſt, vniuerſalis negatio.
h Id eſt,per particulare contradictoriè oppoſitum,nõ per particulare ſibi ſubiectum. non poteſt enim ſic argui : Aliquis homo nõ eſt lapis. ergo falſum eſt, nullum hominẽ eſſe lapidem.ſed ita argui debet: Aliquis homo nõ eſt lapis,aut,aliquis homo non eſt iuſtus : ergo falſum eſt,omnẽ hominem eſſe lapidem: aut,falſũ eſt omnem hominem eſſe iuſtum.
i Particularibus contradicentia.
k Nunc accipit vniuerſalia & particularia ſubalterna, non (vt in præced.part.) contradicentia.
l Non licet ita arguere, Aliquis homo eſt iuſtus, ergo omnis homo eſt iuſt⁹: nec ita, Aliquis homo non eſt iuſtus, ergo nullus homo eſt iuſtus.
m Valet enim hæc conſecutio, Omnis cygnus eſt albus,ergo aliquis cygnus eſt albus: item hæc, Null⁹ coruus eſt albus, ergo aliquis coruus non eſt albus.
n Quia vniuerſale & particulare ſe inuicem refutant & euertunt, non æquè ſe confirmant,& in omnibus rebus ita naturâ comparatum eſt, vt facilius ſit euertere quod factũ eſt quàm id efficere.verbi gratiâ faciliùs deſtruitur domus quàm conſtruitur. Has quoque annotationes noſtras faciliùs aliquis reprehendere quàm tantundem præſtare poteſt. o Secutus ſum vulg. lectionem πρὸς ἀλλήλας: quũ ſuſpicor Ariſtotelem ſcripſiſſe πρὸς ἄλληλα, neutro genere. In vno m.ſ.reperi πρὸς ἀλλήλους.

DE INVENTIONE.

TRACTATVS II.

De inuentione præcepta generalia.

CAP. XXVII.

1 ¶ Propoſitio. 2 ¶ Protheoria. Rerum diuiſio: 3 & diuiſionis confirmatio. 4 Quibus de rebus ſyllogiſmi fiunt. 5 ¶ Regulæ ſeu præcepta de inuentione. Primum præceptum de ſumendis terminis problematis, & eorum definitionibus, proprietatibus, conſequentibus, antecedentibus, repugnantibus. 6 Secundum de diſtinguendis eſſentialibus, propriis, & accidẽtibus: itẽ veris, & probabilibus. 7 Tertiũ, vt eligantur conſequentia vniuerſaliter. 8 Quartum, vt eligantur antecedentia, quibus res vniuerſaliter conſequens eſt. 9 Quintum de nota vniuerſali non iungenda conſequenti, ſed antecedenti. 10 Sextum de conſequentibus proximis accipiendis, non remotis. 11 Septimum de antecedentibus proximis ſumendis, non remotis. 12 Octauum de his quæ plerumque conſequuntur, aut antecedunt. 13 Nonum de his quæ omnibus conſequentia ſunt.

CAP. XXVIII.

1. QVo autem modo ſyllogiſmorum copia nobis ſemper ſuppetet ad *quæſtionem* propoſitam, quáque via ſumemus principia ad quodque *problema* pertinentia, nunc dicẽdum *eſt*: quia fortaſſe [a] nõ ſolùm oportet ſyllogiſmorum extructionem intelligere, ſed etiam *eorum* conficiendorum facultatẽ habere. 2 Eorum igitur omniũ quæ ſunt, quædam ſunt eiuſmodi, vt nulli alii verè vniuerſaliter [b] attribuantur: (vt Cleon, & Callias, & quod ſingulare eſt, quódque ſub ſenſum cadit) his autem alia *attribuantur*: (horum enim vtrumque [c] eſt & homo & animal) nonnulla aliis attribuũtur, ſed ipſis alia priùs non attribuuntur: reliqua *ſunt eiuſmodi vt* & ipſa aliis, & ipſis alia *attribuãtur*; vt homo Calliæ *attribuitur*, & homini animal. 3 Conſtat igitur quaſdam res ſuapte naturâ eſſe tales, quæ de nullo dicantur. nã eorũ quæ ſub ſenſũ cadunt, vnumquodque ferè [d] eſt eiuſmodi vt nulli attribuatur niſi ex accidente. dicimus.n. aliquãdo album illud eſſe Socratẽ: & quod

a Modeſtiæ cauſa ait *fortaſſe*.

b Ait *vniuerſaliter*, vel quia hoc generaliter verũ eſt, nullum particulare dici de altero, niſi ex accidenti, vt mox dicetur: vel quia particulare etſi interdũ attribuitur, (id eſt ex accidente) non tamen poteſt dici attribui vniuerſaliter, cùm ipſũ non ſit vniuerſale.

c Cleon & Callias.

d Modeſtiæ non dubitationis nota.

ΠΩΣ δ' εὐπορήσομεν αὐτοὶ πρὸς τὸ τιθέμενον ἀεὶ συλλογισμῶν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχάς, νῦν ἤδη λεκτέον· οὐ μόνον γὰρ ἴσως δεῖ θεωρεῖν τὴν γένεσιν τῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιεῖν. 2 Ἁπάντων δὴ τῶν ὄντων, τὰ μέν ἐστι τοιαῦτα, ὥστε κατὰ μηδενὸς ἄλλου κατηγορεῖσθαι ἀληθῶς καθόλου· (οἷον Κλέων, καὶ Καλλίας, καὶ τὸ καθ' ἕκαστον, καὶ αἰσθητόν) κατὰ δὲ τούτων, ἄλλα· (καὶ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ζῶον, ἑκάτερον τούτων ἐστί) τὰ δ', αὐτὰ μὲν κατ' ἄλλων κατηγορεῖται, κατὰ τούτων δὲ ἄλλα πρότερον οὐ κατηγορεῖται· τὰ δὲ καὶ αὐτὰ ἄλλων, καὶ αὐτῶν ἕτερα, οἷον ἄνθρωπος Καλλίου, καὶ ἀνθρώπου ζῶον. 3 Ὅτι μὲν οὖν ἔνια τῶν ὄντων κατ' οὐδενὸς πέφυκε λέγεσθαι, δῆλον· τῶν γὰρ αἰσθητῶν σχεδὸν ἕκαστόν ἐστι τοιοῦτον, ὥστε μὴ κατηγορεῖσθαι κατὰ μηδενός, πλὴν ὡς κατὰ συμβεβηκός. φαμὲν γάρ ποτε τὸ λευκὸν ἐκεῖνο, Σωκράτην εἶναι· καὶ τὸ

προσιόν,

πρόσθιον, Καλλίαν. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω πορευομένοις ἵσταταί ποτε, πάλιν ἐροῦμεν· νῦν δὲ ἔστω τοῦτο κείμενον. 4 Κατὰ μὲν οὖν τούτων οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι κατηγορούμενον ἕτερον, πλὴν εἰ μὴ κατὰ δόξαν· ἀλλὰ ταῦτα κατ᾽ ἄλλων. οὐδὲ τὰ καθ᾽ ἕκαστα κατ᾽ ἄλλων· ἀλλ᾽ ἕτερα κατ᾽ ἐκείνων. τὰ δὲ μεταξὺ, δῆλον ὡς ἀμφοτέρως ἐνδέχεται· καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ κατ᾽ ἄλλων, καὶ ἄλλα κατὰ τούτων λεχθήσεται. καὶ σχεδὸν οἱ λόγοι καὶ αἱ σκέψεις εἰσὶ μάλιστα περὶ τούτων. 5 Δεῖ δὲ τὰς προτάσεις περὶ ἕκαστον, οὕτως ἐκλαμβάνειν, ὑποτιθέμενον αὐτὸ πρῶτον, καὶ τοὺς ὁρισμούς τε, καὶ ὅσα ἴδια τοῦ πράγματός ἐστιν· εἶτα μετὰ τοῦτο, ὅσα ἕπεται τῷ πράγματι, καὶ πάλιν οἷς τὸ πρᾶγμα ἀκολουθεῖ, καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν. οἷς δὲ αὐτὸ μὴ ἐνδέχεται, οὐκ ἐκληπτέον, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ στερητικόν. 6 Διαιρετέον δὲ καὶ τῶν ἑπομένων, ὅσα τε ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ ὅσα ὡς ἴδια, καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα κατηγορεῖται· καὶ τούτων ποῖα δοξαστικῶς, καὶ ποῖα κατ᾽ ἀλήθειαν. ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλειόνων τοιούτων εὐπορῇ τις, θᾶττον ἐντεύξεται συμπεράσματι· ὅσῳ δὲ ἂν ἀληθεστέρων, μᾶλλον ἀποδείξει.

7 Δεῖ δὲ ἐκλέγειν, μὴ τὰ τινὶ ἑπόμενα, ἀλλ᾽ ὅσα ὅλῳ τῷ πράγματι ἕπεται, οἷον μὴ τί τινι ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τί παντὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται· διὰ γὰρ τῶν καθόλου προτάσεων ὁ συλλογισμός. ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος, ἄδηλον εἰ καθόλου ἡ πρότασις· διωρισμένου δὲ, φανερόν.

accedit, *eſſe* Calliā. ſurſum quoque verſus procedendo ſiſti aliquando, iterum [a] dicemus: nunc verò hoc poſitum *& conceſſum* eſto. 4 De his igitur non poſſumus demonſtrare aliud attributum, niſi ſecūdum opinionem [b]: ſed hæc de aliis. Nec ſingularia de aliis, ſed de his alia. Quæ verò *his interiecta ſunt*, conſtat vtroque modo *ſub demonſtrationem cadere* poſſe: quoniam & ipſa de aliis, & alia de ipſis dicentur. ac ferè diſceptationes & cōſiderationes de his maximè ſunt. 5 Oportet autem propoſitiones ad quamque rem *pertinentes* ita accipere: vt principiò ſupponatur ipſa res *de qua agitur*, necnon definitiones, & quæcumque ſūt *eius* rei propria: deinde quæ rei conſequentia [c] ſunt, & ea quibus *ipſa* res conſequens eſt, & quæ non poſſunt illi ineſſe. quibus autem res *ineſſe* non pgteſt, *ea* non *ſunt* ſumenda, quia *pronunciatum* priuatiuum conuertitur [d]. 6 Diſtinguenda ſunt etiam conſequentia, *vt intelligatur* quænam in *quæſtione* quid eſt, & quæ vt propria, & quæ vt accidētia attribuātur: & horum quænam ſecundum opinionem, quæ re vera *attribuantur*. nā quò maior horum copia alicui ſuppetit, *eò* expeditiùs propoſitum concludet: & quò veriora fuerint, *eò* magis demonſtrabit. 7 Oportet autē eligere, non quæ alicui [e], ſed quæ vniuerſæ rei conſequentia ſunt. verbi gratiâ, non quod alicui homini, ſed ꝙ omni homini cōſequēs eſt: quoniā ex propoſitionibus vniuerſalibus ſyllogiſmus *conſtat*. cùm igitur propoſitio eſt indefinita, nō cōſtat an ſit vniuerſalis. cùm autem eſt definita, *id* apparet.

a Lib. 1. Poſter. Analy. cap. 19. & ſequentib.

b Id eſt probabiliter, ex opinione eius cum quo diſſerimus.

c Conſequi dicuntur attributa, antecedere ſubiecta: quia ſi homo (exēpli cauſā) eſt animal: poſito homine, conſequēs eſt vt ponatur animal: contrà verò poſito animali non neceſſe eſt poni hominem, cùm poſſit eſſe alia ſpecies animalis, vt equus, aut leo.

d Proinde qui ſumpſit ea quæ rei non inſunt, ſimul ea ſumpſit quibus res illa non ineſt.

e Eſt quidem aliquis vſus propoſitionum particularium in ſyllogiſmis, ſed multò minor & anguſtior quàm vniuerſaliū. idcirco, vt ſyllogiſmorum copiam habeamus, vniuerſales propoſitiones potiùs quàm particulares eligere debemus. Primùm enim nullus eſt ſyllogiſmus ſine propoſitione vniuerſali: ſed vel vtraque vel altera eſt vniuerſalis. præterea, ex propoſitione vniuerſali poteſt fieri particularis, nō contrà: vt ſi omnis cygnus eſt albus, etiā quidā cygnus eſt albus: ſed ſi quis homo eſt iuſtus, non ꝓpterea omnis homo eſt iuſtus. denique demōſtratio cōſtat ex propoſitionibus vniuerſalibus tātùm, vt 1. Poſt. Analyt. explicabitur.

8 Similiter eligēda *ſunt ea*, quibus ipſa *res* vniuerſis conſequitur: *idque* ob dictam cauſam. 9 Ipſum verò conſequens non *eſt* ſumendum totum ſequi: verbi gratiâ, *non eſt ſumendum* homini *conſequens eſſe* omne animal, aut muſicæ omnem ſcientiam: ſed ſimpliciter conſequēs eſſe dumtaxat: quemadmodum etiā proponimus [a]: quoniam alterum [b] & inutile [c] *eſt*, & impoſſibile [d], vtputà omnem hominem eſſe omne animal, aut iuſtitiam *eſſe* omne bonum. ſed cui [e] *aliud* conſequens eſt, ei adiicitur *nota* OMNI, *cùm dicitur ei omni aliquid conſequens eſſe.* 10 Cùm autem ab aliquo [f] continetur ſubiectū, cui conſequentia oportet accipere: ea quidem, quæ vniuerſale ſequuntur, vel non ſequuntur, non ſunt in his [g] eligenda: quia in illis [h] ſumpta ſunt [i]. quæcumque enim animal, *eadē* etiam hominem ſequuntur. eadē eſt ratio [k] eorum quæ non inſunt. quæ verò cuiuſque rei propria ſunt, accipi debent: ſunt enim quædam ſpeciei propria, nō communia generi: quandoquidē neceſſe *eſt* ſpeciebus diuerſis propria quædā ineſſe. 11 Neque verò *quaſi* vniuerſalis *antecedentia*, eligēda *ſunt ea* quibus conſequēs eſt quod *ſub ea* continetur [l]. exēpli causâ, *nō debēt quaſi* animalis *antecedētia*, ſumi ea quib⁹ homo eſt cōſequēs. nā ſi hominē ſequitur animal: hæc quoq; omnia [m] neceſſariò ſequitur. ſed hæc [n] ad hominis *antecedentiū* delectum magis pertinent [o]. 12 Sumenda *ſunt* etiam, quæ plerumque conſequūtur, aut antecedunt. nā problematum quæ plerumque *eueniunt*, etiam ſyllogiſmus *cōſtat* ex propoſitionibus quarum aut omnes aut quædam plerumque *ſunt vera.* cuiuſuis enim *ſyllogiſmi* concluſio ſimilis *eſt* principiis [p].

8 Ὁμοίως δ᾽ ἐκλεκτέον καὶ οἷς αὐτὸ ἕπεται ὅλοις, διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. 9 Αὐτὸ δὲ τὸ ἑπόμενον οὐ ληπτέον ὅλον ἕπεσθαι· λέγω δ᾽, οἷον ἀνθρώπῳ πᾶν ζῷον, ἢ μουσικῇ πᾶσαν ἐπιστήμην· ἀλλ᾽ ἁπλῶς μόνον ἀκολουθεῖν, καθάπερ καὶ προτεινόμεθα· καὶ γὰρ ἄχρηστον θάτερον, καὶ ἀδύνατον· οἷον πάντα ἄνθρωπον εἶναι πᾶν ζῷον· ἢ δικαιοσύνην, ἅπαν ἀγαθόν. ἀλλ᾽ ᾧ ἕπεται, ἐπ᾽ ἐκείνου τὸ παντὶ λέγεται. 10 Ὅταν δ᾽ ὑπό τινος περιέχηται τὸ ὑποκείμενον ᾧ τὰ ἑπόμενα δεῖ λαβεῖν· τὰ μὲν τῷ καθόλου ἑπόμενα, ἢ μὴ ἑπόμενα, οὐκ ἐκλεκτέον ἐν τούτοις· εἴληπται γὰρ ἐν ἐκείνοις. ὅσα γὰρ ζῴῳ, καὶ ἀνθρώπῳ ἕπεται· καὶ ὅσα μὴ ὑπάρχει, ὡσαύτως: τὰ δὲ περὶ ἕκαστον ἴδια ληπτέον· ἔστι γὰρ ἄττα τῷ εἴδει ἴδια παρὰ τὸ γένος· ἀνάγκη γὰρ τοῖς ἑτέροις εἴδεσιν ἴδια ἄττα ὑπάρχειν.

11 Οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου ἐκλεκτέον, οἷς ἕπεται τὸ περιεχόμενον· οἷον ζῴῳ, οἷς ἕπεται ἄνθρωπος. ἀνάγκη μὲν γάρ, εἰ ἀνθρώπῳ ἀκολουθεῖ τὸ ζῷον, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀκολουθεῖν. οἰκειότερα δὲ ταῦτα τῆς τοῦ ἀνθρώπου ἐκλογῆς. 12 Ληπτέον δὲ καὶ τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑπόμενα, καὶ οἷς ἕπεται. τῶν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προβλημάτων, καὶ ὁ συλλογισμὸς ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων, ἢ πασῶν, ἢ τινῶν· ὅμοιον γὰρ ἑκάστου τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς.

a Id eſt, propoſitiones conficimus. dicimus enim omnē hominē eſſe animal: nō, omnē hominē eſſe omne animal.
b Id eſt attributū cū nota vniuerſali.
c Nō efficit quò magis concluſio colligatur. nam tametſi verè dici poſſet omnē hominē eſſe omne animal: tamen cōcluſio nō magis colligeretur, quàm ſi ſumptum fuiſſet, omnem hominē eſſe animal.
d Quia nulla propoſitio eſt vera, cùm nota vniuerſalis adiicitur ſubiecto. Vide c. 7. de interpret. partic. 4.
e Subiecto.
f Vniuerſali attributo.
g Conſequentibus ſubiectum.
h Conſequētibus attributum.
i Non debēt autem bis ſumi.
k Nam quæ negantur de attributo, nō poſſunt ineſſe ſubiecto. vt ſi nullum animal eſt æternū, dici nequit hominē eſſe æternum.
l Senſus eſt, cùm eligimus ſubiecta attributo alicui vt animali, nō eſſe cōnumeranda quæ ſubiiciuntur ſubiecto animalis, vt homini. cùm enim certū ſit, ſubiecta homini, ſubiici animali: fruſtra hæc bis ponerētur, ſi acciperētur vt ſubiecta homini, & vt ſubiecta animali.

m Quæ homo ſequitur, id eſt, quibus homo attribuitur. n Homini ſubiecta. o Id eſt, tunc eligi & accipi debent, cùm quærimus ſubiecta homini. p Propoſitionibus.

13 Ἔπ,

13 Ἔτι, τὰ πᾶσιν ἑπόμενα, οὐκ ἐκλεκτέον. οὐ γὰρ ἔσται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν. δι' ἣν δὲ αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις ἔσται δῆλον.

13 Preterea quæ omnibus conſequentia ſunt, non debent eligi: quoniam ex eis nō erit ſyllogiſmus [a]. ob quam verò cauſam, in ſequentibus [b] manifeſtũ erit.

Specialia, & ſingulorum problematum propria præcepta.

CAP. XXVIII.

1 De inueniendo medio termino problematis vniuerſalis affirmantis, 2 aut particularis affirmantis, 3 aut vniuerſalis negantis, 4 aut particularis negantis. 5 Extructio typi. 6 Quæ concluſio colligatur ex coniugatione γζ, 7 vel γη, 8 vel δζ, 9 vel εθ, 10 vel δη, 11 vel εη. 12 Epilogus. 13 Reſpiciendum eſſe ad prima & maximè vniuerſalia. 14 Expoſitam rationem inueniendi medii termini, in tribus terminis ac duabus propoſitionibus poſitam eſſe. 15 Omnes ſyllogiſmos hac ratione inuentos, extrui in aliqua ex tribus illis figuris iam expoſitis. 16 De his quæ omnibus conſequentia ſunt. 17 De coniugationibus inutilibus, εζ, γθ, δθ. 18 In hac inſpectione accipi debere eadem, non diuerſa, aut contraria. quod probatur primùm à natura medii termini. 19 deinde quia aliæ methodi ad hanc reducuntur: 20 vt repugnantia τῶν εζ ad identitatem τῶν εθ, 21 & repugnantia τῶν εη ad identitatem τῶν ζθ, 22 licet hoc interdum lateat.

Κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένοις κατά τινος ὅλου, τοῦ μὲν κατασκευαζομένου βλεπτέον εἰς τὰ ὑποκείμενα, καθ' ὧν αὐτὸ τυγχάνει λεγόμενον· οὗ δὲ δεῖ κατηγορεῖσθαι, ὅσα τούτῳ ἕπεται. ἂν γάρ τι τούτων ᾖ ταὐτόν, ἀνάγκη θάτερον θατέρῳ ὑπάρχειν.

2 Ἢν δὲ μὴ ὅτι παντί, ἀλλ' ὅτι τινί, οἷς ἕπεται ἑκάτερον. εἰ γάρ τι τούτων ταὐτὸν εἴη, ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν.

3 Ὅταν δὲ μηδενὶ δέῃ ὑπάρχειν, ᾧ μὲν οὐ δεῖ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα· ὃ δὲ δεῖ μὴ ὑπάρχειν, εἰς ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι. ἢ ἀνάπαλιν, ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ παρεῖναι· ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἰς τὰ ἑπόμενα. τούτων γὰρ ὄντων τῶν αὐτῶν ὁποτερωνοῦν, οὐδενὶ ἐνδέχεται θατέρῳ θάτερον ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ ὁτὲ μὲν ὁ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι συλλογισμός, ὁτὲ δὲ ὁ ἐν τῷ μέσῳ.

VOlẽtibus igitur aliquid cõfirmare de aliquo toto [c], reſpiciendum *eſt* ad eius quod cõfirmatur, ſubiecta [d], de quibus illud dicitur [e]: & ad *eius* cui oportet attribui [f], *conſequentia*, quæcumque hoc ſequuntur [g]. nam ſi horum aliquid ſit idem, neceſſe *eſt* alterum alteri ineſſe [h]. 2 Si verò nõ *ſit probandum* omni, ſed alicui *ineſſe*: *ſpectanda ſunt* ea quę vtrumque ſequitur [i]. nam ſi horum quidpiam ſit idem, neceſſe *eſt* alicui ineſſe [k]. 3 Cùm autem nulli ineſſe oportet [l]: *quod attinet ad id* cui nõ oportet ineſſe [m], *reſpiciendum eſt* ad conſequentia: *quod* verò *ad id* quod *oportet* non ineſſe [n], ad ea quæ illi adeſſe nequeunt [o]. vel è cõtrario *ex parte eius* cui oportet non ineſſe, *reſpiciẽdum eſt ad repugnãtia*, quæ nõ poſſunt illi adeſſe: *ex parte* autẽ *eius* quod *oportet* nõ ineſſe, ad cõſequẽtia [p]. horũ.n. vtrãvis [q] ſint eadẽ, accidit vt alterũ alteri nulli inſit: quia fit ſyllogiſm[us] modò in prima figura [r], modò in media [ſ].

a Cùm enim vnus terminus reliquis duobus attribuitur, conſtituũtur duę propoſitiones affirmantes in ſecũda figura, ex quibus nihil cõcluditur.

b Cap. ſeq. partic. 16.

c Confirmare problema vniuerſale affirmãs. probatio fit in Barbara.

d Hoc eſt attributum problematis.

e Id eſt, ad antecedẽtia attributi.

f Hoc eſt ſubiectum problematis.

CAP. XXIX.

g Conſequentia ſubiecti.

h Colligi cõcluſionem vniuerſalem affirmãtem. ſyllogiſmus fit in Barbara.

i Antecedentia attributi & ſubiecti. hinc fit ſyllogiſmus in Darapti.

k Colligi cõcluſionem particularem affirmantem.

l Cùm probandũ eſt problema vniuerſale negãs.

m Id eſt, ad ſubiectum problematis.

n Ad attributũ problematis.

o Hinc fit ſyllogiſmus in Celarent, vel in Ceſare.

p Hinc extruitur ſyllogiſmus in Cameſtres.

q Id eſt, repugnans attributo & cõſequẽs ſubiecto, vel conſequens attributo & repugnãs ſubiecto.

r In Celarent.

ſ In Ceſare, vel Cameſtres.

4 Quòd ſi *probandum ſit,* alicui non ineſſe: *eius* cui oportet non ineſſe, *ſpectanda ſunt antecedẽtia* quibus eſt conſequẽs: *eius* verò quod *oportet* non ineſſe, *ſpectanda ſunt repugnantia,* quæ nõ poſſunt ei ineſſe. nam ſi horum quidpiam ſit idem, neceſſe *eſt* alicui non ineſſe [a].

4 Ἐὰν δὲ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ᾧ μὲν δεῖ μὴ ὑπάρχειν, οἷς ἕπεται· ὃ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ἃ μὴ δυνατὸν αὐτῷ ὑπάρχειν. εἰ γάρ τι τούτων εἴη ταὐτὸν, ἀνάγκη τινὶ μὴ ὑπάρχειν.

a Colligitur cõcluſio particularis negãs ex ſyllogiſmo cõfecto in Felapton.

Problema,	———	ſi ſint idem, attributi	ſubiecti	——— probatur in
Vniuerſale affirmans	———	antecedens,	conſequens	——— Barbara.
Particulare affirmans	———	antecedens,	antecedens	——— Darapti.
Vniuerſale negans	<	repugnans,	conſequens	Celarent, Ceſare.
		conſequẽs,	repugnans	——— Cameſtres.
Particulare negans	———	repugnans,	antecedens	——— Felapton.

5 Sic autem fortaſſe quæcumque dicta ſunt, magis erunt perſpicua. Conſequentia τῷ α, ſint ea in quibus *eſt* β. quæ verò ipſũ ſequitur, *ſint ea* in quibus *eſt* γ. quæ autem ei non poſſunt ineſſe, *ſint ea* in quibus *eſt* δ. rurſus quæ τῷ ε inſunt, *ſint ea* in quibus *eſt* ζ. quę ipſum ſequitur, *ſint ea* in quibus *eſt* η. quæ non poſſunt ei ineſſe, *ſint ea* in quibus *eſt* θ.

5 Μᾶλλον δ' ἴσως ὧδ' ἔσται τῶν λεγομένων ἕκαστον φανερόν. ἔστω γὰρ τὰ μὲν ἑπόμενα τῷ α, ἐφ' ὧν β· οἷς δὲ αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' ὧν γ· ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' ὧν δ. πάλιν δὲ, τῷ ε τὰ μὲν ὑπάρχοντα, ἐφ' οἷς ζ· οἷς δ' αὐτὸ ἕπεται, ἐφ' οἷς η· ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῷ ὑπάρχειν, ἐφ' οἷς θ.

6 Si igitur aliquod γ & aliquod ζ [b] ſint idem: neceſſe *eſt* [c], τὸ α ineſſe omni ε: quoniam τὸ [d] ζ *ineſt* omni ε, ac τὸ [e] α omni γ: quare [f] τὸ α ineſt omni ε.

6 Εἰ μὲν οὖν ταὐτό τι ἔσται τῶν γ τινὶ τῶν ζ, ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ ε ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ ζ παντὶ τῷ ε, τῷ δὲ γ παντὶ τὸ α· ὥστε παντὶ τῷ ε τὸ α.

b *Medius terminus.*
c *Problema.*
d *Minor propoſitio.*
e *Maior propoſitio.*
f *Concluſio.*
g *Medius terminus.*
h *Concluſio.*
i *Maior propoſitio.*
k *Minor propoſitio.*
l *Medius terminus.*
m *Concluſio ſyllogiſmi principalis.*
n Quo probatur maior propoſitio ſyllogiſmi principalis. Poteſt autem eodem modo fieri proſyllogiſmus etiam in ſuperioribus cõiugationibus. ſed & hîc poſſet ſyllogiſmus principalis & proſyllogiſmus coniũgi, vt ſuprà eos coniũximus, hoc modo, Nullũ δ ζ eſt α, omne ε eſt δ ζ, ergo nullum ε eſt α. Idẽ intellige in ſequentibus coniugationibus.
o Τὸ δ ponebatur nõ poſſe ineſſe τῷ α: ergo τὸ α non poteſt ineſſe τῷ δ. hæc eſt maior propoſitio proſyllogiſmi.

Bar Omne perfectum (γ ζ) eſt bonum (α):
ba Omnis voluptas (ε) eſt perfecta (γ ζ): Ergo
ra Omnis voluptas (ε) eſt bona (α).

7 Si verò γ & η [g] *ſint* idem: neceſſe *eſt*, [h] τὸ α ineſſe cuidam ε: quia τὸ [i] α eſt conſequens omni γ, ac [k] τὸ ε omni η.

7 Εἰ δὲ τὸ γ, καὶ τὸ η, ταὐτὸν, ἀνάγκη τινὶ τῶν ε τὸ α ὑπάρχειν. τῷ μὲν γὰρ γ τὸ α, τῷ δὲ η τὸ ε παντὶ ἀκολουθεῖ.

Dar Omnis recta actio (γ η) eſt bona (α):
ap Omnis recta actio (γ η) eſt voluptuoſa (ε): Ergo
ti Aliquod voluptuoſum (ε) eſt bonum (α).

8 Quòd ſi ζ & δ [l] *ſint* idẽ, τὸ [m] α nulli ε inerit: *idque* per proſyllogiſmum [n]. cùm enim *effatum* priuatiuum reciprocetur [o], &

8 Εἰ δὲ τὸ ζ, καὶ τὸ δ, ταὐτὸν, οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει ἐκ προσυλλογισμοῦ. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ

στερητικὸν,

στερητικόν, καὶ τὸ ζ τῷ δ ταὐτόν, οὐδενὶ τῷ ζ ὑπάρξει τὸ α, τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε.

δ α
Ce Nihil turpe eſt bonum:
ζ δ
la Omne inhoneſtum eſt turpe: } *rent* Ergo

ζ ſit idem quod δ [a]: nulli [b] ζ inerit τὸ α: omni [c] autem ε ineſt τὸ ζ.

ζ α
Ce Nihil inhoneſtum eſt bonum:
ε ζ
la Omnis voluptas eſt inhoneſta: Ergo
ε α
rent Nulla voluptas eſt bona.

9 Πάλιν, εἰ τὸ β, καὶ τὸ θ, ταὐτόν, οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντί· τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ᾧ τὸ ε, οὐδενὶ ὑπάρξει· ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ θ τὸ β, τὸ δὲ θ οὐδενὶ τῷ ε ὑπῆρχεν.

β θ
Cam Omne expetēdū eſt optandū:
ε θ
eſ Nulla voluptas eſt optanda: } *tres* Ergo

9 Rurſus ſi β & θ [d] ſint idē, τὸ [e] α nulli ε inerit. nam τὸ [f] β inerit omni α, & [g] nulli ε: idem enim erant θ & β [h], ac [i] τὸ θ nulli ε inerat.

α β
Cam Omne bonum eſt expetendum:
ε β
eſ Nulla voluptas eſt expetēda: Ergo
ε α
tres Nulla voluptas eſt bona.

10 Εἰ δὲ τὸ δ, καὶ τὸ η, ταὐτόν, τὸ α τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει. τῷ γὰρ η οὐχ ὑπάρξει τὸ α, ὅτι οὐδὲ τῷ δ· τὸ δὲ η ἐστὶν ὑπὸ τὸ ε· ὥστε τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει.

δ α
Ce Nihil iniuſtum eſt bonum:
η δ
la Omne illegitimū eſt iniuſtum: } *rent* Ergo

10 Si verò δ & η [k] ſint idem, τὸ [l] α cuidam ε nō inerit. nam τὸ [m] α non inerit τῷ η, cùm [n] non inſit τῷ δ. atqui [o] τὸ η eſt ſub ε. itaque cuidam ε non inerit.

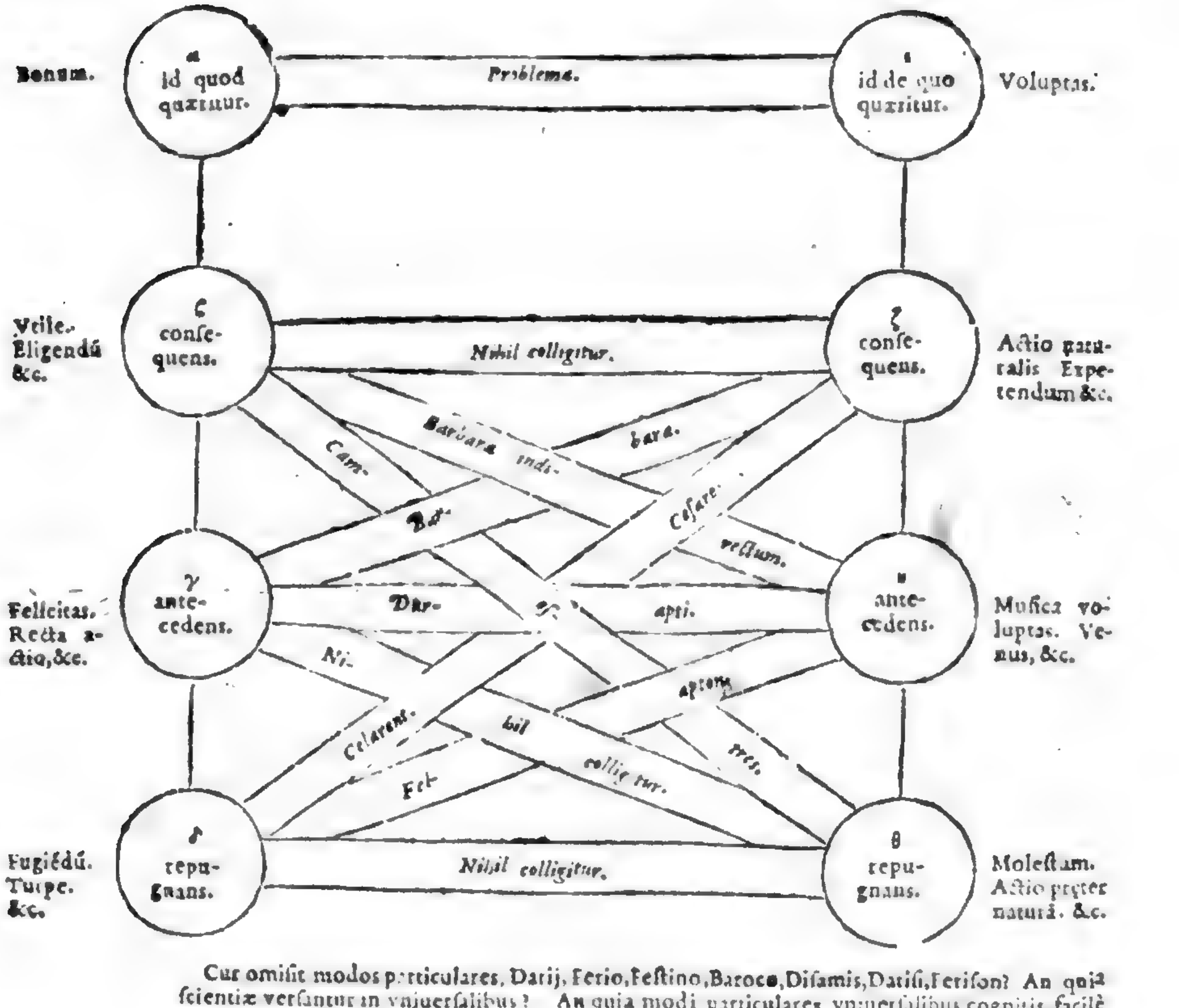
η α
Fel Nihil illegitimum eſt bonum:
η ε
ap Omne illegitimum eſt voluptuoſum:
ε α
ton Ergo aliqđ voluptuoſū non eſt bonū.

11 Εἰ δὲ τὸ η, καὶ τὸ β, ταὐτόν, ἀντεστραμμένος ἔσται ὁ συλλογισμός. τὸ μὲν γὰρ η τῷ α ὑπάρξει παντί, (τὸ γὰρ β τῷ α) τὸ δὲ ε τῷ β· (ταὐτὸ γὰρ ἦν τῷ η) τὸ δὲ α τῷ ε παντὶ μὲν οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν, τινὶ δ᾽ ἀνάγκη, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου κατηγορίαν τῇ κατὰ μέρος.

11 Sin η & β idem ſint, ſyllogiſmus [p] inuerſus [q] erit. nam τὸ [r] η inerit omni α, (ſi quidem τὸ β ineſt τῷ α) ac [ſ] τὸ ε inerit τῷ β: (idem enim erat, quod τὸ η) neceſſe autem non eſt, τὸ α ineſſe omni ε: ſed [t] neceſſe eſt alicui ineſſe, quia vniuerſalis attributio [u] conuertitur in particularem.

βη ε
Bar Omne iucundum eſt voluptuoſum:
α βη
ba Omne bonum eſt iucundum: Ergo
α ε
ra Omne bonum eſt voluptuoſum: Ergo
ε α
Aliquod voluptuoſum eſt bonum.

a Rectè ergo dicitur, omne ζ eſſe δ: hæc eſt minor propoſitio proſyllogiſmi.
b *Cōcluſio proſyllogiſmi, eademq́ maior ꝓpoſitio ſyllogiſmi pricipalis.*
c *Minor propoſitio ſyllogiſmi principalis.*
d *Medius terminus.*
e *Concluſio ſyllogiſmi principalis.*
f *Maior propoſitio ſyllogiſmi principalis.*
g *Minor propoſitio ſyllogiſmi principalis, eademq́ cōcluſio ꝓſyllogiſmi.*
h Adeo vt omne β ſit θ: quę eſt maior propoſitio proſyllogiſmi.
i *Minor propoſitio proſyllogiſmi.*
k *Medius terminus.*
l *Concluſio ſyllogiſmi principalis.*
m *Maior ꝓpoſitio ſyllogiſmi principalis, eademq́ concluſio ꝓſyllogiſmi.*
n *Maior ꝓpoſitio proſyllogiſmi.* Omittitur minor.
o *Minor propoſitio ſyllogiſmi principalis.*
p Quia τὸ ε, quod erat minus extremum, fit maius: ac τὸ α, quod erat maius extremum, fit minus. vnde colligitur, non quod erat propoſitum, id eſt α de ε, ſed cōcluſio inuerſa, id eſt ε de omni α. ſed ex vi reciprocationis colligitur etiam α de aliquo ε.
q Indirectus in Barbara.
r *Minor ꝓpoſitio.*
ſ *Maior ꝓpoſitio.*
t *Concluſio*, quæ probāda erat, & colligitur ex reciprocatione cōcluſionis probatæ in Barbara.
u Id eſt, cōcluſio ſyllogiſmi extracti in Barbara.

Cur omiſit modos particulares, Darij, Ferio, Feſtino, Baroco, Diſamis, Datiſi, Feriſon? An quia ſcientiæ verſantur in vniuerſalibus? An quia modi particulares vniuerſalibus cognitis facilè intelliguntur? Vt ſi minor propoſitio τῶ Barbara euadat particularis, fiet Darij. ſi minor τῶ Celarent, fiet Ferio. ſi minor τῶ Ceſare, Feſtino. ſi minor τῶ Cameſtres, Baroco. ſi maior τῶ Darapti, Diſamis. ſi minor τῶ Darapti, Datiſi. ſi minor τῶ Felapton, Feſtino.

12 Perſpicuum igitur *eſt*, ab vtraque cuiuſvis problematis parte[a] reſpiciendũ *eſſe* ad ea [b]quę diximus: quoniã ex his[c] *conficiuntur* omnes ſyllogiſmi. 13 *Cùm*[c] autem conſequentiũ aut quamque rem antecedentium *ratio habetur*, ad prima & maximè vniuerſalia reſpicere oportet. vt- putà *ex parte* τοῦ ε, magis *reſpicere* ad κ ζ[d], quàm ad ζ tantùm. *ex parte* verò τοῦ α, *magis* ad κ γ[e], quàm ad γ tantùm. nã ſi τὸ α ineſt τῷ κ ζ, ineſt etiam τῷ ζ & τῷ ε[f]. ſed & ſi huic non eſt cõſequens, tamen poteſt eſſe conſequens τῷ ζ. ſimilis ratio *ſeruanda eſt* in iis

a Id eſt, tam ex parte attributi, quàm ex parte ſubiecti.
b Antecedentia, conſequentia, repugnantia.
c Cõiunge cap. preced. part. 10. & 11.
d Τὸ κ ζ eſt genus τοῦ ε & τοῦ ζ.
e Τὸ κ γ eſt genus τοῦ α, & τοῦ γ.
f Quia τὸ ζ cõtinetur ſub κ ζ, & τὸ ε ſub ζ.

12 Φανερὸν οὖν, ὅτι εἰς τὰ προειρημένα βλεπτέον ἑκατέρου καθ' ἕκαστον πρόβλημα· διὰ τούτων γὰρ ἅπαντες οἱ συλλογισμοί. 13 Δεῖ δὲ καὶ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον, εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰ καθόλου μάλιστα ἐπιβλέπειν. οἷον, τοῦ μὲν ε, μᾶλλον εἰς τὸ κ ζ, ἢ εἰς τὸ ζ μόνον. τοῦ δὲ α, εἰς τὸ κ γ, ἢ εἰς τὸ γ μόνον. εἰ μὲν γὰρ τῷ κ ζ ὑπάρχει τὸ α, καὶ τῷ ζ καὶ τῷ ε ὑπάρχει· εἰ δὲ τούτῳ μὴ ἕπεται, ἐγχωρεῖ τῷ ζ ἕπεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐφ' ὧν

αὐτὸ

αὐτὸ ἀκολουθεῖ, σκεπτέον· εἰ μὲν γὰρ τοῖς πρώτοις, καὶ τοῖς ὑπ' ἐκεῖνα ἕπεται· εἰ δὲ μὴ τούτοις, ἀλλὰ τοῖς ὑπὸ ταῦτα ἐγχωρεῖ.

14 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι διὰ τῶν τριῶν ὅρων καὶ τῶν δύο προτάσεων ἡ σκέψις. 15 Καὶ διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες. δείκνυται γὰρ ὑπάρχειν μὲν παντὶ τῷ ε τὸ α, ὅταν τῶν γ καὶ τῶν ζ ταὐτόν τι ληφθῇ. τοῦτο δὲ ἔσται μέσον· ἄκρα δὲ, τὸ α καὶ ε. γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. τινὶ δὲ, ὅταν τὸ γ καὶ τὸ η ληφθῇ ταὐτόν. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ η γίνεται. μηδενὶ δὲ, ὅταν τὸ δ, καὶ τὸ ζ, ταὐτόν. οὕτως δὲ καὶ τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ τὸ μέσον· τὸ μὲν πρῶτον, ὅτι οὐδενὶ τῷ ζ ὑπάρχει τὸ α, (εἴπερ ἀντιστρέφει τὸ στερητικὸν) τὸ δὲ ζ παντὶ τῷ ε· τὸ δὲ μέσον, ὅτι τὸ δ τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ ε παντὶ ὑπάρχει. τινὶ δὲ μὴ ὑπάρχειν, ὅταν τὸ δ καὶ τὸ η ταὐτὸν ᾖ. τοῦτο δὲ τὸ ἔσχατον σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ α, οὐδενὶ τῷ η ὑπάρξει, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η. φανερὸν οὖν, ὅτι διὰ τῶν προειρημένων σχημάτων οἱ συλλογισμοὶ πάντες.

16 Καὶ ὅτι οὐκ ἐκλεκτέον ὅσα πᾶσιν ἕπεται, διὰ τὸ μηδένα γίνεσθαι συλλογισμὸν ἐξ αὐτῶν. κατασκευάζειν μὲν γὰρ, ὅλως οὐκ ἦν ἐκ τῶν ἑπομένων· ἀποστερεῖν δὲ οὐκ ἐνδέχεται διὰ τῶν πᾶσιν ἑπομένων. δεῖ γὰρ τῷ μὲν, ὑπάρχειν, τῷ δὲ, μὴ ὑπάρχειν.

17 Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι σκέψεις τῶν κατὰ τὰς ἐκλογὰς, ἀχρεῖοι πρὸς τὸ ποιεῖν συλλογισμόν· οἷον, εἰ τὰ ἑπόμενα ἑκατέρῳ, ταὐτά ἐστιν, ἢ εἰ οἷς ἕπεται τὸ α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ε·

quibus ipſa *res* eſt conſequens: nam ſi *ſequitur* prima, etiam ſequitur illa quæ ſub his *collocantur*. quòd ſi non *ſequitur* hæc, tamen poteſt ea *ſequi* quæ ſub his *ponuntur*[a].

14 Cõſtat etiã, in tribus terminis ac duabus propoſitionibus *hanc* conſiderationem *conſiſtere*. 15 Et in prædictis figuris omnes ſyllogiſmos *extrui*. Oſtenditur enim τὸ α ineſſe omni ε, cùm ex γ & ex ζ quidpiam idem *eſſe* accipitur: hoc[b] autẽ erit medium: extrema verò, τὸ α & ε[c]: fit igitur prima figura[d]. Alicui verò *ineſſe oſtenditur*, cùm γ & η idem *eſſe* accipitur. hæc autem eſt poſtrema figura[e]: nam τὸ η fit medium. Nulli autem *ineſſe probatur*, cùm δ & ζ idem *ſunt*. ſic autẽ *fit* & prima figura, & media. prima[f] quidẽ: quia nulli ζ ineſt τὸ α, (ſiquidem priuatiuum[g] *effatum* conuertitur) omni autem ε *ineſt* τὸ ζ. media[h] verò: quia τὸ δ nulli α, & omni ε ineſt. Alicui non ineſſe *probatur*, cùm δ & η ſunt idẽ. hæc autem eſt vltima figura[i]: nam τὸ α nulli η inerit, ac τὸ ε omni η. Perſpicuum igitur *eſt*, in prædictis figuris *fieri* omnes ſyllogiſmos. 16 Item [k]non *eſſe* eligenda, quæ omnibus cõſequentia ſunt: quia nullus ſyllogiſmus ex his fit: omnino enim adſtruere non licebat[l] ex conſequentibus. priuatio verò probari nequit per ea quæ omnibus conſequentia ſunt[m]: quoniam oportet alteri ineſſe, alteri non ineſſe[n]. 17 Perſpicuum quoque *eſt*, alias delectus habendi rationes *eſſe* inutiles ad conſiciendũ ſyllogiſmum. veluti ſi vtrique[o] cõſequentia[p], eadem ſunt: aut *ea* quibus conſequens eſt τὸ α, & *ea* quæ non poſſunt ineſſe τῷ ε[q]:

a Vt ſi viuens ſequitur animal, ſequitur etiam hominẽ. ſed etſi non ſequitur corpus, tamen ſequitur quod eſt ſub corpore.

b γ ζ:

c Maius extremum eſt α: minus ε.

d Barbara.

e Darapti.

f Celarent.

g Propoſitio illa negans, nullũ α eſt ζ.

h Ceſare.

i Felapton.

k Coniunge partic. vlt. capitis præced.

l Id eſt, non licere oſtenſum iam eſt cap. 5. ibi nãque probatũ fuit, cùm medius terminus eſt cõſequẽs, id eſt, attribuitur in vtraque propoſitione, concluſionẽ eſſe negantem.

m Sic enim ambæ propoſitiones affirmant.

n Id eſt oportet alteram propoſitionem affirmare, alteram negare, cùm probatur concluſio negans.

o τῷ α & τῷ ε.

p ε ζ.

q Id eſt, τὰ γ θ.

aut rurſus quæ neutri poſsũt ineſſe[a]: quia non fit ex his ſyllogiſmus. Nã ſi conſequentia ſint eadem, vt β & ζ: fit media figura attributiuas habẽs ambas propoſitiones. Sin *eadem ſint ea*, quibus conſequens eſt τὸ α, & quæ non poſſunt ineſſe τῷ ε, vt τὸ γ & τὸ θ: *fit* prima figura priuatiuã habens minorem propoſitionem. Si verò *eadẽ ſint*, quæ neutri ineſſe poſſunt, vt τὸ δ & τὸ θ: ambę propoſitiones erunt priuatiuæ vel in prima[b], vel in media[c] figura: ſic autem nullo modo erit ſyllogiſmus: 18 Liquet etiam, certa quædã ſumenda eſſe eadẽ in hac inſpectione, non certa quædam diuerſa, aut contraria. Primùm quia medij cauſâ *eſt* hęc inſpectio: mediũ autem non diuerſum, ſed idẽ accipere oportet. 19 Deinde in quibus contingit fieri ſyllogiſmũ eo quòd contraria ſumpta ſint, aut quæ non poſſunt eidem ineſſe: omnia reducentur ad prędictos modos. 20 Vt ſi τὸ β & τὸ ζ *ſunt* contraria, vel non poſſunt eidem ineſſe. erit enim his acceptis ſyllogiſmus[d], *quo colligetur* nulli ε ineſſe τὸ α. ſed hoc ex his *ſumptionibus* non *efficitur*, verùm ex ſuprà dicto modo: quia τὸ β omni α & nulli ε inerit. quare neceſſe *eſt*, τὸ β idem eſſe atque aliquod θ. 21 Rurſus ſi τὸ β & η nõ poſſunt eidẽ adeſſe: *concludetur*, cuidam ε non ineſſe τὸ α. nam ita quoque erit media figura:[e] quia τὸ β omni α, & nulli η inerit. quare neceſſe eſt, τὸ β idem eſſe atq; aliquod θ: quia hæc nihil inter ſe differunt, non poſſe τὸ β ac τὸ η eidem ineſſe, &, τὸ β

a Id eſt, τὸ δ & τὸ θ.

b Vt nullum δ β eſt α, nullum ε eſt δ θ.

c Vt, nullum α eſt δ β, nullum ε eſt δ θ.

d In Cameſtres.

e In Cameſtres pbatur, τὸ α ineſſe nulli η: cõſequenter probatur non ineſſe cuidam ε, quia τὸ η continetur ſub ε.

ἢ ὅσα πάλιν μὴ ἐγχωρεῖ ἑκατέρῳ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς διὰ τούτων. εἰ μὲν γὰρ τὰ ἑπόμενα, ταὐτὰ, οἷον τὸ β καὶ τὸ ζ· τὸ μέσον γίνεται σχῆμα, κατηγορικὰς ἔχον ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις. εἰ δὲ οἷς ἕπεται τὸ α, καὶ ἃ μὴ ἐνδέχεται τῷ ε, οἷον τὸ γ καὶ τὸ θ· τὸ πρῶτον σχῆμα στερητικὴν ἔχον τὴν πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον πρότασιν. εἰ δὲ ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἑκατέρῳ, οἷον τὸ δ καὶ τὸ θ· στερητικαὶ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, ἢ ἐν τῷ πρώτῳ, ἢ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι· οὕτως δὲ οὐδαμῶς ἔσται συλλογισμός. 18 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι ὁποῖα ταὐτὰ ληπτέον τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ οὐχ ὁποῖα ἕτερα, ἢ ἐναντία. πρῶτον μὲν, ὅτι τοῦ μέσου χάριν ἡ ἐπίβλεψις· τὸ δὲ μέσον, οὐχ ἕτερον, ἀλλὰ ταὐτὸν δεῖ λαβεῖν. 19 Εἶτα, ἐν ὅσοις συμβαίνει γίνεσθαι συλλογισμὸν τῷ ληφθῆναι ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἰς τοὺς προειρημένους ἅπαντα ἀναχθήσεται τρόπους.

20 Οἷον, εἰ τὸ β, καὶ τὸ ζ, ἐναντία, ἢ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν· ἔσται μὲν γὰρ, τούτων ληφθέντων, συλλογισμὸς, ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρχει· ἀλλ' οὐκ ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ ἐκ τοῦ προειρημένου τρόπου. τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ ε οὐδενὶ ὑπάρξει· ὥστ' ἀνάγκη ταὐτὸ εἶναι τὸ β τινὶ τῷ θ. 21 Πάλιν, εἰ τὸ β καὶ η μὴ ἐγχωρεῖ τῷ αὐτῷ παρεῖναι, ὅτι τινὶ τῷ ε οὐχ ὑπάρξει τὸ α· καὶ γὰρ οὕτως τὸ μέσον ἔσται σχῆμα· τὸ γὰρ β τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ η οὐδενὶ ὑπάρξει. ὥστ' ἀνάγκη τὸ β ταὐτόν τινι εἶναι τῶν θ· τὸ γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι τὸ β καὶ τὸ η τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ β τῶν

θ τινὶ

θ τινὶ ταὐτὸν εἶναι· πάντα γὰρ εἴληπται ἐν τῷ θ, τὰ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ ε ὑπάρχειν. 22 Φανερὸν μὲν οὖν, ὅτι ἐξ αὐτῶν μὲν τούτων τῶν ἐπιβλέψεων οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός. εἰ δὲ τὸ β, καὶ τὸ ζ, ἐναντία· ἀνάγκη ταὐτόν τινι εἶναι τὸ β τῶν θ· καὶ τὸν συλλογισμὸν γίνεσθαι διὰ τούτων. συμβαίνει δὴ τοῖς οὕτως ἐπισκοποῦσι, προσεπιβλέπειν ἄλλην ὁδὸν τῆς ἀναγκαίας, διὰ τὸ λανθάνειν ποτὲ τὴν ταυτότητα τῶν β καὶ τῶν θ.

eſſe idem atque aliquod θ: quippe cùm in θ ſumpta ſint, quæcũque τῷ ε ineſſe nequeũt. 22 Perſpicuum igitur *eſt*, ex his inſpectionibus nullum fieri [a] ſyllogiſmũ. quòd ſi τὸ β ac τὸ ζ contraria *ſint*: neceſſe *eſt*, τὸ β eſſe idem atque aliquod θ, ſyllogiſmúmque ex his [b] confici. iis igitur qui ita inſpiciunt [c], accidit vt ad viã à neceſſaria diuerſam reſpiciant, quia quandoque latet τὸ β ac τὸ θ idem eſſe.

a Per ſe, ſed quatenus hæ inſpectiones reducũtur ad inſpectionem Ariſtoteleam.
b Ex cõiugatione β θ.
c Id eſt, ſumunt τὸ β & ζ eſſe cõtraria.

De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum, & de reliquis hypotheticis: necnon de coniugationibus vtilibus ex hypotheſi: & de attributionibus modificatis.

CAP. XXIX.

1 ¶ De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum. Collatio cum oſtenſiuis: 2 quia eadem eſt in vtriſque inſpectio: 3 & per eoſdem terminos vtrique fiunt: differunt autem, quia propoſitio falſa ponitur in ſyllogiſmo ducente ad impoßibile, non item in oſtenſiuo. 4 Excuſatio. 5 ¶ De reliquis ſyllogiſmis hypotheticis. Quomodo inueniuntur. 6 Quot modis fiunt. 7 ¶ De coniugationibus vtilibus ex hypotheſi. 8 ¶ De ſyllogiſmis modificatis. 9 Contingens quomodo accipi debet. 10 De aliis modis attribuendi.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔχουσι καὶ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντες συλλογισμοί, τοῖς δεικτικοῖς· καὶ γὰρ οὗτοι γίνονται διὰ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. καὶ ἡ αὐτὴ ἐπίσκεψις ἐν ἀμφοῖν. ὃ γὰρ δείκνυται δεικτικῶς, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἔστι συλλογίσασθαι, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων· καὶ ὃ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ δεικτικῶς. 2 Οἷον, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ ε ὑπάρχει. κείσθω γὰρ τινὶ ὑπάρχειν. οὐκοῦν, ἐπεὶ τὸ β παντὶ τῷ α, τὸ δὲ α τινὶ τῷ ε, τὸ β τινὶ τῷ ε ὑπάρξει. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχε.

Eodem autem modo habẽt [d] ſyllogiſmi ad impoſſibile du [e] centes, quo oſtenſiui. nam hi quoque fiunt per conſequentia, & *ea* [f] quæ vtrumque [g] ſequitur. eadémque *eſt* in vtriſque inſpectio. quod enim demonſtratur oſtenſiuè, etiam per impoſſibile probari poteſt: & *quidẽ* per eoſdem terminos: item quod *probatur* per impoſſibile, etiam oſtenſiuè *confirmari poteſt*. 2 Verbi causâ *probatur* τὸ α nulli ε ineſſe. ponatur enim cuidã ineſſe. cùm igitur τὸ β *inſit* omni α, ac τὸ α cuidam ε: τὸ β inerit cuidam ε. ſed nulli inerat [h].

CAP. XXX.
d Eodem modo inueniuntur.
e Ducentes ad impoſſibile.
f Antecedentia.
g Attributũ problematis, & ſubiectum problematis.

h Id eſt, nulli ineſſe ſupponebatur.

Da Omne bonum eſt expetendum:
(α, β)

ri Aliqua voluptas eſt bona: Ergo
(ε, α)

j Aliqua voluptas eſt expetenda, *contra hypotheſim, quia ſuppoſitũ fuerat nullã voluptatem eſſe expetendam.*
(ε, β)

Nulla voluptas eſt bona. —— *Alioquin* ——
(ε, α)

a Τὶ eſt aliquod ε eſſe α.

b Ineſſe ſupponebatur.

Rurſus *probatur* alicui ineſſe [a]: quia ſi nulli ε *inſit* τὸ α, omni autem η τὸ ε: certè nulli η inerit τὸ α. ſed omni inerat [b].

Πάλιν, ὅτι τινὶ ὑπάρχει· εἰ γὰρ μηδενὶ τῷ ε τὸ α, τὸ δὲ ε παντὶ τῷ η· οὐδενὶ τῷ η ὑπάρξει τὸ α· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν.

ε α
Aliquod animal eſt album. ——— *Alioquin* ——— *Ce* Nullum animal eſt album:

η ε
la Omnis cygnus eſt animal: Ergo

η α
rẽt Nullus cygnus eſt albus, *cõtra hypotheſim.*

Similiter *fit* etiam in aliis problematis. ſemper enim & in omnibus demonſtratio quę *fit* per impoſſibile, conficitur ex conſequentibus, & iis quæ vtrumque ſequitur. 3 Ac *ſanè* in quoque problemate eadem *eſt* inſpectio, ſiue quis oſtenſiuè ratiocinari velit, ſiue ducere ad impoſſibile: quoniam ex hiſdem terminis ambæ demonſtrationes *conſtant.* Exempli gratiâ oſtenſum ſit nulli ε ineſſe τὸ α, quia contingit vt τὸ β inſit cuidam ε, quod *eſt* impoſſibile. ſi accipiatur nulli ε & omni α ineſſe τὸ β: perſpicuum *eſt*, nulli ε τὸ α ineſſe. Rurſus oſtenſiuè concluſum ſit τὸ α nulli ε ineſſe. ſi cui ſupponatur ineſſe, per impoſſibile oſtendetur nulli ineſſe.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων· ἀεὶ γὰρ ἔσται καὶ ἐν ἅπασιν ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δεῖξις, ἐκ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἑκάτερον. 3 Καὶ καθ' ἕκαστον πρόβλημα ἡ αὐτὴ σκέψις, δεικτικῶς τε βουλομένῳ συλλογίσασθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφότεραι αἱ ἀποδείξεις. οἷον, εἰ δέδεικται μηδενὶ ὑπάρχειν τῷ ε τὸ α, ὅτι συμβαίνει καὶ τὸ β τινὶ τῷ ε ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον· ἐὰν ληφθῇ, τῷ μὲν ε μηδενὶ, τῷ δὲ α παντὶ ὑπάρχειν τὸ β· φανερὸν ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. πάλιν, εἰ δεικτικῶς συλλελόγισται τὸ α τῷ ε μηδενὶ ὑπάρχειν, ὑποθεμένοις ὑπάρχειν τινὶ, διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται οὐδενὶ ὑπάρχον.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

α β
Cam Omne bonũ eſt expetendũ:

ε β
eſ Nulla voluptas eſt expetẽda: Ergo

ε α
tres Nulla voluptas eſt bona.

contra- dictio
alio- quia

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile.

α β
Da Omne bonũ eſt expetendũ:

ε α
ri Aliqua voluptas eſt bona: Ergo

ε β
i Aliqua voluptas eſt expetẽda.

c Communem vocat, quia coniungitur cum vtroq; extremo.
d Ab eo quod quæritur, & ab eo de quo quæritur.

Similiter *fit* etiam in aliis: in omnibus enim neceſſe *eſt* accipere communem [c]aliquem terminum diuerſum à *terminis* ſubiectis [d], ad quem referetur ſyllogi-

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἐν ἅπασι γὰρ ἀνάγκη κοινόν τινα λαβεῖν ὅρον ἄλλον τῶν ὑποκειμένων, πρὸς ὃν ἔσται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμός.

σμός. ὥστ' ἀντιστραφείσης ταύτης τῆς προτάσεως, τῆς δ' ἑτέρας, ὁμοίως ἐχούσης, δεικτικὸς ἔσται ὁ συλλογισμός, διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων. 4 Διαφέρει δὲ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον· ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ, κατ' ἀλήθειαν ἀμφότεραι τίθενται αἱ προτάσεις· ἐν δὲ τῷ εἰς τὸ ἀδύνατον, ψευδῶς ἡ μία. 5 Ταῦτα μὲν οὖν ἔσται μᾶλλον φανερὰ διὰ τῶν ἑπομένων, ὅταν περὶ τοῦ ἀδυνάτου λέγωμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ὑμῖν ἔστω δῆλον, ὅτι εἰς ταῦτα βλεπτέον, δεικτικῶς τε βουλομένοις συλλογίζεσθαι, καὶ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγαγεῖν. 6 Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅσοι κατὰ μετάληψιν, ἢ καὶ κατὰ ποιότητα, ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις ἔσται ἡ σκέψις. ὁ δὲ τρόπος ὁ αὐτὸς τῆς ἐπιβλέψεως. 7 Ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ διελεῖν, ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως. 8 Δείκνυται μὲν οὖν ἕκαστον τῶν προβλημάτων οὕτω. ἔστι δὲ καὶ ἄλλον τρόπον ἔνια συλλογίσασθαι τούτων· οἷον τὰ καθόλου, διὰ τῆς κατὰ μέρος ἐπιβλέψεως, ἐξ ὑποθέσεως. εἰ γὰρ τὰ

ſmus falſum concludens. quare conuerſâ hac propoſitione [a], alterâ verò eâdem manente, ſyllogiſmus erit oſtenſiuus ex iiſdem terminis. 4 Differt autẽ oſtenſiuus ab eo qui *ducit* ad impoſſibile: quia in oſtenſiuo ſecundũ veritatem [b] ponuntur ambę propoſitiones: in eo verò qui *ducit* ad impoſſibile, vna falſo [c] *ponitur*. 5 Hæc igitur erunt magis perſpicua ex ſequentibus [d], vbi de impoſſibili dicemus: nunc id tantùm nobis conſtet, ad hæc [e] reſpiciendũ *eſſe*, ſiue quis oſtenſiuè ratiocinari velit, ſiue ducere ad impoſſibile. 6 Quod attinet ad alios ſyllogiſmos qui *fiũt* ex hypotheſi, veluti ſecundum tranſſumptionẽ, aut ſecundum qualitatem [f]: conſideratio *poſita* eſt in *terminis* ſubiectis; *id eſt*, nõ in *ſumptis* ab initio, ſed in tranſſumptis [g]: modus autem inſpectionis eſt idem. 7 Conſiderare autẽ oportet, ac diuiſione explicare quot modis *fiunt* ſyllogiſmi ex hypotheſi. 8 Sic igitur quoduis ꝓblema probatur. Sed & alio modo licet horum nonnulla concludere: vt vniuerſalia [h] per inſpectionem particularẽ [i]: idque ex hypotheſi. nã ſi

a Id eſt, acceptâ propoſitione cõtradicente concluſioni ſyllogiſmi ducentis ad impoſſibile.

b Id eſt, ponuntur quaſi veræ, etſi interdũ ſunt falſæ.

c Id eſt, tamquàm falſa, & refutanda ex abſurditate concluſionis.

d Lib. 2. cap. 14.

e Antecedentia, conſequentia, & repugnantia. Secutus ſum exempl. Græca, in quibus legitur ταῦτα. Sed & ταὐτὰ legi poſſet, i. eadem.

f Syllogiſmorũ hypotheticorũ tria ſunt genera: aut enim ſunt omnino hypothetici, aut mixti: hique aut κατὰ μετάληψιν, aut κατὰ πρόσληψιν. Omnino hypothetici ſunt, quorũ & cõcluſio & propoſitiones omnes ſunt conditionales: vt, Si eſt homo, eſt animal: ſi eſt animal, eſt viuens. ergo ſi eſt homo, eſt viuens. Mixti dicuntur, qui habent propoſitionẽ hypotheticam, & propoſitionẽ categoricam, id eſt puram: vt, Si eſt homo, eſt animal: atqui eſt homo: ergo eſt animal. vocantur autem ſyllogiſmi hypothetici, qui habent alterã propoſitionẽ hypotheticam, alterã categoricã: quoniam omnis ſyllogiſmus nomen accipit à deteriori parte: vt ſyllogiſmus particularis, vel negans dicitur, cuius vna propoſitio eſt particularis, vel negans: ſiquidẽ etiam concluſio talis ſequitur, id eſt particularis, vel negans. Κατὰ μετάληψιν, id eſt per tranſſumptionẽ, intellige, cùm in propoſitione categorica non ponitur nouus aliquis terminus, ſed terminus petitur ex propoſitione hypothetica: adeo vt quod in hypothetica poſitum fuit ſub conditione, in categorica ponatur purè: vt *homo*, in exẽplo nuperrimè propoſito. Κατὰ πρόσληψιν, id eſt per aſſumptionem, ſic accipe, cùm nouus terminus aſſumitur in propoſitione categorica, qui non fuit poſitus in hypothetica. vt ſi quis ita arguat: Vbi eſt Socrates, ibi eſt Plato: atqui Socrates eſt Athenis: ergo Plato eſt Athenis. Syllogiſmi κατὰ μετάληψιν, aut ſunt coniunctiui, aut diſiunctiui. Coniunctiui, vt: Si eſt dies, non eſt nox: ſed eſt dies: ergo non eſt nox. Diſiunctiui, vt: Vel eſt dies, vel nox: atqui eſt dies: ergo non eſt nox. Syllogiſmi κατὰ πρόσληψιν fiunt à comparatione maiorum, vel minorum, vel parium. Maiorum, vt, Magis poteſt rex quàm homo priuatus: rex autem non poteſt facere teſtamentum de rebus alienis: ergo multo minùs priuatus. Minorum, vt, Minus poſſunt priuati quàm reges: illi autem poſſunt de rebus ſuis facere teſtamentum: ergo & hi idem poſſunt. Parium, vt, Quod iuris habet paterfamilias in ſuo patrimonio, id habet filiusfamilias in peculio caſtrenſi: ſed paterfamilias teſtari poteſt de patrimonio: ergo & filiusfamilias de peculio caſtrenſi. Hi ſyllogiſmi, quos appellaui κατὰ πρόσληψιν, Ariſtoteles nunc vocat κατὰ ποιότητα, i. ſecundum qualitatem, quia fiunt à comparatione qualitatis, hoc eſt accidentis: nam qualitatis appellatione interdum ſignificatur quoduis accidens.

g Vt ſi probandũ ſit animã eſſe immortalẽ, atque ita arguatur: Si anima à ſe mouetur, eſt immortalis: atqui à ſe mouetur: ergo eſt immortalis: deinceps probandũ eſt animã à ſe moueri, omiſſa quæſtione principali an ſit anima immortalis: quia confirmata erit ex hypotheſi, ſi probatũ fuerit animã à ſe moueri. Eadẽ eſt ratio τῶν προσλαμβανομένων, i. aſſumptorum, vt hîc: Qualis eſt princeps, talis eſt populus: atqui princeps eſt bonus, ergo & populus eſt bonus. nam probandum eſt, principem eſſe bonum, vt inde conſtet populum eſſe bonum. h Sc. problemata.

i Id eſt, ex illis coniugationibus, ex quibus ſuprà diximus colligi concluſionem particularem.

& η ſint eadem, accipiatúrque ſolis η τὸ ε ineſſe: *profectò* omni ε τὸ α inerit. Rurſus ſi δ & η *ſint* eadem, ac ſolis η τὸ ε attribuatur: *concludetur* nulli ε τὸ α ineſſe. Apparet igitur, hoc etiam modo eſſe inſpiciendum. 9 Eodé modo *fit* & in neceſſariis & contingentibus. *eſt* enim eadem conſideratio: & per terminos eodem ordine diſpoſitos fit ſyllogiſmus de eo quod ineſt, & de contingenti. 10 In contingétibus autem accipienda *ſunt* etiam quæ non inſunt, ſed poſſunt ineſſe: quippe cùm oſtenſum fuerit, etiam ex his fieri ſyllogiſmum de cótingenti. 11 Similis ratio eſt aliarum attributionum [a].

12 Ex dictis non ſolùm conſtat, hac via poſſe confici omnes ſyllogiſmos, ſed etiam aliâ viâ non poſſe. Oſtenſum namque eſt, omnem ſyllogiſmum fieri in aliqua ex ſuprà dictis figuris: hæ verò ex aliis cóſtitui nequeunt, quàm ex conſequentibus, & cuiuſque rei antecedétibus: quandoquidem ex his propoſitiones *efficiuntur*, & medius terminus accipitur. quare ſyllogiſmus per alia fieri non poteſt.

καὶ τὰ η ταὐτὰ εἴη, μόνοις δὲ ληφθείη τοῖς η τὸ ε ὑπάρχειν, παντὶ αὐτῷ ε τὸ α ὑπάρχοι. καὶ πάλιν, εἰ τὰ δ καὶ τὰ η ταὐτά, μόνον δὲ τῶν η τὸ ε κατηγορεῖτο, ὅτι οὐδενὶ τῷ ε τὸ α ὑπάρξει. Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ οὕτως ἐπιβλεπτέον. 9 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων, καὶ τῶν ἐνδεχομένων· ἡ γὰρ αὐτὴ σκέψις, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἔσται τῇ τάξει, τοῦ τε ἐνδέχεσθαι, καὶ τοῦ ὑπάρχειν ὁ συλλογισμός. 10 Ληπτέον δὲ ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα, δυνατὰ δὲ ὑπάρχειν· δέδεικται γάρ, ὅτι καὶ διὰ τούτων γίνεται ὁ τοῦ ἐνδέχεσθαι συλλογισμός. 11 Ὁμοίως δὲ ἕξει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν.

12 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐ μόνον ἐγχωρεῖ διὰ ταύτης τῆς ὁδοῦ γίνεσθαι πάντας τοὺς συλλογισμούς, ἀλλὰ καὶ ὅτι δι' ἄλλης ἀδύνατον. ἅπας μὲν γὰρ συλλογισμὸς δέδεικται διά τινος τῶν προειρημένων σχημάτων γινόμενος· ταῦτα δὲ οὐκ ἐγχωρεῖ δι' ἄλλων συσταθῆναι, πλὴν διὰ τῶν ἑπομένων, καὶ οἷς ἕπεται ἕκαστον· ἐκ τούτων γὰρ αἱ προτάσεις. καὶ ἡ τοῦ μέσου λῆψις· ὥστ' οὐδὲ συλλογισμὸν ἐγχωρεῖ γίνεσθαι δι' ἄλλων.

a Id eſt aliorũ modorum: multi

CAP. XXXI.

enim ac propemodum infiniti ſunt modi, vt notaui ad ca. 11. de interpretatione.

De ſyllogiſmis in philoſophia, vel in quauis arte, ſeu diſciplina, & de quacumque re extruendis. Cap. XXX.

1 ¶ *Expoſitam inuentionis methodum pertinere* [illegible] *omnes artes & ſcientias:* 2 *& eſſe generalem.* 3 ¶ *De methodo ſpeciali, id eſt an*[illegible]*a,* 4 *vel dialectica.*

OMnium itaque via *eſt* eadé tum in philoſophia, tum in arte [b] qualibet atque diſciplina [c]. oportet enim, quouis *problemate* propoſito, *ea* colligere quę inſunt, & quę ſubiiciũtur: horúmque copiam quàm maximam

Ἡ μὲν οὖν ὁδὸς, κατὰ πάντων ἡ αὐτὴ καὶ περὶ φιλοσοφίαν καὶ περὶ τέχνην ὁποιανοῦν, καὶ μάθημα. δεῖ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα, καὶ οἷς ὑπάρχει, περὶ ἕκαστον ἀθρεῖν καὶ τούτων ὡς πλείστων εὐπο-

b Ars propriè dicitur, cuius finis eſt effectio. Vide Ethic. Nicomach. lib. 6. cap. 4.

c Diſciplinæ propriè dicuntur Latino vocabulo, quas vulgò Græco verbo mathematicas appellamus. Quæ interpretatio ſi hoc loco accipiatur, perſpicuè ſeparantur mathematicæ à philoſophia, vt & Metaphyſ. lib. 3. cap. 2.

διαπορεῖν· καὶ ταῦτα διὰ τῶν τριῶν ὅρων σκοπεῖν, ἀνασκευάζοντα μὲν, ὡδί· κατασκευάζοντα δὲ, ὡδί· καὶ κατὰ μὲν ἀλήθειαν, ἐκ τῶν κατ᾽ ἀλήθειαν διαγεγραμμένων ὑπάρχειν· εἰς δὲ τοὺς διαλεκτικοὺς συλλογισμοὺς, ἐκ τῶν κατὰ δόξαν προτάσεων. 2 Αἱ δ᾽ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν, καθόλου μὲν εἴρηνται, ὃν τρόπον τε ἔχουσι, καὶ ὃν τρόπον δεῖ θηρεύειν αὐτάς· ὅπως μὴ βλέπωμεν εἰς ἅπαντα τὰ λεγόμενα, μηδὲ εἰς ταὐτὰ κατασκευάζοντες καὶ ἀνασκευάζοντες, μηδὲ κατασκευάζοντές τε κατὰ παντὸς ἢ τινὸς, καὶ ἀνασκευάζοντες ἀπὸ πάντων ἢ τινῶν, ἀλλ᾽ εἰς ἐλάττω καὶ ὡρισμένα. 3 Καθ᾽ ἕκαστον δὲ δεῖ ἐκλέγειν τῶν ὄντων, οἷον περὶ ἀγαθοῦ, ἢ ἐπιστήμης. Ἴδιαι δὲ καθ᾽ ἑκάστην εἰσὶν αἱ πλεῖσται. διὸ τὰς μὲν ἀρχὰς τὰς περὶ ἕκαστον, ἐμπειρίας ἐστὶ παραδοῦναι. λέγω δ᾽, οἷον τὴν ἀστρολογικὴν μὲν ἐμπειρίαν, τῆς ἀστρολογικῆς ἐπιστήμης· ληφθέντων γὰρ ἱκανῶς τῶν φαινομένων, οὕτως εὑρέθησαν αἱ ἀστρολογικαὶ ἀποδείξεις. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἄλλην ὁποιανοῦν ἔχει τέχνην τε καὶ ἐπιστήμην. ὥστ᾽ ἐὰν ληφθῇ τὰ ὑπάρχοντα περὶ ἕκαστον, ἡμέτερον ἤδη τὰς ἀποδείξεις ἑτοίμως ἐμφανίζειν. εἰ γὰρ μηδὲν κατὰ τὴν ἱστορίαν παραλειφθείη τῶν ἀληθῶς ὑπαρχόντων τοῖς πράγμασιν, ἕξομεν περὶ παντὸς οὗ μέν ἐστιν ἀπόδειξις, ταύτην εὑρεῖν καὶ ἀποδεικνύναι· οὗ δὲ μὴ πέφυκεν ἀπόδειξις, τοῦτο ποιεῖν φανερόν. 4 Καθόλου μὲν οὖν, ὃν δεῖ τρόπον τὰς προτάσεις ἐκλέγειν, εἴρηται σχεδόν· δι᾽ ἀκριβείας δὲ διεληλύθαμεν ἐν τῇ πραγματείᾳ τῇ περὶ τὴν διαλεκτικήν.

habere: atque hęc per tres terminos conſiderare, hoc modo, ſi euertatur: illo, ſi adſtruatur. & veritatis quidem cauſâ ex iis *ratiocinari*, quæ verè ineſſe deſcribũtur[a]: ob dialecticos autem ſyllogiſmos, ex propoſitionibus probabilibus. 2 Principia ſyllogiſmorum vniuerſalia, dictum eſt, quomodo *ſe* habent, & quomodo ea venari[b] oporteat: ne reſpiciamus ad *ea* omnia quæ dicuntur: neque ad eadem, confirmantes, & euertentes: neque confirmantes de omni vel de aliquo, & euertentes in totum vel ex parte: ſed *reſpiciamus* ad pauciora & definita. 3 Circa ſingulas autẽ res oportet eligere, vt de bono, vel ſcientia[c]. Propria verò *principia* in quaque *ſcietia* permulta ſunt. Idcirco experientiæ[d] *proprium* eſt, cuiuſque rei principia tradere. verbi gratiâ, aſtrologica experientia *ſuppeditat principia* aſtrologicæ ſcientiæ. ſufficienter enim acceptis iis quæ apparent[e], ita inuentæ ſunt aſtrologicę demonſtrationes. Similiter *res* habet in quauis alia arte & ſcientia. Quocirca ſi accepta fuerint, quæ inſunt circa quamque rem: noſtrum iam *erit*, promptè demonſtrationes edere. nam ſi nihil, quod ad hiſtoriam[f] attinet, prætermiſſum fuerit ex iis quæ verè inſunt rebus: poterimus de omni re, cuius eſt demõſtratio, eam invenire ac demonſtrare. Si quid autem natura ita ſit cõparatum vt demõſtrari nequeat, idipſum palam facere.

4 Ergo vniuerſaliter, quomodo propoſitiones eligere oporteat, ferè dictum eſt: exquiſitè autem *hac de re* egimus in eo tractatu[g] qui ad dialecticam *pertinet*.

a Videtur reſpicere ad demonſtrationes mathematicas, quę interdum vocantur διαγράμματα. ſed idem dicendum eſt in omnibus artibus & ſcientiis.

b Inquirere.

c Bonum & ſciẽtia ſunt termini problematis. finge quæri an boni ſit ſciẽtia inuenieda ſũt. cõſequentia, repugnantia, antecedentia, nõ cuiuſuis rei ſed boni & ſcientiæ.

d Vide 2. Poſter. Analyt. cap. vlt. & 1. Metaphyſ. cap 1.

e Cuiuſmodi ſũt ea quę Aratus exponit.

f Hiſtoria propriè eſt cognitio quę habetur ſine probatione. vnde Ariſtoteles inſcripſit libros de hiſtoria animalium, quia nihil ibi probat, ſed hiſtoricè õnia recitat.

g In Topicis.

De diuiſione. Cap. XXXI.

1 Expoſitam methodum pertinere etiam ad diuiſiones. 2 Veterum ignorantia. 3 Reductio diuiſionis ad ſyllogiſmum, & diſtinctio à demonſtratione. 4 De his quæ per diuiſionem probari nequeunt. 5 Epilogus huius capitis. 6 Epilogus huius ſecũdi tractatus de inuẽtione.

Diuiſionem autem, quæ per genera *fit*[a], eſſe paruã particulam huius methodi[b], facile *eſt* videre. diuiſio namque eſt velut imbecillus ſyllogiſmus: petit enim, quod oſtendere oportet: ſemper autem concludit aliquid ex ſuperioribus[c]. 2 Primùm[d] autem hoc ipſum latuit omnes eâ vtentes[e]: conatíque ſunt perſuadere demonſtrationẽ de ſubſtantia[f] fieri poſſe, & quid res quæpiam ſit. Quare neque intellexerunt, quid ii, qui diuidunt, concludant: neque *intellexerunt* id eo quo diximus modo fieri. 3 In demonſtrationibus igitur, cùm concludendum eſt, aliquid ineſſe, opus eſt vt medium, per quod fit ſyllogiſmus, ſemper minus ſit primo extremo[g], non de *eo* vniuerſaliter *dicatur*. E contrario diuiſio ſumit vniuerſale pro medio termino. ſit enim animal, vbi α: mortale, vbi β: immortale, vbi γ: homo cuius definitionem accipere oportet, vbi δ. ſumit igitur, omne animal *eſſe* aut mortale aut immortale: hoc autem eſt, quodcumque eſt α *id* omne eſſe aut β aut γ. rurſus qui diuidit, ſemper ponit hominem eſſe animal: vnde accipit τὸ α dici de δ. Ergo ſyllogiſmo concluditur, omne δ eſſe aut β aut γ. proinde ſumere oportet hominem aut *eſſe* mortalem aut immortalem: ſiquidem neceſſe *eſt* animal eſſe aut mortale aut immortale.

Ὅτι δ' ἐστὶν ἡ διὰ τῶν γενῶν διαίρεσις, μικρόν τι μόριον ἐστὶ τῆς εἰρημένης μεθόδου, ῥᾴδιον ἰδεῖν. ἔστι γὰρ ἡ διαίρεσις, οἷον ἀσθενὴς συλλογισμός· ὃ μὲν γὰρ δεῖ δεῖξαι, αἰτεῖται· συλλογίζεται δὲ αἰεί τι τῶν ἄνωθεν. 2 Πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους αὐτῇ πάντας· καὶ πείθειν ἐπεχείρουν, ὡς ὄντος δυνατοῦ περὶ οὐσίας ἀπόδειξιν γίνεσθαι, καὶ τοῦ τί ἐστιν. ὥστε οὔτε, ὅτι ἐνδέχεται συλλογίσασθαι τοὺς διαιρουμένους, ξυνίεσαν· οὔτε, ὅτι οὕτως ἐνδέχετο, ὥσπερ εἰρήκαμεν. 3 Ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὅταν δέῃ τι συλλογίσασθαι ὑπάρχειν, δεῖ τὸ μέσον, δι' οὗ γίνεται ὁ συλλογισμός, ἧττον ἀεὶ εἶναι, καὶ μὴ καθόλου τοῦ πρώτου τῶν ἄκρων· ἡ δὲ διαίρεσις τοὐναντίον βούλεται· τὸ γὰρ καθόλου λαμβάνει μέσον. ἔστω γὰρ ζῷον μὲν, ἐφ' οὗ α· τὸ δὲ θνητὸν, ἐφ' οὗ β· καὶ ἀθάνατον, ἐφ' οὗ γ· ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὗ τὸν ὅρον δεῖ λαβεῖν, ἐφ' οὗ τὸ δ. ἅπαν δὴ ζῷον λαμβάνει, ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον· τοῦτο δ' ἐστὶν, ὃ ἂν ᾖ α, ἅπαν εἶναι ἢ β ἢ γ. πάλιν τὸν ἄνθρωπον ἀεὶ διαιρούμενος τίθεται ζῷον εἶναι· ὥστε κατὰ τοῦ δ τὸ α λαμβάνει ὑπάρχειν. ὁ μὲν οὖν συλλογισμός ἐστιν, ὅτι τὸ δ, ἢ β ἢ γ, ἅπαν ἔσται· ὥστε τὸν ἄνθρωπον, ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον δεῖ λαμβάνειν· θνητὸν μὲν γὰρ ἢ ἀθάνατον, ἀναγκαῖον εἶναι ζῷον.

Cap. xxxii. [sic]

a Id eſt, qua diuiduntur genera in ſpecies per differentias oppoſitas. hæc eſt omniũ diuiſionum præſtantiſſima. ſunt enim alia quoque diuiſionum genera, vt totius in partes, & vocabuli in varias ſignificationes homonymas.

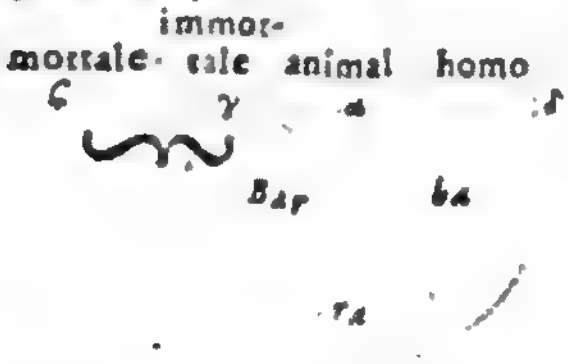
b Methodum appellat rationem inueniendi medii termini, quã ſuprà expoſuit. diuiſionem autẽ ait eſſe paruam particulam: quoniam ea methodus pertinet ad omnes ſyllogiſmos: diuiſio verò eſt infirmus quidam ſyllogiſmus, qui nullis concluſionibus negatiuis, & nõ omnibus affirmantibus poteſt accommodari, vt mox philoſoph⁹ probabit.

c Id eſt, magis vniuerſale quàm id quod probare vult. exẽpli cauſa vult aliquis ꝓbare hominẽ eſſe mortalem, & per diuiſionem ꝓbabit eſſe mortalẽ vel immortalẽ: quod quidẽ eſt magis vniuerſale quàm eſſe mortalem. vide ſyllogiſmos, quos infrà adſeribit ad part. 3.

d Duo ſunt antiquorum errores. primùm enim ignorarunt diuidentẽ ratiocinari: deinde exiſtimauerũt demonſtrari poſſe quidditatem ſubſtantię. vtrumque errorem Ariſt. hoc loco notat. e Pręcipuè taxat Platonem. f Ariſtotelis ſententia eſt, vt conſtat ex 2. Poſter. Analyt. quid ſit accidens, demonſtrari poſſe: quid ſit ſubſtantia, non poſſe. g Medium enim ſubijcitur maiori extremo in maiori propoſitione.

θνητὸν δὲ, οὐκ ἀναγκαῖον εἶναι, ἀλλ' αἰτεῖται· τοῦτο δ' ἦν, ὃ ἔδει συλλογίσασθαι.

mortalem autem eſſe, non eſt neceſſarium, ſed petitur: hoc verò eſt, quod concludere oportebat.

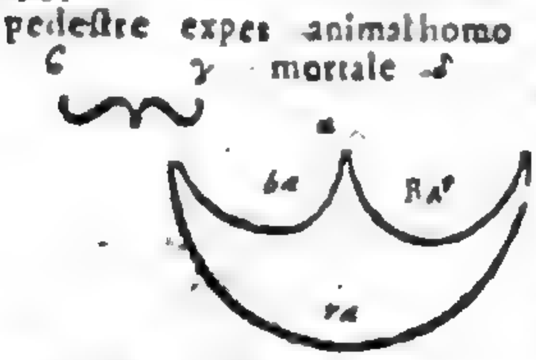
Bar Omne animal eſt aut mortale aut immortale:

ba Omnis homo eſt animal: Ergo

ra Omnis homo eſt mortalis [aut immortalis.]

Καὶ πάλιν θέμενος τὸ μὲν α, ζῷον θνητόν· ἐφ' οὗ δὲ τὸ β, ὑπόπουν· ἐφ' οὗ δὲ τὸ γ, ἄπουν· τὸν δὲ ἄνθρωπον, τὸ δ· ὡσαύτως λαμβάνει, τὸ μὲν α, ἤτοι ἐν τῷ β ἢ ἐν τῷ γ εἶναι (ἅπαν γὰρ ζῷον θνητὸν, ἢ ὑπόπουν ἢ ἄπουν ἐστί) κατὰ δὲ τοῦ δ, τὸ α (τὸν γὰρ ἄνθρωπον, ζῷον θνητὸν εἶναι ἔλαβεν) ὥστε ὑπόπουν μὲν ἢ ἄπουν εἶναι ζῷον ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον· ὑπόπουν δ', οὐκ ἀνάγκη, ἀλλὰ λαμβάνει· τοῦτο δ' ἦν, ὃ ἔδει πάλιν δεῖξαι.

Rurſus ponēs τὸ α, animal mortale: vbi ϛ, pedeſtre: vbi γ, expes hominem autem, τὸ δ: itidem accipit. *nam ſumit* α aut eſſe in β aut in γ: (omne enim animal mortale, aut eſt pedeſtre aut expes) de δ autem *dici* τὸ α: (ſumpſit enim hominem eſſe animal mortale) quare neceſſe *eſt*, hominem eſſe animal pedeſtre aut bipes: pedeſtre autem *eſſe*, non *eſt* neceſſarium, ſed ſumitur: hoc verò erat, quod oportebat rurſus probare.

Bar Omne animal mortale, eſt pedeſtre aut expes:

ba Omnis homo eſt animal mortale: Ergo

ra Omnis homo eſt pedeſtris [aut expes.]

Καὶ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον ἀεὶ, διαιρουμένοις, τὸ μὲν καθόλου συμβαίνει αὐτοῖς μέσον λαμβάνειν· καθ' οὗ δὲ ἔδει δεῖξαι καὶ τὰς διαφορὰς, ἄκρα. τέλος δὲ, ὅτι τοῦτ' ἐστὶν ἄνθρωπος, ἢ ὅ,τι ποτ' ἂν ᾖ τὸ ζητούμενον, οὐδὲν λέγουσι σαφὲς, ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν ἄλλην ὁδὸν ποιοῦνται πᾶσαν, οὐδὲ τὰς ἐνδεχομένας εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες ὑπάρχειν.

4 Φανερὸν δ', ὅτι οὔτ' ἀνασκευάσαι ταύτῃ τῇ μεθόδῳ ἐστὶν, οὔτε περὶ συμβεβηκότος τι, ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι,

Atque hoc modo ſemper accidit, vt diuidentes, vniuerſale quidem cōſtituant mediū: id [a] verò de quo oportet oſtendere, ac differentias [b], extrema. ad poſtremum, nihil planè dicunt, cur neceſſe ſit hoc eſſe hominem, aut quoduis aliud de quo quæritur. etenim quamuis aliam viā perſequūtur, ne ſuſpicantes quidem eſſe eas copias, quæ re vera parari poſſunt [c]. 4 Perſpicuum autem *eſt*, nec euerti hac methodo poſſe, neque de accidente aut proprio quidpiam concludi,

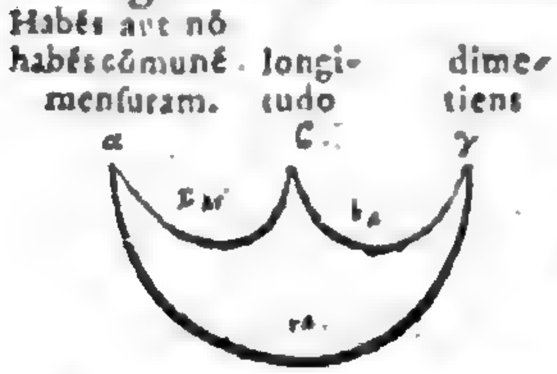
a Hoc eſt minus extremum.

b Hoc eſt maius extremum.

c Methodo Ariſtotelicā, id eſt ex inſpectione antecedentium, conſequentium, repugnantium.

neque de genere, neque de his quæ ignoramus vtrùm hoc an illo modo *ſe* habeant: veluti vtrùm diameter communē menſuram habeat, an non habeat. nā ſi accipiat omnem longitudinē aut habere aut non habere communem menſuram, dimetiētem verò eſſe longitudinem: colliget dimetientem habere aut non habere communem menſurā. quòd ſi accipiat habere communem menſuram: *id* accipiet, quod ſyllogiſmo probare oportebat. non poteſt igitur probari, *quod erat probandum.* nam via *eſt* hæc, qua probari nequit. Habens aut non habens communem menſuram, *ſit* vbi α: longitudo. vbi β: dimetiens, vbi γ.

οὔτε περὶ γένους, οὔτ' ἐν οἷς ἀγνοεῖται τὸ πότερόν ἐστιν ὧδε ἢ ὧδε ἔχει· οἷον, ἆρ' ἡ διάμετρος, σύμμετρος, ἢ ἀσύμμετρος. ἐὰν γὰρ λάβῃ, ὅτι πᾶν μῆκος, ἢ σύμμετρον ἢ ἀσύμμετρον, ἡ δὲ διάμετρος, μῆκος· συλλελόγισται ὅτι ἡ ἀσύμμετρος ἢ σύμμετρος ἡ διάμετρος. εἰ δὲ λήψεται ἀσύμμετρον· ὃ ἔδει συλλογίσασθαι, λήψεται. οὐκ ἄρα ἐστὶ δεῖξαι· ἡ μὲν γὰρ ὁδὸς, αὕτη· διὰ ταύτης δ' οὐκ ἔστι δεῖξαι. τὸ ἀσύμμετρον ἢ σύμμετρον, ἐφ' οὗ α· μῆκος, ἐφ' οὗ β· διάμετρος, ἐφ' οὗ γ.

Bar Omnis longitudo habet aut non habet communem menſuram:
ba Omnis dimetiens eſt longitudo: Ergo
ra Omnis dimetiens habet [aut non habet] communem menſuram.

5 Perſpicuum igitur *eſt*, nec ad omnem inſpectionem aptari hunc inquirendi modum, nec in iis eſſe vtilem, quibus maximè videtur conuenire. 6 Ex quibus igitur demonſtrationes fiant. & quomodo, & ad quæ reſpiciendum *ſit* in quoque problemate, perſpicuum *eſt* ex iis quæ dicta ſunt.

5 Φανερὸν οὖν, ὅτι οὔτε πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἁρμόζει τῆς ζητήσεως ὁ τρόπος, οὔτ' ἐν οἷς μάλιστα δοκεῖ πρέπειν, ἐν τούτοις ἐστὶ χρήσιμος.
6 Ἐκ τίνων μὲν οὖν αἱ ἀποδείξεις γίνονται, καὶ πῶς, καὶ εἰς ποῖα βλεπτέον καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

DE RESOLVTIONE SYLLOGISMORVM IN FIGVRAS ET MODOS.

TRACTATVS III.

De accipiendis propoſitionibus, terminis, medio termino, & figura. CAP. XXXII.

1 ¶ *Proponit hunc tractatum, & eius vtilitatem.* 2 ¶ *De propoſitionibus. Vt priùs accipiātur, quam termini.* 3 *De vniuerſalibus, & particularibus.* 4 *De iis quæ deſunt, aut ſuperfluunt.* 5 *Si videatur eſſe, nec tamen ſit ſyllogiſmus.* 6 ¶ *De terminis.* 7 ¶ *De medio termino, & figura. De ratione cognoſcendi medium terminum.* 8 *Ex medio cognoſci figuram.* 9 *Quomodo deprehendatur nullum eſſe medium terminum.* 10 *De figura ex problemate & ex medio termino cognoſcenda.*

Πῶς

ΠΩΣ δὲ ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τὰ προειρημένα σχήματα, λεκτέον ἂν εἴη μετὰ ταῦτα· λοιπὸν γὰρ ἔτι τοῦτο τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ τήν γένεσιν τῶν συλλογισμῶν θεωροῖμεν, καὶ τοῦ εὑρίσκειν ἔχοιμεν δύναμιν, ἔτι δὲ τοὺς γεγενημένους ἀναλύοιμεν εἰς τὰ προειρημένα σχήματα· τέλος ἂν ἔχοι ἡ ἐξ ἀρχῆς πρόθεσις. συμβήσεται δ' ἅμα καὶ τὰ πρότερον εἰρημένα ἐπιβεβαιοῦσθαι, καὶ φανερώτερα εἶναι, ὅτι οὕτως ἔχει, διὰ τῶν νῦν λεχθησομένων· δεῖ γὰρ πᾶν τὸ ἀληθὲς αὐτὸ ἑαυτῷ ὁμολογούμενον εἶναι πάντῃ. 2 Πρῶτον μὲν οὖν δεῖ πειρᾶσθαι τὰς δύο προτάσεις ἐκλαμβάνειν τοῦ συλλογισμοῦ· ῥᾷον γὰρ εἰς τὰ μείζω διελεῖν, ἢ τὰ ἐλάττω· μείζω δὲ τὰ συγκείμενα, ἢ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται. 3 Εἶτα σκοπεῖν, ποτέρα ἐν ὅλῳ, καὶ ποτέρα ἐν μέρει. 4 Καὶ εἰ μὴ ἄμφω εἰλημμέναι εἶεν, αὐτόν τι θέντα τὴν ἑτέραν. ἐνίοτε γὰρ τὴν καθόλου προτείναντες, τὴν ἐν ταύτῃ οὐ λαμβάνουσιν, οὔτε γράφοντες, οὔτ' ἐρωτῶντες. ἢ ταύτας μὲν προτείνουσι· δι' ὧν δ' αὗται περαίνονται, παραλείπουσιν· ἄλλα δὲ μάτην ἐρωτῶσι. σκεπτέον οὖν, εἴ τι περίεργον εἴληπται, καὶ εἴ τι τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται· καὶ τὸ μὲν, θετέον· τὸ δ', ἀφαιρετέον· ἕως ἂν ἔλθῃ τις εἰς τὰς δύο προτάσεις· ἄνευ γὰρ τούτων, οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν τοὺς οὕτως ἠρωτημένους λόγους. 5 Ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν τὸ ἐνδεές. ἔνιοι δὲ λανθάνουσι καὶ δοκοῦσι συλλογίζεσθαι, διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων.

POST hæc dicendum eſt, quomodo reducemus ſyllogiſmos ad ſupra dictas figuras. hoc enim reliquum adhuc eſt ex tractatione propoſita. nam ſi ſtructuram[a] ſyllogiſmorum intelligamus, & inueniendi facultatẽ[b] habeamus, præterea ſyllogiſmos confectos reſoluamus in prædictas figuras: perductum ad finẽ erit, quod *explicare* ab initio inſtituimus[c]. Simul autẽ eueniet, vt antea dicta confirmentur, & magis perſpicuè conſtet ea ſic *ſe* habere, ex iis quæ nunc dicenda ſunt. quicquid enim *eſt* verum, opus eſt vt ipſum ſecũ omni ex parte conſentiat. 2 Primùm igitur niti oportet, vt duę ſyllogiſmi propoſitiones excipiantur: facilius *eſt* enim in maiora diuidere quàm in minora[d]: maiora autem ſũt compoſita,[e] quam ea[f] ex quibus componũtur. 3 Deinde oportet inſpicere, vtra ſit in toto, vtra in parte. 4 Et ſi ambę propoſitiones ſumptæ non ſint, altera ſupplẽda eſt. nam qui ſcribunt, aut interrogant, interdum vniuerſalem[g] proponentes, alteram[h], quæ in ea continetur, non accipiunt: aut has[i] quidem proponunt, ſed eas[k] omittunt per quas hæ concluduntur, & alia fruſtra[l] interrogant. videndũ igitur *eſt*, an quid ſuperuacuum acceptum ſit, vel neceſſarium prætermiſſum. & hoc quidem adiici debet, illud verò adimi, donec ad duas propoſitiones perueniatur. etenim ſine his[m] haud reduci[n] poſſunt orationes ita[o] rogatæ.

5 In quibuſdam[p] igitur facile *eſt* videre quod deeſt. nonnullæ autem obſcuræ ſunt, ac videntur eſſe ſyllogiſmi[q], quia neceſſariò aliquid accidit ex iis quæ poſita ſunt.

a De qua in 1. tract. huius libri dictum fuit.
b De qua in 2. tract.
c Quod explicandum eſt in hoc primo libro.
d Facilius eſt diuidere in maiores partes quàm in minores: vt in propoſitiones, quàm in terminos.
e Vt propoſitiones quæ componũtur ex terminis.
f Vt termini.
g Maiorem propoſitionem, quæ in prima figura, ſemper eſt vniuerſalis.
h Minorem propoſitionem, quæ continetur ſub maiori, vt particulare ſub vniuerſali.
i Propoſitiones ſyllogiſmi principalis.
k Propoſitiones proſyllogiſmi.
l Cur ergo hoc interrogant? vide 8 Topic. c. 1.
m Niſi hæc præcepta ſeruentur.
n Ad figuram & modum.
o Id eſt, in quibus aliquid deſideratur, aut ſuperfluit.
p Orationibus.
q Videntur eſſe ſyllogiſmi actu, cùm tamen ſint ſyllogiſmi poteſtate tantùm.

a Proponit duas propoſitiones, quæ non conſtituunt actu ſyllogiſmum, quia nõ adeſt forma ſyllogiſtica: habent tamen vim probandi, quoniam ex eis colliguntur propoſitiones ſyllogiſticæ: eritque ſyllogiſmus in prima figura ita extructus: Ea omnia quibus ſublatis tollitur ſubſtantia, ſunt ſubſtantię: Partibus ſubſtantiæ ſublatis tollitur ſubſtantia: Ergo partes ſubſtantiæ, ſunt ſubſtantiæ. Veraq; propoſitio in contextu omiſſa eſt: ſed loco maioris propoſitionis expreſſa eſt propoſitio ęquiualens, nempe, non ſublatâ ſubſtantiâ non tollitur ſubſtantia. loco minoris propoſitionis adiecta eſt maior propoſitio proſyllogiſmi eam minorem probãtis:

Cap. XXXIV.

maior (inquam) propoſitio nõ ſine mutatione, ſed facta magis vniuerſalis. proſyllogiſm⁹ enim ita extruitur: Iis ex quibus ſubſtantia conſtat, ſublatis, tollitur ſubſtantia: atqui ex partibus ſubſtantiæ ſubſtantia conſtat: ergo partibus ſubſtantiæ ſublatis tollitur ſubſtantia.

b Non eſt ſyllogiſmus categoricus, ſed hypotheticus.

c Non affirmãt, nec negant, vtpote quæ ſunt hypotheticæ.

Vt ſi ſumptum ſit, non [a] ſublatâ ſubſtantiâ non tolli ſubſtãtiam: iis autem, ex quibus res eſt, ſublatis, interimi quod ex his *cõſtat*. his enim poſitis, ſanè *eſt* neceſſe partem ſubſtantiæ eſſe ſubſtantiam: non tamen ſyllogiſmo cõcluſum eſt ex iis quæ ſupra ſunt, ſed propoſitiones deſunt. Rurſus ſi cùm eſt homo, neceſſe *eſt* animal eſſe; & *cùm eſt* animal, *eſſe* ſubſtantiam: *certè* cùm eſt homo, neceſſe *eſt* eſſe ſubſtantiam. ſed nondum ſyllogiſmus [b] extructus eſt: quia propoſitiones non *ita ſe* habẽt [c], vt diximus. In his autem *ideo* decipimur, quia neceſſarium quidpiam accidit ex his quę poſita ſunt, cùm ſyllogiſmus quoque ſit res neceſſaria. ſed latiùs patet res neceſſaria, quàm ſyllogiſmus: quoniã omnis ſyllogiſmus *eſt* res neceſſaria: non omnis autem res neceſſaria *eſt* ſyllogiſmus. Quamobrem non continuò, ſi quid poſitis quibuſdam accidit, tentanda eſt reductio: ſed primùm accipiendę *ſunt* duæ propoſitiones. 6 Ita deinde facienda *eſt* diuiſio in terminos. 7 Ex terminis autem, is, qui in ambabus propoſitionibus dicitur, pro medio haberi debet: quandoquidem neceſſe *eſt*, medium in ambabus propoſitionibus ineſſe: *idque* in omnibus figuris. 8 Si igitur medium alij, & aliud medio attribuatur; aut ipſum *alii* attribuatur, aliud verò de eo negetur: erit prima figura. ſi verò & attribuatur & negetur ab aliquo: *erit* media *figura*. quòd ſi alia ei attribuantur; aut aliud negetur, aliud attribuatur: *erit* vltima *figura*. ſic enim diſponebatur mediũ in ſingulis figuris. Similiter autem *fit*, etiam ſi propoſitiones non ſint vniuerſales:

οἷον, εἰ ληφθείη, μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης, μὴ ἀναιρεῖσθαι οὐσίαν· ἐξ ὧν δ' ἐστὶν ἀναιρουμένων, καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεσθαι· τούτων γὰρ τεθέντων, ἀναγκαῖον μὲν τὸ οὐσίας μέρος εἶναι οὐσίαν· οὐ μὴν συλλελόγισται διὰ τῶν εἰλημμένων, ἀλλ' ἐλλείπουσιν αἱ προτάσεις. πάλιν, εἰ ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη ζῷον εἶναι· καὶ ζῴου, οὐσίαν· ἀνθρώπου ὄντος, ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι· ἀλλ' οὔπω συλλελόγισται· οὐ γὰρ ἔχουσιν αἱ προτάσεις, ὡς εἴπομεν. ἀπατώμεθα δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις, διὰ τὸ ἀναγκαῖόν τι συμβαίνειν ἐκ τῶν κειμένων, ὅτι καὶ ὁ συλλογισμὸς ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ἀναγκαῖον, ἢ ὁ συλλογισμός. ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πᾶς, ἀναγκαῖον· τὸ δ' ἀναγκαῖον οὐ πᾶν, συλλογισμός· ὥστ' οὐκ εἴ τι συμβαίνει τεθέντων τινῶν, πειρατέον ἀνάγειν εὐθύς, ἀλλὰ πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις. 6 Εἶθ' οὕτω διαιρετέον εἰς τοὺς ὅρους. 7 Μέσον δὲ θετέον τῶν ὅρων, τὸν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς προτάσεσι λεγόμενον· ἀνάγκη γὰρ τὸ μέσον ἐν ἀμφοτέραις ὑπάρχειν ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασιν. 8 Ἐὰν μὲν ἓν κατηγορῇ, καὶ κατηγορῆται τὸ μέσον· ἢ αὐτὸ μὲν κατηγορῇ, ἄλλο δ' ἐκείνου ἀπαρνῆται· τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. ἐὰν δὲ καὶ κατηγορῇ, καὶ ἀπαρνῆται ἀπό τινος· τὸ μέσον. ἐὰν δὲ ἄλλα ἐκείνου κατηγορῆται, ἢ τὸ μὲν ἀπαρνῆται, τὸ δὲ κατηγορῆται· τὸ ἔσχατον. οὕτω γὰρ εἶχεν ἐν ἑκάστῳ σχήματι τὸ μέσον. ὁμοίως δέ, καὶ ἐὰν μὴ καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις·

τὸ γὰρ αὐ-

ὁ γὰρ αὐτὸς διορισμὸς τοῦ μέσου. 9 Φανερὸν οὖν, ὡς ἐν ᾧ λόγῳ μὴ λέγεται τὸ αὐτὸ πλεονάκις, οὐ γίνεται συλλογισμός· οὐ γὰρ εἴληπται μέσον. 10 Ἐπεὶ δ' ἔχομεν ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι περαίνεται τῶν προβλημάτων, καὶ ἐν τίνι τὸ καθόλου, καὶ ἐν ποίῳ τὸ ἐν μέρει· φανερὸν, ὅτι οὐκ εἰς ἅπαντα τὰ σχήματα βλεπτέον, ἀλλ' ἑκάστου προβλήματος εἰς τὸ οἰκεῖον. ὅσα δ' ἐν πλείοσι περαίνεται, τῇ τοῦ μέσου θέσει γνωριοῦμεν τὸ σχῆμα.

eadem namque *eſt* definitio medii [a]. 9 Perſpicuum igitur *eſt*, cùm in oratione idem ſępius nō dicitur, non fieri ſyllogiſmūm: quia non eſt ſumptum medium. 10 Cùm autē habeamus [b] quale problema in quaque figura concludatur; & in qua *concludatur* vniuerſale, in qua particulare: conſtat, non eſſe ad omnes figuras reſpiciēdum, ſed ad cuiuſque problematis propriam. cùm autem in pluribus *figuris* concluditur: ex medii collocatione figuram cognoſcemus.

a Nam propoſitio vniuerſalis & propoſitio particularis non differūt ratione medii termini, ſed ratione neutræ illius quam Græci προσδιορισμὸν appellant: hęc enim modò eſt vniuerſalis, vt omnis, nullus: modò particularis, vt aliquis, non omnis.

b Intelligamus ex iis quæ expoſita fuere c. 26.

De terminorum quantitate ſpectanda. Cap. XXXIII.

1 De deceptione ob concludendi neceſſitatem. 2 De deceptione ob ſimilitudinem collocationis extremorum: 3 quæ vno, 4 & altero exemplo explicatur: 5 & cōſiſtit in exiguo diſcrimine, quod eſt inter propoſitionem vniuerſalem & indefinitam.

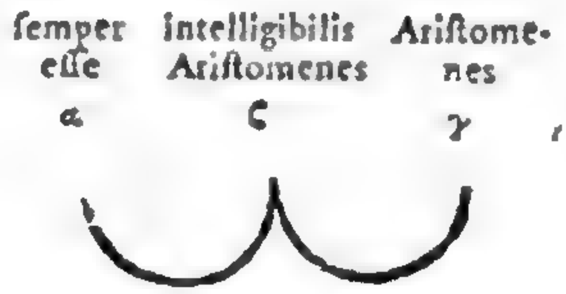
Πολλάκις μὲν οὖν ἀπατᾶσθαι συμβαίνει περὶ τοὺς συλλογισμοὺς διὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὥσπερ εἴρηται πρότερον. ἐνίοτε δὲ παρὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· ὅπερ οὐ χρὴ λανθάνειν ἡμᾶς. 2 Οἷον, εἰ τὸ α κατὰ τοῦ β λέγεται, καὶ τὸ β κατὰ τοῦ γ· δόξειε γὰρ ἂν, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων, εἶναι συλλογισμός· οὐ γίνεται δ', οὔτ' ἀναγκαῖον οὐδὲν, οὔτε συλλογισμός. 3 Ἔστω γὰρ ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ ἀεὶ εἶναι· ἐφ' ᾧ δὲ β, διανοητὸς Ἀριστομένης· τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ, Ἀριστομένης.

Cap. xxxv.

SÆpe igitur accidit vt in ſyllogiſmis decipiamur ob *concludendi* neceſſitatem, vt antea [c] dictum eſt. Interdum verò propter ſimilitudinem [d] collocationis terminorum: quod nō oportet nos latere. 2 Vt ſi τὸ α dicitur de ϐ, ac τὸ ϐ de γ: vtique enim videbitur terminis ita poſitis eſſe ſyllogiſmus: ſed neque neceſſarium quidpiam fit, neque ſyllogiſmus. 3 Sit enim vbi α, ſemper eſſe: vbi ϐ, intelligibilis Ariſtomenes: vbi γ, Ariſtomenes.

c Cap. præced. part. 5.

d Quia termini indefinitè accepti, non videntur differre ab vniuerſalibus.

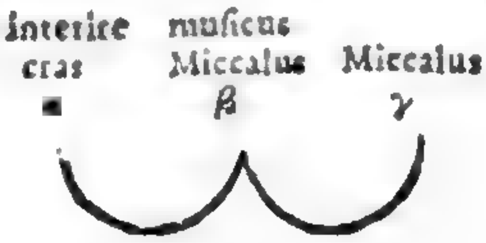

Ἀληθὲς δὴ τὸ α τῷ β ὑπάρχειν· ἀεὶ γάρ ἐστι, διανοητὸς Ἀριστομένης. ἀλλὰ καὶ τὸ β τῷ γ· ὁ γὰρ Ἀριστομένης, διανοητὸς Ἀριστομένης ἐστί.

Verum igitur *eſt*, τὸ α τῷ ϐ ineſſe: ſemper enim eſt, intellibilis Ariſtomenes. item *verum eſt*, τὸ ϐ τῷ γ *ineſſe*: quoniā Ariſtomenes *eſt* intelligibilis Ariſtomenes.

ſed τὸ α τῷ γ non ineſt: quoniam Ariſtomenes eſt interitui obnoxius. Etenim ſyllogiſmus nō fiebat[a], ita [b] poſitis terminis: ſed opus erat vt ſumeretur propoſitio α β [c], vniuerſalis. hoc verò falſū *eſt*[d], ſi quis ſibi cōcedi poſtulet omnem intelligibilem Ariſtomenem ſemper eſſe. 4 Rurſus eſto, vbi γ, Miccalus: vbi β, muſicus Miccalus: vbi α, interire cras.

τὸ δὲ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει· φθαρτὸς γάρ ἐστιν ὁ Ἀριστομένης. οὐ γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων. ἀλλ' ἔδει καθόλου τὴν α β ληφθῆναι πρότασιν. τοῦτο δὲ ψεῦδος, τὸ ἀξιοῦν πάντα τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι, φθαρτοῦ ὄντος τοῦ Ἀριστομένους. 4 Πάλιν ἔστω, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ γ, Μίκκαλος· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, μουσικὸς Μίκκαλος· ἐφ' ᾧ δὲ τὸ α, τὸ φθείρεσθαι αὔριον.

Verè igitur τὸ β τῷ γ attribuitur: (quia Miccalus eſt muſicus Miccalus) itē τὸ α τῷ β: (interierit.n. cras muſicus Miccalus[e]) ſed α de γ falsò dicitur. Hoc itaq; *exemplum* à ſuperiori non differt: quia nō *eſt* verum vniuerſali ter, Miccalum muſicum cras interiturū: quo [f] non accepto, non erat ſyllogiſmus.

5 Atque hęc deceptio fit ob exiguum *diſcrimen*[g]. nam *ita* concedimus, quaſi nihil differat, vtrùm dicatur hoc huic ineſſe, an hoc huic omni ineſſe.

Ἀληθὲς δὴ, τὸ β τοῦ γ κατηγορεῖν· (ὁ γὰρ Μίκκαλος, ἐστὶ μουσικὸς Μίκκαλος) ἀλλὰ καὶ τὸ α τοῦ β· (φθείροιτο γὰρ αὔριον μουσικὸς Μίκκαλος) τὸ δέ γε α τοῦ γ, ψεῦδος. τοῦτο δὴ ταὐτόν ἐστι τῷ πρότερον· οὐ γὰρ ἀληθὲς καθόλου, Μίκκαλος μουσικὸς ὅτι φθείρεται αὔριον· τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐκ ἦν συλλογισμός. 5 Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπάτη γίνεται ἐν τῷ παρὰ μικρόν· ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον εἰπεῖν τόδε τῷδε ὑπάρχειν, ἢ τόδε τῷδε παντὶ ὑπάρχειν, συγχωροῦμεν.

a Id eſt, non fieri oſtendimus.
b Indefinitè.
c Maior.
d Nam particula *Omnis*, quā diſtributiuam vocant, oſtendit accipi quoduis particulare: vt, ſi omnis homo eſt animal, quiuis ſingularis homo eſt animal. cùm igitur ſingularia nō ſint æterna, non poteſt illud, *Sēper eſſe*, omni attribui. Sic, ſi Ariſtoteli credim⁹, verè dicitur motū ſemper eſſe, non verè dicitur omnem motum ſemper eſſe. Itidémque Ariſtomenes intelligibilis, ſemper eſt, quia Ariſtomenes ſēper intelligi poteſt. nō tamen omnis Ariſtomenes intelligibilis, ſemper eſt: alioquin hic Ariſtomenes ſēper eſſet. Repetā eandē ſententiā aliis verbis, ita vt exiſtimaturi ſint imperiti me aliud dicere. Cùm dicimus intelligibilē Ariſtomenē ſēper eſſe, hoc ſignificamus, Ariſtomenē ſemper poſſe intelligi. cùm autē dicimus omnē intelligibilem Ariſtomenē ſemper eſſe, tunc dicimus omnē Ariſtomenē, cui accidit vt ſit intelligibilis, ſemper eſſe.
e Id eſt cras deſinet eſſe muſicus.
f Vniuerſali.

De nominibus concretis, & abſtractis.

Cap. XXXIIII.

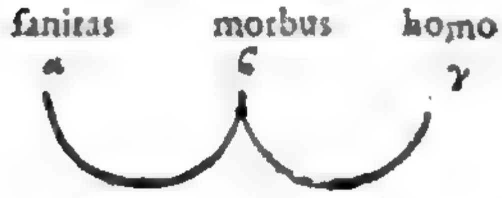
1 De errore contingente in prima, 2 vel ſecunda, 3 vel tertia figura. 4 Quæ in re hic error conſiſtat, & quomodo vitari debeat.

SÆpe etiam accidit vt decipiamur, quia termini qui in propoſitione *collocantur*, non rectè exponuntur[h]. Vt ſi τὸ α ſit ſanitas: vbi β, morbus: vbi γ, homo.

ΠΟλλάκις δὲ διαψεύδεσθαι συμπεσεῖται παρὰ τὸ μὴ καλῶς ἐκτίθεσθαι τοὺς κατὰ τὴν πρότασιν ὅρους. οἷον, εἰ τὸ μὲν α, εἴη ὑγίεια· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ β, νόσος· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἄνθρωπος.

Cap. XXXVI.

g Quod eſt inter propoſitionē indefinitam, & vniuerſalem.
h Non rectè cōcepti præferunt: quia cùm accipi debeat nomen concretum vt ſanum, accipitur abſtractum vt ſanitas.

Ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β ἐνδέχεται ὑπάρχειν· (οὐδεμιᾷ γὰρ νόσῳ ὑγίεια ὑπάρχει) καὶ πάλιν, ὅτι τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχει· (πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, δεκτικὸς νόσου) δόξειεν ἂν οὖν συμβαίνειν, μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεσθαι ὑγίειαν ὑπάρχειν. τούτου δ' αἴτιον, τὸ μὴ καλῶς ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους κατὰ τὴν λέξιν. ἐπεὶ μεταληφθέντων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐκ ἔσται συλλογισμός· οἷον, ἀντὶ μὲν τῆς ὑγιείας, εἰ τεθείη τὸ ὑγιαῖνον· ἀντὶ δὲ τῆς νόσου, τὸ νοσοῦν. οὐ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὡς οὐκ ἐνδέχεται τῷ νοσοῦντι τὸ ὑγιαίνειν ὑπάρξαι. τούτου δὲ μὴ ληφθέντος, οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ μὴ τοῦ ἐνδέχεσθαι· τοῦτο δὲ, οὐκ ἀδύνατον· ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ ὑγίειαν. 2 Πάλιν ἐπὶ τοῦ μέσου σχήματος ὁμοίως ἔσται τὸ ψεῦδος· τὴν γὰρ ὑγίειαν νόσῳ μὲν οὐδεμιᾷ, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· ὥστ' οὐδενὶ ἀνθρώπῳ νόσον.

Nam verè dicitur τὸ α nulli β ineſſe poſſe:(nulli enim morbo ſanitas ineſt) rurſus *verum eſt* τὸ β omni γ ineſſe: (quoniam omnis homo *eſt* ſuſceptiuus morbi) vnde videtur conſequi, vt nulli homini ſanitas ineſſe poſſit. Cuius rei cauſa *eſt*, quia nō rectè expoſiti ſūt termini in dictione. trāſmutatis enim *vocabulis* quibus habitus ſignificantur [a], non erit ſyllogiſmus. vt pro ſanitate ſi ponatur ſanum: pro morbo, morbidum, *ſeu ægrotum.* nō enim verè dixeris, non contingere vt ægroto inſit ſanum eſſe [b]. quo nō accepto, non ſit ſyllogiſmus: niſi contingentis [c]: quod *ſanè* non *eſt* impoſſibile: contingit enim, nulli homini ſanitatem ineſſe.

2 Rurſus in mediâ figurâ ſimiliter erit falſitas [d]. nam ſanitatē nulli morbo, & omni homini contingit ineſſe: proinde nulli homini morbum [e].

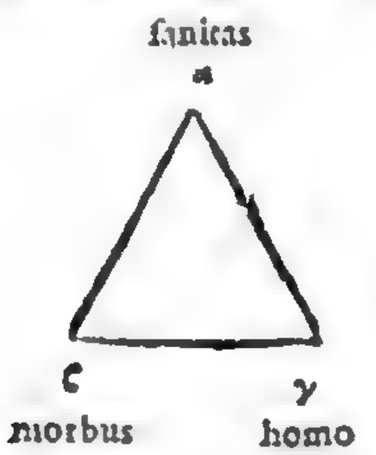
a Id eſt, ſi pro vocabulis abſtractis accipiantur concreta.

b Id eſt, fieri nō poſſe, vt is qui ęgrotat, bene valeat.

c Cōtingit enim vt ſanū inſit nulli ægroto, ægrotum omni homini, ergo ſanum nulli homini.

d Concluſio falſa, Morbꝰ in nullo homine ineſſe poteſt.

e Hęc eſt cōcluſio falſa, ſi tamen cōcluſio dici debet, quæ re vera nō colligitur ex propoſitionibus. & ſi inde colligeretur, omnino eſſet vera: quia ex veris non poteſt falſum concludi, vt Ariſtot. docebit lib. ſeq. cap. 2.

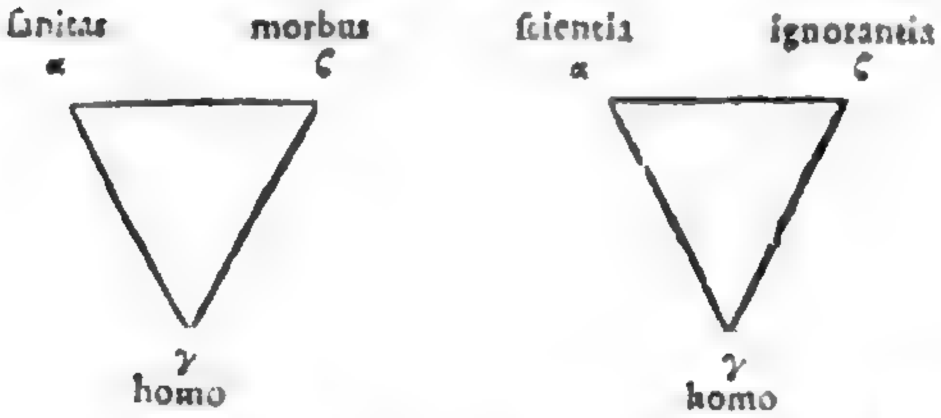

3 Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι, κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι συμβαίνει τὸ ψεῦδος· καὶ γὰρ ὑγίειαν καὶ νόσον, καὶ ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν, καὶ ὅλως τὰ ἐναντία παντὶ τῷ αὐτῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· ἀλλήλοις δ', ἀδύνατον.

3 In tertia verò figura falſū colligitur ratione contingentis [f]. nam & ſanitatem & morbum, necnon ſcientiā & ignorātiam, atque omnino contraria eidem omni [g] contingit ineſſe: ſibi autem mutuò *ineſſe*, impoſſibile *eſt*.

f Id eſt, acceptis propoſitionibus contingentibus.

g Vt omni homini.

a Cap.20.part.2.

Hoc autem cum iis quæ ſuprà [a] dicta fuerunt, non cõſentit. cùm enim contingit eidem plura ineſſe, contingebat etiam ſibi inuicem *ineſſe*. 4 Perſpicuum igitur *eſt*, in his omnibus deceptionem oriri ex terminorũ expoſitione. transſmutatis[b] enim *vocabulis* quibus habitus ſignificantur, nihil falſi colligitur. vnde liquet in huiuſmodi propoſitionibus loco habitus[c] ſumendũ eſſe ac pro termino ponendũ id quod eſt habitu præditum[d].

b Id eſt mutatis vocabulis abſtractis in concreta, vt ſanitate in ſanum.

c Loco vocabuli abſtracti, cuiuſmodi eſt ſanitas.

d Vocabulũ cõcretum, vt ſanũ.

Τοῦτο δὲ ἀνομολογούμενον τοῖς προειρημένοις. ὅτι γὰρ τῷ αὐτῷ πλείω ἐνδέχοιτο ὑπάρχειν, ἐνεδέχετο καὶ ἀλλήλοις. 4 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἅπασι τούτοις ἡ ἀπάτη γίνεται παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν· μεταληφθέντων γὰρ τῶν κατὰ τὰς ἕξεις, οὐδὲν γίνεται ψεῦδος. δῆλον οὖν, ὅτι κατὰ τὰς τοιαύτας προτάσεις, ἀεὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν, ἀντὶ τῆς ἕξεως μεταληπτέον, καὶ θετέον ὅρον.

De iis quæ nomine carent. CAP. XXXV.

CAP. XXXVII.

e Id eſt, vnum vocabulum.

Nec verò ſemper nomen[e] quærere oportet quo termini exponantur: ſæpe enim erunt orationes, quibus non eſt poſitũ nomẽ. ideóque difficile *eſt* reducere huiuſcemodi ſyllogiſmos: & quandoque accidit vt fallamur ob huiuſmodi inquiſitionem[f]: vtputà quoniam immediatorum [g] eſt ſyllogiſmus. Sit enim τὸ α, duo recti [h]: vbi β, triangulus: vbi γ, æquicrurus. τῷ γ igitur ineſt τὸ α per β: *ineſt* autẽ τῷ β, non per aliud: quia per ſe triangulus habet duos rectos. quare non erit medium [i] *propoſitionis* α β, quæ eſt demonſtrabilis.

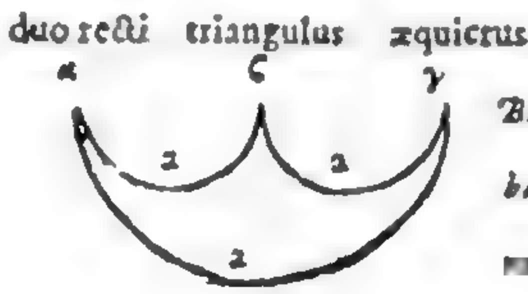
f Quia quærimus vnum vocabulum, quod interdũ nullũ eſt.

g Inter quæ nulla eſt res media. nihilominùs tamẽ probari poſſunt, vtputà per definitionẽ ſubiecti, vt ex poſterioribus Analyticis intelligetur.

h Id eſt, tres anguli æquales duobus rectis.

i Id eſt, res quædam media, quæ vno vocabulo ſignificari poſſit.

Οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι· πολλάκις γὰρ ἔσονται λόγοι, οἷς οὐ κεῖται ὀνόματα. διὸ καὶ χαλεπὸν ἀνάγειν τοὺς τοιούτους συλλογισμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀπατᾶσθαι συμβήσεται διὰ τὴν τοιαύτην ζήτησιν· οἷον, ὅτι τῶν ἀμέσων ἐστὶ συλλογισμός. ἔστω γὰρ τὸ α, δύο ὀρθαί· τὸ ἐφ' ᾧ β, τρίγωνον· ἐφ' ᾧ δὲ γ, ἰσοσκελές. τῷ μὲν οὖν γ ὑπάρχει τὸ α διὰ τὸ β· τῷ δὲ β, οὐκέτι δι' ἄλλο· καθ' αὑτὸ γὰρ τὸ τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς. ὥστ' οὐκ ἔσται μέσον τοῦ αβ ἀποδεικτοῦ ὄντος.

Bar Omnis triangulus habet duos rectos:

ba Omnis æquicrurus eſt triangulus:

Ergo

[illegible] Omnis æquicrurus habet duos rectos.

Φανερὸν

Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ μέσον οὐχ οὕτως ἀεὶ ληπτέον, ὡς τόδε τι, ἀλλ' ἐνίοτε λόγον, ὅπερ συμβαίνει κἀπὶ τοῦ λεχθέντος.

Perſpicuum *eſt* igitur, medium non ita ſemper accipiendum eſſe, quaſi *ſit* hoc aliquid [a] : ſed interdum *accipiendam eſſe* orationem: quòd quidem euenit etiam in dicto *exemplo* [b].

a Vnam quidpiam, quod vno vocabulo ſignificetur.
b Quod eſt mathematicum. poſſunt & alia exépla afferri, vt: Quicumque legibus parêre recuſat, legitimis remediis coërcẽdus eſt: quicumque eſt locuples & parenti inopi alimenta denegat, legibus parêre recuſat: ergo quicumque eſt locuples & parenti inopi alimẽta denegat, legitimis remediis coërcendus eſt.

De nomine recto, & obliquis caſibus. Cap. XXXVI.

1 *Variè terminos efferri.* 2 *Exemplum affirmationis in caſu obliquo conceptæ.* 3 *De ſyllogiſmis affirmatiuis in prima figura: in quibus maior propoſitio eſt recta, minor & concluſio obliquæ:* 4 *vel minor recta, maior & concluſio obliquæ:* 5 *vel ambæ propoſitiones obliquæ, & concluſio ſimiliter obliqua: vel ambæ propoſitiones obliquæ, & concluſio recta.* 6 *De ſyllogiſmis negantibus* 7 *in prima,* 8 *vel ſecunda,* 9 *vel tertia figura.* 10 *Communia de omnibus ſyllogiſmis.*

Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ, καὶ τοῦτο τῷ ἄκρῳ, οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὡς ἀεὶ κατηγορηθησομένων ἀλλήλων ὁμοίως τό, τε πρῶτον τοῦ μέσου, καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν δὲ, ὡσαύτως. ἀλλ' ὁσαχῶς τὸ εἶναι λέγεται, καὶ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν αὐτὸ τοῦτο, τοσαυταχῶς οἴεσθαι χρὴ σημαίνειν τὸ ὑπάρχειν, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. 2 Οἷον, ὅτι τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη. ἔστω γὰρ τὸ α, τὸ μίαν εἶναι ἐπιστήμην· τὰ δ' ἐναντία ἀλλήλοις, ἐφ' οὗ β. τὸ δὴ α τῷ β ὑπάρχει· οὐχ ὡς τὰ ἐναντία, τὸ μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην· ἀλλ' ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν κατ' αὐτῶν, μίαν εἶναι αὐτῶν ἐπιστήμην.

3 Συμβαίνει δ', ὁτὲ μὲν ἐπὶ τοῦ μέσου τὸ πρῶτον λέγεσθαι, τὸ δὲ μέσον ἐπὶ τοῦ τρίτου μὴ λέγεσθαι· οἷον, εἰ ἡ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη, τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἡ σοφία, συμπέρασμα ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιστήμη ἐστί. τὸ μὲν δὴ ἀγαθὸν οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη· ἡ δὲ σοφία ἐστὶν ἐπιστήμη. 4 Ὁτὲ δὲ, τὸ μὲν μέσον

PRimum [c] autem ineſſe medio, & hoc extremo, non debet accipi, quaſi ſemper ſibi attribuantur ſimiliter [d] primum medio & hoc extremo. eadémque eſt ratio *eius quod dicitur* nõ ineſſe. ſed quot modis *verbum* Eſſe accipitur, & aliquid verè dicitur: totidem exiſtimandum eſt ſignificationes eſſe *verbi* Ineſſe, & Non ineſſe.

2 Veluti quòd contrariorũ eſt vna ſcientia. ſit enim τὸ α, vnam eſſe ſcientiam: inuicem autem contraria, vbi ϐ. ineſt igitur τὸ α τῷ β, non quaſi contraria ſint vna ſcientia, ſed quia verè de eis dicitur, vnam eſſe eorũ ſcientiam.

3 Accidit autem interdum, vt de medio primum dicatur [e], medium autem de tertio non dicatur [f]. vt ſi ſapientia eſt ſcientia, boni autem eſt ſapientia: concluditur, boni eſſe ſcientiã. bonum igitur non eſt ſapientia: ſapientia verò eſt ſcientia.

4 Interdum verò medium

c Id eſt, maius extremum.
d In eodem caſu.
e Id eſt, in maiori propoſitione maius extremum ponatur in recto caſu.
f Id eſt, in minore propoſitione medius terminus non ponatur in caſu recto, ſed in obliquo.

a Id eſt, bonũ eſt æquale, & eſt contrariũ: idcirco minor propoſitio concipitur in recto caſu.
b Id eſt, neque propoſitiones concipiuntur in recto caſu, neque concluſio.
c Id eſt, concluſio concipitur in recto caſu, propoſitiones in obliquis.
d Probatur negatio.
e Genus vocat mediũ terminũ in ſecunda figura: quia ſicut genus attribuitur, ita etiã medius terminus in ſecũda figura attribuitur. Ceterũm magna eſt differentia. nam genus ſemper attribuitur ſpeciebus affirmatiuè, medius autẽ terminus in ſecunda figura partim attribuitur affirmatiuè, partim negatiuè: ſiquidẽ altera propoſitio debet affirmare, altera negare. præterea medius terminus poteſt de extremo affirmari, non quaſi genus, ſed quaſi aliud attributũ, putà vt propriũ, vel accidens.
f Id eſt, vel in recto caſu, vel in obliquo.
g Ad problema, id eſt ad terminos problematis, quibus attribuitur.
h Hic ſyllogiſmus fit in tertia figura, Deo non eſt tempus opportunum, Deo eſt occaſio, ergo occaſio non eſt tempus opportunum.

de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur. vt ſi omnis qualis, aut contrarii eſt ſcientia: bonum autem *eſt* & contrarium, & quale: cõcluditur, boni eſſe ſcientiã: bonum autem, aut quale, aut contrarium non eſt ſcientia: ſed bonũ *eſt* hæc *ipſa*[a]. 5 Quandoque nec primum *dicitur* de medio, neque hoc de tertio: vbi primũ de tertio aliquando dicitur, aliquando non dicitur. verbi causâ, ſi cuius eſt ſcientia, eius eſt genus: boni autẽ eſt ſcientia: cõcluditur, boni eſſe genus. *ex his* autẽ nullum alii attribuitur[b]. Si verò cuius eſt ſciẽtia, illud eſt genus: boni autem eſt ſcientia: concluditur, bonum eſſe genus. Extremo igitur attribuitur primum: de ſe autem non dicuntur[c]. 6 Eodem modo accipiendum *eſt* in eo quod non ineſt: quoniam hoc non ineſſe huic, non ſemper ſignificat, hoc non eſſe hoc, ſed aliquando non eſſe hoc huius, aut hoc huic.

7 Vtputà non eſt motionis motio, vel generationis generatio: voluptatis autem eſt *motio, & generatio*: voluptas igitur non *eſt* generatio, aut motio. Rurſus, *ipſius* riſus eſt ſignum: ſigni autẽ nõ eſt ſignũ: itaque *ipſe* riſus nõ *eſt* ſignum. 8 Similiter *fit* in aliis, in quibus euertitur problema [d] ex eo quòd genus [e] aliquo modo [f]ad id[g] refertur. 9 Rurſus [h]occaſio nõ eſt tẽpus opportunum: quoniã Deo eſt occaſio: non eſt autẽ *ei* tẽpus opportunũ, quia nihil eſt Deo vtile. terminos enim ponere oportet, occaſionẽ, & tẽpus opportunũ, & Deum: propoſitio verò accipi debet ſecundum nominis caſum.

10 Simpliciter enim hoc de o-

ἐπὶ τοῦ τρίτου λέγεται· τὸ δὲ πρῶτον, ἐπὶ τοῦ μέσου οὐ λέγεται. οἷον, εἰ τοῦ ποιοῦ παντὸς ἐστὶν ἐπιστήμη, ἢ ἐναντίου· τὸ δ' ἀγαθὸν, καὶ ἐναντίον, καὶ ποιόν· συμπέρασμα μὲν, ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· οὐκ ἔστι δὲ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστήμη, οὐδὲ τὸ ποιόν, οὐδὲ τὸ ἐναντίον· ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν, ταῦτα. 5 Ἔστι δ' ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου, τοῦ πρώτου κατὰ τοῦ τρίτου, ὁτὲ μὲν λεγομένου, ὁτὲ δὲ μὴ λεγομένου. οἷον, εἰ οὗ ἐπιστήμη ἐστὶν, ἔστι τούτου γένος· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· συμπέρασμα, ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ ἔστι γένος. κατηγορεῖται δ' οὐδὲν κατ' οὐδενός. Εἰ δ', οὗ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τοῦτο· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἀγαθόν ἐστι γένος. κατὰ μὲν δὴ τοῦ ἄκρου κατηγορεῖται τὸ πρῶτον, κατ' ἀλλήλων δ' οὐ λέγεται. 6 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ληπτέον. οὐ γὰρ ἀεὶ σημαίνει τὸ μὴ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, μὴ εἶναι τόδε τόδε· ἀλλ' ἐνίοτε μὴ εἶναι τόδε τοῦδε, ἢ τόδε τῷδε.

7 Οἷον, ὅτι οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ γενέσεως γένεσις· ἡδονῆς δὲ ἐστὶν· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ, γένεσις, ἢ κίνησις. πάλιν, ὅτι γέλωτος μὲν ἐστὶ σημεῖον· σημείου δ' οὐκ ἔστι σημεῖον· ὥστ' οὐ σημεῖον ὁ γέλως. 8 Ὁμοίως δὲ κἂν τοῖς ἄλλοις, ἐν ὅσοις ἀναιρεῖται τὸ πρόβλημα τῷ λέγεσθαί πως πρὸς αὐτὸ, τὸ γένος. 9 Πάλιν, ὅτι ὁ καιρὸς οὐκ ἔστι χρόνος δέων· θεῷ γὰρ καιρὸς μέν ἐστι, χρόνος δ' οὐκ ἔστι δέων, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ὅρους μὲν γὰρ θετέον, καιρὸν, καὶ χρόνον δέοντα, καὶ θεόν· τὴν δὲ πρότασιν ληπτέον κατὰ τὴν τοῦ ὀνόματος πτῶσιν.

10 Ἁπλῶς γὰρ τοῦτο λέγομεν κατὰ πάντων,

των, ὅτι τοὺς μὲν ὅρους ἀεὶ θετέον κατὰ τὰς κλήσεις τῶν ὀνομάτων· οἷον ἄνθρωπος, ἢ ἀγαθὸν, ἢ τἀναντία· οὐκ, ἀνθρώπου, ἢ ἀγαθοῦ, ἢ ἐναντίων· τὰς δὲ προτάσεις ληπτέον κατὰ τὰς ἑκάστου πτώσεις· ἢ γὰρ ὅτι τούτῳ, οἷον τὸ ἴσον· ἢ ὅτι τούτου, οἷον τὸ διπλάσιον· ἢ ὅτι τοῦτο, οἷον τὸ τύπτον, ἢ τὸ ὁρῶν· ἢ ὅτι οὗτος, οἷον ἄνθρωπος, ζῷον· ἢ εἴ πως ἄλλως πίπτει τοὔνομα κατὰ τὴν πρότασιν.

mnibus dicimus, terminos ſemper ponendos *eſſe* ſecundum nominum appellationes [a]: vt Homo, aut Bonum, aut Contraria: non, Hominis, aut Boni, aut Cōtrariorum. propoſitiones autem accipi debent ſecundum cuiuſque *vocabuli* cas[a]. aut enim huic vt æquale: aut huius, vt duplum: aut hoc, vt verberans, vel videns: aut hic, vt homo, animal: aut ſi quouis alio modo nomen cadit in propoſitionem.

De variis attributionum generibus.

CAP. XXXVII.

Τὸ δὲ ὑπάρχειν τόδε τῷδε, καὶ τὸ ἀληθεύεσθαι τόδε κατὰ τοῦδε, τοσαυταχῶς ληπτέον, ὁσαχῶς αἱ κατηγορίαι διῄρηνται· καὶ ταύτας ἢ πῇ, ἢ ἁπλῶς· ἔτι δὲ ἢ ἁπλᾶς, ἢ συμπεπλεγμένας. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. ἐπισκεπτέον δὲ ταῦτα καὶ διοριστέον βέλτιον.

IAm verò hoc huic ineſſe, &, hoc de hoc verè dici, tot modis accipere debemus quot ſunt, modi attributionū[b]. atque has[c] *accipe* aut quadamtenus[d], aut ſimpliciter[e]: itē aut ſimplices[f], aut coniunctas[g]. Similitérque *accipi debet* Non ineſſe. Hæc autem meliùs conſideranda *ſunt* ac definienda.

De iteratione, ſeu repetitione eiuſdem termini.

CAP. XXXVIII.

1 Vbi collocari debeat quod iteratur. 2 Exemplum primum datæ regulæ. 3 Alia tria exempla. 4 Differentia ſyllogiſmorum, qui iteratione carent, vel iterationem habent medij termini ad minoris extremi eſſentiam pertinentis aut non pertinentis. 5 Exemplum ſyllogiſmi iteratione carentis. 6 Exemplum ſyllogiſmi iterantis medium terminum ad minoris extremi eſſentiam pertinentis. 7 Exemplum ſyllogiſmi iterantis medium terminum ad minoris extremi eſſentiam non pertinentis. 8 Epilogus.

Τὸ δ᾽ ἐπαναδιπλούμενον ἐν ταῖς προτάσεσι, πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον, οὐ πρὸς τῷ μέσῳ. 2 Λέγω δὲ, οἷον, εἰ γένοιτο συλλογισμὸς ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἔστιν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθὸν, τὸ ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ᾗ ἀγαθὸν, πρὸς τῷ πρώτῳ ἄκρῳ θετέον. ἔστω γὰρ τὸ α, ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν· ἐφ᾽ ᾧ δὲ τὸ β, τὸ ἀγαθόν.

QVod autem iteratur[h] in propoſitionibus, primo[i] extremo iungi debet, nō medio *termino*. 2 Verbi cauſa, ſi fiat ſyllogiſmus *quo colligatur* iuſtitiæ eſſe ſcientiam quòd *ſit* bonū: illud, quòd *ſit* bonum, vel, quà bonum, primo extremo iungi debet. Sit enim τὸ α, ſcientia quòd *ſit* bonum: vbi β, bonum.

a Ariſtoteles diſtinguit κλήσεις, & πτώσεις. κλήσεις, ſunt nomina recta, quibus res appellantur. πτώσεις, id eſt caſus, ſunt obliqui. idcirco caſus nominis à nomine ſeparatus fuit cap. 2. de interpret. Sed Stoici, quos grammatici ferò omnes ſecuti ſunt, alios vocant caſus rectos, alios caſus obliquos. nam & linea ſupra lineam cadere dicitur, ſiue rectè ſiue obliquè cadat. Hac recepta loquendi ratione ego quoq; paulò antè vſus ſum.

b Vel, quot ſunt genera categoriarum. Attributiones ſeu categorias appellat vel decem illa eſſentiam, quantitatem, &c. vt 1. Topic. cap. 9. vel attributionem puram, neceſſariam, contingentem, & ceteras modificatas.

c Attributiones.

d Vt, Æthiops eſt albus dentes.

e Vt, Nix eſt alba.

f Vt, cygnus eſt animal.

g Vt, cygnus eſt animal album.

CAP. XXXVIII.

h Τὸ ἐπαναδιπλούμενον, id eſt quod iteratur, eſt ſpecies: τὸ ἐπικατηγορούμενον, id eſt quod adprædicatur, eſt genus. iteratio eſt, vt bonum eſt ſcibile quà bonum. eadémque eſt adprædicatio: quia prædicationi illi *ſcibile*, adiungit *quà bonum*. adprædicatio eſt, non iteratio, velúti, iuſtitia eſt ſcibilis quà bonum: quia non repetitur verbum *iuſtitia*, ſed additur nouum vocabulum, *bonum*. his modis dicitur fieri ſyllogiſmus μετὰ προσθήκης, cum adiectione, quia aliquid adiicitur attributo. i Id eſt, maiori extremo. Reſpicit ad primam figuram.

a Vide quod notaui ad cap. ſeq.

b Adiectio illa *quòd bonum*, vel *quòd ſit bonum*, ſignificat eſſe bonum. ſic enim dicit Ariſtoteles, iuſtitiæ ſcientia eſſe quòd bonũ: id eſt, ſcimus iuſtitiam eſſe bonam: hęc igitur oratio eſt inepta, iuſtitia eſt bonũ quòd bonum.

c Hunc ſyllogiſmum ſic extrue Bonum eſt ſcibile quà bonũ: ſalubre eſt bonum: Ergo ſalubre eſt ſcibile quà bonum.

d Syllogiſmũ ita conficeɛ: Non ens eſt opinabile quà non ens: hircoceruus eſt nõ ens: ergo hircoceruus eſt opinabilis quà non ens.

e Syllogiſmus ita cõficitur: Senſibile eſt interitui obnoxiũ, quà ſenſibile: homo eſt ſenſibilis: ergo homo eſt interitui obnoxius, quà ſenſibilis.

f Vt, homo eſt animal.

g Vt, homo quà animal, eſt ſenſu præditum.

h Vt, incontinens eſt laudandus, quà nõ vult malè agere.

i Vt, hircoceruus eſt opinabilis quà non ens.

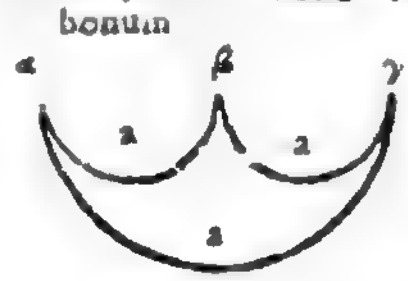
k Id eſt, ſciri poſſe id eſſe bonum.

l Vt, quòd expetendum.

m Vt, expetendũ. idẽ enim accipi debet pro medio, quod adiunctum fuit maiori extremo.

vbi γ, iuſtitia. verè igitur τὸ α τῷ β attribuitur: nam boni eſt ſcientia quòd *ſit* bonũ. ſed & τὸ β *verè attribuitur* τῷ γ: quia iuſtitia eſt id quod[a] bonum. Sic igitur fit reſolutio.

ἐφ' ᾧ δὲ τὸ γ, δικαιοσύνη. τὸ δὴ α, ἀληθὲς τοῦ β κατηγορῆσαι· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη ὅτι ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ· ἡ γὰρ δικαιοσύνη, ὅπερ ἀγαθόν. οὕτως μὲν οὖν γίνεται ἀνάλυσις.

β α
Boni eſt ſcientia quòd *ſit* bonum:
γ β
Iuſtitia eſt bonum: Ergo
γ α
Iuſtitiæ eſt ſcientia quòd *ſit* bonum.

Si verò τῷ β adiiciatur illud: quod ſit bonum: non erit *verum*. Sanè enim τὸ α *attribui* τῷ β, verum erit. ſed τὸ β *attribui* τῷ γ, minimè verum erit. nam bonum, quòd *ſit* bonũ, attribui iuſtitiæ, falſum *eſt*, nec intelligi poteſt[b]. 3 Idem *dicendũ eſt*, ſi ſalubre oſtendatur eſſe ſcibile quà bonum[c], aut hircoceruus opinabilis quà non ens[d], aut homo res interitui obnoxia quà ſenſibilis[e]. in iis enim omnibus quæ attributo adiiciũtur, *hoc tenendum eſt*, iterationẽ *maiori* extremo iungendam *eſſe*. 4 Non *eſt* autem eadem terminorum poſitio, cùm ſimpliciter[f] quidpiam in ſyllogiſmum deducitur, & cùm hoc aliquid[g], aut quadamtenus[h], aut quodam modo[i]. 5 Verbi cauſâ, cùm bonum oſtenditur eſſe ſcibile, & cùm *oſtenditur* eſſe ſcibile quoddam, *exempli cauſâ* quòd bonùm verùm ſi ſimpliciter ſcibile oſtendatur, medius terminus conſtituetur Ens.

Εἰ δὲ πρὸς τῷ β τεθείη τὸ ὅτι ἀγαθόν, οὐκ ἔσται· τὸ μὲν γὰρ α κατὰ τοῦ β, ἀληθὲς ἔσται· τὸ δὲ β κατὰ τοῦ γ, οὐκ ἀληθὲς ἔσται· τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὅτι ἀγαθὸν, κατηγορεῖν τῆς δικαιοσύνης, ψεῦδος, καὶ οὐ συνετόν. 3 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ ὑγιεινὸν δειχθείη ὅτι ἐπιστητόν ἐστιν ἡ ἀγαθόν· ἢ τραγέλαφος, δοξαστὸν ἡ μὴ ὄν· ἢ ἄνθρωπος, φθαρτὸν ἡ αἰσθητόν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς ἐπικατηγορουμένοις, πρὸς τῷ ἄκρῳ τὴν ἐπαναδίπλωσιν θετέον.

4 Οὐχ ἡ αὐτὴ δὲ θέσις τῶν ὅρων, ὅταν ἁπλῶς τι συλλογισθῇ, καὶ ὅταν τόδε τι, ἢ πῇ, ἢ πῶς. λέγω δ', οἷον ὅταν τὸ ἀγαθὸν, ἐπιστητὸν δειχθῇ, καὶ ὅταν ἐπιστητόν τι, ὅτι ἀγαθόν.

5 Ἀλλ' εἰ μὲν ἁπλῶς ἐπιστητὸν δέδεικται, μέσον θετέον τὸ ὄν.

Bar Omne ens eſt ſcibile:
ba Bonum eſt ens: Ergo
ra Bonum eſt ſcibile.

6 Quod ſi *probetur ſcibile eſſe* quod bonum[k]: *pro medio termino accipietur* aliquod ens. Si enim τὸ α, ſcientia quòd ius quopiam[l]: vbi β, quodpiam ens[m]: vbi γ, bonum. verè igitur τὸ α τῷ β attribuitur:

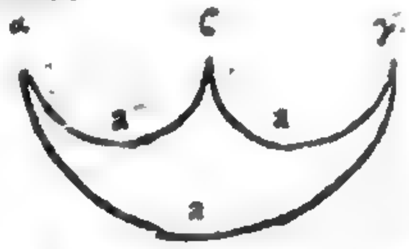
6 Εἰ δ' ὅτι ἀγαθόν, τὸ τὶ ὄν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν α, ἐπιστήμη ὅτι τὶ ὄν· ἐφ' ᾧ δὲ β, ὄν τι· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ γ, ἀγαθόν. ἀληθὲς δὴ, τὸ α τοῦ β κατηγορεῖν·

τὴν γὰρ

ἣν γὰρ ἐπιστήμη τοῦ τινὸς ὄντος, ὅτι τὶ ὄν. ἀλλὰ καὶ τὸ β τοῦ γ· τὸ γὰρ ἐφ᾽ ᾧ γ, ὄν τι. ὥστε καὶ τὸ α τοῦ γ· ἔσται ἄρα ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν· ἣν γὰρ τὸ τὶ ὄν, τῆς ἰδίας οὐσίας σημεῖον.

nam ſcientia eſt cuiuſdam entis quòd *ſit* quoddam ens. ſed & τὸ β τῷ γ: quia vbi γ, *eſt* ens quoddam [a]. quapropter etiam τὸ α *attribuetur* τῷ γ: erit igitur ſcientia boni quòd bonum: nam illud quoddam ens[b]. propriæ eſſentiæ ſignum[c] erat.

ſcientia quòd expetendũ bonum
expetendum

Expetendi eſt ſcientia quòd eſt expetendum:
Bonum eſt expetendum: Ergo
Boni eſt ſcientia quòd eſt expetendum. Ergo
Boni eſt ſcientia quòd bonum: quia expetendum, ſignificat propriam eſſentiam boni.

a Id eſt, bonum.
b Quod adiunctum fuit maiori extremo, & acceptum quoque fuit vt medium: id eſt, expetendum.
c Significabat eſſentiam minoris extremi, id eſt boni. Proinde cum ſcimus bonum eſſe expetendum ſcim[us] bonum eſſe bonum: ſiquidem bonum nihil aliud eſt quàm expetendum.

7 Εἰ δὲ τὸ ὄν, μέσον ἐτέθη, καὶ πρὸς τῷ ἄκρῳ τὸ ὄν ἁπλῶς, καὶ μὴ τὸ τὶ ὄν ἐλέχθη, οὐκ ἂν ἦν συλλογισμὸς ὅτι ἐστὶν ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ ὅτι ἀγαθόν, ἀλλ᾽ ὅτι ὄν. οἷον, ἐφ᾽ ᾧ α, ἐπιστήμη, ὅτι ὄν· ἐφ᾽ ᾧ τὸ β, ὄν· ἐφ᾽ ᾧ γ, ἀγαθόν.

7 Sin ens ponatur eſſe medius terminus. & extremo addiiciatur ens ſimpliciter, non quoddam ens: non concluditur, ſcientiam eſſe boni quòd bonum, ſed quòd ens, ſit vbi α, ſcientia quòd ens: vbi β, ens: vbi γ, bonum.

ſcientia quòd ens ens bonum
expetendum

Entis (γ) ſcientia eſt quòd ens (α):
Bonum (β) eſt ens (γ): Ergo
Boni (β) ſcientia eſt quòd ens (α):

8 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν τοῖς ἐν μέρει συλλογισμοῖς, οὕτως ληπτέον τοὺς ὅρους.

8 Perſpicuũ igitur *eſt*, in iis ſyllogiſmis qui ex parte[d] *concludunt* ita *eſſe* terminos accipiendos.

d Id eſt, nõ ſimpliciter ſed cum aliqua adiectione. Aliter accipitur ſyllogiſmus in parte cum opponitur ſyllogiſmo vniuerſali.

De commutatione orationum & nominum.

Cap. XXXIX.

1 *Præceptum.* 2 *Exemplum.*

Δεῖ δὲ καὶ μεταλαμβάνειν ἃ τὸ αὐτὸ δύναται, ὀνόματα ἀντ᾽ ὀνομάτων, καὶ λόγους ἀντὶ λόγων, καὶ ὄνομα καὶ λόγον, καὶ ἀεὶ ἀντὶ τοῦ λόγου τοὔνομα λαμβάνειν· ῥᾴων γὰρ ἡ τῶν ὅρων ἔκθεσις.

2 Οἷον, εἰ μηδὲν διαφέρει εἰπεῖν, τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος,

OPortet etiam cõmutare, & accipere quæ idem valẽt, *vt*, *mutuũ* nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus: item *mutare* nomen & orationẽ, ſemperq́; pro oratione nomẽ ſumere. *ſic* enim facilior *erit* terminorũ expoſitio. 2 Verbi gratiâ, ſi nihil refert, vtrùm dicatur ſuſpicabile opinabilis non eſſe genus,

CAP. XXXIX.

an opinabile non eſſe id quod[a] ſuſpicabile quoddã : idem enim eſt, quod *vtraque ratione* ſignificatur loco dictę rationis, ponẽdi ſunt termini, ſuſpicabile & opinabile.

ἢ μὴ εἶναι ὅπερ ὑπολημπτόν τι τὸ δοξαστόν· ταὐτὸν γὰρ τὸ σημαινόμενον αὐτὶ τοῦ λόγου τοῦ λεχθέντος, τὸ ὑπολημπτὸν καὶ τὸ δοξαστὸν ὅρους θετέον.

De articulis [b].

Cap. XL.

QVia verò non idem eſt, voluptatẽ eſſe *ἀγαθόν, id eſt bonum*, &, voluptatem eſſe *τὸ ἀγαθὸν id eſt ipſum bonum*: non ſimiliter poni termini debẽt. verum ſi ſillogiſmo probetur voluptatem eſſe *τὸ ἀγαθὸν*: terminus conſtituendus *eſt τὸ ἀγαθόν*. ſin *probetur* eſſe *ἀγαθὸν terminus conſtitui debet ἀγαθόν*. Sic & in aliis *faciendum eſt*.

Ἐπεὶ δὲ οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν, καὶ τὸ εἶναι τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθόν· οὐχ ὁμοίως θετέον τοὺς ὅρους. ἀλλ' εἰ μὲν ἔστιν ὁ συλλογισμὸς ὅτι ἡδονὴ τὸ ἀγαθὸν, ὅρον θετέον τὸ ἀγαθόν· εἰ δ' ὅτι ἀγαθὸν, ἀγαθόν. οὕτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

Interpretatio quarundam orationum. Cap. XLI.

1 ¶ *Interpretatio ſequentium orationum: Cui τὸ β ineſt, ei omni τὸ α ineſt: Cui omni τὸ β ineſt, etiam τὸ α omni ineſt.* 2 *Τὸ α ineſt τῷ β, non ei omni de quo dicitur τὸ β.* 3 *De quo τὸ β verè dicitur, huic omni τὸ α ineſt.* 4 *Τὸ α de eo dicitur, de quo omni dicitur τὸ β.* 5 *De quo dicitur τὸ β, de omni eo dicitur τὸ α.* 6 ¶ *Hypothecaria.*

HÆc autem nec in re nec in ratione idem ſunt : Cui[c] τὸ β ineſt, ei omni τὸ α ineſt: &, Cui[d] τὸ β omni ineſt, etiam τὸ α omni ineſt. nihil enim vetat, τὸ β τῷ γ ineſſe, non tamen omni[e]. Vt putà τὸ β ſit pulchrum quoddam: τὸ γ, album. Si igitur cuidam albo ineſt pulchrum quoddam, verè dicetur albo ineſſe pulchrum, ſed fortaſſe non omni.

2 Itaque ſi τὸ α τῷ β in ineſt, ſed non omni *ei* de quo *dicitur* τὸ β: ſiue omni γ τὸ β inſit, ſiue alicui tantùm; non ſolùm non *eſt* neceſſe τὸ α ineſſe omni, ſed ne quidem *alicui* γ.

3 Si[g] verò, de quo τὸ β verè dicitur, huic omni τὸ α ineſt: eueniet vt τὸ α de eo omni dicatur.

Οὐκ ἔστι δὲ ταὐτὸν, οὔτ' εἶναι, οὔτ' εἰπεῖν, ὅτι ᾧ τὸ β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ α ὑπάρχει· καὶ τὸ εἰπεῖν τὸ, ᾧ παντὶ τὸ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α ὑπάρχει παντί· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ β τῷ γ ὑπάρχειν, μὴ παντὶ δέ. οἷον, ἔστω τὸ μὲν β, καλόν τι· τὸ δὲ γ, λευκόν. εἰ δὴ τινὶ λευκῷ ὑπάρχει καλόν τι· ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τῷ λευκῷ ὑπάρχει καλόν· ἀλλ' οὐ παντὶ, ἴσως.

2 Εἰ μὲν οὖν τὸ α τῷ β ὑπάρχει, μὴ παντὶ δὲ καθ' οὗ τὸ β· οὔτ' εἰ παντὶ τῷ γ τὸ β, οὔτ' εἰ μόνον τινὶ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ α οὐχ ὅτι οὐ παντὶ, ἀλλ' οὐδ' ὑπάρχειν τῷ γ. 3 Εἰ δὲ καθ' ὅτου ἂν τὸ β λέγηται ἀληθῶς, τούτῳ παντὶ τὸ α ὑπάρχει· συμβήσεται τὸ α, καθ' οὗ παντὸς τὸ β λέγεται,

a Ex Græca oratione bona feci Latinam non bonam. ſed me faciliùs excuſabile tot eruditus, Articulus ὅπερ adiectus attributo, ſignificat attributũ eſſentialiter dici de ſubiecto, ut iuſtitia eſt ὅπερ bonum, cap. præce. par. 1. Vocabulum, quoddã, ſignificat attributũ latiùs patere quã ſubiectum. huiuſmodi autẽ attributum, quod eſſentialiter attribuitur, & latius patet quam ſubiectum, eſt genus. Qui igitur dicit opinabile nõ eſſe ὅπερ ὑπολημπτόν τι; nihil aliud dicit quàm opinabile nõ eſſe ſpeciem τοῦ ὑπολημπτοῦ.

b Huius capitis præceptum non vide ut pertinere ad linguã Latinam, quæ articulis caret.

c Ex hac oratione conficiuntur duæ propoſitiones, maior vniuerſalis, minor indefinita: & ſyllogiſmus extrahitur in Darii.

d Hinc fit ſyllogiſmus in Barbara.

e Hæc igitur nõ idẽ ſignificant, Cui τὸ β ineſt, &, Cui τὸ β omni ineſt.

f Hæc oratio pertinet ad modũ inutilẽ in prima figura, quia maior propoſitio eſt indefinita.

g Hæc oratio conſtituit maiorẽ Propoſitionẽ vniuerſalẽ affirmantem in prima figura. vnde ſi ei adiungatur minor æquè vniuerſalis affirmans, fiet ſyllogiſmus in Barbara quo probabitur τὸ α de omni β.

κατὰ

κατὰ τούτου παντὸς λέγεσθαι. 4 Εἰ μὲν γὰρ τὸ α λέγεται, καθ' οὗ ἂν τὸ β λέγηται, κατὰ παντὸς· οὐδὲν κωλύει, τῷ γ ὑπάρχειν τὸ β, μὴ παντὶ δὲ τὸ α, ἢ ὅλως μὴ ὑπάρχειν. 5 Ἐν δὴ τοῖς τρισὶν ὅροις δῆλον, ὅτι τὸ καθ' οὗ τὸ β, παντὸς τὸ α λέγεσθαι, τοῦτ' ἔστι, καθ' ὅσων τὸ β λέγεται, κατὰ πάντων λέγεσθαι καὶ τὸ α. καὶ εἰ μὲν κατὰ παντὸς τὸ β, καὶ τὸ α οὕτως. εἰ δὲ μὴ κατὰ παντὸς, οὐκ ἀνάγκη τὸ α κατὰ παντός. 6 Οὐ δεῖ δὲ οἴεσθαι, παρὰ τὸ ἐκτίθεσθαι συμβαίνειν τι ἄτοπον. οὐδὲν γὰρ προσχρώμεθα τῷ τόδε τι εἶναι· ἀλλ' ὥσπερ ὁ γεωμέτρης τὴν ποδιαίαν καὶ εὐθεῖαν τήνδε εἶναι καὶ ἀπλατῆ λέγει, οὐκ οὔσας. ἀλλ' οὐχ οὕτως χρῆται, ὡς ἐκ τούτων συλλογιζόμενος. ὅλως γὰρ ὃ μὴ ἔστιν, ὡς ὅλον πρὸς μέρος, καὶ ἄλλο πρὸς τοῦτο, ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἐξ οὐδενὸς τῶν τοιούτων δείκνυσιν ὁ δεικνύων· οὐδὲ γὰρ γίνεται ὁ συλλογισμός· τῷ δ' ἐκτίθεσθαι, οὕτω χρώμεθα, ὥσπερ καὶ τῷ αἰσθάνεσθαι, πρὸς τὸν μανθάνοντα λέγοντες· οὐ γὰρ οὕτως, ὡς ἄνευ τούτων οὐχ οἷόν τε ἀποδειχθῆναι, ὥσπερ ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός.

de quo omni τὸ β dicitur.
4 Quòd[a] ſi τὸ α *de eo* dicitur de quo omni dicitur τὸ β: nihil prohibet, quo minùs τὸ β inſit τῷ γ, *cui* non omni aut omnino nulli τὸ α inſit. 5 In tribus ergo terminis [b] manifeſtum *eſt*, *hanc orationem*, de [c] quo dicitur τὸ β, *de eo* omni dici τὸ α, hoc ſignificare, de quibuſcumque τὸ β dicitur, de *iis* omnibus dici etiam τὸ α & ſi τὸ β *dicitur* de omni, etiã τὸ α ita *dicetur*. ſi verò non de omni, non *eſt* neceſſe τὸ α *dici* de omni. 6 Non oportet autem exiſtimare, propter *terminorum* expoſitionem [d] euenire aliquid abſurdi. neque [e] enim *ad probandum* eo etiam vtimur, quòd hoc aliquid [f] ſit: ſed ita *illud adhibemus*, vt [g] geometra pedalem & rectam & ſine latitudine ait eſſe hanc *lineam* quę non eſt *eiuſmodi*. non ita verò *geometra his* vtitur quaſi ex his ratiocinetur. omnino enim niſi quid referatur tãquàm totum ad partẽ, & aliud ad hoc tãquam pars ad totum, ex iis nõ demonſtrat, qui demonſtrat: quia nec ſyllogiſmus *ex his* fit. expoſitione autẽ ſic vtimur, vt & ſenſu, dum eum, qui diſcit, inſtituimus: nõ enim ita *vtimur* quaſi ſine his demonſtrari nequat, quomodo *vtimur propoſitionibus*, ex quibus ſyllogiſmus *conſtat*.

a Hęc oratio cõtinet duas propoſitiones efficientes modum inutilem in prima figura, cùm maior ſit indefinita, minor particularis, & vtraque affirmet.
b Id eſt expoſitione terminorum, prolatis ſeu propoſitis exemplis.
c Refert hanc orationem ad Barbara, vel Darii.
d Id eſt, propter exempla, quibus vſi ſum[o] in part. præced. in part. 1. huius capitis, & aliis locis.
e Senſus eſt, exẽpla non affertive probent, ſed vt declarent & rem apertiorem reddant.
f Quod exempli cauſâ proponimus.
g Vide, 1. Poſter. cap. 8.

De reſolutione ſyllogiſmorum compoſitorum.

CAP. XLII.

1 *Reſolutionem fieri in plures figuras.* 2 *In qua figura quæri debet.*

ΜΗ λανθανέτω δ' ἡμᾶς, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ συλλογισμῷ οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα δι' ἑνὸς σχήματός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μὲν, διὰ τούτου· τὸ δὲ, δι' ἄλλου. δῆλον οὖν, ὅτι καὶ τὰς ἀναλύσεις οὕτω ποιητέον.
2 Ἐπεὶ δ' οὐ πᾶν πρόβλημα

I*Llud* nos non lateat, in eodem ſyllogiſmo[h] non omnes concluſiones per vnam figuram effici, ſed aliàs per hanc, aliàs per aliam. Conſtat igitur, etiam reſolutiones ita faciendas [i] *eſſe*.
2 Quia verò non omne problema

h Compoſito.
i Singulos ſyllogiſmos ſimplices ad ſuas figuras reuocari debere

a Non quoduis problema probatur in quauis figura: quia nec affirmans probatur in ſecunda, nec vniuerſale in tertia.
b Quæri debeat modus, ad quem ſyllogiſmus reducetur.

in omni figura[a], ſed certa in ſingulis probantur: ex concluſione perſpicuum *eſt*, in qua figura quærendum [b] *ſit*.

ἐν ἅπαντι σχήματι, ἀλλ' ἐν ἑκάστῳ τεταγμένα· φανερὸν ἐκ τοῦ συμπεράσματος, ἐν ᾧ σχήματι ζητητέον.

De reprehendenda definitione.

Cap. XLIII.

Q*vod attinet ad* rationes quibus aduerſus definitiones *diſſeritur, id eſt*, quibus vnũ quidpiã ex iis quæ in definitione *poſita ſunt*, reprehẽditur: terminꝰ poni debet *id* quod reprehenditur, non tota definitio. minùs enim accidet, vt turbemur ob prolixitatẽ. vtputà ſi aquam oſtendit eſſe humidum potabile: potabile, & aquam, terminos ponemus.

Τοὺς τε πρὸς ὁρισμοὺς τῶν λόγων, ὅσοι πρὸς ἕν τι τυγχάνουσι διειλεγμένοι τῶν ἐν τῷ ὅρῳ, πρὸς ὃ διείλεκται, θετέον ὅρον, καὶ οὐ τὸν ἅπαντα λόγον· ἧττον γὰρ συμβήσεται ταράττεσθαι διὰ τὸ μῆκος. οἷον, εἰ τὸ ὕδωρ ἔδειξεν ὅτι ὑγρὸν ποτόν· τὸ ποτὸν, καὶ τὸ ὕδωρ, ὅρους θετέον.

De reſolutione ſyllogiſmorum ducentium ad incommodum, & ceterorum qui fiunt ex hypotheſi.

Cap. XLIV.

CAP. XL.

1 De ſyllogiſmis hypotheticis 2 De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum. 3 Horum & illorum diſcrimen. 4 Excuſatio.

IAm verò conari nõ debemus, vt ſyllogiſmos, *qui ſunt* ex hypotheſi, reducamus: quoniam ex iis quæ poſita ſunt, reduci ne queunt: quippe qui non per ſyllogiſmum probant, ſed ex conuentione & conſenſu. Exempli cauſâ ſi *quis* ſupponens, niſi vna ſit facultas contrariorum, neque ſcientiam vnam eſſe, deinde diſſerat *& probet* non eſſe contrariorũ vnam facultatem, vt ſalubris & inſalubris, quia idẽ ſimul eſſet ſalubre & inſalubre: certè non eſſe vnam omnium contrariorum facultatem, demonſtratũ eſt: non eſſe autẽ *contrariorũ vnam* ſcientiã, non eſt demõſtratũ. atqui neceſſe *eſt, hoc* fateri. ſed non ex ſyllogiſmo, verùm ex

Ἔτι δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, οὐ πειρατέον ἀνάγειν. οὐ γάρ ἐστιν ἐκ τῶν κειμένων ἀνάγειν. οὐ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένοι εἰσὶν, ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένοι πάντες. οἷον, εἰ ὑποθέμενος, εἰ μία τις δύναμις μὴ εἴη τῶν ἐναντίων, μηδ' ἐπιστήμην εἶναι μίαν; εἶτα διαλεχθείη, ὅτι οὐκ ἔστι μία δύναμις τῶν ἐναντίων· οἷον, εἰ τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους· ἅμα γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες· ὅτι μὲν οὐκ ἔστι μία πάντων τῶν ἐναντίων δύναμις, ἀποδέδεικται· ὅτι δὲ ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν, οὐ δέδεικται. καίτοι γε ὁμολογεῖν ἀναγκαῖον. ἀλλ' οὐκ ἐκ συλλογισμοῦ, ἀλλ' ἐξ ὑποθέ-

ὑποθέσεως. τοῦτον μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀναγαγεῖν· ὅτι δὲ οὐ μία δύναμις, ἔστιν· ἐκεῖνος γὰρ ἦν ἴσως συλλογισμός, ἐκεῖνο δέ, ὑπόθεσις. 2 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαινομένων· οὔτε γὰρ τούτους ἐστὶν ἀναλύειν· ἀλλὰ τὴν μὲν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγήν, ἐστί· συλλογισμῷ γὰρ δείκνυται. θάτερον δ', οὐκ ἔστιν· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ περαίνεται. 3 Διαφέρουσι δὲ τῶν προειρημένων· ὅτι ἐν ἐκείνοις μὲν δεῖ προδιομολογήσασθαι, εἰ μέλλει συμφήσειν· οἷον, ἐὰν δειχθῇ μία δύναμις τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμην εἶναι τὴν αὐτήν· ἐνταῦθα δὲ καὶ μὴ προδιομολογησάμενοι συγχωροῦσι, διὰ τὸ φανερὸν εἶναι τὸ ψεῦδος· οἷον, τεθείσης τῆς διαμέτρου συμμέτρου, τὸ τὰ περιττὰ ἴσα εἶναι τοῖς ἀρτίοις. 4 Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, οὓς ἐπισκέψασθαι δεῖ, καὶ διασημῆναι καθαρῶς. τίνες μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ τούτων, καὶ ποσαχῶς γίνονται οἱ ἐξ ὑποθέσεως, ὕστερον ἐροῦμεν· νῦν δὲ τοσοῦτον ἡμῖν ἔστω φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναλύειν εἰς τὰ σχήματα τοὺς τοιούτους συλλογισμούς· καὶ δι' ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν.

hypotheſi. Hũc igitur *ſyllogiſmũ* non licet reducere. *enim verò quo probatur* contrariorum non eſſe vnam facultatem, *reducere* licet. fortaſſis enim hic eſt ſyllogiſm.ᵃ illud verò, hypotheſis ᵃ. 2 Similis eſt ratio eorum qui per impoſſibile concludunt: quia nec hos reſoluere licet: ſed deductionem quidem ad impoſſibile *reſoluere* licet, quia ſyllogiſmo probatur. alterũ verò *ideo reſoluere* nõ licet, quia cõcluditur ex hypotheſi. 3 Differũt autẽ à prædictis *ſyllogiſmis ex hypotheſi*: quoniã in illis antea fateri oportet, vt poſtea cõueniat: vtputà ſi oſtẽdatur vnam eſſe facultatem contrariorum, etiam ſcientiam eſſe eandem: hicᵇ verò etiam qui antea faſſi non ſunt, *poſt probationẽ* admittunt, quia falſitas eſt euidens: vtputà ſi diameter dicatur habere communem menſuram, imparia eſſe paribus æqualia. 4. Multi quoq; alii cõcluduntur ex hypotheſi, quos cõſiderare oportet, ac dilucidè explanare. Quænam igitur *ſint* horum differentiæ, & quot modis fiant *ſyllogiſmi* ex hypotheſi, poſteriùsᶜ dicemus: nunc id tantùm nobis manifeſtum eſto, huiuſmodi ſyllogiſmos non poſſe in figuras reſolui: *cuius rei* cauſam diximus.

a Syllogiſmᵘˢ hypotheticus eſt potiùs hypotheſis, quàm ſyllogiſmus: nec dicitur ſyllogiſmus ſimpliciter & abſolutè, ſed cum hac adiectione, ex hypotheſi.

b Cùm dicitur ad incommodũ.

c Hic locus non extat.

De reſolutione ſyllogiſmorum vnius figuræ in aliam.

Cap. XLV.

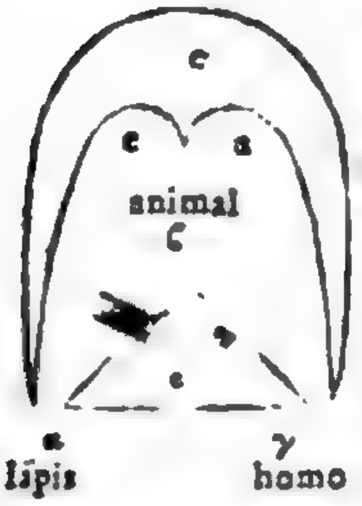
1 ¶ *An reſolutio fieri poſſit.* 2 ¶ *De reſolutione ſyllogiſmorum primæ figuræ in ſecundam: & primùm τοῦ Celarent in Ceſare.* 3 *Ferio in Feſtino.* 4 ¶ *De reſolutione ſyllogiſmorum ſecundæ figuræ in primam.* 5 *Ceſare in Celarent.* 6 *Cameſtres in Celarent.* 7 *Feſtino in Ferio.* 8 *Baroco reſolui non poſſe.* 9 ¶ *De prima & tertia figura.* 10 ¶ *De reſolutione ſyllogiſmorum primæ figuræ in tertiam: ac primùm τοῦ Darii in Datiſi.* 11 *Ferio in Feriſon.* 12 ¶ *De reſolutione tertiæ figuræ in primam.* 13 *Darapti in Darii.* 14 *Datiſi in Darii.* 15 *Diſamis in Darii.* 16 *Felapton in Ferio.* 17 *Feriſon in Ferio.* 18 *De Brocardo.* 19 ¶ *De minore propoſitione conuertenda in mutua reſolutione primæ & tertiæ figuræ.* 20 ¶ *De reſolutione ſecundæ figuræ in tertiam.* 21 *Feſtino in Ferio.* 22 *De Baroco.* 23 ¶ *De reſolutione tertiæ figuræ in ſecũdam & primùm τοῦ Felapton & τοῦ Feriſon in Feſtino.* 24 *De Brocardo.* 25 ¶ *Qui ſyllogiſmi non reſoluantur.* 26 ¶ *Epilogus.*

CAP. XXI.

QVæcumque autem problemata in pluribus figuris probantur, ſi in vna ſyllogiſmo probata ſint: licet ſyllogiſmo referre in aliam: vt *ſyllogiſmum* priuatiuum[a] in prima figura *extructum referre* in ſecundam: & eum qui in media *extructus eſt*, *referre* in primam. non omnes autem, ſed quoſdam *ita reſoluere licet*. quod in ſequentibus perſpicuum erit. 2 Nam ſi τὸ α inſit nulli β, ac τὸ β omni: τὸ α inerit nulli γ. ſic igitur *fit* prima figura. quòd ſi *pronunciatum* priuatiuū conuertatur, erit media *figura*: quia τὸ β nulli α, & omni γ inerit.

a Affirmatiuus non poteſt reſolui in ſecundam figuram, in qua omnes concluſiones ſunt negantes.

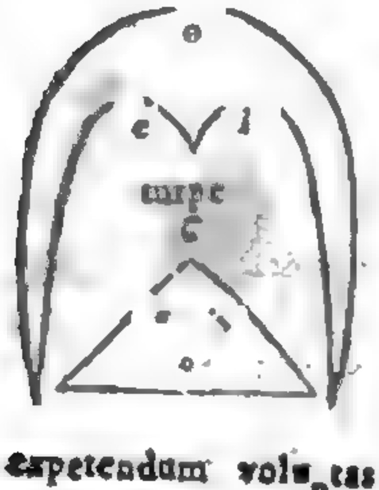
Ὅσα δὲ ἐν πλείοσι σχήμασι δείκνυνται τῶν προβλημάτων, ἂν ἐν θατέρῳ συλλογισθῇ, ἔστιν ἀναγαγεῖν τὸν συλλογισμὸν εἰς θάτερον· οἷον, τὸν ἐν τῷ πρώτῳ στερητικὸν, εἰς τὸ δεύτερον· καὶ τὸν ἐν τῷ μέσῳ, εἰς τὸ πρῶτον. οὐχ ἅπαντας δὲ, ἀλλ' ἐνίους. ἔσται δὲ φανερὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις. 2 Εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. οὕτω μὲν οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δὲ ἀντιστραφῇ τὸ στερητικὸν, τὸ μέσον ἔσται· τὸ γὰρ β τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρξει.

Ce Nullum animal est lapis	Ces Nullus lapis eſt animal:
la Omnis homo eſt animal:	a Omnis homo eſt animal:
Ergo	Ergo
rent. Nullus homo eſt lapis.	re Nullus homo eſt lapis.

3 Similitérque *fit*, ſi ſyllogiſmus non *ſit* vniuerſalis, ſed in parte: vt ſi τὸ α *inſit* nulli β, ac τὸ β alicui γ: quia conuerſâ *propoſitione* priuatiuâ, erit media figura.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ εἰ μὴ καθόλου, ἀλλ' ἐν μέρει ὁ συλλογισμός· οἷον, εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ μέσον ἔσται σχῆμα.

Fe Nihil turpe eſt expetendū	Feſ Nihil expetendū eſt turpe
ri Quædā voluptas eſt turpis	ti Quædā voluptas eſt turpis
Ergo	Ergo
o Quædam voluptas non eſt expetenda.	no Quædam voluptas non eſt expetenda.

4 Ex ſyllogiſmis autem qui *extruuntur* in ſecunda figura, vniuerſales referentur in primam figuram, ex particularibus verò alter tantùm[b].

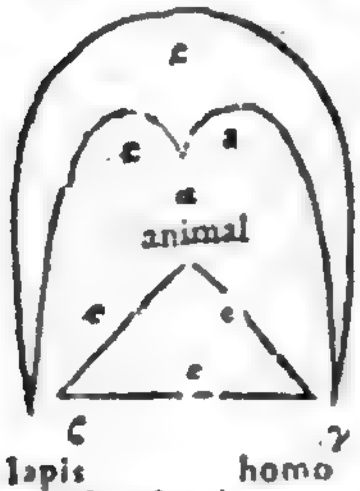
b Id eſt Feſtino, non Baroco.

4 Τῶν δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι συλλογισμῶν, οἱ μὲν καθόλου, ἀναχθήσονται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα· τῶν δ' ἐν μέρει, ἅτερος μόνον.

53 Ἔστω

5 Ἔστω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ παντὶ ὑπάρχον. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ β, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ α, παντὶ τῷ γ ὑπάρξει.

5 Inſit enim τὸ α nulli ϐ, & omni ſ. conuerſo igitur *pronũciato* priuatiuo, erit prima figura: quia τὸ β nulli α, ac τὸ α omni ſ inerit.

Ceſ Nullus lapis eſt animal: —— Ce Nullum animal eſt lapis

a Omnis homo eſt animal: —— la Omnis homo eſt animal:

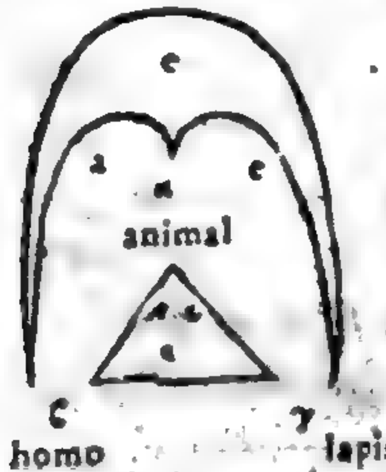
Ergo

re Nullus homo eſt lapis. —— rent Nullus homo eſt lapis.

6 Ἐὰν δὲ τὸ κατηγορικὸν μὲν ᾖ πρὸς τῷ ϐ, τὸ δὲ στερητικὸν πρὸς τῷ γ, πρῶτον ὅρον θετέον τὸ γ. τοῦτο γὰρ οὐδενὶ τῷ α. τὸ δὲ α, παντὶ τῷ β· ὥστ' οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. οὐδ' ἄρα τὸ β τῷ γ οὐδενί· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ στερητικόν.

6 Quòd ſi affirmatio iungatur τῷ ϐ, priuatio τῷ ſ: primus terminus[a] poni debet τὸ ſ. hoc enim nulli α *ineſt*, ac τὸ α omni ϐ. quare nulli β τὸ ſ *inerit*. ergo etiam τὸ β nulli ſ: quia *concluſio* priuatiua conuertitur.

a Id eſt, maius extremum.

Cam Omnis homo eſt animal: X Ce Nullum animal eſt lapis:

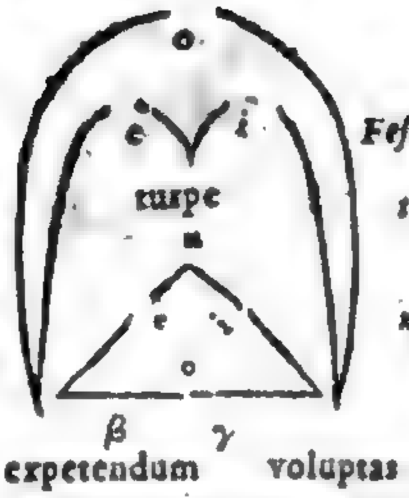
eſ Nullus lapis eſt animal: X la Omnis homo eſt animal:

Ergo

tres Nullus lapis eſt homo. —— rent Nullus homo eſt lapis.

7 Ἐὰν δ' ἐν μέρει ᾖ ὁ συλλογισμός, ὅταν μὲν ᾖ τὸ στερητικὸν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ, ἀναλυθήσεται εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ ϐ, τῷ δὲ γ τινί· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ στερητικοῦ, τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα. τὸ μὲν γὰρ ϐ, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ α, τινὶ τῷ γ.

7 Si vero ſyllogiſmus ſit in parte: cùm priuatio iungitur maiori extremo, reſoluetur in primã figuram: vt ſi τὸ α *ineſt* nulli ϐ, & alicui ſ. conuerſo enim *pronunciato* priuatiuo, erit prima figura. nam τὸ ϐ *ineſt* nulli α, & τὸ α alicui ſ.

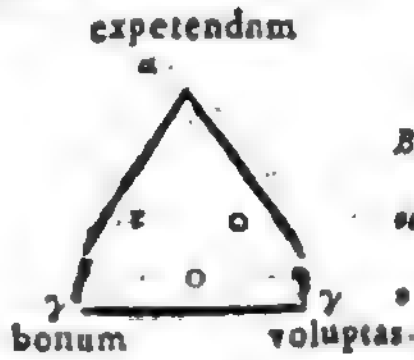

Fe Nihil expetendũ eſt turpe: —— Fe Nihil turpe eſt expetendum:
ri Aliqua voluptas eſt turpis: Ergo —— ri Aliqua voluptas eſt turpis Ergo
o Aliqua voluptas non eſt expetenda. —— o Aliqua voluptas non eſt expetenda.

a Sub. ſimpliciter. Cùm enim hæc propoſitio ſit vniuerſalis affirmans, non conuertitur ſimpliciter ſed in parte.
b Maior propoſitio.
c Si conuertatur eo modo quo cõuerti poteſt, id eſt in particularem: certum eſt, non eſſe ſyllogiſmum, cùm ambæ propoſitiones ſint particulares. Sed & ſi concedamus hãc propoſitionem ſimpliciter conuerti, nihilo magis erit ſyllogiſm⁹, quoniam altera propoſitio negans eſt particularis in prima figura.
d Excipitur enim Brocardo.
e Sub. particulares, id eſt Darii & Ferio: quia cõſtat vniuerſales non poſſe reduci ad tertiã figuram, in qua ſemper concluſio eſt particularis.

8 Cùm autem affirmatio *iungitur maiori extremo*, non reſoluetur: vt ſi τὸ α *inſit* omni β, & non omni γ: quia neque conuerſionem[a] admittit *propoſitio* α β[b]: neque *conuerſione* factâ erit ſyllogiſmus[c].

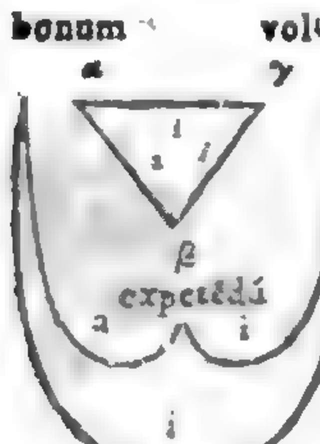
8 Ὅταν δὲ τὸ κατηγορικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οἷον, εἰ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ οὐ παντί· οὔτε γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ α β· οὔτε γενομένης, ἔσται συλλογισμός.

Bar Omne bonum eſt expetendum.
oc Quædam voluptas non eſt expetenda: Ergo.
o Quædam voluptas non eſt bona.

9 Rurſus *ſyllogiſmi* qui *ſunt* in tertia figura, non reſoluentur omnes[d] in primam. ſed qui ſunt in prima, *reſoluentur* omnes[e] in tertiã. 10 Inſit enim τὸ α omni β, ac τὸ β cuidam γ. cùm igitur conuertatur *pronũciatum* in parte attributiuum, inerit etiam τὸ γ cuidam β: verùm τὸ α inerat omni β. quare fit tertia figura.

9 Πάλιν, οἱ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι οὐκ ἀναλυθήσονται πάντες εἰς τὸ πρῶτον· οἱ δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ πάντες, εἰς τὸ τρίτον. 10 Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ. οὐκοῦν, ἐπεὶ ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει κατηγορικὸν, ὑπάρξει καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β· τὸ δ᾽ α παντὶ ὑπῆρχε τῷ β. ὥστε γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα.

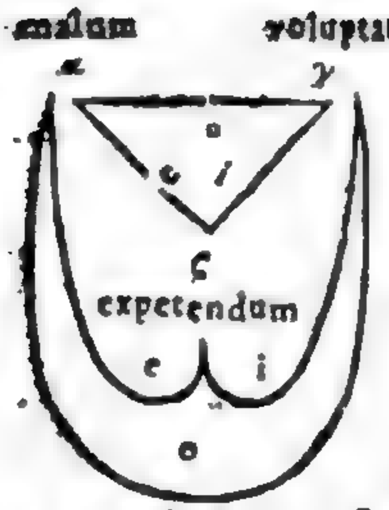

Da Omne expetẽdũ eſt bonũ: —— Dar Omne expetẽdũ eſt bonũ
ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo —— iſ Aliquod expetẽdũ eſt voluptas: Ergo
i Aliqua voluptas eſt bona. —— i Aliqua voluptas eſt bona

11 Itidémque, ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus. conuertitur enim *propoſitũ* in parte attributiuum: quare nulli β τὸ α, cuidam verò[f] τὸ γ inerit.

f Repete β.

11 Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως· ἀντιστρέφει γὰρ τὸ ἐν μέρει κατηγορικόν· ὥστε τὸ μὲν α οὐδενὶ τῷ β, τὸ δὲ γ τινὶ ὑπάρξει.

Fe Nihil expetendum eſt malum:	*Fe* Nihil expetendum eſt malum:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo	*riſ* Aliquod expetendum eſt voluptas Ergo
o Aliqua voluptas non eſt mala.	*on* Aliqua voluptas non eſt mala

12 Τῶν δὲ ἐν τῷ τελευταίῳ σχήματι συλλογισμῶν, εἷς μόνος οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ πρῶτον, ὅταν μὴ καθόλου τεθῇ τὸ στερητικόν· οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἀναλύονται. 13 Κατηγορείσθω γὰρ παντὸς τοῦ γ τὸ α, καὶ τὸ β· οὐκοῦν ἀντιστρέφει τὸ γ πρὸς ἑκάτερον ἐπὶ μέρους· ὑπάρξει ἄρα τινὶ τῷ β. ὥστ' ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β.

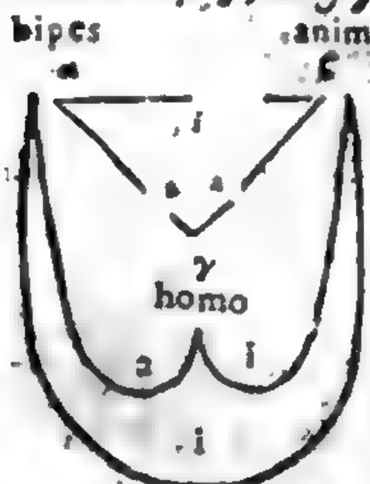
12 Ex ſyllogiſmis autem qui ſunt in tertia figura, vnus [a] tantùm non reſoluitur in primam, cùm priuatiuum *pronunciatum* non vniuerſale poſitum fuerit: reliqui autem omnes reſoluuntur.

13 Attribuatur enim omni γ τὸ α & τὸ β. ergo τὸ γ conuertitur in parte ad vtrumque [b] *extremum*. inerit igitur [c] alicui β. quocirca erit prima figura, ſi τὸ α *inſit* omni γ, ac τὸ γ alicui β.

a Brocardo.

b Id eſt, vtrauis propoſitio conuerti poterit in particularem affirmantem. non tamen vtraque ſimul conuertitur: ſed modò α γ, vt in Darapti: modò β γ, vt in Diſamis.

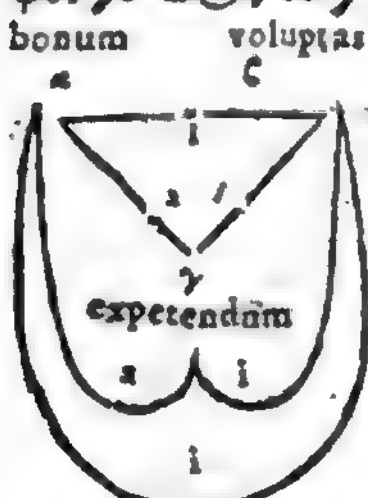
c Repete τὸ γ.

Dar Omnis homo eſt bipes:	*Da* Omnis homo eſt bipes:
ap Omnis homo eſt animal. Ergo	*ri* Aliquod animal eſt homo. Ergo
ti Quoddã animal eſt bipes:	*i* Aliquod animal eſt bipes.

14 Καὶ εἰ τὸ μὲν α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· ὁ αὐτὸς λόγος· ἀντιστρέφει γὰρ πρὸς τὸ γ τὸ β.

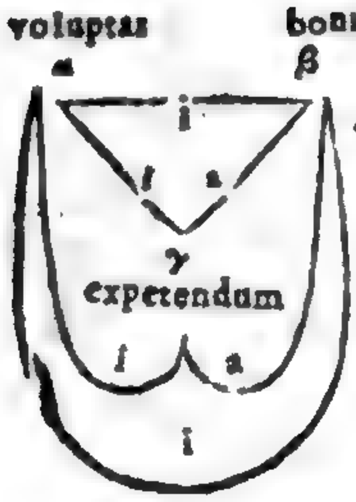
14 Et ſi τὸ α *inſit* omni γ, ac τὸ β alicui γ: eadem *eſt* ratio: quia reciprocatur τὸ β cum γ.

Da Omne expetendũ eſt bonum:	*Da* Omne expetendum eſt bonum:
iſ Aliquod expetendũ eſt voluptas: Ergo	*ri* Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
i Aliqua voluptas eſt bona.	*i* Aliqua voluptas eſt bona.

15 Ἐὰν δὲ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ· πρῶτον ὅρον θετέον τὸ β· τὸ γὰρ β παντὶ τῷ γ· τὸ δὲ γ τινὶ τῷ α. ὥστε τὸ β τινὶ τῷ α. ἐπεὶ δ' ἀντιστρέφει τὸ ἐν μέρει, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

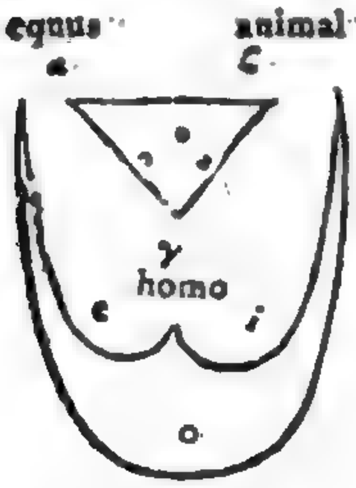
15 Quod ſi τὸ β *inſit* omni γ, ac τὸ α cuidam γ: primus terminus poni debet τὸ β. nam τὸ β *ineſt* omni γ, ac τὸ γ cuidam α: ergo τὸ β cuidã α: & quia reciprocatur quod *eſt* in parte, etiã τὸ α inerit cuidã β.

Dis	Aliquod expetendum eſt voluptas.	*Da*	Omne expetendum eſt bonum.
am	Omne expetendum eſt bonum: Ergo	*ri*	Aliqua voluptas ex eſt expetenda: Ergo
is	Aliquod bonum eſt voluptas.	*i*	Aliqua voluptas eſt bona.

16 Et ſi priuatiuus *ſit* ſyllogiſmus, cùm termini ſunt vniuerſales, ſimiliter accipi debet. Inſit enim τὸ β omni γ, ac τὸ α nulli. ergo cuidam ϐ ineſt τὸ γ, ac τὸ α nulli γ, itaque medium erit γ.

16 Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, καθόλου τῶν ὅρων ὄντων, ὁμοίως ληπτέον· ὑπαρχέτω γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενί. οὐκοῦν τινὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ γ. τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ. ὥστε ἔσται μέσον τὸ γ.

Fel	Nullus homo eſt equus:	*Fe*	Nullus homo eſt equus
ap	Omnis homo eſt animal: Ergo	*ri*	Aliquod animal eſt homo: Ergo
ton	Aliquod animal non eſt equus.	*o*	Aliquod animal non eſt equus.

17 Similiter *fiet*, ſi priuatiuum *pronunciatum* ſit vniueſale, & attributiuum *ſit* parte. nam τὸ α nulli γ, ac τὸ γ cuidam β inerit.

17 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ μὲν στερητικὸν, καθόλου· τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐν μέρει. τὸ μὲν γὰρ α οὐδενὶ τῷ γ· τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β ὑπάρξει.

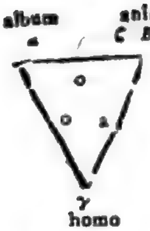

Fe	Nihil expetendum eſt malum:	*Fe*	Nihil expetendum eſt malum:
ris	Aliquod expetendum eſt voluptas Ergo	*ri*	Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
on	Aliqua voluptas non eſt mala.	*o*	Aliqua voluptas non eſt mala.

18 Si vero in parte accipiatur *pronunciatum* priuatiuum, non fiet reſolutio. vt ſi τὸ β omni ſ, & τὸ α cuidam non ineſt. nam conuerſâ *propoſitione* ϐſ, ambæ propoſitiones erunt in parte.

18 Ἐὰν δὲ ἐν μέρει ληφθῇ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἔσται ἀνάλυσις. οἷον, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ μὴ ὑπάρχει· ἀντιστραφέντος γὰρ τοῦ β γ, ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἔσονται κατὰ μέρος.

album

Bro Quidã γ homo nõ eſt α albũ ——— Quidam γ homo non eſt α album:

ar Omnis γ homo eſt ϛ animal: ——— Aliquod ϛ animal eſt γ homo.

Ergo

do Quoddam β animal non eſt α album.

19 Φανερὸν δέ, ὅτι καὶ πρὸς τὸ ἀναλύειν εἰς ἄλληλα τὰ σχήματα, ἡ πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ πρότασις, ἀντιστρεπτέα ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σχήμασι· ταύτης γὰρ μετατιθεμένης, ἡ μετάβασις γίνεται. 20 Τῶν δὲ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι, ἅτερος μὲν ἀναλύεται, ἅτερος δὲ οὐκ ἀναλύεται εἰς τὸ τρίτον. 21 Ὅταν μὲν γὰρ ᾖ τὸ καθόλου στερητικόν, ἀναλύεται. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ μὲν τῷ β, τῷ δὲ γ τινί, ἀμφότερα ὁμοίως ἀντιστρέφει πρὸς τὸ α. ὥστε τὸ μὲν β, οὐδενὶ τῷ α· τὸ δὲ γ, τινί. μέσον ἄρα τὸ α.

19 Perſpicuum autem *eſt*, vt *hæ* figuræ [a] in ſe inuicem reſoluantur, eam propoſitionem, in qua *eſt* minus extremum, conuertẽdam eſſe in vtraque figura. hac enim tranſpoſitâ [b] tranſitus [c] fit. 20 Ex *ſyllogiſmis* [d] autem qui *ſunt* in media figura, alter [e] reſoluitur, alter [f] non reſoluitur in tertiam. 21 Cùm enim *propoſitio* vniuerſalis eſt priuatiua, reſoluitur. Nam ſi τὸ α nulli β, & cuidam ſ *ineſt*: ãbo *extrema* ſimiliter reciprocãtur cum α. quapropter τὸ ϛ nulli α, ac τὸ ſ cuidam [g] *ineſt*. medium igitur *eſt* τὸ α

a Prima ſcilicet ac tertia. ſi verò cõferatur prima cum ſecunda, reſolutio fit per conuerſionẽ maioris propoſitionis. ſi ſecunda cũ tertia, per conuerſionem ambarum propoſitionum.

b Aut verbum *tranſpoſita* accipiendum eſt pro inuerſa: aut ſenſus eſt: Etſi interdum videtur reciprocari maior propoſitio, vt fit in Diſamis: nihilominùs rectè diximus reciprocari minorem, quia maior illa tranſponitur, adeò vt euadat minor in Darii.

c Reſolutio.

d Subaudi particularibus: quia vniuerſale nunquàm concluditur in tertia figura.

e Feſtino.

f Baroco.

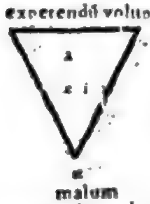
g Repete α.

Feſ Nihil ϛ expetendum eſt α malum: ——— *Fer* Nullum α malum eſt ϛ expetendum.

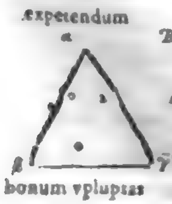
ti Quædam γ voluptas eſt α mala: Ergo ——— *iſ* Quoddam α malum eſt γ voluptas: Ergo

no Quædam γ voluptas non eſt ϛ expetenda. ——— *on* Quædam γ voluptas non eſt ϛ expetenda.

22 Ὅταν δὲ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, οὐ γίνεται ἀνάλυσις· οὐδετέρα γὰρ τῶν προτάσεων ἐκ τῆς ἀντιστροφῆς, καθόλου.

22 Cùm autem τὸ α omni ϛ *ineſt*, cuidam verò ſ non ineſt: non fit reſolutio. neutra enim propoſitio, cùm fuerit conuerſa, *erit* vniuerſalis.

Bar Omne ϛ bonum eſt α expetendum: ——— Quoddam α expetendum, eſt ϛ bonum:

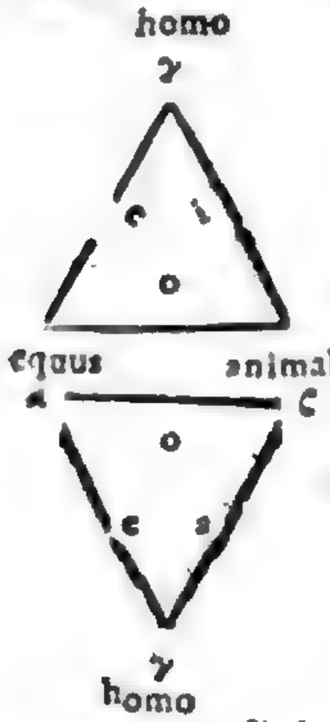
oc Quædam γ voluptas nõ eſt α expetenda: Ergo ——— Quoddam α expetendum, non eſt γ voluptas.

o Quædam γ voluptas non eſt ϛ bona

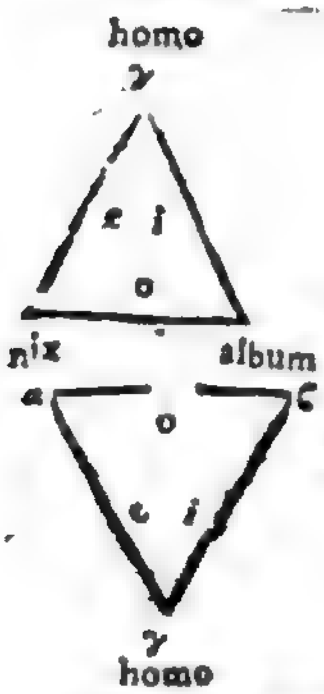
23 Ex tertia quoque figura *ſyllogiſmi*[a] reſoluuntur in ſecundam, cùm priuatiuum *pronunciatum* eſt vniuerſale. vt ſi τὸ α *ineſt* nulli γ, & τὸ β *ineſt* alicui vel omni[b]. etenim τὸ γ nulli α, & cuidam β inerit.

a Negantes, quia in ſecunda figura nō concluditur affirmatio.
b Repete γ.

23 Καὶ οἱ ἐν τοῦ τρίτου δὲ σχήματος, ἀναλυθήσονται εἰς τὸ μέσον, ὅταν ᾖ καθόλου τὸ στερητικόν. οἷον, εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ γ· τὸ δὲ β, τινὶ, ἢ παντί. καὶ γὰρ τὸ γ τῷ μὲν α οὐδενὶ, τῷ δὲ β τινὶ ὑπάρξει.

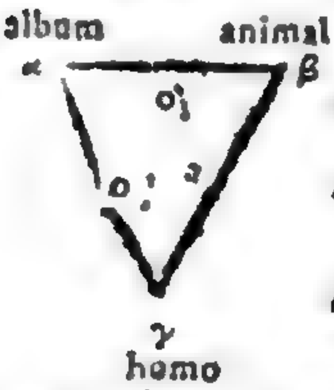
Fel Nullus homo eſt equus: —— *Feſ* Nullus equus eſt homo:
ap Omnis homo eſt animal. —— *ti* Quoddam animal eſt homo:
Ergo —— Ergo
ton Quoddam animal non eſt equus —— *no* Quoddam animal non eſt equus.

Fer Nullus homo eſt nix: —— *Feſ* Nulla nix eſt homo:
iſ Quidam homo eſt albus: —— *ti* Quoddam album eſt homo:
Ergo —— Ergo
on Quoddam album non eſt nix —— *no* Quoddam album non eſt nix

24 Si vero *propoſitum* priuatiuū ſit in parte, non reſoluetur: quia negatiuum in parte, non admittit conuerſionem.

24 Ἐὰν δὲ ἐπὶ μέρους ᾖ τὸ στερητικὸν, οὐκ ἀναλυθήσεται· οὐ γὰρ δέχεται ἀντιστροφὴν τὸ ἐν μέρει ἀποφατικόν.

Broc Quidam homo non eſt albus:
ar Omnis homo eſt animal: —— *Non conuertitur.*
Ergo
do Quoddam animal non eſt album.

25 Perſpicuum igitur *eſt*, eoſdem ſyllogiſmos[c] non reſolui in his figuris[d], qui nec in primam

c Baroco, & Brocardo.
d Secunda, & tertia.

25 Φανερὸν οὖν, ὅτι οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ οὐκ ἀναλύονται ἐν τούτοις τοῖς σχήμασιν, οἵπερ οὐδ᾽ εἰς τὸ πρῶτον ἀνελύοντο

ἀνελύοντο· καὶ ὅτι εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν συλλογισμῶν ἀναγομένων, οὗτοι μόνοι διὰ τοῦ ἀδυνάτου περαίνονται. 26 Πῶς μὲν οὖν δεῖ τοὺς συλλογισμοὺς ἀνάγειν, καὶ ὅτι ἀναλύεται τὰ σχήματα εἰς ἄλληλα, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

reſoluebantur: & cùm in primã figuram ſyllogiſmi referantur, hos ſolùm confirmari per *deductionẽ ad* impoſſibile. 26 Quomodo igitur ſyllogiſmos reducere oporteat, & figuras in ſe inuicem reſolui, perſpicuum eſt ex his quæ dicta ſunt.

De attributis finitis, vel infinitis: & de habitibus, vel priuationibus. CAP. XLVI.

1 ¶ De collatione attributi negati, & attributi infiniti. Quæſtionem an hæc attributa differant, pertinere ad reſolutionem ſyllogiſmorum. 2 Duplex inter ea diſcrimen: 3 quod tribus argumentis probatur: primùm quia alterum poteſt eſſe verum vnà cum affirmatione, alterũ minimè: 4 deinde quia alteri ſubijcitur aliquid. alteri nihil: 5 poſtremo quia fieri poteſt, vt alterum ſit verum, alterum falſum. 6 ¶ Collatio attributionis & negationis attributi infiniti de eodem ſubiecto. 7 ¶ Collatio ſeu diſpoſitio quatuor attributionum, finitæ affirmantis, finitæ negantis, infinitæ affirmantis, & infinitæ negantis. 8 Eadem diſpoſitio attributionum & priuationum. 9 ¶ De pronunciatis definitis. 10 ¶ Expoſitio reſolutionis.
11 ¶ Hypothecoria. Generalis confirmatio diſpoſitionis ſuprà explicatæ. 12 Dubitatio. 13 Solutio.

Διαφέρει δέ τι ἐν τῷ κατασκευάζειν, ἢ ἀνασκευάζειν, τὸ ὑπολαμβάνειν, ἢ ταὐτὸν, ἢ ἕτερον σημαίνειν, τὸ μὴ εἶναι τόδε, καὶ εἶναι μὴ τόδε· οἷον, τὸ μὴ εἶναι λευκὸν τῷ εἶναι μὴ λευκόν.

2 Οὐ γὰρ ταὐτὸν σημαίνει. οὐδ᾽ ἔστιν ἀπόφασις τοῦ εἶναι λευκὸν, τὸ εἶναι μὴ λευκὸν, ἀλλὰ τὸ μὴ εἶναι λευκόν.

3 Λόγος δὲ τούτου, ὅδε. ὁμοίως γὰρ ἔχει τὸ δύναται βαδίζειν, πρὸς τὸ δύναται οὐ βαδίζειν, τῷ ἔστι λευκὸν, πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν· καὶ τὸ ἐπίσταται τἀγαθὸν, πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν. (τὸ γὰρ ἐπίσταται τὸ ἀγαθὸν, ἢ ἔστιν ἐπιστάμενος τὸ ἀγαθὸν, οὐδὲν διαφέρει· οὐδὲ τὸ δύναται βαδίζειν, ἢ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα, οὐ δύναται βαδίζειν, οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν) εἰ οὖν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν,

Refert autem, in *problemate* confirmando vel euertendo, vtrùm quis hæc exiſtimet eandem, an diuerſam rem ſignificare, non eſſe hoc, &, eſſe non hoc: vt, non eſſe album, &, eſſe non album. 2 Neque enim idem ſignificãt. nec *eius dicti*, eſſe album, negatio eſt hoc, eſſe nõ album, ſed hoc, non eſſe album. 3 Cuius *rei* ratio hæc *eſt*: qua ſimiliter[a] *ſe* habet hoc, poteſt ambulare, ad illud, poteſt nõ ambulare: vt hoc, eſt albũ, ad illud, eſt non albũ. *ſed* & hoc, ſcit bonũ *ſimiliter ſe habet* ad illud, ſcit non bonũ. (quoniã[b] hæc nihil differunt, ſcit bonũ, aut, eſt ſciens bonũ. neque itẽ hæc, poteſt ambulare, &, eſt potens ambulare. quapropter etiã oppoſita[c] *nihil differũt, nẽpe*, nõ poteſt ambulare, &, nõ eſt potens ambulare) ſi[d] igitur [e]hoc, nõ eſt potẽs ambulare,

*a Oſtenſurus hæc pronunciata, eſſe non album, & non eſſe album, & omnino negationem finitam infinitã differre inter ſe, ſumit exempla quædam, in quibus hoc apertius intelligi poteſt: nempe, poteſt non ambulare, non poteſt ambulare: & nouit non bonum, non nouit bonum In primiſque accipit hoc principium, eandem eſſe rationem horum pronũciatorum, & ceterorum, vt ex his colligere poſsi*t idem dicendũ eſſe de ceteris.

b *Probat non tãdem eſſe rationem dictorum pronunciatorum, i. non eſſe conſtituendã differẽtiã in hoc tractatu inter hæc verbu, poſſe, ſcire, eſſe* quia reliqua verba, vt poſſe, & ſcire, poſſunt reſolui in participiũ & verbum Eſſe.

c Id eſt negationes oppoſitæ dictis affirmationibus.

d *Differentiam inter affirmationẽ infinitam & negationem finitam, in dictis exẽplis probat ſyllogiſmo hypothetico ducente ad incommodum* Nam ſi hęc idem ſignificãt, poteſt non ambulare, &, non poteſt ãbulare: item, nouit non bonum, &, non nouit bonum: ſimul veræ erunt affirmatio & negatio oppoſitæ: atqui conſequens eſt falſum & impoſſibile: ergo & id ex quo ſequitur.

e *Hypotheſis*

idem ſignificat quod, eſt potens non ambulare: hæc [a] ſimul inerunt in eodem [b]. (quoniam [c] idem poteſt & ambulare, & non ambulare: necnon ſcit bonũ, & non bonũ) affirmatio verò & negatio oppoſitæ, non ſunt ſimul in eodẽ. Quemadmodũ [d] igitur non idem eſt, nõ noſſe bonũ, &, noſſe non bonum: ita non idem *eſt*, eſſe non bonum, &, non eſſe bonum. nam ſi ex analogis [e] altera ſint diuerſa, etiam altera *ita ſe habent*. 4 Neque *idem eſt*, eſſe [f] non æquale, &, nõ eſſe æquale. alteri namque, *id eſt* ei quod eſt non æquale, ſubiicitur aliquid, *nempe* quod eſt inæquale: alteri verò nihil ſubiicitur. Idcirco non omne [g] eſt æquale aut inæquale: omne autẽ *eſt* æquale aut nõ æquale. 5 Præterea hæc, eſt [h] non album lignũ, &, non eſt album lignum, non ſimul ſunt. nã ſi eſt lignum non album, erit lignum: quod autem non eſt album lignum, non neceſſe *eſt* eſſe lignum. 6 Quare perſpicuũ *eſt*, *huius dicti*, eſt bonum, non eſſe negationem hoc, eſt nõ bonum. Si igitur de vnoquoque aut affirmatio aut negatio vera *eſt*, cùm negatio non ſit, conſtat affirmationem quodammodo [i] eſſe. Omnis [k] autem affirmationis eſt negatio. ergo huius [l] quoque *negatio eſt*, non eſt non bonum. 7 Habent autem hunc ordinem inter ſe. Eſto, eſſe bonũ vbi α: non eſſe bonum, vbi β: eſſe non bonum, vbi γ, ſub β: non eſſe non bonum, vbi δ, ſub α.

ταὐτὸ σημαίνει, καὶ ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν, ἢ μὴ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἅμα ὑπάρξει τῷ αὐτῷ. (ὁ γὰρ αὐτὸς δύναται καὶ βαδίζειν καὶ μὴ βαδίζειν· καὶ ἐπιστήμων τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μὴ ἀγαθοῦ ἐστι) φάσις δὲ καὶ ἀπόφασις οὐχ ὑπάρχουσιν αἱ ἀντικείμεναι ἅμα τῷ αὐτῷ. ὥσπερ οὖν οὐ ταὐτόν ἐστι τὸ μὴ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθὸν, καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν· οὐδὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν, καὶ μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ταὐτόν. τῶν γὰρ ἀνάλογον, ἐὰν θάτερα ᾖ ἕτερα, καὶ θάτερα. 4 Οὐδὲ τὸ εἶναι μὴ ἴσον, καὶ τὸ μὴ εἶναι ἴσον· τῷ μὲν γὰρ ὑπόκειταί τι, τῷ ὄντι μὴ ἴσῳ, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ ἄνισον· τῷ δὲ, οὐδέν. διόπερ, ἴσον μὲν ἢ ἄνισον, οὐ πᾶν ὑπάρχει· ἴσον δὲ ἢ οὐκ ἴσον, πᾶν. 5 Ἔτι, τὸ ἔστιν οὐ λευκὸν ξύλον, καὶ τὸ οὐκ ἔστι λευκὸν ξύλον, οὐχ ἅμα ὑπάρχει. εἰ γάρ ἐστι ξύλον οὐ λευκὸν, ἔσται ξύλον· τὸ δὲ μὴ ὂν λευκὸν ξύλον, οὐκ ἀνάγκη εἶναι ξύλον. 6 Ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐκ ἔστι τοῦ ἔστιν ἀγαθὸν, τὸ ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν, ἀπόφασις. Εἰ οὖν κατὰ παντὸς ἑνὸς, ἢ ἡ φάσις ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθής· εἰ μή ἐστιν ἀπόφασις, δῆλον ὡς κατάφασις ἄν πως εἴη. καταφάσεως δὲ πάσης ἀπόφασίς ἐστι· καὶ ταύτης ἄρα, τὸ οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν.

7 Ἔχει δὲ τάξιν τήνδε πρὸς ἄλληλα. ἔστω τὸ μὲν εἶναι ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ α· τὸ δὲ μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ τὸ β· τὸ δὲ εἶναι μὴ ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ γ, ὑπὸ τὸ β· τὸ δὲ μὴ εἶναι μὴ ἀγαθὸν, ἐφ' οὗ δ, ὑπὸ τὸ α.

a Poteſt ambulare, & non poteſt ambulare. quę contradictio n s modo ſi i iudicemopponun tur.

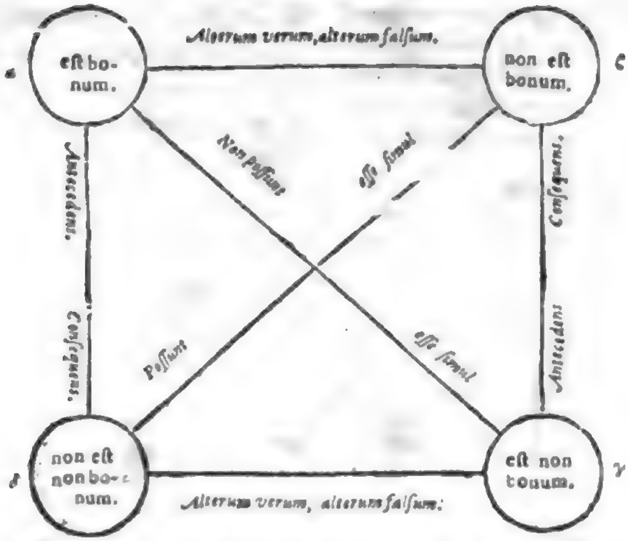
b Simul erunt vera.

c *Probat conſecutionem poſitam in hypotheſi.* quoniã idem poteſt cognoſcere bonũ & cognoſcere nõ bonum: ergo poteſt cognoſcere bonum, & non poteſt cognoſcere bonum: ſi hæc idem valent, nõ cognoſcere bonum, &, cognoſcere non bonũ. eadem eſt aliarũ propoſitionum ratio.

d *Ex eo quod probauit de his pronunciatis nõ nouit bonum, &, nouit non bonum colligit idem eſſe dicendũ de his, non eſt bonũ, eſt non bonum.*

e Analogia, id eſt proportio, eſt rationum ſimilitudo. Sunt igitur analoga hæc quatuor, non nouit bonum, nouit nõ bonum, non eſt bonum, eſt non bonum: quoniã eadem eſt ratio inter duo priora & inter duo poſteriora. itaque cùm duo priora inter ſe differãt neceſſe eſt vt etiam poſteriora differant eodem modo.

f Afferens nouum argumentum, vtitur nouo exemplo, vt certior res fiat, non ſolùm ob multas rationes, ſed etiam ob multa exempla. g Quia quod non eſt, vt chimæra, neque eſt æquale, neque inæquale quinimmo non omnia entia ſunt æqualia aut inæqualia, ſed ſola quanta. h Non ſolùm vtitur noua ratione ſed etiam nouis exemplis. hæc autem differunt à ſuperioribus: quia ſuprà erat attributum omnino infinitũ, eſt non bonum, ſcit non bonum: hic verò attributum eſt partim finitum, partim infinitum. ſic enim intelligendũ eſt hoc pronunciatum, eſt non album lignum, id eſt, eſt lignum non album. i Id eſt, infinitam. k Vide c. 6. de interpr. part. 3. l Huius affirmationis, eſt non bonum.

Παντὶ δὴ ὑπάρξει ἢ τὸ α ἢ τὸ β, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ· καὶ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, καὶ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ. καὶ ᾧ τὸ γ, ἀνάγκη τὸ β παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν ὅτι ἐστὶν οὐ λευκόν· καὶ ὅτι οὐκ ἔστι λευκόν, ἀληθές. ἀδύνατον γὰρ, ἅμα εἶναι λευκὸν καὶ εἶναι μὴ λευκόν· ἢ εἶναι ξύλον οὐ λευκὸν, καὶ εἶναι ξύλον λευκόν. ὥστ' εἰ μὴ ἡ κατάφασις, ἡ ἀπόφασις ὑπάρξει. τῷ δὲ β τὸ Γ οὐκ ἀεί. ὃ γὰρ ὅλως μὴ ξύλον ἐστὶν, οὐδὲ ξύλον ἔσται οὐ λευκόν. ἀνάπαλιν τοίνυν ᾧ τὸ α, τὸ δ παντί. ἢ γὰρ τὸ Γ, ἢ τὸ δ. ἐπεὶ δ' οὐχ οἷόν τε ἅμα εἶναι μὴ λευκὸν καὶ εἶναι λευκόν, τὸ δ ὑπάρξει. κατὰ γὰρ τοῦ ὄντος λευκοῦ, ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὐ λευκόν· κατὰ δὲ τοῦ δ, οὐ παντὸς τὸ α. κατὰ γὰρ τοῦ ὅλως μὴ ὄντος ξύλου, οὐκ ἀληθὲς τὸ α εἰπεῖν, ὡς ἔστι ξύλον λευκόν. ὥστε τὸ δ, ἀληθές· τὸ α, οὐκ ἀληθὲς, ὅτι ξύλον λευκόν. δῆλον δ' ὅτι καὶ τὸ α γ οὐδενὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχει, εἰ καὶ τὸ β καὶ τὸ δ ἐνδέχεται τινὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρξαι.

Cuiuis[a] igitur inerit aut τὸ α, aut τὸ β, & nulli eidem *vtrumque*. item[b] aut τὸ Γ, aut τὸ δ, & nulli eidem *vtrumque*. &[c] cuicumque τὸ Γ *ineſt*, neceſſe *eſt etiam* τὸ β ineſſe. nam ſi verè dicitur eſſe non album, etiã verè *dicetur* non eſſe album. impoſſibile[d].n. *eſt*, ſimul eſſe albũ, & non eſſe album: aut eſſe lignum non album, & eſſe lignum album. quare niſi affirmatio *inſit*, negatio inerit. Verũ τῷ β τὸ γ nõ ſemper *conſequẽs eſt*. quod.n. omnino nõ lignum eſt, ne lignũ *quidẽ* erit non albũ. Cõtrà[e], cuicũque *ineſt* τὸ α, *ineſt* etiã τὸ Γ. aut enim *ineſt* τὸ Γ aut τὸ δ. ſed quia nõ poteſt ſimul eſſe nõ album[f] & eſſe albũ [g], τὸ δ inerit. nã de eo quod eſt albũ, verè dicitur nõ eſſe non albũ. Non tamẽ de omni δ *dicitur* τὸ α: quia de eo quod omnino non eſt lignum, non verè dicitur τὸ α, nempe eſſe lignum albũ. quare τὸ δ erit verum: τὸ α, non verum, *id eſt* eſſe lignũ album. Manifeſtũ[h] quoque *eſt*, τὸ α Γ nulli eidem ineſſe, etſi[i] τὸ β & τὸ δ poſſint eidem alicui ſimul ineſſe.

a Collatio τῶν α β.

b Collatio τῶν γ δ.

c Collatio τῶν β γ.

d Ex eo quòd τῷ γ non eſt conſequẽs τὸ α, probat cõſequẽs eſſe τὸ β: quia α & β ſibi contradicũt, proinde neceſſe eſt aut eſſe α aut β.

e Collatio τῶν α δ.

f Hoc eſt γ.

g Hoc eſt α.

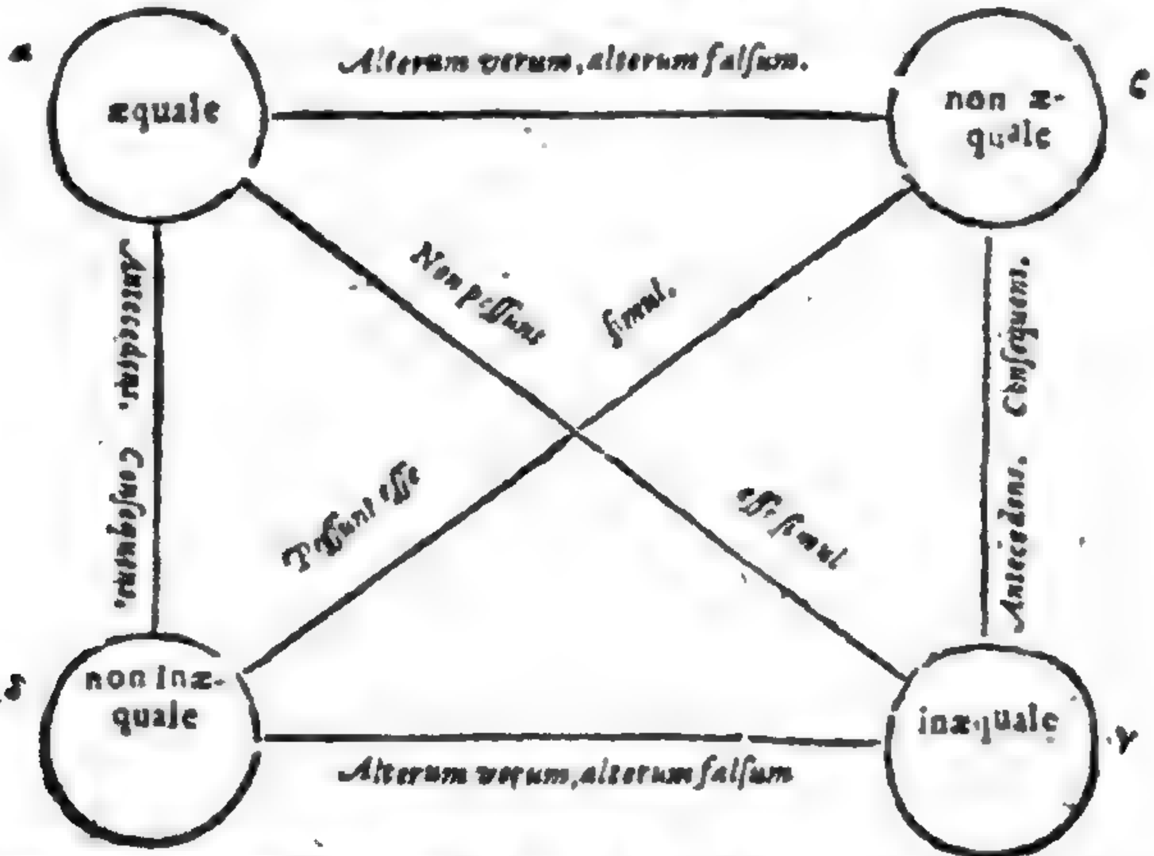
h Collatio τῶν α γ.

i Collatio τῶν β δ.

8 Huic collocationi ſimilis eſt collocatio priuationum *relatarũ* ad attributiones[a]. Sit.n.æquale, vbi α:non æquale, vbi β:inæquale, vbi γ:non inæquale, vbi δ.

a Id eſt, habitus. Sed hoc verbũ, habitus, ita accipe, vt opponitur priuationi, non pro ſpecie quadam qualitatis, vt accipiebatur cap.8. Categor.

8 Ὁμοίως δ᾽ ἔχουσι καὶ αἱ στερήσεις πρὸς τὰς κατηγορίας ταύτῃ τῇ θέσει. ἔστω γὰρ ἴσον, ἐφ᾽ οὗ τὸ α· οὐκ ἴσον ἐφ᾽ οὗ τὸ β· ἄνισον, ἐφ᾽ οὗ τὸ γ· οὐκ ἄνισον, ἐφ᾽ οὗ τὸ δ.

9 Quinetiam in multis, quorũ aliis ineſt, aliis non ineſt eadem res, negatio[b] ſimiliter vera eſſe poteſt, *veluti*, non ſunt alba omnia, aut, non eſt album vnum quodq;: cùm falſa *ſit affirmatio*[c], eſt non albũ vnumquodque, vel, omnia ſũt nõ alba. Similiter huius *affirmationis*, eſt omne animal albũ, non *eſt* negatio hęc, eſt non album omne aimal, (ambæ enim ſunt falſæ) ſed hæc, nõ eſt omne animal albũ. 10 Cùm autem conſtet diuerſam eſſe *horum pronunciatorum* ſignificationẽ, eſt non album, &, nõ eſt albũ: & alterum eſſe affirmationẽ, alterum negationẽ: perſpicuum *eſt*, nõ eodẽ modo vtrũque probari. Exẽpli cauſâ, *non eodẽ modo hæc probatur:* Quodcũque[d] eſt animal, nõ eſt albũ, aut, cõtingit[e] nõ eſſe albũ: &, verè[f] dicitur nõ album, hoc enim eſt eſſe nõ albũ. Sed hæc, verè[g] dicitur eſſe albũ, ſiue nõ[h] albũ, *probandi* modus idẽ *eſt*. ambo enim adſtruendo probantur per primam figuram. nam *ar-*

b Finita.

c Infinita.

d Negatio finita pura.

e Negatio finita contingens.

f Affirmatio infinita.

g Affirmatio finita.

h Affirmatio infinita.

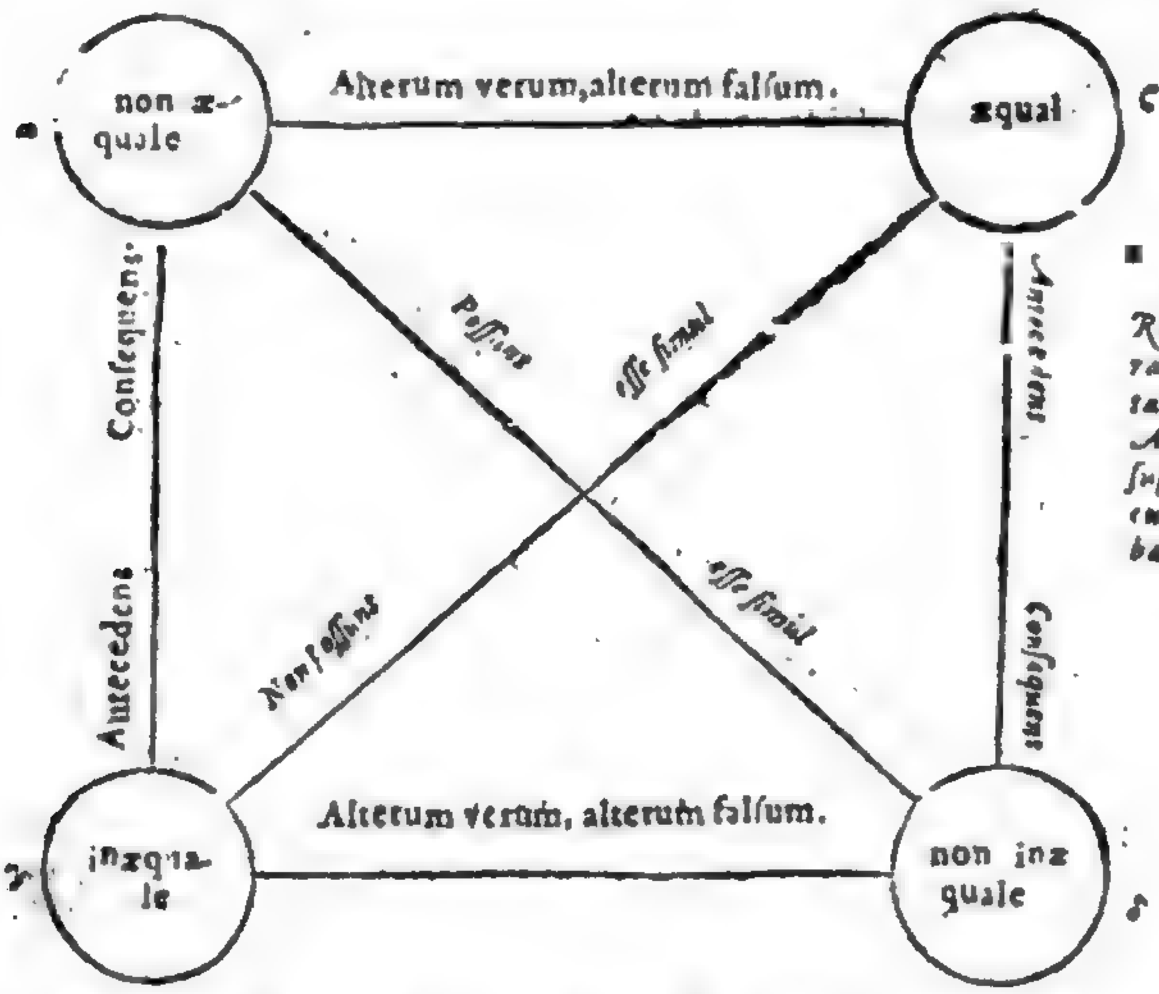
9 Καὶ ἐπὶ πολλῶν δέ, ὧν τοῖς μὲν ὑπάρχει, τοῖς δ᾽ οὐχ ὑπάρχει τὸ αὐτό, ἡ μὲν ἀπόφασις ὁμοίως ἀληθεύοιτ᾽ ἄν, ὅτι οὐκ ἔστι λευκὰ πάντα, ἢ ὅτι οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον· ὅτι δ᾽ ἐστὶν οὐ λευκὸν ἕκαστον, ἢ ὅτι πάντα ἐστὶν οὐ λευκά, ψεῦδος. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν, οὐ τὸ, ἔστιν οὐ λευκὸν ἅπαν ζῷον, ἀπόφασις· ἄμφω γὰρ ψευδεῖς· ἀλλὰ τὸ, οὐκ ἔστι πᾶν ζῷον λευκόν. 10 Ἐπεὶ δὲ δῆλον, ὅτι ἕτερον σημαίνει τὸ ἔστιν οὐ λευκόν, καὶ τὸ οὐκ ἔστι λευκόν· καὶ τὸ μὲν, κατάφασις, τὸ δὲ ἀπόφασις· φανερὸν ὡς οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ δεικνύναι ἑκάτερον. οἷον ὅτι ὃ ἂν ᾖ ζῷον, οὐκ ἔστι λευκόν, ἢ ἐνδέχεται μὴ εἶναι λευκόν· καὶ ὅτι ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν· τοῦτο γάρ ἐστιν εἶναι μὴ λευκόν. ἀλλὰ τοῦ μὲν, ἀληθὲς εἰπεῖν, ἔστι λευκόν, εἴτε μὴ λευκόν, ὁ αὐτὸς τρόπος· κατασκευαστικῶς γὰρ ἄμφω διὰ τοῦ πρώτου δείκνυται σχήματος· τὸ γὰρ

ἀληθὲς, τοῦ ἔστιν, ὁμοίως τάττεται· τοῦ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν, οὐ τὸ ἀληθὲς εἰπεῖν μὴ λευκόν, ἀπόφασις, ἀλλὰ τὸ μὴ ἀληθὲς εἰπεῖν λευκόν. εἰ δὴ ἔστιν ἀληθὲς εἰπεῖν, ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, μουσικὸν εἶναι, ἢ μὴ μουσικὸν εἶναι· ὃ ἂν ᾖ ζῶον, ληπτέον ἢ εἶναι μουσικὸν, ἢ μὴ μουσικὸν εἶναι. καὶ δέδεικται. τὸ δὲ μὴ εἶναι μουσικὸν ὃ ἂν ᾖ ἄνθρωπος, ἀνασκευαστικῶς δείκνυται κατὰ τοὺς εἰρημένους τρεῖς τρόπους.

II Ἁπλῶς δὲ, ὅταν οὕτως ἔχῃ τὸ α καὶ τὸ β, ὥστε ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχεσθαι, παντὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης θάτερον· καὶ πάλιν τὸ γ καὶ τὸ δ ὡσαύτως· ἕπηται δὲ τῷ γ τὸ α, καὶ μὴ ἀντιστρέφῃ καὶ οὐκ ἀντιστρέφει καὶ τὸ μὲν α καὶ τὸ δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ, τὸ δὲ β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται.

ticulus ille, Verè *dicitur*, ſimiliter collocatur vt *verbum* Eſt. huius enim *pronunciati*, verè dicitur album, non eſt negatio, verè dicitur non album, ſed, non verè dicitur album. Quod ſi *hoc probandum ſit*, verè[a] dicitur, quodcumque eſt homo, eſſe muſicum aut eſſe[b] non muſicum: accipiendum *eſt*, quodcumque[c] eſt animal, eſſe muſicum, aut eſſe non muſicum: ac demonſtratũ erit[d]. At verò quodcumque[e] eſt homo, non eſſe muſicum, refutando probatur in dictis tribus modis[f]. II Simpliciter[g] autem cùm ita *ſe* habent τὸ α ac τὸ β, vt ſimul eidem ineſſe nequeant, cuiuis autem neceſſariò alterum *inſit*, itidémque rurſus *ſe habent* τὸ γ & τὸ δ, conſequens autem eſt τῷ γ τὸ α, nec reciprocatur: *tunc* etiam τῷ β τὸ δ conſequens erit, nec reciprocabitur: & τὸ α ac τὸ δ poterunt eidem ineſſe, τὸ β autem & τὸ γ non poterunt.

a Hæc eſt affirmatio vniuerſalis finita.
b Hæc eſt affirmatio vniuerſalis infinita.
c Hæc eſt maior propoſitio, cui ſi adiungatur minor, omnis homo eſt animal: erit ſyllogiſmus in Barbara.
d In Barbara.
e Negatio vniuerſalis finita.
f Celarent, Ceſare, Cameſtres.
g Id eſt, generaliter.

In hoc typo Romanis Characteribus notantur ea quæ Ariſtoteles ſupponit: Italicis ea quæ probat.

Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι τῷ β ἕπεται τὸ δ, ἐνθένδε φανερόν. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῶν γ δ θάτερον ἐξ ἀνάγκης· ᾧ δὲ

Primum[h] igitur τῷ β conſequẽs eſſe τὸ δ, hinc apparet. Cùm enim cuiuis ex neceſſitate *inſit* alterum τῶν γ δ, *ei* verò cui

h Collatis τῷ β δ

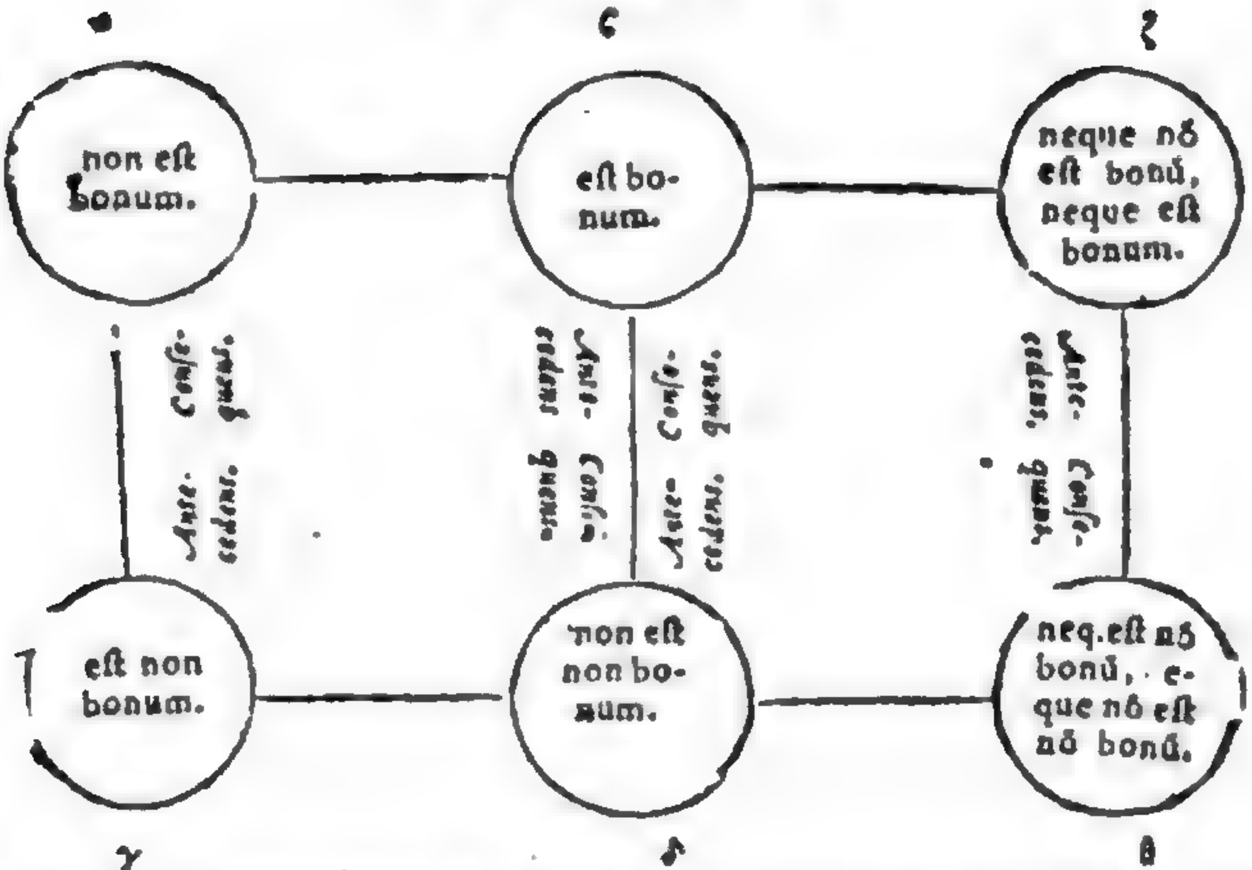
τὸ β *ineſt*, non poſſit *ineſſe* τὸ γ, quia ſecum infert α, τὸ α verò & τὸ β non poſſunt eidem *ineſſe*: perſpicuum *eſt*, conſequens eſſe τὸ δ. Rurſus[a] quia τὸ γ non reciprocatur cum α: cuiuis autem ineſt aut τὸ γ: vt τὸ δ: accidit vt τὸ α & τὸ δ eidem inſint. Verùm[b] τὸ β & τὸ γ nō poſſunt *eidem ineſſe*: quia ſtatim ad γ conſequitur τὸ α, atque ita euenit quiddam impoſſibile[c] perſpicuum[d] igitur *eſt* τὸ β cum δ nō reciprocari: quia vnà cum δ contigit etiam τὸ α[e] ineſſe. 12 Interdū verò etiam in huiuſcemodi terminorum diſpoſitione falli cō tingit; quia non rectè accipiuntur oppoſita, quorum alterum cuiuis ineſſe neceſſe *eſt*. Vt ſi τὸ α & τὸ β non accidant ſimul eidem, neceſſe autem *ſit*, cui alterum non *ineſt*, alterum ineſſe: rurſus eodem modo *ſe habeant* τὸ γ & τὸ δ: omni autem γ conſequens ſit τὸ α. concludetur enim, cui τὸ δ *ineſt*, ei τὸ β neceſſariò ineſſe: quod quidem eſt[f] falſum. Sumatur enim negatio τῶν α β, quę *ſit* vbi ζ: rurſúſque *negatio* τῶν γ δ, quæ *ſit* vbi θ. neceſſe igitur *eſt*, cuiuis *ineſſe* aut τὸ α aut τὸ ζ[g], nimirum aut affirmationem aut negationem: rurſus aut τὸ γ aut τὸ θ[h] quia *ſunt* affirmatio & negatio: & cuicunque τὸ γ *ineſt*, *etiam* τὸ α *ineſſe* ſuppoſitū fuit. itaque cuicumque τὸ ζ *ineſt*, *etiam* τὸ θ *inerit*. Rurſus quia τῶν ζ β alterum cuiuis *ineſt*[i], & τῶν θ δ itidem[k] *alterum*, conſequens autem eſt τῷ ζ τὸ θ: etiā τῷ δ cōſequens erit τὸ β: hoc enim ſcimus[l]. Si igitur τῷ γ *conſequens eſt* τὸ α, etiam τῷ δ *conſequēs erit* τὸ β. quod tamē falſum *eſt*: quia vice verſa erat cōſecutio in iis quæ ita *ſe* habent[m].

τὸ β, οὐκ ἐνδέχεται τὸ γ, ἀλλὰ τὸ συνεπιφέρειν τὸ α, τὸ δὲ α καὶ β μὴ ἐνδέχεσθαι τῷ αὐτῷ· φανερὸν, ὅτι τὸ δ ἀκολουθήσει. πάλιν, ἐπεὶ τῷ α τὸ γ οὐκ ἀντιστρέφει, παντὶ δὲ ἢ τὸ γ ἢ τὸ δ, ἐνδέχεται τὸ α καὶ τὸ δ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. τὸ δέ γε β καὶ τὸ γ οὐκ ἐνδέχεται, διὰ τὸ συνακολουθεῖν τῷ γ τὸ α· συμβαίνει γάρ τι ἀδύνατον. φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ τὸ β τῷ δ ἀντιστρέφει· ἐπείπερ ἐγχωρεῖ, ἅμα τῷ δ καὶ τὸ α ὑπάρχειν.

12 Συμβαίνει δὲ ἐνίοτε καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει τῶν ὅρων ἀπατᾶσθαι, διὰ τὸ μὴ τὰ ἀντικείμενα λαμβάνεσθαι ὀρθῶς, ὧν ἀνάγκη παντὶ θάτερον ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὸ α καὶ τὸ β μὴ ἐνδέχεται ἅμα τῷ αὐτῷ, ἀνάγκη δὲ ὑπάρχειν, ᾧ μὴ θάτερον, θάτερον· καὶ πάλιν τὸ γ καὶ τὸ δ, ὡσαύτως· ᾧ δὲ τὸ γ, παντὶ ἕπεται τὸ α. συμβήσεται γὰρ ᾧ τὸ δ, τὸ β ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. Εἰλήφθω γὰρ ἡ ἀπόφασις τῶν α β, ἡ ἐφ᾽ ὧν ζ· καὶ πάλιν τῶν γ δ, ἡ ἐφ᾽ ὧν θ. ἀνάγκη δὴ παντὶ ἢ τὸ α ἢ τὸ ζ· ἢ γὰρ τὴν φάσιν, ἢ τὴν ἀπόφασιν. καὶ πάλιν, ἢ τὸ γ, ἢ τὸ θ· φάσις γὰρ καὶ ἀπόφασις. καὶ ᾧ τὸ γ, παντὶ τὸ α ὑπόκειται. ὥστε ᾧ τὸ ζ, παντὶ τὸ θ. πάλιν, ἐπεὶ τῶν ζ β, παντὶ θάτερον· καὶ τῶν θ δ, ὡσαύτως· ἀκολουθεῖ δὲ τῷ ζ τὸ θ· καὶ τῷ δ ἀκολουθήσει τὸ β· τοῦτο γὰρ ἴσμεν. εἰ ἄρα τῷ Γ τὸ α, καὶ τῷ δ τὸ β. τοῦτο δὲ ψεῦδος· ἀνάπαλιν γὰρ ἦν ἐν τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἡ ἀκολούθησις.

a *Collatio* τῶν α δ.
b *Collatio* τῶν β γ.
c Nempe α & β ſimul eſſe.
d *Collatio* τῶν β δ.
e Quod α non poteſt eſſe vnà cum β.
f Id eſt videtur eſſe falſum propter ſequentem obiectionem.
g Hoc videtur eſſe verum, quia τὸ ζ videtur eſſe negatio τοῦ α: ſed falſum eſt: quia poteſt eſſe β, quod neque ſit α neque ζ: & vt in ſolutione huius obiectionis dicetur, τὸ ζ non eſt negatio τοῦ α per ſe accepti, ſed τῶν α β.
h Idem dicendum eſt de γ θ. quod diximus de α ζ.
i Hoc quoque falſum eſt ob rationē nuper expoſitam de τοῖς α ζ. Ceterùm ſi eſſet aut α aut ζ, & ζ aut β aut ζ: quotieſcumque nōn eſſet ζ, eſſet ſimul α & β: cùm tamen ſuppoſitū fuerit, α & β nō poſſe eſſe ſimul.
k Hoc falſum eſt, vt ſuperiora.
l Ex proportione ſuprà declarata. quatuor enim terminis collocatis in quatuor angulis, antecedēs & cōſequens ſcribi debent in angulis oppoſitis.
m Id eſt, quia repugnat proportioni modò expoſitæ.

non eſt

13 Οὐ γὰρ ἴσως ἀνάγκη παντὶ τὸ α ἢ τὸ ζ, οὐδὲ τὸ ζ ἢ τὸ β· οὐ γάρ ἐστιν ἀπόφασις τοῦ α τὸ ζ. τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ, τὸ οὐκ ἀγαθὸν, ἀπόφασις· οὐ ταὐτὸ δέ ἐστι τὸ οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν, τῷ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἀγαθόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γ δ. αἱ γὰρ ἀποφάσεις αἱ εἰλημμέναι, δύο εἰσίν.

13 Nõ enim fortaſſe neceſſe *eſt*, cuiuis ineſſe aut τὸ α aut τὸ ζ nec *aut* τὸ ζ aut τὸ ε: quia τοῦ α non eſt negatio τὸ ε. nam boni negatio eſt non bonum: hæc autem non idem valent, nõ eſt bonum, &, neque *eſt* bonũ, neque non bonum. Similis eſt ratio τῶν γ δ: quoniam negationes[a], quæ ſumptæ[b] fuerunt, duæ[c] ſunt[d].

a Τοῦ α, & τοῦ γ.
b In dubitatione ſuprà dicta.
c Nempe τοῦ α τὸ ε, & τὸ ζ: τοῦ γ verò τὸ δ, & τὸ β.
d Nõ poſſũt autem eſſe duę negationes vnius affirmationis, vt probatum fuit cap. 7. de Interpr. part. 11.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΠΡΟΤΕΡΟΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
PRIORVM *LIBER II.*

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. PRIORVM ANALYTICORVM.

In hoc libro explicantur ſyllogiſmorum

- **Poteſtates**

  ## Tractatvs I.

  - Plura concludere. *Cap.*1.
  - Ex veris falſum non probare, ex falſis autem verum probare in figura
    - Prima. *Cap.*2.
    - Secunda. *Cap.*3.
    - Tertia. *Cap.*4.
  - Circulus in figura
    - Prima. *Cap.*5.
    - Secunda. *Cap.*6.
    - Tertia. *Cap.*7.
  - Conuerſio in figura
    - Prima. *Cap.*8.
    - Secunda. *Cap.*9.
    - Tertia. *Cap.*10.
  - Deductio ad incommodum quomodo
    - Fiat in figura
      - Prima. *Cap.*11.
      - Secunda. *Cap.*12.
      - Tertia. *Cap.*13.
    - Diſtinguatur à ratiocinatione oſtenſiua. *Cap.*14.
  - Ratiocinatio ex oppoſitis. *Cap.*15.

- **Imbecillitates**

  ## Tractatvs II.

  - Petitio quæſiti. *Cap.*16.
  - Non propter hoc ſequi falſum. *Cap.*17.
  - Falſa ratio. *Cap.*18.
  - Cataſyllogiſmus, & crypſis. *Cap.*19.
  - Elenchus. *Cap.*20.
  - Deceptio. *Cap.*21.

- **Affinia**

  ## Tractatvs III.

  - Conſecutionum regulæ. *Cap.*22.
  - Inductio. *Cap.*23.
  - Exemplum. *Cap.*24.
  - Abductio. *Cap.*25.
  - Obiectio, ſiue Inſtantia. *Cap.*26.
  - Enthymema. *Cap.*27.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ἈΝΑΛΥΤΙΚΩ͂Ν ΠΡΟΤΕ-ρων τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS

ANALYTICORVM

PRIORVM *Liber* II.

DE POTESTATIBVS SYLLOGISMORVM.

TRACTATVS I.

De poteſtate plura concludendi. CAP. I.

1 ¶ Anacephalæoſis. 2 ¶ De conuerſione concluſionis. 3 ¶ De iis quæ continentur ſub medio termino, aut ſub minori extremo. 4 De ſyllogiſmis vniuerſalibus in prima figura affirmãtibus, 5 vel negantibus. 6 De ſyllogiſmis vniuerſalibus in ſecunda figura. 7 De particularibus in prima figura, 8 & in aliis figuris.

Ἐν πόσοις μὲν οὖν σχήμασι, καὶ διὰ ποίων καὶ πόσων προτάσεων, καὶ πότε, καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός· ἔτι δὲ, εἰς ποῖα βλεπτέον ἀνασκευάζοντι, καὶ κατασκευάζοντι, καὶ πῶς δεῖ ζητεῖν περὶ τοῦ προκειμένου καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον· ἔτι δὲ καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ληψόμεθα τὰς περὶ ἕκαστον ἀρχὰς, ἤδη διεληλύθαμεν. 2 Ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν, καθόλου, τῶν συλλογισμῶν εἰσὶν, οἱ δὲ, ἐπὶ μέρους· οἱ μὲν καθόλου πάντες, ἀεὶ πλείω συλλογίζονται· τῶν δὲ ἐν μέρει, οἱ μὲν κατηγορικοὶ, πλείω· οἱ δὲ ἀποφατικοὶ, τὸ συμπέρασμα μόνον. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι προτάσεις ἀντιστρέφουσιν· ἡ δὲ ἐν μέρει στερητικὴ, οὐκ ἀντιστρέφει· τὸ δὲ συμπέρασμα, τὶ κατά τινός ἐστιν. ὥστ' οἱ μὲν ἄλλοι συλλογισμοὶ

In[a] quot igitur figuris, & per quales, ac quot propoſitiones, & quãdo, & quomodo fiat ſyllogiſmus: ampliùs[b], ad quæ reſpiciendum *ſit* euertenti vel adſtruenti, & quomodo quęri debeat de re propoſita ſecundum quamuis methodum: præterea[c] qua via ſumemus cuiuſque *quæſtionis* principia, iam expoſuimus. 2 Cùm autem ſyllogiſmorum alii ſint vniuerſales[d], alii particulares: vniuerſales omnes ſemper plura concludunt: ex particularibus, attributiui plura *concludunt*, negatiui vnam concluſionem *colligunt*. nam aliç propoſitiones conuertuntur. particularis autem priuatiua nõ conuertitur. concluſio verò eſt *oratio ſignificans* aliquid de aliquo. quaproter alii ſyllogiſmi

CAP. I.

a Hæc expoſita fuerunt lib. ſuperioris tract. 1.

b Hæc ſũt enarrata tract. 2. lib. preced.

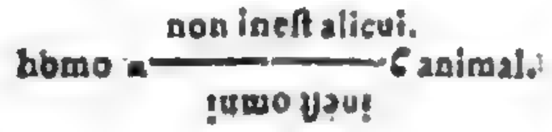
c Hæc Ariſt. docuit tract. 3 ſuperioris libri.

d Vniuerſales, vel particulares intellige ratione concluſionis: ideo vt Darapti & Felapton, qui cõſtant ex propoſitionibus vniuerſalibus, dicãtur particulares quia vim particularem habent, id eſt probant concluſionẽ particularem, nõ vniuerſalem.

a Cur plures concluſiones colligantur.
b Aliam rationẽ plura concludẽdi afferre.
c Id eſt, ſubiiciuntur minori extremo. nam minus eſt ſub maiori: quod igitur eſt ſub minori, eſt ſub tota concluſione.

plura concludunt. Vt ſi oſtẽſum fuerit τὸ α *ineſſe* omni aut alicui β: neceſſe *eſt*, etiam τὸ ϛ ineſſe alicui α. quòd ſi *oſtenſum ſit* nulli β *ineſſe* τὸ α, etiam nulli α *inerit* τὸ β hæc autem *concluſio* eſt diuerſa à ſuperiori. At ſi α cuidam β non inſit: non *eſt* neceſſe, etiam τὸ ϛ cuidam α non ineſſe. poteſt enim omni ineſſe.

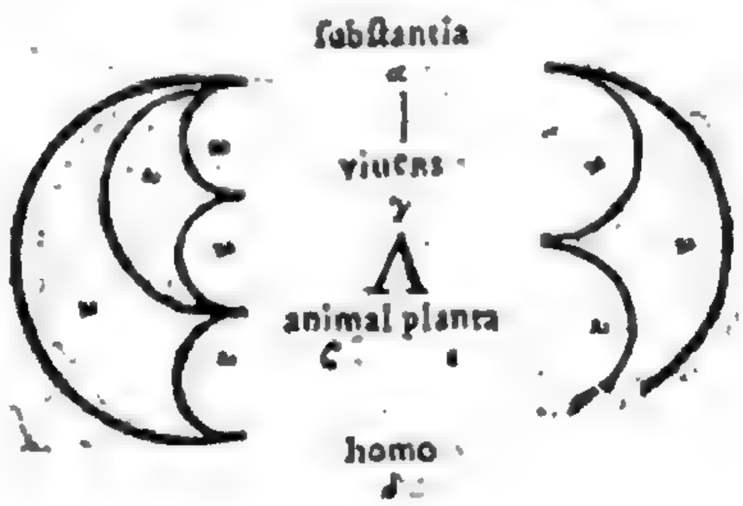
πλείω συλλογίζονται. οἷον, εἰ τὸ α δέδεικται παντὶ τῷ β, ἢ τινί· καὶ τὸ β τινὶ τοῦ α, ἀναγκαῖον ὑπάρχειν· καὶ εἰ μηδενὶ τῷ β τὸ α, οὐδὲ τὸ β οὐδενὶ τῷ α. τοῦτο δ᾽ ἕτερον τοῦ ἔμπροσθεν· εἰ δὲ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει τῷ β, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ β τινὶ τῷ α μὴ ὑπάρχειν· ἐνδέχεται γὰρ παντὶ ὑπάρχειν.

d Sententia Ariſtotelis eſt, ex eodem ſyllogiſmo colligi tres concluſiones, vnam de minori extremo, alteram de eo quod eſt ſub minore, tertiam de eo quod ſubiicitur medio termino. Subſiſto: quia ſicut tres ſunt cõcluſiones, ita etiã ſunt tres ſyllogiſmi, vt in ſubiectis exempl is videre licet: exẽpli cauſâ, qui probauit omne animal eſſe ſubſtantiam nõ probauit omnẽ hominem eſſe ſubſtantiam, antequàm eam concluſionẽ ſumat pro maiore propoſitione, & adiungat minorẽ, quæ aſſerat omnẽ hominẽ eſſe animal. Sed ſcire oportet ex c. 22. hui⁹ libri, & cap. 2. lib 1, Poſter. Analyt. & cap. 2. lib. 7. Ethic. Nicomach. aliã eſſe ſcientiam generalem, aliã ſpecialẽ & propriã. ergo qui ſcit omne animal eſſe ſubſtantiam ſcit etiam generali

Hæc igitur *eſt* cauſa [a] omnium *ſyllogiſmorum* communis, tam vniuerſalium, quàm particulariũ. 3 Licet autem de vniuerſalibus etiam aliter dicere [b]. nã quæ ſub medio aut ſub concluſione [c] ſũt, *eorum* omnium erit idem [d] ſyllogiſmus, ſi illa in medio, hæc in concluſione ponantur [e]: 4 Vtputà ſi τὸ α ϛ concludatur per γ: neceſſe *eſt*, τὸ α dici de *iis* omnibus, quæ ſunt ſub ϛ, aut *ſub* γ: nam ſi τὸ δ eſt in toto β, ac τὸ ϛ in toto α: etiam τὸ δ erit in toto α. Rurſus ſi τὸ ε *eſt* in toto γ, ac τὸ ſ in *ipſo* α: etiã τὸ ε erit in toto α

Αὕτη μὲν οὖν κοινὴ πάντων αἰτία, τῶν τε καθόλου, καὶ τῶν κατὰ μέρος. 3 Ἔστι δὲ περὶ τῶν καθόλου καὶ ἄλλως εἰπεῖν. ὅσα γὰρ ἢ ὑπὸ τὸ μέσον, ἢ ὑπὸ τὸ συμπέρασμά ἐστιν, ἁπάντων ἔσται ὁ αὐτὸς συλλογισμός· ἐὰν τὰ μὲν, ἐν τῷ μέσῳ· τὰ δὲ, ἐν τῷ συμπεράσματι τεθῇ. 4 Οἷον, εἰ τὸ α β συμπέρασμα διὰ τοῦ γ· ὅσα ὑπὸ τὸ β ἢ τὸ γ ἐστὶν, ἀνάγκη κατὰ πάντων λέγεσθαι τὸ α. εἰ γὰρ τὸ δ ἐν ὅλῳ τῷ β, τὸ δὲ β ἐν ὅλῳ τῷ α· καὶ τὸ δ ἔσται ἐν ὅλῳ τῷ α. πάλιν, εἰ τὸ ε ἐν ὅλῳ τῷ γ, τὸ δὲ γ ἐν τῷ α· καὶ τὸ ε ἐν ὅλῳ τῷ α ἔσται.

quadam cognitione omnem hominem eſſe ſubſtantiã, quatenus homo cõtinetur ſub animali. Similiter qui probauit omne animal eſſe ſubſtantiam, probauit etiam omnem hominem eſſe ſubſtantiam: probauit, inquam, generaliter, non ſpecialiter. ſed ſpecialiter probat altero ſyllogiſmo. Eſt hoc loco & altera grauior dubitatio. nam Ariſtoteles ait eundem eſſe ſyllogiſmum eius quod eſt ſub concluſione, & eius quod eſt ſub medio termino, cùm ſyllogiſmus extructus eſt in Barbara vel Celarent, In aliis modis docebit non eſſe eundem ſyllogiſmum eius quod ſubiicitur medio termino: rationẽ̃ q̃ue afferet, quæ non minùs locũ habet in Barbara & Celarẽt: quia maius de medio non fuit probatũ ſyllogiſmo, ſicut probatũ eſt maius de minori, ſed fuit ſine probatione poſitum, dum accipiatur maior propoſitio. quocirca non poteſt dici ſyllogiſmus de eo quod eſt ſub medio, cùm non ſit ſyllogiſmus de medio: poteſt autem dici ſyllogiſmus de eo quod ſubiicitur minori extremo, quia vniuerſaliter eſt de minori extremo. Ego exiſtimo Ariſtotelem, quod nunc dicit, emendare in fine capitis, vbi docebit eandem eſſe rationem omnium ſyllogiſmorum quod ad ea quæ continentur ſub medio termino. e Id eſt, ſi illa medio termino, hæc minori extremo ſubiiciantur: atque ita fiant minores propoſitiones poſteriorum ſyllogiſmorum.

Bar. Omne

γ α
Bar Omne viuens eſt ſubſtantia:
β γ
ba Omne animal eſt viuens: Ergo
β α
ra Omne animal eſt ſubſtantia.

γ α
Bar Omne viuens eſt ſubſtantia:
ε γ
ba Omnis planta eſt viuens: Ergo
ε α
ra Omnis planta eſt ſubſtantia.

β α
Bar Omne animal eſt ſubſtantia:
δ β
ba Omnis homo eſt animal: Ergo
δ α
ra Omnis homo eſt ſubſtantia.

5 Ὁμοίως δὲ, καὶ ςερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός.

5 Simi'is ratio *eſt*, ſi priuatiuus [a] ſit ſyllogiſmus.

a Celarent

γ α
Ce Nullum viuens eſt lapis:
β γ
la Omne animal eſt viuẽs:
β α
rent Nullum animal eſt lapis:

γ α
Ce Nulum viuens eſt lapis:
ε γ
la Omnis planta eſt viuens:
ε α
rent Nulla planta eſt lapis.

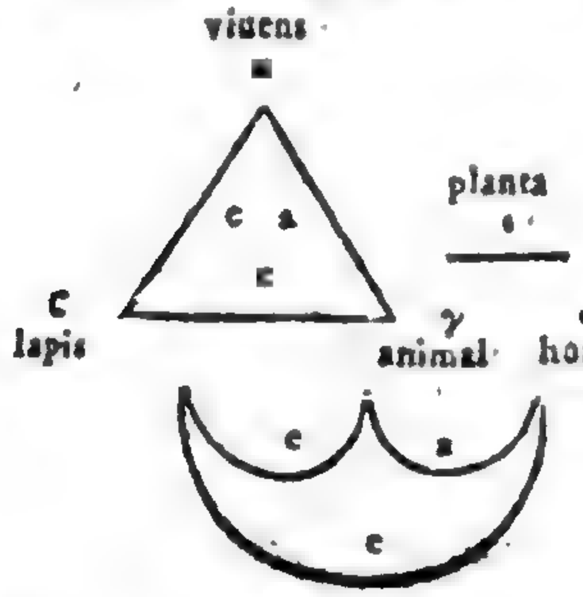
β α
Ce Nullũ animal eſt lapis:
δ β
la Omnis homo eſt animal: Ergo
δ α
rent Nullus homo eſt lapis.

6 Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος, τὸ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, μόνον ἔσαι συλλογίσασθαι. οἷον, εἰ τὸ α τῷ β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντί· συμπέρασμα, ὅτι οὐδενὶ τῷ γ τὸ β. εἰ δὴ τὸ δ ὑπὸ τὸ γ ἐςὶ, φανερὸν ὅτι οὐχ ὑπάρχει αὐτῷ τὸ β. τοῖς δὲ ὑπὸ τὸ α, ὅτι οὐχ ὑπάρχει, οὐ δῆλον διὰ τοῦ συλλογισμοῦ. καί τοι οὐχ ὑπάρχει τῷ ε, εἰ ἔςιν ὑπὸ τὸ α. ἀλλὰ τὸ μὲν, τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ β, διὰ τοῦ συλλογισμοῦ δέδεικται· τὸ δὲ, τῷ α μὴ ὑπάρχειν, ἀναπόδεικτον εἴληπται. ὥςτε οὐ διὰ τὸν συλλογισμὸν συμβαίνει, τὸ β τῷ ε μὴ ὑπάρχειν.

6 In ſecunda autem figura ſyllogiſmus erit eius dũtaxat quod *eſt* ſub concluſione: Vt ſi τὸ α *inſit* nulli β, & omni γ: cõcludetur, nulli γ *ineſſe* τὸ β. Si igitur τὸ δ eſt ſub γ: perſpicuum *eſt*, ei non ineſſe τὸ β. Iis verò quæ *ſunt* ſub α, non ineſſe, non *eſt* manifeſtũ per ſyllogiſmum. atqui non inerit τῷ ε, ſi eſt ſub α. ſed nulli quidẽ γ ineſſe τὸ β, ſyllogiſmo probatum fuit: τῷ α verò non ineſſe, ſine demonſtratione acceptum fuit [b]. quare nõ colligitur *eo* ſyllogiſmo [c], τὸ β τῷ ε non ineſſe.

b Dum acceptũ fuit τὸ α de nullo β, quodammodo acceptũ fuit τὸ β de nullo α: quia propoſitio vniuerſalis negans reciprocatur.

c Id eſt, eodem ſyllogiſmo, quo probatum fuit β de nullo γ, non probatur β de nullo ε.

ζ α β α

Ceſ Nullus lapis eſt viuens. ——— *Ce* Nullũ viuens eſt lapis:

γ α ε α

a Omne animal eſt viuens. ——— *la* Omnis plãta eſt viuẽs,

Ergo ——— Ergo

γ ζ γ ζ ε ζ

re Nullum animal eſt lapis: ——— *Ce* Nullum animal eſt lapis: *rent* Nulla planta eſt lapis.

δ γ

la Omnis homo eſt animal:

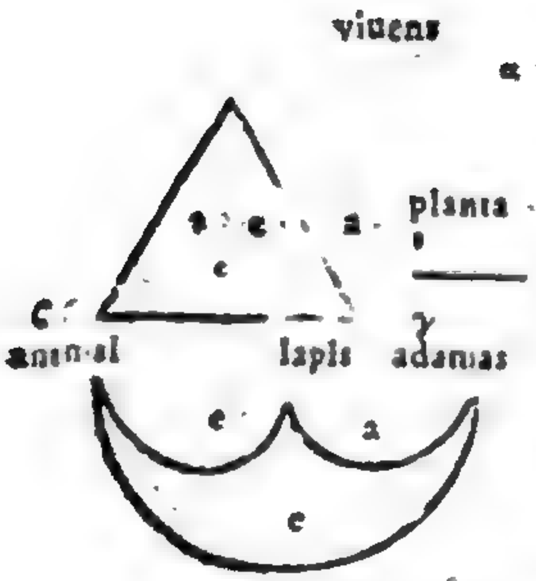
δ

rent Ergo Nullus homo eſt

ζ

lapis.

Adde exemplum τοῦ Cameſtres.

ζ α β α

Cam Omne animal eſt viuens. ——— Omne animal eſt viuens.

γ α ε α

eſ Nullus lapis eſt viuens: ——— Omnis planta eſt viuens

Ergo ——— *Nihil concluditur.*

γ ζ γ ζ

tres Nullus lapis eſt animal. ——— *Ce* Nullus lapis eſt animal:

δ γ

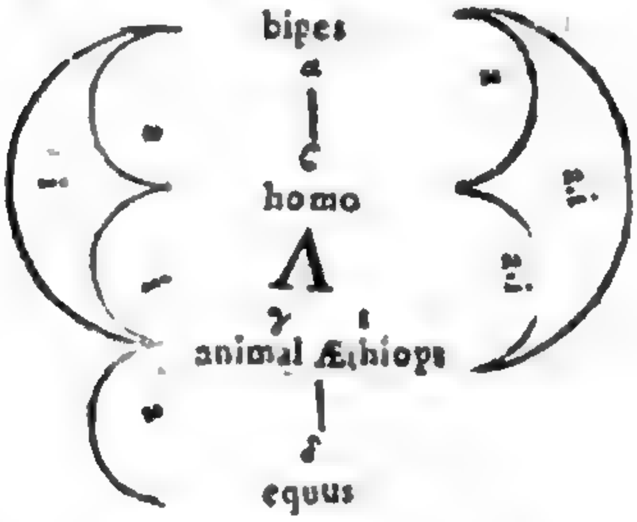
la Omnis adamas eſt lapis: Ergo

δ ζ

rent Nullus adamas eſt animal.

7 In particularibus autem *ſyllogiſmis*, eorum quæ *ſunt* ſub cõcluſione *concludendorum* non erit *vlla* neceſſitas: quia non fit ſyllogiſmus [a], cùm hæc [b] *propoſitio* accipitur in parte. eorũ autem omnium quæ *ſunt* ſub medio erit quidem, non tamen per eũ ſyllogiſmum. 8 Vt ſi τὸ *a ineſt* omni β, ac τὸ β cuidam γ. quod enim poſitum eſt ſub γ, non cõcludetur. quod verò *eſt* ſub β, cõcludetur, non tamen per ſyllogiſmum [c] antecedentem.

7 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει, τῶν μὲν ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται τὸ ἀναγκαῖον· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς, ὅταν αὕτη ληφθῇ ἐν μέρει· τῶν δὲ ὑπὸ τὸ μέσον, ἔσται πάντων, πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν. 8 Οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τῶ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ γ τεθέντος, οὐκ ἔσται συλλογισμός· τῶ δὲ ὑπὸ τὸ β, ἔσται, ἀλλ' οὐ διὰ τὸν προγεγενημένον συλλογισμόν.

Da Omnis homo eſt bipes ——— { *Bar* — *Da* } Omnis homo eſt bipes.

ri Aliquod animal eſt homo: Ergo

i Aliquod animal eſt bipes. ——— Aliquod animal eſt bipes:

ba ——— Omnis / *ri* Aliquis } Æthiops eſt homo: Ergo

Omnis equus eſt animal.

ra ——— Omnis / *i* Aliquis } Æthiops eſt bipes.

Nihil concluditur. a.

Adde exemplum τῶ Ferio.

Fe Nullũ animal eſt inanimũ: ——— *Ce* Nullũ animal eſt inanimũ:

ri Aliquod album eſt animal: Ergo — *la* Omnis homo eſt animal:

o Aliquod album non eſt inanimũ. — Aliquod album non eſt inanimum.

rent Ergo Nullus homo eſt inanimus

Omnis nix eſt alba.

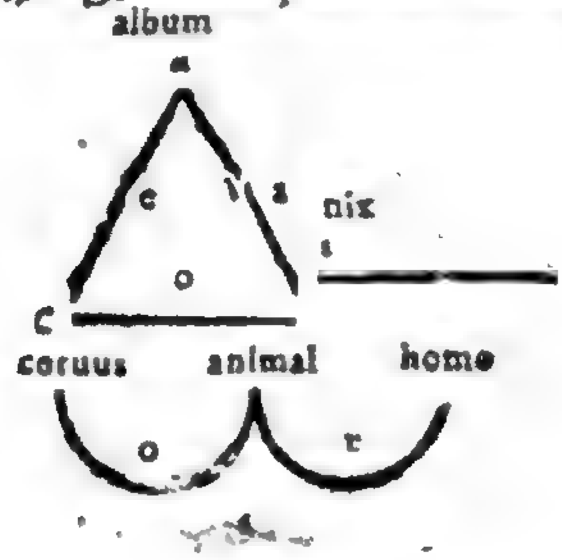
Nihil concluditur. e.

a Quia maior propoſitio eſt particularis, in prima figura.
b Hæc minor propoſitio ſi accipiatur particularis, erit ſyllogiſmus in Ferio.
c Quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura.
d Extrue ſyllogiſmum diſiunctiuum à deſtructione vnius ad poſitionem alterius: Aut neque in ſyllogiſmis vniuerſalibus, neque in particularibus concluditur, quod eſt ſub medio: aut concluditur in vtriſque. atqui nõ concluditur in vtriſque, quia nõ cõcluditur in particularibus. ergo in neutris.
e In ſyllogiſmis vniuerſalibus.
f Particularibus. Eſt igitur par ratio vniuerſalium & particularium. vnde cùm in particularibus non cõcludatur quod eſt ſub medio, conſtat etiam in vniuerſalibus nõ concludi.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ τὸ συμπέρασμα, οὐκ ἔσται· θάτερον δὲ ἔσται πλὴν οὐ διὰ τὸν συλλογισμόν, ᾗ καὶ ἐν τοῖς καθόλου ἐξ ἀναποδείκτου τῆς προτάσεως τὰ ὑπὸ τὸ μέσον ἐδείκνυτο· ὥστε ἢ οὐδ' ἐκεῖ ἔσται, ἢ καὶ ἐπὶ τούτων.

9 Similis *eſt* ratio aliarum figurarum. quod enim *eſt* ſub concluſione, non concludetur alterum concludetur, non tamen per *eum* ſyllogiſmum: quà etiam in *ſyllogiſmis* vniuerſalibus ex nõ demonſtrata propoſitione probabantur, quæ *ſunt* ſub medio. quare [d] aut ibi [e] quoque non cõcludetur, aut *concludetur* etiam in his [f].

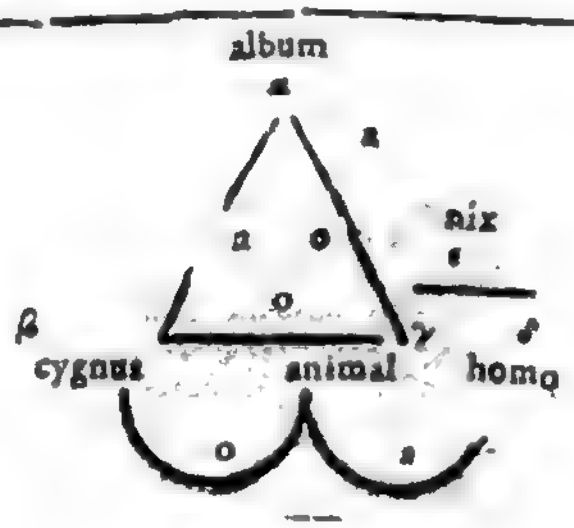
Exempla ſyllogiſmorum particularium in ſecunda figura.

a Si hæc propoſitio ſit particularis, fiet ſyllogiſmus in Feſtino.

b Quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura.

Feſ Nullus coruus eſt albus:		*Ceſ* Nullus coruus eſt albus:
ti Aliquod animal eſt album:		*a* Omnis nix eſt alba:
Ergo		Ergo
no Aliquod animal nõ eſt coruus.	Aliquod animal nõ eſt coruus:	*re* Nulla nix eſt coruus.
	Omnis homo eſt animal.	
	Nihil concluditur b.	

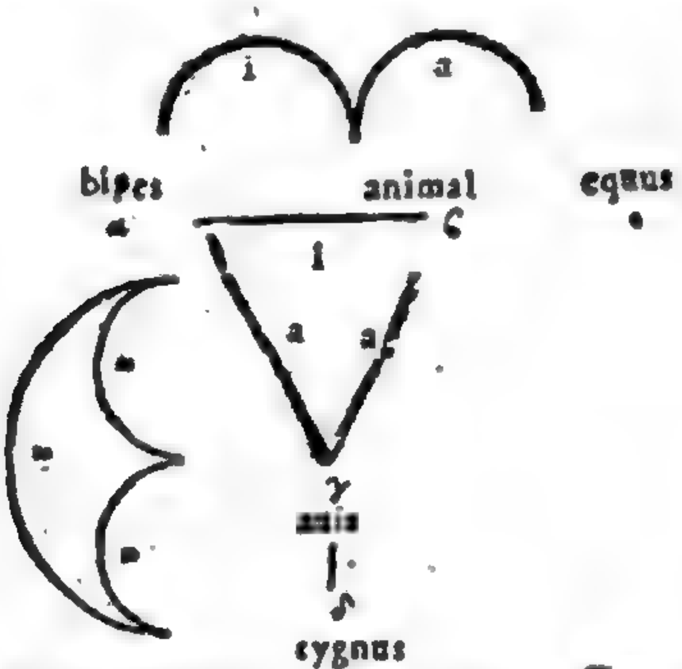
c Quia ambæ propoſitiones ſunt affirmantes in ſecunda figura.

d Quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura.

Bar Omnis cygnus eſt albus:		Omni cygnus eſt albus:
oc Quoddam animal non eſt album:		Omnis nix eſt alba.
Ergo		*Nihil concluditur*. c
o Quoddam animal non eſt cygnus.	Quoddam animal non eſt cygnus:	
	Omnis homo eſt animal.	
	Nihil concluditur. d	

Exempla

Exempla ſyllogiſmorum particularium in tertia figura.

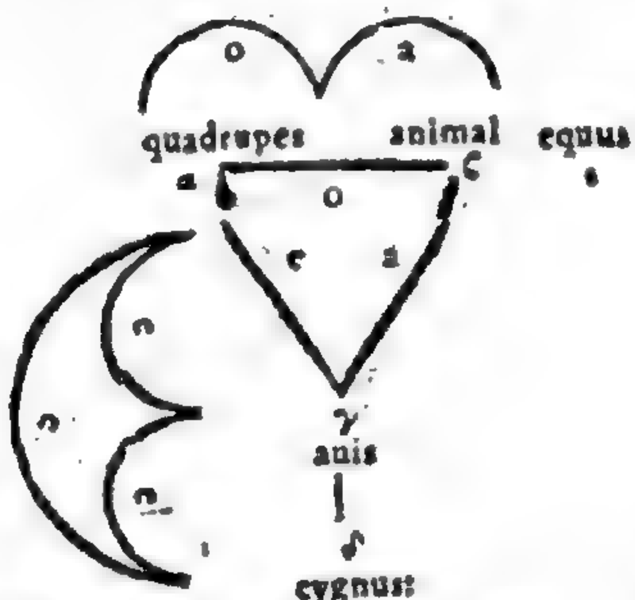

Dar Omnis auis eſt bipes:
ap Omnis auis eſt animal:
Ergo
ti Quoddã animal eſt bipes:

Quoddã animal eſt bipes.
Omnis equus eſt animal.
Nihil concluditur. b

Bar Omnis auis eſt bipes:
ba Omnis cygnus eſt auis:
Ergo
ra Omnis cygnus eſt bipes.

a Si hæc propoſitio accipiatur in parte, erit ſyllogiſmus in Darij.
b Quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura. Eadémque eſt ratio ſequentiũ modorum inutilium.

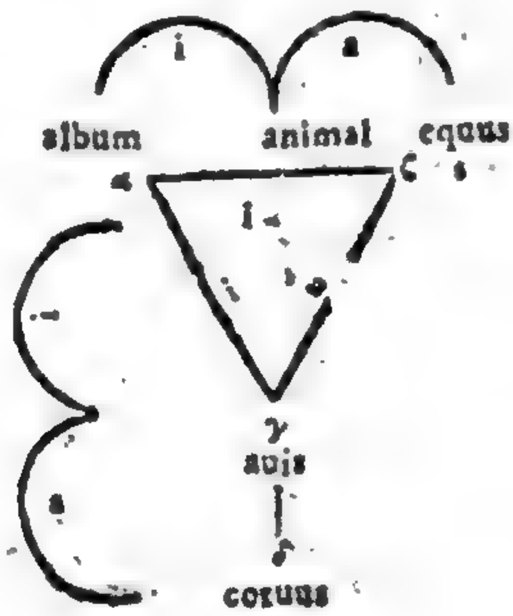

Fe Nulla auis eſt quadrupes:
lap Omnis auis eſt animal:
Ergo
ton Aliquod animal non eſt quadrupes.

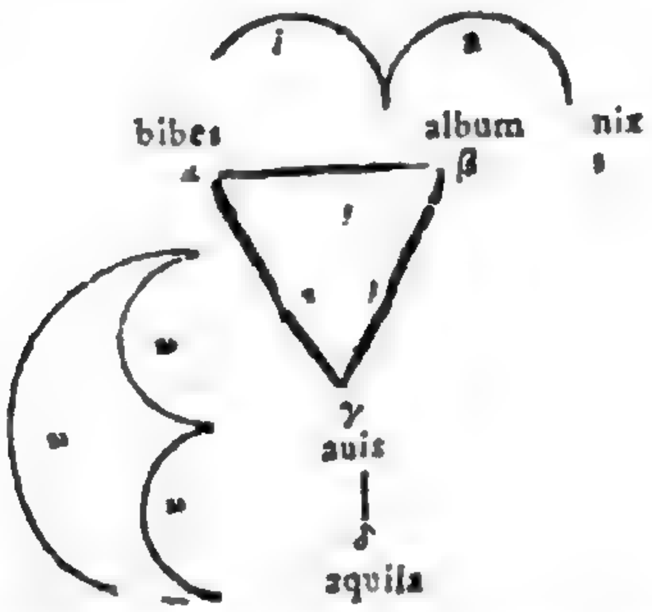
Aliquod animal non eſt quadrupes:
Omnis equus eſt animal.
Nihil concluditur.

Ce Nulla auis eſt quadrupes:
la Omnis cygnus eſt auis:
Ergo
rẽt Nullus cygnus eſt quadrupes.

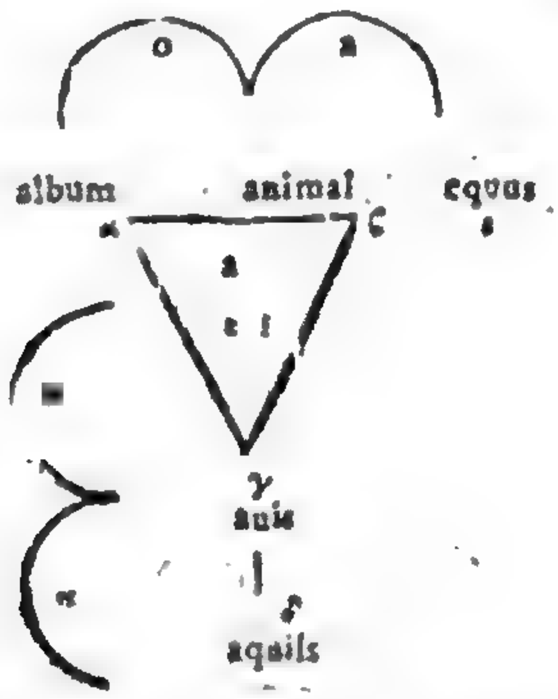
e Si hæc propoſitio ſumatur in parte, erit ſyllogiſmus in Ferio.

Diſ Quædam auis eſt alba: —— Quædam auis eſt alba:
am Omnis auis eſt animal: Omnis coruus eſt auis.
Ergo *Nihil colligitur.*
is Quoddam animal eſt albū. —— Quoddam animal eſt album:
Omnis equus eſt animal.
Nihil colligitur.

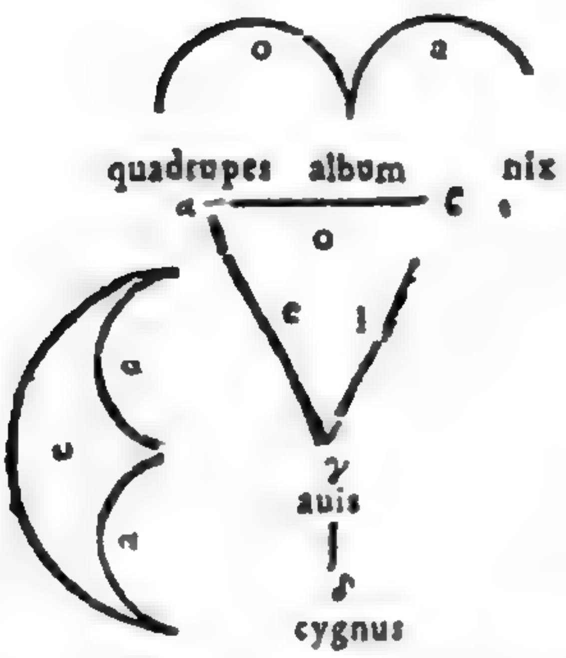

Dat Omnis auis eſt bipes: —— *Bar* Omnis auis eſt bipes:
iſ Quædam auis eſt alba: *ba* Omnis aquila eſt auis:
Ergo Ergo
i Quoddam albū eſt bipes. —— Quoddam album eſt bipes: *ra* Omnis aquila eſt bipes
Omnis nix eſt alba.
Nihil concluditur.

Bro Quædā auis nō eſt alba: —— Quædā auis non eſt alba:
ar Omnis auis eſt animal: Omnis aquila eſt auis:
Ergo *Nihil concluditur.*
do Quoddam animal non eſt album: —— Quoddam animal nō eſt album:
Omnis equus eſt animal.
Nihil efficitur.

quadrupes

Fer Nulla auis eſt quadrupes: (γ, α) — Ce Nulla auis eſt quadrupes: (γ, α)

iſ Quædam auis eſt alba: (γ, ϛ) — la Omnis cygnus eſt auis: (δ, γ)

Ergo — Ergo

on Quoddam album non eſt quadrupes. (β, α) — Quoddã albũ nõ eſt quadrupes: (β, α) — rent Nullus cygnus eſt quadrupes. (δ, α)

Omnis nix eſt alba. (ε, ϛ)

Nihil colligitur.

De concluſione falſa ex veris propoſitionibus non colligenda, & vera ex falſis colligenda, in prima figura. CAP II.

1 ¶ Protheoria. 2 ¶ Summa huius tractatus. 3 ¶ Non cõcludi falſum ex veris. 4 ¶ Cõcludi verum ex falſis in prima figura. 5 De ſyllogiſmis vniuerſalibus. ſi ambæ propoſitiones ſint omnino falſæ, in Barbara, 6 vel Celarent. 7 ſi ambæ ſint falſæ ex parte. 8 ſi altera ſit falſa, altera vera. 9 ſi maior ſit tota falſa, & minor vera, in Barbara, 10 vel Celarent. 11 epilogus. 12 ſi maior ſit falſa ex parte, & minor vera, in Barbara, 13 vel Celarent. 14 ſi maior ſit vera, & minor tota falſa, in Barbara, 15 vel Celarent. 16 ſi maior ſit vera, & minor falſa ex parte, in Barbara, 17 vel Celarent. 18 De ſyllogiſmis particularibus. 19 ſi maior ſit tota falſa, & minor vera, in Darii, 20 vel Ferio. 21 ſi maior ſit falſa ex parte, & minor vera, in Darii, 22 vel Ferio. 23 ſi maior ſit vera, & minor tota falſa, in Darii, 24 vel Ferio. 25 ſi maior ſit falſa ex parte & minor tota falſa, in Darii, 26 vel Ferio. 27 ſi ambæ propoſitiones ſint in totum falſæ, in Darii, 28 vel Ferio.

ΕΣτι μὲν οὖν οὕτως ἔχειν, ὥστ' ἀληθεῖς εἶναι τὰς προτάσεις δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς ἐστι δ', ὥστε ψευδεῖς· ἐστι δ', ὥστε τὴν μὲν, ἀληθῆ, τὴν δὲ, ψευδῆ. τὸ δὲ συμπέρασμα, ἢ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἐξ ἀνάγκης. 2 Ἐξ ἀληθῶν μὲν οὖν οὐκ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι. ἐκ ψευδῶν δ' ἔστιν ἀληθές, πλὴν οὐ διότι, ἀλλ' ὅτι.

POteſt igitur fieri, vt veræ ſint propoſitiones, ex quibus *cõſtat* ſyllogiſmus: poteſt etiam fieri, vt ſint falſæ: & vt altera ſit vera, altera falſa. Concluſio autem neceſſariò *eſt* aut vera aut falſa. 2 Ex veris igitur non poteſt falſum concludi. ex falſis verum poteſt: non *ita* tamen *vt probetur* cur *ſit* [a], ſed *tantùm* quod *ſit* [b]

CAP. II.

a Id eſt, non ita vt demonſtretur per cauſam.

b Immò quòd ſit, non probatur ſimpliciter, ſed ei tantùm qui conceſſit propoſitiones falſas. nã qui propoſitiones conceſſit, nõ poteſt negare concluſionem.

nam cur *res ſit*, non poteſt ſyllogiſmo ex falſis probari: cuius *rei* cauſa in ſequentibus [a] dicetur.

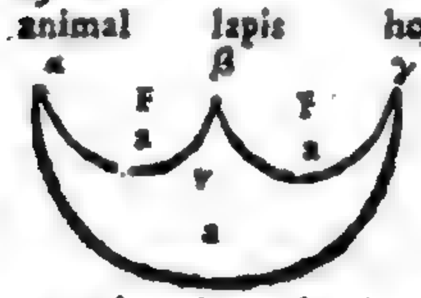
3 Primùm igitur ex veris non poſſe falſum colligi, hinc manifeſtum *eſt*. Nam ſi cùm τὸ α eſt, neceſſe *eſt* τὸ β eſſe: certè cùm τὸ β non eſt, neceſſe *eſt* τὸ α non eſſe. Si igitur verum eſt τὸ α, neceſſe *eſt* etiam τὸ β verum eſſe: alioqui accidet vt idem [b] ſimul ſit [c] & nõ ſit [d]: quod *eſt* impoſſibile. Neque verò quia poſitum eſt τὸ α vnus terminus, ſuſpicetur aliquis accidere, vt, cùm vnum quidpiam ſit, neceſſariò aliquid colligatur. *hoc* enim fieri nequit. quod enim neceſſariò colligitur, eſt cõcluſio. ex quibus autẽ pauciſſimis [e] hæc colligitur, *ſunt* tres termini, duo autem interualla & propoſitiones. Ergo ſi verum eſt, cuicumque τὸ β ineſt, etiam τὸ α *ineſſe*: & *cuicumque ineſt* τὸ γ, *ineſſe etiam* τὸ β: *profectò* cui τὸ γ *ineſt*, neceſſe *eſt* τὸ α ineſſe, neque poteſt hoc eſſe falſum: quia ſimul idem ineſſet & non ineſſet. Itaque τὸ α quaſi vnum poſitũ eſt, *cum eo ſignificentur* duæ propoſitiones ſimul acceptæ. In priuatiuis quoque *res* ſimiliter *ſe* habet. non licet enim ex veris falſum oſtendere. 4 Ex [f] falſis autem verũ colligi poteſt, & cùm ambæ propoſitiones ſunt falſæ, & cùm vna. hęc autem non vtrauis: ſed ſecunda [g], ſi totã [h] falſã accipiamus. quòd ſi nõ tota *falſa* accipiatur, *verum colligi* poteſt, vtrauis *falſa ſumpta fuerit*. 5 Inſit enim τὸ α toti γ, & nulli β: neque τὸ β τῷ γ *inſit*. accidit autem hoc: vt nulli lapidi animal, & lapis nulli homini. Si igitur accipiatur τὸ α *ineſſe* omni β, ac τὸ β omni γ: τὸ α omni γ inerit.

a Lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 2.
b Τὸ α.
c Quia ſuppoſitũ fuit eſſe verũ
d Quia negatur verum eſſe τὸ β quod niſi verum ſit, nõ eſt verum τὸ α.
e Minimùm.
f Proponit rei ſummam, quam deinceps explicabit diligenter per partes. Senſus autẽ eſt, concluſionem verã ſemper colligi poſſe in prima figura, niſi maior propoſitio ſit in totum falſa, & minor vera.
g Id eſt, minor propoſitio.
h Tota falſa (vt Ariſt. explicabit partic. 7.) eſt propoſitio vniuerſalis contraria veræ, vt nullus homo eſt animal. ſcimus enim omnem hominem eſſe animal. Falſa ex parte dicitur propoſitio vniuerſalis, quæ contradicit verę. Exempli cauſã, hæc eſt propoſitio vera, quidam homo eſt iuſtus: hæc autẽ eſt falſa ex parte, nullus homo eſt iuſtus: item hæc eſt vera, quidã homo non eſt iuſtus: hæc autem falſa ex parte, omnis homo eſt iuſtus. In ſumma dicitur propoſitio falſa ex parte, cùm id quod eſt verũ in parte, & falſũ in parte, affirmatur vel negatur vniuerſaliter. Hæc ita tractantur in propoſitionibus vniuerſalibus. in particularibus non vtimur hac diſtinctione: quoniã hæ vel ſunt omnino veræ, vel omnino falſæ.

τοῦ γὰρ διότι, οὐκ ἔστιν ἐκ ψευδῶν συλλογισμός· δι' ἣν δὲ αἰτίαν, ἐν τοῖς ἑπομένοις λεχθήσεται. 3 Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι ἐξ ἀληθῶν οὐχ οἷόν τε ψεῦδος συλλογίσασθαι, ἐντεῦθεν δῆλον· εἰ γὰρ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι· τοῦ β μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶναι. εἰ οὖν ἀληθές ἐστι τὸ α, ἀνάγκη καὶ τὸ β ἀληθὲς εἶναι· ἢ συμβήσεται τὸ αὐτὸ ἅμα εἶναί τε καὶ οὐκ εἶναι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. μὴ ὅτι δὲ κεῖται τὸ α εἷς ὅρος, ὑποληφθήτω ἐνδέχεσθαι, ὡς ἑνός τινος ὄντος, ἐξ ἀνάγκης τι συμβαίνειν· οὐ γὰρ οἷόν τε· τὸ μὲν γὰρ συμβαῖνον ἐξ ἀνάγκης, τὸ συμπέρασμά ἐστι· δι' ὧν δὲ τοῦτο γίνεται ἐλαχίστων, τρεῖς ὅροι, δύο δὲ διαστήματα καὶ προτάσεις. εἰ οὖν ἀληθές, ᾧ τὸ β ὑπάρχει, καὶ τὸ α παντί· ᾧ δὲ τὸ γ, τὸ β. ᾧ τὸ γ, ἀνάγκη τὸ α ὑπάρχειν· καὶ οὐχ οἷόν τε, τοῦτο ψεῦδος εἶναι· ἅμα γὰρ ὑπάρξει ταὐτό, καὶ οὐχ ὑπάρξει. τὸ οὖν α, ὥσπερ ἓν κεῖται, δύο προτάσεις συλληφθεῖσαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν ἔχει· οὐ γάρ ἐστιν ἐξ ἀληθῶν δεῖξαι ψεῦδος. 4 Ἐκ ψευδῶν δέ ἐστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ψευδῶν οὐσῶν, καὶ τῆς μιᾶς· ταύτης δὲ οὐχ ὁποτέρας ἔτυχεν, ἀλλὰ τῆς δευτέρας, ἐάνπερ ὅλην λαμβάνωμεν ψευδῆ· μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης, ἔστιν ὁποτερασοῦν. 5 Ἔστω γὰρ τὸ α ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχον, τὸ δὲ β μηδενί, μηδὲ τὸ β τῷ γ. ἐνδέχεται δὲ τοῦτο· οἷον, λίθῳ οὐδενὶ ζῷον, οὐδὲ λίθος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει, ὥστ' ἐξ

ὥς' ἐξ ἀμφοῖν ψευδῶν, ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος, ζῷον.

quare ex ambabus falſis vera erit concluſio: omnis enim homo eſt animal.

F. *Bar* Omnis lapis eſt animal: (β α)
F. *ba* Omnis homo eſt lapis: Ergo (γ β)
V. *ra* Omnis homo eſt animal. (γ α)

6 Ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ςερητικόν. ἔςω γὰρ τῷ γ μήτε τὸ α ὑπάρχειν μηδενί, μήτε τὸ β, τὸ μὲν τοι α τῷ β παντί, οἷον, ἐὰν τῶν αὐτῶν ὅρων ληφθέντων. μέσον τεθῇ ὁ ἄνθρωπος· λίθῳ γὰρ οὔτε ζῷον, οὔτε ἄνθρωπος οὐδενὶ ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ζῷον. ὥςτε ἐάν, ᾧ μὲν ὑπάρχει πάντι, λάβωμεν μηδενὶ ὑπάρχειν· ᾧ δὲ μὴ ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχειν ἐκ ψευδῶν ἀμφοῖν, ἀληθὲς ἔςαι τὸ συμπέρασμα.

6 Eadem eſt ratio *concluſionis* priuatiuæ. Pone enim nec τὸ α nec τὸ β ineſſe vlli γ, verùm τὸ α *ineſſe* omni β. vt ſi hiſdem terminis acceptis, homo conſtituatur medius *terminus*. nulli enim lapidi animal, vel homo ineſt, omni autem homini animal. Quare ſi cui [a] omni ineſt [b], acceperimus [c] nulli ineſſe: cui [d] verò non ineſt [e], omni ineſſe [f]: ex ambabus falſis erit concluſio vera.

a Id eſt, homini.
b Animal.
c In maiore propoſitione.
d Id eſt lapidi.
e Homo.
f Sup. accipiamus in minore propoſitione.

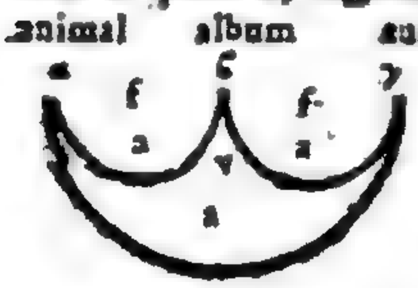

F. *Ce* Nullus homo eſt animal: (β α)
F. *la* Omnis lapis eſt homo: Ergo (γ β)
V. *rent* Nullus lapis eſt animal. (γ α)

7 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ ἐὰν ἐπί τι ψευδὴς ἑκατέρα ληφθῇ.

7 Similiter oſtendetur [g], ſi vtraque *propoſitio ſit* falſa ex parte.

g Colligi verā cōcluſionem ex falſis propoſitionibus.

f. *Bar* Omne album eſt animal: (β α)
f. *ba* Omnis auis eſt alba: Ergo (γ β)
V. *ra* Omnis auis eſt animal. (γ α)

f. *Ce* Nullum album eſt animal: (β α)
f. *la* Omnis lapis eſt albus: Ergo (γ β)
V. *rent* Nullus lapis eſt animal. (γ α)

8 Ἐὰν δ' ἡ ἑτέρα τεθῇ ψευδὴς τῆς μὲν πρώτης, ὅλης ψευδοῦς οὔσης, οἷον τῆς α β, οὐκ ἔςαι τὸ συμπέρασμα ἀληθές· τῆς δὲ β γ, ἔςαι

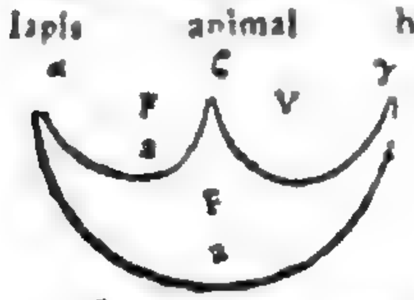
8 Cùm autē altera *tantùm propoſitio* falſa poſita eſt: ſi prima [h] ſit tota falſa, vt α β, non erit, cōcluſio vera. ſin *tota falſa ſi propoſitio* β γ [i], erit *vera concluſio*

h Id eſt, maior propoſitio.
i Minor.

a Vide quæ notaui ad partic. 3.

Totam [a] falſam voco eam quæ eſt contraria veræ. vt ſi ſumptũ fuerit omni *ineſſe*, quod nulli ineſt: aut ſi *quod* omni *ineſt*, nulli *acceptum fuerit* ineſſe. 9 Inſit enim τὸ α nulli β, ac τὸ β omni γ. Si igitur propoſitionem β γ accipiamus veram, *propoſitionem* autem α β totam falſam, & omni β ineſſe τὸ α: fieri nequit, vt concluſio vera ſit: quia nulli γ inerat: ſiquidem cui τὸ β, *ei* nulli τὸ α *inerat*, & τὸ β *inerat* omni γ.

λέγω δὲ ὅλην ψευδῆ, τὴν ἐναντίαν οἷον, εἰ μηδενὶ ὑπάρχον, παντὶ εἰλημμένην· ἢ εἰ παντί, μηδενὶ ὑπάρχειν. 9 Ἔστω γὰρ τὸ α τῷ β μηδενὶ ὑπάρχον, τὸ δὲ β τῷ γ παντί. ἐὰν δὴ τὴν μὲν β γ πρότασιν, λάβωμεν ἀληθῆ τὴν δὲ α β, ψευδῆ ὅλην, καὶ παντὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α· ἀδύνατον, τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς εἶναι. οὐδενὶ γὰρ ὑπῆρχε τῶν γ· εἴπερ ᾧ τὸ β, μηδενὶ τὸ α· τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ.

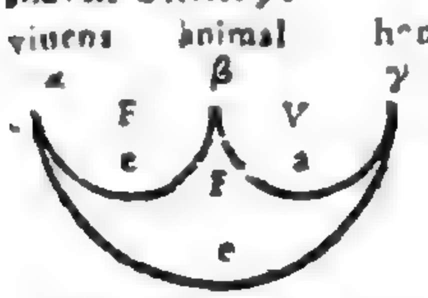
F. *Bar* Omne animal (β) eſt lapis (α):

V. *ba* Omnis homo (γ) eſt animal (β): Ergo

F. *ra* Omnis homo (γ) eſt lapis (α).

10 Similiter autem non *erit vera concluſio*, ſi τὸ α inſit omni β, & τὸ β omni γ: & propoſitio β γ ſumatur vera: propoſitio autem α β, tota falſa; & nulli, cui τὸ β *inſit*, τὸ α ineſſe: concluſio, *inquam*, falſa erit. omni enim γ inerit τὸ α: ſiquidem cuicumque τὸ β, *etiam* τὸ α *inerat*, τὸ β verò *inerat* omni γ.

10 Ὁμοίως δέ, οὐδ᾽ εἰ τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχοι, καὶ τὸ β τῷ γ παντί· ληφθείη δὲ ἡ μὲν β γ, ἀληθὴς πρότασις· ἡ δὲ α β, ψευδὴς ὅλη, καὶ μηδενὶ ᾧ τὸ β, τὸ α· τὸ συμπέρασμα, ψεῦδος ἔσται· παντὶ γὰρ ὑπάρξει τῷ γ τὸ α· εἴπερ ᾧ τὸ β, παντὶ τὸ α, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ.

F. *Ce* Nullum animal (β) eſt viuens (α):

V. *la* Omnis homo (γ) eſt animal (β): Ergo

F. *rent* Nullus homo (γ) eſt viuens (α).

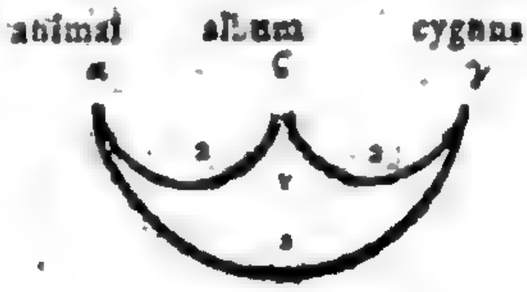
11 Perſpicuum igitur *eſt*, cùm prima *propoſitio* tota falſa accipitur, ſiue affirmet ſiue neget, altera autem vera, non effici veram concluſionem.

12 Quòd ſi non tota ſumatur falſa, erit *vera concluſio*. Nam ſi τὸ α ineſt omni γ, & alicui β, ac τὸ β omni γ: vt animal omni cygno, & cuidã albo, albumq́; omni cygno: ſi ſumptum ſit τὸ α *ineſſe* omni β, & τὸ β omni γ, τὸ α omni

11 Φανερὸν οὖν, ὅτι τῆς πρώτης ὅλης λαμβανομένης ψευδοῦς, ἄν τε καταφατικῆς, ἄν τε στερητικῆς, τῆς δ᾽ ἑτέρας, ἀληθοῦς, οὐ γίνεται ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα. 12 Μὴ ὅλης δὲ λαμβανομένης ψευδοῦς, ἔσται. εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν Γ παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ β τινί, τὸ δὲ β παντὶ τῷ Γ· οἷον, ζῶον κύκνῳ μὲν παντί, λευκῷ δὲ τινί, τὸ δὲ λευκὸν παντὶ κύκνῳ· ἐὰν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ Γ, τὸ α παντὶ τῷ γ

τοῦ γ ὑπάρξει ἀληθῶς· πᾶς γὰρ κύκνος, ζῶον.

ſ verè inerit: omnis enim cygnus eſt animal.

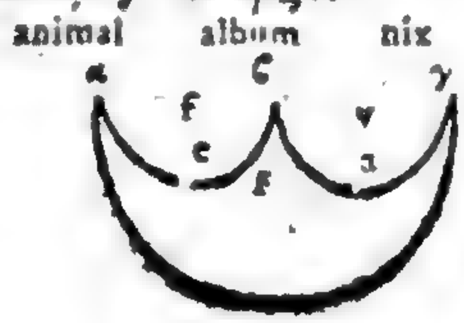
f. *Bar* Omne album eſt animal:

V. *ba* Omnis cygnus eſt albus: Ergo

V. *ra* Omnis cygnus eſt animal.

13 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ στερητικὸν εἴη τὸ α β. ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ α τοῦ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τοῦ δὲ γ μηδενί· τὸ δὲ β, παντὶ τοῦ γ· οἷον, τὸ ζῶον τινὶ μὲν λευκῷ, χιόνι δὲ οὐδεμιᾷ· λευκὸν δὲ πάσῃ χιόνι. εἰ οὖν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τοῦ ϐ, τὸ δὲ β παντὶ τοῦ γ· τὸ α οὐδενὶ τοῦ γ ὑπάρξει.

13 Similitérque *concluſio vera erit*, ſi *pronunciatum* α ϐ ſit priuatiuum: poteſt enim τὸ α cuidam ϐ ineſſe, & nulli ſ, τὸ ϐ autem omni ſ: vt animal cuidam albo, & nulli niui, album autem omni niui. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α *ineſſe* nulli β, ac τὸ ϐ omni ſ: τὸ α nulli ſ inerit.

J. *Ce* Nullum album eſt animal:

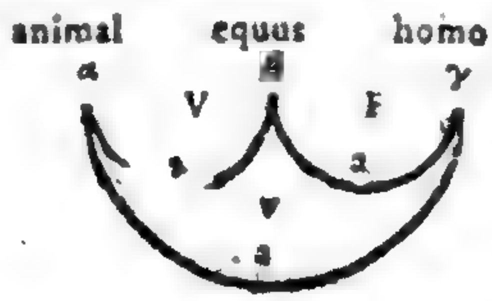
V. *la* Omnis nix eſt alba: Ergo

V. *rent* Nulla nix eſt animal.

14 Ἐὰν δὲ ἡ μὲν α β πρότασις, ὅλη ληφθῇ ἀληθής· ἡ δὲ β γ, ὅλη ψευδής· ἔσται συλλογισμὸς ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α καὶ τοῦ ϐ, καὶ τοῦ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι β μηδενὶ τοῦ γ· οἷον ὅσα τοῦ αὐτοῦ γένους εἴδη μὴ ὑπ' ἄλληλα· τὸ γὰρ ζῶον καὶ ἵππῳ καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει· ἵππος δὲ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν μὲν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τοῦ ϐ, καὶ τὸ ϐ παντὶ τοῦ γ· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς ϐ γ προτάσεως.

14 Quòd ſi propoſitio α ϐ ſumpta fuerit tota vera, & *propoſitio* ϐ ſ tota falſa: erit ſyllogiſmus verus [a]. nihil enim prohibet quo minùs τὸ α & omni ϐ & *omni* ſ τὸ β autem nulli ſ inſit: vt quæ *ſunt* eiuſdem generis ſpecies non ſubalternæ. nam animal & equo, & homini ineſt: equus autem nulli homini. Si igitur ſumptum ſit, τὸ α *ineſſe* omni ϐ, & τὸ β omni ſ: vera erit concluſio, cùm propoſitio β ſ ſit tota falſa.

[a] Id eſt, concluſio vera. Obſerua ſyllogiſmũ eſſe vocabulum homonymum: quod modò ſumitur pro duab[9] propoſitionibus inferendæ concluſionis vim habentibus, modò pro cõcluſione, modò ꝓ illatione concluſionis, modò pro compoſito ex propoſitionibus & cõcluſione.

V. *Bar* Omnis equus eſt animal:

F. *ba* Omnis homo eſt equus: Ergo

V. *ra* Omnis homo eſt animal.

15 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ

15 Similiter *res habet*, ſi propoſitio α β ſit priuatiua. accidit enim,

vt τὸ α inſit nulli β, & nulli γ, ac τὸ β nulli γ: vt ſpeciebus quæ *ſunt* ex alio genere, aliud genus. animal namque nec muſicæ, nec medicinæ ineſt, nec muſica medicinæ. Si igitur ſumptū fuerit, τὸ α *ineſſe* nulli ϐ, & τὸ ϐ omni γ: vera erit concluſio.

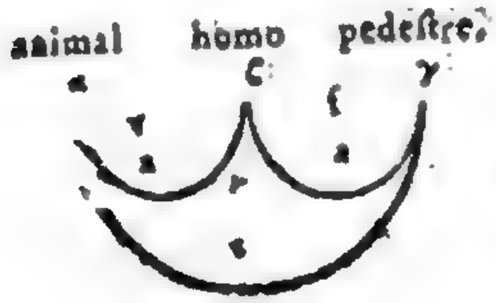
τὸ α μήτε τῷ β, μήτε τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν, μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ Γ· οἷον, τοῖς ἐξ ἄλλου γένους εἴδεσι, τὸ ἕτερον γένος· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε μουσικῇ, οὔτε ἰατρικῇ ὑπάρχει, οὐδὲ ἡ μουσικὴ ἰατρικῇ. ληφθέντος οὖν τοῦ μὲν α μηδενὶ τῷ ϐ, τοῦ δὲ β παντὶ τῷ γ, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

V. Ce Nulla muſica (β) eſt animal (α).
F. la Omnis medicina (γ) eſt muſica (β): Ergo
V. rent Nulla medicina (γ) eſt animal (α).

16 Et ſi non tota falſa *ſit propoſitio* β γ, ſed ex parte: ſic quoque erit concluſio vera. Nihil enim vetat, τὸ α & τῷ ϐ & τῷ γ toti ineſſe, τὸ β autem alicui γ: vt genus ſpeciei, & differentiæ. nam animal *ineſt* omni homini, & omni pedeſtri: homo autem alicui pedeſtri, & non omni. Si igitur τὸ α omni ϐ, & τὸ β omni γ *ineſſe* ſūptum fuerit: τὸ α omni γ inerit: quod quidem erat verum.

16 Καὶ εἰ μὴ ὅλη ψευδὴς ἡ β γ, ἀλλ᾽ ἐπί τι, καὶ οὕτως ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α καὶ τῷ β, καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν· τὸ μέντοι ϐ τινὶ τῷ γ· οἷον, τὸ γένος τῷ εἴδει, καὶ τῇ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ παντὶ πεζῷ· ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ πεζῷ, καὶ οὐ παντί. εἰ οὖν τὸ α παντὶ τῷ ϐ, καὶ τὸ β παντὶ τῷ Γ ληφθείη· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει· ὅπερ ἦν ἀληθές.

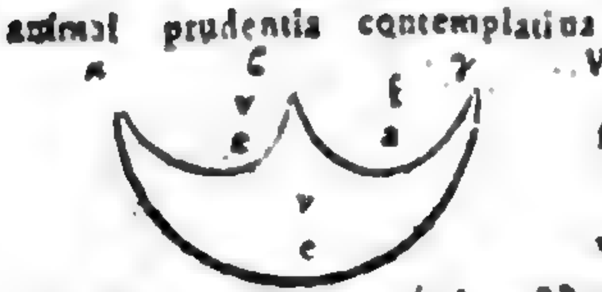

V. Bar Omnis homo (β) eſt animal (α):
F. ba Omne pedeſtre (γ) eſt homo (ϐ): Ergo
V. ra Omne pedeſtre (γ) eſt animal (α).

17 Similis ratio *eſt*, ſi propoſitio α ϐ ſit priuatiua. accidit enim, vt τὸ α nulli ϐ & nulli γ inſit, τὸ β autem *inſit* alicui γ vt genus ſpeciei & differentiæ, quæ *ſunt* ex alio genere. nam animal neque vlli prudentiæ ineſt, neque contemplatiuæ: prudentia verò *ineſt* cuidam contemplatiuæ. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α nulli β, & τὸ ϐ omni γ *ineſſe*: nulli γ τὸ α inerit. hoc autem verum erat.

17 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α ϐ προτάσεως. ἐνδέχεται γὰρ τὸ α μήτε τῷ β, μήτε τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι β τινὶ τῷ γ· οἷον, τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει, καὶ διαφορᾷ· τὸ γὰρ ζῷον οὔτε φρονήσει οὐδεμιᾷ ὑπάρχει, οὔτε θεωρητικῇ· ἡ δὲ φρόνησις, τινὶ θεωρητικῇ. εἰ οὖν ληφθείη, τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· οὐδενὶ τῷ γ τὸ α ὑπάρξει· τοῦτο δὲ ἦν ἀληθές.

animal

β α
V. *Ce* Nulla prudentia eſt animal.

γ β
f. *la* Omnis cognitio contemplatiua eſt prudentia:
Ergo

γ α
V. *rent* nulla cognitio contemplatiua eſt animal.

18 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν ἐνδέχεται καὶ τῆς πρώτης προτάσεως ὅλης ψευδοῦς οὔσης, τῆς δ' ἑτέρας, ἀληθοῦς, ἀληθὲς εἶναι τὸ συμπέρασμα· καὶ ἐπί τι ψευδοῦς οὔσης τῆς α β, τῆς δὲ β γ, ὅλης ἀληθοῦς· καὶ τῆς μὲν α β, ἀληθοῦς, τῆς δὲ ἐν μέρει, ψευδοῦς. καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ψευδῶν. 19 Οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινί, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· οἷον, ζῷον οὐδεμιᾷ χιόνι, λευκῷ δέ τινι ὑπάρχει, καὶ ἡ χιὼν λευκῷ τινί. εἰ οὖν μέσον τεθείη ἡ χιών, πρῶτον δὲ τὸ ζῷον· καὶ ληφθείη τὸ μὲν α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· ἡ μὲν α β, ὅλη ψευδής· ἡ δὲ β γ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

18 In particularibus [a] autem ſyllogiſmis, & cùm prima propoſitio eſt tota falſa, altera autem vera, contingit concluſionem eſſe verã: & cùm falſa eſt ex parte *propoſitio* α β, *propoſitio* autem β γ tota vera: & cùm *propoſitio* α β *eſt* vera, particularis autem *eſt* falſa: & cùm ambæ ſunt falſæ.

19 Nihil enim vetat, quo minùs τὸ α inſit nulli β, & cuidam γ, & τὸ β cuidam γ: vt animal nulli niui, & cuidam albo ineſt, & nix cuidam albo. Si igitur nix ponatur medium [b]: & animal, *conſtituatur* primum [c]: ſumatúrque τὸ α toti β ineſſe, ac τὸ β cuidam γ: *propoſitio* α β, erit tota falſa: *propoſitio* β γ, *erit* vera: & concluſio, vera.

a Darii, & Ferio.

b Medius terminus.

c Id eſt maius extremum.

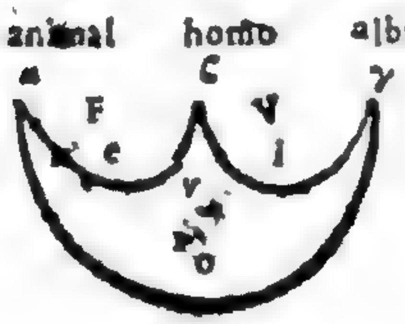
β α
f. *Da* Omnis nix eſt animal:

γ β
V. *ri* Aliquod album eſt nix: Ergo

γ α
V. *i* Aliquod album eſt animal.

20 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως· ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι β τινὶ ὑπάρχειν τῷ γ. οἷον, τὸ ζῷον ἀνθρώπῳ μὲν παντὶ ὑπάρχει, λευκῷ δέ τινι οὐχ ἕπεται· ὁ δὲ ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ὑπάρχει. ὥστε εἰ μέσου τεθέντος τοῦ ἀνθρώπου, ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς οὔσης ὅλης τῆς α β προτάσεως.

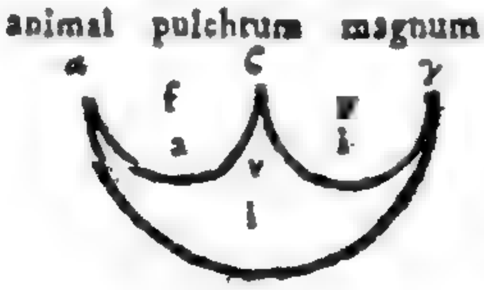
20 Similiter *dicendum eſt*, & ſi priuatiua ſit propoſitio α β. poteſt.n. τὸ α toti β ineſſe, cuidam verò γ non ineſſe: τὸ β autem cuidam γ ineſſe. vt animal omni homini ineſt, & cuidam albo non eſt cõſequens: homo autem cuidam albo ineſt. Itaque ſi homo ponatur medius *terminus*, & ſumatur τὸ α nulli β ineſſe, τὸ β autem cuidam γ ineſſe. vera erit cõcluſio, cùm propoſitio α β tota ſit falſa.

F. Fe Nullus homo eſt animal.
V. ri Aliquod album non eſt homo: Ergo
V. o Aliquod album non eſt animal:

21 Et ſi propoſitio α ϐ ſit falſa ex parte, cùm *propoſitio* ϐγ ſit vera: erit concluſio vera. nihil enim vetat, τὸ α & τῷ ϐ & τῷ γ alicui ineſſe, & τὸ ϐ alicui γ ineſſe: vt animal alicui pulchro, & alicui magno, & pulchrum alicui magno ineſſe. Si igitur ſumptum fuerit, *τὸ α ineſſe* omni ϐ, & τὸ ϐ alicui γ. propoſitio α β erit falſa ex parte, *propoſitio* autem β γ vera, & concluſio vera.

21 Καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ α ϐ πρότασις, τῆς β γ ἀληθοῦς οὔσης, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α καὶ τῷ ϐ καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ϐ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ ζῷον τινὶ καλῷ, καὶ τινὶ μεγάλῳ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ μεγάλῳ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· ἡ μὲν α β πρότασις, ἐπί τι ψευδὴς ἔσται· ἡ δὲ ϐ γ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

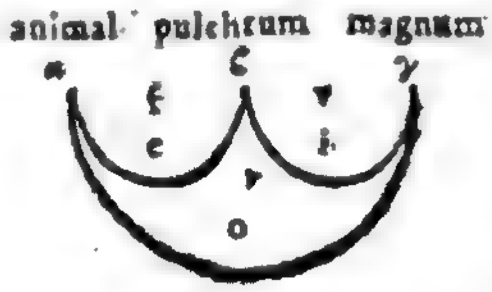

f. Da Omne pulchrum eſt animal.
V. ri Aliquod magnum eſt pulchrum: Ergo
V. i Aliquod magnum eſt animal.

22 Similitérque ſi priuatiua ſit propoſitio α β. iidem enim erunt termini, & eodem modo poſiti, ad demõſtrationẽ *conficiendam*[a].

[a] Vt probetur cõcluſio vera ex propoſitionibus quarum altera ſit falſa ex parte, altera vera.

22 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β προτάσεως. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ἔσονται, καὶ ὡσαύτως κείμενοι, πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

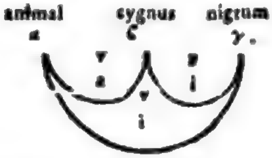

f. Fe Nullum pulchrum eſt animal:
V. ri Aliquod magnum eſt pulchrum: Ergo
V. o Aliquod magnum non eſt animal:

23 Rurſus ſi *propoſitio* α β *ſit* vera, & *propoſitio* β γ falſa: vera erit concluſio. nihil enim prohibet, quominùs τὸ α inſit toti β, & alicui γ, & τὸ β inſit nulli γ: vt animal omni cygno, & cuidam nigro, cygnus autem nulli nigro. Quare ſi ſumptum fuerit, *ineſſe* omni ϐ τὸ α, & alicui γ τὸ β: vera erit concluſio, cùm falſum ſit *proloquium* ϐ γ.

23 Πάλιν εἰ μὲν α β, ἀληθής· ἡ δὲ ϐ γ, ψευδής· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν ϐ ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινί, καὶ τὸ ϐ τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν· οἷον, ζῷον κύκνῳ μὲν παντί, μέλανι δὲ τινί, κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη παντὶ τῷ ϐ τὸ α, καὶ τὸ ϐ τῷ γ τινί· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα, ψευδοῦς ὄντος τοῦ β γ.

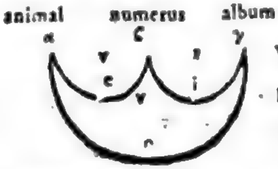
animal

ϐ α
V. *Da* Omnis cygnus eſt animal:
γ β
F. *ri* Aliquod nigrum eſt cygnus: Ergo
γ α
V. *i* Aliquod nigrum eſt animal.

24 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς λαμβανομένης τῆς α β προτάσεως. ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ α τῷ μὲν ϐ μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ· οἷον, τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει, καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς αὐτοῦ εἴδεσι· τὸ γὰρ ζῶον ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ ὑπάρχει, λευκῷ δὲ τινὶ, ὁ δὲ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ· ἐὰν οὖν μέσον τεθῇ ὁ ἀριθμὸς, καὶ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ ϐ τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει, ὅπερ ἦν ἀληθές· καὶ ἡ μὲν α ϐ πρότασις, ἀληθής· ἡ δὲ β γ, ψευδής.

24 Similis *eſt* ratio, ſi priuatiua accipiatur propoſitio α β. poteſt enim τὸ α nulli ϐ *ineſſe*, & cuidã ſ non ineſſe, τὸ β autem nulli ſ: vt genus ſpeciei quę *eſt* ex alio genere, & ei quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim ineſt nulli numero, & cuidam albo, numerus autem nulli albo. Si igitur numerus ponatur medius *terminus*: & accipiatur τὸ α *ineſſe* nulli β, ac τὸ ϐ cuidam ſ: τὸ α cuidam ſ non inerit, quod quidem erat verum: & propoſitio α ϐ *eſt* vera: *propoſitio* β ſ, falſa.

ϐ α
V. *Fe* Nullus numerus eſt animal:
ſ ϐ
F. *ri* Aliquod album eſt numerus: Ergo
γ α
V. *o* Aliquod album non eſt animal.

25 Καὶ εἰ ἐπί τι ψευδὴς ἡ α β, ψευδὴς δὲ καὶ ἡ ϐ γ· ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ β τινὶ καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν ἑκατέρῳ, τὸ δὲ ϐ μηδενὶ τῷ γ· οἷον, εἰ εἴη ἐναντίον τὸ ϐ τῷ γ, ἄμφω δὲ συμβεβηκότα τῷ αὐτῷ γένει. τὸ γὰρ ζῶον τινὶ λευκῷ, καὶ τινὶ μέλανι ὑπάρχει, λευκὸν δὲ οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ ϐ, καὶ τὸ ϐ τινὶ τῷ γ· ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

25 Et ſi falſa *ſit* ex parte *propoſitio* α ϐ, falſa autem ſit etiam *propoſitio* ϐ ſ: erit concluſio vera. nihil enim prohibet, quo minùs τὸ α cuidam ϐ, & cuidam ſ inſit, τὸ β autem nulli ſ: vt ſi ſit cõtrarium τὸ β τῷ ſ, ambo autem accidant eidem generi. animal enim cuidam albo, & cuidam nigro ineſt, album autem nulli nigro. Ergo ſi ſumptum fuerit τὸ α *ineſſe* omni β, & τὸ ϐ alicui ſ: vera erit concluſio.

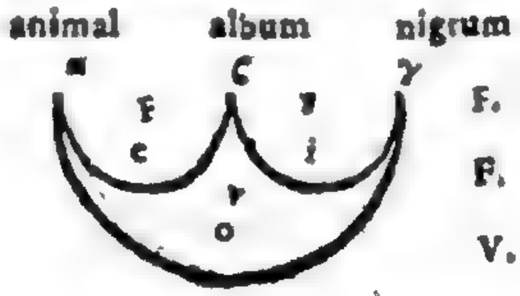

ϐ α
F. *Da* Omne album eſt animal.
γ β
F. *ri* Aliquod nigrum eſt album:
γ α
V. *i* Aliquod nigrum eſt animal.

26 Itidémque ſi propoſitio α ϐ accipiatur priuatiua : iidem enim termini *accipientur*, & codē modo ponentur ad demonſtrationem [a] *efficiendam.*

26 Καὶ στερητικῆς δὲ λαμβανομένης τῆς α β, ὡσαύτως· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι, καὶ ὡσαύτως τεθήσονται πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

a Vt probetur cōcluſio vera ex propoſitionibus falſis.

F. Fe Nullum album eſt animal:
F. ri Aliquod nigrum eſt album: Ergo
V. o Aliquod nigrum non eſt animal:

27 *Sed* & ſi ambæ *propoſitiones* ſint falſæ [b], erit concluſio vera: poteſt enim τὸ α nulli β, & alicui γ ineſſe, τὸ β autem nulli γ: vt genus ſpeciei quæ *eſt* ex alio genere, & ei quod accidit ſuis ſpeciebus. animal enim nulli numero, & cuidam albo ineſt, & numerus nulli albo. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α ineſſe omni ϐ, & τὸ β alicui γ: concluſio *erit* vera: propoſitiones verò ambæ falſæ.

b In totum.

27 Καὶ ἀμφοτέρων δὲ ψευδῶν οὐσῶν, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι β μηδενὶ τῷ γ· οἷον, τὸ γένος τῷ ἐξ ἄλλου γένους εἴδει, καὶ τῷ συμβεβηκότι τοῖς εἴδεσιν αὐτοῦ· ζῷον γὰρ ἀριθμῷ μὲν οὐδενὶ, λευκῷ δὲ τινὶ ὑπάρχει, καὶ ὁ ἀριθμὸς οὐδενὶ λευκῷ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α παντὶ τῷ ϐ, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· τὸ μὲν συμπέρασμα, ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις ἄμφω, ψευδεῖς.

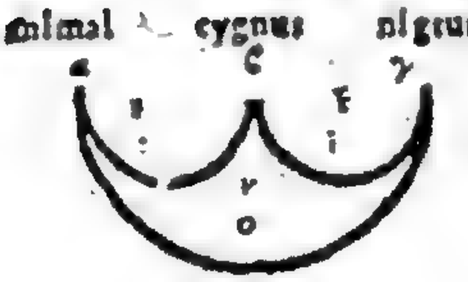

F. Da Omnis numerus eſt animal.
F. ri Aliquod album eſt numerus: Ergo
V. i Aliquod album eſt animal.

28 Similitérque ſi priuatiua ſit *propoſitio* α β. nihil enim prohibet, quo minùs τὸ α toti ϐ inſit, cuidam verò γ non inſit, & τὸ β nulli γ: vt animal nulli cygno *ineſt*, & cuidam nigro non ineſt, cygnus autem nulli nigro. Quocirca ſi ſumptum fuerit, τὸ α *ineſſe* nulli ϐ, ac τὸ ϐ cuidam γ: τὸ α nō inerit cuidam γ. *erit* igitur concluſio vera, propoſitiones autem falſæ.

28 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῆς οὔσης τῆς α β. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν ϐ ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, μηδὲ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον, ζῷον κύκνῳ μὲν παντὶ, μέλανι δὲ τινὶ οὐχ ὑπάρχει· κύκνος δὲ οὐδενὶ μέλανι. ὥστ' εἰ ληφθείη τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. τὸ μὲν οὖν συμπέρασμα, ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις ψευδεῖς.

animal

F. Fe Nullus cygnus eſt animal:
F. ri Aliquod nigrum eſt cygnus: Ergo
V. o Aliquod nigrum non eſt animal.

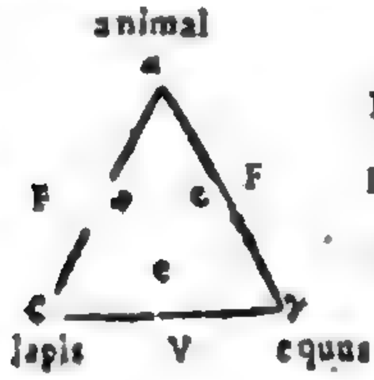
De poteſtate concludendi verum ex falſis in ſecunda figura Cap. III.

1 ¶ *Summaria expoſitio.* 2 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus. Si ambæ propoſitiones ſint omnino falſæ in Cameſtres,* 3 *vel Ceſare.* 4 *Si altera ſit vera, altera omnino falſa.* 5 *Si propoſitio vera affirmet, & falſa neget, in Ceſare,* 6 *vel Cameſtres.* 7 *Si propoſitio vera neget, & falſa ex parte affirmet.* 8 *Si ambæ propoſitiones ſint ex parte falſæ in Cameſtres,* 9 *vel Ceſare.* 10 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus. Si maior propoſitio ſit falſa, & minor vera, in Feſtino.* 11 *vel Baroco.* 12 *Si maior ſit vera, minor falſa in Feſtino,* 13 *vel Baroco.* 14 *Si ambæ propoſitiones ſint falſæ in Feſtino,* 15 *vel Baroco.*

ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ σχήματι πάντως ἐγχωρεῖ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καὶ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ὅλων ψευδῶν λαμβανομένων· καὶ ἐπί τι ἑκατέρας· καὶ τῆς μὲν, ἀληθοῦς, τῆς δὲ, ψευδοῦς οὔσης ὅλης, ὁποτερασοῦν ψευδοῦς τιθεμένης· καὶ εἰ ἀμφότεραι, ἐπί τι ψευδεῖς· καὶ εἰ ἡ μὲν, ἁπλῶς ἀληθής, ἡ δὲ, ἐπί τι ψευδής· καὶ εἰ ἡ μὲν, ὅλη ψευδής, ἡ δὲ, ἐπί τι ἀληθής· καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. 2 Εἰ γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ παντί· οἷον ζῷον λίθῳ μὲν οὐδενί, ἵππῳ δὲ παντί· ἐὰν ἐναντίως τεθῶσιν αἱ προτάσεις, καὶ ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντί, τῷ δὲ γ μηδενί, ἐκ ψευδῶν ὅλων τῶν προτάσεων, ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα.

IN media verò figura omnino licet ex falſis verum concludere: ſiue ambæ propoſitiones totæ falſę accipiãtur: ſiue alterutra *falſa* ex parte: ſiue altera ſit vera, altera tota falſa, vtrauis falſa ponatur: ſiue ambæ *ſint* ex parte falſæ: ſiue altera *ſit* vera ſimpliciter, altera falſa ex parte: ſiue altera *ſit* tota falſa, altera vera ex parte, *idque* tum in vniuerſalib⁹ tum in particularibus ſyllogiſmis. CAP. III.

2 Nam ſi τὸ α inſit nulli ϛ, & omni γ: vt animal nulli lapidi, & omni equo: propoſitiones autẽ contrario modo ponantur, & accipiatur τὸ α ineſſe omni ϛ, ac nulli γ: ex propoſitionibus in totum falſis vera erit concluſio.

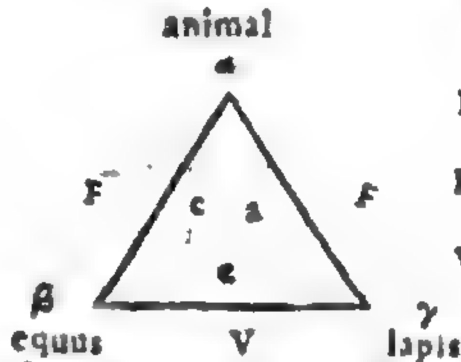

F. Cam Omnis lapis eſt animal:
F. eſ Nullus equus eſt animal: Ergo
V. tres Nullus equus eſt lapis.

3 Similiterque, ſi omni ϛ, & nulli γ inſit τὸ α, quoniam erit idē [a] ſyllogiſmus.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμός.

a Nō eſt omnino idem ſyllogiſmus: quoniam hic eſt in Ceſare, ſuperior in Cameſtres. ſed eſt quodammodo idem. nam vterque fit ex iiſdem terminis: vterque probat verū ex falſis: & vtriuſque eadē penè eſt cōcluſio, cùm alter probet nullū equū eſſe lapidem, alter nullum lapidem eſſe equū, quæ cōcluſiones reciprocantur.

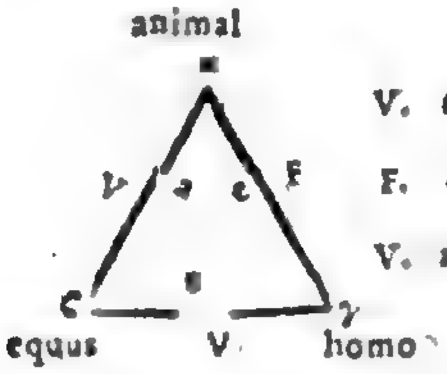

F. Ceſ Nullus equus eſt animal: (ϛ, α)
F. a Omnis lapis eſt animal: Ergo (γ, α)
V. re Nullus lapis eſt equus. (γ, ϛ)

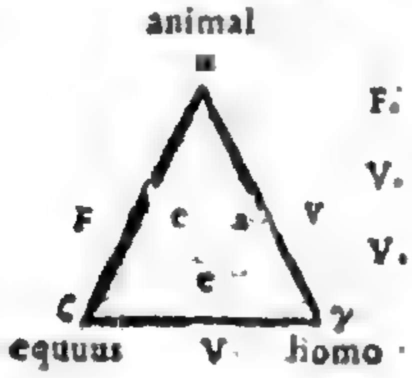
4 Rurſus, ſi altera *propoſitio ſit* tota falſa, altera tota vera. nihil enim prohibet, quo minùs τὸ α inſit omni ϛ, & *omni* ſ, τὸ ϛ autem nulli ſ: vt genus ſpeciebus non ſubalternis. animal enim & omni equo, & *omni* homini *ineſt*: & nullus homo *eſt* equus. Si igitur ſumptū fuerit, animal alteri omni, alteri nulli ineſſe: altera *propoſitio* tota falſa erit, altera tota vera, & concluſio vera, vtriuis adiuncta ſit negatio. [b]

4 Πάλιν, εἰ ἡ μὲν ἑτέρα, ὅλη ψευδὴς, ἡ δὲ ἑτέρα, ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α καὶ τῷ ϐ, καὶ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ μὲν τοι ϐ μηδενὶ τῷ γ· οἷον, τὸ γένος τοῖς μὴ ὑπ' ἄλληλα εἴδεσι. τὸ γὰρ ζῶον καὶ ἵππῳ παντὶ, καὶ ἀνθρώπῳ· καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος, ἵππος. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ ζῶον, τῷ μὲν, παντὶ, τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν, ὅλη ψευδὴς ἔσται· ἡ δὲ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθὲς. πρὸς ὁποτέρωοῦν τεθέντος τοῦ στερητικοῦ.

b Id eſt, ſiue maior ſiue minor propoſitio neget.

V. Cam Omnis equus eſt animal: (β, α)
F. eſ Nullus homo eſt animal: Ergo (γ, α)
V. tres Nullus homo eſt equus. (γ, β)

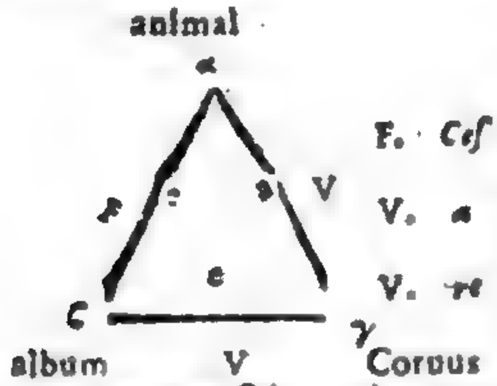
F. Ceſ Nullus equus eſt animal. (ϛ, α)
V. a Omnis homo eſt animal (γ, α)
V. re Nullus homo eſt equus. (γ, ϛ)

5 Item ſi altera *ſit* falſa ex parte, altera tota vera. poteſt enim τὸ α cuidam β ineſſe, & omni ſ: τὸ β autem nulli ſ: vt animal cuidam albo, & omni coruo,

5 Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα, ἐπί τι ψευδὴς, ἡ δὲ ἑτέρα, ὅλη ἀληθής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν ϐ τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ παντὶ τὸ μέν τοι ϐ μηδενὶ τῷ Γ· οἷον, ζῶον λευκῷ μέν τινι, κόραξι δὲ παντὶ, καὶ τὸ λευ-

καὶ τὸ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ ὅλῳ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α β πρότασις, ἐπί τι ψευδής· ἡ δὲ α γ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

& album nulli coruo. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α nulli β, & toti γ ineſſe: propoſitio α β erit falſa ex parte, *propoſitio* autem α γ tota vera, & concluſio vera.

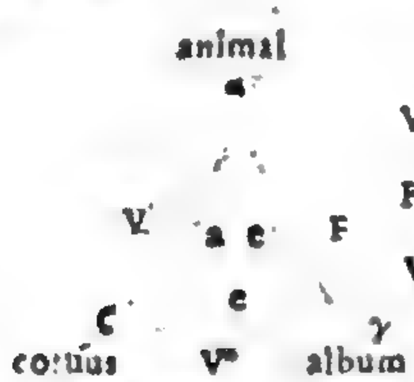

F. Ceſ Nullum album eſt animal:
V. a Omnis coruus eſt animal: Ergo
V. re Nullus coruus eſt albus.

6 Καὶ μετατιθεμένου δὲ τοῦ στερητικοῦ, ὡσαύτως· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

6 Itidémque priuatione tranſpoſitâ [a]: quia per eoſdem terminos *fiet* demonſtratio.

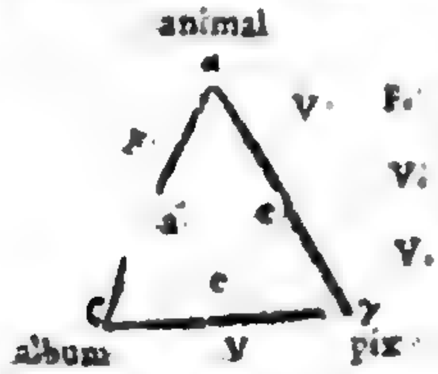
[a] Id eſt, ſi minor propoſitio neget. nã in ſuperiori exemplo maior negabat.

V. Cam Omnis coruus eſt animal:
F. eſ Nullum album eſt animal: Ergo
V. tres Nullum album eſt coruus:

7 Καὶ εἰ ἡ καταφατικὴ πρότασις, ἐπί τι ψευδής· ἡ δὲ στερητικὴ, ὅλη ἀληθής. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν β τινὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον, τὸ ζῷον λευκῷ μὲν τινὶ, πίττῃ δὲ οὐδεμιᾷ, καὶ τὸ λευκὸν οὐδεμιᾷ πίττῃ. ὥστε ἐὰν ληφθῇ τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί· ἡ μὲν α β, ἐπί τι ψευδής· ἡ δὲ α γ, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

7 Item ſi affirmatiua propoſitio ſit falſa ex parte, priuatiua autem tota vera. nihil enim vetat, τὸ α cuidam β ineſſe, & toti γ non ineſſe, ac τὸ β nulli γ: vt animal cuidam albo, & nulli pici, & album nulli pici. Quare ſi ſumptũ fuerit τὸ α toti β ineſſe, & nulli γ: propoſitio α β erit falſa ex parte, *propoſitio* autem α γ tota vera, & concluſio vera.

F. Cam Omne album eſt animal:
V. eſ Nulla pix eſt animal: Ergo.
V. tres Nulla pix eſt alba.

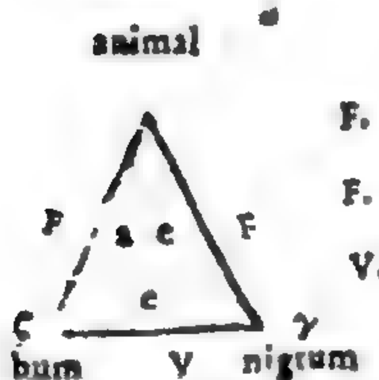
Adde exemplum in Ceſare.

ϐ α
V. *Ceſ* Nulla pix eſt animal:
γ α
F. *a* Omne album eſt animal: Ergo
γ ϐ
V. *re* Nullum album eſt pix.

8 *Sed* & ſi ambæ propoſitiones *ſint* ex parte falſæ, erit concluſio vera. poteſt enim τὸ α alicui β & *alicui* ſ ineſſe, τὸ ϐ autē nulli ſ: vt animal alicui albo, & alicui nigro, album autem alicui nigro. Ergo ſi acceptum fuerit τὸ α *ineſſe* omni ϐ, & nulli ſ: ambæ propoſitiones *erunt* falſæ ex parte, concluſio autem vera.

8 Καὶ εἰ ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἐπί τι ψευδεῖς, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ α καὶ τῷ ϐ, καὶ τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β μηδενὶ τῷ γ· οἷον, ζῶον καὶ λευκῷ τινὶ, καὶ μέλανί τινι· τὸ δὲ λευκὸν, οὐδενὶ μέλανι. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ γ μηδενί· ἄμφω μὲν αἱ προτάσεις, ἐπί τι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

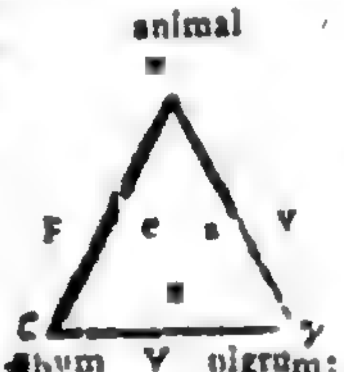

ϐ α
F. *Cam* Omne album eſt animal:
γ α
F. *eſ* Nullum nigrum eſt animal: Ergo
γ ϐ
V. *tres* Nullum nigrum eſt album.

a 9 Similiter, ſi tranſponatur *propoſitio* priuatiua [a], *demonſtrabitur* per eoſdem terminos.

a Ideſt, ſi maior propoſitio neget. in ſuperiori enim exemplo minor negabat, maior affirmabat.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθείσης τῆς στερητικῆς, διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων.

ϐ α
F *Ceſ* Nullum album eſt animal:
γ α
F. *a* Omne nigrum eſt animal: Ergo
γ ϐ
V. *re* Nullum nigrum eſt album.

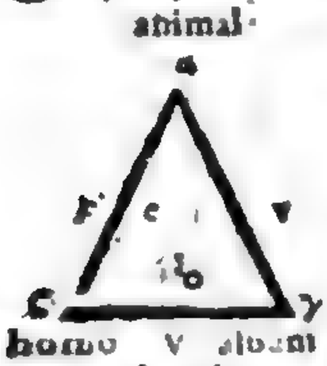
10 Perſpicuū autem *eſt, hoc fieri* etiam in particularibus ſyllogiſmis. nihil enim prohibet τὸ α omni β, & cuidā ſ ineſſe, & τὸ ϐ cuidā γ non ineſſe: vt animal omni homini, & cuidā albo *ineſt*, homo autē cuidam albo non ineſt. Si igitur poſitum fuerit, τὸ α nulli ϐ ineſſe, & alicui γ ineſſe: propoſitio vniuerſalis *erit* tota falſa:

10 Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α τῷ μὲν ϐ παντὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ϐ τῷ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· οἷον, ζῶον παντὶ μὲν ἀνθρώπῳ, λευκῷ δὲ τινὶ, ἄνθρωπος δὲ τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν ϐ μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου πρότασις, ὅλη ψευδής·

ἡ δὲ ἐν

ἡ δ᾽ ἐν μέρει, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

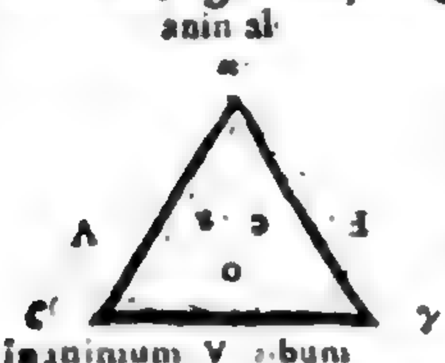
particularis, vera: & concluſio, vera.

β α
F. *Feſ* Nullus homo eſt animal:
γ α
V. *ti* Aliquod album eſt animal: Ergo
γ β
V. *no* Aliquod album non eſt homo.

11 Ὡσαύτως δὲ καὶ καταφατικῆς λαμβανομένης τῆς α β· ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α τῷ μὲν ϐ μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· καὶ τὸ ϐ τῷ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ ζῷον οὐδενὶ ἀψύχῳ, λευκῷ δέ τινι οὐχ ὑπάρχει, καὶ τὸ ἄψυχον τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν β παντὶ, τῷ δὲ Γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α β πρότασις, ἡ καθόλου, ὅλη ψευδής· ἡ δὲ α Γ, ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

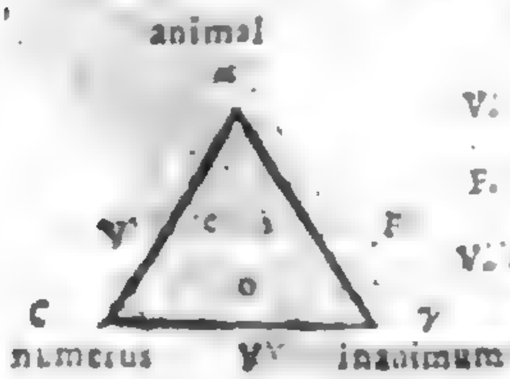
11 Eadem *eſt* ratio, ſi *propoſitio* α β accipiatur affirmatiua. poteſt enim τὸ α nulli β *ineſſe*, & cuidã γ non ineſſe, & τὸ β cuidam γ nõ ineſſe: vt animal nulli inanimo, & cuidam albo non *ineſt*: inanimũ verò cuidam albo non ineſt. Si igitur poſitum fuerit, τὸ α omni ϐ *ineſſe*, & cuidam γ non ineſſe: propoſitio illa vniuerſalis α β, erit tota falſa: *propoſitio* autẽ α Γ, vera: & concluſio, vera.

ϐ α
F. *Bar* Omne inanimum eſt animal:
γ α
V. *oc* Aliquod album non eſt animal: Ergo
γ β
V. *o* Aliquod album non eſt inanimum.

12 Καὶ τῆς μὲν καθόλου, ἀληθοῦς τεθείσης· τῆς δὲ ἐν μέρει, ψευδοῦς. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ α μήτε τῷ β, μήτε τῷ Γ οὐδενὶ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι β τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· οἷον, ζῷον οὐδενὶ ἀριθμῷ, οὐδὲ ἀψύχῳ, καὶ ὁ ἀριθμὸς τινὶ ἀψύχῳ οὐχ ἕπεται. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α τῷ μὲν ϐ μηδενὶ, τῷ δὲ Γ τινί· τὸ μὲν συμπέρασμα ἔσται ἀληθές· καὶ ἡ καθόλου πρότασις, ἀληθής· ἡ δ᾽ ἐν μέρει, ψευδής.

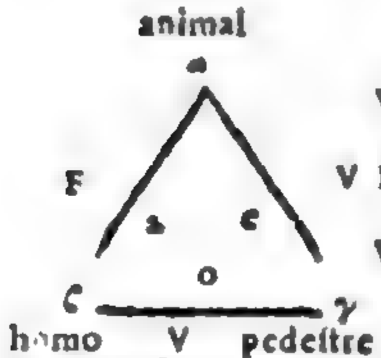
12 Itẽ ſi vniuerſalis poſita fuerit vera, & particularis falſa. nihil enim prohibet, τὸ α nulli β & nulli Γ eſſe cõſequens, τὸ β autẽ cuidã γ non ineſſe: vt animal nulli numero, & nulli inanimo *conſequens eſt*, & numerus cuidã inanimo nõ eſt cõſequens. Si igitur poſitũ fuerit, τὸ α nulli ϐ, & cuidam γ *ineſſe*: concluſio quidẽ erit vera: & uniuerſalis propoſitio vera: particularis autem, falſa.

ϐ α
V. *Feſ* Nullus numerus eſt animal:
γ α
F. *ti* Aliquod inanimum eſt animal: Ergo
γ β
V. *no* Aliquod inanimum non eſt numerus.

13 Idem *eſt*, ſi vniuerſalis *propoſitio* ponatur affirmatiua. poteſt enim τὸ α ineſſe toti β, & *toti* ſ, τὸ β autem cuidam ſ non eſſe cōſequens: vt genus ſpeciei, & differentiæ. animal enim omni homini, & omni pedeſtri conſequens eſt: homo autem non omni pedeſtri. Quare ſi ſumptū fuerit, τὸ α toti β ineſſe, & cuidam ſ non ineſſe: *propoſitio* vniuerſalis *erit* vera: & particularis, falſa: concluſio autem, vera.

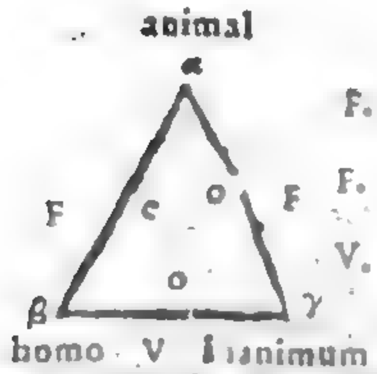
13 Καὶ καταφατικῆς δὲ τῆς καθόλου τιθεμένης, ὡσαύτως. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέν τοι β τινὶ τῷ γ μὴ ἕπεσθαι· οἷον, τὸ γένος τῷ εἴδει καὶ τῇ διαφορᾷ. τὸ γὰρ ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅλῳ πεζῷ ἕπεται· ὁ δὲ ἄνθρωπος, οὐ παντὶ πεζῷ. ὥστε ἐὰν ληφθῇ τὸ α τῷ μὲν β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν καθόλου πρότασις, ἀληθής· ἡ δὲ ἐν μέρει, ψευδής· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

β α
V. *Bar* Omnis homo eſt animal:
γ α
F. *oc* Aliquod pedeſtre non eſt animal: Ergo
γ β
V. *o* Aliquod pedeſtre non eſt homo.

14 Perſpicuum autem *eſt*, etiam ex ambabus falſis veram fore concluſionem. ſiquidem accidit vt τὸ α toti β, & *nulli* ſ inſit, τὸ β autem cuidam γ non ſit conſequens. nam ſi ſumptum fuerit, τὸ α nulli β, & cuidam γ ineſſe: ambæ propoſitiones *erunt* falſæ: cōcluſio autem, vera,

14 Φανερὸν δὲ, ὅτι καὶ ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἀληθὲς ἔσται τὸ συμπέρασμα· εἴπερ ἐνδέχεται τὸ α καὶ τῷ β καὶ τῷ γ ὅλῳ ὑπάρχειν, τὸ μέν τοι β τινὶ τῷ γ, μὴ ἕπεσθαι. ληφθέντος γὰρ τοῦ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ τινὶ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις ἀμφότεραι, ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

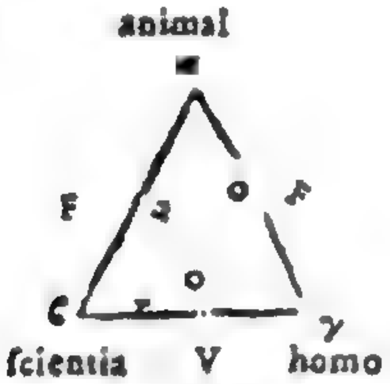
β α
F. *Feſ* Nullus homo eſt animal.
γ α
F. *ti* Aliquod inanimum eſt animal: Ergo
γ β
V. *no* Aliquod inanimum non eſt homo.

15 Item ſi vniuerſalis propoſitio ſit attributiua: & particularis, priuatiua. poteſt enim τὸ α nulli β & omni ſ eſſe conſequens, τὸ β verò cuidam ſ non ineſſe. vt animal nulli ſcientię, omni autē homini eſt conſequens: ſcientia verò non omni homini. Si igitur

15 Ὁμοίως δὲ καὶ κατηγορικῆς οὔσης τῆς καθόλου προτάσεως· τῆς δὲ ἐν μέρει, στερητικῆς. ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ, τῷ δὲ γ παντὶ ἕπεσθαι, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ζῶον ἐπιστήμῃ μὲν οὐδεμιᾷ, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ἕπεται· ἡ δὲ ἐπιστήμη, οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ. ἐὰν οὖν ληφθῇ

ληφθῇ τὸ μὲν α τῷ β ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινὶ μή· ἐπειδὴ αἱ μὲν προτάσεις, ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

ſumptum fuerit, τὸ α toti β ineſſe, & cuidam ſ non eſſe conſequens: propoſiones erunt falſę: concluſio autem vera.

F. Bar   Omnis ſcientia eſt animal: (β, α)
F. ec   Quidam homo non eſt animal: Ergo (γ, α)
V. o   Quidam homo non eſt ſcientia. (γ, β)

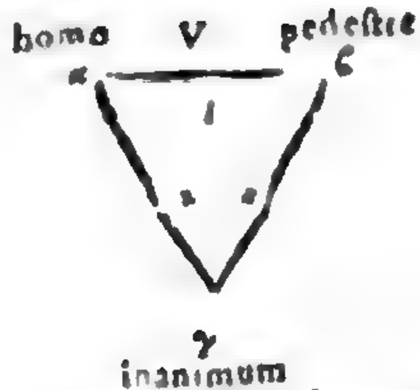
De poteſtatate conconcludendi verum ex falſis in tertia figura. CAP. IV.

1 ¶ Summaria expoſitio. 2 ¶ De ſyllogiſmis ex ambobus propoſitionibus vniuerſalibus. Si ambę propoſitiones ſint omnino falſæ in Darapti. 3 vel Felapton. 4 Si ambæ ſint falſæ ex parte in Darapti, 5 vel Felapton. 6 Si in Felapton maior ſit tota falſa, & minor vera: 7 vel maior vera; & minor tota falſa. 8 Si in Darapti maior ſit tota falſa, & minor vera: 9 vel maior vera & minor tota falſa. 10 Si in Darapti maior ſit falſa ex parte, & minor vera: 11 vel maior vera, & minor falſa ex parte. 12 Si in Felapton minor ſit falſa ex parte, & minor vera: 13 vel maior vera, & minor falſa ex parte. 14 ¶ De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus particularibus. 15 ¶ Corollaria communia tribus figuris. 16 Cur non valeat argumentum à falſitate concluſionis ad falſitatem propoſitionum. 17 nec à falſitate propoſitionum ad veritatem concluſionis.

Ἔσται δὲ καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ σχήματι διὰ ψευδῶν ἀληθές, καὶ ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν ὅλων· καὶ ἐπί τι ἑκατέρας· καὶ τῆς μὲν ἑτέρας, ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δ᾽ ἑτέρας, ψευδοῦς· καὶ τῆς μὲν ἐπί τι ψευδοῦς, τῆς δ᾽, ὅλης ἀληθοῦς· καὶ ἀνάπαλιν· καὶ ὁσαχῶς ἄλλως ἐγχωρεῖ μεταβάλλειν τὰς προτάσεις. 2 Οὐδὲν γὰρ κωλύει, μήτε τὸ α, μήτε τὸ β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ μέντοι α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. οἷον, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε πεζὸν οὐδενὶ ἀψύχῳ ἕπεται, ἄνθρωπος μέντοι τινὶ πεζῷ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις, ὅλαι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

IN poſtremâ quoque figurâ concludetur verum ex falſis; cùm ambæ *propoſitiones* ſunt totæ falſæ, vel vtraque ex parte, vel altera tota vera, altera falſa, vel altera falſa ex parte, altera tota vera: vel contra: denique quotcumque aliis modis licet commutare propoſitiones. CAP. IV.

2 Nihil enim prohibet, quo minùs neque τὸ α neque τὸ β vlli ſ inſit, τὸ β autem alicui β inſit. vtputà nec homo nec pedeſtre vlli inanimo conſequens eſt: homo autem alicui pedeſtri ineſt. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ α & τὸ β omni ſ ineſſe: propoſitiones quidem *erunt* totæ falſæ: concluſio autem vera.

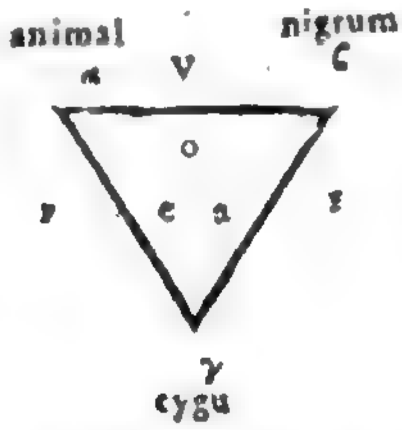
F. *Dar* Omne inanimum eſt homo:
F. *ap* Omne inanimum eſt pedeſtre: Ergo
V *ti* Aliquod pedeſtre eſt homo.

3 Idem *eſt*, ſi altera *propoſitio* ſit priuatiua, altera, affirmatiua. poteſt enim τὸ β nulli Γ ineſſe, τὸ α autem omni [a], & τὸ α cuidam β non ineſſe: vt nigrum nulli cygno, animal verò omni *cygno*, & animal non omni nigro. Quare ſi ſumptum fuerit, τὸ β omni Γ, & τὸ α nulli [b] *ineſſe*: τὸ α cuidam β non inerit: & concluſio *erit* vera: propoſitiones autem, falſæ.

a Repete γ.

b Repete γ.

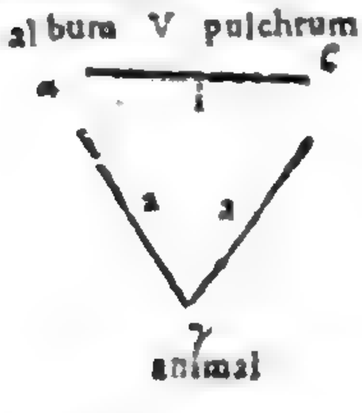
3 Ὡσαύτως δὲ, καὶ τῆς μὲν, στερητικῆς· τῆς δὲ, καταφατικῆς οὔσης. ἐγχωρεῖ γὰρ, τὸ μὲν β μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α παντὶ, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ μέλαν οὐδενὶ κύκνῳ, ζῶον δὲ παντὶ, καὶ τὸ ζῶον οὐ παντὶ μέλανι. ὥστ᾽ ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ α μηδενί· τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές· αἱ δὲ προτάσεις, ψευδεῖς.

F. *Fel* Nullus cygnus eſt animal:
F. *ap* Omnis cygnus eſt niger: Ergo
V *ton* Aliquod nigrum non eſt animal.

4 *Sed* & ſi vtraque *propoſitio ſit* falſa ex parte, erit cõcluſio vera. nihil enim vetat, quo minùs & τὸ α & τὸ β cuidam Γ inſit, & τὸ α cuidam β vt album: & pulchrum cuidam animali ineſt, & album cuidam pulchro. Si igitur poſitum fuerit, τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: propoſitiones quidẽ *erunt* ex parte falſæ: concluſio autem, vera.

4 Καὶ εἰ ἐπί τι ἑκατέρα ψευδής, ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀληθές. οὐδὲν γὰρ κωλύει, καὶ τὸ α καὶ τὸ β τινὶ τῷ Γ, ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β. οἷον, τὸ λευκὸν, καὶ τὸ καλὸν τινὶ ζῴῳ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν τινὶ καλῷ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· αἱ μὲν προτάσεις, ἐπί τι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

f. *Dar* Omne animal eſt album:
f. *ap* Omne animal eſt pulchrum: Ergo
V. *ti* Aliquod pulchrum eſt album.

5 Item ſi priuatiua ponatur propoſitio α γ. nihil enim prohibet,

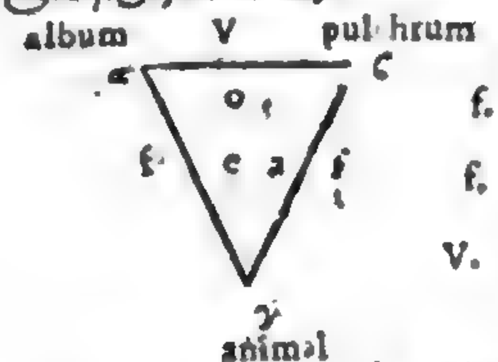
5 Καὶ στερητικῆς δὲ τῆς α γ τιθεμένης, ὁμοίως· οὐδὲν γὰρ κωλύει,

τὸ μὲν

τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ λευκὸν τινὶ ζῴῳ οὐχ ὑπάρχει, τὸ δὲ καλὸν τινὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ λευκὸν οὐ παντὶ καλῷ. ὥστ' ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντί. ἀμφότεραι μὲν αἱ προτάσεις, ἐπί τι ψευδεῖς· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

τὸ α cuidam γ non ineſſe, τὸ β autem cuidam ineſſe, ac τὸ α non omni β ineſſe: vt album cuidam animali non ineſt, pulchrũ autem cuidam ineſt, & album non omni pulchro. Quare ſi ſumptũ fuerit, τὸ α nulli γ, τὸ β autem omni [a] *ineſſe*: ambę propoſitiones *erunt* ex parte falſæ: concluſio autem, vera.

a γ.

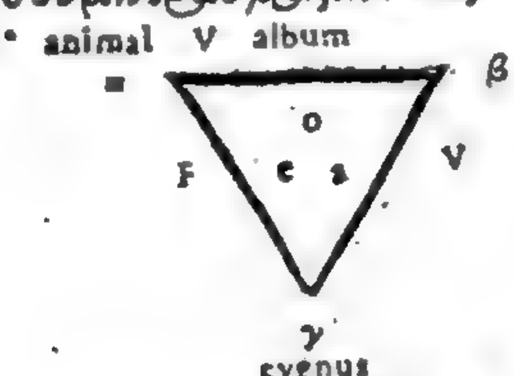

f. *Fel* Nullum animal eſt album.
f. *ap* Nullum animal eſt pulchrum: Ergo
V. *ton* Aliquod pulchrum non eſt album.

6 Ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς μὲν, ὅλης ψευδοῦς, τῆς δὲ, ὅλης ἀληθοῦς λαμβανομένης. ἐγχωρεῖ γὰρ, καὶ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ἕπεσθαι, τὸ μέντοι α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν. οἷον, ζῷον καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἕπεται· τὸ μέντοι ζῷον οὐ παντὶ ὑπάρχει λευκῷ. τεθέντων οὖν ὅρων τούτων, ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν β γ ἔσται ἀληθὴς ὅλη· ἡ δὲ α γ, ὅλη ψευδής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

6 Item ſi altera *propoſitio* tota falſa, altera tota vera accipiatur. poteſt enim & τὸ α & τὸ β omni γ conſequens eſſe, τὸ α verò cuidam γ non ineſſe: vt animal & album omni cygno eſt conſequens, animal autem non omni albo ineſt. Poſitis igitur his terminis, ſi ſumptum fuerit τὸ β toti γ ineſſe, τὸ α autem toti [b] non ineſſe: *propoſitio* β γ erit tota vera: *propoſitio* autem α γ, tota falſa: & concluſio, vera.

b Repete γ.

F. *Fel* Nullus cygnus eſt animal
V. *ap* Omnis cygnus eſt albus Ergo
V. *ton* Aliquod album non eſt animal.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ μὲν β γ, ψευδὲς, τὸ δὲ α γ, ἀληθές· οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν, μέλαν, κύκνος, ἄψυχον.

7 Item ſi τὸ β γ *ſit* falſum: τὸ α γ, verum. hi namque termini *ſumentur* ad demonſtrationem [c] *conficiendam*, nigrum, cygnus, inanimum.

c Vt concludatur verum ex falſis.

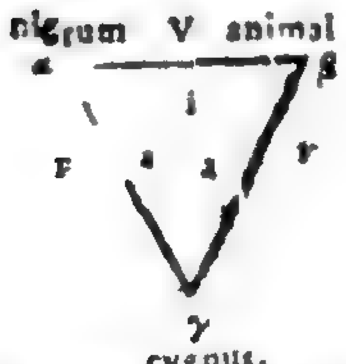

γ α
V. *Fel* Nullus cygnus eſt niger:
γ β
F. *ap* Omnis cygnus eſt inanimus: Ergo
β γ
V. *ton* Aliquod inanimum non eſt nigrum:

8 Sed & ſi ambæ *propoſitiones* accipiantur affirmatiuæ. nihil enim prohibet τὸ β omni ſ conſequens eſſe, τὸ α autem toti[a] nō ineſſe, ac τὸ α cuidam β ineſſe: vt omni cygno animal, nigrum autem nulli cygno, & nigrum alicui animali ineſt. Quare ſi ſumptum fuerit, τὸ α & τὸ β omni γ ineſſe: *propoſitio* βγ *erit* tota vera: *propoſitio* autem α ſ, tota falſa; & concluſio, vera.

a γ

8 Ἀλλὰ καὶ εἰ ἀμφότεραι λαμβάνοιντο καταφατικαί· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ἕπεσθαι, τὸ δὲ α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· οἷον, κύκνῳ μὲν παντὶ ζῷον, μέλαν δὲ οὐδενὶ κύκνῳ, καὶ τὸ μέλαν ὑπάρχει τινὶ ζῴῳ· ὥστ᾽ ἐὰν ληφθῇ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν βγ, ὅλη ἀληθής· ἡ δὲ αγ, ὅλη ψευδής· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀληθές.

γ α
F. *Dar* Omnis cygnus eſt niger:
γ β
V. *ap* Omnis cygnus eſt animal: Ergo
β γ
V. *ti* Aliquod animal eſt nigrum.

9 Item ſi vera ſumpta fuerit propoſitio αγ. *fiet* enim demōſtratio [b] per eoſdem terminos.

b Colligetur vera concluſio ex falſis.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς αγ ληφθείσης ἀληθοῦς· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων ἡ ἀπόδειξις.

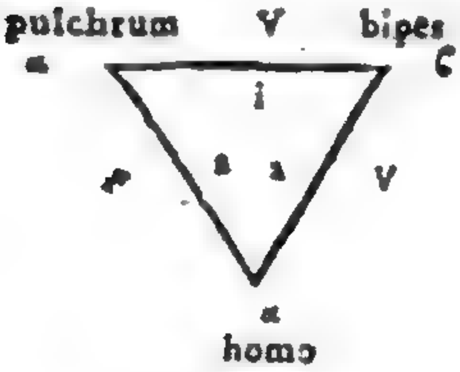
γ α
V. *Dar* Omnis cygnus eſt animal:
γ β
F. *ap* Omnis cygnus eſt niger: Ergo
β α
V. *ii* Aliquod nigrum eſt animal.

10 Rurſus ſi altera ſit tota vera, altera falſa ex parte. poteſt enim τὸ β omni γ ineſſe, τὸ α autem alicui γ, & τὸ α alicui β: vt bipes omni homini, pulchrum autem non omni, & pulchrum alicui bipedi ineſt. Si igitur ſumptum fuerit, & τὸ α & τὸ β toti γ ineſſe:

10 Πάλιν τῆς μὲν, ὅλης ἀληθοῦς οὔσης· τῆς δὲ, ἐπί τι ψευδοῦς. ἐνεχώρει γὰρ, τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ, καὶ τὸ α τινὶ τῷ β· οἷον, δίπουν μὲν παντὶ ἀνθρώπῳ, καλὸν δὲ οὐ παντὶ, καὶ τὸ καλὸν τινὶ δίποδι ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ καὶ τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν· ἡ μὲν βγ

ἡ μὲν βγ, ἀληθὴς ὅλη· ἡ δὲ αγ, ἐπί τι ψευδής· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀληθές.

propoſitio β γ erit tota vera: propoſitio autem α γ, falſa ex parte: cõcluſio autem, vera,

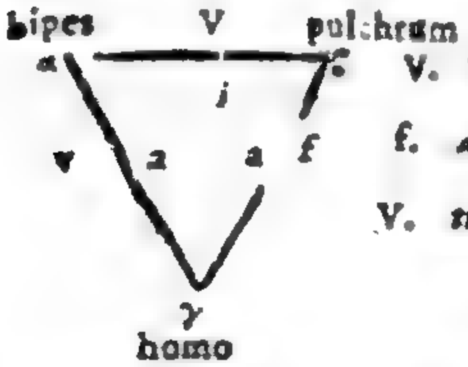

F. Dar Omnis homo eſt pulcher:
V. ap Omnis homo eſt bipes: Ergo
V. ti Aliquod bipes eſt pulchrum.

11 Ὁμοίως δὲ καὶ τῆς μὲν αγ, ἀληθοῦς οὔσης· τῆς δὲ, βγ, ψευδοῦς ἐπί τι λαμβανομένης. μετατεθέντων γὰρ τῶν αὐτῶν ὅρων, ἔσται ἡ ἀπόδειξις.

11 Item ſi propoſitio α γ ſit vera, & propoſitio β γ accipiatur falſa ex parte. tranſpoſitis [a] enim iiſdem terminis, erit demonſtratio [b]

a In ſuperiore ſyllogiſmo pulchrum erat maius extremum, bipes, minus: hic verò contrà pulchrum eſt min[us] extremũ: bipes maius.
b Verum cõcluditur ex falſis.

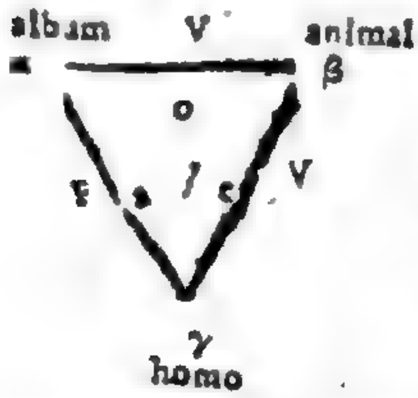

V. Dar Omnis homo eſt bipes
F. ap Omnis homo eſt pulcher Ergo
V. ti Aliquod pulchrum eſt bipes:

12 Καὶ τῆς μὲν, στερητικῆς· τῆς δὲ, καταφατικῆς οὔσης. ἐπεὶ γὰρ ἐγχωρεῖ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί· ὅταν οὕτως ἔχωσιν, οὐ παντὶ τῷ β τὸ α. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ μὲν β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ α μηδενί. ἡ μὲν στερητικὴ, ἐπί τι ψευδής· ἡ δ᾽ ἑτέρα, ὅλη ἀληθής· καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές.

12 Et ſi altera ſit priuatiua, altera affirmatiua. nã quia fieri poteſt, vt τὸ β toti γ inſit, τὸ α autem alicui [c] tantùm; cùm termini ita ſe habent, non omni β ineſt τὸ α. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ β toti γ ineſſe, τὸ α autem nulli [d]: propoſitio priuatiua, falſa ex parte: altera, tota vera: & concluſio vera erit.

c γ.
d γ.

F. Fel Nullus homo eſt albus:
V. ap Omnis homo eſt animal: Ergo
V. ton Aliquod animal non eſt album.

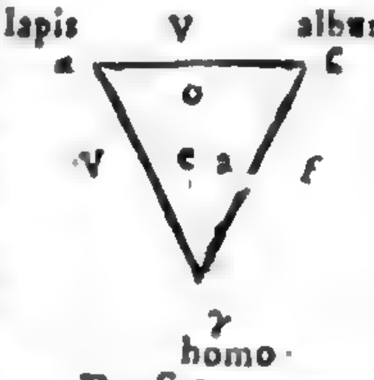
13 Πάλιν ἐπεὶ δέδεικται, ὅτι τοῦ μὲν α, μηδενὶ ὑπάρχοντος τῷ γ, τοῦ δὲ β τινί, ἐγχωρεῖ τὸ α τῷ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν·

13 Rurſus quia oſtẽſũ eſt, cùm τὸ α ineſt nulli γ, τὸ β verò ineſt alicui [e], fieri vt τὸ α cuidã β nõ inſit:

e γ.

perſpicuū igitur *eſt*, etiā cùm *propoſitio a ſ* eſt tota vera, & *propoſitio β ſ* falſa ex parte, poſſe cōcluſionem eſſe veram. Nam ſi ſumptum fuerit, τὸ *a ineſſe* nulli ſ, τὸ ϐ autem *ineſſe* omni [a] *: propoſitio a ſ erit* tota vera : *propoſitio* autem ϐ γ, falſa ex parte.

φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τῆς μὲν α γ, ὅλης ἀληθοῦς οὔσης, τῆς δὲ β γ, ἐπί τι ψευδοῦς, ἐγχωρεῖ τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές. ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ ϐ παντί· ἡ μὲν α γ, ὅλη ἀληθής· ἡ δὲ ϐ γ, ἐπί τι ψευδής.

V. *Fel* Nullus homo eſt lapis: (γ ſ)
ſ. *ap* Omnis homo eſt albus: (γ β) Ergo
V. *ith* Aliquod album non eſt lapis. (ϐ γ)

14 Perſpicuum autem *eſt*, etiam in ſyllogiſmis particularibus [b] omnino concludi verum ex falſis. iidem enim termini ſumendi ſunt, qui *ſumebantur* cùm propoſitiones erant vniuerſales : *nempe* in attributiuis attributiui, in priuatiuis priuatiui. nihil enim refert [c], vtrùm, cùm nulli inſit, accipiatur omni ineſſe [d], an, cùm inſit alicui [e], ſumatur vniuerſaliter [f]: *quod attinet* ad terminorū expoſitionem [g]. Similis *eſt* ratio priuatiuorum [h]. 15 Apparet igitur, cùm falſa eſt cōcluſio, neceſſe *eſſe* vt ea, ex quibus ratio *conſtat*, falſa ſint aut omnia, aut aliqua. cùm autē *concluſio eſt* vera, non neceſſe *eſſe* vt aliquid, aut omnia vera ſint: ſed fieri poſſe, vt, cùm nihil veri ſit in ſyllogiſmo, concluſio ſimiliter vera ſit, non tamen neceſſariò [i]. 16 Cauſa autē *eſt*: quia cùm duo [k] ita inter ſe affecta ſunt, vt ſi vnum [l] ſit, neceſſariò ſit alterū [m]: niſi hoc [n] ſit, neq illud [o] erit [p]: ſed ſi ſit [q], nō neceſſe [r] *eſt* illud [ſ] eſſe.

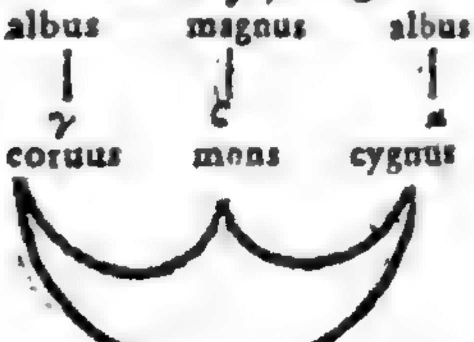
14 Φανερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, ὅτι πάντως ἔσται διὰ ψευδῶν ἀληθές. οἱ γὰρ αὐτοὶ ὅροι ληπτέοι, οἱ καὶ ὅταν καθόλου ὦσιν αἱ προτάσεις· οἱ μὲν ἐν τοῖς κατηγορικοῖς, κατηγορικοί· οἱ δὲ ἐν τοῖς στερητικοῖς, στερητικοί. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, μηδενὶ ὑπάρχοντος, παντὶ λαβεῖν ὑπάρχειν· καὶ τινὶ ὑπάρχοντος, λαβεῖν καθόλου, πρὸς τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν. 15 Φανερὸν οὖν, ὅταν μὲν ᾖ τὸ συμπέρασμα ψευδές, ἀνάγκη, ἐξ ὧν ὁ λόγος, ψευδῆ εἶναι ἢ πάντα ἢ ἔνια. ὅταν δὲ ἀληθές, οὐκ ἀνάγκη ἀληθὲς εἶναι, οὔτε τι, οὔτε πάντα· ἀλλ' ἔστι μηδενὸς ὄντος ἀληθοῦς τῶν ἐν τῷ συλλογισμῷ, τὸ συμπέρασμα ὁμοίως εἶναι ἀληθές, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. 16 Αἴτιον δὲ, ὅτι ὅταν δύο ἔχῃ οὕτω πρὸς ἄλληλα, ὥστε θατέρου ὄντος ἐξ ἀνάγκης θάτερον εἶναι· τούτου μὴ ὄντος μὲν, οὐδὲ θάτερον ἔσται· ὄντος δὲ, οὐκ ἀνάγκη εἶναι θάτερον.

a γ
b Id eſt, qui cōſtāt ex altera ꝑpoſitione vniuerſali, & altera particulari.
c Senſus eſt, hęc ita in ſyllogiſmis particularibus ſumpta non differre ab eiſdem ſumptis in ſyllogiſmis vniuerſalibus.
d Hęc eſt propoſitio ōnino falſa.
e Id eſt, alicui tātùm, non omni.
f Sup. ineſſe, vel non ineſſe. hæc eſt propoſitio falſa ex parte.
g Id eſt, quod attinet ad hoc vt propoſitis terminis oſtēdatur verū colligi ex falſis.
h Id eſt, propoſitionum negantium: (nam verba præcedentia pertinēt ad propoſitiones affirmantes) vt cùm ſumitur nulli ineſſe, quod omni vel alicui ineſt.
i Fieri poteſt, vt cōcluſio falſa ex propoſitionibus falſis colligatur vt, Omnis lapis eſt animal, omnis nix eſt lapis, ergo omnis nix eſt animal. item, Nullus homo eſt animal, omnis equus eſt homo, ergo nullus equus eſt animal.
k Antecedens, & conſequens.
l Id eſt, antecedens.
m Conſequens.
n Conſequens.
o Antecedens.
p Quia valet argumentum ab euerſione conſequentis ad euerſionem antecedentis: vt, Si eſt homo, eſt animal : atqui non eſt animal: ergo non eſt homo. item, Si propoſitiones ſunt veræ, concluſio eſt vera: atqui concluſio non eſt vera: ergo propoſitiones non ſunt veræ. nam propoſitiones ſunt antecedens: concluſio, conſequens. q Conſequens. r Quia non valet argumentum à poſitione conſequentis ad poſitionem antecedentis: vt, eſt animal, ergo eſt homo: concluſio eſt vera, ergo propoſitiones ſunt veræ. ſ Antecedens.

17 Τοῦ

17 Τοῦ δ' αὐτοῦ ὄντος καὶ μὴ ὄντος, ἀδύνατον ἐξ ἀνάγκης εἶναι τὸ αὐτό. λέγω δ', οἷον, τοῦ α ὄντος λευκοῦ, τὸ β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης· καὶ μὴ ὄντος λευκοῦ τοῦ α, τὸ β εἶναι μέγα ἐξ ἀνάγκης. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος λευκοῦ, τοῦ α, τοδὶ ἀνάγκη εἶναι μέγα, τοῦ β· τοῦ δὲ β ὄντος μεγάλου, τὸ γ μὴ εἶναι λευκόν· ἀνάγκη, εἰ τὸ α λευκόν, τὸ γ μὴ εἶναι λευκόν.

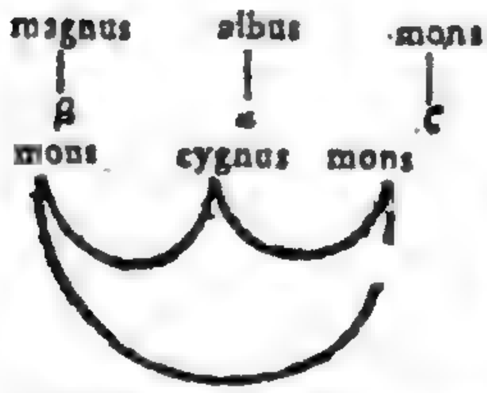
17 At verò[a], ſi idem[b] ſit, & niſi ſit, eandem rem[c] neceſſariò eſſe, *eſt* impoſſibile[d], vtputà, ſi τὸ α ſit album, τὸ β eſſe magnum neceſſariò: & ſi τὸ α non ſit album, τὸ β eſſe magnum neceſſariò. Cùm[e] enim ſi hoc eſt album, vt τὸ neceſſe *eſt* hoc eſſe magnum, vt τὸ β: & ſi τὸ β ſit magnum, τὸ γ non eſſe album: neceſſe *eſt*, ſi τὸ α *ſit* album, τὸ γ non eſſe album.

β γ
Si mons eſt magnus, coruus non eſt albus:
α β
Si cygnus eſt albus, mons eſt magnus: Ergo
α γ
Si cygnus eſt albus, coruus non eſt albus.

Καὶ ὅταν δυοῖν ὄντοιν, θατέρου ὄντος, ἀνάγκη θάτερον εἶναι· τούτου μὴ ὄντος, ἀνάγκη τὸ α μὴ εἶναι. τοῦ δὴ β μὴ ὄντος μεγάλου, τὸ α οὐχ οἷόν τε λευκὸν εἶναι. τοῦ δὲ α μὴ ὄντος λευκοῦ, εἰ ἀνάγκη τὸ β μέγα εἶναι· συμβαίνει ἐξ ἀνάγκης, τοῦ β μὴ ὄντος μεγάλου, αὐτὸ τὸ β μέγα εἶναι. (τοῦτο δὲ, ἀδύνατον) εἰ γὰρ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, τὸ α οὐκ ἔσται λευκὸν ἐξ ἀνάγκης. εἰ οὖν μὴ ὄντος τοῦ α λευκοῦ, τὸ β ἔσται μέγα· συμβαίνει, εἰ τὸ β μὴ ἔστι μέγα, εἶναι μέγα, ὡς διὰ τριῶν.

Et[f] cùm duobus[g] propoſitis, ſi vnum[h] ſit, neceſſe *eſt* alterum[i] eſſe: *certè* ſi hoc non ſit, neceſſe *eſt* primum non eſſe. Ergo cùm τὸ β non eſt magnum, τὸ α non poteſt eſſe album. Quòd ſi cùm τὸ α non eſt album, neceſſe *eſt*[k] τὸ β eſſe magnum: neceſſariò euenit, vt ſi τὸ β non ſit magnum, ipſum β ſit magnum. (hoc autem eſt impoſſibile) nam ſi τὸ β non eſt magnum, τὸ α neceſſario[l] nõ erit album. ſi igitur, cùm τὸ α nõ eſt abum, τὸ β erit magum: efficitur quaſi[m] per tres *terminos*, vt, ſi τὸ β non ſit magnum, *illud ipſũ* ſit magnum[n].

α β
Si cygnus non eſt albus, mons eſt magnus:
β α
Si mons non eſt magnus, cygnus non eſt albus: Ergo
β β
Si mons non eſt magnus, mons eſt magnus.
Quod eſt impoſſibile.

a *Probat non neceſſe eſſe vt concluſio vera ſit, cùm propoſitiones non ſunt veræ: quia ſi* propoſitiones ſunt veræ, concluſio neceſſariò eſt vera. ergo ſi nõ ſũt veræ, nõ neceſſariò concluſio eſt vera. alioquin idẽ colligeretur ex eo quòd aliquid ſit, & ex eo quod non ſit.
b Antecedens.
c Conſequens.
d Id eſt, non poteſt conſequens colligi ex affirmatione & ex negatione antecedentis. vt, Si eſt homo, eſt animal: &, ſi non eſt homo, eſt animal. item, Si propoſitiones ſunt veræ, cõcluſio eſt vera: &, ſi propoſitiones nõ ſunt veræ, concluſio eſt vera.
e *Syllogiſmo ducente ad incommodum probaturus non poſſe argui ab euerſione antecedẽtis ad poſitionem conſequentis, ſumit hoc principiũ, vnde colligi tertij euerſionem ex primi poſitione: ſi poſitionem primi ſequitur poſitio ſecũdi: & poſitionẽ ſecundi, euerſio tertij.*
f *Sumit aliud principium*, nempe valere argumẽtum ab euerſione conſequẽtis ad euerſionẽ antecedentis.
g Id eſt, duobus terminis ſubiectis, vt α & β. Ceterùm ratione habita etiam attributorum, ſunt plures termini: vt in exemplo Ariſtotelico ſunt tres termini: id eſt duo ſubiecta, α & β: & duo attributa, magnum & album. In ſuperiori autem exemplo erant tria ſubiecta, α, β, γ: & duo attributa, album, magnum. h Antecedens. i Conſequens. k Vt aduerſarius falsò aſſerit. l Hoc enim probatur per argumentum à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis. m Duo tantùm ſunt termini ſubiecti, α & β: ſed funguntur vice trium, quia τὸ β ponitur bis. n Eadem eſt ratio propoſitionum & concluſionis.

Aduerſarius ait concluſionem eſſe veram,	Si propoſitiones non ſint veræ. Si propoſitiones ſint veræ.	Ergo	Si propoſitiones non ſunt veræ, concluſio eſt vera: Si concluſio non eſt vera propoſitiones non ſunt veræ: Ergo Si cõcluſio non eſt vera, concluſio eſt vera.

De probatione circulari ſeu reciproca in prima figura.

CAP. V.

1 ¶ *Expoſitio generalis. Quid ſit probatio circularis, & quomodo fiat.* 2 *Exempliũ.* 3 *Non poſſe aliter fieri, quàm dictum ſit.* 4 *In quibus terminis locũ habeat.* 5 ¶ *Expoſitio ſpecialis Barbara,* 8 *Celarent,* 12. *Darii,* 15 *Ferio.*

CIrculo autem & ex ſe inuicem probari, *nihil aliud* eſt. *quàm* per concluſionem & alteram propoſitionem attributione [a] inuerſam, cõcludi reliquam *propoſitionem* quæ accepta fuerat in altero ſyllogiſmo.

2 Vt ſi probare oportebat τὸ α omni γ ineſſe: probauit [b] autem per ϐ: rurſus [c] ſi probet τὸ α τῷ ϐ ineſſe, accipiens τὸ α ineſſe τῷ γ, τὸ γ autem τῷ ϐ: *ita fiet vt* etiam *τὸ α inſit τῷ ϐ*: prius autem contrà acceperat, τὸ ϐ ineſſe τῷ γ. Vel ſi oſtendere oporteat τὸ ϐ ineſſe τῷ γ [d]: & ſumat [e] *τὸ α ineſſe τῷ γ*, quæ erat [f] concluſio: & τὸ ϐ ineſſe τῷ α: priùs [g] autem ſumptum è contrario fuerat τὸ α ineſſe τῷ ϐ.

3 Aliter verò non licet mutuò probare. ſiue enim aliud [h] mediũ ſumetur, non *probabitur* circulo: nihil [i] enim idẽ accipietur. ſiue quid horum accipiatur: neceſſe *eſt* alterum ſolum [k] *accipi*: quia ſi ambo [l] ſumantur, erit eadem concluſio, cùm diuerſam eſſe oporteat.

4 In iis igitur *terminis*, qui non conuertuntur, ex altera propoſitione non demonſtrata fit ſyllogiſmus: quia non licet per hos terminos demonſtrare tertium ineſſe medio,

ΤΟ δὲ κύκλῳ καὶ ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαί ἐστι, τὸ διὰ τοῦ συμπεράσματος, καὶ τοῦ ἀνάπαλιν τῇ κατηγορίᾳ τὴν ἑτέραν λαβόντα πρότασιν, συμπεραίνεσθαι τὴν λοιπὴν, ἣν ἐλάμβανεν ἐν θατέρῳ συλλογισμῷ.

2 Οἷον, εἰ ἔδει δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ γ παντὶ ὑπάρχει· ἔδειξε δὲ διὰ τοῦ ϐ· πάλιν εἰ δεικνύοι ὅτι τὸ α τῷ ϐ ὑπάρχει, λαβὼν τὸ μὲν α τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ τῷ ϐ, καὶ τὸ α τῷ ϐ· πρότερον δὲ ἀνάπαλιν ἐλάμβανε τὸ ϐ τῷ γ ὑπάρχειν. ἢ εἰ ὅτι τὸ ϐ τῷ γ δέοι δεῖξαι ὑπάρχον, εἰ λάβοι τὸ α κατὰ τοῦ γ, ὃ ἦν συμπέρασμα, τὸ δὲ ϐ κατὰ τοῦ α ὑπάρχειν· πρότερον δὲ ἐλήφθη ἀνάπαλιν τὸ α κατὰ τοῦ ϐ.

3 Ἄλλως δ' οὐκ ἔστιν ἐξ ἀλλήλων δεῖξαι. εἴτε γὰρ ἄλλο μέσον λήψεται, οὐ κύκλῳ· οὐδὲν γὰρ λαμβάνεται τῶν αὐτῶν. εἴτε τούτων τι, ἀνάγκη θάτερον μόνον· εἰ γὰρ ἄμφω, τὸ αὐτὸ ἔσται συμπέρασμα· δεῖ δὲ ἕτερον.

4 Ἐν μὲν οὖν τοῖς μὴ ἀντιστρέφουσιν, ἐξ ἀναποδείκτου τῆς ἑτέρας προτάσεως γίνεται ὁ συλλογισμός. οὐ γάρ ἐστιν ἀποδεῖξαι διὰ τούτων τῶν ὅρων, ὅτι τῷ μέσῳ τὸ τρίτον ὑπάρχει, ἢ τῷ πρώ-

CAp. V.
a Id eſt, quod ad rationem attribuendi attinet: quia quod erat ſubiectum fit attributum: & retrò quod erat attributum, fit ſubiectum: vt omnis homo eſt rationalis, omne rationale eſt homo. Sunt & aliæ conuerſiones, vt cùm propoſitio contingens conuertitur ex affirmante in negantem, vel contrà, vt contingit omnem hominẽ currere, contingit nullum hominem currere.
b *Syllogiſmus primus, α ϐ γ.*
c *Syllogiſmus ſecũdus, α γ ϐ, quo probatur maior propoſitio primi ſyllogiſmi.*
d Id eſt minorẽ propoſitionem primi ſyllogiſmi.
e *Sextus ſyllogiſmus, ϐ α γ, quo probatur dicta minor propoſitio.*
f In primo ſyllogiſmo.
g In primo ſyllogiſmo.
h Diuerſõ à tribus terminis initio poſitis, α ϐ γ.
i Neutra ex propoſitionibus primi ſyllogiſmi.
k Vnam propoſitionem primi ſyllogiſmi.
l Ambæ propoſitiones primi ſyllogiſmi.

ἢ τῷ πρώτῳ τὸ μέσον. ἐν δὲ τοῖς ἀντιστρέφουσιν ἔστι πάντα δεικνύναι δι' ἀλλήλων· οἷον, εἰ τὸ α καὶ τὸ β καὶ τὸ γ ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλοις. 5 Δεδείχθω γὰρ τὸ α γ διὰ μέσου τοῦ β. καὶ πάλιν τὸ α β διά τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς β γ προτάσεως ἀντιστραφείσης· ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ β γ, διά τε τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς α β προτάσεως ἀντεστραμμένης. δεῖ δὲ τήν τε γ β, καὶ τὴν β α πρότασιν ἀποδεῖξαι· ταύταις γὰρ ἀναποδείκτοις κεχρήμεθα μόναις. Ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ α, συλλογισμὸς ἔσται τοῦ β πρὸς τὸ α. πάλιν ἐὰν ληφθῇ τὸ μὲν γ παντὶ τῷ α, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β· ἀνάγκη τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. Ἐν ἀμφοτέροις δὴ τούτοις τοῖς συλλογισμοῖς ἡ γ α πρότασις, ἀναπόδεικτος εἴληπται· αἱ γὰρ ἕτεραι δεδειγμέναι ἦσαν. ὥστε ἂν ταύτην ἀποδείξωμεν, ἅπασαι ἔσονται δεδειγμέναι δι' ἀλλήλων. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ α ὑπάρχειν· ἀμφότεραί τε αἱ προτάσεις ἀποδεδειγμέναι λαμβάνονται, καὶ τὸ γ τῷ α ἀνάγκη ὑπάρχειν. Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν μόνοις τοῖς ἀντιστρέφουσι, κύκλῳ καὶ δι' ἀλλήλων ἐνδέχεται γίνεσθαι τὰς ἀποδείξεις· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, ὥσπερ πρότερον εἴπομεν. 7 Συμβαίνει δὲ καὶ ἐν τούτοις, αὐτῷ

aut medium primo. In iis verò qui reciprocantur, licet omnia inuicem probare. veluti ſi τὸ α, & τὸ β, & τὸ γ, inuicem conuertuntur. 5 Oſtenſum[a] enim ſit τὸ α γ per medium β: & rurſus[b] τὸ α β per concluſionem, & propoſitionem β γ cōuerſam: item[c] τὸ β γ per concluſionem, & propoſitionem α β inuerſam. Oportet autem demonſtrare *propoſitionem* γ β[d], & propoſitionem β α[e]: his enim ſolis non demonſtratis vſi ſumus. Si[f] igitur ſumptum fuerit, τὸ β ineſſe omni γ, & τὸ γ omni α: ſyllogiſmus erit τοῦ β de α. Rurſus[g] ſi ſumptum fuerit, τὸ γ *ineſſe* omni α, & τὸ α omni β: neceſſe *eſt* τὸ γ omni β ineſſe. In ambobus igitur his[h] ſyllogiſmis propoſitio α γ ſumpta eſt ſine demōſtratione: aliæ namque probatæ fuerāt. quare ſi hanc demonſtremus, omnes erunt ex ſe inuicem probatæ ſi[i] igitur ſumptum fuerit, τὸ γ omni β, & τὸ β omni α ineſſe: ambæ propoſitiones demōſtratæ accipiuntur, & neceſſe *eſt* τὸ γ ineſſe τῷ α. Perſpicuum igitur *eſt*, in iis ſolis quæ conuertuntur, circulo & ex ſe inuicem fieri poſſe demonſtrationes: in aliis autem, quemadmodū antea diximus[k].

7 *Sed & in his*[l] accidit, vt eo

a *Primus circuli ſyllogiſmus*, α β γ.
b *Secūdus ſyllogiſmus*, α γ β.
c *Sextus ſyllogiſmus* β α γ
d Quæ eſt minor propoſitio ſecundi ſyllogiſmi.
e Quæ eſt maior propoſitio ſexti ſyllogiſmi.
f *Quintus ſyllogiſmus*, β γ α.
g *Tertius ſyllogiſmus*, γ β α
h Quinto, & tertio.
i *Quartus ſyllogiſmus*, γ β α.
K Id eſt, altera propoſitio non demōſtratur circulo.
l Syllogiſmis vltimo loco poſitis, id eſt, tertio, quarto, quinto: quibus probātur propoſitiones conuerſæ. Quod vt intelligatur, notādum eſt, circulum conſtare ex ſex ſyllogiſmis. primus eſt veluti fundamētum, & origo reliquorū omniū. ei adhærent ſecūdus & ſextus quia ſecundus probat maiorem primi: ſextus minorem eiuſdem primi. vterque autem, id eſt ſecundus & ſextus, accipit primi concluſionem: cui ſecundus adiungit minorem primi cōuerſam, ſextus maiorem eiuſdē primi conuerſam. Ergo ſecundus & ſextus probant propoſitiones directas, id eſt propoſitiones primi ſyllogiſmi: ſe accipiunt duas propoſitiones conuerſas: proinde circulus nondum eſt expletus, quia probandæ ſunt etiā propoſitiones conuerſæ, hæ probantur tertio & quinto ſyllogiſmus. Iam verò eadem eſt maior propoſitio tertij, & minor quinti, nempe concluſio primi conuerſa, quæ probatur per quartum ſyllogiſmum Ex dictis intelligere licet, circulum poſſe diuidi in duas partes: quia concluſiones primi ſyllogiſmi, ſecundi, & ſexti, ſunt directæ: concluſiones verò tertii, quarti, & quinti ſunt conuerſæ: ſiquidem concluſio tertii eſt minor primi conuerſa: concluſio quarti eſt concluſio primi conuerſa: concluſio quinti eſt maior primi conuerſa. Hæc cùm ita ſe habeant: Ariſtoteles docet non ſolùm eſſe coniunctionem inter tres priores ſyllogiſmos, i. primum, ſecundum, ſextum: ſed etiam inter tres poſteriores, i. tertium, quartum, quintum.

quod probatum eſt, vtamur ad demonſtrationem *conficiendam.* nam τὸ ſ de β [a], & τὸ β de α [b] probatur [c] ſumpto ſ dici de α [d]: τὸ γ autē de α probatur [e] per has propoſitiones [f]. itaque vtimur concluſione [g] *ad extruēdam* demonſtrationem [h].

τῷ δεικνυμένῳ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἀπόδειξιν. τὸ μὲν γὰρ γ κατὰ τοῦ β, καὶ τὸ β κατὰ τοῦ α δείκνυται, ληφθέντος τοῦ Γ κατὰ τοῦ α λέγεσθαι· τὸ δὲ γ κατὰ τοῦ α, διὰ τούτων δείκνυται τῶν προτάσεων. ὥστε τῷ συμπεράσματι χρώμεθα πρὸς τὴν ἀπόδειξιν.

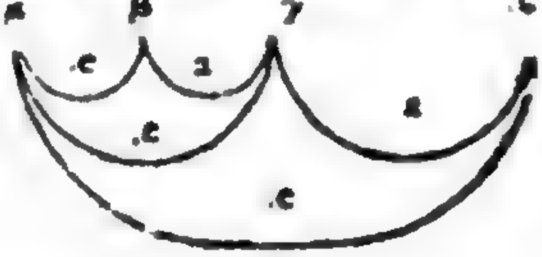
a Hæc eſt maior propoſitio quarti ſyllogiſmi.
b Hæc eſt minor propoſitio quarti ſyllogiſmi.
c Per tertium & quintum ſyllogiſmum. i. maior per tertium, minor per quintum.
d Hæc eſt maior propoſitio in tertio ſyllogiſmo, eadémque minor in quinto. Quarto ſyllogiſmo.
f γ ζ, & ζ α.
g Quarti ſyllogiſmi.
h Ad probãdas propoſitiones eiuſdem ſyllogiſmi quarti. Quartus igitur ſyllogiſmus proportione reſpondet primo, tertius ſecundo, quintus ſexto. ſicut enim cõcluſio primi fit maior propoſitio in ſecundo, & minor in ſexto: ita etiam concluſio quarti fit maior in tertio, & minor in quinto. itē vt ſecundus probat maiorem primi, ſic tertius probat maiorem quarti. denique vt ſextus probat minorem primi ſic quintus probat minorem quarti.

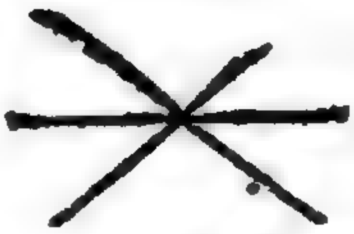
8 Ἐπὶ δὲ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν ὧδε δείκνυται δι' ἀλλήλων. ἔστω τὸ μὲν β παντὶ τῷ γ ὑπάρχον, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. εἰ δὴ πάλιν δεῖ συμπεράνασθαι, ὅτι τὸ α οὐδενὶ τῷ β, ὃ πάλαι ἔλαβεν. ἔσται τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ β. οὕτω γὰρ ἀνάπαλιν ἡ πρότασις.

8 In priuatiuis [a] autem ſyllogiſmis ita fit mutua probatio. Inſit τὸ β omni γ, τὸ α autem nulli β: concluſio *eſt*, τὸ α *ineſſe* nulli γ. Si igitur oporteat rurſus concludere τὸ α *ineſſe* nulli β, quod pridem acceperat: τὸ α inerit nulli γ, τὸ γ autem omni β. ſic enim inuerſa *eſt* propoſitio.

a In Celarent.

Ce Nihil corruptibile, eſt æternum: (β, α)
Ia Omne genitũ, eſt corruptibile: Ergo (γ, β)
ent Nihil genitum, eſt æternũ. (γ, α)

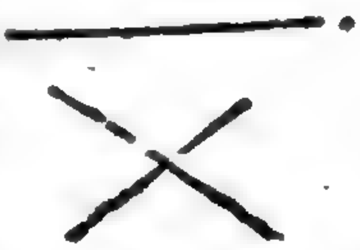
Ce Nihil genitum, eſt æternum: (γ, α)
Ia Omne corruptibile, eſt genitum: Ergo (β, γ)
rent Nihil corruptibile, eſt æternum. (β, α)

9 Εἰ δ' ὅτι τὸ β τῷ γ, δεῖ συμπεράνασθαι, οὐκέτι ὁμοίως ἀντιστρεπτέον τὴν α β· ἡ γὰρ αὐτὴ πρότασις, τὸ β μηδενὶ τῷ α, καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν.

9 Quòd ſi, τὸ β τῷ γ *ineſſe* concludendum ſit, non eſt ampliùs ſimiliter conuertenda *propoſitio* α β. *eſt* enim eadem propoſitio [b], τὸ β nulli α, & τὸ α nulli β ineſſe.

b Eandem vim habet.

Ce Nihil corruptibile, eſt æternũ: (β, α)
Ia Omne genitum, eſt corruptibile: Ergo (γ, β)
rent Nihil genitum, eſt æternum. (γ, α)

e Nihil æternum, eſt corruptibile: (α, β)
e Nihil genitum, eſt æternum: (γ, α)
Nihil concluditur.

10 Ἀλλὰ ληπτέον, ᾧ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ β παντὶ ὑπάρχειν. ἔστω τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν τὸ συμπέρασμα· ᾧ δὲ τὸ α μηδενί, τὸ β εἰλήφθω παντὶ ὑπάρχειν· ἀνάγκη οὖν τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν.

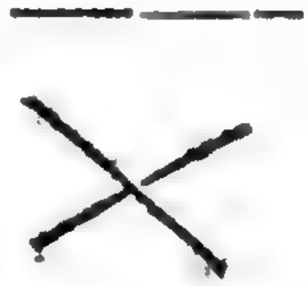
10 Sed accipiẽdum *eſt* [c], cui τὸ α nulli ineſt, τὸ β omni ineſſe. inſit τὸ α nulli γ: quæ quidem erat cõcluſio. cui verò τὸ α nulli *ineſt*, τὸ β accipiatur omni ineſſe. neceſſe igitur *eſt*, τὸ β ineſſe omni γ.

c Hic eſt ſyllogiſmus hypotheticus κατὰ μετάληψιν.

Ce Nihil corruptibile, eſt æternū: (β α)

la Omne genitum, eſt corruptibile: Ergo (γ β)

rent Nihil genitum, eſt æternum: (γ α)

Cui nulli ineſt æternum, ei omni ineſt corruptibile: (α β)

Nulli genito ineſt æternum Ergo (γ α)

Omni genito ineſt corruptibile. (γ β)

a Tria pronunciata, nihil corruptibile eſt æternum, omne genitum eſt corruptibile, nihil genitum eſt æternum.

b Id eſt, in Datiſi.

11 Quare cùm tria[a] ſint, vnumquodque effectum eſt concluſio. & circulo demonſtrare, hoc eſt, ſumptis concluſione & altera propoſitione inuerſa, reliquam concludere.

12 In particularibus[b] autem ſyllogiſmis, vniuerſalem propoſitionem non licet ex aliis demōſtrare, particularem verò licet.

13 Vniuerſalem igitur non poſſe demonſtrari, perſpicuum *eſt*: quia vniuerſale probatur ex vniuerſalibus, concluſio autem non eſt vniuerſalis: & probatio effici debet ex concluſione & ex altera propoſitione. Præterea, omnino non fit ſyllogiſmus conuerſâ propoſitione: quoniam in parte efficiuntur ambę propoſitiones.

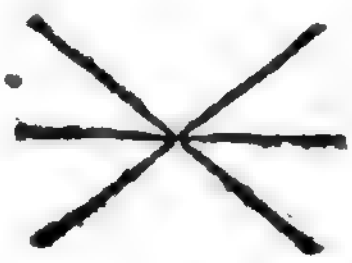
11 Ὥστε τριῶν ὄντων, ἕκαστον, συμπέρασμα γέγονε. καὶ τὸ κύκλῳ ἀποδεικνύναι, τοῦτ' ἐστι, τὸ συμπέρασμα λαμβάνοντα, καὶ ἀνάπαλιν τὴν ἑτέραν πρότασιν, τὴν λοιπὴν συλλογίζεσθαι. 12 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι διὰ τῶν ἑτέρων, τὴν δὲ κατὰ μέρους ἔστιν.

13 Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι τὴν καθόλου, φανερόν· τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου· τὸ δὲ συμπέρασμα οὐκ ἔστι καθόλου· δεῖ δὲ ἐκ τοῦ συμπεράσματος δεῖξαι καὶ ἐκ τῆς ἑτέρας προτάσεως. ἔτι, ὅλως οὐδὲ γίνεται συλλογισμὸς, ἀντιστραφείσης τῆς προτάσεως· ἐν μέρει γὰρ ἀμφότεραι γίνονται αἱ προτάσεις.

Da Omnis homo eſt rationalis:

ti Aliquod album eſt homo: Ergo

ſi Aliquod album eſt rationale.

i Aliquod album eſt rationale.

i Aliquis homo eſt albus.

Nihil concluditur.

14 Particularem autem *propoſitionem demonſtrare* licet. probatū enim ſit τὸ α de aliquo ſ per β. Si igitur ſumatur, τὸ β *ineſſe* omni α, & concluſio maneat: τὸ β inerit alicui ſ. fit enim prima figura: & τὸ α, medium.

14 Τὴν δὲ ἐπὶ μέρους ἔστι. δεδείχθω γὰρ τὸ α κατά τινος τοῦ γ, διὰ τοῦ β. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ α, καὶ τὸ συμπέρασμα μένῃ, τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα· καὶ τὸ α, μέσον.

β α

ϐ α
Da Omnis homo eſt rationali: —— *Da* Omne rationale eſt homo
α ϐ
γ ϐ
ri Aliquod album eſt homo: Ergo X *ri* Aliquod album eſt rationale: Ergo
γ β
γ α
i Aliquod album eſt rationale. *i* Aliquod album eſt homo.
γ ϐ

15 Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, τὴν μὲν καθόλου πρότασιν οὐκ ἔστι δεῖξαι, διὸ καὶ πρότερον ἐλέχθη.

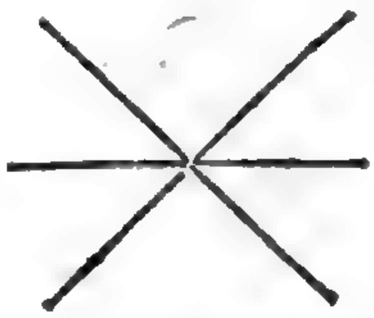
15 Quòd ſi ſyllogiſmus *ſit* priuatiuus[a]. vniuerſalem propoſitionem non licet probare ob id quod antea[b] dictum eſt.

a Sub. particularis, id eſt Ferio.
b Partic. 13.

Fe Nihil corruptibile, eſt æternum:

ri Aliquod viuens: eſt corruptibile: Ergo

o Aliquod viuens: non eſt æternum.

o Aliquod viuens, non eſt æternum:

i Aliquod corruptibile, eſt viuens.

Nihil concluditur.

16 τὴν δ᾽ ἐν μέρει, ἐὰν μὲν ὁμοίως ἀντιστραφῇ τὸ α ϐ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, οὐκ ἔστι. διὰ προσλήψεως δ᾽ ἔστιν· οἷον, ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχῃ, τὸ ϐ τινὶ ὑπάρχειν.

16 Particularem autem, ſi ſimiliter conuertatur *pronunciatum* α ϐ, quemadmodum in vniuerſalibus, *probare* non licet: verùm per aſſũptione[c] licet: vt, cui τὸ α cuidã nõ ineſt, τὸ ϐ cuidã ineſſe.

c Id eſt, ſyllogiſmo hypothetico κατὰ πρόσληψιν.

Fe Nihil corruptibile, eſt æternum: —— Cui non omni attribuitur æternum, alicui attribuitur corruptibile:
ri Aliquod viuens, eſt corruptibile: Ergo X Non omni viuenti attribuitur æternum: Ergo
o Aliquod viuens, non eſt æternum: Alicui viuenti attribuitur corruptibile:

Ἄλλως γὰρ ἐχόντων, οὐ γίνεται συλλογισμὸς, διὰ τὸ ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ἐν μέρει πρότασιν.

Quòd ſi *termini* aliter habeant, non fit ſyllogiſmus, quia propoſitio particularis eſt negatiua.

Fe Nihil corruptibile, eſt æternum: —— *e* Nihil æternum, eſt corruptibile:
ri Aliquod viuens, eſt corruptibile: Ergo X *o* Aliquod viuens, non eſt æternum.
o Aliquod viuẽs, non eſt æternum *Nihil concluditur*

De probatione circulari in ſecunda figura.

CAP. VI.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *De propoſitione affirmante.* 3 *De propoſitione negãte, in Cameſtres.* 4 *vel in Ceſare.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus. De propoſitioni vniuerſali.* 6 *De propoſitione particulari negante,* 7 *vel affirmante.*

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὸ μὲν καταφατικὸν οὐκ ἔστι δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ τρόπου· τὸ δὲ στερητικὸν, ἔστι.

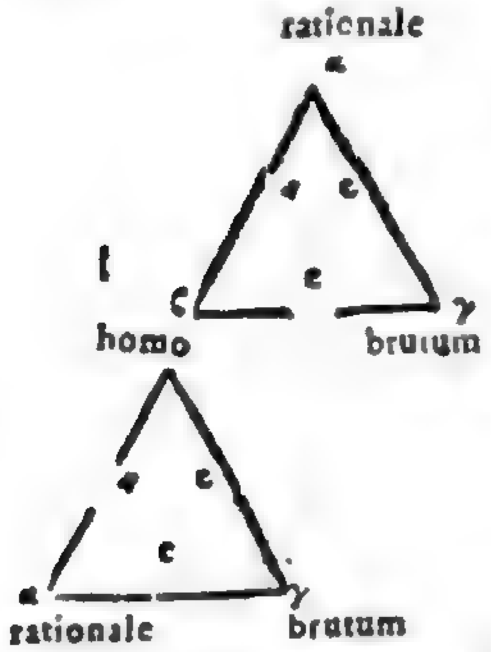
IN ſecunda autem figura *pronunciatum* affirmatiuum non poteſt hoc modo probari, priuatiuum poteſt.

CAP. VI.

2 Affirmatiuum non probatur, quia non ſunt ambæ propoſitiones affirmatiuæ: concluſio namque eſt priuatiua: affirmatio autem ex ambabus *propoſitionibus* affirmantibus probatur.

3 *Pronunciatum* autem priuatiuum ſic probatur. Inſit τὸ α omni ϐ, ac nulli γ. concludetur τὸ β *ineſſe* nulli γ. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ β ineſſe omni α, & nulli ſ: neceſſe *eſt*, τὸ α nulli ſ ineſſe. fit enim media figura. medium *eſt* τὸ β.

2 Τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν οὐ δείκνυται, διὰ τὸ μὴ ἀμφοτέρας εἶναι τὰς προτάσεις καταφατικάς· τὸ γὰρ συμπέρασμα, στερητικόν ἐστι· τὸ δὲ κατηγορικόν, ἐξ ἀμφοτέρων ἐδείκνυτο καταφατικῶν. 3 Τὸ δὲ στερητικὸν ὧδε δείκνυται. ὑπαρχέτω τὸ α παντὶ τῷ ϐ, τῷ δὲ γ μηδενί· συμπέρασμα, τὸ β, τῷ γ οὐδενί· ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ ϐ παντὶ τῷ α ὑπάρχειν, τῷ δὲ Γ μηδενί· ἀνάγκη τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. γίνεται γὰρ τὸ δεύτερον σχῆμα. μέσον, τὸ β.

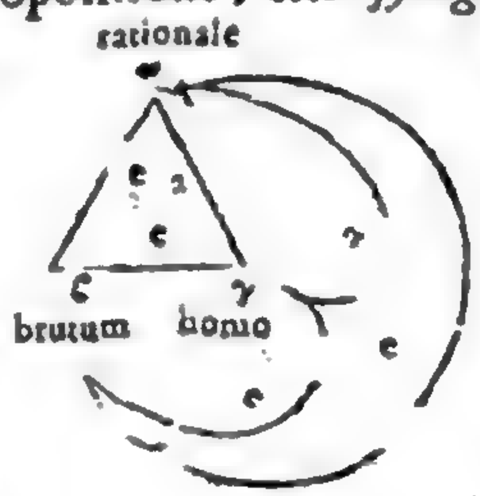
Cam Omnis homo eſt rationalis:
eſ Nullum brutum eſt rationale: Ergo
tres Nullum brutum eſt homo.

Cam Omne rationale eſt homo:
eſ Nullum brutũ eſt homo: Ergo
tres Nullum brutũ eſt rationale.

4 Quòd ſi *pronunciatũ* α β ſumptũ fuerit priuatiuũ, alterũ autẽ attributiuũ: erit prima figura. nã τὸ γ *ineſt* omni α, & τὸ β nulli ſ. quare nulli α, *ineſt* τὸ ϐ. proinde nec τὸ α ineſt ulli ϐ. mediũ *eſt* τὸ ſ Per concluſionem [a] igitur & vnam propoſitionẽ [b] non fit ſyllogiſmus [c]: aſſumptâ autem alterâ [d] propoſitione, erit [e] *ſyllogiſmus*.

a Τῶ Ceſare.
b Minorẽ propoſitionẽ τῶ Ceſare.
c Non probatur maior propoſitio τῶ Ceſare, quæ erat probãda, ſed cõuerſa.
d Id eſt, cõcluſione τῶ Celarẽt, nullum rationale eſt brutum.
e Probabitur maior τῶ Ceſare per reciprocationem: quia ſi nullũ rationale eſt brutũ, cõſtat nullũ brutum eſſe rationale.

4 Εἰ δὲ τὸ α ϐ, στερητικὸν ληφθῇ θάτερον δὲ, κατηγορικὸν τὸ πρῶτον ἔσται σχῆμα· τὸ μὲν γὰρ Γ παντὶ τῷ α· τὸ δὲ β οὐδενὶ τῷ Γ· ὥστ' οὐδενὶ τῷ α τὸ ϐ· οὐδ' ἄρα τῷ ϐ τὸ α. μέσον τὸ Γ. διὰ μὲν οὖν τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς μιᾶς προτάσεως, οὐ γίνεται συλλογισμός. προσληφθείσης δὲ ἑτέρας, ἔσται.

Ceſ Nullũ brutum eſt rationale:
a Omnis homo eſt rationalis: Ergo
re Nullus homo eſt brutum

Ce Nullus homo eſt brutum:
la Omne rationale eſt homo: Ergo
rent Nullũ rationale eſt brutum
Proinde
Nullum brutum eſt rationale.

5 Ἢν δὲ

5 Εἰ δὲ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἡ μὲν ἐν ὅλῳ πρότασις οὐ δείκνυται, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἥνπερ εἴπομεν καὶ πρότερον. 6 Ἡ δ' ἐν μέρει δείκνυται, ὅταν ᾖ τὸ καθόλου κατηγορικόν. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μὴ παντί· συμπέρασμα, τινὶ τῷ γ τὸ β οὐχ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ α, τῷ δὲ ſ μὴ παντί· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. μέσον, τὸ β.

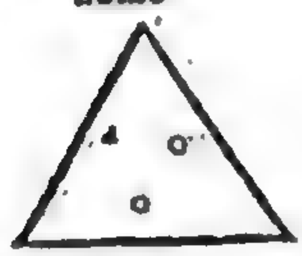
5 Si verò non vniuerſalis ſit ſyllogiſmus, propoſitio, quæ *eſt* in toto [a], non probatur ob eam ipſam cauſam [b], quã & priùs diximus. 6 Particularis [c] autẽ probatur, quando *pronunciatum* vniuerſale *eſt* attributiuũ [d]. Inſit enim τὸ α omni β, & non omni γ: cõcludetur, cuidam ſ τὸ β nõ ineſſe. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ β omni α, & non omni ſ: τὸ α cuidam ſ nõ inerit. medium *eſt* τὸ β.

a Hæc eſt maior propoſitio.
b quia ſumpta concluſione & minore propoſitione τῷ Feſtino vel τῷ Baroco, ambo pronũciata erunt particularia. vnde nihil concludetur
c Hæc eſt propoſitio minor.
d Et particulare, affirmatiuũ.

rationale

homo animal

rationale animal

Bar Omnis homo eſt rationalis — Bar Omne rationale eſt homo
oc Aliquod animal non eſt rationale: Ergo — oc Aliquod animal nõ eſt homo: Ergo
o Aliquod animal non eſt homo. — o Aliquod animal nõ eſt rationale.

7 Εἰ δὲ ἐστὶν ἡ καθόλου στερητική, οὐ δειχθήσεται ἡ αγ πρότασις, ἀντιστραφέντος τοῦ αβ. συμβαίνει γὰρ, ἢ ἀμφοτέρας, ἢ τὴν ἑτέραν πρότασιν γίνεσθαι ἀποφατικήν· ὥστ' οὐκ ἔσται συλλογισμός.

7 Si verò *propoſitio* vniuerſalis ſit priuatiua, non probabitur propoſitio αγ, conuerſo *pronunciato* αβ. accidit enim, vt vel ambæ[e], vel altera[f] propoſitio ſit negatiua. quare non erit ſyllogiſmus.

e Si accipiatur concluſio & maior propoſitio.
f Si accipiatur cõcluſio quæ negat, & minor propoſitio quæ affirmat. Sciendũ tamen eſt, hoc fieri nõ poſſe: quia cùm agatur de probanda minori propoſitione, non debet accipi concluſio & minor, ſed concluſio & maior conuerſa.

brutum

homo animal

brutum animal

Feſ Nullus homo eſt brutum: — e Nullum brutũ eſt homo:
ti Aliquod animal eſt brutum: Ergo — i Aliquod animal nõ eſt homo.
no Aliquod animal non eſt homo. — *Nihil concluditur.*

Ἀλλ' ὁμοίως δειχθήσεται, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τὸ β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τὸ α τινὶ ὑπάρχειν.

Sed ſimiliter probabitur, vt in ſyllogiſmis vniuerſalibus, ſi ſumptum fuerit, cui τὸ β in parte nõ ineſt, *ei* τὸ α in parte ineſſe.

Fes	Nullus homo (β) est brutum (α):	Cui non omni attribuitur homo (β), alicui attribuitur brutum (α):
ti	Aliquod animal (γ) est brutum (α): Ergo	Non omni animali (γ) attribuitur homo (ς): Ergo
no	Aliquod animal (γ) non est homo (ς).	Alicui animali (γ) attribuitur brutum (α).

De probatione circulari in prima figura.

Cap. VII.

1 ¶ De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus vniuerſalibus. 2 ¶ De ſyllogiſmis ex altera propoſitione vniuerſali & altera particulari. 3 Datiſi: 4 Diſamis: 5 Brocardo: 6 Ferison. 8 ¶ Communia de tribus figuris. Quando mutua confirmātio efficiatur in eadem vel in diuerſis figuris. 9 An ſit verus circulus in diuerſis figuris.

CAP. VII.

IN tertia verò figura, quando ambæ propoſitiones vniuerſaliter ſumptæ ſunt, mutua & reciproca probatio locum non habet. vniuerſale enim probatur ex vniuerſalibus: concluſio autem quæ *eſt* in hac figura, ſemper *eſt* particularis. vnde perſpicuum *eſt*, omnino in hac figura propoſitionem vniuerſalē probari non poſſe. 2 Sin altera *propoſitio* ſit vniuerſalis, altra particularis: interdum licebit *mutuò confirmare*, interdum non licebit. Sanè cùm ambæ *propoſitiones* attributiuæ ſumptæ fuerint, & vniuerſale iunctum ſit minori extremo [a]: licebit. cùm autem alteri [b] extremo, non licebit [c]. 3 Inſit enim τὸ α omni γ, τὸ β autem alicui: concluſio *erit* α β. Si igitur ſumptum fuerit, τὸ γ ineſſe omni α, conuerſâ propoſitione vniuerſali; & τὸ α *ineſſe* alicui β, quę erat concluſio: τὸ γ quidem probatum eſt τῷ β ineſſe: τὸ β autem alicui γ *ineſſe*, probatum non eſt. Atqui neceſſe *eſt*, ſi τὸ γ *ineſſe* alicui β, etiam τὸ β ineſſe alicui γ. Sed non idem eſt, hoc illi ineſſe, & illud huic. verùm aſſumi debet, ſi hoc illi in parte *ineſt*, etiam illud huic in parte *ineſſe*. Hoc autem ſumpto.

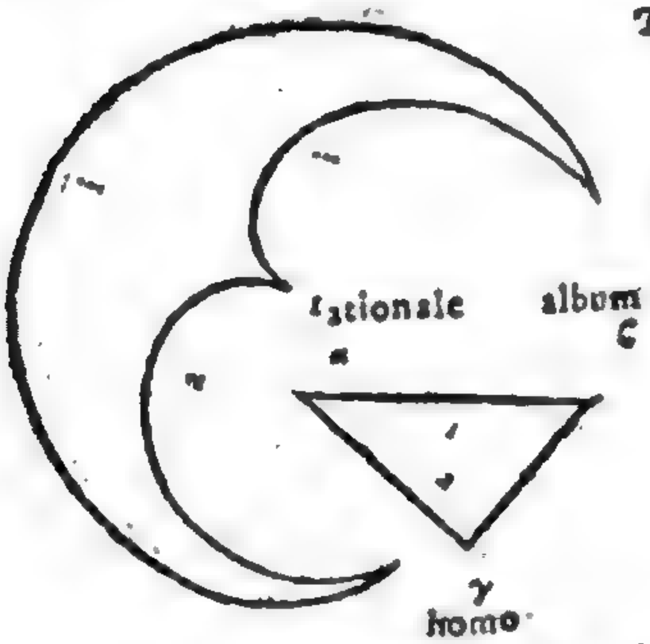
a Id eſt, cùm minor propoſitio ſit vniuerſalis: & maior, particularis. i. Diſamis.
b Cùm maior propoſitio eſt vniuerſalis, & minor particularis: id eſt Datiſi.
c Non fiet verus circulus: quia ex cōcluſione & maiore propoſitione non probatur minor ꝓpoſitio, ſed cōuerſa, vt in ſeq. parte explicatur.

ΕΠὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις καθόλου ληφθῶσιν, οὐκ ἐνδέχεται δεῖξαι δι' ἀλλήλων. τὸ μὲν γὰρ καθόλου δείκνυται διὰ τῶν καθόλου· τὸ δ' ἐν τούτῳ συμπέρασμα, ἀεὶ κατὰ μέρους. ὥστε φανερὸν ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ὅλως δεῖξαι διὰ τούτου τοῦ σχήματος τὴν καθόλου πρότασιν.
2 Ἐὰν δὴ ἡ μὲν ᾖ καθόλου· ἡ δὲ, ἐν μέρει· ποτὲ μὲν ἔσται, ποτὲ δ' οὐκ ἔσται. ὅταν μὲν οὖν ἀμφότεραι κατηγορικαὶ ληφθῶσι, καὶ τὸ καθόλου γένηται πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἔσται. ὅταν δὲ πρὸς θατέρῳ, οὐκ ἔσται.
3 Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β τινί· συμπέρασμα, τὸ α β. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ παντὶ τῷ α ὑπάρχειν, ἀντιστραφείσης τῆς καθόλου· καὶ τὸ α τινὶ τῷ β, ὃ ἦν συμπέρασμα· τὸ μὲν γ δέδεικται τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ οὐ δέδεικται. καίτοι ἀνάγκη, εἰ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐ ταὐτόν ἐστι, τόδε τῷδε ὑπάρχειν, καὶ τόδε τῷδε· ἀλλὰ προσληπτέον, ὅτι, εἰ τόδε τινὶ τῷδε, καὶ θάτερον τινὶ τῷδε. τούτου δὲ ληφθέντος,

οὐκέτι

οὐκέτι γίνεται ἐκ τοῦ συμπεράσματος, καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως, ὁ συλλογισμός.

non efficitur ampliùs ſyllogiſmus ex concluſione & altera propoſitione.

Dat Omnis homo (γ) eſt rationalis (α): — Da Omne rationale (α) eſt homo (γ):

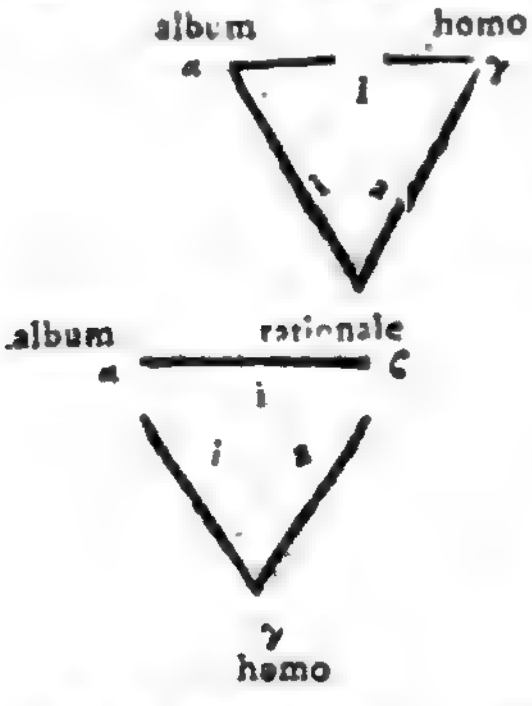
iſ Aliquis homo (γ) eſt albus (ϛ): Ergo — ri Aliquod album (ϛ) eſt rationale (α): Ergo

X

i Aliquod albũ (ϛ) eſt rationale (α). — i Aliquod albũ (ϛ) eſt homo (γ). Ergo Aliquis homo eſt albus.

4 Εἰ δὲ τὸ μὲν β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ, ἔσται δεῖξαι τὸ α γ, ὅταν ληφθῇ τὸ μὲν Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ α τινί. εἰ γὰρ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, τὸ δὲ α τινὶ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. μέσον, τὸ Β.

4 Si verò τὸ β inſit omni γ, & τὸ α alicui γ: licebit probare propoſitionem α γ: cùm ſumptum fuerit, τὸ γ omni β ineſſe, & τὸ α alicui. nam ſi τὸ γ ineſt omni β, & τὸ α cuidã ϛ: neceſſe eſt τὸ α cuidam γ ineſſe medium eſt τὸ ϛ.

Diſ Aliquis homo (γ) eſt albus (α): — Diſ Aliquod rationale (ϛ) eſt album (α).

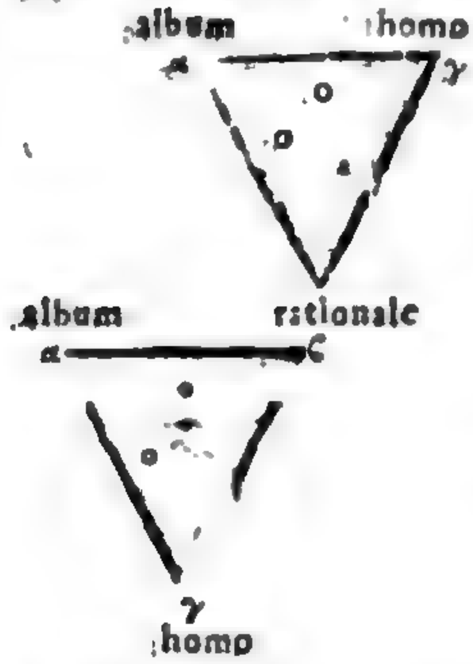
am Omnis homo (γ) eſt rationale (ϛ): Ergo — am Omne rationale (ϛ) eſt homo (γ): Ergo

is Aliquod rationale (ϛ) eſt album (α). — is Aliquis homo (γ) eſt albus (α).

5 Καὶ ὅταν ᾖ ἡ μὲν, κατηγορική, ἡ δὲ, στερητική, καθόλου δὲ ἡ κατηγορική· δειχθήσεται ἡ ἑτέρα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ α τινὶ μὴ ὑπαρχέτω· συμπέρασμα, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ Β οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν προσληφθῇ τὸ Γ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν, ἦν δὲ καὶ τὸ α οὐ παντὶ τῷ Β, ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν. μέσον, τὸ β.

5 Et cùm altera propoſitio eſt attributiua, altera priuatiua, attributiua autem eſt vniuerſalis: probabitur altera[a]. Inſit enim τὸ ϛ omni Γ: τὸ α autem cuidam [b] non inſit: concludetur τὸ α cuidam ϛ non ineſſe. Si igitur aſſumptum fuerit, τὸ Γ omni β ineſſe: inerat autem τὸ α non omni ϛ: certè neceſſe eſt τὸ α cuidam Γ non ineſſe. medium eſt τὸ ϛ.

[a] Id eſt, propoſitio negans particularis.
[b] Repete γ.

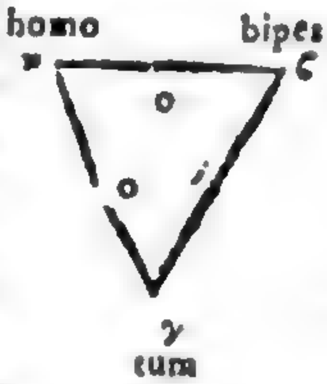
Broc Non omnis homo eſt albus:
ar Omnis homo eſt rationalis: Ergo
do Non omne rationale eſt album

Broc Non omne rationale eſt album:
ar Omne rationale eſt homo: Ergo
do Non omnis homo eſt albus.

6 Cùm autem priuatiua eſt vniuerſalis, non probatur altera: niſi, vt in prioribus ſumebatur, ſi ſumptum fuerit, cui hoc non omni ineſt, alterum alicui ineſſe. vtputà ſi τὸ α ineſt nulli ſ, τὸ ϐ autem alicui: concludetur, cuidã ϐ τὸ α non ineſſe. Si igitur ſumptum fuerit, cui τὸ α non omni ineſt, τὸ γ alicui ineſſe: neceſſe eſt, τὸ γ ineſſe alicui [a] ϐ

6 Ὅταν δὲ ἡ στερητικὴ, καθόλου γίνηται· οὐ δείκνυται ἡ ἑτέρα, εἰ μὴ ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρότερον ἐλήφθησαν, ἐὰν ληφθῇ, ᾧ τοῦτο τινὶ μὴ ὑπάρχει, θάτερον τινὶ ὑπάρχειν οἷον εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ ὑπάρχει τῷ ſ, τὸ δὲ β τινί· συμπέρασμα, ὅτι τινὶ τῷ ϐ τὸ α οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν οὖν ληφθῇ, ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τούτῳ τὸ γ τινὶ ὑπάρχειν, ἀνάγκη τὸ γ τινὶ τῷ ϐ ὑπάρχειν.

a Atqui probandum erat τὸ ϐ ineſſe cuidam γ quòd ſi dicas hãc cõcluſionem ex illa colligi, quia particularis affirmans reciprocatur: certè circulus erit imperfectus Poteſt tamẽ fieri perfectus, ſi paulò aliter ſyllogiſmus hypotheticus concipiatur, nempe: Cui non õni attribuitur τὸ α, id attribuitur alicui γ: non omni ϐ attribuitur τὸ α: ergo τὸ ϐ attribuitur alicui γ. & fortaſſe Ariſtoteles in hãc ſententiam ita ſcripſit, Ἐὰν οὖν ληφθῇ, ᾧ τὸ α τινὶ μὴ ὑπάρχει, τοῦτο τῷ γ τινὶ ὑπάρχειν· ἀνάγκη τῷ γ τινὶ τὸ ϐ μὴ ὑπάρχειν.
b Quia ambæ propoſitiones negant

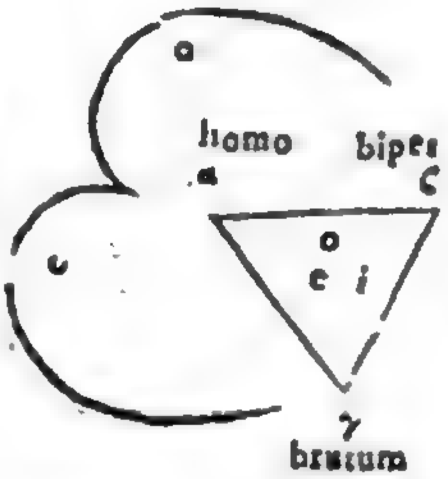

Fer Nullum brutum eſt homo:
iſ Aliquod brutum eſt bipes: Ergo
on Aliquod bipes non eſt homo.

Cui non omni attribuitur homo alicui attribuitur brutum:
Non omni bipedi attribuitur homo: Ergo
Alicui bipedi attribitur brutum.

7 Alio modo non licet conuerſà vniuerſali propoſitione alteram confirmare: neutiquam [b] enim erit ſyllogiſmus.

7 Ἄλλως δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀντιστρέφοντα τὴν καθόλου πρότασιν, δεῖξαι τὴν ἑτέραν· οὐδαμῶς γὰρ ἔσται συλλογισμός.

Fer Nullum brutum eſt homo:
iſ Aliquod brutum eſt bipes: Ergo
on Aliquod bipes non eſt homo.

Nullus homo eſt brutum:
Aliquod bipes non eſt homo.
Nihil concluditur.

8 Φανερὸν

8 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι ἡ δι' ἀλλήλων δεῖξις, διά τε τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου γίνεται σχήματος. κατηγορικοῦ μὲν γὰρ ὄντος τοῦ συμπεράσματος, διὰ τοῦ πρώτου· στερητικοῦ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου· λαμβάνεται γάρ, ᾧ τοῦτο μηδενί, θάτερον παντὶ ὑπάρχειν. ἐν δὲ τῷ μέσῳ, καθόλου μὲν ὄντος τοῦ συλλογισμοῦ, δι' αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· ὅταν δ' ἐν μέρει, δι' αὐτοῦ τε καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, δι' αὐτοῦ πάντες. 9 Φανερὸν δὲ καὶ, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, οἱ μὴ δι' αὐτῶν γινόμενοι συλλογισμοί, ἢ οὐκ εἰσὶ κατὰ τὴν κύκλῳ δεῖξιν, ἢ ἀτελεῖς.

8 Perſpicuum igitur *eſt*, in prima figura probationem reciprocā fieri per primam & *per* tertiā figuram: nempe cùm attributiua eſt concluſio, per primam: cùm priuatiua, per vltimam [a]: ſumitur enim, cui hoc nu'li *ineſt*, alterum omni ineſſe. in media verò figura, cùm ſyllogiſmus eſt vniuerſalis, *probationem fieri* per *eam* ipſam [b], & per primā [c] figurā: cúm particularis, per *eam* ipſam [d], & per vltimā [e]. in tertia autem figura, omnes *probationes* [f] per *eam* ipſam *fieri*, 9 Perſpicuū *eſt* etiam, in media & tertia figura ſyllogiſmos qui per eas ipſas non efficiuntur, aut non eſſe ſecundum circularem probationem, aut *eſſe* impefectos [g].

De conuerſione ſyllogiſmorum in prima figura.

CAP. VIII.

1 ¶ *Definitio.* 2 ¶ *Diuiſio*, 3 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus. De contraria conuerſione τῦ Barbara*, 4 *vel Celarent.* 5 *De contradictoria conuerſione* 6 *τῦ Barbara*, 7 *vel Celarent.* 8 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* 9 *De conuerſione τῦ Darii contradictoria*, 10 *vel contraria.* 11 *De conuerſione τῦ Ferio.*

Τὸ δ' ἀντιστρέφειν ἐστὶ, τὸ μετατεθέντα τὸ συμπέρασμα, ποιεῖν τὸν συλλογισμὸν, ὅτι ἢ τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ οὐχ ὑπάρξει, ἢ τοῦτο τῷ τελευταίῳ. ἀνάγκη γὰρ, τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος, καὶ τῆς ἑτέρας προτάσεως μενούσης, ἀναιρεῖσθαι τὴν λοιπήν·

COnuertere autem eſt, tranſpoſitâ [h] concluſione efficere ſyllogiſmū *quo colligatur* aut *maius* extremum medio non ineſſe [i], aut hoc *medium* poſtremo [k]. neceſſe enim *eſt* concluſione conuerſâ [l], & altera propoſitione manente, reliquam tolli:

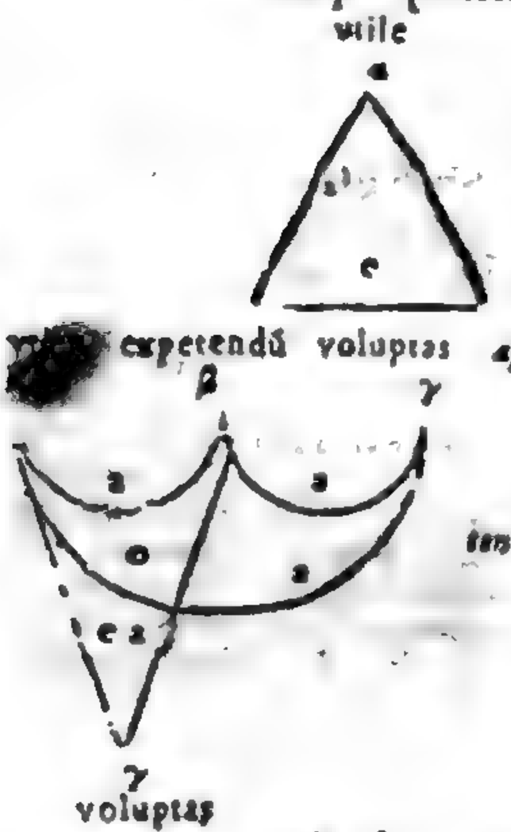
a Caue intelligas tertiam figuram ſyllogiſmorum categoricorum: quoniā in huiuſcemodi ſyllogiſmis minor eſt negans, & cōcluſio eſt vniuerſalis, cōtra regulas eius figuræ. Hoc igitur modo efficitur hypotheticus: qui dicitur eſſe in tertia figura quoniā in hypotheſi duo ſunt attributa & vnū ſubiectum, vt fit in tertia figura. b Nam minor propoſitio τῦ Cāeſtres probatur in Cameſtres vide cap. præced. part. 3. c Maior enim propoſitio τῦ Ceſare probatur in Celarēt. vid. cap. præced. part. 4. d Quoniam minor τῦ Baroco probatur in Baroco. vide cap. præced. part. 6. e Nam minor propoſitio τῦ Feriſon probatur ſyllogiſmo hypothetico: qui dicitur eſſe in tertia figura, vt paulò ſuprà expoſui. f Id eſt probationes perfectas, nā minor propoſitio τῦ Da[illegible] batur In prima figura, id eſt in Datiſi: ſed ea probatio aut non eſt circularis, aut eſt imperfecta. Lege annotationem ſequentem. g Hoc explicemus in exemplo part. 3. huius capitis, vbi probatur minor propoſitio τῦ Datiſi. Id eſt, aliquis homo eſt albus, in Darii. Aut igitur ita arguitur, Omne rationale eſt homo, aliquod album eſt rationale, ergo aliquod album eſt homo, ergo aliquis homo eſt albus: & eſt probatio non circularis: quia non ſolùm ſumitur concluſio & maior propoſitio τῦ Datiſi conuerſa, ſed etiam aſſumitur aliquod album eſſe hominem. aut ita arguitur, omne rationale eſt homo aliquod album eſt rationale, ergo aliquis homo eſt albus: & ſyllogiſmus imperfectus, quippe qui colligit concluſionem indirectam minoris extremi de maiori: nec habet vim probandi ex ſola regula De omni, ſed ex reciprocatione concluſionis, per quam reducitur ad modum directum. h Concluſio mutatur in contradicentem vel contrariam, deinde fit propoſito, eique adiicitur altera propoſitio, atque ita fit nouus ſyllogiſmus euertens propoſitionem prioris ſyllogiſmi. i Hoc eſt, euertatur maior propoſitio. obſerua hanc definitionem conuerſionis non eſſe vniuerſalem: ſed ſumptam eſſe ex Barbara. nam ſyllogiſmus in Barbara ita fit, vt in maiore propoſitione maius extremum attribuatur medio, & in minore medium attribuatur minori extremo. ergo euertitur maior dum probatur maius non ineſſe medio. minor autem tollitur, ſi probetur medium non ineſſe minori extremo. k Repetæ, non ineſſe. ſic euertitur minor propoſitio τῦ Barbara. l Mutata in contradicentem, vel contrariam.

nam ſi *illa quoque propoſitio* erit, etiam concluſio erit[a].

2 Intereſt autem, vtrùm oppoſitè [b] an contrariè conuertatur concluſio: quia non fit idem ſyllogiſmus eâ vtrouis modo conuerſâ. hoc autem planum fiet ex ſequentibus. Dico opponi, Omni, &, Non omni: item, Alicui, &, Nulli. contraria *voco*, Omni, &, Nulli: item, Alicui, &, Non alicui [c] ineſſe. 3 Sit enim[d] probatum τὸ α de γ per medium β. Si [e] igitur ſumptum fuerit, τὸ α ineſſe nulli γ, & omni β: certè nulli γ inerit τὸ β. Et [f] ſi ſumptũ ſit, τὸ α *ineſſe* nulli γ, τὸ β autem omni γ: *concludetur* τὸ α non omni β *ineſſe*, non omnino nulli; quia non probabatur vniuerſale per tertiam figuram. Et omnino propoſitionem quæ maiori extremo iuncta eſt, non licet euertere vniuerſaliter per conuerſionem: quia ſemper euertitur per tertiam figuram. neceſſe *eſt* enim, vt ad minus extremum ambæ propoſitiones ſumantur.

a Suprà namque probatũ fuit ex veris non concludi falſum. cũ igitur ponamus concluſionẽ falſam eſſe: & accipiamus contradicentẽ vel contrariam: neceſſe eſt, etiam alterã ex propoſitionibus eſſe falſam.
b Id eſt contradictoriè.
c Hæc vulgò appellantur ſub contraria: & impropriè vocantur contraria, cũ poſſint eſſe ſimul vera.
d *Barbara.*
e *Euerſio maioris propoſitionis in Cameſtres.*
f *Euerſio minoris propoſitionis in Felapton.*

εἰ γὰρ ἔσται, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται. 2 Διαφέρει δὲ τὸ ἀντικειμένως ἢ ἐναντίως ἀντιστρέφειν τὸ συμπέρασμα. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς, ἑκατέρως ἀντιστραφέντος. δῆλον δὲ τοῦτο ἔσται διὰ τῶν ἑπομένων. λέγω δ' ἀντικεῖσθαι μὲν, τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ καὶ τὸ τινὶ, τῷ οὐδενί. ἐναντίως δὲ, τὸ παντὶ, τῷ οὐδενί· καὶ τὸ τινὶ, τῷ οὐ τινὶ ὑπάρχειν. 3 Ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ α κατὰ τοῦ γ, διὰ μέσου τοῦ β. εἰ δὴ τὸ α μηδενὶ ληφθείη τῷ γ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β παντὶ, οὐδενὶ τῷ γ ὑπάρξει τὸ β. καὶ εἰ τὸ μὲν α μηδενὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ· τὸ α οὐ παντὶ τῷ β, καὶ οὐχ ὅλως οὐδενί· οὐ γὰρ ἐδείκνυτο τὸ καθόλου διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ὅλως δὲ τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνασκευάσαι καθόλου διὰ ἀντιστροφῆς· ἀεὶ γὰρ ἀναιρεῖται διὰ τοῦ τρίτου σχήματος· ἀνάγκη γὰρ πρὸς τὸ ἔσχατον ἄκρον ἀμφοτέρας λαβεῖν τὰς προτάσεις.

Euerſio maioris propoſitionis

Fel γ Nulla voluptas α eſt vtilis:
ap γ Omnis voluptas β eſt expetẽda
Ergo
ton β Aliquod expetẽdum non eſt α vtile

Primus ſyllogiſmus.

Bar β Omne expetendũ α eſt vtile:
ba γ Omnis voluptas β eſt expetenda:
Ergo
ra γ Omnis voluptas α eſt vtilis:

Euerſio minoris propoſitionis

Cam β Omne expetendũ α eſt vtile:
eſ γ Nulla voluptas α eſt vtilis:
Ergo
tres γ Nulla voluptas β eſt expetẽda.

4 Itidem *fiet*, ſi ſyllogiſmus ſit priuatiuus. Oſtenſum [g] enim ſit τὸ α nulli γ ineſſe, per β. Ergo [h] ſi ſumptum fuerit, τὸ α omni γ,

g *Celarent.*
h *Euerſio minoris propoſitionis in Ceſare.*

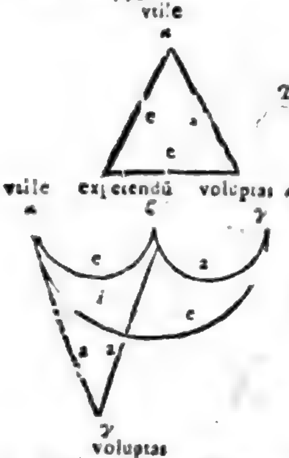
4 Καὶ εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως. δεδείχθω γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, διὰ τοῦ β. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ α τῷ γ παντὶ

ὑπάρ-

ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μηδενί· οὐδενὶ τῷ γ τὸ β ὑπάρξει. καὶ εἰ τὸ α, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ β· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν.

& nulli β ineſſe: nulli ſ τὸ β inerit. Quòd[a] ſi τὸ α & τὸ β inſint omnis ſ, τὸ α inerit alicui β. atqui nulli inerat[b].

a *Euerſio maioris in Darapti.*
b Id eſt, nulli ineſſe, ſumptũ fuit in maiori ꝓpoſitione τῶ Celarẽt.

Euerſio maioris.
Dar Omnis voluptas γ eſt vtilis α:
ap Omnis voluptas γ eſt expetẽda β: Ergo
ti Aliquod expetendum β eſt vtile α.

Primus ſyllogiſmus.
Ce Nihil expetendũ β eſt vtile α:
la Omnis voluptas γ eſt expetẽda β: Ergo
rent Nulla voluptas γ eſt vtilis α.

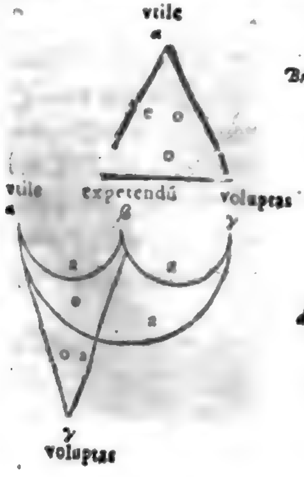
X

Euerſio minoris.
Ceſ Nihil expetendũ β eſt vtile α:
a Omnis voluptas γ eſt vtilis α: Ergo
re Nulla voluptas γ eſt expetẽda β.

5 Ἐὰν δὲ ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ συμπέρασμα, καὶ οἱ ἄλλοι συλλογισμοὶ ἀντικείμενοι, καὶ οὐ καθόλου ἔσονται. γίνεται γὰρ ἡ ἑτέρα πρότασις, ἐν μέρει· ὥστε καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται κατὰ μέρος. 6 Ἔστω γὰρ κατηγορικὸς ὁ συλλογισμός, καὶ ἀντιστρεφέσθω οὕτως. οὐκοῦν εἰ τὸ α μὴ παντὶ τῷ γ, τῷ δὲ β παντί· τὸ β οὐ παντὶ τῷ γ· καὶ εἰ τὸ μὲν α οὐ παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ β παντί· τὸ α οὐ παντὶ τῷ β.

5 Si verò oppoſitè conuertatur concluſio: etiam alii ſyllogiſmi, oppoſiti[c], non vniuerſales erunt: quoniã altera propoſitio fit particularis: proinde etiam concluſio erit particularis. 6 Sit enim ſyllogiſmus attributiuus[d], atque ita conuertatur. Ergo[e] ſi τὸ α nõ omni ſ, & omni β ineſt: τὸ β non omni ſ inerit. Et[f] ſi τὸ α non omni ſ, τὸ β autem omni[g] ineſt: τὸ α non omni β inerit.

c Id eſt, probabunt concluſionem particularẽ contradicentem propoſitioni vniuerſali antea ſumptæ.
d *Barbara.*
e *Euerſio minoris in Baroco.*
f *Euerſio maioris in Brocardo.*
g Repete γ.

Euerſio maioris.
Broc Non omnis voluptas γ eſt vtilis α:
ar Omnis voluptas γ eſt expetẽda β: Ergo
do Non omne expetendũ β eſt vtile α.

Primus ſyllogiſmus.
Bar Omne expetendum β eſt vtile α
ba Omnis voluptas γ eſt expetẽda β: Ergo
ra Omnis voluptas γ eſt vtilis α.

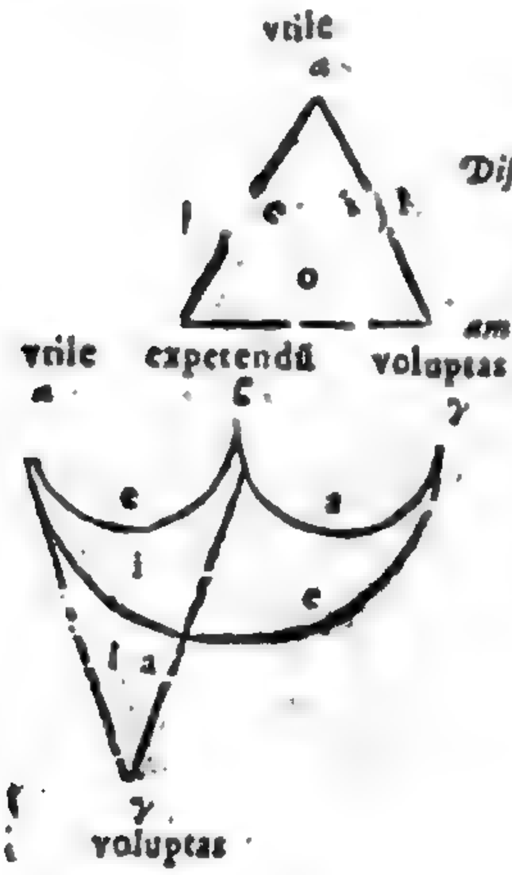
X

Euerſio minoris.
Bar Omne expetẽdũ β eſt vtile α:
oc Nõ omnis voluptas γ eſt vtilis α: Ergo
o Nõ omnis voluptas γ eſt expetenda β.

7 Similiter *fiet*, ſi ſyllogiſmus[a] ſit priuatiuus. Nam[b] ſi τὸ α inſit alicui ſ & nulli β: τὸ β alicui ſ non inerit: non ſimpliciter[c] nulli. Et ſi[d] τὸ α alicui ſ; τὸ β autē omni[e] *inſit*, vt initio[f] ſumptum fuit: τὸ α inerit alicui β.

a *Celarent.*
b *Euerſio minoris in Feriſon.*
c Id eſt, vniuerſaliter.
d *Euerſio maioris in Diſamis.*
e Repete γ.
f In minore propoſitione τοῦ Celarent.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχει, τῷ δὲ β μηδενί· τὸ β τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει, καὶ οὐχ ἁπλῶς οὐδενί. καὶ εἰ τὸ μὲν α τῷ γ τινὶ, τὸ δὲ β παντὶ, ὥσπερ ἐν ἀρχῇ ἐλήφθη· τὸ α τῷ β τινὶ ὑπάρξει.

Euerſio maioris

Diſ Aliqua voluptas γ
eſt vtilis α:
am Omnis voluptas γ
eſt expetenda β:
Ergo
is Aliquod expetē- β
dum eſt vtile α.

Primus ſyllogiſmus.

Ce Nihil expetendū β
eſt vtile α.
la Omnis voluptas γ
eſt expetenda β:
Ergo
rent Nulla voluptas γ
eſt vtilis α.

Euerſio maioris.

Fer Nihil expetendum β
eſt vtile α:
iſ Aliqua voluptas γ eſt
vtilis α.
Ergo
on Aliqua voluptas γ nō
eſt expetenda β.

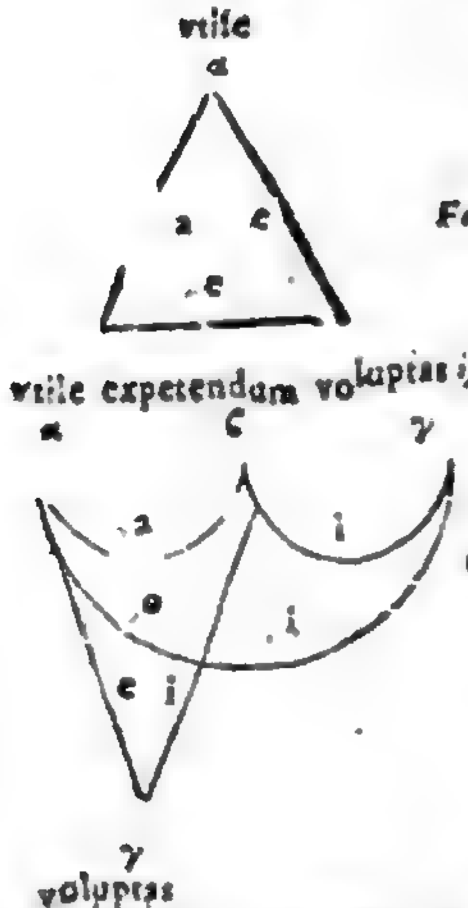
8 In ſyllogiſmis autem particularibus, vbi oppoſitè conuertitur concluſio, tolluntur ambæ propoſitiones. vbi cōtrariè, neutra. non enim ampliùs fit, quemadmodum in vniuerſalibus, vt euertatur, deficiente[g] concluſione, dum conuertitur: immo omnino euerti non poteſt[h].

9 Oſtenſum[i] enim ſit τὸ α de aliquo ſ. Ergo[k] ſi ſumptum fuerit τὸ α ineſſe nulli ſ, τὸ β autem alicui ſ: τὸ α cuidam β non inerit. Et[l] ſi τὸ α nulli ſ, omni autem β *inſit*, nulli ſ τὸ β *inerit*. Quare euertuntur ambæ *propoſitiones*.

g Deficere dicitur cōcluſio, cùm ex vniuerſali fit particularis: quia pauciora cōplectitur quàm antea cōplecteretur.
h Nullus enim ſyllogiſmus eſt, cùm ambæ propoſitiones ſunt particulares.
i *Darii.*
k *Euerſio minoris in Cameſtres.*
l *Euerſio maioris in Feriſon.*

8 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν, ὅταν μὲν ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι αἱ προτάσεις. ὅταν δὲ ἐναντίως, οὐδετέρα. οὐ γὰρ ἔτι συμβαίνει, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου, ἀναιρεῖν, ἐλλείποντος τοῦ συμπεράσματος κατὰ τὴν ἀντιστροφήν· ἀλλ' οὐδ' ὅλως ἀναιρεῖν. 9 Δεδείχθω γὰρ τὸ α κατά τινος τοῦ γ. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τῷ β τινὶ οὐχ ὑπάρξει. καὶ εἰ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, τῷ δὲ β παντί· οὐδενὶ τῷ γ τὸ β. ὥστε ἀναιροῦνται ἀμφότεραι.

vtile

Euerſio maioris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio minoris.*
γ	ϐ	ϐ
Fer Nulla voluptas	*Da* Omne expeten-	*Cam* Omne expetendum
α	α	α
eſt vtilis:	dum eſt vtile:	eſt vtile:
γ	γ	γ
iſ Aliqua voluptas	*ri* Aliqua voluptas	*eſ* Nulla voluptas eſt v-
ϐ	ϐ	α
eſt expetenda: Ergo	eſt expetenda: Ergo	tilis: Ergo
ϐ	γ	γ
on Aliquod expetendum non	*i* Aliqua voluptas	*tres* Nulla voluptas eſt
α	α	ϐ
eſt vtile.	eſt vtilis:	expetenda.

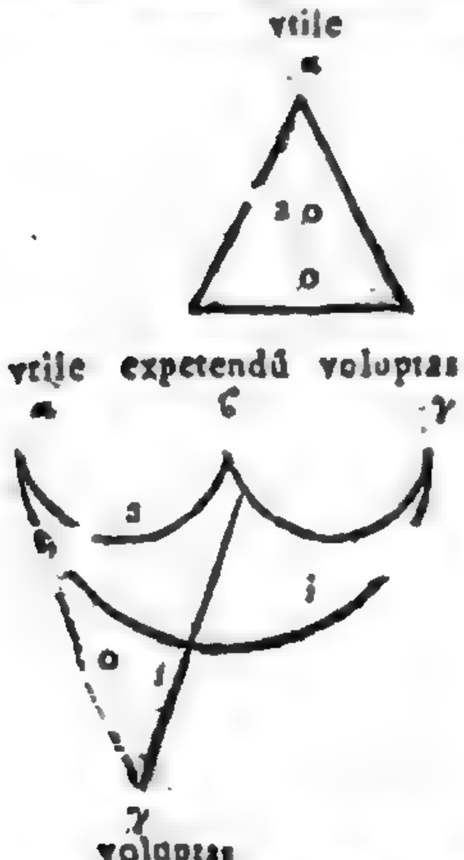
10 Ἐὰν δ' ἐναντίως ἀντιστραφῇ, οὐδετέρα. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ β παντὶ τὸ ϐ τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' οὔπω ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς· ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ καθόλου, τὸ α β, ὅλως οὐ γίνεται συλλογισμός, εἰ γὰρ τὸ μὲν α τινὶ τῷ γ μὴ ὑπάρχει τὸ δὲ ϐ τινὶ ὑπάρχει· οὐδετέρα καθόλου τῶν προτάσεων.

10 Si verò contrariè cõuertatur *concluſio*, neutra *propoſitio euertitur*. Nam [a] ſi τὸ α cuidam γ non ineſt, omni autem β *ineſt*: τὸ ϐ cuidam ſ non inerit. ſed nõdum euerſum eſt, quod ab initio *fuit propoſitum* [b]: quia poteſt alicui ineſſe, & alicui nõ ineſſe. Vniuerſalis autem propoſitionis α ϐ omnino nõ fit ſyllofimus [c]. nam β τὸ α alicui γ non ineſt, & τὸ β alicui ineſt: neutra propoſitio *eſt* vniuerſalis.

a Baroco nõ euertens minorem τοῦ Darapti.

b Id eſt, minor propoſitio τοῦ Darii, aliquod γ eſt ϐ.

c Id eſt, non fit ſyllogiſmus quo euertatur maior propoſitio τοῦ Darii.

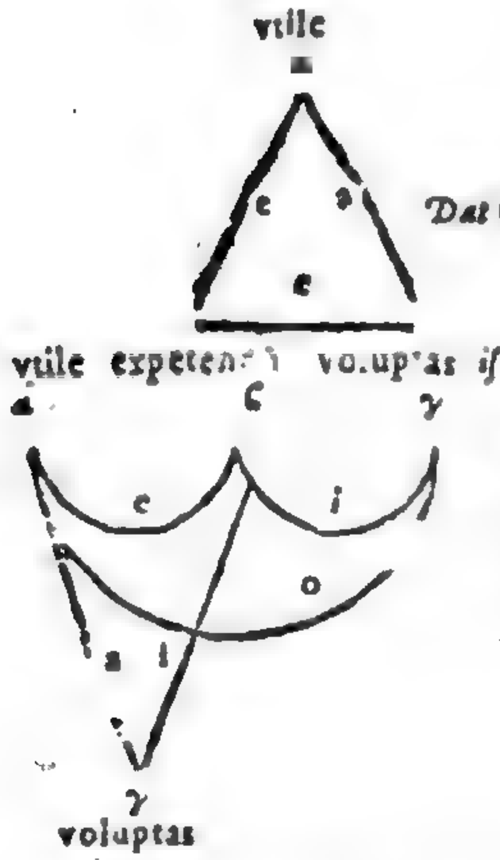

Non euertitur maior.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Non euertitur minor.*
γ	ϐ	ϐ
o Aliqua voluptas	*Da* Omne expetendū	*Bar* Omne expetendū
α	α	α
non eſt vtilis:	eſt vtile:	eſt vtile:
γ	γ	γ
i Aliqua voluptas	*ri* Aliqua voluptas	*oc* Aliqua voluptas
ϐ	ϐ	α
eſt expetenda:	eſt expetenda: Ergo	non eſt vtilis: Ergo
Nihil concluditur.	γ	γ
	i Aliqua voluptas	*o* Aliqua voluptas
	α	ϐ
	eſt vtilis.	non eſt expetenda.

11 Ὁμοίως δὲ καί, εἰ στερητικὸς εἴη ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν γὰρ ληφθείη τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ δὲ τινί, οὐδετέρα. ἀπόδειξις δὲ ἡ αὐτή.

11 Similiter *fiet*, ſi ſyllogiſmus ſit priuatiuus. nam ſi ſumptum fuerit τὸ α omni ſ ineſſe, tolluntur ambæ *propoſitiones*. ſi alicui, neutra. demonſtratio verò *eſt* eadem [d].

d Non differt à ratione qua vſi ſumus in Darii.

Euerſio maioris

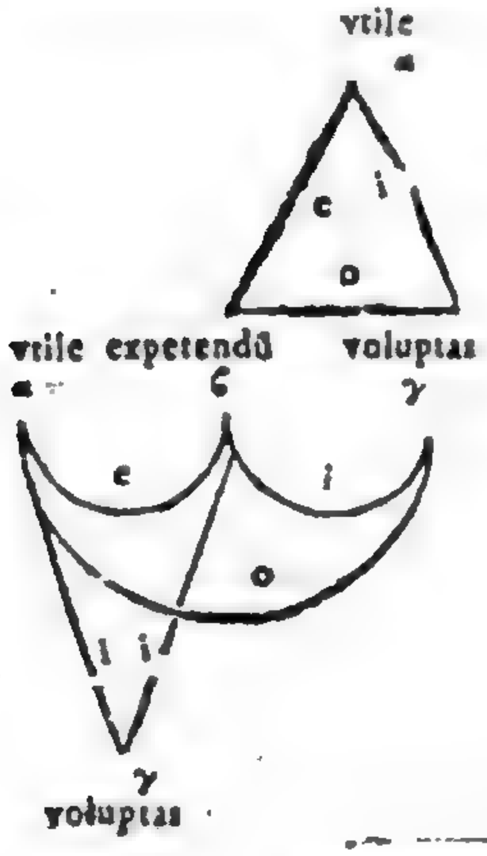
Dat Omnis voluptas eſt vtilis:
if Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
i Aliquod expetendum eſt vtile.

Primus ſyllogiſmus.

Fe Nihil expetendũ eſt vtile.
ri Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo
o Aliqua voluptas non eſt vtilis.

Euerſio minoris.

Ceſ Nihil expetendum eſt vtile:
a Omnis voluptas eſt vtilis: Ergo
re Nulla voluptas eſt expetenda.

Non euertitur maior.

i Aliqua voluptas eſt vtilis:
i Aliqua voluptas eſt expetenda:
Nihil concluditur.

Primus ſyllogiſmus.

Fe Nihil expetendum eſt vtile:
ri Aliqua voluptas eſt expetenda. Ergo
o Aliqua voluptas non eſt vtilis.

Non euertitur

Feſ Nihil expetendum eſt vtile:
ti Aliqua voluptas eſt vtilis: Ergo
no Aliqua voluptas eſt nõ eſt expetenda.

De conuerſione ſyllogiſmorum in ſecunda figura.

Cap. IX.

1 ¶ *De ſyllogiſmis vniuerſalibus.* 2 *Conuerſio τοῦ Cameſtres contrariè,* 3 *vel contradictoriè.* 4 *Conuerſio τοῦ Ceſare.* 5 ¶ *De ſyllogiſmis particularibus.* 6 *Conuerſio τοῦ Feſtino contrariè,* 7 *vel contradictoriè.* 8 *Conuerſio τοῦ Baroco.*

IN ſecundâ autem figurâ propoſitionem maiori extremo iunctam non licet euertere contrariè, vtrouis [a] modo conuerſio fiat. ſemper enim erit concluſio in tertia figura, in qua non erat ſyllogiſmus vniuerſalis [b]. alterã verò propoſitionẽ euertemus eo modo, quo cõuerſio facta fuerit:

ΕΝ δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι τὴν μὲν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ πρότασιν οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν ἐναντίως, ὁποτερωσοῦν τῆς ἀντιστροφῆς γινομένης. ἀεὶ γὰρ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι· καθόλου δ᾽ οὐκ ἦν ἐν τούτῳ συλλογισμός. τὴν δ᾽ ἑτέραν ὁμοίως ἀναιρήσομεν τῇ ἀντιστροφῇ. λέγω

Cap. IX.
a Id eſt, ſiue cõcluſio mutetur in cõtrariam, ſiue in contradicentem.
b Maior autem propoſitio ſyllogiſmi extructi in ſecũda figura eſt vniuerſalis: proinde concluſio quoque ei contraria neceſſario eſt vniuerſalis.

λέγω δὲ τὸ ὁμοίως, εἰ μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφεται, ἐναντίως· εἰ δὲ ἀντικειμένως, ἀντικειμένως. 2 Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· συμπέρασμα, τὸ β γ. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ β παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α β μένῃ· τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ δὲ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α οὐδενὶ τῷ γ. τὸ α οὐ παντὶ τῷ β· σχῆμα, τὸ ἔσχατον.

nempe, ſi contrariè facta ſit conuerſio, *euertetur* cõtrario modo: ſi oppoſitè[a], oppoſito.

2 Inſit[b] enim τὸ α omni β, nulli autem γ: concluſio eſt β γ. Si[c] igitur ſumptum fuerit, τὸ β omni γ ineſſe, & *pronũciatum* α β maneat: τὸ α omni γ inerit. fit enim prima figura. Quòd[d] ſi τὸ β *inſit* omni γ, τὸ α verò nulli γ: τὸ α non omni β inerit. figura *eſt* vltima.

a Id eſt, cõtradictoriè.
b *Syllogiſmus in Cameſtres.*
c *Barbara euertens minorẽ propoſitionẽ τοῦ Cameſtres.*
d *Felapton euertens maiorem.*

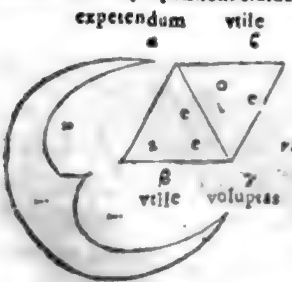

Euerſio minoris propoſitionis.	*Syllogiſmus.*	*Euerſio maioris propoſitionis.*
Bar Omne β vtile eſt α expetendum:	*Cam* Omne β vtile eſt α expetẽdum:	*Fel* Nulla γ voluptas α eſt expetenda:
ba Omnis γ voluptas β eſt vtilis: Ergo	*eſ* Nulla γ voluptas α eſt expetenda: Ergo	*ap* Omnis γ voluptas β eſt vtilis. Ergo
ra Omnis γ voluptas α eſt expetenda.	*tres* Nulla γ voluptas β eſt vtilis.	*ton* Non omne β vtile α eſt expetendum.

3 Ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστραφῇ τὸ β γ· ἡ μὲν α β, ὁμοίως δειχθήσεται· ἡ δὲ α γ, ἀντικειμένως. εἰ γὰρ τὸ β τινὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ β οὐχ ὑπάρξει. πάλιν, εἰ τὸ β τινὶ τῷ γ, τὸ δὲ α παντὶ τῷ β· τὸ α τινὶ τῷ γ. ὥστ' ἀντικειμένως γίνεται ὁ συλλογισμός.

3 Si verò oppoſitè conuertatur *concluſio* β γ: *propoſitio* α β ſimili modo oſtendetur[e]: *propoſitio* autem α γ, oppoſitè[f]. Nam[g] ſi τὸ β *inſit* cuidam γ, τὸ α autem nulli γ: τὸ α cuidam β nõ inerit. Rurſus[h] ſi τὸ β *inſit* alicui γ, τὸ α autẽ omni β: τὸ α *inerit* alicui γ. itaque oppoſito modo fit ſyllogiſmus[i].

e Id eſt, euertetur per contrariam.
f Id eſt, euertetur per contradictoriam.
g *Darij euertens minorem.*
h *Feriſon euertẽs maiorem.*
i Id eſt, ſyllogiſmus in Darij probat cõcluſionem contradicentem minori propoſitioni τοῦ Cameſtres. & ſyllogiſmus in Feriſon probat concluſionem contradicentem maiori propoſitioni eiuſdem Cameſtres.

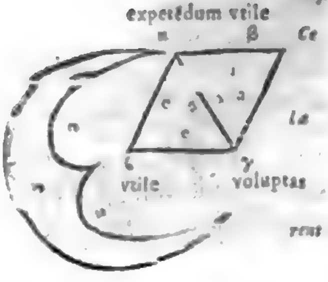

Euerſio minoris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio maioris.*
Da Omne β vtile eſt α expetendum:	*Cam* Omne β vtile eſt α expetendum:	*Fer* Nulla γ voluptas α eſt expetenda:
ri Aliqua γ voluptas β eſt vtilis: Ergo	*eſ* Nulla γ voluptas α eſt expetenda: Ergo	*iſ* Aliqua γ voluptas β eſt vtilis: Ergo
i Aliqua γ voluptas α eſt expetenda.	*tres* Nulla γ voluptas β eſt vtilis	*on* Aliquod β vtile nõ α eſt expetendũ.

4 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ ἀνάπαλιν ἔχοιεν αἱ προτάσεις.

4 Similiter etiam probabitur, ſi vice verſa[k] *ſe* habeant propoſitiones.

k Id eſt, maior neget, minor affirmet: adeo vt fiat ſyllogiſmus in Ceſare, cùm ſuperior eſſet in Cameſtres.

Euerſio minoris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio maioris.*
Ce Nihil vtile eſt (ζ) expetendum (α).	*Ceſ* Nihil vtile eſt (β) expetendum (α):	*Dar* Omnis voluptas (γ) eſt expetenda (α).
la Omnis voluptas (γ) eſt vtilis (ζ). Ergo	*a* Omnis voluptas (γ) eſt expetẽda (α) Ergo	*ap* Omnis voluptas (γ) eſt vtilis (ζ): Ergo
rent Nulla voluptas (γ) eſt expetenda (α):	*re* Nulla voluptas (γ) eſt vtilis (ζ).	*ti* Aliquod vtile (ζ) eſt expetendum (α).

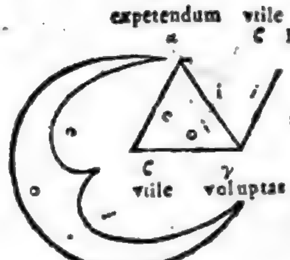

Euerſio minoris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio maioris.*
Fe Nihil vtile eſt (ζ) expetendum (α):	*Ceſ* Nihil vtile eſt (ζ) expetendum (α):	*Dat* Omnis voluptas (γ) eſt expenda (α):
ri Quædam voluptas (γ) eſt vtilis (ζ). Ergo	*a* Omnis voluptas (γ) eſt expetenda (α). Ergo	*iſ* Quædam volptas (γ) eſt vtilis (β): Ergo
o Quædam voluptas (γ) non eſt expetenda (α).	*re* Nulla voluptas (γ) eſt vtilis (ζ):	*i* Quoddã vtile (ζ) eſt expetendum (α).

5 Si verò ſyllogiſmus ſit in parte: contrariè conuerſâ concluſione, neutra propoſitio euertitur, quemadmodum nec in prima figura *euertebatur*: oppoſitè *conuerſa*, ambæ *euertuntur*. 6 Ponatur[a] enim τὸ α ineſſe nulli β, & alicui ſ: concluſio *eſt* ζ ſ. Si[b] igitur poſitum fuerit τὸ ζ cuidam γ ineſſe, & *pronunciatum* α β maneat: concluſio erit, τὸ α cuidam ſ non ineſſe. ſed non euertitur, quod ab initio[c] *propoſitum fuit*: quia poteſt alicui ineſſe, & non ineſſe. Rurſus[d] ſi τὸ ζ inſit alicui γ, & τὸ α alicui γ: non erit ſyllogiſmus: quia neutrum ex *pronunciatis* acceptis *eſt* vniuerſale. quare non euertitur *pronunciatum* α ζ[e].

a *Feſtino.*
b *Feriſon non euertens minorem.*
c Minor propoſitio τῦ Feſtino.
d *Modus inutilis ex duabus particularibus in tertia figura.*
e Minor propoſitio τῦ Feſtino.

5 Εἰ δ' ἐστὶν ὅτι μέρους ὁ συλλογισμός· ἐναντίως μὲν ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, καθάπερ οὐδ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· ἀντικειμένως δὲ, ἀμφότεραι. 6 Κείσθω γὰρ τὸ α τῷ μὲν β μηδενὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ τινί· συμπέρασμα, τὸ ζ γ. ἐὰν οὖν τεθῇ τὸ β τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α β μένῃ· συμπέρασμα ἔσται, ὅτι τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. ἀλλ' οὐκ ἀνῄρηται τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐνδέχεται γὰρ τινὶ ὑπάρχειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν. πάλιν, εἰ τὸ β τινὶ τῷ γ, καὶ τὸ α τινὶ τῷ γ· οὐκ ἔσται συλλογισμός· οὐδέτερον γὰρ καθόλου τῶν εἰλημμένων. ὥστ' οὐκ ἀναιρεῖται τὸ α β.

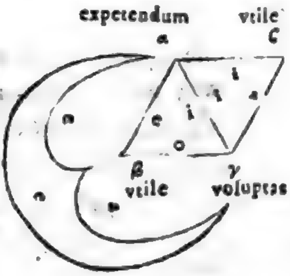

Non euertitur minor.	Primus ſyllogiſmus.	Non euertitur maior.
Fe Nihil vtile eſt expetendum:	Feſ Nihil vtile eſt expetendum:	i Quædam voluptas eſt expetenda.
ri Quædã voluptas eſt vtilis: Ergo	ti Quædam voluptas eſt expetenda: Ergo	i Quædam voluptas eſt vtilis.
o Quædam voluptas non eſt expetenda.	no Quædã voluptas non eſt vtilis.	Nihil concluditur.

7 Ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστρέφηται, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. εἰ γὰρ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α μηδενὶ τῷ β. οὐδενὶ τῷ γ τὸ α· ἦν δὲ τινί. πάλιν, εἰ τὸ β παντὶ τῷ γ, τὸ δὲ α τινὶ τῷ γ· ἔσται τινὶ τῷ β τὸ α.

7 Quòd ſi oppoſitè conuertatur, tolluntur ambę *propoſitiones*. Nam[a] ſi τὸ ϲ *ineſt* omni ſ, τὸ α autem nulli ϲ: nulli γ *inerit* τὸ α. alicui tamen *inerat* [b]. Rurſus [c] ſi τὸ β *ineſt* omni ſ, τὸ α autem alicui ſ: inerit alicui β τὸ α.

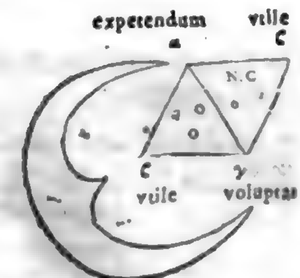
a *Celarent euertẽs minorem tũ Feſtino*
b Id eſt, in [illegible] ri propoſitione tũ Feſtino poſitum fuerat τὸ α ineſſe alicui γ.
c *Diſamis euertens maiorem cũ Feſtino.*

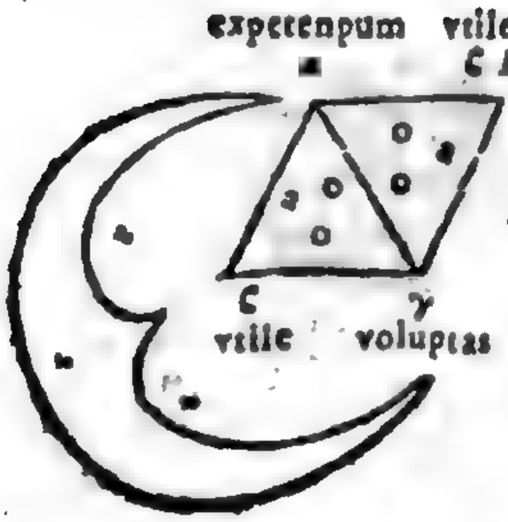
Euerſio minoris.	Primus ſyllogiſmus.	Euerſio maioris.
Ce Nihil vtile eſt expetẽdum:	Feſ Nihil vtile eſt expetendum.	Diſ Aliqua voluptas eſt expetenda:
la Omnis voluptas eſt vtilis. Ergo	ti Aliqua voluptas eſt expetenda: Ergo	am Omnis voluptas eſt vtilis: Ergo
rent Nulla voluptas eſt expetẽda.	no Aliqua voluptas non eſt vtilis.	is Aliquod vtile eſt expetendum:

8 Ἡ αὐτὴ δ' ἀπόδειξις, καὶ εἰ τὸ καθόλου κατηγορικὸν εἴη.

8 Eadem erit demonſtratio, & ſi *pronunciatum* vniuerſale ſit attributiuum.

Non euertitur minor.	Primus ſyllogiſmus	Non euertitur maior.
Da Omne vtile eſt expetendum:	Bar Omne vtile eſt expetendum:	o Quædam voluptas nõ eſt expetẽda:
ri Quędam voluptas eſt vtilis: Ergo	oc Quædam voluptas nõ eſt expetenda: Ergo	i Quædam voluptas eſt vtilis.
i Quædã voluptas eſt expetenda.	o Quædã voluptas non eſt vtilis.	Nihil colligitur.

Euerſio minoris.

β Bar Omne vtile eſt α expetendũ:
γ ba Omnis voluptas ϛ eſt vtilis: Ergo
γ ra Omnis voluptas α eſt expetenda.

X

Primus ſyllogiſmus

β Bar Omne vtile eſt α expetẽdum:
γ oc Quędã voluptas α non eſt expetenda: Ergo
γ o Quædam voluptas non eſt ϛ vtilis.

Euerſio maioris.

γ Bro Quedã voluptas α non eſt expetenda:
γ ca Omnis voluptas ϛ eſt vtilis: Ergo
ϛ do Quoddam vtile α nõ eſt expetendum.

De conuerſione ſyllogiſmorum in tertia figura.

Cap. X.

1 ¶ *Summaria expoſitio.* 2 ¶ *De ſyllogiſmis affirmatiuis. De contraria conuerſione τοῦ Darapti, vel Diſamis, vel Datiſi.* 4 *De contradictoria conuerſione* 5 *τοῦ Darapti,* 6 *vel Datiſi* 7 ¶ *De ſyllogiſmis negatiuis. De conuerſione τοῦ Felapton contraria,* 8 *vel contradictoria.* 9 *De conuerſione τοῦ Feriſon contradictoria,* 10 *vel contraria.* 11 ¶ *Communia de tribus figuris Quomodo fiat conuerſio.* 12 *Quid inde colligatur.* 13 *In quibus figuris fiant ſyllogiſmi euerſentes.* 14 *Epilogus.*

Cap. X.

IN tertia verò figura, quando contrariè conuertitur concluſio, neutra cuiuſuis ſyllogiſmi propoſitio euertitur. quãdo oppoſitè, ambæ *euertuntur*, & in omnibus *ſyllogiſmis.* 2 Oſtenſum enim ſit[a] τὸ α cuidam ϛ ineſſe: & medium ſumptum ſit τὸ ſ: ſintq́; propoſitiones vniuerſales. Ergo ſi ſumptum fuerit, τὸ α cuidam ϛ non ineſſe, τὸ β autem omni γ *ineſſe*: non fit[b] ſyllogiſmus τοῦ α de ſ. Item ſi τὸ α cuidam ϛ non inſit, omni autem γ inſit: non erit[c] ſyllogiſmus τοῦ ϛ de γ.

a In Darapti.

b Quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura.

c Quia maior propoſitio eſt particularis in ſecunda figura.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου σχήματος, ὅταν μὲν ἐναντίως ἀντιστρέφηται τὸ συμπέρασμα, οὐδετέρα τῶν προτάσεων ἀναιρεῖται, κατ' οὐδένα τῶν συλλογισμῶν. ὅταν δὲ ἀντικειμένως, ἀμφότεραι, καὶ ἐν ἅπασι. 2 Δεδείχθω γὰρ τὸ α τινὶ τῷ ϛ ὑπάρχειν. μέσον δὲ εἰλήφθω τὸ γ· ἔστωσαν δὲ καθόλου αἱ προτάσεις. οὐκοῦν ἐὰν ληφθῇ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ ϛ παντὶ τῷ γ· οὐ γίνεται συλλογισμὸς τοῦ α κατὰ τοῦ Γ. οὐδ' εἰ τὸ α τῷ μὲν β τινὶ μὴ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ παντί, οὐκ ἔσται τοῦ β καὶ τοῦ Γ συλλογισμός.

Non euertur minor propoſitio.

ϛ o Aliquod expetẽdũ α nõ eſt vtile.
γ a Omnis voluptas α eſt vtilis.
Nihil concluditur.

Syllogiſmus primus.

γ *Dar* omnis voluptas α eſt vtilis:
γ ap Omnis voluptas ϛ eſt expetenda. Ergo
ϛ ti Aliquod expetẽdum α eſt vtile.

X

Non euertitur maior propoſitio

ϛ o Aliquod expetendũ nõ eſt α vtile.
γ a Omnis voluptas eſt exϛpetenda:
Nihil concluditur.

Ὁμοίως

3 Ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ μὴ καθόλου αἱ προτάσεις. ἢ γὰρ ἀμφοτέρας ἀνάγκη κατὰ μέρος εἶναι διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, ἢ τὸ καθόλου πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ γίνεσθαι· οὕτω δ' οὐκ ἦν συλλογισμός, οὔτ' ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, οὔτ' ἐν τῷ μέσῳ.

3 Similiter oſtendetur, & ſi propoſitiones non vniuerſales *ſint*. aut enim neceſſe *eſt* ambas eſſe particulares per conuerſionem, aut vniuerſale iungi minori extremo[a]: ſic verò non erat ſyllogiſmus, nec in prima figura, nec in media.

a Vide exempla, quæ contextui ſubieci.

Non euertitur minor.

o Quoddam expetendum nõ eſt vtile:

i Quædã voluptas eſt vtilis.

Nihil concluditur.

Primus ſyllogiſmus.

Diſ Quædam voluptas eſt vtilis:

am Omnis voluptas eſt expetenda:

Ergo

is Quoddam expetendum eſt vtile.

Non euertitur maior.

o Quoddã expetẽdum non eſt vtile:

a Omnis voluptas eſt expetenda.

Nihil concluditur.

Non euertitur minor.

o Quodam expetendum nõ eſt vtile:

a Omnis voluptas eſt vtilis.

Nihil cõcluditur.

Primus ſyllogiſmus.

Dat Omnis voluptas eſt vtilis:

iſ Quædã voluptas eſt expetẽda:

Ergo

i Quoddã expetẽdum eſt vtile.

Non euertitur maior.

o Quoddam expetendum nõ eſt vtile:

i Quædam voluptas eſt expetenda.

Nihil cõcluditur.

4 Ἐὰν δ' ἀντικειμένως ἀντιστρέφωνται αἱ προτάσεις, ἀναιροῦνται ἀμφότεραι. 5 Εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, τὸ α οὐδενὶ τῷ γ. πάλιν, εἰ τὸ α τῷ μὲν β οὐδενί, τῷ δὲ γ παντί, τὸ β οὐδενὶ τῷ γ.

4 Quòd ſi oppoſitè conuertantur propoſitiones, euertuntur ambæ. 5 Nam[b] ſi τὸ α *inſit* nulli β, & τὸ β omni γ, τὸ α *inerit* nulli γ. Rurſus[c] ſi τὸ α *inſit* nulli β, & omni γ, τὸ β *inerit* nulli γ.

b Celarent.

c Ceſare.

Euerſio minoris.

Ceſ Nihil expetendum eſt vtile:

a Omnis voluptas eſt vtilis:

Ergo

re Nulla voluptas eſt expetenda.

Primus ſyllogiſmus.

Dar Omnis voluptas eſt vtilis:

ap Omnis voluptas eſt expetenda:

Ergo

ti Aliquod expetẽdum eſt vtile.

Euerſio maioris.

Ce Nihil expetẽdũ eſt vtile.

la Omnis voluptas eſt expetenda:

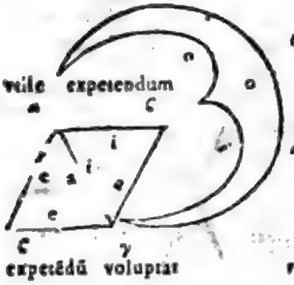
Ergo

rent Nulla voluptas eſt vtilis.

a Vt in Datiſi.
b Ferio.
c Ceſare.

6 Itidem *ſit*, & ſi altera propoſitio non vniuerſalis[a] *ſit*. Nam[b] ſi τὸ α nulli ζ, & τὸ β cuidam γ *inſit*: τὸ α cuidam γ non inerit. Si[c] verò τὸ α nulli β, & omni γ *inſit*: nulli γ τὸ ζ *inerit*.

6 Καὶ εἰ ἡ ἑτέρα μὴ καθόλου, ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὲ τὸ α τῷ μὲν β μηδενί, τῷ δὲ γ παντί· οὐδενὶ τῷ γ τὸ β.

Euerſio minoris.

Ceſ Nihil expetendum eſt vtile:
a Omnis voluptas eſt vtilis: Ergo
re Nulla voluptas eſt expetenda.

Primus ſyllogiſmus.

Dat Omnis voluptas eſt vtilis:
iſ Quædã voluptas eſt expetenda: Ergo
i Quoddã expetendum eſt vtile.

Euerſio maioris.

Fe Nihil expetẽdũ eſt vtile.
ri Quædã voluptas eſt expetenda: Ergo
o Quædã voluptas non eſt vtilis.

Eadem eſt ratio conuerſionis τοῦ Diſamis, vt in ſequenti exemplo.

Euerſio minoris.

Feſ Nihil expetendũ eſt vtile:
ti Aliqua voluptas eſt vtilis: Ergo
no Aliqua voluptas non eſt expetenda.

Primus ſyllogiſmus

Diſ Aliqua voluptas eſt vtilis:
am Omnis voluptas eſt expetenda: Ergo
is Aliquod expetẽdum eſt vtile.

Euerſio maioris.

Ce Nihil expetẽdũ eſt vtile:
la Omnis voluptas eſt expetẽda. Ergo
rent Nulla voluptas eſt vtilis.

d Felapton.
e Non eſſe, probatum fuit lib. 1. cap. 4. partic. 15. Ideo autem nõ eſt ſyllogiſmus, quia maior propoſitio eſt particularis in prima figura.
f Non eſſe, probatum fuit lib. 1. cap. 5. partic. 18. & ideo non eſt ſyllogiſmus, quia habet maiorem propoſitionẽ vniuerſalẽ in ſecunda figura.

7 Similiter fiet, ſi ſyllogiſmus ſit priuatiuus. Oſtenſum enim ſit τὸ α cuidam β non ineſſe: ſitque attributiuum *pronunciatum* ζ γ: negatiuum, α γ. ſic enim efficiebatur ſyllogiſmus[d]. cùm igitur *pronunciatum* concluſioni contrarium ſumptum fuerit, non erit ſyllogiſmus. Nam ſi τὸ α *inſit* alicui ζ, τὸ ζ autẽ omni γ: non erat[e] ſyllogiſmus τοῦ α de γ. Itẽ ſi τὸ α *inſit* alicui ζ, nulli autẽ γ: non erat[f] ſyllogiſmus τοῦ ζ de γ. Quare non euertuntur propoſitiones.

7 Ὁμοίως δὲ καί, εἰ στερητικὸς ὁ συλλογισμός. δεδείχθω γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχον· ἔστω δὲ κατηγορικὸν μὲν τὸ β γ, ἀποφατικὸν δὲ τὸ α γ. οὕτω γὰρ ἐγίνετο ὁ συλλογισμός. ὅταν μὲν οὖν τὸ ἐναντίον ληφθῇ τῷ συμπεράσματι, οὐκ ἔσται συλλογισμός. εἰ γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ γ, οὐκ ἦν συλλογισμὸς τοῦ α καὶ τοῦ γ. οὐδ᾽ εἰ τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί, οὐκ ἦν τοῦ β καὶ τοῦ γ συλλογισμός. ὥστε οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις.

Non euertitur

Non euertitur minor.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Non euertitur maior.*
i Aliquod expetẽdum eſt vtile.	Fel Nulla voluptas eſt vtilis:	i Aliquod expetẽdum eſt vtile:
e Nulla voluptas eſt vtilis.	ap Omnis voluptas eſt expetenda: Ergo	a Omnis voluptas eſt expetenda.
Nihil colligitur.	ton Aliquod expetẽdũ nõ eſt vtile.	*Nihil concluditur.*

8 Ὅταν δὲ τὸ ἀντικείμενον, ἀναιρεῖται. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ· τὸ α τῷ γ παντί· ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχε. πάλιν. εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν.

8 Cùm autem oppoſitum[a] *ſumptum fuerit, propoſitiones* euertuntur. Nam[b] ſi τὸ α omni β, & τὸ β omni γ *inſit;* τὸ α omni γ *inerit.* ſed nulli inerat[c]. Rurſus[d] ſi τὸ α omni ϛ, nulli autem ſ *inſit:* τὸ β nulli γ inerit. ſed omni inerat[e].

a Cũ mutata fuerit concluſio τῦ Felapton in pronunciatum contradicens.
b *Barbara.*
c Id eſt, ineſſe, poſitũ fuerat in maiore propoſitione τῦ Felaptõ.
d *Cameſtres.* e In minore Propoſitione τῦ Felaptõ.

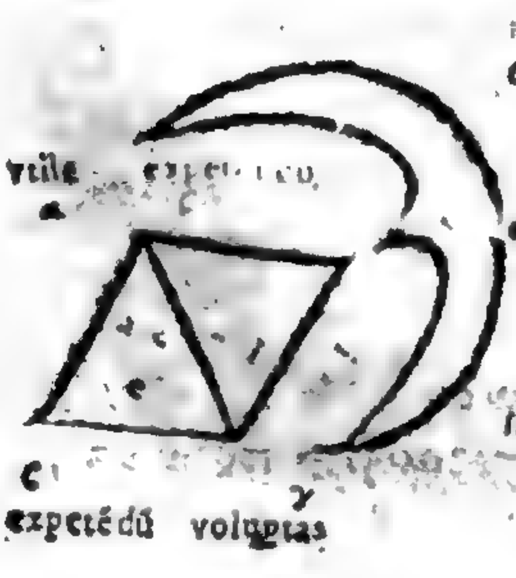

Euerſio minoris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio maioris.*
Cam Omne expetẽdum eſt vtile:	Fel Nulla voluptas eſt vtilis:	Bar Omne expetẽdum eſt vtile:
eſ Nulla voluptas eſt vtilis: Ergo	ap Omnis voluptas eſt expetanda: Ergo	ba Omnis voluptas eſt expetenda: Ergo
tres Nulla voluptas eſt expetenda.	ton Aliquod expetẽdũ nõ eſt vtile.	ra Omnis voluptas eſt vtilis.

9 Ὁμοίως δὲ δείκνυται, καὶ εἰ μὴ καθόλου εἰσὶν αἱ προτάσεις. γίνεται γὰρ τὸ α γ, καθόλου τε καὶ στερητικόν· θάτερον δὲ, ἐπὶ μέρους καὶ κατηγορικόν. εἰ μὲν οὖν τὸ α παντὶ τῷ β, τὸ δὲ β τινὶ τῷ γ· τὸ α τινὶ τῷ γ συμβαίνει. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχε. πάλιν, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ β οὐδενὶ τῷ γ. ἔκειτο δὲ τινί.

9 Similiter oſtenditur, & ſi non vniuerſales ſint propoſitiones[f]: quia τὸ α ſ[g] fit vniuerſale, & priuatiuũ: alterũ[h] verò *pronunciatiũ,* in parte, & attributiuũ. Si[i] igitur τὸ α omni ϛ, τὸ ϛ autẽ alicui γ: τὸ α alicui γ accidit. ſed nulli inerat[k]. Rurſus[l] ſi τὸ α omni ϛ, nulli autẽ γ *inſit:* τὸ ϛ nulli ſ *inerit*-poſitum autem fuerat[m] *ineſſe* alicui.

f In Feriſon.
g Id eſt, maior propoſitio τῦ Feriſon.
h Minor τῦ Feriſon.
i *Darii.*
k In maiore propoſitione τῦ Feriſon.
l *Cameſtres.*
m In minore propoſitione τῦ Feriſon.

Euerſio minoris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Euerſio maioris.*
Cam Omne expetẽdum eſt vtile:	Fer Nulla voluptas eſt vtilis:	Da Omne expetẽdum eſt vtile:
eſ Nulla voluptas eſt vtilis: Ergo	iſ Quædã voluptas eſt expetenda: Ergo	ri Quædã voluptas eſt expetenda: Ergo
tres Nulla voluptas eſt expetenda.	on Quoddã expetendũ nõ eſt vtile.	i Quædã voluptas eſt vtilis.

Eadem eſt ratio conuerſionis τῷ Brocardo, vt in ſequenti exemplo.

Euerſio minoris.
β
Bar Omne expetẽ-
α
dum eſt vtile:
γ
ro Quædam voluptas
α
non eſt vtilis:
Ergo
γ
co Quædã voluptas
non eſt expe-
β
tenda.

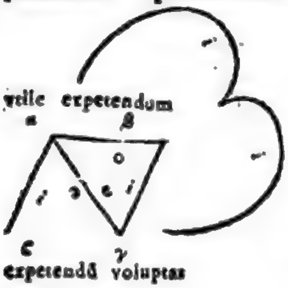
Primus ſyllogiſmus
γ
Bro Quædam volu-
ptas non eſt v-
α
tilis:
γ
ar Omnis voluptas
β
eſt expetenda:
Ergo
β
do Quoddã expetẽ-
dum non eſt v-
α
tile.

Euerſio maioris.
β
Bar Omne expetẽdũ
α
eſt vtile:
γ
ba Omnis voluptas
β
eſt expetenda:
Ergo
γ
ra Omnis voluptas
α
eſt vtilis.

a *Modus in prima figura inutilis:* quia ſunt ambæ propoſitiones particulares.
b *Modus in ſecunda figura inutilis:* quia maior propoſitio eſt particularis.

10 Si [a] verò τὸ *α inſit* alicui β, & τὸ β alicui γ: non fit ſyllogiſmus. Quòd [b] ſi τὸ *α inſit* alicui β, nulli autem γ: ne ſic quidem *erit ſyllogiſmus*. Quocirca illo modo euertuntur, hoc non euertuntur propoſitiones.

10 Εἰ δὲ τὸ α τινὶ τῷ β, καὶ τὸ β τινὶ τῷ γ· οὐ γίνεται συλλογισμός. οὐδ᾽ εἰ τὸ α τινὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· οὐδ᾽ οὕτως. ὥστε ἐκείνως μὲν ἀναιρεῖται, οὕτω δ᾽ οὐκ ἀναιροῦνται αἱ προτάσεις.

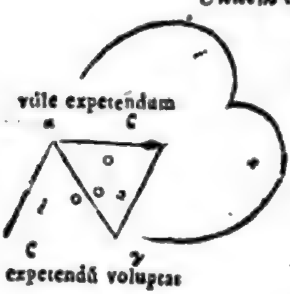

Non euertitur minor.
β
i Aliquod expetẽ-
α
dum eſt vtile.
γ
e Nulla voluptas
α
eſt vtilis.
Nihil concluditur.

Primus ſyllogiſmus.
γ
Fer Nulla voluptas
α
eſt vtilis:
γ
iſ Aliqua voluptas
β
eſt expetenda:
Ergo
β
on Aliquod expetẽ-
dum non eſt v-
α
tile

Non euertitur maior.
β
i Aliquod expeten-
α
dum eſt vtile:
γ
i Aliqua voluptas
β
eſt expetenda:
Nihil concluditur.

Eadem eſt ratio τῷ Brocardo, vt in ſequenti exemplo.

Non euertitur minor.
β
i Aliquod expetẽ-
α
dum eſt vtile:
γ
o Aliqua voluptas
α
non eſt vtilis:
Nihil concluditur.

Primus ſyllogiſmus.
γ
Bro Aliqua volu-
ptas non eſt v-
α
tilis:
γ
ar Omnis voluptas
β
eſt expetenda:
Ergo
β
do Aliquod expetẽ-
dum non eſt v-
α
tile.

Non euertitur maior.
β
i Aliquod expetẽ-
α
dum eſt vtile:
γ
a Omnis voluptas
β
eſt expeten-
da.
Nihil concluditur.

c Id eſt, contrario, aut contradictorio modo.

11 Ex dictis igitur conſtat, quomodo [c] conuerſâ concluſio-

11 Φανερὸν οὖν διὰ τῶν εἰρημένων, πῶς ἀντιστρεφομένου τοῦ συμπεράσματος,

σματος, ἐν ἑκάστῳ σχήματι γίνεται συλλογισμός. 12 Καὶ πότε ἐναντίως τῇ προτάσει, καὶ πότε ἀντικειμένως. 13 Καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι, διὰ τοῦ μέσου, καὶ τοῦ ἐσχάτου, γίνονται οἱ συλλογισμοί. καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου ἀναιρεῖται· ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ ἐσχάτου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ ἐλάττονι ἄκρῳ, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος· ἡ δὲ πρὸς τῷ μείζονι, διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, διὰ τοῦ πρώτου, καὶ τοῦ μέσου. καὶ ἡ μὲν πρὸς τῷ μείζονι, ἀεὶ διὰ τοῦ πρώτου· ἡ δὲ πρὸς τῷ ἐλάττονι, ἀεὶ διὰ τοῦ μέσου.

ne in ſingulis figuris fiat ſyllogiſmus. 12 Et quando *probetur* contrariũ propoſitioni, quãdo oppoſitum [a]. 13 *Apparet* etiam, in prima figura per mediã & *per* poſtremam effici ſyllogiſmos [b]. & *propoſitionem* quidem minori extremo iunctam, ſemper euerti per mediam [c] *figuram*: eam verò, quæ maiori *extremo* iuncta eſt, per poſtremam [d]. In ſecunda autem figura, per primam & *per* poſtremam. & *propoſitionem* quidem iunctam minori extremo, ſemper *euerti* per primam figurã [e]: iunctam verò maiori extremo, per vltimã [f]. In tertia verò *figura*, per primam & *per* mediũm. & iunctam quidem maiori extremo, ſemper *euerti* per primam [g]: iunctam autem minori, ſemper per mediam [h].

a Contradictoriè.

b Euertentes.

c Quia euertitur per cõcluſionem conuerſam & maiorẽ propoſitionẽ habẽtes idẽ attributũ & diuerſa ſubiecta: vnde fit ſecunda figura.

d Quia ſumitur cõcluſio cõuerſa & minor propoſitio: quæ habent idem ſubiectũ, & diuerſa attributa: vt fit in tertia figura.

e Quia ſumitur concluſio cõuerſa, & maior propoſitio: quæ ita ſe habent, vt in hac ſit ſubiectũ, quod in illa eſt attributum.

f Quia ſumitur concluſio conuerſa, & minor ꝓpoſitio, in quibus ſubiectam idem eſt, attributa diuerſa.

g Quoniam euertitur acceptis cõcluſione conuerſa & minore ꝓpoſitione, quæ ita ſe habent, vt in hac ſit attributum, quod in illa eſt ſubiectũ.

h Quia ſumitur concluſio conuerſa, & maior propoſitio: quæ habent idem attributum, & diuerſa ſubiecta, vt fit in ſecunda figura.

14 Τί μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἀντιστρέφειν, καὶ πῶς ἐν ἑκάστῳ σχήματι, καὶ τίς γίνεται συλλογισμός, φανερόν.

14 Quid igitur ſit conuertere, & quomodo in ſingulis figuris, & quis efficiatur ſyllogiſmus, perſpicuum *eſt*.

De deductione ad impoſſibile in prima figura.

Cap. XI.

1 ¶ Quomodo probetur per impoſſibile. 2 ¶ Quæ problemata ita probentur in ſingulis figuris. 3 ¶ De prima figura: & primùm De problemate vniuerſali affirmante, ſi eius contradictio ſupponatur. 4 ſi ei contraria ſit maior, 5 vel minor propoſitio. 6 Concluſio. 7 De reliquis problematis. 8 & primùm De problemate particulari affirmãte. ſi ei cõtradicat maior, 9 vel minor propoſitio, 10 ſi ei contraria ſit minor vel maior propoſitio 11 De problemate vniuerſali negante ſi ei contradicat minor propoſitio in Darii, 12 vel Ferio. 13 ſi ei contradicat maior. 14 ſi ei contraria ſit 15 minor, 15 vel maior. 17 De problemate particulari negante, Nõ omni ineſſe ſi ei cõtradicat minor in Barbara. 18 vel maior in Barbara 19 vel minor in Celarent, 20 vel maior in modo negatiuo inutili. 21 ſi ei contraria ſit minor 22 De problemate particulari negante. Alicui non ineſſe. 23 ¶ Communia de ſyllogiſmis primæ figuræ. De hypotheſi. 24 De problemate.

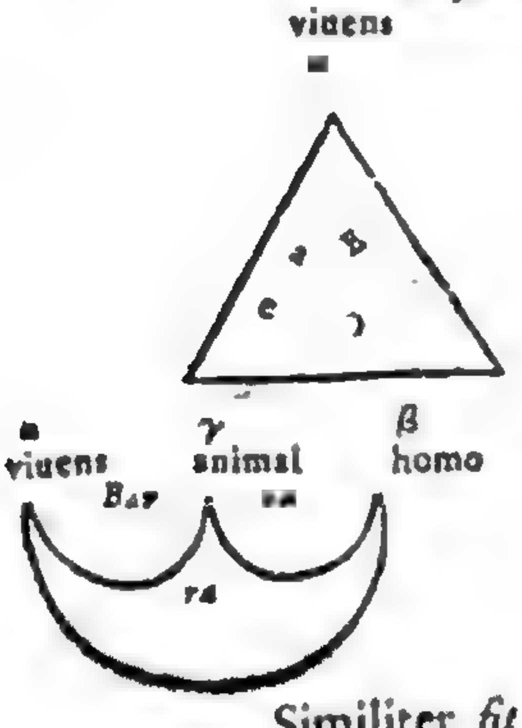
CAP. XI.

PEr impoſſibile autem fit ſyllogiſmus, cùm ponitur contradictio concluſionis, & aſſumitur alia propoſitio. Fit autem in omnibus figuris. ſimilis enim eſt conuerſioni: ſed eo differt: quòd conuertitur facto ſyllogiſmo, & ſumptis ambabus propoſitionibus: deducitur autem ad impoſſibile, cùm oppoſitum eſſe verum, non antè conceſſum, ſed *ex ſe* manifeſtum eſt. Termini autem ſimiliter habent in ambobus [a], eadémque eſt amborum ſumptio [b]. Vt putà cùm τὸ α omni ϛ ineſt, medium autem *eſt* τὸ γ: ſi ſuppoſitum fuerit τὸ α aut non omni, aut nulli β ineſſe: omni autem γ ineſſe, quod quidem erat verum: neceſſe *eſt*, τὸ γ aut nulli, aut non omni ϛ ineſſe. hoc verò *eſt* impoſſibile. quare falſum *eſt*, quod ſuppoſitum fuit. oppoſitum [c] igitur *eſt* verum.

a In ſyllogiſmo conuerſiuo, & in deductiõe ad impoſſibile.
b In ambobus eodẽ modo accipiuntur pronunciata.
c Id eſt, contradicens.

Ὁ δὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμὸς, δείκνυται μὲν ὅταν ἡ ἀντίφασις τεθῇ τοῦ συμπεράσματος, καὶ προσληφθῇ ἄλλη πρότασις. γίνεται δ' ἐν ἅπασι τοῖς σχήμασι. ὅμοιον γάρ ἐστι τῇ ἀντιστροφῇ· πλὴν διαφέρει τοσοῦτον· ὅτι ἀντιστρέφεται μὲν γεγενημένου τοῦ συλλογισμοῦ, καὶ εἰλημμένων ἀμφοῖν τῶν προτάσεων. ἀπάγεται δὲ εἰς τὸ ἀδύνατον, οὐ προομολογηθέντος τοῦ ἀντικειμένου πρότερον, ἀλλὰ φανεροῦ ὄντος ὅτι ἀληθές. οἱ δὲ ὅροι ὁμοίως ἔχουσιν ἐν ἀμφοῖν, καὶ ἡ αὐτὴ λῆψις ἀμφοτέρων, οἷον, εἰ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μέσον δὲ τὸ γ· ἐὰν ὑποτεθῇ τὸ α ἢ μὴ παντὶ, ἢ μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ παντὶ, ὅπερ ἦν ἀληθές· ἀνάγκη τὸ γ τῷ β ἢ μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος τὸ ὑποτεθέν. ἀληθὲς ἄρα, τὸ ἀντικείμενον.

In ſequentibus omnibus typis deductionum ad impoſſibile, falſas hypotheſes, ex quibus impoſſibile colligitur, notaui maſculis vocalibus.

Cam | *Bar* | Omne animal eſt viuens: —— *Perſpicuè verum.*

eſ | Nullus / Non omnis } homo eſt viuens: { *Cõtrarium* / *Cõtradicens* } *problematis.*

ec | Ergo

Nullus / Non omnis } homo eſt animal —— *Perſpicuè falſum.*

tres | *o*

Similiter *fit* etiã in aliis figuris. quæcumque enim conuerſionẽ recipiũt, etiã ſyllogiſmũ qui per impoſſibile *extruitur*, *recipiunt*. 2 Omnia igitur alia problemata probantur per impoſſibile in omnibus figuris. vniuerſale autem attributiuum in media quidẽ & *in* tertia *figura* probatur: in

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων. ὅσα γὰρ ἀντιστροφὴν δέχεται, καὶ τὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμόν. 2 Τὰ μὲν οὖν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασι. τὸ δὲ καθόλου κατηγορικὸν, ἐν μὲν τῷ μέσῳ, καὶ τῷ τρίτῳ δείκνυται· ἐν

δὲ τῷ

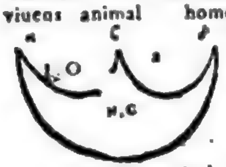
δὲ τῷ πρώτῳ οὐ δείκνυται. 3 Ὑποκείσθω γὰρ τὸ α τῷ β μὴ παντὶ ἢ μηδενὶ ὑπάρχειν, καὶ προσειλήφθω ἄλλη πρότασις ὁποτερωθενοῦν, εἴτε τῷ α παντὶ ὑπάρχειν τὸ γ, εἴτε τὸ β παντὶ τῷ δ· οὕτω γὰρ ἂν εἴη τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ μὲν οὖν ὑπόκειται μὴ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, οὐ γίνεται συλλογισμός, ὁποτερωθενοῦν τῆς προτάσεως λαμβανομένης.

prima verò non probatur [a].
3 Supponatur enim τὸ α non omni aut nulli β ineſſe, & ab vtrauis parte aſſumatur altera propoſitio: *id eſt*, ſiue omni α ineſſe τὸ γ, ſiue τὸ β omni δ. ſic enim fuerit prima figura. Si igitur ſupponatur non omni β ineſſe τὸ α: non fit [b] ſyllogiſmus, ab vtrauis parte accipiatur propoſitio [c].

a Quia probari debet ſũpta hypotheſi cõtradicẽte.i.particulari negante: quod quidẽ nõ poteſt fieri propoſito à prima figura. non quia negat, non poteſt eſſe minor, quia eſt particularis, nõ poteſt eſſe maior.
b Quia propoſitio particularis negans non habet locũ in prima figura
c Aſſumitur altera propoſitio, quę iungitur hypotheſi.

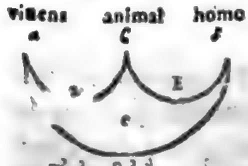
α γ
α Omne viuens eſt ſubſtãtia: ——— *Perſpicuè verum.*
β α
O Non omne animal eſt viuens. ——— *Contradicens Problemati.*
Nihil cõcluditur: quia maior eſt particularis in prima figura

β α
O Nõ omne animal eſt viuens: ——— *Contradicens problemati.*
δ β
a Omnis homo eſt animal ——— *Perſpicuè verum.*
Nihil cõcluditur: quia maior eſt particularis in prima figura.

4 Εἰ δὲ μηδενί· ὅταν μὲν ἡ β δ προσληφθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται τοῦ ψεύδους, οὐ δείκνυται δὲ τὸ προκείμενον. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ β παντὶ τῷ δ, τὸ α οὐδενὶ τῷ δ. τοῦτο δὲ ἔστω ἀδύνατον. ψεῦδος ἄρα τὸ μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐχ εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ ἀληθές.

4 Sin nulli: ſanè cùm *propoſitio* β δ aſſumpta fuerit, concludetur falſum, non tamen probabitur propoſitum. Nam ſi τὸ α nulli β, τὸ β autem omni δ *inſit*: τὸ α nulli δ *inerit*. hoc autem ſit impoſſibile. falſum igitur *eſt* illud, nulli β τὸ α ineſſe. Sed ſi, nulli *ineſſe*, *eſt* falſum: non *continuo*, omni *ineſſe*, *eſt* verum.

β α
CE Nullum animal eſt viuens. ——— *Contrarium problemati.*
δ β
Ia Omnis homo eſt animal: ——— *Perſpicuè verum.*
Ergo
δ α
rent Nullus homo eſt viuens. ——— *Perſpicuè falſum.*

5 Ἐὰν δὲ ἡ γ α προσληφθῇ, οὐ γίνεται συλλογισμός.

5 Si verò aſſumatur *propoſitio* γα, non fit [d] ſyllogiſmus.

d Quia cùm hypotheſis neget non poteſt eſſe, minor in prima figura.

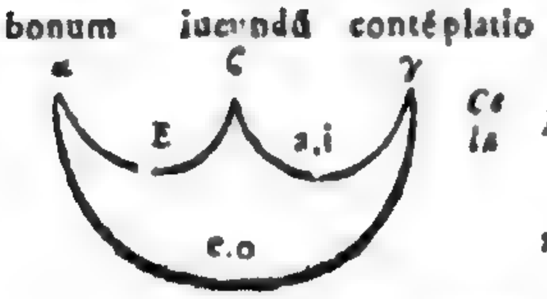

α γ
a Omne viuens eſt ſubſtantia: ——— *Perſpicuè verum.*
β α
E Nullum animal eſt viuens. ——— *Contrarium problemati.*
Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

Vt neque tunc[a], cùm ſuppoſitum fuerit, non omni β ineſſe τὸ α. 6 Quare perſpicuum *eſt*, omni ineſſe, non probari in prima figura per impoſſibile. 7 Alicui verò, & nulli, & nõ omni *ineſſe* probatur. 8 Supponatur enim τὸ α nulli β ineſſe: τὸ β autem ſumatur omni, aut alicui γ ineſſe. ergo neceſſe *eſt* τὸ α non omni aut nulli γ ineſſe. hoc autem *eſt* impoſſibile. ſit enim hoc verum & manifeſtum, omni γ ineſſe τὸ α. quare ſi hoc *eſt* falſum: neceſſe *eſt*, τὸ α alicui β ineſſe.

a Repete, ſit ſyllogiſmus.

Οὐδ᾽ ὅταν ὑποτεθῇ μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α. 6 Ὥστε φανερόν, ὅτι τὸ παντὶ ὑπάρχειν, οὐ δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι διὰ τοῦ ἀδυνάτου. 7 Τὸ δὲ τινί, καὶ τὸ μηδενί, καὶ τὸ μὴ παντί, δείκνυται. 8 Ὑποκείσθω γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν· τὸ δὲ β εἰλήφθω παντί, ἢ τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α μὴ παντί, ἢ μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ᾽, ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τοῦτο ἀληθές, καὶ φανερόν, ὅτι παντὶ ὑπάρχει τὸ α τῷ γ. ὥστ᾽ εἰ τοῦτο, ψεῦδος· ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

Ce Fe — β Nihil iucundum eſt bonum α: ——— *Cõtradicens problemati.*

la ri — Omnis / Aliqua } cõtẽplatio eſt iucunda: ——— *Perſpicuè verum.*

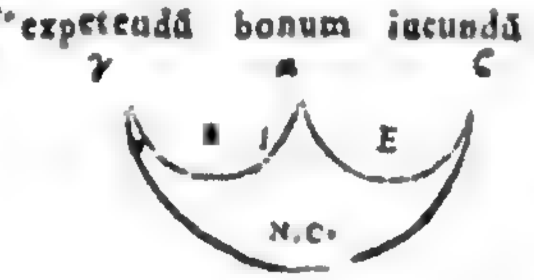
Ergo

rent o — Nulla / Non omnis } contemplatio γ eſt bona α. ——— *Perſpicuè falſum.*

9 Quòd ſi iuxta α[b] ſumpta fuerit altera propoſitio, non erit[c] ſyllogiſmus.

b Ita vt fiat maior.
c Quia hypotheſis negãs erit minor cõtra regulam ſecundę figurę.

9 Ἐὰν δὲ πρὸς τὸ α ληφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός.

a Omne bonum α eſt expetendum γ: ——— *Perſpicuè verum.*

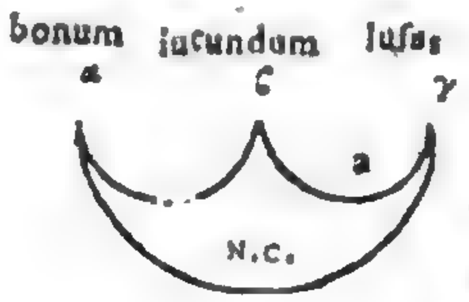
e Nihil iucundum β eſt bonũ α. ——— *Contradicens problemati*

Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

10 Neque cùm ſuppoſitum fuerit contrarium[d] concluſioni, vt, alicui nõ ineſſe. Apparet igitur, oppoſitum ſupponendum *eſſe*.

d Id eſt, ſubcõtrarium, vt ſuprà notaui.

10 Οὐδ᾽ ὅταν τὸ ἐναντίον τῷ συμπεράσματι ὑποτεθῇ, οἷον τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ ἀντικείμενον, ὑποθετέον.

o Aliquod iucundum β non eſt bonum α: ——— *Contrarium problemati.*

a Omnis luſus γ eſt iucundus β. ——— *Perſpicuè verum.*

Nihil concluditur: quia maior eſt particularis in prima figura.

expetendum

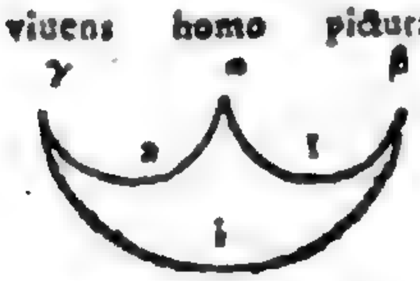
a Omne bonum eſt expetendum: ——— *Perſpicuè verum:*

o Aliquod iucundum non eſt bonum. ——— *Contrarium problemati.*

Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

11 Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· εἰλήφθω δὲ τὸ γ παντὶ τῷ α. ἀνάγκη οὖν τὸ γ τινὶ τῷ β ὑπάρχειν. τοῦτο δ᾽ ἔστω ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος, τὸ ὑποτεθέν. εἰ δ᾽ οὕτως ἀληθὲς, τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν.

11 Rurſus ſupponatur τὸ α cuidã β ineſſe: ſumatur autem, τὸ ſ *ineſſe* omni α. neceſſe igitur *eſt*, τὸ γ cuidam β ineſſe. hoc autem eſto impoſſibile. quare falsũ *eſt*, quod ſuppoſitum fuit: atque ita verum *eſt*, nulli ineſſe.

Da Omnis homo eſt viuens: ——— *Perſpicuè verum.*

ri Quædam pictura eſt homo: ——— *Contradicens problemati.*

Ergo

i Quædam pictura eſt viuens. ——— *Perſpicuè falſum.*

12 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ στερητικὸν ληφθῇ τὸ ſ α.

12 Similiter *fiet*, ſi priuatiuum ſumptum fuerit *pronũciatum* ſ α.

Fe Nullus homo eſt inanimus: ——— *Perſpicuè verum.*

ri Quædam pictura eſt homo: ——— *Contradicens problemati.*

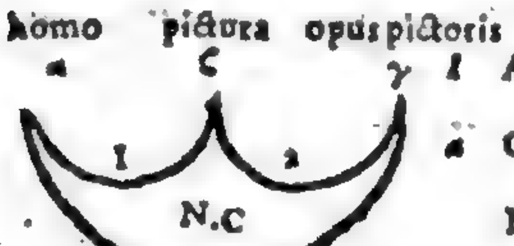
Ergo

o Quædam pictura non eſt inanima. ——— *Perſpicuè falſum.*

13 Εἰ δ᾽ ἡ πρὸς τῷ β ἐλήφθη πρότασις, οὐκ ἔσται συλλογισμός.

13 Quòd ſi propoſitio ſumpta ſit iuxta β [a], non erit ſyllogiſmus.

a Id eſt, ſi vera ſit propoſitio minor.

i Aliqua pictura eſt homo: ——— *Contradicens problemati.*

a Omne opus pictoris eſt pictura. ——— *Perſpicuè verum.*

Nihil concluditur: quia maior eſt particularis in prima figura.

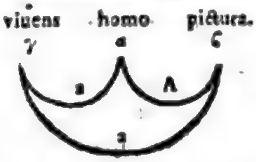
14 Ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν.

15 Ὑποκείσθω γὰρ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· καὶ τὸ γ τῷ α εἰλήφθω παντί. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ, ἀδύνατον.

14 Sin contrarium ſuppoſitum fuerit: ſyllogiſmus quidem erit, & *probabitur* impoſſibile: non tamen probatur, *quod* propoſitum *fuit*. 15 Supponatur enim, omni β τὸ α ineſſe: & τὸ γ ſumptum ſit *ineſſe* omni α. neceſſe igitur *eſt*, τὸ γ omni β ineſſe. hoc autem *eſt* impoſſibile.

itaque falſum *eſt*, omni β τὸ α ineſſe. at non continuò neceſſe *eſt*, ſi non omni *inſit*, nulli ineſſe.

ὥστε ψεῦδος, τὸ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· ἀλλ' οὔπω ἦν ἀναγκαῖον, εἰ μὴ παντὶ, μηδενὶ ὑπάρχειν.

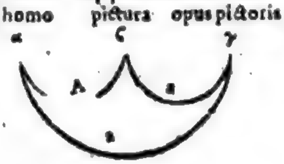
α γ
Bar Omnis homo eſt viuens: —— *Perſpicuè verum.*
β α
bA Omnis pictura eſt homo: —— *Contrarium problemati.*
Ergo
β γ
ra Omnis pictura eſt viuēs. —— *Perſpicuè falſum.*

a Id eſt, propoſitio perſpicuè vera.

b Id eſt, hypotheſis contradicēs problemati.

16 Similiter *fiet*, & ſi ad β ſumpta fuerit altera [a] propoſitio. erit enim ſyllogiſmus, & *probabitur* impoſſibile: non tamen tollitur hypotheſis. quocirca oppoſitum [b] ſupponendum *eſt*.

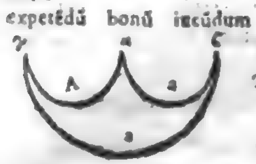
16 Ὁμοίως δὲ, κἂν εἰ πρὸς τὸ β ἰλήφθη ἡ ἑτέρα πρότασις. συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται, καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἀναιρεῖται δ' ἡ ὑπόθεσις. ὥστε τὸ ἀντικείμενον, ὑποθετέον.

β α
Bar Omnis pictura eſt homo: —— *Cōtrarium problemati.*
γ β
ba Omne opus pictoris eſt pictura: Ergo —— *Perſpicuè verum.*
γ α
ra Omne op⁹ pictoris eſt homo. —— *Perſpicuè falſum.*

17 Vt autem probetur non omni β ineſſe τὸ α, ſupponendum *eſt* omni ineſſe. Nam ſi τὸ α *ineſt* omni β, & τὸ γ omni α: τὸ γ *inerit* omni β. quare ſi hoc *eſt* impoſſibile: falſum *eſt*, quod ſuppoſitum fuit.

17 Πρὸς δὲ τὸ μὴ παντὶ δεῖξαι ὑπάρχον τῷ β τὸ α, ὑποθετέον παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ α· τὸ γ παντὶ τῷ β. ὥστ' εἰ τοῦτο, ἀδύνατον· ψεῦδος, τὸ ὑποτεθέν.

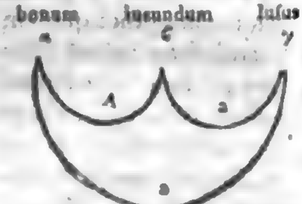
α γ
Bar Omne bonum eſt expetēdum: —— *Perſpicuè verum.*
β α
BA Omne iucūdum eſt bonum: —— *Contradicens problemati.*
Ergo
β γ
ra Omne iucūdū eſt expetēdū. —— *Perſpicuè falſum.*

c Ita vt ſit minor propoſitio.

d Id eſt, propoſitio perſpicuè vera.

18 Similiter *fiet*, & ſi ad β [c] ſumpta fuerit altera [d] propoſitio.

18 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ πρὸς τῷ β ληφθῇ ἡ ἑτέρα πρότασις.

β α
BAr Omne iucūdū eſt bonū: —— *Cōtradicēs problemati.*
γ β
ba Omnis luſus eſt iucundus: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
γ α
ra Omnis luſus eſt bonus. —— *Perſpicuè falſum.*

19 Καὶ εἰ στερητικὸν ἢ τὸ γ α, ὡσαύτως· καὶ γὰρ οὕτω γίνεται συλλογισμός.

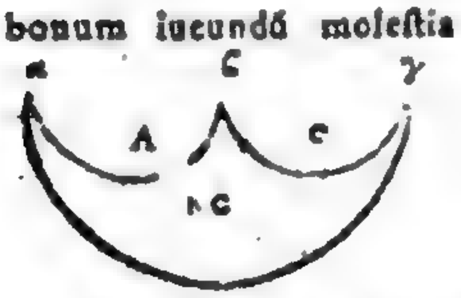
19 Itidémque, ſi *pronunciatum* α ſ ſit priuatiuum. nam ſic quoque fit ſyllogiſmus.

Ce Nullum bonum eſt fugiendū: —— *Perſpicuè verum.*
la Omne iucundum eſt bonum: —— *Contradicēs problemati.*
Ergo
rent Nullum iucundū eſt fugiendū. —— *Perſpicuè falſum.*

20 Ἐὰν δὲ πρὸς τῷ β ᾖ τὸ στερητικόν, οὐδὲν δείκνυται.

20 Quòd ſi τῷ ϛ iungatur *pronūciatum* priuatiuum, nihil oſtenditur.

A Omne iucundum eſt bonum: —— *Contradicens problemati.*
e Nulla moleſtia eſt iucunda: —— *Perſpicuè verum.*

Nihil concluditur: quia minor negat in prima figura.

21 Ἐὰν δὲ μὴ τὸ παντί, ἀλλὰ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ὑποτεθῇ, οὐ δείκνυται ὅτι οὐ παντί, ἀλλ᾽ ὅτι οὐδενί. εἰ γὰρ τὸ α τῷ β τινί, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ α· τινὶ τῷ β τὸ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τοῦτο, ἀδύνατον· ψεῦδος, τὸ τινὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α. ὥστ᾽ ἀληθές, τὸ μηδενί. τούτου δὲ δειχθέντος, συναναιρεῖται τὸ ἀληθές· τὸ γὰρ α τῷ β τινὶ μὲν ὑπῆρχε, τινὶ δὲ οὐχ ὑπῆρχεν.

21 Si verò nō fuerit ſuppoſitum omni ineſſe, ſed alicui: non probatur non omni *ineſſe*, ſed nulli. Nam ſi τὸ α *inſit* alicui β, τὸ ſ verò omni α: τὸ γ inerit alicui β. ſi igitur hoc *eſt* impoſſibile: falſum *eſt*, alicui ϛ ineſſe τὸ α. itaque verum *eſt*, nulli *ineſſe*. hoc autem probato ſimul tollitur, *quod* verum *eſt*: quia τὸ α cuidā ϛ inerat, cuidam non inerat.

Ba Omne bonū eſt laudandum: —— *Perſpicuè verum.*
ri Aliquod iucundū eſt bonum: —— *Cōtrarium problemati.*
Ergo
i Aliquod iucundū eſt laudādum: —— *Perſpicuè falſum.*

Ἔτι δὲ οὐ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· ψευδὴς γὰρ ἂν εἴη· εἴπερ ἐξ ἀληθῶν μὴ ἔστι ψεῦδος συλλογίσασθαι· νῦν δὲ ἔστιν ἀληθής· ὑπάρχει γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β. ὥστ᾽ οὐχ ὑποθετέον, τὸ τινὶ ὑπάρχειν, ἀλλὰ τὸ παντί.

Præterea non propter hypotheſim accidit impoſſibile. falſa enim eſſet: ſiquidem ex veris non poteſt falſum concludi. ſed modò eſt vera: ineſt enim τὸ α cuidā β. Quare non *eſt* ſupponendum ineſſe alicui, ſed Omni.

22 Similiter *fiet*, & ſi τὸ α cuidam β non ineſſe probemus. nam ſi idem *eſt*, cuidam non ineſſe, & non omni ineſſe: eadem *eſt* amborum demonſtratio.

22 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τινὶ μὴ ὑπάρχον τῷ β τὸ α δεικνύοιμεν. εἰ γὰρ ταὐτὸ τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν, καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν· ἡ αὐτὴ ἀμφοῖν ἀπόδειξις.

23 Apparet igitur, non contrarium, ſed oppoſitum[a] ſupponēdū *eſſe* in omnibus ſyllogiſmis[b]. ſic enim erit *concludendi* neceſſitas, & *locum habebit* axioma illud probabile. quia ſi de quouis affirmatio aut negatio *vera eſt*: cùm probatum ſit non eſſe *verā* negationem, neceſſe *eſt* affirmationem veram eſſe. rurſus niſi ponit veram eſſe affirmationem, probabile *eſt* admittendam eſſe negationem. contrarium autem neutro modo ſub axioma cadit. neque enim, ſi falſum *eſt* nulli *ineſſe*, neceſſe *eſt* vt verum *ſit* omni *ineſſe*: nec *eſt* probabile, ſi alterum[c] *ſit* falſum alterum[d] eſſe verum.

a Id eſt, hypotheſim contradicentem problemati.
b Ducentibus ad impoſſibile.
c Id eſt, omni ineſſe.
d Id eſt, nulli ineſſe.

23 Φανερὸν οὖν, ὅτι οὐ τὸ ἐναντίον, ἀλλὰ τὸ ἀντικείμενον, ὑποθετέον ἐν ἅπασι τοῖς συλλογισμοῖς. οὕτω γὰρ τό, τε ἀναγκαῖον ἔσται, καὶ τὸ ἀξίωμα ἔνδοξον. εἰ γὰρ κατὰ παντὸς ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις· δειχθέντος ὅτι οὐχ ἡ ἀπόφασις, ἀνάγκη τὴν κατάφασιν ἀληθεύεσθαι. πάλιν, εἰ μὴ τίθησιν ἀληθεύεσθαι τὴν κατάφασιν, ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι τὴν ἀπόφασιν. τὸ δ' ἐναντίον οὐδετέρως ἁρμόττει ἀξιῶσαι. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ τὸ μηδενὶ ψεῦδος, τὸ παντὶ, ἀληθές· οὔτε ἔνδοξον, ὡς εἰ θάτερον, ψεῦδος, ὅτι θάτερον ἀληθές.

24 Perſpicuum igitur *eſt*, alia omnia problemata per impoſſibile probari in prima figura, vniuerſale autem affirmatiuum non probari.

24 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὰ μὲν ἄλλα προβλήματα πάντα δείκνυται διὰ τοῦ ἀδυνάτου, τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν οὐ δείκνυται.

De deductione ad impoſſibile in ſecunda figura.

Cap. XII.

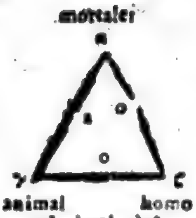
1 ¶ *De problemate vniuerſali affirmante. Si hypotheſis problemati contradicat,* 2 *vel cõtraria ſit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante. Si hypotheſis problemati contradicat,* 4 *vel contraria ſit.* 5 ¶ *De problemate vniuerſali negante.* 6 ¶ *De problemate particulari negante.* 7 ¶ *Corollarium, quod omnia problemata probentur in ſecunda figura.*

Cap. XII.
e Problema vniuerſale affirmãs.

IN media verò, & *in* vltima *figura* hoc[e] quoque probatur. Supponatur enim, τὸ α non omni β ineſſe: & ſumatur omni γ ineſſe τὸ α. ergo ſi non omni β, & omni γ ineſt τὸ α: non omni β *ineſt* τὸ γ. hoc autem *eſt* impoſſibile. ſit enim manifeſtum, omni β ineſſe τὸ γ. quare falſum *eſt*, *quod* ſuppoſitum *fuit*. verum *eſt* igitur, omni ineſſe.

ΕΝ δὲ τῷ μέσῳ καὶ τῷ ἐσχάτῳ καὶ τοῦτο δείκνυται. ὑποκείσθω γὰρ τὸ α μὴ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. εἰλήφθω δὲ τῷ γ παντὶ ὑπάρχειν τὸ α. οὐκοῦν εἰ τῷ μὲν β ὑπάρχει τὸ α μὴ παντὶ, τῷ δὲ γ παντί· οὐ παντὶ τῷ β τὸ γ. τοῦτο δὲ, ἀδύνατον, ἔστω γὰρ φανερὸν, ὅτι τῷ β παντὶ ὑπάρχει τὸ γ. ὥστε ψεῦδος, τὸ ὑποκείμενον. ἀληθὲς ἄρα, τὸ παντὶ ὑπάρχειν.

mortale

γ α
Bar Omne animal eſt mortale: ——— *Perſpicuè verum.*
β α
Oc Quidam homo nō eſt mortalis: ——— *Contradicens problemati.*
Ergo
β γ
o Quidā homo nō eſt animal. ——— *Perſpicuè falſum.*

2 Ἐὰν δὲ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ· συλλογισμὸς μὲν ἔσται, καὶ τὸ ἀδύνατον· οὐ μὴν δείκνυται τὸ προτεθέν. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τῷ δὲ γ παντί. οὐδενὶ τῷ β τὸ γ. τοῦτο δὲ, ἀδύνατον. ὥστε ψεῦδος, τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐχί, εἰ τοῦτο ψεῦδος, τὸ παντί, ἀληθές.

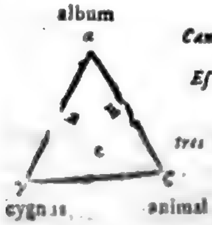
2 Quòd ſi contrarium ſuppoſitum fuerit: ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile *probabitur*: non tamen confirmatur propoſitum. Nam ſi τὸ α nulli β, omni autem γ *inſit*: nulli β *inerit* τὸ γ. hoc autem *eſt* impoſſibile. quare falſum *eſt*, nulli ineſſe. ſed nō, ſi hoc *eſt* falſum, omni *ineſſe eſt* verum.

γ α
Cam Omne animal eſt mortale: ——— *Perſpicuè verum.*
β α
Eſ Nullus homo eſt mortalis: ——— *Contrarium problemati.*
Ergo
β γ
tres Nullus homo eſt animal. ——— *Perſpicuè falſum.*

3 Ὅτε δὲ τινὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, ἀποκείσθω τὸ α μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν· τῷ δὲ γ παντὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ μηδενὶ τῷ β. ὥστ' εἰ τοῦτο, ἀδύνατον· ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

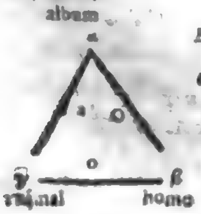
3 Quando autem alicui β ineſt τὸ α: ſupponatur τὸ α nulli β ineſſe: omni autem γ inſit. neceſſe igitur *eſt* τὸ γ nulli β *ineſſe*. quare, ſi hoc *eſt* impoſſibile, neceſſe *eſt* τὸ α alicui β ineſſe.

γ α
Cam Omnis cygnus eſt album. ——— *Perſpicuè verum.*
β α
Eſ Nullum animal eſt album: ——— *Contradicens problemati.*
Ergo
β γ
tres Nullum animal eſt cygnus. ——— *Perſpicuè falſum.*

4 Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ταῦτα ἔσται, ἅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

4 Si verò ſuppoſitum fuerit, alicui non ineſſe: eadem erunt[a], quæ in prima figura[b].

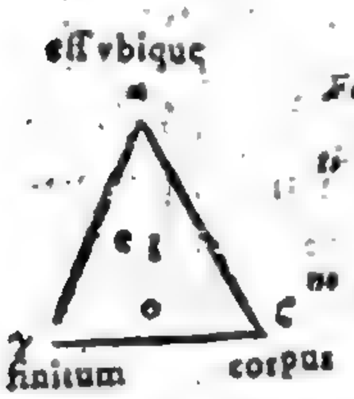

γ α
Bar Omne animal eſt album: ——— *Ponitur quaſi perſpicuè verum.*
β α
Oc Quidā homo non eſt album: ——— *Contrarium problemati.*
Ergo
β γ
o Quidā ho mo nō eſt animal. ——— *Perſpicuè falſum.*

a Id eſt, non tam confirmabitur quàm euertetur propoſitū. nā ſi falſum eſt, alicui non ineſſe: verū eſt, omni ineſſe. & ſi verū eſt ſ omni ineſſe: falſū eſt propoſitum, alicui tātùm ineſſe. præterea cùm hypotheſis ſit vera, τὸ α ineſſe alicui β, non poteſt ex ea colligi falſum.
b Vide cap. præced part. 11.

5 Iterum ſupponatur, τὸ α cuidā β ineſſe, τῷ γ autem nulli ineſſe. neceſſe *eſt* igitur τὸ γ cuidam β non ineſſe. ſed omni inerat. quare falſum *eſt*, *quod* ſuppoſitum *fuit*. nulli igitur β τὸ α inerit.

5 Πάλιν ὑποκείσθω τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· τῷ δὲ γ μηδενὶ ὑπαρχέτω. ἀνάγκη οὖν τὸ γ τῷ β τινὶ μὴ ὑπάρχειν· ἀλλὰ παντὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος, τὸ ὑποτεθέν. οὐδενὶ ἄρα τῷ β τὸ α ὑπάρξει.

Feſ Nihil finitum eſt vbique: —— *Perſpicuè verum.*
ti Quoddam corpus eſt vbique —— *Contradicens problemati.*
Ergo
no Quoddā corpus non eſt finitum. —— *Perſpicuè falſum.*

6 Cùm verò non omni β *ineſt* τὸ α: ſupponatur omni ineſſe, nulli autem γ. neceſſe *eſt* igitur τὸ γ nulli β ineſſe. hoc autem *eſt* impoſſibile. quare verum *eſt*, nō omni ineſſe.

6 Ὅτε δὲ οὐ παντὶ τῷ β τὸ α, ὑποκείσθω παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ γ μηδενί. ἀνάγκη οὖν τὸ γ μηδενὶ τῷ β ὑπάρχειν. τοῦτο δὲ, ἀδύνατον. ὥστ' ἀληθὲς, τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν.

Ceſ Nullus homo eſt quadrupes —— *Perſpicuè verum.*
A Omne animal eſt quadrupes: Ergo —— *Contradicens problemati*
re Nullum animal eſt homo. —— *Perſpicuè falſum.*

7 Apparet igitur, omnes ſyllogiſmos fieri per mediam figuram[a].

a Id eſt, omnia problemata probari per deductionē ad incōmodum in ſecūda figura.

7 Φανερὸν οὖν, ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ γίνονται διὰ τοῦ μέσου σχήματος.

De deductione ad impoſſibile in tertia figura.

CAP. XIII.

1 ¶ *De problemate vniuerſali affirmante. Si hypotheſis problemati contradicat,* 2 *vel contraria ſit.* 3 ¶ *De problemate particulari affirmante.* 4 ¶ *De problemate vniuerſali negante. Si hypotheſis problemati contradicat,* 5 *vel contraria ſit.* 6 ¶ *De problemate particulari negante. Si hypotheſis problemati contradicat,* 7 *vel ſit contraria.* 8 ¶ *Communia de tribus figuris. Accipiendam eſſe hypotheſim, quæ contradicat problemati.* 9 *Quæ problemata probentur in ſecunda figura.*

CAP. XIII.

Similiter *cōcludetur* etiam per tertiam *figurā*. Ponatur enim τὸ α cuidam β non ineſſe, τὸ γ autem omni *ineſſe*. ergo τὸ α cuidā γ non inerit. ſi igitur hoc *eſt* impoſſibile: falſum *eſt*, alicui non ineſſe. itaque verum *eſt*, omni *ineſſe*.

Ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τοῦ ἐσχάτου. κείσθω γὰρ τὸ α τινὶ τῷ β μὴ ὑπάρχειν, τὸ δὲ γ παντί· τὸ ἄρα α τινὶ τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ οὖν τοῦτο, ἀδύνατον· ψεῦδος, τὸ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. ὥστε ἀληθὲς, τὸ παντί.

bonum

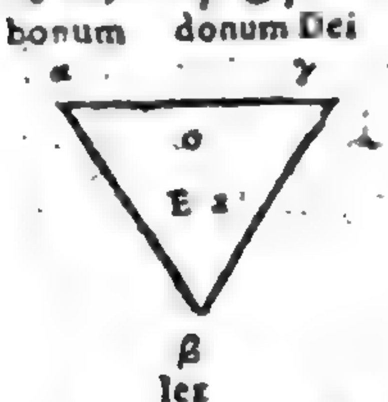

β α
Br∂c Quædam lex non eſt bona: —— *Contradictus problemati.*
β γ
ar Omnis lex eſt donum Dei: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo γ
do Quoddam donum Dei non —— *Perſpicuè falſum.*
α
eſt bonum.

2 Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ μηδενὶ ὑπάρχειν, συλλογισμὸς μὲν ἔσται, καὶ τὸ ἀδύνατον οὐ δείκνυται δὲ τὸ προτεθέν· ἐὰν γὰρ τὸ ἐναντίον ὑποτεθῇ, ταῦτα ἔσται, ἅπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον.

2 Si verò ſupponatur a nulli ineſſe: ſyllogiſmus quidem erit, & impoſſibile *probabitur*: ſed non confirmatur propoſitum. nam ſi contrarium ſupponatur, eadem erunt[a] quæ in ſuperioribus.

a Id eſt, ab probabitur omni ineſſe ſed, ſed alicui.

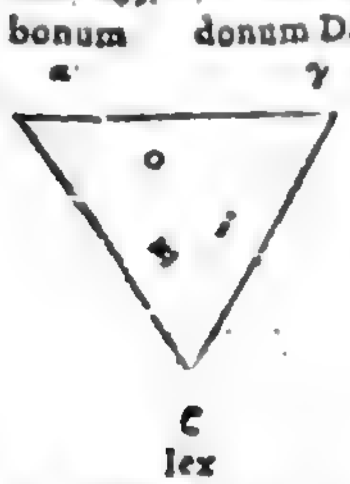

β α
FEl Nulla lex eſt bona: —— *Contrarium problemati.*
β γ
ap Omnis lex eſt donū Dei —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
γ
ton Quoddam donū Dei non —— *Perſpicuè falſum.*
α
eſt bonum.

3 Ἀλλὰ πρὸς τὸ τινὶ ὑπάρχειν, αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β, τὸ δὲ γ τινὶ τῷ β· τὸ α οὐ παντὶ τῷ γ. εἰ οὖν τοῦτο, ψεῦδος· ἀληθὲς, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

3 Sed ad *concludēdum* alicui ineſſe, hæc hypotheſis[b] ſumenda *eſt*. nam ſi τὸ α nulli β, τὸ γ autem alicui β *inſit*: τὸ α non omni γ inerit. ſi igitur hoc *eſt* falſum: verum *eſt*, τὸ α alicui β ineſſe.

b Nulli ineſſe.

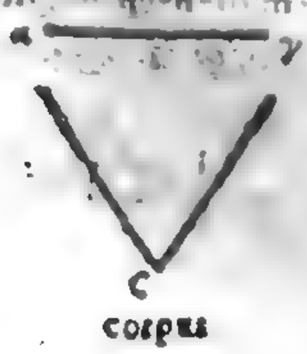

β α
FEr Nulla lex eſt bona: —— *Contradicens problemati.*
β γ
iſ Quædā lex eſt donum Dei: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
γ
on Quoddam donum Dei non —— *Perſpicuè falſum.*
α
eſt bonum.

4 Ὅτε δὲ οὐδενὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, ὑποκείσθω τινὶ ὑπάρχειν· εἰλήφθω δὲ καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ γ ὑπάρχειν. ἀλλ' οὐδενὶ ὑπῆρχεν. ὥστε ψεῦδος, τὸ τινὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν.

4 Cùm autem nulli β ineſt τὸ α: ſupponatur alicui ineſſe: ſed & τὸ γ omni β ineſſe accipiatur. neceſſe igitur *eſt*, τὸ α alicui γ ineſſe. at nulli inerat. quare falſum *eſt*, alicui β τὸ α ineſſe.

eſſe [illegible]

β α
DIſ Aliquod corpus eſt vbique. —— *Contradicens problemati.*
β γ
am Omne corpus eſt finitum: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
γ α
ſ Aliquod finitum eſt vbique. —— *Perſpicuè falſum.*

5 Quòd ſi ſupponatur omni β ineſſe τὸ α, non probatur[a] propoſitum.

5 Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ παντὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α, οὐ δείκνυται τὸ προτεθέν.

a Quia ſi falſum eſt, omni ineſſe: non certè inde verum eſt, nulli: ſed, nõ omni ineſſe.

Dar. Omne corpus eſt vbique: —— *Contrarium problemati.*
ap. Omne corpus eſt finitum: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
ti. Aliquod finitum eſt vbique. —— *Perſpicuè falſum.*

6 Sed ad *concludendum* non omni ineſſe, hæc hypotheſis[b] ſumenda *eſt*. nam ſi τὸ α *ineſt* omni β, & τὸ γ cuidam β: τὸ α ineſt cuidam γ. hoc autem non erat. quare falſum *eſt* omni ineſſe. proinde verum *eſt*, non omni *ineſſe*.

6 Ἀλλὰ πρὸς τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, αὕτη ληπτέα ἡ ὑπόθεσις. εἰ γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β· τὸ α ὑπάρχει τινὶ τῷ γ· τοῦτο δὲ οὐκ ἦν. ὥστε ψεῦδος, τὸ παντὶ ὑπάρχειν. εἰ δ᾽ οὕτως, ἀληθὲς, τὸ μὴ παντί.

b Omni ineſſe.

Dat. Omne animal eſt irrationale: —— *Contradicens problemati.*
iſ. Aliquod animal eſt homo: —— *Perſpicuè verum.*
Ergo
i. Aliquis homo eſt irrationalis. —— *Perſpicuè falſum.*

7 Quòd ſi ſupponatur cuidam ineſſe: eadem erunt[c], quę in prędictis.

7 Ἐὰν δὲ ὑποτεθῇ τινὶ ὑπάρχειν· ταὔτ᾽ ἔσται, ἃ ἐπὶ τῶν προειρημένων.

c vide ſup. ca. 11. Part. 11. & quæ notaui ad cap. proximi particulam 4.

Diſ. Quoddam lex eſt donum Dei: —— *Contrarium problemati.*
am. Omnis lex eſt mala: —— *Ponitur quaſi verum.*
Ergo
is. Quoddam malũ eſt donum Dei. —— *Perſpicuè falſum.*

8 Perſpicuum igitur *eſt*, in omnibus ſyllogiſmis, qui per impoſſibile *extruuntur*, ſupponendum eſſe *quod eſt* oppoſitum[d].

8 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν ἅπασι τοῖς διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμοῖς τὸ ἀντικείμενον ὑποθετέον.

9 Conſtat etiam, in media figura probari aliquo modo[e] *problema* affirmatiuum, & in poſtrema vniuerſale.

9 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δείκνυταί πως τὸ καταφατικὸν, καὶ ἐν τῷ ἐσχάτῳ τὸ καθόλου.

d Id eſt, quod contradicit problemati.
e Per deductionem ad incommodum.

Collatio probationis ducentis ad incommodum, & oſtenſiuæ. CAP. XIV.

1 ¶¶ De propoſitionibus. 2 ¶¶ De concluſione. 3 ¶¶ De terminis, & figura, & mutua reſolutione. 4 ¶¶ De reſolutione ſyllogiſmorum qui ſunt per impoſſibile, in oſtenſiuos. 5 ¶ De prima figura. De problemate negante & reductione τῶ Darii ad Cameſtres: 6 τῶ Barbara ad Baroco. 7 τῶ Ferio ad Ceſare: τῶ Celarent ad Feſtino. 8 De problemate particulari affirmante, & reductione τῶ Celarent ad Darapti, 9 vel Diſamis: τῶ Ferio ad Datiſi. 10 ¶ De ſecunda figura. De problemate vniuerſali affirmante, & reductione τῶ Baroco ad Barbara. 11 De problemate particulari affirmante, & reductione τῶ Cameſtres ad Darii. 12 De problemate vniuerſali negante, & reductione τῶ Feſtino ad Celarent. 13 De problemate particulari negante, & reductione τῶ Ceſare ad Ferio. 14 ¶ De tertia figura. De problemate vniuerſali affirmante, & reductione τῶ Brocardo ad Barbara. 15 De problemate particulari affirmante, & reductione τῶ Feriſon ad Darii. 16 De problemate vniuerſali negante, & reductione τῶ Diſamis ad Ceſare. 17 De problemate particulari negante, & reductione τῶ Datiſi ad Feſtino. 18 ¶ Corollariũ de terminis, ex quibus problema vtroque modo probatur. 19 ¶¶ De reſolutione ſyllogiſmorũ oſtenſiuorum in eos qui ducent ad incommodum. 20 ¶¶ Corollarium de cõiunctione vtriuſque probationis.

Διαφέρει δ' ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις τῆς δεικτικῆς, τῷ τιθέναι ὃ βούλεται ἀναιρεῖν, ἀπάγουσα εἰς ὁμολογούμενον ψεῦδος· ἡ δὲ δεικτικὴ ἄρχεται ἐξ ὁμολογουμένων θέσεων. λαμβάνουσι μὲν οὖν ἀμφότεραι δύο προτάσεις ὁμολογουμένας· ἀλλ' ἡ μὲν, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. ἡ δὲ, μίαν μὲν τούτων, μίαν δὲ, τὴν ἀντίφασιν τοῦ συμπεράσματος. 2 Καὶ ἔνθα μὲν οὐκ ἀνάγκη γνώριμον εἶναι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲ προϋπολαμβάνειν ὡς ἔστιν, ἢ οὔ· ἔνθα δὲ ἀνάγκη, ὡς οὐκ ἔστι. διαφέρει δὲ οὐδὲν, φάσιν ἢ ἀπόφασιν εἶναι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' ὁμοίως ἔχει περὶ ἀμφοῖν. 3 Ἅπαν δὲ τὸ δεικτικῶς συμπεραινόμενον, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσεται· καὶ τὸ διὰ τοῦ ἀδυνάτου, δεικτικῶς καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, οὐκ ἐν τοῖς αὐτοῖς δὲ σχήμασιν.

4 Ὅταν μὲν γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι γίνηται, τὸ ἀληθὲς ἔσται ἢ ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ἐν τῷ ἐσχάτῳ· τὸ μὲν στερητικὸν, ἐν τῷ μέσῳ· τὸ δὲ κατηγορικὸν, ἐν τῷ ἐσχάτῳ.

CAP. XIV

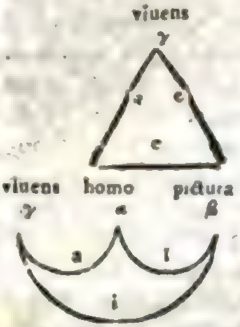
Iam verò demonſtratio ducẽs ad impoſſibile, differt ab oſtẽſiua: quia ponit quod vult euertere, ducens ad confeſſum mendacium: oſtenſiua autem initium ſumit à conceſſis poſitionibus. Accipiunt igitur ambæ[a] duas propoſitiones conceſſas: ſed altera[b] *ſumit eas* ex quibus *fit* ſyllogiſmus[c]: altera[d] verò vnam harum, & contradictionem concluſionis. 2 Item in altera[e] non *eſt* neceſſe notam eſſe concluſionem nec priùs ſumi *eam* eſſe, vel non *eſſe*: in altera[f] verò neceſſe *eſt, priùs ſumi eam* non eſſe[g]. Nihil autem refert, *vtrùm* concluſio ſit affirmatio, an negatio: ſed ſimiliter res *ſe* habebit in ambabus[h]. 3 Quicquid autem oſtenſiuè concluditur, etiam per impoſſibile probabitur: & quod per impoſſibile, oſtenſiuè: & per eoſdem terminos, non tamen in iiſdem figuris.

4 Cùm enim ſyllogiſmus[i] fit in prima figura: verũ erit[k] aut in media, aut in vltima: priuatiuum in media, attributiuũ in vltima.

a Repete, demõſtrationes.
b Oſtenſiua.
c Id eſt, concluditur propoſitũ.
d Ducẽs ad impoſſibile.
e Oſtenſiua.
f Ducẽs ad impoſſibile.
g Accipitur enim contradictio cõcluſionis probandæ.
h Id eſt, Dicitur concluſio nõ eſſe, cùm eſt falſa; ſiue affirmet, ſiue neget. Cùm igitur concluſio affirmat, dicitur non eſſe, ſi res non ſit. cùm autẽ negat, dicitur nõ eſſe, ſi res ſit.
i Ducens ad incommodum.
k Id eſt propoſitum probabitur.

cùm autem ſyllogiſmus eſt in media figura: verum *erit* in prima [a] *figura*, *idque* in omnibus problematis. cùm aũt in poſtrema *eſt* ſyllogiſmus: verum *erit* in prima, & media: nempe affirmantia in prima, negãtia in media [b]. 5 Probatum enim ſit τὸ α nulli aut non omni β *ineſſe*, per primam figuram [c]. Ergo hypotheſis erat, alicui β ineſſe τὸ α: τὸ δ autem ſumebatur omni quidem α ineſſe, nulli autem β. ſic enim efficiebatur ſyllogiſmus, & impoſſibile. hæc autem *eſt* media figura, ſi τὸ γ omni α, & nulli β ineſt. & ex his apparet, nulli β ineſſe τὸ α.

ὅταν δ' ἐν τῷ μέσῳ ᾖ ὁ συλλογισμὸς τὸ ἀληθὲς, ἐν τῷ πρώτῳ, ἐπὶ πάντων τῶν προβλημάτων. ὅταν δ' ἐν τῷ ἐσχάτῳ ὁ συλλογισμός· τὸ ἀληθὲς, ἐν τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ μέσῳ· τὰ μὲν καταφατικὰ, ἐν τῷ πρώτῳ· τὰ δὲ στερητικὰ, ἐν τῷ μέσῳ. 5 Ἔστω γὰρ δεδειγμένον τὸ α μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ τῷ β, διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, τινὶ τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· τὸ δὲ γ ἐλαμβάνετο τῷ μὲν α παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β οὐδενί. οὕτω γὰρ ἐγίνετο συλλογισμὸς, καὶ τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ, τὸ μέσον σχῆμα, εἰ τὸ γ τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχει. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι οὐδενὶ τῷ β ὑπάρχει τὸ α.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex minore falſa.

Da Omnis homo (α) eſt viuens (γ):
ri Quædam pictura (β) eſt homo (α): Ergo
i Quædam pictura (β) eſt viuens (γ).

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Cam Omnis homo (α) eſt viuens (γ):
eſ Nulla pictura (β) eſt viuens (γ): Ergo
tres Nulla pictura (β) eſt homo (α).

6 Similiter *fiet*, ſi probatum fuerit [d] nõ omni ineſſe. nã hypotheſis eſt, omni ineſſe: τὸ δ verò ſumebatur *ineſſe* omni α, & nõ omni β.

6 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ μὴ παντὶ δέδεικται ὑπάρχειν. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσίς ἐστι, παντὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ γ ἐλαμβάνετο τῷ μὲν α παντὶ, τῷ δὲ β οὐ παντί.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex minore falſa.

Bar Omnis homo (α) eſt mortalis (γ):
bA Omne intelligens (β) eſt homo (α): Ergo
ra Omne intelligens (β) eſt mortale (γ).

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Bar Omnis homo (α) eſt mortalis (γ):
oc Aliquod intelligens (β) non eſt mortale (γ): Ergo
o Aliquod intelligens (β) non eſt homo (α).

a Interdũ etiam in tertia, vt in his exemplis: Sit ſyllogiſmus in Celare ducẽs ad impoſſibile ex maiore propoſitione falſ, Nihil immortale eſt forma, Omnis anima eſt forma, Ergo nulla anima eſt immortalis. verum oſtendetur in Datiſi, hoc modo, Omnis anima eſt forma, Quædã anima eſt immortalis, Ergo quoddã immortale eſt forma. Rurſus ſit ſyllogiſmus ducens ad impoſſibile in Cameſtres ex maiore falſa, Omnis voluptas eſt expetenda, Nihil turpe eſt expetendum, Ergo nihil turpe eſt voluptas. verum ſic probabitur in Feriſon, Nihil turpe eſt expetẽdũ, Quoddam turpe eſt voluptas, Ergo quædam voluptas nõ eſt expetenda. Quod igitur Ariſtoteles hoc loco ait, nõ eſt generaliter accipiendum, ſed de præcipuis quibuſdam modis probandi, & reſoluendi quos ipſe explicat.

b Immo etiam in prima, vt oſtendam ad partic. 16. & 17.

c In Darii

d In Barbara.

7 Καὶ εἰ

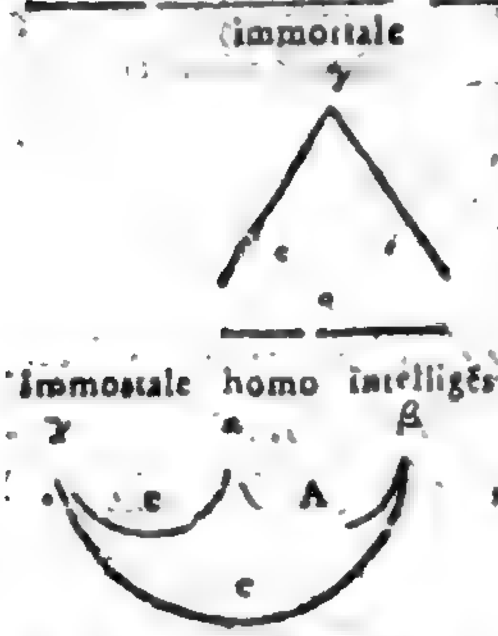
7 Καὶ εἰ στερητικὸν λαμβάνοιτο τὸ γ α, ὡσαύτως. καὶ γὰρ οὕτω γίνεται τὸ μέσον σχῆμα.

7 Itidémque ſi priuatiuum accipiatur *pronũciatum γ α.* nam ſic quoque fit media figura[a].

a Ceſare, vel Feſtino.

Syllogiſmus ducens ad impoſsibile ex minore falſa.		*Syllogiſmus oſtenſiuus.*	
Fe	Nullus homo eſt inanimus:	Ceſ	Nullus homo eſt inanimus:
ri	Quædam pictura eſt homo: Ergo	a	Omnis pictura eſt inanima: Ergo
o	Quædam pictura nõ eſt inanima.	re	Nulla pictura eſt homo.

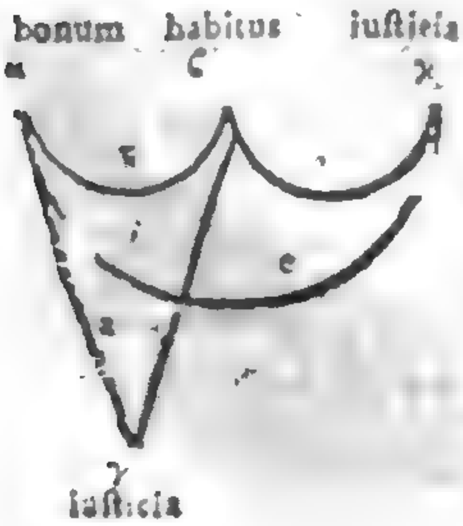
Syllogiſmus ducens ad impoſsibile ex minore falſa.		*Syllogiſmus oſtenſiuus.*	
Ce	Nullus homo eſt immortalis:	Feſ	Nullus homo eſt immortalis:
la	Omne intelligens eſt homo: Ergo	ti	Aliquod intelligens eſt immortale: Ergo
rent	Nihil intelligens eſt immortale.	no	Aliquod intelligens non eſt homo.

8. Πάλιν δεδείχθω τινὶ ὑπάρχειν τῷ β τὸ α. ἡ μὲν οὖν ὑπόθεσις, μηδενὶ ὑπάρχειν· τὸ δὲ β ἐλαμβάνετο παντὶ τῷ γ ὑπάρχειν, καὶ τὸ α ἢ παντὶ, ἢ τινὶ τῷ γ· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ, τὸ ἔσχατον σχῆμα, εἰ τὸ α καὶ τὸ β παντὶ τῷ γ. καὶ φανερὸν ἐκ τούτων, ὅτι ἀνάγκη τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν.

8 Rurſus probatum ſit[b] alicui β inesse τὸ α. ergo hypotheſis *eſt*, nulli ineſſe. τὸ β autem ſumebatur omni γ ineſſe: ac τὸ α vel omni, vel alicui γ. ſic enim *concluſum* erit impoſſibile. hæc autem *eſt* vltima figura[c], ſi τὸ α & τὸ β *inſint* omni γ. atque ex his perſpicuum *fit*, neceſſe *eſſe* vt τὸ α cuidam β inſit.

b In Celarent.

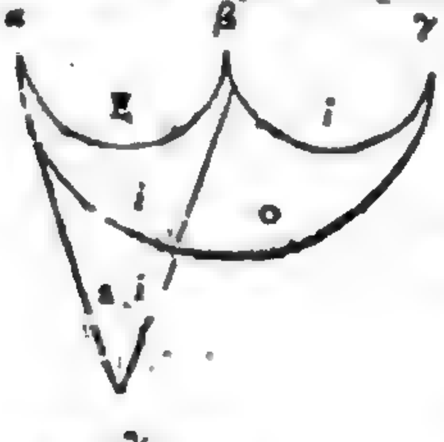
c In Darapti.

Syllogiſmus ducens ad impoſsibile ex maiore falſa.		*Syllogiſmus oſtenſiuus.*	
CE	Nullus habitus eſt bonus:	Dar	Omnis iuſtitia eſt bona:
la	Omnis iuſtitia eſt habitus: Ergo	ap	Omnis iuſtitia eſt habitus: Ergo
rent	Nulla iuſtitia eſt bona.	ti	Aliquis habitus eſt bonus.

9 Similiter fiet, & ſi alicui γ ſumptum fuerit ineſſe τὸ β, aut τὸ α.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τινὶ τῷ γ ληφθείη ὑπάρχον τὸ β, ἢ τὸ α.

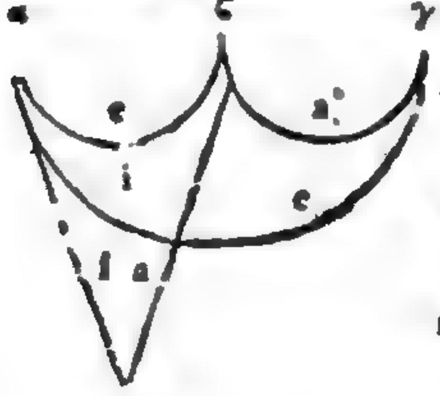

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

FE Nulla voluptas eſt bona:
ri Quoddam expetendū eſt voluptas: Ergo
o Quoddam expetendū nō eſt bonum.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Da Omne expetendū eſt bonum:
ti Quoddā expetendū eſt voluptas: Ergo
ſi Quædam voluptas eſt bona.

Syllogiſmus ducēs ad impoſſibile ex maiore falſa.

CE Nihil genitū eſt immortale:
la Omnis anima eſt genita: Ergo
rent Nulla anima eſt immortalis.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

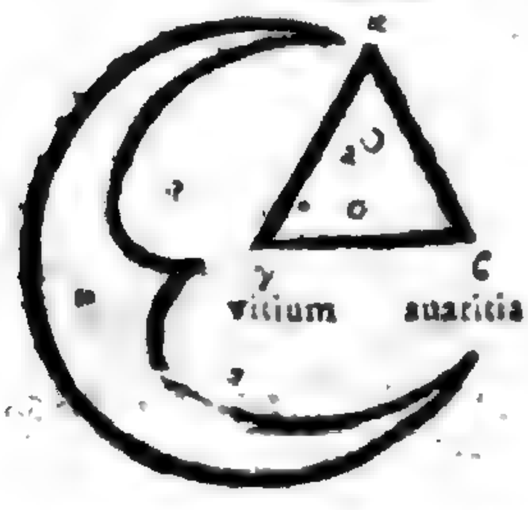
Diſ Quædam anima eſt immortalis:
am Omnis anima eſt genita: Ergo
is Quoddam genitū eſt immortale.

a In Baroco.

10 Rurſus in media figura[a] probatum ſit τὸ α omni ϐ ineſſe. ergo hypotheſis erat, non omni ϐ τὸ α ineſſe: ſumptum autem fuit, τὸ α ineſſe omni γ, & τὸ γ omni ϐ. ſic enim efficietur impoſſibile. atque hæc eſt prima figura[b], ſi τὸ α inſit omni γ, & τὸ γ omni β.

b Barbara.

10 Πάλιν καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι δεδείχθω, τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχον. οὐκοῦν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β· οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ, τὸ πρῶτον σχῆμα, εἰ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex minore falſa.

Bar Omne vitiū eſt malum:
Oc Quædā auaritia non eſt mala: Ergo
o Quædā auaritia non eſt vitium.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Bar Omne vitium eſt malum:
ba Omnis auaritia eſt vitium: Ergo
ra Omnis auaritia eſt mala.

c In Cameſtres.

11 Similiter fiet, & ſi alicui probatum ſit[c] ineſſe. nam hypotheſis erat, nulli ϐ τὸ α ineſſe: ſumptum autem fuit, τὸ α ineſſe omni γ, & τὸ γ cuidam β.

11 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τινὶ δέδεικται ὑπάρχον. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἦν, μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ α παντὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β.

malum

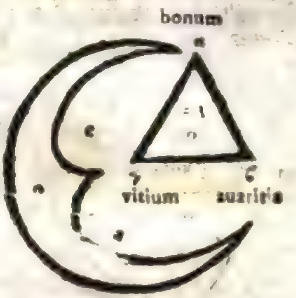

Sillogiſmus ducens ad impoſsibile ex minore falſa.		*Syllogiſmus oſtenſiuus.*
γ α		γ α
Cam Omne vitium eſt malum:	——	*Da* Omne vitium eſt malum:
β α		β γ
Eſ Nullus habitus eſt malus:	X	*ri* Quidam habitus eſt vitium:
Ergo		Ergo
β γ		β α
tres Nullus habitus eſt vitium		*i* Quidam habitus eſt malus.

12 Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός, ἡ μὲν ὑπόθεσις, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ καὶ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ παντὶ τῷ β. ὥστε γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα.

12 Si verò ſyllogiſmus[a] *ſit* priuatiuus[b]: hypotheſis *erat*, τὸ α cuidam β ineſſe: ſumptum autem fuit & τὸ α nulli γ, & τὸ γ omni β *ineſſe*. itaque fit prima figura.

a Feſtino ducens ad impoſsibile.
b Id eſt, probet cõcluſionem vniuerſalem negantem. hæc autem eſt, quæ cõtradicit minori propoſitioni ipſius Feſtino.

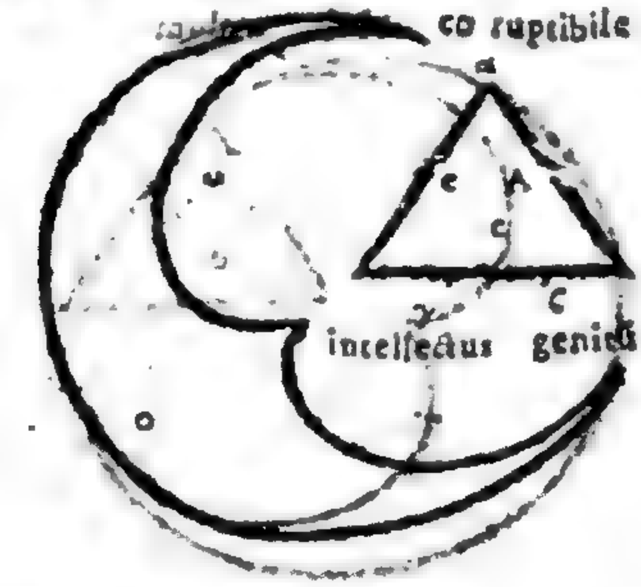

Sillogiſmus ducens ad incommodũ ex minore falſa.		*Syllogiſmus oſtenſiuus.*
γ α		γ α
Feſ Nullum vitium eſt bonum:	——	*Ce* Nullum vitium eſt bonum:
β α		β γ
ti Quædam auaritia eſt bona:	X	*la* Omnis auaritia eſt vitium
Ergo		Ergo
β γ		β α
no Quędã auaritia non eſt vitiũ:		*rent* Nulla auaritia eſt bona.

13 Καὶ εἰ μὴ καθόλου ὁ συλλογισμός, ἀλλὰ τὸ α τινὶ τῷ β δέδεικται μὴ ὑπάρχειν, ὡσαύτως. ὑπόθεσις μὲν γὰρ, παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ α μηδενὶ τῷ γ, καὶ τὸ γ τινὶ τῷ β. οὕτω γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα.

13 Eadem *eſt* ratio, ſi nõ vniuerſalis *ſit* ſyllogiſmus[c], ſed τὸ α cuidam β probatum ſit[d] non ineſſe. nam hypotheſis *erat*, omni β τὸ α ineſſe: ſumptum autem fuit, τὸ α *ineſſe* nulli γ, & τὸ γ alicui β. ſic enim *efficitur* prima figura[e].

c Ducens ad impoſsibile.
d In Ceſare.
e Ferio.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex minore falſa.

Ceſ Nullus intellectus eſt corruptibilis: —— Fe

A Omne genitum eſt corruptibile:

Ergo

re Nihil genitum eſt intellectus.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Fe Nullus intellectus eſt corruptibilis:

ri Quoddam genitum eſt intellectus:

Ergo

o Quoddam genitum non eſt corruptibile.

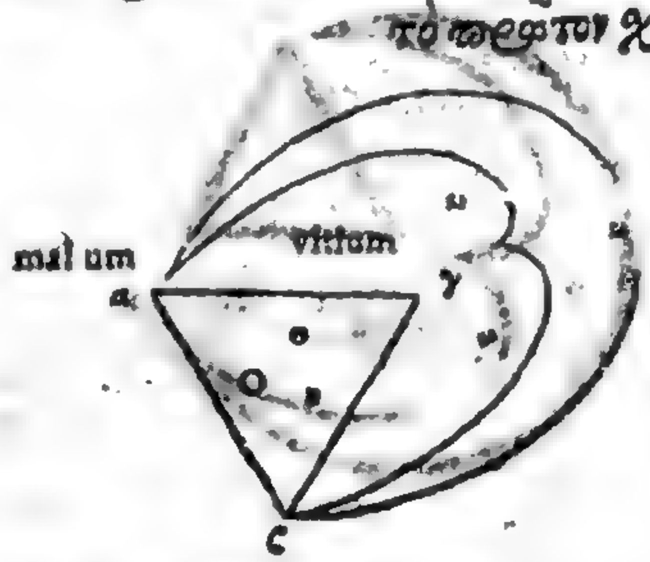
X

a In Brocardo.

14 Rurſus in tertia figura[a] probatum ſit τὸ α omni β ineſſe. ergo hypotheſis erat, non omni β τὸ α ineſſe: ſumptum autem fuerat τὸ γ *ineſſe* omni β, & τὸ α omni γ. ſic enim *concluſum* erit impoſſibile. hæc autem *eſt* prima figura[b].

b Babara.

14 Πάλιν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι δεδείχθω τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. ἔχειν ἡ μὲν ὑπόθεσις ἦν, μὴ παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ γ παντὶ τῷ β, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ. οὕτω γὰρ ἔσται τὸ ἀδύνατον. τοῦτο δὲ, τὸ πρῶτον σχῆμα.

Syllogiſmus ducẽs ad impoſſibile ex maiore falſa.

BrOc Quædam auaritia non eſt mala: —— Bar

ar Omnis auaritia eſt vitium:

Ergo

do Quoddam vitium non eſt malũ.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Bar Omne vitium eſt malum:

ba Omnis auaritia eſt vitium:

Ergo

ra Omnis auaritia eſt mala

X

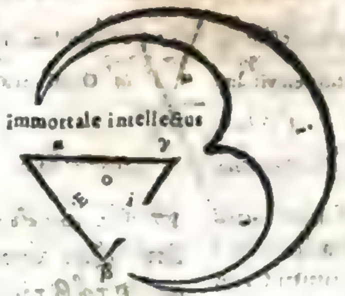
c Id eſt, probet concluſionẽ particularem affirmantem.

d Syllogiſmus ducens ad impoſſibile, id eſt Feriſon.

15 Eadem *eſt* ratio, ſi in aliquo *fuerit*[c] demonſtratio[d]. nam hypotheſis erit, nulli β τὸ α ineſſe: ſumptum autem eſt, τὸ γ ineſſe alicui β, & τὸ α omni γ.

15 Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ ἐπί τινος ἡ ἀπόδειξις. ἡ μὲν γὰρ ὑπόθεσις ἔσται, μηδενὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ γ τινὶ τῷ β, καὶ τὸ α παντὶ τῷ γ.

immor-

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

Fer Nihil genitum eſt immortale:

iſ Quoddam genitum eſt intellectus:

Ergo

on Quidam intellectus non eſt immortalis.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

Da Omnis intellectus eſt immortalis:

ri Quoddam genitum eſt intellectus:

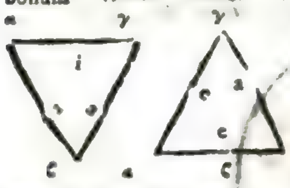
Ergo

i Quoddam genitum eſt immortale.

16 Εἰ δὲ στερητικὸς ὁ συλλογισμός· ὑπόθεσις μὲν, τὸ α τινὶ τῷ β ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ Γ τῷ μὲν α μηδενὶ, τῷ δὲ β παντί. τοῦτο δὲ, τὸ μέσον σχῆμα.

16 Quod ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus[a]: hypotheſis eſt, τὸ α cuidam ϛ ineſſe: ſumptum autē eſt, τὸ γ ineſſe nulli α, & omni ϛ. hæc autem eſt media figura.

a Ducens ad impoſſibile, id eſt, Diſamis.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

Diſ Quædam auaritia eſt bona:

am Omnis auaritia eſt vitium.

Ergo

is Quoddam vitium eſt bonum.

Syllogiſmus oſtenſiuus.

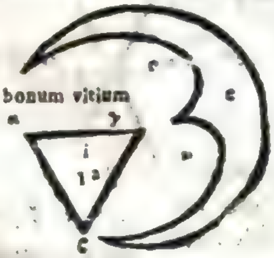
Ceſ Nihil bonum eſt vitium.

a Omnis auaritia eſt vitium.

Ergo

re Nulla auaritia eſt bona.

Poteſt etiam reduci ad primam figuram, id eſt ad Celarent, hoc modo

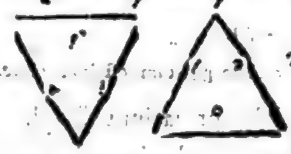
ζ α
Dis Quædam auaritia eſt bona:
ζ γ
am Omnis auaritia eſt vitium:
Ergo
γ α
is Quoddam vitiũ eſt bonum.

γ α
Ce Nullum vitium eſt bonum:
ζ γ
la Omnis auaritia eſt vitium:
Ergo
ζ α
rent Nulla auaritia eſt bona.

17 Similiter *fiet*, & ſi non vniuerſalis[a] *ſit* demonſtratio[b]. hypotheſis enim erit, omni ζ τὸ α ineſſe: ſumptum eſt autem, τὸ γ *ineſſe* nulli α, & alicui β. hæc autem *eſt* media figura[c].

17 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ μὴ καθόλου ἡ ἀπόδειξις. ὑπόθεσις μὲν γὰρ ἔσται, παντὶ τῷ β τὸ α ὑπάρχειν· εἴληπται δὲ τὸ Γ τῷ μὲν α μηδενὶ, τῷ δὲ β τινί. τοῦτο δὲ, τὸ μέσον σχῆμα.

a Si probet cõcluſionem particularem negantem.
b Syllogiſmus ducẽs ad impoſſibile, id eſt Datiſi.
c Feſtino.

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

ζ
DA Omnis habitus eſt
α
malus:
ζ
tiſ Quidam habitus eſt
γ
virtus: Ergo
γ
i Quædam virtus eſt mala.
α

Syllogiſmus oſtenſiuus.

α γ
Fe Nullũ malum eſt virtus:
ζ γ
ti Quidã habitus eſt virtus: Ergo
ζ
no Non omnis habitus
α
eſt malus.

Pateſt etiam reduci ad primam figuram, id eſt ad Ferio, hoc modo:

Syllogiſmus ducens ad impoſſibile ex maiore falſa.

ζ α
DA Omnis habitus eſt malus:
β γ
ti Quidam habitus eſt virtus:
Ergo
γ α
i Quædam virtus eſt mala.

Syllogiſmus oſtenſiuus

γ α
Fe Nulla virtus eſt mala:
ζ γ
ri Quidam habitus eſt virtus:
Ergo
ζ α
o Quidam habitus non eſt malus.

18 Perſpicuũ igitur *eſt*, per eoſdem terminos & oſtenſiuè poſſe probari ſingula problemata, & per impoſſibile.
19 Similiter autem licebit, cùm ſyllogiſmi ſint oſtenſiui, ad

18 Φανερὸν οὖν, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς ἔστι δεικνύναι τῶν προβλημάτων ἕκαστον, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. 19 Ὁμοίως δὲ ἔσται, καὶ δεικτικῶν ὄντων τῶν συλλογισμῶν, εἰς ἀδύνα-

ἀδύνατον ἀπάγειν ἐν τοῖς εἰλημμένοις ὅροις, ὅταν ἡ ἀντικειμένη πρότασις τῷ συμπεράσματι ληφθῇ. γίνονται γὰρ οἱ αὐτοὶ συλλογισμοὶ τοῖς διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὥστε εὐθὺς ἔχομεν καὶ τὰ σχήματα, δι' ὧν ἔσται ἕκαστον. 20 Δῆλον οὖν, ὅτι πᾶν πρόβλημα δείκνυται κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους, διά τε τοῦ ἀδυνάτου, καὶ δεικτικῶς· καὶ οὐκ ἐνδέχεται χωρίζεσθαι τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου.

impoſſibile ducere in *iis* terminis qui ſumpti fuerint, ſi propoſitio ſumpta fuerit concluſioni oppoſita. efficiuntur enim iidem ſyllogiſmi, atque ſunt qui per cõuerſionem *fiunt*. quamobrem continuò habemus etiam figuras, per quas concludẽtur ſingula *problemata*. 20 Cõſtat igitur, omne problema probari vtroque modo, *id eſt*, & per impoſſibile, & oſtenſiuè: nec poſſe alterum *modum* ab altero ſeparari.

De ratione concludendi ex oppoſitis.

CAP XV.

1 ¶ Protheſis. 2 ¶ Quæ ſint propoſitiones ſecundum dictionem vel re vera oppoſitæ: & ex his quænam vocentur. contrariæ, quænam contradictoriè oppoſitæ. 3 ¶ De prima figura. 4 ¶ De ſecunda figur. 5 ¶ De Cameſtres ex contarijs, 6 vel contradicentib. 7 De Ceſare. 8 De Feſtino, & Baroco. 9 Qualia debent eſſe extrema. 10 ¶ De tertia figura. 11 De Felapton. 12 De Brocardo. 13 Diſcrimen τῶ Felapton & τῶ Brocardo. 14 ¶ Oppoſitio propoſitionum quando appar et, aut lateat. 15 ¶ Quot modis accipi poſsint propoſitiones oppoſitæ. 16 ¶ De falſitate concluſionis. 17 ¶ De ſyllogiſmis hypotheticis. 18 ¶ De concluſione affirmante, vel negante.

ΕΝ ποίῳ δὲ σχήματι ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογίσασθαι, καὶ ἐν ποίῳ οὐκ ἔστιν, ὧδ' ἔσται φανερόν. 2 Λέγω δ' ἀντικειμένας προτάσεις εἶναι, κατὰ μὲν τὴν λέξιν, τέτταρας· οἷον, τὸ παντὶ τῷ οὐδενὶ, καὶ τὸ παντὶ τῷ οὐ παντὶ, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐδενὶ, καὶ τὸ τινὶ τῷ οὐ τινί. κατ' ἀλήθειαν δὲ τρεῖς· τὸ γὰρ τινὶ, τῷ οὐ τινὶ, κατὰ τὴν λέξιν ἀντίκειται μόνον. Τούτων δ' ἐναντίας μὲν, τὰς καθόλου, τὸ παντὶ τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ πᾶσαν ἐπιστήμην εἶναι σπουδαίαν, τῷ μηδεμίαν εἶναι σπουδαίαν. τὰς δὲ ἄλλας, ἀντικειμένας. 3 Ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ σχήματι οὐκ ἔστιν ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων συλλογισμὸς, οὔτε καταφατικὸς, οὔ-

IN qua autem figura liceat ex oppoſitis propoſitionibus ratiocinari, in qua non liceat, ſic [a] erit manifeſtum. 2 Dico autem oppoſitas propoſitiones eſſe ſecundum dictionẽ quatuor nempe, omni [b], nulli: & omni, non omni: & alicui, nulli: & alicui, non alicui. re vera tres. quoniam alicui, & non alicui, ſecundum dictionem tantùm [c] opponuntur. Ex his [d] autem contrarias *voco eas* quæ *ſunt* vniuerſales, id eſt, omni, & nulli ineſſe: vt, omnem ſcientiam eſſe honeſtam, nullam ſcientiam eſſe honeſtam. alias verò *appello* oppoſitas. 3 In prima igitur figura non eſt ex oppoſitis propoſitionib[9] ſyllogiſmus, neq; affirmatiuus ne-

CAP XV.

a Id eſt, ex illis quæ hoc capite explicabuntur

b Sub. Ineſſe, & ita in ſequentibus.

c Verbo tenus.
d Re vera contrariis.

e Id eſt. contradicentes, quæ vocantur oppoſitæ

que negatiuus. affirmatiuus quidem: quia propoſitiones ambas oportet eſſe affirmatiuas, oppoſitæ autem *ſunt* affirmatio & negatio. priuatiuus autem: quia oppoſitæ idem de eodem [a] affirmãt & negant: quod verò *eſt* in prima figura medium, non dicitur de ambobus *extremis*: ſed aliud de eo negatur, ipſum autem alij attribuitur: hæ verò *propoſitiones* non opponuntur. 4 At in media figura & ex oppoſitis [b] & ex contrariis poteſt fieri ſyllogiſmus. 5 Sit enim bonum, vbi α: ſcientia. vbi ϐ, & γ. Si igitur omnem ſcientiam honeſtã *eſſe* ſumpſerit, & nullam *quoque*: τὸ α ineſt omni ϐ, & nulli γ. quare τὸ ϐ *inerit* nulli γ: nulla igitur ſcientia eſt ſcientia.

τε ἀποφατικός. καταφατικὸς μὲν ὅτι ἀμφοτέρας καταφατικὰς δεῖ εἶναι τὰς προτάσεις· αἱ δ᾽ ἀντικείμεναι, φάσις καὶ ἀπόφασις. στερητικὸς δέ, ὅτι αἱ μὲν ἀντικείμεναι, τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ κατηγοροῦσι καὶ ἀπαρνοῦνται· τὸ δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μέσον, οὐ λέγεται κατ᾽ ἀμφοῖν· ἀλλ᾽ ἐκείνου μὲν ἄλλο ἀπαρνεῖται, αὐτὸ δὲ ἄλλου κατηγορεῖται. αὗται δὲ οὐκ ἀντίκεινται. 4 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι, καὶ ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων ἐνδέχεται γίνεσθαι συλλογισμόν.

5 Ἔστω γὰρ ἀγαθὸν μέν, ἐφ᾽ οὗ α. ἐπιστήμη δέ, ἐφ᾽ οὗ β, καὶ γ. εἰ δὴ πᾶσαν ἐπιστήμην, σπουδαίαν ἔλαβε, καὶ μηδεμίαν. τὸ α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, καὶ τῷ γ οὐδενί. ὥστε τὸ β τῷ γ οὐδενί. οὐδεμία ἄρα ἐπιστήμη, ἐπιστήμη ἐστίν.

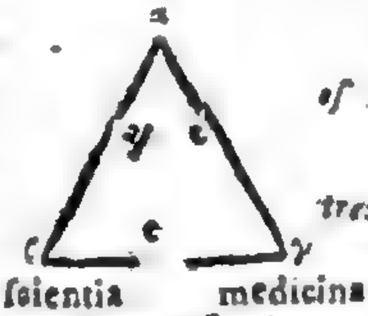
Cam Omnis ſcientia eſt honeſta: (ϐ, α)

eſ Nulla ſcientia eſt honeſta: Ergo (γ, α)

tres Nulla ſcientia eſt ſcientia. (γ, ϐ)

6 Similiter *fiet*, & ſi, cùm acceperit omnem *eſſe* honeſtam, *poſtea* medicinam non *eſſe* honeſtam ſumpſerit. nam τὸ α *ineſt* omni ϐ, & nulli γ. quare quædam ſcientia non erit ſcientia.

6 Ὁμοίως δὲ καί, εἰ πᾶσαν λαβὼν σπουδαίαν, τὴν ἰατρικὴν μὴ σπουδαίαν ἔλαβε. τῷ μὲν γὰρ β παντὶ τὸ α, τῷ δὲ γ οὐδενί. ὥστε ἡ τὶς ἐπιστήμη, οὐκ ἔσται ἐπιστήμη.

Cam Omnis ſcientia eſt honeſta: (ϐ, α)

eſ Nulla medicina (quæ eſt ſcientia quædam) eſt honeſta: (γ, α)

Ergo

tres Nulla medicina (quæ eſt ſcientia quædam) eſt ſcientia. (γ, ϐ)

7 Item ſi τὸ α *ineſt* omni γ, & nulli ϐ: eſt autem τὸ ϐ, ſcientia: τὸ γ, medicina: τὸ α, exiſtimatio:

7 Καὶ εἰ τῷ μὲν γ παντὶ τὸ α, τῷ δὲ β μηδενί. ἔστι δὲ τὸ μὲν β, ἐπιστήμη. τὸ δὲ γ, ἰατρική. τὸ δὲ α, ὑπόληψις

a Dicet aliquis, ergo non poteſt fieri ſyllogiſmus ex oppoſitis: alioquin cõſtabit ex duobus tantum terminis: vt in exẽplo part. 6. duo ſunt termini, ſcientia, & honeſtum. Reſpondeo, vnum fungi vice duorum. Sic Ariſtoteles lib. 5. Eth. Nicomach. do-

CAP. XVI.

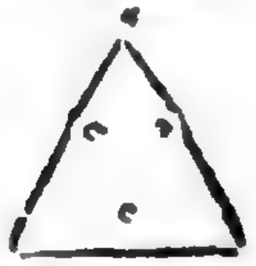
cet analogiam ſemper conſiſtere minimùm in quatuor terminis, etſi interdũ ſunt tantùm tres quia vnus ponitur bis, & fungitur officio duorum. Hinc colligatur reſponſio ad alteram dubitationem. Cùm enim in vtraque propoſitione ſit idem ſubiectum, & idem attributum: vnde intelligemus ad quã figuram referri debeat? quoniã in ſecunda figura eſt idem attributum. in tertia idem ſubiectum Dico inſpiciẽdũ eſſe, vter terminus quaſi pro duobus ponatur ſi ſubiectum, eſt ſecunda figura. ſi attributum eſt tertia. Exempli causâ, hic ſyllogiſmus, Nulla ſciẽtia eſt honeſta, Omnis ſcientia eſt honeſta, poteſt intelligi in ſecũda figura in Ceſare, vel in tertia in Felapton. Si ſit in Ceſare, inde colligetur nullam ſcientiã eſſe ſcientiam. ſi in Felapton, cõcludetur quoddam honeſtum non eſſe honeſtum. Quoniam igitur in diuerſis figuris colliguntur diuerſæ conclusionibus, ex concluſionib[9] figuras cognoſcemus.

b Id eſt, contradicentibus.

οὐδε-

οὐδεμίαν γὰρ ἐπιστήμην, ὑπόληψιν λαβὼν, εἴληφέ τινα ἐπιστήμην εἶναι ὑπόληψιν.

Cùm enim acceperit nullam ſcientiam *eſſe* exiſtimationem, ſumpſit aliquam ſcientiam *eſſe* exiſtimationem.

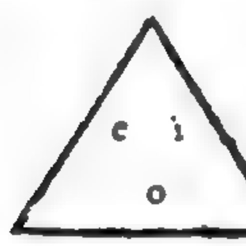
β α
Ceſ Nulla ſcientia eſt exiſtimatio:
γ α
a Omnis medicina(quæ eſt ſcientia quædam) eſt exiſtimatio:

Ergo
γ β
re Nulla medicina (quæ eſt ſcientia quædam eſt ſcientia.

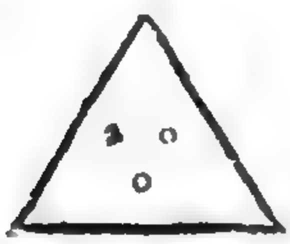
Διαφέρει δὲ τοῦ πάλαι, τῷ ἐπὶ τὸν ὅρον ἀντιστρέφεσθαι· πρότερον μὲν γὰρ πρὸς τῷ β, νῦν δὲ πρὸς τῷ γ, τὸ καταφατικόν. 8 Καὶ ἐὰν ἡ μὴ καθόλου ἡ ἑτέρα πρότασις, ὡσαύτως. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον ἐστὶν, ὃ ἀπὸ θατέρου μὲν ἀποφατικῶς λέγεται, κατὰ θατέρου δὲ καταφατικῶς.

Differt autem *hic modus* [a] à ſuperiori [b] ob conuerſionem in terminis factam: quoniam antea [c] τῷ β, [d] nũc [e] verò τῷ γ [f] iungitur affirmatio. 8 Itidem *fiet*, ſi non vniuerſalis *ſit* altera propoſitio. ſemper enim medium eſt, quod de altero dicitur negatiuè, de altero affirmatiuè.

a Ceſare.
b Cameſtres.
c In Cameſtres.
d Id eſt, maiori extremo. erat igitur maior propoſitio affirmãs, minor negans.
e In Ceſare.
f Id eſt, minori extremo. Ergo maior propoſitio negat, minor affirmat.

β α
Feſ Nulla ſcientia eſt bona:
γ α
ti Quædam ſcientia eſt bona:
γ β
no Quædam ſcientia non eſt ſcientia.

β α
Bar Omnis ſcientia eſt bona:
γ α
oc Quædam ſcientia eſt bona: Ergo
γ β
o Quædam ſcientia non eſt ſcientia.

9 Ὥστ' ἐνδέχεται τὰ ἀντικείμενα περαίνεσθαι· πλὴν οὐκ ἀεὶ, οὐδὲ πάντως· ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ τὰ ὑπὸ τὸ μέσον, ὥσθ' ἢ ταὐτὰ εἶναι, ἢ ὅλον πρὸς μέρος. ἄλλως δὲ, ἀδύνατον· οὐ γὰρ ἔσονται οὐδαμῶς αἱ προτάσεις, οὔτε ἐναντίαι, οὔτ' ἀντικείμεναι. 10 Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ σχήματι καταφατικὸς μὲν συλλογισμὸς οὐδέποτ' ἔσται ἐξ ἀντικειμένων προτάσεων, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος.

9 Quapropter accidit vt oppoſita concludantur: non tamen ſemper, nec omnino: ſed ſi ita *ſe* habeant quæ *ſunt* ſub medio [g], vt vel eadem ſint [h], vel *vnum ad alterum referatur vt* totũ ad partẽ [i]. alioquin *id* fieri nequit: nullo enim modo erunt propoſitiones contrariæ, nec oppoſitæ. 10 In tertia verò figura affirmatiuus ſyllogiſmus nũquam erit ex oppoſitis propoſitionibus, ob cauſam in prima figura expoſitam.

g Id eſt, extrema quæ in ſecunda figura ſubiiciuntur medio termino.
h Veluti ſcientia & ſcientia.
i Id eſt, vt ge-
CAP. XVII.
nus ad ſpeciem. ſic refertur ſciẽtia ad medicinã.

Negatiuus autem erit, ſiue termini ſint vniuerſaliter, ſiue non vniuerſaliter *accepti*[a]. 11 Sit enim ſcientia, vbi ϐ & γ: medicina, vbi α. Si igitur acceperit omnem medicinam *eſſe* ſcientiam, &, nullam medicinam *eſſe* ſcientiam: τὸ ϐ omni α ac τὸ γ nulli *ineſſe* ſumpſit. quare quædam ſciẽtia non erit ſcientia.

a Id eſt, ſiue vtraque, ſiue vna propoſitio ſit vniuerſalis.

Ἀποφατικὸς δὲ ἔσται, καὶ καθόλου, καὶ μὴ καθόλου τῶν ὅρων ὄντων.

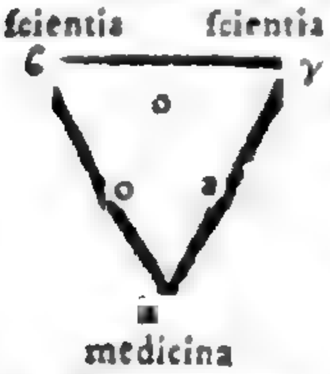
11 Ἔστω γὰρ ἐπιστήμη, ἐφ' οὗ β, καὶ γ· ἰατρικὴ δέ, ἐφ' οὗ α. εἰ οὖν λάβοι πᾶσαν ἰατρικὴν, ἐπιστήμην· καὶ μηδεμίαν ἰατρικὴν, ἐπιστήμην· τὸ ϐ παντὶ τῷ α εἴληφε, καὶ τὸ γ οὐδενί. ὥστ' ἔσται τὶς ἐπιστήμη, οὐκ ἐπιστήμη.

α ϐ
Fel Nulla medicina eſt ſcientia:
α γ
ap Omnis medicina eſt ſcientia: Ergo
γ ϐ
ton Quædam ſcientia non eſt ſcientia.

12 Similiter *fiet*, & ſi non vniuerſalis ſumpta fuerit propoſitio α ϐ. nam ſi quædam medicina *eſt* ſcientia, rurſúſque nulla medicina *eſt* ſcientia: accidit vt quædam ſcientia non ſit ſcientia.

12 Ὁμοίως δὲ καὶ, ἐὰν μὴ καθόλου ληφθῇ ἡ α ϐ πρότασις. εἰ γάρ ἐστί τις ἰατρικὴ, ἐπιστήμη· καὶ πάλιν μηδεμία ἰατρικὴ, ἐπιστήμη· συμβαίνει ἐπιστήμην τινὰ μὴ εἶναι ἐπιστήμην.

α ϐ
Bre Quædam medicina non eſt ſcientia:
α γ
car Omnis medicina eſt ſcientia: Ergo
γ ϐ
do Quædam ſcientia non eſt ſcientia

13 Sunt autem propoſitiones, terminis vniuerſaliter acceptis[b], contrariæ. ſi verò alter *ſit* in parte[c], oppoſitæ. 14 Iam verò intelligendum eſt, ſic poſſe oppoſita ſumi, vt diximus, omnẽ ſciẽtiam eſſe honeſtam, & rurſus nullam *eſſe*, aut aliquam non *eſſe* honeſtam: quod quidem latêre non ſolet. poſſe etiam per alias interrogationes alterũ cõcludi[d], vel, vt in Topicis[e] dictũ eſt, ſumi[f]. 15 Cùm autem affirmationũ tres *ſint* oppoſitiones: ſex modis accidit accipi oppoſita: vel omni & nulli, vel omni & non omni, vel alicui & nulli. ídque in terminis conuertere *licet*.

b In Felapton.
c In Brecardo.
d Id eſt, cùm aduerſarius vnam contradictionis partem admiſit, poſſumus alterã probare, atque ita eum cogere vt concedat duo pronunciata cõtradicentia.
e Lib. 8. cap. 1.
f Vt ſi accipiamus propoſitiones oppoſitas, nõ ſtatim & ex cõtinenti, nemo enim ita eas admitteret, ſed multis interiectis interrogationibus occultationis cauſâ: vt aduerſarius imprudens oppoſita concedat.

13 Εἰσὶ δὲ, καθόλου μὲν τῶν ὅρων λαμβανομένων, ἐναντίαι αἱ προτάσεις. εἰ δὲ ἐν μέρει ἅτερος, ἀντικείμεναι.

14 Δεῖ δὲ κατανοεῖν, ὅτι ἐνδέχεται μὲν οὕτω τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν, ὥσπερ εἴπομεν, πᾶσαν ἐπιστήμην σπουδαίαν εἶναι, καὶ πάλιν οὐδεμίαν, ἢ τινὰ, μὴ σπουδαίαν· ὅπερ οὐκ εἴωθε λανθάνειν. ἔστι δὲ καὶ δι' ἄλλων ἐρωτημάτων συλλογίσασθαι θάτερον· ἢ καὶ ὡς ἐν Τοπικοῖς ἐλέχθη, λαβεῖν.

15 Ἐπεὶ δὲ τῶν καταφάσεων αἱ ἀντιθέσεις, τρεῖς· ἑξαχῶς συμβαίνει τὰ ἀντικείμενα λαμβάνειν, ἢ παντὶ καὶ μηδενὶ, ἢ παντὶ καὶ μὴ παντὶ, ἢ τινὶ καὶ μηδενί· καὶ τοῦτο ἀντιστρέψαι ἐπὶ τῶν ὅρων. οἷον,

οἷον, τὸ α παντὶ τῷ β, τῷ δὲ γ μηδενί· ἢ τῷ γ παντί, τῷ δὲ β μηδενί· ἢ τῷ μὲν, παντί, τῷ δέ, μὴ παντί. καὶ πάλιν τοῦτο ἀντιστρέψαι κατὰ τοὺς ὅρους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος. ὥστε φανερόν, ὁσαχῶς τε, καὶ ἐν ποίοις σχήμασιν ἐνδέχεται διὰ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων γίνεσθαι συλλογισμόν.

verbi gratiâ, τὸ α poteſt ineſſe omni β, & nulli γ: vel omni γ, & nulli β: vel alteri omni, alteri non omni. & hoc rurſus ſecundum terminos conuertere *licet*. Similiter *fit* etiã in tertia figura. Quare perſpicuũ *eſt*, quot modis, & in quibus figuris accidit per oppoſitas propoſitiones fieri ſyllogiſmum.

		Propoſitiones oppoſitæ. maior	minor	*Modi ſecundæ figuræ.*	*Modi tertiæ figuræ.*
Contraria	1	Omne,	Nullum.	Cameſtres.	
	2	Nullum,	Omne.	Ceſare,	Felapton.
Contradicentes		Omne,	Nõ omne.	Baroco.	
	3	Non omne,	Omne.		Brocardo.
	4	Quoddam,	Nullum.	Modus inutilis.	
	5 6	Nullum,	Quoddam.	Feſtino.	Feriſon.

16 Φανερὸν δέ, ὅτι καὶ ἐκ ψευδῶν μὲν ἔστιν ἀληθὲς συλλογίσασθαι, καθάπερ εἴρηται πρότερον· ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων οὐκ ἔστιν. ἀεὶ γὰρ ἐναντίος ὁ συλλογισμὸς γίνεται τῷ πράγματι· οἷον, εἰ ἔστιν ἀγαθόν, μὴ εἶναι ἀγαθόν· ἢ εἰ ζῶον, μὴ ζῶον· διὰ τὸ ἐξ ἀντιφάσεως εἶναι τὸν συλλογισμόν· καὶ τοὺς ὑποκειμένους ὅρους, ἢ τοὺς αὐτοὺς εἶναι· ἢ τὸν μέν, ὅλον, τὸν δέ, μέρος.

16 Perſpicuum autem *eſt*, etiam ex falſis verum concludi poſſe, quemadmodum antea [a] dictum fuit: ex oppoſitis autem nõ poſſe. ſemper enim fit ſyllogiſmus rei contrarius. vt, ſi eſt bonum, *concluditur* non eſſe bonum: aut, ſi *eſt* animal, nõ *eſſe* animal: quoniam ex contradictione ſyllogiſmus conſtat: & ſubiecti termini aut ſunt iidem; aut alter *eſt* totum [b], alter *eſt* pars [c].

17 Δῆλον δὲ καί, ὅτι ἐν τοῖς παραλογισμοῖς οὐδὲν κωλύει γίνεσθαι τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασιν· οἷον, εἰ ἔστι περιττόν, μὴ εἶναι περιττόν. ἐκ γὰρ τῶν ἀντικειμένων προτάσεων ἐναντίος ἦν ὁ συλλογισμός. ἐὰν οὖν λάβῃ τοιαύτας, ἔσται τῆς ὑποθέσεως ἀντίφασις.

17 Conſtat etiam, in vitioſis [d] ratiocinationibus nihil prohibere quò minùs efficiatur ſuppoſitionis contradictio: vt, ſi eſt impar, nõ eſſe impar [e]: quoniam ex oppoſitis propoſitionibus ſyllogiſmus erat contrarius. ſi igitur tales ſumpſerit, erit contradictio ſuppoſitionis.

18 Δεῖ δὲ κατανοεῖν, ὅτι οὕτω μὲν οὐκ ἔστιν ἐναντία συμπεράνασθαι ἐξ ἑνὸς συλλογισμοῦ, ὥστε

18 Iam intelligi debet, ita [f] non poſſe contraria concludi ex vno ſylloggiſmo, vt

a Cap. 2. 3. & 4. huius libri.
b Id eſt, genus: vt expoſui ad part. 9.
c Id eſt, ſpecies.
d Omnis ratiocinatio ex oppoſitis eſt vitioſa: quoniam altera propoſitio neceſſariò eſt falſa: niſi ſit aliqua ambiguitas: vt, Omnis canis eſt quadrupes, nullus canis eſt quadrupes. ambæ enim propoſitiones veræ ſunt: ſed non habent formam ſyllogiſticam: quia referendæ ſunt ad ſecũdam figuram. cùm habeant idem attributum verùm ſubiecta ſunt eadẽ: quod eſt alienum à ſecunda figura.
e Puto Ariſtotelem in præſẽtia loqui de ſyllogiſmis hypotheticis, & innuere hũc ſyllogiſmũ: Si diuiditur in partes æquales, non eſt impar. (quia proprium numeri paris eſt diuidi in numeros æquales: vt quatuor in duo & duo: ſex in tria & tria: octo in quatuor & quatuor) ſi diuiditur in partes æquales, eſt impar. (numerus enim impar diuiditur in vnitates æquales, vt tria in vnum, vnum & vnum) ergo ſi eſt impar non eſt impar.
f Ita vt concluſio ſit affirmatiua.

concluſio ſit, quod non eſt bonum, *eſſe* bonum, aut aliud quippiam eiuſmodi, niſi ſtatim [a] talis [b] propoſitio ſumpta fuerit, veluti, Omne animal eſſe album & non album, hominem [c] autem *eſſe* animal. ſed vel oportet præſumere contradictionem [d], (vt omnem [e] ſcientiam *eſſe* exiſtimationem; &, non [f] *eſſe* exiſtimationem, poſtea [g] ſumere *ex eo* [h], quod *omnis* medicina eſt ſciẽtia, nulla autem *eſt* exiſtimatio: quomodo elenchi [i] fiunt) vel *concludendum eſt* ex duobus ſyllogiſmis [k]. Vt autem ſecundũ veritatem contraria [l] ſint quæ ſumpta [m] fuerunt, alio modo quàm hoc [n] fieri non poteſt, quemadmodum antea [o] dictum fuit.

εἶναι τὸ συμπέρασμα, τὸ μὴ ὂν ἀγαθόν, ἀγαθὸν, ἢ ἄλλό τι τοιοῦτον· ἐὰν μὴ εὐθὺς ἡ πρότασις τοιαύτη ληφθῇ· οἷον, πᾶν ζῷον εἶναι λευκὸν καὶ μὴ λευκὸν, τὸν δ' ἄνθρωπον, ζῷον. ἀλλ' ἢ προλαβεῖν δεῖ τὴν ἀντίφασιν (οἷον, ὅτι πᾶσα ἐπιστήμη, ὑπόληψις· καὶ οὐχ ὑπόληψις, εἶτα λαβεῖν, ὅτι ἡ ἰατρικὴ, ἐπιστήμη μέν ἐστιν, οὐδεμία δὲ, ὑπόληψις· ὥσπερ οἱ ἔλεγχοι γίνονται) ἢ ἐκ δύο συλλογισμῶν. ὥστε δ' εἶναι ἐναντία κατ' ἀλήθειαν τὰ εἰλημμένα, οὐκ ἔστιν ἄλλον τρόπον ἢ τοῦτον, καθάπερ εἴρηται πρότερον.

DE VITIIS ET IMBECILLITATIBVS SYLLOGISMORVM.

TRACTATVS II.

De petitione quæſiti. CAP. XVI.

1 ¶ Definitio 2 ¶ Diuiſio prima in eam quæ fit ſtatim & eam quæ fit per tranſitionẽ ad alia. 3 ¶ Diuiſio ſecunda De ſyllogiſmis affirmatiuis primæ figuræ, qui propoſitum petunt in maiore, 4 vel minore propoſitione. 5 De reliquis ſyllogiſmis. 6 ¶ Diuiſio tertia ſumpta à demonſtrationibus & ſyllogiſmis dialecticis.

PETERE & ſumere quod ab initio *quæſitum fuit*, vt eius genus accipiam, in *eo poſitum* eſt, quod *vocatur* nõ demonſtrare propoſitum. 2 Hoc [p] autẽ accidit multis modis: nẽpe ſiue omnino non concludatur,

ΤΟ δὲ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν, ἐστὶ μὲν, ὡς ἐν γένει λαβεῖν, ἐν τῷ μὴ ἀποδεικνύναι τὸ προκείμενον.

2 Τοῦτο δὲ ἐπισυμβαίνει πολλαχῶς. καὶ γὰρ εἰ ὅλως μὴ συλλογίζεται,

a Statim dicitur accipi maior propoſitio, cui tribuitur primus locus in ſyllogiſmo.
b Id eſt, continens oppoſitionem.
c Hæc eſt minor propoſitio. ſupple concluſionẽ, ergo homo eſt albus & non albus Ita concluditur eſſe album quod non eſt album.
d Id eſt, initio ſupponere axioma contradicẽs et quod poſtea probabimus.
e Hæc eſt hypotheſis, quæ contradicit futuræ concluſioni.
f Hæc eſt concluſio contradicens hypotheſi.
g Poſt conceſſã illam hypotheſim contradicẽtem cõcluſioni.
h Probare per ſequentem ſyllogiſmum.
i Elenchus definitur ſyllogiſmus contradictionis, cap. 20. huius libri. vel, ſyllogiſmus cum contradictione concluſionis. lib. 1. Elenchor. cap 1. Si quis ergo aſſerat omnem ſcientiã eſſe exiſtimationẽ, eum poterimus reprehendere, & contradictionem probare, ſi ſumpſerimus nullam medicinam eſſe exiſtimationem, & omnem medicinã eſſe ſcientiam. cõcluditur enim in tertia figura, nõ omnem ſciẽtiam eſſe exiſtimationem. Ratiocinatio autem ex oppoſitis in his terminis ita concipitur, Omnis ſcientia eſt exiſtimatio, Nulla medicina eſt exiſtimatio Ergo nulla, medicina eſt ſcientia. quod perinde eſt, ac ſi quis dicat quandam ſcientiam non eſſe ſcientiam: quia conſtat, & ſuppoſitum fuit, medicinam eſſe ſcientiam. k Id eſt. altero ſyllogiſmo probanda eſt affirmatio, altero negatio oppoſita. l Id eſt. oppoſita contrariè vel contradictoriè. m Id eſt, propoſitiones acceptæ in vno ſyllogiſmo. n Id eſt, ita vt ſyllogiſmus ſit negatiuus. o Part. & 10 p Sub. non demonſtrare oppoſitum. Diuidit enim genus petitionis quæſiti, vt hanc ſpeciem ab aliis ſeiungat.

CAP. XVI.

καὶ εἰ δι

καὶ εἰ δι' ἀγνωστοτέρων, ἢ ὁμοίως ἀγνώστων, καὶ εἰ διὰ τῶν ὑστέρων τὸ πρότερον· ἡ γὰρ ἀπόδειξις, ἐκ πιστοτέρων τε καὶ προτέρων ἐστί. τούτων μὲν οὖν οὐδέν ἐστι τὸ αἰτεῖσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὲν, δι' αὐτῶν πέφυκε γνωρίζεσθαι, τὰ δὲ, δι' ἄλλων· (αἱ μὲν γὰρ ἀρχαὶ, δι' ἑαυτῶν· τὰ δὲ ὑπὸ τὰς ἀρχὰς, δι' ἄλλων) ὅταν τὸ μὴ δι' αὑτοῦ γνωστὸν, δι' ἑαυτοῦ τις ἐπιχειρῇ δεικνύναι, τότε αἰτεῖται τὸ ἐξ ἀρχῆς.

3 Τοῦτο δὲ ἔστι μὲν οὕτω ποιεῖν, ὥστ' εὐθὺς ἀξιῶσαι τὸ προκείμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ μεταβάντας ἐπ' ἄλλα ἄττα τῶν πεφυκότων δι' ἐκείνου δείκνυσθαι, διὰ τούτων ἀποδεικνύναι τὸ ἐξ ἀρχῆς· οἷον, εἰ τὸ α δεικνύοιτο διὰ τοῦ β, τὸ δὲ β διὰ τοῦ γ, τὸ δὲ γ πεφυκὸς εἴη δείκνυσθαι διὰ τοῦ α· συμβαίνει γὰρ, αὐτὸ δι' ἑαυτοῦ τὸ α δεικνύναι τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις. ὅπερ ποιοῦσιν οἱ τὰς παραλλήλους οἰόμενοι γράφειν. λανθάνουσι γὰρ αὐτοὶ ἑαυτοὺς, τοιαῦτα λαμβάνοντες, ἃ οὐχ οἷόν τε ἀποδεῖξαι μὴ οὐσῶν τῶν παραλλήλων. ὥστε τοῖς οὕτω συλλογιζομένοις συμβαίνει, ἕκαστον λέγειν εἶναι, εἰ ἔστιν ἕκαστον· οὕτω δὲ ἅπαν ἔσται δι' αὑτοῦ γνωστόν· ὅπερ ἀδύνατον.

4 Εἰ οὖν τις, ἀδήλου ὄντος ὅτι τὸ α ὑπάρχει τῷ γ, ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τῷ β, αἰτοῖτο τῷ β ὑπάρχειν τὸ α· οὔπω δῆλον, εἰ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖται· ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀποδείκνυσι, δῆλον· οὐ γὰρ ἔστιν ἀρχὴ ἀποδείξεως, τὸ ὁμοίως ἄδηλον. εἰ μέντοι τὸ β πρὸς τὸ γ οὕτως ἔχει, ὥστε

ſiue p ignotiora vel æquè ignota, ſiue prius per poſteriora. demonſtratio namque ex credibilioribus & prioribus conſtat [a]. Horum igitur *modorū* nullus eſt petitio *quæſiti* ab initio *propoſiti*. Sed quia naturâ comparatū eſt, vt quædam per ſe, nonnulla per alia cognoſcantur: (nam principia, per ſe: quæ [b] verò ſub principiis *cōtinentur*, per alia *cognoſcūtur*) cùm id quod per ſe cognoſci non poteſt, conatur quis per ſe demonſtrare: tunc petit quod ab initio *propoſitum fuit*. 3 Hoc autem ita fieri poteſt, vt ſtatim poſtuletur propoſitum: accidit etiam, vt tranſeūtes ad alia quædam, quę per illud probari comparata ſunt naturâ, per hæc demonſtremus quod ab initio *fuit quæſitum*. Vt ſi τὸ α demonſtretur per β, ac τὸ β per γ: τὸ γ verò naturâ comparatum ſit probari per α. accidit enim, vt ipſum α per ſe ipſum probetur ab iis qui ita ratiocinantur. quod quidem faciunt, qui *lineas* parallelas *ſe* deſcribere putant [c]. non enim intelligunt ſe talia ſumere quæ demonſtrari nequeant, niſi ſint parallelæ. Quare iis, qui ita ratiocinantur, accidit vt dicāt ſingula eſſe, ſi ea ipſa ſint. ſic autem omnia per ſe cognoſci poterunt: quod *eſt* impoſſibile.

4 Si quis igitur; cùm ignotum ſit τὸ α ineſſe τῷ γ, ſimiliterque τὸ α ineſſe τῷ β; petat *ſibi concedi*, τῷ β ineſſe τὸ α: nondum conſtat, an petat quod ab initio *quæſitum fuit*: ſed conſtat eum non demonſtrare: quia quod *eſt* æquè ignotum, non eſt principium demonſtrationis. Si verò τὸ β ita *ſe* habet ad γ, vt

a Vide lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 2.

b Id eſt, concluſiones.

c Ne colligas ex his verbis lineas parallelas deſcribi & demōſtrari nō poſſe. hoc enim fit apud Euclidē, lib. 1. propoſit. 1 Sed notat philoſophus prauam quorūdam rationem, qua petitur quęſitū. cuiuſmodi eſt ea, quā ſubiiciam.

Duco lineas a b & c d quas dico eſſe parallelas: quia linea e f ſecās lineas a b & c d, facit æquales angulum externum g & internū h. Ex æqualitate igitur eorum angulorum probo lineas eſſe parallelas. cōſecutio eſt neceſſaria, vt conſtat ex li. 1. Eucl. propoſit. 28. Si quis autē neget eos angulos eſſe æquales, nō poſſum id probare niſi ſupponam quęſitū, i. lineas a b & c d eſſe parallelas. nam ſi ſunt parallelæ, neceſſe eſt angulum h eſſe æqualem angulo i, vt probatur eodem lib. 1. Propoſit. 29. atqui angulus i eſt ęqualis angulo g lib. eo. propoſit. 15. ergo & angulus h eſt æqualis angulo g.

5 Ὡσαύτως δὲ κἂν εἰ τὸ β τῷ γ λαμβάνοι ὑπάρχειν, ὁμοίως ἄδηλον ὂν καὶ εἰ τὸ α τῷ γ· οὔπω τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται, ἀλλ' οὐκ ἀποδείκνυσιν. ἐὰν δὲ ταὐτὸν ᾖ τὸ α καὶ τὸ ϐ, ἢ τὸ ἀντιστρέφειν, ἢ τὸ ἕπεσθαι τὸ α τῷ ϐ· τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖται, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τὸ γὰρ ἐξ ἀρχῆς τί δύναται, πρότερον εἴρηται ἡμῖν, ὅτι τὸ δι' ἑαυτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὐτοῦ δῆλον.

5 Itidem ſi accipiat τὸ β ineſſe τῷ γ, cùm ſit æquè ignotum, ac ſi *acciperet* τὸ α ineſſe τῷ ſ: nondum petit quod ab initio *quæſiuit*, ſed non demonſtrat. Quòd ſi idem ſit τὸ α & τὸ β, vel conuertantur, vel τὸ α conſequens ſit τῷ β: petit quod initio *quæſiuit*, ob eandem cauſam. quid enim valeat *petere* quod ab initio *quæſitum fuit*, antea dictū eſt à nobis: nempe, demōſtrare per ſe, quod non *eſt* per ſe manifeſtum.

Exemplum, in quo τὸ α & τὸ ϐ ſunt idem.

Petitio quæſiti in minore propoſitione.

Bar Omne optandū [ϐ] eſt expetendum [α]:

ba Omnis voluptas [γ] eſt optanda [ϐ]: Ergo

ra Omnis voluptas [γ] eſt expetenda [α]

X

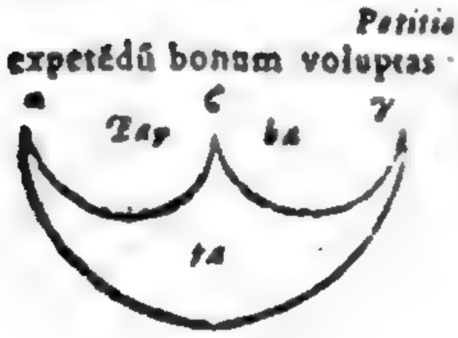
Conuerſio.

Bar Omne expetēdum [α] eſt optandum [ϐ]:

ba Omnis voluptas [γ] eſt expetenda [α]: Ergo

ra Omnis voluptas [γ] eſt optanda [ϐ].

Exemplum, in quo τὸ α & τὸ β conuertuntur.

Petitio quæſiti in minore propoſitione.

Bar Omne bonū [ϐ] eſt expetendum [α]:

ba Omnis voluptas [γ] eſt bona [β]: Ergo

ra Omnis voluptas [γ] eſt expetenda [α].

X

Conuerſio.

Bar Omne expetēdū [α] eſt bonum [ϐ]:

ba Omnis voluptas [γ] eſt expetenda [α]: Ergo

ra Omnis voluptas [γ] eſt bona [ϐ]

Exemplum, in quo τὸ α & τὸ ϐ conuertuntur.

Petitio quæſiti in minore propoſitione.

Bar Omne honeſtum [ϐ] eſt bonum [α]: —— *Non conuertitur.*

ba Omnis voluptas [γ] eſt honeſta [ϐ]. —— *Petitio quæſiti.*

Ergo

ra Omnis voluptas [γ] eſt bona [α],

6 Si igitur *nihil aliud* eſt petere quod ab initio *fuit quæſitũ*, quàm per ſe probare quod non *eſt* per ſe manifeſtum; hoc autem eſt non probare, cùm ita probatur, vt æquè ignota ſint quod monſtratur, aut quia eadẽ eidẽ [a], aut quia idem eiſdem ineſſe [b] accipitur: in media figura & *in* tertia vtroque[c] modo[d] poteſt ſimiliter peti quod ab initio *fuit quæſitum*. 7 Verùm in attributiuo ſyllogiſmo *quæſitum petitur* in tertia & prima *figura* [e] *duntaxat*. Negatiuè [f] autem *petitur*, cùm eadem *abſunt* ab eodem [g], neque *eſt* eadẽ ratio ambarum propoſitionum [h], (itidem *ſe res habet* & in media figura) quia termini non conuertuntur in negatiuis

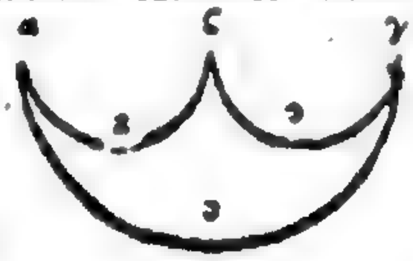
6 Εἰ οὖν ἐστι τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, τὸ δι' αὐτοῦ δεικνύναι τὸ μὴ δι' αὐτοῦ δῆλον· τοῦτο δ' ἐστι, τὸ μὴ δεικνύναι, ὅταν ὁμοίως ἀδήλων ὄντων τοῦ δεικνυμένου καὶ δι' οὗ δείκνυται· ἢ τῷ ταὐτὰ τῷ αὐτῷ, ἢ τῷ ταὐτὸ τοῖς αὐτοῖς ὑπάρχειν· ἐν μὲν τῷ μέσῳ σχήματι καὶ τρίτῳ, ἀμφοτέρως ἂν ἐνδέχοιτο ὁμοίως τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι. 7 Ἐν δὲ κατηγορικῷ συλλογισμῷ, ἔν τε τῷ τρίτῳ καὶ τῷ πρώτῳ. ἀποφατικῶς δέ, ὅταν τὰ αὐτὰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ οὐχ ὁμοίως ἀμφότεραι αἱ προτάσεις, (ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ) διὰ τὸ μὴ ἀντιστρέφειν τοὺς ὅρους κατὰ τοὺς ἀποφατικοὺς συλλογισμούς.

a Dicuntur eadẽ eidẽ ineſſe, cùm τὸ α & τὸ β ſunt idem. nam τὸ α dicitur ineſſe τῷ γ in cõcluſione τὸ β dicitur ineſſe eidẽ γ in minore propoſitione. idque in Barbara.

b Dicitur idem ineſſe eiſdem, cùm idem ſunt β & γ, quibus in Barbara diximus ineſſe τὸ α. nam τὸ α attribuebatur τῷ β in maiore propoſitione, & τῷ γ in concluſione.

c Non vtroque in media, & vtroque in tertia. ſed illud, eadem de eodem, refertur ad mediam: illud verò, idem de iiſdem, ad tertiam. Aut vtroque modo, ita accipi debet, vt his verbis ſignificetur in vtraque propoſitione poſſe peti quæſitum. nam in ſecunda quoque figura poteſt peti quæſitũ tam in maiore quã in minore propoſitione: non tamẽ in eodem modo, quia (vt mox explicabo) in ſyllogiſmo negante propoſitio affirmans nõ poteſt petere quæſitũ: proinde petit quæſitum maior propoſitio τῶ Ceſare, vel minor τῶ Cameſtres.

Celarent negans idem de iiſdem, id eſt, τὸ α de β in maiore propoſitione, & τὸ α de γ in concluſione.

Petitio quæſiti in maiore.

Ce β α Nihil rationale eſt iniuſtum:

la γ β Omnis homo eſt rationalis: Ergo

rent γ α Nullus homo eſt iniuſtus.

Conuerſio.

Ce γ α Nullus homo eſt iniuſtus:

la β γ Omne rationale eſt homo: Ergo

rent β α Nihil rationale eſt iniuſtum.

Cameſtres negans eadem de eodem, id eſt, τὸ α de γ in minore propoſitione, & τὸ β de γ in concluſione.

vellimentũ album

Petitio quæſiti in minore.

Cam β α Omne veſtimentum eſt indumentum:

eſ γ α Nihil album eſt indumentũ: Ergo

tres γ β Nihil album eſt veſtimẽtũ.

Conuerſio.

Cam α β Omne indumentum eſt veſtimentum:

eſ γ β Nihil albũ eſt veſtimentum: Ergo

tres γ α Nihil albũ eſt indumentũ.

d Non eodem prorſus modo, ſed ſimili: quia in ſecunda figura non accipimus eadem iiſdem ineſſe, ſed ab iiſdem abeſſe. e Quia nullus eſt ſyllogiſmus affirmatiuus in ſecunda figura. f In negatiuo ſyllogiſmo primæ vel tertiæ figuræ. nam mox dicet eandem eſſe rationem ſecundæ figuræ. g Supple, vel idem ab iiſdem. quod fortaſſe Ariſtoteles ideo prætermiſit, quia propoſitiones vniuerſales negantes reciprocantur, adeo vt ſi eadem abſint ab eodem, idem quoque abſit ab iiſdem. h Non poteſt enim quæſitum peti in propoſitione affirmante, ſed ſolùm in negante. i Id eſt, non poſſunt termini propoſitionis negantis ſignificare eandem rem, vel eſſe conuertibiles: quod neceſſarium eſſet, ſi quæſitum peteretur in propoſitione affirmante. nã quotieſcumque in aliqua propoſitione petitur quæſitum: neceſſe eſt in altera ſubiectum & attributum aut idem eſſe, aut ferè idem.

Darapti affirmans idem α de iiſdem γ & β.

Dar — Omne veſtimentum (γ) eſt album (α): ——— *Petitio quæſiti.*
ap — Omne veſtimentum (γ) eſt indumentum (β): Ergo
ti — Aliquod indumentum (ϛ) eſt album (α).

Felapton negans idem α de iiſdem γ & ϛ

Fel — Nullum veſtimentum (γ) eſt album (α): ——— *Petitio quæſiti.*
ap — Omne veſtimentum (γ) eſt indumentum (ϛ): Ergo
ton — Aliquod indumentum (ϛ) non eſt album (α).

8 Ἔστι δὲ τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖσθαι, ἐν μὲν ταῖς ἀποδείξεσι, τὰ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχοντα· ἐν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς, τὰ κατὰ δόξαν.

8 Iam verò quod *eſt* in principio, petitur in demonſtrationibus, *cùm petuntur quæ* re vera ita *ſe* habent: in *ſyllogiſmis* autē dialecticis, [a] *cùm ea petuntur* quæ ſecundum *hominum* opinionem *ita ſe habere videntur.*

[a] Vide lib. 8. Topic. cap. 13.

De reprehenſione ſyllogiſmi, qua dicitur, falſum propter hoc non accidere.

Cap. XVII.

1 *In quibus ſyllogiſmis hoc locum habeat, & quid ſit.* 2 *Modus primus.* 3 *Modus alter,* 4 *terminis deorſum,* 5 *vel ſurſum verſus acceptis.* 6 *Quando propter hypotheſim accidat falſum,* 7 *terminis deorſum,* 8 *vel ſurſum verſus acceptis,* 9 *De ſyllogiſmis negatiuis.* 10 *Epilogus.* 11 *Obiectio.* 12 *Solutio.*

Τὸ δὲ μὴ παρὰ τοῦτο συμβαίνειν τὸ ψεῦδος, (ὃ πολλάκις ἐν τοῖς λόγοις εἰώθαμεν λέγειν) πρῶτον μέν ἐστιν ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς, ὅταν πρὸς ἀντίφασιν ᾖ τούτου, ὃ ἐδείκνυτο τῇ εἰς τὸ ἀδύνατον. οὔτε γὰρ μὴ ἀντιφήσας τις, ἐρεῖ τὸ οὐ παρὰ τοῦτο, ἀλλ' ὅτι ψεῦδός τι ἐτέθη τῶν προτέρων· οὔτ' ἐν τῇ δεικνυούσῃ· οὐ γὰρ τίθησι τὴν ἀντί-

CAP. XVII.

At non propter hoc accidere falſum, (quod ſæpe in diſputationibus dicere ſoliti ſumus) primùm [b] reperitur in ſyllogiſmis *ducentibus* ad impoſſibile, cùm *quis* contradicit ei quod *alius* probauit *deductione* ad impoſſibile. neq; enim qui nō contradixit, dicet illud, Non propter hoc, ſed falſum quidpiā eſſe *contendet* ex iis [c] quæ prius [d] poſita ſunt: neque in *probatione* oſtenſiua; quia non ponit cōtra-

[b] Id eſt, vt hinc incipiam, vt hoc explicem primo loco.
[c] Propoſitionibus.
[d] Ante concluſionem.

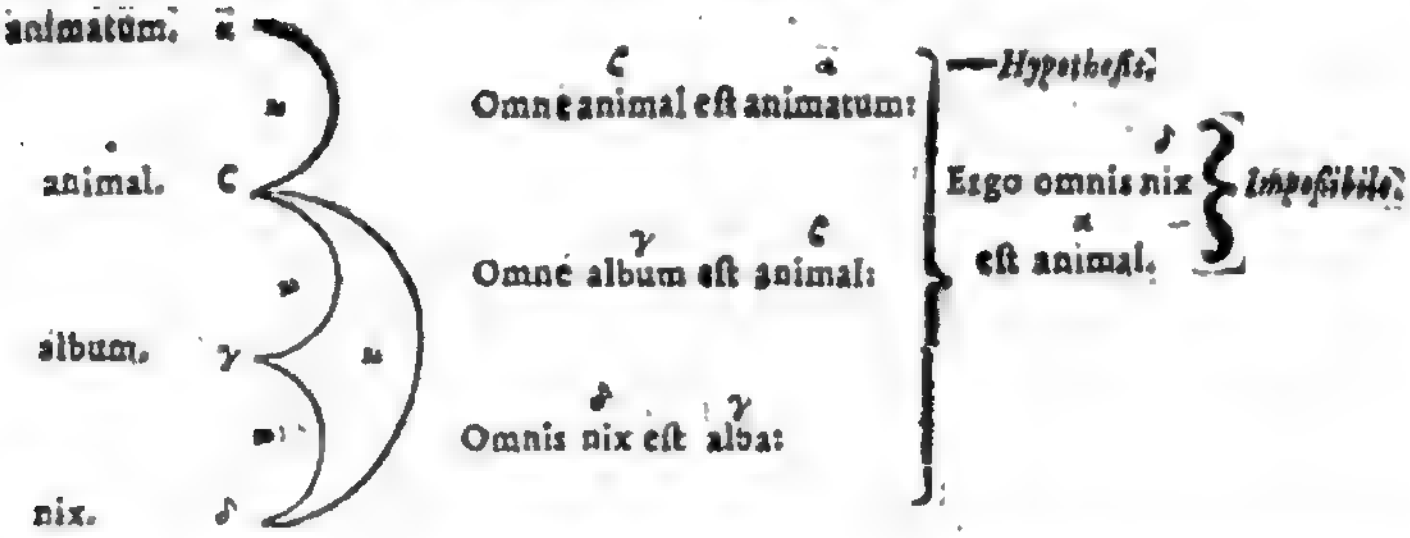
a Probatio oſtenſiua, ſeu qui tali probatione vtitur, nō ponit propoſitionē cōtradicentem ei quod vult pbare. b Per tres terminos. nam ſyllogiſmus oſtenſiuus conſtat ex tribus terminis. c Il eſt propoſitione, hypotheſi. nā theſim hic accipit pro hypotheſi, vt & in par. 10. & 11. huius capitis.

dictionem [a]. Præterea cùm euerſum quippiam fuerit oſtenſiuè per α β γ [b]: dici non poteſt, non propter hoc quod poſitum eſt, factum eſſe ſyllogiſmū. nam illud, non propter hoc fieri, tunc dicimus, cùm hoc ſublato nihilo minùs perficitur ſyllogiſmus. quod quidem nō eſt in oſtenſiuis: quia poſitione [c] ſublatā, non erit ampliùs ſyllogiſmus *ille* qui ad eam *pertinebat*. Perſpicuum igitur *eſt*, in *ducentibus* ad impoſſibile dici illud, non propter hoc: cùm ſcilicet hypotheſis ab initio ſumpta, ita *ſe* habet ad impoſſibile; vt ſiue ea ſit, ſiue nō ſit, nihilo minùs accidat [d] impoſſibile. 2 Eſt igitur maximè conſpicuus modus, quo non propter hypotheſim eſt falſum, cùm ſyllogiſmus ex mediis ad impoſſibile *ducentibus effectus*, ab hypotheſi eſt ſeparat[e], quemadmodū & in Topicis [e] dictū eſt. hoc enim eſt, nō cauſam pro cauſa ponere [f]. Vt ſi volens probare dimetientē non habere cōmunem menſurā, conetur Zenonis [g] orationē probare, id eſt, non eſſe motum, ducátq; ad hoc impoſſibile. falſum enim *quod concluſum eſt*, nullo prorſus modo cohæret ei quod ab initio *dictum fuit* [h]. 3 Alius modus *eſt*, ſi cohæreat quidē impoſſibile hypotheſi, nō tamē propter illam accidat. hoc enim fieri poteſt, ſiue ſurſum, ſiue deorſum verſus cohærentia accipiatur. 4 Vt ſi τὸ α τῷ β ponatur ineſſe, & τὸ β τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: hoc autem falſum ſit, τὸ β τῷ δ ineſſe. nam ſi dempto α, nihilo minùs ineſt τὸ β τῷ γ, & τὸ γ τῷ δ: non colligetur falſum ex hypotheſi initio ſumpta.

d Id eſt, concludatur.
e Elenchorum cap. 5. part. 7. nā hi libri cōtinent locos ſophiſticos, vt Topici dialecticos. & cum Topicis ab Ariſtot. cōiungūtur, quēadmodū poſteriores Analytici cū priorib[9]: quoniā ambo illi ad diſputationem, ambo hi ad verā ſcientiā acquirendā pertinēt. Atqui priores Analytici declarāt ſyllogiſmum generaliter acceptum, ſub quo cōprehenditur non ſolùm demōſtratio, ſed etiā ſyllogiſmus dialecticus & ſophiſticus. Sed præcipua ſpecies eſt demonſtratio, ſicut præcipuus logicæ finis eſt ſcientia demonſtratiua.
f Sic appellatur eodem cap. 5. Elench.
g Vide lib. 6. Phyſic. cap. 14.
h Dimetientē non habere cōmunem menſuram.

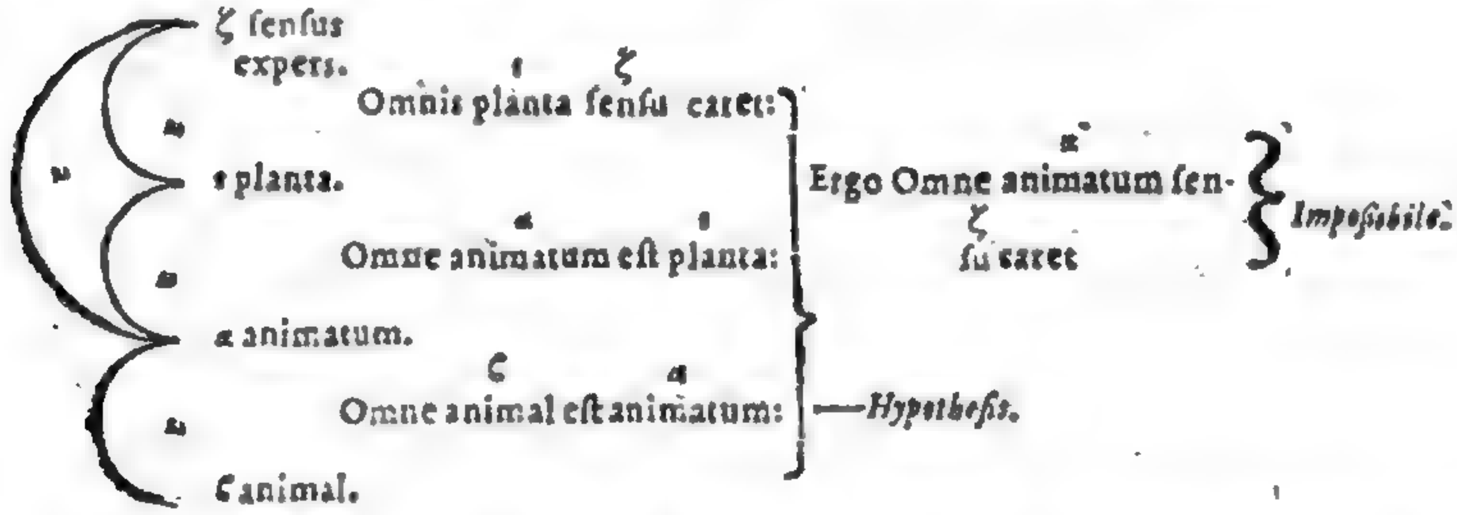
φασιν. Ἔτι δὲ, ὅταν ἀναιρεθῇ τι δεικτικῶς διὰ τῶν α β γ, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς οὐ παρὰ τὸ κείμενον γέγονεν ὁ συλλογισμός. τὸ γὰρ μὴ παρὰ τοῦτο γίνεσθαι, τότε λέγομεν, ὅταν ἀναιρεθέντος τούτου, μηδὲν ἧττον περαίνηται ὁ συλλογισμός. ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς δεικτικοῖς· ἀναιρεθείσης γὰρ τῆς θέσεως, οὐδ᾽ ὁ πρὸς ταύτην ἔσται συλλογισμός. φανερὸν οὖν, ὅτι ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον λέγεται τὸ μὴ παρὰ τοῦτο· καὶ ὅταν οὕτως ἔχῃ πρὸς τὸ ἀδύνατον ἡ ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσις, ὥστε καὶ οὔσης καὶ μὴ οὔσης ταύτης, οὐδὲν ἧττον συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον.
2 Ὁ μὲν οὖν φανερώτατος τρόπος ἐστὶ τοῦ μὴ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν εἶναι τὸ ψεῦδος, ὅταν ἀπὸ τῆς ὑποθέσεως ἀσυνάπτος ᾖ, ἀπὸ τῶν μέσων πρὸς τὸ ἀδύνατον ὁ συλλογισμός, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς Τοπικοῖς· τὸ γὰρ τὸ ἀναίτιον, ὡς αἴτιον τιθέναι, τοῦτό ἐστιν. οἷον, εἰ βουλόμενος δεῖξαι ὅτι ἀσύμμετρος ἡ διάμετρος, ἐπιχειροίη τὸν Ζήνωνος λόγον δεικνύναι, ὡς οὐκ ἔστι κινεῖσθαι, καὶ εἰς τοῦτο ἀπάγοι τὸ ἀδύνατον· οὐδαμῶς γὰρ οὐδαμῇ συνεχές ἐστι τὸ ψεῦδος τῇ φάσει τῇ ἐξ ἀρχῆς.
3 Ἄλλος δὲ τρόπος, εἰ συνεχὲς μὲν εἴη τὸ ἀδύνατον τῇ ὑποθέσει, μὴ μέντοι δι᾽ ἐκείνην συμβαίνοι· τοῦτο γὰρ ἐγχωρεῖ γενέσθαι, καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω, καὶ ἐπὶ τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές.
4 Οἷον, εἰ τὸ α τῷ β κεῖται ὑπάρχον, τὸ δὲ β τῷ γ, τὸ δὲ γ τῷ δ, τοῦτο δὲ εἴη ψεῦδος, τὸ β τῷ δ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ ἀφαιρεθέντος τοῦ α, μηδὲν ἧττον ὑπάρχει τὸ β τῷ γ, καὶ τὸ γ τῷ δ· οὐκ ἂν εἴη τὸ ψεῦδος διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν.

animatum

5 Ἢ πάλιν, εἴ τις ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοι τὸ συνεχές. οἷον, εἰ τὸ μὲν α τῷ β, τῷ δὲ α τὸ ε. καὶ τῷ ε τὸ ζ· ψεῦδος δὲ εἴη τὸ ὑπάρχειν τῷ α τὸ ζ· καὶ γὰρ οὕτως οὐδὲν ἂν ἧττον εἴη τὸ ἀδύνατον, ἀναιρεθείσης τῆς ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεως.

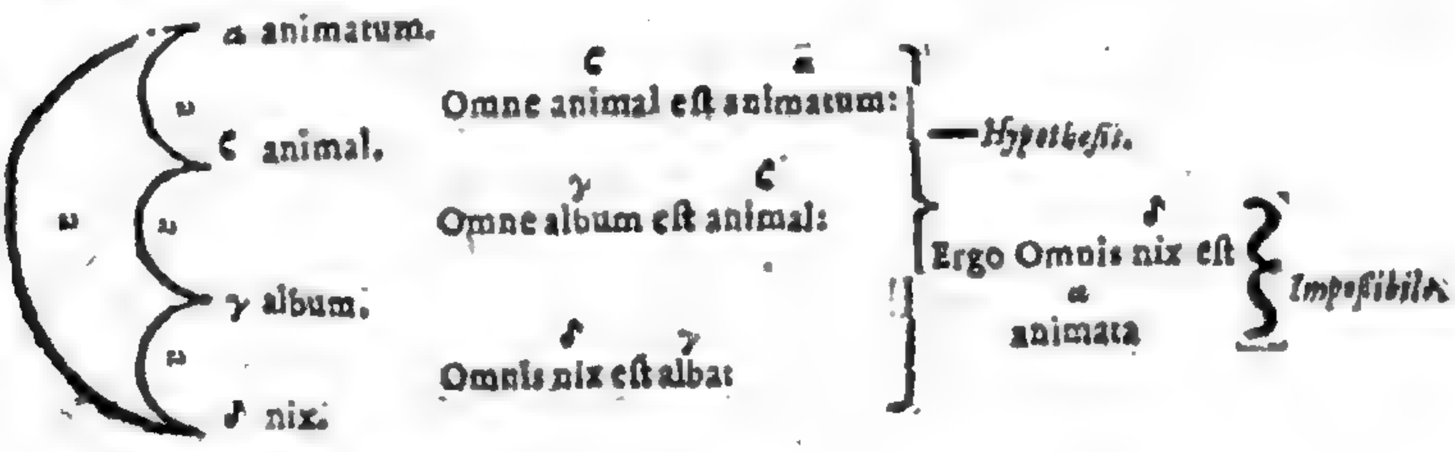
5 Aut rurſus ſi quis ſurſum verſus accipiat cohærentiam. Vt ſi τὸ α *inſit* τῷ ϛ, & τῷ α τὸ ε, & τῷ ε τὸ ζ: falſum autem ſit ineſſe τῷ α τὸ ζ. nam ſic quoque nihilominus efficietur impoſſibile ablatâ hypotheſi initio *accepta*.

6 Ἀλλὰ δεῖ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους συνάπτειν τὸ ἀδύνατον· οὕτω γὰρ ἔσται διὰ τὴν ὑπόθεσιν. 7 Οἷον, ἐπὶ μὲν τὸ κάτω λαμβάνοντι τὸ συνεχές, πρὸς τὸν κατηγορούμενον τῶν ὅρων. εἰ γὰρ ἀδύνατον, τὸ α τῷ δ ὑπάρχειν ἀφαιρεθέντος τοῦ α, οὐκ ἔτι ἔσται τὸ ψεῦδος.

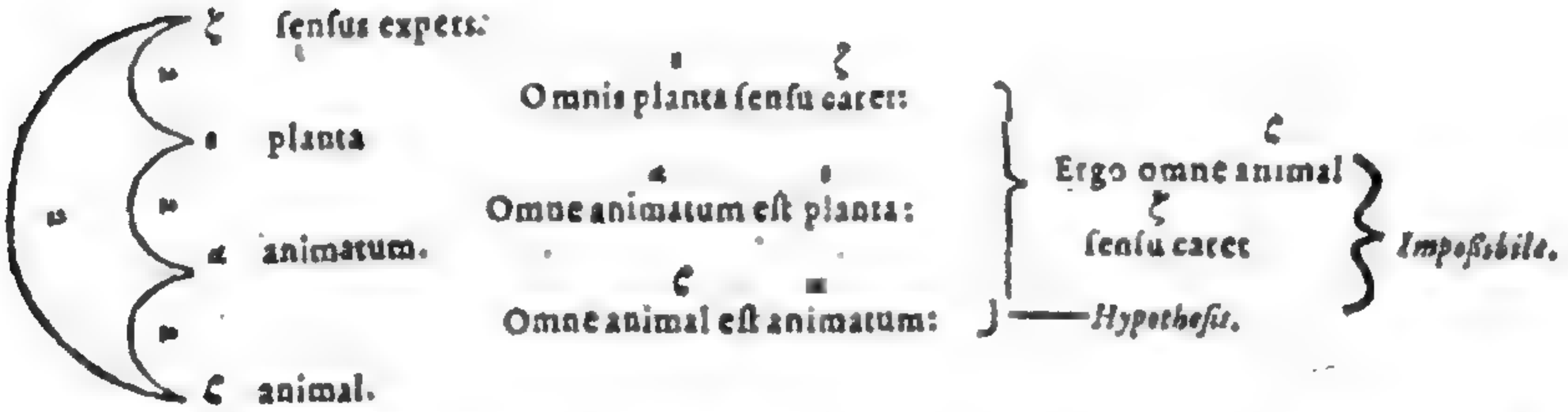
6 Sed oportet impoſſibile coniungere cum terminis ab initio *ſumptis*. ſic enim erit propter hypotheſim. a Id eſt, colligetur impoſſibile.

7 Vt deorſum verſus acceptâ cohærentiâ, *coniungi debet* cum termino attributo. nã ſi impoſſibile *eſt*, τὸ α τῷ δ ineſſe: ablato α, non erit ampliùs falſum illud.

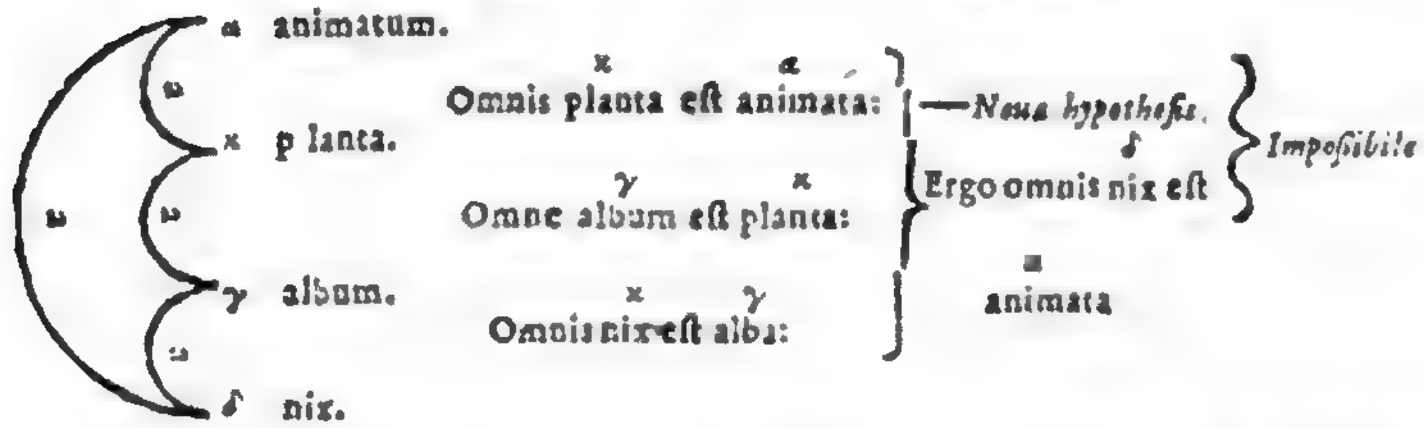
8 Surſum autem verſus *accepta coharēs a, coniungi debet cum termino* ſubiecto. Nam ſi τῷ β non poteſt τὸ ζ ineſſe: dempto β, non erit amplius illud impoſſibile.

8 Ἐπὶ δὲ τὸ ἄνω, καθ᾽ οὗ κατηγορεῖται. εἰ γὰρ τῷ β μὴ ἐγχωρεῖ τὸ ζ ὑπάρχειν· ἀφαιρεθέντος τοῦ β, οὐκέτι ἔσται τὸ ἀδύνατον.

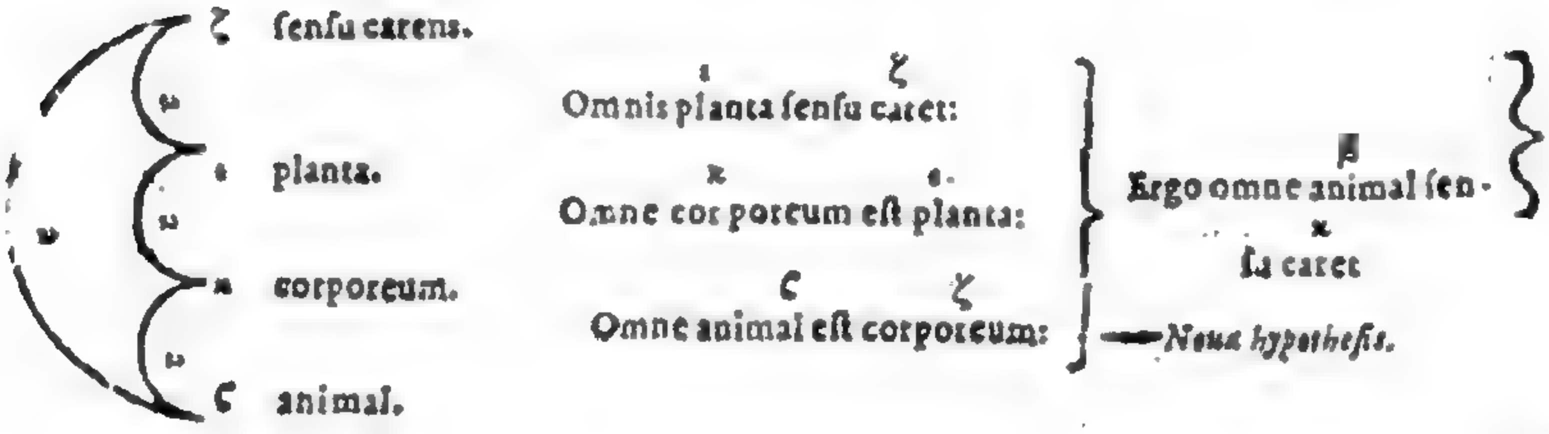
9 Similis *eſt* ratio ſyllogiſmorū priuantium. 10 Perſpicuum igitur *eſt*, niſi impoſſibile coniungatur cum terminis ab initio *acceptis*, non propter poſitionem [a] falſum accidere. 11 An ne ſic quidem ſemper propter hypotheſim erit falſum? Nam ſi τὸ α ponatur ineſſe, non τῷ β, ſed τῷ κ, & τὸ κ τῷ γ, atq; hoc τῷ δ: ſic quoque manet *ipſum* impoſſibile.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ στερητικῶν τῶν συλλογισμῶν ὄντων. 10 Φανερὸν οὖν, ὅτι τοῦ ἀδυνάτου μὴ πρὸς τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὅρους ὄντος, οὐ παρὰ τὴν θέσιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος. 11 Ἢ οὐδ᾽ οὕτως ἀεὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν ἔσται τὸ ψεῦδος; καὶ γὰρ εἰ μὴ τῷ β, ἀλλὰ τῷ κ ἐτέθη τὸ α ὑπάρχειν, τὸ δὲ κ τῷ γ, καὶ τοῦτο τῷ δ, καὶ οὕτω μένει τὸ ἀδύνατον.

Similitérque ſurſum verſus acceptis terminis.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τὸ ἄνω λαμβάνοντι τοὺς ὅρους.

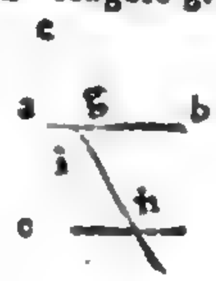
Ὥστ᾽ ἐπὶ

Ὥστ' ἐπεὶ καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος τούτου, συμβαίνει τὸ ἀδύνατον· οὐκ ἂν εἴη παρὰ τὴν θέσιν. 12 Ἢ τὸ μὴ ὄντος τούτου, μηδὲν ἧττον γίνεσθαι τὸ ψεῦδος, οὐχ οὕτω ληπτέον, ὥστ' ἄλλου τιθεμένου, συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον· ἀλλ' ὅταν, ἀφαιρεθέντος τούτου, διὰ τῶν λοιπῶν προτάσεων τὸ αὐτὸ περαίνηται ἀδύνατον. ἐπεὶ τὸ αὐτὸ γε ψεῦδος συμβαίνειν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων, οὐδὲν ἴσως ἄτοπον· οἷον, τὸ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν, καὶ εἰ μείζων ἐστὶν ἡ ἐντὸς τῆς ἐκτός, καὶ εἰ τὸ τρίγωνον ἔχει πλείους ὀρθὰς δυοῖν.

Cùm igitur impoſſibile accidat, ſiue hoc ſit, ſiue non ſit: non erit propter poſitionem [a]. 12 Aut ſi hoc non ſit, nihilominùs effici falſum; non ita accipi debet, quaſi alio poſito accidat impoſſibile: ſed, cùm hoc ablato, per reliquas propoſitiones concluditur idem impoſſibile. quandoquidem nihil fortaſſe abſurdi *eſt*, ſi falſum concludatur per multas hypotheſes: veluti lineas parallelas [b] concurrere [c], ſiue maior ſit *angulus* internus [d] externo [e], ſiue triangulus plures duobus rectis *angulos* habeat [f].

a Hypotheſim

b Id eſt, lineam a b, & lineā c d.
c Id eſt, ſi producantur, eâdem aliquando coniunctum iri in aliquo puncto.
d Angulus h.
d Angulo g.

De falſa ratione.

CAP. XVIII.

Ὁ δὲ ψευδὴς λόγος γίνεται παρὰ τὸ πρῶτον ψεῦδος. ἢ γὰρ ἐκ τῶν δύο προτάσεων, ἢ ἐκ πλειόνων πᾶς ἐστι συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐκ τῶν δύο· τούτων ἀνάγκη τὴν ἑτέραν, ἢ καὶ ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς· ἐξ ἀληθῶν γὰρ οὐκ ἦν ψευδὴς συλλογισμός· εἰ δ' ἐκ πλειόνων· οἷον, τὸ μὲν γ, διὰ τῶν α β. ταῦτα δὲ, διὰ τῶν δ ε ζ η· τούτων τι ἔσται τῶν ἐπάνω ψεῦδος, καὶ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος· τὸ γὰρ α καὶ τὸ β δι' ἐκείνων περαίνεται. ὥστε παρ' ἐκεῖνόν τι συμβαίνει τὸ συμπέρασμα καὶ τὸ ψεῦδος.

Falſa autem ratio efficitur ob *id quod* primum falſum *eſt*. aut enim ex duabus propoſitionibus, aut pluribus cōſtat omnis ſyllogiſmus. Si igitur ex duabus *conſtet*: harum alteram, vel ambas neceſſe *eſt* falſas eſſe: ex veris nāque nō erat [g] falſus ſyllogiſmus. ſin ex pluribus *conſtet*, velut τὸ γ *probetur* per α β, hæc autem per δ ε ζ η: horum [h] ſuperiorū quippiam falſum *eſt*: & propter hoc ratio *eſt falſa*. nam τὸ α & τὸ β per ea [i] concluditur. itaque propter eorum: quippiam efficitur concluſio & falſum [k].

CAP. XX
f Triangulus dicitur habere duos angulos rectos, quia habet tres angulos æquales duobus rectis, vt probatur apud Euclid. lib. 1. propoſi. 17.
g Non eſſe, probatum fuit cap. 2. & 4. huius libri.
h δ, ε, ζ, η.
i δ, ε, ζ, η.
K Id eſt, concluſio γ falſa.

Proſyllogiſmi: Primi propoſitio { maior δ, minor ε } > α maior propoſitio; Secundi propoſitio { maior ζ, minor η } > β minor propoſitio; γ concluſio } ſyllogiſmi principalis.

De impediendo cataſyllogiſmo id eſt, ne contra nos ſyllogiſmo concludatur.

Cap. XIX.

1 ¶ *Præcepta pro reſpondente, contra eum qui argumentatur. Cautio, ne fiat vllus ſyllogiſmus.* 2 *Cautio, ne probetur certa concluſio.* 3 ¶ *Præceptum generale pro eo qui argumentatur, contra reſpondentem.* 4 ¶ *Præcepta ſpecialia pro eo qui argumentatur, contra reſpondentem. De proſyllogiſmis.* 5 *De ſyllogiſmis compoſitis.* 6 *De vno & ſimplici ſyllogiſmo.*

a Id eſt, propoſitiones ſyllogiſmorum. neſcimus enim, quo medio vſurus ſit aduerſarius ad probandam cõcluſionem principalem: proinde ignoramus cõcluſiones proſyllogiſmorum, quæ futuræ ſunt propoſitiones in ſyllogiſmo principali. hæ ſunt, quas aduerſarius dicitur non poſtulare: & ne poſtulet, Ariſtoteleseum monebit part. 4.

b Cùm certò ſcimus, quam concluſioné aduerſarius probare velit.

c Cõcluſio principalis.

d Id eſt, qua de re.

e Propoſitiones ſyllogiſmi principalis, quæ ſunt cõcluſiones proſyllogiſmorum.

f Ex quibus neceſſariò colligũtur hę concluſiones.

g Proxima pronũciata ſunt quę habent terminũ communem: vt in ſequenti exẽplo propoſitiones α β & β γ ſunt proximę, ꝓpter communẽ terminum β.

h Id eſt, quàm multas poterit propoſitiones interiiciat propoſitionibus naturâ proximis, atque ita eas ſeparet.

1 VT autem contra nos ſyllogiſmo non cõcludatur, obſeruare debemus, cùm ſine concluſionibus rationem [a] *aduerſarius* rogat, ne bis concedatur idem in propoſitionibus: quoniã ſcimus ſine medio nõ effici ſyllogiſmum; mediũ verò eſt, quod ſæpius dicitur. 2 Quomodo autem ad quamque cõcluſionem [b] mediũ obſeruare oporteat, perſpicuum *eſt* ex eo quòd ſcimus quænam in quaque figura probetur. hæc [c] autem nos non latebit: quia ſcimus, quomodo [d] ſuſtineamus diſputationem.

3 Quod verò iuſſimus reſpondentes cauere: *id vt lateat,* conẽtur efficere qui argumentantur.

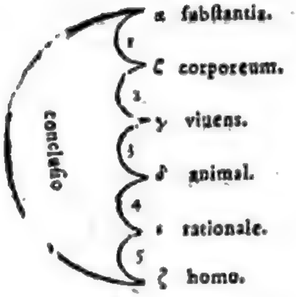
4 Quod fiet, primum, ſi proſyllogiſmis non concludant [e], ſed ſumptis *propoſitionibus* neceſſariis [f] *concluſiones pro ſyllogiſmorum* lateant.

5 Præterea ſi quis nõ proxima [g] roget, ſed quam plurima media [h]. Vtputà concludendum ſit τὸ α de ζ: media verò ſint τὰ β γ δ ε. oportet igitur rogare, an τὸ α *inſit* τῷ β: & rurſus, non an τὸ β *inſit* τῷ γ, ſed an τὸ δ τῷ ε: deinde an τὸ β τῷ γ: atque ita reliqua.

ΠΡὸς δὲ τὸ μὴ κατασυλλογίζεσθαι, παρατηρητέον, ὅταν ἄνευ τοῦ συμπερασμάτων ἐρωτᾷ τὸν λόγον, ὅπως μὴ δοθῇ δὶς τὸ αὐτὸ ἐν ταῖς προτάσεσιν· ἐπειδήπερ ἴσμεν, ὅτι ἄνευ μέσου συλλογισμὸς οὐ γίνεται, μέσον δὲ ἐστι τὸ πλεονάκις λεγόμενον. 2 Πῶς δὲ δεῖ πρὸς ἕκαστον συμπέρασμα τηρεῖν τὸ μέσον, φανερὸν ἐκ τοῦ εἰδέναι ποῖον ἐν ἑκάστῳ σχήματι δείκνυται. τοῦτο δὲ ἡμᾶς οὐ λήσεται, διὰ τὸ εἰδέναι πῶς ὑπέχομεν τὸν λόγον.

3 Χρὴ δὲ, ὅπως φυλάττεσθαι παραγγέλλομεν ἀποκρινομένους, αὐτοὺς ἐπιχειροῦντας πειρᾶσθαι λανθάνειν. 4 Τοῦτο δ' ἔσται πρῶτον μὲν, ἐὰν τὰ συμπεράσματα μὴ προσυλλογίζωνται· ἀλλ' εἰλημμένων τῶν ἀναγκαίων, ἄδηλα ᾖ.

5 Ἔτι δὲ, ἐὰν μὴ τὰ σύνεγγυς ἐρωτᾷ, ἀλλ' ὅ μάλιστα τὰ μέσα. οἷον, ἔστω δέον συμπεραίνεσθαι τὸ α κατὰ τοῦ ζ· μέσα δὲ, τὰ β γ δ ε. δεῖ οὖν ἐρωτᾶν, εἰ τὸ α τῷ β· καὶ πάλιν, μὴ εἰ τὸ β τῷ γ, ἀλλ' εἰ τὸ δ τῷ ε· καὶ ἔπειτα, εἰ τὸ β τῷ γ· καὶ οὕτω τὰ λοιπά.

ϐ α
1 Corporeum éſtne ſubſtantia?

ε δ
4 Rationale éſtne animal?

γ ϐ
2 Quod viuit, éſtne corporeum?

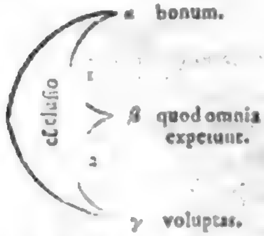
ζ ε
5 Homo éſtne rationalis?

γ δ
3 Viuitne animal?

6 Κἂν δι' ἑνὸς μέσου γίνηται ὁ συλλογισμὸς, ἀπὸ τοῦ μέσου ἄρχεσθαι· μάλιστα γὰρ ἂν οὕτω λανθάνοι τὸν ἀποκρινόμενον.

6 Et ſi per vnum medium fiat ſyllogiſmus, à medio incipere *oportet*: ſic enim maximè poterit latêre [a] reſpondentem.

[a] Quia medius terminus abeſt à concluſione, in qua ponuntur ambo extrema. Præterea quia in prima figura incipit à medio, peruertit ordinem, & ſyllogiſmum efficit obſcuriorẽ. breuiſſim' enim & commodiſſimus eſt progreſſus ab α ad ϐ, & à ϐ ad γ: vel cõtrà à γ ad ϐ, & à ϐ ad α. Primo modo deſcendimus à maiori extremo per medium terminum ad minus extremum altero modo aſcendimus à minori ad maius per medium. Quòd ſi incipiamus à medio, cogimur regredi. nam ſi progrediamur à medio ad maius, cogimur regredi ad mediũ, vt progrediamur ad minus. alioquin ſi confeſtim progrederemur ad minus, efficeremus concluſionẽ ex vna propoſitione: ſiquidẽ concluſio eſt, in qua dicitur maius de minori extremo. eadẽ ratione, progreſſi à medio ad minus, non poſſumus peruenire ad maius, niſi reuerſi fuerimus ad mediũ, ne colligatur concluſio ex vna propoſitione, quia concluſio eſt in qua minus ſubiiſitur maiori extremo. ſubiiciam exempla horum progreſſuum, quò faciliùs hæc intelligantur.

1 Quod omnia expetunt, éſtne bonum?

2 Nónne voluptatem omnia expetunt?

Deſcenſus.

Maior. Bonum ineſt omni expetito: (α, ϐ)
Minor. Expetitum ineſt omni voluptati: (ϐ, γ)
Ergo
Concluſio. Bonum ineſt omni voluptati. (α, γ)

Aſcenſus.

Minor. Omnis voluptas expetitur. (γ, ϐ)
Maior. Quicquid expetitur, eſt bonum: (ϐ, α)
Ergo
Concluſio. Omnis voluptas eſt bona. (γ, α)

Progreſſus à medio.

Maior. Quicquid expetitur eſt bonum: (ϐ, α)
Minor. Omnis voluptas expetitur: (γ, ϐ)
Ergo
Concluſio. Omnis voluptas eſt bona. (γ, α)

De impediendo Elencho.

Cap. xx.

1 Propoſitio. 2 Expoſitio quando ſit Elenchus, & quid ſit: 3 & quando non ſit. quia propoſitiones negent, 4 vel ſint particulares.

Qvia verò habemus, quādo, & quomodo *ſe* habentibus terminis fit ſyllogiſmus: perſpicuum etiam *eſt*, quando erit, & quando non erit elēchus. 2 Omnibus enim conceſſis, aut reſponſionibus vice verſa poſitis, (vtputà altera affirmante, altera negante) poteſt fieri elenchus. erat enim ſyllogiſmus tam hoc quàm illo modo *ſe* habentibus terminis. quare ſi quod poſitum eſt, ſit contrarium concluſioni: neceſſe *eſt* fieri elenchum: quoniam elenchus [a] *eſt* ſyllogiſmus contradictionis. 3 Quòd ſi nihil concedatur, impoſſibile *eſt* fieri elenchum. non enim erat ſyllogiſmus, cùm omnes termini ſunt priuatiui. quare nec elenchus. etenim ſi *ſit* elenchus, neceſſe *eſt* eſſe ſyllogiſmum. ſi verò ſit ſyllogiſmus, nō neceſſe *eſt* eſſe elēchum. 4 Idem *dicendum eſt*, ſi nihil per reſponſionē poſitum fuerit *quod ſit* in toto [b]: quoniam elenchi & ſyllogiſmi eadem eſt ratio.

a Vide cap. 1. Elench.

b Id eſt, ſi reſpōdēs non conceſſerit vllam propoſitionem vniuerſalem.

Ἐπεὶ δ᾽ ἔχομεν, πότε, καὶ πῶς ἐχόντων τῶν ὅρων γίνεται ὁ συλλογισμός· φανερὸν καὶ πότε ἔσται, καὶ πότε οὐκ ἔσται ἔλεγχος. 2 Πάντων μὲν γὰρ συγχωρουμένων, ἢ ἐναλλὰξ τιθεμένων τῶν ἀποκρίσεων, (οἷον τῆς μὲν, ἀποφατικῆς· τῆς δὲ καταφατικῆς) ἐγχωρεῖ γίνεσθαι ἔλεγχον. ἦν γὰρ συλλογισμὸς, καὶ οὕτω καὶ ἐκείνως ἐχόντων τῶν ὅρων. ὥστε, εἰ τὸ κείμενον εἴη ἐναντίον τῷ συμπεράσματι, ἀνάγκη γίνεσθαι ἔλεγχον· ὁ γὰρ ἔλεγχος, ἀντιφάσεως συλλογισμός. 3 Εἰ δὲ μηδὲν συγχωροῖτο, ἀδύνατον γίνεσθαι ἔλεγχον. οὐ γὰρ ἦν συλλογισμὸς, ἁπάντων τῶν ὅρων στερητικῶν ὄντων. ὥστε οὐδ᾽ ἔλεγχος. εἰ μὲν γὰρ ἔλεγχος, ἀνάγκη συλλογισμὸν εἶναι· συλλογισμοῦ δὲ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη ἔλεγχον. 4 Ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ μηδὲν τεθείη κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ἐν ὅλῳ. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται διορισμὸς ἐλέγχου καὶ συλλογισμοῦ.

De deceptione. Cap. xxi.

1 Prima deceptio propter maiorem propoſitionem vniuerſalem falſam, cùm ſunt duo media non ſubalterna. 2 Secunda deceptio, cùm media ſunt ſubalterna. 3 Quomodo non fiat ſecūda, 4 vel prima deceptio. 5 Quomodo vtraque fiat. 6 Tertia deceptio propter minorē particularem ignoratā 7 ¶ De ratione Platonis in Menone, quòd ſcientia ſit reminiſcētia. 8 An deceptio ſit contraria ſcientiæ. 9 Quarta deceptio ex eo quòd non exercetur actu & coniūctim cognitio vtriuſque propoſitionis. 10 vnde confirmatur deceptio tertia. 11 Quartam deceptionem non eſſe contrariam ſcientiæ. 12 Obiectio. 13 Solutio.

Cap. XXI. c Quia non diſtinguimus propoſitionē indefinitā ab vniuerſali. Vide cap. 33. libri ſuperioris.

d Id eſt ἀμέσως, ſine medio: vel, vt mox dicet, per ſe. nam hæc omnia idē ſignificant.

INterdum accidit, vt, quemadmodum in terminorum poſitione decipimur [c], *ita* etiam in exiſtimatione fiat deceptio. Vt ſi cōtingat idē pluribus primùm [d]

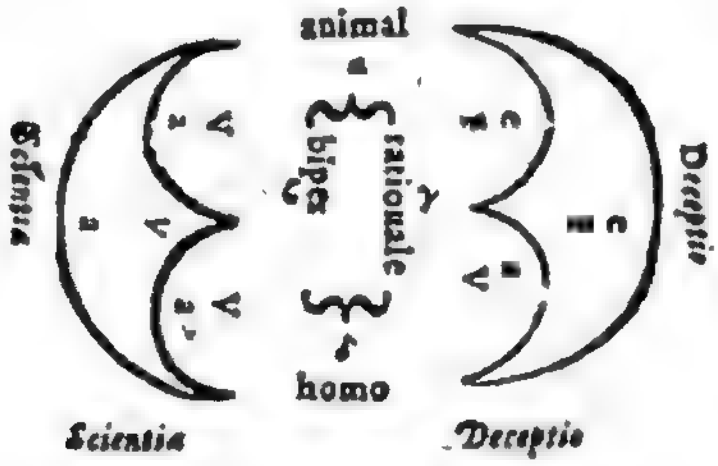
Συμβαίνει δὲ ἐνίοτε, καθάπερ ἐν τῇ θέσει τῶν ὅρων ἀπατώμεθα, καὶ κατὰ τὴν ὑπόληψιν γίνεσθαι τὴν ἀπάτην. οἷον, εἰ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ πλείοσι πρώτοις ὑπάρχειν.

καὶ τὸ μὲν

καὶ τὸ μέσον, λεληθέναι τινά, καὶ οἴεσθαι μηδενὶ ὑπάρχειν· τὸ δέ, εἰδέναι. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ β καὶ τῷ γ καθ' αὑτὸ ὑπάρχον, καὶ ταῦτα παντὶ τῷ δ ὡσαύτως. εἰ δὴ τῷ μὲν β τὸ α παντὶ οἴεται ὑπάρχειν, καὶ τοῦτο τῷ δ παντί· τῷ δὲ γ τὸ α μηδενί, καὶ τοῦτο τῷ δ παντί· τοῦ αὐτοῦ κατὰ ταὐτὸν ἕξει ἐπιστήμην καὶ ἄγνοιαν.

ineſſe, & alterum quis ignoret, putétque nulli ineſſe, alterum ſciat. Inſit.n.per ſe τὸ α τῷ β, & τῷ ſ: itidémque hæc omni δ. *ſi quis* igitur putet τὸ α ineſſe omni β, & hoc omni δ; τὸ α autem nulli γ, & hoc omni δ: eiuſdem [a] ſecundum idem [b] habebit ſcientiam [c] & ignorantiam [d].

a In eſt, τῷ β.
b Idem α.
c Per β.
d Per γ.

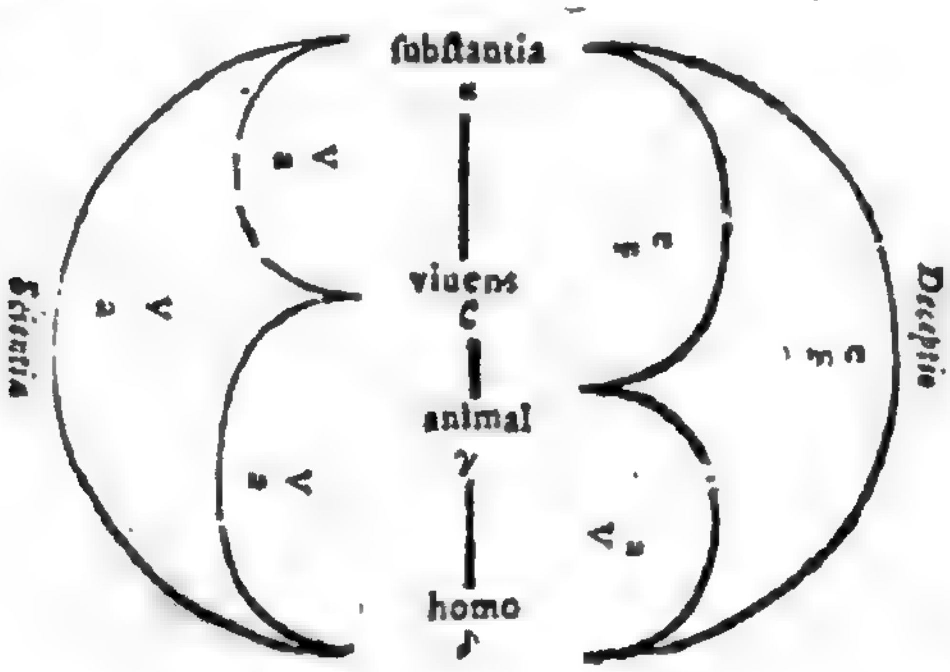

V.	*Bar.*	Omne bipes (ϛ) eſt animal (α):	F.	*Ce*	Nihil rationale (γ) eſt animal (α):
V.	*ba*	Omnis homo (δ) eſt bipes (ϛ): Ergo	V.	*la*	Omnis homo (δ) eſt rationalis (γ): Ergo
V.	*ra*	Omnis homo (δ) eſt animal (α).	F.	*rent*	Nullus homo (δ) eſt animal (α).

2 Πάλιν, εἴ τις ἀπατηθείη περὶ τὰ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας. οἷον, εἰ τὸ α ὑπάρχει τῷ β, τοῦτο δὲ τῷ γ, καὶ τὸ γ τῷ δ· ὑπολαμβάνει δὲ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν, καὶ πάλιν μηδενὶ τῷ γ. ἅμα γὰρ εἴσεταί τε, καὶ οὐχ ὑπολήψεται ὑπάρχειν.

2 Rurſus ſi quis decipiatur circa ea quæ *ſunt* ex eadem ſerie [e]. vt ſi τὸ α ineſt τῷ β, hoc autem τῷ ſ, & τὸ ſ τῷ δ: exiſtimat autem τὸ α omni β ineſſe, & rurſus nulli γ. ſimul enim ſciet, & non exiſtimabit ineſſe.

e Id eſt, quæ ſunt ſubalterna.

		Scientia.			*Deceptio.*
		ϐ α			γ α
V.	*Bar*	Omne viuens eſt ſubſtantia:	F.	*Ce*	Nullum animal eſt ſubſtantia:
		δ β			δ γ
V.	*ba*	Omnis homo viuit:	V.	*la*	Omnis homo eſt animal:
		Ergo δ α			Ergo δ α
V.	*ra*	Omnis homo eſt ſubſtantia.	F.	*rent*	Nullus homo eſt ſubſtantia.

3 An [a] igitur ex his nihil aliud cenſet, quam, quod ſcit[b], id *ſe* nō exiſtimare [c]? nam τὸ α τῷ γ ineſſe, quodammodo [d] ſcit per ϐ, ſicut particulare *noſcitur cognitione* vniuerſali[e]. Quocirca quod quodammodo ſcit, hoc omnino cēſet *ſe* non exiſtimare. quod quidē *eſt* impoſſibile. 4 In eo [f] verò quod antea [g] dictum eſt, ſi medium non *ſit* ex eadem ſerie[h], ſecundum vtrumq; medium ambas ꝓpoſitiones nō accidit *quēpiam* exiſtimare [i]. veluti, ſi τὸ α inſit omni ϐ [k], & nulli γ [l], ambo autem hæc omni δ [m]. *ſic* enim contingit, vt prima [n] propoſitio accipiatur contraria vel ſimpliciter, vel [o] ex parte. nam ſi cuicumque τὸ ϐ ineſt, exiſtimat τὸ α ineſſe; nouit autem τὸ ϐ τῷ δ *ineſſe*: etiam nouit τὸ α τῷ δ *ineſſe*. ſi igitur rurſus, cui τὸ γ *ineſt*, nulli putat τὸ α ineſſe: alicui ſanè, cui τὸ β ineſt, non putat τὸ α ineſſe. qui autem omni ineſſe putat cui τὸ ϐ *ineſt*, eū rurſus putare alicui non ineſſe cui τὸ ϐ ineſt, aut ſimpliciter aut ex parte contrarium eſt. Sic igitur non contingit exiſtimare. 5 At ſecundum vtrumque[p] *medium* vnam[q] propoſitionem, aut ſecūdum alterum ambas[r] *exiſtimare*, nihil vetat: veluti τὸ α *ineſſe* omni ϐ, & τὸ ϐ τῷ δ: rurſúſque τὸ α nulli γ.

3 Ἆρ' οὖν οὐδὲν ἄλλο ἀξιοῖ ἐκ τούτων, ἢ ὃ ἐπίσταται, τοῦτο μὴ ὑπολαμβάνειν; ἐπίσταται γάρ πως, ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, διὰ τοῦ β, ὡς ἐν τῇ καθόλου τὸ κατὰ μέρος. ὥστε ὅ, πως ἐπίσταται, τοῦτο ὅλως ἀξιοῖ μὴ ὑπολαμβάνειν· ὅπερ ἀδύνατον. 4 Ἐπὶ δὲ τοῦ πρότερον λεχθέντος, εἰ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας τὸ μέσον, καθ' ἑκάτερον μὲν τῶν μέσων ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις οὐκ ἐγχωρεῖ ὑπολαμβάνειν. οἷον, εἰ τὸ α τῷ μὲν β παντί, τῷ δὲ γ μηδενί, ταῦτα δὲ ἀμφότερα παντὶ τῷ δ. συμβαίνει γὰρ ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι λαμβάνεσθαι ἐναντίαν τὴν πρώτην πρότασιν. εἰ γὰρ ᾧ τὸ β ὑπάρχει, παντὶ τὸ α ὑπολαμβάνει ὑπάρχειν, τὸ δὲ β τῷ δ οἶδε· καὶ ὅτι τῷ δ τὸ α, οἶδεν. ὥστ', εἰ πάλιν, ᾧ τὸ γ, μηδενὶ οἴεται τὸ α ὑπάρχειν· ᾧ τὸ β τινὶ ὑπάρχει, τούτῳ οὐκ οἴεται τὸ α ὑπάρχειν. τὸ δὲ παντὶ οἰόμενον ᾧ τὸ β, πάλιν τινὶ μὴ οἴεσθαι ᾧ τὸ β, ἢ ἁπλῶς ἢ ἐπί τι ἐναντίον ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ὑπολαβεῖν. 5 Καθ' ἑκάτερον δὲ τὴν μίαν, ἢ κατὰ τὸ ἕτερον ἀμφοτέρας, οὐδὲν κωλύει. οἷον, τὸ α παντὶ τῷ β, καὶ τὸ β τῷ δ. καὶ πάλιν, τὸ α μηδενὶ τῷ γ.

a Oſtendit non poſſe ſimul accipi maiorē propoſitionē vtriuſque ſyllogiſmi, i. omne ϐ eſſe α: quia τὸ γ eſt pars τοῦ ϐ: proinde qui accipit omne ϐ eſſe α, accipit etiā γ eſſe α. quomodo igitur eodem tēpore accipiet τὸ γ non eſſe α?

b Id eſt τὸ γ eſſe α, quod quodāmodo ſcit, vt mox explicabitur.

c Nam in maiore propoſitione τοῦ Celarent, ſumit nullū γ eſſe α.

d Cognitione vniuerſali, nō ꝓpria.

e Τὸ γ eſt particulare, i. pars τοῦ ϐ: ideóque cōtinetur vniuerſali cognitione τοῦ ϐ.

f In prima deceptione.

g Partic. 2.

h Si mediū ſumptum in Barbara, & medium in Celarēt nō ſint ſubalterna.

i Id eſt, nō poſſunt ſimul accipi ābæ propoſitiones τοῦ Barbara, & ambæ τοῦ Celarent.

k Maior propoſitio τοῦ Barbara.

l Maior propoſitio τοῦ Celarent.

m Minor τοῦ Barbara, & τοῦ Celarent.

n Id eſt maior.

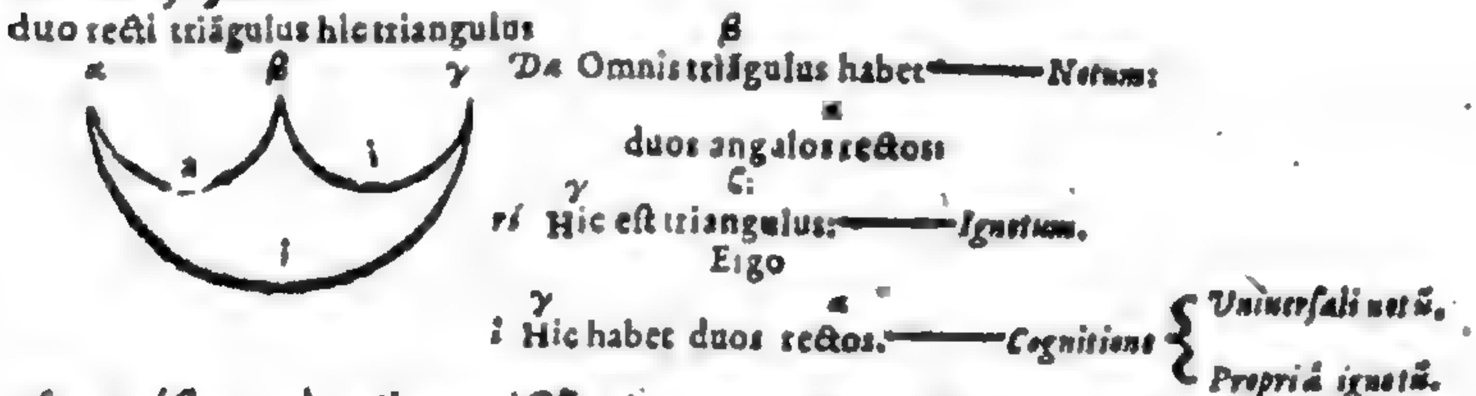
o Ἐπὶ μέρους. Cùm. n. τὸ ϐ & τὸ γ ſint duo ſubiecta diuerſa: hæ propoſitiones omne β eſt α, nullum γ eſt α, non ſunt ſimpliciter contrariæ, ſed ex parte, id eſt ratione τοῦ δ, quod ſubiicitur & τῷ ϐ & τῷ γ. nam ſi τὸ δ eſt ϐ, idémque non eſt α: certè non omne ϐ eſt α: cùm tamen ſumptum ſit, omne ϐ eſſe α. p ϐ & γ. q Id eſt, accipere duas propoſitiones, alterā pertinentem ad ϐ, alteram ad γ, vt omne ϐ eſt α, nullum γ eſt α, nō additis minoribus propoſitionibus. r Id eſt ſumere ex vno medio ambas propoſitiones, ex altero vnam. vt in exēplo, quod Ariſtoteles ſubiicit, ſumuntur ambæ propoſitiones τοῦ Barbara, & ſola maior τοῦ Celarent.

6 Ὁμοία γὰρ

6 Ὁμοία γὰρ ἡ τοιαύτη ἀπάτη, καὶ ὡς ἀπατώμεθα περὶ τὰ ἐν μέρει. οἷον, εἰ τῷ β παντὶ τὸ α ὑπάρχει, τὸ δὲ β τῷ γ παντὶ τὸ α παντὶ τῷ γ ὑπάρξει. εἰ οὖν τις οἶδεν, ὅτι τὸ α, ᾧ τὸ β, ὑπάρχει παντί· οἶδε καὶ ὅτι τῷ γ. ἀλλ' οὐδὲν κωλύει ἀγνοεῖν τὸ γ ὅτι ἔστιν. οἷον, εἰ τὸ μὲν α, δύο ὀρθαί· τὸ δ' ἐφ' ᾧ β, τρίγωνον· τὸ δ' ἐφ' ᾧ γ, αἰσθητὸν τρίγωνον.

6 Hæc enim deceptio ſimilis *eſt* ei, qua decipimur circa particularia. vtputà[a] ſi omni ϐ τὸ α ineſt, ac τὸ ϐ omni γ τὸ α omni γ inerit. Si quis igitur nouit τὸ α *illi* omni *ineſſe* cui τὸ ϐ ineſt, nouit etiã *ineſſe* τῷ γ. ſed nihil prohibet, quo minùs ignoret τὸ γ eſſe. Veluti ſi τὸ α *ſint* duo *anguli* recti: vbi ϐ, triangulus: vbi γ, ſenſibilis triangulus.

a Coniungẽ lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 1. & lib. 6. Ethic. Nicomach. cap. 3.

Ὑπολάβοι γὰρ ἄν τις μὴ εἶναι τὸ γ, εἰδὼς ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθάς. ὥστ' ἅμα εἴσεται, καὶ ἀγνοήσει ταὐτόν. τὸ γὰρ εἰδέναι ὅτι πᾶν τρίγωνον ἔχει δύο ὀρθὰς, οὐχ ἁπλοῦν ἐστιν· ἀλλὰ τὸ μὲν, τῷ τὴν καθόλου ἔχειν ἐπιστήμην· τὸ δὲ, τῷ τὴν καθ' ἕκαστον. οὕτω μὲν οὖν ὡς ἐν τῇ καθόλου, οἶδε τὸ γ ὅτι δύο ὀρθαί· ὡς δὲ τῇ καθ' ἕκαστον, οὐκ οἶδεν. ὥστ' οὐχ ἕξει τὰς ἐναντίας. 7 Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν τῷ Μένωνι λόγος, ὅτι ἡ μάθησις, ἀνάμνησις. οὐδαμοῦ γὰρ συμβαίνει προεπίστασθαι τὸ καθ' ἕκαστον· ἀλλ' ἅμα τῇ ἐπαγωγῇ λαμβάνειν τὴν τῶν κατὰ μέρος ἐπιστήμην, ὥσπερ ἀναγνωρίζοντας. ἔνια γὰρ εὐθὺς ἴσμεν· οἷον ὅτι δύο ὀρθαῖς, ἐὰν εἰδῶμεν ὅτι τρίγωνον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 8 Τῇ μὲν οὖν καθόλου θεωροῦμεν τὰ ἐν μέρει, τῇ δὲ οἰκείᾳ οὐκ ἴσμεν. ὥστ' ἐνδέχεται καὶ ἀπατᾶσθαι περὶ αὐτά· πλὴν οὐκ ἐναντίως

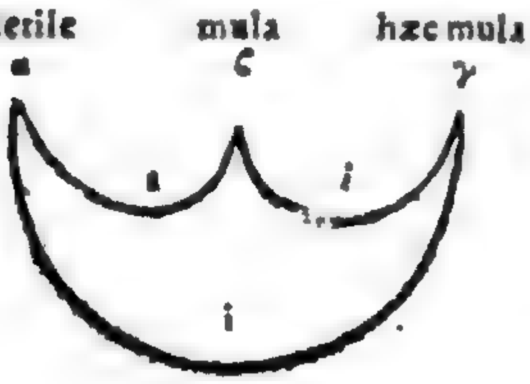
Poteſt enim quiſpiam exiſtimare nõ eſſe τὸ γ, ſciens omnẽ triãgulum habere duos rectos. quare ſimul cognoſcet[b] & ignorabit[c] eandem rem. Noſſe enim omnem triangulum habere duos rectos, nõ eſt *quid* ſimplex[d]: ſed ita dicitur, vel quia ſcientia vniuerſalis habetur, vel quia particularis[e]. Sic igitur *cognitione* vniuerſali nouit τὸ γ habere duos rectos: particulari autem non nouit. Quare nõ habebit[f] *ſcientiam & deceptionem* contrarias. 7 Similiter *ſe habet* ratio *ſcripta*[g] in Menone, quòd ſcientia *ſit* reminiſcentia. nunquam enim accidit vt ſingulare præſciatur: ſed dũ inductio fit, ſimul accipimus particulariũ ſcientiã, quaſi agnoſcentes. quædã[h] enim *vbi vidimus*, ſtatim cognoſcimus: vtputà[i] *habere tres angulos æquales* duob⁹ rectis, ſi *modò* ſciamus eſſe triangulum. Similis *eſt* aliorũ ratio. 8 Vniuerſali igitur cognitione intelligimus particularia, propriâ *cognitione* non nouimus. Quare contingit etiam in his falli: non tamen modo contrario[k].

b Cognitione vniuerſali.
c Cognitione propriâ.
d Non vno modo accipitur.
e Part. 9. adiiciet tertium modum ſciendi, i. cùm actu exercemus ſcientiam, atque eã vtimur.
f Quia non eãdem, ſed diuerſis rationibus ſcit & ignorat.
g A Platone
h Id eſt, ſingularia.
i Sup. ſtatim ſcimus hunc triangulum habere, &c.
k Sub. ſcientiæ.

ſed quia habemus *cognitionem* vniuerſalem, & decipimur particulari. Itaq; ſimiliter *fit* & in iis [a] quæ antea diximus. non enim contraria *eſt* deceptio, ex medio *orta*, ſciētiæ per ſyllogiſmum *acquiſita*, nec exiſtimatio ſecūdum ambo media. 9 Nihil autem vetat, quo minùs ſciens τὸ α toti β ineſſe, ac rurſus hoc *ineſſe* τῷ γ, putet non ineſſe τὸ α τῷ γ: verbi gratiâ, *ſciens* omnem mulam *eſſe* ſterilem, & hanc *eſſe* mulam, putet hanc ferre in vtero: nō enim ſcit τὸ α *ineſſe* τῷ γ, niſi ſimul cōſideret vtrumque *pronunciatum*.

a In primo & ſecundo genere deceptionis.

ἀλλ' ἔχειν μὲν τὴν καθόλου, ἀπατᾶσθαι δὲ τῇ κατὰ μέρος. ὁμοίως οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων. οὐ γὰρ ἐναντία ἡ κατὰ τὸν μέσον ἀπάτη, τῇ κατὰ τὸν συλλογισμὸν ἐπιστήμῃ· οὐδ' ἡ καθ' ἑκάτερον τῶν μέσων ὑπόληψις. 9 Οὐδὲν δὲ κωλύει, εἰδότα καὶ ὅτι τὸ α ὅλῳ τῷ β ὑπάρχει, καὶ πάλιν τοῦτο τῷ Γ, οἰηθῆναι μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ γ· οἷον, ὅτι πᾶσα ἡμίονος, ἄτοκος· καὶ αὕτη, ἡμίονος· οἴεσθαι κύειν ταύτην· οὐ γὰρ ἐπίσταται ὅτι τὸ α τῷ Γ, μὴ συνθεωρῶν τὸ καθ' ἑκάτερον.

ϛ α
Da Omnis mula eſt ſterilis: ——— *Notum.*

γ ϛ
ri Hæc eſt mula: ——— *Notum.*

Ergo

γ α
i Hæc eſt ſterilis. ——— *Ignotum.*

10 Quocirca perſpicuum *eſt*, & ſi alterum nouerit, alterum non nouerit, eum deceptum iri. quomodo ſe habēt vniuerſales ſciētiæ ad particulares. ex iis enim quæ ſub ſenſum cadunt, nihil à ſenſu abſens cognoſcimus, ne quidē ſi *id antea* ſenſerimus, niſi *hac ratione* quia vniuerſalem & propriam ſcientiā habemus, non quòd actu *ea ſciētia* vtamur. Scire enim dicitur tribus modis: *id eſt, vel* vt *cognitione* vniuerſali, vel vt propriâ, vel vt actu & operatione quare etiā decipi *dicitur* tot modis. 11 Nihil igitur prohibet, quempiam cognoſcere ac decipi in eadem re, non tamen modo contrario. quod ei quoq; accidit, qui ſecundum vtramque propoſitionem nouit, nec priùs conſiderauit [b]: exiſtimans enim mulam vterum ferre, non habet actu ſcientiam:

b Id eſt, ambas propoſitiones, quas ſeorſū cognoſcebat, non conſiderauit cōiūctim, vt ex eis eliceret concluſionem.

10 Ὥστε δῆλον ὅτι καὶ εἰ τὸ μὲν, οἶδε, τὸ δὲ, μὴ οἶδεν, ἀπατηθήσεται· ὅπερ ἔχουσιν αἱ καθόλου πρὸς τὰς κατὰ μέρος ἐπιστήμας. οὐδὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν ἔξω τῆς αἰσθήσεως γενόμενον ἴσμεν, οὐδ' ἂν ᾐσθημένοι τυγχάνομεν, εἰ μὴ ὡς τῷ καθόλου, καὶ τῷ ἔχειν τὴν οἰκείαν ἐπιστήμην, ἀλλ' οὐχ ὡς τῷ ἐνεργεῖν· τὸ γὰρ ἐπίστασθαι λέγεται τριχῶς· ἢ ὡς τῇ καθόλου, ἢ ὡς τῇ οἰκείᾳ, ἢ ὡς τῷ ἐνεργεῖν. ὥστε καὶ τὸ ἠπατῆσθαι τοσαυταχῶς. 11 Οὐδὲν οὖν κωλύει, καὶ εἰδέναι, καὶ ἠπατῆσθαι περὶ τὸ αὐτὸ, πλὴν οὐκ ἐναντίως· ὅπερ συμβαίνει καὶ τῷ καθ' ἑκατέραν εἰδότι τὴν πρότασιν, καὶ μὴ ἐπεσκεμμένῳ πρότερον. ὑπολαμβάνων γὰρ κύειν τὴν ἡμίονον, οὐκ ἔχει τὴν κατὰ τὸ ἐνεργεῖν ἐπιστήμην·

οὐδ'

οὐδ' αὖ διὰ τὴν ὑπόληψιν, ἐναντίαν ἀπάτην τῇ ἐπιστήμῃ. συλλογισμὸς γὰρ ἐστὶν ἡ ἐναντία ἀπάτη τῇ καθόλου. 12 Ὁ δ' ὑπολαμβάνων τὸ ἀγαθῷ εἶναι, κακῷ εἶναι, τὸ αὐτὸ ὑπολήψεται ἀγαθῷ εἶναι καὶ κακῷ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν ἀγαθῷ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ α· τὸ δὲ κακῷ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ β· πάλιν δὲ τὸ ἀγαθῷ εἶναι, ἐφ' οὗ τὸ γ. ἐπεὶ οὖν ταὐτὸν ὑπολαμβάνει τὸ β καὶ τὸ γ, καὶ εἶναι τὸ Γ τὸ β ὑπολήψεται· καὶ πάλιν τὸ β τὸ α εἶναι ὡσαύτως· ὥστε καὶ τὸ Γ τὸ α.

nec rurſus propter exiſtimationem [a], habet errorem ſcientiæ [b] contrarium. nã *ſcientiæ* vniuerſali [c] contrarius error eſt ſyllogiſmus [d]. 12 Qui [e] verò exiſtimat boni eſſentiam *eſſe* mali eſſentiam, idem *eſſe* exiſtimabit eſſentiam boni & mali. ſit enim boni eſſentia, vbi τὸ α: mali autem eſſentia, vbi τὸ β: iterum boni eſſentia, vbi τὸ γ. Quoniam igitur idem *eſſe* exiſtimat τὸ β & τὸ Γ, etiam exiſtimabit τὸ Γ eſſe τὸ β. rurſúſque itidem *exiſtimabit* τὸ β eſſe τὸ α: proinde τὸ Γ *eſſe* τὸ α.

eſſentia boni eſſentia mali eſſentia boni

α β γ

Putat eſſentiam mali eſſe eſſentiam boni: (β, α)

Putat eſſentiam boni eſſe eſſẽtiam mali: (γ, β)

Ergo

Putat eſſentiam boni eſſe eſſentiam boni: (γ, α)

Ὥσπερ γὰρ εἰ ἦν ἀληθές, καθ' οὗ τὸ γ, τὸ β· καὶ καθ' οὗ τὸ β, τὸ α· κἂν κατὰ τοῦ γ τὸ α, ἀληθὲς ἦν· οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπολαμβάνειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ εἶναι. τοῦ αὐτοῦ γὰρ ὄντος τοῦ γ καὶ τοῦ β, καὶ πάλιν τοῦ β καὶ τοῦ α, καὶ τὸ γ τῷ α ταὐτὸν ἦν. ὥστε καὶ ἐπὶ τοῦ δοξάζειν ὁμοίως. 13 Ἆρ' οὖν τοῦτο μὲν ἀναγκαῖον, εἴ τις δώσει τὸ πρῶτον; ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνο, ψεῦδος, τὸ ὑπολαμβάνειν τινά, κακῷ εἶναι τὸ ἀγαθῷ εἶναι, εἰ μὴ κατὰ συμβεβηκός. πολλαχῶς γὰρ ἐγχωρεῖ τοῦτο ὑπολαμβάνειν. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο βέλτιον.

Quemadmodum [f] enim ſi verũ erat, de quo *dicitur* τὸ γ, *de eo dici* τὸ β; & de quo *dicitur* τὸ β, *de eo dici* τὸ α: etiam de Γ *dici* τὸ α, verũ erat: ita etiam *ſe res habet* in *verbo* Exiſtimare. Similitérque in *verbo* Eſſe. nam ſi idem *ſit* τὸ γ & τὸ β, rurſúſque τὸ β & τὸ α: etiam τὸ Γ idem erat quod τὸ α. itaque etiam in *verbo* Opinari, ſimiliter *ſe res habet*. 13 An hoc [g] *eſt* quidem neceſſarium, ſi quis primũ [h] conceſſerit? ſed fortaſſe illud *eſt* falſum [i], quempiam exiſtimare eſſentiam boni eſſe eſſentiã mali, niſi ex accidente [k]. multis enim modis licet hoc exiſtimare. Sed hoc [l] diligentiùs conſiderandum *eſt* [m].

a Quia exiſtimat hanc mulam geſtare vterum.
b Qua ſcit omnẽ mulam eſſe ſterilem.
c Quòd omnis mula ſit ſterilis.
d Syllogiſmus ἀπατηκός, quo vniuerſaliter probatur nullã mulam eſſe ſterilẽ: quoniam cõtraria ſunt vniuerſalia. ſed propoſita exiſtimatio eſt particularis, quia putat hanc particularẽ mulam eſſe ſterilẽ.
e Dubitãdi cauſã probat eum qui coniungit & ſimul conſiderat ambas propoſitiones, habere exiſtimationes contrarias.
f Argumentum quo vſus eſt, cõfirmat à ſimili: quia ſicuti ſyllogiſmus rectè concludit, cùm vtimur verbo Dici, vel Attribui, vel Eſſe, ita etiam cùm vtimur verbo Exiſtimare, quo Ariſtoteles in præſentia vſus eſt, aut verbo Opinari.
g Id eſt, eundem habere exiſtimationes cõtrarias, qui coniunctim expendit ambas propoſitiones.
h Id eſt, aliquem exiſtimare eandem eſſe eſſentiã boni & mali.
i Quamquã Heraclitus dicebat propter continuam rerum mutationem vnumquodque non magis eſſe id quod eſt, quàm contrarium.
k Quod per ſe eſt bonum, poteſt ex accidente, id eſt in ſpeciali quodam caſu ob aliquam circumſtantiam, fieri malum. vt per ſe bonum eſt, reddere depoſitum: ſed malum eſt reddere gladiũ furioſo. Contrà quoque quod per ſe malum eſt, poteſt eſſe bonum: vt malum eſt res ſuas amittere, ſed bonum eſt iácere merces in mare nauis ſeruandæ cauſã. malum quoque eſt ab hoſte vulnerari: hoc tamen profuit Phæreo Iaſoni, vt eſt apud M. Tullium, libro 3. de natura Deorum.
l Quot modis ex accidente ſit malum, quod per ſe eſt bonum.
m Non in his libris, ſed in Ethicis, aut Metaphyſicis.

DE VARIIS ARGVMENTANDI SEV RATIOCINANDI GENERIBVS, QVÆ AD ſyllogiſmos reducuntur.

TRACTATVS III.

De conſecutionum regulis, quę ad terminorum conuerſionem, & eligendorum fugiendorúmque comparationem pertinent.

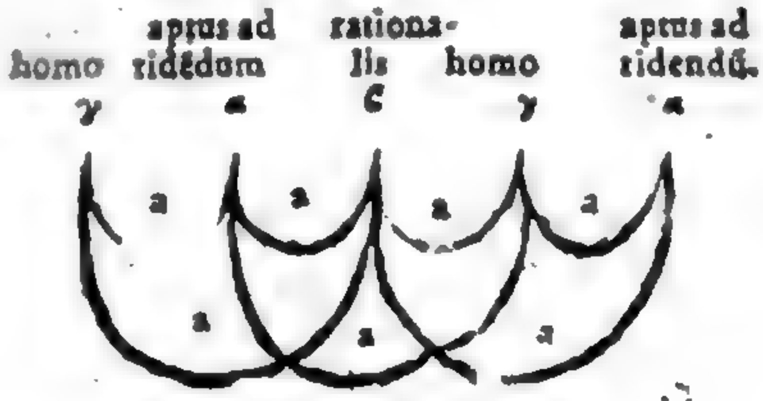
CAP. XXII.

1 ¶ Theorema primum. Conuerſio propoſitionum τῶ Barbara, ob conuerſionem concluſionis. 2 Conuerſio concluſionis τῶ Celarent ob conuerſionem maioris, 3 vel minoris propoſitionis. 4 Conuerſio maioris propoſitionis τῶ Celarent ob conuerſionem concluſionis, & minoris propoſitionis. 5 ¶ Secundum. 6 ¶ Tertium. 7 ¶ Quartum. 8 ¶ Quintum 9 ¶ Sextum, de eligendis & fugiendis.

IAM verò quando extrema conuertuntur [a], neceſſe *eſt* etiam medium conuerti cum ambobus [b]. Nā ſi τὸ α τῷ γ ineſt per ϐ: ſi conuertitur [c], & cuicumque ineſt τὸ α, *ineſt* etiam τὸ ſ: *certè* etiam τὸ ϐ cum α [d] conuertitur: & cuicumque τὸ α ineſt, etiam τὸ ϐ ineſt per medium γ: item τὸ ſ cum ϐ [e] conuertitur per medium α.

CAP. XXII.
a Id eſt, quando concluſio conuertitur.
b Sub. extremis. id eſt, neceſſe eſt conuerti ambas propoſitiones. Hoc autem intelligendum eſt de ſyllogiſmis extr·ctis in prima figura ex propoſitionibus veris.
c Concluſio.
d Maior propoſitio.
e Minor propoſitio.

ΟΤΑΝ δὲ ἀντιστρέφηται τὰ ἄκρα, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ἀντιστρέφειν πρὸς ἄμφω. εἰ γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ γ διὰ τοῦ ϐ ὑπάρχει· εἰ ἀντιστρέφει, καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ α, παντὶ τὸ γ· καὶ τὸ β τῷ α ἀντιστρέφει· καὶ ὑπάρχει, ᾧ τὸ α, παντὶ τὸ β, διὰ μέσου τοῦ γ· καὶ τὸ γ τῷ ϐ ἀντιστρέφει, διὰ μέσου τοῦ α.

Conuerſio maioris.	*Primus ſyllogiſmus.*	*Conuerſio minoris.*
Bar Omnis homo (γ) eſt rationalis (β):	*Bar* Omne rationale (ϐ) eſt aptum ad ridendū (α):	*Bar* Omne aptū ad ridendū (α) eſt homo (γ):
ba Omne aptum ad ridendū (α) eſt homo (γ): Ergo	*ba* Omnis homo (γ) eſt rationalis (ϐ): Ergo	*ba* Omne rationale (ϐ) eſt aptum ad ridendum (α): Ergo
ra Omne aptū ad ridēdum (α) eſt rationale (ϐ)	*ra* Omnis homo (γ) eſt aptus ad ridendū (α).	*ra* Omne rationale (ϐ) eſt homo (γ).

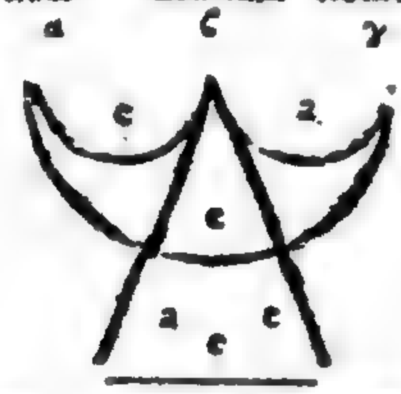
2 Καὶ

2 Καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν ὡσαύτως. οἷον, εἰ τὸ β τῷ γ ὑπάρχει, τῷ δὲ β τὸ α μὴ ὑπάρχει· οὐδὲ τὸ α τῷ γ οὐχ ὑπάρξει. εἰ δὴ τὸ β τῷ α ἀντιστρέφει, καὶ τὸ γ τῷ α ἀντιστρέψει. ἔστω γὰρ τὸ β μὴ ὑπάρχον τῷ α· οὐδ᾽ ἄρα τὸ γ· παντὶ γὰρ τῷ γ τὸ β ὑπῆρχε.

2 Itidémque *ſe res habet* in eo quod non ineſt. Vt ſi τὸ β τῷ γ [a] ineſt, τῷ β autem τὸ α [b] non ineſt neque τὸ α τῷ γ [c] inerit. ſi igitur τὸ β cum α conuertitur, etiam τὸ γ cum α conuertetur. ponamus enim τὸ β non ineſſe τῷ α [d]: ergo neque τὸ γ [e] *inerit* [f]: quoniam omni τῷ γ τὸ β inerat [g].

a Minor propoſitio τοῦ Celarẽt. b Maior propoſitio τοῦ Celarent. c Concluſio τοῦ Celarent.

d Minor τοῦ Cameſtres. e Concluſio τοῦ Cameſtres. f Repete τῷ α. g Id eſt, ineſſe poſuimus in minore τοῦ Celarẽt. vnde ſumitur hæc maior τοῦ Cameſtres.

Primus ſyllogiſmus. — *Conuerſio concluſionis ob conuerſionem maioris propoſitionis.*

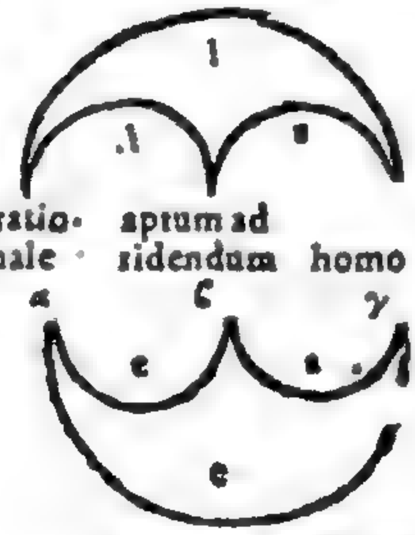
Ce — Nihil aptum ad ridendum (β), eſt irrationale (α):
la — Omnis homo (γ) eſt aptus ad ridendum (β): Ergo
rent — Nullus homo (γ) eſt irrationalis (α).

Cam — Omnis homo (γ) eſt aptus ad ridendum (β):
eſ — Nihil irrationale (α) eſt aptum ad ridendum (β): Ergo
tres — Nihil irrationale (α) eſt homo (γ).

3 Καὶ εἰ τῷ β τὸ γ ἀντιστρέφει καὶ τῷ α τὸ β ἀντιστρέψει. καθ᾽ οὗ γὰρ ἂν παντὸς τὸ β, καὶ τὸ γ.

3 Et ſi cum β τὸ γ conuertitur, etiam cum α τὸ β cõuertetur. nam de quocumque *dicitur* τὸ β, *dicitur* etiam τὸ γ [h].

h Itaque ſi τὸ β diceretur de aliquo α, etiam τὸ γ diceretur de aliquo α, vt homo de irrationali: quod eſt impoſſibile.

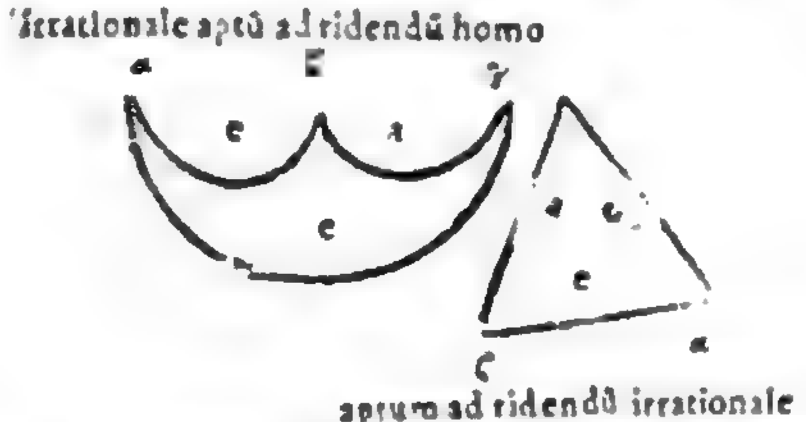
Primus ſyllogiſmus. — *Deductio ad impoſſibile, qua probatur conuerſio maioris.*

Ce — Nihil aptum ad ridendum (β) eſt irrationale (α):
la — Omnis homo (γ) eſt aptus ad ridendum (β): Ergo
rent — Nullus homo (γ) eſt irrationalis (α). —— i

Da — Omne aptum ad ridendum (β) eſt homo (γ):
ri — Aliquod irrationale (α) eſt —— *Hypotheſis falſa.* aptum ad ridendum (β): Ergo
i — Aliquod irrationale (α) eſt —— *Concluſio impoſſibilis.* homo (γ).

4 Et ſi τὸ γ cum α conuertitur[a], etiam τὸ β conuertetur cum α. nã cui τὸ β *ineſt*, *eidem ineſt* etiam τὸ ϛ[b]: cui verò *ineſt* τὸ α, non *ineſt* τὸ ϛ[c]. atque hoc ſolum [d] à concluſione incipit, (alia [e] verò non ſimiliter) vt etiam in attributiuo ſyllogiſmo [f].

4 Καὶ εἰ τὸ γ πρὸς τὸ α ἀντιστρέφει καὶ τὸ β ἀντιστρέψει πρὸς τὸ α. ᾧ γὰρ τὸ β, καὶ τὸ γ· ᾧ δὲ τὸ α, τὸ Γ οὐχ ὑπάρχει. καὶ μόνον τοῦτο ἀπὸ τοῦ συμπεράσματος ἄρχεται, (τὰ δ' ἄλλα, οὐχ ὁμοίως) ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ.

Primus ſyllogiſmus.

Ce	Nihil aptum ad ridendum eſt irrationale:	(C, α)
La	Omnis homo eſt aptus ad ridēdum:	(γ, C)
	Ergo	
rent	Nullus homo eſt irrationalis:	(γ, α)

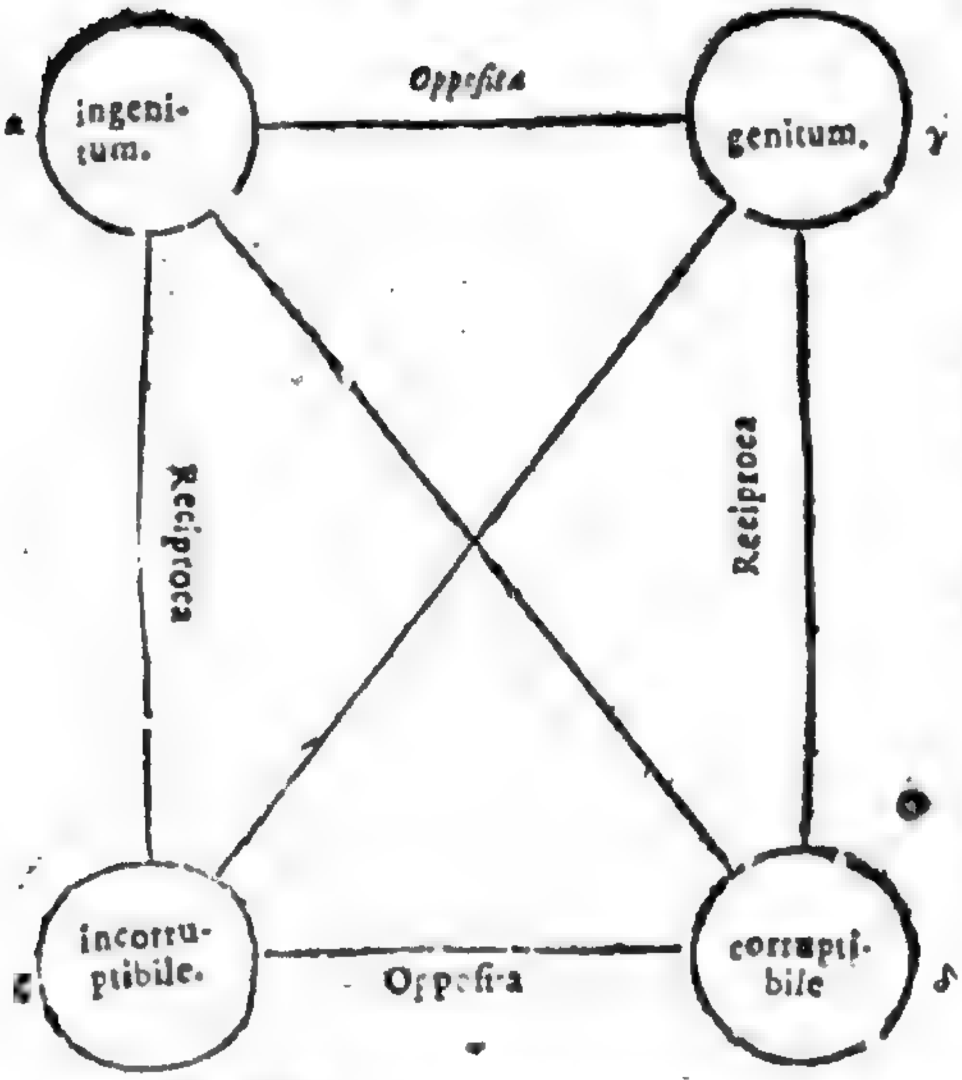
Conuerſio maioris propoſitionis ob conuerſionem concluſionis & minoris.

Cam	Omne aptum ad ridendum eſt homo.	(C, γ)
eſ	Nihil irrationale eſt homo:	(α, γ)
	Ergo	
tres	Nihil irrationale eſt aptum ad ridendum.	(α, C)

5 Rurſus ſi τὸ α & τὸ β cõuertuntur. item τὸ ϛ & τὸ δ, cuiuis autem neceſſe *eſt* aut τὸ α aut τὸ γ ineſſe: etiam τὸ β & τὸ δ ita *ſe* habebunt, vt cuiuis alterum inſit. Cùm enim cui τὸ α *ineſt*, *etiam* τὸ C *inſit*: & cui τὸ ϛ, *etiam* τὸ δ: cuiuis autem inſit τὸ α vel τὸ ϛ, non v*trumque* ſimul: perſpicuum *eſt*, etiam τὸ C vel τὸ δ cuiuis *ineſſe*, nec *ambo* ſimul. duo námque ſyllogiſmi componuntur [g].

5 Πάλιν, εἰ τὸ α καὶ τὸ β ἀντιστρέφει, καὶ τὸ γ καὶ τὸ δ ὡσαύτως, ἅπαντι δ' ἀνάγκη τὸ α ἢ τὸ γ ὑπάρχειν· καὶ τὸ β καὶ τὸ δ οὕτως ἕξει, ὥστε παντὶ θάτερον ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ ᾧ τὸ α, τὸ β· καὶ ᾧ τὸ γ, τὸ δ· παντὶ δὲ τὸ α ἢ τὸ γ, καὶ οὐχ ἅμα· φανερὸν ὅτι καὶ τὸ β ἢ τὸ δ παντὶ, καὶ οὐχ ἅμα. δύο γὰρ συλλογισμοὶ σύγκεινται.

a Sup. & τοῦ γ cum C: adeò vt non ſolùm conuertatur concluſio, ſed etiã minor propoſitio.
b Id eſt, Omne C eſt γ. hæc eſt maior propoſitio τοῦ Cameſtres, quæ colligitur ex cõuerſione minoris τοῦ Celarent.
c Id eſt, nullũ α eſt γ. hæc eſt minor ꝓpoſitio τοῦ Cãeſtres, quæ ſumitur ex cõuerſione cõcluſionis τοῦ Celarent.
d Hic ſol9 mod9 cõuertẽdi ſyllogiſmũ negatiuũ.
e Duo modi præcedentes.
f Id eſt, in Barbara. nã ibi quoque cõuerſio incipiebat à cõcluſione, vt expoſitum fuit part. 1.
g Duo ſunt ſyllogiſmi: quorum altero probatur aut eſſe C aut δ, id eſt, non poſſe neutrũ eſſe: altero probatur non poſſe vtrũque ſimul eſſe. hi duo ſyllogiſmi in ſuperioribus verbis contextus cõiuncti ſunt hoc modo: Quicquid eſt aut α aut γ, nõ vtrunque, id eſt aut C aut δ, nõ vtrũque: atqui omne ens eſt aut α aut γ, non vtrumque: ergo omne ens eſt aut β aut δ, non vtrumque.

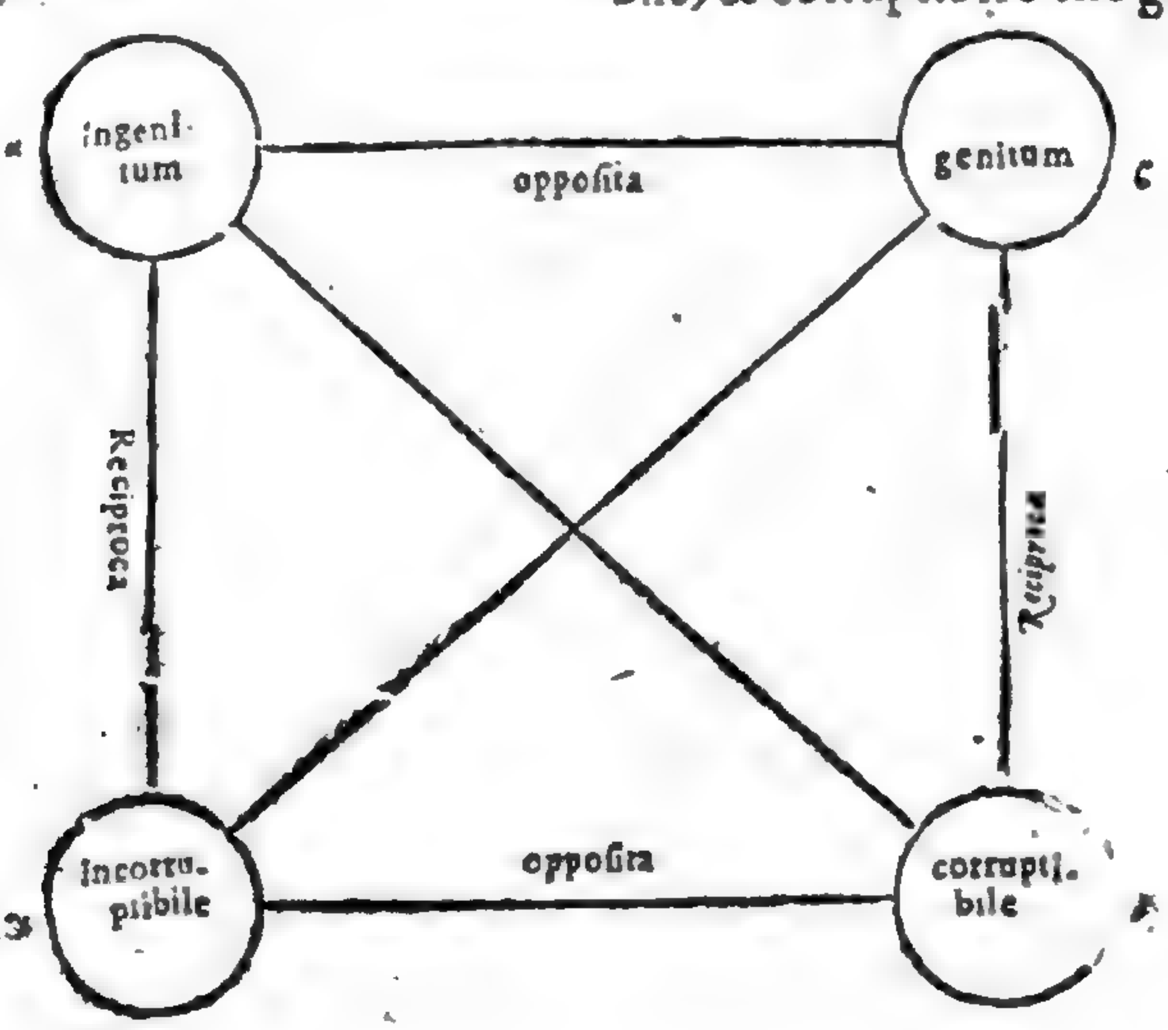

In hoc & ſequentibus typis, quæ Ariſtoteles ſumit, notatur Romanis characteribus: quod autem Ariſtoteles probat, Italicis.

Iam verò oppoſita intellige, quorum alterum eſſe neceſſe eſt, ſed ambo ſimul eſſe non poſſunt. reciproca verò, quæ conuertuntur & reciprocantur, adeo vt ſimul ſint.

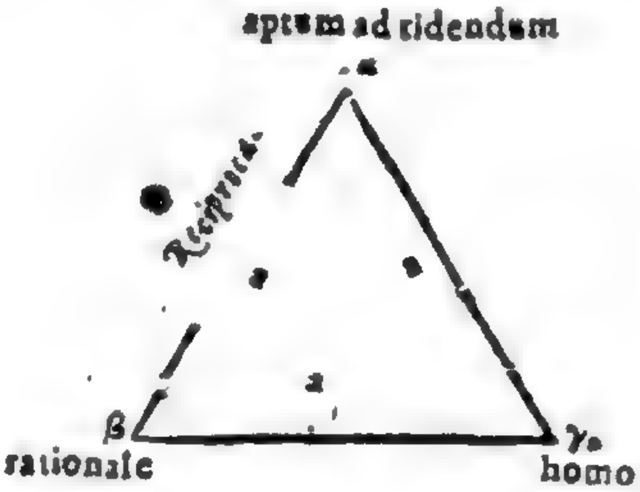
6 Πάλιν, εἰ παντὶ μὲν τὸ α ἢ τὸ β, καὶ τὸ Γ ἢ τὸ δ, ἅμα δὲ μὴ ὑπάρχει· εἰ ἀντιστρέφει τὸ α καὶ τὸ Γ, καὶ τὸ β καὶ τὸ δ ἀντιστρέφει. εἰ γὰρ τινὶ μὴ ὑπάρχει τὸ β, ᾧ τὸ δ, δῆλον ὅτι τὸ α ὑπάρχει. εἰ δὲ τὸ α, καὶ τὸ Γ· ἀντιστρέφει γάρ. ὥστε ἅμα τὸ Γ καὶ τὸ δ. τοῦτο δ᾽ ἀδύνατον. οἷον, εἰ τὸ ἀγένητον, ἄφθαρτον· καὶ τὸ ἄφθαρτον, ἀγένητον· ἀνάγκη τὸ γινόμενον, φθαρτὸν, καὶ τὸ φθαρτὸν γεγονέναι.

6 Rurſus ſi cuiuis *inſit* τὸ α aut τὸ β, & τὸ Γ aut τὸ δ, ſimul aũt nõ inſint: ſi cõertũtur τὸ α ac τὸ γ, etiã τὸ β & τὸ δ cõuertuntur. nã ſi alicui nõ ineſt τὸ β, cui *ineſt* τὸ δ: cõſtat τὸ α ineſſe. quòd ſi τὸ α *inſit*, etiã τὸ γ *inerit*: quãdoquidẽ conuertũtur. quare ſimul *erũt* τὸ γ & τὸ δ. hoc autem *eſt* impoſſibile [a]. Vtputà ſi ingenitũ *eſt* incorruptibile, & incorruptibile *eſt* ingenitũ: neceſſe *eſt*, genitũ *eſſe* corruptibile, & corruptibile eſſe genitũ.

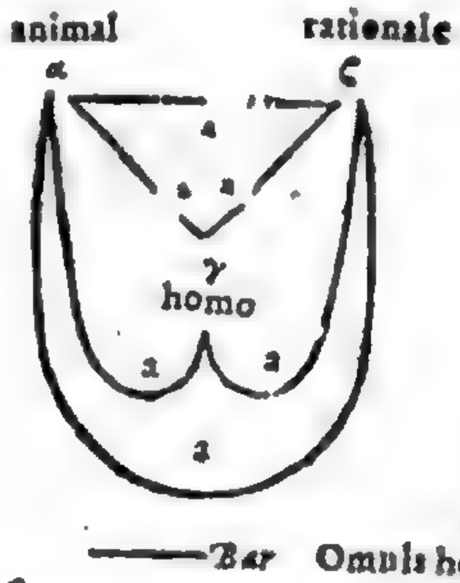
7 Cùm autem τὸ α toti ϐ, & *toti* ſ ineſt, & nulli alij attribuitur, ineſt autem etiam τὸ ϐ omni γ: neceſſe *eſt* τὸ α & τὸ β conuerti. Cùm enim de ſolis ϐ ſ dicatur τὸ α, attribuatur autem τὸ β, & ipſum ſibi [a], & τῷ γ: apparet, de quibus *dicitur* τὸ α, de *ijs* omnibus τὸ ϐ dictum iri: quin & de ipſo α [b].

7 Ὅταν ᾗ τὸ α ὅλῳ τῷ β, καὶ τῷ γ ὑπάρχῃ: καὶ μηδενὸς ἄλλου κατηγορῆται, ὑπάρχῃ ᾗ καὶ τὸ ϐ παντὶ τῷ γ· ἀνάγκη τὸ α καὶ τὸ β ἀντιστρέφειν. ἐπεὶ γὰρ κατὰ μόνων τῶν ϐ γ λέγεται τὸ α, κατηγορεῖται ᾗ τὸ β καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ γ· φανερὸν ὅτι καθ᾽ ὧν τὸ α, καὶ τὸ β λεχθήσεται πάντων, πλὴν αὐτοῦ τοῦ α.

8 Rurſus cùm τὸ α & τὸ ϐ toti γ inſunt [c], conuertitur autem τὸ γ cum ϐ: neceſſe *eſt*, τὸ α ineſſe omni ϐ [d]. Cùm enim *inſit* omni γ τὸ α; & omni ϐ τὸ γ, propterea quod reciprocantur: etiam τὸ α omni β inerit,

8 Πάλιν, ὅταν τὸ α καὶ τὸ β ὅλῳ τῷ γ ὑπάρχῃ, ἀντιστρέφῃ δὲ τὸ γ τῷ β. ἀνάγκη τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχειν. ἐπεὶ γὰρ παντὶ τῷ γ τὸ α, τὸ δὲ γ τῷ β, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν· καὶ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρξει.

a   γ   α

a Omnis homo eſt animal: ——— *Bar*   Omnis homo eſt animal:

a Omnis & ſolus homo eſt rationalis: ——— *ba*   Omne rationale eſt homo.

Ergo   Ergo

a Omne rationale eſt animal. ——— *ra* Omne rationale eſt animal.

9 Cùm autem ex duabus rebus oppoſitis, putà α & ϐ, τὸ α eſt optabilius [e] quàm τὸ ϐ, & τὸ δ itidem *optabilius* quàm τὸ ſ:

9 Ὅταν δὲ, δυοῖν ὄντοιν, οἷον τοῦ α καὶ τοῦ ϐ, τὸ α τοῦ ϐ αἱρετώτερον ᾖ, ὄντων ἀντικειμένων, καὶ τὸ δ τοῦ γ ὡσαύτως·

εἰ αἱρε-

a Quamquàm hæc eſt impropriè accepta attributio, cùm quid ſibi ipſi attribuitur

b Hinc apparet, ſyllogiſmū vniuerſalē affirmatiuū in ſecunda figura cōcludere, ſi maior propoſitio reciprocetur: quia per eā conuerſionē ſyllogiſmus reducitur ad primā figuram. tali ſyllogiſmo vſus eſt Ariſt. lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 6. & aliis locis. Quò reſpiciēs c. 11. pa. 12. eiuſdē libri, interdum ſyllogiſmum ait nō fieri ex propoſitionibus affirmantibus in ſecunda figura, interdum verò fieri, ſed latēre.

c Adeò vt fiat ſyllogiſmus in tertia figura ex ambabus propoſitionib. vniuerſalibus affirmantibus.

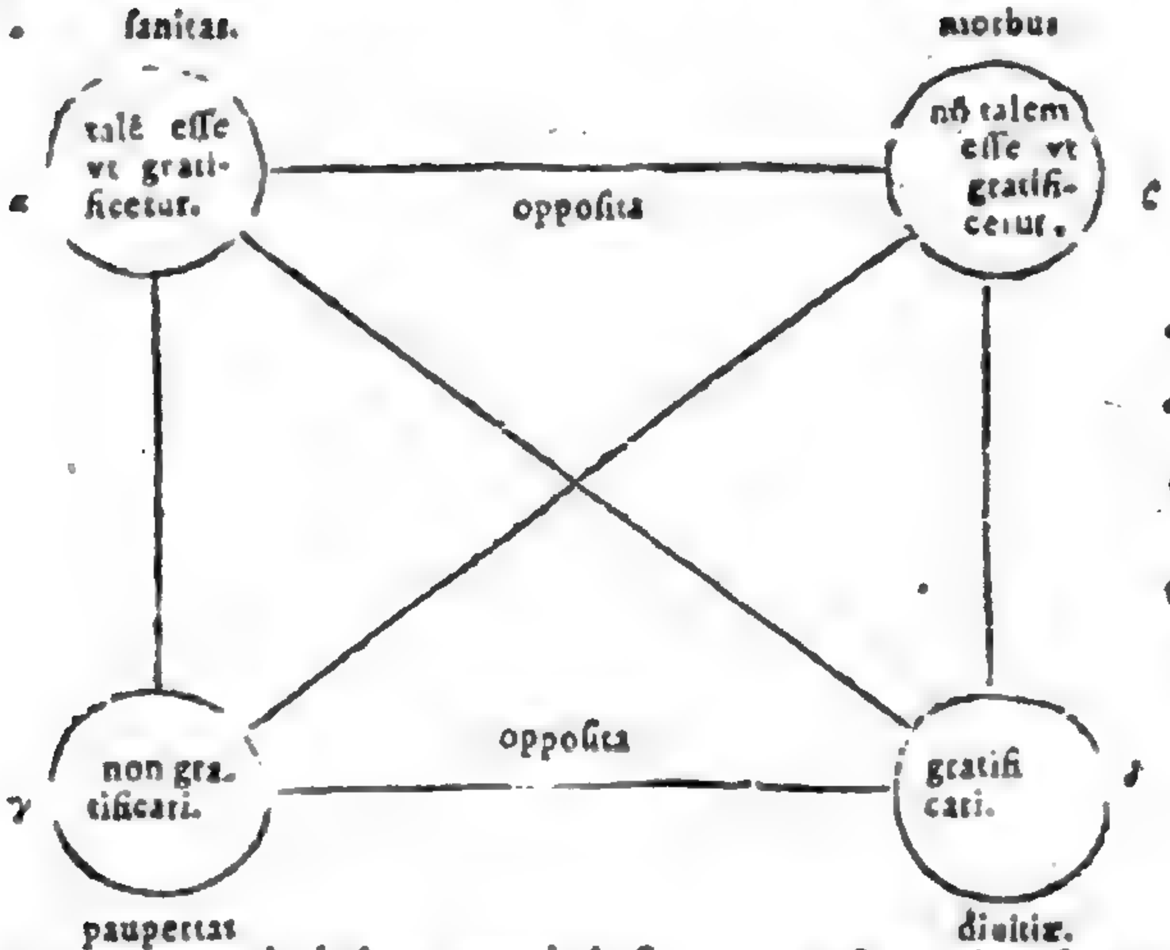
d Obſerua, in tertia figura colligi propoſitionē vniuerſalem, ſi minor propoſitio reciprocetur qui ſyllogiſmus dicitur eſſe vtilis ratione materiæ, non ratione formæ: quia minor illa propoſitio, cùm ſit vniuerſalis affirmās non conuertitur ratione formæ, ſed ratione materiæ.

e Optabile in hac part. ſic accipe, dignū quod eligatur: & optabilius, dignius quod eligatur. nā optare apud linguæ Latinæ auctores non rarò accipitur pro eligere.

εἰ αἱρετώτερα τὰ α γ τῶν β δ, τὸ α τοῦ δ αἱρετώτερον. ὁμοίως γὰρ διωκτὸν τὸ α, καὶ φευκτὸν τὸ β· ἀντικείμενα γάρ. καὶ τὸ γ τῷ δ· καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἀντίκειται. εἰ οὖν τὸ α τῷ δ ὁμοίως αἱρετὸν, καὶ τὸ ϐ τῷ γ φευκτόν. ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρῳ ὁμοίως, φευκτὸν διωκτῷ. ὥστε καὶ τὰ ἄμφω τὰ α γ τοῖς β δ. ἐπεὶ δὲ μᾶλλον, οὐχ οἷόν τε ὁμοίως· καὶ γὰρ ἂν τὰ β δ ὁμοίως ἦσαν. εἰ δὲ τὸ δ τοῦ α αἱρετώτερον, καὶ τὸ β τοῦ γ ἧττον φευκτόν. τὸ γὰρ ἔλαττον τῷ ἐλάττονι ἀντίκειται. αἱρετώτερον δὲ τὸ μεῖζον ἀγαθὸν καὶ ἔλαττον κακὸν, ἤπερ τὸ ἔλαττον ἀγαθὸν καὶ τὸ μεῖζον κακόν· καὶ τὸ ἅπαν ἄρα τὸ ϐ δ, αἱρετώτερον τοῦ α γ. νῦν δὲ οὐκ ἔστι. τὸ α ἄρα, αἱρετώτερον τοῦ δ. καὶ τὸ γ ἄρα, τοῦ β ἧττον φευκτόν. εἰ δὴ ἕλοιτο πᾶς ὁ ἐρῶν κατὰ τὸν ἔρωτα τὸ α τὸ οὕτως ἔχειν ὥστε χαρίζεσθαι, καὶ τὸ μὴ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ γ, ἢ τὸ χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ δ. καὶ τὸ μὴ τοιοῦτον εἶναι οἷον χαρίζεσθαι τὸ ἐφ' οὗ β· δῆλον ὅτι τὸ α τὸ τοιοῦτον εἶναι, αἱρετώτερόν ἐστιν ἤπερ τὸ χαρίζεσθαι. τὸ ἄρα φιλεῖσθαι, τῆς συνουσίας αἱρετώτερον κατὰ τὸν ἔρωτα. μᾶλλον ἄρα ὁ ἔρως ἐστὶ τῆς φιλίας, ἤπερ τοῦ συνεῖναι. εἰ δὲ μάλιστα τούτου, καὶ τὸ τέλος τοῦτο. τὸ ἄρα συνεῖναι, ἢ οὐκ ἔστιν ὅλως, ἢ τοῦ φιλεῖσθαι ἕνεκα. καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι ἐπιθυμίαι καὶ τέχναι οὕτω γίνονται.

ſi optabiliora ſunt τὰ α γ quàm τὰ ϐ δ, τὸ α eſt optabilius quàm τὸ δ. æquè enim expetendum *eſt* τὸ α, & fugiendum τὸ β, quippe cùm *ſint* oppoſita. item æquè *fugiendum eſt* τὸ γ, atque *expetendum* τὸ δ: quoniam hæc quoque opponuntur. ſi[a] igitur τὸ α eſt æquè eligendum, ac τὸ δ: etiam τὸ ϐ eſt *æquè* fugiendum ac τὸ γ. vtrumque enim vtrique ſimiliter *opponitur*, fugiendum expetendo. quare etiam ambo *erunt æquè fugienda vel eligenda, nempe* τὰ α γ, *æquè* ac τὰ β δ. quia verò *illa ſunt his* magis *eligenda*, non poſſunt *eſſe* æquè *eligenda*: alioquin τὰ ϐ δ eſſent æquè [b] *eligenda*. Quòd [c] ſi τὸ δ ſit optabilius quàm τὸ α, etiam τὸ ϐ *erit* minùs fugiendum quàm τὸ γ: quia minus minori opponitur. Optabilius autem *eſt* maius bonum & minus malum, quàm minus bonum & maius malum. ergo etiam totum τὸ β δ *eſt* optabilius quam τὸ α γ. ſed non *ita* eſt. τὸ[d] α igitur *eſt* optabiliùs quàm τὸ δ. proinde [e] etiam τὸ γ minùs fugiendum quàm τὸ β. Si [f] igitur omnis amans, ſecundum amorem eligit τὸ α, *nempe* ita *ſe* habere vt gratificetur, & non gratificari quod *eſt* vbi γ, *potius* quàm gratificari quod *eſt* vbi δ, & non talem eſſe vt gratificetur quod *eſt* vbi ϐ: manifeſtum *eſt*, τὸ α, *id eſt* eſſe talē, optabilius eſſe quàm gratificari. itaque diligi *eſt* congreſſu optabilius ſecundum amorem. amor igitur eſt *potius* dilectionis quàm congreſſus *cauſa*. quòd ſi huius *cauſa eſt* maximè: finis hoc eſt. Ergo congreſſus aut non eſt[g] omnino, aut *eſt* dilectionis causâ. nam aliæ quoque cupiditates & artes ita [h] fiunt.

a *Vt probet τὸ α eſſe optabilius quā τὸ δ, probat nec eſſe æquè optabile, nec minùs: ac primùm probat non eſſe æquè optabile.*
b Ac τὰ α
c *Nunc probat τὸ α non eſſe minùs eligendum quàm τὸ δ.*
d *Ex eo quod oſtendit, τὸ α nec minùs nec æquè eſſe eligendum, colligit eſſe magis eligendum, & optabilius quàm τὸ δ.*
e *Ex comparatione eligēdorū colligit comparationē fugiendorum*: Si α eſt optabilius quā δ, conſequens eſt vt ϐ ſit magis fugiendū quàm γ.
f *Exemplis declarat comparationem expoſitam.* Exemplum elegātiſſimum eſt, ex quo confirmatur ſententia Platonis in conuiuio, coitionē nō eſſe finem amoris. Facilitatis gratiâ nos adiecimus in diagrammate alia exempla, id eſt, ſanitatē, morbū, diuitias, paupertatem.
g Id eſt, nō ſpectatur in amore, nulla eius ratio habetur.
h Vt nihil deſideretur, nihil ab arte efficiatur, niſi finis propoſiti causâ. Exempli causâ, non cupit mercator contrahere, aut nundinis intereſſe, niſi lucrum inde ſe percepturū ſperet. nec medicina iubet ſecari venam, aut propinari pharmacum, niſi vt ſanitas ea ſectione vel pharmaco reſtituatur.

α eſt optabilius quam ϐ.
δ eſt optabilius quam γ.
α γ ſunt optabiliora quàm ϐ δ.
Concluditur α eſſe optabilius quàm δ.

10 Quomodo igitur termini *ſe* habeāt ſecundum conuerſionē, & eligendorum aut fugiendorum comparationē, perſpicuum *eſt*.

19 Πῶς μὲν οὖν ἔχουσιν οἱ ὅροι κατὰ τὰς ἀντιστροφὰς, καὶ τὸ αἱρετώτερον ἢ φευκτότερον εἶναι, φανερόν.

De inductione. Cap. XXIII.

1 Vtilitas huius tractatus. 2 Quid ſit inductio. 3 Exemplum alphabeticum. 4 Exemplum in terminis realibus. 5 Quænam potiſſimùm inductione probentur. 6 Collatio inductionis cum ſyllogiſmo prima, 7 ſecunda, 8 & tertia.

CAP. XXIII.
a Et ſyllogiſmos quidem ſuprà oſtendimus reduci ad tres figuras: nunc verò oſtendemus inductionem eſſe ſyllogiſmum quendā: vnde apparebit, omnem probationem fieri in aliqua ex tribus figuris. Sed nónne fidem faciunt etiam enthymemata, & exempla? vtique. ſed enthymema eſt ſyllogiſmus & exēplum eſt inductio, auctore Ariſt. lib. 1. Poſter. Analyt. ca. 1.
b Id eſt, maius extremum.
c Per minus extremum.

NVnc verò exponēdum *eſt*, non ſolùm dialecticos & demonſtratiuos ſyllogiſmos in ſuprà dictis figuris extrui, ſed etiam oratorios, & omnino quamcumque fidem, & ſecundum qualemcumque methodū. *rerum* enim omnium fidem facimus aut ſyllogiſmo, aut inductione [a]. 2 Eſt igitur inductio, & ſyllogiſmus ex inductione, cùm alterum [b] extremum per alterum [c] de medio concluditur. 3 Veluti ſi τῶν α γ medium ſit τὸ β, & per γ probetur τὸ α τῷ ϐ ineſſe. ſic enim facimus inductiones. 4 Vt putà, eſto τὸ α, longæ-

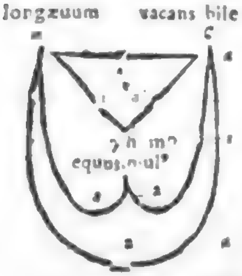
ΟΤι δ' οὐ μόνον οἱ διαλεκτικοὶ καὶ ἀποδεικτικοὶ συλλογισμοὶ διὰ τῶν προειρημένων γίνονται σχημάτων, ἀλλὰ καὶ οἱ ῥητορικοὶ, καὶ ἁπλῶς ἡτισοῦν πίστις, καὶ ἡ καθ' ὁποιανοῦν μέθοδον, νῦν ἂν εἴη λεκτέον. ἅπαντα γὰρ πιστεύομεν ἢ διὰ συλλογισμοῦ, ἢ ἐξ ἐπαγωγῆς.

2 Ἐπαγωγὴ μὲν οὖν ἐστι, καὶ ὁ ἐξ ἐπαγωγῆς συλλογισμὸς, τὸ διὰ τοῦ ἑτέρου θάτερον ἄκρον τῷ μέσῳ συλλογίσασθαι. 3 Οἷον, εἰ τῶν α γ μέσον τὸ β, διὰ τοῦ γ δεῖξαι τὸ α τῷ ϐ ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ποιούμεθα τὰς ἐπαγωγάς. 4 Οἷον, ἔστω τὸ α, μακρόβιον

ϐιον· τὸ δ' ἐφ' ᾧ β, τὸ χολὴν μὴ ἔχον· ἐφ' ᾧ δὲ γ, τὸ καθέκαστον μακρόβιον, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἵππος καὶ ἡμίονος. τῷ δὴ γ ὅλῳ ὑπάρχει τὸ α· πᾶν γὰρ τὸ γ, μακρόβιον. ἀλλὰ καὶ τὸ ϐ τὸ μὴ ἔχον χολὴν, παντὶ ὑπάρχει τῷ γ· εἰ οὖν ἀντιστρέφει τὸ γ τῷ β, καὶ μὴ ὑπερτείνει τὸ μέσον· ἀνάγκη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν· δέδεικται γὰρ πρότερον, ὅτι ἐὰν δύο ἄττα τῷ αὐτῷ ὑπάρχῃ, καὶ πρὸς θάτερον αὐτῶν ἀντιστρέφῃ τὸ ἄκρον, ὅτι τῷ ἀντιστρέφοντι καὶ θάτερον ὑπάρξει τῶν κατηγορουμένων. δεῖ δὲ νοεῖν τὸ γ, τὸ ἐξ ἁπάντων τῶν καθέκαστον συγκείμενον· ἡ γὰρ ἐπαγωγὴ, διὰ πάντων.

uum: vbi ϐ, vacans bile: vbi ſ, vnumquodque longæuum, vt homo, & equus, & mulus. Ergo [a] toti γ ineſt τὸ α: omne enim vacans bile *eſt* longæuum. ſed [b] & τὸ β, *id eſt* vacans bile, ineſt omni γ. ſi [c] igitur conuertatur τὸ ſ cum ϐ, nec medium excedat: neceſſe *eſt* τὸ α τῷ ϐ ineſſe: quandoquidem antea [d] oſtenſum eſt; cùm duo aliqua [e] eidem [f] inſunt, & cum altero [g] eorum conuertitur extremum [h]; ei [i] quod conuertitur, etiam alterum [k] attributum ineſſe. Intelligere autem oportet τὸ γ, *quaſi* ex omnibus ſingularibus compoſitum: nam inductio [l] *fit* ex omnibus *ſingularibus*.

a *Maior propoſitio inductionis:* quæ quidem inductio extruitur in tertia figura.
b *Minor propoſitio inductionis.*
c *Reductio ad primam figuram.*
d Cap. præced. part. 8.
e Vt α & β.
f Vt τῷ γ.
g Vt cum ϐ.
h Τὸ γ, quod eſt minus extremum.
i τῷ ϐ.
k Τὸ α.
l Sub. perfecta. interdum enim auctores vtuntur inductione imperfecta, id eſt, omittunt quædã ſingularia. túncque inductio nõ habet vim neceſſariò concludendi.

a Omnis homo (γ), equus, mulus eſt longæuus (α): ——— Bar Omnis homo (γ) equus, mulus eſt longæuus (α):

a Omnis homo, equus, mulus (γ) vacat bile (ϐ): ——— ba Quicquid vacat bile (ϐ), eſt homo, equus, mulus (γ):

Ergo ——— Ergo

a Quicquid vacat bile (ϐ), eſt longæuum (α). ——— ra Quicquid vacat bile (ϐ), eſt longæuum (α).

5 Ἔστι δὲ ὁ τοιοῦτος συλλογισμὸς τῆς πρώτης καὶ ἀμέσου προτάσεως.
6 Ὧν μὲν γάρ ἐστι μέσον, διὰ τοῦ μέσου ὁ συλλογισμός· ὧν δὲ μή ἐστι, δι' ἐπαγωγῆς. 7 Καὶ τρόπον τινὰ ἀντίκειται ἡ ἐπαγωγὴ τῷ συλλογισμῷ· ὁ μὲν γὰρ, διὰ τοῦ μέσου τὸ ἄκρον τῷ τρίτῳ δείκνυσιν· ἡ δὲ, διὰ τοῦ τρίτου τὸ ἄκρον τῷ μέσῳ.
8 Φύσει μὲν οὖν πρότερος καὶ γνωριμώτερος, ὁ διὰ τοῦ μέσου συλλογισμός· ἡμῖν δὲ ἐναργέστερος, ὁ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς.

5 Eſt autem huiuſcemodi [m] ſyllogiſmus primæ & medio carẽtis propoſitionis. 6 Quorum enim eſt medium, ſyllogiſmus *fit* per medium: quorum autem non eſt *medium*, per inductionẽ.
7 Et quodammodo opponitur inductio ſyllogiſmo [n]: hic enim per medium probat extremum [o] de tertio [p]: illa verò per tertium *probat* extremum de medio.
8 Naturâ igitur prior & notior *eſt* ſyllogiſmus qui *fit* per medium: nobis [q] verò *eſt* euidentior, qui *fit* per inductionem.

m Id eſt, inductiuus.
n Id eſt, ſyllogiſmo qui fit per medium.
o Id eſt maius extremum.
p De minori extremo.
q Alia ſunt notiora naturâ, alia nobis. vide lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 2. & lib. 1. Phyſ. cap. 1. & lib 2. minore Metaphyſ. cap. 1.

De exemplo. CAP. XXIV.

1 *Definitio exempli.* 2 *Quibus in terminis ſit huic argumentationi locus.* 3 *Exemplum eiuſdem argumentationis* 4 *Proprietas.* 5 *Diſcrimen exempli & inductionis.*

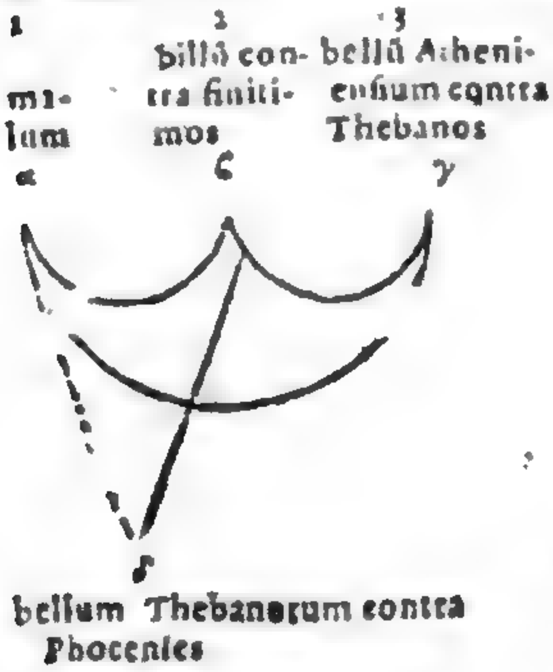
Exemplũ verò eſt, cùm medio extremum [a] ineſſe oſtẽditur [b] per ſimile [c] tertio [d].

2 Oportet autem, vt medium tertio, & primum ſimili [e] ineſſe, notum *ſit*. 3 Verbi cauſâ, eſto τὸ α, malum: τὸ β, contra finitimos bellum ſuſcipere: vbi γ, Athenienſes contra Thebanos: vbi δ, Thebanos contra Phocenſes. Ergo ſi velimus probare, cũ Thebanis bellum gerere, malum eſſe: accipiendum *eſt*, aduerſus finitimos bellum gerere, *eſſe* malum. huius autem *rei* fides *eſt* ex ſimilibus, veluti quia Thebanis *perniciosum fuit bellum* contra Phocenſes. Quoniam igitur *bellum* aduerſus finitimos malum *eſt*: *bellum* autẽ contra Thebanos, eſt contra finitimos: perſpicuum *eſt*, aduerſus Thebanos bellum gerere, malum *eſſe*. Itaque τὸ β τῷ γ & τῷ δ ineſſe, perſpicuum *eſt*: vtrumque enim eſt, finitimis bellum inferre. item τὸ α ineſſe τῷ δ: quia Thebanis non profuit bellum contra Phocenſes. verùm τὸ α τῷ β ineſſe, per δ probabitur.

Παράδειγμα δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μέσῳ τὸ ἄκρον ὑπάρχον δειχθῇ διὰ τοῦ ὁμοίου τῷ τρίτῳ.

2 Δεῖ δὲ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ, καὶ τὸ πρῶτον τῷ ὁμοίῳ γνώριμον εἶναι ὑπάρχον. 3 Οἷον, ἔστω τὸ α, κακόν· τὸ δὲ β, πρὸς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον· ἐφ' ᾧ δὲ γ, τὸ Ἀθηναίους πρὸς Θηβαίους· τὸ δ' ἐφ' ᾧ δ, Θηβαίους πρὸς Φωκεῖς· ἐὰν οὖν βουλώμεθα δεῖξαι, ὅτι τὸ Θηβαίοις πολεμεῖν, κακόν ἐστι· ληπτέον, ὅτι τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους πολεμεῖν, κακόν. τούτου δὲ πίστις ἐκ τῶν ὁμοίων· οἷον, ὅτι Θηβαίοις ὁ πρὸς Φωκεῖς. ἐπεὶ οὖν τὸ πρὸς τοὺς ὁμόρους, κακόν· τὸ δὲ πρὸς Θηβαίους, πρὸς τοὺς ὁμόρους ἐστί· φανερόν, ὅτι τὸ πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν, κακόν. ὅτι μὲν οὖν τὸ β τῷ γ, καὶ τῷ δ ὑπάρχει, φανερόν· ἄμφω γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ὁμόρους ἀναιρεῖσθαι πόλεμον. καὶ ὅτι τὸ α τῷ δ· Θηβαίοις γὰρ οὐ συνήνεγκεν ὁ πρὸς Φωκεῖς πόλεμος. ὅτι δὲ τὸ α τῷ β ὑπάρχει, διὰ τοῦ δ δειχθήσεται.

CAP. XXIV. a Maius extremum. b Inductione imperfecta, quia nõ ſummũtur omnia particularia. ita que fit ſyllogiſmus in tertia figura, ex quo non recte colligitur concluſio vniuerſalis, quia minor propoſitio non reciprocatur. vnde apparet, exemplũ nõ habere vim neceſſariò concludendi. c Id eſt, ſimile minori extremo d Superioribus verbis Ariſtoteles indicat proſyllogiſmũ, (quẽ dixi eſſe ineffi cacem) omne δ eſt α, omne δ eſt β, ergo omne β eſt α. quo facto, extrui debet ſyllogiſmus principalis in prima figura, omne β eſt α, τὸ γ eſt β, ergo τὸ γ eſt α. Sic enim apparet, à primo ad vltimũ probari α γ per α δ: vt Athenienſes bellum committere cũ Thebanis, malum eſſe: quia Thebanos cum Phocẽſibus cõmittere, malum fuit. Cur ergo Ariſt. primã ratiocinationem proponit, ſecundam omittit? An quia tota vis probationis in principio, id eſt in primo ſyllogiſmo conſiſtit, à quo ſecundus pendet? e Ei quod eſt ſimile tertio.

Antecedens. Bellum Thebabanorũ contra Phocenſes eſt malum: *Notum.*

Bellum Thebanorũ contra Phocenſes, eſt contra finitimos: *Notum.*

Ergo

Bellum contra finitimos eſt malum: *Ignotum.*

Exemplum

Atqui bellum Athenienſiũ contra Thebanos, eſt bellum contra finitimos: *Notum.*

Ergo

Conſequens Bellum Athenienſium cõtra Thebanos eſt malũ. *Ignotum.*

1 2 3

τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, κἂν εἰ διὰ πλειόνων τῶν ὁμοίων ἡ πίστις γίνοιτο τοῦ μέσου πρὸς τὸ ἄκρον. 4 Φανερὸν οὖν, ὅτι τὸ παράδειγμά ἐστιν, οὔτε ὡς ὅλον πρὸς μέρος, οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτό, γνώριμον δὲ θάτερον. 5 Καὶ διαφέρει τῆς ἐπαγωγῆς ὅτι ἡ μὲν, ἐξ ἁπάντων τῶν ἀτόμων τὸ ἄκρον ἐδείκνυεν ὑπάρχειν τῷ μέσῳ, καὶ πρὸς τὸ ἄκρον οὐ συνῆπτε τὸν συλλογισμόν· τὸ δὲ, καὶ συνάπτει, καὶ οὐκ ἐξ ἁπάντων δείκνυσι.

Eodem modo *fiet*, & ſi ex pluribus ſimilibus fides fiat, medium eſſe in extremo. 4 Perſpicuum igitur *eſt*, exemplum non habere rationem totius ad partẽ, nec partis ad totũ, ſed partis ad partem [a], cùm ambo [b] ſunt ſub eodem [c] *contenta*, alterum autem *altero* notius *eſt* [d]. 5 Ac differt ab inductione: quoniam illa ex omnibus indiuiduis probabat extremum [e] ineſſe medio [f], neque connectebat ſyllogiſmum ad extremum [g]: hoc [h] verò & connectit [i], & non ex omnibus [k] probat.

a Tò α eſt totũ, τò β, pars τοῦ α. τὰ γ δ, partes τοῦ β. Cùm igitur exẽplum progrediatur à δ ad γ, progreditur à parte ad partem
b Id eſt γ, & δ.
c Sub eodem α.
d Id eſt, notius eſt, τò δ quàm τò γ contineri ſub α. vtpotè notius eſt, malum eſſe bellum Thebanorum contra Phocenſes, quàm Athenienſiũ cõtra Thebanos.
e Maius extremum τò α.
f Τῷ β.

De abductione.

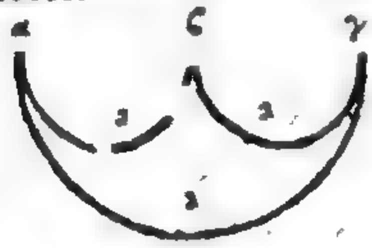
CAP. XXV.

1 *Duæ ſpecies abductionis* 2 *Exemplum primæ ſpeciei.* 3 *Exemplum ſecundæ.* 4 *Aſinia.*

Ἀπαγωγὴ δέ ἐστιν, ὅταν τῷ μὲν μέσῳ τὸ πρῶτον δῆλον ᾖ ὑπάρχον, τῷ δὲ ἐσχάτῳ τὸ μέσον, ἄδηλον μὲν, ὁμοίως δὲ πιστὸν, ἢ μᾶλλον, τοῦ συμπεράσματος. Ἔτι, ἐὰν ὀλίγα ᾖ τὰ μέσα τοῦ ἐσχάτου καὶ τοῦ μέσου. Πάντως γὰρ ἐγγύτερον εἶναι συμβαίνει τῆς ἐπιστήμης. 2 Οἷον, ἔστω τὸ α, τὸ διδακτὸν· ἐφ' οὗ β, ἐπιστήμη· τὸ δὲ γ, δικαιοσύνη. ἡ μὲν οὖν ἐπιστήμη ὅτι διδακτὸν, φανερόν· ἡ δὲ δικαιοσύνη εἰ ἐπιστήμη, ἄδηλον. εἰ οὖν ὁμοίως, ἢ μᾶλλον πιστὸν τὸ β γ τοῦ α γ, ἀπαγωγή ἐστιν· ἐγγύτερον γὰρ τοῦ ἐπίστασθαι διὰ τὸ προσειληφέναι τῇ α γ τὴν β γ, ἐπιστήμην πρότερον οὐκ ἔχοντας.

Abductio verò eſt, cùm primũ medio ineſſe conſtat [l]: mediũ autem poſtremo ineſſe [m], *eſt* quidem ignotum, æquè tamẽ credibile, aut etiam magis quàm concluſio. Præterea, ſi pauca ſint media poſtremi & medij. Omnino enim accidit, vt propiùs accedamus ad ſcientiam.
2 Verbi cauſâ [n], eſto τὸ α, quod doceri poteſt: vbi β, ſcientia: τὸ γ, iuſtitia. ſcientiam igitur poſſe doceri perſpicuum *eſt*: ſed, an iuſtitia ſit ſcientia, ignotum *eſt*. quare ſi æquè aut magis credibile ſit β γ, quã α γ [o]: eſt abductio: propiùs enim *accedimus* ad ſcientiam: quoniam adiunximus *concluſioni α γ propoſitionem β γ*, cùm ſcientiam antea nõ haberemus.

CAP. XXV.
g Sub. minus. id eſt, non probabat τò α de γ.
h Exemplum.
i Id eſt, probat τò α de γ.
k Nõ ex omnibus indiuiduis contentis ſub β. ſed ex quibuſdã tantùm.
l Id eſt, cùm maior propoſitio eſt nota.
m Id eſt, maior propoſitio.
n Quidã notant hoc exẽplum ſũptũ eſſe ex Menone Platonis.
o Id eſt, minor propoſitio quàm concluſio.

Bar Omnis ſcientia doceri poteſt. (β α)	——	*Notum.*
ba Omnis iuſtitia eſt ſcientia: (γ β) Ergo	——	*Æquè aut magis credibile, quàm concluſio*
ra Omnis iuſtitia doceri poteſt. (γ α)	——	*Ignotum.*

3 Rurſus *abductio eſt*, ſi pauca ſint media *terminorum* β γ: nam ſic quoque propiùs *acceditur* ad cognitionem. Veluti [a] ſi τὸ δ ſit quadrari: vbi ε, *figura* rectilinea: vbi ζ, circulus: *tum ſi pronunciati* ε ζ vnum tantùm ſit medium, per lunulas [b] circulum recti lineæ *figuræ* æqualem fieri, prope cognitionem *res* eſt.

3 Πάλιν, ἐὰν ὀλίγα τὰ μέσα τῶν βγ· καὶ γὰρ οὕτως ἐγγύτερον τοῦ εἰδέναι. οἷον, εἰ τὸ δ εἴη τετραγωνίζεσθαι· τὸ δ' ἐφ' ᾧ ε, εὐθύγραμμον· τὸ δ' ἐφ' ᾧ ζ, κύκλος· εἰ τοῦ εζ, ἓν μόνον εἴη μέσον, τὸ μετὰ μηνίσκων ἴσον γίνεσθαι εὐθυγράμμῳ τὸν κύκλον, ἐγγὺς ἂν εἴη τοῦ εἰδέναι.

Bar Omne rectilineum quadratur: (ε δ)	——	*Notum.*
ba Omnis circulus fit rectilineus: (ζ ε) Ergo	——	*Probatur per vnũ medium, id eſt per lunulas.*
ra Omnis circulus quadratur. (ζ δ)	——	*Probatur per plura media.*

4 Cùm autẽ neque credibilior eſt *propoſitio* β γ quàm *concluſio* α γ, neque pauciora ſunt media: non voco abductionem [c]. neque cùm *pronunciatum* β ſ medio caret: hoc enim *eſt* ſcientia.

4 Ὅταν δὲ μήτε πιστότερον ᾖ τὸ βγ τοῦ αγ, μήτε ὀλίγα τὰ μέσα· οὐ λέγω ἀπαγωγήν. οὐδ' ὅταν ἄμεσον ᾖ τὸ βγ· ἐπιστήμη γὰρ τὸ τοιοῦτον.

a Reſpicit ad tetragoniſmũ Hippocratis Chii. Vide Simplic. in li. 1. phyſ. cap. 2.
b Per figuras lunatas.
c Seu ἀπαγωγήν, aucto e Philopono.
d Coniunge lib. 1. Poſt. Analyt. cap. 12 part. 11. & lib. 8. Topic. cap. 2. & 8 & lib. 2. Rhet. c. 25.
e Ἔνστασις, id eſt obiectio ſeu inſtantia, (vt Philopono placet) ea eſt quæ opponitur propoſitioni. at ἀνάστασις, id eſt euerſio, opponitur concluſioni. Porrò ἔνστασις aliter accipitur ab Hermogene tomo 3. de inuentione, quàm hoc loco ab Ariſtotele.
f Cui obiicitur.
g Etiamſi pertineat ad ſyllogiſmum vniuerſalem, quia propoſitioni vniuerſali poteſt obiici propoſitio particularis contradicens, vel vniuerſalis contraria. Ariſtoteles Cap. XXVI. tamẽ lib. 1. Poſt. Analyt. cap. 12. part. 11 ait omnẽ obiectionem eſſe vniuerſalem. Sciendum igitur eſt, nos obiicere vel vt refellamus dumtaxat quod aduerſarius aſſerit, vel vt probemus oppoſitum ſi volumus tantùm refellere, poſſumus vti obiectione particulari, quæ contradicat vniuerſali propoſitioni, qua aduerſarius vſus eſt. ſi verò oppoſitum demonſtrare volumus, vniuerſali obiectione vti debemus: quoniam illa obiectio fit in ſyllogiſmo oppoſito propoſitio, vt Ariſtoteles docet in dicta part. 10.

De obiectione [d], quæ vulgò inſtantia vocatur.

Cap. XXVI.

1 ¶ *Quid ſit.* 2 ¶ *Quid differat à propoſitione.* 3 ¶ *Quot modis fiat, & in quibus figuris:* 4 *ſi obiiciatur aduerſus propoſitionem affirmantem,* 5 *vel negantem* 6 *Cur non fiat obiectio in ſecunda figura: ratio prima, à diſpoſitione medii accepti in obiectione.* 7 *ratio ſecunda, quia in ſecunda figura non concluditur negatio.* 8 *ratio tertia, ab euidentia vel obſcuritate.* 9 *Corollarium.* 10 ¶ *Prætermiſſa.*

OBiectio autem eſt propoſitio propoſitioni [e] contraria. 2 Differt autem à propoſitione [f]: quoniam obiectio poteſt eſſe etiam in parte [g];

Ἔνστασις δέ ἐστι πρότασις προτάσει ἐναντία. 2 Διαφέρει δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι τὴν μὲν ἔνστασιν ἐνδέχεται εἶναι καὶ ἐπὶ μέρους

τὴν δὲ

τὴν δὲ πρότασιν, ἢ ὅλως οὐκ ἐνδέχεται, ἢ οὐκ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. 3 Φέρεται δ' ἡ ἔνστασις διχῶς τε, καὶ διὰ δύο σχημάτων. διχῶς μὲν ὅτι ἢ καθόλου, ἢ ἐν μέρει, πᾶσα ἔνστασις. διὰ δύο δὲ σχημάτων ὅτι ἀντικείμεναι φέρονται τῇ προτάσει· τὰ δ' ἀντικείμενα, ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι περαίνονται μόνοις.

4 Ὅταν γὰρ ἀξιώσῃ παντὶ ὑπάρχειν ἐνιστάμεθα, ἢ ὅτι οὐδενὶ, ἢ ὅτι τινὶ οὐχ ὑπάρχει. τούτων δὲ, τὸ μὲν μηδενὶ, ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος· τὸ δὲ τινὶ μὴ, ἐκ τοῦ ἐσχάτου. οἷον, ἔστω τὸ α, μίαν εἶναι ἐπιστήμην, ἐφ' ᾧ τὸ ϐ, ἐναντία. προτείναντος δὴ μίαν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην· ἢ ὅτι ὅλως ἡ αὐτὴ τῶν ἀντικειμένων, ἐνίσταται, τὰ δ' ἐναντία, ἀντικείμενα· ὥστε γίνεσθαι τὸ πρῶτον σχῆμα.

propoſitio verò aut omnino nō poteſt, aut ſaltem nō in vniuerſalibus ſyllogiſmis. 3 Obiicitur autem biſariam, & in duabus figuris. bifariam quidem: quia omnis obiectio vel *eſt* vniuerſalis, vel in parte. in duabus autem figuris: quoniam afferūtur *obiectiones* oppoſitæ propoſitioni: oppoſita verò in prima & tertia tantùm figura concluduntur [a].

4 Nam cùm *quis*, omni ineſſe, ſibi concedi poſtulauerit: obiicim[*], vel quòd nulli *ineſt*, vel quòd cuidam non ineſt. ex his autem illud, nulli *ineſſe*, ex prima figura [b] *ducitur*: hoc, cuidam non *ineſſe*, ex poſtrema [c]. vtputà eſto τὸ α, vnam eſſe ſcientiam: vbi ϐ, cōtraria. Ergo cùm *quis* propoſuerit vnam eſſe contrariorū ſcientiam: obiicitur, vel quòd omnino non *eſt* eadem ſcientia oppoſitorū, cōtraria verò ſunt oppoſita; adeo vt fiat prima figura [d].

a Quia in his ſolis concluditur tam affirmatio quàm negatio.

b Id eſt Celarent.

c Id eſt Felapton.

d Id eſt, Celarent.

Propoſitio.

ϐ α
Contrariorum vna eſt ſcientia

Obiectio.

γ α
Ce Oppoſitorū non eſt vna ſcientia:

ϐ γ
la Contraria ſunt oppoſita:

Ergo

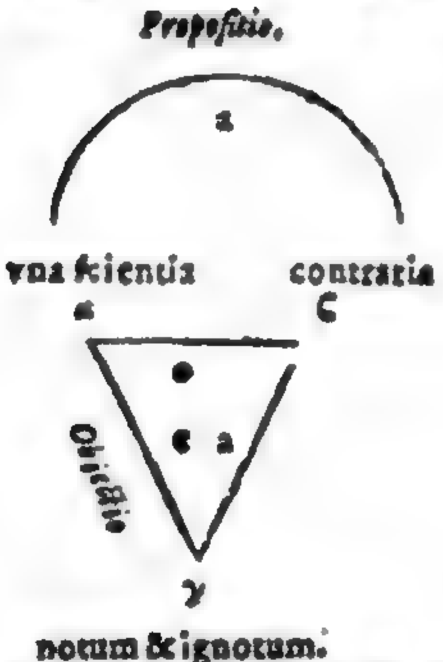
ϐ
rent Contrariorum non eſt vna

α
ſcientia.

Ἢ ὅτι τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου οὐ μία· τοῦτο δὲ τὸ τρίτον. κατὰ γὰρ τοῦ γ, τοῦ γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου, τὸ μὲν ἐναντία εἶναι, ἀληθές· τὸ δὲ μίαν αὐτῶν ἐπιστήμην εἶναι, ψεῦδος.

Vel quòd noti & ignoti non *eſt* vna *ſcientia*. atque hæc eſt tertia *figura* [e]. nam de ſ, *id eſt de* noto & ignoto, verè *dicitur ea* eſſe contraria: ſed vnam eſſe eorum ſcientiam, falſum *eſt*.

e Felapton.

Propoſitio.

ϛ Contrariorum eſt vna ſcientia.

Obiectio.

Fel Noti & Ignoti non eſt vna ſcientia:

ap Notum & ignotum ſunt contraria:

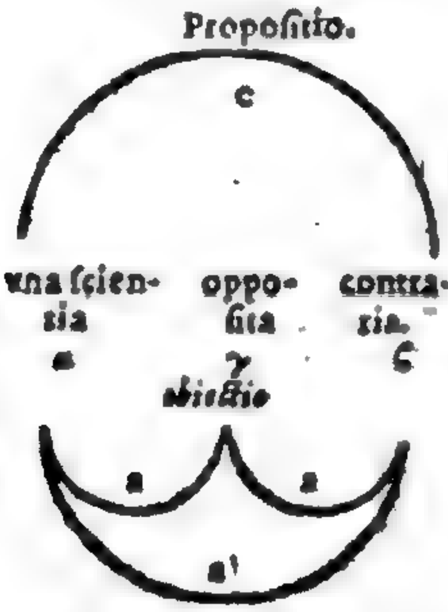
Ergo

ton Nō omnium contrariorū eſt vna ſcientia.

5 Rurſus itidem *fit* in priuatiua propoſitione. poſtulante enim *aliquo* ſibi concedi, non eſſe vnā ſcientiam contrariorum, vel dicimus oppoſitorum eſſe eandē, vel quorundam contrariorum, vt ſalubris & morbidi. omnium igitur *eſſe vnam obiicitur* ex prima figura [a]: quorundam, ex tertia [b].

a In Barbara.
b In Darapti.

5 Πάλιν ἐπὶ τῆς στερητικῆς προτάσεως ὡσαύτως. ἀξιοῦντος γὰρ τὸ μὴ εἶναι μίαν ἐπιστήμην τῶν ἐναντίων· ἢ ὅτι πάντων τῶν ἀντικειμένων, ἢ ὅτι τινῶν τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ, λέγομεν, οἷον ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους. τὸ μὲν οὖν πάντων, ἐκ τοῦ πρώτου· τὸ δὲ τινῶν, ἐκ τοῦ τρίτου σχήματος.

Propoſitio.

Contrariorum non eſt vna ſcientia.

Obiectio.

Bar Oppoſitum vna eſt ſcientia:

ba Contraria ſunt oppoſita:

Ergo

ra Contrariorum vna eſt ſcientia.

Propoſitio.

ϛ Contrariorum non eſt vna ſcientia.

Obiectio.

Dar Salubris & morbidi vna eſt ſcientia:

ap Salubre & morbidum ſunt contraria:

Ergo

ti Quorundam contrariorum vna eſt ſcientia.

6 Ἁπλῶς

6 Ἁπλῶς γὰρ ἐν πᾶσι καθόλου μὲν ἐνιστάμενον, ἀνάγκη πρὸς τὸ καθόλου τῶν προτεινομένων τὴν ἀντίφασιν εἰπεῖν. οἷον, εἰ μὴ τὴν αὐτὴν ἀξιοῖ τῶν ἐναντίων πάντων, εἰ πάντα τῶν ἀντικειμένων μίαν. οὕτω δ' ἀνάγκη τὸ πρῶτον εἶναι σχῆμα. μέσον γὰρ γίνεται τὸ καθόλου πρὸς τὸ ἐξ ἀρχῆς. ἐν μέρει δὲ πρὸς ὅ ἐστι καθόλου, καθ' οὗ λέγεται ἡ πρότασις, οἷον γνωστοῦ καὶ ἀγνώστου μὴ τὴν αὐτήν· τὰ γὰρ ἐναντία, καθόλου πρὸς ταῦτα. καὶ γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα· μέσον γὰρ τὸ ἐν μέρει λαμβανόμενον. οἷον τὸ γνωστὸν καὶ τὸ ἄγνωστον.

7 Ἐξ ὧν γὰρ ἔστι συλλογίσασθαι τοὐναντίον, ἐκ τούτων καὶ τὰς ἐνστάσεις ἐπιχειροῦμεν λέγειν. διὸ καὶ ἐκ μόνων τῶν σχημάτων τούτων φέρομεν. ἐν μόνοις γὰρ τούτοις οἱ ἀντικείμενοι συλλογισμοί· διὰ γὰρ τοῦ μέσου οὐκ ἦν καταφατικῶς. 8 Ἔτι δέ, κἂν εἴη, λόγου δέοιτο πλείονος ἡ διὰ τοῦ μέσου σχήματος· οἷον, εἰ μὴ δοίη τὸ α τῷ β ὑπάρχειν, διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ γ.

6 Simpliciter [a] enim in omnibus *diſputationibus* neceſſe *eſt* vt qui vniuerſaliter obiicit, ad *id quod* vniuerſale *eſt* [b], propoſitorum [c] contradictionem iungat. vtputà poſtulãte *aliquo* ſibi cõcedi, non eandem eſſe *ſcientiam* cõtrariorum omnium, dicat oppoſitorum *eſſe* vnam *ſcientiam*. ſic autem neceſſe *eſt* eſſe primam figuram: medium enim fit, *quod eſt* vniuerſale ad *id quod propoſitũ fuit* ab initio [d]. *Qui* autem in parte *obiicit, neceſſe eſt vt cõtradictionem ei iungat*, ad quod, ſubiectũ propoſitionis ſit vniuerſale: veluti, noti & ignoti non eandem *eſſe ſcientiam*: contraria namque ſunt vniuerſalia ad hæc [e], fitque tertia figura: quippe cùm mediũ *ſit*, quod in parte accipitur, veluti notum & ignotum. 7 Ex quibus enim licet concludere contrarium, ex his etiam obiectiones dicere conamur. idcirco ex his [f] ſolis figuris aſſerimus *obiectiones*: in his enim ſolis oppoſiti ſyllogiſmi *extruuntur*: quãdoquidem in ſecũda nõ licebat *concludere* affirmatiuè [g]. 8 Præterea etiamſi eſſet [h], *tamen* prolixiori oratione indigeret [i] *obiectio allata* in ſecunda figura: vtputà ſi *quis* non concedat τὸ α τῷ β ineſſe, quia τὸ γ non ſit ei [k] conſequens.

a Omnino.

b Id eſt, ad id quod attribuitur ſubiecto propoſitionis

c Id eſt, propoſitionis cui obiicit

d Id eſt pro medio termino accipiuntur oppoſita, quæ attribuuntur contrariis, vt vniuerſale attribuitur particulari ſub ſe contento.

e Id eſt, contraria attribuuntur noto & ignoto, vt vniuerſale attribuitur particulari.

f prima & ſecunda.

g Proinde ſi propoſitio neget, nõ poteſt obiici in ſecunda figura: cùm obiectio oppoſita propoſitioni neganti, debeat affirmare.

h Etiam ſi interdũ obiectio fieri poſſet in ſecunda figura, nempe cùm propoſitio affirmat.

i Vt vis obiectionis appareat.

k Sub β.

Propoſitio.
β α
Contrariorum vna eſt ſcientia. —— Cam

Obiectio.
α γ
Vna ſcientia eſt eorum quæ ſunt ſimul:
ς γ
eſ Contraria non ſunt ſimul:
Ergo
ς α
tres Contrariorum non eſt vna ſcientia.

a Quę reticetur. & ſubauditur: part. 9.
b Vide cap. ſeq.
c Obiectio, (vt Ariſtoteles docet lib. 2. Rhet. cap. 25.) aut ſumitur ex eodem, aut à ſimili, aut à contrario, aut à iudicatis. ſed hoc capite agit ſolùm de obiectionibus ex eodem. Idcirco ait alias eſſe conſiderandas.
d Vt ſi proponēti voluptatem nō eſſe bonam, aliquis opponat dolorem eſſe malum.
e Vt ſi quis proponat cōtrariorum vnam eſſe ſcientiam, & alius obiiciat cōtrariorum non eſſe vnam facultatem.
f Hæc obiectio dicto cap. 25. dicitur ſumi à iudicatis. vt ſi quis proponat ebrios non eſſe puniēdos, & obiiciatur auctoritas Pittaci, qui grauiores pœnas irrogauit peccantibus propter ebrietatem.
g Poteſt quidem accipi obiectio particularis ex prima figura, & negatiua ex ſecūda, ſed minùs commodè, vt nō ſolùm ex iis cōſtat quæ hoc capite expoſita ſunt, ſed etiam ex iis quæ ſuperiori libro dicta fuerunt de inuent ōne medij termini.
h Vel conſentaneum.
i Vulgati codices malè hîc addunt ἀἰσθητῶν, imperfectus. vide noſtrum cōmentarium.

Hoc enim per alias propoſitiones manifeſtum *eſt*. non oportet autem obiectionem ad alia conuerti, ſed continuò perſpicuam habere alteram propoſitionē [a]. 9 Ideóque ſignum ex hac ſola figura non eſt [b]. 10 Conſiderandæ autem *ſunt* etiam aliæ [c] obiectiones: veluti quæ ſumuntur ex contrario [d], & ſimili [e], & *eo quod eſt* ſecundum opinionem [f] item *conſiderādum eſt*, an *obiectio* particularis ex prima *figura*, vel negatiua ex media poſſit accipi [g].

Τοῦτο γὰρ δι' ἄλλων προτάσεων δῆλον· οὐ δεῖ δὲ εἰς ἄλλα ἐκτρέπεσθαι τὴν ἔνστασιν, ἀλλ' εὐθὺς φανερὰν ἔχειν τὴν ἑτέραν πρότασιν. 9 Διὸ καὶ τὸ σημεῖον ἐκ μόνου τούτου τοῦ σχήματος οὐκ ἔστιν. 10 Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐνστάσεων· οἷον, περὶ τῶν ἐκ τοῦ ἐναντίου, καὶ τοῦ ὁμοίου, καὶ τῆς κατὰ δόξαν· καὶ εἰ τὴν ἐν μέρει ἐκ τοῦ πρώτου, ἢ τὴν στερητικὴν ἐκ τοῦ μέσου δυνατὸν λαβεῖν.

De enthymemate.

CAP. XXVII.

1 ¶ *Protheoria. De veriſimili.* 2 *De ſigno.* 3 ¶ *Definitio enthymematis.* 4 ¶ *De figura* 5 *prima*, 6 *tertia*, 7 *ſecunda.* 8 ¶ *Differentia ſigni & ſyllogiſmi:* 9 ¶ *De vi ſyllogiſmi, ad quem reducitur enthymema.* 10 *Concluſio.* 11 ¶ *Hypotheoria prima de differentia ſigni, & tecmerii.* 12 ¶ *Hypotheoria ſecunda de phyſiognomia & ſyllogiſmo phyſiognomico, ſiue de natura coniectanda. An ſit,* 13 *ſi in vno animalium genere ſit affectio vna,* 14 *vel plures.* 15 *Quomodo natura coniiciatur.*

VEriſimile [h] autem & ſignū non ſunt idē. ſed veriſimile eſt propoſitio probabilis. quod enim plerunque ſciunt ita fieri, vel non fieri, aut eſſe, aut non eſſe: hoc eſt veriſimile: vt inuidētes odiſſe, aut amantes diligere. 2 Signum autem nihil aliud eſſe videtur, quàm propoſitio demonſtratiua, aut neceſſaria, aut probabilis. nam quo extante *res* extat, vel quo facto, priùs aut poſteriùs res facta eſt: hoc eſt ſignū *indicās rē* factā eſſe aut extare. 3 Enthymema igitur eſt ſyllogiſmus [i] ex veriſimilibus, vel ſignis. 4 Accipitur autem ſignum tribus modis, quot & medium in figuris. vel enim vt in prima *figura*, vel vt in ſecunda, vel vt in tertia.

5 Vtputà probare mulierem vterū ferre quia lac habet, ex pri-

Εἰκὸς δὲ, καὶ σημεῖον, οὐ ταὐτόν ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν εἰκός, ἐστὶ πρότασις ἔνδοξος. ὃ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἴσασιν οὕτω γινόμενον, ἢ μὴ γινόμενον, ἢ ὂν, ἢ μὴ ὂν τοῦτό ἐστιν εἰκός· οἷον, τὸ μισεῖν τοὺς φθονοῦντας, ἢ τὸ φιλεῖν τοὺς ἐρωμένους. 2 Σημεῖον δὲ βούλεται εἶναι πρότασις ἀποδεικτικὴ ἢ ἀναγκαία, ἢ ἔνδοξος. οὗ γὰρ ὄντος ἔστιν, ἢ οὗ γενομένου, πρότερον ἢ ὕστερον γέγονε τὸ πρᾶγμα, τοῦτο σημεῖόν ἐστι τοῦ γεγονέναι, ἢ εἶναι.

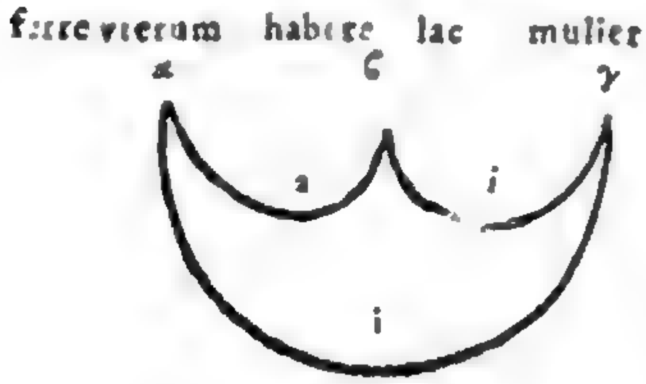
3 Ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ συλλογισμὸς ἐξ εἰκότων, ἢ σημείων.

4 Λαμβάνεται δὲ τὸ σημεῖον τριχῶς, ὁσαχῶς καὶ τὸ μέσον ἐν τοῖς σχήμασιν. ἢ γὰρ ὡς ἐν τῷ πρώτῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ μέσῳ, ἢ ὡς ἐν τῷ τρίτῳ.

5 Οἷον, τὸ μὲν δεῖξαι κύουσαν, διὰ τὸ γάλα ἔχειν, ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος.

μαῖος μέσον γὰρ, τὸ γάλα ἔχειν. ἐφ' ᾧ τὸ α, τὸ κύειν· τὸ β, τὸ γάλα ἔχειν· γυνὴ δὲ, ἐφ' ᾧ τὸ Γ.

ma figura *eſt*: medium enim *eſt*, habere lac. *eſto*, vbi α, vterũ ferre: τὸ ϐ, habere lac: mulier autem, vbi γ.

Syllogiſmus.

Da ϐ α Quæcumque habet lac, fert vterum:

ri γ ϐ Hæc mulier habet lac:

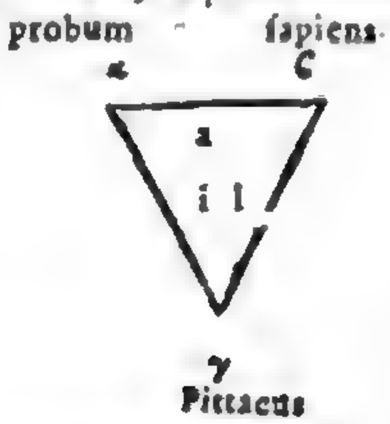
Ergo

i γ α Hæc mulier fert vterum.

6 Τὸ δ', ὅτι οἱ σοφοὶ, σπουδαῖοι· Πιττακὸς γὰρ, σπουδαῖος· διὰ τοῦ ἐσχάτου. ἐφ' ᾧ τὸ α, σπουδαῖον. ἐφ' ᾧ τὸ β, οἱ σοφοί· ἐφ' ᾧ τὸ Γ, Πιττακός. ἀληθὲς δὴ καὶ τὸ α καὶ τὸ β τοῦ Γ κατηγορῆσαι· πλὴν τὸ μὲν, οὐ λέγουσι, διὰ τὸ εἰδέναι· τὸ δὲ, λαμβάνουσι.

6 At ſapientes eſſe *viros* probos quia Pittacus *ſit* probus, per vltimam *figuram concluditur. ſit*, vbi α, probum: vbi β, ſapientes: vbi γ, Pittacus. verum *eſt* igitur, & τὸ α & τὸ ϐ τῷ γ attribuere: ſed alterum [a] non dicunt, quia norunt: alterum [b] accipiunt.

a Pittacum eſſe ſapientem.
b Pittacum eſſe probum.

Paralogiſmus

i γ α Pittacus eſt probus:

i γ β Pittacus eſt ſapiens:

Ergo

ϐ α Sapientes ſunt probi.

7 Τὸ δὲ κύειν, ὅτι ὠχρά, διὰ τοῦ μέσου σχήματος βούλεται εἶναι. ἐπεὶ γὰρ ἕπεται ταῖς κυούσαις τὸ ὠχρόν, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ταύτῃ, δεδεῖχθαι οἴονται ὅτι κύει. ὠχρόν, ἐφ' οὗ τὸ α· ἐφ' οὗ τὸ β, κύειν· γυνὴ, ἐφ' οὗ τὸ Γ.

7 Mulierem autem vterum geſtare quia *ſit* pallida, ad mediam figuram referri debet. Cùm enim vterum geſtantibus conſequens ſit pallor, & huic quoque conſequens ſit: probatum eſſe putant *eam* vterum geſtare. eſto pallidum, vbi α: geſtare vterum, vbi ϐ: mulier, vbi γ.

ϐ α Quæcumque geſtat vterum, eſt pallida:

i γ α Hæc mulier eſt pallida:

Ergo

i γ ϐ Hæc mulier geſtat vterum.

8 Ἐὰν μὲν οὖν ἡ μία λεχθῇ πρότασις, σημεῖον γίνεται μόνον, ἐὰν δὲ

8 Si igitur vna propoſitio dicta fuerit, fit tantùm ſignum. quòd ſi

& altera ſit aſſumpta, *fit* ſyllogiſmus. Vtputà, Pittacum *eſſe* liberalem: quoniam ambitioſi *ſunt* liberales, Pittacus autem *eſt* ambitioſus. Rurſus, ſapiẽtes *eſſe viros* bonos: quia Pittacus *eſt vir* bonus, ſed & ſapiens. Sic igitur fiunt ſyllogiſmi.

9 Verùm qui *fit* in prima figura, *eſt* inſolubilis, ſi verus ſit: vniuerſalis enim eſt [a]. Qui verò *fit* in poſtrema, ſolui poteſt, etiamſi concluſio vera ſit: quia ſyllogiſmus non eſt vniuerſalis [b], nec ad rem [c]. non enim ſi Pittacus *eſt vir* probus, neceſſe *eſt* propterea etiam alios ſapientes *eſſe probos*. Qui verò *fit* in media figura, ſemper & omnino ſolui poteſt: nunquàm enim fit ſyllogiſmus, cùm termini ita *ſe* habent [d]. non enim, ſi vterum ferens eſt pallida, atque hæc *eſt* pallida, *continuò* neceſſe *eſt* hanc vterum ferre.

10 Verum igitur inerit in omnibus figuris: ſed habent *eas* differentias quæ dictæ ſunt.

11 Aut igitur ſic diuidendum *eſt* ſignum: ex his autem tecmeriũ, *ſiue indicium*, accipi debet, *quod eſt* medium [e]: indiciũ enim aiunt eſſe, quod ſcire facit: mediũ verò maximè tale eſt [f]. aut quæ ex extremis *ſumuntur* [g], ſigna vocari debent: quòd verò ex medio, indicium: nam maximè probabile & maximè verum *eſt*, quod per primam figuram *probat*.

12 Natura [h] autem coniici poteſt, ſi [i] quis concedat naturales affectiones ſimul immutare corpus & animam: (fortaſſe enim qui muſicam didicit, mutatus eſt animo: at ex iis quæ naturâ nobis *inſunt*, non eſt hæc affectio: ſed *aliæ potiùs*, vt iræ, & cupiditates, *quæ* in naturalibus motionibus numerantur) ſi igitur

καὶ ἡ ἑτέρα προσληφθῇ, συλλογισμός· οἷον, ὅτι ὁ Πιττακὸς, ἐλευθέριος· οἱ γὰρ φιλότιμοι, ἐλευθέριοι· Πιττακὸς δὲ, φιλότιμος. ἢ πάλιν, ὅτι οἱ σοφοὶ, ἀγαθοί· Πιττακὸς γὰρ, ἀγαθὸς, ἀλλὰ καὶ σοφός. οὕτω μὲν οὖν γίνονται οἱ συλλογισμοί.

9 Πλὴν ὁ μὲν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, ἄλυτος, ἂν ἀληθὴς ᾖ· καθόλου γάρ ἐστιν. Ὁ δὲ διὰ τοῦ ἐσχάτου, λύσιμος, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα, διὰ τὸ μὴ εἶναι καθόλου, μηδὲ πρὸς τὸ πρᾶγμα, τὸν συλλογισμόν. οὐ γὰρ, εἰ Πιττακὸς σπουδαῖος, ἀνάγκη διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἄλλους σοφούς. Ὁ δὲ διὰ τοῦ μέσου σχήματος, ἀεὶ καὶ πάντως λύσιμος. οὐδέποτε γὰρ γίνεται συλλογισμὸς, οὕτως ἐχόντων τῶν ὅρων. οὐ γὰρ, εἰ ἡ κύουσα, ὠχρὰ, ὠχρὰ δὲ καὶ ἥδε, κύειν ἀνάγκη ταύτην.

10 Ἀληθὲς μὲν οὖν ἐν ἅπασιν ὑπάρξει τοῖς σχήμασι· διαφορὰς δὲ ἔχουσι τὰς εἰρημένας. 11 Ἢ δὴ οὕτω διαιρετέον τὸ σημεῖον· τούτων δὲ, τὸ μέσον, τεκμήριον ληπτέον· τὸ γὰρ τεκμήριον, τὸ εἰδέναι ποιοῦν φασιν εἶναι· τοιοῦτον δὲ μάλιστα, τὸ μέσον. ἢ τὰ μὲν ἐκ τῶν ἄκρων, σημεῖα λεκτέον· τὸ δὲ ἐκ τοῦ μέσου, τεκμήριον· ἐνδοξότατον γὰρ, καὶ μάλιστα ἀληθὲς, τὸ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. 12 Τὸ δὲ φυσιογνωμονεῖν, δυνατόν ἐστιν, εἴ τις δίδωσιν ἅμα μεταβάλλειν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν, ὅσα ἐστὶ φυσικὰ παθήματα· (μαθὼν γὰρ ἴσως τις μουσικὴν, μεταβέβληκέ τι τὴν ψυχήν· ἀλλ' οὐ τῶν φύσει ἡμῖν ἐστι τοῦτο τὸ πάθος· ἀλλ' οἷον ὀργαὶ, καὶ ἐπιθυμίαι, τῶν φύσει κινήσεων). εἰ δὴ

τοῦτό τε

a Id eſt, habet maiorem propoſitionem vniuerſalem.
b Id eſt, conſtat ex ambab. propoſitionib. particularib. ideóque nihil cõcludit.
c Etiãſi aliquid concluderetur, non tamen concluderetur propoſitum, id eſt omnes ſapientes eſſe probos, cùm in tertia figura non poſſit colligi concluſio vniuerſalis.
d Id eſt, cùm ambę propoſitiones affirmant.
e Quod refertur ad primam figuram in qua medius terminus obtinet medium locum.
f Medius terminus, qui ſumitur in prima figura, eſt maximè ἐπιστημονικὸς vide lib. 1. Poſter. Analyt. cap. 14.
g Id eſt, quæ referuntur ad ſecundam vel tertiam figuram: quoniam in illa medius termin. habet primum locũ, in hac poſtremum.
h Tria ſupponẽda eſſe ait, vt natura coniectari poſſit. Exemplo autem ſigni phyſiognomici vult oſtendere ſigna maximè probabilia referri ad primã figuram.
CAP. XXVIII.
i *Prima hypotheſis.* Naturalis affectio ſimul mutat animum & corpus.

τοῦτό τις δοθείη, καὶ ἓν ἑνὸς σημεῖον εἶ), καὶ λαμβάνειν δυνάμεθα τὸ ἴδιον ἑκάστου γένους πάθος καὶ σημεῖον· δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν, εἰ γάρ ἐστιν ἰδίᾳ τινὶ γένει ὑπάρχον ἀτόμῳ πάθος, οἷον τοῖς λέουσιν ἀνδρία· ἀνάγκη καὶ σημεῖον εἶναί τι (συμπάχειν γὰρ ἀλλήλοις ὑπόκειται) καὶ ἔστω τοῦτο, τὸ μεγάλα τὰ ἀκρωτήρια ἔχειν· ὃ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει γένεσι μὴ ὅλοις ἐνδέχεται. τὸ γὰρ σημεῖον, οὕτως ἴδιόν ἐστιν, ὅτι ὅλου γένους ἴδιόν ἐστι τὸ πάθος, καὶ οὐ μόνου ἴδιον, ὥσπερ εἰώθαμεν λέγειν. ὑπάρξει δὴ καὶ ἐν ἄλλῳ γένει ταὐτό· καὶ ἔσται ἀνδρεῖος ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἄλλο τι ζῷον. ἕξει ἄρα τὸ σημεῖον· ἓν γὰρ ἑνὸς ἦν.

13 Εἰ τοίνυν ταῦτά ἐστι, καὶ δυνησόμεθα τοιαῦτα σημεῖα συλλέξαι ἐπὶ τούτων τῶν ζῴων, ἃ μόνον ἓν πάθος ἔχει τι ἴδιον (ἕκαστον δὲ ἔχει σημεῖον ἐπείπερ ἓν ἔχειν ἀνάγκη) δυνησόμεθα φυσιογνωμονεῖν.

14 Εἰ δὲ δύο ἔχει ἴδια ὅλον τὸ γένος· οἷον, ὁ λέων, ἀνδρεῖον καὶ μεταδοτικόν· πῶς γνωσόμεθα πότερον ποτέρου σημεῖον, τῶν ἰδίᾳ ἀκολουθούντων σημείων; ἢ εἰ ἄλλῳ τινὶ μὴ ὅλῳ ἄμφω, καὶ ἐν οἷς μὴ ὅλοις ἑκάτερον, ὅταν τὸ μὲν, ἔχῃ, τὸ δὲ, μή; εἰ γὰρ ἀνδρεῖος μὲν, ἐλευθέριος δὲ μή, ἔχει δὲ τῶν δύο τοδί· δῆλον ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ λέοντος τοῦτο σημεῖον τῆς ἀνδρίας.

15 Ἔστι δὲ τὸ φυσιογνωμονεῖν, ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τῷ τὸ μέσον τῷ μὲν πρώτῳ ἄκρῳ ἀντιστρέφειν, τοῦ δὲ τρίτου ὑπερτείνειν, καὶ μὴ ἀντιστρέφειν.

hoc conceſſum fuerit. &[a] vnum vnius *affectionis* ſignum eſſe, &[b] accipere poſſimus propriam cuiuſque generis affectionem & ſignum: *certè* poterimus naturam coniicere. Nam ſi alicui generi indiuiduo[c] ineſt propria affectio, vt leonibus fortitudo: neceſſe *eſt* eſſe etiam aliquod ſignum: (inuicem enim compati[d], ſuppoſitum eſt) atque hoc eſto magnas extremitates habere: quod cõtingit aliis quoque generibus non totis meſſe[e]. ſignũ enim ita proprium eſt, quoniam affectio eſt propria totius generis, non propria ſolius[f], quemadmodum loqui ſoliti ſumus. Idem[g] igitur inerit etiam in alio genere: & homo erit fortis, & aliud quodpiam animal. habebit igitur illud ſignum[h], quoniam vnũ erat vnius *affectionis ſignum*.

13 Si igitur hæc ſunt, & poterimus huiuſmodi ſigna colligere in his animalibus, quæ vnam tãtùm affectionem propriam habent, (vnaquæque autem *affectio ſuum* habet ſignum, quandoquidem vnum *ſignum* habere neceſſe *eſt*) poterimus naturam coniectare. 14 Sin totum genus duas[i] habeat proprietates, vt leo fortitudinem & liberalitatem: quomodo cognoſcemus, vtrum ex ſignis illis propriè conſequentibus ſit vtrius *affectionis* ſignum? An ſi cuidam alij non toti ambo *inſint*[k], & in quibus non totis vtrumque *ineſt*, cùm vnum habet, alterũ non *item*[l]? nam ſi eſt fortis nõ liberalis, habet autẽ hoc[m] ex duobus *ſignis*: apparet, etiam in leone hoc *eſſe* ſignum fortitudinis. 15 Eſt autem naturæ coniectio in prima figura, eo quòd medium reciprocatur cum primo extremo, & ſuperat tertium, neque *cum eo* reciprocatur,

a *Secunda hypotheſis*, Vnius affectionis vnum eſt ſignum.
b *Tertia hypotheſis*, Adgnoſci poteſt propria cuiuſque ſpeciei animalis affectio, & eius affectionis ſignum.
c Id eſt ſpeciei ſpecialiſſimæ.
d Sub. animam & corpus.
e Id eſt, etiam aliæ ſpecies animalis habẽt magnas extremitates, ſed non omnia indiuidua contenta ſub ea ſpecie id habent.
f Id eſt, ſignum eſt proprium ſecũdo modo, quia accidit omni, nõ ſoli.
g Sub. ſignum.
h Magnas extremitates.
i Vel plures
k Id eſt, ſi alii animaliũ generi inſint ambæ affectiones & ambo ſigna: ita tamen, vt non in omnibus indiuiduis ſub eo genere cõtentis ambo inſint. exẽpli cauſſâ, in equis eſt fortitudo & liberalitas, vt in leonibus. ſunt etiam ſigna fortitudinis, & liberalitatis: non tamen in omnibus equis: ſed quidam equi ſunt fortes, non liberales: alii, liberales, non fortes.
l Id eſt, cùm ambæ affectiones & eædem ſigna reperiantur in aliis generib. animalium: ita tamen vt non inſint ambo in omnibus: ſed alia ſint tantùm fortia, alia tantùm liberalia.
m Magnas extremitates.

Vtputà *eſto* fortitudo, *τὸ α*: magnæ extremitates, vbi ϛ: *τὸ* ϛ autem, leo. Igitur cui *τὸ γ ineſt*, ei *τὸ* ϛ omni, ſed & aliis [a] *ineſt*. cui autem *ineſt τὸ β, ei τὸ α ineſt* omni, nec pluribus, ſed conuertitur: alioquin non erit vnum vnius affectionis ſignum.

a Vt τῷ δ, alicui homini.

οἷον, ἀνδρία, τὸ α· τὰ ἀκρωτήρια μεγάλα, ἐφ' οὗ β. τὸ δὲ ϛ, λέων. ᾧ δὴ τὸ ϛ, τὸ β παντὶ, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις. ᾧ δὲ τὸ β, τὸ α παντί, καὶ οὐ πλείοσιν, ἀλλ' ἀντιστρέφει. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται ἓν ἑνὸς σημεῖον.

Bar Quicquid habet magnas extremitates, eſt forte:

ba Omnis leo habet magnas extremitates:

Ergo

Omnis leo eſt fortis.

Da Quicquid habet magnas extremitates, eſt forte:

ri Aliquis homo habet magnas extremitates:

Ergo

i Aliquis homo eſt fortis.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ὙΣΤΕΡΩΝ ΒΙΒΛΊΑ Β.

ARISTOTELIS ANALYTICORVM POSTERIORVM LIBRI II.

IVLIO PACIO interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI I. PRIORVM ANALYTICORVM.

De demonſtratione hęc conſiderantur:

TRACTATVS I.

- An ſit. *Cap.* 1.

TRACTATVS II.

- Quid ſit
  - Expoſitio prima. *Cap.* 2. —— Hypotheoria. *Cap.* 3.
  - Expoſitio ſecũda. Hic diſtinctiùs explicantur,
    - Materia Demõſtrationis, nẽpe principia de quibus hæc declarantur
      - Demõſtrationis principia eſſe neceſſaria & per ſe.
        - Protheoria:
          - Quid ſit De omni, Per ſe, & Vniuerſale. *Cap.* 4.
          - Quibus ex cauſis in his erretur, & de ratione erroris vitandi. *Ca.* 5.
        - Probatio, *Cap.* 6.
      - Demonſtrationis principia non eſſe heterogenea. *Cap.* 7.
      - Demonſtrationem eſſe rerum æternarum *Cap.* 8.
      - Demonſtrationis principia non eſſe communia, & eſſe indemonſtrabilia *Cap.* 9.
      - Definitio, & diuiſio principiorum, *Cap.* 10.
      - De interrogationibus & obiter de ſcientiarum incremento. *Cap.* 11.
    - Diſtinctio demonſtrationis τὸ διότι, & demonſtrationis τὸ ὅτι, ſumpta à fine, & à materia. *Cap.* 12.
    - Principia quædam communia omnium ſcientiarum. *Cap.* 13.
    - Forma demonſtrationis. *Cap.* 14.

TRACTATVS III.

- Contraria Hîc habemus.
  - Protheoriam, de propoſitionibus negantibus, medio carentibus. *Cap.* 15.
  - Expoſitionem Ignorantiæ quæ eſt ſcientiæ demonſtratiuæ contraria, & eſt vel
    - Κατ' ἀπόφασιν,
      - in iis quæ medio carent. *Cap.* 16.
      - In iis quæ medium habent. *Cap.* 17.
    - Κατ' διάθεσιν. *Cap.* 18.

TRACTATVS IV.

- Proprietates. Hîc varia declarantur, id eſt,
  - Principia demonſtrationis eſſe finita.
    - Quæſtio. *Cap.* 19.
    - Probatio.
      - De principiis interiectis. *Cap.* 20.
      - De attributionibus negantibus. *Cap.* 21.
      - De attributionibus affirmantibus, ſurſum vel deorſum verſus. *Cap.* 22.
    - Corollaria. *Cap.* 23.
  - Collatio demonſtrationis
    - Vniuerſalis & particularis *Cap.* 24.
    - Affirmantis & negantis *Cap.* 25.
    - Oſtenſiuæ, & ducentis ad incommodum. *Cap.* 26.
  - Quæ ſit ſcientia certior & prior, vel minus certa & poſterior. *Cap.* 27.
  - Quæ ſit ſcientia vna, vel plures. *Cap.* 28.
  - An ſint plures demonſtrationes eiuſdem rei. *Cap.* 29.
  - Rerum fortuitarum non eſſe demonſtrationem, vel ſcientiam. *Cap.* 30.
  - Per ſenſum non haberi ſcientiam demonſtratiuam. *Cap.* 31.
  - Diuerſa eſſe principia diuerſarum demonſtrationum. *Cap.* 32.

TRACTATVS V.

- Affinia ſcientiæ demonſtratiuæ,
  - Opinio. *Cap.* 33.
  - Ἀγχίνοια, id eſt ſagacitas. *Cap.* 34.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ἈΝΑΛΥΤΙΚΩ͂Ν ὙΣΤΕΡΩΝ ΤΟ ΠΡΩ͂ΤΟΝ.

ARISTOTELIS ANALITICORVM POSTERIORVM.

LIBER I.

AN SIT SCIENTIA DEMONSTRATIVA.

TRACTATVS I.

CAP. I.

1 Axioma. 2 Probatio prima per inductionem. 3 Probatio altera à ſimili. 4 Interpretatio prima, antecedentis cognitionis, id eſt, de prænotionibus quòd ſit, & quid ſignificet. 5 Interpretatio altera id eſt, de prænotione acquiſita per antecedentem cognitionem, vel ſine antecedente cognitione. 6 An concluſio cognoſcatur ante quàm probetur. 7 Solutio dubitationis quæ eſt apud Platonem in Menone. 8 Altera dubitatio, & praua eius ſolutio, atque eius ſolutionis refutatio. 9 Vera ſolutio.

ΠΑ͂ΣΑ διδασκαλία καὶ πᾶσα μάθησις διανοητικὴ, ἐκ προϋπαρχούσης γίνεται γνώσεως.

2 Φανερὸν δὲ τοῦτο θεωροῦσιν ἐπὶ πασῶν· αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν, διὰ τούτου τοῦ τρόπου παραγίνονται, καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστη τεχνῶν.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοὺς λόγους, οἵ τε διὰ συλλογισμῶν, καὶ οἱ δι' ἐπαγωγῆς· ἀμφότεροι γὰρ διὰ προγινωσκομένων ποιοῦνται τὴν διδασκαλίαν· οἱ μὲν λαμβάνοντες ὡς παρὰ ξυνιέντων· οἱ δὲ, δεικνύντες τὸ καθόλου, διὰ τοῦ δῆλον εἶναι τὸ καθέκαστον. Ὡσαύτως καὶ οἱ ῥητορικοὶ συμπείθουσιν· ἢ γὰρ διὰ παραδειγμάτων, ὅ ἐστιν ἐπαγωγή·

OMNIS [a] doctrina & omnis diſciplina [b] dianoëtica [c] fit ex antecedente cognitione. 2 Hoc autem perſpicuum *erit*, ſi omnes conſiderentur. nam & mathematicæ ſcientiæ hoc modo comparantur; & ceterarum artium vnaquæque.

3 Similiter autem *ſe res habet* & in rationibus, tam quæ ſyllogiſmis *fiunt*, quàm quæ inductione: ambæ námque ex præcognitis docent, illæ [d] quidem accipientes [e] quaſi ab intelligentibus, hæ [f] verò probantes vniuerſale ex eo quòd particulare eſt manifeſtum. Eodem modo etiam oratoriæ *rationes* perſuadent. aut enim *perſuadẽt* exẽplis, quæ ſunt inductiones [g]:

CAP. I.

a His primis verbis docet eſſe demonſtratiuam ſcientiam & demonſtrationem: demonſtratio nã que docet ex antecedẽte cognitione.

b Doctrina & diſciplina ſunt idẽ re, differunt ratione. quatenus enim docetur, vocatur doctrina: quatenus diſcitur, diſciplina. Porrò doctrinã & diſciplinã ſic accipe, non totam atque integram facultatem vel artem, vt totam grammaticã, totã rhetoricam: ſed cuiuſcumque rei, quæ docetur & diſcitur, cognitionem.

c Hoc verbo excluditur cognitio ſenſitiua, & cognitio intellectiua rerũ indemonſtrabilium.

1

d Id eſt, ſyllogiſmi.

e In ſyllogiſmo accipiuntur propoſitiones tamquàm intellectæ & cognitæ, vel quia probatę ſũt, vel quia ſunt per ſe notæ.

f Inductiones ſcilicet

g Exemplũ (vt expoſitum fuit lib. 2. Prior Analyt. cap. 24.) reducitur ad ſyllogiſmum primæ figuræ: cuius ſyllogiſmi maior propoſitio probatur inductione imperfecta. tota igitur vis exempli in ea inductione conſiſtit. vnde non immeritò dicitur eſſe inductio quædam.

a Enthymema eſt ſyllogiſmus ex veriſimilibus, vel ſignis Prior. Anal lib 2. c. vlt.
b Duæ ſunt ſimplices prænotiones, quæ interdum coniunguntur. ita fiunt tria membra in aliis námque prænoſci m⁹ quòd ſint, in aliis quid ſignificent, in aliis vtrúmque. Notãdũ autẽ eſt, alia facilè præcognoſci poſſe, quæ ſunt per ſe nota, nec indigent doctore, vt omne totũ eſſe maius ſua parte: alia prænoſci expreſſè, id eſt à doctore tradi initio ſcientiæ vt quid ſit circulus, quid linea. Ariſt. igitur hoc loco loquitur de iis quæ diſertè ponuntur & prænoſcuntur.
c Id autem expreſſè prænoſci & à doctore explicari debet, quod non eſt omnino notum.
d Id eſt, licet probare concluſionẽ principalẽ,
e Id eſt, quibuſdam propoſitionibus probatis per proſyllogiſmũ.
f Id eſt, quaſdã propoſitiones diſcens, nõ ex antecedẽtiẽ cognitione, nec per proſyllogiſmũ, ſed confeſtim & alio quodam modo cognoſcũtur, quæ ſẽſibus obiiciuntur.

aut enthymematibus, quæ ſunt ſyllogiſmi [a]. 4 Dupliciter [b] autem neceſſe *eſt* prænoſcere. nam aliàs quòd ſit, præſumere neceſſe *eſt*: aliàs quid ſit quod dicitur, intelligere oportet: aliàs vtrumque. Vtputà *illud*, verè quoduis aut affirmari aut negari, quòd ſit, *præſumi debet*: trianguli verò hanc eſſe ſignificationem: vnitatem autẽ vtroque modo *prænoſcere oportet, id eſt*, & quid ſignificet, & quòd ſit: quia non ſimiliter horum vnumquodque *eſt* nobis manifeſtum? 5 Licet autem vt *quis* notum faciat [d], quædam priùs notificans [e], quorundam autem ſimul accipiens cognitionem [f], *vt eorum* [g] quæ continentur ſub vniuerſalibus, quorum habet cognitionem. Nam omnem triangulum habere *angulos* æquales duobus rectis, prænouit: hunc verò qui *eſt* in ſemicirculo, eſſe triangulum, ſimul ac induxit [h], notum fecit. * quædã enim hoc modo [i] diſcuntur, neque extremum per medium notificatur, *nempe* quæcumque ſingularia ſunt, nec de vllo ſubiecto *dicuntur*. 6 At priùs quàm induxerit aut acceperit ſyllogiſmum [k], aliquo modo [l] fortaſſe fatendum eſt *eum* ſcire [m], alio modo [n] non *item*. quod enim ſimpliciter [o] neſciebat an eſſet, quomodo *illud* habere *tres angulos* æquales duobus rectis, ſimpliciter ſciret? Sed manifeſtum *eſt*, *eum* ita ſcire [p] *quia* vniuerſale [q] ſcit, ſimpliciter [r] autem neſcire. 7 Sin minùs [ſ], ea dubitatio accidet, quæ *eſt in*

ἢ διʼ ἐνθυμημάτων, ὅπερ ἐστὶ συλλογισμός. 4 Διχῶς δʼ ἀναγκαῖον προγινώσκειν· τὰ μὲν γὰρ, ὅτι ἐστὶ, προϋπολαμβάνειν ἀναγκαῖον· τὰ δὲ, τί τὸ λεγόμενόν ἐστι, ξυνιέναι δεῖ· τὰ δʼ, ἄμφω. οἷον, ὅτι μὲν ἅπαν ἢ φῆσαι ἢ ἀποφῆσαι ἀληθὲς, ὅτι ἐστί· τὸ δὲ τρίγωνον, ὅτι τοδὶ σημαίνει· τὴν δὲ μονάδα, ἄμφω, καὶ τί σημαίνει, καὶ ὅτι ἐστίν· οὐ γὰρ ὁμοίως τούτων ἕκαστον δῆλον ἡμῖν. 5 Ἔστι δὲ γνωρίζειν, τὰ μὲν πρότερον γνωρίζοντα, τῶν δὲ καὶ ἅμα λαμβάνοντα τὴν γνῶσιν, οἷον ὅσα τυγχάνει ὄντα ὑπὸ τὸ καθόλου, ὧν ἔχει τὴν γνῶσιν. ὅτι μὲν γὰρ πᾶν τρίγωνον ἔχει δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας, προῄδει. ὅτι δὲ τόδε τὸ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, τρίγωνόν ἐστιν, ἅμα ἐπαγόμενος ἐγνώρισεν. ἐνίων γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον ἡ μάθησίς ἐστι, καὶ οὐ διὰ τοῦ μέσου τὸ ἔσχατον γνωρίζεται, ὅσα ἤδη τῶν καθʼ ἕκαστα τυγχάνει ὄντα, καὶ μὴ καθʼ ὑποκειμένου τινός.

6 Πρὶν δʼ ἐπαχθῆναι ἢ λαβεῖν συλλογισμὸν, τρόπον μέν τινα ἴσως φατέον ἐπίστασθαι, τρόπον δʼ ἄλλον, οὔ. ὁ γὰρ μὴ ᾔδει εἰ ἔστιν ἁπλῶς, τοῦτο πῶς εἶδεν, ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει, ἁπλῶς; ἀλλὰ δῆλον ὡς ὡδὶ μὲν ἐπίσταται, ὅτι καθόλου ἐπίσταται, ἁπλῶς δʼ οὐκ ἐπίσταται. 7 Εἰ δὲ μὴ, τὸ ἐν

g Singularium. h Simul ac hic triangulus prolatus eſt, vt cerni poſſit.
i Ita vt ſtatim cognoſcantur ſine ratiocinatione. k Id eſt, antequàm prolatus ſit hic triangulus qui eſt in ſemicirculo, & maiori illi propoſitioni, omnis triangulus habet tres angulos æquales duobus rectis, adiiciatur hæc minor, hic eſt triangulus: atque ita perficiatur ſyllogiſmus. l Cognitioni vniuerſali, vt mox explicabit.
m Concluſionem, id eſt, hunc triangulũ habere tres. cùm enim in ſuperioribus particularis locutus ſit de prænotione propoſitionum, nunc loquitur de prænotione concluſionis, vt intelligamus quomodo cognita fuerit antequàm ſyllogiſmus extructus ſit, & quomodo manifeſta fiat per ſyllogiſmum. n Cognitione propria.
o Omnino. p Sub hunc triangulum habere tres. q Id eſt omnem triangulum habere tres.
r Abſolutè, perfectè, cognitione propria. ſ Alioqui niſi ita dicamus.

τῷ Μέ-

τῷ Μένωνι ἀπόρημα συμβήσεται· ἢ γὰρ οὐδὲν μαθήσεται, ἢ ἃ οἶδεν.

8 Οὐ γὰρ δή, ὥς γέ τινες ἐγχειροῦσι λύειν, λεκτέον. ἆρα οἶδας ἅπασαν δυάδα ὅτι ἀρτία, ἢ οὔ; φησάντων δέ, προσήνεγκάν τινα δυάδα, ἣν οὐκ ᾤοντο εἶναι, ὥστ' οὐδ' ἀρτίαν. λύουσι γάρ, οὐ φάσκοντες πᾶσαν εἰδέναι δυάδα ἀρτίαν οὖσαν, ἀλλ' ἣν ἴσασιν ὅτι δυάς. καίτοι ἴσασι μέν, οὗπερ τὴν ἀπόδειξιν ἔχουσι, καὶ οὗ ἔλαβον. ἔλαβον δ' οὐχὶ παντὸς οὗ ἂν εἰδῶσιν ὅτι τρίγωνον, ἢ ὅτι ἀριθμός· ἀλλ' ἁπλῶς κατὰ παντὸς ἀριθμοῦ, καὶ τριγώνου. οὐδεμία γὰρ πρότασις λαμβάνεται τοιαύτη, ὅτι ὃν σὺ οἶδας ἀριθμόν, ἢ ὃ σὺ οἶδας εὐθύγραμμον, ἀλλὰ κατὰ παντός. 9 Ἀλλ' οὐδὲν (οἶμαι) κωλύει ὃ μανθάνει τις, ἔστιν ὡς ἐπίστασθαι, ἔστι δ' ὡς ἀγνοεῖν. οὐκ ἄτοπον γάρ, εἰ οἶδέ πως ὃ μανθάνει· ἀλλ' εἰ ὡδί, οἷον ᾗ μανθάνει, καὶ ὥς.

Menone[a]: quoniam aut nihil diſcet, aut quæ nouit. 8 Non enim *ita* dicendum *eſt*, vt quidam ſoluere[b] conantur. Sciſne omnẽ *numerum* binarium eſſe parem, an neſcis? *illo* autem *ſe ſcire* dicente, proferebant binariũ quẽdam, quem *ille* non putabat eſſe, proinde nec *putabat eſſe* parẽ. ſoluunt enim dicentes non omnẽ binarium *ſe* ſcire parem eſſe, ſed *eum* quem ſciunt eſſe binariũ.* Atqui ſciunt *id* cuius demonſtrationem habent, & cuius *demonſtrationem* acceperunt: acceperunt autem, non omnis quẽ ſcirent eſſe triangulum, aut numerum; ſed ſimpliciter de omni numero, aut triangulo. nulla enim propoſitio accipitur talis, Quẽ tu ſcis eſſe numerum: aut, Quod tu ſcis eſſe rectilineũ: ſed de omni. 9 Verùm nihil (puto) prohibet, quod quis diſcit, *eũ* aliquo modo[c] ſcire, aliquo modo[d] ignorare: non enim abſurdum *eſt*, ſi quodammodo nouit quod diſcit: ſed ſi ita *nouit*, veluti quà diſcit, & quomo *diſcit*.

a Id eſt, in dialogo Platonis, qui inſcribitur Meno. Dubitat enim Meno, quaſi nihil poſſimus diſcere, proinde nihil quærendũ ſit, quod enim cognoſcitur, non eget inquiſitione. quod verò quis ignoret, fruſtra id quærit: quia licèt inuenerit, nõ tamen cognoſcet, quippe

6

qui neſciebat quid quæreret. Quod ſophiſma conatur Socrates diſſoluere, aſſerens inuenire & diſcere, nihil aliud eſſe quàm reminiſci: quia anima eſt immortalis, & olim nouit: ſed cùm in corpus immittitur, obliuiſcitur, deinde quærit vt reuocet in memoriam. Hãc ſolutionem Ariſtotel reiicit, & longè meliorem affert tam hoc loco, quàm lib 2. Prior. Analyt. ca. 21. part. 7.

b Dubitationẽ, quæ proponitur in ſequentibus verbis, *Scis ne* &c.

c Cognitione vniuerſali.

d Cognitione propria.

DE HIS QVÆ PERTINENT AD ESSENTIAM DEMONSTRATIONIS.

TRACTATVS II.

Quid ſit ſcire, item quid ſit demonſtratio, & ex quibus conſtet.

Cap. II.

1 ¶ *De ſcientia ſeu Scire. Definitio.* 2 *Definitionis confirmatio.* 3 *Corollarium.* 4 *An ſit alius ſciendi modus. & quomodo in præſentia Scire accipiatur.* 5 ¶ *De demonſtratione. Definitio.* 6 *Cuiuſmodi ſint principia demonſtrationis,* 7 *per quæ diſtinguitur ab alijs ſyllogiſmis.* 8 *Quod principia demonſtratiua ſint vera.* 9 *Quod ſint prima indemonſtrabilia.* 10 *Quòd ſint cauſæ, & priora concluſione.* 11 *Priora & notiora quot modis dicantur.* 12 *Quæ ſint priora.* 13 *Quid ſit principium demonſtrationis.* 14 *Principij diuiſio in theſim & axioma.* 15 *Theſis ſubdiuiſio in hypotheſim & definitionem.* 16 *Quod principia demonſtrationis ſint notiora concluſione.* 17 *Corollarium.* 18 *De cognitione eorum quæ principiis demonſtrationis opponuntur.*

CAP. II.

7

a Al. vnũ quemque.

b Scientia ſimpliciter opponitur ſcientiæ ſophiſticę, quę nō eſt ſcientia ſimpliciter: ſed cum adiectione id eſt ſophiſtica: quēadmodũ homo mortuus vel pictus, nō eſt ſimpliciter homo, ſed cũ adiectione vocatur homo mortuus, aut homo pictus.

c Obſerua tres

8

conditiones veræ ſcientiæ. Prima eſt, vt cognoſcatur cauſa rei, id eſt, vt medius terminus demōſtrationis ſit cauſa concluſionis. Secunda, vt ea cauſa conferatur cum effectu. ita vt ſciamus eam eſſe cauſã concluſionis. Tertia vt ſciamus con

9

cluſionẽ neceſſariò ita ſe habere, nec poſſe aliter ſe habere. Prima & ſecũda ſpectantur in re ipſa: tertia in animo demōſtrãtis.

d Sub. ſcientiã.

e Hoc corollario vſurus eſt Ariſtotel. in princ. cap. 4.

f Cap. ſequenti,

10

& cap 13. huius libri, item cap 3. & cap. vlt. lib. ſequentis.

g Id eſt, nunc ita accipimus verbum Scire.

h Qui ſcientiam parit.

Scire autem putamus vnamquamque rem [a] ſimpliciter [b], nō ſophiſtico modo, id eſt ex accidenti, cùm putamus cauſam cognoſcere, propter quam res eſt, eius rei cauſam eſſe, nec poſſe eam aliter *ſe* habere [c]. 2 Conſtat igitur tale quidpiam eſſe ipſum Scire. nam & qui neſciunt & qui ſciunt: illi quidem putant *ſe* ita habere [d]: hi verò qui ſciunt, etiam habent.

3 Quapropter id cuius ſimpliciter eſt ſcientia, non poteſt aliter *ſe* habere [e]. 4 An igitur ſit etiam alius ſciendi modus, poſtea [f] dicemus: ſed *ſcire* dicimus [g] etiam, per demōſtrationem cognoſcere. 5 Demonſtrationem autem voco ſyllogiſmum ſcientialem [h]. ſcientialem appello, ſecundum quem, eò quòd ipſum habemus, ſcimus.

6 Si igitur ſcire eſt, vt poſuimus: neceſſe *eſt*, etiam demonſtratiuam ſcientiam ex veris eſſe, & primis & immediatis [i], & notioribus, & prioribus, & cauſis concluſionis. Sic enim erunt etiã principia propria eius quod demonſtratur. 7 Nã ſyllogiſmus quidem erit etiã ſine his [k]: demonſtratio verò non erit, quia non efficiet ſcientiam. 8 Vera igitur eſſe oportet: quia quod nō eſt, ſciri nequit: veluti diametrũ habere communem *cum látere* menſuram. 9 Ex primis autem indemonſtrabilibus: nam *alioqui* neſciret, non habens eorum demonſtrationem [l]: quia ſcire *ea*

Ἐπίστασθαι δὲ οἰόμεθα ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον τὸν κατὰ συμβεβηκός, ὅταν τήν τ' αἰτίαν οἰώμεθα γινώσκειν, δι' ἣν τὸ πρᾶγμά ἐστιν, ὅτι ἐκείνου αἰτία ἐστὶ, καὶ μὴ ἐνδέχεσθαι τοῦτ' ἄλλως ἔχειν. 2 Δῆλον τοίνυν ὅτι τοιοῦτόν τι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι. καὶ γὰρ καὶ οἱ μὴ ἐπιστάμενοι, καὶ οἱ ἐπιστάμενοι· οἱ μὲν, οἴονται αὐτὰ οὕτως ἔχειν· οἱ δὲ ἐπιστάμενοι, καὶ ἔχουσιν.

3 Ὥστε οὗ ἁπλῶς ἐστιν ἐπιστήμη, τοῦτ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν.

4 Εἰ μὲν οὖν καὶ ἕτερός ἐστι τοῦ ἐπίστασθαι τρόπος, ὕστερον ἐροῦμεν· φαμὲν δὲ καὶ δι' ἀποδείξεως εἰδέναι.

5 Ἀπόδειξιν δὲ λέγω συλλογισμὸν ἐπιστημονικόν. ἐπιστημονικὸν δὲ λέγω, καθ' ὃν, τῷ ἔχειν αὐτὸν, ἐπιστάμεθα.

6 Εἰ τοίνυν ἐστὶ τὸ ἐπίστασθαι, οἷον ἔθεμεν· ἀνάγκη καὶ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην, ἐξ ἀληθῶν τ' εἶναι, καὶ πρώτων καὶ ἀμέσων, καὶ γνωριμωτέρων, καὶ προτέρων, καὶ αἰτίων τοῦ συμπεράσματος. οὕτως γὰρ ἔσονται καὶ αἱ ἀρχαὶ οἰκεῖαι τοῦ δεικνυμένου.

7 Συλλογισμὸς μὲν γὰρ ἔσται καὶ ἄνευ τούτων· ἀπόδειξις δὲ οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ ποιήσει ἐπιστήμην. 8 Ἀληθῆ μὲν οὖν δεῖ εἶναι, ὅτι οὐκ ἔστι τὸ μὴ ὂν ἐπίστασθαι· οἷον, ὅτι ἡ διάμετρος, σύμμετρος. 9 Ἐκ πρώτων δ' ἀναποδείκτων, ὅτι οὐκ ἐπιστήσεται μὴ ἔχων ἀπόδειξιν αὐτῶν. τὸ γὰρ ἐπίστασθαι

i propoſitio demonſtratiua eſt prima immediata & indemonſtrabilis. his tribus verbis ſignificatur vna & eadem conditio: nam propoſitio prima eſt, quæ, quòd medio caret, demonſtrari nequit. k Id eſt, etiamſi propoſitiones non ſint veræ, primę, &c. l Itaque aut eſſent ignota, aut non eſſent principia, quia demonſtrarentur per alia priora, & illa per alia, atque ita in infinitum. Porrò omnis demonſtratio eſt ex primis aut immediatè, quia conficitur ex propoſitionibus primis: aut mediatè, quia conficitur ex propoſitionibus non primis, ſed probatis per propoſitiones priores. Quoniam igitur demonſtrationes poſteriores à prioribus pendent & confirmatur, idcirco omnes dicuntur eſſe ex primis.

ὧν ἀπο-

ὧν ἀπόδειξίς ἐστι, μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, τὸ ἔχειν ἀπόδειξίν ἐστιν. 10 Αἴτιά τε, καὶ γνωριμώτερα δεῖ εἶναι, καὶ πρότερα. αἴτια μὲν, ὅτι τότε ἐπιστάμεθα, ὅταν τὴν αἰτίαν εἰδῶμεν. καὶ πρότερα, εἴπερ αἴτια. καὶ προγινωσκόμενα οὐ μόνον τὸν ἕτερον τρόπον τῷ ξυνιέναι, ἀλλὰ καὶ τῷ εἰδέναι ὅτι ἐστί. 11 Πρότερα δ' ἐστὶ καὶ γνωριμώτερα διχῶς. οὐ γὰρ ταυτὸν, πρότερον τῇ φύσει, καὶ πρὸς ἡμᾶς πρότερον· οὐδὲ γνωριμώτερον, καὶ ἡμῖν γνωριμώτερον. λέγω δὲ πρὸς ἡμᾶς μὲν πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ ἐγγύτερον τῆς αἰσθήσεως· ἁπλῶς δὲ πρότερα καὶ γνωριμώτερα, τὰ πορρώτερον· ἔστι δὲ πορρωτάτω μὲν, τὰ καθόλου μάλιστα. ἐγγυτάτω δὲ, τὰ καθέκαστα· καὶ ἀντίκειται ταῦτ' ἀλλήλοις. 12 Ἐκ πρώτων δ' ἐστὶ τὸ ἐξ ἀρχῶν οἰκείων. ταὐτὸ γὰρ λέγω πρῶτον καὶ ἀρχήν. 13 Ἀρχὴ δ' ἐστὶν ἀποδείξεως, πρότασις ἄμεσος. ἄμεσος δὲ, ἧς μή ἐστιν ἄλλη προτέρα. Πρότασις δ' ἐστὶν, ἀποφάνσεως τὸ ἕτερον μόριον, ἓν καθ' ἑνός· διαλεκτικὴ μὲν, ἡ ὁμοίως λαμβάνουσα ὁποτερονοῦν· ἀποδεικτικὴ δὲ, ἡ ὡρισμένως θάτερον, ὅτι ἀληθές. Ἀπόφανσις δὲ, ἀντιφάσεως ὁποτερονοῦν μόριον. Ἀντίφασις δὲ, ἀντίθεσις,

quorum eſt demonſtratio, nõ ex accidente, *nihil aliud* eſt *quàm* habere demõſtrationẽ. 10 Cauſas verò, & notiora [a] eſſe oportet, & priora. Cauſas quidẽ: quia tũc ſcimus, cùm cauſam cognoſcimus. & priora, quia *ſunt* cauſæ [b]. & præcognita [c] non ſolùm altero modo, quia intelligatur *quid ſignificent*, ſed etiã quia cognoſcatur *ea vera* eſſe. 11 Priora autem & notiora ſunt duobus modis. non enim idem eſt prius naturâ & prius quod ad nos, neque notius *naturâ* & notius nobis [d]. Quod ad nos priora & notiora appello *ea*, quæ ſunt propinquiora ſenſui [e]: ſimpliciter autem priora & notiora, quæ lõgiùs *abſunt*. ac longiùs quidem *abſunt*, *quæ ſunt* maximè vniuerſalia [f]: proxima verò *ſunt* ſingularia. atque hæc ſibi inuicem opponuntur. 12 Ex primis autem eſt, quod *eſt* ex principiis propriis [g]. idem enim voco primũ & principium. 13 Principium autem demonſtrationis eſt propoſitio immediata [h]. Immẽdiata verò *eſt*, qua nõ eſt alia prior. Propoſitio autem eſt enunciationis altera pars [i], vnum de vno [k]: dialectica quidem, quæ vtrumuis æquè ſumit: demonſtratiua verò, quæ definitè *ſumit* alterum eſſe verum. Enunciatio *eſt* contradictionis vtrauis pars. Contradictio eſt oppoſitio [l],

a Quòd notiora ſint, hoc loco
11
probãdum erat: Ariſtoteles tamẽ hoc probabit in calce capitis, quoniam inde oritur obiectio cõtra demonſtrationẽ, ſoluenda in ſeq. capite. ſic enim magis ap-
12
paret nexus horum capitũ. Dices, cur non in præſentia probat principia eſſe notiora, ſimúlq. diluit eam obiectionem? Reſpõd. quia tractatus ille prolixior eſt, quàm vt potuerit commodè hîc interponi.
b Omnis autem cauſa ſecundum naturã eſt prior effectu.
13
c Præcognitum dicitur, quod eſt cognitione prius: Principia ſunt priora tam re ipſa, quàm cognitione, quia vtroque modo ſunt cauſę id eſt, & faciunt rem eſſe, & eamdem cognoſci.
d Principia autẽ demõſtrationis ſũt priora & notiora ſecundum naturam.
e Omnis enim noſtra cognitio ortum habet à ſẽſu. vnde illud peruulgatum eſt, Nihil eſſe in intellectu, quod non fuerit in ſenſu. f Id eſt cauſæ maximè vniuerſales hæc in ſcholis vocantur vniuerſalia in cauſando. alia ſunt vniuerſalia, vt genera, quæ appellantur vniuerſalia in prædicando, & ſunt nobis notiora, vt Ariſtoteles docet lib. 1. Phyſ. cap. 1. g Id eſt, principia ſunt prima, non omnino ſed prima in ea ſcientia, in qua fit demonſtratio: nam principia debent eſſe propria ſcientiæ, & rei qua de re agitur vt demonſtrabitur cap. 7. & 9. h Hæc definitio eſt imperfecta, niſi ſubaudiantur aliæ conditiones ſuprà expoſitæ, id eſt, vera, cauſa, &c. Sed Ariſtoteles eam cõditionem expreſſit, per quam principia generalia quæ ſũt prima principia & tãtùm principia ſeparãtur à ſpecialibus, quæ ſunt cõcluſiones in antecedentibus demonſtrationibus & principia in ſequẽtibus. concluſio namque primæ demõſtrationis eſt principium ſecundę, & ita deinceps. & principia quidem primæ demonſtrationis, ſunt principia etiam ſequẽtium demõſtrationum: ſed primę demonſtrationis ſunt principia prima, ſequentium remota. principia verò poſteriorum demonſtrationum, non ſunt principia priorum. idcirco hæc vocaui ſpecialia illa, generalia. i Id eſt, enunciatio affirmans vel negans. k Vna enunciatio eſt, quæ vnum de vno ſignificat. vide cap. 8. de interpretatione. l Oppoſitio eſt genus contradictionis. vide lib. Categor. cap. 10.

a Cur ait per ſe? vt ſeparet contradictionem à cōtrarietate immediata. quædā
14
enim contraria carentia medio, nō per ſe, ſed ratione ſubiecti. ideò que ſi per ſe accipiantur, mediū habent, vt ſanitas vel morbus ineſt in animali, nec datur mediū. at lapis neque bene valere, neque ægrotare dici poteſt. ſimiliter homo aut videt, aut eſt cæcus: lapidis autem neutrū conuenit, hæc igitur contraria. vt ſanitas & morbus: necnon priuantia, viſus & cæcitas, medio carēt in ſubiecto & ratione ſubiecti. cōtradictio verò medio caret per ſe. vide dictum cap. 10.

b Vide lib. de
15
Interpr. cap. 6. part. 1. & 2.

c Id eſt, cognoſcere per ſe, ſine ope præceptoris.

d Quæ affirmat, vel negat.

e Id, eſt quę nec affirmat nec negat. Dices aliquis: Si definitio nō affirmat nec negat, quomodo poteſt eſſe principium demonſtrationis, cùm
16
principium demōſtrationis definitū fuerit propoſitio immediata. omnis autem propoſitio affirmet aut neget? Nihil eſt quod tam facilè explicare poſſim. Aliud eſt definitio: aliud, definitum: & ex his componitur principiū demonſtrationis, quod eſt propoſitio affirmans. Exempli cauſâ, homo eſt res definita: animal rationale mortale, eſt definitio: hæc autē propoſitio, homo eſt animal rationale mortale, eſt principium demonſtrationis. definitio igitur eſt principium demōſtrationis, quatenus ex ea conficitur propoſitio demonſtratiua.

f Sub. concluſionem.

medio carens per ſe [a]. Partium contradictionis *ea quæ ſignificat* aliquid de aliquo, eſt affirmatio: *quæ* aliquid ab aliquo, negatio [b]. 14 Ex immediatis autem principiis ſyllogiſticis, theſim *ſeu poſitionem* appello *eam*, quam nō licet demonſtrare, nec neceſſe *eſt* eum habere [c] qui diſcere aliquid velit. *eam* verò, quam neceſſe *eſt* eum habere qui diſcere quiduis debeat, *voco* axioma. ſunt enim quædā eiuſmodi: & potiſſimùm in his *appellandis* ſoliti ſumus hoc nomine vti. 15 Ex poſitionibus verò, *ea*, quæ vtramuis cōtradictionis partē accipit [d], (velut eſſe aliquid, aut non eſſe aliquid) *eſt* hypotheſis *ſiue ſuppoſitio*: at quæ hoc vacat [e], definitio *appellatur*. definitio namque eſt quidem theſis: ponit enim arithmeticus vnitatem *id* eſſe quod eſt indiuiduum ſecundum quantitatem: non tamē eſt hypotheſis. nam quid ſit vnitas, & eſſe vnitatem, non idem *eſt*. 16 Quia verò *ob id* credere & ſcire rē oportet, quòd talis habetur ſyllogiſmus, quem vocamus demonſtrationem, hic autē eſt, eo quòd hæc ſunt ex quibus ſyllogiſmus *conſtat: propterea* neceſſe *eſt* non ſolùm prænoſcere prima aut omnia, aut quędam, ſed etiam magis. ſemper enim id magis *tale* eſt, propter quod vnumquodq; eſt *tale*: vtputà id magis dilectū *eſt*, ꝓpter quod diligimus.* quocirca ſi propter prima ſcimus & credimus [f], illa quoque ſcimus & credimus magis, quia per illa *ſcimus & credimus* etiam poſteriora. 17 Fieri autem nequit, vt magis quàm *ea* quæ nouit, credat *aliquis* quæ neque ſcit, neque melius affectus *eſt* quàm ſi ſciret.

ἧς οὐκ ἔστι μεταξὺ καθ' αὑτήν. μόριον δ' ἀντιφάσεως, τὸ μὲν τὶ κατά τινος, κατάφασις· τὸ δὲ τὶ ἀπό τινος, ἀπόφασις. 14 Ἀμέσου δ' ἀρχῆς συλλογιστικῆς, θέσιν μὲν λέγω, ἣν μὴ ἔστι δεῖξαι, μηδ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν μαθησόμενόν τι. ἣν δ' ἀνάγκη ἔχειν τὸν ὁτιοῦν μαθησόμενον, ἀξίωμα. ἔστι γὰρ ἔνια τοιαῦτα· τοῦτο γὰρ μάλιστ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις εἰώθαμεν λέγειν ὄνομα. 15 Θέσεως δ', ἡ μὲν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων τῆς ἀποφάνσεως λαμβάνουσα, (οἷον λέγω, τὸ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναί τι) ὑπόθεσις· ἡ δ' ἄνευ τούτου, ὁρισμός. ὁ γὰρ ὁρισμὸς, θέσις μέν ἐστι· τίθεται γὰρ ὁ ἀριθμητικὸς μονάδα τὸ ἀδιαίρετον εἶναι κατὰ τὸ ποσόν· ὑπόθεσις δ' οὐκ ἔστι· τὸ γὰρ τί ἐστι μονὰς, καὶ τὸ εἶναι μονάδα, οὐ ταὐτόν. 16 Ἐπεὶ δὲ δεῖ πιστεύειν τε καὶ εἰδέναι τὸ πρᾶγμα, τῷ τοιοῦτον ἔχειν συλλογισμὸν, ὃν καλοῦμεν ἀπόδειξιν, ἔστι δ' οὗτος τῷ ταδὶ εἶναι ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός· ἀνάγκη μὴ μόνον προγινώσκειν τὰ πρῶτα, ἢ πάντα, ἢ ἔνια, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον. ἀεὶ γὰρ δι' ὃ ὑπάρχει ἕκαστον, ἐκεῖνο μᾶλλον ὑπάρχει. οἷον, δι' ὃ φιλοῦμεν, ἐκεῖνο μᾶλλον φίλον. ὥστ' εἴπερ ἴσμεν διὰ τὰ πρῶτα καὶ πιστεύομεν, κἀκεῖνα ἴσμεν τε καὶ πιστεύομεν μᾶλλον, ὅτι δι' ἐκεῖνα καὶ τὰ ὕστερα. 17 Οὐχ οἷόν τε δὲ πιστεύειν μᾶλλον ὧν οἶδεν, ἃ μὴ τυγχάνει μήτε εἰδὼς, μήτε βέλτιον διακείμενος ἢ εἰ ἐτύγχανεν εἰδώς.

συμβήσεται

συμβήσεται δὲ τοῦτο, εἰ μή τις προεγνώσεται τῶν δι' ἀπόδειξιν πιστευόντων· μᾶλλον γὰρ ἀνάγκη πιστεύειν ταῖς ἀρχαῖς ἢ πάσαις, ἢ τισὶ, τοῦ συμπεράσματος. 18 Τὸν δὲ μέλλοντα ἕξειν τὴν ἐπιστήμην τὴν δι' ἀποδείξεως, οὐ μόνον δεῖ τὰς ἀρχὰς μᾶλλον γνωρίζειν, καὶ μᾶλλον αὐταῖς πιστεύειν, ἢ τῷ δεικνυμένῳ· ἀλλὰ μηδ' ἄλλο αὐτῷ πιστότερον εἶναι, μηδὲ γνωριμώτερον τῶν ἀντικειμένων ταῖς ἀρχαῖς, ἐξ ὧν ἔσται συλλογισμὸς ὁ τῆς ἐναντίας ἀπάτης· εἴπερ δεῖ τὸν ἐπιστάμενον ἁπλῶς, ἀμετάπτωτον εἶναι.

hoc tamen accidet, niſi per demonſtrationem credens præno-nerit [a]: quia neceſſe *eſt* maiorem fidem habere principiis aut omnibus, aut quibuſdam, quàm concluſioni. 18 Non ſolùm autem oportet, eum qui habiturus eſt ſcientiam per demonſtrationem, magis principia cognoſcere, & magis eis credere, quàm rei demonſtratæ: ſed neque aliud ei credibilius eſſe, neque notius, quàm principiis oppoſita, ex quibus erit ſyllogiſmus contrariæ deceptionis: ſiquidem opus eſt, vt qui ſimpliciter ſcit, labi & errare nequeat [b].

a Sub. principia. b Laberetur autem & erraret, ſi quando crederet oppoſita principiis veris, eſſe vera. c Id eſt, neutra 17 opinio vera eſt, & neutra neceſſariò colligitur ex eo quòd principia ſciri debēt. d Horum argumētū tale fuit: Aut ſunt, aut nō ſūt quædā principia prima. Si nulla ſint prima principia, ſed datur progreſſus in infinitū: nulla eſt ſcientia: quia poſteriora cognoſci debent per priora, quod fieri nequit, niſi ſint quędam prima. At ſi ſint quędā principia prima, non poſſunt cognoſci: quia omnis cognitio eſt ex prioribus, nihil autem eſt pri⁹ primis. quòd ſi principia ſunt

---

Refutatio errorum, in quos nonnulli inciderunt, eò quòd principia demonſtrationis ſciri debent.

CAP. III.

1 ¶ Opiniones aliorum, 2 qui ſcientiam demonſtratiuam eſſe negabant, 3 aut omnia circulo demonſtrari aſſerebant. 4 Sententia Ariſtotelis. 5 Contra circularem demonſtrationē, Ratio prima ducens ad abſurditatem, quia idem eodem eſſet prius & poſterius. 6 Ratio altera, quia demonſtratio circularis probat idem per idem. 7 Ratio tertia, quia non in quibuſuis terminis circulus locum habere poteſt.

CAP. III.

ἘΝίοις μὲν οὖν διὰ τὸ δεῖν τὰ πρῶτα ἐπίστασθαι, οὐ δοκεῖ ἐπιστήμη εἶναι· τοῖς δ', εἶναι μὲν, πάντων μέντοι ἀποδείξεις εἶναι. ὧν οὐδέτερον, οὔτ' ἀληθὲς, οὔτ' ἀναγκαῖον. 2 Οἱ μὲν γὰρ ὑποθέμενοι μὴ εἶναι ὅλως ἐπίστασθαι, οὗτοι εἰς ἄπειρον ἀξιοῦσιν ἀνάγεσθαι, ὡς οὐκ ἂν ἐπισταμένους τὰ ὕστερα διὰ τὰ πρότερα, ὧν μή ἐστι πρῶτα, ὀρθῶς λέγοντες· ἀδύνατον γὰρ τὰ ἄπειρα διελθεῖν. εἰ δὲ ἵσταται, καὶ εἰσὶν ἀρχαί, ταύτας ἀγνώστους εἶναι, ἀποδείξεώς γε μὴ οὔσης αὐτῶν, ὅπερ φασὶν εἶναι τὸ ἐπίστασθαι μόνον· εἰ δὲ μὴ ἔστι τὰ πρῶτα εἰδέναι, οὐδὲ τὰ ἐκ τούτων εἶναι ἐπίστασθαι, οὐδὲ ἁπλῶς, οὐδὲ κυρίως, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως εἰ ἐκεῖνά ἐστιν.

QVibuſdam igitur, quoniam oportet prima ſcire, non videtur ſcientia eſſe: aliis *videtur* quidem eſſe, ſed omniū eſſe demonſtrationes. quorum neutrū *eſt* verum, aut neceſſarium [c]. 2 Nam qui ſupponunt non eſſe omnino ſcire, hi [d] cenſent in infinitum deduci: vtpote cùm non cognoſcātur poſteriora per priora, quorum non ſunt prima: rectè [e] dicentes, quoniam impoſſibile *eſt* infinita percurrere. * Si verò ſtatur, & ſunt principia: hęc eſſe ignota, cùm demonſtratio eorū non ſit [f]: quod quidem ſolum aiunt eſſe ſcire. quòd ſi non licet prima cognoſcere: ne illa quidē, quæ ex his *efficiuntur*, ſciri poſſe ſimpliciter & propriè, ſed ſub conditione ſi illa ſunt.

18 ignota: neceſſe eſt etiam cetera, quę ex principiis demonſtrantur, eſſe ignota. quare ſcientia nulla eſt. e Rectè dixerūt nō cognoſci poſteriora per priora, niſi ſint quædā prima principia, in quib. et ſiſtatur. ſed malè dixerunt, ſi ſint quædam prima principia, ea non 19 poſſe cognoſci, quaſi non detur ſcientia ſine demonſtratione. f Quia demonſtratio fit ex prioribus: primis autē principiis nulla priora principia ſunt.

3 Alij verò, quod ad ipſum ſcire, cõſentiunt: tantùm enim per demõſtrationẽ eſſe: verùm, quo minùs omnium ſit demõſtratio, nihil vetare: poſſe enim circulo fieri demonſtrationem, & *omnia* ex ſe inuicẽ *probari.* 4 Nos vero dicimus nec omnem ſcientiã eſſe demonſtratiuam: ſed ea quæ medio vacant, ſciri ſine demonſtratione: (atque hoc neceſſariũ eſſe conſtat. nam ſi neceſſe *eſt* vt ſciantur priora *&* *ea* ex quibus demonſtratio *conſtat*, & cõſiſtitur tandem in iis quæ medio carent: *certè* neceſſe *eſt* hæc eſſe indemonſtrabilia[c]) hæc igitur ita dicimus: nec ſolùm eſſe ſcientiam[a], ſed etiã principiũ quoddam ſciẽtiæ[b], quo terminos[c] cognoſcimus. 5 Circulo autẽ non poſſe demonſtrari ſimpliciter, manifeſtum *eſt*: ſiquidẽ ex prioribus oportet demõſtrationem cõſtare, ac notioribus. fieri enim nequit, vt eadem iiſdem ſimul priora & poſteriora ſint, * niſi diuerſo modo: veluti alia *quod* ad nos; alia ſimpliciter, quo modo[d] inductio notum facit. Quod ſi ita *eſt*: non eſt rectè definitum ſcire ſimpliciter, ſed *eſt* duplex[e]: aut[f] non ſimpliciter *eſt* altera[g] demonſtratio, quæ *ſcilicet* fit ex notioribus nobis. 6 Accidit autem iis qui aſſerunt circulo demonſtrationem eſſe, non ſolùm quod nunc dictum eſt: ſed etiam vt nihil aliud dicant, quàm hoc eſſe ſi hoc ſit: ſic autem facile *eſt* omnia demonſtrare[h]. cõſtat autem hoc accidere, tribus terminis poſitis. (nihil enim refert, vtrũ quis per multos, an per paucos *demonſtrationem* reflecti dicat: *nec vtrum* per paucos, an per duos[i])

3 Οἱ δὲ, περὶ μὲν τοῦ ἐπίστασθαι ὁμολογοῦσι· διʼ ἀποδείξεως γὰρ εἶναι μόνον· ἀλλὰ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, οὐδὲν κωλύειν· ἐνδέχεσθαι γὰρ κύκλῳ γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἐξ ἀλλήλων. 4 Ἡμεῖς δέ φαμεν, οὔτε πᾶσαν ἐπιστήμην ἀποδεικτικὴν εἶναι, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀμέσων, ἀναπόδεικτον (καὶ τοῦθʼ ὅτι ἀναγκαῖον, φανερόν· εἰ γὰρ ἀνάγκη μὲν ἐπίστασθαι τὰ πρότερα, καὶ ἐξ ὧν ἡ ἀπόδειξις, ἵσταται δέ ποτε τὰ ἄμεσα· ταῦτʼ ἀναπόδεικτα ἀνάγκη εἶναι) ταῦτʼ οὖν οὕτω λέγομεν· καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἐπιστήμης εἶναί τινα φαμὲν, ᾗ τοὺς ὅρους γνωρίζομεν. 5 Κύκλῳ δʼ ὅτι ἀδύνατον ἀποδείκνυσθαι ἁπλῶς, δῆλον, εἴπερ ἐκ προτέρων δεῖ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι, καὶ γνωριμωτέρων· ἀδύνατον γάρ ἐστι τὰ αὐτὰ τῶν αὐτῶν ἅμα πρότερα καὶ ὕστερα εἶναι, εἰ μὴ τὸν ἕτερον τρόπον· οἷον, τὰ μὲν, πρὸς ἡμᾶς· τὰ δʼ, ἁπλῶς, ὅνπερ τρόπον ἡ ἐπαγωγὴ ποιεῖ γνώριμον. εἰ δʼ οὕτως, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἁπλῶς εἰδέναι, κυλῶς ὡρισμένον, ἀλλὰ διττόν· ἢ οὐχ ἁπλῶς, ἡ ἑτέρα ἀπόδειξις, ἡ γινομένη ἐκ τῶν ἡμῖν γνωριμωτέρων. 6 Συμβαίνει δὲ τοῖς λέγουσι κύκλῳ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι, οὐ μόνον τὸ νῦν εἰρημένον, ἀλλʼ οὐδὲν ἄλλο λέγειν, ἢ ὅτι τοῦτʼ ἔστιν εἰ τοῦτʼ ἔστιν· οὕτω δὲ πάντα ῥᾴδιον δεῖξαι. δῆλον δʼ ὅτι τοῦτο συμβαίνει, τριῶν ὅρων τεθέντων. (τὸ μὲν γὰρ διὰ πολλῶν, ἢ διʼ ὀλίγων ἀνακάμπτειν φάναι, οὐδὲν διαφέρει· διʼ ὀλίγων δʼ, ἢ δυοῖν)

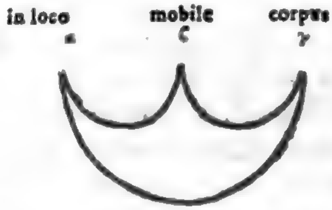
20
a Sub. demonſtratiuam, quæ vocatur propriè ſcientia.
b Id eſt, cognitionem quãdam priorem ſcientiã
21
demonſtratiuã: nam ſcientia demonſtratiua acquiritur ex præcognitis, vt cap. 1. expoſitũ fuit.
c Quædam enũciationes cognoſcuntur per demonſtrationem, id eſt, concluſiones: quædam ſine demõſtratione, id eſt principia, quorum cognitio eſt principiũ ſcientiæ demonſtratiuæ. Ita Ariſtoteles ſen-
22
tit. ſed quia dixit quoſdam nõ admiſiſſe hoc principium ſcientiæ: Idcirco, vt oſtendat eſſe huiuſce modi principiũ
23
ſcientiæ: vtitur exemplo ſimplicium terminorum: quod enim demonſtratur, non eſt ſimplex terminus, vt nomen aut verbũ, ſed oratio, id eſt concluſio: ergo perſpicuum eſt,
24
cognitionẽ ſimpliciũ terminorum nõ eſſe per demõſtrationẽ: proinde eſſe cognitionem quãdam non demõſtratiuam, ſed principium cognitionis demõſtratiuæ.
d Id eſt ex notioribus nobis.
e Alterum ex priorib. & notiorib. ſecundum naturam, alterum ex prioribus & notiorib. ſecundum nos. f Ἐπανόρθωσις g Hæc eſt demonſtratio τοῦ ὅτι. vide cap. 13. h Atqui nec omnia demonſtrantur, nec facile eſt demonſtrare. ergo repudianda eſt circularis demonſtratio. i Eadem igitur ratio eſt duorum, vel plurium terminorum.

ὅταν γὰρ

ὅταν γὰρ τοῦ α ὄντος, ἐξ ἀνάγκης ᾖ τὸ β· τούτου δὲ, τὸ γ· τοῦ α ὄντος, ἔσται τὸ γ.

quotieſcumque enim, cùm eſt τὸ α, neceſſariò eſt τὸ β; & cùm eſt hoc, [a] *neceſſariò eſt* τὸ ϛ: cùm ſit τὸ α, erit τὸ γ.

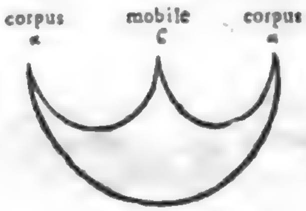
a τις.

γ ϛ
Si eſt corpus, eſt mobile:
ϛ α
Si eſt mobile, eſt in loco: Ergo
γ α
Si eſt corpus, eſt in loco.

Εἰ δὴ τοῦ α ὄντος, ἀνάγκη τὸ β εἶναι. τούτου δ' ὄντος, τὸ α· (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ κύκλῳ) κείσθω τὸ α, ἐφ' οὗ τὸ γ· τὸ οὖν, τοῦ β ὄντος, τὸ α εἶναι λέγειν, ἐστὶ τὸ γ εἶναι λέγειν. τοῦτο δ' ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ γ ἐστὶ· τὸ δὲ γ, τῷ α τὸ αὐτό. ὥστε συμβαίνει λέγειν τοὺς κύκλῳ φάσκοντας εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲν ἕτερον, πλὴν ὅτι τοῦ α ὄντος, τὸ α ἐστίν. οὕτω δὲ πάντα δεῖξαι ῥᾴδιον.

Si igitur cùm τὸ α eſt, neceſſe eſt τὸ β eſſe; cùm autem hoc ſit, τὸ α *eſſe*: (hoc enim erat, circulo *demonſtrare*)* ponatur τὸ α, vbi *erat* τὸ ϛ. illa igitur oratio, cùm ſit τὸ ϛ, eſſe τὸ α, perinde valet, ac ſi dicatur eſſe τὸ γ. hæc autem *probat*, cùm τὸ α ſit, τὸ γ eſſe: τὸ ϛ autē *eſt* idē quod τὸ α. Quare accidit, vt qui circulo aiunt eſſe demonſtrationem, nihil aliud dicant, quàm, ſi τὸ α eſt, τὸ α eſſe. ſic autē omnia demōſtrari facilè poſſūt. 25

α ϛ
Si eſt corpus, eſt mobile:
ϛ α
Si eſt mobile, eſt corpus.
Ergo
α α
Si eſt corpus, eſt corpus.

7 Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο δυνατὸν, πλὴν ἐπὶ τούτων ὅσα ἀλλήλοις ἕπεται, ὥσπερ τὰ ἴδια. ἑνὸς μὲν οὖν κειμένου, δέδεικται ὅτι οὐδέποτ' ἀνάγκη τι εἶναι ἕτερον. λέγω δ' ἑνὸς, ὅτι οὔτε ὅρου ἑνὸς, οὔτε θέσεως μιᾶς τεθείσης· ἐκ δύο δὲ θέσεων πρώτων καὶ ἐλαχίστων ἐνδέχεται, εἴπερ καὶ συλλογίσασθαι. ἐὰν μὲν οὖν τὸ α τῷ β καὶ τῷ γ ἕπηται, καὶ ταῦτ' ἀλλήλοις, καὶ τῷ α· οὕτω μὲν ἐνδέχεται ἐξ ἀλλήλων δεικνύναι πάντα τὰ αἰτηθέντα ἐν πρώτῳ σχήματι,

7 Immo ne quidem fieri hoc [b] poteſt, niſi in iis, quæ ſeſe mutuò conſequuntur, vt propria. Vno igitur poſito, oſtenſum eſt [c], nūquàm aliud quicquā neceſſariò effici. vno inquam termino, aut vna theſi poſita. minimùm autem ex duobus theſibus primis poteſt *aliquid colligi*, ſiquidem etiam ratiocinari *licet*. Si igitur τὸ α τῷ β & τῷ γ conſequens ſit, & hæc ſibi inuicem, ac τῷ α: ſic ſanè ex ſe inuicē probari poſſunt omnia poſtulata [d] in prima figura,

b Probatio circularis.

26

c Lib. 1. Prior Analyt. cap. 14.

d Id eſt, quæſita

a Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 5.
b Eodem cap. 5. & ſeq.
c Circularem.

27

d Id eſt, non probantur ambæ propoſitiones acceptæ in ſyllogiſmo: quoniam in ſecunda figura concluſio eſt negatiua: ergo non poteſt circulo probari propoſitio affirmãs: quomodo enim probabitur ex duabus negantibus? in tertia verò figura cõcluſio eſt particularis: ergo non poteſt circulo probari propoſitio vniuerſalis.

vt demonſtratum eſt in *libris* de ſyllogiſmo [a]. ſed & *illud ibi* [b] oſtenſum fuit, in aliis figuris aut non fieri ſyllogiſmum [c], aut non de acceptis [d]. *quæ verò non reciprocantur, neutiquàm poſſe demonſtrari circulo. Quocirca cùm pauca talia ſint in demonſtrationibus: apparet, vanũ *quiddam* eſſe & impoſſibile, ſi quis mutuam & reciprocam demonſtrationem eſſe, ideóque omnia demonſtrari poſſe dicat.

ὡς δέδεικται ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ. δέδεικται δὲ καὶ, ὅτι ἐν τοῖς ἄλλοις σχήμασιν ἢ οὐ γίνεται συλλογισμὸς, ἢ οὐ περὶ τῶν ληφθέντων. τὰ δὲ μὴ ἀντικατηγορούμενα, οὐδαμῶς ἔστι δεῖξαι κύκλῳ. ὥστ' ἐπειδὴ ὀλίγα τοιαῦτα ἐν ταῖς ἀποδείξεσι. φανερὸν ὅτι κενόν τε καὶ ἀδύνατον, τὸ λέγειν ἐξ ἀλλήλων εἶναι τὴν ἀπόδειξιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐνδέχεσθαι πάντων εἶναι ἀπόδειξιν.

Quid ſit De omni, Per ſe, & Vniuerſale.
CAP. IV.

1 ¶ *Demonſtrationem eſſe ex neceſſariis.* 2 ¶ *Propoſitio.* 3 ¶ *Quæ dicantur de omni.* 4 ¶ *Quæ & quot modis dicantur per ſe, vel per accidẽs. Modus primus, & ſecundus.* 5 *Tertius.* 6 *Quartus.* 7 *Quæ primo aut ſecũdo modo ſunt per ſe, eadẽ eſſe propter ſe, & neceſſaria.* 8 *Epilogus.* 9 ¶ *De vniuerſali. Definitio,* 10 *Corollarium, quòd vniuerſale ſit neceſſariũ.* 11 *Expoſitio definitionis.* 12 *Quodnam ſit ſubiectum, de quo vniuerſaliter demonſtratur.*

CAP. IV.
28
e Vt probatum fuit c. 2. part. 3.

f Id eſt, concluſio demonſtrationis.

g Propoſitionibus. Obſerua ex neceſſitate concluſionis colligi

29

neceſſitatẽ propoſitionum.
h Id eſt: explicãdum & probandum.
i Ideſt, quæ ſit eſſentia, & quæ proprietates propoſitionum demõſtratiuarum.
k Cùm nobis proponitur propoſitio quaſi vera de omni.
l Vt albor in quibuſdam hominibus non reperitur.
m Vt canities nõ ſemper, ſed in ſenectute ineſt homini.

QVia verò non poteſt [e] aliter ſe habere *id* cuius eſt ſciẽtia ſimpliciter: neceſſarium vtiq. erit, quod cadit ſub ſcientiam demonſtratiuam [f]: demonſtratiua autem eſt, quam ideo habemus, quia habemus demonſtrationẽ: demonſtratio igitur eſt ſyllogiſmus ex neceſſariis [g]. 2 Accipiendum [h] igitur *eſt*, ex quibus & qualibus [i] *propoſitionibus* demonſtrationes conſtent. *ſed primùm definiamus, quid vocemus De omni, & quid Per ſe, & quid Vniuerſale. 3 De omni igitur id appello, quod non in aliquo eſt, in aliquo non *eſt*, nec interdum *eſt*, interdum non *eſt*. Vtputà ſi de omni homine *dicitur* animal: ſi verè dicitur hũc *eſſe* hominem, verè *dicetur* etiã *eſſe* animal. & ſi nunc alterum *eſt verum*, alterum quoque *ſimiliter eſt verũ*. Et ſi in omni linea *eſt* pũctum, eadem *eſt* ratio. *Huius* autem *rei* ſignum *eſt*: quoniam ita obiicimus, cùm velut de omni interrogamur [k], vel quòd alicui non *ineſt* [l], vel quòd interdum non *ineſt* [m].

ΕΠεὶ δ' ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν οὗ ἔστιν ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀναγκαῖον ἂν εἴη τὸ ἐπιστητὸν τὸ κατὰ τὴν ἀποδεικτικὴν ἐπιστήμην. ἀποδεικτικὴ δ' ἐστὶν, ἣν ἔχομεν τῷ ἔχειν ἀπόδειξιν, ἐξ ἀναγκαίων ἄρα συλλογισμός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. 2 Ληπτέον ἄρα ἐκ τίνων καὶ ποίων αἱ ἀποδείξεις εἰσί. πρῶτον δὲ διορίσωμεν τί λέγομεν τὸ κατὰ παντὸς, καὶ τί τὸ καθ' αὑτὸ, καὶ τί τὸ καθόλου. 3 Κατὰ παντὸς μὲν οὖν τοῦτο λέγω, ὃ ἂν ᾖ μὴ ἐπί τινος μὲν, τινὸς δὲ μή· μηδὲ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ μή. οἷον, εἰ κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ζῷον· εἰ ἀληθὲς τόνδ' εἰπεῖν ἄνθρωπον, ἀληθὲς καὶ ζῷον· καὶ εἰ νῦν θάτερον, καὶ θάτερον. καὶ εἰ ἐν πάσῃ γραμμῇ στιγμὴ, ὡσαύτως. σημεῖον δ' ἐ· καὶ γὰρ τὰς ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν, ὡς κατὰ παντὸς ἐρωτώμενοι, ἢ εἰ ἐπί τινι μὴ, ἢ εἴ ποτε μή.

4 Καθ' αὑτὰ δ', ὅσα ὑπάρχει ἐν τῷ τί ἐστιν· οἷον τριγώνῳ γραμμή, καὶ γραμμῇ στιγμή· ἡ γὰρ οὐσία αὐτῶν ἐκ τούτων ἐστί, καὶ ἐν τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τί ἐστιν ἐνυπάρχει. καὶ ὅσοις τῶν ἐνυπαρχόντων αὐτοῖς, αὐτὰ ἐν τῷ λόγῳ ἐνυπάρχουσι, τῷ τί ἐστι δηλοῦντι. οἷον, τὸ εὐθὺ ὑπάρχει γραμμῇ καὶ τὸ περιφερές, καὶ τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀριθμῷ, καὶ τὸ πρῶτον καὶ σύνθετον, καὶ ἰσόπλευρον καὶ ἑτερόμηκες. καὶ πᾶσι τούτοις ἐνυπάρχουσιν ἐν τῷ λόγῳ τῷ τί ἐστι λέγοντι, ἔνθα μὲν γραμμή, ἔνθα δ' ἀριθμός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τὰ τοιαῦθ' ἑκάστοις καθ' αὑτὰ λέγω. ὅσα δὲ μηδετέρως ὑπάρχει, συμβεβηκότα· οἷον, τὸ μουσικὸν ἢ λευκὸν τῷ ζῴῳ.

5 Ἔτι ὃ μὴ καθ' ὑποκειμένου λέγεται ἄλλου τινός. οἷον, τὸ βαδίζον, ἕτερόν τι ὄν, βαδίζον ἐστί, καὶ λευκόν. ἡ δ' οὐσία, καὶ ὅσα τόδε τι σημαίνει, οὐχ ἕτερόν τι ὄντα, ἐστὶν ὅπερ ἐστί. τὰ μὲν δὴ μὴ καθ' ὑποκειμένου, καθ' αὑτὰ λέγω· τὰ δὲ καθ' ὑποκειμένου, συμβεβηκότα. 6 Ἔτι δ' ἄλλον τρόπον, τὸ μὲν δι' αὑτὸ ὑπάρχον ἑκάστῳ, καθ' αὑτό. τὸ δὲ μὴ δι' αὑτό, συμβεβηκός. οἷον, εἰ βαδίζοντος ἤστραψε, συμβεβηκός· οὐ γὰρ διὰ τὸ βαδίζειν ἤστραψεν, ἀλλὰ συνέβη, φαμέν, τοῦτο. εἰ δὲ δι' αὑτό, καθ' αὑτό. οἷον,

4 Per ſe autem *voco*, quæcūq; [a] inſunt in *attributione declarante* quid eſt: vt triangulo *ineſt* linea, & lineæ punctum: eſſentia namque ipſorum [b] ex his [c] eſt, atque *hæc* inſunt [d] in oratione dicente quid ſit [e]. * Item [f] ea quæ attributis ſuis inſunt in oratione declarante quid ſit: vt rectum & [g] curuum ineſt lineæ, & impar ac par [h] numero, necnon primū & compoſitum [i], item æquilaterū [k] & altera parte longius [l]. atque his omnibus ineſt in oratione quid ſit dicente, illîc [m] quidem linea, hîc [n] verò numerus. Similiter & in aliis, ea quæ *ſunt* eiuſmodi, ſingulis per ſe *ineſſe* dico. *Quæ verò neutro modo inſūt, *voco* accidentia: vt muſicum, aut album *ineſt* animali [o]. 5 Præterea [p] *per ſe appello*, quod non dicitur de vllo alio ſubiecto [q]: vt ambulans, cùm aliud quiddam ſit [r], ambulans eſt & album. ſubſtantia verò & [ſ] quæcumq; hoc aliquid ſignificāt, nō aliud quiddam ſunt, quàm id quod ſunt [t]. Quæ igitur de ſubiecto non *dicuntur*, per ſe: quæ verò de ſubiecto *dicuntur*, accidentia voco.
6 Alio [u] præterea modo, quod propter ſe ineſt vnicuique, per ſe *eſt*: quod non propter ſe, accidens. vt ſi ambulante *aliquo* fulgurauit, accidens *eſt*: non enim propter ambulationem fulgurauit: ſed dicimus, hoc accidit. Si verò propter ſe, per ſe *ineſt* vt

30
a Hoc primo modo per ſe dicuntur, quæ ſunt in aliquo, & in eius definitione ponuntur: vt genera & differentiæ ſubſtantiarū.
31
quæ ſunt cauſæ internæ.
b Trianguli, & lineæ.
c Lineæ, & puncto.
d Nā linea definitur longitudo ſine latitudine, cuius termini ſunt duo puncta. Triangulum definitur figura tribus rectis lineis contenta.
e Id eſt, in defi-
32
nitione.
f Hoc ſecundo
33
modo propriæ affectiones dicuntur per ſe eſſe in ſubiecto, vt aptitudo ad ridendum in homine, & ſimitas in naſo, quia definiūtur per ſubiectum, vt ſimitas definitur curuitas naſi
g Coniūctio accipienda eſt pro-
34
diſiunctione, nā rectum & curuū ſimul accipi debent ſub diſiunctione: quia omnis linea eſt vel recta vel curua ſimilis eſt interpretatio ſequentium proprietatum numerus enim eſt vel par vel impar: item primus vel compoſitus: denique æquilaterus vel altera parte longior. h Impar numerus eſt, qui non poteſt diuidi in duas partes æquales: par, qui poteſt ita diuidi. i Primus numerus eſt, quem vnitas ſola metitur, vt 3, 5, 7. Compoſitus eſt, quem numerus quiſpiam metitur, vt 6, 9, 16 nam bis tria, vel ter duo conficiunt ſex item tria ter accepta faciunt nouem. denique octo his accepta aut quater quatuor, aut octies duo, efficiunt 16. k Æquilaterum vocat numerum quadratum, qui efficitur ex numero in ſe ipſū ducto: vt 9 ex 3 ter acceptis.
l Numerus altera parte longior eſt, quem efficit numerus non per ſe ipſum, ſed per alium numerum multiplicatus: vt 6 conſtant ex 3 bis. vel ex 2 ter acceptis.
m In definitione recti & curui. n In definitione imparis ac paris, vel primi & cōpoſiti, vel æquilateri & altera parte longioris. o Quia nec animal definitur per albū, aut muſicū: nec albū, aut muſicum per animal. p Hoc tertio modo per ſe dicitur eſſe ſubſtantia. accidentia verò ſunt, quantitas, qualitas, &c. q Id eſt, quod non eſt in ſubiecto. hoc enim eſt proprium ſubſtantiæ. r Ambulās connotat ſubiectum, id eſt animal quod ambulat. aliud autē eſt animal: aliud, ābulare, ſeu ambulans: nā illud eſt ſubſtantia: hoc verò, accidens. Eadē eſt ratio albi, & ceterorum accidentium. ſ Ετυμαί: quoniam ſubſtantiæ proprium eſt ſignificare hoc aliquid. t Non ſignificant aliud quàm id ipſum quod ſunt: vt homo nihil aliud ſignificat quàm hominem, album verò connotat ſubiectum, id eſt, ſignificat alborem in corpore. u Hic poſtremus modus eorū quæ dicuntur per ſe, pertinet ad cauſam efficientem.

ſi quis iugulatus interiit, & per iugulationem: quoniam *ideo periit* quia iugulatus eſt, nõ autem accidit iugulatum interire.

7 Quæ igitur in iis quæ ſimpliciter cadunt ſub ſcientiam, dicũtur per ſe, ita vt *ipſa* inſint attributis [a], aut ipſis attributa [b], cùm propter ſe ſunt [c], tum ex neceſſitate, non enim accidit nõ ineſſe aut ſimpliciter [d], aut oppoſita, vt lineæ rectum vel inflexũ, & numero impar vel par. nam [e] contrarium eſt aut priuatio aut contradictio in eodẽ genere: vt par *eſt* quod nõ *eſt* impar [f], in numeris quà cõſequitur [g]. quare ſi neceſſe *eſt* affirmare vel negare [h]: neceſſe *eſt* etiam *ea* quæ *ſunt* per ſe ineſſe. 8 Ergo de omni, & Per ſe, definita ſint hoc modo.

9 Vniuerſale autem voco, quod & omni ineſt [i], & per ſe [k], & quà *id* ipſum *eſt*. 10 Apparet igitur, quæcumque *ſunt* vniuerſalia, neceſſariò ineſſe rebus [l]. 11 Per ſe autem & quà ipſum, idem [m] *ſunt*. vtputà per ſe lineæ ineſt punctũ. & rectũ: quia *ineſt*, quà linea *eſt*, item triangulo quà eſt triangulum, *inſunt* duo recti [n]: quia per ſe triangulum *eſt* æquale duobus rectis. 12 Iam verò vniuerſale tunc ineſt, cùm de quouis & primò demonſtratur. exempli causâ, duos rectos habere, nec figurę ineſt vniuerſaliter:

εἴ τις σφαττόμενος ἀπέθανε, καὶ κατὰ τὴν σφαγήν, ὅτι διὰ τὸ σφάττεσθαι, ἀλλ' οὐ συνέβη σφαττόμενον ἀποθανεῖν.

7 Τὰ ἄρα λεγόμενα ἐπὶ τῶν ἁπλῶς ἐπιστητῶν καθ' αὑτά, οὕτως ὡς ἐνυπάρχειν τοῖς κατηγορουμένοις, ἢ ἐνυπάρχεσθαι, δι' αὑτά τε ἐστι, καὶ ἐξ ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν ἢ ἁπλῶς, ἢ τὰ ἀντικείμενα· οἷον, γραμμῇ τὸ εὐθὺ ἢ τὸ καμπύλον, καὶ ἀριθμῷ τὸ περιττὸν ἢ τὸ ἄρτιον. ἔστι γὰρ τὸ ἐναντίον, ἢ στέρησις, ἢ ἀντίφασις ἐν τῷ αὐτῷ γένει· οἷον, ἄρτιον τὸ μὴ περιττόν, ἐν ἀριθμοῖς ᾗ ἕπεται. ὥστ' εἰ ἀνάγκη φάναι ἢ ἀποφάναι, ἀνάγκη καὶ τὰ καθ' αὑτά, ὑπάρχειν. 8 Τὸ μὲν οὖν κατὰ παντός, καὶ καθ' αὑτό, διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον. 9 Καθόλου δὲ λέγω, ὃ ἂν κατὰ παντός τε ὑπάρχῃ, καὶ καθ' αὑτό, καὶ ᾗ αὐτό. 10 Φανερὸν ἄρα, ὅτι ὅσα καθόλου, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει τοῖς πράγμασι. 11 Τὸ καθ' αὑτὸ δέ, καὶ ᾗ αὐτό, ταὐτόν. οἷον, καθ' αὑτὴν τῇ γραμμῇ ὑπάρχει στιγμή, καὶ τὸ εὐθύ· καὶ γὰρ ᾗ γραμμή. καὶ τῷ τριγώνῳ ᾗ τρίγωνον, δύο ὀρθαί· καὶ γὰρ καθ' αὑτό, τὸ τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσον.

12 Τὸ καθόλου δὲ ὑπάρχει τότε, ὅταν ἐπὶ τοῦ τυχόντος καὶ πρώτου δεικνύηται. οἷον, τὸ δύο ὀρθὰς ἔχειν, οὔτε τῷ σχήματί ἐστι καθόλου

a Hic eſt prim⁹ modus, quo aliquid dicitur per ſe.
b Hic eſt ſecundus modus dicen-
35
di per ſe.
c Quia proximè dixerat ea dici per ſe, quæ ſunt propter ſe, potuiſſet aliquis exiſtimare non eſſe propter ſe, quæ primo aut ſecundo modo dicuntur per ſe, docet igitur Philoſophus hæc quoque eſſe propter ſe.
d Vt corpori mobilitas, homini aptitudo ad ridendum.
e Reſpondet tacitæ obiectioni, poſſet enim aliquis obiicere, ce-
36
ctum & inflexũ, item par & impar eſſe contraria: contraria verò ſimul ineſſe non poſſe, at ſimul abeſſe poſſe: vt idem corpus non poteſt eſſe album & nigrũ: ſed poteſt & albore & nigrore carere, putà ſi rubeũ ſit, aut viride: itaque falſũ
37
eſſe, quod dictũ fuit, numerũ neceſſariò eſſe parẽ vel imparẽ, & lineã neceſſariò flexã Reſpondet igitur Philoſophus, tunc ambo contraria poſſe abeſſe à ſubiecto, cùm ſunt cõtraria mediata: hęc verò, quæ propoſita fuerunt, eſſe cõtraria immediata, quæ opponuntur vt contradictia, ſiue vt priuantia in eodẽ ſubiecto, id eſt, ita vt neceſſe ſit alterũ ineſſe in ſubiecto, quemadmodũ expoſitũ fuit cap. 10. Categor. f Itaque par & impar opponuntur vt impar & non impar. ſicut igitur neceſſe eſt omnem numerũ eſſe aut imparẽ aut nõ imparem, ita etiam neceſſe eſt vt ſit vel impar vel par. g Par non eſt prorſus idem quod non impar: quia non impar eſt mera negatio imparis: par autem ponit paritatem contrariam imparitati. ſed par comparatur non impari, quoniã ei neceſſariò eſt conſequẽs: numerũ enim, qui nõ impar eſt, neceſſariò parem eſſe conſtat. h Id eſt, ſi neceſſe eſt veram eſſe alteram partem cõtradictionis. i Ergo albor, vel nigror nõ dicitur vniuerſaliter de homine, quia non ineſt omni homini. k Ergo nigror non dicitur vniuerſaliter de Æthiòpe. quia non per ſe, ſed ex accidenti Æthiops eſt niger. l Quæ enim ſunt per ſe, ſunt neceſſaria. cùm igitur vniuerſalia ſint per ſe, ſunt etiam neceſſaria. m Per ſe duobus modis accipitur: vel enim opponitur τῷ per accidẽs, vel τῷ per aliud. Cùm opponitur τῷ per accidens, latiùs patet quàm vniuerſale, & qua ipſum, ſeu quà tale: vt homo per ſe eſt mobilis, non per accidens: non tamẽ quà homo, ſed quà corpus: quod enim attribuitur homini quà homo eſt, homini ſoli attribuitur. Cùm verò per ſe, diſtinguitur ab eo quod eſt per aliud: idem eſt per ſe & quatenus tale. homo igitur per ſe non eſt mobilis, ſed per aliud, id eſt per corpus: quia mobilis eſt, non quà homo, ſed quà corpus.
n Id eſt tres anguli æquales duobus rectis.

(καί τοι ἔστι

(καί τοί ἔστι δεῖξαι κατὰ σχήματος, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει, ἀλλ' οὐ τοῦ τυχόντος σχήματος· οὐδὲ χρῆται τῷ τυχόντι σχήματι ὁ δεικνύς) τὸ γὰρ τετράγωνον, σχῆμα μέν, οὐκ ἔχει δὲ δύο ὀρθαῖς ἴσας. τὸ δ' ἰσοσκελὲς ἔχει μὲν τὸ τυχὸν δύο ὀρθαῖς ἴσας, ἀλλ' οὐ πρῶτον, ἀλλὰ τὸ τρίγωνον πρότερον. ὃ τοίνυν τὸ τυχὸν πρῶτον δείκνυται δύο ὀρθὰς ἔχον, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο· τούτῳ πρώτῳ ὑπάρχει καθόλου· καὶ ἡ ἀπόδειξις καθ' αὑτὸ τούτου καθόλου ἐστί. τῶν δ' ἄλλων τρόπον τινά, οὐ καθ' αὑτό· οὐδὲ τοῦ ἰσοσκελοῦς οὐκ ἔστι καθόλου, ἀλλ' ἐπὶ πλέον.

(quamquàm licet de figura demonſtrare quòd duos rectos habet, ſed nō de quauis figura: nec vtitur quauis figura is qui demonſtrat) nam quadratū *eſt* quidem figura, non tamē habet *angulos* ęquales duob. rectis. quodlibet verò iſoſceles habet *angulos* æquales duobus rectis, ſed nō primum, cùm triangulum priùs *id habeat.* Quod igitur omne *&* primum oſtēditur duos *angulos* rectos aut quoduis aliud habere, huic primo ineſt vniuerſaliter: ac demonſtratio per ſe eſt huius vniuerſalis: aliorum autem modo quodam, non per ſe: neque iſoſcelis eſt vniuerſaliter, ſed latiùs *patet quàm iſoſceles.*

Quibus ex cauſis peccetur in vniuerſali accipiendo, & qua ratione error vitetur. Cap. V.

1 ¶ De cauſis errand. Enumeratio. 2 Exemplum quartæ, 3 primæ, 4 tertiæ. 5 & ſecundæ cauſæ. 6 ¶ De errore vitando. Differentia homonymorum & ſynonymorū. 7 Ratio inueniendi proprij ſubiecti ſynonymi, de quo affectio demonſtretur.

Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι πολλάκις συμβαίνει διαμαρτάνειν, καὶ μὴ ὑπάρχειν τὸ δεικνύμενον πρῶτον καθόλου, ᾗ δοκεῖ δείκνυσθαι καθόλου πρῶτον. ἀπατώμεθα δὲ ταύτην τὴν ἀπάτην, ὅταν ἢ μηδὲν ᾖ λαβεῖν ἀνώτερον παρὰ τὸ καθέκαστον, ἢ τὰ καθέκαστα· ἢ ᾖ μέν, ἀλλ' ἀνώνυμον ᾖ ἐπὶ διαφόροις εἴδει πράγμασιν· ἢ τυγχάνῃ ὂν ὡς ἐν μέρει ὅλον ἐφ' ᾧ δείκνυται· τοῖς γὰρ ἐν μέρει ὑπάρξει μὲν ἡ ἀπόδειξις, καὶ ἔσται κατὰ παντός, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔσται τούτου πρώτου καθόλου ἡ ἀπόδειξις. λέγω δὲ τούτου πρώτου, ᾗ τοῦτο, ἀπόδειξιν, ὅταν ᾖ πρώτου καθόλου. 2 Εἰ οὖν τις δείξειεν ὅτι αἱ ὀρθαὶ οὐ συμπίπτουσι,

NOn eſt autem ignorādum, ſæpe accidere vt peccetur, nec ſit, quod demonſtratur, primū vniuerſale [a], quà videtur demonſtrari vniuerſale primū. ſic [b] autem fallimur, cùm [c] aut nihil licet accipere ſuperius præter ſingulare, vel [d] ſingularia: aut [e] licet quidem, ſed *id* nomine caret in rebus ſpecie differentibus: *aut [f] eſt vt in parte totum [g] in quo demonſtratur [h]: particularibus enim inerit demonſtratio, & erit de omni, non tamen erit demō ſtratio huius primi vniuerſalis. Dico autem demonſtrationem *eſſe* huius primi q̄ua *eſt* hoc, quando eſt *huius* primi vniuerſalis. 2 Si quis igitur oſtenderit rectas [i] non concurrere:

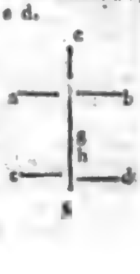
a Al. Primum vniuerſaliter.
b Vnus eſt error, cùm quis demōſtrauit de inferiori, vt de ſpecie, quod demōſtrare debuit de ſuperiori, vt de genere. cauſæ autem huius erroris ſunt quatuor.
c *Prima cauſa errandi*, cùm vnū eſt ſingulare cōtentum ſub vniuerſali: ac demōſtratur de ſingulari, cùm demōſtrari debeat de vniuerſali: vt ſi quis demonſtret eclipſim de hac luna.
d *Altera cauſa errandi*, cùm demonſtratur de omnibus contentis ſub proprio ſubiecto: vnde videtur demonſtratum de proprio ſuiecto.
e *Tertia cauſa errādi*, cùm ideo demonſtramus
CAP. V.

38

de particularib. quia vniuerſale nomine caret.
f *Quarta cauſa, errandi*, cùm putamus demonſtratum eſſe vniuerſaliter, quia demonſtratū eſt de omni.

39

g Id eſt, eſt vniuerſale quiddam continēns ſub ſe particularia.
h Id eſt, de quo demonſtrari debet.
i Vt lineas a b, c d.

videri poſſit huius eſſe demonſtratio propriè. quoniam *hæc affectio* eſt in omnibus rectis [a]. nõ eſt autem *propriè demonſtratio*: ſiquidem id fit [b], non quia *ſunt* [c] ita[d] æquales [e], ſed quà *ſunt* [f] quomodocũque [g] æquales [h]. 3 Et ſi aliud triangulum nõ eſſet, quàm iſoſceles: quà iſoſceles, videretur ineſſe [i]. 4 Et proportio commutata [k] *videbatur ineſſe* quà *ſunt* numeri, & quà lineæ, & quà ſolida, & quà tẽpora, ſicut oſtendebatur aliquando ſeparatim: cũ de omnibus vnâ demonſtratione probari poſſit. ſed quoniã hęc omnia, numeri, longitudines, tẽpora, ſolida, *ita ſunt* vnum *vt* nominatum quidpiam non ſint, ac ſpecie differunt inter ſe: *idcirco* ſeparatim accipiebantur. nunc verò vniuerſaliter demonſtratur. non enim *hæc affectio* ineſt *lineis* quà *ſunt* lineæ, & *numeris* quà *ſunt* numeri, ſed quà *ſunt* hoc quod ſupponunt [l] eſſe vniuerſale. 5 Proinde & ſi quis ſingillatim oſtenderit vnâ aut alterâ demonſtratione vnumquodque triangulum habere duos rectos [m], æqui laterum *inquam* ſeparatim, & ſcalenum, & iſoſceles: *is* nõdum nouit *ipſum* triangulum eſſe æquale duobus rectis [n], niſi ſophiſtico modo: nec vniuerſaliter triangulum, licèt nullum præter hæc ſit aliud triangulum. non enim quà triangulum, nouit: nec omne triangulum, niſi ſecundum numerum: ſecundum formam verò non omne [o], etſi nullum eſt [p] quod non cognoſcat. 6 Quando igitur non nouit vniuerſaliter, & quando nouit ſimpliciter [q]? Mani-

δόξειεν ἂν τούτου εἶναι ἡ ἀπόδειξις κυρίως, διὰ τὸ ἐπὶ πασῶν εἶναι τῶν ὀρθῶν. οὐκ ἔστι δέ· εἴπερ μὴ ὅτι ὡδὶ ἴσαι, γίνεται τοῦτο· ἀλλ᾽ ᾗ ὁποσοιοῦν ἴσαι. 3 Καὶ εἰ τρίγωνον μὴ ἦν ἄλλο, ἢ ἰσοσκελὲς ἂν ἐδόκει ὑπάρχειν. 4 Καὶ τὸ ἀνάλογον ὅτι ἐναλλάξ, ᾗ ἀριθμοὶ, καὶ ᾗ γραμμαὶ, καὶ ᾗ στερεὰ, καὶ ᾗ χρόνοι, ὥσπερ ἐδείκνυτό ποτε χωρὶς, ἐνδεχόμενόν γε κατὰ πάντων μιᾷ ἀποδείξει δειχθῆναι. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι ὠνομασμένον τι πάντα ταῦτα ἕν, ἀριθμοὶ, μήκη, χρόνοι, στερεὰ, καὶ εἴδει διαφέρειν ἀλλήλων, χωρὶς ἐλαμβάνετο. νῦν δὲ καθόλου δείκνυται· οὐ γὰρ ᾗ γραμμαὶ, ἢ ᾗ ἀριθμοὶ, ὑπῆρχεν· ἀλλ᾽ ᾗ τοδὶ, ὃ καθόλου ὑποτίθεται ὑπάρχειν. 5 Διὰ τοῦτο οὐδ᾽ ἄν τις δείξῃ καθ᾽ ἕκαστον τὸ τρίγωνον ἀποδείξει ἢ μιᾷ ἢ ἑτέρᾳ, ὅτι δύο ὀρθὰς ἔχει ἕκαστον, τὸ ἰσόπλευρον χωρὶς, καὶ τὸ σκαληνὸν, καὶ τὸ ἰσοσκελές· οὔπω οἶδε τὸ τρίγωνον ὅτι δύο ὀρθαῖς ἴσον, εἰ μὴ τὸν σοφιστικὸν τρόπον· οὐδὲ καθόλου τρίγωνον, οὐδ᾽ εἰ μηδέν ἐστι παρὰ ταῦτα τρίγωνον ἕτερον. οὐ γὰρ ᾗ τρίγωνον, οἶδεν· οὐδὲ πᾶν τρίγωνον, ἀλλ᾽ ἢ κατ᾽ ἀριθμόν· κατ᾽ εἶδος δ᾽, οὐ πᾶν, καὶ εἰ μηδέν ἐστιν ὃ οὐκ οἶδε. 6 Πότ᾽ οὖν οὐκ οἶδε καθόλου, καὶ πότ᾽ οἶδεν ἁπλῶς; δῆ-

a Id eſt, in omnibus lineis rectis, ſuper quas recta linea cadẽs facit duos angulos internos, ab eâdẽ parte ſumptos, vt angulum g, & angulum h,

40

rectos.
b Lineæ a b, & c d, nõ ideò ſunt parallelæ ſiue æquidiſtantes.
c Subaudi, anguli g & h.
d Quia ſunt recti.
e Sub. duobus rectis.
f Sub. anguli interni qui ab vna parte ſiunt à linea recta cadente ſuper lineas a b & c d.
g Id eſt, ſiue ſint anguli recti ſiue obtuſus & acutus, qui ſimul ſumpti, æquales ſint duobus rectis.
h Subaudi, duobus rectis.
i Hæc affectio, habere tres angu

41

los æquales duobus rectis.
k Proportio cõmutata dicitur: quando vt ſe habet primũ ad ſecundũ, ita tertium ad quartũ: & viciſſim vt primũ ad tertium, ita ſecundum ad quartum. verbi gratiâ, eadẽ eſt ratio inter duo & quatuor, quæ inter ſex & duodecim, nẽpe ratio

42

dupla: proinde eadem eſt ratio inter duo & ſex, quæ eſt inter quatuor & duodecim, nẽpe ratio tripla. l Obſerua Ariſtotelẽ proponere hoc exemplũ ſecundum eorũ ſententiam, qui putabant cõmutatam proportionem demonſtrari poſſe de communi genere numeri, lineæ, ſolidi, temporis. quam ſententiam nec probat, nec reiicit, quia de hac re non eſt in libris logicis diſputandum. m Id eſt, tres angulos æquales duobus rectis. n Id eſt, habere tres angulos æquales duobus rectis. o Quia forma vniuerſalis differt à formis particularibus hic verò nouit formas particulares tantùm, non vniuerſalem. p Numero. Obiter obſerua, etſi plerumque tot numero dicuntur eſſe triangula, quot ſunt indiuidua triangula: tamen hoc loco tot numero dici triangula, quot ſunt ſpecies trianguli. ſicut enim numeramus indiuidua, ita etiam ſpecies. vide etiam quod notaui ad cap. 5. Categor. part. 21. q Vniuerſaliter & ſimpliciter idem ferè ſignificant. quoniam is demum ſimpliciter (id eſt non ſophiſtico modo) cognoſcit, qui vniuerſaliter cognoſcit:

λον δή-

λον δὴ, ὅτι εἰ ταὐτὸν ἦν τριγώνῳ εἶναι καὶ ἰσοπλεύρῳ ἢ ἑκάστῳ ἢ πᾶσιν. εἰ δὲ μὴ ταὐτὸν, ἀλλ' ἕτερον, ὑπάρχει δ' ᾗ τρίγωνον· οὐκ οἶδε. 7 Πότερον δ' ᾗ τρίγωνον, ἢ ᾗ ἰσοσκελὲς, ὑπάρχει; καὶ πότε κατὰ τοῦθ' ὑπάρχει πρῶτον; καὶ καθόλου τίνος ἡ ἀπόδειξις; δῆλον ὅτι ὅταν ἀφαιρουμένων ὑπάρχῃ πρώτῳ. οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ χαλκῷ τριγώνῳ ὑπάρξουσι δύο ὀρθαί· ἀλλὰ καὶ τοῦ χαλκοῦν εἶναι ἀφαιρεθέντος, καὶ τοῦ ἰσοσκελές. ἀλλ' οὐ τοῦ σχήματος, ἢ πέρατος. ἀλλ' οὐ πρώτων. τίνος οὖν πρώτου; εἰ δὴ τριγώνου· κατὰ τοῦτο ὑπάρχει καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ τούτου καθόλου ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις.

feſtum *eſt*, quòd ſi eadem ſit eſſentia trianguli & æquilateri aut cuiuſuis aut omniũ [a], *vniuerſaliter nouit*. ſi verò nõ idem *ſint*, ſed diuerſa [b], & inſit *illa affectio triangulo* quà *eſt* triangulũ: nõ nouit [c]. 7 Vtrùm autem ineſt quà triangulum, an quà iſoſceles? & quando ratione huius primi ineſt *aliis*? & vniuerſaliter cuiuſnã *eſt* demonſtratio? *Tunc* ſanè, cùm *aliis* ablatis, *nihilominus* inerit *huic* primo *de quo demõſtratum eſt*. Vt iſoſceli ęneo triangulo inerunt duo recti [d]: ſed & *his* ablatis, æneum eſſe, & iſoſceles eſſe, *nihilominus inerit eadem affectio*. atqui non *inerit ſublatâ* figurâ, vel termino. ſed non *his* primis *ſublatis tollitur*. Quo igitur primo *ſublato affectio tollitur*? Si quidem triangulo, ratione huius ineſt etiam aliis, & huius vniuerſaliter eſt demonſtratio.

a Id eſt, vniuerſalis & particularis vel particularium. nec eſt nouum, vt Ariſtoteles ſpeciali exemplo rem vniuerſalem intel 43 ligat. ſic enim & cap. 12. quærit quænam ſint interrogationes geometricæ in quaque ſcientia. Porrò vniuerſale non differt à particularibus, cùm eſt homonymũ.
b Vniuerſale ſynonymum eſt diuerſum à particularibus, quia ſignificat formã vniuerſalem diuerſam à formis particularibus.
c Id eſt, non vniuerſaliter nouit is qui demõſtrauit de ſpecie trianguli affectionem demõſtrandam de triangulo veluti affectionem illam, habere tres angulos æquales duobus rectis.
d Id eſt, tres anguli ęquales duobus rectis.
e Vtitur ſyllogiſmo ex ambabus propoſitionibus affirmantibus in ſecunda figura. qui quidẽ modus, quod ad formam attinet eſt inutilis: ideò-

---

Demonſtrationem conſtare ex principiis neceſſariis, & per ſe.

CAP. VI.

1 ¶ ¶ *Breuis & ſummaria probatio.* 2 ¶ *Diffuſa & prolixa probatio.* ¶ *Quòd propoſitiones demonſtratiuæ ſint neceſſariæ. Ratio prima, quia concluſio eſt neceſſaria.* 3 *Ratio ſecũda à diſtinctione demonſtrationis & aliorũ ſyllogiſmorũ.* 4 *Ratio tertia ab obiectione contra demonſtrationes.* 5 *Corollarium contra ſophiſtas.* 6 *Ratio quarta, quia propoſitiones non neceſſariæ non poſſunt eſſe cauſa concluſionis neceſſariæ.* 7 *Ratio quinta ab interitu medii termini.* 8 *Obiectio prima, quia concluſio neceſſaria colligi poteſt ex propoſitionibus contingentibus.* 9 *Solutio.* 10 *Corollariũ.* 11 *Obiectio ſecũda, quia interrogationes fiunt etiã de accidentibus.* 12 *Solutio.* 13 ¶ *Quòd demonſtrationis principia & concluſio ſint per ſe. Ratio prima communis propoſitionibus & concluſioni, quia ſunt neceſſaria.* 14 *Ratio altera propoſitionũ propria, ab earũ effectu ſumpta, quia ſcientiã pariunt.* 15 *Corollariũ, Non haberi veram ſcientiam per ea quæ nõ ſunt per ſe, licèt ſint de omni, veluti per ſignũ.* 16 *Ambas ꝓpoſitiones per ſe eſſe debere.*

Εἰ οὖν ἐστὶν ἡ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη ἐξ ἀναγκαίων ἀρχῶν (ὃ γὰρ ἐπίσταται, οὐ δυνατὸν ἄλλως ἔχειν) τὰ δὲ καθ' αὑτὰ ὑπάρχοντα, ἀναγκαῖα τοῖς πράγμασιν· (τὰ μὲν γὰρ, ἐν τῷ

SI [e] igitur [f] eſt demonſtratiua ſcientia [g] ex neceſſariis principiis: (quod [h] enim ſcitur, nõ poteſt aliter *ſe* habere) quę [i] aũt ꝑ ſe rebus inſunt, neceſſaria *ſunt*: [k] alia [l] namq; inſunt in *attributione*

CAP. VI. 44 que non ſemper concludit: ſed pro ſubiecto argumento & ratione materię eſt vtilis, cũm maior propoſitio reciprocatur, quia conſtat ex terminis conuertibilibus. per huius enim propoſitionis conuerſionem reſoluitur in primam figuram. Sic igitur Ariſtoteles argu. it. Quæ ſunt per ſe, ſunt neceſſaria: principia demonſtrationis ſunt neceſſaria: ergo principia demonſtrationis ſunt per ſe. Conuerte maiorem: ſyllogiſmus erit in prima figura, id eſt in Barbara: Omnia neceſſaria ſunt per ſe, &c.
f *Minor propoſitio.*
g Scientiam demonſtratiuam intellige ſcientiam concluſionis.
h *Confirmatio minoris propoſitionis.*
i *Maior propoſitio.*
k *Probatio maioris propoſitionis.*
l Hæc ſunt per ſe primo modo.

quid eſt: alia[a] verò ſunt, in quorum quidditate inſunt ſubiecta; quibus *ita* attribuuntur, *vt* neceſſe *ſit* alterum oppoſitorum[b] ineſſe) perſpicuum[c] *eſt* demonſtratiuum ſyllogiſmum ex huiuſcemodi[d] propoſitionibus cōſtare. quiduis[e] enim vel ita ineſt, vel ex accidenti: accidentia verò non ſunt neceſſaria. 2 Aut igitur ita dicendum *eſt*: aut *hoc* principio poſito, demonſtrationem eſſe rem neceſſariam, &, ſi demonſtratum eſt, non poſſe rē aliter *ſe* habere: ex neceſſarijs igitur oportet eſſe ſylligiſmum illum. 3 Nam ex veris fieri poteſt vt etiam non demonſtrans[f] ratiocinetur: ex neceſſariis autē non poteſt *quiſpiam ratiocinari* præter eum qui demonſtrat. hoc enim iam demonſtrationis eſt *proprium*. 4 *Hoc* autem ſignum *oſtendit* demonſtrationem *conſtare* ex *propoſitionib⁹* neceſſariis: quoniam aduerſus eos qui *ſe* demōſtrare putant, ita obiicimus, quòd non neceſſe *eſt*: ſiue exiſtimemus fieri poſſe vt *res* aliter *ſe* habeat, ſiue diſputationis cauſā. 5 Ex his conſtat, ſtultos eſſe eos qui putāt *ſe* rectè accipere principia, ſi propoſitio ſit probabilis & vera: vt ſophiſtæ[g] *hanc propoſitionem accipiunt*, Scire *eſt* ſciētiā habere. non enim *id* eſt principium, quod eſt probabile aut non *probabile*: ſed quod eſt primum ex eo genere, de quo demōſtratur: nec propriū *eſt* quicquid verum *eſt*. 6 Quòd[h] autem[i] ſyllogiſmum illum[k] oporteat eſſe ex neceſſariis, hinc etiam apparet. Nam[l] ſi ignorans rationem cur *res ſit*, cum ſit fac[m] τὸ α de γ neceſſarò dici: τὸ

τί ἐστιν ὑπάρχει· τοῖς δὲ, αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχει κατηγορουμένοις αὐτῶν, ὧν θάτερον τῶν ἀντικειμένων ἀνάγκη ὑπάρχειν) φανερὸν ὅτι ἐκ τοιούτων τινῶν ἂν εἴη ὁ ἀποδεικτικὸς συλλογισμός. ἅπαν γὰρ ἢ οὕτως ὑπάρχει, ἢ κατὰ συμβεβηκός· τὰ δὲ συμβεβηκότα, οὐκ ἀναγκαῖα.

2 Ἢ δὴ οὕτω λεκτέον ἢ ἀρχὴν θεμένοις, ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ, εἰ ἀποδέδεικται, οὐχ οἷόν τ᾽ ἄλλως ἔχειν· ἐξ ἀναγκαίων ἄρα δεῖ εἶναι τὸν συλλογισμόν.

3 Ἐξ ἀληθῶν μὲν γάρ ἐστι καὶ μὴ ἀποδεικνύντα συλλογίσασθαι· ἐξ ἀναγκαίων δ᾽ οὐκ ἔστιν ἀλλ᾽ ἢ ἀποδεικνύντα· τοῦτο γὰρ ἤδη ἀποδείξεώς ἐστι. 4 Σημεῖον δ᾽ ὅτι ἡ ἀπόδειξις ἐξ ἀναγκαίων, ὅτι καὶ τὰς ἐνστάσεις οὕτω φέρομεν πρὸς τοὺς οἰομένους ἀποδεικνύναι, ὅτι οὐκ ἀνάγκη· ἂν οἰώμεθα ἢ ὅλως ἐνδέχεσθαι ἄλλως ἔχειν, ἢ ἕνεκά γε τοῦ λόγου.

5 Δῆλον δ᾽ ἐκ τούτων, καὶ ὅτι εὐήθεις οἱ λαμβάνειν οἰόμενοι καλῶς τὰς ἀρχάς, ἐὰν ἔνδοξος ᾖ ἡ πρότασις καὶ ἀληθής· οἷον, οἱ σοφισταί, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι, τὸ ἐπιστήμην ἔχειν. οὐ γὰρ τὸ ἔνδοξον, ἢ μή, ἀρχή ἐστιν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον τοῦ γένους περὶ ὃ δείκνυται. καὶ τἀληθὲς οὐ πᾶν, οἰκεῖον. 6 Ὅτι δ᾽ ἐξ ἀναγκαίων εἶναι δεῖ τὸν συλλογισμόν, φανερὸν καὶ ἐκ τῶνδε. εἰ γὰρ ὁ μὴ ἔχοι λόγον τοῦ διὰ τί, οὔσης ἀποδείξεως, οὐκ ἐπιστήμων. εἴη δ᾽ ἂν ὥστε τὸ α κατὰ τοῦ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· τὸ δὲ β, μέσον, δι᾽ οὗ ἀπεδεί-

eius rei demonſtratio, non *eſt* ſciens: β autem, medium per quod demon-

a Hæc inſunt per ſe ſecūdo modo.
b Vt numero ineſt par vel impar, lineæ rectitudo aut curuitas.
c *Concluſio.*
d Id eſt per ſe.
e *Dicit maiorē propoſitionem reciprocari*, vt hinc appareat ex neceſſariis ſyllogiſmū eſſe

45
vtilē. docet igitur ea ſola eſſe neceſſaria quæ ſunt per ſe: quia niſi ſint per ſe, neceſſe eſt vt ſint ex accidēte, ideóq; non neceſſaria.
f Vt dialecticus.
g Id eſt Protagoras, qui ita arguebat: Qui rem quampiam ſcit, ſcientiam habet: qui ſcientiam habet, ſcit quid ſit ſcientia: ergo qui

46
rem quampiam ſcit, ſcit quid ſit ſcientia.
h Vtitur Philoſophus hoc argumento: Qui ignorat cauſā rei demonſtrabilis, nō eſt ſciens atqui

47
demonſtrans ex non neceſſariis, ignorat cauſam rei demonſtrabilis: ergo demonſtrans ex non neceſſariis, non eſt ſciens. Maiorem propoſitionē ſatis cōfirmat definitio ipſius Scire, 2 cap. tradita. Minor probatur: quia cōcluſio eſt

48
neceſſaria: quod autem nō eſt neceſſarium, non poteſt eſſe cauſa neceſſarii: alioquin eſſet effectus ſine cauſa: nam ſi cauſa eſt non neceſſaria, poteſt non eſſe: effectus autem, quia eſt neceſſarius, ſemper eſt. i *Concluſio.*
k Id eſt, demonſtrationem. l *Maior propoſitio.* m *Minor propoſitio.*

χθη,

χθῇ, μὴ ἐξ ἀνάγκης· οὐκ οἶδε διότι. οὐ γάρ ἐστι τοῦτο διὰ τὸ μέσον· τὸ μὲν γὰρ, ἐνδέχεται μὴ εἶναι· τὸ δὲ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον. 7 Ἔτι εἴ τις μὴ οἶδε νῦν ἔχων τὸ λόγον, καὶ σωζόμενος, σωζομένου τοῦ πράγματος, μὴ ἐπιλελησμένος· οὐδὲ ἄρα πρότερον ᾔδει. φθαρείη δ' ἂν τὸ μέσον, εἰ μὴ ἀναγκαῖον. ὥστε ἕξει μὲν τὸν λόγον, σωζόμενος, σωζομένου τοῦ πράγματος· οὐκ οἶδε δέ. οὐδ' ἄρα πρότερον ᾔδει. εἰ δὲ μὴ ἔφθαρται, ἐνδέχεται δὲ φθαρῆναι· τὸ συμβαῖνον ἂν εἴη δυνατὸν καὶ ἐνδεχόμενον. ἀλλ' ἔστιν ἀδύνατον, τὸν οὕτως ἔχοντα εἰδέναι. 8 Ὅταν μὲν οὖν τὸ συμπέρασμα ἐξ ἀνάγκης ᾖ, οὐδὲν κωλύει τὸ μέσον μὴ ἀναγκαῖον εἶναι, δι' οὗ ἐδείχθη· ἔστι γὰρ τὸ ἀναγκαῖον καὶ μὴ ἐξ ἀναγκαίων συλλογίσασθαι, ὥσπερ καὶ ἀληθὲς ἐκ μὴ ἀληθῶν. ὅταν δὲ τὸ μέσον, ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ συμπέρασμα, ἐξ ἀνάγκης· ὥσπερ καὶ ἐξ ἀληθῶν ἀληθὲς ἀεί. Ἔστω γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β, ἐξ ἀνάγκης, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ· ἀναγκαῖον τοίνυν καὶ τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν.

ſtratum fuit, non *eſſe* ex neceſſitate: *certè* non nouit cur *res ſit*: quoniam [a] hoc non eſt propter illud medium: quandoquidem accidit illud non eſſe, concluſio verò *eſt* neceſſaria. 7 Præterea [b] ſi quis nũc nõ nouit, cùm rationẽ habeat, ſitque ſaluus, re ſaluâ, ne ſit oblitus: *is* ne antea quidem cognoſcebat: ſed [c] interire medium poteſt, ſi neceſſarium non *ſit* quare habebit [d] rationem, & *erit* ſaluus re ſaluâ, nec tamẽ nouit. ergo [e] ne antea quidem cognoſcebat. Quòd [f] ſi *medium* nõ interiit, ſed fieri poteſt vt intereat: id quod accidit [g], erit poſſibile & contingens. ſed fieri nequit, vt qui ita [h] affectus eſt, cognoſcat. 8 Cùm igitur concluſio eſt neceſſaria, nihil prohibet quominùs non neceſſarium ſit medium per quod demonſtratũ eſt: quia neceſſarium poteſt etiã ex non neceſſariis concludi, quemadmodum & verũ ex non veris [i]. * Cùm autem medium *eſt* neceſſarium, etiam concluſio *eſt* neceſſaria, ſicut ex veris verũ ſemper *colligitur*. Dicatur enim neceſſariò τὸ α de ϐ, atque hoc de γ: neceſſe *eſt* igitur etiam τὸ α τῷ γ ineſſe.

a *Confirmatio minoris propoſitionis.*

49

b *Maior propoſitio.*

c *Probatio minoris propoſitionis.*

d *Minor propoſitio.*

e *Concluſio.*

f Refutat ſolutionẽ quandam ſuperioris argumenti, qua poſſet aliquis vti, nempe medium non interiiſſe, quamuis interire poſſit, ideóq. per illud adhuc permanens haberi ſcientiam. ait igitur Ariſtoteles hanc reſponſionem non ſatisfacere argumento: quia licèt ita re-

50

ſpondentes non deducãtur ad aliquam abſurditatẽ actu, tamen coguntur fateri id fieri poſſe quod fieri nequit, id eſt medium interire poſſe: & inde fieri poſſe, vt neſciamus quod ſcimus.

g Id eſt, eũ neſcire qui demonſtrauit.

h Ita vt ſine obliuione poſſit neſcire.

i Lege cap. 2. 3. & 4. lib. 2. Prior. Analyt.

		β	α
Bar	Neceſſe eſt omne animal eſſe ſubſtantiam:		
		γ	ϐ
ba	Neceſſe eſt omnem hominem eſſe animal:		
	Ergo		
		γ	ϐ
ra	Neceſſe eſt omnem hominem eſſe ſubſtantiam:		

Ὅταν δὲ μὴ ἀναγκαῖον ᾖ τὸ συμπέρασμα· οὐδὲ τὸ μέσον, ἀναγκαῖον, οἷόν τ' εἶναι. ἔστω γὰρ τὸ α τῷ γ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, τῷ δὲ β, καὶ τοῦτο τῷ γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ α ἄρα τῷ γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. ἀλλ' οὐχ,

Cùm autem non neceſſaria eſt concluſio, fieri nequit vt mediũ ſit neceſſarium. finge enim τὸ α τῷ Γ non ex neceſſitate ineſſe, verùm τῷ β, atque hoc τῷ γ *ineſſe* ex neceſſitate: ergo etiam τὸ α τῷ γ ex neceſſitate inerit: ſed non,

ita eſſe ſupponebatur. 9 Quoniam [a] igitur quod per demonſtrationem *quiſpiam* ſcit, neceſſariò ineſſe oportet: per mediũ quoque neceſſarium demõſtrationem haberi oportere cõſtat. alioquin neque ſciet cur, nec quòd neceſſe *ſit* illud [b] eſſe: ſed vel putabit *ſe ſcire*, cùm neſciat, *nempe* ſi acceperit quaſi neceſſarium, quod nõ *eſt* neceſſarium [c]: aut ne putabit [d] quidem *ſcire*, ſiue per media [e] ſciat quòd *eſt*, ſiue per immediata [f] *ſciat* quamobrem ſit. 10 Accidentium [g] verò *quæ* nõ *ſunt* per ſe quo modo definita fuerũt ea quæ ſunt per ſe, nõ eſt ſcientia demõſtratiua: quia non poteſt neceſſariò probari concluſio: quandoquidem accidens poteſt non ineſſe; de tali [h] enim accidente loquor. 11 Atqui [i] dubitabit fortaſſe quiſpiam, quare hæc [k] interrogare [l] de his [m] oportet, niſi neceſſe *ſit* concluſionem eſſe? nihil enim refert, ſi quis, cùm quæuis [n] interrogauerit, poſtea dicat concluſionem. 12 Sed oportet interrogare, non quaſi *hoc quod concluditur*, neceſſarium ſit propter ea quæ interrogata fuerũt: ſed quia neceſſe *eſt*, vt *hoc quoq;* dicat, qui illa dicit: & verè dicat, ſi *ea* vera ſint. 13 Quia [o] verò [p] neceſſariò inſunt in vnoquoque genere, quæcunque inſunt per ſe, & quà *eſt* vnumquodque apparet [q], de [r] his quæ per ſe inſunt, atque ex [ſ] his eſſe demonſtrationes quæ ſcientiam pariunt. accidentia [t] namque non ſunt neceſſaria.

51
a Soluit obiectionem poſitam in præced. part. concedens concluſionem neceſſariã colligi poſſe ex propoſitionibus nõ neceſſariis, ſed negans eum demonſtrare qui ita colligit: quoniam demonſtratio parit veram ſcientiã: hic autem neſcit concluſionẽ eſſe neceſſariam.
b Id eſt, concluſionem.
52
c Id eſt, ſi acceperit propoſitiones non neceſſarias prõ neceſſariis
d Nempe ſi putet nõ eſſe propoſitiones neceſſarias.
e Id eſt, per propoſitiones mediatas.
53
f Id eſt, per propoſitiones medio carentes. Obſerua eum habere veram ſcientiam, qui non ſolùm vtitur propoſitionibus neceſſariis, ſed etiã ſcit eas eſſe neceſſarias.
g *Protheoria.*
h Id eſt, accidẽte communi. nã
CAP. VII.
54
accidens proprium dicitur ſecundo modo per ſe de ſubiecto.
i *Dubitatio.*
k Id eſt, propoſitiones contingentes.
l Sub. dialecticum.
55

ὑπέκειτο. 9 Ἐπεὶ τοίνυν ὃ ἐπίσταται ἀποδεικτικῶς, δεῖ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, δῆλον ὅτι καὶ διὰ μέσου ἀναγκαίου δεῖ ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν. ἢ οὐκ ἐπιστήσεται, οὔτε διότι, οὔτε ὅτι ἀνάγκη ἐκεῖνο εἶναι· ἀλλ' ἢ οἰήσεται οὐκ εἰδώς, ἐὰν ὑπολάβῃ ὡς ἀναγκαῖον, τὸ μὴ ἀναγκαῖον. ἢ οὐδ' οἰήσεται ὁμοίως, ἐάν τε τὸ ὅτι εἰδῇ διὰ μέσων, ἐάν τε τὸ διότι καὶ δι' ἀμέσων.

10 Τῶν δὲ συμβεβηκότων μὴ καθ' αὑτά, ὃν τρόπον διωρίσθη τὰ καθ' αὑτά, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη ἀποδεικτική. οὐ γάρ ἐστιν ἐξ ἀνάγκης δεῖξαι τὸ συμπέρασμα· τὸ συμβεβηκὸς γὰρ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν· περὶ τοιούτου γὰρ λέγω συμβεβηκότος. 11 Καίτοι ἀπορήσειεν ἄν τις ἴσως, τίνος ἕνεκα ταῦτα δεῖ ἐρωτᾶν περὶ τούτων, εἰ μὴ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι; οὐδὲν γὰρ διαφέρει, εἴ τις ἐρωτήσας τὰ τυχόντα, εἶτα εἴποι τὸ συμπέρασμα.

12 Δεῖ δὲ ἐρωτᾶν, οὐχ ὡς ἀναγκαῖον εἶναι διὰ τὰ ἠρωτημένα, ἀλλ' ὅτι λέγειν ἀνάγκη τῷ ἐκεῖνα λέγοντι, καὶ ἀληθῶς λέγειν, ἐὰν ἀληθῶς ᾖ ὑπάρχοντα. 13 Ἐπεὶ δ' ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει περὶ ἕκαστον γένος ὅσα καθ' αὑτὰ ὑπάρχει, καὶ ᾗ ἕκαστον, φανερὸν ὅτι περὶ τῶν καθ' αὑτὰ ὑπαρχόντων αἱ ἐπιστημονικαὶ ἀποδείξεις, καὶ ἐκ τῶν τοιούτων εἰσί. τὰ μὲν γὰρ συμβεβηκότα, οὐκ ἀναγκαῖα. 14 Ὥστ' οὐκ ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἰδέναι διότι ὑπάρχει,

14 Quocirca non neceſſe *eſt* ſcire cur ſit res quæ concluditur,

cum.

m Sub. concluſionibus, vel, problematibus: id eſt, vt problemata propoſita confirmentur. n Id eſt, propoſitiones non cohærentes concluſioni, veluti, Homo eſt animal, equus ratione caret, ergo voluptas eſt expetenda. o Vtitur enthymemate: Quæ ſunt per ſe, ſunt neceſſaria: ergo & concluſio & propoſitiones demõſtratiuæ ſunt neceſſariæ. p *Antecedens.* q *Conſequens.* r ſ Demonſtratio eſt eius, vel de eo quod concluditur: non eſt autem propoſitionum, ſed ex propoſitionibus. t *Probatio conſecutionis.*

οὐδ'

οὐδ᾽ εἰ ἀεὶ εἴη, μὴ καθ᾽ αὑτὸ δέ, οἷον οἱ διὰ σημείων συλλογισμοί. τὸ γὰρ καθ᾽ αὑτό, οὐ καθ᾽ αὑτὸ ἐπιστήσεται, οὐδὲ διότι. τὸ δὲ διότι ἐπίστασθαι, ἐστὶ τὸ διὰ τοῦ αἰτίου ἐπίστασθαι. Δι᾽ αὑτὸ ἄρα δεῖ καὶ τὸ μέσον τῷ τρίτῳ, καὶ τὸ πρῶτον τῷ μέσῳ ὑπάρχειν.

ne quidem ſi *illa* ſemper ſint [a], nō autem per ſe. cuiuſmodi *ſunt* ſyllogiſmi à ſignis [b] *ducti*. nam quod eſt per ſe, non per ſe ſciet. nec quamobrem *ſit*. ſcire autem quamobrē *res ſit*, *nihil aliud* eſt *quàm* per cauſam ſcire. * Per ſe igitur oportet & medium tertio, & primum medio ineſſe [c].

Principia & concluſionem demonſtrationis non eſſe heterogenea, ſed ſyngenea. Cap. VII.

1 ¶ Principia demonſtrationis non eſſe heterogenea. Propoſitio. 2 Protheoria. 3 Expoſitio. 4 Probatio. 5 Exempla, in quibus medius terminus, 6 vel affectio ſumitur ex alia ſcientia.

Οὐκ ἄρα ἐστὶν ἐξ ἄλλου γένους μεταβάντα δεῖξαι· οἷον, τὸ γεωμετρικὸν ἀριθμητικῇ.

2 Τρία γάρ ἐστι τὰ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν· ἓν μέν, τὸ ἀποδεικνύμενον συμπέρασμα· τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ ὑπάρχον γένει τινὶ καθ᾽ αὑτό. ἓν δέ, τὰ ἀξιώματα· ἀξιώματα δ᾽ ἐστὶν, ἐξ ὧν. τρίτον, τὸ γένος τὸ ὑποκείμενον, οὗ τὰ πάθη καὶ τὰ καθ᾽ αὑτὰ συμβεβηκότα δηλοῖ ἡ ἀπόδειξις. 3 Ἐξ ὧν μὲν οὖν ἡ ἀπόδειξις, ἐνδέχεται τὰ αὐτὰ εἶναι. ὧν δὲ τὸ γένος ἕτερον, ὥσπερ ἀριθμητικῆς καὶ γεωμετρίας, οὐκ ἔστι τὴν ἀριθμητικὴν ἀπόδειξιν ἐφαρμόσαι ἐπὶ τὰ τοῖς μεγέθεσι συμβεβηκότα· εἰ μὴ τὰ μεγέθη, ἀριθμοί εἰσι· τοῦτο δ᾽ ὡς ἐνδέχεται ἐπί τινων, ὕστερον λεχθήσεται.

4 Ἡ δ᾽ ἀριθμητικὴ ἀπόδειξις ἀεὶ ἔχει τὸ γένος, περὶ ὃ ἡ ἀπόδειξις. καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. ὥστε ἢ ἁπλῶς ἀνάγκη τὸ αὐτὸ εἶναι γένος, ἢ πῃ, εἰ μέλλει ἡ ἀπόδειξις μεταβαίνειν.

Non licet igitur ex alio genere [d] in aliud migrantem demonſtrare: vtputà *non licet* arithmeticæ *probare problema* geometricū. 2 Tria namq; ſunt, quæ in demonſtrationibus *ſpectantur*. Primum, concluſio quæ demonſtratur, id eſt, quod alicui generi per ſe ineſt [e]. alterum, axiomata: axiomata autē ſunt, ex quibus *demonſtratio conficitur*. tertium *eſt* genus ſubiectum, cuius affectiones & per ſe accidentia demonſtratio declarat.

3 Ex quibus igitur demonſtratio *conſtat*, *ea* poſſunt [f] eadem eſſe. quarum autem *ſcietiarum* genus *eſt* diuerſum, vt arithmeticæ & geometriæ, *in his* non licet arithmeticam demōſtrationem accommodare ad ea quæ magnitudinibus accidūt, niſi magnitudines numeri ſint [g]. hoc autem quomodo accidat in quibuſdam, poſtea [h] dicetur.

4 Sed arithmetica demonſtratio ſemper habet genus circa quod demonſtratio *verſatur*: & aliæ ſimiliter. quare aut ſimpliciter [i] neceſſe *eſt* idem eſſe genus, aut quodam modo [k], ſi futurum eſt vt demonſtratio transferatur.

a Id eſt, ſi propoſitiones ſint ſemper veræ.
b Vt, Mulier eſt pallida, ergo vterum geſtat.
c Id eſt, per ſe oportet eſſe tam minorem quàm 56 maiorem propoſitionem.
d Genus in toto hoc capite accipitur pro ſubiecto ſcientiæ.
e Id eſt, affectio quæ concluditur & probatur de ſubiecto.
f Eo modo qui explicabitur cap. 11. part. 5.
g Id eſt, niſi ſubiectū vnius ſcientiæ ſit idem cum ſubiecto alterius ſcientiæ. nā per ſpecialia quædā ſubiecta, quæ e- 57 xempli gratiā ſumit, Ariſtoteles intelligi generaliter quæcumque ſubiecta. quo modo loquitur etiā cap. 12. Eſt autē magnitudo ſubiectum geometriæ: numerus, arithmeticæ.
h Cap. 9. par. 4.
i Vt phyſices 58 vnū ſimpliciter eſt ſubiectū, itaq; licet ex aliquo libro principiū ſumere ad extruendam demonſtrationem in alio libro.
k Scientiarum ſubalternarū eſt ſubiectū nō prorſus idē, ſed quodā modo. verbi gratiā, geometriæ ſubiectum eſt li- 59 nea: opticæ, linea optica. rurſus arithmeticæ, numerus: harmonicæ, numerus harmonicus.

alioquin *id* fieri non poſſe conſtat: quoniam ex eodem genere neceſſe *eſt* & extrema & media eſſe: quandoquidem, niſi ſint per ſe, accidentia erunt. 5 Idcirco
60 geometriæ nõ licet demonſtrare contrariorũ vnam eſſe ſcientiam[a], ſed nec duos cubos cubum *facere*. [b] nec *vlli* alij ſcientiæ *licet demonſtrare problema* alterius ſcientiæ, iis exceptis quæ ita ſunt affecta inter ſe, vt alterũ ſub altero contineatur: quomodo optica *problemata* ad geometriam, & harmonica ad arithmeticam *referuntur*. 6 Ne *id* qui-
61 dem *ad geometriã pertinet*, ſi quid ineſt lineis, non quà lineæ *ſunt*, & quà ex propriis principiis *conſtãt*. veluti ſi *linea* recta ſit linearum pulcherrima, aut circumductæ contraria. non enim proprij generis, ſed communis cuiuſdam ratione, *lineis hæc inſunt*.

a Hoc explicatur à primo philoſopho, non à geometra.
b Id eſt, geometria non poteſt docere rationẽ duplandi cubũ.

ἄλλως δ' ὅτι ἀδύνατον, δῆλον. ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀνάγκη τὰ ἄκρα καὶ τὰ μέσα εἶναι. εἰ γὰρ μὴ καθ' αὑτὰ, συμβεβηκότα ἔσται. 5 Διὰ τοῦτο τῇ γεωμετρίᾳ οὐκ ἔστι δεῖξαι ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ἀλλ' οὐδ' ὅτι οἱ κύβοι κύβος· οὐδ' ἄλλῃ ἐπιστήμῃ τὸ ἑτέρας· ἀλλ' ἢ ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστ' εἶναι θάτερον ὑπὸ θάτερον· οἷον τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν, καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν. 6 Οὐδ' εἴ τι ὑπάρχει ταῖς γραμμαῖς, μὴ ᾗ γραμμαὶ, καὶ ᾗ ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἰδίων· οἷον, εἰ καλλίστη τῶν γραμμῶν ἡ εὐθεῖα, ἢ εἰ ἐναντίως ἔχει τῇ περιφερείᾳ. οὐ γὰρ ᾗ τὸ ἴδιον γένος αὐτῶν, ὑπάρχει, ἀλλ' ᾗ κοινόν τι.

Demonſtrationem eſſe tantùm rerum æternarum.

Cap. VIII.

1 *De demonſtratione.* 2 *De definitione.* 3 *De his quæ ſæpe fiunt.*

c Id eſt, demonſtratio.
d Detracta illa particula *huiuſce*-
62
modi: quæ ſuperuacua eſt, cùm omnis vera demõſtratio ſit huiuſmodi, hoc eſt ex propoſitionibus vniuerſalibus.
e Scientia rerũ caducarum, non eſt ſcientia ſimpliciter & abſolutè, ſed eſt adiectione, id eſt, ſcientia per accidens, vel, ex ac-
63
cidenti. ſic cadauer non eſt homo, ſed, homo mortuus.

PErſpicuũ quoque *eſt*, ſi propoſitiones ſunt vniuerſales ex quibus ſyllogiſmus ille [c] *conſtat*, neceſſe *eſſe* vt ęterna ſit etiã concluſio huiuſcemodi demonſtrationis, & (vt ſimpliciter[d] dicam) ipſius demonſtrationis. nõ eſt igitur demonſtratio rerum caducarum, nec ſcientia abſolutè, ſed tamquàm per accidens[e]: quia non eſt ipſius vniuerſalis, ſed interdum & quodã modo *. cùm autem talis ſit, neceſſe *eſt ſaltem* alteram propoſitionem non vniuerſalem eſſe & caducam. caducam quidem: quia concluſio quoque erit, ſi ſit *vtraque*

Φανερὸν δὲ καὶ, ἐὰν ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ὅτι ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα ἀΐδιον εἶναι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως, καὶ τῆς (ἁπλῶς εἰπεῖν) ἀποδείξεως. οὐκ ἔστιν ἄρα ἀπόδειξις τῶν φθαρτῶν; οὐδ' ἐπιστήμη ἁπλῶς, ἀλλ' οὕτως, ὥσπερ κατὰ συμβεβηκός. ὅτι οὐ καθόλου αὐτοῦ ἐστιν, ἀλλὰ ποτὲ καὶ πώς. ὅταν δ' ᾖ τοιαύτη, ἀνάγκη τὴν ἑτέραν μὴ καθόλου εἶναι πρότασιν, καὶ φθαρτήν. φθαρτὴν μὲν, ὅτι ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα, οὔσης

τῆς προ-

τῆς προτάσεως. μὴ καθόλου δὲ, ὅτι ὃ μὲν, ἔσται, ὃ δ᾽ οὐκ ἔσται, ἐφ᾽ ὧν. ὥστε οὐκ ἔστι συλλογίσασθαι καθόλου, ἀλλ᾽ ὅτι νῦν. 2 Ὁμοίως δ᾽ ἔχει καὶ περὶ ὁρισμούς, ἐπείπερ ἐστὶν ὁ ὁρισμὸς ἢ ἀρχὴ ἀποδείξεως, ἢ ἀπόδειξις, θέσει διαφέρουσα, ἢ συμπέρασμά τι ἀποδείξεως. 3 Αἱ δὲ τῶν πολλάκις γινομένων ἀποδείξεις καὶ ἐπιστῆμαι, οἷον σελήνης ἐκλείψεως, δῆλον ὅτι ᾗ μὲν τοιᾶσδέ εἰσιν, ἀεί εἰσιν· ᾗ δ᾽ οὐκ ἀεὶ, κατὰ μέρος εἰσίν. ὥσπερ δ᾽ ἡ ἔκλειψις, ὡσαύτως τοῖς ἄλλοις.

propoſitio[a]. non vniuerſalem autem: quoniam aliud erit, aliud non erit, *ex iis* de quibus dicitur. quare non licet concludere vniuerſaliter, ſed quòd nunc *ita res ſe habeat*. 2 Similiter *ſe res* habet in definitionibus: quia definitio vel eſt principium demõſtrationis, vel demonſtratio poſitione *terminorum* differens, vel concluſio quædam demonſtrationis[b]. 3 Eorũ autem quæ ſæpe fiunt, demõſtrationes & ſciẽtias, vt Lunæ defectionis, perſpicũ *eſt*, quà tales ſunt, ſemper eſſe: quà verò non ſemper *ſunt*, in parte eſſe[c]. Quod autem de *Luna* defectione *dixi* idem *in* ceteris *ſimi ſimilibus rebus intelligi debet*.

Demonſtrationem non eſſe ex communibus: ſed ex propriis, proinde ex indemonſtrabilibus principiis: ex quibus an quis ſciat, non facile cognitu eſt.

CAP. IX.

1 ¶ Quia concluſio eſt per ſe, propoſitiones quoquè eſſe per ſe, proinde non communes. 2 Probatio ſecundæ conſequentiæ. 3 Probatio primæ conſequentiæ à concluſione demonſtrationis ad propoſitiones. 4 Exceptio ſcientiarum ſubalternarum, quibus principia communia ſunt.
5 ¶ Principia eſſe indemonſtrabilia. Probatio. 6 Prolepſis. 7 Corollarium.

Ἐπεὶ δὲ φανερὸν ὅτι ἕκαστον ἀποδεῖξαι οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἢ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν, ἂν τὸ δεικνύμενον ὑπάρχῃ ᾗ ἐκεῖνο· οὐκ ἔστι τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, ἂν ἐξ ἀληθῶν καὶ ἀναποδείκτων δειχθῇ καὶ ἀμέσων. ἔστι γὰρ οὕτω δεῖ-

CVm autem perſpicuum *ſit*, fieri nõ poſſe vt vnũquodque demonſtretur, niſi ex ſuis principiis, ſi res quæ probatur, *ſubiecto* inſit, quà *ſubiectum eſt* illud *ipſum quod eſt*: certè eam rem ſcire, non eſt hoc*, ſi ex veris & indemonſtrabilibus atque immediatis probatum fuerit[d]. fieri enim poteſt, vt ita probe-

a Id eſt, ſi propoſitiones ſint veræ, neceſſe eſt etiam cõcluſionem eſſe verã: ergo ſi propoſitiones ſint ſem-
64
per veræ, cõcluſio quoque erit ſemper vera. ſed ſupponebamus concluſionẽ nõ eſſe ꝑpetuò veram: ergo nec propoſitiones e-
65
runt perpetuò veræ.

b Definitio ſubiecti eſt principiũ demonſtrationis, vt ſi quis probet hominẽ eſſe aptũ ad ridẽdum, quia eſt animal rationale. Quod attinet ad definitionem affectionis quæ de ſubiecto demonſtratur, partem definitionis per alteram partem probari docet Ariſt. lib. ſequent. ca. 8. part. 2. vt putà probatur Luna carere lumine, quia terra interponitur inter Solem & Lunam. hæc igitur eclypſeos definitio, luminis defectio in Luna, eſt concluſio
66
demõſtrationis. hæc autẽ, interpoſitio terræ inter Solẽ & Lunã, eſt medi⁹ terminus & principiũ demõſtrationis. denique hæc,
67
defectio luminis in Luna propter interpoſitionem terræ, eſt definitio perfecta, quæ terminorum ſitu & poſitione duntaxat differt à demonſtratione.

c Lunæ defectio, quà demonſtratur & ſcitur, ſemper eſt: quippe cùm demonſtratio referatur ad eſſentiam defectionis generaliter acceptæ, quæ quidem eſſentia ſemper eſt eadem. quæ verò non ſemper ſunt, hæ ſunt ſingulares defectiones, quæ non cadunt ſub demonſtrationem.

d Id eſt, vt verè ſciatur, non ſatis eſt adhibere veras & immediatas propoſitiones, niſi ſint etiam propriæ eius rei quæ demonſtratur.

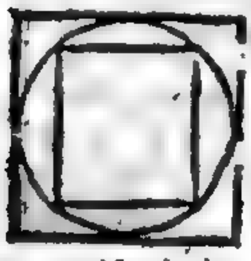
a Quadrare circulũ, id eſt quadratũ circulo æquale inuenire multi tam ex veteribus quàm ex recẽtioribus conati ſunt. ſed & multi negarunt circulũ quadrari poſſe. Verùm Briſo id fieri poſſe ita, ſi Alexan-

68

dro credimus, demõſtrabat: Vbi reperitur maius & minus, ibi reperitur etiam æquale: ſed reperitur quadratum maius & quadratum minus circulo: ergo etiam æquale. minor propoſitio probatur: quia qua-

69

dratum eſt minus circulo in quo eſt inſcriptum, & maius circulo qui in eo inſcriptus eſt.

tur, quemadmodũ Bryſo tetragoniſmum[a]. 2 Etenim huiuſcemodi rationes probant per commune *quidpiam*, quod & alteri *rei* inerit. idcirco aliis quoque non eiuſdem generis *rebus* hæ rationes aptantur. itaque nõ quà *eſt* illud, ſcit, ſed ex accidenti: alioqui demonſtratio non aptaretur etiam alij generi. 3 Vnumquodque autem ſcimus nõ ex accidente, cùm ſecũdum illud cognoſcimus, ſecundum quod ineſt, ex principiis, quæ illius, quà illud *ipſum eſt, principia ſunt*. exempli causà, duobus rectis æquales *angulos* habere *tũc ſcimus, quãdo*, cui[b] per ſe ineſt quod dictum eſt[c], *cognoſcimus* ex principiis huius[d].* quare ſi & illud[e] per ſe ineſt ei[f] cui ineſt, neceſſe *eſt* medium in eadem ſyngenia eſſe[g]. 4 Sin minùs[h], *at certè ita erit*, vt *cùm probantur problemata* harmonica per *principium* arithmeticum[i]. quæ autem *ſunt* eiuſmodi, etſi itidem[k] demonſtrantur, tamen differũt[l]. quòd enim *ſit*, *eſt* alterius[m] ſcientiæ: quia ſubiectum[n] genus eſt diuerſum[o].

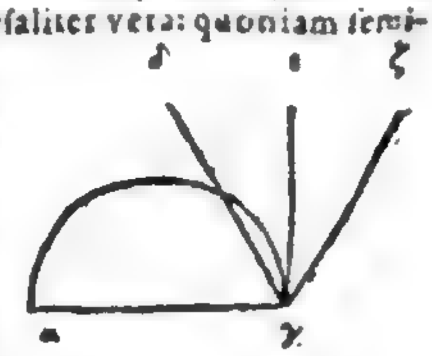
ξαι, ὥσπερ Βρύσων τὸν τετραγωνισμόν.

2 Κατὰ κοινόν τε γὰρ δεικνύουσιν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὃ καὶ ἑτέρῳ ὑπάρξει· διὸ καὶ ἐπ᾽ ἄλλων ἐφαρμόττουσιν οἱ λόγοι οὐ συγγενῶν. οὐκοῦν οὐχ ᾗ ἐκεῖνο, ἐπίσταται, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός· οὐ γὰρ ἂν ἐφήρμοττεν ἡ ἀπόδειξις καὶ ἐπ᾽ ἄλλο γένος.

3 Ἕκαστον δ᾽ ἐπιστάμεθα μὴ κατὰ συμβεβηκός, ὅταν καθ᾽ ἐκεῖνο γινώσκωμεν, καθ᾽ ὃ ὑπάρχει, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν ἐκείνου ᾗ ἐκεῖνο, οἷον, τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾧ ὑπάρχει καθ᾽ αὑτὸ τὸ εἰρημένον, ἐκ τῶν ἀρχῶν τῶν τούτου. ὥστ᾽ εἰ καθ᾽ αὑτὸ, κἀκεῖνο ὑπάρχει, ᾧ ὑπάρχει, ἀνάγκη τὸ μέσον ἐν τῇ αὐτῇ συγγενείᾳ εἶναι.

4 Εἰ δὲ μή, ἀλλ᾽ ὡς τὰ ἁρμονικὰ δι᾽ ἀριθμητικῆς. τὰ δὲ τοιαῦτα δείκνυται μὲν ὡσαύτως, διαφέρει δέ. τὸ μὲν γὰρ ὅτι, ἑτέρας ἐπιστήμης· τὸ γὰρ ὑποκείμενον γένος, ἕτερον.

Nec Briſonis demonſtratio efficitur ex principio communi: quia maius, minus, æquale, reperiuntur non ſolùm in circulo & quadrato, ſed etiam in aliis rebus, vt in corporibus, & numeris. Præterea maior propoſitio non eſt vniuerſaliter vera: quoniam ſemicirculi angulo datur angulus rectilineus maior, datur minor, non datur æqualis. Sit ſemicirculus αβγ, huius ſemicirculi angulus αγβ. hoc angulo aut maior aut minor eſt omnis angulus rectilineus. quandoquidem angulus rectilineus aut eſt acutus, aut rectus, aut obtuſus. acutus, vt αγδ, eſt minor. rectus, vt αγε, eſt maior. item obtuſus, vt αγζ, eſt maior. quòd ſi daretur angulus rectilineus æqualis angulo ſemicirculi, neceſſe eſſet lineam rectam cadere inter peripheriam αβγ, & rectam εγ quod fieri non poſſe oſtenditur apud Euclidem lib. 3. propoſit. 16. b Id eſt, triangulo. c Id eſt, habere tres angulos æquales duobus rectis. d Trianguli ſcilicet. e Id eſt, τὸ πάθος, affectio. f Subiecto. g In qua ſunt extrema, i. ſubiectum & affectio. h Id eſt, niſi medius terminus ſit in eadem ſyngenia, & proprius ſcientiæ in qua adhibetur ad demonſtrandum. i Id eſt, problema ſcientiæ inferioris probatur per principium ſcientiæ ſuperioris. nam arithmetica & harmonica ſunt ſcientiæ ſubalternæ, ita vt hæc illi ſubiiciatur, & ab ea mutuetur principia. In contextu ſubaudio, ἀρχῆς. Poſſumus etiam ſubaudire ἐπιστήμης, & interpretari, *per arithmeticam*.

k Vt cùm principium demonſtrationis non ſumitur ex alia ſcientia. l Differentiam conſtituit inter demonſtrationes, cùm principium ſumitur ex eadem ſcientia, vel ex ſuperiore. nam eo caſu in eadem ſcientia cognoſcitur quòd res ſit, & cur ſit: hoc autem caſu in ſuperiori cognoſcitur cur ſit, in inferiori quòd ſit. exempli gratiâ, ſcit harmonicus interuallum διὰ τεσσάρων eſſe conſonans. quid ita? quia proportionem habet ſeſquitertiam. cur habentia hanc proportionem conſonantiæ rationem afferet arithmeticus, quia communem menſuram habent: vt inter 8 & 6 eſt proportio ſeſquitertia: quorum numerorum communis menſura eſt numerus binarius: qui a 2. ter accepta, conficiunt 6: quater accepta, efficiunt 8. m Vel *diuerſa*, id eſt, inferioris, quæ diuerſa eſt à ſuperiori. n Subiectum ſcientiæ inferiori. o A ſubiecto ſcientiæ ſuperioris.

τὸ δὲ διότι, τῆς ἄνω, ἧς καθ' αὑτὰ τὰ πάθη ἐστίν. ὥστε καὶ ἐκ τούτων φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀποδεῖξαι ἕκαστον ἁπλῶς, ἀλλ' ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἀρχῶν. ἀλλὰ τούτων αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι τὸ κοινόν. 5 Εἰ δὲ φανερὸν τοῦτο, φανερὸν καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τὰς ἑκάστου ἰδίας ἀρχὰς ἀποδεῖξαι· ἔσονται γὰρ ἐκεῖναι ἁπάντων ἀρχαί, καὶ ἐπιστήμη ἡ ἐκείνων, κυρία πάντων. καὶ γὰρ ἐπίσταται μᾶλλον ὁ ἐκ τῶν αἰτιωτέρων αἰτιῶν εἰδώς. ἐκ τῶν προτέρων γὰρ οἶδεν, ὅταν μὴ ἐξ αἰτιατῶν εἰδῇ, ἀλλ' αἰτίων. ὥστ' εἰ μᾶλλον οἶδε, καὶ μάλιστα. κἂν ἐπιστήμη ἐκείνη εἴη, καὶ μᾶλλον καὶ μάλιστα.

6 Ἡ δ' ἀπόδειξις οὐκ ἐφαρμόττει ἐπ' ἄλλο γένος, ἀλλ' ἢ (ὡς εἴρηται) αἱ γεωμετρικαὶ ἐπὶ τὰς ὀπτικάς, ἢ μηχανικάς, καὶ αἱ ἀριθμητικαὶ ἐπὶ τὰς ἁρμονικάς. 7 Χαλεπὸν δ' ἐστὶ τὸ γνῶναι, εἰ οἶδεν, ἢ μή. χαλεπὸν γὰρ τὸ γνῶναι, εἰ ἐκ τῶν ἑκάστου ἀρχῶν ἴσμεν, ἢ μή· ὅπερ ἐστὶ τὸ εἰδέναι. οἰόμεθα δ', ἂν ἔχωμεν ἐξ ἀληθῶν τινῶν συλλογισμὸν καὶ πρώτων, ἐπίστασθαι. τὸ δ', οὐκ ἔστιν· ἀλλὰ συγγενῆ δεῖ εἶναι τοῖς πρώτοις.

cur autem *ſit*, *eſt ſcientia* ſuperioris cuius per ſe affectiones ſunt. quare ex his etiam perſpicuum *eſt*, non poſſe demonſtrari vnũquodque ſimpliciter, niſi *ex* propriis principiis. *ſed harũ[a] principia habent *aliquid* commune. 5 Quòd ſi perſpicuum hoc *eſt*: perſpicuum quoque *eſt*, nõ poſſe cuiuſque propria principia demonſtrari: quoniam illa erunt omnium principia & eorũ ſciẽtia[b] *erit* omnium domina[c]. etenim[d] magis ſcit, qui ex ſuperioribus cauſis nouit: ex prioribus enim nouit, cùm ex iis nouit, quæ non *ſunt* effecta, ſed tantùm cauſæ. quare ſi magis nouit[e], etiam maximè[f]. & ſi ſcientia illa ſit[g], & magis & maximè *ſcientia eſt*. 6 Demonſtratio[h] verò non aptatur ad aliud genus, niſi (vt dictum eſt) geometricæ ad opticas vel mechanicas, & arithmeticæ ad harmonicas. 7 Difficile autem eſt cognoſcere, an *quiſpiam* nouit nécne: difficile enim *eſt* cognoſcere, vtrùm ex cuiuſq; *rei* principiis ſciamus, an nõ putamus autem ſcire, ſi *modò* ex veris & primis quibuſdam *propoſitionibus* habeamus ſyllogiſmum. ſed non *ita* eſt: verùm ſyngenea primis eſſe oportet[i].

70

a Sciẽtiarũ ſubalternarum.

b Interpretes putant Ariſtotelẽ loqui de metaphyſica: quib⁹ nõ aſſentior. loquitur enim Ariſtoteles de cognitione ꝓpriorum principiorum, quę in quaque ſcientia habetur. hanc cognitionem impropriè vocat ἐπιστήμην, ſcientiam: quia propriè appellatur νοῦς, intelligentia, vt ipſe Ari-

71

ſtoteles docebit lib. ſeq. cap. vlt. & lib 6. Ethic. Nicom. cap. 6.

72

quoniam igitur, hic obiter de ea cognitione agit necdum eius nomen proprium docuit, idcirco vocat ſcientiam ſciens tamẽ hoc nõ eſſe propriũ nomen, mox vtetur excuſatione quadam inquiens *ſi ſcientia illa ſit*.

c Quoniam ex cognitione principiorum pẽdet cognitio concluſionum:

d Quo magis (inquit) accedimus ad cauſas ſuperiores: eò magis cognoſcimus: ergo maximè cognoſcit, qui cauſas primas cognoſcit.

e Sub. qui ſuperiores cauſas nouit.

f Sub. nouit, qui primas & ſupremas cauſas nouit.

g Re verâ & propriè loquendo (vt ſuprà notaui) non eſt ſcientia, ſed cognitio quædam maior & exquiſitior quàm ſcientia. verum ſi libet appellare ſcientiam, fatẽdum eſt eam eſſe magis ſcientiam quàm concluſionis, & omnino eſſe maximè ſcientiam.

h Quia dixerat propriorum principiorum cognitionem eſſe omnium dominam: ne quis putaret hoc intelligendum eſſe vniuerſaliter de omnibus quæ in quibuſcunque ſcientiis cognoſcuntur, cùm intelligi ſolùm debeat de omnibus quæ cognoſcuntur in ea ſcientia: reuocat in memoriam, quod ſuprà docuit, demonſtrationem non aptari ad aliud genus: q.d. principiorum cognitionem non eſſe dominam eorum quæ ſunt heterogenea.

i Id eſt, oportet concluſiones ſyngeneas eſſe principiis.

Definitio & diuiſio principiorum.

CAP. X.

1 ¶ *Definitio*: 2 *& definitionis expoſitio.* 3 ¶ *Diuiſio in principia communia & propria.* 4 ¶ *Subdiuiſio propriorum principiorum.* 5 *Expoſitio dictæ ſubdiuiſionis* 6 *Prolepſis.* 7 ¶ *Diſtinctio axiomatis ab hypotheſi & poſtulato.* 8 ¶ *Diſtinctio hypotheſeos, &*

CAP. VIII *poſtulati.* 9 ¶ *Diſtinctio definitionis & hypotheſeos. Differentia prima, à ſignificatione ꝗ eſſe vel non eſſe.* 10 *Prolepſis, de ſuppoſitionibus geometricis.* 14 *Secunda differentia, à ſignificatione vniuerſi vel partis.*

Principia verò in quoq; genere appello ea, quæ [a] quòd ſint, probari nequit. 2 Quid igitur ſignificant & prima [b], & quæ ex his *concludũtur*, ſumitur [c]. quòd autem principia ſint, ſumere: *quod* alia [d] *ſint*, probare neceſſe *eſt*. veluti, quid *ſit*, vnitas [e], aut quid rectum [f] & triangulũ [g]. ſed *etiam* vnitatem, & magnitudinem [h] eſſe, ſumere *oportet*: reliqua [i] vero probare. 3 Ex *iis* autem quibus vtuntur in demõſtratiuis ſcientiis, alia ſunt propria cuiuſque ſcientię, alia communia. communia *inquam*, ſecũdum proportionem [k]: quoniam *vnumquodque* vtile *eſt*, *in* quantũ *eſt* in genere ſub ſcientiam *ſubiecto* [l]. Propria *ſunt*, vt, lineam eſſe eiuſmodi, & rectum *eſſe eiuſmodi*. communia, vt, ab æqualibus æqualia ſi auferas, quę relinquũtur, *eſſe* æqualia. Sufficit autẽ horum vnumquodque, *in* quantum *eſt* in genere *ſcientiæ ſubiecto*. idẽ enim faciet, etiãſi non de omnibus *geometra* ſũpſerit, ſed in magnitudinibus ſolis. arithmetico verò *ſufficiet*, *ſi accipiatur* in *ſolis* numeris. 4 Sũt autem propria, & quæ [m] ſumũtur eſſe, circa quæ ſcientia conſiderat *ea* quę inſũt per ſe [n]. verbi cauſâ, vnitates *eſſe* atithmetica *ſumit*. geometria verò puncta, & lineas. nam hæc ſumunt eſſe, & eſſe hoc [o]. quæ verò *ſunt* horũ affectiones per ſe, quid *earũ* vnaquæque ſignificet, accidũt: vt arithmetica, quid impar vel par-

Λέγω δ' ἀρχὰς ἐν ἑκάστῳ γένει ταύτας, ἃς, ὅ,τι ἐστὶ, μὴ ἐνδέχεται δεῖξαι. 2 Τί μὲν οὖν σημαίνει καὶ τὰ πρῶτα, καὶ τὰ ἐκ τούτων, λαμβάνεται. ὅτι δ' ἔστι, τὰς μὲν ἀρχὰς, ἀνάγκη λαμβάνειν· τὰ δ' ἄλλα, δεικνύναι. οἷον, τί μονὰς, ἢ τί τὸ εὐθὺ, καὶ τρίγωνον. εἶναι δὲ τὴν μὲν μονάδα, λαβεῖν, καὶ τὸ μέγεθος· τὰ δ' ἕτερα, δεικνύναι.

3 Ἔστι δ' οἷς χρῶνται ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις, τὰ μὲν, ἴδια ἑκάστης ἐπιστήμης· τὰ δὲ, κοινά. κοινὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν· ἐπεὶ χρήσιμόν γε, ὅσον ἐν τῷ ὑπὸ τὴν ἐπιστήμην γένει. ἴδια μὲν, οἷον, γραμμὴν εἶναι τοιανδί, καὶ τὸ εὐθύ. κοινὰ δὲ, οἷον, τὸ, ἴσα ἀπὸ ἴσων ἂν ἀφέλῃ, ὅτι ἴσα τὰ λοιπά· ἱκανὸν δ' ἕκαστον τούτων, ὅσον ἐν τῷ γένει. ταὐτὸν γὰρ ποιήσει, κἂν μὴ κατὰ πάντων λάβῃ, ἀλλ' ἐπὶ μεγεθῶν μόνων· τῷ δ' ἀριθμητικῷ, ἐπ' ἀριθμῶν. 4 Ἔστι δ' ἴδια μὲν· καὶ ἃ λαμβάνεται εἶναι, περὶ ἃ ἡ ἐπιστήμη θεωρεῖ τὰ ὑπάρχοντα καθ' αὑτά. οἷον, μονάδας ἡ ἀριθμητική· ἡ δὲ γεωμετρία σημεῖα, καὶ γραμμάς. ταῦτα γὰρ λαμβάνουσι τὸ εἶναι, καὶ τοδὶ εἶναι. τὰ δὲ τούτων πάθη καθ' αὑτὰ, τί μὲν σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνουσιν. οἷον, ἡ μὲν ἀριθμητικὴ, τί περιττὸν, ἢ ἄρτιον,

a Eadem definitio tradita fuit cap. 2. part. 13. nã

73
indemonſtrabile, ſeu quod probari nequit, & immediatum, idem valent. Ergo eius loci interpretatio etiã in hũc quadrat.
b Id eſt principia. idẽ voco primum & principium. dixit Ariſtoteles c. 2. part 13.

74
c Sine probatione.
d Id eſt, concluſiones.
e Vnitas eſt ſubiectũ ſeu principiũ ſubiecti arithmetici, id eſt numeri.
f Hæc eſt affectio lineæ. nam linea eſt vel recta, vel inflexa.
g Hoc verbo, *triangulum* puto ſignificari affectionẽ numeri. ſũt enim quidã numeri trianguli, vt docebo ad partic. 4.
h Magnitudo eſt ſubiectum geometriæ.
i Veluti, ſi diuiſę magnitudines ſint proportio-

75
nales, eas etiam compoſitas eſſe proportionales. quod probatur ab Euclide lib. 5. propoſit. 18.
k Exempli cauſâ, geometra ſumit totam magnitudinem eſſe maiorẽ ſua parte: arithmeticus verò totum numerum eſſe maiorem ſua parte. hoc igitur principium, omne totum eſt maius ſua parte, eſt commune geometræ & arithmetico ſecundum proportionem. nam porportio quæ Græcè ἀναλογία vocatur, eſt rationum ſimilitudo: quæ autem eſt ratio inter totam magnitudinem & eius partem, eadem eſt ratio inter totum numerum & eius partem.
l Itaque geometra (exempli causâ) non accipit, omne totum eſſe maius ſua parte: ſed omnem magnitudinem eſſe maiorem ſua parte. m Id eſt, ſubiecta. n Id eſt, proprias affectiones. o Id eſt, quòd ſint, & quid ſint.

ἢ τετράγω-

ἢ τετράγωνον, ἢ κύβος· ἡ δὲ γεωμετρία, τί τὸ ἄλογον, ἢ τί τὸ κεκλάσθαι, ἢ νεύειν. ὅτι δ' ἔστι, δεικνύουσι διά τε τῶν κοινῶν καὶ ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων. καὶ ἡ ἀστρολογία ὡσαύτως.

5 Πᾶσα γὰρ ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη, περὶ τρία ἐστίν, ὅσα τε εἶναι τίθεται· ταῦτα δ' ἐστὶ τὸ γένος, οὗ τῶν καθ' αὑτὰ παθημάτων ἐστὶ θεωρητική· καὶ τὰ κοινὰ, ἃ λεγόμενα ἀξιώματα, ἐξ ὧν πρώτων ἀποδεικνύουσι· καὶ τρίτον, τὰ πάθη, ὧν τί σημαίνει ἕκαστον, λαμβάνει. 6 Ἐνίας μέντοι ἐπιστήμας οὐδὲν κωλύει ἔνια τούτων παρορᾶν· οἷον, τὸ γένος μὴ ὑποτίθεσθαι εἶναι, ἂν ᾖ φανερὸν ὅτι ἐστίν· (οὐ γὰρ ὁμοίως δῆλον, ὅτι ὁ ἀριθμός ἐστι, καὶ ὅτι θερμὸν καὶ ψυχρὸν) καὶ τὰ πάθη μὴ λαμβάνειν τί σημαίνει, ἂν ᾖ δῆλα. ὥσπερ οὐδὲ τὰ κοινὰ οὐ λαμβάνει τί σημαίνει τὸ ἴσα ἀπὸ ἴσων ἀφελεῖν, ὅτι γνώριμον. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τῇ γε φύσει τρία ταῦτά ἐστι, περὶ ὅ, τε δείκνυσι, καὶ ἃ δείκνυσι, καὶ ἐξ ὧν.

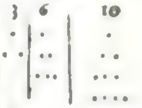
7 Οὐκ ἔστι δ' ὑπόθεσις, οὐδ' αἴτημα, ὃ ἀνάγκη εἶναι δι' αὑτὸ, καὶ δοκεῖν ἀνάγκη. οὐ γὰρ πρὸς τὸν ἔξω λόγον ἡ ἀπόδειξις, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἐν τῇ

vel quadratū[a], vel cubus[b]. geometria, quid irrationale[c], aut quid inflecti, aut concurrere[d]. quòd autem ſit, demõſtrant per communia[e], & per ea quæ demonſtrata fuerunt[f]. itidémque *facit* aſtrologia. 5 Omnis[g] enim demonſtratiua ſcientia circa tria eſt. *horum duo ſunt*, quæ ponũtur eſſe: nempe genus[h], cuius per ſe affectiones *ſcientia* contẽplatur: & communia illa, quæ vocamus axiomata, ex quibus primis demonſtrãt, tertiū *eſt*, affectiones: quarum quid quæque ſignificet, *demſtõrator* accipit. 6 Sanè ſciẽtiæ nonnullæ quominùs ex his quædã deſpiciant, nihil vetat. vt-putà *aliqua ſciẽtia* nõ ſupponat[i] genus eſſe, ſi liquidò cõſtet *illud* eſſe: (nõ enim æquè manifeſtum *eſt* numerum eſſe, atq; calidũ & frigidũ) neque accipiat, quid affectiones ſignificẽt, ſi ſint manifeſtæ: quemadmodum ne cõmunia quidem accipit quid ſignificent, *veluti quid ſignificet* æqualia ab æqualibus auferre, quia notũ *eſt*. Sed nihilominùs naturâ tria hæc ſũt *id eſt*, circa quod demõſtrat, & quæ demonſtrat, & ex quibus 7 Non eſt autem ſuppoſitio, nec poſtulatum, *id* quod neceſſe *eſt* eſſe per ſe, & videri neceſſe *eſt*. non[k] enim ad externum ſermonem demonſtratio *pertinet*; ſed ad eum qui eſt in

a Quadrata & triangula nõ ſolùm conſiderãtur in magnitudinibus, ſed etiã in numeris. Triangula ſunt, vt tria, ſex, decem.

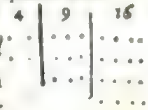
76

3 6 10

Quadrata ſunt, vt quatuor, nouem, ſedecim, & omnino quæ efficiuntur numero aliquo in ſeipſum ducto. vt bis 2 conficiunt quatuor ter. 3.9. quater 4.16.

4 9 16

b Cubus ſeu numerus cubicus efficitur, cùm aliquis numerus multiplicat ſeipſum, & eum numerũ qui ex prima illa multiplicatione colligitur. verbi gratiâ, 8, 27 64, ſunt numeri cubici: quia bis 2 efficiunt 4:

77

bis 4, 8 ruſus ter 3, 9: ter 9. 27. itẽ quater 4, 16: quater 16 64.

c Ἄλογα, id eſt irrationalia, dicuntur quæ nullam inter ſe rationem habent, id eſt, nec duplam, nec triplam, nec quadruplam, nec aliam quampiam: vt quadrati latus & diameter. Eadem dicuntur ἀσύμμετρα quia non recipiunt communem menſuram. d Lineæ concurrere dicũtur, quæ coniunguntur in eodem puncto, vt linea a c, & linea b c coniunguntur in puncto c.

e Id eſt per prima & indemonſtrabilia principia: quæ dicuntur communia: vel quia ſecũdum analogiam ſunt communia multis ſcientiis, vt ſuprà expoſitum fuit, vel quia ſũt principia eorum omnium, quæ in ſcientia traduntur, ideóque diſtinguuntur à ſecundis & demõſtratis principiis: quæ cùm demonſtrantur, non ſunt principia, ſed concluſiones: tunc autem ſũt principia, cùm ex eis alia probantur. f id eſt per ſecunda principia. ſæpe enim demonſtrationis concluſio, eſt principiũ alterius demonſtrationis. g Coniunge part. 2. cap. 7. h Id eſt, ſubiectum.

i Non ſupponat expreſsè, diſertis verbis, ſed tacitè γελοῖον γὰρ τὰ φανερὰ ἐξηγεῖσθαι: ridiculum enim eſt res manifeſtas exponere, inquit Themiſtius. k Nota diuiſionem ſermonis in externum, qui à Græcis appellatur λόγος ὁ ἔξω, καὶ προφορικὸς, καὶ κατὰ τὴν φωνὴν, & interdum qui à Græcis vocatur ὁ ἔσω, καὶ ἐνδιάθετος κατὰ τὴν ψυχὴν, ita τοῦτον γὰρ diuidit etiam Galenus in principio τοῦ προτρεπτικοῦ λόγου ἐπὶ τὰς τέχνας.

anima[a] : quia nec ſyllogiſmus *ad illum, ſed ad hūc pertinet*. ſemper enim licet obiicere aduerſus ſermonem externum, ſed aduerſus internum ſermonē nō ſemper *licet*. 8 Quæcūque igitur, cùm probari poſſint, ſumit ipſe *demōſtrator* ſine probatione, hęc ſi accipiat probabilia diſcenti, ſupponit: & eſt non ſimpliciter ſuppoſitio, ſed ad illum ſolum. ſi verò cum nulla inſit opinio, aut etiam *cùm* contraria inſit: *demōſtrator* ſumat, idem poſtulat. cóque differũt, ſuppoſitio, *quæ Græco vocabulo hypotheſis appellatur*, & poſtulatum. eſt enim poſtulatum, quod eſt ſubcontrarium diſcentis opinioni, quod cùm ſit demouſtrabile, aliquis ſumit, *eó*que vtitur non probato. 9 Definitiones [b] igitur non ſunt ſuppoſitiones, quia non dicunt eſſe aut non eſſe. Verùm in propoſitionibus ſuppoſitiones *continentur*. Definitiones verò tātùm intelligi oportet. hoc[c] autem non *eſt* ſuppoſitio: niſi quis & *verbū* AVDIRE[d], ſuppoſitionem eſſe dixerit. Sed *illæ ſunt ſuppoſitiones*, quibus poſitis, quia illæ ſũt, efficitur concluſio. 10 Neque[e] geometra falſa ſupponit, vt nōnulli aſſerunt, qui[f] non[g] oportere inquiunt falſo *principio* vti, geometram[h] verò mentiri; dum[i] pedalem ait *eſſe lineam*, quæ non eſt pedialis; aut rectam *eam*, quam deſcripſit, quæ non eſt recta. at geometra[k] nihil concludit *ex eo* quòd ſit hæc linea,

ψυχῇ· ἐπεὶ οὐδὲ συλλογισμός. ἀεὶ γὰρ ἔστιν ἐνστῆναι πρὸς τὸν ἔξω λόγον· ἀλλὰ πρὸς τὸν ἔσω λόγον, οὐκ ἀεί.

8 Ὅσα μὲν οὖν δεικτὰ ὄντα λαμβάνει αὐτὸς μὴ δείξας ταῦτα, ἐὰν μὲν δοκοῦντα λαμβάνῃ τῷ μανθάνοντι, ὑποτίθεται. καὶ ἔστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπόθεσις, ἀλλὰ πρὸς ἐκεῖνον μόνον. ἐὰν ᾖ ἢ μηδεμιᾶς ἐνούσης δόξης, ἢ καὶ ἐναντίας ἐνούσης, λαμβάνῃ τὸ αὐτὸ, αἰτεῖται. καὶ τούτῳ διαφέρει ὑπόθεσις καὶ αἴτημα· ἔστι γὰρ αἴτημα, τὸ ὑπεναντίον τοῦ μανθάνοντος τῇ δόξῃ. ἢ ὃ ἄν τις ἀποδεικτὸν ὂν λαμβάνῃ, καὶ χρῆται μὴ δείξας. 9 Οἱ μὲν οὖν ὅροι οὐκ εἰσὶν ὑποθέσεις. οὐδὲ γὰρ εἶναι, ἢ μὴ εἶναι λέγονται. ἀλλ' ἐν ταῖς προτάσεσιν αἱ ὑποθέσεις. Τοὺς δ' ὅρους μόνον ξυνίεσθαι δεῖ. τοῦτο δ', οὐχ ὑπόθεσις· εἰ μὴ καὶ τὸ ἀκούειν, ὑπόθεσιν τις φήσειεν εἶναι. ἀλλ' ὅσων ὄντων, τῷ ἐκεῖνα εἶναι, γίνεται τὸ συμπέρασμα. 10 Οὐδ' ὁ γεωμέτρης ψευδῆ ὑποτίθεται, ὥσπερ τινὲς ἔφασαν λέγοντες, ὡς οὐ δεῖ τῷ ψεύδει χρῆσθαι, τὸν δὲ γεωμέτρην ψεύδεσθαι λέγοντα ποδιαίαν τὴν οὐ ποδιαίαν, ἢ εὐθεῖαν τὴν γεγραμμένην, οὐκ εὐθεῖαν οὖσαν. ὁ δὲ γεωμέτρης οὐδὲν συμπεραίνεται τῷ τήνδε εἶναι γραμμὴν,

a Nam poteſt aliquis verbo negare etiam axiomata: ſed (vt ait Themiſtius) ἡ γλῶττα τούτου φιλονεικεῖ κατ' Εὐριπίδην, ὁ φρὴν οὐ-

78

δαμῶς οὐδ' ἡ ψυχή. id eſt, lingua eius rixatur ſecundum Euripidem, mens verò nequaquam, nec animus.

b Ponit diſcrimē inter definitionem & ſuppoſitionem ſeu hypotheſim: quia hypotheſis eſt propoſitio ſignificans id eſſe vel non eſſe: non itē definitio. hæc enim oratio, (exēpli gratiâ) homo eſt animal

79

rationale mortale, non eſt tantùm definitio, ſed cōſtat ex definito, definitione, & copula verbali. homo, eſt definitum. animal rationale mortale, definitio. eſt, copula.

c Quod tantùm intelligi debet, non habita ra-

80

tione veritatis vel falſitatis.

d Exempli cauſâ proponit verbum *Audire*. idē enim eſt intelligendum in quouis vocabulo.

e Qui fieri poteſt, vt hypotheſis ſit principium ex quo efficiatur concluſio, cùm principia ſint vera, hypotheſis autem interdum videatur eſſe falſa? nam ſuppoſitiones geometri-eas quidam putant eſſe falſas: quia geometra lineam non pedalem ſupponit eſſe pedalem, & non rectā ſupponit eſſe rectam. Reſpondet Ariſtoteles, picturas illas non eſſe ſuppoſitiones, ſed à geometra proponi, vt ſuppoſitiones intelligantur. vt putà hypotheſis eſt, non linea picta, ſed hæc oratio, linea recta eſt à puncto ad punctum breuiſſima extenſio. Hanc obiectionem ſoluit Ariſtoteles per negationem minoris propoſitionis. f Proponit dictam obiectionem, quæ referenda eſt ad ſecundam figuram ſyllogiſmorum: Principia non ſunt falſa: ſuppoſitiones geometricæ ſunt falſæ: ergo ſuppoſitiones geometricæ non ſunt principia. In contextu primùm ponitur maior propoſitio, deinde minor, poſtremò confirmatio minoris, concluſio autem reticetur. g Maior propoſitio. h Minor propoſitio. i Expoſitio & confirmatio minoris propoſitionis per exempla. k Reſponſio ad confirmationem minoris propoſitionis.

ἣν αὐτὸς

ὃ αὐτὸς ἐφθέγξατο, ἀλλὰ τὰ διὰ τούτων δηλούμενα. 11 Ἔτι τὸ αἴτημα καὶ ὑπόθεσις πᾶσα, ἢ ὡς ὅλον, ἢ ὡς ἐν μέρει· οἱ δ' ὅροι, οὐδέτερον τούτων.

quam ipſe protulit, ſed *quòd ſunt ea* quæ hiſce *notis* declarantur. 11 Præterea[a] poſtulatum ſuppoſitióque omnis vel *eſt* vt totum, vel vt in parte. definitiones autẽ neutrum horum *ſunt*. 81

a Alterum diſcrimẽ hypotheſeos & definitionis: Hypotheſis aut eſt vniuerſalis, vt omnes angulos rectos eſſe æquales: aut particularis, vt quædam corpora moueri: Definitio autẽ nec eſt vniuerſalis, nec particularis.

De principiis quibuſdam omnium ſcientiarum communibus. CAP. XI

1 ¶ De ideis. 2 ¶ De axiomatis contradictionis. Affirmationem & negationem ſimul veras eſſe non poſſe. 3 Aut affirmationem eſſe veram, aut negationem. 4 Vſus horum axiomatum. 5 ¶ Scientiis communia eſſe axiomata, 6 & dialecticam, 7 & metaphyſicam. 8 Diſcrimen dialecticæ & metaphyſicæ.

CAP. XI.

Εἴδη μὲν οὖν εἶναι, ἢ ἕν τι παρὰ τὰ πολλά, οὐκ ἀνάγκη, εἰ ἀπόδειξις ἔσται. εἶναι μέντοι ἓν κατὰ πολλῶν ἀληθὲς εἰπεῖν, ἀνάγκη· οὐ γὰρ ἔσται τὸ καθόλου, ἂν μὴ τοῦτο ᾖ· ἐὰν δὲ τὸ καθόλου μὴ ᾖ, τὸ μέσον οὐκ ἔσται. ὥστ' οὐδ' ἀπόδειξις. δεῖ ἄρα τι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἐπὶ πλειόνων εἶναι μὴ ὁμώνυμον.

2 Τὸ δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα φάναι καὶ ἀποφάναι, οὐδεμία λαμβάνει ἀπόδειξις, ἀλλ' ἢ ἐὰν δέῃ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα οὕτως. δείκνυται δὲ λαβοῦσι τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου, ὅτι ἀληθές, ἀποφάναι δ', οὐκ ἀληθές. τὸ δὲ μέσον οὐδὲν διαφέρει εἶναι καὶ μὴ εἶναι λαβεῖν. ὡσαύτως καὶ τὸ τρίτον. εἰ γὰρ ἐδόθη, καθ' οὗ ἄνθρωπον ἀληθὲς εἰπεῖν, εἰ καὶ μὴ ἄνθρωπον ἀληθές, ἀλλ' εἰ μόνον ἄνθρωπον, ζῷον εἶναι, μὴ ζῷον δὲ μή. ἔσται γὰρ

SPecies[b] igitur eſſe aut[c] vnum quidpiam præter multa, non neceſſe *eſt*[d], ſi demonſtratio fuerit. ſed neceſſe *eſt*, vt verè dicatur eſſe vnum de multis: quia non erit vniuerſale, niſi hoc ſit: quòd ſi vniuerſale non ſit medium nõ erit: proinde nec demonſtratio. Oportet igitur aliquid vnum & idem in pluribus eſſe nõ homonymum. 2 Fieri autem nõ poſſe vt *idẽ* ſimul affirmetur & negetur, nulla ſumit demonſtratio, niſi oporteat etiam concluſionẽ ſic[e] probare. probatur autem[f], cùm ſumptum fuerit[g] primum de medio verè *affirmari*, nõ verè negari. medium autem ſumere eſſe & non eſſe[h], nihil refert: itidémque tertium[i]. nam ſi cõceſſum fuerit, de[k] quo homo verè dicitur, quamuis non homo verè dicatur[l], ſi modò tamen homo *verè dicitur eum* eſſe animal, non autẽ non animal: profectò[m]

b Id eſt ideas: quas ponit Plato.

c ἓν μὲν: quoniã idea eſt vnũ præter multa: genus autem vel ſpecies eſt vnum in multis.

d Platonicũ argumentum eſt: Si eſt demõſtratio, ſunt ideæ: atqui eſt demonſtratio: ergo ſũt ideæ. Hypotheſis Platonica nititur hoc fundamẽto, quòd demõſtratio eſt rerum æternarum. quare cùm res elemẽtares gignantur & corrumpãtur, non poteſt earũ eſſe demonſtratio, niſi ratione idearũ, quæ ſunt æternæ. Ariſtot. verò ait, ſi ſit demonſtratio, non propterea eſſe ideas quæ ſunt vniuerſalia præter multa, ſed eſſe genera quæ ſunt vniuerſalia in multis. 82

e Veluti, Omnem hominem eſſe ſubſtantiam, non autem non ſubſtantiam. f Sub. concluſio in qua actu dicitur alteram partem contradictionis eſſe veram, alteram falſam: cuiuſmodi eſt dicta concluſio, Omnis homo eſt ſubſtantia, non autem eſt non ſubſtantia. Item, Callias eſt animal, non autem non animal. g In maiori propoſitione. h Sub. idquod eſt. i Id eſt, etiam ſi non ſumatur minus extremum & eſſe & non eſſe id quod eſt, nihilo minùs tamen rectè concluditur. k Hæc eſt maior propoſitio, verè dicitur hominem eſſe animal, falſò dicitur non eſſe animal. l Etiam ſi quis putet hominem non eſſe hominem. hoc nihil obſtat quo minùs colligatur concluſio. m Τὸ γὰρ in contextu Græco aut παρέλκει aut habet vim confirmandi, vt apud Platonem in Sympoſ. illo loco, quem notauit Budæus in commentariis linguæ Græcæ, Εἰ γὰρ ἰσχυρὸς εἶ, [illegible]

verè dicetur; Calliā, etiamſi non ſit Callias[a], tamen[b] eſſe animal, non autem non animal. *Huius* autem *rei* cauſa *eſt*: quia primum non ſolùm de medio dicitur: ſed etiam de alio: quippe quod eſt in multis. quocirca ſi medium, & idipſum eſt & nō idipſū, ad cō-
83 cluſionem nihil attinet. 3 De quauis autem re affirmationem aut negationem *veram eſſe*, ea demonſtratio ſumit[c], quæ *ducit* ad impoſſibile.

4 Atque hæc[d] *axiomata* non *ſumuntur* ſemper vniuerſaliter, ſed in quantum ſufficit. ſufficit autem, *quod ſumitur* in genere *ſubiecto*. dico autem in genere ſubiecto, vt circa quod genus demonſtrationes *affert*, quemadmodum anteà[e] quoque dictū
84 fuit. 5 Communicant autem inter ſe omnes ſcientiæ ſecundū communia. communia verò appello *ea*, quibus vtuntur tamquā ex his demonſtrantes, non *ea* de quibus *de*monſtrant, nec quod *de*monſtrant. 6 Ac dialectica omnib. *ſcientiis communis eſt*.

7 Et ſi qua[f] *ſcientia* vniuerſaliter conatur probare communia *principia*: veluti, de quacumque re *veram eſſe* affirmationem vel negationem: aut, *eſſe* æqualia *quæ relinquuntur*, cùm ab æqualibus *æqualia dempta fuerint*: aut
85 alia eiuſmodi. 8 Dialectica verò non eſt ita[g] definitorum quorūdam, neque vnius cuiuſdam generis[h]. alioqui nō interrogaret[i].

ἀληθὲς εἰπεῖν Καλλίαν, εἰ καὶ μὴ Καλλίαν, ὅμως ζῷον, μὴ ζῷον δ' οὔ. αἴτιον δὲ, ὅτι τὸ πρῶτον οὐ μόνον κατὰ τοῦ μέσου λέγεται, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλου, διὰ τὸ εἶναι ἐπὶ πλειόνων. ὥστ' οὐδ' εἰ τὸ μέσον, καὶ αὐτό ἐστι καὶ μὴ αὐτὸ, πρὸς τὸ συμπέρασμα, οὐδὲν διαφέρει.

3 Τὸ δ' ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι, ἡ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπόδειξις λαμβάνει.

4 Καὶ ταῦτα οὐδ' ἀεὶ καθόλου, ἀλλ' ὅσον ἱκανόν· ἱκανὸν δ' ἐπὶ τοῦ γένους. λέγω δ' ἐπὶ τοῦ γένους, οἷον περὶ ὃ γένος τὰς ἀποδείξεις φέρει, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον.

5 Ἐπικοινωνοῦσι δὲ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι ἀλλήλαις κατὰ τὰ κοινά. κοινὰ δὲ λέγω, οἷς χρῶνται ὡς ἐκ τούτων ἀποδεικνύντες· ἀλλ' οὐ περὶ ὧν δεικνύουσιν, οὐδ' ὃ δεικνύουσι.

6 Καὶ ἡ διαλεκτικὴ πάσαις.

7 Καὶ εἴ τις καθόλου πειρῷτο δεικνύναι τὰ κοινά· οἷον, ὅτι ἅπαν φάναι ἢ ἀποφάναι, ἢ ὅτι ἴσα ἀπὸ ἴσων, ἢ τῶν τοιούτων ἄττα.

8 Ἡ δὲ διαλεκτικὴ οὐκ ἔστιν οὕτως ὡρισμένων τινῶν, οὐδὲ γένους ἑνός τινος. οὐ γὰρ ἂν ἠρώτα.

a Id eſt, etiamſi dicat aliquis Calliā non eſſe Calliam. ſupple, ſi modò Callias ſit homo. atque hęc erit minor propoſitio, Callias eſt homo.
b Hæc eſt concluſio, Callias eſt animal, nō autē non eſt animal.
c Quoniam ex falſitate concluſionis oſtendit falſam eſſe propoſitionem: vnde colligit verā eſſe cōtradictoriam, vt latè expoſitum fuit lib. 2. Prior. Analyt.
d Id eſt, hæc axiomata contradictionis, affirmationem & negationē non eſſe ſimul veras, & earū alterā neceſſariò eſſe veram.
e Cap. 10. par. 3. 4 & 5.
f Innuit metaphyſicam. vide lib. 3. Metaphyſ. cap. 3 & 4.
g Vt ſcientiæ: quę verſantur ſingulæ circa propria ſubiecta. dialecticus enim diſſerit de omnib⁹ ſubiectis, & de rebus omnib.
h Id eſt, ſubiecti.
i Nā qui interrogat, vtitur reſponſione eius quem interrogauit, tāquàm principio, ex quo colligit concluſionem. vt putà eſtne mundus æternus, an non? Si reſpondeas eſſe æternum, ducam te ad abſurditatem, quòd dentur plures motibus infinitis: ſi quidem neceſſe eſt Solem infinities orbem ſuum peragraſſe: quo autem tempore Sol curſum ſuum ſemel impleuit, eodem Luna ſuum abſoluit duodecies. Quòd ſi reſpondeas mundum eſſe genitum, inde conabor ducere ad aliam abſurditatem, videlicet omnia facta eſſe ex nihilo. nam philoſophi putant hoc eſſe ἀδύνατον. Itaque principia dialectici ſunt incerta, & pendent à reſponſione aduerſarii: proinde concluſiones quoque ſunt incertæ: quia qualia ſunt principia, tales ſunt concluſiones.

ἀποδεικνύντι γὰρ οὐκ ἔστιν ἐρωτᾶν, διὰ τὸ, τῶν ἀντικειμένων ὄντων, μὴ δείκνυσθαι τὸ αὐτό· δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ συλλογισμοῦ.

demonſtranti[a] namque non licet interrogare: quia ex oppoſitis nō probatur idē [b], vt probatū fuit in *libris* de ſyllogiſmo [c].

De interrogationibus, & obiter de ſcientiarum incremento.

CAP. XII.

1 ¶ *De interrogationibus ſcientialibus. An ſint.* 2 *Quenam ſint.* 3 *De quibus ſit diſceptandum.* 4 *Quenam interrogare, & ad quæ reſpondere oporteat.* 5 *Quomodo & ex quibus diſputari, probari,* 6 *redargui debeat.* 7 *Apud quos diſceptandum ſit.* 8 ¶ *De interrogationibus à ſcientia alienis. An ſint, & quenam ſint: & quomodo fiant praui ſyllogiſmi in ſcientiis.* 9 *De interrogationibus ad aliam artem pertinentibus: & de falſis.* 10 *De paralogiſmo propter homonymiam.* 11 *De obiectione aduerſus mathematicos, quaſi committant paralogiſmos arguentes ex particularibus.* 12 *De paralogiſmo ex duabus propoſitionibus affirmantibus in ſecunda figura.* 13 *De paralogiſmo ex propoſitionibus falſis.* 14 *De incremento ſcientiarum per aſſumptionem,* 15 *& per tranſuerſum.*

Εἰ δὲ τὸ αὐτό ἐστιν, ἐρώτημα συλλογιστικὸν, καὶ πρότασις ἀντιφάσεως, προτάσεις δὲ καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς ὁ καθ' ἑκάστην, εἴη ἄν τι ἐρώτημα ἐπιστημονικὸν, ἐξ ὧν ὁ καθ' ἑκάστην οἰκεῖος γίνεται συλλογισμός.

2 Δῆλον ἄρα, ὅτι οὐ πᾶν ἐρώτημα, γεωμετρικὸν ἂν εἴη, οὐδ' ἰατρικόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλ' ἐξ ὧν ἢ δείκνυταί τι, περὶ ὧν ἡ γεωμετρία ἐστὶν, ἢ ἃ ἐκ τῶν αὐτῶν δείκνυται τῇ γεωμετρίᾳ, ὥσπερ τὰ ὀπτικά. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

3 Καὶ περὶ μὲν τούτων καὶ λόγον ὑφεκτέον ἐκ τῶν γεωμετρικῶν ἀρχῶν καὶ συμπερασμάτων.

SI verò idem[d] eſt interrogatio ſyllogiſtica, & propoſitio *quæ eſt altera pars* contradictionis: propoſitiones autem *ſunt* in quaque ſcientia, ex quibus *conſtat* ſyllogiſmus ille[e] qui in quaque ſcientia *efficitur*: erit vtique interrogatio quædam ſcientialis, *de his* ex quibus fit ſyllogiſmus in quaque *ſciētia* proprius.

2 Conſtat igitur non omnem interrogationē eſſe geometricā, aut medicam. ſimiliter autem *ſe res habet* etiam in aliis[f]. ſed *ea demū ſunt interrogationes geometricæ*, ex quibus vel probatur *eorum* quidpiam, de quibus eſt geometria[g], vel[h] quæ[i] ex eiſdem principiis probantur, ex quibus geometria, cuiuſmodi *ſunt* optica *problemata*. ſimiliterq; *res ſe habet* in aliis[k]: 3 Ac de his[l] quidem etiam diſceptatio ſubeunda *eſt*[m] ex geometricis principiis[n] & cōcluſionib.[o]

a Eo ſcilicèt modo, quo dialecticus interrogat. ceterùm demonſtrantē ſuo quodam modo interrogare, cōſtat ex capite ſequenti. Differentia verò interrogationis dialecticæ & demōſtratiuę hæc eſt: Dialecticus ita interrogat vt optionē det aduerſario, vtrùm malit affirmare, an negare, vt ſuprà docui: demonſtrator autem interrogat, vt rem euidentiorē faciat, id eſt, vt doceat ex principiis auditori notis: veluti, Nōne ani- CAP. IX. ma eſt forma corporis? vtique. nōne omnis forma educitur è potentia materie? ita. ergo intelligis animā educi è potentia materiæ.

b Quia dialectici concluſio eſt incerta, ideo poteſt dialecticus 86 vti tam affirmatione, quàm negatione. alia eſt ratio demonſtratoris, qui certam concluſionem probare debet, veluti omnē hominem eſſe aptū ad ridendū. cùm enim hæc concluſio probatur, quia homo eſt rationalis, non poteſt probari etiā per negationem, Ideſt, quia homo non eſt rationalis. c Lib. 1. Prior, Analyt. cap. 15. d Interrogatio & propoſitio ſunt idem re: ſed differunt definitione. propoſitio eſt, vt omnis homo eſt animal: interrogatio, vt nōnne omnis homo eſt animal; e Id eſt, demonſtratio. f Artibus & ſcientiis. g Id eſt, ex quibus conficitur demonſtratio geometrica. h Sup. probantur. i Hæc ſunt, quæ probantur in ſcientia ſubiecta geometriæ, vt in optica. k Sub. ſcientiis. l Quæ probantur in geometria, vel optica. m Vel, ratio reddenda eſt. n Id eſt, ex primis principiis geometriæ. o Nam concluſiones præcedentium demonſtrationum, ſunt principia ſequentium.

*de principiis[a] autem diſceptatio ſubeunda non *eſt* geometræ quà *eſt* geometra[b]. ſimilitérque *ſe res habet* in aliis ſcientiis.

4 Neque igitur omni interrogatione quiſque ſciens *eſt* interrogandus, nec ad omnem interrogationem reſpōdere oportet de quauis re, ſed *ad* ea quæ illius ſcientiæ, *quam quiſque tenet*, finibus continentur. 5 Si *quis* verò ſic[c] diſputet cum geometra quà geometra *eſt*, apparet eum rectè *diſputare*, ſi ex his[d] quidpiã probet. ſin minùs, non rectè. 6 Sed & manifeſtũ *eſt*, cũ non redarguere geometriã, niſi per accidens. 7 Quocirca apud geometrię imperitos nõ eſt de geometria diſſerendũ. latebit enim vitiosè diſſerẽs. ſimiliter autẽ *res ſe habet* etiã in aliis ſcientiis.

8 Quia[e] vero ſunt *quædã* geometricæ interrogationes, ſuntne etiã nõ geometricæ? &[f] in quaq; ſciẽtia, quæ ſunt ſecundũ ignorantiã, *ſecundũ* qualẽ[g] ſunt geometricæ, vel non geometricæ? &[h] vtrùm ſyllogiſmus ſecundũ ignorantiam *eſt* ſyllogiſmus *conſtans* ex oppoſitis[i], an paralogiſmus[k], ſecundum geometriam tamen? 9 An[l] ex alia arte, vt interrogatio muſica, *eſt* nõ geometrica[m] de geometria: putare[n] autẽ æquidiſtantes[o] cõcurrere[p], geometricũ *eſt* quodammodo[q], & non geometricũ alio modo[r]. *duplex enim hoc[ſ] *eſt*, quemadmodũ arrythmũ: & alterũ quidẽ *eſt* non geometricũ, quia non habet ſicut arrythmum[u]: alterũ verò, quia pravè habet[x]. atque hæc ignorantia, quæ *eſt* ex huiuſmodi[y] principiis, *eſt* contraria *ſcientiæ*. 10 In[z]

περὶ δὲ τῶν ἀρχῶν λόγον οὐχ ὑφεκτέον τῷ γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν.

4 Οὔτε πᾶν ἄρα ἕκαστον ἐπιστήμονα ἐρώτημα ἐρωτητέον, οὔθ' ἅπαν τὸ ἐρωτώμενον ἀποκριτέον περὶ ἑκάστου. ἀλλὰ τὰ κατὰ τὴν ἐπιστήμην διορισθέντα. 5 Εἰ δὲ διαλέξεται γεωμέτρῃ ᾗ γεωμέτρης οὕτως. φανερὸν ὅτι καὶ καλῶς, ἐὰν ἐκ τούτων τι δεικνύῃ. εἰ δὲ μή, οὐ καλῶς. 6 Δῆλον δ', ὅτι οὐδ' ἐλέγχει γεωμέτρην, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. 7 Ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἐν ἀγεωμετρήτοις περὶ γεωμετρίας διαλεκτέον. λήσει γὰρ ὁ φαύλως διαλεγόμενος. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν. 8 Ἐπεὶ δ' ἐστὶ γεωμετρικὰ ἐρωτήματα, ἆρ' ἐστὶ καὶ ἀγεωμέτρητα; καὶ παρ' ἑκάστην ἐπιστήμην τὰ κατὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν ποίαν γεωμετρικά ἐστιν ἢ ἀγεωμέτρητα; καὶ πότερόν ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἄγνοιαν συλλογισμός, ὁ ἐκ τῶν ἀντικειμένων συλλογισμός, ἢ ὁ παραλογισμός, κατὰ γεωμετρίαν δέ. 9 Ἢ ἐκ τῆς ἄλλης τέχνης οἷον τὸ μουσικόν, ἐστὶν ἐρώτημα ἀγεωμέτρητον περὶ γεωμετρίας. τὸ δὲ τὰς παραλλήλους συμπίπτειν οἴεσθαι, γεωμετρικόν πως καὶ ἀγεωμέτρητον, ἄλλον τρόπον; διττὸν γὰρ τοῦτο, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον. καὶ τὸ μὲν ἕτερον, ἀγεωμέτρητον τῷ μὴ ἔχειν, ὥσπερ τὸ ἄρρυθμον. τὸ δὲ ἕτερον τῷ φαύλως ἔχειν. καὶ ἄγνοια αὕτη ἡ ἐκ τῶν τοιούτων ἀρχῶν, ἐναντία. 10 Ἐν

87
a De primis principiis geometriæ.
b Notanda ſunt hæc verba, *quà [eſt] geometra*. nã geometra poteſt diſputare de ſuis principiis, nõ vt geometra, ſed vt idem eſt dialecticus, vel metaphyſicus. Sic Ariſtoteles lib. 1. Phyſ. diſſerit de principiis phyſicis, priùs præfatus ſe nõ fungi officio phyſici, ſed metaphyſici.

88
c Id eſt, ex principiis geometricis.
d Principiis geometricis.
e Id hac partic. proponũtur tres quæſtiones. *Prima quæſtio eſt, an ſint quædã interrogationes alienæ à ſcientia*, quas exẽpli gratiã vocat nõ geometricas.
f *Secunda quæſtio, quænã interrogationes ſecũdum ignorantiã factæ, ſint geometricæ, vel nõ geometricæ.*
g Duplex enim eſt ignorantia, altera puræ negationis, altera prauę diſpoſitionis, vt explicabitur cap. 16. 17. 18.
h *Tertia quæſtio, Quomodo fiant praui ſyllogiſmi in ſcientiis.*
i Id eſt, ex propoſitionibus falſis, quę opponuntur veris. hoc caſu vi

89
tiũ cõſiſtit in materia: quia materia ſyllogiſmi ſũt propoſitiones. k Id eſt, vitioſus ſyllogiſmus vitium igitur conſiſtit in forma ſyllogiſmi. l Ad primam & ſecundam quæſtionem reſpondet eſſe quaſdã interrogationes omnino geometricas, quæ ſcilicèt ex alia arte ſiue ſcientia ſumũtur, & proportione reſpondẽt ignorantiæ, quæ vocatur puræ negationis, veluti, nõnne numerus eſt par vel impar? alias verò eſſe interrogationes quodãmodo geometricas, quodãmodo nõ geometricas, quę de rebus geometricis falſò cõcipiũtur, veluti, nõne lineę æquidiſtantes cõcurrunt? m Id eſt, omnino nõ geometrica, adeo vt nullo pacto dici poſſit geometrica. n Hæc eſt opinio falſa. o Lineas parallelas. p Id eſt, copulari in cõmuni puncto. q Quia termini ſubiecti ſunt geometrici. r Quatenus falſũ eſt, & ſecundũ ignorantiã. ſ Id eſt, nõ geometricũ. t Quia nihil geometrici habet, ſed pertinet ad aliã ſcientiã. u Quod nihil rythmi habet. x Quia falſa eſt opinio. y Id eſt, ex propoſitionibus falſis, quarũ termini ſunt geometrici. z *Ad tertiã quæſtionẽ reſpondens, agit de paralogiſmis*, & quatuor paralogiſmorum genera declarat. Primum genus eſt propter homonymiam.

Si nũc

δὲ τοῖς μαθήμασιν οὐκ ἔστιν ὁμοίως ὁ παραλογισμός, ὅτι τὸ μέσον ἐστὶν ἀεὶ διττόν· κατά τε γὰρ τούτου παντός, καὶ τοῦτο πάλιν κατ' ἄλλου λέγεται παντός. τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐ λέγεται πᾶν. ταῦτα δ' ἐστὶν οἷον ὁρᾶν τῇ νοήσει. ἐν δὲ τοῖς λόγοις λανθάνει, ἆρα πᾶς κύκλος σχῆμα; ἂν δὲ γράψῃ, δῆλον. τί δέ, τὰ ἔπη κύκλος; φανερὸν ὅτι οὐκ ἔστιν. 11 Οὐ δεῖ δ' ἔνστασιν εἰς αὐτὸ φέρειν, ἂν ᾖ ἡ πρότασις ἐπακτική, ἡ μή ἐστιν ἐπὶ πλειόνων (οὐ γὰρ ἔσται ἐπὶ πάντων· ἐκ τῶν καθόλου δ' ὁ συλλογισμός) δῆλον ὅτι οὐδ' ἔνστασις, αἱ αὐταὶ γάρ, προτάσεις καὶ ἐνστάσεις· ἣν γὰρ φέρει ἔνστασιν, αὕτη γένοιτ' ἂν πρότασις ἢ ἀποδεικτική, ἢ διαλεκτική. 12 Συμβαίνει δ' ἐνίους ἀσυλλογίστως λέγειν, διὰ τὸ λαμβάνειν ἀμφοτέροις τὰ ἑπόμενα. οἷον καὶ ὁ Καινεὺς ποιεῖ, ὅτι τὸ πῦρ ἐν τῇ πολλαπλασίονι ἀναλογίᾳ· καὶ γὰρ τὸ πῦρ ταχὺ γεννᾶται, (ὥς φησι) καὶ αὕτη ἡ ἀναλογία. οὕτω δ' οὐκ ἔστι συλλογισμός. ἀλλ' εἰ τῇ ταχίστῃ ἀναλογίᾳ ἕπεται ἡ πολλαπλάσιος, καὶ τῷ πυρὶ ἡ ταχίστη ἐν τῇ κινήσει ἀναλογία,

mathematicis autem non æquè *atque in diſputationibus, eſt* paralogiſmus: quia medium [a] ſemper eſt duplex [b]. etenim *aliud* de hoc omni [c], & hoc de alio omni dicitur [d]. attributū verò non dicitur omne [e]. hæc autem licet quaſi videre intelligentiā [f]. in diſputationibus verò latet, an omnis circulus *ſit* figura. quòd ſi deſcripſerit [g], manifeſtum *eſt* [h]. quid autem? carmina ſunt circulus? apparet non eſſe. 11 Non [i] oportet autem aduerſus id obiicere, ſi ſit propoſitio inductiua [k]. nā quemadmodū nō eſt ꝓpoſitio, quæ nō eſt in pluribus: (quia nō erit in omnibus: ex vniuerſalibus autem *propoſitionibus* ſyllogiſmus ille *conſtat*) ita nec obiectionē eſſe cōſtat [l]. eædē [m] enim ſunt propoſitiones & obiectiones. quā enim obiectionē *quiſpiā* affert, hæc poteſt fieri [n] propoſitio vel demonſtratiua, vel dialectica. 12 Accidit [o] autem vt nonnulli vitioſè concludant: quoniā accipiūt *ea quæ* ambobus *extremis* conſequētia *ſunt* [p], vt & Cæneus facit [q] *concludens* ignē [r] *gigni* multiplici [s] proportione: quia & ignis celeriter gignitur, vt *ipſe* [u] ait, & [x] hæc proportio [y]. ſic autem non eſt ſyllogiſmus [z]: ſed [a] ſi celerrimæ [b] proportioni conſequens ſit multiplex, ignique [c] celerrima in motione proportio.

90

a Id eſt, medius terminus.

b Id eſt, bis accipitur, nempe in maiori & in minori propoſitione.

c Id eſt, maius extremū medio termino vniuerſaliter attribuitur in maiori ꝓpoſitione. reſpicit ad primā figuram.

d Id eſt, medius terminus vniuerſaliter minori extremo attribuitur in minori ꝓpoſitione.

e Id eſt, nota illi, OMNIS, vel

91

OMNIS, non adiicitur attributo, ſed ſubiecto tantùm. Coniunge cap. 7. de Interpretat. part. 4.

f Quia mathematici hæc repræſentant diagrammatis.

g Si delineaueris circulū, vt mathematici faciūt.

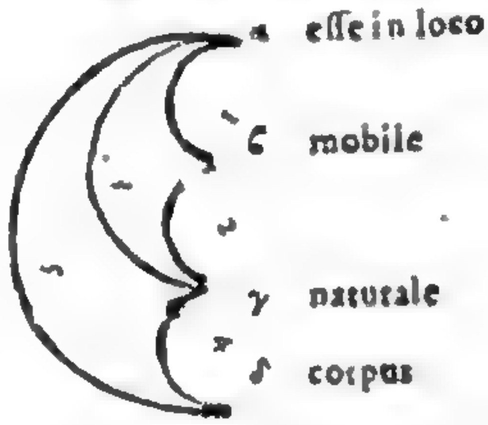
92

h Tollitur homonymia huius verbi Circulus, quod ſignificat & figurā mathematicā, & genus quoddā carminis. de quo vide Philoponum.

i Secundū paralogiſmi genus eſt, cū arguitur propoſitionibus particularib. Hoc modo videntur peccare mathematici. ſed Ariſtoteles eos tuetur. k Id eſt, Non oportet obiicere mathematico, quaſi vtatur propoſitionib. quarū termini ſint ſingulares: quia mathematicus in demonſtrationibus non vtitur circulo, vel triangulo delineato, ſed eo qui per hunc repræſentatur. Propoſitionem inductiuā vocat eā, cuius ſubiectū eſt ſingulare, vt hic circulus: quia ex ſingularibus fiūt inductiones. Itaq; nō erit propoſitio κατὰ παντός, vt eſſe debet, ſicut expoſitū fuit cap 4. l Immo obiectio poteſt eſſe vel vniuerſalis, vel particularis, vt ipſe Ariſt. docuit li. 2 Prior. Analyt. cap. 26. part. 1. Sed (vt ibi notaui) Ariſt. hoc loco loquitur de illa obiectione, quæ poteſt fieri propoſitio in ſyllogiſmo oppoſito, adeo vt nō ſolū refutetur aduerſarii ſētētia, ſed etiā contraria probetur. m Eædēre, diuerſæ definitione. n In ſyllogiſmo oppoſito o Tertiū paralogiſmi genus eſt, cū arguitur ex duabus propoſitionib. affirmantibus in ſecunda figura: quod vitiū Cæneus cōmittebat. p Id eſt, vtuntur ſyllogiſmo ex ambobus propoſitionibus affirmantibus in ſecunda figura. q Sic. n. Cæneus arguebat: Quod ſecundū multiplicē analogiam augetur, celeriter augetur: atqui ignis celeriter augetur: ergo ignis augetur ſecūdū multiplicē analogiā. r *Concluſio Canei.* ſ Multiplex proportio eſt, vt dupla, tripla, quadrupla. Dicitur ergo augēri multiplici proportione, quod ita augetur, vt vnaquaque accretione fiat duplū, vel triplū, vel quadruplū, vel alia ratione multiplex: vt 1, 2, 4, 8, 16. ruſ. 1, 3, 9, 27. item 1, 4, 16, 64. Sed Petrus Catena, qui Patauii mathematicas explicatē audiebam, hunc locū interpretabatur, vt ipſa ratio multiplicaretur: ſic enim longè celerius res augetur, vt 2, 4, 16, 256 nam bis 2, efficiunt 4: quater 4, 16 decies. ſexies, 16, 256. Eſt autem inter 2 & 4 ratio dupla: inter 4 16, quadrupla inter 16 & 256 ſexdecupla. t *Minor propoſitio.* u Cæneus. x *Maior propoſitio.* y Repete, celeriter gignitur, ſiue augetur. z Quia ambæ propoſitiones affirmant in ſecunda figura. a Syllogiſmus Cænei (inquit Ariſtoteles) eſſet vtilis, ſi fieret in prima figura, hoc modo: Celerrima proportio eſt multiplex: atque ignis augetur proportione celerrima: ergo augetur proportione multiplici. b *Maior propoſitio.* c *Minor propoſitio.*

Interdum [a] igitur non accidit vt concludatur ex iis quæ ſumpta fuerunt [b]: interdū [c] verò contingit, ſed non videtur [d]. 13 Quòd [e] ſi nō poſſet ex falſis verum probari [f], facilis eſſet reſolutio [g]: quia neceſſariò conuerteretur [h]. ponatur enim eſſe τὸ α [i]: cùm autem hoc ſit, hæc [k] *quoque* ſunt quæ eſſe noui [l], veluti τὸ ϐ [m]. ex his [n] igitur oſtendam illud [o] eſſe. *Magis autem cōuertuntur, quæ *traduntur* in mathematicis [p]: quia nullū accidens accipiunt [q], (immo hoc differunt ab iis, de quibus diſſeritur [r]) ſed definitiones. 14 Augentur [ſ] autem non per media [t], ſed quia aſſumunt *alia*, vt τὸ α de β, & hoc de γ, rurſus hoc de δ, & hoc in infinitum.

ἐνίοτε μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται συλλογίσασθαι ἐκ τῶν εἰλημμένων, ὁτὲ δ' ἐνδέχεται, ἀλλ' οὐχ ὁρᾶται. 13 Εἰ δ' ἦν ἀδύνατον ἐκ ψευδῶν ἀληθὲς δεῖξαι, ῥᾴδιον ἂν ἦν τὸ ἀναλύειν· ἀντέστρεψε γὰρ ἂν ἐξ ἀνάγκης. ἔστω γὰρ τὸ α ὄν· τούτου δ' ὄντος, ταδὶ ἔστιν, ἃ οἶδα ὅτι ἔστιν, οἷον τὸ β. ἐκ τούτων ἄρα δείξω ὅτι ἔστιν ἐκεῖνο. Ἀντιστρέφει δὲ μᾶλλον τὰ ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτι οὐδὲν συμβεβηκὸς λαμβάνουσιν, (ἀλλὰ καὶ τούτῳ διαφέρουσι τῶν ἐν τοῖς διαλόγοις) ἀλλ' ὁρισμούς. 14 Αὔξεται δ' οὐ διὰ τῶν μέσων, ἀλλὰ τῷ προσλαμβάνειν οἷον, τὸ α τοῦ β, τοῦτο δὲ τοῦ γ, πάλιν τοῦτο τοῦ δ, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον.

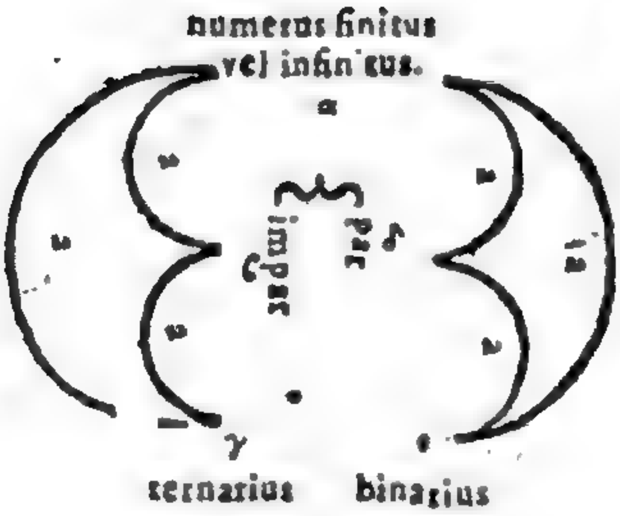

1 Omne mobile eſt in loco:
2 Omne naturale eſt mobile: Ergo
3 Omne naturale eſt in loco: Atqi
4 Omne corpus naturale: Ergo
5 Omne corpus eſt in loco.

15 Et in tranſuerſum: veluti τὸ α & de γ, & de ε. vtputà eſt numerus tantus vel infinitus [u]: hoc, vbi α: impar numerus tantus, vbi ϐ: numerus impar, vbi [x] γ: eſt igitur τὸ α de γ. atque eſt pars tantus numerus, vbi δ: par [y] numerus, vbi ε: eſt igitur τὸ α de ε.

15 Καὶ εἰς τὸ πλάγιον· οἷον, τὸ α καὶ κατὰ τοῦ γ, καὶ κατὰ τοῦ ε. οἷον, ἔστιν ἀριθμὸς ποσὸς ἢ καὶ ἄπειρος, τοῦτο ἐφ' ᾧ α· ὁ περιττὸς ἀριθμὸς ποσὸς, ἐφ' οὗ β· ἀριθμὸς περιττὸς, ἐφ' οὗ γ. ἔστιν ἄρα τὸ α κατὰ τοῦ γ. καὶ ἔστιν ὁ ἄρτιος ποσὸς ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ δ. ὁ ἄρτιος ἀριθμὸς, ἐφ' οὗ ε. ἔστιν ἄρα τὸ α κατὰ τοῦ ε.

a Id eſt, cùm maior propoſitio nō reciprocatur.
b Id eſt, ex dua- 93 bus propoſitionib. & affirmantibus in ſecunda figura.
c Nempe cùm maior propoſitio ratione materiæ reciprocatur. vide primā noſtram annota- 94 tionē ad cap. 6.
d Non apparet, quia modus eſt inutilis ratione formę: ſed tamen vera ſyllogiſm⁹ cōcludit ratione materiæ.
e Quartum paralogiſmi gen⁹ eſt, cùm propoſitiones ſunt falſæ.
f Ex falſis verū probari poſſe Ariſt. docuit lib. 2. Prior. Analyt. ca. 2. 3. & 4.
g Id eſt, facilè colligeretur veritas propoſitionum ex veritate concluſionis.
h Sub. veritas concluſionis, & veritas propoſitionum: hæc, inquam, conuerterentur: adeo vt ſicut licet ita arguere, Propoſitiones ſunt veræ, ergo cōcluſio eſt vera: ita etiam è contrario argui poſſet, Concluſio eſt vera, ergo propoſitiones ſunt veræ.
i Τὸ α ſignificat propoſitiones.
k Id eſt, hęc concluſio.
l Id eſt, quam concluſionem ſcio eſſe veram. m Τὸ β ſignificat concluſionem. n Id eſt, ex hac cōcluſione ϐ. o Illud α, id eſt, propoſitiones. p Vel *diſciplinis*. quod enim hic dicitur, in omnibus diſciplinis & ſcientiis locū habet. ſolet tamen Ariſtoteles præcipuè loqui de mathematicis; quoniam eas ſolas veteres diſcebant ante logicā facultatem: qua ratione paſſim exempla ſumit ex mathematicis. q Demonſtrationes mathematicæ, & ceteræ. r Quoniam diſſerentes vtimur non ſolùm definitionibus, ſed etiam accidentibus, & omnino quibuſuis argumentis. ſ Diſciplinæ. t Id eſt, non quia multis mediis multíſque argumentis eandem concluſionem probēt: rarò enim mathematici hoc faciunt. Ariſtoteles tamen ſæpe vtitur multis argumentationibus. ſed non omnes ſunt demonſtrationes. itaque incrementum ſcientiæ demonſtratiuæ pendet ex aſſumptione nouarum concluſionum, non ex varietate probationum pertinentium ad eandem concluſionem. u Id eſt, numerus generaliter acceptus, vt complectatur & numerum tantum, id eſt finitum, & infinitum. x Id eſt, quidam numerus impar, vt ternarius. y Id eſt, ſpecies aliqua numeri paris, vt numerus binarius.

ζ α
Bar Omnis numerus impar eſt finitus vel infinitus
γ ζ
ba Omnis ternarius eſt numerus impar:
Ergo
γ α
ra Omnis ternarius eſt finitus vel infinitus.

δ α
Bar Omnis numerus par eſt finitus vel infinitus.
ε δ
ba Omnis binarius eſt numerus par:
Ergo
ε α
ra Omnis binarius eſt finitus vel infinitus.

Differentiæ demonſtrationis ac ſcientiæ quòd ſit, & cur ſit.

CAP. XIII.

1 ¶ Duobus modis in eadem ſcientia differe Quòd ſit & Cur ſit. 2 ¶ De primo modo. Exemplum demonſtrationis per effectum 3 collatæ cum demonſtratione per cauſam. 4 Alterũ exemplum demonſtrationis per effectum 5 collatæ cum demonſtratione per cauſam. 6 Quando per effectum demonſtretur quòd ſit: non per cauſam cur ſit. 7 ¶ De ſecundo modo, id eſt, de demonſtratione per cauſã remotam. Cùm hæc cauſa ?tinetur, ſolùm demõſtrari quòd ſit, non cur ſit. 8 Exemplum primum. 9 De figura huiuſcemodi ſyllogiſmorum. 10 Cõparatio. 11 Exemplum alterum. 12 ¶ Epilogus. 13 ¶ Quomodo in diuerſis ſcientiis differant Quòd ſit & Cur ſit. De ſcientiis omnino ſui alternis. 14 De nexu & ordine plurium ſcintiarum ſubalternarum. 15 De ſcientiis non omnino ſubalternis, ſed ratione quorundam problematum.

ΤΟ δ' ὅτι, διαφέρει, καὶ τὸ διότι ἐπίστασθαι, πρῶτον μὲν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστήμῃ, καὶ ἐν ταύτῃ διχῶς· ἕνα μὲν τρόπον, ἐὰν μὴ δι' ἀμέσων γίνηται ὁ συλλογισμός· οὐ γὰρ λαμβάνεται τὸ πρῶτον αἴτιον· ἡ δὲ τοῦ διότι ἐπιστήμη, κατὰ τὸ πρῶτον αἴτιον. ἄλλον δὲ, εἰ δι' ἀμέσων μὲν, ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου, ἀλλὰ τῶν ἀντιστρεφόντων διὰ τοῦ γνωριμωτέρου. κωλύει γὰρ οὐδὲν, τῶν ἀντικατηγορουμένων, γνωριμώτερον εἶναι ἐνίοτε τὸ μὴ αἴτιον· ὥστ' ἔσται διὰ τούτου ἡ ἀπόδειξις. 2 Οἷον, ὅτι ἐγγὺς οἱ πλάνητες, διὰ τοῦ μὴ στίλβειν. ἔστω, ἐφ' ᾧ γ, πλάνητες· ἐφ' ᾧ ϐ, τὸ μὴ στίλβειν. ἐφ' ᾧ α, τὸ ἐγγὺς εἶναι· ἀληθὲς δὴ τὸ ϐ κατὰ τοῦ γ εἰπεῖν, οἱ γὰρ πλάνητες οὐ στίλβουσιν.

SCire autem quòd *ſit*, & cur *ſit*, differunt primùm quidem in eâdem ſcientia[a]. atque in hac bifariam[b]. vno modo, ſi nõ ex immediatis[c] efficiatur ſyllogiſmus: quia non accipitur prima[d] cauſa: ſciẽtia verò cur *res ſit*, per primam cauſam *habetur*.* alio modo, ſi *fiat* quidem ex immediatis at non ex cauſa, ſed ex eo, quod inter ea, quę reciprocãtur[e], notius eſt. nihil enim prohibet quo minùs inter ea quæ ſibi inuicẽ attribuuntur, notius ſit interdum *id* quod non *eſt* cauſa[f]. itaque ex hoc erit demõſtratio[g].
2 Veluti quòd planetæ propè *ſunt*, ex eo *demonſtratur* quòd nõ ſcintillant. eſto, vbi γ, planetæ: vbi ϐ, non ſcintillare: vbi α, propè eſſe. verè igitur τὸ ϐ dicitur de γ: quia planetæ non ſcintillant.

CAP. X.
a Deinde in diuerſis ſcientiis, vt explicabitur part. 13. & ſeq.
b Cùm enim vera demõſtratio, id eſt, τοῦ διότι fiat per cauſam proximam: conſequens eſt, vt demõſtratio vel per effectũ proximum, vel per cauſam remotam, ſit demõſtratio τοῦ ὅτι
95
c Id eſt, non per cauſam proximam ſed remotam.
d Hæc idem ſignificãt, primũ, proximum, immediatum ſeu medio vacãs, &
96
indemõſtrabile
e Reciprocari dicũtur cauſa & effectus proximi atque immediati: quia poſitâ cauſâ, neceſſariò ponitur effectus: & contrà.
f Id eſt, notior ſit effectus, quã cauſa.
g Obſerua demonſtrandum ſemper eſſe ex notioribus. itaque ſi cauſa notior ſit, demonſtratur per cauſam. ſi effectus, per effectum.

ſed & τὸ α de β: quia quod non ſcintillat propè eſt. hoc[a] autem ſumptum ſit per inductionem[b], aut[c] per ſenſum[d]. neceſſe *eſt* igitur τὸ α τῷ γ ineſſe. quare demonſtratum eſt, quòd planetæ propè ſunt.

ἀλλὰ καὶ τὸ α κατὰ τοῦ β· τὸ μὴ γὰρ σίλβον, ἐγγύς ἐστι. τοῦτο δ' εἰλήφθω δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δι' αἰσθήσεως. ἀνάγκη οὖν τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν. ὥστ' ἀποδέδεικται, ὅτι οἱ πλάνητες, ἐγγύς εἰσιν.

a Id eſt, hę duę propoſitiones.
b Inductione confirmatur maior propoſitio: quia lucerna, aſtrum, &c cum propè ſunt, non ſcintillant.
c Disiunctio *aut*, accipi debet pro côiunctione *&*, vt & Philopono videtur.
d Senſus confirmat minorē propoſitionē: quia videmus planetas non ſcintillare.

Quod non ſcintillat, propè eſt:
Planetę non ſcintillant:
Ergo
planetæ propè ſunt.

Hic igitur ſyllogiſmus non oſtendit cur *res ſit*, ſed quòd *ſit* nō enim quia ſcintillant, ſunt propè: ſed quia propè ſunt, non ſcintillant. 3 Accidit etiam, vt alterum per alterum probetur: & erit demonſtratio *docens* cur *res ſit*. Vtputà eſto τὸ γ, planetæ: vbi β, propè eſſe: τὸ α, non ſcintillare. Ineſt igitur & τὸ β τῷ γ & τὸ α, *id eſt* nō ſcintillare, τῷ β. quare etiam τὸ α *ineſt* τῷ γ.

97

Οὗτος οὖν ὁ συλλογισμὸς, οὐ τοῦ διότι, ἀλλὰ τοῦ ὅτι, ἐστίν· οὐ γὰρ διὰ τὸ μὴ σίλβειν, ἐγγύς εἰσιν· ἀλλὰ διὰ τὸ ἐγγὺς εἶναι, οὐ σίλβουσιν. 3 Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ θατέρου θάτερον δειχθῆναι, καὶ ἔσται τοῦ διότι ἡ ἀπόδειξις. οἷον, ἔστω τὸ γ, πλάνητες· ἐφ' ᾧ β, τὸ ἐγγὺς εἶναι· τὸ α, τὸ μὴ σίλβειν. ὑπάρχει δὴ καὶ τὸ β τῷ γ, καὶ τὸ α τῷ β τὸ μὴ σίλβειν· ὥστε καὶ τὸ α τῷ γ.

Quod propè eſt, non ſcintillat:
Planetę propè ſunt:
Ergo
Planetę non ſcintillant.

Et eſt ſyllogiſmus *oſtendens* cur *res ſit*: quia ſumpta fuit prima cauſa[e]. 4 Rurſus vt oſtendunt Lunam eſſe globoſam per accretiones[f]. etenim ſi quod ita augetur, *eſt* globoſum: augetur autem Luna[g]: perſpicuū *eſt*, quòd *eſt* globoſa,

98

Καὶ ἔστι τοῦ διότι ὁ συλλογισμός. εἴληπται γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον. 4 Πάλιν ὡς τὴν σελήνην δεικνύουσιν, ὅτι σφαιροειδής, διὰ τῶν αὐξήσεων. εἰ γὰρ τὸ αὐξανόμενον οὕτω, σφαιροειδές· αὐξάνει δὲ ἡ σελήνη· φανερόν, ὅτι σφαιροειδής.

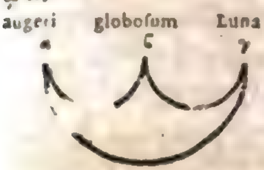
e Quia propinquitas luminis eſt proxima cauſa cur non ſcintillent.
f Luminis.
g Non augetur ipſum corpus lunare, ſed lumē.

Quod ita augetur, eſt globoſum:
Luna ita augetur:
Ergo
Luna eſt globoſa.

Οὗτω

Οὕτω μὲν οὖν τοῦ ὅτι γέγονεν ὁ συλλογισμός. 5 Ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος τοῦ μέσου, τοῦ διότι. οὐ γὰρ διὰ τὰς αὐξήσεις σφαιροειδής ἐστιν· ἀλλὰ διὰ τὸ σφαιροειδὴς εἶναι λαμβάνει τὰς αὐξήσεις τοιαύτας σελήνη, ἐφ' ᾧ γ· σφαιροειδής, ἐφ' ᾧ β· αὔξησις, ἐφ' ᾧ α.

Sic igitur factus eſt ſyllogiſmus *oſtendens* quòd *res ſit*. 5 At ſi è contrario ponatur medium [a], *erit ſyllogiſmus oſtendens* cur *ſit*: quia nō propter accretiones *Luna* eſt globoſa: ſed quia eſt globoſa, *idcirco* ſuſcipit accretiones huiuſmodi. *Sit* Luna, vbi γ: globoſum, vbi ζ: accretio, vbi α.

β α
Quod eſt globoſum, ita augetur:
γ ζ
Luna eſt globoſa:
Ergo
γ α
Luna ita augetur.

6 Ἐφ' ὧν δὲ τὰ μέσα μὴ ἀντιστρέφει, καὶ ἔστι γνωριμώτερον τὸ ἀναίτιον, τὸ ὅτι μὲν, δείκνυται· τὸ διότι δ', οὔ. 7 Ἔτι, ἐφ' ὧν τὸ μέσον, ἔξω τίθεται. καὶ γὰρ ἐν τούτοις, τοῦ ὅτι, καὶ οὐ τοῦ διότι, ἡ ἀπόδειξις· οὐ γὰρ λέγεται τὸ αἴτιον. 8 Οἷον, διὰ τί οὐκ ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος; ὅτι οὐ ζῷον. εἰ γὰρ τοῦτο, τοῦ μὴ ἀναπνεῖν αἴτιον, ἔδει τὸ ζῷον εἶναι αἴτιον τοῦ ἀναπνεῖν· οἷον, εἰ ἡ ἀπόφασις, αἰτία τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἡ κατάφασις, αἰτία τοῦ ὑπάρχειν. ὥσπερ εἰ τὸ ἀσύμμετρα εἶναι τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά, τοῦ μὴ ὑγιαίνειν, τὸ σύμμετρα εἶναι, τοῦ ὑγιαίνειν. ὁμοίως δὲ καί, εἰ ἡ κατάφασις, τοῦ ὑπάρχειν, ἡ ἀπόφασις, τοῦ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν οὕτως ἀποδεδομένων οὐ συμβαίνει τὸ λεχθέν· οὐ γὰρ ἅπαν ἀναπνεῖ ζῷον. 9 Ὁ δὲ συλλογισμὸς γίνεται τῆς τοιαύτης αἰτίας, ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. οἷον, ἔστω τὸ α, ζῷον· ἐφ' ᾧ τὸ β, τὸ ἀναπνεῖν· ἐφ' ᾧ γ, τοῖχος.

6 In quibus autem media [b] non reciprocantur [c], idque eſt notius [d] quod non *eſt* cauſa [e]: oſtenditur quòd *ſit*, nō cur *ſit*. 7 Item in quibus medium extrinſecùs [f] ponitur. In his enim demonſtratur quòd *ſit*, non cur *ſit*, quia non dicitur cauſa [g]. 8 Veluti cur non reſpirat paries? quia non *eſt* animal. etenim ſi hæc *eſſet* cauſa nō reſpirandi, oporteret animal eſſe cauſam reſpirandi: vt ſi negatio *eſt* cauſa cur nō inſit, affirmatio *eſt* cauſa cur inſit. veluti ſi intemperies calidorū & frigidorū *eſt cauſa* non bene valendi, eorūdem temperies *eſt cauſa* bene valendi. ſimiliterq; ſi affirmatio *eſt cauſa* cur inſit, negatio *eſt cauſa* cur nō inſit. in iis verò quæ ſic explicata ſunt, non accidit quod dictum eſt: non enim omne animal reſpirat [h]. 9 Fit autē ſyllogiſmus huiuſmodi cauſæ [i] in media figura. vt eſto τὸ α, animal: vbi ζ, reſpirare: vbi γ, paries.

a Id eſt, ſi id quod erat mediū in ſuperiori demōſtratione, nūc ponatur eſſe maius extremū: & quod ibi erat maius extremū, hîc ſumatur pro medio termino.

b Id eſt cauſa, quæ eſt medius terminus in demonſtratione τοῦ διότι & effectus, qui eſt medius terminus in demonſtratione τοῦ ὅτι.

c Id eſt, cùm arguitur ab effectu ad cauſā remotam affirmatiuè: vt homo eſt aptus ad riden-

99

dum, ergo eſt animal. cauſa enim remota aptitudinis ad ridēdum, eſt animal cauſa proxima, rationale. Non poteſt igitur ſyllogiſmus cōuerti, & ita argui, Homo eſt animal, ergo eſt aptus ad ridēdum: quoniā à cauſa remota nō licet arguere affirmatiuè, ſed negatiuè tantū, vt non eſt animal, ergo nō eſt aptū ridēdum.

d Quàm cauſa.

e Id eſt, effectus.

f Id eſt, cùm ſyllogiſmus fit in ſecunda figura. loquitur enim Philoſophus de demōſtratione per cauſam remotam, quam demonſtrationē part. 9. docet it fieri in ſecunda figura. conſtat autem, in ſecunda figura medium terminum extrinſecùs poni, id eſt, ante ambo extrema, cùm in prima figura collocetur inter maius & minus extremum.

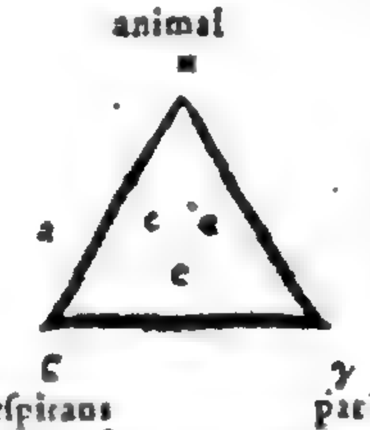
g Id eſt, non affertur vera & proxima atque immediata cauſa.

h Sed ea tantùm animalia reſpirant, quę pulmonem habent. idcirco non animal, ſed pulmonem habere, eſt proxima cauſa reſpirandi.

i Id eſt, per cauſam remotam.

omni igitur β ineſt τὸ α : quicquid enim reſpirat, *eſt* animal: nulli autem ſ: quare etiam τὸ ϛ *ineſt* nulli γ, non igitur reſpirat paries.

τῷ μὲν οὖν β παντὶ ὑπάρχει τὸ α· πᾶν γὰρ τὸ ἀναπνέον, ζῷον· τῷ δὲ γ οὐδενί· ὥστε οὐδὲ τὸ ϛ τῷ γ οὐδενί, οὐκ ἄρα ἀναπνεῖ ὁ τοῖχος.

β α
Cam Quicquid reſpirat, eſt animal:
γ α
eſ Nullus paries eſt animal:
Ergo
γ ϛ
tres Nullus paries reſpirat.

10 Aſſimilantur autem huiuſcemodi [a] cauſæ iis quæ dicuntur per hyperbolen, *id eſt ſuperlationem* [b]. hoc autē eſt, abſcedendō [c], medium illud dicere, quod latiùs patet, *quàm cauſa*. 11 Quale *eſt* illud Anacharſidis, apud Scythas non eſſe tibicines, quia nec vites [d] *illîc ſunt*. 12 Ergo in eâdem ſcientia [e], & ſecundum mediorū poſitionem [f], hæ differentiæ ſunt *ſyllogiſmi docentis* quòd *ſit*, & ſyllogiſmi *docentis* cur *ſit*. 13 Alio autem modo differunt cur *ſit* & quòd *ſit*, quia in diuerſis ſcientiis ſpectantur. eiuſmodi verò ſunt, quę ita ſunt inter ſe affecta, vt alterum ſit ſub altero. quemadmodum optica *problemata affecta ſunt* ad geometriam, & mechanica ad ſtereometriā, & muſica ad arithmeticam, & phænomena [g], *id eſt apparētia*, ad aſtrologiam. 14 Ferè [h] autem ſynonymæ ſunt harum ſcientiarum nonnullæ. vt aſtrologia *dicitur* & mathematica & nautica, item muſica *vocatur* tam mathemati-

10 Ἐοίκασι δὲ αἱ τοιαῦται τῶν αἰτιῶν, τοῖς καθ' ὑπερβολὴν εἰρημένοις. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πλέον, ἀποστήσαντα, τὸ μέσον εἰπεῖν. 11 Οἷον, τὸ τοῦ Ἀναχάρσιδος, ὅτι ἐν Σκύθαις οὐκ εἰσὶν αὐλητρίδες, οὐδὲ γὰρ ἄμπελοι. 12 Κατὰ μὲν δὴ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, καὶ κατὰ τὴν τῶν μέσων θέσιν, αὗται διαφοραί εἰσι τοῦ ὅτι πρὸς τὸν τοῦ διότι συλλογισμόν.

13 Ἄλλον δὲ τρόπον διαφέρει τὸ διότι τοῦ ὅτι, τῷ δι' ἄλλης ἐπιστήμης ἑκάτερον θεωρεῖν. Τοιαῦτα δ' ἐστὶν, ὅσα οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστ' εἶναι θάτερον ὑπὸ θάτερον· οἷον, τὰ ὀπτικὰ πρὸς γεωμετρίαν, καὶ τὰ μηχανικὰ πρὸς στερεομετρίαν, καὶ τὰ ἁρμονικὰ πρὸς ἀριθμητικήν, καὶ τὰ φαινόμενα πρὸς ἀστρολογικήν. 14 Σχεδὸν δὲ συνώνυμοί εἰσι τούτων τῶν ἐπιστημῶν ἔνιαι· οἷον, ἀστρολογία, ἥ τε μαθηματικὴ, καὶ ἡ ναυτική· καὶ ἁρμονικὴ, ἥ τε μαθηματι-

a Remotæ.
b Vt enim cùm quidpiā dicitur καθ' ὑπερβολὴν, plus dicitur quā oporteat: (veluti, It clamor cœlo. nō enim cœlum vſque clamor peruenit) ita cùm affertur cauſa remota, plus dicitur quā oporteat: veluti, non eſt animal, ergo non reſpirat: ſufficiebat enim dicere, non habet pulmonē. animal autē latiùs patet, quàm habere pulmonem: & omnino cauſa remota latiùs patet, quàm cauſa proxima.
c A cauſa proxima.
d Non eſſe vites, eſt cauſa cur non ſint vuæ: nō eſſe vuas, eſt cauſa cur non ſit vinum: non eſſe vinum, eſt cauſa cur non inebrietur: non inebriari, eſt cauſa cur non ſint tibicines. Porrò demō
100
ſtratio Anacharſidis ſic extruitur in ſecūda figura: Nō ſūt tibicines, vbi non ſunt vites: atqui apud Scythas nō ſunt vites: ergo apud Scythas nō ſunt tibicines.
e Id eſt, in eadem ſcientia.
f Quia in demonſtratione τοῦ διότι, medius terminus eſt cauſa proxima: in demonſtratione τοῦ ὅτι, eſt effectus, vel cauſa remota.

g Id eſt, nautica, vt Philoponus interpretatur. Sed videtur hoc verbū latiùs patēre: quia τῶν φαινομένων notitia non ſolùm pertinet ad nautas, ſed etiam ad alios, veluti ad agricolas. Virgil. lib. 1. Georgic. Præterea tam ſunt arcturi ſydera nobis, Hedorúmque dies ſeruandi, & lucidus anguis, Quàm quibus in patriam ventoſa per æquora vectis Pontus & oſtriferi fauces tentantur Abydi. mox tamen Ariſtoteles aſtrologiæ mathematicæ & nauticæ mentionem faciet. h Cur ait ferè? quia non ſunt verè ſynonymæ ſed quaſi: cùm earum ratio non ſit prorſus eadem ſed quaſi eadem: quia ſcientia inferior coanguſtat ſubiectum ſuperioris ad certam materiam.

καὶ ἡ

κὴ, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἀκοήν. 15 Ἐνταῦθα γὰρ τὸ μὲν ὅτι, τῶν αἰσθητικῶν εἰδέναι· τὸ δὲ διότι, τῶν μαθηματικῶν. οὗτοι γὰρ ἔχουσι τῶν αἰτίων τὰς ἀποδείξεις, καὶ πολλάκις οὐκ ἴσασι τὸ ὅτι· καθάπερ οἱ τὸ καθόλου θεωροῦντες, πολλάκις ἔνια τῶν καθ' ἕκαστον οὐκ ἴσασι δι' ἀνεπισκεψίαν. Ἔστι δὲ ταῦτα, ὅσα ἕτερόν τι ὄντα τὴν οὐσίαν, κέχρηται τοῖς εἴδεσι. τὰ γὰρ μαθήματα, περὶ εἴδη ἐστίν. οὐ γὰρ καθ' ὑποκειμένου τινός. εἰ γὰρ καὶ καθ' ὑποκειμένου τινὸς τὰ γεωμετρικά ἐστιν· ἀλλ' οὐχ ᾗ γεωμετρικά, καθ' ὑποκειμένου. 16 Ἔχει δὲ καὶ πρὸς τὴν ὀπτικὴν, ὡς αὕτη πρὸς τὴν γεωμετρίαν, ἄλλη πρὸς ταύτην· οἷον, τὸ περὶ τῆς ἴριδος. τὸ μὲν γὰρ ὅτι, φυσικοῦ εἰδέναι. τὸ δὲ διότι, ὀπτικοῦ, ἢ ἁπλῶς, ἢ κατὰ τὸ μάθημα.

17 Πολλαὶ δὲ καὶ τῶν μὴ ὑπ' ἀλλήλας ἐπιστημῶν ἔχουσιν οὕτως. οἷον, ἰατρικὴ πρὸς γεωμετρίαν. ὅτι μὲν γὰρ τὰ ἕλκη τὰ περιφερῆ βραδύτερον ὑγιάζεται, τοῦ ἰατροῦ εἰδέναι. διότι δὲ, τοῦ γεωμέτρου.

ca, quàm ea [a] quæ *ſpectatur* ſecũdum auditum. 15 Hîc enim ſcire quòd *ſit*, *proprium eſt* eorum qui ſenſus rationem habẽt: *ſcire* autem cur *ſit*, mathematicorum. hi namque habent cauſarum [b] demonſtrationes, ac ſæpe ignorãt quòd *res ſit*: quemadmodum qui vniuerſale contemplantur, ſæpe quædam particularia ignorant, quia non animaduertunt. hæc [c] autem ſunt, quæcumque cùm aliud ſint *ſecundum* eſſentiam[d], vtuntur formis [e]. etenim *ſcientiæ* mathematicæ circa formas verſantur: quia *res mathematicæ* non *ſunt* in vllo ſubiecto. quamuis.n. res geometricæ in quopiã ſubiecto ſint: non tamen quà geometricæ, in ſubiecto *ſunt* [f]. 16 Vt autem opticæ ad geometriam, ſic ad opticẽ affecta eſt alia *ſciẽtia*: veluti quod *tractatur* de iri de. ſcire enim quòd *ſit*, *proprium eſt* phyſici: cur *ſit*, optici aut ſimpliciter [g], aut ratione *ſciẽtiæ* mathematicæ [h]. 17 Ex iis quoque ſcientiis, quarum vna non collocatur ſub altera, multæ ſic [i] *ſe* habent. veluti medicina *ſic affecta eſt* ad geometriã. ſcire enim quòd vulnera orbicularia tardiùs ſanantur, *proprium eſt* medici: cur verò *tardiùs ſanentur*, geometræ [k].

a Hæc eſt, quæ
101
vulgò vocatur muſica practica.
b Id eſt, per cauſas. Eodem modo locutus eſt Ariſtoteles ſuprà part. 9.
c Id eſt, hæ ſciẽtiæ ſuperiores, quibus continẽtur demõſtrationes per cauſas, & cognitio τοῦ διότι ſine cognitione τοῦ ὅτι.
d Id eſt, cùm eſſentià differant à ſcientiis inferioribus quæ ſibi ſubiiciuntur.
e Id eſt, verſantur circa formas abſtractas à materia.
f Vt forma cir-
102
culi reperitur in ære, ligno, &c. ſed à geometra conſiderant abiuncta ab omni materia.
g Id eſt, quà opticus eſt, quia cauſa, per quam demõſtratur de iride, eſt optica.
h Id eſt, qua opticus principia ſumit à geometra.
i Vt τὸ ὅτι cognoſcatur in vna ſciẽtia: τὸ διότι, in altera.
k Docet enim geometra circulum eſſe omniũ iſoperimetrorũ maximum & ca-

De figura ſyllogiſmi demonſtratiui. CAP. XIV.

1 *Problema.* 2 *Confirmatio prima à ſcientiis & cognitione τοῦ διότι.* 3 *Secunda à cognitione τοῦ τί ἐστι.* 4 *Tertia à natura figurarum.* 5 *Concluſio.*

Τῶν δὲ σχημάτων ἐπιστημονικὸν μάλιστα τὸ πρῶτόν ἐστιν. 2 Αἵ τε γὰρ μαθηματικαὶ τῶν ἐπιστημῶν διὰ τούτου φέρουσι τὰς ἀποδείξεις· οἷον, ἀριθμητικὴ, καὶ γεωμετρία, καὶ ὀπτικὴ, καὶ σχεδὸν (ὡς εἰπεῖν)

EX figuris autem prima eſt ad ſcientiam *gignendam* aptiſſima. 2 Nam [l] mathematicæ [m] ſcientiæ per hanc *figuram* demonſtrationes afferunt: vt arithmetica, & geometria, & optice, & (penè dixerim)

CAP. XI.
103
paciſſimum, vnde fit, cùm vulnus eſt orbiculare, vt partes difficiliùs coëant, proinde vulnus tardiùs ſanetur.
l Syllogiſmũ ſic extrue: Ea figura qua ſemper aut plerumque vtuntur qui demonſtrant τὸ διότι, eſt ad ſcientiam accommodatiſſima: atqui vel ſemper vel plerumque illi vtun tur primâ figurâ: hæc igitur figura eſt ad ſcieniam accommodatiſſima. Maior propoſitio probatur inductione. minor probatur, quia vera & maximè propriè dicta ſcientia, eſt cognitio τοῦ διότι. m *Maioris propoſitionis confirmatio.*

quæcumque conſiderant cur *res ſit*. nã aut omnino, aut plerumque & in pleriſque *ſcientiis* per hanc figuram efficitur ſyllogiſmus *docens* cur *res ſit*. 3 Ideóque[a] ob hoc etiam eſt ad ſcientiam *gignendam hæc figura* accõmodatiſſima: maximè enim[b] ipſius ſcire proprium *eſt*, *cauſam* cur *res ſit* contemplari. 4 Deinde ſciẽtia, *qua* quid *res* ſit *cognoſcitur*, per hãc ſolam figuram poteſt inueſtigari[c]. quoniã in media figura non fit attributiuus ſyllogiſmus: ſcientia verò, *qua* quid *res* ſit *cognoſcitur*, *eſt ſcientia* affirmationis.[d] in vltima autẽ *figura* fit quidem *ſyllogiſmus attributiuus*, at non vniuerſalis: ipſum verò quid eſt, *in* rerum vniuerſalium eſt *numero*[e]. non enim homo eſt quadamtenus animal bipes[f]. 5 Inſuper hæc[g] *figura* illis[h] non indiget[i]: illæ autem per hanc denſantur[k], & augentur[l] donec ad immediata ventum ſit[m]. 6 Perſpicuum igitur *eſt*, primam figuram eſſe maximè propriam *& accommodatam* ſcientiæ.

ὅσαι τὸ διότι ποιοῦνται τὴν σκέψιν· ἢ γὰρ ὅλως, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, διὰ τούτου τοῦ σχήματος ὁ τοῦ διότι γίνεται συλλογισμός. 3 Ὥστε κἂν διὰ τοῦτ' εἴη μάλιστα ἐπιστημονικόν. κυριώτατον γὰρ τοῦ εἰδέναι, τὸ διότι θεωρεῖν. 4 Εἶτα τὴν τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμην, διὰ τούτου μόνου θηρεῦσαι δυνατόν. ἐν μὲν γὰρ τῷ μέσῳ σχήματι οὐ γίνεται κατηγορικὸς συλλογισμός· ἡ δὲ τοῦ τί ἐστιν ἐπιστήμη, καταφάσεως. ἐν δὲ τῷ ἐσχάτῳ γίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ καθόλου. τὸ δὲ τί ἐστι, τῶν καθόλου ἐστίν· οὐ γάρ πῇ ἐστι ζῷον δίπουν ὁ ἄνθρωπος. 5 Ἔτι, τοῦτο μὲν ἐκείνων οὐδὲν προσδεῖται· ἐκεῖνα δὲ διὰ τούτου καταπυκνοῦται, καὶ αὔξεται, ἕως ἂν εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. 6 Φανερὸν οὖν, ὅτι κυριώτατον τοῦ ἐπίστασθαι τὸ πρῶτόν ἐστι σχῆμα.

a *Concluſio.*
b *Cõfirmatio minoris propoſitionis.*
c Vt diligenter explicabitur libro 2.
d Etenim definitio affirmari debet, non negari de re definita.
e Definitio nãque conuenit omni definito.
f Animal bipes, ponitur exempli cauſã quaſi quidditas & definitio hominis.
g Id eſt, prima.
h Secũda & tertia.
i Quia perfecta eſt, vt expoſitum fuit lib. 1. Prior. Analyt. cap 4.
k Dẽſantur ſyllogiſmi ſecundæ vel tertię figurę, cùm reducuntur ad primam: quia propoſitiones ſuum locum retinent, ſed per conuerſionẽ adducũtur nouę propoſitiones.
l Augentur ſyllogiſmi per proſyllogiſmos. & quamuis ſyllogiſmus principalis ſit extructus in ſecunda vel tertia figura, tamen interdum neceſſariò conficitur proſyllogiſmus in prima, nimirum cùm probanda eſt propoſitio vniuerſalis affirmans. numquàm autẽ neceſſe eſt proſyllogiſmum confici in ſecunda vel tertia figura.
m Sicut proſyllogiſmis probantur propoſitiones ſyllogiſmi principalis, ita aliis proſyllogiſmis probantur propoſitiones horum proſyllogiſmorum. Itidémque aliorum proſyllogiſmorum propoſitiones probari poſſunt, atque progrediendũm eſt, donec perueniatur ad propoſitiones immediatas & indemonſtrabiles

DE IGNORANTIA OPPOSITA SCIENTIÆ DEMONSTRATIVÆ.

TRACTATVS III.

De propoſitionibus immediatis negantibus.

CAP. XV.

1 An ſint. 2 Quid ſint. 3 Quomodo non ſint immediatæ: 4 quia attributum, 5 vel ſubiectum, 6 vel ambo ſunt in aliquo toto. 7 Hypotheoria, Quòd fieri poßit, vt in aliquo toto ſit ſolum attributum, non etiam ſubiectum: vel ſolum ſubiectum, non attributum. 8 Quando ſint immediata. 9 Epilogus.

ΩΣΠΕΡ

ΩΣΠΕΡ δὲ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β ἐνεδέχετο ἀτόμως, οὕτω καὶ μὴ ὑπάρχειν ἐγχωρεῖ.

2 Λέγω δὲ τὸ ἀτόμως ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν, τῷ μὴ εἶναι αὐτῶν μέσον. οὕτω γὰρ οὐκ ἔσται κατ' ἄλλο, τὸ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. 3 Ὅταν μὲν οὖν ἢ τὸ α ἢ τὸ β ἐν ὅλῳ τινὶ ᾖ, ἢ καὶ ἄμφω· οὐκ ἐνδέχεται τὸ α τῷ β πρώτως μὴ ὑπάρχειν. 4 Ἔστω γὰρ τὸ α ἐν ὅλῳ τῷ γ. οὐκοῦν, εἰ τὸ β μή ἐστιν ἐν ὅλῳ τῷ γ, (ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ μὲν α εἶναι ἔν τινι ὅλῳ, τὸ δὲ β μὴ εἶναι ἐν τούτῳ) συλλογισμὸς ἔσται τοῦ μὴ ὑπάρχειν τὸ α τῷ β. εἰ γὰρ τῷ μὲν α παντὶ τὸ γ, τῷ δὲ β μηδενί. οὐδενὶ τῷ β τὸ α.

104

Ut autem contingebat τὸ α τῷ β ineſſe indiuiduè [a], ſic etiam accidit non ineſſe. 2 Dico autem indiuiduè ineſſe, aut non ineſſe; quia nõ eſt inter ipſa *vllum* medium [b]. ſic enim non cõtinget vt ſecundum aliud inſit, vel non inſit [c]. 3 Cùm igitur vel τὸ α, vel τὸ β in toto aliquo eſt [d], vel etiam ambo: fieri non poteſt, vt τὸ α τῷ β primùm [e] nõ inſit. 4 Sit enim τὸ α in toto γ. ergo ſi τὸ β nõ eſt in toto γ: (fieri enim poteſt [f], vt τὸ α ſit in aliquo toto, τὸ β autẽ in eo non ſit) ſyllogiſmus [g] erit, *quo concludetur* non ineſſe τὸ α τῷ β. nam ſi omni α ineſt τὸ γ, ac nulli β: *conſequẽs eſt*, *vt* nulli β *inſit* τὸ α.

a Id eſt, ſine medio, vt mox Ariſtot. declarabit.

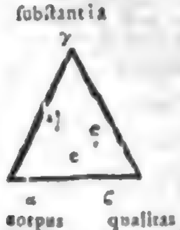
b Nam ſi ſit aliquod mediũ, per quod τὸ α inſit τῷ β, hoc pronũciatum α β poterit per illud mediũ probari: itaque reſolue- 105 tur & quodammodò diuidetur in duas illas ꝓpoſitiones, per quas probabitur.

c Τὸ α τῷ β.

d Quid ſit eſſe in aliquo toto, declaratum fuit lib. 1. de ſyllogiſmo, cap. 1. Part. vlt.

e Hæc omnia ꝓ eodem accipe πρώτως, ἀμέσως, ἀναποδείκτως, ἀτόμως, primùm immediatè, indemõſtrabiliter, indiuiduè.

f Vt probabitur part. 7.

Cam Omne corpus eſt ſubſtantia: (α γ)

eſ Nulla qualitas eſt ſubſtantia: (β γ)

Ergo

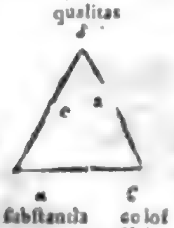
tres Nulla qualitas eſt corpus. (β α)

5 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ μὲν β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν, οἷον ἐν τῷ δ. τὸ μὲν γὰρ δ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, τῷ δὲ α οὐδενί. ὥστε τὸ α οὐδενὶ τῷ β ὑπάρξει, διὰ συλλογισμοῦ.

5 Similis ratio *eſt*, ſi τὸ β ſit in toto aliquo, velut in δ. etenim τὸ δ omni β, nulli autem α ineſt. quare τὸ α nulli β inerit, *vt* per ſyllogiſmum [h] *concluditur*. 106

g In Cameſtres.

h In Ceſare.

Ceſ Nulla ſubſtantia eſt qualitas: (α δ)

a Omnis color eſt qualitas: (β δ)

Ergo

re Nullus color eſt ſubſtantia. (β α)

6 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, καὶ εἰ ἄμφω ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν.

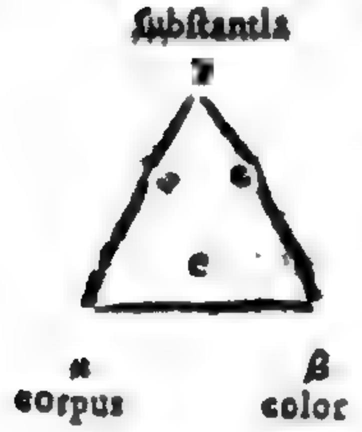
6 Eodem modo [i] probatur [k], ſi ambo [l] in toto aliquo ſint [m].

i Id eſt, in Cameſtres, vel Ceſare.

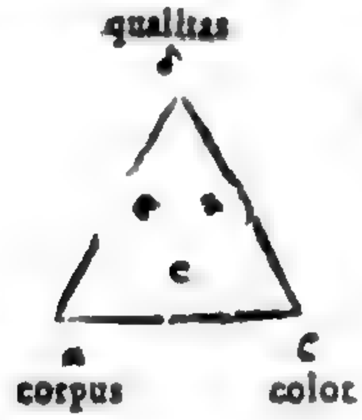
k Sup. τὸ α non ineſſe τῷ β.

l Id eſt, α & β.

m Hoc caſu duplex eſt probatio: altera in Cameſtres per id quod attribuitur ſoli α, altera in Ceſare per id quod attribuitur ſoli β.

α γ
Cam Omne corpus eſt ſubſtantia:
β γ
eſ Nullus color eſt ſubſtantia:
Ergo
β α
tres Nullus color eſt corpus.

α δ
Ceſ Nullum corpus eſt qualitas:
β δ
a Omnis color eſt qualitas:
Ergo
β α
re Nullus color eſt corpus.

107

7 Quòd autem fieri poſſit, vt in quo toto eſt τὸ α, non ſit τὸ β: & rurſus, in quo *toto eſt* τὸ β, *non ſit* τὸ α: perſpicuum *eſt* ex rerum claſſibus [a], quæ inter ſe non permiſcentur [b]. Nam ſi nihil corũ quæ *ſunt* in claſſe α γ δ, attribuitur vlli eorum quæ *ſunt* in claſſe β ε ζ: τὸ α autem eſt in toto θ, re eiuſdem claſſis: perſpicuum *eſt*, τὸ β non eſſe in θ: alioquin permiſcerentur claſſes.

7 Ὅτι δὲ ἐνδέχεται τὸ β μὴ εἶναι, ἐν ᾧ ὅλῳ ἐστὶ τὸ α· ἢ πάλιν τὸ α, ἐν ᾧ τὸ β· φανερὸν ἐκ τῶν συστοιχιῶν, ὅσαι μὴ ἐπαλλάττουσιν ἀλλήλαις. Εἰ γὰρ μηδὲν τῶν ἐν τῇ α γ δ συστοιχίᾳ, κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖται τῶν ἐν τῇ β ε ζ· τὸ δὲ α ἐν ὅλῳ ἐστὶ τῷ θ, συστοίχῳ ὄντι· φανερὸν ὅτι τὸ β οὐκ ἔσται ἐν τῷ θ· ἐπαλλάξουσι γὰρ αἱ συστοιχίαι.

Subſtantia	θ	β	Qualitas
Corpus	α	ε	Color
Viuens	γ	ζ	Albor
Animal	δ		

Similis *eſt* ratio, ſi τὸ β in toto aliquo ſit.

Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ β ἐν ὅλῳ τινί ἐστιν.

		ε	Qualitas
Subſtantia	α	β	Patibilis qualitas
Corpus	γ	ε	Color
Viuens	δ	ζ	Albor

8 Quòd ſi neutrũ ſit in vllo toto, ac τὸ α non inſit τῷ β: neceſſe *eſt*, vt indiuiduè non inſit [c].

8 Ἐὰν δὲ μηδέτερον ᾖ ἐν ὅλῳ μηδενὶ, μὴ ὑπάρχῃ δὲ τὸ α τῷ β· ἀνάγκη, ἀτόμως μὴ ὑπάρχειν.

Subſtantia	α	β	Qualitas
Corpus	γ	ε	Patibilis qualitas
Viuens	δ	ζ	Color

Nã ſi qđ mediũ ſit: neceſſe *erit*, alterũ eorũ in toto aliquo eſſe. aut enim in prima figura, aut in

Εἰ γὰρ ἔσται τι μέσον, ἀνάγκη θάτερον αὐτῶν ἐν ὅλῳ τινὶ εἶναι. ἢ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, ἢ ἐν τῷ μέσῳ.

a Ex categoriis Aut fortaſſe Ariſtoteles reſpexit ad rerũ claſſes Pythagoricas. Pythagorei nãque duas rerum claſſes conſtituebant, alteram bonorum, alteram malorũ quæ ita proponuntur ab Ariſtot. lib. 1. Metaphyſ. cap. 5.

1	2
finitum.	infinitũ.
impar.	par.
vnum.	plura.
dextrũ.	ſiniſtrũ.
maſculinum.	femininum.
quieſcẽs.	motũ.
rectum.	curuũ.
lumen.	tenebræ
bonum.	malum.
quadratum.	altera parte lõgius.

b Quia quod ponitur in aliqua claſſe, nõ poteſt in altera collocari. vt corpus cũ ſit in categoria ſubſtantiæ, nõ poteſt eſſe in categoria qualitatis.

c Id eſt, hęc propoſitio, β nõ eſt α, non poteſt demonſtrari.

μέσῳ ἔσται ὁ συλλογισμός. εἰ μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ, τὸ β ἔσται ἐν ὅλῳ τινί· καταφατικὴν γὰρ δεῖ τὴν πρὸς τοῦτο γίνεσθαι πρότασιν. εἰ δὲ ἐν τῷ μέσῳ, ὁπότερον ἔτυχε. πρὸς ἀμφοτέροις γὰρ ληφθέντος τοῦ στερητικοῦ, γίνεται συλλογισμός· ἀμφοτέρων δὲ ἀποφατικῶν οὐσῶν, οὐκ ἔσται. 9 Φανερὸν οὖν, ὅτι ἐνδέχεταί τι ἄλλο ἄλλῳ μὴ ὑπάρχειν ἀτόμως. καὶ πότ' ἐνδέχεται, καὶ πῶς, εἰρήκαμεν.

media erit ſyllogiſmus. Si igitur *ſit* in prima, τὸ β erit in toto aliquo: quoniam affirmatiuã effici oportet propoſitionem in qua ipſum *continetur*[a]. Si verò *ſyllogiſmus ſit* in media figura, vtrumnis [b] *poterit eſſe in toto*: quoniam vtriuis iungatur priuatio [c], fit [d] ſyllogiſmus. at ſi vtræque *propoſitiones* ſint negatiuæ, non erit [e] *ſyllogiſmus*. 9 Perſpicuum igitur *eſt*, fieri poſſe vt indiuiduè aliud alij nõ inſit: & quãdo quomodóque *id* fieri poſſit, *iam* diximus.

De ignorantia ſecundum prauam diſpoſitionem in iis quæ medio vacant. CAP. XVI.

1 ¶ ¶ *Definitio.* 2 ¶ ¶ *Diuiſio.* 3 ¶ ¶ *Specierum diſcrimen.* 4 ¶ ¶ *Eius diſcriminis expoſitio.* ¶ *Si falsò exiſtimetur omni ineſſe,* 5 *per vnam, vel vtramque propoſitionem falſam.* 6 *De ſyllogiſmo extructo in prima figura, id eſt, in Barbara, ex ambabus propoſitionibus falſis,* 7 *vel ex altera vera & altera falſa, cùm maior propoſitio ſit immediata,* 8 *vel mediata.* 9 *Epilogus.* 10 ¶ *Si falsò exiſtimetur non ineſſe.* 11 *De ſyllogiſmo extructo in prima figura, id eſt, in Celarent, ex ambabus propoſitionibus falſis,* 12 *vel ex vna falſa,* 13 *nempe minore,* 14 *vel maiore.* 15 *Epilogus.* 16 *De ſecunda figura: cùm ambæ propoſitiones ſunt falſæ in totũ.* 17 *aut ambæ falſæ ex parte in Cameſtres,* 18 *vel in Ceſare:* 19 *cùm altera tantùm eſt falſa, id eſt, cùm in Cameſtres eſt falſa minor* 20 *vel maior:* 21 *aut in Ceſare eſt falſa minor,* 22 *vel maior.* 23 *Epil gun*

Ἄγνοια δ' ἡ μὴ κατ' ἀπόφασιν, ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν λεγομένη, ἔστι μὲν ἡ διὰ συλλογισμοῦ γινομένη ἀπάτη. 2 Αὕτη δ' ἐν μὲν τοῖς πρώτως ὑπάρχουσιν, ἢ μὴ ὑπάρχουσι, συμβαίνει διχῶς. ἢ γὰρ ὅταν ἁπλῶς ὑπολάβῃ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἢ ὅταν διὰ συλλογισμοῦ λάβῃ τὴν ὑπόληψιν. 3 Τῆς μὲν οὖν ἁπλῆς ὑπολήψεως, ἁπλῆ ἡ ἀπάτη· τῆς δὲ διὰ συλλογισμοῦ πλείους. 4 Μὴ ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α μηδενὶ τῷ β ἀτόμως. οὐκοῦν ἐὰν συλλογίζηται ὑπάρχειν τὸ α τῷ β, μέσον λαβὼν τὸ γ, ἠπατημένος ἔσται διὰ συλλογισμοῦ.

5 Ἐνδέχεται μὲν οὖν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις εἶναι ψευδεῖς· ἐνδέχεται δὲ τὴν ἑτέραν μόνον.

Ignorantia verò, quæ non ſecundũ negationem, ſed ſecundum diſpoſitionem [f] dicitur, eſt deceptio quę per logiſmũ [g] efficitur. 2 Hæc autem in iis quę primùm [h] inſunt, vel non inſunt, bifariam accidit: nempe aut cùm ſimpliciter exiſtimauerit *quiſpiã* ineſſe, vel nõ ineſſe; aut cùm per ſyllogiſmum ad exiſtimandum adductus fuerit. 3 Simplicis igitur exiſtimationis ſimplex *eſt* deceptio: eius autem quæ *fit* per ſyllogiſmum, plures. 4 Non inſit enim τὸ α τῷ β indiuiduè. ergo ſi concludat ineſſe τὸ α τῷ β, mediũ accipiens τὸ γ: deceptus erit per ſyllogiſmum. 5 Fieri igitur poteſt, vt ambæ propoſitiones ſint falſæ: fieri etiam poteſt, vt altera tantùm *ſit falſa*.

a Id eſt, minorẽ propoſitionẽ eſſe negãtẽ, in qua τὸ β (quod eſt minus extremũ) ſubijcitur.
b Id eſt, alterutrũ, (nempe vel α, vel β) non vtrumque ſimul.
c Id eſt, vtrauis propoſitio neget in ſecũda figura.
d In ſecunda figura.
e Nullus enim ſyllogiſmus affirmatiuus eſt in ſecunda figura.
f Sicut nõ iuſtũ & iniuſtum differunt: quia non iuſtum eſt mera negatio iuſti, iniuſtũ ponit qualitatem contrariã: ita differunt ignorantia ſecũdum negationẽ, & ſecũdum diſpoſitionem. nam illa eſt pura negatio ſcientiæ: hæc eſt poſitio

CAP. XII.

109 praui habitus ſcientiæ contrarij illo modo in ſanies & ruſtici ignorant cõcluſiones geometricas: hoc modo, ſi quis putet reperiri cõmunem menſuram diametri & lateris, ignorat hæc eſſe aſymmetra. hæc ignorantia prauæ diſpoſitionis interdum efficitur ſyllogiſmo, vt cum Zeno nihil moueri probabat rationibus, quas Ariſtoteles ſoluit lib. 6. Phyſic. cap.

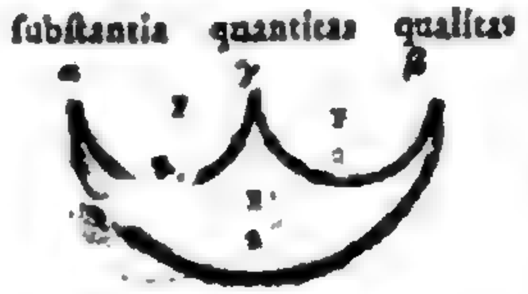
110 14. interdum ſine ſyllogiſmo, vt ſi quis putet Solem eſſe paruum, vt videtur oculis noſtris: aut remum eſſe fractum, quia, dum eſt in aqua, fractus videtur.

g Logiſmi vocabulum, latiùs patet, quàm ſyllogiſmi: ſignificat enim quamcũque intellectus operationẽ. proinde ignorãtia, quæ per logiſmũ efficitur, tam ſimplicem ignorantiam cõplectitur, quàm eam quæ ex ſyllogiſmo oritur.
h Id eſt, ſine medio, vt & cap. præc.

6 Nam ſi neque τὸ α vlli γ ineſt, neque τὸ γ vlli β, ſumpta autem fuit vtraque propoſitio è cõtrario: ambæ falſæ erũt. fieri autem poteſt, vt ita affectum ſit τὸ γ ad α, & ad β, vt neq; ſit ſub α, neque vniuerſaliter *attribuatur* τῷ β: quia τὸ β non poteſt eſſe in toto aliquo: dicebatur enim, ei primùm τὸ α nõ ineſſe [a]. nõ *eſt* autẽ neceſſe, vt τὸ α omnibus rebus attribuatur vniuerſaliter. quare ambæ *propoſitiones* falſæ *erunt*.

a Quòd ſi eſſet in aliquo toto, per id probaretur τὸ α ei non ineſſe. quapropter falſũ eſſet, quod ſuppoſitũ fuit, τὸ α primùm & indiuiduè nõ ineſſe τῷ β.

6 Εἰ γὰρ μήτε τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχει, μήτε τὸ γ μηδενὶ τῷ β, εἴληπται δ' ἑκατέρα ἀνάπαλιν· ἄμφω, ψευδεῖς ἔσονται. ἐγχωρεῖ δ' οὕτως ἔχειν τὸ γ πρὸς τὸ α, καὶ τὸ β, ὥστε μήτε ὑπὸ τὸ α εἶναι, μήτε καθόλου τῷ β. τὸ μὲν γὰρ β, ἀδύνατον εἶναι ἐν ὅλῳ τινί· πρώτως γὰρ ἐλέγετο αὐτῷ τὸ α μὴ ὑπάρχειν. τὸ δὲ α οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς οὖσιν εἶναι καθόλου. ὥστε ἀμφότεραι, ψευδεῖς.

Bar Omnis quantitas eſt ſubſtantia: (γ α)
ba Omnis qualitas eſt quantitas: (β γ)
Ergo
ra Omnis qualitas eſt ſubſtantia. (β α)

Iii

7 Accidit etiam, vt altera *propoſitio* vera accipiatur, non tamen vtrauis, ſed *propoſitio* α γ. nã propoſitio γ β ſemper falſa erit: quia in nullo eſt τὸ β. at *propoſitio* α γ, *vera eſſe* poteſt. veluti, ſi τὸ α & τῷ γ & τῷ β ineſt indiuiduè. quando enim idem pluribus primùm attribuitur, neutrum alteri attribuetur.

7 Ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτέραν ἐνδέχεται ἀληθῆ λαμβάνειν, οὐ μέντοι ὁποτέραν ἔτυχεν, ἀλλὰ τὴν α γ. ἡ γὰρ γ β πρότασις, ἀεὶ ψευδὴς ἔσται, διὰ τὸ ἐν μηδενὶ εἶναι τὸ β· τὴν δὲ α γ, ἐγχωρεῖ. οἷον, εἰ τὸ α καὶ τῷ γ καὶ τῷ β ὑπάρχει ἀτόμως. ὅταν γὰρ πρώτως τὸ αὐτὸ πλειόνων κατηγορῆται. οὐδέτερον ἔσται.

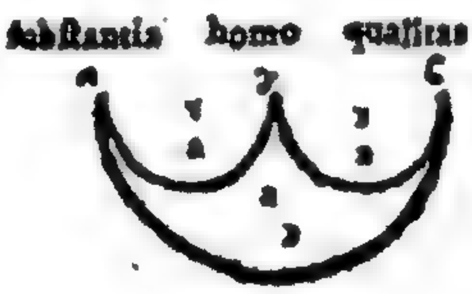

Bar Omne corpus eſt ſubſtantia: (γ α)
ba Omnis qualitas eſt corpus: (β γ)
Ergo
ra Omnis qualitas eſt ſubſtantia. (β α)

b Τὸ α τῷ γ.

8 Nec quicquam refert, ſi inſit [b] non indiuiduè.

8 Διαφέρει δ' οὐδέν, οὐδ' εἰ μὴ ἀτόμως ὑπάρχει.

Bar Omnis homo eſt ſubſtantia: (γ α)
ba Omnis qualitas eſt homo: (β γ)
Ergo
ra Omnis qualitas eſt ſubſtantia. (β α)

9 Ἡ μὲν

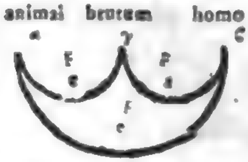
9 Ἡ μὲν οὖν τοῦ ὑπάρχειν ἀπάτη, διά τούτων γε καὶ οὕτω γίνεται μόνως. οὐ γὰρ ἦν ἐν ἄλλῳ σχήματι τοῦ ὑπάρχειν συλλογισμός. 10 Ἡ δὲ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, ἔν τε τῷ πρώτῳ, καὶ ἐν τῷ μέσῳ σχήματι. πρῶτον οὖν εἴπωμεν, ποσαχῶς ἐν τῷ πρώτῳ γίνεται, καὶ πῶς ἐχουσῶν τῶν προτάσεων. 11 Ἐνδέχεται μὲν οὖν, ἀμφοτέρων ψευδῶν οὐσῶν. οἷον, εἰ τὸ α καὶ τῷ γ καὶ τῷ ϐ ὑπάρχει ἀτόμως· ἐὰν γὰρ ληφθῇ τὸ μὲν α τῷ Γ μηδενὶ, τὸ δὲ γ παντὶ τῷ β· ψευδεῖς, αἱ προτάσεις.

9 Deceptio igitur, *qua exiſtimatur* ineſſe, per hęc atque hoc modo ſolùm fit: quia non erat[a] in alia figura ſyllogiſmus, *quo concluderetur* ineſſe. 10 Ea verò, *qua exiſtimatur* non ineſſe, *fit* & in prima, & in media[b] figura. primùm itaque dicamus, quot modis in prima figura fiat, & quomodo habentibus propoſitionibus. 11 Fieri igitur poteſt, cùm ambæ *propoſitiones* ſint falſæ. veluti ſi τὸ α & τῷ γ & τῷ β ineſt indiuiduè. nam ſi ſumptum fuerit τὸ α nulli Γ, τὸ Γ verò omni ϐ *ineſſe*: falſæ *erunt* propoſitiones.

a Id eſt, non eſſe docuimus ſupra. nępe lib. 1. Prior. Analyt.

112

b Omittit tertiã figuram, quia nõ poteſt in ea probari cõcluſio vniuerſalis.

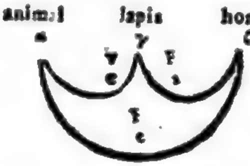
γ α
F Ce Nullum brutum eſt animal:
ϐ γ
F Ia Omnis homo eſt brutus:
Ergo
ϐ α
F rent Nullus homo eſt animal. *

12 Ἐνδέχεται δὲ καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ταύτης ὁποτέρας ἔτυχεν. 13 Ἐγχωρεῖ γὰρ τὴν μὲν α Γ, ἀληθῆ εἶναι, τὴν δὲ ϐ γ, ψευδῆ. τὴν μὲν α Γ, ἀληθῆ ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς οὖσιν ὑπάρχει τὸ α. τὴν δὲ Γ ϐ, ψευδῆ· ὅτι ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ ϐ τὸ Γ, ᾧ μηδενὶ ὑπάρχει τὸ α· οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὴς ἔσται ἡ α Γ πρότασις· ἅμα δὲ, εἰ καί εἰσιν ἀμφότεραι ἀληθεῖς, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀληθές.

12 Fieri etiam poteſt, cùm altera propoſitio ſit falſa, & quidem vtrauis. 13 Fieri enim poteſt, vt *propoſitio* α γ ſit vera; ſed γ ϐ, falſa. α γ vera: quia non omnibus rebus ineſt τὸ α. γ ϐ, falſa: quia non poteſt ineſſe τῷ ϐ τὸ γ, cui nulli ineſt τὸ α: alioqui non erit ampliùs vera propoſitio α Γ[c]. item ſi ſint ambæ veræ, etiam concluſio erit vera[d]. 113

c Quia τὸ α ineſſet alicui γ, nẽpe τῷ ϐ, quod cõtinetur ſub γ.

d Ex veris propoſitionibus nõ effici falſam concluſionem, docuit Ariſtoteles lib. 1. Prior. Analyt. cap. 2. 3. & 4.

γ α
V Ce Nullus lapis eſt animal:
ϐ γ
F Ia Omnis homo eſt lapis:
Ergo
ϐ α
F rent Nullus homo eſt animal.

14 Ἀλλὰ καὶ τὴν γ β ἐνδέχεται ἀληθῆ εἶναι, τῆς ἑτέρας οὔσης ψευδοῦς· οἷον, εἰ τὸ ϐ καὶ ἐν τῷ γ, καὶ ἐν τῷ α ἐστίν· ἀνάγκη γὰρ θάτερον ὑπὸ θάτερον εἶναι. ὥστ᾽ ἂν λάβῃ τὸ α μηδενὶ τῷ γ ὑπάρχειν, ψευδὴς ἔσται ἡ πρότασις.

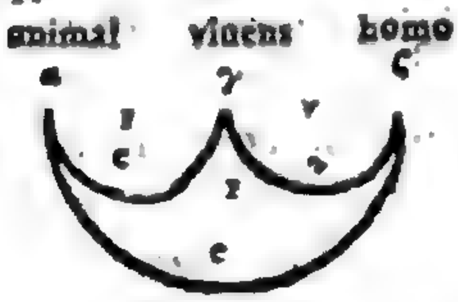
14 Accidit etiam, vt propoſitio γ ϐ ſit vera, cùm altera ſit falſa: veluti ſi τὸ β eſt & in Γ, & in α: neceſſe *eſt* enim alterum[e] ſub altero[f] eſſe. quare ſi acceperit τὸ α nulli γ ineſſe, falſa[g] erit propoſitio.

e Id eſt, τὸ α.

f Sub γ.

114

g Nõ in totum. ſed ex parte: quia non eſt τὸ γ ſub α, ſed τὸ α ſub γ. ergo non omne, ſed aliquod γ eſt α.

γ α
ε *Ce* Nullum viuens eſt animal:
ζ γ
ν *Ia* Omnis homo eſt viuens:
Ergo
ζ α
ε *rent* Nullus homo eſt animal.

15 Perſpicuum igitur *eſt*, & cùm altera *propoſitio* ſit falſa, & cùm ambæ, falſum ſyllogiſmũ fore [a].

115

16 In media verò figura fieri nō poteſt vt ambæ propoſitiones ſint in totum falſæ. cùm enim τὸ α omni ζ ineſt: nihil [b] licebit accipere, quod alteri omni, alteri nulli inſit [c]. oportet autem ita ſumere propoſitiones, vt *medius terminus* alteri *extremo* inſit, alteri non inſit: ſiquidem futurus eſt ſyllogiſmus [d]. ſi igitur ita acceptæ, *ſunt* falſæ: manifeſtum *eſt*, quòd contrario modo [e] *accepta*, vice verſa *ſe* habebunt [f]. hoc autem *eſt* impoſſibile [g].

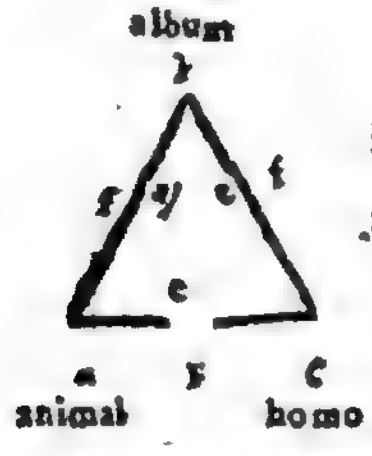
17 At ex parte vtramque falſam eſſe, nihil vetat. veluti ſi τὸ γ & τῷ α, & τῷ β cuidam ineſt. nam ſi ſumptum fuerit omni α, nulli autem β ineſſe: falſæ *erunt* ambæ propoſitiones, non quidem totæ, ſed ex parte.

a Id eſt, effici falſam cõcluſionem.
b Nullum terminum.
c Id eſt, dicatur de omni α, & de nullo ζ, vt fiat ſyllogiſmus in Cameſtres: vel de nullo α, & de omni ζ, vt extruatur ſyllogiſmus in Ceſare.
d In ſecunda figura.
e Id eſt, ita vt ex affirmatione fiat negatio, &
116
ex negatione affirmatio.
f Id eſt, erũt veræ.
g Quia cùm falſa ſit concluſio, propoſitiones veræ eſſe non poſſunt.

15 Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ τῆς ἑτέρας ψευδοῦς οὔσης, καὶ ἀμφοῖν, ἔσται ψευδὴς ὁ συλλογισμός.

16 Ἐν δὲ τῷ μέσῳ σχήματι ὅλας μὲν εἶναι ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ψευδεῖς, οὐκ ἐνδέχεται· ὅταν γὰρ τὸ α παντὶ τῷ β ὑπάρχῃ, οὐδὲν ἔσται λαβεῖν, ὃ τῷ μὲν ἑτέρῳ παντί, θατέρῳ δ᾽ οὐδενὶ ὑπάρξει. δεῖ δ᾽ οὕτω λαμβάνειν τὰς προτάσεις, ὥστε τῷ μὲν ὑπάρχειν, τῷ δὲ μὴ ὑπάρχειν, εἴπερ ἔσται συλλογισμός. εἰ οὖν οὕτω λαμβανόμεναι ψευδεῖς· δῆλον ὡς ἐναντίως ἀνάπαλιν ἕξουσι. τοῦτο δ᾽ ἀδύνατον.

17 Ἐπὶ τι δ᾽ ἑκατέραν οὐδὲν κωλύει ψευδῆ εἶναι. οἷον, εἰ τὸ γ καὶ τῷ α, καὶ τῷ β τινὶ ὑπάρχει. ἂν γὰρ τῷ μὲν α ληφθῇ παντὶ ὑπάρχον, τῷ δὲ β μηδενί. ψευδεῖς μέν, ἀμφότεραι αἱ προτάσεις· οὐ μέντοι ὅλαι, ἀλλ᾽ ἐπί τι.

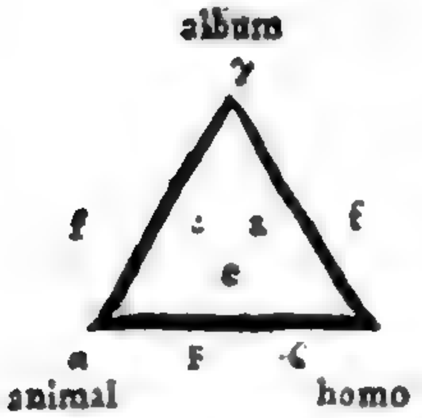
α γ
ƒ *Cam* Omne animal eſt album:
β γ
ƒ *eſ* Nullus homo eſt album:
Ergo
ζ α
ε *tres* Nullus homo eſt animal.

18 Itidémque *fiet*, ſi commutato [h] ordine *pronunciatum* priuatiuum poſitum fuerit.

h Ita vt negans propoſitio ſit maior, quæ in ſuperiori exẽplo erat minor.

18 Καὶ ἀνάπαλιν δὲ τεθέντος τοῦ στερητικοῦ, ὡσαύτως.

album

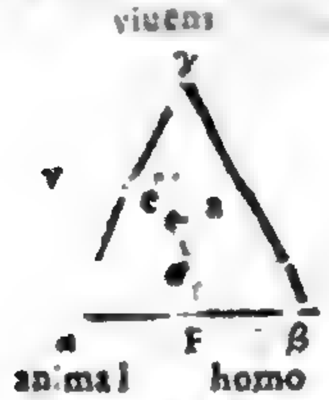

ε *Ceſ* Nullum animal eſt album: (α γ)
ε *a* Omnis homo eſt albus. (β γ)
Ergo
F *re* Nullus homo eſt animal: (β α)

19 Τὴν δ' ἑτέραν εἶναι ψευδῆ καὶ ὁποτεραοῦν, ἐνδέχεται. ὃ γὰρ ὑπάρχει τῷ α παντί, καὶ τῷ β ὑπάρξει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν τὸ γ, τῷ δὲ β ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν· ἡ μὲν γ α, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γ β, ψευδής.

19 Fieri autem poteſt, vt altera, & *quidem* vtrauis falſa ſit. quod enim ineſt omni α, etiam τῷ β inerit [a]. ſi igitur ſumptum fuerit, toti α ineſſe τὸ γ, toti autem β nō ineſſe: certè *propoſitio* γ α, vera erit: β γ, falſa 117

a Quia τὸ β eſt ſpecies τοῦ α.

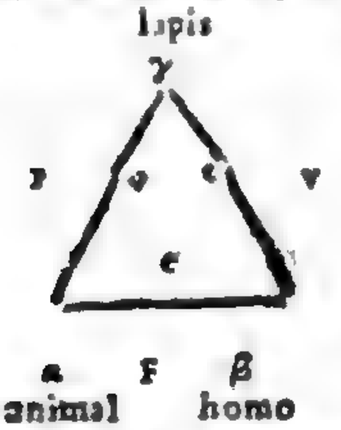

v *Cam* Omne animal eſt viuens: (α γ)
F *eſ* Nullus homo eſt viuens: (β γ)
Ergo
F *tres* Nullus homo eſt animal. (β α)

20 Πάλιν ὃ τῷ β μηδενὶ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ α παντὶ ὑπάρξει· εἰ γὰρ τῷ α, καὶ τῷ β· ἀλλ' οὐχ ὑπῆρχεν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τῷ μὲν α ὅλῳ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μηδενί· ἡ μὲν γ β πρότασις, ἀληθής· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

20 Rurſus quod nulli β ineſt, omni α non inerit. nam ſi τῷ α, etiam τῷ β *ineſſet*: atqui non inerat. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α ineſſe, & nulli β, propoſitio γ β, vera *erit*: altera verò, falſa [b]. 118

b Vel in totū, vt in exēplo quod ſubieci contextui: vel ex parte, vt in hoc ſyllogiſmo, Omne animal eſt brutum. Nullus homo eſt brutus, ergo Nullus homo eſt animal.

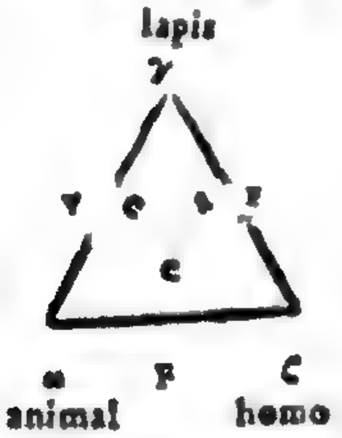
F *Cam* Omne animal eſt lapis: (α γ)
v *eſ* Nullus homo eſt lapis: (β γ)
Ergo
F *tres* Nullus homo eſt animal. (β α)

21 Ὁμοίως δὲ καὶ μετατεθέντος τοῦ στερητικοῦ. ὃ γὰρ μηδενὶ ὑπάρχει τῷ α, οὐδὲ τῷ β οὐδενὶ ὑπάρξει. ἐὰν οὖν ληφθῇ τὸ γ τῷ μὲν α ὅλῳ μὴ ὑπάρχειν, τῷ δὲ β ὅλῳ ὑπάρχειν· ἡ μὲν α γ πρότασις, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

21 Similiter *fiet* tranſpoſito *pronunciato* priuatiuo [c]. quod enim ineſt nulli α, etiam nulli β inerit. ſi igitur ſumptum fuerit τὸ γ toti α non ineſſe, toti autem β ineſſe: certè propoſitio α γ, vera erit: altera verò, falſa [d]. 119

c Id eſt, ſi negās propoſitio fiat maior.

d In totum.

V *Ceſ* Nullum animal eſt lapis.

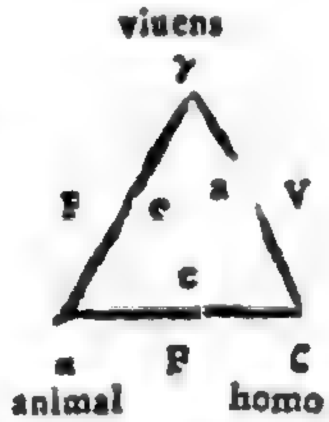
F *a* Omnis homo eſt lapis: Ergo

F *re* Nullus homo eſt animal.

120 22 Ac rurſus quod omni ϲ ineſt, falsò accipitur nulli α ineſſe: quia neceſſe *eſt*, ſi omni ϲ *ineſt*, vt etiam cuidã α inſit. ſi igitur ſumptum fuerit, omni β ineſſe τὸ ſ, nulli autem α: propoſitio quidem ſβ, vera erit: ſed ſα, falſa [a].

a Vel in totũ, vt in exemplo quod ſubijci eõ textui: vel ex parte, vt in hoc ſyllogiſmo, Nullum animal eſt bipes. omnis homo eſt bipes, ergo nullus homo eſt animal.

22 Καὶ πάλιν, ὃ παντὶ τῷ β ὑπάρχει, μηδενὶ λαβεῖν τῷ α ὑπάρχον, ψεῦδος· ἀνάγκη γὰρ, εἰ τῷ β παντὶ, καὶ τῷ α τινὶ ὑπάρχειν. ἐὰν οὖν ληφθῇ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχειν τὸ γ, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γβ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ γα, ψευδής.

F *Ceſ* Nullum animal eſt viuens:

V *a* Omnis homo eſt viuens: Ergo

F *re* Nullus homo eſt animal.

23 Perſpicuum igitur *eſt*, & cũ ambæ propoſitiones ſint falſæ, & cùm altera tantùm, fore ſyllogiſmum deceptiuum in iis quæ ſunt indiuidua [b].

b Id eſt, in iis quæ medio carent.

23 Φανερὸν οὖν, ὅτι καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ψευδῶν, καὶ τῆς ἑτέρας μόνον, ἔσται συλλογισμὸς ἀπατητικὸς ἐν τοῖς ἀτόμοις.

De ignorantia ſecundum prauam diſpoſitionem in iis quibus medium aliquod eſt interiectum.

Cap. XVII.

1 ¶ *Regula de ſyllogiſmis ex proprio medio.* 2 ¶ *Quod ſit proprium medium.* 3 ¶ *De ſyllogiſmis negantibus in prima figura ex medio proprio,* 4 *vel quaſi proprio.* 5 *vel non proprio, quod eſt,* 6 *vel non eſt ſub primo.* 7 ¶ *De ſyllogiſmis negantibus in ſecunda figura. De ambabus propoſitionibus in totum falſis.* 8 *Si alterutra falſa ſit.* 9 *id eſt, ſola minor,* 10 *vel ſola maior.* 11 ¶ *Epilogus.* 12 ¶ *De ſyllogiſmis affirmantibus in prima figura. De proprio medio.* 13 *De quaſi proprio,* 14 *De non proprio, quod eſt,* 15 *vel non eſt ſub primo.* 16 ¶ *Epilogus.*

CAP. XIII.

121 IN iis autem quæ non indiuiduè [c] inſunt, aut non inſunt, cum per proprium medium [d] fit ſyllogiſmus falſi [e], non poſſunt ambæ propoſitiones falſæ eſſe, ſed ea tantum, in qua *continetur* maius extremum.

c Sed per medium aliquod.
d Male acceptum.
e Colligitur cõcluſio falſa.

ΕΝ δὲ τοῖς μὴ ἀτόμως ὑπάρχουσιν, ἢ μὴ ὑπάρχουσιν, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται τοῦ ψεύδους ὁ συλλογισμὸς, οὐχ οἷόν τε ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις, ἀλλὰ μόνον τὴν πρὸς τῷ μείζονι ἄκρῳ.

2 Λέγω

2 Λέγω δὲ οἰκεῖον μέσον, δι' οὗ γίνεται τῆς ἀντιφάσεως ὁ συλλογισμός.

3 Ὑπαρχέτω γὰρ τὸ α τῷ β διὰ μέσου τοῦ γ. ἐπεὶ οὖν ἀνάγκη τὴν γ β, καταφατικὴν λαμβάνεσθαι, συλλογισμοῦ γινομένου· δῆλον ὅτι ἀεὶ αὕτη ἀληθής· οὐ γὰρ ἀντιστρέφεται. ἡ δὲ , ψευδής· ταύτης γὰρ ἀντιστρεφο[...]ης, ἐναντίος γίνεται ὁ συλλογισμός.

2 Proprium medium *id* appello, per quod [a] fit ſyllogiſmus contradictionis [b]. 3 Inſit enim τὸ α τῷ β per mediũ γ. cùm igitur neceſſe *ſit*, *vt propoſitio* γ β ſumatur affirmatiua, ſi ſit ſyllogiſm[9]: maniſeſtum *eſt*, hanc *propoſitionem* ſemper fore verã, quia non conuertitur [c]. *propoſitionem* autẽ α, γ falſam: quoniam hac conuerſâ [d] ſyllogiſmus cõtrarius [e] efficitur.

a Rectè, & vt oportet, acceptũ.

122

b Id eſt, colligitur concluſio cõtradicens illi falſæ concluſioni.

c Non mutatur in negantem.

d Dicitur conuerti: quia cùm affirmatio ſit vera, ſumitur negatio.

e Colligens cõcluſionem oppoſitam veræ concluſioni, & pariens deceptionem oppoſitam veræ ſcientiæ.

f Dicitur eſſe ex alia claſſe, quia non eſt verum mediũ demonſtratiuũ, itaque per illud cõcluſio probatur, nõ tamquàm per cauſã. Eſt igitur quaſi proprium cõcluſionis, quatenus ad eã probandam eſt idoneum: ſed non verè proprium, quia non eſt cauſa concluſionis.

F Ce Nullum rationale eſt aptum ad ridendum: (γ, α)

V la Omnis homo eſt rationalis: (β, γ)

Ergo

F rent Nullus homo eſt aptus ad ridendum. (β, α)

4 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ ἐξ ἄλλης συστοιχίας ληφθείη τὸ μέσον· οἷον, τὸ δ, εἰ καὶ ἐν τῷ α ὅλῳ ἐστὶ, καὶ κατὰ τοῦ β κατηγορεῖται παντός. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν δ β πρότασιν μένειν, τὴν δ' ἑτέραν ἀντιστρέφεσθαι. ὥστε ἡ μὲν, ἀεὶ ἀληθής· ἡ δ', ἀεὶ ψευδής. καὶ σχεδὸν ἥγε τοιαύτη ἀπάτη, ἡ αὐτή ἐστι τῇ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου.

4 Similiter *fiet*, & ſi ex alia claſſe [f] mediũ ſumptũ fuerit: vt τὸ δ, ſi & in toto α eſt, & omni β attribuitur. neceſſe enim *eſt* [g] vt propoſitio δ β [h] maneat [i], altera [k] verò conuertatur [l]. quapropter altera [m] ſemper vera *erit*, altera [n] ſemper falſa. ac ferè huiuſmodi deceptio eadem eſt, atque ea quæ *fit* per proprium medium.

123

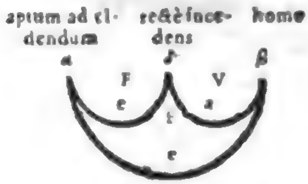
g Quia neceſſe eſt vt minor propoſitio in prima figura affirmet.

h Propoſitio minor.

i Maneat affirmatiua, nõ mutetur in negatiuam.

k Propoſitio maior.

l Mutetur in negatiuam.

F Ce Nihil rectè incedens, eſt aptum ad ridendum: (δ, α)

V la Omnis homo rectè incedit: (β, δ)

Ergo

F rent Nullus homo eſt aptus ad ridendum. (β, α)

5 Ἐὰν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου γίνηται ὁ συλλογισμός· ὅταν μὲν ὑπὸ τὸ α ᾖ τὸ μέσον, τῷ δὲ β μηδενὶ ὑπάρχῃ· ἀνάγκη ψευδεῖς εἶναι ἀμφοτέρας. ληπτέαι γὰρ ἐναντίως, ἢ ὡς ἔχουσιν, αἱ προτάσεις, εἰ μέλ-

5 Quòd ſi non per proprium [o] medium fiat ſyllogiſmus: ſanè cùm ſub α eſt mediũ, nulli autẽ β ineſt, neceſſe *eſt* falſas eſſe ambas *propoſitiones*. ſumendæ enim ſunt propoſitiones cõtrario modo [p], quàm *re vera* habeant, ſi futu-

124

m Id eſt minor.

n Id eſt, maior.

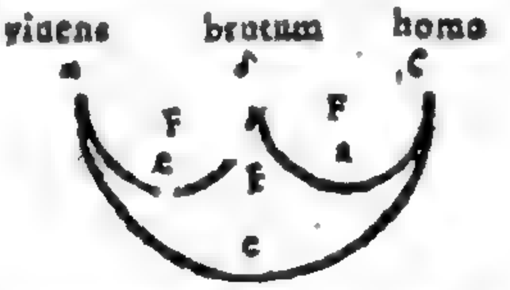
o Id eſt, cùm ſit per medium, per quod vera concluſio probari nequit, vt per brutum probari nequit hominem eſſe viuens.

p Oportet enim in maiori propoſitione negari primum de medio, in minori affirmari medium de vltimo.

a Negatiuus in prima figura id eſt, in Celarent.

rus eſt ſyllogiſmus [a]. cùm autem ita ſumuntur, ambæ efficiuntur falſæ. veluti ſi τὸ α toti δ ineſt, τὸ δ autem nulli β. his enim conuerſis, erit ſyllogiſmus, & propoſitiones ambæ falſæ.

λοι συλλογισμὸς ἔσεσθαι. οὕτω δὲ λαμβανομένων, ἀμφότεραι γίνονται ψευδεῖς. οἷον, εἰ τὸ μὲν α ὅλῳ τῷ δ ὑπάρχει, τὸ δὲ δ μηδενὶ τῷ β. ἀντιστραφέντων γὰρ τούτων, συλλογισμὸς ἔσται καὶ αἱ προτάσεις ἀμφότεραι, ψευδεῖς.

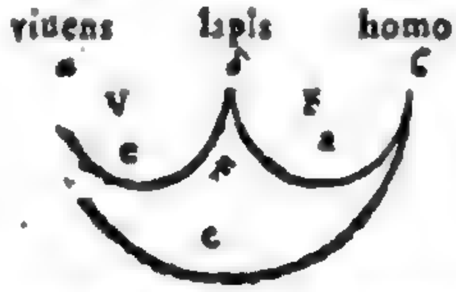

F Ce Nullum brutum eſt viuens:
F la Omnis homo eſt brutus:
Ergo
F rent Nullus homo eſt viuens.

125 6 Cùm verò ſub α non eſt medium, veluti τὸ δ: *propoſitio* quidem α δ, vera erit: *propoſitio* autem δ β, falſa. *erit* enim α δ, vera: quia non erat in α τὸ δ. at δ β, falſa: quia ſi vera eſſet, etiam concluſio eſſet vera [b]: ſed erat falſa.

6 Ὅταν δὲ μὴ ᾖ ὑπὸ τὸ α τὸ μέσον, οἷον τὸ δ· ἡ μὲν α δ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δὲ δ β, ψευδής. ἡ μὲν γὰρ α δ, ἀληθής, ὅτι οὐκ ἦν ἐν τῷ α τὸ δ· ἡ δὲ δ β, ψευδής· ὅτι, εἰ ἦν ἀληθής, καὶ τὸ συμπέρασμα ἦν ἀληθές· ἀλλ' ἦν ψεῦδος.

b Ex ambabus enim propoſitionibus veris non poteſt colligi falſa concluſio: vt probatũ fuit lib. 2. Prior. Analyt. cap. 2. 3. & 4.

V Ce Nullus lapis eſt viuens:
F la Omnis homo eſt lapis:
Ergo
F rent Nullus homo eſt viuens.

126 7 Quando autem per mediam figuram fit deceptio, fieri nequit vt ambæ propoſitiones ſint totæ falſæ. cùm enim τὸ β eſt ſub α: nihil eſt, quod poſſit alteri omni, alteri nulli ineſſe [c], vt antea [d] quoque dictum fuit.

127 8 Poteſt autem *eſſe* altera *falſa*, & *quidem* vtrauis. 9 Nam ſi τὸ γ & τῷ α & τῷ β inſit: ſi ſumptum fuerit τῷ α ineſſe, ſed τῷ β non ineſſe: *propoſitio* α γ, vera erit: altera verò, falſa.

7 Διὰ δὲ τοῦ μέσου σχήματος γινομένης τῆς ἀπάτης, ἀμφοτέρας μὲν οὐκ ἐνδέχεται ψευδεῖς εἶναι τὰς προτάσεις ὅλας. ὅταν γὰρ ᾖ τὸ β ὑπὸ τὸ α, οὐδὲν ἐνδέχεται τῷ μὲν, παντί, τῷ δὲ, μηδενὶ ὑπάρχειν, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον. 8 Τὴν ἑτέραν δ' ἐγχωρεῖ, καὶ ὁποτέραν ἔτυχεν. 9 Εἰ γὰρ τὸ γ καὶ τῷ α καὶ τῷ β ὑπάρχει. ἐὰν ληφθῇ τῷ μὲν α ὑπάρχειν, τῷ δὲ β μὴ ὑπάρχειν. ἡ μὲν α γ, ἀληθὴς ἔσται· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

c Quia ſi τὸ δ ineſt omni α & nulli β, vel nulli α & omni β: per ſyllogiſmum ſecundæ figuræ probaretur, τὸ α ineſſe nulli β ſed ſupponitur τὸ α ineſſe omni β.
d Cap. præced. part. 16.

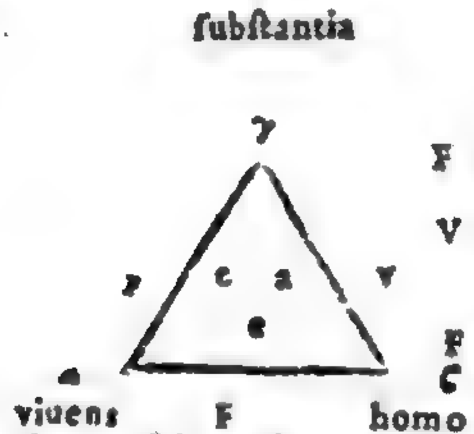

V Cam Omne viuens eſt ſubſtantia:
F eſ Nullus homo eſt ſubſtantia:
Ergo
F tres Nullus homo eſt viuens.

Πάλιν

10 Πάλιν, εἰ τῷ μὲν β ληφθείη τὸ γ ὑπάρχειν, τῷ δὲ α μηδενί· ἡ μὲν γ β, ἀληθὴς ἔσαι· ἡ δ' ἑτέρα, ψευδής.

10 Rurſus ſi ſumptum fuerit τὸ γ ineſſe τῷ β, nulli autem α: *propoſitio* quidem γ β, vera erit: altera autem, falſa. 128

F *Cel* Nullum viuens eſt ſubſtantia:

V *a* Omnis homo eſt ſubſtantia:

Ergo

F *re* Nullus homo eſt viuens.

11 Ἐὰν μὲν οὖν στερητικὸς ᾖ τῆς ἀπάτης ὁ συλλογισμὸς, εἴρηται πότε, καὶ διὰ τίνων ἔσαι ἡ ἀπάτη. 12 Ἐὰν δὲ καταφατικὸς, ὅταν μὲν διὰ τοῦ οἰκείου μέσου, ἀδύνατον ἀμφοτέρας εἶναι ψευδεῖς. ἀνάγκη γὰρ τὴν γ β μένειν, εἴπερ ἔσαι συλλογισμὸς, καθάπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον· ὥστε ἡ γ α, ἀεὶ ἔσαι ψευδής· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ἀντιστρεφομένη. 13 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ ἐξ ἄλλης συστοιχίας λαμβάνοιτο τὸ μέσον, ὥσπερ ἐλέχθη καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀπάτης. ἀνάγκη γὰρ τὴν μὲν δ β μένειν, τὴν δὲ α δ ἀντιστρέφεσθαι. καὶ ἡ ἀπάτη, ἡ αὐτὴ τῇ πρότερον. 14 Ὅταν δὲ μὴ διὰ τοῦ οἰκείου. ἐὰν μὲν ᾖ τὸ δ ὑπὸ τὸ α, αὕτη μὲν ἔσαι ἀληθὴς, ἡ ἑτέρα δὲ, ψευδής. ἐγχωρεῖ γὰρ τὸ α πλείοσιν ὑπάρχειν, ἃ οὐκ ἔστιν ὑπ' ἄλληλα.

11 Si igitur priuatiuus ſit ſyllogiſmus deceptionis, dictum eſt, quãdo, & per quæ erit deceptio. 129

12 Si verò *ſit* affirmatiuus[a]: cùm *eſt* per proprium medium, impoſſibile *eſt* ambas *propoſitiones* eſſe falſas: neceſſe *eſt* enim *propoſitionem* γβ manere[b], ſi futurus eſt ſyllogiſmus[c], vt antea[d] quoque dictum fuit. quare *propoſitio* γα ſemper erit falſa: hæc enim eſt, quæ conuertitur[e]. 130

13 Similis ratio *eſt*, ſi ex alia claſſe ſumatur medium, vt dictum fuit[f] etiam in priuatiua deceptione: quia neceſſe *eſt*, vt propoſitio δβ maneat, αδ verò conuertatur. ac deceptio eadem *eſt* cum priore. 131

14 Cùm autem non per proprium *medium extruitur ſyllogiſmus*: ſi quidem ſit τὸ δ ſub α: hæc[g] erit vera: altera[h], falſa. poteſt enim τὸ α pluribus ineſſe[i], quorum alia ſub aliis non ſint *collocata*[k]. 132

a In prima figura, id eſt, in Barbara: quoniam in ſecunda figura nullus eſt ſyllogiſmus affirmatiuus: in tertia verò non probatur concluſio vniuerſalis.

b Manere affirmatiuam.

c In prima figura.

d Partic. 3. huius capitis.

e Ex verâ fit falſa.

f Part. 4.

g Maior propoſitio.

h Minor propoſitio.

i Verbum *ineſſe* accipiendum eſt generaliter pro attribui ſiue affirmatiuè ſiue negatiuè.

k Vt brutum affirmatiuè attribuitur quadrupedi, negatiuè homini: homo autem bruto nõ ſubiicitur.

V *Bar* Omne quadrupes eſt brutum.

F *ba* Omnis homo eſt quadrupes.

Ergo

F *ra* Omnis homo eſt brutum.

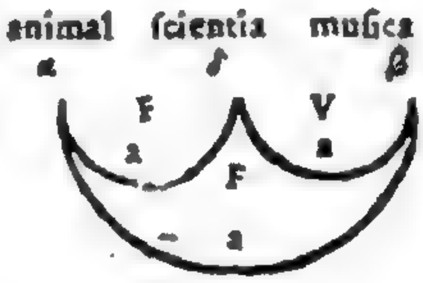
15 Ἐὰν δὲ μὴ ᾖ τὸ δ ὑπὸ τὸ α. αὕτη μὲν ἀεὶ δῆλον ὅτι ἐστὶ ψευδής·

15 Quòd ſi τὸ δ nõ ſit ſub α: hãc[l] quidẽ ſemper cõſtat eſſe falſam,

l Maiorem propoſitionem.

quia ſumitur affirmatiua: ſed δβ tam vera, quam falſa eſſe poteſt. nihil enim prohibet, quominus τὸ α nulli δ inſit, τὸ δ autem omni β. vt animal *ineſt nulli* ſcientiæ: ſcientia *omni* muſicæ.

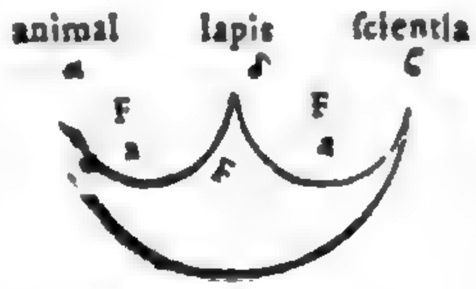
καταφατικὴ γὰρ λαμβάνεται· τὴν δὲ β δ ἐνδέχεται καὶ ἀληθῆ εἶναι, καὶ ψευδῆ. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν α τῷ δ μηδενὶ ὑπάρχειν, τὸ δὲ δ τῷ β παντί. οἷον, ζῷον ἐπιστήμῃ, ἐπιστήμην δὲ μουσικῇ.

δ α
F *Bar* Omnis ſcientia eſt animal:
β δ
V *ba* Omnis muſica eſt ſcientia:
Ergo
β α
F *ra* Omnis muſica eſt animal.

Rurſus *nihil prohibet*, *quominus* τὸ α nulli δ, ac τὸ δ nulli γ *inſit*.

Οὐδ' αὖ μήτε τὸ α μηδενὶ τῷ δ, μήτε τὸ δ μηδενὶ τῷ γ.

δ α
F *Bar* Omnis lapis eſt animal:
γ δ
F *ba* Omnis ſcientia eſt lapis:
Ergo
β α
F *ra* Omnis ſcientia eſt animal.

Perſpicuum igitur *eſt*, cùm medium non eſt ſub α, & ambas *propoſitiones* falſas eſſe poſſe, & alterutram. 16 Quotupliciter igitur, & per quæ poſſint effici deceptiones ſyllogiſticæ, tam in immediatis, quàm in iis quæ per demonſtrationem *probantur*, perſpicuum *eſt*.

Φανερὸν οὖν, ὅτι μὴ ὄντος τοῦ μέσου ὑπὸ τὸ α, καὶ ἀμφοτέρας ἐγχωρεῖ ψευδεῖς εἶναι, καὶ ὁποτέραν ἔτυχε. 16 Ποσαχῶς μὲν οὖν, καὶ διὰ τίνων ἐγχωρεῖ γίνεσθαι τὰς κατὰ συλλογισμὸν ἀπάτας ἔν τε τοῖς ἀμέσοις, καὶ ἐν τοῖς δι' ἀποδείξεως, φανερόν.

De ignorantia ſecundum negationem.

CAP. XIII.

P[a]Erſpicuũ[b] etiam *eſt*, ſi quis ſenſus deſit[c], neceſſe eſſe vt aliqua ſcientia deſit, quã impoſſibile *eſt* percipere. ſiquidẽ[d] diſcimus[e] aut inductione, aut demonſtratione. eſt[f] autẽ[g] demõſtratio ex vniuerſalibus: inductio verò ex particularibus: im-

Φανερὸν δὲ καὶ, ὅτι, εἴ τις αἴσθησις ἐκλέλοιπεν, ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην τινὰ ἐκλελοιπέναι, ἣν ἀδύνατον λαβεῖν· εἴπερ μανθάνομεν ἢ ἐπαγωγῇ, ἢ ἀποδείξει. ἔστι δ' ἡ μὲν ἀπόδειξις, ἐκ τῶν καθόλου· ἡ δ' ἐπαγωγή, ἐκ τῶν κατὰ μέρος· ἀδύνατον

a *Enthymema*: Omnis cognitio acquiritur per inductionem vel per demonſtrationẽ: ergo cùm deeſt ſenſus, deeſt aliqua cognitio.
b *Conſequens*.
c Ab occu. nam qui cęcus (exempli cauſâ) natus eſt, non poteſt habere ſcientiã colorum. at qui cęcus ob morbũ aliũdve accidẽs factus eſt, eam ſcientiã habere poteſt.
d *Antecedens*.
e Coniũge lib. 2. Prior. Analyt. cap. 23. part. 1.
f *Probat conſecutionem*: quia principia demonſtrationis quæ ſunt vniuerſalia, cognoſcuntur per inductionẽ: prin-
133
cipia inductionis, quę ſunt ſingularia, cognoſcuntur per ſenſum. vnde apparet, ſenſum eſſe principiũ omnis cognitionis: quo dempto, neceſſe eſt tolli cognitionem, quæ ex illo oritur.
g *Vt oſtendat demonſtrationem pendere ab inductio-*
CAP. XIV.
134
ne, inductionem à ſenſu: ſumit hoc principium, demonſtrationem efficix vniuerſalibus, inductionem ex particularibus: id eſt principia demõſtrationis eſſe vniuerſalia, inductionis particularia.

ἀδύνατον δὲ τὰ καθόλου θεωρῆσαι, εἰ μὴ δι' ἐπαγωγῆς· (ἐπεὶ καὶ τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα, ἔσται δι' ἐπαγωγῆς γνώριμα, ἐάν τις βούληται γνώριμα ποιεῖν, ὅτι ὑπάρχει ἑκάστῳ γένει ἔνια, καὶ εἰ μὴ χωριστά ἐστιν, ᾗ τοιονδὶ ἕκαστον) ἐπαχθῆναι δὲ, μὴ ἔχοντας αἴσθησιν, ἀδύνατον. τῶν γὰρ καθέκαστον ἡ αἴσθησις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται λαβεῖν αὐτῶν τὴν ἐπιστήμην· οὔτε γὰρ ἐκ τῶν καθόλου ἄνευ ἐπαγωγῆς, οὔτε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς ἄνευ τῆς αἰσθήσεως.

poſſibile [a] verò *eſt* vniuerſalia contemplari[b], niſi per inductionem: (quoniã [c] & ea q̃ abſtracta dicũtur, erũt per inductionẽ nota, ſi quis declarare velit quædam [d] cuique generi [e] ineſſe, quamuis non ſeparabilia ſint [f], quatenus vnumquodque [g] *eſt* hoc tale [h]) vt [i] autem inducant qui ſenſu carẽt, fieri nequit: quia ſingularium [k] *eſt* ſenſus. non enim poteſt accipi ipſorũ [l] ſcientia: quia nec ex vniuerſalibus *accipi poteſt* ſine inductione, nec per inductionem ſine ſenſu.

a *Docet principiã demõſtrationis cognoſci per inductionem:* vnde cõſtat demonſtrationem pendêre ab inductione.
b Id eſt, vniuerſalium cognitionem acquirere.
c *Vniuerſalia quæ ſunt principia demonſtrationis, per inductionem cognoſci probat:* quoniã vniuerſalia quoque abſtracta à materia, vt mathematica, hoc modo cognoſcũtur: ergo multò magis vniuerſalia, quę in materia ſpectantur, vt phyſica, ita cognoſcuntur
d Id eſt, ſubiecto.
e Re ipſa. nam per intellectum ſeparantur.
f Vnumquodque genus ſubiectum.
g Re ipſa exiſtit cum qualitatibus ſenſibilibus.
h *Docet inductionem pendêre à ſẽſu:* quia principia inductionis, id eſt ſingularia, cognoſcũtur per ſenſum.
i Ex quibus fit inductio.
k Singularium.
l Id eſt, affirmatiuus.

VARIARVM QVÆSTIONVM SOLVTIO, EX QVA DEMONSTRATIONIS ET SCIENTIÆ demonſtratiuæ proprietates manifeſtæ fiunt.

TRACTATVS IV.

Vtrùm principia demonſtrationis ſint finita, an infinita.

CAP. XIX.

1 Hypotheſis prima, 2 ſecunda, 3 tertia 4 quarta, 5 quinta, 6 Quæſtio prima, 7 ſecunda. 8 Diſcrimen primæ & ſecundæ quæſtionis. 9 Quæſtio tertia. 10 Summa harum quæſtionum. 11 De ſyllogiſmis & propoſitionibus negantibus. 12 De iis quæ reciprocantur.

Ἔστι δὲ πᾶς συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων. 2 Καὶ ὁ μὲν, δεικνύναι δυνάμενος, ὅτι ὑπάρχει τὸ α τῷ γ, διὰ τὸ ὑπάρχειν τῷ β, καὶ τοῦτο τῷ γ· ὁ δὲ στερητικὸς, τὴν μὲν ἑτέραν πρότασιν ἔχων, ὅτι ὑπάρχει τι ἄλλο ἄλλῳ· τὴν δ' ἑτέραν, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. 3 Φανερὸν οὖν, ὅτι αἱ μὲν ἀρχαὶ, καὶ αἱ λεγόμεναι ὑποθέσεις, αὗταί εἰσι. λαβόντα γὰρ ταῦτα οὕτως,

Omnis autem ſyllogiſmus ex trib. terminis cõſtat. 2 Et alius [m] quidẽ vim habet probandi ineſſe τὸ α τῷ γ, quia ineſt [n] τῷ β, atque hoc [o] τῷ γ. ali[9] verò *eſt* priuatiu[9], alterã ꝓpoſitionẽ habens *qua ſignificatur* ineſſe quidpiã aliud alij; alterã, *qua ſignificatur* nõ ineſſe. 3 Perſpicuũ igitur *eſt*, hæc eſſe principia, & quæ vocantur ſuppoſitiões: his.n. ita [p] acceptis,

CAP. XX.
135

m Τὸ α.
n Id eſt, τὸ β.

o Vt ambæ ꝓpoſitiones affirment: vel altera affirmet, altera neget.

neceſſe eſt probare: veluti τὸ α τῷ γ ineſſe, per β: rurſus τὸ α τῷ β, per aliud medium: itidémque τὸ β τῷ γ.
136 4 Conſtat igitur, eos, qui probabiliter tantùm ac dialecticè argumentantur, hoc ſolum reſpicere debere, an ex *propoſitionibus*, quò ad eius fieri poteſt, quàm maximè probabilibus efficiatur ſyllogiſmus. quocirca etſi re vera eſt *aliquid* medium inter α & β, ſed videtur nō eſſe: qui per hoc argumētatur, dialecticè argumētatur.* *Cū* autē ad veri-
137 tatē *probationes diriguntur*: ex iis quæ inſunt, cōſiderare[a] oportet.

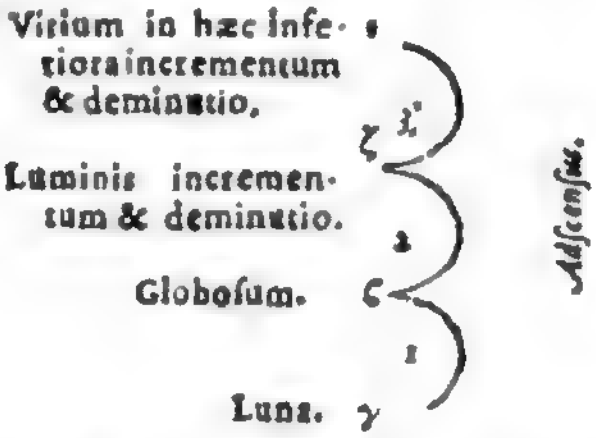
a An propoſitiones ſint re vera immediatæ.

5 *Ideo* autē *quędā* ſic *ſe* habent: quia *in vnoquoque genere* reperitur, quod alij attribuitur non ex accidenti. Dico autē, ex accidenti: veluti album illud interdū dicimus eſſe hominem, cùm non ſimiliter dicamus etiam hominē *eſſe* album. hic enim, cùm non ſit aliud quiddam, eſt albus. album autem *dicitur homo*: quia accidit homini vt ſit albus. ſunt igitur nonnulla eiuſmodi, vt per ſe attribuantur.
138 6 Eſto igitur τὸ γ eiuſmodi, quod alij non inſit, huic verò primo[b] *inſit* τὸ β, nec ſit aliud interiectum. itidémque rurſus τὸ ε *inſit* τῷ ζ: atque hoc τῷ β. vtrùm igitur neceſſe *eſt* hoc cōſiſtere, an poteſt in infinitum progredi[c]?

b Immediatè.

c Adeò vt non reperiatur primum attributū.

ἀνάγκη δεικνύναι· οἷον, ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, διὰ τοῦ β· πάλιν δ', ὅτι τὸ α τῷ β, δι' ἄλλου μέσου· καὶ ὅτι τὸ β τῷ γ, ὡσαύτως. 4 Κατὰ μὲν οὖν δόξαν συλλογιζομένοις, καὶ μόνον διαλεκτικῶς, δῆλον ὅτι τοῦτο μόνον σκεπτέον, εἰ ἐξ ὧν ἐνδέχεται ἐνδοξοτάτων γίνεται ὁ συλλογισμός. ὥστ' εἰ καὶ ἔστι τῇ ἀληθείᾳ τῶν α β μέσον, δοκεῖ δὲ μὴ εἶναι· ὁ διὰ τούτου συλλογιζόμενος, συλλελόγισται διαλεκτικῶς. πρὸς δ' ἀλήθειαν, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων δεῖ σκοπεῖν. 5 Ἔχει δ' οὕτως· ἐπειδὴ ἔστιν ὃ, αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου κατηγορεῖται μὴ κατὰ συμβεβηκός. λέγω δὲ τὸ κατὰ συμβεβηκός. οἷον, τὸ λευκόν ποτ' ἐκεῖνό φαμεν εἶναι ἄνθρωπον, οὐχ ὁμοίως λέγοντες καὶ τὸν ἄνθρωπον λευκόν. ὁ μὲν γὰρ οὐχ ἕτερόν τι ὤν, λευκός ἐστι· τὸ δὲ λευκόν, ὅτι συμβέβηκε τῷ ἀνθρώπῳ εἶναι λευκῷ. ἔστιν οὖν ἔνια τοιαῦτα, ὥστε καθ' αὑτὰ κατηγορεῖσθαι. 6 Ἔστω δὴ τὸ γ τοιοῦτον, ὃ, αὐτὸ μὲν μηκέτι ὑπάρχει ἄλλῳ, τούτῳ δὲ τὸ β πρώτῳ, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο μεταξύ. καὶ πάλιν, τὸ ε τῷ ζ, ὡσαύτως. καὶ τοῦτο τῷ β. ἆρ' οὖν τοῦτο ἀνάγκη στῆναι, ἢ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι.

1 Luna eſt globoſa: (γ β)
2 Quod eſt globoſum, accipit luminis incrementum & deminutionem. (β ζ)
3 Quod accipit luminis incrementum & deminutionem, accipit virium incrementum & deminutionem. (ζ ε)

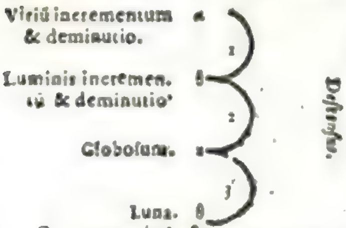
139 7 Ac rurſus ſi τῷ α nihil attribuitur per ſe: τὸ α verò τῷ θ ineſt primo, interiecto autem nul-

7 Καὶ πάλιν, εἰ τοῦ α μηδὲν κατηγορεῖται καθ' αὑτό, τὸ δὲ α τῷ θ ὑπάρχει πρώτῳ, μεταξὺ δὲ μηδενὶ προ-

νὶ προτέρῳ, καὶ τὸ θ τῷ η, καὶ τοῦτο τῷ ϐ· ἆρα καὶ τοῦτο ἵστασθαι ἀνάγκη, ἢ καὶ τοῦτ' ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι

li priori: item τὸ θ ineſt τῷ η: atque hoc τῷ ϐ: vtrùm hoc quoque neceſſe *eſt* conſiſtere, an & hoc poteſt in infinitum progredi[a]?

a Adeo vt non reperiatur vltimum ſubiectum

1 Quod recipit luminis incrementum & deminutionem, recipit etiam virium incrementum & deminutionem.

2 Quod eſt globoſum, recipit luminis incrementum & deminutionem:

3 Luna eſt globoſa:

8 Διαφέρει δὲ τοῦτο τοῦ προτέρου τοσοῦτον, ὅτι τὸ μὲν, ἔστιν, ἆρα ἐνδέχεται ἀρξαμένῳ ἀπὸ τοιούτου, ὃ μηδενὶ ὑπάρχει ἑτέρῳ, ἀλλ' ἄλλο ἐκείνῳ, ἐπὶ τὸ ἄνω εἰς ἄπειρον ἰέναι· θάτερον δὲ, ἀρξάμενον ἀπὸ τοιούτου, ὃ αὐτὸ μὲν ἄλλου, ἐκείνου δὲ μηδὲν κατηγορεῖται, ἐπὶ τὸ κάτω σκοπεῖν εἰ ἐνδέχεται εἰς ἄπειρον ἰέναι.

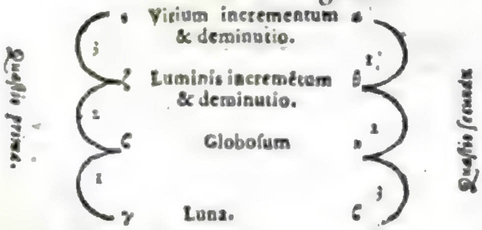
8 Differt autem hoc *quæſitum* à priori: quoniam illo modo quęritur incipiēdo ab eo[b] quod nulli alij ineſt cùm aliud ipſi inſit, vtrùm liceat ſursū verſus in infinitum progredi[c]: hoc autem modo quæritur, ſumpto initio ab eo[d], quod alij attribuitur, & nulli ſubiicitur, vtrùm deorſum verſus liceat in infinitum progredi[e].

b Ab vltimo ſubiecto.

c Adſcendendo.

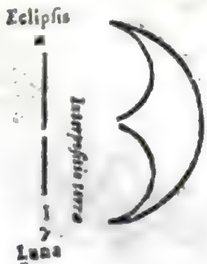
d A ſupremo attributo.

e Deſcendendo.

9 Ἔτι, τὰ μεταξὺ, ἆρα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, ὡρισμένων τῶν ἄκρων; λέγω δ', οἷον, εἰ τὸ α τῷ ζ ὑπάρχει, μέσον δ' αὐτῶν τὸ β, τοῦ δὲ ϐ καὶ τοῦ α ἕτερα, τούτων δ' ἄλλα· ἆρα καὶ ταῦτα εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἢ ἀδύνατον.

9 Pręterea terminatis extremis, poſſuntne media eſſe infinita? 140
verbi gratiâ, ſi τὸ α ineſt τῷ ζ, medium autem eorum *eſt* τὸ ϐ, τοῦ ϐ verò & τοῦ α *ſunt* alia *media*, atq; horum alia: vtrùm hæc quoque in infinitum poſſunt progredi, an non poſſunt?

Quod patitur interpoſitionem terræ, patitur eclipſim:

Luna patitur interpoſitionem terræ:

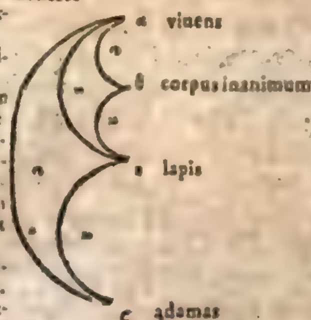
Ergo

Luna patitur eclipſim.

10 Hoc autem cōſiderare, nihil aliud eſt, quàm *quærere* vtrū demonſtrationes in infinitum progrediātur, & vtrùm omnium ſit demōſtratio[a], an *extrema* ſe inuicem terminent[b]. 11 Similiter dico *quærēdum eſſe* de priuatiuis ſyllogiſmis, & propoſitionibus: veluti an τὸ α nulli β inſit primo, an ſit aliquid mediū cui priori nō inſit: veluti an *mediū* ſit τὸ η, quod inſit omni β: & rurſus *an* hoc[c] alij priori τὸ α *non inſit*, veluti an *medium ſit* τὸ θ, quod omni η inſit. etenim in his quoque aut infinita *ſunt ea*, quibus prioribus non ineſt, aut conſiſtunt.

10 Ἔστι δὲ τοῦτο σκοπεῖν, ταὐτὸ, καὶ εἰ αἱ ἀποδείξεις εἰς ἄπειρον ἔρχονται, καὶ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις ἁπάντων, ἢ πρὸς ἄλληλα περαίνεται.

11 Ὁμοίως δὲ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν στερητικῶν συλλογισμῶν, καὶ προτάσεων: οἷον, εἰ τὸ α μὴ ὑπάρχει τῷ β μηδενὶ, ἤτοι πρώτῳ, ἢ ἔσται τι μεταξὺ, ᾧ προτέρῳ οὐχ ὑπάρχει· οἷον, εἰ τὸ η, ὃ τῷ β ὑπάρχει παντὶ καὶ πάλιν τούτου ἔτι ἄλλῳ προτέρῳ, οἷον εἰ τὸ θ, ὃ τῷ η παντὶ ὑπάρχει. καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ἢ ἄπειρα οἷς οὐχ ὑπάρχει προτέροις, ἢ ἵσταται.

Ce Nullum corpus inanimum viuit: Atqui
la Omnis lapis eſt corpus inanimum: Ergo
rent. Ce Nullus lapis viuit. Atqui
la Omnis adamas eſt lapis: Ergo
rent Nullus adamas viuit.

12 In iis verò quę reciprocātur nō ſimiliter *ſe res* habet: quoniā in iis quę ſibi inuicem attribuūtur, nihil eſt cui primo, vel poſtremo attribuatur[d]. omnia nāque ad omnia, quātùm ad hoc[e], ſimiliter affecta ſunt; ſiue[f] ſint infinita, quæ eidem attribuuntur; ſiue ambo[g] *illa*, de quibus dubitatur, ſint infinita: prætérquàm[h] ſi non ſimiliter fiat reciprocatio: ſed alterum *ſit* vt accidens[i]; alterum verò, vt attributio[k].

12 Ἐπὶ δὲ τῶν ἀντιστρεφόντων οὐχ ὁμοίως ἔχει. οὐ γάρ ἐστιν ἐν τοῖς ἀντικατηγορουμένοις οὗ πρώτου κατηγορεῖται, ἢ τελευταίου. πάντα γὰρ πρὸς πάντα ταύτῃ γε ὁμοίως ἔχει, εἴτ' ἐστὶν ἄπειρα τὰ κατ' αὐτοῦ κατηγορούμενα, εἴτ' ἀμφότερά ἐστι τὰ ἀπορηθέντα ἄπειρα· πλὴν εἰ μὴ ὁμοίως ἐνδέχεται ἀντιστρέφειν, ἀλλὰ τὸ μὲν, ὡς συμβεβηκός· τὸ δ', ὡς κατηγορία.

a Si omnium ſit demonſtratio,
141
nulla ſunt prima principia: quia prima principia ſunt indemonſtrabilia.
b Id eſt, reperiatur vltimū ſubiectum, quod ſit terminus progreſſus à primo attributo deorſū verſus: item reperiatur primū attributum, quo terminetur progreſſus ab vltimo ſubiecto ſurſum verſus.
c Hoc termino η.
d Sicut enim in circulo vel ſphęra non eſt principiū, aut finis: ita in cyclicis probationibus non eſt primum, aut vltimum.
e Vt alterum alteri attribuatur.
f Siue dicas attributa tantùm eſſe infinita, ſiue dicas & attributa & ſubiecta eſſe infinita. vtrūuis enim dices, idem dices: quia ſi attributa ſint infinita conuerſis terminis erūt ſubiecta infinita: quandoquidem quod eſt attributum, poteſt fieri ſubiectum.
g Id eſt, attributa & ſubiecta
h Oſtendit poſſe dictas quæſtiones accommodari ad ea quæ reciprocantur, cùm alterū alteri per ſe attribuitur, alterum per accidens: & quæritur vtrùm finita an infinita ſint quæ per ſe attribuuntur vel ſubiiciuntur, ſecluſis iis quæ ſubiiciuntur & attribuuntur per accidens. i Attribuatur per accidens, vt homo attribuitur albo. k Id eſt, attribuatur per ſe, vt aptitudo ad ridendum attribuitur homini. Itaque attributio ſeu categoria nunc accipitur pro attributo per ſe, vt & cap. 22. part. 4. ipſe Ariſtoteles declarabit.

Media

CAP. XVI. 143

Media non eſſe infinita. CAP. XX.

1 *Veræ ſententiæ confirmatio.* 2 *Prauæ ſolutionis refutatio.*

ὍΤι μὲν οὖν τὰ μεταξὺ οὐκ ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, εἰ ἐπὶ τὸ κάτω καὶ τὸ ἄνω ἵστανται αἱ κατηγορίαι, δῆλον. (λέγω δ' ἄνω μὲν, τὴν ἐπὶ τὸ καθόλου μᾶλλον· κάτω δὲ, τὴν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος) εἰ γὰρ, τοῦ α κατηγορουμένου κατὰ τοῦ ζ, ἄπειρα τὰ μεταξὺ, ἐφ' ὧν τὸ β· δῆλον ὅτι ἐνδέχοιτ' ἂν, ὥστε καὶ ἀπὸ τοῦ α ἐπὶ τὸ κάτω, ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖσθαι εἰς ἄπειρον· (πρὶν γὰρ ἐπὶ τὸ ζ ἐλθεῖν, ἄπειρα τὰ μεταξὺ) καὶ ἀπὸ τοῦ ζ ἐπὶ τὰ ἄνω, ἄπειρα, πρὶν ἐπὶ τὸ α ἐλθεῖν. ὥστ' εἰ ταῦτα ἀδύνατα· καὶ τοῦ α καὶ τοῦ ζ, ἀδύνατον ἄπειρα εἶναι τὰ μεταξύ. 2 Οὐδὲ γὰρ εἴ τις λέγοι, ὅτι τὰ μὲν, ἐστὶ τῶν α β ἐχόμενα ἀλλήλων, ὥστε μὴ εἶναι μεταξὺ, τὰ δ', οὐκ ἔστι λαβεῖν· οὐδὲν διαφέρει. ὃ γὰρ ἂν λάβω τῶν β· ἔσται πρὸς τὸ α, ἢ πρὸς τὸ ζ, ἢ ἄπειρα τὰ μεταξὺ, ἢ οὔ. ἀφ' οὗ δὴ πρῶτον ἄπειρα, εἴτ' εὐθὺς, εἴτε μὴ εὐθὺς, οὐδὲν διαφέρει. τὰ γὰρ μετὰ ταῦτα, ἄπειρά ἐστι.

QVòd autem media nõ poſſint eſſe infinita, ſitã deorſũ quàm ſurſum verſus attributiones conſiſtant, manifeſtum *eſt*. (voco autẽ *attributionem* ſurſum *verſus*, *eam* quæ *progreditur* ad magis vniuerſale: deorſum *verſus eam* quę *progreditur* ad particulare) nam ſi, cùm τὸ α[a] attribuatur τῷ ζ, infinita ſunt media, vbi β: cõſtat accidere poſſe, vt ab α deorſum verſus alterum alteri attribuatur in infinitum: (quia priuſquàm perueniatur ad ζ, infinita *ſunt* media) & à ζ ſurſum verſ' *ſint* infinita *attributa*, priuſquàm perueniatur ad α. quare ſi hæc[b] *ſunt* impoſſibilia, etiam τοῦ α & τοῦ ζ impoſſibile *eſt* infinita eſſe media. 2 Nec[c] enim quicquam refert[d], ſi quis dicat quædam τοῖς α β inuicem hærere, adeò vt nihil ſit interiectum: alia verò nõ poſſe accipi[e]. quod*cumque*[f] enim ſumpſero τῶν β[g]: media[h] vel *relatione habita* ad α vel ad ζ, aut erunt infinita, aut non. à[i] quo[k] autem primùm *incipiãt*[l] *eſſe* infinita, ſiue ſtatim, ſiue non ſtatim[m], nihil refert. nam quæ *ſunt* poſt hæc[n], infinita ſunt[o].

a Litera α ſignificat ſupremum attributũ: ζ, vltimum ſubiectũ: β, media.
b Id eſt, infinita eſſe ſubiecta τοῦ α, & infinita attributa τοῦ ζ.
c *Proponit prauã ſolutionem ſuperioris argumẽti.* Dicere enim aliquis poſſet media inter α & ζ, partim eſſe finita, partim infinita: nam ſi omnia ſumantur, ſunt infinita. ſed quędam ſunt finita. vtputà ſunt finita ab α vſque ad β. poſteriora ſũt infinita, id eſt à β ad ζ.
d Id eſt, nihil efficit rationi à nobis adductæ.
e Quia ſunt infinita.
f *Reiicit dictam ſolutionem*: quia per eam non vitatur abſurditas illa, quòd vel adſcenſus vel deſcenſus nullum finem habeat.
g Id eſt, quodcũque accipere medium inter α & ζ: iam enim dictum fuit hæc media inter α & ζ ſignificari per literam β.
h Inter β & ζ: vel inter β & α.
i Senſus eſt, nihil referre, vtrum quis dicat infinita eſſe inter α & ζ, an inter α & β vel inter β & ζ: quoniam vtroque modo ponitur infinitus progreſſus contra hypotheſim. quid enim refert, vtrùm dicas progreſſum ab α, an à β eſſe infinitum deorſum verſus? ruſus quid refert, vtrùm dicat eſſe progreſſum infinitum, cùm adſcendimus ad α, an cùm adſcendimus ad β? k Id eſt, vtrùm ab alterutro extremo nempe α, vel ζ, an ab aliquo medio. l Sup. media. m Statim infinita ponuntur, cùm ponuntur infinita ἀπὸ τοῦ α, vel ἀπὸ τοῦ ζ. non ſtatim, cùm ponuntur infinita ab aliquo medio. n A quibus incipiunt eſſe infiniti termini. o Proinde in adſcenſu vel deſcenſu nullus finis reperietur: quod eſt contra hypotheſim.

In negationibus eſſe quoddam ſuppremum, & quoddam vltimum, in quibus eſt conſiſtendum.

CAP. XXI.

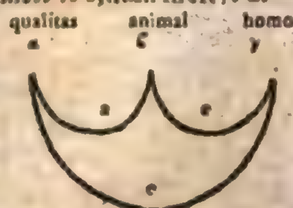
1 ¶ *Protheſis.* 2 ¶ *Probatio. De prima figura.* 3 *De ſecunda figura.* 4 *De tertia figura.* 5 *De coniunctione figurarum.* 6 ¶ *Epilogus*

CAP. XVII.
144

PErſpicuum autem *eſt*, etiam in priuatiua demonſtratione *fore terminum in quo* conſiſtetur, ſiquidem in attributiua conſiſtitur ex vtraque parte [a]. ponatur enim fieri nō poſſe [b], vt progreſſus ſit infinitus tam ab vltimo [c] ſurſum verſus, (vltimum appello, quod nulli alij ineſt, cùm ipſi aliud *inſit* vt τὸ ζ) quàm à primo [d] ad vltimū: (voco autem primū, quod de alio *dicitur*, cùm de eo nihil aliud dicatur) ſi igitur hæc ſunt [e], conſtat etiam in negatione *fore terminum in quo* conſiſtetur. 2 Tripliciter enim [f] probatur non ineſſe. Aut enim cui *ineſt* τὸ Γ, ei omni ineſt τὸ β: cui verò *ineſt* τὸ β, nulli ineſt τὸ α.

a Id eſt, tā deorſum, quàm ſurſū verſus.
b In ſyllogiſmis affirmatiuis.
c Subiecto.
d Attributo.
e Si reperitur primum & vltimum in demonſtrationibus affirmatiuis.
f Id eſt, in tribus figuris.

ΦΑνερὸν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς στερητικῆς ἀποδείξεως ὅτι στήσεται, εἴπερ ἐπὶ τῆς κατηγορικῆς ἵσταται ἐπ' ἀμφότερα. ἔστω γὰρ μὴ ἐνδεχόμενον, μήτε ἐπὶ τὸ ἄνω ἀπὸ τοῦ ὑστάτου εἰς ἄπειρον ἰέναι, (λέγω δ' ὕστατον, ὃ, αὐτὸ μὲν ἄλλῳ μηδενὶ ὑπάρχει, ἐκείνῳ δὲ ἄλλο, οἷον τὸ ζ) μήτε ἀπὸ τοῦ πρώτου ἐπὶ τὸ ὕστατον (λέγω δὲ πρῶτον, ὃ, αὐτὸ μὲν κατ' ἄλλου, κατ' ἐκείνου δὲ μηδὲν ἄλλο) εἰ δὴ ταῦτ' ἐστὶ, δῆλον ὡς καὶ ἐπὶ τῆς ἀποφάσεως στήσεται. 2 Τριχῶς γὰρ δείκνυται μὴ ὑπάρχον. ἢ γὰρ ᾧ μὲν τὸ Γ, τὸ β ὑπάρχει παντί· ᾧ δὲ τὸ β, οὐδενὶ τὸ α.

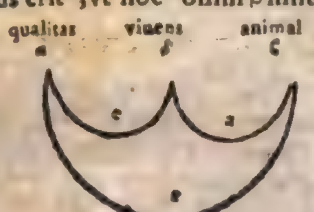
Ce Nullum animal eſt qualitas: (β α)
la Omnis homo eſt animal: (γ β)
Ergo
rent Nullus homo eſt qualitas. (γ α)

g Id eſt, minoris propoſitionis.

Ergo in *pronūciati* βγ, atque adeò ſēper alterius interualli [g] *probatione* neceſſe *eſt* progredi ad *principia* medio vacantia: quoniam hoc interuallum *eſt* attributiuum [h]. Alterum [i] autem ſi alij priori non ineſt, veluti τῷ δ: opus erit [k], vt hoc [l] omni β inſit.

h Supponimus autē in propoſitionibus attributiuis, id eſt affirmantibus, nō eſſe progreſſum in infinitum, quia id probabitur cap. ſeq.
i Id eſt, maioris propoſitionis attributum, nempe τὸ α.
k Quia in prima figura medius terminus attribuitur minori extremo.
l Τὸ δ.
m Vt τῷ ε.
n Τὸ α
o Τὸ ε.

Τοῦ μὲν τοίνυν β Γ, καὶ ἀεὶ τοῦ ἑτέρου διαστήματος, ἀνάγκη βαδίζειν εἰς ἄμεσα· κατηγορικὸν γὰρ τοῦτο τὸ διάστημα. τὸ δ' ἕτερον, δῆλον ὅτι εἰ ἄλλῳ οὐχ ὑπάρχει προτέρῳ, οἷον τῷ δ, τοῦτο δεήσει τῷ β παντὶ ὑπάρχειν.

Ce Nullum viuens eſt qualitas: (δ α)
la Omne animal eſt viuens: (β δ)
Ergo
rent Nullum animal eſt qualitas. (β α)

Et ſi rurſus alij [m] priori ipſo δ non inſit [n], opus erit vt illud [o] omni δ inſit.

Καὶ εἰ πάλιν ἄλλῳ προτέρῳ τοῦ δ οὐχ ὑπάρχει, ἐκεῖνο δεήσει τῷ δ παντὶ ὑπάρχειν.

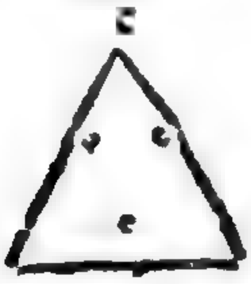
Ce Nulla ſubſtantia eſt qualitas:
la Omne viuens eſt ſubſtantia:
Ergo
rent Nullum viuens eſt qualitas.

ὥστ' ἐπεὶ ἡ ἐπὶ τὸ κάτω ἵσταται ὁδὸς, καὶ ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω στήσεται, καὶ ἔσται τι πρῶτον, ᾧ οὐχ ὑπάρχει.

3 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν β παντὶ τῷ α, τῷ δὲ γ μηδενί· τὸ α τῷ γ οὐδενὶ ὑπάρχει.

Quocirca cùm progreſſus deorſum verſus conſiſtat etiam ſurſũ verſus cõſtet, atque erit aliquid primum, cui nõ inſit[a]. 3 Rurſus ſi τὸ β omni α, nulli autem γ: τὸ α nulli γ ineſt.

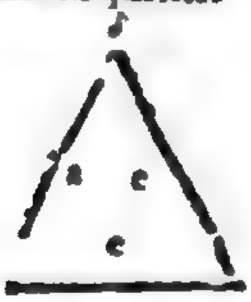
145
a Id eſt, aliquid de quo τὸ α negatur immediatè.

Cam Omnis albor eſt color:
eſ Nullus homo eſt color:
Ergo
tres Nullus homo eſt albor.

Πάλιν τοῦτο εἰ δεῖ δεῖξαι, δῆλον ὅτι ἢ διὰ τοῦ ἄνω τρόπου δειχθήσεται, ἢ διὰ τούτου, ἢ διὰ τοῦ τρίτου. ὁ μὲν οὖν πρῶτος εἴρηται. ὁ δὲ δεύτερος δειχθήσεται. οὕτω δ' ἂν δεικνύοι, οἷον, ὅτι τὸ δ τῷ μὲν β παντὶ ὑπάρχει, τῷ δὲ γ οὐδενί, εἰ ἀνάγκη ὑπάρχειν τι τῷ β.

Si rurſus hoc[b] probare oportet: manifeſtũ eſt, vel ſuperiori modo[c] probatum iri, vel hoc, vel tertio. De primo igitur dictum eſt[d]. ſecundus autẽ oſtendetur[e]: ſic verò probaret[f], veluti quia τὸ δ omni β ineſt, nulli autem γ, ſi neceſſe eſt ineſſe quidpiã[g] τῷ β[h].

Cam Omnis color eſt patibilis qualitas:
eſ Nullus homo eſt patibilis qualitas:
Ergo
tres Nullus homo eſt color.

Καὶ πάλιν εἰ τοῦτο τῷ γ μὴ ὑπάρξει, ἄλλο τῷ δ ὑπάρχει, ὃ τῷ γ οὐχ ὑπάρχει.

Ac rurſus ſi hoc[i] τῷ γ non inerit[k]: aliud[l] τῷ δ ineſt, quod[m] τῷ γ non ineſt.

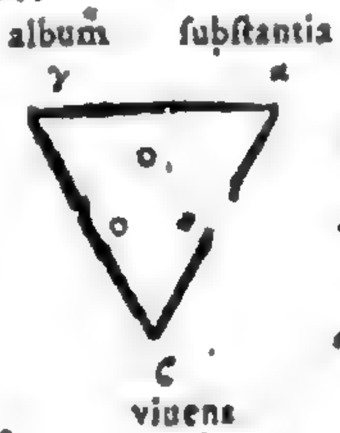
Cam Omnis patibilis qualitas eſt qualitas:
eſ Nullus homo eſt qualitas:
Ergo
tres Nullus homo eſt patibilis qualitas.

b Pronunciatum α γ.
c Iterum accipe modum pro figura.
d In part. præc.
e Id eſt, nunc oſtendetur progreſſum ſecundæ figuræ non eſſe infinitũ. De tertia verò figura Philoſoph[us] aget in ſeq. part.
f Secundus modus: id eſt, ſyllogiſmus extructus in ſecunda figura, probaret τὸ β attribui nulli γ.
g Vt τὸ δ.
h Adeo vt ſyllogiſmus extruatur I Cameſtres. Quod ſi δ attribueretur omni γ, & nulli β: ſyllogiſmus eſſet in Ceſare.
i Τὸ δ.
k Id eſt, probabitur nõ ineſſe.
l Verè.
m Quod α.

146

Itaque cùm ineſſe ſemper ſuperiori, ſiſtatur: ſiſtetur etiam non ineſſe. 4 Tertius autem modus erat: ſi τὸ α omni β ineſt, τὸ δ autem non ineſt[a]: non omni α ineſt τὸ δ.

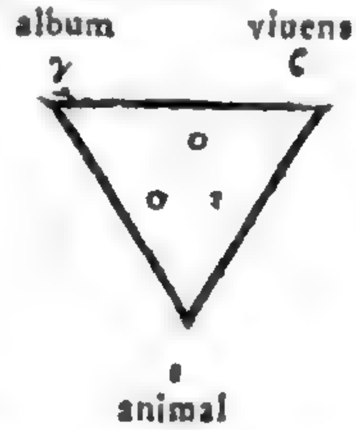
Οὐκοῦν ἐπεὶ τὸ ὑπάρχειν ἀεὶ τῷ ἀνωτέρῳ ἵσταται, στήσεται καὶ τὸ μὴ ὑπάρχειν. 4 Ὁ δὲ τρίτος τρόπος ἦν. εἰ τὸ μὲν α τῷ β παντὶ ὑπάρχει, τὸ δὲ δ μὴ ὑπάρχει, οὐ παντὶ ὑπάρχει τὸ δ ᾧ τὸ α.

Broc Aliquod viuens non eſt album:
ar Omne viuens eſt ſubſtantia:
Ergo
do Aliqua ſubſtantia non eſt alba.

Rurſus autem hoc vel per ſuprà dictos *modos*[b], vel ſimiliter[c] probabitur. illis igitur modis conſiſtitur[d]. ſi verò ſic *probetur*: rurſus accipietur τὸ β τῷ ε ineſſe, cui[e] τὸ δ non omni ineſt.

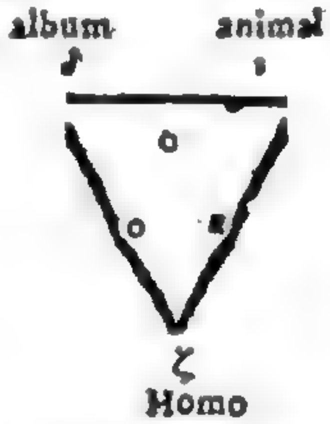
Πάλιν δὲ τοῦτο ἢ διὰ τῶν ἄνω εἰρημένων, ἢ ὁμοίως δειχθήσεται. ἐκείνως μὲν δὴ ἵσταται. εἰ δ᾽ οὕτω, πάλιν ληφθήσεται τὸ β τῷ ε ὑπάρχειν, ᾧ τὸ δ μὴ παντὶ ὑπάρχει.

Broc Quoddam animal non eſt album:
ar Omne animal eſt viuens:
Ergo
do Quoddam viuens non eſt album.

Et hoc[f] rurſus ſimiliter[g] *probabitur*.

Καὶ τοῦτο πάλιν ὁμοίως.

Broc Quidam homo non eſt albus:
ar Omnis homo eſt animal:
Ergo
do Quoddam animal non eſt album.

Cùm autẽ ſupponatur deorſum verſus ſtati: manifeſtum *eſt*, fore vt conſiſtat etiam τὸ δ negatum[h]. 5 Perſpicuum autem *eſt*, & ſi nõ vnâ viâ probetur, ſed omnibus, id eſt, modò ex prima figura modò ex ſecũda, vel tertia, hoc etiã pacto *fore terminum in quo* conſiſtetur. finitæ[i] namque ſunt viæ.

Ἐπεὶ δ᾽ ὑπόκειται ἵστασθαι καὶ ἐπὶ τὸ κάτω, δῆλον ὅτι στήσεται καὶ τὸ γ οὐχ ὑπάρχειν. 5 Φανερὸν δ᾽ ὅτι καὶ, ἐὰν μὴ μιᾷ ὁδῷ δεικνύηται, ἀλλὰ πάσαις, ὁτὲ μὲν ἐκ τοῦ πρώτου σχήματος, ὁτὲ δὲ ἐκ τοῦ δευτέρου, ἢ τρίτου, ὅτι καὶ οὕτω στήσεται. πεπερασμέναι γάρ εἰσιν αἱ ὁδοί.

τὰ δὲ πε-

147

a Non omni β ineſt. Accipiẽda eſt hæc propoſitio particularis, vt fiat ſyllogiſmus in Brocardo: quia mox Ariſtot. eam probabit per tertiam figuram. quòd ſi eſſet vniuerſalis, efficiens ſyllogiſmum in Felapton: non poſſet probari in hac figura.
b Per primam, vel ſecundum figuram.
c Id eſt, per tertiam figuram. nã hæc probatio eſt ſimilis ſuperiori cùm illa quoque facta fuerit in tertia figura.
d Vt ſuprà probatum fuit.
e Tῷ α.
f Τὸ γ nõ ineſſe τῷ ε.
g In tertia figura.
h Id eſt, in propoſitionibus negantibus perueniatur tandem ad aliquem terminum, in quo commorandum & acquieſcendũ erit. Ergo per γ negatum ſignificat propoſitionẽ negantem: quia in omnibus ſuperioribus propoſitionibus negãtibus, τὸ γ negabatur. etenim negabatur de α: & priùs de β, quàm de α: priùs autẽ de ε, quàm de β.
i Nempe tres.

τὰ δ᾽ ἐπιπερασμένα, πεπερασμενάκις, ἀνάγκη πεπεράνθαι πάντα. 6 Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τῆς στερήσεως, εἴπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἵσταται, δῆλον.

ac neceſſe *eſt* vt finita finities *acceptа*, ſint finita vniuerſa. 6 Quòd igitur in negatione, ſi quidē & in affirmatione, ſtatur, manifeſtum *eſt*.

In affirmationibus reperi ſupremum, & infimum, in quibus conſiſtitur.

CAP. XXII.

1 ¶ Rationes logicæ. Protheſis 2 Ratio propria eorum quæ attribuuntur in quæſtione quid eſt. 3 Protheoria. 7 Ratio generaliter pertinens ad omnes attributiones, quia ſubſtantiarū & accidentium numerus eſt finitus. 18 Protheoria. 21 Altera ratio generalis, quia infinitarum rerum non poteſt eſſe ſcientia. 22 Epilogus. 23 ¶ Ratio analytica, quia quæ per ſe dicuntur, finita ſunt. Protheoria. 27 Demonſtratio. 28 Corollarium vnum, 29 atque alterum.

CAP. XVIII.
148

Ὅτι δ᾽ ἐπ᾽ ἐκείνων, λογικῶς μὲν θεωροῦσιν, ὧδε φανερόν. 2 Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένων, δῆλον. εἰ γάρ ἐστιν ὁρίσασθαι, ἢ εἰ γνωστὸν τὸ τί ἦν εἶναι, τὰ δ᾽ ἄπειρα μὴ ἔστι διελθεῖν· ἀνάγκη πεπεράνθαι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα. 3 Καθόλου δὲ ὧδε λέγωμεν. ἔστι γὰρ εἰπεῖν ἀληθῶς τὸ λευκὸν βαδίζειν, καὶ τὸ μέγα ἐκεῖνο εἶναι ξύλον· καὶ πάλιν, τὸ ξύλον μέγα εἶναι, καὶ τὸν ἄνθρωπον βαδίζειν. ἕτερον δή ἐστι τὸ οὕτως εἰπεῖν, καὶ τὸ ἐκείνως. ὅταν μὲν γὰρ τὸ λευκὸν εἶναι φῶ ξύλον· τότε λέγω, ὅτι ᾧ συμβέβηκε λευκῷ εἶναι, ξύλον ἐστίν. ἀλλ᾽ οὐχ ὡς τὸ ὑποκείμενον τῷ ξύλῳ τὸ λευκόν ἐστι. καὶ γὰρ οὔτε λευκὸν ὄν, οὔθ᾽ ὅπερ λευκόν τι, ἐγένετο ξύλον· ὥστ᾽ οὐκ ἔστιν, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ συμβεβηκός. ὅταν δὲ τὸ ξύλον, λευκὸν εἶναι φῶ· οὐχ ὅτι ἕτερόν τί ἐστι λευκόν, ἐκείνῳ δὲ συμβέβηκε ξύλῳ εἶναι, (οἷον ὅταν τὸν μουσικὸν, λευκὸν εἶναι φῶ. τότε γάρ, ὅτι ὁ ἄνθρωπος λευκός ἐστι, ᾧ συμβέβηκεν εἶναι μουσικῷ) λέγω·

QVòd autem in illis[a] *ſtetur* logicè[b] conſiderantibus ita perſpicuū *erit*. 2 Sanè in iis quæ attribuūtur in *quæſtione* quid eſt, *hoc eſt* manifeſtum. nam ſi licet definire, vel ſi cognoſci poteſt quid res ſit, infinita verò percurrere non licet: neceſſe *eſt ea* eſſe finita, quæ attribuuntur in *quæſtione* quid eſt. 3 Vniuerſaliter autem ſi dicamus. Poteſt enim verè dici, albū ambulare, & magnum illud eſſe lignum: & rurſus lignum eſſe magnum, & hominem ambulare. differunt igitur, hoc modo dicere, & illo modo. cùm enim dico album eſſe lignum: tunc dico *id* cui accidit vt ſit album, eſſe lignum. ſed album non eſt tamquàm ſubiectum ligno: quia neque cùm eſſet albū, neque cùm *eſſet* ſpecies albi, factum eſt lignum: proinde nō eſt *lignum*, niſi per accidens. Cùm autem lignum, album eſſe dico, non dicū aliud quiddam eſſe album, eique accidere, vt ſit lignum: (quemadmodum cùm dico muſicum eſſe album: tunc enim *dico* hominem eſſe album, cui accidit vt ſit muſicus)

a Id eſt, in affirmationibus.

b Logicas rationes appellat eas, quæ non ſumūtur ex natura rei, quia ſunt cōmunes, non cuiuſque ſcientiæ propriæ. Finge phyſicū vti ſyllogiſmo dialectico. hic ſyllogiſmus non eſt verè phyſicus, quia non ſumitur ex principiis phyſicis, ſed eſt logicus, quia extructus eſt ſecundū regulas logicas in figura & modo vtili. Rationib[9] logicis opponūtur Analyticæ, quæ reſoluunt rem in ſua principia. atque ex iis principiis ducūtur: proinde ſūt veræ demonſtrationes.

ſed lignum eſt ſubiectum, quod factum eſt *album*, cùm aliud quid non eſſet quàm ipſum lignum, aut lignum quoddam. 4 Quòd ſi nomina ponere licet: hoc modo [a] dicere, eſto [b] attribuere: illo autem modo [c], aut nullo modo attribuere, aut attribuere quidẽ, nõ *tamen* ſimpliciter, ſed per accidẽs attribuere. Eſto autem attributum, vt album: *id* verò cui attribuitur, vt lignum. 5 Supponatur igitur attributum attribui ſẽper ei cui attribuitur, ſimpliciter, non per accidens. ſic enim demõſtrationes demõſtrãt. 6 Itaque *attribuitur* vel in *quæſtione* quid eſt, vel quia *eſt* quale, aut quantum, aut *relatum* ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut vbi, aut quando: *nimirum* cum vnũ vni attributũ fuerit. 7 Præterea quæ ſignificant eſſentiã, ſignificant *id* cui attribuuntur, nihil aliud eſſe quàm illud ipſum quod attribuitur, aut partem eius. Quę verò non eſſentiã ſignificant, ſed dicũtur de alio ſubiecto, quod nec eſt illud ipſum attributum, nec pars eius: *ſūt* accidentia, vt homini *attribuitur* album. homo nãque nec eſt ipſũ album, nec ipſum quiddã albũ. ſed fortaſſe animal: homo.n. eſt ipſum quiddam animal. 8 Quæ verò non eſſentiam ſignificant, oportet alicui ſubiecto attribui: nec eſſe album quoddam, quod, cùm non ſit aliud quidpiam, album ſit. valeant enim ideæ: quia ſunt teretiſmata [d]: & ſi *re vera* ſint, nihil *tamen* ad *hunc* ſermonem pertinent: non enim demõſtrationes de *rebus* ſunt huiuſmodi.

a Vt, lignum eſt album.
b Vocetur.
c Vt album eſt lignum.

d Τερετίσματα (inquit Philoponus hunc locum enarrans) καλεῖται τὰ προανακρούσματα τῶν κιθαρῳδῶν, ἅπερ ἀνάρθρους ἀσήμους ἔχουσι τῆς ἀνακρούσεως τῶν χορδῶν εἰ κατὰ τὸ πρέποντα τοῦ μέλους λέγοιντο τετάσθαι vel (vt in aliis libris legitur) τὰ προανακρούσματα τῶν κιθαρῳδῶν, τὰ ἄναρθρα, δοκιμασίας ἕνεκεν τῆς ἀπηχήσεως τῶν

149

χορδῶν γινόμενα, καὶ αὐτό ἐστιν, &c. Τοῦτο δὲ φησιν, ὡς εἰ ἔλεγεν, οἱ περὶ τῶν ἰδεῶν λόγοι, ῥήματα εἰσὶ ψιλὰ διανοίας κενά. πῶς γὰρ οἷόν τε ἐστιν αὐθυπόστατα αὐτὴν καθ' αὐτὴν ὑφεστάναι, &c. Id eſt, Teretiſmata vocant præcẽtiones ſeu proluſiones cytharœdorum inarticulatas, quibus periculũ faciũt de chordarũ ſono, an, vt melodiæ ratio requirit, ſint intẽſæ hoc autẽ ait quaſi diceret, Sermones de ideis conſtant ex nudis verbis intelligentiâ vacuis. nã qui fieri poteſt, vt humanitas ipſa per ſe cõſiſtat &c. Hæc Philoponus. Heſychius autem, τερετίσματα, inquit, ᾠδαὶ ἀπατηλαί, τὰ τῆς κιθάρας κρούματα, καὶ τὰ τῶν τεττίγων ᾄσματα. id eſt, Teretiſmata ſunt cantiones fallaces, citharæ fidium pulſatio, & cicadarum cantus. item Suidas, Τερετίσματα, ᾠδαὶ ἀπατηλαί, ἢ ᾄσματα ἐκλελυμένα, ἐκ μεταφορᾶς τῶν τεττίγων ἢ τῶν χελιδόνων. Teretiſmata ſunt cantiones fallaces, aut diſſolutæ, per metaphoram à cicada vel hirundine.

ἀλλὰ τὸ ξύλον ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ & ἐγένετο, οὐχ ἕτερόν τι ὄν, ἢ ὅπερ ξύλον, ἢ ξύλον τι.

4 Εἰ δὴ δεῖ ὀνοματοθετῆσαι, ἔστω τὸ οὕτω λέγειν, κατηγορεῖν· τὸ δ' ἐκείνως, ἤτοι μηδαμῶς κατηγορεῖν, ἢ κατηγορεῖν μὲν μὴ ἁπλῶς, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κατηγορεῖν. ἔστω δ' ὡς μὲν τὸ λευκὸν, τὸ κατηγορούμενον· ὡς δὲ τὸ ξύλον, τὸ οὗ κατηγορεῖται. 5 Ὑποκείσθω δὴ τὸ κατηγορούμενον κατηγορεῖσθαι ἀεὶ, οὗ κατηγορεῖται, ἁπλῶς, ἀλλὰ μὴ κατὰ συμβεβηκός· οὕτω γὰρ αἱ ἀποδείξεις ἀποδεικνύουσιν. 6 Ὥστε ἢ ἐν τῷ τί ἐστιν, ἢ ὅτι ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποιοῦν, ἢ πάσχον, ἢ πού, ἢ πότε, ὅταν ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορηθῇ.

7 Ἔτι, τὰ μὲν οὐσίαν σημαίνοντα, ὅπερ ἐκεῖνο, ἢ ὅπερ ἐκεῖνό τι σημαίνει, καθ' οὗ κατηγορεῖται. ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, ἀλλὰ κατ' ἄλλου ὑποκειμένου λέγεται, ὃ μή ἐστι μήτε ὅπερ ἐκεῖνο, μήτε ὅπερ ἐκεῖνό τι, συμβεβηκότα. οἷον, κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τὸ λευκόν. οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, οὔτε ὅπερ λευκὸν, οὔτε ὅπερ λευκόν τι· ἀλλὰ ζῷον ἴσως· ὅπερ γὰρ ζῷόν τι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος. 8 Ὅσα δὲ μὴ οὐσίαν σημαίνει, δεῖ κατά τινος ὑποκειμένου κατηγορεῖσθαι, & μὴ εἶναί τι λευκὸν, ὃ οὐχ ἕτερόν τι ὂν, λευκόν ἐστι. τὰ γὰρ εἴδη χαιρέτω· τερετίσματα γάρ ἐστι· καὶ εἰ ἔστιν, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον ἐστίν· οὐ γὰρ ἀποδείξεις περὶ τῶν τοιούτων εἰσίν.

9 Ἔτι, εἰ μή ἐστι τοῦδε ποιότης, κἀκεῖνο τούτου, μηδὲ ποιότητος ποιότης· ἀδύνατον ἀντικατηγορεῖσθαι ἀλλήλων οὕτως. ἀλλ' ἀληθὲς μὲν εἰπεῖν ἐνδέχεται, ἀντικατηγορεῖσθαι δὲ ἀληθῶς οὐκ ἐνδέχεται. 10 Ἢ γὰρ ὡς οὐσία κατηγορηθήσεται; οἷον, εἰ γένος ὂν, ἢ διαφορὰ τοῦ κατηγορουμένου. 11 Ταῦτα δὲ δέδεικται ὅτι οὐκ ἔσται ἄπειρα, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω, οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω. οἷον, ἄνθρωπος, δίπουν. τοῦτο, ζῷον· τοῦτο δ', ἕτερον. οὐδὲ τὸ ζῷον κατ' ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ κατὰ Καλλίου, τοῦτο δὲ κατ' ἄλλου, ἐν τῷ τί ἐστι. Τὴν μὲν γὰρ οὐσίαν ἅπασαν ἔστιν ὁρίσασθαι τὴν τοιαύτην· τὰ δ' ἄπειρα οὐκ ἔστι διεξελθεῖν νοοῦντα. ὥστ' οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα· ἐκείνην γὰρ οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι, ἧς τὰ ἄπειρα κατηγορεῖται. 12 Ὡς μὲν δὴ γένη, ἀλλήλων οὐκ ἀντικατηγορηθήσεται· ἔσται γὰρ αὐτὸ, ὅπερ αὐτό τι.

13 Οὐδὲ μὴν τὸ ποιὸν, ἢ τῶν ἄλλων οὐδὲν, ἂν μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, κατηγορηθῇ. πάντα γὰρ ταῦτα συμβέβηκε, καὶ κατὰ τῶν οὐσιῶν κατηγορεῖται.

14 Ἀλλὰ δὴ οὐδ' εἰς τὸ ἄνω, ἄπειρα ἔσται. ἑκάστου γὰρ κατηγορεῖται, ὃ ἂν σημαίνῃ ἢ ποιόν τι, ἢ ποσόν τι ἤ τι τῶν τοιούτων, ἢ τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ· ταῦτα δὲ πεπέρανται, καὶ τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν πεπέρανται· ἢ γὰρ ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποιοῦν, ἢ πάσχον, ἢ ποῦ, ἢ πότε. 15 Ὑπόκειται δὲ ἓν καθ' ἑνὸς κατηγορεῖσθαι. 16 Αὐτὰ δὲ αὑτῶν, ὅσα μὴ τί ἐστι, μὴ κατηγορεῖσθαι. συμβεβηκότα γάρ ἐστι πάντα· ἀλλὰ τὰ μὲν, καθ' αὑτά· τὰ δὲ, καθ' ἕτερον τρόπον. ταῦτα δὲ πάντα

6 Præterea ſi nõ eſt hoc[a] huiuſce[b] qualitas, & illud[c] huius[d], nec qualitatis qualitas: fieri non poteſt, vt ita[e] inuicem attribuatur: ſed verè quidem dici poteſt, inuicem autem attribui verè non poteſt. 10 Quid enim? attribuetúrne vt ſubſtantia? veluti ſi ſit genus, aut differentia *generis* attributi. 11 Atqui oſtenſum eſt, hæc non fore infinita, nec deorſum, nec ſurſum verſus. veluti, homo *eſt* bipes: hoc *eſt* animal: hoc autẽ *eſt* aliud. nec *progreßu infinito* animal *dicetur* de homine; hoc de Callia, hoc de alio, in *quæſtione* quid eſt. omnẽ.n. huiuſmodi ſubſtantiam licet definire: infinita verò non poſſunt intelligentiâ percurri[f]. quocirca nec ſurſum nec deorſum verſus *ſunt* infinita: quandoquidem eam definire nõ licet, cui infinita attribuuntur. 12 Sanè vt genera, nõ ſibi mutuò ac reciprocè attribuẽtur: alioquin genus erit pars ſuiipſius. 13 Sed nec quale, nec aliquod aliud *accidẽs inuicem* attribuitur, niſi per accidens: hæc enim omnia accidunt, & ſubſtãtiis attribuuntur. 14 At verò nec ſurſum verſus infinita[g] erũt. nam vnicuique *rei* attribuitur, quod ſignificat vel quale quiddam, vel quantum quiddam, vel tale quidpiam[h], vel quæ *ſunt* in *rei* eſſentia[i]. hæc autem finita ſunt, ac genera, categoriarum finita ſunt: aut enim eſt quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiẽs, aut vbi, aut quãdo[k]. 15 Supponitur autem, vnum vni attribui[l].
16 Quæ autẽ non *ſignificant* quid eſt, ipſa ſibi non attribui: quoniam omnia ſunt accidentia. ſed alia per ſe[m], alia ſecundum alium modum[n]. hæc verò omnia

a Vt muſica.
b Vt alboris.
c Vt grãmatica.
d Muſicæ.
e Vt hæc ſit vera attributio, album eſt muſicũ, vel muſicum eſt
150
grãmaticum, & muſicum eſt album, grammaticum eſt muſicũ.

f Proinde nec poſſunt definiri.
g Sub. accidẽtia.
h Vt vbi, aut quando.
i Senſus eſt, Alioqui, niſi tale quidpiam attri-
151
buetur, eſſentia attribuetur: quia quod nõ eſt accidẽs, eſt eſſẽtia.
k Omittuntur tres categoriæ ſubſtantia, ſitum eſſe, & habere.
l His verbis ſignificat nõ multiplicari propoſitiones cõiũctione attributorũ vel ſubiectorũ: veluti, homo eſt muſicus, homo eſt albus, homo eſt albus muſicus: cygnus eſt albus, homo & cygnus ſunt albi.
m Vt aptitudo ad ridendum ineſt homini. homo enim ponitur in definitione aptitudinis ad ridendum.
n Vt albor ineſt homini.

dicimus alicui ſubiecto attribui: accidens autem non eſſe ſubiectum quoddam. nullam enim eiuſmodi rem ponimus eſſe, quæ, cùm non ſit aliud quidpiam, dicatur id quod dicitur: ſed ipſum alij *dicimus attribui*. & alia quædā alij[a]. 17. Itaque[b] nec ſurſum nec deorſum verſus vnū vni ineſſe dicetur[c]. de[d] quibus[e] enim dicuntur accidentia, *ſunt ea* quæ *continentur* in cuiuſque *rei* eſſētia: atque[f] hæc non *ſunt* infinita. ſurſum[g] verò[h] *ſunt* & hæc, & accidentia: ambo[i] autem nō infinita *ſunt*. Neceſſe[k] *eſt* igitur eſſe aliquid[l], cui primùm[m] quidpiā[n] attribuatur, & hui.[o] aliud[p]: atq; hoc conſiſtere: & eſſe aliquid[q], quod nec alij priori[r] attribuatur, nec alij priori ſubiiciatur[ſ]. Expoſitus igitur eſt hic demōſtrationis modus. 18 Præterea verò *eſt* alius *modus*, ſi[t] eorum eſt demonſtratio, quibus aliqua priùs[u] attribuuntur. 19 Ad[x] ea verò, quorum eſt demonſtratio[y], non poteſt quiſpiam meliùs affectus eſſe, quàm ſi *ea* cognoſcat: nec[z] *poteſt ea* cognoſcere ſine demōſtratione. 20 Quòd[a] ſi hoc[b] per hæc notum *ſit*, hæc[c] autem non nouimus, nec ad ea melius affecti ſumus quàm ſi cognoſceremus: ne *id* quidē ſciemus, quod per hęc notū *fieri debet*. 21 Si[d] igitur[e] licet aliquid ſcire per demonſtrationē ſimpliciter, non ex quibuſdā, nec ſub conditione[f]: neceſſe *eſt* attributiones interiectas

καθ᾽ ὑποκειμένου τινὸς κατηγορεῖσθαί φαμεν. τὸ δὲ συμβεβηκὸς οὐκ εἶναι ὑποκείμενόν τι· οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων τίθεμεν εἶναι, ὃ, οὐχ ἕτερόν τι ὄν, λέγεται ὃ λέγεται· ἀλλ᾽ αὐτὸ ἄλλου, καὶ ἄλλ᾽ ἄττα καθ᾽ ἑτέρου.

17 Οὔτ᾽ εἰς τὸ ἄνω ἄρα ἓν καθ᾽ ἑνὸς, οὔτ᾽ εἰς τὸ κάτω ὑπάρχειν, λεχθήσεται. καθ᾽ ὧν μὲν γὰρ λέγεται τὰ συμβεβηκότα, ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἑκάστου· ταῦτα δὲ, οὐκ ἄπειρα. ἄνω δὲ ταῦτά τε, καὶ τὰ συμβεβηκότα, ἀμφότερα οὐκ ἄπειρα. ἀνάγκη ἄρα εἶναί τι, οὗ πρῶτόν τι κατηγορεῖται, καὶ τούτου ἄλλο. καὶ τοῦτο ἵστασθαι, καὶ εἶναί τι, ὃ οὐκέτι οὔτε κατ᾽ ἄλλου προτέρου, οὔτε κατ᾽ ἐκείνου ἄλλο πρότερον κατηγορεῖται. εἷς μὲν οὖν τρόπος λέγεται ἀποδείξεως οὗτος. 18 Ἔτι δὲ ἄλλος, εἰ ὧν πρότερον ἄττα κατηγορεῖται, ἔστι τούτων ἀπόδειξις. 19 Ὧν δ᾽ ἐστὶν ἀπόδειξις, οὔτε βέλτιον ἔχειν ἐγχωρεῖ πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὔτ᾽ εἰδέναι ἄνευ ἀποδείξεως.

20 Εἰ δὲ τόδε διὰ τῶνδε γνώριμον, τάδε δὲ μὴ ἴσμεν, μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι· οὐδὲ τὸ διὰ τούτων γνώριμον ἐπιστησόμεθα.

21 Εἰ οὖν ἔστι τι εἰδέναι δι᾽ ἀποδείξεως ἁπλῶς, καὶ μὴ ἔκ τινων, μηδ᾽ ἐξ ὑποθέσεως, ἀνάγκη ἵστασθαι τὰς κατηγορίας τὰς

a Vt albotē cygno, nigrorem coruo.
b *Cōcluſio duplex*: nempe, Subiecta non ſunt infinita: item, Attributa non ſunt infinita.
c Sub. in infinitum
d *Syllogiſmus probans ſubiecta eſſe finita*: Subſtantiæ ſunt finitæ: ſubiecta ſunt ſubſtātię: ergo ſubiecta ſunt finita.
e *Minor propoſitio.*
f *Maior propoſitio*
g *Syllogiſmus probans attributa eſſe infinita*: Et accidentia & ſubſtantię ſunt finitę: attributa ſunt accidentia, vel ſubſtantiæ: ergo attributa ſunt finita.

152

h *Minor propoſitio.*
i *Maior propoſitio.*
k *Concludit nec ſupera nec infera, nec media eſſe infinita.*
l Vltimum ſubiectum, vt τὸ δ.
m Id eſt, immediatè.
n Vt γ.
o τοῦ γ.
p Vt τὸ β.
q Primum attributū, vt τὸ α.
r Quàm τὸ β. adeo vt media inter α & δ ſint finita: exempli causâ ſint hæc tantùm media, β γ.

ſ Adeo vt nihil ſit ante α. t *Hypotheſis ſeu præmunitio prima*, Propoſitio mediata demonſtrari poteſt.
u Priùs attribuitur attributum proximum, quàm remotum. vt homini prius attribuitur animal, quàm viuens. hæc igitur propoſitio, homo eſt viuens, eſt mediata, ac poteſt ita probari. Omne animal eſt viuens, Omnis homo eſt animal, ergo Omnis homo eſt viuens. x *Secunda hypotheſis* Ea quæ poſſunt demonſtrari, non poſſunt melius quàm per demonſtrationem cognoſci. y Ad ea verò quæ ſunt indemonſtrabilia, id eſt, ad prima principia, melius affecti ſumus quàm ſi per demonſtrationem ea cognoſceremus, vt expoſitum fuit cap. 2. part. vlt. z *Tertia hypotheſis*. Quæ ſunt demonſtrabilia, cognoſci nequeunt abſque demonſtratione. a *Quarta hypotheſis*, Ignoratis propoſitionibus ignoratur concluſio. b *Id eſt, concluſio.* c Id eſt, propoſitiones. d *Syllogiſmus hypotheticus*: Si licet ſcire per demonſtrationem, attributiones ſunt finitæ: atqui illud eſt: ergo & hoc. In contextu proponitur ſolùm propoſitio hypothetica, & eius probatio. propoſitio pura (quā categoricā vocant) & concluſio ſuppleri debent. e *Propoſitio hypothetica.* f Non ex quibuſdam, nec ſub conditione, id eſt, nō ſub conditione ſi quædam ſint, h. e ſi propoſitiones veræ ſint. Sic loquutus eſt etiā lib. 2 Prior. Analy. c. 18 *accidit concluſio & falſum*, id eſt, accidit cōcluſio falſa. Nota & vulgata ſunt loca ſimilia poëtarum, vt apud Virg *patera libamus & auro*.

μέσα

μεταξύ. εἰ γὰρ μὴ ἵστανται, ἀλλ' ἔστιν ἀεὶ τοῦ ληφθέντος ἐπάνω· ἁπάντων ἔσται ἀπόδειξις. ὥστ' εἰ τὰ ἄπειρα μὴ ἐγχωρεῖ διελθεῖν· ὧν ἐστὶν ἀπόδειξις, ταῦτ' οὐκ εἰσόμεθα δι' ἀποδείξεως. εἰ οὖν μηδὲ βέλτιον ἔχομεν πρὸς αὐτὰ τοῦ εἰδέναι, οὐκ ἔστιν οὐδὲν ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως ἁπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως.

22 Λογικῶς μὲν οὖν ἐκ τούτων ἄν τις πιστεύσειε περὶ τοῦ λεχθέντος.

23 Ἀναλυτικῶς δὲ διὰ τῶνδε συντομώτερον. ὅτι οὔτ' ἐπὶ τὸ ἄνω, οὔτ' ἐπὶ τὸ κάτω ἄπειρα τὰ κατηγορούμενα ἐνδέχεται εἶναι ἐν ταῖς ἀποδεικτικαῖς ἐπιστήμαις, περὶ ὧν ἡ σκέψις ἐστίν. 24 Ἡ μὲν γὰρ ἀπόδειξίς ἐστι τῶν ὅσα ὑπάρχει καθ' αὑτὰ τοῖς πράγμασι. 25 Καθ' αὑτὰ δὲ διχῶς· ὅσα τε γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐνυπάρχει ἐν τῷ τί ἐστι, καὶ οἷς αὐτὰ ἐν τῷ τί ἐστιν ὑπάρχουσιν αὐτοῖς· οἷον, τῷ ἀριθμῷ τὸ περιττόν, ὃ ὑπάρχει μὲν ἀριθμῷ, ἐνυπάρχει δ' αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ. καὶ πάλιν πλῆθος ἢ τὸ διαιρετόν, ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἀριθμοῦ ἐνυπάρχει. 26 Τούτων δ' οὐδέτερα ἐνδέχεται ἄπειρα εἶναι, οὔτε ὡς τὸ περιττὸν τοῦ ἀριθμοῦ (πάλιν γὰρ ἂν ἐν τῷ περιττῷ ἄλλο εἴη, ᾧ ἐνυπῆρχεν ὑπάρχοντι. τούτου δ' εἰ ἔστι, πρῶτος ὁ ἀριθμὸς ἐνυπάρξει ὑπάρχουσιν αὐτῷ. εἰ μὲν οὖν μὴ ἐνδέχεται ἄπειρα τοιαῦτα ὑπάρχειν τῷ ἑνί, οὐδ' ἐπὶ τὸ ἄνω ἔσται ἄπειρα. ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη γε πάντα ὑπάρχειν τῷ πρώτῳ, οἷον τῷ ἀριθμῷ, κἀκείνοις τὸν ἀριθμόν. ὥστ' ἀντιστρέφοντα ἔσται, ἀλλ' οὐχ ὑπερτείνοντα)

conſiſtere: quia [a] niſi conſiſtant, ſed ſit ſēper *aliquid* ſupra *id quod* ſumptum *fuit*: omnium erit demōſtratio. quare ſi infinita percurri nequeunt: quorum eſt demonſtratio, ea nō cognoſcemus per demonſtrationem. ſi igitur nec meliùs ad ea ſumus affecti, quā ſi cognoſceremus: nō licet quippiam per demonſtrationē ſcire ſimpliciter, ſed ſub cōditione [b]. 22 Logicè igitur ex his fides fieri poteſt de eo quod dictum fuit. 23 Analyticè [c] verò per hæc breuiùs probabitur, nec ſurſum, nec deorſum verſus infinita eſſe poſſe attribua in demonſtratiuis ſcientiis, de quibus cōſideratio *inſtituta* eſt. 24 Nā [d] demonſtratio eſt eorū quæ per ſe inſunt rebus. 25 Per [e] ſe autē dicuntur bifariā [f]: nempe quæ illis [g] inſunt in *attributione declarante* quid eſt: & quibus ſub iecta inſūt in *attributione declarante* quid eſt. vt [h] numero *attribuitur* impar, quod quidem numero ineſt, ſed ipſe numerus ineſt in eius [i] definitione. rurſus que [k] multitudo aut diuiſibile in definitione numeri ineſt.

26 Horum autem neutra poſſunt eſſe infinita: nec vt impar attribuitur numero: (rurſus enim in impari aliud [l] eſſet, cui [m], cū eſſet *in impari*, *impar* ineſſet quod ſi eſt, primū numerus ineſſet ijs quæ ipſi inſunt [n]. Si igitur infinita eiuſmodi nō poſſūt vni ineſſe [o]: certè nec ſurſū verſus erūt infinita. at verò neceſſe *eſt* omnia [p] ineſſe primo [q], vt numero, & illis [r] numerū. proinde reciprocabūtur nec latiùs patebunt)

a *Probatio propoſitionis hypotheticæ.*
b Si propoſitiones veræ ſint.
c Id eſt, ex principiis & eſſentia demōſtrationis lege, quod notaui ad 1. part.
d *Prima hypotheſis.* Demonſtratiuæ attributiones ſunt per ſe.
e *Secunda hypotheſis,* Quæ attri-

153

buuntur per ſe, ſunt finita.
f Immò quatuor modis expoſiti cap. 4. Omittit igitur Ariſtoteles tertiū & quartum modū dicendi per ſe. tertiū, quia ſpectatur extra propoſitiones. ſignificat enim termi num ſimplicem concretum in categoria ſubſtantiæ. quartū, quia ſignificat cauſam externam, quæ rarò ponitur in demonſtratione.
g Id eſt, ſubiectis ſuis.
h *Exemplum ſecundi modi.*
i Imparis.
k *Exemplū primi modi.*
l Vt inæqualitas partium.
m Id eſt, in cuius inæqualitatis definitione.
n Id eſt, numerus primùm ineſt in definitione imparis, deinde in definitione inæqualitatis partium: ſicut in ipſo numero primùm ineſt impar, deinde partium inæqualitas.
o Quomodo enim finitum comprehendet infinita?
p Veluti non ſolùm impar, ſed etiam partium inæqualitatem.
q Nam tertium ineſt ſecūdo, & ſecundum primo: neceſſe igitur eſt vt tertium inſit primo. vt ſi aqua eſt in vaſe, vas in cubiculo: neceſſe eſt vt aqua ſit in cubiculo.
r Id eſt, eorum definitionibus.

*ſed *nec ea* ſunt infinita, quæ inſunt in *attributione declarante* quid eſt: alioqui nihil poſſet definiri. 27 Quare [a] ſi [b] omnia attributa dicuntur per ſe; hæc [c] autem non *ſunt* infinita: vtique [d] conſiſtent, quæ *ſunt* ſurſum verſus: proinde & deorſum.

154

28 Quòd ſi ita *eſt*: ea quoque finita erunt, quæ ſunt duobus terminis interiecta. 29 Si autē hoc *verum eſt*, iam patet neceſſe eſſe, vt ſint demonſtrationum principia, neque ſit omnium *verum* demonſtratio, quod initio [e] diximus quoſdam aſſerere. etenim ſi ſint principia: nec omnia *ſunt* demōſtrabilia, nec in infinitum iri poteſt. eſſe enim horū vtrumlibet, nihil aliud eſt, quàm nullum eſſe interuallum [f] immediatum & indiuiduum [g], ſed omnia eſſe diuidua: quoniam [h] ob terminum [i] intrinſecùs [k] immiſſum, non *extrinſecùs* aſſumptum [l], demonſtratur id quod demonſtratur. quare ſi hoc [m] in infinitum abire poteſt, fieri etiā poteſt vt infinita ſint media duobus terminis [n] interiecta. ſed hoc *eſt* impoſſibile, ſi attributiones conſiſtunt ſurſum & deorſum verſus. quòd autē conſiſtant, antea logicè, nunc verò analyticè oſtenſum fuit.

οὐδὲ μὴν ὅσα ἐν τῷ τί ἐστιν ἐνυπάρχει, οὐδὲ ταῦτα ἄπειρα. οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη ὁρίσασθαι. 27 Ὥστ' εἰ τὰ μὲν κατηγορούμενα, καθ' αὑτὰ πάντα λέγεται· ταῦτα δὲ, μὴ ἄπειρα· ἵσταιτο ἂν τὰ ἐπὶ τὸ ἄνω. ὥστε καὶ ἐπὶ τὸ κάτω. 28 Εἰ δ' οὕτω, καὶ τὰ ἐν τῷ μεταξὺ δύο ὅρων, ἀεὶ ἂν εἴη πεπερασμένα. 29 Εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ἤδη καὶ τῶν ἀποδείξεων ὅτι ἀνάγκη ἀρχάς τε εἶναι, καὶ μὴ πάντων εἶναι ἀπόδειξιν, ὅπερ ἔφαμέν τινας λέγειν κατ' ἀρχάς. εἰ γάρ εἰσιν ἀρχαί, οὔτε πάντα ἀποδεικτὰ οὔτ' εἰς ἄπειρον οἷόν τε βαδίζειν. τὸ γὰρ εἶναι τούτων ὁποτερονοῦν, οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ τὸ εἶναι μηδὲν διάστημα ἄμεσον καὶ ἀδιαίρετον, ἀλλὰ πάντα διαιρετά. τῷ γὰρ ἐντὸς ἐμβάλλεσθαι ὅρον, ἀλλ' οὐ τῷ προσλαμβάνεσθαι, ἀποδείκνυται τὸ ἀποδεικνύμενον. ὥστ' εἰ τοῦτ' εἰς ἄπειρον ἐνδέχεται ἰέναι, ἐνδέχετ' ἂν δύο ὅρων ἄπειρα μεταξὺ εἶναι μέσα. ἀλλὰ τοῦτ' ἀδύνατον, εἰ ἵστανται αἱ κατηγορίαι ἐπὶ τὸ ἄνω καὶ τὸ κάτω. ὅτι δὲ ἵστανται, δέδεικται λογικῶς μὲν πρότερον, ἀναλυτικῶς δὲ νῦν.

a *Extruit ſyllogiſmum*: Quæcunque dicuntur per ſe, ſunt finita: omnia attributa dicuntur per ſe: omnia, igitur attributa ſunt finita.
b *Minor propoſitio.*
c *Maior propoſitio.*
d *Concluſio.*
e Cap 3.
f Id eſt, propoſitionem.
g Indiuidua propoſitio dicitur, quæ caret medio & eſt indemonſtrabilis, vt mox Ariſtoteles docebit.
h *Docet propoſitionem, quæ probatur, eſſe diuiduam.*
i Medium.
k Inter ſubiectum & attributum propoſitionis probandæ. ſic accipitur medius terminus in prima figura: in qua ſubiicitur attributo, id eſt maiori extremo, & attribuitur ſubiecto, id eſt minori extremo.
l Extrinſecùs aſſumitur medius terminus in ſecunda, & in tertia figura.
m Id eſt, diuiſio ſeu demonſtratio propoſitionum.
n Attributo & ſubiecto primæ propoſitionis.

CAP. XIX.

Corollaria. CAP. XXIII.

1 ¶ De eo quod duobus ineſt immediatè, Propoſitio. 2 Expoſitio. 3 Probatio per deductionē ad impoſſibile. 4 Limitatio. 5 ¶ Quando demonſtrari poſſit affirmatio, 6 vel negatio: 7 & quæ ſint principia demonſtrationis ſimplicia, 8 vel coniuncta. 9 Quomodo progrediamur ad prima & immediata principia in ſyllogiſmis affirmantibus primæ figuræ, 10 aut negantibus primæ, 11 vel ſecundæ, 12 vel tertiæ figuræ.

155

HIs autem probatis perſpicuum *eſt*, ſi vnum quidpiā duobus inſit, veluti τῷ α τῷ γ & τῷ δ, cùm alterū [o] alteri [p] aut nullo

Δεδειγμένων δὲ τούτων, φανερὸν ὅτι, ἐάν τι τὸ αὐτὸ δυσὶν ὑπάρχῃ, οἷον τὸ α τῷ τε γ, καὶ τῷ δ, μὴ κατηγορουμένου θατέρου κατὰ θατέρου, ἢ

o Vt τῷ γ.
p Vt τῷ δ.

μηδαμῶς

μηδαμῶς, ἢ μὴ κατὰ παντός· ὅτι οὐκ ἀεὶ κατὰ κοινόν τι ὑπάρξει. 2 Οἷον τῷ ἰσοσκελεῖ, καὶ τῷ σκαληνῷ, τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, κατὰ κοινόν τι ὑπάρχει· ᾗ γὰρ σχῆμά τι ὑπάρχει, καὶ οὐχ ᾗ ἕτερον. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἀεὶ οὕτως ἔχει.

3 Ἔστω γὰρ τὸ β, καθ᾽ ὃ τὸ α τῷ γ δ ὑπάρχει. δῆλον τοίνυν, ὅτι καὶ τὸ β τῷ γ, καὶ τῷ δ κατ᾽ ἄλλο κοινόν, κἀκεῖνο καθ᾽ ἕτερον. ὥστε δύο ὅρων μεταξὺ, ἄπειροι ἂν ἐμπίπτοιεν ὅροι. ἀλλ᾽ ἀδύνατον. κατὰ μὲν τοίνυν κοινόν τι ὑπάρχειν, οὐκ ἀνάγκη ἀεὶ τὸ αὐτὸ πλείοσιν, ἐπείπερ ἔσται ἄμεσα διαστήματα. 4 Ἐν μέντοι τῷ αὐτῷ γένει, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀτόμων ἀνάγκη τοὺς ὅρους εἶναι, εἴπερ τῶν καθ᾽ αὑτὰ ὑπαρχόντων ἔσται τὸ κοινόν. οὐ γὰρ ἦν ἐξ ἄλλου γένους εἰς ἄλλο γένος διαβῆναι τὰ δεικνύμενα. 5 Φανερὸν δὲ καὶ, ὅτι, ὅταν τὸ α τῷ β ὑπάρχῃ, εἰ μέν ἐστί τι μέσον, ἔστι δεῖξαι ὅτι τὸ α τῷ β ὑπάρχει. καὶ στοιχεῖα τούτου ἐστὶ ταῦτα, καὶ τοσαῦθ᾽ ὅσα μέσα ἐστίν. αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις, στοιχεῖα, ἢ πᾶσαι, ἢ αἱ καθόλου. εἰ δὲ μή ἐστιν, οὐκέτι ἐστὶν ἀπόδειξις, ἀλλὰ ἡ ἐπὶ τὰς ἀρχὰς ὁδὸς αὕτη ἐστίν. 6 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ α τῷ β μὴ ὑπάρχει, εἰ μέν ἐστί τι ἢ μέσον, ἢ πρότερον ᾧ οὐχ ὑπάρχει, ἔστιν ἀπόδειξις. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔστιν. 7 Ἀλλ᾽ ἀρχαὶ καὶ στοιχεῖα τοσαῦτ᾽ ἐστὶν, ὅσοι ὅροι. αἱ γὰρ τούτων προτάσεις, ἀρχαὶ τῆς ἀποδείξεώς εἰσι.

modo, aut non omni attribuatur, non ſemper ſecundum aliquid cõmune[a] ineſſe[b]. 2 Vt-putà iſoſceli & ſcaleno *hæc affectio*, duobus rectis æquales *angulos* habere, ſecundum commune quiddã[c] ineſt. ineſt[d] enim quà *eſt* figura quædã[e], non quà *eſt* aliud[f]. hoc verò non ſemper ita *ſe* habet. 3 Eſto[g] nãque τὸ β ſecundum quod τὸ α τῷ γ δ ineſt. conſtat[h] igitur, etiam τὸ β τῷ γ & τῷ δ *ineſſe* ſecundum aliud cõmune[i], & illud[k] ſecundũ aliud[l]. quare inter duos terminos[m] infiniti eſſe termini poterũt[n]. quod *tamen eſt* impoſſibile[o]. Non[p] *eſt* igitur neceſſe, vt ſemper idem multis inſit ſecundũ cõmune quidpiã: quandoquidem erunt immediata interualla[q]. 4 Porrò neceſſe *eſt*[r], terminos eſſe[ſ] in eodẽ genere & ex eiſdem tomis[t], ſiquidẽ cõmune illud eſt ex iis quæ per ſe inſunt. non enim licebat[u] ex vno genere in aliud genus transferre ea quæ *demonſtrantur*.

5 Perſpicuũ quoque *eſt*, quando τὸ α τῷ β ineſt, ſi eſt quoddã mediũ, demõſtrari poſſe quod τὸ α τῷ β ineſt. atque huius[x] elemẽta ſunt hæc, & quæcũque ſunt media. nã immediatæ propoſitiones *ſunt* elementa, vel omnes, vel *ea quæ ſunt* vniuerſales[y]. at ſi nõ eſt *vllũ mediũ*, nõ eſt ampliùs demõſtratio, ſed ad principia via hæc eſt[z].

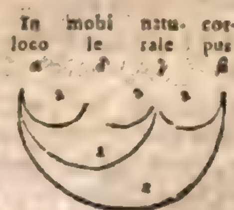
6 Similiter ſi τὸ α τῷ β nõ inſit, ſiquidẽ eſt quoddã vel mediũ, vel[a] prius cui nõ inſit, eſt demõſtratio. ſin minùs, non eſt. 7 Sed principia & elementa tot ſunt, quot *ſunt* termini. ex iis.n. *cõſtitutæ* propoſitiones, ſunt principia demonſtrationis.

a Ratione alicuius termini, qui communiter attribuatur & τῷ γ & τῷ δ.
b Τὸ α τῷ γ & τῷ δ.
c Id eſt ratione trianguli, cui primum ineſt hæc affectio, & conſequẽter ineſt ſpeciebus trianguli, nẽpe iſoſceli ſiue æquicruro, & ſcaleno ſiue gradato.
d Iſoſceli & ſcaleno hæc affectio, habere tres angulos æquales duobus rectis.
e Id eſt, quà triangulum.
f Veluti nõ quà eſt iſoſceles, vel ſcalenum.
g *Argumentum ducens ad incommodum.*
h Si quicquid ineſt duobus, ineſt mediatè.
i Veluti ratione τοῦ ε.
k Τὸ ε ineſt τῷ γ & τῷ δ.
l Vt ſecũdũ τὸ ζ.
m Nempe inter
156
β & γ, vel β & δ.
n *Euerſio conſequentis abſurdi.*
o Vt probatum fuit cap. præced.
p *Concluſio, id eſt euerſio antecedentis.*
q Sæpius notaui interualla ab Ariſtot. accipi pro propoſitionibus.
r Vt appareat
157
verum eſſe, quod diximus, eſſe quædã interualla immediata, neceſſe eſt, &c.
ſ Id eſt, medios terminos eſſe per ſe, & demonſtratiuos: nam dialecticè & probabiliter omnis propoſitio probari poteſt. t Id eſt, ex eadem claſſe, & eadem rerum ſerie. u Id eſt, non licere, probatum fuit cap. 6. x Huius concluſionis, β eſt α. y Immediatæ propoſitiones ſingulares non ſunt principia demonſtrationum, ſed inductionum. z Id eſt peruentum eſt ad prima principia indemonſtrabilia. a Ἐπομένα. nam ſi eſt quoddam medium, vt γ, per quod probetur τὸ α τῷ β non ineſſe: priùs τὸ α negabitur de γ in maiore propoſitione, poſtea de β in concluſione. ſic enim extruetur ſyllogiſmus in Celarent: Nullum γ eſt α: omne β, eſt γ: ergo nullum β eſt α.

a Veluti τὸ α ineſſe τῷ ϛ.
b Sic igitur extruetur ſyllogiſmus in Barbara, Omne γ eſt α, omne ϛ eſt γ: ergo omne β eſt α.
c Id eſt, accipiēdo nouū terminum, qui attribuatur minori extremo, & ſubiiciatur maiori: veluti τὸ δ, quod
158
attribuatur τῷ γ, & ſubiiciatur τῷ α.
d In prima figura nec medius terminus nec propoſitio poteſt accipi extrinſecùs, quia ſemper cōtinentur inter duo extrema. vt in typo, quod cō textui ſubieci, concluſio αβ probatur per γ, & cōcluſio α γ per δ. itaque medius terminus γ collocatur inter extrema α & ϛ. inter quæ ſimiliter collocantur maior propoſitio α γ, & minor γ ϛ. ſimilis eſt ratio proſyllogiſmi α δ γ. nam inter α γ, collocamus δ: proinde & propoſitiones, α δ, δ γ.
e Medium δ.
f Sed quod ſubiicitur τῷ α, & attribuitur τῷ γ.
g In conficiendo illo proſyllogiſmo, α δ γ, per quem probatur maior propoſitio ſyllogiſmi α γ β.
h Quoniam noui medii termini ſemper collocā-
159
tur inter extrema.
i Id eſt, donec peruentum ſit ad propoſitionē

8 Et quemadmodum quædam principia ſunt indemonſtrabilia, *quibus affirmatur* hoc eſſe hoc, & hoc ineſſe huic: ita etiam *ſunt quædam indemōſtrabilia, quibus pronūciatur* hoc nō eſſe hoc, aut hoc nō ineſſe huic. Quapropter alia erunt principia, *quæ ſignificabunt* eſſe quidpiā: alia, *quæ ſignificabunt* non eſſe quidpiam. 9 Cùm autem aliquid[a] probare oportet, ſumendū *eſt id* quod τῷ β primùm attribuitur. ſit τὸ γ. & huic ſimiliter attribuatur τὸ α[b], atque ita ſemper progrediēdo[c], numquàm extrinſecùs[d] *accipitur* propoſitio, nec ſumitur[e] quod ineſt τῷ α[f], in probatione *facienda*[g]: ſed ſemper medium denſatur[h], donec indiuiſibilia facta ſint, & vnum[i].

8 Καὶ ὥσπερ ἔνιαι ἀρχαί εἰσιν ἀναπόδεικτοι, ὅτι ἐστὶ τόδε τοδὶ, καὶ ὑπάρχει τόδε τῳδί· οὕτω καὶ ὅτι οὐκ ἔστι τόδε τοδὶ, οὐδ' ὑπάρχει τόδε τῳδί. ὥστε αἱ μὲν εἶναί τι, αἱ δὲ, μὴ εἶναί τι, ἔσονται ἀρχαί. 9 Ὅταν δὲ δέῃ τι δεῖξαι, ληπτέον, ὃ τοῦ β πρῶτον κατηγορεῖται. ἔστω τὸ γ. καὶ τούτου ὁμοίως τὸ α. καὶ οὕτως ἀεὶ βαδίζοντι, οὐδέποτε ἐξωτέρω πρότασις, οὐδ' ὑπάρχον λαμβάνεται τοῦ α ἐν τῷ δεικνύναι· ἀλλ' ἀεὶ τὸ μέσον πυκνοῦται, ἕως ἀδιαίρετα γένηται, καὶ ἕν.

Syllogiſmus.

Bar	Omne naturale (γ) eſt in loco (α):
ba	Omne corpus (ϛ) eſt naturale (γ): Ergo
ra	Omne corpus (ϛ) eſt in loco (α):

Proſyllogiſmus.

Bar	Omne mobile (δ) eſt in loco (α):
ba	Omne naturale (γ) eſt mobile (δ): Ergo
ra	Omne naturale (γ) eſt in loco (α)

Eſt autē vnum, cùm factum eſt immediatū, & vna propoſitio ſimpliciter, *nimirum* immediata. & vt in aliis *rebus*, *ita in demonſtrationibus* principiū *eſt res* ſimplex. hoc autem non vbique eſt idem: ſed in pondere mina, in concentu dieſis[k], aliud verò in alia re. ſic in ſyllogiſmo vnū illud *eſt* propoſitio immediata. in demonſtratione autem & ſcientia *eſt* intelligentia[l]. *In ſyllogiſmis igitur quibus ineſſe oſtēditur, nullū *medium* extrà cadit[m].

Ἔστι δ' ἓν, ὅταν ἄμεσον γένηται, καὶ μία πρότασις ἁπλῶς ἡ ἄμεσος. καὶ ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἡ ἀρχὴ ἁπλοῦν. τοῦτο δ' οὐ πανταχοῦ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἐν βάρει μὲν μνᾶ, ἐν δὲ μέλει δίεσις, ἄλλο δ' ἐν ἄλλῳ. οὕτως ἐν συλλογισμῷ τὸ ἓν, πρότασις ἄμεσος· ἐν δ' ἀποδείξει καὶ ἐπιστήμῃ, ὁ νοῦς. ἐν μὲν οὖν τοῖς δεικτικοῖς συλλογισμοῖς τῶν ὑπαρχόντων, οὐδὲν ἔξω πίπτει.

indemonſtrabilem & immediatam. k Minimus ſonus, qui ſenſu percipi poteſt. l Intelligentiam hoc loco & aliis locis (vt lib. ſequent. cap. vlt. & lib 6. Ethic. Nicom. cap 6.) vocat Ariſtoteles cognitionem principiorum. m Id eſt, medius terminus nunquā attribuitur maiori extremo, nec ſubiicitur minori.

10 Ἐν δὲ τοῖς στερητικοῖς ἔνθα μὲν, ὃ δεῖ ὑπάρχειν, οὐδὲν τούτου ἔξω πίπτει. οἷον, εἰ τὸ α τῷ β, διὰ τοῦ γ, μή. εἰ γὰρ τῷ μὲν ϐ παντὶ τὸ ſ, τῷ δὲ γ μηδενὶ τὸ α· πάλιν ἂν δέῃ ὅτι τῷ γ τὸ α οὐδενὶ ὑπάρχει, μέσον ληπτέον τοῦ α καὶ γ. καὶ οὕτως ἀεὶ πορεύσεται.

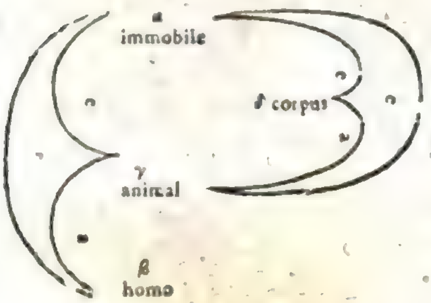
10 In priuatiuis autem, hîc [a] quidem nihil [b] cadit extra id quod ineſſe non oportet [c]. veluti ſi τὸ α τῷ ϐ per ſ non ineſt [d]: nam ſi [e] omni β ineſt τὸ ſ, nulli [f] autem ſ τὸ α: rurſus ſi oporteat *probare* τὸ [g] α nulli γ ineſſe, medium ſumendum eſt τοῦ α & γ. atque ita [h] ſemper progredietur.

Syllogiſmus

γ α
Ce Nullum animal eſt immobile:
ϐ γ
la Omnis homo eſt animal:
Ergo
ϐ α
rent Nullus homo eſt immobilis.

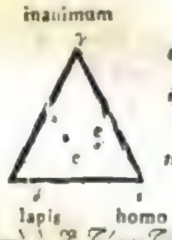
Proſyllogiſmus.

δ α
Ce Nullum corpus eſt immobile:
γ δ
la Omne animal eſt corpus:
Ergo
γ α
rent Nullum animal eſt immobile.

11 Ἐὰν δὲ δέῃ δεῖξαι ὅτι τὸ δ τῷ ε οὐχ ὑπάρχει, τὸ ſ τῷ μὲν δ παντὶ ὑπάρχειν, τῷ δὲ ε μηδενὶ, ἢ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, τοῦ ε οὐδέποτ' ἔξω πεσεῖται. τοῦτο δ' ἐστὶν, ᾧ οὐ δεῖ ὑπάρχειν.

11 [i] Quòd ſi oporteat probare τὸ [k] δ τῷ ε non ineſſe, quia [l] τὸ ſ ineſt omni δ, & [m] nulli aut non omni ε: numquam *medium* cadet extra ε [n]: hoc [o] autem eſt *id* cui non oportet ineſſe [p].

δ γ
Cam Omnis lapis eſt inanimus:
ε γ
eſ Nullus homo eſt inanimus:
Ergo
ε δ
tres Nullus homo eſt lapis.

12 Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τρόπου, οὔτε ἀφ' οὗ δεῖ, οὔτε ὃ δεῖ στερῆσαι, οὐδέποτ' ἔξω βαδιεῖται.

12 In tertio autem modo [q] numquàm progredietur [r] extra *id* à quo vel quod priuare [ſ] oportet.

a Id eſt, eſt in prima figura.
b Nullus medius terminus.
c Id eſt, numquã accipitur medius terminus qui attribuatur maiori extremo. nã maius extremũ eſt, quod in concluſione attribuitur negatiuè minori extremo. Cur autẽ medius terminus nõ attribuatur maiori extremo, ratio manifeſta eſt, quia in prima figura medius terminus ſubiicitur maiori extremo, & attribuitur minori extremo. Hac eadẽ ratione non cadet infra minus extremum, ſed hoc Ariſtoteles prætermittit, quia loquitur de probatione propoſitionis negantis, quæ in prima figura eſt propoſitio maior, nõ minor. itaque nõ debuit facere mentionẽ minoris extremi, ex quo cõficitur minor propoſitio.
d Id eſt, probatur non ineſſe.
e *Minor propoſitio ſyllogiſmi.*
f *Maior propoſitio eiuſdem ſyllogiſmi.*
g *Concluſio proſyllogiſmi.*
h Denſando interualla, & interiiciendo nouum terminum.
i In Cameſtres.
k *Concluſio.*

l *Maior propoſitio.* m *Minor propoſitio.* n Id eſt, numquàm ſumetur medius terminus ſubiectus minori extremo: quia medius terminus numquàm ſubiicitur in ſecunda figura. eâdem ratione non poteſt ſubiici medius terminus τῷ δ, id eſt maiori extremo. ſed in præſentia loquimur de probãda propoſitione negante, quæ in ſyllogiſmo propoſitio erat propoſitio minor. o Sub. ε. p Id eſt, eſt ſubiectum concluſionis negantis, de quo negatur τὸ δ. q Id eſt, in tertia figura. r Sub. medius terminus. Senſus eſt, numquàm accipi medium terminum ſupra maius vel minus extremum, numquàm huic vel illi extremo attribuetur: quia ſemper ſubiicitur in tertia figura In toto igitur hoc capite, cadere extra extremũ dicitur medius terminus, cùm ſedẽ mutat: ita vt ſi antea ſubiiciebatur (exempli cauſâ) maiori extremo, poſtea in proſyllogiſmo attribuatur maiori extremo. ſ Id eſt, negare. videtur legendũ *affirmare vel negare oportet:* quoniam in tertia figura nõ ſolùm negans, ſed etiam affirmans cõcluſio colligi poteſt. ſupra autẽ cùm loquebatur de ſyllogiſmis affirmatiuis, reſpiciebat ad primã figurã tantùmodo, non ad tertiã. præterea videtur Ariſtoteles hoc loco feciſſe mentionem vtriuſque extremi, quia loquitur de probatione tã maioris propoſitionis, quæ affirmat vel negat, quã minoris, quæ ſemper affirmat in tertia figura.

Vtrùm vniuerſalis an particularis demonſtratio ſit præſtantior.

CAP. XXIV.

1 ¶ Quæſtio. 2 ¶ Quòd particularis demonſtratio videatur eſſe præferenda vniuerſali. Ratio prima, quia videtur magis ſcientiam gignere quàm vniuerſalis. 3 Ratio ſecunda, & tertia, quia vniuerſalis videtur eſſe de eo quod non eſt, & inducere in errorem, vt credatur eſſe quod non eſt. 4 ¶ Solutio rationũ. primæ, 5 ſecundæ, 6 & tertiæ. 7 ¶ Quod demõſtratio vniuerſalis ſit melior, quàm particularis. Ratio prima, quia vniuerſale eſt magis cauſa. 8. Ratio ſecunda, quia quò magis demonſtratio eſt vniuerſalis, eò magis eſt de eo quod eſt propter ſe. 9. Ratio tertia, quia particularia declinant ad infinita, vniuerſalia verò ad finitum & vnum. 10 Ratio quarta, quia demonſtratio vniuerſalis plura ſcire facit, quàm particularis. 11 Ratio quinta, quia medium quò magis vniuerſale eſt, eo eſt principium prius 12 Ratio ſexta, quia demonſtratio vniuerſalis magis eſt ex principio. 13 Multas ex ſuprà allatis rationibus eſſe logicas. 14 Rationes præcipuæ ſunt, quia cognitio vniuerſalis poteſtate continet particularem, non contrà: 15 & quia vniuerſalia intelliguntur, particularia ad ſenſum referuntur. 16 ¶ Epilogus.

CAP. XX.
160

CVm autem alia ſit demonſtratio vniuerſalis, alia particularis, & alia attributiua, alia priuatiua: ambigitur, vtra *ſit* melior. idem *quæritur* de ea demonſtratione, quæ dicitur *directò* demonſtrare, & de ea quæ ducit ad

161

impoſſibile.* Primùm igitur tractemus de vniuerſali & particulari: atque hoc expoſito, de ea quoque dicamus, quæ *directò* probare dicitur & de ea quæ *ducit* ad impoſſibile. 2 Videri [a] igitur fortaſſe poſſit quibuſdam ita conſiderantibus, particularis eſſe melior. nam [b] ſi *ea* demonſtratio melior *eſt*, ſecundũ quam demonſtrationẽ magis ſcimus[c], (hæc [d] enim *eſt* virtus demonſtrationis) magis [e] autem ſcimus vnumquodque, cùm id cognoſcimus per ſe, quàm cùm per aliud, (vt [f] Coriſcum *eſſe* muſicum *magis ſcimus*, cùm Coriſcum eſſe muſicum *cognoſcimus*, quàm cùm *cognoſcimus* hominẽ eſſe muſicum. ſimiliter *dicendum eſt* etiam in aliis) vniuerſalis [g] autem *demonſtratio* quòd aliud, non quòd ipſum ſit, demonſtrat, (veluti [h] quòd iſoſceles, non quia *eſt* iſoſceles, ſed quia *eſt* triangulum, *habeat tres angulos æquales duobus rectis)*

a Protheſis.
b Hypotheſis prima.
c Probatio primæ hypotheſeos.
d Id eſt, ſcientiam parere.
e Secunda hypotheſis.
f Expoſitio ſecundæ hypotheſeos.
g Tertia hypotheſis.
h Expoſitio tertiæ hypotheſeos.

Οὔσης δ' ἀποδείξεως, τῆς μὲν, καθόλου, τῆς δὲ, κατὰ μέρος· καὶ τῆς μὲν, κατηγορικῆς, τῆς δὲ, στερητικῆς· ἀμφισβητεῖται, ποτέρα βελτίων. ὡς δ' αὔτως καὶ περὶ τῆς ἀποδεικνύναι λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης ἀποδείξεως. πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεψώμεθα περὶ τῆς καθόλου, καὶ τῆς κατὰ μέρος· δηλώσαντες δὲ τοῦτο, καὶ περὶ τῆς δεικνύναι λεγομένης, καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον, εἴπωμεν.

2 Δόξειε μὲν οὖν τάχ' ἄν τισιν ὧδε σκοποῦσιν, ἡ κατὰ μέρος εἶναι βελτίων. εἰ γὰρ καθ' ἣν μᾶλλον ἐπιστάμεθα ἀπόδειξιν, βελτίων ἀπόδειξις· (αὕτη γὰρ, ἀρετὴ ἀποδείξεως) μᾶλλον δ' ἐπιστάμεθα ἕκαστον, ὅταν αὐτὸ εἰδῶμεν καθ' αὑτό, ἢ ὅταν κατ' ἄλλο· (οἷον τὸν μουσικὸν Κορίσκον, ὅταν ὅτι ὁ Κορίσκος, μουσικὸς, ἢ ὅταν ὅτι ὁ ἄνθρωπος, μουσικός. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων) ἡ δὲ καθόλου, ὅτι ἄλλο, οὐχ ὅτι αὐτὸ τετύχηκεν ἐπιδείκνυσιν· (οἷον ὅτι ἰσοσκελὲς, οὐχ ὅτι ἰσοσκελὲς, ἀλλ' ὅτι τρίγωνον)

ἡ δὲ κατὰ μέρος, ὅτι αὐτό· εἰ δὴ βελτίων μὲν ἡ καθ' αὑτό, τοιαύτη δ' ἡ κατὰ μέρος τῆς καθόλου μᾶλλον, καὶ βελτίων ἂν ἡ κατὰ μέρος ἀπόδειξις εἴη.

3 Ἔτι, εἰ τὸ μὲν καθόλου μή ἐστί τι παρὰ τὰ καθέκαστα· ἡ δ' ἀπόδειξις δόξαν ἐμποιεῖ εἶναί τι τοῦτο καθ' ὃ ἀποδείκνυσι, καί τινα φύσιν ὑπάρχειν ἐν τοῖς οὖσι τοιαύτην· (οἷον τριγώνου παρὰ τὰ τινά, καὶ σχήματος παρὰ τὰ τινά, καὶ ἀριθμοῦ παρὰ τοὺς τινὰς ἀριθμούς) βελτίων δ' ἡ περὶ ὄντος, ἢ μὴ ὄντος· καὶ δι' ἣν μὴ ἀπατηθήσεται, ἢ δι' ἥν· ἔστι δ' ἡ μὲν καθόλου, τοιάδε· (προϊόντες γὰρ δεικνύουσιν, ὥσπερ περὶ τοῦ ἀνάλογον· οἷον, ὅτι ὃ ἂν ᾖ τοιοῦτον, ἔσται ἀνάλογον, ὃ οὔτε γραμμή, οὔτε ἀριθμός, οὔτε στερεόν, οὔτ' ἐπίπεδον, ἀλλὰ παρὰ ταῦτά τι) εἰ οὖν καθόλου μὲν μᾶλλον αὕτη, περὶ ὄντος δ' ἧττον ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος, καὶ ἐμποιεῖ δόξαν ψευδῆ· χείρον ἂν εἴη ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. 4 Ἢ πρῶτον μὲν οὐδὲν μᾶλλον ἐπὶ τοῦ καθόλου, ἢ τοῦ κατὰ μέρος, ἅτερος λόγος ἐστίν. εἰ γὰρ τὸ δυσὶν ὀρθαῖς ὑπάρχει, μὴ ᾗ ἰσοσκελές, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον· ὁ εἰδὼς ὅτι ἰσοσκελές, ἧττον οἶδεν ᾗ αὐτό, ἢ ὁ εἰδὼς ὅτι τρίγωνον. Ὅλως τε, εἰ μὲν μὴ ὄντος ᾗ τρίγωνον, εἶτα δείκνυσιν, οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις. εἰ δὲ ὄντος· ὁ εἰδὼς ἕκαστον ᾗ ἕκαστον ὑπάρχει, μᾶλλον οἶδεν. εἰ δὴ τὸ τρίγωνον, ἐπὶ πλέον ἐστί, καὶ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ μὴ καθ' ὁμωνυμίαν

particularis [a] verò *demonſtratio*, quòd ipſum *ſit*: ſi [b] igitur melior *demõſtratio eſt* quę *demõſtrat* per ſe, talis [c] autẽ eſt particularis potiùs quàm vniuerſalis; etiã [d] melior eſt particularis demõſtratio.

3 Præterea [e] ſi vniuerſale nõ eſt quidpiam præter ſingularia: demonſtratio [f] verò *eã* opinionem inducit, *vt* aliquid eſſe *putemus* id ſecundũ quod demõſtrat, & eiuſmodi quandã naturam in rebus [g] extare: (veluti [h] trianguli præter particularia *triangula*, & figuræ prçter particulares *figuras*, & numeri præter particulares numeros) melior [i] autẽ *eſt demõſtratio* de eo quod eſt, quàm de eo qđ nõ eſt: & [k] *ea* per quã nõ decipietur, quàm *ea* per quã decipietur: vniuerſalis [l] autem eſt eiuſmodi: (procedẽtes [m] enim demõſtrant, quẽadmodũ de *eo quod eſt* analogũ [n]: veluti quod eſt eiuſmodi, vt neq; *ſit* linea, neq; numerus, neque ſolidũ, neque planũ, ſed aliquid præter hæc, *id* fore analogũ) *Si igitur hæc *eſt* magis vniuerſalis: minùs [o] autem verſatur in eo quod eſt, vniuerſalis *demõſtratio* quã particularis, & [p] falſam opinionẽ gignit: deterior [q] vtique eſt vniuerſalis particulari.

4 An primùm quidẽ altera [r] ratio nõ magis in vniuerſali, quam in particulari locum habet? Nã ſi hæc *affectio*, *habere tres angulos æquales* duobus rectis, ineſt non quà iſoſceles, ſed quà triangulũ: qui nouit iſoſceles *affectione illa præditũ eſſe*, minùs nouit p ſe, quã qui nouit triangulũ *eã affectionẽ habere*. & omnino, ſi non ſit quà triãgulũ, & id oſtendat, non erit demõſtratio. at ſi ſit: *profectò* qui quãq; rẽ, quà res quæque *eſt*, nouit, magis nouit. Si igitur triangulum latiùs patet *quàm iſoſceles*, & eſt eadem definitio [ſ], nec ſecundum homonymiam [t] *dicitur*

a *Quarta hypotheſis.*
b *Maior propoſitio.*
c *Minor propoſitio.*
d Concluſio.

162

e *Prima hypotheſis.*
f *Altera hypotheſis.*
g In rerum natura.
h *Expoſitio ſecundæ hypotheſeos.*
i *Maior propoſitio*
k *Altera maior propoſitio.*
l *Probatio minoris propoſitionis.*
m In demonſtrando.
n Id eſt, fecerunt in analogia demonſtranda. primùm enim ſeorſum demonſtrarunt analogiam, de lineis, de numeris, &c. poſtea verò generaliter de eo quod eſt commune his omnibus. vide c.

163

ſ. part. 4.
o *Minor propoſitio.*
p *Altera minor propoſitio.*
q *Concluſio.*
r Id eſt, prima.
ſ Id eſt, definitio

164

trianguli conuenit æquicruro & ceteris triangulis, adeo vt triangula ſynonyma dicantur: quoniã ſynonyma definiuntur, quorum eſt idem nomen, & eadem definitio ad illud nomen accommodata

t Obſerua affectionem nõ eſſe demonſtrandam de cõmuni homonymo, ſed de communi ſynonymo: quoniam demonſtratio eſt de re, non de nomine: homonymum eſt nudum vocabulũ, nullã rem cõmunem ſignificãs, ſed (vt Auerroës loquitur) immediatè deſcendens ad plura ſignificata: verbum autẽ ſynonymum prius ſignificat rem cõmunem, deinde per eam ſignificat ſpecies eius. exẽpli gratiã canis ſignificat beſtiã, piſcẽ, & ſydus, nõ rem cõmunẽ his tribus: at animal ſignificat naturã quandam communem homini, equo, leoni, proinde ſignificat etiam ſub ea ratione communi hominem, equum, leonem,

triangulũ: atq; ineſt omni triangulo *affectio illa, habere tres angulos æquales* duobus *rectis: certè* nõ triangulũ quà iſoſceles, ſed iſoſceles quà triangulum, habet huiuſcemodi angulos. Quocirca qui vniuerſale nouit, magis nouit quà ineſt, quàm qui particulare. Melior igitur eſt *demonſtratio* vniuerſalis, quàm particularis. 5 Præterea ſi ſit vna quædam definitio, nec ſit homonymia: vniuerſale nihilo minùs erit, quã nõnulla particularia: immo magis quatenus incorruptibilia in illis ſunt, particularia verò ſunt magis corruptibilia. 6 Præterea nulla neceſſitas *nos cogit* vt exiſtimemus hoc [a] eſſe aliquid præter hæc *ſingularia*, quia vnam rẽ ſignificat, non magis quàm in aliis, quæ non ſignificant quid, ſed vel quale, vel ad aliquid, vel facere [b]. ſi *quis*[c] verò *id exiſtimet*, nõ demõſtratio eſt *huius erroris* cauſa, ſed is qui audit. 7 Præterea ſi [d] demõſtratio eſt ſyllogiſmus oſtẽdens causã, & cur *res ſit*: vniuerſale [e] *autẽ eſt* magis cauſa: id [f] enim cui quidpiam per ſe ineſt, ipſum ſibi *eſt* cauſa [g]: vniuerſale autẽ *eſt* primum [h]: vniuerſale igitur *eſt* cauſa. quare [i] demõſtratio quoque *eſt* melior: quoniã [k] magis oſtẽdit cauſam, & cur *res ſit* [l]. 8 Præterea [m] eouſq; [n] quærimus cur *res ſit*, ac tunc putamus cognoſcere, quando nõ *ideo* quòd aliud *fiat vel ſit*, hoc fit, vel eſt. ſic enim iã eſt finis & terminus vltimus. Vtputà [o], cui[a] cauſa venit?

τὸ τρίγωνον, καὶ ὑπάρχει παντὶ τριγώνῳ τὸ δύο· οὐκ ἂν τὸ τρίγωνον ᾗ ἰσοσκελὲς, ἀλλὰ τὸ ἰσοσκελὲς ᾗ τρίγωνον, ἔχει τοιαύτας τὰς γωνίας, ὥστε ὁ καθόλου εἰδὼς, μᾶλλον οἶδεν ᾗ ὑπάρχει, ἢ ὁ τὸ κατὰ μέρος. βελτίων ἄρα ἡ καθόλου τῆς κατὰ μέρος. 5 Ἔτι, εἰ μὲν εἴη τις λόγος εἷς, καὶ μὴ ὁμωνυμία τὸ καθόλου· εἴη ἂν οὐδὲν ἧττον ἐνίων τῶν κατὰ μέρος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον· ὅσῳ τὰ ἄφθαρτα, ἐν ἐκείνοις ἐστὶ· τὰ δὲ κατὰ μέρος, φθαρτὰ μᾶλλον. 6 Ἔτι τε οὐδεμία ἀνάγκη ὑπολαμβάνειν τι εἶναι τοῦτο παρὰ ταῦτα, ὅτι ἓν δηλοῖ, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μὴ τὶ σημαίνει, ἀλλ᾽ ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἢ ποιεῖν. εἰ δὲ ἄρα· οὐχ ἡ ἀπόδειξις, αἰτία, ἀλλ᾽ ὁ ἀκούων. 7 Ἔτι, εἰ ἡ ἀπόδειξις μέν ἐστι συλλογισμὸς τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί· τὸ καθόλου δὲ αἰτιώτερον· ᾧ γὰρ καθ᾽ αὑτὸ ὑπάρχει τι, τοῦτο αὐτὸ αὑτῷ αἴτιον· τὸ δὲ καθόλου, πρῶτον· αἴτιον ἄρα τὸ καθόλου. ὥστε καὶ ἡ ἀπόδειξις, βελτίων· μᾶλλον γὰρ τοῦ αἰτίου καὶ τοῦ διὰ τί ἐστιν. 8 Ἔτι, μέχρι τούτου ζητοῦμεν τὸ διὰ τί, καὶ τότε οἰόμεθα εἰδέναι, ὅταν μὴ ᾖ ὅτι ἄλλο, τοῦτο, ἢ γινόμενον, ἢ ὄν. τέλος γὰρ καὶ πέρας τὸ ἔσχατον ἤδη οὕτως ἐστίν. οἷον, τίνος ἕνεκα ἦλθεν; ὅπως λάβῃ τὸ ἀργύριον. τοῦτο δὲ, ὅπως ἀποδῷ ὃ ὤφειλε. τοῦτο δὲ, ὅπως μὴ ἀδικήσῃ. καὶ οὕτως ἰόντες, ὅταν μηκέτι δι᾽ ἄλλο;

vt pecuniã accipiat. hoc verò, vt redderet quòd debebat. hoc autẽ, ne iniuſtè agat. atque ita progredientes, quãdo non *eſt* ampliùs propter aliud,

a Subſtantiã vniuerſalem.
b Vel aliud accidens.
c Vt Plato, qui ponebat ideas ſubſtantiarum, quia demonſtratio eſt de rebus æternis, ergo de

164

ideis. non ponebat autem ideas accidẽtium, cùm eadem ratio tam in accidentibus quàm in ſubſtãtiis locũ habeat.
d *Prima hypotheſis.*
e *Secunda hypotheſis.*
f *Probatio ſecundæ hypotheſeos.*
g Proinde eſt magis cauſa.
h Id eſt, primũ ſubiectũ, cui affectio ineſt per ſe, aliis verò ineſt per hoc vni-

165

uerſale.
i *Conſequens enthymematis.*
k *Antecedens.*
l Si vis perficere ſyllogiſmum, ſupple maiòrem propoſitionem, Demonſtratio magis oſtendens cauſã, & cur res ſit, eſt melior.
m Vtitur hoc argumento: De-

166

monſtratio, quæ magis facit vt ſciamus, eſt melior: demonſtratio vniuerſalis magis facit vt ſciamus. ergo eſt melior. Maior propoſitio in cõtextu omittitur. Minor probatur proſyllogiſmo: Demonſtratio, per quam ſcitur id quod eſt propter ſe, magis facit ſcire, quàm ea quæ propter aliud: atqui demonſtratio quæ facit ſcire propter ſe, eſt vniuerſalis: ergo demonſtratio vniuerſalis magis facit ſcire. Hic ſyllogiſmus extruitur in primo modo tertiæ figuræ. itaque ſi formam tantùm ſpectes, malè colligit concluſionem vniuerſalem: ſed ratione materiæ rectè colligit, quia termini minoris propoſitionis reciprocantur: minore autem propoſitione cõuerſã, fit ſyllogiſmus in primo modo primæ figuræ. Quare ſicut ſyllogiſmi affirmatiui in ſecunda figura ſunt vtiles ratione materiæ, cùm maior propoſitio reciprocatur: ita ſyllogiſmi tertiæ figuræ colligunt vniuerſalem concluſionem, cùm ambæ propoſitiones ſunt vniuerſales, & minor reciprocatur ſimpliciter.
n *Maior propoſitio proſyllogiſmi.*
o *Confirmat dictam maiorem propoſitionem in cauſa finali.*

καὶ δι' ἄλλου ἕνεκα, διὰ τοῦτο ὡς τέλος φαμὲν ἐλθεῖν, καὶ εἶναι, καὶ γίνεσθαι, καὶ τότε εἰδέναι μάλιστα διὰ τί ἦλθεν. εἰ δὴ ὁμοίως ἔχει ἐπὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν, καὶ τῶν διὰ τί· ἐπὶ δὲ τῶν ὅσα αἴτια οὕτως ὡς οὗ ἕνεκα, οὕτως ἴσμεν μάλιστα· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἄρα τότε μάλιστα ἴσμεν, ὅταν μηκέτι ὑπάρχῃ τοῦτο, ὅτι ἄλλο. ὅταν μὲν οὖν γινώσκωμεν, ὅτι τέτταρσιν αἱ ἔξω ἴσαι, ὅτι ἰσοσκελές· ἔτι λείπεται, διὰ τί τὸ ἰσοσκελές· ὅτι τρίγωνον. καὶ τοῦτο, ὅτι σχῆμα εὐθύγραμμον. εἰ δὲ τοῦτο μηκέτι δι' ἄλλο, τότε μάλιστα ἴσμεν. καὶ καθόλου δὲ τότε. ἡ καθόλου ἄρα, βελτίων. 9 Ἔτι, ὅσῳ ἂν μᾶλλον κατὰ μέρος ᾖ, εἰς τὰ ἄπειρα ἐμπίπτει· ἡ δὲ καθόλου, εἰς τὸ ἁπλοῦν καὶ τὸ πέρας. ἔστι δ', ᾗ μὲν ἄπειρα, οὐκ ἐπιστητά· ᾗ δὲ πεπέρανται, ἐπιστητά. ᾗ ἄρα καθόλου, μᾶλλον ἐπιστητά, ἢ ᾗ κατὰ μέρος. ἀποδεικτὰ ἄρα μᾶλλον, τὰ καθόλου. τῶν δὲ ἀποδεικτῶν μᾶλλον, μᾶλλον ἡ ἀπόδειξις· ἅμα γὰρ μᾶλλον τὰ πρός τι· βελτίων ἄρα, ἡ μᾶλλον καθόλου· ἐπείπερ καὶ μᾶλλον ἀπόδειξις. 10 Ἔτι, αἱρετωτέρα, καθ' ἣν τοῦτο καὶ ἄλλο, ἢ καθ' ἣν τοῦτο μόνον οἶδεν. ὁ δὲ τὴν καθόλου ἔχων, οἶδε καὶ τὸ κατὰ μέρος· οὗτος δὲ τὸ καθόλου οὐκ οἶδεν. ὥστε κἂν οὕτως αἱρετωτέρα εἴη.

neque alius *rei* cauſâ, dicimus propter hoc, tamquã finem, veniſſe & eſſe & fieri, túncq; maximè ſcire cur venerit. ſi[a] igitur ſimiliter *res ſe* habet in omnibus cauſis & *quæſtionibus* cur *ſit*; in iis autem, quæ ſic *ſunt* cauſæ vt *id* cuius gratiâ, ita maximè cognoſcimus: etiam in aliis tunc maximè cognoſcimus, cùm non ampliùs ſit hoc quia aliud. Cùm [b] igitur cognoſcimus *angulos* externos eſſe æquales quatuor *rectis*, quia *eſt* iſoſceles: adhuc deſideratur quamobrẽ iſoſceles *habeat hanc affectionem*: quia *ſcilicèt* triangulum *eam habet*: & hoc, quia figura rectilinea *eandẽ habet*. quòd ſi hæc nõ ampliùs propter aliud *habet*, tũc maximè ſcimus. atqui [c] tunc vniuerſaliter *ſcimus*. ergo [d] vniuerſalis demõſtratio melior *eſt*, quàm particularis. 9 Præterea [e] quò [f] magis particularia ſunt, *eò magis* ad infinita declinant: quà verò *ſunt* vniuerſalia, ad ſimplex & terminũ *accedunt*. ſed[g] quà *ſunt* infinita, ſciri nequeunt: quà verò ſunt finita, ſciri poſſũt. quà [h] igitur *sũt* vniuerſalia, magis ſciri poſſunt, quàm quà particularia. ergo [i] vniuerſalia *ſunt* magis demõſtrabilia. eorum [k] autẽ quæ *ſunt* magis demonſtrabilia, magis *eſt* demõſtratio: ſimul [l] .n. ſunt magis, quæ *referuntur* ad aliquid. melior [m] igitur *eſt demonſtratio* magis vniuerſalis: ſiquidem [n] eſſet iã magis demõſtratio. 10 Præterea [o] optabilior [p] *eſt ea demõſtratio*, ſecundũ quã hoc & aliud *nouit*, quã *ea*, ſecũdũ quã hoc ſolũ nouit: qui[q] verò habet vniuerſale, nouit etiam particulare, hic [r] autem non [ſ] nouit vniuerſale. quare [t] etiam ita *efficitur*, *vt demonſtratio vniuerſalis* ſit optabilior.

a *Quod dixit de cauſa finali, producit ad alias cauſas*, quia omnium cauſarum eadem eſt ratio.
b *Eadem maior propoſitio declaratur* exemplo huius affectionis, habere angulos externos æquales angulis quatuor rectis. hæc enim affectio particularibus ineſt propter vniuerſale, cùm vniuerſale eã habeat propter ſe.
c *Minor propoſitio proſyllogiſmi*: Demonſtratio, quę magis facit vt ſciatur propter ſe, eſt vniuerſalis. Supple concluſionẽ, ergo demóſtratio 167 vniuerſalis magis facit ſcire, quàm particularis. Hanc cõcluſionem proſyllogiſmi accipe pro minori propoſitione ſyllogiſmi principalis: & adde maiorẽ, Demonſtratio quæ magis facit vt ſciatur, eſt melior quàm particularis. ita efficietur concluſio principalis, ergo demonſtratio vniuerſalis eſt melior quàm particularis.
d *Concluſio prin-* 168 *cipalis.*
e *Proſyllogiſmus*: Quò magis res ſunt finitæ & vnæ, eò magis ſciri poſſũt: atqui vniuerſalia ſunt magis finita & vna, quàm particularia: ergo vniuerſalia magis ſciri poſſunt quàm particularia. f *Minor propoſitio.* g *Maior propoſitio.* h *Concluſio dicti proſyllogiſmi, quæ eſt antecedens ſequentis enthymematis.* i *conſequens enthymematis, quod eſt minor propoſitio in ſequente ſyllogiſmo.* k *Maior propoſitio.* l *Probatio dictæ maioris propoſitionis.* m *Hæc non eſt concluſio dicti ſyllogiſmi, ſed conſequens quod colligitur ex ea concluſione accepta pro antecedẽte, ita* vt efficiatur enthymema poſt dictum ſyllogiſmum, & hoc enthymema eſt argumentum principale cui ſi addatur altera propoſitio, id eſt maior: ſyllogiſmus integer ita extruetur: Quæ eſt magis demonſtratio, eſt melior: atqui vniuerſalis eſt magis demonſtratio: ergo vniuerſalis demonſtratio eſt melior. n *Concluſio dicti ſyllogiſmi* o *Maior propoſitio.* p Magis eligenda. q *Minor propoſitio.* r Qui cognoſcit particulare. ſ Non propterea quòd cognoſcat particulare. t *Concluſio.*

169 11 Præterea ſic idē probatur: vniuerſale [a] enim magis noſſe licet, quia demõſtratur per mediū ꝓpinquius principio [b]. proximum autem *eſt*, quod eſt immediatū: atque hoc *eſt* principiū [c]. 12 Si [d] igitur *demonſtratio* ex principio, *exquiſitior eſt* ea *demonſtratione* quæ non *eſt* ex principio: *certè* [e] quæ magis *eſt* ex principio, exquiſitior demonſtratio *eſt*, quàm *ea* quæ minùs *eſt* ex principio. eiuſmodi [f] autem eſt, quæ *eſt* magis vniuerſalis. melior [g] igitur *eſt*, *quæ eſt* vniuerſalis. Veluti [h] ſi oportebat demonſtrare τὸ α de δ, media autē ſint vbi β γ. ſuperius igitur eſt τὸ β. quocirca *demonſtratio*, quæ per hoc *efficitur*, *eſt* magis vniuerſalis. 13 Sed ex dictis

170 *argumentis* quædam logica ſunt.

14 Maximè autē patet vniuerſalem demonſtrationem eſſe præſtantiorem: quia *duarum* propoſitionum priorem [l] habētes, etiā poſteriorē [k] quodam modo cognoſcimus, & habemus poteſtate: veluti ſi quis nouit omne triāgulum *habere tres angulos æquales* duobus rectis, quodammodo nouit etiam iſoſceles *habere tres angulos æquales* duob⁹ rectis, poteſtate *ſcilicèt*, etiamſi nō nouerit eſſe triangulum [l]: qui verò hanc propoſitionem habet, nullo modo nouit vniuerſale: *id eſt*, nec poteſtate, nec actu. 15 Et vniuerſalis quidem *propoſitio eſt* intelligibilis, particularis verò in ſenſum deſinit. 16 Quòd igitur *demonſtratio* vniuerſalis *ſit* melior particulari, tot à nobis dicta ſunto.

a *Hypotheſis.*
b Primo principio.
c Primum principium.
d *Probatio maioris propoſitionis.*
e *Maior propoſitio.*
f *Minor propoſitio.*
g *Concluſio.*
h *Interpretatio argumenti proximè adducti.*
l Id eſt, magis vniuerſalem.
k Magis particularem.
Vide c.2. Part. 6.
m Ergo ſcientia eſt potiùs propoſitionis vniuerſalis, quàm particularis.

11 Ἔτι δὲ ὧδε· τὸ γὰρ καθόλου μᾶλλον εἰδηκέναι ἐστὶ, τὸ διὰ μέσου δεικνύναι ἐγγυτέρω ὄντος τῆς ἀρχῆς. ἐγγυτάτω δὲ, τὸ ἄμεσον· τοῦτο δ᾽, ἀρχή. 12 Εἰ οὖν ἡ ἐξ ἀρχῆς, τῆς μὴ ἐξ ἀρχῆς· ἡ μᾶλλον ἐξ ἀρχῆς, τῆς ἧττον, ἀκριβεστέρα ἀπόδειξις. ἔστι δὲ τοιαύτη ἡ καθόλου μᾶλλον. κρείττων ἄρ᾽ ἂν εἴη ἡ καθόλου. οἷον, εἰ ἔδει ἀποδεῖξαι τὸ α κατὰ τοῦ δ· μέσα τὰ ἐφ᾽ ὧν β γ. ἀνωτέρω δὴ τὸ β. ὥστε ἡ διὰ τούτου, καθόλου μᾶλλον. 13 Ἀλλὰ τῶν μὲν εἰρημένων ἔνια, λογικά ἐστι. 14 Μάλιστα δὲ δῆλον, ὅτι ἡ καθόλου, κυριωτέρα· ὅτι τῶν προτάσεων τὴν μὲν προτέραν ἔχοντες, ἴσμεν πως καὶ τὴν ὑστέραν, καὶ ἔχομεν δυνάμει· οἷον, εἴ τις οἶδεν ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς, οἶδέ πως καὶ τὸ ἰσοσκελὲς, ὅτι δύο ὀρθαῖς, δυνάμει, καὶ εἰ μὴ οἶδε ὅτι τρίγωνον. ὁ δὲ ταύτην ἔχων τὴν πρότασιν, τὸ καθόλου οὐδαμῶς οἶδε, οὔτε δυνάμει, οὔτε ἐνεργείᾳ. 15 Καὶ ἡ μὲν καθόλου, νοητή· ἡ δὲ κατὰ μέρος, εἰς αἴσθησιν τελευτᾷ. 16 Ὅτι μὲν οὖν ἡ καθόλου, βελτίων τῆς κατὰ μέρος, τοσαῦθ᾽ ἡμῖν εἰρήσθω.

Quòd affirmans demonſtratio ſit melior negante.

Cap. XXV.

1 Protheſis. 2 Ratio prima, quia fit ex paucioribus. 3 Protheoria. 4 Secunda ratio, quia negatiua confirmatur per affirmatiuam, non contrà. 5 Tertia, à dignitate & præſtantia maioris propoſitionis. 6 Quarta, quia magis accedit ad naturam principij.

Cap. XXI.

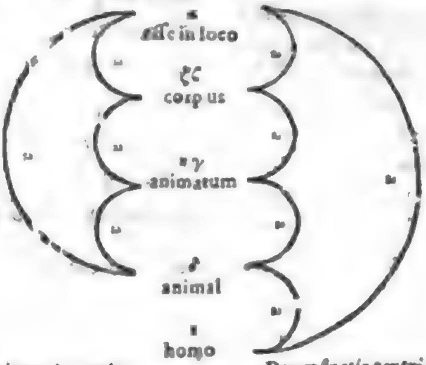
171 QVòd autē oſtenſiua ſit melior quàm priuatiua, hinc manifeſtum *erit*.

ΟΤι δ᾽ ἡ δεικτικὴ τῆς στερητικῆς κρείττων, ἐντεῦθεν δῆλον.

2 Ἔστω

2 Ἔστω γὰρ αὕτη ἡ ἀπόδειξις βελτίων, (τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων) ἡ ἐξ ἐλαττόνων αἰτημάτων, ἢ ὑποθέσεων, ἢ προτάσεων. εἰ γὰρ γνώριμοι ὁμοίως τὸ θᾶττον γνῶναι, διὰ τούτων ὑπάρξει· τοῦτο δὲ, αἱρετώτερον. λόγος δὲ τῆς προτάσεως, ὅτι βελτίων ἡ ἐξ ἐλαττόνων, καθόλου δὲ, ὅδε. εἰ γὰρ ὁμοίως εἴη τὸ γνώριμα εἶναι τὰ μέσα· τὰ δὲ πρότερα, γνωριμώτερα· ἔστω ἡ μὲν διὰ μέσων ἀπόδειξις τῶν β γ δ, ὅτι τὸ α τῷ ε ὑπάρχει· ἡ δὲ διὰ τῶν ζ η, ὅτι τὸ α τῷ ε. ὁμοίως δὲ ἔχει, ὅτι τὸ α τῷ δ ὑπάρχει, καὶ τὸ α τῷ ε. τὸ δὲ, ὅτι τὸ α τῷ δ, πρότερον καὶ γνωριμώτερον, ἢ ὅτι τὸ α τῷ ε· διὰ γὰρ τούτου ἐκεῖνο ἀποδείκνυται· πιστότερον δὲ, τὸ δι' οὗ.

2 Eſto [a] namque [b] ea demõſtratio melior, (cùm cetera eadem ſint [c]) quæ ex paucioribus poſtulatis, vel hypotheſibus, vel propoſitionibus [d] *conſtat.* nam [e] ſi *propoſitiones* [f] æquè notę ſunt; celeriùs cognitio per has [g] acquiretur. hoc [h] autem *eſt* optabilius. Ratio [i] autem huius propoſitionis [k] quòd melior ſit *demonſtratio*, quæ *eſt* ex paucioribus, ſed vniuerſalis[l], *ratio (inquam)* hæc eſt. nam ſi æquè nota ſint media, ſed priora ſint notiora: eſto per media β γ δ demonſtratio, *qua probetur* τὸ α τῷ ε ineſſe: demonſtratio verò per ζ η [m], *qua probetur* τὸ *α ineſſe* τῷ ε. *Hæc autem* ſimiliter *ſe habent* [n], τὸ α τῷ δ ineſſe, & τὸ α τῷ ε. quòd autem τὸ α *inſit* τῷ δ, prius & notius *eſt*, quàm quòd τὸ α *inſit* τῷ ε: quoniam hoc [o] per illud [p] demonſtratur [q]. credibilius autem eſt id per quod *demonſtratur, quàm quod demonſtratur.*

Demonſtratio per duo media.

ζ α
Omne corpus eſt in loco:
ε ζ
Omne animatum eſt corpus:
δ ε
Omne animal eſt animatum:
Ergo
δ α
Omne animal eſt in loco.

Demonſtratio per tria media.

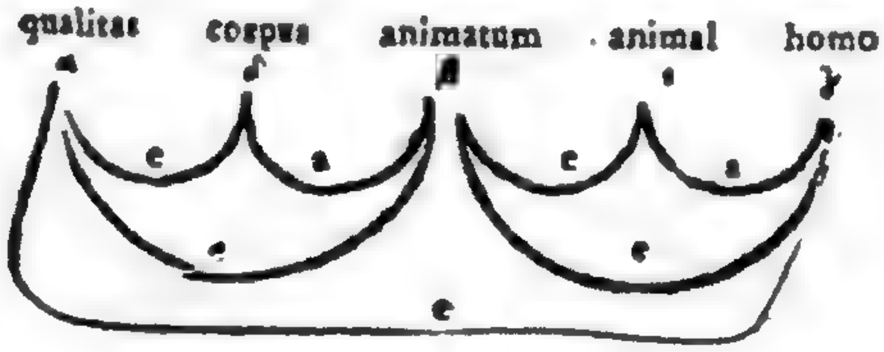
ς α
Omne corpus eſt in loco:
γ β
Omne animatum eſt corpus:
δ γ
Omne animal eſt animatum:
ε δ
Omnis homo eſt animal:
Ergo
ε α
Omnis homo eſt in loco.

a *Proſyllogiſmus:* Demonſtratio, quę celerius ſciẽtiã parit, eſt melior: atqui demonſtratio ex paucioribus celerius ſcientiã parit, quàm demõſtratio ex pluribus: ergo demõſtratio ex paucioribus melior. [illegible] *proſyllogiſmo.*
c Rectè hoc addit, quid enim, ſi demonſtratio ex paucioribus aliquo vitio laboret: puta ſi ex principiis ignotis.
d Duob. verbis ſpecialibus ſubiicit verbum generale, vt oſtendat ſe loqui de quibuſuis principiis, q.d. quę vtitur paucioribus poſtulatis, vel paucioribus hypotheſibus, vel (vt generaliter dicam) paucioribus principiis. nam propoſitionum appellatione ſignificat Ariſt. omnia principia complexa.
e *Minor propoſitio.*
f Propoſitiones ambarũ demonſtrationum.
g Per pauciores.
h *Maior propoſitio.*
i *Vtitur nouo argumento, vt idem probet.* Syllogiſmum ſic excipe: Demonſtratio ex prioribus & notioribus, eſt melior: atqui demõſtratio, quæ eſt ex paucioribus, eſt ex priorib. & notioribus: ergo eſt melior.

k Propoſitionem vocat, quia erit maior propoſitio in ſyllogiſmo principali: ſed in proſyllogiſmo eſt concluſio.
l Cur ait *vniuerſalis*? quia ſumit argumentum à demonſtratione, quæ conſtat ex paucioribus, quia eſt magis vniuerſalis, vt ſequens exemplum oſtendit. m Eædem ſunt propoſitiones ς γ & ζ α: ſed vocantur ς γ, quatenus ſunt partes ſyllogiſmi concludentis α δ. appellantur autem ζ α, quatenus ſunt partes ſyllogiſmi concludentis α ε. n Id eſt, vtraque ſimiliter eſt concluſio demonſtrationis. o Id eſt concluſio α ε. p Per α δ. q Hoc modo, Omne δ eſt α, omne ε eſt δ, ergo omne ε eſt α. Id eſt, (vt ſumam exemplum ex noſtro typo. & terminis ibi adſcriptis) omne animal eſt in loco, omnis homo eſt animal, ergo omnis homo eſt in loco.

Demonſtratio [a] igitur quæ per paucio a *abſoluitur*, melior *eſt*, ſi cetera eadē ſint. Itaque [b] ambæ [c] per tres terminos & duas propoſitiones demōſtrant: ſed altera [d] ſumit eſſe [e] quidpiā, altera [f] verò & eſſe, & nō eſſe [g] quidpiā. per [h] plura igitur fit. proinde [i] *eſt* deterior. 3 Præterea [k] quia probatum eſt [l] nō poſſe, cùm ambæ propoſitiones ſint priuatiuæ, fieri ſyllogiſmum: ſed opus eſſe, vt altera ſit eiuſmodi [m], altera verò *ſignificet* ineſſe [n]: * hoc [o] inſuper ſumere oportet: attributiuas [p] enim, aucta [q] demonſtratione, neceſſe *eſt* fieri plures [r]: priuatiuas autem impoſſibile *eſt* eſſe plures vnâ in omni ſyllogiſmo. pone enim τὸ α nulli *ex iis* ineſſe, quibus *ineſt* τὸ β, omni autem ſ ineſſe τὸ ϐ. ſi rurſus oporteat augere propoſitiones [s], mediū interiiciēdum [t] *eſt*. Τοῦ α ϐ *medium* eſto τὸ δ· τοῦ ϐ γ, τὸ ε. Perſpicuum igitur *eſt*, τὸ ε eſſe attributiuum [u]: τὸ δ verò ad ϐ referri attributiuè, ad α priuatiuè. etenim opus eſt, vt τὸ δ omni ϐ, τὸ α autem nulli δ inſit. fit igitur vna priuatiua propoſitio, *nempe* α δ [x].

Καὶ ἡ διὰ τῶν ἐλαττόνων ἄρα ἀπόδειξις, βελτίων, τῶν ἄλλων τῶν αὐτῶν ὑπαρχόντων. ἀμφότεραι μὲν ἐν διά τε ὅρων τριῶν, καὶ δύο προτάσεων δείκνυνται. ἀλλ᾽ ἡ μὲν, εἶναί τι λαμβάνει· ἡ δὲ, καὶ εἶναι καὶ μὴ εἶναί τι. διὰ πλειόνων ἄρα· ὥστε χείρων. 3 Ἔτι, ἐπειδὴ δέδεικται ὅτι ἀδύνατον, ἀμφοτέρων οὐσῶν στερητικῶν τῶν προτάσεων γίνεσθαι συλλογισμόν· ἀλλὰ τὴν μὲν, δεῖ τοιαύτην εἶναι· τὴν δὲ, ὅτι ὑπάρχει· ἔτι πρὸς τούτῳ δεῖ τόδε λαβεῖν· τὰς μὲν γὰρ κατηγορικὰς, αὐξανομένης τῆς ἀποδείξεως, ἀναγκαῖον γίνεσθαι πλείους· τὰς δὲ στερητικὰς, ἀδύνατον εἶναι πλείους μιᾶς ἐν ἅπαντι συλλογισμῷ. ἔστω γὰρ μηδενὶ ὑπάρχον τὸ α, ἐφ᾽ ὅσων τὸ β· τῷ δὲ γ ὑπάρχον παντὶ τὸ ϐ. ἂν δὲ δέῃ πάλιν αὔξειν τὰς προτάσεις, μέσον ἐμβλητέον. τοῦ μὲν α ϐ, ἔστω τὸ δ· τοῦ δὲ β γ, τὸ ε. τὸ μὲν δὴ ε, φανερὸν, ὅτι κατηγορικόν. τὸ δὲ δ τοῦ μὲν β κατηγορικὸν, πρὸς δὲ τὸ α ὡς στερητικὸν κεῖται. τὸ μὲν γὰρ δ παντὶ τῷ ϐ· τὸ δὲ α οὐδενὶ δεῖ τῷ δ ὑπάρχειν. γίνεται οὖν μία στερητικὴ πρότασις, ἡ α δ.

a *Maior propoſitio ſyllogiſmi principalis concluſa ſuperioribus proſyllogiſmis*: Demonſtratio quæ per pauciora abſoluitur, eſt melior: & quæ per plura, deterior.

b *Antecedens, ex quo colligitur mi-*

172

nor propoſitio ſyllogiſmi principalis.

c Id eſt demonſtratio affirmatiua, & demōſtratio negatiua.

173

d .i. affirmatiua.

e Quia cùm concluſio affirmat, ambæ propoſitiones affirmāt.

f Id eſt, negatiua.

g Quia demonſtrationis negātis altera propoſitio affirmat, altera negat.

h *Minor propoſitio ſyllogiſmi principalis.*

i Cōcluſio principalis.

k *Prima hypotheſis*, Ex ambabus propoſitionibus negantibus nihil colligitur, quia opus eſt, vt ſaltē vna propoſitio affirmet.

l Lib 1 Prior. Anal. vide c. 7. part. 2. & cap. 24. part. 1.

m Neget.

n Affirmet.

o *Altera hypotheſis*, Negatio probatur per affirmationem, nō contrà.

p Sub. propoſitiones.

q Augetur demonſtratio per proſyllogiſmos.

r Vna enim concluſio affirmatiua probatur ex duabus propoſitionibus affirmatiuis.

ſ Id eſt, per proſyllogiſmos probare propoſitiones.

t Medium interiici aut interponi dicitur, cùm proſyllogiſmus extruitur in prima figura, quoniam in hac ſola figura medius terminus obtinet medium locum.

u Ita vt de eo affirmetur τὸ ϐ, ipſum verò affirmetur de γ.

x Id eſt, maior propoſitio.

Ce Nullum

δ α
Ce Nullum corpus eſt qualitas: } *rent* Ergo *Ce* Nullum corpus eſt qualitas:
ζ δ
la Omne animatum eſt corpus: }
ε ζ γ ζ
Bar Omne animal eſt animatum: } *ra* Ergo *la.* Omnis homo eſt animatus: Ergo
γ ε γ α
ba Omnis homo eſt animal: } *rent* Nullus homo eſt qualitas:

Ὁ δ' αὐτὸς τρόπος καὶ ἐπὶ τῶν ἑτέρων συλλογισμῶν. ἀεὶ γὰρ τὸ μέσον τῶν κατηγορικῶν ὅρων, κατηγορικὸν ἐπ' ἀμφότερα. τοῦ δὲ στερητικοῦ, ἐπὶ θάτερα στερητικὸν ἀναγκαῖον εἶναι. ὥστε αὕτη μία τοιαύτη γίνεται πρότασις· αἱ δ' ἄλλαι, κατηγορικαί.

4 Εἰ δὴ γνωριμώτερον, δι' οὗ δείκνυται, καὶ πιστότερον· δείκνυται δ' ἡ μὲν στερητικὴ διὰ τῆς κατηγορικῆς, αὕτη δὲ δι' ἐκείνης οὐ δείκνυται. προτέρα καὶ γνωριμωτέρα οὖσα καὶ πιστοτέρα, βελτίων ἂν εἴη.

5 Ἔτι, ἐπεὶ ἀρχὴ συλλογισμοῦ, ἡ καθόλου πρότασις ἄμεσος· ἔστι δὲ, ἐν μὲν τῇ δεικτικῇ καταφατικὴ, ἐν δὲ τῇ στερητικῇ ἀποφατικὴ, ἡ καθόλου πρότασις· ἡ δὲ καταφατικὴ, τῆς ἀποφατικῆς προτέρα καὶ γνωριμωτέρα, διὰ γὰρ τὴν κατάφασιν ἡ ἀπόφασις γνώριμος· καὶ προτέρα ἡ κατάφασις, ὥσπερ καὶ τὸ εἶναι, τοῦ μὴ εἶναι· ὥστε βελτίων ἡ ἀρχὴ τῆς δεικτικῆς, ἢ τῆς στερητικῆς· ἡ δὲ βελτίοσιν ἀρχαῖς χρωμένη, βελτίων. 6 Ἔτι καὶ ἀρχοειδεστέρα· ἄνευ γὰρ τῆς δεικνυούσης οὐκ ἔστιν ἡ στερητική.

Idē *eſt* modus etiam in aliis ſyllogiſmis. ſemper enim medium terminorum attributiuorum, *eſt* attributiuum ab vtraque parte [a]. priuatiui autem *interualli* neceſſe *eſt* vt *medium* ſit ex altera parte [b] priuatiuum. quocirca hæc vna propoſitio [c] ſit eiuſmodi [d]: aliæ verò *ſunt* attributiuæ. 4 Si [e] igitur [f] notius & credibilius *eſt id* per quod probatur, probatur [g] autem *demonſtratio* priuatiua per attributiuam, hæc verò per illā non probatur: *hæc* [h] cùm ſit prior & notior & credibilior, vtique [i] melior eſt. 5 Præterea [k] quia [l] principium ſyllogiſmi [m] *eſt* vniuerſalis [n] propoſitio immediata: vniuerſalis [o] autem propoſitio in oſtēſiua *demonſtratione* affirmat in priuatiua negat: affirmans autem negante prior & melior *eſt* quia per affirmationem negatio *fit* nota: * & prior *eſt* affirmatio, ſicut eſſe *eſt prius* quàm nō eſſe: quare [p] melius eſt principium *demonſtrationis* oſtenſiuæ quàm priuatiuæ: quæ [q] verò vtitur melioribus principiis, *eſt* melior. 6 Quinetiam ad principij naturam magis accedit [r]: quia priuatiua non eſt ſine oſtenſiua [ſ].

a Id eſt, affirmatiuè ſubiicitur in maiori propoſitione, affirmatiuè attribuitur in minori.
b Id eſt, reſpectu maioris extremi, cui ſubiicitur in maiori propoſitione.
c Maior.
d Id eſt negans.
e *Proſyllogiſmus.* Id per quod confirmatur, eſt prius & notius & credibilius quàm quod confirmatur: atqui per demonſtrationē affirmatiuā confirmatur negatiua, non contrà: ergo affirmatiua eſt prior & notior & credibilior, quàm negatiua.
f *Maior propoſitio.*
174
g *Minor propoſitio.*
h *Concluſio proſyllogiſmi, quæ eſt antecedens ſequentis enthymematis* Eſt autē ſequens enthymema, argumētatio principalis: cui ſi ad-
175
das maiorē propoſitionem, erit ſyllogiſm⁹ integer hoc modo: Quod eſt prius, notius, & credibilius, eſt melius: atqui propoſitio affirmatiua eſt prior, notior, & credibilior negatione: ergo eſt melior.

i *Conſequens.* Id *Proſyllogiſmus:* Maior propoſitio demonſtrationis affirmantis eſt melior, quàm maior propoſitio demonſtrationis negantis: atqui principium demonſtrationis eſt maior propoſitio: (hæc enim eſt prior minore) ergo principium demonſtrationis affirmantis eſt melius principio demonſtrationis negantis. l *Minor propoſitio proſyllogiſmi.* m Id eſt, demonſtrationis, quæ κατ' ἐξοχὴν vocatur ſyllogiſmus. n Id eſt, maior in prima figura eſt magis vniuerſalis, quàm minor. o Non expreſſe ponit maiorem propoſitionem dicti proſyllogiſmi, ſed eius probationem: Probatio maior. affirmatiuæ demonſtrationis affirmat, negatiuæ negat: affirmatio eſt melior negatione, quia per eā probatur negatio, non contrà: & prior, quia affirmatio ſignificat eſſe, negatio nō eſſe, prius autem eſt eſſe quàm non eſſe. ſupple, ergo maior propoſitio demonſtrationis affirmantis eſt melior maiori propoſitione demonſtrationis negantis. p *Concluſio dicti proſyllogiſmi, quæ accipitur pro minore propoſitione in ſyllogiſmo principali.* q *Maior propoſitio ſyllogiſmi principalis.* ſupple concluſionem principalem, ergo demonſtratio affirmās eſt melior negante. r Demonſtratio affirmatiua, quàm negatiua. ſ Nam minor propoſitio demonſtrationis negantis probatur per demonſtrationem oſtenſiuam, id eſt affirmatiuam.

Demonſtrationem oſtenſiuam præſtare demonſtrationi ducenti ad incommodum.

Cap. XXVI.

1 ¶ Problema. 2 ¶ Protheoria. Explicandum eſſe diſcrimen demonſtrationis priuatiuæ demonſtrationis ducentis ad impoſſibile. 3 Exemplum vtriuſque demonſtrationis in eiſdem terminis. 4 De collocatione terminorum communi ambabus demonſtrationibus. 5 Diſcrimē primum: 6 & alterum. 7 Prolepſis. 8 ¶ Negatiuam demonſtrationem eſſe meliorem & accuratiorem ea quæ ducit incommodum. 9 Proinde affirmatiuam, quæ negatiuæ præſtat, etiam ducenti ad incommodum longè præſtare.

CAP. XXII. 176

CVm autem attributa *demõſtratio* ſit melior priuatiuâ, conſtat *eam* eſſe meliorem etiã ducente ad impoſſibile [a]. 2 Oportet autem cognoſcere, quæ ſit ipſarum [b] differentia.

3 Ponatur igitur τὸ α ineſſe nulli β, omni autem γ τὸ β: ergo neceſſe *eſt* nulli γ ineſſe τὸ α. *Terminis* igitur ita ſumptis, demonſtratio priuatiua *probans* τὸ α τῷ γ non ineſſe, erit oſtenſiua. *Demonſtratio* verò *ducens* ad impoſſibile, ſic habet: Si probare oporteat τὸ α τῷ β non ineſſe: ſumendum *eſt* ineſſe [c], nec nõ τὸ β τῷ γ. quapropter accidit vt τὸ α τῷ γ inſit. hoc autem eſſe impoſſibile, notũ ſit & confeſſum. non igitur poteſt τὸ α τῷ β ineſſe. Itaque ſi conceditur τὸ β τῷ γ ineſſe: impoſſibile *eſt* τὸ α τῷ β ineſſe.

a Quia demonſtratio priuatiua eſt melior quàm ducēs ad impoſſibile, vt mox probabitur.

b Priuatiuæ & ducentis ad incommodum.

c Id eſt, τὸ α ineſſe omni β. nã ſi ſumatur τὸ α ineſſe alicui β, maior propoſitio erit particularis in prima figura, proinde modus erit ἀσυλλόγιστος. Sanè qui non cõcedit nullum β eſſe α, non cogitur cõcedere omne β eſſe α: ſed vel omne β eſſe α, vel aliquod β eſſe α. ſed nunc ſupponẽdum eſt, eum ponere omne β eſſe α, vt ſyllogiſmus rectè extrui poſſit in prima figura.

Ἐπεὶ δ' ἡ κατηγορικὴ, τῆς στερητικῆς βελτίων· δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀγούσης. 2 Δεῖ δὲ εἰδέναι τίς ἡ διαφορὰ αὐτῶν.

3 Ἔστω δὴ τὸ α μηδενὶ ὑπάρχον τῷ β, τῷ δὲ γ τὸ β παντί. ἀνάγκη δὴ τῷ γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ α. οὕτω μὲν οὖν ληφθέντων, δεικτικὴ ἡ στερητικὴ ἂν εἴη ἀπόδειξις, ὅτι τὸ α τῷ γ οὐχ ὑπάρχει. ἡ δ' εἰς τὸ ἀδύνατον, ὧδ' ἔχει· Εἰ δέοι δεῖξαι, ὅτι τὸ α τῷ β οὐχ ὑπάρχει, ληπτέον ὑπάρχειν, καὶ τὸ β τῷ γ. ὥστε συμβαίνει τὸ α τῷ γ ὑπάρχειν. τοῦτο δ', ἔστω γνώριμον καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι ἀδύνατον. οὐκ ἄρα οἷόν τε τὸ α τῷ β ὑπάρχειν. εἰ οὖν τὸ β τῷ γ ὁμολογεῖται ὑπάρχειν, τὸ α τῷ β ἀδύνατον ὑπάρχειν.

Ce	Nullum rationale (β) eſt riſus expers (α):	Bar	Omne rationale (β) eſt riſus expers (α):
la	Omnis homo (γ) eſt rationalis (β): Ergo	ba	Omnis homo (γ) eſt rationalis (β): Ergo
rent	Nullus homo (γ) eſt riſus expers (α).	ra	Omnis homo (γ) eſt riſus expers (α).

4 Termini igitur ſimiliter collocantur [d].

d In demonſtratione ducēte ad impoſſibile, vt in demonſtratione oſtenſiua.

4 Οἱ μὲν οὖν ὅροι ὁμοίως τέτανται.

5 Διαφέρει

5 Διαφέρει δὲ τὸ ὁποτέρα αἰ ἡ γνωριμωτέρα ἡ πρότασις ἡ σερητικὴ, πότερον ὅτι τὸ α τῷ β οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι τὸ α τῷ γ. ὅταν μὲν οὖν ᾖ τὸ συμπέρασμα γνωριμώτερον ὅτι οὐκ ἔστιν, ἡ εἰς ἀδύνατον γίνεται ἀπόδειξις. ὅταν δ' ἡ ἐν τῷ συλλογισμῷ ᾖ, ἡ ἀποδεικτική. 6 Φύσει δὲ προτέρα, ὅτι τὸ α τῷ β, ἢ ὅτι τὸ α τῷ γ. πρότερα γάρ ἐστι τοῦ συμπεράσματος, ἐξ ὧν τὸ συμπέρασμα. ἔστι δὲ τὸ μὲν α τῷ γ μὴ ὑπάρχειν, συμπέρασμα· τὸ δὲ α τῷ β, ἐξ οὗ τὸ συμπέρασμα. 7 Οὐ γὰρ, εἰ συμβαίνει ἀναιρεῖσθαί τι, τοῦτο συμπέρασμά ἐστιν· ἐκεῖνα δὲ, ἐξ ὧν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ οὗ, συλλογισμός ἐστιν, ὃς ἂν οὕτως ἔχῃ, ὥστε ἢ ὅλον πρὸς μέρος, ἢ μέρος πρὸς ὅλον ἔχειν· αἱ δὲ τὸ α γ καὶ α β προτάσεις οὐκ ἔχουσιν οὕτω πρὸς ἀλλήλας. 8 Εἰ οὖν ἡ ἐκ γνωριμωτέρων καὶ προτέρων, κρείττων· εἰσὶ δ' ἀμφότεραι ἐκ τοῦ μὴ εἶναί τι πισταί. ἀλλ' ἡ μὲν, ἐκ προτέρου, ἡ δ', ἐξ ὑστέρου· βελτίων ἁπλῶς ἂν εἴη τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον, ἡ σερητικὴ ἀπόδειξις. 9 Ὥστε καὶ εἰ ταύτης βελτίων ἡ κατηγορική, δῆλον ὅτι καὶ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατόν ἐστι βελτίων.

5 Intereſt autem, vtra priuata propoſitio ſit notior, *id eſt*, vtrũ τὸ α τῷ β non ineſſe, an τὸ α τῷ γ. Cùm igitur notius eſt, concluſionem non eſſe: fit demõſtratio *ducens* ad impoſſibile. cùm autẽ *negatio* quæ eſt in ſyllogiſmo [a], eſt *notior*: fit *probatio* demonſtratiua. 6 Naturâ verò prior *eſt hac negatio* τὸ α τῷ β *non ineſſe*, quàm τὸ α τῷ γ: quoniam concluſione priora ſunt *ea* ex quibus *colligitur* concluſio: & *hæc quidem negatio*, τὸ α τῷ γ non ineſſe, eſt cõcluſio: τὸ α autem τῷ β *non ineſſe*, *eſt id* ex quo *colligitur* concluſio. 7 Non enim ſi quid refelli poteſt, *continuò* hoc eſt cõcluſio: illa verò *per qua refellitur*, *ſunt ea* ex quibus *concluditur*. ſed id ex quo *concluſio colligitur*, eſt ſyllogiſmus, qui ita habet, vt *altera propoſitio erga alteram*[b] affecta ſit vel vt totum ad partem, vel vt pars ad totum[c]: illæ autem propoſitiones, α γ, & α β[d], non ſunt ita inter ſe affectæ[e]. 8 Si[f] igitur *demonſtratio* quæ *eſt* ex notioribus & prioribus, *eſt* præſtantior: ambæ[g] autem ex eo, quòd quidpiam non eſt, fidem faciunt; ſed altera ex priori, altera ex poſteriori: profectò[h] demonſtratio priuatiua eſt ſimpliciter melior quàm *ducens* ad impoſſibile.

9 Quocirca ſi hac[i] melior *eſt*[k] attributiua: patet *eam*[l] etiam *ducente* ad impoſſibile, eſſe meliorem.

a Obſerua negationem quæ eſt in ſyllogiſmo, diſtingui à concluſione negãte: ergo concluſio nõ eſt pars ſyllogiſmi.
b Id eſt, maior propoſitio erga minorem.
c Illa propoſitio habet rationem totius, quæ eſt magis vniuerſalis, vt maior in
177
Barbara: illa verò habet rationem partis, quæ eſt magis particularis, vt maior in Diſamis.
d Sub. quatenus pertinent ad demonſtrationem ducentem ad incommodum, id eſt, quatenus ex euerſione τῆς α γ colligitur euerſio τῆς α β.
e Quia α γ, cùm ſit vna propoſitio, nõ efficit ſyllogiſmũ: nec accipitur, vt ex eius veritate colligatur veritas τῆς α β: immo ex falſitate ipſius α γ probatur falſitas τῆς α β.
f *Maior propoſitio.*
g *Minor propoſitio*, Demõſtratio oſtenſiua eſt ex principiis prioribus & notioribus, quàm demonſtratio ducẽs ad impoſſibile.

Quæ ſit ſcientia certior & prior, vel minùs certa & poſterior.

Cap. XXVII.

Ἀκριβεστέρα δ' ἐπιστήμη ἐπιστήμης καὶ προτέρα, ἥτε τοῦ ὅτι καὶ διότι ἡ αὐτὴ, ἀλλὰ μὴ χωρὶς τοῦ ὅτι, τῆς τοῦ διότι.

Eſt autem ſcientia exquiſitior & prior, quàm *alia* ſcientia: nempe ea *qua percipitur* quòd *ſit* & cur *ſit*, non ſeorſum quòd ſit, quàm *ſcientia tantùm* cur *ſit*.

Cap. XXIII.
178
h *Concluſio.*
i Priuatiuâ.
k Vt probatum fuit cap. præced.
l Demonſtratione attributiuâ.

2 Et quæ non *eſt* de ſubiecto[a], quàm ea quæ *eſt* de ſubiecto[b]: vt arithmetica, quàm muſica.

3 Et quæ *eſt* ex paucioribus, quã ea quę *eſt* ex adiectione: vt arithmetica, quàm geometria. Dico autem ex adiectione: veluti, vnitas *eſt* ſubſtantia[c] abſque ſitu, punctum verò *eſt* ſubſtantia nõ ſine ſitu: hãc *voco* ex adiectione.

2 Καὶ ἡ μὴ καθ' ὑποκειμένου, τῆς καθ' ὑποκειμένου· οἷον, ἡ ἀριθμητικὴ τῆς ἁρμονικῆς. 3 Καὶ ἡ ἐξ ἐλαττόνων, τῆς ἐκ προσθέσεως· οἷον, γεωμετρίας ἀριθμητική. λέγω δ' ἐκ προσθέσεως· οἷον μονὰς, οὐσία ἄθετος· στιγμὴ δὲ, οὐσία θετός· ταύτην ἐκ προσθέσεως.

a Quæ verſatur circa ſubiectum abſtractum à materia, vt arithmetica verſatur circa numerum. hęc dicuntur eſſe ἐξ ἀφαιρέσεως.
b Quæ verſatur circa ſubiectum minùs abſtractũ, vt muſica circa numerum harmonicum & ſenſibilem.
c Vnitas, & punctum, & cetera quę in mathematicis tractantur, non ſunt propriè ſubſtantiæ. nam mathematicæ verſantur circa quantitatem: ſed quantitas in mathematicis fungitur vice ſubſtãtiæ: quoniam de ea demonſtran-
179
tur varię proprietates, cùm ſubſtantiæ propriũ ſit recipere proprietates & eis ſubiici, vt Ariſtot. docuit cap. 22. Atque hinc obiter intelligere licet, mathematicas non eſſe propriè partes philoſophię: quia philoſophia verſatur circa ſubſtantiam, & tot ſunt philoſophiæ partes, quot ſubſtantiæ, vt ait Ariſtoteles lib. 5. Metaphiſ. cap. 2. vbi diſertè diſtinguit mathematicum à philoſopho.

Quæ ſit ſcientia vna, vel plures.
Cap. XXVIII.

1 Quæ ſit vna ſcientia. 2 Quæ ſint plures ſcientiæ. 3 Signum ſumptum à principiis, quo cognoſcitur vtrùm ſit vna ſcientia, an plures. 4 Alterum ſignum ſumptum à concluſionibus.

VNa ſcientia (quæ *ſcilicet* eſt vnius generis[d]) eſt *eorum* quæ ex primis componuntur[e], & partes[f] ſunt, aut affectiones horum per ſe[g]. 2 Diuerſæ ſcientiæ ſunt *eorum*, quorum principia nec ex eiſdẽ *principiis oriuntur*[h], nec altera ex alteris[i].

3 Huius *rei* ſignum *eſt*, cùm *quis* ad indemonſtrabilia[k] peruenerit. oportet[l] enim ea eſſe in eodem genere in quo ſunt *concluſiones* demonſtratæ. 4 Signum quoque huius *rei eſt*, cùm ea quæ monſtrantur, ſunt in eodem genere & ſyngenea[m].

ΜΙα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν, ἡ ἑνὸς γένους, ὅσα ἐκ τῶν πρώτων σύγκειται, καὶ μέρη ἐστὶν, ἢ πάθη τούτων καθ' αὑτά. 2 Ἑτέρα δ' ἐπιστήμη ἐστὶν ἑτέρας, ὅσων αἱ ἀρχαὶ μήτε ἐκ τῶν αὐτῶν, μήθ' ἕτεραι ἐκ τῶν ἑτέρων. 3 Τούτου δὲ σημεῖον, ὅταν εἰς τὰ ἀναπόδεικτα ἔλθῃ. δεῖ γὰρ αὐτὰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι τοῖς ἀποδεδειγμένοις.

4 Σημεῖον δὲ καὶ τούτου, ὅταν τὰ δεικνύμενα δι' αὐτῶν, ἐν τῷ αὐτῷ γένει ὦσι καὶ συγγενῆ.

d His verbis oſtendit ſe non loqui de ſcientia vnius concluſionis, ſed multarum concluſionum ſyngenearum: in qua ſignificatione dicimus vnam eſſe ſcientiam naturalem, vel arithmeticam, &c. e Id eſt, eorum quæ conſtant ex eiſdem primis principiis: vt res naturales, quamuis conſtent ex diuerſis principiis propriis, tamen componuntur ex eiſdem principiis primis & communibus, vt ex materia & forma. His igitur verbis Ariſtoteles ſignificat ſubiectum ſcientiæ tam vniuerſale, vt corpus eſt ſubiectum in ſcientia naturali, quàm ſpeciale, vt planta eſt ſubiectum in lib. de plantis. f Vt materia & forma ſunt partes corporis, anima & corpus ſunt partes animalis. g Obſerua, in ſcientiis tria conſiderari, ſubiecta, eorum partes, & eorumdem affectiones proprias. h Vt phyſica & arithmetica ſunt diuerſæ ſcientiæ, quia principia earum non pendent, nec colliguntur ex principiis quibuſdam communibus: at ſcientia de animalibus, & ſcientia de plantis non ſunt ita diuerſæ: quoniam earum principia oriuntur ex eiſdem principiis naturalibus. i Scientia de motu, quam Ariſtoteles tradit octo libris phyſicis, & ſcientia de cœlo, non ſunt omnino diuerſæ ſcientiæ, quia principia huius ſcientię ex illius principiis pendent. k Ad propoſitiones primas & immediatas. l Si vna ſcientia ſit. m Sicut enim vna eſt ſcientia, cùm principia ſunt ſyngenea: ita etiam, cùm concluſiones ſunt ſyngeneæ.

De pluribus demonſtrationibus eiuſdem rei.

Cap. XXIX.

1 *De ſyllogiſmis primæ figuræ, in quibus medii termini ſumuntur ex eadem claſſe,* 2 *vel ex diuerſis claſſibus.* 3 *De aliis figuris.*

Πλείους δ' ἀποδείξεις εἶναι τοῦ αὐτοῦ ἐγχωρεῖ, οὐ μόνον ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας λαμβάνοντι μὴ τὸ συνεχὲς μέσον· οἷον τῶν α ϐ, τὸ γ καὶ δ καὶ ζ.

Fieri autem poteſt, vt eiuſdem *concluſionis* ſint plures demõſtrationes, non ſolùm ex eadem claſſe[a] ſumpto termino nõ continenter[b] cohærente: veluti *ſi terminorum α β*[c] *ſumatur medium* γ, & δ, & ζ. 180

a Ex eadem claſſe ſumuntur medii termini, quãdo alius alii ſubiicitur.
b Interdum medius terminus neutri extremo continenter cohæret, interdum maiori extremo, interdum minori. vt in ſequenti exẽplo τὸ γ cohæret τῷ α, non τῷ ϐ: τὸ ζ verò τῷ ϐ, non τῷ α: τὸ δ neutri, id eſt, nec τῷ α, nec τῷ ϐ.
c Id eſt, concluſionis α ϐ.

eſſe in loco α
corpus γ
viuens δ
animal ζ
homo ϐ

1 ¶ Omne corpus eſt in loco: (γ α)
Omnis homo eſt corpus: Ergo (ϐ γ)
Omnis homo eſt in loco. (ϐ α)

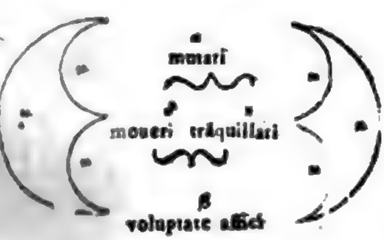
2 ¶ Omne viuens eſt in loco: (δ α)
Omnis homo eſt viuens: Ergo (ϐ δ)
Omnis homo eſt in loco. (ϐ α)

3 ¶ Omne animal eſt in loco: (ζ α)
Omnis homo eſt animal: Ergo (ϐ ζ)
Omnis homo eſt in loco. (ϐ α)

2 Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑτέρας. οἷον, ἔστω τὸ α, μεταβάλλειν· τὸ δὲ ἐφ' ᾧ δ, κινεῖσθαι· τὸ δὲ β, ἥδεσθαι· καὶ πάλιν τὸ η, ἠρεμίζεσθαι. ἀληθὲς οὖν καὶ τὸ δ τοῦ ϐ, καὶ τὸ α τοῦ δ κατηγορεῖν· ὁ γὰρ ἡδόμενος κινεῖται, καὶ τὸ κινούμενον μεταβάλλει. πάλιν τὸ α τοῦ η, καὶ τὸ η τοῦ β, ἀληθὲς κατηγορεῖν· πᾶς γὰρ ὁ ἡδόμενος, ἠρεμίζεται, καὶ ὁ ἠρεμιζόμενος μεταβάλλει.

2 Sed etiã ex diuerſis *claſſibus*[d]. Vtputà eſto τὸ α, mutari: vbi δ, moueri: τὸ β autem, voluptate affici: & rurſus τὸ η, tranquillari. verè igitur & τὸ δ τῷ β, & τὸ α τῷ δ attribuitur: etenim qui voluptate afficitur, mouetur: & quod mouetur, mutatur. rurſus τὸ α τῷ η, ac τὸ η τῷ ϐ verè attribuitur: quicumque enim voluptate afficitur, tranquillatur: & qui tranquillatur, mutatur.

d Ex diuerſis claſſibus dicuntur ſumi medii termini, cùm alius alii nõ ſubiicitur.

d a
Quicquid mouetur, mutatur:
c d
Quicquid voluptate afficitur, mouetur.
Ergo
c a
Quicquid voluptate afficitur, mutatur.

e a
Quicquid tranquillatur, mutatur:
c e
Quicquid voluptate afficitur, tranquillatur.
Ergo
c a
Quicquid voluptate afficitur, mutatur.

Quare per diuerſa media [a], & nõ ex eadem claſſe *conficitur* ſyllogiſmus [b]. non *ita* tamen vt neutrum medium de altero dicatur: quia neceſſe *eſt* vt ambo [c] alicui [d] eidem inſint. 3 Conſiderare autem *oportet*, quoties [e] etiam per alias figuras ſyllogiſmus fieri poſſit eiuſdem *concluſionis*.

a Τὸ δ & ε α.
b Probatur eadẽ concluſio a c.
c Id eſt, τὸ δ & τὸ ε α.
d Id eſt. τῷ c.
e Id eſt, per quot media.

ὥστε δι᾽ ἑτέρων μέσων, καὶ οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας ὁ συλλογισμός. εἰ μὴν ὥστε μηδέτερον κατὰ μηδετέρου λέγεσθαι τῶν μέσων· ἀνάγκη γὰρ τῷ αὐτῷ τινι ἄμφω ὑπάρχειν. 3 Ἐπισκέψασθαι δὲ καὶ διὰ τῶν ἄλλων σχημάτων, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ γενέσθαι συλλογισμόν.

De rebus fortuitis.

CAP. XXIV.
81

FOrtuitæ [g] autem rei non eſt ſciẽtia per demonſtrationẽ. fortuitum [h] enim nec *eſt* neceſſarium, nec plerumque *euenit*, ſed *eſt id* quod præter hæc fit: demonſtratio [i] verò eſt horum alterius. omnis [k] enim ſyllogiſmus *efficitur* vel per neceſſarias propoſitiones vel per eas quæ plerumque *vera ſunt*. & ſiquidem propoſitiones *ſint* neceſſariæ, etiam concluſio *eſt* neceſſaria. ſin autem plerumque *ſunt vera*, etiam concluſio *eſt* huiuſmodi. Quocirca [l] ſi fortuitum nec plerumque *eſt*, nec neceſſarium: non [m] poteſt eſſe eius demonſtratio.

f Vtitur ſyllogiſmo in ſecunda figura. Quod demonſtratur vel eſt neceſſariũ vel plerumque euenit: atqui res fortuita nec eſt neceſſaria, nec plerumque prouenit: ergo res fortuita non demonſtratur.
g Concluſio.
h Minor propoſitio.
i Maior propoſitio.
k Probatio maioris propoſitionis.
l Repetitio minoris propoſitionis.
m Repetitio concluſionis.

CAP. XXX.

ΤΟῦ δ᾽ ἀπὸ τύχης, οὐκ ἔστιν ἐπιστήμη δι᾽ ἀποδείξεως. οὔτε γὰρ ὡς ἀναγκαῖον, οὐδ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὸ ἀπὸ τύχης ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ παρὰ ταῦτα γινόμενον· ἡ δ᾽ ἀπόδειξις, θατέρου τούτων. πᾶς γὰρ συλλογισμὸς, ἢ δι᾽ ἀναγκαίων, ἢ διὰ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ προτάσεων. καὶ εἰ μὲν αἱ προτάσεις, ἀναγκαῖαι καὶ τὸ συμπέρασμα, ἀναγκαῖον. εἰ δ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ· καὶ τὸ συμπέρασμα, τοιοῦτον. ὥστ᾽ εἰ τὸ ἀπὸ τύχης, μήθ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μήτ᾽ ἀναγκαῖον· οὐκ ἂν εἴη αὐτοῦ ἀπόδειξις.

Per ſenſum non haberi ſcientiam demonſtratiuam.

CAP. XXXI.

1 Diſcrimen inter ſenſum, id eſt facultatem ſentiendi, & ſentire, id eſt actum ſentiendi. 2 Senſum non eſſe rerum demonſtrabilium, quia eſt rerum particularium, demonſtratio verò vniuerſalium. 3 Re per ſenſum cognitâ, quæri demonſtrationem, declaratur exemplo trianguli, 4 & eclipſeos. 5 Cognitionem ſenſitiuam conferre ad inquirendam ſcientiam demonſtratiuam. 6 De præſtantia vniuerſalis cognitionis. 7 De vocabulis Scire & Sentire. 8 Obiectionis ſolutio, de his quæ propter ſenſus defectionem quæruntur,

Οὐδὲ

Οὐδὲ δι' αἰσθήσεώς ἐστιν ἐπίστασθαι. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἡ αἴσθησις τοῦ τοιοῦδε, καὶ μὴ τοῦδέ τινος. ἀλλ' αἰσθάνεσθαί γε ἀναγκαῖον τόδε τι, καὶ πού, καὶ νῦν. τὸ δὲ καθόλου καὶ ἐπὶ πᾶσιν, ἀδύνατον αἰσθάνεσθαι· οὐ γὰρ τόδε, οὐδὲ νῦν· οὐ γὰρ ἂν ἦν καθόλου· τὸ γὰρ ἀεὶ καὶ πανταχοῦ, καθόλου φαμέν. 2 Ἐπεὶ οὖν αἱ μὲν ἀποδείξεις, καθόλου· ταῦτα δὲ οὐκ ἔστιν αἰσθάνεσθαι, φανερὸν ὅτι οὐδ' ἐπίστασθαι δι' αἰσθήσεώς ἐστιν.

3 Ἀλλὰ δῆλον ὅτι καὶ εἰ ἦν αἰσθάνεσθαι, ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς γωνίας· ἐζητοῦμεν ἂν ἀπόδειξιν, καὶ οὐχ (ὥσπερ φασί τινες) ἠπιστάμεθα. αἰσθάνεσθαι μὲν γὰρ ἀνάγκη καθέκαστον· ἡ δ' ἐπιστήμη, τῷ τὸ καθόλου γνωρίζειν, ἐστί.

4 Διὸ καὶ εἰ ἐπὶ τῆς σελήνης ὄντες ἑωρῶμεν ἀντιφράττουσαν τὴν γῆν, οὐκ ἂν ᾔδειμεν τὴν αἰτίαν τῆς ἐκλείψεως. ᾐσθανόμεθα γὰρ ὅτι νῦν ἐκλείπει, καὶ οὐ διότι ὅλως· οὐ γὰρ ἦν τοῦ καθόλου ἡ αἴσθησις. 5 Οὐ μὴν ἀλλὰ ἐκ τοῦ θεωρεῖν πολλάκις τοῦτο συμβαῖνον, τὸ καθόλου ἂν θηρεύσαντες, ἀπόδειξιν εἴχομεν. ἐκ γὰρ τῶν καθέκαστα πλειόνων, τὸ καθόλου, δῆλον. 6 Τὸ δὲ καθόλου, τίμιον, ὅτι δηλοῖ τὸ αἴτιον. ὥστε περὶ τῶν τοιούτων ἡ καθόλου, τιμιωτέρα τῶν αἰσθήσεων, καὶ τῆς νοήσεως, ὅσων ἕτερον τὸ αἴτιον. περὶ δὲ τῶν πρώτων ἄλλος λόγος. 7 Φανερὸν οὖν ὅτι ἀδύνατον, τῷ αἰσθάνεσθαι, ἐπίστασθαί τι τῶν ἀποδεικτῶν· εἰ μή τις τὸ αἰσθάνεσθαι, τοῦτο λέγει, τὸ ἐπιστήμην ἔχειν δι' ἀποδείξεως. 8 Ἔστι μέντοι ἔνια ἀναγόμενα εἰς αἰ-

182

NEc per ſenſum fit vt ſciamus [a]. nam etſi ſenſus [b] eſt *rei talis* [c], ac non huius alicuius: tamen neceſſe *eſt* ſentire hoc aliquid [d], & alicubi, & nunc. quod autem *eſt* vniuerſale & in omnibus, ſentiri nequit: quia non *eſt* hoc aliquid [e], neque nunc: alioqui nō eſſet vniuerſale: quod enim *eſt* ſemper & vbique, *id* dicimus eſſe vniuerſale. 2 Quoniā igitur demonſtrationes *ſunt* vniuerſales, vniuerſalia verò non licet ſentire: perſpicuū *eſt*, nō fieri per ſenſum vt ſciamus. 3 Immò planum *eſt*, etiamſi ſenſu percipi poſſet triangulum duobus rectis æquales angulos habere, nos eſſe requiſituros demonſtrationem: nec *enim* (vt quidā inquiunt) ſciremus. neceſſe *eſt* enim ſentire particulare: ſciētia verò eſt, quia vniuerſale cognoſcitur. 4 Idcirco ſi ſupra Lunam eſſemus, & videremus oppoſitam *eſſe* terram, nondum [f] cognoſceremus, cauſam defectionis. ſentiremus enim *Lunā* nūc deficere, nō quamobrem omnino *deficiat*: quia ſenſus nō eſt rei vniuerſalis. 5 Verumtamē ex eo quòd videremus ſæpe hoc accidere, vniuerſali inueſtigato demonſtrationē haberemus. ex pluribus enim particularibus vniuerſale manifeſtum fit. 6 Vniuerſale autē eſt magni faciendum, quia patefacit cauſam. Quocirca eiuſmodi rerū, quarū alia eſt cauſa, vniuerſalis *cognitio* eſt præſtantior ſenſuum perceptionibus, & intelligentiâ. primorū autem *principiorum* alia *eſt* ratio [g]. 7 Perſpicuum igitur *eſt*, fieri nō poſſe vt ſentiēdo ſciatur aliquid demonſtrabile: niſi quis ſentire, hoc appellet, ſcientiam habere per demonſtrationem. 8 Sunt verò nonnulla, quæ ob ſen-

183

a Id eſt, cognitio ſenſitiua non eſt ſcientia.
b Id eſt, potentia ſenſitiua.
c Id eſt, vniuerſalis. nam viſûs obiectum eſt color, non hic color: auditûs obiectum eſt ſonus non hic ſonus. ideóque videmus vel audimus non tantùm hūc aut illum colorē vel ſonum, ſed etiam quemlibet alium.
d Id eſt, ſenſus agit circa rē particularem: vt oculus actu videt hunc vel illū colorē, non colorē in genere.
e Vide lib. Categor. cap 5. part. 16.
f Id eſt, non ſtatim, non antequàm ſæpe vidimus terram opponi & efficere eclipſim. at eā ſæpiùs viſâ, perciperemus ſtatim cauſam eclipſeos, nec eā ampliùs quæreremus, vt Ariſtot. docebit part. 7. & lib. ſeq. cap. 2.
g Quia non cognoſcuntur per cauſam.

a Id eſt, propter imbecillitatem ſenſus noſtri, qui non poteſt percipere quo modo res fiat.

ſus defectum [a] referuntur inter problemata. quædam enim ſi videremus, non quæreremus, non quaſi ſcientes *eo ipſo*, quòd videremus, ſed tanquàm habentes vniuerſale ex eo quòd oculis cerneremus. Veluti ſi viderem' vitrum perforatum, & lumē pertranſiens [b]: manifeſtum eſſet etiam cur illuminet: quia videremus quidem ſeorſum in ſingulis *vitris*, ſimul autem intelligeremus *rem* ita *ſe habere* in omnibus.

b Hoc exemplū accipe ſecundū eorum ſententiā qui putabant lumen eſſe corpus & quærentibus quomodo per vitrum trāſmitteretur, cùm non detur penetratio corporū, reſpondebant eſſe in vitro parua foramina & meatus, per quos lumē trāſit.

θήσεως ἔκλειψιν ἐν τοῖς προβλήμασιν. ἔνια γὰρ εἰ ἑωρῶμεν, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὐχ ὡς εἰδότες τῷ ὁρᾶν, ἀλλ' ὡς ἔχοντες τὸ καθόλου ἐκ τοῦ ὁρᾶν· οἷον, εἰ τὴν ὕαλον τετρυπημένην ἑωρῶμεν, καὶ τὸ φῶς διιόν· δῆλον ἂν ἦν καὶ διὰ τί φωτίζει, διὰ τὸ ὁρᾶν μὲν χωρὶς ἐφ' ἑκάστης, νοῆσαι δ' ἅμα ὅτι ἐπὶ πασῶν οὕτως.

De principiorum diuerſitate. Cap. XXXII.

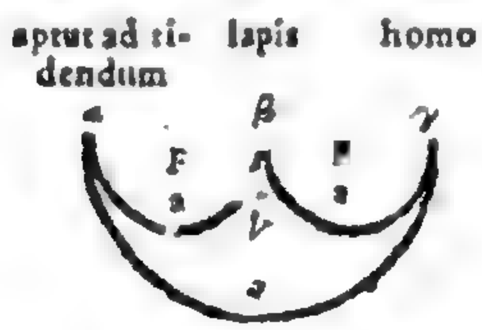
1 ¶ Quòd non ſint eadem omnium principia. Ratio prima, quia alia ſunt vera, alia falſa 2 Secunda, quia principia falſa inter ſe differunt. 3 Tertia, quia principia vera inter ſe differunt. 4 Quarta, quia non demonſtratur ex ſolis principiis communibus, ſed eis adiunguntur propria. 5 Quinta, quia principia non ſunt multo pauciora concluſionibus. 6 Sexta, quia concluſiones ſunt infinitæ, termini verò finiti. 7 Septima, quia alia ſunt principia neceſſaria, alia contingentia. 8 Epilogus. 9 ¶ Refutatio quorundam modorum, quibus dicere aliquis poſſet eadem eſſe principia. Si dicantur eadem eſſe, quia ſingula à ſe ipſis non differunt. 10 Si ex omnibus principiis ſimul iunctis dicatur quoduis demonſtrari. 11 Si dicantur eadem eſſe propoſitiones primæ & immediatæ. 12 Si dicantur principia eſſe eadem genere, ac differre ſpecie.

CAP. XXV. 184

c Non ex principiis & natura demonſtrationis.

Fieri autem nequit, vt eadem principia ſint omnium ſyllogiſmorum. *ac* primùm logicè [c] conſiderantibus *hoc verum eſſe patebit*. ſyllogiſmorum enim alij ſunt veri, alij falſi. nam etſi licet verum ex falſis concludere, tamen hoc ſemel fit, veluti ſi τὸ α de ſ verum *eſt*, medium autem τὸ ϐ *eſt* falſum: neque enim τὸ α τῷ β ineſt, neque τὸ β τῷ γ.

Τὰς δ' αὐτὰς ἀρχὰς ἁπάντων εἶναι τῶν συλλογισμῶν, ἀδύνατον· πρῶτον μὲν λογικῶς θεωροῦσιν. οἱ μὲν γὰρ ἀληθεῖς εἰσι τῶν συλλογισμῶν· οἱ δὲ, ψευδεῖς. κἂν γὰρ ἔστιν ἀληθὲς ἐκ ψευδῶν συλλογίσασθαι, ἀλλ' ἅπαξ τοῦτο γίνεται. οἷον, εἰ τὸ α κατὰ τοῦ γ, ἀληθές· τὸ δὲ μέσον τὸ β, ψεῦδος· οὔτε γὰρ τὸ α τῷ ϐ ὑπάρχει, οὔτε τὸ β τῷ γ.

F *Bar* Omnis lapis eſt aptus ad ridendum: (ϐ, α)
F *ba* Omnis homo eſt lapis: (γ, ϐ)
Ergo
ra. Omnis homo eſt aptus ad ridendum. (γ, α)

d Id eſt, ſi hæ propoſitiones probentur per proſyllogiſmos.

Sed ſi harum propoſitionum media accipiantur [d], falſæ erunt *propoſitiones proſyllogiſmorū*: quia

Ἀλλ' ἐὰν τούτων μέσα λαμβάνηται τῶν προτάσεων, ψευδεῖς ἔσονται, διὰ

τὸ πᾶν

τὸ πᾶν συμπέρασμα ψεῦδος, ἐκ ψευδῶν εἶναι· τὰ δ' ἀληθῆ, ἐξ ἀληθῶν. ἕτερα δὲ τὰ ψευδῆ καὶ τἀληθῆ.

2 Εἶτα, οὐδὲ τὰ ψευδῆ, ἐκ τῶν αὐτῶν ἑαυτοῖς. ἔστι γὰρ ψευδῆ ἀλλήλοις, καὶ ἐναντία, καὶ ἀδύνατα ἅμα εἶναι· οἷον, τὸ τὴν δικαιοσύνην εἶναι ἀδικίαν, ἢ δειλίαν· καὶ τὸν ἄνθρωπον, ἵππον, ἢ βοῦν· καὶ τὸ ἴσον, ἢ μεῖζον, ἢ ἔλαττον.

3 Ἐκ δὲ τῶν κειμένων, ὧδε. οὐδὲ γὰρ τῶν ἀληθῶν αἱ αὐταὶ ἀρχαὶ πάντων. ἕτεραι γὰρ πολλῶν τῷ γένει αἱ ἀρχαί, καὶ οὐδ' ἐφαρμόττουσαι· οἷον, αἱ μονάδες ταῖς στιγμαῖς οὐκ ἐφαρμόττουσιν. αἱ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχουσι θέσιν· αἱ δὲ, ἔχουσιν. ἀνάγκη δέ γε ἢ εἰς μέσα ἐφαρμόττειν, ἢ ἄνωθεν, ἢ κάτωθεν, ἢ τοὺς μὲν εἴσω ἔχειν, τοὺς δ' ἔξω τῶν ὅρων.

4 Ἀλλ' οὐδὲ τῶν κοινῶν ἀρχῶν οἷόν τ' εἶναί τινας, ἐξ ὧν ἅπαντα δειχθήσεται. (λέγω δὲ κοινάς, οἷον τὸ πᾶν φάναι ἢ ἀποφάναι) τὰ γὰρ γένη τῶν ὄντων, ἕτερα· καὶ τὰ μέν, τοῖς ποσοῖς, τὰ δέ, τοῖς ποιοῖς ὑπάρχει μόνοις· μεθ' ὧν δείκνυται διὰ τῶν κοινῶν.

5 Ἔτι, αἱ ἀρχαί, οὐ πολλῷ ἐλάττους τῶν συμπερασμάτων. ἀρχαὶ μὲν γὰρ αἱ προτάσεις· αἱ δὲ προτάσεις, ἢ προσλαμβανομένου ὅρου, ἢ ἐμβαλλομένου, εἰσίν.

6 Ἔτι, τὰ συμπεράσματα, ἄπειρα· οἱ δὲ ὅροι, πεπερασμένοι.

7 Ἔτι, αἱ ἀρχαί, αἱ μέν, ἐξ ἀνάγκης· αἱ δέ, ἐνδεχόμεναι.

8 Οὕτω μὲν οὖν σκοπουμένοις, ἀδύνατον τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι πεπερασμένας, ἀπείρων ὄντων τῶν συμπερασμάτων.

omnis concluſio falſa ex falſis *principiis* efficitur : veræ autem ex veris. differũt autẽ falſa & vera. 2 Deinde nec falſæ *concluſiones* ex eiſdem *principiis colliguntur*. etenim ſibi inuicem falſò *attribuuntur* & contraria , & quæ non poſſunt ſimul eſſe : veluti iuſtitiam eſſe iniuſtitiam , aut ignauiam : & hominem *eſſe* equũ aut bouem: & æquale *eſſe* maius, vel minus. 3 Ex iis autem quæ poſita ſunt [a], ita *probari poteſt* [b]: quia nec omnium verarum *concluſionum* eadem *ſunt* principia. multarum enim principia genere differunt, nec aptari *quibuſuis* poſſunt. vtputa vnitates punctis non aptantur: quoniam illæ non habent ſitum, hæc verò habẽt.* neceſſe *eſt* autem [c] vel ad media *loca* aptare [d] *terminos*: vel ſuprà [e]: vel infrà [f]: vel alios terminos intra, alios extra *extrema* [g]. 4 Sed nec principiorum communium quædam eſſe poſſunt, ex quibus omnia oſtendantur. (Dico autem communia, vt illud, Quoduis affirmare aut negare *licet*) genera enim entium *ſunt* diuerſa : & alia quantis , alia qualibus ſolis inſunt , quibuſcum demonſtratur ex *principiis* communibus. 5 Præterea principia non multo pauciora *ſunt* quàm concluſiones [h]. principia namque *ſunt ipſæ* propoſitiones : propoſitiones autem vel aſſumpto vel interiecto termino fiunt. 6 Præterea concluſiones ſunt infinitæ : termini verò, finiti [i]. 7 Præterea principiorum alia ſunt ex neceſſitate, alia contingentia. 8 Sic igitur conſiderantibus *apparebit* fieri non poſſe vt eadem ſint principia finita, cùm infinitæ ſint concluſiones.

185

a Id eſt, ἀναλυτικῶς, ex principiis huius artis.
b Non eſſe omnium eadem principia.
c Sub. ſi principia transferantur & accõmodẽtur alij ſcientiæ.

186

d Id eſt, ita trãſferre principia, vt demõſtrationes fiant in prima figura, in qua medius terminus obtinet medium locum.
e Ita vt demonſtrationes fiant in ſecunda figu-

187

ra, in qua medius terminus obtinet primũ locũ, & collocatur ſupra ambo extre-

188

ma.
f Ita vt demonſtrationes fiant in tertia figura, in qua medius terminus obtinet vltimũ locũ, & collocatur ſub vtroq. extremo.
g Id eſt, alias demõſtrationes

189

fieri in prima figura, alias in ſecunda vel tertia figura.
h Cùm igitur cõcluſiones ſint infinitæ, nõ poſſunt principia ita pauca eſſe, vt omniũ eadẽ ſint.
i Ergo neceſſe eſt eos multis modis connecti, vt efficiantur diuerſæ propoſitiones, id eſt, diuerſa principia probantia diuerſas concluſiones.

9 Quòd ſi alio quodam modo dicat aliquis *eadem eſſe principia*, veluti quia hæc ſunt geometriæ, illa numerorum, alia medicinæ: hoc quid aliud eſt, quàm eſſe principia ſcientiarum [a]? Ridiculum autem *eſt*, ſi quis dicat eadem eſſe, quia ipſa à ſe ipſis non diſcrepant. ſic enim omnia fient eadem [b]. 10 At verò neque hoc, ex omnibus demonſtrari quoduis, eſt quærere omnium eſſe eadem principia [c]. *hoc* enim eſt valde ineptum. neque enim in manifeſtis diſciplinis [d] hoc fit, nec in reſolutione fieri poteſt [e]: quoniam immediatæ propoſitiones *ſunt* principia, alia verò concluſio fit aſſumptâ propoſitione immediatâ [f]. 11 Si quis autem dicat primas immediatas propoſitiones eſſe principia eadem: vna in quoque genere eſt [g]. 12 Quòd ſi nec *fieri poteſt* vt ex omnibus ſicut oportet demonſtretur quoduis, nec *vt principia ſint* ita diuerſa, vt ſingularũ ſciẽtiarum ſint diuerſa: relinquitur vt eiuſdem generis ſint omnium principia [h], ſed ex his hæc, ex illis illa *demonſtrentur*. * Sed & hoc accidere nõ poſſe conſtat: quippe oſtenſum eſt [i] diuerſa genere principia eſſe eorum quæ genere differunt. nam principia duplicia *ſunt*, id eſt, ex quib⁹, & circa quod. *principia* igitur ex quibus, *ſunt* communia [k]. *principia* verò circa quæ *ſunt* propria, vt numerus [l], magnitudo [m].

9 Εἰ δ' ἄλλως πως λέγοι τις· οἷον, ὅτι αἱδὶ μὲν, γεωμετρίας· αἱδὶ δὲ, ἀριθμητικῆς· αἱδὶ δὲ, ἰατρικῆς· τί ἂν εἴη τὸ λεγόμενον ἄλλο, πλὴν ὅτι εἰσὶν ἀρχαὶ τῶν ἐπιστημῶν; τὸ δὲ, τὰς αὐτὰς φάναι, γελοῖον, ὅτι αὐταὶ αὑταῖς αἱ αὐταί· πάντα γὰρ οὕτω γίνεται ταὐτά. 10 Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὸ ἐξ ἁπάντων δείκνυσθαι ὁτιοῦν, τοῦτό ἐστι τὸ ζητεῖν ἁπάντων εἶναι τὰς αὐτὰς ἀρχάς. λίαν γὰρ εὔηθες. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς φανεροῖς μαθήμασι τοῦτο γίνεται, οὔτε ἐν τῇ ἀναλύσει δυνατόν· αἱ γὰρ ἄμεσοι προτάσεις, ἀρχαί· ἑτέρου δὲ συμπέρασμα, προσληφθείσης γίνεται προτάσεως ἀμέσου. 11 Εἰ δὲ λέγοι τις τὰς πρώτας ἀμέσους προτάσεις, τὰς αὐτὰς εἶναι ἀρχάς. μία ἐν ἑκάστῳ γένει ἐστίν. 12 Εἰ δὲ μήτε ἐξ ἁπασῶν ὡς δέον δείκνυσθαι ὁτιοῦν, μήτε οὕτως ἑτέρας, ὥστ' ἑκάστης ἐπιστήμης εἶναι ἑτέρας· λείπεται, ὅτι συγγενεῖς αἱ ἀρχαὶ πάντων· ἀλλ' ἐκ τωνδὶ μὲν, ταδί· ἐκ δὲ τωνδὶ, ταδί. φανερὸν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι οὐκ ἐνδέχεται· δέδεικται γὰρ, ὅτι ἄλλαι ἀρχαὶ τῷ γένει εἰσὶν, αἱ τῶν διαφόρων τῷ γένει. αἱ γὰρ ἀρχαὶ διτταί, ἐξ ὧν τε, καὶ περὶ ὅ. αἱ μὲν οὖν ἐξ ὧν, κοιναί. αἱ δὲ περὶ ὅ, ἴδιαι, οἷον ἀριθμός, μέγεθος.

190
a Id eſt, eſſe diuerſa principia, & ſingularum ſcientiarum propria.
b Nulla enim res à ſe ipſa differt.
c Id eſt, ſi quis dicat ex omnibus principiis ſimul iunctis de-
191
mõſtrari quamlibet concluſionem non dicit id quod quærimus. quærimus enim, an eædem ſint ea principia, quibus vtuntur qui demonſtrãt: nemo autem accipit omnia principia, vt demonſtret a-
192
liquam concluſionem.
d In mathematicis, quas vere res diſcebant in puerili ætate, antequàm logicam diſcerent.
e Id eſt, ſi quis reſoluat diuerſas ſcientias in ſua principia, nõ poterit in eadem principia reſoluere, ſed in diuerſa.
193
f Quia igitur accipit multa principia, id eſt multas propoſitiones immediatas, non accipit principia vnius concluſionis, ſed multarũ.
g Id eſt, is ſciat ſententiam ſuam falſam eſſe, quia talis propoſitio eſt vna, nempe definitio ſubiecti.
h Id eſt, vt principia ſint genere eadẽ, ſpecie differant.
i Cap. 7.
k Vt axiomata, quæ ſunt communia ſecundum analogiam, vt Ariſtoteles docuit cap. 10. part. 3.
l Circa quem verſatur arithmetica.
m Circa quam verſatur geometria.

Diſtinctio ſcientiæ & opinionis.

Cap. xxx.

1 Diſtinctio prima à rebus ſubiectis, quia ſcilicet opinio eſt eorum quæ poſſunt aliter & aliter ſe habere: quod confirmatur, quia harum rerum nec ſcientia eſt, nec intelligentia: 2 item quia opinio eſt inconſtans: 3 denique à communi hominum opinione. 4 Obiectio. 5 Solu-

tio vna, 6 atque altera. 7 Diſtinctio ſecunda: quia non poſſunt eſſe in eodem homine. 8 Excuſatio.

Τὸ δὲ ἐπιστητὸν καὶ ἐπιστήμη διαφέρει τοῦ δοξαστοῦ καὶ δόξης, ὅτι ἡ μὲν ἐπιστήμη, καθόλου, καὶ δι' ἀναγκαίων· τὸ δὲ ἀναγκαῖον οὐκ ἐνδέχεται ἄλλως ἔχειν. ἔστι δέ τινα ἀληθῆ μὲν καὶ ὄντα, ἐνδεχόμενα δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. δῆλον οὖν ὅτι περὶ μὲν ταῦτα ἐπιστήμη οὐκ ἔστιν, (εἴη γὰρ ἂν ἀδύνατα ἄλλως ἔχειν, τὰ δυνατὰ ἄλλως ἔχειν) ἀλλὰ μὴν οὐδὲ νοῦς, (λέγω γὰρ νοῦν, ἀρχὴν ἐπιστήμης) οὐδ' ἐπιστήμη ἀναπόδεικτος· (τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως) ἀληθὴς δ' ἐστὶ νοῦς, καὶ ἐπιστήμη, καὶ δόξα, καὶ τὸ διὰ τούτων λεγόμενον· ὥστε λείπεται, δόξαν εἶναι περὶ τὸ ἀληθὲς μὲν ἢ τὸ ψεῦδος, ἐνδεχόμενον δὲ καὶ ἄλλως ἔχειν. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑπόληψις τῆς ἀμέσου προτάσεως, καὶ μὴ ἀναγκαίας.

2 Καὶ ὁμολογούμενον δ' οὕτω τοῖς φαινομένοις. ἥ τε γὰρ δόξα, ἀβέβαιον· καὶ ἡ φύσις ἡ τοιαύτη. 3 Πρὸς δὲ τούτοις, οὐδεὶς οἴεται δοξάζειν, ὅταν οἴηται ἀδύνατον ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' ἐπίστασθαι. ἀλλ' ὅταν εἶναι μὲν οὕτως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλως οὐδὲν κωλύει τότε δοξάζειν. ὡς τοῦ μὲν τοιούτου δόξαν οὖσαν, τοῦ δ' ἀναγκαίου, ἐπιστήμην.

4 Πῶς οὖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτὸ δοξάσαι καὶ ἐπίστασθαι. Καὶ διὰ τί οὐκ ἔστιν ἡ δόξα ἐπιστήμη, εἴ τις θήσει ἅπαν ὃ οἶδεν ἐνδέχεσθαι δοξάζειν; ἀκολουθήσει γὰρ, ὁ μὲν, εἰδὼς, ὁ δὲ, δοξάζων, διὰ τῶν μέσων, ἕως εἰς τὰ ἄμεσα ἔλθῃ. ὥστ' εἴπερ ἐκεῖνος οἶδε, καὶ ὁ δοξάζων οἶδεν.

CAP. XXVI.

ID verò quod ſub ſciētiam cadit & ſcientia differunt ab opinabili & opinione: quia ſcientia *eſt* vniuerſalis [a] & ex neceſſariis: neceſſarium autem non poteſt aliter *ſe* habere. quædam autē ſunt vera, & ſunt, ſed poſſunt etiam aliter *ſe* habere. conſtat igitur, circa hæc non eſſe ſcientiam, (alioquin non poſſent aliter *ſe* habere, quæ poſſunt aliter *ſe* habere)* ſed neque intelligētiam, (voco enim intelligētiam, principium ſcientiæ[b]) nec ſcientiam indemōſtrabilem:) hæc autem eſt exiſtimatio propoſitionis immediatę) atqui vera eſt intelligētia, & ſcientia, & opinio[c], & quod per hæc dicitur[d]: quamobrem reſtat, vt opinio ſit circa id quod eſt quidem verum, aut falſum, ſed etiam poteſt aliter *ſe* habere. hoc [e] autem eſt exiſtimatio immediatæ propoſitionis & non neceſſarię. 2 Atque hoc *eſt* conſentaneum iis quæ apparent [f]. nam opinio *eſt res* inconſtans, & natura eius *eſt* eiuſmodi. 3 Prætereа nemo putat *ſe* opinari, ſed ſcire, cùm putat *rem* non poſſe aliter *ſe* habere. cùm autem *putat rem* ita eſſe, verùm aliter quoque *eſſe poſſe*: tunc nihil prohibet quo minùs opinetur. quaſi talis [g] *res* ſit opinio, neceſſariæ verò ſcientia.

4 Quomodo igitur non licet idem opinari & ſcire? Et cur opinio non eſt ſcientia, ſi quis poſuerit, quodcumque nouit, de eo opinionem haberi poſſe? perſequetur enim media, & qui ſcit, & qui opinatur, donec ad immediata peruenerit. quare ſi ille nouit: etiam qui opinatur, nouit.

194

a Vniuerſale intellige, quod dicitur de omni & ſemper.

195

b Cognitionem axiomatum.

c Omittit prudentiam, & artē: quia illa pertinet ad actionē, hæc ad effectionem: nūc autem loquitur de his quæ in contemplatione ſpectātur. Omittit etiā ſapientiam: quia ſapientia nihil aliud eſt, quàm cognitio compo-

196

ſita ex intelligētia & ſcientia, vt explicatur lib. 6. E hic. Nicomac. cap 7.

d Id eſt, intelligibile, ſcibile, opinabile.

e Id eſt, opinio nō ſolum eſt exiſtim tio propoſitionis immediatæ, ſed etiam concluſionis.

f Vt rationes aſtrologicæ debēt

197

eſſe cõſentaneę τοῖς φαινομένοις, ita etiam quę hic traduntur de opinione & opinabili.

g Quæ poteſt aliter ſe habere.

vt enim licet opinari quòd *ſit*, *ita* etiam cur *ſit*. hoc autē *eſt* me-
198 diū. 5 An ſi ita exiſtimabit quæ nō poſſunt aliter *ſe* habere, vt *exiſtimet ſe* habere definitiones per quas demonſtrationes *conficiuntur*: non opinabitur, ſed ſciet? Si verò *exiſtimabit* vera quidem eſſe, non tamen hæc ipſis ineſſe ſecundum eſſentiam & ſecundū formā: verè opinabitur, non autem ſciet, & quòd *ſit*, & cur *ſit*, ſi per immediata opinat⁹ fuerit? ſi verò non per immediata, opinabitur ſolùm quòd *ſit*? 6 Eiuſdē autem *rei* opinio & ſcientia non omnino ſunt. ſed quemadmodū & falſa & vera opinio *ſunt* aliquo modo eiuſdem *rei*, ita etiam ſcientia & opinio *ſunt* eiuſdem *rei*. *Si quis* enim *dicat* & opinionem veram & falſam, vt ſcilicèt nonnulli [a] aſſerunt, eiuſdem *rei* eſſe: accidit vt abſurda probet cùm alia, tum hoc, non opinari *quempiam id* quod opinatur falsò[b]. *Quia verò idē dicitur multis modis: alio modo [c] poſſunt[d] *eſſe eiuſdem rei*, alio modo [e] non *poſſunt*. verè enim opinari dimetienti eſſe communem menſuram *cum latere*, abſurdum *eſt*. ſed quia dimetiēs, circa quam opiniones *verſantur*, *eſt vna & eadem* res: ita *opiniones ſunt* eiuſdem rei. vtriuſque[f] verò eſſentia *quæ* in definitione *ponitur*, non *eſt* eadem. Similiter autem & ſcientia & opinio *ſunt* eiuſdē rei. altera[g] nāque ita *eſt* de animali, vt nō poſſit non eſſe animal: altera[h] verò, vt poſſit. veluti ſi altera ſit de eo quod eſt id ipſum quod homo: altera verò *ſit* quidem de homine, non tamen de eo quod eſt id ipſum quod homo[i]. eadem enim res, homo ſcilicet, non eodem modo accipitur[k]. 7 Ex his autem perſpicuum *eſt* fieri nō poſſe vt eandem rē ſimul opinetur *quiſpiā* & ſciat. a-

a Illi dicebāt verū & falſum eſſe tātùm in opinione, & eandē rem eſſe amarā ei cui videtur amara, & dulcem ei cui videtur dulcis. ſecundū hanc ſententiam nulla eſt
199
opinio falſa. vide 3. Metaphyſ. c. 5.
b Nam ſi (vt illi dicebant) omnis opinio eſt vera: opinio falſa, non eſt opinio: quia ſi eſſet opinio, non eſſet falſa, ſed vera.
c Id eſt, quatenꝰ ambæ opiniones, tam vera quàm falſa, ſunt de eadem re ſubiecta.
d Sup. opinio
202
vera & opinio falſa.
e Vt ſint eiuſdē rei de eadem re, id eſt, vt eodem modo verſentur circa eādē rem.
f Id eſt, illa res cōſideratur duobus modis, ita vt duæ ſint eſſentiæ & quiditates. aliud enim eſt, diametrum eſſe comparabilē lateri, aliud eſt, nō eſſe comparabilem. alio igitur modo accipitur diameter in opinione vera, alio in opinione falſa.
g Id eſt, ſcientia.
h Id eſt opinio.
i Sed cui accidit vt ſit homo.
k In opinione &
201

ὥσπερ γὰρ καὶ τὸ ὅτι δοξάζειν ἔστι, καὶ τὸ διότι. τοῦτο δὲ, τὸ μέσον. 5 Ἢ εἰ μὲν οὕτως ὑπολήψεται τὰ μὴ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, ὥσπερ ἔχει τοὺς ὁρισμοὺς, δι' ὧν αἱ ἀποδείξεις· οὐ δοξάσει, ἀλλ' ἐπιστήσεται; εἰ δ' ἀληθῆ μὲν εἶναι, οὐ μέντοι ταῦτά γε αὐτοῖς ὑπάρχειν κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ τὸ εἶδος, δοξάσει, καὶ οὐκ ἐπιστήσεται ἀληθῶς, καὶ τὸ ὅτι, καὶ τὸ διότι, ἐὰν μὲν διὰ τῶν ἀμέσων δοξάσῃ· ἐὰν δὲ μὴ διὰ τῶν ἀμέσων, τὸ ὅτι μόνον δοξάσει;

6 Τοῦ δ' αὐτοῦ δόξα καὶ ἐπιστήμη οὐ πάντως ἐστίν. ἀλλ' ὥσπερ καὶ ψευδὴς καὶ ἀληθὴς τοῦ αὐτοῦ τρόπον τινὰ, οὕτω καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. καὶ γὰρ δόξαν ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, ὡς μέν τινες λέγουσι, τοῦ αὐτοῦ εἶναι, ἄτοπα συμβαίνει αἱρεῖσθαι, ἄλλα τε καὶ μὴ δοξάζειν ὃ δοξάζει ψευδῶς. ἐπεὶ δὲ τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται, ἔστι μὲν ὡς ἐνδέχεται, ἔστι δ' ὡς οὔ. τὸ μὲν γὰρ σύμμετρον εἶναι τὴν διάμετρον, ἀληθῶς δοξάζειν, ἄτοπον. ἀλλ' ὅτι ἡ διάμετρος. περὶ ἣν αἱ δόξαι, τὸ αὐτό· οὕτω τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τί ἦν εἶναι ἑκατέρῳ κατὰ τὸν λόγον, οὐ τὸ αὐτό. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπιστήμη καὶ δόξα τοῦ αὐτοῦ. ἡ μὲν γὰρ, οὕτως τοῦ ζώου, ὥστε μὴ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι ζῷον· ἡ δ' ὥστ' ἐνδέχεσθαι. οἷον, εἰ ἡ μὲν ὅπερ ἀνθρώπου ἐστίν· ἡ δὲ, ἀνθρώπου μὲν, μὴ ὅπερ δ' ἀνθρώπου. τὸ αὐτὸ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος, τὸ δ' ὡς, οὐ τὸ αὐτό. 7 Φανερὸν δ' ἐκ τούτων, ὅτι οὐδὲ δοξάζειν ἅμα τὸ αὐτὸ καὶ ἐπίστασθαι ἐνδέχεται. ἅ-

μα γὰρ

μα γὰρ ἂν ἔχοι ὑπόληψιν τοῦ ἄλλως ἔχειν, καὶ μὴ ἄλλως τὸ αὐτό. ὅπερ οὐκ ἐνδέχεται. ἐν ἄλλῳ μὲν γὰρ ἑκάτερον εἶναι ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ, ὡς εἴρηται. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ οὐδ' οὕτως οἷόν τε. ἕξει γὰρ ὑπόληψιν ἅμα, οἷον ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὅπερ ζῷον, (τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι εἶναι μὴ ζῷον) καὶ μὴ ὅπερ ζῷον· τοῦτο γὰρ ἔστω τὸ ἐνδέχεσθαι. 8 Τὰ δὲ λοιπά, πῶς δεῖ διανεῖμαι ἐπί τε διανοίας, καὶ νοῦ, καὶ ἐπιστήμης, καὶ τέχνης, καὶ φρονήσεως, καὶ σοφίας τὰ μὲν, φυσικῆς. τὰ δὲ, ἠθικῆς θεωρίας μᾶλλον ἐστίν.

lioquin exiſtimaret eadem rem aliter *ſe habere poſſe*, & non aliter *ſe habere poſſe*: quod fieri nequit. in alio verò *& alio homine* vtrumq; eſſe poteſt de eadem re, vt dictum fuit. in eodẽ verò non *eſt* ita poſſibile. alioquin ſimul exiſtimabit, exempli cauſâ, hominem eſſe id ipſum quod animal: (hoc enim eſt, non poſſe eſſe non animal) & non id ipſum quod animal: hoc enim ſit poſſe *eſſe non animal*. 8 Reliqua, *id eſt* quomodo diſtinguere oporteat dianoiam [a], & intelligentiam [b], & ſcientiam [c], & artem [d], & prudentiam [e], & ſapientiam [f]; partim ad naturalem [g], partim ad moralem [h] contemplationem magis pertinent. 202

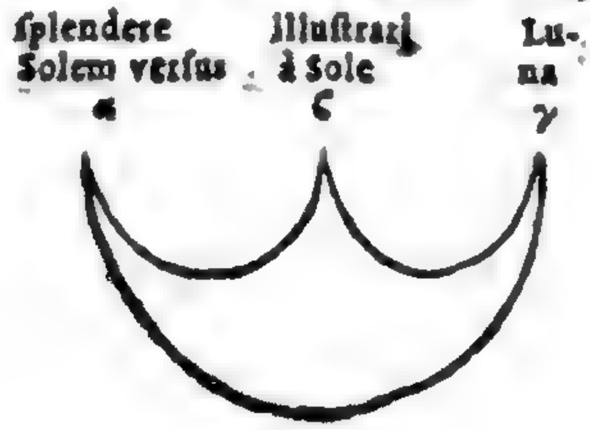
a Id eſt, cognitionem ratiocinatiuam.
b Cognitionem primorum principiorum.
c Cognitionem concluſionis.
d Cognitionem cuius finis eſt effectio.
e Cognitionem, cuius finis eſt actio. CAP. XXVII.
f Cognitionem compoſitam ex intelligentia & ſcientia.
g Id eſt, ad lib de anima.
h Vide lib. 6. Ethic. Nicomach.

De ſagacitate[i]. CAP. XXXIV.

Ἡ δ' ἀγχίνοιά ἐστιν εὐστοχία τις ἐν ἀσκέπτῳ χρόνῳ τοῦ μέσου. 2 Οἷον, εἴ τις ἰδὼν ὅτι ἡ σελήνη τὸ λαμπρὸν ἀεὶ ἔχει πρὸς τὸν ἥλιον, ταχὺ ἐνενόησε διὰ τί τοῦτο, ὅτι διὰ τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται· ἢ διότι φίλοι, ὅτι ἐχθροὶ τοῦ αὐτοῦ. πάντα γὰρ τὰ αἴτια τὰ μέσα, ὁ ἰδὼν τὰ ἄκρα, ἐγνώρισε. 3 Τὸ λαμπρὸν εἶναι τὸ πρὸς τὸν ἥλιον, ἐφ' οὗ α· τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, β· σελήνη, τὸ γ. ὑπάρχει δὴ τῇ μὲν σελήνῃ τῷ γ τὸ β, τὸ λάμπειν ἀπὸ τοῦ ἡλίου· τῷ δὲ β τὸ α, τὸ πρὸς τοῦτ' εἶναι τὸ λαμπρόν, ἀφ' οὗ λάμπει· ὥστε καὶ τῷ γ τὸ α διὰ τοῦ β.

Sagacitas autem eſt bona quędam medij coniectatio breuiſſimo tẽpore. 2 Veluti ſi quis videns Lunam ſemper Solem verſus ſplendere [k], confeſtim intelligat cur hoc *ſit*, *nempe* quia illuſtratur à Sole: aut *videns* colloquentem cum diuite, cognoſcat *eum ideo colloqui*, quia *pecuniam* mutuatur: aut *ſciat* cur *duo aliqui ſint amici*, quia *ſcilicèt ſunt* eiuſdẽ inimici. omnes. n. medias cauſas[l], perſpectis extremis[m], cognouit [n]. 3 *Eſto*, Solem verſus ſplendere, vbi α: illuſtrari à Sole, β: Luna, τὸ γ. ineſt igitur Lunæ, τῷ γ, τὸ β, *id eſt* illuſtrari à Sole. τῷ β autem τὸ α, *hoc eſt*, illud verſus ſplendere, à quo illuſtratur. quare etiam τῷ γ τὸ α ineſt per β.

i Vel ſolertia, vel acumine.
k Eam partem lucidam habere, quæ eſt ad Solẽ conuerſa.
l Id eſt, cauſas, quæ accipiuntur pro medijs terminis in demõſtrationibus. vnde Ariſtot. lib. ſeq. c. 2. ait cauſã eſſe medium.
m Id eſt, cõcluſionibus.
n Vir ſagax & acutus.

Quicquid à Sole (ϛ) illuſtratur, Solem verſus ſplendet (α)

Luna (γ) à Sole illuſtratur (ϛ): Ergo

Luna (γ) Solem verſus ſplendet (α).

ἈΡΙΣΤΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΑΝΑΛΥΤΙΚΩΝ
ΥΣΤΕΡΩΝ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
ANALYTICORVM
POSTERIORVM LIBER II.

IVLIO PACIO interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI II. POSTERIORVM ANALYTICORVM.

De

Tractatvs I.

- Quæſtionum
  - Numero, & ordine. *Cap.* 1.
  - Scopo. *Cap.* 2.

Tractatvs II.

- Rerũ eſſentia & definitione.
  - De probanda eſſentia & quiditate.
    - Dubitationes.
      - Separatio definitionis & demonſtrationis. *Cap.* 3.
      - Quid res ſit, non poſſe probari
        - Per ſyllogiſmum. *Cap.* 4.
        - Per diuiſionem. *Cap.* 5.
        - Per definitionem
          - Ipſius quid eſt.
          - Cõtrarij. } *Cap.* 6.
        - Vllo modo. *Cap.* 7.
    - Vera expoſitio.
      - Quomodo quiditas probetur. *Cap.* 8.
      - Quænam quiditas probetur, vel non. *Cap.* 9.
  - Quid & quotuplex ſit definitio. *Cap.* 10.

Tractatvs III.

- De cauſis, & inuẽtione.
  - De cauſis
    - Per quas demonſtratur. *Cap.* 11.
    - Eorum quæ ſunt, vel fiunt, vel facta ſunt, vel futura ſunt. *Cap.* 12.
  - De inuẽtione
    - Eorum quæ attribuuntur in quæſtione quid eſt,
      - Methodo diuiſiua. *Cap.* 13.
      - Methodo inductiua. *Cap.* 14.
    - Problematum, & medij termini. *Cap.* 15.
  - De cauſis & effectibus dubitationes.
    - Vtrùm cauſa & effectus reciprocentur. *Cap.* 16.
    - An ſint plures cauſæ vnius effectus. *Cap.* 17.
    - Vtrùm cauſa propior, an magis vniuerſalis ſit potior. *Cap.* 18.

Tractatvs IV.

- Cognitione primorum principiorum. *Cap.* 19.

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ἈΝΑΛΥΤΙΚΩΝ ὙΣΤΕ-
ρων τὸ δεύτερον.

ARISTOTELIS ANALYTICORVM POSTERIORVM

Lib. II.

DE QVÆSTIONIBVS, TRACTATVS I.

De numero, & ordine quæſtionum.

Cap. I.

1 *Quot ſint quæſita.* 2 *Exempla quæſitorum compoſitorum.* 3 *& ſimplicium.* 4 *Epilogus.*

Τὰ ζητούμενα, ἐστὶν ἴσα τὸν ἀριθμὸν, ὅσαπερ ἐπιστάμεθα. ζητοῦμεν δὲ τέτταρα· τὸ ὅτι, τὸ διότι, εἰ ἔστι, τί ἐστιν. 2 Ὅταν μὲν γὰρ, πότερον τόδε ἢ τόδε ζητῶμεν, εἰς ἀριθμὸν θέντες· (οἷον πότερον ἐκλείπει ὁ ἥλιος, ἢ οὔ) τὸ ὅτι ζητοῦμεν. σημεῖον δὲ τούτου. εὑρόντες γὰρ ὅτι ἐκλείπει, πεπαύμεθα· καὶ ἐὰν ἐξ ἀρχῆς εἰδῶμεν ὅτι ἐκλείπει, οὐ ζητοῦμεν πότερον. ὅταν δὲ εἰδῶμεν τὸ ὅτι, τότε τὸ διότι ζητοῦμεν. οἷον, εἰδότες ὅτι ἐκλείπει, καὶ ὅτι κινεῖται ἡ γῆ· τὸ διότι ἐκλείπει, ἢ διότι κινεῖται, ζητοῦμεν. ταῦτα μὲν οὕτως. 3 Ἔνια δ' ἄλλον τρόπον ζητοῦμεν· οἷον, εἰ ἔστιν, ἢ μή ἐστι κένταυρος, ἢ θεός. τὸ δ', εἰ ἔστιν

QVÆ quæruntur, tot numero ſunt, quot *ſunt* ea quæ ſcimus[a]. quærimꝰ autem quatuor[b]: quòd *ſit*[c], cur *ſit*[d], an ſit[e], & quid ſit. 2 Cùm enim vtrùm ſit hoc an hoc[f], quærimus, plura[g] complectẽtes: (veluti vtrùm Sol deficiat, an non) *tunc* quærimus quòd ſit. Huius autem *rei* ſignũ *eſt*: quia cùm inuenimus quòd *Sol* deficit, deſinimus *quærere*: & ſi ab initio cognoſceremꝰ quòd deficit, non quęreremus an *deficiat*. Cùm autem cognoſcimus quòd *ſit*, tunc quærimus cur *ſit*. veluti cùm nouimus quòd *Sol* deficit, & ꝙ terra mouetur: *tunc* quęrimꝰ cur deficiat, vel cur moueatur. Hęc quidẽ ita[h] *quærimus*. 3 Quædã verò alio modo[i] quærimus: veluti an ſit néne Centaurus, vel Deus. Dico autẽ an ſit

Cap. I.

a Quærimus enim, vt ſciamus: nec quærerem[?]. niſi ſciẽtiam nobis comparare poſſemus.

b Omittit quid verba ſignificẽt: vel quia nõ quęritur, ſed prænoſcitur tãtùm: vel quia loquitur de quæſtionibus, quæ non ad verba, ſed ad res ipſas pertinent.

c Id eſt, quale ſit: putà quòd ſit albus vel niger.

d Id eſt, cur tale ſit.

e An ſit in rerũ natura.

f Veluti, vtrùm ſit album, an nigrum. illa enim verba, *hoc*, *hæc*, ſũt attributa: ſubiectum autem reticetur ac ſuppleri debet.

g Id eſt, ſubiectũ & attributum. vt cùm quærimus, an Sol deficiat, in hac quæſtione coniũgimus Solem, & deficere.

h Id eſt, plura complectentes.

i Non plura cõplectentes, ſed ſimpliciter vnã rem in quæſtione ponentes.

néc ne, ſimpliciter[a], non an ſit albus néc ne. *Cùm autem nouimus rem eſſe, quærimus quid ſit: veluti, quid igitur eſt Deus? aut, quid eſt homo? 5 Quæ igitur quærimus, & quæ inuenta cognoſcimus, hæc & tot ſunt.

ἢ μή, ἁπλῶς λέγω, ἀλλ' οὐκ εἰ λευκὸς ἢ μή. γνόντες δὲ ὅτι ἐστί, τί ἐστι ζητοῦμεν· οἷον, τί οὖν ἐστι θεός; ἢ, τί ἐστιν ἄνθρωπος; 6 Ἃ μὲν οὖν ζητοῦμεν καὶ ἃ εὑρόντες ἴσμεν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι.

a Non adiuncto 3 attributo, albus, vel alio ſimili.

Omnem quæſtionem ad medium pertinere.

Cap. II.

1 Ratio prima, quæ eſt inductio. 2 Ratio ſecunda, quia omnis quæſtio pertinet ad cauſam. 3 Ratio tertia, quia idem eſt, quærere quid ſit, & cur ſit. 4 Ratio quarta à ſenſu. 5 Epilogus.

CVm autem quærimus quòd *ſit*, aut an ſit ſimpliciter, *tū* quærimus vtrùm ſit medium ipſius, an non ſit. cùm autem cognoſcentes vel quòd *ſit*, vel an ſit, ſiue in parte, ſiue ſimpliciter[b]; rurſus quærimus cur *ſit*, aut quid ſit: tunc quærimus quód *nā ſit* medium. (*Sic autem intelligo quòd *ſit*, vel an ſit, in parte, & ſimpliciter: in parte quidē, *veluti*, deficítne Luna? vel, augetúrne? [c] etenim ſitne aliquid néc ne, huiuſmodi *quæſtionibus* quærimus. ſimpliciter autem, *veluti*, an ſit néc ne Luna, vel nox[d]) *In omnib' igitur quæſtionibus accidit vt quæratur, vel an ſit medium, vel quod ſit medium. 2 Nam[e] cauſa[f] *eſt* meidiū: in[g] omnibus autē hæc quæritur: *veluti*[h], deficítne? éſtne cauſa aliqua, an nō? Poſt hæc, cū cognouimus eſſe aliquam cauſam, quærimus quęnam hæc ſit.* Nam cauſa cur ſit; nō hoc, vel illud[i], ſed ſimpliciter eſſentia; vel non ſimpliciter, ſed aliquid ex iis quæ *inſunt* per ſe, aut per accidens; *nihil aliud* eſt *quàm* medium. Dico autem ſimpliciter *eſſe* ipſum ſubiectum, vt Lunam, vel terrā, vel Solem, vel triangulū: *eſſe* autem aliquid, *vt* eclipſim[k], æqualitatem, inæqualitatē[l], an ſit in medio nécne[m]. 3 In iis enim omnibus perſpicuum

ΖΗτοῦμεν δέ, ὅταν μὲν ζητῶμεν τὸ ὅτι ἢ τὸ εἰ ἔστιν ἁπλῶς, ἆρ' ἔστι μέσον αὐτοῦ, ἢ οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ γνόντες ἢ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ἢ τὸ ἐπὶ μέρους, ἢ τὸ ἁπλῶς, πάλιν τὸ διὰ τί ζητῶμεν, ἢ τὸ τί ἐστι· τότε ζητοῦμεν, τί τὸ μέσον. (Λέγω δὲ τὸ ὅτι, ἢ τὸ εἰ ἔστιν, ἐπὶ μέρους, καὶ ἁπλῶς· ἐπὶ μέρους μέν, ἆρ' ἐκλείπει ἡ σελήνη; ἢ αὔξεται; εἰ γάρ ἐστί τι, ἢ μὴ ἐστί τι, ἐν τοῖς τοιούτοις ζητοῦμεν. ἁπλῶς δέ, εἰ ἔστιν, ἢ μή, σελήνη, ἢ νύξ) Συμβαίνει ἄρα ἐν ἁπάσαις ταῖς ζητήσεσι ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι μέσον, ἢ τί ἐστι τὸ μέσον.

2 Τὸ μὲν γὰρ αἴτιον, τὸ μέσον· ἐν ἅπασι δὲ τοῦτο ζητεῖται. ἆρ' ἐκλείπει; ἆρ' ἐστί τι αἴτιον, ἢ οὔ; μετὰ ταῦτα γνόντες ὅτι ἐστί τι, τί οὖν τοῦτ' ἐστι ζητοῦμεν. τὸ γὰρ αἴτιον τοῦ εἶναι μὴ τοδί, ἢ τοδί, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν οὐσίαν, ἢ τὸ μὴ ἁπλῶς, ἀλλά τι τῶν καθ' αὑτό, ἢ κατὰ συμβεβηκός, τὸ μέσον ἐστί. λέγω δὲ τὸ μὲν ἁπλῶς, τὸ ὑποκείμενον, οἷον σελήνην, ἢ γῆν, ἢ ἥλιον, ἢ τρίγωνον· τὸ δὲ τί, ἔκλειψιν, ἰσότητα, ἀνισότητα, εἰ ἐν μέσῳ ἢ μή.

3 Ἐν ἅπασι γὰρ τούτοις φανερόν ἐστιν ὅτι

CAP. II.
b Id eſt, vel in parte quòd ſit, 3 vel ſimpliciter an ſit.
c Quoniam his quæſtionibus quæritur de vno accidente Lunæ, veluti de eclipſi, aut incremento.
d Nam huiuſmodi quęſtiones ſunt de tota re, non de vno accidente. 4
e Syllogiſmum ſic extrue: Omnis cauſa eſt medium, omnis quæſtio eſt quęſtio cauſæ: ergo omnis quæſtio eſt quæſtio medij. 5
f *Maior propoſitio.*
g *Minor propoſitio.*
h *Expoſitio & cōfirmatio minoris propoſitionis.*
i Id eſt, non cur res ſit hoc vel illo accidente prædita. 6
k Eclipſis refertur ad Solem, vel Lunam.
l Hæc referenda ſunt ad triangulum, quod habet tres angulos æquales duobus rectis.
m Hæc quæſtio pertinet ad terram, quæ medium mundi locum obtinet.

ἔστιν, ὅτι τὸ αὐτό ἐστι τὸ τί ἐστι, καὶ διὰ τί ἐστι. τί ἐστιν ἔκλειψις; στέρησις φωτὸς ἀπὸ σελήνης ὑπὸ γῆς ἀντιφράξεως. διὰ τί ἐστιν ἔκλειψις; ἢ διὰ τί ἐκλείπει ἡ σελήνη; διὰ τὸ ἀπολείπειν τὸ φῶς, ἀντιφραττούσης τῆς γῆς. τί ἐστι συμφωνία; λόγος ἀριθμῶν ἐν ὀξεῖ ἢ βαρεῖ. διὰ τί συμφωνεῖ τὸ ὀξὺ τῷ βαρεῖ; διὰ τὸ λόγον ἔχειν ἀριθμῶν, τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; ἆρ' ἐστὶ συμφωνεῖν τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; ἆρ' ἐστὶν ἐν ἀριθμοῖς ὁ λόγος αὐτῶν; λαβόντες δ' ὅτι ἐστί, τίς οὖν ἐστιν ὁ λόγος;

4 Ὅτι δ' ἐστὶ τοῦ μέσου ἡ ζήτησις, δηλοῖ ὅσων τὸ μέσον αἰσθητόν. ζητοῦμεν γὰρ μὴ ᾐσθημένοι, οἷον τῆς ἐκλείψεως, εἰ ἔστιν ἢ μή. εἰ δ' ἦμεν ἐπὶ τῆς σελήνης, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν, οὔτ' εἰ γίνεται οὔτε διὰ τί· ἀλλ' ἅμα δῆλον ἂν ἦν. ἐκ γὰρ τοῦ αἰσθέσθαι, καὶ τὸ καθόλου ἐγένετο ἂν ἡμῖν εἰδέναι. ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ὅτι νῦν ἀντιφράττει, καὶ γὰρ δῆλον ὅτι νῦν ἐκλείπει. ἐκ δὲ τούτου τὸ καθόλου ἂν ἐγένετο.

5 Ὥσπερ οὖν λέγομεν, τὸ τί ἐστιν εἰδέναι, τὸ αὐτό ἐστι, καὶ διὰ τί ἐστι. τοῦτο δ' ἢ ἁπλῶς, καὶ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τι, ἢ τῶν ὑπαρχόντων, οἷον, ὅτι δύο ὀρθαί, ἢ ὅτι μεῖζον, ἢ ἔλαττον. ὅτι μὲν οὖν πάντα τὰ ζητούμενα, μέσου ζήτησίς ἐστι, δῆλον.

eſt idem eſſe quid eſt & quamobrem eſt. Quid eſt eclipſis? priuatio luminis in Luna ob terræ oppoſitionem. cur eſt eclipſis? aut cur deficit Luna? propterea quòd *eam* lumē deficit terra oppoſitâ. Quid concentus? ratio numerorum in acuto & graui. cur concinunt acutum & graue? quia numerorum rationem habent acutum & graue. cōcinúntne acutum & graue? *hoc eſt*, éſtne in numeris ratio eorum? Cum verò recepimus quòd eſt, *tū quærimus*, quæ nā igitur eſt ratio illa? 7

4 Quòd autem medii ſit *omnis* quæſtio, *ea* declarant quorum medium *eſt* ſenſibile. quærimus enim non perceptâ per ſenſum (exempli cauſâ) eclipſi, an ſit nécne? quod ſi eſſemus ſupra Lunam, non quæreremus an fiat, neque cur *fiat*: ſed confeſtim manifeſtum eſſet: quoniam ex ſenſu fieret vt etiam vniuerſale cognoſcerem[a]. ſenſus enim *percipit terram* nunc opponi, quia conſtat *Lunam* nunc deficere: ex hoc autem fieret[a] vniuerſale.

a Gigneretur in noſtro intellectu.

5 Quemadmodum igitur diximus, noſſe quid ſit, idem eſt atq. noſſe cur ſit. hoc autem vel ſimpliciter, non eorum quidpiā quæ inſunt: vel eorum quidpiam, cuiuſmodi *ſūt* habere duos *āgulos* rectos, aut eſſe mai[9] vel min[9].

*Quod igitur in omnib. quęſitis ſit quæſtio medij, manifeſtū *eſt*. 8

DE QVIDITATE, AC DEFINITIONE, TRACTATVS II.

Diſtinctio definitionis & demonſtrationis.

CAP. III.

1 ¶ Scopus & nexus. 2 ¶ Quæſtio prima, vt idem ſecundum idem ſciatur & demonſtretur. 3 Non omnium rerum eſſe definitionem, quarum eſt demonſtratio, ratio prima, quę

deſinitio affirmatur vniuerſaliter de deſinito, concluſionum verò quædam ſunt negatiuæ, quædam particulares. 4 ratio ſecunda, quia non omnis concluſio vniuerſalis affirmans poteſt definiri. 5 ratio tertia ducens ad incommodum, rem demonſtrabilem ſciri poſſe ſine demonſtratione. 6 ratio quarta, id eſt, inductio. 7 ratio quinta, quia definitio ſignificat eſſentiam, demonſtrantur autem accidentia. 8 An quæcumque poſſunt definiri, poſſint etiam demonſtrari. 9 ratio prima ducens ad incommodum, rem demonſtrabilem ſciri ſine demonſtratione. 10 ratio ſecunda, quia definitio eſt principium demonſtrationum. 11 An quædam poſſint & definiri & demonſtrari. 12 Quod non poſſunt, ratio prima, quia demonſtrationes ſupponunt & ſumunt eſſentiam, & quid res ſit. 13 ratio ſecunda. quia concluſio affirmat, vel negat, non item definitio. 14 ratio tertia, quia definitio oſtendit quid ſit, demonſtratio verò quod ſit vel non ſit. 15 Concluſio. 16 Corollarium. 17 ¶ Epilogus.

CAP. III.

3

Quomodo autẽ probetur quid ſit, & quis *ſit* modus reductionis [a], & quid ac quorum ſit definitio, dicamus, cùm priùs de his dubitauerimus.

a Id eſt, quomodo definitio reducatur ad demonſtrationem.

9

Omnis enim definitio vel eſt principium, vel concluſio demõſtrationis, vel à demonſtratione differt ſolùm terminorum ſitu, vt dictum fuit lib. precedent. cap. 8. part. 1.

2 Initium autem futurorum eſto, quod eſt maximè proprium ſequentium ſermonum [b] dubitare enim aliquis poſſit, an idem & *ſecundum idẽ* definitione ſciri poſſit & demonſtratione.

b Quod eſt maxime accommodatũ ad ea, quæ mox dicẽtur, intelligenda.

3 An *hoc eſt* impoſſibile? nam definitio[c] videtur explicare quid *res* ſit: quicquid autem *ſignificat* quid *res* ſit, *eſt* vniuerſale & attributiuum: ſyllogiſmorũ verò quidam ſunt priuatiui, quidam non vniuerſales: veluti qui *extruuntur* in ſecunda figura, omnes *ſunt* priuatiui: qui verò in tertia, non vniuerſales.

c Eodem inſtrumẽto acquirantur ſcientia defi itiua & demonſtratiua.

10

4 Deinde non omniũ affirmationum quæ probantur in prima figura, eſt definitio, veluti *huius*, omne triangulum duobus rectis æquales *angulos* habere.

5 Huius *rei* ratio *eſt*: quia ſcire rem demonſtrabilem, eſt habere demonſtrationem. quare ſi huiuſmodi *rerum* eſt demonſtratio, perſpicuum *eſt* nõ poſſe eorũdem eſſe etiam definitionem: alioquin ſciret quiſpiam etiam ratione definitionis, non habẽs demonſtrationem: nihil enim prohibet, quominùs non ſimul [d] habeat *demonſtrationem*.

d Non vnà cum definitione.

11

6 Satis autem fidem facit etiam inductio: nihil enim vmquàm de-

Πῶς δὲ τὸ τί ἐστι δείκνυται, καὶ τίς ὁ τρόπος τῆς ἀναγωγῆς, καὶ τί ἐστιν ὁρισμὸς, καὶ τίνων, εἴπωμεν, διαπορήσαντες πρῶτον περὶ αὐτῶν. 2 Ἀρχὴ δ' ἔστω τῶν μελλόντων, ἥπερ ἐστὶν οἰκειοτάτη τῶν ἐχομένων λόγων. ἀπορήσειε γὰρ ἄν τις, ἆρ' ἐστὶ τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, ὁρισμῷ εἰδέναι, καὶ ἀποδείξει.

3 Ἢ ἀδύνατον; ὁ μὲν γὰρ ὁρισμὸς τοῦ τί ἐστιν εἶναι δοκεῖ· τὸ δὲ τί ἐστιν, ἅπαν καθόλου καὶ κατηγορικόν· συλλογισμοὶ δ' εἰσὶν, οἱ μὲν, στερητικοὶ, οἱ δ', οὐ καθόλου· οἷον, οἱ μὲν ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι, στερητικοὶ πάντες· οἱ δ' ἐν τῷ τρίτῳ, οὐ καθόλου.

4 Εἶτα, οὐδὲ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι κατηγορικῶν ἁπάντων ἐστὶν ὁρισμός· οἷον, ὅτι πᾶν τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει.

5 Τούτου δὲ λόγος, ὅτι τὸ ἐπίστασθαί ἐστι τὸ ἀποδεικτὸν, τὸ ἀπόδειξιν ἔχειν. ὥστ' εἰ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπόδειξίς ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὐτῶν καὶ ὁρισμός. ἐπίσταιτο γὰρ ἄν τις καὶ κατὰ τὸν ὁρισμὸν, οὐκ ἔχων τὴν ἀπόδειξιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει, μὴ ἅμα ἔχειν. 6 Ἱκανὴ δὲ πίστις καὶ ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς· οὐδὲν γὰρ πώποτε ὁ-

ρισά-

εἰσάμενοι ἐγνωρίσαμεν, οὔτε τῶν καθ' αὑτὸ ὑπαρχόντων, οὔτε τῶν συμβεβηκότων. 7 Ἔτι, εἰ ὁ ὁρισμὸς, οὐσίας τις γνωρισμός· τά γε τοιαῦτα φανερὸν ὅτι οὐκ οὐσίαι. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν ὁρισμὸς ἅπαντος, ὥσπερ καὶ ἀπόδειξις, δῆλον. 8 Τί δὲ, οὗ ὁρισμὸς ἆρα, παντὸς ἀπόδειξίς ἐστιν;

9 Ἢ οὔ; Εἷς μὲν δὴ λόγος, καὶ περὶ τούτου ὁ αὐτός. τοῦ γὰρ ἑνὸς, ᾗ ἕν, μία ἐπιστήμη. ὥστ' εἴπερ τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀποδεικτὸν, ἐστὶ τὸ τὴν ἀπόδειξιν ἔχειν· συμβήσεταί τι ἀδύνατον. ὁ γὰρ τὸν ὁρισμὸν ἔχων, ἄνευ ἀποδείξεως ἐπιστήσεται. 10 Ἔτι, αἱ ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων, ὁρισμοί· ὧν ὅτι οὐκ ἔσονται ἀποδείξεις, δέδεικται πρότερον. ἢ ἔσονται αἱ ἀρχαὶ ἀποδεικταὶ, καὶ τῶν ἀρχῶν ἀρχαὶ, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον βαδιεῖται· ἢ τὰ πρῶτα, ὁρισμοὶ ἔσονται ἀναπόδεικτοι.

11 Ἀλλ' ἆρα εἰ μὴ παντὸς τοῦ αὐτοῦ, ἀλλά τινος τοῦ αὐτοῦ ἐστιν ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις;

12 Ἢ ἀδύνατον; οὐ γάρ ἐστιν ἀπόδειξις, οὗ ὁρισμός. ὁρισμὸς μὲν γὰρ, τοῦ τί ἐστι, καὶ οὐσίας· αἱ δ' ἀποδείξεις φαίνονται πᾶσαι ὑποτιθέμεναι, καὶ λαμβάνουσαι τὸ τί ἐστιν· οἷον, αἱ μαθηματικαὶ, τί μονὰς, καὶ τί τὸ περιττὸν· καὶ αἱ ἄλλαι ὁμοίως. 13 Ἔτι, πᾶσα ἀπόδειξις τὶ κατά τινος δείκνυσιν· οἷον, ὅτι ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστιν. ἐν δὲ τῷ ὁρισμῷ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου κατηγορεῖται. οἷον, οὔτε τὸ ζῷον κατὰ τοῦ δίποδος, οὔτε τοῦτο κατὰ τοῦ ζώου· οὐδὲ κατὰ τοῦ ἐπιπέδου τὸ σχῆμα· οὐ γάρ ἐστι τὸ ἐπίπεδον, σχῆμα· οὐδὲ τὸ σχῆμα, ἐπίπεδον.

finientes nouimus, ex iis quæ vel per ſe inſunt, vel accidentia ſunt. 12
7 Præterea ſi definitio *eſt* eſſentiæ notificatio quædam: eiuſmodi autem res conſtat non *eſſe* eſ- 13
ſentias: * patet igitur non omnium rerum eſſe definitionem, quarum eſt demonſtratio.

8 Quid autem? quarum rerum eſt definitio, éſtne omnium demonſtratio? 9 An non? Sanè vna ratio [a] etiã ad hoc *quæſitum* pertinet. vnius enim, quà vnum *eſt*, vna *eſt* ſcientia. quapropter ſi rẽ demonſtrabilem ſcire, eſt habere ſcientiam: eueniet aliquid impoſſibile: quia definitionem habens, ſine demonſtratione ſciet. 10 Præterea principia demonſtrationũ *ſunt* definitiones: quorum *principiorum* non eſſe demonſtrationes, antea [b] probatum fuit. aut *enim* principia erunt demonſtrabilia, necnon principiorum principia, & hoc in infinitum procedet: aut prima *principia* erunt definitiones indemonſtrabiles. 11 Numquid igitur, ſi non omnium, ſaltem quarundam rerum ſimul eſt definitio & demonſtratio? 12 An hoc quoque eſt impoſſibile? quia nõ eſt demonſtratio *eius rei* cuius *eſt* definitio: quandoquidem definitio *explicat* quid *res* ſit, & eſſentiam: demõſtrationes autem omnes videntur ſupponere & ſumere quid ſit: veluti mathematicæ, quid vnitas, & quid impar: & aliæ ſimiliter. 13 Præterea omnis demonſtratio probat aliquid de aliquo, veluti eſſe, aut nõ eſſe: in definitione verò alterum alteri non attribuitur [c]: vtputà, neque animal *dicitur* de bipede, neque hoc de animali: ſed neque de plano figura; quia nec planum *eſt* figura, nec figura *eſt* planum.

14 (beside 10 Præterea principia demonſtrationũ)
15 (beside 11 Numquid igitur)
16 (beside 13 Præterea)

a Quæ propoſita fuit in 5. part.

b Superiori lib. cap. 3. partic. 4. & cap. 22. part. vlt.

c Id eſt, pars definitionis non attribuitur alteri parti.

17 14 Præterea aliud *eſt* probare
quid ſit & *probare* quòd ſit. defi-
nitio igitur declarat quid ſit: de-
monſtratio verò, quòd hoc de
18 hoc eſt, aut non eſt*. rei autẽ di-
uerſæ diuerſa *eſt* demonſtratio:
niſi ſit vt pars quædã totius. hoc
autem *ideo* dico: quia probatum
fuit iſoſceles *habere tres angulos
æquales* duobus rectis, ſi proba-
tum fuit triangulum *eos habere*:
illud[a] enim *eſt* pars[b]: hoc[c] verò
eſt totum[d]. Sed hæc non ſunt i-
ta inter ſe affecta, quòd ſit, &
quid ſit: quia non eſt alterum al-
19 terius pars. 15 Perſpicuum igi-
tur *eſt*, neque cuius rei *eſt* defini-
tio, eius omnino *eſſe* demonſtra-
tionem: neque cuius *eſt* demon-
ſtratio, eius *eſſe* omnino defini-
tionem: neque vllius prorſus rei
poſſe vtraque[e] haberi.
16 Quare conſtat, definitionem
& demonſtrationem neque idẽ
eſſe, nec alterum ſub altero *con-
tineri*: nam alioqui etiam ſubiecta[f] ſimiliter *ſe* haberent. 17 De his i-
gitur hactenus dubitatum eſt.

a Iſoſceles.
b Nõ integrãs, ſed ſubiectiua, id eſt ſpecies.
c Triangulum.
d Totum attributiuum, id eſt genus.
e Definitionem & demonſtrationem.
f Res definitæ, & res demõſtratæ.

14 Ἔτι, ἕτερον τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ ὅτι ἐστὶ, δεῖξαι. ὁ μὲν οὖν ὁρισμὸς, τί ἐστι δηλοῖ· ἡ δὲ ἀπόδειξις, ὅτι ἢ ἔστι τόδε κατὰ τοῦδε, ἢ οὐκ ἔστιν. ἑτέρου δὲ ἑτέρα ἀπόδειξις, ἐὰν μὴ ὡς μέρος ᾖ τι τῆς ὅλης. τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι δέδεικται τὸ ἰσοσκελὲς δύο ὀρθαῖς, εἰ πᾶν τρίγωνον δέδεικται· μέρος γὰρ τὸ δὲ, ὅλον. ταῦτα δὲ πρὸς ἄλληλα οὐκ ἔχει οὕτως, τὸ ὅτι ἐστὶ, καὶ τὸ τί ἐστιν. οὐ γάρ ἐστι θατέρου θάτερον μέρος.

15 Φανερὸν ἄρα, ὅτι οὔτε οὗ ὁ ὁρισμὸς, τούτου πάντως ἀπόδειξις· οὔτε οὗ ἀπόδειξις, τούτου πάντως ὁρισμός· οὔτε ὅλως τοῦ αὐτοῦ οὐδενὸς ἐνδέχεται ἄμφω ἔχειν.

16 Ὥστε δῆλον ὡς οὐδὲ ὁρισμὸς καὶ ἀπόδειξις, οὔτε τὸ αὐτὸ ἂν εἴη, οὔτε θάτερον ἐν θατέρῳ· καὶ γὰρ ἂν τὰ ὑποκείμενα ὁμοίως εἶχε. 17 Ταῦτα μὲν οὖν μέχρι τούτου διηπορήσθω.

Quid res ſit, non probari ſyllogiſmo.
CAP. IV.

1 Ratio: quia ſi quid ſit, probaretur ſyllogiſmo, peteretur quæſitum in minori propoſitione. 2 Primum exemplum in ſimplicibus terminis. 3 Alterum exemplum in propoſitionibus. 4 Prolepſis.

CAP. IV.
20 QVid autẽ *res* ſit, vtrùm ex-
plicatur ſyllogiſmo & de-
monſtratione, an nõ explicatur,
ſicut præſens diſputatio ſuppo-
nebat? ſyllogiſmus enim aliquid
de aliquo ꝓbat per mediũ: qui-
ditas autem eſt propria, & attri-
buitur in *quæſtione* quid eſt. hęc[g]
autẽ reciprocari neceſſe *eſt*. nam
ſi τὸ α eſt propriũ τοῦ γ: conſtat *id
eſſe propriũ* etiam τοῦ β, atq; hoc τοῦ
γ: proinde omnia[h] viciſſim *reci-*

g Id eſt, quiditas, & id cuius eſt quiditas.
h Id eſt, α, β, γ.

Τοῦ δὲ τί ἐστι, πότερόν ἐστι συλλογισμὸς καὶ ἀπόδειξις, ἢ οὐκ ἔστι, καθάπερ νῦν ὁ λόγος ὑπέθετο; ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς, τὶ κατά τινος δείκνυσι διὰ τοῦ μέσου· τὸ δὲ τί ἐστιν, ἴδιόν τε, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ταῦτα δ' ἀνάγκη ἀντιστρέφειν. εἰ γὰρ τὸ α τοῦ γ ἴδιον· δῆλον ὅτι καὶ τοῦ β, καὶ τοῦτο τοῦ γ· ὥστε πάντα ἀλλήλων.

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴν καὶ εἰ τὸ α ἐν τῷ τί ἐστι παντὸς ὑπάρχει τῷ β, καὶ καθόλου τὸ β παντὸς τοῦ Γ ἐν τῷ τί ἐστι λέγεται· ἀνάγκη καὶ τὸ α ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ Γ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ οὕτω τις λήψεται διπλώσας, οὐκ ἀνάγκη ἔσται τὸ α τοῦ Γ κατηγορεῖσθαι ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ τὸ μὲν α τοῦ β ἐν τῷ τί ἐστι, μὴ καθ' ὅσων δὲ τὸ β ἐν τῷ τί ἐστι. τὸ δὴ τί ἐστιν, ἄμφω ταῦτα ἕξει. ἔσται ἄρα καὶ τὸ β κατὰ τοῦ Γ, τὸ τί ἐστιν. εἰ δὴ τὸ τί ἐστι, καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, ἄμφω ἔχει ἐπὶ μέσου ὅρου ἔσται πρότερον τὸ τί ἦν εἶναι.

2 Ὅλως τε, εἰ ἔστι δεῖξαι τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἔστω τὸ Γ, ἄνθρωπος· τὸ δὲ α, τὸ τί ἐστιν, εἴτε ζῷον δίπουν, εἴτε ἄλλο τι. εἰ τοίνυν συλλογιεῖται, ἀνάγκη κατὰ τοῦ β τὸ α παντὸς κατηγορεῖσθαι. τούτου δ' ἔσται ἄλλος λόγος μέσος. ὥστε καὶ τοῦτο ἔσται τί ἐστιν ἄνθρωπος. λαμβάνει οὖν, ὃ δεῖ δεῖξαι. καὶ γὰρ τὸ β ἐστι τί ἐστιν ἄνθρωπος. 3 Δεῖ δ' ἐν ταῖς δυσὶ προτάσεσι καὶ τοῖς πρώτοις καὶ ἀμέσοις σκοπεῖν· μάλιστα γὰρ φανερὸν τὸ λεγόμενον γίνεται. Οἱ μὲν οὖν διὰ τὸ ἀντιστρέφειν δεικνύντες τί ἐστι ψυχή, ἢ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ἄλλο ὁποιοῦν τῶν ὄντων, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτοῦνται. οἷον, εἴ τις ἀξιώσειε ψυχὴν εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτῷ αἴτιον τοῦ ζῆν· τοῦτο δ' ἀριθμὸν αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα. ἀνάγκη γὰρ αἰτῆσαι τὴν ψυχήν, ὅπερ ἀριθμὸν εἶναι αὐτὸν ἑαυτὸν κινοῦντα, οὕτως ὡς τὸ αὐτὸ ὄν. 4 Οὐ γάρ, εἰ ἀκολουθεῖ τὸ α τῷ β, καὶ τοῦτο τῷ Γ, ἔσται τῷ γ τὸ α,

procari. atqui ſi τὸ α ineſt omni Γ in *quæſtione* quid eſt, & vniuerſaliter τὸ β dicitur de omni Γ in *quæſtione* quid eſt: neceſſe *eſt* etiã τὸ α dici de Γ in *quæſtione* quid eſt. Si quis verò ſine hac geminatione [a] ſumpſerit *principia*: non neceſſe erit vt τὸ α τῷ γ attribuatur in *quæſtione* quid eſt[b]: etiamſi τὸ α de β *dicatur*[c] in *quæſtione* quid eſt, non autẽ τὸ β de quibus *dicitur*[d], *de iis dicatur*[e] in *quæſtione* quid eſt. ergo quid *res* ſit[f], ambo hæc[g] ſignificabunt. itaque etiam τὸ β ſignificabit quid ſit τὸ Γ. Si igitur quid ſit & quiditatẽ ambo[h] ſignificant, in medio termino[i] ante *cõcluſionẽ* cõtinebatur quid res ſit. 2 Et omnino ſi licet probare quid ſit homo: eſto τὸ Γ, homo: τὸ α, quid ſit, ſiue animal bipes, ſiue aliud quidpiam. Si igitur concludetur: neceſſe *eſt*, vt τὸ α attribuatur omni β. huius autẽ erit alia definitio media. quapropter hæc quoque ſignificabit quid ſit homo. Sumit igitur, quod probare oportet: quoniam τὸ β[k] ſignificat quid ſit homo. 3 Oportet autẽ in duabus propoſitionibus & *in primis* atque immediatis *principiis*[l] *hoc* conſiderare: maximè enim perſpicuũ fiet, qđ dicimus. Qui igitur propter reciprocationẽ[m] oſtendũt quid ſit anima, aut quid ſit homo, aut quæuis alia res, poſtulant[n] id quod ab initio *quæſitum fuit*. veluti ſi quis ſibi concedi poſtulet animam[o] eſſe id quod ſibi eſt cauſa viuendi, hoc[p] autem eſſe numerum ſe ipſum mouentem. neceſſe *eſt* enim, vt poſtulet animam eſſe ipſiſſimum numerum ſe ipſum mouentem, adeo vt idem ſint.

4 Non enim ſi conſequens eſt τὸ α τῷ β, atque hoc τῷ γ: *propterea* τὸ α

a Non addens in vtraque propoſitione attributum attribui ſubiecto in quæſtiõe quid eſt, ſed ſimpliciter dicens τὸ α attribui τῷ β, & τὸ β τῷ γ.
b Sed ſimpliciter neceſſe erit vt attribuatur quomodocumque τὸ α τῷ γ.
c In maiori propoſitione.
d In minori propoſitione.
e In concluſione.
f Quid ſit τὸ γ.

21

g Τὸ α, & τὸ β.
h Id eſt, τὸ α maius extremum, & τὸ β medius terminus.
i Nõ ait in maiori extremo: quia quæritur quiditas & definitio τοῦ γ: maius autem extremũ ſumitur in maiori propoſitione vt quiditas τοῦ β: at minus extremũ in minori propoſitione ſumitur vt quiditas ipſius γ. ergo non in maiori, ſed in minori propoſitione petitur quæſitum.
k Quod ſumitur pro medio termino, & attribuitur homini in minori propoſitione.
l Id eſt, in duabus propoſitionibus, in quibus quiditas attribuitur ei cuius eſt quiditas.
m Quia termini ita reciprocantur inter ſe, vt idem ſint: ſicut definitio & definitum, ſeu quiditas & id cuius eſt quiditas, idem ſunt.

22

n In minori propoſitione. o Hæc eſt minor propoſitio. p Hæc eſt maior propoſitio.

erit quiditas τοῦ γ,(ſed tantùm licebit dicere *id* eſſe verũ) ne quidem ſi τὸ α ita dicatur de omni Ϭ, vt τὸ β ſit id ipſum quod τὸ α. etenim animal eſſe, attribuitur τῷ hominem eſſe. hoc enim *effatum* verum *eſt*, quicquid *eſt* hominẽ eſſe, *eſt* animal *eſſe*: (quemadmodum & omnis homo *eſt* animal) ſed nõ ita vt ſint vnum[a]. Si *quis* igitur non ita ſumpſerit *propoſitiones*, non concludetur τὸ α eſſe quiditatem & eſſentiam τοῦ γ. Si verò ita ſumpſerit, ante *concluſionem* ſumet τὸ Ϭ eſſe quiditatem τοῦ γ. quare non fuit demonſtratum: quia ſumpſit *id*, quod in principio *quæſitum fuit*.

a Quia genus non eſt idem quod ſpecies, ſed latiùs patet.

τὸ τί ἦν εἶναι, (ἀλλ' ἀληθὲς εἰπεῖν ἔσται μόνον) οὐδ' εἰ ἔστι τὸ α, ὅπερ τι κατὰ τοῦ β κατηγορεῖται παντός: καὶ γὰρ τὸ ζῴῳ εἶναι, κατηγορεῖται κατὰ τοῦ ἀνθρώπῳ εἶναι· ἀληθὲς γὰρ, πᾶν τὸ ἀνθρώπῳ εἶναι, ζῴῳ εἶναι, (ὥσπερ καὶ πάντα ἄνθρωπον, ζῶον) ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὥστε ἓν εἶναι. ἐὰν μὲν οὖν μὴ οὕτω λάβῃ, οὐ συλλογιεῖται, ὅτι τὸ α ἐστὶ τοῦ γ τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἡ οὐσία, ἐὰν δὲ οὕτω λάβῃ, πρότερον ἔσται εἰληφὼς, τοῦ γ τὸ τί ἦν εἶναι τὸ β. ὥστ' οὐκ ἀποδέδεικται· τὸ γὰρ ἐν ἀρχῇ, εἴληφεν.

Quid ſit, non concludi per diuiſionem.

Cap. v.

1 *Ratio prima, quia methodus diuiſiua petit quæſitum.* 2 *Ratio ſecunda, quia non probat attributum eſſe eſſentiam & quiditatem.* 3 *Ratio tertia à vitiis definitionis, id eſt, ſuperfluitate, defectu, hyperbato.* 4 *Solutio tertiæ rationis, id eſt, ratio vitandi ſuprà dicta vitia.* 5 *Ratio quarta, quia concluſio ſyllogiſmi diuiſiui non eſt definitio.*

Cap. v. 23

NEque verò via illa concluſit, quæ per diuiſiones *abſoluitur*, ſicut in reſolutione ad figuras *ſyllogiſmorum pertinente*[b] dictum fuit. nunquam enim neceſſe eſt, vt, cùm hæc[c] ſint, res illa[d] ſit: quemadmodum nec inducens demonſtrat: non debet enim concluſio interrogari: nec *ideo* eſſe, quia conceſſa fuerit: ſed neceſſariò eſt, cùm illa[e] ſint, etiamſi non fateatur[f] qui reſpõdet. Homo[g] éſtne animal, an inanimum? tũc ſumpſit *eſſe* animal, non concluſit. rurſus omne animal aut eſt pedeſtre, aut aquatile. ſumpſit *hominem eſſe* pedeſtre. & hominem eſſe totũ illud, animal pedeſtre, non neceſſe *eſt* ex iis quæ dicta fuerunt: ſed hoc

b Lib. 1. Prior. Analyt. cap. 31.
c Quæ ponuntur in diuiſione.
d Definitio probanda.
e Principia & propoſitiones conceſſæ.
f Non admittat concluſionem.
g Hæc eſt interrogatio eius qui diuiſione inueſtigat definitionem.

ἈΛλὰ μὴν οὐδ' ἡ διὰ τῶν διαιρέσεων ὁδὸς συλλογίζεται, καθάπερ ἐν τῇ ἀναλύσει τῇ περὶ τὰ σχήματα εἴρηται. οὐδαμοῦ γὰρ ἀνάγκη γίνεται τὸ πρᾶγμα ἐκεῖνο εἶναι, τωνδὶ ὄντων· ἀλλ' ὥσπερ οὐδ' ὁ ἐπάγων ἀποδείκνυσιν. οὐ γὰρ δεῖ τὸ συμπέρασμα ἐρωτᾶν, οὐδὲ, τῷ δοῦναι, εἶναι· ἀλλ' ἀνάγκη εἶναι, ἐκείνων ὄντων, κἂν μὴ φῇ ὁ ἀποκρινόμενος. ἆρα ὁ ἄνθρωπος, ζῶον, ἢ ἄψυχον; εἶτ' ἔλαβε ζῶον, οὐ συλλελόγισται. πάλιν ἅπαν ζῶον, ἢ πεζὸν, ἢ ἔνυδρον. ἔλαβε πεζόν. καὶ τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τὸ ὅλον, ζῶον πεζὸν, οὐκ ἀνάγκη ἐκ τῶν εἰρημένων, ἀλλὰ λαμβάνει καὶ

τοῦτο

τοῦτο διαφέρει δ' οὐδὲν, ἐπὶ πολλῶν, ἢ ὀλίγων οὕτω ποιεῖν· τὸ αὐτὸ γάρ ἐστιν. ἀσυλλόγιστος μὲν οὖν καὶ ἡ χρῆσις γίνεται τοῖς οὕτω μετιοῦσι, καὶ τῶν ἐνδεχομένων συλλογισθῆναι.

2 Τί γὰρ κωλύει, τοῦτο ἀληθὲς μὲν τὸ πᾶν εἶναι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, μὴ μέντοι τὸ τί ἐστι, μηδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν; 3 Ἔτι, τί κωλύει ἢ προσθεῖναί τι, ἢ ἀφελεῖν, ἢ ὑπερβεβηκέναι τῆς οὐσίας; 4 Ταῦτα μὲν οὖν παρίεται μὲν, ἐνδέχεται δὲ λῦσαι, τῷ λαμβάνειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι πάντα, καὶ τὸ ἐφεξῆς τῇ διαιρέσει ποιεῖν, αἰτούμενον τὸ πρῶτον, καὶ μηδὲν παραλείπειν. τοῦτο δὲ ἀναγκαῖον, εἰ ἅπαν εἰς τὴν διαίρεσιν ἐμπίπτει, καὶ μηδὲν ἐλλείπει. ἄτομον γὰρ ἤδη δεῖ εἶναι.

5 Ἀλλὰ συλλογισμὸς ὅμως οὐκ ἔνεστιν, ἀλλ' εἴπερ, ἄλλον τρόπον γνωρίζειν ποιεῖ. καὶ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον. οὐδὲ γὰρ ὁ ἐπάγων ἴσως ἀποδείκνυσιν, ἀλλ' ὅμως δηλοῖ τι. 6 Συλλογισμὸν δ' οὐ λέγει ὁ ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐκλέγων τὸν ὁρισμόν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς συμπεράσμασι τοῖς ἄνευ τῶν μέσων, ἐάν τις εἴπῃ ὅτι τούτων ὄντων ἀνάγκη τοδὶ εἶναι, ἐνδέχεται ἐρωτῆσαι τὸ διὰ τί, οὕτως καὶ ἐν τοῖς διαιρετικοῖς ὅροις. τί ἐστιν ἄνθρωπος; ζῶον θνητὸν, ὑπόπουν, δίπουν, ἄπτερον. διὰ τί; καθ' ἑκάστην πρόσθεσιν. ἐρεῖ γὰρ, καὶ δείξει τῇ διαιρέσει, ὡς οἴεται, ὅτι πᾶν ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον. ὁ δὲ τοιοῦτος λόγος ἅπας, οὐκ ἔστιν ὁρισμός.

quoque ſumit. Nihil autem refert, vtrùm in multis, an in paucis ita fiat [a]: idem námque eſt [b]. Iis igitur qui ita progrediuntur, ineptus fit vſus *diuiſionis*, vel ad ea concludenda quæ *aliâs* ſyllogiſmo concludi poſſunt. 2 Quid enim prohibet, quo minùs totũ hoc [c] verè dicatur de homine, nõ tamen ſignificet quid ſit & quiditatẽ? 3 Præterea quid vetat vel adiicere [d] quidpiã, vel detrahere [e], vel tranſilire [f], ad eſſentiam pertinens? 4 Hæc igitur *vitia* committuntur quidẽ: * vitari tamen poſſunt: ſi accipiantur omnia *attributa* in *quæſtione* quid eſt: & primo poſtulato, diuiſione conſtituatur *ordo eorum quæ* deinceps *in definitione poni debent:* ac nihil prætermittatur. hoc autem neceſſarium *eſt*, ſi omnia in diuiſionem cadunt, & nihil deeſt. iam enim indiuiduum eſſe oportet [g]. 5 Verumtamen ſyllogiſmus non eſt [h]: ſed ſi *notum facit*, alio modo notum facit. atque hoc non *eſt* abſurdum: quia fortaſſe nec inducens demõſtrat, aliquid tamen declarat. 6 Per ſyllogiſmũ autem non colligit, qui ex diuiſione eligit [i] definitionẽ. vt enim in concluſionibus quæ ſine mediis *inferuntur*, ſi quis dicat his poſitis neceſſe *eſſe*, vt hoc ſit, poteſt interrogari & quæri quamobrẽ: ſic etiã *fieri poteſt* in definitionibus quæ per diuiſionem probantur. quid eſt homo? animal mortale, pedes habens, bipes, pennis carens. quid ita? ſecundum quamque adiectionem [k]. dicet enim & oſtendet diuiſione, (vt putat) quia omne *animal eſt* vel mortale vel immortale [l]. tota autẽ hæc oratio non eſt definitio [m].

a Id eſt, quod dixi de definitione compoſita ex duobus verbis, idẽ intellige de quauis prolixiori definitione, quoniam ſemper eſt eadem ratio.

b Eadem eſt ratio breuis & prolixæ definitionis.

c Animal pedeſtre.

d Ita vt in definitione ſit aliquid ſuperuacuum.

e Ita vt definitio ſit manca & imperfecta, quia 24 deſiit vltima differentia.

f Id eſt, omittere mediã differẽtiam, vt ſi quis ita definiat, animal eſt corpus ſenſu præditum, cùm dicere debuerit, corpus viuens, ſenſu præditum.

g Id eſt, oportet diuidendo pro- 25 gredi, donec habeatur perfecta definitio: tũc autem dicitur diuidens perueniſſe ad indiuiduum: quia non debet amplius diuidere.

h Diuiſio non habet vim ſyllogiſticam.

i Paronomaſia eſt in Græcis verbis μὴ λέγει ὁ ἐκλέγων, quam conatus ſum vtcũque Latinè exprimere. Dicit r autẽ eligi definitio ex diuiſione, quia non omnia membra diuiſionis accipiuntur in definitione: ſed ſemper ex duobus membris oppoſitis alterũ ſumitur, alterum relinquitur.

k Id eſt, ſingillatim quæri poteſt, cur dicatur animal, cur mortale &c. hæc igitur non ſunt probata, cùm ita in quæſtionem veniant.

l Vnde cùm homo ſit animal, neceſſariò eſt vel mortalis vel immortalis.

m Id eſt, hæc oratio, animal mortale vel immortale, quæ eſt concluſio ſyllogiſmi diuiſiui, non eſt definitio hominis, ſed ex ea debet eligi definitio, id eſt, animal mortale.

quare *etiamſi* demonſtretur diuiſione, tamen definitio non efficitur ſyllogiſmo [a].

ὥστ' εἰ ἀποδείκνυτο τῇ διαιρέσει, ἀλλ' ὅ γε ὁρισμὸς οὐ συλλογισμὸς γίνεται.

a Probatur quidem aliquid diuiſione, nempe illa concluſio alternata, homo eſt vel mortalis vel immortalis: ſed non probatur definitio.

Quid res ſit, non probari per definitionem ipſius quid eſt, vel rei contrariæ.

Cap. VI.

1 ¶ De definitione quiditatis. 2 Ratio prima, quia petitur quæſitum. 3 Ratio ſecunda, à ſimili, quia non concluditur ex definitione ſyllogiſmi. 4 ¶ De contrarii definitione. 6 ¶ Ratio tam contra definitionem, quàm contra ſyllogiſmum, quia non probant, ex attributis vnum fieri.

CAP. VI.

26

b Quæ ſumpta ſunt vt cõſtituerent rei definitionem & eſſentiã.
c Compoſitum ex pluribus attributis in quæſtione quid eſt.
d Quod medium [illegible] rei eſſentia [illegible]: ergo quiditas ſumitur, vt probetur quiditas.
e Id eſt, refertur ad alteram propoſitionem & ad

27

concluſionem, vt vniuerſale ad particulare, vel vt particulare ad vniuerſale. at ſi apponeretur definitio ſyllogiſmi eſſet propoſitio omnino diuerſa, quippe differret tã ſubiecto, quã attributo. Proinde nec totius nec partis rationem haberet.
f Id eſt, ex definitione ſyllogiſmi oſtendendũ eſt, ſyllogiſmum rectè extructum, & concluſionem rectè illatã fuiſſe.
g Æquè vitioſa eſt ratio proban-

28

di definitionem per definitionẽ contrarij.

SEd numquid poteſt ex hypotheſi demonſtrari quid *res* ſit ſecundum eſſentiam, *his propoſitionibus* ſumptis quiditatem *nihil aliud eſſe quàm id* quod *conſtat ex attributis* in *quæſtione* quid eſt, *& eſt rei proprium*: hæc verò[b] in *quæſtione* quid eſt, ſola *attribui*, & totum[c] *eſſe rei* proprium? hæc enim eſt eius eſſentia. 2 An rurſus in hac quoque *probatione* ſumpſit quiditatem? neceſſe *eſt* enim per mediũ[d] probare. 3 Præterea quemadmodum in ratiocinatione non ſumitur quid ſit ratiocinari: quia ſemper propoſitio *eſt* vel totũ vel pars[e], ex quibus *conſtat* ratiocinatio: ita etiã quid *res* ſit, nõ debet eſſe in ſyllogiſmo, ſed ſeorſum ab iis quæ poſita ſunt. Et aduerſus dubitantem verùm hoc nonconcluſum ſit, an non, occurrendũ eſt, *concluſum* eſſe, quia hoc erat ſyllogiſmus [f]. & aduerſus *dicentem* non fuiſſe concluſum quid ſit, *aſſerendum eſt id* fuiſſe *concluſum*: quia hoc à nobis poſitum fuerat eſſe quid *res* ſit. Quare neceſſe eſt, vt cõcluſum quidpiam, ſit ſine definitione ſyllogiſmi, vel ipſius quid eſt. 4 *Idem eſt*[g], & ſi *quis* ex hypotheſi oſtendat: veluti ſi eſſentia mali *eſt* eſſe diuiduũ: contrarij verò *eſt* eſſentia cõtrarij,

Ἀλλ' ἆρα ἔστι καὶ ἀποδεῖξαι τὸ τί ἐστι κατ' οὐσίαν, ἐξ ὑποθέσεως δέ, λαβόντα τὸ μὲν τί ἦν εἶναι, τὸ ἐκ τῶν ἐν τῷ τί ἐστιν ἴδιον ταδὶ δέ, ἐν τῷ τί ἐστι μόνα, καὶ ἴδιον τὸ πᾶν; τοῦτο γάρ ἐστι τὸ εἶναι ἐκείνῳ.

2 Ἢ πάλιν εἴληφε τὸ τί ἦν εἶναι καὶ ἐν τούτῳ; ἀνάγκη γὰρ διὰ τοῦ μέσου δεῖξαι.

3 Ἔτι, ὥσπερ οὐδ' ἐν συλλογισμῷ λαμβάνεται τί ἐστι τὸ συλλελογίσθαι. ἀεὶ γὰρ ὅλη, ἢ μέρος, ἡ πρότασις, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. οὕτως οὐδὲ τὸ τί ἦν εἶναι δεῖ ἐνεῖναι ἐν τῷ συλλογισμῷ, ἀλλὰ χωρὶς τοῦτο τῶν κειμένων εἶναι. καὶ πρὸς τὸν ἀμφισβητοῦντα, εἰ συλλελόγισται, ἢ μή, τοῦτο, ἀπαντᾶν, ὅτι· τοῦτο γὰρ ἦν συλλογισμός. καὶ πρὸς τόν, ὅτι οὐ τὸ τί ἦν εἶναι συλλελόγισται, ὅτι ναί· τοῦτο γὰρ ἔκειτο ἡμῖν τὸ τί ἦν εἶναι. ὥστε ἀνάγκη καὶ ἄνευ τοῦ τί ἐστιν συλλογισμός, ἢ τοῦ τί ἦν εἶναι, συλλελογίσθαί τι.

4 Κἂν ἐξ ὑποθέσεως δὲ δεικνύῃ. οἷον, εἰ τῷ κακῷ ἐστι, τὸ διαιρετῷ εἶναι· τῷ δ' ἐναντίῳ, τὸ τῷ ἐναντίῳ εἶναι,

ὅσοις

ὅσοις ἐστί τι ἐναντίον· τὸ δ' ἀγαθὸν, τῷ κακῷ ἐναντίον· καὶ τὸ ἀδιαίρετον, τῷ διαιρετῷ· ἔστιν ἄρα τἀγαθῷ εἶναι, τὸ ἀδιαιρέτῳ εἶναι. καὶ γὰρ ἐνταῦθα λαβὼν τὸ τί ἦν εἶναι, δείκνυσι· λαμβάνει δ' εἰς τὸ δεῖξαι τὸ τί ἦν εἶναι.

5 Ἕτερον μέντοι. ἔστω. καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν, ὅτι ἐστὶ τόδε κατὰ τοῦδε, ἀλλὰ μὴ αὐτὸ, μηδὲ οὗ ὁ αὐτὸς λόγος, καὶ ἀντιστρέφει.

6 Πρὸς ἀμφοτέρους δὲ, τόν τε κατὰ διαίρεσιν δεικνύντα, καὶ πρὸς τὸν οὕτω συλλογισμὸν, τὸ αὐτὸ ἀπόρημα· διὰ τί ἔσται ὁ ἄνθρωπος ζῷον δίπουν πεζὸν, ἀλλ' οὐ ζῷον, καὶ πεζόν; ἐκ γὰρ τῶν λαμβανομένων οὐδεμία ἀνάγκη ἐστὶν ἓν γίνεσθαι τὸ κατηγορούμενον· ἀλλ' ὥσπερ ἂν ἄνθρωπος ὁ αὐτὸς εἴη καὶ μουσικὸς, καὶ γραμματικός.

contrarij inquam quibuſcumque eſt aliquid contrarium: bonũ autem malo *eſt* contrarium, & indiuiduum diuiduo: eſt igitur boni eſſentia, eſſe indiuiduũ.* Nã[a] hîc quoq; probat, cùm ſumpſerit quiditatem: eam autem ſumit vt probet quid ſit. 5 Atqui [b] *hæc* diuerſa *ſunt*. eſto[c]. etenim in demonſtrationibus *ſumitur* hoc dici de hoc: nõ tamẽ *id* ipſum *quod demonſtrari debet*, neque *id* cuius *eſt* eadẽ ratio[d], & *quod* reciprocatur[e]. 6 Iam verò aduerſus vtroſque, id eſt, & *aduerſus* eũ qui per diuiſionẽ probat, & aduerſus ſyllogiſmum ita extructum, eadem *eſt* dubitatio, cur homo erit animal bipes pedeſtre[f]: non animal, & pedeſtre[g]. ex iis enim quę ſumpta fuerũt, nulla neceſſitas cogit, vt quod attribuitur, fiat vnum: ſed *fortaſſe perinde erit*, vt idem homo eſt & muſicus, & grammaticus[h].

a *Oſtẽdit eum qui probat quid res ſit per definitionẽ cõtrarij, poſtulare quæſitum*: quia vt probet quid ſit,

29

accipit quid ſit.

b *Reſpondet dictæ obiectioni*, non poſtulari quæſitum, quia alia eſt quiditas quæ ſumitur, alia quæ probatur. Exempli cauſâ ſumitur definitio mali, vt probetur definitio boni.

30

c *Euertit dictam reſponſionem*, concedens quiditates eſſe diuerſas, oſtendẽs tamen nihilominùs peti quæſitũ: quia eę quiditates ſũt æquè notę vel ignotę, nec magis hæc per illã, quã illa per hanc probari poteſt. vnde quęſitũ peti cõſtat ex lib. 2. Prior. Anal. cap. 16.

d Quod eſt æquè ignotum atque concluſio, nec minus poteſt per eam probari, quàm eã probare.

e Intellige reciprocationẽ probationis, cùm (vt dixi) propoſitio æquè per cõcluſionem probari poteſt, ac illam probat.

f Ita vt ex his vnũ fiat hoc. n. eſt propriũ definitionis, vt ex omnibus eius partibus vnum fiat, vt dictum eſt lib. de interpretatione, cap. 5. part. 3.

An vllo modo probetur quid res ſit.

Cap. VII.

CAP. VII. 31

1 *Ratio prima, qua oſtenditur non poſſe probari quid res ſit, id eſt inductio.* 2 *Ratio ſecũda: quia ſi definiens oſtenderet quid ſit, ſimul etiam oſtenderet quòd ſit: hoc autem ſimul oſtendi nõ poteſt: quod probatur de vnitate eius quod definitio vel demonſtratio declarat,* 3 *à diſtinctione inter rem eſſe & rei eſſentiam.* 4 *ab eo quod ſcientiæ faciunt,* 5 *& à modis definiendi qui ſunt in vſu.* 6 *Ratio tertia: quia definitio idem ſignificaret quod nomen. hoc autẽ falſum eſſe* 7 *probatur: quia hoc poſito definiretur etiam non ſubſtantia, & non ens:* 8 *& omnes orationes eſſent definitiones:* 9 *item quia nulla ſcientia probat ſignificationem verborum..* 10 *Epilogus.*

Πῶς οὖν δὴ ὁ ὁριζόμενος δείξει τὴν οὐσίαν, ἢ τὸ τί ἐστιν; οὔτε γὰρ, ὡς ἀποδεικνὺς ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι, δῆλον ποιήσει· ὅτι ἀνάγκη, ἐκείνων ὄντων, ἕτερόν τι εἶναι· ἀπόδειξις γὰρ τοῦτο. οὔθ' ὡς ἐπάγων διὰ τῶν καθ' ἕκαστα δήλων

QVomodo igitur definiens probabit eſſentiã, vel quid ſit? non enim planũ faciet vt demonſtrans ex iis[i] quæ eſſe conceduntur; quia neceſſe *eſt*, cùm illa[k] ſint, aliud quiddam[l] eſſe: demõſtratio namque hoc *eſt*[m]. nec vt inducens ex ſingularibus

g Ita vt ex his non fiat vnum. h Nam ex muſico & grammatico, & omnino ex duobus accidentibus non fieri vnum, didicimus ex lib. de interpr. cap. 11. i Propoſitionibus. k Illæ Propoſitiones conceſſæ. l Cõcluſionem, quæ eſt diuerſa à propoſitionibus. m In definitione autem nihil tale reperitur.

notis, quòd omne ita *ſe habet*, quia nullum aliter *ſe habet* [a]. *inductio* namque non probat quid ſit, ſed quòd ſit, vel non ſit. Quis igitur alius modus reliquus *eſt*? non enim ſanè oſtendet ſenſu,
32 vel digito. 2 Præterea quomodo oſtendet quid ſit homo? neceſſe enim *eſt*, vt qui cognoſcit quid ſit homo, aut quiduis aliud, cognoſcat etiam quòd ſit. quod enim non eſt, nemo nouit quid ſit: ſed quid ſignificet oratio, vel nomē, *vt* cùm dico hircoceruus. quid autem ſit hircoceruus, cognoſci non poteſt. At verò ſi oſtendet quid ſit, & quòd ſit: quomodo eâdem oratione vtrumq; oſtēdet? nam definitio vnū quid declarat, necnon demonſtratio: quid autem ſit homo, & eſſe hominem, differunt.
33 3 Deinde neceſſarium eſſe dicim[a], vt per demonſtrationem quiduis probetur eſſe, niſi ſit eſſentia. eſſe autē nullius rei eſſentia *eſt*: quandoquidem Ens non eſt genus. demonſtratione igitur probabitur eſſe [b]. 4 Quod quidē etiā ſcientiæ nunc faciunt. quid enim triāgulum ſignificet, geometra ſumpſit: quòd autē ſit, probat. Quid igitur probabit definiēs quid ſit? an triangulum? cognoſcens igitur quiſpiā definitione quid ſit [c], ignorabit an ſit [d]. ſed *hoc eſt* im-
34 poſſibile. 5 Perſpicuum autem *eſt*, etiam ſecundum modos definitionū qui nūc *obſeruantur*, definientes non probare quòd ſit. nam etſi eſt æqualitas *linearū* ex medio [e] *ductarum*, tamen cur eſt ipſum definitum [f]? & cur hoc eſt circulus [g]? nam dici etiam poterit orichalci eſſe eandē *definitionē*. quandoquidem definitiones neque declarant eſſe poſſe id quod dicitur [h]: nec eſſe illud, cuius aiunt eſſe definitionem [i]. ſed ſemper licet dicere, quamobrem [k]?

a Quia ſingula particularia ita ſe habent.

b Proinde non definitione, quæ declarat ſolùm quid ſit, nō quòd ſit.

c Quid ſit triangulum.

d Quia nondum demonſtrauit q̄ triangulus ſit.

e Id eſt, a cētro. ſupple ad circūferētiam. hæc enim eſt definitio circuli.

f Cur circulus eſt? nam iſta definitio, æqualitas linearū, &c. non docet, circulum eſſe.

g Cur circulus eſt figura habēs lineas, &c.

h Id eſt, rē propoſitam, cuius eſſentia quæritur.

i Senſus eſt: Definitio nec docet rem propoſitā cuius eſſentia quæritur, eſſe in rerū natura: nec docet eam rem eſſe id cuius eſſentiam ipſa definitio declarat. Ratio autem eſt, quia in definitione nō fit mētio definiti. nec declaratur cuius rei definitio ſit.

k Vt quamobrē circulus eſt, vel, quamobrem circulus eſt figura, cuius lineæ à cētro ad circumferentiam ductæ ſunt æquales?

ὄντων, ὅτι πᾶν οὕτως, τῷ μηδὲν ἄλλως· οὐ γὰρ τί ἐστι δείκνυσιν, ἀλλ' ὅτι ἢ ἔστιν, ἢ οὐκ ἔστι. τίς οὖν ἄλλος τρόπος λοιπός; οὐ γὰρ δὴ δείξει γε τῇ αἰσθήσει, ἢ τῷ δακτύλῳ.

2 Ἔτι, πῶς δείξει τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος; ἀνάγκη γὰρ τὸν εἰδότα τὸ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν, εἰδέναι καὶ ὅτι ἔστι. τὸ γὰρ μὴ ὂν, οὐδεὶς οἶδεν ὅτι ἐστὶν, ἀλλὰ τί μὲν σημαίνει ὁ λόγος, ἢ τὸ ὄνομα, ὅταν εἴπω τραγέλαφος. τί δ' ἐστὶ τραγέλαφος, ἀδύνατον εἰδέναι. ἀλλὰ μὴν εἰ δείξει τί ἐστι, καὶ ὅτι ἔστι, πῶς τῷ αὐτῷ λόγῳ δείξει; ὅ, τε γὰρ ὁρισμὸς ἕν τι δηλοῖ, καὶ ἡ ἀπόδειξις· τὸ δὲ τί ἐστιν ἄνθρωπος, καὶ τὸ εἶναι ἄνθρωπον, ἄλλο. 3 Εἶτα καὶ δι' ἀποδείξεώς φαμεν ἀναγκαῖον εἶναι δείκνυσθαι ἅπαν ὅτι ἔστιν, εἰ μὴ οὐσία εἴη. τὸ δ' εἶναι, οὐκ οὐσία οὐδενί. οὐ γὰρ γένος τὸ ὄν. ἀπόδειξις ἄρα ἔσται ὅτι ἔστιν. 4 Ὅπερ καὶ νῦν ποιοῦσιν αἱ ἐπιστῆμαι. τί μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τρίγωνον, ἔλαβεν ὁ γεωμέτρης· ὅτι δ' ἔστι, δείκνυσι. τί οὖν δείξει ὁ ὁριζόμενος τί ἐστιν; ἢ τὸ τρίγωνον; εἰδὼς ἄρα τις ὁρισμῷ τί ἐστιν, εἰ ἔστιν οὐκ εἴσεται. ἀλλ' ἀδύνατον. 5 Φανερὸν δὲ καὶ κατὰ τοὺς νῦν τρόπους τῶν ὅρων, ὡς οὐ δεικνύουσιν οἱ ὁριζόμενοι ὅτι ἔστιν. εἰ γὰρ καὶ ἔστιν ἐκ τοῦ μέσου τὸ ἴσον, ἀλλὰ διὰ τί ἔστι τὸ ὁρισθέν; καὶ διὰ τί τοῦτ' ἔστι κύκλος; εἴη γὰρ ἂν καὶ ὀρειχάλκου φάναι εἶναι αὐτόν. οὔτε γὰρ ὅτι δυνατὸν εἶναι τὸ λεγόμενον, προσδηλοῦσιν οἱ ὅροι· οὔτε ὅτι ἐκεῖνο, οὗ φασιν εἶναι ὁρισμόν. ἀλλ' ἀεὶ ἔξεστι λέγειν τὸ διὰ τί.

35

6 Εἰ ἄρα ὁ ὁριζόμενος δείκνυσιν ἢ τί ἐστιν, ἢ τί σημαίνει τοὔνομα· εἰ μὴ ἔστι μηδαμῶς τοῦ τί ἐστιν· εἴη ἂν ὁ ὁρισμὸς, λόγος ὀνόματι τὸ αὐτὸ σημαίνων. ἀλλ' ἄτοπον. 7 Πρῶτον μὲν γὰρ καὶ μὴ οὐσιῶν ἂν εἴη, καὶ τῶν μὴ ὄντων· σημαίνειν γάρ ἐστι καὶ τὰ μὴ ὄντα. 8 Ἔτι, πάντες οἱ λόγοι, ὁρισμοὶ ἂν εἶεν. εἴη γὰρ ἂν ὄνομα θέσθαι ὁποιῳοῦν λόγῳ. ὥστε ὅρους ἂν διαλεγοίμεθα πάντες· καὶ ἡ Ἰλιὰς, ὁρισμὸς ἂν εἴη. 9 Ἔτι, οὐδεμία ἐπιστήμη ἀποδείξειεν ἂν ὅτι τοῦτο τοὔνομα τουτὶ δηλοῖ· οὐδ' οἱ ὁρισμοὶ τοίνυν τοῦτο προσδηλοῦσιν. 10 Ἐκ μὲν τοίνυν τούτων, οὔτε ὁρισμὸς καὶ συλλογισμὸς φαίνεται ταυτὸν ὄν, οὔτε ταυτοῦ συλλογισμὸς καὶ ὁρισμός· πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι οὐδὲ ὁ ὁρισμὸς οὐδὲν οὔτε ἀποδείκνυσιν, οὔτε δείκνυσιν· οὔτε τὸ τί ἐστιν, οὔθ' ὁρισμῷ, οὔτ' ἀποδείξει ἐστὶ γνῶναι.

6 Si igitur definiens probat vel quid ſit, vel quid nomen ſignificet: ſi nullo modo ſignificet quid *res* ſit: definitio erit oratio idem ſignificans, quod nomen. atqui *hoc* abſurdũ eſt. 7 Primùm enim eſſet etiam nõ ſubſtantiarum & non entium: quoniam etiam nõ entia poſſunt aliquid ſignificare. 8 Præterea omnes orationes poſſent eſſe definitiones. licet enim nomẽ imponere cuiuis orationi. quare omnes diſceptationes eſſent definitiones, & Ilias eſſet definitio [a]. 9 Præterea nulla ſciẽtia demõſtrat hoc nomen hanc rẽ ſignificare: ergo nec definitiones hoc declarãt. 10 Ex his igitur nec definitio & ſyllogiſmus videtur idẽ eſſe, neq; eiuſdem *res eſſe* ſyllogiſmus & definitio: inſuper *dicendum videtur*, definitionem nec demonſtrare, nec probare vllam rem: & quid *res* ſit, nec definitione nec demonſtratione cognoſci poſſe.

a Id eſt, poëma Homeri, quod inſcribitur Ilias, eſſet definitio huius nominis Ilias.

Quomodo probetur quid ſit. CAP. VIII.

1 ¶ *Protheſis.* 2 ¶ *Expoſitio prior. Quiditatem probari per quiditatem.* 3 *Qualis ſit hæc probatio.* 4 ¶ *Afferendam eſſe alteram expoſitionem.* 5 ¶ *Protheoriæ. Prima, Non poſſe cognoſci quid ſit, quin cognoſcatur quòd ſit.* 6 *Secunda, De cognitione quòd ſit, per ſe, vel per accidens.* 7 *Tertia, Quatenus cognitio quòd ſit conducat ad cognoſcendum quid ſit.* 8 ¶ *Expoſitio poſterior. Primùm quæri an ſit.* 9 *Hoc inuento, vel cognoſci quid ſit & cur ſit:* 10 *vel ſolùm quid ſit.* 11 *cùm autem cognoſcitur quid ſit, tunc quæri cur ſit, id eſt, quid ſit medium,* 12 *& medii medium.* 13 ¶ *Epilogus.*

ΠΆλιν δὲ σκεπτέον, τί τούτων λέγεται καλῶς, καὶ τί οὐ καλῶς. καὶ τί ἐστιν ὁ ὁρισμός· καὶ τοῦ τί ἐστιν, ἆρά πως ἔστιν ἀπόδειξις καὶ ὁρισμὸς, ἢ οὐδαμῶς. 2 Ἐπεὶ δ' ἐστὶν (ὡς ἔφαμεν) ταυτὸν, τὸ εἰδέναι τί ἐστι, καὶ τὸ εἰδέναι τὸ αἴτιον τοῦ τί ἐστι· λόγος δὲ τούτου, ὅτι ἔστι τι αἴτιον· καὶ τοῦτο, ἢ τὸ αὐτὸ, ἢ ἄλλο· κἂν ᾖ ἄλλο,

RVrſus autem conſiderandũ eſt, quid horum dicatur rectè, quid nõ rectè, & quid ſit definitio: & quiditatis vtrùm aliquo modo ſit demõſtratio & definitio, an nullo modo. 2 Quoniã [b] igitur idẽ eſt (vt *ſuprà* [c] diximus) noſſe quid ſit, & noſſe causã ipſius quid ſit: ratio autem huius *eſt*, quia eſt aliqua cauſa [d]: atq; hęc vel eadem, vel alia [e]: &, ſi ſit alia,

b Docet quiditatẽ probari per quiditatem, id eſt, partem quiditatis per alteram partẽ. quod intelligendũ eſt, non in ſubſtantiis, ſed in accidentibus, vt in eclipſi. cuius definitio eſt defectus luminis ob terræ oppoſitionem. Probatur enim eclipſis de

CAP. VIII.

36

Luna, id eſt, probatur Luna deficere, quia terra opponitur.

c Cap. 2. huius libri.

d Quiditatis, ſeu quid ſit.

e Id eſt, diuerſa à quiditate, cuius eſt cauſa: vt oppoſitio terræ differt à luminis defectu.

a Diuerſa à quiditate demonſtranda.
b Sub. quid ſit, ſeu quiditas.

c Quiditas enim & eſſentia vniuerſaliter affirmatur de eo cuius eſt quiditas & eſſentia.

d Veluti eclipſeos.
e Vt defectum
38
luminis in Luna.
f Vt oppoſitionem terræ.
CAP. IX.

39
g Immo eſt demõſtratio, quatenus probat Lunã deficere, ſeu (quod idem eſt) defectum luminis in Luna: ſed non eſt demonſtratio, quatenus non demonſtrat eam eſſe quiditatem & eſſentiã eclipſeos.
h Vt cùm ſcim' eſſe grãmaticos, per accidens ſcimus eſſe homines.

i Non verè nouimus, ſed per accidens.

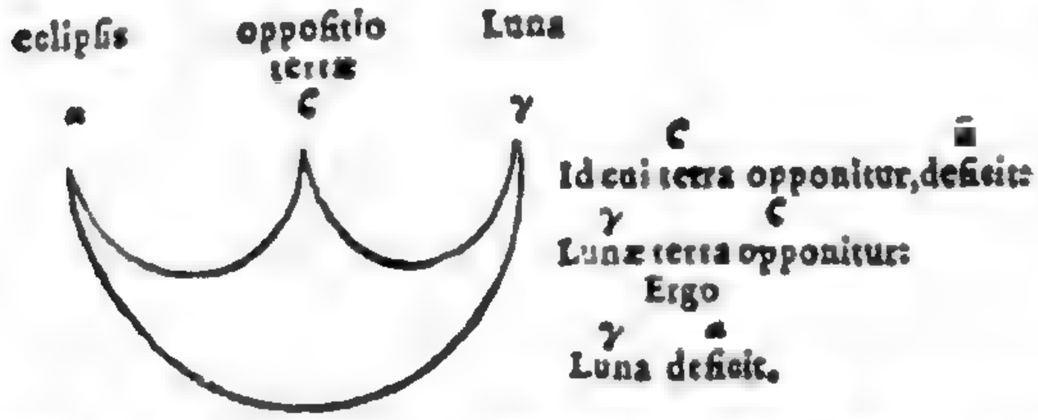
vel *eſt* demonſtrabilis, vel indemonſtrabilis: ergo ſi *cauſa* eſt alia [a], & poteſt demonſtrari [b], neceſſe *eſt* vt cauſa illa ſit medium, & in prima figura ꝓbetur. quod enim probatur, *eſt* vniuerſale & attributiuum [c]. Vnus igitur modus eſt *is*, quem nunc inquiſiuimus, *nempe* vt per aliud ꝓbetur quid ſit. etenim ad probandum quid ſit, pro medio ſumitur quid ſit: & ad *probanda* propria, proprium. quare ex duabus quiditatibus eiuſdem rei [d] alteram [e] probabit, alteram [f] non probabit.

3 Hunc igitur modum non eſſe demonſtrationem [g], antea dictũ fuit: ſed eſt logicus ſyllogiſmus ipſius quid ſit. 4 Quo autẽ modo fieri *hoc* poſſit, repetito initio dicamus. 5 Vt.n. quærimus cur *ſit*, cùm ſcimus quòd ſit, interdũ verò ambo ſimul manifeſta fiũt, ſed nõ priùs cognoſci poteſt cur *ſit*, quàm quòd *ſit*: ita planè quid ſit, *cognoſci* non *poteſt* ſine *cognitione* quòd ſit. fieri enim nequit, vt qui ignorant an ſit, cognoſcãt quid ſit. 6 An autem ſit, interdum per accidẽs cognoſcimus [h], interdum cognoſcentes aliquid ipſius rei: veluti *eſſe* tonitruum, quia *eſt* ſonus quidam nubium: & *eſſe* eclipſin, quia *eſt* priuatio luminis: & *eſſe* hominem, quia *eſt* animal quiddam: & *eſſe* animam, quia *eſt* quod ſeipſum monet. 7 Quæcumque igitur per accidens nouimus quòd ſint, ad *cognoſcẽdum* quid *ea* ſint neceſſe *eſt* vt nullo modo ſimus comparati: quia ne quidem nouimus [i] quòd ſint: quærere autem quid ſit, cùm ignoretur quòd ſit, *profectò* eſt nihil quærere. quarum autem rerum aliquid cognoſcimus, facile *eſt quærere quid ea ſint*. Quocirca vt cognoſcimus quòd ſit, ita ſumus apti ad *cognoſcendum* etiam quid ſit.

ἢ ἀποδεικτὸν, ἢ ἀναπόδεικτον. εἰ τοίνυν ἐστὶν ἄλλο, καὶ ἐνδέχεται ἀποδεῖξαι, ἀνάγκη μέσον εἶναι τὸ αἴτιον, καὶ ἐν τῷ σχήματι τῷ πρώτῳ δείκνυσθαι· καθόλου τε γὰρ καὶ κατηγορικὸν τὸ δεικνύμενον. εἷς μὲν δὴ τρόπος ἂν εἴη ὁ νῦν ἐξητασμένος, τὸ δι' ἄλλου τὸ τί ἐστι δείκνυσθαι. τῶν τε γὰρ τί ἐστιν, ἀνάγκη τὸ μέσον εἶναι τί ἐστι· καὶ τῶν ἰδίων, ἴδιον. ὥστε τὸ μὲν, δείξει, τὸ δ', οὐ δείξει, τῶν τί ἦν εἶναι τοῦ αὐτοῦ πράγματι. 3 Οὗτος μὲν οὖν ὁ τρόπος ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἀπόδειξις, εἴρηται πρότερον· ἀλλ' ἔστι λογικὸς συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστιν. 4 Ὃν δὲ τρόπον ἐνδέχεται, λέγωμεν, εἰπόντες πάλιν ἐξ ἀρχῆς. 5 Ὥσπερ γὰρ τὸ διότι, ζητοῦμεν, ἔχοντες τὸ ὅτι, ἐνίοτε δὲ καὶ ἅμα δῆλα γίνεται, ἀλλ' οὔτι πρότερόν γε τὸ διότι δυνατὸν γνωρίσαι τοῦ ὅτι· δῆλον ὅτι ὁμοίως καὶ τὸ τί ἦν εἶναι, οὐκ ἄνευ τοῦ ὅτι, ἔστιν. ἀδύνατον γὰρ εἰδέναι τί ἐστιν, ἀγνοοῦντας εἰ ἔστι. 6 Τὸ δ' εἰ ἔστιν, ὁτὲ μὲν κατὰ συμβεβηκὸς ἔχομεν· ὁτὲ δ' ἔχοντές τι τοῦ αὐτοῦ πράγματος· οἷον βροντὴν, ὅτι ψόφος τις νεφῶν· καὶ ἔκλειψιν, ὅτι στέρησις τοῦ φωτός· καὶ ἄνθρωπον, ὅτι ζῷόν τι· καὶ ψυχὴν, ὅτι αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν. 7 Ὅσα μὲν οὖν κατὰ συμβεβηκὸς οἴδαμεν ὅτι ἔστιν, ἀναγκαῖον μηδαμῶς ἔχειν πρὸς τὸ τί ἐστιν· οὐδὲ γὰρ ὅτι ἐστιν, ἴσμεν. τὸ δὲ ζητεῖν τί ἐστι, μὴ ἔχοντας ὅτι ἐστὶ, μηδὲν ζητεῖν ἐστι. καθ' ὅσων δ' ἔχομέν τι, ῥᾷον. ὥστε ὡς ἔχομεν ὅτι ἐστὶν, οὕτως ἔχομεν καὶ πρὸς τὸ τί ἐστιν.

8 ὧν οὖν ἔχομέν τι τοῦ τί ἐστιν, ἔστω πρῶτον μὲν ὧδε· ἔκλειψις, ἐφ' οὗ α· σελήνη, ἐφ' οὗ γ· ἀντίφραξις γῆς, ἐφ' οὗ β.

8 Quorũ igitur aliquid cognoſcimus pertinens ad eſſentiam, primùm eſto hoc *exemplum* : eclipſis, vbi α: Luna, vbi γ: oppoſitio terræ, vbi β. 40

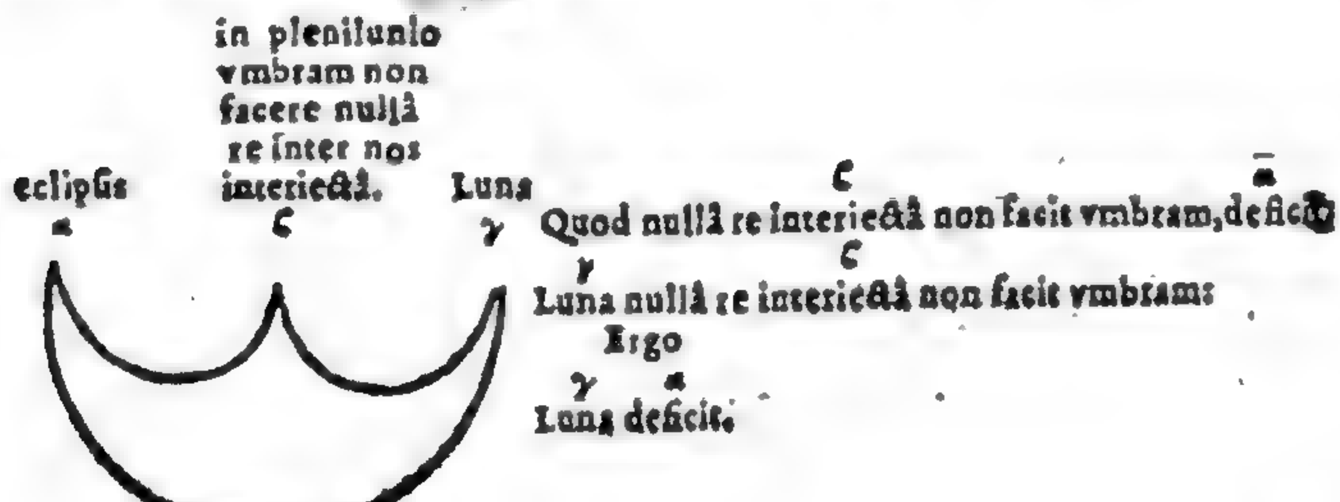

Τὸ μὲν οὖν πότερον ἐκλείπει ἢ οὔ, τὸ β ζητεῖν ἐστιν, ἆρ' ἔστιν ἢ οὔ. τοῦτο δ' οὐδὲν διαφέρει ζητεῖν, ἢ εἰ ἔστι λόγος αὐτοῦ. καὶ ἐὰν ᾖ τοῦτο, κἀκεῖνό φαμεν εἶναι. ἢ ποτέρας τῆς ἀντιφάσεώς ἐστιν ὁ λόγος, πότερον τοῦ ἔχειν δύο ὀρθὰς, ἢ τοῦ μὴ ἔχειν. 9 ὅταν δ' εὕρωμεν, ἅμα τὸ ὅτι καὶ τὸ διότι ἴσμεν, ἂν δι' ἀμέσων ᾖ. 18 Εἰ δὲ μή, τὸ ὅτι, τὸ διότι δ' οὔ. σελήνη, γ· ἔκλειψις, α· τὸ πανσελήνου σκιὰν μὴ δύνασθαι ποιεῖν μηδενὸς ἡμῶν μεταξὺ ὄντος φανεροῦ, ἐφ' οὗ β. εἰ τοίνυν τῷ γ ὑπάρχει τὸ β, τὸ μὴ δύνασθαι ποιεῖν σκιὰν μηδενὸς μεταξὺ ἡμῶν ὄντος· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ἐκλελοιπέναι· ὅτι μὲν ἐκλείπει, δῆλον· διότι δ', οὔπω. καὶ ὅτι μὲν ἔκλειψις ἐστιν, ἴσμεν, τί δ' ἐστιν, οὐκ ἴσμεν.

Quærere igitur vtrùm *Luna* deficiat, an non, *nihil aliud* eſt, *quàm* quærere an τὸ β ſit nécne. quod perinde eſt, ac ſi quæratur, an ſit eius [a] ratio. & ſi ſit hoc [b], illud [c] quoq; dicimus eſſe.* Vel (*vt alterum exemplum proponam*) *quærimus*, vtrius contradictionis ratio ſit, vtrùm habendi duos angulos rectos, an non habendi. 41

9 Cùm autem inuenimus: ſimul cognoſcimus quòd *ſit*, & cur ſit, ſi p media *demonſtratũ* ſit. 10 Sin minùs, *cognoſcimus tantùm* quòd *ſit*, non cur *ſit*. Luna *ſit* γ: eclipſis, α: in plenilunio vmbrã non poſſe facere cùm nihil inter nos interiectum appareat. vbi β. Si igitur τῷ γ ineſt τὸ β, *id eſt*, non poſſe vmbram facere cùm nihil ſit nobis interiectum; atque huic τὸ α, *nempe* deficere: certè quòd deficiat, manifeſtum *eſt*: cur autem *deficiat*, nondum *conſtat*. & quòd ſit eclipſis, cognoſcimus, quid autem ſit, non cognoſcimus.

a Eius α, id eſt, eclipſis.
b Si ſit τὸ β id eſt, cauſa eclipſis.
c Id eſt eclipſim.

a Sicut quiditas per alteram quiditatẽ probatur, ita hęc per aliam probari poteſt. exẽpli cauſâ, defectus luminis in Luna probatur per oppoſitionẽ terræ. rurſus oppoſitio terræ probabitur per aliã cauſam priorem, quę ſimiliter ponetur in definitione eclipſeos: veluti quia Sol eſt in capite Draconis, Luna in cauda, vel cõtrà. Sunt igitur tres quiditates eclipſeos. quarũ prima probat ſecundam, ſecũda tertiam. at ſi omnes coniunguntur, erit perfecta definitio eclipſeos. Defectus luminis in Luna ob terræ oppoſitionem, cùm Sol eſt in capite Draconis, Luna in cauda Draconis, vel contrà.

b Quiditatis, veluti oppoſitionis terræ, per quam

42

alia quiditas probata eſt, id eſt defect⁹ luminis.

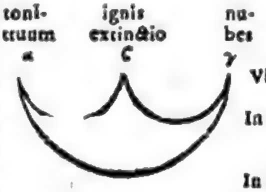
a Alia cauſa prior, vt Solem eſſe in capite Draconis, & c.

d Id eſt, illud mediũ, illa cauſa erit alia quiditas eiuſdem accidẽtis, veluti eclipſeos.

e Docet probari eas quiditates, quarum eſt alia cauſa: vt defectus luminis probatur per oppoſitionem terræ, quia oppoſitio terræ eſt cauſa illius defectus: nõ probari autem eas, quarum non eſt alia cauſa: vt nõ probatur definitio ſubiecti, nec prima illa quiditas accidentis, quamquàm probantur aliæ quiditates eiuſdem accidentis.

11 Cùm autem manifeſtum eſt, τὸ α τῷ γ ineſſe: *quærere* cur inſit, *nihil aliud eſt, quàm* quærere q̃d ſit τὸ β, vtrùm oppoſitio *terra*, an conuerſio Lunæ, an lucis extinctio. hæc autem eſt definitio alterius extremi, vt in his *exemplis eſt definitio τοῦ α*: eclipſis enim eſt oppoſitio terræ. Quid eſt tonitruum? ignis extinctio in nube. cur tonat? quia extinguitur ignis in nube. nubes, γ: tonitruum α: extinctio ignis, τὸ β. Ergo τῷ γ, *id eſt* nubi, ineſt τὸ β, quoniam in ea extinguitur ignis. huic autem ineſt τὸ α, *id eſt* ſonus. ac τὸ β eſt definitio τοῦ α primi extremi.

11 Δήλου δ' ὄντος ὅτι τὸ α τῷ γ ὑπάρχει, ἀλλὰ διὰ τί ὑπάρχει, τὸ ζητεῖν τὸ β τί ἐστι, πότερον ἀντίφραξις, ἢ στροφὴ τῆς σελήνης, ἢ ἀπόσβεσις τοῦ φωτός. τοῦτο δ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ ἑτέρου ἄκρου, οἷον, ἐν τούτοις τοῦ α· ἔστι γὰρ ἡ ἔκλειψις, ἀντίφραξις ὑπὸ γῆς. τί ἐστι βροντή; πυρὸς ἀπόσβεσις ἐν νέφει. διὰ τί βροντᾷ; διὰ τὸ ἀποσβέννυσθαι τὸ πῦρ ἐν τῷ νέφει. νέφος, γ· βροντή, α· ἀπόσβεσις πυρός, τὸ β. τῷ δὴ γ τῷ νέφει ὑπάρχει τὸ β· ἀποσβέννυται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ πῦρ. τούτῳ δὲ τὸ α, ψόφος. καὶ ἔστι γε λόγος τὸ β τοῦ α τοῦ πρώτου ἄκρου.

β α
Vbi eſt extinctio ignis, eſt tonitruum:
γ β
In nube eſt extinctio ignis:
Ergo
γ α
In nube eſt tonitruum.

12 Quòd [a] ſi rurſus ſit huius [b] aliud medium [c], *id* erit ex reliquis definitionibus [d]. 13 Dictum igitur eſt, quomodo ſumatur & notum fiat quid ſit. Quare ipſius quid ſit, non fit quidem ſyllogiſmus aut demonſtratio: manifeſtum tamen *fit* per ſyllogiſmũ, & per demonſtrationem. Itaque nec ſine demõſtratione licet cognoſcere quiditatem, cuius eſt alia cauſa: nec eſt eius demonſtratio, vt in dubitationibus diximus.

12 Ἂν δὲ πάλιν τούτου ἄλλο μέσον εἴη, ἐκ τῶν παραλοίπων ἔσται λόγων. 13 Ὡς μὲν τοίνυν λαμβάνεται τὸ τί ἐστι, καὶ γίνεται γνώριμον, εἴρηται. ὥστε συλλογισμὸς μὲν τοῦ τί ἐστιν οὐ γίνεται, οὐδ' ἀπόδειξις· δῆλον μέντοι διὰ συλλογισμοῦ, καὶ δι' ἀποδείξεως· ὥστ' οὔτ' ἄνευ ἀποδείξεως ἔστι γνῶναι τὸ τί ἐστιν, οὗ ἔστιν αἴτιον ἄλλο· οὔτ' ἔστιν ἀπόδειξις αὐτοῦ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς διαπορήμασιν εἴπομεν.

Quænam quiditates probentur, aut non probentur [e].

Cap. IX.

1 *Protheoria:* 2 *De his quæ probantur.* 3 *De his quæ non probantur.*

Ἔστι δὲ

Ἔστι δὲ τῶν μὲν, ἕτερόν τι αἴτιον· τῶν δ', οὐκ ἔστιν. 2 Ὥστε δῆλον ὅτι καὶ τῶν τί ἐστι, τὰ μὲν, ἄμεσα καὶ ἀρχαί εἰσιν· ἃ καὶ εἶναι, καὶ τί ἐστιν, ὑποθέσθαι δεῖ, ἢ ἄλλον τρόπον φανερὰ ποιῆσαι. ὅπερ ὁ ἀριθμητικὸς ποιεῖ· καὶ γὰρ τί ἐστι τὴν μονάδα ὑποτίθεται, καὶ ὅτι ἐστί.

3 Τῶν δ' ἐχόντων μέσον, καὶ ὧν ἐστί τι ἕτερον αἴτιον τῆς οὐσίας, ἐστὶ δι' ἀποδείξεως, ὥσπερ εἴπομεν, δηλῶσαι, μὴ τὸ τί ἐστιν ἀποδεικνύντας.

CAP. X.

IAm verò quorundam eſt alia cauſa, quorundam non eſt.

2 Quare patet, etiam quiditatem quaſdam eſſe immediatas, & principia: quas & eſſe, & quid ſint [a], ſupponere oportet, aut alio modo [b] manifeſtas facere. quod quidem arithmeticus facit: nam & quid ſit vnitas, ſupponit, & quòd ſit. 3 *Eas* verò *quiditates* quæ medium [c] habent, & [d] quarum eſt aliqua diuerſa cauſa eſſentiæ, licet per demonſtrationẽ, vt diximus, declarare, non demonſtrãdo quid ſit.

a Propriè loquẽdo, non ſupponitur quid ſit quiditas, ſed qđ ſit id cuius eſt quiditas.

43

b Vt inductione, aut demonſtratione τοῦ ὅτι.

c Id eſt, cauſam à ſe diuerſam.

d Et, ὧν ἐστι τὸ id eſt.

Quid ſit definitio, & quotuplex.

CAP. X.

1 ¶ *Quid ſit definitio.* ¶ *Species definitionis. Prima definitio nominalis,* 2 *vna.* 3 *Secunda declarans cur ſit.* 4 *Collatio primæ & ſecundæ ſpeciei.* 5 *Tertia, quæ per demonſtrationem concluditur.* 6 *Quarta, quæ eſt principium demonſtrationis.* 7 *Colliguntur tria genera definitionum realium.* 8 ¶ *Epilogus.*

Ὁρισμὸς δ' ἐπειδὴ λέγεται εἶναι λόγος τοῦ τί ἐστι· φανερὸν ὅτι ὁ μέν τις ἔσται λόγος τοῦ τί σημαίνει τὸ ὄνομα, ἢ λόγος ἕτερος ὀνοματώδης· οἷον, τὸ, τί σημαίνει, τί ἐστιν ἢ τρίγωνον· ὅπερ ἔχοντες ὅτι ἐστὶ, ζητοῦμεν διὰ τί ἐστι. χαλεπὸν δ' οὕτως ἐστὶ λαβεῖν, ἃ μὴ ἴσμεν ὅτι ἐστίν. ἡ δ' αἰτία εἴρηται πρότερον τῆς χαλεπότητος· ὅτι οὐδ' εἰ ἔστιν ἢ μὴ, ἴσμεν, ἀλλ' ἢ κατὰ συμβεβηκός. 2 Λόγος δ' εἷς ἐστι διχῶς· ὁ μὲν, συνδέσμῳ, ὥσπερ ἡ Ἰλιὰς· ὁ δὲ, τῷ ἓν καθ' ἑνὸς δηλοῦν μὴ κατὰ συμβεβηκός. 3 Εἷς μὲν δὴ ὅρος ἐστὶν ὅρου ὁ εἰρημένος. Ἄλλος δ' ἐστὶν ὅρος, λόγος ὁ δηλῶν διὰ τί ἐστιν. 4 Ὥστε ὁ μὲν πρότερος σημαίνει μὲν, δείκνυσι δ' οὔ· ὁ δ' ὕστερος, φανερὸν ὅτι ἔσται οἷον

QVia verò definitio dicitur eſſe oratio *explicans* quid ſit: profectò quædam eſt oratio *declarãs* quid ſignificet nomen, ſiue oratio altera [e] nominalis: veluti [f] quid ſignificat, *ſeu* quid eſt quà; triangulũ *vocatur*. quod cùm ſcimus eſſe [g], quærimus cur ſit. difficile autem eſt ſic accipere [h], quæ non nouimus [i] eſſe: ac difficultatis cauſa fuit antè [k] expoſita: quia ne quidẽ ſit nécne, ſcimus, niſi per accidẽs. 2 Oratio verò vna eſt bifariam: altera, coniũctione, vt Ilias: altera, quia [l] vnum de vno ſignificat non per accidẽs. 3 Vna igitur definitonis definitio eſt, quã dixi. Alia [m] verò definiti eſt oratio declarãs cur ſit. 4 Quocirca prior ſignificat quidẽ, non tamen probat: poſteriorẽ autẽ adparet eſſe

e Diuerſa à ſequentibus definitionibus realibus.

f Finge triangulum ita definiri. Triangulum eſt,

44

quod tres angulos habet. hęc eſt definitio nominalis, i. explicãs vim nominis, non naturã rei.

g Id eſt, cùm intelligimus vim nominis & definitionem nominalem.

h Id eſt, diſcere.

i Niſi fortè per accidens.

k Cap. 8. part. 7.

45

l Hoc modo definitio eſt vna oratio.

m Hæc eſt definitio accidentis perfecta, vt, Eclipſis eſt defectus luminis in Luna ob terræ interpoſitionem. Itẽ, Tonitrus eſt ſonus in nube propterea quòd ignis extinguitur.

quaſi demonſtrationem *probantem* quid ſit, *terminorum* ſitu differentem à demonſtratione. differt enim dicere, cur tonat? &, quid eſt tonitrus? *ad illam* enim *quæſtionem* ſic reſpondebit, quia extinguitur ignis in nubibus. quid autem eſt tonitrus? ſonus extincti ignis in nubibus. Quare eadē oratio alio *atque alio* modo effertur: & eo quidem modo *eſt* demonſtratio continua [a]: hoc autem modo *eſt* definitio. 5 Preterea eſt definitio tonitrui, ſonus in nubibus. hæc autē eſt concluſio demōſtrationis *probantis* quid ſit. 6 Immediatorum [b] autem definitio eſt theſis indemōſtrabilis *conſtituens* quid ſit.

7 Definitionum [c] igitur alia *eſt* oratio *declarans* quid ſit, indemonſtrabilis: alia verò *eſt* ſyllogiſmus *probans* quid ſit, caſu [d] differens à demonſtratione: tertia verò *eſt* cōcluſio demonſtrationis *probantis* quid ſit. 8 Ex [e] dictis igitur perſpicuum *eſt*, quo modo eſt, & quomodo non eſt demōſtratio ipſius quid ſit: necnon [f] quorum eſt, & quorū non eſt. præterea [g] quot modis definitio dicitur, & quomodo probat quid ſit, & quomodo nō *probat*: item quorum eſt, & quorum non eſt, præterea quomodo affecta eſt ad demonſtrationem: & quomodo poteſt eſſe eiuſdem rei, & quomodo non poteſt.

a Non habens
46
diſtinctas propoſitiones, & cōcluſionem.

b Vt ſubiecti definitio.

c Coniunge lib. præced. cap. 8. part. 2.

d Id eſt, ſitu & poſitione terminorum.

47
e *Epilogus ca. 8.*

f *Epilogus cap. præced.*

g *Epilogus huius capitis.*

ἀπόδειξις τοῦ τί ἐστι, τῇ θέσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως. διαφέρει γὰρ εἰπεῖν, διὰ τί βροντᾷ; καὶ, τί ἐστι βροντή; ἐρεῖ γὰρ οὕτω μὲν, διότι ἀποσβέννυται τὸ πῦρ ἐν τοῖς νέφεσι. τί δ' ἐστὶ βροντή; ψόφος ἀποσβεννυμένου πυρὸς ἐν τοῖς νέφεσιν. ὥστε ὁ αὐτὸς λόγος ἄλλον τρόπον λέγεται· καὶ ὡδὶ μὲν, ἀπόδειξις συνεχής· ὡδὶ δὲ, ὁρισμός. 5 Ἔτι, ἐστὶν ὅρος βροντῆς, ψόφος ἐν νέφεσι. τοῦτο δ' ἐστὶ τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα.

6 Ὁ δὲ τῶν ἀμέσων ὁρισμὸς, θέσις ἐστὶ τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος. 7 Ἔστιν ἄρα ὁρισμὸς, εἷς μὲν, λόγος τοῦ τί ἐστιν ἀναπόδεικτος· εἷς δὲ, συλλογισμὸς τοῦ τί ἐστι, πτώσει διαφέρων τῆς ἀποδείξεως· τρίτος δὲ, τῆς τοῦ τί ἐστιν ἀποδείξεως συμπέρασμα. 8 Φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ πῶς ἔστι τοῦ τί ἐστιν ἀπόδειξις, καὶ πῶς οὐκ ἔστι· καὶ τίνων ἔστι, καὶ τίνων οὐκ ἔστιν. ἔτι δὲ, ὁρισμὸς ποσαχῶς τε λέγεται· καὶ πῶς τὸ τί ἐστι δείκνυσι, καὶ πῶς οὔ· καὶ τίνων ἐστὶ, καὶ τίνων οὔ. ἔτι δὲ, πρὸς ἀπόδειξιν πῶς ἔχει· καὶ πῶς ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ εἶναι, καὶ πῶς οὐκ ἐνδέχεται.

DE CAVSIS, ET DE INVENTIONE.

TRACTATVS III.

Per quæ genera cauſarum demonſtretur.

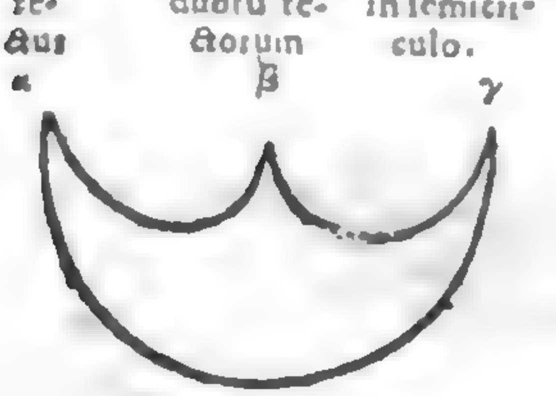
CAP. XI.

1 ¶ Demonſtrari per omnia genera cauſarum. 2 ¶ Exemplum demonſtrationis per materiam. 3 per formam. 4 per efficiens. 5 per finem. 6 ¶ Collatio finis & efficientis. De harum mutua demonſtratione. 7 Diſcrimen ſumptum ab vtriuſque ortu. 8 ¶ Collatio finis & materiæ. 9 De rebus naturalibus. 10 Hypotheoria, id eſt, Diſtinctio neceſſitatis. 11 De rebus artificioſis. 12 Quæquam fiant alicuius finis gratia: & de rebus fortuitis.

ΕΠΕΙ

Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι οἰόμεθα, ὅταν εἰδῶμεν τὴν αἰτίαν· αἰτίαι δὲ, τέσσαρες· μία μὲν, τὸ τί ἦν εἶναι· μία δὲ, τὸ τινῶν ὄντων ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἑτέρα δὲ, ἡ τί πρῶτον ἐκίνησε· τετάρτη δὲ, τὸ τίνος ἕνεκα· πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται. τό, τε γὰρ τούτου ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι, μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης, οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον· τοῦτο δ' ἐστὶν, ὅταν ἓν μέσον ἔχωσι. τούτου οὖν ἑνὸς ληφθέντος, ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι. 2 Δῆλον δὲ καὶ ὧδε. διὰ τί ὀρθὴ ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ; ἢ τίνος ὄντος, ὀρθή; ἔστω δὴ ὀρθὴ, ἐφ' ἧς α· ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἐφ' ἧς β· ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ, ἐφ' ἧς γ. τοῦ δὴ τὸ α τὴν ὀρθὴν ὑπάρχειν τῷ γ τῇ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, αἴτιον τὸ β. αὕτη μὲν γὰρ τῇ α ἴση· ἡ δὲ τὸ γ τῇ β, δύο γὰρ ὀρθῶν ἡμίσεια. τοῦ β οὖν ὄντος ἡμίσεος δύο ὀρθῶν, τὸ α τῷ γ ὑπάρχει· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι.

Cvm autem putemus [a] *tunc* ſcire, quando cauſam cognoſcimus: cauſæ verò quatuor *ſint*: vna [b], *quæ explicat* quid *res* ſit; altera [c], quã, ſi quædã [d] ſint, neceſſe *eſt* eſſe [e]; tertia [f], quæ primùm mouit [g]; quarta [h] id cuius gratiâ; omnes hæ per medium [i] oſtenduntur. Etenim *hac argumẽtatio*; cùm illud ſit, neceſſe *eſt* hoc eſſe; vnâ propoſitione ſumptâ, nulla eſt: at duobus minimùm *ſumptis*, *valet*; nẽpe cùm *duæ illæ propoſitiones* vnum medium habẽt. Hoc [k] igitur vno ſumpto, neceſſe *eſt* concluſionem eſſe. 2 Sed & hoc modo [l] *idem* manifeſtũ fiet. Cur rectus *eſt angulus* qui *eſt* deſcriptus in ſemicirculo [m]? aut, quo poſito *neceſſe eſt*, *vt* rectus *ſit* [n]? Eſto igitur rectus: vbi α: dimidium duorum rectorum, vbi ϐ: *angulus* qui *eſt* in ſemicirculo, vbi γ. Cur igitur τὸ α, *id eſt* rectus, inſit τῷ γ, *id eſt angulo* qui *eſt* in ſemicirculo, cauſa *eſt* τὸ ϐ. hic enim *angulus* [o] *eſt* æqualis τῷ α: angulus autem τὸ γ *eſt æqualis* τῷ ϐ, quia [p] *eſt* dimidium duorum *angulorum* rectorum [q]. ſi igitur ſit τὸ β, *id eſt* dimidium duorum rectorum *angulorum*, τὸ α τῷ γ ineſt: hoc autem erat, angulum deſcriptum in *ſemicirculo*, rectum eſſe.

Bar Omnis angulus qui eſt dimidiũ duorum rectorum (β), eſt rectus (α).

ba Omnis angulus deſcriptus in ſemicirculo (γ), eſt dimidium duorum rectorum (β).

Ergo

ra Omnis angulus deſcriptus in ſemicirculo (γ), eſt rectus (α).

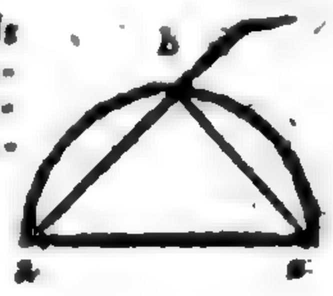
CAP. XI.

48

a Coniũge lib. præced. cap. 2. part. 1.
b Id eſt, forma.
c Id eſt, materia.
d Id eſt, effecta.
e Vnde materia vulgò vocatur cauſa ſine qua non.
f Efficiens.
g Ariſtoteles paſſim deſcribit efficiẽs per motum, quia vel omnia vel pleraque efficiũt per motum. Sed (vt ſcholaſtici diſtinguunt) alia efficiunt per motũ, alia per ſimplicẽ

49

emanationem: hoc modo efficitur lumen à Sole, & quælibet proprietas à forma ſubiecti. aiunt enim eſſe formã ſubiecti, & efficiẽs affectionis.
h Finis.
i Id eſt, cùm aliqua ex his quatuor cauſis accipitur pro medio termino, & collocatur in duab⁹ propoſitionibus ſyllogiſticè cõpoſitis.
k Termino medio.
l Propoſitis exemplis demonſtrationum per ſingula genera cauſarum.
m Aliud eſt angulus ſemicirculi aliud eſt angulus deſcriptus in ſemicirculo. angulus ſemicirculi eſt, qui efficitur à linea recta & à circumferẽtia. angulus in ſemicirculo eſt, qui incumbit lineæ rectæ, id eſt diametro: cùm efficiatur à duab⁹ lineis rectis, quæ ducũtur à puncto in circumferentia ſignato ad extremitates diametri. Sit igitur ſemicirculus a b c a. angulus ſemicirculi eſt c a b. item a c b. angulus in ſemicirculo eſt a b c.
n Vide demonſtrationem apud Euclidem, lib. 3. propoſit. 31.
o Angulus ϐ.
p Sub. angulus γ.
q Id eſt, anguli a b c, & anguli c b d.

3 Hoc [a] autem eſt idẽ quodq́ quiditas [b], quia hanc ſignificat definitio [c]. ſed & quiditatem oſtendimus [d] eſſe cauſam mediam.

50 4 Cur autem Medi bellum geſſerunt aduerſus Athenienſes? *ſeu,* quæ eſt cauſa belli gerendi contra Athenienſes? quoniam *Athenienſes* cum Eretriis in Sardeis incurſionem fecerunt. hoc enim primum mouit. *eſto* bellum, vbi α: priores impetum feciſſe, β: Athenienſes, γ. Ineſt igitur τὸ β τῷ γ: *id eſt,* priùs impetum feciſſe, *attribuitur.* Athenienſibus. ſed *&* τὸ α *ineſt* τῷ β: quia bellum inferunt iis qui priùs iniuriâ affecerunt. ineſt igitur τῷ β τὸ α: *id eſt,* bellum inferri, iis qui laceſſiuerunt. hoc autem τὸ β τῷ γ, ſiue Athenienſibus: quia priores laceſſiuerunt. Ergo hîc quoque cauſa, *nempe* primum mouens, *eſt* medium.

a Id eſt, certa quædam concluſio, ſeu certus effectus.
b Nam res non differt à ſua quiditate.
c Supponit definitionem ſignificare vnam rem, & declarare rem definitam. ſi igitur declarat quiditatem, neceſſe eſt vt quiditas ſit idẽ atque ipſa res definita, cuius eſt quiditas: alioquin definitio duas res declararet, quiditatẽ & rem definitã.
d Cap. 8. part. 2. & part. 11. & cap. 10. part. 4.

3 Τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δέδεικται τὸ μέσον. 4 Τὸ δὲ, διὰ τί ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐγένετο Ἀθηναίοις; τίς αἰτία τοῦ πολεμεῖσθαι Ἀθηναίους; ὅτι εἰς Σάρδεις μετ᾽ Ἐρετριέων ἐνέβαλον· τοῦτο γὰρ ἐκίνησε πρῶτον. πόλεμος, ἐφ᾽ οὗ α· προτέρους εἰσβαλεῖν, β· Ἀθηναῖοι, γ. ὑπάρχει δὴ τὸ β τῷ γ, τὸ προτέρους ἐμβαλεῖν, τοῖς Ἀθηναίοις· τὸ δὲ α τῷ β, πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῷ μὲν β τὸ α, τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς πρότερον ἄρξασι· τοῦτο δὲ τὸ β τῷ γ, ἤτοι τοῖς Ἀθηναίοις, πρότεροι γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα καὶ ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν.

β α
Iis qui laceſſunt, bellum infertur:
γ β
Athenienſes laceſſiuerunt: Ergo
γ α
Athenienſibus bellum eſt illatum.

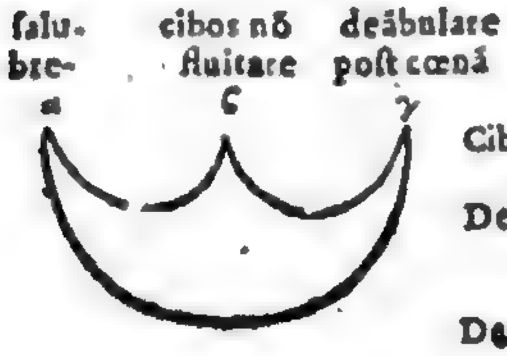
51 5 *Ex iis* verò, quorũ cauſa *eſt* id cuius gratiâ: veluti, cur deambulat? vt bene valeat: cur domus eſt? vt ſeruentur ſuppellectilia: illud quidẽ *eſt* bene valendi gratiâ, hoc verò ſeruandi gratiâ. *Inter has* autem *interrogationes,* cur poſt cœnã deambulare oportet? &, cuius gratiâ oportet? nihil intereſt. 6 *Eſto* autem deambulatio poſt cœnam, γ: non fluitare cibos, vbi β: valere, vbi α. Eſto igitur, deambulationẽ poſt cœnam efficere ne cibi fluitent ad os ventriculi: atque hoc *eſto* ſalubre. videtur enim ineſſe deambulationi, τῷ γ *ſcilicet,* τὸ β, *id eſt* ci-

5 Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος, οἷον, διὰ τί περιπατεῖ; ὅπως ὑγιαίνῃ· διὰ τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται τὰ σκεύη· τὸ μὲν, ἕνεκα τοῦ ὑγιαίνειν· τὸ δὲ, ἕνεκα τοῦ σώζεσθαι. διὰ τί δὲ ἀπὸ δείπνου δεῖ περιπατεῖν; καὶ, ἕνεκα τίνος δεῖ; οὐδὲν διαφέρει. 6 Περίπατος δὴ ἀπὸ δείπνου, γ· τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, ἐφ᾽ οὗ β· τὸ ὑγιαίνειν, ἐφ᾽ οὗ α. ἔστω δὴ τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ὑπάρχον τὸ ποιεῖν μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία πρὸς τῷ στόματι τῆς κοιλίας· καὶ τοῦτο, ὑγιεινόν. δοκεῖ γὰρ ὑπάρχειν τῷ περιπατεῖν τῷ γ, τὸ β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σι-

τία

τίνι· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ὑγιεινόν. τί οὖν αἴτιον τῷ γ τοῦ τὸ α ὑπάρχειν τὸ οὗ ἕνεκα; τὸ β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὥσπερ ἐκείνου λόγος· τὸ γὰρ α οὕτως ἀποδοθήσεται.

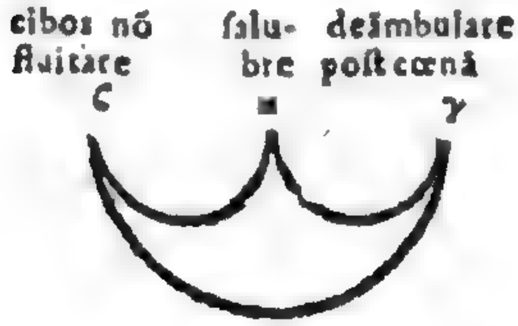
bos non fluitare: huic autem τὸ α, *nempe* ſalubre. quæ igitur eſt cauſa, cur τῷ γ τὸ α inſit, quod *eſt id* cuius gratiâ? τὸ β, *hoc eſt cibos* non fluitare. Hoc[a] autem eſt veluti eius [b] definitio: nam τὸ α ſic explicabitur [c].

β α
Cibos non fluitare in ſtomacho, eſt ſalubre:
γ β
Deãbulatio poſt cœnã, nõ ſinit cibos fluitare in ſtomacho:
Ergo
γ α
Deambulatio poſt cœnam eſt ſalubris.

Διὰ τί δὲ τὸ β τῷ γ ἐστίν; ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους, καὶ οὕτως ἕκαστα μᾶλλον φανεῖται.

Cur autẽ τὸ β ineſt τῷ γ? quia valere eſt ita affectũ eſſe. * Oportet autẽ orationes [d] cõmutare [e]: atq; ita ſingula magis apparebunt.

α β
Quod ſalubre eſt, facit cibos non fluitare:
γ α
Deambulatio poſt cœnam eſt ſalubris:
Ergo
γ β
Deambulatio poſt cœnam facit cibos non fluitare.

7 Αἱ δὲ γενέσεις, ἀνάπαλιν ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ κίνησιν αἰτίων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ μέσον δεῖ γενέσθαι πρῶτον· ἐνταῦθα δὲ τὸ γ τὸ ἔσχατον· τελευταῖον δὲ, τὸ οὗ ἕνεκα.
8 Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης. οἷον, διὰ τί διεισι διὰ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς; καὶ γὰρ ἐξ ἀνάγκης διέρχεται τὸ μικρομερέστερον διὰ τῶν μειζόνων πόρων. εἴπερ φῶς γίνεται τῷ διιέναι· καὶ ἕνεκά τινος, ὅπως μὴ πταίωμεν.

7 Ortus autem vice verſa *ſe habent* hîc[f] & in cauſis quæ efficiũt per motum [g]. ibi [h] namque opus eſt, vt mediũ[i] priùs fiat[k]: hîc[l] verò τὸ γ[m], *quod eſt* vltimũ[n], *prius fit*; id verò cuius gratiâ, poſtremum [o] *fit*. 8 Accidit autem, vt idem ſit & alicuius causâ, & ex neceſſitate [p]. veluti, cur permeat *& transmittitur* lumen per laternã? etenim ex neceſſitate tranſit, quod ex ſubtilioribus partibus conſtat, per maiores meatus: ſiquidem lumen fit [q], quia permeat *& tranſmittitur*: item alicuius causâ, videlicet ne offendamus.

a Τὸ β, cibos non fluitare in ſtomacho.
b Τοῦ α, ſalubris
c Id eſt, ſalubre definietur, quod non ſinit cibos fluitare in ſtomacho.
d Id eſt propoſitiones & concluſionem.
e Quod enim erat maius extremum, fit medius terminus: & retrò quod erat medius terminus, fit maius extremum. hinc fit, vt omnes orationes mutentur, nã
52
maior ꝓpoſitio conuertitur: minor mutatur in concluſionem: & concluſio in minorem propoſitionem.
f In cauſis finalibus.
g In cauſis efficientibus.
h In cauſis efficientibus,
i Cauſa.
k Prius enim tẽpore eſt efficiens, quàm effectus.
l In cauſis finalibus.
m Id eſt effectus.
n Vocatur vltimum, cùm quia eſt minus extre-
53
mum, tum, etiam quia eſt vltimũ naturâ, licèt ſit primum tempore. cùm enim ſanitas ſit finis pharmaci, pharmacum eſt prius tempore, ſanitas eſt prior naturâ.
o Poſtremũ tẽpore, nõ naturâ.
p Ex neceſſitate materiæ.
q Id eſt, ſi admittamus eorum ſententiam, qui putabant lumen ita fieri. putabant enim lumẽ eſſe corpus: & cùm quæreretur, quomodo permeet & tranſeat per vitrum aut aliud ſimile corpus diaphanum, cùm (vt vulgò dicitur) non detur penetratio corporum: reſpondebant hoc ideo fieri, quia luminis partes ſunt ſubtiliſſimæ, & in vitro ſunt parua quædam foramina, per quæ lumen tranſit, propterea quòd partes luminis ſunt minores, quàm illa foramina. Ariſtoteles non probat hanc ſententiam: quemadmodum nec ſententiam Pythagoreorum, quam mox proponet: nec multas alias, quibus vtitur exempli causâ.

54 * Itaq; ſi accidit vt ſit, accidit etiã vt fiat. veluti ſi tonat extincto igne, neceſſe *eſt* ſtridorẽ & tonitrũ fieri, & (vt Pythagorei dicũt) minationis causâ, vt terreantur qui *ſunt* in Tartaro. 9 Permulta verò ſunt eiuſmodi, præſertim in iis quæ ſecundũ naturã conſtituuntur & cõſtant [a]. alia namque natura alicuius [b] gratiâ facit, alia ex neceſſitate [c]. 10 Neceſſitas autem duplex *eſt* [d]: altera namque *eſt* ſecũdum naturam & appetitionem [e]: altera verò violenta, quæ *eſt* præter appetitionem. vt lapis ex neceſſitate & ſurſum & deorſum fertur, ſed nõ ob eãdem neceſſitatem [f]. 11 Ex iis [g] autem quæ fiunt à ratione, alia numquàm ſunt caſu, vt domus, vel ſtatua, nec ex neceſſitate [h], ſed alicuius gratiâ: alia verò *ſunt* etiam à fortuna, vt ſanitas [i], vel ſalus [k]. 12 Maximè autem in iis quæ poſſunt ita & ſecus ſe habere, cùm à fortuna non gignuntur, quorum finis bonus *eſt*, alicuius gratiâ fit: & vel naturâ *fit*, vel arte. à fortuna vero. nihil fit alicuius gratiâ.

a Id eſt, quæ naturâ fiunt, vel cõſtant.
b Id eſt, finis ſeu formæ. in rebus enim naturalibus idem eſt finis & forma.
c Materiæ.
d Docet aliam eſſe neceſſitatẽ naturalem, aliam violentam, vt in-
55 telligamus eum locutum eſſe de neceſſitate naturali, non de violenta.
e Secundũ naturalem impetũ & inſtinctum, naturali inclinationi conſentanea.
f Quia naturâ deſcendit, vi adſcendit.
g Artificioſis.
h Non ex neceſſitate materiæ: quia etiãſi ligna ſint & cæmẽta, non tamẽ propterea neceſſe eſt domum eſſe.
i Quæ eſt vel ab arte medendi: vel caſu, vt cũ Pheræus Iaſon ictu ab hoſte illato ſanatus eſt, quemadmodum eſt apud M. Tullium lib. 3. de natura Deorum.
k Quæ contingit naui ſeruata vel ob artem & peritiam nautæ, vel fortuitò.

ἄρα οὐδ' εἰ ἔστιν ἐνδέχεται, καὶ γίνεσθαι ἐνδέχεται· ὥσπερ, εἰ βροντᾷ ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρός, ἀνάγκη σίζειν καὶ ψοφεῖν, καὶ (ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοί φασιν) ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ ὅπως φοβῶνται.
9 Πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνισταμένοις, καὶ συνεστῶσιν. ἡ μὲν γὰρ, ἕνεκά του ποιεῖ, φύσις· ἡ δὲ, ἐξ ἀνάγκης. 10 Ἡ δ' ἀνάγκη, διττή· ἡ μὲν γὰρ, κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμήν· ἡ δὲ, βίαια, ἡ παρὰ τὴν ὁρμήν. ὥσπερ ὁ λίθος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄνω καὶ κάτω φέρεται, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. 11 Ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας, τὰ μὲν, οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὑπάρχει, οἷον οἰκία, ἢ ἀνδρείας, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἕνεκά του· τὰ δὲ, καὶ ἀπὸ τύχης, οἷον, ὑγίεια, καὶ σωτηρία. 12 Μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως, ὅταν μὴ ἀπὸ τύχης ἡ γένεσις ᾖ, ὧν δὲ τὸ τέλος ἀγαθὸν, ἕνεκά του γίνεται· καὶ ἢ φύσει, ἢ τέχνῃ. ἀπὸ τύχης δ' οὐδὲν ἕνεκά του γίνεται.

De cauſis eorum quæ ſunt, vel fiunt, vel facta ſunt, vel futura ſunt.

Cap. XII.

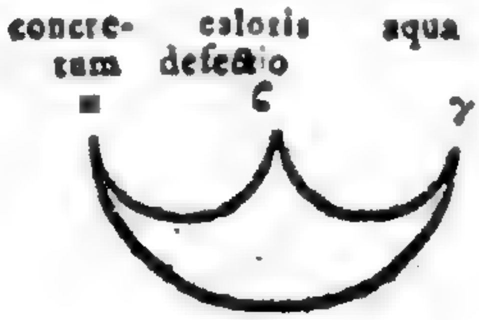
1 ¶ *De his quæ ſimul ſunt vel fiunt. eandem cauſam variis modis acceptam producere eundem effectum æquè variis modis acceptum.* 2 *Cauſam & effectum ſimul fieri, ſimul eſſe, &c.* 3 ¶ *De his quæ non ſimul fiunt. An in iis quæ continẽte tempore fiunt, alia ſint aliorum cauſæ.* 4 *In his argumentum duci à poſteriori ad prius,* 5 *non à priori ad poſterius,* 6 *nec à facto ad futurum.* 8 *An facta, & quæ fiunt, continentia ſint, & cohæreant.* 9 *De præpoſitionibus immediatis, expoſitio alphabetica in factis,* 10 *& in futuris.* 11 *expoſitio in rebus ipſis factis,* 12 *vel futuris.* 13 ¶ *De his quæ circulo fiunt.* 14 ¶ *De iis quæ vniuerſaliter, vel plerumque fiunt.*

56 IAm verò quæ cauſa eſt eorum quæ ſunt, eadem eſt eorũ quæ fiunt, & quæ facta ſunt, & quæ

ΤΟ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις, καὶ τοῖς γεγενημένοις, καὶ τοῖς ἐσομένοις, ὅπερ καὶ τοῖς οὖ-

τοῖς οὖσι· (τὸ γὰρ μέσον, αἴτιον) πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν, ὄν· τοῖς δὲ γινομένοις, γινόμενον: τοῖς δὲ γεγενημένοις, γεγενημένον· τοῖς δὲ ἐσομένοις, ἐσόμενον. οἷον, διὰ τί γέγονεν ἔκλειψις; διότι ἐν μέσῳ γέγονεν ἡ γῆ· γίνεται δέ, διότι γίνεται· ἔσται δέ, διότι ἔσται ἐν μέσῳ· καὶ ἔστι δέ, ὅτι ἐστί. τί ἐστι κρύσταλλος; εἰλήφθω δὴ ὅτι ὕδωρ πεπηγός. ὕδωρ, ἐφ' οὗ γ· πεπηγός, ἐφ' οὗ α· αἴτιον τὸ μέσον, ἐφ' οὗ β, ἔκλειψις θερμοῦ παντελής. ὑπάρχει δὴ τῷ γ τὸ β· τούτῳ δὲ τὸ πεπηγέναι, τὸ ἐφ' οὗ α.

futura ſunt: (nam medium eſt cauſa)præterquàm quòd eſt cauſa eorum quæ ſunt,quod eſt:eorum quæ fiunt, quod fit: factorum factum, futurorum futurum. Veluti, cur facta eſt eclipſis? quia interpoſita eſt terra: fit autem,quia interponitur: erit,quia interponetur:& eſt,quia *interpoſitio* eſt. * Quid eſt glacies? 57 ſumatur eſſe aqua concreta. *eſto* aqua, vbi ſ: concretum, vbi α: cauſa media, vbi β, totius caloris defectio. ineſt igitur τῷ ſ τὸ ϐ: huic autem τὸ α, *id eſt* eſſe concretum.

ϐ α
Id cuius calor deficit, congelari
γ ϐ
Aquæ calor deficit: Ergo
γ α
Aqua congelat.

Γίνεται δὲ κρύσταλλος γινομένου τοῦ β· γεγένηται δὲ γεγενημένου· ἔσται δέ, ἐσομένου. 2 Τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον, καὶ οὗ αἴτιον, ἅμα γίνεται, ὅταν γίνηται· καὶ ἔστιν, ὅταν ᾖ· καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονέναι, καὶ ἔσεσθαι, ὡσαύτως. 3 Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα, ἆρ' ἔστιν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ, ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν, ἄλλα ἄλλων αἴτια εἶναι; οἷον, τοῦ δὲ γίνεσθαι, ἕτερον γινόμενον· καὶ τοῦ ἔσεσθαι, ἕτερον ἐσόμενον· καὶ τοῦ γίνεσθαι δέ, εἴ τι ἔμπροσθεν ἐγένετο: 4 Ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ γεγονότα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων ὡσαύτως. 5 Ἀπὸ δὲ τοῦ προτέρου οὐκ ἔστιν· οἷον, ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι τόδε ὕστερον γέγονε. καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι, ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀορίστου, οὔθ' ὁρισθέντος ἔσται τοῦ

Fit autem glacies, cùm fit τὸ ϐ:& facta eſt,cùm factum eſt: & erit, cùm erit. 2 Quod igitur ita *eſt* cauſa, & *id* cuius *eſt* cauſa, ſimul fiunt,cùm fiunt: & *ſimul* ſunt, cũ ſunt: itidémque *ſimul* facta fuerunt,& futura ſunt. 3 In iis verò CAP. XII. 58 quæ nõ *fiunt* ſimul, poſſúntne in tẽpore continẽti, ſicut nobis videtur,alia aliorũ cauſæ eſſe? Veluti,*eſtne cauſa* cur hoc fiat, aliud quod fit:& cur erit,aliud futurũ: & cur fuit, aliquid quod paulò antè fuit? 4 Concluditur autem 59 *quod prius factũ fuit*, ex eo quod poſteriùs factũ eſt[a].horum verò principiũ[b] *ſunt ea* quę facta ſunt. proinde & in his quæ fiunt, itidem *ducendum eſt argumentum*. 5 Ex priori verò non colligitur *poſterius*:veluti,quia illud factum eſt, hoc poſtea factum eſſe[c].* 60 Eadem *eſt* futurorum ratio. ſiue enim indefinitum, ſiue definitũ

a Veluti concluditur iacta fuiſſe fundamenta, quia facta eſt domus.
b Ex quo argumenta ducuntur.
c Vt putà, non rectè ſic argoitur, Iacta ſunt fundamenta, ergo facta eſt domus.

tempus [a] accipiatur: non efficitur vt, quia illud verè dicitur factum fuiſſe, verè dicatur hoc quod poſterius eſt, factum eſſe: quoniam *toto* illo *tempore* interiecto, falsò dicetur hoc [b] *factum eſſe*, cùm iam alterum [c] factũ ſit. Eadem *eſt* ratio futuri [d]. 6 Nec quia illud [e] factum eſt, hoc [f] erit: quia medium ſimul genitum eſſe debet *cũ ea re cuius eſt mediũ; adeò vt* factorũ *medium ſit*, quod factum eſt, futurorum, futurum: eorum quæ fiunt, quod fit: eorũ quæ ſunt, quod eſt. atqui quod factum eſt, & quod eſt futurum, ſimul genita eſſe nequeunt.

61
7 Præterea nec indefinitũ poteſt eſſe tempus interiectũ [g], nec definitum [h]. falsò [i] enim dicetur *toto* illo *tempore* interiecto.

62
8 Conſiderandũ autem *eſt*, quid ſit quod continet, ita vt poſt factum eſſe, inſit fieri in ipſis rebus [k]. An patet non cohærere ei quod factũ eſt, id quod fit? quia nec factum facto *cohæret. ſunt* enim extremitates & indiuiduæ. itaque vt puncta ſibi inuicẽ non cohærent, *ſic* facta non *cohærent.* ambo [l] nãque ſunt indiuidua [m]. ergo neque id quod fit, facto *cohæret* ob eandem rationem: quia quod fit, eſt diuiſibile: quod verò factum eſt, indiuiſibile. vt igitur linea *ſe* habet ad punctum: ita *etiam* quod fit, ad id quod factum eſt: inſunt enim facta infinita in eo quod fit [n]. Sed de his dilucidiùs in *libris* vniuerſalibus de motu [o] dicendum eſt.

63
9 Quomodo igitur, cùm deinceps aliæ res ex aliis gignũtur, ſe habeat cauſa media, eouſq; ſumptũ ſit [p]. neceſſe enim etiã in his *eſt*, vt primũ & mediũ ſint immediata. veluti, τὸ α factum eſt, quia τὸ γ factum eſt. poſterius autem

a Tempus interiectum inter id quod prius & id, quod poſteriùs factum eſt: veluti inter iacta fundamenta, & domum abſolutam.
b Vt domum.
c Vt fundamenta.
d Iacientur enim fundamenta, necdum tamẽ perfecta erit domus.
e Vt fundamenta.
f Vt domus.
g Inter id quod factum eſt & id quod fiet.
h Sub quo tempore rectè concludatur id fore, quia hoc factum eſt.
i Quia quod erit, non eſt eo tempore interiecto.
k id eſt, ita vt continenter & ſine vlla interruptione aliæ res ex aliis gignantur.
l Ambo puncta, vel ambo facta.
m Indiuidua verò non cohærẽt, quia quicquid cõſtat ex partibus cohærentibus, diuidi poteſt in infinitum.
n Vt puncta infinita inſunt in linea.
o Lib. 6. Phyſic.
p Expoſitũ ſit.

χρόνου, ὥστ', ἐπεὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τόδ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ἐν γὰρ τῷ μεταξύ, ψεῦδος ἔσται τὸ εἰπεῖν τοῦτο, ἤδη θατέρου γεγονότος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐσομένου.

6 Οὐδ' ἐπεὶ τόδε γέγονε, τόδ' ἔσται. τὸ γὰρ μέσον, ὁμόγονον δεῖ εἶναι· τῶν γενομένων, γενόμενον· τῶν ἐσομένων, ἐσόμενον· τῶν γινομένων, γινόμενον. τῶν ὄντων, ὄν. τοῦ δὲ γέγονε, καὶ τοῦ ἔσται, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ὁμόγονον.

7 Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι τὸν χρόνον τὸν μεταξύ, οὔτε ὡρισμένον. ψεῦδος γὰρ ἔσται τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ.

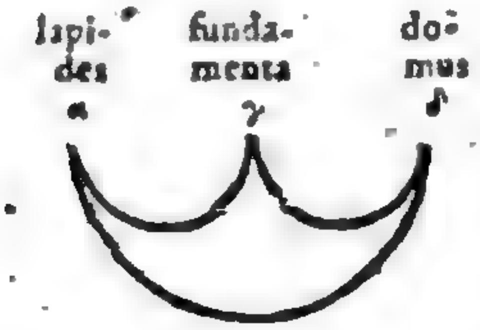
8 Ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι τὸ γίνεσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐχόμενον γεγονότος γινόμενον; οὐδὲ γὰρ γενόμενον γενομένου· πέρατα γάρ, καὶ ἄτομα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ στιγμαί εἰσιν ἀλλήλων ἐχόμεναι, οὐδὲ γενόμενα· ἄμφω γάρ, ἀδιαίρετα. οὐδὲ δὴ γινόμενον γεγενημένου, διὰ τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ γινόμενον, διαιρετόν· τὸ δὲ γεγονός, ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ πρὸς στιγμὴν ἔχει, οὕτω τὸ γινόμενον πρὸς τὸ γεγονός. ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γεγονότα ἐν τῷ γινομένῳ. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων.

9 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέσεως ἔχοι τὸ μέσον τὸ αἴτιον, εἰλήφθω ἐπὶ τοσοῦτον. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πρῶτον καὶ τὸ μέσον ἄμεσα εἶναι. οἷον, τὸ α γέγονεν, ἐπεὶ τὸ γ γέγονεν. ὕστερον δὲ

τὸ γ

τὸ γ γέγονεν, ἔμπροσθεν δὲ τὸ α. ἀρχὴ δὲ τὸ γ, διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι, ὅ ἐστιν ἀρχὴ τοῦ χρόνου. τὸ δὲ γ γέγονεν, εἰ τὸ δ γέγονε. τοῦ δὴ δ γινομένου, ἀνάγκη τὸ α γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ γ. τοῦ γὰρ δ γινομένου, ἀνάγκη τὸ γ γεγονέναι· τοῦ δὲ γ γεγονότος, ἀνάγκη πρότερον τὸ α γεγονέναι.

factum eſt τὸ γ, paulò prius τὸ α. principiū verò eſt τὸ γ: quia prius accedit ad inſtans, quod eſt principium temporis. τὸ γ verò factum eſt, ſi τὸ δ factum eſt. Si igitur τὸ δ factum ſit, neceſſe *eſt* τὸ α factum eſſe. cauſa verò eſt τὸ γ. nam ſi τὸ δ factum ſit, neceſſe eſt τὸ γ factum eſſe. quòd ſi τὸ γ factum ſit, neceſſe *eſt*, vt priùs τὸ α factum fuerit.

Si iacta ſunt fundamenta γ, parati fuerunt lapides α:

Si facta eſt domus δ, iacta fuerunt fundamenta γ. Ergo

Si facta eſt domus δ, parati fuerunt lapides α.

Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον, στήσεταί που εἰς ἄμεσον; ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον; οὐ γάρ ἐστιν ἐχόμενον γεγονὸς γεγονότος, ὥσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἄρξασθαί γε ὅμως ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου. 10 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἔσται τὸ δ. ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α ἔσται. τούτου δ' αἴτιον τὸ γ. εἰ μὲν γὰρ τὸ δ ἔσται, πρότερον τὸ γ ἔσται· εἰ δὲ τὸ γ ἔσται, πρότερον τὸ α ἔσται.

Sic autem accipiendo medium, conſiſtetúrne aliquando in immediato? an propter *mediorū* infinitatem ſemper *medium* incidet? quandoquidē factum facto non cohæret [a], vt dictum fuit [b]. verumtamē neceſſe *eſt* incipere à medio, & ab inſtanti primo [c]. 10 Similis *eſt* ratio futurorum. nā ſi verè dicitur fore τὸ δ, neceſſe *eſt* vt priùs verè dicatur fore τὸ α. cuius rei cauſa *eſt* τὸ γ. etenim ſi τὸ δ erit, priùs τὸ γ erit: quòd ſi τὸ γ erit, priùs τὸ α erit.

a Cùm factum facto non cohæreat, videtur eſſe infinita media, adeo vt non 64 poſſit accipi propoſitio immediata.

b Part. præced.

c Et hinc ſumitur ppoſitio immediata.

Si iacientur fundamenta γ, parabuntur lapides α:

Si extruetur domus δ, iacientur fundamenta γ: Ergo

Si extruetur domus δ, parabuntur lapides α.

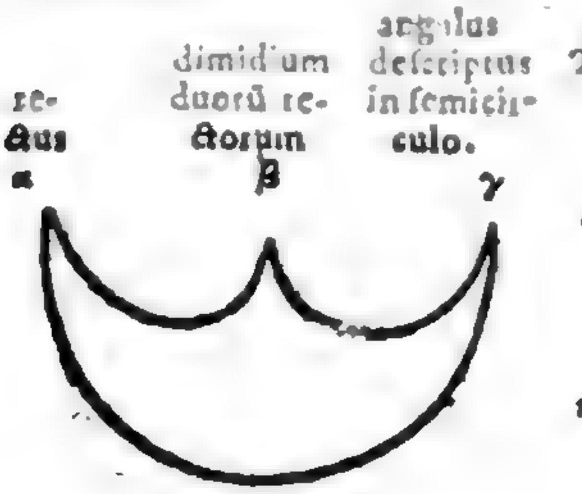
Ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις. οὐ γάρ ἐστιν ἐσόμενα, ἐχόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἄμεσος ληπτέα.

Similiter autem in his quoque infinita *eſt* diuiſio: quia futura ſibi inuicem non cohærent. Principium autem etiam in his ſumi debet immediatum [d].

d Principiū autem immediatū eſt, quod vltimū ſit. veluti, probatur iacta eſſe fūdamenta, quia extructi ſunt muri. iterū probatur muros fuiſſe extructos, quia impoſitum fuit tectum. tandem probatur impoſitū fuiſſe tectum, quia perfecta eſt domus. domum verò abſolutam fuiſſe, non probatur, ſed eſt principiū immediatū.

Ἐπεὶ δὲ ἐπίστασθαι οἰόμεθα, ὅταν εἰδῶμεν τὴν αἰτίαν· αἰτίαι δὲ, τέσσαρες· μία μὲν, τὸ τί ἦν εἶναι· μία δὲ, τὸ τινῶν ὄντων ἀνάγκη τοῦτ' εἶναι· ἑτέρα δὲ, ἡ τί πρῶτον ἐκίνησε· τετάρτη δὲ, τὸ τίνος ἕνεκα· πᾶσαι αὗται διὰ τοῦ μέσου δείκνυνται. τὸ, τε γὰρ τούτου ὄντος τοδὶ ἀνάγκη εἶναι, μιᾶς μὲν προτάσεως ληφθείσης, οὐκ ἔστι, δυοῖν δὲ τοὐλάχιστον· τοῦτο δ' ἐστὶν, ὅταν ἓν μέσον ἔχωσι. τούτου οὖν ἑνὸς ληφθέντος, ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα εἶναι. 2 Δῆλον δὲ καὶ ὧδε. διὰ τί ὀρθὴ ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ; ἢ τίνος ὄντος, ὀρθή; ἔστω δὴ ὀρθὴ, ἐφ' ἧς α· ἡμίσεια δυοῖν ὀρθαῖν, ἐφ' ἧς β· ἡ ἐν ἡμικυκλίῳ, ἐφ' ἧς γ. τοῦ δὴ τὸ α τὴν ὀρθὴν ὑπάρχειν τῷ γ τῇ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, αἴτιον τὸ β. αὕτη μὲν γὰρ τῇ α ἴση· ἡ δὲ τὸ γ τῇ β, δύο γὰρ ὀρθῶν ἡμίσεια. τοῦ β οὖν ὄντος ἡμίσεος δύο ὀρθῶν, τὸ α τῷ γ ὑπάρχει· τοῦτο δ' ἦν τὸ ἐν ἡμικυκλίῳ ὀρθὴν εἶναι.

CVM autem putemus [a] *tunc* ſcire, quando cauſam cognoſcimus: cauſæ verò quatuor *ſint*: vna [b], *quæ explicat* quid *res* ſit; altera [c], quã, ſi quædã [d] ſint, neceſſe *eſt* eſſe [e]; tertia [f], quæ primùm mouit [g]; quarta [h] id cuius gratiâ; omnes hæ per medium [i] oſtenduntur. Etenim *hæc argumẽtatio*; cùm illud ſit, neceſſe *eſt* hoc eſſe; vnâ propoſitione ſumptâ, nulla eſt: at duobus minimùm *ſumptis, valet*; nẽpe cùm *duæ illæ propoſitiones* vnum medium habẽt. Hoc [k] igitur vno ſumpto, neceſſe *eſt* concluſionem eſſe. 2 Sed & hoc modo [l] *idem* manifeſtũ fiet. Cur rectus *eſt angulus* qui *eſt* deſcriptus in ſemicirculo [m]? aut, quo poſito *neceſſe eſt, vt* rectus *ſit* [n]? Eſto igitur rectus: vbi α: dimidium duorum rectorum, vbi β: *angulus* qui *eſt* in ſemicirculo, vbi γ. Cur igitur τὸ α, *id eſt* rectus, inſit τῷ γ, *id eſt angulo* qui *eſt* in ſemicirculo, cauſa *eſt* τὸ β. hic enim *angulus* [o] *eſt* æqualis τῷ α: angulus autem τὸ γ *eſt æqualis* τῷ β, quia [p] *eſt* dimidium duorum *angulorum* rectorum [q]. ſi igitur ſit τὸ β, *id eſt* dimidium duorum rectorum *angulorum*, τὸ α τῷ γ ineſt: hoc autem erat, angulum deſcriptum in *ſemicirculo*, rectum eſſe.

Bar Omnis angulus qui eſt dimidiũ duorum rectorum (β), eſt rectus (α).

ba Omnis angulus deſcriptus (γ) in ſemicirculo, eſt dimidium duorum rectorum (β).

Ergo

ra Omnis angulus deſcriptus (γ) in ſemicirculo, eſt rectus (α).

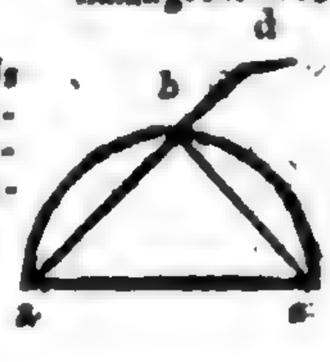
CAP. XI.

48

a Coniũge lib. præced. cap. 2. part. 1.
b Id eſt, forma.
c Id eſt, materia.
d Id eſt, effectus.
e Vnde materia vulgò vocatur cauſa ſine qua non.
f Efficiens.
g Ariſtoteles paſſim deſcribit efficiẽs per motum, quia vel omnia vel pleraque efficiũt per motum. Sed (vt ſcholaſtici diſtinguunt) alia efficiunt per motũ, alia per ſimplicẽ

49

emanationem: hoc modo efficitur lumen à Sole, & quælibet proprietas à forma ſubiecti. aiunt enim eſſe formã ſubiecti, & efficiẽs affectionis.
h Finis.
i Id eſt, cùm aliqua ex his quatuor cauſis accipitur pro medio termino, & collocatur in duab⁹ propoſitionibus ſyllogiſticè cõpoſitis.
k Termino medio.
l Propoſitis exemplis demonſtrationum per ſingula genera cauſarum.
m Aliud eſt angulus ſemicirculi aliud eſt angulus deſcriptus in ſemicirculo. angulus ſemicirculi eſt, qui efficitur à linea recta & à circumferẽtia. angulus in ſemicirculo eſt, quĩ incumbit lineæ rectæ, id eſt diametro: cùm efficiatur à duabus lineis rectis, quæ ducũtur à puncto in circumferentia ſignato ad extremitates diametri. Sit igitur ſemicirculus a b c a. angulus ſemicirculi eſt c a b. item a c b. angulus in ſemicirculo eſt a b c.

n Vide demonſtrationem apud Euclidem, lib. 3. propoſit. 31.
o Angulus β.
p Sub. angulus γ.
q Id eſt, anguli a b c, & anguli c b d.

3 Hoc [a] autem eſt idē quod quiditas [b], quia hanc ſignificat definitio [c]. ſed & quiditatem oſtendimus [d] eſſe cauſam mediam.

50

4 Cur autem Medi bellum geſſerunt aduerſus Athenienſes? *ſeu,* quæ eſt cauſa belli gerendi contra Athenienſes? quoniam *Athenienſes* cum Eretriis in Sardeis incurſionem fecerunt. hoc enim primum mouit. *eſto* bellum, vbi α: priores impetum feciſſe, β: Athenienſes, γ. Ineſt igitur *τὸ β τῷ γ : id eſt,* priùs impetum feciſſe, *attribuitur* Athenienſibus. ſed *&* *τὸ α ineſt τῷ β*: quia bellum inferunt iis qui priùs iniuriâ affecerunt. ineſt igitur *τῷ β τὸ α : id eſt,* bellum inferri, iis qui laceſſiuerunt. hoc autem *τὸ β τῷ γ,* ſiue Athenienſibus: quia priores laceſſiuerunt. Ergo hîc quoque cauſa, *nempe* primum mouens, *eſt* medium.

a Id eſt, certa quædam concluſio, ſeu certus effectus.
b Nam res non differt à ſua quiditate.
c Supponit definitionem ſignificare vnam rem, & declarare rem definitam. ſi igitur declarat quiditatem, neceſſe eſt vt quiditas ſit idē atque ipſa res definita, cuius eſt quiditas: alioquin definitio duas res declararet, quiditatē & rem definitā.
d Cap. 8. part. 2. & part. 11. & cap. 10. part. 4.

3 Τοῦτο δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ τί ἦν εἶναι, τῷ τοῦτο σημαίνειν τὸν λόγον. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ τί ἦν εἶναι αἴτιον δέδεικται τὸ μέσον. 4 Τὸ δὲ, διὰ τί ὁ Μηδικὸς πόλεμος ἐγένετο Ἀθηναίοις; τίς αἰτία τοῦ πολεμεῖσθαι Ἀθηναίοις; ὅτι εἰς Σάρδεις μετ' Ἐρετριέων ἐνέβαλον· τοῦτο γὰρ ἐκίνησε πρῶτον. πόλεμος, ἐφ' οὗ α· προτέρους εἰσβαλεῖν, β· Ἀθηναῖοι, γ. ὑπάρχει δὴ τὸ β τῷ γ, τὸ προτέρους ἐμβαλεῖν, τοῖς Ἀθηναίοις· τὸ δὲ α τῷ β, πολεμοῦσι γὰρ τοῖς πρότερον ἀδικήσασιν. ὑπάρχει ἄρα τῷ μὲν β τὸ α, τὸ πολεμεῖσθαι τοῖς πρότερον ἄρξασι· τοῦτο δὲ τὸ β τῷ γ, ἤτοι τοῖς Ἀθηναίοις, πρότεροι γὰρ ἦρξαν. μέσον ἄρα καὶ ἐνταῦθα τὸ αἴτιον τὸ πρῶτον κινῆσαν.

β α
Iis qui laceſſunt, bellum infertur:
γ β
Athenienſes laceſſiuerunt: Ergo
γ α
Athenienſibus bellum eſt illatum.

51

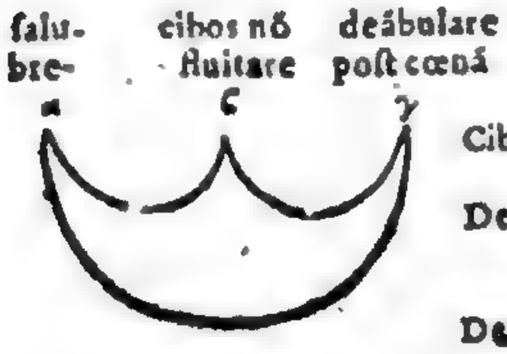
5 *Ex iis* verò, quorū cauſa *eſt* id cuius gratiâ: veluti, cur deambulat? vt bene valeat: cur domus eſt? vt ſeruentur ſuppellectilia: illud quidē *eſt* bene valendi gratiâ, hoc verò ſeruandi gratiâ. *Inter has* autem *interrogationes*, cur poſt cœnā deambulare oportet? &, cuius gratiâ oportet? nihil intereſt. 6 *Eſto* autem deambulatio poſt cœnam, γ: non fluitare cibos, vbi β: valere, vbi α. Eſto igitur, deambulationē poſt cœnam efficere ne cibi fluitent ad os ventriculi: atque hoc *eſto* ſalubre. videtur enim ineſſe deambulationi, *τῷ γ ſcilicet, τὸ β, id eſt* ci-

5 Ὅσων δὲ αἴτιον τὸ ἕνεκά τινος· οἷον, διὰ τί περιπατεῖ; ὅπως ὑγιαίνῃ· διὰ τί οἰκία ἐστίν; ὅπως σώζηται τὰ σκεύη· τὸ μὲν, ἕνεκα τοῦ ὑγιαίνειν· τὸ δὲ, ἕνεκα τοῦ σώζεσθαι. διὰ τί δὲ ἀπὸ δείπνου δεῖ περιπατεῖν; καὶ, ἕνεκα τίνος δεῖ; οὐδὲν διαφέρει. 6 Περίπατος δὴ ἀπὸ δείπνου, γ· τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία, ἐφ' οὗ β· τὸ ὑγιαίνειν, ἐφ' οὗ α. ἔστω δὴ τῷ ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν ὑπάρχον τὸ ποιεῖν μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σιτία πρὸς τῷ στόματι τῆς κοιλίας· καὶ τοῦτο, ὑγιεινόν. δοκεῖ γὰρ ὑπάρχειν τῷ περιπατεῖν τῷ γ, τὸ β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν τὰ σι-

τία

τία· τούτῳ δὲ τὸ α τὸ ὑγιεινόν. τί οὖν αἴτιον τῷ γ τοῦ τὸ α ὑπάρχειν τὸ οὗ ἕνεκα; τὸ β τὸ μὴ ἐπιπολάζειν. Τοῦτο δ' ἐστὶν ὥσπερ ἐκείνου λόγος· τὸ γὰρ α οὕτως ἀποδοθήσεται.

bos non fluitare: huic autem τὸ α, *nempe* ſalubre. quæ igitur eſt cauſa, cur τῷ γ τὸ α inſit, quod *eſt id* cuius gratiâ? τὸ β, *hoc eſt cibos* non fluitare. Hoc[a] autem eſt veluti eius [b] definitio: nam τὸ α ſic explicabitur [c].

β α
Cibos non fluitare in ſtomacho, eſt ſalubre:

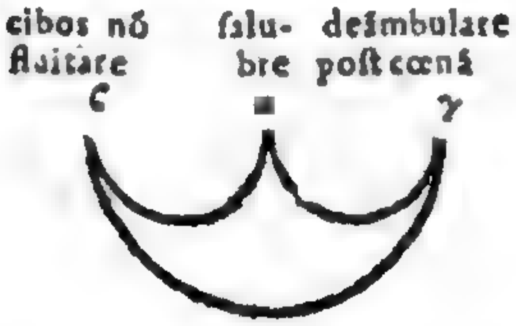
γ β
Deābulatio poſt cœnā, nō ſinit cibos fluitare in ſtomacho:

Ergo

γ α
Deambulatio poſt cœnam eſt ſalubris.

Διὰ τί δὲ τὸ β τῷ γ ἐστίν; ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑγιαίνειν, τὸ οὕτως ἔχειν. δεῖ δὲ μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους, καὶ οὕτως ἕκαστα μᾶλλον φανεῖται.

Cur autē τὸ β ineſt τῷ γ? quia valere eſt ita affectū eſſe. * Oportet autē orationes [d] cōmutare[e]: atq; ita ſingula magis apparebunt.

α β
Quod ſalubre eſt, facit cibos non fluitare:

γ α
Deambulatio poſt cœnam eſt ſalubris:

Ergo

γ β
Deambulatio poſt cœnam facit cibos non fluitare.

7 Αἱ δὲ γενέσεις, ἀνάπαλιν ἐνταῦθα καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ κίνησιν αἰτίων. ἐκεῖ μὲν γὰρ τὸ μέσον δεῖ γενέσθαι πρῶτον· ἐνταῦθα δὲ τὸ γ τὸ ἔσχατον· τελευταῖον δὲ, τὸ οὗ ἕνεκα.

8 Ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ ἕνεκά τινος εἶναι, καὶ ἐξ ἀνάγκης. οἷον, διὰ τί διεισι διὰ τοῦ λαμπτῆρος τὸ φῶς; καὶ γὰρ ἐξ ἀνάγκης διέρχεται τὸ μικρομερέστερον διὰ τῶν μειζόνων πόρων. εἴπερ φῶς γίνεται τῷ διιέναι· καὶ ἕνεκά τινος, ὅπως μὴ πταίωμεν.

7 Ortus autem vice verſa *ſe habent* hîc[f] & in cauſis quæ efficiũt per motum [g]. ibi [h] namque opus eſt, vt mediũ[i] priùs fiat[k]: hîc[l] verò τὸ γ[m], *quod eſt* vltimũ[n], *priùs fit*; id verò cuius gratiâ, poſtremum [o] *fit*. 8 Accidit autem, vt idem ſit & alicuius causâ, & ex neceſſitate [p]. veluti, cur permeat *& tranſmittitur* lumen per laternā? etenim ex neceſſitate tranſit, quod ex ſubtilioribus partibus conſtat, per maiores meatus: ſiquidem lumen fit [q], quia permeat *& tranſmittitur*: item alicuius causâ, videlicet ne offendamus.

a Τὸ β, cibos non fluitare in ſtomacho.
b Τοῦ α, ſalubris
c Id eſt, ſalubre definietur, quod non ſinit cibos fluitare in ſtomacho.
d Id eſt propoſitiones & concluſionem.
e Quod enim erat maius extremum, fit medius terminus: & retrò quod erat medius terminus, fit maius extremum. hinc fit, vt omnes orationes mutentur. nā

52

maior ꝓpoſitio conuertitur: minor mutatur in concluſionem: & concluſio in minorem propoſitionem.
f In cauſis finalibus.
g In cauſis efficientibus.
h In cauſis efficientibus,
i Cauſa.
k Prius enim tēpore eſt efficiens, quàm effectus.
l In cauſis finalibus.
m Id eſt effectus.
n Vocatur vltimum, cùm quia eſt minus extre-

53

mum, tum etiam quia eſt vltimũ naturâ, licèt ſit primum tempore. cùm enim ſanitas ſit finis pharmaci, pharmacum eſt prius tempore, ſanitas eſt prior naturâ.
o Poſtremũ tēpore, nō naturâ.
p Ex neceſſitate materiæ.
q Id eſt, ſi admittamus eorum ſententiam, qui putabant lumen ita fieri. putabant enim lumē eſſe corpus: & cùm quæreretur, quomodo permeet & tranſeat per vitrum aut aliud ſimile corpus diaphanum, cùm (vt vulgò dicitur) non detur penetratio corporum: reſpondebant hoc ideo fieri, quia luminis partes ſunt ſubtiliſſimæ, & in vitro ſunt parua quædam foramina, per quæ lumen tranſit, propterea quòd partes luminis ſunt minores, quàm illa foramina. Ariſtoteles non probat hanc ſententiam: quemadmodum nec ſententiam Pythagoreorum, quam mox proponet: nec multas alias, quibus vtitur exempli causâ.

54 * Itaq; ſi accidit vt ſit, accidit etiã vt fiat. veluti ſi tonat extincto igne, neceſſe *eſt* ſtridorẽ & tonitũ fieri, & (vt Pythagorei dicũt) minationis causâ, vt terreantur qui *ſunt* in Tartaro. 9 Permulta verò ſunt eiuſmodi, præſertim in iis quæ ſecundũ naturã conſtituuntur & cõſtant [a]. alia namque natura alicuius [b] gratiâ facit, alia ex neceſſitate [c]. 10 Neceſſitas autem duplex *eſt* [d]: altera namque *eſt* ſecũdum naturam & appetitionem [e]: altera verò violenta, quæ *eſt* præter appetitionem. vt lapis ex neceſſitate & ſurſum & deorſum fertur, ſed nõ ob eãdem neceſſitatem [f]. 11 Ex iis [g] autem quæ fiunt à ratione, alia numquàm ſunt caſu, vt domus, vel ſtatua, nec ex neceſſitate [h], ſed alicuius gratiâ: alia verò *ſunt* etiam à fortuna, vt ſanitas [i], vel ſalus [k]. 12 Maximè autem in iis quæ poſſunt ita & ſecus ſe habere, cùm à fortuna non gignuntur, quorum finis bonus *eſt*, alicuius gratiâ fit: & vel naturâ *fit*, vel arte. à fortuna verò. nihil fit alicuius gratiâ.

ἄρα συμβ εἰ εἶναι ἐνδέχεται, καὶ γίνεσθαι ἐνδέχεται· ὥσπερ, εἰ βροντᾷ ἀποσβεννυμένου τοῦ πυρὸς, ἀνάγκη σίζειν καὶ ψοφεῖν, καὶ (ὥσπερ οἱ Πυθαγόρειοί φασιν) ἀπειλῆς ἕνεκα τοῖς ἐν τῷ ταρτάρῳ ὅπως φοβῶνται.

9 Πλεῖστα δὲ τοιαῦτά ἐστι, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς κατὰ φύσιν συνισταμένοις, καὶ συνεστῶσιν. ἡ μὲν γὰρ, ἕνεκά του ποιεῖ, φύσις· ἡ δὲ, ἐξ ἀνάγκης. 10 Ἡ δ' ἀνάγκη, διττή· ἡ μὲν γὰρ, κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὁρμήν· ἡ δὲ, βιαία, ἡ παρὰ τὴν ὁρμήν. ὥσπερ ὁ λίθος ἐξ ἀνάγκης καὶ ἄνω καὶ κάτω φέρεται, ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὐτὴν ἀνάγκην. 11 Ἐν δὲ τοῖς ἀπὸ διανοίας, τὰ μὲν, οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ὑπάρχει, οἷον οἰκία, ἢ ἀνδριάς, οὐδ' ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ἕνεκά τινος· τὰ δὲ, καὶ ἀπὸ τύχης, οἷον, ὑγίεια, καὶ σωτηρία. 12 Μάλιστα δὲ ἐν ὅσοις ἐνδέχεται καὶ ὧδε καὶ ἄλλως, ὅταν μὴ ἀπὸ τύχης ἡ γένεσις ᾖ, ὧν δὲ τὸ τέλος ἀγαθὸν, ἕνεκά του γίνεται· καὶ ἢ φύσει, ἢ τέχνῃ. ἀπὸ τύχης δ' οὐδὲν ἕνεκά του γίνεται.

a Id eſt, quæ naturâ fiunt, vel cõſtant.
b Id eſt, finis ſeu formæ. in rebus enim naturalibus idem eſt finis & forma.
c Materiæ.
d Docet aliam eſſe neceſſitatẽ naturalem, aliam violentam, vt in-
55 telligamus eum locutum eſſe de neceſſitate naturali, non de violenta.
e Secundũ naturalem impetũ & inſtinctum, naturali inclinationi conſentanea.
f Quia naturâ deſcendit, vi adſcendit.
g Artificioſis.
h Non ex neceſſitate materiæ: quia etiãſi ligna ſint & cęmẽta, non tamẽ propterea neceſſe eſt domum eſſe.
i Quæ eſt vel ab arte medendi: vel caſu, vt cũ Pherçus Iaſon ictu ab hoſte illato ſanatus eſt, quemadmodum eſt apud M. Tullium lib. 3. de natura Deorum.
k Quæ contingit naui ſeruata vel ob artem & peritiam nautæ, vel fortuitò.

De cauſis eorum quæ ſunt, vel fiunt, vel facta ſunt, vel futura ſunt.

Cap. XII.

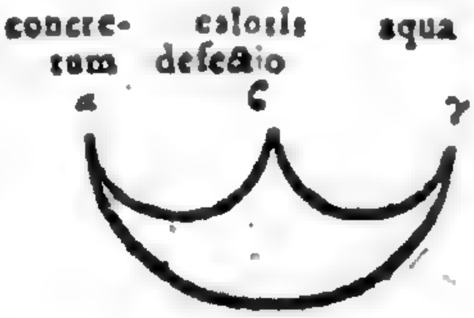
1 ¶ De his quæ ſimul ſunt vel fiunt. eandem cauſam variis modis acceptam producere eundem effectum æquè variis modis acceptum. 2 Cauſam & effectum ſimul fieri, ſimul eſſe, &c. 3 ¶ De his quæ non ſimul fiunt. An in iis quæ continẽte tempore fiunt, alia ſint aliorum cauſæ. 4 In his argumentum duci à poſteriori ad prius, 5 non à priori ad poſterius, 6 nec à facto ad futurum. 8 An facta, & quæ fiunt, continentia ſint, & cohæreant. 9 De propoſitionibus immediatis, expoſitio alphabetica in factis, 10 & in futuris. 11 expoſitio in rebus ipſis factis, 12 vel futuris. 13 ¶ De his quæ circulo fiunt. 14 ¶ De iis quæ vniuerſaliter, vel plerumque fiunt.

56 IAm verò quæ cauſa eſt eorum quæ ſunt, eadem eſt eorũ quæ fiunt, & quæ facta ſunt, & quæ

Τὸ αὐτὸ δ' αἴτιόν ἐστι τοῖς γινομένοις, καὶ τοῖς γεγενημένοις, καὶ τοῖς ἐσομένοις, ὅπερ καὶ τοῖς οὐ-

τοῖς οὖσι· (τὸ γὰρ μέσον, αἴτιον) πλὴν τοῖς μὲν οὖσιν, ὄν· τοῖς δὲ γινομένοις, γινόμενον· τοῖς δὲ γεγενημένοις, γεγενημένον· τοῖς δὲ ἐσομένοις, ἐσόμενον. οἷον, διὰ τί γέγονεν ἔκλειψις; διότι ἐν μέσῳ γέγονεν ἡ γῆ· γίνεται δὲ, διότι γίνεται· ἔσται δὲ, διότι ἔσται ἐν μέσῳ· καὶ ἔστι δὲ, ὅτι ἐστί. τί ἐστι κρύσταλλος; εἰλήφθω δὴ ὅτι ὕδωρ πεπηγός. ὕδωρ, ἐφ' οὗ γ· πεπηγὸς, ἐφ' οὗ α· αἴτιον τὸ μέσον, ἐφ' οὗ β, ἔκλειψις θερμοῦ παντελής. ὑπάρχει δὴ τῷ γ τὸ β· τούτῳ δὲ τὸ πεπηγέναι, τὸ ἐφ' οὗ α.

futura ſunt : (nam medium *eſt*
cauſa) præterquàm quòd *eſt cau-
ſa* eorum quæ ſunt, quod eſt: eo-
rum quæ fiunt, quod fit: facto-
rum factum , futurorum futu-
rum. Veluti , cur facta eſt ecli-
pſis ? quia interpoſita eſt terra:
fit autem, quia interponitur: e-
rit, quia interponetur: & eſt, quia
interpoſitio eſt. * Quid eſt gla-
cies? ſumatur eſſe aqua concre- 57
ta. *eſto* aqua , vbi γ: concretum,
vbi α : cauſa media, vbi β, totius
caloris defectio. ineſt igitur τῷ γ
τὸ β: huic autem τὸ α, *id eſt* eſſe
concretum.

β α
Id cuius calor deficit, congelari
γ β
Aquæ calor deficit: Ergo
γ α
Aqua congelat.

Γίνεται δὲ κρύσταλλος, γινομένου τοῦ β· γεγένηται δὲ, γεγενημένου· ἔσται δὲ, ἐσομένου. 2 Τὸ μὲν οὖν οὕτως αἴτιον, καὶ οὗ αἴτιον, ἅμα γίνεται, ὅταν γίνηται· καὶ ἔστιν, ὅταν ᾖ· καὶ ἐπὶ τοῦ γεγονέναι, καὶ ἔσεσθαι, ὡσαύτως. 3 Ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ἅμα, ἆρ' ἐστὶν ἐν τῷ συνεχεῖ χρόνῳ, ὥσπερ δοκεῖ ἡμῖν, ἄλλα ἄλλων αἴτια εἶναι; οἷον, τοῦδε γίνεσθαι, ἕτερον γινόμενον· καὶ τοῦ ἔσεσθαι, ἕτερον ἐσόμενον· καὶ τοῦ γενέσθαι δὲ, εἴ τι ἔμπροσθεν ἐγένετο; 4 Ἔστι δὲ ἀπὸ τοῦ ὕστερον γεγονότος ὁ συλλογισμός. ἀρχὴ δὲ καὶ τούτων τὰ γεγονότα. διὸ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων ὡσαύτως. 5 Ἀπὸ δὲ τοῦ προτέρου οὐκ ἔστιν· οἷον, ἐπεὶ τόδε γέγονεν, ὅτι τόδε ὕστερον γέγονε. καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσεσθαι, ὡσαύτως. οὔτε γὰρ ἀορίστου, οὔθ' ὁρισθέντος ἔσται τοῦ

Fit autem glacies, cùm fit τὸ β: &
facta eſt, cùm factum eſt: & erit,
cùm erit. 2 Quod igitur ita *eſt*
cauſa, & *id* cuius *eſt* cauſa, ſimul
fiunt, cùm fiunt: & *ſimul* ſunt, cũ
ſunt: itidémque *ſimul* facta fue-
runt, & futura ſunt. 3 In iis verò CAP. XII.
quæ nõ *fiunt* ſimul, poſſúntne in 58
tẽpore continẽti, ſicut nobis vi-
detur, alia aliorũ cauſæ eſſe? Vel-
uti, *eſtne cauſa* cur hoc fiat, aliud
quod fit: & cur erit, aliud futurũ?
& cur fuit , aliquid quod paulò
antè fuit? 4 Concluditur autem 59
quod priùs factũ fuit , ex eo quod
poſteriùs factũ eſt[a]. horum verò
principiũ[b] *ſunt ea* quę facta ſunt.
proinde & in his quæ fiunt , iti-
dem *ducendum eſt argumentum.*
5 Ex priori verò non colligitur
poſterius: veluti, quia illud factum
eſt , hoc poſtea factum eſſe[c]. * 60
Eadem eſt futurorum ratio. ſiue
enim indefinitum , ſiue definitũ

a Veluti concluditur facta fuiſſe fundamenta, quia facta eſt domus.
b Ex quo argumenta ducũtur.
c Vt putà, non rectè ſic arguitur, facta ſunt fundamenta, ergo facta eſt domus.

tempus [a] accipiatur: non efficitur vt, quia illud verè dicitur factum fuiſſe, verè dicatur hoc quod poſterius eſt, factum eſſe: quoniam *toto* illo *tempore* interiecto, falsò dicetur hoc [b] *factum eſſe*, cùm iam alterum [c] factũ ſit. Eadem *eſt* ratio futuri [d]. 6 Nec quia illud [e] factum eſt, hoc [f] erit: quia medium ſimul genitum eſſe debet *cũ ea re cuius eſt mediũ: adeò vt* factorũ *medium ſit*, quod factum eſt. futurorum, futurum: eorum quæ fiunt, quod fit: eorũ quæ ſunt, quod eſt. atqui quod factum eſt, & quod eſt futurum, ſimul genita eſſe nequeunt.

a Tempus interiectum inter id quod prius & id, quod poſteriùs factum eſt: veluti inter iacta fundamenta, & domum abſolutam.
b Vt domum.
c Vt fundamenta.
d Iacientur enim fundamenta, necdum tamẽ perfecta erit domus.
e Vt fundamẽta.
f Vt domus.

61 7 Præterea nec indefinitũ poteſt eſſe tempus interiectũ [g], nec definitum [h]. falsò [i] enim dicetur *toto* illo *tempore* interiecto.

g Inter id quod factum eſt & id quod fiet.
h Sub quo tempore rectè concludatur id fore, quia hoc factum eſt.
i Quia quod erit, non eſt eo tempore interiecto.

62 8 Conſiderandũ autem *eſt*, quid ſit quod continet, ita vt poſt factum eſſe, inſit fieri in ipſis rebus [k]. An patet non cohærere ei quod factũ eſt, id quod fit? quia nec factum facto *cohæret. ſunt* enim extremitates & indiuidua. itaque vt puncta ſibi inuicẽ non cohærent, *ſic* facta non *cohærent*. ambo [l] nãque ſunt indiuidua [m]. ergo neque id quod fit, facto *cohæret* ob eandem rationem: quia quod fit, eſt diuiſibile: quod verò factum eſt, indiuiſibile. vt igitur linea *ſe* habet ad punctum: ita *etiam* quod fit, ad id quod factum eſt: inſunt enim facta infinita in eo quod fit [n]. Sed de his dilucidiùs in *libris* vniuerſalibus de motu [o] dicendum eſt.

k id eſt, ita vt continenter & ſine vlla interruptione aliæ res ex aliis gignantur.
l Ambo puncta, vel ambo facta.
m Indiuidua verò non cohærẽt, quia quicquid cõſtat ex partibus cohærentibus, diuidi poteſt in infinitum.
n Vt puncta infinita inſunt in linea.
o Lib. 6. Phyſic.

63 9. Quomodo igitur, cùm deinceps aliæ res ex aliis gignũtur, ſe habeat cauſa media, eouſq; ſumptũ ſit [p]. neceſſe enim etiã in his *eſt*, vt primũ & mediũ ſint immediata. veluti, τὸ α factum eſt, quia τὸ γ factum eſt. poſteriùs autem

p Expoſitũ ſit.

χρόνου, ὥστ', ἐπεὶ τοῦτ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι, τόδ' ἀληθὲς εἰπεῖν γεγονέναι τὸ ὕστερον. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ, ψεῦδος ἔσται τὸ εἰπεῖν τοῦτο, ἤδη θατέρου γεγονότος. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐσομένου.

6 Οὐδ' ἐπεὶ τόδε γέγονε, τόδ' ἔσται. τὸ γὰρ μέσον, ὁμόγονον δεῖ εἶναι· τῶν γενομένων, γενόμενον· τῶν ἐσομένων, ἐσόμενον· τῶν γινομένων, γινόμενον. τῶν ὄντων, ὄν. τοῦ δὲ γέγονε, καὶ τοῦ ἔσται, οὐκ ἐνδέχεται εἶναι ὁμόγονον.

7 Ἔτι οὔτε ἀόριστον ἐνδέχεται εἶναι τὸν χρόνον τὸν μεταξὺ, οὔτε ὡρισμένον. ψεῦδος γὰρ ἔσται τὸ εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ.

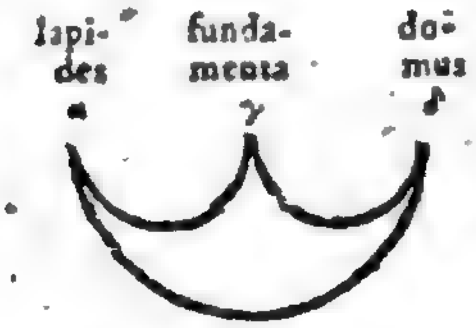
8 Ἐπισκεπτέον δὲ τί τὸ συνέχον, ὥστε μετὰ τὸ γεγονέναι τὸ γίνεσθαι ὑπάρχειν ἐν τοῖς πράγμασιν ἢ δῆλον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐχόμενον γεγονότος γινόμενον; οὐδὲ γὰρ γενόμενον γενομένου· πέρατα γὰρ, καὶ ἄτομα. ὥσπερ οὖν οὐδὲ στιγμαί εἰσιν ἀλλήλων ἐχόμεναι, οὐδὲ γενόμενα· ἄμφω γὰρ, ἀδιαίρετα. οὐδὲ δὴ γινόμενον γεγενημένου, διὰ τὸ αὐτό· τὸ μὲν γὰρ γινόμενον, διαιρετόν· τὸ δὲ γεγονὸς, ἀδιαίρετον. ὥσπερ οὖν γραμμὴ πρὸς στιγμὴν ἔχει, οὕτω τὸ γινόμενον πρὸς τὸ γεγονός. ἐνυπάρχει γὰρ ἄπειρα γεγονότα ἐν τῷ γινομένῳ. μᾶλλον δὲ φανερῶς ἐν τοῖς καθόλου περὶ κινήσεως δεῖ λεχθῆναι περὶ τούτων.

9 Περὶ μὲν οὖν τοῦ πῶς ἂν ἐφεξῆς γινομένης τῆς γενέσεως ἔχοι τὸ μέσον τὸ αἴτιον, εἰλήφθω ἐπὶ τοσοῦτον. ἀνάγκη γὰρ καὶ ἐν τούτοις τὸ πρῶτον καὶ τὸ μέσον ἄμεσα εἶναι. οἷον, τὸ α γέγονεν, ἐπεὶ τὸ γ γέγονεν. ὕστερον δὲ

τὸ γ

τὸ γ γέγονεν, ἔμπροσθεν δὲ τὸ α. ἀρχὴ δὲ τὸ γ, διὰ τὸ ἐγγύτερον τοῦ νῦν εἶναι, ὅ ἐστιν ἀρχὴ τοῦ χρόνου. τὸ δὲ γ γέγονεν, εἰ τὸ δ γέγονε. τοῦ δὴ δ γενομένου, ἀνάγκη τὸ α γεγονέναι. αἴτιον δὲ τὸ γ. τοῦ γὰρ δ γενομένου, ἀνάγκη τὸ γ γεγονέναι· τοῦ δὲ γ γεγονότος, ἀνάγκη πρότερον τὸ α γεγονέναι.

factum eſt τὸ ſ, paulò prius τὸ α. principiũ verò eſt τὸ ſ: quia propiùs accedit ad inſtans, quod eſt principium temporis. τὸ γ verò factum eſt, ſi τὸ δ factum eſt. Si igitur τὸ δ factum ſit, neceſſe *eſt* τὸ α factum eſſe. cauſa verò eſt τὸ γ. nam ſi τὸ δ factum ſit, neceſſe eſt τὸ ſ factum eſſe. quòd ſi τὸ γ factum ſit, neceſſe *eſt*, vt priùs τὸ α factum fuerit.

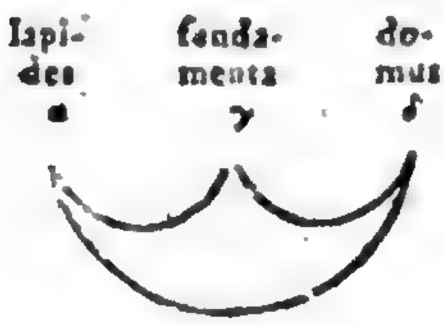

Si iacta ſunt fundamenta (γ), parati fuerunt lapides (α).
Si facta eſt domus (δ), iacta fuerunt fundamenta (γ). Ergo
Si facta eſt domus (δ), parati fuerunt lapides (α).

Οὕτω δὲ λαμβάνοντι τὸ μέσον, στήσεταί που εἰς ἄμεσον; ἢ ἀεὶ παρεμπεσεῖται διὰ τὸ ἄπειρον; οὐ γάρ ἐστιν ἐχόμενον γεγονὸς γεγονότος, ὥσπερ ἐλέχθη. ἀλλ' ἄρξασθαί γε ὅμως ἀνάγκη ἀπὸ τοῦ μέσου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν πρώτου. 10 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔσται. εἰ γὰρ ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι ἔσται τὸ δ. ἀνάγκη πρότερον ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι τὸ α ἔσται. τούτου δ' αἴτιον τὸ γ. εἰ μὲν γὰρ τὸ δ ἔσται, πρότερον τὸ γ ἔσται· εἰ δὲ τὸ γ ἔσται, πρότερον τὸ α ἔσται.

Sic autem accipiendo medium, conſiſtetúrne aliquando in immediato? an propter *mediorũ* infinitatem ſemper *medium* incidet? quandoquidẽ factum facto non cohæret [a], vt dictum fuit [b]. verumtamẽ neceſſe *eſt* incipere à medio, & ab inſtanti primo [c]. 10 Similis *eſt* ratio futurorum. nã ſi verè dicitur fore τὸ δ, neceſſe *eſt* vt priùs verè dicatur fore τὸ α. cuius rei cauſa *eſt* τὸ γ. etenim ſi τὸ δ erit, priùs τὸ γ erit: quòd ſi τὸ γ erit, priùs τὸ α erit.

a Cùm factum facto non cohæreat, videtur eſſe infinita media, adeo vt non
64
poſſit accipi propoſitio immediata.
b Part. præced.
c Et hinc ſumitur ꝓpoſitio immediata.

Si iacientur fundamenta (γ), parabuntur lapides (α):
Si extruetur domus (δ), iacientur fundamenta (γ): Ergo
Si extruetur domus (δ), parabuntur lapides (α).

Ὁμοίως δ' ἄπειρος ἡ τομὴ καὶ ἐν τούτοις. οὐ γάρ ἐστιν ἐσόμενα, ἐχόμενα ἀλλήλων. ἀρχὴ δὲ καὶ ἐν τούτοις ἄμεσος ληπτέα.

Similiter autem in his quoque infinita *eſt* diuiſio: quia futura ſibi inuicem non cohærent. Principium autem etiam in his ſumi debet immediatum [d].

d Principiũ autem immediatũ eſt, quod vltimũ fit. veluti, probatur iacta eſſe fũdamenta, quia extructi ſunt muri. iterũ probatur muros fuiſſe extructos, quia impoſitum fuit tectum. tandem probatur impoſitũ fuiſſe tectum, quia perfecta eſt domus. domum verò abſolutam fuiſſe, non probatur, ſed eſt principiũ immediatũ.

65
a In iis quæ fiũt à natura, vel ab arte. mox autẽ afferet exemplũ rei artificioſæ.

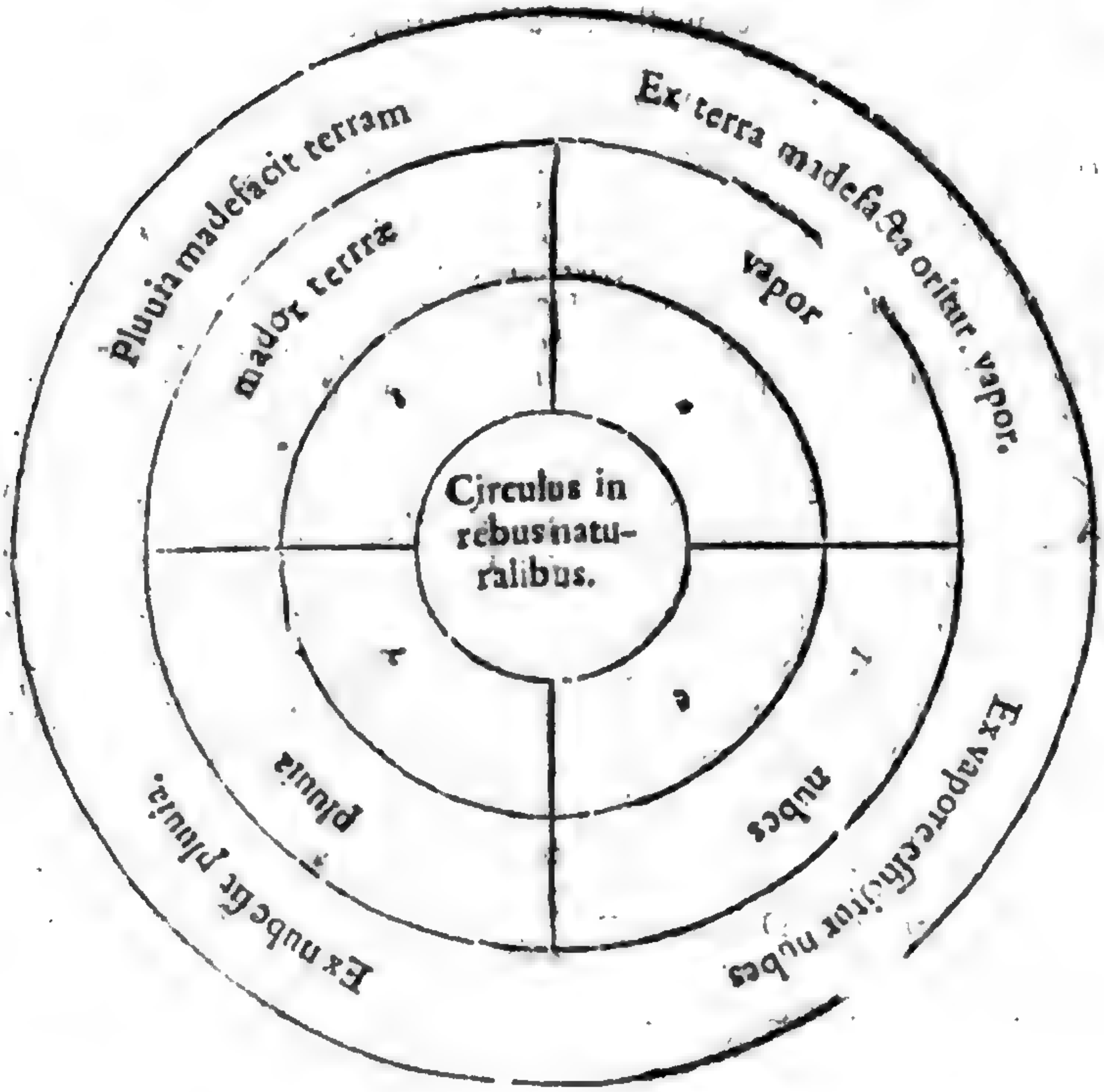
11 Sic autem *ſe res* habet in operibus [a]. *veluti*, ſi facta eſt domus, neceſſe *eſt* cæſos fuiſſe lapides & factos eſſe. quid ita? quia neceſſe *eſt* iacta eſſe fundamenta, ſi domus facta eſt. quòd ſi fundamenta *iacta ſunt*, neceſſe *eſt*, priùs lapides factos fuiſſe. 12 Rurſus ſi erit domus, itidem priùs erunt lapides. ac probatur per medium ſimiliter, quia priùs erunt fundamenta. 13 Quia verò in iis quæ fiunt, videmus circulo eſſe aliquam generationem [b]: hoc tum accidit, cùm ſeſe mutuò conſequuntur medium & *termini* extremi. in his enim eſt reciprocatio. hoc autem in primis *libris* [c] oſtenſum eſt, conuerti [d] concluſiones. circulo autem *probare*, hoc *ipſum* eſt. In *ipſis* autem *naturæ* operibus ſic apparet: madefactâ terrâ, neceſſe *eſt* vaporem fieri: hoc facto, nubem: hac factâ, aquam: hac factâ, neceſſe *eſt* madefieri terram. hoc autem erat, quod ab initio *ſumptum fuit*. quocirca *hæc* in orbem redeunt. nam ſi quiduis horum ſit, alterum eſt: & ſi illud, *etiam* aliud: & ſi hoc, *etiam* primum.

CAP. XIII.
66
b Id eſt, quædã reciprocè & ex ſe inuicẽ gigni.

c Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 5. 6 & 7. vide etiam cap. 3. libri præced.
d Id eſt, mutati in propoſitione.

11 Ἔχει δὲ οὕτως ἐπὶ τῶν ἔργων. εἰ γέγονεν οἰκία, ἀνάγκη τετμῆσθαι λίθους, καὶ γεγονέναι. τοῦτο διὰ τί; ὅτι ἀνάγκη θεμέλιον γεγονέναι, εἴπερ καὶ οἰκίαν γεγονέναι. εἰ δὲ θεμέλιον, πρότερον γεγονέναι λίθους ἀνάγκη. 12 Πάλιν εἰ ἔσται οἰκία, ὡσαύτως πρότερον ἔσονται λίθοι. δείκνυται δὲ καὶ διὰ τοῦ μέσου ὁμοίως· ἔσται γὰρ θεμέλιον πρότερον. 13 Ἐπεὶ δ᾽ ὁρῶμεν ἐν τοῖς γινομένοις, κύκλῳ τινὰ γένεσιν οὖσαν· ἐνδέχεται τοῦτο εἶναι, εἴπερ ἕποιντο ἀλλήλοις τὸ μέσον καὶ οἱ ἄκροι. ἐν γὰρ τούτοις τὸ ἀντιστρέφειν ἐστί. δέδεικται δὲ τοῦτο ἐν τοῖς πρώτοις, ὅτι ἀντιστρέφει τὰ συμπεράσματα. τὸ δὲ κύκλῳ, τοῦτό ἐστιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἔργων φαίνεται ὧδε· βεβρεγμένης τῆς γῆς, ἀνάγκη ἀτμίδα γίνεσθαι· τούτου δὲ γενομένου, νέφος· τούτου δὲ γενομένου, ὕδωρ· τούτου δὲ γενομένου, ἀνάγκη βρέχεσθαι τὴν γῆν. τοῦτο δ᾽ ἦν τὸ ἐξ ἀρχῆς. ὥστε κύκλῳ περιελήλυθεν. ἑνὸς γὰρ αὐτῶν ὁτουοῦν ὄντος, ἕτερόν ἐστι· κἀκείνου, ἄλλο· καὶ τούτου, τὸ πρῶτον.

14 Ἔστι

14 Ἔστι δ᾽ ἔνια μὲν γινόμενα καθόλου ἀεί τε γὰρ καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ οὕτως ἔχει, ἢ γίνεται· τὰ δὲ, ἀεὶ μὲν οὔ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δέ. οἷον, οὐ πᾶς ἄνθρωπος ἄρρην τὸ γένειον τριχοῦται, ἀλλ᾽ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. 15 Τῶν δὴ τοιούτων, ἀνάγκη καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι. εἰ γὰρ τὸ α κατὰ τοῦ β καθόλου κατηγορεῖται, καὶ τοῦτο κατὰ τοῦ γ καθόλου, ἀνάγκη καὶ τὸ α κατὰ τοῦ Γ ἀεὶ καὶ ἐπὶ παντὸς κατηγορεῖσθαι (τοῦτο γάρ ἐστι τὸ καθόλου, καὶ ἐπὶ παντὸς, καὶ ἀεὶ) ἀλλ᾽ ὑπέκειτο ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ μέσον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶναι, τὸ ἐφ᾽ οὗ τὸ β. 16 Ἔσονται τοίνυν καὶ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀρχαὶ ἄμεσοι, ὅσα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως ἐστὶν, ἢ γίνεται.

14 Iam verò quędam fiunt vni- 67
uerſaliter: quia ſemper & in o-
mnibus vel ita ſe hēt, vel fiūt:
alia verò nō ſemper, ſed plerum-
que: veluti, non omnes viri bar-
bam emittunt, ſed plerique.
15 Eorum igitur quæ *ſunt* eiuſ- 68
modi, neceſſe *eſt* etiam medium
plerumque eſſe. nam ſi τὸ α τῷ β
vniuerſaliter attribuitur, atque
hoc τῷ γ vniuerſaliter: neceſſe *eſt*
vt etiam τὸ α τῷ γ ſemper & o-
mni attribuatur: (id enim eſt v-
niuerſale, *quod ineſt & omni* &
ſēper) ſed ſupponebatur *eſſe* ple-
rūque: neceſſe *eſt* igitur, vt etiam
medium, vbi τὸ β plerumque ſit.
16 Itaque etiam *concluſionū* quę
plerumque *ſunt*, erunt principia
medio vacantia, quæ plerumque
ita ſunt vel fiunt.

De inueſtiganda definitione.

Cap. XIII.

1 ¶ Protheſis. 2 ¶ De ſynonymis definiendis. Protheoria, 3 Regula. 4 Exẽplũ. 5 Confirmatio: quia attributa dicuntur neceſſariò de ſubiecto, 6 & perficiunt eſſentiã ſubiecti. 7 ¶ De iis definiendis, quæ dicũtur per prius & poſterius. 8 ¶ De methodo diuiſiua. Vtilitas diuiſionis 9 ſuprà expoſita. 10 Obiectio prima. 11 Solutio vna, 12 atque altera. 13 Obiectio ſecunda. 14 Solutio prior. 15 Solutio poſterior. 16 ¶ Præcepta in diuiſionibus ſeruanda. 17 Primũ 18 Secundum. 19 Tertium. 20 Quibus obſeruatis, definitio perfecta eſt. 21 ¶ De methodo inductiua Regula. 22 Exemplum, 23 Confirmatio prima, 24 ſecunda, 25 tertia. 26 De vitandis metaphoris.

CAP. XIV.

69 QVomodo igit quid ſit, per definitiones explicetur, & quomodo eius demõſtratio vel definitio ſit aut nõ ſit, dictũ antea[a] fuit. quomodo autem inueſtigare oportet quæ attribbũtur in *quæſtione* quid eſt, nunc dicamus. 2 Eorum igitur, quæ cuique *rei* ſemper inſunt, quædam latiùs patent, nõ tamẽ extra genus[b] *comperiuntur*. Dico autem latiùs patere, quæ inſunt cuique *rei* vniuerſaliter, ſed & alij *rei inſunt*. Exempli cauſâ, eſt aliquid quod omni ternario ineſt, ſed & nõ ternario. veluti ens ineſt ternario, ſed & non numero. at impar ineſt omni ternario: & latiùs patet, quippe quod etiã quinario ineſt: ſed nõ *eſt* extra genus[c], quãdoquidem quinarius eſt numerus, nihil autem extra numeros *eſt* impar. 3 Quæ igitur sũt eiuſmodi, ſumi eò vſque debẽt, donec tot ſumantur primùm[d], quorum vnumquodque[e] latiùs[f] patent, omnia verò *ſimul accepta* non latiùs *pateãt*. hanc enim neceſſe *eſt* eſſe rei eſſentiã. 4 Verbi gratiâ, omni ternario ineſt numerus, impar, primum vtroque modo, & quòd eum numerus non metitur[g], & quòd non cõponitur ex numeris. iam igitur hoc eſt ipſe ternarius, numerus impar primus & ita primus.

a Tractatu 2. huius libri.

b Rei ſubiectæ.

c Non reperitur niſi in numeris.

d Cùm primùm tot ſumpta ſunt, quot ſufficiunt & abſoluunt definitionem: non eſt vlteriùs progrediendũ. alioquin aliqua pars definitionis redundaret.

e Seorſim ab aliis acceptum.

f Quàm defini-

70

tum.

g Numerus numerũ metiri dicitur, cùm aliquoties acceptus, eũ præciſè conficit. vt binarius metitur ſenarium: quia duobis acceptus conficiunt ſex: ſed non metitur nouenariũ: quia 2 quater accepta faciunt octo, quinquies accepta faciunt, 10.

Πῶς μὲν οὖν τὸ τί ἐστιν εἰς τοὺς ὅρους ἀποδίδοται, καὶ τίνα τρόπον ἀπόδειξις ἢ ὁρισμός ἐστιν αὐτοῦ, ἢ οὐκ ἔστιν, εἴρηται πρότερον. Πῶς δὲ δεῖ θηρεύειν τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, νῦν λέγωμεν. 2 Τῶν δὴ ὑπαρχόντων ἀεὶ ἑκάστῳ, ἔνια ἐπεκτείνει ἐπὶ πλέον, οὐ μέντοι ἔξω τοῦ γένους. λέγω δὲ ἐπὶ πλέον ὑπάρχειν, ὅσα ὑπάρχει μὲν ἑκάστῳ καθόλου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἄλλῳ. οἷον ἔστι τι ὃ πάσῃ τριάδι ὑπάρχει, ἀλλὰ καὶ μὴ τριάδι. ὥσπερ τὸ ὂν ὑπάρχει τῇ τριάδι, ἀλλὰ καὶ μὴ ἀριθμῷ. ἀλλὰ καὶ τὸ περιττὸν ὑπάρχει τε πάσῃ τριάδι καὶ ἐπὶ πλέον ὑπάρχει, καὶ γὰρ τῇ πεντάδι ὑπάρχει· ἀλλ᾽ οὐκ ἔξω τοῦ γένους· ἡ μὲν γὰρ πεντὰς ἀριθμός· οὐδὲν δὲ ἔξω ἀριθμοῦ περιττόν.

3 Τὰ δὴ τοιαῦτα ληπτέον μέχρι τούτου, ἕως τοσαῦτα ληφθῇ πρῶτον, ὧν ἕκαστον μὲν ἐπὶ πλέον ὑπάρξει, ἅπαντα δὲ μὴ ἐπὶ πλέον· ταύτην γὰρ ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι τοῦ πράγματος.

4 Οἷον τριάδι ὑπάρχει πάσῃ ἀριθμός, τὸ περιττόν, τὸ πρῶτον ἀμφοτέρως, καὶ ὡς μὴ μετρεῖσθαι ἀριθμῷ, καὶ ὡς μὴ συγκεῖσθαι ἐξ ἀριθμῶν. τοῦτο τοίνυν ἤδη ἐστὶν ἡ τριάς, ἀριθμὸς περιττὸς πρῶτος καὶ ὡδὶ πρῶτος.

Τούτων

τούτων γὰρ ἕκαστον, τὰ μὲν ἐν τοῖς περιττοῖς πᾶσιν ὑπάρχει, τὸ δὲ τελευταῖον καὶ τῇ δυάδι, πάντα δ' οὐδενί.

5 Ἐπεὶ δὲ δεδήλωται ἡμῖν ἐν τοῖς ἄνω, ὅτι καθόλου μὲν ἐστι τὰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, (τὰ καθόλου δὲ ἀναγκαῖα) τῇ δὲ τριάδι καὶ ἐφ' οὗ ἄλλου οὕτω λαμβάνεται) ἐν τῷ τί ἐστι τὰ λαμβανόμενα· οὕτως ἐξ ἀνάγκης μὲν ἂν εἴη τριὰς ταῦτα. 6 Ὅτι δ' οὐσία, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἀνάγκη γάρ, εἰ μὴ τοῦτο ἦν τριάδι εἶναι, οἷον γένος τι εἶναι τοῦτο, ἢ ὠνομασμένον, ἢ ἀνώνυμον, ἔσται τοίνυν ἐπὶ πλεῖον ἢ τῇ τριάδι ὑπάρχον. ὑποκείσθω γὰρ τοιοῦτον εἶναι τὸ γένος, ὥστε ὑπάρχειν κατὰ δύναμιν ἐπὶ πλεῖον. εἰ τοίνυν μηδενὶ ὑπάρχει ἄλλῳ, ἢ ταῖς ἀτόμοις τριάσι, τοῦτ' ἂν εἴη τὸ τριάδι εἶναι. ὑποκείσθω γὰρ καὶ τοῦτο, ἡ οὐσία ἡ ἑκάστου εἶναι, ἡ ἐπὶ τοῖς ἀτόμοις ἐσχάτη τοιαύτη κατηγορία. ὥστε ὁμοίως καὶ ἄλλῳ ὁτῳοῦν τῶν οὕτω δειχθέντων, τὸ αὐτῷ εἶναι ἔσται. 7 Χρὴ δέ, ὅταν ὅλον τι πραγματεύηταί τις, διελεῖν τὸ γένος εἰς τὰ ἄτομα τῷ εἴδει, τὰ πρῶτα, οἷον, ἀριθμὸν εἰς τριάδα καὶ δυάδα. εἶθ' οὕτως ἐκείνων ὁρισμοὺς πειρᾶσθαι λαμβάνειν· οἷον, εὐθείας γραμμῆς, καὶ κύκλου, καὶ ὀρθῆς γωνίας. μετὰ δὲ τοῦτο λαβόντα τί τὸ γένος, οἷον πότερον τῶν ποσῶν ἢ τῶν ποιῶν, τὰ ἴδια πάθη θεωρεῖν διὰ τῶν κοινῶν πρώτων. τοῖς γὰρ συντιθεμένοις ἐκ τῶν ἀτόμων τὰ συμβαίνοντα, ἐκ τῶν ὁ-

Horum enim alia[a] omnibus imparibus inſunt, vltimum[b] verò etiã binario, at omnia *ſimul* nulli *alij* inſunt *quã ternario*. 5 Quia verò declaratum eſt à nobis in ſuperioribus[c] *ea* eſſe neceſſaria quæ attribuuntur in *quæſtione* quid eſt: (*ſunt enim vniuerſalia*: vniuerſalia verò[d] *ſunt* neceſſaria) quæ autem de triãgulo aut quauis alia re ita ſumuntur, *inſunt* in *attributione* quid eſt: ita *ſit* vt ternarius neceſſariò ſit hæc.

6 Quòd autem *hæc ſit* eſſentia *ternarij*, hinc manifeſtũ *eſt*: quia neceſſe *eſt*, niſi hęc ſit eſſẽtia ternarij, vt ſit veluti genus[e] quoddã aut nominatum, aut nomine vacans. latiùs igitur patebit, quàm *vt* ſoli ternario inſit. ſupponatur enim genus eſſe eiuſmodi, vt vi ſua latius pateat. Ergo ſi nulli inest alij quàm indiuiduis ternariis, hæc erit eſſentia ternarij. nã hoc quoque ſupponatur, eiuſmodi de indiuiduis vltimam attributionem, eſſe cuiuſque rei eſſentiam. Quare ſimiliter cùm quæuis alia res ita demonſtrabitur, ea erit illius eſſentia. 7 Oportet autem, cùm quis circa aliquod totum verſatur[f], diuidere genus[g] in prima indiuidua ſpecie[h]: verbi gratiâ numerum in ternarium & binarium. ſic deinde nitendum eſt, vt horum[i] definitiones ſumantur, veluti[k] lineæ rectæ[l], & circuli[m], & anguli recti[n], poſtea ſumendo quid *ſit* genus[o], veluti vtrùm ſit quãtitas an qualitas, proprias[p] affectiones cõtemplari per communia prima[q]. quæ enim compoſitis ex indiuiduis[r] accidunt, manifeſta ex de

a Id eſt, numerus impar.
b Id eſt, primus.
c Lib. præced. cap. 4.

71

d Græcus interpres anonymus legit γάρ. Philoponus autē δέ accipit. utri lubēt γὰρ mihi ſit verſimile, deſiderari hęc verba, καθόλου γάρ ἐστι, quæ in Latina interpretatione ſuppleui.

e Quod enim attribuitur in quæſtione quid eſt, vel non reciprocatur, & eſt genus: vel reciprocatur, & eſt eſſentia.

f Id eſt, cum ſpecies ſubalternæ definitionẽ quærit.

g Genus illud ſubalternum.

h Id eſt, in primas ſpecies ſpecialiſſimas. nã ſpecies ſpecialiſſima eſt, indiuiduam ſpecie, id eſt, nõ poteſt diuidi in ſpecies. Primæ autẽ ſpecies tũc ſumuntur, cùm eſt ordo quidã inter ſpecies, qualis eſt inter ſpecies numeri, 2, 3, 4, &c. at quædam ſpecies continentur æquè ſub genere, vt quadrupes, piſcis, auis, ſub bruto.

72

i Harum primarum ſpecierum ſpecialiſſimarũ, vt binarii, ternarii.

k Mutat exẽplũ.

l Linea recta eſt prior quàm obliqua.

m Circulus inter figuras primum locum obtinet, quia vnâ lineâ circumſcribitur, reliquæ figuræ pluribus lineis. n Angulus rectus eſt prior acuto & obtuſo. o ſub. rei definitæ: id eſt, in qua categoria contineatur res definita. p Proprias primarum ſpecierum ſpecialiſſimarum. q Per principia communia primis & reliquis ſpeciebus infimis. nam quæ ſunt principia primarum ſpecierum, ſunt etiam principia ſequentium. r Id eſt, ſequentibus ſpeciebus infimis quæ componuntur ex primis, quia prima ſunt ſimpliciora: vt numerus ſenarius componitur ex binario vel ternario.

finitionibus [a] erunt: propterea quòd definitio, & ſimplex [b] eſt principium omniũ, & ſolis ſimplicibus per ſe inſunt accidẽtia, cæteris autem ratione illorum.

73 8 Porrò diuiſiones quæ per differentias [c] fiunt, vtiles ſunt ad ita progrediendum [d]. 9 Quatenus autem probent [e], dictum eſt ſuprà [f]: ſed vtiles ſic tantùm eſſe poſſunt ad cõcludendũ quid ſit. 10 Atqui videntur nihil *vtilitatis afferre*, ſed ſtatim omnia ſumere [g], perinde ac ſi quis ab initio

74 ſumeret ſine diuiſione. 11 Refert autem, vtrùm aliquod attributum priùs an poſteriùs attribuatur [h]. veluti *vtrùm* dicatur animal manſuetum bipes, an bipes animal manſuetum. nã ſi res omnis ex duobus [i] conſtat: & animal manſuetum, *eſt* vnũ quiddam [k]: rurſúſque ex hoc & differẽtiâ fit homo, vel quoduis aliud eſt quod vnum fit: neceſſe *eſt* diuidendo

75 petere [l]. 12 Præterea vt nihil eorum prætermittatur quæ *attribuũtur* in *quæſtione* quid eſt, hac tantùm ratione cõtingit. nam ſumpto primo genere, ſi quis inferiorem [m] aliquam diuiſionem accipiat, non omnia in illud cadent. verbi gratiâ non omne animal aut continuas aut ſciſſas alas habet, ſed omne animal alatum. huius enim hæc *eſt* differẽtia [n]. prima autem animalis differentia [o] eſt in quã omne animal cadit. ſimilitérque *accipienda eſt prima diuiſio* omnium aliorũ generum, ſiue ſint omnino diuerſa ab animali, ſiue ſub *eo contineantur*: vtputà volucris *prima diuiſio eſt*, in quã omnes volucres *cadunt*: & piſcis, in quam omnes piſces. Sic igitur progrediens, ſcire poteſt nihil eſſe prætermiſſum [p]. aliàs autem & prætermitti *aliquid interdum* neceſſe *eſt*, & *id* ignorari.

a Primarum ſpecierum ſpecialiſſimarum.
b Id eſt, definitio primarum ſpecierum ſimplicium.
c Per differentias εἰδοποιούς, ſpecificas.
d Ad inueſtigandam hoc modo definitionem.
e Quæ vis probandi inſit in diuiſionibus.
f Lib. 1 Prior. Analyt. cap. 31 & huius libri c. 5.
g Sine vlla probatione.
h Proinde vtilis eſt diuiſio, quæ facit, vt priora priori loco ponantur, poſteriora poſteriori.
i Id eſt, genere, & differentia.
k Vnum genus. nam genus coniunctũ cum differentia, vt animal coniunctum cum manſueto, efficit genus quoddam poſterius, quod poſtea ſubdiuiditur, quicquid enim ita diuiditur, eſt genus.
l Sumere attributa (vt loquuntur in ſcholis) quidditatiua. ſumi dicuntur, quæ nõ demonſtrantur.
m Diuiſio inferior eſt, quæ non eſt propria generis, ſed alicuius ſpeciei inferioris.
n Id eſt, diuiſio.
o Diuiſio.
p In definitione.

εἰς μὲν ἔσται δῆλα, διὰ τὸ ἀρχὴν εἶναι πάντων τὸν ὁρισμὸν καὶ τὸ ἁπλοῦν, καὶ τοῖς ἁπλοῖς καθ' αὑτὰ ὑπάρχειν τὰ συμβαίνοντα μόνοις· τοῖς δ' ἄλλοις, κατ' ἐκεῖνα. 8 Αἱ δὲ διαιρέσεις αἱ κατὰ τὰς διαφορὰς χρήσιμοί εἰσιν εἰς τὸ οὕτω μετιέναι. 9 Ὡς μέντοι δεικνύουσιν, εἴρηται ἐν τοῖς προτέροις. χρήσιμοι δ' ἂν εἶεν μόνον ὧδε πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι τὸ τί ἐστι.

10 Καίτοι δόξειεν ἂν οὐδὲν, ἀλλ' εὐθὺς λαμβάνειν ἅπαντα, ὥσπερ εἰ ἐξ ἀρχῆς ἐλάμβανέ τις ἄνευ τῆς διαιρέσεως. 11 Διαφέρει δέ τι τὸ πρῶτον καὶ ὕστερον τῶν κατηγορουμένων κατηγορεῖσθαι, οἷον, εἰπεῖν ζῷον ἥμερον δίπουν, ἢ δίπουν ζῷον ἥμερον. εἰ γὰρ ἅπαν ἐκ δύο ἐστὶ, καὶ ἕν τι τὸ ζῷον ἥμερον, καὶ πάλιν ἐκ τούτου καὶ τῆς διαφορᾶς ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὅτι δήποτέ ἐστι τὸ ἓν γινόμενον, ἀναγκαῖον, διελόμενον αἰτεῖσθαι.

12 Ἔτι πρὸς τὸ μηδὲν παραλιπεῖν ἐν τῷ τί ἐστιν, οὕτω μόνως ἐνδέχεται. ὅταν γὰρ τὸ πρῶτον ληφθῇ γένος, ἂν μὲν τῶν κάτωθεν τινὰ διαιρέσεων λαμβάνῃ, οὐκ ἐμπεσεῖται ἅπαν εἰς τοῦτο, οἷον, οὐ πᾶν ζῷον, ἢ ὁλόπτερον, ἢ σχιζόπτερον· ἀλλὰ πτηνὸν ζῷον ἅπαν· τούτου γὰρ διαφορὰ αὕτη. πρώτη δὲ διαφορά ἐστι ζῴου, εἰς ἣν ἅπαν ζῷον ἐμπίπτει. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστου, καὶ τῶν ἔξω γενῶν, καὶ τῶν ὑπ' αὐτό. οἷον ὄρνιθος, εἰς ἣν ἅπας ὄρνις· καὶ ἰχθύος, εἰς ἣν ἅπας ἰχθύς. οὕτω μὲν οὖν βαδίζοντι, ἔστιν εἰδέναι, ὅτι οὐδὲν παραλέλειπται· ἄλλως δὲ καὶ παραλιπεῖν ἀναγκαῖον, καὶ μὴ εἰδέναι.

13 Οὐδὲν

76

13 Οὐδὲν δὲ δεῖ τὸν ὁριζόμενον καὶ διαιρούμενον, ἅπαντα εἰδέναι τὰ ὄντα. καί τοι ἀδύνατόν φασιν εἶναί τινες τὰς διαφορὰς εἰδέναι, τὰς πρὸς ἕκαστον, μὴ εἰδότα ἕκαστον· ἄνευ δὲ τῶν διαφορῶν οὐκ εἶναι ἕκαστον εἰδέναι. οὗ γὰρ μὴ διαφέρει, ταὐτὸν εἶναι τούτῳ· οὗ δὲ διαφέρει, ἕτερον τούτου.

14 Πρῶτον μὲν οὖν, τοῦτο, ψεῦδος. οὐ γὰρ κατὰ πᾶσαν διαφορὰν ἕτερον, πολλαὶ γὰρ διαφοραὶ ὑπάρχουσι τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει, ἀλλ' οὐ κατ' οὐσίαν, οὐδὲ καθ' αὑτά. 15 Εἶτα ὅταν λάβῃ τὰ ἀντικείμενα καὶ τὴν διαφορὰν, καὶ ὅτι πᾶν ἐμπίπτει ἐνταῦθα ἢ ἐνταῦθα. καὶ λάβῃ ἐν θατέρῳ τὸ ζητούμενον εἶναι, καὶ τοῦτο γινώσκῃ· οὐδὲν διαφέρει εἰδέναι ἢ μὴ εἰδέναι, ἐφ' ὅσων κατηγοροῦνται ἄλλων αἱ διαφοραί· φανερὸν γὰρ ὅτι ἂν οὕτω βαδίζων, ἔλθῃ εἰς ταῦτα, ὧν μηκέτι ἔστι διαφορὰ, ἕξει τὸν λόγον τῆς οὐσίας. τὸ δὲ ἅπαν ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν, ἂν ᾖ ἀντικείμενα ὧν μή ἐστι μεταξὺ, οὐκ αἴτημα. ἀνάγκη γὰρ ἅπαν ἐν θατέρῳ αὐτῶν εἶναι, εἴπερ ἐκείνου διαφορὰ ἔσται. 16 Εἰς δὲ τὸ κατασκευάζειν ὅρον διὰ τῶν διαιρέσεων, τριῶν δεῖ στοχάζεσθαι, τοῦ λαβεῖν τὰ κατηγορούμενα ἐν τῷ τί ἐστι καὶ ταῦτα τάξαι τί πρῶτον ἢ δεύτερον, καὶ ὅτι ταῦτα πάντα. 17 Ἔστι δὲ τούτων ἓν πρῶτον, διὰ τοῦ δύνασθαι, ὥσπερ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς συλλογίσασθαι ὅτι ὑπάρχει, καὶ διὰ τοῦ γένους κατασκευάσαι.

13 Neque verò opus eſt, vt definiẽs ac diuidẽs cognoſcat res omnes. quanquã nõnulli,[a] inquiũt fieri nõ poſſe vt quis cognoſcat differentias, *quibus res propoſita* à quaque re *ſecernitur*, niſi quamque rem cognoſcat: ſine differẽtiis autem non poſſe quamque rẽ cognoſci: *id* enim à quo hoc non differt, idem cũ hoc eſſe: *id* verò à quo differt, aliud *eſſe* ab hoc. 14 Primùm igitur hoc[b] falſum *eſt*. non enim ſecundum quamuis differentiam *eſt* aliud: quandoquidem iis quæ ſunt eadem ſpecie, multæ differẽtiæ[c] inſunt, non tamen ſecundum eſſẽtiam, nec per ſe. 15 Deinde cũ *quis* ſumpſerit oppoſita & differentiam[d], & quoduis[e] in hãc vel in illam partem cadere[f], ac ſumpſerit in altera parte eſſe id qđ quæritur[g], idque cognoſcit: nihil refert, verũ ſciat an ignoret, quibus aliis attribuantur[h]. apparet enim, ſi ita progrediens[i] peruenerit ad ea quorũ nõ eſt amplius differentia[k], *eum* habiturũ eſſe definitionem. Quoduis[l] autem cadere in diuiſionẽ, ſi[m] ſint oppoſita medio carentia, non *eſt* poſtulatum[n]. neceſſe *eſt* enim quoduis in altero eorum eſſe, ſi quidem illius differentia erit[o].

77

16 Sed in conficienda per diuiſiones[p] definitione, tria obſeruare oportet: *nempe* vt accipiantur attributa in *quæſtione* quid eſt, & hæc ordine collocentur *vt* quidque *eſt* primum vel ſecũdum: & vt hæc *ſint* omnia.

17 Horum autem primum conſequi poſſumus: quia ſicut poſſumus de accidenti ratiocinari & concludere[q] accidens ineſſe, *ita* etiam *poſſumus* per genus adſtruere[r].

a Speuſippus.
b Id eſt, id à quo res quoquo modo differt, eſſe aliud ab alia re.
c Accidentariæ.
d Id eſt, diuiſionem in membra oppoſita, veluti animalis in rationale & irrationale.
e Sub genere diuiſo contentum.
f Reduci ad alterutrum membrum diuiſionis.
g Putà, hominẽ, cuius definitionem quærit, eſſe rationalem.
h Differentiæ, (exempli gratiâ) irrationale, & immortale.
i A genere ad ſpecies per differentias.
k Id eſt, ad ea quæ non diuidũtur ampliùs.
l Sub genere diuiſo contentum.
m Sub. differentiæ diuidentes.
n Non eſt petitio rei probandæ.
o Id eſt, ſi ſit propria non inferior diuiſio, quia in inferiorem diuiſionem non cadunt omnia, vt expoſitum fuit part. 10.
p Rectè ait diuiſiones: quia pluribus diuiſionibus definitio inueſtigatur ex quibus poſteriores ſunt ſubdiuiſiones priorem. vt cùm quæritur hominis definitio, animal diuiditur in rationale & irrationale, rationale autem ſubdiuiditur in mortale & immortale.
q Ex locis pertinentibus ad problema accidentis, expoſitis ab Ariſtot. lib. 2. Top.
r Id eſt, poſſumus probare aliquid eſſe genus, ex locis quibus tractatur quæſtio generis, explicatis ab Ariſtot. lib. 4. Topic.

18 Collocabuntur autem *ſingula* vt oportet, ſi *quis* primũſumpſerit. quod quidem fiet ſi ſumptum erit quod omnibus cõſequens eſt. cúm ei non *ſint* omnia *conſequẽtia*. neceſſe *eſt* enim eſſe tale quidpiam. Hoc autem ſumpto, iam in inferioribus idẽ modus *ſeruandus erit*. ſecundum enim erit, quod aliorum primum *erit* : & tertium, quod ſequentiũ. dempto enim ſuperiori, id quod deinceps ſequitur, erit aliorum primum. ſimilis *eſt* ceterorũ ratio. 19 Quòd autem hæc *ſint* omnia, perſpicuum *eſt*: quia ſumimus [a] quod eſt primum in diuiſione *illa*, omne *eſt* vel hoc vel hoc[b], ineſt autem hoc [c]: rurſúſq. huius totius [d] differentiam [e]: vltimi [f] verò non eſt ampliùs differentia[g]: aut confeſtim hoc[h] *ſũptum* cum vltima differentia [i], à toto illo[k] non differt [l]. 20 Conſtat enim neque plus *quàm oporteat*, adiectum eſſe. quæcunque enim ſumpta ſunt, *attribuuntur* in *quæſtione* quid eſt: neque deeſſe quicquam : aut enim genus, aut differẽtia eſſet. genus igitur *eſt* & illud primum [m], & hoc cũ differentiis aſſumptum [n]. differentiæ verò omnes hærent. non eſt enim ampliùs *vlla differẽtia* [o] poſterior, alioquin vltimũ [p] ſpecie [q] differret [r]: ſed dictum fuit [ſ], hoc [t] non differre [u]. 21 Quærere autem oportet [x], reſpiciendo ad ea [y] quæ ſunt ſimilia nec differunt [z] *inter ſe*, primùm quid *hæc* omnia [a] cõmune [b] habeãt. deinde rurſus *id quærendum eſt* in aliis [c], quæ ſunt in eodem cum illis[d] genere [e], inter ſe autem *ſi comparentur*, ſunt eadem ſpecie, ſed ab illis diuerſa

18 Τὸ δὲ τάξαι ὡς δεῖ, ἔσται ἐὰν τὸ πρῶτον λάβῃ. τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ληφθῇ ὃ πᾶσιν ἀκολουθεῖ, ἐκείνῳ δὲ μὴ πάντα. ἀνάγκη γάρ εἶναί τι τοιοῦτον. ληφθέντος δὲ τούτου, ἤδη ἐπὶ τῶν κάτω ὁ αὐτὸς τρόπος. δεύτερον γὰρ, τὸ τῶν ἄλλων πρῶτον, ἔσται. καὶ τρίτον, τὸ τῶν ἐχομένων. ἀφαιρεθέντος γὰρ τοῦ ἄνωθεν, τὸ ἐχόμενον. τῶν ἄλλων πρῶτον ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

19 Ὅτι δ᾽ ἅπαντα ταῦτα, φανερὸν ἐκ τοῦ λαβεῖν τό, τε πρῶτον κατὰ διαίρεσιν ὅτι ἅπαν ἢ τόδε ἢ τόδε, ὑπάρχει δὲ τόδε· καὶ πάλιν τούτου ὅλου τὴν διαφοράν· τοῦ δὲ τελευταίου μηκέτι εἶναι διαφοράν ἢ καὶ εὐθὺς μετὰ τῆς τελευταίας διαφορᾶς, τὸ σύνολον μὴ διαφέρειν εἴδει τούτου. 20 Δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε πλεῖον πρόσκειται· πάντα γὰρ ἐν τῷ τί ἐστιν εἴληπται τούτων· οὔτε ἀπολείπει οὐδέν· ἢ γὰρ γένος, ἢ διαφορὰ ἂν εἴη. γένος μὲν οὖν, τό, τε πρῶτον, καὶ μετὰ τῶν διαφορῶν τοῦτο προσλαμβανόμενον. αἱ διαφοραὶ δὲ πᾶσαι ἔχονται· οὐ γάρ ἔτι ἐστὶν ὑστέρα· εἴδει γὰρ ἂν διέφερε τὸ τελευταῖον· τοῦτο δ᾽ εἴρηται μὴ διαφέρειν.

21 Ζητεῖν δὲ δεῖ ἐπιβλέποντα ἐπὶ τὰ ὅμοια καὶ ἀδιάφορα, πρῶτον τί ἅπαντα ταὐτὸν ἔχουσιν· εἶτα πάλιν ἐφ᾽ ἑτέροις, ἃ ἐν ταὐτῷ μὲν γένει ἐκείνοις, εἰσὶ δὲ αὑτοῖς μὲν ταὐτὰ τῷ εἴδει, ἐκείνων δὲ ἕτερα.

a Cùm quærimus (exẽpli cauſâ) definitionem hominis.
b Vt, omne animal eſt vel rationale vel irrationale.
c Vt rationale.
d Animalis rationalis.
e Id eſt, ſubdiuiſionem: vt, omne animal rationale eſt vel mortale vel immortale.
f Vt animalis rationalis mortalis.
g Id eſt, vltimũ

79

illud non ſubdiuiditur.
h Animal rationale mortale.
i Cũ aliqua differentia accidẽtaria, veluti animal rationale
k Ab animali rationali mortali.
l Eſſentialiter. definitio autem explicat ſolùm eſſentiam: proinde vltima illa differentia accidentalis non debet admitti.
m Supremũ genus poſitum in definitione, vt animal.
n Vt animal rationale. hoc, .n. eſt genus. quoddam compoſitũ ex primo genere. i. animali, & differentia.
o Eſſentialis.

80

p Vt animal rationale mortale nigrum.
q Vel formâ
r A toto illo, animal rationale mortale.
ſ Part. præced.
t Animal rationale mortale nigrum. u Non differre eſſentialiter à toto illo, animal rationale mortale. x Cùm quæritur definitio, exempli cauſâ, animalis. y Veluti ad hunc & illum hominem. z Naturâ & eſſentiâ. a Hi ſinguli homines. b Omnibus commune eſt eſſe hominem, & eſſe rationis participem. c Vt in hoc & in illo cane. d Singulis hominibus. e Id eſt, animali.

ἕτερα δὲ

ὅταν δὲ ἐπὶ τούτων ληφθῇ τί πάντα ταὐτὸν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἐπὶ τῶν εἰλημμένων σκοπεῖν πάλιν εἰ ταὐτὸν, ἕως ἂν εἰς ἕνα ἔλθῃ λόγον. οὗτος γὰρ ἔσται τοῦ πράγματος ὁρισμός. ἐὰν δὲ μὴ βαδίζῃ εἰς ἕνα, ἀλλ᾽ εἰς δύο ἢ πλείω· δῆλον, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἕν τι εἶναι τὸ ζητούμενον, ἀλλὰ πλείω.

22 Οἷον λέγω, εἰ τί ἐστι μεγαλοψυχία ζητοῦμεν, σκεπτέον ἐπί τινων μεγαλοψύχων, οὓς ἴσμεν, τί ἔχουσιν ἓν πάντες ᾗ τοιοῦτοι. οἷον, εἰ Ἀλκιβιάδης μεγαλόψυχος, ἢ ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Αἴας· τί ἓν ἅπαντες· τὸ μὴ ἀνέχεσθαι ὑβριζόμενοι. ὁ μὲν γὰρ ἐπολέμησεν, ὁ δὲ ἐμήνισεν· ὁ δ᾽, ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. πάλιν ἐφ᾽ ἑτέρων, οἷον Λυσάνδρου, ἢ Σωκράτους. εἰ δὴ τὸ ἀδιάφοροι εἶναι εὐτυχοῦντες καὶ ἀτυχοῦντες· ταῦτα δύο λαβὼν, σκοπῶ τί τὸ αὐτὸ ἔχουσιν ἥτε ἀπάθεια ἡ περὶ τὰς τύχας καὶ ἡ μὴ ὑπομονὴ ἀτιμαζομένων. εἰ δὲ μηδὲν, δύο εἴδη ἂν εἴη τῆς μεγαλοψυχίας. 23 Αἰεὶ δ᾽ ἐστὶ πᾶς ὅρος καθόλου· οὐ γάρ τινι ὀφθαλμῷ λέγει τὸ ὑγιεινὸν ὁ ἰατρὸς, ἀλλ᾽ ἢ παντὶ, ἢ εἴδει ἀφορίσας.

24 Ῥᾷόν τε τὸ καθέκαστον ὁρίσασθαι, ἢ τὸ καθόλου. διὸ δεῖ ἀπὸ τῶν καθέκαστον ἐπὶ τὰ καθόλου μεταβαίνειν. καὶ γὰρ αἱ ὁμωνυμίαι λανθάνουσι μᾶλλον ἐν τοῖς καθόλου, ἢ ἐν τοῖς ἀδιαφόροις. 25 Ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ἀποδείξεσι δεῖ τό γε συλλελογίσθαι ὑπάρχειν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ὅροις τὸ σαφές. τοῦτο δ᾽ ἔσται, ἐὰν διὰ τῶν καθέκαστον εἰρημένων

Cùm autem in his ſumptũ fuerit, quid *ſit cuius ratione* omnia[a] *ſunt vnum & idem*,& in aliis[a] ſimiliter; *tunc* in iis quæ ſumpta fuerunt, rurſus conſiderare *oportet* an *aliquomodo* idem *ſint*, donec ad vnam rationem *perueniatur*. hæc enim erit rei definitio. ſi verò non *perueniatur* ad vnam *rationem*, ſed ad duas, vel plures: conſtat *eſſentiam* non poſſe eſſe vnam, quæ quæritur, ſed plures.

22 Verbi gratiâ, ſi quæramus 81
quid ſit magnanimitas, conſiderandum *eſt* in aliquibus magnanimis, quos nouimus, quid omnes vnum & *commune* habent quà *ſunt* tales. veluti, ſi Alcibiades *eſt* magnanimus, vel Achilles, & Aiax: *conſiderandũ eſt*, quid omnes vnum & *cõmune habeant*: *putà* non perpeti contumeliam. alius[b] enim purgauit, alius[c] iratus eſt, alius[d] ſibi mortem cõſciuit. Rurſus *conſiderandum eſt* in aliis, veluti *in* Lyſandro aut Socrate. Si igitur *hoc his*[e] *commune ſit*, eodem modo in ſecundis & in aduerſis rebus ſe habere: his duobus[f] acceptis, conſidero quid commune habeant, non moueri ab vtraque fortuna, & non perpeti cõtumeliam. Quòd ſi nihil *commune habeant*, duæ *vtique* ſpecies erunt magnanimi- 82
tatis. 23 Omnis[g] porrò definitio ſemper eſt vniuerſalis. nõ enim medicꝰ definit, quid ſit cuidã oculo ſalubre, ſed vel omni[h], vel ſpecie[i]. 24 Ac faciliùs[k] definitur ſingulare[l] quàm vniuerſale. Idcirco oportet à ſingularibus ad vniuerſalia trãſire. etenim homonymię[m] magis latent in v- 83
niuerſalibus quàm in iis quæ non diſtinguũtur. 25 Vt autẽ in demonſtrationibus oportet ineſſe vim cõcludendi, ita etiam in definitionibus perſpicuitatem. hæc autem *inerit*, ſi ex iis quæ ſingillatim dicuntur,

a Vt in ſingulis equis, & ſingulis leonibus.

b Alcibiades.
c Achilles.
d Aiax.
e Lyſandro, & Socrati.
f Id eſt, non perpeti contumeliã & eodem modo ferre vitamque fortunam.
g Quia loquitur de definitione colligẽda per inductionem, inductio autẽ eſt particularium: propterea ne quis putet definitionem eſſe particularem, docet eam eſſe vniuerſalem.
h Omni oculo.
i Omni oculo humano.
k Cùm vtimur hac methodo inductiua ex ſingularibus. CAP. XV.
l Id eſt, minus vniuerſale. nam ſingularia nõ definiri docuit par. præced.
m Quæ obſcuritatem pariunt.

ſeorſũ definiatur *id* quod in quoque genere *eſt*. veluti ſimile, nõ omne, ſed quod *eſt* in coloribus, & *in* figuris: & acutum, quod *eſt* in voce. atque ita ad commune progredi *oportet*, cauẽdo ne incidat homonymia. 26 Quòd ſi nõ eſt diſſerendum metaphoris, cõſtat nec definiendum eſſe metaphoris [a], nec *definienda eſſe* ea quæ dicuntur per metaphoram: alioqui neceſſe erit, vt metaphoris diſſeratur [b].

ἢ τὸ ἐν ἑκάστῳ γένει ὁρίζεσθαι χωρίς. οἷον, τὸ ὅμοιον μὴ πᾶν, ἀλλὰ τὸ ἐν χρώμασι, καὶ σχήμασι καὶ τὸ ὀξὺ, τὸ ἐν φωνῇ. καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ κοινὸν βαδίζειν, εὐλαβούμενον μὴ ὁμωνυμίᾳ ἐντύχῃ.

26 Εἰ δὲ μὴ διαλέγεσθαι δεῖ μεταφοραῖς· δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ὁρίζεσθαι, οὔτε μεταφοραῖς, οὔτε ὅσα λέγεται μεταφοραῖς· διαλέγεσθαι γὰρ ἀνάγκη ἔσται μεταφοραῖς.

84

a Nã metaphoræ quoque obſcuritatem plerumque pariũt.

b Quia in diſputationibus in erdum neceſſe eſt adhibere definitionem, vt intelligatur quid ſit id de quo diſceptatur.

CAP. XVI.

185

De inuentione problematum. CAP. XIV.

1 De ſynonymis. 2 De iis quæ communem naturam habent, ſed communi nomine carent. 3 De analogis.

VT autem habeamus problemata, ſeligere oportet ſectiones & diuiſiones [c]. ſic autẽ ſeligere, ſuppoſito genere communi omnium. veluti ſi animalia conſiderentur, *primùm ſpectare oportet*, qualia omni animali inſint. his autem ſumptis, rurſus ceterorum primo [d] *videndum eſt* qualia omni ſunt conſequentia. verbi gratiâ, ſi hoc ſit volucris, *videndũ eſt* qualia ſint omni volucri conſequentia. atq; ita ſemper *vidẽdũ erit* qualia proximo [e] *conſequẽtia ſint*. cõſtat enim fore vt poſſimus dicere cur cõſequẽtia [f] inſint iis quæ ſub communi cõtinentur; veluti cur inſint [g] homini, aut equo. Eſto igitur animal, vbi α: τὸ C autẽ, conſequẽtia omni animali: vbi verò γ δ ε, animalia quædã. patet igitur, cur τὸ β inſit τῷ δ. *ineſt* enim per α, ſimiliter autem & aliis [h] *ineſt*. * Ac ſemper in aliis *eſt* eadem ratio.

Πρὸς δὲ τὸ ἔχειν τὰ προβλήματα, ἐκλέγειν δεῖ τάς τε ἀνατομὰς, καὶ τὰς διαιρέσεις. οὕτω δὲ ἐκλέγειν, ὑποτιθέμενον τὸ γένος τὸ κοινὸν ἁπάντων. οἷον, εἰ ζῷα εἴη τὰ τεθεωρημένα, ποῖα παντὶ ζῴῳ ὑπάρχει. ληφθέντων δὲ τούτων, πάλιν τῶν λοιπῶν τῷ πρώτῳ ποῖα παντὶ ἕπεται. οἷον, εἰ τοῦτο ὄρνις, ποῖα παντὶ ἕπεται ὄρνιθι. καὶ οὕτως ἀεὶ τῷ ἐγγυτάτῳ· δῆλον γὰρ ὅτι ἕξομεν ἤδη λέγειν τὸ διὰ τί ὑπάρχει τὰ ἑπόμενα τοῖς ὑπὸ τὸ κοινόν. οἷον, διὰ τί ἀνθρώπῳ ἢ ἵππῳ ὑπάρχει. ἔστω δὴ ζῷον, ἐφ᾽ οὗ α. τὸ δὲ β, τὰ ἑπόμενα παντὶ ζῴῳ. ἐφ᾽ ὧν δὲ γ δ ε, τινὰ ζῷα. δῆλον δὴ, διὰ τί τὸ β ὑπάρχει τῷ δ. διὰ γὰρ τὸ α. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, καὶ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁ αὐτὸς λόγος.

c Id eſt, progrediendum eſt ab vniuerſali ad particularia. Sectiones & diuiſiones accipit pro eodẽ & in παραλλήλοις.

d Primæ ſpeciei animalis.

e Speciei primę, quæ generi exposito proxima eſt.

f Affectiones.

g Affectiones animalis.

86

h τῷ γ, & τῷ ε.

Bar. Omne animal ſentit. (α, C)

ba Omnis equus eſt animal: Ergo (δ, α)

ra Omnis equus ſentit. (δ, C)

Eodem modo probatur de boue, & de leone.

Νῦν μὲν

Νῦν μὲν οὖν κατὰ τὰ παραδεδομένα κοινὰ ὀνόματα λέγομεν. 2 Δεῖ δὲ μὴ μόνον ἐπὶ τούτων σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἄν ἄλλο τι ὀφθῇ κοινὸν ὑπάρχον, ἐκλαμβάνοντα, εἶτα τίσι τοῦτ᾽ ἀκολουθεῖ, καὶ ποῖα τούτῳ ἕπεται. οἷον τοῖς κέρατα ἔχουσι, τὸ ἔχειν ἐχῖνον, τὸ μὴ ἀμφόδοντα εἶναι. πάλιν τὸ κέρατα ἔχειν, τίσιν ἕπεται. δῆλον γὰρ διὰ τί ἐκείνοις ὑπάρξει τὸ εἰρημένον· διὰ γὰρ τὸ κέρατα ἔχειν, ὑπάρξει. 3 Ἔτι δ᾽ ἄλλος τρόπος ἐστί, κατὰ τὸ ἀνάλογον ἐκλέγειν. ἓν γὰρ λαβεῖν οὐκ ἔστι τὸ αὐτό, ὃ δεῖ καλέσαι σήπειον, καὶ ἄκανθαν, καὶ ὀστοῦν. ἔστι δ᾽ ἑπόμενα καὶ τούτοις, ὥσπερ μιᾶς τινος φύσεως τῆς τοιαύτης οὔσης.

Nunc ergo ſecundum tradita communia nomina loquimur [a]. 2 Oportet autem non in his [b] tãtùm conſiderare [c], ſed etiam accipere ſi quid aliud viſum fuerit commune eſſe [d], deinde quibus hoc conſequens ſit [e], & [f] qualia ſint huic [g] conſequentia. veluti cornua habentibus, *conſequentia eſſe* habere omaſum, non habere dentes in vtraque maxilla. rurſus cornua habere, quibus cõſequẽs ſit. patebit enim, cur illis [h] inſit quod dictum eſt [i]. nam ideo inerit, quòd habent cornua. 3 Præterea alius modus eſt, ſecundum analogiam eligere [k]. non licet enim vnum *&* idem accipere, quo appellare oporteat ſepium, & ſpinam, & os [l]. ſunt autem & conſequentia *quædam*, quaſi vna quædam ſit huiuſcemodi natura.

a Id eſt, loquimur de ſynonymis, quæ non ſolùm habent naturam communem, ſed etiam nomen commune.
b Synonymis.
c Vti hac met hodo, & quærere generis affectiones communes, deinde ſpecierũ proprias.
d Id eſt ſi ſit aliquid commune vacans nomine, nihilo minùs 87 hoc debet accipi, vt eius affectiones inquirãtur.
e Quib. ſpeciebus attribuatur.
f ὕστερον πρότερον: quia priùs quærendæ ſunt affectiones quæ attribuuntur generi, deinde ſpecies eius generis.
g Generi innominato. 89
h Speciebus animalis cornuti.
i Habere omaſum, vel habere dentes in altera tantùm maxilla.
k Id eſt, accipere commune analogum.
l Hæc ſunt analoga: quoniam eadem eſt ratio ſepij in piſce quodam marino 88 q vocatur ſepia, & ſpinæ in aliis piſcibus. & oſſis in animalibus terreſtribus

Q[u]at[e]nus idem medium ad problemata demonſtranda adhibeatur.

CAP. XV.

Τὰ δ᾽ αὐτὰ προβλήματά ἐστι, τὰ μὲν τῷ τὸ αὐτὸ μέσον ἔχειν, οἷον, ὅτι πάντα ἀντιπερίστασις. τούτων δ᾽ ἔνια τῷ γένει ταὐτά, ὅσα ἔχει διαφορὰς τῷ ἄλλων ἢ ἄλλως εἶναι. οἷον, διὰ τί ἠχεῖ, ἢ διὰ τί ἐμφαίνεται, καὶ διὰ τί ἶρις. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸ αὐτὸ πρόβλημά ἐστι τῷ γένει· πάντα γὰρ, ἀνάκλασις· ἀλλ᾽ εἴδει ἕτερα. τὰ δέ, τῷ τὸ μέσον ὑπὸ τὸ ἕτερον μέσον εἶναι, διαφέρει, τῶν προβλημάτων. οἷον, διὰ τί ὁ Νεῖλος φθίνοντος τοῦ μηνὸς μᾶλλον ῥεῖ; διότι χειμεριώτερος φθίνων. καὶ διὰ τί χειμεριώτερος φθίνων;

Porrò alia problemata ſunt eadẽ, quia idẽ medium habẽt [m], veluti quia omnia *ſunt* antiperiſtaſis [n]. horum autem nonnulla *ſunt* genere eadem: quæ *ideo* differunt, quòd aliorum, vel aliter ſunt. veluti cur *fiat* echo, aut cur appareat *imago* in *ſpeculo*, & cur *fiat* iris. hæc enim omnia ſunt idẽ genere problema, quãdoquidem omnia *ſunt* reflexio: ſed ſpecie differũt [o]. Alia verò problemata *eò* differunt, quòd *alterum* medium ſub altero medio continetur. veluti, cur Nilus extremo menſe maior & concitatior eſt? quia extremus *menſis eſt* hybernior. & cur extremus *menſis eſt* hybernior?

m Per eandem cauſam probantur.
n Id eſt, ſunt propter antiperiſtaſin. antiperiſtaſis eſt rei contrariæ circumſtantia. veluti, quare gignitur grando? quia frigus contrahitur ob calorem circumfuſum cur ſubterranea loca ſunt frigida æſtate, calida hyeme? quoniam hyeme calor propter frigus circumſtans, æſtate frigus ob calorem circumſtantem contrahitur.
o Nam echo fit ob reflexionem aëris, imago apparet in ſpeculo ob reflexionem ſpeciei viſibilis, iris fit ob reflexionem radiorum Solis.

quia Luna deficit. Hæc enim ita ſe habent inter ſe.

διότι ἡ σελήνη ἀπολείπει. ταῦτα γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα.

De cauſa ex effectu arguenda.

Cap. XIV.

1 Cauſam & effectum reciprocari. 2 Obiectio prima, quia ex ſe inuicem demonſtrarentur. 3 Solutio. 4 Obiectio ſecunda, quia poſſunt eſſe plures cauſæ eiuſdem effectus. 5 Solutio.

CAP. XVII.

90

DE cauſa verò & *eo* cuius *eſt* cauſa, dubitare aliquis poſſit, an cùm ineſt effectus, etiam cauſa inſit: veluti, ſi *arbor* defrondeſcit, vel *Luna* deficit, *an* etiam cauſa erit, cur deficiat, vel defrōdeſcat. verbi gratiâ, ſi hoc[a] ſit latis foliis conſtare: defectionis autem, terræ interpoſitio: niſi enim ſit[b], alia quædam erit[c] eorum[d] cauſa. ſiue cauſa ſit, ſimul etiam *erit* effectus. veluti, ſi terra *eſt* interpoſita, Luna deficit: vel, ſi latis foliis *arbor* conſtat, defrondeſcit. 2 Quòd ſi ita *ſit*, ſimul erunt, & reciprocè *demonſtrabuntur*[e]. Eſto[f] namque defrondeſcere, vbi α: latis foliis conſtans, vbi β: vitis, vbi γ. Si igitur τῷ β ineſt τὸ α: quicquid enim latis foliis cōſtat, *defrondeſcit*: τῷ γ autem ineſt τὸ β, quoniā omnis vitis latis foliis conſtat: *certè* τῷ γ ineſt τὸ α, & omnis vitis defrondeſcit. cauſa autem *eſt* τὸ β, *quod eſt* medium.

a Vide, ne pro τοῦτο, legendum ſit, τούτου, *huius* vt ſenſus ſit, ſi huius foliorum defluxionis cauſa ſit, &c.
b Niſi folia ſint lata, vel niſi terra ſit interpoſita
c Quia non poteſt eſſe effectus

91

ſine cauſa.
d Defluxionis foliorum, & eclipſeos.
e Cauſa & effectus.
f *Exemplum demonſtrationis, qua probatur effectus per cauſam.*

ΠΕρὶ δὲ αἰτίου καὶ οὗ αἴτιον, ἀπορήσειεν ἄν τις, ἆρα ὅτε ὑπάρχει τὸ αἰτιατὸν, καὶ τὸ αἴτιον ὑπάρχει. ὥσπερ εἰ φυλλοῤῥοεῖ, ἢ ἐκλείπει, καὶ τὸ αἴτιον τοῦ ἐκλείπειν, ἢ φυλλοῤῥοεῖν ἔσται. οἷον, εἰ τοῦτό ἐστι, τὸ πλατέα ἔχειν τὰ φύλλα· τοῦ δ' ἐκλείπειν, τὸ τὴν γῆν ἐν μέσῳ εἶναι. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει, ἄλλο τι ἔσται τὸ αἴτιον αὐτῶν. εἴτε τὸ αἴτιον ὑπάρχει, ἅμα καὶ τὸ αἰτιατόν· οἷον, εἰ ἐν μέσῳ ἡ γῆ, ἐκλείπει· ἢ εἰ πλατύφυλλον, φυλλοῤῥοεῖ. 2 Εἰ δ' οὕτως, ἅμα ἂν εἴη καὶ δεικνύοιτο δι' ἀλλήλων. ἔστω γὰρ τὸ φυλλοῤῥοεῖν, ἐφ' οὗ α· τὸ δὲ πλατύφυλλον, ἐφ' οὗ β. ἄμπελος δὲ, ἐφ' οὗ γ. εἰ δὴ τῷ β ὑπάρχει τὸ α, πᾶν γὰρ πλατύφυλλον φυλλοῤῥοεῖ· τῷ δὲ γ ὑπάρχει τὸ β· πᾶσα γὰρ ἄμπελος, πλατύφυλλος· τῷ γ ὑπάρχει τὸ α, καὶ πᾶσα ἄμπελος φυλλοῤῥοεῖ. αἴτιον δὲ τὸ β τὸ μέσον.

Bar — Quicquid latis foliis conſtat, defrondeſcit: (β, α)
ba — Omnis vitis latis foliis conſtat: (γ, β)
Ergo
ra — Omnis vitis defrondeſcit. (γ, α)

Sed[g] & latis foliis vitem conſtare, quia defrōdeſcit, demonſtrare licet. eſto enim τὸ δ, latis fo-

g *Exemplum demonſtrationis, qua probatur cauſa per effectum.*

Ἀλλὰ καὶ ὅτι πλατύφυλλος ἡ ἄμπελος, ἔστι δεῖξαι διὰ τοῦ φυλλοῤῥοεῖν ἀποδεῖξαι. ἔστω γὰρ τὸ μὲν δ, πλατύφυλ-

λον

λον. τὸ δὲ ε, τὸ φυλλορροεῖν, ἄμπελος δὲ, ἐφ' οὗ ζ. τῷ δὴ ζ ὑπάρχει τὸ ε, φυλλορροεῖ γὰρ πᾶσα ἄμπελος. τῷ δὲ ε τὸ δ. ἅπαν γὰρ τὸ φυλλορροοῦν, πλατύφυλλον· πᾶσα ἄρα ἄμπελος, πλατύφυλλος. αἴτιον δὲ τὸ φυλλορροεῖν.

liis conſtans: τὸ ε autem, defrondeſcere: vitis verò, vbi ζ. itaque τῷ ζ ineſt τὸ ε, quia vitis omnis defrondeſcit: τῷ ε autem τὸ δ. quicquid enim defrondeſcit, latis foliis conſtat: omnis igitur vitis latis foliis conſtat. cauſa autem eſt, defrondeſcere.

Bar ε δ Quicquid defrondeſcit, latis foliis conſtat:

ba ζ ε Omnis vitis defrondeſcit: Ergo

ra ζ δ Omnis vitis latis foliis conſtat.

3 Εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται αἴτια εἶναι ἀλλήλων· (τὸ γὰρ αἴτιον, πρότερον οὗ αἴτιον) τοῦ μὲν ἐκλείπειν αἴτιον, τὸ ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι· τοῦ δ' ἐν μέσῳ τὴν γῆν εἶναι, οὐκ αἴτιον τὸ ἐκλείπειν. εἰ οὖν ἡ μὲν διὰ τοῦ αἰτίου ἀπόδειξις, τοῦ διὰ τί· ἡ δὲ μὴ διὰ τοῦ αἰτίου, τοῦ ὅτι· ὅτι μὲν ἐν μέσῳ, οἶδε· διότι δ', οὔ. ὅτι δ' οὐ τὸ ἐκλείπειν, αἴτιον τοῦ ἐν μέσῳ, ἀλλὰ τοῦτο τοῦ ἐκλείπειν, φανερόν· ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ τοῦ ἐκλείπειν, ἐνυπάρχει τὸ ἐν μέσῳ. ὥστε δῆλον, ὅτι διὰ τούτου ἐκεῖνο γνωρίζεται, ἀλλ' οὐ τοῦτο δι' ἐκείνου.

4 Ἢ ἐνδέχεται ἑνὸς πλείω αἴτια εἶναι; καὶ γὰρ εἰ ἔστι τὸ αὐτὸ πλειόνων κατηγορεῖσθαι πρώτως· ἔστω τὸ α τῷ β πρώτῳ ὑπάρχον, καὶ τῷ γ ἄλλῳ πρώτῳ, καὶ ταῦτα τοῖς δ ε. ὑπάρξει ἄρα τὸ α τοῖς δ ε· αἴτιον δὲ τῷ μὲν δ τὸ β, τῷ δὲ ε, τὸ γ.

3 At ſi non poſſunt ſui inuicem eſſe cauſæ: (nam cauſa *eſt* prior *eo* cuius *eſt* cauſa[a]) terræ quidem interpoſitio *eſt* cauſa defectionis: defectio verò non *eſt* cauſa interpoſitionis. Si igitur *ea* demonſtratio quæ *probat* per cauſam, *probat* cur *ſit*. ea verò quæ non per cauſam, *probat* quòd *ſit*: ſanè ꝙ *terra* ſit interpoſita, nouit[b]? cur autem *ſit interpoſita*, nõ *nouit*. Quòd autem defectio non ſit cauſa interpoſitionis, ſed hæc defectionis, perſpicuũ *eſt*: quoniam in definitione defectionis ineſt interpoſitio. quare conſtat illud[c] per hoc[d] notificari[e], non contrà hoc per illud[f]. 4 An cõtingit vnius *rei*[g] plures cauſas eſſe? etenim ſi poteſt idem pluribus attribui primũ: τὸ α τῷ ϐ primo inſit, & τῷ γ alij primo, atque hæc τοῖς δ ε. inerit igitur τὸ α τοῖς δ ε. cauſa autem *cur inſit* τῷ δ, *erit* τὸ ϐ: *cur inſit* τῷ ε, τὸ γ.

92

a Nec poteſt idem eodem eſſe prius & poſterius.

b Is quis per eclipſim probauit interpoſitionem terræ.

c Eclipſim.

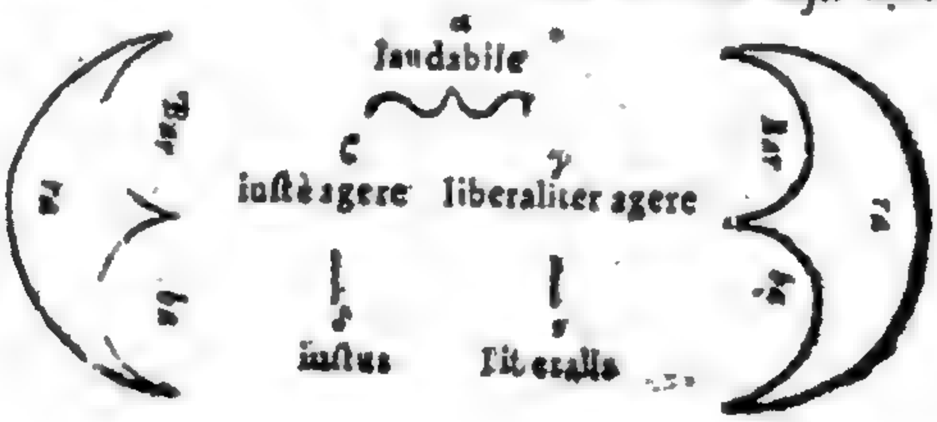
93

d Interpoſitionem terræ.

e Demonſtrari.

f Cuſa per effectum non verè demonſtratur: quoniã vera demonſtratio eſt τοῦ διότι. demonſtratio autem ſumpta ab effectu, eſt τοῦ ὅτι.

g Vnius effectus.

a Velut ſi, ſi eſt τὸ β, neceſſe eſt eſſe τὸ α.
b Vt τὸ α laudabile.
c Putà, non neceſſe eſt vt ſit τὸ ϛ, quia pôt eſſe τὸ γ.
d Cauſam aliquam, id eſt, vel τὸ ϛ, vel τὸ γ.
e Vniuerſale accipit, vt lib præced. cap. 4. cùm
94
affectio dicitur de ſubiecto omni & primo, ita vt cum eo reciprocetur.
f Eſt vniuerſalis.
g Id eſt, cuidã generi, veluti arbori, aut arbori habẽti lata folia.
h Quamuis illud genus ei ineſt dicta affectio id eſt, defrondeſcere ſeu caduca habere folia, poſſit diuidi in multas ſpecies, quibus omnibus ineſt eadem affectio. hoc enim minimè obſtat, quominùs affectio demonſtrãda ſit de ſubiecto primo, id eſt de genere.
i Putà habentibus lata folia.
k Æqualia nũc vocantur ea quę reciprocantur, quia neutrũ eſt altero magis vniuerſale, aut particulare.
l Affectionis, quæ in demonſtratione eſt maius extremum.
95
m Quæ eſt medius terminus.
n Subiectis, quæ ſunt minora extrema.
o Maioris extremi, vt poſteà dicetur.
p Nõ per ſe, ſed per accidens.
q Vt ſint mul-
96
tæ cauſæ.

Bar Quicumque iuſtè agit, eſt laudabilis:
ba Omnis iuſtus iuſtè agit: Ergo
ra Omnis iuſtus eſt laudabilis.

Bar Quicũque liberaliter agit, eſt laudabilis:
ba Omnis liberalis agit liberaliter: Ergo
ra Omnis liberalis eſt laudabilis.

Quare ſi cauſa ſit, neceſſe *eſt* rem eſſe[a]. at ſi res[b] ſit, non neceſſe *eſt* omnem cauſam *eſſe*[c]. ſanè cauſam[d] *eſſe neceſſe eſt*, non tamen omnem. 5 An ſi problema ſemper *eſt* vniuerſale[e], etiam cauſa *eſt* totum quiddam[f]? & id cuius *eſt* cauſa, *eſt* vniuerſale? veluti defrondeſcere *ineſt* toti cuidam determinato[g], etiamſi eius ſpecies ſint[h]: ac talibus *ineſt* vniuerſaliter, *id eſt* vel plantis, vel talibus[i] plantis. Quocirca in his & medium, & *id* cuius *eſt* cauſa, æqualia[k] eſſe oportet, ac reciprocari. veluti, cur arbores defrondeſcunt? ſi igitur *defrondeſcunt* propter concretionem humoris: ſiue arbor defrondeſcat, oportet ineſſe concretionem: ſiue concretio non cuiuis *rei*, ſed arbori inſit, defrondeſcere *arborem neceſſe eſt*,

ὥστε τοῦ μὲν αἰτίου ὑπάρχοντος, ἀνάγκη τὸ πρᾶγμα ὑπάρχειν· τοῦ δὲ πράγματος ὑπάρχοντος, οὐκ ἀνάγκη πᾶν ὃ ἂν ᾖ αἴτιον· ἀλλ' αἴτιον μὲν, οὐ μέντοι πᾶν. 5 Ἢ εἰ ἀεὶ καθόλου τὸ πρόβλημα, ἔστι καὶ τὸ αἴτιον, ὅλον τι· καὶ οὗ αἴτιον, καθόλου. οἷον, τὸ φυλλορροεῖν, ὅλῳ τινὶ ἀφωρισμένῳ, κἂν εἴδη αὐτοῦ ᾖ, καὶ τοῖσδε καθόλου, ἢ φυτοῖς, ἢ τοιοῖσδε φυτοῖς. ὥστε καὶ τὸ μέσον ἴσον δεῖ εἶναι ἐπὶ τούτων, καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ἀντιστρέφειν. οἷον, διὰ τί τὰ δένδρα φυλλορροεῖ; εἰ δὴ διὰ πῆξιν τοῦ ὑγροῦ· εἴτε φυλλορροεῖ δένδρον, δεῖ ὑπάρχειν πῆξιν· εἴτε πῆξις ὑπάρχει μὴ ὁτῳοῦν, ἀλλὰ δένδρῳ φυλλορροεῖν.

An vnius effectus ſint plures cauſæ.

Cap. XVII.

1 ¶ *Quæſtio.* 2 ¶ *Reſponſio.* 3 ¶ *Expoſitio. Poſſe demonſtrari per accidens.* 4 *Si non per accidens demonſtretur, medium eſſe ſimile extremis:* 5 *&, ſi accipiatur ſubiectum proprium, non ſpecialia ſubiecta, cum eo reciprocari:* 6 *atque eſſe definitionem maioris extremi:* 7 *vt figuris quoque explicatur.*

VTrùm autem poteſt eiuſdem[l] non eadẽ cauſa[m] eſſe omnibus[n], ſed diuerſa, an non? 2 An ſi per ſe demonſtratum eſt, non per ſignum vel per accidens, *id* fieri nequit? nam medium eſt definitio extremi[o]: ſi verò non ita[p] *demonſtratum ſit*, fieri poteſt[q]?
3 Licet autẽ & *id* cuius eſt cau-

Πότερον δ' ἐνδέχεται μὴ τὸ αὐτὸ αἴτιον εἶναι τοῦ αὐτοῦ πᾶσιν, ἀλλ' ἕτερον, ἢ οὔ;
2 Ἢ εἰ μὲν καθ' αὑτὸ ἀποδέδεικται, καὶ μὴ κατὰ σημεῖον ἢ κατὰ συμβεβηκός, οὐχ οἷόν τε; ὁ γὰρ λόγος τοῦ ἄκρου, τὸ μέσον ἐστίν. εἰ δὲ μὴ οὕτως, ἐνδέχεται; 3 Ἔστι δὲ καὶ οὗ αἴ-

τιον

πον, καὶ ᾧ, σκοπεῖν κατὰ συμβεβηκός· οὐ μὴν δοκεῖ προβλήματα εἶναι.

4 Εἰ δὲ μή, ὁμοίως ἕξει τὸ μέσον· εἰ μὲν ὁμώνυμα, ὁμώνυμον τὸ μέσον· εἰ δ' ὡς ἐν γένει, ὁμοίως ἕξει. οἷον, διὰ τί καὶ ἐναλλὰξ ἀνάλογον. ἄλλο γὰρ αἴτιον ἐν γραμμαῖς, καὶ ἀριθμοῖς· καὶ τὸ αὐτό γε, ᾗ μὲν γραμμαὶ, ἄλλο· ᾗ δ' ἔχον αὔξησιν τοιανδὶ, τὸ αὐτό. οὕτως ἐπὶ πάντων. τοῦ δ' ὅμοιον εἶναι χρῶμα χρώματι, καὶ σχῆμα σχήματι, ἄλλο ἄλλῳ. ὁμώνυμον γὰρ τὸ ὅμοιον ἐπὶ τούτων· ἔνθα μὲν γὰρ ἴσως τὸ ἀνάλογον ἔχειν τὰς πλευρὰς, καὶ ἴσας τὰς γωνίας· ἐπὶ δὲ χρωμάτων, τὸ τὴν αἴσθησιν μίαν εἶναι, ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. τὰ δὲ κατ' ἀναλογίαν ταὐτὰ, καὶ τὸ μέσον ἕξει κατ' ἀναλογίαν.

5 Ἔχει δ' οὕτω, διὰ τὸ ἀκολουθεῖν τὸ αἴτιον ἀλλήλοις, καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ᾧ αἴτιον. καθ' ἕκαστον μὲν τι λαμβάνοντι, τὸ οὗ αἴτιον, ἐπὶ πλέον. οἷον, τὸ τέτταρσιν ἴσας τὰς ἔξω, ἐπὶ πλέον, ἢ τρίγωνον, ἢ τετράγωνον· ἅπασι δὲ ἐπ' ἴσης· ὅσα γὰρ τέτταρσιν ὀρθαῖς ἴσας τὰς ἔξω, καὶ τὸ μέσον ὁμοίως. 6 Ἔστι δὲ τὸ μέσον λόγος τοῦ πρώτου ἄκρου. διὸ πᾶσαι αἱ ἐπιστῆμαι δι' ὁρισμοῦ γίνονται. οἷον, τὸ φυλλοῤῥοεῖν ἅμα ἀκο-

ſa[a] & *id* cui *eſt* cauſa[b], conſiderare per accidens[c]: ſed nõ videntur eſſe problemata[d]. 4 Sin minùs, ſimiliter *ſe* habebit[e] mediũ. *id eſt*, ſi *extrema ſint* homonyma, *etiã* medium *erit* homonymum. ſi verò *illa ſint* vt in genere[f], ſimile erit *medium*: veluti quam obrem *quibuſdam inſit* proportio commutata: quoniam alia cauſa *eſt* in lineis, & *alia in* numeris. atque idem *medium*, quà lineæ *ſunt in quibus ſpectatur*, *eſt* diuerſum[g]: quà verò habet eiuſmodi incrementum[h] *eſt* idem. ita *ſe res habet* in omnibus. Cur autem color colori & figura figuræ ſimilis ſit, alia *eſt* alij *ſubiecto cauſa*. nã ſimile in his eſt homonymum. hîc[i] enim fortaſſe *nihil aliud eſt quàm* latera habere proportionem, & angulos *eſſe* æquales. in coloribus autem, vnum eſſe ſenſum, aut eiuſmodi aliud. Quæ verò ſecundum analogiam *ſunt* eadem, etiam medium habebunt *idem* ſecundum analogiã. 5 Sic autem *ſe res* habet: quia ſe mutuò cõſequuntur, cauſa[k], & *id*[l] cuius *eſt* cauſa, & *id*[m] cui *eſt* cauſa. ſingulatim autẽ accipiendo[n], *id* cuius *eſt* cauſa, latiùs *patet*. veluti, quatuor *angulis* æquales *eſſe angulos* externos, latiùs *patet*, quàm triangulum, vel quadratum: omnibus autem *eſt* par[o] quæcunq; enim quatuor *angulis* rectis æquales *habent angulos* externos, & medium ſimiliter *habet*[p]. 6 Medium autem eſt definitio primi extremi[q]. idcirco omnes ſcientiæ per definitionem cõparantur. Veluti defrondeſcere ſimul con

a Id eſt, affectionem.
b Id eſt, ſubiectũ.
c Veluti ſi grammaticus probetur eſſe aptus ad ridendum, quia homo eſt aptus ad ridendum.
d Id eſt, non ita in quæſtionem veniunt. nam problemata debent eſſe per ſe, non per accidẽs.
e Simile erit extremis.
f Sint ſynonyma.
g Ab eodem medio conſiderato in numeris.
h Id eſt πολλαπλασιασμὸν, multiplicationem, vt enim Euclides definit libro 5. Λόγον ἔχειν πρὸς ἄλληλα μεγέθη λέγεται, ἃ δύναται πολλαπλασιαζόμενα ἀλλήλων ὑπερέχειν, Rationẽ dicuntur inter ſe habere magnitudines, quæ poſſunt, ſi multiplicentur, ſe in-

97

uicem ſuperare. Hoc igitur reperitur tam in lineis, quàm in numeris.
i In figuris.
k Medium.
l Minus extremum.
m Minus extremum.
n Id eſt, ſi accipiantur ſingulæ ſpecies minoris extremi
o Id eſt, reciprocatur cum generali ſubiecto, primà cum figura angulari.
p Reciprocantur.
q Medius terminus eſt definitio maioris extremi, id eſt, affectioni demonſtratæ: velut ſi demonſtretur, cur eſt ſtrepitus in nube? quia ignis extinguitur. quid eſt tonitrus? extinctio ignis in nube. vides medium eſſe definitionem maioris extremi, id eſt tonitrui, non minoris extremi, id eſt nubis. Atqui (dicet aliquis) interdum demonſtratur per definitionem ſubiecti, vt ſi quis probet hominem eſſe aptum ad ridendum, quia eſt animal rationalis. Reſpondeo Ariſtotelem reſpicere ad id quod ſemper, non ad id quod aliquando accidit. medium enim definitio ſubiecti aliquando, id eſt, in prima cuiuſque ſcientiæ demonſtratione: quoniam omnis demonſtratio oritur ex cognitione naturæ & eſſentiæ ſubiecti: in reliquis omnibus demonſtrationibus medium eſt definitio affectionis. quinetiam in prima illa demonſtratione, exempli cauſâ, aptitudo ad ridendum, vt demonſtratur, ita etiam definitur per rationale.

ſequens eſt viti,& *vitem* excedit, necnõ ficui,& *ficum* excedit: ſed non omnes *excedit*, immo *eſt* æquale. Si igitur ſumpſeris primum[a]: medium eſt definitio *huius verbi* Defrondeſcere. primũ[b] enim eſt alterutrius[c] medium[d], quod omnia[e] *ſunt* talia[f]: deinde huius[g] medium *eſt*, quòd ſuccus concreſcit, vel eiuſmodi aliud. Quid autem eſt defrondeſcere? concreſcere ſuccum ſeminis[h] qui *eſt in ea parte* vbi *folium cum ramo* coniungitur. 7 In figuris[i] autẽ ita *quiſpiam* declarabit quęrentibus conſecutionem cauſæ & *eius* cuius *eſt* cauſa. Inſit τὸ α omni β: τὸ β autem vnicuique τῶν δ, ſed latiùs pateat. τὸ β igitur eſt vniuerſale τοῖς δ. id enim voco vniuerſale, quod nõ reciprocatur. primũ autem vniuerſale[k] *appello id* cum quo ſingula non reciprocantur, omnia verò *ſimul ſumpta* reciprocantur, nec latiùs patet. Itaque cur τοῖς δ *inſit* τὸ α, cauſa eſt τὸ β. Opus eſt igitur vt τὸ α latiùs pateat quàm τὸ β. alioquin cur potiùs hoc[l] erit cauſa quàm illud[m]? Si igitur omnibus τοῖς ε ineſt τὸ α: erit aliquid[n] diuerſum à β, *cuius ratione* ea omnia[o] *ſint* vnum[p]. ſin minùs, cur dicere licebit, omni ε ineſſe τὸ α, non omni autem α τὸ ε? cur enim non erit aliqua cauſa, ſicut *eſt aliqua cauſa cur* τὸ α inſit omnibus δ? Ergo etiam τὰ ε erunt vnũ quid. * Conſiderare hoc oportet. atq. eſto τὸ γ. Poſſunt igitur eiuſdẽ[q] eſſe plures cauſæ[r], non tamen iiſdem ſpecie[ſ]. veluti cur longęuę ſint quadrupedes, *cauſa eſt*, vacare bile. *cur* volucres, *cauſa eſt*, ſiccas eſſe, vel aliud quidpiam.

λυθεῖ τῇ ἀμπέλῳ, καὶ ὑπερέχει ἐπὶ συκῇ, καὶ ὑπερέχει· ἀλλ' οὐ πάντων, ἀλλ' ἴσον. εἰ δὴ λάβοις τὸ πρῶτον μέσον, λόγος τοῦ φυλλοῤῥοεῖν ἐστιν. ἔσται γὰρ πρῶτον μὲν ἐπὶ θατέρου μέσον, ὅτι τοιαδὶ ἅπαντα· εἶτα τούτου μέσον, ὅτι ὁ ὀπὸς πήγνυται, ἤτι ἄλλο τοιοῦτον. τί δ' ἐστὶ τὸ φυλλοῤῥοεῖν; τὸ πήγνυσθαι τὸν ἐν τῇ συνάψει τοῦ σπέρματος ὀπόν.

7 Ἐπὶ δὲ τῶν σχημάτων ὧδε ἀποδώσει ζητοῦσι τὴν παρακολούθησιν τοῦ αἰτίου, καὶ οὗ αἴτιον. ἔστω τὸ α τῷ β ὑπάρχον παντί· τὸ δὲ β ἑκάστῳ τῶν δ, ἐπὶ πλεῖον δέ. τὸ μὲν δὴ β, καθόλου ἂν εἴη τοῖς δ. τοῦτο γὰρ λέγω καθόλου, ὃ μὴ ἀντιστρέφει. πρῶτον δὲ καθόλου, ᾧ ἕκαστον μὲν μὴ ἀντιστρέφει, ἅπαντα δὲ ἀντιστρέφει, καὶ μὴ παρεκτείνει. τοῖς δὴ δ αἴτιον τοῦ α, τὸ β. δεῖ ἄρα τὸ α ἐπὶ πλέον τοῦ β παρεκτείνειν. εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἔσται αἴτιον τοῦτο ἐκείνου; εἰ δὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ε τὸ α, ἔσται τι ἐκεῖνα ἓν ἅπαντα ἄλλο τοῦ β. εἰ γὰρ μή, πῶς ἔσται εἰπεῖν ὅτι ᾧ τὸ ε, τὸ α παντί· ᾧ δὲ τὸ α, οὐ παντὶ τὸ ε; διὰ τί γὰρ οὐκ ἔσται τι αἴτιον, οἷον τὸ α ὑπάρχει πᾶσι τοῖς δ; ἀλλ' ἆρα καὶ τὰ ε ἔσται τι ἕν. ἐπισκέψασθαι δεῖ τοῦτο. καὶ ἔστω τὸ γ. ἐνδέχεται δὴ τοῦ αὐτοῦ πλείω αἴτια εἶναι, ἀλλ' οὐ τοῖς αὐτοῖς τῷ εἴδει. οἷον τοῦ μακρόβια εἶναι, τὰ μὲν τετράποδα, τὸ μὴ ἔχειν χολήν· τὰ δὲ πτηνά, τὸ ξηρὰ εἶναι, ἢ ἕτερόν τι.

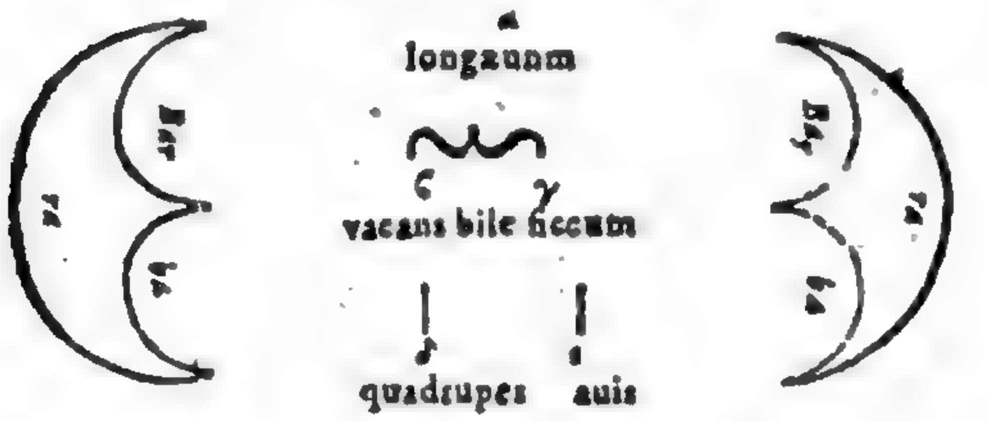
a Primum & vniuerſale ſubiectum, cui ineſt affectio: veluti plãta latis foliis conſtans, cui ineſt foliorum abiectio.
b Primum illud & vniuerſale ſubiectum, id eſt planta latis foliis conſtans.
c Ficus & vitis.
d Cauſa abiiciẽdi folia.
e Ficus & vitis.
f Sunt plantæ latis foliis conſtantes.

98

g Plantæ latis foliis conſtantis.
h Id eſt, ſuccũ in quo ineſt vis propagandi.
i Id eſt, per diagrãmata, quibus adiungũtur literæ α β γ &c. literarũ enim null⁹ eſt vſus, ſi figuras tollas quæ cauſa fuit, vt nos varia diagrãmata huic libro inſeruerimus, cuiuſmodi putamus ab ipſo Ariſtot. delineata fuiſſe, & incuriâ ſcriptorũ ad nos non perueniſſe. Hoc igitur loco Ariſtoteles perſpicuè ſignificat ſe adieciſſe diagrãmmata ſiue figuras.
k Vel vniuerſaliter primum.
l Τὸ β.
m Τὸ α.
n Nempe τὸ δ.
o τὰ ε.
p Species enim in genere vniuntur: atq; ita τὰ ε.

99

vniũtur in ipſo γ.
q Einſdem affectionis, putà τοῦ α.
r Vel τὸ β & τὸ γ.
ſ Nam δ & ε differunt ſpecie.

ζ α	γ α
Bar Quicquid vacat bile, eſt longæuum:	*Bar* Omne animal ſiccum eſt longæuum:
δ ζ	ε γ
ba Omnis quadrupes vacat bile: Ergo	*ba* Omnis auis eſt animal ſiccum: Ergo
δ α	ε α
ra Omnis quadrupes eſt longæua.	*ra* Omnis auis eſt longæua.

Εἰ δὲ εἰς τὸ ἄτομον μὴ εὐθὺς ἔρχονται, καὶ μὴ μόνον ἓν τὸ μέσον, ἀλλὰ πλείω καὶ τὰ αἴτια, πλείω.

At ſi ad indiuiduum [a] non ſtatim peruenitur [b], nec vnum tantùm eſt medium, ſed plura [c]: etiam cauſæ *ſunt* plures [d].

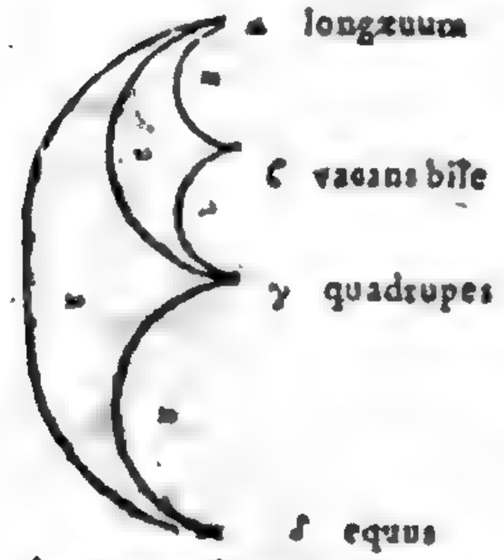
Vtra [e] cauſa prior ſit, propiórne, an magis vniuerſalis.

Cap. IV.

1 *Quæſtio.* 2 *Reſponſio.* 3 *Epilogus.*

Πότερον δ' αἴτιον τῶν μέσων, τὸ πρὸς καθόλου πρῶτον, ἢ τὸ πρὸς τὰ καθέκαστον, τοῖς καθέκαστον; 2 Δῆλον δὴ, ὅτι τὰ ἐγγύτατα ἑκάστῳ ᾧ αἴτιον. τοῦ γὰρ τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸ καθόλου ὑπάρχειν, τοῦτο αἴτιον. οἷον, τῷ δ τὸ γ τοῦ τὸ β ὑπάρχειν, αἴτιον. τῷ μὲν οὖν δ τὸ γ αἴτιον τοῦ τὸ α, τῷ δὲ γ τὸ β, τούτῳ αὐτό.

VTrùm autē mediū eſt cauſa ſingulis [f]? *idne* quod ad primum vniuerſale, an quod ad ſingula magis accedit? 2 Conſtat igitur *ea media eſſe cauſas, quæ ſunt* proxima cuique rei, cui cauſæ ſunt [g]. cur enim primum [h] ſub vniuerſali [i] contentum inſit [k], hoc [l] *eſt* cauſa: veluti cur τῷ δ inſit τὸ β, cauſa *eſt* τὸ ζ. Itaque cur τῷ δ inſit τὸ α, cauſa *eſt* τὸ γ. *cur* autem *inſit* τῷ ζ, *cauſa eſt* τὸ β. huic verò ipſummet [m].

	ζ α
Bar	Quicquid bile vacat, eſt longæuum:
	γ β
ba	Omnis quadrupes bile vacat: Ergo
	γ α
ra / *Bar*	Omnis quadrupes eſt longæuus. Atqui
	δ γ
ba	Omnis equus eſt quadrupes: Ergo
	δ α
ra	Omnis equus eſt longæuus.

i Sub. α. k τῷ δ. l Τὸ γ. m Τὸ γ per ſe eſt α. veluti vacans bile eſt ſibi ipſi cauſa cur ſit longæuum.

a Ad propoſitionem immediatam & indemōſtrabilem, vt expoſitum fuit lib. 1. cap. 15.

b Vt in ſuperiori exēplo ſtatim ſumebatur propoſitio immediata α ζ, vel α γ. Fieri autē poteſt, vt non ſtatim perueniatur ad propoſitionē immediatam. veluti ſi quis probauerit omnes equos eſſe longæuos, quia ſunt quadrupedes. hæc enim propoſitio, omnis equus eſt quadrupes, non eſt indiuidua & immediata, ſed probatur per medium vacare bile quicquid enim vacat bile, eſt longæuum: omnis quadrupes vacat bile: ergo omnis quadrupes eſt lōgæuus.

c Quorum alterum ſub altero collocatur, vt quadrupes collocatur ſub eo quòd vacat bile.

d Vt vacare bile, & eſſe quadrupedem, ſunt duæ cauſæ propter quas equus eſt longæuus. ſed quadrupes eſt potior cauſa reſpectu equi: vacare autem bile, eſt vera cauſa reſpectu quadrupedis: vt in ſequenti capite declarabitur.

e Hæc quæſtio oritur ex eo quod dictum fuit in calce cap. præce.

f Vt τῷ δ.

g Ita medium ſumi debere proximum ſubiecto potius quàm affectioni.

h Τὸ ζ.

100 3 De ſyllogiſmo igitur ac demonſtratione, & quid vtrumque ſit, & quomodo fiat, perſpicuum *eſt*: ſimúlque de ſcientia demonſtratiua, quoniam idem eſt[a].

3 Περὶ μὲν οὖν συλλογισμοῦ καὶ ἀποδείξεως, τί τε ἑκάτερόν ἐστι, καὶ πῶς γίνεται, φανερόν. ἅμα δὲ καὶ περὶ ἐπιστήμης ἀποδεικτικῆς, ταὐτὸν γάρ ἐστι.

a Id eſt, idme eſt tractatus, & eadem expoſitio vtriuſque, nimirum de demonſtrationis & ſcientiæ demonſtratiuæ: adeo vt interdū, (vt cap. ſeq.) demonſtratio accipiatur pro ſcientia demonſtratiua.

DE COGNITIONE PRIMORVM PRINCIPIORVM, TRACTATVS IV.

CAP. XIX.

1 *Quæſtiones duæ.* 2 *Fundamentum propoſitarum quæſtionum.* 3 *Expoſitio earumdem quæſtionum.* 4 *Dubitatio.* 5 *Reſponſio ad priorem quæſtionem.* 6 *Solutio dubitationis.* 7 *Interpretatio dictæ reſponſionis.* 8 *Reſponſio ad poſteriorem quæſtionem.*

QVOMODO [b] autem principia nota fiant, & quis [c] *ſit ea* notificans habitus, hinc manifeſtum erit, cùm priùs dubitatum fuerit. 2 Non [d] poſſe igitur *quempiam* ſcire per demonſtrationem niſi cognoſcat prima principia immediata, dictū antea [e] fuit. 3 Vtrùm autem immediatorum eadem an diuerſa [f] ſit cognitio, dubitare aliquis poſſit. & ſitne vtriuſque [g] ſcientia: an neutrius: an alterius ſcientia, alteri is diuerſum quoddam *cognitionis* genus. & vtrùm habitus, cùm nō inſint [h], ingenerentur [i]: an cùm ineſſent, laterent [k]. 4 Si igitur eos habemus [l], abſurdū *eſt*: accidit enim vt eos [m] qui habent cognitiones [n] exquiſitiores [o] demonſtratione [p], lateat [q]. Si verò *eos* accipimus [r], cùm antea non haberemus, quomodo notū faceremus & diſceremus ex non antecedēte cognitione? hoc enim *eſt* impoſſibile, vt etiam de demonſtratione dicebamus [ſ*]. Perſpicuū igitur *eſt* neque [t] haberi [u],

ΠΕΡΙ' δὲ τῶν ἀρχῶν, πῶς τε γίνονται γνώριμοι, καὶ τίς ἡ γνωρίζουσα ἕξις, ἐντεῦθεν ἔσται δῆλον προαπορήσασι πρῶτον. 2 Ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐνδέχεται ἐπίστασθαι δι' ἀποδείξεως, μὴ γινώσκοντι τὰς πρώτας ἀρχὰς τὰς ἀμέσους, εἴρηται πρότερον. 3 Τῶν δ' ἀμέσων τὴν γνῶσιν, καὶ πότερον ἡ αὐτή ἐστιν, ἢ οὐχ ἡ αὐτή, διαπορήσειεν ἄν τις. καὶ πότερον ἐπιστήμη ἑκατέρου ἢ οὔ, ἢ τοῦ μὲν ἐπιστήμη, τοῦ δ' ἕτερόν τι γένος. καὶ πότερον οὐκ ἐνοῦσαι αἱ ἕξεις ἐγγίνονται, ἢ ἐνοῦσαι λελήθασιν.

4 Εἰ μὲν δὴ ἔχομεν αὐτάς, ἄτοπον· συμβαίνει γὰρ ἀκριβεστέρας ἔχοντας γνώσεις ἀποδείξεως, λανθάνειν. εἰ δὲ λαμβάνομεν μὴ ἔχοντες πρότερον, πῶς ἂν γνωρίζοιμεν καὶ μανθάνοιμεν ἐκ μὴ προϋπαρχούσης γνώσεως; ἀδύνατον γάρ, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἐλέγομεν. φανερὸν τοίνυν, ὅτι οὔτε ἔχειν,

CAP. XVIII.
b *Quæſtio prior.*
101
c *Quæſtio poſterior.*
d *Fundamentum quæſtionum.*
e Lib. 1. cap. 2.
f Diuerſa à cognitione concluſionis.
g Id eſt, principii, & concluſionis.
h Iam inde ab ortu.
i A nobis acquirantur
k In infantibus.
l A natura.
m Nempe infantes
n Id eſt, cognitionem principiorum.
o Nam cognitio principiorum eſt exquiſitior & accuratior, quàm cognitio concluſionis, vt probatum fuit libro. 1. cap. 2.
p Cognitione demonſtrati à quo Id ipſum quod cognoſcitur, id eſt principium
r Acquirimus.
ſ Lib. 1. cap. 1.
* Sub. cognitio-
102
tē principiorū.
u A natura.

οἷον

τι, οὔτ' ἀγνοοῦσι καὶ μηδεμίαν ἔχουσιν ἕξιν ἐγγίνεσθαι.

5 Ἀνάγκη ἄρα ἔχειν μέν τινα δύναμιν, μὴ τοιαύτην δ' ἔχειν, ἣ ἔσται τούτων τιμιωτέρα κατ' ἀκρίβειαν. φαίνεται δὲ τοῦτο ὑπάρχον πᾶσι τοῖς ζώοις. ἔχει γὰρ δύναμιν σύμφυτον κριτικήν, ἣν καλοῦσιν αἴσθησιν. ἐνούσης δ' αἰσθήσεως, τοῖς μὲν τῶν ζώων ἐγγίνεται μονὴ τοῦ αἰσθήματος, τοῖς δ' οὐκ ἐγγίνεται. ὅσοις μὲν οὖν μὴ ἐγγίνεται, ἢ ὅλως, ἢ περὶ ἃ μὴ ἐγγίνεται, οὐκ ἔστι τούτοις γνῶσις, ἔξω τοῦ αἰσθάνεσθαι. ἐν οἷς δὲ, ἔνεστιν αἰσθανομένοις ἔχειν ἔν τι ἐν τῇ ψυχῇ. πολλῶν δὲ τοιούτων γινομένων, ἤδη διαφορά τις γίνεται· ὥστε τοῖς μὲν, γίνεσθαι λόγον ἐκ τῆς τῶν τοιούτων μνήμης· τοῖς δὲ, μή. ἐκ μὲν οὖν αἰσθήσεως γίνεται μνήμη, ὥσπερ λέγομεν. ἐκ δὲ μνήμης πολλάκις τοῦ αὐτοῦ γινομένης, ἐμπειρία. αἱ γὰρ πολλαὶ μνῆμαι τῷ ἀριθμῷ, ἐμπειρία μία ἐστίν. ἐκ δ' ἐμπειρίας ἢ ἐκ παντὸς ἠρεμήσαντος τοῦ καθόλου ἐν τῇ ψυχῇ, τοῦ ἑνὸς παρὰ τὰ πολλά, ὃ ἂν ἐν ἅπασιν ἓν ἐνῇ ἐκείνοις τὸ αὐτό, τέχνης ἀρχὴ καὶ ἐπιστήμης· ἐὰν μὲν περὶ γένεσιν, τέχνης· ἐὰν δὲ περὶ τὸ ὄν, ἐπιστήμης.

6 Οὔτε δὴ ἐνυπάρχουσιν ἀφωρισμέναι αἱ ἕξεις, οὔτ' ἀπ' ἄλλων ἕξεων γίνονται γνωριμωτέρων, ἀλλὰ ἀπὸ αἰσθήσεως. οἷον ἐν μάχῃ τροπῆς γινομένης, ἑνὸς στάντος, ἕτερος ἔστη, εἶθ' ἕτερος, ἕως ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἦλθεν. ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα, οἵα δύνασθαι πάσχειν τοῦτο. 7 Ὃ δὲ ἐλέχθη μὲν πάλαι, οὐ σαφῶς δὲ ἐλέχθη, πάλιν εἴπωμεν. στάντος γὰρ τῶν

nec in ignorantibus ac nullo habitu præditis gigni poſſe.

5 Quare[a] neceſſe eſt facultatem quandam haberi, non tamen talem, quæ his præſtātior ſit quaſi exquiſitior.* Videtur autem hoc ineſſe omnibus animalibus. habent.n. vim congenitam iudicatiuam, quam appellant ſenſum. 103 Cùm autem ſenſus inſit: *in* aliis animalibus res ſenſu percepta manet, *in* aliis[b] non manet. *In* quibus igitur non manet: hæc aut omnino, aut eorum quæ non manent, cognitionem non habent extra quàm cùm ſentiunt. alia verò cùm ſentiunt, vnum quid[c] in anima retinent. Cùm autem multa *animalia* huiuſmodi[d] ſint, iam eſt diſcrimen quoddam: adeò vt *in* aliis[e] ratio fiat ex huiuſcemodi *rerum* memoriâ *in* aliis[f] non *fiat*. 104 *Ex ſenſu igitur fit memoria, quemadmodum dicimus. ex memoria verò ſæpe eiuſdem *rei* factâ[g], *fit* experientia. multæ enim memoriæ numero, *ſunt* vna experientia. at vero ex experientia, ſiue ex omni & vniuerſali quieſcente[h] in anima: *nimirum* vno præter multa, quod in omnibus illis ineſt vnū & idem, *fit* principium artis & ſcientiæ: artis, ſi *pertineat* ad generationē[i]: ſcientiæ, ſi *pertineat* ad id quod eſt[k]. 6 Itaque nec inſunt[l] definiti habitus[m], nec fiūt ex aliis habitibus notioribus, ſed ex ſenſu. 105 Vt in bello, poſtquàm *acies* in fugam conuerſa eſt, vno ſtante alius ſtetit, deinde alius, donec ad principium peruēnit[n]. anima verò talis eſt, vt poſſit hoc pati[o]. 7 Quod autem antea[p] dictū eſt, non tamen apertè dictum fuit, iterū explicemus.* Stante enim 106

a Coniunge lib. 1. Metaph. cap. 1.
b Vt in inſectis.
c Id eſt, imaginē rei ſenſu perceptæ. huius imaginis retētio vocatur memoria.
d Memoriâ prædita.
e In hominibus.
f In brutis.
g Ex repetita eiuſdem rei memoria.
h Manente.
i Ad rem aliquā efficiendam.
k Ad rei cognitionem.
l Ab ortu, & naturaliter.
m Quibus cognoſcantur principia.
n Donec res ad priſtinum ſtatū redeat, & acies reſtituatur.
o Vt in ea plures rerum imagines, aliæ poſt alias, conſiſtere poſſint.
p Part. 5.

vno indifferēte[a], *tunc* primùm in anima *eſt* vniuerſale. etenim ſentitur quidem ſingulare: ſed ſenſus eſt *rei* vniuerſalis, veluti hominis, non Calliæ hominis. rurſus in his[b] conſiſtitur, donec impartibilia[c] ſtent[d] &[e] vniuerſalia: veluti huiuſmodi[f] animal *eſt id in quo ſtatur*, donec animal *in anima ſtet.* & in hoc[g] itidem *ſtatur, donec aliud magis vniuerſale*[h] *ſtet in anima*. Patet igitur, neceſſe *eſſe* vt prima[i] nobis inductione[k] nota fiant. nam & ſenſus ita[l] efficit *in anima* vniuerſale. 8 Quoniam[m] autem habiturum qui in dianœa *ſpectãtur*, & veritatis sũt participes, alij ſemper veri ſunt, alij verò falſitatem quoque ſuſcipiũt, vt opinio, & logiſmus; ſemper autem veri *ſunt* ſcientia & intelligentia; ac nullum aliud *cognitionis* genus præter intelligẽtiam, *eſt* exquiſitius quàm ſcientia; principia verò demõſtrationum ſunt notiora; omnis autem ſciẽtia cum ratione eſt: profectò principiorũ ſcientia eſſe nequit. quia verò nihil ſciẽtiã verius eſſe poteſt præter intelligentiam: intelligentia vtique erit principiorum[n]. *quod* non ſolùm ex his *quæ dixi, probatur, ſed* etiam quia demonſtrationis principiũ non eſt demonſtratio: quapropter nec ſcientię *principium eſt* ſcientia. ſi igitur nullum aliud præter ſcientiam habemus verum *habitus* genus: ſanè intelligentia erit ſcientiæ principium: & principium quidem *ſcientiæ*, erit *cognitio* principij[o]: omnis autem *ſcientia ſeu cognitio* ſimiliter *ſe* habebit ad omnem rem[p].

ἀδιαφόρων ἑνός, πρῶτον μὲν ἐν τῇ ψυχῇ καθόλου. καὶ γὰρ αἰσθάνεται μὲν τὸ καθέκαστον· ἡ δ' αἴσθησις, τοῦ καθόλου ἐστίν, οἷον ἀνθρώπου, ἀλλ' οὐ Καλλίου ἀνθρώπου. πάλιν ἐν τούτοις ἵσταται, ἕως ἂν τὰ ἀμερῆ στῇ, καὶ τὰ καθόλου· οἷον, τοιονδὶ ζῷον, ἕως ζῷον· καὶ ἐν τούτῳ ὡσαύτως. δῆλον δὴ ὅτι ἡμῖν τὰ πρῶτα ἐπαγωγῇ, γνωρίζειν ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ καὶ ἡ αἴσθησις οὕτω τὸ καθόλου ἐμποιεῖ. 8 Ἐπεὶ δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιαν ἕξεων αἷς ἀληθεύομεν, αἱ μὲν, ἀεὶ ἀληθεῖς εἰσιν· αἱ δὲ, ἐπιδέχονται τὸ ψεῦδος, οἷον δόξα καὶ λογισμός· ἀληθῆ δ' ἀεὶ ἐπιστήμη καὶ νοῦς· καὶ οὐδὲν ἐπιστήμης ἀκριβέστερον ἄλλο γένος ἢ νοῦς· αἱ δ' ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων γνωριμώτεραι· ἐπιστήμη δ' ἅπασα μετὰ λόγου ἐστί· τῶν ἀρχῶν ἐπιστήμη μὲν οὐκ ἂν εἴη. ἐπεὶ δ' οὐδὲν ἀληθέστερον ἐνδέχεται εἶναι ἐπιστήμης ἢ νοῦν, νοῦς ἂν εἴη τῶν ἀρχῶν, ἔκ τε τούτων σκοποῦσι· καὶ ὅτι ἀποδείξεως ἀρχὴ, οὐκ ἀπόδειξις· ὥστ' οὐδ' ἐπιστήμης ἐπιστήμη. εἰ οὖν μηδὲν ἄλλο παρὰ ἐπιστήμην ἔχομεν γένος ἀληθὲς, νοῦς ἂν εἴη ἐπιστήμης ἀρχή. καὶ ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς ἀρχῆς εἴη ἄν, ἡ δὲ πᾶσα ὁμοίως ἔχει πρὸς τὸ ἅπαν πρᾶγμα.

a Id eſt, vniuerſali, quod æquè & ſine vllo diſcrimine reperitur in multis ſingularibus. Videtur autem Ariſt. loqui de ſpecie ſpecialiſſima, quę primùm ex indiuiduis colligitur & abſtrahitur, cùm poſtea ex ſpeciebus pluribus abſtrahatur genus.
b Speciebus ſpecialiſſimis.
c Vniuerſalia dicuntur impartibilia, quia ita inſunt in particularibus, vt non per partes ſed tota inſint in ſingulis. exẽpli gratiã, totum animal eſt in vno homine, totum in vno equo. idem de ceteris intellige.
d Sub. in anima.
e *Et*, pro, id eſt.
f Vt homo, vel equus.
g Animali.
h Vt viuens.
i Id eſt, principia.
k Nam inductio colligit vniuerſale ex particularibus.
l Ex particularibus.
m Vide lib. 6. Ethic. Nicom.
n Cognitio principiorum erit in telligentia, ſicut cognitio concluſionis eſt ſciẽtia.
o Propoſitionis immediatæ.
p Sicut enim principium ſciẽtiæ eſt cognitio principii: ita q; efficitur ex principio ſcientiæ, eſt cognitio concluſionis. ergo qualis eſt res cognita, talis eſt cognitio. nã ſi res cognita eſt principiũ, cognitio eſt principiũ. ſi res cognita eſt effectus principii, huius rei cognitio eſt ſimiliter effectus, id eſt concluſio.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΊΑ Η.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
Liber VIII.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRORVM TOPICORVM.

- Dialecticæ duæ ſũt partes,
  - Theorica. } *Lib.* 1.
  - Practica.
    - De inuentione. Hic declarantur inuentionis
      - Inſtrumenta. } *Lib.* 1.
      - Loci, qui conſiderantur partim
        - Specialiter, quatenus pertinẽt ad problema
          - Accidẽtis
            - Vniuerſalis,
              - Abſoluti. *Lib.* 2.
              - Comparati. } *Lib.* 3.
            - Particularis. } *Lib.* 3.
          - Generis. *Lib.* 4.
          - Proprij. *Lib.* 5.
          - Definitionis. Hic agitur de
            - Definitione refutãda. *Lib.* 6.
            - Quæſtione vtrum ſit idẽ an diuerſum. } *Lib.* 7
            - Definitione cõfirmanda. } *Lib.* 7
        - Generaliter, quatenus ad omnia problemata pertinent. } *Lib.* 7
    - De diſpoſitione & interrogatione. } *Lib.* 8.
    - De reſponſione. } *Lib.* 8.
    - De exercitatione. } *Lib.* 8.

SYNOPSIS SEV METHODVS PRIMI LIBRI TOPICI.

- De
  - Syllogiſmo & eius ſpeciebus. *Cap.* 1.
  - Vtilitate huius tractationis. *Cap.* 2.
  - Perfecta dialecticæ cognitione. *Cap.* 3.
  - Quibus & ex quibus diſſeratur. Hæc.
    - Enumerantur. *Cap.* 4.
    - Exponuntur. Sunt autem partim
      - Simplicia. Hæc diuiduntur
        - Ratione ſecũdæ notionis in genus, accidens, propriũ, & definitionem.
          - Definitiones & exempla. *Cap.* 5.
          - Obiectionis ſolutio *Cap.* 6.
          - Quot modis idem dicatur. *Cap.* 7.
          - Nec plures nec pauciores differentias eſſe. *Cap* 8.
        - Ratione primæ notionis in decem categorias. *Cap.* 9.
      - Compoſita: vt
        - Propoſitio. Cap. 10.
        - Problema. *Cap.* 11.
  - Speciebus ratiocinationum. *Cap.* 12.
  - Organis inuentionis.
    - Enumeratio. *Cap.* 13.
    - Expoſitio.
      - De propoſitionibus ſumendis. *Cap.* 14.
      - De ratione diſtinguendi. *Cap.* 15.
      - De differentiis inueniendis. *Cap.* 16.
      - De ſimilitudine conſideranda. *Cap.* 17.
    - Vtilitas. *Cap.* 18.

Α'ΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
Lib. I.

De ſyllogiſmo, & eius ſpeciebus. Cap. I.

1 Finis dialecticæ. 2 De principiis hoc capite explicandis. 3 De ſyllogiſmo. 4 De demonſtratione. 5 De ſyllogiſmo dialectico. 6 Hypotheoriæ. quæ ſint vera & prima. 7 quæ ſint probabilia. 8 De ſyllogiſmo contentioſo. 9 De paralogiſmo ſcientiarum proprio. 10 Excuſatio.

ΗΜΕΝ πρόθεσις τῆς πραγματείας, μέθοδον εὑρεῖν, ἀφ' ἧς δυνησόμεθα συλλογίζεσθαι περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος ἐξ ἐνδόξων· καὶ αὐτοὶ λόγον ὑπέχοντες, μηθὲν ἐροῦμεν ὑπεναντίον. 2 Πρῶτον οὖν ῥητέον, τί ἐστι συλλογισμός, καὶ τίνες αὐτοῦ διαφοραί, ὅπως ληφθῇ ὁ διαλεκτικὸς συλλογισμός· τοῦτον γὰρ ζητοῦμεν κατὰ τὴν προκειμένην πραγματείαν. 3 Ἔστι δὴ συλλογισμός, λόγος, ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν, ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. 4 Ἀπόδειξις δὲ ἐστιν, ὅταν ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων ὁ συλλογισμὸς ᾖ, ἢ ἐκ τοιούτων, ἃ διά τινων πρώτων καὶ ἀληθῶν τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως τὴν ἀρχὴν εἴληφε. 5 Διαλεκτικὸς δὲ συλλογισμός, ὁ ἐξ ἐνδόξων συλλογιζόμενος. 6 Ἔστι δὲ ἀληθῆ μὲν καὶ πρῶτα, τὰ μὴ δι' ἑτέρων, ἀλλὰ δι' αὑτῶν ἔχοντα τὴν πίστιν.

Cap. I.

PROPOSITVM huius tractationis *eſt* inuenire methodum, per quã poterimus argumẽtari de omni propoſito problemate ex probabilibus: & ipſi diſputationem ſuſtinentes, nihil dicemus repugnans. 2 Primùm igitur dicendum *eſt*, quid ſit ſyllogiſmus, & quæ ſint eius differentiæ, vt ſumatur ſyllogiſmus dialecticus: hũc enim quærimus ſecũdùm propoſitam tractationem. 3 Syllogiſmus [a] igitur eſt oratio, in qua poſitis quibuſdã, aliud quiddã *diuerſum* ab iis quę poſita fuere, neceſſariò accidit ob ea quę poſita ſunt. 4 Demõſtratio [b] eſt, cùm ex veris & primis ſyllogiſmus conſtat: vel ex eiuſmodi, quæ à quibuſdã veris & primis ſui cognitionis principium ſumpſerũt. 5 Dialecticus ſyllogiſmus *eſt*, qui ex probabilibus concludit. 6 Sũt autem vera & prima, ea quæ nõ ab aliis ſed à ſe ipſis fidem habent.

a Vide lib. I. Prior. Analytic. cap.1.part.8.

b Vide lib.1. Poſter. Analyt.c.2.

non debet enim de ſcientiarum principiis quæri quamobrē *ſint*: ſed vnumquodq; principium per ſe ipſum debet eſſe fide dignum. 7 Probabilia autem ſunt, quæ vidētur omnibus, vel pleriſque, vel ſapientibus: atque his vel omnibus, vel pleriſque, vel maximè notis & claris. 8 Syllogiſmus cōtentioſus *eſt*, qui *extruitur* ex iis, quæ videntur probabilia, nec tamē ſunt: & qui ex probabilibus, vel iis quæ videntur ꝓbabilia videtur *eſſe, nec eſt*. Nō enim quicquid videtur probabile, etiā eſt probabile. nihil enim eorum quæ dicuntur eſſe probabilia, ſuperficie tenus habet *probabilitatis* imaginem[a]: quemadmodum in principiis rationum contentioſarum accidit. confeſtim enim & plerunque iis qui etiam parua contueri poſſunt, perſpicua *eſt* falſi natura *qua* in ipſis *reperitur*. Prior igitur ex dictis contentioſis ſyllogiſmis, etiam ſyllogiſmus appellator. alter verò *vocator* quidem contentioſus ſyllogiſmus, non tamen *ſimpliciter* ſyllogiſmus: quia etſi videtur cōcludere, *re vera* tamen non concludit.

9 Inſuper *ſunt* præter dictos omnes ſyllogiſmos, paralogiſmi qui ex iis *conſtant*, quæ *ſunt* aliquarum ſcientiarum propria: quemadmodum in geometria, & aliis id genus *ſcientiis* accidit. Videtur enim hic modus differre à dictis ſyllogiſmis: quoniam qui falſis deſcriptionibus vtitur, nec ex veris & primis concludit, nec ex probabilibus. quandoquidem in definitionē non cadit[b]: quia nec ea ſumit quæ omnibus videntur, nec quæ pleriſque,

a Probabilitatis ſpeciem quandā præbent.

b Id eſt, iis quibus vtitur, non conuenit definitio eorum quæ ſunt probabilia.

οὐ δεῖ γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀρχαῖς ἐπιζητεῖσθαι τὸ διὰ τί· ἀλλ' ἑκάστην τῶν ἀρχῶν, αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν εἶναι πιστήν. 7 Ἔνδοξα δὲ, τὰ δοκοῦντα πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ τοῖς πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, καὶ ἐνδόξοις.

8 Ἐριστικὸς δέ ἐστι συλλογισμὸς, ὁ ἐκ φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δέ· καὶ ὁ ἐξ ἐνδόξων δὲ, ἢ φαινομένων ἐνδόξων, φαινόμενος. οὐ γὰρ πᾶν τὸ φαινόμενον ἔνδοξον, καὶ ἔστιν ἔνδοξον. οὐδὲν γὰρ τῶν λεγομένων ἐνδόξων, ἐπιπόλαιον ἔχει παντελῶς τὴν φαντασίαν, καθάπερ περὶ τὰς τῶν ἐριστικῶν λόγων ἀρχὰς συμβέβηκεν ἔχειν· παραχρῆμα γὰρ καὶ ὡς ἐπιτοπολὺ, τοῖς καὶ σμικρὰ συνορᾶν δυναμένοις κατάδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ τοῦ ψεύδους ἐστὶ φύσις. ὁ μὲν οὖν πρότερος τῶν ῥηθέντων ἐριστικῶν συλλογισμῶν, καὶ συλλογισμὸς λεγέσθω. ὁ δὲ λοιπὸς, ἐριστικὸς μὲν συλλογισμὸς, συλλογισμὸς δ' οὔ· ἐπειδὴ φαίνεται μὲν συλλογίζεσθαι, συλλογίζεται δ' οὔ.

9 Ἔτι δὲ παρὰ τοὺς εἰρημένους ἅπαντας συλλογισμοὺς, οἱ ἐκ τῶν περί τινας ἐπιστήμας οἰκείων γινόμενοι παραλογισμοὶ, καθάπερ ἐπὶ τῆς γεωμετρίας, καὶ τῶν ταύτης συγγενῶν συμβέβηκεν ἔχειν. ἔοικε γὰρ ὁ τρόπος οὗτος διαφέρειν τῶν εἰρημένων συλλογισμῶν. οὔτε γὰρ ἐξ ἀληθῶν καὶ πρώτων συλλογίζεται ὁ ψευδογραφῶν, οὔτε ἐξ ἐνδόξων. εἰς γὰρ τὸν ὅρον οὐκ ἐμπίπτει. οὔτε γὰρ τὰ πᾶσι δοκοῦντα λαμβάνει, οὔτε τὰ τοῖς πλείστοις,

οὔτε

οὔτε τὰ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, οὔτε τοῖς πλείστοις, οὔτε τοῖς ἐνδοξοτάτοις· ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων μὲν τῇ ἐπιστήμῃ λημμάτων, οὐκ ἀληθῶν δὲ, τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται. τῷ γὰρ ἢ τὰ ἡμικύκλια περιγράφειν μὴ ὡς δεῖ, ἢ γραμμάς τινας ἄγειν μὴ ὡς ἂν ἀχθείησαν, τὸν παραλογισμὸν ποιεῖται. 10 Εἴδη μὲν οὖν τῶν συλλογισμῶν, ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, ἔστω τὰ εἰρημένα. καθόλου δ' εἰπεῖν περὶ πάντων τῶν εἰρημένων, καὶ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων, ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν διορίσθω· διότι περὶ οὐδενὸς αὐτῶν τὸν ἀκριβῆ λόγον ἀποδοῦναι προαιρούμεθα, ἀλλ' ὅσον τύπῳ περὶ αὐτῶν βουλόμεθα διελθεῖν, παντελῶς ἡγούμενοι ἱκανὸν κατὰ τὴν προκειμένην μέθοδον, τὸ δύνασθαι γνωρίζειν ὁπωσοῦν ἕκαστον αὐτῶν.

nec quæ ſapientibus; & his, neque omnibus, neque pleriſque, neque clariſſimis: ſed ex propriis ſcientiæ ſumptionibus[a], non tamen veris, ſyllogiſmum efficit. nam quia vel ſemicirculos deſcribit non vt oportet, vel lineas quaſdam ducit non quo modo duci debent, paralogiſmum facit. 10 Species igitur ſyllogiſmorum, vt *eas* typo[b] cõplectar, eæ ſunto quas dixi. vniuerſaliter autem loquendo de omnibus tã dictis quàm poſt hæc dicendis, eatenus[c] nobis definitum eſto: proptereaquòd de harum rerum nulla exquiſitam rationem afferendi, conſilium cepimus, ſed quatenus typo hæc percurrere volumus, omnino ſufficere putantes ſecundum propoſitã methodum, ſi horum vnumquodque poſſit quomodocunq; notum fieri.

a Id eſt, propoſitionibus.

b Hoc verbum expoſui ad cap. 4. Catgor. part. 2.

c Typo, id eſt, rudi & pingui Minerua.

De vtilitate huius tractationis.

CAP. II.

1 ¶ *Scopus & nexus.* 2 ¶ *Enumeratio eorum ad quæ hæc tractatio conducit.* 3 ¶ *Expoſitio & confirmatio. De exercitatione.* 4 *De congreſſu.* 5 *De philoſophicis ſcientiis,* 6 *& earum principiis.*

Ἑπόμενον δ' ἂν εἴη τοῖς εἰρημένοις εἰπεῖν, πρὸς πόσα τε καὶ τίνα χρήσιμος ἡ πραγματεία. 2 Ἔστι δὴ πρὸς τρία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας. 3 Ὅτι μὲν οὖν πρὸς γυμνασίαν χρήσιμος, ἐξ αὐτῶν καταφανές ἐστι· μέθοδον γὰρ ἔχοντες, ῥᾷον περὶ παντὸς τοῦ προτεθέντος ἐπιχειρεῖν δυνησόμεθα.

4 Πρὸς δὲ τὰς ἐντεύξεις· διότι τὰς τῶν πολλῶν κατηριθμημένοι δόξας, οὐκ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων,

CAP. II.

His quę dicta ſunt, conſequẽs eſt vt dicamus, ad quot & quæ *ſit* vtilis[d] hæc tractatio. 2 Eſt igitur *vtilis* ad tria, ad exercitationem, ad congreſſus, ad philoſophicas ſcientias.

3 Quòd igitur ad exercitationem *ſit* vtilis, ex his perſpicuum eſt: quoniam *hanc* methodum habentes, facilè de omni re propoſita poterimus argumẽtari. 4 Ad congreſſus autem: quia multorum opinionibus enumeratis, non ex alienis,

d Conducat.

ſed ex propriis *ſingulorum* ſentẽtiis poterimus cum eis agere, refellentes quod non rectè dicere nobis videbuntur. 5 Ad philoſophicas autem ſcientias: quia cùm poterimus in vtramque partem dubitare, facilè in ſingulis perſpiciemus verũ & falſum. 6 Præterea ad prima cuiuſque ſcientiæ principia. de his enim ex propriis propoſitæ ſcientiæ principiis nihil dici poteſt, quia ſunt prima omnium principia: ſed ex iis quæ in ſingulis probabilia ſunt, neceſſe *eſt* de iis [a] dicere. hoc autem *vel* eſt propriũ vel maximè peculiare dialecticæ [b]. cùm enim ſit indagatrix, ad omnium ſcientiarum principia viam continet [c].

ἀλλ' ἐκ τῶν οἰκείων δογμάτων ὁμιλήσομεν πρὸς αὐτούς, μεταβιβάζοντες ὅ,τι ἂν μὴ καλῶς φαίνωνται λέγειν ἡμῖν. 5 Πρὸς δὲ τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας, ὅτι δυνάμενοι πρὸς ἀμφότερα διαπορῆσαι, ῥᾷον ἐν ἑκάστοις κατοψόμεθα τἀληθές τε καὶ τὸ ψεῦδος. 6 Ἔτι δὲ πρὸς τὰ πρῶτα τῶν περὶ ἑκάστην ἐπιστήμην ἀρχῶν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν οἰκείων τῶν κατὰ τὴν προτεθεῖσαν ἐπιστήμην ἀρχῶν, ἀδύνατον εἰπεῖν τι περὶ αὐτῶν, ἐπειδὴ πρῶται αἱ ἀρχαὶ ἁπάντων εἰσί. διὰ δὲ τῶν περὶ ἕκαστα ἐνδόξων, ἀνάγκη περὶ αὐτῶν διελθεῖν. τοῦτο δ' ἴδιον, ἢ μάλιστα οἰκεῖον τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν. ἐξεταστικὴ γὰρ οὖσα, πρὸς τὰς ἁπασῶν τῶν μεθόδων ἀρχὰς ὁδὸν ἔχει.

De perfecta dialecticæ cognitione. CAP. III.

HAbebimus autem perfectè *hanc* methodum [d], cùm ita habebimus, vt in rhetorica, & medicina, & huiuſmodi facultatibus *accidit*. hoc autem eſt, ex poſſibilibus efficere quæ præelegimus [e]. neque enim orator omni modo perſuadebit, neque medicus ſanabit. ſed ſi nihil eorũ quæ adhiberi poſſunt [f], prætermittat: ſufficienter [g] eum habere ſcientiam dicemus.

Ἕξομεν δὲ τελέως τὴν μέθοδον, ὅταν ὁμοίως ἔχωμεν, ὥσπερ ἐπὶ ῥητορικῆς, καὶ ἰατρικῆς, καὶ τῶν τοιούτων δυνάμεων. τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ ἐκ τῶν ἐνδεχομένων ποιεῖν, ἃ προαιρούμεθα. οὔτε γὰρ ὁ ῥητορικὸς ἐκ παντὸς τρόπου πείσει, οὔθ' ὁ ἰατρικὸς ὑγιάσει. ἀλλ' ἐὰν τῶν ἐνδεχομένων μηδὲν παραλείπῃ, ἱκανῶς αὐτὸν ἔχειν τὴν ἐπιστήμην φήσομεν.

De quibus, & ex quibus diſſeratur. CAP. IV.

1 *Protheſis.* 2 *Enumeratio.* 3 *Expoſitio.* 4 *Collatio propoſitionis & problematis, ex qua confirmatur quod dictum fuit in ſecunda particula, paria numero eſſe problemata & propoſitiones.*

PRimùm igitur vidẽdum *eſt*, ex quibus *hac* methodus cõ*ſtet*. Si igitur ſumpſerimus ad quot, & quæ [h], & ex quibus [i] rationes *extruantur* [k], & quomodo his abundabimus [l]: ſatis id quod propoſuimus, conſequemur.

Πρῶτον οὖν θεωρητέον, ἐκ τίνων ἡ μέθοδος. εἰ δὴ λάβοιμεν πρὸς πόσα, καὶ ποῖα, καὶ ἐκ τίνων οἱ λόγοι, καὶ πῶς τούτων εὐπορήσομεν· ἔχοιμεν ἂν ἱκανῶς τὸ προκείμενον.

a Principiis ſciẽtiarum.
b Id eſt, hoc aut eſt munus ſolius dialecticæ, aut ad eam præcipuè pertinet.
c Viam aperit.
d Perfectè inſtructi erimus hac diſſerendi facultate.
e Id eſt, cùm ea omnia adhibebimus quæ poſſunt id efficere, quod nobis efficiendum propoſuimus.
f Ad perſuadendum vel ſanandum.
g Hoc verbo vſus eſt Vlpianus Iuriſconſultus in l. ſed ſi quid. 15. ſ. 2. D. de vſufructu.
h Ea ad quæ, vel de quibus rationes & ſylogiſmi extrui dicuntur, ſunt problemata & concluſiones. vocantur autem problemata, antequàm probentur: concluſiones verò, poſtquàm probatæ ſunt.
i Propoſitiones CAP. III. ſunt eæ, ex quibus ſyllogiſmi conſtant, vt ipſe Ariſtot. in ſeq. part. declarabit.
k Vel diſputationes cõficiantur.
l Horum copia nobis ſuppetat.

2 Ἔστι δ'

2 Ἔστι δ' ἀριθμῷ ἴσα καὶ τὰ αὐτά, ἐξ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ περὶ ὧν οἱ συλλογισμοί. γίνονται μὲν γὰρ οἱ λόγοι ἐκ τῶν προτάσεων· περὶ ὧν δὲ γίνονται οἱ συλλογισμοὶ, τὰ προβλήματά ἐστι. πᾶσα δὲ πρότασις, καὶ πᾶν πρόβλημα, ἢ γένος, ἢ ἴδιον, ἢ συμβεβηκὸς δηλοῖ. καὶ γὰρ τὴν διαφορὰν ὡς οὖσαν γενικὴν, ὁμοῦ τῷ γένει τακτέον. ἐπεὶ δὲ τοῦ ἰδίου, τὸ μὲν, τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνῃ, τὸ δὲ, οὐ σημαίνει· διῃρήσθω τὸ ἴδιον εἰς ἄμφω τὰ προειρημένα μέρη· καὶ καλείσθω, τὸ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, ὅρος· τὸ δὲ λοιπὸν, κατὰ τὴν κοινὴν περὶ αὐτῶν ἀποδοθεῖσαν ὀνομασίαν προσαγορευέσθω ἴδιον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι κατὰ τὴν νῦν διαίρεσιν, τέτταρα τὰ πάντα συμβαίνει γίνεσθαι, ἢ ἴδιον, ἢ ὅρον, ἢ γένος, ἢ συμβεβηκός. 3 Μηδεὶς δὲ ἡμᾶς ὑπολάβῃ λέγειν, ὅτι ἕκαστον τούτων καθ' αὑτὸ λεγόμενον, πρότασις ἢ πρόβλημά ἐστιν, ἀλλ' ὅτι ἀπὸ τούτων καὶ τὰ προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις γίνονται. 4 Διαφέρει δὲ τὸ πρόβλημα καὶ ἡ πρότασις τῷ τρόπῳ. οὕτω μὲν γὰρ ῥηθέντος, ἆρά γε τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου; καὶ, ἆρά γε τὸ ζῷον, γένος ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου; πρότασις γίνεται. ἐὰν δὲ, πότερον τὸ ζῷον πεζὸν δίπουν, ὁρισμός ἐστιν ἀνθρώπου ἢ οὔ; καὶ, πότερον τὸ ζῷον γένος ἐστὶν ἀνθρώπου ἢ οὔ; πρόβλημα γίνεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστ' εἰκότως ἴσα τῷ ἀριθμῷ τὰ προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις εἰσίν. ἀπὸ πάσης γὰρ προτάσεως πρόβλημα ποιήσεις, μεταβάλλων τῷ τρόπῳ.

2 Sunt autem numero paria & eadem, *ea* ex quibus rationes *conſtant*, & *ea* de quibus ſyllogiſmi *conficiuntur*. fiunt enim rationes ex propoſitionibus: *ea* verò de quibus fiunt ſyllogiſmi, ſunt problemata. omnis autem propoſitio, & omne problema, aut genus aut proprium, aut accidēs declarat. etenim differentia, cùm ſit generalis [a], vnà cū genere *eſt* collocanda [b]. Quia verò propriū aliud *eſt quod* ſignificat quid *res* ſit, aliud *quod* non ſignificat: diuidatur proprium in has duas partes: vocetúrque id quod ſignificat quid *res* ſit, Definitio: alterum verò ſecundum appellationem communiter his attributam, appelletur Proprium. Ex dictis igitur patet, ſecundū præſentem diuiſionem accidere vt quatuor omnia fiant: *id eſt*, vel proprium, vel definitio, vel genus, vel accidēs. 3 Nemo autem nos dicere exiſtimet, horum vnumquodque per ſe dictum, eſſe propoſitionē, aut problema, ſed ex his problemata & propoſitiones fieri. 4 Iam verò propoſitio & problema differunt modo, nā ſi ita dicatur, Nónne animal pedeſtre bipes, eſt hominis definitio? &, Nónne animal eſt genus hominis? propoſitio efficitur. ſi verò *dicatur*, vtrùm animal pedeſtre bipes, eſt hominis definitio, an nō? &, vtrùm animal eſt genus hominis, an non? problema efficitur. ſimilitérque *dicendum eſt* de aliis. Meritò igitur paria numero ſunt problemata & propoſitiones: quoniam ex omni propoſitione problema [c] facies, ſi modum commutaue-

a Hic locus videtur fauere eorū ſententiæ, qui putant nullam eſſe differētiam propriā ſpeciei ſpecialiſſimę. Sed videamus, ne Ariſtot. hoc loco eas prætermiſerit, quia ſūt ignotæ, vt de his diſputari non ſoleat. vnde eas qualitatibus circūſcribere ſolemus.

b Generi coniūgenda, & generi appellatione cōprehendēda eſt

c Et retrò, ex omni problemate propoſitionem.

Quid ſit definitio, genus, proprium, & accidens.

Cap. v.

1 Protheſis. 2 De definitione: 3 & de expoſitione verbi obſcurioris per verbum notius: 4 & de quæſtione, vtrùm ſit idem an diuerſum. 5 De proprio. 6 De genere, 7 & de quæſtione an aliqua ſint in eodem genere. 8 De accidente, 10 & rerum comparatione ab accidentibus ſumpta. 11 An accidens poſſit effici proprium.

CAP. IV. Dicendum autem *eſt* quid ſit definitio, quid genus, quid proprium, quid accidens.

2 Eſt autem definitio, oratio quæ ſignificat quid res ſit. Adhibetur autem aut oratio pro nomine[a], aut oratio pro oratione[b]. poſſunt enim etiam nonnulla, quæ oratione ſignificantur, definiri. 3 Eos verò qui nomẽ adhibent[c], cõſtat non adhibere rei definitionẽ: quoniam omnis definitio eſt oratio quædam. attamen hoc quoq; ad definitionem referri debet[d]: veluti, honeſtum eſſe quod decet.

4 Itémque hoc, vtrùm idem ſit ſenſus & ſcientia, an aliud. *cùm* enim circa definitiones *verſamur*, plurimũ ſtudij in eo ponimus, vtrùm ſit idẽ an diuerſum. Et, *vt* abſolutè[e] *loquar*, definitiua omnia vocentur, quæ ſunt ſub eadem methodo, ſub qua *eſt* definitio. Quòd autem omnia quæ nunc dixi, ſint eiuſmodi, ex his patet. cùm enim poterimus quòd idem *ſit* & quòd diuerſum, diſſerendo probare, eodem modo abundabimus argumentis ad definitiones *pertinentibus*. oſtendentes enim non idẽ eſſe, euertemus definitionẽ. Sed non conuertitur, quod nunc dixi. non enim ſufficit ad confirmandam definitionem, ſi oſtendatur idem eſſe[f]: ſed ad euertendam ſufficit, ſi oſtendatur non idem eſſe. 5 Proprium verò eſt, quod non declarat quiditatem, ſed ſoli ineſt, & cum re reci-

a Vt, homo eſt animal rationale mortale.

b Veluti, Non moueri caſibus fortuitis, eſt res aduerſas forti & conſtãti animo, ſecundas autem æquo animo & moderatè ferre.

c Vt notiori vocabulo ignotius declarent.

d Eâdem methodo, qua definitio tractari debet.

e Generaliter, & omnia ſimul complectens.

f Nam idem eſt (exempli gratiâ) Indumentum & veſtimentũ: neutrum tamen eſt definitum, aut definitio.

Λεκτέον δὲ, τί ὅρος, τί γένος, τί ἴδιον, τί συμβεβηκός.

2 Ἔστι δὲ ὅρος μὲν, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων. ἀποδίδοται δὲ ἢ λόγος ἀντ' ὀνόματος, ἢ λόγος ἀντὶ λόγου. δυνατὸν γὰρ καὶ τῶν ὑπὸ λόγου τινὰ σημαινομένων ὁρίσασθαι.

3 Ὅσοι δ' ὁπωσοῦν ὀνόματι τὴν ἀπόδοσιν ποιοῦνται, δῆλον ὡς οὐκ ἀποδιδόασιν οὗτοι τὸν τοῦ πράγματος ὁρισμόν· ἐπειδὴ πᾶς ὁρισμὸς, λόγος τίς ἐστιν. ὁρικὸν μέντοι καὶ τὸ τοιοῦτον θετέον· οἷον, ὅτι καλόν ἐστι τὸ πρέπον. 4 Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ, πότερον ταὐτὸν ἐστὶν αἴσθησις καὶ ἐπιστήμη, ἢ ἕτερον. καὶ γὰρ περὶ τοὺς ὁρισμοὺς πότερον ταὐτὸν, ἢ ἕτερον, ἡ πλείστη γίνεται διατριβή. ἁπλῶς δὲ ὁρικὰ πάντα λεγέσθω, τὰ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄντα μέθοδον τοῖς ὁρισμοῖς. ὅτι δὲ πάντα τὰ νῦν ῥηθέντα, τοιαῦτά ἐστι, δῆλον ἐξ αὐτῶν. δυνάμενοι γὰρ ὅτι ταὐτὸν. καὶ ὅτι ἕτερον, διαλέγεσθαι, τῷ αὐτῷ τρόπῳ καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἐπιχειρεῖν εὐπορήσομεν. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. οὐ μὴν ἀντιστρέφει τὸ νῦν ῥηθέν· οὐ γὰρ ἱκανὸν πρὸς τὸ κατασκευάσαι τὸν ὁρισμὸν, τὸ δεῖξαι ταὐτὸν ὄν. πρὸς μέντοι τὸ ἀνασκευάσαι, αὔταρκες τὸ δεῖξαι ὅτι οὐ ταὐτόν. 5 Ἴδιον δέ ἐστιν, ὃ μὴ δηλοῖ μὲν τὸ τί ἦν εἶναι, μόνῳ δ' ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖ-

κατηγορεῖται τοῦ πράγματος. οἷον, ἴδιον ἀνθρώπου, τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν. εἰ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι, γραμματικῆς δεκτικός ἐστι· καὶ εἰ γραμματικῆς δεκτικός ἐστιν, ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδεὶς γὰρ ἴδιον λέγει τὸ ἐνδεχόμενον ἄλλῳ ὑπάρχειν· οἷον, τὸ καθεύδειν ἀνθρώπῳ· οὐδ᾽ ἂν τύχῃ κατά τινα χρόνον μόνῳ ὑπάρχον. εἰ δ᾽ ἄρα τι καὶ λέγοιτο τῶν τοιούτων ἴδιον, οὐχ ἁπλῶς ἀλλά ποτὲ, ἢ πρός τι ἴδιον ῥηθήσεται. τὸ μὲν γὰρ ἐκ δεξιῶν εἶναι, ποτὲ ἴδιόν ἐστι. τὸ δὲ δίπουν, πρός τι ἴδιον τυγχάνει λεγόμενον, οἷον, τῷ ἀνθρώπῳ πρὸς ἵππον καὶ κύνα. ὅτι δὲ τῶν ἐνδεχομένων καὶ ἄλλῳ ὑπάρχειν, οὐδὲν ἀντικατηγορεῖται, δῆλον· οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἴ τι καθεύδει, ἄνθρωπον εἶ(ναι).

6 Γένος δέ ἐστι, τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἴδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ἐν τῷ τί ἐστι δὲ κατηγορεῖσθαι τοιαῦτα λεγέσθω, ὅσα ἁρμόττει ἐρωτηθέντας ἀποδοῦναι τί ἐστι τὸ προκείμενον. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου ἁρμόττει, ἐρωτηθέντας τί ἐστι τὸ προκείμενον, εἰπεῖν, ὅτι ζῶον.

7 Γενικὸν δὲ καὶ τὸ, πότερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει ἄλλο ἄλλῳ, ἢ ἐν ἑτέρῳ. καὶ γὰρ τὸ τοιοῦτον ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον πίπτει τῷ γένει. διαλεχθέντες γὰρ ὅτι τὸ ζῶον γένος τοῦ ἀνθρώπου, ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βοὸς, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ γένει. ἐὰν δὲ τοῦ μὲν ἑτέρου δείξωμεν ὅτι γένος ἐστὶ, τοῦ δὲ ἑτέρου ὅτι οὐκ ἔστι, διειλεγμένοι ἐσόμεθα ὅτι οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ γένει ταῦτά ἐστι.

procatur. Vt proprium hominis *eſt*, grammaticæ ſuſceptiuum eſſe: quia ſi homo eſt, grãmaticæ ſuſceptiuus eſt: & *retrò* ſi grammaticæ ſuſceptiuus eſt, homo eſt. Nemo enim propriũ appellat id quod poteſt alij ineſſe, vt dormire homini, ne quidem ſi accidat aliquo tempore vt ſoli inſit. Si quis itaque etiam tale quidpiam vocauerit proprium: non ſimpliciter, ſed aliquando, aut *per relationem* ad aliquid, appellabitur proprium. Nam eſſe à dextra, aliquando proprium eſt. bipes autem *per relationem* ad aliquid, vocatur proprium: vt homini *per relationem* ad equum & canẽ. Quòd autem nihil eorum quæ & alij poſſunt ineſſe, reciprocè attribuatur, manifeſtum *eſt*. non enim neceſſe *eſt*, ſi quid dormit, *id* hominem eſſe.

6 Genus[a] autem eſt, quod pluribus & differentibus ſpecie attribuitur in *quæſtione* quid eſt. In *quæſtione* quid eſt, ea dicuntur attribui, quæ aptè reſpondentur, cùm rogatur quid ſit res propoſita[b]. vt ad interrogationem quid ſit homo, aptè reſpondetur eſſe animal.

7 Generale *eſt* [c] hoc quoque vtrùm aliquid in eodem in quo aliud genere *ſit*, an in diuerſo. hoc enim ſub eandem methodum cadit, ſub quam genus. cùm enim diſſerendo probauerimus animal eſſe genus hominis, & ſimiliter bouis: hæc in eodem genere *collocari* probauerimus. at ſi alterius eſſe genus, alterius non eſſe oſtenderimus: non eſſe hæc in eodem genere probauerimus.

a Hinc Porphyrius definitionẽ generis ſumpſit cap.2.partic.8.

b Quæ de re agitur.

c Id eſt, eâdem qua genus, methodo tractari debet.

a Vide cap. 6. Porphyr.

8 Accidens[a] autem eſt, quod nihil horum eſt, *id eſt*, nec definitio, nec proprium, nec genus: ineſt autem rei. &, quod cuiuis *rei* vni & eidem poteſt ineſſe, & non ineſſe. Vt ſedere poteſt eidem alicui ineſſe, & non ineſſe. ſimilitérque album. nihil enim prohibet quo minùs idem modò ſit album, modò non album. 9 Harum autem accidentis definitionum ſecunda eſt melior. nam prima *definitione* allata, neceſſe *eſt*, ſi quis eſt *eam* intellecturus, vt priùs cognoſcat, quidnam ſit definitio, & genus, & proprium. ſecunda verò per ſe perfecta eſt & ſufficiens ad notificandum quidnam ſit id quod dicitur[b]. 10 Adiungantur autem accidenti etiam mutuæ *rerum* collationes, quomodocumque ab accidente ductæ. veluti, vtrùm bonum an vtile ſit magis eligendum: &, vtrùm iucundior *ſit* vita quæ *eſt* ſecundùm virtutem, an *quæ* ſecundùm fruitionem[c]: & ſi quid aliud conſimiliter dicitur. in his enim omnibus quæritur, vtri magis attributum accidit.

b Id eſt, quid ſit accidens.

c Quæ in voluptatis fruitione conſiſtit.

11 Ex his autem patet, nihil prohibere quo minùs accidens interdum & *per relationem* ad aliquid, proprium fiat. veluti ſedere, quod eſt accidens, cùm quis ſolus ſedet, tunc temporis proprium *eius* erit. cùm autem ſolus ſedet, *relatione habita* ad nō ſedentes, proprium *eſt*. Quocirca nihil vetat, quo minùs accidens per relationem ad aliquid & interdum efficiatur proprium. ſimpliciter autem non erit proprium.

8 Συμβεβηκὸς δέ ἐστιν, ὃ μηδὲν μὲν τούτων ἐστὶ, μήτε ὅρος, μήτε ἴδιον, μήτε γένος, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι. καὶ, ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν ὁτῳοῦν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, τὸ καθῆσθαι ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ τῷ αὐτῷ, καὶ μὴ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· τὸ γὰρ αὐτὸ, οὐδὲν κωλύει ὁτὲ μὲν λευκὸν, ὁτὲ δὲ μὴ λευκὸν εἶναι. 9 Ἔστι δὲ τῶν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμῶν ὁ δεύτερος, βελτίων. τοῦ μὲν γὰρ προτέρου ῥηθέντος, ἀναγκαῖον, εἰ μέλλει τις συνήσειν, προειδέναι τί ποτέ ἐστιν ὅρος, καὶ γένος, καὶ ἴδιον. ὁ δὲ δεύτερος, αὐτοτελής ἐστι πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ποτέ ἐστι τὸ λεγόμενον, καθ' αὑτό. 10 Προσκείσθωσαν δὲ τῷ συμβεβηκότι, καὶ αἱ πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, ὁπωσοῦν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος λεγόμεναι. οἷον; πότερον τὸ καλὸν, ἢ τὸ συμφέρον, αἱρετώτερον· καὶ πότερον ὁ κατ' ἀρετὴν, ἢ κατ' ἀπόλαυσιν, ἡδίων βίος, καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλησίως τυγχάνει τούτοις λεγόμενον. ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν τοιούτων, ποτέρῳ μᾶλλον τὸ κατηγορούμενον συμβέβηκεν, ἡ ζήτησις γίνεται.

11 Δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι τὸ συμβεβηκὸς οὐδὲν κωλύει ποτὲ καὶ πρός τι ἴδιον γίνεσθαι. οἷον, τὸ καθῆσθαι, συμβεβηκὸς ὂν, ὅταν τις μόνος κάθηται, τότε ποτὲ ἴδιον ἔσται. μόνου δὲ καθημένου, πρὸς τοὺς μὴ καθημένους ἴδιον. ὥστε καὶ πρός τι, καὶ ποτὲ, οὐδὲν κωλύει τὸ συμβεβηκὸς ἴδιον γίνεσθαι. ἁπλῶς δὲ ἴδιον οὐκ ἔσται.

Obic-

Obiectionis ſolutio. CAP. VI.

1 Obiectio. 2 Solutio.

ΜΗ λανθανέτω δ' ἡμᾶς, ὅτι τὰ πρὸς τὸ ἴδιον, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ συμβεβηκὸς λεγόμενα, πάντα καὶ πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἁρμόσει λέγεσθαι. δείξαντες γὰρ ὅτι οὐ μόνῳ ὑπάρχει τῷ ὑπὸ τὸν ὁρισμόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου, ἢ ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ὁρισμῷ, ἢ ὅτι οὐχ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ ῥηθέντων, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἂν ῥηθείη, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὁρισμόν. ὥστε κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα λόγον, ἅπαντ' ἂν εἴη τρόπον τινὰ ὁρικὰ τὰ κατηριθμημένα.

2 Ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο μίαν ἐπὶ πάντων καθόλου μέθοδον ζητητέον. οὔτε γὰρ ῥᾴδιον εὑρεῖν τοῦτό ἐστιν. εἴθ' εὑρεθείη, παντελῶς ἀσαφὴς καὶ δύσχρηστος ἂν εἴη πρὸς τὴν προκειμένην πραγματείαν. ἰδίας δὲ καθ' ἕκαστον τῶν διορισθέντων γενῶν ἀποδοθείσης μεθόδου, ῥᾷον ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον οἰκείων ἡ διέξοδος προκειμένου γένοιτ' ἄν.

3 Ὥστε καθόλου τύπῳ μέν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, διαιρετέον· τῶν δὲ λοιπῶν, τὰ μάλιστ' ἑκάστοις οἰκεῖα προσαπτέον, ὁρικά τε καὶ γενικὰ προσαγορεύοντας αὐτά. σχεδὸν δὲ προσῆπται τὰ ῥηθέντα πρὸς ἑκάστοις.

CAP. V.

NOs autem *hoc* non lateat, *ea* omnia quæ ad proprium, & *quæ ad* genus, & *quæ ad* accidens referuntur, etiam definitionibus aptari poſſe. nam ſi oſtenderimus non *ei* ſoli ineſſe, quod *eſt* ſub definitione[a], vt & in proprio *fit*[b]: vel *id* quod in definitione aſſignatum eſt, non eſſe genus: vel eorum quidpiam quæ in definitione continentur, non ineſſe, quemadmodum etiam in accidente dici poſſet[c]: definitionem euerterimus. Quare ſecundum rationem paulò antè adductam, *ea* omnia quæ numerauimus, aliquo modo erunt definitiua.

2 Sed non propterea vna in omnibus vniuerſalis methodus quærēda *eſt*. neque enim hoc facile eſt inuentu. & ſi fuerit inuētum, *talis methodus* eſſet omnino obſcura, & inutilis ad propoſitam tractationem. at ſi propria ſingulorum definitorum generū[d] methodus explicabitur: facile erit, ex iis quæ cuiuſque rei propria ſunt, de re propoſita diſſerere. 3 Quocirca vniuerſaliter *ac* typo (vt antea[e] dictū fuit) diuidendum *eſt*: ceterorū autem, quæ maximè ſingulis propria *ſunt*[f], eis adiungi, & definitiua, aut generalia appellari debent. Ferè autem hæc quæ *nunc* dixi, ſingulis adiuncta fuerunt[g].

a Id eſt, non ſoli definito
b Proprium enim euertitur, ſi oſtendatur non ſoli ineſſe.
c Ad euertendum accidens.
d Id eſt, definitionis, proprii, generis, accidētis.
e Cap. 1. par. vl.
f id eſt, quæ tractantur eadē methodo, qua definitio, vel proprium &c.
g Cap. præced. vbi ad quæſtionem de eodem vel diuerſo, & expoſitionē per vocabulum nominis, itē ad problema generis redux it quæſtionem vtrum ſit in eodem an in diuerſo genere: & ad problema accidentis reduxit rerum comparationem.

Idem quot modis dicatur.

CAP. VII.

1 Protheſis. 2 Diſtinctio. 3 Obiectio. 4 Solutio. 5 Membrorum inter ſe collatio. 6 Eiuſdem numero ſubdiſtinctio in ſignificationem primam, 7 ſecundam, 8 tertiam. 9 Epilogus.

CAP. VI.

PRimùm autem omnium, definiendum *eſt* quot modis idem dicatur. 2 Videri autem poſſit idem, (vt typo explicem) tripertitò diſtributum eſſe. aut enim numero, aut ſpecie, aut genere[a] idem ſoliti ſumus appellare. numero quidem, cùm nomina ſunt plura, res autem vna: vt indumentũ, & veſtimentum. ſpecie verò *eadem dicimus*, quæ, cùm plura ſint, ſpecie non differunt: vt duos homines, & duos equos. ea namque ſpecie dicuntur eadem, quæ ſub eadem ſpecie ſunt. ſimilitérque genere eadē, quæ ſub eodē genere ſunt, vt homo & equus. 3 Videri autem poſſit, aquam quæ ex eodem fōte *manat*, alio modo dici eandē, quàm ſuperiora. 4 Veruntamen in iis numeranda eſt, quæ ſub eadem ſpecie quoquo modo *eſſe* dicuntur. hæc enim omnia ſyngenea & conſimilia inter ſe videntur eſſe. Omnis enim aqua dicitur ſpecie eadem cum omni *aqua*[b], quoniam habent *inter ſe* ſimilitudinem quandam. aqua autem ex eodem fonte *manans*, nulla alia *ratione* differt *ab aliis aquis quæ eadē dicũtur*, niſi quòd vehemētior eſt ſimilitudo[c]. Proinde non ſeiungimus[d] ab iis quæ quoquo modo ſecundum vnam ſpeciem dicuntur. 5 Maximè autem (*vt* in confeſſo *eſt*) *quod eſt* vnum numero, videtur ab omnibus idem dici. 6 Solet autem & hoc dici multis modis. ſed maximè propriè & primùm, quando nomine, aut definitione eadem dicuntur: vt indumentum, & veſtimētum: nec non animal pedeſtre bipes, & homo. 7 Secũdo *loco* cùm proprio *eadem dicuntur*: vt ſcientia ſuſceptiuum, & homo: item

a Adde vnum proportione, ex lib. 4. primæ philoſoph. cap. 6.

b Id eſt, quælibet aqua ab alia aqua non differt ſpecie.

c Maior eſt ſimilitudo inter aquas ex eodem fonte manantes, quàm ex diuerſis.

d Aquas eiuſdem fontis.

Πρῶτον δὲ πάντων περὶ ταὐτοῦ διοριστέον, ποσαχῶς λέγεται. 2 Δόξειε δ' ἂν τὸ ταὐτὸν, (ὡς τύπῳ λαβεῖν,) τριχῇ διαιρεῖσθαι. ἢ γὰρ ἀριθμῷ, ἢ εἴδει, ἢ γένει, τὸ ταὐτὸν εἰώθαμεν προσαγορεύειν. ἀριθμῷ μὲν, ὧν ὀνόματα πλείω· τὸ δὲ πρᾶγμα ἕν· οἷον, λώπιον καὶ ἱμάτιον. εἴδει δὲ, ὅσα πλείω ὄντα, ἀδιάφορα κατὰ τὸ εἶδός ἐστι· καθάπερ ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππος ἵππῳ. τὰ γὰρ τοιαῦτα τῷ εἴδει λέγεται ταὐτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδός ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ γένει ταὐτὰ, ὅσα ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν, οἷον, ἵππος ἀνθρώπῳ. 3 Δόξειε δ' ἂν τὸ ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, ταὐτὸ λεγόμενον, ἔχειν τινὰ διαφορὰν παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους.

4 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ τοιοῦτόν γε ἐν τῷ αὐτῷ τετάχθω τοῖς καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένοις. ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα, συγγενῆ καὶ παραπλήσια ἀλλήλοις ἔοικεν εἶναι. πᾶν μὲν γὰρ ὕδωρ, παντὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει λέγεται, διὰ τὸ ἔχειν τινὰ ὁμοιότητα. τὸ δ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς κρήνης ὕδωρ, οὐδενὶ ἄλλῳ διαφέρει, ἀλλ' ἢ τῷ σφοδροτέραν εἶναι τὴν ὁμοιότητα. διὸ οὐ χωρίζομεν αὐτὸ ἀπὸ τῶν καθ' ἓν εἶδος ὁπωσοῦν λεγομένων. 5 Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως τὸ ἓν ἀριθμῷ, ταὐτὸν παρὰ πᾶσι δοκεῖ λέγεσθαι. 6 Εἴωθε δὲ καὶ τοῦτο ἀποδίδοσθαι πλεοναχῶς. κυριώτατα μὲν καὶ πρώτως, ὅταν ὀνόματι, ἢ ὅρῳ τὸ ταὐτὸν ἀποδοθῇ. καθάπερ ἱματίῳ λώπιον· καὶ ζῷον πεζὸν δίπουν, ἀνθρώπῳ. 7 Δεύτερον δ', ὅταν τῷ ἰδίῳ· καθάπερ τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἀνθρώπῳ· καὶ τὸ τῇ

τὸ τῇ φύσει ἄνω φερόμενον, πῦρ. 8 Τρίτον δ', ὅταν ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων· οἷον, τὸ καθήμενον, ἢ τὸ μουσικὸν, Σωκράτει. πάντα γὰρ ταῦτα τὸ ἓν ἀριθμῷ βούλεται σημαίνειν. Ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ νῦν ῥηθέν ἐστιν, ἐκ τῶν μεταβαλλόντων τὰς προσηγορίας μάλιστ' ἄν τις καταμάθοι. πολλάκις γὰρ ἐπιτάσσοντες ὀνόματι καλέσαι τινὰ τῶν καθημένων, μεταβάλλομεν, ὅταν τύχῃ μὴ συνιεὶς, ᾧ τὴν πρόσταξιν ποιούμεθα, ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος, αὐτοῦ μᾶλλον συνήσοντος· καὶ κελεύομεν, τὸν καθήμενον, ἢ τὸν διαλεγόμενον καλέσαι πρὸς ἡμᾶς· δῆλον ὡς ταὐτὸν ὑπολαμβάνοντες κατά τε τοὔνομα, καὶ κατὰ τὸ συμβεβηκὸς σημαίνειν. 6 Τὸ μὲν οὖν ταὐτὸν, καθάπερ εἴρηται, τριχῇ διῃρήσθω.

quod naturâ ſurſum fertur, & ignis. 8 Tertio *loco* cùm ratione accidentium: vt ſedens, vel muſicum, & Socrates. hæc enim omnia vnum numero ſignificant. Quod nunc dixi, verum eſſe, ex iis qui appellationes commutant, maximè poteſt aliquis diſcere[a]. ſæpe enim iubentes nominatim vocari ſedentium aliquem[b], commutamus *appellationem*, cùm non intelligit[c] is cui iubemus, quaſi faciliùs ex accidente ſit intellecturus[d]: ac iubemus ſedentē, aut diſputantem ad nos vocari, perſpicuè pro eodem accipientes, ſiue nomine, ſiue accidente ſignificetur. 9 Idem igitur, vt dictum fuit, tripertito diuiſum eſto.

[a] Intelligere, perſpicere.

[b] Id eſt, poſtquàm iuſſimus ad nos aliquem vocari, quē proprio nomine ſignificauimus, vt, Voca Socratem.

[c] Cùm ignorat, quis eo nomine ſignificetur.

[d] Faciliùs intelliget quā perſonam velimus ad nos adduci, ſi eam nō proprio nomine (quod eſt ignotum) declaremus, ſed aliquo accidente circūſcribamus: veluti, Voca eū qui illic ſedet: aut, qui diſputat.

Nec plura, nec pauciora eſſe attributa, quàm quatuor ſuprà expoſita.

CAP. VIII.

1 *Inductio.* 2 *Syllogiſmus.*

Ὅτι δὲ ἐκ τῶν προειρημένων οἱ λόγοι, καὶ διὰ τούτων, καὶ πρὸς ταῦτα, μία μὲν πίστις ἡ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. εἰ γάρ τις ἐπισκοποίη ἑκάστην τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων· φαίνοιτ' ἂν ἢ ἀπὸ τοῦ ὅρου, ἢ ἀπὸ τοῦ ἰδίου, ἢ ἀπὸ τοῦ γένους, ἢ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος γεγενημένον. 2 Ἄλλη δὲ πίστις, ἡ διὰ συλλογισμοῦ. ἀνάγκη γὰρ, πᾶν τὸ περί τινος κατηγορούμενον, ἤτοι ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ πράγματος, ἢ μή. καὶ εἰ μὲν ἀντικατηγορεῖται· ὅρος ἂν εἴη, ἢ ἴδιον. εἰ μὲν γὰρ σημαίνει τὸ τί ἦν εἶναι, ὅρος

QVòd autem ex ſuprà dictis[e] & per ea diſputationes *conficiantur*[f] & ad[g] ea *pertineant*, prima fides eſt per inductionē. ſi quis enim conſideret ſingulas propoſitiones & problemata: videbuntur vtique aut ex definitione, aut ex proprio, aut ex genere, aut ex accidente ſumpta eſſe.

2 Altera fides *eſt* per ſyllogiſmū. neceſſe *eſt* enim, vt quicquid alicui attribuitur, vel reciprocetur cum re, vel non *reciprocetur*. & ſi quidem reciprocetur, erit definitio, aut proprium. nam ſi ſignificet quiditatem, definitio:

[e] CAP. VII. Definitione, proprio, genere, accidente.

[f] Vel, rationes conſtent, & extruantur.

[g] Hæc particula, *ad*, refertur ad problemata, ſuperiores particulæ, *ex*, *per*, ad propoſitiones. ſuprà autem docuit Ariſtoteles ex his confici & propoſitiones & problemata.

ſi verò id non ſignificet, propriũ *erit*. id enim erat propium, quod reciprocatur quidem, nõ tamen ſignificat quiditatem. quòd ſi nõ reciprocetur cum re: aut eſt aliquid ex iis quæ dicuntur in definitione ſubiecti, aut nõ. & ſi *quid eſt* ex iis quæ dicuntur in definitione: aut erit genus, aut differentia: quoniam definitio ex genere & differentiis conſtat. ſi verò non eſt ex iis quæ dicuntur in definitione: profectò erit accidens. nam accidens vocabatur, quod neque definitio, neque genus, neque proprium eſt, ineſt autem rei.

εἰ δὲ μὴ σημαίνει, ἴδιον· τοῦτο γὰρ ἦν ἴδιον, τὸ ἀντικατηγορούμενον μὲν, μὴ σημαῖνον δὲ τὸ τί ἦν εἶναι. εἰ δὲ μὴ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, ἤτοι τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ τοῦ ὑποκειμένου λεγομένων ἐστὶν, ἢ οὔ. καὶ εἰ μὲν τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων, ἢ γένος, ἢ διαφορὰ ἂν εἴη· ἐπειδὴ ὁ ὁρισμὸς ἐκ γένους καὶ διαφορῶν ἐστιν. εἰ δὲ μὴ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων ἐστὶ, δῆλον ὅτι συμβεβηκὸς ἂν εἴη. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς ἐλέγετο, ὃ μήτε ὅρος, μήτε γένος, μήτε ἴδιόν ἐστι, ὑπάρχει δὲ τῷ πράγματι.

De categoriis. CAP. IX.

1 Protheſis. 2 Expoſitio decem categoriarum. 3 Interpretatio attributionis quid eſt. 4 Tranſitio.

POſt hæc igitur oportet definire genera categoriarum, in quibus inſunt dictæ quatuor differentiæ. 2 Hæc autem ſunt numero decem, quid eſt, quantum, quale, ad aliquid, vbi, quando, ſitum eſſe, habere, facere, pati. ſemper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in vna harum categoriarum reperientur. omnes enim propoſitiones ab his *ſumptæ*, vel quid eſt, vel quale, vel quantum, vel aliquam aliam categoriam ſignificant.

3 Ex his autem conſtat eum qui ſignificat quid eſt, modò ſignificare ſubſtantiam, modò quale, modò aliquã aliam categoriam. cùm enim homine propoſito, ait id quod eſt propoſitum, eſſe hominem, aut animal: dicit quid eſt, & ſignificat ſubſtãtiam. cùm autem colore albo propoſito, ait id quod eſt propoſitum, eſſe album, vel colorẽ: & dicit quid eſt,

Μετὰ τοίνυν ταῦτα, δεῖ διορίσασθαι τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν, ἐν οἷς ὑπάρχουσιν αἱ ῥηθεῖσαι τέτταρες διαφοραί. 2 Ἔστι δὲ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν δέκα, τί ἐστι, ποσὸν, ποιὸν, πρός τι, ποῦ, ποτὲ, κεῖσθαι, ἔχειν, ποιεῖν, πάσχειν. ἀεὶ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ ἴδιον, καὶ ὁ ὁρισμὸς, ἐν μιᾷ τούτων τῶν κατηγοριῶν ἔσται· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ τούτων προτάσεις, ἢ τί ἐστιν, ἢ ποιὸν, ἢ ποσὸν, ἢ τινὰ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν σημαίνουσι. 3 Δῆλον δὲ ἐξ αὐτῶν, ὅτι ὁ τὸ τί ἐστι σημαίνων, ὁτὲ μὲν οὐσίαν σημαίνει, ὁτὲ δὲ ποιὸν, ὁτὲ δὲ τῶν ἄλλων τινὰ κατηγοριῶν. ὅταν μὲν γὰρ ἐκκειμένου ἀνθρώπου, φῇ τὸ ἐκκείμενον ἄνθρωπον εἶναι, ἢ ζῷον· τί ἐστι λέγει, καὶ οὐσίαν σημαίνει. ὅταν δὲ χρώματος λευκοῦ ἐκκειμένου, φῇ τὸ ἐκκείμενον, λευκὸν εἶναι ἢ χρῶμα, τί ἐστι λέγει,

καὶ

καὶ ποιὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν πηχυαίου μεγέθους ἐκκειμένου, φῇ τὸ ἐκκείμενον, πηχυαῖον εἶναι μέγεθος, τί ἐστι λέγει, καὶ ποσὸν σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων, ἐάν τε τὸ αὐτὸ περὶ ἑαυτοῦ λέγηται, ἐάν τε τὸ γένος περὶ τούτου, τὸ τί ἐστι σημαίνει. ὅταν δὲ περὶ ἑτέρου, οὐ τὸ τί ἐστι σημαίνει, ἀλλ' ἢ ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἤ τινα τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. 4 Ὥστε περὶ ὧν μὲν οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν, ταῦτα καὶ τοσαῦτά ἐστι. Πῶς δὲ ληψόμεθα, καὶ δι' ὧν εὐπορήσομεν, μετὰ ταῦτα λεκτέον.

& ſignificat quale. ſimilitérque ſi propria magnitudine vnius cubiti, dicat id quod propoſitũ eſt, eſſe magnitudinẽ vnius cubiti: & dicit quid eſt, & ſignificat quãtum. Similiter autem *dicendum eſt* etiam in aliis. horum enim vnumquodque, ſiue ipſum de ſeipſo dicatur[a], ſiue de eo genus *dicatur*[b], ſignificat quid eſt. cùm autem de alio *dicitur*[c], non ſignificat quid eſt ſed vel quantum, vel quale, vel aliquam aliã categoriã. 4 Quare de quibus[d] rationes, & ex quibus[e] *conſtant*, hęc & tot ſũt. Quomodo aũt *hæc* ſumem*us*, & per quę nobis copia ſuppetet, poſt hæc dicẽdum *eſt*.

a Vt cùm definitio attribuitur definito, veluti albor eſt color diſſipãs aſpectũ.
b Veluti, albor eſt color.
c Cùm in alia categoria eſt attributum, in alia ſubiectũ: vt homo eſt albus.
d Problematibus.
e Propoſitionibus.

De propoſitione dialectica. Cap. X.

1 Protheſis. 2 De propoſitione quæ videtur omnibus, vel pleriſque, vel ſapientibus. 3 De ceteris propoſitionibus dialecticis: 4 quæ ſunt ſimiles probabilibus: 5 vel contrarium per contradictionem enunciant: 6 vel contrarium de contrario enunciant: 7 vel ex aliqua arte ſumpta ſunt.

Πρῶτον τοίνυν διωρίσθω, τί ἐστι πρότασις διαλεκτικὴ, καὶ τί πρόβλημα διαλεκτικόν. οὐ γὰρ πᾶσαν πρότασιν, οὐδὲ πᾶν πρόβλημα, διαλεκτικὸν θετέον. οὐδεὶς γὰρ ἂν προτείνειε, νοῦν ἔχων, τὸ μηδενὶ δοκοῦν· οὐδὲ προβάλοι τὸ πᾶσι φανερὸν, ἢ τοῖς πλείστοις. τὰ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν· τὰ δ', οὐδεὶς ἂν θείη.

2 Ἔστι δὲ πρότασις μὲν διαλεκτικὴ, ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς· καὶ τούτοις, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις, μὴ παράδοξος· θείη γὰρ ἄν τις τὸ δοκοῦν τοῖς σοφοῖς, ἐὰν μὴ ἐναντίον ταῖς τῶν πολλῶν δόξαις ᾖ.

3 Εἰσὶ δὲ προτάσεις διαλεκτικαὶ, καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ὅμοια, καὶ τὰ

CAP. X.

Primùm igitur definiatur q.d ſit propoſitio dialectica, & quid *ſit* ꝓblema dialecticũ. nec enim omnis propoſitio, nec omne problema haberi debet ꝓ dialectico. nemo enim mentis compos pro principio ſumet, ꝙ nemini videtur: nec ꝓ quæſtione poneт, quod videtur omnib. aut pleriſque: quoniam hæc dubitatione carent, illa verò nemo conceſſerit. 2 Eſt autẽ propoſitio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut pleriſque, aut ſapiẽtibus: atque his vel omnibus, vel plurimis, vel nobiliſſimis, à communi opinione non abhorrens: cõceſſerit enim quiſquam, quod videtur ſapiẽtibus, niſi cõtrarium ſit opinionibus multorum. 3 Sunt autem propoſitiones dialecticæ etiam *ea quæ ſunt* probabilibus ſimilia: necnon

contraria iis quæ probabilia videntur, per contradictionē propoſita: & quæcunque opiniones ſunt ſecundùm artes inuentas[a].

4 Nam ſi probabile ſit, eandem eſſe cōtrariorum ſcientiam: hoc quoq; videbitur probabile, ſenſum eundem eſſe contrariorum. & ſi vnam numero grammaticā eſſe, tibiarum quoq; artem vnam *eſſe, probabile erit*. ſin plures grāmaticas, etiam tibiarū artes plures. hæc enim omnia, ſimilia & eiuſdem generis[b] videntur eſſe.

5 Similiter etiam quæ probabilibus ſunt contraria, per contradictionem propoſita[c], videbuntur probabilia. nam ſi probabile *eſt*, oportere de amicis bene mereri: probabile etiam *erit*, non oportere malè mereri. eſt autem cōtrarium[d], oportere malè mereri de amicis: per contradictionē verò, non oportere malè mereri. Similitérque ſi oportet de amicis bene mereri, de inimicis non oportet. eſt autē hoc quoq; per contradictionem contrariorum. cōtrarium[e] enim eſt, oportere de inimicis bene mereri. Iidem *dicendum eſt* etiam in aliis. 6 Probabile autem in cōparatione videbitur etiam contrarium de cōtrario. veluti, ſi de amicis oportet bene mereri, etiam inimicis oportet malè mereri. Videri autē poſſit hoc, de amicis bene mereri, *eſſe* illi cōtrarium, de inimicis malè *mereri*. vtrùm autem re vera ita habeat, néene, in iis, quæ de contrariis dicentur, explicabitur[f].

7 Conſtat autem, & opiniones, quæcunque ſunt ſecundùm artes, eſſe dialecticas propoſitiones. concesserit enim quiſpiam, quæ iis videntur, qui in hiſce *rebus, de quibus agitur*, verſati ſunt: velut de rebus medicis *ita ſentiendum eſſe admittet*, vt medicus *docet*:

ἐναντία κατ' ἀντίφασιν τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις εἶναι προτεινόμενα, καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τὰς τέχνας εἰσὶ τὰς εὑρημένας. 4 Εἰ γὰρ ἔνδοξον ἐστι, τὸ τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων ἐπιστήμην· καὶ τὸ αἴσθησιν τὴν αὐτὴν εἶναι τῶν ἐναντίων, ἔνδοξον ἂν φανείη. καὶ εἰ μίαν ἀριθμῷ γραμματικὴν εἶναι, καὶ αὐλητικὴν μίαν· εἰ δὲ πλείους γραμματικάς, καὶ αὐλητικὰς πλείους. πάντα γὰρ ὅμοια καὶ συγγενῆ ταῦτα ἔοικεν εἶναι. 5 Ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τοῖς ἐνδόξοις ἐναντία, κατ' ἀντίφασιν προτεινόμενα, ἔνδοξα φανεῖται εἶναι· εἰ γὰρ ἔνδοξον, ὅτι δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, καὶ ὅτι οὐ δεῖ κακῶς ποιεῖν, ἔνδοξον. ἔστι δὲ ἐναντίον μὲν, ὅτι δεῖ κακῶς ποιεῖν τοὺς φίλους· κατ' ἀντίφασιν δὲ, ὅτι οὐ κακῶς ποιεῖν. ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ δεῖ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τοὺς ἐχθροὺς οὐ δεῖ. ἔστι δὲ καὶ τοῦτο κατ' ἀντίφασιν τῶν ἐναντίων. τὸ γὰρ ἐναντίον ἐστὶν, ὅτι δεῖ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

6 Ἔνδοξον δὲ καὶ ἐν παραβολῇ φανεῖται καὶ τὸ ἐναντίον περὶ τοῦ ἐναντίου. οἷον, εἰ τοὺς φίλους δεῖ εὖ ποιεῖν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς δεῖ κακῶς. φανείη δ' ἂν καὶ ἐναντίον τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. πότερον δὲ καὶ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχει, ἢ οὔ, ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν ἐναντίων λεγομένοις ῥηθήσεται.

7 Δῆλον δ' ὅτι καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τέχνας εἰσὶ, διαλεκτικαὶ προτάσεις εἰσί. θείη γὰρ ἄν τις τὰ δοκοῦντα τοῖς περὶ τούτων ἐπεσκεμμένοις· οἷον, περὶ μὲν τῶν ἐν ἰατρικῇ, ὡς ὁ ἰατρός.

περὶ

a Id eſt cōgruūt & conſentiunt præceptis alicuius artis notæ.

b Syngenea, cognata.

c Contradictorio modo cōcepta: quia ſi primum erat affirmatiuum, hoc contrarium negatiuè concipietur: & contrà ſi illud erat negatiuum, hoc erit affirmatiuū. ſic perſecto exemplis, quæ mox ab Ariſtotele proponentur.

d τὸ oportere de amicis bene mereri.

e τὸ oportet de amicis bene mereri.

f Lib. ſeq. cap. 7.

περὶ δὲ τῶν ἐν γεωμετρίᾳ, ὡς ὁ γεωμέτρης· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

de geometricis, vt geometra. ſimilis eſt aliorum ratio.

De problemate dialectico, & theſi.

Cap. XI.

1 ¶ De problemate. Definitio. 2 Definitionis expoſitio. 3 Diuiſio. 4 Epilogus. 5 ¶ De theſi. Species vna. 6 Species altera. 7 ¶ Collatio theſeos & problematis. Diſtinctio. 8 Sumptio pro eiſdem. 9 ¶ De quibus problematibus, & theſibus ſit diſputandum.

Πρόβλημα δ' ἐστὶ διαλεκτικὸν θεώρημα τὸ συντεῖνον ἢ πρὸς αἵρεσιν καὶ φυγὴν, ἢ πρὸς ἀλήθειαν καὶ γνῶσιν, ἢ αὐτὸ, ἢ ὡς συνεργὸν πρός τι ἕτερον τῶν τοιούτων· περὶ οὗ, ἢ οὐδετέρως δοξάζουσιν, ἢ ἐναντίως οἱ πολλοὶ τοῖς σοφοῖς, ἢ οἱ σοφοὶ τοῖς πολλοῖς, ἢ ἑκάτεροι αὐτοὶ ἑαυτοῖς.

2 Ἔνια μὲν γὰρ τῶν προβλημάτων χρήσιμον εἰδέναι πρὸς τὸ ἑλέσθαι, ἢ φυγεῖν· οἷον, πότερον ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν, ἢ οὔ. ἔνια δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι μόνον· οἷον, πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ἔνια δὲ αὐτὰ μὲν καθ' αὑτὰ, πρὸς οὐδέτερον τούτων· συνεργὰ δ' ἐστὶ πρός τινα τῶν τοιούτων· πολλὰ μὲν γὰρ αὐτὰ καθ' αὑτὰ οὐ βουλόμεθα γνωρίζειν, ἑτέρων δ' ἕνεκα, ὅπως διὰ τούτων ἄλλο τι γνωρίσωμεν.

3 Ἔστι δὲ προβλήματα, καὶ ὧν ἐναντίοι εἰσὶν οἱ συλλογισμοί, (ἀπορίαν γὰρ ἔχει, πότερον οὕτως ἔχει, ἢ οὐχ οὕτως, διὰ τὸ περὶ ἀμφοτέρων εἶναι λόγους πιθανούς) καὶ περὶ ὧν λόγον μὴ ἔχομεν, ὄντων μεγάλων, χαλεπὸν οἰόμενοι εἶναι τὸ διὰ τί ἀποδοῦναι· οἷον, πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ζητήσειεν ἄν τις.

4 Τὰ μὲν οὖν προβλήματα, καὶ αἱ προτάσεις, καθάπερ εἴρηται, διωρίσθω.

Problema verò dialecticum, eſt contemplatio pertinens vel ad electionem & fugam[a], vel ad veritatem & cognitionem[b]: idque vel per ſe[c], vel quia adiumentum affert[d] ad aliud quidpiam eiuſmodi: de quo aut neutram in partem ſentiũt, aut multi contrà ac ſapientes, aut ſapientes contrà ac multi, aut vtrique diſſentiũt ipſi inter ſe[e]. 2 Quorundam enim problematum cognitio vtilis *eſt* ad eligẽdum, aut fugiendum: veluti, vtrùm voluptas *ſit* bonum nécne. Quorundam verò ad cognoſcendum dũtaxat: veluti, vtrum mundus *ſit* ęternus, an non. Quædam autem per ſe ad neutrum horum *valent*; ad eorum tamẽ aliqua cõferunt. multa enim *ſunt*, *quæ* nolumus ſui ipſorum causâ nota facere[f], ſed aliorum causâ, vt per hæc aliud quidpiam notũ faciamus[g]. 3 Sunt autem problemata, & *ea* quorum ſunt ſyllogiſmi contrarij, (quia dubitationẽ continent, vtrùm ſic *ſe* habeant, an ſecus, propterea quòd in vtramq; partem ſunt rationes probabiles) & *ea* de quibus rationem non habemus, cũ magna ſint *& ardua*, putantes difficile eſſe, vt afferatur *ratio* quamobrem *ita ſit*: veluti, vtrùm mundus ſit æternus, an non. nam & quæ eiuſmodi ſunt, quærere aliquis poteſt. 4 Problemata igitur, & propoſitiones, ita vt dictum eſt, definita ſunto.

CAP. IX.

a Vt problema ethicum.
b Vt problema phyſicum.
c Vt problema ethicũ, vel phyſicum.
c Vt problema logicum.
e Id eſt, multi à multis diſſentiunt vel ſapientes à ſapiẽtibus.
f Vel cognoſcere.
g Vel, cognoſcamus.

5 Theſis autem eſt præter *omniũ* opinionem ſententia [a] alicuius nobilis philoſophi. veluti,non poſſe contradici,vt dicebat Antiſthenes:aut omnia moueri,ſecundùm Heraclitum:aut quod*cumque* eſt,*eſſe* vnum, vt ait Meliſſus.nam cuiuſuis contraria opinionibus pronunciãtis rationem habere,amentia eſt. 6 Vel *theſis eſt ſententia de his* quorum rationem habemus,cùm ſint opinionibus contraria: veluti nõ omne q̃d eſt,aut eſſe factum aut æternũ,ſicut ſophiſtæ inquiunt. nam qui eſt muſicus,eſt grãmaticus,cùm nec factus[b],nec æternus[c] ſit.hoc enim etſi alicui non videtur,*tamen* videri poſſit,quia rationẽ habet ad perſuadendum idoneam. 7 Ergo & theſis eſt problema.non omne autẽ problema *eſt* theſis. nã quædã problemata ſunt eiuſmodi,vt de eis in neutram partem ſentiamus. Quòd autem theſis quoque ſit problema,manifeſtum *eſt*. neceſſe enim *eſt* ex iis quæ dicta fuerunt,aut multos cum ſapientibus de theſi contendere,aut vtroſuis inter ſe: quoniam theſis eſt ſententia quædam præter opinionem. 8 Sed ferè nunc omnia dialectica problemata, vocantur theſes.Concedatur autẽ, nihil referre quocumque modo dicatur. non enim quia velimus nomina cõdere,*ideo* hæc ita diuiſimus: ſed ne nos lateat, quæ ſint horũ[d] differẽtię.9 Nec verò oportet omne ꝓblema aut oẽm theſim in quęſtionem reuocare: ſed *eã* de qua dubitare quiſpiam poſſit egens rationis,nõ pœnæ, aut ſenſus. nã qui ambigũt,vtrũ oporteat Deos colere,& parentes diligere,nécne; pœnã[e]: qui verò *dubitãt*,vtrùm nix ſit alba,

a Vel, *exiſtimatio*.

b Nam ſi muſicus fieret grammaticus,aut eſſet ſubiectum grammatici, aut terminus à quo.et enim fieri al q d dicitur vel ex ſubiecto & materia,vt ſtatua ex ære: vel ex contrario termino, vt ex albo nigrũ, ex paupere diues. muſicus autem nec eſt materia grammatico ſubiecta,id enim eſt homo: nec terminus cõtrarius, cùm idẽ ſit eodem tempore muſicus & grammaticus. Quomodo ergo occuremus huic ſophiſmati? dicemus muſicum non per ſe, ſed per accidens fieri grammaticũ, quatenus muſicus accidit homini, qui homo fit grammaticus.
c Muſicus, n.aliquando nõ fuit, & poſtea factus eſt grammaticus.
d Problematis & theſeos in anguſta ſignificatione accepta.
e Pœna digni ſunt, ſupplicio ſunt afficiendi.

5 Θέσις δέ ἐστιν ὑπόληψις παράδοξος τῶν γνωρίμων τινὸς κατὰ φιλοσοφίαν· οἷον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀντιλέγειν, καθάπερ ἔφη Ἀντισθένης· ἢ ὅτι πάντα κινεῖται, καθ᾽ Ἡράκλειτον· ἢ ὅτι ἕν, τὸ ὄν, καθάπερ Μέλισσός φησι. τὸ γὰρ τοῦ τυχόντος ἐναντία ταῖς δόξαις ἀποφηναμένου φροντίζειν, εὔηθές ἐστιν. 6 Ἢ περὶ ὧν λόγον ἔχομεν ἐναντίων ταῖς δόξαις· οἷον, ὅτι οὐ πᾶν τὸ ὂν, ἤτοι γινόμενόν ἐστιν, ἢ ἀΐδιον, καθάπερ οἱ σοφισταί φασι· μουσικὸν γὰρ ὄντα, γραμματικὸν εἶναι, οὔτε γενόμενον, οὔτε ἀΐδιον ὄντα. τοῦτο γὰρ, εἰ καί τινι μὴ δοκεῖ, δόξειεν ἂν διὰ τὸ λόγον ἔχειν πιθανόν. 7 Ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ θέσις, πρόβλημα· οὐ πᾶν δὲ πρόβλημα, θέσις· ἐπειδὴ ἔνια τῶν προβλημάτων τοιαῦτ᾽ ἐστὶ, περὶ ὧν οὐδετέρως δοξάζομεν. ὅτι δέ ἐστι καὶ ἡ θέσις πρόβλημα, δῆλον. ἀνάγκη γὰρ ἐκ τῶν εἰρημένων, ἢ τοὺς πολλοὺς τοῖς σοφοῖς περὶ τὴν θέσιν ἀμφισβητεῖν, ἢ ὁποτερουσοῦν ἑαυτοῖς· ἐπειδὴ ὑπόληψίς τις παράδοξος ἡ θέσις ἐστί. 8 Σχεδὸν δὲ νῦν πάντα τὰ διαλεκτικὰ προβλήματα, θέσεις καλοῦνται. διαφερέτω δὲ μηδὲν, ὁποτερωσοῦν λεγόμενον. οὐ γὰρ ὀνοματοποιῆσαι βουλόμενοι, διείλομεν οὕτως αὐτά· ἀλλ᾽ ἵνα μὴ λανθάνωσιν ἡμᾶς, τίνες αὐτῶν τυγχάνουσιν οὖσαι αἱ διαφοραί.

9 Οὐ δεῖ δὲ πᾶν πρόβλημα, οὐδὲ πᾶσαν θέσιν ἐπισκοπεῖν· ἀλλ᾽ ἣν ἀπορήσειεν ἄν τις τῶν λόγου δεομένων, καὶ μὴ κολάσεως, ἢ αἰσθήσεως. οἱ μὲν γὰρ ἀποροῦντες, πότερον δεῖ τοὺς θεοὺς τιμᾶν καὶ τοὺς γονεῖς ἀγαπᾶν, ἢ οὔ, κολάσεως δέονται. οἱ δὲ, πότερον ἡ χιὼν λευκὴ, ἢ οὔ, αἰσθή-

αἰσθήσεως. 10 Οὐδὲ δὴ ὧν σύνεγγυς ἡ ἀπόδειξις, οὐδ᾽ ὧν λίαν πόρρω. τὰ μὲν γὰρ, οὐκ ἔχει ἀπορίαν· τὰ δὲ, πλείω ἢ κατὰ γυμναστικήν.

néene: ſenſu indigent. 10 Nec igitur *de his diſceptare oportet*, quorum in promptu eſt demõſtratio, nec quorũ *eſt* nimis remota: quoniam illa non habent dubitationẽ: hæc verò maiorem habent, quàm gymnaſticæ [a] conueniat.

a Diſceptationẽ dialecticæ, quæ exercitationis cauſa inſtituitur. CAP. X.

De ſpeciebus ratiocinationum. CAP. XII.

1 Scopus & nexus. 2 Diuiſio in ſyllogiſmum & inductionem. 3 Quid ſit ſyllogiſmus. 4 Quid ſit inductio. 5 Collatio ſyllogiſmi & inductionis.

Διωρισμένων δὲ τούτων, χρὴ διελέσθαι πόσα τῶν λόγων εἴδη τῶν διαλεκτικῶν. 2 Ἔστι δὲ τὸ μὲν, ἐπαγωγή· ὁ δὲ, συλλογισμός.

3 Καὶ συλλογισμὸς μὲν τί ἐστιν, εἴρηται πρότερον. 4 Ἐπαγωγὴ δὲ ἡ ἀπὸ τῶν καθ᾽ ἕκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου ἔφοδος. οἷον, εἰ ἔστι κυβερνήτης ὁ ἐπιστάμενος, κράτιστος, καὶ ἡνίοχος· καὶ ὅλως ἐστὶν ὁ ἐπιστάμενος περὶ ἕκαστον ἄριστος. 5 Ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐπαγωγὴ πιθανώτερον καὶ σαφέστερον, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν γνωριμώτερον, καὶ τοῖς πολλοῖς κοινόν· ὁ δὲ συλλογισμὸς, βιαστικώτερον, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιλογικοὺς ἐνεργέστερος.

His autem definitis, diſtinguere oportet *& explicare* quot ſint rationũ dialecticarum ſpecies. 2 Eſt autem vnum, inductio: alterum, ſyllogiſmus.

3 Ac ſyllogiſmus quidem quid ſit, dictum antea [b] fuit. 4 Inductio [c] verò *eſt* progreſſio à ſingularibus ad vniuerſale. veluti ſi ſciens gubernator, eſt optimus, necnõ auriga: omnino etiam & *vniuerſaliter* ſciẽs in quaque re eſt optimus. 5 Eſt autem inductio *inſtrumentum* aptius ad perſuadendum, & apertius, & ſecũdùm ſenſum notius, & multis cõmune [d]. ſyllogiſmus verò *inſtrumentum* maiori vi vrgens, & aduerſus eos, qui ſunt ad cõtradicendum apti, efficacius.

b Cap. 1.
c Vide libro 2. Prior. Anal. cap. 23.
d Quo plerique vulgò vtuntur.

De inſtrumentis inuentionis.

CAP. XIII.

1 Enumeratio. 2 Omnia quodammodo reduci ad vnum membrum.

Τὰ μὲν οὖν γένη, περὶ ὧν τε οἱ λόγοι, καὶ ἐξ ὧν, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται, διωρίσθω. Τὰ δὲ ὄργανα, δι᾽ ὧν εὐπορήσομεν τῶν συλλογισμῶν, καὶ τῶν ἐπαγωγῶν, ἐστὶ τέτταρα. ἓν μὲν, τὸ τὰς προτάσεις λαβεῖν. δεύτερον δὲ, τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται, δύνασθαι διελεῖν. τρίτον, τὸ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν.

Genera igitur de quibus & ex quibus rationes [e] fiũt, vt paulò antè [f] dictũ fuit, definita ſunto*. Inſtrumẽta verò, per quæ nobis copia ſuppetet ſyllogiſmorum & inductionum, quatuor ſunt. vnũ *eſt*, propoſitiones ſumere. ſecũdũ, quot modis quidque dicatur, poſſe diſtinguere. tertium, differentias inuenire.

e Vel, *diſputationes.*
f Cap. 4. & ſeq. CAP. XI.

quartum, ſimilitudinis conſideratio. 2 Sed & horum tria[a] ſunt quodāmodo propoſitiones. licet enim ſecūdum vnum quodque eorum facere propoſitionē. veluti, eligendum eſſe, quod *eſt* honeſtū, vel quod *eſt* iucūdum, vel quod *eſt* vtile. &, differre ſēſum à ſcientia: quòd qui hanc amiſit, poteſt iterum accipere[b]: illum verò non poteſt[c]. item, quam rationem habet ſalubre ad ſanitatē, eādem habere quod firmam corporis cōſtitutionem efficit, ad firmā cōſtitutionem. eſt autem prima propoſitio *ducta* ab iis quæ multis modis dicuntur: ſecunda à differētiis: tertia à ſimilibus[d].

a Tria ex his: Id eſt, eius quod multis modis dicitur, diſtinctio: differentiæ inuētio: ſimilitudinis inſpectio.

b Scientiam iterum comparare.
c Qui ſenſum amiſit, non poteſt eum recuperare.

d Vel, *ſimilitudinibus*.

τέταρτον δὲ, ἡ τοῦ ὁμοίου σκέψις.

2 Ἔστι δὲ τρία πως τινὰ καὶ τὰ τρία τούτων, προτάσεις. ἔστι γὰρ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ποιῆσαι πρότασιν. οἷον ὅτι αἱρετόν ἐστι τὸ καλὸν, ἢ τὸ ἡδὺ, ἢ τὸ συμφέρον. καὶ ὅτι διαφέρει αἴσθησις ἐπιστήμης τῷ τὴν μὲν ἀποβαλόντι, δυνατὸν εἶναι πάλιν λαβεῖν, τὴν δὲ, ἀδύνατον. καὶ ὅτι ὁμοίως ἔχει τὸ ὑγιεινὸν πρὸς ὑγίειαν, καὶ τὸ εὐεκτικὸν πρὸς εὐεξίαν. ἔστι δὲ ἡ μὲν πρώτη πρότασις, ἀπὸ τῶν πολλαχῶς λεγομένων· ἡ δὲ δευτέρα, ἀπὸ τῶν διαφορῶν· ἡ δὲ τρίτη, ἀπὸ τῶν ὁμοίων.

De propoſitionibus ſumendis. Cap. XIV.

1 De probabilibus, & iis quæ ſunt contraria probabilibus, & iis quæ præceptis alicuius artis congruunt. 2 De his quæ ſunt ſimilia probabilibus. 3 De iis quæ in omnibus aut pleriſque vera ſunt. 4 De ſermonibus ſcriptis. 5 De promptuario conſcribendo. 6 Diuiſio in propoſitiones ethicas, phyſicas, & logicas 7 & quomodo circa has verſetur philoſophus, vel dialecticus. 8 De vniuerſalibus, & particularibus. 9 Epilogus.

CAP. XII.

Propoſitiones igitur *tot modis ſunt* eligēdę, quot modi poſiti ſunt[e] in definitione propoſitionis: *adeò vt* vel omnium opiniones ſeligamus vel plurimorum, vel ſapientum: atq; horum vel omnium, vel plurimorū, vel nobiliſſimorum: vel etiam contrarias his quæ videntur: & opiniones *illas* quę ſecūdùm artem *quampiam* ſunt. Oportet autem contrarias his quę vidētur, proponere ſecundū cōtradictionē, vt ſuprà[f] dictum fuit. 2 Vtile etiam *eſt* eas efficere eligendo nō ſolùm eas quæ ſunt probabiles, ſed etiam eas quæ *ſunt* his ſimiles: veluti contrariorum eundem eſſe ſenſum, quia *eſt* eadem ſcientia: & nos videre recipientes quidpiam[g], non emittentes

e Cap. 10.

f Cap. 10. part. 3. & 5.

g Id eſt, ſpecies viſibiles.

Τὰς μὲν οὖν προτάσεις ἐκλεκτέον, ὁσαχῶς διωρίσθη περὶ προτάσεως, ἢ τὰς πάντων δόξας προχειριζόμενον, ἢ τὰς τῶν πλείστων, ἢ τὰς τῶν σοφῶν· καὶ τούτων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἢ τῶν γνωριμωτάτων· ἢ καὶ τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις· καὶ ὅσαι δόξαι κατὰ τὰς τέχνας εἰσί. δεῖ δὲ προτείνειν τὰς ἐναντίας ταῖς φαινομέναις, κατὰ ἀντίφασιν, καθάπερ εἴρηται πρότερον.

2 Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ποιεῖν αὐτὰς ἐν τῷ ἐκλέγειν μὴ μόνον τὰς οὔσας ἐνδόξους, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁμοίας ταύταις· οἷον, ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ αἴσθησις, καὶ γὰρ ἡ ἐπιστήμη· καὶ ὅτι ὁρῶμεν, εἰσδεχόμενοί τι, καὶ οὐκ ἐκπέμποντες

πέμποντες· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων ὡσαύτως. ἀκούομέν τε γὰρ εἰσδεχόμενοί τι, οὐκ ἐκπέμποντες, καὶ γευόμεθα, καὶ ὀσμώμεθα ὡσαύτως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

3 Ἔτι ὅσα ἐπὶ πάντων ἢ τῶν πλείστων φαίνεται, ληπτέον ὡς ἀρχὴν, καὶ δοκοῦσαν θέσιν. τιθέασι γὰρ οἱ μὴ συνεωρακότες, ἐπί τινος οὐχ οὕτως ἔχειν. 4 Ἐκλέγειν δὲ χρὴ καὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων λόγων. 5 Τὰς δὲ διαγραφὰς ποιεῖσθαι περὶ ἑκάστου γένους ὑποτιθέντας χωρὶς, οἷον περὶ ἀγαθοῦ, ἢ περὶ ζῴου καὶ περὶ ἀγαθοῦ παντὸς, ἀρξάμενον ἀπὸ τοῦ τί ἐστι. Παρασημαίνεσθαι δὲ καὶ τὰς ἑκάστων δόξας, οἷον ὅτι Ἐμπεδοκλῆς τέτταρά φησι τῶν σωμάτων στοιχεῖα εἶναι. θείη γὰρ ἄν τις τὸ ὑπό τινος εἰρημένον ἐνδόξου. 6 Ἔστι δὲ (ὡς τύπῳ περιλαβεῖν) τῶν προτάσεων καὶ τῶν προβλημάτων μέρη τρία. αἱ μὲν γὰρ, ἠθικαὶ προτάσεις εἰσίν· αἱ δὲ, φυσικαί· αἱ δὲ, λογικαί. ἠθικαὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται· οἷον, πότερον δεῖ τοῖς γονεῦσι μᾶλλον πειθαρχεῖν, ἢ τοῖς νόμοις, ἐὰν διαφωνῶσι. λογικαὶ δὲ, οἷον, πότερον τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὔ. φυσικαὶ δὲ, οἷον, πότερον ὁ κόσμος ἀΐδιος, ἢ οὔ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ προβλήματα. ὁποῖαι δ' ἕκασται τῶν προειρημένων ὁρισμῷ μὲν οὐκ εὐπετὲς ἀποδοῦναι περὶ αὐτῶν· τῇ δὲ διὰ τῆς ἐπαγωγῆς συνηθείᾳ πειρατέον γνωρίζειν ἑκάστην αὐτῶν, κατὰ τὰ προειρημένα παραδείγματα ἐπισκοποῦντας.

7 Πρὸς μὲν οὖν φιλοσοφίαν, κατ' ἀλήθειαν περὶ αὐτῶν πραγματευτέον. διαλεκτικῶς δ', πρὸς δόξαν.

tes: quia in aliis quoque ſenſibus itidē *ſe res habet.* audimus enim recipientes quidpiam, nō emittētes: atq; eodem modo guſtamus, & olfacimus. Similis eſt aliorum[a] ratio. 3 Præterea quæcunq; in omnibus aut plurimis apparent[b], ſumenda *ſunt* quaſi principia, & probabiles theſes[c]. *hæc* enim concedunt, qui nō vident aliqua in re nō ita habere[d].

4 Eligere etiam oportet ex ſermonibus[e] ſcriptis.

5 Deſcriptiones autē faciendę ſunt de quoq; genere ſeparatim ſuppoſito, veluti de bono, vel de animali: de bono (*inquā*) omni, incipiendo à *quæſtione* quid eſt. Annotādæ autem *ſunt* & ſingulorum opiniones, veluti Empedoclem dicere quatuor eſſe corporum elementa. *facilè*.n. quiſpiam conceſſerit, quod à claro aliquo *philoſopho* dictum eſt.

6 Sunt autem (vt typo complectar) propoſitionum & problematū partes tres. nam aliæ propoſitiones ſunt ethicę, alię phyſicę, alię logicę. Ethicę *ſunt* eiuſmodi, veluti, vtrū oporteat parētibus parêre potiùs quàm legibus, ſi diſcrepent. Logicæ autem, velut, vtrùm contrariorum *ſit* eadem ſcientia, an non. Phyſicæ verò, veluti, *ſitne* mundus æternus, nécne. Similis *eſt* ratio problematum. Quales autē *ſint* ſingulæ quas dixi[f], definitione explicare nō facile *eſt*: ſed eâ quę *eſt* per inductionem cōſuetudine nitendum *eſt*, vt earum quæque notæ fiant, ad prædicta exēpla reſpiciendo.

7 *Quod* igitur ad philoſophiam *attinet*, ſecundùm veritatem de his tractādum *eſt*: dialecticè verò ad opinionem *& probabilitatem omnis diſputatio dirigi debet.*

a Senſuum.

b Vt, liberos diligi à matribus.

c Poſitiones.

d Vtputà qui neſciunt aliquā matrem odiſſe liberos ſuos.

e Vel, *diſputationibus*, vel, *rationibus*.

f Id eſt, propoſitiones ethicæ, vel phyſicæ, vel logicæ.

8 Omnes porrò propoſitiones ſumendæ *ſunt* quàm maximè vniuerſales:& ex vna[a] multa [b]fieri debent. veluti, oppoſitorum eãdem eſſe ſcientiã: deinde eſſe *eãdem* contrariorum,& *eandẽ* relatorum. Eodem modo & hæ rurſus diuidi debent,quãdiu poſſunt diuidi: veluti *eandem eſſe ſcientiã* boni & mali,necnõ albi & nigri, item frigidi & calidi. Similiter *fieri debet* etiam in aliis. 9 De propoſitionibus igitur ſufficiant quæ iam dicta ſunt.

a Vniuerſali.
b Particulares.

8 Ληπτέον δ᾽ ὅτι μάλιστα καθόλου πάσας τὰς προτάσεις· καὶ τὴν μίαν, πολλὰς ποιητέον. οἷον, ὅτι τῶν ἀντικειμένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, εἶθ᾽ ὅτι τῶν ἐναντίων, καὶ ὅτι τῶν πρός τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ταύτας πάλιν διαιρετέον, ἕως ἂν ἐνδέχηται διαιρεῖν· οἷον, ὅτι ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, καὶ λευκοῦ καὶ μέλανος, καὶ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 9 Περὶ μὲν οὖν προτάσεως ἱκανὰ τὰ προειρημένα.

De iis,quæ multifariam dicuntur,diſtinguendis.

Cap. XV.

1 ¶ Quomodo explicanda ſit homonymia. 2 ¶ Quibus ex locis cognoſcitur an ſit verbum homonymum. 3 Ab homonymia contrarii, quod et a nomine diſtinguitur, 4 vel non diſtinguitur. 5 A contrario & defectu contrarii. 6 A medio & defectu medii. A diuerſitate mediorum. 7 A numero mediorum. 8 A contradicentibus. 9 A priuatione & habitu 10 A caſibus. 11 A genere remoto. 12 A genere proximo. 13 A generibus contrariorum. 14 A definitione compoſiti: 15 quæ expendenda eſt, vt intelligatur an ſit homonymum. 16 A comparatione. 17 A diuerſitate generum, quorum ſunt differentiæ. 18 A differentiis. 19 A differentia & ſpecie. 20 ¶ Epilogus.

Cap. XIII.

QVot modis autem *quidque licatur,ita* tractandum *eſt, vt* nõ ſolùm quæ alio *atque alio* modo dicũtur, ſed etiam rationes eorum explicare conemur, exempli gratiã,nõ ſolùm *explicari debet*, alio modo bonũ dici iuſtitiam, & fortitudinem : alio modo, quod ad firmã corporis cõſtitutionem,& quod ad ſanitatẽ efficiendam valet:ſed *etiam* ea *dici bona*,quia cuiuſdammodi ſunt[c]:hæc verò,quia ſunt alicuius effectiua, non quod ipſa cuiuſdammodi ſint. Itidémque in aliis *intelligi debet.* 2 Vtrùm autẽ ſpecie multis modis, an vno modo quidpiã dicatur,ex his videndũ *eſt*.3 Primùm[d] cõſiderare *oportet*,an contrariũ multis modis dicatur, ſiue ſpecie, ſiue etiã nomine diſtinguatur. quædã.n. illico etiã nominibus differunt. Veluti acuto,in voce cõtrariũ *eſt* graue,

c Quia ſunt qualitates quædam.

1
d Si contrarium multis modis dicatur.

Τὸ δὲ ποσαχῶς, πραγματευτέον μὴ μόνον ὅσα λέγεται καθ᾽ ἕτερον τρόπον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους αὐτῶν πειρατέον ἀποδιδόναι. οἷον, μὴ μόνον ὅτι ἀγαθὸν καθ᾽ ἕτερον μὲν τρόπον λέγεται δικαιοσύνη καὶ ἀνδρία, εὐεκτικὸν δὲ καὶ ὑγιεινὸν καθ᾽ ἕτερον· ἀλλ᾽ ὅτι καὶ τὰ μὲν, τῷ αὐτὰ ποιά τινα εἶναι· τὰ δὲ, τῷ ποιητικά τινος, καὶ οὐ τῷ ποιὰ αὐτά τινα εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 2 Πότερον δὲ πολλαχῶς, ἢ μοναχῶς τῷ εἴδει λέγεται, διὰ τῶνδε θεωρητέον. 3 Πρῶτον μὲν ἐπὶ τοῦ ἐναντίου σκοπεῖν, εἰ πολλαχῶς λέγεται, ἐάν τε τῷ εἴδει, ἐάν τε καὶ τῷ ὀνόματι διαφωνῇ. ἔνια γὰρ εὐθὺς καὶ τοῖς ὀνόμασιν ἕτερά ἐστιν. οἷον τῷ ὀξεῖ, ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον, τὸ βαρύ·

ἐν ὄγκῳ

ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ ἀμβλύ. δῆλον οὖν ὅτι τὸ ἐναντίον τῷ ὀξεῖ, πολλαχῶς λέγεται. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ ὀξύ. καθ' ἑκάτερον γὰρ τούτων ἕτερον ἔσται τὸ ἐναντίον. οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ ὀξὺ ἔσται τῷ ἀμβλεῖ καὶ βαρεῖ ἐναντίον, ἑκατέρῳ δὲ τὸ ὀξὺ ἐναντίον. πάλιν τῷ βαρεῖ, ἐν φωνῇ μὲν ἐναντίον τὸ ὀξύ· ἐν ὄγκῳ δὲ, τὸ κοῦφον. ὥστε πολλαχῶς τὸ βαρὺ λέγεται, ἐπειδὴ καὶ τὸ ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῷ καλῷ, τῷ μὲν ἐπὶ τοῦ ζώου, τὸ αἰσχρόν· τῷ δὲ ἐπὶ τῆς οἰκίας, τὸ μοχθηρόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ καλόν.

4 Ἐπ' ἐνίων δὲ τοῖς μὲν ὀνόμασιν οὐδαμῶς διαφωνεῖ, τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ διαφορά ἐστιν, οἷον ἐπὶ τοῦ λευκοῦ καὶ τοῦ μέλανος· φωνὴ γὰρ λευκὴ καὶ μέλαινα λέγεται· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ χρῶμα. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν οὐδὲν διαφωνεῖ· τῷ δὲ εἴδει κατάδηλος ἐν αὐτοῖς ἡ διαφορά· οὐ γὰρ ὁμοίως τό τε χρῶμα λευκὸν λέγεται, καὶ ἡ φωνή. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ διὰ τῆς αἰσθήσεως· τῶν γὰρ αὐτῶν τῷ εἴδει, ἡ αὐτὴ αἴσθησις. τὸ δὲ λευκὸν τὸ ἐπὶ τῆς φωνῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ χρώματος, οὐ τῇ αὐτῇ αἰσθήσει κρίνομεν· ἀλλὰ τὸ μὲν, ὄψει· τὸ δὲ, ἀκοῇ. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὀξὺ καὶ τὸ ἀμβλὺ, ἐν χυμοῖς καὶ ἐν ὄγκοις· ἀλλὰ τὸ μὲν, ἁφῇ· τὸ δὲ, γεύσει· οὐδὲ γὰρ ταῦτα διαφωνεῖ τοῖς ὀνόμασιν, οὔτ' ἐπ' αὐτῶν, οὔτ' ἐπὶ τῶν ἐναντίων. ἀμβλὺ γὰρ καὶ τὸ ἐναντίον ἑκατέρῳ.

5 Ἔτι, εἰ τῷ μὲν ἔστι τι ἐναντίον, τῷ δὲ ἁπλῶς μηδέν· οἷον, τῇ μὲν ἀπὸ τοῦ πίνειν ἡδονῇ, ἡ ἀπὸ τοῦ διψῆν λύπη ἐναντίον· τῇ δὲ ἀπὸ τοῦ

in magnitudine obtuſum. conſtat igitur cõtrarium acuto multis modis dici. quòd ſi hoc, etiam acutum *dicetur multis modis*: contrariũ enim horum vtrique [a] *oppoſitũ*, aliud *atque aliud* erit: quia non idem acutum, erit obtuſo & graui contrarium: atqui vtrique acutum *eſt* contrarium. Rurſum graui, in voce contrarium *eſt* acutũ, in magnitudine leue. quocirca graue multis modis dicitur, quandoquidem etiam contrarium. Similiter pulchro quod *eſt* in animali, *contrarium eſt* turpe: ei verò quod *eſt* in domo, vitioſum. quare pulchrum *eſt verbum* homonymum. 4 In quibuſdam autem *contrariis* nulla eſt nominum differentia, ſed ſpecie ſtatim apparet in eis differentia: vt in candido, & fuſco. vox enim candida & fuſca dicitur: ſimiliter & color. nominibus igitur nõ differunt, ſed ſpecie ſtatim apparet in eis differentia. non.n. ſimili ratione color cãdidus dicitur, & vox *cãdida*. hoc autem patet etiam ex ſenſu. eorum.n. quæ *ſunt* eadem ſpecie, idem *eſt* ſenſus. candidum verò, quod in voce, & *quod* in colore eſt, non eodem ſenſu iudicamus, ſed alterum viſu, alterum auditu. Similiter autem & acutum & obtuſum in ſaporibus & in magnitudinibus, *non eodem ſenſu iudicantur*: ſed alterũ tactu, alterum guſtu. hæc enim nominibus nõ diſcrepant: *quia* nec in ipſis *eſt hæc differentia*, nec in contrariis. obtuſum enim *dicitur*, quod *eſt* cõtrarium vtrique. 5 Præterea [b] *videndum eſt*, sitne alteri aliquid contrarium, alteri nihil omnino. Veluti voluptati quæ ex potu *percipitur*, contrarius *eſt* dolor q́ ex ſiti *oritur*: ei verò *voluptati*,

[a] Graui & obtuſo.

[b] Si alteri ſignificato ſit aliquid contrarium, alteri non ſit.

quam ex eo capimus quòd intelligimus non eſſe communem menſuram dimetientis & lateris, nihil *eſt contrarium*: quare multis modis voluptas dicitur. Item *verbo* Amare, ſecundùm animum *accepto*, contrarium *eſt* Odiſſe: at ſecūdum corporalem actionē *accepto*, nihil *eſt contrarium*. vnde conſtat, *verbum* Amare eſſe homonymum.

2

a Si aliis medium ſit interiectum, aliis non ſit. Item ſi media ſint diuerſa.

6 Preterea[a] *ſpectari debent etiam* media: *nempe* an quorundam ſit aliquod medium, aliorum verò nihil. vel, an ſit quidē amborum medium, nō tamen idem: vt inter cādidum & fuſcum in coloribus pallidum, in voce verò nihil *eſt interiectū*: niſi fortè raucū *ſit interiectum*, ſicut quidā aiunt raucā vocem mediā eſſe. quare homonyma ſunt candidum & fuſcum.

b Si aliorum plura ſint media, alterum vnum.

7 Præterea[b] *videndum eſt*, an aliorum plura media *ſint*, aliorum vnum: vt in candido & fuſco *intelligere licet*. in coloribus enim multa ſunt media: in voce verò vnum, *nempe* raucū.

3

c Si id quod contradicit, multis modis dicatur.

8 Item[c] in eo quod ſecundum contradictionē opponitur, cōſiderādum eſt an multis modis dicatur. etenim ſi hoc multis modis dicatur, etiam ei oppoſitum multis modis dicetur. veluti non cernere, multis modis dicitur: vno, non habere facultatem videndi: altero, non vti facultate videndi. quòd ſi hoc multis modis dicitur: neceſſe *eſt* vt etiam cernere, multis modis dicatur. vtrique enim *ſignificationi verbi* non cernere opponitur aliquid: veluti illi, nō habere facultatem vidēdi, *opponitur* habere: huic verò, non vti facultate videndi, *opponitur* vti.

4

d Si habitus, vel priuatio multis modis dicatur.

9 Præterea[d] in his quæ ſecundum priuationem & habitum dicuntur, conſiderare *oportet*. nam ſi vnum multis modis dicitur, etiam alterum. veluti ſi ſentire multis modis dicitur, *id*

θεωρεῖν ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρος, οὐδέν. ὥστε πλεοναχῶς ἡ ἡδονὴ λέγεται. καὶ τῷ μὲν κατὰ τὴν διάνοιαν φιλεῖν, τὸ μισεῖν, ἐναντίον· τῷ δὲ κατὰ τὴν σωματικὴν ἐνέργειαν οὐδέν. δῆλον οὖν ὅτι τὸ φιλεῖν ὁμώνυμον.

6 Ἔτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀνὰ μέσον, εἰ τῶν μὲν ἐστί τι ἀνὰ μέσον, τῶν δ' οὐδέν. ἢ εἰ ἀμφοῖν μὲν ἐστι, μὴ ταὐτὸ δέ. οἷον, λευκοῦ, καὶ μέλανος, ἐν χρώμασι μὲν τὸ φαιόν, ἐν φωνῇ δὲ οὐδέν. ἢ εἰ ἄρα τὸ σομφόν, καθάπερ τινές φασι, σομφὴν φωνὴν ἀνὰ μέσον εἶναι. ὥσθ' ὁμώνυμον τὸ λευκόν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μέλαν. 7 Ἔτι, εἰ τῶν μὲν, πλείω τὰ ἀνὰ μέσον· τῶν δὲ, ἓν· καθάπερ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ, καὶ μέλανος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν χρωμάτων, πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον. ἐπὶ δὲ τῆς φωνῆς, ἓν τὸ σομφόν. 8 Πάλιν ἐπὶ τοῦ κατ' ἀντίφασιν ἀντικειμένου σκοπεῖν, εἰ πλεοναχῶς λέγεται. εἰ γὰρ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ τούτῳ ἀντικείμενον πλεοναχῶς ῥηθήσεται. οἷον, τὸ μὴ βλέπειν, πλεοναχῶς λέγεται· ἓν μὲν, τὸ μὴ ἔχειν ὄψιν· ἕτερον δὲ, τὸ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει. εἰ δὲ τοῦτο πλεοναχῶς λέγεται· ἀναγκαῖον καὶ τὸ βλέπειν, πλεοναχῶς λέγεσθαι. ἑκατέρῳ γὰρ τῷ μὴ βλέπειν, ἀντικεῖταί τι· οἷον, τῷ μὲν μὴ ἔχειν ὄψιν, τὸ ἔχειν· τῷ δὲ μὴ ἐνεργεῖν τῇ ὄψει, τὸ ἐνεργεῖν. 9 Ἔτι, ἐπὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν λεγομένων, ἐπισκοπεῖν. εἰ γὰρ θάτερον πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ λοιπόν. οἷον, εἰ τὸ αἰσθάνεσθαι πλεοναχῶς λέγεται,

κατὰ

κατά τε τὴν ψυχὴν, καὶ τὸ σῶμα καὶ τὸ ἀναίσθητον εἶναι, πλεοναχῶς ῥηθήσεται, κατά τε τὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ τὸ σῶμα. ὅτι δὲ κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν ἀντίκειται τὰ νῦν λεγόμενα, δῆλον. ἐπειδὴ πέφυκεν ἑκατέραν τῶν αἰσθήσεων ἔχειν τὰ ζῶα, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν, καὶ κατὰ τὸ σῶμα.

10 Ἔτι δ᾽ ἐπὶ τῶν πτώσεων ἐπισκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ δικαίως, πλεοναχῶς λέγεται· καὶ τὸ δίκαιον, πλεοναχῶς ῥηθήσεται. καθ᾽ ἑκάτερον γὰρ τῶν δικαίων ἐστὶ δίκαιον. οἷον, εἰ τὸ δικαίως λέγεται, τό, τε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην κρῖναι, καὶ τὸ ὡς δεῖ· ὁμοίως καὶ τὸ δίκαιον. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τὸ ὑγιεινὸν πλεοναχῶς λέγεται, καὶ τὸ ὑγιεινῶς, πλεοναχῶς ῥηθήσεται. οἷον, εἰ ὑγιεινὸν λέγεται, τὸ μὲν, ὑγιείας ποιητικὸν, τὸ δὲ, φυλακτικὸν, τὸ δὲ, σημαντικόν· καὶ τὸ ὑγιεινῶς, ἢ ποιητικῶς, ἢ φυλακτικῶς, ἢ σημαντικῶς, ῥηθήσεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅταν αὐτὸ πλεοναχῶς λέγηται, καὶ ἡ πτῶσις ἡ ἀπ᾽ αὐτοῦ πλεοναχῶς ῥηθήσεται· καὶ εἰ ἡ πτῶσις, καὶ αὐτό.

11 Σκοπεῖν δὲ δεῖ καὶ τὰ γένη τῶν κατὰ τοὔνομα κατηγοριῶν, εἰ ταὐτά ἐστιν ἐπὶ πάντων. εἰ γὰρ μὴ ταὐτὰ, δῆλον ὅτι ὁμώνυμον τὸ λεγόμενον. οἷον, τὸ ἀγαθὸν, ἐν ἐδέσματι μὲν, τὸ ποιητικὸν ἡδονῆς· ἐν ἰατρικῇ δὲ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας· ἐπὶ δὲ ψυχῆς, τὸ ποιὰν εἶναι. οἷον, σώφρονα, ἢ ἀνδρίαν, ἢ δικαίαν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ἀνθρώπου. ἐνιαχοῦ δὲ τὸ ποτὲ, οἷον, τὸ ἐν τῷ καιρῷ ἀγαθόν·

eſt ſecundum animam, & ſecundum corpus: etiam ſenſu carere, dicetur multis modis, *id eſt* & ſecundum animam & ſecundum corpus. Secundum priuationem autem & habitum opponi ea quæ nunc dixi, manifeſtum *eſt*: quia naturâ comparatum eſt, vt animalia vtrumque ſenſum habeant, *id eſt* & ſecundum animam, & ſecundum corpus. 10 Præterea [a] in caſibus *hoc* conſiderandum *eſt*. Nam ſi iuſtè multis modis dicitur, etiam iuſtum multis modis dicetur: quia ſecundum vtrumque *eorum quæ* iuſtè *fiunt*, iuſtum eſt. 4 veluti ſi iuſtè dicitur & ex ſententia ſua iudicare, & vt oportet: ſimiliter etiam iuſtum *his duobus modis dicetur*. Itidémque ſi ſalubre multis modis dicitur, etiam ſalubriter multis modis dicetur. veluti ſi ſalubre dicitur quod ſanitatis efficiendæ, quod conſeruandæ, quod indicandæ vim habet: etiam ſalubriter dicetur vel accommodatè ad efficiendam, vel ad conſeruandam, vel ad indicandam ſanitatem. Ac ſimiliter in ceteris, quando ipſum *nomen* multis modis dicitur, etiã caſus ab eo *ductus* multis modis dicetur: & *retrò* ſi caſus *multis modis dicatur*, etiam ipſum *nomen multis modis dicetur*. 11 Spectare [b] etiam oportet genera categoriarum quæ nomini conueniunt, an eadem ſint in omnibus. 5 niſi enim *ſint* eadem: patet, homonymum eſſe id quod dicitur. Veluti bonum in cibis *eſt*, quod eſt effectiuum voluptatis: in medicina, quod eſt effectiuũ ſanitatis: in anima, qualem eſſe, vt temperãtem, vel fortẽ, vel iuſtam: ſimiliterque in homine. interdum verò Quando, vt bonũ quod *poſitum eſt* in occaſione

4 a *Si nomen principale*, (thema vel radicem grammatici vocant) *vel caſus eius dicatur multis modis*

5 b *Si res ſignificata non reducantur ad eaſdem categorias.*

bonum enim dicitur, quod in timpore [a] fit. ſæpe autem *bonum dicitur, quod eſt* quātū, vt moderatum: nam & *quod* moderatum *eſt* bonum dicitur. quocirca bonū eſt *verbum* homonymū. Itidem candidū in corpore *eſt* color: in voce, quod facile exaudiri poteſt. Eadem *eſt* ratio acuti: quia non eodem modo in omnibus idem dicitur. vox enim *dicitur* acuta, quæ *eſt* citra, vt aiūt muſici qui circa numeros verſātur: angulus verò acutus, qui *eſt* minor recto: machæra autem, quæ acutum angulum [b] habet.

a Opportunè, vel attemperatè.

b Acutam aciē.

6

12 Conſiderare [c] etiam oportet genera eorum quæ ſub eodē nomine *continentur*, an ſint diuerſa nec ſubalterna. vt ὄνος dicitur & animal & vas: diuerſa enim *eſt* horum definitio ad illud nomen *accommodata*. alterum enim, tale quoddam animal dicetur: alterum, tale quoddam vas. Quòd ſi genera ſint ſubalterna, non *eſt* neceſſe diuerſas definitiones eſſe. vt corui & animal & auis genus eſt. cùm igitur dicimus coruum eſſe auem, dicimus quoque eum eſſe tale quoddam animal. quapropter ambo genera [d] ei [e] attribuuntur [f]. ſimiliter etiam cùm dicimus coruum *eſſe* animal alatum bipes, dicimus eum eſſe auem: ergo ſic quoque ambo genera coruo attribuuntur, necnon eorum definitio [g]. in generibus autem non ſubalternis hoc non contingit. neque enim cùm vas dicimus, animal dicimus: neque cùm animal, vas.

c *Si proxima rerum ſignificatarū genera ſint diuerſa.*

d Animal & auis.

e Coruo.

f Dum vnum, id eſt, auem, ei attribuitur.

g Nam & animalis, & auis definitio dicitur de coruo.

13 Conſiderare [h] autem *oportet* non ſolùm an eius quod propoſitum eſt, diuerſa nec ſubalterna genera ſint, ſed etiā in cōtrario. nam ſi contrarium multis modis dicitur: manifeſtum *eſt*, etiam *id quod* propoſitum *fuit*, *multis modis dici*-

h *Si contrarū multa ſint genera.*

ἀγαθὸν γὰρ λέγεται τὸ ἐν τῷ καιρῷ. πολλάκις δὲ τὸ ποσόν, οἷον, τὸ ἐπὶ τοῦ μετρίου· λέγεται γὰρ καὶ τὸ μέτριον, ἀγαθόν. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ἀγαθόν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ λευκόν, ἐπὶ σώματος μὲν, χρῶμα· ἐπὶ δὲ φωνῆς, τὸ εὐήκοον. παραπλησίως δὲ καὶ τὸ ὀξύ. οὐ γὰρ ὡσαύτως ἐπὶ πάντων τὸ αὐτὸ λέγεται. φωνὴ μὲν γὰρ ὀξεῖα, ἡ ταχεῖα, καθάπερ φασὶν οἱ κατ᾽ ἀριθμοὺς ἁρμονικοί· γωνία δ᾽ ὀξεῖα, ἡ ἐλάσσων ὀρθῆς· μάχαιρα δὲ, ἡ ὀξυγώνιος.

12 Σκοπεῖν δὲ καὶ τὰ γένη τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ ἕτερα καὶ μὴ ὑπάλληλα. οἷον, ὄνος, τό, τε ζῶον, καὶ τὸ σκεῦος. ἕτερος γὰρ ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος αὐτῶν. τὸ μὲν γὰρ ζῶον ποιόν τι ῥηθήσεται· τὸ δὲ, σκεῦος ποιόν τι. ἐὰν δ᾽ ὑπάλληλα τὰ γένη ᾖ, οὐκ ἀναγκαῖον ἑτέρους τοὺς λόγους εἶναι. οἷον, τοῦ κόρακος, τὸ ζῶον, καὶ τὸ ὄρνεον, γένος ἐστίν. ὅταν οὖν λέγωμεν τὸν κόρακα ὄρνεον εἶναι, καὶ ζῶόν ποιόν τι φαμὲν εἶναι αὐτόν· ὥστ᾽ ἀμφότερα τὰ γένη περὶ αὐτοῦ κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ὅταν ζῶον πτηνὸν δίπουν τὸν κόρακα λέγωμεν, ὄρνεον, αὐτὸν φαμὲν εἶναι· καὶ οὕτως οὖν ἀμφότερα τὰ γένη κατηγορεῖται κατὰ τοῦ κόρακος, καὶ ὁ λόγος αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ ὑπαλλήλων γενῶν οὐ συμβαίνει τοῦτο. οὔτε γὰρ ὅταν σκεῦος λέγωμεν, ζῶον λέγομεν· οὔθ᾽ ὅταν ζῶον σκεῦος. 13 Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον εἰ τοῦ προκειμένου ἕτερα τὰ γένη, καὶ μὴ ὑπάλληλα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον πολλαχῶς λέγεται, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον.

14 Χρησι-

14 Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπὶ τὸν ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν, τὸν ἐκ τοῦ συντιθεμένου γινόμενον. οἷον, λευκοῦ σώματος, καὶ λευκῆς φωνῆς· ἀφαιρουμένου γὰρ τοῦ ἰδίου, τὸν αὐτὸν δεῖ λόγον λείπεσθαι. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων· οἷον, ἐπὶ τῶν νῦν εἰρημένων. τὸ μὲν γὰρ, ἔσται σῶμα τοιόνδε χρῶμα ἔχον· τὸ δὲ, φωνὴ εὐήκοος. ἀφαιρεθέντος οὖν τοῦ σώματος, καὶ τῆς φωνῆς, οὐ ταὐτὸν ἐν ἑκατέρῳ τὸ λειπόμενον. ἔδει δέ γε, εἴπερ συνώνυμον ἦν τὸ λευκὸν, τὸ ἐφ' ἑκατέρου λεγόμενον εἶναι ταὐτόν. 15 Πολλάκις δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις λανθάνει παρακολουθοῦν τὸ ὁμώνυμον. διὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λόγων σκεπτέον. οἷον, ἐάν τις τὸ σημαντικὸν, καὶ τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, τὸ συμμέτρως ἔχον πρὸς ὑγίειαν φῇ εἶναι· οὐκ ἀποστατέον, ἀλλ' ἐπισκεπτέον τί τὸ συμμέτρως καθ' ἑκάτερον εἴρηκεν· οἷον, εἰ τὸ μὲν, τῷ τοσοῦτον εἶναι, ὥστε ποιεῖν ὑγίειαν· τὸ δὲ, τῷ τοιοῦτον εἶναι, οἷον σημαίνειν ποία τις ἡ ἕξις. 16 Ἔτι, εἰ μὴ συμβλητὰ κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ὁμοίως· οἷον, λευκὴ φωνὴ, καὶ λευκὸν ἱμάτιον· καὶ ὀξὺς χυμὸς, καὶ ὀξεῖα φωνή. ταῦτα γὰρ οὔθ' ὁμοίως λευκὰ λέγεται, ἢ ὀξέα, οὔτε μᾶλλον θάτερον. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξὺ, καὶ τὸ λευκόν. τὸ γὰρ συνώνυμον πᾶν συμβλητόν· ἢ γὰρ ὁμοίως ῥηθήσεται, ἢ μᾶλλον θάτερον. 17 Ἐπεὶ δὲ τῶν ἑτερογενῶν, καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα τεταγμένων, ἕτεραι τῷ εἴδει καὶ αἱ διαφοραί (οἷον, ζῴου, καὶ ἐπιστήμης· ἕτεραι γὰρ τούτων αἱ διαφοραί) σκοπεῖν εἰ τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἑτερογενῶν καὶ μὴ ὑπ' ἄλληλα

7 14 Vtile[a] *eſt* etiam ad compoſiti definitionem reſpicere: veluti candidi corporis, & candidæ vocis. ſublato enim eo quod eſt ꝓpriũ[b], oportet eãdem definitionem[c] manere. hoc verò nõ accidit in homonymis, vt in iis quæ nunc dixi. illud enim, *ſi definiatur*, erit corpus talem colorẽ habens: hoc autem, vox quæ facilè exauditur. ſublato igitur corpore & voce, non idem *eſt* in vtraque *definitione* quod relinquitur. atqui oportebat, ſi candidum erat verbum ſynonymũ, idẽ eſſe quod in vtraque *definitione* dicitur. 15 Sæpe etiã in ipſis definitionibus latet cõſequẽs[d] homonymia. idcirco definitiones quoque conſiderandæ ſunt. veluti ſi quis ſignificatiuum & effectiuũ ſanitatis, eſſe dicat quod ſymmetrωs[e] affectum eſt ad ſanitatem, non *eſt* deſiſtendum, ſed conſiderandum, quid in vtroque vocauerit ſymmetrωs: velutì ſi alterum *ita vocauerit*, quia tale eſt, vt efficiat ſanitatem: alterum verò, quia tale eſt vt indicet qualis ſit habitus. 16 Præterea[f] *videndum eſt*, an conferri nequeãt ex maiori, vel ſimilitudine: vt vox candida, & candidũ veſtimentum: item acutus ſapor, & acuta vox. hæc enim nec ſimiliter dicuntur candida vel acuta, neque alterum magis *altero* quapropter *&* acutum & candidum *eſt verbum* homonymum omne enim ſynonymũ *eſt* comparabile: quia vel ſimiliter dicetur, vel alterum magis altero. 17 Quia[g] verò diuerſorum[h] generũ, quorum alterũ ſub altero non collocatur, diuerſæ ſpecie differentiæ *ſunt*: (veluti animalis, & ſcientiæ: diuerſæ enim ſunt horum differentiæ) conſiderare *oportet*, an ea quæ ſub eodem nomine *continentur*, diuerſorum generum non ſubalternorum

a *De compoſiti definitione.*
b Vt corporis & vocis.
c Vt candidi.

8
d Homonymia verborum interdum cõſequitur homonymia definitionis.
e Alibi dixit ſanitatẽ eſſe ſymmetriam.

9
f *Si res ſignificata conferri inter ſe non poſſunt.*

10
g *Si ſunt differentiæ diuerſorum generum.*
h Vide cap. 3. Categor.

differẽtiæ ſint. vt acutum *eſt differentia* vocis & magnitudinis. differt enim vox à voce, quòd acuta ſit: ac ſimiliter magnitudo à magnitudine. quare acutum *eſt verbũ* homonymũ: quia ſunt hæ differẽtiæ diuerſorum generum
11 non ſubalternorũ. 18 Rurſus *videndũ eſt*, an eorum quæ ſub eodẽ nomine *continentur*, diuerſæ *ſint* differentiæ [a]: vt chromatis [b] quod eſt in corporibus, & quod eſt in melodiis. eius enim quod *eſt* in corporibus, *differentiæ ſunt* ſegregatiuum & congregatiuum aſpectus [c]. eius verò quod eſt in melodiis, non *ſunt* eædem differentiæ. quare chroma *eſt verbum* homonymum: quoniam earundem rerum eædem *ſunt* differentiæ. 19 Præterea [d] quia ſpecies nulli eſt differentia: (homo enim & bos non eſt differentia, ſed vtrumque *eſt* ſpecies) conſiderare oportet, an eorũm quæ ſub eodẽ nomine *continentur*, alterum ſit ſpecies, alterum differentia. vt candidum quod *eſt* in corpore, *eſt* ſpecies coloris. quod verò *eſt* in voce, *eſt* differentia: differt enim vox à voce, quòd candida ſit.

διαφοραί εἰσιν. οἷον, τὸ ὀξὺ, φωνῆς καὶ ὄγκου· διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ ὀξεῖα εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὄγκος ὄγκου. ὥστε ὁμώνυμον τὸ ὀξύ. ἑτέρων γὰρ γενῶν καὶ οὐχ ὑπ᾽ ἄλληλα διαφοραί εἰσι. 18 Πάλιν, εἰ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, ἕτεραι αἱ διαφοραί. οἷον χρώματος, τοῦ τε ἐπὶ τῶν σωμάτων, καὶ τοῦ ἐν τοῖς μέλεσι. τοῦ μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν σωμάτων, διακριτικὸν καὶ συγκριτικὸν ὄψεως· τοῦ δ᾽ ἐπὶ τῶν μελῶν, οὐχ αἱ αὐταὶ διαφοραί. ὥστε ὁμώνυμον τὸ χρῶμα. τῶν γὰρ αὐτῶν αἱ αὐταὶ διαφοραί.

19 Ἔτι, ἐπεὶ τὸ εἶδος, οὐδενός ἐστι διαφορά. (ὁ γὰρ ἄνθρωπος καὶ ὁ βοῦς οὐκ ἔστι διαφορά, ἀλλ᾽ εἶδος ἑκάτερον αὐτῶν) σκοπεῖν τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνομα, εἰ τὸ μὲν, εἶδός ἐστι, τὸ δὲ, διαφορά. οἷον, τὸ λευκὸν, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ σώματος, εἶδος χρώματος. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῆς φωνῆς, διαφορά. διαφέρει γὰρ φωνὴ φωνῆς τῷ λευκὴ εἶναι. 20 Περὶ μὲν οὖν τῶν πολλαχῶς, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων σκεπτέον.

20 Quæ igitur multis modis *dicantur*, ex his & talibus [e] conſideranda ſunt.

a Diuiduntur diuerſis differentiis.
b Chroma Græcis ſignificat colorem qui eſt in corpore, item chroma (Latini enim Græco vocabulo vtuntur) muſicum, nã melodiæ tria ſunt genera, chroma, harmonia, diatonum: de quibus
12 vide Boët. lib. 1. de muſica, cap. 21. Chroma igitur Græcis eſt verbum homonymum. pari ratione color Latinis eſt verbum homonymum: quia ſignificat colorem corpori accidentem, & colorem rhetoricum.
c Nam albor habet vim diſgregandi aſpectum: nigror, congregandi.
d A differentia & ſpecie.
e Talibus, id eſt, cæteris eiuſmodi, ſi fortè alij ſimiles loci à quopiam inueniantur, & ſuperioribus adiungantur. neque enim affirmat Ariſtot. ſe omnes locos enumeraſſe, nec oſtendit, nullos alios eſſe.

De differentiis inueniendis.

CAP. XVI.

1 *De iis quæ ſunt in eodem genere.* 2 *De diuerſis generibus parum.* 3 *aut longè à ſe inuicem diſtantibus.*

MVtuas verò in eiſdẽ generibus differentias cõtemplari oportet: veluti quid interſit inter iuſtitiã & fortitudinem; & inter prudentiam & temperantiã. hæc enim omnia ſunt ex eodẽ genere, *nẽpe* virtutũ. 2 Item in diuerſis generibus, inter quæ nõ eſt permagna diſtantia, veluti quid interſit inter ſenſũ & ſcien-

Τὰς δὲ διαφορὰς ἐν αὐτοῖς τοῖς γένεσι πρὸς ἄλληλα θεωρητέον. οἷον, τίνι διαφέρει δικαιοσύνη ἀνδρίας, καὶ φρόνησις σωφροσύνης· ταῦτα γὰρ ἅπαντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσί, τῆς ἀρετῆς. 2 Καὶ ἐξ ἄλλου πρὸς ἄλλο, τῶν μὴ πολὺ λίαν διεστηκότων. οἷον, τίνι διαφέρει αἴσθησις ἐπι-

ἐπιστήμης. 3 Ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν πολὺ διεστηκότων, καταδῆλοι παντελῶς αἱ διαφοραί.

tiam. 3 Nam in iis quæ longè à ſe inuicem diſtant [a], differentiæ ſunt omnino conſpicuæ [b].

[a] Quæ maximè differunt inter ſe.
[b] Facilè per ſe apparent, adeo vt non ſit opus vlla inquiſitione.

De ſimilitudine conſideranda. CAP. XVII.

1 De diuerſis generibus. De ſimilitudine, quæ explicatur per particulam AD, *2 vel per particulam* IN. *3 In quibus exercitatio inſtituenda ſit. 4 ¶ De iis quæ ſunt in eodem genere.*

Τὴν ὁμοιότητα σκεπτέον ἐπί τε τῶν ἐν ἑτέροις γένεσιν, ὡς ἕτερον πρὸς ἕτερόν τι, οὕτως ἄλλο πρὸς ἄλλο· οἷον, ὡς ἐπιστήμη πρὸς ἐπιστητὸν, οὕτως αἴσθησις πρὸς αἰσθητόν.

2 Καὶ ὡς ἕτερον ἐν ἑτέρῳ τινὶ, οὕτως ἄλλο ἐν ἄλλῳ· οἷον, ὡς ὄψις ἐν ὀφθαλμῷ, νοῦς ἐν ψυχῇ· καὶ ὡς γαλήνη ἐν θαλάττῃ, νηνεμία ἐν ἀέρι· ἑκάτερον γὰρ ἡσυχία.

3 Μάλιστα δὲ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι γυμνάζεσθαι χρή. ῥᾷον γὰρ ἐπὶ τῶν λοιπῶν δυνησόμεθα τὰ ὅμοια συνορᾶν. 4 Σκεπτέον δὲ καὶ τὰ ἐν ταὐτῷ γένει ὄντα, εἴ τι ἅπασιν ὑπάρχει ταὐτὸν· οἷον, ἀνθρώπῳ, καὶ ἵππῳ, καὶ κυνί· ᾗ γὰρ ὑπάρχει τι αὐτοῖς ταὐτὸν, ταύτῃ ὅμοιά ἐστι.

Similitudo verò conſideranda eſt & in iis quæ *ſunt* in diuerſis generibus, *hoc modo:* Vt alterũ ad alterum quidpiam, ſic aliud ad aliud: veluti, vt *ſe habet* ſciẽtia ad ſcibile, ita ſenſus ad ſenſibile. 2 Item vt alterum in altero quopiam, ſic aliud in alio. veluti vt viſus *eſt* in oculo, *ita* mens in anima: & vt tranquillitas in mari, *ita* ſerenitas in aëre: vtrumque enim *eſt* quies.

3 Maximè autem in iis quę longè *inter ſe* diſtant [c], exerceri oportet. facilè enim in reliquis [d] poterimus ſimilitudines perſpicere. 4 Conſideranda autẽ ſunt etiam ea quæ ſunt in eodem genere, an idem quidpiã omnibus inſit: vt homini, & equo, & cani. nam quatenus in eis idem quidpiam ineſt, eatenus ſunt ſimilia.

[c] Quæ maximè diſcrepant.
[d] In iis quæ minùs differunt.

De vtilitate dictorum inſtrumentorum. CAP. XVIII.

1 ¶ De homonymorum diſtinctione. De perſpicuitate. 2 Vt ſyllogiſmi fiant de re ipſa, non de nomine. 3 De paralogiſmis. 6 ¶ De inuentione differentiarum. 7 ¶ De ſyllogiſmis, quibus probatur eſſe idem, vel diuerſum. 8 De cognitione quid ſit. 9 ¶ De ſimilitudine. 10 De inductionibus. 11 De ſyllogiſmis hypotheticis. 12 De definitionibus eorum quæ parum, 13 vel multum inter ſe diſtant. 14 ¶ Epilogus.

Χρήσιμον δὲ τὸ μὲν ποσαχῶς λέγεται ἐπεσκέφθαι, πρὸς τὸ σαφές. μᾶλλον γὰρ ἄν τις εἰδείη τί τίθησιν, ἐμφανισθέντος τοῦ ποσαχῶς λέγεται. 2 Καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι κατ' αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, καὶ μὴ πρὸς τοὔνομα τοὺς συλλογισμούς.

Conſiderare autẽ quot modis *quidque* dicatur, vtile *eſt* ad perſpicuitatem. facilius enim intelliget quiſpiã quid ponit [e], ſi explanatũ fuerit quot modis dicatur. 2 Ad id etiam *conducit*, vt ſyllogiſmi fiant aduerſus rẽ *propoſitam*, non aduerſus nomen.

[e] Id eſt, quam theſim defendit.

cùm enim incertũ eſt quot modis dicatur, accidit vt nõ eòdem cogitationem dirigat, qui reſpõdet, & qui interrogat. cùm autẽ explanatum fuerit, quot modis dicatur, & quò reſpiciat qui ponit [a]; ridiculus videbitur qui interrogat, niſi aduerſus id argumentetur. 3 Vtile etiam *eſt*, ne paralogiſmo capiamur & vt *aliũ* paralogiſmo fallamus. nam ſi intelligamus quot modis *quidque* dicatur, non decipiemur paralogiſmo, ſed intelligemus, ſi *fortè* non aduerſus idem argumentetur is qui interrogat: ipſi verò interrogantes poterimus paralogiſmo fallere, niſi reſpondens ſciat quot modis dicatur.

4 Hoc autem non in omnibus ſemper fieri poteſt: ſed quando eorum quę multis modis dicuntur, alia ſunt vera, alia falſa [b].

5 Sed hic modus non eſt proprius dialecticæ [c]. itaque omnino hoc vitare dialectici debent, ne aduerſus nomen diſſerãt: niſi quis aliter nequeat de re propoſita diſputare. 6 Differentias autem inuenire, vtile *eſt* & ad ſyllogiſmos de eodem ac diuerſo *extruendos*, & ad cognoſcendum quid quæque res ſit.

7 Ad ſyllogiſmos quidẽ de eodem ac diuerſo *conficiendos* vtile eſſe, conſtat. cùm enim rerum propoſitarum quamlibet differentiam inuenerimus, oſtenderimus non idem eſſe. 8 Ad cognoſcendum autẽ quid ſit: quia propriam cuiuſque rei definitionem propriis cuiuſque rei differentiis ſecernere ſolemus.

9 Similitudinis autẽ contemplatio vtilis *eſt* & ad inductiuas rationes [d], & ad ſyllogiſmos hypotheticos, & ad afferendas definitiones.

a Qui theſim defendit.

b Vt canem latrare, cùm canis multa ſignificet, verè dicitur de quadrupede, falſò de piſce aut ſydere.

c Sed potiùs ſophiſticæ.

d Ad inductiones conficiendas.

ἀδήλου γὰρ ὄντος ποσαχῶς λέγεται, ἐνδέχεται μὴ ἐπὶ ταὐτὸν τόν τε ἀποκρινόμενον καὶ τὸν ἐρωτῶντα φέρειν τὴν διάνοιαν. ἐμφανισθέντος δὲ ποσαχῶς λέγεται καὶ ἐπὶ τί φέρων τίθησι, γελοῖος ἂν φαίνοιτο ὁ ἐρωτῶν, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο τὸν λόγον ποιοῖτο.

3 Χρήσιμον δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ παραλογισθῆναι, καὶ πρὸς τὸ παραλογίσασθαι. εἰδότες γὰρ ποσαχῶς λέγεται, οὐ μὴ παραλογισθῶμεν, ἀλλ᾽ εἰδήσομεν ἐὰν μὴ πρὸς ταὐτὸ τὸν λόγον ποιῆται ὁ ἐρωτῶν· αὐτοί τε ἐρωτῶντες δυνησόμεθα παραλογίσασθαι, ἐὰν μὴ τυγχάνῃ εἰδὼς ὁ ἀποκρινόμενος ποσαχῶς λέγεται.

4 Τοῦτο δὲ οὐκ ἐπὶ πάντων ἀεὶ δυνατόν· ἀλλ᾽ ὅταν ᾖ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, τὰ μὲν, ἀληθῆ τὰ δὲ, ψευδῆ. 5 Ἔστι δὲ οὐκ οἰκεῖος ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαλεκτικῆς. διὸ παντελῶς εὐλαβητέον τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ τοιοῦτο, τὸ πρὸς τοὔνομα διαλέγεσθαι, ἐὰν μή τις ἄλλως ἐξαδυνατῇ περὶ τοῦ προκειμένου διαλέγεσθαι. 6 Τὸ δὲ τὰς διαφορὰς εὑρεῖν, χρήσιμον πρός τε τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου, καὶ πρὸς τὸ γνωρίζειν τί ἐστιν ἕκαστον. 7 Ὅτι μὲν οὖν πρὸς τοὺς συλλογισμοὺς τοὺς περὶ ταὐτοῦ καὶ ἑτέρου χρήσιμον, δῆλον. εὑρόντες γὰρ διαφορὰν τῶν προκειμένων ὁποιανοῦν, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὐ ταὐτόν. 8 Πρὸς δὲ τὸ γνωρίζειν τί ἐστι, διότι τὸν ἴδιον τῆς οὐσίας ἑκάστου λόγον ταῖς περὶ ἕκαστον οἰκείαις διαφοραῖς χωρίζειν εἰώθαμεν. 9 Ἡ δὲ τοῦ ὁμοίου θεωρία, χρήσιμος πρός τε τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, καὶ πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς, καὶ πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν ὁρισμῶν.

10 Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἐπακτικοὺς λόγους, διότι τῇ καθέκαστα ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἐπαγωγῇ, τὸ καθόλου ἀξιοῦμεν ἐπάγειν· οὐ γὰρ ῥᾴδιόν ἐστιν ἐπάγειν, μὴ εἰδότας τὰ ὅμοια.

11 Πρὸς δὲ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμούς, διότι ἔνδοξόν ἐστιν, ὥς ποτε ἐφ' ἑνὸς τῶν ὁμοίων ἔχει, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν. ὥστε πρὸς ὅ, τι ἂν αὐτῶν εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, προδιομολογησόμεθα, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν. δείξαντες δὲ ἐκεῖνο, καὶ τὸ προκείμενον ἐξ ὑποθέσεως δεδειχότες ἐσόμεθα. ὑποθέμενοι γάρ, ὥς ποτε ἐπὶ τούτων ἔχει, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔχειν, τὴν ἀπόδειξιν πεποιήμεθα.

12 Πρὸς δὲ τὴν τῶν ὁρισμῶν ἀπόδοσιν, διότι δυνάμενοι συνορᾶν τί ἐν ἑκάστῳ ταὐτόν, οὐκ ἀπορήσομεν εἰς τί δεῖ γένος ὁριζομένους τὸ προκείμενον τιθέναι. τῶν γὰρ κοινῶν τὸ μάλιστα ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, γένος ἂν εἴη.

13 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς πολὺ διεστῶσι, χρήσιμος πρὸς τοὺς ὁρισμοὺς ἡ τοῦ ὁμοίου θεωρία. οἷον, ὅτι ταὐτὸν γαλήνη μὲν ἐν θαλάττῃ, νηνεμία δὲ ἐν ἀέρι· ἑκάτερον γάρ, ἡσυχία. καὶ ὅτι στιγμὴ ἐν γραμμῇ, καὶ μονὰς ἐν ἀριθμῷ· ἑκάτερον γάρ, ἀρχή. ὥστε τὸ κοινὸν ἐπὶ πάντων γένος ἀποδιδόντες, δόξομεν οὐκ ἀλλοτρίως ὁρίζεσθαι. σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ὁριζόμενοι, οὕτως εἰώθασιν ἀποδιδόναι. τήν τε γὰρ μονάδα, ἀρχὴν ἀριθμοῦ φασιν εἶναι· καὶ τὴν στιγμήν, ἀρχὴν γραμμῆς. δῆλον οὖν

10 Ad inductiuas rationes: quia ſimilium particulariũ inductione, vniuerſale cõcludi cenſemus. non enim facilè poſſunt inducere, qui ſimilitudines ignorant.

11 Ad ſyllogiſmos verò hypotheticos: quia probabile eſt, *vt* in vno eorum quæ ſimilia ſunt, *res* habet, ſic etiam in reliquis *habere*. Quocirca de quouis eorum diſſerendi copia nobis ſuppetat, priùs ex confeſſo accipiemus, vt in illis *ſe res* habet, ſic & in eo quod ꝓpoſitũ eſt, habere. cùm autem illud probauerimus, etiam propoſitum ex hypotheſi probauerimus. cùm enim ſuppoſuerimus, vt in illis *ſe res* habet, ita etiam in eo quod propoſitum *eſt*, habere: demonſtrationem confecimus.

12 Ad definitiones verò afferendas: quia ſi poſſimus perſpicere, quid in quaque re idem *ſit*: non dubitabimus, ad quod genꝰ propoſitam rem, quam definiemus, referre debeamus. eorum enim quæ communia ſunt, id quod maximè in *quæſtione* quid eſt[a] attribuitur, genus vtique eſt.

13 Similiter autem & in iis quæ longè *inter ſe* diſtãt[b], vtilis *eſt* ad definitiones *explicandas* ſimilitudinis contemplatio. vt idem eſſe tranquillitatem in mari, & ſerenitatem in aëre: quoniam vtrumque *eſt* quies. & *idem eſſe* punctum in linea, atque vnitatem in numero: quoniam vtrũque *eſt* principium. Quare commune omnium genus afferentes, videbimur non alienis[c] verbis definire. Ferè autem & qui definiunt, ita ſolent explicare: nam & vnitatem aiunt eſſe principium numeri: & punctum, principium lineæ. conſtat igitur

a His verbis excludit accidentia communia, quæ nõ attribuuntur in quæſtione quid eſt, ſed quale eſt.

b Quæ maximè differunt.

c Sed propriis & naturam rei ſignificantibus.

a Vnitatis & puncti.

eos ad commune vtriuſque [a] genus referre.

14 Inſtrumenta igitur, per quæ ſyllogiſmi *extruuntur*, hæc [b] ſunt. Loci verò ad quos conferunt ea quæ diximus, hi [c] ſunt.

ὅτι καὶ εἰς τὸ κοινὸν ἀμφοτέρων γένος ἀποδιδόασι.

14 Τὰ μὲν οὖν ὄργανα δι' ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ταῦτά ἐστιν. οἱ δὲ τόποι πρὸς οὓς χρήσιμα τὰ λεχθέντα, οἵδε εἰσίν.

b Hæc quatuor quæ expoſita fuerunt, propoſitionũ ſumptio, homonymi diſtinctio, differẽtiæ inuentio, ſimilitudinis conſideratio. c Hi quos expoſuimus hoc capite. veluti homonymi diſtinctio confert ad perſpicuitatem &c. Alexander intelligit locos ſequentibus libris explicandos: quæ interpretatio mihi minùs probatur.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
Liber II.

IVLIO PACIO
interprete.

Oo ij

SYNOPSIS SEV METHODVS SEPTIMI LIBRI TOPICI.

Hic liber continet

- Protheorias ſeu præmunitiones. *Cap.* 1.
- Locos problematis de accidēte abſoluti vniuerſalis,
  - Varios. *Cap.* 2.
  - Pertinentes ad ea quæ multis modis dicuntur. *Cap.* 3.
  - Varios. *Cap.* 4.
  - A tranſlatione diſputationis. *Cap.* 5.
  - Varios. *Cap.* 6.
  - A contrariis. *Cap.* 7.
  - Ab oppoſitorum conſecutione. *Cap.* 8.
  - A coniugatis. / Ab ortu vel interitu, & ab efficiēte vel interimente. } *Cap.* 9.
  - A proportione. / A comparatione. } *Cap.* 10.
  - Ab adiectione. / Ab eo quod eſt quoquo modo, ad id quod eſt ſimpliciter. } *Cap.* 11.

A'ΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩ͂Ν ΤΟ͂ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM, *Liber II.*

Prætheoriæ. Cap. I.

1 Problematum alia eſſe vniuerſalia, alia particularia. 2 Argumentorum dialecticorum alia confirmare, alia refellere problema. Loci vniuerſale adſtruentes, vel euertentes, etiã particulare adſtruunt, vel euertunt. 3 Initio declarãdos eſſe locos, qui vniuerſaliter euertũt. 4 Diſtinctio accidentis & ceterorum problematum. 5 De vitiis problematum.

ΕΣΤΙ δὲ τῶν προβλημάτων, τὰ μὲν, καθόλου· τὰ δὲ, ἐπὶ μέρους. καθόλου μὲν οὖν, οἷον ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι οὐδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν. ἐπὶ μέρους δὲ, οἷον ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν.

2 Ἔστι δὲ πρὸς ἀμφότερα τὰ γένη τῶν προβλημάτων, κοινὰ τὰ καθόλου κατασκευαστικά τε καὶ ἀνασκευαστικά. δείξαντες γὰρ ὅτι παντὶ ὑπάρχει, καὶ ὅτι τινὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. ὁμοίως δὲ κἂν ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει δείξωμεν, καὶ ὅτι οὐ παντὶ ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα.

3 Πρῶτον οὖν περὶ τῶν καθόλου ἀνασκευαστικῶν ῥητέον, διά τε τὸ κοινὰ εἶναι τὰ τοιαῦτα πρὸς τὰ καθόλου, καὶ τὰ ἐπὶ μέρους· καὶ διὰ τὸ μᾶλλον τὰς θέσεις κομίζειν ἐν τῷ ὑπάρχειν, ἢ μή· τοὺς δὲ διαλεγομένους, ἀνασκευάζειν. 4 Ἔστι δὲ χαλεπώτατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος οἰκείαν ὀνομασίαν· τὸ γὰρ πῇ, καὶ μὴ καθόλου,

PROBLEMATũ autem alia *ſunt* vniuerſalia, alia particularia. Vniuerſalia *ſunt*, vt, Omnis voluptas *eſt* bonum [a], &, Nulla voluptas *eſt* bonum. Particularia verò, vt, Quædã voluptas *eſt* bonum, &, Quędam voluptas non *eſt* bonum. 2 Sunt autem vtique problematum generi communia, ea quæ vniuerſaliter adſtruendi, vel euertendi vim habent. cùm enim probauerimus omni ineſſe, etiam cuidam ineſſe probauerimus. ſimiliterque ſi nulli ineſſe oſtendemus, etiam non omni ineſſe oſtendemus. 3 Primùm igitur de his quæ vniuerſaliter euertendi vim habent, dicendum *eſt*: cùm quia quæ ſunt eiuſmodi, ſunt cõmunia vniuerſalibus & particularibus *problematis*: tum etiam quia theſes afferũt potiùs aientes quã negantes: quas, qui diſſerunt, refellunt. 4 Difficillimè autem conuertitur [b] propria appellatio ab accidente *ducta*. ex parte enim, &, non vniuerſaliter *ineſſe*,

CAP. I.

a Vel in bonũ.

b Conuerti dicitur appellatio, cùm ita mutatur enunciatio, vt cùm antea ab attributo initium ſumptum fuerit, mox capiatur à ſubiecto, veluti, aptitudo ad videndum eſt in homine, homo eſt aptus ad videndum.

in ſolis accidentibus reperitur. nam à proprio, & à definitione, & à genere *ductam appellationem* conuerti neceſſe *eſt*. Veluti ſi cui ineſt, eſſe animal pedeſtre bipes: conuerſione factâ, verè dicetur, eſt animal pedeſtre bipes. Similis *eſt* ratio *appellationis* à genere *ſumptæ*. nam ſi cui ineſt, eſſe animal: eſt animal. Eadem etiam in proprio *locum habent*. etenim ſi cui ineſt, eſſe ſuſceptiuum grammaticæ. erit ſuſceptiuum grammaticę, nihil enim horum poteſt ex parte ineſſe, aut nõ ineſſe: ſed ſimpliciter vel ineſt, vel non ineſt. Accidentia verò ex parte ineſſe, nihil vetat: veluti alborem[a], aut iuſtitiam[b]. Quare non ſatis eſt probare ineſſe alborẽ aut iuſtitiã, vt probetur eſſe albus vel iuſtus. habet enim dubitationẽ: quia *fortaſſe* ex parte albus, vel iuſtus eſt. Quapropter non *eſt* neceſſaria in accidẽtib. conuerſio[c].

a Vt Æthiops eſt albus dentes, nõ abſolutè albus.
b Vt Phalaris iuſtè egit, cùm Perillum in taurum coniecit, nõ tamen abſolutè iuſtus fuit.
c Nõ neceſſe eſt vt propoſitio ab accidentib. ducta conuertatur

5 Definire etiam oportet peccata quæ in problematis *reperiuntur*: quæ nimirum duo ſunt. *peccat enim quiſpiam*, vel quia mentitur, vel quia diſcedit à poſita & *vſitata* dictione[d]. mentientes.n. & quod nõ ineſt, ineſſe alicui dicẽtes, peccãt. itẽ qui alienis nominib. res appellãt, veluti qui platanũ, hominẽ *appellant*, à poſitis & receptis nominibus diſcedũt.

d A recepta & vſitata ratione loquendi.

ἐπὶ μόνων ἐνδέχεται τῶν συμβεβηκότων. ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ ἰδίου, καὶ τοῦ ὅρου, καὶ τοῦ γένους, ἀναγκαῖον ἀντιστρέφειν. οἷον, εἰ ὑπάρχει τινὶ, ζώῳ πεζῷ δίποδι εἶναι· ἀντιστρέψαντι ἀληθὲς ἔσται λέγειν, ὅτι ζῶον πεζὸν δίπουν ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γένους· εἰ γὰρ ζώῳ ὑπάρχει τινὶ εἶναι, ζῶόν ἐστι. τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδίου. εἰ γὰρ ὑπάρχει τινὶ, γραμματικῆς δεκτικῷ εἶναι· γραμματικῆς δεκτικὸν ἔσται. οὐδὲν γὰρ τούτων ἐνδέχεται κατά τι ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν· ἀλλ' ἁπλῶς ἢ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν συμβεβηκότων οὐδὲν κωλύει κατά τι ὑπάρχειν· οἷον, λευκότητα, ἢ δικαιοσύνην. ὥστε οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ὅτι ὑπάρχει λευκότης ἢ δικαιοσύνη, πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι λευκὸς, ἢ δίκαιός ἐστιν. ἔχει γὰρ ἀμφισβήτησιν, ὅτι κατά τι λευκὸς ἢ δίκαιός ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐπὶ τῶν συμβεβηκότων τὸ ἀντιστρέφειν.

5 Διορίσασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἁμαρτίας τὰς ἐν τοῖς προβλήμασιν, ὅτι εἰσὶ διτταὶ, ἢ τῷ ψεύδεσθαι, ἢ τῷ παραβαίνειν τὴν κειμένην λέξιν. οἵ τε γὰρ ψευδόμενοι, καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον ὑπάρχειν τινὶ λέγοντες, ἁμαρτάνουσι. καὶ οἱ τοῖς ἀλλοτρίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύοντες, οἷον τὴν πλάτανον ἄνθρωπον, παραβαίνουσι τὴν κειμένην ὀνομασίαν.

Varij loci problematum de accidente.

CAP. II.

1 *A diſtinctione attributorum.* 2 *A ſpeciebus ſubiecti.* 3 *A definitione.* 4 *Ab obiectione.* 5 *Ab auctoritate.*

CAP. II.
1

e Si quod alio modo ineſt attribuatur vt accidens.
f Id eſt, primus.

[e]Vnus[f] igitur locus *eſt*, vt videamus, an quod alio quopiam modo dicitur, pro accidente acceperit. Maximè autem hoc peccatum admittitur

Εἷς μὲν δὴ τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν, εἰ τὸ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον ὑπάρχον, ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. Ἁμαρτάνεται δὲ μάλιστα τοῦτο

περὶ τὰ

περὶ τὰ γένη. οἷον, εἴ τις τῷ λευκῷ φαίη συμβεβηκέναι χρώματι εἶναι· οὐ γὰρ συμβέβηκε τῷ λευκῷ, χρώματι εἶναι, ἀλλὰ γένος αὐτοῦ τὸ χρῶμά ἐστιν. Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ τὴν ὀνομασίαν διορίσαι τὸν τιθέμενον, οἷον, ὅτι συμβέβηκε τῇ δικαιοσύνῃ, ἀρετὴν εἶναι. πολλάκις δὲ καὶ μὴ διορίσαντι, κατάδηλον ὅτι τὸ γένος ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. οἷον, εἴ τις τὴν λευκότητα κεχρῶσθαι φήσειεν, ἢ τὴν βάδισιν κινεῖσθαι. ἀπ' οὐδενὸς γὰρ γένους παρωνύμως ἡ κατηγορία κατὰ τοῦ εἴδους λέγεται, ἀλλὰ πάντα συνωνύμως τὰ γένη τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται. καὶ γὰρ τοὔνομα καὶ τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῶν γενῶν, τὰ εἴδη. ὁ οὖν κεχρωσμένον εἰπὼν τὸ λευκὸν, οὔτε ὡς γένος ἀποδέδωκεν, ἐπειδὴ παρωνύμως εἴρηκεν· οὔτε ὡς ἴδιον, ἢ ὡς ὁρισμόν· ὁ γὰρ ὁρισμὸς καὶ τὸ ἴδιον οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπάρχει· κεχρῶσθαι δὲ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων· οἷον, ξύλον, λίθος, ἄνθρωπος, ἵππος. δῆλον οὖν, ὅτι ὡς συμβεβηκὸς ἀποδέδωκεν. 2 Ἄλλος τόπος, τὸ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται. σκοπεῖν δὲ κατ' εἴδη, καὶ μὴ ἐν τοῖς ἀπείροις· ὁδῷ γὰρ μᾶλλον, καὶ ἐν ἐλάττοσιν ἡ σκέψις. δεῖ δὲ σκοπεῖν καὶ ἄρχεσθαι ἀπὸ τῶν πρώτων, εἶτα ἐφεξῆς, ἕως τῶν ἀτόμων. οἷον, εἰ τῶν ἀντικειμένων τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην ἔφησεν εἶναι· σκεπτέον, εἰ τῶν πρός τι, καὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν κατὰ στέρησιν καὶ ἕξιν, καὶ τῶν κατ' ἀντίφασιν λεγομένων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη. κἂν ἐπὶ τούτων μήπω φανερὸν ᾖ, πάλιν ταῦτα διαιρετέον μέχρι τῶν ἀτόμων. οἷον, εἰ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων, ἢ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ ἡ-

circa genera. veluti ſi quis dixerit albo accidere vt ſit color. non enim accidit albo, vt ſit color: ſed color eſt eius genus. Accidit igitur, vt is qui theſim cõſtituit, nominatim definiat *id eſſe accidens*, veluti iuſtitiæ accidere vt ſit virtus. ſed ſępenumero ſine *hac* definitione manifeſtum *eſt*, genus pro accidẽte ſumptũ eſſe: veluti ſi quis alborem eſſe coloratum dixerit, aut inceſſũ moueri: quoniam à nullo genere denominatiuè attributio de ſpecie dicitur [a], ſed ſynonymos omnia genera ſpeciebus attribuuntur. etenim ſpecies & nomen & definitionem generum ſuſcipiunt. Qui igitur dixit album *eſſe* coloratum: nec vt genus accepit, quia denominatiuè dixit: nec vt propriũ, vel vt definitionẽ, quia definitio & proprium nulli alij *rei* inſunt, multæ autem alię *res* ſunt coloratæ, vt lignũ, lapis, homo, equus. patet igitur, acceptum eſſe vt accidens. 2 Alius [b] locus *eſt*, reſpicere *ad ea* quibus omnibus vel multis ineſſe dictũ eſt [c]: conſiderare autem ſingulas ſpecies, nõ infinita [d]: *ſic* enim magis viâ [e] *progredietur*, & in paucioribus [f] *conſiſtet* conſideratio. Oportet autem conſiderare & incipere à primis, poſtea deinceps *progredi* vſque ad indiuidua [g]. veluti ſi oppoſitorum eãdem ſcientiam eſſe dixerit [h]: conſiderandum *eſt*, an relatorum, & contrariorum & eorum quæ ſecundum priuationem & habitum, & eorũ quæ ſecundum contradictionem *oppoſita* dicuntur, *ſit* eadẽ ſciẽtia. & ſi in his nondum appareat, rurſus hæc *ſunt* diuidenda vſque ad indiuidua: veluti an iuſtorum & iniuſtorum, vel dupli & dimi-

a Id eſt, generi non attribuitur paronymos ſpeciebus.

2

b *Si quod ponitur omni ineſſe non omni inſit: vel quod ponitur nulli ineſſe, cuidam inſit.*

c In theſi, cõtra quam arguitur.

d Id eſt, in indiuidua, quæ infinita ſũt. vt & Porph. docuit c. 3. part. 34.

e Certiori methodo.

f Quia pauciores ſunt ſpecies, quàm indiuidua: & omnino ſuperiora ſunt pauciora, quàm inferiora.

g Id eſt, ſpecies ſpecialiſſimas, quę non poſſunt diuidi in ſpecies inferiores.

h Qui problema propoſuit.

dij, vel cæcitatis & viſus, vel ipſius eſſe & non eſſe, *eadem ſit ſcientia.* nam ſi cuius nō eandem eſſe probatum fuerit, cōfutatum erit problema. Similis ratio *eſt* & ſi nulli inſit [a]. Hic autem locus conuertitur, *id eſt,* ad confirmandū & ad refutandum *valet.* ſi enim prolata diuiſione, in omnibus videatur aut in pleriſque: poſtulandum *eſt*, vt *aduerſarius* vniuerſaliter concedat, vel obiiciat *& doceat* in quo non ita *ſit.* nam ſi neutrum horum faciat, ineptus videbitur qui non cōcedat.

3 Alius [b] *locus eſt*, definire accidens [c] & *id* [d] cui accidit, vel vtrumque per ſe [e], vel alterum *tantum*: deinde cōſiderare an ſumptum quidpiam ſit quaſi verum, *quod* in definitionibus non *reperiatur* verū. veluti ſi *problema ſit*, Deus iniuria poteſt affici: videndum *eſt*, quid *ſit* iniuriâ afficere, nā ſi *ſit*, nocere ſponte: patet non poſſe Deum affici iniuriâ, quia Deo noceri non poteſt. Item ſi *ponatur vir* bonus *eſſe* inuidus: *videndum eſt*, quis *ſit* inuidus, & quid inuidia. nam ſi inuidia eſt dolor *ex eo perceptus*, quòd bene cum aliquo *viro* probo agitur: manifeſtum *eſt, virum* bonū non *eſſe* inuidum, quoniam eſſet improbus. Et ſi is qui ad indignandum propenſus eſt, *ponatur eſſe* inuidus: *definitione explicandum eſt* quis ſit eorum vterque [f]. ſic enim perſpicuum erit, vtrùm verum an falſum ſit, quod dictum eſt [g]. veluti ſi inuidus *eſt*, qui dolet rebus bonorum *virorū* ſecūdis: ad indignandum autem propēſus *eſt*, qui dolet rebus malorū *hominū* ſecūdis: patet, eū qui propēſus eſt ad indignandū, nō eſſe inuidū. *Oportet* ēt ſumere definitiones, ꝑ nominibus *poſitis* in definitionibus: nec deſiſtere, donec ad no-

a Id eſt, ſi problema ſit vniuerſale negans, reprehendetur & refutabitur, ſi ꝓbetur cuidā ineſſe.

b Si *quod aſſeritur in problemate, nō conueniat definitioni accidentis, vel ſubiecti.*
c Quod eſt attributum problematis.
d Subiectum.
e Nō enim problema ex attributo & ſubiecto compoſitum definitur, ſed attributū ſeparatim, & ſubiectum ſeparatim.

f Id eſt, ad indignandū propenſus, & inuidus.

g In problemate.

μίσεως, ἢ τυφλότητος καὶ ὄψεως, ἢ τοῦ εἶναι καὶ μὴ εἶναι· ἐὰν γὰρ ἐπί τινος δειχθῇ ὅτι οὐχ ἡ αὐτὴ, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ πρόβλημα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν μηδενὶ ὑπάρχῃ. Οὗτος δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφει καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. ἐὰν γὰρ ἐπὶ πάντων φαίνηται προενηνεγμένης διαιρέσεως, ἢ ἐπὶ πολλῶν, ἀξιωτέον καὶ καθόλου τιθέναι, ἢ ἔνστασιν φέρειν ἐπί τινος οὐχ οὕτως. εἰ γὰρ μηδέτερον τούτων ποιῇ, ἄτοπος φανεῖται μὴ τιθείς. 3 Ἄλλος, τὸ λόγους ποιεῖν τοῦ τε συμβεβηκότος, καὶ ᾧ συμβέβηκεν, ἢ ἀμφοτέρων καθ' ἑκάτερον, ἢ τοῦ ἑτέρου, εἶτα σκοπεῖν, εἴ τι μὴ ἀληθὲς ἐν τοῖς λόγοις, ὡς ἀληθὲς, εἴληπται. οἷον, εἰ ἔστι Θεὸν ἀδικεῖν, τί τὸ ἀδικεῖν. εἰ γὰρ τὸ βλάπτειν ἑκουσίως, δῆλον ὡς οὐκ ἔστι Θεὸν ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ἐνδέχεται βλάπτεσθαι τὸν Θεόν. καὶ εἰ φθονερὸς ὁ σπουδαῖος, τίς ὁ φθονερὸς, καὶ τίς ὁ φθόνος. εἰ γὰρ ὁ φθόνος ἐστὶ λύπη ἐπὶ φαινομένῃ εὐπραγίᾳ τῶν ἐπιεικῶν τινος· δῆλον ὅτι ὁ σπουδαῖος, οὐ φθονερός· φαῦλος γὰρ ἂν εἴη. καὶ εἰ ὁ νεμεσητικὸς, φθονερός· τίς ἑκάτερος αὐτῶν. οὕτω γὰρ καταφανὲς ἔσται, πότερον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος τὸ ῥηθέν. οἷον, εἰ φθονερὸς μὲν, ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν ἀγαθῶν εὐπραγίαις· νεμεσητικὸς δὲ, ὁ λυπούμενος ἐπὶ ταῖς τῶν κακῶν εὐπραγίαις· δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη φθονερὸς ὁ νεμεσητικός. λαμβάνειν δὲ καὶ ἀντὶ τῶν ἐν τοῖς λόγοις ὀνομάτων λόγους, καὶ μὴ ἀφίστασθαι, ἕως ἂν εἰς γνώρι-

μεν

ἢ ἀληθῆ. πολλάκις γὰρ ὅλου μὲν τοῦ λόγου ἀποδοθέντος, οὐ δῆλον τὸ ζητούμενον· αὐτὶ δὲ τινὸς τῶν ἐν τῷ λόγῳ ὀνομάτων λόγου ῥηθέντος, καταδηλον γίνεται. 4 Ἔτι, τὸ πρόβλημα πρότασιν ἑαυτῷ ποιουμένον, ἐνίστασθαι· ἡ γὰρ ἔνστασις ἔσται ἐπιχείρημα πρὸς τὴν θέσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος σχεδὸν ὁ αὐτὸς τῷ ἐπιβλέπειν οἷς ὑπάρχειν ἢ πᾶσιν ἢ μηδενὶ εἴρηται· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. 5 Ἔτι, διορίζεσθαι, ποῖα δεῖ καλεῖν ὡς οἱ πολλοὶ, καὶ ποῖα οὔ. χρήσιμον δ᾽ ἐστὶ καὶ πρὸς τὸ κατασκευάζειν, καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. οἷον, ὅτι ταῖς μὲν ὀνομασίαις τὰ πράγματα προσαγορευτέον, καθάπερ οἱ πολλοί· ποῖα δὲ τῶν πραγμάτων ἐστὶ τοιαῦτα ἢ οὐ τοιαῦτα, οὐκέτι προσεκτέον τοῖς πολλοῖς. οἷον, ὑγιεινὸν μὲν ῥητέον τὸ ποιητικὸν ὑγιείας, ὡς οἱ πολλοὶ λέγουσι. πότερον δὲ τὸ προκείμενον, ποιητικὸν ὑγιείας ἢ οὔ, οὐκέτι ὡς οἱ πολλοὶ, λεκτέον, ἀλλ᾽ ὡς ὁ ἰατρός.

tum[a] perueniatur. ſæpe enim tota definitione tradita, non apparet quod quæritur[b]. ſed ſi pro aliquo nomine *poſito* in definitione, definitio dicta fuerit, perſpicuum fit[c]. 4 Præterea [d] ex problemate propoſitione ſibi facta, obiiciendum eſt: quoniam obiectio erit argumentũ contra theſim[e]. Hic autem modus ferè *eſt* idem[f], atque ille[g], reſpicere *ad ea* quibus omnibus vel nullis ineſſe dictum eſt. ſed modo differt[h]. 5 Præterea[i] definire *oportet*, qualia vocanda ſint vt multi *vocant*, qualia nõ. *Hoc* autem vtile *eſt* & ad confirmãdum, & ad refellendum. veluti quod iis nominibus res *ſunt* appellãdæ, quibus multi *vtuntur: cum* autẽ *quæritur* quales res, ſint eiuſmodi, vel non eiuſmodi, non *eſt* ampliùs ſequenda multitudo, exẽpli gratia ſalubre vocandum *eſt*, quod valet ad ſanitatem efficiendam, vt multi vocant. an autem quod propoſitum eſt, ad ſanitatem efficiendam valeat, necne: non *eſt* ampliùs dicendum, vt multi *dicunt*, ſed vt medicus.

De locis pertinentibus ad ea, quæ multis modis dicuntur.

Cap. III.

1 *De homonymia, quæ latet, 2 vel manifeſta eſt. 3 De iis quæ de multis dicuntur non homonymos.*

Ἔτι, ἐὰν πολλαχῶς λέγηται, κείμενον δὲ ᾖ ὡς ὑπάρχον, ἢ ὡς οὐχ ὑπάρχον, θάτερον δεικνύναι τῶν πλεοναχῶς λεγομένων, ἐὰν μὴ ἄμφω ἐνδέχηται. χρηστέον δὲ ἐπὶ τῶν λανθανόντων. εἰ γὰρ μὴ

PRæterea[k] ſi *quid* multis modis dicatur, poſitũ autem ſit[l] ineſſe vel non ineſſe, probare *oportet* alterum eorum quæ multipliciter dicũtur, ſi ambo *probari* nequeant. *Hoc* autẽ *loco* vtendum *eſt* in iis quæ latẽt[m]: quia ſi

a Id eſt, ad id, ex quo apparebit an problema ſit verum, necne.
b Verùm problema ſit verum an falſum.

4

c Exempli gratiâ, ſit problema, contra quod volo arguere, Sapiens amat. definio quid ſit amare. nempe eſt alicuius amore captum eſſe. nondum apparet, an

5

problema verũ ſit. progredior vlteriùs, ac definio amorem, quẽ in definitione *τοῦ* amare poſuerã. amor eſt vehemens & irrationalis appetitus rerum venerearum. atq. hoc in ſapientem non cadit: vnde apparet argumentum cõtra problema propoſitum.
d *Si ex problemate fiat propoſitio & contra eam obiiciatur.*
e Sit exẽpli causâ problema, Omnis voluptas eſt bona. qui cõtra hoc problema diſputaturus eſt, ita ſeipſum interroget, eſtne omnis voluptas bona? & obiiciat oſtendens nõ omnem volupta-

6

tem eſſe bonam quia meretricia voluptas non eſt bona. hinc enim cõtra problema ſumet argumentum eiuſmodi: Nulla meretricia voluptas eſt bona: atqui omnis meretricia voluptas eſt voluptas: ergo non omnis voluptas eſt bona. f Quia obiectio ſumitur à ſpecie attributi vel ſubiecti, vt expoſitum fuit lib. 2 Prior. Analyt. cap. 26. ad ſpecies autem ſubiecti reſpicimus etiam cùm vtimur eo loco, ſecundum quem ſpectamus ea quibus omnibus vel multis ineſſe dictum fuit. g Expoſitus particula. h Quoniam illo modo primùm fit diuiſio in ſpecies deinde conſiderantur ſingulæ ſpecies, vt intelligatur an in aliqua falſum reperiatur problema: hoc autem modo, non facta diuiſione, ſtatim quæritur aliquid quod obiiciatur tanquam ex æquo ſine eo vt mereſalis. i *Si non eſſe ac definitum ſit, quæ appellanda ſint vt plerique appellant, & quæ vt ſapientes.* k *Si homonymia lateat.* l In problemate. m Quorum homonymia latet.

multis modis dici nõ lateat, obiiciet [a] non eſſe diſputatũ de eo quod ipſe in dubiũ vocauit, ſed de altero. Hic autem modus cõuertitur, *id eſt*, & ad confirmandum & ad infirmandum *valet*. confirmare enim volẽtes, oſtendemus alterum ineſſe, ſi ambo nõ poſſimus. infirmantes autem, probabimus alterum non ineſſe, ſi ambo non poſſimus. Verùm infirmanti nõ opus eſt ex cõfeſſione [b] differere, nec ſi omni, nec ſi nulli ineſſe dictũ fuerit [c]. nam ſi oſtendemus non ineſſe cuiuis, refutatum erit *problema aſſerens* omni ineſſe. ac ſimiliter ſi vni oſtendemus ineſſe, euertemus *problema aſſerens* nulli ineſſe. Confirmantes autem, priùs ex cõfeſſo accipere debent, ſi cuiuis inſit, omni ineſſe, ſi veriſimile ſit hoc poſtulatũ [d]. non enim ſatis eſt ad probandum omni ineſſe, de vno differere [e]: veluti ſi hominis anima *ſit* immortalis, omnem quoque animam *eſſe* immortalem. quocirca priùs ex cõfeſſo ſumere oportet, ſi quæuis anima *ſit* immortalis, omnem quoque *eſſe* immortalem. Hoc verò nõ ſemper faciendum *eſt*: ſed quando non eſt nobis facultas afferendi communem vnam rationem de omnibus, quemadmodum geometra *una communi ratione probat* triangulum habere tres angulos æquales duobus rectis.

2 Si [f] verò multis modis dici non lateat: cùm diſtinctum fuerit quot modis dicatur, & refellere & confirmare *oportet*. Veluti ſi quod decet, eſt vtile vel honeſtum: conandum *eſt* ambo cõfirmare vel refellere de eo quod propoſitũ eſt [g]: velut *id eſſe* honeſtum & vtile, aut nec honeſtum nec vtile. Quòd ſi nequũt ambo

a ſi qui theſim defendit.
b Ex conuentione & conſenſu aduerſarii, q. ſi de vno probatum ſit, etiam de reliquis omnibus probatum videatur.
c In problemate.
d Vel, axioma.
e Vel, differendo probare.
f *Si homonymia ſit manifeſta.*
g Vtpotè de voluptate, ſi problema ſit, voluptatem decere.

λανθάνει πολλαχῶς λεγόμενον, ἐνστήσεται ὅτι οὐ διείλεκται, ὅπερ αὐτὸς ἠπόρει, ἀλλὰ θάτερον. ἔστι δὲ ὁ τόπος ἀντιστρέφων καὶ πρὸς τὸ κατασκευάσαι καὶ ἀνασκευάσαι. κατασκευάζειν μὲν γὰρ βουλόμενοι, δείξομεν ὅτι θάτερον ὑπάρχει, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. ἀνασκευάζοντες δὲ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει θάτερον δείξομεν, ἐὰν μὴ ἄμφω δυνώμεθα. πλὴν ἀνασκευάζοντι μὲν, οὐδὲν δεῖ ἐξ ὁμολογίας διαλέγεσθαι, οὔτ' εἰ παντὶ, οὔτ' εἰ μηδενὶ ὑπάρχειν εἴρηται. εἰ γὰρ δείξομεν ὅτι οὐχ ὑπάρχει ὁτῳοῦν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ παντὶ ὑπάρχειν. ὁμοίως δὲ κἂν ἑνὶ δείξομεν ὑπάρχον, ἀναιρήσομεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. κατασκευάζουσι δὲ προδιομολογητέον, ὅτι εἰ ὁτῳοῦν ὑπάρχει, παντὶ ὑπάρχει, ἂν πιθανὸν ᾖ τὸ ἀξίωμα. οὐ γὰρ ἀποχρῇ πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι παντὶ ὑπάρχει, τὸ ἐφ' ἑνὸς διαλεχθῆναι. οἷον, εἰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ ὅτι πᾶσα ψυχὴ ἀθάνατος. ὥστε προδιομολογητέον, ὅτι εἰ ἡτισοῦν ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ πᾶσα ἀθάνατος. τοῦτο δὲ οὐκ ἀεὶ ποιητέον, ἀλλ' ὅταν μὴ εὐπορῶμεν κοινὸν ἕνα λόγον ἐπὶ πάντων εἰπεῖν· καθάπερ ὁ γεωμέτρης, ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας.

2 Εἰ δὲ μὴ λανθάνοι πολλαχῶς λεγόμενον· διελόμενον ποσαχῶς λέγεται, καὶ ἀναιρεῖν καὶ κατασκευάζειν. οἷον, εἰ τὸ δέον ἐστὶ τὸ συμφέρον, ἢ τὸ καλόν. πειρατέον ἄμφω κατασκευάζειν ἢ ἀναιρεῖν περὶ τοῦ προκειμένου· οἷον, ὅτι καλὸν καὶ συμφέρον, ἢ ὅτι οὔτε καλὸν οὔτε συμφέρον. εἰ δὲ μὴ ἐνδέχεται ἀμφότερα, θάτε-

θάτερον δεικτέον, ἐπισημαινόμενον ὅτι τὸ μὲν, τὸ δ' οὔ. ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν πλείω ἢ εἰς ἃ διαιρεῖται.

3 Πάλιν ὅσα μὴ καθ' ὁμωνυμίαν λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κατ' ἄλλον τρόπον. οἷον, ἐπιστήμη μία πλειόνων, ἢ ὡς τοῦ τέλους καὶ τοῦ πρὸς τὸ τέλος, οἷον, ἡ ἰατρικὴ, τοῦ ὑγίειαν ποιῆσαι καὶ τοῦ διαιτῆσαι· ἢ ὡς ἀμφοτέρων τελῶν, καθάπερ τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ λέγεται ἐπιστήμη, οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τέλος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. ἢ ὡς τοῦ καθ' αὑτὸ καὶ τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον, καθ' αὑτὸ μὲν, ὅτι τὸ τρίγωνον δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς τρεῖς γωνίας· κατὰ συμβεβηκὸς δὲ, ὅτι τὸ ἰσόπλευρον. ὅτι γὰρ συμβέβηκε τῷ τριγώνῳ ἰσοπλεύρῳ, τριγώνῳ εἶναι, κατὰ τοῦτο γνωρίζομεν ὅτι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει τὰς ἐντός· εἰ οὖν μηδαμῶς ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν εἶναι πλειόνων ἐπιστήμην, δῆλον ὅτι ὅλως οὐκ ἐνδέχεται εἶναι. ἢ εἴπως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι ἐνδέχεται. διαιρεῖσθαι δὲ, ὁσαχῶς χρήσιμον. οἷον, εἰ βουλόμεθα κατασκευάσαι· τὰ τοιαῦτα προοιστέον, ὅσα ἐνδέχεται· καὶ διαιρετέον εἰς ταῦτα μόνον, ὅσα καὶ χρήσιμα πρὸς τὸ κατασκευάσαι. ἐὰν δ' ἀνασκευάσαι· ὅσα μὴ ἐνδέχεται· τὰ δὲ λοιπὰ παραλειπτέον. ποιητέον δὲ καὶ ἐπὶ τούτων, ὅταν λανθάνῃ ποσαχῶς λέγεται. καὶ εἶναι δὲ τόδε τοῦδε, ἢ μὴ εἶναι, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων κατασκευαστέον. οἷον, ἐπιστήμην τήνδε τοῦδε, ἢ ὡς τέλους, ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, ἢ ὡς τῶν κατὰ συμβεβηκός. ἢ πάλιν μὴ εἶναί τι κατὰ μηδένα

probari,alterum probandũ *eſt*,cũ antè indicatum fuerit alterũ *tale eſſe*,alterũ minimè.Eadem ratio *eſt*, ſi plura [a] ſint,in quæ *verbum multiplex* diuidatur. 3 Rurſus [b] *conſideranda ſunt*, quæ multifariam dicuntur, non vt homonyma,ſed alio modo. Veluti ſcientia vna *eſt* multarum rerum, vel vt finis & eius quod ad finem *refertur*, ſicut medicina *eſt ſcientia* efficiendi ſanitatem, & præſcribendi rationẽ victus:vel vt duorum finium, vt contrariorum eadem ſcientia dicitur, alterum enim altero non eſt magis finis vel vt eius quod *eſt* per ſe, & eius quod *eſt* per accidens: vt per ſe *ſcimus* triangulum duobus rectis æquales habere tres angulos: per accidens autem, æquilaterum. nam quia triangulo æquilatero accidit vt triangulum ſit, ſecundum hoc cognoſcimus quòd duobus rectis æquales habet *angulos* internos. ſi igitur nullo modo contingat eandem eſſe multarum rerum ſcientiam, manifeſtum *eſt* omnino nõ contingere vt ſit:autſi quo modo cõtingit, manifeſtum *eſt* contingere. Diuidere autem *oportet*, quotupliciter vtile *eſt* [c]. vt ſi cõfirmare velimus, ea proferenda *ſunt*,quæ contingit *talia eſſe qualia probare volumus*.atque *hæc* diuidenda *ſunt* in ea tantùm, quæ vtilia *ſunt* ad confirmandum. at ſi refutare *velimus*,ea *ſunt* proferenda,quę non cõtingit *talia eſſe*, reliqua verò prætermittenda. Et in his quoque *hoc* faciendum *eſt*, cùm latet quot modis dicantur. Quinetiã hoc huius eſſe, vel non eſſe, ex iiſdem locis confirmandum *eſt*. veluti ſcientiam hanc huius *eſſe* vel vt finis, vel vt eorũ quæ *pertinent* ad finẽ, vel vt eorum quę *ſciuntur* per accidens:aut contrà non eſſe quidpiam vllo modo

a Plura quàm duo membra.

b *Si multiplex verbum non ſit homonymum.*

c Diſtinctio vocabuli multiplicis referenda eſt ad noſtræ cauſæ vtilitatẽ, proinde eatenus diuidere debemus, quatenus diuiſio nobis prodeſt,& argumenta contra problema ſuppeditat.

eorum quos dixi. Eadem ratio *eſt* & cupiditatis & ceterorum omnium quæ dicuntur *eſſe* multarum rerum. eſt enim cupiditas huius vel vt finis, veluti ſanitatis: vel vt eorum quæ *referuntur* ad finem, veluti ſumendi pharmaci: vel vt eius quod *deſideratur* per accidẽs, quemadmodum is qui dulcedine delectatur, vinũ *expetit*, non quia vinum, ſed quia dulce eſt. dulcedinem enim per ſe concupiſcit. vinum autem per accidens: quia ſi auſterum ſit, nõ concupiſcit amplius: per accidẽs igitur concupiſcit *vinum*. Vtilis autem *eſt* hic locus in iis quæ ad aliquid *referuntur*. ferè enim quæ ſunt eiuſmodi, *in numero* ſunt eorum quæ ad aliquid *referuntur*.

τῶν ῥηθέντων τρόπων. ὁ δ᾽ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται πλειόνων. ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλους, οἷον, ὑγιείας· ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον, τοῦ φαρμακευθῆναι· ἢ ὡς τοῦ κατὰ συμβεβηκός, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς, οὐχ ὅτι οἶνος, ἀλλ᾽ ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ᾽ αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τοῦ δὲ οἴνου κατὰ συμβεβηκός. ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ· κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δ᾽ ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρός τι· σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα, τῶν πρός τι εἰσίν.

Varij loci. CAP. IV.

1 A mutatione nominis. 2 A genere vel ſpecie ſubiecti, vnde probatur contraria ſubiecto ineſſe vel non ineſſe. 3 A ſpeciebus attributi. 4 A pluribus definitionibus. 5 Ab antecedentibus, vel conſequentibus. 6 A tempore.

8 *a Si nomen obſcurum in notius mutetur.*

PRæterea[a] *vtilis eſt* commutatio in notius nomen: veluti *ſi* pro exquiſito in exiſtimatione *dicatur* perſpicuũ: & pro curioſitate, rerũ ſtudium & cura. cùm enim notius ſit quod dictum eſt, faciliùs contra theſim argumentari poſſumus. Eſt autẽ hic quoque locus communis, *&* ad ambo *valet, id eſt*, & ad refutandum & *ad* confirmandũ. 2 Vt[b] autẽ probetur contraria eidem[c] ineſſe, reſpicere *oportet* ad genus[d]. vtputà ſi probare velimus, in ſenſu eſſe rectitudinem & peccatum: *quia* ſentire eſt iudicare: iudicare autem licet rectè & nõ rectè: etiã in ſenſu erit rectitudo & peccatũ. Nunc igitur ex genere demonſtratio *facta eſt* de ſpecie. nã iudicare *eſt* genus ſentiendi.

9 *b Si contraria inſint vel non inſint generi aut ſpeciei ſubiecti.*
c Subiecto.
d Subiecti.

Ἔτι, τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον, ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει, τὸ σαφές. καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοπραγμοσύνην. γνωριμωτέρου γὰρ γινομένου τοῦ ῥηθέντος, εὐεπιχειρητοτέρα ἡ θέσις. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν.

2 Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους. οἷον, εἰ βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἐστὶ περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία· τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι, κρίνειν ἐστί. κρίνειν δέ ἐστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς· καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἡ ἀπόδειξις· τὸ γὰρ κρίνειν, γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι·

ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, κρίνει πως.

Πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἴδους πρὸς τὸ γένος. ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει, καὶ τῷ γένει. οἷον, εἰ ἔστιν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσις ἐστὶ φαύλη καὶ σπουδαία· ἡ γὰρ διάθεσις, τῆς ἐπιστήμης γένος. ὁ μὲν οὖν πρότερος τόπος, ψευδής ἐστιν εἰς τὸ κατασκευάσαι· ὁ δὲ δεύτερος, ἀληθής. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἴδει ὑπάρχειν. ζῷον μὲν γάρ ἐστι πτηνὸν καὶ τετράπουν· ἄνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει· εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῷον ἐστὶ σπουδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν πρότερος, ἀληθής· ὁ δὲ δεύτερος, ψευδής· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἴδει. ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀναγκαῖον τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν.

3 Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι. καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι· (οἷον, εἴ τινος ἐπιστήμη κατηγορεῖται, καὶ γραμματικὴ, ἢ μουσικὴ, ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται. καὶ εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται· καὶ γραμματικὴν ἕξει, ἢ μουσικὴν, ἢ τινα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν· ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται, οἷον, γραμματικὸς, ἢ μουσικός) ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον, τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι· σκοπεῖν, εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι.

qui enim ſentit, iudicat aliquo modo *. Contrà etiam ex ſpecie *probari poteſt ineſſe* generi. quæcumque enim ſpeciei inſunt, etiam generi *inſunt*[a]. veluti ſi ſcientia *eſt* mala & bona: etiam affectio *eſt* mala & bona: quoniam affectio *eſt* genus ſcientiæ. Ac prior quidem locus falſus eſt, *ſi* ad confirmandum *adhibeatur*. poſterior autem *eſt* verus. non enim neceſſe *eſt*, vt quæcunque[b] generi inſunt, etiam ſpeciei inſint: etenim animal eſt alatum & quadrupes. homo non *item*. quæcunque verò ſpeciei inſunt, neceſſariò etiam generi *inſunt*: nam ſi eſt homo probus, etiam animal[c] eſt probum. At ſi *adhibeantur* ad refutandum: prior *locus eſt* verus, poſterior *eſt* falſus. nam quæcunque generi non inſunt, nec ſpeciei *inſunt*. quæ verò ſpeciei non inſunt, vt generi non inſint, neceſſe non *eſt*.

3 Quia[d] verò neceſſe *eſt*, quibus genus attribuitur, etiam ſpeciem aliquam attribui: & quæcunque habent genus, vel denominatiuè à genere dicuntur, etiam ſpeciem aliquam habere neceſſe *eſt*, vel denominatiuè ab aliqua ſpecie dici: (veluti ſi cui ſcientia attribuitur: etiam grammatica, vel muſica, vel aliqua alia ſcientia attribuetur. & ſi quis habet ſcientiam, vel denominatiuè à ſcientia dicitur: etiam grammaticam habebit, vel muſicam, vel aliquam aliam ſcientiam: vel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, putà grammaticus, vel muſicus) ſi quid igitur poſitum fuerit, quod dicatur à genere quomodocũque, vt animã moueri: conſiderare *oportet*, an ſecundũ aliquam ſpeciem motus accidat animam moueri:

a Non tamen omni & vniuerſaliter.

b Sanè quæcũque eſſentia generis complent, neceſſariò ſpeciebus omnibus attribuuntur. ſed nõ quicquid generi accidit, & ſpeciei accidit: quoniam accidente generi dicuntur etiam ea quę quorundam ſpecierum propria ſunt: vt albor accidit animali, quia ineſt cygno, non tamen reperitur in coruo. Sic contraria It inſunt generi, nõ tamẽ cuiuis ſpeciei: quando quidẽ ideo dicuntur ineſſe generi, quia aliud alij ſpeciei ineſt, aliud alij: vt albor & nigror inſunt animali, quia nigror ineſt coruo albor cygno: ergo neque coruo ineſt albor & nigror, neque cygno.

c Non tamen omne animal.

d *Si accidentis attributi ſpecies nulla inſit ſubiecto.*

veluti *an accidat* augeri, vel minui, vel corrumpi, vel fieri, vel alia motionis ſpecie *cieri.* ſi enim ſecundum nullam *ſpeciem id accidit*: patet, *animam* non moueri. Hic autem locus *eſt* communis, & ad ambo, *id eſt*, & ad confirmandū & *ad* infirmādum *valet.* nam ſi ſecundum aliquam ſpeciem mouetur, procul dubio mouetur: & ſi ſecundum nullam ſpeciem mouetur, procul dubio non mouetur. 4 Cui[a] verò non ſuppetit argumētorum copia ad theſim *pertinentium, is* cōſiderare *& argumēta petere debet* ex definitionibus, quę ſunt, vel eſſe videntur[b] rei propoſitæ. & ſi ab vna non *poſſit*, à pluribus *petat*. iis enim qui rē definierint, facilius erit argumētari: quippe cùm aduerſus definitiones facilior ſit argumētatio. 5 Conſiderare[c] autem *oportet* in eo quod propoſitum eſt[d], cui rei conſequens ſit quod eſt propoſitū: vel quid neceſſariò ſit, ſi ſit id quod eſt propoſitum. Confirmare igitur volenti, *conſiderandū eſt* cui rei neceſſario conſequens ſit, quod eſt propoſitum. nam ſi id probatum fuerit eſſe: id quoque quod eſt propoſitum, probatum erit[e]. * Refellere autē volenti, *conſiderādū eſt*, quid ſit, ſi quod eſt propoſitum, ſit. ſi enim oſtendemus id quod eſt propoſito cōſequēs, non eſſe: ſublatum erit, quod eſt propoſitum[f]. 6 Præterea[g] ad tempus reſpicere *oportet*, an alicubi diſcrepet. Veluti ſi *quis* dixerit id quod alitur, neceſſariò augeri. nam animalia ſemper aluntur, nō tamen ſemper augentur. Itémq; ſi quis dixerit ſcire, *nihil aliud eſſe quā* meminiſſe. hoc enim eſt præteriti tēporis: illud verò etiā præſentis, & futuri: quandoquidem ſcire dicimus præſentia, &

οἷον, αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη. εἰ γὰρ κατ' μηδὲν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. ἔστι δὲ ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τε τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται· καὶ εἰ κατ' μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται.

4 Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος, ἢ τῶν δοκούντων· κἂν εἰ μὴ ἀφ' ἑνὸς, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁρισαμένοις ἐπιχειρεῖν ἔσται· πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμοὺς, ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις.

5 Σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος τὸ προκείμενόν ἐστι· ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται. ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. 6 Ἔτι, ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν, εἴ που διαφωνεῖ. οἷον, εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι. τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῶα, αὔξεται δὲ οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησέ τις μεμνῆσθαι. τὸ μὲν γὰρ, τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστὶ· τὸ δὲ, καὶ τοῦ παρόντος, καὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα, καὶ

a *Confugiendū eſſe ad definitiones, ſi argumentorū copia contra theſim non ſuppetat.*
b Nam dialecticus non ſolùm accipit vera, ſed etiā probabilia.
c *Si antecedens ſit, aut conſequens non ſit.*
d In problemate.
e Veluti ſi confirmare velimus omnē voluptatē
12
eſſe bonam, vtemur argumento ab antecedente, ita vt arguamus hypothetice à poſitione antecedentis ad poſitionē cōſequentis, hoc modo: Si omnis voluptas eſt naturalis, omnis voluptas eſt bonā: atqui om-
13
nis voluptas eſt naturalis: ergo omnis voluptas eſt bona. vel in Barbara, hoc modo: Omne naturale eſt bonum: omnis voluptas eſt naturalis: ergo omnis voluptas eſt bona.
f Vt ſi velimus euertere hanc theſim, Omnis voluptas eſt bo-
14
na: arguemus à conſequenti ad antecedens, vel hypotheticè hoc modo: Si omnis voluptas eſt bo-
15
na, omnis voluptas eſt expetēda: atqui non omnis voluptas eſt expetēda: ergo nō omnis voluptas eſt bona. vel categoricè in ſecūda figura hoc pacto: Omne bonū eſt expetendū: non omnis voluptas eſt expetenda: ergo non omnis voluptas eſt bona.
g *Si accidens ſemper inſit in ſubiecto.*

τὰ μέλλοντα, οἷον, ὅτι ἔσαι ἡλίου ἔκλειψις· μνημονεύειν δ' οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρεληλυθός.

futura, veluti Solis defectionem fore: meminiſſe autem non poſſumus, niſi quod præteritum eſt.

Loci à tranſlatione diſputationis.

Cap. V.

1. De tranſlatione ad id, per quod problema confirmatur, vel euertitur: 2. vel ad id quod rei propoſitæ conſequens eſt.

Ἔτι, ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον, πρὸς ὃ εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων, τοῦτο δ' ἔσαι ὅτε μὲν ἀναγκαῖον, ὅτε δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον, ὅτε δ' οὔτε φαινόμενον, οὔτε ἀναγκαῖον. ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ὑποκειμένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων, πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιῆται. τυγχάνῃ δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὄν, πρὸς ὃ εὐπορεῖν ἐστιν ἐπιχειρημάτων. ὁμοίως δὲ καὶ, ὅταν ἐπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. φαινόμενον δ' ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως, μὴ ᾖ δὲ, πρὸς ὃ γίγνονται οἱ λόγοι· εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γινομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ αὐτό. τὸ δὲ λοιπὸν, ὅταν μήτε ἀναγκαῖον ᾖ, μήτε φαινόμενον, πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι. ἄλλως δὲ παρεξελέγχεσθαι συμβαίνει τῷ ὑποκειμένῳ. δεῖ δὲ εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπων· παντελῶς γὰρ ἀπηρτημένος καὶ ἀλλότριος

Eſt[a] præterea ſophiſticus[b] modus, quo *aduerſarium* ducimus ad id de quo argumentorum copia nobis ſuppetet. hoc autē interdum neceſſarium eſt, interdum videtur neceſſarium, interdum nec videtur, nec *eſt* neceſſarium. Neceſſarium *eſt*, cùm negante eo qui reſpondet, aliquid eorum quæ ad theſim pertinent, ad id rationes diriguntur[c]; accidit autem vt id ſit eiuſmodi, ad quod argumentorum copia ſuppetat. Similiter etiam*ſit*, cùm *quis* ab eo quod poſitum eſt, ad aliquid abductione[d] facta, *id* euertere tentat. eo namque euerſo, etiam propoſitum euertitur. Videtur autem neceſſarium, cùm ad theſim pertinere videtur, nec tamen pertinet, *id* ad quod rationes referuntur: ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet, ſiue abductione probabili à theſi ad illud facta, id euertere conetur. Reliquum *eſt*, cùm *id* ad quod rationes dirigũtur, nec eſt neceſſarium, nec eſſe videtur[e], ſed aliter[f] accidit vt parelencho reſpondens redarguatur. *Horum* quos dixi modorum vltimum vitare oportet: quoniā omnino remotus & alienus

a *Si diſputatio ad aliam rē tráſferatur.*

b Sophiſticum vocat, quia ſophiſtæ hoc ſæpe vtuntur. omiſſo enim principali problemate, de alia re diſſerũt, ad quam diſputationem tranſtulerunt. ſed ita demum eſt verè ſophiſticus, ſi trãſlatio ſine ulla ratione fiat, quia ſcilicet nec eſt neceſſaria, nec videtur eſſe neceſſaria: alioquin eſt dialecticus. 16

c Exempli cauſâ, vt probem animam eſſe immortalem, ſumo hoc principium, eã à ſe moueri: id aduerſarius negat: proinde ad hoc diſceptatio transfertur.

d Abductio eſt, cùm ſyllogiſmus perficitur, tum negatur ab aduerſario propoſitio. De abductione lege cap. 25. lib. 2. Prior. Analyt. Græci codices (vt Grucchius animaduertit) hoc loco mendoſi ſunt: in quibus legitur ἐπαγωγὴν, cùm legendum ſit ἀπαγωγήν. Sic paulò poſt, vbi eſt ἐπαγωγῆς, ſcriptum eſſe oportuit ἀπαγωγῆς.

e Quia nec pertinet nec pertinere videtur ad theſim.

f Quia non monuit id ad theſim non pertinere, ſed id ſimpliciter negatur. itaq; eo probato reprehenſus eſt.

videtur eſſe à dialectica. Quocirca debet etiam is qui reſpondet, non difficilem & moroſum ſe præbere, ſed concedere quæ non pertinent ad theſim, ſignificans quænam *ſibi* non videantur, licèt *ea* concedat. plerunque enim accidit vt magis argumentorum inopia laborent ij qui interrogant, cùm omnia eis conceduntur, *quæ ſunt* eiuſmodi [a], ſi non concludant. 2 Præterea [b] quicunque quoduis dixit, quodammodo multa dixit: quia multa cuique *rei* neceſſariò conſequentia ſunt: veluti qui dixit hominem eſſe, etiam animal eſſe dixit, & animatum, & bipedem. & intelligentiæ ſcientiæque capacem. Quare quouis eorum quæ conſequuntur, ſublato, tollitur etiam *problema* ab initio *propoſitum.* Sed cauere oportet, ne ad id quod ſit difficilius [c], tranſlatio fiat. interdum enim facilius *eſt* conſequens euertere: interdū verò ipſum *problema* propoſitum.

a Quæ non pertinēt ad theſim.

17

b *Si quis argumentetur de eo quod propoſito conſequens eſt.* Hic modus ferè expoſitus fuit cap. præced. partic. 5. Sed hoc loco repetitur, quatenus in eo ſpectatur trāſlatio diſputationis.

c Quod difficiliùs probari poſſit.

ἔοικεν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς. διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινόμενον μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν, ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ μὲν, τίθησι δέ. μᾶλλον γὰρ ἀπορεῖν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσιν, πάντα τιθεμένων αὐτοῖς τῶν τοιούτων, ἐὰν μὴ περαίνωσιν. 2 Ἔτι πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν, τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν. οἷον, ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ὅτι ζῷον ἐστὶν εἴρηκε, καὶ ὅτι ἔμψυχον, καὶ ὅτι δίπουν, καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὥστε ὁποιουοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολούθων ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. εὐλαβεῖσθαι δὲ χρὴ εἰς τὸ χαλεπώτερον ποιεῖσθαι μετάληψιν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ῥᾷον τὸ ἀκόλουθον ἀνελεῖν, ἐνίοτε δὲ αὐτὸ τὸ προκείμενον.

Alij loci. CAP. VI.

1 *Ab oppoſitis immediatis.* 2 *Ab etymologia.* 3 *A diuiſione accidentis.* 4 *A polyonnymis.*

18

QVibus [d] autem in *rebus* neceſſe *eſt* alterum ſolum ineſſe vel non ineſſe, vt homini *neceſſe eſt ineſſe vel* morbum vel ſanitatem, ſi de altero abundemus argumentis *quibus probemus* ineſſe, vel nō ineſſe, etiam de altero abundabimus. hoc autē conuertitur & ad ambo [e] *valet.* nam ſi probauerimus alterum ineſſe: probatum erit, reliquum nō ineſſe. ſi verò probabimus non ineſſe: probatum erit reliquum ineſſe. patet igitur, ad ambo [f] vtilē

d *Si neceſſe ſit alterum ineſſe, alterum non ineſſe.*

e Ad confirmādum, & ad infirmandum.

f Expone, vt paulò ſuprà.

ὍΣοις [d] δὲ ἀνάγκη μόνον θάτερον ὑπάρχειν, ἢ οὐχ ὑπάρχειν, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον, ἢ τὴν ὑγίειαν· ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, ὅτι ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος

ὁ τόπος

ὁ τόπος ἐστίν. 2 Ἔτι, τὸ ἐπιχειρεῖν, μεταφέροντα τοὔνομα ἐπὶ τὸν λόγον, ὡς μᾶλλον προσῆκον ἐκλαμβάνειν, ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα. οἷον, εὔψυχον, μὴ τὸν ἀνδρεῖον, καθάπερ κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα· καθάπερ καὶ εὔελπιν, τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος· καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστου εἶναι δαίμονα. 3 Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ἐστί· τὰ δὲ, ὡς ἐπιτοπολύ· τὰ δὲ, ὁπότερ' ἔτυχεν· ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐπιτοπολὺ τεθῇ· ἢ τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐξ ἀνάγκης, ἢ αὐτὸ, ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολύ· ἀεὶ δίδωσι τόπον ἐπιχειρήματος. ἐὰν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐπιτοπολὺ τεθῇ, δῆλον ὅτι οὐ παντί φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί. ὥστε ἡμάρτηκεν. εἴτε τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ λεγόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἔφησε· παντὶ γάρ φησιν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν· ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγεται τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολύ. οἷον, εἰ ὡς ἐπιτοπολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον. ὥστε ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ, εἰ τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν, ἢ ὡς ἐπιτοπολύ. οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὔθ' ὡς ἐπιτοπολύ. ἐνδέχεται δὲ, κἂν μὴ διορίσας εἴπῃ, πότερον ὡς ἐπιτοπολὺ, ἢ ὡς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ᾖ δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπιτοπολὺ, διαλέγεσθαι ὡς

19 *eſſe hunc* locum. 2 Inſuper[a] *oportet* argumentari, tranſlato nomine adnotationem[b], quaſi *ſit* magis conſentaneum *ſic* accipere[c], quàm vt poſitũ eſt[d] nomen. veluti εὔψυχον, (*id eſt, bene animatum*) *eſſe* virũ fortẽ, quemadmodum poſitum eſt, ſed eum qui εὖ τὴν ψυχὴν habet, *id eſt, bene eſt animo affectus*: ſicut εὔελπιν, (*id eſt, bonæ ſpei plenum*) eũ qui bona expectat: ſimilitérque εὐδαίμονα (*id eſt beatũ*) *eum* cuius dæmõ eſt bonus: quemadmodũ Xenocrates ait εὐδαίμονα eſſe, cuius animus ſit bonus: hunc enim cuiq; eſſe dæmonem.

20 3 Quoniam[e] autẽ rerũ aliæ neceſſariò ſunt[f], aliæ plerumq; e[g], aliæ vtrolibet modo[h]: ſi id quod neceſſariò *eſt*, plerumque *accidere* ponatur: vel id qđ plerumque *eſt*, ſiue cõtrarium[i], *ponatur eſſe* neceſſariò: ſemper locum præbet argumento. nam ſi neceſſarium, vt plerumque *accidens* poſuerit: perſpicuum *eſt eũ* dicere, nõ omni ineſſe, cũ omni inſit. quare peccauit. necnõ ſi id quod plerumque dicitur, neceſſariò *eſſe* dixerit: omni enim ineſſe ait, cùm non inſit omni. ſimilitérque ſi cõtrarium ei quod plerumq; *accidit*, neceſſariò *eſſe* dixerit. ſemper enim in paucioribus dicitur, *quod eſt* plerumq; *accidenti* cõtrarium. veluti ſi homines plerumque *ſunt* improbi, rarò *ſũt* boni. quapropter adhuc magis peccauit, ſi bonos neceſſariò eſſe dixerit. Itidem & ſi id quod vtrolibet modo *æquè* accidit, neceſſariò, vel plerumque *eſſe* dixerit. quod enim vtrolibet modo accidit, nec neceſſariò *eſt*, nec plerumque. Sed & ſi *quis* nõ definierit, vtrùm plerumque an neceſſariò *eſſe* dicat, res autẽ plerũque ſit: diſputari poteſt[k], quaſi

a Si vſus vocabuli nõ videatur cõſentire cum etymologia.
b Etymologiam.
c Ab etymologia interpretationem vocabuli, potiùs quàm ab vſu.
d In problemate, in quo reſpondens reſpexit ad vſũ potius, quàm ad etymologiã.
e Si non ita dicatur ineſſe vt ineſt.
f Vt coruus neceſſariò eſt niger, cygnus neceſſariò albus.
g Vt matres plerumque diligunt liberos ſuos. & qui exheredantur à parẽtibus, plerumque ſunt improbi. Porrò ſub hoc mẽbro tacitè cõtinetur oppoſitũ, id eſt, quod rarò fit.
h Veluti æquè accidere poteſt, vt veſtis atteratur, vel non atteratur.
i Id eſt, quod rarò accidit.
k Quia ſimpliciter & abſolutè aſſerunt, quod non eſt verũ, niſi eum ad [illegible]ne, qua ſignificetur plerumque accidere.

ille ex neceſſitate *eſſe* dixerit. vt ſi exheredes dixerit prauos eſſe, nec definierit: diſputari *contra eũ poteſt*, quaſi dixerit neceſſariò prauos eſſe. 4 Præterea [a] *vidẽdũ eſt*, an eandẽ rem ſibi accidere poſuerit, quaſi diuerſã, ꝑpterea quòd nomen diuerſum ſit. quẽadmodũ Prodicus diuiſit voluptates in gaudium & iucunditatem, & lętitiam. hęc enim omnia eiuſdem *rei, id eſt* voluptatis nomina ſunt. Si quis igitur gaudiũ lætitiæ dicat accidere, idem ſibi accidere dicet.

δὲ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ. οἷον, εἰ φαύλους τοὺς ἀποκλήρους ἔφησεν εἶναι μὴ διορίσας· ὡς δὲ ἀνάγκης εἰρηκότος αὐτοῦ, διαλέγεσθαι. 4 Ἔτι, εἰ καὶ αὐτὸ ἑαυτοῦ συμβεβηκὸς ἔθηκεν ὡς ἕτερον, διὰ τὸ ἕτερον εἶναι ὄνομα. καθάπερ Πρόδικος διῃρεῖτο τὰς ἡδονὰς εἰς χαρὰν, καὶ τέρψιν, καὶ εὐφροσύνην. ταῦτα γὰρ πάντα τοῦ αὐτοῦ τῆς ἡδονῆς ὀνόματός ἐστιν. εἰ οὖν τις τὸ χαίρειν τῷ εὐφραίνεσθαι φήσει συμβεβηκέναι, αὐτὸ ἂν αὑτῷ φαίη συμβεβηκέναι.

a *Si quid ſibi ipſi accidere dicitur.*
b *De contrariorũ coniunctione.*
c Sumit Ariſtoteles quatuor

21

terminos: quorũ duo ſunt ſubiecti, vt amici, & inimici: duo attributi, vt bene mereri, & malè mereri. illi ſunt inter ſe contrarii: itémque hi inter ſe. horum terminorum cõiunctione ſiunt quatuor propoſitiones contrariæ, quas prioris diagrammatis circuli comprehendunt: ita vt circulus interior contineat attributũ, alter ſubiectum. vt autem CAP. III.

22

duo termini cõiunguntur vt efficiant enunciationem, ita duæ enunciationes cõiũgi poſſunt. ſed termini coniungebãtur quatuor modis, enũciationes verò coniungũtur ſex modis, quos eiuſdem diagrãmatis lineæ demonſtrant.
d Hi ſex modi in ſequẽtibus typis ſunt, αϐ, αγ, αδ, ϐγ, ϐδ, γδ.
e Repugnantiã.
f Id eſt, αϐ, γδ, αγ, ϐδ.
g Vtrũque contrarium attributum, vt bene & malè mereri.
h Vtrique contrario ſubiecto, vt amicis & inimicis.
i Beneficiis amicos afficere.
k De inimicis malè mereri.

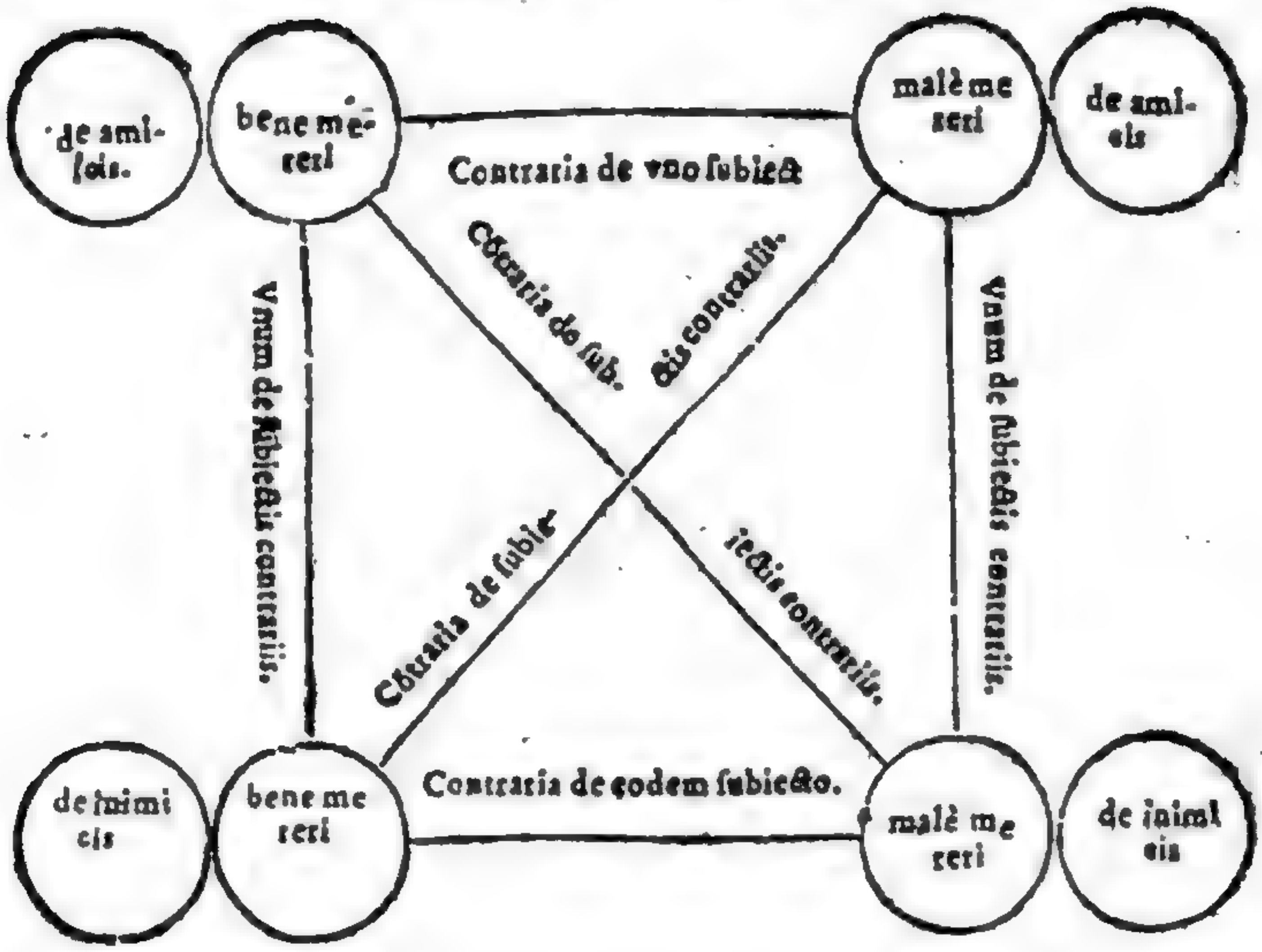
Loci à contrariis. CAP. VII.

1 *A coniunctione contrariorum.* 2 *A poſitione contrarii.* 3 *A conſecutione contrarii.* 4 *A ſubiecto contrarij.*

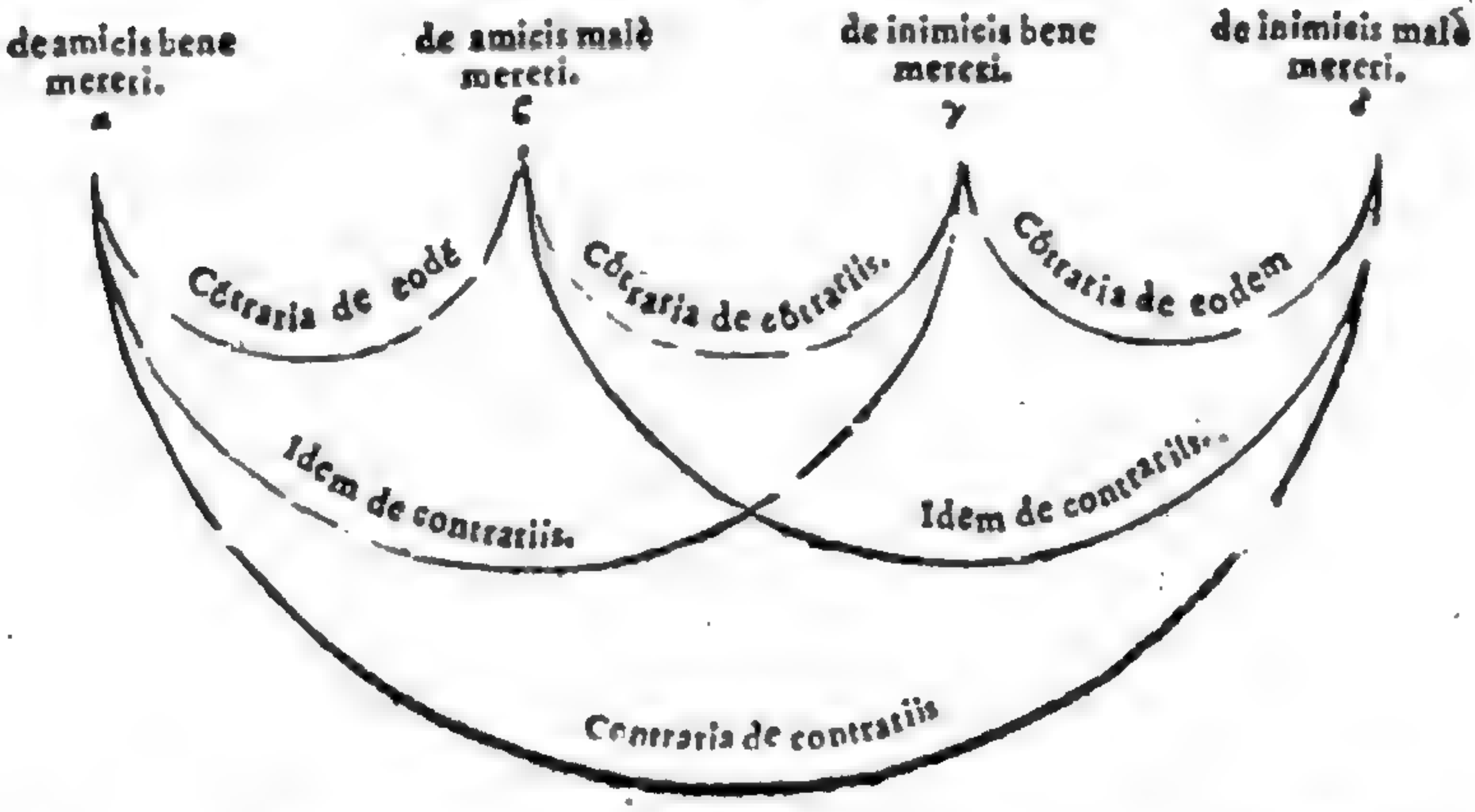
QVoniam [b] autem contraria [c] ſex [d] modis inter ſe coniunguntur, contrarietatem [e] autem efficiunt quatuor modis [f] cõiuncta: oportet accipere contraria, prout expedit euertenti, & adſtruenti. Sex igitur modis *ea* cõiungi, manifeſtum *eſt*. aut enim vtrumque [g] vtrique [h] contrariorum iungitur: atque hoc bifariã, vt de amicis bene mereri [i] & de inimicis malè [k]; vel contrà de amicis malè & de inimicis bene. aut ambo de vno: & hoc quoque bifariam, vt de amicis bene mereri & de amicis malè, vel de inimicis bene mereri & de inimicis malè. aut vnum de ambobus: & hoc quoque bifariam, vt de amicis bene & de inimicis bene, vel de amicis malè & de inimicis malè.

ἘΠεὶ δὲ τὰ ἐναντία συμπλέκεται μὲν ἀλλήλοις ἑξαχῶς, ἐναντίωσιν δὲ ποιεῖ τετραχῶς συμπλεκόμενα· δεῖ λαμβάνειν τὰ ἐναντία, ὅπως ἂν χρήσιμον ᾖ καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. ὅτι μὲν οὖν ἑξαχῶς συμπλέκεται, δῆλον· ἢ γὰρ ἑκάτερον ἑκατέρῳ τῶν ἐναντίων συμπλακήσεται. τοῦτο δὲ διχῶς, οἷον, τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, ἢ ἀνάπαλιν τὸ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὖ. ἢ ἀμφότερα περὶ τοῦ ἑνός· διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον, τὸ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἢ τὸ τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς. ἢ τὸ ἓν περὶ ἀμφοτέρων. διχῶς δὲ καὶ τοῦτο, οἷον, τὸ τοὺς φίλους εὖ καὶ τοὺς ἐχθροὺς εὖ, ἢ τοὺς φίλους κακῶς καὶ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς.

de amicis

Alterum diagramma.

Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ῥηθεῖσαι συμπλοκαὶ, οὐ ποιοῦσιν ἐναντιώσιν. τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν. τῷ τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφότερα γὰρ, αἱρετὰ, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, τῷ τοὺς ἐχθροὺς εὖ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φευκτὰ, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους.

Primæ igitur duę cõiunctiones[a] quas dixi, non faciunt contrarietatẽ[b]: de amicis enim bene mereri, & de inimicis malè, nõ ſunt contraria, cùm ambo *ſint* optabilia, & eorũdem morũ *effectus*[c]. neque item *cõtraria ſunt*, de amicis malè, & de inimicis bene *mereri*. nã & hæc *ſunt* ambo fugienda, & eorundem morum *effectus*.

a Id eſt, α δ, & ϐ γ.

b Repugnantia.

c Ab iiſdẽ moribus proficiſcũtur.

eorum quos dixi. Eadem ratio *eſt* & cupiditatis & ceterorum omnium quæ dicuntur *eſſe* multarum rerum. eſt enim cupiditas huius vel vt finis, veluti ſanitatis: vel vt eorum quæ *referuntur* ad finem, veluti ſumendi pharmaci: vel vt eius quod *deſideratur* per accidẽs, quemadmodum is qui dulcedine delectatur, vinũ *expetit*, non quia vinum, ſed quia dulce eſt. dulcedinem enim per ſe concupiſcit. vinum autem per accidens: quia ſi auſterum ſit, nõ concupiſcit amplius: per accidẽs igitur concupiſcit *vinum*. Vtilis autem *eſt* hic locus in iis quæ ad aliquid *referuntur*. ferè enim quæ ſunt eiuſmodi, *in numero* ſunt eorum quæ ad aliquid *referuntur*.

τῶν ῥηθέντων τρόπων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ ἐπιθυμίας, καὶ ὅσα ἄλλα λέγεται πλειόνων. ἔστι γὰρ ἡ ἐπιθυμία τούτου, ἢ ὡς τέλους, οἷον, ὑγιείας· ἢ ὡς τῶν πρὸς τὸ τέλος, οἷον, τοῦ φαρμακοποθῆναι· ἢ ὡς τοῦ κατὰ συμβεβηκός, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οἴνου ὁ φιλόγλυκυς, οὐχ ὅτι οἶνος, ἀλλ' ὅτι γλυκύς ἐστι. καθ' αὑτὸ μὲν γὰρ τοῦ γλυκέος ἐπιθυμεῖ, τοῦ δὲ οἴνου κατὰ συμβεβηκός. ἐὰν γὰρ αὐστηρὸς ᾖ, οὐκέτι ἐπιθυμεῖ· κατὰ συμβεβηκὸς οὖν ἐπιθυμεῖ. χρήσιμος δὲ ὁ τόπος οὗτος ἐν τοῖς πρός τι· σχεδὸν γὰρ τὰ τοιαῦτα, τῶν πρός τι εἰσίν.

Varij loci. Cap. IV.

1 *A mutatione nominis.* 2 *A genere vel ſpecie ſubiecti, vnde probatur contraria ſubiecto ineſſe vel non ineſſe.* 3 *A ſpeciebus attributi.* 4 *A pluribus definitionibus.* 5 *Ab antecedentibus, vel conſequentibus.* 6 *A tempore.*

8 *a Si nomen obſcurum in notius mutetur.*

PRæterea[a] *vtilis eſt* commutatio in notius nomen: veluti ſi pro exquiſito in exiſtimatione *dicatur* perſpicuũ: & pro curioſitate, rerũ ſtudium & cura. cùm enim notius ſit quod dictum eſt, faciliùs contra theſim argumentari poſſumus. Eſt autẽ hic quoque locus communis, *&* ad ambo *valet, id eſt,* & ad refutandum & *ad* confirmandũ. 2 Vt[b] autẽ

9 *b Si contraria inſint vel non inſint generi aut ſpeciei ſubiecti.* c Subiecto. d Subiecti.

probetur contraria eidem[c] ineſſe, reſpicere *oportet* ad genus[d]. vtputà ſi probare velimus, in ſenſu eſſe rectitudinem & peccatum: *quia* ſentire eſt iudicare: iudicare autem licet rectè & nõ rectè: etiã in ſenſu erit rectitudo & peccatũ. Nunc igitur ex genere demonſtratio *facta eſt* de ſpecie. nã iudicare *eſt* genus ſentiendi.

Ἔτι, τὸ μεταλαμβάνειν εἰς τὸ γνωριμώτερον ὄνομα. οἷον, ἀντὶ τοῦ ἀκριβοῦς ἐν ὑπολήψει, τὸ σαφές. καὶ ἀντὶ τῆς πολυπραγμοσύνης, τὴν φιλοπραγμοσύνην. γνωριμωτέρου γὰρ γινομένου τοῦ ῥηθέντος, εὐεπιχειρητότερα ἡ θέσις. ἔστι δὲ καὶ οὗτος ὁ τόπος πρὸς ἄμφω κοινός, καὶ πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν, καὶ κατασκευάζειν.

2 Πρὸς δὲ τὸ δεῖξαι τἀναντία τῷ αὐτῷ ὑπάρχοντα, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ γένους. οἷον, εἰ βουλόμεθα δεῖξαι ὅτι ἔστι περὶ αἴσθησιν ὀρθότης καὶ ἁμαρτία· τὸ δὲ αἰσθάνεσθαι, κρίνειν ἐστί. κρίνειν δέ ἐστιν ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς· καὶ περὶ αἴσθησιν ἂν εἴη ὀρθότης καὶ ἁμαρτία. νῦν μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους περὶ τὸ εἶδος ἡ ἀπόδειξις· τὸ γὰρ κρίνειν, γένος τοῦ αἰσθάνεσθαι·

ὁ γὰρ

ὁ γὰρ αἰσθανόμενος, κρίνει πως.

Πάλιν δ' ἐκ τοῦ εἴδους τῷ γένει. ὅσα γὰρ τῷ εἴδει ὑπάρχει, καὶ τῷ γένει. οἷον, εἰ ἔστιν ἐπιστήμη φαύλη καὶ σπουδαία, καὶ διάθεσίς ἐστι φαύλη καὶ σπουδαία· ἡ γὰρ διάθεσις, τῆς ἐπιστήμης γένος. ὁ μὲν οὖν πρότερος τόπος, ψευδής ἐστιν εἰς τὸ κατασκευάσαι· ὁ δὲ δεύτερος, ἀληθής. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, ὅσα τῷ γένει ὑπάρχει, καὶ τῷ εἴδει ὑπάρχειν. ζῷον μὲν γάρ ἐστι πτηνὸν καὶ τετράπουν· ἄνθρωπος δ' οὔ. ὅσα δὲ τῷ εἴδει ὑπάρχει, ἀναγκαῖον καὶ τῷ γένει· εἰ γάρ ἐστιν ἄνθρωπος σπουδαῖος, καὶ ζῷον ἐστὶ σπουδαῖον. πρὸς δὲ τὸ ἀνασκευάζειν, ὁ μὲν πρότερος, ἀληθής· ὁ δὲ δεύτερος, ψευδής· ὅσα γὰρ τῷ γένει οὐχ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ εἴδει. ὅσα δὲ τῷ εἴδει μὴ ὑπάρχει, οὐκ ἀναγκαῖον τῷ γένει μὴ ὑπάρχειν. 3 Ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τῶν εἰδῶν τι κατηγορεῖσθαι. καὶ ὅσα ἔχει τὸ γένος, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τοῦ γένους λέγεται, καὶ τῶν εἰδῶν τι ἀναγκαῖον ἔχειν, ἢ παρωνύμως ἀπό τινος τῶν εἰδῶν λέγεσθαι· (οἷον, εἴ τινος ἐπιστήμη κατηγορεῖται καὶ γραμματική, ἢ μουσική, ἢ τῶν ἄλλων τις ἐπιστημῶν κατηγορηθήσεται. καὶ εἴ τις ἔχει ἐπιστήμην, ἢ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἐπιστήμης λέγεται· καὶ γραμματικὴν ἕξει, ἢ μουσικήν, ἤ τινα τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν· ἢ παρωνύμως ἀπό τινος αὐτῶν ῥηθήσεται, οἷον, γραμματικός, ἢ μουσικός) ἐὰν οὖν τι τεθῇ λεγόμενον ἀπὸ τοῦ γένους ὁπωσοῦν, οἷον, τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι· σκοπεῖν, εἰ κατά τι τῶν εἰδῶν τῶν τῆς κινήσεως ἐνδέχεται τὴν ψυχὴν κινεῖσθαι.

qui enim ſentit, iudicat aliquo modo*. Contrà etiam ex ſpecie *probari poteſt ineſſe* generi. quæcumque enim ſpeciei inſunt, etiam generi *inſunt*[a]. veluti ſi ſcientia *eſt* mala & bona: etiam affectio *eſt* mala & bona: quoniam affectio *eſt* genus ſcientiæ. Ac prior quidem locus falſus eſt, *ſi* ad confirmandum *adhibeatur*. poſterior autem *eſt* verus. non enim neceſſe *eſt*, vt quæcunque[b] generi inſunt, etiam ſpeciei inſint: etenim animal eſt alatum & quadrupes. homo non *item*. quæcunque verò ſpeciei inſunt, neceſſariò etiam generi *inſunt*: nam ſi eſt homo probus, etiam animal[c] eſt probum. At ſi *adhibeantur* ad refutandum: prior *locus eſt* verus, poſterior *eſt* falſus. nam quæcunque generi non inſunt, nec ſpeciei *inſunt*. quæ verò ſpeciei non inſunt, vt generi non inſint, neceſſe non *eſt*. 3 Quia[d] verò neceſſe *eſt*, quibus genus attribuitur, etiam ſpeciem aliquam attribui: & quæcunque habent genus, vel denominatiuè à genere dicuntur, etiam ſpeciem aliquam habere neceſſe *eſt*, vel denominatiuè ab aliqua ſpecie dici: (veluti ſi cui ſcientia attribuitur: etiam grammatica, vel muſica, vel aliqua alia ſcientia attribuetur. & ſi quis habet ſcientiam, vel denominatiuè à ſcientia dicitur: etiam grammaticam habebit, vel muſicam, vel aliquam aliam ſcientiam: vel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, putà grammaticus, vel muſicus) ſi quid igitur poſitum fuerit, quod dicatur à genere quomodocũque, vt animã moueri: conſiderare *oportet*, an ſecundũ aliquam ſpeciem motus accidat animam moueri:

a Non tamen omni & vniuerſaliter.

b Sanè quæcũque eſſentia generis complent, neceſſariò ſpeciebus omnibus attribuuntur. ſed nō quicquid generi accidit, & ſpeciei accidit: quoniam accidere generi dicuntur etiam ea quę quorundam ſpecierum propria ſunt: vt albor accidit animali, quia ineſt cygno, non tamen reperitur in coruo. Sic contraria [illegible] inſunt generi, nō tamē cuiuis ſpeciei: quandoquidē deo dicuntur ineſſe generi, quia aliud alij ſpeciei ineſt, aliud alij: vt albor & nigror inſunt animali, quia nigror ineſt coruo, albor cygno: ergo neque coruo ineſt albor & nigror, neque cygno.

c Non tamen omne animal.

d *Si accidentis attributi ſpecies nulla inſit ſubiecto.*

a Confugiendũ eſſe ad definitiones, ſi argumentorũ copia contra theſim non ſuppetat.
b Nam dialecticus non ſolùm accipit vera, ſed etiã probabilia.
c Si antecedens ſit, aut conſequens non ſit.
d In ꝓblemate.
e Veluti ſi confirmare velimus omnẽ voluptatẽ
12
eſſe bonam, vtemur argumento ab antecedente, ita vt arguamus hypothetice à poſitione antecedentis ad poſitionẽ cõſequentis, hoc modo: Si omnis voluptas eſt naturalis, õnis voluptas eſt bonã: atqui om-
13
nis voluptas eſt naturalis: ergo omnis voluptas eſt bona. vel in Barbara, hoc modo: Omne naturale eſt bonum: omnis voluptas eſt naturalis: ergo omnis voluptas eſt bona.
f Vt ſi velimus euertere hanc theſim, Omnis voluptas eſt bo-
14
na: arguemus à conſequenti ad antecedens, vel hypotheticè hoc modo: Si omnis voluptas eſt bo-
15
na, omnis voluptas eſt expetẽda: atqui non omnis voluptas eſt expetẽda: ergo nõ omnis voluptas eſt bona. vel categoricè in ſecũda figura hoc pacto: Omne bonũ eſt expetendũ: non omnis voluptas eſt expetenda: ergo non omnis voluptas eſt bona.
g Si accidens ſemper inſit in ſubiecto.

veluti *an accidat* augeri, vel minui, vel corrumpi, vel fieri, vel alia motionis ſpecie *cieri*. ſi enim ſecundum nullam *ſpeciem id accidit*: patet, *animam* non moueri. Hic autem locus *eſt* communis, & ad ambo, *id eſt*, & ad confirmandũ & *ad* infirmãdum *valet*. nam ſi ſecundum aliquam ſpeciem mouetur, procul dubio mouetur: & ſi ſecundum nullam ſpeciem mouetur, procul dubio non mouetur. 4 Cui[a] verò non ſuppetit argumẽtorum copia ad theſim *pertinentium, is* cõſiderare *& argumẽta petere debet* ex definitionibus, quę ſunt, vel eſſe videntur[b] rei propoſitæ. & ſi ab vna non *poſſit*, à pluribus *petat*. iis enim qui *rẽ* definierint, facilius erit argumẽtari: quippe cùm aduerſus definitiones facilior ſit argumẽtatio. 5 Conſiderare[c] autem *oportet* in eo quod propoſitum eſt[d], cui rei conſequens ſit quod eſt propoſitũ: vel quid neceſſariò ſit, ſi ſit id quod eſt propoſitum. Confirmare igitur volenti, *conſiderandũ eſt* cui rei neceſſario conſequens ſit, quod eſt propoſitum. nam ſi id probatum fuerit eſſe: id quoque quod eſt propoſitum, probatum erit[e]. * Refellere autẽ volenti, *conſiderãdũ eſt*, quid ſit, ſi quod eſt propoſitum, ſit. ſi enim oſtendemus id quod eſt propoſito cõſequẽs, non eſſe: ſublatum erit, quod eſt propoſitum[f]. 6 Præterea[g] ad tempus reſpicere *oportet*, an alicubi diſcrepet. Veluti ſi *quis* dixerit id quod alitur, neceſſariò augeri. nam animalia ſemper aluntur, nõ tamen ſemper augentur. Itémq; ſi quis dixerit ſcire, *nihil aliud eſſe quã* meminiſſe. hoc enim eſt præteriti tẽporis: illud verò etiã præſentis, & futuri: quandoquidem ſcire dicimur præſentia, &

οἷον, αὔξεσθαι, ἢ μειοῦσθαι, ἢ φθείρεσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ ὅσα ἄλλα κινήσεως εἴδη. εἰ γὰρ κατὰ μηδὲν, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται. ἔστι δ' ὁ τόπος κοινὸς πρὸς ἄμφω, πρός τι τὸ κατασκευάζειν καὶ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ κατά τι τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι κινεῖται· καὶ εἰ κατὰ μηδὲν τῶν εἰδῶν κινεῖται, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται.

4 Μὴ εὐποροῦντι δὲ ἐπιχειρήματος πρὸς τὴν θέσιν, σκοπεῖν ἐκ τῶν ὁρισμῶν ἢ τῶν ὄντων τοῦ προκειμένου πράγματος, ἢ τῶν δοκούντων· κἂν εἰ μὴ ἀφ' ἑνός, ἀλλ' ἀπὸ πλειόνων. ῥᾷον γὰρ ὁρισαμένοις ἐπιχειρεῖν ἔσται· πρὸς γὰρ τοὺς ὁρισμούς, ῥᾷον ἡ ἐπιχείρησις.

5 Σκοπεῖν δὲ ἐπὶ τοῦ προκειμένου, τίνος ὄντος τὸ προκείμενόν ἐστι· ἢ τί ἐστιν ἐξ ἀνάγκης, εἰ τὸ προκείμενόν ἐστι. κατασκευάζειν μὲν οὖν βουλομένῳ, τίνος ὄντος τὸ προκείμενον ἔσται ἐξ ἀνάγκης. ἐὰν γὰρ ἐκεῖνο δειχθῇ ὑπάρχον, καὶ τὸ προκείμενον δεδειγμένον ἔσται. ἀνασκευάζειν δὲ βουλομένῳ, τί ἐστιν εἰ τὸ προκείμενόν ἐστιν· ἐὰν γὰρ δείξωμεν τὸ ἀκόλουθον τῷ προκειμένῳ μὴ ὄν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον. 6 Ἔτι, ἐπὶ τὸν χρόνον ἐπιβλέπειν, εἴ που διαφωνεῖ. οἷον, εἰ τὸ τρεφόμενον ἔφησεν ἐξ ἀνάγκης αὔξεσθαι. τρέφεται μὲν γὰρ ἀεὶ τὰ ζῶα, αὔξεται δ' οὐκ ἀεί. ὁμοίως δὲ καί, εἰ τὸ ἐπίστασθαι ἔφησέ τις μεμνῆσθαι. τὸ μὲν γάρ, τοῦ παρεληλυθότος χρόνου ἐστί· τὸ δέ, καὶ τοῦ παρόντος, καὶ τοῦ μέλλοντος. ἐπίστασθαι μὲν γὰρ λεγόμεθα τὰ παρόντα, καὶ

τὰ μέλλοντα, οἷον, ὅτι ἔσαι ἡλίου ἔκλειψις· μνημονεύειν δ' οὐκ ἐνδέχεται, ἀλλ' ἢ τὸ παρεληλυθός.

futura, veluti Solis defectionem fore: meminiſſe autem non poſſumus, niſi quod præteritum eſt.

Loci à tranſlatione diſputationis.

Cap. V.

1 De tranſlatione ad id, per quod problema confirmatur, vel euertitur: 2 vel ad id quod rei propoſita conſequens eſt.

Ἔτι, ὁ σοφιστικὸς τρόπος, τὸ ἄγειν εἰς τοιοῦτον, πρὸς ὃ εὐπορήσομεν ἐπιχειρημάτων, τοῦτο δ' ἔσαι ὁτὲ μὲν ἀναγκαῖον, ὁτὲ δὲ φαινόμενον ἀναγκαῖον, ὁτὲ δ' οὔτε φαινόμενον, οὔτε ἀναγκαῖον. ἀναγκαῖον μὲν οὖν, ὅταν ἀρνησαμένου τοῦ ἀποκρινομένου τῶν πρὸς τὴν θέσιν τι χρησίμων, πρὸς τοῦτο τοὺς λόγους ποιεῖται. τυγχάνῃ δὲ τοῦτο τῶν τοιούτων ὄν, πρὸς ὃ εὐπορεῖν ἔστιν ἐπιχειρημάτων. ὁμοίως δὲ καὶ, ὅταν ἐπαγωγὴν πρός τι διὰ τοῦ κειμένου ποιησάμενος, ἀναιρεῖν ἐπιχειρῇ· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος, καὶ τὸ προκείμενον ἀναιρεῖται. φαινόμενον δ' ἀναγκαῖον, ὅταν φαίνηται μὲν χρήσιμον καὶ οἰκεῖον τῆς θέσεως, μὴ ᾖ δὲ, πρὸς ὃ γίγνονται οἱ λόγοι· εἴτε ἀρνησαμένου τοῦ τὸν λόγον ὑπέχοντος, εἴτε ἀπὸ ἐπαγωγῆς ἐνδόξου διὰ τῆς θέσεως πρὸς αὐτὸ γινομένης, ἀναιρεῖν ἐπιχειρεῖ αὐτό. τὸ δὲ λοιπὸν, ὅταν μήτε ἀναγκαῖον ᾖ, μήτε φαινόμενον, πρὸς ὃ γίνονται οἱ λόγοι. ἄλλως δὲ παρεξελέγχεσθαι συμβαίνει τῷ ἀποκρινομένῳ. δεῖ δὲ εὐλαβεῖσθαι τὸν ἔσχατον τῶν ῥηθέντων τρόπων· παντελῶς γὰρ ἀπηρτημένος καὶ ἀλλότριος

Eſt [a] præterea ſophiſticus [b] modus, quo *aduerſarium* ducimus ad id de quo argumentorum copia nobis ſuppetet. hoc autẽ interdum neceſſarium eſt, interdum videtur neceſſarium, interdum nec videtur, nec *eſt* neceſſarium. Neceſſarium *eſt*, cùm negante eo qui reſpondet, aliquid eorum quæ ad theſim pertinent, ad id rationes diriguntur [c]: accidit autem vt id ſit eiuſmodi, ad quod argumentorum copia ſuppetat. Similiter etiam *ſit*, cùm *quis* ab eo quod poſitum eſt, ad aliquid abductione [d] facta, *id* euertere tentat. eo namque euerſo, etiam propoſitum euertitur. Videtur autem neceſſarium, cùm ad theſim pertinere videtur, nec tamen pertinet, *id* ad quod rationes referuntur: ſiue negante eo qui diſputationem ſuſtinet, ſiue abductione probabili à theſi ad illud facta, id euertere conetur. Reliquum *eſt*, cùm *id* ad quod rationes dirigũtur, nec eſt neceſſarium, nec eſſe videtur [e], ſed aliter [f] accidit vt parelencho reſpondens redarguatur. *Horum* quos dixi modorum vltimum vitare oportet: quoniã omnino remotus & alienus

a *Si diſputatio ad aliam rẽ trãſferatur.*

b Sophiſticum vocat, quia ſophiſtæ hoc ſæpe vtuntur. omiſſo enim principali problemate, de alia re diſſerũt, ad quam diſputationem tranſtulerunt. ſed ita demum eſt verè ſophiſticus, ſi trãſlatio ſine ku-

16

ſta ratione fiat, quia ſcilicet nec eſt neceſſaria, nec videtur eſſe neceſſaria: alioquin eſt dialecticus.

c Exempli cauſã, vt probem animam eſſe immortalem, ſumo hoc principium, eã à ſe moueri: id aduerſarius negat: proinde ad hoc diſceptatio transfertur.

d Abductio eſt, cùm ſyllogiſmus perficitur, tum negatur ab aduerſario propoſitio. De abductione lege cap. 25. lib. 2. Prior. Analyt. Græci codices (vt Grouchius animaduertit) hoc loco mendoſi ſunt: in quibus legitur ἐπαγωγὴν, cùm legendum ſit ἀπαγωγήν. Sic paulò poſt, vbi eſt ἐπαγωγῆς, ſcriptum eſſe oportuit ἀπαγωγῆς.

e Quia nec pertinet nec pertinere videtur ad theſim.

f Quia non monuit id ad theſim non pertinere, ſed id ſimpliciter negauit. itaq; eo probato reprehenſus eſt.

videtur eſſe à dialectica. Quocirca debet etiam is qui reſpondet, non difficilem & moroſum ſe præbere, ſed concedere quæ non pertinent ad theſim, ſignificans quænam *ſibi* non videantur, licèt *ea* concedat. plerunque enim accidit vt magis argumentorum inopia laborent ij qui interrogant, cùm omnia eis conceduntur, *quæ ſunt* eiuſmodi [a], ſi non

17 concludant. 2 Præterea [b] quicunque quoduis dixit, quodammodo multa dixit: quia multa cuique *rei* neceſſariò conſequentia ſunt: veluti qui dixit hominem eſſe, etiam animal eſſe dixit, & animatum, & bipedem, & intelligentiæ ſcientiæque capacem. Quare quouis eorum quæ conſequuntur, ſublato, tollitur etiam *probblema* ab initio *propoſitum*. Sed cauere oportet, ne ad id quod ſit difficilius [c], tranſlatio fiat. interdum enim facilius *eſt* conſequens euertere: interdū verò ipſum *problema* propoſitum.

a Quæ non pertinet ad theſim.

b *Si quis argumentetur de eo quod propoſito conſequens eſt.* Hic modus ferè expoſitus fuit cap. præced. partic. 5. Sed hoc loco repetitur, quatenus in eo ſpectatur tráſlatio diſputationis.

c Quod difficiliùs probari poſſit.

ἔοικεν εἶναι τῆς διαλεκτικῆς. διὸ δεῖ καὶ τὸν ἀποκρινόμενον μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλὰ τιθέναι τὰ μὴ χρήσιμα πρὸς τὴν θέσιν, ἐπισημαινόμενον ὅσα μὴ δοκεῖ μέν, τίθησι δέ. μᾶλλον γὰρ ἀπορεῖν ὡς ἐπιτοπολὺ συμβαίνει τοῖς ἐρωτῶσιν, πάντα τιθεμένων αὐτοῖς τῶν τοιούτων, ἐὰν μὴ περαίνωσιν. 2 Ἔτι πᾶς ὁ εἰρηκὼς ὁτιοῦν, τρόπον τινὰ πολλὰ εἴρηκεν, ἐπειδὴ πλείω ἑκάστῳ ἐξ ἀνάγκης ἀκόλουθά ἐστιν. οἷον, ὁ εἰρηκὼς ἄνθρωπον εἶναι, καὶ ὅτι ζῷόν ἐστιν εἴρηκε, καὶ ὅτι ἔμψυχον, καὶ ὅτι δίπουν, καὶ ὅτι νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. ὥστε ὁποιουοῦν ἑνὸς τῶν ἀκολούθων ἀναιρεθέντος, ἀναιρεῖται καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ. διευλαβεῖσθαι δὲ χρὴ εἰς τὸ χαλεπώτερον ποιεῖσθαι μετάληψιν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ῥᾷον τὸ ἀκόλουθον ἀνελεῖν, ἐνίοτε δὲ αὐτὸ τὸ προκείμενον.

Alij loci. CAP. VI.

1 *Ab oppoſitis immediatis.* 2 *Ab etymologia.* 3 *A diuiſione accidentis.* 4 *A polyonnymis.*

18 QVibus [d] autem in *rebus* neceſſe *eſt* alterum ſolum ineſſe vel non ineſſe, vt homini *neceſſe eſt ineſſe vel* morbum vel ſanitatem, ſi de altero abundemus argumentis *quibus probemus* ineſſe, vel nō ineſſe, etiam de altero abundabimus. hoc autē conuertitur & ad ambo [e] *valet*. nam ſi probauerimus alterum ineſſe: probatum erit, reliquum nō ineſſe. ſi verò probabimus non ineſſe: probatum erit reliquum ineſſe. patet igitur, ad ambo [f] vtilē

d *Si neceſſe ſit alterum ineſſe alterum non ineſſe.*

e Ad confirmandum, & ad infirmandum.

f Expone, vt paulò ſuprà.

Ὅσοις δὲ ἀνάγκη μόνον θάτερον ὑπάρχειν, ἢ οὐχ ὑπάρχειν, οἷον τῷ ἀνθρώπῳ τὴν νόσον, ἢ τὴν ὑγίειαν· ἐὰν πρὸς θάτερον εὐπορῶμεν διαλέγεσθαι, ὅτι ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει, καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν εὐπορήσομεν. τοῦτο δὲ ἀντιστρέφει πρὸς ἄμφω. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι ὑπάρχει θάτερον, τὸ λοιπὸν δεδειχότες ἐσόμεθα ὅτι οὐχ ὑπάρχει. ἐὰν δὲ ὅτι οὐχ ὑπάρχει δείξωμεν, τὸ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχει δεδειχότες ἐσόμεθα. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς ἄμφω χρήσιμος

ὁ τόπος

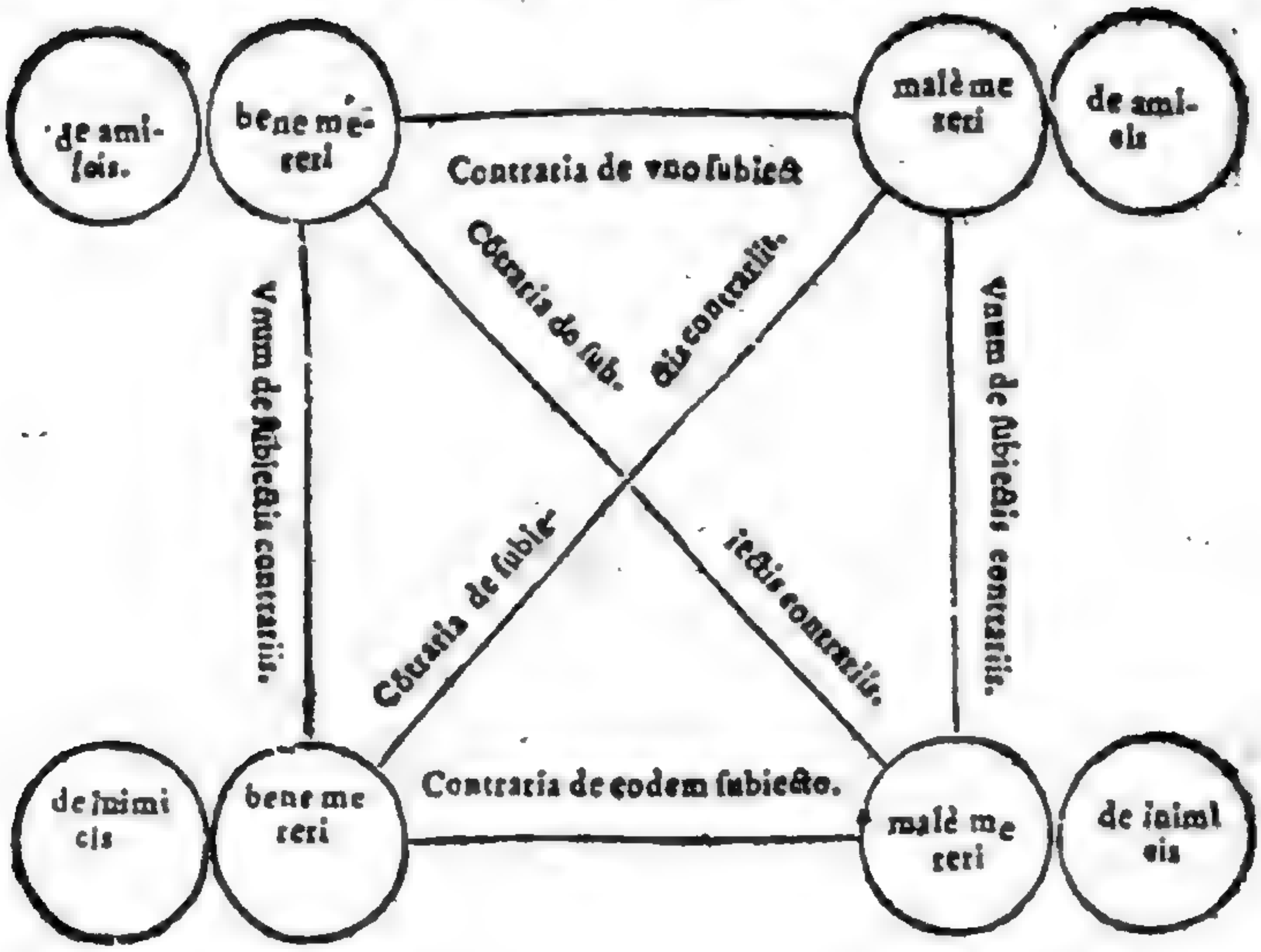
ὁ τόπος ἐστίν. 2 Ἔτι, τὸ ἐπιχειρεῖν, μεταφέροντα τοὔνομα ἐπὶ τὸν λόγον, ὡς μᾶλλον προσῆκον ἐκλαμβάνειν, ἢ ὡς κεῖται τοὔνομα. οἷον, εὔψυχον, μὴ τὸν ἀνδρεῖον, καθάπερ κεῖται, ἀλλὰ τὸν εὖ τὴν ψυχὴν ἔχοντα· καθάπερ καὶ εὔελπιν, τὸν ἀγαθὰ ἐλπίζοντα· ὁμοίως δὲ καὶ εὐδαίμονα, οὗ ἂν ὁ δαίμων ᾖ σπουδαῖος· καθάπερ Ξενοκράτης φησὶν εὐδαίμονα εἶναι τὸν τὴν ψυχὴν ἔχοντα σπουδαίαν· ταύτην γὰρ ἑκάστῳ εἶναι δαίμονα. 3 Ἐπεὶ δὲ τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ· τὰ δὲ, ὡς ἐπιτοπολύ· τὰ δὲ, ὁπότερ' ἔτυχεν· ἐὰν τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐπιτοπολὺ τεθῇ· ἢ τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐξ ἀνάγκης, ἢ αὐτὸ, ἢ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολύ· ἀεὶ δίδωσι τόπον ἐπιχειρήματος. ἐὰν γὰρ τὸ ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐπιτοπολὺ τεθῇ· δῆλον ὅτι οὐ παντί φησιν ὑπάρχειν, ὑπάρχοντος παντί. ὥστε ἡμάρτηκεν. εἴτε τὸ ὡς ἐπιτοπολὺ λεγόμενον, ἐξ ἀνάγκης ἔφησε· παντὶ γάρ φησιν ὑπάρχειν, οὐχ ὑπάρχοντος παντί. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολὺ, ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν· ἀεὶ γὰρ ἐπ' ἔλαττον λέγεται τὸ ἐναντίον τῷ ὡς ἐπιτοπολύ. οἷον, εἰ ὡς ἐπιτοπολὺ φαῦλοι οἱ ἄνθρωποι, ἀγαθοὶ ἐπ' ἔλαττον. ὥστε ἔτι μᾶλλον ἡμάρτηκεν, εἰ ἀγαθοὺς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ, εἰ τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, ἐξ ἀνάγκης ἔφησεν, ἢ ὡς ἐπιτοπολύ. οὔτε γὰρ ἐξ ἀνάγκης τὸ ὁπότερ' ἔτυχεν, οὔθ' ὡς ἐπιτοπολύ. ἐνδέχεται δὲ, κἂν μὴ διορίσας εἴπῃ, πότερον ὡς ἐπιτοπολὺ, ἢ ὡς ἐξ ἀνάγκης εἴρηκεν, ᾖ δὲ τὸ πρᾶγμα ὡς ἐπιτοπολὺ, διαλέγεσθαι ὡς

19 *eſſe hunc* locum. 2 Inſuper[a] *oportet* argumentari, tranſlato nomine adnotationem[b], quaſi *ſit* magis conſentaneum *ſic* accipere[c], quàm vt poſitũ eſt[d] nomen. veluti εὔψυχον, (*id eſt, bene animatum*) *eſſe virũ* fortẽ, quemadmodum poſitum eſt, ſed eum qui εὖ τὴν ψυχὴν habet, *id eſt, bene eſt animo affectus*: ſicut εὔελπιν, (*id eſt, bonæ ſpei plenum*) eũ qui bona exſpectat: ſimilitérque εὐδαίμονα (*id eſt beatũ*) *eum* cuius dęmõ eſt bonus: quemadmodũ Xenocrates ait εὐδαίμονα eſſe, cuius animus ſit bonus: hunc enim cuiq; eſſe dæmonem. 3 Quoniam[e] autẽ rerũ aliæ neceſſariò ſunt[f], aliæ plerumque[g], aliæ vtrolibet modo[h]: 20
ſi id quod neceſſariò *eſt*, plerumque *accidere* ponatur: vel id qđ plerumque *eſt*, ſiue cõtrarium[i], *ponatur eſſe* neceſſariò: ſemper locum præbet argumento. nam ſi neceſſarium, vt plerumque *accidens* poſuerit: perſpicuum *eſt eũ* dicere, nõ omni ineſſe, cũ omni inſit. quare peccauit. necnõ ſi id quod plerumque dicitur, neceſſariò *eſſe* dixerit: omni enim ineſſe ait, cùm non inſit omni. ſimilitérque ſi cõtrarium ei quod plerumq; *accidit*, neceſſariò *eſſe* dixerit. ſemper enim in paucioribus dicitur, *quod eſt* plerumq; *accidenti* cõtrarium. veluti ſi homines plerumque *ſunt* improbi, rarò *ſũt* boni. quapropter adhuc magis peccauit, ſi bonos neceſſariò eſſe dixerit. Itidem & ſi id quod vtrolibet modo *æquè* accidit, neceſſariò, vel plerumquè *eſſe* dixerit. quod enim vtrolibet modo accidit, nec neceſſariò *eſt*, nec plerumque. Sed & ſi *quis* nõ definierit, vtrùm plerumque an neceſſariò *eſſe* dicat, res autẽ plerũque ſit: diſputari poteſt[k], quaſi

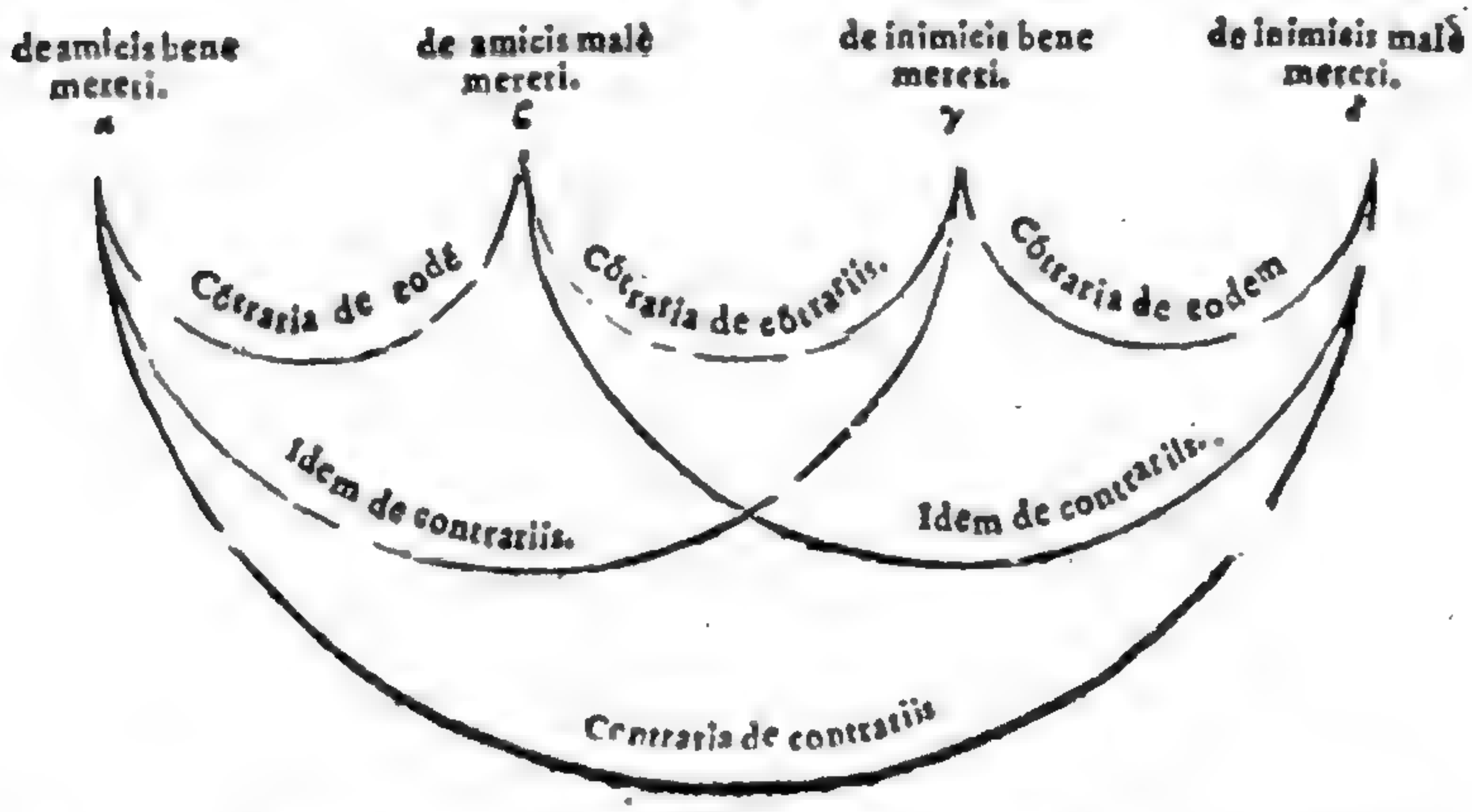
a *Si vſus vocabuli nõ videatur cõſentire cum etymologia.*
b Etymologiam.
c Ab etymologia interpretationem vocabuli, potiùs quàm ab vſu.
d In problemate, in quo reſpõdens reſpexit ad vſũ potiùs, quàm ad etymologiã.

e *Si non ita dicatur ineſſe vt ineſt.*
f Vt coruus neceſſariò eſt niger, cygnus neceſſariò albus.
g Vt matres plerumque diligunt liberos ſuos. & qui exheredantur à parẽtibus, plerumque ſunt improbi. Porrò ſub hoc mẽbro tacitè cõtinetur oppoſitũ, id eſt, quod rarò fit.
h Veluti æquè accidere poteſt, vt veſtis atteratur, vel non atteratur.
i Id eſt, quod rarò accidit.

k Quia ſimpliciter & abſolutè aſſerunt, quod non eſt verũ, niſi cum adiectione, qua ſignificetur plerumque accidere.

Alterum diagramma.

Αἱ μὲν οὖν πρῶται δύο ῥηθεῖσαι συμπλοκαὶ, οὐ ποιοῦσιν ἐναντίωσιν. τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν. πρὸς τοὺς ἐχθροὺς κακῶς, οὐκ ἔστιν ἐναντίον· ἀμφότερα γὰρ, αἱρετὰ, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους. οὐδὲ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, πρὸς τοὺς ἐχθροὺς εὖ· καὶ γὰρ ταῦτα ἀμφότερα φευκτὰ, καὶ τοῦ αὐτοῦ ἤθους.

Primæ igitur duę cōiunctiones[a] quas dixi, non faciunt contrarietatē[b]: de amicis enim bene mereri, & de inimicis malè, nō ſunt contraria, cùm ambo *ſint* optabilia, & corūdem morū *effectus*[c]. neque item *cōtraria ſunt*, de amicis malè, & de inimicis bene *mereri*. nā & hæc *ſunt* ambo fugienda, & eorundem morum *effectus*.

a Id eſt, α δ, & β γ.

b Repugnantia.

c Ab iiſdē moribus proficiſcātur.

non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium eſſe: niſi alterum exſuperantiæ, alterū defectus rationem habeat. nam & exſuperantia, *in* rerum fugiendarum *numero* eſſe videtur: & ſimiliter quod eſt defectus. Reliqua autē quatuor omnia efficiūt contrarietatē. nam de amicis bene mereri, & de amicis malè mereri, cōtraria *ſunt*: quia ex cōtrariis moribus proficiſcuntur: & alterum *eſt* eligendum, alterum fugiēdum. Itidem etiam in aliis *ſe res habet*: quoniam in ſingulis coniunctionibus alterum eſt eligendum, alterum fugiendum: & alterū ex bonis moribus *proficiſcitur*, alterum ex malis. Cōſtat igitur ex iis quæ dicta ſunt, accidere vt eidē plura contraria ſint. huic enim, de amicis bene mereri, illud cōtrarium *eſt*, de inimicis bene mereri: nec non illud *eſt* contrarium, de amicis malè *mereri*. Similiter etiam aliorum cuique, ſi quis *ea* conſideret eodem modo, videbūtur duo contraria *eſſe*. Vtrumuis igitur contrariorum vtile ſit ad theſim, *illud* ſumi *debet*.

23

a *Si contrariū inſit in ſubiecto.*
b Contrarium.
c In theſi.
d Contrarium.
e Accidens.
f Vt ſi homo bene valet, nō poteſt ægrotare.

2 Præterea[a] ſi quid contrarium ſit accidenti: cōſiderandum eſt, an inſit [b] *ei*, cui accidens ineſſe dictum eſt [c]. ſi enim hoc [d] inſit, illud [e] non poteſt ineſſe [f]: quoniam fieri nequit, vt cōtraria ſimul eidem *ſubiecto* inſint.

24

g *Si theſi cōſequēs ſit, vt contraria ſimul ſint in eodem ſubiecto.*

3 Aut[g] an tale quidpiam dictum ſit de aliquo: quod ſi ſit, neceſſe ſit cōtraria *in eodem ſubiecto* ineſſe. vt ſi *quis* ideas in nobis eſſe dixerit: eas enim moueri & quieſcere accidet, itemq; ſenſibiles & intelligibiles eſſe. videntur enim

οὐ δοκεῖ δὲ φευκτὸν φευκτῷ ἐναντίον εἶναι· ἐὰν μὴ τὸ μὲν, καθ' ὑπερβολὴν, τὸ δὲ, κατ' ἔνδειαν λεγόμενον ᾖ. ἥτε γὰρ ὑπερβολὴ, φευκτῶν δοκεῖ εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἔνδεια. τὰ δὲ λοιπὰ τέτταρα πάντα ποιεῖ ἐναντίωσιν. τὸ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τῷ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ἀπό τε γὰρ τοῦ ἐναντίου ἤθους ἐστί· καὶ τὸ μὲν, αἱρετόν· τὸ δὲ, φευκτόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καθ' ἑκάστην γὰρ συζυγίαν, τὸ μὲν, αἱρετόν· τὸ δὲ, φευκτόν· καὶ τὸ μὲν, ἐπιεικοῦς ἤθους· τὸ δὲ, φαύλου. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῷ αὐτῷ πλείονα ἐναντία συμβαίνει γίνεσθαι. τῷ γὰρ τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, τό τε τοὺς ἐχθροὺς εὖ ποιεῖν, ἐναντίον· καὶ τὸ τοὺς φίλους κακῶς, ἐναντίον. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάστῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπισκοποῦσι, δύο τὰ ἐναντία φανήσεται. λαμβάνειν οὖν τῶν ἐναντίων ὁπότερον ἂν ᾖ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμον.

2 Ἔτι, εἰ ἔστι τι ἐναντίον τῷ συμβεβηκότι, σκοπεῖν εἰ ὑπάρχει, ᾧπερ τὸ συμβεβηκὸς εἴρηται ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τοῦτο ὑπάρχει, ἐκεῖνο οὐκ ἂν ὑπάρχοι. ἀδύνατον γὰρ τἀναντία ἅμα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν. 3 Ἢ εἴ τι τοιοῦτον εἴρηται κατά τινος, οὗ ὄντος, ἀνάγκη τὰ ἐναντία ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τὰς ἰδέας ἐν ἡμῖν ἔφησεν εἶναι· κινεῖσθαι γὰρ, καὶ ἠρεμεῖν αὐτὰς συμβήσεται· ἔτι δὲ αἰσθητὰς, καὶ νοητὰς εἶναι. δοκοῦσι γὰρ αἱ ἰδέαι ἠρεμεῖν, καὶ ἀκίνητοι καὶ νοηταὶ εἶναι τοῖς τιθεμένοις ἰδέας εἶναι· ἐν ἡμῖν δὲ οὔσας, ἀδύνατον ἀκινήτους εἶναι·

ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe, *vt placet* iis qui ideas eſſe ponunt. ſi verò in nobis ſint, immobiles eſſe nequeunt.

κινουμένων

κινουμένων γὰρ ἡμῶν, ἀναγκαῖον καὶ τὰ ἐν ἡμῖν πάντα συγκινεῖσθαι. δῆλον δ' ὅτι καὶ αἰσθηταὶ, εἴπερ ἐν ἡμῖν εἰσί· διὰ γὰρ τῆς περὶ τὴν ὄψιν αἰσθήσεως, τὴν ἐν ἑκάστῳ μορφὴν γνωρίζομεν. 4 Πάλιν, εἰ κεῖται συμβεβηκὸς ᾧ ἐστί τι ἐναντίον, σκοπεῖν, εἰ καὶ τοῦ ἐναντίου δεκτικὸν, ὅπερ καὶ τοῦ συμβεβηκότος. τὸ γὰρ αὐτὸ, τῶν ἐναντίων δεκτικόν. οἷον, εἰ τὸ μῖσος ἕπεσθαι τῇ ὀργῇ ἔφησεν, εἴη ἂν τὸ μῖσος ἐν τῷ θυμοειδεῖ· ἐκεῖ γὰρ ἡ ὀργή. σκεπτέον οὖν, εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ θυμοειδεῖ, ἡ φιλία. εἰ γὰρ μὴ ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ ἐστιν ἡ φιλία, οὐκ ἂν ἕποιτο τὸ μῖσος τῇ ὀργῇ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἐπιθυμητικὸν ἀγνοεῖν ἔφησεν. εἴη γὰρ ἂν ἐπιστήμης δεκτικὸν, εἴπερ καὶ ἀγνοίας· ὅπερ οὐ δοκεῖ, τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν εἶναι ἐπιστήμης. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. κατασκευάζοντι δὲ, ὅτι μὲν ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος· ὅτι δὲ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, χρήσιμος. δείξαντες μὲν γὰρ ὅτι οὐ δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου, δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι οὔτε ὑπάρχει τὸ συμβεβηκὸς, οὔτε ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ἐὰν δὲ δείξωμεν, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐναντίον, ἢ ὅτι δεκτικὸν τοῦ ἐναντίου ἐστίν· οὐδέπω δεδειχότες ἐσόμεθα, ὅτι καὶ τὸ συμβεβηκὸς ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον δεδειγμένον ἔσται.

quia cùm nos mouemur, neceſſe *eſt* vt & quæ in nobis *ſunt*, omnia ſimul moueantur[a]. Conſtat etiam *eas* eſſe ſenſibiles, ſi quidẽ in nobis ſint: quia per oculorum ſenſum formam quę in quaque re *eſt*, cognoſcimus.

4 Rurſus[b] ſi poſitum eſt[c] accidens, cui ſit aliquid contrarium, conſiderare *oportet*. an contrarij quoque *ſit* ſuſceptiuum, quod *eſt* accidentis *ſuſceptiuũ*. idem enim cõtrariorum *eſt* ſuſceptiuũ. velut ſi odium iræ conſequens eſſe dixerit: certè odium erit in *parte animæ* iraſcibili, quoniam ibi eſt ira. videndũ igitur *eſt*, an & contrarium ſit in iraſcibili, *nempe* amicitia. ſi enim amicitia non ſit *in iraſcibili*, ſed in concupiſcibili. non poteſt odium iræ conſequẽs eſſe. Similis ratio *eſt*, ſi *partẽ animæ* concupiſcibilem ignorare dixerit. nam erit apta ad ſuſcipiendam ſcientiam, ſiquidem *apta eſt* ad *ſuſcipiendam* ignorãtiam. quod quidem non videtur *verum eſſe*[d], *nempe* cõcupiſcibilẽ *animæ partem* eſſe aptã ad ſuſcipiendã ſciẽtiam. Qui igitur refellit, *hoc loco*, quemadmodum dictum eſt, vti debet. Confirmanti autẽ, *ad probandũ* ineſſe accidẽs, nõ eſt vtilis hic locus: ſed *ad probandũ* poſſe ineſſe vtilis *eſt*. cùm enim probauerimus non eſſe ſuſceptiuum contrarij: probatum erit, neque ineſſe accidẽs, neque poſſe ineſſe. at ſi probabimus cõtrariũ ineſſe, vel contrarij ſuſceptiuum eſſe: nondum probatum erit etiam accidens ineſſe, ſed poſſe ineſſe tantummodò probatũ erit.

a Saltẽ per accidens: quomodo anima mouetur.

b *Si contrarium poſſit, vel non poſſit eſſe in ſubiecto.*

c In theſi.

d Secutus ſum lectioné, quam in omnibus libris reperi: quãquàm vereor, ne illa verba, τὸ ἐπιθυμητικὸν δεκτικὸν εἶναι ἐπιστήμης ſint glоſſema, quo voluerit aliquis interpretari verba illa, ὅπερ οὐ δοκεῖ, quo gloſſemate expuncto, ſic interpretarer. Illenim quod *aptum eſſe* non videtur, aptum erit ad ſuſcipiendam ſciẽtiam, propterea quòd aptum eſt ad ſuſcipiendam ignorantiam.

Loci ab oppoſitorum conſecutione.

Cap. VIII.

1 *A contradicentibus*, 2 *A contrariis*. 3 *A priuatione & habitu*: 4 *A relatis*.

26 QVoniam autem oppoſitiones quatuor ſunt, conſiderã dum *eſt*, *an argumentũ duci poſſit* ex cõtradictionibus inuerſa cõſecutione, & in refellendo, & in confirmando. Accipere autem *hoc oportet* per inductionẽ, veluti ſi homo *eſt* animal: quod nõ eſt animal, non *eſt* homo. ſimiliterque in aliis *res ſe habet*. hic enim inuerſa *eſt* conſecutio: quoniam homini animal eſt conſequens: non homini autem nõ *eſt conſequens* non animal: ſed conuerſo ordine, non animali *conſequens eſt* nõ homo. In omnibus igitur, eiuſmodi axiomate vtendũ eſt. veluti ſi honeſtum *eſt* iucundum, etiam non iucundum non *eſt* honeſtũ. quòd ſi hoc nõ *eſt*, ne illud quidẽ erit. ſimiliterque ſi non iucundum nõ *eſt* honeſtum, honeſtum eſt iucũdum. patet igitur ad ambo valere cõſecutionem quæ in cõtradictione fit ordine commutato.
27 2 In contrariis autem tam euertenti quàm adſtruenti conſiderãdum *eſt*, an contrarium contrario ſit conſequens vel directò, vel ordine inuerſo. Accipere autem & hæc oportet per inductionẽ, quatenus vtile *eſt*. Directò *fit* conſecutio: vt fortitudini, & ignauiæ: illi enim virtus conſequens eſt, huic verò vitium: & illi quidem conſequens eſt eligendum, huic verò fugiendum. directa igitur eſt & horum conſecutio: quoniã eligendum, *eſt* cõtrariũ fugiendo. Similiterque *fit* in ceteris. Inuerſo autẽ ordine *fit* cõſecutio: vt bonę corporis habitudini[a] ſanitas conſequẽs eſt, malæ autem habitudini morbus non *eſt* cõſequẽs, ſed morbo mala habitudo. patet igitur, mutato ordine in his fieri conſecutionẽ. Rarò autem hæc ordinis commutatio in cõtrariis accidit.

a Primæ conſtitutionis.

Ἐπεὶ δὲ εἰσιν αἱ ἀντιθέσεις τέτταρες, σκοπεῖν ἐκ μὲν τῶν ἀντιφάσεων, ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ἀκολουθήσεως, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι. λαμβάνειν δὲ ἐξ ἐπαγωγῆς. οἷον, εἰ ὁ ἄνθρωπος ζῷον, τὸ μὴ ζῷον οὐκ ἄνθρωπος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐνταῦθα γὰρ ἀνάπαλιν ἡ ἀκολούθησις, τῷ μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῷον ἕπεται· τῷ δὲ μὴ ἀνθρώπῳ τὸ μὴ ζῷον, οὔ· ἀλλ' ἀνάπαλιν τῷ μὴ ζῴῳ τὸ οὐκ ἄνθρωπος. ἐπὶ πάντων οὖν τὸ τοιοῦτον ἀξιωτέον. οἷον, εἰ τὸ καλὸν, ἡδύ· καὶ τὸ μὴ ἡδὺ, οὐ καλόν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο, οὐδ' ἐκεῖνο. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ μὴ ἡδὺ, οὐ καλὸν τὸ καλὸν, ἡδύ. δῆλον οὖν, ὅτι πρὸς ἄμφω ἀντιστρέφει ἡ κατὰ τὴν ἀντίφασιν ἀκολούθησις ἀνάπαλιν γινομένη. 2 Ἐπὶ δὲ τῶν ἐναντίων σκοπεῖν, εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἕπεται, ἢ ἐπὶ ταῦτα, ἢ ἀνάπαλιν, καὶ ἀναιροῦντι, καὶ κατασκευάζοντι. λαμβάνειν δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐξ ἐπαγωγῆς, ἐφ' ὅσον χρήσιμον. ἐπὶ ταὐτὸ μὲν οὖν ἡ ἀκολούθησις οἷον, τῇ ἀνδρίᾳ, καὶ τῇ δειλίᾳ. τῇ μὲν γὰρ, ἀρετὴ ἀκολουθεῖ· τῇ δὲ, κακία. καὶ τῇ μὲν ἀκολουθεῖ τὸ αἱρετόν· τῇ δὲ, τὸ φευκτόν. ἐπὶ ταῦτα οὖν καὶ ἡ τούτων ἀκολούθησις. ἐναντίον γὰρ τὸ αἱρετὸν τῷ φευκτῷ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀκολούθησις· οἷον, τῇ εὐεξίᾳ μὲν ἡ ὑγίεια ἀκολουθεῖ, καχεξίᾳ δὲ νόσος οὔ, ἀλλὰ νόσῳ καχεξία. δῆλον οὖν, ὅτι ἀνάπαλιν ἐπὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις γίνεται. σπάνιον δὲ τὸ ἀνάπαλιν ἐπὶ τῶν ἐναντίων συμβαίνει,

ἀλλὰ

ἀλλὰ τοῖς πλείστοις ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἡ ἀκολούθησις. εἰ οὖν μήτε ἐπὶ τὰ αὐτὰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖ, μήτε ἀνάπαλιν· δῆλον ὅτι οὐδ' ἐπὶ τῶν ῥηθέντων ἀκολουθεῖ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐναντίων· καὶ ἐπὶ τῶν ῥηθέντων, ἀναγκαῖον τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἀκολουθεῖν.

3 Ὁμοίως δὲ τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐπὶ τῶν στερήσεων καὶ ἕξεων σκεπτέον. πλὴν οὐκ ἔστιν ἐπὶ τῶν στερήσεων τὸ ἀνάπαλιν, ἀλλ' ἐπὶ ταὐτὰ τὴν ἀκολούθησιν ἀναγκαῖον ἀεὶ γίνεσθαι· καθάπερ ὄψιν μὲν αἴσθησιν, τυφλότητι δὲ ἀναισθησίαν. ἀντίκειται γὰρ ἡ αἴσθησις τῇ ἀναισθησίᾳ, ὡς ἕξις καὶ στέρησις. τὸ μὲν γὰρ, ἕξις αὐτῶν· τὸ δὲ, στέρησίς ἐστιν.

4 Ὁμοίως δὲ τῇ ἕξει καὶ τῇ στερήσει, καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι χρηστέον· ἐπὶ ταὐτὰ γὰρ καὶ τούτων ἡ ἀκολούθησις. οἷον, εἰ τὸ τριπλάσιον, πολλαπλάσιον. καὶ τὸ τριτημόριον, πολλοστημόριον. λέγεται γὰρ, τὸ μὲν τριπλάσιον, πρὸς τὸ τριτημόριον. τὸ δὲ πολλαπλάσιον, πρὸς τὸ πολλοστημόριον. πάλιν, εἰ ἡ ἐπιστήμη, ὑπόληψις· καὶ τὸ ἐπιστητὸν, ὑποληπτόν· καὶ εἰ ἡ ὅρασις, αἴσθησις· καὶ τὸ ὁρατὸν, αἰσθητόν. ἔνστασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη ἐπὶ τῶν πρός τι τὴν ἀκολούθησιν γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται· τὸ γὰρ αἰσθητὸν, ἐπιστητόν ἐστιν· ἡ δὲ αἴσθησις, οὐκ ἐπιστήμη. οὐ μὴν ἀληθής γε ἡ ἔνστασις δοκεῖ εἶναι· πολλοὶ γὰρ οὔ φασι τῶν αἰσθητῶν ἐπιστήμην εἶναι. ἔτι πρὸς τοὐναντίον, οὐχ ἧττον χρήσιμον τὸ ῥηθέν· οἷον, ὅτι τὸ αἰσθητὸν, οὐκ ἔστιν ἐπιστητόν· οὐδὲ γὰρ ἡ αἴσθησις, ἐπιστήμη.

ſed *in* plurimis directa *eſt* cõſecutio. Quòd ſi nec directò contrarium contrario conſequẽs ſit, nec ordine inuerſo: manifeſtum *eſt*, ne quidem in iis quæ dicta ſunt[a], alterum alteri conſequens eſſe. Si verò in contrariis: etiam in iis quæ dicta ſunt, neceſſe *eſt* alterum alteri conſequens eſſe. 28

3 Vt autem in contrariis, ſic in priuationibus & habitibus conſiderãdum *eſt*: præterquàm quòd in priuationibus non eſt ordinis inuerſio, ſed neceſſe *eſt* vt directò ſemper conſecutio fiat. quemadmodũ aſpectũ ſenſus, cæcitatem priuatio ſenſus *ſequitur*. ſenſus enim opponitur priuatio ni ſẽſus, vt habitus & priuatio[b]: alterum enim eorũ habitus, alterum priuatio eſt. 29 4 Vt autem habitu & priuatione, ſic etiã relatis vtendum *eſt*. directa enim *eſt* etiam horũ cõſecutio, Veluti ſi triplũ *eſt* multiplex, etiã ſubtriplum *eſt* ſubmultiplex: refertur enim triplum ad ſubtriplum, & multiplex ad ſubmultiplex. Rurſus ſi ſcientia *eſt* exiſtimatio etiam ſcibile *eſt* exiſtimabile. Et ſi viſio *eſt* ſenſus, etiam viſibile *eſt* ſenſibile. Obiectio *proponi poteſt*, non neceſſe *eſſe* vt in relatis conſecutio fiat, ſicut dictum eſt: quia ſinſile, eſt ſcibile, ſenſus autem non *eſt* ſcientia. Non tamen hæc obiectio videtur vera eſſe. multi enim negant ſenſibilium ſcientiam eſſe. Præterea ad contrarium *probandum* non minùs vtile *eſt* quod dixi: veluti ſenſibile non eſſe ſcibile, quia nec ſenſus *eſt* ſcientia.

a In problemate.

b Vt habitus priuationi.

Loci à coniugatis,& ab ortu,vel interitu,vel effi ciente,vel interimente.

Cap. IX.

1 A coniugatis eius quod poſitum eſt in problemate, 2 vel contrarii. 3 Ab ortu, & interitu: necnon ab iis quæ efficiendi vel corrumpendi vim habent.

ITem *conſideranda ſunt* coniugata & caſus,& euertendo, & adſtruendo. Dicuntur autem cōiugata,quæ ſunt eiuſmodi: vt iuſta & iuſtus,cum iuſtitia: & fortia,& fortis,cum fortitudine. Similiter etiam quæ vim habent efficiendi vel conſeruandi, coniugata eorum ſunt,quorum ſunt conſeruantia vel efficientia: vt ſanitatis, ſalubria: & firmæ corporis conſtitutionis, ea quæ firmam corporis conſtitutionē efficiunt vel conſeruant. Eodémque modo in ceteris *ſe res habet.* Cõiugata igitur dici ſolent, quę eiuſmodi *ſunt.* Caſus autem vt iuſtè,& fortiter, & ſalubriter, & aptè ad firmam corporis conſtitutionem,& quæcũque hoc modo dicuntur. Videntur autem & quę ſecundum caſus *dicuntur*, eſſe coniugata: vt iuſtè cum iuſtitia, & fortiter cum fortitudine. Coniugata autem dicuntur omnia,quæ *ſunt* in eadem coniugatione *ſeu claſſe*: vt iuſtitia,iuſtꝰ iuſtum,iuſtè. patet igitur, ſi quid eorum quæ *ſunt* in eadem claſſe, probatum fuerit bonum *eſſe* aut laudabile, etiam reliqua omnia probata fore. veluti ſi iuſtitia *ſit in numero rerum* laudabilium: etiam iuſtus,& iuſtum,& iuſtè, *erit in eodem rerum* laudabiliũ *numero.* Dicetur autem quod eſt iuſtè, eſſe etiam laudabiliter eodem caſu: *dicitur* enim *laudabiliter* à laudabili, vt iuſtè à iuſtitia.

Πάλιν, ἐπὶ τῶν συστοίχων καὶ ἐπὶ τῶν πτώσεων, καὶ ἀναιροῦντα, καὶ κατασκευάζοντα. λέγεται δὲ σύστοιχα μὲν τὰ τοιάδε. οἷον, τὰ δίκαια, καὶ ὁ δίκαιος, τῇ δικαιοσύνῃ· καὶ τὰ ἀνδρεῖα, καὶ ὁ ἀνδρεῖος τῇ ἀνδρίᾳ. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ποιητικὰ, καὶ τὰ φυλακτικὰ, σύστοιχα ἐκείνων ἐστὶν, ὧν ἐστὶ φυλακτικὰ, ἢ ποιητικά. οἷον τὰ ὑγιεινὰ, ὑγιείας. καὶ τὰ εὐεκτικὰ, εὐεξίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σύστοιχα μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα εἴωθε λέγεσθαι. πτώσεις δὲ, οἷον, τὸ δικαίως, καὶ ἀνδρείως, καὶ ὑγιεινῶς, καὶ εὐεκτικῶς· καὶ ὅσα τοῦτον τὸν τρόπον λέγεται. δοκεῖ δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς πτώσεις, σύστοιχα εἶναι· οἷον, τὸ μὲν δικαίως, τῇ δικαιοσύνῃ. τὸ δὲ ἀνδρείως, τῇ ἀνδρίᾳ. σύστοιχα δὲ λέγεται, τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν ἅπαντα· οἷον, δικαιοσύνη, δίκαιος, δίκαιον, δικαίως. δῆλον οὖν, ὅτι ἑνὸς ὁποιουοῦν δειχθέντος τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν συστοιχίαν, ἀγαθοῦ, ἢ ἐπαινετοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα δεδειγμένα ἔσται. οἷον, εἰ ἡ δικαιοσύνη τῶν ἐπαινετῶν· καὶ ὁ δίκαιος, καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ δικαίως, τῶν ἐπαινετῶν. ῥηθήσεται δὲ τὸ δικαίως καὶ ἐπαινετῶς, κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐπαινετοῦ. καθάπερ τὸ δικαίως, ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης.

2 Σκοπεῖν δὲ μὴ μόνον ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον. οἷον, ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἡδύ· οὐδὲ γὰρ τὸ κακὸν, λυπηρόν· ἢ εἰ τοῦτο, κἀκεῖνο. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη, ἐπιστήμη· καὶ ἡ ἀδικία, ἄγνοια. καὶ εἰ τὸ δικαίως, ἐπιστημονικῶς καὶ ἐμπείρως· τὸ ἀδίκως, ἀγνοούντως καὶ ἀπείρως· εἰ δὲ ταῦτα μὴ, οὐδ' ἐκεῖνα· καθάπερ ἐπὶ τοῦ νῦν ῥηθέντος. μᾶλλον γὰρ ἂν φανείη τὸ ἀδίκως, ἐμπείρως, ἢ ἀπείρως. οὗτος δ' ὁ τόπος εἴρηται πρότερον ἐν ταῖς τῶν ἐναντίων ἀκολουθήσεσιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο νῦν ἀξιοῦμεν, ἢ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ἀκολουθεῖν.

3 Ἔτι, ἐπὶ τῶν γενέσεων καὶ φθορῶν, καὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν, καὶ ἀνασκευάζοντι καὶ κατασκευάζοντι. ὧν γὰρ αἱ γενέσεις, τῶν ἀγαθῶν, καὶ αὐτὰ ἀγαθά· καὶ εἰ αὐτὰ ἀγαθὰ, καὶ αἱ γενέσεις. εἰ δὲ αἱ γενέσεις, τῶν κακῶν, καὶ αὐτὰ τῶν κακῶν. ἐπὶ δὲ τῶν φθορῶν, ἀνάπαλιν. εἰ γὰρ αἱ φθοραὶ τῶν ἀγαθῶν, αὐτὰ τῶν κακῶν. εἰ δὲ αἱ φθοραὶ τῶν κακῶν, αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ποιητικῶν καὶ φθαρτικῶν. ὧν μὲν γὰρ τὰ ποιητικὰ ἀγαθὰ, καὶ αὐτὰ τῶν ἀγαθῶν. ὧν δὲ τὰ φθαρτικὰ ἀγαθὰ, αὐτὰ τῶν κακῶν.

2 Conſiderare autem *oportet* nō ſolùm in eo quod dictum eſt, ſed etiam in contrario contrarium veluti bonū non eſſe neceſſariò iucundum, quia nec malum *neceſſariò eſt* moleſtum: aut ſi hoc[a], etiam illud[b]. & ſi iuſtitia *ſit* ſciētia, etiam iniuſtitiam *eſſe* ignoriantiam. & ſi quod *fit* iuſtè, *fit* ſcientèr & peritè: id *quod fit* iniuſtè, *fieri* inſcitè & imperitè: aut ſi hęc non *ita ſiunt*[c], ne illa quidē[d], vt in eo quod modò dictū eſt[e]. potiùs enim videtur quod iniuſtè *fit* peritè *fieri*, quàm imperitè. Hic autem locus antea[f] dictꝰ fuit in conrrariorum conſecutionibus. nihil enim aliud in præſētia conſtituimus quā contrariō contrariū conſequēs eſſe.

3 Præterea *ducenda ſunt argumēta* ab ortu, & interitu, & iis quæ faciendi, vel corrumpendi vim habēt, ſiue quis refellat, ſiue confirmet. quorum enim ortus *ſunt in numero* bonorum, etiam ipſa *ſunt* bona[g]. & ſi ipſa *ſunt* bona, etiam ortus *in bonis numeratur*[h]. at ſi ortus *in* malorum *numero ſunt*, ipſa quoque *ſunt in* malorū *numero*[i]. In corruptionibus autē è contrario arguendum eſt. nā ſi corruptiones *ſunt in nu*m*ro* bonorum, ipſa *ſunt in numero* malorum[k]: ſi verò corruptiones *ſunt in numero* malorū, ipſa *ſunt in numero* bonorum[l]. Eadem ratio *eſt* & in iis quæ efficiendi vel corrūpendi vim habent. quorum enim efficientia *ſunt* bona, etiam ipſa *ſunt* in bonis[m]. & quorum corruptiua *ſunt* bona, ipſa *ſunt in* malorum *numero*[n].

31

a Si malum neceſſariò eſt moleſtum.
b Etiam bonum neceſſariò eſſe iucundum.
c Si quod fit iniuſtè, non fit inſcitè & imperitè.
d Id eſt, quod fit iuſtè, nō fit ſcienter & peritè.
e Si bonū eſt iucundum, &c.
f Cap. præced. part. 2.
g Vt, diſcere eſt in bonis, ergo etiam ſcire.
h Vt, vita eſt bona, ergo etiam naſci eſt in numero bonorum.
i Vt, mori eſt malum, ergo etiam mortuum eſſe, eſt malum.
k Vt, diſcere eſt bonum, ergo ignorātia eſt mala.
l Vt, mors eſt mala, ergo vita eſt bona.
m Vt honeſta actio eſt in bonis, ergo & laus eſt in bonis.
n Vt leges ſunt bonę, ergo τὰ[ἀ]… eſt mala.

Loci à proportione, & à comparatione.

Cap. x.

1 ¶ *A ſimili.* 2 ¶ *A comparatione eius quod magis vel minùs ineſſe videtur.* 3 *Ab inuentione ſubiecti & accidentis.* 4 *Ab altero ſubiecto cui accidens videtur magis vel minùs*

ineſſe 5 Ab altero accidente, quod magis vel minùs videtur ineſſe in ſubiecto propoſito. 6 vel in altero ſubiecto. 7 A comparatione ſimilium ſeu parium. 8 Ab altero ſubiecto, cui æquè videtur ineſſe. 9 Ab altero accidente, quod æquè videtur ineſſe in ſubiecto propoſito, 10 vel in altero ſubiecto. 11 ¶ Epilogus.

a Ad confirmãdum, & ad infirmandum.
b Nolo cũ M. Tullio dicere, à maiori, vel à minori. nam aliud eſt arguere à maiori, aliud ab eo quod magis eſt. & rurſus aliud eſt arguere à minori, aliud eſt arguere ab eo qđ minùs eſt: cuius diſtinctionis ignoratione Cicero aliquando errauit, & meritò ab aliis reprehẽſus eſt. Hanc diſtinctionẽ declarabo vno exemplo, cùm poſſim pluribus. Senatus eſt ſubiectus principi, ergo multo magis plebs. argumẽtũ ducitur à maiori, id eſt ſenatu, qui præſtat plebi: ſed eſt argumẽtum ab eo quod min⁹ eſſe videtur. minùs enim videtur ſenatus eſſe ſubiectus, quã plebs: Si quis vocare velit argumẽtũ à maiori, quod nos appellamus ab eo quod magis eſt: cum eo de verbis nõ cõtendã. vnum illud moneo, rationẽ illam loquendi, quã nos vitauimus, magnos viros in manifeſtũ errorem traxiſſe.
c In problemate.
d Accidens ineſſe in ſubiecto propoſito.
e Hoc axioma de eo quod eſt magis vel minùs, confirmandum eſt inductione:
f Accidens, g Subiectis. h Veluti, Dux non poteſt arcem capere, ergo nec miles.

CAP. IV.

32

ITem in ſimilibus *videndũ eſt*, in ſimiliter *ſe* habeant, veluti ſi ſcientia vna *eſt* multarum rerũ, etiam *vna eſt* opinio. & ſi viſum habere, *eſt* videre: etiam auditum habere, *eſt* audire. Similis *eſt* & ceterorum ratio, tam quæ ſunt, quàm quæ *eſſe* videntur. Vtilis autẽ *eſt* hic locus in vtrãque partem[a]. nam ſi in ſimili quopiã ita *res* habet, etiam in aliis ſimilibus *ita habet*. ſi verò in aliquo *ſimili* nõ *ita*, nec in ceteris ſimilibus. Cõſiderare etiã *oportet* an in vno & in multis ſimiliter *res ſe* habeat: quoniam interdũ diſcrepat. veluti ſi ſcire *eſt* cogitare: etiam multa ſcire, *eſt* multa cogitare. hoc autem non *eſt* verum: multa enim ſciri poſſunt, non item cogitari. ſi igitur hoc non *eſt*, ne illud quidem *eſt* quod in vno *dictũ fuit, nempe* ſcire, eſſe cogitare. 2 Præterea *ſumenda ſunt argumenta* ex eo quod *eſt* magis vel minùs[b]. ſunt autẽ eius quod magis vel minùs *eſt*, loci quatuor. 3 Vnus *eſt*, ſi quod magis

33

eſt, cõſequens eſt ei quod magis *eſt*. veluti ſi voluptas *eſt* bonũ, etiã magis voluptas *eſt* magis bonum. & ſi iniuriã facere *eſt* malum: etiam magis iniuriã facere, *eſt* magis malũ. Vtilis autem in vtrãque partẽ *eſt* hic locus. nã ſi ſubiecti intentioni conſequens ſit accidentis intentio, ſicut dictum eſt[c]: manifeſtum *eſt* accidere[d]. ſi verò conſequens nõ ſit, nõ accidere. Hoc autẽ inductione ſumendũ *eſt*[e]. 4 Alius *locus*: Cùm vnũ[f] de duobus[g] dicatur: ſi cui magis veriſimile *eſt* ineſſe, non ineſt: ne illi quidem cui minùs[h].

Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίων, εἰ ὁμοίως ἔχει. οἷον, εἰ ἐπιστήμη μία πλειόνων, καὶ δόξα. καὶ εἰ τὸ ὄψιν ἔχειν, ὁρᾶν· καὶ τὸ ἀκοὴν ἔχειν, ἀκούειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων, καὶ τῶν δοκούντων. χρήσιμος δὲ ὁ τόπος πρὸς ἄμφω. εἰ μὲν γὰρ ἐπί τινος τῶν ὁμοίως οὕτως ἔχει, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων· εἰ δὲ ἐπί τινος μή, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοίων. Σκοπεῖν δὲ καὶ εἰ ἐφ᾽ ἑνός, καὶ εἰ ἐπὶ πολλῶν ὁμοίως ἔχει· ἐνιαχοῦ γὰρ διαφωνεῖ. οἷον, εἰ τὸ ἐπίστασθαι, διανοεῖσθαι· καὶ τὸ πολλὰ ἐπίστασθαι, πολλὰ διανοεῖσθαι. τοῦτο δὲ οὐκ ἀληθές· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ἐνδέχεται πολλά, διανοεῖσθαι δ᾽ οὔ· εἰ οὖν τοῦτο μή, οὐδ᾽ ἐκεῖνο τὸ ἐφ᾽ ἑνός, ὅτι τὸ ἐπίστασθαι διανοεῖσθαί ἐστιν.

2 Ἔτι, ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον. εἰσὶ δὲ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόποι τέσσαρες. 3 Εἷς μέν, εἰ ἀκολουθεῖ τὸ μᾶλλον τῷ μᾶλλον. οἷον, εἰ ἡδονή, ἀγαθόν· καὶ ἡ μᾶλλον ἡδονή, μᾶλλον ἀγαθόν. καὶ εἰ τὸ ἀδικεῖν, κακόν· καὶ τὸ μᾶλλον ἀδικεῖν, μᾶλλον κακόν. χρήσιμος δὲ πρὸς ἄμφω ὁ τόπος. εἰ μὲν γὰρ ἀκολουθεῖ τῇ τοῦ ὑποκειμένου ἐπιδόσει, ἡ τοῦ συμβεβηκότος ἐπίδοσις, καθάπερ εἴρηται, δῆλον ὅτι συμβέβηκεν. εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖ, οὐ συμβέβηκε. τοῦτο δὲ ἐπαγωγῇ ληπτέον. 4 Ἄλλος, ἑνὸς περὶ δυοῖν λεγομένου, εἰ ᾧ μᾶλλον εἰκὸς ὑπάρχειν, μὴ ὑπάρχει· οὐδ᾽ ᾧ ἧττον.

καὶ εἰ ᾧ ἧττον εἰκὸς ὑπάρχειν, ὑπάρχει καὶ ᾧ μᾶλλον.

5 Πάλιν δυοῖν περὶ ἑνὸς λεγομένων, εἰ τὸ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν, μὴ ὑπάρχει· οὐδὲ τὸ ἧττον. εἰ δὲ τὸ ἧττον δοκοῦν ὑπάρχειν, ὑπάρχει· καὶ τὸ μᾶλλον.

6 Ἔτι, δυοῖν περὶ δυοῖν λεγομένων, εἰ τὸ θατέρῳ μᾶλλον ὑπάρχειν δοκοῦν, μὴ ὑπάρχει· οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. εἰ δὲ τὸ ἧττον δοκοῦν τῷ ἑτέρῳ ὑπάρχειν, ὑπάρχει· καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. 7 Ἔτι, ἐκ τοῦ ὁμοίως ὑπάρχειν, ἢ δοκεῖν ὑπάρχειν, τριχῶς, καθάπερ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον, ἐπὶ τῶν ὕστερον ῥηθέντων τριῶν τόπων ἐλέγετο. 8 Εἴτε γὰρ ἕν τι δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει, ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν· εἰ τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τῷ ἑτέρῳ. εἰ δὲ θατέρῳ ὑπάρχει, καὶ τῷ λοιπῷ.

9 Εἴτε δύο τῷ αὐτῷ ὁμοίως· εἰ τὸ ἕτερον μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπόν· εἰ δὲ θάτερον, καὶ τὸ λοιπόν.

10 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ εἰ δύο δυσὶν ὁμοίως ὑπάρχει. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ μὴ ὑπάρχει, οὐδὲ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. εἰ δὲ ὑπάρχει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, καὶ τὸ λοιπὸν τῷ λοιπῷ. 11 Ἐκ μὲν οὖν τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, καὶ τοῦ ὁμοίως, τοσαυταχῶς ἐνδέχεται ἐπιχειρεῖν.

& ſi cui minùs veriſimile *eſt* ineſſe, ineſt: etiam ei, cui magis [a]. 5 Item cùm duo de vno dicuntur: ſi quod magis videtur ineſſe, non ineſt: ne *id* quidem quod minùs [b]. ſin quod minùs videtur ineſſe, ineſt: etiam id, quod magis [c]. 6 Præterea cùm duo de duobus dicantur: ſi quod alteri magis videtur ineſſe, non ineſt: ne reliquũ quidem reliquo *inerit* [d]. ſi verò quod minùs videtur alteri ineſſe, ineſt: etiam reliquum reliquo *inerit* [e]. 7 Præterea *ducendum eſt argumẽtum* ex eo quod ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe, tribus modis, quemadmodum dicebatur in eo quod magis *eſt*, *ſeu videtur eſſe*, in poſtremis *ſcilicet* trib⁹ modis expoſitis. 8 Cùm enim vnum quidpiã duobus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe: ſi alteri nõ inſit, ne alteri quidem *inerit* [f]. quòd ſi alteri inſit, etiam reliquo *inerit* [g]. 9 Cúmque duo eidem ſimiliter *inſunt, aut videntur ineſſe*: ſi alterum non inſit, ne reliquum quidem *inerit* [h]. at ſi alterum, etiam reliquum [i]. 10 Eodem modo *arguendum eſt*, & ſi duo duobus ſimiliter inſint. ſi enim alterum alteri non inſit, ne reliquũ quidem reliquo *inerit* [k]. ſi verò inſit alterum alteri, *inerit* etiam reliquum reliquo [l]. 11 Ex eo igitur quod magis, vel minùs, vel ſimiliter *eſt aut eſſe videtur*, tot modis [m] licet argumentari.

a Vt, miles poteſt arcem capere, ergo & dux.
b Vt, Cicero magis fuit poëta, quàm philoſophus: atqui non fuit poëta: ergo nec philoſophus.
c Vt, Cicero fuit philoſophus ergo & poëta.
d Vt magis ſanitas facit beatum, quàm paupertas miſerum: atqui ſanitas non facit beatũ: ergo nec paupertas miſerum.
34
e Vt, magis Empedocles fuit philoſophus, quàm Cicero poëta: atqui Cicero fuit poëta: ergo Empedocles fuit Philoſophus.
f Vt, Æquè Empedocles & Lucretius ſunt poëtæ: atqui Empedocles non eſt poëta: ergo nec Lucretius.
g Vt, Lucretius eſt poëta, ergo & Empedocles.
h Vt, Æquè Cicero fuit poëta & philoſophus: non fuit autem philoſophus: ergo nec poëta.
i Vt, Cicero fuit philoſophus, ergo & poëta, vel, Cicero fuit poëta, ergo & philoſophus.
k Vt, Æquè diuitiæ faciũt beatum, & paupertas miſerũ: ſed diuitiæ non faciũt beatũ: ergo nec paupertas miſerum.
l Vt, Æquè virtus facit felicẽ, & vitium infelicem: atqui vitiũ facit infelicẽ: ergo & virtus felicem.
m Generaliter notandum eſt, ab eo quod magis ineſt, arguendum eſſe negatiuè: ab eo quod minùs ineſt, affirmatiuè: ab eo quod æquè ineſt vel non ineſt, tam affirmatiuè quàm negatiuè.

Loci ab adiectione, & ab eo quod eſt quoquo modo, ad id quod eſt ſimpliciter.

Cap. XI.

1 ¶ *Ab adiectione, quæ facit rem talem eſſe, qualis non erat*, 2 *aut magis talem eſſe, quàm antè erat.* 3 ¶ *Ab eo quod quoquo modo eſt, ad id quod ſimpliciter eſt. A comparatiuo ad poſitiuum.* 4 *A determinatio ad ſimplex.*

35 PRæterea *ſumpto argumēto* ab adiectione: ſi alterum alteri adiectum, faciat bonum aut album *eſſe*, cùm antea non eſſet album aut bonum: *certè* quod eſt adiectum, erit album aut bonū, quale etiam totum fecit. 2 Præterea ſi ad id quod tale eſt, aliquid adiectum, magis tale faciat quàm *antè* erat: id quoque *quod eſt adiectum*, tale erit [a]. ſimiliter etiam in ceteris[b] *ſe res habet*. Nō *eſt* autem in omnibus *rebus* vtilis hic locus, ſed in *iis tantùm* quę intentionem ſuſcipiunt. Hic verò locus non conuertitur, *vt valeat etiam* ad refellendum. nam ſi quod eſt adiectum, non facit bonum, nondum conſtat an ipſum non *ſit* bonum: quia bonum malo adiectum, non facit neceſſariò vt totum ſit bonum: nec album nigro *adiectum, neceſſariò facit vt totum ſit album:* nec dulce amaro *adiectum, facit vt totum ſit dulce.*

36 3 Rurſus ſi quid magis & minùs dicitur, etiam ſimpliciter eſt. quod enim non eſt bonum aut album, non dicetur magis vel minùs bonum aut album. quod enim malū *eſt*, nulla re magis vel minùs bonum, ſed magis vel minùs malum dicetur. Sed neque hic locus conuertitur, *vt valeat* ad refellendū. multa enim, quæ non dicuntur magis *eſſe*, ſimpliciter ſunt. nam homo non dicitur magis & minùs: non tamen propterea non eſt homo.

37 4 Eodē modo conſiderandū *eſt* in *eo quod eſt* quadā ex parte, aut aliquando, aut alicubi: nam ſi quadamtenus accidit, etiam ſimpliciter accidit. Similitérque quod aliquando aut alicubi *eſt*, *etiam ſimpliciter eſt. quod* enim ſimpliciter *eſt* impoſſibile, nec ex parte, nec alicubi, nec aliquando accidit. Obiectio *eſt*: quia quadamtenus ſunt naturâ

[a] Vt, ſi virtus eſt optabilior cū gloria & diuitiis quàm ſola, etiam gloria & diuitiæ ſunt res optabiles.

[b] Quia vſus eſt exemplo albi & boni, idcirco ait generaliter idē dicendū eſſe de ceteris omnibus accidentibus.

Ἔτι δ' ἐκ τῆς προσθέσεως, ἐὰν ἕτερον πρὸς ἕτερον προστεθὲν ποιῇ ἀγαθὸν ἢ λευκὸν, μὴ ὂν πρότερον λευκὸν ἢ ἀγαθόν· τὸ προστεθὲν ἔσται λευκὸν ἢ ἀγαθὸν, οἷονπερ καὶ τὸ ὅλον ποιεῖ. 2 Ἔτι, εἰ πρὸς τὸ ὑπάρχον, προστεθέν τι, μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον ὑπῆρχε· καὶ αὐτὸ ἔσται τοιοῦτον, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. χρήσιμος δὲ οὐκ ἐν ἅπασιν ὁ τόπος. ἀλλ' ἐν οἷς τὴν τοῦ μᾶλλον ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι. οὗτος δὲ ὁ τόπος οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ ἀνασκευάζειν. εἰ γὰρ μὴ ποιεῖ τὸ προστιθέμενον, ἀγαθὸν οὐδέπω δῆλον, εἰ αὐτὸ μὴ ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀγαθὸν κακῷ προστιθέμενον, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀγαθὸν τὸ ὅλον ποιεῖ· οὐδὲ λευκὸν μέλανι· οὐδὲ γλυκὺ πικρῷ. 3 Πάλιν, εἴ τι μᾶλλον καὶ ἧττον λέγεται, καὶ ἁπλῶς ὑπάρχει· τὸ γὰρ μὴ ὂν ἀγαθὸν ἢ λευκὸν, οὐδὲν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν ἢ λευκὸν ῥηθήσεται. τὸ γὰρ κακὸν, οὐδενὸς μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθὸν, ἀλλὰ μᾶλλον κακὸν ἢ ἧττον ῥηθήσεται. οὐκ ἀντιστρέφει δ' οὐδ' οὗτος ὁ τόπος πρὸς τὸ ἀνασκευάσαι. πολλὰ γὰρ τῶν οὐ λεγομένων μᾶλλον, ἁπλῶς ὑπάρχει. ἄνθρωπος γὰρ οὐ λέγεται μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος.

4 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον καὶ ἐπὶ τοῦ κατά τι, καὶ ποτὲ, καὶ ποῦ· εἰ γὰρ κατά τι ἐνδέχεται, καὶ ἁπλῶς ἐνδέχεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ποτὲ, ἢ ποῦ. τὸ γὰρ ἁπλῶς ἀδύνατον, οὔτε κατά τι, οὔτε ποῦ, οὔτε ποτὲ ἐνδέχεται. ἔνστασις, ὅτι κατά τι μὲν εἰσὶ φύσει

σπουδαῖοι

σπουδαῖοι, οἷον, ἐλευθέριοι, ἢ σωφρονικοί· ἁπλῶς δ' οὐκ εἰσὶ φύσει σπουδαῖοι· οὐδεὶς γὰρ φύσει φρόνιμος. ὁμοίως δὲ ποτὲ μὲν ἐνδέχεται τῶν φθαρτῶν τι μὴ φθαρῆναι· ἁπλῶς δ' οὐκ ἐνδέχεται μὴ φθαρῆναι. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν συμφέρει τοιαύτῃ διαίτῃ χρῆσθαι, οἷον, ἐν τοῖς νοσώδεσι τόποις· ἁπλῶς δ' οὐ συμφέρει. ἔτι δὲ πού μὲν ἕνα μόνον δυνατὸν εἶναι, ἁπλῶς δὲ οὐ δυνατὸν ἕνα μόνον εἶναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ πού μὲν καλὸν τὸν πατέρα θύειν, οἷον, ἐν Τριβαλοῖς· ἁπλῶς δ' οὐ καλόν. ἢ τοῦτο μὲν οὐ πού σημαίνει, ἀλλά τισιν; οὐδὲν γὰρ διαφέρει ὅπου ἂν ὦσι. πανταχοῦ γὰρ αὐτοῖς ἔσται καλὸν, οὖσι Τριβαλοῖς. πάλιν ποτὲ μὲν συμφέρει φαρμακεύεσθαι, οἷον, ὅταν νοσῇ, ἁπλῶς δ' οὔ. ἢ οὐδὲ τοῦτο ποτὲ σημαίνει, ἀλλὰ τῷ διακειμένῳ πως; οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ὁποτεοῦν, ἐὰν οὕτω μόνον διακείμενος ᾖ. Τὸ δ' ἁπλῶς ἐστὶν, ὃ μηδενὸς προστεθέντος ἐρεῖς ὅτι καλόν ἐστιν, ἢ τὸ ἐναντίον. οἷον, τὸ τὸν πατέρα θύειν, οὐκ ἐρεῖς καλὸν εἶναι, ἀλλά τισι καλὸν εἶναι· οὐκ ἄρα ἁπλῶς καλόν. ἀλλὰ τὸ τοὺς θεοὺς τιμᾶν, ἐρεῖς καλὸν μηδὲν προστιθείς· ἁπλῶς γὰρ καλόν ἐστιν. ὥστε ὃ ἂν μηδενὸς προστιθεμένου, δοκεῖ εἶναι καλὸν, ἢ αἰσχρὸν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἁπλῶς ῥηθήσεται.

probi, vt liberales, aut tẽperati: ſimpliciter autem non ſunt naturâ probi: quippe cùm nemo *ſit* naturâ prudens. ſimiliter aliquãdo poteſt aliquid corruptibile nõ corrumpi: ſimpliciter autem non poteſt non corrumpi. Eodẽ modo etiam alicubi prodeſt tali victus ratione vti, vt in locis inſalubribus: ſimpliciter autem nõ prodeſt. Inſuper vt alicubi vnus tantùm ſit, fieri poteſt: ſimpliciter autẽ fieri nequit vt vnus tantùm ſit. Eodẽ modo etiã alicubi honeſtũ *eſt*, patrem immolare, vt apud Tribalos: ſimpliciter verò non *eſt* honeſtũ. An hoc nõ alicubi ſignificat, ſed quibuſdã? nihil enim refert, vbi ſint: quoniã vbique *id* eis erit honeſtum, cùm ſint Tribali. Rurſum aliquando prodeſt ſumptio pharmaci, vt cùm *quis* ęgrotat, ſimpliciter autem non *prodeſt*. An nec hoc ſignificat aliquãdo, ſed ei qui certo modo affectus eſt [a]? nihil enim refert, quando *id fiat*, ſi modò ita ſit affectus. Id autem ſimpliciter eſt, quod nullâ re adiectâ *rectè* dices eſſe honeſtũ, vel contrarium [b]. vt patrem immolare, nõ dices honeſtum eſſe, ſed quibuſdam honeſtum eſſe. non *eſt* igitur ſimpliciter honeſtum. At Deos colere, dices honeſtum *eſſe*, nullâ re adiectâ: ſimpliciter enim honeſtum eſt. Quare quodcumque nullâ re adiectâ videtur eſſe honeſtum, vel turpe, vel aliud quidpiam tale, ſimpliciter dicetur *eſſe tale*.

a Qui ægrotat.

b Vel turpe.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΤΡΙ'ΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM.
LIBER III.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS TERTII LIBRI TOPICI.

- **De proble-mate ac-cidentis**
  - Vniuerſali. Hîc agi-tur.
    - De meliori, vel deteriori: & de magis vel minùs eligendo, aut fugiendo. *Cap.*1.2.3.
    - De eligendo, aut fugiendo ſimpliciter & abſolutè. *Cap.*4.
    - De cuiuſuis accidentis comparatione. *Cap.*5.
  - Particulari. *Cap.*6.

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩ͂Ν ΤΟ͂ ΤΡΙ͂ΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
Liber III.

DE QVÆSTIONE VTRVM SIT MELIVS VEL OPTABILIVS. TRACTATVS I.

Loci, ex quibus probatur melius eſſe, vel optabilius.

Cap. I.

1 Protheſis. 2 Protheoria. 3 Si alterū ſit diuturnius & permanentius altero: 4 A qualitate & numero eligentium. 5 A genere. 6 Si alterum ſit optabile propter ſe, alterū propter alterum. 7 Si alterum per ſe, alterum per accidens. 8 Si alterum ſit boni cauſa per ſe, alterū per accidens. 9 Si alterum ſit ſimpliciter bonum, alterum alicui. 10 Si alterum ſit naturale, alterum acquiſitum. 11 Si alterum inſit meliori & præſtantiori ſubiecto, 12 vel melioris proprium ſit, 13 vel in melioribus & prioribus & præſtantioribus reperiatur. 14 Si alterum ſit finis, alterū finis cauſa. 15 Si alterū propiùs accedat ad finem. 16 Si alterū ad vitæ finē pertineat, alterū ad alium finem. 17 Si alterum ſit poſſibile, alterum impoſſibile. 18 Si alterius efficientis melior ſit finis. 19 A proportione quæ eſt inter efficientes & fines. 20 Si *alterū ſit bonum & laudabile per ſe, alterum propter aliud.*

ΠΌΤΕΡΟΝ δὲ αἱρετώτερον ἢ βέλτιον δυοῖν ἢ πλειόνων, ἐκ τῶνδε σκεπτέον. 2 Πρῶτον δὲ διωρίσθω, ὅτι τὴν σκέψιν ποιούμεθα, οὐχ ὑπὲρ τῶν πολὺ διεστώτων, καὶ μεγάλην πρὸς ἄλληλα διαφορὰν ἐχόντων, (οὐδ' εἷς γὰρ ἀπορεῖ, πότερον ἡ εὐδαιμονία, ἢ ὁ πλοῦτος, αἱρετώτερον) ἀλλ' ὑπὲρ τῶν συνεγγύς, καὶ περὶ ὧν διαμφισβητοῦμεν ποτέρῳ δεῖ προσθέσθαι μᾶλλον, διὰ τὸ μηδεμίαν ὁρᾶν τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ ἕτερον ὑπεροχήν. δῆλον οὖν ἐπὶ τούτων, ὅτι δειχθείσης ὑπεροχῆς μιᾶς ἢ πλειόνων, συγκαταθήσεται ἡ διάνοια, ὅτι τοῦτό ἐστιν αἱρετώτερον, ὁπότερον τυγχάνει αὐτῶν ὑπερέχον.

DVORVM autem pluriúmve vtrum *ſeu quódnam ſit* optabilius & melius, ex his conſiderandum *eſt.* CAP. I. 2 *Sed illud* primùm definiatur, nos ſermonem inſtituere, non de iis quæ longè *inter ſe* diſtant, & magnam inter ſe differentiam habent (nemo enim dubitat, vtrùm beatitudo an diuitiæ *ſint* magis eligendæ) ſed de iis quæ vicina *ſunt*, ac de quibus dubitam⁹, vtri oporteat adiūgi *articulū* MAGIS: propterea quòd nihil videmus quo alterū alteri antecellat. Patet igitur, in iis probatâ præſtātiâ vnâ vel pluribus, fore vt animus aſſentiatur & cōcedat hoc eſſe magis eligēdū, vtrūuis eorū ſit qđ excellat.

1 3 Primùm igitur quod *eſt* diuturnius & conſtantius, magis *eſt*
2 eligendũ, quàm quod *eſt* minùs tale [a]. 4 Et quod potiùs eligat vir prudens, aut bon[9], aut lex recta, aut cuiuſque rei ſtudioſi qui in ei[9] lectione verſantur quà tales ſunt, aut ij qui in vnoquoq; genere ſcientes ſunt, aut quæcũque plures omnéſve *eligant*, vt in *arte* medica, aut fabrili, quæ plures medici, vel omnes *eligãt*, aut quæcumque omnino plures, vel omnes *eligant*, aut omnia, vt bonum: omnia nãque bonum appetunt. Oportet autem quod dictũ erit [b], ad id ducere quod vtile ſit [c]. Eſt autẽ ſimpliciter melius & optabilius, quod *eſt* ſecũdum meliorem ſciẽtiam. veluti ſi melior ſcientia *eſt* philoſophica quã *ars* fabrilis, etiam ſimpliciter *ea ſunt* optabiliora quæ ſunt ſecundum philoſophiam, iis quæ *ſunt* ſecundum *artem* fabrilem. at *vni* alicui *optabilius eſt*, quod *eſt* ſe-
3 cundũ propriã [d] *ſcientiã*. 5 Præterea *optabilius eſt*, quod eſt in genere, eo quod nõ eſt in genere: vt iuſtitia *homine* iuſto. illa enim eſt in genere, *nẽpe* bono: hic verò nõ *item*. & illa quidẽ eſt id quod bonum: hic verò minimè. nihil enim quod in genere non ſit, dicitur eſſe id quod genus: vt albus homo non eſt id quod color. ſimiliterque *dicendum eſt* de
4 aliis. 6 Et quod propter ſe *eſt* optabile, optabilius *eſt* eo quod eſt optabile propter alterum: vt bene valere, *eſt optabilius* quàm exerceri. illud enim eſt optabile propter ſe, hoc verò propter al-
5 terum [e]. 7 Et quod eſt per ſe, *potius eligẽdum eſt*, quàm quod eſt per accidẽs: vt amicos iuſtos eſſe, *potius* quàm inimicos. illud enim per ſe *eſt* optabile, hoc verò per accidens. nã inimicos iuſtos eſſe, per accidens optamus, ne nobis noceant.

a Vt gloria præſtat diuitiis, quia poſt mortẽ manet, nemo autẽ poſt mortem eſt diues.

b Id theſi.

c Id eſt, ſumendũ eſt argumẽtum ex ea huius loci parte, ex qua commodiſſimum erit. adeo vt modò arguatur ab electione plurium, modò omnium, modò aliter, prout cõmodum videbitur.

d Quam profitetur.

e Propter ſanitatem.

3 Πρῶτον μὲν οὖν τὸ πολυχρονιώτερον, ἢ βεβαιότερον, αἱρετώτερον τοῦ ἧττον τοιούτου. 4 Καὶ ὃ ἂν μᾶλλον ἕλοιτο ὁ φρόνιμος, ἢ ὁ ἀγαθὸς ἀνήρ, ἢ ὁ νόμος ὁ ὀρθός, ἢ οἱ σπουδαῖοι περὶ ἕκαστα αἱρούμενοι ᾗ τοιοῦτοί εἰσιν, ἢ οἱ ἐν ἑκάστῳ γένει ἐπιστήμονες, ἢ ὅσα οἱ πλείους, ἢ οἱ πάντες· οἷον, ἐν ἰατρικῇ, ἢ τεκτονικῇ, ἃ οἱ πλείους τῶν ἰατρῶν, ἢ ἃ πάντες· ἢ ὅσα ὅλως οἱ πλείους, ἢ πάντες, ἢ πάντα, οἷον τὸ ἀγαθόν· πάντα γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ ἐφίεται. δεῖ δὲ ἄγειν πρὸς ὅ, τι ἂν ᾖ χρήσιμον τὸ ῥηθησόμενον. ἔστι δὲ ἁπλῶς μὲν βέλτιον καὶ αἱρετώτερον, τὸ κατὰ τὴν βελτίω ἐπιστήμην. οἷον, εἰ βελτίων ἐπιστήμη φιλοσοφία τεκτονικῆς· καὶ ἁπλῶς αἱρετώτερα τὰ κατὰ φιλοσοφίαν, τῶν κατὰ τεκτονικήν. τινὶ δὲ τὸ κατὰ τὴν οἰκείαν. 5 Ἔπειτα δὲ τὸ ὅπερ τόδε τι, τοῦ μὴ ἐν γένει· οἷον ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γάρ, ἐν γένει τῷ ἀγαθῷ· τὸ δ᾽, οὔ. καὶ τὸ μὲν ὅπερ ἀγαθόν· τὸ δ᾽, οὔ. οὐδὲν γὰρ λέγεται ὅπερ τὸ γένος, ὃ μὴ τυγχάνει ἐν τῷ γένει ὄν. οἷον, ὁ λευκὸς ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅπερ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 6 Καὶ τὸ δι᾽ ἑαυτὸ αἱρετόν, τοῦ δι᾽ ἕτερον αἱρετοῦ αἱρετώτερον· οἷον, τὸ ὑγιαίνειν τοῦ γυμνάζεσθαι. τὸ μὲν γάρ, δι᾽ ἑαυτὸ αἱρετόν, τὸ δέ, δι᾽ ἕτερον. 7 Καὶ τὸ καθ᾽ αὑτό, τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον, τὸ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι, τοῦ τοὺς ἐχθρούς. τὸ μὲν γάρ, καθ᾽ αὑτὸ αἱρετόν· τὸ δέ, κατὰ συμβεβηκός. τοὺς γὰρ ἐχθροὺς δικαίους εἶναι, κατὰ συμβεβηκὸς αἱρούμεθα, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσιν.

ἔστι δὲ τοῦ-

ἐστὶ δὲ τοῦτο ταυτὸν τῷ περὶ τούτου· διαφέρει δὲ τῷ τρόπῳ. τὸ μὲν γὰρ τοὺς φίλους δικαίους εἶναι, δι' αὐτὸ αἱρούμεθα, καὶ εἰ μηδὲν ἡμῖν μέλλει ἔσεσθαι, κἂν ἐν Ἰνδοῖς ὦσι· τὸ δὲ τοὺς ἐχθροὺς, δι' ἕτερον, ὅπως μηδὲν ἡμᾶς βλάπτωσι. 8 Καὶ τὸ αἴτιον ἀγαθοῦ καθ' αὑτὸ, τοῦ κατὰ συμβεβηκὸς αἰτίου· καθάπερ ἡ ἀρετὴ τῆς τύχης. ἡ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὴν· ἡ δὲ, κατὰ συμβεβηκὸς αἰτία τῶν ἀγαθῶν. καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐναντίου. τὸ γὰρ καθ' αὑτὸ κακοῦ αἴτιον, φευκτότερον τοῦ κατὰ συμβεβηκός· οἷον, ἡ κακία, καὶ ἡ τύχη. τὸ μὲν γὰρ, καθ' αὑτὸ κακόν. ἡ δὲ τύχη, κατὰ συμβεβηκός. 9 Καὶ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν τοῦ τινὶ αἱρετώτερον· οἷον, τὸ ὑγιάζεσθαι, τοῦ τέμνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ, ἁπλῶς ἀγαθὸν· τὸ δὲ, τινὶ τῷ δεομένῳ τομῆς. 10 Καὶ τὸ φύσει, τοῦ μὴ φύσει· οἷον, ἡ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου. τὸ μὲν γὰρ, φύσει· τὸ δὲ, ἐπίκτητον. 11 Καὶ τὸ τῷ βελτίονι καὶ τιμιωτέρῳ ὑπάρχον, αἱρετώτερον· οἷον, Θεῷ, ἤπερ ἀνθρώπῳ· καὶ ψυχῇ, εἴπερ σώματι. 12 Καὶ τὸ τοῦ βελτίονος ἴδιον, βέλτιον, ἢ τὸ τοῦ χείρονος· οἷον, τὸ τοῦ Θεοῦ, ἤπερ τὸ τοῦ ἀνθρώπου. κατὰ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ ἐν ἀμφοτέροις, οὐδὲν διαφέρει ἀλλήλων, τοῖς δὲ ἰδίοις τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου διαφέρον ὑπάρχει. 13 Καὶ τὸ ἐν βελτίοσιν, ἢ προτέροις, ἢ τιμιωτέροις, βέλτιον· οἷον, ὑγίεια ἰσχύος, καὶ κάλλους. ἡ μὲν γὰρ, ἐν ὑγροῖς καὶ ξηροῖς, καὶ θερμοῖς καὶ ψυχροῖς, ἁπλῶς δ' εἰπεῖν ἐξ ὧν πρώτων συνέστηκε τὸ ζῶον· τὰ δὲ, ἐν τοῖς ὑστέροις. ἡ μὲν γὰρ ἰσχὺς, ἐν τοῖς νεύροις καὶ ὀστοῖς.

Hoc[a] autē eſt idem ferè, ac præcedēs, ſed modo[b] differt. amicos enim iuſtos eſſe, ꝓpter ſe optamus, & ſi nihil nobis futurū ſit[c], & ſi apud Indos ſint. inimicos autem *iuſtos eſſe optamus* ꝓpter aliud, *id eſt* ne nobis noceant.
8 Et quod per ſe *eſt* cauſa boni, 6
optabilius eſt eo quod eſt cauſa per accidens: vt virtus, fortunâ. illa enim per ſe, hæc verò per accidens *eſt* cauſa bonorum. & ſi quid aliud *eſt* eiuſmodi. Similiter etiam in contrario *ſe res habet*. quod enim per ſe *eſt* mali cauſa, magis *eſt* fugiendum, quàm id quod *eſt cauſa* per accidēs: vt vitium, quàm fortuna. illud enim per ſe *eſt* malū, fortuna verò per accidens. 9 Et *quod eſt* ſimpli-
citer bonū, optabilius *eſt* quàm 7
alicui *bonū*: vt valere, quàm ſecari. illud enim *eſt* ſimpliciter bonum: hoc verò alicui, qui egeat
ſectione. 10 Et quod naturâ *eſt* 8
bonum, melius eſt nō naturali: vt iuſtitia *viro* iuſto: illa enim *eſt* naturâ *bonum*, hic verò adſcititiè[d].
11 Et quod rei meliori ac maio- 9
ri honore dignæ ineſt, magis *eſt* eligēdum: vt *quod ineſt* Deo, *magis* quàm *quod ineſt* homini: & *quod ineſt* animo, *magis* quàm
quod ineſt corpori. 12 Et *quod* 10
eſt melioris proprium, *eſt* melius quàm quod deterioris: vt Dei propriū, *melius eſt* quàm propriū hominis. nam ratione eorū quæ ſunt ambobus communia, nihil inter ſe differunt: iis verò quæ ꝓpria ſunt, alterū ab altero dif-
fert. 13 Et quod eſt in melioribꝰ, 11
vel prioribus, vel maiori honore dignis: meliꝰ *eſt*: vt ſanitas robore[e], & pulchritudine. illa enim *eſt* in humidis & ſiccis, & calidis & frigidis, & (vt ſimpliciter dicam) *in iis* ex quibus primis animal conſtat: hæc verò in poſterioribus. nā robur in neruis & oſſibus conſiſtit:

a Id eſt, hic locus.
b Nam ſuprà dicebatur propter ſe, & propter aliud: hîc verò dicitur per ſe, & per accidens.
c Etiamſi nihil ad nos peruenturum ſit.
d Ob rē acquiſitā & adſcititiam.
e Viribus corporis.

pulchritudo autem videtur eſſe membrorũ ſymmetria [a] quædã. 14 Et finis iis quæ ad finem *diriguntur*, videtur eſſe optabilius [b]. 15 Ex duobus autem id quod ad finem propiùs *accedit* [c]. 16 Et omnino quod ad vitæ finẽ *refertur*, optabilius *eſt* eo quod ad aliũ quempiã *finẽ*. vt quod ad beatitatẽ confert, eo quod ad prudẽtiã: quod enim ad beatitatẽ confert, optabilius *eſt*. 17 Et poſſibile impoſſibili [d]. 18 Prçterea cùm ſint duo effectiua: cuius finis *eſt* melior, ipſum quoq; melius *eſt* [e]. 19 *Cùm* autẽ alterum *ſit* effectiuum, alterũ finis: ex proportione *iudicandum eſt*: cùm pluribus partibus finis finẽ ſuperat, quàm is cauſam ſuam efficientẽ. veluti ſi beatitudo pluribus partibus ſuperat ſanitatem, quàm ſanitas ſalubre: *efficitur* vt quod habet vim efficiendi beatitudinem, *ſit* melius ſanitate. quanto enim beatitudo ſanitati præſtat, tanto etiam quod habet vim efficiendi beatitudinem, ſalubri prçſtat. ſanitas autem ſalubri minùs præſtabat, quàm beatitudo ſanitati. quocirca pluribus partibus ſalubri præſtat, quod habet vim efficiendi beatitudinẽ, quàm ſanitas ſalubri. Patet igitur ſanitate optabili[*] eſſe quod habet vim efficiendi beatitudinem: quippe ꝙ eidẽ [f] pluribus partibus præſtat. 20 Præterea *optabilius eſt*, quod eſt pulchrius per ſe, & maiori honore ac laude dignum [g]: vt amicitia *eſt anteponẽda* diuitiis, & iuſtitia ſanitati ac viribus corporis. illa enim *ſunt* per ſe in rebus honorabilibus & laudabilibus: hæc verò non per ſe, ſed propter aliud.

τὸ δὲ κάλλος, τῶν μελῶν τις συμμετρία δοκεῖ εἶναι. 14 Καὶ τὸ τέλος, τῶν πρὸς τὸ τέλος αἱρετώτερον δοκεῖ εἶναι. 15 Καὶ δυοῖν, τὸ ἔγγιον τοῦ τέλους. 16 Καὶ ὅλως τὸ πρὸς τοῦ βίου τέλος, αἱρετώτερον μᾶλλον, ἤπερ τὸ πρὸς ἄλλο τι. οἷον, τὸ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον, ἤπερ τὸ πρὸς φρόνησιν· τὸ γὰρ πρὸς εὐδαιμονίαν συντεῖνον, αἱρετώτερον. 17 Καὶ τὸ δυνατὸν, τοῦ ἀδυνάτου.

18 Ἔτι, δύο ποιητικῶν ὄντων, οὗ τὸ τέλος βέλτιον, καὶ αὐτὸ βέλτιον.

19 Ποιητικοῦ δὲ καὶ τοῦ τέλους, ἐκ τοῦ ἀνάλογον· ὅταν πλείονι ὑπερέχῃ τὸ τέλος τοῦ τέλους, ἢ ἐκεῖνο τοῦ οἰκείου ποιητικοῦ. οἷον, εἰ ἡ εὐδαιμονία πλείονι ὑπερέχει ὑγιείας, ἤπερ ὑγίεια ὑγιεινοῦ· ὥστε τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, βέλτιον ὑγιείας. ὅσῳ γὰρ ἡ εὐδαιμονία ὑγιείας ὑπερέχει, τοσούτῳ καὶ τὸ ποιητικὸν τὸ τῆς εὐδαιμονίας τοῦ ὑγιεινοῦ ὑπερέχει. ἡ δὲ ὑγίεια τοῦ ὑγιεινοῦ ἐλάττονι ὑπερεῖχεν. ὥστε πλείονι ὑπερέχει τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, τοῦ ὑγιεινοῦ, ἤπερ ἡ ὑγίεια, τοῦ ὑγιεινοῦ. δῆλον οὖν, ὅτι αἱρετώτερον τὸ ποιητικὸν εὐδαιμονίας, τῆς ὑγιείας· τοῦ γὰρ αὐτοῦ πλείονι ὑπερέχει.

20 Ἔτι, τὸ κάλλιον καθ' αὑτὸ, καὶ τιμιώτερον καὶ ἐπαινετώτερον· οἷον, φιλία πλούτου, καὶ δικαιοσύνη ὑγιείας καὶ ἰσχύος. τὰ μὲν γὰρ καθ' αὑτὰ τῶν τιμίων καὶ ἐπαινετῶν. τὰ δὲ, οὐ καθ' αὑτὰ, ἀλλὰ δι' ἕτερον.

a Apta diſpoſitio.

12

b Vt ſanitas pharmaco.

c Vt lectio præferenda eſt emptioni librorum, quia propius ad finem, id eſt ad ſcientiæ acquiſitionem accedit.

d Quod eſt impoſſibile, nullo modo eſt eligendum. & quod nullo modo eſt eligendum, non cadit in hac cõparationem vtrum magis ſit eligendum. Idcirco puto Ariſtotelem in præſentia hoc verbũ accipere in vulgari quadam ſignificatione, vt cùm dicimus, Armis Italia vinci non poteſt, nec Græcia diſciplinis. Iam verò & præcedentia & ſequentia verba oſtendunt hunc locum pertinere ad finem. Itaque huius loci exẽplum hoc eſto: Deliberetur in conſilio Turcarũ, vtrùm Perſis an Chriſtianis bellum ſit inferendum. rectè aliquis ita arguet: Præſtat bellum gerere cũ Perſis, quàm cũ Chriſtianis: quia Perſæ vinci poſſunt, Chriſtiani vinci non poſſunt.

13

14

15

e Vt medicina eſt præferenda mercaturæ: quia medicinæ finis eſt ſanitas, mercaturæ diuitiæ.

f Id eſt, ſalubri.

g Quæ eſt differentia huius loci, & eius qui expoſitus fuit part. 6? An ibi duo comparabantur, quorum alterum propter alterum expetebatur: hic verò alterum expetitur propter aliam quãdam rem extraneam? ibi namque exercitatio poſtponebatur ſanitati, cuius gratiã eſt. hic verò iuſtitia amicorum præfertur iuſtitiæ inimicorum, cùm illa non ſit finis huius. An ibi præferebatur quod eſt bonum per ſe: hic verò quod eſt melius per ſe.

οὐδεὶς γὰρ τιμᾷ τὸν πλοῦτον δι᾽ αὐτὸν, ἀλλὰ δι᾽ ἕτερον. τὴν δὲ φιλίαν καθ᾽ αὑτὸ, καὶ εἰ μηδὲν μέλλοι ἡμῖν ἕτερον ἀπ᾽ αὐτῆς ἔσεσθαι.

nemo enim diuitias propter ſe honore dignas cẽſet, ſed propter aliud. amicitiam verò per ſe *colimus*, etiãſi nihil inde ad nos peruenturum ſit.

Alij loci. Cap. II.

1 A conſequentibus. 2 A numero. 3 A voluptate. 4 Ab indolentia. 5 Ab opportunitate. 6 Si alterum ſemper vel ſæpius vtile ſit. 7 Si cùm alterum omnes habent, non indigemus altero. 8 A corruptione, abiectione, generatione, acceptione, & contrariis. 9 A propinquitate boni. 10 A ſimilitudine. ſi alterum ſit ſimilius bono, 11 vel meliori. 12 ſi alterum meliori, alterum deteriori ſimilius ſit. 13 Si alterum ſit magis, alterum minùs inſigne. 14 A difficultate. 15 A proprietate. 16 A malorum abſentia. 17 A poſitiuis ad ſuperlatiua. 18 A ſuperlatiuis ad poſitiua. 19 Si alterum cum amicis communicare liceat, alterũ minimè. 20 Si alterum malimus agere cum amicis, alterum cum quouis. 21 Si alterum ſit ex abundanti, alterum neceſſarium. 22 Si alterum ab aliis ſuppeditari poſſit, alterum non item 22 Si alterum ſit per ſe eligendum, alterũ non ſine altero. 24 A diſsimulatione. 25 Ab increpatione minori, 26 vel maiori.

CAP. II. 16

Ἔτι, ὅταν δύο τινὰ ᾖ σφόδρα ἀλλήλοις παραπλήσια, καὶ μὴ δυνώμεθα ὑπεροχὴν μηδεμίαν συνιδεῖν τοῦ ἑτέρου πρὸς ἕτερον, ὁρᾶν ἀπὸ τῶν παρεπομένων. ᾧ γὰρ ἕπεται μεῖζον ἀγαθὸν, τοῦθ᾽ αἱρετώτερον. ἂν δ᾽ ᾖ τὰ ἑπόμενα κακὰ, ᾧ τὸ ἔλαττον ἀκολουθεῖ κακὸν, τοῦθ᾽ αἱρετώτερον. ὄντων γὰρ ἀμφοτέρων αἱρετῶν, οὐδὲν κωλύει δυσχερές τι παρέπεσθαι. διχῶς δὲ ἀπὸ τοῦ ἕπεσθαι ἡ σκέψις. καὶ γὰρ πρότερον, καὶ ὕστερον ἕπεται οἷον, τῷ μανθάνοντι, τὸ μὲν ἀγνοεῖν, πρότερον· τὸ δὲ ἐπίστασθαι, ὕστερον. βέλτιον δ᾽ ὡς ἐπιτοπολὺ τὸ ὕστερον ἑπόμενον. λαμβάνειν οὖν τῶν ἑπομένων, ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον.

Præterea cùm duo quædam sũt valde inter ſe ſimilia, nec poſſumus vllam excellentiã perſpicere, qua alterum alteri præſtet: videre *oportet an* ex conſequẽtibus *intelligi poßit*. cui enim conſequens eſt maius bonum, id *eſt* magis eligendum. at ſi conſequentia mala *ſint*: cui minus malum eſt conſequens, id *eſt* magis eligendum. cùm enim ambo ſint eligẽda, nihil prohibet quo minùs aliquid moleſtũ conſequens ſit. bifariam autẽ ex conſecutione conſideratur. nam & priùs, & poſteriùs conſequitur: vt diſcenti ignorantia priùs, ſcientia poſteriùs. Melius autem plerũque *eſt*, quod poſteriùs conſequitur. Conſequentium igitur vtrumuis vtile ſit, accipi *debet*.

2 Ἔτι, τὰ πλείω ἀγαθὰ τῶν ἐλαττόνων, ἢ ἁπλῶς, ἢ ὅταν τὰ ἕτερα ἐν τοῖς ἑτέροις ὑπάρχῃ, τὰ ἐλάττω ἐν τοῖς πλείοσιν. ἔνστασις, εἴπου θάτερον θατέρου χάριν· οὐδὲν γὰρ αἱρετώτερα τὰ ἄμφω τοῦ ἑνός.

2 Præterea plura bona paucioribus *anteponenda ſunt* aut ſimpliciter, aut quando altera in alteris inſunt, *nimirũ* pauciora in pluribus [a]. Obiectio *eſt*, ſicubi alterum alterius gratiã *ſit*: non *ſunt* enim ambo vno optabiliora: 17

[a] Vt virtus cum diuitiis, eſt præferenda virtuti ſoli.

vt ſanari & ſanitas ſanitate: quia ſanari, ſanitatis causâ eligimus. Nihil etiam vetat, quominùs nõ bona, *ſi vnà* cum bonis *accipiantur*, ſint *bonis* anteponenda: vt beatitudo & aliud quidpiã quod non ſit bonum, iuſtitiæ & forti-
18 tudini. 3 Et eadem cum volu-
19 ptate magis *eligenda ſunt*, quàm ſine voluptate. 4 Et eadem cum
20 indolentia, magis quàm cũ dolore. 5 Et vnum quodque quo tempore magis valet, eo *tempore eſt* magis eligendum: vt ſine moleſtia in ſenectute *viuere*, magis quàm in iuuentute: quia magis in ſenectute valet. ſecundum hęc & prudentia in ſenectute *eſt* magis eligenda. nemo enim adoleſcentes duces eligit, propterea quòd pro prudentibus non habentur. fortitudo verò cõtrà *habet*: quoniam in iuuentute magis neceſſaria *eſt* operatio ſecũdum fortitudinem. ſimilis *eſt* ratio tẽperantiæ: magis enim adoleſcẽtes, quàm ſenes, cupiditatibus afficiuntur[a]. 6 Et, quod omni tempore, vel plerisque *tẽporibus eſt vtile id*, vtili' *eſt*: vt iuſtitia & temperantia, quàm fortitudo. illæ enim ſemper, hæc verò ali-
11 quando [b] vtilis *eſt*. 7 Et *id* quod ſi omnes habeant, altero non egemus, *magis eſt eligẽdum*, quàm *id*, quod ſi *omnes* habeãt, indigemus reliquo: vt in iuſtitia & fortitudine *videre licet*. nam ſi iuſti omnes ſint, nihil prodeſt forti-
12 tudo: at ſi omnes ſint fortes, iuſtitia *eſt* vtilis. 8 Præterea *ducenda ſunt argumẽta* ex corruptionib', & abiectionibus, & generationibus, & acceptionibus, & contrariis. quorum enim corruptiones *ſunt* magis fugiendæ, ea ſunt magis eligenda. ſimiliter etiam in abiectionibus, & contrariis *accidit*

[a] Impelluntur perturbatur.

[b] Vt in periculis, & rebus aduerſis.

οἷον, τὸ ὑγιάζεσθαι καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ὑγιείας· ἐπειδὴ τὸ ὑγιάζεσθαι τῆς ὑγιείας ἕνεκεν αἱρούμεθα. καὶ μὴ ἀγαθὰ δὲ μετ' ἀγαθῶν, οὐδὲν κωλύει εἶναι αἱρετώτερα· οἷον, εὐδαιμονίαν, καὶ ἄλλο τι ὃ μή ἐστιν ἀγαθὸν, δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας. 3 Καὶ τὰ αὐτὰ μεθ' ἡδονῆς, μᾶλλον ἢ ἄνευ ἡδονῆς. 4 Καὶ τὰ αὐτὰ μετὰ ἀλυπίας, μᾶλλον ἤπερ μετὰ λύπης. 5 Καὶ ἕκαστον ἐν ᾧ καιρῷ μεῖζον δύναται, ἐν τούτῳ καὶ αἱρετώτερον. οἷον, τὸ ἀλύπως ἐν τῷ γήρᾳ, μᾶλλον ἢ ἐν τῇ νεότητι· μεῖζον γὰρ ἐν τῷ γήρᾳ δύναται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ ἡ φρόνησις ἐν τῷ γήρᾳ αἱρετώτερον· οὐδεὶς γὰρ τοὺς νέους αἱρεῖται ἡγεμόνας, διὰ τὸ μὴ ἀξιοῦν φρονίμους εἶναι. ἡ δὲ ἀνδρία, ἀνάπαλιν· ἐν τῇ νεότητι γὰρ ἀναγκαιοτέρα ἡ κατὰ τὴν ἀνδρίαν ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ ἡ σωφροσύνη· μᾶλλον γὰρ οἱ νέοι τῶν πρεσβυτέρων ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν ἐνοχλοῦνται. 6 Καὶ ὃ ἐν παντὶ καιρῷ, ἢ ἐν τοῖς πλείστοις, χρησιμώτερον· οἷον, δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη ἀνδρίας· αἱ μὲν γὰρ, ἀεί· ἡ δὲ, ποτὲ χρησίμη. 7 Καὶ ὃ πάντων ἐχόντων, μηδὲν θατέρου δεόμεθα, ἢ ὃ ἐχόντων, προσδεόμεθα τοῦ λοιποῦ· καθάπερ ἐπὶ δικαιοσύνης, καὶ ἀνδρίας. δικαίων μὲν γὰρ πάντων ὄντων, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἀνδρεία. ἀνδρείων δὲ πάντων ὄντων, χρήσιμος ἡ δικαιοσύνη. 8 Ἔτι, ἐκ τῶν φθορῶν καὶ τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν γενέσεων, καὶ τῶν λήψεων, καὶ τῶν ἐναντίων. ὧν γὰρ αἱ φθοραὶ φευκτότεραι, αὐτὰ αἱρετώτερα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποβολῶν, καὶ τῶν ἐναντίων.

οὗ γὰρ ἡ ἀποβολὴ, ἢ τὸ ἐναντίον φευκτότερον, αὐτὸ αἱρετώτερον. ἐπὶ δὲ γενέσεων καὶ τῶν λήψεων, ἀνάπαλιν. ὧν γὰρ αἱ λήψεις καὶ αἱ γενέσεις αἱρετώτεραι, καὶ αὐτὰ αἱρετώτερα. 9 Ἄλλος τόπος· τὸ ἐγγύτερον τοῦ ἀγαθοῦ, βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. 10 Καὶ τὸ ὁμοιότερον τῷ ἀγαθῷ· οἷον, ἡ δικαιοσύνη δικαίου.

11 Καὶ τὸ τῷ βελτίονι αὐτοῦ ὁμοιότερον· καθάπερ τὸν Αἴαντα τοῦ Ὀδυσσέως φασὶ βελτίω τινὲς εἶναι, διότι ὁμοιότερος ἦν τῷ Ἀχιλλεῖ. ἔνστασις τούτου ἐστὶν, ὅτι οὐκ ἀληθές· οὐδὲν γὰρ κωλύει, μὴ ᾗ βέλτιστος ὁ Ἀχιλλεὺς, ταύτῃ ὁμοιότερον εἶναι τὸν Αἴαντα, τοῦ ἑτέρου ὄντος μὲν ἀγαθοῦ, μὴ ὁμοίου δέ. σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ ἐπὶ τὰ γελοιότερα εἴη ὅμοιον, καθάπερ ὁ πίθηκος τῷ ἀνθρώπῳ, τοῦ ἵππου μὴ ὄντος ὁμοίου· οὐ γὰρ κάλλιον ὁ πίθηκος, ὁμοιότερον δὲ τῷ ἀνθρώπῳ.

12 Πάλιν ἐπὶ δυοῖν· εἰ τὸ μὲν, τῷ βελτίονι· τὸ δὲ, τῷ χείρονι ὁμοιότερον· εἴη ἂν βέλτιον τὸ τῷ βελτίονι ὁμοιότερον. ἔχει δὲ καὶ τοῦτο ἔνστασιν· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ μὲν, τῷ βελτίονι ἠρέμα ὅμοιον εἶναι· τὸ δὲ, τῷ χείρονι σφόδρα. οἷον, εἰ ὁ μὲν Αἴας τῷ Ἀχιλλεῖ ἠρέμα, ὁ δὲ Ὀδυσσεὺς τῷ Νέστορι σφόδρα. καὶ εἰ τὸ μὲν τῷ βελτίονι ὅμοιον, ἐπὶ τὰ χείρω ὅμοιον εἴη· τὸ δὲ τῷ χείρονι, ἐπὶ τὰ βελτίω· καθάπερ ἵππος ὄνῳ, καὶ πίθηκος ἀνθρώπῳ. 13 Ἄλλος, τὸ ἐπιφανέστερον τοῦ ἧττον τοιούτου.

14 Καὶ, τὸ χαλεπώτερον. μᾶλλον γὰρ ἀγαπῶμεν ἔχοντες, ἃ μὴ ἔστι ῥᾳδίως λαβεῖν. 15 Καὶ τὸ ἰδιώτερον τοῦ κοινοτέρου.

cuius enim abiectio vel contrarium *eſt* magis fugiendum, id *eſt* magis eligendum. Contrà *fit* in generationibus & acceptionib⁹. quorum enim generationes & acceptiones *ſunt* magis eligẽdæ, ipſa *ſunt* magis eligenda. 9 Alius locus : Quod *eſt* propinquius bono, *eſt* melius & optabilius [a]. 23
10 Et quod *eſt* ſimilius bono : vt iuſtitia *ſimilior eſt bono*, quàm *homo* iuſtus. 11 Et quod vtroq. meliore ſimili⁹ eſt. quemadmodum aiunt nonnulli Aiacẽ Vlyſſe meliorem eſſe, quòd ſimilior ſit Achilli. Obiicitur, hoc non eſſe verum : quia nihil prohibet Aiacem, non quà Achilles optimus *eſt*, ei ſimiliorem eſſe: cùm alter[b] ſit quidem bonus, non tamen ſimilis. Conſiderare etiam oportet, an in iis quæ *ſunt* magis ridicula, ſimile ſit : quemadmodũ ſimia *eſt* homini *ſimilis*, cùm equus non ſit ſimilis. non enim ſimia *eſt* pulchrior, licèt *ſit* homini ſimilior. 12 Rurſus cùm duo ſunt, ſi alterum meliori, alterum deteriori *ſit* ſimilius: melius erit, quòd eſt meliori ſimilius. Sed & aduerſus hoc eſt obiectio. nihil enim prohibet, quominùs alterum meliori parum ſimile ſit, alterum verò deteriori valde *ſimile*. veluti ſi Aiax Achilli parum, Vlyſſes autẽ Neſtori valde *ſimilis ſit*. Et ſi quod eſt meliori ſimile, quantum ad deteriora ſimilis ſit: quod autem deteriori, quantùm ad meliora: quemadmodum equus aſino, & ſimia homini. 13 Alius *locus*: *Quod eſt* magis inſigne, *optabilius eſt* eo quod *eſt* minùs tale [c]. 14 Et *quod eſt* difficilius [d]. charior enim nobis eſt eorum poſſeſſio, quæ non facilè acquiri poſſunt. 15 Et magis proprium *anteponitur* magis communi [e].

a Vt ars ſequeſtris eſt melior arte conficiendi frænos, quia propius accedit ad 24 artem militarẽ.

b Vlyſſes.

c Vt gloria eſt anteponẽda diuitiis, & iuris prudẽtia medicinæ.

d Vt ars demonſtrãdi præſtat arti dialecticæ.

e Hinc Cicero in oratione p Marcello oſtendit gloriã quam Cæſar adeptus erat ignoſcens Marcello, anteponẽ-
25 dam eſſe gloriæ bellicę: quoniam
26 hæc eſt communis cum multis, illa verò propria
27 Cæſaris.

28 16 Et *quod* magis à malis ſegre-
gatum *eſt* [a]. magis enim eligen-
dum *eſt id* cui nulla eſt moleſtia
conſequens, quàm *id* cui eſt cõ-
29 ſequens. 17 Præterea ſi hoc ſim-
pliciter illo *eſt* melius, etiã ſim-
pliciter horum optimũ *eſt* me-
lius illorũ optimo. veluti ſi ho-
mo *eſt* melior equo, etiam opti-
mus homo *eſt* melior optimo e-
30 quo. 18 Et ſi optimum optimo
eſt melius, etiam ſimpliciter hoc
eſt melius. vt ſi optimus homo
optimo equo eſt melior, etiam
31 ſimpliciter homo *eſt* ſimpliciter
equo melior. 19 Præterea quæ
licet communicare cum amicis,
ſunt magis eligẽda, quàm *ea* quæ
nõ *licet* [b]. 20 Et quæ erga amicũ
agere malumus, hæc ſunt magis
eligẽda, quàm quæ erga quẽuis.
vt iuſtè agere, & bene facere, ma
gis *eligenda ſunt*, quàm videri: a-
micis enim benefacere malum
quàm videri: quibuſlibet autem
32 è contrario. 21 Et quæ *ſunt* ex a-
bundanti, neceſſariis *ſunt* melio-
ra, interdum autem & magis eli-
genda. melius enim, quàm viue-
re, *eſt* bene viuere. bene autem
viuere eſt ex abũdanti: at ipſum
viuere *eſt* neceſſarium. Interdũ
verò quæ ſunt meliora, non *ſunt*
etiam magis eligenda, non enim
ſi *ſunt* meliora, *idcirco* neceſſe *eſt*
vt ſint magis eligenda. nam phi-
loſophari, melius *eſt* quàm quæ-
ſtum facere: ſed ei non *eſt* magis
eligẽdum, qui indiget *rebus* ne-
ceſſariis. Ex abundanti verò eſt,
cùm res neceſſariæ ſuppetunt, &
aliæ præterea quædam honeſtæ
parantur. Ac ferè eſt fortaſſe
magis eligendum, quod eſt ne-
33 ceſſarium: melius autem, quod
eſt ex abundanti. 22 Et quod
ab alio ſuppeditari non poteſt,

[a] Sic oſtendi poteſt virtutem eſſe optabiliorem diuitiis, quia diuitias ſequitur metus amittẽdi & inſidiarum.

[b] Sic probari poteſt ſcientiam eſſe anteponendã ſanitati, diuitias nobilitati, liberalitatem temperantiæ.

16 Καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἀκοινωνητότερον. αἱρετώτερον γὰρ, ᾧ μηδεμία δυσχέρεια ἀκολουθεῖ, ἢ ᾧ ἀκολουθεῖ. 17 Ἔτι, εἰ τοῦτο ἁπλῶς τούτου βέλτιον· καὶ ἁπλῶς τὸ βέλτιστον τῶν ἐν τούτῳ, βέλτιον τοῦ ἐν τῷ ἑτέρῳ βελτίστου. οἷον, εἰ βελτίων ἄνθρωπος ἵππου, καὶ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων.

18 Καὶ εἰ τὸ βέλτιστον τοῦ βελτίστου βέλτιον, καὶ ἁπλῶς τοῦτο βέλτιον. οἷον, εἰ ὁ βέλτιστος ἄνθρωπος τοῦ βελτίστου ἵππου βελτίων, καὶ ὁ ἁπλῶς ἄνθρωπος τοῦ ἁπλῶς ἵππου βελτίων. 19 Ἔτι, ὧν ἔστι τοῖς φίλοις μετασχεῖν, αἱρετώτερα, ἢ ὧν μή.

20 Καὶ ἃ πρὸς τὸν φίλον πρᾶξαι μᾶλλον βουλόμεθα, ἢ ἃ πρὸς τὸν τυχόντα, ταῦτα αἱρετώτερα. οἷον, τὸ δικαιοπραγεῖν, καὶ εὖ ποιεῖν, μᾶλλον ἤπερ τὸ δοκεῖν· τοὺς γὰρ φίλους εὖ ποιεῖν βουλόμεθα μᾶλλον, ἢ δοκεῖν· τοὺς δὲ τυχόντας, ἀνάπαλιν. 21 Καὶ τὰ ἐκ περιουσίας τῶν ἀναγκαίων βελτίω, ἐνίοτε δὲ καὶ αἱρετώτερα. βέλτιον γὰρ τοῦ ζῆν, τὸ εὖ ζῆν· τὸ δὲ εὖ ζῆν, ἐστὶν ἐκ περιουσίας· αὐτὸ δὲ τὸ ζῆν, ἀναγκαῖον. ἐνίοτε δὲ τὰ βελτίω, οὐχὶ καὶ αἱρετώτερα· οὐ γὰρ εἰ βελτίω, ἀναγκαῖον καὶ αἱρετώτερα· τὸ γὰρ φιλοσοφεῖν, βέλτιον τοῦ χρηματίζεσθαι, ἀλλ' οὐχ αἱρετώτερον τῷ ἐνδεεῖ τῶν ἀναγκαίων. τὸ δ' ἐκ περιουσίας ἐστὶν, ὅταν ὑπαρχόντων τῶν ἀναγκαίων, ἄλλα τινὰ προσκατασκευάζηται τῶν καλῶν. σχεδὸν δὲ ἴσως αἱρετώτερον τὸ ἀναγκαῖόν ἐστι· βέλτιον δὲ, τὸ ἐκ περιουσίας. 22 Καὶ ἃ μὴ ἔστι παρ' ἄλλου πορίσασθαι, ἢ ὃ ἔστι.

ἢ δ' ἔστι καὶ παρ' ἄλλου· ὁποῖον πέπονθεν ἡ δικαιοσύνη πρὸς τὴν ἀνδρίαν. 23 Καὶ εἰ τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε αἱρετόν, τόδε δὲ ἄνευ τοῦδε μή. οἷον, δύναμις ἄνευ φρονήσεως οὐχ αἱρετόν, φρόνησις δὲ ἄνευ δυνάμεως αἱρετόν. 24 Καὶ δυοῖν εἰ θάτερον ἀρνούμεθα, ἵνα τὸ λοιπὸν δόξῃ ἡμῖν ὑπάρχειν· ἐκεῖνο αἱρετώτερον, ὃ βουλόμεθα δοκεῖν ὑπάρχειν. οἷον, φιλοπονεῖν ἀρνούμεθα, ἵν' εὐφυεῖς δόξωμεν εἶ). 25 Ἔτι, οὗ τῇ ἀπουσίᾳ ἧττον ἐπιτιμητέον δυσφοροῦσι, τοῦτο αἱρετώτερον. 26 Καὶ οὗ τῇ ἀπουσίᾳ μὴ δυσφοροῦσι μᾶλλον ἐπιτιμητέον, τοῦτο αἱρετώτερον.

melius eſt eo quod poteſt etiam ab alio *ſuppeditari*: quomodo affecta eſt iuſtitia ad fortitudinē.
23 Et ſi hoc ſine illo *eſt* eligendum, illud verò ſine hoc non *itē*. 34
vt vis ſine prudentia non *eſt* eligenda, prudentia verò ſine vi *eſt*
eligenda. 24 Et ſi duorum alterum negamus, vt reliquum videatur nobis ineſſe: illud *eſt* optabilius, quod videri volumus ineſſe. vtputà laborioſos *nos* eſſe negamus, vt valere ingenio videamur. 25 Præterea cuius abſentiā qui moleſtè ferunt, minùs reprehendendi ſunt, id *eſt* optabilius [a]. 26 Et cuius abſentiam qui nō ęgrè ferunt, magis reprehendēdi ſunt, id *item eſt* optabilius [b]. 35 36

a Vt liberi ſunt anteponendi diuitiis: quia minùs reprehendimus eos qui ægrè ferunt amiſſionē liberorū, quàm diuitiarū.
b Vt ſanitas eſt optabilior diuitiis, quia magis reprehēduntur, qui ſanitatis, quàm qui diuitiarum curā non habent.

Alij loci. CAP. III.

1 *A propria virtute, quam alterum ſolum habet,* 2 *vel magis habet.* 3 *Si rem in qua eſt, bonam efficit alterum ſolum,* 4 *vel magis: vel alterum pertineat ad rem præſtantiorem, alterum ad deteriorem.* 5 *A caſibus, & vſu, & actionibus, & operibus, vel contrà.* 6 *Si cuius ſit alterum maius bonum, alterum minus.* 7 *Si alterum ſit rei maioris maius bonum.* 8 *Si eidem rei alterum ſit magis, alterum minùs anteponendum.* 9 *Ab exſuperantia.* 10 *Si alterū malimus per nos acquirere, alterum per alios.* 11 *Ab adiectione ad quamuis rem,* 12 *vel ad minus bonum.* 13 *A detractione.* 14 *Si alterum per ſe alterum gloriæ causâ:* 15 *vel alterum vno, alterum vtroque modo ſit eligendum.* 16 *Si alterum ſit propter ſe honorabile. alterum propter aliud.* 17 *Si alterum ad plura conferat,* 18 *vel magis conferat.* 19 *A fine.* 20 *Si alterum æquè probari poßit eſſe eligendum & fugiendum, alterum verò tantummodò eligendum.*
21 *Epilogus.*

CAP. III

Ἔτι, τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος, τὸ ἔχον τὴν οἰκείαν ἀρετὴν, τοῦ μὴ ἔχοντος αἱρετώτερον. 2 Ἀμφοῖν δ' ἐχόντων, τὸ μᾶλλον ἔχον. 3 Ἔτι, εἰ τὸ μὲν, ποιεῖ ἀγαθὸν ἐκεῖνο ᾧ ἂν παρῇ· τὸ δὲ, μὴ ποιεῖ· τὸ ποιοῦν, αἱρετώτερον· καθάπερ θερμότερον τὸ θερμαῖνον, τοῦ μή. 4 Εἰ δὲ ἄμφω ποιεῖ· τὸ μᾶλλον ποιοῦν· ἢ εἰ τὸ βέλτιον καὶ κυριώτερον ποιεῖ ἀγαθόν· οἷον, εἰ τὸ μὲν, τὴν ψυχὴν· τὸ δὲ, τὸ σῶμα. 5 Ἔτι, ἀπὸ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν χρήσεων, καὶ τῶν πράξεων, καὶ

Præterea eorū quæ ſub eadē ſpecie *continentur*, quod habet propriam virtutem, eo quod non habet, optabilius *eſt* [c]. 37
2 Cùm autem ambo habent: *id eſt optabilius*, quod magis habet [d].
3 Præterea ſi alterū bonā efficit rē cui adeſt, alterū non efficit: id quod efficit, *eſt* optabilius: quēadmodū calidius *eſt* quod calefacit, eo quod nō *calefacit*. 4 Si verò ambo efficiant: *id eſt optabilius*, quod magis efficit: aut quod rē quę melior & magis pręcipua eſt, bonā facit: veluti ſi alterū animā *bonā efficiat*: alterū corpus. 38

c d Exēpla ſume ex duobus equis, duobus vaſis, &c. eiuſmodi

5 Præterea *ſingula confirmanda ſunt* à caſibus, & vſibus, & actionibus, & 39

operibus: atque hæc [a] ab illis [b] *à quibus orta ſunt*. nam ſeſe mutuò conſequuntur. veluti ſi iuſtè, *eſt* optabilius, quàm fortiter: etiã iuſtitia *eſt* optabilior fortitudine. & *retrò* ſi iuſtitia *eſt* optabilior fortitudine: etiam iuſtè *eſt optabilius*, quam fortiter. Similis *eſt* aliorũ ratio. 6 Præterea ſi eodẽ alterum ſit maius bonum, alterũ minus: *id eſt* optabilius, quod *eſt* maius [c]. 7 Aut ſi alterum *ſit* maiori maius [d]. 8 Sed & ſi duo quędam ſint aliqua re optabiliora: quod magis eſt *ea re* optabilius, eo quod eſt minùs *eadem re* optabilius, optabilius *eſt* [e].

9 Præterea cuius exſuperãtia *eſt* optabilior quàm *alterius* exſuperantia, id quoq; *eſt* optabilius. vt amicitia, quàm diuitiæ: quoniam optabilior eſt exſuperantia amicitiæ, quàm diuitiarum.

10 Et quod ſibi quiſque mauult per ſe parare, quàm quod per alium: *illud eſt anteponendũ*, vt amici diuitiis. 11 Præterea ex adiunctione *arguendum eſt*, ſi eidẽ *rei* quidpiam adiunctum, faciat vt totum ſit optabilius [f]. ſed cauere oportet, ne proponãtur *ea*, in quibus altero eorum quæ adiunguntur, vtatur *id quod* commune *eſt*, aut aliquo alio modo *ab eo* adiuuetur: reliquo autem nec vtatur, nec *ab eo* adiuuetur. veluti *ſi coniungas* ſerram & falcẽ cum fabrica: optabilior *eſt* ſerra cõiunctim accepta, ſimpliciter [g] autẽ non eſt optabilior. 12 Præterea ſi minori adiũctũ quidpiã, efficiat vt totũ ſit maius [h]. 13 Similiter etiam *arguendum erit* ex detractione. quo enim ab eadẽ re ablato, quod relinquitur, eſt minus: illud eſt maius: quandoquidem ablatum efficit, *vt* id quod relinquitur, minus *ſit* [i].

a Caſus, vſus, actiones, opera.
b Id eſt, confirmanda ſunt ex iis, quorum ſunt caſus, vel vſus &c.

40

c Vt hominis maius bonũ eſt virtus, quàm diuitiæ: ergo virtus eſt optabilior.
d Vt ſanitas eſt bonum corporis: ſcientia eſt bonum animæ:

41

ergo ſcientia eſt ſanitati anteponenda.
e Vt ſanitati magis anteponẽda eſt virtus, quàm diuitię: ergo vir-

42

tus eſt anteponenda diuitiis.
f Vt diuitiæ ſũt

43

optabiliores cũ nobilitate, quàm cum mercatura: ergo nobilitas eſt anteponẽda mercaturæ.
g Id eſt, ſi per ſe ſpectetur.
h Vt ſi paruæ opes cum virtute ſunt magis eligẽdæ, quàm magnę opes cũ nobilitate: virtus eſt anteponenda nobilitati: quia cũ minori bono, id eſt cum paruis opibus coniuncta, efficit vt to-

44

tũ ſit optabilius.
i Vt ſi diuitiæ ſunt minus bonũ demptâ prudẽtia: quàm dẽptâ nobilitate: prudentia eſt anteponẽda nobilitati.

τῶν ἔργων, καὶ ταῦτα δὲ ἀπ' ἐκείνων. ἀκολουθεῖ γὰρ ἀλλήλοις. οἷον, εἰ τὸ δικαίως, αἱρετώτερον τοῦ ἀνδρείως· καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον. καὶ εἰ ἡ δικαιοσύνη τῆς ἀνδρείας αἱρετώτερον, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀνδρείως. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 6 Ἔτι, εἴ τινος τοῦ αὐτοῦ τὸ μὲν, μεῖζον ἀγαθόν ἐστι· τὸ δὲ, ἔλαττον· αἱρετώτερον τὸ μεῖζον.

7 Ἢ εἰ μείζονος, μεῖζον εἴη θάτερον. 8 Ἀλλὰ καὶ εἰ δύο τινὰ τινὸς εἴη αἱρετώτερα, τὸ μᾶλλον αἱρετώτερον, τοῦ ἧττον αἱρετωτέρου αἱρετώτερον. 9 Ἔτι, οὗ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ὑπερβολῆς αἱρετωτέρα, καὶ αὐτὸ αἱρετώτερον· οἷον, φιλία χρημάτων. αἱρετωτέρα γὰρ ἡ τῆς φιλίας ὑπερβολὴ, τῆς τῶν χρημάτων. 10 Καὶ οὗ μᾶλλον ἂν ἕλοιτο αὐτὸς ἑαυτῷ αἴτιος εἶναι, ἢ οὗ ἕτερος· οἷον, τοῖς φίλοις, τῶν χρημάτων. 11 Ἔτι, ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι, τὸ ὅλον αἱρετώτερον ποιεῖ. εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ προτείνειν, ἐφ' ὧν τῷ μὲν ἑτέρῳ τῶν προστιθεμένων χρῆται τὸ κοινὸν, ἢ ἄλλως πως συνεργόν ἐστι· τῷ δὲ λοιπῷ μὴ χρῆται, μηδὲ συνεργόν ἐστιν. οἷον, πρίονα καὶ δρέπανον μετὰ τεκτονικῆς. αἱρετώτερον ὁ πρίων συνδυαζόμενος, ἁπλῶς δὲ οὐχ αἱρετώτερον.

12 Πάλιν, εἰ ἐλάττονι προστεθέν τι, τὸ ὅλον, μεῖζον ποιεῖ.

13 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως. οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ἢ ἐκεῖνο μεῖζον ἂν εἴη· ὁπότε ἀφαιρεθὲν, τὸ λειπόμενον ἔλαττον ποιεῖ.

14 Καὶ εἰ

14 Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι᾽ ἑαυτό· τὸ δὲ, διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν· οἷον, ὑγίεια κάλλους. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν, τὸ μηδενὸς συνειδότος, μὴ ἂν σπουδάσαι ὑπάρχειν.

15 Καὶ εἰ τὸ μὲν, δι᾽ ἑαυτὸ, καὶ διὰ τὴν δόξαν αἱρετόν· τὸ δὲ, διὰ θάτερον μόνον. 16 Καὶ ὁπότερον μᾶλλον δι᾽ αὑτὸ τίμιον, τοῦτο καὶ βέλτιον καὶ αἱρετώτερον. τιμιώτερον δ᾽ ἂν εἴη καθ᾽ ἑαυτὸ, ὃ μηδενὸς ἄλλου μέλλοντος ὑπάρξειν, δι᾽ ἑαυτὸ αἱρούμεθα μᾶλλον.

17 Ἔτι, διελέσθαι ποσαχῶς τὸ αἱρετὸν λέγεται, καὶ τίνων χάριν· οἷον, τοῦ συμφέροντος, ἢ τοῦ καλοῦ, ἢ τοῦ ἡδέως. τὸ γὰρ πρὸς ἅπαντα, ἢ πρὸς τὰ πλείω χρήσιμον, αἱρετώτερον ἂν εἴη τοῦ μὴ ὁμοίως. 18 Τῶν δ᾽ αὐτῶν ἀμφοτέροις ὑπαρχόντων, ὁποτέρῳ μᾶλλον ὑπάρχει σκεπτέον· οἷον, πότερον ἥδιον, ἢ κάλλιον, ἢ συμφερώτερον.

19 Πάλιν, τὸ τοῦ βελτίονος ἕνεκεν, αἱρετώτερον· οἷον, τὸ ἀρετῆς ἕνεκεν, ἢ ἡδονῆς. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν φευκτῶν. φευκτότερον γὰρ τὸ μᾶλλον ἐμποδιστικὸν τῶν αἱρετῶν· οἷον, νόσος αἴσχους. καὶ γὰρ ἡδονῆς καὶ τοῦ σπουδαῖον εἶναι, κωλυτικώτερον ἡ νόσος. 20 Ἔτι, ἐκ τοῦ ὁμοίως δεικνύναι φευκτὸν καὶ αἱρετὸν τὸ προκείμενον. ἧττον γὰρ τὸ τοιοῦτον, αἱρετὸν, ὃ καὶ ἕλοιτ᾽ ἄν τις ὁμοίως καὶ φεύγοι, τοῦ ἑτέρου ὄντος αἱρετοῦ μόνου. 21 Τὰς μὲν οὖν πρὸς ἄλληλα συγκρίσεις, καθάπερ εἴρηται, ποιητέον.

14 Et ſi alterum propter ſe, alterum propter gloriam ſit eligendum: vt ſanitas *eſt optabilior* pulchritudine. Definitio autem eius quod ad gloriā *dirigitur, hac eſt*, Quod nemine conſcio non damus operam vt inſit. 45

15 Et ſi alterū propter ſe & propter gloriam *ſit* eligendum, alterum verò propter *eorum* alterutrum dumtaxat [a]. 16 Et quod *eſt* magis propter ſe honorabile, hoc & melius & optabilius *eſt* [b]. Honore autem dignius eſt per ſe, quod cùm futurum non ſit vt vlla alia res inſit [c], per ſe eligimus potiùs. 17 Præterea diſtinguere *oportet*, quot modis eligēdum dicatur, & quorum gratiâ: vt vtilitatis, vel honeſtatis, vel iucunditatis *causâ*. quod enim ad omnia vel ad plura vtile eſt, eo *eſt* optabilius quod non ſimiliter *eſt vtile*. 18 Cùm autem eadem ambobus inſunt, vtri magis inſint, videndum eſt: veluti verum ſit iucundius, aut honeſtius, aut vtilius.

19 Rurſus quod *eſt* melioris cauſâ, *eſt* optabilius: veluti quod *eſt* virtutis causâ, *eſt optabilius*, quàm *id* quod *eſt* voluptatis *cauſa*. Similis *eſt* ratio fugiendorum. magis enim fugiendum *eſt*, quod magis impedit res eligendas: vt morbus deformitate: quia magis & voluptati & probitati morbus obſtat. 20 Præterea *poteſt* ex eo *argui*, quòd æquè probare *liceat id quod eſt* propoſitū, eſſe fugiendum & eligendum. quod enim eſt eiuſmodi, vt æquè aliquis eligat ac fugiat, minùs *eſt* eligendum, quàm alterum, quod eſt tantummodò eligendum [d]. 46

21 *Rerum* igitur inter ſe comparationes, quemadmodum dictum eſt, fieri debent.

a Vt patriæ defenſio, & propter ſe & gloriæ cauſâ, eſt expetēda: ergo eſt melior triumpho, qui gloriæ tantùm cauſâ expetitur.

b Vt ſanitas pulchritudine, & viribus corporis.

c Vt aliud ad nos perueniat.

d Hac ratione oſtēdi poteſt ſanitatē eſſe optabiliorē pulchritudine, & diuitiis.

DE ABSOLVTE ELIGENDIS, AVT FVGIENDIS.

TRACTATVS II.

CAP. IV.

1 De excellentia, qua alterum alteri præſtat, detrahenda. 2 De iis quorum comparatione ſtatim apparet etiam vtrumque vel alterum eſſe eligendum.

CAP. IV.

IDEM loci vtiles *ſunt* etiã ad ꝓbandũ quãuis rẽ *eſſe* eligendã aut fugiẽdã. detrahere.n.ſolùm oportet excellentiã, qua alterũ alteri præſtat. nã ſi *id quod eſt* honore dignius, *eſt* optabilius: etiã *quod* honore *eſt* dignũ, *eſt* optabile. & ſi *id quod eſt* vtiliꝰ, *eſt* optabiliꝰ: etiã *id quod eſt* vtile, eſt optabile. Similis eſt ratio aliorũ, quæ ita cõparantur. 2 In quorundam autem inter ſe cõparatione ſtatim vtrumque aut alterum dicimus eſſe eligendum: veluti cùm dicimus alterum naturâ bonum eſſe, alterum non naturâ. *quod* enim *eſt* naturâ bonum, proculdubio eſt eligendum.

ΟἹ αὐτοὶ δὲ τόποι χρήσιμοι καὶ πρὸς τὸ δεικνύναι ὁποῖον αἱρετὸν ἢ φευκτόν. ἀφαιρεῖν γὰρ μόνον δεῖ τὴν πρὸς ἕτερον ὑπεροχήν. εἰ γὰρ τὸ τιμιώτερον, αἱρετώτερον· καὶ τὸ τίμιον, αἱρετόν. καὶ εἰ τὸ χρησιμώτερον αἱρετώτερον· καὶ τὸ χρήσιμον, αἱρετόν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τοιαύτην ἔχει τὴν σύγκρισιν. 2 Ἐπ' ἐνίων δὲ εὐθέως κατὰ τὴν πρὸς ἕτερον σύγκρισιν, καὶ ὅτι αἱρετὸν ἑκάτερον, ἢ τὸ ἕτερον, λέγομεν· οἷον, ὅταν τὸ μὲν, φύσει ἀγαθόν· τὸ δὲ, μὴ φύσει, λέγομεν. τὸ γὰρ φύσει ἀγαθὸν, δῆλον ὅτι αἱρετόν ἐστι.

DE QVORVMVIS ACCIDENTIVM COMPARATIONE, LOCI GENERALES.

TRACTATVS III.

CAP. V.

1 De locis maximè vniuerſaliter ſumendis. 2 ¶ Quomodo loci expoſiti fiant magis vniuerſales. 3 A natura. 4 Ab effectione: ſi alterum tantummodo efficiat, 5 vel magis efficiat. 6 Si eadem re alterum ſit magis, alterum minùs tale. ſi alterum re tali, alterum non tali ſit magis tale. 7 Ab adiunctione: ſi eidem rei, 8 aut minùs tali adiectum efficiat vt totum ſit magis tale. 9 A detractione. 10 A non mixtione contrarii 11 ¶ A definitione.

CAP. V.

SVMENDI autẽ *ſunt* loci de eo qđ magis, vel maius *eſt*, quã maximè vniuerſales. ſic.n.ſumpti, ad plura *problemata* vtiles erũt. 2 Licet etiã nõnullos eorum quos diximus, efficere magis vniuerſales, paulùm immutata appellatione.

ΛΗπτέον δ' ὅτι μάλιστα καθόλου τοὺς τόπους περὶ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ μείζονος, ληφθέντες γὰρ οὕτως, πρὸς πλείω χρήσιμοι ἂν εἶεν. 2 Ἔστι δὲ αὐτῶν τῶν εἰρημένων ἐνίους καθόλου μᾶλλον ποιεῖν, μικρὸν παραλλάσσοντα τῇ προσηγορίᾳ.

3 Οἷον

3 Οἷον, τὸ φύσει τοιοῦτον, τοῦ μὴ φύσει τοιούτου, μᾶλλον τοιοῦτον. 4 Καὶ εἰ τὸ μὲν, ποιεῖ· τὸ δὲ μὴ ποιεῖ τὸ ἔχον, τοιόνδε, ἢ ᾧ ἂν ὑπάρχοι· μᾶλλον τοιοῦτον ὅποτε ποιεῖ, ἢ ὃ μὴ ποιεῖ. 5 Εἰ δ᾽ ἄμφω ποιεῖ· τὸ μᾶλλον ποιοῦν τοιοῦτον. 6 Ἔτι, εἰ τοῦ αὐτοῦ τινος, τὸ μὲν, μᾶλλον· τὸ δὲ ἧττον τοιοῦτον· καὶ εἰ τὸ μὲν τοιούτου μᾶλλον ἐστὶ τοιοῦτον· τὸ δὲ, μὴ ἐστὶ τοιοῦτον· δῆλον, ὅτι τὸ πρῶτον, μᾶλλον τοιοῦτον. 7 Ἔτι, ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ προστιθέμενόν τι, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. 8 Ἢ εἰ τῷ ἧττον τοιούτῳ προστιθέμενον, τὸ ὅλον μᾶλλον ποιεῖ τοιοῦτον. 9 Ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως· οὗ γὰρ ἀφαιρεθέντος, τὸ λειπόμενον ἧττον τοιοῦτον, αὐτὸ μᾶλλον τοιοῦτον. 10 Καὶ τὰ τοῖς ἐναντίοις ἀμιγέστερα, μᾶλλον τοιαῦτα. οἷον, λευκότερον τὸ τῷ μέλανι ἀμιγέστερον. 11 Ἔτι, παρὰ τὰ εἰρημένα πρότερον, τὸ μᾶλλον ἐπιδεχόμενον τὸν οἰκεῖον τοῦ προκειμένου λόγον. οἷον, εἰ τοῦ λευκοῦ ἐστι λόγος, χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως· λευκότερον, ὅ ἐστι μᾶλλον χρῶμα διακριτικὸν ὄψεως.

3 Veluti *quod eſt* naturâ tale, eo 1
quod non naturâ *eſt* tale, *eſt* ma- 2
gis tale. 4 Et ſi alterum efficit,
alterum non efficit rem quæ *il-
lud* habet, talem, ſeu cui *illud* in-
eſt: magis tale *eſt id* quod inter-
dum efficit, quàm quod non ef-
ficit. 5 Si verò ambo efficiunt:
id quod magis efficit talem.
6 Præterea ſi eadem re alterum 3
ſit magis, alterum minùs tale: &
ſi alterũ tali *re ſit* magis tale, al-
terum non *ſit* tali *re magis* tale:
manifeſtum *eſt*, primum *eſſe* ma-
gis tale. 7 Præterea *ducendum eſt
argumentum* ab adiunctione, ſi 4
quid eidem rei adiunctum, effi-
ciat totum magis tale. 8 Aut ſi
minùs tali adiunctum, efficiat
totum magis tale. 9 Similiter
ex detractione. quo enim ablato 5
reliquum *eſt* minus tale, id *eſt*
magis tale. 10 Et quæ ſunt con- 6
trariis: minùs mixta, *ſunt* magis
talia: vt albius eſt, quod nigro
eſt minùs mixtum.
11 Inſuper præter ſuprà dicta, 7
quod magis ſuſcipit propriam
rei propoſitæ definitionem: vel-
uti ſi albi definitio eſt, color ha-
bens vim diſpertiendi viſum: *id
eſt* albius, quod magis *eſt* color
habens vim diſpertiendi viſum.

DE PROBLEMATE ACCIDENTIS PARTICVLARI.

TRACTATVS IV.

CAP. VI.

1 De locis ſuprà expoſitis. 2 Ab oppoſitis. A coniugatis. & caſibus. 3 A generatione, vel corruptione: & iis quæ generandi vel corrumpendi vim habent. 4 Ab eo quod magis, vel minus, vel ſimiliter eſt: ſiue ſit ex alio genere, 5. ſiue ex eodem genere, 6 ſiue ſumatur ex hypotheſi. 7 Quot modis confirmetur vel infirmetur problema indefinitum, 8 vel definitum, 9 vel magis definitum, 10 vel maximè definitum. 11 A particularibus ſub ſubiecto contentis. 12 A diuiſione ſubiecti. 13 A diuiſione attributi. 14 Epilogus

SI verò problema non
vniuerſale, ſed in parte
te poſitum fuerit: primùm
loci omnes vniuerſales,
quos diximus valere
ad confirmandum vel refellendum,
vtiles *ſunt*. cùm enim vniuerſaliter
euertimus aut confirmamus,
etiã in parte oſtẽdimus.
nã ſi omni inſit, etiam alicui *in-*
1 *eſt*: & ſi nulli *inſit*, ne alicui quidẽ
2 *ineſt*. 2 Maximè autem apti &
communes *ſunt* loci, qui *ſumuntur*
ab oppoſitis, & coniugatis, &
caſibus. æquè enim probabiliter
poſtulatur, ſi omnis voluptas *eſt*
in bonis, etiã omnẽ dolorẽ eſſe
in malis: & ſi qua voluptas *eſt* in
bonis, etiam dolorem quendam
eſſe in malis. Præterea ſi quis
ſenſus non eſt vis *& facultas*, etiam
ſenſus priuatio quædam
non eſt imbecillitas. & ſi quid
exiſtimabile *eſt* ſcibile, etiam exiſtimatio
quædam *eſt* ſcientia.
Rurſum ſi quid iniuſtum *eſt* bonũ,
etiã iuſtũ quidpiã *eſt* malum.
& ſi quid iniuſtè *factum*, *eſt* malũ:
etiam aliquid iuſtè *factum*, *eſt*
bonũ. & ſi quid voluptuoſum [a]
eſt fugiendũ, etiã voluptas quædã
eſt fugienda. Secundũ hæc &
ſi quid voluptuoſum *ſit* vtile, etiã
voluptas quædã *eſt* in bonis.
3 3 Et in iis quæ corrumpẽdi vim
habent, necnon in generationibus
& corruptionibus itidem *ſe
res habet*. nam ſi quid cùm vim
habeat corrumpendi voluptatẽ
vel ſcientiam, eſt in bonis: certè
quædam voluptas vel ſcientia erit
in malis. Similitérque ſi corruptio
quædam ſcientiæ *eſt* in
bonis, aut generatio *quædam eſt*
in malis: erit ſcientia quædam in
malis. veluti ſi obliuio *eorum* quę
turpiter egit [b], *eſt* in bonis, aut reminiſcentia *eſt* in malis: certè ſcientia
eorum quæ turpiter egit, erit in malis. Eadem *eſt* ratio aliorum.

[a] Iucundam.

Ἐὰν δ' ἐπὶ μέρους καὶ μὴ καθόλου τὸ πρόβλημα τεθῇ· πρῶτον μὲν οἱ εἰρημένοι καθόλου κατασκευαστικοὶ ἢ ἀνασκευαστικοὶ τόποι πάντες χρήσιμοι. καθόλου γὰρ ἀναιροῦντες ἢ κατασκευάζοντες, καὶ ἐπὶ μέρους δείκνυμεν. εἰ γὰρ παντὶ ὑπάρχει, καὶ τινί. καὶ εἰ μηδενὶ, οὐδὲ τινί. 2 Μάλιστα δ' ἐπίκαιροι, καὶ κοινοὶ τῶν τόπων, οἵ τε ἐκ τῶν ἀντικειμένων, καὶ τῶν συστοίχων, καὶ τῶν πτώσεων· ὁμοίως γὰρ ἔνδοξον τὸ ἀξιῶσαι, εἰ πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ λύπην πᾶσαν εἶναι κακὸν, τὸ εἴ τις ἡδονὴ ἀγαθὸν, καὶ λύπην εἶναί τινα κακόν. Ἔτι, εἴ τις αἴσθησις μή ἐστι δύναμις, καὶ ἀναισθησία οὐκ ἔστιν ἀδυναμία. καὶ εἴ τι ὑποληπτὸν ἐπιστητὸν, ὑπόληψίς τις ἐπιστήμη. Πάλιν, εἴ τι τῶν ἀδίκων ἀγαθὸν, καὶ τῶν δικαίων τι κακόν. καὶ εἴ τι τῶν ἀδίκως, κακὸν, καὶ τῶν δικαίως τι ἀγαθόν. καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων φευκτὸν, καὶ ἡδονή τις φευκτόν. κατὰ ταὐτὰ δὲ, καὶ εἴ τι τῶν ἡδέων ὠφέλιμον, καὶ ἡδονή τις ἀγαθόν. 3 Καὶ ἐπὶ τῶν φθαρτικῶν δὲ, καὶ τῶν γενέσεων, καὶ φθορῶν, ὡσαύτως. εἰ γάρ τι φθαρτικὸν ἡδονῆς ἢ ἐπιστήμης ὂν, ἀγαθόν ἐστιν· εἴη ἂν τις ἡδονὴ, ἢ ἐπιστήμη, τῶν κακῶν. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ φθορά τις ἐπιστήμης, τῶν ἀγαθῶν· ἢ ἡ γένεσις, τῶν κακῶν· ἔσται τις ἐπιστήμη, τῶν κακῶν. οἷον, εἰ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε, τῶν ἀγαθῶν· ἢ τὸ ἀναμιμνήσκεσθαι, τῶν κακῶν· εἴη ἂν τὸ ἐπίστασθαι ἅ τις αἰσχρὰ ἔπραξε, τῶν κακῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

ἐνα-

ἐν ἅπασι γὰρ ὁμοίως τὸ ἔνδοξον.

4 Ἔτι, ἐκ τοῦ μᾶλλον, καὶ ἧττον, καὶ ὁμοίως. εἰ γὰρ μᾶλλον μὲν τῶν ἐξ ἄλλου γένους τι τοιοῦτον, ἐκείνων δὲ μηδέν ἐστιν, οὐδ' ἂν τὸ εἰρημένον εἴη τοιοῦτον. οἷον, εἰ μᾶλλον μὲν ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν ἢ ἡδονὴ, μηδεμία δὲ ἐπιστήμη ἀγαθὸν, οὐδ' ἂν ἡδονὴ εἴη. Καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως δὲ, καὶ ἧττον, ὡσαύτως. ἔσται γὰρ καὶ ἀναιρεῖν, καὶ κατασκευάζειν. πλὴν ἐκ μὲν τοῦ ὁμοίως, ἀμφότερα. ἐκ δὲ τοῦ ἧττον, κατασκευάζειν μόνον, ἀνασκευάζειν δὲ οὔ. εἰ γὰρ ὁμοίως δύναμίς τις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθόν· καὶ ἐπιστήμη ἐστίν. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις, οὐδ' ἐπιστήμη. εἰ δὲ ἧττον δύναμίς τις ἀγαθὸν ἢ ἐπιστήμη, ἔστι δέ τις δύναμις ἀγαθὸν, καὶ ἐπιστήμη. εἰ δὲ μηδεμία δύναμις ἀγαθὸν, οὐκ ἀνάγκη καὶ ἐπιστήμην μηδεμίαν εἶναι ἀγαθόν. δῆλον οὖν, ὅτι κατασκευάζειν μόνον ἐστὶν ἐκ τοῦ ἧττον. 5 Οὐ μόνον δὲ ἐξ ἄλλου γένους ἐστὶν ἀνασκευάζειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, λαμβάνοντα τὸ μάλιστα τοιοῦτον. οἷον, εἰ κεῖται ἐπιστήμη τις ἀγαθὸν, δειχθείη δ' ὅτι φρόνησις οὐκ ἀγαθὸν, οὐδ' ἄλλη οὐδεμία ἔσται, ἐπεὶ οὐδ' ἡ μάλιστα δοκοῦσα. 6 Ἔτι ἐξ ὑποθέσεως, ὁμοίως ἀξιώσαντα εἰ ἑνὶ, καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. οἷον, εἰ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, καὶ τὰς ἄλλας. εἰ δὲ αὕτη μὴ, μηδὲ τὰς ἄλλας. εἰ μὲν οὖν ὑπάρχειν τινὶ κεῖται, δεικτέον ὅτι οὐχ ὑπάρχει τινί. ἀκολουθήσει γὰρ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δέ τινι μὴ ὑπάρχον κεῖται,

in omnibus enim ſimiliter *eſt* probabilitas. 4 Præterea ex eo quod magis, & minùs, & ſimiliter *ineſt*. nam ſi quid eorum quæ *ſunt* ex alio genere, *ſit* magis tale, nullum tamen eorum *ſit tale*: ne id quidem quod dictũ eſt[a], erit tale. veluti ſi magis ſcientia quædã *eſt* in bonis quàm voluptas, nulla autem ſcientia *eſt* in bonis: ne voluptas quidẽ *in bonis* erit. Atque ex eo quod *eſt* ſimiliter, & *ex eo quod* minùs, itidẽ *arguitur*. licebit enim & infirmare & cõfirmare. Verùm ex eo quod *eſt* ſimiliter, ambo [b] *facere licet*: ex eo aũt qđ minùs eſt, cõfirmare tantùm *licet*, nõ infirmare. Nã ſi ſimiliter facultas quædã *eſt* in bonis & ſciẽtia, eſt autẽ facultas quędã in bonis, etiã ſcientia eſt *in bonis*. at ſi nulla facultas, ne ſcientia quidẽ. Si verò minùs facultas quædã *eſt* in bonis quàm ſciẽtia, eſt autẽ quędã facultas in bonis, *eſt* etiã ſciẽtia. at ſi nulla facultas *eſt* in bonis, nõ neceſſe *eſt* etiã ſcientiã nullã eſſe in bonis. patet igitur, cõfirmari tãtùm poſſe ex eo quod minùs *eſt*. 5 Non ſolùm autem ex alio genere licet infirmare, ſed etiã ex eodẽ, ſi ſumatur *quod eſt* maximè tale. veluti ſi poſitum ſit [c] ſcientiã quandã eſſe in bonis, oſtendatur autẽ prudẽtiam non eſſe in bonis: ne alia quidem ſcientia erit *in bonis*, cùm ea nõ *ſit*, quæ maximè videtur *eſſe*. 6 Præterea ex hypotheſi *idem efficitur*, cùm ſit poſtulatum ſi vni *inſit vel non inſit*, etiã omnibus ſimiliter ineſſe vel nõ ineſſe. veluti ſi hominis anima *ſit* immortalis, etiã alias *eſſe immortales*. at ſi hæc non *ſit*, ne alias quidem *eſſe*. Si igitur cuidam ineſſe poſitum ſit[d]: probandum *eſt* cuidam non ineſſe: conſequetur enim propter hypotheſim, vt nulli inſit. At ſi cuidã non ineſſe poſitum ſit[e]:

4

a In problemate.

b Confirmare & infirmare.

c In problemate.

5

d Si problema ſit, quandã animã eſſe immortalem.

e Si problema ſit, quandam animam non eſſe immortalem.

probandum *eſt*, cuidã ineſſe: ſic enim conſequens erit, vt omnibus inſit. Manifeſtũ autem *eſt*, eũ qui *ita* ſupponit, efficere ꝓblema vniuerſale, quod poſitũ fuerat in parte. nã æquum cenſet, & poſtulat, vt qui in parte concedit, vniuerſaliter concedat: quia ſi vni *inſit*, etiam omnibus ſimiliter ineſſe cenſet. 7 Cùm igitur problema eſt indefinitũ [a], vno modo infirmari poteſt. veluti ſi dixit voluptatẽ eſſe in bonis, aut non *eſſe* in bonis: nec aliud quicquam definiendi cauſâ adiecit. nã ſi quandã voluptatem dixit eſſe in bonis: probandũ *eſt* vniuerſaliter nullam *eſſe in bonis*, ſi futurum eſt vt euertatur quod propoſitum fuit. Similiter autem, & ſi quandam voluptatem dixerit non eſſe in bonis: *probandum eſt* vniuerſaliter omnẽ *eſſe in bonis*: aliter autẽ euerti nõ poteſt. nã ſi oſtẽderimus eſſe quãdam voluptatẽ non in bonis, aut *eſſe* in bonis: nondum euertitur, quod ꝓpoſitũ fuit. Patet igitur, vno quidem modo refelli poſſe, confirmari autem bifariam. ſiue enim vniuerſaliter oſtẽderimus omnem voluptatem *eſſe* in bonis, ſiue eſſe quandam voluptatem in bonis: probatũ erit, quod fuit propoſitum. Similitérque ſi diſſerendo probare oporteat eſſe quandam voluptatem non in bonis: ſi oſtenderimus nullam *eſſe* in bonis, vel quandam non *eſſe* in bonis; probatum erit vtroque modo tam vniuerſaliter, quàm in parte eſſe quandã voluptatẽ nõ in bonis. 8 Cùm autem theſis eſt definita, bifariã euertere licebit. veluti ſi poſitum fuerit cuidã voluptati bonũ ineſſe, cuidam non ineſſe. ſiue enim probatum fuerit omnem voluptatem *eſſe* in bonis, ſiue nullam: infirmatum erit, quod fuit propoſitum.

a Indefinitum problema appellat, tam quod habet notam particularem, vt aliqua voluntas eſt bona, quã quod notã caret, vt voluptas eſt bona.

δεικτέον ὅτι ὑπάρχει τινί. καὶ γὰρ οὕτως ἀκολουθήσει τὸ πᾶσιν ὑπάρχειν. δῆλον δὲ ἐστιν, ὅτι ὁ ὑποθέμενος ποιεῖ τὸ πρόβλημα καθόλου, ἐπὶ μέρους τεθέν. τὸν γὰρ ἐπὶ μέρους ὁμολογοῦντα, καθόλου ἀξιοῖ ὁμολογεῖν· ἐπειδὴ εἰ ἑνί, καὶ πᾶσιν ὁμοίως ἀξιοῖ ὑπάρχειν. 7 Ἀδιορίστου μὲν οὖν ὄντος τοῦ προβλήματος, μοναχῶς ἀνασκευάζειν ἐνδέχεται. οἷον, εἰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, ἢ μὴ ἀγαθόν, καὶ μηδὲν ἄλλο προσδιώρισεν. εἰ μὲν γὰρ τινὰ ἔφησεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, δεικτέον καθόλου ὅτι οὐδεμία, εἰ μέλλει ἀναιρεῖσθαι τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινα ἡδονὴν ἔφησε μὴ εἶναι ἀγαθόν, δεικτέον καθόλου ὅτι πᾶσα· ἄλλως δ' οὐκ ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. ἐὰν γὰρ δείξωμεν, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἢ ἀγαθόν· οὔπω ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. δῆλον οὖν, ὅτι ἀναιρεῖν μὲν μοναχῶς ἐνδέχεται, κατασκευάζειν δὲ διχῶς· ἄν τε γὰρ καθόλου δείξωμεν ὅτι πᾶσα ἡδονὴ ἀγαθόν, ἄν τε ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ ἀγαθόν, δεδειγμένον ἔσται τὸ προκείμενον. ὁμοίως δὲ κἂν δέῃ διαλεχθῆναι ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν, ἐὰν δείξωμεν ὅτι οὐδεμία ἀγαθόν, ἢ ὅτι τις οὐκ ἀγαθόν, δεδειγμένοι ἐσόμεθα ἀμφοτέρως, καὶ καθόλου, καὶ ἐπὶ μέρους, ὅτι ἐστί τις ἡδονὴ οὐκ ἀγαθόν. 8 Διωρισμένης δὲ τῆς θέσεως, διχῶς ἀναιρεῖν ἔσται· οἷον, εἰ τεθείη τινὶ μὲν ὑπάρχειν ἡδονῇ ἀγαθόν, τινὶ δ' οὐχ ὑπάρχειν. εἴτε γὰρ πᾶσα δειχθείη ἡδονὴ ἀγαθόν, εἴτε μηδεμία, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον.

9 Εἰ

9 Εἰ δὲ μίαν μόνην ἔθηκεν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι, τριχῶς ἐνδέχεται ἀναιρεῖν. δείξαντες γὰρ, ὅτι πᾶσα, ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι πλείους μιᾶς ἀγαθὸν, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸ προκείμενον.

10 Ἐπὶ πλεῖον δὲ τῆς θέσεως διορισθείσης, οἷον, ὅτι ἡ φρόνησις μόνη τῶν ἀρετῶν ἐπιστήμη, τετραχῶς ἐστιν ἀναιρεῖν. δειχθέντος γὰρ ὅτι πᾶσα ἀρετὴ ἐπιστήμη, ἢ ὅτι οὐδεμία, ἢ ὅτι καὶ ἄλλη τις, οἷον, ἡ δικαιοσύνη, ἢ ὅτι αὐτὴ ἡ φρόνησις οὐκ ἐπιστήμη, ἀνῃρημένον ἔσται τὸ προκείμενον. 11 Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθέκαστα, ἐν οἷς ὑπάρχειν τι, ἢ μὴ, εἴρηται, καθάπερ ἐν τοῖς καθόλου προβλήμασιν. 12 Ἔτι δὲ ἐν τοῖς γένεσιν ἐπιβλεπτέον, διαιροῦντα κατ' εἴδη μέχρι τῶν ἀτόμων, καθάπερ πρότερον εἴρηται. ἄν τε γὰρ παντὶ φαίνηται ὑπάρχον, ἄν τε μηδενὶ, πολλὰ προσενέγκαντι· ἀξιωτέον καθόλου ὁμολογεῖν, ἢ φέρειν ἔνστασιν ἐπὶ τινὸς οὐχ οὕτως. 13 Ἔτι, ἐφ' ὧν ἐστιν ἢ εἴδει, ἢ ἀριθμῷ διορίσαι τὸ συμβεβηκὸς, σκεπτέον εἰ μηδὲν τούτων ὑπάρχει· οἷον, ὅτι ὁ χρόνος οὐ κινεῖται, οὐδὲ ἐστι κίνησις, καταριθμησάμενον πόσα εἴδη κινήσεώς ἐστιν. εἰ γὰρ μηδὲν τούτων ὑπάρχει τῷ χρόνῳ, δῆλον ὅτι οὐ κινεῖται, οὐδὲ ἐστι κίνησις. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἀριθμὸς, διελόμενον ὅτι πᾶς ἀριθμὸς, ἢ περιττὸς, ἢ ἄρτιος. εἰ γὰρ ἡ ψυχὴ μήτε περιττὸν, μήτε ἄρτιον, δῆλον ὅτι οὐκ ἀριθμός. 14 Πρὸς μὲν οὖν τὸ συμβεβηκὸς, διὰ τῶν τοιούτων καὶ οὕτως ἐπιχειρητέον.

9 At ſi vnã tãtùm voluptatē poſuit eſſe in bonis, trib' modis infirmari poteſt. nã ſi oſtēderimus omnē, vel nullam, vel plures vnâ *eſſe* in bonis: infirmatũ erit, quod fuit propoſitum. 10 Cûm autem theſis *adhuc* magis definita eſt, veluti prudentiã ſolã ex virtutibus *eſſe* ſciẽtiam: quatuor modis licet infirmare. nam ſi oſtenderimus omnem virtutē, aut nullã, aut etiã aliã quandam, veluti iuſtitiam *eſſe* ſcientiam: aut hanc, *id eſt* prudentiam, non *eſſe* ſcientiã: infirmatũ erit, quod propoſitum fuit. 11 Prodeſt etiã reſpicere ad ſingularia, quibus ineſſe q̃dpiã, vel nõ ineſſe dictũ fuit [a], quemadmodum in vniuerſalib' problematis. 6 12 Præterea genera ſunt inſpicienda, ac diuidenda ſecundũ ſpecies vſque ad indiuidua, quemadmodũ antea [b] dictũ fuit. ſiue enim omni viſum fuerit ineſſe, ſiue nulli, cùm multa prolata fuerint, poſtulandum *eſt* vt vniuerſaliter cõcedatur, aut obiiciatur qua in re non ita *ſit*.

13 Prçterea in quib' licet vel ſpecie vel numero diſtribuere accidēs, conſiderandũ *eſt* an nullum horũ inſit. 7 veluti *ſi probare velimus* tempus nõ moueri: nec eſſe motũ: enumeratione *docẽdũ eſt*, quot ſint ſpecies motionis. nã ſi harũ nulla inſit tẽpori: manifeſtũ *eſt*, *tẽpus* nec moueri, nec eſſe motum. Similiter etiam *probabimus* animã non *eſſe* numerum, facta diuiſione, omnem numerum *eſſe* aut imparem aut parem. ſi enim anima neque ſit impar, neq; par: patet *eam* non *eſſe* numerum.

14 Ad *confirmandum* igitur *vel refellendum* accidens, ex huiuſmodi *locis*, & ita arguendum *eſt*.

a In problemate.

b Lib. præc. cap. 2. part. 2.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER IV.

IVLIO PACIO
interprete.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
Liber IV.

Loci pertinentes ad problema generis.

Cap. I.

1 Protheſis. 2 Si non dicatur de omnibus. 3 Si non attribuatur in quæſtione quid eſt. 4 A definitione accidentis. 5 Si in altera categoria ſit genus, in altera ſpecies. 6 Si genus ſit ſpeciei particeps. 7 Si de aliquo dicatur ſpecies, de quo non dicatur genus. 8 Si nullius ſpeciei particeps ſit, id quod ponitur eſſe in genere. 9 Si latiùs pateat ſpecies, quàm genus. 10 Si de totidem rebus genus & ſpecies dicantur. 11 Ab indiuiduis ſpecie non differentibus.

Cap. I.

POST hæc de his quæ ad genus & propriũ *pertinent*, videndum *eſt*. Hæc autem ſunt elementa eorum quæ *pertinent* ad definitiones: de his autem ipſis [a] rarò [b] quærunt, qui diſputant. 2 Si igitur poſitum fuerit *eſſe* alicuius rei genus, primùm reſpicere *oportet* ad *ea* omnia quę ſunt eiuſdem generis, cuius ea res eſt: *vt videamus*, an alicui nõ attribuatur: quemadmodum in accidente *fit* [c]. veluti ſi bonum ponatur eſſe genus voluptatis: *videndum eſt*, an aliqua voluptas non ſit in bonis. nam ſi hoc *dici poßit*: manifeſtum *eſt*, bonum nõ eſſe genus voluptatis: quia genus omnibus ſpeciebus ſub ſe *contentis* attribuitur. 3 Deinde *videndum eſt*, an non attribuatur in *quæſtione* quid eſt, ſed vt accidens: quemadmodum *attribuitur* niui album, vel animæ id quod à ſe mouetur. neque enim nix *eſt* id quod album, proinde album non *eſt* genus niuis:

a Id eſt, de generibus, vel propriis, vel definitionibus.

1

b Plerumque enim differitur de accidentibus.

c Vide lib.2.cap.2.num.2.

2

ΜΕΤΑ' δὲ ταῦτα, περὶ τῶν πρὸς τὸ γένος καὶ τὸ ἴδιον, ἐπισκεπτέον. ἔστι δὲ ταῦτα, στοιχεῖα τῶν πρὸς τοὺς ὅρους· περὶ αὐτῶν δὲ τούτων ὀλιγάκις αἱ σκέψεις γίνονται τοῖς διαλεγομένοις. 2 Ἂν δὴ τεθῇ γένος τινὸς τῶν ὄντων, πρῶτον μὲν ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάντα τὰ συγγενῆ τῷ λεχθέντι, εἴ τινος μὴ κατηγορεῖται, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος. οἷον, εἰ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν, γένος κεῖται, εἴ τις ἡδονὴ μὴ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀγαθὸν τῆς ἡδονῆς. τὸ γὰρ γένος κατὰ πάντων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἰδῶν κατηγορεῖται.

3 Εἶτα, εἰ μὴ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς, καθάπερ τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, ἢ ψυχῆς τὸ κινούμενον ὑφ' ἑαυτοῦ. οὔτε γὰρ ἡ χιὼν ὅπερ λευκόν· διόπερ οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος· οὔτε

οὔτε ἡ ψυχὴ, ὅπερ κινούμενον· συμβέβηκε δὲ αὐτῇ κινεῖσθαι, καθάπερ καὶ τῷ ζῴῳ πολλάκις βαδίζειν τε, καὶ βαδίζοντι εἶναι. ἔτι, τὸ κινούμενον οὐ τί ἐστιν, ἀλλά τι ποιοῦν ἢ πάσχον σημαίνειν ἔοικεν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ λευκόν· οὐ γάρ τί ἐστιν ἡ χιὼν, ἀλλὰ ποιόν τι δηλοῖ. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται.

4 Μάλιστα δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ συμβεβηκότος ὁρισμὸν ἐπιβλέπειν, εἰ ἐφαρμόττει ἐπὶ τὸ ῥηθὲν γένος· οἷον, καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. ἐνδέχεται γάρ τι κινεῖν αὐτὸ ἑαυτὸ, καὶ μή· ὁμοίως δὲ καὶ λευκὸν εἶναι, καὶ μή. ὥστ' οὐδέτερον αὐτῶν, γένος, ἀλλὰ συμβεβηκός· ἐπειδὴ συμβεβηκὸς ἐλέγομεν, ὃ ἐνδέχεται ὑπάρχειν τινὶ καὶ μή.

5 Ἔτι, εἰ μὴ ἐν τῇ αὐτῇ διαιρέσει τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος· ἀλλὰ τὸ μὲν, οὐσία· τὸ δὲ, ποιόν· ἢ τὸ μὲν, πρός τι· τὸ δὲ, ποιόν. οἷον, ἡ μὲν χιὼν καὶ ὁ κύκνος, οὐσία· τὸ δὲ λευκὸν, οὐκ οὐσία, ἀλλὰ ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ λευκὸν τῆς χιόνος, οὐδὲ τοῦ κύκνου. πάλιν, μὲν ἐπιστήμη, τῶν πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν καὶ τὸ καλὸν, ποιόν. ὥστ' οὐ γένος τὸ καλὸν ἢ τὸ ἀγαθὸν τῆς ἐπιστήμης. τὰ γὰρ τῶν πρός τι γένη, καὶ αὐτὰ τῶν πρός τι δεῖ εἶναι· καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου· καὶ γὰρ τὸ πολλαπλάσιον, ὂν γένος τοῦ διπλασίου, καὶ αὐτὸ τῶν πρός τί ἐστι. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν δεῖ τὸ γένος τῷ εἴδει εἶναι· εἴτε γὰρ τὸ εἶδος οὐσία, καὶ τὸ γένος. καὶ εἰ ποιόν τι τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος ποιόν τι.

nec anima *eſt* id quod mouetur: ſed ei accidit vt moueatur, quẽadmodum & animali ſæpe *accidit* vt ambulet, & ambulans ſit. Præterea *genus illud* Quod mouetur, non quid eſt, ſed aliquid faciens vel patiẽs ſignificare videtur. ſimilis *eſt* ratio albi: nõ enim quid ſit nix, ſed qualis ſit, declarat. quare neutrum eorum attribuitur in *quæſtione* quid eſt.

4 Maximè autem *oportet* ad accidentis definitionem reſpicere, *ac* 3
videre an aptetur ad id quod dictum eſt *eſſe* genus: vt *aptatur* ad ea quæ nũc dixi. accidit enim vt aliquid ſeipſum moueat, & non *moueat*: ſimilitérq; vt album ſit, & non *ſit*. quare neutrum eorum *eſt* genus, ſed accidens: quoniam accidens vocabamus [a], quod poteſt ineſſe alicui, & non *ineſſe*.

a Lib. 1. cap 5.

5 Præterea *videndum eſt*, an non in eadẽ diuiſione [b] *ſint* genus & ſpecies: ſed alterum *ſit* ſubſtãtia: alterum, quale: vel alterum *ſit* ad aliquid: alterum, quale. Veluti nix, & cygnus, *eſt* ſubſtantia: album verò non *eſt* ſubſtantia, ſed quale. quapropter album nõ eſt genus niuis, nec cygni. Rurſus ſcientia *eſt in* eorum *numero* quæ ad aliquid *referuntur*: bonum autem & honeſtũ *eſt* quale. quare honeſtũ vel bonũ non *eſt* genus ſcientiæ: quandoquidem relatorum genera, ipſa quoque relata eſſe oportet: quemadmodum in duplo *perſpicere licet*. etenim multiplum, cùm ſit genus dupli, ipſum quoq; *in* relatorũ *numero* eſt. Et vt vniuerſaliter dicam, ſub eandem diuiſionem oportet & genus & ſpeciem cadere. ſiue enim ſpecies *ſit* ſubſtantia, etiam genus *eſt ſubſtantia*: ſiue ſpecies *ſit* quale quidpiam, etiam genus *eſt* quale quidpiam. 4

b Non in eadem claſſe, non in eadem categoria.

veluti ſi album *eſt* quale quid-
5 piam,etiam color. Similis *eſt* a-
liorum ratio. 6 Item *conſiderandum eſt*, an neceſſe *ſit*, vel an cõ-
tingat, eius quod in genere po-
ſitum eſt, genus eſſe particeps.
Definitio autem participãdi *eſt*,
recipere eius quod communica-
tur definitionem. Patet igitur,
ſpecies eſſe generum participes,
genera verò ſpecierum nõ *item*.
ſpecies enim recipit generis defi
nitionem: genus autem non *recipit definitionem* ſpeciei. Conſi-
derandũ igitur *eſt*, an ſpeciei par
ticeps ſit, vel particeps eſſe poſ-
ſit,genus propoſitum. veluti ſi
quis ſtatuat aliquid *eſſe* genus
entis,aut vnius. accidit enim, vt
genus ſit particeps ſpeciei: quo-
niã omnibus iis quæ ſunt,& ens
6 & vnum attribuitur: proinde e-
tiam eorum definitio. 7 Præ-
terea *videndum eſt*, an de aliquo
tradita ſpecies verè dicatur, ge-
nus autem minimè. veluti ſi po-
ſitũ fuerit ens aut ſcibile *eſſe* o-
pinabilis genus: quoniã ei quod
non eſt, opinabile attribuitur:
quandoquidem multa eorũ quæ
non ſunt, opinabilia *ſunt*. ens
verò aut ſcibile non attribui ei
quod non eſt, manifeſtum *eſt*.
quapropter neq. ens, neque ſci-
bile *eſt* genus opinabilis. quibus
enim ſpecies attribuitur, *iis* ge-
nus quoque attribui oportet.
7 8 Item *videndum eſt*,an nullius
ſpeciei particeps eſſe poſſit id
quod poſitum eſt in genere.Fie-
ri enim nequit,vt generis ſit par
ticeps, quod nullius ſpeciei eſt
particeps:niſi *fortè* ſit aliqua *earum* ſpecierum,quæ in prima di-
uiſione generis *ponuntur*.hęc au-
tem genus tantùm participant.
Si igitur poſitum fuerit, motum
eſſe genus voluptatis: conſiderandum *eſt*, an voluptas nec *ſit* corruptio,

δεῖ, εἰ τὸ λευκὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

6 Πάλιν, εἰ ἀνάγκη εἴη, ἢ εἰ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ γένει, μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν, ὅτι τὰ μὲν εἴδη μετέχει τῶν γενῶν· τὰ δὲ γένη, τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ἐπιδέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον· τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν, εἰ μετέχει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους, τὸ ἀποδοθὲν γένος. οἷον, εἴ τις τοῦ ὄντος, ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τὸ τι ἀποδοίη· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων, τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται· ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν.

7 Ἔτι, εἰ κατά τινος τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή. οἷον, εἰ τὸ ὂν, ἢ τὸ ἐπιστητὸν, τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων, δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. ὥστ' οὐ γένος τὸ ὂν, οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν, τοῦ δοξαστοῦ· καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι.

8 Πάλιν, εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει. ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν, μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον, ἂν μή τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν τῶν εἰδῶν ᾖ. ταῦτα δὲ τοῦ γένους μόνον μετέχει. ἂν οὖν ἡ κίνησις, γένος τῆς ἡδονῆς τεθῇ, σκεπτέον, εἰ μήτε φθορά,

μήτ' ἀλλοίωσις ἡ ἡδονὴ, μήτε τῶν λοιπῶν τῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων. μηδεμία· δῆλον γὰρ, ὅτι οὐδενὸς τῶν εἰδῶν ἂν μετέχοι· ὥστε οὐδὲ τοῦ γένους· ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἡ ἡδονὴ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀτόμων, οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τοῦ γένους, καὶ τοῦ εἴδους· οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ἀνθρώπου μετέχει καὶ ζώου. 9 Ἔτι, εἰ ἐπὶ πλέον λέγεται τοῦ γένους τὸ ἐν τῷ γένει τεθέν. οἷον, τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος. καὶ γὰρ τὸ ὂν, καὶ τὸ μὴ ὂν, δοξαστόν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν, εἶδος τοῦ ὄντος· ἐπὶ πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ γένος, τοῦ εἴδους λέγεται. 10 Πάλιν, εἰ ἐπὶ ἴσων τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται, οἷον, εἰ τῶν πᾶσιν ἑπομένων, τὸ μὲν, γένος· τὸ δὲ, εἶδος τεθείη· καθάπερ τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν. παντὶ γὰρ τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν. ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου γένος, ἐπειδὴ ἐπὶ ἴσων λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ πρῶτον, καὶ ἡ ἀρχὴ, ἐπάλληλα τεθείη· ἥτε γὰρ ἀρχὴ, πρῶτον· καὶ τὸ πρῶτον, ἀρχή. ὥστ' ἢ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα ταὐτόν ἐστιν, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. Στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἐπὶ πλέον τὸ γένος, ἢ τὸ εἶδος, καὶ τὴν διαφορὰν, λέγεσθαι. ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους λέγεται.

11 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ τινος τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει μὴ ἐστι γένος τὸ εἰρημένον, ἢ μὴ δόξειεν ἄν. κατασκευάζοντι δὲ, εἰ ἔστι τινός. ταὐτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει

nec variatio, nec vllus ex reliquis qui dicuntur eſſe motus. conſtat enim *eam* nullius ſpeciei participem eſſe, proinde nec generis: quia neceſſe *eſt*, vt *id* quod generis eſt particeps, etiam alicuius ſpeciei ſit particeps. Quocirca voluptas non eſt ſpecies motionis, nec *vnũ* ex indiuiduis, nec [a] ex iis quæ ſub ſpecie motionis ſunt. nam indiuidua quoque genus & ſpeciem participant: vt quidã homo & hominis eſt particeps, & animalis. 9 Præterea *videndum eſt*, an latiùs quàm gen[*] pateat id quod in genere poſitum eſt. vt opinabile *latiùs patet* quàm ens: quia & quod eſt, & quod non eſt, opinabile *eſt*. quare opinabile non poteſt eſſe ſpecies entis: quia genus ſemper latiùs patet, quàm ſpecies.

10 Rurſus an de totidem *rebus* genus & ſpecies dicatur. veluti ſi eorum quæ omnibus conſequẽtia ſunt, alterum genus, alterum ſpecies poſita fuerit: vtputà ens & vnum. omni enim *rei* ens & vnũ *conſequẽtia ſunt*. quare neutrum *eſt* alterius genus: quia de totidem *rebus ambo* dicuntur. Similiter *fit*, ſi primum & principium, alterum ſub altero poſitũ fuerit. nã principium *eſt* primũ: & primum *eſt* principium. quare vel ambo [b] quæ dixi, idẽ ſunt, vel neutrum eſt alterius genus. Elementũ autem omnium eiuſmodi *locorũ* [c] *eſt*, de pluribus dici genus, quàm ſpeciẽ, vel differentiam. nam differentia quoque de paucioribus dicitur quàm genus.

11 Videre etiã *oportet*, an id quod dictũ eſt, non ſit aut nõ videatur eſſe genus alicuius eorũ q̃ ſpecie nõ differũt [d]. ſed is qui cõfirmat, *videbit* an alicui' *eorũ ſit gen'*. idẽ .n. *eſt* eorũ omniũ q̃ ſpecie nõ differũt,

a Ἔπιμιον. hęc enim dicuntur ὑποκάτω, indiuidua, & quæ ſũt ſub ſpecie.

8

b Id eſt, primũ & principium.

c Fundamẽtum locorum expoſitorum.

9

d Alicuius indiuidui ſub ſpecie contenti.

genus. ſi igitur vnius *genus eſſe* ꝓbatũ fuerit, cõſtat eſſe omniũ: & ſi vnius non *eſſe probatũ fuerit*, conſtat *eſſe* nullius. vt ſi quis indiuiduas lineas ponens dixerit Inſecabile, eſſe earum genus. linearũ enim quæ diuidi poſſunt, non eſt genus id quod dictũ eſt, cùm ſpecie non differant: quandoquidẽ omnes rectæ lineæ ſpecie inter ſe non diſcrepant.

τὸ γένος. ἂν οὖν ἑνὸς δειχθείη, δῆλον ὅτι πάντων· κἂν ἑνὸς μή, δῆλον ὅτι οὐδενός. οἷον, εἴ τις ἀτόμους τιθέμενος γραμμάς, τὸ ἀδιαίρετον, γένος αὐτῶν φήσειεν εἶναι. τῶν γὰρ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν, οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν κατὰ τὸ εἶδος· ἀδιάφοροι γὰρ κατὰ τὸ εἶδος ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

Alij loci. Cap. II.

1 Si ſpecies ſit in alio genere. 2 Si genus generis non attribuatur ſpeciei, vel ei nõ attribuatur in quæſtione quid eſt, vel ſit eius particeps. 3 Si genus, vel generis genus non attribuatur ſpeciebus ſpeciei in quæſtione quid eſt. 4 A definitione eius quod poſitum eſt eſſe genus 5 Si differentia ponatur quaſi genus, 6 vel quaſi ſpecies. 7 Si genus ſpeciei ſubiiciatur. 8 Si differentia ſubiiciatur ſpeciei. 9 Si genus ſubiiciatur differentiæ. 10 Si genus ponatur quaſi differentia. 11 Si nulla generis differentia dicatur de ſpecie. 12 Si ſpecies ſit prior genere, & ſublata ſpecie tollatur genus. 13 Si ſpecies ſeparetur à genere, vel à differentiis.

CAP. II. 10

COnſiderare etiã *oportet*, an aliquid aliud genus ſit ſpeciei propoſitæ, quod neque contineat propoſitum genus, neque ſub illo ſit. veluti ſi quis poſuerit ſcientiam *eſſe* genus iuſtitiæ. nã & virtus eſt genus: & neutrũ genus continet reliquum. quare ſcientia non poteſt eſſe genus iuſtitię. videtur enim, cùm vna ſpecies ſub duobus generibus eſt, alterum ſub altero cõtineri. Hoc autem in quibuſdam dubitationem habet. nonnullis enim videtur prudentia eſſe & virtus & iuſtitia, & neutrum genus ſub altero contineri. ſed non ab omnibus conceditur prudentiam eſſe ſcientiam, quod ſi quis concedat hoc verum eſſe: at certè videtur neceſſe eſſe, vt quę *sũt* eiuſdem genera, vel *ſint* ſubalterna[a], vel ambo ſint ſub eodem genere: quemadmodum etiam in virtute & in ſciẽtia contingit: ambo enim ſunt ſub eodẽ genere, quia vtrumque eorũ eſt habitus

ΣΚοπεῖν δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος, μήθ' ὑπ' ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον, εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θείη γένος. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος· καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν τὸ λοιπὸν περιέχει· ὥστ' οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης. δοκεῖ γάρ, ὅταν ἓν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. ἔχει δὲ ἀπορίαν ἐπ' ἐνίων τὸ τοιοῦτον. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἡ φρόνησις, ἀρετή τε καὶ ἐπιστήμη εἶναι, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ' οὐδετέρου περιέχεσθαι. οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται, τὴν φρόνησιν, ἐπιστήμην εἶναι. εἰ δ' οὖν τις συγχωροίη τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι· ἀλλὰ τό γε ὑπάλληλα, ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἄμφω γίνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη, τῶν ἀναγκαίων ἂν δόξειεν εἶναι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν· ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν, ἕξις καὶ διά-

a Alterum collocetur ſub altero.

καὶ διάθεσίς ἐστι. σκεπτέον οὖν, εἰ μηδετέρῳ ὑπάρχει τῷ ἀποδοθέντι γένει. εἰ γὰρ μηδ᾽ ὑπάλληλά ἐστι τὰ γένει, μηδὲ ὑπὸ ταὐτὸν ἀμφω, οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν, γένος.

2 Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ γένος τοῦ ἀποδοθέντος γένους, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τοῦ εἴδους, καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πᾶν γὰρ τὸ ἐπάνω γένος, κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. Πάλιν, εἰ μετέχει τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἢ αὐτὸ, ἢ τῶν ἐπάνω τι γενῶν· οὐδενὸς γὰρ τὸ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω μετέχει. Ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δὲ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τῷ εἴδει τοῦ ῥηθέντος γένους, ὅτι δὲ ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον. ἑνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ τὰ ὑποκάτω, εἴπερ κατηγορῆται τοῦ εἴδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται· ὥστε καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, εἴπερ κατηγορεῖται, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται, δι᾽ ἐπαγωγῆς ληπτέον. Εἰ δ᾽ ἁπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον τοῦ εἴδους. οἷον, εἰ τῆς βαδίσεως γένος ἀπέδωκε τὴν φοράν, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι διότι κίνησίς ἐστιν ἡ βάδισις,

& affectio. Conſiderandum igitur *eſt*, an neutrum inſit propoſito generi. Nã ſi nec ſubalterna genera ſint, nec ſub eodem *genere* ambo *collocentur*: id quod propoſitum eſt, non poteſt eſſe genus. II

2 Conſiderare etiam *oportet* genus propoſiti generis, atq; ita ſemper ſuperiora genera, *nempe* an omnia attribuantur ſpeciei, & an attribuãtur in *quæſtione* quid eſt. opus enim eſt, vt omne ſuperius genus attribuatur ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. Sicubi igitur diſcrepat, conſtat id quod propoſitum eſt, non *eſſe* genus. Rurſus *videndum eſt*, an genus participet ſpeciem, ſiue ipſum, ſiue aliquod ſuperiorũ generum. quod enim eſt ſuperius, nullius eorum quæ infra ſunt, particeps eſt. Qui igitur refellit, ita vt dixi, *hoc loco* vti debet. Ei verò qui confirmat, ſi cõcedatur gen⁹ propoſitũ ineſſe ſpeciei, ac dubitetur an vt genus inſit, ſatis eſt probare aliquod ſuperiorum generum attribui ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. nam ſi vnum attribuatur in *quæſtione* quid eſt, omnia quæ ſupra & quæ infra hoc ſunt, ſiquidem attribuantur ſpeciei, attribuẽtur in *quæſtione* quid eſt. quare etiam propoſitum genus attribuitur in *quæſtione* quid eſt. Quòd autem, ſi vnum attribuatur in *quæſtione* quid eſt, & reliqua omnia, ſi attribuantur, attribuentur in *quæſtione* quid eſt, per inductionem ſumi debet. At ſi ſimpliciter dubitetur, an propoſitum genus inſit, non ſufficit ꝓbare aliquod ſuperiorum generum attribui ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. Veluti ſi quis tradiderit lationem eſſe genus inceſſus: non ſufficit probare inceſſum eſſe motionem,

Google

ad probandum eſſe lationẽ, quia ſunt & aliæ motiones. ſed ſimul demonſtrandũ *eſt* inceſſum nullius eorum quę in eadem [a] diuiſione *ponũtur*, eſſe principẽ, præterquàm lationis. neceſſe enim *eſt*, vt id quod generis eſt particeps, etiam alicuius earum ſpecierum, quæ in prima *generis* diuiſione *ponuntur*, particeps ſit. Si igitur inceſſus neque accretionis, neque immunitionis, nec aliarum motionum particeps ſit: patet *eum* lationis eſſe participẽ. Quocirca latio erit genus inceſſus. 3 Rurſus in quibus propoſita ſpecies vt genus dicitur, conſiderare *oportet*, an etiam propoſitum genus in quæſtione quid eſt, iis ipſis attribuatur, quibus & ſpecies *attribuitur*. ſimilitérque an quæ ſunt ſupra genus, omnia. ſicubi enim diſcrepat: patet, id quod propoſitum fuit, nõ eſſe genus: quia ſi eſſet genus, omnia quæ ſupra illud ſunt, & ipſum illud in *quæſtione* quid eſt attribueretur *iis*, quibus & ſpecies in *quæſtione* quid eſt attribuitur. Euertenti igitur vtile *eſt*, ſi genus *iis* non attribuatur in *quæſtione* quid eſt, quibus ſpecies attribuitur [b]. Confirmãti autem vtile *eſt*, ſi attribuatur in *quæſtione* quid eſt. accidet enim, vt & genus [c] & ſpecies [d] eidẽ [e] in *quæſtione* quid eſt attribuantur [f]. quare idẽ [g] ſub duobus generibus [h] cõſtituitur. neceſſe *eſt* igitur, vt genera [i] ſint ſubalterna. Si igitur probatum fuerit *id* [k] quod volumus genus [l] conſtituere, non eſſe ſub ſpecie [m] manifeſtum *eſt*, ſpeciem ſub ipſo eſſe [n]. quare probatum erit hoc eſſe genus [o].

4 Conſiderare etiam oportet definitiones generum, an aptentur ſpeciei propoſitæ, & iis quæ

a In qua ponitur latio.

b Veluti, ſi ſcientia non attribuitur fortitudini in quæſtione quid eſt, nõ eſt genus virtutis: quandoquidem fortitudo eſt ſpecies virtutis.

21

c Id quod pro genere ſumptũ eſt in problemate.

d Id quod pro ſpecie poſitum eſt in problemate.

e Id eſt ei, cui ſpecies propoſita attribuitur in quæſtione quid eſt.

f Probãdum ſit, viuens eſſe gen⁹ animalis. ſic probatur: quia & viuens & animal attribuuntur homini in quæſtione quid eſt: ergo viuens & animal ſunt genera ſubalterna. cùm igitur viuens non ſit ſpecies animalis: (quia latiùs patet quàm animal, cùm attribuatur etiã plãtis) neceſſe eſt vt animal ſit ſpecies viuentis

g Vt homo.

h Sub animali, & ſub viuente.

i Animal & viuens.

k Viuens.

l Animalis.

m Non eſſe ſpeciem animalis.

n Animal eſſe ſpeciem viuentis.

o Viuens eſſe genus animalis.

πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσίν· ἀλλὰ προσαποδεικτέον, ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἡ βάδισις τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, εἰ μὴ τῆς φορᾶς. ἀνάγκη γὰρ τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν. εἰ οὖν ἡ βάδισις μήτ' αὐξήσεως, μήτε μειώσεως, μήτε τῶν ἄλλων κινήσεων μετέχει, δῆλον ὅτι τῆς φορᾶς ἂν μετέχοι· ὥστε ἂν εἴη γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως. 3 Πάλιν, ἐφ' ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν, ὡς γένος κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν τούτων κατηγορεῖται, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τοῦ γένους πάντα. εἰ γάρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. εἰ γὰρ ἦν γένος, ἅπαντ' ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖτο τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. κατασκευάζοντι δὲ, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. συμβήσεται γὰρ καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος, τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γένη γίνεται. ἀναγκαῖον οὖν, ὑπάλληλα τὰ γένη εἶναι. ἂν οὖν δειχθῇ, ὃ βουλόμεθα γένος κατασκευάσαι, μὴ ὂν ὑπὸ τὸ εἶδος, δῆλον ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τοῦτ' ἂν εἴη. ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη, ὅτι γένος τοῦτο.

4 Σκοπεῖν δὲ καὶ τοὺς λόγους τῶν γενῶν, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἐπί τε τὸ ἀποδοθὲν εἶδος, καὶ ἐπὶ τὰ μετέχοντα

χοντα τοῦ εἴδους. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τῶν γενῶν λόγους κατηγορεῖσθαι τοῦ εἴδους, καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ εἴδους. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. 5 Πάλιν, εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον, εἰ τὸ ἀθάνατον, γένος Θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζώου τὸ ἀθάνατον· ἐπειδὴ τῶν ζώων, τὰ μὲν, θνητὰ· τὰ δὲ, ἀθάνατα. δῆλον οὖν, ὅτι διημάρτηται· οὐδενὸς γὰρ ἡ διαφορὰ γένος ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθὲς, δῆλον· οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι, καθάπερ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν. 6 Καὶ εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ γένος ἔθηκεν ὡς εἶδος· οἷον, τὸ περιττὸν, ὅπερ ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττὸν, οὐκ εἶδός ἐστιν. οὐδὲ δοκεῖ μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶν γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους, ἢ εἶδος, ἢ ἄτομόν ἐστιν· ἡ δὲ διαφορὰ, οὔτε εἶδος, οὔτε ἄτομόν ἐστι. δῆλον οὖν, ὡς οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. ὥστ' οὐδὲ τὸ περιττὸν, εἶδος ἂν εἴη, ἀλλὰ διαφορά. ἐπεὶ οὐ μετέχει τοῦ γένους.

7 Ἔτι, εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν· οἷον, τὴν σύναψιν, ὅπερ συνοχήν· ἢ τὴν μίξιν, ὅπερ κρᾶσιν· ἢ, ὡς Πλάτων ὁρίζεται, φορὰν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, τὴν σύναψιν, συνοχὴν εἶναι· ἀλλ' ἀνάπαλιν τὴν συνοχὴν, σύναψιν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται· ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὔτε γὰρ ἡ μίξις ἅπασα, κρᾶσις· ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μίξις, οὐκ ἔστι κρᾶσις. οὐδ' ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ πᾶσα, φο-

ſpeciẽ participant. neceſſe.n. *eſt*, vt generũ definitiones attribuãtur ſpeciei, & iis quæ participãt ſpeciẽ. ſicubi igitur diſcrepat: patet, id quod propoſitũ fuit, non *eſſe* genus[a]. 5 Rurſus *animaduertẽdũ eſt*, an differẽtiã quaſi genus adhibuerit: veluti an immortale, *poſuerit* quaſi genus Dei. immortale enim eſt differentia animalis: quoniã animaliũ alia mortalia *ſũt*, alia immortalia. patet igitur eum peccaſſe: quia differẽtia, nullius *rei* genus eſt. hoc autem verũ *eſſe*, cõſtat: quia nulla differẽtia ſignificat quid eſt, ſed poti' quale quid, quemadmodũ terreſtre, & bipes. 12

6 *Sed & illud vidẽdũ eſt*, an differentiã in genere poſuerit quaſi ſpeciẽ: veluti *ſi dixerit*, impar *eſſe* id quod numerum. impar enim eſt differẽtia, non ſpecies numeri. nec videtur differẽtia eſſe particeps generis. quicquid enim eſt generis particeps, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum: differentia verò nec eſt ſpecies, nec indiuiduum: patet igitur, differẽtiam non eſſe generis participem. quamobrẽ impar nõ poteſt eſſe ſpecies, ſed defferẽtia, quia non eſt particeps generis. 7 Præterea *vidẽdũ eſt* an genus in ſpecie poſuerit: veluti *ſi* cõtiguitatẽ *eſſe* id quod cõtinuationẽ *dixerit*: aut mixtionẽ *eſſe* id quod temperationẽ, aut, vt Plato definit, loci mutationẽ eſſe lationẽ. non enim neceſſe *eſt* cõtiguitatem *eſſe* continuationem, ſed contrà continuationem *eſſe* contiguitatẽ: quia non quicquid aptatur, continuatur: ſed quod continuatur, aptatur. ſimiliter *fit* & in ceteris. neque enim omnis mixtio *eſt* temperatio, quia ſiccorum mixtio non eſt temperatio. neque omnis loci mutatio *eſt* la-

a Vt ſi definiſſo ſcientiæ non cõuenit virtuti, ſcientia non eſt genus virtutis.

tio: quoniam inceſſus non vide-
tur eſſe latio. ferè enim latio di-
citur de iis quæ non ſponte ſua
locum mutant, vt in *rebus* inani-
mis accidit. Conſtat autẽ latiùs
patêre ſpeciem quàm genus, in
iis quę adducta fuerunt, cùm cõ-
tra fieri debeat. 8 Rurſus *viden-
dum eſt*, an differentiam in ſpecie
poſuerit: veluti immortale *eſſe*
id quod Deum: accidet enim, de
totidem, vel de pluribus ſpeciẽ
dici: ſemper enim differẽtia de to-
tidẽ vel de pluribus dicitur, quã
ſpecies. 9 Præterea an genus in
differentia poſuerit: veluti colo-
rẽ *eſſe* id quod congregatiuũ: aut
numerum *eſſe* id quod imparẽ.
10 Et an genus quaſi differen-
tiam dixerit: fieri enim poteſt, vt
aliquis etiã eiuſmodi theſim af-
ferat: veluti mixtionem *eſſe* dif-
ferẽtiam temperationis: aut lo-
ci mutationem, lationis. Conſi-
deranda autem *ſunt*, quæcumque
ſunt eiuſmodi, ex iiſdem *locis ſeu
fundamentis*: (quia communio
quædam eſt inter locos) nã & de
pluribus genus quàm differẽtia
dici, nec differentiã participare
debet. *Genere* autem ita *vt in ſu-
perioribus exemplis* allato, neutrũ
eorum quæ dixi, contingere po-
teſt: quoniam & de paucioribus
14 dicetur, & participabit gen⁹ dif-
ferentiã. 11 Itẽ ſi nulla ex generis
differentiis attribuitur ſpeciei
propoſitæ, ne genus quidẽ attri-
buetur: vt animæ nec impar nec
par attribuitur: proinde nec nu-
15 merus. 12 Præterea ſi ſpecies ſit
naturâ prior, & ſecũ auferat ge-
16 nus: (quia contrariũ videtur *verũ
eſſe*) nõ poteſt eſſe genus. 13 Præ-
terea ſi accidit vt *ſpecies* relin-
quat propoſitũ gen⁹ vel differẽ-
tiã, vt animã motio, vel opinio-
nẽ veritas & falſitas: neutrũ co-

ρά· ἡ γὰρ βάδισις, οὐ δοκεῖ φορὰ εἶναι. σχεδὸν γὰρ ἡ φορὰ ἐπὶ τῶν ἀκουσίως τόπον ἐκ τόπου μεταβαλλόντων λέγεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀψύχων συμβαίνει. δῆλον δ' ὅτι καὶ ἐπὶ πλέον λέγεται τὸ εἶδος, τοῦ γένους, ἐν τοῖς ἀποδοθεῖσι, δέον ἀνάπαλιν γίνεσθαι. 8 Πάλιν, εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν· οἷον, τὸ ἀθάνατον, ὅπερ θεόν. συμβήσεται γὰρ ἐπ' ἴσων, ἢ ἐπὶ πλειόνων τὸ εἶδος λέγεσθαι· ἀεὶ γὰρ ἡ διαφορὰ ἐπ' ἴσης, ἢ ἐπὶ πλεῖον τοῦ εἴδους λέγεται. 9 Ἔτι, εἰ τὸ γένος εἰς τὴν διαφορὰν ἔθηκεν· οἷον, τὸ χρῶμα, ὅπερ συγκριτικόν· ἢ τὸν ἀριθμόν, ὅπερ περιττόν. 10 Καὶ εἰ τὸ γένος, ὡς διαφορὰν εἶπεν. ἐνδέχεται γάρ τινα καὶ τοιαύτην κομίσαι θέσιν· οἷον, κράσεως, τὴν μῖξιν διαφοράν· ἢ φορᾶς τὴν κατὰ τόπον μεταβολήν. Σκεπτέον δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα διὰ τῶν αὐτῶν. (ἐπικοινωνοῦσι γὰρ οἱ τόποι) ἐπὶ πλέον τε γὰρ τὸ γένος τῆς διαφορᾶς δεῖ λέγεσθαι, καὶ μὴ μετέχειν τῆς διαφορᾶς. οὕτω δ' ἀποδοθέντος, οὐδέτερον τῶν εἰρημένων δυνατὸν συμβαίνειν. ἐπ' ἔλαττόν τε γὰρ ῥηθήσεται, καὶ μετέξει τὸ γένος τῆς διαφορᾶς. 11 Πάλιν, εἰ μηδεμία διαφορὰ κατηγορεῖται τῶν τοῦ γένους, κατὰ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, οὐδὲ τὸ γένος κατηγορηθήσεται. οἷον, ψυχῆς, οὔτε τὸ περιττόν, οὔτε τὸ ἄρτιον κατηγορεῖται· ὥστ' οὐδ' ὁ ἀριθμός. 12 Ἔτι, εἰ πρότερον φύσει τὸ εἶδος· καὶ συναναιρεῖ τὸ γένος· (δοκεῖ γὰρ τὸ ἐναντίον) οὐκ ἂν εἴη γένος. 13 Ἔτι, εἰ ἐνδέχεται ἀπολιπεῖν τὸ εἰρημένον γένος, ἢ τὴν διαφοράν· οἷον, ψυχὴν τὸ κινεῖσθαι, ἢ δόξαν τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος· οὐκ ἂν εἴη τῶν εἰρη-

εἰρημένων οὐδέτερον, γένος, οὐδὲ διαφορά. δοκεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ παρακολουθεῖν, ἕως ἂν ᾖ τὸ εἶδος.

rum, quæ dixi, poteſt eſſe genus, aut differentia. videtur enim genus & differentia conſequens eſſe, quamdiu ſpecies eſt.

Alij loci. Cap. III.

1 ¶ Si ſpecies ſit, aut poßit eſſe particeps eius quod eſt generi contrarium. 2 ¶ Si quid communicetur ſpeciei, quod nulli eorum quæ ſub genere ſunt, communicetur. 3 ¶ Ab homonymia. 4 ¶ Si non ſit alia ſpecies generis. 5 ¶ A metaphora. 6 ¶ A contrariis loci euertentes. 7 Si ſpecies ſit aliquid contrarium, quod non ſit in genere propoſito, vel in eo quod generi propoſito contrarium eſt, 8 vel non ſit in vllo genere. 9 Si & generi & ſpeciei ſint quædam contraria, quorum alia ſunt mediata, alia immediata: 10 vel aliis ſit interiectũ medium per negationem, aliis vt ſubiectum. 11 Si medium non ſit in eodem genere, cùm generi nihil ſit contrarium. 12 Si generi ſit aliquid contrarium, ſpeciei nihil. 13 Epilogus. 14 ¶ A contrariis loci confirmantes. 15 Si contrarium ſpeciei ſit in eodem genere. 16 Si medium ſit in eodem genere. 17 Si contrarium ſit in contrario genere.

Σκοπεῖν δὲ καί, εἰ τὸ ἐν γένει κείμενον, μετέχει τινὸς ἐναντίου τῷ γένει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἅμα μεθέξει. ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτε ἀπολείπει· μετέχει δὲ καὶ τοὐναντίου, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν. 2 Ἔτι, εἴ τινος κοινωνεῖ τὸ εἶδος, ὃ ἀδύνατον ὅλως ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ τὸ γένος. οἷον, εἰ ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς κοινωνεῖ, τῶν δ᾽ ἀριθμῶν μηδένα δυνατὸν ζῆν· οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἀριθμοῦ, ἡ ψυχή.
3 Σκεπτέον δὲ καί, εἰ ὁμωνύμως τὸ εἶδος τῷ γένει, στοιχείοις χρώμενον τοῖς εἰρημένοις πρὸς τὸ ὁμώνυμον· συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος.
4 Ἐπεὶ δὲ γένους παντὸς εἴδη πλείω· σκοπεῖν, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἕτερον εἶδος εἶναι τοῦ εἰρημένου γένους. εἰ γὰρ μὴ ἔστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος ὅλως τὸ εἰρημένον. 5 Σκοπεῖν δὲ καί, εἰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον, ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον, τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατη-

CAP. III.

17

COnſiderare etiã *oportet*, an id quod in genere poſitum eſt alicuius generis cõtrarij particeps ſit, vel particeps eſſe poſſit [a]. idẽ enim contrariorũ ſimul particeps erit: quia nũquàm *ſpecies* deſerit genus, & particeps quoq; eſt, vel particeps põt eſſe cõtrarij. 2 Præterea *videndũ eſt*, an aliquid cõmunicetur cũ ſpecie, quod omnino ineſſe nequeat iis quæ *ſunt* ſub genere. veluti ſi anima eſt vitæ particeps, numerorũ autẽ nullus viuere poteſt: certè anima non eſt ſpecies numeri. 3 Cõſiderandũ etiã *eſt*, an ſpecies & gen⁹ ſint homonyma [b], 18
vtẽdo elemẽtis quæ tradita sũt [c] ad homonymiã *inueſtigandam*, quoniã genus & ſpecies *ſunt* ſynonyma. 4 Cùm autem omnis 19
generis *ſint* plures ſpecies: conſiderare *oportet*, an altera ſpecies eſſe nequeat generis propoſiti. nã ſi *altera ſpecies* non ſit: patet non poſſe omnino genus eſſe id 20
quod dictũ eſt [d]. 5 Cõſiderare etiã *oportet* an id quod per trãſlationẽ dicitur, quaſi genus propoſuerit: quale *eſt ſi quis dixerit* temperantiam *eſſe* concentũ. omne enim genus propriè ſpeciebus attri-

a Vt ſeipſum mouens non eſt genus animæ: quoniam anima poteſt moueri ab alio.

b Vt canis dicitur homonymos de ſydere, quadrupede & piſce, ergo nullius horũ genus eſt.

c Lib. 1. cap. 15.

d Vt animal rationale non eſt genus hominis: quia ſolus homo eſt animal rationale.

veluti ſi album *eſt* quale quid-
5 piam,etiam color. Similis *eſt* aliorum ratio. 6 Item *conſiderandum eſt*, an neceſſe *ſit*, vel an cõtingat, eius quod in genere poſitum eſt, genus eſſe particeps. Definitio autem participãdi *eſt*, recipere eius quod communicatur definitionem. Patet igitur, ſpecies eſſe generum participes, genera verò ſpecierum nõ *item*. ſpecies enim recipit generis definitionem: genus autem non *recipit definitionem* ſpeciei. Conſiderandũ igitur *eſt*, an ſpeciei particeps ſit, vel particeps eſſe poſſit, genus propoſitum. veluti ſi quis ſtatuat aliquid *eſſe* genus entis, aut vnius. accidit enim, vt genus ſit particeps ſpeciei: quoniã omnibus iis quæ ſunt, & ens
6 & vnum attribuitur: proinde etiam eorum definitio. 7 Præterea *videndum eſt*, an de aliquo tradita ſpecies verè dicatur, genus autem minimè. veluti ſi poſitũ fuerit ens aut ſcibile *eſſe* opinabilis genus: quoniã ei quod non eſt, opinabile attribuitur: quandoquidem multa eorũ quæ non ſunt, opinabilia *ſunt*. ens verò aut ſcibile non attribui ei quod non eſt, manifeſtum *eſt*. quapropter neq. ens, neque ſcibile *eſt* genus opinabilis. quibus enim ſpecies attribuitur, *iis* genus quoque attribui oportet.
7 8 Item *videndum eſt*, an nullius ſpeciei particeps eſſe poſſit id quod poſitum eſt in genere. Fieri enim nequit, vt generis ſit particeps, quod nullius ſpeciei eſt particeps: niſi *fortè* ſit aliqua *earum* ſpecierum, quæ in prima diuiſione generis *ponuntur*. hæc autem genus tantùm participant. Si igitur poſitum fuerit, motum eſſe genus voluptatis: conſiderandum *eſt*, an voluptas nec *ſit* corruptio,

ἐστ, εἰ τὸ λευκὸν ποιόν τι, καὶ τὸ χρῶμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

6 Πάλιν, εἰ ἀνάγκη εἴη, ἢ εἰ ἐνδέχεται τοῦ τεθέντος ἐν τῷ γένει, μετέχειν τὸ γένος. ὅρος δὲ τοῦ μετέχειν, τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸν τοῦ μετεχομένου λόγον. δῆλον οὖν, ὅτι τὰ μὲν εἴδη μετέχει τῶν γενῶν· τὰ δὲ γένη, τῶν εἰδῶν οὔ· τὸ μὲν γὰρ εἶδος ἐπιδέχεται τὸν τοῦ γένους λόγον· τὸ δὲ γένος, τὸν τοῦ εἴδους οὔ. σκεπτέον οὖν, εἰ μετέχει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν τοῦ εἴδους, τὸ ἀποδοθὲν γένος. οἷον, εἴ τις τοῦ ὄντος, ἢ τοῦ ἑνὸς γένος τὸ τι ἀποδοίη· συμβήσεται γὰρ μετέχειν τὸ γένος τοῦ εἴδους· κατὰ πάντων γὰρ τῶν ὄντων, τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατηγορεῖται· ὥστε καὶ ὁ λόγος αὐτῶν.

7 Ἔτι, εἰ κατά τινος τὸ ἀποδοθὲν εἶδος ἀληθεύεται, τὸ δὲ γένος μή. οἷον, εἰ τὸ ὄν, ἢ τὸ ἐπιστητὸν, τοῦ δοξαστοῦ γένος τεθείη. κατὰ γὰρ τοῦ μὴ ὄντος τὸ δοξαστὸν κατηγορηθήσεται· πολλὰ γὰρ τῶν μὴ ὄντων, δοξαστά. ὅτι δὲ τὸ ὂν ἢ τὸ ἐπιστητὸν οὐ κατηγορεῖται κατὰ τοῦ μὴ ὄντος, δῆλον. ὥστ' οὐ γένος τὸ ὂν, οὐδὲ τὸ ἐπιστητὸν, τοῦ δοξαστοῦ· καθ' ὧν γὰρ τὸ εἶδος κατηγορεῖται, καὶ τὸ γένος δεῖ κατηγορεῖσθαι.

8 Πάλιν, εἰ μηδενὸς τῶν εἰδῶν ἐνδέχεται μετέχειν τὸ τεθὲν ἐν τῷ γένει. ἀδύνατον γὰρ τοῦ γένους μετέχειν, μηδενὸς τῶν εἰδῶν μετέχον, ἂν μή τι τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν τῶν εἰδῶν ᾖ. ταῦτα δὲ τοῦ γένους μόνον μετέχει. ἂν οὖν ἡ κίνησις, γένος τῆς ἡδονῆς τεθῇ· σκεπτέον, εἰ μήτε φθορὰ,

μήτ' ἀλ-

μήτ' ἀλλοίωσις ἡ ἡδονὴ, μήτε τῶν λοιπῶν ἀποδοθεισῶν κινήσεων. μηδεμία· δῆλον γὰρ, ὅτι οὐδενὸς τῶν εἰδῶν ἂν μετέχοι· ὥστε οὐδὲ τοῦ γένους· ἐπειδὴ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἡ ἡδονὴ τῆς κινήσεως, οὐδὲ τῶν ἀτόμων, οὐδὲ τῶν ὑπὸ τὸ εἶδος τῆς κινήσεως ὄντων. καὶ γὰρ τὰ ἄτομα μετέχει τοῦ γένους, καὶ τοῦ εἴδους· οἷον ὁ τὶς ἄνθρωπος καὶ ἀνθρώπου μετέχει καὶ ζώου. 9 Ἔτι, εἰ ἐπὶ πλεῖον λέγεται τοῦ γένους τὸ ἐν τῷ γένει τεθέν. οἷον, τὸ δοξαστὸν τοῦ ὄντος. καὶ γὰρ τὸ ὂν, καὶ τὸ μὴ ὂν, δοξαστόν. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ δοξαστὸν, εἶδος τοῦ ὄντος· ἐπὶ πλέον γὰρ ἀεὶ τὸ γένος, τοῦ εἴδους λέγεται. 10 Πάλιν, εἰ ἐπὶ ἴσων τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. οἷον, εἰ τῶν πᾶσιν ἑπομένων, τὸ μὲν, γένος· τὸ δὲ, εἶδος τεθείη· καθάπερ τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν. παντὶ γὰρ τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν. ὥστ' οὐδέτερον οὐδετέρου γένος, ἐπειδὴ ἐπὶ ἴσων λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὸ πρῶτον, καὶ ἡ ἀρχὴ, ἐπάλληλα τεθείη· ἥτε γὰρ ἀρχὴ, πρῶτον· καὶ τὸ πρῶτον, ἀρχή. ὥστ' ἢ ἀμφότερα τὰ εἰρημένα ταὐτόν ἐστιν, ἢ οὐδέτερον οὐδετέρου γένος. Στοιχεῖον δὲ πρὸς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, τὸ ἐπὶ πλέον τὸ γένος, ἢ τὸ εἶδος, καὶ τὴν διαφορὰν, λέγεσθαι. ἐπ' ἔλαττον γὰρ καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ γένους λέγεται.

11 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἴ τινος τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει μή ἐστι γένος τὸ εἰρημένον, ἢ μὴ δόξειεν ἄν. κατασκευάζοντι δὲ, εἰ ἔστι τινός. ταὐτὸν γὰρ πάντων τῶν ἀδιαφόρων τῷ εἴδει

nec variatio, nec vllus ex reliquis qui dicuntur eſſe motus. conſtát enim *eam* nullius ſpeciei participem eſſe, proinde nec generis: quia neceſſe *eſt*, vt *id* quod generis eſt particeps, etiam alicuius ſpeciei ſit particeps. Quocirca voluptas non eſt ſpecies motionis, nec *vnũ* ex indiuiduis, nec [a] ex iis quæ ſub ſpecie motionis ſunt. nam indiuidua quoque genus & ſpeciem participant: vt quidã homo & hominis eſt particeps, & animalis. 9 Præterea *videndum eſt*, an latiùs quàm gen[b] pateat id quod in genere poſitum eſt. vt opinabile *latiùs patet* quàm ens: quia & quod eſt, & quod non eſt, opinabile *eſt*. quare opinabile non poteſt eſſe ſpecies entis: quia genus ſemper latiùs patet, quàm ſpecies.

10 Rurſus an de totidem *rebus* genus & ſpecies dicatur. veluti ſi eorum quæ omnibus conſequẽtia ſunt, alterum genus, alterum ſpecies poſita fuerit: vtputà ens & vnum. omni enim *rei* ens & vnũ *conſequẽtia ſunt*. quare neutrum *eſt* alterius genus: quia de totidem *rebus ambo* dicuntur. Similiter *fit*, ſi primum & principium, alterum ſub altero poſitũ fuerit. nã principium *eſt* primũ: & primum *eſt* principium. quare vel ambo [b] quæ dixi, idẽ ſunt, vel neutrum eſt alterius genus. Elementũ autem omnium eiuſmodi *locorũ* [c] *eſt*, de pluribus dici genus, quàm ſpeciẽ, vel differentiam. nam differentia quoque de paucioribus dicitur quàm genus.

11 Videre etiã *oportet*, an id quod dictũ eſt, non ſit aut nõ videatur eſſe genus alicuius eorũ q̃ ſpecie nõ differũt [d]. ſed is qui cõfirmat, *videbit* an alicui⁹ *eorũ ſit gen⁹*. idẽ .n. *eſt* eorũ omniũ q̃ ſpecie nõ differũt,

a Ἐπιμωνή hęc enim dicuntur ὑποβάλλον, indiuidua, & quæ ſũt ſub ſpecie.

8

b Id eſt, primũ & principium.

c Fundamẽtum locorum expoſitorum.

9

d Alicuius indiuidui ſub ſpecie contenti.

genus. ſi igitur vnius *genus eſſe* ꝓbatũ fuerit, cõſtat eſſe omniũ: & ſi vnius non *eſſe probatũ fuerit*, conſtat *eſſe* nullius. vt ſi quis indiuiduas lineas ponens dixerit Inſecabile, eſſe earum genus. linearũ enim quæ diuidi poſſunt, non eſt genus id quod dictũ eſt, cùm ſpecie non differant: quandoquidẽ omnes rectæ lineæ ſpecie inter ſe non diſcrepant.

τὸ γένος. ἂν οὖν ἑνὸς δειχθείη, δῆλον ὅτι πάντων· κἂν ἑνὸς μή, δῆλον ὅτι οὐδενός. οἷον, εἴ τις ἀτόμους τιθέμενος γραμμάς, τὸ ἀδιαίρετον, γένος αὐτῶν φήσειεν εἶναι. τῶν γὰρ διαίρεσιν ἐχουσῶν γραμμῶν, οὐκ ἔστι τὸ εἰρημένον γένος, ἀδιαφόρων οὐσῶν κατὰ τὸ εἶδος· ἀδιάφοροι γὰρ κατὰ τὸ εἶδος ἀλλήλαις αἱ εὐθεῖαι γραμμαὶ πᾶσαι.

Alij loci. Cap. 11.

1 Si ſpecies ſit in alio genere. 2 Si genus generis non attribuatur ſpeciei, vel ei nõ attribuatur in quæſtione quid eſt, vel ſit eius particeps. 3 Si genus, vel generis genus non attribuatur ſpeciebus ſpeciei in quæſtione quid eſt. 4 A definitione eius quod poſitum eſt eſſe genus 5 Si differentia ponatur quaſi genus, 6 vel quaſi ſpecies. 7 Si genus ſpeciei ſubiiciatur. 8 Si differentia ſubiiciatur ſpeciei. 9 Si genus ſubiiciatur differentiæ. 10 Si genus ponatur quaſi differentia. 11 Si nulla generis differentia dicatur de ſpecie. 12 Si ſpecies ſit prior genere, & ſublata ſpecie tollatur genus. 13 Si ſpecies ſeparetur à genere, vel à differentiis.

CAP. 11. 10

COnſiderare etiã *oportet*, an aliquid aliud genus ſit ſpeciei propoſitæ, quod neque contineat propoſitum genus, neque ſub illo ſit. veluti ſi quis poſuerit ſcientiam *eſſe* genus iuſtitiæ. nã & virtus eſt genus: & neutrũ genus continet reliquum. quare ſcientia non poteſt eſſe genus iuſtitię. videtur enim, cùm vna ſpecies ſub duobus generibus eſt, alterum ſub altero cõtineri. Hoc autem in quibuſdam dubitationem habet. nonnullis enim videtur prudentia eſſe & virtus & iuſtitia, & neutrum genus ſub altero contineri. ſed non ab omnibus conceditur prudentiam eſſe ſcientiam, quod ſi quis concedat hoc verum eſſe: at certè videtur neceſſe eſſe, vt quę *sũt* eiuſdem genera, vel *ſint* ſubalterna[a], vel ambo ſint ſub eodem genere: quemadmodum etiam in virtute & in ſciẽtia contingit: ambo enim ſunt ſub eodẽ genere, quia vtrumque eorũ eſt habitus

[a] Alterum collocetur ſub altero.

ΣΚοπεῖν δὲ καὶ εἴ τι ἄλλο γένος ἐστὶ τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ὃ μήτε περιέχει τὸ ἀποδοθὲν γένος, μήθ᾽ ὑπ᾽ ἐκεῖνό ἐστιν· οἷον, εἴ τις τῆς δικαιοσύνης τὴν ἐπιστήμην θείη γένος. ἔστι γὰρ καὶ ἡ ἀρετὴ γένος· καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν, τὸ λοιπὸν περιέχει· ὥστ᾽ οὐκ ἂν εἴη ἡ ἐπιστήμη γένος τῆς δικαιοσύνης. δοκεῖ γάρ, ὅταν ἓν εἶδος ὑπὸ δύο γένη ᾖ, τὸ ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου περιέχεσθαι. ἔχει δ᾽ ἀπορίαν ἐπ᾽ ἐνίων τὸ τοιοῦτον. δοκεῖ γὰρ ἐνίοις ἡ φρόνησις, ἀρετή τε καὶ ἐπιστήμη εἶναι, καὶ οὐδέτερον τῶν γενῶν ὑπ᾽ οὐδετέρου περιέχεσθαι. οὐ μὴν ὑπὸ πάντων γε συγχωρεῖται, τὴν φρόνησιν, ἐπιστήμην εἶναι. εἰ δ᾽ οὖν τις συγχωροίη τὸ λεγόμενον ἀληθὲς εἶναι· ἀλλὰ τό γε ὑπάλληλα, ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἄμφω γίνεσθαι τὰ τοῦ αὐτοῦ γένη, τῶν ἀναγκαίων ἂν δόξειεν εἶναι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης συμβαίνει· ἄμφω γὰρ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστίν· ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν, ἕξις καὶ διά-

καὶ διάθεσίς ἐστι. σκεπτέον οὖν, εἰ μηδέτερον ὑπάρχει τῷ ἀποδοθέντι γένει. εἰ γὰρ μηδ᾽ ὑπάλληλά ἐστι τὰ γένη, μηδὲ ὑπὸ ταὐτὸν ἄμφω· οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν, γένος.

2 Σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ γένος τοῦ ἀποδοθέντος γένους, καὶ οὕτως ἀεὶ τὸ ἐπάνω γένος, εἰ πάντα κατηγορεῖται τοῦ εἴδους, καὶ εἰ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πᾶν γὰρ τὸ ἐπάνω γένος, κατηγορεῖσθαι δεῖ τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστιν. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. Πάλιν, εἰ μετέχει τὸ γένος τοῦ εἴδους, ἢ αὐτὸ, ἢ τῶν ἐπάνω τι γενῶν· οὐδενὸς γὰρ τὸ ἐπάνω τῶν ὑποκάτω μετέχει. Ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δὲ, ὁμολογουμένου μὲν ὑπάρχειν τῷ εἴδει τοῦ ῥηθέντος γένους, ὅτι δὲ ὡς γένος ὑπάρχει ἀμφισβητουμένου, ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ εἴδους κατηγορούμενον. ἑνὸς γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, πάντα καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ τὰ ὑποκάτω, ἄνπερ κατηγορῆται τοῦ εἴδους, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται· ὥστε καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ὅτι δὲ ἑνὸς ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένου, καὶ πάντα τὰ λοιπὰ, ἄνπερ κατηγορεῖται, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορηθήσεται, δι᾽ ἐπαγωγῆς ληπτέον. Εἰ δ᾽ ἁπλῶς ὑπάρχειν ἀμφισβητεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαί τι τῶν ἐπάνω γενῶν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον τοῦ εἴδους. οἷον, εἰ τῆς βαδίσεως γένος ἀπέδωκε τὴν φορὰν, οὐκ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι διότι κίνησίς ἐστιν ἡ βάδισις,

& affectio. Conſiderandum igitur *eſt*, an neutrum inſit propoſito generi. Nã ſi nec ſubalterna genera ſint, nec ſub eodem *genere* ambo *collocentur*: id quod propoſitum eſt, non poteſt eſſe genus. 2 Conſiderare etiam *oportet* genus propoſiti generis, 11
atq; ita ſemper ſuperiora genera, *nempe* an omnia attribuantur ſpeciei, & an attribuãtur in *quæſtione* quid eſt. opus enim eſt, vt omne ſuperius genus attribuatur ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. Sicubi igitur diſcrepat, conſtat id quod propoſitum eſt, non *eſſe* genus. Rurſus *videndum eſt*, an genus participet ſpeciem, ſiue ipſum, ſiue aliquod ſuperiorũ generum. quod enim eſt ſuperius, nullius eorum quæ infra ſunt, particeps eſt. Qui igitur refellit, ita vt dixi, *hoc loco* vti debet. Ei verò qui confirmat, ſi cõcedatur gen⁹ propoſitũ ineſſe ſpeciei, ac dubitetur an vt genus inſit, ſatis eſt probare aliquod ſuperiorum generum attribui ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. nam ſi vnum attribuatur in *quæſtione* quid eſt, omnia quæ ſupra & quæ infra hoc ſunt, ſiquidem attribuantur ſpeciei, attribuẽtur in *quæſtione* quid eſt. quare etiam propoſitum genus attribuitur in *quæſtione* quid eſt. Quòd autem, ſi vnum attribuatur in *quæſtione* quid eſt, & reliqua omnia, ſi attribuantur, attribuentur in *quæſtione* quid eſt, per inductionem ſumi debet. At ſi ſimpliciter dubitetur, an propoſitum genus inſit, non ſufficit ꝓbare aliquod ſuperiorum generum attribui ſpeciei in *quæſtione* quid eſt. Veluti ſi quis tradiderit lationem eſſe genus inceſſus: non ſufficit probare inceſſum eſſe motionem,

ad probandum eſſe lationẽ, quia ſunt & aliæ motiones. ſed ſimul demonſtrandũ *eſt* inceſſum nullius eorum quę in eadem [a] diuiſione *ponũtur*, eſſe principẽ, præterquàm lationis. neceſſe enim *eſt*, vt id quod generis eſt particeps, etiam alicuius earum ſpecierum, quæ in prima *generis* diuiſione *ponuntur*, particeps ſit. Si igitur inceſſus neque accretionis, neque immunitionis, nec aliarum motionum particeps ſit: patet *eum* lationis eſſe participẽ. Quocirca latio erit genus inceſſus. 3 Rurſus in quibus propoſita ſpecies vt genus dicitur, conſiderare *oportet*, an etiam propoſitum genus in quæſtione quid eſt, iis ipſis attribuatur, quibus & ſpecies *attribuitur*. ſimilitérque an quæ ſunt ſupra genus, omnia. ſicubi enim diſcrepat: patet, id quod propoſitum fuit, nõ eſſe genus: quia ſi eſſet genus, omnia quæ ſupra illud ſunt, & ipſum illud in *quæſtione* quid eſt attribueretur *iis*, quibus & ſpecies in *quæſtione* quid eſt attribuitur. Euertenti igitur vtile *eſt*, ſi genus *iis* non attribuatur in *quæſtione* quid eſt, quibus ſpecies attribuitur [b]. Confirmãti autem vtile *eſt*, ſi attribuatur in *quæſtione* quid eſt. accidet enim, vt & genus [c] & ſpecies [d] eidẽ [e] in *quæſtione* quid eſt attribuantur [f]. quare idẽ [g] ſub duobus generibus [h] cõſtituitur. neceſſe *eſt* igitur, vt genera [i] ſint ſubalterna. Si igitur probatum fuerit *id* [k] quod volumus genus [l] conſtituere, non eſſe ſub ſpecie [m] manifeſtum *eſt*, ſpeciem ſub ipſo eſſe [n]. quare probatum erit hoc eſſe genus [o].

4 Conſiderare etiam oportet definitiones generum, an aptentur ſpeciei propoſitæ, & iis quæ

a In qua ponitur latio.

b Veluti, ſi ſcientia non attribuitur fortitudini in quæſtione quid eſt, nõ eſt genus virtutis: quandoquidem fortitudo eſt ſpecies virtutis.

21

c Id quod pro genere ſumptũ eſt in problemate.

d Id quod pro ſpecie poſitum eſt in problemate.

e Id eſt ei, cui ſpecies propoſita attribuitur in quæſtione quid eſt.

f Probãdum ſit, viuens eſſe gen⁹ animalis. ſic probatur: quia & viuens & animal attribuuntur homini in quæſtione quid eſt: ergo viuens & animal ſunt genera ſubalterna. cùm igitur viuens non ſit ſpecies animalis: (quia latiùs patet quàm animal, cùm attribuatur etiã plãtis) neceſſe eſt vt animal ſit ſpecies viuentis

g Vt homo.

h Sub animali, & ſub viuente.

i Animal & viuens.

k Viuens.

l Animalis.

m Non eſſe ſpeciem animalis.

n Animal eſſe ſpeciem viuentis.

o Viuens eſſe genus animalis.

πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι φορά ἐστιν, ἐπειδὴ καὶ ἄλλαι κινήσεις εἰσίν· ἀλλὰ προσαποδεικτέον, ὅτι οὐδενὸς μετέχει ἡ βάδισις τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν, εἰ μὴ τῆς φορᾶς. ἀνάγκη γὰρ τὸ τοῦ γένους μετέχον, καὶ τῶν εἰδῶν τινος μετέχειν τῶν κατὰ τὴν πρώτην διαίρεσιν. εἰ οὖν ἡ βάδισις μήτ' αὐξήσεως, μήτε μειώσεως, μήτε τῶν ἄλλων κινήσεων μετέχει, δῆλον ὅτι τῆς φορᾶς ἂν μετέχοι· ὥστε ἂν εἴη γένος ἡ φορὰ τῆς βαδίσεως. 3 Πάλιν, ἐφ' ὧν τὸ εἶδος τὸ τεθὲν, ὡς γένος κατηγορεῖται, σκοπεῖν εἰ καὶ τὸ ἀποδοθὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστιν αὐτῶν τούτων κατηγορεῖται, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὰ ἐπάνω τοῦ γένους πάντα. εἰ γάρ που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. εἰ γὰρ ἦν γένος, ἅπαντ' ἂν καὶ τὰ ἐπάνω τούτου, καὶ αὐτὸ τοῦτο, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖτο, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντι μὲν οὖν χρήσιμον, εἰ μὴ κατηγορεῖτο τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστιν, ὧνπερ καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖται. κατασκευάζοντι δὲ, εἰ κατηγορεῖται ἐν τῷ τί ἐστι, χρήσιμον. συμβήσεται γὰρ καὶ τὸ γένος, καὶ τὸ εἶδος, τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖσθαι. ὥστε τὸ αὐτὸ ὑπὸ δύο γένη γίνεται. ἀναγκαῖον οὖν, ὑπάλληλα τὰ γένη εἶναι. ἂν οὖν δειχθῇ, ὃ βουλόμεθα γένος κατασκευάσαι, μὴ ὂν ὑπὸ τὸ εἶδος, δῆλον ὅτι τὸ εἶδος ὑπὸ τοῦτ' ἂν εἴη. ὥστε δεδειγμένον ἂν εἴη, ὅτι γένος τοῦτο.

4 Σκοπεῖν δὲ καὶ τοὺς λόγους τῶν γενῶν, εἰ ἐφαρμόττουσιν ἐπί τε τὸ ἀποδοθὲν εἶδος, καὶ ἐπὶ τὰ μετέχοντα

χοντα

χοντα τοῦ εἴδους. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τῶν γενῶν λόγους κατηγορεῖσθαι τοῦ εἴδους, καὶ τῶν μετεχόντων τοῦ εἴδους. εἰ οὖν που διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. 5 Πάλιν, εἰ τὴν διαφορὰν ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον, εἰ τὸ ἀθάνατον, γένος Θεοῦ. διαφορὰ γάρ ἐστι ζώου τὸ ἀθάνατον· ἐπειδὴ τῶν ζώων, τὰ μὲν, θνητά· τὰ δὲ, ἀθάνατα. δῆλον οὖν, ὅτι διημάρτηται· οὐδενὸς γὰρ ἡ διαφορὰ γένος ἐστίν. ὅτι δὲ τοῦτ' ἀληθές, δῆλον· οὐδεμία γὰρ διαφορὰ σημαίνει τὸ τί ἐστιν, ἀλλὰ μᾶλλον ποιόν τι, καθάπερ τὸ πεζὸν, καὶ τὸ δίπουν. 6 Καὶ εἰ τὴν διαφορὰν εἰς τὸ γένος ἔθηκεν ὡς εἶδος· οἷον, τὸ περιττὸν, ὅπερ ἀριθμόν. διαφορὰ γὰρ ἀριθμοῦ τὸ περιττὸν, οὐκ εἶδός ἐστιν. οὐδὲ δοκεῖ μετέχειν ἡ διαφορὰ τοῦ γένους. πᾶν γὰρ τὸ μετέχον τοῦ γένους, ἢ εἶδος, ἢ ἄτομόν ἐστιν· ἡ δὲ διαφορὰ, οὔτε εἶδος, οὔτε ἄτομόν ἐστι. δῆλον οὖν, ὡς οὐ μετέχει τοῦ γένους ἡ διαφορά. ὥστ' οὐδὲ τὸ περιττὸν, εἶδος ἂν εἴη, ἀλλὰ διαφορά. ἐπεὶ οὐ μετέχει τοῦ γένους.

7 Ἔτι, εἰ τὸ γένος εἰς τὸ εἶδος ἔθηκεν· οἷον, τὴν ψαῦσιν, ὅπερ συνοχήν· ἢ τὴν μίξιν, ὅπερ κρᾶσιν· ἢ, ὡς Πλάτων ὁρίζεται, φορὰν τὴν κατὰ τόπον κίνησιν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, τὴν ψαῦσιν, συνοχὴν εἶναι· ἀλλ' ἀνάπαλιν τὴν συνοχὴν, ψαῦσιν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ ἁπτόμενον συνέχεται· ἀλλὰ τὸ συνεχόμενον ἅπτεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. οὔτε γὰρ ἡ μίξις ἅπασα, κρᾶσις· ἡ γὰρ τῶν ξηρῶν μίξις, οὐκ ἔστι κρᾶσις. οὐδ' ἡ κατὰ τόπον μεταβολὴ πᾶσα, φο-

ſpeciē participant. neceſſe.n. *eſt*, vt generū definitiones attribuātur ſpeciei, & iis quæ participāt ſpeciē. ſicubi igitur diſcrepat: patet, id quod propoſitū fuit, non *eſſe* genus[a]. 5 Rurſus *animaduertēdū eſt*, an differētiā quaſi genus adhibuerit: veluti an immortale, *poſuerit* quaſi genus Dei. immortale enim eſt differentia animalis: quoniā animaliū alia mortalia *ſūt*, alia immortalia. patet igitur eum peccaſſe: quia differētia, nullius *rei* genus eſt. hoc autem verū *eſſe*, cōſtat: quia nulla differētia ſignificat quid eſt, ſed potius quale quid, quemadmodū terreſtre, & bipes. 6 *Sed* & *illud videdū eſt*, an differentiā in genere poſuerit quaſi ſpeciē: veluti *ſi dixerit*, impar *eſſe* id quod numerum. impar enim eſt differētia, non ſpecies numeri. nec videtur differētia eſſe particeps generis. quicquid enim eſt generis particeps, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum: differentia verò nec eſt ſpecies, nec indiuiduum: patet igitur, differētiam non eſſe generis participem. quamobrē impar nō poteſt eſſe ſpecies, ſed defferētia, quia non eſt particeps generis. 7 Præterea *videdū eſt* an genus in ſpecie poſuerit: veluti *ſi* cōtiguitatē *eſſe* id quod cōtinuationē *dixerit*: aut mixtionē *eſſe* id quod temperationē, aut, vt Plato definit, loci mutationē eſſe lationē. non enim neceſſe *eſt* cōtiguitatem *eſſe* continuationem, ſed contrà continuationem *eſſe* contiguitatē: quia non quicquid aptatur, continuatur: ſed quod continuatur, aptatur. ſimiliter *fit* & in ceteris. neque enim omnis mixtio *eſt* temperatio, quia neque omnis loci mutatio *eſt* la-

12

a Vt ſi definitio ſcientiæ non cōuenit virtuti, ſcientia non eſt genus virtutis.

ſiccorum mixtio non eſt temperatio.

εἰρημένων οὐδέτερον, γένος, οὔτε διαφορά. δοκεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ παρακολουθεῖν, ἕως ἂν ᾖ τὸ εἶδος.

rum, quæ dixi, poteſt eſſe genus, aut differentia. videtur enim genus & differentia conſequens eſſe, quamdiu ſpecies eſt.

Alij loci. Cap. III.

1 ¶ Si ſpecies ſit, aut poßit eſſe particeps eius quod eſt generi contrarium. 2 ¶ Si quid communicetur ſpeciei, quod nulli eorum quæ ſub genere ſunt, communicetur. 3 ¶ Ab homonymia. 4 ¶ Si non ſit alia ſpecies generis. 5 ¶ A metaphora. 6 ¶ A contrariis loci euertentes. 7 Si ſpecies ſit aliquid contrarium, quod non ſit in genere propoſito, vel in eo quod generi propoſito contrarium eſt, 8 vel non ſit in vllo genere. 9 Si & generi & ſpeciei ſint quædam contraria, quorum alia ſunt mediata, alia immediata: 10 vel aliis ſit interiectũ medium per negationem, aliis vt ſubiectum. 11 Si medium non ſit in eodem genere, cùm generi nihil ſit contrarium. 12 Si generi ſit aliquid contrarium, ſpeciei nihil. 13 Epilogus. 14 ¶ A contrariis loci confirmantes. 15 Si contrarium ſpeciei ſit in eodem genere. 16 Si medium ſit in eodem genere. 17 Si contrarium ſit in contrario genere.

Σκοπεῖν δὲ καί, εἰ τὸ ἐν γένει κείμενον, μετέχει τινὸς ἐναντίου τῷ γένει, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν· τὸ γὰρ αὐτὸ τῶν ἐναντίων ἅμα μεθέξει. ἐπειδὴ τὸ μὲν γένος οὐδέποτε ἀπολείπει· μετέχει δὲ καὶ τοὐναντίου, ἢ ἐνδέχεται μετέχειν. 2 Ἔτι, εἴ τινος κοινωνεῖ τὸ εἶδος, ὃ ἀδύνατον ὅλως ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ τὸ γένος. οἷον, εἰ ἡ ψυχὴ τῆς ζωῆς κοινωνεῖ, τῶν δ' ἀριθμῶν μηδένα δυνατὸν ζῆν· οὐκ ἂν εἴη εἶδος ἀριθμοῦ, ἡ ψυχή.
3 Σκεπτέον δὲ καί, εἰ ὁμωνύμως τὸ εἶδος τῷ γένει, στοιχείοις χρώμενον τοῖς εἰρημένοις πρὸς τὸ ὁμώνυμον· συνώνυμον γὰρ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος.
4 Ἐπεὶ δὲ γένους παντὸς εἴδη πλείω· σκοπεῖν, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἕτερον εἶδος εἶναι τοῦ εἰρημένου γένους. εἰ γὰρ μὴ ἔστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος ὅλως τὸ εἰρημένον. 5 Σκοπεῖν δὲ καί, εἰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον, ὡς γένος ἀπέδωκεν· οἷον, τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ γένος κυρίως κατὰ τῶν εἰδῶν κατη-

CAP. III.

17

Conſiderare etiã *oportet*, an id quod in genere poſitum eſt alicuius generis cõtrarij particeps ſit, vel particeps eſſe poſſit[a]: idẽ enim contrariorũ ſimul particeps erit: quia nũquàm *ſpecies* deſerit genus, & particeps quoq; eſt, vel particeps põt eſſe cõtrarij. 2 Præterea *videndũ eſt*, an aliquid cõmunicetur cũ ſpecie, quod omnino ineſſe nequeat iis quæ *ſunt* ſub genere. veluti ſi anima eſt vitæ particeps, numerorũ autẽ nullus viuere poteſt: certè anima non eſt ſpecies numeri. 3 Cõſiderandũ etiã *eſt*, an ſpecies & gen⁹ ſint homonyma[b], 18 vtẽdo elemẽtis quæ tradita sũt[c] ad homonymiã *inueſtigandam*, quoniã genus & ſpecies *ſunt* ſynonyma. 4 Cùm autem omnis 19 generis *ſint* plures ſpecies: conſiderare *oportet*, an altera ſpecies eſſe nequeat generis propoſiti. nã ſi *altera ſpecies* non ſit: patet non poſſe omnino genus eſſe id 20 quod dictũ eſt[d]. 5 Cõſiderare etiã *oportet* an id quod per trãſlationẽ dicitur, quaſi genus propoſuerit: quale *eſt ſi quis dixerit* temperantiam *eſſe* concentũ. omne enim genus propriè ſpeciebus attri-

a Vt ſeipſum mouens non eſt genus animæ: quoniam anima poteſt moueri ab alio.

b Vt canis dicitur homonymus de ſydere, quadrupede & piſce, ergo nullius horũ genus eſt.

c Lib.1. cap.15.

d Vt animal rationale non eſt genus hominis: quia ſolus homo eſt animal rationale.

buitur: concentus verò tēperantiæ non propriè, ſed per tranſlationē *attribuitur*: quandoquidē omnis concentus *eſt* in ſonis.

21 6 Præterea cōſiderandum *eſt*, an contrariū quidpiā ſpeciei ſit. eſt autē multiplex *hæc* conſideratio. 7 Primùm *videndū eſt*, an in eodē genere *ſit* etiā cōtrarium, cùm nihil ſit generi cōtrarium[a]. oportet.n. cōtraria eſſe in eodē genere, ſi nihil contrarium generi ſit. At ſi ſit aliquid cōtrarium generi: conſiderare *oportet*, an cōtrarium *ſit* in cōtrario genere[b]. neceſſe eſt enim, cōtrarium in cōtrario eſſe, ſi quid ſit generi contrarium. Hoc autē vnumquodque[c] manifeſtum *eſt* per inductionem. 8 Rurſus *videndū eſt*, an omnino in nullo genere *ſit* id quod eſt ſpeciei contrarium, ſed ipſum *ſit* genus: vt bonū. ſi enim hoc non *ſit* in genere, ne contrarium quidē ei⁹ in genere erit, ſed ipſum *erit* genus: quēadmodum in bono & malo accidit: neutrū enim eorum *eſt* in genere, ſed vtrumq; eorum *eſt* genus. 9 Præterea *videndum eſt*, an alicui cōtrarium ſit tam genus quàm ſpecies, & aliis quidem ſit quidpiam interiectum, aliis verò minimè. nam ſi generibus eſt aliquid interiectum, etiam ſpeciebus: & ſi ſpeciebus, etiā generibus: quemadmodū in virtute & vitio, necnon iuſtitia & iniuſtitia *contingit*. vtriſq; enim eſt aliquid interiectum. Huic obiicitur, quòd ſanitati & morbo nihil *eſt* interiectum, malo autē & bono *eſt* aliquid interiectum[d]. 10 Præterea *videndum eſt*, an ſit quidem ambobus aliquid interiectum, *nēpe* & ſpeciebus & generibus: non tamen ſimiliter: ſed aliorum ſecundum negationem, aliorum vt ſubiectum. probabile enim *eſt*, ſimiliter *eſſe* ambobus *medium interiectum*: quemadmodum in virtute & vitio,

a Vt ſi animali nihil eſt contrarium, albo autē nigrum eſt cōtrarium: cùm nigrū non ſit ſpecies animalis, ne album quidē animalis ſpecies eſſe poteſt.
b Scientiæ contraria eſt ignorantia, & virtuti vitium: atqui virtus non eſt ſpecies ſcientiæ: ergo vitium nō eſt ſpecies ignorantiæ.
c Id eſt, ſuprà dictæ regulæ.
d Cùm tamen ſanitas ſit ſpecies boni, morbus ſit ſpecies mali.

χορεῦται· ἡ δὲ συμφωνία κατὰ τῆς σωφροσύνης οὐ κυρίως, ἀλλὰ κατὰ μεταφοράν. πᾶσα γὰρ συμφωνία, ἐν φθόγγοις. 6 Ἔτι, ἐὰν ᾖ ἐναντίον τι τῷ εἴδει, σκοπεῖν. ἔστι δὲ πλεοναχῶς ἡ σκέψις. 7 Πρῶτον μὲν, εἰ ἐν τῷ αὐτῷ γένει καὶ τὸ ἐναντίον, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει. δεῖ γὰρ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει εἶναι, ἂν μηδὲν ἐναντίον τῷ γένει ᾖ. ὄντος δὲ ἐναντίου τῷ γένει, σκοπεῖν, εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ γένει ἐστίν. ἀνάγκη γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ εἶναι, εἴπερ ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει. φανερὸν δὲ τούτων ἕκαστον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς. 8 Πάλιν, εἰ ὅλως ἐν μηδενὶ γένει τὸ τῷ εἴδει ἐναντίον, ἀλλ' αὐτὸ γένος· οἷον, τὸ ἀγαθόν. εἰ γὰρ τοῦτο μὴ ἐν γένει, οὐδὲ τὸ ἐναντίον τούτου ἐν γένει ἔσται, ἀλλ' αὐτὸ γένος· καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ συμβαίνει· οὐδέτερον γὰρ τούτων, ἐν γένει· ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν, γένος. 9 Ἔτι, εἰ εἴη ἐναντίον τινὶ καὶ τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος· καὶ τῶν μὲν, ἐστί τι μεταξύ· τῶν δὲ, μή. εἰ γὰρ τῶν γενῶν ἐστί τι μεταξὺ, καὶ τῶν εἰδῶν· καὶ εἰ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν γενῶν· καθάπερ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ κακίας, καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἑκατέρων γάρ ἐστί τι μεταξύ. ἔνστασις τούτου, ὅτι ὑγιείας καὶ νόσου οὐδὲν μεταξὺ, κακοῦ δὲ καὶ ἀγαθοῦ τι μεταξύ.
10 Ἔτι, εἰ ἔστι μέν τι ἀμφοῖν ἀνὰ μέσον, καὶ τῶν εἰδῶν, καὶ τῶν γενῶν· μὴ ὁμοίως δέ· ἀλλὰ τῶν μὲν, κατὰ ἀπόφασιν· τῶν δὲ, ὡς ὑποκείμενον. ἔνδοξον γὰρ, τὸ ὁμοίως ἀμφοῖν· καθάπερ ἐπὶ ἀρετῆς καὶ κακίας,

καὶ δικαιο-

καὶ δικαιοσύνης καὶ ἀδικίας· ἀμφοῖν γὰρ κατ' ἀπόφασιν τὸ ἀνὰ μέσον.

11 Ἔτι, ὅταν μὴ ᾖ ἐναντίον τῷ γένει, σκοπεῖν μὴ μόνον εἰ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἀλλὰ καὶ εἰ τὸ ἀνὰ μέσον. ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἄκρα, καὶ τὸ ἀνὰ μέσον· οἷον, ἐπὶ λευκοῦ, καὶ μέλανος. τὸ γὰρ χρῶμα, γένος τούτων τε καὶ τῶν ἀνὰ μέσον χρωμάτων ἁπάντων. ἔνστασις, ὅτι ἡ μὲν ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ, ἐν τῷ αὐτῷ γένει· ἐν τῷ κακῷ γὰρ ἄμφω· τὸ δὲ μέτριον, ἀνὰ μέσον ὂν τούτων, οὐκ ἐν τῷ κακῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀγαθῷ. 12 Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ τὸ μὲν γένος ἐναντίον τινὶ, τὸ δὲ εἶδος μηδενί. εἰ γὰρ τὸ γένος ἐναντίον τινὶ, καὶ τὸ εἶδος· καθάπερ ἀρετὴ καὶ κακία, καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀδικία. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκοποῦντι, φανερὸν ἂν δόξειεν εἶναι τὸ τοιοῦτον. ἔνστασις ἐπὶ τῆς ὑγιείας καὶ νόσου· ἁπλῶς μὲν γὰρ ὑγίεια νόσῳ ἐναντίον· ἡ δέ τις νόσος, εἶδος ὂν νόσου, οὐδενὶ ἐναντίον· οἷον, ὁ πυρετὸς, καὶ ἡ ὀφθαλμία, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον. 13 Ἀναιροῦντι μὲν οὖν τοσαυταχῶς ἐπισκεπτέον. εἰ γὰρ μὴ ὑπάρχει τὰ εἰρημένα, δῆλον ὅτι οὐ γένος τὸ ἀποδοθέν. 14 Κατασκευάζοντι δὲ, τριχῶς. 15 Πρῶτον μὲν, εἰ τὸ ἐναντίον τῷ εἴδει, ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει, μὴ ὄντος ἐναντίου τῷ γένει. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον ἐν τούτῳ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ προκείμενον. 16 Ἔτι, εἰ τὸ ἀνὰ μέσον ἐν τῷ εἰρημένῳ γένει· ἐν ᾧ γὰρ τὰ ἀνὰ μέσον, καὶ τὰ ἄκρα.

17 Πάλιν, ἐὰν ᾖ ἐναντίον τι τῷ γένει, σκοπεῖν, εἰ καὶ τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ. εἰ γὰρ ᾖ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ

necnon iuſtitia & iniuſtitia *perſpici poteſt*: vtriuſq; enim per negationem medium *eſt* interiectum. 11 Præterea quando nō eſt cōtrariū generi, cōſiderare *oportet*, non ſolùm an contrariū, ſed etiā an mediū *ſit* in eodē genere. in quo enim genere *ſunt* extrema, *in eo* & mediū *eſt*: vt in albo & nigro *videre licet*. color enim eſt genus & horū, & interiectorum colorum omniū. Obiectio *eſt*, quòd parū & nimium *ſunt* in eodem genere: ambo enim *ſunt* in eo quod malum eſt: mediocre autem, quod eſt mediū his interiectū, non *eſt* in eo quod eſt malum, ſed in eo quod eſt bonum. 12 Cōſiderare etiā *oportet*, an genus quidē *ſit* contrarium alicui, ſpecies verò nulli. nā ſi genus *eſt* alicui cōtrariū, etiā ſpecies: quēadmodum virtus & vitiū, necnō iuſtitia & iniuſtitia. ſimilitérq; ſi alia conſiderentur, hoc videri poſſit perſpicuū eſſe. Obiectio *eſt* in ſanitate & morbo. ſimpliciter enim ſanitas *eſt* morbo cōtraria: quidam autem morbus, cùm ſit ſpecies morbi, nulli *eſt* contrarium: vt febris & oculorum dolor, & ſinguli alij.

13 Ac ei quidem qui refellit, *hæc* tot modis cōſideranda *ſunt*: quia niſi inſint *hæc* quæ dicta ſunt [a], patet id quod eſt propoſitū, non eſſe genus. 14 Ei verò qui confirmat, tribus modis *conſideranda ſunt*. 15 Primùm quidē, an id quod eſt ſpeciei contrariū, *ſit* in dicto genere, cùm nihil ſit contrariū generi. ſi enim cōtrariū *ſit* in hoc *genere*, patet *in eodem genere eſſe* etiā id quod eſt propoſitū [b]. 16 Præterea an medium *ſit* in dicto genere. in quo. n. ſunt media, *in eo ſunt* etiā extrema [c]. 17 Rurſus ſi quid ſit contrarium generi: conſiderare oportet, an etiā contrarium *ſit* in cōtrario. ſi. n. ſit, patet etiā

a Niſi omnes cōditiones, quas expoſuimus, reperiantur in genere propoſito.

b Vt ſi morbus ſit qualitas, & qualitati nihil repugnet: neceſſe eſt etiam ſanitatem eſſe qualitatem.

c Vt ſi viride aut rubeū eſt ſpecies coloris, etiā album & nigrū ſunt ſpecies coloris.

propoſitam *ſpeciem eſſe* in propoſito *genere* [a].

προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ.

a Vt ſi iniuſtitia eſt ſpecies vitii, iuſtitia eſt ſpecies virtutis.

Alij loci. Cap. IV.

1 ¶ A caſibus & coniugatis. 2 ¶ A proportione. 3 ¶ Ab ortu, & interitu: 4 necnon ab iis quæ gignendi, vel corrumpendi vim habent, & facultatibus, & vſibus, & quauis ſimilitudine. 5 ¶ A priuatione ſpeciei oppoſita. 6 ¶ A negatione generis. 7 A relatione. Si ſpecies vel genus referatur ad aliquid. 8 Si ſpecies non ad idem referatur ſecundum ſe, & ratione generis: 9 vel non ad idem referatur ratione generis, & ratione generum generis, 10 Si genus & ſpecies non referantur in eiſdem caſibus. 11 Si generis relatio, & ſpeciei relatio non ſimiliter reciprocentur. 12 A numero eorum, ad quæ genus, vel ſpecies referetur. 13 A genere oppoſiti. 14 A ſubiecto in quo ſunt relata.

22 CAP. IV. ITem in caſibus & coniugatis, an ſimiliter conſequantur, *videndum eſt*, ſiue refellatur, ſiue confirmetur. ſimul enim vni & omnibus ineſt, vel non ineſt. veluti ſi iuſtitia *eſt* ſcientia quædam: etiam iuſtè *eſt* ſcienter, & iuſtus *eſt* ſciens. at ſi quid horum nō *ita ſit*: nec aliorum vllum *eſt*.

23 2 Item *conſideranda ſunt*, quæ ſimiliter ſunt inter ſe affecta. veluti iucundum eādem rationem habet ad voluptatem, & vtile ad bonum: vtrúmque enim vtriuſque *eſt* effectiuum. ſi igitur voluptas eſt id quod bonum, etiam iucundum erit id quod vtile. patet enim eſſe boni efficiēs, quandoquidem voluptas *eſt* bonum [b]. 3 Itidem *fit* etiam in generationibus & corruptionibus. vt ſi ædificare *eſt* agere, ædificaſſe *eſt* egiſſe. & ſi diſcere *eſt* recordari, didiciſſe *eſt* recordatum eſſe. & ſi diſſolui *eſt* corrumpi, etiam diſſolutum eſſe *eſt* corruptum eſſe, & diſſolutio *eſt* corruptio quædam.

b In bonis.

4 Itidem etiā in iis quæ gignendi, aut corrumpendi vim habēt, & in facultatibus, & vſibus, & omnino ſecundū quācumque ſimilitudinē, conſiderandum *eſt*, ſiue refellatur, ſiue confirmetur: quemadmodum in generatione & corruptione dicebamus. nā ſi

ΠΆλιν ἐπὶ τῶν πτώσεων καὶ τῶν συστοίχων, εἰ ὁμοίως ἀκολουθοῦσι, καὶ ἀναιροῦντι, καὶ κατασκευάζοντι. ἅμα γὰρ ἑνὶ καὶ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ οὐχ ὑπάρχει. οἷον, εἰ ἡ δικαιοσύνη, ἐπιστήμη τις· καὶ τὸ δικαίως, ἐπιστημόνως· καὶ ὁ δίκαιος, ἐπιστήμων. ἐὰν δὲ τούτων τι μή, οὐδὲ τῶν λοιπῶν οὐδέν. 2 Πάλιν ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. οἷον, τὸ ἡδὺ ὁμοίως ἔχει πρὸς τὴν ἡδονήν, καὶ τὸ ὠφέλιμον πρὸς τὸ ἀγαθόν· ἑκάτερον γὰρ ἑκατέρου ποιητικόν. εἰ οὖν ἐστιν ἡ ἡδονὴ ὅπερ ἀγαθόν, καὶ τὸ ἡδὺ ὅπερ ὠφέλιμον ἔσται. δῆλον γὰρ ὅτι ἀγαθοῦ ἂν εἴη ποιητικόν, ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. 3 Ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν γενέσεων, καὶ ἐπὶ τῶν φθορῶν. οἷον, εἰ τὸ οἰκοδομεῖν, ἐνεργεῖν· τὸ ᾠκοδομηκέναι, ἐνηργηκέναι. καὶ εἰ τὸ μανθάνειν, ἀναμιμνήσκεσθαι· τὸ μεμαθηκέναι, ἀναμεμνῆσθαι. καὶ εἰ διαλύεσθαι, φθείρεσθαι· καὶ τὸ διαλελύσθαι, ἐφθάρθαι· καὶ ἡ διάλυσις, φθορά τις. 4 Καὶ ἐπὶ τῶν γεννητικῶν, καὶ φθαρτικῶν, ὡσαύτως· καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων, καὶ χρήσεων, καὶ ὅλως καθ' ὁποιανοῦν ὁμοιότητα, καὶ ἀναιροῦντι καὶ κατασκευάζοντι σκεπτέον, καθάπερ ἐπὶ τῆς γενέσεως καὶ φθορᾶς ἐλέγομεν. εἰ γὰρ τὸ φθαρ-

φθαρτικὸν διαλυτικόν· καὶ τὸ φθείρεσθαι, διαλύεσθαι. καὶ εἰ τὸ γεννητικὸν, ποιητικὸν καὶ τὸ γίνεσθαι, ποιεῖσθαι· καὶ ἡ γένεσις, ποίησις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δυνάμεων, καὶ χρήσεων. καὶ ὅλως εἰ ἡ δύναμις, διάθεσις καὶ τὸ δύνασθαι, διακεῖσθαι. καὶ εἴ τινος ἡ χρῆσις, ἐνέργεια· τὸ χρῆσθαι, ἐνεργεῖν· καὶ τὸ κεχρῆσθαι, ἐνηργηκέναι. 5 Ἐὰν δὲ στέρησις ᾖ τὸ ἀντικείμενον τῷ εἴδει, διχῶς ἔστιν ἀνελεῖν. πρῶτον μὲν, εἰ ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει τὸ ἀντικείμενον. ἢ γὰρ ἁπλῶς ἐν οὐδενὶ γένει τῷ αὐτῷ ἡ στέρησις, ἢ οὐκ ἐν τῷ ἐσχάτῳ. οἷον, εἰ ἡ ὄψις ἐν ἐσχάτῳ γένει τῇ αἰσθήσει, ἡ τυφλότης οὐκ ἔσται αἴσθησις. Δεύτερον δὲ, εἰ καὶ τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἀντίκειται στέρησις, μὴ ἔστι δὲ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, οὐδ᾽ ἂν τὸ ἀποδοθὲν ἐν τῷ ἀποδοθέντι εἴη. Ἀναιροῦντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. Κατασκευάζοντι δὲ, μοναχῶς. εἰ γὰρ τὸ ἀντικείμενον ἐν τῷ ἀντικειμένῳ, καὶ τὸ προκείμενον ἐν τῷ προκειμένῳ ἂν εἴη. οἷον, εἰ ἡ τυφλότης, ἀναισθησία τις· καὶ ἡ ὄψις, αἴσθησις.

6 Πάλιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων σκοπεῖν ἀνάπαλιν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ἐλέγετο. οἷον, εἰ τὸ ἡδὺ, ὅπερ ἀγαθόν ἐστι· τὸ μὴ ἀγαθὸν, οὐχ ἡδύ. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχει, εἴη ἄν τι οὐκ ἀγαθὸν ἡδύ. ἀδύνατον δὲ, εἴπερ τὸ ἀγαθὸν γένος τοῦ ἡδέος, εἶναί τι μὴ ἀγαθὸν ἡδύ. ὧν γὰρ τὸ γένος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τῶν εἰδῶν οὐδέν. Καὶ κατασκευάζοντι δὲ, ὡσαύτως σκεπτέον. εἰ γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν, οὐχ ἡδύ· τὸ ἡδὺ, ἀγαθόν· ὥστε γένος τὸ ἀγαθὸν τοῦ ἡδέος.

corruptiuum *eſt* diſſolutiuum[a], etiam corrumpi *eſt* diſſolui. & ſi generatiuum *eſt* effectiuum[b], etiam gigni *eſt* effici, & generatio *eſt* effectio. ſimiliter *ſit* in poteſtatibus & vſibus. & omninò ſi poteſtas *eſt* affectio. etiam poſſe *eſt* affectum eſſe: & ſi cuius *rei* vſus *eſt* actio, vti *eſt* agere, & vſũ eſſe *eſt* egiſſe. 5 Si vero id quod ſpeciei opponitur, ſit priuatio, dupliciter licet refellere. 24 Primùm quidem, ſi oppoſitũ *ſit* in genere propoſito. vel enim ſimpliciter in nullo eodem genere *eſt* priuatio, vel nõ in *eodem* poſtremo *genere*. vtputa ſi aſpectus, *vt* in extremo genere, *eſt* in ſenſu: cæcitas non erit ſenſus. Deinde ſi & generi & ſpeciei opponatur priuatio, nõ ſit autem oppoſitum in oppoſito: ne quidẽ propoſitum erit in propoſito[c]. Ac is quidem qui refellit, ita vt dictum eſt, vti debet. Qui verò cõfirmat, vno modo *argumẽtabitur*. ſi enim oppoſitum *ſit* in oppoſito, etiam propoſitũ erit in propoſito. veluti ſi cæcitas *eſt* priuatio quædam ſenſus, etiã aſpectus *eſt* ſenſus. 25 6 Rurſus negationes conſiderandæ ſunt ordine commutato, quemadmodum in accidẽte dicebatur[d]. vt ſi quod eſt iucundum, eſt id quod bonum: quod non eſt bonum, non *eſt* iucũdum. niſi enim ita *res* habeat, aliquod non bonum poterit eſſe iucundum: fieri autem nequit, ſi quidem bonum ſit genus iucundi, vt aliquid non bonum ſit iucundum. quibus enim genus nõ attribuitur, ne ſpecierum quidẽ vlla *attribuitur*. Et ſi quis confirmet, itidẽ cõſiderare debet. ſi enim quod non eſt bonũ, non *eſt* iucundũ: quod eſt iucũdũ, *eſt* bonũ: quare bonũ *eſt* genus iucũdi.

a Si quod corrũpẽdi vim habet, diſſoluendi vim habet.

b Quod gignendi vim habet, efficiendi vim habet.

c Vt ſi ignorantia non eſt priuatio ſenſus, ſciẽtia non eſt ſẽſus.

d Lib. 2. cap. 8

26 7 Quòd ſi ſpecies ſit ad aliquid, conſiderare *oportet*, an etiam genus *ſit* ad aliquid. nam ſi ſpecies *refertur* ad aliquid, etiam genus: vt in duplo & multiplo *videre licet*: vtrumque enim *refertur* ad aliquid. ſi verò genus ad aliquid *referatur*, non neceſſe *eſt* etiam ſpeciem *referri*. nam ſciẽtia quidẽ *refertur* ad aliquid, grammatica verò non *item* [a]. An nec id quòd priùs dictum eſt, verũ eſſe videri poſſit? virtus enim *eſt* id quod bonum, & id quod honeſtum: & virtus quidem *refertur* ad aliquid: bonũ autem, & honeſtum non *ſunt* ad aliquid *relata*, ſed qualia. 8 Rurſus *vidẽdũ eſt*, an nõ ad idem referatur ſpecies per ſe, & ratione generis. veluti ſi duplum, dimidii dicitur duplum: etiam multiplum dimidij dici oportet. ſin minùs, multiplum nõ poteſt eſſe genus dupli. 9 Præterea an non ad idem referatur ratione generis, & ratione omnium generum generis. nam ſi duplum dimidij & multiplum eſt, etiam exſuperare dimidium dicetur, & omnino ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidiũ referetur. Obiicitur, quòd non neceſſe *ſit*, per ſe & ratione generis ad idẽ referri: quia ſcientia dicitur *ſciẽtia rei* ſcibilis, habitus autem & affectio, non *rei* ſcibilis, ſed animæ. 10 Item an eodem modo dicantur genus & ſpecies, quod ad caſus *attinet*: veluti an alicui, vel alicuius, vel alio quouis modo dicantur. vt enim ſpecies, *ita* etiam genus *dicitur*. vt *ſit* in duplo & ſuperioribus *generibus*. alicuius enim dicitur & duplum, & multiplum. Similiter *ſit* etiam in ſcientia. alicuius enim diciitur & ipſa *ſcientia*,

7 Ἐὰν δὲ ᾖ πρός τι τὸ εἶδος, σκοπεῖν, εἰ καὶ τὸ γένος, πρός τι. εἰ γὰρ τὸ εἶδος, τῶν πρός τι, καὶ τὸ γένος, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ πολλαπλασίου· ἑκάτερον γὰρ, τῶν πρός τι. εἰ δὲ τὸ γένος, τῶν πρός τι, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος. ἡ μὲν γὰρ ἐπιστήμη, τῶν πρός τι· ἡ δὲ γραμματική, οὔ. ἢ οὐδὲ τὸ πρότερον ῥηθὲν, ἀληθὲς ἂν δόξειεν; ἡ γὰρ ἀρετὴ, ὅπερ ἀγαθὸν, καὶ ὅπερ καλόν· καὶ ἡ μὲν ἀρετὴ, τῶν πρός τι· τὸ δὲ ἀγαθὸν, καὶ τὸ καλὸν, οὐ τῶν πρός τι, ἀλλὰ ποιά.

8 Πάλιν, εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ λέγεται τὸ εἶδος, καθ᾽ αὐτό τε, καὶ κατὰ τὸ γένος. οἷον, εἰ τὸ διπλάσιον, ἡμίσεως λέγεται διπλάσιον. καὶ τὸ πολλαπλάσιον, ἡμίσεως δεῖ λέγεσθαι. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἂν εἴη τὸ πολλαπλάσιον, γένος τοῦ διπλασίου. 9 Ἔτι, εἰ μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ κατά τε τὸ γένος λέγεται, καὶ κατὰ πάντα τὰ τοῦ γένους γένη. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος, καὶ πολλαπλάσιόν ἐστι· καὶ τὸ ὑπερέχον ἡμίσεος ῥηθήσεται· καὶ ἁπλῶς κατὰ πάντα τὰ ἐπάνω γένη, πρὸς τὸ ἥμισυ ῥηθήσεται. ἔνστασις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη καθ᾽ αὑτὸ καὶ κατὰ τὸ γένος πρὸς ταὐτὸ λέγεσθαι. ἡ γὰρ ἐπιστήμη, ἐπιστητοῦ λέγεται· ἕξις δὲ καὶ διάθεσις, οὐκ ἐπιστητοῦ, ἀλλὰ ψυχῆς. 10 Πάλιν, εἰ ὡσαύτως λέγεται τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος κατὰ τὰς πτώσεις· οἷον, εἴ τινι, ἤ τινος, ἢ ὁσαχῶς ἄλλως λέγεται. ὡς γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου, καὶ τῶν ἐπάνω. τινὸς γὰρ καὶ τὸ διπλάσιον, καὶ τὸ πολλαπλάσιον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης· τινὸς γὰρ καὶ αὐτὴ,

a Vide lib. Categ. cap. 8. part. pen.

καὶ τοῦ γε-

καὶ τὰ γένη· οἷον, ἥ τε διάθεσις, καὶ ἡ ἕξις. ἔνστασις, ὅτι ἐνιαχοῦ οὐχ οὕτω. τὸ μὲν γὰρ διάφορον, καὶ τὸ ἐναντίον, τινί· τὸ δ᾽ ἕτερον. γένος ὂν τούτων, οὔ τινι, ἀλλά τινος· ἕτερον γάρ τινος λέγεται. 11 Πάλιν, εἰ ὁμοίως τὰ πρός τι κατὰ τὰς πτώσεις λεγόμενα, μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διπλασίου καὶ τοῦ πολλαπλασίου. ἑκάτερον γὰρ τούτων, τινὸς, καὶ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὴν ἀντιστροφὴν λέγεται. τινὸς γὰρ καὶ τὸ ἥμισυ, καὶ τὸ πολλοστημόριον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἐπὶ τῆς ὑπολήψεως· αὗται γάρ τινος· καὶ ἀντιστρέφει ὁμοίως· τό, τε γὰρ ὑποληπτὸν καὶ τὸ ἐπιστητὸν, τινί. εἰ οὖν ἐπί τινος μὴ ὁμοίως ἀντιστρέφει, δῆλον ὅτι οὐ γένος θάτερον θατέρου.

12 Πάλιν, εἰ μὴ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεται. ὁμοίως γὰρ καὶ ἰσαχῶς ἑκάτερον δοκεῖ λέγεσθαι· καθάπερ ἐπὶ τῆς δωρεᾶς, καὶ τῆς δόσεως· ἥ τε γὰρ δωρεὰ, καὶ τινὸς καὶ τινὶ λέγεται· καὶ ἡ δόσις, τινὸς, καὶ τινί. ἔστι δὲ ἡ δόσις γένος τῆς δωρεᾶς· ἡ γὰρ δωρεὰ, δόσις ἐστὶν ἀναπόδοτος. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ οὐ συμβαίνει πρὸς ἴσα λέγεσθαι· τὸ μὲν γὰρ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον· τὸ δ᾽ ὑπερέχον, καὶ τὸ μεῖζον, τινὸς καὶ τινί. πᾶν γὰρ τὸ ὑπερέχον, καὶ τὸ μεῖζον, τινὶ ὑπερέχει, καὶ τινὸς ὑπερέχει. ὥστ᾽ οὐ γένη τὰ εἰρημένα τοῦ διπλασίου, ἐπειδὴ οὐ πρὸς ἴσα τῷ εἴδει λέγεται. ἢ οὐ καθόλου ἀληθὲς, τὸ πρὸς ἴσα τὸ γένος καὶ τὸ εἶδος λέγεσθαι.

13 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ τοῦ ἀντικειμένου τὸ ἀντικείμενον, γένος· οἷον, εἰ τοῦ διπλασίου τὸ πολλαπλάσιον, καὶ τοῦ ἡμίσεως τὸ πολλοστημόριον. δεῖ γὰρ τὸ ἀντικεί-

& *eius* genera, vt affectio & habitus. Obiicitur, quòd interdum non ita *fiat*. nam præſtans, & contrarium alicui dicitur: diuerſum autem, cùm ſit horum genus, non dicitur alicui, ſed ab aliquo: diuerſum enim ab aliquo dicitur. 11 Item *videndum eſt* an ea, quæ ſimiliter, quantum ad caſus, dicuntur, non ſimiliter reciprocétur: vt *fit* in duplo & multiplo. horum enim vtrumque alicuius dicitur & ipſum, & ſecũdum reciprocationem. alicuius enim dicitur & dimidium, & ſubmultiplum. itidémque *fit* in ſcientia & in exiſtimatione: hæ namque *dicuntur* eſſe alicuius: & ſimiliter fit reciprocatio: quoniã aliquo [a] exiſtimabile & ſcibile *eſſe dicitur*. Si igitur in aliquo nõ ſimiliter reciprocatur: patet, alterum non *eſſe* genus alterius.

a Id eſt, exiſtimatione, & ſciẽtia.

12 Item *videndum eſt*, an non ad totidem genus & ſpecies referãtur. ſimiliter [b] enim, & ad totidẽ referri vtrumque videtur: vt *fit* in donatione & datione. nam & donatio alicuius & alicui dicitur, & datio alicuius & alicui: datio autem eſt genus donationis: nam donatio eſt datio non reſtituenda. Quædam autem non contingit ad totidem referri. nã duplum *eſt* alicuius duplum. exſuperans autem & excellens [c], aliquod & aliquo. quicquid enim exſuperat, & excellit: aliqua re exſuperat, & aliquam rem exſuperat. quocirca hæc quæ dixi, nõ ſunt genera dupli: quia nõ ad totidẽ ſpecie referũtur. aut nõ vniuerſaliter verũ *eſt*, ad totidẽ gen⁹ & ſpeciẽ referri. 13 Videre etiã *oportet*, an oppoſitum *ſit* oppoſiti genus. vt ſi multiplum *eſt genus* dupli, etiã ſubmultiplũ *eſt genus* dimidij. oportet enim oppoſi-

b In eiſdem caſibus.

c Græcum vocabulum ſignificat maius: ſed verbũ mutaui, vt ſententia conſtaret.

tum eſſe oppoſiti genus. Si quis igitur poſuerit ſcientiam *eſſe* id quod ſenſum, oportebit etiã ſcibile eſſe id quod ſenſibile. ſed nõ *ita* eſt. neque enim omne ſcibile *eſt* ſenſibile: quoniam in rerum intelligibilium numero nõnulla ſcibilia *ſunt*. quare ſenſibile non *eſt* genus ſcibilis. quòd ſi hoc nõ *ſit genus*: ne ſenſus quidem *eſt genus* ſcientiæ. 14 Quoniam autẽ eorum quæ ad aliquid referũtur, alia neceſſariò in illis aut circa illa ſunt ad quæ referuntur, (vt affectio & habitus, & ſymmetria: hæc enim in nulla alia re eſſe poſſunt, quàm in iis ad quas referuntur) alia verò non neceſſe *eſt* in illis ineſſe ad quæ referuntur, contingit tamẽ *ineſſe*, (vt ſi anima *ſit* res ſcibilis. nihil enim vetat, quo minùs anima ſui ipſius ſcientiam habeat: non tamen neceſſe *eſt*, quia poteſt & in alio hæc ipſa *ſcientia* ineſſe) alia verò ſimpliciter non poſſunt in illis ineſſe ad quæ referuntur: (vt contrarium *non poteſt eſſe* in cõtrario: nec ſcientia in ſcibili: niſi accidat vt id quod eſt ſcibile, ſit anima vel homo) conſiderare igitur oportet, an aliquis quod tale eſt, poſuerit in genere nõ tali. cuiuſmodi *eſt*, ſi quis dixerit memoriam eſſe manſionẽ[a] ſciẽtiæ. omnis enim manſio in eo quod manet, & circa illud *eſt*. quapropter etiam ſcientiæ manſio *debet eſſe* in ſcientia. memoria igitur *eſt* in ſcientia, quia eſt manſio ſcientiæ. hoc autem nequit[b], quoniã omnis memoria *eſt* in anima. Hic autẽ locus etiã ad accidens pertinet. nihil enim refert, vtrùm mãſio dicatur eſſe ren' memoriæ, an dicatur ei ac-

a Permanſionẽ, retentionem.

b Eſt impoſſibile.

μένον τοῦ ἀντικειμένου γένος ἐστί. εἰ οὖν τις θείη τὴν ἐπιστήμην ὅπερ αἴσθησιν, δεήσει καὶ τὸ ἐπιστητὸν ὅπερ αἰσθητὸν εἶναι. οὐκ ἔστι δέ· οὐδὲ γὰρ πᾶν τὸ ἐπιστητὸν, αἰσθητόν· καὶ γὰρ τῶν νοητῶν ἔνια, ἐπιστητά. ὥστ' οὐ γένος τὸ αἰσθητὸν τοῦ ἐπιστητοῦ. εἰ δὲ τοῦτο μὴ, οὐδ' ἡ αἴσθησις τῆς ἐπιστήμης.

14 Ἐπεὶ δὲ τῶν πρός τι λεγομένων, τὰ μὲν, ἐξ ἀνάγκης ἐν ἐκείνοις ἢ περὶ ἐκεῖνά ἐστι πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα· (οἷον, ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἕξις, καὶ ἡ συμμετρία· ἐν ἄλλῳ γὰρ οὐδενὶ δυνατὸν ὑπάρχειν τὰ εἰρημένα, ἢ ἐν ἐκείνοις πρὸς ἃ λέγεται) τὰ δ', οὐκ ἀνάγκη μὲν ἐκείνοις ὑπάρχειν πρὸς ἅ ποτε λέγεται, ἐνδέχεται δέ· (οἷον, εἰ ἐπιστητὸν ἡ ψυχή· οὐδὲν γὰρ κωλύει τὴν αὐτῆς ἐπιστήμην ἔχειν τὴν ψυχήν· οὐκ ἀναγκαῖον δέ· δυνατὸν γὰρ καὶ ἐν ἄλλῳ ὑπάρχειν τὴν αὐτὴν ταύτην) τὰ δὲ, ἁπλῶς οὐκ ἐνδέχεται ἐν ἐκείνοις ὑπάρχειν, πρὸς ἅ ποτε τυγχάνει λεγόμενα· (οἷον τὸ ἐναντίον ἐν τῷ ἐναντίῳ· οὐδὲ τὴν ἐπιστήμην ἐν τῷ ἐπιστητῷ. ἐὰν μὴ τυγχάνῃ τὸ ἐπιστητὸν, ψυχὴ ἢ ἄνθρωπος ὄν) σκοπεῖν οὖν χρὴ, ἐάν τις εἰς γένος θῇ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ μὴ τοιοῦτον. οἷον, εἰ τὴν μνήμην, μονὴν ἐπιστήμης εἴποι. πᾶσα γὰρ μονὴ, ἐν τῷ μένοντι, καὶ περὶ ἐκεῖνο· ὥστε καὶ ἡ τῆς ἐπιστήμης μονὴ, ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. ἡ μνήμη ἄρα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ· ἐπειδὴ μονὴ τῆς ἐπιστήμης ἐστί. τοῦτο δ' οὐκ ἐνδέχεται. μνήμη γὰρ πᾶσα, ἐν ψυχῇ. Ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος, καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς κοινός. οὐδὲν γὰρ διαφέρει, τῆς μνήμης γένος τὴν μονὴν εἰπεῖν, ἢ συμβεβηκέναι φάσκειν αὐτῇ τοῦτο.

τοῦτο. εἰ γὰρ ὁπωσοῦν ἐστιν ἡ μνήμη, μονὴ ἐπιστήμης, ὁ αὐτὸς ἁρμόσει περὶ αὐτῆς λόγος.

cidere. nam ſi quouis modo memoria eſt manſio ſcientiæ, hæc eadem de ea ratio conueniet.

Alij loci. Cap. v.

1 Si habitus ad actum reducatur, vel actus ad habitum. 2 Si habitus ad facultatem referatur. 3 Si conſequens pro genere ponatur. 4 Si non in eodem ſubiecto ſint genus & ſpecies. 5 Si ſpecies ſit generis particeps ex parte. 6 Si genus ſit pars ſpeciei. 7 Si id quod vituperandum & fugiendum eſt, ad facultatem, ſiue ad id quod poteſt, referatur. 8 Si id quod eſt per ſe honorabile: ad facultatem, vel ad id quod poteſt, vel ad effectiuum referatur. 9 Si in vno genere ponatur, quod eſt in duobus. 10 Si genus pro differentia ſumatur, & differētia pro genere. 11 Si affectio dicatur eſſe ſpecies, 12 vel genus ſubiecti.

Πάλιν εἰ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἐνέργειαν ἔθηκεν, ἢ τὴν ἐνέργειαν εἰς τὴν ἕξιν, οὐκ ἔστι γένος τὸ τοιοῦτον· οἷον, εἰ τὴν αἴσθησιν, κίνησιν διὰ σώματος· ἡ μὲν γὰρ αἴσθησις, ἕξις· ἡ δὲ κίνησις, ἐνέργεια. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὴν μνήμην, ἕξιν καθεκτικὴν ὑπολήψεως εἶπεν. οὐδεμία γὰρ μνήμη, ἕξις, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνέργεια.

2 Διαμαρτάνουσι δὲ καὶ οἱ τὴν ἕξιν εἰς τὴν ἀκολουθοῦσαν δύναμιν τάττοντες· οἷον, τὴν πρᾳότητα, ἐγκράτειαν ὀργῆς· καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν δικαιοσύνην, φόβων καὶ κερδῶν ἐγκράτειαν. ἀνδρεῖος μὲν γὰρ καὶ πρᾶος ὁ ἀπαθὴς λέγεται· ἐγκρατὴς δὲ, ὁ πάσχων καὶ μὴ ἀγόμενος. ἴσως μὲν οὖν ἀκολουθεῖ δύναμις ἑκατέρῳ τοιαύτη, ὥστ', εἰ πάθοι, μὴ ἄγεσθαι, ἀλλὰ κρατεῖν. οὐ μὴν τοῦτό γε ἐστι τῷ μὲν ἀνδρείῳ, τῷ δὲ πρᾴῳ εἶναι, ἀλλὰ τὸ ὅλως μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν τοιούτων μηδέν. 3 Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ παρακολουθοῦν ὁπωσοῦν, ὡς γένος τιθέασιν· οἷον, τὴν λύπην τῆς ὀργῆς, καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς πίστεως. ἄμφω γὰρ τὰ εἰρημένα παρακολουθεῖ μὲν τρόπον τινὰ τοῖς ἀποδοθεῖσιν εἴδεσιν· οὐδέτερον δ' αὐτῶν γένος ἐστί.

Præterea ſi habitum ad actū retulerit, vel actum ad habitum: id non eſt genus. veluti ſi *dixerit* ſenſum *eſſe* motum per corpus. nam ſenſus *eſt* habitus: motus verò *eſt* actus. item ſi dixerit memoriam *eſſe* habitū retinendæ exiſtimationis: nulla enim memoria *eſt* habitus, ſed potiùs actus. CAP. V. 27

2 Peccant etiam, qui habitum ad conſequentem facultatem reducunt: vt *qui dicant* clementiam *eſſe* continentiam iræ, & fortitudinem ac iuſtitiam *eſſe* continentiam metus & lucri. Fortis[a] enim & clemens dicitur, qui eſt perturbatione vacuus: continēs autem, qui à perturbatione, in qua eſt, non trahitur. Fortaſſe autem vtrique cōſequens eſt talis facultas, vt, ſi in perturbatione eſſet, non traheretur, ſed *eam* vinceret. nō tamē hæc eſt *viri* fortis vel clementis eſſentia, ſed omnino ab his perturbationibus non affici. 28

[a] Vide lib. 6. Ethic. Nicom.

3 Interdum verò & quod quoquo modo conſequens eſt, quaſi genus ponunt: vt dolorem *genus* iræ, & exiſtimationem fidei. ambo enim illa conſequentia ſunt aliquo modo his ſpeciebus: ſed neutrum eorum eſt genus

nam qui iraſcitur, dolet, cùm in eo dolor præceſſerit. quãdoquidem non ira doloris, ſed dolor iræ cauſa *eſt*, quare ſimpliciter ira non eſt dolor. Secundũ hæc nec fides *eſt* exiſtimatio: quia fieri poteſt, vt aliquis fidem non habens, eandem exiſtimationẽ habeat. quod fieri nequit, ſi fides *eſt* ſpecies exiſtimationis. non poteſt enim quidpiam idem permanere, ſi ex ſpecie omnino mutatum ſit: quemadmodum idem animal non *poteſt* interdum eſſe homo, interdum nõ *homo*. Quòd ſi quis dixerit, neceſſariò eũ qui exiſtimat, etiã credere: æqualiter[a] exiſtimatio & opinio dicentur. quocirca ne ſic quidem poteſt eſſe genus: quoniam oportet ge-
26 nus de pluribus dici. 4 Videre etiam *oportet*, an naturâ comparatum ſit vt in eodẽ aliquo *ſubiecto* ambo inſint. in quo enim ineſt genus, *ineſt* etiã ſpecies: vt in quo albor, etiam color: & in quo grammatica, etiam ſcientia. Si quis igitur dixerit verecundiã *eſſe* metum, aut iram *eſſe* dolorẽ: non accidet, vt in eodẽ & genus & ſpecies inſint. nam verecũdia *eſt* in *parte animæ* ratiocinatiua, metus autem in iraſcibili. ac dolor quidẽ in concupiſcibili, quoniam in hac *eſt* etiam voluptas: ira autem in cõcupiſcibili. quare ea quæ allata fuerunt, non ſunt genera: quia nõ eſt naturâ comparatum, vt inſint in eodem *ſubiecto*, in quo *inſunt* ſpecies. Similitérque ſi amicitia *eſt* in concupiſcibili, non poteſt eſſe volũtas quædam: omnis enim voluntas *eſt* in *parte* ratiocinatiua. Vtilis autem eſt hic locus etiã ad accidẽs *examinandũ*: quoniam in eodẽ *ſunt* accidẽs[b] & id cui accidit.

[a] De totidem

[b] Ad differendũ de problemate accidentis.

ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, προτέρας ἐν αὐτῷ τῆς λύπης γενομένης. οὐ γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς λύπης, ἀλλ' ἡ λύπη τῆς ὀργῆς αἰτία. ὥσθ' ἁπλῶς ἡ ὀργὴ οὐκ ἔστι λύπη. κατὰ ταῦτα δὲ οὐδ' ἡ πίστις ὑπόληψις. ἐνδέχεται γὰρ τὴν αὐτὴν ὑπόληψιν, καὶ μὴ πιστεύοντα ἔχειν. οὐκ ἐνδέχεται δ', εἴπερ ἡ πίστις εἶδος τῆς ὑπολήψεως. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τι τὸ αὐτὸ ἔτι διαμένειν, εἴπερ ἐκ τοῦ εἴδους ὅλως μεταβάλη· καθάπερ οὐδὲ τὸ αὐτὸ ζῶον, ὁτὲ μὲν ἄνθρωπον εἶναι, ὁτὲ δὲ μή. ἐὰν δέ τις φῇ ἐξ ἀνάγκης τὸν ὑπολαμβάνοντα καὶ πιστεύειν, ἐπ' ἴσων ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ πίστις ῥηθήσεται. ὥστε οὐδ' ἂν οὕτως εἴη γένος· ἐπὶ πλεῖον γὰρ δεῖ λέγεσθαι τὸ γένος.

4 Ὁρᾶν δὲ καὶ εἰ ἔν τινι τῷ αὐτῷ πέφυκεν ἄμφω γίνεσθαι. ἐν ᾧ γὰρ τὸ εἶδος, καὶ τὸ γένος· οἷον, ἐν ᾧ τὸ λευκὸν, καὶ τὸ χρῶμα. καὶ ἐν ᾧ γραμματικὴ, καὶ ἐπιστήμη. ἐὰν οὖν τις τὴν αἰσχύνην φόβον εἴπῃ, ἢ τὴν ὀργὴν λύπην· οὐ συμβήσεται ἐν τῷ αὐτῷ τὸ, τε γένος τὸ εἶδος ὑπάρχειν. ἡ μὲν γὰρ αἰσχύνη, ἐν τῷ λογιστικῷ· ὁ δὲ φόβος, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. καὶ ἡ μὲν λύπη, ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, ἐν τούτῳ γὰρ καὶ ἡ ἡδονή· ἡ δὲ ὀργὴ, ἐν τῷ θυμοειδεῖ. ὥστ' οὐ γένη τὰ ἀποδοθέντα, ἐπειδὴ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ τοῖς εἴδεσι πέφυκε γίνεσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ φιλία ἐν τῷ ἐπιθυμητικῷ, οὐκ ἂν εἴη βούλησίς τις. πᾶσα γὰρ βούλησις ἐν τῷ λογιστικῷ. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος καὶ πρὸς τὸ συμβεβηκός. ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ᾧ συμβέβηκεν.

ὥστ' αὐ-

ὥστ᾽ ἂν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ φαίνηται, δῆλον ὅτι οὐ συμβέβηκεν. 5 Ἔτι, εἰ κατά τι τὸ εἶδος τοῦ εἰρημένου γένους μετέχει· οὐ δοκεῖ γὰρ κατά τι μετέχεσθαι τὸ γένος· οὐ γάρ ἐστιν ὁ ἄνθρωπος κατά τι ζῷον, οὐδ᾽ ἡ γραμματικὴ κατά τι ἐπιστήμη. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. σκοπεῖν οὖν, εἰ ἐπί τινων κατά τι μετέχεται τὸ γένος. οἷον, εἰ τὸ ζῷον ὅπερ αἰσθητὸν ἢ ὁρατὸν εἴρηται. κατά τι γὰρ αἰσθητὸν καὶ ὁρατὸν τὸ ζῷον. κατὰ τὸ σῶμα γὰρ, αἰσθητὸν καὶ ὁρατόν, κατὰ δὲ τὴν ψυχὴν οὔ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένος τοῦ ζῴου, τὸ ὁρατὸν καὶ τὸ αἰσθητόν. 6 Λανθάνουσι δ᾽ ἐνίοτε καὶ τὸ ὅλον εἰς τὸ μέρος τιθέντες. οἷον, τὸ ζῷον, σῶμα ἔμψυχον. οὐδαμῶς δὲ τὸ μέρος τοῦ ὅλου κατηγορεῖται. ὥστ᾽ οὐκ ἂν εἴη τὸ σῶμα, γένος τοῦ ζῴου, ἐπειδὴ μέρος ἐστίν. 7 Ὁρᾷν δὲ καὶ εἴ τι τῶν ψεκτῶν ἢ φευκτῶν εἰς δύναμιν ἢ τὸ δυνατὸν ἔθηκεν· οἷον, τὸν σοφιστὴν, τὸν δυνάμενον ἀπὸ φαινομένης σοφίας χρηματίζεσθαι. ἢ διάβολον, τὸν δυνάμενον διαβάλλειν, καὶ ἐχθροὺς ποιεῖν τοὺς φίλους· ἢ κλέπτην, τὸν δυνάμενον τὰ ἀλλότρια λάθρα κλέπτειν. οὐδεὶς γὰρ τῶν εἰρημένων, τῷ δυνατὸς εἶναί τι τούτων, τοιοῦτος λέγεται. δύναται μὲν γὰρ καὶ ὁ Θεὸς, καὶ ὁ σπουδαῖος τὰ φαῦλα δρᾷν, ἀλλ᾽ οὐκ εἰσὶ τοιοῦτοι. πάντες γὰρ οἱ φαῦλοι κατὰ προαίρεσιν λέγονται. Ἔτι πᾶσαι αἱ δυνάμεις τῶν αἱρετῶν· καὶ γὰρ αἱ τῶν φαύλων δυνάμεις αἱρεταί. διὸ καὶ τὸν Θεὸν καὶ τὸν σπουδαῖον ἔχειν φαμὲν αὐτάς. δυνατοὺς γάρ φαμεν εἶναι τὰ φαῦλα πράττειν.

quamobrem niſi in eodem *eſſe* videantur, conſtat non accidere. 5 Præterea *videndum eſt*, an ex 30
parte ſpecies ſit eius particeps, quod dicitur eſſe genus: quia nō videtur genus communicari ex parte. non enim homo eſt quadamtenus animal, neque grammatica *eſt* quadantenus ſciētia. ſimilis *eſt* ceterorū ratio. Conſiderare igitur *oportet*, an cū quibuſdam ex parte genus comunicetur. quale *eſt*, ſi animal dictum ſit *eſſe* id quod ſenſibile, aut viſibile: quoniam animal *eſt* ex parte ſenſibile & viſibile: quandoquidem ratione corporis *eſt* ſēſibile & viſibile, ratione autem animæ nō *item*. quare viſibile & ſenſibile non poſſunt eſſe genera animaliū. 6 Interdum etiam 31
non animaduertūt, ſe totum ad partem reducere: vt *qui dicunt* animal *eſſe* corpus animatum. atqui nullo modo pars toti attribuitur. quare corpus non poteſt eſſe genus animalis, cùm ſit pars. 7 Videre etiam *oportet*, an ali- 32
quid vituperandum vel fugiendum, ad facultatē, vel ad id quod poteſt, retulerit. quale *eſt*, *ſi dixerit* ſophiſtā eſſe eum qui poteſt ex ſapiētia, qua videtur eſſe præditus, lucrari: aut calumniatorē, eum qui poteſt calumniari, & ex amicis inimicos facere: aut furē, eum qui poteſt aliena clam furari. nullus enim eorum quos dixi, talis eſſe dicitur, quia poſſit aliquid horum facere. poteſt enim & Deus, & *vir* probus, quę mala ſunt, efficere: nō tamē tales ſunt: omnes enim improbi ex prælectione nominantur. Præterea omnes facultates *ſunt in* rerum eligendarum *numero*. nam & improborum facultates *ſunt* eligendæ. idcirco & Deum & *virum* bonum dicimus eas habere: dicimus enim eos poſſe quæ mala ſunt, agere.

Quare facultas nullius rei vituperandæ genus eſſe poteſt. alioquin accidet, vt aliquid quod ſit vituperandum, ſit eligendum: erit enim aliqua facultas vituperanda.
33 8 *Videndum* etiam *eſt*, an aliquid eorum quæ ſunt per ſe honorabilia vel eligenda, ad facultatem, vel ad id quod poteſt, vel ad effectiuũ retulerit. omnis enim facultas, & quicquid poteſt, aut efficiẽdi vim habet, propter aliud *eſt* eligendum.
34 9 Vel an aliquid eorum, quæ in duob[9] pluribúſve generibus *collocátur*, ad vnum reduxerit. quædam enim non licet ad vnum genus referre: vt impoſtorẽ, & calumniatorem. etenim nec qui conſilium capit, cùm *efficere* non poſſit, nec qui *efficere* poteſt, niſi cõſiliũ capiat, calumniator *eſt*, vel impoſtor: ſed qui ambo hæc habet: quamobrẽ ea quę dicta ſűt[a], non in vno genere, ſed in vtroque poni debẽt.
35 10 Præterea interdum vice verſa genus ponũt pro differentia, & differentiam pro genere. *vt qui dicũt* ſtuporẽ *eſſe* exſuperantiam admirationis, & fidem *eſſe* vehementiam exiſtimationis. nam neq; exſuperãtia, neq; vehementia *eſt* genus, ſed differentia. ſtupor enim videtur *eſſe* admiratio exſuperãs[b]: & fides, exiſtimatio vehemens. quare admiratio & exiſtimatio ſunt genera: exſuperantia verò & vehementia, differentiæ. Præterea, ſi quis exſuperantiam & magnitudinẽ pro genere acceperit, etiam res inanimæ fidẽ habebũt, & obſtupeſcẽt. cuiuſq; enim rei vehemẽtia & exſuperãtia ineſt in eã re, cuius eſt vehementia & exſuperantia. ſi igitur ſtupor eſt exſuperantia admirationis, inerit in admiratione ſtupor, quapropter admiratio obſtupeſcet

a Impoſtor & calumniator.

b Nimia.

ὥστε οὐδενὸς ἂν εἴη ψεκτοῦ γένος ἡ δύναμις. εἰ δὲ μὴ, συμβήσεταί τι τῶν ψεκτῶν, αἱρετὸν εἶναι· ἔσται γάρ τις δύναμις ψεκτή. 8 Καὶ εἴ τι τῶν δι᾽ αὑτὸ τιμίων ἢ αἱρετῶν, εἰς δύναμιν, ἢ τὸ δυνατὸν, ἢ τὸ ποιητικὸν ἔθηκε. πᾶσα γὰρ δύναμις, καὶ πᾶν τὸ δυνατὸν, ἢ τὸ ποιητικὸν, δι᾽ ἄλλο αἱρετόν. 9 Ἢ εἴ τι τῶν ἐν δυσὶ γένεσιν ἢ πλείοσιν, εἰς θάτερον ἔθηκεν. ἔνια γὰρ οὐκ ἔστιν εἰς ἓν γένος θεῖναι· οἷον, τὸν φένακα, καὶ τὸν διάβολον. οὔτε γὰρ ὁ προαιρούμενος, ἀδυνατῶν δέ· οὔτε ὁ δυνάμενος μὲν, μὴ προαιρούμενος δὲ, διάβολος ἢ φέναξ· ἀλλ᾽ ὁ ἄμφω ταῦτα ἔχων. ὥστ᾽ οὐ θετέον εἰς ἓν γένος, ἀλλ᾽ εἰς ἀμφότερα, τὰ εἰρημένα. 10 Ἔτι, ἐνίοτε ἀνάπαλιν τὸ μὲν γένος, ὡς διαφορὰν ἀποδιδόασι· τὴν δὲ διαφορὰν, ὡς γένος· οἷον, τὴν ἔκπληξιν, ὑπερβολὴν θαυμασιότητος· καὶ τὴν πίστιν, σφοδρότητα ὑπολήψεως. οὔτε γὰρ ἡ ὑπερβολὴ, οὔτε ἡ σφοδρότης, γένος, ἀλλὰ διαφορά. δοκεῖ γὰρ ἡ ἔκπληξις, θαυμασιότης εἶναι ὑπερβάλλουσα· καὶ ἡ πίστις, ὑπόληψις σφοδρά. ὥστε γένος ἡ θαυμασιότης, καὶ ἡ ὑπόληψίς ἐστιν· ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἡ σφοδρότης, διαφορά. Ἔτι, εἴ τις τὴν ὑπερβολὴν καὶ τὴν σφοδρότητα ὡς γένος ἀποδώσει, τὰ ἄψυχα πιστεύσει καὶ ἐκπλαγήσεται. ἡ γὰρ ἑκάστου σφοδρότης καὶ ὑπερβολὴ πάρεστιν ἐκείνῳ, οὗ ἐστι σφοδρότης καὶ ὑπερβολή. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις, ὑπερβολή ἐστι θαυμασιότητος, παρέσται τῇ θαυμασιότητι ἡ ἔκπληξις. ὥστε ἡ θαυμασιότης ἐκπλαγήσεται.

ὁμοίως

ὁμοίως δὲ καὶ ἡ πίστις παρέσται τῇ ὑπολήψει, εἴπερ σφοδρότης ὑπολήψεώς ἐστιν. ὥστε ἡ ὑπόληψις πιστεύσει. Ἔτι συμβήσεται τῷ οὕτως ἀποδιδόντι, σφοδρότητα σφοδρὰν λέγειν, καὶ ὑπερβολὴν ὑπερβάλλουσαν. ἔστι γάρ τις πίστις σφοδρά. εἰ οὖν ἡ πίστις σφοδρότης ἐστὶ, σφοδρότης ἂν εἴη σφοδρά. ὁμοίως δὲ καὶ ἔκπληξίς τίς ἐστιν ὑπερβάλλουσα. εἰ οὖν ἡ ἔκπληξις, ὑπερβολή ἐστιν, ὑπερβολὴ ἂν εἴη ὑπερβάλλουσα. οὐ δοκεῖ δὲ οὐδέτερον τούτων· ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἐπιστήμη ἐπιστητὸν, οὐδὲ ἡ κίνησις κινούμενον. 11 Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσι, καὶ τὸ πάθος εἰς γένος τὸ πεπονθὸς τιθέντες· οἷον, ὅσοι τὴν ἀθανασίαν, ζωὴν ἀΐδιόν φασιν εἶναι. πάθος γάρ τι ζωῆς, ἢ σύμπτωμα, ἡ ἀθανασία ἔοικεν εἶναι. ὅτι δ' ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, δῆλον ἂν γένοιτο, εἴ τις συγχωρήσειέ τινα ἐκ θνητοῦ ἀθάνατον γίνεσθαι. οὐδεὶς γὰρ φήσει ἑτέραν αὐτὸν ζωὴν λαμβάνειν· ἀλλὰ σύμπτωμά τι, ἢ πάθος αὐτῇ ταύτῃ παραγεγενῆσθαι. ὥστ' οὐ γένος ἡ ζωὴ τῆς ἀθανασίας. 12 Ἔτι, εἰ τοῦ πάθους, οὗ ἐστι πάθος, ἐκεῖνο γένος φασὶν εἶναι. οἷον, τὸ πνεῦμα ἀέρα κινούμενον. μᾶλλον γὰρ κίνησις ἀέρος τὸ πνεῦμα. ὁ γὰρ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει, ὅταν τε κινῆται, καὶ ὅταν μένῃ. ὥστ' οὐκ ἔστιν ὅλως ἀὴρ τὸ πνεῦμα· ἦν γὰρ ἂν καὶ μὴ κινουμένου τοῦ ἀέρος πνεῦμα, εἴπερ ὁ αὐτὸς ἀὴρ διαμένει, ὅσπερ ἦν πνεῦμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. εἰ δ' ἄρα καὶ ἐπὶ τούτου δεῖ συγχωρῆσαι, ὅτι ἐστὶν ἀὴρ κινούμενος τὸ πνεῦμα, ἀλλ' οὔτι γε κατὰ πάντων τὸ τοιοῦτον ἀποδεκτέον,

Similitérque fides inerit in exiſtimatione: ſiquidem eſt vehementia exiſtimationis: quamobrem exiſtimatio fidem habebit. Præterea accidit ei qui ita *genus* accipit, vt vehemẽtiam vehemẽtem dicat, & exſuperantiam exſuperantem. nam quædam fides eſt vehemẽs: ſi igitur fides ſit vehementia, certè vehementia erit vehemens. Similiter etiam quidam ſtupor eſt exſuperans[a]. ſi igitur ſtupor ſit exuperãtia, certè exſuperantia erit exſuperans. Atqui horum neutrum *eſſe* videtur[b]: quemadmodum nec ſciẽtia *eſt* res ſcibilis, nec motio *eſt* id quod mouetur. 11 Interdum etiam errãt, affectionem, *quaſi* in genere, ponentes *in* eo quod affectum eſt: vt quicunque aiunt immortalitatẽ eſſe vitam æternam: quoniam immortalitas videtur eſſe affectio quædam ſiue accidens vitæ. quod quidem verum eſſe, perſpicuũ fieri poſſit, ſi quis conceſſerit, aliquem ex mortali immortalem fieri poſſe. nemo enim dicet eum aliam vitam accipere, ſed accidẽs quoddam vel affectionem ei *vitæ quã degebat*, acceſſiſſe. quocirca vita non *eſt* genus immortalitatis.
12 *Errant* etiã, ſi id cuius eſt affectio, dicant eſſe affectionis gen⁹: vt ventum, aërem motum. nam ventus *eſt* potiùs aëris motio: quandoquidem idẽ aër permanet, & cùm mouetur, & cũ ſtat: quare omnino vẽtus nõ eſt aër: alioquin & non moto aëre ventus eſſet: ſiquidem aër idem permanet, qui erat ventus. Similiter *dicendum eſt* de huiuſmodi aliis *rebus*. Sed & ſi cõcedere oporteat ventũ eſſe aërẽ motũ: non tamẽ in omnibus hoc admitti debet,

a Nimium.

b Non vel etiam exſuperãtia eſſe exſuperans, nec magnitudo magna.

36

id eſt, *nō etiā in iis* de quibus nō verè dicitur genus propoſitū, ſed in iis *tantum*, quibus verè attribuitur genus. nam in quibuſdam non videtur verè dici: vt in niue, & *in* luto. niuem enim aiunt eſſe aquam concretam: lutum autem, terram humore temperatā. ſed nec lutum eſt terra: nec nix, aqua. quare ex propoſitis generibus neutrū poteſt eſſe genus. oportet enim genus ſemper verè dici de ſpeciebus. Similiter nec vinum eſt aqua putrefacta, vt Empedocles ait *illo loco*,

--Putrefacta in ligno aqua.

ſimpliciter enim *vinum* non eſt aqua.

καθ' ὧν μὴ ἀληθεύεται τὸ τεθὲν γένος, ἀλλ' ἐφ' ὅσων ἀληθῶς κατηγορεῖται τὸ ἀποδοθὲν γένος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ δοκεῖ ἀληθεύεσθαι· οἷον, ὅτι τῆς χιόνος, καὶ τοῦ πηλοῦ. τὴν μὲν γὰρ χιόνα φασὶν ὕδωρ εἶναι πεπηγός· τὸν δὲ πηλὸν, γῆν ὑγρῷ πεφυρμένην. ἔστι δὲ οὔθ' ὁ πηλὸς γῆ, οὔθ' ἡ χιὼν ὕδωρ. ὥστε οὐκ ἂν εἴη γένος, οὐδέτερον τῶν ἀποδοθέντων γενῶν. δεῖ γὰρ τὸ γένος ἀληθεύεσθαι ἀεὶ κατὰ τῶν εἰδῶν. ὁμοίως οὐδ' ὁ οἶνος, ὕδωρ ἐστὶ σεσηπὸς, καθάπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι,

-- Σαπὲν ἐν ξύλῳ ὕδωρ.

ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὕδωρ.

Alij loci. CAP. VI.

1 Si dicatur alicuius rei genus eſſe id quod nullius rei eſt genus. 2 Si genus vel differētia omnibus rebus conſequens ſit. 3 Si genus ſit in ſpecie vt in ſubiecto. 4 Si non ſit ſynonymum. 5 Si melior ſpecies deteriori generi ſubiiciatur. 6 Si id quod ad duo eodem modo affectum eſt, ad deterius genus referatur. 7 Ab eo quod magis vel æquè vel minus eſt genus, aut ſpecies 14 Si quid multis ſpecie differentibus attribuatur in quæſtione quid eſt. 15 Diſtinctio generis & differentiæ. 16 A denominatis. 17 Si quid ſit ſemper conſequens, nec reciprocetur. 19 Epilogus.

CAP. VI. 37

PRæterea *videndum eſt*, an omnino id quod propoſitū eſt nullius rei ſit genus. manifeſtum enim erit, ne ſpeciei quidē propoſitæ *genus eſſe*, videndum autē eſt ex eo, quod ſpecie *inter ſe* nō differunt ea, quæ participāt propoſitū genus: vt alba: hæc enim ſpecie non differunt inter ſe: omnis autem generis ſpecies differunt. quare album nullius *rei* genus eſſe poteſt. 2 Rurſus *videndum eſt*, an id quod omnibus rebus eſt conſequens, genus vel differentiam *eſſe* dixerit. multa enim *ſunt* omnibus rebus conſequētia, vt ens & vnum *in* eorum *numero* ſunt, quę res omnes conſequūtur. ſi igitur ens pro genere poſuerit: procul dubio *rerum* omnium genus futurum eſt: quoniam eis attribuitur: nulli enim *rei* genus, præterquam ſpeciebus, attribuitur.

ΕΤι, εἰ ὅλως τὸ ἀποδοθὲν, μηδενός ἐστι γένος. δῆλον γὰρ, ὡς οὐδὲ τοῦ λεχθέντος. σκοπεῖν δ' ἐκ τοῦ μηδὲν διαφέρειν εἴδει τὰ μετέχοντα τοῦ ἀποδοθέντος γένους· οἷον, τὰ λευκά· οὐδὲν γὰρ διαφέρει τῷ εἴδει ταῦτ' ἀλλήλων. παντὸς δὲ γένους ἐστὶν εἴδη διάφορα. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τὸ λευκὸν, γένος οὐδενός. 2 Πάλιν, εἰ τὸ πᾶσιν ἀκολουθοῦν, γένος ἢ διαφορὰν εἶπε. πλείω γὰρ τὰ πᾶσιν ἑπόμενα, οἷον, τὸ ὂν, καὶ τὸ ἓν, τῶν πᾶσιν ἑπομένων ἐστίν. εἰ οὖν τὸ ὂν, γένος ἀπέδωκε· δῆλον, ὅτι πάντων ἂν εἴη γένος· ἐπειδὴ κατηγορεῖται αὐτῶν. κατ' οὐδενὸς γὰρ τὸ γένος, ἀλλ' ἢ κατὰ τῶν εἰδῶν, κατηγορεῖται.

ὥστε

ὥστε καὶ τὸ ἓν, εἶδος ἂν εἴη τοῦ ὄντος. συμβαίνει οὖν κατὰ πάντων, ὧν τὸ γένος κατηγορεῖται, καὶ τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι, (ἐπειδὴ καὶ τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν κατὰ πάντων ἁπλῶς κατηγορεῖται) δέον ἐπ' ἔλαττον τὸ εἶδος κατηγορεῖσθαι. εἰ δὲ τὸ πᾶσιν ἑπόμενον, διαφορὰν εἶπε· δῆλον, ὅτι ἐπίσης, ἢ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ τοῦ γένους ῥηθήσεται. εἰ μὲν γὰρ καὶ τὸ γένος τῶν πᾶσιν ἑπομένων, ἐπίσης. εἰ δὲ μὴ πᾶσιν ἕποιτο τὸ γένος, ὅτι πλέον ἡ διαφορὰ λέγοιτ' ἂν αὐτοῦ. 3 Ἔτι, εἰ ἐν ὑποκειμένῳ τῷ εἴδει τὸ ἀποδοθὲν γένος λέγεται, καθάπερ τὸ λευκὸν ἐπὶ τῆς χιόνος. ὥστε δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη γένος. καθ' ὑποκειμένου γὰρ τοῦ εἴδους μόνον τὸ γένος λέγεται. 4 Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ μὴ συνώνυμον τὸ γένος τῷ εἴδει. κατὰ πάντων γὰρ τῶν εἰδῶν συνωνύμως τὸ γένος κατηγορεῖται.

5 Ἔτι, ὅταν ὄντος τῷ γένει καὶ τῷ εἴδει ἐναντίου, τὸ βέλτιον τῶν ἐναντίων εἰς τὸ χεῖρον γένος τεθῇ· συμβήσεται γὰρ τὸ λοιπὸν ἐν τῷ λοιπῷ εἶναι· ἐπειδὴ τὰ ἐναντία, ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν. ὥστε τὸ βέλτιον ἐν τῷ χείρονι ἔσται. δοκεῖ δὲ τοῦ βελτίονος καὶ τὸ γένος βέλτιον εἶναι. 6 Καὶ εἰ τοῦ αὐτοῦ ὁμοίως πρὸς ἄμφω ἔχοντος, εἰς τὸ χεῖρον, καὶ μὴ εἰς τὸ βέλτιον γένος ἔθηκεν· οἷον, τὴν ψυχὴν, ὅπερ κίνησιν, ἢ κινούμενον. ὁμοίως γὰρ ἡ αὐτὴ στατικὴ καὶ κινητικὴ δοκεῖ εἶναι. ὥστ' εἰ βέλτιον ἡ στάσις, εἰς τοῦτο ἔδει τὸ γένος θεῖναι. 7 Ἔτι ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, ἀνασκευάζοντι μὲν, εἰ τὸ γένος δέχεται τὸ μᾶλ

quare etiam vnum erit ſpecies entis. accidit igitur, vt iis omnibus, quibus genus attribuitur,[a] etiam ſpecies attribuatur, (quandoquidem & ens & vnum omnibus *rebus* ſimpliciter attribuuntur) cùm paucioribus ſpeciē attribui oporteat. Si verò id quod omnibus conſequens eſt, differentiam *eſſe* dixerit: patet, de totidem aut de plurib. differentiam quàm genus dictum iri. ſi enim & genꝰ *ſit in* eorum *numero* quæ omnibus conſequentia ſunt, de totidem *dicetur*. ſi verò *genus* non omnibus *rebus* conſequens ſit, de pluribus differentia dicetur, quàm ipſum *genus*. 3 Præterea *videndum eſt*, an in ſubiecta ſpecie propoſitum genꝰ *eſſe* dicatur[a], vt album in niue. itaque perſpicuum *eſt* nō eſſe genus. de ſubiecta enim ſpecie tantùm genus dicitur [b].
4 Cōſiderare[c] etiam *oportet*, an genus & ſpecies nō ſint ſynonyma. omnib. enim ſpeciebus ſynonymus genus attribuitur.
5 Præterea *peccatur*, cùm eſt & generi & ſpeciei aliquid contrarium: & ex cōtrarijs *ſpeciebus* ea quæ melior eſt, ad deterius genus refertur. accidet enim vt reliqua in reliquo ſit: quoniam cōtraria *ſunt* in cōtrarijs generibꝰ. quare melior *ſpecies* erit in deteriori *genere*[d]: videtur autē melioris melius genus eſſe. 6 *Peccat* etiā, ſi cùm eadē res ad vtrumq; ſit eodē modo affecta, ad deterius, non ad melius genus retulerit: vt ſi *dixerit* animam eſſe id quod motionem, vel rem motam. eadem enim videtur æquè habere vim ſiſtendi, ac mouēdi. quare ſi ſtatus *eſt* melior, ad hoc genus referri oportebat. 7 *Præterea* ab *eo quod eſt* magis vel minùs, ei qui refellit, *arguere licet*, ſi genus recipiat intentio-

a An genus ſit in ſpecie vt in ſubiecto, proinde ſit accidens, non genus.
b Genus quà genus, dicitur de ſpeciebus. nam genus & ſpecies auctore Porphyrio, ſunt relata. Ceterùm eadem res poteſt quà genus attribui ſpeciebus, & quà accidens attribui ſubiectis. vt color quà genus, attribuitur albori & nigrori: quà accidens, corpori.
c Coniunge locum expoſitum
38
cap. 3. part. 3.
d Vt iuſtitia & iniuſtitia ſunt contraria: item εὐβουλία & κακοβουλία, id eſt, bona conſultatio &
39
mala conſultatio. Cùm igitur Thraſimachus apud Platonē dicat
40
iniuſtitiā eſſe εὐβουλίαν cogitur fateri iuſtitiā eſſe κακοβουλίαν: proinde meliorem ſpeciem ad deterius genus, deteriorem ad melius reduxit. Aliud exemplū: Contraria ſunt bonum & malū,
14
item voluptas & dolor. ſi igitur voluptas eſt ſpecies mali, dolor eſt ſpecies boni: atqui bonum eſt præferendū malo, & voluptas dolori: ergo præſtantior ſpecies ſubijcietur deteriori generi, de-
42
terior autē præſtantiori,

nem, ſpecies autem nō recipiat, neque ipſa, neq; quod ab ea denominatur. vtputa ſi virtus intentionem capit, etiam iuſtitia & iuſtus *capiunt*: dicitur enim alter altero iuſtior. ſi igitur ꝓpoſitū genus intentionem recipit, ſpecies autem non recipit, nec ipſa, nec quod ab ea denominatur: id quod propoſitum eſt, nō poteſt eſſe genus.

8 Rurſus ſi id quod magis vel æquè *eſſe* videtur, non eſt genus: patet, ne id quidem quod propoſitū fuit, *eſſe genus*. Vtilius autē *eſt* hic locus in ijs maximè, in quibus plura *eſſe* videntur, quæ ſpeciei in *quæſtione* quid eſt attribuantur, nec definitum eſt, nec dicere poſſumus, quodnam eorū *ſit* genus: vtputà iræ & dolor & exiſtimatitio cōtemptionis in *quæſtione* quid eſt videtur attribui. nam qui iraſciturt, dolet, ſéque contemni exiſtimat.

9 Eadem conſideratio *eſt* in ſpecie, ſi cum alia quapiam conferatur. ſi enim quod magis, vel quod æquè videtur eſſe in genere propoſito, non eſt in genere: manifeſtum *eſt*, nec propoſitam omnino ſpeciem in genere eſſe.

10 Qui igitur refellit, ita vt dictum eſt, vti *hoc loco* debet.

11 Confirmanti autem non eſt vtilis locus, ſi & genus & ſpecies intentionem recipiant. nihil enim vetat, cùm ambo recipiant[a], non eſſe alterum alterius genus. nam & album & honeſtum [b] intentionem ſuſcipit, ac neutrum eſt alterius genus.

12 Generum autem & ſpecierū inter ſe collatio vtilis *eſt*. veluti ſi æquè hoc & illud *eſt* genus, alterū autem *eſt* genus, etiā alterū *erit*. Item ſi id quod minùs *eſt genus*, *eſt genus*, etiam quod magis:

a Sub. intentionem.
b Vel, *pulchrū*.

λον, τὸ δὲ εἶδος μὴ δέχεται, μήτ' αὐτό, μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον. οἷον, εἰ ἡ ἀρετὴ δέχεται τὸ μᾶλλον· καὶ ἡ δικαιοσύνη, καὶ ὁ δίκαιος· λέγεται γὰρ δίκαιος μᾶλλον ἕτερος ἑτέρου. εἰ οὖν τὸ μὲν ἀποδοθὲν γένος δέχεται τὸ μᾶλλον, τὸ δ' εἶδος μὴ δέχεται, μήτ' αὐτό, μήτε τὸ κατ' ἐκεῖνο λεγόμενον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ἀποδοθὲν, γένος. 8 Πάλιν, εἰ τὸ μᾶλλον δοκοῦν ἢ ὁμοίως, μή ἐστι γένος, δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθέν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος ἐστὶν ἐπὶ τῶν τοιούτων μάλιστα, ἐφ' ὅσων πλείω φαίνεται τοῦ εἴδους ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, καὶ μὴ διώρισται, μηδ' ἔχομεν εἰπεῖν ποῖον αὐτῶν γένος· οἷον, τῆς ὀργῆς καὶ ἡ λύπη καὶ ἡ ὑπόληψις ὀλιγωρίας ἐν τῷ τί ἐστι δοκεῖ κατηγορεῖσθαι· λυπεῖται γὰρ ὁ ὀργιζόμενος, καὶ ὑπολαμβάνει ὀλιγωρεῖσθαι. 9 Ἡ αὐτὴ δὲ σκέψις ἐστὶ καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους πρὸς ἄλλο τι συγκρίνοντι. εἰ γὰρ τὸ μᾶλλον, ἢ τὸ ὁμοίως δοκοῦν εἶναι ἐν τῷ ἀποδοθέντι γένει, μή ἐστιν ἐν τῷ γένει· δῆλον ὅτι οὐδὲ τὸ ἀποδοθὲν ὅλως εἶδος, εἴη ἂν ἐν τῷ γένει. 10 Ἀναιροῦντι μὲν οὖν, καθάπερ εἴρηται, χρηστέον. 11 Κατασκευάζοντι δέ, εἰ μὲν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον τὸ ἀποδοθὲν γένος καὶ τὸ εἶδος, οὐ χρήσιμος ὁ τόπος· οὐδὲν γὰρ κωλύει, ἀμφοτέρων ἐπιδεχομένων, μὴ εἶναι θάτερον, θατέρου γένος. τό, τε γὰρ λευκὸν καὶ τὸ καλὸν ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ οὐδ' ἕτερον, ἑτέρου γένος. 12 Ἡ δὲ τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν πρὸς ἄλληλα σύγκρισις, χρήσιμος. οἷον, εἰ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε γένος, εἰ θάτερον γένος, καὶ θάτερον. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ ἧττον, καὶ τὸ μᾶλλον·

οἷον

οἷον, εἰ τῆς ἐγκρατείας μᾶλλον ἡ δύναμις ἢ ἡ ἀρετὴ γένος, ἡ δ' ἀρετὴ γένος, καὶ ἡ δύναμις. 13 Τὰ δ' αὐτὰ καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους ἁρμόσει λέγεσθαι. εἰ γὰρ ὁμοίως τόδε καὶ τόδε τοῦ προκειμένου εἶδος· εἰ θάτερον, εἶδος· καὶ τὸ λοιπόν. καὶ εἰ τὸ ἧττον δοκοῦν, εἶδός ἐστι· καὶ τὸ μᾶλλον. 14 Ἔτι, πρὸς τὸ κατασκευάζειν, σκεπτέον, εἰ καθ' ὧν ἀπεδόθη τὸ γένος, ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται, μὴ ὄντος ἑνὸς τοῦ ἀποδοθέντος εἴδους, ἀλλὰ καὶ πλειόνων καὶ διαφερόντων· δῆλον γὰρ, ὅτι γένος ἔσται. εἰ δ' ἓν τὸ ἀποδοθὲν εἶδός ἐστι, σκοπεῖν, εἰ καὶ κατὰ τῶν ἄλλων εἰδῶν τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται. πάλιν γὰρ συμβήσεται κατὰ πλειόνων αὐτὸ καὶ διαφερόντων κατηγορεῖσθαι, καὶ γένος ὁμολογεῖσθαι. 15 Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τισι καὶ ἡ διαφορὰ ἐν τῷ τί ἐστι τῶν εἰδῶν κατηγορεῖσθαι, χωριστέον τὸ γένος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς, χρωμένους τοῖς εἰρημένοις στοιχείοις. πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ γένος ἐπὶ πλέον λέγεται τῆς διαφορᾶς. εἶθ' ὅτι καὶ τὴν τί ἐστιν ἀπόδοσιν μᾶλλον ἁρμόττει τὸ γένος, ἢ τὴν διαφορὰν εἰπεῖν· ὁ γὰρ ζῷον εἰπὼν τὸν ἄνθρωπον, μᾶλλον δηλοῖ τί ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἢ ὁ πεζὸν εἰπών. καὶ ὅτι ἡ μὲν διαφορὰ ποιότητα τοῦ γένους ἀεὶ σημαίνει. τὸ δὲ γένος, τῆς διαφορᾶς οὔ· ὁ μὲν γὰρ εἰπὼν πεζὸν, ποιόν τι λέγει ζῷον· ὁ δὲ ζῷον εἰπὼν, οὐ λέγει ποιόν τι πεζόν. τὴν μὲν οὖν διαφορὰν ἀπὸ τοῦ γένους οὕτω χωριστέον. 16 Ἐπεὶ δὲ δοκεῖ τὸ μουσικὸν, ᾗ μουσικόν ἐστιν, ἐπιστῆμον εἶναι. καὶ ἡ μουσικὴ ἐπιστήμη τίς ἐστι. καὶ εἰ τὸ βαδίζον, τῷ βαδίζειν κινεῖται. ἡ βα-

veluti ſi continentiæ potiùs genus *ſit* facultas quàm virtus, virtus autem *ſit* genus: etiam facultas *eſt genus*. 13 Eadem de ſpecie dici conueniet. nam ſi æquè hoc & illud *ſit* propoſiti *generis* ſpecies, alterum autem *ſit* ſpecies, etiã reliquum *erit*. & ſi quod minùs videtur, ſpecies eſt: etiam quod magis. 14 Præterea vt confirmetur cõſiderandũ *eſt*, an *iis* quibus aſſignatũ eſt genus in *quæſtione* quid eſt attribuatur, cùm nõ ſit[a] vna data ſpecies, ſed plures ac differentes: quia proculdubio erit genus [b]. At ſi vna ſit ſpecies data, cõſiderare *oportet*, an etiam aliis ſpeciebus genus in *quæſtione* quid eſt attribuatur [c]. rurſus enim efficietur, vt idem pluribus ac differẽtibus attribuatur, & genus *eſſe* concedatur. 15 Quoniam autem quibuſdam videtur etiam differentia in *quæſtione* quid eſt, ſpeciebus attribui: ſeparandum *eſt* genus à differentia per dicta elementa [d]. Primùm, quia genus de pluribus dicitur, quàm differentia. deinde quia in reſponſione ad *quæſtionem* quid eſt, aptiùs dicitur genus, quã differentia: nã qui dicit hominem *eſſe* animal, magis declarat quid ſit homo, quàm qui dicit *eſſe* pedeſtre. & quia differẽtia qualitatẽ generis ſemper ſignificat, genus autem differentiæ *qualitatem* non *ſignificat*. nam qui ait pedeſtre, quale quid animal dicit: qui verò inquit animal, non dicit quale quid pedeſtre. Ac differentia quidem à genere ita ſeparanda eſt.

16 Quia [e] verò muſicum videtur, quà muſicum eſt, ſciens eſſe; etiam muſica eſt ſcientia quædam: & ſi ambulans propterea quòd ambulat, mouetur; ambu-

43

a In problemate.

b Vt animal eſt genus hominis & equi: quoniam hæc ſpecie differunt, & ambobus animal attribuitur in quæſtione quid eſt.

c Vt virtus rectè dicitur eſſe genus fortitudinis, ſi & fortitudini & aliis ſpecie differẽtibus (veluti liberalitati & temperantiæ) attribuatur in quæſtione quid eſt.

d Ex principiis ſuprà expoſitis, vt cap. 2. part. 10. huius libri.

44

e Hoc loco Ariſtoteles ſæpiſſime vtitur.

latio eſt motio quædam: hoc *igitur* modo conſiderandum eſt, in quo quis velit genere aliquid collocare. vt ſi *quis probare velit* ſcientiam *eſſe* id quod fidem: *videndum eſt*, an ſciēs, quà ſcit, credat: *ſic* enim manifeſtũ *fiet*, ſcientiam eſſe fidem quandã. Eodem modo *fieri debet* in aliis eiuſmodi. 17 Præterea, quoniam quod alicui ſemper cõſequens eſt, nec reciprocatur, difficile *eſt* ſeparare *à genere, & oſtendere* non eſſe genus: ſi hoc illi omni conſequés ſit, illud autem huic non omni: (vt trãquillitati quies, & numero diuiduum: non contrà, quia non omne diuiduum *eſt* numerus, nec omnis quies *eſt* trãquillitas) ipſe quidem *diſputans* vti *hoc loco debet*, quaſi genus ſit id quod ſemper eſt cõſequens, cùm alterum non reciprocetur.

18 Alio verò *hoc argumentum* proponente, nõ in omnibus admitti debet, ſed obiicere, id q̃d non eſt, ei omni quod fit, conſequens eſſe, (quod enim fit, non eſt) nec reciprocari, (non enim quicquid non eſt, fit) attamen non eſſe genus id quod non eſt, eius quod fit. ſimpliciter enim eius quod non eſt, non ſunt ſpecies. 19 De genere igitur expoſita methodo diſſerendum eſt.

δισις, κίνησίς τίς ἐστι· σκοπεῖν, ἐν ᾧ ἂν βούλει γένει τι κατασκευάσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον. οἷον, εἰ τὴν ἐπιστήμην, ὅπερ πίστιν· εἰ ὁ ἐπιστάμενος, ᾗ ἐπίσταται, πιστεύει· δῆλον γὰρ, ὅτι ἡ ἐπιστήμη, πίστις ἄν τις εἴη. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. 17 Ἔτι, ἐπεὶ τὸ παρεπόμενόν τινι ἀεὶ, καὶ μὴ ἀντιστρέφον, χαλεπὸν χωρίσαι τοῦ μὴ γένος εἶναι· ἂν τόδε μὲν τῷδε ἕπηται παντὶ, τόδε δὲ τῷδε μὴ παντί. (οἷον, τῇ νηνεμίᾳ ἡ ἠρεμία, καὶ τῷ ἀριθμῷ τὸ διαιρετόν. ἀνάπαλιν δ' οὔ· τὸ γὰρ διαιρετὸν οὐ πᾶν ἀριθμός, οὐδ' ἡ ἠρεμία νηνεμία πᾶσα) αὐτῷ μὲν χρηστέον, ὡς γένους ὄντος τοῦ ἀεὶ ἀκολουθοῦντος, ὅταν μὴ ἀντιστρέφῃ θάτερον. 18 Ἄλλου δὲ προτείναντος, μὴ ἐπὶ πάντων ὑπακούειν. ἔνστασις δὲ αὐτοῦ, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἕπεται παντὶ τῷ γινομένῳ, (τὸ γὰρ γινόμενον οὐκ ἔστι) καὶ οὐκ ἀντιστρέφει (οὐ γὰρ πᾶν τὸ μὴ ὂν γίνεται) ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστι γένος τὸ μὴ ὂν τοῦ γινομένου. ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἔστι τοῦ μὴ ὄντος εἴδη.

19 Περὶ μὲν οὖν τοῦ γένους, καθάπερ εἴρηται, μεθοδευτέον.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
LIBER V.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS QVINTI LIBRI TOPICI.

Hoc libro agitur de
- Proprio, & problemate proprij. } *Cap.*1.
- Locis pertinētibus ad proprium,
  - Quod in collatione cū altero conſiſtit. } *Cap.*1.
  - Quod ſemper & per ſe ineſt. Hîc quæritur,
    - Vtrùm rectè an ſecus proprium expoſitum ſit. *Cap.*2.3.
    - Vtrùm ſit propriū, an non. De hac quæſtione declarantur loci.
      - Varij. *Cap.*4.5.
      - Ab oppoſitis. *Cap.*6.
      - Varij. *Cap.*7.
      - A comparatione. *Cap.*8.
      - A poteſtate. Ab hyperbole. } *Cap.* 9.

ARIST.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩ͂Ν ΤῸ ΠΈΜΠΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
Lib. V.

De proprio, & problemate proprij. Cap. I.

1 Protheſis. 2 Diuiſio proprij. 3 Quot efficiantur problemata, cùm proprium ponitur per collationem cum altero. 4 Definitiones ſingulorum propriorum. 5 Subdiuiſio. 6 Quæ ſint problemata maximè logica. 7 De locis pertinentibus ad proprium quod in collatione conſiſtit.

CAP. I.

ΠΌΤΕΡΟΝ δ' ἴδιον ἢ οὐκ ἴδιόν ἐστι τὸ εἰρημένον, διὰ τῶνδε σκεπτέον. 2 Ἀποδίδοται δὲ τὸ ἴδιον ἢ καθ' αὑτὸ καὶ ἀεί, ἢ πρὸς ἕτερον, καὶ ποτέ. οἷον, καθ' αὑτὸ μὲν ἀνθρώπου, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει. πρὸς ἕτερον δέ, οἷον, ψυχῆς πρὸς σῶμα· ὅτι τὸ μέν, προστακτικόν· τὸ δ', ὑπηρετικόν ἐστιν. ἀεὶ δέ, οἷον, Θεοῦ, τὸ ζῷον ἀθάνατον. ποτὲ δέ, οἷον, τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν τῷ γυμνασίῳ.

3 Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἕτερον ἴδιον ἀποδιδόμενον, ἢ δύο προβλήματα, ἢ τέτταρα. ἐὰν γὰρ τοῦ μὲν ἀποδῷ, τοῦ δ' ἀρνήσηται ταὐτὸ τοῦτο, δύο μόνον προβλήματα γίνονται· καθάπερ τὸ ἀνθρώπου πρὸς ἵππον ἴδιον, ὅτι δίπουν ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐ δίπουν ἐστίν, ἐπιχειροίη τις ἄν, καὶ ὅτι ὁ ἵππος δίπουν· ἀμφοτέρως δ' ἂν κινοῖτο τὸ ἴδιον. ἐὰν δὲ ἑκατέρου

VTRVM autẽ propriũ ſit, néc ne, id quod eſt propoſitũ, ex his *locis quo deinceps exponemus*, conſiderandum *eſt*. 2 Proponitur autem propriũ vel per ſe & ſemper, vel per comparationem cum altero, & interdũ. Vt hominis *proprium eſt* per ſe, animal naturâ manſuetum. *Per comparationem* verò cum altero, vt animę cum corpore: quoniam illa iubendi, hoc parẽdi vim habet. Semper autẽ: vt Dei *propriũ eſt* animal immortale. Interdum autem: vt cuiuſdam hominis, deambulare in gymnaſio. 3 Proprium autem, quod comparatione alterius explicatur, vel efficit duo problemata, vel quatuor. Nã ſi de vno affirmauerit, de altero negauerit id ipſum, duo tantùm problemata fiũt: vt hominis per collationẽ cum equo proprium *eſt* eſſe bipedem. nam & hominem non bipedem eſſe, argumentando concludere quiſpiam poſſit, & equum *eſſe* bipedem: vtroque autem modo proprium tolli poteſt. Si verò vtrumque

de vtroque affirmauerit, & de vtroque negauerit: quatuor problemata erunt. vt hominis proprium *eſt* per collationem cum equo, quòd ille eſt bipes, hic quadrupes. nam & hominem non bipedem eſſe, & naturâ comparatum eſſe vt quadrupes ſit, argumẽtando probare licebit. nec non equum *eſſe* bipedem, & non *eſſe* quadrupedem, argumẽtãdo concludi poterit. quouis autem modo probatũ fuerit propoſitum[a] euertitur. 4 Eſt autẽ per ſe proprium, quod per cõparationem cum omnibus aſſertur[b], & ab omni *re* ſeiungit: vt hominis, animal mortale & diſciplinæ capax. Alterius comparatione *proprium eſt*, quod non ab omni *re*, ſed à certa quadã diſtinguit, vt virtutis *proprium eſt* per comparationem cum ſcientia, quòd naturâ comparatum ſit, vt illa gignatur in pluribꝰ, hæc verò in ſola rationali *facultate*, & iis quæ rationali *facultate* prædita ſunt. Sẽper *proprium eſt*, quod per omne tempus verè attribuitur, nec vnquàm amittitur: vt animalis *proprium eſt*, ex anima & corpore compoſitum *eſſe*. Interdum *proprium eſt* quod ad aliquod tẽpus verè attribuitur, nec ex neceſſitate ſemper eſt conſequens: vt cuiuſdam hominis *proprium eſt*, id foro deambulare.

5 Iam verò alterius cõparatione proprium explicare, *nihil aliud* eſt *quàm* differentiam dicere vel in omnibus & ſemper, vel plerumque & in plurimis. Exempli gratiâ, in omnibus & ſemper: vt hominis cũ equo comparati *proprium eſt*, eſſe bipedẽ. homo nãq; & omnis & ſemper eſt bipes: at equus nullus vnquàm eſt bipes. Plerumque autem & in plurimis: vt *facultatis* rationalis proprium *eſt* imperare, per comparationem

[a] Problema.

[b] Si quis probet Alexãdri interpretationem, ita vertere debet *quod omnibus tribuitur.*

ἑκάτερον ὑποδῷ, καὶ ἑκατέρου ἀπαρνηθῇ· τέτταρα προβλήματα ἔσται· καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον· ὅτι τὸ μὲν, δίπουν· τὸ δὲ, τετράπουν ἐστί. καὶ γὰρ ὅτι ἄνθρωπος οὐ δίπουν ἐστὶ, καὶ ὅτι τετράπουν πέφυκεν, ἔστιν ἐπιχειρεῖν. καὶ διότι ὁ ἵππος δίπουν, καὶ διότι οὐ τετράπουν, οἷόν τε ἐπιχειρεῖν. ὅπως δὴ οὖν δειχθέντος, ἀναιρεῖται τὸ προκείμενον. 4 Ἔστι δὲ τὸ μὲν καθ᾽ αὑτὸ ἴδιον, ὃ πρὸς ἅπαντα ἀποδίδοται, καὶ παντὸς χωρίζει· καθάπερ ἀνθρώπου, τὸ ζῶον θνητὸν καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν. τὸ δὲ πρὸς ἕτερον, ὃ μὴ ἀπὸ παντὸς, ἀλλ᾽ ἀπό τινος τακτοῦ διορίζει· καθάπερ ἀρετῆς τὸ πρὸς ἐπιστήμην· ὅτι τὸ μὲν, ἐν πλείοσι· τὸ δὲ, ἐν λογιστικῷ μόνῳ, καὶ τοῖς ἔχουσι λογιστικὸν πέφυκε γίνεσθαι. τὸ δ᾽ ἀεὶ, ὃ κατὰ πάντα χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μηδέποτε ἀπολείπεται· καθάπερ τοῦ ζώου τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον. τὸ δὲ ποτὲ, ὃ κατά τινα χρόνον ἀληθεύεται, καὶ μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρέπεται. καθάπερ τοῦ τινὸς ἀνθρώπου, τὸ περιπατεῖν ἐν ἀγορᾷ.

5 Ἔστι δὲ τὸ πρὸς ἄλλο ἴδιον ἀποδοῦναι, τὸ διαφορὰν εἰπεῖν ἢ ἐν ἅπασι καὶ ἀεὶ, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις. οἷον, ἐν ἅπασι μὲν καὶ ἀεὶ, καθάπερ τὸ ἀνθρώπου ἴδιον πρὸς ἵππον, ὅτι δίπουν· ἄνθρωπος μὲν γὰρ καὶ πᾶς καὶ ἀεὶ ἐστὶ δίπους· ἵππος δ᾽ οὐδεὶς ἐστὶ δίπους οὐδέποτε. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πλείστοις, καθάπερ τοῦ λογιστικοῦ ἴδιον, τὸ ἄρχειν, πρὸς ἐπιθυμη-

τικὸν

τικὸν καὶ θυμητικόν· τῷ τὸ μὲν προστάττειν τὸ δ', ὑπηρετεῖν. οὔτε γὰρ τὸ λογιστικὸν πάντοτε προστάττει, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ προστάττεται· οὔτε τὸ ἐπιθυμητικὸν καὶ θυμικὸν ἀεὶ προστάττεται, ἀλλὰ καὶ προστάττει ποτὲ, ὅταν ᾖ μοχθηρὰ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου. 6 Τῶν δ' ἰδίων ἐστὶ λογικὰ μάλιστα, τά τε καθ' αὐτὰ καὶ ἀεὶ, καὶ τὰ πρὸς ἕτερον. τὸ μὲν γὰρ πρὸς ἕτερον ἴδιον, πλείω προβλήματά ἐστι, καθάπερ εἴπομεν καὶ πρότερον· ἢ γὰρ δύο, ἢ τέτταρα ἐξ ἀνάγκης γίνονται τὰ προβλήματα. πλείους οὖν οἱ λόγοι γίνονται πρὸς ταῦτα. τὸ δὲ καθ' αὐτὸ καὶ ἀεὶ, πρὸς πολλά ἐστιν ἐπιχειρεῖν, ἢ πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν. τὸ μὲν καθ' αὐτὸ, πρὸς πολλά· πρὸς ἕκαστον γὰρ τῶν ὄντων δεῖ ὑπάρχειν αὐτῷ τὸ ἴδιον· ὥστ' εἰ μὴ πρὸς ἅπαντα χωρίζεται, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. τὸ δ' ἀεὶ, πρὸς πλείους χρόνους παρατηρεῖν· κἂν εἰ μὴ ὑπάρχῃ, κἂν εἰ μὴ ὑπῆρξε, κἂν εἰ μὴ ὑπάρξῃ, οὐκ ἔσται ἴδιον. τὸ δὲ ποτὲ, οὐκ ἐν ἄλλοις, ἢ πρὸς τὸν νῦν λεγόμενον χρόνον ἐπισκοπούμενον· οὐκ οὖν εἰσὶ λόγοι πρὸς αὐτὸ πολλοί. λογικὸν δὲ τοῦτ' ἐστὶ πρόβλημα, πρὸς ὃ λόγοι γίνονται καὶ συχνοὶ, καὶ καλοί.

7 Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἕτερον ἴδιον ῥηθὲν, ἐκ τῶν περὶ τὸ συμβεβηκὸς τόπων ἐπισκεπτέον ἐστὶν εἰ τῷ μὲν, συμβέβηκε· τῷ δ', οὔ. Περὶ δὲ τῶν ἀεὶ, καὶ τῶν καθ' αὐτὸ, διὰ τῶνδε θεωρητέον.

cum concupiſcibili, & irraſcibili: quoniam altera imperat, altera verò obtemperat. Neque enim rationalis ſemper imperat, ſed interdum etiam paret; neque cō cupiſcibilis & irraſcibilis ſemper parent, ſed & interdum imperāt, *nēpe* cùm anima hominis praua eſt. 6 Propriorum autē ea ſunt maximè logica[a], quæ ſunt per ſe & ſemper, & quæ in collatione cùm altero *cōſiſtunt*. Quod enim per comparationem cum altero proprium eſt, plura problemata efficit, vt & antea[b] diximus. vel enim duo, vel quatuor problemata neceſſariò fiunt: multę igitur rationes ad hæc *pertinentes* fiunt. Quòd verò eſt per ſe & ſēper, ratione multarum rerum in argumentationem venjt, & in multis temporib. obſeruari poteſt, quod (*inquam*) eſt per ſe, ratione multarum rerum *in argumentationem venit*: quia per comparationem cum quibuſque reb[9] opus eſt vt proprium ipſi *ſubiecto* inſit. quare niſi ab omnibus ſeparet: nō eſt ſcitè[c] explicatum proprium. Quod verò ſemper *proprium eſſe dicitur*, multis temporibus obſeruare *licet*: & ſiue non inſit, ſiue non inerat; ſiue nō inerit, non erit proprium. Quod autē *eſt* aliquando *proprium*, nō in aliis quàm in pręſēti tempore ſpectamus. non ſunt igitur multæ rationes quæ ad ipſum pertineant. Illud autem & problema logicum, de quo crebræ & ſcitę[d] rationes efficiuntur. 7 Quod igitur alterius comparatione proprium vocatur, ex locis accidētis conſiderandum eſt, *nempe* an alij quidem accidat, alij verò non *accidat*. De iis autem quæ *ſunt* ſemper & per ſe, ex his locis, *quos deinceps exponemus*, videndum *eſt*.

a Maximè in diſputationem cadunt.

b Part.3.

c Non rectè, nō commodè.

d Id eſt, firmæ quæ non facilè ſolui poſſunt.

DE LOCIS PERTINENTIBVS AD QVÆSTIONEM BENE, an malè proprium expoſitum ſit.

TRACTATVS II.

CAP. II.

1 Protheſis. 2 De ignotioribus, vel notioribus. 3 De ambiguitate proprij: 4 vel eius cuius eſt proprium. 5 De tautologia. 6 De eo quod omnibus commune eſt. 7 De vno, vel pluribus proprijs.

CAP. II.

AC primùm *videndū eſt*, vtrùm rectè ſit explicatū propriū, an non rectè.

2 Huius autem *quæſtionis vtrùm ſit* rectè an non rectè *explicatum* primus *locus* eſt, ſi non per notiora, vel per notiora ponatur proprium: *& confirmatur* quidē *proprium* ſi per notiora *poſitū eſſe oſtendatur*: euertitur autem ſi per ignotiora. 3 *Sunt autē duo modi, quibus* nō per notiora *poſitum eſſe dicitur*. Vnus *modus* eſt, ſi omnino proprium, quod *aliquis* propoſuit, eo ſit ignotius, cuius proprium *eſſe* dixit. non rectè enim poſitum erit proprium: quādoquidem cognitionis causâ proprium facimus[a]. nam diſcendi causâ & proprium & definitiones conficimus. Per notiora igitur explicandum *eſt proprium*. ſic enim meliùs intelligere licebit. Exempli gratiâ, quoniam is qui poſuit ignis propriū eſſe ſimillimū animæ, vſus eſt anima quæ eſt ignotior igne: (magis enim ſcimus quid ſit ignis, quàm *quid ſit* anima) *idcirco* ſimillimum *eſſe* animæ, nō rectè poſitū *eſt quaſi* propriū ignis: 4 Alius *modus eſt*, ſi nō ſit notius hoc illi ineſſe, nō ſolū.n. oportet *proprium* eſſe notius re, ſed etiam notius eſſe quod illi inſit. nā q neſcit, an nihil inſit

[a] Proprium adhibemus.

ΠΡΩΤΟΝ μὲν, εἰ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον, ἢ μὴ καλῶς.

2 Τοῦ δὲ καλῶς ἢ μὴ καλῶς, ἐστὶν ἓν μὲν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων, ἢ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ διὰ γνωριμωτέρων· κατασκευάζοντα δὲ, εἰ διὰ γνωριμωτέρων.

3 Τοῦ δὲ μὴ διὰ γνωριμωτέρων ἐστὶ, τὸ μὲν, εἰ ὅλως ἀγνωστότερόν ἐστι τὸ ἴδιον ὃ ἀποδίδωσι, τούτου, οὗ τὸ ἴδιον εἴρηκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. γνώσεως γὰρ ἕνεκα τὸ ἴδιον ποιοῦμεν· τοῦ γὰρ μανθάνειν ἕνεκεν, καὶ τὸ ἴδιον, καὶ τοὺς ὁρισμοὺς ποιοῦμεν. διὰ γνωριμωτέρων οὖν ἀποδοτέον· οὕτω γὰρ ἔσται κατανοεῖν ἱκανῶς μᾶλλον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον εἶναι τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ, ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς τῇ ψυχῇ (μᾶλλον γὰρ ἴσμεν τί ἐστι πῦρ, ἢ ψυχή) οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, τὸ ὁμοιότατον ψυχῇ. 4 Τὸ δὲ, εἰ μὴ γνωριμώτερόν ἐστι τόδε τῷδε ὑπάρχον. δεῖ γὰρ μὴ μόνον εἶναι γνωριμώτερον τοῦ πράγματος, ἀλλὰ καὶ τῷδε ὑπάρχειν, γνωριμώτερον εἶναι. ὁ γὰρ μὴ εἰδὼς εἰ τῷδε ὑπάρχει, οὐδὲ τί

ῳδὶ, εἰ τῷδὶ ὑπάρχει μόνῳ, γνωριεῖ. ὥστ' ὁποτέρου τούτων συμβαίνοντος, ἀσαφὲς γίνεται τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς πυρὸς ἴδιον, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι, ἀγνωστοτέρῳ κέχρηται τοῦ πυρὸς, τῷ εἰ ἐν τούτῳ ὑπάρχει ψυχὴ, καὶ εἰ ἐν αὐτῷ πρώτῳ ὑπάρχει· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρὸς, τὸ ἐν ᾧ πρώτῳ ψυχὴ πέφυκεν εἶναι. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ διὰ γνωριμωτέρων κεῖται τὸ ἴδιον, καὶ εἰ διὰ γνωριμωτέρων καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων. ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. (τῶν γὰρ κατασκευαστικῶν τόπων τοῦ καλῶς, οἱ μὲν, κατὰ τοῦτο μόνον· οἱ δὲ, ἁπλῶς δείξουσιν, ὅτι καλῶς) οἷον, ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ζώου ἴδιον τὸ αἴσθησιν ἔχειν, διὰ γνωριμωτέρων, καὶ γνωριμώτερον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον καθ' ἑκάτερον τῶν τρόπων· εἴη ἂν καλῶς ἀποδεδομένον, κατὰ τοῦτο, ἴδιον τοῦ ζώου. τὸ αἴσθησιν ἔχειν. 3 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἴ τι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ ἰδίῳ ἀποδεδομένων, πλεοναχῶς λέγεται, ἢ καὶ ὅλως ὁ λόγος πλείω σημαίνει. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τὸ αἰσθάνεσθαι, πλείω σημαίνει· ἓν μὲν, τὸ αἴσθησιν ἔχειν· ἓν δὲ, τὸ αἰσθήσει χρῆσθαι· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου ἴδιον καλῶς κείμενον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός. διὰ τοῦτο οὐδὲ χρηστέον ἐστὶν, οὔτ' ὀνόματι πλεοναχῶς λεγομένῳ, οὔτε λόγῳ, τῷ τὸ ἴδιον σημαίνοντι· διότι τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον, ἀσαφὲς ποιεῖ τὸ ῥηθὲν, ἀποροῦντος τοῦ μέλλοντος ἐπιχειρεῖν, ὁπότερον ποτὲ λέγει τῶν πλεοναχῶς λεγομένων. τὸ γὰρ ἴδιον, τοῦ μαθεῖν χάριν ἀποδίδοται.

ne quidẽ an ei ſoli inſit, cognoſcet. quare vtrumuis horum cõtigerit, proprium fit obſcurum. Veluti quoniam is qui propriũ ignis poſuit, id in quo primo vt ſit anima, naturâ comparatũ eſt, eo vſus eſt quod *eſt* ignotius igne, *nempe* ſi in eo ineſt anima, & ſi in eo primo ineſt: *idcirco* in quo primo vt anima ſit, naturâ comparatum eſt, nõ rectè poſitum eſt *quaſi* ignis proprium. Confirmatur autẽ, ſi per notiora ponatur proprium, & quidẽ notiora vtroque modo. *ſic* enim, quod ad hoc, rectè poſitum erit proprium. (eorum enim locorũ, qui ad cõfirmandum *aliquid* rectè *poſitum eſſe* valent, alij quod ad hoc tãtùm, alij ſimpliciter oſtendẽt rectè *poſitum eſſe*) veluti quoniam is qui dixit proprium *eſſe* animalis, habere ſenſum, ex notioribus, & notius vtroque modo proprium tradidit: rectè, quãtum ad hoc, traditũ eſt proprium animalis, habere ſenſum. 3 Deinde refellitur, ſi nomẽ aliquod ex iis quæ in proprio poſita ſunt, multis modis dicatur, vel omnino oratio multa ſignificet. *ſic* enim proprium non rectè poſitũ erit. veluti quia ſentire, multa ſignificat, id eſt, ſenſum habere: & ſenſu vti: certè naturâ aptũ ad ſentiendum, non rectè ponetur *eſſe* animalis proprium. Idcirco nomine orationéve propriũ ſignificante, quod quæve multis modis dicatur, non eſt vtendum: quia quod multis modis dicitur obſcurum dictum facit: cùm dubitet is qui argumentaturus eſt, vtrum tãdẽ *alter* dicat ex iis quæ multipliciter dicũtur[a]. propriũ enim diſcẽdi cauſâ proponitur.

[a] Quæ multiplici verbo ſignificantur.

Præterea neceſſe eſt elenchum quendam fieri aduerſus eos qui ita proprium explicant, quando aliquis in *ea ſignificatione* in qua ſecus eſt[a], conficit ſyllogiſmum de eo quod dicitur multisınodis. Confirmatur autem *proprium*, ſi nec vllum nomen, nec tota oratio plura ſignificet. proprium enim, quantum ad hoc rectè poſitũ erit. veluti quia neque corpus multa declarat, neque quod facillimè ſurſum fertur, neque totum id quod ex his componitur: certè corp⁹ quod facillimè[b] ſurſum fertur, recte, quantum ad hoc, poſitum erit ignis propriũ.

a In qua falſum eſt id quod propoſitum fuit.

b Celerrimè.

4 Præterea refellitur, ſi multis modis dicatur id, cuius propriũ traditum eſt neque definitum[c] ſit cuius eorũ ponatur propriũ. *ſic* enim proprium nõ erit rectè traditum. quas autem ob cauſas, nõ obſcurũ eſt[d] ex ſuprà dictis[e]: quoniam eadem cõtingere[f] neceſſe eſt veluti quoniã ſcire hoc multa ſignificat, nempe id ſcientiam habere, vel id ſcientiâ vti, vel eius ſcientiam eſſe, vel eius ſcientiâ vti: non rectè vllũ proprium tradetur ſciendi hoc, niſi definitum[g] fuerit cuius eorũ ponatur proprium. Confirmatur autem, ſi nõ dicatur multis modis id cuius proprium ponitur, ſed ſit vnum & ſimplex. rectè enim, quantum ad hoc, poſitum erit proprium. veluti quoniam homo dicitur ſimpliciter: rectè hominis *proprium eſſe* ponetur, animal naturâ manſuetum.

c Explicatum.

d Facilè intelligi poteſt.
e Ex eo quod diximus, proprium cognoſcẽdi cauſâ adhiberi.
f Id eſt, propriũ obſcurum eſſe.

g Diſtinctum & expoſitum.

3 5 Præterea refellitur, ſi ſępius idem in proprio dictum ſit. ſæpe enim hoc faciunt, non intelligentes ſe id facere, tam in propriis, quàm in definitionibus.

Ἔπι δὲ πρὸς τούτοις, ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἔλεγχόν τινα γίνεσθαι τοῖς οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, ὅταν ἐπὶ τοῦ διαφωνοῦντος ποιῇ τις τὸν συλλογισμὸν τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ πλείω σημαίνει, μήτε τῶν ὀνομάτων μηδὲν, μήθ' ὅλος ὁ λόγος· ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὔτε τὸ σῶμα πολλὰ δηλοῖ, οὔτε τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον, οὔτε τὸ σύνολον τὸ ἐκ τούτων συντιθέμενον· εἴη ἂν καλῶς κείμενον, κατὰ τοῦτο, πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ εὐκινητότατον εἰς τὸν ἄνω τόπον. 4 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ πλεοναχῶς λέγοιτο τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι, μὴ διώρισται δὲ τὸ τίνος αὐτῶν ἴδιον τίθησιν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. δι' ἃς δ' αἰτίας, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν ἐκ τῶν προειρημένων· τὰ γὰρ αὐτὰ συμβαίνειν, ἀναγκαῖόν ἐστιν. οἷον, ἐπεὶ τὸ ἐπίστασθαι τοῦτο, πολλὰ σημαίνει· τὸ μὲν γὰρ, ἐπιστήμην ἔχειν αὐτό. τὸ δ', ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτό· τὸ δ', ἐπιστήμην εἶναι αὐτοῦ· τὸ δ', ἐπιστήμῃ χρῆσθαι αὐτοῦ· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἐπίστασθαι τοῦτο, καλῶς ἴδιον ἀποδεδομένον οὐδὲν, μὴ διορισθέντος τοῦ τίνος τίθησιν αὐτῶν τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ λέγοιτο πολλαχῶς τοῦτο οὗ τὸ ἴδιον τίθησιν, ἀλλ' ἔστιν ἓν καὶ ἁπλοῦν· ἔσται γὰρ καλῶς, κατὰ τοῦτο, κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος λέγεται ἁπλῶς· εἴη ἂν καλῶς κείμενον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ζῷον ἥμερον φύσει. 5 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ πλεονάκις εἴρηται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ ἰδίῳ. πολλάκις γὰρ λανθάνουσι τοῦτο ποιοῦντες καὶ ἐν τοῖς ἰδίοις, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς ὅροις.

οὐκ ἔσται

οὐκ ἔσται δὲ καλῶς κείμενον τὸ τοῦτον τὸν τρόπον θεὶς ἴδιον· ταράττει γὰρ τὸν ἀκούοντα τὸ πλεονάκις λεχθέν· ἀσαφὲς οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι γίνεσθαι. καὶ πρὸς τούτοις, ἀδολεσχεῖν δοκοῦσιν. ἔσται δὲ συμπίπτον τὸ πλεονάκις εἰπεῖν τὸ αὐτὸ, κατὰ δύο τρόπους. καθ' ἕνα μὲν, ὅταν ὀνομάσῃ πλεονάκις τὸ αὐτό· καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη ἴδιον πυρὸς, σῶμα τὸ λεπτότατον τῶν σωμάτων· οὗτος γὰρ πλεονάκις εἴρηκε τὸ σῶμα, δεύτερον δὲ, ἐάν τις μεταλαμβάνῃ τοὺς λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων· καθάπερ εἴ τις ἀποδοίη γῆς ἴδιον, οὐσία ἡ μάλιστα κατὰ φύσιν φερομένη τῶν σωμάτων εἰς τὸν κάτω τόπον· ἔπειτα μεταλάβοι ἀντὶ τῶν σωμάτων τὸ οὐσιῶν τοιωνδί. ἓν γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστι, σῶμα καὶ οὐσία τοιαδί. ἔσται γὰρ οὗτος τὸ οὐσία πλεονάκις εἰρηκώς. ὥστ' οὐδέτερον καλῶς ἂν εἴη κείμενον τῶν ἰδίων. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ χρῆται πλεονάκις ὀνόματι τῷ αὐτῷ· ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον, ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, οὐ κέχρηται τῷ αὐτῷ πολλάκις ὀνόματι· εἴη ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἀνθρώπου τὸ ἴδιον.

6 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τοιοῦτόν τι ἀποδέδωκεν ἐν τῷ ἰδίῳ ὄνομα, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει. ἀχρεῖον γὰρ ἔσται τὸ μὴ χωρίζον ἀπό τινων. τὸ δ' ἐν τοῖς ἰδίοις λεγόμενον, χωρίζειν δεῖ, καθάπερ καὶ τὰ ἐν τοῖς ὅροις. οὐκ οὖν ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπιστήμης ἴδιον, ὑπόληψιν ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἓν ὂν, τοιούτῳ τινὶ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ἑνὶ, ὃ πᾶσιν ὑπάρχει.

ſed eiuſmodi proprium nō rectè poſitum erit. cōturbat enim auditorem, quod ſæpe repetitum eſt. neceſſe eſt igitur, vt obſcurū fiat[a]. & præterea nugari vidētur. Duobus autem modis accidit, vt idem ſæpe dicatur. vno modo, cùm *quis* ſæpe idem nominabit, veluti ſi quis tradiderit propriū ignis, corpus teniſſimum corporum: hic enim ſæpi[*] dixit corpus. altero, ſi quis accipiat definitiones pro nominibus: veluti ſi quis tradiderit proprium terrę, *eſſe* ſubſtantiam quæ maximè inter corpora deorſū fertur: deinde pro *verbo* corpora, accipiat ſubſtantias tales. vnum enim & idem eſt, corpus & ſubſtantia talis. itaque ſæpius vſus eſt *verbo* ſubſtantia. Quare neutrum proprium rectè poſitum eſt. Cōfirmatur autem, ſi nullo eodē nomine ſæpe vtatur: erit enim, qđ ad hoc, proprium rectè traditū. Veluti quoniam is qui dixit hominis propriū *eſſe* animal ſcientiæ capax, nō eſt vſus eodem nomine ſæpius: erit, quod ad hoc, rectè traditum hominis propriū.

6 Præterea refellitur, ſi in proprio explicando tale quoddam 4 nomen adhibuerit, quod omnibus inſit. inutile enim erit, quod à nullis *rebus* ſeparat. quod verò in propriis *explicandis* dicitur, ſeparare debet, vt & ea quæ *ſunt* in definitionibus. non rectè igitur poſitum erit proprium. veluti quoniam is qui ſcientiæ proprium poſuit exiſtimationem quæ ratione mutari nequit, cùm vna ſit, eiuſmodi aliquo quod omnibus ineſt; *nempe* vno, vſus eſt in proprio *explicando*:

a Vt proprium fiat obſcurū, vt obſcuritas gignatur.

non rectè poſitum eſt ſcientiæ proprium. Confirmatur autem, ſi nullo communi *verbo* vſus ſit, ſed eo *tantùm* quod ab aliqua re ſeparet. erit enim propriũ, quantum ad hoc, rectè poſitum. veluti, quoniam is qui dixit animali, proprium *eſſe*, animam habere, nullo communi *verbo* vſus eſt: erit, quantum ad hoc, rectè poſitum animalis proprium, animã habere.

5 7 Preterea refellitur, ſi *quis* plura propria eiuſdem rei tradiderit, non explicans ſe plura ponere. nõ rectè enim poſitũ erit proprium. vt enim in definitionibus nõ oportet præter ſermonem quo eſſentia declaratur, aliquid amplius addere: ſic in propriis, præter ſermonem quo efficitur proprium id quod dictũ eſt, nihil adiungi debet. quod enim *eſt* eiuſmodi, inutile eſt. veluti quoniam is qui dixit proprium ignis *eſſe* corpus tenuiſſimum & leuiſſimum, plura propria tradidit: vtrumque enim de ſolo igne verè dicitur: non rectè poſitum eſt ignis proprium *eſſe* corpus tenuiſſimum & leuiſſimum. Confirmatur autẽ, ſi non plura eiuſdem *rei* propria tradidit, ſed vnum. erit enim, quãtum ad hoc, rectè poſitum proprium. veluti quoniam is qui dixit humoris propriũ *eſſe*, corpus quod in omnem formam ducitur, vnum propriũ tradidit, non plura: erit, quod ad hoc, rectè poſitũ humoris proprium.

οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ μηδενὶ κέχρηται κοινῷ, ἀλλ' ἀπό τινος χωρίζοντι· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον, κατὰ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ζῴου ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, οὐδενὶ κέχρηται κοινῷ· εἴη ἄν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον ζῴου ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν.

7 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ πλείω ἴδια ἀποδίδωσι τοῦ αὐτοῦ, μὴ διορίσας ὅτι πλείω τίθησιν· οὐ γὰρ καλῶς ἔσται κείμενον τὸ ἴδιον. καθάπερ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς ὅροις δεῖ παρὰ τὸν δηλοῦντα λόγον τὴν οὐσίαν προσκεῖσθαί τι πλέον· οὕτως οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίοις, παρὰ τὸν ποιοῦντα λόγον ἴδιον τὸ ῥηθέν, οὐδὲν προσαποδοτέον· ἀχρεῖον γὰρ γίνεται τὸ τοιοῦτον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ἴδιον πυρός, σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον, πλείω ἀποδέδωκεν ἴδια· ἑκάτερον γὰρ κατὰ μόνου τοῦ πυρὸς ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν. οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον ἴδιον πυρός, σῶμα τὸ λεπτότατον καὶ κουφότατον. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ μὴ πλείω τοῦ αὐτοῦ ἴδια ἀποδέδωκεν, ἀλλ' ἕν· ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἰπὼν ὑγροῦ ἴδιον, σῶμα τὸ εἰς ἅπαν σχῆμα ἀγόμενον, ἓν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ἀλλ' οὐ πλείω. εἴη ἄν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ὑγροῦ ἴδιον.

Varij loci. Cap. III.

1 Si in proprio explicando adhibeatur vel non adhibeatur ſubiectum, aut pars ſubiecti. 2 Si proprium rem notiorem faciat, vel non. 3 Si proprium ſemper vel non ſemper inſit. 4 De eo quod non ſimpliciter, ſed nunc eſt proprium. 5 Si propriũ ſenſu percipiatur, vel non. 6 Si proprium ſignificet vel non ſignificet quiditatem. 7 De genere, & differentiis. 8 Epilogus.

Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ αὐτῷ προσκέχρηται, ἢ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσιν, ἢ τῶν αὐτοῦ τινί. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· τοῦ γὰρ μαθεῖν χάριν ἀποδίδοται τὸ ἴδιον. αὐτὸ μὲν οὖν αὐτῷ ὁμοίως ἄγνωστόν ἐστι. τὸ δὲ τινὶ τῶν αὐτοῦ, ὕστερον· οὐκ οὖν ἐστι γνωριμώτερον. ὥστ' οὐ γίνεται διὰ τούτων μᾶλλόν τι μαθεῖν. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ζώου ἴδιον, οὐσίαν ἧς ἐστιν εἶδος ἄνθρωπος, τινὶ προσκέχρηται τῶν τοῦ ζώου· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μήτε αὐτῷ, μήτε τῶν αὐτοῦ μηδενὶ χρῆται. ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ζώου ἴδιον, τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκείμενον, οὔτε αὐτῷ, οὔτε τῶν αὐτοῦ οὐδενὶ κέχρηται· εἴη ἂν καλῶς, κατὰ τοῦτο, ἀποδεδομένον τὸ τοῦ ζώου ἴδιον.

2 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σκεπτέον ἐστὶ τῶν μὴ ποιούντων, ἢ ποιούντων γνωριμώτερον. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἴ τινι προσκέχρηται ἢ ἀντικειμένῳ, ἢ ὅλως ἅμα τῇ φύσει, ἢ ὑστέρῳ τινί. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. τὸ μὲν γὰρ ἀντικείμενον, ἅμα τῇ φύσει· τὸ δὲ ἅμα τῇ φύσει, καὶ τὸ ὕστερον, οὐ ποιεῖ γνωριμώτερον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀγαθοῦ ἴδιον, ὃ κακῷ μάλιστα ἀντίκειται, τῷ ἀντικειμένῳ προσκέχρηται τοῦ ἀγαθοῦ· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀγαθοῦ καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μηδενὶ προσκέχρηται, μήτ' ἀντικειμένῳ, μήτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, μήθ' ὑστέρῳ· ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον.

PRæterea reprehenditur, ſi eo vtatur, cuius proprium tradit, aut eorũ aliquod quæ ei *ſubiecta ſunt*. non rectè enim poſitum erit proprium: quia diſcendi cauſâ proprium traditur. idem igitur æquè eſt ignotum atque ipſummet: quod verò *eſt* alicui *ſubiectum, eo eſt* poſterius. proinde nõ eſt notius. quare per hęc nõ fit, vt aliquid magis diſcatur. Veluti quoniam is qui dixit animalis proprium *eſſe* ſubſtantiam cuius ſpecies eſt homo, vſus eſt aliquo eorum quæ animali *ſubiecta ſunt*: non rectè poſitum eſt proprium. Confirmatur autem, ſi nec eo *cuius proprium explicat*, nec aliquo eorum quę ei *ſubiecta ſunt*, vtatur. erit enim, quantũ ad hoc rectè poſitũ proprium. veluti quoniam is qui poſuit animalis proprium *eſſe*, ex anima & corpore conſtare, nec ipſo *animali* vſus eſt, nec aliquo eorum quæ ei *ſubiecta ſunt*: *idcirco* rectè quantum ad hoc, traditum erit animalis proprium. 2 Eodem modo conſiderandum eſt in aliis quæ non faciunt, vel *quæ* faciunt notius: ita vt reprehendatur, ſi quo vſus ſit vel oppoſito, vel omnino *quod eſt* ſimul naturâ, vel poſteriori aliquo. *ſic* enim nõ rectè poſitum erit proprium. nam oppoſitũ ſimul naturâ *eſt*: quòd autem *eſt* ſimul naturâ, & quod *eſt* poſterius, non facit rem notiorem. veluti quoniam is qui dixit boni proprium *eſſe*, ꝙ malo maximè opponitur, vſus eſt eo quod bono opponitur, non erit boni proprium rectè traditum. Confirmatur autem, ſi nulla re vſus ſit, neque oppoſita, nec omnino *quæ ſit* ſimul naturâ, nec poſteriori. erit enim, quod ad hoc, rectè traditum proprium, 6

veluti quoniam is qui ſcientiæ proprium poſuit exiſtimationē quæ maximè fidem facit, nulla re vſus eſt; nec oppoſita, nec omnino *quæ ſit* ſimul naturâ, nec poſteriori: erit, quod ad hoc, rectè poſitum ſcientiæ proprium.

7 3 Præterea refellitur, ſi quod nō ſemper eſt cōſequens, proprium tradidit, ſed id quod interdum non proprium. *ſic* enim propriū non rectè expoſitum erit: quia neque in quo intelligimus ipſū ineſſe, de eo etiam nomē neceſſariò verè dicitur, nec in quo intelligitur non ineſſe de eo nomē neceſſariò non dicetur. quare proprium non rectè poſitum erit. Prętere nec quando propriū tradidit, perſpicuum erit an inſit: ſiquidē tale eſt, vt abeſſe poſſit. itaque proprium *hoc* non erit perſpicuum. Veluti quoniā qui animalis proprium poſuit moueri interdum vel ſtare, eiuſmodi proprium tradidit, quod fit aliquando non proprium: nō rectè erit poſitum proprium. Cōfirmatur autem, ſi quod neceſſariò ſemper eſt, proprium ſtatuit, erit enim rectè poſitū propriū, quod ad hunc *locum attinet*. veluti qui virtutis propriū poſuit, quod habentem efficit probum, quia quod ſemper cōſequēs eſt, proprium ſtatuit: erit, quantum ad hoc, rectè traditum virtutis proprium. 4 Præterea reprehēditur, ſi *quis* quod nunc proprium *eſt*, tradens, non declaret *ſe* id quod nūc proprium *eſt*, tradere: quia nō erit rectè poſitum proprium. Primùm enim quicquid præter morem fit, declaratione indiget: plerumque autem omnes cōſueuerūt, quod ſemper cōſequēs eſt, proprium tradere.

οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἐπιστήμης ἴδιον, ὑπόληψιν τὴν πιστοτάτην, οὐδενὶ προσκέχρηται, οὔτε τῷ ἀντικειμένῳ, οὔτε ὅλως ἅμα τῇ φύσει, οὔθ' ὑστέρῳ· εἴη ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ τῆς ἐπιστήμης ἴδιον. 3 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μὴ ἀεὶ παρεπόμενον, ἴδιον ἀποδέδωκεν, ἀλλὰ τοῦτο, ὃ γίνεταί ποτε μὴ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς εἰρημένον τὸ ἴδιον. οὔτε γὰρ ἐφ' ᾧ καταλαμβάνομεν ὑπάρχον αὐτὸ, κατὰ τούτου καὶ τοὔνομα ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύεται· οὔτε ἐφ' ᾧ καταλαμβάνεται μὴ ὑπάρχον κατὰ τούτου ἐξ ἀνάγκης οὐ ῥηθήσεται τοὔνομα. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, οὐδ' ὅτε ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ἔσται σαφὲς εἰ ὑπάρχει εἴπερ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ἀπολείπειν. οὐκ ἔσται σαφὲς τὸ ἴδιον, οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ζῴου ἴδιον, τὸ κινεῖσθαι ποτὲ καὶ ἑστάναι, τοιοῦτον ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον, ὃ γίνεταί ποτε μὴ ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὂν, ἴδιον ἀποδέδωκεν. ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον, κατὰ τοῦτο. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀρετῆς ἴδιον, ὃ τὸν ἔχοντα ποιεῖ σπουδαῖον, τὸ ἀεὶ παρεπόμενον ἴδιον ἀποδέδωκεν· εἴη ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἀρετῆς ἴδιον.

4 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς, μὴ διωρίσατο ὅτι τὸ νῦν ἴδιον ἀποδίδωσιν. οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· πρῶτον μὲν γὰρ τὸ παρὰ τὸ ἔθος γινόμενον ἅπαν, διορισμοῦ προσδεῖται· εἰώθασι δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες τὸ ἀεὶ παρακολουθοῦν, ἴδιον ἀποδιδόναι.

δ' ὁ περὶ

δ' ὕστερον ᾖ, ἄδηλός ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἐβούλετο θεῖναι. οὐκ οὖν δοτέον ἐστὶν ἐπιτιμήσεως σκῆψιν. οἷον, ἐπεὶ ὁ θέμενος τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ καθῆσθαι μετά τινος ἀνθρώπου, τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν· οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ ἴδιον ἀποδεδωκὼς, εἴπερ μὴ διορισάμενος εἶπεν ὅτι νῦν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ νῦν ἴδιον ἀποδιδοὺς, διορισάμενος ἔθηκεν, ὅτι τὸ νῦν ἴδιον τίθησιν· ἔσται γὰρ καλῶς κείμενον, κατὰ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας τινὸς ἀνθρώπου ἴδιον τὸ περιπατεῖν νῦν που. διαστειλάμενος ἔθηκε τοῦτο· καλῶς ἂν εἴη κείμενον τὸ ἴδιον. 5 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ φανερὸν μή ἐστιν ἄλλως ὑπάρχειν, ἢ αἰσθήσει· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. ἅπαν γὰρ τὸ αἰσθητὸν ἔξω γινόμενον τῆς αἰσθήσεως, ἄδηλον γίνεται· ἀφανὲς γάρ ἐστιν, εἰ ἔτι ὑπάρχει, διὰ τὸ τῇ αἰσθήσει μόνον γνωρίζεσθαι. ἔσται δὲ τοῦτο ἀληθὲς ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ παρακολουθούντων. οἷον, ἐπεὶ ὁ θέμενος ἡλίου ἴδιον, ἄστρον τὸ φερόμενον ὑπὲρ γῆς τὸ λαμπρότατον, τοιούτῳ κέχρηται ἐν τῷ ἰδίῳ, τῷ ὑπὲρ γῆς φέρεσθαι, ὃ τῇ αἰσθήσει γνωρίζεται· οὐκ ἂν εἴη καλῶς τὸ τοῦ ἡλίου ἀποδεδομένον ἴδιον. ἄδηλον γὰρ ἔσται, ὅταν δύῃ ὁ ἥλιος, εἰ φέρεται ὑπὲρ γῆς, διὰ τὸ τὴν αἴσθησιν τότε ἀπολείπειν ἡμᾶς. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τοιοῦτον ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, ὃ μὴ τῇ αἰσθήσει φανερόν ἐστιν, ἢ ὃ, αἰσθητὸν ὂν, ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον δῆλόν ἐστιν· ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θέμενος ἐπιφανείας ἴδιον,

Præterea incertum eſt, an is qui non declarauit, quod nunc proprium eſt, ponere voluerit. non igitur danda eſt reprehenſionis cauſâ[a]. Veluti qui cuiuſdam hominis proprium ponit ſedere cū quodam homine, quia quod nunc eſt proprium ponit: non rectè proprium tradidit, niſi declaret ſe quod nunc *eſt proprium tradere*. Confirmatur autem, ſi *quis* quod nunc proprium eſt, tradens, declarauerit ſe quod nūc eſt proprium ponere. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè poſitum. Veluti quoniam is qui dixit alicuius hominis *eſſe* proprium, deambulare nunc aliquo in loco, diſtinctione adhibita hoc poſuit: rectè erit poſitū proprium. 5 Præterea refellitur, ſi eiuſmodi prorium tradidit, quod non aliter cognoſcitur ineſſe, quàm ſenſu. nō enim erit rectè poſitū proprium. omne enim ſenſibile, ſi extra ſenſum cōſtituatur, incertum fit: quoniam ignoratur, an adhuc inſit, propterea quòd ſenſu tātùm cognoſcitur. Hoc autem verum erit in iis quæ non neceſſariò ſemper conſequuntur. veluti qui Solis proprium poſuit, aſtrū quod ſupra terram fertur, ſplendidiſſimum; quoniam in proprio *explicando* illud adhibuit, *id eſt*, ſupra terram ferri, quod ſenſu cognoſcitur: nō rectè erit Solis ꝓprium traditū. incertū enim erit, cùm Sol occiderit, an feratur ſupra terram: quia tunc ſenſus nos deficit. Confirmatur autē, ſi tale propriū tradidit, quod nō ſenſu manifeſtū ſit: vel quod, cū ſub ſēſū cadat, neceſſariò ineſſe cōſtet. erit enim, quod ad hoc, rectè poſitum proprium. veluti quoniā is qui ſuperficiei proprium poſuit,

a Prætextus.

8

quod primum coloratur: ſenſibile quiddam adhibuit, *nempe* colorari, ſed eiuſmodi, quod perſpicuum eſt ſemper ineſſe: erit, quod ad hoc, rectè traditum ſuperficiei proprium.

9 6 Præterea reprehenditur, ſi definitionem quaſi proprium tradiderit. non enim rectè poſitum erit proprium: quia proprium, declarare quiditatem nõ debet. veluti qui hominis proprium *eſſe* dixit animal pedeſtre bipes; quoniã id quod quiditatẽ ſignificat, hominis proprium *eſſe* ſtatuit: non erit hominis proprium rectè traditum. Confirmatur autem, ſi tradidit propriũ quod reciprocatur, nec declarat quiditatem. erit enim proprium, quantum ad hoc, rectè traditum. veluti quoniam is qui propriũ hominis *eſſe* poſuit animal naturâ manſuetum, tradidit proprium, quod reciprocatur, nec declarat hominis quiditatem: erit, quantum ad hoc, rectè traditum proprium hominis.

10 7 Præterea reprehenditur, ſi in proprio explicando non poſuit quid *res* ſit. oportet enim, vt in definitionibus, ita in propriis primùm tradi genus, deinde reliqua adiungi, & *rem propoſitam ab aliis* ſeparari. quare propriũ, quod hoc modo poſitum non eſt, nõ rectè eſt traditum. veluti qui dixit animalis proprium *eſſe*, animam habere, quia non poſuit quid animal ſit: non rectè poſitum erit animalis propriũ. Confirmatur autem, ſi quis, cùm poſuerit quid ſit *id* cuius proprium tradit, reliqua *deinde* adiungat. erit enim proprium, quod ad hoc, rectè traditum. veluti qui poſuit hominis proprium, *eſſe* animal ſcientiæ ca-

ὃ πρῶτον κέχρωσται, αἰσθητῷ μέν τινι προσκέχρηται, τῷ κεχρῶσθαι· τοιούτῳ δὲ, ὃ φανερόν ἐστιν ὑπάρχειν ἀεὶ ἐπ' αὐτῷ, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον.

6 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα, εἰ τὸν ὅρον ὡς ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ δεῖ δηλοῦν τὸ τί ἦν εἶναι, τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον, ζῶον πεζὸν δίπουν, τὸ τί ἦν εἶναι σημαῖνον, ἀποδέδωκε τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον καλῶς ἀποδεδομένον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, μὴ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν· ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῶον ἥμερον φύσει, ἀντικατηγορούμενον μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον, οὐ τὸ τί ἦν εἶναι δὲ δηλοῦν· εἴη ἄν, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

7 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ εἰς τὸ τί ἐστιν ὁ θεὶς ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον. δεῖ γὰρ τῶν ἰδίων, καθάπερ τῶν ὅρων, τὸ πρῶτον ἀποδίδοσθαι γένος, ἔπειθ' οὕτως ἤδη προσάπτεσθαι τὰ λοιπὰ, καὶ χωρίζειν. ὥστε τὸ μὴ τοῦτον τὸν τρόπον κείμενον ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη καλῶς ἀποδεδομένον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας τοῦ ζώου ἴδιον, τὸ ψυχὴν ἔχειν, οὐκ ἔθηκεν εἰς τὸ τί ἐστι τὸ ζῶον. οὐκ ἂν εἴη καλῶς κείμενον τὸ τοῦ ζώου ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἴ τις εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς οὗ τὸ ἴδιον ἀποδίδωσι, τὰ λοιπὰ προσάπτει. ἔσται γὰρ, κατὰ τοῦτο, καλῶς ἀποδεδομένον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν εἰς

κὸν, εἰς τὸ τί ἐστι θεὶς ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· εἴη ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον τοῦ ἀνθρώπου.

8 Πότερον μὲν οὖν καλῶς, ἢ οὐ καλῶς ἀποδέδοται τὸ ἴδιον, διὰ τῶνδε σκεπτέον.

pax, quoniam ponens quid ſit *homo eius* proprium tradidit: erit quod ad hoc rectè poſitum proprium hominis. 8 Vtrùm igitur rectè, an non rectè traditum *ſit* proprium, ex his conſiderandum *eſt*.

DE LOCIS PERTINENTIBVS AD QVÆSTIONEM, AN SIT PROPRIVM, NECNE.

TRACTATVS III.

Varij loci. Cap. IV.

1 Prothesis. 2 Si omnibus inſit ratione communis ſubiecti, vel non. 3 Si nomen & oratio reciprocentur, vel non 4 Si ſubiectum dicatur eſſe proprium eius quod eſt in ſubiecto, vel contra 5 A participatione. 6 A tempore. 7 Si earundem rerum, quà ſunt eadem, non ſit, aut ſit idem proprium. 8 Si eorum quæ eodem genere continentur, non ſit, aut ſit proprium genere idem. 9 De ſubiecto ſolo vel cum accidente.

Πότερον δ' ἴδιόν ἐστιν ὅλως τὸ εἰρημένον, ἢ οὐκ ἴδιον, ἐκ τῶνδε θεωρητέον. οἱ γὰρ ἁπλῶς κατασκευάζοντες τὸ ἴδιον ὅτι καλῶς κεῖται, τόποι οἱ αὐτοὶ ἔσονται τοῖς τὸ ἴδιον ὅλως ποιοῦσιν· ἐν ἐκείνοις οὖν ῥηθήσονται. 2 Πρῶτον μὲν οὖν ἀνασκευάζοντα ἐπιβλέπειν ἐφ' ἕκαστον, οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν. οἷον, εἰ μηδενὶ ὑπάρχει, ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο ἀληθεύεται. ἢ εἰ μή ἐστιν ἴδιον ἑκάστου αὐτῶν κατ' ἐκεῖνο, οὗ τὸ ἴδιον ἀποδέδωκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ κατὰ τοῦ γεωμέτρου οὐκ ἀληθεύεται τὸ ἀνεξαπάτητον εἶναι ὑπὸ λόγου· ἀπατᾶται γὰρ ὁ γεωμέτρης ἐν τῷ ψευδογραφεῖσθαι. οὐκ ἂν εἴη τοῦτο, ἐπιστήμονος ἴδιον, τὸ μὴ ἀπατᾶσθαι ὑπὸ λόγου. Κα-

VTRVM autē proprium ſit omnino *id* quod dictū eſt, an non proprium ex his videndum *eſt*. nam qui ſimpliciter confirmant proprium rectè poſitū eſſe, iidem loci erunt atque ii qui propriū omnino efficiunt[a]: proinde in illis dicentur[b]. 2 Primū igitur in cōfirmatione reſpicere *oportet* ad ſingula ſub eo cōtenta cui proprium *aliquis* tradidit: veluti an nulli *eorū* inſit, vel nō ratione huius verè dicatur, vel non ſit vnius cuiuſque eorū propriū ratione eius, cuius proprium *ille* tradidit. *ſic* enim proprium non erit id quod poſitum eſt eſſe proprium. veluti: quia de geometra non verè dicitur, eum rationi falli non poſſe, quandoquidem fallitur geometra, dum falſam deſcriptionem adhibet: non poteſt hoc eſſe ſcientiis proprium, non falli ratione. Confir-

CAP. III.

a probant, concludunt.

b Simili explicabuntur.

matur autẽ ſi de omni verè di-
citur, & ratione huius verè di-
citur. *quod* enim poſitum *eſt* nõ
eſſe proprium, erit propriũ. vel-
uti quoniam animal ſcientiæ ca-
pax, de omni homine verè dici-
tur, & quà homo *eſt*: certè homi-
nis proprium eſt animal ſcien-
tiæ capax. Eſt autem hic locus in
refutatione, ſi de quo nomen, nõ
etiam oratio verè dicitur: & ſi de
quo oratio, nõ etiã nomẽ. in cõ-
firmatione autem, ſi de quo no-
men, etiam oratio verè dicitur:
& ſi *ei* cui oratio, etiã nomẽ at-
tribuitur.

2
3 Præterea refellitur, ſi de quo o-
ratio[a], non etiam nomen[b] ve-
rè dicitur: & ſi de quo nomen,
non etiã oratio. quod enim poſi
tum eſt eſſe proprium, non erit
proprium. veluti quoniam ani-
mal ſcientiæ capax, verè dicitur
de Deo, homo autem Deo non
attribuitur: non poteſt eſſe ho-
minis proprium, animal ſcien-
tia capax. Confirmatur autem, ſi
de quo oratio: *de eo* nomen quo-
que dicitur: & ſi de quo nomen
etiam oratio, quod enim poſi-
tum eſt non eſſe proprium, erit
proprium. veluti, quia de quo a-
nimam habere, *de eo etiam* ani-
mal verè dicitur: & de quo ani-
mal *de eo etiam* habere animam:
certè habere animam, eſt ani-
malis proprium. 4 Præterea
reprehẽditur, ſi ſubiectum *qua-
ſi* proprium eius tradidit quod
dicitur *eſſe* in ſubiecto. quod e-
nim poſitũ eſt propriũ, non erit
propriũ. veluti qui tradidit pro-
priũ corporis ſubtiliſſimis parti-
bus conſtantis *eſſe* ignem, quia
ſubiectũ[c] tradidit *quaſi* attribu-
ti[d] propriũ: certè ignis non erit

a Quæ ſignificat proprium.
b Quid ſignificat rẽ cuius eſt proprium.

c Ignem.
d Corporis, quod ſubtiliſſimis partibus conſtat.

κατασκευάζοντα δ᾽, εἰ κατὰ παντὸς ἀλη-
θεύεται, καὶ κατὰ τοῦτ᾽ ἀληθεύεται· ἔ-
σται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι
ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δε-
κτικὸν, κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀλη-
θεύεται, καὶ ᾗ ἄνθρωπος· εἴη ἂν
ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστή-
μης δεκτικόν. Ἔστι δ᾽ ὁ τόπος οὗτος
ἀνασκευάζοντι μὲν, εἰ μὴ καθ᾽ οὗ
τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται·
καὶ εἰ μὴ καθ᾽ οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνο-
μα. κατασκευάζοντι δὲ, εἰ καθ᾽ οὗ
τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος ἀληθεύεται·
καὶ εἰ καθ᾽ οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα
κατηγορεῖται. 3 Ἔπειτα, ἀνα-
σκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ καθ᾽ οὗ ὁ λό-
γος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύεται· καὶ
εἰ μὴ καθ᾽ οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λό-
γος. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον
ἴδιον εἶναι. οἷον, ἐπεὶ τὸ μὲν ζῷον
ἐπιστήμης δεκτικὸν ἀληθεύεται
κατὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἄνθρωπος οὐ κα-
τηγορεῖται· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώ-
που ἴδιον, τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτι-
κόν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ καθ᾽ οὗ ὁ
λόγος, καὶ τοὔνομα κατηγορεῖται· καὶ
καθ᾽ οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος κατηγο-
ρεῖται. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ
εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ καθ᾽ οὗ τὸ ψυχὴν ἔ-
χειν, τὸ ζῷον ἀληθεύεται· καὶ καθ᾽ οὗ
τὸ ζῷον, τὸ ψυχὴν ἔχειν· εἴη ἂν τὸ
ψυχὴν ἔχειν, τοῦ ζῴου ἴδιον. 4 Ἔ-
πειτ᾽ ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὑπο-
κείμενον, ἴδιον ἀποδέδωκε τοῦ ἐν τῷ
ὑποκειμένῳ λεγομένου. οὐ γὰρ ἔσται
ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον. οἷον, ἐ-
πεὶ ὁ ἀποδεδωκὼς ἴδιον τοῦ λεπτο-
μερεστάτου σώματος, τὸ πῦρ, τὸ ὑ-
ποκείμενον ἀποδέδωκε τοῦ κατηγο-
ρουμένου ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ πῦρ,
σώμα-

σώματος τοῦ λεπτομερεστάτου ἴδιον. Διὰ τοῦτο δ᾽ οὐκ ἔσται τὸ ὑποκείμενον, τοῦ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ λεγομένου ἴδιον, διότι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἔσται καὶ διαφόρων τῷ εἴδει ἴδιον. τῷ γὰρ αὐτῷ πλείω τινὰ διάφορα τῷ εἴδει ὑπάρχει κατὰ μόνου λεγόμενα, ὧν ἔσται πάντων ἴδιον τὸ ὑποκείμενον, ἐάν τις οὕτω τιθῆται τὸ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ἀπέδωκεν ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον, ἐάνπερ κατὰ μόνου κατηγορῆται, οὗ εἴρηται τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας γῆς ἴδιον, σῶμα τὸ βαρύτατον τῷ εἴδει, τοῦ ὑποκειμένου ἀπέδωκε τὸ ἴδιον κατὰ μόνου λεγόμενον τοῦ πράγματος, καὶ ὡς τὸ ἴδιον κατηγορεῖται. εἴη ἂν τὸ τῆς γῆς ἴδιον, ὀρθῶς κείμενον.

5 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ κατὰ μέθεξιν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. τὸ γὰρ κατὰ μέθεξιν ὑπάρχον, εἰς τὸ τί ἦν εἶναι συμβάλλεται· εἴη δ᾽ ἂν τὸ τοιοῦτον διαφορά τις κατά τινος εἴδους λεγομένη. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν, κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ πεζὸν δίπουν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκε τὸ ἴδιον, μήτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος· ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ζώου ἴδιον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκὸς, οὔτε κατὰ μέθεξιν ἀπέδωκεν ἴδιον, οὔτε τὸ τί ἦν εἶναι δηλοῦν, ἀντικατηγορουμένου τοῦ πράγματος·

proprium corporis ſubtiliſſimis partibus conſtantis. Idcirco autem ſubiectũ non erit proprium eius quod dicitur *eſſe* in ſubiecto: quia idem eſſet plurium & differentium ſpecie proprium: quandoquidem eidem *ſubiecto* plura quædam ſpecie differentia inſunt, quæ de *eo* ſolo dicuntur: quorum omnium proprium erit illud ſubiectum, ſi quis ita proprium ponat. Confirmatur autem, ſi id quod eſt in ſubiecto, ſtatuit *eſſe* propriũ ſubiecti. quod enim poſitum non eſſe proprium erit propriũ, dummodò *ei* ſoli attribuatur, cuius dictũ eſt *eſſe* proprium. veluti qui dixit terræ proprium *eſſe* corpus grauiſſimũ ſpecie, quia ſubiecti propriũ tradidit, quod dẽ ſola *ea* re dicitur, & vt proprium attribuitur: *ideo* terræ propriũ rectè poſitũ eſt. 5 Præterea reprehenditur, ſi per participationẽ tradidit propriũ [a]. quod enim poſitũ eſt eſſe proprium, non erit proprium. quod enim per participationem ineſt, ad *rei* quiditatẽ pertinet: quod autẽ eſt eiuſmodi, differentia quædam eſt, quæ de ſpecie dicitur. veluti quoniam is qui dixit hominis propriũ *eſſe* pedeſtre bipes, per participationem tradidit proprium: certè pedeſtre bipes, non erit hominis propriũ. Confirmatur autem, ſi nõ per participationem tradidit propriũ, nec quod *rei* quiditatem declarat, cùm *res* ei viciſſim attribuatur [b]. erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe propriũ. veluti quoniã is qui poſuit animalis propriũ, naturalẽ vim habere ſentiendi, nec per participationẽ tradidit propriũ, nec quod *rei* quiditatem declarat, cùm res de eo viciſſim dicatur:

a Si proprium rei ſtatuit id cuius res eſt particeps, nam res eſt particeps generis, vel differentiæ, non proprii.

b Vel, cùm res ei viciſſim attribuatur, id eſt, reciprocetur.

certè erit animalis propriũ, na-
5 turalem vim habere ſentiendi.

6 Deinde refellitur, ſi non contingit ſimul ineſſe proprium, ſed vel poſterius, vel prius *eſt*, quàm *id* cui' eſt nomẽ. quod enim poſitũ eſt eſſe propriũ, aut nũquàm aut nõ ſemper erit propriũ. veluti quoniam accidit, vt cuipiam & priùs & poſteriùs inſit deambulatio in foro, quàm homo *ſit*: certè deambulare in foro aut nũquàm aut nõ ſemper erit proprium hominis. Cõfirmatur autem, ſi ſimul neceſſariò ſemper eſt, cùm neque ſit definitio, neq; differentia. quod enim poſitũ eſt non eſſe propriũ, erit proprium. veluti quoniam animal ſcientiæ capax, neceſſariò ſemper eſt vnà cũ homine, cùm nec ſit differentia, nec definitio: certè animal
6 ſcientię capax, erit hominis proprium. 7 Deinde refellitur, ſi earundem rerum, quà ſunt eædem, non ſit idẽ propriũ. quod enim poſitũ eſt eſſe proprium, nõ erit proprium. vt quia eius quod eſt perſequendũ, nõ eſt propriũ, videri quibuſdã bonũ: ne eius quidem quod eſt eligendũ, propriũ erit videri quibuſdã bonũ. quod enim eſt perſequẽdum, & quod eligendum, idẽ ſunt [a]. Cõfirmatur autẽ, ſi eiuſdẽ rei, quà eſt eadem, *eſt* idẽ propriũ. quod enim poſitum eſt non eſſe proprium, erit proprium. veluti quoniã hominis quà homo eſt, propriũ dicitur, tripertitam animam habere: etiã mortalis quà eſt mortalis, propriũ erit, habere animam tripertitam. *Eſt* autẽ vtilis hic locus etiam in accidente. iiſdem enim rebus, quà eædem ſunt, eadem ineſſe oportet, aut non in-
7 eſſe. 8 Deinde refellitur, ſi eorum quæ *ſunt* eiuſdem ſpeciei [b],

a Idem valent.

b Id eſt, ſunt eiuſdem generis continentur ſub eodem genere. nam hoc loco Ariſtoteles accipit ſpeciem pro genere.

εἴη ἂν ζώου ἴδιον, τὸ αἰσθάνεσθαι πεφυκός.

6 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν τὸ ἴδιον, ἀλλ' ἢ ὕστερον, ἢ πρότερον, ἢ τὸ ὄνομα. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον, ἢ οὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. οἷον, ἐπεὶ ἐνδέχεται καὶ πρότερόν τινι ὑπάρξαι, καὶ ὕστερον, τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς, ἢ τὸν ἄνθρωπον· οὐκ ἂν εἴη τὸ βαδίζειν διὰ τῆς ἀγορᾶς, ἴδιον ἀνθρώπου, ἢ οὐδέποτε, ἢ οὐκ ἀεί. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, μήτε ὅρος ὄν, μήτε διαφορά. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, ἅμα ἐξ ἀνάγκης ἀεὶ ὑπάρχει, καὶ τὸ ἄνθρωπος, οὔτε διαφορὰ ὂν, οὔθ' ὅρος· εἴη ἂν τὸ ζῷον ἐπιστήμης δεκτικὸν, τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον.

7 Ἔπειτ' ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν αὐτῶν, ᾗ ταὐτά ἐστι, μή ἐστι τὸ αὐτὸ ἴδιον. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι διωκτοῦ, τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγαθὸν, ἴδιον· οὐδ' ἂν αἱρετοῦ εἴη ἴδιον, τὸ φαίνεσθαί τισιν ἀγαθόν. ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ διωκτὸν καὶ τὸ αἱρετόν. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τοῦ αὐτοῦ, ᾗ ταὐτόν ἐστι, τὸ αὐτὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἀνθρώπου, ᾗ ἄνθρωπός ἐστι, λέγεται ἴδιον, τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν· καὶ βροτοῦ ᾗ βροτός ἐστιν, εἴη ἂν ἴδιον, τὸ τριμερῆ ψυχὴν ἔχειν. Χρήσιμος δ' ὁ τόπος οὗτος καὶ ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος. τοῖς γὰρ αὐτοῖς, ᾗ ταὐτά ἐστι, ταὐτὰ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν. 8 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει,

μὴ

μὴ ταὐτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ τοῦ εἰρημένου ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ταὐτόν ἐστι τῷ εἴδει ἄνθρωπος καὶ ἵππος. οὐκ ἀεὶ δὲ τοῦ ἵππου ἐστὶν ἴδιον τὸ ἑστάναι ὑφ' ἑαυτοῦ· οὐδ' ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ἀεὶ, τὸ κινεῖσθαι ὑφ' ἑαυτοῦ· ταὐτὸν γάρ ἐστι τῷ εἴδει, τὸ κινεῖσθαι, καὶ τὸ ἑστάναι ὑφ' ἑαυτοῦ, ᾗ ζῷον ἐστιν ἑκατέρῳ αὐτῶν τῷ συμβεβηκέναι. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῶν αὐτῶν τῷ εἴδει, ταὐτὸν ἀεὶ τῷ εἴδει τὸ ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον, τὸ εἶναι πεζὸν δίπουν· καὶ ὄρνιθος ἂν εἴη ἴδιον, τὸ εἶναι πτηνὸν δίπουν. ἑκάτερον γὰρ τούτων ἐστὶ ταὐτὸν τῷ εἴδει· ᾗ τὰ μὲν, ὡς ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος ἐστὶν εἴδη, ὑπὸ τὸ ζῷον ὄντα· τὰ δὲ, ὡς γένους διαφοραὶ, τοῦ ζῴου. Οὗτος δὲ ὁ τόπος ψευδής ἐστιν, ὅταν τὸ μὲν ἕτερον τῶν λεχθέντων, ἑνί τινι μόνῳ ὑπάρχει εἴδει· τὸ δ' ἕτερον, πολλοῖς, καθάπερ τὸ πεζὸν τετράπουν. 9 Ἐπεὶ δὲ τὸ ταὐτὸν, καὶ τὸ ἕτερον, πολλαχῶς λέγεται· ἔργον ἐστὶ, σοφιστικῶς λαμβάνοντι, ἑνὸς ἀποδοῦναι καὶ μόνου τινὸς τὸ ἴδιον. τὸ γὰρ ὑπάρχον τινὶ ᾧ συμβέβηκέ τι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρξει λαμβανομένῳ μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκεν. οἷον, τὸ ὑπάρχον ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει, ἂν ᾖ λευκὸς ἄνθρωπος. καὶ τὸ λευκῷ δὲ ἀνθρώπῳ ὑπάρχον, καὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρξει. διαβάλλοι δ' ἄν τις τὰ τοιαῦτα τῶν ἰδίων, τὸ ὑποκείμενον, ἄλλο μὲν καθ' αὑτὸ ποιῶν, ἄλλο δὲ μετὰ τοῦ συμβεβηκός· οἷον, ἄλλο μὲν ἄνθρωπον εἶναι λέγων,

nõ ſemper ſpecie idem eſt proprium: quia nec rei propoſitæ *id* erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriũ. veluti quia eiuſdẽ ſpecie[a] ſunt homo & equus, non ſemper autẽ equi proprium eſt, à ſe ſtare: ne hominis quidẽ proprium ſemper erit, à ſe moueri. idẽ namque ſpecie ſunt moueri & ſtare à ſemetipſo: quoniam vtrique [b] eorum quà eſt animal, accidunt [c]. Confirmatur autem, ſi eorum quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, idem ſemper ſpecie propriũ *eſt*. quod enim poſitum eſt non eſſe propriũ, erit propriũ. veluti, quia hominis eſt proprium, eſſe pedeſtre bipes: etiam auis proprium erit, eſſe alatum bipes. horum enim vtrumque eſt idẽ ſpecie: quà alia [d] ſunt vt ſpecies ſub eodem genere, *nempe* ſub animali: alia [e] vt *eius* generis, *id eſt* animalis differẽtiæ. Hic autẽ locus falſus eſt quãdo alterum eorum quæ dicta ſunt, vni tantùm ſpeciei ineſt [f]: alterum verò multis, vt pedeſtre quadrupes [g]. 9 Quoniam autem idem & diuerſum multis modis dicuntur: difficile eſt, ſi quis *hæc* ſophiſticè accipiat, vnius & ſolius alicuius *rei* proprium afferre. quod enim ineſt alicui, cui quidpiam accidit, etiã accidenti illi inerit ſumpto *vnà* cum eo cui accidit. veluti, quod ineſt homini, etiam albo homini inerit, ſi ſit albus homo. & quod albo homini ineſt, etiam homini inerit. Calumniari [h] autem aliquis poteſt huiuſcemodi propria, ſi conſtituat aliud eſſe ſubiectum per ſe, aliud cum accidente: verbi gratiâ, ſi dicat aliud eſſe hominem,

a Id eſt eiuſdem generis.

b Homini, & equo.

c Moueri, & ſtare per ſe.

d Homo, & auis.

e Pedeſtre, & alatum.

f Vt pedeſtre bipes attribuitur ſoli homini.

g Quod attri- 8 buitur equo, boui, leoni, &c. Ergo hoc non eſt proprium vnius ſpeciei, licèt pedeſtre bipes proprium ſit vnius ſpeciei, nempe hominis.

h Calumnioſè & ſophiſticè impugnare.

aliud eſſe album hominem. Præterea, ſi conſtituat aliud eſſe habitum, & id quod ex habitu nominatur. quod enim in habitu ineſt, in eo quoque inerit quod ex habitu nominatur. & quod in eo quod ex habitu nominatur, ineſt, etiam in habitu inerit. veluti, quia ſciens ſecundum ſcientiam dicitur eſſe affectus: non erit ſcientiæ proprium, ratione mutari non poſſe, quia & ſciens ratione mutari nequit. In cōfirmatione autem dicēdum *eſt*, nō eſſe aliud ſimpliciter, id cui accidit, & accidens ſumptum cum eo cui accidit: ſed *ob eam cauſam* aliud dici, quia diuerſa eſt eorum eſſentia. non enim idem eſt, hominem eſſe hominem, & album hominem eſſe hominem album. Præterea ſpectandi ſunt caſus, dicendúmque nec ſcientem eſſe quod ratione mutari nō poteſt, ſed qui mutari non poteſt ratione: nec ſcientiam, quod ratione mutari nequit, ſed quæ mutari nequit ratione. Nam ei qui omni modo obiicit [a], omni modo occurrendum *eſt*.

a Differit, contendit.

ἄλλο δὲ, λευκὸν ἄνθρωπον. ἔτι δ' ἕτερον ποιῶν τὴν ἕξιν, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον. τὸ γὰρ τῇ ἕξει ὑπάρχον, καὶ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρξει. καὶ τὸ τῷ κατὰ τὴν ἕξιν λεγομένῳ ὑπάρχον, καὶ τῇ ἕξει ὑπάρξει. οἷον, ἐπεὶ ὁ ἐπιστήμων κατὰ τὴν ἐπιστήμην λέγεται διακεῖσθαι, οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐπιστήμης ἴδιον, τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· καὶ γὰρ ὁ ἐπιστήμων ἔσται ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. Κατασκευάζοντα δὲ, ῥητέον, ὅτι οὐκ ἔστιν ἕτερον ἁπλῶς, τὸ ᾧ συμβέβηκε, καὶ τὸ συμβεβηκὸς μετὰ τοῦ ᾧ συμβέβηκε λαμβανόμενον· ἀλλ' ἄλλο λέγεται, τὸ ἕτερον εἶναι αὐτοῖς τὸ εἶναι· οὐ ταὐτὸν γάρ ἐστιν, ἀνθρώπῳ τε τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ, καὶ λευκῷ ἀνθρώπῳ τὸ εἶναι ἀνθρώπῳ λευκῷ. Ἔτι δὲ θεωρητέον ἐστὶ παρὰ τὰς πτώσεις, λέγοντα διότι οὔθ' ὁ ἐπιστήμων ἐστὶ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ὁ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου· οὔθ' ἡ ἐπιστήμη τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, ἀλλ' ἡ ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου. πρὸς γὰρ τὸν πάντως ἐνιστάμενον, πάντως ἀντιτακτέον ἐστίν.

Alij loci. Cap. V.

1 De eo quod naturâ ineſt. 2 De eo, quod eſt per ſe, vel per aliud. 3 ſi explicatū non fuerit, quomodo proprium ponatur. 13 ſi quid dicatur eſſe ſui ipſius proprium, vel non ſui ipſius, ſed alterius rei cum qua reciprocatur. 14 De iis quæ ex ſimilibus partibus conſtant.

9 DEinde refellitur, ſi volēs id tradere quod naturâ ineſt, eiuſmodi oratione *id* ponat, vt ſignificet id quod ſemper ineſt. *ſic* enim videbitur tolli [b], quod poſitū eſt eſſe propriū. vt quoniam is qui dixit bipes [c] hominis eſſe proprium, vult quidē id tradere, quod naturâ ineſt, ſed oratione ſignificat quod ſēper ineſt:

b Euerti, refelli, reiici.

c Eſſe bipedem.

Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ φύσει ὑπάρχον βουλόμενος ἀποδοῦναι, τοῦτον τὸν τρόπον τίθησι τῇ λέξει, ὥστε τὸ ἀεὶ ὑπάρχον σημαίνειν. δόξειε γὰρ ἂν κινεῖσθαι τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ δίπουν, βούλεται μὲν τὸ φύσει ὑπάρχον ἀποδιδόναι, σημαίνει δὲ τῇ λέξει τὸ ἀεὶ ὑπάρχον·

οὐκ ἂν

οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ δίπουν· οὐ γὰρ πᾶς ἄνθρωπός ἐστι δύο πόδας ἔχων. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ βούλεται τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον ἀποδιδόναι, καὶ τῇ λέξει τοῦτον τὸν τρόπον σημαίνει· οὐ γὰρ κινηθήσεται, κατὰ τοῦτο, τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ ἀνθρώπου ἴδιον ἀποδιδοὺς, τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικὸν, καὶ βούλεται καὶ τῇ λέξει σημαίνει τὸ φύσει ὑπάρχον ἴδιον· οὐκ ἂν κινοῖτο κατὰ τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστιν ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ζῶον ἐπιστήμης δεκτικόν.

2 Ἐπὶ ὅσα λέγεται ὡς κατ' ἄλλο τι πρῶτον, ἢ ὡς πρῶτον αὐτὸ, ἔργον ἐστὶν ἀποδοῦναι τῶν τοιούτων τὸ ἴδιον· ἐὰν μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἄλλο τι ἴδιον ἀποδιδῷς, καὶ κατὰ τοῦ πρώτου ἀληθεύσεται. ἐὰν δὲ τοῦ πρώτου θῇς, καὶ τοῦ κατ' ἄλλο κατηγορηθήσεται. οἷον, ἐάν μέν τις ἐπιφανείας ἴδιον ἀποδῷ τὸ κεχρῶσθαι, καὶ κατὰ τοῦ σώματος ἀληθεύσεται τὸ κεχρῶσθαι· ἐὰν δὲ σώματος, καὶ ἐπιφανείας κατηγορηθήσεται. ὥστε οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύσεται.

3 Συμβαίνει δ' ἐν ἐνίοις τῶν ἰδίων ὡς ἐπιτοπολὺ γίνεσθαί τινα ἁμαρτίαν παρὰ τὸ μὴ διορίζεσθαι, πῶς, καὶ τίνων τίθησι τὸ ἴδιον.

4 Ἅπαντες γὰρ ἐπιχειροῦσιν ἀποδιδόναι τὸ ἴδιον, ἢ τὸ φύσει ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τὸ δίπουν· ἢ τὸ ὑπάρχον, καθάπερ ἀνθρώπου τινὸς τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν· ἢ εἴδει, καθάπερ πυρὸς, τὸ λεπτομερέστατον· ἢ ἁπλῶς, καθάπερ ζώου, τὸ ζῆν· ἢ κατ' ἄλλο, καθάπερ ψυχῆς, τὸ φρόνιμον· ἢ ὡς τὸ πρῶτον, καθάπερ λογιστικοῦ,

certè bipes nō erit hominis proprium:ſiquidem non omnis homo habet duos pedes. Cōfirmatur autem, ſi velit propriū quod naturâ ineſt,tradere, & oratione hunc modum ſignificet. non enim per hūc *locum* tolletur proprium.veluti, quoniā is qui proprium hominis tradidit, animal ſcientiæ capax ; & *tradere* vult, & oratione ſignificat proprium quod naturâ ineſt: non tolletur hac ratione, quaſi non ſit proprium hominis, animal ſcientiæ capax.

2 Præterea quæ dicuntur per aliud primum, vel vt ipſum primum [a], difficile eſt eorum proprium tradere. ſi enim propriū tradas eius quod *eſt* per aliud, etiam de primo verè dicetur.at ſi primi *proprium* ponas,ei quoque attribuetur, quod *eſt* per aliud. veluti,ſi quis ſuperficiei propriū ſtatuat coloratum eſſe, etiam de corpore verè dicetur eſſe coloratū. at ſi corporis,etiam ſuperficiei verè attribuetur. quocirca de quo oratio, non etiam nomē verè dicetur. 10

[a] Pri. ſe.

3 Accidit autem in quibuſdā ꝓpriis peccatū quoddā admitti, propterea quòd nō definiūt,quomodo, & quorū proprium ponant. 11

4 Omnes enim proprium tradere nituntur, vel quod naturâ ineſt, vt hominis *eſſe* bipedem: vel quod ineſt, vt cuiuſdam hominis, habere quatuor digitos: vel ſpecie, vt ignis, tenuiſſimis partibus conſtare: vel ſimpliciter, vt animalis,viuere: vel per aliud, vt animæ,prudentiâ eſſe præditum: vel vt primum, vt rationalis *facultatis*,

prudētiā eſſe præditum: vel quia habet, vt ſcientis, ratione diſſuaderi non poſſe: (nihil enim aliud erit, ratione diſſuaderi nō poſſe, quàm aliquid [a] habere) vel quia habetur, vt ſcientiæ, ratione mutari non poſſe: vel quia communicatur, vt animalis, ſentire: (ſentit enim & aliud quidpiā, vt homo: ſed cum ſit huius [b] particeps, ſentit) vel quia eſt particeps, vt cuiuſdam animalis, viuere.

a Firmā & conſtantem exiſtimationem.

b Animalis.

5 Qui igitur non adiunxit *hoc verbum* NATVRA, peccat: quia contingit, vt quod naturâ ineſt, non inſit ei, cui naturâ ineſt: vt homini, duos pedes habere.

6 Qui verò nō expoſuit ſe tradere quod ineſt, *ideo peccat*, quia res *quandoque* nō erit talis, qualis nunc eſt: vt hominem habere quatuor digitos. 7 *Peccat etiam*, qui nō declarat ſe ponere vt primum, vel vt per aliud: quia de quo oratio, non etiam nomē verè dicetur: vt coloratum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis propriū *eſſe* ſtatuatur. 8 Qui verò non prædixit, ſe, vel quia *res* habet, vel quia habetur, propriū tradere: *ideo peccat*, quia quod traditū eſt, non erit propriū. nā ſi proprum tribuat ei quod habetur, inerit etiam habenti. ſin autem *tribuat* habenti, *inerit* etiā ei quod habetur: vt ratione immutabile eſſe, *ſiue* ſcientiæ, ſiue ſcientis proprium ponatur.

9 Qui verò antè non ſignificat *ſe proprium dare*, quia *res* eſt particeps, vel quia communicatur, *ideo peccat*, quia & quibuſdam alijs propriū inerit. ſi enim *proprium* tradiderit, quia cūmunicatur, *inerit etiam* ijs quæ participant. ſin quia eſt particeps *inerit etiam* ijs quę cōmunicantur: veluti ſi viuere ponatur *eſſe* propriū cuiuſdam animalis, vel animalis.

τὸ φρόνιμον· ἢ ὡς τὸ ἔχειν, καθάπερ ἐπιστήμονος τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου· (οὐδὲν γὰρ ἕτερον, ἢ τὸ ἔχειν τι, ἔσται ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου) ἢ τῷ ἔχεσθαι, καθάπερ ἐπιστήμης τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου. ἢ τῷ μετέχεσθαι, καθάπερ ζῴου τὸ αἰσθάνεσθαι· (αἰσθάνεται μὲν γὰρ καὶ ἄλλο τι, οἷον ἄνθρωπος· ἀλλὰ μετέχον ἤδη τούτου, αἰσθάνεται) ἢ τῷ μετέχειν, καθάπερ τοῦ τινὸς ζῴου τὸ ζῆν.

5 Μὴ προσθεὶς μὲν οὖν τὸ φύσει, ἁμαρτάνει· διότι ἐνδέχεται τὸ φύσει ὑπάρχον, μὴ ὑπάρχειν ἐκείνῳ ᾧ φύσει ὑπάρχει· καθάπερ ἀνθρώπῳ τὸ δύο πόδας ἔχειν. 6 Μὴ διορίσας δ' ὅτι τὸ ὑπάρχον ἀποδίδωσιν· ὅτι οὐκ ἔσται τοιοῦτον, οἷον νῦν ὑπάρχει ἐκείνῳ. καθάπερ τὸ τέτταρας δακτύλους ἔχειν τὸν ἄνθρωπον. 7 Μὴ δηλώσας δὲ διότι ὡς πρῶτον, ἢ ὡς κατ' ἄλλο τίθησιν· ὅτι οὐ καθ' οὗ ὁ λόγος, καὶ τοὔνομα ἀληθεύσεται· καθάπερ τὸ κεχρῶσθαι, εἴτε τῆς ἐπιφανείας, εἴτε τοῦ σώματος ἀποδοθείη ἴδιον.

8 Μὴ προείπας δὲ, διότι ἢ τῷ ἔχειν, ἢ τῷ ἔχεσθαι, τὸ ἴδιον ἀποδέδωκε· διότι οὐκ ἔσται ἴδιον τὸ ἀποδοθέν· ὑπάρξει γὰρ, ἐὰν μὲν τῷ ἔχεσθαι ἀποδιδῷ τὸ ἴδιον, καὶ τῷ ἔχοντι· ἐὰν δὲ τῷ ἔχοντι, καὶ τῷ ἐχομένῳ· καθάπερ τὸ ἀμετάπειστον ὑπὸ λόγου, τῆς ἐπιστήμης, ἢ τοῦ ἐπιστήμονος τεθὲν ἴδιον. 9 Μὴ προσημήνας δὲ τῷ μετέχειν, ἢ τῷ μετέχεσθαι· ὅτι καὶ ἄλλοις τισὶν ὑπάρξει τὸ ἴδιον. ἐὰν μὲν γὰρ τῷ μετέχεσθαι, ἀποδῷ, τοῖς μετέχουσιν· ἐὰν δὲ τῷ μετέχειν, τοῖς μετεχομένοις· καθάπερ εἰ τοῦ τινὸς ζῴου, ἢ τοῦ ζῴου τεθείη τὸ ζῆν, ἴδιον.

10 Μὴ

10 Μὴ διαστείλας δὲ τῷ εἴδει, ὅτι ἑνὶ μόνῳ ὑπάρξει τῶν ὑπὸ τοῦτο ὄντων, οὗ τὸ ἴδιον τίθησι. τὸ γὰρ καθ' ὑπερβολὴν, ἑνὶ μόνῳ ὑπάρχει· καθάπερ τοῦ πυρὸς τὸ κουφότατον.

11 Ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ τῷ εἴδει προσθεὶς, διήμαρτε. δεήσει γὰρ ἓν εἶδος εἶναι τῶν λεχθέντων, ὅταν τὸ τῷ εἴδει προστεθῇ. τοῦτο δ' ἐπ' ἐνίων οὐ συμπίπτει, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τοῦ πυρός. οὐ γάρ ἐστιν ἓν εἶδος τοῦ πυρός. ἕτερον γάρ ἐστι τῷ εἴδει, ἄνθραξ, καὶ φλὸξ, καὶ φῶς, ἕκαστον αὐτῶν πῦρ ὄν. Διὰ τοῦτο δ' οὐ δεῖ, ὅταν τῷ εἴδει προστεθείη, ἕτερον εἶναι εἶδος τοῦ λεχθέντος· ὅτι τοῖς μὲν, μᾶλλον· τοῖς δ', ἧττον ὑπάρξει τὸ λεχθὲν ἴδιον· καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς τὸ λεπτομερέστατον· λεπτομερέστερον γάρ ἐστι τὸ φῶς τοῦ ἄνθρακος, καὶ τῆς φλογός. τοῦτο δ' οὐ δεῖ γίνεσθαι, ὅταν μὴ καὶ τὸ ὄνομα μᾶλλον κατηγορῆται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον ἀληθεύεται. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται, καθ' οὗ ὁ λόγος μᾶλλον, καὶ τοὔνομα μᾶλλον. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, ταὐτὸν εἶναι συμβήσεται τὸ ἴδιον τοῦ τε ἁπλῶς, καὶ τοῦ μάλιστα ὄντος ἐν τῷ ἁπλῶς τοιούτῳ· καθάπερ ἐπὶ τοῦ πυρὸς ἔχει τὸ λεπτομερέστατον. καὶ γὰρ τοῦ φωτὸς, καὶ τοῦ πυρὸς ἁπλῶς ἔσται ταὐτὸ τοῦτο ἴδιον· λεπτομερέστατον γάρ ἐστι τὸ φῶς. 12 Ἄλλου μὲν οὖν οὕτως ἀποδιδόντος τὸ ἴδιον, ἐπιχειρητέον. αὐτῷ δ' οὐ δοτέον ἐστὶ ταύτην τὴν ἔνστασιν· ἀλλ' εὐθὺς τιθέμενον τὸ ἴδιον, διοριστέον ὃν τρόπον τίθησι τὸ ἴδιον.

13 Ἔπειτα ἀνασκευάζοντα μὲν,

10 *Peccat etiam*, qui non diſtinctè explicat *ſe dare proprium* ſpecie: quoniam inerit vni tantùm ex iis quę ſub eo *collocātur*, cuius proprium ponit. quod enim in exſuperantia *conſiſtit*, vni tātùm ineſt. vt *ſi* ignis *propriū ſtatuatur eſſe* leuiſſimum [a]. 11 Interdum autem & qui adiunxit *verbū* illud SPECIE, peccauit. oportebit enim vnam eſſe ſpeciem eorum quæ dicta ſunt *proprium recipere*, cùm *verbū* illud SPECIE adiunctum erit. hoc autē in quibuſdam non contingit: quemadmodum nec in igne: quia nō eſt vna ſpecies ignis: quādoquidem ſpecie differunt pruna, & flāma, & lux, quorum vnumquoq; eſt ignis. Idcirco autem non oportet, cùm *verbum illud* SPECIE adiunctum fuerit, aliam eſſe ſpeciem eius quod dictum eſt *ſuſcipere proprium*: quia dictum proprium aliis magis, aliis minùs inerit. quale eſt ſubtiliſſimis partibus conſtare, *ſi proprium* ignis *ponatur*. ſubtilioribus enim partibus conſtat lux, quàm pruna, & flamma. Quod fieri nō oportet, niſi & nomen *ei* magis attribuatur, de quo oratio veriùs dicitur. alioquin non erit *verum*, de quo oratio magis *dicitur*, de eo etiam nomē magis *dici*. Præterea accidet idem eſſe propriū eius quod ſimpliciter *tale eſt*, & eius quod maximè eſt in ſimpliciter tali. quomodo, *ſi* in igne *ſpectatur*, *ſe* habet *hoc proprium*, tenuiſſimis conſtare partibus. nā hoc ipſum & lucis, & ignis ſimpliciter propriū erit: tenuiſſimis enim partibus lux conſtat. 12 Si igitur alius ita proprium tradiderit, argumentandū *eſt*. Is verò *qui proprium explicat*, non debet huic obiectioni *locum* dare, ſed ſtatim, dum ponit propriū, definire quomodo proprium ponat. 13 Deinde refellitur,

a Non enim leuiſſima eſt pruna, vel carbo, ſed lux ſeu lumen.

CAP. IV. 12.

ſi quid ſui ipſius propriũ poſuit. nõ.n.erit *id* propriũ, quod poſitum eſt eſſe propriũ. quicquid enim eſt idem atque res quæpiã, *eius* eſſentiã declarat: quod verò eſſentiã declarat, nõ eſt propriũ, ſed definitio. veluti quoniam is qui dixit decorum eſſe honeſti proprium, idem ſui ipſius proprium ſtatuit: (idẽ enim eſt honeſtum & decorum) certè decorum honeſti proprium non erit. Confirmatur autem, ſi nõ idem ſui ipſius proprium ſtatuit, id tamen poſuit, quod viciſſim attribuitur *&* *reciprocatur.* quod enim poſitum eſt non eſſe proprium, erit propriũ. veluti quoniam is qui poſuit animalis proprium *eſſe hoc*, Subſtãtia animata, non idem ſui ipſius proprium *eſſe* poſuit, id tamẽ tradidit quod viciſſim attribuitur: certè ſubſtãtia animata erit, proprium ani-
13 malis. 14 Deinde in iis quæ ex ſimilibus partibus conſtant, *hæc* ſunt conſideranda. Refellẽti *videndum eſt*, an totius proprium, non verè dicatur de parte, vel an partis proprium non dicatur de toto. *ſic* enim proprium nõ erit, quod poſitum eſt eſſe propriũ. Hoc autem in quibuſdam fieri contingit, nam eorum quæ ex ſimilibus partibus conſtant, proprium tradere aliquis poſſit, modò ad totum reſpiciens, modò eius quod in parte dicitur, rationem habens. ſed neutrum rectè traditum erit. Exemplum totius *hoc eſto*: Quoniã is qui dixit maris proprium *eſſe hoc*, plurima aqua ſalſa, cuiuſdam *rei* ex ſimilibus partibus cõſtantis proprium poſuit; eiuſmodi autem tradidit, quod non verè dicitur de parte: (quoddam enim mare non eſt plurima aqua ſalſa) certè non erit maris proprium plurima aqua ſalſa. *Exemplum* autem partis *hoc eſto*.

εἰ αὐτὸ αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. αὐτὸ γὰρ αὑτῷ πᾶν, τὸ εἶναι δηλοῖ· τὸ δὲ τὸ εἶναι δηλοῦν, οὐκ ἴδιον, ἀλλ᾽ ὅρος ἐστίν. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας τοῦ καλοῦ, τὸ πρέπον ἴδιον εἶναι, αὐτὸ ἑαυτοῦ ἴδιον ἀπέδωκε. (ταὐτὸν γάρ ἐστι τὸ καλὸν καὶ τὸ πρέπον) οὐκ ἂν εἴη τὸ πρέπον τοῦ καλοῦ ἴδιον. Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἀπέδωκεν, ἀντικατηγορούμενον δ᾽ ἔθηκεν. ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ζώου ἴδιον, τὸ οὐσία ἔμψυχος, οὐκ αὐτὸ μὲν αὑτοῦ ἴδιον ἔθηκεν, ἀντικατηγορούμενον δ᾽ ἀπέδωκεν· εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ζώου, τὸ οὐσία ἔμψυχος.

14 Ἔπειτα ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν σκεπτέον ἐστίν· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ τοῦ συνόλου ἴδιον μὴ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους, ἢ εἰ τὸ τοῦ μέρους ἴδιον μὴ λέγεται κατὰ τοῦ σύμπαντος. οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. συμβαίνει δ᾽ ἐπ᾽ ἐνίων τοῦτο γίνεσθαι. ἀποδοίη γὰρ ἄν τις ἐπὶ τῶν ὁμοιομερῶν ἴδιον, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ σύμπαν βλέψας, ἐνίοτε δ᾽ ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος λεγόμενον, αὐτὸς αὑτὸν ἐπιστήσας· ἔσται δ᾽ οὐδέτερον ὀρθῶς ἀποδιδόμενον. οἷον, ἐπὶ μὲν τοῦ σύμπαντος, ἐπεὶ ὁ εἴπας θαλάττης ἴδιον, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν, ὁμοιομεροῦς μέν τινος ἔθηκε τὸ ἴδιον· τοιοῦτον δ᾽ ἀποδέδωκεν, ὃ οὐκ ἀληθεύεται κατὰ τοῦ μέρους· (οὐ γάρ ἐστιν ἡ τὶς θάλαττα, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρὸν) οὐκ ἂν εἴη τῆς θαλάττης ἴδιον, τὸ πλεῖστον ὕδωρ ἁλμυρόν. ἐπὶ δὲ τοῦ μέρους.

ἀλον

οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστόν, ὁμοιομεροῦς μὲν τινος εἴρηκε τὸ ἴδιον, τοιοῦτον δ' ἀπέδωκεν, ὃ κατὰ τοῦ τινὸς ἀέρος ἀληθεύεται, κατὰ δὲ τοῦ σύμπαντος οὐ λέγεται· (οὐ γάρ ἐστιν ὁ σύμπας ἀὴρ ἀναπνευστός) οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστόν. Κατασκευάζοντα δέ, εἰ ἀληθεύεται μὲν καθ' ἑκάστου τῶν ὁμοιομερῶν, ὅ ἐστιν ἴδιον αὐτῶν κατὰ τὸ σύμπαν. ἔσται γὰρ ἴδιον τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἀληθεύεται κατὰ πάσης τῆς γῆς τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν, ἔστι δὲ ἴδιον τοῦτο καὶ τῆς τινὸς γῆς κατὰ τὸ σύμπαν· (κατὰ γὰρ τὴν γῆν, καὶ τὸ γῆν εἶναι) εἴη ἂν τῆς γῆς ἴδιον, τὸ κάτω φέρεσθαι κατὰ φύσιν.

veluti quoniam is qui aëris proprium poſuit, *eſſe* reſpirabile, cuiuſdam *rei* ex ſimilibus partibus conſtantis proprium dixit, ſed eiuſmodi, vt de quodā aëre verè dicatur, de toto non dicatur: (nō enim totus aër eſt reſpirabilis) certè non erit aëris propriū, *eſſe* reſpirabile. Confirmanti autem *videndum eſt*, an de vnoquoque eorum quæ ex ſimilib⁹ partibus cōſtant, verè dicatur id quod eſt eorum proprium ratione totius. *ſic* enim quod poſitum eſt nō eſſe proprium, erit proprium. veluti, quia verè dicitur de vniuerſa terra, deorſum ferri naturâ; hócque eſt & alicuius terræ propriū ratione totius, nēpe ratione terrę, & quia eſt terra: certè propriū erit terræ, deorſum ferri naturâ.

Loci ab oppoſitis. CAP. VI.

1 ¶ *A contrariis.* 3 ¶ *A relatis.* 5 *A priuatione & habitu.* 7 ¶ *Ab affirmatione & negatione. Ab attributis.* 8 *Ab attributis & ſubiectis.* 10 *A ſubiectis* 12 *Ab iis quæ ponuntur in eadem diuiſione.* CAP. VI. 14

Ἔπειτα ἐκ τῶν ἀντικειμένων σκεπτέον ἐστί, πρῶτον μὲν ἐκ τῶν ἐναντίων· ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τοῦ ἐναντίου μή ἐστι τὸ ἐναντίον, ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τοῦ ἐναντίου ἔσται τὸ ἐναντίον, ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶ δικαιοσύνη μὲν ἀδικία, τῷ βελτίστῳ δὲ τὸ χείριστον, οὐκ ἔστι δὲ τῆς δικαιοσύνης, τὸ βέλτιστον, ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τῆς ἀδικίας, τὸ χείριστον, ἴδιον. 2 Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τοῦ ἐναντίου τὸ ἐναντίον, ἴδιον ἔσται. οἷον, ἐπεὶ ἐναντίον ἐστὶν ἀγαθῷ μὲν κακόν, αἱρετῷ δὲ φευκτόν, ἔστι δὲ τοῦ ἀγαθοῦ ἴδιον τὸ αἱρετόν· εἴη ἂν κακοῦ ἴδιον τὸ φευκτόν.

PRæterea ex oppoſitis conſiderandum eſt, *ac* primùm ex contrariis. & reprehendēti quidem *videndum eſt*, an contrariū non ſit contrarij proprium: quia nec *alterius* contrarij erit proprium contrarium *alterum*. veluti, quia contrarium eſt iuſtitiæ iniuſtitia, & optimo deterrimū: quod autem eſt optimum, non eſt iuſtitię proprium: certè quod eſt deterrimum, non erit iniuſtitiæ proprium. 2 Confirmanti autem *videndum eſt*, an contrarij cōtrarium ſit proprium: nam & *alterius* contrarij *alterum* cōtrarium proprium erit. veluti, quia contrarium eſt bono malum, & eligendo fugiendum: quod autē eſt eligendum, eſt boni propriū: 1
certè quod eſt fugiendum, erit mali proprium

15 3 Secundus *locus* eſt ex iis quæ ad aliquid *referuntur. ſic enim* refellitur: Si *alterum* relatum *alterius* relati non eſt proprium, ne *hoc* quidem relatum *huius* relati erit proprium. veluti, quia refertur duplum ad dimidium, & exſuperans ad exſuperatum: quod verò exſuperat, nõ eſt dupli proprium: profectò quod exſuperatur, non erit dimidij proprium. 4 *Sic* autem confirmatur: *Si alterius* relati *alterum* relatũ proprium ſit, etiam *huius* relati *hoc* relatum proprium erit. veluti, quia refertur duplum ad dimidium, & duo ad vnum; eſt autem dupli proprium, *ita ſe habere* vt duo ad vnum: profectò erit di-
16 midij proprium, *ita ſe habere* vt vnum ad duo. 5 Tertius locus refutanti *eſt*, ſi id quod ſecundũ habitum dicitur, non ſit propriũ habitus: quia nec id quod ſecundum priuationem dicitur, priuationis erit propriũ. & ſi id quod dicitur ſecundum priuationem, non ſit proprium priuationis: neque id quod dicitur ſecũdum habitum, erit proprium habitus. veluti, quia non dicitur ſurditatis proprium, vacuitatẽ eſſe ſenſus: (hoc enim & aliorum[a] commune eſt) ne auditus quidẽ proprium erit, ſenſum eſſe. 6 Confirmatur autem *hoc modo*: Si id quod dicitur ſecũdum habitum, eſt proprium habitus: id quoque quod dicitur ſecundum priuationem, erit proprium priuationis. veluti, quia proprium aſpectus eſt cernere, quà aſpectũ habemus: certè erit cæcitatis propriũ, non cernere, quà nõ habemus aſpectũ, cũ naturâ apti ſim'
17 ad habendũ. 7 Deinde ex affirmationib' & negationib' *arguẽdũ eſt*, ac primũ ex ipſis attributis.

[a] Vt cæcitatis.

3 Δεύτερον δ' ἐκ τῶν πρός τι, ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ τὸ πρός τι τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ λέγεται τὸ διπλάσιον μὲν πρὸς ἥμισυ, τὸ ὑπερέχον δὲ πρὸς τὸ ὑπερεχόμενον· οὐκ ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου τὸ ὑπερέχον, ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡμίσεως τὸ ὑπερεχόμενον, ἴδιον. 4 Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τοῦ πρός τι, τὸ πρός τί ἐστιν ἴδιον· καὶ τὸ πρός τι, τοῦ πρός τι ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ λέγεται τὸ μὲν διπλάσιον πρὸς τὸ ἥμισυ, τὰ δὲ δύο πρὸς ἕν, ἔστι δὲ τοῦ διπλασίου ἴδιον τὸ ὡς δύο πρὸς ἕν· εἴη ἂν τοῦ ἡμίσεως ἴδιον τὸ ὡς ἓν πρὸς δύο.

5 Τρίτον δ' ἀνασκευάζοντα μέν, εἰ τῆς ἕξεως, τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τῆς στερήσεως, τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον. καὶ εἰ τῆς στερήσεως, τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ τῆς ἕξεως, τὸ κατὰ τὴν ἕξιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον· οἷον, ἐπεὶ οὐ λέγεται τῆς κωφότητος ἴδιον, τὸ ἀναισθησίαν εἶναι· (καὶ γὰρ τῶν ἄλλων κοινὸν) οὐδ' ἂν τῆς ἀκοῆς εἴη ἴδιον, τὸ αἴσθησιν εἶναι. 6 Κατασκευάζοντα δέ, εἰ τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενόν ἐστι τῆς ἕξεως ἴδιον· καὶ τῆς στερήσεως τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον· καὶ εἰ τῆς στερήσεως, τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον, ἐστὶν ἴδιον· καὶ τῆς ἕξεως, τὸ καθ' ἕξιν λεγόμενον, ἔσται ἴδιον· οἷον, ἐπεὶ τῆς ὄψεως ἐστὶν ἴδιον, τὸ βλέπειν καθ' ὃ ἔχομεν ὄψιν· εἴη ἂν τῆς τυφλότητος ἴδιον, τὸ μὴ βλέπειν, καθ' ὃ οὐκ ἔχομεν ὄψιν, πεφυκότες ἔχειν. 7 Ἔπειτα ἐκ τῶν καταφάσεων, καὶ τῶν ἀποφάσεων, πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων.

ἔστι δὲ

ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος χρήσιμος ἀνασκευάζοντι μόνον. οἷον, εἰ ἡ φάσις, ἢ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον, αὐτοῦ ἴδιόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἔσται αὐτοῦ ἡ ἀπόφασις, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον, ἴδιον. κἂν εἴη δὲ ἡ ἀπόφασις, ἢ τὸ κατὰ τὴν ἀπόφασιν λεγόμενον, ἴδιον αὐτοῦ· οὐκ ἔσται ἡ φάσις, οὐδὲ τὸ κατὰ τὴν φάσιν λεγόμενον, ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ ζώου ἐστὶν ἴδιον, τὸ ἔμψυχον· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου ἴδιον, τὸ οὐκ ἔμψυχον.

8 Δεύτερον δ᾽ ἐκ τῶν κατηγορουμένων, ἢ μὴ κατηγορουμένων, καὶ καθ᾽ ὧν κατηγορεῖται, ἢ μὴ κατηγορεῖται. ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ φάσις τῆς φάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδὲ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως ἔσται ἴδιον· καὶ εἰ ἡ ἀπόφασις τῆς ἀποφάσεως μή ἐστιν ἴδιον, οὐδ᾽ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ζῶον, οὐδ᾽ ἂν τοῦ μὴ ἀνθρώπου ἴδιον εἴη τὸ μὴ ζῶον. κἂν εἰ τοῦ μὴ ἀνθρώπου μὴ φαίνηται ἴδιον τὸ μὴ ζῶον, οὐδὲ τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον ἔσται τὸ ζῶον. 9 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῆς φάσεως ἡ φάσις ἐστὶν ἴδιον, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασις ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἡ ἀπόφασίς ἐστιν ἴδιον, καὶ ἡ φάσις τῆς φάσεως ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ μὴ ζώου ἐστὶν ἴδιον, τὸ μὴ ζῆν· εἴη ἂν τοῦ ζώου, τὸ ζῆν, ἴδιον. κἂν εἰ δὲ τοῦ ζώου φαίνηται ἴδιον τὸ ζῆν, καὶ τοῦ μὴ ζώου φανεῖται ἴδιον τὸ μὴ ζῆν. 10 Τρίτον δὲ, ἐξ αὐτῶν τῶν ὑποκειμένων· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ἀποδιδόμενον ἴδιον, τῆς φάσεώς ἐστιν ἴδιον, οὐκ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον.

eſt autem hic locus vtilis refellenti dumtaxat. veluti, ſi affirmatio, aut quod ſecundum affirmationem dicitur, ipſius *rei* proprium eſt: non enim proprium eius erit negatio, nec quod ſecũdũ negationem dicitur. & ſi negatio, vel quod ſecundum negationem dicitur, eius propriũ ſit: nõ erit affirmatio, nec quod ſecundũ affirmationẽ dicitur, *eius* proprium. veluti, quoniam animalis proprium eſt, id quod *eſt* animatum: nõ erit animalis proprium, id quod non *eſt* animatum. 8 Secundus *locus eſt* ex iis quæ attribuuntur, vel non attribuũtur, & iis quibus attribuitur, vel non attribuitur. *& ſic* quidẽ refellitur: Si affirmatio affirmationis non eſt proprium, ne negatio quidẽ negationis erit propriũ. & ſi negatio negationis nõ eſt proprium, ne affirmatio quidem affirmationis erit propriũ. veluti quoniam animal non eſt proprium hominis: ne eius quidem quod non *eſt* homo, proprium erit non animal. & ſi eius quod non eſt homo, non videatur proprium non animal: ne hominis quidem proprium erit animal. 9 *Sic* autem confirmatur: Si affirmationis affirmatio ſit proprium, etiam negationis negatio erit propriũ. ſi verò negationis negatio ſit propriũ, etiã affirmatio affirmationis erit ꝓprium. veluti, quia nõ viuere, eſt proprium eius quod non *eſt* animal: *etiam* viuere erit animalis propriũ. quòd ſi viuere videatur *eſſe* animalis propriũ, etiam eius quod non *eſt* animal, videbitur ꝓpriũ *eſſe* nõ viuere. 10 Tertius *locus eſt* ex ipſis ſubiectis. *Et* refellitur quidẽ *hoc modo*: Si datũ ꝓpriũ, affirmationis eſt proprium: non erit idẽ etiam negationis propriũ.

ſin autem quod traditum eſt, negationis *ſit* proprium : non erit affirmationis proprium. veluti quoniam animatum *eſt* propriũ animalis: certè animatũ non erit proprium non animalis. 11 *Sic* autem confirmatur: Si quod datum eſt, nõ ſit affirmationis propriũ, erit vtique negationis. Sed hic locus eſt falſus. nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium. etenim affirmatio negationi ne quidem ineſt omnino : negatio verò affirmationi ineſt quidem; ſed non vt proprium, ineſt.

12 Deinde ex condiuidentibus, *id eſt ex iis quæ in eadem diuiſione ponuntur*, refellitur, ſi condiuidentiũ nullum ſit vllius reliquorũ condiuidentiũ propriũ. nam quod poſitum eſt, non erit huius proprium, cuius poſitum eſt *eſſe* proprium. veluti, quoniam animal ſenſibile, nulli⁹ aliorũ mortalium animalium eſt proprium: certè animal intelligibile nõ erit Dei proprium. 13 Confirmatur autem, ſi acceptum quoduis reliquorum cõdiuidentium ſit proprium, cùm vnicuique horum condiuidentium proprium ſit aliquod condiuidens. nam & reliquum erit reliqui proprium, cuius poſitum eſt nõ eſſe propriũ. veluti, quia prudentiæ eſt proprium, per ſe & ſecundum naturam ſuam rationalis *facultatis* virtutem eſſe, ſingulis quoque aliis virtutibus ita acceptis, profectò erit tẽperantiæ proprium, per ſe & ſecundum ſuam naturam, concupiſcibilis virtutem eſſe.

εἰ δὲ τῆς ἀποφάσεως ἴδιον τὸ ἀποδοθὲν, οὐκ ἔσται τῆς φάσεως ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον, οὐκ ἂν εἴη τοῦ μὴ ζώου ἴδιον τὸ ἔμψυχον.

11 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἀποδοθὲν μὴ τῆς φάσεως ἴδιον, εἴη ἂν τῆς ἀποφάσεως. ἔστι δ᾽ ὁ τόπος οὗτος ψευδής. φάσις γὰρ ἀποφάσεως, καὶ ἀπόφασις φάσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον. φάσις μὲν γὰρ ἀποφάσει οὐδ᾽ ὅλως ὑπάρχει. ἀπόφασις δὲ φάσει ὑπάρχει μὲν, οὐχ ὡς ἴδιον δὲ ὑπάρχει.

12 Ἔπειτα δ᾽ ἐκ τῶν ἀντιδιῃρημένων· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῶν ἀντιδιῃρημένων μηδὲν μηδενὸς τῶν λοιπῶν ἀντιδιῃρημένων ἐστὶν ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ κείμενον, ἔσται ἴδιον τούτου οὗ κεῖται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ζῶον αἰσθητὸν, οὐδενὸς τῶν ἄλλων θνητῶν ζώων ἐστὶν ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τὸ ζῶον νοητὸν, τοῦ Θεοῦ ἴδιον.

13 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῶν λοιπῶν τῶν ἀντιδιῃρημένων ὁποιονοῦν ἐστι τὸ ληφθὲν ἴδιον, τούτων ἑκάστου τῶν ἀντιδιῃρημένων ὄντων ἰδίου τινὸς τῶν ἀντιδιῃρημένων. καὶ γὰρ τὸ λοιπὸν ἔσται τοῦ λοιποῦ ἴδιον, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ φρονήσεως ἐστὶν ἴδιον, τὸ καθ᾽ αὑτὸ πεφυκέναι λογιστικοῦ ἀρετὴν εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν οὕτως ἑκάστης λαμβανομένης· εἴη ἂν σωφροσύνης ἴδιον, τὸ καθ᾽ αὑτὸ πεφυκέναι τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἀρετὴν εἶναι.

Alij loci

Alij loci. CAP. VII.

1 A caſibus. 3 A caſibus oppoſitis. 6 A proportione. 8 Ab iis quæ eodem modo ſe habent. 10 Ab iis quæ ſunt, vel corrumpuntur vel fiunt. 10 Ab idea.

Ἔπειτα ἐκ τῶν πτώσεων, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον τὸ καλῶς, οὐδ' ἂν τοῦ δικαίου ἴδιον εἴη τὸ καλόν. 2 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ ἡ πτῶσις τῆς πτώσεως ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον τὸ πεζὸν δίπουν· καὶ τῷ ἀνθρώπῳ εἴη ἂν ἴδιον, τὸ πεζῷ δίποδι λέγεσθαι.

3 Οὐ μόνον δὲ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ εἰρημένου κατὰ τὰς πτώσεις δεῖ σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον τόπων εἴρηται. 4 Ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις μή ἐστιν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως· οὐδὲ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ δικαίως ἴδιον, τὸ ἀγαθῶς· οὐδ' ἂν τοῦ ἀδίκως εἴη ἴδιον, τὸ κακῶς. 5 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἐστὶν ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως· καὶ γὰρ ἡ τοῦ ἀντικειμένου πτῶσις ἔσται ἴδιον τῆς τοῦ ἀντικειμένου πτώσεως. οἷον, ἐπεὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἴδιον, τὸ βέλτιστον· καὶ τοῦ κακοῦ ἂν εἴη ἴδιον, τὸ χείριστον. 6 Ἔπειτα, ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον.

18 Deinde ex caſibus refellitur, ſi *ille* caſus nõ eſt *illius* caſus proprium: quia neque *hic* caſus erit *huius* caſus proprium. veluti, quoniam eius quod *eſt* iuſtè, non eſt proprium id quod *eſt* honeſtè: ne iuſti quidem proprium erit, quod *eſt* honeſtum. 2 Confirmatur autem, ſi *ille* caſus ſit *illius* caſus proprium: etenim *hic* caſus erit *huius* caſus proprium. veluti, quia hominis proprium eſt pedeſtre bipes, etiam homini proprium erit dici pedeſtri bipedi. 3 Non ſolùm autem in eo quod propoſitum eſt, caſus ſpectari debent, ſed etiam in oppoſitis, vt in ſuperioribus quoque locis dictum fuit. 4 Et refellitur quidem, ſi *illius* rei oppoſitæ caſus non eſt proprium *eius* rei oppoſitæ caſus: quia ne *huius* quidem oppoſitę rei caſus erit proprium *huius* oppoſitæ rei caſus. veluti, quia eius quod iuſtè *fit*, non eſt proprium id quod bene *fit*: ne eius quidem quod iniuſtè *fit*, proprium erit id quod malè *fit*. 5 Cõfirmatur autem, ſi *ille* oppoſitæ rei caſus eſt proprium *illius* oppoſitæ rei caſus. nam *hic* quoque oppoſitæ rei caſus erit proprium *huius* oppoſitæ rei caſus. veluti, quia boni proprium eſt id quod eſt optimum: etiam mali proprium vtique eſt, quod eſt deterrimum.

19 6 Deinde ex iis, quæ ſimiliter *ſe* habent, refellitur quidem, ſi *illud* ſimiliter *ſe* habens, *illius* ſimiliter *ſe* habentis non eſt proprium: quia ne *hoc* quidem quod ſimiliter *ſe* habet, erit *huius* quod ſimiliter *ſe* habet, proprium

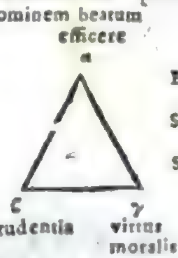
veluti, quia ſimilem rationem habet ædificator ad efficiendam domum, & medicus ad efficiendam ſanitatem: non eſt autem medici proprium, efficere ſanitatem: ne ædificatoris quidem proprium erit, efficere domum.

7 Confirmatur autē, ſi *id* quod ſimiliter *ſe* habet, proprium eſt ei* quod ſimiliter *ſe* habet: quoniam *hoc* quoque quod ſimiliter *ſe* habet, propriū erit *huius* quod ſimiliter *ſe* habet. veluti, quia ſimilem rationem habent medicus & effectiuus ſanitatis, necnō gymnaſtes & effectiuus bonæ *corporis* habitudinis: eſt autem proprium gymnaſtæ, effectiuum eſſe bonæ *corporis* habitudinis: vtique medici proprium erit, eſſe effectiuum ſanitatis. 8 Deinde ex iis quæ eodem modo affecta ſunt, refellitur, ſi *id quod eſt* eodem modo affectum [a], *illius* eodem modo affecti [b] non ſit proprium: quoniam *id quod eſt* eodem modo affectum [c], ne *huius* quidē hoc eodem modo affecti [d] erit proprium. Si verò *illius* eodem modo affecti [e], *id quod eſt* eodem modo affectum [f], proprium ſit: huius [g] non erit proprium, cuius poſitum eſt [h] proprium eſſe.

οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ὁ οἰκοδόμος πρὸς τὸ ποιεῖν οἰκίαν, καὶ ὁ ἰατρὸς πρὸς τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· οὐκ ἔστι δὲ ἰατροῦ ἴδιον, τὸ ποιεῖν ὑγίειαν· οὐδ᾽ ἂν εἴη οἰκοδόμου ἴδιον, τὸ ποιεῖν οἰκίαν.

7 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως ἔχον, τοῦ ὁμοίως ἔχοντός ἐστιν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως ἔχον, τοῦ ὁμοίως ἔχοντος ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἔχει ἰατρός τε πρὸς τὸ ποιητικὸς ὑγιείας εἶναι, καὶ γυμναστὴς πρὸς τὸ ποιητικὸς εὐεξίας· ἔστι δ᾽ ἴδιον γυμναστοῦ, τὸ ποιητικὸν εἶναι εὐεξίας· εἴη ἂν ἴδιον ἰατροῦ, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας εἶναι. 8 Ἔπειτα, ἐκ τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὡσαύτως ἔχον τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὡσαύτως ἔχον, τοῦ ὡσαύτως ἔχοντός ἔσται ἴδιον. εἰ δ᾽ ἔστι τοῦ ὡσαύτως ἔχοντος, τὸ ὡσαύτως ἔχον, ἴδιον· τούτου οὐκ ἔσται ἴδιον, οὗ κεῖται ἴδιον εἶναι.

a Vt τὸ α.
b vt τοῦ ζ.
c Τὸ α.
d Τοῦ γ.
e Τοῦ ζ.
f Τὸ α.
g Τοῦ γ.
h In problemate.

Eadem ratio eſt inter α & ζ, quæ eſt inter α & γ.

Si τὸ α non eſt proprium τοῦ ζ, ne quidem proprium erit τοῦ γ.

Si τὸ α eſt proprium τοῦ ζ, non poteſt eſſe proprium τοῦ γ, quia non poteſt idem multarum rerum proprium eſſe.

i Hæc exempla non conueniunt huic loco. Idcirco videntur addita fuiſſe à malo aliquo interprete. Puto igitur ea omnia delēda eſſe, quæ his notis ‖‖ incluſi.

‖‖ Veluti [i] quoniam eandem rationem habet prudentia ad honeſtum, & turpe, quia ſcientia eſt vtriuſque eorum: non eſt autem prudentiæ proprium, ſcientiam eſſe honeſti: profectò non erit prudentiæ proprium, ſcientiam eſſe turpis. Si verò eſt pru-

Οἷον, ἐπεὶ ὡσαύτως ἔχει ἡ φρόνησις πρὸς τὸ καλὸν, καὶ τὸ αἰσχρὸν, τῷ ἐπιστήμην ἑκατέρου αὐτῶν εἶναι· οὐκ ἔστι δ᾽ ἴδιον φρονήσεως, τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον φρονήσεως, τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ. εἰ δ᾽ ἔστιν ἴδιον φρονήσεως

σεως, τὸ ἐπιστήμην εἶναι καλοῦ· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον αὐτῆς, τὸ ἐπιστήμην εἶναι αἰσχροῦ· ἀδύνατον γὰρ εἶναι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον. 9 Κατασκευάζοντι δ' οὐδὲν οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος· τὸ γὰρ ὡσαύτως ἔχον, ἓν πρὸς πλείω συγκρίνεται. 10 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ κατὰ τὸ εἶναι λεγόμενον, μή ἐστι τοῦ κατὰ τὸ εἶναι λεγομένου ἴδιον. οὐδὲ γὰρ τὸ φθείρεσθαι τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου, ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ εἶναι ζῶον· οὐδ' ἂν τοῦ ἄνθρωπον γίνεσθαι, εἴη ἂν ἴδιον τὸ γίνεσθαι ζῶον· οὐδ' ἂν τοῦ ἄνθρωπον φθείρεσθαι, εἴη ἴδιον τὸ φθείρεσθαι ζῶον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ φθείρεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι πρὸς τὸ εἶναι καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι, καθάπερ εἴρηται νῦν ἐκ τοῦ εἶναι πρὸς τὸ γίνεσθαι καὶ φθείρεσθαι. 11 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τοῦ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένου, ἐστὶ τὸ κατὰ τὸ εἶναι τεταγμένον, ἴδιον. καὶ γὰρ τοῦ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγομένου, ἔσται τὸ κατὰ τὸ γίνεσθαι λεγόμενον, ἴδιον· καὶ τοῦ κατὰ τὸ φθείρεσθαι, τὸ κατὰ τὸ φθείρεσθαι ἀποδιδόμενον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶν ἴδιον, τὸ εἶναι βροτόν· καὶ τοῦ γίνεσθαι ἄνθρωπον, εἴη ἂν ἴδιον, τὸ γίνεσθαι βροτόν. καὶ τοῦ φθείρεσθαι ἄνθρωπον, τὸ φθείρεσθαι βροτόν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ληπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ γίνεσθαι καὶ ἐκ τοῦ φθείρεσθαι, πρός τε τὸ εἶναι, καὶ πρὸς τὸ γίνεσθαι αὐτὰ ἐξ αὐτῶν, καθάπερ καὶ ἀνασκευάζοντι εἴρηται. 12 Ἔπειτα, ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κειμένου· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τῇ ἰδέᾳ μὴ ὑπάρχει,

dentiæ proprium, ſcientiam eſſe honeſti: certè non erit eius proprium, ſcientiam eſſe turpis. fieri enim nequit, vt idem plurîũ *rerum* proprium ſit. 9 Confirmãti autem hic locus nullam vtilitatem affert. quod enim eodem modo affectum eſt, vnum cum pluribus comparatur [a]. 10 Deinde refellitur, ſi id quod eſſe dicitur, non eſt proprium eius quod eſſe dicitur: quia nec corrumpi quidem erit propriũ eius quod corrumpi *dicitur*: nec fieri, eius quod fieri dicitur. veluti, quia nõ eſt hominis propriũ, eſſe animal: vtique nec huius, hominem fieri [b], proprium erit, fieri animal: nec huius, animal corrumpi, proprium erit, corrũpi animal. Eodẽ modo ſumendũ eſt *argumentum* etiam ex ortu ad ſtatum, & interitum: & ex interitu ad ſtatum, & ad ortum: quemadmodum modo dictum fuit ex ſtatu ad ortum, & interitum.

11 Confirmatur autẽ, ſi eius quod poſitum eſt eſſe, proprium eſt id quod poſitum eſt eſſe: quoniam eius quoque quod fieri dicitur, erit proprium id quod fieri dicitur: & eius quod *dicitur* corrũpi, *proprium erit id* quod dicitur corrumpi. veluti, quia hominis proprium eſt, eſſe mortalẽ: certè huius, hominem gigni, propriũ erit, mortalem gigni: & huius, interire hominem, *proprium erit* interire mortalem. Eodem modo ſumendum eſt *argumentum* etiam ex ortu, & ex interitu, vt *concludantur* eſſe, & vt *concludantur* fieri eadem ex iiſdem [c]: quemadmodum & refellenti præſcriptum fuit.

12 Deinde reſpicere oportet ad ideam rei propoſitę. *ac* refellitur quidem, ſi ideæ non conuenit [d],

21

a Vel à α cum ϛ & cum γ. In ſuprà ſcriptis autem exemplis, quæ dixi tollenda eſſe, nõ vnũ proprium cum multis rebus cõparabatur, ſed multa propria cum vna re.

b Gigni.

c Semper enim iidem termini ſeruari debent.

22

d Quod poſitũ eſt eſſe propriũ.

vel non quatenus dicitur *idea eſſe* huius, cuius proprium traditum eſt. quod enim poſitum eſt eſſe proprium, non erit propriũ. vt quia ipſi homini [a] non conuenit quies, quà homo eſt, ſed quà idea, certè non erit hominis proprium, quieſcere. 13 Confirmatur autem, ſi ideæ conuenit, & hac ratione conuenit, quà dicitur de hoc, cuius poſitum eſt non eſſe proprium. quod enim poſitum eſt non eſſe proprium, erit proprium. veluti, quia conuenit ipſi animali, ex anima & corpore conſtare, eique hoc conuenit, quà eſt animal: vtique animalis proprium erit, ex anima & corpore conſtare.

[a] Ipſe homo eſt idea hominis, & ipſũ animal eſt idea animalis.

ἢ εἰ μὴ κατὰ τοῦτο, καθ' ὃ λέγεται τούτου, οὗ τὸ ἴδιον ἀπεδόθη· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ αὐτοανθρώπῳ οὐχ ὑπάρχει τὸ ἠρεμεῖν, ᾗ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλ' ᾗ ἰδέα· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ἠρεμεῖν. 13 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῇ ἰδέᾳ ὑπάρχει, καὶ κατὰ τοῦτο ὑπάρχει, ᾗ λέγεται κατ' αὐτοῦ ἐκείνου, οὗ κεῖται μὴ εἶναι ἴδιον· ἔσται γὰρ ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὑπάρχει τῷ αὐτοζώῳ τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι, καὶ ᾗ ζῷον αὐτῷ ὑπάρχει τοῦτο· εἴη ἂν ζῴου ἴδιον, τὸ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συγκεῖσθαι.

Loci à comparatione. CAP. VIII.

1 Ab eo quod eſt magis vel minùs, vel ſimpliciter, locus primus, 6 ſecundus, 8 tertius. 10 quartus. 12 Ab iis quæ æquè inſunt, locus primus, 14 ſecundus, 16 tertius. 18 Diſcrimen huius loci ab iis quæ æquè inſunt, & loci ab iys quæ ſimiliter affecta ſunt.

CAP. V. 23

DEeinde *arguẽdum eſt* ex eo *quod* magis vel minùs *eſt*. *Ac* primùm quidẽ refellitur, ſi id quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*, non eſt proprium: quia nec id quod minùs *eſt*, eius quod minùs eſt, proprium erit: neque id quod minimè *eſt*, eius quod minimè *eſt*: neque id quod maximè *eſt*, eius quod maximè *eſt*: neque id quod ſimpliciter *eſt*, ei[us] quod ſimpliciter *eſt*. veluti quia magis coloratum eſſe, magis corporis non eſt proprium: nec minùs coloratum eſſe, minùs corporis proprium erit: neque coloratum eſſe, corporis omnino. 2 Confirmatur autẽ, ſi quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*, proprium ſit: nam & quod minùs *eſt*, eius quod minùs *eſt*, propriũ erit: & quod minimè *eſt*, eius quod minimè *eſt*: & quod maximè *eſt*, eius quod maximè *eſt*: & quod ſimpliciter *eſt*, eius quod ſimpliciter *eſt*. veluti quia magis vi-

Ἔπειτα, ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς· οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τὸ μᾶλλον κεχρῶσθαι, τοῦ μᾶλλον σώματος ἴδιον· οὐδὲ τὸ ἧττον κεχρῶσθαι, τοῦ ἧττον σώματος ἂν εἴη ἴδιον· οὐδὲ τὸ κεχρῶσθαι σώματος ὅλως. 2 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον, καὶ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, καὶ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς. οἷον, ἐπεὶ τοῦ μᾶλλον ζῴου

τος, τὸ μᾶλλον αἰσθάνεσθαι, ἐστὶν ἴδιον, καὶ τοῦ ἧττον ζῶντος, τὸ ἧττον αἰσθάνεσθαι εἴη ἂν ἴδιον· καὶ τοῦ μάλιστα δὲ τὸ μάλιστα, καὶ τοῦ ἥκιστα τὸ ἥκιστα, καὶ τοῦ ἁπλῶς τὸ ἁπλῶς. 3 Καὶ ἐκ τοῦ ἁπλῶς δὲ πρὸς ταῦτα σκεπτέον ἐστίν· ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς μὴ ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, οὐδὲ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον, οὐδὲ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα, οὐδὲ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ οὐκ ἔστι τοῦ ἀνθρώπου τὸ σπουδαῖον ἴδιον, οὐδ᾽ ἂν τοῦ μᾶλλον ἀνθρώπου τὸ μᾶλλον σπουδαῖον ἴδιον εἴη. 4 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἁπλῶς τοῦ ἁπλῶς ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον, καὶ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον, καὶ τὸ ἥκιστα τοῦ ἥκιστα, καὶ τὸ μάλιστα τοῦ μάλιστα ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τοῦ πυρός ἐστιν ἴδιον, τὸ ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν· καὶ τοῦ μᾶλλον πυρὸς εἴη ἂν ἴδιον, τὸ μᾶλλον ἄνω φέρεσθαι κατὰ φύσιν. 5 Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον σκεπτέον ἐστὶ καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πρὸς ἅπαντα ταῦτα. 6 Δεύτερον δ᾽ ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον μὴ ἐστὶ ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον τοῦ ἧττον ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον ζώου τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ ἀνθρώπου τὸ ἐπίστασθαι· οὐκ ἔστι δὲ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθάνεσθαι· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον τὸ ἐπίστασθαι. 7 Κατασκευάζοντα δ᾽, εἰ τὸ ἧττον τοῦ ἧττόν ἐστι ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον τοῦ μᾶλλον ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἧττόν ἐστιν ἴδιον ἀνθρώπου τὸ ἥμερον φύσει,

uētis magis ſentire eſt propriū: etiam minùs viuētis, minùs ſentire erit proprium: & maximè *viuentis*, maximè *ſentire*: & minimè *viuentis*, minimè *ſentire*: & ſimpliciter *viuentis*, ſimpliciter *ſentire*. 3 Ex eo quoq; qđ *eſt* ſimpliciter, *vt* ad hæc *arguatur*, conſiderandum eſt reprehendenti, an id quod *eſt* ſimpliciter, eius quod *eſt* ſimpliciter, non ſit proprium: quia nec id quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*: nec id quod minùs *eſt*, eius quod minùs *eſt*: nec id quod maximè *eſt*, eius quod maximè *eſt*: nec id quod minimè *eſt*, eius quod minimè *eſt*, proprium erit. veluti, quia hominis proprium non eſt, probū *eſſe*: nec magis hominis proprium erit, magis probū. 4 Cōfirmanti autem *videndum eſt*, an id quod ſimpliciter *eſt*, eius proprium ſit quod ſimpliciter *eſt*. nā & quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*: & quod minùs *eſt*, eius quod minùs *eſt*: & quod minimè *eſt*, eius quod minimè *eſt*: & quod maximè *eſt*, eius quod maximè *eſt*, proprium erit. veluti, quia ignis propriū eſt, ſurſum ferri naturâ: etiam magis ignis propriū erit, magis ſurſum ferri naturâ. 5 Eodē modo cōſiderandum *&* *arguendum* eſt ex aliis ad hæc omnia. 6 Secundo *loco* refellitur, ſi id quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*, non eſt propriū: quia nec id quod minùs *eſt*, eius quod minùs *eſt*, proprium erit. veluti quia magis eſt proprium animalis ſentire, quàm hominis ſcire: non eſt autē animalis proprium, ſentire: profectò non erit hominis propriū, ſcire. 7 Confirmatur autem, ſi id quod minùs *eſt*, eius quod minus *eſt*, proprium ſit: nam id quoque quod magis *eſt*, eius quod magis *eſt*, proprium erit. veluti quia minùs eſt proprium hominis, naturâ manſuetum *eſſe*;

quàm animalis, viuere: eſt autem hominis proprium, naturâ manſuetum *eſſe*: certè erit animalis proqriũ viuere. 8 Tertio loco refellitur, ſi *quid eius* cui[a] magis eſt propriũ, non ſit ꝓprium: quia nec huius cui minùs eſt propriũ, erit propriũ. quòd ſi illius ſit ꝓprium, non erit huius propriũ. veluti, quia coloratũ eſſe, magis ſuperficiei quàm corporis eſt ꝓprium: non eſt autem ſuperficiei propriũ: certè nec corporis proprium erit coloratũ eſſe. ſi verò eſt ſuperficiei proprium, non erit corporis propriũ. 9 Cõfirmanti autem hic locus non eſt vtilis: quia fieri nequit, vt idem multorum proprium ſit.

10 Quarto *loco* refellitur, ſi id quod magis ipſius *rei propoſita* proprium eſt, non eſt propriũ: quia nec id quod minùs eſt eius proprium, erit proprium. veluti, quia magis eſt proprium animalis, ſenſibile quàm partibile[a]: nõ eſt autem ſenſibile, aimalis propriũ: certè nec partibile animalis propriũ erit. 11 Cõfirmatur autẽ, ſi id quod minùs eſt eius propriũ, ſit proprium: nã & id quod magis eſt eius propriũ, erit propriũ. veluti, quia minùs propriũ eſt animalis ſentire, quàm viuere: eſt autẽ ſentire, animalis propriũ; certè viuere animalis proprium erit. 12 Deinde *arguendũ eſt* ex iis quę æquè inſunt. *&* primùm quidẽ refellitur, ſi id quod æquè eſt propriũ, nõ eſt propriũ eius, cuius æquè eſt propriũ: quia ne *hoc* quidẽ quod æquè eſt propriũ, erit propriũ huius cuius æquè eſt proprium. veluti quoniã æquè eſt proprium concupiſcibilis cõcupiſcere, & rationalis ratiocinari: nõ eſt autẽ proprium concupiſcibilis cõcupiſcere: certè nõ erit

a Sub ſenſum cadere quàm in partes ſecari poſſe.

24

ἢ ζώου τὸ ζῆν· ἔστι δ' ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ἥμερον φύσει· εἴη ἂν ζώου ἴδιον, τὸ ζῆν. 8 Τρίτον δὲ, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ οὗ μᾶλλόν ἐστιν ἴδιον, μὴ ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὗ ἧττόν ἐστιν ἴδιον, ἔσται τοῦτο ἴδιον. εἰ δ' ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται τούτου ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ τὸ κεχρῶσθαι, μᾶλλον τῆς ἐπιφανείας, ἢ τοῦ σώματός ἐστιν ἴδιον· οὐκ ἔστι δὲ τῆς ἐπιφανείας ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τοῦ σώματος ἴδιον τὸ κεχρῶσθαι. εἰ δὲ ἐστι τῆς ἐπιφανείας, ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη σώματος ἴδιον. 9 Κατασκευάζοντι δὲ ὁ τόπος οὗτος οὐκ ἔστι χρήσιμος. ἀδύνατον γάρ ἐστι τὸ αὐτὸ πλειόνων ἴδιον εἶναι.

10 Τέταρτον δὲ, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ἴδιον ὂν, μὴ ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ἧττον αὐτοῦ ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ μᾶλλόν ἐστι τοῦ ζώου ἴδιον τὸ αἰσθητὸν, ἢ τὸ μεριστόν· οὐκ ἔστι δὲ τοῦ ζώου, τὸ αἰσθητὸν, ἴδιον· οὐκ ἂν εἴη τοῦ ζώου, τὸ μεριστὸν, ἴδιον. 11 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ἧττον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἐστὶν ἴδιον· καὶ γὰρ τὸ μᾶλλον αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ἧττον ἐστὶν ἴδιον ζώου, τὸ αἰσθάνεσθαι, ἢ τὸ ζῆν· ἔστι δὲ τοῦ ζώου, τὸ αἰσθάνεσθαι, ἴδιον· εἴη ἂν τοῦ ζώου, τὸ ζῆν, ἴδιον. 12 Ἔπειτα, ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων· πρῶτον μὲν ἀνασκευάζοντα, εἰ τὸ ὁμοίως ὑπάρχον ἴδιον, μὴ ἐστιν ἴδιον τούτου, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον τούτου, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν, καὶ λογιστικοῦ τὸ λογίζεσθαι, οὐκ ἔστι δ' ἴδιον τοῦ ἐπιθυμητικοῦ τὸ ἐπιθυμεῖν· οὐκ ἂν εἴη

ἴδιον

ἴδιον τοῦ λογιστικοῦ, τὸ λογίζεσθαι.

13 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔστι τούτου ἴδιον, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. ἔσται γὰρ καὶ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, τούτου ἴδιον, οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον λογιστικοῦ τὸ πρῶτον φρόνιμον, καὶ ἐπιθυμητικοῦ τὸ πρῶτον σώφρον. ἔστι δὲ τοῦ λογιστικοῦ ἴδιον, τὸ πρῶτον φρόνιμον· εἴη ἂν τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἴδιον, τὸ πρῶτον σώφρον.

14 Δεύτερον δὲ, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον αὐτοῦ· οὐδὲ γὰρ τὸ ὁμοίως ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον αὐτοῦ. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ἀνθρώπου καὶ τὸ ὁρᾶν καὶ τὸ ἀκούειν· οὐκ ἔστι δὲ ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ὁρᾶν· οὐκ ἂν εἴη ἀνθρώπου ἴδιον, τὸ ἀκούειν.

15 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔστιν ἴδιον. καὶ γὰρ τὸ ὁμοίως αὐτοῦ ὂν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς ἐπιθυμητικὸν εἶναι, καὶ λογιστικὸν πρώτως· ἔστι δὲ ψυχῆς ἴδιον, τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι ἐπιθυμητικὸν πρώτως. εἴη ἂν ἴδιον ψυχῆς, τὸ μέρος αὐτῆς εἶναι λογιστικὸν πρώτως.

16 Τρίτον δὲ ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, μή ἐστιν ἴδιον· οὐδὲ γὰρ οὗ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον, ἔσται ἴδιον. εἰ δὲ ἐκείνου ἐστὶν ἴδιον, οὐκ ἔσται θατέρου ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁμοίως ἐστὶν ἴδιον τὸ καίειν φλογὸς καὶ ἄνθρακος. οὐκ ἔστι δὲ ἴδιον φλογὸς, τὸ καίειν· οὐκ ἂν εἴη ἴδιον ἄνθρακος, τὸ καίειν. εἰ δὲ ἐστι φλογὸς ἴ-

propriũ rationalis, ratiocinari.

13 Cõfirmatur autem, ſi id quod æquè eſt proprium, eius eſt proprium, cuius æquè eſt proprium: erit enim *hoc* quoque quod æquè eſt proprium, huius proprium, cuius æquè eſt proprium. veluti quia æquè proprium eſt rationalis *facultatis*, id quod primùm *eſt* prudens[a], & concupiſcibilis *id* quod primùm *eſt* temperãs[b]: eſt autem rationalis proprium *id* quod primùm *eſt* prudens: certè erit concupiſcibilis proprium *id* quod primùm, eſt temperans.

a Eſſe primam ſedē prudentiæ.
b Eſſe primam ſedem tẽperantiæ.

14 Secundo *loco* reprehenditur, ſi *id* quod æquè *eſt* huius proprium, non eſt eius proprium: quia ne *hoc* quidem quod æquè *eſt* proprium, erit eius propriũ. veluti, quia æquè eſt proprium hominis & videre & audire; non eſt autem hominis proprium, videre: certè nõ erit hominis proprium, audire.

15 Cõfirmatur autem, ſi *id* quod æquè *eſt* huius propriũ, eſt proprium. nam & *hoc* quòd æquè *eſt* eius proprium, erit proprium veluti, quia æquè eſt proprium animæ: partem eius eſſe concupiſcibilem, & rationalem primùm; eſt autem animę propriũ, partem eius eſſe cõcupiſcibilem primùm: erit etiam animæ proprium, partem eius eſſe rationalem primùm. 16 Tertio *loco* refellitur, ſi *eius*, cuius æquè eſt proprium, non eſt proprium: quia nec *huius*, cuius æquè eſt proprium, erit proprium. ſi verò illius eſt proprium, non erit alterius proprium. veluti, quia incendere eſt ęquè proprium flammæ, & prunæ: non eſt autem incendere, proprium flammæ: certè incendere, non erit proprium prunæ. an ſi ſit flammæ pro-

a b Quia idem non poteſt eſſe multarum rerū proprium.

priū,non erit prunæ proprium[a].

17 Confirmanti autem nullo modo hic locus eſt[b].

18 Differt autem *locus* ex iis quę ſimiliter affecta ſunt, à *loco* ex iis quæ æquè inſunt : quòd ille ex proportione ſumitur, nec in eo ſpectatur, quòd aliquid inſit: hic verò ex eo quòd aliquid inſit, cō parationem ſumit.

ἴδιον, οὐκ ἂν εἴη αἰθέρος ἴδιον.

17 Κατασκευάζοντι δὲ, οὐδὲν ὁ τόπος ἐστὶ χρήσιμος.

18 Διαφέρει δὲ τὸ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων, τῷ ἐκ τῶν ὁμοίως ὑπαρχόντων. ὅτι τὸ μὲν, κατ' ἀναλογίαν λαμβάνεται, οὐκ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν τι, θεωρούμενον· τὸ δὲ, ἐκ τοῦ ὑπάρχειν τι συγκρίνεται.

Loci à poteſtate, & hyperbole.

Cap. IX.

1 A poteſtate. 3 Ab hyperbole.

DEinde refellitur, ſi is qui poteſtate ꝓpriū tradidit etiam ad id quod non eſt, retulit illud poteſtate proprium, cùm poteſtas rei quæ non eſt, ineſſe nequeat, quod enim poſitum eſt eſſe propriū. non erit proprium. veluti quoniam is qui dixit aëris proprium *eſſe*, reſpirabile; poteſtate quidem proprium tradidit; (quod enim eſt eiuſmodi vt reſpirari *poßit, id* reſpirabile eſt) accommodauit autem proprium etiam ad id quod non eſt; nam & ſi non ſit animal, quod naturâ aptum eſt ad reſpirandum aërē, contingi, aërem eſſe; non tamē, cùm animal non ſit, reſpirare licet: idcirco quod tale eſt vt reſpiretur, tum non erit aëris proprium, cum animal non erit tale vt reſpiret. non igitur eſt aëris proprium *eſſe* reſpirabile.

2 Confirmatur autem, ſi is qui poteſtate proprium tradit, vel ad id quod eſt, accommodat proprium; vel ad id quod non eſt, cùm poteſtas poſſit ineſſe rei quæ non eſt. ꝙ enim poſitū eſt

ΕΠειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ δυνάμει τὸ ἴδιον ἀποδιδοὺς, καὶ πρὸς μὴ ὂν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον τῇ δυνάμει, μὴ ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως ὑπάρχειν τῷ μὴ ὄντι· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον ἴδιον εἶναι. οἷον, ἐπεὶ ὁ εἴπας ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστὸν, τῇ δυνάμει μὲν ἀποδέδωκε τὸ ἴδιον (τὸ γὰρ τοιοῦτον, οἷον, ἀναπνεῖσθαι, ἀναπνευστόν ἐστιν) ἀποδέδωκε δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ ὂν, τὸ ἴδιον· καὶ γὰρ μὴ ὄντος ζῴου, ὃ ἀναπνεῖν πέφυκε τὸν ἀέρα, ἐνδέχεται ἀέρα εἶναι· οὐ μέντοι μὴ ὄντος ζῴου, δυνατόν ἐστιν ἀναπνεῖν· ὥστ' οὐδὲ ἀέρος ἔσται ἴδιον, τὸ τοιοῦτον, οἷον, ἀναπνεῖσθαι, τότε ὅτε ζῷον οὐκ ἔσται τοιοῦτον, οἷον ἀναπνεῖν. οὐκ ἂν οὖν εἴη ἀέρος ἴδιον, τὸ ἀναπνευστόν.

2 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ τῇ δυνάμει ἀποδιδοὺς τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς ὂν ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον, ἢ πρὸς μὴ ὂν, ἐνδεχομένης τῆς δυνάμεως τῷ μὴ ὄντι ὑπάρχειν· ἔσται γὰρ

ἴδιον

ἴδιον, τὸ κείμενον μὴ εἶναι ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ ἀποδιδοὺς ἴδιον τοῦ ὄντος, τὸ δυνατὸν παθεῖν, ἢ ποιῆσαι, δυνάμει ἀποδίδωσι τὸ ἴδιον. πρὸς ὃ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον (ὅτε γὰρ ὂν ἐστι, καὶ δυνατὸν παθεῖν τι ἢ ποιῆσαι ἔσται) ὥστε εἴη ἂν ἴδιον τοῦ ὄντος, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι.

3 Ἔπειτα, ἀνασκευάζοντα μὲν, εἰ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον· οὐ γὰρ ἔσται ἴδιον, τὸ κείμενον εἶναι ἴδιον. συμβαίνει γὰρ τοῖς οὕτως ἀποδιδοῦσι τὸ ἴδιον, οὐ καθ' οὗ τὸν λόγον, καὶ τοὔνομα ἀληθεύεσθαι. φθαρέντος γὰρ τοῦ πράγματος, οὐδὲν ἧττον ἔσται ὁ λόγος· τῶν γὰρ ὄντων τινὶ μάλιστα ὑπάρχει. οἷον, εἴ τις ἀποδοίη τοῦ πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον. φθαρέντος γὰρ τοῦ πυρὸς, ἔσται τι τῶν σωμάτων, ὃ κουφότατον ἔσται. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τοῦ πυρὸς ἴδιον, σῶμα τὸ κουφότατον.

4 Κατασκευάζοντα δὲ, εἰ μὴ ὑπερβολῇ τέθεικε τὸ ἴδιον. ἔσται γὰρ κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον. οἷον, ἐπεὶ ὁ θεὶς ἀνθρώπου ἴδιον, ζῶον ἥμερον φύσει, οὐχ ὑπερβολῇ ἀπέδωκε τὸ ἴδιον. εἴη ἂν, κατὰ τοῦτο, καλῶς κείμενον τὸ ἴδιον.

non eſſe proprium, erit propriũ. veluti quoniam is qui entis propriũ ſtatuit, poſſe pati vel facere, cùm poteſtate propriumſtatuat, ad id quod eſt accommodauit illud proprium: (nam quando ens eſt, etiam pati quidpiam vel efficere poteſt)idcirco erit propriũ entis, poſſe facere vel pati. 16

3 Deinde reprehenditur, ſi ſuperlatione[a] poſuit proprium. quod enim poſitum eſt eſſe proprium non erit proprium. accidit enim iis qui ita proprium tradunt, vt de quo oratio[b], non etiam nomen[c] verè dicatur: quoniam re corrupta, nihilo minùs oratio manebit: quippe cùm alicui eorum quę ſunt, maximè inſit. veluti ſi quis proprium ignis ſtatuat, corpus leuiſſimum, corrupto enim igne, erit aliquod corpus[d], quod leuiſſimũ erit. quocirca non eſt proprium ignis, corpus leuiſſimum.

4 Confirmatur autem ſi non ſuperlatione poſuit proprium. erit enim, quantum ad hoc, rectè poſitum proprium. veluti, quia is qui poſuit hominis proprium, animal naturâ manſuetum, non ſuperlatione tradidit proprium: erit, quantum ad hoc, proprium rectè poſitum.

a Vtens nomine ſuperlatiui gradus.

b Id eſt, proprium.

c Eius cuius proprium traditum eſt.

d Vt aër.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
Liber VI.

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS SEXTI LIBRI TOPICI.

- Loci pertinẽtes ad problema definitionis.
  - Generales. *Cap.* 1.
  - Speciales, quibus oſtẽditur
    - Non rectè definitum eſſe.
      - Propter obſcuritatem. *Cap.* 2:
      - Propter ſuperfluitatem. *Cap.* 3.
    - Definitum non eſſe.
      - Si non ex prioribus & notioribus definitum ſit. *Cap.* 4.
      - A genere, & obiter ab iis ad quæ definitum refertur. *Cap.* 5.
      - A differentiis. *Cap.* 6.
      - A comparatione. / A disiunctione. / A definitione. — *Cap.* 7.
      - Ab Omiſſione. *Cap.* 8.
      - De abſtractis vel concretis: & de oppoſitis. *Cap.* 9.
      - A caſibus. / Ab idea. / De homonymia, & ſynonymia. — *Cap.* 10.
      - De compoſitis. *Cap.* 11.
      - Varij loci. *Cap.* 12.
      - Si quis in definitione dixerit eſſe hæc, vel ex his, vel hoc cum illo. *Cap.* 13.
      - Reliqui loci. *Cap.* 14.

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΕΚΤΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM,

Liber VI.

DE LOCIS GENERALIBVS TRACTATVS I.

CAP. I.

1 *Quinque modis reprehendi definitionem.* 2 *Vnde petendi ſint loci ſpeciales, qui ad primũ,* 3 *vel ſecundum,* 4 *vel tertium, vel quartum modum pertinent.* 5 *Collatio tertii & quarti modi.* 6 *Diuiſio quarti modi.* 7 *Subdiuiſio.*

Τῆς δὲ περὶ τοὺς ὅρους πραγματείας μέρη πέντε ἐστίν. ἢ γὰρ, ὅτι ὅλως οὐκ ἀληθὲς εἰπεῖν, καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ τὸν λόγον (δεῖ γὰρ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὁρισμὸν, κατὰ παντὸς ἀνθρώπου ἀληθεύεσθαι) ἢ ὅτι ὄντος γένους, οὐκ ἔθηκεν εἰς γένος, ἢ οὐκ εἰς τὸ οἰκεῖον γένος ἔθηκε (δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον, εἰς τὸ γένος θέντα, τὰς διαφορὰς προσάπτειν· μάλιστα γὰρ τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ, τὸ γένος δοκεῖ τὴν τοῦ ὁριζομένου οὐσίαν σημαίνειν) ἢ ὅτι οὐκ ἴδιος ὁ λόγος (δεῖ γὰρ τὸν ὁρισμὸν, ἴδιον εἶναι, καθάπερ καὶ πρότερον εἴρηται) ἢ, εἰ πάντα τὰ εἰρημένα πεποιηκὼς, μὴ ὥρισται, μηδ' εἴρηκε τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ· λοιπὸν δὲ παρὰ τὰ εἰρημένα, εἰ ὥρισται μὲν, μὴ καλῶς δ' ὥρισται. 2 Εἰ μὲν οὖν μὴ ἀληθεύεται, καθ' οὗ τοὔνομα, καὶ ὁ λόγος, ἐκ τῶν πρὸς τὸ συμβεβηκὸς τόπων

CAP. I.

EIus tractationis, quæ ad definitiones *pertinet*, quinque ſunt partes. vel enim *definitio reprehenditur*, quia omnino non verè dicitur, de quo nomen[a], etiam oratio[b]: (quandoquidem oportet hominis definitionem de omni homine verè dici) vel quia cùm ſit *aliquod* genus, non collocauit *rem definitã* in genere[c], aut non collocauit in proprio genere: (quoniam debet is qui definit, cùm in genere definitum collocauerit, differentias adiungere: ſiquidem eorum quæ in definitione *ponuntur*, maximè genus videtur rei definitæ eſſentiam declarare) vel quia oratio non *eſt* propria[d]: (nam oportet definitionẽ propriam eſſe, quẽadmodum & ſuprà[e] dictũ fuit) vel quia, cùm omnia quæ dixi, *per*fecerit, *tamen* non definiuit, nec dixit quidditatem rei definitæ: reliquũ *eſt* præterea *definitionis vitium*, ſi definiuit quidẽ, non tamen rectè definiuit. 2 An igitur de quo nomẽ *dicitur*, nõ etiam oratio verè dicatur, ex locis ad accidens

a Definitum.

b Definitio.

c Non accommodauit, non retulit ad genus.

d Quia definitio non eſt propria definiti, ſed aliis quoque conuenit.

e Lib. 1. cap. 6.

Digitized by Google

pertinentibus conſiderandum *eſt*. nam ibi quoque omnis conſideratio in eo conſiſtit, *vt intelligatur*. vtrùm *ſit* verum, an non verum. cùm enim diſſerendo oſtẽdimus accidens ineſſe, dicimus *eſſe* verum. cùm autem *oſtẽdimus* non ineſſe, *dicimus* nõ *eſſe* verũ. 3 An autem non in proprio genere poſuit, vel non propria *eſt* oratio tradita, ex dictis locis, qui ad genus, & ad proprium *pertinent*, conſiderandum *eſt*. 4 Reliquum *eſt* vt dicamus, quomodo diſquiri debeat, an nõ ſit definitum, vel an non rectè ſit definitũ. 5 Primùm igitur videndum *eſt*, an non rectè definitum ſit facilius. n. eſt quoduis facere, quàm rectè facere. cõſtat igitur, ſæpius in hoc peccari, quia *eſt* difficilius. vnde fit vt argumẽtatio faciliùs de hoc, quàm de illo ſuppetat. 6 Huius autem *inquiſitionis*, an non rectè *ſit definitum*, duæ ſunt partes. vna, ſi obſcura interpretatione vſus ſit: (oportet enim eum qui definit, quoad eius fieri poteſt, clariſſima interpretatione vti: quia cognoſcendi causâ definitio traditur) altera, ſi plus dixit in definitione, quàm oportuit: quicquid enim adiicitur in definitione, ſuperuacuum *eſt*. 7 Rurſus vtrumque eorum quæ dicta ſunt [a], in plures partes eſt diſtributum.

CAP. II. a Vterque locus propoſitus in præced. partic.

ἐπισκεπτέον. καὶ γὰρ ἐκεῖ, πότερον ἀληθὲς ἢ οὐκ ἀληθές, πᾶσα ἡ σκέψις γίνεται. ὅταν μὲν γὰρ, ὅτι ὑπάρχει τὸ συμβεβηκός, διαλεγώμεθα· ὅτι ἀληθές, λέγομεν· ὅταν δέ, ὅτι οὐχ ὑπάρχει· ὅτι οὐκ ἀληθές.

3 Εἰ δὲ μὴ ἐν τῷ οἰκείῳ γένει τέθηκεν, ἢ εἰ μὴ ἴδιος ὁ ἀποδοθεὶς λόγος· ἐκ τῶν πρὸς τὸ γένος, καὶ τὸ ἴδιον ῥηθέντων τόπων ἐπισκεπτέον.

4 Λοιπὸν δέ, εἰ μὴ ὥρισται, ἢ εἰ μὴ καλῶς ὥρισται, πῶς μετιτέον, εἰπεῖν.

5 Πρῶτον μὲν οὖν ἐπισκεπτέον, εἰ μὴ καλῶς ὥρισται. ῥᾷον γὰρ ὁποιονοῦν ποιῆσαι, ἢ καλῶς ποιῆσαι. δῆλον οὖν, ὅτι ἡ ἁμαρτία περὶ τοῦτο πλείων, ἐπειδὴ ἐργωδέστερον. ὥστε ἡ ἐπιχείρησις ῥᾴων ἡ περὶ τοῦτο, ἢ ἡ περὶ ἐκεῖνο γίνεται. 6 Ἔστι δὲ τοῦ μὴ καλῶς, μέρη δύο· ἓν μέν, τὸ ἀσαφεῖ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι· (δεῖ γὰρ τὸν ὁριζόμενον, ὡς ἐνδέχεται σαφεστάτῃ τῇ ἑρμηνείᾳ κεχρῆσθαι, ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ἀποδίδοται ὁ ὁρισμός) δεύτερον δέ, εἰ ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν λόγον τοῦ δέοντος· πᾶν γὰρ τὸ προσκείμενον ἐν τῷ ὁρισμῷ, περίεργον.

7 Πάλιν δ' ἑκάτερον τῶν εἰρημένων, εἰς πλείω μέρη διῄρηται.

DE LOCIS PERTINENTIBVS AD QVAESTIONEM, AN RECTE definitum ſit, néene.

TRACTATVS II.

De obſcuritate definitionis.

CAP. II.

Ab homo

1 Ab homonymia. 4 A tranſlatione. 5 A verbis inuſitatis. 6 Ab improprietate. 7 Si non appareat rei contrariæ definitio. 8 Si non appareat, cuius rei ſit definitio. 9 Epilogus.

1 ΕΙΣ μὲν οὖν τόπος τοῦ ἀσαφῶς, εἰ ὁμώνυμόν ἐστί τινι τὸ ῥηθέν. οἷον, ὅτι ἡ γένεσις, ἀγωγὴ εἰς οὐσίαν· ἢ ὅτι ἡ ὑγίεια, συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν. ὁμώνυμος γὰρ ἡ ἀγωγὴ, καὶ ἡ συμμετρία. ἄδηλον οὖν, ὁπότερον βούλεται λέγειν τῶν δηλουμένων, ὑπὸ τοῦ πλεοναχῶς λεγομένου.

2 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τοῦ ὁριζομένου πλεοναχῶς λεγομένου, μὴ διελὼν εἶπεν· ἄδηλον γὰρ, ὁπότερον τὸν ὅρον ἀποδέδωκεν. ἐνδέχεταί τε συκοφαντεῖν, ὡς οὐκ ἐφαρμόττοντος τοῦ λόγου ἐπὶ πάντων, ὧν τὸν ὁρισμὸν ἀπέδωκε. 3 Μάλιστα δ' ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον ποιεῖν, λανθανούσης τῆς ὁμωνυμίας. Ἐνδέχεται δὲ καὶ διελόμενον αὐτὸν, ποσαχῶς λέγεται τὸ ἐν τῷ ὁρισμῷ ἀποδοθὲν, συλλογισμὸν ποιήσασθαι. εἰ γὰρ κατὰ μηδένα τῶν τρόπων ἱκανῶς εἴρηται, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν ὡρισμένος εἴη κατὰ τρόπον.

4 Ἄλλος, εἰ κατὰ μεταφορὰν εἴρηκεν· οἷον, εἰ τὴν ἐπιστήμην, ἀμετάπτωτον· ἢ τὴν γῆν, τιθήνην· ἢ τὴν σωφροσύνην, συμφωνίαν. πᾶν γὰρ, ἀσαφὲς, τὸ κατὰ μεταφορὰν λεγόμενον. ἐνδέχεται δὲ καὶ τὸν μεταφορὰν εἰπόντα συκοφαντεῖν, ὡς οὐ κυρίως εἰρηκότα. οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος· οἷον, ἐπὶ τῆς σωφροσύνης· πᾶσα γὰρ συμφωνία ἐν φθόγγοις. ἔτι, εἰ γένος ἡ συμφωνία τῆς σωφροσύνης, ἐν δύο γένεσιν ἔσται ταὐτὸν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα.

PRIMVS igitur locus *probandæ* obſcuritatis *eſt*, ſi homonymum ſit aliquod *verbum* quod *in definitione* dictũ eſt. vt *ſi quis* generationẽ *definiet* deductionem ad ſubſtãtiam: aut ſanitatem, ſymmetriam calidorũ & frigidorum. nam & deductio & ſymmetria *ſunt verba* homonyma. itaque dubium *eſt*, vtrum dicere velit eorum, quæ declarãtur eo *verbo*, quod multis modis dicitur. 1

2 Idẽ contingit, ſi, cùm definitum multis modis dicatur, non adhibita diſtinctione dixerit *definitionem*: quia dubium *eſt*, vtrius definitionẽ tradiderit: & cauillari licet, quaſi definitio nõ omnibus aptetur, quorum definitionem tradidit. 3 Maximè autem tale *quidpiam* euenit, cùm homonymia latet. Fieri etiã poteſt, vt *aliquis*, cùm ipſe diſtinxerit *& expoſuerit* quot modis dicatur id quod in definitione cõtinetur ſyllogiſmum conficiat. nã ſi in nulla ſignificatione ſufficienter dicta eſt *definitio*: patet, *eo* modo definitum non fuiſſe.

4 Alius *locus eſt*, ſi *definitionem* dixit per trãſlationem, vt ſi *dixerit* ſciẽtiam *eſſe*, quæ labi nõ poteſt: aut terram, altricem: aut tẽperantiam, cõcentum. quicquid enim per tranſlationem dicitur, obſcurum *eſt*. Licet etiam *aduerſus* eũ qui tranſlatione vſus eſt, calumniari, quaſi non propriè locutus ſit: quia dicta definitio non accommodabitur *rei definitæ*: vt in temperantia *perſpicere poſſumus*: omnis enim concentus *eſt* in ſonis. Præterea ſi concentus *ſit* genus temperantiæ, idem erit in duobus generibus, quorum neutrum continet alterum: 2

quia neque concẽtus virtutem, nec virtus concentum continet.

3 5 Præterea *obſcurè definit*, qui nõ poſitis[a] nominibus vtitur: vt Plato *fecit*, *qui* oculum *definiuit* ciliumbrem: aut araneam, putrimordacem: aut medullam, oſſigenam. omne enim *verbum* inuſitatum: obſcurum *eſt*.

4 6 Quædam autem nec per homonymiam, nec per trãſlationem, nec propriè dicũtur. vt *ſi* lex *definiatur* mẽſura[b], vel imago eorũ quæ naturâ iuſta ſunt[c]. ſed eiuſmodi *omnia* ſunt tranſlatione deteriora. nam tranſlatio facit quodammodo notum id quod ſignificatur, propter ſimilitudinem. quicumque enim *verba* transferunt, ratione alicuius ſimilitudinis trans ferunt. at *illud* tale non facit rem notam: quia nec ſimilitudo *vlla* eſt, cuius ratione lex ſit menſura vel imago: nec propriè dici ſolet. Quare ſi legẽ dicat propriè menſuram, vel imaginem eſſe, mentitur: quãdoquidẽ imago eſt, quæ per imitationem efficitur: quod in lege non reperitur[d]. Quòd ſi nõ propriè: patet, *eum* obſcurè locutum eſſe, ac deteriùs quouis eorũ quę per tranſlationem dicuntur.

5 7 Prætereà rectè *reprehẽditur*, ſi ex data *definitione*, rei contrariæ[e] definitio non *fiat* perſpicua[f]. nã qui rectè *definitiones* tradunt, etiam contrarias adſignificant. 8 Aut ſi per ſe non appareat, cuius ſit definitio, *qua* data *eſt*: ſed ſimilis ſit veterum pictorum operibus, quæ erant eiuſmodi, vt, niſi quis ſuperſcripſiſſet cognoſci nõ poſſet, quid vnumquodque eſſet.

9 An igitur nõ dilucidè *aliquis definierit*, ex huiuſmodi locis videndum *eſt*.

[a] Inuſitatis, non receptis.

[b] Modus.

[c] Simulachrum iurium naturalium.

[d] De lege dici non poteſt.

[e] Hoc igitur loco tunc vti poſſumus, cùm aliquid eſt contrarium rei definitæ.

[f] Vt ex definitione alboris perſpicua fit definitio nigroris. nam ſi albor eſt color habẽs vim diſgregandi viſum, nigror eſt color habẽs vim congregandi viſum.

οὔτε γὰρ ἡ συμφωνία τὴν ἀρετὴν, οὔθ' ἡ ἀρετὴ τὴν συμφωνίαν περιέχει.

5 Ἔτι, εἰ μὴ κειμένοις ὀνόμασι χρῆται. οἷον, Πλάτων ὀφρυόσκιον, τὸν ὀφθαλμὸν· ἢ τὸ φαλάγγιον, σηψιδακές· ἢ τὸν μυελὸν, ὀστεογενές. πᾶν γὰρ ἀσαφὲς τὸ μὴ εἰωθός.

6 Ἔνια δ' οὔτε καθ' ὁμωνυμίαν, οὔτε κατὰ μεταφορὰν, οὔτε κυρίως εἴρηται. οἷον ὁ νόμος, μέτρον, ἢ εἰκὼν τῶν φύσει δικαίων. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα, χείρω τῆς μεταφορᾶς· ἡ γὰρ μεταφορὰ ποιεῖ πως γνώριμον τὸ σημαινόμενον, διὰ τὴν ὁμοιότητα. πάντες γὰρ οἱ μεταφέροντες, κατά τινα ὁμοιότητα μεταφέρουσι· τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ ποιεῖ γνώριμον· οὔτε γὰρ ὁμοιότης ὑπάρχει, καθ' ἣν μέτρον ἢ εἰκὼν ὁ νόμος ἐστὶν, οὔτε κυρίως εἴωθε λέγεσθαι. ὥστε εἰ μὲν κυρίως μέτρον, ἢ εἰκόνα τὸν νόμον φησὶν εἶναι, ψεύδεται· εἰκὼν γάρ ἐστιν, οὗ ἡ γένεσις διὰ μιμήσεως· τοῦτο δ' οὐχ ὑπάρχει τῷ νόμῳ. εἰ δὲ μὴ κυρίως, δῆλον ὅτι ἀσαφῶς εἴρηκε, καὶ χεῖρον ὁποιουοῦν τῶν κατὰ μεταφορὰν λεγομένων.

7 Ἔτι, εἰ μὴ δῆλος ὁ τοῦ ἐναντίου λόγος ἐκ τοῦ λεχθέντος. οἱ γὰρ καλῶς ἀποδεδομένοι, καὶ τοὺς ἐναντίους προσσημαίνουσιν.

8 Ἢ εἰ καθ' αὑτὸν λεχθεὶς, μὴ φανερὸς εἴη τίνος ἐστὶν ὁρισμός· ἀλλὰ καθάπερ τὰ τῶν ἀρχαίων γραφέων, εἰ μή τις ἐπιγράψειεν, οὐκ ἂν ἐγνωρίζετο, τί ἐστιν ἕκαστον. 9 Εἰ μὲν οὖν μὴ σαφῶς, ἐκ τῶν τοιούτων ἐστὶν ἐπισκεπτέον.

De ſuper-

De ſuperfluitate. Cap. III.

1 A verbo communi. Si parte detracta, vel quaſi ſit perfecta definitio. 3 Si pars definitionis non conueniat omnibus ſub definito contentis. 4 Si idem ſæpius dicatur, 5 aut vniuerſali particulare ſubiiciatur. 6 Epilogus.

Εἰ δ' ἐπὶ πλεῖον εἴρηκε τὸν ὅρον· πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἴ τινι κέχρηται ὃ πᾶσιν ὑπάρχει, ἢ ἁπλῶς τοῖς οὖσιν, ἢ τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ γένος τῶν ὁριζομένων· ἐπὶ πλεῖον γὰρ εἰρῆσθαι ἀνάγκη κατὰ τοῦτο. δεῖ γὰρ, τὸ μὲν γένος, ἀπὸ τῶν ἄλλων χωρίζειν· τὴν δὲ διαφορὰν, ἀπό τινος τῶν ἐν τῷ αὐτῷ γένει. τὸ μὲν οὖν πᾶσιν ὑπάρχον, ἁπλῶς ἀπ' οὐδενὸς χωρίζει. τὸ δὲ τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ γένος πᾶσιν ὑπάρχον, οὐ χωρίζει ἀπὸ τῶν ἐν ταὐτῷ γένει. ὥστε μάταιον τὸ τοιοῦτον προσκείμενον. 2 Ἢ εἰ ἔστι μὲν ἴδιον τὸ προσκείμενον· ἀφαιρεθέντος δὲ τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος ἴδιός ἐστι, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. οἷον, ἐν τῷ τοῦ ἀνθρώπου λόγῳ, τὸ ἐπιστήμης δεκτικὸν προστεθὲν, περίεργον· καὶ γὰρ ἀφαιρεθέντος τούτου, καὶ ὁ λοιπὸς λόγος, ἴδιος, καὶ δηλοῖ τὴν οὐσίαν. ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ἅπαν περίεργον, οὗ ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν, δῆλον ποιεῖ τὸ ὁριζόμενον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἴπερ ἀριθμὸς αὐτὸς αὑτὸν κινῶν ἐστι. καὶ γὰρ τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν, ψυχή, καθάπερ Πλάτων ὥρισαι. ἢ ἴδιον μὲν ἐστι τὸ εἰρημένον, οὐ δηλοῖ δὲ τὴν οὐσίαν, ἀφαιρεθέντος τοῦ ἀριθμοῦ; ποτέρως μὲν οὖν ἔχει, χαλεπὸν διασαφῆσαι. χρηστέον δ' ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων, πρὸς τὸ συμφέρον. οἷον, ὁ τοῦ φλέγματος ὅρος, ὑγρὸν πρῶτον ἀπὸ τροφῆς, ἄπεπτον.

QVòd ſi plus dixerit in definitione, *quàm debuerit*: primùm videre *oportet*, an aliquid adhibuerit, quod omnibus inſit *id eſt*, vel ſimpliciter iis quæ ſunt, vel iis quæ *continentur* ſub eodem genere, ſub quo *ſunt* res definitæ: quia neceſſe *eſt*, vt id ſuperuacuò dictum fuerit. quandoquidem opus eſt, vt genus ab aliis[a] ſecernat, differentia verò ab aliquo eorum quæ *ſunt* in eodem genere. quod igitur omnibus ineſt, ſimpliciter à nulla reſciungit. quod verò ineſt omnibus ſub eodem genere *contentis*, nõ ſeparat ab iis quæ *ſunt* ini eodem genere. quare inane eſt eiuſmodi adiunctum. 2 Vel[b] an ſit quidem proprium id quod adiunctum eſt: ſed eo detracto *nihilominus* reliqua definitio ꝓpria ſit, & eſſentiam declaret. vt in definitione hominis, ſi adiungatur ſcientiæ capax, ſuperuacaneum *eſt*. nam & eo dempto, reliqua definitio *eſt* propria, & eſſẽtiam declarat. Et vt vno verbo dicam: *id* omne ſuperuacuum *eſt*, quo ſublato, id quod reliquũ eſt, perſpicuã facit rem definitã. Talis eſt etiã animæ definitio, ſi quidẽ eſt numerus ſeipſum mouens: etenim quod ſeipſum mouet,[c] *eſt* anima, vt Plato definiuit. An[e] *quod* dictũ *eſt*, propriũ[d] quidẽ eſt, ſed nõ declarat eſſentiam[e] numero ſublato? Vtro autẽ modo *res* habeat[f], difficile eſt explicare. Vtẽdũ porrò eſt *hoc loco* in omnib' huiuſmodi *rebus*, quatenus expedit. vt cùm pituita definitur humor primus ex cibo incoctus[g].

a Quæ non ſunt in eodem genere.

2

b Ἀπὸ τὸ κοινοῦ repete, videre oportet.

c Quod ſe ipſum mouet.

d Animæ.

e Quid ſit anima.

f Id eſt, vtrùm animæ definitio ſit, numerus ſeipſum mouens, an quod ſeipſum mouet.

g Non concoctus.

vnum enim eſt *humor* primus, nō multi. quare ſuperuacuum *eſt* illud adiunctum, incoctus[a]: cum eo quoque ſublato, reliqua futura ſit propria definitio: quia fieri nequit, vt ex cibo & hoc & aliud primū ſit. An non ſimpliciter pituita eſt primū ex cibo, ſed primū eorū quæ ſunt incocta? quare adiiciendum *eſt in definitione* illud *verbum* incoctus. illo enim modo ſi dicatur, nō *erit* vera definitio: ſi quidem non omnium
3 primū eſt. 3 Præterea *videndum eſt*, an aliquid eorum quæ *ſunt* in definitione, nō omnibus iis conueniat, quæ *continentur* ſub eadē ſpecie. nā huiuſcemodi definitio deterior eſt iis, in quibus adhibetur quod omnib. rebus ineſt. illo enim modo *ſi definiatur, ſublato eo quod commune eſt*, reliqua oratio eſt propria, & tota eſt ꝓpria. ſimpliciter enim ſi ad proprium addatur aliquid quod ſit verum, tota oratio ſit propria. ſi quid autem eorum quæ *ſunt* in definitione, non conuenit iis omnibus quæ *ſunt* ſub eadem ſpecie, fieri nequit vt tota oratio ꝓpria ſit: non enim de re viciſſim dicetur: vt *hæc oratio*, animal pedeſtre bipes quatuor cubitorum: neque enim huiuſmodi oratio de re viciſſim dicitur: quia illud, quatuor cubitorū, nō omnibus iis ineſt quæ *ſunt* ſub
4 eadem ſpecie. 4 Rurſus *videndum eſt*, an idem ſæpe dixerit: vt qui dixit cupiditatem *eſſe* appetitionem iucundi. omnis enim cupiditas eſt rei iucundæ quamobrem id quoque quod eſt idem atque cupiditas, erit rei iucundæ. d finitio igitur cupiditatis conſtituitur, appetitio iucundi: (nihil enim refert, vtrùm cupiditatem dicat, an appetitionem iucundi) quare horum vtrumque erit rei iucundæ. An hoc non eſt abſurdum? nam & homo eſt bipes. quare

[a] Non cōcoctus.

ἓν γὰρ τὸ πρῶτον, οὐ πολλά. ὥστε περίεργον, τὸ ἄπεπτον, προσκείμενον· καὶ γὰρ τούτου ἀφαιρεθέντος, ὁ λοιπὸς ἔσται ἴδιος λόγος. οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἀπὸ τῆς τροφῆς, καὶ τοῦτό τι καὶ ἄλλο πρῶτον εἶναι. ἢ οὐχ ἁπλῶς πρῶτον ἀπὸ τροφῆς τὸ φλέγμα, ἀλλὰ τῶν ἀπέπτων πρῶτον; ὥστε προσθετέον τὸ ἄπεπτον. ἐκείνως μὲν γὰρ ῥηθέντος, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος, εἴπερ μὴ πάντων πρῶτόν ἐστιν. 3 Ἔτι, εἴ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος. ὁ γὰρ τοιοῦτος χεῖρον ὥρισται τῶν χρωμένων ὃ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς οὖσιν. ἐκείνως μὲν γὰρ ἂν ὁ λοιπὸς ἴδιος ᾖ λόγος, καὶ ὁ πᾶς ἴδιος ἔσται· ἁπλῶς γὰρ πρὸς τὸ ἴδιον ὁτουοῦν προστεθέντος ἀληθοῦς, ὅλος ὁ λόγος ἴδιος γίνεται. εἰ δέ τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ μὴ πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος, ἀδύνατον ὅλον τὸν λόγον ἴδιον εἶναι. οὐ γὰρ ἀντικατηγορηθήσεται τοῦ πράγματος. οἷον, τὸ ζῶον πεζὸν, δίπουν, τετράπηχυ. ὁ γὰρ τοιοῦτος λόγος οὐκ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος, διὰ τὸ μὴ πᾶσιν ὑπάρχειν τοῖς ὑπὸ ταὐτὸ εἶδος τὸ τετράπηχυ.

4 Πάλιν, εἰ ταὐτὸ πλεονάκις εἴρηκεν· οἷον, τὴν ἐπιθυμίαν, ὄρεξιν ἡδέος εἰπών, πᾶσα γὰρ ἐπιθυμία, ἡδέος ἐστίν. ὥστε καὶ τὸ ταὐτὸν τῇ ἐπιθυμίᾳ, ἡδέος ἔσται. γίνεται οὖν ὁ ὅρος τῆς ἐπιθυμίας, ὄρεξις ἡδέος· (οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐπιθυμίαν εἰπεῖν, ἢ, ὄρεξιν ἡδέος) ὥσθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἡδέος ἔσται. ἢ τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτοπον; καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος, δίπουν ἐστίν. ὥστε

καὶ τὸ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, δίπουν ἔσται. ἔστι δὲ ταὐτὸν τῷ ἀνθρώπῳ, ζῷον πεζὸν δίπουν. ὥστε ζῷον πεζὸν δίπουν, δίπουν ἐστίν. ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἄτοπόν τι συμβαίνει. οὐ γὰρ κατὰ ζῴου πεζοῦ δὶς τὸ δίπουν κατηγορεῖται· (οὕτω μὲν γὰρ ἂν δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ τὸ δίπουν κατηγορεῖτο) ἀλλὰ περὶ ζῴου πεζοῦ δίποδος, τὸ δίπουν λέγεται. ὥστε ἅπαξ μόνον τὸ δίπουν κατηγορεῖται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας. οὐ γὰρ κατὰ τῆς ὀρέξεως, τὸ ἡδὺ εἶναι κατηγορεῖται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ σύμπαντος. ὥστε ἅπαξ καὶ ἐνταῦθα ἡ κατηγορία γίνεται. οὐκ ἔστι δὲ τὸ δὶς φθέγξασθαι ταὐτὸν ὄνομα, τῶν ἀτόπων· ἀλλὰ τὸ πολλάκις περί τινος τὸ αὐτὸ κατηγορῆσαι· οἷον, ὁ Ξενοκράτης τὴν φρόνησιν, ὁριστικὴν καὶ θεωρητικὴν τῶν ὄντων φησὶν εἶναι. ἡ γὰρ ὁριστική, θεωρητική τίς ἐστιν· ὥστε δὶς τὸ αὐτὸ λέγει, προσθεὶς πάλιν καὶ θεωρητικήν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι τὴν κατάψυξιν, στέρησιν τοῦ κατὰ φύσιν θερμοῦ, φασὶν εἶναι· πᾶσα γὰρ στέρησις ἐστὶ τοῦ κατὰ φύσιν ὑπάρχοντος· ὥστε περίεργον τὸ προσθεῖναι τοῦ κατὰ φύσιν· ἀλλ' ἱκανὸν ἦν εἰπεῖν στέρησιν θερμοῦ· ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ στέρησις γνώριμον ποιεῖ, ὅτι τοῦ κατὰ φύσιν λέγεται.

5 Πάλιν εἰ τοῦ καθόλου εἰρημένου, προστεθείη καὶ ἐπὶ μέρους· οἷον, εἰ τὴν ἐπιείκειαν ἐλάττωσιν τῶν συμφερόντων καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον, συμφέρον τι· ὥστε περιέχεται ἐν τῷ συμφέροντι. περιττὸν οὖν τὸ δίκαιον. ὥστε καθόλου εἰπὼν, ἐπὶ μέρους προσέθηκε. καὶ εἰ τὴν ἰατρικὴν, ἐπιστήμην τῶν ὑγιεινῶν ζῴῳ καὶ ἀνθρώπῳ·

id quoque quod eſt idẽ atque homo, erit bipes. atqui idem quod homo, eſt animal pedeſtre bipes. itaque animal pedeſtre bipes, eſt bipes. Sed nõ ideo aliquid abſurdi accidit. non enim animali pedeſtri bis pibes attribuitur, (ſic enim pibes eidẽ bis attribueretur) ſed de animali pedeſtri bipede bipes dicitur. Quapropter ſemel tantùm bipes attribuitur. Similiter *fit* etiam in cupiditate. nõ enim appetitioni attribuitur eſſe rei iucundæ, ſed toti *orationi*[a]. quocirca hîc quoque ſemel attribuitur. non eſt autem res abſurda, ſi idem nomen bis pronuncietur, ſed ſi idem alicui ſæpius attribuatur. vt cùm Xenocrates ait prudentiam eſſe definitiuam & contemplatiuam eorum quæ ſunt. nam *quæ* definitiua *eſt*, cõtemplatiua quædam eſt. quare bis eandem rem dicit, adiecto *verbo* Contemplatiua. Similiter *faciunt*, quicumque refrigerationem aiunt eſſe priuationem caloris naturalis. omnis enim priuatio eſt rei naturâ inſitæ. quare ſuperuacaneum eſt addere *verbũ illud* Naturalis: ſed ſufficiebat dicere, priuationem caloris: quandoquidem ex ipſo priuationis verbo apparet, rei naturalis *priuationem* dici[b]. 5 Itẽ *videndũ eſt*, an ad id quod vniuerſaliter dictũ eſt, *aliquid* adiũgatur *quòd ſit* in parte. vt ſi quis æquitatẽ *definiat* imminutionẽ eorum quæ vtilia & iuſta ſunt[c]. quod enim iuſtũ eſt, vtile quiddã eſt[d]. proinde in eo quod eſt vtile cõtinetur. ſuperuacaneum igitur eſt *illud verbũ*, Iuſta. itaq; cùm vniuerſale dixerit, particulare adiunxit. *Idem fit* etiã, ſi *quis* medicinã *definiat* ſcientiã eorũ quę ſalubria ſunt animali & homini:

a Appetitioni iucũdi. nam appetitio iucundi, dicitur eſſe rei iucundæ.

b Simili ratione Piſcator Ramũ reprehendit quòd dialecticã definierit artem bene differẽdi. cùm illud, bene, ſatis in vocabulo artis cõtineatur. vtrùm autẽ iuſta, an temeraria ſit hæc reprehenſio, nolo in præſentia dicere.

5

c Vtilitatis & iuris.

d Videtur Ariſtoteles vtilitatis verbum ita accipere, vt ſub ſe cõplectatur & ſummum ſeu ſtrictũ ius, & æquitatẽ. Iuriſconſulti verò vtilitatẽ accipiunt pro æquitate quæ diſtinguitur à iure ſtricto.

aut legem, ſimulachrum eorum quę naturâ honeſta & iuſta ſunt. quod enim iuſtum eſt, honeſtũ quiddã eſt. quocirca ſæpius eandem rem dicit. 6 Vtrum igitur rectè an non rectè definierit, ex his & eiuſmodi *aliis locis* videndum eſt.

ἢ τὸν νόμον, εἰκόνα τῶν φύσει καλῶν καὶ δικαίων· τὸ γὰρ δίκαιον, καλόν τι· ὥστε πλεονάκις τὸ αὐτὸ λέγει.

6 Πότερον μὲν οὖν καλῶς, ἢ οὐ καλῶς ὥρισται, διὰ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ἐπισκεπτέον·

DE LOCIS PERTINENTIBVS AD QVÆSTIONEM, AN DEFINITVM SIT.

TRACTATVS III.

Si definitum non ſit ex prioribus & notioribus.

CAP. IV.

1 Quæſtio. 2 ¶ Expoſitio huius loci generaliter accepti. 3 ¶ Partes huius loci. De notioribus aut ignotioribus naturâ, vel ſecundum nos. 11 De quiete & motu: necnon de finito & infinito. 12 De iis quæ ſunt ſimul, 13 vt oppoſitis, 14 iiſdem, 15 & iis quæ ex in eadem diuiſione ponuntur. 16 De ſuperioribus, vel inferioribus in categoria. 17 Nexus loci modò expoſiti cum loco ab eodem. 18 Epilogus.

BAP. III.

VTRVM autem dixerit ac definierit quid res ſit, necne, *videndũ eſt* ex his *quæ deinceps exponam*. 2 *Ac* primũ ſi non ex prioribus & notioribus confecit definitionem. cùm enim definitio tradatur, eius quod dictum eſt, cognoſcendi causâ: cognoſcamus autem, nõ ex quibuſuis, ſed ex prioribus & notioribus: (quẽadmodũ in demõſtrationibus *cõtingit*: ſic enim omnis doctrina & diſciplina *ſe* habet[a]) perſpicuum igitur *eſt*, eum qui non ex his definiuit, *re vera* non definiuiſſe. nã ſi definiuit, plures erunt eiuſdem *rei* definitiones. conſtat enim eum qui ex prioribus & notioribus *definierit*, melius definiuiſſe. quare ambę definitiones erunt eiuſdẽ *rei*. quod ita *eſſe* non videtur: quandoquidem vna eſt

a Comparatus.

ΠΟΤΕΡΟΝ δ' εἴρηκε καὶ ὥρισε τὸ τί ἦν εἶναι, ἢ οὐχί, ἐκ τῶνδε. 2 Πρῶτον μὲν, εἰ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων πεποίηται τὸν ὁρισμόν. ἐπεὶ γὰρ ὁ ὅρος ἀποδίδοται τοῦ γνωρίσαι χάριν τὸ λεχθέν· γνωρίζομεν δ', οὐκ ἐκ τῶν τυχόντων, ἀλλ' ἐκ τῶν προτέρων καὶ γνωριμωτέρων (καθάπερ ἐν ταῖς ἀποδείξεσιν· οὕτω γὰρ πᾶσα διδασκαλία καὶ μάθησις ἔχει) φανερὸν οὖν, ὅτι ὁ μὴ διὰ τοιούτων ὁριζόμενος, οὐχ ὥρισεν. εἰ γὰρ ὥρισε, πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί. δῆλον γὰρ, ὅτι καὶ ὁ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων, βέλτιον ὥρισεν. ὥστε ἀμφότεροι ἂν εἶεν ὅροι τοῦ αὐτοῦ. τὸ δὲ τοιοῦτον οὐ δοκεῖ· ἑκάστῳ γὰρ τῶν ὄντων ἕν ἐστι

τὸ εἶ)

τὸ εἶναι ὅπερ ἐστίν. ὥστε, εἰ πλείους ἔσονται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί, ταὐτὸν ἔσται τῷ ὁριζομένῳ τὸ εἶναι, ὅπερ καθ᾽ ἑκάτερον τῶν ὁρισμῶν δηλοῦται. ταῦτα δ᾽ οὐ ταὐτά ἐστιν· ἐπειδὴ καὶ οἱ ὁρισμοὶ ἕτεροι. δῆλον οὖν, ὅτι οὐχ ὥρισται ὁ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ὁρισάμενος.

3 Τὸ μὲν οὖν μὴ διὰ γνωριμωτέρων εἰρῆσθαι τὸν ὅρον, διχῶς ἐστιν ἐκλαβεῖν. ἢ γὰρ, εἰ ἁπλῶς ἐξ ἀγνωστοτέρων, ἢ εἰ ἡμῖν ἀγνωστοτέρων. ἐνδέχεται γὰρ ἀμφοτέρως. ἁπλῶς μὲν οὖν γνωριμώτερον, τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου· οἷον, στιγμὴ γραμμῆς, καὶ γραμμὴ ἐπιπέδου, καὶ ἐπίπεδον στερεοῦ· καθάπερ μονὰς ἀριθμοῦ· πρότερον γὰρ καὶ ἀρχὴ παντὸς ἀριθμοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς. ἡμῖν δ᾽ ἀνάπαλιν ἐνίοτε συμβαίνει. μάλιστα γὰρ τὸ στερεὸν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν πίπτει. τὸ δ᾽ ἐπίπεδον μᾶλλον τῆς γραμμῆς, γραμμὴ δὲ σημείου μᾶλλον. διὸ μᾶλλον οἱ πολλοὶ τὰ τοιαῦτα γνωρίζουσι. τὰ μὲν γὰρ, τῆς τυχούσης· τὰ δ᾽, ἀκριβοῦς καὶ περιττῆς διανοίας καταμαθεῖν ἐστιν.

4 Ἁπλῶς μὲν οὖν βέλτιον, τὸ διὰ προτέρων τὰ ὕστερα πειρᾶσθαι γνωρίζειν· ἐπιστημονικώτερον γὰρ τὸ τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀδυνατοῦντας γνωρίζειν διὰ τῶν τοιούτων, ἀναγκαῖον ἴσως διὰ τῶν ἐκείνοις γνωρίμων ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰσὶ δὲ τῶν τοιούτων ὁρισμῶν ὅ, τε τῆς στιγμῆς, καὶ ὁ τῆς γραμμῆς, καὶ ὁ τοῦ ἐπιπέδου· πάντες γὰρ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦσι. τὸ μὲν γὰρ, γραμμῆς· τὸ δ᾽ ἐπιπέδου· τὸ δὲ, στερεοῦ φασὶ πέρας εἶναι. 5 Οὐ δεῖ δὲ λανθάνειν,

cuiuſque rei eſſentia, *quæ eſt* id quod eſt. quocirca ſi plures erũt eiuſdem *rei* definitiones, eadem erit rei definitæ eſſentia, quæ vtrâque definitione declaratur. hæ verò *eſſentiæ* nõ ſunt eædem: quoniam & definitiones *ſunt* diuerſæ. Patet igitur, eum non definiuiſſe, qui non ex prioribus & notioribus definiuit.

3 Ergo non ex notioribus ſumptam eſſe definitionem, dupliciter accipi poteſt: nempe ſi ex ſimpliciter ignotioribus, vel *ex* iis quæ ſunt nobis ignotiora: quoniam vtroque modo *id fieri* accidit. Quod igitur prius *eſt*, id eo quod poſterius *eſt*, notius *eſt* ſimpliciter: vt punctum *eſt prius* linea, & linea plano, & planum ſolido: quemadmodum vnitas numero, quoniam prior *eſt* & principium omnis numeri. ſimiliterque elementum *eſt prius* ſyllaba. Nobis verò contrà interdum accidit: quia ſolidum ſub ſenſum maximè cadit: planum autẽ, magis quàm linea: & linea magis quàm pũctũ. idcirco multi ea magis cognoſcunt, quæ *ſunt* eiuſmodi. hæc enim cuiuſuis, illa verò exquiſitæ & excellentis cogitationis eſt diſcere.

4 Simpliciter igitur melius *eſt* conari vt ex prioribus poſteriora cognoſcantur: quoniam ad ſcientiam gignendam hoc magis eſt accommodatum. attamen apud eos qui ex talibus cognitionem adipiſci nequeunt, neceſſe *eſt* fortaſſe definitionem conficere ex iis quæ illis nota *ſunt*. Tales ſunt definitiones & puncti, & lineæ, & plani: omnes enim ex poſteriorib. priora declarãt: illud [a] .n. lineæ, illud [b] plani, hoc [c] ſolidi aiunt terminum eſſe. 5 Sed non eſt ignorandũ,

a Punctum.
b Lineæ.
c Planum.

eos qui ita definiunt, non poſſe declarare quiditatem rei definitę: niſi *fortè* idem ſit & nobis notius & ſimpliciter notius. ſiquidem oportet eum qui rectè definit, ex genere & differētiis definire: hæc autem ſunt *in* eorum *numero*, quæ ſunt notiora & priora, quàm ſpecies. ſecum enim aufert genus & differentia ſpeciē [a]. quare hæc ſunt priora quàm ſpecies. Sunt etiam notiora: quia cognita ſpecie, neceſſe *eſt* & genus & differentiam cognoſci: etenim qui hominem cognoſcit, & animal & pedeſtre cognoſcit. cognito autem genere, vel differentiâ, non *eſt* neceſſe etiam ſpeciē cognoſci. itaq; ſpecies ignotior *eſt*. 6 Præterea qui re vera eiuſmodi definitiones eſſe aiunt, quæ ex vnicuique notis *conſtant*, iis accidit vt dicant eiuſdem *rei* multas eſſe definitiones. alia nāque aliis, non eadem omnibus ſunt notiora. quare alia apud alium definitio tradenda erit: ſiquidem ex iis quæ cuique ſunt notiora, definitionem conficere oportet. Præterea iiſdem *hominibus* aliàs alia ſunt notiora. nam ab initio *notiora ſunt ea*, quæ ſub ſenſum cadunt. cùm autem tales effecti ſunt, vt exquiſitiùs res cognoſcere valeant, *tum* contrà *res habet*. quocirca ne apud eundem quidem *hominem* ſemper eadem definitio tradenda *eſt ab* iis qui definitionem ex cuique notioribus tradendam eſſe aſſerunt. Patet igitur non eſſe ex talibus definiēdum, ſed ex ſimpliciter notioribus. nam hoc tantùm modo vna & eadem definitio ſemper fiet. 7 Fortaſſis autem quod ſimpliciter notum *eſt*, non id eſt quod omnibus notum *eſt*, ſed qđ *notū eſt* iis qui ratione bene

[a] Id eſt, ſublato genere, vel differētiâ, ſimul tollitur ſpecies.

ὅτι τοὺς οὕτως ὁριζομένους οὐκ ἐνδέχεται τὸ τί ἦν εἶναι τῷ ὁριζομένῳ δηλοῦν, ἐὰν μὴ τύχῃ ταὐτὸν ἡμῖν τε γνωριμώτερον ὂν, καὶ ἁπλῶς γνωριμώτερον· εἴπερ δεῖ μὲν διὰ τοῦ γένους καὶ τῶν διαφορῶν ὁρίζεσθαι τὸν καλῶς ὁριζόμενον· ταῦτα δὲ, τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων καὶ προτέρων τοῦ εἴδους εἰσί. συναναιρεῖ γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ διαφορὰ τὸ εἶδος· ὥστε πρότερα ταῦτα τοῦ εἴδους. ἔστι δὲ καὶ γνωριμώτερα. τοῦ μὲν γὰρ εἴδους γνωριζομένου, ἀνάγκη καὶ τὸ γένος καὶ τὴν διαφορὰν γνωρίζεσθαι. ὁ γὰρ ἄνθρωπον γνωρίζων, καὶ ζῷον καὶ πεζὸν γνωρίζει· τοῦ δὲ γένους ἢ τῆς διαφορᾶς γνωριζομένης, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὸ εἶδος γνωρίζεσθαι· ὥστε ἀγνωστότερον τὸ εἶδος.

6 Ἔτι, τοῖς κατ' ἀλήθειαν τοὺς τοιούτους ὁρισμοὺς φάσκουσιν, τοὺς ἐκ τῶν ἑκάστῳ γνωρίμων, πολλοὺς τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται λέγειν ὁρισμοὺς εἶναι. ἕτερα γὰρ ἑτέροις, καὶ οὐ ταὐτὰ πᾶσι τυγχάνει γνωριμώτερα ὄντα. ὥστε πρὸς ἕκαστον ἕτερος ἂν εἴη ὁρισμὸς ἀποδοτέος, εἴπερ ἐκ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν ποιεῖσθαι χρή. Ἔτι, τοῖς αὐτοῖς ἄλλοτε ἄλλα μᾶλλον γνώριμα· ἐξ ἀρχῆς μὲν γὰρ τὰ αἰσθητά· ἀκριβεστέροις δὲ γινομένοις, ἀνάπαλιν. ὥστ' οὐδὲ πρὸς τὸν αὐτὸν ἀεὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀποδοτέος, τοῖς διὰ τῶν ἑκάστοις γνωριμωτέρων τὸν ὁρισμὸν φάσκουσιν ἀποδοτέον εἶναι. Δῆλον οὖν, ὅτι οὐχ ὁριστέον διὰ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ διὰ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων· μόνως γὰρ ἂν οὕτως εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς ἀεὶ γίνοιτο. 7 Ἴσως δὲ καὶ τὸ ἁπλῶς γνώριμον, οὐ τὸ πᾶσι γνώριμόν ἐστιν, ἀλλὰ τὸ τοῖς εὖ δια-

κει-

κειμένοις τὴν διάνοιαν· καθάπερ καὶ τὸ ἁπλῶς ὑγιεινόν, τὸ τοῖς εὖ ἔχουσι τὸ σῶμα. 8 Δεῖ μὲν οὖν ἕκαστα τῶν τοιούτων ἐξακριβοῦν. χρῆσθαι δὲ διαλεγομένοις, πρὸς τὸ συμφέρον. 9 Μάλιστα δ' ὁμολογουμένως ἀναιρεῖν ἐνδέχεται τὸν ὁρισμόν, ἐὰν μήτ' ἐκ τῶν ἁπλῶς γνωριμωτέρων, μήτ' ἐκ τῶν ἡμῖν τυγχάνῃ τὸν λόγον πεποιημένος.

10 Εἷς μὲν οὖν τόπος τοῦ μὴ διὰ γνωριμωτέρων, ὅδε, τὸ διὰ τῶν ὑστέρων τὰ πρότερα δηλοῦν, καθάπερ πρότερον εἴπομεν.

11 Ἄλλος δέ, εἰ τοῦ ἐν ἠρεμίᾳ, καὶ τοῦ ὡρισμένου, διὰ τοῦ ἀορίστου καὶ τοῦ ἐν κινήσει ἀποδέδοται ὁ λόγος. πρότερον γὰρ καὶ γνωριμώτερον τὸ μένον, καὶ τὸ ὡρισμένον, τοῦ ἀορίστου, καὶ τοῦ ἐν κινήσει ὄντος.

12 Τοῦ δὲ μὴ ἐκ προτέρων, τρεῖς εἰσι τόποι. 13 Πρῶτος μέν, εἰ διὰ τῶν ἀντικειμένων τὸ ἀντικείμενον ὥρισται· οἷον, διὰ τοῦ κακοῦ τὸ ἀγαθόν· ἅμα γὰρ τῇ φύσει τὰ ἀντικείμενα. ἐνίοις δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη ἀμφοτέρων δοκεῖ εἶναι. ὥστε οὐδὲ γνωριμώτερον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. Δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἔνια ἴσως οὐκ ἔστιν ὁρίσασθαι ἄλλως· οἷον, τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ ἡμίσεος· καὶ ὅσα καθ' αὑτὰ πρός τι λέγεται· πᾶσι γὰρ τοῖς τοιούτοις, ταὐτὸν τὸ εἶναι τῷ πρός τι πως ἔχειν· ὥστ' ἀδύνατον ἄνευ θατέρου θάτερον γνωρίζειν. διόπερ ἀναγκαῖον ἐν τῷ τοῦ ἑτέρου λόγῳ συμπεριειλῆφθαι καὶ θάτερον. Γνωρίζειν μὲν οὖν δεῖ τὰ τοιαῦτα πάντα· χρῆσθαι δ' αὐτοῖς καὶ ἐπὶ τούτων, ὡς ἂν δοκεῖ συμφέρειν.

conſtituta præditi ſunt: quemadmodum & ſimpliciter ſalubre dicitur id, quod ſalubre eſt iis, quorum corpus bene affectū eſt. 8 Oportet igitur ſingula quæ ſunt eiuſmodi, accuratè explicare. qui verò diſputant, iis vti *debent*, quatenus expedit. 9 Maximè autem in confeſſo eſt, definitionem euerti, ſi neq; ex ſimpliciter notiorib', neq; ex iis quę *ſunt* nobis *notiora*, oratio confecta ſit. 10 Vnus igitur locus *probandi* definitionem non eſſe ex notioribus, is eſt quem antea diximus, nempe cùm priora per poſteriora declarantur. 11 Alius autem *eſt*, ſi eius quod in quiete *conſiſtit*, & definitum *eſt*, definitio tradita ſit per id quod eſt indefinitum, & in motione *conſiſtit* [a]. quod enim manet & definitum eſt, prius & notius *eſt* eo quod indefinitū & in motu *eſt*. 12 *Ad probandum* autem *definitionem* non *eſſe* ex prioribus, tres ſunt loci. 13 Primus *eſt*, ſi oppoſitum per oppoſita definiuit: vt bonum per malum: quoniam oppoſita ſimul ſunt naturâ. quibuſdam autem etiam eſſe eadem amborum ſcientia videtur. quapropter alterum altero notius non *eſt*. Sed non eſt ignorãdum, quædam fortaſſe nō poſſe aliter definiri: vt duplum *non poteſt definiri* ſine dimidio: & quæcumq; per ſe ad aliquid referuntur. *in* his enim omnibus idē eſt eſſentia, & ad aliquid quodam modo affectum eſſe. quare fieri nequit, vt ſine altero alterius notitia cōparetur. ꝓinde neceſſe eſt, vt in alterius definitione alterū quoq; cōprehēdatur. Oportet igitur *ea* omnia quę *ſunt* eiuſmodi, cognoſcere: his autem *locis* in his *rebus* vti, prout videbitur vtile eſſe.

2

a Vt ſi quis ſanitatem definiat, morbi abſentiam: vel ſcientiam, quod ſtudio & labore dicitur.

3 14 Alius *locus eſt*, ſi *in definitione*
adhibuit ipſum definitum. *Hoc*
autem latet, cùm non vtitur ipſo
rei definitæ nomine. vt ſi quis
Solem definiat, aſtrum die per-
ſpicuum. nam qui die [a] vtitur, e-
tiam Sole [b] vtitur. Vt autem hu-
iuſcemodi *viſa* deprehendátur,
ſumenda eſt pro nomine [c] defi-
nitio: veluti diē eſſe Solis latio-
nem ſupra terram. patet enim,
eum qui Solis lationem ſupra
terram dixit, Solem dixiſſe: qua-
re Sole vſus eſt, qui die vſus eſt.
4 15 Rurſus, ſi definiuit id quod in
diuiſione ponitur, per id quod
in eadem diuiſione collocatur.
vt *ſi* impar *definiuit*, quod vnitate
maius eſt quàm par. ſimul enim
naturâ ſunt ea, quæ in eiuſdem
generis diuiſione ponuntur: im-
par autem & par in eadem diui-
ſione ponuntur, cùm ambo ſint
5 numeri differentiæ. 16 Simili-
ter, ſi ſuperius per inferiora de-
finiuit: vt *ſi* parem numerum *di-
xit eſſe* eum qui bifariam diuidi-
tur: aut bonum *eſſe* habitum vir-
tutis. nam & illud, bifariā, ſum-
ptum eſt à duobus, quæ paria
ſunt: & virtus eſt bonum quid-
dam. quare hæc ſub illis ſunt.
6 17 Neceſſe autē *eſt*, vt is qui in-
feriori vtitur, etiam ipſo *definito*
vtatur. nam & qui vtitur virtu-
te, vtitur bono: quia virt⁹ *eſt* bo-
num quiddam. & ſimiliter qui
vtitur *verbo* bifariam, vtitur pa-
ri: quia verbum, bifariam, ſignifi-
cat in duo [d] diuidi: duo verò, pa-
ria ſunt. 18 Vt igitur vniuerſali-
ter dicam, vnus eſt locus, non ex
prioribus & notioribus confe-
ctam eſſe definitionem: cuius *lo-
ci* partes *ſunt* eæ quæ dictæ ſunt.

[a] Id eſt, diei vocabulo.
[b] Solis vocabulo.
[c] Loco nominis poſiti in rei propoſitæ definitione.
[d] In duas partes.

14 Ἄλλος, εἰ αὐτῷ κέχρηται τῷ ὁριζομένῳ. Λανθάνει δ', ὅταν μὴ αὐτῷ τῷ τοῦ ὁριζομένου ὀνόματι χρήσηται. οἷον, εἰ τὸν ἥλιον, ἄστρον ἡμεροφανὲς ὡρίσατο. ὁ γὰρ ἡμέρᾳ χρώμενος, καὶ ἡλίῳ χρῆται. δεῖ δὲ πρὸς τὸ φωρᾶσθαι τὰ τοιαῦτα, μεταλαμβάνειν ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τὸν λόγον· οἷον, ὅτι ἡ ἡμέρα, ἡλίου φορὰ ὑπὲρ γῆς ἐστί· δῆλον γάρ, ὅτι ὁ τὴν φορὰν ἡλίου ὑπὲρ γῆς εἰρηκώς, τὸν ἥλιον εἴρηκεν· ὥστε κέχρηται τῷ ἡλίῳ, ὁ τῇ ἡμέρᾳ χρησάμενος. 15 Πάλιν, εἰ τῷ ἀντιδιῃρημένῳ τὸ ἀντιδιῃρημένον ὥρισαι· οἷον, περιττὸν, τὸ μονάδι μεῖζον ἀρτίου. ἅμα γὰρ τῇ φύσει, τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους ἀντιδιῃρημένα· τὸ δὲ περιττὸν καὶ ἄρτιον ἀντιδιῄρηνται· ἄμφω γὰρ, ἀριθμοῦ διαφοραί.

16 Ὁμοίως δὲ, καὶ εἰ διὰ τῶν ὑποκάτω τὸ ἐπάνω ὥρισαι· οἷον, ἄρτιον ἀριθμὸν, τὸν δίχα διαιρούμενον· ἢ ἀγαθὸν, ἕξιν ἀρετῆς. τό, τε γὰρ δίχα, ἀπὸ τῶν δύο εἴληπται, ἀρτίων ὄντων. καὶ ἡ ἀρετή, ἀγαθόν τι ἐστίν. ὥστε ὑποκάτω ταῦτα ἐκείνων ἐστίν.

17 Ἔστι δ' ἀνάγκη τὸν τῷ ὑποκάτω χρώμενον, καὶ αὐτῷ χρῆσθαι. ὅ, τε καὶ τῇ ἀρετῇ χρώμενος, χρῆται τῷ ἀγαθῷ· ἐπειδὴ ἀγαθόν τι ἡ ἀρετή. ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῷ δίχα χρώμενος, τῷ ἀρτίῳ χρῆται· ἐπειδὴ εἰς δύο διῃρῆσθαι σημαίνει τὸ δίχα· τὰ δὲ δύο, ἄρτιά ἐστι.

18 Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, εἷς ἐστι τόπος, τὸ μὴ διὰ προτέρων καὶ γνωριμωτέρων ποιήσασθαι τὸν λόγον· μέρη δ' αὐτοῦ, τὰ εἰρημένα.

Loci à ge-

Loci à genere, & ab iis ad quæ definitum refertur.

Cap. V.

1 Si genus omiſſum ſit. 2 Si cùm definitnm ad multa pertineat, vel non ad omnia ſit aptatum, 3 vel non ad melius, ſed ad deterius. 4 A locis generis. 5 Si poſitum ſit genus remotũ non proximum.

Δεύτερος δὲ, εἰ ἐν γένει τοῦ πράγματος ὄντος, μὴ κεῖται ἐν γένει. ἐν ἅπασι δὲ τὸ τοιοῦτον ἁμάρτημά ἐστιν, ἐν οἷς οὐ προέκειται τοῦ λόγου τὸ τί ἐστιν. οἷον, ὁ τοῦ σώματος ὁρισμὸς, τὸ ἔχον τρεῖς διαστάσεις. ἢ εἴ τις τὸν ἄνθρωπον ὁρίσαιτο, τὸ ἐπιστάμενον ἀριθμεῖν. οὐ γὰρ εἴρηται, τί ὂν, τρεῖς ἔχει διαστάσεις· ἢ τί ὂν, ἐπίσταται ἀριθμεῖν· τὸ δὲ γένος βούλεται τὸ τί ἐστι, σημαίνειν, καὶ πρῶτον ὑποτίθεται τῶν ἐν τῷ ὁρισμῷ λεγομένων. 2 Ἔτι, εἰ πρὸς πλείω λεγομένου τοῦ ὁριζομένου, μὴ πρὸς πάντα ἀπέδωκεν. οἷον, εἰ τὴν γραμματικὴν, ἐπιστήμην τοῦ γράψαι τὸ ὑπαγορευθέν· προσδεῖται γὰρ, ὅτι καὶ τοῦ ἀναγνῶναι· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦ γράψαι, ἢ τοῦ ἀναγνῶναι, ὁ ἀποδοὺς ὥρισται. ὥστ' οὐδέτερος, ἀλλ' ὁ ἄμφω ταῦτ' εἰπών· ἐπειδὴ πλείους οὐκ ἐνδέχεται τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοὺς εἶναι. Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν κατ' ἀλήθειαν ἔχει, καθάπερ εἴρηται. ἐπ' ἐνίων δ' οὔ· οἷον, ἐφ' ὅσων μὴ καθ' αὐτὸ πρὸς ἄμφω λέγεται. καθάπερ ἡ ἰατρικὴ, τοῦ νόσον καὶ ὑγίειαν ποιῆσαι· τοῦ μὲν γὰρ, καθ' αὐτὴν λέγεται· τοῦ δὲ, κατὰ συμβεβηκός· ἁπλῶς γὰρ ἀλλότριον τῆς ἰατρικῆς, τὸ νόσον ποιεῖν. ὥστ' οὐδὲν μᾶλλον ὥρισται, ὁ πρὸς ἄμφω ἀποδοὺς, τοῦ πρὸς θάτερον· ἀλλ' ἴσως καὶ χεῖρον· ἐπειδὴ καὶ τῶν λοιπῶν ὁστισοῦν δυνατός ἐστι νόσον ποιῆσαι.

Secundus *locus eſt*, ſi, cùm res ſit in genere, non ſit poſita [a] in genere. in *iis* autẽ omnibus eſt huiuſmodi peccatum, in quibus orationi non præponitur quid ſit: cuiuſmodi *eſt hæc* corporis definitio, id quod habet tres dimenſiones: aut ſi quis hominem definiat, id quod ſcit numerare. quia dictum non fuit, quid ſit id quod habet tres dimẽſiones, aut quid ſit quod ſcit numerare. genus autẽ debet ſignificare quid ſit: & eorum quæ in definitione dicuntur, primum ſupponitur. 6

2 Præterea *alius locus eſt*, ſi, cùm ad multa res definita pertineat, non ad omnia aptetur. vt ſi *quis* grammaticam *definiat*, ſcientiam ſcribendi quod profertur [b]. deeſt enim, & legendi. quandoquidem non magis qui ſcribendi, quàm qui legendi *ſcientiam eſſe* tradidit, *grammaticã* definiuit. quare neuter *definiuit*, ſed is *demum* qui ambo hæc dixit: quippe cùm eiuſdẽ rei plures definitiones eſſe non poſſint. In nonnullis igitur re vera *ita res ſe* habet, vt dictũ fuit. in quibuſdam verò nõ *item*: vt in iis, quæ nõ per ſe ad ambo pertinent, quemadmodum medicina *eſt ſcientia* morbum & ſanitatẽ efficiendi. nam huius [c] per ſe dicitur, illius verò per accidẽs. ſimpliciter [c] enim alienum *eſt* à medicina, morbum efficere. quare nõ magis definiuit, qui ad ambo [d] retulit [e], quã qui ad alterũ [f]: ſed fortaſſe deteriùs: quia & quiuis alius [g] poteſt morbũ efficere. 7

- a Ab eo qui theſin propoſuit.
- b Vel dictatur.
- c Abſolutè, omnino.
- d Ad ſanitatis & ad morbi effectionem.
- e Medicinam.
- f Ad ſanitatis effectionem dũtaxat.
- g Præter medicum.

8 3 Præterea ſi non ad melius, ſed ad deterius accõmodauit [a], cùm plura ſint, ad quæ pertinet res definita. omnis enim ſcientia, & omnis facultas videtur eius eſſe quod optimum eſt.

9 4 Rurſus, an id quod dictum eſt, nõ ſit poſitum in proprio genere, conſiderare *oportet* ex elementis [b] ad genera pertinentibus, quemadmodum antea [c] dictum fuit.

10 5 Præterea *peccat*, qui tranſiliens dicit genera [d]: vt *qui* iuſtitiam *definit*, habitum æquabilitatis effectiuum, aut æqui diſtributiuũ. nam virtutem tranſilit [e], qui ita definit. cùm igitur omittat gen' iuſtitiæ, non dicit quidditatem: quandoquidem cuiuſque *rei* eſſentia *eſt* cum genere *coniuncta*. Hoc autem idem eſt, ac *ſi dicatur* non in proximo genere poſuiſſe [f]. nam qui in proximo poſuit, omnia ſuperiora dixit: quippe cùm omnia ſuperiora genera inferioribus attribuantur. Quocirca vel in proximo genere ponẽdum eſt *id quod definitur*, vel omnes differentię ſuperiori generi adiungi debent, per quas proximum genus definitur. ſic enim nihil prætermiſſum erit: ſed oratione, loco nominis, inferius genus dictum erit. Qui verò dicit ſolum genus ſuperius, non dicit etiam inferius genus. etenim qui dicit plantam, non dicit arborem.

a Vt ſi dixeris medicinam eſſe artem efficiendi morbum.

b Locis.

c Lib. 4.

d Qui omiſſo genere proximo ponit aliquod genus remotum & ſuperius.

e Omittit.

f Rẽ definitam.

3 Ἔτι, εἰ μὴ πρὸς τὸ βέλτιον, ἀλλὰ πρὸς τὸ χεῖρον ἀπέδωκε, πλειόνων ὄντων, πρὸς ἃ λέγεται τὸ ὁριζόμενον. πᾶσα γὰρ ἐπιστήμη καὶ δύναμις, τοῦ βελτίστου δοκεῖ εἶναι. 4 Πάλιν, εἰ μὴ κεῖται ἐν τῷ οἰκείῳ αὐτοῦ γένει τὸ λεχθὲν, σκοπεῖν ἐκ τῶν πρὸς τὰ γένη στοιχείων, καθάπερ πρότερον εἴρηται. 5 Ἔτι, εἰ ὑπερβαίνων λέγει τὰ γένη· οἷον, ὁ τὴν δικαιοσύνην, ἕξιν ἰσότητος ποιητικὴν, ἢ διανεμητικὴν τοῦ ἴσου. ὑπερβαίνει γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος τὴν ἀρετήν. ἀπολιπὼν οὖν τὸ τῆς δικαιοσύνης γένος, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. ἡ γὰρ οὐσία ἑκάστῳ, μετὰ τοῦ γένους. ἔστι δὲ τοῦτο ταὐτὸν τῷ μὴ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θεῖναι. ὁ γὰρ εἰς τὸ ἐγγυτάτω θεὶς, πάντα τὰ ἐπάνω εἴρηκεν· ἐπειδὴ πάντα τὰ ἐπάνω γένη τῶν ὑποκάτω κατηγορεῖται. ὥστε ἢ εἰς τὸ ἐγγυτάτω γένος θετέον, ἢ πάσας τὰς διαφορὰς τῷ ἐπάνω γένει προσαπτέον, δι' ὧν ὁρίζεται τὸ ἐγγυτάτω γένος. οὕτω γὰρ οὐδὲν ἂν εἴη παραλελοιπὼς, ἀλλ' ἀντ' ὀνόματος λόγῳ εἰρηκὼς ἂν εἴη τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ δ' αὐτὸ μόνον τὸ ἐπάνω γένος εἴπας, οὐ λέγει καὶ τὸ ὑποκάτω γένος. ὁ γὰρ φυτὸν εἴπας, οὐ λέγει δένδρον.

Loci à differentiis. Cap. V.

1 Si non ſint differentiæ generis. Si non ſint differentiæ. 2 Si nulla ſit differentia oppoſita. 3 Si differentia oppoſita non diuidat genus. 4 Si oppoſita differentia generi adiecta non conſtituat ſpeciem. 5 Si differentia exprimatur per negationem, 8 vel ei opponatur negatio. 9 Si ſpecies ponatur quaſi differentia. 10 Si genus ponatur quaſi differentia. 11 Si differẽtia non ſignificet quale quid. 12 Si per accidens inſit rei definitæ; 13 Si generi attribuatur differentia, vel ſpecies, vel ea quæ ſunt ſub ſpecie. 14 Si de differentia dicatur genus, 15 vel ſpecies, vel ea quæ ſunt ſub ſpecie. 16 Si differentia non ſit prior ſpecie. 17 Si ſit differentia alterius generis. 20 Si ſubſtantiæ differentia ſignificet eſſe in loco. 21 Si affectio pro differentiâ tradita fuerit. 23 Si relati differentia non referatur ad aliquid. 24 Si definiens non referat ad id, ad quod naturâ rei refertur, 25 vel non ad primum ſubiectum. 26 A ſubiecto. 28 A tempore.

Πάλιν

Πάλιν, ἐπὶ τῆς διαφορᾶς ὁμοίως σκεπτέον, εἰ καὶ τὰς διαφορὰς εἶπε τὰς τοῦ γένους. εἰ γὰρ μὴ ταῖς τοῦ πράγματος ἰδίαις ὥρισται διαφοραῖς, ἢ καὶ παντελῶς τοιοῦτον εἴρηκεν, ὃ μηδενὸς ἐνδέχεται διαφορὰν εἶναι· οἷον, τὸ ζῶον, ἢ τὴν οὐσίαν· δῆλον ὅτι οὐχ ὥρισται· οὐδενὸς γὰρ διαφοραὶ, τὰ εἰρημένα. Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ ἔστιν ἀντιδιῃρημένον τι τῇ εἰρημένῃ διαφορᾷ. εἰ γὰρ μή ἐστι, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἡ εἰρημένη, τοῦ γένους διαφορά· πᾶν γὰρ γένος ταῖς ἀντιδιῃρημέναις διαφοραῖς διαιρεῖται· καθάπερ τὸ ζῶον τῷ πεζῷ, καὶ τῷ πτηνῷ, καὶ τῷ ἐνύδρῳ, καὶ τῷ δίποδι. 3 Ἢ, εἰ ἔστι μὲν ἀντιδιῃρημένη διαφορὰ, μὴ ἀληθεύεται δὲ κατὰ τοῦ γένους. δῆλον γὰρ, ὅτι οὐδετέρα ἂν εἴη τοῦ γένους διαφορά· πᾶσαι γὰρ αἱ ἀντιδιῃρημέναι διαφοραὶ ἀληθεύονται κατὰ τοῦ οἰκείου γένους. 4 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ ἀληθεύεται μὲν, μὴ ποιεῖ δὲ προστιθεμένη τῷ γένει εἶδος. δῆλον γὰρ, ὅτι οὐκ ἂν εἴη αὕτη εἰδοποιὸς διαφορὰ τοῦ γένους· πᾶσα γὰρ εἰδοποιὸς διαφορὰ, μετὰ τοῦ γένους, εἶδος ποιεῖ. εἰ δ' αὕτη μή ἐστι διαφορὰ, οὐδ' ἡ λεχθεῖσα, ἐπεὶ ταύτῃ ἀντιδιῄρηται.

5 Ἔτι, ἐὰν ἀποφάσει διαιρῇ τὸ γένος· καθάπερ τὴν γραμμὴν ὁριζόμενοι, μῆκος ἀπλατὲς εἶναι. οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαίνει, ἢ ὅτι οὐκ ἔχει πλάτος. συμβήσεται οὖν, τὸ γένος μετέχειν τοῦ εἴδους· πᾶν γὰρ μῆκος, ἢ ἀπλατὲς, ἢ πλάτος ἔχον ἐστίν· ἐπεὶ κατὰ παντὸς ἢ ἡ κατάφασις, ἢ ἡ ἀπόφασις ἀληθεύεται. ὥστε καὶ τὸ γένος τῆς γραμμῆς, μῆκος ὂν, ἢ

RVrſus in differentiis ſimiliter conſiderandum *eſt*, an generis differentias dixerit. niſi enim propriis rei differẽtiis definierit; aut *ſi* omnino tale *quidpiã* dixerit, quod nullius rei poſſit eſſe differentia, vt animal, aut ſubſtãtiam: patet, eum non definiuiſſe: quoniam hæc nullius *rei* differentiæ ſunt. 2 Videre etiam *oportet*, an ſit aliquid in diuiſione oppoſitum dictæ differentię. niſi enim ſit, patet, eam quæ dicta eſt, non eſſe generis differentiam. Omne enim genus iis differentiis diuiditur, quæ ſibi inuicem in diuiſione opponuntur: vt animal pedeſtri & volucri, & aquatili, & bipede. 3 Aut ſi ſit quidem oppoſita *aliqua* differẽtia, non tamen verè dicatur de genere. patet enim neutram eſſe *eius* generis differentiam. omnes enim differentiæ, quæ ſibi inuicem in diuiſione opponuntur, de ꝓprio genere verè dicũtur [a]. 4 Item ſi verè quidem dicatur [b] *de genere*, ſed generi adiuncta nõ efficiat ſpeciẽ. conſtat enim hãc non eſſe ſpecificam differentiam generis: quandoquidem omnis ſpecifica differentia cum genere *coniuncta* ſpeciem efficit. quòd ſi hæc non ſit differẽtia, ne ea quidem, quæ dicta fuit, *differentia erit*: quoniam huic in diuiſione opponitur. 5 Præterea *peccauit*, ſi negatione diuiſit genus; vt *ij* qui lineam definiunt eſſe longitudinem latitudine carentem. quod nihil aliud ſignificat, quàm non habere latitudinem. accidit igitur, vt genus ſit particeps ſpeciei: quoniam omnis longitudo vel latitudine caret, vel latitudinem habet: quippe cùm de omni *re* aut affirmatio, aut negatio verè dicatur. quare & genus lineæ, quod eſt longitudo, vel II

a Vt omne animal eſt rationale vel irrationale.

b Differẽtia, quæ opponitur differẽtiæ propoſitæ.

latitudine carebit, vel latitudinẽ habebit. atqui longitudo carens latitudine, ſpeciei eſt definitio: itémque longitudo habens latitudinẽ: quia latitudinis expers, & latitudinem habens, ſunt differentiæ: ex differentia verò & genere conſtat ſpeciei definitio. quare genus recipiet ſpeciei definitionem. ſimiliterque differẽtiæ *definitionem*: quandoquidem dictarum differentiarum altera neceſſariò attribuitur generi.

6 Eſt autem dictus locus vtilis aduerſus eos, qui ponunt ideas eſſe. nã ſi ſit ipſa lõgitudo, quomodo generi attribuetur latitudine carere, aut latitudine vacare? oportet enim de omni longitudine alterum eorum verè dici, ſi futurum eſt, vt de genere verè dicatur. hoc autem non contingit: cùm ſint longitudines quæ latitudine carent, & quæ latitudinem habent. Quare aduerſus eos ſolos vtilis eſt *hic* locus, qui genus aiunt vnum eſſe numero. quod quidem ij tantùm faciunt, qui ideas ponunt: quoniã ipſam-longitudinem & ipſum-animal, genus eſſe inquiunt. 7 Fortaſſe autem in nonnullis neceſſe *eſt* negatione vti eum qui definiuit, vt in priuationibus. nã cæcũ eſt, quod non habet viſum, quando ſecundum naturam habere debet. 8 Nihil autem refert, vtrũ negatione diuidatur genus, an huiuſmodi affirmatione. cui neceſſe *ſit* negationem in diuiſione opponi. vt ſi *quis* longitudinem quæ latitudinem habet, definierit. nam ei quod latitudinem habet, nihil aliud in diuiſione opponitur, quàm id quod latitudinem non habet. proinde rurſus negatione genus diuiditur.

ἀπλατὲς, ἢ πλάτος ἔχον ἔσται. μῆκος δὲ ἀπλατὲς, εἴδους ἐστὶ λόγος· ὁμοίως δὲ καὶ μῆκος πλάτος ἔχον. τὸ γὰρ ἀπλατὲς, καὶ τὸ πλάτος ἔχον, διαφοραί εἰσιν. ἐκ δὲ τῆς διαφορᾶς, καὶ τοῦ γένους, ὁ τοῦ εἴδους ἐστὶ λόγος. ὥστε τὸ γένος ἐπιδέχοιτ' ἂν τὸν τοῦ εἴδους λόγον. ὁμοίως δὲ καὶ τὸν τῆς διαφορᾶς· ἐπειδὴ ἡ ἑτέρα τῶν εἰρημένων διαφορῶν, ἐξ ἀνάγκης κατηγορεῖται τοῦ γένους.

6 Ἔστι δ' ὁ εἰρημένος τόπος χρήσιμος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι. εἰ γάρ ἐστιν αὐτομῆκος, πῶς κατηγορηθήσεται κατὰ τοῦ γένους, ὅτι πλάτος ἔχον ἐστὶν, ἢ ἀπλατές ἐστι; δεῖ γὰρ κατὰ παντὸς μήκους τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀληθεύεσθαι, εἴπερ κατὰ τοῦ γένους ἀληθεύεσθαι μέλλει. τοῦτο δ' οὐ συμβαίνει. ἔστι γὰρ ἀπλατῆ, καὶ πλάτος ἔχοντα μήκη. ὥστε πρὸς ἐκείνους μόνους χρήσιμος ὁ τόπος, ὅσοι τὸ γένος, ἓν ἀριθμῷ φασιν εἶναι. τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ τὰς ἰδέας μόνον τιθέμενοι. αὐτομῆκος γὰρ, καὶ αὐτοζῷον, γένος φασὶν εἶναι. 7 Ἴσως δ' ἐπ' ἐνίων ἀναγκαῖον καὶ ἀποφάσει χρῆσθαι τὸν ὁριζόμενον· οἷον, ἐπὶ τῶν στερήσεων. τυφλὸν γάρ ἐστι, τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, ὅτε πέφυκεν ἔχειν.

8 Διαφέρει δ' οὐδὲν, ἀποφάσει διελεῖν τὸ γένος, ἢ τοιαύτῃ καταφάσει, ᾗ ἀπόφασιν ἀναγκαῖον ἀντιδιαιρεῖσθαι. οἷον, εἰ μῆκος πλάτος ἔχον ὥρισται. τῷ γὰρ πλάτος ἔχοντι, τὸ μὴ ἔχον πλάτος ἀντιδιῄρηται, ἄλλο δ' οὐδέν· ὥστε ἀποφάσει πάλιν διαιρεῖται τὸ γένος.

9 Πάλιν

9 Πάλιν, εἰ τὸ εἶδος ὡς διαφορὰν ἀπέδωκε· καθάπερ οἱ τὸν προπηλακισμὸν, ὕβριν μετὰ χλευασίας ὁριζόμενοι. ἡ γὰρ χλευασία, ὕβρις τις. ὥστ' οὐ διαφορὰ, ἀλλ' εἶδος, ἡ χλευασία.

10 Ἔτι, εἰ τὸ γένος ὡς διαφορὰν εἴρηκεν· οἷον, τὴν ἀρετὴν, ἕξιν ἀγαθὴν, ἢ σπουδαίαν. γένος γὰρ, τἀγαθὸν, τῆς ἀρετῆς ἐστιν. ἢ οὐ γένος τἀγαθὸν, ἀλλὰ διαφορά; εἴπερ ἀληθὲς, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ταὐτὸ ἐν δυσὶ γένεσιν εἶναι, μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. οὔτε γὰρ τἀγαθὸν τὴν ἕξιν περιέχει, οὔθ' ἡ ἕξις τἀγαθόν· οὐ γὰρ πᾶσα ἕξις, ἀγαθόν. οὐδὲ πᾶν ἀγαθὸν, ἕξις. ὥστ' οὐκ ἂν εἴη γένη ἀμφότερα. εἰ οὖν ἡ ἕξις, τῆς ἀρετῆς γένος, δῆλον ὅτι τἀγαθὸν, οὐ γένος, ἀλλὰ μᾶλλον διαφορά. ἔτι, ἡ μὲν ἕξις τί ἐστι σημαίνει ἡ ἀρετή· τὸ δὲ ἀγαθὸν, οὐ τί ἐστιν, ἀλλὰ ποιόν· δοκεῖ δὲ ἡ διαφορὰ ποιόν τι σημαίνειν.

11 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ μὴ ποιόν τι, ἀλλὰ τόδε τι σημαίνει ἡ ἀποδοθεῖσα διαφορά. δοκεῖ γὰρ ποιόν τι πᾶσα διαφορὰ δηλοῦν. 12 Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ κατὰ συμβεβηκὸς ὑπάρχει τῷ ὁριζομένῳ ἡ διαφορά. οὐδεμία γὰρ διαφορὰ, τῶν κατὰ συμβεβηκὸς ὑπαρχόντων ἐστὶ, καθάπερ οὐδὲ τὸ γένος· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν διαφορὰν ὑπάρχειν τινὶ, καὶ μὴ ὑπάρχειν. 13 Ἔτι, εἰ κατηγορεῖται τοῦ γένους ἡ διαφορὰ, ἢ τὸ εἶδος, ἢ τῶν κάτωθέν τι τοῦ εἴδους· οὐκ ἂν εἴη ὡρισμένος. οὐδὲν γὰρ τῶν εἰρημένων, ἐνδέχεται τοῦ γένους κατηγορεῖσθαι· ἐπειδὴ τὸ γένος ἐπὶ πλεῖον πάντων λέγεται.

9 Rurſus *videndum eſt*, an ſpeciē tradiderit quaſi differentiā: quēadmodum ij qui conuicium definiunt, contumeliam cum irriſione. nam irriſio *eſt* contumelia quædam. quamobrem irriſio non *eſt* differentia, ſed ſpecies.

10 Præterea *videndum eſt*, an genus quaſi differentiam dixerit: vt virtutem *eſſe* habitum bonum vel probum: quandoquidem bonū, virtutis eſt genus. An bonū non *eſt* genus, ſed differentia? ſiquidem fieri nō poteſt, vt idem ſit in duobus generibus, quorum neutrum alterum cōtineat: quia nec bonum continet habitum, nec habitus bonum. etenim nec omnis habitus *eſt* in bonis, nec omne bonum eſt habitus. quare non erunt ambo *virtutis* genera. ſi igitur habitus *eſt* virtutis genus: patet, bonum, non *eſſe* genus, ſed potiùs differentiam. Præterea habitus ſignificat quid ſit virtus: bonum autē, non quid ſit, ſed quale: videtur autem differentia quale quid ſignificare.

11 Videre etiam *oportet*, an data differentia non ſignificet quale quid, ſed hoc aliquid. omnis enim differentia videtur quale quid declarare. 12 Conſiderare etiam *oportet*, an differentia per accidens inſit rei definitæ. nulla enim differentia eſt *in* eorū *numero* quæ per accidens inſunt, quemadmodum nec genus: quia fieri nequit, vt differentia eidem inſit, & non inſit. 13 Præterea, ſi generi attribuatur differentia, vel ſpecies, vel aliquid ſpeciei ſubiectum: vtique non definiuit: quia nihil horum quæ dixi, generi attribui poteſt: quippe cùm genus latiùs, quàm *hæc* omnia, pateat.

14 Rurſus, ſi attribuatur genus differentiæ. non enim differentiæ, ſed *iis* de quibus differentia *dicitur*, genus attribui videtur: vt animal homini, & boni, & aliis pedeſtribus animalibus; non ipſi differẽtiæ, quæ de ſpecie dicitur. nam ſi ſingulis differẽtiis genus attribuetur, certè multa animalia ſpeciei attribuentur: quandoquidem differentię ſpeciei attribuuntur. Præterea omnes differentiæ vel erunt ſpecies, vel indiuidua: ſiquidem ſint animalia. vnumquodque enim animal aut eſt ſpecies, aut indiuiduum.

15 Similiter etiam conſiderandum *eſt*, an ſpecies, vel aliquid eorum quę *ſunt* ſub ſpecie, differentiæ attribuatur. *hoc* enim fieri nequit: quia de pluribus differẽtia dicitur, quàm ſpecies. Præterea accidet, vt differentia ſit ſpecies, ſi quæ ſpecies de ea dicatur. nam ſi *differentia* attribuitur homo: manifeſtum *eſt*, differentiam eſſe hominem. 16 Rurſus *videndum eſt*, an differentia non ſit prior ſpecie. oportet enim differẽtiam eſſe genere poſteriorem, ſpecie verò priorem. 17 Conſiderare etiam *oportet*, an alterius generis *ſit ea* differentia, quæ dicta *fuit*, quod neque *ab ea* contineatur, neque *eam* cõtineat: quia non videtur eadem differentia eſſe duorum generum, quorum neutrum ſub altero contineatur. alioquin accidet etiam ſpeciem eãdem in duobus generibus eſſe, quorũ neutrum alterum continebit. nam ex vnaquaque differentia cõcluditur proprium genus: vt ex pedeſtri & bipede cõcluditur animal. quare ſi *de eo dicitur* vtrumque genus, de quo *dicitur* differentia: patet ſpeciem *eſſe* in duobus generibus, quorum neutrum ſub altero continetur.

14 Πάλιν, εἰ κατηγορεῖται τὸ γένος τῆς διαφορᾶς· οὐ γὰρ κατὰ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ καθ' ὧν ἡ διαφορὰ, τὸ γένος δοκεῖ κατηγορεῖσθαι· οἷον, τὸ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τοῦ βοὸς, καὶ τῶν ἄλλων πεζῶν ζώων· οὐκ αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, τῆς κατὰ τοῦ εἴδους λεγομένης· εἰ γὰρ καθ' ἑκάστης τῶν διαφορῶν τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται, πολλὰ ζῶα τοῦ εἴδους ἂν κατηγοροῖτο· αἱ γὰρ διαφοραὶ, τοῦ εἴδους κατηγοροῦνται. Ἔτι, διαφοραὶ πᾶσαι ἢ εἴδη, ἢ ἄτομα ἔσται, εἴπερ εἰσὶ ζῶα. ἕκαστον γὰρ τῶν ζώων, ἢ εἶδός ἐστιν, ἢ ἄτομον. 15 Ὁμοίως δὲ σκεπτέον καὶ, εἰ τὸ εἶδος, ἢ τῶν ὑποκάτω τι τοῦ εἴδους, τῆς διαφορᾶς κατηγορεῖται. ἀδύνατον γάρ· ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον ἡ διαφορὰ, τῶν εἰδῶν λέγεται. Ἔτι, συμβήσεται τὴν διαφορὰν εἶδος εἶναι, εἴπερ κατηγορηθήσεταί τι αὐτῆς τῶν εἰδῶν. εἰ γὰρ κατηγορεῖται ὁ ἄνθρωπος, δῆλον ὅτι ἡ διαφορὰ ἄνθρωπός ἐστι. 16 Πάλιν, εἰ μὴ πρότερον ἡ διαφορὰ, τοῦ εἴδους. τοῦ μὲν γὰρ γένους ὕστερον, τοῦ δὲ εἴδους πρότερον τὴν διαφορὰν δεῖ εἶναι. 17 Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ ἑτέρου γένους ἡ ῥηθεῖσα διαφορὰ, μηδὲ περιεχομένου, μηδὲ περιέχοντος. οὐ δοκεῖ γὰρ ἡ αὐτὴ διαφορὰ δύο γενῶν εἶναι, μὴ περιεχόντων ἄλληλα. εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται καὶ εἶδος τὸ αὐτὸ, ἐν δυσὶ γένεσιν εἶναι μὴ περιέχουσιν ἄλληλα. ἐπιφέρει γὰρ ἑκάστη τῶν διαφορῶν τὸ οἰκεῖον γένος. καθάπερ τὸ πεζὸν καὶ τὸ δίπουν, τὸ ζῶον συνεπιφέρει. ὥστε, εἰ καθ' οὗ ἡ διαφορὰ, καὶ τῶν γενῶν ἑκάτερον· δῆλον οὖν, ὅτι τὸ εἶδος ἐν δυσὶ γένεσιν οὐ περιέχουσιν ἄλληλα.

18 Ἡ οὐκ

18 Ἢ οὐκ ἀδύνατον τὴν αὐτὴν διαφορὰν δύο γενῶν εἶναι μὴ περιεχόντων ἄλληλα. ἀλλὰ προσθετέον, μηδ' ἄμφω ὑπὸ ταὐτὸ ὄντων; τὸ γὰρ πεζὸν ζῷον, καὶ τὸ πτηνὸν ζῷον, γένη ἐστὶν οὐ περιέχοντα ἄλληλα· καὶ ἀμφοτέρων αὐτῶν τὸ δίπουν ἐστὶ διαφορά. ὥστε προσθετέον, ὅτι μηδ' ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄντων ἄμφω. ταῦτα γὰρ ἄμφω ὑπὸ τὸ ζῷόν ἐστι.

19 Δῆλον δὲ καὶ, ὅτι οὐκ ἀνάγκη τὴν διαφορὰν πᾶσαν, τὸ οἰκεῖον ἐπιφέρειν γένος· ἐπεὶ ἐνδέχεται τὴν αὐτὴν δύο γενῶν εἶναι, μὴ περιεχόντων ἄλληλα· ἀλλὰ τὸ ἕτερον μόνον ἀνάγκη συνεπιφέρειν, καὶ τὰ ἐπάνω τούτου πάντα· καθάπερ τὸ δίπουν, τὸ πτηνὸν ἢ τὸ πεζὸν συνεπιφέρει ζῷον.

20 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ τὸ ἔν τινι, ὡς διαφορὰν ἀποδέδωκεν οὐσίας. οὐ δοκεῖ γὰρ διαφέρειν οὐσία οὐσίας τῷ πού εἶναι. διὸ καὶ τοῖς τῷ πεζῷ καὶ τῷ ἐνύδρῳ διαιροῦσι τὸ ζῷον, ἐπιτιμῶσιν, ὡς τὸ πεζὸν καὶ τὸ ἔνυδρον πού σημαῖνον, ἢ ἐπὶ μὲν τούτων οὐκ ὀρθῶς ἐπιτιμῶσιν; οὐ γὰρ ἔν τινι, οὐδὲ πού σημαίνει τὸ ἔνυδρον, καὶ τὸ χερσαῖον, ἀλλὰ ποιόν τι. καὶ γὰρ ἂν ᾖ ἐν τῷ ξηρῷ, ὁμοίως ἔνυδρον. ὁμοίως δὲ τὸ χερσαῖον, κἂν ἐν ὑγρῷ, χερσαῖον, ἀλλ' οὐκ ἔνυδρον ἔσται. ἀλλ' ὅμως ἐάν ποτε σημαίνῃ τὸ ἔν τινι ἡ διαφορὰ, δῆλον ὅτι διημαρτηκὼς ἔσται.

21 Πάλιν, εἰ τὸ πάθος, διαφορὰν ἀποδέδωκε. πᾶν γὰρ πάθος μᾶλλον γινόμενον, ἐξίστησι τῆς οὐσίας· ἡ δὲ διαφορὰ, οὐ τοιοῦτον· μᾶλλον γὰρ σώζειν δοκεῖ ἡ διαφορὰ, οὗ

18 An non impoſſibile *eſt* eandem differentiam eſſe duorum generum, quorum neutrum cõtineatur ſub altero: ſed adiiciendum *eſt*, nec vtrumque ſub eodẽ cõtinetur? nam pedeſtre animal & alatum animal, ſunt genera, quorum neutrum ſub altero cõtinetur, & eorum vtriuſque, bipes, eſt differentia. quare adiungendum *eſt*, nec vtrumque ſub eodem cõtinetur. hæc enim ambo ſub animali ſunt. 19 Patet etiam, nõ neceſſariò ex omni differentia concludi proprium genus: cùm accidat eandẽ eſſe duorum generum, quorum neutrũ ſub altero cõtinetur: ſed alterum tantùm *genus* neceſſariò concludi, & omnia quæ ſupra illud *ſunt*: quemadmodum ex bipede alatum vel pedeſtre animal concluditur. 20 Videre etiam *oportet*, an *eſſe* in aliquo, quaſi ſubſtantiæ differentiam tradiderit: quia nõ videtur ſubſtantia à ſubſtantia differre eo quòd ſit alicubi. Idcirco & eos reprehendunt, qui pedeſtri & aquatili animal diuidunt: quaſi pedeſtre & aquatile ſignificent *eſſe* alicubi. An in his non rectè reprehendunt? quoniam aquatile & terrenum non ſignificant *eſſe* in aliquo, nec alicubi, ſed quale quid. nam & ſi ſit in *loco* ſicco, æquè *erit* aquatile. ſimilitérque ſi terrenum ſit in loco humido, terrenum erit, non aquatile. Veruntamen ſi quãdo differentia ſignificet eſſe in aliquo: manifeſtum erit, *eum* peccaſſe *qui definiuit*.

21 Item *videndum eſt*, an affectionem pro differentia tradiderit. omnis enim affectio, maior facta, eſſentiam *de ſtatu ſuo* dimouet: differentia verò non *eſt* eiuſmodi: quin potiùs videtur differentia *id* ſeruare, cuius

a Omnino.

b Conſiſtat, permaneat.

c Vt vno verbo complectar.

eſt differentia. & ſimpliciter [a] fieri nequit, vt ſine propria differentia quidque ſit [b]. niſi enim ſit pedeſtre, non erit homo.

22 Et, vt ſimpliciter dicam [c], ſecundum quæ variatur id quod habet, eorum nihil differentia illius *eſt*. nam omnia quæ ſunt eiuſmodi, ſi maiora fiant, eſſentiã *è ſtatu ſuo* dimouent. Quocirca qui talem aliquam differentiam tradidit, peccauit: quoniã omnino non variamur ſecundũ differentias. 23 *Peccauit* etiam, ſi cuius ad aliquid *relati* differentiã tradiderit, quæ ad aliud quidpiam non *referatur*. nam eorum quæ ad aliquid *referuntur*, etiam differentiæ *referuntur* ad aliquid: quemadmodũ & in ſcientia *perſpici poteſt*: dicitur enim contemplatiua, & actiua, & effectiua: quorum vnumquodque ſignificat ad aliquid: eſt enim alicuius *rei* contemplatiua, & alicuius effectiua, & alicuius actiua.

24 Conſiderare etiam *oportet*, an is qui definit, *id* tradat, ad quod naturâ refertur vnumquodque eorum quæ *ſunt* ad aliquid. quibuſdam enim ad nihil aliud vti licet, quàm ad id, ad quod ſingula referuntur naturâ: vt aſpectu *vti* ſolùm *licet* ad cernendũ, nonnullis verò & ad aliud quiddam *vti licet*: vt ſtrigili haurire aliquis poteſt. ſi quis tamẽ ſtrigilem definiuit, inſtrumentũ ad hauriendum, peccauit: quia non ad hoc eſt comparata. eius autẽ ad quod nata & cõparata res eſt, definitio *hæc eſt*, *id* ad quod vtatur prudẽs quà *eſt* prudens, & propria ſciẽtia quæ circa quamque rẽ *verſatur*. 25 Præterea *vidẽdũ eſt*, an nõ ad primũ accõmodauerit, cũ ad plura pertineat: vt *ſi quis* prudẽtiam *definiat*, virtutẽ hominis, vel animæ:

ἐστι διαφορά. καὶ ἁπλῶς ἀδύνατον ἄνευ τῆς οἰκείας διαφορᾶς ἕκαστον. πεζοῦ γὰρ μὴ ὄντος, οὐκ ἔσται ἄνθρωπος.

22 Ἁπλῶς δ᾽ εἰπεῖν, καθ᾽ ὅσα ἀλλοιοῦται τὸ ἔχον, οὐδὲν τούτων διαφορὰ ἐκείνου· ἅπαντα γὰρ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον γινόμενα, ἐξίστησι τῆς οὐσίας. ὥστ᾽ εἴ τινα τοιαύτην διαφορὰν ἀπέδωκεν, ἡμάρτηκεν· ἁπλῶς γὰρ οὐκ ἀλλοιούμεθα κατὰ τὰς διαφοράς.

23 Καὶ εἴ τινος τῶν πρός τι, μὴ πρὸς ἄλλο τι τὴν διαφορὰν ἀποδέδωκε. τῶν γὰρ πρός τι, καὶ αἱ διαφοραὶ πρός τι· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης· θεωρητικὴ γὰρ, καὶ πρακτικὴ, καὶ ποιητικὴ λέγεται· ἕκαστον δὲ τούτων πρός τι σημαίνει· θεωρητικὴ γάρ τινος, καὶ ποιητική τινος, καὶ πρακτική τινος. 24 Σκοπεῖν δὲ καὶ, πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι, ἀποδίδωσιν ὁ ὁριζόμενος. ἐνίοις μὲν γὰρ, πρὸς ὃ πέφυκεν ἕκαστον τῶν πρός τι, μόνον ἐστὶ χρῆσθαι· πρὸς ἄλλο δ᾽ οὐδέν. οἷον, τῇ ὄψει, πρὸς τὸ ἰδεῖν μόνον, ἐνίοις δὲ καὶ πρὸς ἄλλο τι· οἷον, τῇ στλεγγίδι κἂν ἀρύσαιτό τις· ἀλλ᾽ ὅμως, εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν στλεγγίδα, ὄργανον πρὸς τὸ ἀρύειν, ἡμάρτηκεν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο πέφυκεν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς ὃ πέφυκεν, ἐφ᾽ ὃ ἂν χρήσαιτο ὁ φρόνιμος ᾗ φρόνιμος, καὶ ἡ περὶ ἕκαστον οἰκεία ἐπιστήμη. 25 Ἔτι, εἰ μὴ τοῦ πρώτου ἀπέδωκεν, ὅταν τυγχάνῃ πρὸς πλείω λεγόμενον· οἷον, τὴν φρόνησιν, ἀρετὴν ἀνθρώπου, ἢ ψυχῆς,

καὶ μὴ τοῦ

καὶ μὴ τοῦ λογιστικοῦ· πρώτου γὰρ τοῦ λογιστικοῦ ἀρετή, ἡ φρόνησις· κατὰ γὰρ τοῦτο, καὶ ἡ ψυχή, καὶ ὁ ἄνθρωπος φρονεῖν λέγεται. 26 Ἔτι, εἰ μὴ δεκτικόν ἐστιν, οὗ εἴρηται τὸ ὡρισμένον, πάθος, ἢ ἡ διάθεσις, ἢ ὁποιονοῦν ἄλλο, ἡμάρτηκε. πᾶσα γὰρ διάθεσις, καὶ πᾶν πάθος, ἐν ἐκείνῳ πέφυκε γίνεσθαι, οὗ ἐστι διάθεσις, ἢ πάθος· καθάπερ καὶ ἡ ἐπιστήμη, ἐν ψυχῇ, διάθεσις οὖσα ψυχῆς. Ἐνίοτε δὲ διαμαρτάνουσιν ἐν τοῖς τοιούτοις· οἷον, ὅσοι λέγουσιν, ὅτι ὕπνος ἐστὶν ἀδυναμία αἰσθήσεως· καὶ ἡ ἀπορία, ἰσότης ἐναντίων λογισμῶν· καὶ ἡ ἀλγηδών, διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν μετὰ βίας· οὔτε γὰρ ὁ ὕπνος ὑπάρχει τῇ αἰσθήσει· ἔδει δ', εἴπερ ἀδυναμία αἰσθήσεώς ἐστιν. ὁμοίως δ' οὐδ' ἡ ἀπορία ὑπάρχει τοῖς ἐναντίοις λογισμοῖς· οὐδ' ἡ ἀλγηδὼν τοῖς συμφύτοις μέρεσιν ὑπάρχει· ἀλγήσει γὰρ τὰ ἄψυχα, εἴπερ ἀλγηδὼν αὐτοῖς παρέσται. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τῆς ὑγιείας ὁρισμός, εἴπερ συμμετρία θερμῶν καὶ ψυχρῶν ἐστιν· ἀνάγκη γάρ, ὑγιαίνειν τὰ θερμὰ καὶ ψυχρά· ἡ γὰρ ἑκάστου συμμετρία, ἐν ἐκείνοις ὑπάρχει, ὧν ἐστι συμμετρία· ὥστε ἡ ὑγίεια ὑπάρχοι ἂν αὐτοῖς. 27 Ἔτι, τὸ ποιούμενον εἰς τὸ ποιητικόν, ἢ ἀνάπαλιν συμβαίνει τιθέναι τοῖς οὕτως ὁριζομένοις. οὐ γάρ ἐστιν ἀλγηδὼν ἡ διάστασις τῶν συμφύτων μερῶν, ἀλλὰ ποιητικὸν ἀλγηδόνος· οὐδ' ἡ ἀδυναμία τῆς αἰσθήσεως, ὁ ὕπνος, ἀλλὰ ποιητικὸν θάτερον θατέρου· ἤτοι γὰρ διὰ τὴν ἀδυναμίαν ὑπνοῦμεν, ἢ διὰ τὸν ὕπνον ἀδυνατοῦμεν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς ἀπορίας δόξειεν ἂν ποιητικὸν εἶναι ἡ τῶν ἐναντίων

non, rationalis *facultatis*. nam prudentia primùm *eſt* virtus *facultatis* rationalis: etenim ſecundum hanc & anima, & homo prudẽs eſſe dicitur. 26 Præterea peccauit, niſi ſuſceptiuum ſit *id*, cuius res definita dicitur *eſſe* affectio, vel diſpoſitio, vel quiduis aliud. naturâ enim comparatum eſt, vt omnis diſpoſitio & omnis affectio in eo gignatur, cuius eſt diſpoſitio vel affectio: quemadmodũ & ſciẽtia *gignitur* in anima, cùm ſit diſpoſitio animæ. Interdum autem in huiuſmodi *rebus* peccant: vt qui dicunt ſomnum eſſe imbecillitatẽ ſenſus: & dubitationem, æqualitatem contrariarum rationum: & dolorem, ſeparationem partium naturâ coniunctarum, vi *factam*. etenim nec ſomnus ineſt ſenſui; deberet autem *ineſſe*, ſi eſſet imbecillitas ſenſus: ſimiliter nec dubitatio ineſt contrariis rationibus: nec dolor ineſt partib' naturâ cõiunctis: dolebunt enim res inanimæ, ſiquidẽ dolor eis aderit. Talis *eſt* etiã valetudinis definitio, ſi quidem eſt ſymmetria calidorũ & frigidorũ. neceſſe enim *eſt* valere res calidas & frigidas: quia ſingulorũ ſymmetria in iis *rebus* ineſt, quorũ eſt ſymmetria: itaq; valetudo iis ineſſet. 27 Accidit præterea, vt qui ſic definiunt, reducant id quod fit, ad effectiuũ, vel cõtrà. nõ enim ſeparatio partiũ naturâ coniunctarum, eſt dolor, ſed effectiuũ doloris. nec imbecillitas ſenſus *eſt* ſomn': ſed alterũ *eſt* effectiuũ alterius: aut enim ꝓpter imbecillitatẽ ſomno opprimitur, aut propter ſomnum ſumus imbecilli. Similitérque contrariarum rationum æqualitas videri poteſt eſſe effectiuum

dubitationis. cùm enim in vtramque partem ratiocinamur, & æquè videntur omnia vtroque modo fieri, tum dubitamus vtrum agamus. 28 Præterea ſecundum omnia tempora inſpiciendum eſt, an alicubi [a] diſcrepet, vt ſi *quis* immortale definierit, quod nunc eſt interitus expers. animal enim quod nunc eſt interitus expers, nũc immortale erit. An in hoc non accidit? quoniam illud, nunc interitus expers eſſe, ambiguum *eſt*. aut enim non interiiſſe nunc, ſignificat, aut nõ poſſe interire nunc, aut nunc eſſe eiuſmodi vt nũquàm intereat. Cùm igitur dicim' interitus expers nunc eſſe animal: non hoc dicimus, nunc tale eſſe animal, ſed quod numquàm intereat. quod idem eſt atque immortale. quare nõ accidit, vt nunc immortale ſit. Attamen ſicubi [b] accidat, vt id quod in definitione [c] traditũ eſt, nunc inſit, vel priùs; id verò quod nomine *declaratur*[d], non inſit: certè non idem erit. Vtendum igitur eſt *hoc* loco, quemadmodum dictum eſt.

a Aliquando.
b Si quando.
c Definitione.
d Definitum.

ἰσότης λογισμῶν. ὅταν γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λογιζομένοις ἡμῖν, ὅμοια ἅπαντα φαίνηται καθ' ἑκάτερον γίνεσθαι, ἀποροῦμεν ὁπότερον πράξωμεν. 28 Ἔτι, κατὰ τοὺς χρόνους πάντας ἐπισκοπεῖν, εἴ που διαφωνεῖ. οἷον, εἰ τὸ ἀθάνατον ὡρίσατο ζῷον ἄφθαρτον νῦν εἶναι. τὸ γὰρ νῦν ἄφθαρτον ζῷον, νῦν ἀθάνατον ἔσται. ἢ ἐπὶ μὲν τούτου οὐ συμβαίνει; ἀμφίβολον γὰρ τὸ νῦν ἄφθαρτον εἶναι. ἢ γὰρ ὅτι οὐκ ἔφθαρται νῦν, σημαίνει, ἢ ὅτι οὐ δυνατὸν φθαρῆναι νῦν, ἢ ὅτι τοιοῦτόν ἐστι νῦν, οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. ὅταν οὖν λέγωμεν, ὅτι ἄφθαρτον νῦν ἐστι ζῷον, οὐ τοῦτο λέγομεν, ὅτι νῦν τοιοῦτόν ἐστι ζῷον, ἀλλ' οἷον μηδέποτε φθαρῆναι. τοῦτο δὲ τῷ ἀθανάτῳ τὸ αὐτὸ ἦν. ὥστε οὐ συμβαίνει νῦν αὐτὸ ἀθάνατον εἶναι. ἀλλ' ὅμως ἐάν που συμβαίνῃ, τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν, ὑπάρχειν νῦν, ἢ πρότερον· τὸ δὲ κατὰ τοὔνομα, μὴ ὑπάρχειν· οὐκ ἂν εἴη ταὐτόν. χρηστέον οὖν τῷ τόπῳ, καθάπερ εἴρηται.

Loci à comparatione, à diſiunctione, & à definitione.

Cap. VII.

1 ¶ *A comparatione. Si alia definitio magis conueniat.* 2 *Si acceſſionem recipiat res definita, non definitio:* 3 *vel ambo non ſimul recipiant.* 4 *Si duabus rebus propoſitis, alteri definitio, alteri definitum magis conueniat:* 5 *vel alterum æquè, vel alterum non æquè conueniat.* 6 ¶ *A diſiunctione.* 7 ¶ *A definitione partium definitionis.*

12
e Definitione.

COnſiderandũ etiã *eſt*, an definitũ alia oratione [e] magis explicetur, quàm eâ quæ tradita fuit. vt ſi iuſtitia *definiatur* facultas æqui diſtributiua. iuſtus enim potiùs *eſt is* qui conſulto vult æquum diſtribuere, quàm qui po-

Σκεπτέον δὲ καὶ, εἰ καθ' ἕτερόν τι μᾶλλον λέγεται τὸ ὁρισθὲν, ἢ κατὰ τὸν ἀποδοθέντα λόγον. οἷον, εἰ ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική. δίκαιος γὰρ μᾶλλον, ὁ προαιρούμενος τὸ ἴσον διανέμειν, τοῦ δυναμένου.

μένου. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ἡ δικαιοσύνη, δύναμις τοῦ ἴσου διανεμητική· καὶ γὰρ δίκαιος εἴη ἂν μάλιστα, ὁ δυνάμενος τὸ ἴσον διανεῖμαι. 2 Ἔτι, εἰ τὸ μὲν πρᾶγμα δέχεται τὸ μᾶλλον· τὸ δὲ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν, μὴ δέχεται· ἢ ἀνάπαλιν, τὸ μὲν κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν, δέχεται· τὸ δὲ πρᾶγμα, μή. δεῖ γὰρ ἢ ἀμφότερα δέχεσθαι, ἢ μηδέτερον, εἴπερ δὴ ταὐτόν ἐστι τὸ κατὰ τὸν λόγον ἀποδοθὲν, τῷ πράγματι. 3 Ἔτι, εἰ δέχεται μὲν ἀμφότερα τὸ μᾶλλον, μὴ ἅμα δὲ τὴν ἐπίδοσιν ἀμφότερα λαμβάνει. οἷον, εἰ ὁ ἔρως, ἐπιθυμία συνουσίας ἐστίν. ὁ γὰρ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας. ὥστε οὐχ ἅμα ἀμφότερα τὸ μᾶλλον ἐπιδέχεται· ἔδει δέ γε, εἴπερ ταὐτὸν ἦν. 4 Ἔτι, εἰ δύο τινῶν προστεθέντων, καθ' οὗ τὸ πρᾶγμα μᾶλλον λέγεται, τὸ κατὰ τὸν λόγον ἧττον λέγεται. οἷον, εἰ τὸ πῦρ ἐστι σῶμα τὸ λεπτομερέστατον· πῦρ μὲν γὰρ μᾶλλον ἡ φλόξ ἐστι τοῦ φωτός· σῶμα δὲ τὸ λεπτομερέστατον, ἧττον ἡ φλὸξ τοῦ φωτός· ἔδει δ' ἀμφότερα μᾶλλον τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, εἴπερ ταὐτὰ ἦν. 5 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν, ὁμοίως ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς προστεθεῖσι· τὸ δ' ἕτερον, μὴ ὁμοίως ἀμφοτέροις, ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μᾶλλον. 6 Ἔτι, ἐὰν πρὸς δύο τὸν ὁρισμὸν ἀποδῷ καθ' ἑκάτερον. οἷον, τὸ καλὸν, τὸ δι' ὄψεως ἢ τὸ δι' ἀκοῆς ἡδύ· καὶ τὸ ὂν, τὸ δυνατὸν παθεῖν ἢ ποιῆσαι. ἅμα γὰρ ταὐτὸ, καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὲ καὶ ὄν τε καὶ οὐκ ὄν. τὸ γὰρ δι' ἀκοῆς ἡδὺ, ταὐτὸν τῷ καλῷ ἔσται· ὥστε τὸ μὴ ἡδὺ δι' ἀκοῆς, ταὐτὸν τῷ οὐ καλῷ· τοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀντικείμενα,

teſt. quare iuſtitia non eſt facultas æqui diſtributiua. nam & iuſtus *is* maximè eſſet, qui poteſt æquũ diſtribuere. 2 Præterea *videndũ eſt*, an res[a] ſuſcipiat intentionẽ; id verò quod in definitione[b] traditũ eſt, non ſuſcipiat: vel contrà quod in definitione traditum eſt, recipiat, res autem nõ *item*. oportet enim vel ambo recipere, vel neutrũ: ſiquidem idẽ eſt, quod in oratione traditur, atque res *definita*. 3 Præterea, an recipiant quidẽ ambo[c] intentionẽ, ſed nõ ambo ſimul acceſſionem recipiant. vt ſi amor ſit cupiditas concubitus[d]. nã qui magis amat, non magis cupidus eſt concubitus. quare nõ ſimul ambo[e] intentionẽ recipiunt. atqui opus eſſet, ſi idem eſſent. 4 Præterea, an duobus propoſitis, de quo res[f] magis dicitur, *de eo* minùs dicatur id quod eſt in definitione[g]. vt ſi ignis ſit corpus tenuiſſimis partibus conſtans. nã flamma eſt magis ignis, quàm lux: minùs verò flãma *eſt* corpus tenuiſſimis partibus conſtans, quàm lux. deberent autẽ ambo[h] eidẽ[i] magis ineſſe, ſi idẽ eſſent. 5 Rurſus, an alterũ æquè ambobus propoſitis cõueniat; alterum verò non æquè ambobus, ſed alteri magis, *alteri minus*[k]. 6 Præterea, an ad duo definitionẽ accõmodauit ſecundũ vtrũq;: vt *ſi* pulchrũ *definiuit*, id qđ viſu vel auditu iucũdũ eſt: & ens, id quod poteſt pati vel facere. idem .n. ſimul pulchrũ & nõ pulchrũ erit: ſimiliterq; ens & nõ ens. nã auditu iucundũ, idẽ erit quod pulchrũ. quare quod nõ *eſt* auditu iucundũ, idẽ *erit* quod nõ pulchrũ. nam & quę iiſdem opponuntur,

a Definita.
b Definitione.
c Definitum, & definitio.
d Concũbendi.
e Amor & cupiditas concumbendi.
f Id eſt, definitum.
g Definitione.
h Ignis & corpus tenuiſſimis partibus cõſtans.
i Vel lucis vel flammæ.
13
k Vt ſi vinum definiatur liquor inebrians, nam aliud magis, aliud minùs inebriat, cùm non ſit magis vel minùs vinum.

eadem ſunt: opponitur autem pulchro non pulchrũ: & ei quod auditu iucundum *eſt*, id quod nõ *eſt* iucundũ auditu. patet igitur, idem eſſe *id quod* non *eſt* iucundum auditu, & *quod* non *eſt* pulchrum. Si quid igitur ſit aſpectu iucundum, non auditu: *id* & pulchrum [a] & non pulchrum [b] erit. Similiter autem probabimus idem eſſe ens & non ens. 7 Præterea generum & differẽtiarum & ceterorum omnium quæ in definitionibus traduntur, definitiones [c] loco nominum conficiantur, & videatur, an aliquid *eorum* diſcrepet.

a Quia viſum delectat.
b Quia non oblectat auditum.
14
c Orationes.

ταὐτά· ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν καλῷ, τὸ οὐ καλόν· τῷ δὲ δι᾽ ἀκοῆς ἡδεῖ, τὸ οὐχ ἡδὺ δι᾽ ἀκοῆς. δῆλον οὖν, ὅτι ταὐτὸν τὸ οὐχ ἡδὺ δι᾽ ἀκοῆς, τῷ οὐ καλῷ. εἰ οὖν τί ἐστι δι᾽ ὄψεως μὲν ἡδύ, δι᾽ ἀκοῆς δὲ μή, καλόν τε καὶ οὐ καλὸν ἔσται. ὁμοίως δὲ δείξομεν, καὶ διότι ταὐτόν, ὄν τε καὶ οὐκ ὄν ἐστιν. 7 Ἔτι, καὶ τῶν γενῶν, καὶ τῶν διαφορῶν, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς ὁρισμοῖς ἀποδιδομένων, λόγους ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ποιοῦντα, σκοπεῖν, εἴ τι διαφωνεῖ.

Loci ab omiſſione. Cap. VIII.

1 Si omiſſum ſit id, ad quod refertur 2 Si omiſſus ſit finis, quia nõ eſt expreſſum id quod poſtremum eſt: 3 vel quia generatio, actióue pro fine ſumptus eſt. 4 A differentia omiſſa 5 in definitione appetitionum.

CAP. XV.
15

SI verò id quod definitur, ad aliquid referatur vel per ſe, vel ratione generis: conſiderare *oportet*, an non ſit in definitione expreſſum *id*, ad quod refertur vel per ſe, vel ratione generis. vt ſi *quis* ſcientiam definierit, exiſtimationem immutabilem: aut voluntatem, appetitionem dolore vacuam. omnis enim rei quæ ad aliquid *refertur*, eſſentia *conſiſtit in relatione* ad alterum: quandoquidem vnicuique eorũ, quæ ad aliquid *referuntur*, idẽ eſt eſſentia, & ad aliquid quodã modo affectum eſſe. oportebat igitur dicere, ſcientiam *eſſe* exiſtimationem *rei* ſcibilis: & voluntatem, appetitionem boni. Similis ratio eſt, ſi grammaticam definierit, ſcientiam literarum. oportebat enim in definitione id tradere, ad quod ipſa res *definita*, vel ad quod genus refertur. 2 *Videndum eſt* etiam, an alicuius ad quidpiam relati *definitio*, non *per relationem* ad finem tradatur.

Ἐὰν δ᾽ ᾖ πρός τι τὸ ὁριζόμενον, ἢ καθ᾽ αὑτό, ἢ κατὰ τὸ γένος, σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηται ἐν τῷ ὁρισμῷ, πρὸς ὃ λέγεται ἢ καθ᾽ αὑτό, ἢ κατὰ τὸ γένος. οἷον, εἰ τὴν ἐπιστήμην ὡρίσατο ὑπόληψιν ἀμετάπειστον· ἢ τὴν βούλησιν, ὄρεξιν ἄλυπον. παντὸς γὰρ τοῦ πρός τι ἡ οὐσία, πρὸς ἕτερον· ἐπειδὴ ταὐτὸν ἦν ἑκάστῳ τῶν πρός τι τὸ εἶναι, ὅπερ τὸ πρός τί πως ἔχειν. ἔδει οὖν τὴν ἐπιστήμην εἰπεῖν ὑπόληψιν ἐπιστητοῦ· καὶ τὴν βούλησιν, ὄρεξιν ἀγαθοῦ. ὁμοίως δὲ καί, εἰ τὴν γραμματικὴν ὡρίσατο ἐπιστήμην γραμμάτων· ἔδει γὰρ ἢ πρὸς ὃ αὐτὸ λέγεται, ἢ πρὸς ὅ ποτε τὸ γένος, ἐν τῷ διορισμῷ ἀποδίδοσθαι. 2 Ἤ, εἴ τινος πρός τι εἰρημένου, μὴ πρὸς τὸ τέλος ἀποδέδοται,

τέλος

τέλος δ' ἐν ἑκάστῳ τὸ βέλτιστον, ἢ οὗ χάριν τἆλλα. ῥητέον οὖν ἢ τὸ βέλτιστον, ἢ τὸ ἔσχατον· οἷον, τὴν ἐπιθυμίαν, οὐχ ἡδέος, ἀλλ' ἡδονῆς· ταύτης γὰρ χάριν καὶ τὸ ἡδὺ αἱρούμεθα. 3 Σκοπεῖν δὲ καὶ, εἰ γένεσίς ἐστι πρὸς ὃ ἀποδέδωκεν, ἢ ἐνέργεια. οὐδὲν γὰρ τῶν τοιούτων, τέλος. μᾶλλον γὰρ τὸ ἐνηργηκέναι καὶ τὸ γεγενῆσθαι, τέλος, ἢ τὸ γίνεσθαι καὶ ἐνεργεῖν. ἢ οὐκ ἐπὶ πάντων ἀληθὲς τὸ τοιοῦτον; σχεδὸν γὰρ οἱ πλεῖστοι ἥδεσθαι μᾶλλον βούλονται, ἢ πεπαῦσθαι ἡδόμενοι· ὥστε τὸ ἐνεργεῖν, τέλος ἂν μᾶλλον ποιοῖντο, τοῦ ἐνηργηκέναι. 4 Πάλιν ἐπ' ἐνίων, εἰ μὴ διώρικε τοῦ πόσου, ἢ τοῦ ποίου, ἢ ποῦ, ἢ κατὰ τὰς ἄλλας διαφοράς. οἷον, φιλότιμος, ὁ ποίας καὶ ὁ πόσης ὀρεγόμενος τιμῆς. πάντες γὰρ ὀρέγονται τιμῆς. ὥστ' οὐκ ἀπόχρη φιλότιμον εἰπεῖν, τὸν ὀρεγόμενον τιμῆς· ἀλλὰ προσθετέον τὰς εἰρημένας διαφοράς. ὁμοίως δὲ καὶ φιλοχρήματος, ὁπόσων ὀρεγόμενος χρημάτων· ἢ ἀκρατὴς, ὁ περὶ ποίας ἡδονάς. οὐ γὰρ ὁ ὑφ' ὁποιασοῦν ἡδονῆς κρατούμενος, ἀκρατὴς λέγεται, ἀλλ' ὁ ὑπό τινος. ἢ πάλιν ὡς ὁρίζονται τὴν νύκτα, σκιὰν γῆς· ἢ τὸν σεισμὸν, κίνησιν γῆς· ἢ τὸ νέφος, πύκνωσιν ἀέρος· ἢ τὸ πνεῦμα, κίνησιν ἀέρος. προσθετέον γὰρ, πόσου, καὶ ποίου, καὶ ποῦ, καὶ ὑπὸ τίνος, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. ἀπολείπων γὰρ διαφορὰν ἡντινοῦν, οὐ λέγει τὸ τί ἦν εἶναι. δεῖ δ' ἀεὶ πρὸς τὸ ἐνδεὲς ἐπιχειρεῖν. οὐ γὰρ ὁπωσοῦν γῆς κινηθείσης, οὐδ' ὁποσηοῦν, σεισμὸς ἔσται·

Finis autem in quaque re eſt id, quod eſt optimum, vel id cuius gratiâ reliqua *ſunt*. dicendum igitur *eſt*, vel quod *eſt* optimum, vel quod *eſt* poſtremum: veluti cupiditatem *eſſe*, non iucundi, ſed voluptatis: huius enim gratiâ etiam iucundum eligimus.

3 Conſiderare etiam *oportet*, an
id ad quod aptauit, ſit generatio 17
vel actus: quia nihil eorum eſt finis. etenim potiùs egiſſe, & genitū eſſe, finis *eſt*, quàm gigni & agere. An nō in omnibꝰ hoc verum eſt? ferè enim plurimi malunt voluptate affici, quàm affici deſiiſſe. quare conſtituent, agere potiùs eſſe finem, quàm egiſſe.

4 Item in quibuſdam *videndum* 18
eſt, an non definierit, quanti, vel qualis, vel vbi *ſit*, vel ſecūdum alias differentias. vt an bitioſus, qualis & quanti honoris appetens ſit. omnes enim honorem appetunt. quare nō ſatis eſt ambitioſum dicere eum, qui honoris eſt appetens: ſed adiiciendæ ſunt dictæ differentiæ. ſimiliter ſi auarus *definiatur, dicendum eſt*, quot pecuniarū appetens *ſit*: aut incontinens, circa quas voluptates *verſetur*. nō enim, qui à qualicunque voluptate ſuperatur, incontinens dicitur, ſed qui à *certa* quadā. Idē *dicendū eſt de iis definitionibus, quibus* noctē definiūt, vmbram terrę: vel terræmotum, motionē terræ: vel nubem, denſationem aëris: vel ventum, motionem aëris. addendū enim *eſt*, quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similis eſt ratio ceterorum, quæ ſunt eiuſmodi. nā qui differentiā quamuis prætermittit, non dicit quiditatem. oportet autē ſemper aduerſus id quod deeſt, dirigere argumenta. nō enim quandocunque terra mota ſit, nec quantavis *mota ſit*, terræmotus erit:

ſimiliter nec quomodocumque, nec quantuſcumque aër motus
19 ſit, ventus erit. 5 Item in appetitionibus *definiendis peccatur*, ſi adiectum non ſit id quod videtur: nec non in omnibus aliis, quibus *hoc* conuenit. vt *ſi* voluntas *definiatur* appetitio boni: cupiditas verò, appetitio iucundi: non autem, eius quod videtur bonum, vel iucundum. ſæpe enim qui appetunt, ignorant bonum aut iucundum eſſe. quare non neceſſe *eſt*, vt bonum vel iucũdum ſit, ſed vt videatur dumtaxat. ſic igitur oportet etiam expoſitionem facere.

6 Quod ſi id quoque quod dixi, tradiderit: ad ideas ducendus eſt, qui ponit ideas eſſe: quoniã idea nullius rei eſt quæ videtur: ſpecies verò ad ſpeciem videtur referri: vt ipſa-cupiditas *eſt* ipſius-iucundi, & ipſa-voluntas, ipſius-boni. eius autem quod videtur bonum, non erit ipſa-voluntas: nec eius quod videtur iucundũ, ipſa-cupiditas. abſurdum *eſt* enim, eſſe ipſum-apparens bonum, vel iucundum.

ὁμοίως δ' οὐδ' ἀέρος ὁπωσοῦν, οὐδ' ὁποσουοῦν κινηθέντος, πνεῦμα ἔσται. 5 Ἔτι, ἐπὶ τῶν ὀρέξεων, εἰ μὴ πρόσκειται τὸ φαινόμενον· καὶ ἐφ' ὅσων ἄλλων ἁρμόττει· οἷον, ὅτι ἡ βούλησις, ὄρεξις ἀγαθοῦ· ἡ δ' ἐπιθυμία, ὄρεξις ἡδέος· ἀλλὰ μὴ φαινομένου ἀγαθοῦ, ἢ ἡδέος. πολλάκις γὰρ λανθάνει τοὺς ὀρεγομένους, ὅτι ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ ἐστιν. ὥστ' οὐκ ἀναγκαῖον, ἀγαθὸν ἢ ἡδὺ εἶναι, ἀλλὰ φαινόμενον μόνον. ἔδει οὖν οὕτω καὶ τὴν ἀπόδοσιν ποιήσασθαι.

6 Ἐὰν δὲ καὶ ἀποδοθῇ τὸ εἰρημένον, ἐπὶ τὰ εἴδη ἀκτέον τὸν τιθέμενον ἰδέας εἶναι· οὐ γάρ ἐστιν ἰδέα φαινομένου οὐδενός· τὸ δ' εἶδος, πρὸς τὸ εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι· οἷον, αὐτοεπιθυμία, αὐτοηδέος· καὶ αὐτοβούλησις, αὐτοαγαθοῦ. φαινομένου δ' ἀγαθοῦ, οὐκ ἔσται αὐτοβούλησις· οὐδὲ φαινομένου ἡδέος, αὐτοεπιθυμία· ἄτοπον γὰρ τὸ εἶναι αὐτοφαινόμενον ἀγαθὸν, ἢ ἡδύ.

De abſtractis, vel concretis, & de oppoſitis.

CAP. IX.

1 *A contrariis, & à coniugatis.* 2 *Ab eo ad quod genus, vel ſpecies refertur.* 3 *A definitione oppoſiti, vel relati,* 4 *vel contrarij.* 5 *Si oppoſitum per oppoſitum definiatur vt habitus per priuationem,* 7 *vel contrarium per contrarium.* 8 *Si in definitione priuationis non explicetur, cuius ſit priuatio, & in quo ſubiecto.* 9 *Si definitione definiatur id quod non dicitur ſecundum priuationem.*

20 PRæterea ſi habitus definitio *propoſita* ſit: ſpectandum eſt in eo quod habet. ſin autem eius quod habet, in habitu. Similis eſt ratio ceterorum, quæ ſunt eiuſmodi, vt ſi iucundum *eſt* id quod vtile, etiam qui voluptate afficitur, vtilitate afficitur. & vt vniuerſaliter dicã, in huiuſmodi

ἜΤι, ἐὰν μὲν ᾖ τῆς ἕξεως ὁ ὁρισμὸς, σκοπεῖν ἐπὶ τοῦ ἔχοντος· ἐὰν δὲ τοῦ ἔχοντος, ἐπὶ τῆς ἕξεως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. οἷον, εἰ τὸ ἡδὺ, ὅπερ ὠφέλιμον· καὶ ὁ ἡδόμενος, ὠφελούμενος. καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐν τοῖς τοιούτοις

ὁρισμοῖς

ὁρισμοῖς τρόπον τινὰ πλείω ἑνὸς συμβαίνει τὸν ὁριζόμενον ὁρίζεσθαι· ὁ γὰρ τὴν ἐπιστήμην ὁριζόμενος, τρόπον τινὰ καὶ τὴν ἄγνοιαν ὁρίζεται. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐπιστῆμον, καὶ τὸ ἀνεπιστῆμον· καὶ τὸ ἐπίστασθαι, καὶ τὸ ἀγνοεῖν. τοῦ γὰρ πρώτου δήλου γινομένου, τρόπον τινὰ καὶ τὰ λοιπὰ δῆλα γίνονται. σκεπτέον οὖν ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων, μή τι διαφωνῇ, στοιχείοις χρώμενοι τοῖς ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ τῶν συστοίχων.

2 Ἔτι, ἐπὶ τῶν πρός τι σκοπεῖν, εἰ πρὸς ὃ τὸ γένος ἀποδίδοται, καὶ τὸ εἶδος πρὸς ἐκεῖνό τι ἀποδίδοται. οἷον, εἰ ἡ ὑπόληψις, πρὸς τὸ ὑποληπτόν· καὶ ἡ τὶς ὑπόληψις, πρὸς τὶ ὑποληπτόν· καὶ εἰ τὸ πολλαπλάσιον, πρὸς τὸ πολλοστημόριον· καὶ τὸ τὶ πολλαπλάσιον, πρὸς τὸ τὶ πολλοστημόριον. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἀποδίδοται, δῆλον ὅτι ἡμάρτηται. 3 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ τοῦ ἀντικειμένου ὁ ἀντικείμενος λόγος· οἷον, εἰ τοῦ ἡμίσεος ὁ ἀντικείμενος τῷ τοῦ διπλασίου. εἰ γὰρ τὸ διπλάσιον, τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερέχον· ἥμισυ, τὸ ἐν ἴσῳ ὑπερεχόμενον.

4 Καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων δὲ ὡσαύτως. ὁ γὰρ ἐναντίος, τοῦ ἐναντίου λόγος ἔσται, κατὰ μίαν τινὰ τῶν ἐναντίων συμπλοκήν. οἷον, εἰ ὠφέλιμον, τὸ ποιητικὸν ἀγαθοῦ· βλαβερὸν, τὸ ποιητικὸν κακοῦ, ἢ τὸ φθαρτικὸν ἀγαθοῦ. θάτερον γὰρ τούτων ἀναγκαῖον ἐναντίον εἶναι τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι. εἰ οὖν μηδέτερον, ἐναντίον τῷ ἐξ ἀρχῆς ῥηθέντι· δῆλον ὅτι οὐδέτερος ἂν εἴη τῶν ὕστερον ἀποδοθέντων, τοῦ ἐναντίου λόγος. ὥστ' οὐδ' ὁ ἐξ ἀρχῆς ἀποδοθεὶς, ὀρθῶς ἀποδέδοται.

definitionibus quodãmodo ac-
cidit, vt qui definit, plura quàm
vnum definiat. nam qui ſcientiã
definit, quodammodo etiã ignc-
rantiã definit: ſimiliterque ſciẽs,
& ignorans: necnon ſcire, & i-
gnorare. cùm enim primũ ma-
nifeſtum ſit, quodammodo etiã
reliqua manifeſta fiunt. in iis i-
gitur omnibus, ne quid diſcre-
pet, videndum *eſt* ex iis elemen-
tis, quæ *ſunt* ex contrariis, & cõ-
iugatis. 2 Præterea in iis, quæ 21
ad aliquid *referuntur*, conſiderare
oportet, an ad quod accommoda-
tum eſt genus, ad illud aliquid
accommodetur etiam ſpecies.
veluti ſi exiſtimatio *refertur* ad
exiſtimabile, etiam quædam exi-
ſtimatio *refertur* ad quoddam e-
xiſtimabile: & ſi multiplum ad
ſubmultiplum, etiam quoddam
multiplum ad quoddã ſubmul-
tiplum. niſi enim ita accommo-
detur, patet eſſe peccatũ. 3 Vi- 22
dere etiã *oportet*, an oppoſiti *ſit*
oppoſita definitio. veluti, an di-
midij *definitio ſit* oppoſita defi-
nitioni dupli. ſi enim duplũ *eſt*,
quod æquali ſuperat: dimidium
eſt, quod æquali ſuperatur.
4 Eadem *eſt* ratio cõtrariorum.
nam contrarij contraria defini-
tio erit ſecundum vnam quandã
contrariorum cõnexionem. vel-
uti, ſi vtile *eſt*, quod *eſt* effectiuũ
boni: damnoſum *eſt*, quod *eſt*
effectiuũ mali, vel quod *eſt* cor-
ruptiuum boni. neceſſe *eſt* enim
horum alterum eſſe contrarium
ei quod ab initio dictum fuit. ſi
igitur neutrum *ſit* contrarium ei
quod ab initio dictum fuit: patet
neutram ex *definitionibus* poſte-
riùs traditis eſſe contrarij defi-
nitionem. quocirca ne ea quidẽ
quæ initio data eſt, rectè tradita
fuit.

23 5 Quoniam autẽ nonnulla contraria *ſunt* quæ priuatione alterius dicuntur: (vt inæqualitas videtur eſſe priuatio ęqualitatis: etenim quæ non *ſunt* æqualia, dicuntur inæqualia) manifeſtum *eſt*, id quod ſecundum priuationem dicitur contrarium, neceſſariò definiri per alterum: reliquum verò nõ item definiri debere per id quod ſecundum priuationem dicitur: quoniam accideret, vt vtrumque ex vtroque notum fieret. Notandum igitur in contrariis *eſt* huiuſmodi peccatum. vt ſi quis definierit ęqualitatem eſſe, quod *eſt* contrarium inæqualitati. *ſic* enim *æqualitas* definitur per id quod ſecundum priuationem dicitur. 6 Præterea neceſſe *eſt*, vt qui ſic definit, ipſo definito vtatur *in definitione*. quod manifeſtum *fiet*, ſi pro nomine accipiatur definitio. cùm enim nihil interſit, *vtrùm* inæqualitas dicatur, an priuatio æqualitatis: æqualitas erit, quod *eſt* contrarium priuationi æqualitatis. quare ipſo *definito* vſus eſt.

24 7 Quòd ſi neutrum contrariorũ ſecundum priuationem dicatur, ſimiliter autem definitio tradita fuerit: veluti bonum *eſſe*, quod *eſt* contrariũ malo: profectò malum erit; quod *eſt* cõtrarium bono. nam eorum quę ita *ſunt* contraria, ſimiliter definitio tradi debet. itaq; rurſus accidit, vt ipſo definito vtatur. ineſt enim in mali definitione bonũ. quare ſi bonum eſt, quod *eſt* malo cõtrarium: malum autem *dicatur*, an quod *eſt* bono contrarium, nihil intereſt: certè bonum erit, quod eſt boni contrario contrarium. patet igitur, *eum qui definiuit*, ipſo *definito* vſum eſſe. 8 Præterea *vidẽ-*
25 *dum eſt*, an *id* explicans quod ſecundũ priuationẽ dicitur, non expoſuerit *id* cuius eſt priuatio: veluti habitúsne, an cõtrarij, an cuiuſuis priuatio ſit:

5 Ἐπεὶ δ' ἔνια τῶν ἐναντίων στερήσει θατέρου λέγονται· οἷον, ἡ ἀνισότης, στέρησις ἰσότητος δοκεῖ εἶναι. ἄνισα γὰρ, τὰ μὴ ἴσα λέγεται) δῆλον ὅτι τὸ μὲν κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἐναντίον, ἀναγκαῖον ὁρίζεσθαι διὰ θατέρου· τὸ δὲ λοιπὸν, οὐκέτι διὰ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεσθαι. συμβαίνοι γὰρ ἂν ἑκάτερον δι' ἑκατέρου γνωρίζεσθαι. ἐπισκεπτέον οὖν ἐν τοῖς ἐναντίοις τὴν τοιαύτην ἁμαρτίαν· οἷον, εἴ τις ὁρίσαιτο τὴν ἰσότητα εἶναι, τὸ ἐναντίον ἀνισότητι· διὰ γὰρ τοῦ κατὰ στέρησιν λεγομένου ὁρίζεται. 6 Ἔτι, τὸν οὕτως ὁριζόμενον, ἀναγκαῖον αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ χρῆσθαι. δῆλον δὲ τοῦτο, ἐὰν μεταληφθῇ ἀντὶ τοῦ ὀνόματος ὁ λόγος. ἐπεὶ γὰρ ἀνισότητα οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ἢ στέρησιν ἰσότητος· ἔσται ἡ ἰσότης, τὸ ἐναντίον στερήσει ἰσότητος. ὥστ' αὐτῷ ἂν εἴη κεχρημένος.

7 Ἐὰν δὲ μηδέτερον τῶν ἐναντίων κατὰ στέρησιν λέγηται, ἀποδοθῇ δ' ὁ λόγος ὁμοίως· οἷον, ἀγαθὸν, τὸ ἐναντίον κακῷ· δῆλον ὅτι κακὸν, τὸ ἐναντίον ἀγαθῷ ἔσται· τῶν γὰρ οὕτως ἐναντίων, ὁμοίως ὁ λόγος ἀποδοτέος. ὥστε πάλιν αὐτῷ τῷ ὁριζομένῳ συμβαίνει χρῆσθαι. ἐνυπάρχει γὰρ ἐν τῷ τοῦ κακοῦ λόγῳ τὸ ἀγαθόν. ὥστ' εἰ ἀγαθόν ἐστι, τὸ τῷ κακῷ ἐναντίον· τὸ δὲ κακὸν, οὐδὲν διαφέρει, ἢ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἐναντίον· ἔσται ἀγαθὸν τὸ ἐναντίον τῷ τοῦ ἀγαθοῦ ἐναντίῳ. δῆλον οὖν, ὅτι αὐτῷ κέχρηται. 8 Ἔτι, εἰ τὸ κατὰ στέρησιν λεγόμενον ἀποδιδοὺς, μὴ ἀπέδωκεν οὗ ἐστιν ἡ στέρησις. οἷον, τῆς ἕξεως, ἢ τοῦ ἐναντίου, ἢ ὅτου οὖν ἐστι στέρησις.

καὶ εἰ

καὶ εἰ μὴ ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι. προσέθηκεν, ἢ ἁπλῶς, ἢ ἐν ᾧ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι. οἷον, εἰ τὴν ἄγνοιαν εἰπὼν στέρησιν, μὴ ἐπιστήμης στέρησιν εἶπεν· ἢ μὴ προσέθηκεν, ἐν ᾧ πέφυκε γίνεσθαι· ἢ προσθεὶς, μὴ ἐν ᾧ πρώτῳ ἀπέδωκεν· οἷον, ὅτι οὐκ ἐν τῷ λογιστικῷ, ἀλλ' ἐν ἀνθρώπῳ, ἢ ψυχῇ. ἐὰν γὰρ ὁποιονοῦν τούτων μὴ ποιήσῃ, ἡμάρτηκεν. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ τὴν τυφλότητα, μὴ ὄψεως στέρησιν ἐν ὀφθαλμῷ εἶπε. δεῖ γὰρ τὸν καλῶς ἀποδιδόντα τὸ τί ἐστι, καὶ τίνος ἐστὶν ἡ στέρησις ἀποδοῦναι, καὶ τί ἐστι τὸ ἐστερημένον.

9 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ μὴ λεγόμενον κατὰ στέρησιν, στερήσει ὥρισατο· οἷον, καὶ ἐπὶ τῆς ἀγνοίας δόξειεν ἂν ὑπάρχειν ἡ τοιαύτη ἁμαρτία, τοῖς μὴ κατ' ἀπόφασιν τὴν ἄγνοιαν λέγουσι. τὸ γὰρ μὴ ἔχον ἐπιστήμην, οὐ δοκεῖ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον τὸ διηπατημένον. διὸ οὔτε τὰ ἄψυχα, οὔτε τὰ παιδία φαμὲν ἀγνοεῖν. ὥστ' οὐ κατὰ στέρησιν ἐπιστήμης ἡ ἄγνοια λέγεται.

& an non adiunxit *id*, in quo vt gignatur ſimpliciter, vel in quo primo vt gignatur, naturâ comparatum eſt, vt ſi *quis*, cùm dixerit ignorãtiam *eſſe* priuationem, non dixerit *eſſe* priuationẽ ſciẽtiæ: aut nõ adiunxerit *id*, in quo vt gignatur, naturâ comparatum eſt: aut cùm *id* adiunxerit, non expoſuerit *id* in quo primo: vtputà non *dixerit* in *facultate animæ* rationali, ſed in homine, vel *in* anima: nam ſi quiduis horum non fecerit, peccabit. Similitérq; ſi cæcitatem nõ dixerit *eſſe* aſpectus priuationem in oculo. debet.n. *is* qui rectè explicat quod *priuatio* ſit, etiam cuius ſit priuatio, declarare, & quid ſit id quid priuatum eſt. 26
9 Videre etiam *oportet*, an priuatione definierit *id* quod non dicitur ſecundum priuationem, quod quidem vitium & in ignorantiæ *definitione* ineſſe videbitur iis qui non ponunt ignorantiam ſecũdum negationem. quod.n. non habet ſcientiã, non videtur ignorare, ſed potiùs quod decipitur. idcirco nec res inanimas, nec infantes ignorare dicimus. quapropter ignorantia non dicitur ſecundum priuationem ſcientiæ.

Loci à caſibus, ab idea, & ab homonymia. Cap. X.

1 *A caſibus.* 2 *Ab idea.* 3 *Ab homonymia.*

Ἔτι, εἰ τῶν ὁμοίων τοῦ ὀνόματος πτώσεων, αἱ ὅμοιαι τοῦ λόγου πτώσεις ἐφαρμόττουσιν. οἷον, εἰ ὠφέλιμον, τὸ ποιητικὸν ὑγιείας· ὠφελίμως, τὸ ποιητικῶς ὑγιείας· καὶ ὠφεληκὸς, τὸ πεποιηκὸς ὑγίειαν. 2 Σκοπεῖν δὲ καὶ, ἐπὶ τὴν ἰδέαν εἰ ἐφαρμόσει ὁ λεχθεὶς ὅρος. ἐπ' ἐνίων γὰρ οὐ συμβαίνει. οἷον, ὡς Πλάτων ὁρίζεται, τὸ θνητὸν προσάπτων ἐν τοῖς τῶν ζώων ὁρισμοῖς. ἡ γὰρ ἰδέα οὐκ ἔσται θνητή. οἷον, αὐτοάνθρωπος. ὥστε οὐκ ἐφαρμόσει ὁ λόγος ἐπὶ τὴν ἰδέαν.

PRęterea *videndũ eſt*, an ſimilibus nominis caſib' ſimiles orationis caſus conueniãt. 27
veluti, ſi vtile *eſt*, quod *eſt* accommodatum ad ſanitatem efficiẽdam: vtiliter, *eſt* accõmodatè ad ſanitatẽ efficiẽdam: & vtilitatẽ attulit, quod effecit ſanitatẽ. 2 Cõſiderare etiã *oportet*, an ideæ cõueniat definitio q̃ dicta eſt. 28
quoniã in nonnullis *hoc* non accidit, veluti *ſi quis ita definiat*, vt Plato definit, qui *verbũ* mortale adiicit in animaliũ definitionib. etenim idea nõ eſt mortalis, vt ipſe-homo. quare nõ aptabitur definitio ad ideã.

ſimpliciter autem, quibus adiũgitur effectiuum, aut patibile, neceſſe eſt *eorum* definitionẽ nõ conuenire ideæ: quoniam ideæ impatibiles & immobiles *eſſe* videntur iis qui dicunt ideas eſſe. & contra hos [a] etiam huiuſmodi rationes valent.

a Qui ponunt ideas.

CAP. V.

29

3 Præterea in iis quæ ſecundum homonymiam dicuntur, *videndũ eſt*, an vnam communem omnium definitionem tradiderit. nam ea quorum vna eſt ad *commune* nomen accommodata definitio, ſynonyma *ſunt*. quare tradita definitio nullius eorum *propria eſt*, quæ ſub nomine continentur: quippe cùm æquè ad omnia *ſignificata verbum* homonymum aptetur. 4 Hoc vitio laborat etiã vitę definitio à Dionyſio tradita, ſi quidem eſt motus generis quod alitur, naturâ inſitus, conſequens: quoniã hoc non magis animalibus quàm plantis ineſt: vita autem non ſecundum vnam ſpeciem dici videtur, ſed alia animalibus, alia plantis ineſt. 5 Accidit igitur etiam, vt cõſultò ſic tradatur definitio, quaſi omnis vita *ſit* ſynonyma, & dicatur ſecũdum vnam ſpeciẽ. ſed nihil etiam vetat, quo minùs *aliquis* perſpiciẽs homonymiam, ac volens alterius definitionem tradere, non animaduertat ſe non propriam, ſed amborum communem definitionẽ tradere. ſed nihilo minùs, ſi *quis* vtrouis modo fecit, peccauit.

6 Quia verò quędam homonyma latent: is quidem qui interrogat[b], quaſi ſynonymis vti debet: quoniã alteri[a] *ſignificati* definitio alteri nõ cõueniet: proinde eo modo videbitur nõ definiuiſſe. quandoquidẽ opus eſt, vt ſynonymũ omnibus cõueniat. at is qui reſpõdet[c], diſtinguere debet. 7 Quoniam autẽ nõnulli eorũ qui reſpõdẽt, qđ ſynonymũ eſt, aiũt eſſe homonymũ,

b Qui argumẽtatur cõtra theſim.

ἁπλῶς δ', οἷς προσκεῖται τὸ ποιητικὸν, ἢ παθητικὸν, ἀνάγκη διαφωνεῖν ἐπὶ τῆς ἰδέας τὸν ὅρον· ἀπαθεῖς γὰρ καὶ ἀκίνητοι δοκοῦσιν αἱ ἰδέαι τοῖς λέγουσιν ἰδέας εἶναι. πρὸς δὲ τούτους καὶ οἱ τοιοῦτοι λόγοι χρήσιμοι. 3 Ἔτι, ἐπὶ τῶν καθ' ὁμωνυμίαν λεγομένων, εἰ ἕνα λόγον κοινὸν ἁπάντων ἀποδέδωκε. συνώνυμα γὰρ, ὧν εἷς ὁ κατὰ τοὔνομα λόγος. ὥστ' οὐδενὸς τῶν ὑπὸ τοὔνομα ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος· ἐπειδὴ ὁμοίως ἐπὶ πᾶν, τὸ ὁμώνυμον ἐφαρμόττει. 4 Πέπονθε δὲ τοῦτο καὶ ὁ Διονυσίου τῆς ζωῆς ὅρος, εἴπερ ἐστὶ κίνησις γένους θρεπτικοῦ, σύμφυτος, παρακολουθοῦσα· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον τοῦτο τοῖς ζώοις. ἢ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει· ἡ δὲ ζωὴ οὐ καθ' ἓν εἶδος δοκεῖ λέγεσθαι. ἀλλ' ἑτέρα μὲν τοῖς ζώοις, ἑτέρα δὲ τοῖς φυτοῖς ὑπάρχει. 5 Ἐνδέχεται μὲν οὖν καὶ κατὰ προαίρεσιν οὕτως ἀποδοῦναι τὸν ὅρον, ὡς συνωνύμου τε καὶ καθ' ἓν εἶδος πάσης τῆς ζωῆς λεγομένης. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ συνορῶντα τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ θατέρου βουλόμενον τὸν ὁρισμὸν ἀποδοῦναι, λαθεῖν μὴ ἴδιον, ἀλλὰ κοινὸν ἀμφοῖν λόγον ἀποδόντα. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον, εἰ ὁποτέρως οὖν πεποίηκεν, ἡμάρτηκεν. 6 Ἐπεὶ δ' ἔνια λανθάνει τῶν ὁμωνύμων, ἐρωτῶντι μὲν ὡς συνωνύμοις χρηστέον· οὐ γὰρ ἐφαρμόσει ὁ θατέρου ὅρος ἐπὶ θάτερον· ὥστε δόξει οὐχ ὡρίσθαι κατὰ τρόπον· δεῖ γὰρ ἐπὶ πᾶν, τὸ συνώνυμον ἐφαρμόττειν. αὐτῷ δ' ἀποκρινομένῳ διαιρετέον.

7 Ἐπεὶ δ' ἔνιοι τῶν ἀποκρινομένων, τὸ μὲν συνώνυμον, ὁμώνυμόν φασιν εἶναι,

ὅταν

ὅταν μὴ ἐφαρμόττῃ ἐπὶ πᾶν ὁ ἀποδοθεὶς λόγος· τὸ δ' ὁμώνυμον, συνώνυμον, ἐὰν ἐπ' ἄμφω ἐφαρμόττῃ· προδιομολογητέον ὑπὲρ τῶν τοιούτων, ἢ προσυλλογιστέον, ὅτι ὁμώνυμον, ἢ συνώνυμον, ἢ ὁπότερον ἂν ᾖ. μᾶλλον γὰρ συγχωροῦσιν οὐ προορῶντες τὸ συμβησόμενον. ἂν δὲ μὴ γενομένης ὁμολογίας, φῇ τις τὸ συνώνυμον, ὁμώνυμον εἶναι, διὰ τὸ μὴ ἐφαρμόττειν καὶ ἐπὶ τούτου τὸν ἀποδοθέντα λόγον· σκοπεῖν, εἰ ὁ τούτου λόγος ἐφαρμόττει καὶ ἐπὶ τὰ λοιπά· δῆλον γὰρ, ὅτι συνώνυμον ἂν εἴη τοῖς λοιποῖς. εἰ δὲ μὴ, πλείους ἔσονται ὁρισμοὶ τοῖς λοιποῖς· δύο γὰρ οἱ κατὰ τοὔνομα λόγοι ἐφαρμόττουσιν ἐπ' αὐτά, ὅ, τε πρότερος ἀποδοθεὶς, καὶ ὁ ὕστερος. 8 Πάλιν, εἴ τις ὁρισάμενος τῶν πολλαχῶς τι λεγομένων, καὶ τοῦ λόγου μὴ ἐφαρμόττοντος ἐπὶ πάντα, ὅτι μὲν ὁμώνυμον μὴ λέγοι, τὸ δ' ὄνομα μὴ φαίη ἐφαρμόττειν ἐπὶ πάντα, ὅτι οὐδ' ὁ λόγος· ῥητέον πρὸς τὸν τοιοῦτον, ὅτι τῇ μὲν ὀνομασίᾳ δεῖ χρῆσθαι τῇ παραδεδομένῃ καὶ παρεπομένῃ, καὶ μὴ κινεῖν τὰ τοιαῦτα. Ἔνια δ' οὐ λεκτέον ὁμοίως τοῖς πολλοῖς.

quando non omnibus conuenit tradita definitio: quod verò eſt homonymum, *aiunt eſſe* ſynonymum, ſi vtriſque *ſignificatis* conueniat[a]: idcirco prius ex cõfeſſo conſtituendum eſt de his, aut proſyllogiſmis[b] probandum, *eſſe* homonymum, vel ſynonymum, vel vtrumlibet. faciliùs enim cõcedunt, qui non proſpiciũt, quid euenturum ſit. Quòd ſi *inter diſputantes* non conuenerit, ac dicat aliquis id quod eſt ſynonymum, eſſe homonymum, propterea quòd non conuenit huic quoque definitio quæ data eſt: conſiderare *oportet*, an huius definitio conueniat etiam reliquis. patet enim ſynonymum *id* cum reliquis fore. alioqui plures erũt reliquorũ *ſignificatorum* definitiones. nam duæ *ſunt* ad nomen *accommodatæ* definitiones, *quæ* ipſis conueniunt: *nẽpe* prior quæ data eſt, & poſterior. 8 Rurſus ſi quis, cùm aliquid eorum definierit, quæ multis modis dicuntur, cúmque definitio nõ omnibus *ſignificatis* conueniat, homonymum quidem *eſſe* non dicat, ſed neget nomen omnibus conuenire, quia nec definitio *conueniat*: aduerſus hunc dici debet, appellatione ea vtendum eſſe, quæ tradita eſt & recepta, nec moueri *debere* quæ ſunt eiuſmodi. Quædam tamen nõ ita dicenda ſunt, vt multi *dicunt*.

a Definitio, quæ data eſt.

b. Antecedentibus ſyllogiſmis.

De verborum coniunctorum definitione.

C A P. X I.

1 A detractione. 2 Si nomina cum nominibus cõmutentur: 3 & ignotiora pro notioribus accipiantur: 4 vel ſignificatio mutetur: 5 vel non differentiæ, ſed generis mutatio fiat.

Ἐὰν δὲ τῶν συμπεπλεγμένων τινὸς ἀποδοθῇ ὅρος· σκοπεῖν, ἀφαιροῦντα τὸν θατέρου τῶν συμπεπλεγμένων λόγον, εἰ καὶ ὁ λοιπὸς, τοῦ λοιποῦ· εἰ γὰρ μὴ, δῆλον ὅτι

SIn autem alicuius coniuncti definitio tradita fuerit: videndum eſt, detracta alterius partis definitione, an & reliqua ſit reliquæ *partis definitio*. ſi enim ſecus: manifeſtum *eſt*,

ne totam quidem totius *definitionem eſſe*. vt ſi *quis* lineam finitam rectam definierit, extremũ plani habentis extrema, cuius medium adiungitur extremis: ſi finitæ lineæ definitio eſt, extremum plani habẽtis extrema: recti eſſe oportet reliquam *definitionẽ, id eſt*, cuius mediũ adiũgitur extremis. atqui *linea* infinita neque medium neque extrema habet, recta tamen eſt. quare nõ erit reliqua *oratio*, eius quod re-
31 liquum eſt, definitio. 2 Præterea *videndum eſt*, an, cùm compoſitum ſit id quod definitur, definitio tradita ſit totidem mẽbris conſtans quot definitũ. totidem membris cõſtare dicitur definitio, quando quot ſunt compoſita, tot ſunt in definitione nomina & verba. neceſſe *eſt* enim in huiuſmodi *definitionibus* cõmutationem ipſorum nominũ fieri, aut omnium, aut quorundam: quandoquidem nihilo plura nomina nunc, quàm antea, dicta ſunt: oportet autem eum qui definit, orationem pro nominibus tradere maximè quidem omniũ: ſin minùs, *ſaltem* plurimorũ. Sic enim & in iis, quæ ſimplicia ſũt, *res ſe habet, nam* qui nomen *cum nomine* commutabit, nunquam definiet: vt *ſi* pro indumento *dicas* veſtimentum. 3 Præterea grauius peccatum *eſt*, ſi ignotiora nomina aſſumat: vt pro homine albo, mortalem candidũ: quia nec definiuit; & ita dictũ minùs perſpicuum *eſt*. 4 Videndum eſt etiam in nominum commutatione, an nõ idem adhuc ſignificet: vt qui dixit contẽplatiuam ſcientiã *eſſe* exiſtimationem cõtemplatiuam. nã exiſtimatio nõ *eſt* idẽ quod ſcientia. atqui *idem ſit*, oportet: ſi quidẽ & totum, idẽ futurũ eſt. etenim *verbũ illud*, contẽplatiuũ, cõmune eſt ambab. orationibus.

οὐδὲ ὁ ὅλως, τοῦ ὅλου. οἷον, εἰ ὡρίσατο γραμμὴν πεπερασμένην εὐθεῖαν, πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν· εἰ τῆς πεπερασμένης γραμμῆς λόγος ἐστὶ πέρας ἐπιπέδου ἔχοντος πέρατα, τῆς εὐθείας, τὸ λοιπὸν δεῖ εἶναι, οὗ τὸ μέσον ἐπιπροσθεῖ τοῖς πέρασιν. ἀλλ' ἡ ἄπειρος οὔτε μέσον, οὔτε πέρατα ἔχει, εὐθεῖα δέ ἐστιν. ὥστε οὐκ ἔστιν ὁ λοιπὸς, τοῦ λοιποῦ λόγος. 2 Ἔτι, εἰ συνθέτου ὄντος τοῦ ὁριζομένου, ἰσόκωλος ὁ λόγος ἀπεδόθη τῷ ὁριζομένῳ. ἰσόκωλος δὲ λέγεται ὁ λόγος εἶναι, ὅταν ὅσαπερ ἂν ᾖ τὰ συγκείμενα, τοσαῦτα καὶ τὰ ἐν τῷ λόγῳ ὀνόματα καὶ ῥήματα ᾖ. ἀνάγκη γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις αὐτῶν τῶν ὀνομάτων μεταλλαγὴν γίνεσθαι, ἢ πάντων, ἢ τινῶν, ἐπεὶ οὐδὲν πλείω νῦν, ἢ πρότερον, ὀνόματα εἴρηται. δεῖ δὲ τὸν ὁριζόμενον, λόγον ἀντὶ τῶν ὀνομάτων ἀποδιδόναι, μάλιστα μὲν τῶν πάντων· εἰ δὲ μὴ, τῶν πλείστων. οὕτω μὲν γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν, ὁ τοὔνομα μεταλαβὼν, οὐχ ὁρισάμενος εἴη, οἷον, ἀντὶ λωπίου ἱμάτιον. 3 Ἔτι δὲ, μείζων ἡ ἁμαρτία, εἰ καὶ ἀγνωστοτέρων ὀνομάτων τὴν μετάληψιν ἐποιήσατο· οἷον, ἀντὶ τοῦ ἀνθρώπου λευκοῦ, βροτὸν ἀργόν. οὔτε γὰρ ὥρισται, ἧττόν τι σαφὲς, οὕτω ῥηθέν. 4 Σκοπεῖν δὲ καὶ ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῶν ὀνομάτων, εἰ μὴ ταὐτὸν ἔτι σημαίνει· οἷον, ὁ τὴν θεωρητικὴν ἐπιστήμην, ὑπόληψιν θεωρητικὴν εἰπών. ἡ γὰρ ὑπόληψις τῇ ἐπιστήμῃ οὐ ταὐτόν. δεῖ δέ γε, εἴπερ μέλλει καὶ τὸ ὅλον ταὐτὸν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ θεωρητικὸν, κοινὸν ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ἐστί·

τὸ δὲ λοι-

τὸ δὲ λοιπὸν, διαφορά. 5 Ἔτι, εἰ θατέρου τῶν ὀνομάτων μετάληψιν ποιούμενος, μὴ τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ τοῦ γένους τὴν μεταλλαγὴν ἐποιήσατο· καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀρτίως ῥηθέντος. ἀγνωστότερον γὰρ ἡ θεωρητική, τῆς ἐπιστήμης· τὸ μὲν γὰρ, γένος· τὸ δὲ, διαφορά· πάντων δὲ γνωριμώτερον τὸ γένος· κοινότερον γάρ. ὥστε οὐ τοῦ γένους, ἀλλὰ τῆς διαφορᾶς ἔδει τὴν μετάληψιν ποιήσασθαι· ἐπειδὴ ἀγνωστότερόν ἐστι. 6. Ἢ τοῦτο μὲν γελοῖον τὸ ἐπιτίμημα; οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὴν μὲν διαφορὰν, τῷ γνωριμωτάτῳ ὀνόματι εἰρῆσθαι· τὸ δὲ γένος, μή. οὕτω δὲ ἐχόντων, δῆλον ὅτι τοῦ γένους, καὶ οὐ τῆς διαφορᾶς, κατὰ τοὔνομα τὴν μετάληψιν ποιητέον. εἰ δὲ μὴ ὄνομα ἀντὶ ὀνόματος, ἀλλὰ λόγον ἀντ' ὀνόματος μεταλαμβάνει· δῆλον ὅτι τῆς διαφορᾶς μᾶλλον, ἢ τοῦ γένους, ὁρισμὸν ἀποδοτέον· ἐπειδὴ τοῦ γνωρίσαι χάριν ὁ ὁρισμὸς ἀποδίδοται· ἧττον γὰρ ἡ διαφορά, τοῦ γένους γνώριμος.

quod autem reliquum *eſt*, diuerſum *eſt*. 5 Præterea *videndum eſt*, in alterius *tantùm* nominis cõmutatione facta, non differentiã ſed genus mutauerit: vt in eo quod modò dixi, *videre licet*. ignotius enim eſt *verbum* cotẽplatiua, quàm ſcientia: quoniam hoc *eſt* genus; illud, differentia. *ceteris* autem omnibus notius *eſt* genus, vtpote quod *eſt* communius. vnde non generis, ſed differentiæ commutationẽ fieri oportebat; quia *hæc* eſt ignotior. 6 An hæc reprehenſio ridicula eſt. nihil enim vetat, differentiã notiſſimo nomine ſignificari, genus non *item*. cùm autem ita *ſe* habent: patet, generis, nõ differentiæ nomen *eſſe* mutandum. Si verò non nomen pro nomine, ſed orationem pro nomine aſſumat: patet, differentiæ potiùs quàm generis definitionem tradendam *eſſe*: quia notificãdi gratiâ definitio traditur: minùs enim differẽtia, quàm genus, nota *eſt*.

Varij loci. Cap. XII.

1 · Si differentiæ definitio conueniat etiam alii rei. 2 Si res definita numeretur in iis quæ ſunt: definitione verò ſignificetur id quod non eſt. 3 Si definitio non ſpecialiter explicet id ad quod res definita refertur. 6 Si definitio non conueniat rei ſimpliciter, ſed rei perfectæ. 7 Si id quod per ſe eſt optabile, ſic definiatur quaſi propter aliud ſit optabile.

Εἰ δὲ τῆς διαφορᾶς τὸν ὅρον ἀπέδωκε, σκοπεῖν, εἰ καὶ ἄλλου τινὸς κοινὸς ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος. οἷον, ὅταν περιττὸν ἀριθμὸν, ἀριθμὸν μέσον ἔχοντα εἴπῃ, ἐπιδιοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχοντα. ὁ μὲν γὰρ ἀριθμὸς, κοινὸς ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις ὑπάρχει. τοῦ δὲ περιττοῦ, μετείληπται ὁ λόγος.

SI verò differẽtiæ definitionẽ tradidit, conſiderare *oportet* an alij cuipiam cõmunis *ſit* definitio. quæ data eſt. vt cùm imparem numerum dixit *eſſe* numerum qui medium habet, exponendum *eſt*, quomodo medium habeat. nam *verbum*, numerus, commune eſt vtriſque orationibus: & pro imparis *vocabulo* ſumpta eſt oratio.

ſed & linea & corpus habẽt medium, cùm nõ ſint imparia. quare non erit hæc definitio imparis. quòd ſi multis modis dicitur id quod medium habet: explicãdum *eſt* quomodo medium habeat. Ergo reprehenſio locũ habebit, ſeu ſyllogiſmus *quo probabitur* non fuiſſe definitum.

33 2 Rurſus, ſi id, cuius definitionẽ tradidit, eſt *in numero* eorũ quæ ſunt: quod verò definitioni ſubiicitur, non *eſt in numero* eorum quæ ſunt. vt ſi album definierit, colorem cum igne permixtum: quia fieri nequit, vt res incorporea cum corpore miſceatur quare nõ poteſt eſſe color cum igne mixtus: album verò eſt.

34 3 Præterea quicumque in iis quę ad aliquid *referuntur definiendis* non explicant diſtinctè [a] *id* ad quod referuntur, ſed plura cõplectuntur [b] : aut omnino, aut ex parte mẽtiuntur. vt ſi quis dixerit medicinam *eſſe* ſciẽtiam eius quod eſt, nam ſi medicina nullius eorũ quæ ſunt, ſcientia *eſt*: patet orationem omnino falſam eſſe: at ſi alicuius *eſt*, alicuius non *eſt*, ex parte falſam eſſe. debet.n. *eſſe* omnium [c]: ſiquidem per ſe nõ per accidens dicitur *eſſe ſcientia* eius quod eſt; quemadmodum in aliis, quæ ad aliquid *referuntur res ſe* habet, omne enim ſcibile [d] ad ſcientiam refertur. ſimiliter autem & in aliis *fit*: quoniam omnia relata reciprocãtur. omne enim ſcibile ad aliquid *refertur*.

4 Præterea ſi is qui non per ſe, ſed per accidẽs *rem* explicat, rectè explicet: certè non ad vnum, ſed ad plura referetur vnũquodque eorum quæ *ſunt* ad aliquid. nihil.n. prohibet, quò minùs idem & ens, & album, & bonum ſit. quocirca quia ad quoduis horum referendo explicat, rectè explicat:

a Specialiter.

b Adhibent vocabulum, quod plura cõplectitur, id eſt & eam rem ad quam relatio fieri debet, & alias quoque res.

c Medicina debet eſſe ſcientia omnium eorum quæ ſunt.

d Quod ſub ſciẽtiam cadit.

ἔχει δὲ καὶ γραμμὴ, καὶ σῶμα, μέσον, οὐ περιττὰ ὄντα. ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὁ ὁρισμὸς ἐπὶ τοῦ περιττοῦ. εἰ δὲ πολλαχῶς λέγεται τὸ μέσον ἔχειν, διοριστέον τὸ πῶς μέσον ἔχον. ὥστε ἢ ἐπιτίμησις ἔσται, ἢ συλλογισμὸς, ὅτι οὐχ ὥρισται.

2 Πάλιν, εἰ τὸ μὲν οὗ τὸν λόγον ἀποδίδωσι, τῶν ὄντων ἐστί· τὸ δ' ὑπὸ τὸν λόγον, μὴ τῶν ὄντων. οἷον, εἰ τὸ λευκὸν ὡρίσατο, χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον· ἀδύνατον γὰρ, τὸ ἀσώματον μεμίχθαι σώματι· ὥστε οὐκ ἂν εἴη χρῶμα πυρὶ μεμιγμένον λευκὸν δὲ ἔστιν.

3 Ἔτι, ὅσοι μὴ διαιροῦσιν ἐν τοῖς πρός τι, πρὸς ὃ λέγεται, ἀλλ' ἐν πλείοσι περιλαβόντες εἴπον, ἢ ὅλως, ἢ ἐπί τι ψεύδονται, οἷον εἴ τις τὴν ἰατρικὴν, ἐπιστήμην ὄντος εἶπεν. εἰ μὲν γὰρ μηδενὸς τῶν ὄντων, ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη· δῆλον ὅτι ὅλως ὁ λόγος ἔψευσται. εἰ δὲ, τινὸς μὲν, τινὸς δὲ μὴ, ἐπί τι ἔψευσται. δεῖ γὰρ παντὸς, εἴπερ καθ' αὑτὸ, καὶ μὴ κατὰ συμβεβηκὸς, ὄντος εἶναι λέγεται· καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἔχει τῶν πρός τι· πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν, πρὸς ἐπιστήμην λέγεται. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἐπειδὴ ἀντιστρέφει πάντα τὰ πρός τι· πᾶν γὰρ ἐπιστητὸν, πρός τι.

4 Ἔτι, εἴπερ ὁ μὴ καθ' αὑτὸ, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκὸς τὴν ἀπόδοσιν ποιούμενος, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν· οὐ πρὸς ἓν, ἀλλὰ πρὸς πλείω ἕκαστον ἂν αὐτῶν πρός τι λέγοιτο. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸ αὐτὸ, καὶ ὂν, καὶ λευκὸν καὶ ἀγαθὸν εἶναι. ὥστε ὁ πρὸς ὁποιονοῦν τούτων ἀποδοὺς, ὀρθῶς ἂν εἴη ἀποδεδωκώς

εἴπερ

εἴπερ ὁ κατὰ συμβεβηκὸς ἀποδιδοὺς, ὀρθῶς ἀποδίδωσιν. 5 Ἔτι δὲ, ἀδύνατον, τὸν τοιοῦτον λόγον, ἴδιον τοῦ ἀποδοθέντος εἶναι· οὐ γὰρ μόνον ἡ ἰατρική, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν αἱ πολλαὶ πρὸς ὂν λέγονται. ὥστε ἑκάστη, ὄντος ἐπιστήμη ἔσται. δῆλον οὖν, ὅτι οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἐστὶν ὁ τοιοῦτος ὁρισμός· ἴδιον γὰρ, καὶ οὐ κοινὸν δεῖ τὸν ὁρισμὸν εἶναι.

6 Ἐνίοτε δὲ ὁρίζονται, οὐ τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα εὖ ἔχον, ἢ τετελεσμένον. τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ τοῦ ῥήτορος, καὶ τοῦ κλέπτου ὅρος· εἴπερ ἐστὶ ῥήτωρ μὲν, ὁ δυνάμενος τὸ ἐν ἑκάστῳ πιθανὸν θεωρεῖν, καὶ μηδὲν παραλείπων. κλέπτης δὲ, ὁ λάθρα λαμβάνων· δῆλον γὰρ, ὅτι τοιοῦτος ὢν, ἀγαθὸς ἑκάτερος· ὁ μὲν, ἀγαθὸς ῥήτωρ· ὁ δὲ, ἀγαθὸς κλέπτης ἔσται. οὐ γὰρ ὁ λάθρα λαμβάνων, ἀλλ' ὁ βουλόμενος λάθρα λαμβάνειν, κλέπτης ἐστί.

7 Πάλιν, εἰ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν, ὡς πρακτικὸν, ἢ ποιητικὸν, ἢ ὁπωσοῦν δι' ἄλλο αἱρετὸν, ἀποδέδωκεν· οἷον, τὴν δικαιοσύνην, νόμων σωστικὴν εἰπεῖν· ἢ τὴν σοφίαν, ποιητικὴν εὐδαιμονίας. τὸ γὰρ ποιητικὸν, ἢ σωστικὸν, τῶν δι' ἄλλο αἱρετῶν.

8 Ἢ οὐδὲν μὲν κωλύει, τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν, καὶ δι' ἄλλο εἶναι αἱρετόν.

9 Οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἡμάρτηκεν ὁ οὕτω διορισάμενος τὸ δι' αὑτὸ αἱρετόν· ἑκάστου γὰρ τὸ βέλτιστον, ἐν τῇ οὐσίᾳ μάλιστα· βέλτιον δὲ τὸ δι' αὑτὸ εἶναι αἱρετὸν, τοῦ δι' ἕτερον· ὥστε τοῦτο καὶ τὸν ὁρισμὸν ἔδει μᾶλλον σημαίνειν.

ſi modò is qui per accidens ex-
plicat,rectè explicat. 5 Præter-
ea fieri nequit, vt huiuſcemodi
definitio propria ſit rei quæ ex
plicatur,non ſolùm enim medi-
cina,ſed multæ aliæ ſcientiæ re-
feruntur ad id quod eſt. quapro-
pter vnaquæque erit ſciẽtia eius
quod eſt. patet igitur, hanc nul-
lius ſcientiæ definionẽ eſſe:quia
propriam,non communem de-
finitionem eſſe oportet. 6 In-
terdum verò definiũt, non rem 35
nudam,ſed rem bene *ſe* habentẽ,
ſeu perfectam. talis autem eſt &
oratoris &furis definitio:ſi qui-
dem orator eſt,qui quod in qua-
que re ad perſuadendum valet,
perſpicere poteſt, ac nihil omit-
tit:fur autem, qui clam accipit.
patet enim vtrumque, cùm talis
ſit bonum *eſſe: id eſt*, alterũ, bo-
num oratorem;alterum?bonum
furem.non enim qui clam acci-
pit, ſed qui vult clam accipere,
fur eſt. 7 Itẽ *peccauit*, ſi id quod
propter ſe eligendum eſt, quaſi 36
actiuum, vel effectiuũ, vel quo-
modocumque propter aliud eli-
gẽdum explicuit. vt *ſi quis* dixe-
rit iuſtitiam *eſſe* legum ſeruatri-
cem, aut ſapientiam *eſſe* effecti-
uam felicitatis. quod enim effi-
ciendi, vel conſeruandi vim ha-
bet,in iis *numeratur*,quę propter
aliud *ſunt* eligenda. 8 An nihil
vetat, quò minùs id quod pro-
pter ſe *eſt* eligẽdum, etiam pro-
pter aliud ſit eligendum? 9 Sed
nihilo minùs peccauit, qui ita
definiuit id, quod propter ſe *eſt*
eligendum. cuiuſque enim rei
quod optimum eſt, in eſſentia
maximè *cõtinetur*: meliùs autem
eſt,propter ſe eligẽdũ *eſſe*,quàm
propter aliud:proinde hoc potiùs definitio ſignificare debebat.

Si quis in definitione dixerit eſſe hæc, vel ex his, vel hoc cum illo. Cap. X I I I.

1 ¶ Si dixerit eſſe hoc & illud. 6 ¶ Si dixerit ex his conſtare. Si natura cõparatum nõ ſit, vt vnum ex his fiat. 7 Si totum in primo aliquo ſubiecto inſit, non item partes. 8 Si non in eodem primo ſubiecto inſint totum & partes. 9 Si toto interempto partes intereant. 10 Si totum ſit bonum vel malum, & partes neutrum: vel contra. 11 Si magis altera pars ſit bona quàm altera mala, totum verò non magis ſit bonum quàm malum. 13 Si altera pars ſit melior, altera deterior: totum autem non ſit melior deterius, deteriori melius. 14 Si totum & pars ſint ſynonyma. 16 Si modus compoſitionis expoſitus non ſit. 17 ¶ Si dixerit eſſe hoc cum illo. De argumentis ducendis ex locis ſuperioribus. 18 A ſufficienti enumeratione. 19 A fine. 20 Obiectio.

CAP. VI. 71

COnſiderare etiã *oportet*, an alicuius *rei* definitionẽ tradens, *vel eſſe* hæc vel quod ex his *conſtat*, vel hoc cum illo, definierit. 2 Nã ſi *dixerit eſſe* hęc: accidet, vt ambobus, & neutri conueniat[a]: vt ſi iuſtitiam definierit *eſſe* temperantiam & fortitudinem. etenim ſi duo[b] ſint, quorum vterque habeat alterũ *duntaxat*[c]: ambo[d] iuſti erunt, & neuter[e]: quoniam ambo iuſtitiam habent[f] vterque[g] autem non habet. 3 Quòd ſi hoc nondum *ſit* valde abſurdum, quia in aliis quoque tale *quidpiam* accidit: (nihil enim vetat ambos habere minã, cùm neuter habeat) at certè hoc, cõtraria iiſdem ineſſe, omnino abſurdum videbitur. hoc autem accidet, ſi alter eorum temperantiâ & ignauiâ præditus ſit alter fortitudine & intemperantiâ. nam ambo iuſtitiâ & iniuſtitiâ præditi erunt. etenim ſi iuſtitia eſt temperantia & fortitudo, iniuſtitia erit ignauia & intemperantia. 4 Et omnino quæcumque argumenta adduci poſſunt *ad probãdum* nõ idem eſſe partem & totũ, omnia ad id quod dictum eſt, *efficiendũ* valent. nã qui ita definiuit, *is* dicere videtur idẽ eſſe partes ac totũ. 5 Maximè autẽ ꝓpriæ[h] rationes *in iis* fiũt, in quib' pſpicua eſt partiũ cõpoſitio, vt in domo:

a Attribuatur id quod definitum eſt.
b Homines duo.
c Sit ſolùm temperãs, vel ſolum fortis.
d Simul accepti.
e Per ſe cõſideratus.
f Simul conſiderati.
g Si vterque per ſe ſpectetur.
h Aptiſſimæ & accommodatiſſimæ.

ΣΚοπεῖν δὲ καὶ, εἴ τινος ὁρισμὸν ἀποδιδοὺς, τάδε, ἢ τὸ ἐκ τούτων, ἢ τόδε μετὰ τοῦδε ὥρισται. 2 Εἰ μὲν γὰρ τάδε, συμβήσεται ἀμφοῖν καὶ μηδετέρῳ ὑπάρχειν· οἷον, εἰ τὴν δικαιοσύνην, σωφροσύνην καὶ ἀνδρίαν ὥρισται. δύο γὰρ ὄντων, εἰ ἑκάτερος θάτερον ἔχει, ἀμφότεροι δίκαιοι ἔσονται, καὶ οὐδέτερος. ἐπειδὴ ἀμφότεροι μὲν ἔχουσι δικαιοσύνην, ἑκάτερος δὲ οὐκ ἔχει. 3 Εἰ δὲ μήπω τὸ εἰρημένον σφόδρα ἄτοπον, διὰ τὸ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνειν τὸ τοιοῦτον· (οὐδὲν γὰρ κωλύει ἀμφοτέρους ἔχειν μνᾶν, μηδετέρου ἔχοντος) ἀλλ' οὖν τόγε, τἀναντία ὑπάρχειν τοῖς αὐτοῖς, παντελῶς ἄτοπον δόξειεν ἂν εἶναι. συμβήσεται δὲ τοῦτο, ἐὰν ὁ μὲν αὐτῶν, σωφροσύνην καὶ δειλίαν ἔχῃ· ὁ δὲ, ἀνδρίαν καὶ ἀκολασίαν· ἀμφότεροι γὰρ δικαιοσύνην καὶ ἀδικίαν ἕξουσιν. εἰ γὰρ δικαιοσύνη, σωφροσύνη καὶ ἀνδρία ἐστὶν ἡ ἀδικία, δειλία καὶ ἀκολασία ἔσται. 4 Ὅλως τε ὅσα ἐστὶν ἐπιχειρεῖν, ὅτι οὐ ταὐτόν ἐστι τὰ μέρη τῷ ὅλῳ, πάντα χρήσιμα πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον. ἔοικε γὰρ ὁ οὕτως ὁριζόμενος, τὰ μέρη τῷ ὅλῳ ταὐτὰ φάσκειν εἶναι. 5 Μάλιστα δὲ οἰκεῖοι γίνονται οἱ λόγοι, ἐφ' ὅσων κατάδηλος ἡ τῶν μερῶν ἐστι σύνθεσις, καθάπερ ἐπ' οἰκίας, καὶ τῶν

καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων· δῆλον γὰρ, ὅτι τῶν μερῶν ὄντων, οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ εἶναι. ὥστε οὐ ταὐτὸν τὰ μέρη τῷ ὅλῳ. 6 Εἰ δὲ μὴ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ ἐκ τούτων ἔφησεν εἶναι τὸ ὁριζόμενον, πρῶτον μὲν ἐπισκοπεῖν, εἰ μὴ πέφυκεν ἕν τι γίνεσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἔνια γὰρ οὕτως ἔχει πρὸς ἄλληλα, ὥστε μηδὲν ἐξ αὐτῶν γίνεσθαι· οἷον, γραμμὴ καὶ ἀριθμός. 7 Ἔτι, εἰ τὸ μὲν ὡρισμένον, ἐν ἑνί τινι τῷ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι· ἐξ ὧν δὲ ἔφησεν αὐτὸ εἶναι, μὴ ἐν ἑνὶ τῷ πρώτῳ πέφυκε γίνεσθαι, ἀλλ' ἑκάτερον ἐν ἑκατέρῳ· δῆλον γὰρ, ὅτι οὐκ ἂν εἴη ἐκ τούτων ἐκεῖνο. ἐν οἷς γὰρ τὰ μέρη, καὶ τὸ ὅλον ἀνάγκη ὑπάρχειν· ὥστε οὐκ ἐν ἑνὶ τὸ ὅλον πρώτῳ, ἀλλ' ἐν πλείοσιν. 8 Εἰ δὲ καὶ τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον ἐν ἑνὶ τῷ πρώτῳ, σκοπεῖν, εἰ μὴ ἐν τῷ αὐτῷ, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ τὰ μέρη, καὶ ἐν ἑτέρῳ τὸ ὅλον. 9 Πάλιν, εἰ τῷ ὅλῳ συμφθείρεται τὰ μέρη. ἀνάπαλιν γὰρ δεῖ συμβαίνειν, τῶν μερῶν φθαρέντων, φθείρεσθαι τὸ ὅλον· τοῦ δὲ ὅλου φθαρέντος, οὐκ ἀνάγκη καὶ τὰ μέρη ἐφθάρθαι. 10 Ἢ, εἰ τὸ μὲν ὅλον, ἀγαθὸν ἢ κακὸν, τὰ δὲ μέρη, μηδέτερα· ἢ ἀνάπαλιν, τὰ μὲν μέρη, ἀγαθὰ ἢ κακὰ, τὸ δὲ ὅλον, μηδέτερον. οὔτε γὰρ ἐκ μηδετέρου ἀγαθόν τι ἢ κακὸν γενέσθαι δυνατὸν, οὔτε ἐκ κακῶν ἢ ἀγαθῶν μηδέτερον. 11 Ἢ εἰ μᾶλλον μὲν θάτερον ἀγαθὸν, ἢ θάτερον κακὸν, τὸ δὲ ἐκ τούτων, μὴ μᾶλλον ἀγαθὸν, ἢ κακόν. οἷον, εἰ ἡ ἀναίδεια ἐξ ἀνδρίας καὶ ψευδοῦς δόξης. μᾶλλον γὰρ ἀγαθὸν ἡ ἀνδρία, ἢ κακὸν ἡ ψευδὴς δόξα. ἔδει οὖν καὶ τὸ

& ceteris eiuſmodi *rebus*. patet enim nihil prohibere, quò minùs, cùm partes ſint, totum non ſit. itaque non idem *ſunt* partes & totum. 6 Quòd ſi rem defi- 38
nitam dixerit eſſe, non hæc, ſed quod ex his *conſtat*: primùm cõſiderare *oportet*, an naturâ comparatum non ſit, vt vnum fiat ex iis quæ dicta ſunt. quædã enim ita ſunt affecta inter ſe, vt nihil ex eis fiat: veluti linea & numerus. 7 Deinde an naturâ comparatum ſit, vt id quod definitum eſt, in vno aliquo primo *ſubiecto* inſit; neque naturâ comparatum ſit, vt *ea* ex quibus ipſum *definitum* conſtare dixit, in vno primo ſubiecto inſint, ſed vtrumque in alio. patet enim, ex illis hoc non conſtare. in quibus enim partes inſunt, neceſſe *eſt* etiam totum ineſſe. quocirca totũ non erit in vno primo *ſubiecto*, ſed in pluribus. 8 Si verò & partes & totum in vno primo *ſubiecto inſint*: conſiderare *oportet*, an non in eodem *inſint*: ſed in alio partes, in alio totum. 9 Rurſus, an ſimul cũ toto intereant partes. nã contrà accidere oportet, vt partibus interemptis, totúm intereat. quòd ſi totum interiit, non neceſſe *eſt* etiam partes interiiſſe. 10 Vel an totum *ſit* bonũ aut malum; & partes, neutrũ: vel contrà partes *ſint* bonæ vel malæ; totũ autẽ, neutrũ. etenim nec ex neutro bonum quidpiam aut malum fieri poteſt: neque ex bonis vel malis neutrum.

11 Vel an alterum *ſit* magis bonũ, quàm alterũ malũ: quod verò ex iis *cõſtare dicitur*, nõ *ſit* magis bonũ quàm malũ, vt ſi impudẽtia *dicatur cõſtare* ex fortitudine & falſa opinione. nã fortitudo magis *eſt* bonũ, quàm falſa opinio malũ. ergo oportebat etiã id quod

ex his *conſtare dicitur*, ei quod magis *eſt*, conſequens eſſe, & vel ſimpliciter eſſe bonum, vel magis bonum quàm malum. 12 An hoc non *eſt* neceſſarium, niſi vtrumque ſit per ſe bonũ, vel malum? multa enim effectiua, *etſi* per ſe non ſunt bona, tamen ſi cum quibuſdam coniungantur, fiunt bona. alia *ſunt* cõtrà, *quorũ* vtrumque eſt bonum: ſed ſi coniungantur, *quod efficitur, eſt* malũ vel neutrum. Quod modò dixi, maximè perſpicuũ *eſt* in iis quæ *ſunt* ſalubria vel inſalubria. quædã enim pharmaca ita ſe habent, vt vtrumque ſit bonum: ſed ſi ambo mixta præbeantur, mala *ſint*. 13 Rurſus *videndum eſt*, an *aliquid videatur conſtare* ex meliori & deteriori, quorũ meliore totũ non ſit deterius, deteriore autẽ melius. 14 An ne hoc quidem neceſſarium *eſt*, niſi ea ex quibus *totum* conſtat, ſint per ſe bona? in iis enim quæ non *ſunt* per ſe bona, nihil vetat totum non effici bonum: quemadmodũ in iis quæ modò dixi, *perſpicere licet*. 15 Præterea *videndum eſt*, an totum *ſit* alteri *parti* ſynonymum. *id* enim *eſſe* non debet: quẽadmodũ ne in ſyllabis quidem. nam ſyllaba nulli elementorum ex quibus cõſtat, ſynonyma eſt. 16 Præterea, an nõ expoſuerit modũ compoſitionis. non ſatis enim rem explicat, qui dicit rẽ ex his *conſtare*: quia non illud *ſolùm*, ex his *cõſtare*, ſed ita ex his *conſtare, eſt* cuiuſque rei cõpoſitæ eſſentia: vt in domo *perſpici poteſt*. neq. enim quocũque modo hæc cõponantur, domus eſt.
39 17 Sin autẽ *eſſe* hoc cũ illo tradiderit: primùm dicendũ *eſt*, hoc cum illo dici, vel *quia eſt* hoc & illud, vel *quia eſt* hoc ex illis. nam qui dicit mel cum aqua, *is* aut mel &

ἐκ τούτων, ἀκολουθεῖν τῷ μᾶλλον, καὶ εἶναι ἢ ἁπλῶς ἀγαθὸν, ἢ μᾶλλον ἀγαθὸν ἢ κακόν. 12 Ἢ τοῦτο μὲν οὐκ ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ ἑκάτερον ᾖ καθ' αὑτὸ ἀγαθὸν ἢ κακόν; πολλὰ γὰρ τῶν ποιητικῶν, καθ' αὑτὰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀγαθά· μιχθέντα δέ τισι, γίνεται ἀγαθά· τὰ δὲ ἀνάπαλιν, ἑκάτερον μὲν ἀγαθόν· μιχθέντα δὲ, κακὸν, ἢ οὐδέτερον. μάλιστα δὲ καταφανὲς τὸ νῦν ῥηθὲν, ἐπὶ τῶν ὑγιεινῶν καὶ τῶν νοσωδῶν. ἔνια γὰρ τῶν φαρμάκων οὕτως ἔχει, ὡς ἑκάτερον μὲν εἶναι ἀγαθόν· ἐὰν δὲ ἄμφω δοθῇ μιχθέντα, κακά. 13 Πάλιν, εἰ ἐκ βελτίονος καὶ χείρονος, ὧν μή ἐστι τὸ ὅλον τοῦ μὲν βελτίονος χεῖρον, τοῦ δὲ χείρονος βέλτιον.

14 Ἢ οὐδὲ τοῦτο ἀναγκαῖον, ἐὰν μὴ καθ' αὑτὰ ᾖ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται, ἀγαθά; ἐπὶ γὰρ τῶν μὴ καθ' αὑτὰ ἀγαθῶν οὐδὲν κωλύει τὸ ὅλον μὴ γίνεσθαι ἀγαθὸν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἀρτίως ῥηθέντων. 15 Ἔτι, εἰ συνώνυμον τὸ ὅλον θατέρῳ. οὐ δεῖ γάρ· καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν συλλαβῶν· οὐδενὶ γὰρ τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκειται, ἡ συλλαβὴ συνώνυμός ἐστιν.

16 Ἔτι, εἰ μὴ εἴρηκε τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως. οὐ γὰρ αὐτάρκες πρὸς τὸ γνωρίσαι, τὸ εἰπεῖν ἐκ τούτων· οὐ γὰρ τὸ ἐκ τούτων, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐκ τούτων, ἑκάστου τῶν συνθέτων ἡ οὐσία· καθάπερ ἐπὶ οἰκίας. οὐ γὰρ ἂν ὁπωσοῦν συντεθῇ ταῦτα, οἰκία ἐστίν. 17 Εἰ δὲ τόδε μετὰ τοῦδε ἀποδέδωκε, πρῶτον μὲν ῥητέον, ὅτι τόδε μετὰ τοῦδε, ἤτοι τόδε καὶ τόδε λέγεται, ἢ τόδε ἐκ τῶνδε. ὁ γὰρ λέγων μέλι μεθ' ὕδατος, ἤτοι μέλι καὶ

ὕδωρ

ὕδωρ λέγει, ἢ τὸ ἐκ μέλιτος καὶ ὕδατος. ὥστ᾽ ἂν ὁποτερωσοῦν τῶν εἰρημένων ταὐτὸν ὁμολογήσῃ εἶναι τὸ τόδε μετὰ τοῦδε, τὰ αὐτὰ ἁρμόσει λέγειν, ἅπερ πρὸς ἑκάτερον τούτων ἔμπροσθεν εἴρηται.

18 Ἔτι, διελόμενον ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ᾽ ἑτέρου, σκοπεῖν. εἰ μηδαμῶς τόδε μετὰ τοῦδε. οἷον, εἰ λέγεται ἕτερον μεθ᾽ ἑτέρου, ἢ ὡς ἔν τινι τῷ αὐτῷ δεκτικῷ, καθάπερ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀνδρία ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν τῷ χρόνῳ τῷ αὐτῷ· μηδαμῶς δ᾽ ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον ἐπὶ τούτων· δῆλον ὅτι οὐδενὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθεὶς ὁρισμός, ἐπειδὴ οὐδαμῶς τόδε μετὰ τοῦδέ ἐστιν. 19 Εἰ δὲ τῶν διαιρεθέντων ὁσαχῶς λέγεται ἕτερον μεθ᾽ ἑτέρου, ἀληθὲς ᾖ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ὑπάρχειν ἑκάτερον· σκοπεῖν, εἰ ἐνδέχεται, μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ ἑκάτερον λέγεσθαι. οἷον, εἰ τὴν ἀνδρίαν ὡρίσατο, τόλμαν μετὰ διανοίας ὀρθῆς· ἐνδέχεται γὰρ τόλμαν μὲν ἔχειν τοῦ ἀποστερεῖν, ὀρθὴν δὲ διάνοιαν περὶ τὰ ὑγιεινά. ἀλλ᾽ οὔπω ἀνδρεῖος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. Ἔτι εἰ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ ἄμφω λέγεται, οἷον πρὸς τὰ ἰατρικά· οὐδὲν γὰρ κωλύει καὶ τόλμαν τινὰ καὶ ὀρθὴν διάνοιαν ἔχειν πρὸς τὰ ἰατρικά· ἀλλ᾽ ὅμως οὐδ᾽ ἐστὶν, ἀνδρεῖος, ὁ τόδε μετὰ τοῦδε ἔχων. Οὔτε γὰρ πρὸς ἕτερον ἑκάτερον αὐτῶν δεῖ λέγεσθαι, οὔτε πρὸς ταὐτὸν τὸ τυχὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀνδρείας τέλος· οἷον, πρὸς τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους, ἢ εἴ τι μᾶλλον τούτου τέλος. 20 Ἔνια δὲ τῶν οὕτως ἀποδιδομένων, οὐδαμῶς ὑπὸ τὴν εἰρημένην πίπτει διαί-

aquam dicit, aut quod ex melle & aqua *conſtat*. Itaque vtrumuis horum fateatur idem eſſe atque hoc cum illo: eadem dici poterunt, quæ contra vtrumuis eorum paulò antè dicta ſunt.

18 Præterea diſtinguendum eſt quot modis dicatur alterum cũ altero, & conſiderandũ, an nullo modo *ſit* hoc cum illo. Vtputà ſi dicatur alterũ cũ altero, vel vt in aliquo eodẽ ſubiecto, quemadmodũ iuſtitia & fortitudo *ſunt* in anima, vel in eodem loco, vel in eodem tempore; nullo autem modo verum ſit, quod in his dictum fuit: patet, nullius *rei* eſſe definitionẽ quæ tradita eſt: quia nullo modo hoc cum illo eſt.

19 Quòd ſi diſtinctione quot modis alterum cum altero dicatur, adhibita, verum ſit in eodẽ tempore vtrumque ineſſe: conſiderare *oportet*, an contingat nõ ad idem referri vtrumque: vt ſi *quis* fortitudinem definierit, audaciam cum recta cogitatione[a]. [a] Ratione.
contingit enim, vt *aliquis* audaciam habeat expoliandi, rectam autem cogitationem circa res ſalubres. ſed nondũ [b] fortis *eſt*, [b] Non ideo.
qui eodem tempore habet hoc cum illo. Præterea *non eſt fortis*, etiamſi ambo ad idem referantur, veluti ad res medicas. nihil enim prohibet, quominùs aliquis & audaciam & rectam cogitationem habeat circa res medicas. attamen ne hic quidem *eſt* fortis, qui hoc cum illo habet. Neque enim ad diuerſa vtrumq; eorũ referri debet: neq; ad quãlibet eandẽ rẽ, ſed ad fortitudinis finẽ, veluti ad bellica pericula, aut ſi quid aliud, magis quàm hoc, *eſt* finis. 20 Nonnulla verò eorũ quæ ita explicantur, nullo modo ſub dictã diuiſionem ca-

dunt: veluti ira eſt dolor cum exiſtimatione contemptus. hoc enim declarat, dolorem gigni ex huiuſmodi exiſtimatione. aliquid autem ex hoc gigni, nõ eſt idem atque eſſe hoc cum illo, ſecũdum vllum eorum modorum qui dicti fuerunt.

ρεσιν· οἷον, εἰ ἡ ὀργὴ, λύπη ἐστὶ μεθ' ὑπολήψεως τοῦ ὀλιγωρεῖσθαι. ὅτι γὰρ διὰ τὴν ὑπόληψιν τὴν τοιαύτην ἡ λύπη γίνεται, τοῦτο βούλεται δηλοῦν. τὸ δὲ διὰ τοῦτο γίνεσθαί τι, οὐκ ἔστι ταὐτὸ τῷ μετὰ τούτου τόδε εἶναι, κατ' οὐδένα τῶν εἰρημένων τρόπων.

Reliqui loci. Cap. XIV.

1 Si dixerit eſſe compoſitionem, nec expoſuerit qualis ſit compoſitio. 2 Si ſubiectum, cui duo inter ſe contraria conueniunt, per alterum tantùm definiatur. 3 De parte exercenda, ſi aduerſus totam definitionem argumenta non ſuppetant. 4 De obſcura definitione explicanda. 5 Ab alia definitione. 6 Epilogus.

40 RVrſus, ſi totũ dixit *eſſe* horum compoſitionem, vt animal *eſſe* compoſitionem animæ & corporis: primùm conſiderare *oportet*, an non dixerit, qualis compoſitio *ſit*: vt ſi *quis* carnem definiens, aut os, dixerit *eſſe* compoſitionem ignis & terræ & aëris. non enim ſatis eſt compoſitionem dicere: ſed & qualis *ea ſit*, explicari debet. quãdoquidem non ſi quouis modo hæc componantur, caro ſit: ſed ſi hoc modo componãtur, caro: ſi illo modo, os. Quamquã neutrum eorum quæ dixi, videtur eſſe omnino idem quod cõpoſitio: quoniam omni compoſitioni diſſolutio *eſt* cõtraria: neutri autem eorum quæ dixi, quicquam *eſt contrariũ*. Pręterea ſi æquè probabile *eſt*, omne compoſitũ eſſe cõpoſitionẽ, vel nullũ; vnumquodq; autẽ animal, cùm ſit compoſitum, non eſt cõpoſitio: ne aliud quidem vllum com-
41 poſitum erit compoſitio. 2 Pręterea ſi naturâ comparatum ſit, vt æquè in aliquo contraria inſint, & *aliquis* definierit per alterum *tantùm*: patet, eum nõ definiuiſſe. alioquin accidet, vt eiuſdẽ *rei* ſint plures definitiones. quid enim ampliùs dixit, qui per hoc,

Πάλιν, εἰ τὴν τούτων σύνθεσιν, εἴρηκε τὸ ὅλον· οἷον, τῆς ψυχῆς καὶ σώματος σύνθεσιν, τὸ ζῷον· πρῶτον μὲν σκοπεῖν, εἰ μὴ εἴρηκε ποία σύνθεσις, καθάπερ εἰ σάρκα ὁριζόμενος, ἢ ὀστοῦν, τὴν πυρὸς καὶ γῆς καὶ ἀέρος σύνθεσιν εἶπεν. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ σύνθεσιν εἰπεῖν· ἀλλὰ καὶ ποία τις, προσδιοριστέον. οὐ γὰρ ὁπωσοῦν συντεθέντων τούτων, σὰρξ γίνεται· ἀλλ' ουτωσὶ μὲν συντεθέντων, σάρξ· ουτωσὶ δὲ, ὀστοῦν. ἔοικε δ' οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν συνθέσει ταὐτὸν, οὐδέτερον τῶν εἰρημένων. συνθέσει μὲν γὰρ πάσῃ διάλυσις ἐναντίον, τῶν δ' εἰρημένων οὐδετέρῳ οὐδέν. Ἔτι, εἰ ὁμοίως πιθανὸν, πᾶν τὸ σύνθετον, σύνθεσιν εἶναι, ἢ μηδέν· τῶν δὲ ζῴων ἕκαστον, σύνθετον ὂν, μή ἐστι σύνθεσις. οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν τῶν συνθέτων, σύνθεσις ἂν εἴη. 2 Πάλιν, εἰ ὁμοίως ἔν τινι πέφυκεν ὑπάρχειν τἀναντία, ὥρισται δὲ διὰ θατέρου· δῆλον γὰρ, ὅτι οὐχ ὥρισται. εἰ δὲ μὴ, πλείους τοῦ αὐτοῦ συμβήσεται ὁρισμοὺς εἶναι. τί γὰρ μᾶλλον ὁ διὰ τούτου,

ὁ διὰ

ἢ ὁ διὰ τοῦ ἑτέρου ὁρισάμενος εἴρηκεν. ἐπεὶ ὁμοίως ἀμφότερα πέφυκε γίνεσθαι ἐν αὐτῷ; τοιοῦτος δ' ὁ τῆς ψυχῆς ὅρος, εἴπερ ἐστὶν οὐσία ἐπιστήμης δεκτική. ὁμοίως γὰρ καὶ ἀγνοίας ἐστὶ δεκτική. 3 Δεῖ δὲ καὶ ἐὰν μὴ πρὸς ὅλον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν τὸν ὁρισμόν, διὰ τὸ μὴ γνώριμον εἶναι τὸ ὅλον, πρὸς τῶν μερῶν τι ἐπιχειρεῖν, ἐὰν ᾖ γνώριμον, καὶ μὴ καλῶς ἀποδεδομένον φαίνηται· τοῦ γὰρ μέρους ἀναιρεθέντος, καὶ ὁ πᾶς ὁρισμὸς ἀναιρεῖται.

4 Ὅσοι τ' ἀσαφεῖς τῶν ὁρισμῶν, συνδιορθώσαντα καὶ συσχηματίσαντα πρὸς τὸ δηλοῦν τι, καὶ ἔχειν ἐπιχείρημα, οὕτως ἐπισκοπεῖν. ἀναγκαῖον γὰρ τῷ ἀποκρινομένῳ, ἢ δέχεσθαι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὑπὸ τοῦ ἐρωτῶντος, ἢ αὐτὸν διασαφῆσαι τί ποτε τυγχάνει τὸ δηλούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου. 5 Ἔτι, καθάπερ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις νόμον εἰώθασιν ἐπεισφέρειν· κἂν ᾖ βελτίων ὁ ἐπεισφερόμενος, ἀναιροῦσι τὸν ἔμπροσθεν. οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν ποιητέον, καὶ αὐτὸν ὁρισμὸν ἕτερον οἰστέον. ἐὰν γὰρ φαίνηται βελτίων, καὶ μᾶλλον δηλῶν τὸ ὁριζόμενον, δῆλον ὅτι ἀνῃρημένος ἔσται ὁ κείμενος, ἐπειδὴ οὐκ εἰσὶ πλείους τοῦ αὐτοῦ ὁρισμοί.

6 Πρὸς ἅπαντας δὲ τοὺς ὁρισμοὺς οὐκ ἐλάχιστον στοιχεῖον, τὸ πρὸς ἑαυτὸν εὐστόχως ὁρίσασθαι τὸ προκείμενον, ἢ καὶ καλῶς εἰρημένον ὅρον ἀναλαβεῖν. ἀνάγκη γάρ, ὥσπερ πρὸς παράδειγμα θεωροῦντα, τό, τε ἐλλεῖπον ὧν προσῆκεν ἔχειν τὸν ὁρισμόν, καὶ τὸ προσκείμενον περιέργως, καθορᾶν· ὥστε μᾶλλον ἐπιχειρημάτων εὐπορεῖν. 7 Τὰ μὲν οὖν περὶ τοὺς ὅρους ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

quàm qui per illud definiuit;
cùm naturâ comparatum ſit, vt
ambo in eodem æquè gignantur?
Talis autem *eſt* animæ definitio, ſi quidem eſt ſubſtantia
ſcientiæ capax. æquè.n.eſt ignorantiæ capax. 3 Quòd ſi cui ad-
uerſus totam definitionem ar- 42
gumenta nõ ſuppetant,propterea quòd totum cognitum non
ſit: contra partem aliquam *oportet* argumentari, ſi *quæ* ſit nota,
nec videatur rectè tradita:euersâ enim parte, etiam tota definitio
euertitur. 4 Et quæcumq; *ſunt* 43
obſcuræ definitiones, *eas* corrigendo & reformando, vt aliquid
declarent, & *vt* argumenta ſuppetant,ita cõſiderare *oportet*. neceſſe eſt enim,eũ qui reſpondet,
vel id quod ab interrogãte aſſumitur, admittere, vel ipſum pa-
tefacere,quid tandẽ ſit quod de- 44
finitione ſignificatur. 5 Præterea quemadmodũ in cõcionibus
legẽ ſoliti ſunt ferre:& ſi melior ſit ea quæ lata eſt, priorẽ abrogãt: ita etiã in definitionibus faciendũ *eſt*,aliáque adducenda *eſt* definitio. nã ſi *hæc* videatur melior *eſſe*, ac magis declarare rem definitã: profectò euerſa erit ea quæ poſita fuerat: quandoquidẽ non ſunt eiuſdẽ *rei* plures defi-
nitiones. 6 Ad omnes autẽ defi- 45
nitiones *euertendas* non minimum elementum *eſt* [a], ſi quis ſecum ipſe rem propoſitam ſcitè definiat,aut rectè traditam definitionem repetat. neceſſe *eſt* enim, vt quaſi ad exemplar confugientes perſpiciamus, & quid in definitione deſideretur, & quid ſuperuacuò ſit adiectum. itaque maior argumentorum copia ſuppetet. 7 *De iis* igitur, quæ ad definitiones *pertinent*, hactenus dictum eſto.

[a] Non minimũ vim hoc habet.

Digitized by Google

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
Liber VII.

IVLIO PACIO
interprete.

AAa j

SYNOPSIS SEV METHODVS SEPTIMI LIBRI TOPICI.

Tractatus
- Specialis de
  - TRACTATVS I.
  - Quæſtione vtrùm ſit idem an diuerſum.
    - Expoſitio locorum ad hãc quæſtionem pertinentium. *Cap.*1.
    - An locis ad hanc queſtionem pertinentibus vti poſſimus in quæſtione de definitione. *Cap.*2.
  - TRACTATVS II.
  - Definitione confirmanda. *Cap.*3.
- Generalis
  - TRACTATVS III.
  - De locis præcipuis & maximè vtilibus. *Cap.*4.
  - De facilitate, vel difficultate argumentandi. *Cap.*5.

ΑΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΕΒΔΟΜΟΝ.

ARISTOTELIS TOPICORVM, *Liber VII.*

DE QVÆSTIONE VTRVM SIT IDEM, an diuerſum. TRACTATVS I.

Loci pertinentes ad quæſtionem, vtrum ſit idem an diuerſum. Cap. I.

1 Protheſis. 2 A caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. 3 Ab iis quæ efficiendi, vel interimendi vim habent: & ab ortu, vel interitu: & omnino ab iis quæ erga vtramque rem propoſitam quoquo modo affecta ſunt. 4 Si alterum eorum quæ propoſita ſunt, dicatur maximè tale. 6 vel idem ſit quod tertium aliquid. 7 Ab accidentibus. A ſubiectis. 8 A categoria. 9 A genere. 10 A differentiis. 11 Ab eo quod eſt magis. 12 Ab adiectione. 13 A detractione. 14 Ab impoſſibili. 15 Ab attributis, vel ſubiectis. 16 A diſtinctione verbi Idem. 17 Si alterum ſine altero eſſe poſſit. 18 Epilogus.

ΠΟΤΕΡΟΝ δὲ ταὐτὸν ἢ ἕτερον, κατὰ τὸν κυριώτατον τῶν ῥηθέντων περὶ ταὐτοῦ τρόπον, νῦν ῥητέον. ἐλέγετο δὲ κυριώτατα ταὐτὸν, τὸ τῷ ἀριθμῷ ἕν.

2 Σκοπεῖν δὲ ἔκ τε τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συστοίχων, καὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ ἡ δικαιοσύνη ταὐτὸν τῇ ἀνδρίᾳ· καὶ ὁ δίκαιος τῷ ἀνδρείῳ, καὶ τὸ δικαίως τῷ ἀνδρείως. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ τάδε, ταὐτά· καὶ τὰ ἀντικείμενα τούτοις, ταὐτὰ, καθ' ὁποιανοῦν τῶν λεγομένων ἀντιθέσεων. οὐδὲν γὰρ διαφέρει τὸ τούτῳ, ἢ τούτῳ ἀντικείμενον λαβεῖν· ἐπειδὴ ταὐτά ἐστι. 3 Πάλιν, ἐκ τῶν ποιητικῶν, καὶ φθαρτικῶν, καὶ γενέσεων καὶ φθορῶν, καὶ ὅλως τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἑκάτερον. ὅσα γὰρ ἁπλῶς ταὐτά.

CAP. I.

VTRVM autem *id de quo agitur, ſit* idem an diuerſum, ſecundū eum modū qui inter modos *ſupra*[a] de eodē expoſitos, eſt maximè proprius, nunc dicendū *eſt*. Dicebatur autē maximè propriè idem *eſſe*, quòd *eſt* numero vnum. 2 Cōſiderare autem oportet atque argumenta ſumere ex 1
caſibus, & coniugatis, & oppoſitis. Nam ſi iuſtitia eſt idem quod fortitudo: etiā iuſtus *eſt idē* quod fortis: & iuſtè, *idem* quod fortiter. Similis ratio *eſt* oppoſitorū. 2
nam ſi hæc *ſunt* eadem, etiam ea, quæ his opponuntur, *ſunt* eadē; quouis eorū quos dixi modorū opponātur. nihil enim intereſt, huic, an illi cōtrarium ſumatur: quoniā eadē ſunt. 3 Rurſus ex 3
iis quæ efficiendi, & [b]interimendi vim habent, necnon *ex* ortu & interitu, & omnino *ex* iis quæ æquè affecta ſunt ad vtrumque. quæcūque enim ſimpliciter eadem *ſunt*,

a Lib.1.cap.7.

b Coniunctionē accipe pro diſiūctione: &, pro vel.

corum quoque ortus & interit⁹ *ſunt* iidem, necnon quæ efficiendi, & quæ corrumpendi vim habent.
4 bent. 4 Conſiderare etiam *oportet*, quorum alterum maximè dicitur quiduis, an & alterum eorũ ſecũdum idem maximè dicatur. quemadmodũ Xenocrates beatam vitam & probã demonſtrat eandem *eſſe*, quoniam inter omnes maximè eligenda eſt vita proba, & *vita* beata. vnum enim *eſt* quod eſt maximè eligendum & maximum. Similiter *contingit* & in ceteris eiuſmodi *rebus*.

5 Oportet autẽ vtrumque *eorũ* quæ dicuntur maxima vel maximè eligẽda, eſſe vnum numero. alioqui non probabitur idem *eſſe*. neque enim neceſſe *eſt*, ſi fortiſſimi Græcorũ ſunt Peloponneſij, & Lacedæmonij, eoſdem eſſe Peloponneſios & Lacedæmonios: quia non eſt vnus numero Peloponneſius & Lacedęmonius: ſed neceſſe *eſt* alterum ſub altero cõtineri, quemadmodum Lacedæmonij ſub Pelopõneſiis. alioquin continget *eos* inuicem meliores eſſe, niſi alteri ſub alteris contineantur. neceſſe *eſt* enim Peloponneſios meliores eſſe Lacedæmoniis, ſi quidẽ non continentur alteri ſub alteris: quia ceteris omnibus ſunt meliores. ſimilitérque neceſſe *eſt* Lacedęmonios meliores eſſe Pelopõneſiis: nã & hi ſunt reliquis omnib⁹ meliores. quare ſe inuicẽ meliores efficiũtur. Patet igitur, vnũ numero eſſe debere, *id* quod optimũ & maximũ *eſſe* dicitur, ſi futurũ eſt vt demõſtretur eſſe idẽ. Proinde ne Xenocrates quidẽ demõſtrat: quia vita beata, & *vita* ꝓba, nõ *eſt* vna numero.

καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν, καὶ αἱ φθοραὶ, αἱ αὐταὶ, καὶ τὰ ποιητικὰ, καὶ τὰ φθαρτικά. 4 Σκοπεῖν δὲ, καὶ ὧν θάτερον μάλιστα λέγεται ὁτιοῦν, εἰ καὶ θάτερον τῶν αὐτῶν τούτων, κατὰ τὸ αὐτὸ μάλιστα λέγεται· καθάπερ Ξενοκράτης τὸν εὐδαίμονα βίον, καὶ τὸν σπουδαῖον, ἀποδείκνυσι τὸν αὐτόν· ἐπειδὴ πάντων τῶν βίων αἱρετώτατος ὁ σπουδαῖος, καὶ εὐδαίμων· ἓν γὰρ τὸ αἱρετώτατον, καὶ τὸ μέγιστον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. 5 Δεῖ δ' ἑκάτερον, ἓν ἀριθμῷ εἶναι, τὸ λεγόμενον μέγιστον, ἢ καὶ αἱρετώτατον. εἰ δὲ μὴ, οὐκ ἔσται δεδειγμένον ὅτι ταὐτόν. οὐ γὰρ ἀναγκαῖον, εἰ ἀνδρειότατοι τῶν Ἑλλήνων Πελοποννήσιοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, τοὺς αὐτοὺς εἶναι Πελοποννησίους τοῖς Λακεδαιμονίοις· ἐπειδὴ οὐχ εἷς ἀριθμῷ Πελοποννήσιος καὶ Λακεδαιμόνιος· ἀλλὰ περιέχεσθαι μὲν τὸν ἕτερον ὑπὸ τοῦ ἑτέρου ἀναγκαῖον, καθάπερ οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων. εἰ δὲ μὴ, συμβήσεται ἀλλήλων εἶναι βελτίους, ἐὰν μὴ περιέχωνται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων. ἀναγκαῖον γὰρ τοὺς Πελοποννησίους, βελτίους εἶναι τῶν Λακεδαιμονίων, εἴπερ μὴ περιέχονται οἱ ἕτεροι ὑπὸ τῶν ἑτέρων· πάντων γὰρ τῶν λοιπῶν εἰσὶ βελτίους. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ἀνάγκη βελτίους εἶναι τῶν Πελοποννησίων· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι πάντων τῶν λοιπῶν εἰσὶ βελτίους. ὥστε ἀλλήλων βελτίους γίνονται. δῆλον οὖν, ὅτι ἓν ἀριθμῷ δεῖ εἶναι, τὸ βέλτιστον καὶ μέγιστον λεγόμενον, εἰ μέλλει ὅτι ταὐτὸν ἀποδείκνυσθαι. διὸ καὶ Ξενοκράτης οὐκ ἀποδείκνυσιν· οὐ γὰρ εἷς ἀριθμῷ ὁ εὐδαίμων, καὶ ὁ σπουδαῖος βίος.

ὥστε οὐκ ἀναγκαῖον ταὐτὸν εἶναι, διότι ἄμφω αἱρετώτατοι· ἀλλὰ τὸ ἕτερον ὑπὸ τὸ ἕτερον. 6 Πάλιν σκοπεῖν, εἰ ᾧ θάτερον ταὐτὸν, καὶ θάτερον. εἰ γὰρ μὴ ἀμφότερα τῷ αὐτῷ ταὐτὰ, δῆλον ὅτι οὐδ᾽ ἀλλήλοις. 7 Ἔτι, ἐκ τῶν τούτοις συμβεβηκότων, καὶ οἷς ταῦτα συμβέβηκεν, ἐπισκοπεῖν. ὅσα γὰρ θατέρῳ συμβέβηκε, καὶ θατέρῳ δεῖ συμβεβηκέναι· καὶ οἷς θάτερον αὐτῶν συμβέβηκε, καὶ θάτερον δεῖ συμβεβηκέναι. εἰ δέ τι τούτων διαφωνεῖ, δῆλον ὅτι οὐ ταὐτά. 8 Ὁρᾶν δὲ καὶ, εἰ μὴ ἐν ἑνὶ γένει κατηγορίας ἀμφότερα· ἀλλὰ τὸ μὲν, ποιόν· τὸ δὲ, ποσὸν, ἢ πρός τι δηλοῖ. 9 Πάλιν, εἰ τὸ γένος ἑκατέρου μὴ ταὐτόν· ἀλλὰ τὸ μὲν, ἀγαθόν· τὸ δὲ, κακόν· ἢ τὸ μὲν, ἀρετή· τὸ δὲ, ἐπιστήμη. 10 Ἢ εἰ τὸ μὲν γένος ταὐτὸν, αἱ διαφοραὶ δὲ μὴ αἱ αὐταὶ ἑκατέρου κατηγοροῦνται· ἀλλὰ τοῦ μὲν, ὅτι θεωρητικὴ ἐπιστήμη· τοῦ δὲ, ὅτι πρακτική. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 11 Ἔτι, ἐκ τοῦ μᾶλλον, εἰ τὸ μὲν, δέχεται τὸ μᾶλλον· τὸ δὲ, μή. ἢ εἰ ἄμφω μὲν δέχεται, μὴ ἅμα δέ. καθάπερ ὁ μᾶλλον ἐρῶν, οὐ μᾶλλον ἐπιθυμεῖ τῆς συνουσίας· ὥστε οὐ ταὐτὸν ἔρως καὶ ἐπιθυμία συνουσίας. 12 Ἔτι, ἐκ τῆς προσθέσεως, εἰ τῷ αὐτῷ ἑκάτερον προστιθέμενον, μὴ ποιεῖ τὸ ὅλον ταὐτόν. 13 Ἢ εἰ τοῦ αὐτοῦ ἀφ᾽ ἑκατέρου ἀφαιρεθέντος, τὸ λοιπὸν, ἕτερον. οἷον, εἰ διπλάσιον ἡμίσεος, καὶ πολλαπλάσιον ἡμίσεος, ταὐτὸν ἔφησεν εἶναι. ἀφαιρεθέντος γὰρ ἀφ᾽ ἑκατέρου, τοῦ ἡμίσεος, τὰ λοιπὰ ταὐτὸν ἔδει δηλοῦν· οὐ δηλοῖ δέ· τὸ γὰρ διπλάσιον, καὶ πολλαπλάσιον, οὐ ταὐτὸν δηλοῖ.

Quocirca non *eſt* neceſſe eandẽ
eſſe, eo quòd *ſint* ambæ maximè
eligẽdæ: ſed altera *continetur* ſub
altera. 6 Item conſiderare *opor-* 5
tet, ſi alterum eorũ *quæ ſunt pro-*
poſita, ſit idẽ quod *tertium* quid-
piam, an etiam alterum *ſit idem*
quod illud tertium. niſi enim am-
bo ſint eadem quod idem *quid-*
piam: patet *ea* ne inter ſe quidẽ
eſſe eadem. 7 Præterea conſide- 6
rare *oportet* ex horum accidenti-
bus, & *ex iis* quibus hæc accidũt.
nam quæ alteri accidunt, etiam
alteri accidere debent: & quibus
alterum eorum accidit, etiam al-
terum debet accidere. Si quid
autem horum diſcrepet: patet,
non eſſe eadem. 8 Videre etiam 7
oportet, an non in vno categoriæ
genere ambo *ſint*, ſed alterũ qua-
litatem, alterum quantitatem,
vel ad aliquid *relationem* decla-
ret. 9 Rurſus, an genus vtriuſque 8
non idem *ſit*: ſed alterum *ſit* bo-
num, alterum malum: vel alte-
rum virtus, alterum ſcientia.
10 Vel an idem quidem genus, 9
non tamen eędem differentię v-
triq; attribuãtur: ſed alteri ſcien-
tia contemplatiua, alteri actiua. 10
Similis *eſt* aliorũ ratio. 11 Præter-
ea ex eo quod magis *eſt*, *argui po-*
terit, ſi alterum recipiat intentio-
nem, alterum non *item*: vel am-
bo quidem recipiant, non tamẽ
ſimul. quemadmodum qui ma-
gis amat, non magis cupit con-
cumbere[a]: itaque non idem *eſt*
amor, atque cupiditas concum-
bẽdi. 12 Præterea ex adiectione, 11
ſi vtrũque eidem adiectũ, nõ ef-
ficiat idẽ totum. 13 Vel ſi eadẽ re 12
ab vtroque detracta, quod reli-
quum *eſt*, diuerſum *eſt*. vt ſi *quis*
dixerit duplum dimidij, & multiplum ſimpli, idem eſſe. nam ſi ab vtroq; detrahatur dimidium: ea quæ reliqua ſunt, idem declarare[b] deberẽt: nec tamen declarant: duplum enim & multiplum non declarant eandẽ rem.

a Appetit concubitum.

b Significare.

13 14 Conſiderare[a] autẽ *oportet*, non ſolùm an iam aliquid impoſſibile accidat propter theſim, ſed etiam an eſſe poſſit ex hypotheſi. vt iis *accidit*, qui inane & aëris plenum, idẽ eſſe aſſerũt. patet enim, ſi aër exeat, nihilo minùs, immo magis inane fore, plenum verò aëris ampliùs nõ fore. Quo circa ſuppoſito aliquo, ſeu vero, ſeu falſo, (nihil enim refert) alterũ eorũ tollitur, alterũ non *item*.
14 quare non idẽ *ſunt*. 13 Vt autẽ vniuerſaliter dicã, ex iis quæ quomodocumq; vtriq; attribuũtur, & quibus hæc attribuuntur, cõſiderare *oportet*, an alicubi diſcrepẽt. nã quæ alteri attribuũtur, alteri quoq; attribui debẽt: & quibus alterũ attribuitur, etiã alterũ
15 attribui debet. 16 Præterea, quia multis modis idẽ dicitur, cõſiderare *oportet*, an alio[b] quodã modo eadẽ ſint. nã quæ genere vel ſpecie *ſunt* eadẽ, non neceſſe *eſt etiã* numero eadẽ eſſe. conſiderabimus autẽ, vtrùm ita[c] ſint eadẽ, an ſecus.
16 17 Prꝑterea, an poſſit alterum ſine altero eſſe: *ſic* enim
17 idẽ non erunt. 18 Loci igitur ad idem[d] *pertinentes*, tot dicuntur.

a Vide lib. 1. Prior. Analyt. cap. 15. partic. 9.

b Quàm dixerit is qui theſim defendit.

c Vt in theſi poſitum eſt.

d Ad quæſtionẽ an ſit idem.

14 Σκοπεῖν δὲ, μὴ μόνον εἰ ἤδη τι συμβαίνει ἀδύνατον διὰ τῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ εἰ δυνατὸν ἐξ ὑποθέσεως ὑπάρξαι· καθάπερ τοῖς τὸ κενὸν, καὶ τὸ πλῆρες ἀέρος, ταὐτὸν φάσκουσιν εἶναι. δῆλον γὰρ, ὅτι ἐὰν ἐξέλθῃ ὁ ἀὴρ, κενὸν μὲν οὐχ ἧττον, ἀλλὰ μᾶλλον ἔσται· πλῆρες δὲ ἀέρος οὐκέτι ἔσται. ὥστε ὑποτεθέντος τινὸς, εἴτε ψευδοῦς, εἴτε ἀληθοῦς, (οὐδὲν γὰρ διαφέρει) τὸ μὲν ἕτερον ἀναιρεῖται αὐτῶν· τὸ δ' ἕτερον, οὔ. ὥστ' οὐ ταὐτόν. 15 Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ἐκ τῶν ὁπωσοῦν ἑκατέρου κατηγορουμένων, καὶ ὧν ταῦτα κατηγορεῖται, σκοπεῖν, εἴ που διαφωνεῖ. ὅσα γὰρ θατέρου κατηγορεῖται, καὶ θατέρου κατηγορεῖσθαι δεῖ· καὶ ὧν θάτερον κατηγορεῖται, καὶ θάτερον κατηγορεῖσθαι δεῖ. 16 Ἔτι, ἐπεὶ πολλαχῶς ταὐτὸ λέγεται, σκοπεῖν, εἰ καθ' ἕτερόν τινα τρόπον ταὐτά ἐστι. τὰ γὰρ εἴδει, ἢ γένει ταὐτὰ, οὐκ ἀνάγκη ἀριθμῷ ταὐτὰ εἶναι. ἐπισκοποῦμεν δὲ, πότερον οὕτω ταὐτὰ, ἢ οὐχ οὕτως. 17 Ἔτι, εἰ δυνατὸν θάτερον ἄνευ θατέρου εἶναι. οὐ γὰρ ἂν εἴη ταὐτόν. 18 Οἱ μὲν οὖν πρὸς τὸ ταὐτὸν τόποι, τοσοῦτοι λέγονται.

An locis proximè expoſitis vti liceat, cùm de definitione diſſeritur.

CAP. II.

1 *De locis qui vim habent refellendi.* 2 *De iis qui vim habent confirmandi.* 3 *Epilogus.*

PAtet aũt ex iis q̃ dicta fuerũt, oẽs locos ad idẽ[e] *pertinẽtes*, qui vim habẽt euertẽdi, etiam ad definitionẽ *refutandã* vtiles *eſſe*[f], quẽadmodũ antea[g] dictũ fuit. niſi enim & nomẽ & oratio[h] idem declarẽt, cõſtat eã orationẽ quæ tradita eſt, nõ eſſe definitionem. 2 *Eorũ* autẽ locorũ qui ad cõfirmandũ valent, nullus vtilis *eſt* ad definitionẽ *confirmandam*, nõ. n. ſatis eſt probare idẽ *eſſe*, qđ orationi, & *quod* nomini ſubiectũ *eſt*,

CAP. II.
e Ad quæſtionẽ an ſit idem.

f Valere.
g Lib. 1. cap. 5. partic. 4.
h Definitio.

ΔΗλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἅπαντες οἱ πρὸς τὸ ταὐτὸν ἀνασκευαστικοὶ τόποι, καὶ πρὸς ὅρον χρήσιμοι, καθάπερ ἔμπροσθεν εἴρηται. εἰ γὰρ μὴ ταὐτὸν δηλοῖ τό, τε ὄνομα καὶ ὁ λόγος, δῆλον ὅτι οὐκ ἂν εἴη ὁρισμὸς ὁ ἀποδοθεὶς λόγος. 2 Τῶν δὲ κατασκευαστικῶν τόπων οὐδεὶς χρήσιμος πρὸς ὅρον. οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ δεῖξαι ταὐτὸν, τὸ ὑπὸ τὸν λόγον, καὶ τοὔνομα,

πρὸς τὸ

πρὸς τὸ κατασκευάσαι ἔστιν ὁρισμός. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα δεῖ ἔχειν τὰ παρηγγελμένα τὸν ὁρισμόν.

3 Ἀναιρεῖν μὲν οὖν ὅρον οὕτως, καὶ διὰ τούτων, ἀεὶ πειρατέον.

ad definitionem confirmandam: ſed & cetera omnia quæ præcepta ſunt, definitionem habere oportet. 3 Refutare igitur definitionem hoc modo, & ex his, ſemper tentandum *eſt*.

DE DEFINITIONE CONFIRMANDA.

TRACTATVS II. CAP. III.

1 ¶ Protheoria. Neminẽ, aut paucos definitionem ſyllogiſmo concludere. 2 Definitionẽ ſyllogiſmo cõcludi poſſe. 3 ¶ Loci. 4 Ab oppoſitis. 5 id eſt, vel à tota definitione, 6 vel à partibus. 10 A caſibus & coniugatis. 11 A proportione. 12 Ab eo quod eſt magis. A ſimili.

ἘΑΝ δὲ κατασκευάζειν βουλώμεθα, πρῶτον μὲν εἰδέναι δεῖ, ὅτι οὐδεὶς, ἢ ὀλίγοι τῶν διαλεγομένων, ὅρον συλλογίζονται, ἀλλὰ πάντες ὡς ἀρχὴν τὸ τοιοῦτον λαμβάνουσιν· οἷον, οἵ τε περὶ γεωμετρίαν, καὶ ἀριθμοὺς, καὶ τὰς ἄλλας τὰς τοιαύτας μαθήσεις.

2 Εἶθ᾽, ὅτι δι᾽ ἀκριβείας μὲν, ἄλλης ἐστὶ πραγματείας ἀποδοῦναι, καὶ τί ἐστιν ὅρος, καὶ πῶς ὁρίζεσθαι δεῖ. νῦν δ᾽, ὅσον ἱκανὸν πρὸς τὴν παροῦσαν χρείαν, τοσοῦτον μόνον λεκτέον, ὅτι δυνατὸν γενέσθαι ὁρισμοῦ, καὶ τοῦ τί ἦν εἶναι, συλλογισμόν. εἰ γάρ ἐστιν ὅρος, λόγος ὁ τὸ τί ἦν εἶναι τῷ πράγματι δηλῶν· καὶ δεῖ τὰ ἐν τῷ ὅρῳ κατηγορούμενα, καὶ ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος μόνα κατηγορεῖσθαι. (κατηγορεῖται δὲ ἐν τῷ τί ἐστι, τὰ γένη, καὶ αἱ διαφοραὶ) φανερὸν, ὡς εἴ τις λάβοι ταῦτα, ἃ μόνον ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖται, ὅτι ὁ ταῦτα ἔχων λόγος, ὅρος ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη· οὐ γὰρ ἐνδέχεται ἕτερον εἶναι ὅρον τοῦ πράγματος· ἐπειδὴ οὐδὲν ἕτερον ἐν τῷ τί ἐστι, πράγματος κατηγορεῖται. ὅτι μὲν οὖν ἐγχωρεῖ συλλογισμὸν ὅρου γενέσθαι, φανερόν. 3 Ἐκ τίνων δὲ δεῖ κατασκευάζειν, διώρισται μὲν ἐν ἑτέροις ἀκριβέστερον

QVOD ſi cõfirmare velimus, primùm ſcire oportet neminẽ aut paucos eorũ qui diſputãt, definitionẽ ſyllogiſmo cõcludere, ſed omnes eã pro principio ſumere: quẽadmodũ *faciũt* qui circa geometriã, & *qui circa* numeros, & *qui circa* alias eiuſmodi diſciplinas *verſantur*. 2 Deinde *ſciendũ eſt*, alius eſſe tractationis exquiſitè exponere, & quid ſit definitio, & quomodo definire oporteat. nũc verò, quod in vſum preſentẽ ſufficit, hoc tãtùm dicendum *eſt*, ſyllogiſmo cõcludi poſſe definitionẽ & quiditatẽ. nam ſi definitio eſt oratio quæ declarat rei quiditatẽ: & oportet ea quæ in definitione attribuuntur, etiã in *quæſtione* quid eſt, rei ſola attribui: (attribuũtur autẽ in *quæſtione* quid eſt, genera & differẽtiæ) perſpicuũ *eſt*, ſi quis ſumpſerit ea tantũmodò quę in *quæſtione* quid eſt rei attribuũtur, orationẽ quæ hæc ipſa continet, neceſſariò eſſe definitionẽ, quia non poteſt eſſe alia rei definitio: cùm nihil aliud in *quæſtione* quid eſt, rei attribuatur. Definitionem igitur ſyllogiſmo concludi poſſe perſpicuum *eſt*. 3 Ex quibus autem oportеat eam cõſtruere, definitũ[a] fuit in aliis[b] *libris* exquiſitiùs[c].

a Determinatũ, expoſitum.
b Lib. 2. Poſter. Analyt. cap. 13. & 14.
c Accuratius, ſubtiliùs.

quod verò ad ꝓpoſitã methodũ
1 *attinet*, hi loci vtiles ſunt. 4 Conſiderandum enim eſt in contrariis, & aliis oppoſitis, & totas orationes, & per partes inſpiciendo. 5 Nam ſi oppoſita *oratio eſt* oppoſitæ *rei definitio*, etiam *orationem* eam quę dicta eſt, *rei* propoſitæ *definitionẽ* eſſe neceſſe *eſt*. Quoniã autem contrariorũ plures ſunt connexiones, ſumenda *eſt* ex contrariis ea quæ maximè videri poſſit contraria definitio. Totę igitur orationes, quemadmodũ dictum eſt, conſiderandæ *ſunt*. 6 Per partes autem ſic: Primùm *oſtenditur* genus quod traditum fuit, rectè traditũ eſſe. ſi enim contrarium *eſt* in cõtrario *genere*: quod autem propoſitum fuit, non eſt in eodem: proculdubio erit in contrario: quia neceſſe *eſt* contraria vel in eodẽ genere, vel in contrariis generibus eſſe. Ac differentias quoque cõtrarias attribui cõtrariis cenſemus: vt albo & nigro. nam illud diſſipandi, hoc colligendi aſpectum vim habet. quare ſi cõtrario contrariæ *differentiæ* attribuũtur: certè ei quod propoſitũ eſt, traditæ differentiæ attribuẽtur. Quocirca cùm & genus & differentiæ rectè traditę ſint, patet eam, quæ data eſt, definitione eſſe. 7 An non neceſſe *eſt* contrariis contrarias differentias attribui, niſi in eodem genere cõtraria ſint? quorum autem genera contraria *ſunt*, nihil prohibet eandem differentiã de ambobus dici; veluti de iuſtitia & iniuſtitia; etenim illa *eſt* virtus, hæc *eſt* vitium animæ. quapropter illud *verbũ*, animæ, *quod eſt* differẽtia, de ambobus dicitur: quoniã corporis quoq; eſt virtus & vitium. 8 At certè hoc verũ *eſt*, cõtrariorũ vel cõtrarias vel eaſdẽ differentias eſſe.

πρὸς δὲ τὴν προκειμένην μέθοδον, οἱ αὐτοὶ τόποι χρήσιμοι. 4 Σκεπτέον γὰρ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ ὅλους τοὺς λόγους, καὶ κατὰ μέρος ἐπισκοποῦντα. 5 Εἰ γὰρ ὁ ἀντικείμενος, τοῦ ἀντικειμένου· καὶ τὸν εἰρημένον, τοῦ προκειμένου ἀνάγκη εἶναι. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐναντίων πλείους συμπλοκαί, ληπτέον ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁποῖος ἂν μάλιστα φανείη ὁ ἐναντίος ὁρισμός. ὅλους μὲν οὖν τοὺς λόγους, καθάπερ εἴρηται, σκεπτέον. 6 Κατὰ μέρος δὲ ὧδε. Πρῶτον μὲν οὖν, ὅτι τὸ ἀποδοθὲν γένος, ὀρθῶς ἀποδέδοται. εἰ γὰρ τὸ ἐναντίον, ἐν τῷ ἐναντίῳ· τὸ δὲ προκείμενον μή ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ· δῆλον ὅτι ἐν τῷ ἐναντίῳ ἂν εἴη· ἐπειδὴ ἀνάγκη τὰ ἐναντία, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τοῖς ἐναντίοις γένεσιν εἶναι. καὶ τὰς διαφορὰς δὲ τὰς ἐναντίας, τῶν ἐναντίων ἀξιοῦμεν κατηγορεῖσθαι, καθάπερ λευκοῦ καὶ μέλανος· τὸ μὲν γάρ, διακριτικόν· τὸ δέ, συγκριτικὸν ὄψεως. ὥστε, εἰ τοῦ ἐναντίου αἱ ἐναντίαι κατηγοροῦνται, τοῦ προκειμένου αἱ ἀποδοθεῖσαι κατηγοροῖντο ἄν. ὥστε, ἐπεὶ καὶ τὸ γένος καὶ αἱ διαφοραὶ ὀρθῶς ἀποδέδονται, δῆλον ὅτι ὁρισμὸς ἂν εἴη ὁ ἀποδοθείς. 7 Ἢ οὐκ ἀναγκαῖον, τῶν ἐναντίων τὰς ἐναντίας διαφορὰς κατηγορεῖσθαι, ἐὰν μὴ ἐν τῷ αὐτῷ γένει τὰ ἐναντία ᾖ; ὧν δὲ τὰ γένη ἐναντία, οὐδὲν κωλύει τὴν αὐτὴν διαφορὰν κατ' ἀμφοῖν λέγεσθαι· οἷον, κατὰ δικαιοσύνης, καὶ ἀδικίας· τὸ μὲν γάρ, ἀρετή· τὸ δέ, κακία ψυχῆς. ὥστε τὸ ψυχῆς διαφορά, ἐπ' ἀμφοῖν λέγεται. ἐπεὶ καὶ σώματός ἐστιν ἀρετή, καὶ κακία. 8 Ἀλλ' οὖν τοῦτό γε ἀληθές, ὅτι τῶν ἐναντίων, ἢ αἱ ἐναντίαι, ἢ αἱ αὐταὶ διαφοραί εἰσιν.

εἰ οὖν τοῦ

εἰ οὖν τῷ ἐναντίῳ ἡ ἐναντία κατηγορεῖται, τούτου δὲ μή. δῆλον ὅτι ἡ εἰρημένη τούτου ἂν κατηγοροῖτο. 9 Καθόλου δὲ εἰπεῖν, εἴπερ ὁ ὁρισμός ἐστιν ἐκ γένους καὶ διαφορῶν, ἂν ᾖ τοῦ ἐναντίου ὁ ὁρισμὸς φανερός, καὶ ὁ τοῦ προκειμένου ὁρισμὸς φανερὸς ἔσται. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐναντίον, ἢ ἐν τῷ αὐτῷ γένει, ἢ ἐν τῷ ἐναντίῳ· ὁμοίως δὲ καὶ αἱ διαφοραὶ, ἢ αἱ ἐναντίαι τῶν ἐναντίων, ἢ αἱ αὐταὶ κατηγοροῦνται· δῆλον ὅτι τοῦ προκειμένου ἤτοι τὸ αὐτὸ γένος ἂν κατηγοροῖτο, ὅπερ καὶ τοῦ ἐναντίου· αἱ δὲ διαφοραὶ, ἐναντίαι, ἢ πᾶσαι, ἢ τινὲς, αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ αὐταί· ἢ ἀνάπαλιν, αἱ μὲν διαφοραὶ, αἱ αὐταί, τὰ δὲ γένη, ἐναντία· ἢ ἄμφω, ἐναντία, καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί. ἀμφότερα μὲν γὰρ ταὐτὰ εἶναι οὐκ ἐνδέχεται. εἰ δὲ μή, ὁ αὐτὸς ὁρισμὸς τῶν ἐναντίων ἔσται. 10 Ἔτι, ἐκ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συστοίχων. ἀνάγκη γὰρ ἀκολουθεῖν τὰ γένη τοῖς γένεσι, καὶ τοὺς ὅρους τοῖς ὅροις. οἷον, εἰ ἡ λήθη ἐστὶν ἀποβολὴ ἐπιστήμης· καὶ τὸ ἐπιλανθάνεσθαι, ἀποβάλλειν ἐπιστήμην ἔσται· καὶ τὸ ἐπιλελῆσθαι, ἀποβεβληκέναι ἐπιστήμην. ἑνὸς οὖν ὁποιουοῦν τῶν εἰρημένων ὁμολογηθέντος, ἀνάγκη καὶ τὰ λοιπὰ ὁμολογεῖσθαι. ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ ἡ φθορὰ, διάλυσις οὐσίας· καὶ τὸ φθείρεσθαι, διαλύεσθαι οὐσίαν· καὶ τὸ φθαρτικὸν, διαλυτικόν. εἴ γε τὸ φθαρτικὸν, διαλυτικὸν οὐσίας· καὶ ἡ φθορὰ, διάλυσις οὐσίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε ἑνὸς ὁποιουοῦν ληφθέντος, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα ὁμολογεῖται. 11 Καὶ ἐκ τῶν ὁμοίως ἐχόντων πρὸς ἄλληλα. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν, ποιητικὸν ὑγιείας· καὶ τὸ εὐεκτικὸν, ποιητικὸν εὐεξίας ἔσται. καὶ τὸ ὠφέλιμον, ποιητικὸν ἀγαθοῦ. ὁμοίως γὰρ

Si igitur contrario contraria attribuitur, huic verò non iuē, patet eam quæ dicta fuit, huic attribui. 9 Et vt vniuerſaliter dicam, cùm definitio cōſtet ex genere & differentiis, ſi rei contrariæ definitio perſpicua ſit, etiam rei propoſitę definitio perſpicua erit. Cùm enim contrarium vel in eodem genere, vel in cōtrario *ſit*; ſimiliterque differentiæ vel contrariæ contrariis, vel eædem attribuantur: manifeſtum *eſt*, rei propoſitæ aut idem genus attribui, quod & contrariæ attribuitur, differentias verò contrarias vel omnes, vel quaſdam *tantùm*, cùm reliquæ *ſint* eædem: aut contrà differentias eaſdem, genera autem contraria: aut vtraque cōtraria, *nēpe* & genera & differentias. vtraque enim eadē eſſe non poſſunt: alioqui eadem erit definitio contrariorum. 10 Præterea *ducenda ſunt argumenta* à caſibus & cōiugatis. neceſſe *eſt* enim cōſequentia eſſe genera generibus, ac definitiones definitionib⁹. vtputa ſi obliuio eſt abiectio ſciētiæ: etiā obliuiſci erit abiicere ſcientiā: & oblitum eſſe, abiециſſe ſciētiam. vno igitur quouis eorum, quæ dixi, cōceſſo, neceſſe eſt etiā reliqua concedere. Similitérque ſi interitus *eſt* diſſolutio eſſentiæ: etiā interire *erit* diſſolui eſſentiam: & quod habet vim interimendi, habebit vim diſſoluēdi. item ſi id quod habet vim interimendi, habet vim diſſoluendi eſſentiam, etiam interitus *erit* diſſolutio eſſentiæ. Similis *eſt* aliorum ratio. Quare vno quouis ſumpto, etiā reliqua omnia conceduntur. 11 Ex iis quoque *argui poteſt*, quæ ſimiliter ſunt affecta inter ſe. nam ſi ſalubre habet vim efficiendi ſanitatem: id etiam quod valet ad firmam corporis conſtitutionem, habebit vim efficiendi firmam corporis conſtitutionē: & quod vtile eſt, vim habebit efficiendi bonum. quoniā vnúquod-

2

3

que eorum quę dixi, ſimiliter affectum eſt ad proprium finem. quare ſi vnius eorum definitio eſt, habere vim efficiendi finem, etiã vniuſcuiuſque reliquorũ hęc
4 erit definitio. 12 Præterea *ducenda ſunt argumẽta* ex eo, quod magis, & ex eo quod æquè *eſt*, quot modis licet confirmare, duobus ad duo cõparatis. veluti ſi magis hęc huius, quàm illa illius definitio *eſt*: quæ autem minùs *eſſe* videtur, definitio eſt: etiam *ea* quæ magis *videtur, definitio erit*. Item ſi æquè hæc huius, & illa illi⁹ *definitio eſt*: ſi altera alterius *eſt*, etiã reliqua reliqui *erit*. 13 Vna autem definitione cum duabus *rebus* cõparata, aut duabus definitionibus cũ vna *re*, non *eſt* vtilis *hæc* conſideratio ex eo quod magis *eſt*: quia nec vna duarum *rerum*, nec duæ eiuſdem *rei* definitiones eſſe poſſunt.

ἕκαστον τῶν εἰρημένων πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος ἔχει. ὥστε εἰ ἑνὸς αὐτῶν ὁρισμός ἐστι, τὸ ποιητικὸν εἶναι τοῦ τέλους· καὶ τῶν λοιπῶν ἑκάστου οὗτος ἂν εἴη ὁρισμός. 12 Ἔτι, ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίως, ὁσαχῶς ἐνδέχεται κατασκευάζειν, δύο πρὸς δύο συγκρίνοντα. οἷον, εἰ μᾶλλον ὅδε τοῦδε, ἢ ὅδε τοῦδε ὁρισμός· ὁ δὲ ἧττον δοκῶν, ὁρισμός ἐστι· καὶ ὁ μᾶλλον. καὶ εἰ ὁμοίως ὅδε τοῦδε, καὶ ὅδε τοῦδε· εἰ ὁ ἕτερος, τοῦ ἑτέρου· καὶ ὁ λοιπὸς, τοῦ λοιποῦ. 13 Ἑνὸς δὲ ὁρισμοῦ πρὸς δύο συγκρινομένου, ἢ δύο ὁρισμῶν πρὸς ἕνα, οὐδὲν χρήσιμος ἡ ἐκ τοῦ μᾶλλον ἐπίσκεψις· οὔτε γὰρ ἕνα δυοῖν, οὔτε δύο τοῦ αὐτοῦ ὅρους δυνατὸν εἶναι.

COMMVNIA DE OMNIBVS PROBLEMATIS TRACT. III.

De locis præcipuis, & maximè vtilibus. CAP. IV.

MAXIME autẽ locorum *omniũ* apti ſunt ij, quos nunc dixi, necnõ ex caſibus, & coniugatis: ideóq; maximè *memoria* tenere, & in prõptu habere oportet hos *locos*: (vtiliſſimi enim *ſunt* ad plurima *problemata*) atq; etiam ex ceteris eos, qui *ſunt* maximè cõmunes: quoniã inter reliquos *ſunt* efficaciſſimi. cuiuſmodi *eſt* reſpicere ad ſingularia: itẽ in ſpeciebus cõſiderare, an *eis* conueniat definitio, quoniã ſpecies eſt ſynonyma: (eſt autẽ vtilis hic locus aduerſus eos, qui ponũt ideas eſſe, quemadmodũ antea dictũ fuit) præterea *videre*, an nomen per tranſlationem dixit: aut idẽ ſibi ipſi attributũ ſit quaſi diuerſum. & ſi quis alius locus eſt communis & efficax, eo vtendum *eſt*.

ΕΙΣΙ δὲ ἐπικαιρότατοι τῶν τόπων, οἵ τε νῦν εἰρημένοι, καὶ οἱ ἐκ τῶν πτώσεων, καὶ τῶν συστοίχων. διὸ καὶ δεῖ μάλιστα κατέχειν καὶ προχείρους ἔχειν τούτους· (χρησιμώτατοι γὰρ πρὸς πλεῖστα) καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς μάλιστα κοινούς· οὗτοι γὰρ ἐνεργότατοι τῶν λοιπῶν· οἷον, τό, τε ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ καθ᾽ ἕκαστα, καὶ ἐπὶ τῶν εἰδῶν σκοπεῖν, εἰ ἐφαρμόττει ὁ λόγος, ἐπειδὴ συνώνυμον τὸ εἶδός ἐστιν· (ἔστι δὲ χρήσιμος ὁ τόπος πρὸς τοὺς τιθεμένους ἰδέας εἶναι, καθάπερ πρότερον εἴρηται) ἔτι, εἰ μεταφέρων εἴρηκε τοὔνομα· ἢ αὐτὸ αὑτοῦ κατηγόρησεν, ὡς ἕτερον. καὶ εἴ τις ἄλλος κοινὸς καὶ ἐνεργὸς τῶν τόπων ἐστὶ, τούτῳ χρηστέον.

De facultate, vel difficultate argumentandi.

CAP. V.

1 ¶ Vtrùm problema faciliùs confirmetur, an refellatur. De definitione quæ faciliùs euertitur quàm confirmatur: cùm quia difficile eſt ſumere propoſitiones, ex quibus confirmatur: 2 tū etiam quia plura probanda ſunt, cum confirmatur, quàm cùm refellitur. ſi quidem omnes partes definitionis confirmari debent, vnam reprehendi ſufficit. 3 præterea ſyllogiſmo vniuerſali tantùm confirmatur definitio, & particulari quoque refutatur. item reciprocari debet cū definito. 4 & ſoli definito conuenire. 5 De proprio, & de genere. 6 Proprium faciliùs reprehendi, quàm confirmari: quia omnes partes confirmari debent, vnam reprehendi ſatis eſt: 7 item quia proprium omni, & ſoli conuenire debet, 8 Genus faciliùs refelli, quàm probari: quia cōfirmari debet ſyllogiſmo vniuerſali, refelli autem poteſt etiam ſyllogiſmo particulari: 9 item quia non confirmatur, niſi probetur ineſſe vt genus: refellitur autem & ſi ſimpliciter probetur nō ineſſe. 10 Eorum quæ dicta ſunt, confirmatio à ſimili. 11 De accidente. 12 ¶ Collatio diuerſorum problematum. Definitionem facillimè reprehendi, quia multæ conditiones in ea requiruntur, 13 & quia loci aliorum problematum ad definitionem transferri poſſunt. 14 difficillimè autem confirmari. 15 De proprio. 16 De accidente, quod facillimè confirmatur, 17 & difficillimè euertitur. 18 ¶ Epilogus.

Ὅτι δὲ χαλεπώτερον, κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν ὅρον, ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα ῥηθησομένων φανερόν. καὶ γὰρ ἰδεῖν αὐτὸν, καὶ λαβεῖν παρὰ τῶν ἐρωτωμένων τὰς τοιαύτας προτάσεις, οὐκ εὐπετές· οἷον, ὅτι τῶν ἐν τῷ ἀποδοθέντι λόγῳ, τὸ μὲν, γένος· τὸ δὲ, διαφορά· καὶ ὅτι ἐν τῷ τί ἐστι, τὸ γένος μόνον, καὶ αἱ διαφοραὶ κατηγοροῦνται. ἄνευ δὲ τούτων ἀδύνατον ὁρισμοῦ γενέσθαι συλλογισμόν. εἰ γάρ τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ τί ἐστι τοῦ πράγματος κατηγορεῖται, ἄδηλον, πότερον ὁ ῥηθεὶς, ἢ ἕτερος αὐτοῦ ὁρισμός ἐστιν. ἐπειδὴ ὁρισμός ἐστι λόγος, ὁ τὸ τί ἦν εἶναι σημαίνων.

2 Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶνδε. ῥᾷον γὰρ, ἓν συμπεραίνεσθαι, ἢ πολλά. ἀναιροῦντι μὲν οὖν, ἀπόχρη πρὸς ἓν διαλεχθῆναι· ἓν γὰρ ὁποιονοῦν ἀνασκευάσαντες, ἀνῃρηκότες ἐσόμεθα τὸν ὅρον. κατασκευάζοντι δὲ, πάντα ἀνάγκη συμβιβάζειν ὅτι ὑπάρχει τὰ ἐν τῷ ὅρῳ. 3 Ἔτι, κατασκευάζοντι μὲν, καθόλου οἰστέον συλλογισμόν.

CAP. III.

Difficiliùs autem cōfirmari quàm euerti definitionē, ex iis, quæ deinceps dicētur, perſpicuū *erit*. nā & ipſū *interrogantem* videre, & ab iis, qui interrogantur, ſumere huiuſmodi propoſitiones[a], non facile *eſt*: vtpută eorum, quæ in tradita definitione *continentur*, aliud *eſſe* genus, aliud differentiā: & in *quæſtione* quid eſt, attribui tantummodo genus & differentiā. ſine his autē *propoſitionibus* nō poteſt definitio ſyllogiſmo cōcludi. nā ſi & quædam alia rei attribuuntur in *quæſtione* quid eſt: nō conſtat, eáne quæ dicta eſt, an altera ſit eius definitio: quādoquidem definitio eſt oratio quiditatē declarans [b]. 2 Sed & ex his [c] maniſeſtū *eſt* [d]. facilius *eſt* enim, vnū cōcludere, quàm multa. ac refellenti quidē ſufficit cōtra vnā *definitionis partē* diſputare. nā ſi vnā qualemcumque refutauerimus, euerſa erit definitio. confirmanti autē neceſſe *eſt ea* omnia coagmentare & probare ineſſe, quæ in definitione *poſita ſunt*. 3 Præterea qui confirmat, vniuerſalem ſyllogiſmum afferre debet.

a Ex quibus definitio confirmatur.

b Vna autē eſt cupiditas & eſ-

c Quæ mox dicentur.

d Faciliùs refutari quàm cōfirmari definitionem.

nam quibus nomen, *iis* omnibus etiam definitionẽ attribui oportet: & præterea viciſſim quibus definitio, etiam nomen, ſi propria futura eſt *ea* definitio quæ tradita eſt. Ei verò qui refellit, nõ *eſt* neceſſe probare vniuerſale: ſufficit enim, ſi probet definitionem de aliquo eorũ quæ ſub nomine *cõtinentur*, nõ verè dici. Sed & ſi vniuerſaliter refellere oporteat: ne ſic quidẽ reciprocatio *eſt* neceſſaria in refutatione. ſatis enim eſt, eũ qui refutat vniuerſaliter, oſtendere cuidam *eorum* quibus nomẽ attribuitur, definitionẽ non attribui. contrà autẽ non neceſſe *eſt* oſtendere, quibus definitio nõ attribuitur, ne nomen quidẽ *attribui*. 4 Præterea & ſi omni *ei* cõueniat quod ſub nomine *continetur*, non tamen ſoli: euerſa erit definitio.

5 Similis eſt & proprij & generis ratio. vtraque enim refellere, quàm confirmare, facilius eſt.

6 *Quod* quidem de proprio perſpicuum *eſt* ex iis quæ dicta ſunt: quia plerumque *verborum* coniunctione propriũ traditur. itaque refellere licet *vel* vno *verbo* reprehenſo: eum verò qui confirmat, omnia ſyllogiſmo concludere neceſſe *eſt*. 7 Ferè autẽ reliqua omnia, quæ ad definitionem *pertinent*, etiam ad propriũ aptari poſſunt. nã qui confirmat, oſtendere debet *orationem* ijs omnibus conuenire, quæ ſub nomine *continentur*. refellenti autem ſatis eſt oſtendere vni non conuenire. ſed etſi omni conueniat, non tamen ſoli, ſic quoque euerſum erit, quemadmodũ & in definitione dicebatur.

8 De genere autem *hinc apparet*: quia confirmatur vno modo. *id eſt*, ſi ꝓbetur omni ineſſe:

δεῖ γὰρ καὶ παντὸς οὗ τοὔνομα, κατηγορεῖσθαι τὸν ὅρον· καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ἀντιστρέφειν, καθ' οὗ τὸν λόγον, καὶ τοὔνομα, εἰ μέλλει ἴδιος εἶναι ὁ ἀποδοθεὶς ὅρος. ἀνασκευάζοντα δὲ, οὐκ ἀνάγκη δεῖξαι τὸ καθόλου· ἀπόχρη γὰρ τὸ δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀληθεύεται περί τινος τῶν ὑπὸ τοὔνομα, ὁ λόγος. εἴτε καὶ καθόλου δέοι ἀνασκευάσαι, οὐδ' ὣς τὸ ἀντιστρέφειν ἀναγκαῖον ἐπὶ τοῦ ἀνασκευάζειν· ἀπόχρη γὰρ ἀνασκευάζοντα καθόλου, τὸ δεῖξαι, ὅτι κατά τινος ὧν τοὔνομα κατηγορεῖται, ὁ λόγος οὐ κατηγορεῖται. τὸ δ' ἀνάπαλιν, οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς τὸ δεῖξαι, ὅτι καθ' ὧν ὁ λόγος μὴ κατηγορεῖται, οὐδὲ τοὔνομα. 4 Ἔτι, εἰ καὶ παντὶ ὑπάρχει τῶν ὑπὸ τοὔνομα, μὴ μόνῳ δὲ, ἀνῃρημένος ὑπάρχει ὁ ὁρισμός. 5 Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ γένος ἔχει· ἐν ἀμφοτέροις γὰρ ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν, ῥᾷον. 6 Περὶ μὲν οὖν τοῦ ἰδίου, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐν συμπλοκῇ τὸ ἴδιον ἀποδίδοται. ὥστε ἀνασκευάζειν μὲν ἔστιν, ἓν ἀνελόντα· κατασκευάζοντα δὲ, πάντα συλλογίζεσθαι ἀνάγκη. 7 Σχεδὸν δὲ πάντα τὰ λοιπὰ, ὅσα πρὸς τὸν ὁρισμὸν, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἁρμόσει λέγεσθαι. παντί τε γὰρ δεῖ τῶν ὑπὸ τοὔνομα, τὸν κατασκευάζοντα δεικνύναι ὅτι ὑπάρχει. ἀνασκευάζοντα δὲ, ἀπόχρη ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον· εἰ δὲ καὶ παντὶ ὑπάρχει, μὴ μόνῳ δὲ, καὶ οὕτως ἀνασκευασμένον γίνεται, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ ἐλέγετο. 8 Περὶ δὲ τοῦ γένους, ὅτι κατασκευάζοντα μὲν, ἀνάγκη μοναχῶς παντὶ δείξαντα ὑπάρχειν ἀνασκευ-

ἀνασκευάζοντα δὲ, διχῶς· καὶ γὰρ εἰ μηδενὶ, καὶ εἰ τινὶ δέδεικται μὴ ὑπάρχον, ἀνήρηται τὸ ἐν ἀρχῇ.

9 Ἔτι, κατασκευάζοντι μὲν, οὐκ ἀπόχρη ὅτι ὑπάρχει, δεῖξαι· ἀλλὰ καὶ ὅτι ὡς γένος ὑπάρχει, δεικτέον· ἀνασκευάζοντι δὲ, ἱκανὸν τὸ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον, ἢ τινὶ, ἢ μηδενί.

10 Ἔοικε δὲ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ διαφθεῖραι τοῦ ποιῆσαι ῥᾷον, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων τὸ ἀνασκευάσαι τοῦ κατασκευάσαι. 11 Ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος, τὸ μὲν καθόλου, ῥᾷον ἀνασκευάζειν, ἢ κατασκευάζειν· κατασκευάζοντα μὲν γὰρ, δεικτέον ὅτι παντί· ἀνασκευάζοντα δὲ, ἀπόχρη ἑνὶ δεῖξαι μὴ ὑπάρχον. τὸ δὲ ἐπὶ μέρους, ἀνάπαλιν· ῥᾷον γὰρ κατασκευάσαι, ἢ ἀνασκευάσαι· κατασκευάζοντι μὲν γὰρ, ἀπόχρη τὸ δεῖξαι τινὶ ὑπάρχον· ἀνασκευάζοντι δὲ, δεικτέον ὅτι οὐδενὶ ὑπάρχει.

12 Φανερὸν δὲ καὶ, διότι πάντων ῥᾷστον, ὅρον ἀνασκευάσαι· πλεῖστα μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ δεδομένα, πολλῶν εἰρημένων· ἐκ δὲ τῶν πλειόνων, θᾶττον γίνεται συλλογισμός· εἰκὸς γὰρ ἐν τοῖς πολλοῖς μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς ὀλίγοις, ἁμάρτημα γίνεσθαι. 13 Ἔτι, πρὸς μὲν ὅρον ἐνδέχεται καὶ διὰ τῶν ἄλλων ἐπιχειρεῖν· εἴτε γὰρ μὴ ἴδιος ὁ λόγος, εἴτε μὴ γένος τὸ ἀποδοθὲν, εἴτε μὴ ὑπάρχει τι τῶν ἐν τῷ λόγῳ, ἀνῃρημένος γίνεται ὁ ὁρισμός· πρὸς δὲ τἆλλα, οὔτε τὰ ἐκ τῶν ὅρων, οὔτε τἆλλα ἐνδέχεται πάντα ἐπιχειρεῖν· μόνα γὰρ τὰ πρὸς τὸ συμβεβηκὸς, κοινὰ πάντων τῶν εἰρημένων ἐστίν· ὑπάρχειν μὲν γὰρ δεῖ ἕκαστον τῶν εἰρημένων. εἰ δὲ μὴ ὡς ἴδιον

refellitur autem duobus. ſiue enim probetur nulli *ineſſe*, ſiue alicui non ineſſe, euerſum erit quod initio *poſitum fuit quaſi genus*. 9 Pręterea confirmanti non ſatis eſt probare ineſſe: ſed etiam vt genus ineſſe, probandum *eſt*. refellenti autem ſufficit probare alicui non ineſſe, vel nulli *ineſſe*.

10 Videtur autem, vt & in aliis facilius *eſt* corrumpere quàm efficere, ſic & in iis refellere quàm confirmare.

11 Quod verò ad accidẽs attinet vniuerſale facilius refellitur, quã confirmatur: nã cõfirmãti probandũ *eſt* omni *ineſſe*: refellenti autẽ ſatis eſt ꝓbare vni nõ ineſſe. contrà particulare facilius cõfirmatur, quàm refellitur: quia confirmãti ſatis eſt probare cuidam ineſſe: refellenti autem probandum *eſt* nulli ineſſe. 12 Perſpicuũ quoque *eſt*, cur omnium facillimum *ſit* definitionẽ euertere. cùm enim multa dicta ſint, *quæ in definitione ſeruari debent*, plurima data ſunt ad eam *euertendam*. ex pluribus autem citiùs fit ſyllogiſmus: quia veriſimile *eſt*, in multis magis quàm in paucis peccari.

13 Præterea ad definitionem *euertendam* ex aliis[a] quoque argumẽta ſumi poſſunt. ſiue enim oratio non ſit propria: ſiue id quod traditum eſt, nõ ſit genus: ſiue aliquid eorum quæ in definitione *poſita ſunt*, non inſit, euertitur definitio. Ad alia verò *refutanda*, nec quæ ex definitionibus *exiſtũt*, nec cetera[b] omnia argumẽta ſumi poſſunt. nã ea ſola, quę ad accidens pertinent, cõmunia ſunt iis omnibus[c] quę dicta fuerũt: quoniã vnumquodq; eorũ quæ dicta ſunt[d], ineſſe debet. Quòd ſit genus non inſit vt

a Ex locis pertinentibus ad ꝓpriũ, vel genus, vel accidens.

b Quia ſcillcet ſumuntur ex locis pertinẽtibus ad genus, vel ꝓprium, vel accidens.

c Omnibus attributis ſeu ꝓblematis.

d Id eſt accidens, genus, &c.

proprium non ideo genus euerſum eſt. Similiter non *eſt* neceſſe propriũ *ineſſe* vt genus: nec accidẽs *ineſſe* vt genus, vel vt propriũ; ſed ineſſe duntaxat. Quare non poſſunt argumenta ex alijs ad alia transferri, niſi ad definitionem. Patet igitur, facillimè omnium infirmari definitionem.

14 Difficillimè autem confirmatur. nam & cetera omnia cõcludi oportet: (nimirum ineſſe ea omnia quæ dicta fuerunt, & genus eſſe quod traditum fuit, & propriam *eſſe* orationem) & prçterea *probandum eſt* orationem declarare quid *res ſit*: idque præclarè factũ eſſe oportet. 15 Inter cetera verò propriũ *eſt* maximè tale[a]. facilius enim euertitur: quia ex multis *verbis* plerũq; conſtat. difficillimè autem confirmatur: quia multa oportet coagmentare *atque coniungere*, & præterea probare ſoli ineſſe, & cùm re reciprocari. 16 Facillimè autẽ omniũ cõfirmatur accidens. cetera namque non ſolùm ineſſe, ſed etiã ita ineſſe, probãdum *eſt*: accidens autem ineſſe tantùm probare ſufficit. 17 Difficillimum autẽ *eſt*, refellere accidens: quia pauciſſima in eo data ſunt. neque enim adſignificatur in accidente, quomodo inſit. Quare cetera duobus modis licet refellere, *id eſt*, vel probando non ineſſe, vel non ita ineſſe. accidens autem nõ licet euertere, niſi probetur non ineſſe.

18 Loci igitur, ex quibus aduerſus ſingula problemata argumẽtorum copia nobis ſuppetet, ferè ſufficienter enumerati ſunt.

a Proximè ad maturam definitionis accedit.

ὑπάρχει τὸ γένος, οὐδέπω ἀνῄρηται τὸ γένος. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἴδιον, οὐκ ἀναγκαῖον, ὡς γένος· οὐδὲ τὸ συμβεβηκὸς, ὡς γένος, ἢ ἴδιον, ἀλλ᾽ ὑπάρχειν μόνον. ὥστε οὐ δυνατὸν ἐκ τῶν ἑτέρων πρὸς τὰ ἕτερα ἐπιχειρεῖν, ἀλλ᾽ ἢ ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ. δῆλον οὖν, ὅτι ῥᾷστον πάντων, ὅρον ἀναιρεῖν.

14 Κατασκευάζειν δὲ, χαλεπώτατον· ἐκεῖνά τε γὰρ πάντα δεῖ συλλογίζεσθαι· (καὶ γὰρ ὅτι ὑπάρχει τὰ εἰρημένα πάντα, καὶ ὅτι γένος τὸ ἀποδοθὲν, καὶ ὅτι ἴδιος ὁ λόγος) καὶ ἔτι παρὰ ταῦτα, ὅτι δηλοῖ τὸ τί ἦν εἶναι ὁ λόγος, καὶ τοῦτο καλῶς δεῖ πεποιηκέναι.

15 Τῶν δ᾽ ἄλλων, τὸ ἴδιον, μάλιστα τοιοῦτον. ἀναιρεῖν μὲν γὰρ ῥᾷον, διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ὡς ἐπιτοπολὺ εἶναι. κατασκευάζειν δὲ, χαλεπώτατον· ὅτι τὰ πολλὰ δεῖ συμβιβάσαι. καὶ πρὸς τούτῳ, ὅτι μόνῳ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖται τοῦ πράγματος.

16 Ῥᾷστον δὲ πάντων κατασκευάσαι τὸ συμβεβηκός. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἄλλοις οὐ μόνον ὑπάρχον, ἀλλὰ καὶ ὅτι οὕτως ὑπάρχει, δεικτέον· ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι ὑπάρχει μόνον, ἱκανὸν δεῖξαι. 17 Ἀνασκευάζειν δὲ χαλεπώτατον τὸ συμβεβηκὸς, ὅτι ἐλάχιστα ἐν αὐτῷ δέδοται· οὐ γὰρ προσσημαίνει ἐν τῷ συμβεβηκότι, πῶς ὑπάρχει. ὥστε ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων διχῶς ἔστιν ἀναιρεῖν, ἢ δείξαντα ὅτι οὐχ ὑπάρχει, ἢ ὅτι οὐχ οὕτως ὑπάρχει· ἐπὶ δὲ τοῦ συμβεβηκότος οὐκ ἔστιν ἀνελεῖν, ἀλλ᾽ ἢ δείξαντα, ὅτι οὐχ ὑπάρχει. 18 Οἱ μὲν οὖν τόποι, δι᾽ ὧν εὐπορήσομεν πρὸς ἕκαστα τῶν προβλημάτων ἐπιχειρεῖν, σχεδὸν ἱκανῶς ἐξηρίθμηνται.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ
ΤῸ· ὌΓΤΟΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM
Liber VIII.

JVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS OCTAVI LIBRI TOPICI.

In praxi dialectica ſpectātur,

- Interrogatio. Hîc agitur de
  ### Tractatvs I.
  - Scopo & nexu huius partis.
  - Propoſitionibus neceſſariis, vel non neceſſariis. } *Cap.*1.
  - Argumentatione. *Cap.*2.
  - Facilitate, vel difficultate argumentandi, aut reſpondendi. *Cap.*3.
- Reſponſio. Hîc tractatur de
  ### Tractatvs II.
  - Officio interrogantis, & reſpondentis. *Cap.*4.
  - Theſi, quæ abſolutè, vel cū adiunctione eſt probabilis, aut improbabilis, aut neutra. *Cap.*5.
  - De propoſitione quæ
    - Ad rē pertinet, vel nō pertinet. *Ca.*6.
    - Obſcura eſt, vel multiplex, vel perſpicua & ſimplex. *Cap.*7.
  - Inductione. *Cap.*8.
  - Præexercitatione.
  - Theſi inprobabili non defendenda. } *Cap.*9.
  - Solutione argumentorum
  - Concluſione impedienda. } *Cap.*10.
  - Reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur. *Cap.* 11.
    - De perſpicua ratione.
    - De falſa ratione. } *Cap.*12.
    - De petitione quæſiti.
    - De petitione contrariorū. } *Ca.*13.
- ### Tractatvs III.
  - Exercitatio. *Cap.*14.

ARISTO-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΤΟΠΙΚΩΝ ΤΟ ΟΓΔΟΟΝ.

ARISTOTELIS
TOPICORVM,
Liber. VIII.

DE INTERROGATIONE,
TRACTATVS I.

De ſcopo ac nexu huius tractatus cum ſuperioribus, & de propoſitionibus neceſſariis, vel non neceſſariis. Cap. I.

1 ¶ Scopus & nexus. 2 ¶ Quæ ſint propoſitiones neceſſariæ. 3 vel nō neceſſariæ. 4 ¶ Cur occultetur concluſio. 5 ¶ Præcepta de propoſitionibus neceſſariis. 6 ¶ Præcepta de non neceſſariis. 7 De inductione. 8 De occultatione. ſumendas eſſe propoſitiones proſyllogiſmorum. 9 reticendas eſſe concluſiones proſyllogiſmorum, quæ ſunt propoſitiones neceſſariæ. 11 propoſitiones non continēter accipiendas, ſed permiſcendas eſſe. 12 accipiendam eſſe definitionem coniugati. 13 cauendum, ne appareat, cuius gratiâ aliquid proponitur. 14 & vt incertum ſit, vtro oppoſitorum vti velit qui interrogat. 15 de ſimilitudinis collatione. 16 vt interrogans ſibi obiiciat. 17 vt dicat ſe id proponere, quod ab omnibus paſſim dici ſolet. 18 de ſtudio diſsimulando. 19 vt proponat quaſi conferens ad aliud, non per ſe. de eo proponendo, cui id quod ſumi debet, conſequens eſt. 20 quando interrogandum ſit, quod præcipuè ſumendum eſt. 23 de oratione producenda, & interiiciendis iis quæ nihil faciunt ad diſputationē. 24 Epilogus. 25 De ornatu. 26 De perſpicuitate,

ΜΕΤΑ' δὲ ταῦτα περὶ τάξεως, καὶ πῶς δεῖ ἐρωτᾷν, λεκτέον. Δεῖ δὲ πρῶτον μὲν ἐρωτᾷν μέλλοντα, τὸν τόπον εὑρεῖν, ὅθεν ἐπιχειρητέον· δεύτερον δὲ, ἐρωτηματίσαι καὶ τάξαι καθ᾽ ἕκαστα πρὸς ἑαυτόν· τὸ δὲ λοιπὸν καὶ τρίτον, εἰπεῖν ἤδη ταῦτα πρὸς ἕτερον. Μέχρι μὲν οὖν τοῦ εὑρεῖν τὸν τόπον, ὁμοίως τοῦ φιλοσόφου καὶ τοῦ διαλεκτικοῦ ἡ σκέψις. τὸ δὲ ἤδη ταῦτα τάττειν καὶ ἐρωτηματίζειν, ἴδιον τοῦ διαλεκτικοῦ· πρὸς ἕτερον γὰρ πᾶν τὸ

POST hæc de diſpoſitione [a], & quomodo interrogare oporteat, dicēdum *eſt*. Primū autem debet is, qui interrogaturus eſt, locum inuenire, ex quo argumētetur: deinde interrogare, & diſponere ſingula ipſe per ſe: tertiò & poſtremò hęc dicet contra alienum [b]. Ac loci quidem inuētio æquè ad philoſophum & ad dialecticum pertinet. eorum autem, *quæ inuenta fuerunt*, diſpoſitio & interrogatio, dialectici *eſt* propria: quoniam hoc totum aduerſus

CAP. I.

a Argumentorum.

b Vel, apud alterum.

alterum *eſt* : philoſopho autem & ei qui ipſe ſecum *veritatem* inquirit, curæ non eſt, ſi vera ſint & nota *ea*, ex quibus *efficitur* ſyllogiſmus, nec tamē ea ponat [a] is qui reſpondet, propterea quòd propinqua ſint *quæſtioni* ab initio *propoſitæ*, ac prouideat quod euenturū *eſt* [b]. Quin immò fortaſſe dat operā, vt axiomata ſint maximè nota & *problemati* propinqua: quandoquidē ex his cōſtant ſyllogiſmi qui ſcientiā pariunt. Ac locos quidem, vnde *argumenta* ſumere oportet, ſuperiùs expoſuimus: *nūc* verò de diſpoſitione & interrogatione dicendum *eſt*, cùm antè diſtinctæ fuerint ꝓpoſitiones, quæ ſumēdæ *ſunt* præter neceſſarias. 2 Neceſſariæ autē dicūtur *ea*, *ex* quib. ſyllogiſmus conficitur. 3 Quæ verò præter has ſumuntur, quatuor ſunt. vel enim *ſumuntur* inductionis cauſâ, vt detur [c] *quod eſt* vniuerſale: vel vt amplificetur oratio: vel vt celetur concluſio: vel vt magis perſpicua ſit oratio. Præter has autem nulla propoſitio *eſt* ſumēda: ſed enitendū *eſt*, vt per has amplificetur *oratio*, vel interrogetur. 4 Quas autem celandæ *concluſionis* cauſâ *adhibemus*, *eas* certandi cauſâ adhibemus. ſed quia tota hæc tractatio eſt aduerſus [d] alterū, neceſſe *eſt* etiam his [e] *propoſitionibus* vti. 5 Neceſſariæ igitur ex quibus ſyllogiſmus *conficitur*, nō ſtatim proponi debent [f]: ſed recedendū quàm lōgiſſimè ſurſum verſus [g]. vt putà non eſt poſtulandum, cōtrariorum eandem *eſſe* ſcientiā, ſi *quis* hoc ſumere velit, ſed *generaliter* oppoſitorū : hoc enim poſito, etiā cōtrariorū eādē ſcientiā *eſſe* cōcludet: quoniā cōtraria in oppoſitis *numerātur* [h]. Quòd ſi *aduerſarius id* nō concedat [i]: per indu-

a Concedat.

b Quid concludatur.

c Concedatur.

d Vel, apud.

e Quibus occultatur concluſio.

f Quādo obſcuræ & dubiæ ſūt.

g Id eſt loco ꝓpoſitionis neceſſariæ ſumēda eſt propoſitio vniuerſalis, ſub qua cōtineatur propoſitio neceſſaria.

h Itaque ſyllogiſm⁹ ita extruetur in prima figura: Oppoſitorum eadem eſt ſcientia, cōtraria ſunt oppoſita, ergo contrariorū eadē eſt ſcientia.

i Non admittat propoſitionem vniuerſalem, vt oppoſitorū eſſe eandem ſcientiam.

τοιοῦτον. τῷ δὲ φιλοσόφῳ, καὶ ζητοῦντι καθ' ἑαυτὸν, οὐδὲν μέλει, ἐὰν ἀληθῆ μὲν ᾖ καὶ γνώριμα, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, μὴ θῇ δὲ αὐτὰ ὁ ἀποκρινόμενος, διὰ τὸ σύνεγγυς εἶναι τοῦ ἐξ ἀρχῆς, καὶ προορᾶν τὸ συμβησόμενον· ἀλλ' ἴσως κἂν σπουδάσειεν· ὅτι μάλιστα γνώριμα καὶ σύνεγγυς εἶναι τὰ ἀξιώματα· ἐκ τούτων γὰρ οἱ ἐπιστημονικοὶ συλλογισμοί. Τοὺς μὲν οὖν τόπους ὅθεν δεῖ λαμβάνειν, εἴρηται πρότερον· περὶ τάξεως δὲ καὶ τοῦ ἐρωτηματίσαι λεκτέον, διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσαι ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίας.

2 Ἀναγκαῖαι δὲ λέγονται, δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. 3 Αἱ δὲ παρὰ ταύτας λαμβανόμεναι, τέτταρές εἰσιν· ἢ γὰρ ἐπαγωγῆς χάριν, τοῦ δοθῆναι τὸ καθόλου, ἢ εἰς ὄγκον τοῦ λόγου, ἢ εἰς κρύψιν τοῦ συμπεράσματος, ἢ πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον. παρὰ δὲ ταύτας οὐδεμίαν ληπτέον πρότασιν· ἀλλ' ἢ διὰ τούτων αὔξειν, ἢ ἐρωτηματίζειν πειρατέον. 4 Εἰσὶ δὲ αἱ πρὸς κρύψιν, ἀγῶνος χάριν. ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶσα ἡ τοιαύτη πραγματεία, πρὸς ἕτερόν ἐστιν. ἀνάγκη καὶ ταύταις χρῆσθαι. 5 Τὰς μὲν οὖν ἀναγκαίας δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς, οὐκ εὐθὺς προτατέον· ἀλλ' ἀποστατέον ὅτι ἀνωτάτω. οἷον, μὴ τῶν ἐναντίων ἀξιοῦντα τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην, ἂν τοῦτο βούληται λαβεῖν, ἀλλὰ τῶν ἀντικειμένων· τεθέντος γὰρ τούτου, καὶ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη συλλογιεῖται· ἐπειδὴ τῶν ἀντικειμένων τὰ ἐναντία. Ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ, δι' ἐπα-

γωγῆς

γωγῆς ληπτέον, προτείνοντα ἐπὶ τῶν καὶ μετὰ ἐναντίαν. ἢ γὰρ διὰ συλλογισμοῦ ἢ δι' ἐπαγωγῆς τὰς ἀναγκαίας ληπτέον· ἢ τὰς μὲν, ἐπαγωγῇ τὰς δὲ, συλλογισμῷ. Ὅσαι δὲ λίαν προφανεῖς εἰσι, καὶ αὐτὰς προτείνοντα. ἀδηλότερόν τε γὰρ ἀεὶ ἐν τῇ ἀποστάσει καὶ τῇ ἐπαγωγῇ τὸ συμβησόμενον. καὶ ἅμα τὸ αὐτὰς τὰς χρησίμους προτεῖναι καὶ μὴ δυνάμενον ἐκείνως λαβεῖν, ἕτοιμον. 6 Τὰς δὲ παρὰ ταύτας εἰρημένας ληπτέον μὲν τούτων χάριν· ἑκάστῃ δὲ ὧδε χρηστέον. 7 Ἐπάγοντα μὲν, ἀπὸ τῶν καθέκαστα ἐπὶ τὰ καθόλου, καὶ τῶν γνωρίμων ἐπὶ τὰ ἄγνωστα. γνώριμα δὲ μᾶλλον τὰ κατὰ τὴν αἴσθησιν, ἢ ἁπλῶς ἢ τοῖς πολλοῖς.

8 Κρύπτοντα δὲ, προσυλλογίζεσθαι δι' ὧν ὁ συλλογισμὸς τοῦ ἐξ ἀρχῆς μέλλει γίνεσθαι, καὶ ταῦτα ὡς πλεῖστα. εἴη δ' ἂν τοῦτο, εἴ τις μὴ μόνον τὰς ἀναγκαίας, ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸς ταύτας χρησίμων τινὰ συλλογίζοιτο.

9 Ἔτι, τὰ συμπεράσματα μὴ λέγειν, ἀλλ' ὕστερον συλλογίζεσθαι ἀθρόα. οὕτω γὰρ ἂν πορρωτάτω ἀποστήσειε τῆς ἐξ ἀρχῆς θέσεως.

10 Καθόλου δὲ εἰπεῖν, οὕτω δεῖ ἐρωτᾶν τὸν κρυπτικῶς πυνθανόμενον, ὥστε ἠρωτημένου τοῦ παντὸς λόγου, καὶ εἰπόντος τὸ συμπέρασμα, ζητεῖσθαι τὸ διὰ τί. τοῦτο δ' ἔσται μάλιστα διὰ τοῦ λεχθέντος ἔμπροσθεν τρόπου. μόνου γὰρ τοῦ ἐσχάτου ῥηθέντος συμπεράσματος, ἄδηλον πῶς συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ προορᾶν τὸν ἀποκρινόμενον ἐκ τίνος συμβαίνει, μὴ διαρθρωθέντων τῶν προτέρων συλλογισμῶν. ἥκιστα δ' ἂν διαρθρωθείη ὁ

ctionem ſumendum *eſt*[a], propoſitis ſingulis contrariis. vel enim per ſyllogiſmum, vel per inductionem neceſſariæ propoſitiones ſumi debent, vel aliæ inductione, aliæ ſyllogiſmo. Quæ verò ſunt valde perſpicuæ, etiam ipſas proponere[b] *debemus*. Obſcurius enim ſēper *eſt* in receſſu & inductione, quod euentum eſt[c]. Simúlque eas quæ vtiles[d] ſunt, proponere[e], ſi *quis* illo modo[f] ſumere nequeat, in prōptu *eſt*[g]. 6 Quæ verò præter has[h] dictæ[i] fuerunt, ſumēdæ *ſunt* harum ipſarum cauſâ: ſingulis autē ita vtendum *eſt*. 7 Inducentem *oportet* à ſingularibus ad vniuerſalia, & *à* notis ad ignota *progredi*: notiora autem vel abſolutè, vel multis ſunt ea quæ ſub ſenſū *cadunt*. 8 Celantem autē *oportet* proſyllogiſmis *ea* probare, ex quibus concludendum eſt, quod ab initio *propoſitum fuit*: atq; hæc quàm plurima. Quod quidē fiet, ſi quis nō ſolùm *propoſitiones* neceſſarias, ſed aliquā etiam ex iis quæ ad haſce vtiles ſunt, concludat. 9 Præterea concluſiones[k] dicere non *oportet*, ſed poſtea repente cōcludere. ſic enim maximè recedet à theſi initio *propoſita*. 10 Et vt vniuerſaliter dicam, eum, qui celando percontatur, ſic interrogare oportet, vt cùm totam orationem interrogauerit, & cōcluſionem dixerit, quæratur quid ita[l]. hoc autem maximè fiet eo quem nūc diximus modo. Si enim ſola vltima[m] cōcluſio dicta fuerit, incertum erit quomodo efficiatur[n]: propterea quòd is qui reſpondet, ex quibus colligatur[o], non prouiderit, cùm priores ſyllogiſmi[p] in mēbra digeſti non fuerint[q]. minimè autē in ſua mēbra digeritur

a Sumenda eſt propoſitio neceſſaria, vel-ti contrariorum eandem ſcientiã eſſe.

b Statim.

c Quod concludendum eſt, ſeu futura cōcluſio.

d Vtiles nunc appellat, quas ſuprà vocauit neceſſarias.

e Statim.

f Per ſyllogiſmum, vel per inductionem.

g Facile & expeditum eſt.

h Neceſſarias.

i Enumeratæ, explicatæ.

k Proſyllogiſmorum.

l Quomodo, ſiue ex quibus colligatur concluſio principalis.

m Id eſt, principalis.

n Colligatur.

o Cōcluſio principalis.

p Proſyllogiſmi.

q C[illegible] nec ſubi[illegible] que ſit propria con[illegible]

a Principalis.
b Propoſitiones neceſſarias.
c Id eſt, propoſitiones pro ſyllogiſmorum.
d Propoſitiones.
e Concludetur.

ſyllogiſmus concluſionis[a], cùm nō ponimus eius ſumptiones[b], ſed ea[c] ex quibus *ſumptiones illa* concluduntur. 11 Vtile etiam *erit*, non continentia ſumere axiomata[d], ex quibus ſyllogiſmi *conſtant*, ſed permiſcere, quæ ad hanc & quæ ad illam concluſionem pertinent. cùm enim propria *alicuius concluſionis* iuxta ſe ponuntur, magis apparet quid ex eis efficietur[e]. 12 Oportet etiam, cùm fieri poteſt, definitione ſumere vniuerſalem propoſitionem non in iis *de quibus agitur*, ſed in coniugatis. nam *qui reſpondent*, ſe ipſos paralogiſmo fallunt, cùm in coniugato ſumpta fuerit definitio, quaſi non concedant vniuerſale. vtputà ſi accipere oporteat, eum qui iraſcitur, appetere vindictam; & ſumatur ira eſſe appetitus vindictæ, quòd aliquis contēpſiſſe videatur. patet enim, hoc ſumpto nos habituros eſſe vniuerſale, qđ cōſultò volumus. Cùm autē *definitio* proponitur in *iis* ipſis, *de quibus agitur*, ſæpè accidit, vt reſpōdens abnuat: quia magis in eo, *de quo agitur*, obiectionē *paratam* habet: veluti non omnem qui iraſcitur, vindictam appetere: quia licèt parentibus iraſcamur, tamen vindictam nō appetimus. Fortaſſe autem hæc obiectio vera nō *eſt*: quoniam à quibuſdam ſatis vltionis *ſumimus*, ſi moleſtiâ tantùm *eos* afficiamus, & efficiamus, vt *eos* pœniteat. habet tamen neſcio quam vim perſuadēdi, vt nō iniuriâ propoſitio negata eſſe videatur. ſed aduerſus iræ definitionē non ęquè facile *eſt* obiectionem inuenire. 13 Præterea *ſic* proponere *debemus*, quaſi non propter id *de quo agitur*, ſed alius causâ proponamus. nam *qui reſpondent*, ea declinant, quæ ad theſim *impugnandam*

συλλογισμὸς τοῦ συμπεράσματος μὴ τὰ τούτου λήμματα ἡμῶν τιθέντων, ἀλλ' ἐκεῖνα ὑφ' ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται. 11 Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ μὴ συνεχῆ τὰ ἀξιώματα λαμβάνειν, ἐξ ὧν οἱ συλλογισμοὶ, ἀλλ' ἐναλλὰξ τὸ πρὸς ἕτερον καὶ ἕτερον συμπέρασμα. τιθεμένων γὰρ τῶν οἰκείων παρ' ἄλληλα, μᾶλλον τὸ συμβησόμενον ἐξ αὐτῶν, προφανές. 12 Χρὴ δὲ καὶ ὁρισμῷ λαμβάνειν, ἐφ' ὧν ἐνδέχεται, τὴν καθόλου πρότασιν, μὴ ἐπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν συστοίχων· παραλογίζονται γὰρ ἑαυτοὺς, ὅταν ἐπὶ συστοίχου ληφθῇ ὁ ὁρισμὸς, ὡς οὐ καθόλου συγχωροῦντες. οἷον, εἰ δέοι λαβεῖν, ὅτι ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας, ληφθείη δὲ ἡ ὀργὴ ὄρεξις εἶναι τιμωρίας διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν. δῆλον γὰρ, ὅτι τούτου ληφθέντος, ἔχοιμεν ἂν καθόλου, ὃ προαιρούμεθα. Τοῖς δ' ἐπ' αὐτῶν προτείνουσι, πολλάκις ἀνανεύειν συμβαίνει τὸν ἀποκρινόμενον, διὰ τὸ μᾶλλον ἔχειν ἐπ' αὐτοῦ τὴν ἔνστασιν. οἷον, ὅτι οὐ πᾶς ὁ ὀργιζόμενος ὀρέγεται τιμωρίας· τοῖς γὰρ γονεῦσιν ὀργιζόμεθα μὲν, οὐκ ὀρεγόμεθα δὲ τιμωρίας. Ἴσως μὲν οὖν οὐκ ἀληθὴς ἡ ἔνστασις· παρ' ἐνίων γὰρ ἱκανὴ τιμωρία τὸ λυπῆσαι μόνον, καὶ ποιῆσαι μεταμελεῖσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔχει τι πιθανὸν πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν ἀλόγως ἀρνεῖσθαι τὸ προτεινόμενον. ἐπὶ δὲ τοῦ τῆς ὀργῆς ὁρισμοῦ οὐχ ὁμοίως ῥᾴδιον εὑρεῖν ἔνστασιν.

13 Ἔτι, τὸ προτείνειν, ὡς οὐ δι' αὐτὸ, ἀλλ' ἄλλου χάριν προτείνοντα. εὐλαβοῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὴν θέσιν χρήσιμα.

χρήσιμα. 14 Ἁπλῶς δ' εἰπεῖν, ὅτι μάλιστα ποιεῖν ἄδηλον, πότερον τὸ προτεινόμενον, ἢ τὸ ἀντικείμενον βούλεται λαβεῖν. ἀδήλου γὰρ ὄντος τοῦ πρὸς τὴν θέσιν χρησίμου, μᾶλλον τὸ δοκοῦν αὐτοῖς τιθέασιν.

15 Ἔτι, διὰ τῆς ὁμοιότητος πυνθάνεσθαι. καὶ γὰρ πιθανὸν, καὶ λανθάνει μᾶλλον τοῦ καθόλου. οἷον, ὅτι ὥσπερ ἐπιστήμη καὶ ἄγνοια τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ, οὕτω καὶ αἴσθησις τῶν ἐναντίων ἡ αὐτή. ἢ ἀνάπαλιν, ἐπειδὴ ἡ αἴσθησις ἡ αὐτὴ τῶν ἐναντίων, καὶ ἐπιστήμη. τοῦτο δ' ἐστὶν ὅμοιον ἐπαγωγῇ· οὐ μὴν ταὐτόν γε· ἐκεῖ μὲν γὰρ, ἀπὸ τῶν καθέκαστον τὸ καθόλου λαμβάνεται· ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων, οὐκ ἔστι τὸ λαμβανόμενον τὸ καθόλου, ὑφ' ὃ ἅπαντα τὰ ὅμοιά ἐστι. 16 Δεῖ δὲ καὶ αὐτὸν ἑαυτῷ ποτὲ ἔνστασιν φέρειν· ἀνυπόπτως γὰρ ἔχουσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πρὸς τοὺς δοκοῦντας δικαίως ἐπιχειρεῖν. 17 Χρήσιμον δὲ καὶ τὸ ἐπιλέγειν, ὅτι σύνηθες καὶ λεγόμενον τὸ τοιοῦτον· ὀκνοῦσι γὰρ κινεῖν τὸ εἰωθὸς, ἔνστασιν μὴ ἔχοντες. ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ χρῆσθαι καὶ αὐτοὶ τοῖς τοιούτοις, φυλάττονται κινεῖν αὐτά. 18 Ἔτι, τὸ μὴ σπουδάζειν, κἂν ὅλως χρήσιμον ᾖ· πρὸς γὰρ τοὺς σπουδάζοντας, μᾶλλον ἀντιτείνουσι. 19 Καὶ τὸ ὡς ἐν παραβολῇ προτείνειν. τὸ γὰρ δι' ἄλλο τι προτεινόμενον, καὶ μὴ δι' αὐτὸ χρήσιμον, τιθέασι μᾶλλον. 20 Ἔτι, μὴ αὐτὸ προτείνειν, ὃ δεῖ ληφθῆναι, ἀλλ' ᾧ τοῦτο ἕπεται ἐξ ἀνάγκης· μᾶλλόν τε γὰρ συγχωροῦσι, διὰ τὸ μὴ ὁμοίως ἐκ τούτων φανερὸν εἶναι τὸ συμβησόμενον· καὶ ληφθέντος τούτου, εἴληπται κἀκεῖνο.

vtilia *ſunt*. 14 Et vt ſimpliciter dicam, quàm maximè incertum efficere *debet is qui interrogat*, vtrũ id quod proponit, an oppoſitũ ſumere velit. cùm enim eſt obſcurum, quid ad theſim *impugnandam* vtile *ſit*, magis quod ſibi videtur[a], ponunt[b]. 15 Præterea per ſimilitudinis *collationẽ* interrogare *oportet*: quoniam & vim habet ad perſuadẽdũ, & magis latet quàm vniuerſale: veluti, vt ſciẽtia & ignorantia cõtrariorum *eſt* eadẽ, ita etiã ſenſum cõtrariorum eũdem *eſſe*: vel cõtrà, quia cõtrariorum ſenſus *eſt* idẽ, etiã ſciẽtiam *eſſe eandẽ*. hoc autẽ eſt ſimile inductioni, non tamẽ idem: illic[c] enim ex ſingularibus ſumitur vniuerſale: in ſimilibus verò id quod ſumitur, non eſt vniuerſale, ſub quo ſimilia contineantur. 16 Oportet etiã ipſum ſibi aliquãdo obiicere: quoniam ij qui reſpondent, nõ habent eos ſuſpectos, qui iuſtè argumentari videntur. 17 Vtile etiam *eſt*, ſi quis inſuper dicat, ſe id quod paſſim dici ſolet, pponere: quia nõ audent quod ſolitum eſt, mutare, niſi obiectionem habeant. itẽ quia talibus ipſi quoque vtũtur, cauent ne ea mutent.

18 Pręterea *vtile eſt*, non magno ſtudio *in aliquid* incumbere, & ſi omnino vtile ſit: quoniam iis qui magnum ſtudium adhibent, magis reſiſtunt. 19 Et quaſi in collatione[d] proponere. quod enim propter aliud quidpiã proponitur, nec per ſe vtile *eſt*, faciliùs concedunt. 20 Præterea nõ id proponere quod ſumi oportet, ſed *id* cui hoc cõſequens eſt neceſſariò. nam & faciliùs concedunt, propterea quòd non æquè perſpicuum eſt, quid ex his efficietur[e]: &, ſi hoc[f] ſumptum fuerit, illud[g] quoque ſumptum erit.

a Quod putant verum eſſe.
b Qui reſpondent.
c Per inductionem
d Quaſi hoc vti velit, vt ex eius ſimilitudine aliud confirmet.
e Accidet, colligetur
f Conſequens.
g Quod ſumi oportet.

21 Ac poſtremo *loco* interrogare *aliquis debet*, quod pręcipue vult ſumere. maximè enim prima negant [a]: quia plurimi eorum qui interrogant, primùm ea dicunt, in quibus maximum ſtudium ponunt. 22 Sed aduerſus nonnullos primũ ea, quæ ſunt eiuſmodi, proponere *oportet*. nã proterui prima maximè concedunt, niſi omnino ſit perſpicuũ, quid ſit euẽturum: ad poſtremũ verò difficiles ſunt & proterui. Similiter *faciunt*, quicumque putant *ſe* acutos eſſe in reſpondendo: plurimis enim poſitis *& conceſſis*, in fine argutiolis & quaſi pręſtigiis vtuntur, quaſi non colligatur ex iis quæ poſita ſunt: facilè autem concedunt, habitu freti, putantéſque *ſe* nihil paſſuros eſſe [b]. 23 Præterea *utile eſt* producere *orationem*, & interiicere ea quæ nihil ad diſputationem faciunt, quemadmodum *faciunt ij* qui falsò *quidpiam* ſcribunt [c]. cùm enim multa ſunt, incertum *eſt*, in quo falſitas *conſiſtat*. Itaque interdum latent qui interrogãt, obſcurè & occultè proponentes ea quæ per ſe propoſita non cõcederentur. 24 Ad occultãdum igitur, iis quæ dicta ſunt, vti oportet. 25 Ad ornatum autem, inductione ac diuiſione eorum quæ eiuſdem generis ſunt [d]. Et inductio quidem quid ſit, manifeſtum *eſt*. Diuiſio autẽ *eſt* talis: veluti ſciẽtiam [e] ſcientiâ meliorẽ *eſſe*, vel quia exquiſitior, vel quia *rerũ* meliorum *eſt*: & ſcientiarũ [f] alias *eſſe* contemplatiuas, alias actiuas, alias effectiuas. hæc enim ſingula exornant orationem, neque neceſſe *eſt* vt dicantur ad cõcluſionem *efficiendam*.

26. Perſpicuitatis autem cauſâ exempla & *ſimilitudinum* collationes afferri debent. Exempla verò

a Ii qui reſpondent.

b Nihil incommodi ad ſe peruenturum.

c Poteſt hoc referri ad deſcriptiones figurarũ mathematicarũ, vel ad quaſuis falſas ſcripturas.

CAP. II.

d Rerũ ſyngenearum, & cognatarum.

e Hoc axiomate vtitur Ariſt. initio lib. de anima.

f Vide Quintilianũ lib. 2. cap. 18.

21 Καὶ τὸ ἐπ' ἐσχάτῳ ἐρωτᾶν, ὃ μάλιστα βούλεται λαβεῖν· μάλιστα γὰρ τὰ πρῶτα ἀνανεύουσι, διὰ τὸ τοὺς πλείστους τῶν ἐρωτώντων πρῶτα λέγειν, περὶ ἃ μάλιστα σπουδάζουσι.

22 Πρὸς ἐνίους δὲ πρῶτα τὰ τοιαῦτα προτείνειν. οἱ γὰρ δύσκολοι τὰ πρῶτα μάλιστα συγχωροῦσιν, ἐὰν μὴ παντελῶς φανερὸν ᾖ τὸ συμβησόμενον· ἐπὶ τέλει δὲ δυσκολαίνουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅσοι οἴονται δριμεῖς εἶναι ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι· θέντες γὰρ τὰ πλεῖστα, ἐπὶ τέλει τερθρεύονται, ὡς οὐ συμβαίνοντος ἐκ τῶν κειμένων· τιθέασι δὲ προχείρως, πιστεύοντες τῇ ἕξει, καὶ ὑπολαμβάνοντες οὐδὲν πείσεσθαι.

23 Ἔτι, τὸ μηκύνειν καὶ παρεμβάλλειν τὰ μηδὲν χρήσιμα πρὸς τὸν λόγον, καθάπερ οἱ ψευδογραφοῦντες. πολλῶν γὰρ ὄντων, ἄδηλον ἐν ὁποίῳ τὸ ψεῦδος. διὸ καὶ λανθάνουσιν ἐνίοτε οἱ ἐρωτῶντες, ἐν παραβύστῳ προστιθέντες, ἃ καθ' αὑτὰ προτεινόμενα, οὐκ ἂν τεθείη.

24 Εἰς μὲν οὖν κρύψιν τοῖς εἰρημένοις χρηστέον. 25 Εἰς δὲ κόσμον, ἐπαγωγῇ καὶ διαιρέσει τῶν συγγενῶν. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὁποῖόν τι ἐστι, δῆλον. τὸ δὲ διαιρεῖσθαι, τοιοῦτον· οἷον, ὅτι ἐπιστήμη ἐπιστήμης βελτίων, ἢ τῷ ἀκριβεστέρα εἶναι, ἢ τῷ βελτιόνων· καὶ ὅτι τῶν ἐπιστημῶν, αἱ μὲν, θεωρητικαί· αἱ δὲ, πρακτικαί· αἱ δὲ, ποιητικαί. τῶν γὰρ τοιούτων ἕκαστον συνεπικοσμεῖ μὲν τὸν λόγον, οὐκ ἀναγκαῖον δὲ ῥηθῆναι πρὸς τὸ συμπέρασμα. 26 Εἰς δὲ σαφήνειαν, παραδείγματα καὶ παραβολὰς οἰστέον. παραδείγματα δὲ

οἰκεῖα

οἰκεῖα, καὶ ἐξ ὧν ἴσμεν, οἷα Ὅμηρος, μὴ οἷα Χοιρίλος. οὕτω γὰρ ἂν σαφέστερον εἴη τὸ προτεινόμενον.

propria *eſſe debent*, & ex quibus *rem* intelligamus, qualia Homerus, nõ qualia Chœrilus *proponit*. ſic enim magis perſpicuum erit id quod proponitur.

De argumentatione. Cap. II.

1 ¶ ¶ De argumentatione. 2 ¶ ¶ De inductione. ¶ Si nomen vniuerſale deſideretur. 3 ¶ De obiectione. Quando poſtulanda ſit. 4 In quibus dari debeat. De iis quæ ab interrogãte propoſita ſunt. 5 De homonymis. 6 De ſynonymis, in quibus allata, 7 vel non allata, eſt obiectio. 8 ¶ ¶ De ſyllogiſmo. ¶ De probatione directa, aut per impoſſibile. 9 ¶ Quænam interrogari debeant. De iis in quibus facilè vel non facilè poteſt obiectio afferri. 10 De concluſione. 11 ¶ De forma, 12 & breuitate interrogationis.

Χρηστέον δ' ἐν τῷ διαλέγεσθαι, τῷ μὲν συλλογισμῷ, πρὸς τοὺς διαλεκτικοὺς μᾶλλον, ἢ πρὸς τοὺς πολλούς· τῇ δὲ ἐπαγωγῇ, τοὐναντίον, πρὸς τοὺς πολλοὺς μᾶλλον. εἴρηται δ' ὑπὲρ τούτων καὶ πρότερον.

2 Ἔστι δὲ, ἐπ' ἐνίων μὲν, ἐπάγοντα δυνατὸν ἐρωτῆσαι τὸ καθόλου. ἐπ' ἐνίων δὲ, οὐ ῥᾴδιον, διὰ τὸ μὴ κεῖσθαι ταῖς ὁμοιότησιν ὄνομα πάσαις κοινόν· ἀλλ' ὅταν δέῃ τὸ καθόλου λαβεῖν, οὕτως ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων, φασί· τοῦτο δὲ διορίσαι, τῶν χαλεπωτάτων, ὁποῖα τῶν προφερομένων, τοιαῦτα, καὶ ὁποῖα οὔ. καὶ παρὰ τοῦτο πολλάκις ἀλλήλους παρακρούονται κατὰ τοὺς λόγους, οἱ μὲν, φάσκοντες ὅμοια εἶναι τὰ μὴ ὄντα ὅμοια· οἱ δὲ, ἀμφισβητοῦντες τὰ ὅμοια μὴ εἶναι ὅμοια. διὸ πειρατέον ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὀνοματοποιεῖν αὐτόν· ὅπως μήτε τῷ ἀποκρινομένῳ ἐξῇ ἀμφισβητεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίως τὸ ἐπιφερόμενον λέγεται· μήτε τῷ ἐρωτῶντι συκοφαντεῖν, ὡς ὁμοίως λεγομένου· ἐπειδὴ πολλὰ τῶν οὐχ ὁμοίως λεγομένων, ὁμοίως φαίνεται λέγεσθαι.

3 Ὅταν δ' ἐπάγοντος ἐπὶ πολλῶν, μὴ διδῷ τὸ καθόλου, τότε δίκαιον ἀ-

IAm verò in diſſerẽdo vtendũ *eſt* ſyllogiſmo apud dialecticos potiùs, quàm apud multos: contrà inductione apud multos potiùs. ſed de his antea[a] quoque dictum fuit. 2 In quibuſdã autem is qui inducit poteſt interrogando ſumere vniuerſale: in nonnullis *id* non facile *eſt factu*, quia non eſt omnibus ſimilitudinibus[b] poſitum nomen commune. ſed cùm vniuerſale ſumere oportet, ita *eſt*, inquiunt, in omnibus talibus *rebus*. hoc autem definire, difficillimum *eſt*, quęnã eorum quæ afferuntur, *ſint* talia, quæ non *talia*. ideóque ſæpe ſe inuicem in diſputationibus circumueniũt; dum alij ſimilia eſſe aiunt ea quæ ſimilia nõ ſunt, alij verò ambigunt *& ſuſpicantur* ea quę ſimilia ſunt, non eſſe ſimilia. Idcirco in *iis* omnibus quæ talia ſunt, danda eſt opera vt nomina imponantur: vt nec reſpondenti liceat ambigere, quaſi non ſimiliter dicatur id[c] quod affertur[d]: nec ei qui interrogat, calumniari *liceat*, quaſi ſimiliter dicatur. multa enim quæ non ſimiliter dicuntur, ſimiliter dici videntur. 3 Cùm autem inductione in multis adhibita, nõ dat *alter*[e] vniuerſale, tunc iure optimo po-

a Cap. præced. & lib. 1. cap. 12.

b Omnibus rebus ſimilibus.

c Similis eſt ratio eius quod &c.

d Ab interrogante.

e Non concedit is qui reſpõdet.

ſtulatur obiectio. qui verò non dixit in quibus ita *ſit*, non iuſtè poſtulat in quibus non ita *ſit*. oportet enim priùs inducere, ſic *deinde* obiectionem poſtulare.

4 Ac poſtulandum *eſt*, vt obiectiones *aff*erantur, non in eo ipſo quod propoſitum eſt, niſi vnum tantummodò ſit tale, vt ſolus binarius *eſt* numerorum parium primus. debet enim is qui obiicit, in alia re obiectionem *aff*erre, aut dicere hoc ſolum tale *eſſe*. 5 *Quod* autem ad eos *attinet*, qui vniuerſali obiiciũt, nec in eodem *genere* obiectionẽ *af*ferũt, ſed in homonymo: (veluti aliquem habere poſſe non ſuum colorem, aut pedem, aut manũ: quia pictor habere poſſit non ſuum colorem, & coquus non ſuum pedẽ) in iis quæ ſunt eiuſmodi, adhibita diſtinctione interrogare debemus. nam ſi homonymia lateat, rectè obiicere ꝓpoſitioni videbitur. 6 Quòd ſi non in homonymo, ſed in eodem *genere* obiiciens, impediat interrogationem, oportet *eo* detracto, in quo obiectio *locũ habet*, reliquum vniuerſaliter proponere, donec ſumptum fuerit quod vtile eſt. vt in obliuione, & eo quod eſt, oblitum eſſe, *intelligi poteſt*. non enim cõcedunt, eũ qui amiſit ſcientiam, oblitũ eſſe: quia cùm res intercidit, ſciẽtiam quidem amiſit, non tamen oblitus eſt. dempto igitur eo in quo *locum habet* obiectio, reliquum dicendum *eſt*: veluti ſi re permanente amiſit ſciẽtiam, *eum* oblitum eſſe. Similiter *faciendum eſt* aduerſus eos qui obiiciunt *huic propoſitioni*, maiori bono maius malum opponi. proferunt enim *hanc obiectionem*, valetudini, quę eſt minus bonũ quàm firma *corporis* conſtitutio, maius malum opponi:

ἀπαιτεῖν ἔνστασιν. μὴ εἰπόντα δ' αὐτὸν, ἐπὶ τίνων οὕτως, οὐ δίκαιον ἀπαιτεῖν ἐπὶ τίνων οὐχ οὕτως· δεῖ γὰρ ἐπάγοντα πρότερον, οὕτω τὴν ἔνστασιν ἀπαιτεῖν. 4 Ἀξιωτέον τε, τὰς ἐνστάσεις μὴ ἐπ' αὐτὸ τὸ προτεινόμενον φέρειν, ἂν μὴ ἓν μόνον ᾖ τὸ τοιοῦτον, καθάπερ ἡ δυὰς τῶν ἀρτίων ἀριθμῶν μόνος πρῶτος· δεῖ γὰρ τὸν ἐνιστάμενον, ἐφ' ἑτέρου τὴν ἔνστασιν φέρειν, ἢ λέγειν ὅτι τοῦτο μόνον τοιοῦτον.

5 Πρὸς δὲ τοὺς ἐνισταμένους τῷ καθόλου, μὴ ἐν αὐτῷ δὲ τὴν ἔνστασιν φέροντας, ἀλλ' ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, (οἷον ὅτι ἔχοι ἄν τις τὸ μὴ αὐτοῦ χρῶμα, ἢ πόδα, ἢ χεῖρα· ἔχοι γὰρ ἂν ὁ ζωγράφος τὸ μὴ αὐτοῦ χρῶμα, καὶ ὁ μάγειρος πόδα τὸν μὴ ἑαυτοῦ) διελόμενον ἐν ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἐρωτητέον· λανθανούσης γὰρ τῆς ὁμωνυμίας, εὖ δόξει ἐνστῆναι τῇ προτάσει. 6 Ἐὰν δὲ μὴ ἐν τῷ ὁμωνύμῳ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ ἐνιστάμενος, κωλύῃ τὴν ἐρώτησιν· ἀφαιροῦντα δεῖ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, προτείνειν τὸ λοιπὸν καθόλου ποιοῦντα, ἕως ἂν λάβῃ τὸ χρήσιμον· οἷον, ἐπὶ τῆς λήθης καὶ τοῦ ἐπιλελῆσθαι· οὐ γὰρ συγχωροῦσι τὸν ἀποβεβληκότα τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλελῆσθαι· διότι μεταπεσόντος τοῦ πράγματος, ἀποβέβληκε μὲν τὴν ἐπιστήμην, ἐπιλέλησται δ' οὔ. ῥητέον οὖν, ἀφελόντα ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, τὸ λοιπόν· οἷον, εἰ διαμένοντος τοῦ πράγματος, ἀποβέβληκε τὴν ἐπιστήμην, διότι ἐπιλέλησται. Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους, διότι μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον ἀντίκειται κακόν· προφέρουσι γὰρ, ὅτι τῇ ὑγιείᾳ, ἐλάττονι ὄντι ἀγαθῷ τῆς εὐεξίας, μεῖζον κακὸν ἀντίκειται·

τὸ γὰρ

τὴν γὰρ νόσον, μεῖζον εἶναι κακὸν τῆς καχεξίας. ἀφαιρετέον οὖν καὶ ἐπὶ τούτων ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις· (ἀφαιρεθέντος γὰρ, μᾶλλον ἂν θείη) οἷον, ὅτι τῷ μείζονι ἀγαθῷ μεῖζον κακὸν ἀντίκειται, ἐὰν μὴ συνεπιφέρῃ θάτερον, καθάπερ ἡ εὐεξία τὴν ὑγίειαν.

7 Οὐ μόνον δὲ ἐνισταμένου τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ κἂν ἄνευ ἐνστάσεως ἀρνῆται, διὰ τὸ προορᾶν τι τῶν τοιούτων. ἀφαιρεθέντος γὰρ ἐν ᾧ ἡ ἔνστασις, ἀναγκασθήσεται τιθέναι, διὰ τὸ μὴ προορᾶν ἐν τῷ λοιπῷ, ἐπί τινος οὐχ οὕτως· ἐὰν δὲ μὴ τιθῇ ἀπαιτούμενος ἔνστασιν, οὐχ ἕξει ἀποδοῦναι. εἰσὶ δὲ τοιαῦται τῶν προτάσεων, αἱ ἐπί τι μὲν ψευδεῖς, ἐπί τι δ' ἀληθεῖς. ἐπὶ τούτων γάρ ἐστιν ἀφελόντα, τὸ λοιπὸν ἀληθὲς καταλιπεῖν. Ἐὰν δὲ ἐπὶ πολλῶν προτείνοντος, μὴ φέρῃ τὴν ἔνστασιν ἀξιωτέον τιθέναι. διαλεκτικὴ γάρ ἐστι πρότασις, πρὸς ἣν οὕτως ἐπὶ πολλῶν ἔχουσαν, μή ἐστιν ἔνστασις. 8 Ὅταν δὲ ἐνδέχηται τὸ αὐτὸ ἄνευ τοῦ ἀδυνάτου, καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογίζεσθαι, ἀποδεικνύντι μὲν καὶ μὴ διαλεγομένῳ, οὐδὲν διαφέρειν οὕτως ἢ ἐκείνως συλλογίσασθαι. διαλεγομένῳ δὲ οὐ χρηστέον τῷ διὰ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισμῷ. ἄνευ μὲν γὰρ τοῦ ἀδυνάτου συλλογισαμένῳ, οὐκ ἔστιν ἀμφισβητεῖν· ὅταν δὲ τὸ ἀδύνατον συλλογίσωνται, ἂν μὴ λίαν ᾖ περιφανὲς ψεῦδος ὄν, οὐκ ἀδύνατόν φασιν εἶναι· ὥστε οὐ γίνεται τοῖς ἐρωτῶσιν ὃ βούλονται.

9 Δεῖ δὲ προτείνειν ὅσα ἐπὶ πολλῶν μὲν οὕτως ἔχει, ἔνστασις δὲ ἢ ὅλως μὴ ἔστιν, ἢ μὴ ἐπιπολῆς ἐστι τὸ συνιδεῖν. μὴ δυνάμενοι γὰρ

morbum enim eſſe maius malũ infirma *corporis* conſtitutione. detrahendum igitur in his quoque *eſt id*, in quo *tenet* obiectio: (*eo* enim detracto, faciliùs concedet[a]) veluti, maiori bono opponi maius malum; niſi vnà *ſecum* inferat alterũ, vt firma *corporis* conſtitutio ſanitatem.

a Is qui reſpondet.

7 Non ſolùm autem cùm obiicitur, hoc faciendum *eſt*, ſed etiã ſi ſine obiectione *propoſitionem* neget, quia tale aliquid ꝓuideat. dẽpto enim *eo* in quo obiectio *afferri poteſt*, cogetur concedere: quia in eo quod reliquum *erit*, nõ prouidebit, in quo nõ ita *ſit*. Si verò non cõcedat: cùm ab eo poſtulabitur obiectio, nõ poterit *eam* afferre. Sunt autem eiuſmodi propoſitiones, *eæ* quæ *ſunt* ex parte falſæ; ex parte veræ. in iis enim licet, detractione facta, quod reliquum *eſt*, verum relinquere. Quòd ſi cùm *interrogans* in multis propoſuerit, *alter* non obiiciat: poſtulandũ *eſt*, vt concedat. dialectica n. ꝓpoſitio eſt, aduerſus quam, cùm in multis ita habeat, non eſt obiectio.

8 Cùm autem idem poteſt ſine impoſſibili & per impoſſibile cõcludi: *quod attinet ad eum*, qui non diſputat, ſed demonſtrat, nihil refert, vtrùm hoc, an illo modo concludat. qui verò diſputat, nõ debet vti ſyllogiſmo ducẽte ad impoſſibile: quia ſi abſq; impoſſibili concludat, ambigi non poteſt: cùm autem impoſſibile concludent, niſi valde perſpicuè falſum ſit, non impoſſibile aiunt eſſe. quocirca non cõſequuntur, quod volunt, ij qui interrogant.

9 Oportet autem proponere, quæcunque in multis ita *ſe* habent, obiectio autem aut omnino non eſt, aut non facilè cerni poteſt. cùm enim perſpicere

nequeunt, in quibus non ita ſit: *tum id quod propoſitum eſt*, quaſi verum ſit, concedunt. 10 Non oportet autem cõcluſionem interrogare. alioquin abnuente *eo qui reſpondet*, non videtur factus eſſe ſyllogiſmus. ſæpe enim negant[a], etiamſi *aduerſarius* nõ interroget, ſed vt cõſequens inferat[b] idq; facientes, redargui non videntur iis qui non perſpiciũt, quid ſequatur ex iis quæ poſita fuerunt. cùm igitur ne dicens quidem *cõcluſionem* ſequi, interrogabit, alter autem negabit: omnino non videbitur factus eſſe ſyllogiſmus. 11 Neque verò omne vniuerſale videtur eſſe propoſitio dialectica. veluti, quid eſt homo? aut, quod modis dicitur bonum? propoſitio enim dialectica eſt, ad quam reſpondere licet, etiam; aut, non: ad eas autem quę dictæ ſunt, non licet. idcirco huiuſmodi interrogationes non ſunt dialecticæ, niſi is *qui interrogat*, determinatione aut diuiſione facta dixerit, exẽpli gratiâ, hócne modo an illo bonum dicitur? nam ad huiuſmodi *interrogata* facilis *eſt* reſponſio, vel affirmando, vel negãdo. Quapropter enitẽdum *eſt*, vt ita proponantur huiuſmodi propoſitiones. Quin immo æquum *eſt* fortaſſe, ab illo[c] quærere, quot modis dicatur bonum, cùm ipſe *interrogans* diuiſerit, & propoſuerit, *ille autem* nullo modo conceſſerit. 12 Qui verò vnam rationẽ diu interrogat, malè percõtatur. nam ſi is qui interrogatur, *ad* interrogatum reſpõdeat: patet, *eũ qui interrogat, aut* multa, aut ſępius eadem interrogare: proinde aut nugari, aut non habere ſyllogiſmum: ex paucis enim omnis ſyllogiſmus *conſtat*.

a Concluſionem.

b Concludatur.

c Reſpondente.

συνορᾶν ἐφ' ὧν οὐχ οὕτως, ὡς ὂν ἀληθὲς τιθέασι. 10 Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα, ἐρώτημα ποιεῖν. εἰ δὲ μὴ ἀνανεύσαντος, οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός. πολλάκις γὰρ καὶ μὴ ἐρωτῶντος, ἀλλ' ὡς συμβαῖνον ἐπιφέροντος, ἀρνοῦνται καὶ τοῦτο ποιοῦντες, οὐ δοκοῦσιν ἐλέγχεσθαι τοῖς μὴ συνορῶσιν ὅ, τι συμβαίνει ἐκ τῶν τεθέντων. ὅταν οὖν μηδὲ φήσας συμβαίνειν, ἐρωτήσῃ· ὁ δὲ, ἀρνηθῇ· παντελῶς οὐ δοκεῖ γεγονέναι συλλογισμός.

11 Οὐ δοκεῖ δὲ πᾶν τὸ καθόλου διαλεκτικὴ πρότασις εἶναι· οἷον, τί ἐστιν ἄνθρωπος; ἢ, ποσαχῶς λέγεται τὸ ἀγαθόν; ἔστι γὰρ πρότασις διαλεκτικὴ, πρὸς ἣν ἔστιν ἀποκρίνεσθαι, ναὶ, ἢ οὔ· πρὸς δὲ τὰς εἰρημένας, οὐκ ἔστι. διὸ οὐδὲ διαλεκτικά ἐστι τὰ τοιαῦτα τῶν ἐρωτημάτων, ἐὰν μὴ αὐτὸς διορίσας ἢ διελόμενος εἴπῃ· οἷον, ἆρά γε τἀγαθὸν οὕτως ἢ οὕτως λέγεται; πρὸς γὰρ τὰ τοιαῦτα, ῥᾳδία ἡ ἀπόκρισις, ἢ καταφήσαντι, ἢ ἀποφήσαντι. διὸ πειρατέον οὕτω προτείνειν τὰς τοιαύτας τῶν προτάσεων. ἅμα δὲ καὶ δίκαιον ἴσως, παρ' ἐκείνου ζητεῖν, ποσαχῶς λέγεται τἀγαθὸν, ὅταν αὐτοῦ διαιρουμένου, καὶ προτείνοντος, μηδαμῶς συγχωρήσῃ.

12 Ὅστις δ' ἕνα λόγον πολὺν χρόνον ἐρωτᾷ, κακῶς πυνθάνεται. εἰ μὲν γὰρ ἀποκρινομένου τοῦ ἐρωτωμένου τὸ ἐρωτώμενον, δῆλον ὅτι πολλὰ ἐρωτήματα ἐρωτᾷ, ἢ πολλάκις ταὐτά· ὥστε ἢ ἀδολεσχεῖ, ἢ οὐκ ἔχει συλλογισμόν· ἐξ ὀλίγων γὰρ πᾶς συλλογισμός.

εἰ δὲ

εἰ δὲ μὴ ἀποκρινομένου· ὅτι οὐκ ἐπιτιμᾷ, ἢ ἀφίσταται.

quòd ſi *alter ad interrogatum* nō reſpondeat, cur *eum* non reprehendit, aut diſcedit?

De facilitate aut difficultate argumentandi, vel defendendi.

CAP. III.

1 De primis, & vltimis. 2 De his quæ ſunt proxima principiis. 3 De definitionibus 4 Summa. 5 De definitione omiſſa. 7 Epilogus. 8 Si propoſitio difficiliùs probari poſſit, quàm theſis. 9 Epilogus.

ΕΣτι δ' ἐπιχειρεῖν τε χαλεπὸν, καὶ ὑπέχειν ῥᾴδιον τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις· ἔστι δὲ τοιαῦτα τά τε φύσει πρῶτα, καὶ τὰ ἔσχατα. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα, ὅρου δεῖται. τὰ δ' ἔσχατα, διὰ πολλῶν περαίνεται, βουλομένῳ τὸ συνεχὲς λαμβάνειν ἀπὸ τῶν πρώτων· ἢ σοφισματώδη φαίνεται τὰ ἐπιχειρήματα. ἀδύνατον γὰρ ἀποδεῖξαί τι, μὴ ἀρξάμενον ἀπὸ τῶν οἰκείων ἀρχῶν, καὶ συνείραντα μέχρι τῶν ἐσχάτων. ὁρίζεσθαι μὲν οὖν οὔτ' ἀξιοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι, οὔτ', ἂν ὁ ἐρωτῶν ὁρίζηται, προσέχουσι. μὴ γινομένου δὲ φανεροῦ τί ποτ' ἐστὶ τὸ προκείμενον, οὐ ῥᾴδιον ἐπιχειρεῖν. μάλιστα δὲ τὸ τοιοῦτον περὶ τὰς ἀρχὰς συμβαίνει· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα διὰ τούτων δείκνυται· ταῦτα δ' οὐκ ἐνδέχεται δι' ἑτέρων, ἀλλ' ἀναγκαῖον ὁρισμῷ τῶν τοιούτων ἕκαστον γνωρίζειν.

2 Ἔστι δὲ δυσεπιχείρητα καὶ τὰ λίαν ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς. οὐ γὰρ ἐνδέχεται πολλοὺς πρὸς αὐτὰ λόγους πορίσασθαι, ὀλίγων ὄντων τῶν ἀνὰ μέσον αὐτῶν τε καὶ τῆς ἀρχῆς, δι' ὧν ἀνάγκη δείκνυσθαι τὰ μετ' αὐτά. 3 Τῶν δὲ ὅρων δυσεπιχειρητότατοι οὗτοι πάντων

EAſdē porrò hypotheſes difficile eſt impugnare, ac facile *eſt* ſuſtinere. Eiuſmodi autem ſunt, & quæ *ſunt* prima naturâ, & quæ vltima. nam prima, definitione indigent: vltima verò multis concluduntur, ſi quis cōtinentiam *argumentorum* ſumere à primis velit. alioqui captioſæ argumentationes videntur: quia fieri nequit, vt aliquid demonſtretur, niſi ſumpto à propriis principiis initio, continuata *argumentorum* ſerie perueniatur ad vltima. Qui igitur reſpōdent, nec definiri poſtulant, nec, ſi interrogans definiat, animum aduertunt. atqui niſi perſpicuum fiat, quid tandem ſit, quod eſt propoſitum, haud facile *eſt* argumētari. maximè verò hoc in principiis contingit. nam cetera per hæc probantur: ipſa verò per alia *probari* non poſſunt: ſed neceſſe *eſt*, vt eiuſmodi omnia definitione innoteſcant. 2 Ea quoque difficiles aggreſſiones habent, quæ valde propinqua principio *ſunt*. non poſſunt enim aduerſus ea multæ rationes ſuppetere, cū inter ea & principium ſint pauca media, per quæ neceſſe *eſt* poſteriora probari. 3 Omnium autem definitionum hæ diffi-

a Id eſt demonſtrari.

b Sit figura plana parallelogrāma, α ϐ γ δ, ducatúrque linea ε ζ quæ ſit parallela lineæ α β & lineæ γ δ: ac ſecet latus α γ in puncto ε.

Dico lineā illā ε ζ ſimiliter ſecari latus α γ, & areā α δ: ita vt ſit eadem ratio inter α ε & ε γ, quæ eſt inter α ζ & ζ γ. Verbi gratia, ſi linea γ ε eſt du plo maior quàm ε α, etiam parallelogrammū γ ζ eſt duplo maius quàm ζ α.

c ε ζ.

d Parallelogrāmum α ϐ δ γ.

e Latus α γ.

f α γ.

g Areā ſeu ſpatium α δ.

h Τοῦ ſimiliter ſecare.

i Id eſt, tam latus quàm area diuiduntur in duas partes eadē ratione ſibi mutuò reſpondentes. quæ enim ratio eſt partis ad partem in diuiſione lineæ, eadē eſt in diuiſione areæ. vtputà vtrobique eſt ratio dupla, vt ſuprà ponebam.

k Superficiei α ϐ γ δ.

l α γ.

m Similiter ſecare. Quid enim eſt duas quantitates ſimiliter ſecare? ita diuidere, vt inter partes vtriuſque diuiſionis ſit eadē ratio.

cillimè impugnantur, in quibus adhibita ſunt eiuſmodi nomina: vt primùm incertum ſit, vno, an pluribus modis dicantur; deinde non conſtet, vtrum propriè, an per tranſlationem à definiente ſumantur. nam, quia ſunt obſcura, nō habent aggreſſiones. quia verò ignoratur, an eo quòd per tranſlationem dicātur, talia ſint, reprehenſione vacant.

4 Omnino autem quodcumq; problema difficulter impugnatur, exiſtimandum *eſt* aut definitione egere; aut ex iis eſſe, q̄ multifariā, vel per tranſlationem dicuntur; aut non longè *abeſſe* à principiis; aut propterea *difficultatē habere*, quòd non eſt primo *intuitu* nobis perſpicuū, ad quem dictorum modorum referatur hoc ipſum, quod affert dubitationem. cùm enim modus eſt perſpicuus, patet vel definiendum eſſe, vel diuidendum, vel medias propoſitiones ſuggerendas; quia per has vltima probantur. 5 In multis etiam theſibus non ſcitè definitione tradita, haud facile *eſt* diſſerere & argumentari: veluti, vtrùm vnum vni contrarium *ſit*, an plura. contrariis autem commodè definitis, facile *erit* colligere, poſsintne plura eorundem eſſe contraria, necne. Eodē modo *ſe res habet* in aliis definitione indigētibus.

6 Quin & in mathematis nonnulla ob definitionis defectum videntur non facilè deſcribi[a]: vtputà [b] eam lineam [c], quæ planū[d] ad latus [e] ſecat, ſimiliter cùm lineam [f] tum ſpatium [g] diuidere. definitione[h] autem prolata, perſpicuum *eſt*, quod dicitur. nam eandem ſubtractionem habent [i] loca [k] & lineæ [l]: hæc autem eſt eius orationis [m] definitio.

εἰσὶ μάλιστα, ὅσοι κέχρηνται τοιούτοις ὀνόμασιν, ἃ πρῶτον μὲν ἄδηλά ἐστιν, εἴτε ἁπλῶς, εἴτε πολλαχῶς λέγεται· πρὸς δὲ τούτοις, μηδὲ γνώριμα, πότερον κυρίως, ἢ κατὰ μεταφορὰν ὑπὸ τοῦ ὁρισαμένου λέγεται. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἀσαφῆ εἶναι, οὐκ ἔχει ἐπιχειρήματα· διὰ δὲ τὸ ἀγνοεῖσθαι, εἰ παρὰ τὸ κατὰ μεταφορὰν λέγεσθαι τοιαῦτά ἐστιν, οὐκ ἔχει ἐπιτίμησιν.

4 Ὅλως δὲ πᾶν πρόβλημα, ὅταν ᾖ δυσεπιχείρητον, ἢ ὅρου δεῖσθαι ὑποληπτέον, ἢ τῶν πολλαχῶς, ἢ τῶν κατὰ μεταφορὰν εἶναι λεγομένων. ἢ οὐ πόῤῥω τῆς ἀρχῆς, ἢ διὰ τὸ μὴ φανερὸν εἶναι πρῶτον ἡμῖν, τοῦτ' αὐτὸ κατὰ τίνα ποτὲ τῶν εἰρημένων τρόπον ἐστίν, ὃ τὴν ἀπορίαν παρέχεται· φανεροῦ γὰρ ὄντος τοῦ τρόπου, δῆλον ὅτι ἢ ὁρίζεσθαι δέοι, ἢ διαιρεῖσθαι, ἢ τὰς ἀνὰ μέσον προτάσεις πορίζεσθαι· διὰ τούτων γὰρ δείκνυται τὰ ἔσχατα. 5 Ἐν πολλαῖς τε τῶν θέσεων μὴ καλῶς ἀποδιδομένου τοῦ ὁρισμοῦ, οὐ ῥᾴδιον διαλέγεσθαι καὶ ἐπιχειρεῖν. οἷον, πότερον ἓν ἑνὶ ἐναντίον, ἢ πλείω. ὁρισθέντων δὲ τῶν ἐναντίων κατὰ τρόπον, ῥᾴδιον συμβιβάσαι, πότερον ἐνδέχεται πλείω τῷ αὐτῷ εἶναι ἐναντία, ἢ οὔ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁρισμοῦ δεομένων.

6 Ἔοικε δὲ καὶ ἐν τοῖς μαθήμασιν ἔνια δι' ὁρισμοῦ ἔλλειψιν οὐ ῥᾳδίως γράφεσθαι. οἷον καὶ, ὅτι ἡ παρὰ τὴν πλευρὰν τέμνουσα τὸ ἐπίπεδον γραμμὴ, ὁμοίως διαιρεῖ τήν τε γραμμὴν καὶ τὸ χωρίον. τοῦ δὲ ὁρισμοῦ ῥηθέντος, φανερὸν τὸ λεγόμενον· τὴν γὰρ αὐτὴν ἀνταναίρεσιν ἔχει τὰ χωρία καὶ αἱ γραμμαί. ἔστι δ' ὁρισμὸς τοῦ αὐτοῦ λόγου οὗτος.

Ἁπλῶς

ἁπλῶς δὲ, τὰ πρῶτα τῶν στοιχείων, τιθεμένων μὲν ὁρισμῶν, (οἷον, τί γραμμὴ, καὶ τί κύκλος) ῥᾷστα δεῖξαι· πλὴν οὐ πολλά γε πρὸς ἕκαστον ἔστι τούτων ἐπιχειρεῖν, διὰ τὸ μὴ πολλὰ τὰ ἀνὰ μέσον εἶναι. ἐὰν δὲ μὴ τιθῶνται οἱ τῶν ἀρχῶν ὁρισμοὶ, χαλεπὸν, τάχα δ' ὅλως ἀδύνατον. Ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς λόγους ἔχει.

7 Οὐκ οὖν δεῖ λανθάνειν, ὅταν δυσεπιχείρητος ᾖ ἡ θέσις, ὅτι πέπονθέ τι τῶν εἰρημένων. 8 Ὅταν δὲ ᾖ πρὸς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν πρότασιν μεῖζον ἔργον διαλεχθῆναι, ἢ τὴν θέσιν διαπορήσειεν ἄν τις, πότερον θετέον τὰ τοιαῦτα, ἢ οὔ. εἰ γὰρ μὴ θήσει, ἀλλ' ἀξιώσει καὶ πρὸς τοῦτο διαλέγεσθαι, μεῖζον προστάξει τοῦ ἐν ἀρχῇ κειμένου. εἰ δὲ θήσει, πιστεύσει ἐξ ἧττον πιστῶν. εἰ μὲν οὖν δεῖ μὴ χαλεπώτερον τὸ πρόβλημα ποιεῖν, θετέον. εἰ δὲ διὰ γνωριμωτέρων συλλογίζεσθαι, οὐ θετέον. ἢ τῷ μὲν μανθάνοντι οὐ θετέον, ἂν μὴ γνωριμώτερον ᾖ· τῷ δὲ γυμναζομένῳ θετέον, ἂν ἀληθὲς μόνον φαίνηται; ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐρωτῶντί τε καὶ διδάσκοντι ἀξιωτέον τιθέναι. 9 Πῶς μὲν οὖν ἐρωτηματίζειν καὶ τάττειν δεῖ, σχεδὸν ἱκανὰ τὰ εἰρημένα·

Omnino autem elementa, poſitis quidem definitionibus, (vt quid linea, quid circulus) facilè probátur: verùm haud multa aduerſus vnumquódque eorum argumenta ſuppetunt, quia non multa ſunt media. quòd ſi non ponantur principiorum definitiones, difficile *eſt*, aut fortaſſis omnino impoſſibile, *aduerſus ea differere*. Similis eſt eorum ratio, quæ in diſputationibus ſpectantur. 7 Non oportet igitur latêre, cùm difficilem aggreſſionem theſis habet, eam aliquo dictorũ *modorum* affectam eſſe. 8 Cùm autẽ de axiomate ac propoſitione difficilius *eſt* diſſerere, quàm de theſi, dubitare aliquis poſſit, vtrùm *ſint* ponẽda, quæ ſunt huiuſmodi, an non. quia ſi non ponat, ſed de eo quoque diſſeri poſtulet, maius *onus* iniũget, quàm quod à principio poſitum *fuit*. ſin autem ponat, credet ex iis, quæ minus habent fidei. Si igitur non oportet difficilius problema facere, ponẽdum eſt *axioma illud*. quòd ſi ex notioribus concludere *oportet*, non *eſt illud* ponendum. An diſcenti quidẽ non ponendum, niſi notius ſit: *in diſputatione* autẽ ſe exercenti ponendum, ſi modò verum videatur? Quare perſpicuum *eſt*, interrogantem ac docentem non ſimiliter poſtulare debere, vt *aliquid* ponatur. 9 Quomodo igitur interrogare ac diſponere oporteat, ſatis ferè dictum eſt.

DE RESPONSIONE.

TRACTATVS II.

De officio interrogantis, & reſpondentis.

CAP. IV.

1 *Protheſis.* 2 *De officio interrogantis.* 3 *De officio reſpondentis.*

CAP. III.

DE reſponſione autem primùm determinandum *eſt*, quod eius ſit officium, qui rectè reſpondet, quemadmodum eius, qui rectè interrogat. 2 Eſt autem interrogantis, ita diſputationem deducere, vt reſpondentem cogat maximè incredibilia dicere, ex iis quæ propter theſim *ſunt* neceſſaria. 3 Reſpondentis verò, ne ſuâ culpâ videatur euenire, quod abſurdum vel præter opinionem *eſt*, ſed propter theſim. aliud enim fortaſſe peccatum *eſt*, initio ponere quod non oportet, & poſitum non tueri commodè.

ΠΕΡΙ' δὲ ἀποκρίσεως, πρῶτον μὲν διοριστέον, τί ἐστιν ἔργον τοῦ καλῶς ἀποκρινομένου, καθάπερ τοῦ καλῶς ἐρωτῶντος.

2 Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος, τὸ οὕτως μεταγαγεῖν τὸν λόγον, ὥστε ποιῆσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδοξότατα λέγειν ἐκ τῶν διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίων.

3 Τοῦ δὲ ἀποκρινομένου, τὸ μὴ δι' αὐτὸν φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον, ἢ τὸ παράδοξον, ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν. ἑτέρα γὰρ ἴσως ἁμαρτία, τὸ θέσθαι πρῶτον ὃ μὴ δεῖ, καὶ τὸ θέμενον μὴ φυλάξαι κατὰ τρόπον.

Si theſis ſit abſolutè vel cum adiunctione probabilis, aut improbabilis, aut neutra. CAP. V.

1 Protheſis. 2 Protheoria prima. 3 ſecunda. 4 tertia. 5 Si theſis ſit abſolutè improbabilis 6 Si ſit abſolutè probabilis. 7 Si ſit neutra. 8 Epilogus. 9 Si ſit probabilis reſpondenti. 10 Si ſit probabilis alij. 11 Epilogus.

QVia verò ſunt indefinita, quæ *obſeruanda ſunt ab* iis, qui exercitationis & periculi *faciendi* causâ diſputāt: (non enim iidem ſcopi *propoſiti ſunt* docentibus vel diſcentibus, & contendentibus: neq; his ipſis, & iis, qui ſe ſemper inter ſe exercēt inquiſitionis gratiâ. nam diſcenti ponenda ſemper *ſunt*, quæ videtur: etenim falſum nemo docere aggreditur. ex iis verò qui contendūt, interrogantē oportet videri omnino aliquid facere: reſpōdētē autē, nihil videri pati. in dialecticis autē cōgreſſibus, nondū *à quoquā* diſtinctè expoſitū eſt, *quid ſit obſeruādū* iis, qui nō contentionis, ſed periculi & inquiſitionis gratiâ diſputant, *&* quò oporteat reſpōdentē collimare, & quæ concedere, & quæ non

ΕΠεὶ δέ ἐστιν ἀδιόριστα τοῖς γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα τοὺς λόγους ποιουμένοις (οὐ γὰρ οἱ αὐτοὶ σκοποὶ τοῖς τε διδάσκουσιν ἢ μανθάνουσι, καὶ τοῖς ἀγωνιζομένοις· οὐδὲ τούτοις τε, καὶ τοῖς διατρίβουσιν ἀεὶ μετ' ἀλλήλων σκέψεως χάριν. τῷ μὲν γὰρ μανθάνοντι θετέον ἀεὶ τὰ δοκοῦντα· καὶ γὰρ οὐδὲ ἐπιχειρεῖ ψεῦδος οὐδεὶς διδάσκειν. τῶν δὲ ἀγωνιζομένων, τὸν μὲν ἐρωτῶντα, φαίνεσθαί τι δεῖ ποιεῖν πάντως· τὸν δὲ ἀποκρινόμενον, μηδὲν φαίνεσθαι πάσχειν. ἐν δὲ ταῖς διαλεκτικαῖς συνόδοις, τοῖς μὴ ἀγῶνος χάριν, ἀλλὰ πείρας καὶ σκέψεως τοὺς λόγους ποιουμένοις, οὐ διήρθρωταί πω, τίνος δεῖ στοχάζεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον, καὶ ποῖα διδόναι, καὶ ποῖα μή,

πρὸς

πρὸς τὸ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς φυλάττειν τὴν θέσιν) ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχομεν παραδεδομένον ὑπ' ἄλλων, αὐτοί τι πειραθῶμεν εἰπεῖν.

2 Ἀνάγκη δὴ τὸν ἀποκρινόμενον ὑπέχειν λόγον, θέμενον ἤτοι ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον θέσιν, ἢ μηδέτερον· καὶ ἤτοι ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον, ἢ ὡρισμένως, οἷον τῷδέ τινι, ἢ αὐτῷ, ἢ ἄλλῳ.

3 Διαφέρει δ' οὐδὲν, ὁπωσοῦν ἐνδόξου, ἢ ἀδόξου οὔσης· ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος ἔσται τοῦ καλῶς ἀποκρίνεσθαι, καὶ δοῦναι, ἢ μὴ δοῦναι τὸ ἐρωτηθέν.

4 Ἀδόξου μὲν οὖν οὔσης τῆς θέσεως, ἔνδοξον ἀνάγκη τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι· ἐνδόξου δὲ, ἄδοξον· τὸ γὰρ ἀντικείμενον ἀεὶ τῇ θέσει ὁ ἐρωτῶν συμπεραίνεται. εἰ δὲ μήτ' ἄδοξον, μήτ' ἔνδοξον τὸ κείμενον, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται τοιοῦτον. 5 Ἐπεὶ δ' ὁ καλῶς συλλογιζόμενος, ἐξ ἐνδοξοτέρων καὶ γνωριμωτέρων τὸ προβληθὲν ἀποδείκνυσι· φανερὸν ὡς, ἀδόξου μὲν ὄντος ἁπλῶς τοῦ κειμένου, οὐ δοτέον τῷ ἀποκρινομένῳ, οὔθ' ὃ μὴ δοκεῖ ἁπλῶς, οὔθ' ὃ δοκεῖ μὲν, ἧττον δὲ τοῦ συμπεράσματος δοκεῖ. ἀδόξου γὰρ οὔσης τῆς θέσεως, ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα. ὥστε δεῖ τὰ λαμβανόμενα, ἔνδοξα πάντ' εἶναι, καὶ μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ προκειμένου, εἰ μέλλει διὰ τῶν γνωριμωτέρων τὸ ἧττον γνώριμον περαίνεσθαι. ὥστ' εἰ μή τι τοιοῦτόν ἐστι τῶν ἐρωτωμένων, οὐ θετέον τῷ ἀποκρινομένῳ.

6 Εἰ δ' ἔνδοξος ἁπλῶς ἡ θέσις, δῆλον ὅτι τὸ συμπέρασμα, ἁπλῶς ἄδοξον. θετέον οὖν τά τε δοκοῦντα πάντα, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα

concedere, vt præclarè, aut ſecus tueatur theſim) quoniã igitur nihil habemus ab aliis traditum, ipſi nonnihil dicere conemur.

2 Neceſſe igitur *eſt*, eum qui reſpondet, ſuſtinere diſputationẽ, poſita vel probabili, vel improbabili theſi, vel neutra: probabili, inquã, vel improbabili, aut ſimpliciter, aut definitè, vt certo cuidã, nempe vel ipſi *reſpondenti*, vel alij. 3 Nihil autem intereſt, quocumq; modo ſit probabilis, vel improbabilis: idẽ enim modus erit bene reſpõdendi, & dãdi, vel non dandi, quod interrogatũ eſt. 4 Si igitur improbabilis ſit theſis, neceſſe *eſt* concluſionẽ probabilem fieri. ſi verò *illa* probabilis, *hanc* improbabilẽ. ſemper enim oppoſitũ theſi cõcludit qui interrogat. Sed ſi id quod ponitur, neque improbabile *ſit*, neque probabile: concluſio quoque talis erit. 5 Quoniam autẽ is qui ſcitè ratiocinatur, ex probabilioribus & notioribus id quod in quæſtione poſitum eſt: demonſtrat: *hinc* apparet, ſi improbabile ſit ſimpliciter, quod poſitum eſt, reſpõdẽtem non debere concedere, nec quod non videtur ſimpliciter, nec quod videtur quidẽ, ſed minùs videtur, quàm cõcluſio. nam cùm improbabilis eſt theſis, ꝓbabilis *eſt* cõcluſio. quare oportet, quæ ſumpta ſunt, probabilia omnia eſſe, & *quidẽ* magis quàm quod propoſitũ, eſt probabilia, ſi futurũ eſt, vt ꝑ notiora minùs notum concludatur. Itaque niſi q̃d eiuſmodi ſit ex interrogatis, non *eſt* ponendum reſpondenti.

6 Sin autẽ ſimpliciter probabilis *ſit* theſis: patet concluſionem *eſſe* ſimpliciter improbabilẽ. Ponẽda ſunt igitur & quæcumque videntur; & ex iis quæ non videntur, ea quæ

minùs ſunt improbabilia, quàm concluſio. *ſic* enim videri poteſt ſatis *commodè* diſputatum.

7 Similiter etiam *fiat*, ſi nec improbabilis nec probabilis ſit theſis. etenim ſic quoque danda ſunt, quæcunque videntur: & ex ijs quæ non videntur, *ea* quæ magis *ſunt* probabilia concluſione. ſic enim fiet, vt probabiliores argumẽtationes efficiantur. 8 Ergo ſi ſimpliciter probabile aut improbabile ſit. quod poſitum *eſt*: ad ea *reſpiciendo* quę ſimpliciter vidẽtur, comparatio facienda *eſt*. 9 Sin autẽ nõ ſimpliciter ꝓbabile vel improbabile ſit, quod poſitũ *eſt*, ſed reſpõdẽti: ad ſe ipſũ *reſpiciendo, & ita* quod videatur, aut nõ videatur, dijudicãdo, ponẽdum *eſt*, aut nõ ponendum. 10 Quòd ſi alteri' opinionem tueatur is, qui reſpondet, procul dubio ad illius mentem & ſententiã reſpiens, debet ſingula ponere, & negare. Idcirco & qui alienas opiniones inferunt, (vtputà bonum & malum eſſe idem, vt Heraclitus ait) ij non concedunt, eidem ſimul non adeſſe contraria, non quòd hoc ſibi non videatur, ſed quia ſecundum Heraclitum ſic *eſt* dicendum. Hoc etiam faciunt, qui *ita diſputant*, *vt* alteri ab alteris theſes accipiant: coniiciunt enim, quid theſeos auctor diceret. 11 Perſpicuum igitur *eſt*, quò collimare debeat reſpondens, ſiue ſimpliciter, ſiue alicui probabile *ſit*; quod *eſt* poſitum.

ἢ ἧττόν ἐστιν ἄδοξα τοῦ συμπεράσματος· ἱκανὸς γὰρ ἂν δόξειε διειλέχθαι.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ, εἰ μήτ' ἄδοξος, μήτ' ἔνδοξός ἐστιν ἡ θέσις. καὶ γὰρ οὕτως τά τε φαινόμενα ἅπαντα δοτέον, καὶ τῶν μὴ δοκούντων ὅσα μᾶλλον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος. οὕτω γὰρ ἂν ἐνδοξοτέρους συμβήσεται τοὺς λόγους γίνεσθαι.

8 Εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς ἔνδοξον ἢ ἄδοξον τὸ κείμενον· πρὸς τὰ δοκοῦντα ἁπλῶς, τὴν σύγκρισιν ποιητέον. 9 Εἰ δὲ μὴ ἁπλῶς ἔνδοξον, ἢ ἄδοξον εἴη τὸ κείμενον, ἀλλὰ τῷ ἀποκρινομένῳ· πρὸς αὐτὸν τὸ δοκοῦν καὶ μὴ δοκοῦν κρίνοντα, θετέον, ἢ οὐ θετέον. 10 Ἐὰν δὲ ἑτέρου δόξαν διαφυλάττῃ ὁ ἀποκρινόμενος, δῆλον ὅτι πρὸς τὴν ἐκείνου διάνοιαν ἀποβλέποντα, θετέον ἕκαστα, καὶ ἀρνητέον. Διὸ καὶ οἱ κομίζοντες ἀλλοτρίας δόξας, (οἷον, ἀγαθὸν καὶ κακὸν εἶναι ταὐτὸν, καθάπερ Ἡράκλειτός φησιν) οὐ διδόασι μὴ παρεῖναι ἅμα τῷ αὐτῷ τἀναντία, οὐχ ὡς οὐ δοκοῦν αὐτοῖς τοῦτο, ἀλλ' ὅτι καθ' Ἡράκλειτον οὕτω λεκτέον. Ποιοῦσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ παρ' ἀλλήλων δεχόμενοι τὰς θέσεις· στοχάζονται γὰρ, ὡς ἂν εἴποι ὁ θέμενος. 11 Φανερὸν οὖν, τίνων στοχαστέον τῷ ἀποκρινομένῳ, εἴτε ἁπλῶς ἔνδοξον, εἴτε τινὶ, τὸ κείμενόν ἐστιν.

Si propoſitio ad rem propoſitam pertineat, vel non.

CAP. VI.

1 Si propoſitio ſit probabilis, non ad rem. 2 Si nec probabilis ſit, nec ad rem. 3 Si ſit probabilis, & ad rem. 4 Si ſit valde improbabilis, & ad rem. 5 Si neutra, nec ad rem. 6 Si neutra, & ad rem.

Ἐπεὶ δ' ἀνάγκη πᾶν τὸ ἐρωτώμενον, ἢ ἔνδοξον εἶναι, ἢ ἄδοξον, ἢ μηδέτερον· καὶ ἢ πρὸς τὸν λόγον, ἢ μὴ πρὸς τὸν λόγον εἶναι τὸ ἐρωτώμενον· ἐὰν μὲν ᾖ δοκοῦν, καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον, φήσαντα δοκεῖν· οὐ γὰρ ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. 2 Ἐάν τε μὴ δοκοῦν, καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον, δοτέον μὲν, ἐπισημαντέον δὲ τὸ μὴ δοκοῦν, πρὸς εὐλάβειαν εὐηθείας.

3 Ὄντος δὲ πρὸς τὸν λόγον, καὶ δοκοῦντος, λεκτέον ὅτι δοκεῖ μὲν, ἀλλὰ λίαν σύνεγγυς τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐστι, καὶ ἀναιρεῖται τούτου τεθέντος τὸ κείμενον. 4 Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, λίαν δὲ ἄδοξον τὸ ἀξίωμα, συμβαίνειν μὲν, φατέον, τούτου τεθέντος, ἀλλὰ λίαν εὔηθες εἶναι τὸ προτεινόμενον.

5 Εἰ δὲ μήτε ἄδοξον, μήτε ἔνδοξον· εἰ μὲν μηδὲν πρὸς τὸν λόγον, δοτέον, μηδὲν διορίσαντα. 6 Εἰ δὲ πρὸς τὸν λόγον, ἐπισημαντέον ὅτι ἀναιρεῖται τεθέντος τὸ ἐν ἀρχῇ. 7 Οὕτω γὰρ ὅ,τ' ἀποκρινόμενος οὐδὲν δόξει δι' αὐτὸν πάσχειν, ἐάν περ προορῶν ἕκαστα τιθῇ· ὅ,τε ἐρωτῶν τεύξεται συλλογισμοῦ, τιθεμένων αὐτῷ πάντων τῶν ἐνδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος. ὅσοι δὲ ἐξ ἀδοξοτέρων τοῦ συμπεράσματος ἐπιχειροῦσι συλλογίζεσθαι, δῆλον, ὡς οὐ καλῶς συλλογίζονται. διὸ τοῖς ἐρωτῶσιν οὐ θετέον.

Cum autem neceſſe *ſit*, quicquid interrogatur, aut probabile eſſe, aut improbabile, aut neutrũ: & vel ad diſputationem *pertinere*, vel nõ pertinere, quod interrogatur: ſiquidẽ *ſit* probabile, nec ad diſputationẽ *faciat*, dãdũ *eſt*, cùm *prius* dictũ fuerit eſſe probabile: quoniã eo poſito non euertitur *problema*, quod ab initio poſitum fuit. 2 Si verò nec probabile *ſit*, nec ad diſputationẽ *pertineat*, dandũ quidẽ *eſt*, ſed indicandũ, *nobis* non probari, vitandæ fatuitatis causâ: 3 Quòd ſi ad diſputationẽ pertineat, & ꝓbabile ſit: dicendũ, videri *id* quidem, ſed valde propinquum eſſe ei quod ab initio *propoſitũ eſt*, & eo cõceſſo euerti quod poſitum eſt. 4 Sin autẽ ad diſputationem pertineat, valde autẽ imꝓbabile *ſit* axioma: dicendũ, effici quidẽ, eo poſito, *concluſionem*, ſed valde fatuũ eſſe quod proponitur. 5 At ſi neque improbabile, neq; probabile *ſit*: ſiquidem nihil ad diſputationẽ *faciat*, dandũ *eſt* nulla definitione adiecta. 6 Si verò ad diſputationẽ faciat: indicandum *eſt* euerti eo poſito *problema* ab initio *propoſitũ*. 7 Sic.n.& reſpõdẽs nihil ſuâ culpâ videbitur pati, ſi proſpiciẽs ſingula ponat: & interrogans nõ deſtituetur ſyllogiſmo, *iis* omnibus ſibi *à reſpondente* conceſſis, quæ probabiliora *ſunt* concluſione. Quicunque autem ex iis, quæ improbabiliora ſunt concluſione, argumentari aggrediuntur, proculdubio non ſcitè argumentantur: proinde interrogantibus *hæc* non *ſunt* concedenda.

Si propoſitio ſit obſcura, vel multiplex, vel perſpicua & ſimplex.

Cap. VII.

1 Si ſit obſcura. 2 Si ſit multiplex: & reſpondẽs ſciat eã eſſe omnino verã, vel omnino falſam: 3 vel ex parte veram, ex parte falſã: 4 vel homonymiam ab initio non cognouerit. 5 Si ſit ſimplex & perſpicua.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀσαφῶς καὶ πλεοναχῶς λεγομένων ἀπαντητέον. ἐπεὶ γὰρ δέδοται

Simili etiãmodo in iis quę obſcurè & multifariã dicuntur, occurrẽdum *eſt*. nã quia datũ eſt

reſpondenti, ſi non intelligat, vt dicat, Non intelligo: & ſi *propoſitum* multis modis dicatur, non neceſſariò fateatur aut neget, manifeſtũ *eſt*, primùm quidẽ, ſi non dilucidum ſit quod dictum *eſt*, *reſpondenti* ſine cunctatione dicendum ſe non intelligere. ſæpe enim ex eo quòd non dilucidè interrogati concedũt, occurrit aliquid negotiũ faceſſens. 2 Si verò notũ ſit id quod multis dicitur modis: ſi quidẽ quod dicitur, in omnib[a] verũ aut falſũ ſit, dandũ *eſt* ſimpliciter, aut negandũ. 3 Si verò ex parte *ſit* falſum, ex parte verũ: indicandũ *eſt*, *id* dici multis modis, & cur partim *ſit* falſum, partim verum. nã ſi *id* poſterius diſtinguat, dubium erit, an & initiò ambiguitatẽ perſpexerit. 4 Sin autẽ non proſpexerit ambiguitatẽ, ſed ad alterũ *ſignificatũ* reſpiciens poſuerit, dicẽdũ *eſt* aduerſus eũ qui ad aliud ducit, ſe nõ ad hoc reſpicientem poſuiſſe, ſed ad alterum illorum *ſignificatorum*. cùm enim multa eidẽ nomini vel orationi ſubiecta ſunt, facilè *exiſtit* dubitatio. 5 Sin rogatum & dilucidum ſit & ſimplex: aut Etiam, aut Non, reſpondendum [a].

τῷ ἀποκρινομένῳ μὴ μανθάνοντι, εἰπεῖν ὅτι οὐ μανθάνω. καὶ πλεοναχῶς λεγομένου, μὴ ἐξ ἀνάγκης ὁμολογῆσαι, ἢ ἀρνήσασθαι· δῆλον ὡς πρῶτον μὲν, ἂν μὴ σαφὲς ᾖ τὸ ῥηθὲν, οὐκ ἀποκνητέον τὸ φάναι μὴ συνιέναι· πολλάκις γὰρ ἐκ τοῦ μὴ σαφῶς ἐρωτηθέντας διδόναι, ἀπαντᾷ τι δυσχερές.
2 Ἐὰν δὲ γνώριμον μὲν ᾖ τὸ πλεοναχῶς λεγόμενον· ἐὰν μὲν ἐπὶ πάντων ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ᾖ τὸ λεγόμενον, δοτέον ἁπλῶς, ἢ ἀρνητέον.
3 Ἐὰν δὲ ἐπί τι μὲν, ψεῦδος ᾖ· ἐπί τι δὲ, ἀληθές. ἐπισημαντέον, ὅτι πλεοναχῶς λέγεται· καὶ διότι τὸ μὲν, ψεῦδος· τὸ δὲ, ἀληθές. ὕστερον δὲ διαιρουμένου, ἄδηλον εἰ καὶ ἐν ἀρχῇ συνεώρα τὸ ἀμφίβολον. 4 Ἐὰν δὲ μὴ προΐδῃ τὸ ἀμφίβολον, ἀλλ' εἰς θάτερον βλέψας θῇ· ῥητέον πρὸς τὸν ἐπὶ θάτερον ἄγοντα, ὅτι οὐκ εἰς τοῦτο βλέπων ἔθηκεν, ἀλλ' εἰς θάτερον αὐτῶν. πλειόνων γὰρ ὄντων τῶν ὑπὸ ταὐτὸ ὄνομα ἢ λόγον, ῥᾳδία ἡ ἀμφισβήτησις.
5 Ἐὰν δὲ καὶ σαφὲς ᾖ καὶ ἁπλοῦν τὸ ἐρωτώμενον ἢ ναὶ, ἢ οὔ, ἀποκριτέον.

a Simpliciter eſt concedendũ, vel negandum.

De reſponſione ad inductionem. Cap. VIII.

QVoniã autẽ omnis propoſitio ſyllogiſtica [b], vel eſt earũ aliqua, ex quib[9] ſyllogiſm[9][c] *conficitur*, vel alicuius ex illis cauſâ[d] *ſumitur*: patet autem, quando alterius gratiâ ſumatur, *nempe* quia multa ſimilia interrogantur: (aut enim per inductionem, aut per ſimilitudinem [e] plerumque vniuerſale accipiunt) ſingularia quidem omnia ponenda[f] *ſunt*, ſi vera ſint & probabilia. aduerſus vniuerſale autem enitendum *eſt* vt afferatur obiectio.

ΕΠεὶ δὲ πᾶσα πρότασις συλλογιστικὴ, ἢ τούτων τίς ἐστιν ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς, ἢ τινὸς τούτων ἕνεκα· δῆλον δ' ὅταν ἑτέρου χάριν λαμβάνηται, τῷ πλείω τὰ ὅμοια ἐρωτᾶν· (ἢ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς, ἢ δι' ὁμοιότητος, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ καθόλου λαμβάνουσι) τὰ μὲν καθέκαστα πάντα θετέον, ἂν ᾖ ἀληθῆ καὶ ἔνδοξα· πρὸς δὲ τὸ καθόλου πειρατέον ἔνστασιν φέρειν.

b Quæ non fruſtra ponitur, ſed ad concluſionem inferendã aliquo modo valet.
c Principalis.
d Vt probetur propoſitio ſyllogiſmi principalis.
e Quid ſimilitudinis appellatione ſignificetur, & quid ab inductione differat, vide Topic. lib. 8. cap. 1. par. 15.
f Concedenda.

τὸ γὰρ

τὸ γὰρ ἄνευ ἐνστάσεως, ἢ ὕσης, ἢ ἀν-τιλογίας, κωλύειν τὸν λόγον, δυσκολαίνειν δῆλον· εἰ οὖν ἐπὶ πολλῶν φαινομένων, μὴ δίδωσι τὸ καθόλου, μὴ ἔχων ἔνστασιν, φανερὸν ὅτι δυσκολαίνει. Ἔτι δὲ, εἰ μηδ' ἀντεπιχειρεῖν ἔχοι ὅτι οὐκ ἀληθὲς, μᾶλλον ἂν δόξειε δυσκολαίνειν. καίτοι οὐδὲ τοῦθ' ἱκανόν· πολλοὺς γὰρ λόγους ἐναντίους ἔχομεν ταῖς δόξαις, οὓς χαλεπὸν λύειν· καθάπερ τὸν Ζήνωνος, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται κινεῖσθαι, οὐδὲ τὸ στάδιον διελθεῖν· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο τὰ ἀντικείμενα τούτοις οὐ θετέον. Εἰ οὖν μήτε ἀντεπιχειρεῖν ἔχων, μήτε ἐνίστασθαι, οὐ τίθησι· δῆλον ὅτι δυσκολαίνει· ἔστι γὰρ ἡ ἐν λόγοις δυσκολία, ἀπόκρισις παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους, συλλογισμοῦ φθαρτική.

nã ſine obiectione, quæ aut ſit, aut *ſaltem eſſe* videatur, argumẽtationem impedire, *hoc eſt* tergiuerſari. Si igitur, cùm multa videantur, non concedat vniuerſale, nec habeat obiectionẽ: perſpicuè tergiuerſatur. Inſuper, ſi ne quidem contrarium habeat argumentum, *quo oſtendat id* nõ eſſe verũ, magis videbitur tergiuerſari. Quamquam ne hoc quidem ſufficit[a]: multas enim rationes habemus opinionibus contrarias, quas difficile *eſt* ſoluere; veluti Zenonis *rationem*[b], quòd nõ poteſt *quidpiam* moueri, nec ſtadiũ peragrare: nec propterea tamen nõ *ſunt* ponenda, *quæ ſunt* his contraria. Si quis *igitur*, cùm neque argumentationem contrariam habeat, neque obiicere *poſſit*, non dat *quod rogatur*: perſpicuè tergiuerſatur. nã[c] tergiuerſatio in diſputationibus *nihil aliud* eſt, *quàm* reſponſio præter expoſitos modos, vim habens ſyllogiſmi perimendi.

a Peruulgatum eſt, Contrà argumentari, non eſt ſoluere.
b Vide lib. 6. Phyſic. cap. 14.
c Tergiuerſatio quid ſit.

De præexercitatione, & de theſi improbabili non defendenda.

CAP. IX.

1 *De præexercitatione.* 2 *De theſi improbabili.*

Ὑπέχειν δὲ καὶ θέσιν καὶ ὁρισμὸν, αὐτὸν αὐτῷ δεῖ, προεγχειρήσαντα. ἐξ ὧν γὰρ ἀναιροῦσιν οἱ πυνθανόμενοι τὸ κείμενον, δῆλον ὅτι τούτοις ἐναντιωτέον.

2 Ἄδοξον δὲ ὑπόθεσιν εὐλαβητέον ὑπέχειν. εἴη δ' ἂν ἄδοξος πλεοναχῶς. καὶ γὰρ ἐξ ἧς ἄτοπα συμβαίνει λέγειν· οἷον, εἰ πάντα φαίη τις κινεῖσθαι, ἢ μηδέν. καὶ ὅσα χείρονος ἤθους ἑλέσθαι, καὶ ὑπεναντία ταῖς βουλήσεσιν. οἷον, ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν·

SVſtinere autem & theſim & definitionem *ſic* oportet, vt ipſe *reſpondens* ſibi antè argumẽta opponat. ex quibus enim ij, qui percontantur, *problema* poſitum euertunt, conſtat his *eſſe* occurrendum. 2 Cauendũ verò eſt, ne improbabilis hypotheſis ſuſtineatur. Multis autẽ modis improbabilis eſſe poteſt. nã & *ea eſt improbabilis*, ex qua efficitur, vt abſurda dicantur; veluti ſi quis omnia moueri dicat, aut nihil: & ea, quæ deterioribus moribus præditi eligunt: quæque *hominum* voluntatibus contraria ſunt: veluti voluptatem *eſſe* rem bonam;

& melius *eſſe*, iniuriam facere, quâm accipere. Non enim quaſi diſputationis gratiâ defendentẽ, ſed quaſi *ea* quæ *ſibi vera* videntur, dicentem oderunt.

καὶ τὸ ἀδικεῖν, βέλτιον τοῦ ἀδικεῖσθαι. οὐ γὰρ ὡς λόγου χάριν ὑπέχοντα, ἀλλ᾽ ὡς τὰ δοκοῦντα λέγοντα μισοῦσιν.

De ſolutione argumentorum, & de concluſione impedienda.

Cap. x.

1 *De ſolutione argumentorum.* 3 *De concluſione impedienda.* 4 *Communia.*

Qvæcumque autẽ argumentationes falſum colligunt, ſoluendæ *ſunt eo* ſublato, ex quo falſum efficitur [a]. nõ enim quouis ſublato *ratio* ſoluitur, ne quidem ſi falſum ſit, quod tollitur. multa enim falſa continere ratio poteſt: veluti ſi quis ſumpſerit, eum qui ſedet, ſcribere, ac Socratem ſedere: ex his enim colligitur Socratem ſcribere. *hoc* igitur ſublato, Socratem ſcribere, nihilo magis ſoluta eſt argumẽtatio. atqui axioma eſt falſum. ſed nõ ob id ratio *eſt* falſa. ſi quis enim ſedeat, neque ſcribat, huic non ampliùs eadem ſolutio cõueniet. quare [b] non hoc *eſt* tollẽdum, ſed *illud*, eũ, qui ſedet, ſcribere: nõ enim quicumque ſedet, ſcribit. omnino igitur ſoluit, qui id ſuſtulit, ex quo falſum efficitur. 2 Solutionem autem nouit, qui nouit ex hoc rationẽ *pẽdere*: quemadmodum in falſis deſcriptionibus cõtingit: neque enim ſatis eſt obiicere, ne quidẽ ſi falſum ſit quod tollitur: ſed cur *ſit* falſum, *eſt* demonſtrandum. ſic enim apparebit, vtrùm aliquid proſpiciens, an non *proſpiciens*, proponat obiectionem.

[a] Vide lib. 2. Prior. Anal. cap. 18.

[b] Nota negandã potiùs eſſe maiorem, quàm minorem propoſitionẽ, ſi vtraque negari poſſit.

Cap. iv. 3 Licet autem, quominùs ratio concludatur, impedire quatuor modis. 4 Vel enim *impeditur* ſublato eo, ex quo efficitur falſum. 5 Vel aduerſus eum,

Ὅσοι δὲ τῶν λόγων ψεῦδος συλλογίζονται, λυτέον ἀναιροῦντα παρ᾽ ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. οὐ γὰρ ὁτιοῦν ἀνελὼν, λέλυκεν, οὐδ᾽ εἰ ψεῦδός ἐστι τὸ ἀναιρούμενον. ἔχοι γὰρ ἂν πλείω ψευδῆ ὁ λόγος· οἷον, εἴ τις λάβοι τὸν καθήμενον γράφειν, Σωκράτην δὲ καθῆσθαι. συμβαίνει γὰρ ἐκ τούτων, Σωκράτην γράφειν. ἀναιρεθέντος οὖν τοῦ Σωκράτην καθῆσθαι, οὐδὲν μᾶλλον λέλυται ὁ λόγος. καίτοι ψεῦδος τὸ ἀξίωμα. ἀλλ᾽ οὐ παρὰ τοῦτο ὁ λόγος ψευδής. ἐὰν γάρ τις τύχῃ καθήμενος μὲν, μὴ γράφων δὲ, οὐκέτι ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἡ αὐτὴ λύσις ἁρμόσει. ὥστε οὐ τοῦτο ἀναιρετέον, ἀλλὰ τὸ τὸν καθήμενον γράφειν. οὐ γὰρ πᾶς ὁ καθήμενος γράφει. λέλυκε μὲν οὖν πάντως ὁ ἀνελὼν παρ᾽ ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. 2 Οἶδε δὲ τὴν λύσιν, ὁ εἰδὼς ὅτι παρὰ τοῦτο ὁ λόγος· καθάπερ ἐπὶ τῶν ψευδογραφουμένων· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἐνστῆναι, οὐδ᾽ ἂν ψεῦδος ᾖ τὸ ἀναιρούμενον· ἀλλὰ καὶ διότι ψεῦδος, ἀποδεικτέον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη φανερὸν, πότερον προορῶν, ἢ οὔ, ποιεῖται τὴν ἔνστασιν. 3 Ἔστι δὲ λόγον κωλῦσαι συμπεράνασθαι τετραχῶς. 4 Ἢ γὰρ ἀνελόντα παρ᾽ ὃ γίνεται τὸ ψεῦδος. 5 Ἢ πρὸς τὸν ἐρωτῶ-

ἐρωτῶντα, ἔνστασιν εἰπόντα· πολλάκις μὲν γὰρ οὐ λέλυκε μὲν, ὁ μέντοι πυνθανόμενος οὐ δύναται πορρωτέρω προαγαγεῖν. 6 Τρίτον δὲ, πρὸς τὰ ἠρωτημένα· συμβαίνοι γὰρ ἂν, ἐκ μὲν τῶν ἠρωτημένων, μὴ γίνεσθαι ὃ βουλόμεθα, διὰ τὸ κακῶς ἠρωτῆσθαι· προστεθέντος δέ τινος, γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ μὲν οὖν μηκέτι δύναται προαγαγεῖν ὁ ἐρωτῶν, εἰς τὸν ἐρωτῶντα εἴη ἂν ἡ ἔνστασις. εἰ δὲ δύναται, πρὸς τὰ ἠρωτημένα. 7 Τετάρτη δὲ καὶ χειρίστη τῶν ἐνστάσεων, ἡ πρὸς τὸν χρόνον. ἔνιοι γὰρ τοιαῦτα ἐνίστανται, πρὸς ἃ διαλεχθῆναι πλείονός ἐστι χρόνου, ἢ τῆς παρούσης διατριβῆς. 8 Αἱ μὲν οὖν ἐνστάσεις, καθάπερ εἴπομεν, τετραχῶς γίνονται. λύσις δέ ἐστι, τῶν εἰρημένων, ἡ πρώτη μόνον· αἱ δὲ λοιπαὶ, κωλύσεις τινὲς καὶ ἐμποδισμοὶ τῶν συμπερασμάτων.

qui interrogat, obiectione allata. ſæpe enim etſi *reſpondens* non ſoluit, tamen qui percontatur, non poteſt vlteriùs progredi.
6 Tertiò aduerſus ea, quæ interrogãtur, *obiectione allata*. poteſt enim accidere, vt ex interrogatis non fiat quod volumus, quia malè interrogatũ ſit: aliquo autẽ appoſito efficiatur concluſio. Si igitur ampliùs progredi nõ poteſt qui interrogat, aduerſus interrogantem erit obiectio. ſin poteſt, aduerſus interrogata.
7 Quarta ac deterrima obiectio *eſt*, quæ ad tempus *refertur*. quidã enim talia obiiciunt, quæ ad diſſerendum plus temporis requirunt, quàm præſens congreſſus *admittat*. 8 Obiectiones igitur, ſicut diximus, quatuor modis fiunt. ex his autem quas diximus, tãtùm prima eſt ſolutio: reliquæ verò *ſunt* prohibitiones quędam & impedimenta concluſionum.

De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur.

Cap. XI.

1 Distinctio: & eius probatio prima. 2 Probatio altera. 4 Quando vitium eſt in diſputãte. 5 Quando vitium eſt in reſpondente. 6 Quando vitium eſt in argumentatione. 12 Diuiſio problematum. 13 Rationem quæ concludit, eſſe interdum deteriorem eâ quæ non concludit. 14 Si ex falſis verum probetur. 15 Per demonſtrationem vnius concluſionis non probari concluſionem heterogeneam. 16 Quid ſit φιλοσόφημα, ἐπιχείρημα, σόφισμα, ἀπόρημα. 17 De probabilitate propoſitionum & concluſionis. 18 Si pluribus probetur, quod paucioribus probari poteſt

Ἐπιτίμησις δὲ τοῦ λόγου, καθ᾽ αὑτόν τε λόγον, καὶ ὅταν ἐπερωτᾶται, οὐχ ἡ αὐτή· πολλάκις γὰρ τοῦ μὴ καλῶς διειλέχθαι λόγον, ὁ ἐρωτώμενος, αἴτιος, διὰ τὸ μὴ συγχωρεῖν ἐξ ὧν ἦν διαλεχθῆναι καλῶς πρὸς τὴν θέσιν· οὐ γάρ ἐστιν ἐπὶ θατέρῳ μόνῳ τὸ καλῶς ἐπιτελεσθῆναι τὸ κοινὸν ἔργον. ἀναγκαῖον οὖν ἐνίοτε

Reprehenſio autẽ argumentationis non *eſt* eadem, cùm ipſa argumentatio per ſe *ſpectatur*, & cùm in interrogatione ponitur [a]. ſæpe enim, cur non ſcitè tractata fuerit argumentatio, interrogatus in cauſa *eſt*: quòd *ea* non cõcedat, ex quibus ſcitè diſſeri aduerſus theſim poterat. nõ enim *poſitũ* eſt in altero ſolo, vt ſcitè perficiatur cõmune opus. quapropter interdum neceſſe *eſt* 1

[a] Id eſt, quaten' ab opponẽte ponitur. nam opponentes ſolebãt interrogare, vt ex reſponſione aduerſarii colligerent propoſitiones.

contra eum qui dicit, non cōtra theſim argumentari: nẽpe cùm is qui reſpondet, contraria interroganti captat per calumniã. ſic igitur tergiuerſantes, cõtentioſos, non dialecticos congreſſus efficiunt. 2 Præterea quoniam exercitationis & periculi *faciendi* gratiâ *ſũt* diſputationes huiuſmodi comparatæ: patet, non ſolùm vera *eſſe* cõcludenda, ſed etiam falſum: nec ex veris ſemper ſed interdum etiam ex falſis. ſæpe enim *quod* verè poſitum *eſt*, euertere diſputantem oportet. quare proponenda ſunt falſa *axiomata*[a]. interdum & *quod* falſò poſitum *eſt*, euertendum per falſa *axiomata*. nihil enim prohibet, quominùs alicui magis probentur ea, quæ non ſunt, quàm *quæ* vera *ſunt*. quocirca ſi ex his, quæ illi probantur, argumẽtatio ſumatur, potiùs erit perſuaſus quàm adiutus[b]. 3 Oportet autem eum, qui ſcitè argumẽtationẽ traducere vult, dialecticè, nõ contentioſè argumẽtari, quemadmodum geometram geometricè, ſeu falſũ, ſeu verũ ſit, quod concluditur. Quales autem dialectici ſyllogiſmi *ſint*, antea[c] dictũ fuit. 4 Quia verò prauus ſociùs *eſt*, qui impedit commune opus, patet *rem ita ſe habere* etiã in diſputationibus. commune enim quiddam propoſitũ etiã in his[d] eſt, exceptis iis, qui certandi ſtudio diſputant: quibus non licet ambobus eundẽ finem cõſequi, cũ plures vno vincere nequeãt. Nihil autem refert, vtrùm propter reſponſionem, an propter interrogationẽ id fiat. nã & qui contẽtioſè interrogat, malè diſputat, & qui reſpõdendo nõ dat, quod *verũ aut probabile* videtur, nec ſuſcipit quodcumque interrogans percontari voluerit. Ex

[a] Quia ex veris falſum non concluditur, licet ex falſis verũ concludi poſſit, vt lib. 2. Poſterior. cap. 2. 3. & 4. probatum fuit.

[b] Perſuadetur reſpõdenti, cùm vi argumẽti motus mutat ſentẽ. tiam. iuuatur, quando in ſententia, quam in theſi propoſuit, confirmatur.

[c] Lib. 1. cap. 1.

[d] In diſputationibus, quæ exercitationis causâ inſtituuntur.

πρὸς τὸν λέγοντα, καὶ μὴ πρὸς τὴν θέσιν ἐπιχειρεῖν, ὅταν ὁ ἀποκρινόμενος τἀναντία τῷ ἐρωτῶντι παρατηρῇ προσεπηρεάζων. δυσκολαίνοντες οὖν, ἀγωνιστικὰς, καὶ οὐ διαλεκτικὰς ποιοῦνται τὰς διατριβάς.

2 Ἔτι δὲ, ἐπεὶ γυμνασίας καὶ πείρας χάριν, ἀλλ' οὐ διδασκαλίας, οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων· δῆλον ὡς οὐ μόνον τἀληθῆ συλλογιστέον, ἀλλὰ καὶ ψεῦδος· οὐδὲ δι' ἀληθῶν ἀεὶ, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ ψευδῶν. πολλάκις γὰρ ἀληθοῦς τεθέντος, ἀναιρεῖν ἀνάγκη τὸν διαλεγόμενον· ὥστε προτατέον τὰ ψευδῆ. ἐνίοτε δὲ καὶ ψεύδους τεθέντος, ἀναιρετέον διὰ ψευδῶν. οὐδὲν γὰρ κωλύει, τινὶ δοκεῖν τὰ μὴ ὄντα, μᾶλλον τῶν ἀληθῶν· ὥστε ἐκ τῶν ἐκείνῳ δοκούντων τοῦ λόγου γινομένου, μᾶλλον ἔσται πεπεισμένος, ἢ ὠφελημένος.

3 Δεῖ δὲ τὸν καλῶς μεταβιβάζοντα, διαλεκτικῶς καὶ μὴ ἐριστικῶς διαβιβάζειν, καθάπερ τὸν γεωμέτρην γεωμετρικῶς, ἄν τε ψεῦδος, ἄν τ' ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπεραινόμενον. ὁποῖοι δὲ διαλεκτικοὶ συλλογισμοὶ, πρότερον εἴρηται. 4 Ἐπεὶ δὲ φαῦλος κοινωνὸς ὁ ἐμποδίζων τὸ κοινὸν ἔργον, δῆλον ὅτι καὶ ἐν λόγοις. κοινὸν γάρ τι προκείμενον καὶ ἐν τούτοις ἐστὶ, πλὴν τῶν ἀγωνιζομένων. τούτοις δὲ οὐκ ἔστιν ἀμφοτέροις τοῦ αὐτοῦ τέλους τυχεῖν· πλείους γὰρ ἑνὸς ἀδύνατον νικᾶν. διαφέρει δὲ οὐδὲν, ἄν τε διὰ τοῦ ἀποκρίνεσθαι, ἄν τε διὰ τοῦ ἐρωτᾶν, ποιῇ αὐτό, ὅ, τε γὰρ ἐριστικῶς ἐρωτῶν, φαύλως διαλέγεται· ὅ, τε ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι μὴ διδοὺς τὸ φαινόμενον, μηδὲ ἐνδεχόμενος, ὅ, τί ποτε βούλεται ὁ ἐρωτῶν πυθέσθαι. Δῆλον

δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον καθ᾽ αὑτόν τε τῷ λόγῳ, καὶ τῷ ἐρωτῶντι· οὐδὲν γὰρ κωλύει, τὸν μὲν λόγον, φαῦλον εἶναι· τὸν δὲ ἐρωτῶντα, ὡς ἐνδέχεται, βέλτιστα πρὸς τὸν ἀποκρινόμενον διειλέχθαι. πρὸς γὰρ τοὺς δυσκολαίνοντας, οὐ δυνατὸν ἴσως εὐθὺς οἵους τις βούλεται, ἀλλ᾽ οἵους ἐνδέχεται ποιεῖσθαι τοὺς συλλογισμούς. 5 Ἐπεὶ δέ ἐστιν ἀδιόριστον, πότε τἀναντία, καὶ πότε τὰ ἐν ἀρχῇ λαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι· πολλάκις γὰρ καθ᾽ αὑτοὺς λέγοντες, ἐναντία λέγουσι. καὶ ἀνανεύσαντες πρότερον, διδόασιν ὕστερον· διόπερ ἐρωτώμενοι, καὶ τὰ ἐναντία, καὶ τὰ ἐν ἀρχῇ πολλάκις ὑπακούουσιν· ἀνάγκη φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. αἴτιος δὲ ὁ ἀποκρινόμενος, τὰ μὲν οὐ διδούς, τὰ δὲ τοιαῦτα διδούς. φανερὸν οὖν, ὅτι οὐχ ὁμοίως ἐπιτιμητέον τοῖς ἐρωτῶσι καὶ τοῖς λόγοις.

6 Καθ᾽ αὑτὸν δὲ τῷ λόγῳ, πέντε εἰσὶν ἐπιτιμήσεις. 7 Πρώτη μὲν, ὅταν ἐκ τῶν ἠρωτημένων μὴ συμπεραίνηται, μήτε πρὸς τὸ τεθὲν, μήτε ὅλως μηδέν· ὄντων ἢ ψευδῶν, ἢ ἀδόξων, ἢ πάντων, ἢ τῶν πλείστων, ἐν οἷς τὸ συμπέρασμα· καὶ μήτε ἀφαιρεθέντων τινῶν, μήτε προστεθέντων· μηδὲ τῶν μὲν ἀφαιρεθέντων, τῶν δὲ, προστεθέντων, γίνεται τὸ συμπέρασμα.

8 Δευτέρα δὲ, εἰ πρὸς τὴν θέσιν μὴ γίνοιτο ὁ συλλογισμὸς ἐκ τοιούτων τε, καὶ οὕτως, ὡς εἴρηται πρότερον. 9 Τρίτη δὲ, εἰ προστεθέντων τινῶν, γίνοιτο συλλογισμός, ταῦτα δ᾽ εἴη χείρω τῶν ἐρωτηθέντων, καὶ ἧττον ἔνδοξα τοῦ συμπεράσματος.

dictis igitur patet, non ſimiliter *eſſe* reprehendendam argumētationem per ſe, & eum qui interrogat. nihil enim vetat, diſputationē quidē prauam eſſe; interrogantē autē, quàm optimè *fieri* poſſit, contra reſpondentem diſſeruiſſe. nā aduerſus eos, qui tergiuerſantur, non *eſt* fortaſſe integrum ſtatim cuiuſmodi quis velit, ſed cuiuſmodi poſſit, efficere ſyllogiſmos. 5 Quoniā autem definitum non eſt, quando contraria, & quando in principio *quæſita* homines ſumant: ſæpe enim per ſe dicentes, cōtraria dicūt; & cùm priùs abnuerint, poſtea concedūt: ideóque interrogati, & contraria, & quæ initio *quæſita fuerunt*, ſæpe admittunt, neceſſe *eſt* prauas fieri argumentationes. in cauſa verò *eſt*, qui reſpondet, alia quidem non cōcedens, hæc autem, *cùm* talia ſint, concedens. Apparet igitur, non ſimiliter reprehēdēdos eſſe eos, qui interrogant, & *eorum* argumentationes. 6 Per ſe autē argumētationis quinque ſunt reprehenſiones. 7 Prima *eſt*, quando ex rogatis non concluditur, neque aduerſus poſitum *problema*, neque omnino quicquam, cùm falſa vel improbabilia ſint aut omnia, aut plurima *eorum*, ex quibus *infertur* concluſio: & neque detractis quibuſdam, neque additis, neq; aliis detractis, aliis additis efficitur concluſio.

8 Secunda, ſi aduerſus theſim nō valeat [a] ſyllogiſmus ex talibus & ita *factus*, vt antea dictum fuit.

a Quia & ſi aliquid concludit, tamen non officit theſi.

9 Tertia, ſi nonnullis additis fieret *aduerſus theſim* ſyllogiſmus, hæc autem ſint deteriora quàm *quæ* rogata *ſunt*, minúſque probabilia quàm concluſio.

10 Rurſus ſi quibuſdam detractis *id eueniret*. interdum enim plura ſumunt *interrogantes*, quàm neceſſe ſit. 11 Præterea ſi *ſumatur argumentatio* ex minùs probabilibus, & minùs credibilibus, quàm *ſit* concluſio: aut *ſi* ex veris, ſed quæ plus negotij requirũt vt demonſtrentur, quàm problema. 12 Nõ oportet autem poſtulare, vt omnium problematum ſyllogiſmi æquè probabiles ſint, & ad perſuadendum apti. ſtatim enim eorum, quæ quæruntur, alia *ſuapte* naturâ ſunt faciliora, alia difficiliora. quapropter ſi ex *propoſitionibus*, quoad eius fieri potuit, maximè probabilibus argumentatus fuerit, ſcitè diſſeruit. Perſpicuum igitur *eſt*, non eandem eſſe argumẽtationis reprehenſionẽ, *cùm* ad id *refertur* quod in quæſtione eſt poſitum, & *cùm* ad ipſam rationẽ. nihil enim vetat, eſſe quidem per ſe argumẽtationem vituperabilẽ; ad problema verò *relatã eſſe* laudabilẽ [a]: viciſſimque, per ſe laudabilẽ; ad problema autem relatam, vituperabilem, *nempe* cùm ex multis probabilibus & veris cõcludere eſt facilius. 13 Fieri etiam interdum poteſt, vt argumentatio concludens, eâ quæ non concludit, ſit deterior: *nimirum* quando illa ex futilibus concludit, cùm problema tale non ſit; hæc autem eget aſſumptione talium *propoſitionũ*, quæ ſunt probabilia & vera, nec in his aſſumptis *poſita* eſt argumentatio. 14 Qui verò ex falſis verum concludunt, non poſſunt iure reprehendi: quoniã falſum quidẽ ſemper neceſſe *eſt* ex falſis cõcludi: ſed verum licet interdũ etiã ex falſis cõcludere: *hoc* autẽ *eſt* perſpicuum ex Analyticis [b]. 15 Quando autem argumentatio quæ dicta eſt, alicuius *rei* eſt demonſtratio: ſi quid aliud ſit, quod nihil cum con-

a Quia de eo problemate nõ poteſt melior argumẽtatio haberi.

b Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 2. 3. & 4.

10 Πάλιν, εἰ ἀφαιρεθέντων τινῶν. ἐνίοτε γὰρ πλείονα λαμβάνουσι τῶν ἀναγκαίων. ὥστε οὐ παρὰ ταῦτα εἶναι, λέγεται ὁ συλλογισμός. 11 Ἔτι, εἰ ἐξ ἀδοξοτέρων καὶ ἧττον πιστῶν τοῦ συμπεράσματος· ἢ εἰ ἐξ ἀληθῶν, ἀλλὰ πλείονος ἔργου δεομένων ἀποδεῖξαι τοῦ προβλήματος. 12 Οὐ δεῖ δὲ πάντων τῶν προβλημάτων ὁμοίως ἀξιοῦν τοὺς συλλογισμοὺς ἐνδόξους εἶναι καὶ πιθανούς. φύσει γὰρ εὐθὺς ὑπάρχει, τὰ μὲν, ῥᾴω· τὰ δὲ, χαλεπώτερα, τῶν ζητουμένων. ὥστε ἂν ἐξ ὧν ἐνδέχεται μάλιστα ἐνδόξων συμβιβάσῃ, διείλεκται καλῶς. φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδὲ περὶ λόγῳ ἡ αὐτὴ ἐπιτίμησις, πρός τε τὸ προβληθὲν καὶ καθ᾽ αὐτό. οὐδὲν γὰρ κωλύει, καθ᾽ αὐτὸν μὲν εἶναι τὸν λόγον ψεκτόν· πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα, ἐπαινετόν· καὶ πάλιν ἀντεστραμμένως, καθ᾽ αὐτὸν μὲν, ἐπαινετόν· πρὸς δὲ τὸ πρόβλημα, ψεκτόν, ὅταν ἐκ πολλῶν ἐνδόξων συμπεραίνεσθαι ῥᾴδιον ᾖ καὶ ἀληθῶν. 13 Εἴη δ᾽ ἄν ποτε λόγος καὶ συμπεπερασμένος μὴ συμπεπερασμένου χείρων· ὅταν ὁ μὲν ἐξ εὐήθων συμπεραίνηται, μὴ τοιούτου τοῦ προβλήματος ὄντος· ὁ δὲ, προσδέηται τοιούτων, ἅ ἐστιν ἔνδοξα καὶ ἀληθῆ, καὶ μὴ ἐν τοῖς προσλαμβανομένοις ᾖ ὁ λόγος. 14 Τοῖς δὲ διὰ ψευδῶν ἀληθὲς συμπεραίνουσιν, οὐ δίκαιον ἐπιτιμᾶν. ψεῦδος μὲν γὰρ ἀεὶ ἀνάγκη διὰ ψευδῶν συλλογίζεσθαι· τὸ δ᾽ ἀληθὲς ἔστι καὶ διὰ ψευδῶν ποτε συλλογίζεσθαι. φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. 15 Ὅταν δὲ ἀπόδειξις ᾖ τινος ὁ εἰρημένος λόγος, εἴ τι ἐστὶν ἄλλο πρὸς τὸ συμ-

πέρασμα

πέρασμα μηδαμῶς ἔχῃ, οὐκ ἔσται παρ' ἐκείνου συλλογισμός. ἐὰν δὲ φαίνηται, σόφισμα ἔσται, καὶ οὐκ ἀπόδειξις. 16 Ἔστι δὲ φιλοσόφημα μὲν, συλλογισμὸς ἀποδεικτικός· ἐπιχείρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικός· σόφισμα δὲ, συλλογισμὸς ἐριστικός· ἀπόρημα δὲ, συλλογισμὸς διαλεκτικὸς ἀντιφάσεως. 17 Εἰ δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τι δοκούντων δειχθείη, μὴ ὁμοίως δὲ δοκούντων, οὐδὲν κωλύει τὸ δειχθὲν μᾶλλον ἑκατέρου δοκεῖν. ἀλλ' εἰ τὸ μὲν, δοκοίη, τὸ δὲ, μηδετέρως· ἢ εἰ τὸ μὲν, δοκοίη, τὸ δὲ, μὴ δοκοίη· εἰ μὲν ὁμοίως, ὁμοίως ἂν εἴη, καὶ μή. εἰ δὲ μᾶλλον θάτερον, ἀκολουθήσει τῷ μᾶλλον. 18 Ἔστι δέ τις ἁμαρτία καὶ αὕτη κατὰ τοὺς συλλογισμούς, ὅταν δείξῃ διὰ μακροτέρων, ἐνδεχόμενον δι' ἐλαττόνων, καὶ ἐν τῷ λόγῳ ὑπαρχόντων. οἷον, ὅτι ἐστὶ δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας, εἴ τις αἰτήσαιτο αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι· εἶναι δὲ δοξαστὸν αὐτοαληθῶς. ὥστε τῶν τινῶν μᾶλλον αὐτό· πρὸς δὲ τὸ μᾶλλον, μᾶλλον τὸ λεγόμενον· εἶναι δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ, ἣ ἔσται μᾶλλον ἀκριβὴς τῶν τινῶν· ᾔτηται δὲ καὶ αὐτοδόξαν ἀληθῆ εἶναι, καὶ αὐτοέκαστον μάλιστα εἶναι· ὥστε αὕτη ἡ δόξα ἡ μάλιστα ἀληθὴς, ἀκριβεστέρα ἐστί. τίς δὲ ἡ μοχθηρία; ἢ ὅτι ποιεῖ, παρ' ὃ ὁ λόγος, λανθάνειν τὸ αἴτιον;

cluſione *probãda* commune habeat: *profectò* nõ erit ex eo ſyllogiſmus. ſin autẽ videatur, ſophiſma erit, nõ demonſtratio. 16 Eſt autem philoſophema, ſyllogiſmus demonſtratiuus: epichirema verò, ſyllogiſmus dialectic⁹: ſophiſma, ſyllogiſmus cõtentioſus: aporema, ſyllogiſmus dialecticus contradictionis [a]. 17 Si quid autem ex vtriſque *propoſitionibus* probabilibus oſtẽdatur, nec ſint *ambæ* æquè probabiles: nihil vetat, id quod oſtẽſum eſt, vtraque *propoſitione* eſſe probabilius. At ſi vna probabilis ſit, altera neutro modo *ſe habeat*; vel altera ſit probabilis, altera nõ ꝓbabilis: ſiquidem ſimiliter, etiam *concluſio* ſimiliter erit, & nõ *erit*: ſin autem altera *propoſitio ſit* magis *talis*, *concluſio* conſequẽs erit ei *propoſitioni* quæ *eſt* magis *talis*. 18 Eſt & hoc peccatũ in ſyllogiſmis, cùm *quis* per plura probarit, quod *probari* poterat per pauciora, quæ in argumentatione inſunt. veluti ſi quis *probaturus* opinionem aliam aliâ magis eſſe, poſtulauerit ipſum quodq; maximè eſſe: eſſe autẽ opinabile ipſũ verè: ea propter quibuſdã magis ipſum *eſſe*: id autem quod magis dicitur, ad id quod *eſt* magis, referri: eſſe autẽ & ipſam opinionem veram, quę erit magis *aliis* quibuſdam accurata: poſtulatum eſt autẽ & ipſam opinionem veram eſſe, & ipſum quodque maximè eſſe: quare hæc opinio, quæ maximè vera *eſt*, *ceteris* accuratior eſt. Sed quodnam eſt huius argumentationis vitium? An quòd facit, vt cauſa, ex qua *ducitur* argumentatio lateat?

[a] Qui reddit nos dubios, adeo vt neſciamus vtrã partem contradictionis probare debeamus.

De perſpicua & de falſa ratione. CAP. XII.

1 *De ratione perſpicua* 4 *De ratione falſa* 9 *Quæ in rationibus ſpectanda ſunt.*

Λόγος δέ ἐστι δῆλος, ἕνα μὲν τρόπον καὶ δημοσιώτατον, ἐὰν ᾖ συμπεπερασμένος οὕτως,

ARgumẽtatio autẽ eſt perſpicua, vno modo, eoque maximè vulgari, ſi ita concludat,

vt nihil *amplius* oporteat interrogare. 2 Altero, qui etiã maximè dicitur, cùm ſumpta ſunt *ea*, ex quibus eſſe neceſſe *eſt*, *quod concluditur*, ſed ex cõcluſionib[a] concludit. 3 Prætereà ſi quid deſit, quod ſit valde probabile[b].

CAP. V.

4 Falſa verò argumentatio vocatur quatuor modis. Vno modo, cùm videtur concludere, neque concludit: qui *quidem* vocatur ſyllogiſmus contentioſus[c]. 5 Alio *modo*, cùm *aliquid* cõcludit, ſed quod nõ *pertinet* ad *problema* propoſitum. quod iis maximè accidit, qui ad impoſſibile ducunt. 6 Aut *id* quidem concludit, *quod* ad propoſitum *pertinet*, non tamẽ ſecundum propriã methodum[d]. hoc autẽ eſt, ſi *argumentatio quæ* non *eſt* medica, videatur eſſe medica: aut *videatur eſſe* geometrica, *ea* quæ nõ *eſt* geometrica: aut dialectica, *ea* quę non *eſt* dialectica: ſiue verũ, ſiue falſum ſit, quod efficitur. 7 Alio modo, ſi ex falſis cõcludat. huius autem *argumentationis* aliquãdo concluſio falſa *eſt*, aliquando vera. nam falſum quidem ſemper ex falſis cõcluditur: verum autẽ licet etiam ex non veris *cõcludere*, quemadmodum & antea[e] dictum fuit. 8 Quòd igitur falſa ſit argumentatio, peccatũ *eſt* potiùs argumentantis, quàm argumentationis: immo neque argumentantis ſemper, ſed *tum demum*, cùm ignorat ſe falſam quandam argumentationem dixiſſe. quoniã per ſe multis veris *argumentationibus*[f] *eã* magis probamus, quæ ex iis quæ maximè videtur, aliquid verũ euertit[g]. nã quę talis eſt, *quorundam* verórũ demõſtratio eſt. oportet enim eorum, quæ poſita ſunt[h], quidpiam non eſſe omninò. quocirca erit huius[i] demonſtratio. Quòd ſi verum concludat ex falſis & valde futilibus, certè multis falſum colligentibus deterior erit.

ὥστε μηδὲν δεῖν ἐπερωτῆσαι. 2 Ἕνα δὲ, καὶ ὃς μάλιστα λέγεται, ὅταν εἰλημμένα μὲν ᾖ ἐξ ὧν ἀναγκαῖον εἶναι, ᾖ δὲ διὰ συμπερασμάτων, συμπεραινόμενα. 3 Ἔτι, εἴ τι ἐλλείπει, εἴη δὲ τῶν σφόδρα ἔνδοξον. 4 Ψευδὴς δὲ λόγος καλεῖται τετραχῶς. Ἕνα μὲν τρόπον, ὅταν φαίνηται συμπεραίνεσθαι, μὴ συμπεραινόμενος, ὃς καλεῖται συλλογισμὸς ἐριστικός. 5 Ἄλλον δὲ, ὅταν συμπεραίνηται μὲν, μὴ μέντοι πρὸς τὸ προκείμενον ὅπερ συμβαίνει μάλιστα τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον ἄγουσι. 6 Ἢ πρὸς τὸ προκείμενον μὲν συμπεραίνηται, μὴ μέντοι κατὰ τὴν οἰκείαν μέθοδον. τοῦτο δέ ἐστιν, ἐὰν ὁ μὴ ὢν ἰατρικὸς, δοκῇ ἰατρικὸς εἶναι· ἢ γεωμετρικὸς, μὴ ὢν γεωμετρικός. ἢ διαλεκτικὸς, μὴ ὢν διαλεκτικός· ἄν τε ψεῦδος, ἄν τε ἀληθὲς ᾖ τὸ συμβαῖνον. 7 Ἄλλον δὲ τρόπον, ἐὰν διὰ ψευδῶν συμπεραίνηται. τούτου δ' ἔσται ποτὲ μὲν τὸ συμπέρασμα ψεῦδος, ποτὲ δὲ ἀληθές. τὸ μὲν γὰρ ψεῦδος, ἀεὶ διὰ ψευδῶν συμπεραίνεται· τὸ δ' ἀληθὲς ἐγχωρεῖ καὶ μὴ δι' ἀληθῶν, ὥσπερ εἴρηται καὶ πρότερον. 8 Τὸ μὲν οὖν ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι, τοῦ λέγοντος ἁμάρτημα μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου. καὶ οὐδὲ τοῦ λέγοντος ἀεὶ, ἀλλ' ὅταν λανθάνῃ αὐτὸν, ὅτι ψευδῆ λόγον εἴπε τινά· ἐπεὶ καθ' ἑαυτόν γε πολλῶν ἀληθῶν ἀποδεχόμεθα μᾶλλον, ἂν ἐκ τῶν μάλιστα δοκούντων ἀναιρῇ τι τῶν ἀληθῶν. τοιοῦτος γὰρ ὢν, ἀληθῶν ἀπόδειξίς ἐστι· δεῖ γὰρ τῶν κειμένων τι μὴ εἶναι παντελῶς· ὥστε ἔσται τούτου ἀπόδειξις. εἰ δ' ἀληθὲς συμπεραίνοιτο διὰ ψευδῶν καὶ λίαν εὐηθῶν, πολλῶν ἂν εἴη χείρων ψεῦδος συλλογιζομένων.

a Ex propoſitionibus, quæ non ſunt per ſe notæ, ſed probandæ per proſyllogiſmos.
b Adeo vt faciliè ſuppleri poſſit.
c Vel, ſophiſticus.
d Id eſt, cùm argumentatio cõcludit cõtra theſim quaſi demõſtratio, nec tamẽ eſt demõſtratio.
e Cap. preced. & Prior. Anal. lib. 2. cap. 2., & 4.
f Demonſtrationibus ſeu ſyllogiſmis categoricis.
g Id eſt, quæ ducit ad impoſſibile.
h In demõſtratione ducẽte ad impoſſibile.
i Veræ concluſionis contradicẽtis hypotheſi, ex qua hypotheſi ſequitur abſurditas. vide Prior Anal. lib. 1. cap. 29. & lib. 2. cap. 14.

εἰ δ'

εἴη δ᾽ ἂν τοιοῦτος καὶ ψεῦδος συμπεραινόμενος. 9 Ὥστε δῆλον, ὅτι πρώτη μὲν ἐπίσκεψις λόγου καθ᾽ αὑτὸν, εἰ συμπεραίνεται. δευτέρα δὲ, πότερον ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος. τρίτη δ᾽, ἐκ ποίων τινῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐκ ψευδῶν, ἐνδόξων δὲ, λογικός. εἰ δ᾽ ἐξ ὄντων μὲν, ἀδόξων δὲ, φαῦλος. εἰ δὲ καὶ ψευδῆ καὶ λίαν ἄδοξα, δῆλον ὅτι φαῦλος, ἢ ἁπλῶς, ἢ τοῦ πράγματος.

poteſt autem talis eſſe, & quæ falſum concludit. 9 Quare patet primam *eſſe* cōſiderationem argumentationis per ſe, an concludat: ſecundam, vtrùm verū, an falſum *concludat*: tertiam, ex quibus. nam ſi ex falſis, at probabilibus, logica [a] *eſt*. ſi ex iis, quæ ſunt *vera*, ſed non probabilia, *eſt* praua. ſi verò ea ſint & falſa & valde improbabilia, patet argumentationē prauā eſſe aut ſimpliciter [b], aut *ratione* rei *qua de agitur* [c].

a Dialectica.

b Id eſt, per ſe non reſpectu problematis cui opponitur: quoniā ei problemati non poteſt melior argumentatio opponi.

c Quia poterat melior argumētatio obiici contra theſim propoſitam.

De petitione eius quod initio propoſitum fuit, vel contrariorum.

Cap. XIII.

1 ¶ *De petitione eius quod initio propoſitum fuit. Protheſis.* 2 *Diuiſio.* 3 *Modus primus,* 4 *ſecundus,* 5 *tertius,* 6 *quartus,* 7 *quintus.* 8 ¶ *De petitione contrariorum.* 9 *Modus primus,* 10 *ſecundus,* 11 *tertius,* 12 *quartus,* 13 *quintus.* 14 ¶ *Diſcrimen dictarum petitionum.*

Τὸ δ᾽ ἐν ἀρχῇ καὶ τὰ ἐναντία πῶς αἰτεῖται ὁ ἐρωτῶν, κατ᾽ ἀλήθειαν μὲν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται, κατὰ δόξαν δὲ νῦν λεκτέον. 2 Αἰτεῖσθαι δὲ φαίνονται τὸ ἐν ἀρχῇ, πενταχῶς. 3 Φανερώτατα μὲν καὶ πρῶτον, εἴ τις αὐτὸ τὸ δείκνυσθαι δέον αἰτήσει. τοῦτο δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῦ μὲν, οὐ ῥάδιον λανθάνειν· ἐν δὲ τοῖς συνωνύμοις, καὶ ἐν ὅσοις τὸ ὄνομα καὶ ὁ λόγος τὸ αὐτὸ σημαίνει, μᾶλλον. 4 Δεύτερον δὲ, ὅταν κατὰ μέρος δέον ἀποδεῖξαι, καθόλου τις αἰτήσῃ· οἷον, ἐπιχειρῶν ὅτι τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ὅλως τῶν ἀντικειμένων ἀξιώσειε μίαν εἶναι· δοκεῖ γὰρ ὃ ἔδει καθ᾽ αὑτὸ δεῖξαι, μετ᾽ ἄλλων αἰτεῖσθαι πλειόνων. 5 Τρίτον, εἴ τις καθόλου δεῖξαι προκειμένου, κατὰ μέρος αἰτήσειεν. οἷον, εἰ

QVod autem in principio *quæſitum eſt*, & contraria, quomodo petat is qui interrogat, ſecundum veritatem, in Analyticis [d] dictum eſt: ſecundum opinionem autem, nunc dicendum. 2 Petere videntur, quod in principio *quæſitum fuit*, quinque modis. 3 Manifeſtiſſimè & primò, ſi quis idipſum petat, quod probare oportet. hoc autem in *eo* ipſo non facilè latet: ſed magis in ſynonymis [e], & in quibus nomen ac definitio idem ſignificat. 4 Secundò cùm id quod in parte demōſtrari oportet, vniuerſaliter aliquis petit: veluti *cùm* probaturus cōtrariorum vnam *eſſe* ſcientiam, omnino oppoſitorum vnam eſſe, ſibi concedi poſtulat: videtur enim, quod oportebat per ſe probare, vnà cum pluribus aliis petere. 5 Tertiò, ſi quis, cùm vniuerſale probare inſtituerit, in parte petat. veluti ſi, cùm propoſitum ſit

d Lib. 2. Prior. Analyt. cap. 16.

e Synonyma hic accipit, non vt Categ. cap. 1 par. 2. ſed pro polyonymis, in qua ſignificatione nō rarò hoc vocabulū vſurpatur.

ad probandum omniū cōtrariorum *eſſe vnam ſcientiam*, petat ſibi concedi certorum quorūdam *contrariorum vnam eſſe*. nā & hic videtur, quod cū pluribus oportebat ꝓbare, per ſe ac ſeparatim petere. 6 Rurſus ſi quis, diuiſo *problemate*, *id* petat quod propoſitū eſt ad diſputādum. veluti ſi, cùm probare oporteat medicinam *eſſe* ſalubriū & inſalubriū, ſeparatim vtrūq; petat. 7 Aut ſi quis eorū, quæ ſe inuicē neceſſariò cōſequuntur, alterum petat: vt latus cū diametro cōmunem habere menſuram, cùm demonſtrare oporteat diametrū *habere cōmunem menſuram* cum latere.

8 Tot autem modis & contraria petuntur, quot initio *quæſitum*.

9 Ac primùm, ſi quis contrarias poſtulet affirmationem & negationem [a]. 10 Secundò *ſi* cōtraria ſecundū oppoſitionē: veluti bonum & malum eſſe idē. 11 Tertiò ſi quis cùm vniuerſale ſibi cōcedi poſtulauerit *mox* in parte cōtradictionem petat. veluti ſi *hoc* ſumpto *axiomate*, contrariorum vnam *eſſe* ſcientiam, ſalubris & inſalubris diuerſam *eſſe* poſtulet ſibi cōcedi. aut hoc poſtulato, in vniuerſali oppoſitionem ſumere conetur. 12 Rurſus, ſi quis petat contrarium ei quod neceſſariò efficitur ex iis, quæ poſita ſunt.

13 Necnon ſi quis ipſa quidē oppoſita nō ſumat, ſed duo eiuſmodi petat, ex quibus ſequetur oppoſita cōtradictio. 14 *Hoc* autem differunt, ſumere cōtraria, & *petere* quod initio *quæſitum fuit*: quòd huius peccatum ad cōcluſionem pertinet; nam ad eam reſpicientes dicimus peti quod initio *quæſitum fuit*: contraria verò in propoſitionibus cernuntur; nempe quia certo quodam modo ſunt inter ſe affectæ.

a Veluti, voluptatem eſſe bonū, & non eſſe malum.

πάντων τῶν ἐναντίων προκειμένου, τῶν δέ τινων ἀξιώσειε· δοκεῖ γὰρ καὶ οὕτως, ὃ μετὰ πλειόνων ἔδει δεῖξαι, καθ' αὑτὸ καὶ χωρὶς αἰτεῖσθαι.

6 Πάλιν, εἴ τις διελὼν, αἰτεῖται τὸ προβληθέν. οἷον, εἰ δέον δεῖξαι τὴν ἰατρικὴν ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους, χωρὶς ἑκάτερον ἀξιώσειεν. 7 Ἢ, εἴ τις τῶν ἑπομένων ἀλλήλοις ἐξ ἀνάγκης, θάτερον αἰτήσειεν· οἷον, τὴν πλευρὰν, ἀσύμμετρον τῇ διαμέτρῳ, δέον ἀποδεῖξαι ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ. 8 Ἰσαχῶς δὲ καὶ τὰ ἐναντία αἰτοῦνται τοῖς ἐξ ἀρχῆς.

9 Πρῶτον μὲν γὰρ, εἴ τις τὰς ἀντικειμένας αἰτήσαιτο, φάσιν καὶ ἀπόφασιν. 10 Δεύτερον δὲ, τἀναντία κατὰ τὴν ἀντίθεσιν· οἷον, ἀγαθὸν καὶ κακὸν, ταὐτόν. 11 Τρίτον, εἴ τις τὸ καθόλου ἀξιώσας, ἐπὶ μέρους αἰτοῖτο τὴν ἀντίφασιν. οἷον, εἰ λαβὼν τῶν ἐναντίων μίαν ἐπιστήμην, ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους ἑτέραν ἀξιώσειεν· ἢ τοῦτο αἰτησάμενος, ἐπὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίθεσιν πειρῷτο λαμβάνειν. 12 Πάλιν, ἐάν τις αἰτήσῃ τὸ ἐναντίον τοῦ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντι διὰ τῶν κειμένων. 13 Καὶ εἴ τις αὐτὰ μὲν μὴ λάβῃ τὰ ἀντικείμενα· τοιαῦτα δ' αἰτήσαιτο δύο, ἐξ ὧν ἔσται ἡ ἀντικειμένη ἀντίφασις.

14 Διαφέρει καὶ τὸ τἀναντία λαμβάνειν, τοῦ ἐν ἀρχῇ, τοσοῦτον, ὅτι τοῦ μὲν ἐστὶν ἡ ἁμαρτία πρὸς τὸ συμπέρασμα· πρὸς γὰρ ἐκεῖνο βλέποντες, τὸ ἐν ἀρχῇ λέγομεν αἰτεῖσθαι. τὸ δ' ἐναντία ἐστὶν ἐν ταῖς προτάσεσι· τῷ γὰρ ἔχειν πως ταύτας πρὸς ἀλλήλας.

DE

DE EXERCITATIONE.

TRACTATVS III.

CAP. XIV.

1 De rationibus cenuertendis. 2 Vt in vtramque partem diſſeratur, & ſolutiones afferantur. 3 Qui ſint maximè apti ad obſeruandum hoc præceptum. 4 De problematis, quæ ſæpe in diſputationem cadunt. 5 De primis theſibus. 6 De definitsemibus. 7 De propoſitionibus communibus. 10 De vna ratione in multas diuidenda. 11 Vt ex particularibus rationibus vniuerſales memoriæ causâ colligantur. 13 De ſyllogiſmo, & inductione. 15 De vtilitate aliqua referenda ex diſputatione. 16 Non cum quouis diſputandum. 17 Quæ argumenta confecta & parata habere oporteat.

Πρὸς δὲ γυμνασίαν καὶ μελέτην τῶν τοιούτων λόγων, πρῶτον μὲν ἀντιστρέφειν ἐθίζεσθαι χρὴ τοὺς λόγους. οὕτως γὰρ πρός τε τὸ λεγόμενον εὐπορώτερον ἕξομεν, καὶ ἐν ὀλίγοις πολλοὺς ἐξεπιστησόμεθα λόγους. τὸ γὰρ ἀντιστρέφειν ἐστί, τὸ μεταλαβόντα τὸ συμπέρασμα, μετὰ τῶν λοιπῶν ἐρωτημάτων, ἀνελεῖν ἕν τῶν δοθέντων. ἀνάγκη γάρ, εἰ τὸ συμπέρασμα μή ἐστι, μίαν τινὰ ἀναιρεῖσθαι τῶν προτάσεων, εἴπερ πασῶν αὐτῶν τεθεισῶν ἀνάγκη ἦν τὸ συμπέρασμα εἶναι. 2 Πρὸς ἅπασάν τε θέσιν, καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως, τὸ ἐπιχείρημα σκεπτέον· καὶ εὑρόντα, τὴν λύσιν εὐθὺς ζητητέον· οὕτω γὰρ ἅμα συμβήσεται πρός τε τὸ ἐρωτᾶν, καὶ πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι, γεγυμνάσθαι. κἂν πρὸς μηδένα ἄλλον ἔχωμεν, καθ' αὑτούς. παράλληλά τε παραβάλλειν, ἐκλέγοντας πρὸς τὴν ἀντίθεσιν ἐπιχειρήματα· τοῦτο γὰρ πρός τε τὸ βιάζεσθαι πολλὴν εὐπορίαν ποιεῖ, καὶ πρὸς τὸ ἐλέγχειν μεγάλην ἔχει βοήθειαν, ὅταν εὐπορῇ τις, καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως· πρὸς τὰ ἐναντία γὰρ ἂν συμβαίνοι ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν.

CAP. XIIII.

EXERCITATIONIS autem & meditandarũ huiuſcemodi diſputationũ cauſâ, primùm aſſueſcere oportet in argumentationibus conuertendis. ſic enim & ad id, de quo diſſeritur, maior nobis copia ſuppetet, & in paucis multas argumentationes probè ſciemus. nam conuertere [a] eſt, tranſſumptâ concluſione, cũ reliquis interrogationibus euertere aliquid eorũ, quæ data ſunt. neceſſe enim *eſt*, ſi cõcluſio nõ ſit, aliquã propoſitionũ euerti: ſiquidẽ his omnibus poſitis neceſſe erat cõcluſionẽ eſſe. 2 Ad omnẽ etiam theſim in vtramq; partem argumentatio cõſideranda *eſt*: & *hac* inuentâ, ſolutio ſtatim *eſt* quærenda: ſic enim fiet, vt & ad interrogandum & ad reſpondendum exercitati ſimus. & ſi nemo alius ſit quo cum *diſputemus*, per noſmetipſos *id faciendũ*. & cõparari inter ſe debẽt ſelecta ad oppoſitionẽ argumenta. hoc enim & ad vrgendũ magnã copiã parit, & ad redarguendũ magnum affert adiumentũ, cùm alicui ſuppetũt argumẽta in vtramq; partem: ſic enim fiet, vt aduerſariũ oporteat ſibi à cõtrariis cauere.

[a] De conuerſione leg. lib. 2. Prior. Analy. ca. 8. 9. & 10.

Ad cognitionẽ quoque ac philoſophicam prudentiã nõ eſt exiguũ inſtrumentum, poſſe perſpicere & *iam* perſpexiſſe, quid ex vtraq; hypotheſi eueniat. *tantùm* enim reliquum erit, vt horũ alterum rectè eligatur. 3 Sed ad id oportet eſſe naturâ bene informatum: atque[a] hæc revera eſt naturæ bonitas, poſſe rectè eligere verum, ac declinare falſum: quod quidẽ ij, qui bene à natura ſunt informati, poſſunt rectè facere. nam qui rectè diligunt & oderunt quod affertur, *hi* ſeligũt quod *eſt* optimum. 4 Ac de problematis quæ ſæpe *in diſputationem* incidunt, argumentationes probè ſcire oportet. 5 Et maximè de primis [b] theſibus. in his enim *ea quæ* afferuntur, reſpondentes faſtidiunt ſæpe *ac reſpuũt.* 6 Præterea & definitionibus abundare oportet, & eorum quæ probabilia primáque ſunt, *definitiones* in promptu habere. Ex his enim ſyllogiſmi conficiuntur. 7 Enitendũ quoq; *eſt*, vt ea teneamus, in quę ſæpenumero diſputationes incidunt. 8 Nam vt in Geometria è re *eſt*, in elemẽtis eſſe exercitatum: & in numeris ſumma capita [c] in promptu habere, multũ cõfert ad cognoſcendũ alium quoque numerum multiplicatũ: ſimiliter & in diſputationibus *vtile eſt*, in principiis promptum eſſe, & propoſitiones memoriter tenere. quemadmodum enim in memoratiua *animæ facultatę* tantùm loci poſiti, ſtatim faciunt eadem meminiſſe: *ita* etiã hæc efficiunt maximè ſyllogiſticum, ꝙ ad ipſas *propoſitiones* numero definitas reſpiciatur. 9 Ac propoſitionẽ cõmunem potiùs quàm argumẽtationẽ memorię mãdare oportet:

[a] Natura bonitas quid ſit.

[b] Primas intelligo non naturâ, ſed diſputationis ordine inſpecto, id eſt, q in primo loco propoſitæ ſunt.

[c] Numeros vſque ad denariũ.

πρός τε τὴν γνῶσιν καὶ τὴν κατὰ φιλοσοφίαν φρόνησιν, τὸ δύνασθαι συνορᾶν καὶ συνεωρακέναι τὰ ἀφ' ἑκατέρας συμβαίνοντα τῆς ὑποθέσεως, οὐ μικρὸν ὄργανον· λοιπὸν γὰρ, τούτων ὀρθῶς ἑλέσθαι θάτερον. 3 Δεῖ δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτον ὑπάρχειν εὐφυᾶ· καὶ τοῦτ' ἔστιν ἡ κατ' ἀλήθειαν εὐφυΐα, τὸ δύνασθαι καλῶς ἑλέσθαι τἀληθὲς, καὶ φυγεῖν τὸ ψεῦδος· ὅπερ οἱ πεφυκότες εὖ, δύνανται ποιεῖν εὖ· οἱ γὰρ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες τὸ προσφερόμενον εὖ, κρίνουσι τὸ βέλτιστον. 4 Πρός τε τὰ πλειστάκις ἐμπίπτοντα τῶν προβλημάτων, ἐξεπίστασθαι δεῖ λόγους. 5 Καὶ μάλιστα περὶ τῶν πρώτων θέσεων· ἐν τούτοις γὰρ ἀποδυσπετοῦσιν οἱ ἀποκρινόμενοι πολλάκις. 6 Ἔτι τε, ὅρων εὐπορεῖν δεῖ, καὶ τῶν ἐνδόξων τε, καὶ τῶν πρώτων ἔχειν προχείρους· διὰ γὰρ τούτων οἱ συλλογισμοὶ γίνονται. 7 Πειρατέον δὲ καὶ εἰς ἃ πλειστάκις ἐμπίπτουσιν οἱ διάλογοι, κατέχειν. 8 Ὥσπερ γὰρ ἐν γεωμετρίᾳ πρὸ ἔργου τὸ περὶ τὰ στοιχεῖα γεγυμνάσθαι· καὶ ἐν ἀριθμοῖς τὸ περὶ τοὺς κεφαλισμοὺς προχείρως ἔχειν, μέγα διαφέρει πρὸς τὸ καὶ τὸν ἄλλον ἀριθμὸν γινώσκειν πολλαπλασιούμενον· ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς λόγοις, τὸ πρόχειρον εἶναι περὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς προτάσεις ἀπὸ στόματος ἐξεπίστασθαι· καθάπερ γὰρ ἐν τῷ μνημονικῷ μόνον οἱ τόποι τεθέντες, εὐθὺς ποιοῦσιν αὐτὰ μνημονεύειν· καὶ ταῦτα ποιήσει συλλογιστικώτατον, διὰ τὸ πρὸς ὡρισμένας αὐτὰς βλέπειν κατ' ἀριθμόν. 9 Πρότασίν τε κοινὴν μᾶλλον ἢ λόγον, εἰς μνήμην θετέον

ἀρχῆς

ἀρχῆς γὰρ καὶ ὑποθέσεως εὐπορῆσαι, μετρίως χαλεπόν. 10 Ἔτι, τὸν ἕνα λόγον πολλοὺς ποιεῖν ἐθιστέον, ὡς ἀδηλότατα κρύπτοντας. εἴη δ' ἂν τὸ τοιοῦτον, εἴ τις ὅτι πλεῖστον ἀφισαίη τῆς συγγενείας περὶ ὧν ὁ λόγος. ἔσονται δὲ δυνατοὶ τῶν λόγων, οἱ μάλιστα καθόλου, τοῦτο πάσχειν· οἷον, ὅτι οὐκ ἔστι μία πλειόνων ἐπιστήμη· οὕτω γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν πρός τι, καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων, καὶ συστοίχων ἐστί. 11 Δεῖ δὲ καὶ τὰς ἀπομνημονεύσεις καθόλου ποιεῖσθαι τῶν λόγων, κἂν ᾖ διειλεγμένος ἐπὶ μέρους· οὕτω γὰρ καὶ πολλοὺς ἐξέσται τὸν ἕνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ῥητορικοῖς ἐπὶ τῶν ἐνθυμημάτων. αὐτὸν δ' ὅτι μάλιστα φεύγειν ἐπὶ τὸ καθόλου φέρειν τοὺς συλλογισμούς. 12 Ἀεί τε δεῖ σκοπεῖν τοὺς λόγους, εἰ ἐπὶ κοινῶν διαλέγονται. πάντες γὰρ οἱ ἐν μέρει, καὶ καθόλου διειλεγμένοι εἰσί· καὶ ἔνεστιν ἐν τῇ κατὰ μέρος ἡ τοῦ καθόλου ἀπόδειξις, διὰ τὸ μὴ εἶναι συλλογίσασθαι μηδὲν ἄνευ τοῦ καθόλου. 13 Τὴν δὲ γυμνασίαν ἀποδοτέον, τὴν μὲν ἐπακτικῶν, πρὸς νέον· τὴν δὲ συλλογιστικῶν, πρὸς ἔμπειρον. 14 Πειρατέον δὲ λαμβάνειν παρὰ μὲν τῶν συλλογιστικῶν, τὰς προτάσεις, παρὰ δὲ τῶν ἐπακτικῶν τὰς παραβολάς· ἐν τούτοις γὰρ ἑκάτεροι γεγυμνασμένοι εἰσίν.

15 Ὅλως δ' ἐκ τοῦ γυμνάζεσθαι διαλεγόμενον, πειρατέον ἀποφέρεσθαι ἢ συλλογισμὸν περί τινος, ἢ λύσιν, ἢ πρότασιν, ἢ ἔνστασιν· ἢ εἰ ὀρθῶς τις ἤρετο, ἢ εἰ μὴ ὀρθῶς, ἢ αὐτὸς, ἢ ἕτερος, καὶ παρὰ τί ἑκάτερον.

principij namque & hypotheſis copiam habere, mediocriter difficile *eſt* [a]. 10 Præterea ex vna argumentatione multas facere aſſueſcendum *eſt*, quàm obſcuriſſimè diſſimulando. quod quidem fiet, ſi quis quàm longiſſimè recedat à cognatione *eorũ*, de quibus *inſtituta eſt* diſputatio. Poſſunt autẽ argumentationes illæ hoc ferre, quæ ſunt maximè vniuerſales: veluti, nõ eſſe vnã multarũ *rerum* ſcientiã: ſic.n.& in relatis, & in cõtrariis, & in cõiugatis erit. 11 Oportet etiã rationũ cõmentarios vniuerſales fieri, etiãſi diſputatũ ſit in parte. ſic enim ex vna plures facere licebit. Similis *eſt* in rhetoricis enthymematũ ratio. Ipſe autẽ *diſſerens* quàm maximè *poterit*, vniuerſale declinabit in afferendis ſyllogiſmis. 12 Ac ſemper videre oportet, an argumẽtationes in cõmunibus verſentur. omnes enim particulares *argumẽtationes* etiã in vniuerſali verſantur, & ineſt in ꝓbatione particulari demonſtratio ipſius vniuerſalis, quia nihil ſyllogiſmo concludi poteſt ſine vniuerſali. 13 Inſtituẽda autẽ eſt exercitatio inductiuarum *probationum* erga iuniores: ſyllogiſticarum verò, erga peritos.

14 Enitendum autem eſt, vt ab iis, qui apti ſunt ad conficiendos ſyllogiſmos, accipiantur propoſitiones: ab iis, qui inducendi facultate ſunt præditi, ſimilitudines *ſumantur*: in his enim vtrique ſunt exercitati.

15 Et omnino ex dialectica exercitatione enitendum *eſt* referre aut ſyllogiſmum de *re* aliqua, aut ſolutionem, aut propoſitionem, aut obiectionem: aut *notare*, recténe quiſpiam interrogarit, an non rectè, ſiue ipſe, ſiue alius, & qua ratione vtrumque acciderit.

a Facilius eſt, quam memoriæ mandare totam argumentationem.

In his enim *poſita eſt differẽdi* facultas: & *huius* facultatis gratiâ exercitatio inſtituitur: pręſertim in propoſitionibus, & obiectionibus. *is* enim eſt (vt vno verbo dicã) dialecticus, qui eſt ad proponendum, & obiiciendũ aptus. eſt autem proponere, vnum facere ex multis [a]: quoniam oportet in toto ſumere *id* ad quod argumẽtatio *refertur*. obiicere autem *eſt*, vnum ex multis facere: aut enim diſtinguit, aut refellit, partim cõcedens, partim negãs, *quæ* propoſita fuerunt. 16 Non *eſt* autem cum quouis diſputandum, neque aduerſus quemuis exercitatio inſtituẽda: quoniam neceſſe *eſt* aduerſus nonnullos prauas fieri argumentationes. nã aduerſus eum, qui omnino nititur vt videatur effugere, licet quidem omnem conatum adhibere, vt ſyllogiſmo concludatur, ſed non decet. Quare non oportet cum quibuſuis facilè congredi. *inde* enim neceſſariò accidit *vt* praua *ſit* diſputatio. etenim qui ſe exercent, nequeunt ſibi temperare, quominùs diſſerant contentioſè. 17 Oportet etiam paratas argumentationes habere aduerſus eiuſmodi problemata; in quibus cùm paucæ *argumẽtationes* ſuppetant, aduerſus plurima *problemata* vtiles erunt. hæ verò ſunt *argumentationes* vniuerſales, & quas adſumere ex rebus paſſim obuiis [b] difficile *eſt*.

a Ex vna propoſitione vniuerſali facere multas particulares.

b Ex rebus igitur obſcuris & occultis ſumendæ ſunt.

ἐκ τούτων γὰρ ἡ δύναμις· τὸ δὲ γυμνάζεσθαι, δυνάμεως χάριν· καὶ μάλιστα περὶ τὰς προτάσεις, καὶ τὰς ἐνστάσεις· ἔστι γὰρ (ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν) διαλεκτικὸς, ὁ προτατικὸς καὶ ἐνστατικός· ἔστι δὲ τὸ μὲν προτείνεσθαι, ἓν ποιεῖν τὰ πλείω· δεῖ γὰρ ἐν ὅλῳ ληφθῆναι, πρὸς ὃ ὁ λόγος. τὸ δὲ ἐνίστασθαι, τὸ ἓν πολλά· ἢ γὰρ διαιρεῖ, ἢ ἀναιρεῖ, τὸ μὲν, διδοὺς, τὸ δ', οὔ, τῶν προτεινομένων.

16 Οὐχ ἅπαντι δὲ διαλεκτέον, οὐδὲ πρὸς τὸν τυχόντα γυμναστέον. ἀνάγκη γὰρ πρὸς ἐνίους φαύλους γίνεσθαι τοὺς λόγους. πρὸς γὰρ τὸν πάντως πειρώμενον φαίνεσθαι διαφεύγειν, δίκαιον μὲν πάντως πειρᾶσθαι συλλογίσασθαι, οὐκ εὔσχημον δέ. διόπερ οὐ δεῖ συνιστάναι εὐχερῶς πρὸς τοὺς τυχόντας· ἀνάγκη γὰρ πονηρολογίαν συμβαίνειν. καὶ γὰρ οἱ γυμναζόμενοι ἀδυνατοῦσιν ἀπέχεσθαι τοῦ διαλέγεσθαι μὴ ἀγωνιστικῶς. 17 Δεῖ δὲ καὶ πεποιημένους ἔχειν λόγους πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν προβλημάτων, ἐν οἷς ἐλαχίστων εὐπορήσαντες, πρὸς πλεῖστα χρησίμους ἕξομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ καθόλου, καὶ πρὸς οὓς πορίζεσθαι χαλεπὸν ἐκ τῶν παρὰ πόδας.

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ
ΠΕΡΙ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩΝ
ἘΛΈΓΧΩΝ.

ARISTOTELIS
DE SOPHISTICIS
ELENCHIS *Liber vnus.*

IVLIO PACIO
interprete.

SYNOPSIS SEV METHODVS LIBRI DE SOPHISTICIS ELENCHIS.

De ſophiſticis ſeu captioſis argumentationibus hæc explicantur.

TRACTATVS I.

- Primò an ſint. *Cap.1.*

TRACTATVS II.

- Secundò quis ſit earum ſcopus. hic enumerantur.
  - Genera argumentationum. *Cap.2.*
  - Scopi ſophiſtarum. *Cap.3.*

TRACTATVS III.

- Tertiò inuentio, per quam ſophiſta videri vult.
  - Elencho redarguere. Hic explicatur Elenchorum ſophiſticorum
    - Diuiſio
      - Prima: quia ſpectā ſuas partes
        - In dictione. *Cap 4.*
        - Extra dictionem. *Cap 5.*
        - De vtroque autē ſophiſmatū genere hæc ſubiunguntur:
          - Reductio omnium captionū ad ignorantiam Elenchi. *Cap.6.*
          - Ratio ſingularum captionum. *Cap.7.*
          - Huc referri omnes paralogiſmos. *Cap.8.*
      - Secunda. *Cap 9.*
      - Tertia. *Cap 10.*
    - Collatio cum ſyllogiſmo dialectico, demonſtratiuo, & ceteris. *Cap. 12.*
  - Ad Falſum concedendum compellere. / Ad Inopinabile deducere. *Cap 11.*
  - Efficere vt Tautologia committatur. *Cap.13.*
  - Solœciſmum concludere. *Cap.14.*

TRACTATVS IV.

- Quartò diſpoſitio & interrogandi ratio. *Cap.15.*

TRACTATVS V.

- Quintò ſolutio: Hic declaratur
  - Ratio ſoluendi
    - Generalis. *Cap.16.*
    - Specialis. nam alia
      - Videtur eſſe ſolutio *Cap.17.*
      - Eſt vera ſolutio (*Cap.18.*)
        - Elenchi conſiſtentis
        - Deductionis ad
          - Negationem. *Cap. 31.*
          - Solœciſmum. *Cap.32.*
        - In dictione, ex
          - Homonymia, Amphibolia. *Cap. 19.*
          - Compoſitione. Diuiſione. *Cap. 20.*
          - Accentu. *Cap.21.*
          - Figurā dictionis. *Cap 22.*
          - Omnes hæ captiones diſſoluūtur, dum cōtrarii modicimus, quàm ſophiſta: veluti componimus, quod diuidit, diuidimus, quod componit, &c. *Cap.23.*
        - Extra dictionem ex
          - Accidente *Cap.24.*
          - Eo quod dicitur quadantenus, ſeu ſecundum quid. *Cap 25.*
          - Ignoratione elenchi. *Cap.26.*
          - Petitione quæſiti. *Cap 27.*
          - Conſequentibus *Cap.28.*
          - Non cauſa. *Cap.29.*
          - Multis Interrogationibus pro vna ſumptis. *Cap 30.*
  - Facultas vel difficultas cognoſcendi genus captionis, & reſpondendi. *Cap.33.*

- Quibus accedit totius operis Epilogus & peroratio. *Cap 34.*

ἈΡΙΣΤΟ-

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΠΕΡῚ ΣΟΦΙΣΤΙΚΩ͂Ν ἘΛΕΓΧΩΝ.

ARISTOTELIS DE SOPHISTICIS ELENCHIS, *Liber vnus.*

AN SINT ARGVMENTATIONES SOPHISTICAE. TRACTATVS I.

CAP. I.

1 Protheſis. 2 Quoſdam eſſe ſyllogiſmos, vel elēchos, quoſdam non eſſe, ſed videri. 3 Quid ſit ſyllogiſmus. 4 Quid ſit elenchus. 5 Cur ſint quædam rationes fallaces.

ΠΕΡῚ δὲ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων, καὶ τῶν φαινομένων μὲν ἐλέγχων, ὄντων δὲ παραλογισμῶν, ἀλλ' οὐκ ἐλέγχων, λέγωμεν, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν ἀπὸ τῶν πρώτων.

2 Ὅτι μὲν οὖν οἱ μέν, εἰσὶ συλλογισμοί, οἱ δέ, οὐκ ὄντες δοκοῦσι, φανερόν. ὥσπερ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦτο γίνεται διά τινος ὁμοιότητος, καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ὡσαύτως ἔχει, καὶ γὰρ τὴν ἕξιν οἱ μὲν, ἔχουσιν εὖ· οἱ δέ, φαίνονται, φυλετικῶς φυσήσαντες, καὶ ἐπισκευάσαντες ἑαυτούς. καὶ καλοί, οἱ μέν, διὰ κάλλος· οἱ δέ, φαίνονται, κομμώσαντες ἑαυτούς. ἐπί τε τῶν ἀψύχων ὡσαύτως. καὶ γὰρ τούτων, τὰ μέν, ἄργυρος· τὰ δέ, χρυσός ἐστιν ἀληθῶς· τὰ δέ, ἔστι μὲν οὔ, φαίνεται δὲ κατὰ τὴν αἴσθησιν οἷον, τὰ μὲν λιθαργύρινα

CAP. I.

DE ſophiſticis autē elēchis, & iis qui, cùm videātur eſſe elenchi, ſunt paralogiſmi, non elēchi, dicamus, ſūpto initio ſecundum naturam à primis. 2 Alios igitur eſſe ſyllogiſmos; alios, cùm non ſint, videri, perſpicuum *eſt*. quemadmodum enim & in aliis rebus hoc fit ob quandam ſimilitudinem, ita etiam in argumētationibus accidit. Etenim habitum *corporis* alij bene cōſtitutum habent, alij *habere* videntur, inſtar tribuariarum[a] hoſtiarum tumentes, & apparantes ſemetipſos. & pulchri alij *ſunt* propter pulchritudinem, alij per fucum[b] videntur. In rebus etiam inanimis itidem *ſe res habet*: harum enim quædam argentum, quædam aurum ſunt re vera: aliæ, cum non ſint, tamen, quod ad ſenſum, videntur *eſſe*: vt lithargyrina,

a Quæ in tribubus ſacrificiis adhibebantur.

b Διὰ κομμῶν. eſt autē κομμὸς, τῶν κεκομμένων προσώπων κόσμος, & latius quiuis redūdans & ſuperuacuus ornatus. Suidas.

& ſtannea *videtur eſſe* argentea, quæ verò ſelle tincta ſunt, aurea Eodem modo & ſyllogiſmus & elenchus aliàs eſt *re vera*, aliàs non eſt, ſed *eſſe* videtur propter imperitiam: nam imperiti, quaſi procul diſtantes[a], contẽplantur.

a Falluntur, vt ij qui eminus res adſpiciunt.

3 Syllogiſmus[b] enim ex quibuſdam eſt *ſic* poſitis, vt neceſſariò aliquid ab iis quæ ſunt poſita diuerſum colligatur ob ea quę poſita ſunt. 4 Elenchus[c] autẽ *eſt* ſyllogiſmus cum contradictione cõcluſionis. 5 Hi verò hoc quidem non faciunt, ſed *facere* multis de cauſis[d] videntur: quorum vnus *eſt* locus naturæ conueniẽtiſſimus, & vulgatiſſimus, ex *rerũ* nominibus. cùm enim nõ liceat res ipſas per ſe in diſſerendo *afferre*, ſed nominibus vice rerum vtamur *tanquàm* notis: id quod in nominibus euenit, etiã in reb' putamus euenire, quemadmodum in calculis accidit iis qui rationes ſubducunt[e]. Hoc verò nõ eſt ſimile: nomina enim ſunt finita, & orationum multitudo: res autem numero infinitę ſunt: neceſſe igitur *eſt*, vt eadem oratio, vnúmque nomen plura ſignificet. ſicut igitur ibi, qui calculorũ vſum non tenent, à ſcientibus circumueniuntur: eodem modo & in diſputationibus, qui nominum poteſtatis *ſunt* imperiti, paralogiſmis decipiuntur, & cùm ipſi diſputant, & cùm alios audiunt. Ergo & ob hanc cauſã, & ob eas quæ *poſterius*[f] dicẽtur, eſt tam ſyllogiſmus, quàm elenchus, qui videtur, cùm non ſit.

b Cõiũge Prior. Analyt. lib. 1. cap. 1. part. 8. & Top. lib. 1. cap. 1. par. 3

c Cõiũge Prior. lib. 2. cap. 20. partic. 2.

d Quæ explicabuntur cap. 4. 5. 6. & 7.

e Quod enim in calculis deprehenditur, in rationes refertur.

f Cap. 4. & 5.

CAP. II.

6 Quando autem nonnullis magis è re eſt videri ſapientes,

καὶ τὰ καττιτέρινα, ἀργυρᾶ· τὰ δὲ χολοβάφινα, χρυσᾶ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος, ὁ μὲν ἔστιν, ὁ δὲ οὐκ ἔστι μὲν, φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἀπειρίαν· οἱ γὰρ ἄπειροι, ὥσπερ ἂν ἀπέχοντες πόρρωθεν, θεωροῦσιν.

3 Ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς, ἐκ τινῶν ἐστι τεθέντων, ὥστε συνάγειν ἐξ ἀνάγκης ἕτερόν τι τῶν κειμένων, διὰ τῶν κειμένων.

4 Ἔλεγχος δὲ, συλλογισμὸς μετ᾽ ἀντιφάσεως τοῦ συμπεράσματος.

5 Οἱ δὲ τοῦτο ποιοῦσι μὲν οὔ, δοκοῦσι δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας· ὧν εἷς τόπος εὐφυέστατος, καὶ δημοσιώτατος, ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστιν αὐτὰ καθ᾽ αὑτὰ τὰ πράγματα διαλέγεσθαι φέροντας, ἀλλὰ τοῖς ὀνόμασιν ἀντὶ τῶν πραγμάτων χρώμεθα συμβόλοις· τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν ὀνομάτων, καὶ ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἡγούμεθα συμβαίνειν, καθάπερ ἐπὶ τῶν ψήφων τοῖς λογιζομένοις. τὸ δὲ, οὐκ ἔστιν ὅμοιον. τὰ μὲν γὰρ ὀνόματα πεπέρασται, καὶ τὸ τῶν λόγων πλῆθος· τὰ δὲ πράγματα, τὸν ἀριθμὸν ἄπειρά ἐστιν. ἀναγκαῖον οὖν πλείω τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ τοὔνομα ἓν σημαίνειν. ὥσπερ οὖν κἀκεῖ οἱ μὴ δεινοὶ τὰς ψήφους φέρειν, ὑπὸ τῶν ἐπιστημόνων παρακρούονται, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν λόγων, οἱ τῶν ὀνομάτων τῆς δυνάμεως ἄπειροι παραλογίζονται, καὶ αὐτοὶ διαλεγόμενοι, καὶ ἄλλων ἀκούοντες. διὰ μὲν οὖν ταύτην τε τὴν αἰτίαν, καὶ τὰς λεχθησομένας, ἔστι καὶ συλλογισμὸς καὶ ἔλεγχος φαινόμενος μὲν, οὐκ ὢν δέ.

6 Ἐπεὶ δέ ἐστί τισι μᾶλλον πρὸ ἔργου τὸ δοκεῖν εἶναι σοφοῖς, ἢ τὸ εἶναι

ἢ τὸ εἶναι καὶ μὴ δοκεῖν (ἔστι γὰρ ἡ σοφιστικὴ, φαινομένη σοφία, οὖσα δὲ μή· καὶ ὁ σοφιστὴς, χρηματιστὴς ἀπὸ φαινομένης σοφίας, ἀλλ' οὐκ οὔσης) δῆλον ὅτι ἀναγκαῖον τούτοις καὶ τὸ τοῦ σοφοῦ ἔργον μᾶλλον δοκεῖν ποιεῖν, ἢ ποιεῖν καὶ μὴ δοκεῖν. ἔστι δὲ (ὡς ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν) ἔργον περὶ ἕκαστον τοῦ εἰδότος, ἀψευδεῖν μὲν αὐτὸν περὶ ὧν οἶδε, τὸν δὲ ψευδόμενον ἐμφανίζειν δύνασθαι. ταῦτα δ' ἐστὶ, τὸ μὲν, ἐν τῷ δύνασθαι δοῦναι λόγον· τὸ δ', ἐν τῷ λαβεῖν. ἀναγκαῖον οὖν τοὺς βουλομένους σοφιστεύειν, τὸ τῶν εἰρημένων λόγων γένος ζητεῖν· πρὸ ἔργου γάρ ἐστιν. ἡ γὰρ τοιαύτη δύναμις ποιήσει φαίνεσθαι σοφὸν, οὗ τυγχάνουσι τὴν προαίρεσιν ἔχοντες.

7 Ὅτι μὲν οὖν ἔστι τι τοιοῦτον λόγων γένος, καὶ ὅτι τοιαύτης ἐφίενται δυνάμεως, οὓς καλοῦμεν σοφιστὰς, δῆλον.

quàm eſſe nec videri: (nã ſophiſtice eſt ſapientia quæ videtur, cùm *re vera* non ſit: & ſophiſta *eſt*, qui quæſtum captat ex *ea* ſapientia, quæ videtur *eſſe*, nec eſt) patet, his magis opus eſſe vt ſapientis officium facere videatur, quàm vt faciant, nec videantur. eſt autem (vt ſingula cum ſingulis[a] conferam) officium in quaque re ſcientis, nec mentiri ipsũ in iis quæ nouit, & poſſe *alium* mentiẽtem patefacere: quorum alterum in rationis reddendę alterum in ſumendæ facultate[b] *poſitum eſt* Neceſſe *eſt* igitur, vt qui ſophiſticè cauillari volũt, dictarum argumẽtationũ genus quærant. nã è re eſt hoc: huiuſmodi namque facultas ſapiẽtem videri facit: quod *quidem* hi præeligũt[c]

7 Eſſe igitur eiuſmodi quoddã argumentationum genus, & huiuſcemodi facultatem *eos* expetere, quos vocamus ſophiſtas, manifeſtum eſt.

a Officia ſapientis cum officiis ſophiſtæ.

b Dum ſapiens rationẽ reddit, nec ſe, nec alios fallit: dum rationẽ ab alio prolatã ſuſcipit, non fallitur.

c Prælectio eſt eorum, quæ in finem aliquem diriguntur, vt Ariſtoteles docet Ethic. Nicom. lib. 3. cap 4. rectè ergo ſophiſtę dicuntur hoc præeligere, vt videãtur ſapiẽtes: quia hoc non expetũt per ſe, ſed lucri cauſã, vt paulò antè dictum eſt.

DE SCOPIS SOPHISTARVM.

TRACTATVS II.

Argumentationum genera. Cap. II.

1 *Protheſis.* 2 *Expoſitio.* 3 *De quibus ſuprà dictũ fuerit, ac de quibus deinceps dicendũ ſit.*

ΟΣΑ δέ ἐστιν εἴδη τῶν λόγων τῶν σοφιστικῶν, καὶ ἐκ πόσων τὸν ἀριθμὸν ἡ δύναμις αὕτη συνέστηκε, καὶ πόσα μέρη τυγχάνει τῆς πραγματείας ὄντα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν συντελούντων εἰς τὴν τέχνην ταύτην, ἤδη λέγωμεν.

2 Ἔστι δὴ τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι λόγων γένη τέτταρα, διδασκαλικοὶ, καὶ διαλεκτικοὶ, καὶ πειραστικοὶ, καὶ ἐριστικοί. διδασκαλικοὶ μὲν, οἱ ἐκ τῶν οἰκείων ἀρχῶν ἑκάστου μαθήματος,

QVOT verò ſint ſpecies argumẽtationũ ſophiſticarũ, & quot numero *ſint ea ex quibus* hæc facultas conſtat, & quot partes ſint huius tractationis, ac de aliis conducentibus ad hanc artem, iam dicamus. 2 Sunt igitur argumentationnm, quarum in diſſerendo *eſt vſus*, genera quatuor, didaſcalicæ, dialecticæ, tentatiuæ, & litigioſæ. Didaſcalicæ *ſunt*, quę ex propriis cuiuſque diſciplinæ principiis,

non ex reſpondentis opinionibus concludunt: oportet enim diſcentem credere. Dialecticæ verò, quæ ex probabilibus aptæ ſunt ad concludendam contradictionem [a]. Tentatiuæ autem, quæ ex iis quæ reſpondenti videntur, & quæ neceſſe eſt eum ſcire, qui ſibi ſcientiam arrogat. quo autem modo, definitum eſt in aliis *libris* [b]. Litigioſæ verò, quæ ex iis, quæ videntur probabilia, cùm *revera talia* non ſint, aptæ ſunt ad concludendum, aut videntur aptæ ad concludēdum, 3 Ergo de didaſcalicis & demōſtratiuis, in Analyticis dictum fuit: de dialecticis verò ac tentatiuis, in aliis *libris* [c]: de contentioſis autem ac litigioſis nunc dicamus.

a Quæ theſis impugnatur.

b Topic. lib. 1. cap. 1. & lib. 8. tract. 1. Nam latiùs dialecticarū vocabulo ſumpto, etiam tentatiuæ vocantur dialecticæ.

c In Topicis.

καὶ οὐκ ἐκ τῶν τοῦ ἀποκρινομένου δοξῶν συλλογιζόμενοι· δεῖ γὰρ πιστεύειν τὸν μανθάνοντα. διαλεκτικοὶ δ', οἱ ἐκ τῶν ἐνδόξων συλλογιστικοὶ ἀντιφάσεως. πειραστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν δοκούντων τῷ ἀποκρινομένῳ, καὶ ἀναγκαίων εἰδέναι τῷ προσποιουμένῳ ἔχειν τὴν ἐπιστήμην. ὃν τρόπον δὲ, διώρισται ἐν ἑτέροις. ἐριστικοὶ δὲ, οἱ ἐκ τῶν φαινομένων ἐνδόξων, μὴ ὄντων δὲ, συλλογιστικοὶ, ἢ φαινόμενοι συλλογιστικοί. 3 Περὶ μὲν οὖν τῶν διδασκαλικῶν καὶ ἀποδεικτικῶν, ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς εἴρηται· περὶ δὲ τῶν διαλεκτικῶν καὶ πειραστικῶν, ἐν τοῖς ἄλλοις· περὶ δὲ τῶν ἀγωνιστικῶν καὶ ἐριστικῶν νῦν λέγωμεν.

Scopi ſophiſtarum. Cap, III.

1 Protheſis. 2 Expoſitio.

Cap. III.

PRimùm autem ſumendum *eſt*, ad quot collument, qui in diſputationibus contendunt, ac vincere ſtudent. 2 Hæc verò quinque numero ſunt, elēchus, falſum, inopinabile, ſolœciſmus: & quintum, efficere vt is quicū diſputant, nugetur: hoc verò eſt, cogere vt ſæpius idem dicat: aut quod nō eſt, ſed videur eſſe, qđuis horū. 3 Maximè igitur *hoc* præeligunt [d], vt videantur elencho redarguere: ſecundò, *vt* de aliqua re mentiri oſtēdat: tertiò, *vt* ad inopinabile ducant: quartò, vt ſolœciſmum committere faciant: hoc eſt, efficiāt argumētatione, vt reſpondens barbarè loquatur: poſtremò, *vt* ſępius idē dicere *cogant*.

d Vide, quod notaui ad cap. 1. partic. 6.

Πρῶτον δὲ ληπτέον, πόσων στοχάζονται οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἀγωνιζόμενοι καὶ διαφιλονεικοῦντες. 2 Εἰσὶ δὲ ταῦτα, πέντε τὸν ἀριθμὸν, ἔλεγχος, καὶ ψεῦδος, καὶ παράδοξον, καὶ σολοικισμὸς, καὶ πέμπτον, τὸ ποιῆσαι ἀδολεσχῆσαι τὸν προσδιαλεγόμενον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πολλάκις ἀναγκάζεσθαι ταὐτὸ λέγειν· ἢ τὸ μὴ ὄν, ἀλλὰ τὸ φαινόμενον ἕκαστον εἶναι τούτων. 3 Μάλιστα μὲν οὖν προαιροῦνται φαίνεσθαι ἐλέγχοντες· δεύτερον δὲ, ψευδόμενόν τι δεικνύναι· τρίτον, εἰς παράδοξον ἄγειν· τέταρτον, σολοικίζειν ποιεῖν· τοῦτο δ' ἐστὶ, τὸ ποιῆσαι τῇ λέξει βαρβαρίζειν ἐκ τοῦ λόγου τὸν ἀποκρινόμενον· πέμπτον δὲ τὸ πλεονάκις ταὐτὸ λέγειν.

DE INVENTIONE

TRACTATVS III.

De fallaciis in dictione conſiſtentibus.

Cap. IV.

1 Reprehenſionum diuiſio, 2 & ſubdiuiſio. 3 De homonymia. 4 De amphibolia. 5 Cōmunia de homonymia & amphibolia. 6 De compoſitione. 7 De diuiſione. 8 De accentu. 9 De figura dictionis.

ΤΡΟ΄ΠΟΙ δέ εἰσι, τοῦ μὲν ἐλέγχειν, δύο· οἱ μὲν γὰρ, εἰσὶ παρὰ τὴν λέξιν· οἱ δὲ, ἔξω τῆς λέξεως. 2 Ἔστι δὲ τὰ μὲν παρὰ τὴν λέξιν ἐμποιοῦντα τὴν φαντασίαν, ἓξ τὸν ἀριθμόν· ταῦτα δέ ἐστιν, ὁμωνυμία, ἀμφιβολία, σύνθεσις, διαίρεσις, προσῳδία, καὶ σχῆμα λέξεως. τούτου δὲ πίστις, ἥ τε διὰ τῆς ἐπαγωγῆς, καὶ συλλογισμὸς, ἄν τε ληφθῇ τις ἄλλος, καὶ ὅτι τοσαυταχῶς ἂν τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι καὶ λόγοις μὴ ταὐτὸ δηλώσαιμεν. 3 Εἰσὶ δὲ παρὰ μὲν τὴν ὁμωνυμίαν οἱ τοιοίδε τῶν λόγων· οἷον ὅτι μανθάνουσιν οἱ ἐπιστάμενοι· τὰ γὰρ ἀποστοματιζόμενα μανθάνουσιν οἱ γραμματικοί. Τὸ γὰρ μανθάνειν, ὁμώνυμον, τό, τε ξυνιέναι χρώμενον τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ τὸ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην. Καὶ πάλιν, ὅτι τὰ κακὰ, ἀγαθά· τὰ γὰρ δέοντα, ἀγαθά· τὰ δὲ κακὰ, δέοντα. διττὸν γὰρ τὸ δέον, τό, τ' ἀναγκαῖον, ὃ συμβαίνει πολλάκις καὶ ἐπὶ τῶν κακῶν (ἔστι γὰρ κακόν τι, ἀναγκαῖον) καὶ τὰ ἀγαθὰ δὲ, δέοντα φαμὲν εἶναι. Ἔτι, τὸν αὐτὸν καθῆσθαι καὶ ἑστάναι, καὶ κάμνειν καὶ ὑγιαίνειν. ὅσπερ γὰρ ἀνίστατο, ἕστηκε· καὶ ὅσπερ ὑγιάζετο, ὑγιαίνει·

MODI autem elenchis redarguendi duo ſunt alij namque ſunt in dictione, alij extra dictionem.

2 Sunt autem, quæ dictionis ratione *elenchum* videri faciūt, numero ſex: hæc verò ſunt, homonymia, amphibolia, compoſitio, diuiſio, accentus, & figura dictionis. Huius *rei* fides *fit* inductione & ſyllogiſmo: cùm[a] *quia* ſi ſumatur alius quiſpiam *modus, ad aliquem ex his referri poterit:* tum[b] etiam quia tot modis poſſumus hiſdem nominibus & orationibus nō idem ſignificare.

a *Inductio.*

b *Syllogiſmus.*

3 Ex[c] homonymia ſunt eiuſmodi argumentationes: veluti[d], eos qui ſciunt, μανθάνειν: quoniā ea quæ memoriter recitātur, grāmatici μανθάνουσι. nā *verbum* μανθάνειν eſt homonymum. *quod ſignificat* & intelligere vtendo ſcientia, & acquirere ſcientiā. Rurſus[e] mala *eſſe* bona, quoniam τὰ δέοντα *ſunt* bona: quæ verò *ſunt* mala, *ſunt* δέοντα, nam duplex eſt τὸ δέον: *nimirum* & quod neceſſarium *eſt*, quod & in malis ſæpe euenit: (eſt enim malum quidpiam, neceſſarium) & bona quoq; δέοντα eſſe dicim[us]. Præterea[f], eūdē ſedere ac ſtare, & ęgrotare ac valere. nam qui inſurgebat, ſtat: & qui conualeſcebat, valet

c *Exempla homonymiarum ſeu fallaciarum propter homonymiam.*

d *Primum.*

e *Secundum.*

f *Tertium, & quartum.*

ſurgebat autem ſedens, & cõualeſcebat ægrotans, etenim ægrotantem quoduis facere aut pati, non vnum ſignificat [a], ſed interdum eũ qui nunc ægrotat, vel ſedet: interdum verò *eum* qui ęgrotabat priùs, *vel ſedebat*. Verũtamen conualeſcebat & ægrotans [b] & ὁ ægrotans [c]: valet autem, non ægrotans [d], ſed ὁ ęgrotans nõ *qui* nunc, ſed *qui* priùs [e]. 4 Ex [f] amphibolia *ducuntur* hæ *rationes*, Velle [g] capere me hoſtes [h]. & [i], Nullum quod [k] quiſpiã cognoſcit hoc [l] cognoſcit? nam & qui cognoſcit, & quod cognoſcitur poteſt ceu cognoſcens ſignificari hac oratione. & [m], Nũquid quod quis videt, hoc videt? videt autẽ columnã: quare videt columna. & [n], Num quod tu dicis eſſe hoc tu dicis eſſe: dicis autem lapidẽ eſſe: tu igitur dicis lapis eſſe. & [o], Nũ licet *σιγῶντα* dicere? duplex enim hoc quoque eſt, *σιγῶντα* dicere [p], *quia* & eum ſilere *ſignificat*, qui dicit, & ea quę dicuntur. 5 Sũt autem tres modi *argumẽtationum, quæ* ab homonymia & amphibolia *ſumuntur*. vnus, cùm oratio, vel nomen propriè multa ſignificat, vt aquila [q], & canis [r]. alter, cùm ſoliti ſumus ita loqui [s]. tertius, quando coniunctũ plura ſignificat, ſeparatum verò ſimplicitr *accipitur*: vt ſcire literas. ponatur enim vtrumque vnam rẽ ſignificare, & ſcire, (*inquam*) & literas: tamen ambo *ſimul iuncta* plures res *ſignificant*, *nempe* aut ipſas literas habere ſciẽtiam, aut literarum alium. Ergo amphibolia & homonymia his modis cõtinentur. 6 Ad [t] compoſitionem autem hæc *referuntur*, veluti, [u] poſſe ſedentem am-

a Homonymia eſt in participio actiuo, quod modò ſumitur in tempore præterito, modò in præſenti.
b Id eſt, dum ægrotaret.
c Id eſt, is qui ęgrotabat.
d Dum ægrotat, non bene valet.
e Id eſt, qui ægrotabat, bene valet.
f *Amphiboliæ exempla.*
g *Primum.*
h Vterque accuſatiuus, *me*, & *hoſtes*, poteſt accipi tam actiuè quàm paſſiuè.
i *Secundum.*
k l Prouocabula, *quod*, & *hoc*, poſſunt accipi in nominatiuo agẽte, vel in accuſatiuo patiente. Eadem eſt ratio ſequentium orationum.
m *Tertium.*
n *Quartum.*
o *Quintum.*
p Significat enim τὸν σιγῶντα, vel τὰ σιγῶντα.
q Ἀετὸς, Aquila ſignificat volucris genus, & ædificij faſtigium, ſurſum verſus productũ inſtar trianguli.
r Canis ſignificat ſpeciẽ quandã animalis quadrupedis, piſcis, & ſyderis.
ſ Cùm verbum, quod rẽ aliquam propriè ſignificat, ad aliam rem transfertur: vt cùm dicimus pedem, vel radicẽ montis.
t *Compoſitionis exempla.*
u *Primum, & ſecundum.*

αὐίςατο δὲ ὁ καθήμϱνος, καὶ ὑγιάζετο ὁ κάμνων. τὸ γὰρ, τὸν κάμνοντα, ὁτιοῦν ποιεῖν, ἢ πάσχειν, οὐχ ἓν σημαίνει· ἀλλ᾽ ὁτὲ μϱ̀, ὅτι ὁ νῦν κάμνων, ἢ καθήμϱνος· ὁτὲ δὲ, ὃς ἔκαμνε πρότερον. πλὴν ὑγιάζετο μϱ̀ καὶ κάμνων, καὶ ὁ κάμνων· ὑγιαίνει δὲ, οὐ κάμνων, ἀλλ᾽ ὁ κάμνων, οὐ νῦν, ἀλλὰ πρότερον.

4 Παρὰ δὲ τὴν ἀμφιβολίαν οἱ τοιοίδε, τὸ βούλεσθαι λαβεῖν με τοὺς πολεμίους. Καὶ, ἆρ᾽ ὅ τις γινώσκει, τοῦτο γινώσκει; καὶ γὰρ καὶ τὸν γινώσκοντα, καὶ τὸ γινωσκόμενον, ἐνδέχεται ὡς γινώσκοντα σημαίνεσθαι τούτῳ τῷ λόγῳ. Καὶ, ἆρα ὃ ὁρᾷ τις, τοῦτο ὁρᾷ; ὁρᾷ δὲ τὸν κίονα· ὥστε ὁρᾷ ὁ κίων. Καὶ, ἆρα ὃ σὺ φῂς εἶναι, τοῦτο σὺ φῂς εἶναι; φῂς δὲ λίθον εἶναι, σὺ ἄρα φῂς λίθος εἶναι. Καὶ, ἆρ᾽ ἔστι σιγῶντα λέγειν; διττὸν γάρ ἐστι καὶ τὸ σιγῶντα λέγειν, τό, τε τὸν λέγοντα σιγᾷν, καὶ τὸ τὰ λεγόμενα.

5 Εἰσὶ δὲ τρεῖς τρόποι τῶν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν. εἷς μϱ̀, ὅταν ὁ λόγος ἢ τοὔνομα κυρίως σημαίνῃ πλείω· οἷον, ἀετὸς, καὶ κύων. εἷς δὲ, ὅταν εἰωθότες ὦμϱ̀ οὕτω λέγειν. τρίτος δὲ, ὅταν τὸ συντεθὲν, πλείω σημαίνῃ· κεχωρισμϱ́ον δὲ, ἁπλῶς, οἷον, τὸ ἐπίστασθαι γράμματα. ἑκάτερον μϱ̀ γὰρ, εἰ ἔτυχεν, ἕν τι σημαίνει, τὸ ἐπίστασθαι, καὶ τὰ γράμματα· ἄμφω δὲ, πλείω, ἢ τὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἐπιστήμην ἔχειν, ἢ τῶν γραμμάτων ἄλλον. ἡ μϱ̀ οὖν ἀμφιβολία, καὶ ὁμωνυμία, παρὰ τούτους τοὺς τρόπους ἐστί.

6 Παρὰ δὲ τὴν σύνθεσιν τὰ τοιάδε. οἷον, τὸ δύνασθαι καθήμϱνον βα-

δίζειν

δίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν, οὐ γὰρ ταὐτὸν σημαίνει, ἂν διελὼν τις εἴπῃ, καὶ συνθεὶς, ὡς δυνατὸν τὸν καθήμενον βαδίζειν, καὶ μὴ γράφοντα γράφειν· καὶ τοῦθ' ὡσαύτως ἄν τις συνθῇ, τὸν μὴ γράφοντα γράφειν· σημαίνει γὰρ, ὡς ἔχει δύναμιν τοῦ μὴ γράφοντα γράφειν. ἐὰν δὲ μὴ συνθῇ, ὅτι ἔχει δύναμιν, ὅτε οὐ γράφει, τοῦ γράφειν. Καὶ, μανθάνει νῦν γράμματα, εἴπερ ἐμάνθανεν ἃ ἐπίσταται. Ἔτι, τὸ ἓν μόνον δυνάμενον φέρειν, πολλὰ δύνασθαι φέρειν.

7 Παρὰ δὲ τὴν διαίρεσιν, ὅτι τὰ πέντε ἐστὶ δύο καὶ τρία, καὶ περιττὰ καὶ ἄρτια. καὶ τὸ μεῖζον, ἴσον. τοσοῦτον γὰρ, καὶ ἔτι πρός. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος διῃρημένος καὶ συγκείμενος, οὐκ ἀεὶ σημαίνειν ἂν δόξειεν· οἷον,

Ἐγώ σ' ἔθηκα δοῦλον ὄντ' ἐλεύθερον.

Καὶ τὸ,

Πεντήκοντ' ἀνδρῶν ἑκατὸν λίπε δῖος Ἀχιλλεύς.

8 Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς, οὐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον· ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι, μᾶλλον. οἷον, καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθοῦνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας, ὡς ἀτόπως εἰρηκότα,

---τὸ μὲν οὗ καταπύθεται ὄμβρῳ.

λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ, λέγοντες τὸ οὐ, ὀξύτερον. Καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι οὐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπεν.

---δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι,

bulare, & nō ſcribentem ſcribere. non enim idem valet, ſi quis ſeparatim dixerit, & cōiunctim, poſſe ſedentem ambulare, & nō ſcribentem ſcribere. atq; hoc itidem ſi quis coniunxerit, non ſcribentem ſcribere: ſignificat enim habere poteſtatem: vt non ſcribendo ſcribat. ſi verò nō cōiūxerit, habere poteſtatem quādo nō ſcribit, vt ſcribat. Ac[a], diſcit nunc litteras; ſiquidem didicit, quæ ſcit[b]. Preterea[c], eum, qui vnum tātùm ferre poteſt, multa ferre poſſe[d]. 7 Ad[e] diuiſionem autem *hac pertinēt*: Quinq;[f] eſſe duo & tria, atque imparia & paria. &[g] *quod eſt* maius, *eſſe* æquale: tantum enim *eſſe*, & etiamnū amplius. nam eadem oratio diuiſa, & coniuncta, non ſemper idem ſignificare videtur: veluti[h],

„ Ego[i] te reddidi ſeruū exiſtentem liberum.

Et illud[k],

„ Quinquaginta è viris centum liquit diuus Achilles[l].

8 Ex[m] accentu verò in nō ſcriptis diſſertationibus haud facilè eſt efficere argumentationē: ſed inſcriptis[n], & poëmatis potiùs. ſicut[o] Homerum nonulli tuētur aduerſus eos, à quibus reprehenditur, quaſi abſurdè dixerit[p],

--τὸ μὲν οὐ καταπύθεται ὄμβρῳ.

hoc enim per accentum ſoluūt, dicentes illud οὐ accentu acuto *eſſe notandum*. Sed[q] & illud de Agamemnonis ſomnio *defendunt*, quia non ipſe Iuppiter dixit[r],

--δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι

a *Tertium.*
b Innuit hoc ſophiſma: Qui literas ſcit nunc didicit eas: atqui Socrates literas ſcit: ergo &c. Fallacia eſt, quia τὸ nunc, componitur cum verbo *didicit*, à quo debet ſeiungi.
c *Quartum.*
d Poteſt quidem multa ferre ſeparatim, id eſt, ſingula per ſe, non propterea tamen ferre poteſt omnia ſimul.
e Diuiſionis exempla.
f *Primum.*
g *Secundum.*
h *Tertium*
i Videtur eſſe, verſus Menādri à Terentio in Andria ſic expreſſus ſcenâ 1. *feci è ſeruo vt eſſes libertus mihi.* Verba Menandri dubia ſūt: vel enim ſignificāt feci te ex ſeruo liberū: vel, ex libro ſeruum.
k *Quartum.*
l Hęc oratio bifariam accipi poteſt, ſi verba ſpectes. Primò. Achilles reliquit centum è quinquaginta viris. ſecundò, Achilles reliquit quinquaginta ex cētum viris.
m *Fallacia ex accentu.*
n Ex hoc & aliis locis conſtat, veteres Græcos accētuum & ſpirituum notis quibus nos nunc vtimur, non eſſe vſos.
o *Exemplum primum.*
p Iliad. lib. 23. ver 328.
q *Secundum.*

r Hic locus non extat in editione Homeri, qua nunc vtimur: vide noſtrum commentarium

2 Vt apud Homerum de Ioue: δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι, Iouem.

ſed ſomnio mandauit *dari* [2]. Quæ igitur *ſunt* eiuſmodi, ex accentu ſumuntur. 9 Hæ verò *argumentationes* ex figura dictionis ducuntur, cùm quis eodē modo interpretatur, quod nō idē *eſt*: veluti maſculum *vt* feminā, aut feminam *vt* maſculum, aut neutrum *vt* alterum horum: vel rurſus quantum *vt* quale, aut quale *vt* quantū, aut faciens *vt* patiēs, aut affectum *vt* faciens, & cetera, vt antea diuiſa fuerunt. nam fieri poteſt, vt quod nō eſt in faciendi *categoria*, perinde quaſi in ea ſit, dictione ſignificetur. vtputa valere, ſimili dicendi formâ effertur, qua ſecare, vel ædificare: quamquàm illud, quale quidpiā, & certo modo affectum declarat: hoc verò, aliquid facere. Eodem modo & in aliis *res habet*. 10 Qui igitur ex dictione elenchi *ducuntur*, his modis fiunt.

ἀλλὰ τὸ ἐνυπνίῳ ἐνετέλλετο διδόναι. Τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, παρὰ τὴν προσῳδίαν ἐστίν. 9 Οἱ δὲ παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως συμβαίνουσιν, ὅταν τὸ μὴ ταὐτὸν ὡσαύτως ἑρμηνεύηται· οἷον, τὸ ἄρρεν, θῆλυ· ἢ τὸ θῆλυ ἄρρεν. ἢ τὸ μεταξὺ, θάτερον τούτων· ἢ πάλιν, τὸ ποσὸν, ποιόν· ἢ τὸ ποιὸν ποσόν· ἢ τὸ ποιοῦν, πάσχον· ἢ τὸ διακείμενον, ποιοῦν· καὶ τἆλλα, ὡς διῄρηται πρότερον. ἔστι γὰρ τὸ μὴ τῶν ποιεῖν ὄν, ὡς τῶν ποιεῖν τι, τῇ λέξει σημαίνειν. οἷον, τὸ ὑγιαίνειν ὁμοίῳ σχήματι τῆς λέξεως λέγεται τῷ τέμνειν, ἢ οἰκοδομεῖν. καίτοι τὸ μὲν, ποιόν τι καὶ διακείμενόν πως δηλοῖ· τὸ δὲ, ποιεῖν τι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. 10 Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν ἔλεγχοι, ἐκ τούτων τῶν τόπων εἰσί.

De fallaciis extra dictionem. Cap. V.

1 De paralogiſmis extra dictionem. 2 De accidente. 3 De eo quod eſt ſimpliciter, vel κατά τι. 4 De ignorantia elenchi. 5 De petitione quæſiti ab initio propoſiti. 6 De conſequenti. 9 De non cauſa. 11 Si duæ interrogationes pro vna ſumantur.

CAP. IV.

PAralogiſmorum autem, qui extra dictionē *conſiſtunt*, ſpecies ſunt ſeptem: vna ex accidēte: ſecunda, *quia* ſimpliciter, vel non ſimpliciter, ſed quadātenus vel alicubi, vel aliquando, vel ad aliquid dicitur: tertia ob elenchi ignorantiam: quarta ex conſequēti: quinta, quia ſumitur, quod initiò *quæſitum fuit*: ſexta, quia non cauſa vt cauſa ponitur: ſeptima, quia multæ interrogationes pro vna accipiuntur. 2 Ex accidēte igitur paralogiſmi ſunt, cùm quiduis poſtulatum fuerit æquè rei atque accidenti ineſſe.

ΤΩν δὲ ἔξω τῆς λέξεως παραλογισμῶν, εἴδη εἰσὶν ἑπτά· ἓν μὲν, παρὰ τὸ συμβεβηκός· δεύτερον δὲ, τὸ ἁπλῶς, ἢ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ πῇ, ἢ ποῦ ἢ ποτὲ, ἢ πρός τι λέγεσθαι. τρίτον δὲ, τὸ παρὰ τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν· τέταρτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον· πέμπτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· ἕκτον δὲ, τὸ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον τίθεσθαι· ἕβδομον δὲ, τὸ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν.

2 Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ συμβεβηκὸς παραλογισμοί εἰσιν, ὅταν ὁμοίως ὁτιοῦν ἀξιωθῇ τῷ πράγματι, καὶ τῷ συμβεβηκότι ὑπάρχειν.

ἐπεὶ

ἐπεὶ γὰρ τῷ αὐτῷ πολλὰ συμβέβηκεν, οὐκ ἀνάγκη πᾶσι τοῖς κατηγορουμένοις, καὶ καθ' οὗ κατηγορεῖται, ταῦτα πάντα ὑπάρχειν· πάντα γὰρ οὕτως ἔσται ταὐτὰ, ὥσπερ φασὶν οἱ σοφισταί. οἷον, εἰ ὁ Κορίσκος, ἕτερος ἀνθρώπου, αὐτὸς αὑτοῦ ἕτερος· ἔστι γὰρ ἄνθρωπος. ἢ εἰ Σωκράτους ἕτερος, ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, ἕτερον ἀνθρώπου φασὶν ὡμολογηκέναι, διὰ τὸ συμβεβηκέναι, οὗ ἕτερον ἔφησεν εἶναι, τοῦτον εἶναι ἄνθρωπον. 3 Οἱ δὲ παρὰ τὸ, τὸ ἁπλῶς τόδε, ἢ πῇ λέγεσθαι, καὶ μὴ κυρίως· ὅταν τὸ ἐν μέρει λεγόμενον, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον ληφθῇ. οἷον, εἰ τὸ μὴ ὄν, ἐστὶ δοξαστὸν, ὅτι τὸ μὴ ὂν ἐστιν. οὐ γὰρ ταὐτὸν, εἶναί τέ τι, καὶ εἶναι ἁπλῶς. Ἢ πάλιν, ὅτι τὸ ὂν οὐκ ἔστιν ὄν, εἰ τῶν ὄντων τι μή ἐστιν· οἷον, εἰ μὴ ἄνθρωπος. οὐ γὰρ ταὐτὸ, μὴ εἶναί τι, καὶ ἁπλῶς μὴ εἶναι· φαίνεται δὲ διὰ τὸ παρεγγὺς τῆς λέξεως, καὶ μικρὸν διαφέρειν τὸ εἶναί τι τοῦ εἶναι, καὶ τὸ μὴ εἶναί τι τοῦ μὴ εἶναι. Ὁμοίως δὲ, καὶ τὸ παρὰ τὸ πῇ, καὶ ἁπλῶς. οἷον, εἰ ὁ Ἰνδὸς ὅλος μέλας ὢν, λευκός ἐστι τοὺς ὀδόντας· λευκὸς ἄρα, καὶ οὐ λευκός ἐστι. Ἢ εἰ ἄμφω πῇ, ὅτι ἅμα τὰ ἐναντία ὑπάρχει. Τὸ δὲ τοιοῦτον ἐπ' ἐνίων μὲν παντὶ θεωρῆσαι ῥᾴδιον. οἷον, εἰ λαβὼν μέλανα εἶναι τὸν Αἰθίοπα, τοὺς ὀδόντας ἔροιτο εἰ λευκός. εἰ οὖν ταύτῃ λευκὸς, ὅτι μέλας, καὶ οὐ μέλας, οἴοιτο διειλέχθαι συλλογιστικῶς, τελειώσας τὴν ἐρώτησιν. ἐπ' ἐνίων δὲ λανθάνει πολλάκις, ἐφ' ὅσων, ὅταν πῇ λέγηται, κἂν τὸ ἁπλῶς δόξειεν ἀκολουθεῖν· καὶ ἐν ὅσοις

cùm enim multa eidē accidant, non *eſt* neceſſe & attributis & ſubiectio hæc omnia ineſſe: alioqui omnia erunt eadem, vt ſophiſtæ dicunt. veluti ſi Coriſcus *eſt* diuerſus ab homine, ipſe à ſe ipſo diuerſus *erit*, quoniam homo eſt. aut ſi à Socrate *eſt* diuerſus, Socrates autem *eſt* homo, diuerſum *eſſe* ab homine aiunt cōceſſiſſe: propterea quòd à quo diuerſum eſſe dixit, ei accidit vt ſit homo.

3 Hi verò *ſunt* ex eo quod ſimpliciter tale dicitur, vel quadātenus, non propriè; cùm id quod in parte dicitur, vt ſimpliciter dictum ſumitur. Veluti *ſi quis colligat*; ſi[a] id quod non eſt, opinabile eſt; id quod non eſt, eſſe. non enim idem *valent*, eſſe aliquid *tale*, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſus, *ſi quis concludat*, id quod eſt, nō eſſe, ſi non eſt aliquid eorum quæ ſunt, verbi gratiâ ſi nō *eſt* homo. non enim idem *valent*, non eſſe aliquid *tale*, & ſimpliciter non eſſe. Videtur autem *vtrumque rectè colligi*, propter vicinitatem dictionis, & exiguitatē diſcriminis, quod eſt inter eſſe aliquid & eſſe, necnon inter non eſſe aliquid & non eſſe. Similiter *paralogiſmi ducuntur* ex eo quod quadamtenus & ſimpliciter *dicitur*. Vtputà, ſi Indus, cùm ſit totus niger, albus eſt dentes: albus igitur & nō albus eſt. Aut, ſi ambo, quadantenus *inſunt*, cōtraria ſimul ineſſe. Porrò huiuſmodi *paralogiſmum* in nonnullis *orationibus* animaduertere cuiuis facile *eſt*: vtputà ſi *quis*, cùm ſumpſerit Æthiopem eſſe nigrū, roget, an *ſit* albus dentes: perfecta igitur interrogatione, arbitretur ſyllogiſticè diſputatum, *ac probatum Æthiopem eſſe* nigrum & non nigrum. In quibuſdam autem ſæpe latet: *nempe* in quibus, cùm quadamtenus dicitur, conſequi videtur, *vt* etiam ſimpliciter *dicatur*: & in quibus

a Coniunge De interpret. cap. 11. parti. vlt.

non facilè *eſt* perſpicere, vtrùm propriè *ſit* attribuendū, hoc autem *in iis* euenit, in quibus oppoſita pariter inſunt. nam aut ambo, aut neutrum ineſſe, *ſiue* attribui, dandum videtur. vt putà, ſi *totius cuiuſdam* dimidium *ſit* album, dimidium nigrum, vtrùm *id* album, an nigrum *eſt*? 4 *Hi* verò *paralogiſmi* fiunt, quia non eſt definitū, quid ſit ſyllogiſmus, vel quid elenchus, ſed omiſſa eſt definitio. Elenchus enim eſt cōtradictio vnius & eiuſdē, nō nominis, ſed rei: ac nominis, non ſynonymi, ſed eiuſdē: *quæ* ex cōceſſis neceſſariò *colligitur*, non cōnumerato eo quod in principio *quæſitum fuit*: & *ſumuntur* ſecundum idem, & ad idem, eodēque modo, & eodē tempore. Eodem autē modo & mentiri de aliquo *contingit*. Nonnulli verò, aliquo horū prætermiſſo, videntur elencho redarguere. vtputà idem eſſe duplum & non duplū: quoniam duo vnius dupla *ſunt*, trium verò nō dupla. aut ſi idem eſt eiuſdem duplum & non duplum, non tamen ſecundum idē, ſed ſecundum longitudinem duplum, ſecundum latitudinem non duplum. aut ſi eiuſdem, & ſecūdum idem, & eodem modo ſed non ſimul. idcirco eſt ſpecie, tantùm elenchus. Sed hic *paralogiſmus* & ad eos referri poteſt, qui in dictione *conſiſtunt*. 5 Qui autem ex eo *oriūtur* quòd ſumitur *quæſitum* initiò *propoſitum*, iiſdem & tot modis fiūt, quotmodis [a] accidit *id* quod ab initio *quæſitum eſt*, peti. videntur autem redarguere: quia diſcerni non poteſt, quod *eſt* idem, & quod diuerſum. 6 Propter cōſequens elenchus *videtur*, quia *nonnulli* putant reciprocari conſecutionē. quando enim, ſi illud ſit, ne-

[a] Vide Prior. lib. 2. cap. 16. & Topic. lib. 8. cap. 13.

μὴ ῥᾴδιον θεωρῆσαι, πότερον αὐτῶν κυρίως ἀποδοτέον. γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν ὅσοις ὁμοίως ὑπάρχει τὰ ἀντικείμενα· δοκεῖ γὰρ ἢ ἄμφω, ἢ μηδέτερον δοτέον ἁπλῶς εἶναι κατηγορεῖν. οἷον, εἰ τὸ μὲν ἥμισυ, λευκόν· τὸ δὲ ἥμισυ, μέλαν· πότερον λευκὸν, ἢ μέλαν; 4 Οἱ δὲ, παρὰ τὸ μὴ διωρίσθαι τί ἐστι συλλογισμὸς, ἢ τί ἔλεγχος, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου γίνονται. ἔλεγχος μὲν γάρ ἐστιν ἀντίφασις τοῦ αὐτοῦ καὶ ἑνὸς, μὴ ὀνόματος, ἀλλὰ πράγματος· καὶ ὀνόματος μὴ συνωνύμου, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τῶν δοθέντων, ἐξ ἀνάγκης, μὴ συναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὸ ψεύδεσθαι περί τινος. ἔνιοι δὲ ἀπολιπόντες τι τῶν λεχθέντων, φαίνονται ἐλέγχειν· οἷον, ὅτι τὸ αὐτὸ διπλάσιον καὶ οὐ διπλάσιον· τὰ γὰρ δύο, τοῦ μὲν ἑνὸς διπλάσια, τῶν δὲ τριῶν οὐ διπλάσια. ἢ, εἰ τὸ αὐτὸ τοῦ αὐτοῦ διπλάσιον, καὶ οὐ διπλάσιον, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. κατὰ μὲν γὰρ τὸ μῆκος, διπλάσιον· κατὰ δὲ τὸ πλάτος, οὐ διπλάσιον. ἢ, εἰ τοῦ αὐτοῦ καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, ἀλλ' οὐχ ἅμα. διόπερ ἐστὶ φαινόμενος ἔλεγχος. Ἕλκοι δ' ἄν τις τοῦτον καὶ εἰς τοὺς παρὰ τὴν λέξιν.

5 Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν, γίνονται μὲν οὕτως, καὶ τοσαυταχῶς, ὁσαχῶς ἐνδέχεται τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτεῖσθαι. φαίνονται δὲ ἐλέγχειν, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι συνορᾶν, τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον. 6 Ὁ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος, διὰ τὸ οἴεσθαι ἀντιστρέφειν τὴν ἀκολούθησιν. ὅταν γὰρ τουδὶ ὄντος, ἐξ ἀνάγ-

κης

κης τόδε ἢ καὶ τοῦδε ὄντος, οἴονται καὶ θάτερον εἶναι ἐξ ἀνάγκης. ὅθεν καὶ αἱ περὶ τὴν δόξαν ἐκ τῆς αἰσθήσεως ἀπάται γίνονται. πολλάκις γὰρ τὴν χολὴν μέλι ὑπολαμβάνομεν εἶναι, διὰ τὸ ἕπεσθαι τὸ ξανθὸν χρῶμα τῷ μέλιτι. καὶ ἐπεὶ συμβαίνει τὴν γῆν ὕσαντος γίνεσθαι διάβροχον· κἂν ᾖ διάβροχος, ὑπολαμβάνομεν ὗσαι. τὸ δ᾽, οὐκ ἀναγκαῖον.

7 Ἔν τε τοῖς ῥητορικοῖς, αἱ κατὰ τὸ σημεῖον ἀποδείξεις, ἐκ τῶν ἑπομένων εἰσί. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι ὅτι μοιχός, τὸ ἑπόμενον ἔλαβεν, ὅτι καλλωπιστής, ἢ ὅτι νύκτωρ ὁρᾶται πλανώμενος. πολλοῖς δὲ ταῦτα μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ κατηγορούμενον οὐχ ὑπάρχει.

8 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς. οἷον ὁ Μελίσσου λόγος, ὅτι ἄπειρον τὸ ἅπαν, λαβὼν τὸ μὲν ἅπαν, ἀγένητον· (ἐκ γὰρ μὴ ὄντος, οὐδὲν ἂν γενέσθαι) τὸ δὲ γενόμενον, ἐξ ἀρχῆς γενέσθαι. εἰ οὖν μὴ γέγονεν, ἀρχὴν οὐκ ἔχει τὸ πᾶν· ὥστε ἄπειρον. οὐκ ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβαίνειν. οὐ γάρ, εἰ τὸ γενόμενον ἅπαν ἀρχὴν ἔχει, καὶ εἴ τι ἀρχὴν ἔχει, γέγονεν· ὥσπερ οὐδ᾽ εἰ ὁ πυρέττων, θερμός, ἀνάγκη καὶ τὸν θερμὸν πυρέττειν. 9 Ὁ δὲ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον, ὡς αἴτιον, ὅταν προσληφθῇ τὸ ἀναίτιον, ὡς παρ᾽ ἐκεῖνο γινομένου τοῦ ἐλέγχου. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ἐν τοῖς εἰς τὸ ἀδύνατον συλλογισμοῖς. ἐν τούτοις γὰρ ἀναγκαῖον ἀναιρεῖν τι τῶν κειμένων. ἐὰν οὖν καταριθμηθῇ ἐν τοῖς ἀναγκαίοις ἐρωτήμασι πρὸ τοῦ συμπεράσματος τὸ συμβαῖνον ἀδύνατον, δόξει παρὰ τοῦτο γίνεσθαι πολλάκις ὁ ἔλεγχος. οἷον,

ceſſariò hoc eſt, etiam putant, ſi hoc ſit alterum neceſſario eſſe. vnde etiam in opinione ex ſenſu deceptiones fiunt. ſæpe enim fel pro melle accipimus, quia melli conſequens eſt flauus color. & quoniã accidit, vt terra cũ pluit, madefiat: etiam pluiſſe exiſtimamus, ſi madida ſit *terra*. ſed hoc nõ *eſt* neceſſarium. 7 Oratoriæ quoque demõſtrationes, quæ à ſigno *ducũtur*, ex conſequẽtibus ſunt. nã volẽtes oſtendere mœchũ eſſe, conſequens ſumunt, *nimirum* accuratiùs eſſe comptum, aut noctu oberrantem conſpici. multis autem hæc inſunt, *quibus* attributũ non ineſt. [a] 8 Similiter *accidit* in *probationibus* ſyllogiſticis: cuiuſmodi *eſt* illa Meliſſi ratio [b], *qua probare nititur* vniuerſum eſſe infinitum, ſumptis *his principiis*, Vniuerſitatem eſſe ingenitam: (ex eo namque, quod non eſt, fieri nihil poſſe) quod autem genitum *eſt*, ex principio genitum eſſe. quare ſi vniuerſum non eſt genitum, principium non habet: proinde *eſt* infinitum. Atqui neceſſe non *eſt* hoc euenire. non enim, ſi quicquid genitum eſt, principiũ habet; etiam ſi quid principium habet, genitum eſt: quemadmodum nec ſi febricitans *eſt* calidus, neceſſe *eſt* etiam calidũ febricitare. 9 Ex eo autẽ, quòd non cauſa, *accipitur* pro cauſa, *paralogiſmus eſt*, cùm adſumpta fuerit non cauſa, quaſi ob eam fiat elenchus. Hoc autem accidit in ſyllogiſmis *ducentibus* ad impoſſibile[c]: quoniam in his neceſſe *eſt* refellere aliquid eorum quæ poſita fuerũt. ſi igitur numeratũ ſit in neceſſariis interrogationibus ante concluſionẽ eueniẽs illud impoſſibile, ſæpe videbitur ob id fieri elenchus. verbi gratiã,

a Qui non ſunt adulteri.

b De qua lib. 1. Phyſicor. latè.

c Cõiunge Prio. lib. 2. cap. 17. par. 1.

non idem eſſe animam & vitam: quia ſi interitui ortus *eſt* contrarius, etiam cuidam interitui erit quidam ortus contrarius. atqui mors *eſt* interitus quidam, & vitæ contraria: quare vita *eſt* ortus: & viuere *eſt* oriri: ſed hoc *eſt* impoſſibile: non *ſunt* igitur idem anima & vita. *Hoc* verò non eſt concluſum ſyllogiſmo: quoniam euenit impoſſibile, etiam ſi quis non aſſerat vitam *eſſe* idem atque animam: ſed tantùm, morti, quæ eſt interitus, vitam *eſſe* contrariam; interitui autem ortum. Ergo huiuſcemodi argumentationes non ſunt ad concludendum ineptę omnino, ſed propoſitum non concludunt. atque eiuſmodi *vitium* plerumq; nõ minùs ipſos interrogantes latet.

10 Ex conſequente igitur, & ex non cauſa argumentationes eiuſmodi ſunt. 11 Hæ verò ex eo quod duæ interrogationes pro vna accipiuntur, cùm latet plures eſſe, & quaſi vna ſit *interrogatio*, datur vna reſponſio. Sanè quaſdam facile *eſt* animaduertere multas *eſſe*, nec dandã eſſe reſponſionem *vnam*: veluti, vtrùm terra eſt mare, an cœlum? in nonnullis autem minùs *perſpicitur*: & quaſi vna ſit *interrogatio*, reſponſionẽ dant: ac redarguũtur elencho: aut aſſentiũtur. quia non reſpondent quod rogatum eſt, & redargui videntur. veluti, Nũ hic & hic eſt homo? quare ſi quis hunc & hunc verberet, hominem, non homines verberabit. Aut rurſum, Quorum alia ſunt bona, alia non bona; hæc omnia *ſuntne* bona, an non bona? vtrumuis enim dixerit, fieri poteſt, vt *aut in* elenchum *incidere*, aut quod videtur falſum, dicere videatur. nam ſiue dicatur aliquid eorum, quæ non *ſunt* bona, eſſe

ὅτι οὐκ ἔστι ψυχὴ καὶ ζωὴ ταὐτόν· εἰ γὰρ φθορᾷ γένεσις ἐναντίον, καὶ τῇ τινὶ φθορᾷ ἔσται τις γένεσις ἐναντίον· ὁ δὲ θάνατος, φθορά τις, καὶ ἐναντίον ζωῇ· ὥστε γένεσις ἡ ζωὴ· καὶ τὸ ζῆν, γίνεσθαι· τοῦτο δὲ, ἀδύνατον· οὐκ ἄρα ταὐτὸν ἡ ψυχὴ, καὶ ἡ ζωή. οὐ δὴ συλλελόγισται· συμβαίνει γὰρ, κἂν μή τις ταὐτὸν φῇ τῇ ψυχῇ τὴν ζωὴν, τὸ ἀδύνατον: ἀλλὰ μόνον, ἐναντίον ζωὴν μὲν θανάτῳ ὄντι φθορᾷ, φθορᾷ δὲ γένεσιν. Ἀσυλλόγιστοι μὲν οὖν ἁπλῶς οὐκ εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι· πρὸς δὲ τὸ κείμενον, ἀσυλλόγιστοι. καὶ λανθάνει πολλάκις οὐχ ἧττον αὐτοὺς τοὺς ἐρωτῶντας τὸ τοιοῦτον.

10 Οἱ μὲν οὖν παρὰ τὸ ἑπόμενον, καὶ παρὰ τὸ μὴ αἴτιον λόγοι, τοιοῦτοί εἰσιν.

11 Οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ δύο ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ὅταν λανθάνῃ πλείω ὄντα, καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος ἀποδοθῇ ἀπόκρισις μία. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν ῥᾴδιον ἰδεῖν ὅτι πλείω, καὶ ὅτι οὐ δοτέον ἀπόκρισιν· οἷον, πότερον ἡ γῆ, θάλαττά ἐστιν, ἢ οὐρανός; ἐπ' ἐνίων δὲ, ἧττον· καὶ ὡς ἑνὸς ὄντος, διδόασιν ἀπόκρισιν, καὶ ἐλέγχονται, ἢ ὁμολογοῦσι τῷ μὴ ἀποκρίνεσθαι τὸ ἐρωτώμενον, καὶ ἐλέγχεσθαι φαίνονται. οἷον, ἆρα οὗτος καὶ οὗτός ἐστιν ἄνθρωπος; ὥστε ἄν τις τύπτῃ τοῦτον καὶ τοῦτον, ἄνθρωπον, ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπους τυπτήσει. ἢ πάλιν, ὧν τὰ μὲν, ἐστὶν ἀγαθὰ, τὰ δὲ, οὐκ ἀγαθὰ, πάντα ταῦτα ἀγαθὰ, ἢ οὐκ ἀγαθά; ὁπότερον γὰρ ἂν φῇ, ἔστι μὲν ὡς ἔλεγχον, ἢ ψεῦδος φαινόμενον δόξειεν ἂν εἰπεῖν. τὸ γὰρ φάναι τῶν μὴ ἀγαθῶν εἶναί τι

ἀγαθὸν

ἀγαθὸν, ἢ τῶν ἀγαθῶν μὴ ἀγαθὸν, ψεῦδος. Ὁτὲ δὲ, προσληφθέντων τινῶν, κἂν ἔλεγχος γίνοιτο ἀληθινός. οἷον, εἴ τις δοίη, ὁμοίως ἓν καὶ πολλὰ λέγεσθαι λευκὰ, καὶ γυμνὰ, καὶ τυφλά. εἰ γὰρ τυφλὸν, τὸ μὴ ἔχον ὄψιν, πεφυκὸς δ' ἔχειν· καὶ τυφλὰ ἔσται τὰ μὴ ἔχοντα, πεφυκότα δ' ἔχειν. ὅταν οὖν τὸ μὲν ἔχῃ, τὸ δὲ μὴ ἔχῃ· τὰ ἄμφω ἔσται ἢ ὁρῶντα, ἢ τυφλά· ὅπερ ἀδύνατον.

bonum, ſiue *aliquid* eorum, quæ *ſunt* bona, non *eſſe* bonum: falſum *dicitur*. Interdum verò aſſumptis quibuſdam etiam verus elenchus fieri poteſt. veluti ſi quis conceſſerit, æquè vnum ac multa dici alba, & nuda, & cæca. nam ſi cæcum *eſt*, quod non habet aſpectum, cùm ſit naturâ cōparatum vt habeat: etiam cæca erunt, quæ non habent, cùm naturâ ſint comparata vt habeant. quando igitur aliud habet, aliud non habet: ambo videbunt, aut cæca erunt: quod *eſt* impoſſibile.

Reductio omnium fallaciarum ad ignorationem elenchi.

CAP. VI.

1 ¶ *Protheſis.* 2 ¶ *Generalis expoſitio.* 3 ¶ *Specialis expoſitio. De fallacijs in dictione conſiſtentibus.* 4 *De fallacia accidentis.* 5 *De fallacia ſecundum quid.* 6 *De ignoratione elenchi.* 7 *De petitione quæſiti propoſiti. De non cauſa.* 8 *De fallacia conſequentis.* 9 *De pluribus interrogationibus.* 10 ¶ *Epilogus.*

Ἢ δὴ οὕτως διαιρετέον τοὺς φαινομένους συλλογισμοὺς καὶ ἐλέγχους, ἢ πάντας ἀνακτέον εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν, ἀρχὴν ταύτην ποιησαμένους· ἔστι γὰρ ἅπαντας ἀναλῦσαι τοὺς λεχθέντας τρόπους εἰς τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν. 2 Πρῶτον μὲν, εἰ ἀσυλλόγιστοι· δεῖ γὰρ ἐκ τῶν κειμένων συμβαίνειν τὸ συμπέρασμα, ὥστε λέγειν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλὰ μὴ φαίνεσθαι. 3 Ἔπειτα καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ διορισμοῦ. τῶν μὲν γὰρ ἐν τῇ λέξει, οἱ μέν εἰσι παρὰ τὸ διττὸν, οἷον ἥτε ὁμωνυμία, καὶ ὁ λόγος, καὶ ἡ ὁμοιοσχημοσύνη. σύνηθες γὰρ τὸ πάντα ὡς τόδε τι σημαίνειν. Ἡ δὲ σύνθεσις, καὶ ἡ διαίρεσις, καὶ ἡ προσῳδία, τῷ μὴ τὸν αὐτὸν εἶναι

AVt igitur ſic diuidēdi ſunt, qui videntur ſyllogiſmi, & elenchi: aut omnes reuocandi ad ignorantiam elenchi, hac pro principio ſumpta. licet enim omnes dictos modos reſoluere in elenchi definitionem. CAP. V.

2 Ac primùm, ſi ſint inepti ad concludendum. oportet enim [a] ex iis, quæ poſita *ſunt*, effici concluſionem, adeo vt neceſſariò dicatur, non *effici tantùm* videatur.

a Si elenchus dici debet.

3 Deinde & ſecundum partes definitionis. Nam eorum *paralogiſmorum*, qui in dictione *cernuntur*, nonnulli ex duplici *ſignificatione* oriuntur: cuiuſmodi eſt homonymia, & *ambigua* oratio, & *dictionis* figura ſimilis. ſolent enim *hæc* omnia, quaſi hoc aliquid ſignificantia *vſurpari*. Compoſitio verò & diuiſio, & accentus *ideò captionem efficiunt*, quòd non eadem eſt

oratio, vel nomen *eſt* diuerſum: oportebat autem & hoc *idem eſſe*, quemadmodũ res eadem *eſt*, ſi futurus eſt elenchus, aut ſyllogiſmus, vtputà ſi tunica *concludi debet*: non *oportet* veſtem concludere, ſed tunicam. quamuis enim id verum *ſit*, tamen non eſt ſyllogiſmo cõcluſum: ſed adhuc interrogatione eſt opus, *vt* idem ſignificare *aſſumatur*, ergà quærentem quid ita? 4 *Paralogiſmi* autem, qui ex accidente *ſumuntur*, definito ſyllogiſmo fiunt manifeſti. oportet enim eandem[a] eſſe definitionem elenchi, præterquàm quòd adiungitur contradictio: nam elenchus *eſt* ſyllogiſmus contradictionis[b]. quare ſi non eſt ſyllogiſmus accidentis, non fit elenchus. non enim ſi, cùm ea ſunt, neceſſe *eſt* hoc eſſe, hoc autem eſt album, neceſſe *eſt* album eſſe propter ſyllogiſmum. nec ſi triangulum duobus rectis æquales *angulos* habet: ei autem accidit, vt ſit figura, vel primum, vel principium: *conſequens eſt*, vt figura, vel principium, vel primum ſit tale. non enim *de eo demonſtratio ſit*, quà *eſt* figura, nec quà primum, ſed quà triangulum *eſt*. Similiter & in aliis *ſe res habet*. Quapropter ſi elenchus *eſt* ſyllogiſmus quidam: qui ex accidente *eſt*, elenchus eſſe nequit. Sed hinc & artifices & omnino docti ab indoctis redarguuntur: quoniam ex accidente ſyllogiſmos faciunt aduerſus ſcientes: hi verò, cùm diuidere non valeant[c], aut rogati dant[d], aut non dantes videntur dediſſe[e]. 5 *Ex eo verò, quòd quadamtenus, vel ſimpliciter dicitur, ducti paralogiſmi in eo verſantur*, quòd non de eodem *accipitur* affirmatio & negatio. eius enim quod quadamtenus *eſt* album, id quod quadamtenus non eſt album, negatio *eſt*.

a Quæ eſt ſyllogiſmiꝰ am definitio generis conuenit etiam ſpeciei: elẽchus autẽ eſt ſpecies quædam ſyllogiſmi.

b Vt definitus eſt ſuprà cap. I. part. 4.

c Diſtinguere neſciant.

d Interrogati cõcedunt, quod non debent cõcedere.

e Vt quis tacẽs: aut reſpondens, Eſto, vel, fieri poteſt, vel, Aliquo modo.

τὸν λόγον, ἢ τοιοῦτό τι διαφέρειν. ἔδει δὲ καὶ τοῦτο, καθάπερ καὶ τὸ πρᾶγμα ταὐτὸν, εἰ μέλλει ἔλεγχος, ἢ συλλογισμὸς ἔσεσθαι. οἷον, εἰ λώπιον, μὴ ἱμάτιον συλλογίσασθαι, ἀλλὰ λώπιον. ἀληθὲς μὲν γὰρ κἀκεῖνο· ἀλλ' οὐ συλλελόγισται· ἀλλ' ἔτι ἐρωτήματος δεῖ, ὅτι ταὐτὸν σημαίνει, πρὸς τὸν ζητοῦντα τὸ διὰ τί.

4 Οἱ δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, ὁρισθέντος τοῦ συλλογισμοῦ, φανεροὶ γίνονται. τὸν αὐτὸν γὰρ ὁρισμὸν δεῖ καὶ τοῦ ἐλέγχου γίνεσθαι, πλὴν προσκεῖσθαι τὴν ἀντίφασιν· ὁ γὰρ ἔλεγχος, συλλογισμὸς ἀντιφάσεως. εἰ οὖν μή ἐστι συλλογισμὸς τοῦ συμβεβηκότος, οὐ γίνεται ἔλεγχος. οὐ γὰρ, εἰ τούτων ὄντων, ἀνάγκη τόδ' εἶναι, τοῦτο δ' ἐστὶ λευκὸν, ἀνάγκη λευκὸν εἶναι διὰ τὸν συλλογισμόν, οὐδ' εἰ τὸ τρίγωνον δυοῖν ὀρθαῖν ἴσας ἔχει, συμβέβηκε δ' αὐτῷ, σχήματι εἶναι, ἢ πρώτῳ, ἢ ἀρχῇ, ὅτι σχῆμα, ἢ ἀρχὴ, ἢ πρῶτον τοιοῦτόν ἐστιν. οὐ γὰρ ᾗ σχῆμα, οὐδ' ᾗ πρῶτον, ἀλλ' ᾗ τρίγωνον, ἡ ἀπόδειξις. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥστε, εἰ ὁ ἔλεγχος, συλλογισμός τις, οὐκ ἂν εἴη ὁ κατὰ συμβεβηκὸς, ἔλεγχος. ἀλλὰ παρὰ τοῦτο καὶ οἱ τεχνῖται, καὶ ὅλως οἱ ἐπιστήμονες ὑπὸ τῶν ἀνεπιστημόνων ἐλέγχονται· κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ ποιοῦνται τοὺς συλλογισμοὺς πρὸς τοὺς εἰδότας. οἱ δ' οὐ δυνάμενοι διαιρεῖν, ἢ ἐρωτώμενοι διδόασιν, ἢ οὐ διδόντες, οἴονται δεδωκέναι. 5 Οἱ δὲ παρὰ τὸ πῇ καὶ ἁπλῶς, ὅτι οὐ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἡ κατάφασις καὶ ἀπόφασις. τοῦ γὰρ πῇ λευκοῦ, τὸ πῇ οὐ λευκόν. τοῦ δ' ἁπλῶς λευκοῦ, τὸ ἁπλῶς οὐ λευκὸν, ἀπόφασις.

εἰ οὖν

εἰ οὖν, δόντος τὸ πῇ εἶναι λευκόν, ὡς ἁπλῶς εἰρημένον λαμβάνει, οὐ ποιεῖ ἔλεγχον· φαίνεται δὲ διὰ τὴν ἄγνοιαν τοῦ τί ἐστι ἔλεγχος. 6 Φανερώτατοι δὲ πάντων οἱ πρότερον λεχθέντες παρὰ τὸν τοῦ ἐλέγχου διορισμόν· διὸ καὶ προσηγορεύθησαν οὕτως· παρὰ γὰρ τὴν τοῦ λόγου τὴν ἔλλειψιν ἡ φαντασία γίνεται· καὶ διαιρουμένοις οὕτως, κοινὸν ἐπὶ πᾶσι τούτοις θετέον τὴν τοῦ λόγου ἔλλειψιν. 7 Οἵ τε παρὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, καὶ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι, δῆλοι διὰ τοῦ ὁρισμοῦ. δεῖ γὰρ τὸ συμπέρασμα τῷ ταῦτα εἶναι συμβαίνειν, ὅπερ οὐκ ἦν ἐν τοῖς ἀναιτίοις. καὶ πάλιν μὴ ἀριθμουμένου τοῦ ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ οὐκ ἔχουσιν οἱ παρὰ τὴν αἴτησιν τοῦ ἐν ἀρχῇ. 8 Οἱ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον, μέρος εἰσὶ τοῦ συμβεβηκότος· τὸ γὰρ ἑπόμενον συμβέβηκε· διαφέρει δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ μὲν συμβεβηκός, ἔστιν ἐφ' ἑνὸς μόνου λαβεῖν· οἷον, ταὐτὸν εἶναι τὸ ξανθὸν καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸ λευκὸν καὶ κύκνον· τὸ δὲ παρὰ τὸ ἑπόμενον, ἀεὶ ἐν πλείοσι· τὰ γὰρ ἑνὶ καὶ ταὐτῷ ταὐτά, καὶ ἀλλήλοις ἀξιοῦμεν εἶναι ταὐτά· διὸ γίνεται ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον ἔλεγχος. ἔστι δ' οὐ πάντως ἀληθές· οἷον, ἂν ᾖ λευκὸν κατὰ συμβεβηκός· καὶ γὰρ ἡ χιὼν καὶ ὁ κύκνος τῷ λευκῷ ταὐτόν. ἢ πάλιν, ὡς ἐν τῷ Μελίσσου λόγῳ, τὸ αὐτὸ λαμβάνει εἶναι τὸ γεγονέναι καὶ ἀρχὴν ἔχειν. ἢ τὸ ἴσοις γίνεσθαι καὶ ταὐτὸ μέγεθος λαμβάνειν. ὅτι γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχήν, καὶ τὸ ἔχον ἀρχήν, γεγονέναι ἀξιοῖ·

ſi igitur, dato eſſe quadamtenus album, *alius* quaſi ſimpliciter dictum accipiat, non efficit elenchũ, ſed *efficere videtur*, quoniam ignoratur quid ſit elenchus. 6 Maximè autem omnium perſpicui ſunt, qui ſuprà dicti ſunt ex elenchi definitione: ideóque ſunt ita appellati. nam ob definitionis defectionẽ fit vt elenchus videatur: & ſi diuidantur *paralogiſmi, ſicut nunc diuiſimus, hoc* omnibus commune ponendũ *eſt*, definitionis (inquam) defectio. 7 *Sed* & *hi*, qui ex eo *ducuntur*, quòd ſumitur *quæſitũ* initio *propoſitum*, & *qui ex eo* quòd ponũt non cauſam pro cauſa, per *elēchi* definitionem *ſiunt* manifeſti. oportet enim concluſionẽ euenire eo quòd illa ſunt, *quæ fuerunt poſita:* quod certè non eſt in non cauſis. rurſus non connumerato eo quod ab initio *quæſitum fuit:* quod *requiſitum* non habent, qui propter petitionem *quæſiti* initiò *propoſiti* peccant. 8 Qui verò ex conſequente *ducuntur*, accidẽtis pars ſunt. nam conſequens accidit: ſed *eo* differt ab accidente, quòd licet in vno tantùm accidens ſumere: vtputà idem eſſe flauum & mel, necnon album & cycnum: quod verò ex accidẽte *ducitur*, ſemper in pluribus *cernitur*. nam quæ vni & eidem *ſunt* eadẽ, etiam inter ſe eadẽ eſſe poſtulamus: vnde oritur elenchus, qui ex cõſequente *appellatur*. *Id* autem non eſt omnino verum: veluti ſi album ſit ex accidente: etenim nix & cycnus, quod ad alborem, idem *ſunt*. aut rurſus vt in Meliſſi ratione [a]: *qui* idem eſſe ſumit Factum eſſe, & Principiũ habere. aut *idem eſſe*, Fieri æqualia, & Eandem magnitudinem accipere. nam quia quod factum eſt, principiũ habet: & quod principiũ habet, factũ eſſe poſtulat ſibi cõcedi:

[a] De quo cap. 6. partic. 8. & lib. 1. Phyſ. cap. 4. & alibi.

quaſi hæc duo, factum & finitum eadē ſint, propterea quòd *vtraque* principium habent. ſimiliter & in iis, quæ æqualia fiunt, ſi ea, quæ vnam & eandem magnitudinem accipiunt, æqualia fiunt; *viciſsim* etiam, quæ æqualia fiūt, vnam magnitudinem accipiunt. Itaque conſequens ſumit. Quoniam igitur elenchus ex accidēte *ductus*, in ignorantia elenchi *cernitur*: apparet eôdē referri etiam *elenchum* ex conſequente. *Eſt* autem hoc & alio modo cōſiderandum.

9 Qui verò *ex eo ducuntur*, quòd ex plurib. interrogationib. vna fit, in eo *conſiſtunt*, quòd non articulatim ſeu nō diſtinctè expendimus definitionē propoſitionis. nā propoſitio eſt vnū de vno. *eſt* enim eadē definitio vnius tātū, & ſimpliciter rei: vt hominis, & vnius tantùm homis. ſimiliterque in aliis *res habet*. ſi igitur vna tantùm propoſitio *eſt*, quæ vnū de vno poſtulat: etiā ſimpliciter propoſitio erit interrogatio eiuſmodi. quia verò ſyllogiſmus ex propoſitionibus *conſtat*, elenchus autē *eſt* ſyllogiſmus, etiam elenchus erit ex propoſitionibus. Quocirca ſi propoſitio *eſt* vnū de vno, apparet etiam hunc in elenchi ignorātia *verſari*: videtur.n. eſſe propoſitio, quæ nō eſt propoſitio. Itaque ſi reſponſionē dedit quaſi ad vnam interrogationē, erit elenchus. ſi nō dedit, ſed videtur *dediſſe*, videbitur elēchus.

10 Quare omnes modi cadunt in elenchi ignorantiam: illi quidem, qui in dictione *conſiſtunt*. quia videtur contradictio, quod erat proprium elenchi [a]: reliqui autem propter ſyllogiſmi definitionem [b].

[a] Quia elēchus definitur ſyllogiſmus contradictionis, adeo vt verbū cōtradictiōis, ſeparet elenchū ab aliis ſyllogiſmis.
[b] Quia ſyllogiſmi definitio eis non conuenit.

ὡς ἄμφω ταὐτὰ ὄντα, τῷ ἀρχὴν ἔχειν, τὸ γεγονὸς, καὶ τὸ πεπερασμένον. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἴσων γινομένων, εἰ τὰ τὸ αὐτὸ καὶ ἓν μέγεθος λαμβάνοντα, ἴσα γίνεται· καὶ τὰ ἴσα γινόμενα, ἓν μέγεθος λαμβάνει. ὥστε τὸ ἑπόμενον λαμβάνει. ἐπεὶ οὖν ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔλεγχος, ἐν τῇ ἀγνοίᾳ τοῦ ἐλέγχου· φανερὸν ὅτι καὶ ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον. ἐπισκεπτέον δὲ τοῦτο καὶ ἄλλως.

9 Οἱ δὲ παρὰ τὸ τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιεῖν, ἐν τῷ μὴ διαρθροῦν ἡμᾶς, ἢ μὴ διαιρεῖν τὸν λόγον τῆς προτάσεως. ἡ γὰρ πρότασίς ἐστιν ἓν καθ' ἑνός. ὁ γὰρ αὐτὸς ὅρος ἑνὸς μόνου, καὶ ἁπλῶς τοῦ πράγματος· οἷον, ἀνθρώπου, καὶ ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. εἰ οὖν μία μόνη πρότασις, ἡ ἓν καθ' ἑνὸς ἀξιοῦσα· καὶ ἁπλῶς ἔσται πρότασις, ἡ τοιαύτη ἐρώτησις. ἐπεὶ δ' ὁ συλλογισμὸς, ἐκ προτάσεων· ὁ δὲ ἔλεγχος, συλλογισμός· καὶ ὁ ἔλεγχος ἔσται ἐκ προτάσεων. εἰ οὖν ἡ πρότασις, ἓν καθ' ἑνός· φανερὸν ὅτι καὶ οὗτος ἐν τῇ τοῦ ἐλέγχου ἀγνοίᾳ· φαίνεται γὰρ εἶναι πρότασις, ἡ οὐκ οὖσα πρότασις. εἰ μὲν οὖν δέδωκεν ἀπόκρισιν, ὡς πρὸς μίαν ἐρώτησιν, ἔσται ἔλεγχος· εἰ δὲ μὴ δέδωκεν, ἀλλὰ φαίνεται, φαινόμενος ἔλεγχος.

10 Ὥστε πάντες οἱ τρόποι πίπτουσιν εἰς τὴν τοῦ ἐλέγχου ἄγνοιαν· οἱ μὲν οὖν παρὰ τὴν λέξιν, ὅτι φαινομένη ἀντίφασις, ὅπερ ἦν ἴδιον τοῦ ἐλέγχου· οἱ δ' ἄλλοι, παρὰ τὸν τοῦ συλλογισμοῦ ὅρον.

Rationes

Rationes deceptionum Cap. VII.

1 De homonymia, & amphibolia. 2 De compoſitione, & diuiſione. 3 De non accentu. 4 De figura dictionis. 6 De accidente. 7 De conſequente. 8 De ignorantia elenchi. De eo quod eſt non ſimpliciter. 9 De petitione quæſiti ab initio propoſiti. De nõ cauſa. De pluribus interrogationibus.

Ἡ δ' ἀπάτη γίνεται, τῶν μὲν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, καὶ τὸν λόγον, τῷ μὴ δύνασθαι διαιρεῖν τὸ πολλαχῶς λεγόμενον. ἔνια γὰρ οὐκ εὔπορον διαιρεῖν· οἷον τὸ ἕν, καὶ τὸ ὄν, καὶ τὸ ταυτόν. 2 Τῶν δὲ παρὰ τὴν σύνθεσιν, καὶ διαίρεσιν, τῷ μηδὲν οἴεσθαι διαφέρειν συντιθέμενον, ἢ διαιρούμενον τὸν λόγον, καθάπερ ἐπὶ τῶν πλείστων.

3 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ τὴν προσῳδίαν. οὐ γὰρ ἄλλο δοκεῖ σημαίνειν ἀνιέμενος, καὶ ἐπιτεινόμενος ὁ λόγος, ἐπ' οὐδενός, ἢ οὐκ ἐπὶ πολλῶν. 4 Τῶν δὲ παρὰ τὸ σχῆμα, διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς λέξεως. χαλεπὸν γὰρ διαιρεῖν, ποῖα ὡσαύτως, καὶ ποῖα ὡς ἑτέρως λέγεται· (σχεδὸν γὰρ ὁ τοῦτο δυνάμενος ποιεῖν, ἐγγύς ἐστι τοῦ θεωρεῖν τἀληθές, μάλιστα δ' ἐπίσταται συνεπινεύειν) ὅτι πᾶν τὸ κατηγορούμενόν τινος, ὑπολαμβάνομεν τόδε τι, καὶ ὡς ἓν ὑπακούομεν. τῷ γὰρ ἑνὶ καὶ τῇ οὐσίᾳ μάλιστα δοκεῖ παρέπεσθαι τὸ τόδε τι, καὶ τὸ ὄν.

5 Διὸ καὶ τῶν παρὰ τὴν λέξιν οὗτος ὁ τρόπος θετέος· πρῶτον μὲν, ὅτι μᾶλλον ἡ ἀπάτη γίνεται μετ' ἄλλων σκοπουμένοις ἢ καθ' ἑαυτούς. ἡ μὲν γὰρ μετ' ἄλλων σκέψις, διὰ λόγου· ἡ δὲ καθ' αὑτούς, οὐχ ἧττον δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος. εἶτα, καὶ καθ' αὑτοὺς ἀπατᾶσθαι συμβαίνει,

CAP. VII.

Porrò nos fallũt *parollogiſmi*, qui ex homonymia, & *qui ex ambigua* oratione *ducuntur*: quia nõ poſſumus diſtinguere, quod multifariam dicitur. quorundam enim diſtinctio nõ eſt in promptu: vt Vnius, & Entis, & Eiuſdem.

2 Qui verò ex compoſitione, ac diuiſione: quia nihil putamus intereſſe inter cõiunctam & diuiſam orationem, ſicut in plurimis *accidit*. 3 Similis ratio *eſt* eorum, qui ex accentu *ducuntur* aut enim in nulla re, aut *ſaltem* nõ in multis videtur idem ſignificare contentus & remiſſus ſermo. 4 Qui autem ex figura *dictionis*, propter dictionis ſimilitudinem. nam difficile *eſt* diſcernere, quæ eodem, & quæ diuerſo modo dicuntur: (ferè enim qui poteſt hoc facere, ꝓpè eſt vt verum perſpiciat [a], maximè autem ſcit annuere [b]) quicquid enim alicui attribuitur, exiſtimamus *eſſe* hoc aliquid, & quaſi vnum accipimus. nam vni & ſubſtantiæ maximè videtur conſequẽs eſſe hoc aliquid, & ens. 5 Quocirca inter eos *paralogiſmos*, qui in dictione *conſiſtũt*, hic *fallendi* modus *eſt* ponendus. primùm quia magis decipimur conſiderantes cum aliis, quàm apud noſmet ipſos: nam conſideratio cum aliis per ſermonem *inſtituitur*: apud noſmet ipſos autem non minùs *fit* per rem ipſam. Deinde & per noſmetipſos vt fallamur accidit,

a Hinc illud vulgatum, Qui bene diſtinguit, bene ſoluit.

b Aliquid concedere. ſupple, vel negare.

cùm in *rebus* cõſiderandis ſermo adhibetur. Præterea deceptio *eſt* ex ſimilitudine [a] : ſimilitudo autem ex dictione. 6 *Paralogiſmi* verò ex accidẽte *fallunt:* quia nõ poſſumus diiudicare, quod *eſt* idẽ vel diuerſum, & quod eſt vnũ vel multa: nec quibus attributis omnia eadem ac rei accidant.

a Quia ſimilitudo dictionis facit, vt putemus rem eſſe ſimilẽ.

7 Similis ratio eſt eorum, qui ex cõſequenti ducuntur. nam conſequens *eſt* pars quædã accidentis. Præterea & in multis videtur, & poſtulatur ita, ſi illud ab hoc non ſeparatur, neque hoc ab illo ſeparari. 8 Qui verò ex defectione definitionis *ſumũtur*, & qui ex eo quod quodammodo vel ſimpliciter dicitur, propter *diſcriminis* exiguitatem fallunt. vniuerſaliter enim concedimus, quaſi hæc nihil adſignificent, aliquod, quadamtenus, ſimpliciter, quodammodo, nunc. 9 Similis eſt ratio eorũ, qui ſumunt *quæſitũ* initiò *propoſitũ* & nõ cauſarũ, & eorum, qui multas interrogationes faciunt quaſi vnam. in omnibus enim propter exiguitatem captio *eſt*: quia *ſcilicet* non expendimus accuratè definitionẽ propoſitionis, & ſyllogiſmi, ob antè dictam cauſam.

ὅταν ἐπὶ τοῦ λόγου ποιῶνται τὴν σκέψιν. ἔτι, ἡ μὲν ἀπάτη, ἐκ τῆς ὁμοιότητος· ἡ δὲ ὁμοιότης, ἐκ τῆς λέξεως.

6 Τῶν δὲ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὸ ταὐτὸν καὶ τὸ ἕτερον, καὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλά· μηδὲ τοῖς ποίοις τῶν κατηγορημάτων πάντα ταὐτὰ καὶ τῷ πράγματι συμβέβηκεν.

7 Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν παρὰ τὸ ἑπόμενον· μέρος γάρ τι τοῦ συμβεβηκότος, τὸ ἑπόμενον. ἔτι δὲ, καὶ ἐπὶ πολλῶν φαίνεται καὶ ἀξιοῦται οὕτως, εἰ τόδε ἀπὸ τοῦδε μὴ χωρίζεται, μηδ᾽ ἀπὸ θατέρου χωρίζεσθαι θάτερον. 8 Τῶν δὲ παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ λόγου, καὶ τῶν παρὰ τὸ πῆ καὶ ἁπλῶς, ἐν τῷ παρὰ μικρὸν, ἡ ἀπάτη. ὡς γὰρ οὐδὲν προσσημαῖνον τὸ τὶ, ἢ πῆ, ἢ τὸ ἁπλῶς, ἢ πὼς, ἢ τὸ νῦν, καθόλου συγχωροῦμεν.

9 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐν ἀρχῇ λαμβανόντων, καὶ τῶν ἀναιτίων, καὶ ὅσοι τὰ πλείω ἐρωτήματα ὡς ἓν ποιοῦσιν. ἐν ἅπασι γὰρ ἡ ἀπάτη, διὰ τὸ παρὰ μικρόν. οὐ γὰρ διακριβοῦμεν, οὔτε τῆς προτάσεως, οὔτε τοῦ συλλογισμοῦ τὸν ὅρον, διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν.

Ex locis ſuprà expoſitis colligi non ſolùm eos qui videntur ſyllogiſmi & elenchi, ſed etiam falſos & ſophiſticos.

CAP. VIII.

1 Ex quibus dictum eſt fieri ſyllogiſmos & elenchos apparentes, ex iiſdem fieri ſophiſticos. 2 Sophiſticorum elenchorum genera, & diſtinctio à tentatiuis. 3 Eâdem methodo inueniri ſophiſticos, & tentatiuos. 4 Quot modis fiat elenchus apparens. 5 Sophiſticum non eſſe abſolutè ſyllogiſmum, vel elenchum.

CAP. VII.

CVm autẽ teneamus, ex quibus efficiuntur, qui videntur ſyllogiſmi: tenemus etiam, ex quibus fieri poſſunt ſophiſtici ſyllogiſmi & elenchi.

ἘΠεὶ δ᾽ ἔχομεν παρ᾽ ὅσα γίνονται οἱ φαινόμενοι συλλογισμοὶ, ἔχομεν καὶ παρ᾽ ὁπόσα οἱ σοφιστικοὶ γίνοιντ᾽ ἂν συλλογισμοὶ καὶ ἔλεγχοι.

2 Λέγω

2 Λέγω δὲ σοφιστικὸν ἔλεγχον, καὶ συλλογισμὸν, οὐ μόνον τὸν φαινόμενον συλλογισμὸν, ἢ ἔλεγχον, μὴ ὄντα δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸν ὄντα μὲν, φαινόμενον δὲ οἰκεῖον τοῦ πράγματος. εἰσὶ δ' οὗτοι, οἱ μὴ κατὰ τὸ πρᾶγμα ἐλέγχοντες καὶ δεικνύντες ἀγνοοῦντας· ὅπερ ἦν τῆς πειραστικῆς (ἔστι δ' ἡ πειραστικὴ, μέρος τῆς διαλεκτικῆς· αὕτη δὲ δύναται συλλογίζεσθαι ψεῦδος δι' ἄγνοιαν τοῦ διδόντος τὸν λόγον) οἱ δὲ σοφιστικοὶ ἔλεγχοι, ἂν καὶ συλλογίζωνται τὴν ἀντίφασιν, οὐ ποιοῦσι δῆλον εἰ ἀγνοεῖ· καὶ γὰρ τὸν εἰδότα ἐμποδίζουσι τούτοις τοῖς λόγοις.

3 Ὅτι δ' ἔχομεν αὐτοὺς τῇ αὐτῇ μεθόδῳ, δῆλον. παρ' ὅσα γὰρ φαίνεται τοῖς ἀκούουσιν ὡς ἠρωτημένα συλλελογίσθαι, παρὰ ταῦτα κἂν τῷ ἀποκρινομένῳ δόξειεν. ὥστ' ἔσονται συλλογισμοὶ ψευδεῖς διὰ τούτων, ἢ πάντων, ἢ ἐνίων· ὃ γὰρ μὴ ἐρωτηθεὶς οἴεται δεδωκέναι, κἂν ἐρωτηθεὶς θείη. πλὴν ἐπί γε τινῶν ἅμα συμβαίνει προσερωτᾶν τὸ ἐνδεὲς, καὶ τὸ ψεῦδος ἐμφανίζειν· οἷον, ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν, καὶ τὸν σολοικισμόν. Εἰ οὖν οἱ παραλογισμοὶ τῆς ἀντιφάσεως, παρὰ τὸν φαινόμενον ἔλεγχόν εἰσι, δῆλον ὅτι παρὰ τοσαῦτα ἂν καὶ τῶν ψευδῶν εἴησαν συλλογισμοὶ, παρ' ὅσα καὶ ὁ φαινόμενος ἔλεγχος.

4 Ὁ δὲ φαινόμενος, παρὰ τὰ μόρια τοῦ ἀληθινοῦ· ἑκάστου γὰρ ἐκλείποντος, φανείη ἂν ἔλεγχος· οἷον, ὁ παρὰ τὸ μὴ συμβαῖνον διὰ τὸν λόγον, ὁ εἰς τὸ ἀδύνατον· καὶ ὁ τὰς δύο ἐρωτήσεις μίαν ποιῶν, ὁ παρὰ τὴν πρότασιν·

2 Voco autem ſophiſticũ elenchum & ſyllogiſmum, nõ ſolùm eum, qui videtur ſyllogiſmus, vel elenchus, cùm non ſit; ſed etiam qui *re vera* eſt *ſyllogiſmus vel elẽchus*, ſed *falsò* videtur *eſſe* ꝓprius rei *qua de agitur*. tales ſunt, qui non ex re *ipſa* redarguunt, ignorantéſque detegũt: quod erat piraſticæ *proprium*: (eſt autem piraſtice, pars dialecticæ: quæ quidẽ poteſt falſum cõcludere propter ignorãtiã eius qui argumẽtationem cõcedit) ſed ſophiſtici elenchi, etiamſi concludant contradictionem, tamen non faciũt manifeſtũ, an *aduerſarius* ignoret: quoniam & ſcientem impediunt *ſophiſtæ* hiſce argumentationibus. 3 Quòd autem habeãtur eadem methodo, manifeſtũ *eſt*. nam propter quę videtur audiẽtibus, vtpote in interrogatione deducta, concluſum eſſe, propter hæc ipſa videri etiã reſpondenti poteſt. erunt igitur ſyllogiſmi falſi per hęc aut omnia, aut aliqua. quod enim *ſe* non interrogatus *quiſpiam* dediſſe putat, vtique etiam interrogatus daret. Quamquàm in nonnullis accidit, vt ſimul ac adiungitur interrogatio eius quod *ad concluſionem perficiendam* deerat, falſitas detegatur: vt in *captionibus*, quæ propter dictionem & ſolœciſmum *fiunt*. Si igitur paralogiſmi contradictionis in eo cõſiſtunt, quòd videtur elenchus: patet, ex totidem *locis* duci falſos ſyllogiſmos, ex quot *ſumitur* qui videtur elẽchus. 4 At qui videtur elẽchus, ob *ſingulas* partes *veri elenchi prætermiſſas efficitur*. nam quacumque parte deficiente, videbitur *tantùm, non erit verus elenchus*: vt qui ex eo *ſumitur*, quòd *concluſio* non euenit propter argumentationem, *id eſt*, qui ad impoſſibile *ducere tentat*: & qui ex duabus interrogationibus vnam facit, qui *ſcilicèt* ob propoſitionem *malè acceptam peccat*:

& qui loco eius quod *eſt* per ſe, *id ſumit quod eſt* per accidens: & huius pars, qui *ducitur* ex conſequenti: præterea non in re, ſed in ſermone contingere: deinde loco contradictionis vniuerſaliter, & ſecundũ idem, & ad idem & eodem modo *ſumenda*, in aliquo *accipere*, aut ſecundum vnũquodque horum *peccare*: præterea quia, connumerato eo quod initio *quæſitum fuit*, *quæſitum* initio *propoſitum* poſtulatur. Quare tenemus, ex quibus fiunt paralogiſmi: ex pluribus enim *locis* eſſe nequeũt, ſed ex commemoratis *locis* omnes ducentur. 5 Porrò ſophiſticus elenchus nõ eſt ſimpliciter elenchus, ſed aduerſus aliquẽ: itidémque *ſophiſticus* ſyllogiſmus. niſi enim ſumat, qui ex homonymia *ducitur*, vnam habere ſignificationem: & qui ex ſimili *dictionis* figura, *ſignificare* ſolum hoc: & alij eodem modo: neque elenchi, neque ſyllogiſmi erunt, nec ſimpliciter, nec aduerſus eum, qui interrogatur. ſin *id* ſumant: erunt quidem *elenchi & ſyllogiſmi* aduerſus eum qui interrogatur: ſimpliciter autẽ non erunt; quia nõ ſumpſerunt, quod vnam rem ſignificaret, ſed quod *ſignificare* videretur, ídque ab hoc reſpondente *duntaxat*.

καὶ ἀντὶ τοῦ καθ' αὑτό, ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκός· καὶ τὸ τούτου μέρος, ὁ παρὰ τὸ ἑπόμενον· ἔτι, τὸ μὴ ἐπὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ λόγου συμβαίνειν· εἶτ', ἀντὶ τοῦ καθόλου τὴν ἀντίφασιν καὶ κατὰ ταὐτὸ καὶ πρὸς ταὐτὸ καὶ ὡσαύτως, παρά τε τὸ ἐπί τι, ἢ παρ' ἕκαστον τούτων· ἔτι, παρὰ τὸ, ἐναριθμουμένου τοῦ ἐν ἀρχῇ, τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν. ὥστε ἔχοιμεν ἄν, παρ' ὅσα γίνονται οἱ παραλογισμοί· παρὰ πλείω μὲν γὰρ οὐκ ἂν εἶεν· παρὰ δὲ τὰ εἰρημένα ἔσονται πάντες. 5 Ἔστι δὲ ὁ σοφιστικὸς ἔλεγχος, οὐχ ἁπλῶς ἔλεγχος, ἀλλὰ πρός τινα· καὶ ὁ συλλογισμὸς, ὡσαύτως. ἂν μὲν γὰρ μὴ λάβῃ, ὅ,τι παρὰ τὸ ὁμώνυμον, ἓν σημαίνειν· καὶ ὁ παρὰ τὴν ὁμοιοσχημοσύνην, τὸ μόνον τόδε· καὶ οἱ ἄλλοι, ὡσαύτως. οὔτε ἔλεγχοι, οὔτε συλλογισμοὶ ἔσονται, οὔθ' ἁπλῶς, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον. ἐὰν δὲ λάβωσι· πρὸς μὲν τὸν ἐρωτώμενον, ἔσονται. ἁπλῶς δὲ, οὐκ ἔσονται· οὐ γὰρ ἓν σημαῖνον εἰλήφασιν, ἀλλὰ φαινόμενον, καὶ παρὰ τοῦδε.

De numero elenchorum & de eorum locis.

CAP. IX.

1 De numero elenchorum demonſtratiuorum. 2 De numero falſorum elenchorũ. 3 Quorum elenchorum loci pertineant ad dialecticum. 4 Diſtinctio elenchorum, qui ſcientiarum proprij ſunt, à dialecticis. 5 De locis expoſitis in Topicis, 6 & eorum ſolutionibus. 7 De locis expoſitis in hoc libro. 8 Concluſio.

CAP. VIII.

EX quot aũt *locis* redarguãtur qui elẽchis redarguũtur, nõ eſt tentandum ſumere ſine rerum omnium ſcientia. hoc autẽ

Παρ' ὁπόσα δὲ ἐλέγχονται οἱ ἐλεγχόμενοι, οὐ δεῖ πειρᾶσθαι λαμβάνειν ἄνευ τῆς τῶν ὄντων ἐπιστήμης ἁπάντων. τοῦτο δ'

οὐδεμιᾶς

οὐδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης. ἄπειροι γὰρ ἴσως αἱ ἐπιστῆμαι· ὥστε δῆλον ὅτι καὶ αἱ ἀποδείξεις· ἔλεγχοι δέ εἰσι καὶ ἀληθεῖς· ὅσα γὰρ ἐστὶν ἀποδεῖξαι, ἔστι καὶ ἐλέγξαι τὸν θέμενον τὴν ἀντίφασιν τοῦ ἀληθοῦς· οἷον, εἰ σύμμετρον τὴν διάμετρον ἔθηκεν, ἐλέγξειεν ἄν τις τῇ ἀποδείξει, ὅτι ἀσύμμετρος. ὥστε πάντων δεήσει ἐπιστήμονα εἶναι. οἱ μὲν γὰρ, ἔσονται παρὰ τὰς ἐν γεωμετρίᾳ ἀρχὰς, καὶ τὰ τούτων συμπεράσματα. οἱ δὲ, παρὰ τὰς ἐν ἰατρικῇ· οἱ δὲ, παρὰ τὰς τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν.

2 Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ψευδεῖς ἔλεγχοι, ὁμοίως ἐν ἀπείροις. καθ' ἑκάστην γὰρ τέχνην ἐστὶ ψευδὴς συλλογισμός· οἷον, κατὰ γεωμετρίαν ὁ γεωμετρικὸς, καὶ κατὰ ἰατρικὴν ὁ ἰατρικός. λέγω δὲ τὸ κατὰ τέχνην, τὸ κατὰ τὰς ἐκείνης ἀρχάς.

3 Δῆλον οὖν, ὅτι οὐ πάντων τῶν ἐλέγχων, ἀλλὰ τῶν παρὰ τὴν διαλεκτικὴν ληπτέον τοὺς τόπους· οὗτοι γὰρ κοινοὶ πρὸς ἅπασαν τέχνην καὶ δύναμιν. 4 Καὶ τὸν μὲν καθ' ἑκάστην ἐπιστήμην ἔλεγχον, τοῦ ἐπιστήμονός ἐστι θεωρεῖν, εἴτε μὴ ὢν, φαίνεται, εἴτε ἐστὶ, καὶ διὰ τί· τὸν δὲ ἐκ τῶν κοινῶν, καὶ ὑπὸ μηδεμίαν τέχνην, τοῦ διαλεκτικοῦ.

5 Εἰ γὰρ ἔχομεν, ἐξ ὧν οἱ ἔνδοξοι συλλογισμοὶ περὶ ὁποιοῦν, ἔχομεν ἐξ ὧν οἱ ἔλεγχοι· ὁ γὰρ ἔλεγχος, ἐστὶν ἀντιφάσεως συλλογισμός. ὥστε ἢ εἷς ἢ δύο συλλογισμοὶ ἀντιφάσεως, ἔλεγχός ἐστιν. ἔχομεν ἄρα, παρ' ὁπόσα πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι.

6 Εἰ δὲ τοῦτ' ἔχομεν, καὶ τὰς λύσεις ἔχομεν. αἱ γὰρ τούτων ἐνστάσεις, λύσεις εἰσίν.

nullius eſt artis *proprium*. infinitæ enim fortaſſe *ſui* ſciẽtiæ: proinde & demõſtrationes. elenchi autem ſunt etiam veri. nã quæcunque licet demonſtrare, licebit etiam eum redarguere, qui *theſim* veritati cõtradicentẽ poſuerit. verbi gratiâ, ſi diametrum poſuerit habere communẽ mẽſuram, redarguere *eum* quiſpiam poteſt, demonſtrans non habere communem menſuram. Quare omnium *rerum* ſcientiã habere oportebit. alii namque *elẽchi* erunt ex geometricis principiis, & horum concluſionibus: alii ex *principijs* medicis: alii ex *principijs* aliarum ſcientiarum. 2 Sed & falſi elenchi æquè *ſunt* infiniti: quoniam in vnaquaque arte eſt falſus ſyllogiſmus: vt in geometria geometricus, & in medicina medicus. dico autem *eſſe* in arte, quod *eſt* ſecũdũ illius principia. 3 Patet igitur, nõ omniũ elenchorum, ſed eorum *tantùm*, qui ad dialecticam *pertinent*, locos ſumẽdos *eſſe*: hi namque cõmunes ſunt omnibus artibus & facultatibus. 4 Sanè elenchus, qui in quaque ſcientia cernitur, eſſéne videatur, an *revera* ſit, & quamobrem, diſpicere ad ſcientem[a] pertinet. qui verò ex communibus *ſumitur*, nec ſub vllã artem *cadit*, ad dialecticam *ſpectat*.

5 Nã ſi tenemus, ex quibus probabiles ſyllogiſmi de qualibet re fiũt, tenemus *etiã*, ex quibus *probabiles* elẽchi *fiant*. elẽchus enim eſt contradictionis ſyllogiſmus. quare aut vnus, aut duo ſyllogiſmi contradictionis, elẽchus eſt. tenemus igitur, ex quot *locis* ducuntur, qui *ſunt* huiuſmodi.

6 Quòd ſi hoc tenemus, etiam ſolutiones tenemus: quoniã horũ obiectiones, ſolutiones ſunt.

a Ad demõſtrantem.

7 Tenemus autem, ex quot *locis* fiunt, qui videntur *elenchi*: videntur, inquam, non cuiuis, ſed certis quibuſdam[b]. infiniti enim *loci* ſunt, ſi quis conſideret, ex quibus videntur quibuſlibet. 8 Itaque perſpicuum *eſt*, dialectici eſſe, vt ſumere poſſit, ex quibus per communes *propoſitiones* fiat, qui elenchus eſt, videtúrve elenchus, vel dialecticus, vel qui videtur dialecticus, vel piraſticus.

a Non qui videtur ineptiis & imperitis hominibus.
b Hominibus nõ Indoctis, ſuprà cap. 8. partic. 2.

7 Ἔχομεν δέ, παρ᾽ ὁπόσα γίνονται καὶ τοῖς φαινομένοις· φαινομένοις δὲ οὐχ ὁτῳοῦν, ἀλλὰ τοῖς τοιοῖσδε· ἀόριστα γάρ ἐστιν, ἐάν τις σκοπῇ, παρ᾽ ὁπόσα φαίνονται τοῖς τυχοῦσιν.

8 Ὥστε φανερόν, ὅτι τοῦ διαλεκτικοῦ ἐστι τὸ δύνασθαι λαβεῖν παρ᾽ ὁπόσα γίνεται διὰ τῶν κοινῶν, ἢ ὢν ἔλεγχος, ἢ φαινόμενος ἔλεγχος, ἢ διαλεκτικός, ἢ φαινόμενος διαλεκτικός, ἢ πειραστικός.

Malè diſputationes diuidi in eas quæ ad nomen, & eas quæ ad ſententiam pertinent.

Cap. x.

1 Protheſis. 2 Præmunitiones. 3 Probatio prima, 4 ſecunda, 5 tertia, 6 quarta, 7 quinta. 8 Quaſdam eſſe diſputationes ad nomen pertinentes. 9 Probatio ſexta, 10 ſeptima. 11 Non opus eſſe vt interrogans diſtinguat.

CAP. IX.

NOn eſt autẽ argumentationum differentia quam nõnulli dicunt, quaſdam argumentationes ad nomen, alias ad ſententiam pertinere: quippe abſurdum *eſt* exiſtimare quaſdam argumentationes ad nomen pertinere, diuerſas autẽ ad ſententiã, non eaſdem. 2 Quid enim *aliud* eſt nõ *pertinere diſputationem* ad ſententiam, niſi cùm *is qui argumentatur*, non vtitur nomine *in ea ſignificatione*, in qua *ſe* interrogari putans, conceſſit *is* qui *fuit* interrogat*? ſed hoc ipſum & ad nomen pertinet. Ad ſententiam verò, cùm, in qua ſignificatione *reſpondens* conceſſerit, *opponens* intellexit. Si quis igitur, cùm nomen plura ſignificet, vnã ſignificationem habere putet, *hoc eſt*, & qui interrogat, & qui interrogatur: (vt fortaſſe Ens & Vnũ multa ſignificant: ſed & reſpondens, & interrogans, Zeno *ſcilicet*, vnam *ſignificationem* eſſe putantes, *hic* interrogauit, *ille reſpondit*: atque

ΟΥκ ἔστι δὲ διαφορὰ τῶν λόγων, ἣν λέγουσί τινες, τὸ εἶναι τοὺς μέν, πρὸς τοὔνομα λόγους, τοὺς δέ, πρὸς τὴν διάνοιαν· ἄτοπον γὰρ τὸ ὑπολαμβάνειν, ἄλλους μὲν εἶναι πρὸς τοὔνομα λόγους, ἑτέρους δέ, πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ᾽ οὐ τοὺς αὐτούς.

2 Τί γάρ ἐστι τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν, ἀλλ᾽ ἢ ὅταν μὴ χρῆται τῷ ὀνόματι, οἰόμενος ἐρωτᾶσθαι, ἐφ᾽ ᾧ ὁ ἐρωτώμενος ἔδωκε; τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐστὶ καὶ πρὸς τοὔνομα. τὸ δὲ πρὸς τὴν διάνοιαν, ὅταν ἐφ᾽ ᾧ ἔδωκεν διανοηθείς. εἰ δέ τις, πλείω σημαίνοντος τοῦ ὀνόματος, οἴοιτο ἓν σημαίνειν, καὶ ὁ ἐρωτῶν καὶ ὁ ἐρωτώμενος· (οἷον, ἴσως τὸ ὄν, ἢ τὸ ἓν πολλὰ σημαίνει, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀποκρινόμενος, καὶ ὁ ἐρωτῶν Ζήνων, ἓν οἰόμενος εἶναι, ἠρώτησε. καὶ

ἐστὶν

ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι ἓν πάντα) οὗτος πρὸς τοὔνομά ἐστιν καὶ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ ἐρωτωμένου διειλεγμένος. εἰ δέ γέ τις πολλὰ οἴεται σημαίνειν, δῆλον ὅτι οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν.

3 Πρῶτον μὲν γὰρ περὶ τοὺς τοιούτους ἐστὶ λόγους τὸ πρὸς τοὔνομα, καὶ τὴν διάνοιαν, ὅσοι πλείω σημαίνουσιν. 4 Εἶτα περὶ ὁντιναοῦν ἐστιν. οὐ γὰρ ἐν τῷ λόγῳ ἐστὶ τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀποκρινόμενον ἔχειν πως πρὸς τὰ διδόμενα.

5 Εἶτα πρὸς τοὔνομα ἐνδέχεται πάντας αὐτοὺς εἶναι. τὸ γὰρ πρὸς τοὔνομα, τὸ μὴ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι, ἐστὶν ἐνταῦθα· εἰ γὰρ μὴ πάντες, ἔσονταί τινες ἕτεροι, οἳ οὔτε πρὸς τοὔνομα, οὔτε πρὸς τὴν διάνοιαν· οἱ δέ φασι πάντας, καὶ διαιροῦνται, ἢ πρὸς τοὔνομα, ἢ πρὸς τὴν διάνοιαν εἶναι πάντας, ἄλλους δ' οὔ. ἀλλὰ μὴν ὅσοι συλλογισμοί εἰσι παρὰ τὸ πλεοναχῶς, τούτων εἰσί τινες οὐ παρὰ τοὔνομα. ἀτόπως μὲν γὰρ εἴρηται τὸ παρὰ τοὔνομα φάναι πάντας τοὺς παρὰ τὴν λέξιν. ἀλλ' οὖν εἰσί τινες παραλογισμοί, οὐ τῷ τὸν ἀποκρινόμενον, πρὸς τούτους ἔχειν πως· ἀλλὰ τῷ τοιόνδ' ἐρώτημα τὸν λόγον αὐτὸν ἔχειν, ὃ πλείω σημαίνει. 9 Ὅλως τε ἄτοπον τὸ περὶ ἐλέγχου διαλέγεσθαι, ἀλλὰ μὴ πρότερον περὶ συλλογισμοῦ· ὁ γὰρ ἔλεγχος, συλλογισμός ἐστιν· ὥστε χρὴ καὶ περὶ συλλογισμοῦ πρότερον, ἢ περὶ ψευδοῦς ἐλέγχου. ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος ἔλεγχος, φαινόμενος συλλογισμὸς ἀντιφάσεως.

eſt argumẽtatio omnia vnũ eſſe *concludens*) hæc diſputatio & ad nomen ſpectat,& ad ſententiam interrogati. Si quis autẽ multis modis accipi putet,ſine dubio *diſputatio* nõ *pertinet* ad ſẽtentiã.

3 Primùm enim illud pertinere ad nomen, & *ad* ſententiam, in iis argumentationibus cernitur, quæ multas habent ſignificationes. 4 Deinde in quocumque *reſpondente locum habet.* nã illud, pertinere ad ſententiam, nõ cõſiſtit in argumentatione , ſed in eo quòd reſpondẽs certo modo affectus eſt ad ea quæ conceduntur. 5 Deinde eædẽ pertinere omnes poſſunt ad nomen; quoniam *pertinere* ad nomẽ , in pręſentia *nihil aliud* eſt , *quàm* non pertinere ad ſententiã. niſi enim omnes *huc referri poſſunt* , erunt aliquæ aliæ , quæ nec ad nomen, nec ad ſententiam *pertinebũt:* illi autem aiunt *ad alterũ horum generũ* omnes argumentationes *referri*,ac ita diuidũt,*vt dicant* pertinere omnes vel ad nomen, vel ad ſententiam , alias autẽ *præter has* nõ eſſe. At qui ex iis ſyllogiſmis , qui ex multiplici *ſignificatione ducuntur*,quidã non ex nomine ſumũtur. abſurdè namquè dictum eſt , ad nomen pertinere omnes *captiones* , quę ex dictione *oriũtur*.ſed certè ſunt quidam paralogiſmi , nõ eò quod reſpõdẽs ſit ad hos certo modo affectꝰ,ſed quòd ipſa argmẽtatio cõtinet interrogationẽ talẽ,*id eſt*, multa ſignificatẽ. 6 Et omnino abſurdũ *eſt* de elẽcho *ſtatim* diſſerere , nec priùs de ſyllogiſmo. nã elẽchus eſt ſyllogiſmus:quare etiam oportet priùs de ſyllogiſmo, quã de falſo elẽcho *diſpicere*. nã eiuſmodi elẽchus eſt fucatus ſyllogiſmus contradictionis.

Idcirco vel in ſyllogiſmo eſt *deceptionis* cauſa, vel in cõtradictione, (ſi quidem adiungere [a] contradictionem oportet) quandoque in vtriſque, ſi ſit fucatus elẽchus. Eſt autẽ *cauſa* huius *captionis*, σιγῶντα λέγειν, in cõtradictione [b], nõ in ſyllogiſmo. huius autẽ Quę quis nõ habet, dare poteſt [c], in vtriſque [d]. huius autem, Homeri poëſim eſſe figuram, quia *ſit* circulus [d], in ſyllogiſmo. qui verò in neutro *peccat*, verus *eſt* ſyllogiſmus [e]. 7 Sed, *vt eò reuertamur*, vnde oratio profecta eſt, argumentationes mathematicæ ad ſententiámne pertinent, an non? Ac ſi cui triangulum multa videatur ſignificare, ac *de eo* cõceſſerit, non quatenus eſt figura, de qua concluditur, ꝙ *eius anguli ſint* duo recti [f], éſtne ad illi' ſententiam hæc diſputatio, an non? 8 Præterea, ſi nomen multa ſignificat; hic verò nec intelligit, nec putat *multiplicem eſſe ſignificationem*: quomodo hęc diſputatio non ſpectat ad ſententiã? Aut quo *tandem* modo interrogare oportet, niſi *vt* eũ qui diuiſionẽ conceſſit, poſtea interroget aliquis, *verúmne* ſit σιγῶντα λέγειν, necne, an partim non *ſit*, partim ſit? Si quis igitur cõceſſerit nullo modo, *contrà* autẽ alius diſputauerit: nónne erit aduerſus ſententiam diſputatum? Atqui hæc diſputatio videtur ad eas referẽda, quæ ex nomine *oriũtur*. Non eſt igitur *proprium* quoddã gen' argumentationum, quod ad ſẽtentiam pertinet. 9 Sed quædã ad nomẽ ſpectant. nec tales ſunt omnes non *dico*, qui *ſunt* veri elenchi, ſed ne quidẽ qui vidẽtur elenchi: ſũt enim & qui extra dictionẽm elenchi videntur: vt qui *ducitur* ex accidente, & alij *nonnulli*.

διὸ ἢ ἐν τῷ συλλογισμῷ ἐστι τὸ αἴτιον, ἢ ἐν τῇ ἀντιφάσει, (προσκεῖσθαι γὰρ δεῖ τὴν ἀντίφασιν) ὁτὲ δ' ἐν ἀμφοῖν, ἂν ᾖ φαινόμενος ἔλεγχος. ἔστι δὲ, ὁ μὲν τοῦ σιγῶντα λέγειν, ἐν τῇ ἀντιφάσει, οὐκ ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ, ἃ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν, ἐν ἀμφοῖν. ὁ δὲ, ὅτι ἡ Ὁμήρου ποίησις, σχῆμα, διὰ τοῦ κύκλου, ἐν τῷ συλλογισμῷ. ὁ δὲ ἐν μηδετέρῳ, ἀληθὴς συλλογισμός.

7 Ἀλλὰ δή, ὅθεν ὁ λόγος ἦλθε, πότερον οἱ ἐν τοῖς μαθήμασι λόγοι, πρὸς τὴν διάνοιάν εἰσιν, ἢ οὔ; καὶ εἴ τινι δοκεῖ πολλὰ σημαίνειν τὸ τρίγωνον, καὶ ἔδωκε, μὴ ὡς τοῦτο τὸ σχῆμα ἐφ' οὗ συνεπεράνατο, ὅτι δύο ὀρθαί, πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν οὗτος διείλεκται τὴν ἐκείνου, ἢ οὔ;

8 Ἔτι, εἰ πολλὰ μὲν σημαίνει τοὔνομα· ὁ δὲ, μὴ νοεῖ, μηδὲ οἴεται· πῶς οὗτος οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται; ἢ πῶς δεῖ ἐρωτᾶν, πλὴν διδόντα διαίρεσιν, εἶτ' ἐρωτήσειέ τις, εἰ ἔστι σιγῶντα λέγειν, ἢ οὔ, ἢ ἔστι μὲν ὡς οὔχ, ἔστι δ' ὡς ναί; εἰ δή τις δοίη μηδαμῶς· ὁ δὲ, διαλεχθείη· ἆρ' οὐ πρὸς τὴν διάνοιαν διείλεκται; καίτοι οὗτος ὁ λόγος δοκεῖ τῶν παρὰ τοὔνομα εἶναι. οὐκ ἄρα ἐστὶ γένος τι λόγων, τὸ πρὸς τὴν διάνοιαν.

9 Ἀλλ' οἱ μὲν, πρὸς τοὔνομά εἰσι· καὶ τοιοῦτοι οὐ πάντες, οὐχ ὅτι οἱ ἔλεγχοι, ἀλλ' οὐδ' οἱ φαινόμενοι ἔλεγχοι. εἰσὶ γὰρ καὶ μὴ παρὰ τὴν λέξιν φαινόμενοι ἔλεγχοι, οἷον, ὁ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ ἕτεροι.

a In definitione elenchi.

b Cùm aliquis aſſerit σιγῶντα λέγειν, id eſt, eũ nõ dicere, qui tacet: ſophiſta, qui oſtẽdit aliquem dicere eum qui tacet, (vt putà dico Socratem tacere) nõ probat cõtradictionem non eſt enim cõtradictio inter has enunciationes, Socrates tacens nõ dicit, &, Socrates tacens dicitur.

c Quia quod nõ habet libenter, dat libenter.

d Hæc fallacia modò conſiſtit in contradictione, modò in ſyllogiſmo. vide cõmentarium.

d Circulus ſpeciem figuræ, & genus quoddam carminis ſignificat.

e Vitium eſt in ſyllogiſmo, cùm ſophiſta ait, omnis circulus eſt figura, aliquod poëma Homeri eſt circulus, ergo aliquod poëma Homeri eſt figura: nam ſi propoſitiones veræ accipiantur, aliter accipitur circul' in maiore, aliter in minore propoſitione, proinde quatuor ſunt termini in ſyllogiſmo.

f Id eſt, æquales duobus rectis.

10 Εἰ δέ τις ἀξιοῖ διαιρεῖν, ὅτι λέγω δὲ σημαίνοντα λέγειν, τὰ μὲν, ὡδὶ, τὰ δ', ὡδί· ἀλλὰ τοῦτό γ' ἐστὶ πρῶτον μὲν ἄτοπον, τὸ ἀξιοῦν· ἐνίοτε γὰρ οὐ δοκεῖ τὸ ἐρωτώμενον πολλαχῶς ἔχειν· ἀδύνατον δὲ διαιρεῖν, ὃ μὴ οἴεται. ἔπειτα, τὸ διδάσκειν, τί ἄλλο ἔσται; φανερὸν γὰρ ποιήσει, ὡς ἔχει, τῷ μήτε ἐπεσκεμμένῳ, μήτε εἰδότι, μήτε ὑπολαμβάνοντι, ὅτι ἄλλως λέγεται. Ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς μὴ διπλοῖς τί κωλύει τοῦτο ποιεῖν; ἆρα ἴσαι αἱ μονάδες ταῖς δυάσιν ἐν τοῖς τέσσαρσιν; εἰσὶ δὲ δυάδες, αἱ μὲν, ὡδὶ ἐνοῦσαι· αἱ δὲ, ὡδί. καὶ, ἆρα τῶν ἐναντίων μία ἐπιστήμη, ἢ οὔ; ἔστι δ' ἐναντία τὰ μὲν, γνωστά· τὰ δ' ἄγνωστα. ὥστ' ἔοικεν ἀγνοεῖν, ὁ τοῦτο ἀξιῶν, ὅτι ἕτερον τὸ διδάσκειν τοῦ διαλέγεσθαι· καὶ ὅτι δεῖ τὸν μὲν διδάσκοντα μὴ ἐρωτᾶν, ἀλλ' αὐτὸν δῆλα ποιεῖν· τὸ δ' ἐρωτᾶν.

10 Quòd ſi quis putet diſtingui hoc modo oportere, Aio σημαίνοντα λέγειν, partim hoc, partim illo modo: primùm quidem abſurda eſt hæc opinio: quia quod interrogatur, interdũ non videtur multis modis accipi: non poteſt autem *quis* diuidere [a], quod nõ putat *eſſe multiplex*. Deinde docere quid aliud erit [b]? nam declarabit, quomodo *res* habeat, ei qui neque conſiderabat, neque ſciebat, neque ſuſpicabatur aliter accipi. Nam & in his quæ non ſunt duplicia, quid vetat hoc facere [c]? *veluti*, Súntne æquales vnitates binariis in quaternario? binarij verò partim hoc, partim illo modo inſunt. &, Contrariorum *éſtne* vna ſcientia, an non? contrariorum autem alia ſunt cognita, alia ignota. Quapropter videtur ignorare, qui hoc putat, aliud eſſe docere, quàm diſſerere: & opus eſſe, vt docens non interroget, ſed ipſe declaret; is autem *qui diſputat*, interroget.

a Diſtinguere.

b Nota differentiam inter docentem & diſputantem.

c Diſtinguere.

Collatio dialectici, tentantis, ſophiſtici, contentioſi, demonſtrantis & pſeudographi.

CAP. XI.

1 *Diſcrimen demonſtrantis, & tentantis.* 2 *Diſcrimen dialectici, & ſophiſtæ* 3 *Syllogiſmorum contentioſorum ac ſophiſticorum genera.* 4 *Differentia ſophiſtæ, & contentioſi.* 5 *Analogia inter contentioſos, dialecticos, pſeudographos, & demonſtrantes.* 6 *Dialecticum non habere ſubiectum determinatum.* 7 *Cur demonſtrator non interroget, dialecticus autem interroget.* 8 *Sub dialectica contineri piraſticam.* 10 *Diſcrimen inter litigioſum & pſeudographum.* 11 *Dialecticum noſſe debere locos elenchorũ expoſitos* 14 *Epilogus*

Ἔτι, τὸ φάναι ἢ ἀποφάναι ἀξιοῦν, οὐ δεικνύντος ἐστὶν, ἀλλὰ πεῖραν λαμβάνοντος. ἡ γὰρ πειραστικὴ, ἐστὶ διαλεκτική τις· διὸ καὶ περὶ πάντων ἐπισκοπεῖ καὶ θεωρεῖ, οὐ τὸν εἰδότα, ἀλλὰ τὸν ἀγνοοῦντα, καὶ προσποιούμενον.

2 Ὁ μὲν οὖν κατὰ τὸ πρᾶγμα θεωρῶν τὰ κοινὰ, διαλεκτικός ἐστιν. ὁ δὲ τοῦτο

CAP. X.

Ad hæc, poſtulare vt affirmetur vel negetur, non eſt demonſtrantis, ſed periculũ facientis. nam piraſtice eſt dialecticæ pars: ideóque de omnibus diſpicit, atque examinat, non eum qui ſcit, ſed eum qui ignorat, & *ſcire ſe* fingit. 2 Qui igitur revera conſiderat communia, dilecticus eſt. qui verò hoc

facere videtur, ſophiſta. 3 Porrò ſyllogiſmus litigioſus & ſophiſticus eſt *in duplici differẽtia.* Vnus *enim eſt*, qui videtur ſyllogiſmus de *iis* , *in* quibus dialectica piraſtice verſatur, etiamſi vera ſit concluſio: quia in cauſa tradenda fallit. *In altero genere ſunt* paralogiſmi, qui, cùm non ſint ſecundum cuiuſque *rei* methodum, *tamen* videntur ſecundũ artem eſſe. Nam falſæ deſcriptiones non ſunt litigioſæ: (quia ſunt paralogiſmi ſecũndum ea quę arti ſubiiciuntur) ne quidem ſi quæ ſit falſa deſcriptio *pertinẽs* ad veram *concluſionem*: vt *falſa deſcriptio* Hippocratis[a], & [b]tetragoniſmus, qui per lunulas *fit*. ſed vt Bryſo[c] quadrauit circulum, etiamſi circulus quadretur, quia tamẽ nõ *eſt* ſecundũ rem, ideo *eſt* ſophiſticus. Quare & qui de his videtur ſyllogiſmus, *eſt* argumẽtatio litigioſa: & qui videtur ſecundum rẽ ſyllogiſmus, quamuis ſit ſyllogiſmus, *eſt* litigioſa argumentatio: quia videtur ſecundum rẽ eſſe: proinde *eſt* fallax & iniuſtus. vt enim in iuſtitia, quæ in certamine *committitur*, ſpeciẽ quandam *æquitatis* habet, & eſt iniuſta quædam pugna: ſic ſtudioſa contradictio *eſt* iniuſta pugna litigioſa. nam & illîc, qui omnino vincere præeligunt, omnia tentant: & hîc, qui *ſunt* cõtentioſi. 4 Et[d] *ij* quidẽ, qui ipſius victoriæ gratiâ tales *ſunt*, litigioſi homines & litium amatores eſſe videntur. qui verò gloriæ causâ ad lucrum *conducentis*, ſophiſtæ. eſt enim ſophiſtice, vt *ſuprà* diximus, facultas quędam lucrũ captans ex ea quę videtur ſapiẽtia. Idcirco fucatã demõſtrationem expetunt. & iiſdem argumentationibus vtuntur litigioſi & ſophiſtæ, non tamen eorundem finium gratiâ. eadémque argumentatio e-

a Hippocrates Chius per figuras quaſdam lunares circulum quadrabat, eius demonſtrationẽ prolixè refert Simplicius in li. 1. Phyſ.

b Accipe & pro, *id eſt*.

c Vide lib. 1. poſterior. cap 9. part. 1 & quę ibi notaui.

d *Diſtrimen litigioſi & ſophiſtæ.*

φαινομένως ποιῶν, σοφιστικός.

3 Καὶ συλλογισμὸς ἐριστικὸς καὶ σοφιστικός ἐστιν, εἷς μὲν, ὁ φαινόμενος συλλογισμὸς, περὶ ὧν ἡ διαλεκτικὴ πειραστική ἐστι, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ συμπέρασμα· τοῦ γὰρ διὰ τί ἀπατητικός ἐστι· καὶ ὅσοι μὴ ὄντες κατὰ τὴν ἑκάστου μέθοδον παραλογισμοὶ, δοκοῦσιν εἶναι κατὰ τὴν τέχνην. τὰ γὰρ ψευδογραφήματα, οὐκ ἐριστικά· (κατὰ γὰρ τὰ ὑπὸ τὴν τέχνην οἱ παραλογισμοί) οὐδέ γε, εἴ τι ἐστὶ ψευδογράφημα περὶ ἀληθές· οἷον τὸ Ἱπποκράτους, καὶ ὁ τετραγωνισμὸς ὁ διὰ τῶν μηνίσκων. ἀλλ᾽ ὡς ὁ Βρύσων ἐτετραγώνιζε τὸν κύκλον, εἰ καὶ τετραγωνίζεται ὁ κύκλος, ἀλλ᾽ ὅτι οὐ κατὰ τὸ πρᾶγμα, διὰ τοῦτο σοφιστικός. ὥστε ὅ, τε περὶ τῶνδε φαινόμενος συλλογισμὸς, ἐριστικὸς λόγος· καὶ ὁ κατὰ τὸ πρᾶγμα φαινόμενος συλλογισμὸς, κἂν ᾖ συλλογισμὸς, ἐριστικὸς λόγος· φαινόμενος γάρ ἐστι κατὰ τὸ πρᾶγμα· ὥστ᾽ ἀπατητικὸς καὶ ἄδικος. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν ἀγῶνι ἀδικία, εἶδός τι ἔχει, καὶ ἔστιν ἀδικομαχία τις· οὕτως ἡ ἐναντιολογία, ἀδικομαχία ἐστὶν ἐριστική. ἐκεῖ τε γὰρ οἱ πάντως νικᾶν προαιρούμενοι, πάντων ἅπτονται· καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐριστικοί.

4 Οἱ μὲν οὖν τῆς νίκης αὐτῆς χάριν τοιοῦτοι, ἐριστικοὶ ἄνθρωποι καὶ φιλέριδες δοκοῦσιν εἶναι· οἱ δὲ δόξης χάριν τῆς εἰς χρηματισμὸν, σοφιστικοί. ἡ γὰρ σοφιστική ἐστιν, ὥσπερ εἴπομεν, χρηματιστική τις ἀπὸ σοφίας φαινομένης. διὸ φαινομένης ἀποδείξεως ἐφίενται. καὶ τῶν λόγων τῶν αὐτῶν μὲν εἰσὶν οἱ φιλέριδες, καὶ σοφισταὶ, ἀλλ᾽ οὐ τῶν αὐτῶν ἕνεκεν. καὶ λόγος ὁ αὐτὸς μὲν ἔ-

ςαι καὶ

ἐστὶ καὶ σοφιστικὸς, καὶ ἐριστικὸς, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό· ἀλλ' ᾗ μὲν νίκης φαινομένης, ἐριστικός· ᾗ δὲ σοφίας, σοφιστικός· καὶ γὰρ ἡ σοφιστικὴ, ἐστὶ φαινομένη σοφία τις, ἀλλ' οὐκ οὖσα. 5 Ὁ δὲ ἐριστικὸς, ἐστί πως οὕτως ἔχων πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, ὡς ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμετρικόν· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν τῇ διαλεκτικῇ παραλογίζεται, καθάπερ καὶ ὁ ψευδογράφος πρὸς τὸν γεωμέτρην. ἀλλ' ὁ μὲν, οὐκ ἐριστικὸς, ὅτι ἐκ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν συμπερασμάτων τῶν ὑπὸ τὴν τέχνην ψευδογραφεῖ. ὁ δὲ ὑπὸ τὴν διαλεκτικὴν, περὶ μὲν τὰ ἄλλα ὅτι ἐριστικός ἐστι, δῆλον. οἷον, ὁ τετραγωνισμὸς, ὁ μὲν διὰ τῶν μηνίσκων, οὐκ ἐριστικός· ὁ δὲ Βρύσωνος, ἐριστικός. καὶ τὸν μὲν οὐκ ἔστι μετενεγκεῖν, ἀλλ' ἢ πρὸς γεωμετρίαν μόνον, διὰ τὸ ἐκ τῶν ἰδίον εἶναι ἀρχῶν· τὸν δὲ, πρὸς πολλοὺς, ὅσοι μὴ ἴσασι τὸ δυνατὸν ἐν ἑκάστῳ, καὶ τὸ ἀδύνατον· ἁρμόσει γάρ. ἢ ὡς Ἀντιφῶν ἐτετραγώνιζεν. ἢ εἴ τις μὴ φαίη βέλτιον εἶναι, ἀπὸ δείπνου περιπατεῖν, διὰ τὸν Ζήνωνος λόγον, οὐκ ἰατρικός· κοινὸς γάρ. εἰ μὲν οὖν παντῇ ὁμοίως εἶχεν ὁ ἐριστικὸς πρὸς τὸν διαλεκτικὸν, τῷ ψευδογράφῳ πρὸς τὸν γεωμέτρην, οὐκ ἂν ἦν περὶ ἐκείνων ἐριστικός. 6 Νῦν δ' οὐκ ἔστιν ὁ διαλεκτικὸς περὶ γένος τι ὡρισμένον, οὐδὲ δεικτικὸς οὐδενὸς, οὐδὲ τοιοῦτος, οἷος ὁ καθόλου. οὔτε γάρ ἐστιν ἅπαντα ἐν ἑνί τινι γένει· οὔτε εἰ εἴη, οἷόν τε ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἀρχὰς εἶναι τὰ ὄντα. 7 Ὥστε οὐδεμία τέχνη τῶν δεικνυουσῶν τινα φύσιν, ἐρωτηματική ἐστιν· οὐ γὰρ

rit & ſophiſtica & litigioſa, ſed non eâdem ratione: verùm quà victoriæ fucatæ *cauſa adhibetur*, litigioſa *eſt*: quà verò *vt* ſapiētiæ *opinio comparetur*, ſophiſtica. etenim ſophiſtice eſt ſapientia quædam, quæ videtur, cùm non ſit. 5 Litigioſus autem eſt quodammodo ſic affectus ad dialecticũ, vt pſeudographus ad geometricum. nam *litigioſus* ex iis vitioſè cõcludit, in quibus verſatur dialectica: quomodo & pſeudographus *affectus eſt* ad geometram[a]. ſed hic quidē non *eſt* litigioſus, quia ex principiis & concluſionib⁹ arti ſubiectis falsò deſcribit: eum verò qui dialecticæ ſubiicitur, quod ad alia litigioſum eſſe conſtat. Exempli cauſâ, quadratio *circuli*, quæ per lunulas *fit*, nõ *eſt* litigioſa: Briſonis autem *quadratio eſt* litigioſa. & illam quidem referre non licet, niſi ad geometriam tantùm, quoniã eſt ex principiis propriis *geometriæ*: hãc verò aduerſus multos *transferre licet*, qui *ſcilicet* non norũt, quid in quaque *re* fieri poſſit, & quid fieri nõ poſſit: q̃a cõgruet. Vel vt Antipho quadrauit[b], vel ſi quis neget meli⁹ eſſe poſt cœnam deambulare, propter Zenónis rationē[c]: nõ *eſt ratio* geometrica, quia *eſt* communis. Si igitur eodē planè modo affectus eſt litigioſus ad dialecticũ, quo pſeudographus ad geometrã, non erit in illis litigioſus. 6 Iam verò non verſatur dialecticus in genere aliquo definito: nec *eſt* cõparatus ad quidpiam demonſtrandum: nec *eſt* talis, qualis vniuerſalis *philoſophus*[d]: quia nec ſunt omnia in vno aliquo genere: nec, ſi eſſent, fieri poſſet vt res omnes ſub iiſdem principiis continerentur. 7 Quocirca nulla earum artium, quæ naturam aliquam demonſtrant, percontatrix *eſt*, quia non

a Ad demonſtrantem, exempli gratiã ad geometram.

b Inſcribens quadratũ in circulo, mox ſingula quadrati latera diuidens in duas partes æquales, & ab illius diuiſionis puncto erigens lineã rectam ad circuli circũferentiam, poſtea rectas lineas ducens à puncto, in quo hæc linea incidit in circulũ, ad puncta, in quibus quadratũ tangit circulũ, & ita faciens in tota circumferentia & omnibus quadrati lateribus.

c Id eſt, quia nihil moueri poteſt.

d Metapyſicus.

poteſt vtrauis pars *contradictionis* concedi:ſyllogiſmus enim ex vtriſque non fit. Dialectica verò eſt percõtatrix. *quæ* ſi demõſtraret, etſi nõ omnia, at certè prima *pronunciata*, & propria principia non rogaret. nam *aduerſario* nõ concedente, non haberet ampliùs, ex quibus aduerſus obiectionẽ diſſereret. 8 Sed eadẽ *eſt* etiã piraſtica. nam piraſtice talis non eſt, qualis geometria, ſed quam habere etiam indoctus aliquis poſſit, fieri enim poteſt, vt periculum faciat, qui rem non nouit, de eo qui *eſt æquè* imperitus: ſiquidem concedit, non ex quibus nouit, nec ex propriis, ſed ex conſequentibus: quæ talia ſunt, vt qui ea norit, eũ artẽ neſcire nihil vetet: qui verò non norit, *eum* neceſſe *ſit artem* ignorare. Quare perſpicuũ *eſt*, piraſticen, nullius definiti generis ſcientiam eſſe: ideóque in omnibus verſari. omnes enim artes etiam cõmunibus quibuſdam vtuntur. 9 Idcirco omnes, etiam idiotæ, quodammodo vtuntur dialectica, & piraſtica: omnes enim quadamtenus conantur iudiciũ ferre de iis qui *aliquid* profitẽtur. hęc verò ſunt communia: quoniam hæc non minùs hi ſciunt, etiamſi valde extra *rem* loqui videantur. Redarguunt igitur omnes: quia ſine arte ſunt participes eius, in quo dialectica artificiosè verſatur: ac dialecticus *is demum eſt*, qui arte ſyllogiſtica *eſt* piraſticus. Quoniã autem multa hæc ſunt, & in omnibus *reperiuntur*, non tamen *ſunt* eiuſmodi, vt naturâ quadã & *certo* genere cõtineãtur, ſed vt negationes: alia verò nõ talia, ſed propria *ſunt*: ideo poteſt ex his de omnib⁹ periculũ fieri, & eſſe ars quędam, non tamen talis, quales ſunt, quę demonſtrant.

ἔξεστιν ὁποτερονοῦν τῶν μορίων δοῦναι· συλλογισμὸς γὰρ οὐ γίνεται ἐξ ἀμφοῖν. Ἡ δὲ διαλεκτικὴ, ἐρωτηματική ἐστιν. εἰ δ' ἐδείκνυεν, εἰ καὶ μὴ πάντα, ἀλλὰ τά γε πρῶτα καὶ τὰς οἰκείας ἀρχὰς οὐκ ἂν ἠρώτα. μὴ διδόντος γὰρ, οὐκ ἂν ἔτι εἶχεν, ἐξ ὧν ἔτι διαλέξεται πρὸς τὴν ἔνστασιν.

8 Ἡ δ' αὐτὴ, καὶ πειραστική. οὐδὲ γὰρ ἡ πειραστικὴ τοιαύτη ἐστὶν, οἵα ἡ γεωμετρία, ἀλλ' ἣν ἂν ἔχοι καὶ μὴ εἰδώς τις. ἔξεστι γὰρ πεῖραν λαβεῖν καὶ τὸν μὴ εἰδότα τὸ πρᾶγμα τοῦ μὴ εἰδότος, εἴπερ καὶ δίδωσιν, οὐκ ἐξ ὧν οἶδεν, οὐδὲ ἐκ τῶν ἰδίων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑπομένων, ὅσα τοιαῦτά ἐστιν, ἃ εἰδότα μὲν, οὐδὲν κωλύει μὴ εἰδέναι τὴν τέχνην· μὴ εἰδότα δὲ, ἀνάγκη ἀγνοεῖν. ὥστε φανερὸν, ὅτι οὐδενὸς ὡρισμένου ἡ πειραστικὴ, ἐπιστήμη ἐστί· διὸ καὶ περὶ πάντων ἐστί. πᾶσαι γὰρ αἱ τέχναι χρῶνται καὶ κοινοῖς τισι.

9 Διὸ πάντες καὶ οἱ ἰδιῶται τρόπον τινὰ χρῶνται τῇ διαλεκτικῇ, καὶ πειραστικῇ· πάντες γὰρ μέχρι τινὸς ἐγχειροῦσιν ἀνακρίνειν τοὺς ἐπαγγελλομένους. ταῦτα δέ ἐστι κοινά· ταῦτα γὰρ οὐδὲν ἧττον ἴσασιν αὐτοὶ, κἂν δοκῶσι λίαν ἔξω λέγειν. ἐλέγχουσιν οὖν ἅπαντες· ἀτέχνως γὰρ μετέχουσι τούτου, οὗ ἐντέχνως ἡ διαλεκτική ἐστι· καὶ ὁ τέχνῃ συλλογιστικῇ πειραστικὸς, διαλεκτικός. ἐπεὶ δέ ἐστι πολλὰ μὲν ταῦτα καὶ κατὰ πάντων, οὐ τοιαῦτα δὲ, ὥστε φύσιν τινὰ εἶναι καὶ γένος, ἀλλ' οἷον αἱ ἀποφάσεις· τὰ δ', οὐ τοιαῦτα, ἀλλὰ ἴδια· ἔστιν ἐκ τούτων περὶ ἁπάντων πεῖραν λαμβάνειν, καὶ εἶναι τέχνην τινὰ, καὶ μὴ τοιαύτην εἶναι, οἷαι αἱ δεικνύουσαι.

10 Διόπε

10 Διόπερ ὁ ἐριστικὸς οὐκ ἔστιν οὕτως ἔχων πάντη, ὡς ὁ ψευδογράφος· οὐ γάρ ἐστι παραλογιστικὸς ἐξ ὡρισμένων τινὸς γένους ἀρχῶν, ἀλλὰ περὶ πᾶν γένος ἐστὶν ὁ ἐριστικός.

11 Τρόποι μὲν οὖν εἰσιν οὗτοι τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων. Ὅτι δ' ἐστὶ τοῦ διαλεκτικοῦ τὸ θεωρῆσαι περὶ τούτων, καὶ δύνασθαι ταῦτα ποιεῖν, οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· ἡ γὰρ περὶ τὰς προτάσεις μέθοδος, ἅπασαν ἔχει ταύτην τὴν θεωρίαν. 12 Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐλέγχων εἴρηται τῶν φαινομένων.

10 Quocirca litigioſus non omnino ita eſt affectus, vt pſeudographus: quandoquidem litigioſus non eſt comparatus ad vitioſè concludendum ex principiis definiti alicuius generis, ſed in omni genere verſatur. 11 Modi igitur hi ſunt ſophiſticorum elenchorum. Quòd autem ad dialecticum pertineat de his diſpicere, & poſſe hæc facere, facilè perſpici poteſt: quoniam methodus, quę in propoſitionibus *verſatur*, vniuerſam hanc conſiderationem complectetur. 12 Ac de fucatis quidē elēchis dictum eſt e

Loci ad probandum falſum vel paradoxum.

CAP. XII.

1 ¶ Loci communes. Si nullum ſit problema propoſitum. 2 Si multa interrogentur, & petatur reſponſio. 3 Si quis fingat ſe diſcendi cauſa interrogare. 4 ¶ Locus ad probandum falſum. 5 ¶ Loci ad probandum paradoxum. A ſecta. 7 Ab hominum voluntate, & ſermone. 8 A natura, & lege. 9 Ad quadam problemata reſponderi non poſſe, quin aliquid admirabile dicatur. 10 Ab opinione ſapientum, & multorum. 12 Epilogus.

Περὶ δὲ τοῦ ψευδόμενόν τι δεῖξαι, καὶ τὸν λόγον εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν, (τοῦτο γὰρ ἦν δεύτερον τῆς σοφιστικῆς προαιρέσεως) πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ πυνθάνεσθαί πως, καὶ διὰ τῆς ἐρωτήσεως συμβαίνει μάλιστα. τὸ γὰρ πρὸς μηδὲν ὁρίσαντα κείμενον ἐρωτᾶν, θηρευτικόν ἐστι τούτων· εἰκῇ γὰρ λέγοντες, ἁμαρτάνουσι μᾶλλον· εἰκῇ δὲ λέγουσιν, ὅταν μηδὲν ἔχωσι προκείμενον. 2 Τό, τε ἐρωτᾶν πολλά, κἂν ὡρισμένον ᾖ πρὸς ὃ διαλέγεται, καὶ τὸ τὰ δοκοῦντα λέγειν ἀξιοῦν, ποιεῖ τινα εὐπορίαν τοῦ εἰς ἄδοξον ἀγαγεῖν, ἢ ψεῦδος· ἐάν τε ἐρωτώμενος φῇ ἢ ἀποφῇ τούτων τι, ἄγειν

CAP. XII.

QVod verò ad id vt *aliquis* falſum quidpiam dicere oſtendatur, ac diſputatio ad inopinabile ducatur: (hoc enim erat, quod ſophiſtæ ſecundo loco præeligebāt) primùm ex certo percontandi modo, & per interrogationem *id* maximè accidit. ad nullam enim rem propoſitam accommodata interrogatio, ad hæc inueſtiganda valet: nam temerè dicentes magis peccant: temere autem dicunt, cùm nihil propoſitum habent. 2 Item multa interrogare, etiam cùm definitum eſt id, cōtra quod diſſeritur, ac poſtulare vt dicat *reſpondens*, quid ſibi in ſingulis videatur, copiā quandā *argumentorum* præbet *ac facultatem* ducendi ad inopinabile, aut falſum; & ſiue interrogatus aliquid ex his affirmet, ſiue neget, ducendi *ad ea*,

aduerſus quæ argumẽtorum copia ſuppetat. Sed nunc minùs licet per hæc cauillari, quàm olim: quia *nunc reſpondentes* quærunt, quid hoc ad *quæſitum* initiò *propoſitum pertineat*. 3 *Eſt* autẽ elementum perueniendi ad falſum quidpiam, vel inopinabile, ſi quis non interroget confeſtim aduerſus vllam theſim, ſed dicat *ſe* diſcẽdi ſtudio interrogare: locum enim argumento hæc conſideratio facit. 4 Ad hoc autẽ vt quis mẽdacii coarguatur, proprius eſt hic ſophiſticus locus, ad ea *ſcilicet aduerſariũ* ducere, aduerſus quæ argumẽtorum copia ſuppetat. Licebit autem & rectè & vitiosè hoc facere, vt ſuprà dictum fuit.

5 Rurſus ad hoc vt paradoxa dicantur, videre *oportet*, ex quo *philoſophorum* genere ſit[a] qui diſputat: deinde interrogare, quod hi *qui in eo genere philoſophantur*, præter multorũ opinionem dicunt. nam ſingulis quibuſque eſt aliquid tale. Horum elementum eſt, ſumere ſingulorum [b] theſes in propoſitionibus. 6 Sed horum ſolutio conueniens affertur, vt pateſiat non ex argumentatione euenire quod *eſt* inopinabile: ſemper autem hoc vult, qui contendit. 7 Præterea *arguendum eſt* ex volũtatibus, & ex apparentibus opinionibus: quia nõ eadem volunt, ac dicunt: ſed orationib. honeſtiſſimis vtuntur: ea verò volunt, quæ videntur ꝓdeſſe. veluti mori honeſtè potiùs, quàm iucundè viuere aiunt oportere: & in paupertate iuſtè viuere potiùs, quàm ditari turpiter: ſed cõtraria volunt. Qui igitur voluntatibus cõſẽtanea dicit. ad apparentes opiniones ducendus *eſt*: qui verò his *conſentanea*, ad *voluntates* occultas: vtroq;.n. modo neceſſe *eſt* paradoxa dicere: quia vel

[a] Quam ſectam ſequatur.

[b] Singularum ſectarum.

πρὸς ἃ ἐπιχειρήματος εὐπορεῖ. δύναται δὲ νῦν ἧττον κακουργεῖν διὰ τούτων, ἢ πρότερον· ἀπαιτοῦνται γὰρ τί τοῦτο πρὸς τὸ ἐν ἀρχῇ.

3 Στοιχεῖον δὲ τοῦ τυχεῖν ἢ ψεύδους τινὸς, ἢ ἀδόξου, τὸ πρὸς μηδεμίαν εὐθὺς ἐρωτᾶν θέσιν, ἀλλὰ φάσκειν ἐρωτᾶν μαθεῖν βουλόμενον· χώραν γὰρ ἐπιχειρήματος ἡ σκέψις ποιεῖ. 4 Πρὸς δὲ τὸ ψευδόμενον δεῖξαι, ἴδιος τόπος ὁ σοφιστικός, τὸ ἄγειν πρὸς τοιαῦτα, πρὸς ἃ εὐπορεῖ λόγων. ἔσται δὲ καὶ καλῶς καὶ μὴ καλῶς τοῦτο ποιεῖν, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον. 5 Πάλιν, πρὸς τὸ παράδοξα λέγειν, σκοπεῖν ἐκ τίνος γένους ὁ διαλεγόμενος· εἶτα ἐρωτᾶν, ὃ τοῖς πολλοῖς οὗτοι λέγουσι παράδοξον· ἔστι γὰρ ἑκάστοις τι τοιοῦτον. στοιχεῖον δὲ τούτων, τὸ τὰς ἑκάστων εἰληφέναι θέσεις ἐν ταῖς προτάσεσι. 6 Λύσις δὲ τούτων ἡ προσήκουσα φέρεται, τὸ ἐμφανίζειν, ὅτι οὐ διὰ τὸν λόγον συμβαίνει τὸ ἄδοξον· ἀεὶ δὲ τοῦτο βούλεται ὁ ἀγωνιζόμενος.

7 Ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν βουλήσεων, καὶ ἐκ τῶν φανερῶν δοξῶν. οὐ γὰρ ταὐτὰ βούλονταί τε, καὶ φασίν· ἀλλὰ λέγουσι μὲν τοὺς εὐσχημονεστάτους τῶν λόγων, βούλονται δὲ τὰ φαινόμενα λυσιτελεῖν. οἷον, τεθνάναι καλῶς μᾶλλον, ἢ ζῆν ἡδέως φασὶ δεῖν· καὶ πένεσθαι δικαίως μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν αἰσχρῶς· βούλονται δὲ τἀναντία. τὸν μὲν οὖν λέγοντα κατὰ τὰς βουλήσεις, εἰς τὰς φανερὰς δόξας ἀκτέον· τὸ δὲ κατὰ ταύτας, εἰς τὰς ἀποκεκρυμμένας· ἀμφοτέρως γὰρ ἀναγκαῖον παράδοξα λέγειν· ἢ γὰρ

πρὸς

πρὸς τὰς φανερὰς, ἢ πρὸς τὰς ἀφανεῖς δόξας, ἐροῦσιν ἐναντία.

8 Πλεῖστος δὲ τόπος ἐστὶ τοῦ ποιεῖν παράδοξα λέγειν, (ὥσπερ καὶ ὁ Καλλικλῆς ἐν τῷ Γοργίᾳ γέγραπται λέγων, καὶ οἱ ἀρχαῖοι δὲ πάντες ᾤοντο συμβαίνειν) παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, καὶ κατὰ τὸν νόμον· ἐναντία γὰρ εἶναι φύσιν καὶ νόμον φασί· καὶ τὴν δικαιοσύνην, κατὰ τὸν νόμον μὲν, εἶναι καλόν· κατὰ φύσιν δὲ, οὐ καλόν. δεῖ οὖν, πρὸς μὲν τὸν εἰπόντα κατὰ φύσιν, κατὰ νόμον ἀπαντᾶν· πρὸς δὲ τὸν κατὰ νόμον, ἐπὶ τὴν φύσιν ἄγειν. ἀμφοτέρως γὰρ εἶναι λέγειν, παράδοξον. ἦν δὲ, τὸ μὲν κατὰ φύσιν, αὐτοῖς, τὸ ἀληθές· τὸ δὲ κατὰ νόμον, τὸ τοῖς πολλοῖς δοκοῦν. ὥστε δῆλον, ὅτι κἀκεῖνοι, καθάπερ καὶ οἱ νῦν, ἢ ἐλέγξαι, ἢ παράδοξα λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον ἐπεχείρουν ποιεῖν.

9 Ἔνια δὲ τῶν ἐρωτημάτων ἔχει τὸ ἀμφοτέρως ἄδοξον εἶναι τὴν ἀπόκρισιν· οἷον, πότερον τοῖς σοφοῖς, ἢ τῷ πατρὶ δεῖ πείθεσθαι; καὶ, τὰ συμφέροντα πράττειν, ἢ τὰ δίκαια; καὶ, ἀδικεῖσθαι αἱρετώτερον, ἢ ἀδικεῖν;

10 Δεῖ δὲ ἄγειν εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς, καὶ σοφοῖς ἐναντία· ἐὰν μὲν λέγῃ τις ὡς οἱ περὶ τοὺς λόγους, εἰς τὰ τοῖς πολλοῖς· ἐὰν δὲ, ὡς οἱ πολλοὶ, ἐπὶ τὰ τοῖς ἐν λόγοις. φασὶ γὰρ οἱ μὲν ἐξ ἀνάγκης τὸν εὐδαίμονα, δίκαιον εἶναι· τοῖς δὲ πολλοῖς ἄδοξον, τὸ βασιλέα μὴ εὐδαιμονεῖν. 11 Ἔστι δὲ τὸ οὕτως ἄδοξα συνάγειν, τὸ αὐτὸ τῷ εἰς τὴν κατὰ φύσιν καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑπεναντίωσιν ἄγειν· ὁ μὲν γὰρ νόμος, δόξα τῶν πολλῶν· οἱ δὲ σοφοὶ, κατὰ φύσιν

apparentibus, vel occultis opinionibus cõtraria dicent. 8 Latiſſimè autẽ patet locus ad efficiendum vt paradoxa dicantur, (ſicut Callicles in Gorgia dicens inducitur, & veteres omnes euenire putabant) ex natura, & lege. contraria namque eſſe naturam & legem inquiunt: ac iuſtitiam ſecundum legem quidem eſſe rẽ honeſtam, ſecundum naturã verò nõ *eſſe* rem honeſtam. oportet igitur ei qui ſecũdum naturã loquitur, ſecundũ legem occurrere: eum verò qui legi conſentanea *dicit*, ad naturam ducere. vtrouis enim modo eſſe dicãtur, inopinabile *eſt*. vocabant autem illi ſecundum naturã, quod verũ *eſt*: ſecundum legem autẽ, quod multitudini videtur. Quare patet eos quoque, vt qui nunc *diſputant*, conatos fuiſſe aut elẽcho redarguere, aut ad paradoxa dicenda cogere reſpondentem.

9 Quædam autem interrogationes vtrimque reſponſionẽ opinionibus nõ congruentẽ habẽt: veluti vtrũ ſapientibus, an patri parére oportet? &, *Súntne* faciẽda quæ proſunt, an quæ *ſunt* iuſta? & Patíne iniuriam, *eſt* optabilius, an facere? 10 Oportet autẽ ducere ad ea quæ multitudini & *ad ea quæ* ſapientibus *ſunt* cõtraria: nempe ſi quis *ita* dicat vt ij qui in diſputationib' *verſantur*, ad multitudini *contraria duci debet*: ſin autẽ vt multitudo, ad iis *contraria*, qui in diſputationibus *verſantur*. hi namque aiunt eum qui beatus *eſt*, iuſtũ eſſe: multitudini autem inopinabile videtur: regem non eſſe beatum.

11 Hoc autem modo inopinabilia colligere, idem eſt, quod ad naturæ & legis repugnantiã ducere. lex enim *eſt* multitudinis opinio: ſapiẽtes verò ſecundũ naturam

& ſecundum veritatẽ loquũtur.

12 Ac paradoxa quidem ex his locis quærere oportet.

καὶ κατὰ ἀλήθειαν λέγουσιν.

12 Καὶ τὰ μὲν παράδοξα, ἐκ τούτων δεῖ ζητεῖν τῶν τόπων.

De tautologia ſeu negatione. Cap. XIII.

1 Definitio. 2 Exempla. 3 In quibus hæ rationes inueniantur. 5 Interdum videri, ſed re vera non effici nugationem.

CAP. XIX. QVod verò ad efficiendũ vt *quis* nugetur: *quid illud ſit* quod appellamus nugari, ſuprà diximus. 2 Omnes autem huiuſmodi argumentationes hoc volunt efficere: ſi nihil refert, vtrum nomẽ, an oratio dicatur: duplum autem, & duplum dimidij, idem *valent*: ſi igitur duplum eſt dimidij duplum, erit dimidij dimidij duplum. Rurſus ſi loco illius *verbi* duplum, poſitum ſit duplum dimidij, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et, nũ eſt cupiditas iucundi? hoc autẽ eſt appetitio iucundi: cupiditas igitur erit appetitio iucundi iucundi. 3 Cernuntur autẽ huiuſmodi argumentationes in iis quæ ad aliquid referuntur, vbi *ſcilicèt* nõ ſolùm *eorum* genera, ſed etiã ipſa*met* ad aliquid dicũtur, atque ad vnum & idẽ referuntur. veluti, appetitio *eſt* alicuius appetitio: & cupiditas, alicuius cupiditas: & duplum, alicuius duplum, ac duplum dimidij. 4 Cernuntur etiam in iis quorum eſſentia non *eſt* re vera *in iis quæ* ad aliquid *referuntur*: ſed omnino quorũ ſint habitus, vel affectiones, vel tale quidpiam, in horum definitione explicatur, cùm hæc illis attribuantur. vtputà impar *eſt* numerus medium habens: eſt autẽ numerus impar: eſt igitur numerus medium habens numerus. Et ſi ſimitas eſt concauitas naſi: naſus autem eſt concauus: eſt igitur naſus naſus concauus.

Περὶ δὲ τοῦ ποιῆσαι ἀδολεσχεῖν, ὃ μὲν λέγομεν τὸ ἀδολεσχεῖν, εἰρήκαμεν ἤδη. 2 Πάντες δὲ οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτο βούλονται ποιεῖν· εἰ μηδὲν διαφέρει τὸ ὄνομα, ἢ τὸν λόγον εἰπεῖν· διπλάσιον δὲ, καὶ διπλάσιον ἡμίσεως, ταὐτόν· εἰ ἄρα διπλάσιον, ἐστὶν ἡμίσεος διπλάσιον, ἔσται ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ πάλιν ἂν ἀντὶ τοῦ διπλάσιον, διπλάσιον ἡμίσεος τεθῇ, τρὶς ἔσται εἰρημένον, ἡμίσεος ἡμίσεος ἡμίσεος διπλάσιον. καὶ ἆρά γε ἐστὶν ἡ ἐπιθυμία ἡδέος; τοῦτο δέ ἐστιν ὄρεξις ἡδέος· ἔστιν ἄρα ἡ ἐπιθυμία, ὄρεξις ἡδέος ἡδέος.

3 Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ἐν τοῖς πρός τι, ὅσα μὴ μόνον τὰ γένη, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ πρός τι λέγονται, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ καὶ ἓν ἀποδίδονται, οἷον, ἥ τε ὄρεξις, τινὸς ὄρεξις· καὶ ἡ ἐπιθυμία, τινὸς ἐπιθυμία· καὶ τὸ διπλάσιον, τινὸς διπλάσιον, καὶ διπλάσιον ἡμίσεως.

4 Καὶ ὅσων ἡ οὐσία οὐχ ὄντως πρός τι ἀλλὰ ὅλως, ὧν εἰσιν ἕξεις, ἢ πάθη, ἤ τι τοιοῦτον, ἐν τῷ λόγῳ αὐτῶν προσδηλοῦται κατηγορουμένων ἐπὶ τούτοις. οἷον, τὸ περιττὸν, ἀριθμὸς μέσον ἔχων· ἔστι δὲ ἀριθμὸς περιττός· ἔστιν ἄρα ἀριθμὸς μέσον ἔχων ἀριθμός. καὶ εἰ τὸ σιμὸν, κοιλότης ῥινός ἐστιν· ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥὶς, σιμή· ἔστιν ἄρα ῥὶς ῥὶς κοίλη.

5 Φαί-

5 Φαίνονται δὲ ποιεῖν, οὐ ποιοῦντες ἐνίοτε, διὰ τὸ μὴ προσεπερωτᾶν, εἰ σημαίνει τι καθ' αὑτὸ λεχθὲν τὸ διπλάσιον, ἢ οὐδέν. καὶ εἴ τι σημαίνει πότερον τὸ αὐτὸ, ἢ ἕτερον, ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα λέγειν εὐθύς. καὶ φαίνεται διὰ τὸ ὄνομα ταὐτὸ, εἶναι ταὐτὸ, καὶ σημαίνειν.

5 Videntur autem interdū *nugationē* efficere *huiuſcemodi captiones*, cùm *re vera* nō efficiant: ꝑpterea quòd nō additur percōtatio, an duplum per ſe acceptum ſignificet aliquid, an nihil: &, ſi quid ſignificat, vtrùm idem, *quod coniūctum*, an diuerſum *ſignificet*: ſed cōcluſio ſtatim profertur: ac videtur propter idem nomen, eadem eſſe res, atque *eadem* ſignificatio.

De ſolœciſmo. Cap. XIV.

1 Quid ſit. 2 Aliquando fieri nec videri, aliquando videri nec fieri. 3 Quòd pertineat ad ſophiſticen. 4 In quibus ſit. 5 Collatio ſolœciſmi & elenchi à ſimilitudine ſumpti. 6 Concluſio. 7 Epilogus.

Σολοικισμὸς δὲ, οἷον μὲν ἐστιν, εἴρηται πρότερον. 2 Ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ποιεῖν καὶ μὴ ποιοῦντα, φαίνεσθαι καὶ ποιοῦντα, μὴ δοκεῖν· καθάπερ Πρωταγόρας ἔλεγεν, εἰ ὁ μῆνις, καὶ ὁ πήληξ ἄρρεν ἐστίν. ὁ μὲν γὰρ λέγων οὐλομένην, σολοικίζει μὲν κατ' ἐκεῖνον, οὐ φαίνεται δὲ τοῖς ἄλλοις. ὁ δὲ οὐλόμενον, φαίνεται μὲν, ἀλλ' οὐ σολοικίζει. 3 Δῆλον οὖν ὅτι κἂν τέχνη τις δύναιτο τοῦτο ποιεῖν. διὸ πολλοὶ τῶν λόγων οὐ συλλογιζόμενοι σολοικισμὸν, φαίνονται συλλογίζεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς ἐλέγχοις.

4 Εἰσὶ δὲ σχεδὸν πάντες οἱ φαινόμενοι σολοικισμοὶ, παρὰ τὸ τόδε· καὶ ὅταν ἡ πτῶσις, μήτε ἄρρεν, μήτε θῆλυ δηλοῖ, ἀλλὰ τὸ μεταξύ. τὸ μὲν γὰρ οὗτος, ἄρρεν σημαίνει· τὸ δὲ αὕτη, θῆλυ· τὸ δὲ τοῦτο, θέλει μὲν τὸ μεταξὺ σημαίνειν, πολλάκις δὲ σημαίνει κἀκείνων ἑκάτερον· οἷον, τί τοῦτο; Καλλιόπη, ξύλον, Κορίσκος.

Solœciſmus autem cuiuſmodi ſit, dictum eſt antea. 2 Sanè vſuuenire poteſt, vt *quis ſolœciſmum* faciat: & vt non faciens, videatur facere: & vt faciens, nō videatur facere, quemadmodum Protagoras dicebat, ſi μῆνις[a] & πήληξ[b] maſculum eſt. nam qui dicit[c] οὐλομένην[d], ſecundum eum committit ſolœciſmum, aliis autem *committere* non videtur: qui verò *dicit* οὐλόμενον[e], videtur quidem *committere*, non tamen cōmittit ſolœciſmum. 3 Patet igitur, etiam artem quandā poſſe hoc facere. Ideo multæ argumētationes non concludentes ſolœciſmum, videntur *eum* cōcludere, ſicut in elenchis *contingebat*.

4 Sunt autem ferè omnes, qui ſolœciſmi videntur, ex *articulo* Hoc: & quādo caſus nec maſculum, nec feminam ſignificat, ſed interiectum *medium*[f]. nam Hic, maſculum ſignificat: Hæc, feminam: ſed Hoc, debet quidem *medium iis* interiectum ſignificare, verumtamē ſæpe alterutrum eorum ſignificat: veluti, Quid *eſt* hoc? Calliope, lignum, Coriſcus.

a Ira.
b Galea.
c Vt Homerus initio Iliadis.
d Pernicioſam.
e Pernicioſum.
f Quando eſt neutri generis.

Maſculini igitur & feminini *generis* caſus omnes differunt: eius verò quòd *eſt* interiectum, alij *differunt*[a], alij non[b]. Itaque ſæpe, cùm datum ſit Hoc, *perinde* concludunt, ac ſi dictũ fuiſſet Hunc. Similiter & alium caſum pro alio *accipiũt*. Paralogiſmus autem ꝓpterea fit, quòd *articulus* Hoc, multis caſibus eſt communis. nã Hoc, modò ſignificat hic, modò hunc. opus autem eſt, vt mutatis vicibus ſignificet, cum *verbo* Eſt, hic; cum *verbo* Eſſe, hunc: vt, Eſt Coriſcus, Eſſe Coriſcum. Eadem *eſt* ratio femininorum nominũ: & eorum, quæ cùm appellentur *σκεύη, id eſt vaſa*, femineam aut maſculam habent inflexionem. nam quę in ο, & ν terminãtur, hęc ſola vaſis inflexionem habent: vt ξύλον[c], σχοινίον[d]. quæ verò non ita *terminantur*, maris aut feminę *inflectionem habent*: quorũ nõnulla referimus inter *σκεύη*: vt ἀσκὸς[e], *eſt* nomen maſculinum. κλίνη[f] vero, femininum. Idcirco etiam in his *verbum* Eſt, & *verbum* Eſſe, eodẽ modo differentiam conſtituent.

a Vt genitiuus, & datiuus.
b Vt nominatiuus, accuſatiuus, & vocatiuus.
c Lignum.
d Funiculus.
e Vter.
f Lectus.

5 Ac ſimilis quodammodo eſt ſolœciſmus elenchis, qui ex eo appellantur, quòd non ſimilia ſimiliter *accipiuntur*[g]. vt enim illic in rebus fit elenchus: ita hîc in vocabulis committitur ſolœciſmus. homo enim & album, tã res quàm vocabulum eſt.

g Captioni, quę ducitur ex figura dictionis.

6 Apparet ergo, ñitendum eſſe, vt ſolœciſmus ex dictis caſibus cõcludatur. 7 Sunt igitur hæ ſpecies contentioſarũ argumentationum; & partes ſpecierum, & modi, qui commemorati ſunt.

τοῦ μὲν οὖν ἄῤῥενος καὶ τοῦ θήλεος διαφέρουσιν αἱ πτώσεις ἅπασαι· τοῦ δὲ μεταξὺ, αἱ μὲν, αἱ δ᾽, οὔ. δοθέντος δὴ πολλάκις τούτου, συλλογίζονται ὡς εἰρημένου τοῦτον. ὁμοίως δὲ καὶ ἄλλην πτῶσιν ἀντ᾽ ἄλλης. ὁ δὲ παραλογισμὸς γίνεται διὰ τὸ κοινὸν εἶναι τὸ τοῦτο, πλειόνων πτώσεων. τὸ γὰρ τοῦτο, σημαίνει, ὁτὲ μὲν οὗτος, ὁτὲ δὲ τοῦτον. δεῖ δ᾽ ἐναλλὰξ σημαίνειν, μετὰ μὲν τοῦ ἐστὶ, τὸ οὗτος· μετὰ δὲ τοῦ εἶναι, τὸ τοῦτον· οἷον, ἔστι Κορίσκος, εἶναι Κορίσκον. καὶ ἐπὶ τῶν θηλέων ὀνομάτων ὡσαύτως· καὶ ἐπὶ τῶν λεγομένων μὲν σκευῶν, ἐχόντων δὲ θηλείας, ἢ ἄῤῥενος κλῆσιν. ὅσα γὰρ εἰς τὸ ο καὶ τὸ ν τελευτᾷ, ταῦτα μόνα σκεύους ἔχει κλῆσιν· οἷον, ξύλον, σχοινίον. τὰ δὲ μὴ οὕτως ἄῤῥενος, ἢ θηλέος· ὧν ἔνια φέρομεν ἐπὶ τὰ σκεύη· οἷον, ἀσκὸς μὲν, ἄῤῥεν τοὔνομα· κλίνη δὲ, θῆλυ. διόπερ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ὡσαύτως καὶ τὸ ἐστι, καὶ τὸ εἶναι, διοίσει.

3 Καὶ τρόπον τινὰ ὅμοιός ἐστιν ὁ σολοικισμὸς τοῖς παρὰ τὸ τὰ μὴ ὅμοια ὁμοίως λεγομένοις ἐλέγχοις. ὥσπερ γὰρ ἐν ἐκείνοις ἐπὶ τῶν πραγμάτων συμβαίνει ἐλέγχειν, οὕτως ἐν τούτοις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων συμπίπτει σολοικίζειν. ἄνθρωπος γὰρ καὶ λευκὸν, καὶ πρᾶγμα, καὶ ὄνομά ἐστι.

6 Φανερὸν οὖν ὅτι τὸν σολοικισμὸν πειρατέον ἐκ τῶν εἰρημένων πτώσεων συλλογίζεσθαι.

7 Εἴδη μὲν οὖν ταῦτα τῶν ἀγωνιστικῶν λόγων, καὶ μέρη τῶν εἰδῶν, καὶ τρόποι οἱ εἰρημένοι.

De diſpoſi-

DE DISPOSITIONE, ET INTERROGANDI RATIONE.

TRACTATVS IV.

CAP. XV.

1 Protheſis. 2 De longitudine orationis. 3 De celeritate interrogationis. 4 De ira & altercatione. 5 De ordine interrogationum turbato. 6 De locis occultationis. 7 De interrogatione ex contrario, vel ex æquali. 8 Ne interrogetur vniuerſale conceſſis particularib. 9 De interrogatione ſimilitudinis, cùm non eſt aliquod nomẽ cõmune. 10 De interrogatione contrariorum. 11 Si extremum propoſitum quaſi rectè probatur & concluſum. 12 Si propoſito paradoxo petatur reſponſio. 13 Si quis dicat contraria iis quæ probat, aut probare debet. 14 A diſtinctione. 15 Si argumentum imperfectum deſeratur, & ad alia traducatur à ſpatie. 16 Vt argumenta ad aliud dirigantur. 17 De probatione propoſiti non accepta. 18 An concluſio ſit interroganda, & quomodo. 19 Epilogus.

ΔΙΑΦΕΡΕΙ δ' οὐ μικρὸν, ἐὰν ταχθῇ πως τὰ πρὸς τὴν ἐρώτησιν, πρὸς τὸ λανθάνειν, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς. ἐφεξῆς οὖν τοῖς εἰρημένοις ταῦτα πρῶτον λεκτέον. 2 Ἔστι δὲ πρὸς τὸ ἐλέγχειν, ἓν μὲν, μῆκος· χαλεπὸν γὰρ, ἅμα πολλὰ συνορᾶν. εἰς δὲ τὸ μῆκος, τοῖς προειρημένοις στοιχείοις χρηστέον. 3 Ἓν δὲ, τάχος· ὑστερίζοντες γὰρ, ἧττον προορῶσιν.

4 Ἔτι δὲ ὀργὴ, καὶ φιλονεικία. ταραττόμενοι γὰρ, ἧττον δύνανται φυλάττεσθαι πάντα. στοιχεῖα δὲ τῆς ὀργῆς, τό, τε φανερὸν ποιεῖν ἑαυτὸν βουλόμενον ἀδικεῖν, καὶ τὸ παράπαν ἀναισχυντεῖν. 5 Ἔτι, τὸ ἐναλλὰξ τὰ ἐρωτήματα τιθέναι· ἐάν τε πρὸς αὐτὸ πλείους τις ἔχῃ λόγους· ἐάν τε, καὶ ὅτι οὕτως, καὶ ὅτι οὐχ οὕτως. ἅμα γὰρ συμβαίνει, ἢ πρὸς πλείω, ἢ πρὸς τἀναντία ποιεῖσθαι τὴν φυλακήν.

6 Ὅλως τε πάντα τὰ πρὸς τὴν κρύψιν λεχθέντα πρότερον,

AD celandum autem nõ parum refert, ſi quendã in modum diſponãtur, quæ ad interrogationem pertinent, quemadmodum & in dialecticis, quare deinceps poſt ea, quæ commemorata fuerunt, hæc primùm dicenda ſunt. 2 Valet[a] autem ad elencho redarguẽdum prolixitas *orationis*. quia difficile *eſt* multa ſimul conſpicere. Ad prolixitatem autem elementis antea[b] commemoratis vtendum *eſt*. 3 Item[c] celeritas, quia tardiores minùs proſpiciunt. 4 Præterea[d] ira & altercatio. nã perturbari minùs poſſũt omnia obſeruare. Elemẽta verò ad irã *excitandam ſunt*, ſi quis voluntatem iniuſtè & omnino impudẽter agendi præ ſe ferat. 5 Præterea[e] interrogationum permutato ordine poſitio: ſiue ad idem *probandũ* habeat quis multas argumẽtationes, ſiue *ad oſtendẽdũ* ita *eſſe*, & nõ ita *eſſe*. fit enim *hac ratione*, vt aduerſarius à multis, aut à contrariis ſimul cauere ſibi debeat.

CAP. XIV.

a *De diſpoſitione ſophiſtica, primum præceptum.*

b Topic. lib. 8. cap. 1.

c *Secundum præceptum.*

d *Tertium præceptum.*

e *Quartum præceptum.*

f *Quintum præceptum.*

g Topic. lib. 8. dicto cap. 1.

6 Et[f] omnino quæcumque ad occultationem valere antea[g] diximus

conferunt etiam ad cõtentioſas argumentationes. nam occultatio eſt latendi gratia: latêre autẽ fallẽdi *cauſa*.

a *Sextum præceptum.*

7 Sed[a] aduerſus abnuentes quæcumque putant ad argumentationem *facere*, *aut* per negationem interrogãdum quaſi contrarium ſumere velit, *qui interrogat* : aut ſaltẽ ex æquo *vtraque contradictionis pars* in interrogatonem deducẽda: quia cùm incertum eſt, quid *interrogator* ſumere velit, minùs moroſos ſe præbent, *qui reſpondent*.

b *Septimum præceptum.*

8 Cùm[b] autem per partes cõcedit aliquis ſingula, inducendo vniuerſale: ſæpe non eſt interrogandum, ſed *eo* vt conceſſo vtẽdum. interdum enim & ipſi *reſpondentes* ſe conceſſiſſe putãt, & audientibus videntur ob inductioniscommemorationem, ceu nõ fruſtra *ſint* interrogata *ſingularia*.

c *Octauum præceptum.*

9 Sed[c] in quibus non ſignificatur nomine *aliquo* vniuerſale, ſimilitudine vtendũ *eſt*, prout expedit. ſæpe enim ſimilitudo latet.

d *Nonum præceptum.*

10 Iam[d] verò vt propoſitio ſumatur, per collationẽ contrarij percontari oportet. veluti ſi oporteat ſumere, omnibus in rebus patri eſſe obtemperãdum, *ſic interrogetur*, vtrùm in omnibꝰ oportetobtemperare parẽtibus, an in omnibus repugnare? Et *ſi oporteat ſumere obtẽperãdum ſæpius*, *ita interrogetur*, vtrùm multa cõcedenda *ſunt*, an pauca? magis enim, ſi quidẽ *obſequi parentibus* neceſſe *eſt*, multa videbũtur eſſe *concedẽda*, *quàm pauca*. cùm enim contraria inter ſe componuntur, & magna & maiora videntur hominibus, & deteriora, & meliora.

e *Decimum præceptum.*

11 Vt[e] autẽ elencho *aliquis* conuictus videatur, vehementer ac ſæpe facit impoſtura illa maximè ſophiſtica, cùm qui nihil ſyllogiſticè ꝓpoſuerũt, extremum nõ interrogãt,

χρήσιμα καὶ πρὸς τοὺς ἀγωνιστικοὺς λόγους· ἡ γὰρ κρύψις ἐστὶ τοῦ λαθεῖν χάριν· τὸ δὲ λαθεῖν, τῆς ἀπάτης.

7 Πρὸς δὲ τοὺς ἀνανεύοντας ἅττ' ἂν οἴηθῶσιν εἶναι πρὸς τὸν λόγον, ἐξ ἀποφάσεως ἐρωτητέον, ὡς τοὐναντίον βουλόμενον λαβεῖν, ἢ κἂν ἐξ ἴσου ποιοῦντα τὴν ἐρώτησιν. ἀδήλου γὰρ ὄντος τί βούλεται λαβεῖν, ἧττον δυσκολαίνουσιν.

8 Ὅταν δ' ἐπὶ τῶν μερῶν τις διδῷ τὰ καθ' ἕκαστον, ἐπάγοντα τὸ καθόλου πολλάκις οὐκ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς δεδομένῳ χρηστέον. ἐνίοτε γὰρ οἴονται καὶ αὐτοὶ δεδωκέναι, καὶ τοῖς ἀκούουσι φαίνονται, διὰ τὴν τῆς ἐπαγωγῆς μνείαν, ὡς οὐκ ἂν ἠρωτημένα μάτην. 9 Ἐν ὅσοις τε ὀνόματι μὴ σημαίνεται τὸ καθόλου, ἀλλὰ τῇ ὁμοιότητι χρηστέον πρὸς τὸ συμφέρον. λανθάνει γὰρ ἡ ὁμοιότης πολλάκις.

10 Πρός τε τὸ λαβεῖν τὴν πρότασιν, τοὐναντίον παραβάλλοντα χρὴ πυνθάνεσθαι. οἷον, εἰ δέοι λαβεῖν, ὅτι δεῖ πάντα τῷ πατρὶ πείθεσθαι, πότερον ἅπαντα δεῖ πείθεσθαι τοῖς γονεῦσιν, ἢ πάντ' ἀπειθεῖν; καὶ τὸ πολλάκις, πότερον πολλὰ συγχωρητέον, ἢ ὀλίγα; μᾶλλον γὰρ εἴπερ ἀνάγκη, πολλὰ δόξειεν ἂν εἶναι. παρατιθεμένων γὰρ ἐγγὺς τῶν ἐναντίων, καὶ μείζω, καὶ μεγάλα φαίνεται, καὶ χείρω, καὶ βελτίω, τοῖς ἀνθρώποις. 11 Σφόδρα δὲ καὶ πολλάκις δοκεῖν ἐληλέγχθαι ποιεῖ τὸ μάλιστα σοφιστικὸν συκοφάντημα τῶν ἐρωτώντων, τὸ μηδὲν συλλογισαμένους, μὴ ἐρώτημα ποιεῖν τὸ τελευταῖον,

ἀλλὰ συμ-

ἀλλὰ συμπερασματικῶς εἰπεῖν, ὡς συλλελογισμένους, οὐκ ἄρα τό, καὶ τό.

12 Σοφιστικὸν δὲ καὶ τὸ κειμένου παραδόξου, τὸ φαινόμενον ἀξιοῦν ἀποκρίνεσθαι, προκειμένου τοῦ δοκοῦντος ἐξ ἀρχῆς, καὶ τὴν ἐρώτησιν τὴν τοιούτων οὕτω ποιεῖσθαι, πότερόν σοι δοκεῖ; ἀνάγκη γάρ, ἂν ᾖ τὸ ἐρώτημα ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, ἢ ἔλεγχον, ἢ παράδοξον γίνεσθαι, ἢ ἐλεγχοειδές· δόντος μὲν, ἔλεγχον· μὴ δόντος δὲ, μηδὲ δοκεῖν φάσκοντος, ἄδοξον· μὴ δόντος δέ, δοκεῖν δ᾽ ὁμολογοῦντος, ἐλεγχοειδές.

13 Ἔτι, καθάπερ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἐλεγκτικοῖς ὁμοίως τὰ ἐναντιώματα θεωρητέον, ἢ πρὸς τὰ ὑφ᾽ αὐτοῦ λεγόμενα, ἢ πρὸς οὓς ὁμολογεῖ καλῶς λέγειν ἢ πράττειν· ἔτι πρὸς τοὺς δοκοῦντας τοιούτους, ἢ πρὸς τοὺς ὁμοίους· ἢ πρὸς τοὺς πλείστους, ἢ πρὸς πάντας.

14 Ὥσπερ δ᾽ ἀποκρινόμενοι πολλάκις, ὅταν ἐλέγχωνται, ποιοῦσι διττόν, ἐὰν μέλλῃ συμβαίνειν ἐλέγχεσθαι· καὶ ἐρωτῶντας χρηστέον ποτὲ τούτῳ πρὸς τοὺς ἐνισταμένους, ἐὰν ὡδὶ μὲν συμβαίνῃ, ὡδὶ δὲ μή, ὅτι οὕτως εἴληφεν· οἷον καὶ ὁ Κλεοφῶν ποιεῖ ἐν τῷ Μανδροβούλῳ. 15 Δεῖ δὲ καὶ ἀφισταμένους τοῦ λόγου, τὰ λοιπὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπιτέμνειν· καὶ τὸν ἀποκρινόμενον (ἂν προαισθάνηται) προενίστασθαι, καὶ προαγορεύειν.

16 Ἐπιχειρητέον δ᾽ ἐνίοτε καὶ πρὸς ἄλλο τοῦ εἰρημένου, ἐκεῖνο λαμβάνοντας, ἐὰν μὴ πρὸς τὸ προκείμενον ἔχῃ τις ἐπιχειρεῖν· ὅπερ ὁ Λυκόφρων ἐποίησε, προβληθέντος λύραν ἐγκωμιάζειν.

ſed concludendo dicunt, quaſi facto ſyllogiſmo, nō igitur hoc, & hoc. 12 Eſt[a] etiā hoc ſophiſticum, poſito paradoxo, poſtulare, vt quid videatur, reſpōdeatur, propoſitio eo quod ab initio viſum fuit: atque horū interrogationem ſic inſtituere, vt tibi videtur? neceſſe enim *eſt*, ſi interrogatio *in eorū numero* ſit, ex quibus ſyllogiſmus *extruitur*, aut elenchum, aut paradoxum confici, aut ſpeciem *habere* elenchi: elenchum, ſi concedat: inopinabile, ſi neque concedat, neque *ſibi* videri dicat: ſpeciem elenchi, ſi non concedat fateatur tamen *ſibi* videri. 13 Præterea[b], vt in rhetoricis, *ita* etiam in elēchicis ſimiliter animaduertēda *ſunt* ea, quæ repugnant vel iis quæ ab ipſo *reſpondente* dicta ſunt, vel iis quos *ipſe* fatetur rectè loqui aut agere: necnon iis, qui videntur tales, aut ſimilibus, *iiſque* aut plurimis, aut omnibus. 14 Sicut[c] autem qui reſpondent, ſæpe numero, quando elēcho redarguūtur, diſtinctionem adhibēt, ſi futurum eſt, vt elencho redarguātur: *ita* etiam interrogantibus vtendū *eſt* hoc *præſidio* contra obiicientes, *vt* ſi illo modo contingit, hoc modo non *contingit*, illo modo ſe accepiſſe *dicāt*, vt etiam Cleophon[d] facit in Mandrobulo[e]. 15 Oportet[f] etiam recedēdo à *cœpta* diſputatione, reliquas argumentationum *partes* præcidere. ac reſpondentem oportet, cùm præſentiat, antè occurrere & prædicere. 16 Nonnūquam[g] etiam argumentandū *eſt* contra aliud *quiddam* ab eo quod dictū *eſt*, *diuerſū*, illud ſumendo, ſi quis non habeat argumenta contra propoſitum *problema*. quod quidem Lycophron fecit, cùm propoſitum problema eſſet lyræ encomiū.

a *Vndecimū præceptum.*
b *Duodecimum præceptum.*
c *Tertiumdecimū præceptum.*
d Tragicus poëta.
e In tragœdia ſic inſcripta, quæ nō extat.
f *Quartumdecimū præceptum.*
g *Quintumdecimum præceptum.*

Sextumdecimum præceptum.
b Subaudi, à ſophiſta
c A ſophiſta argumentante.
d I. contra quē ſophiſta diſputat
e Si ſophiſta ſpecialiter declaret quid impugnare velit, facilius aduerſarius ſibi cauere poterit ab argumentis ſophiſtæ. vide Prior. lib 2. cap. 19.
f Afferenda eſt à ſophiſta reſpōſio generalis, veluti, volo probare cōcluſionem ei quod tu dicis, contradicentem.
g Sophiſtam.
h Contra quem ſophiſta diſputat.
i Specialiter.
k S. primum decimum præceptum.

17 Sed[a] aduerſus eos, qui requirunt, vt contra certum quid argumenta dirigantur[b], (quia videtur opus eſſe, vt explicetur[c], in quo culpetur[d]: quibuſdam autem expreſſi, faciliùs caueri poteſt[e]) dicendum eſt, quod vniuerſaliter accidit in elenchis[f], *nos*[g] *ſcilicèt inſtituiſſe probare* contradictionem: *nempe*, quod ille[h] affirmauit, eſſe negandū: aut, quòd negauit, affirmandum: nō autem *dicendum*[i], *nos inſtituiſſe probare*, quòd contrariorum *ſit* eadē ſciētia, vel non eadē. 18 Nō[k] oportet autem concluſionem in modum propoſitionis interrogare. nonnulla verò ne quidem interrogari debent: ſed his vt cōceſſis vtendum. 19 Ex quibus igitur *locis* interrogationes eruantur, & quomodo *ſit* interrogandum in contentioſis congreſſibus, dictum eſt.

17 Πρὸς δὲ τοὺς ἀπαιτοῦντας πρός τι ἐπιχειρεῖν, (ἐπειδὴ δοκεῖ δεῖν ἀποδιδόναι τὴν αἰτίαν· λεχθέντων δ' ἐνίων, εὐφυλακτότερον) τὸ καθόλου συμβαῖνον ἐν τοῖς ἐλέγχοις, λεκτέον, τὴν ἀντίφασιν, ὅ,τι ἔφησεν ἀποφῆσαι, ἢ ὅ,τι ἀπέφησε φῆσαι· ἀλλὰ μὴ ὅτι τῶν ἐναντίων ἡ αὐτὴ ἐπιστήμη, ἢ οὐχ ἡ αὐτή.

18 Οὐ δεῖ δὲ τὸ συμπέρασμα προτατικῶς ἐρωτᾶν. ἔνια δὲ οὐδὲ ἐρωτητέον, ἀλλ' ὡς ὁμολογουμένοις χρηστέον.

19 Ἐξ ὧν μὲν οὖν αἱ ἐρωτήσεις, καὶ πῶς ἐρωτητέον ἐν ταῖς ἀγωνιστικαῖς διατριβαῖς, εἴρηται.

DE SOLVTIONE SOPHISMATVM.

TRACTATVS V.

De vtilitate huius tractatus, ac de ratione reſpondendi. Cap. XVI.

1 Scopus & nexus. 2 Huius tractatus vtilitas 3 prima, 4 ſecunda, 5 & tertia. 6 De generali ratione ſoluendi ſophiſmata. 7 quæ non ſufficit. 8 De difficultate ſoluendi ſophiſmata.

LIB. II. CAP. I.

Poſt hæc, de reſponſione, quomodo oporteat ſoluere, & quid, & ad quē vſum diſputationes huiuſmodi valeant, dicendum *eſt*. 2 Sanè vtiles ſunt ad philoſophiam ob duas *cauſas*. 3 Primùm quia, cùm plerumque ſumãntur ex dictione, faciunt vt meliùs affecti ſimus ad *dignoſcēdum*, quot modis vnumquodque dicatur, & quæ ſimili, & quæ diuerſo modo accidant, tam in rebus, quàm in nominibus.

Περὶ δὲ ἀποκρίσεως, καὶ πῶς δεῖ λύειν, καὶ τί, καὶ πρὸς τίνα χρῆσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων ὠφέλιμοι, μετὰ ταῦτα λεκτέον. 2 Χρήσιμοι μὲν οὖν εἰσι πρὸς φιλοσοφίαν, διὰ δύο. 3 Πρῶτον μὲν γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενοι παρὰ τὴν λέξιν, ἄμεινον ἔχειν ποιοῦσι πρὸς τὸ ποσαχῶς ἕκαστον λέγεται, καὶ ποῖα ὁμοίως, καὶ ποῖα ἑτέρως ἐπὶ τῶν πραγμάτων συμβαίνει, καὶ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων.

4 Δεύτε-

4 Δεύτερον δὲ, πρὸς τὰς καθ' ἑαυτὸν ζητήσεις. ὁ γὰρ ὑφ' ἑτέρου ῥᾳδίως παραλογιζόμενος, καὶ τοῦτο μὴ αἰσθανόμενος, κἂν αὐτὸς ὑφ' αὑτοῦ τοῦτο πάθοι πολλάκις. 5 Τρίτον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν ἔτι, πρὸς δόξαν, τὸ περὶ πάντα γεγυμνάσθαι δοκεῖν, καὶ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν. τὸ γὰρ κοινωνοῦντα λόγων, ψέγειν λόγους, μηδὲν ἔχοντα διορίζειν περὶ τῆς φαυλότητος αὐτῶν, ὑποψίαν δίδωσι τοῦ δοκεῖν δυσχεραίνειν, οὐ διὰ τἀληθὲς, ἀλλὰ δι' ἀπειρίαν. 6 Ἀποκρινομένοις δὲ πῶς ἀπαντητέον πρὸς τοὺς τοιούτους λόγους, φανερὸν, εἴπερ ὀρθῶς εἰρήκαμεν πρότερον, ἐξ ὧν εἰσὶν οἱ παραλογισμοὶ, καὶ τὰς ἐν τῷ πυνθάνεσθαι πλεονεξίας ἱκανῶς διείλομεν. 7 Οὐ ταὐτὸν δέ ἐστι, λαβόντα τὸν λόγον, ἰδεῖν καὶ λῦσαι τὴν μοχθηρίαν, καὶ ἐρωτώμενον ἀπαντᾶν δύνασθαι ταχέως. ὃ γὰρ ἴσμεν, πολλάκις μετατιθέμενον ἀγνοοῦμεν. ἔτι δὲ, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις τὸ θᾶττον, καὶ τὸ βραδύτερον, ἐκ τοῦ γεγυμνάσθαι γίνεται μᾶλλον, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν λόγων ἔχει. ὥστε, ἂν δῆλον μὲν ἡμῖν ᾖ, ἀμελέτητοι δ' ὦμεν, ὑστεροῦμεν τῶν καιρῶν πολλάκις. 8 Συμβαίνει δέ ποτε, καθάπερ ἐν τοῖς διαγράμμασι, (καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἀναλύσαντες, ἐνίοτε συνθεῖναι πάλιν ἀδυνατοῦμεν) οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐλέγχοις. εἰδότες γὰρ παρ' ὃ ὁ λόγος συμβαίνει συνεῖραι, διαλῦσαι τὸν λόγον ἀποροῦμεν.

4 Secūdò *quia cōferūt* ad inquiſitiones, *quas aliquis ipſe ſecū facit.* nā qui ab aliis facilè paralogiſmo decipitur, nec id animaduertit, ipſe quoque à ſemet ipſo hoc pati ſæpenumero poteſt. 5 Tertiū & reliquum *emolumentum pertinet* ad gloriā *conſequēdam*: quòd *hac ratione* videatur *quis* in omnibus *rebus* exercitatus, ac nullius eſſe imperitus. Qui enim cū altero diſputans, vituperat argumentationes, nec certū quid dicere poteſt de earum vitio, ſuſpicionem præbet; quaſi videatur *eas* cum indignatione audire, non propter veritatem, ſed propter imperitiam. 6 Quomodo autem reſpondentes occurrere debeant huiuſmodi argumentationibus, apparet: ſiquidē antea, ex quibus locis ducantur paralogiſmi, rectè commemorauimus: & *ſophiſtarum* in percontando impoſturas ſufficienter enucleauimus. 7 Neque verò idem eſt, acceptâ argumentatione, videre ac diluere *eius* vitium, atque celeriter poſſe reſpondentem occurrere. quod enim nouimus, ſępe trāſpoſitum ignoramus. Pręterea, ſicut in aliis *rebus*, celeritas ac tarditas exercitatione accipit incrementum, ita etiam in diſputationibus *ſe res* habet. Quare ſi *quid* nobis manifeſtum ſit, ſed meditationis expertes ſimus, tēpore ſæpe deſtituimur. 8 Interdum autem accidit, vt in deſcriptionibus *mathematicis*, (etenim cùm eas reſoluerimus, quandoque rurſus componere nequimus) ita etiam in elenchis: nam cognoſcentes, vnde argumentationis connexus eueniat, argumentationem illam diſſoluere non valemus.

De ea quæ videtur ſolutio. Cap. XVII.

1 *Duplex ſolutionis genus.* 2 *Sophiſtam non redarguere, ſed potiùs obſcurare etiam verum elenchum.* 3 *Præceptum primum de ſo utione adhibenda.* 4 *Si elenchus ab homonymia eſſet verus elenchus, ſolui non poßet.* 5 *Captionis ab homonymia ſumptæ ſolutio vna,* 9 *atque alter.:.* 7 *veram ſolutionem eſſe per diſtinctionẽ.* 8 *Reprehenduntur y, qui non audent d ſtinguere.* 9 *Quod diſtinguendũ ſit, Ratio prima:* 10 *ſecunda:* 11 *tertia.* 12 *Concluſio,* 13 *Secundum præceptum.* 14 *Tertium.* 15 *Quartum.* 16 *Quintum.* 17 *Sextum.* 19 *Septimum.* 20 *Octauum.* 21 *Nonum.* 22 *Decimum.*

CAP. XXII. [a] *Primum præceptum de fucata ſolutione interdum adhibenda.*

PRimùm [a] igitur, ſicut dicimus ſyllogiſmos probabiles interdũ eſſe præeligẽdos potiùs quã veros, ita & ſoluẽdũ *eſt* nõnunquàm probabiliter potiùs, quã ſecũdũ veritatẽ. prorſus enĩ cum *hominibus* litigioſis pugnãdum *eſt*, non quaſi elencho redarguant, ſed quaſi videantur redarguere: ſi quidem non dicimus eos *aliquid* cõcludere. quãpropter eò dirigẽda *eſt reſpõſio*, ne videãtur *concludere*. Etenim ſi elenchus eſt contradictio nõ homonymia, *quæ* ex nõnullis *ſũptionibus colligitur*: nulla vtique diſtinctione opus eſt aduerſus ambigua, & homonymiã: quoniã is *qui talia interrogat* nõ facit ſyllogiſmũ. verùm non alia de cauſa diſtinctio eſt præmittẽda, niſi quia cõcluſio ſpeciem quãdam elenchi præ ſe fert. non *eſt* igitur cauendum, ne redarguamur, ſed ne videamur *redargui*. 2 Quãdoquidem interrogationes ambiguę, vel propter homonymiam *multiplices*, & eiuſmodi aliæ captiones, etiam verum elẽchum obſcurant. & ſitne aliquis elẽcho conuictus nécne, incertum reddunt. Cùm enim ad extremum, facta cõcluſione, liceat *reſpondenti* dicere, nõ quod *ipſe* [b] affirmauit, negaſſe interrogãtẽ; ſed homonymωs, vel ambiguè interrogaſſe; ideóq; aliud ſe affirmaſſe, aliud ſumpſiſſe interrogantem, ac negaſſe in concluſione: etſi maximè ad idem retulit: incertum *eſt*, an ſit conuictus elencho: quia incertum eſt, an nunc [c] verum dicat [d].

[b] Reſpondens.

[c] Poſt ratiocinationem ſophiſtę.

[d] Is qui reſpondet ſophiſtæ.

Πρῶτον μὲν οὖν, ὥσπερ συλλογίζεσθαί φαμεν ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον, ἢ ἀληθῶς, προαιρεῖσθαι δεῖν, οὕτω καὶ λυτέον ἐνδόξως ποτὲ μᾶλλον, ἢ κατὰ τἀληθές. ὅλως γὰρ πρὸς τοὺς ἐριστικοὺς μαχητέον. οὐχ ὡς ἐλέγχοντας, ἀλλ' ὡς φαινομένους ἐλέγχειν· οὐ γάρ φαμεν συλλογίζεσθαί γε αὐτούς· ὥστε πρὸς τὸ μὴ δοκεῖν, διορθωτέον. Εἰ γάρ ἐστιν ὁ ἔλεγχος, ἀντίφασις μὴ ὁμώνυμος, ἔκ τινων· οὐδὲν ἂν δέοι διαιρεῖσθαι πρὸς τὰ ἀμφίβολα, καὶ τὴν ὁμωνυμίαν. οὐ γὰρ ποιεῖ συλλογισμόν. ἀλλ' οὐδενὸς ἄλλου χάριν προσδιαιρετέον, ἀλλ' ἢ ὅτι τὸ συμπέρασμα φαίνεται ἐλεγχοειδές. οὐκ οὖν τὸ ἐλεγχθῆναι, ἀλλὰ τὸ δοκεῖν, εὐλαβητέον. 2 Ἐπεὶ τό γε ἐρωτᾶν ἀμφίβολα, καὶ τὰ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, ὅσαι τε ἄλλαι τοιαῦται παρακρούσεις, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἔλεγχον ἀφανίζει, καὶ τὸν ἐλεγχόμενον καὶ μὴ ἐλεγχόμενον, ἄδηλον ποιεῖ. ἐπεὶ γὰρ ἔξεστιν ἐν τῷ τέλει συμπερανάμενον, μὴ ὅπερ ἔφησεν, ἀποφῆσαι λέγειν· ἀλλ' ὁμωνύμως, ἢ ἀμφιβόλως ἐρωτῆσαι τὸν ἐρωτῶντα· καὶ διὰ τοῦτο, ἄλλο μὲν καταφῆσαι αὐτὸν, ἄλλο δὲ λαβεῖν τὸν ἐρωτῶντα, καὶ ἀποφῆσαι ἐν τῷ συμπεράσματι· εἰ καὶ ὅτι μάλιστα ἔτυχεν ἐπὶ ταὐτὸν φέρων· ἄδηλον, εἰ ἐλήλεγκται· ἄδηλον γὰρ, εἰ ἀληθῆ λέγει νῦν.

εἰ δὲ δι-

εἰ δὲ διελὼν ἤρετο τὸ ὁμώνυμον, ἢ τὸ ἀμφίβολον, οὐκ ἂν ἄδηλος εἴη ὁ ἔλεγχος. 3 Ὅ, τ' ἐπιζητοῦσι νῦν μὲν ἧττον, πρότερον δὲ μᾶλλον οἱ ἐριστικοί, τὸ ἢ ναί, ἢ οὔ, ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐρωτώμενον, ἐγίνετ' ἄν. νῦν δὲ, διὰ τὸ μὴ καλῶς ἐρωτᾶν τοὺς πυνθανομένους, ἀνάγκη προσαποκρίνεσθαί τι τὸν ἐρωτώμενον, διορθοῦντα τὴν μοχθηρίαν τῆς ἐρωτήσεως. ἐπεὶ διελομένου γε ἱκανῶς, ἀνάγκη, ἢ ναί, ἢ οὔ, λέγειν τὸν ἀποκρινόμενον.

4 Εἰ δέ τις ὑπολήψεται τὸν κατὰ τὴν ὁμωνυμίαν ἔλεγχον εἶναι, τρόπον τινὰ οὐκ ἔσται διαφυγεῖν τὸ ἐλέγχεσθαι τὸν ἀποκρινόμενον. ἐπὶ γὰρ τῶν ὁρατῶν, ἀναγκαῖον ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι ὄνομα, καὶ ὃ ἀπέφησε, φῆσαι. 5 Ὡς γὰρ διορθοῦνταί τινες, οὐδὲν ὄφελος. οὐ γὰρ Κορίσκον φασὶν εἶναι μουσικὸν καὶ ἄμουσον· ἀλλὰ τοῦτον τὸν Κορίσκον, μουσικὸν καὶ τοῦτον τὸν Κορίσκον, ἄμουσον. ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται λόγος, τὸ τὸν Κορίσκον, τῷ τοῦτον τὸν Κορίσκον, μουσικὸν εἶναι· ὅπερ ἅμα φησί τε καὶ ἀπόφησιν. ἀλλ' ἴσως οὐ ταὐτὸ σημαίνει· οὐδὲ γὰρ ἐκεῖ τοὔνομα. ὥστε οὐδέν τι διαφέρει. 6 Εἰ δὲ τῷ μὲν, τὸ ἁπλῶς λέγειν ἀποδώσει, τῷ δὲ, προσθήσει τὸ τινά, ἢ τόνδε, ἄτοπον· οὐδὲν γάρ, μᾶλλον θατέρῳ· ὁποτέρῳ γάρ, οὐδὲν διαφέρει.

7 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπειδὴ ἄδηλος μέν ἐστιν ὁ μὴ διορισάμενος τὴν ἀμφιβολίαν, πότερον ἐλήλεγκται, ἢ οὐκ ἐλήλεγκται· δέδοται γὰρ ἐν τοῖς λόγοις τὸ διελεῖν· φανερὸν ὅτι τὸ μὴ διορίσαντα δοῦναι τὴν ἐρώτησιν, ἀλλὰ

Quod ſi *interrogans* diſtinctione adhibitâ interrogaſſet homonymum, vel ambiguum, non obſcurus eſſes elenchus.

3 Et quot litigioſi *interrogatores* nunc minùs requirunt, olim magis *requirebant*, vt *ſcilicet* interrogatus reſponderet aut Etiã, aut Non: *id* certè fieret. Nunc verò, quia non ſcitè interrogant, qui percontantur, neceſſe *eſt*, vt interrogatus adiiciat aliquid reſpõſioni, quo vitium interrogationis corrigat. nã ſi *interrogans* diſtinxiſſet ſufficienter, neceſſe *eſſet*, vt reſpondens vel Etiam, vel Non, diceret. 4 Si quis autem exiſtimet eum eſſe elẽchum, qui ſecundum homonymiã fit: nullo modo licebit reſpondenti effugere, quo minùs elencho redarguatur. in iis[a] enim, quæ cernuntur *oculis*, neceſſe *eſt* negare nomen quod affirmauit, aut affirmare quod negauit. 5 Vt enim corrigunt nonnulli, nihil prodeſt. aiunt enim *hi*, non Coriſcum eſſe muſicũ, & immuſicũ: ſed hunc Coriſcũ eſſe muſicum, & hunc Coriſcũ immuſicũ. Nam eadem erit oratio, Coriſcum *eſſe muſicũ*, & hunc Coriſcũ eſſe muſicum: quod quidem ſimul affirmat & negat, *qui reſpondet*. Sed fortaſſe non *vnum &* idẽ ſignificat *verbũ illud Hic Coriſcus*: quia nec illic *nomen* Coriſcus *vnã habebat ſignificationẽ*. itaque, *vtrùm Coriſcus, an Hic Coriſcus dicatur*, nihil intereſt. 6 Sin autem illi ſimpliciter loquendo attribuet, huic verò aliquem, vel hunc adiunget, abſurdum *erit*: quia non magis alteri inerit, *quàm alteri*: vtriuis enim *attribuatur*, nihil intereſt. 7 Verùm enimuerò quoniam incertum eſt, an is qui non diſtinxit amphiboliam, ſit conuictus elencho, necne: in diſputationibus namque conceſſum eſt diſtinguere: apparet, eum, qui non diſtinguit, ſed

[a] In rebus ſingularibus.

ſimpliciter concedit interrogationem, peccare. quocirca ſi non ipſe *reſpondens*, at certè *eius* oratio elencho refutatæ ſimilis eſt.

8 Sæpe autem accidit, vt qui ambiguitatẽ vident, diſtinguere cunctentur propter frequentiam eorum, qui talia proponunt, ne in omnibus videantur tergiuerſari: deinde, *ipſis* non putantibus ex eo pendere argumẽtationem, incidit paradoxum.

9 Quare, cùm ſit conceſſum diſtinguere, non *eſt* cunctandũ, vt antea[a] dictum fuit. 10 Niſi verò duas interrogationes pro vna quis acciperet, non fieret ex homonymia vel amphibolia paralogiſmus, ſed aut *eſſet verus* elẽchus, aut ne *quidem ſpeciem elenchi præ ſe ferret*. quid enim intereſt, vtrùm interrogetur, ſintne Callias & Themiſtocles muſici, an *ſub vno cõmuni nomine*, ſi ambobus inter ſe differentibus vnũ ſit nomen commune? nam ſi *nomen illud commune* plura ſignificat, quàm vnum: *certè qui eo eſt vſus*, plura interrogauit. Si[b] igitur non rectè petitur, vt ad duas interrogationes vna reſponſio ſumatur ſimpliciter: apparet, ad nihil homonymum reſpondendum eſſe ſimpliciter, ne quidem ſi in omnibus verum *ſit*, vt nonnulli putant. hoc enim idem valet, ac ſi interrogaretur, vtrũ Coriſcus & Callias ſint domi, an non *ſint* domi: ſiue adſint ambo, ſiue nõ adſint: quoniã vtroq; modo propoſitiones plures ſunt. nõ enim, ſi verè dicitur, ꝓpterea interrogatio vna *eſt*. nã poſſunt ſexcẽtę diuerſæ interrogationes alicui proponi, ad quas omnes verè poſſit reſpondere Etiã aut Non: verũtamen non *eſt ad illas omnes* vna danda reſpõſio: *ſic* enim tollitur diſputatio. hoc verò perinde eſt, ac

a Topic. lib. 8. cap. 7.

b Coniunge ca. 11. de Interpret. partic. 2.

ἁπλῶς, ἁμάρτημά ἐστιν. ὥστε κἂν εἰ μὴ αὐτός, ἀλλ' ὅ γε λόγος ἐληλεγμένῳ ὅμοιός ἐστι.

8 Συμβαίνει μέντοι πολλάκις ὁρῶντας τὴν ἀμφιβολίαν, ὀκνεῖν διαιρεῖσθαι διὰ τὴν πυκνότητα τῶν τὰ τοιαῦτα προτεινόντων, ὅπως μὴ πρὸς ἅπαν δοκῶσι δυσκολαίνειν· εἶτ', οὐκ ἂν οἰηθέντων παρὰ τοῦτο γενέσθαι τὸν λόγον, πολλάκις ἀπήντησε παράδοξον. 9 Ὥστε, ἐπεὶ δέδοται διαιρεῖν, οὐκ ὀκνητέον, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

10 Εἰ δὲ τὰ δύο ἐρωτήματα μὴ ἕν τις ποιεῖ ἐρώτημα, οὐδ' ἂν ὁ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ ἀμφιβολίαν ἐγίνετο παραλογισμός, ἀλλ' ἢ ἔλεγχος, ἢ οὔ. τί γὰρ διαφέρει ἐρωτῆσαι, εἰ Καλλίας μὲν καὶ Θεμιστοκλῆς μουσικοί εἰσιν; ἢ, εἰ ἀμφοτέροις ἓν ὄνομα ἦν, ἑτέροις οὖσιν; εἰ γὰρ πλείω δηλοῖ ἑνός, πλείω ἠρώτησεν. εἰ οὖν μὴ ὀρθόν, πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν ἀξιοῦν λαμβάνειν ἁπλῶς, φανερὸν ὅτι οὐδενὶ προσήκει τῶν ὁμωνύμων ἀποκρίνεσθαι ἁπλῶς, οὐδ' εἰ κατὰ πάντων ἀληθές, ὥσπερ ἀξιοῦσί τινες. οὐδὲν γὰρ τοῦτο διαφέρει, ἢ εἰ ἤρετο, Κορίσκος καὶ Καλλίας πότερον οἴκοι εἰσίν, ἢ οὐκ οἴκοι; εἴτε παρόντων ἀμφοῖν, εἴτε μὴ παρόντων· ἀμφοτέρως γὰρ πλείους αἱ προτάσεις. οὐ γάρ, εἰ ἀληθὲς εἰπεῖν, διὰ τοῦτο μία ἡ ἐρώτησις. ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ μυρία ἕτερα ἐρωτηθέντα ἐρωτήματα, ἅπαντα ναί, ἢ οὔ, ἀληθὲς εἶναι λέγειν· ἀλλ' ὅμως οὐκ ἀποκριτέον μιᾷ ἀποκρίσει· ἀναιρεῖται γὰρ τὸ διαλέγεσθαι. τοῦτο δ' ὅμοιον, ὡς

εἰ καὶ

εἰ καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα τεθείη τοῖς ἑτέροις. εἰ οὖν μὴ δεῖ πρὸς δύο ἐρωτήσεις μίαν ἀπόκρισιν διδόναι, φανερὸν ὅτι οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων τὸ ναὶ, ἢ οὔ, λεκτέον. 11 Οὐδὲ γὰρ ὁ εἰπὼν ἀποκέκριται, ἀλλ᾽ εἴρηκεν. ἀλλ᾽ ἀξιοῦταί πως ἐν τοῖς διαλεγομένοις, διὰ τὸ λανθάνειν τὸ συμβαῖνον. 12 Ὥσπερ οὖν εἴπομεν, ἐπειδήπερ οὐδ᾽ ἔλεγχοί τινες ὄντες, δοκοῦσιν εἶναι· κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ λύσεις δόξουσιν εἶναι, οὐκ οὖσαι λύσεις· ἃς δή φαμεν ἐνίοτε μᾶλλον δεῖν φέρειν, ἢ τὰς ἀληθεῖς ἐν τοῖς ἀγωνιστικοῖς λόγοις, καὶ τῇ πρὸς τὸ διττὸν ἀπαντήσει.

13 Ἀποκριτέον δὲ, ἐπὶ μὲν τῶν δοκούντων, τὸ ἔστω, λέγοντα· καὶ γὰρ οὕτως ἥκιστα γένοιτ᾽ ἂν παρεξέλεγχος. ἂν δέ τι παράδοξον ἀναγκάζηται λέγειν, ἐνταῦθα μάλιστα προσθετέον τὸ δοκεῖν· οὕτω γὰρ οὔτ᾽ ἔλεγχος, οὔτε παράδοξον ἂν γίνεσθαι δόξειεν.

14 Ἐπεὶ δὲ, πῶς αἰτεῖται τὸ ἐν ἀρχῇ, δῆλον· οἴονται δὲ πάντες, ἂν ᾖ σύνεγγυς, ἀναιρετέον, καὶ μὴ συγχωρητέον εἶναι ἔνια, ὡς τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτοῦντος· ὅταν τι τοιοῦτον ἀξιοῖ τις, ὃ ἀναγκαῖον μὲν συμβαίνειν ἐκ τῆς θέσεως, ᾖ δὲ ψεῦδος, ἢ ἄδοξον, ταὐτὸ λεκτέον, τὰ γὰρ ἐξ ἀνάγκης συμβαίνοντα, τῆς αὐτῆς εἶναι θέσεως δοκεῖ. 15 Ἔτι, ὅταν τὸ καθόλου μὴ ὀνόματι ληφθῇ, ἀλλὰ παραβολῇ, λεκτέον ὅτι οὐχ ὡς ἐδόθη, οὐδ᾽ ὡς προὔτεινε, λαμβάνει. καὶ γὰρ παρὰ τοῦτο γίνεται πολλάκις ἔλεγχος. 16 Ἐξειργομένοις δὲ τούτων, ἐπὶ τὸ μὴ καλῶς δεδεῖχθαι πο-

ſi *rebus* diuerſis idem nomẽ poſitum eſſet. Ergo ſi non oportet ad duas interrogationes vnam reſponſionẽ dare: perſpicuũ *eſt*, etiam in homonymis non *eſſe* dicendũ Etiã, vel Non. 11 Non enim qui *id* dixit, reſpondit[a], ſed locutus eſt. *Hoc* tamen probatur quodammodo in diſſerẽtibus[b]: quia nõ apparet, quod inde ſequitur. 12 Sicut igitur diximus: quia videntur quidã elenchi eſſe, qui nõ ſunt: eodẽ modo etiã ſolutiones *quædam* videbũtur eſſe, quæ nõ erunt: quas ſcilicet dicimus interdũ eſſe afferendas protiùs, quàm veras, in contentioſis diſputationib[9], & cùm *paralogiſmo* ex duplicitate *ducto* occurritur. 13 Porrò[c] autẽ in reſpondẽdo ad ea quæ *vera* videntur, dicẽdũ, Eſto: ſic enim minimè fiet parexelenchus[d]. At ſi *quis* aliquod paradoxũ cogatur dicere, hîc maximè adiungẽdũ *reſponſioni verbum* Videri. ſic enim neq; elenchus, neque paradoxũ effici videbitur. 14 Quia[e] verò manifeſtũ *eſt*, quomodo poſtuletur *quæſitum* initio *propoſitũ*: ac omnes id *poſtulari* putant, ſi *quæſito* proximũ ſit *quod petitur idcirco* tollenda ſunt, non cõcedenda nonnulla, quaſi *quæſitum* initio *propoſitũ interrogator* petat: & cùm tale *quid* poſtulat aliquis, qđ neceſſariò quidem cõſequitur ex theſi, falſum autem eſt, vel inopinabile; dicẽdũ *eſt eſſe* idẽ *quod quæſitum*. nam quæ neceſſariò conſequuntur, ipſius theſis *partes* videntur. 15 Præterea[f], cùm vniuerſale non nomine[g], ſed *ſimilitudinis* collatione ſumptũ fuerit: dicendum *eſt*, *aduerſariũ*, non vt datum fuit, nec vt *ipſe* propoſuit, *id* ſumere *in concluſione*: quia propter hoc ſæpe fit elenchus. 16 Qui verò his *reſponſionibus* excludũtur[h], ad *id* confugere debent, *vt* non rectè probatũ eſſe *contendant*, oc-

a Quia id ad quod reſpondit, nihil eſt. etenim reſpondit quaſi ad vnã rẽ: quod autẽ eſt homonymũ, vel ambiguũ, non eſt vna res, ſed vnum nomem, res multæ.

b Per ignorantiam laudantur diſputantes, quaſi bene reſpondeant, cùm ſimpliciter reſpondent.

c *Secundũ præceptum.*

d Sophiſticus elenchus.

e *Tertium præceptum.*

f *Quartum præceptum.*

g Quia non habet cõmune nomen: vt quod attribuitur oſſi, ſpinæ & ſepiæ.

h *Quintum præceptum.*

currendo ſecũndum traditam *ſyllogiſmi & elenchi* definitionem. 17 Sanè [a] cùm nomina propriè accipiuntur, neceſſe *eſt* reſpõdere vel ſimpliciter, vel per diſtinctionem, 18 Sed *quod ad ea* quæ *tacitè* ſubintelligentes ponim[us]: veluti quæ nõ perſpicue, ſed deminutè interrogantur: hinc ſæpe accidit elẽchus. vtputà, Quòd eſt Athenienſium, eſtne poſſeſſio Athenienſium? vtique. ſimiliter autem & in aliis *dicendum*: at enim *nónne* homo (*vt Græci loquuntur*) eſt animalium? etiam. homo igitur *eſt* animalium poſſeſſio. nam hominem ideo *Græca phraſi* dicimus eſſe animalium, quia eſt animal: & Lyſandrum *eſſe* Lacedæmoniorum, quia *eſt* Lacedæmonius. Patet igitur, vbi obſcurum eſt quod proponitur, non *eſſe* concedendũ ſimpliciter. 19 Cùm[b] autem duo[c] ſunt *ita inter ſe affecta, vt* ſi alterũ[d] ſit, alterũ[e] quoque neceſſariò eſſe videatur: *contrà* verò ſi hoc ſit, non *ſit* neceſſariò *&* illud: *tunc* qui interrogatur, vtrum *eorum eſſe putet*, *id* dare debet, quod minùs *latè patet*[f]: quia difficilius *eſt* concludere ex multis[g].

20 Si[h] quis autem inde argumentetur, quòd alteri *eſt aliquid* contrarium, alteri nõ eſt: *etiamſi* ratio vera ſit, *tamen* dicere *oportet eſſe quidem etiam* alterius contrarium, ſed nomen *ei*[i] non eſſe poſitum. 21 Quia[k] verò ex iis, quæ multi dicunt, nonnulla *ſunt eiuſmodi*, *vt* ſi quis *illa* non admittat, *eum* falsò reſpondere autument: quædam verò *talia* non *ſunt*, vt ea de quibus in vtramque partem ſunt opiniones *contrariæ*: (vtrùm enim corruptibilis, an incorruptibilis ſit animantium anima, non eſt exploratum multis) in quibus igitur incertum eſt, vtro modo dici ſolet, quod *ita* proponitur, *vt quæratur* vtrum *reſpondenti videatur*, quales *ſunt*, quæ ſententiæ *appellantur*: (nã ſententias[l] appellant

a Sextum præceptum.

Septimum præceptum.

c Vt propoſitio vniuerſalis, & propoſitio particularis.

d Propoſitio vniuerſalis, vt oppoſitorum eadẽ eſt ſcientia.

e Propoſitio particularis, vt ſalubris & inſalubris eadem eſt ſcientia.

f Debet potiùs concedere propoſitionem particularem, quàm vniuerſalem.

g Id eſt, particularibus.

h Octauum præceptum.

i Contrario.

k Nonum præceptum.

l Sententia quid.

ῥητέον, ἀπαντῶντα κατὰ τὸν εἰρημένον διορισμόν. 17 Ἐν μὲν οὖν τοῖς κυρίως λεγομένοις ὀνόμασιν, ἀνάγκη ἀποκρίνεσθαι, ἢ ἁπλῶς, ἢ διαιρούμενον. 18 Ἃ δὲ συνυπονοοῦντες τίθεμεν, οἷον ὅσα μὴ σαφῶς, ἀλλὰ κολοβῶς ἐρωτᾶται, παρὰ τοῦτο συμβαίνει ὁ ἔλεγχος. οἷον, ἆρα ὃ ἂν ᾖ Ἀθηναίων, κτῆμά ἐστιν Ἀθηναίων; ναί. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ἀλλὰ μὴν ὁ ἄνθρωπος, ἐστὶ τῶν ζώων; ναί. κτῆμα ἄρα ὁ ἄνθρωπος τῶν ζώων. τὸν γὰρ ἄνθρωπον, τῶν ζώων εἶναι λέγομεν, ὅτι ζῷόν ἐστι· καὶ Λύσανδρον τῶν Λακώνων, ὅτι Λάκων. δῆλον οὖν, ὡς ἐν οἷς ἀσαφὲς τὸ προτεινόμενον, οὐ συγχωρητέον ἁπλῶς. 19 Ὅταν δὲ, δυοῖν ὄντοιν, θατέρου μὲν ὄντος, ἐξ ἀνάγκης θάτερον εἶναι δοκῇ· θατέρου δὲ, τοῦτο μὴ ἐξ ἀνάγκης, ἐρωτώμενον πότερον, δεῖ τὸ ἔλαττον διδόναι· χαλεπώτερον γὰρ συλλογίσασθαι ἐκ πλειόνων.

20 Ἐὰν δὲ ἐπιχειρῇ, ὅτι τῷ μὲν ἐστὶν ἐναντίον τῷ δὲ, οὐκ ἔστιν· ἂν ὁ λόγος ἀληθὴς ᾖ, ἐναντίον φάναι, ὄνομα δὲ μὴ κεῖσθαι τοῦ ἑτέρου.

21 Ἐπεὶ δὲ ἔνια μὲν, ὧν λέγουσιν οἱ πολλοὶ, τὸν μὴ συγχωροῦντα, ψεύδεσθαι ἂν φαῖεν· ἔνια δὲ οὔ· οἷον, ὅσα ἀμφιδοξοῦσι (πότερον γὰρ φθαρτὴ ἢ ἄφθαρτος ἡ ψυχὴ τῶν ζώων, οὐ διώρισται τοῖς πολλοῖς) ἐν οἷς οὖν ἄδηλον, ποτέρως εἴωθε λέγεσθαι τὸ προτεινόμενον πότερον, ὡς αἱ γνῶμαι (καλοῦσι γὰρ γνώμας,

καὶ τὰς

καὶ τὰς ἀληθεῖς δόξας, καὶ τὰς ὅλας ἀποφάνσεις, ὡς ἡ διάμετρος, ἀσύμμετρος) ἔτι οὗ τἀληθὲς ἀμφιδοξεῖται, μάλιστα μεταφέρων ἄν τις λανθάνοι τὰ ὀνόματα περὶ τούτων. διὰ μὲν γὰρ τὸ ἄδηλον εἶναι, ποτέρως ἔχει τὸ ἀληθές, οὐ δόξει σοφίζεσθαι· διὰ δὲ τὸ ἀμφιδοξεῖν, οὐ δόξει ψεύδεσθαι· ἡ δὲ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον ἀνεξέλεγκτον. 22 Ἔτι, ὅσα ἄν τις προαισθάνηται τῶν ἐρωτημάτων, προενστατέον, καὶ προαγορευτέον· οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸν πυνθανόμενον κωλύσειεν.

& veras opiniones, & vniuerſas enunciationes, vt, diameter non habet communem menſuram) & præterea de cuius veritate in vtramque partem ſunt opiniones: in his (*inquam*) *omnibus* nomina transferens[a], maximè latére poterit. nam quia incertū eſt, vtro modo veritas habeat, non videbitur ſophiſticè cauillari: & quia in vtramq; partem ſunt opiniones, non videbitur falsò reſpondere: trāſlatio verò efficiet, ne oratio poſſit elencho redargui. 22 Præterea[b] quaſcunque interrogationes quis præſenſerit, *illis*, ante*quàm dicantur*, debet obiicere, ac prædicere: ſic enim maximè percontantem impediet.

a Vtputà ſi aduerſarius probauit mundum nō eſſe æternum, ipſe dicat ſe aſſerere cœlum eſſe æternum.

b *Decimum præceptum.*

De vera ſolutione. Cap. XVIII.

1 De negatione, vel diſtinctione. 2 De falſitate propoſitionum, & concluſionis. 3 De methodo reſpondendi.

Ἐπεὶ δ' ἐστὶν ἡ μὲν ὀρθὴ λύσις, ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ, παρ' ὁποίαν ἐρώτησιν συμβαίνει τὸ ψεῦδος· ὁ δὲ ψευδὴς συλλογισμὸς λέγεται διχῶς· ἢ γὰρ εἰ συλλελόγισται ψευδῶς, ἢ εἰ μὴ ὢν συλλογισμὸς, δοκεῖ εἶναι συλλογισμός· εἴη ἂν ἥτε εἰρημένη νῦν λύσις, καὶ ἡ τοῦ φαινομένου συλλογισμοῦ, παρὰ τί φαίνεται τῶν ἐρωτημάτων διόρθωσις. ὥστε συμβαίνει, τῶν λόγων τοὺς μὲν συλλελογισμένους ἀνελόντα, τοὺς δὲ φαινομένους διελόντα, λύειν.

2 Πάλιν, ἐπεὶ τῶν συλλελογισμένων λόγων, οἱ μὲν, ἀληθές· οἱ δὲ, ψευδὲς ἔχουσι τὸ συμπέρασμα. τοὺς μὲν κατὰ τὸ συμπέρασμα ψευδεῖς, διχῶς ἐνδέχεται λύειν· καὶ γὰρ τῷ ἀνελεῖν τι τῶν ἠρωτημένων, καὶ τῷ δεῖξαι

QVoniam[c] autem recta ſolutio eſt patefactio falſi ſyllogiſmi, *docendo* ex qua interrogatione falſum efficiatur: falſus autē ſyllogiſmus dicitur bifariā; nempe ſi aut falsò concluſum eſt[d], aut ſi, cū nō ſit ſyllogiſmus, videatur eſſe ſyllogiſmus[e]: erit vtique & quæ nunc dicta eſt ſolutio, & eius qui ſyllogiſmus videtur, correctio *docens*, ob quam interrogationem *falsò* videatur *eſſe ſyllogiſmus*. Vnde fit, vt argumentationes cōcludentes, negatione: quę autē *concludere* videntur, diſtinctione ſoluantur.

2 Rurſus quia concludentiū argumentationum aliæ veram, aliæ falſam concluſionem habēt: eæ quidem, quarum falſa eſt concluſio, dupliciter ſolui poſſunt; nempe & tollēdo aliquam interrogationem, & oſtendendo

CAP. III.

c Si vitium argumentationis conſiſtat in materia, reſpondendum eſt per negationem: ſi in forma, per diſtinctionem.

d Hic dicitur peccare in materia.

e Hic dicitur peccare in forma.

non ita ſe habere, concluſionem. quæ verò propoſitiones falſas habent[a], tantummodò tollendo aliquam *interrogationẽ ſolui poſſunt*: quandoquidem concluſio vera *eſt*. 3 Quocirca qui argumentationem ſoluere volũt, primùm conſiderare debent, cõcluſeritne, an vi concludẽdi careat: deinde, vtrùm concluſio vera *ſit*, an falſa: vt vel diſtinguendo, vel tollendo ſoluamus: tollendo, inquam, aut hoc, aut illo modo, ſicut antea dictum fuit. 4 Plurimùm autem intereſt, vtrùm quis interrogatus, an non *interrogatus* ſoluat argumentationem. nam ſtatim proſpicere[b], difficile *eſt*: per otium autem videre, facilè.

a Id eſt, quæ ex falſis propoſitionibus verũ concludunt.

b Ex tempore ſoluere.

τὸ συμπέρασμα ἔχον οὐχ οὕτω. τοὺς δὲ κατὰ τὰς προτάσεις, πρὸς ἀνελεῖν τι μόνον. τὸ γὰρ συμπέρασμα, ἀληθές.

3 Ὥστε τοῖς βουλομένοις λύειν λόγον, πρῶτον μὲν σκεπτέον, εἰ συλλελόγισται, ἢ ἀσυλλόγιστος· εἶτα, πότερον ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, ἢ ψεῦδος· ὅπως ἢ διαιροῦντες, ἢ ἀναιροῦντες λύωμεν· καὶ ἀναιροῦντες, ἢ ὧδε, ἢ ὧδε, καθάπερ ἐλέχθη πρότερον.

4 Διαφέρει δὲ πλεῖστον, ἐρωτώμενόν τε, καὶ μή, λύειν λόγον· τὸ μὲν γὰρ προϊδεῖν, χαλεπόν· τὸ δὲ κατὰ σχολὴν ἰδεῖν, ῥᾷδιον.

De ſolutione captionum, quæ ex homonymia, vel amphibolia ducuntur. Cap. XIX.

1 Multiplicem ſignificationem vel in concluſione ineſſe, vel in propoſitionibus. 2 Quomodo captio ſoluenda ſit, cùm multiplicitas ineſt in concluſione, 3 vel in propoſitionibus. 4 Generale præceptum, vt multiplicitas ſtatim diſtinguatur, 6 & vt reſpondens dicat ſophiſtam non probaſſe contrarium re ipſa, ſed verbo tenus.

ELenchorum igitur, qui ex homonymia & amphibolia *ducuntur*, alij habent aliquam interrogationem plura ſignificantem, alij concluſionem multifariam acceptam. vt in *captione illa*, σιγῶντα λέγειν, concluſio duplex *eſt*[c]. in *hac* verò, eum qui ſcit, non ſimul ſcire, (vt in hac *argumentatione*, Qui[d] ſcit dicere, aut facere, illud quoque ſimul ſcit, quod dicit, aut facit: atqui hic ſcit dicere *carmina* iambica: hic igitur ſimul ſcit etiam iambica) vna interrogatio[e] *eſt* ambigua. ac quod duplex *eſt*, aliàs eſt *verum*, aliàs nõ eſt *verũ*: quod enim *eſt* duplex, partim ſignificat quod eſt, partimquod nõ eſt.

c Id eſt, hæc concluſio σιγῶντα λέγειν, eſt ambigua.

d Hæc propoſitio eſt anceps quoniam attributum ambiguũ eſt, aut enim ſignificat aliquem ſcire quid dicat, aut perfectã habere cognitionẽ eius quod dicit. in priori ſignificatione propoſitio eſt vera, in altera eſt falſa.

e Maior propoſitio.

Τῶν μὲν οὖν παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν καὶ τὴν ἀμφιβολίαν ἐλέγχων, οἱ μὲν ἔχουσί τι τῶν ἐρωτημάτων πλείω σημαῖνον· οἱ δὲ, τὸ συμπέρασμα πολλαχῶς λεγόμενον· οἷον, ἐν μὲν τῷ σιγῶντα λέγειν, τὸ συμπέρασμα, διττόν. ἐν δὲ τῷ μὴ συνεπίστασθαι τὸν ἐπιστάμενον, (ὡς ἐπὶ τοῦδε, ὁ ἐπιστάμενος λέγειν, ἢ πράττειν, καὶ ἐκεῖνο συνεπίσταται ὃ λέγει, ἢ πράττει· οὗτος δὲ ἐπίσταται λέγειν ἰαμβεῖα· οὗτος ἄρα συνεπίσταται καὶ τὰ ἰαμβεῖα) ἓν τῶν ἐρωτημάτων, ἀμφίβολον, καὶ τὸ διττὸν, ὅτε μέν ἐστι, ὅτε δὲ οὐκ ἔστι· ἀλλὰ σημαίνει τὸ διττὸν, τὸ μὲν, ὂν τὸ δὲ, οὐκ ὄν.

2 Ὅσοις

2 Ὅσοις μὲν οὖν ἐν τῷ τέλει τὸ πλεοναχῶς, ἂν μὴ προσλάβῃ τὴν ἀντίφασιν, οὐ γίνεται ἔλεγχος· οἷον, ἐν τῷ τυφλὸν ὁρᾶν· ἄνευ γὰρ ἀντιφάσεως οὐκ ἦν ἔλεγχος. 3 Ὅσοις δὲ ἐν τοῖς ἐρωτήμασιν, οὐκ ἀνάγκη προαποφῆσαι τὸ διττόν· οὐ γὰρ πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ὁ λόγος.

4 Ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν τὸ διπλοῦν, καὶ ὄνομα, καὶ λόγον οὕτως ἀποκριτέον, ὅτι ἔστιν ὡς ναί, ἔστι δ' ὡς οὔ. ὥσπερ τὸ σιγῶντα λέγειν, ὅτι ἔστιν ὡς ναί, ἔστι δ' ὡς οὔ. καὶ τὰ δέοντα πρακτέον, ἔστιν ἅ, ἔστι δὲ ἃ οὔ· τὰ γὰρ δέοντα, λέγεται πολλαχῶς. ἐὰν δὲ λάθῃ, ἐπὶ τέλει προστιθέντα τῇ ἐρωτήσει, διορθωτέον· ἔστιν ἄρα σιγῶντα λέγειν. οὔ· ἀλλὰ τόνδε σιγῶντα.

5 Καὶ ἐν τοῖς ἔχουσι δὲ τὸ πλεοναχῶς ἐν ταῖς προτάσεσιν, ὁμοίως. οὐκ ἄρα συνεπίστανται, ὅ, τι ἐπίστανται. ναί· ἀλλ' οὐχ οἱ οὕτως ἐπιστάμενοι· οὐ γὰρ ταυτόν ἐστιν, ὅτι οὐκ ἔστι συνεπίστασθαι, καὶ ὅτι τοὺς ὡδὶ ἐπισταμένους οὐκ ἔστιν. 6 Ὅλως τε μαχητέον, κἂν ἁπλῶς συλλογίζηται, ὅτι οὐχ ὃ ἔφησεν ἀπέφησε πρᾶγμα, ἀλλὰ ὄνομα· ὥστε οὐκ ἔλεγχος.

2 Quib[9] igitur in fine[a] *ineſt* multiplicitas, niſi *opponẽs* adſumpſerit contradictionem, non fit elẽchus: vt in *captione illa*, cæcũ videre[b]: quia ſine contradictione non erat elenchus. 3 Quibus verò *multiplicitas ineſt* in interrogationibus[c], *in his* non *eſt* neceſſe prius[d] negare quod duplex *eſt*: quia non ad hoc, ſed ex hoc *extruitur* argumentatio. 4 Initiò[e] igitur, *cùm* duplex *eſt* nomẽ & oratio, ſic reſpondendũ, partim eſſe, partim non eſſe. vtputà σιγῶντα λέγειν, vno modo eſſe verũ, altero falſum. & facienda *eſſe* τὰ δέοντα, de his verè *dici*, de illis falsò: quia τὰ δέοντα multis modis dicuntur. Sin *ab initio multiplicitas* lateat, ad extremum adiectione interrogatio *eſt* corrigenda: Eſt igitur *verum*, σιγῶντα λέγειν. minimè: ſed τόνδε σιγῶντα.

5 Sed & in iis quæ multiplicitatem habent in propoſitionibus, ſimiliter *eſt faciendum: veluti*[f], Non igitur ſimul ſciunt, quod ſciunt. vtique: ſed non qui ita ſciunt. neque enim *hæc* idem valẽt: non accidere, vt *qui ſciunt*, ſimul ſciant: & non accidere, vt qui ita ſciunt; *ſimul ſciant*. 6 Et omnino pugnare debet *Reſpõdens*, etiam ſi *aduerſarius* ſimpliciter concluſerit, *ac dicere* non rem à ſe affirmatam, ſed nomen *eum* negaſſe: ideóque non *eſſe* elenchum.

a In concluſione.

b In noſtra theſi dicitur cæcus non videre: in concluſione ſophiſtæ dicitur cæcus videri. nam in hac *cæcum*, eſt accuſatiuus patiens, in illa accuſatiuus agens.

c In propoſitionibus.

d Priùs quã diſtinguatur.

e Coniũge cap. 17. part. 7. & Topic. lib. 8. cap. 7. partic. 3. & 4.

f Hoc exemplũ repetitur ex partic. 1. vbi poſita eſt integra argumentatio.

De ſolutione captionum ex compoſitione, & diuiſione.

Cap. XX.

1 Generale præceptum vt dicatur id, quod concluſioni ſophiſticæ repugnat. 2. Exemplum vnum, & alterum. 3 Collatio huius fallaciæ cum amphibologia. 4 Eos errare, qui omnes locos ſophiſticos referunt ad multiplicitatem. 5 Ratio ſoluendi ſophiſmatis. 6.7.8.9.10. Varia exempla. 11 Praua quorundam ſolutio 12 reiicitur.

PErſpicuũ etiam *eſt*, quomodo ſoluendæ ſint *argumentationes*, quæ ex compoſitione & diuiſione *ducuntur*. nam ſi diuiſa & compoſita oratio diuerſá habet ſignificationem, *id in ſolutione eſt* dicendum [a]; quod concluſioni [b] repugnat. 2 Sunt autem omnes eiuſmodi argumentationes ex compoſitione & diuiſione: Num quo tu vidiſti hunc vapulantem, eo hic vapulauit [c]? & quo vapulauit, eo tu vidiſti [d]? 3 Habet ſanè *hæc fallacia* aliquid ãbiguæ interrogationis: ſed nihil minùs eſt ex compoſitione. neque enim duplex eſt, quod *ſumitur* ex diuiſione: quia nõ eadẽ oratio efficitur, *cùm eſt* diuiſa, *quæ antè erat coniuncta*. niſi & ὄρος [e] & ὅρος [f], cum accẽtu [g] prolata, accipiuntur diuerſis modis: ſed in ſcriptis idem *eſt* nomen, quando iiſdem elemẽtis ſcriptũ eſt, & eodem modo. & illîc igitur notæ eædẽ fiunt: ſed quę pronunciantur, *ſunt* diuerſa. Quare duplex nõ *eſt*, quod ex diuiſione *ſumitur*. 4 Perſpicuũ quoque *eſt*, non omnes elenchos *ſumi* ex multiplicitate, vt nonnulli autumant. 5 Diſtinguere igitur debet, qui reſpondet. non enim idẽ *valet*, ſi quis dicat *aliquem* videre oculis, vapulantem: & ſi dicat videre, oculis vapulantem. 6 *Huc referatur* & Euthydemi ratio [h], Num vidiſti tu nunc [i] ſtantes in Piræo triremes in Sicilia exiſtens? 7 Et rurſus, Nũ [k] poteſt bon' cùm ſit ſutor prau' eſſe? atqui poteſt aliquis, cùm ſit bonus ſutor, prauus eſſe: proinde ſutor prauus. 8 *Item*, Num quorum bonæ *ſunt* ſcientiæ, *ea ſunt* bona mathemata? ſed mali bonum *eſt* mathema [l]: malum igitur *eſt* bonum mathema.

a A reſpõdente.
b Sophiſtæ.
c Supple, atqui oculis vidiſti vapulantem, ergo oculis vapulauit.
d Supple, atqui baculo vap la-uit, ergo baculo vidiſti.
e Mons.
f Terminus, vel definitio.
g Cum ſpiritu tenui, & adſpirato.
h Quę attingitur etiã Rhetor. lib. 2. cap. 24.
i *Nunc* aduerbiũ coniungi poteſt vel cum verbo *vidiſti*, vel cum verbo *ſtantes*, & ſequentib. vide commentarium.
k Ita vel quæritur an bonus poſſit eſſe ſutor prauus, vel an bonus ſutor poſſit eſſe prauus.
l Id eſt, didicita, ſi ita loqui liceret. mathema vocatur id quod diſcitur. quatenus diſcitur.

ΦΑνερὸν δὲ καὶ τοὺς παρὰ τὴν σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν πῶς λυτέον· ἐὰν γὰρ διαιρούμενος καὶ συντιθέμενος ὁ λόγος, ἕτερον σημαίνῃ, συμπεραινομένου τοὐναντίον λεκτέον. 2 Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι, παρὰ σύνθεσιν καὶ διαίρεσιν· ἆρ' ᾧ εἶδες σὺ τοῦτον τυπτόμενον, τούτῳ ἐτύπτετο οὗτος; καὶ ᾧ ἐτύπτετο, τούτῳ σὺ εἶδες;

3 Ἔχει μὲν οὖν τι καὶ τῶν ἀμφιβόλων ἐρωτημάτων· ἀλλ' ἔστι παρὰ σύνθεσιν· οὐ γάρ ἐστι διττὸν, τὸ παρὰ τὴν διαίρεσιν· οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς λόγος γίνεται διαιρούμενος· εἴπερ μὴ καὶ τὸ ὄρος καὶ ὅρος τῇ προσῳδίᾳ λεχθέντα, σημαίνει ἕτερον. ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς γεγραμμένοις ταὐτὸν ὄνομα, ὅταν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων γεγραμμένον ᾖ, καὶ ὡσαύτως. κἀκεῖ δὴ τὰ παράσημα ποιοῦνται· τὰ δὲ φθεγγόμενα, οὐ ταὐτά. ὥστε οὐ διττὸν, τὸ παρὰ διαίρεσιν.

4 Φανερὸν δὲ καὶ, ὅτι οὐ πάντες οἱ ἔλεγχοι, παρὰ τὸ διττὸν, καθάπερ τινές φασι. 5 Διαιρετέον οὖν τῷ ἀποκρινομένῳ. οὐ γὰρ ταὐτὸν, εἰπεῖν ἰδεῖν τοῖς ὀφθαλμοῖς, τυπτόμενον· καὶ τὸ φάναι ἰδεῖν, τοῖς ὀφθαλμοῖς τυπτόμενον.

6 Καὶ ὁ Εὐθυδήμου λόγος, ἆρ' οἶδας σὺ νῦν οὔσας ἐν Πειραιεῖ τριήρεις ἐν Σικελίᾳ ὤν;

7 Καὶ πάλιν, ἆρ' ἔστιν ἀγαθὸν ὄντα σκυτέα μοχθηρὸν εἶναι; εἴη δ' ἄν τις, ἀγαθὸς ὢν σκυτεὺς, μοχθηρός· ὥστε σκυτεὺς μοχθηρός.

8 Ἆρ' ὧν αἱ ἐπιστῆμαι σπουδαῖαι, σπουδαῖα τὰ μαθήματα; τοῦ δὲ κακοῦ σπουδαῖον τὸ μάθημα· σπουδαῖον ἄρα μάθημα, τὸ κακόν.

ἀλλὰ

ἀλλὰ μὴν τὸ κακὸν, καὶ μάθημα, καὶ κακόν· ὥστε κακὸν μάθημα, τὸ κακόν. 9 Ἆρ' ἀληθὲς εἰπεῖν νῦν ὅτι σὺ γέγονας; γέγονας ἄρα νῦν. ἢ ἄλλο σημαίνει διαιρεθέν; ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν νῦν, ὅτι γέγονας· ἀλλ' οὐ, νῦν σὺ γέγονας. 10 Ἆρ' ὡς δύνασαι, καὶ ἃ δύνασαι, οὕτως καὶ ταῦτα ποιήσαις ἄν; οὐ κιθαρίζων δὲ ἔχεις δύναμιν τοῦ κιθαρίζειν· κιθαρίσαις ἂν ἄρα οὐ κιθαρίζων. ἢ οὐ τούτου ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ οὐ κιθαρίζων κιθαρίζειν· ἀλλ' ὅτε οὐ ποιεῖ, τοῦ ποιεῖν; 11 Λύουσι δὲ τοῦτό τινες καὶ ἄλλως. εἰ γὰρ ἔδωκεν ὡς δύναται ποιεῖν, οὔ φασι συμβαίνειν μὴ κιθαρίζοντα κιθαρίζειν. οὐ γὰρ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν, δέδοσθαι ποιήσειν· οὐ ταὐτὸν δ' εἶναι τὸ ὡς δύναται, καὶ πάντως ὡς δύναται ποιεῖν. 12 Ἀλλὰ φανερὸν, ὅτι οὐ καλῶς λύουσι. τῶν γὰρ παρὰ ταὐτὸν λόγων ἡ αὐτὴ λύσις· αὐτὴ δ' οὐχ ἁρμόσει ἐπὶ πάντας, οὐδὲ πάντως ἐρωτωμένους· ἀλλ' ἔστι πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, οὐ πρὸς τὸν λόγον.

atqui malum, & mathema *eſt*, & malum: malum igitur *eſt* malum mathema. 9 Numquid [a] verè dicitur nunc te natum eſſe? natus igitur es nunc. An aliud ſignificat diuiſum, *quàm cõiunctum*? verè enim dicitur nunc, te natum eſſe: ſed non verè dicitur, nunc te natum eſſe. 10 Num quomodo potes, & quæ potes, hæc & eo modo vtique feceris? atqui non pulſans citharam, præditus es facultate pulſandi citharam: ergo citharam pulſaueris, citharam non pulſans. An non hac præditus eſt facultate, vt non pulſans pulſet citharam: ſed quando *hoc* non facit, *habet facultatem* faciendi? 11 Soluunt autem nonnulli & aliter hoc *ſophiſma*. nam ſi *reſpondens* cõceſſit *ſe facturum* quomodo facere poteſt: negant *inde* ſequi, vt non pulſans citharam pulſet: quia non quocumq; modo facere poteſt, conceſſit ſe facturum: ne idem valet, quomodo poteſt, & quocumq; modo poteſt facere. 12 Sed apparet *eos* non rectè ſoluere. nam argumentationum, quæ ex eodem *loco* ſumuntur, eadem *eſt* ſolutio: hæc verò non conueniet omnibus *eiuſdem generis argumentationibus*, nec quouis modo interrogatis: ſed eſt ad interrogantem, non ad argumentationem *accommodata ſolutio*.

a Vel dicitur, te nunc natũ: vel, nunc dicitur te natum.

De ſolutione captionum ex accentu.

Cap. XXI.

1 *Hanc captionem rarò fieri. Exemplum.* 2 *Solutio.*

ΠΑρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν, λόγοι μὲν οὐκ εἰσὶν, οὔτε τῶν γεγραμμένων, οὔτε τῶν λεγομένων· πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι γένοιντ' ἂν, οἷον οὗτος ὁ λόγος· ἆρά γέ ἐστι τὸ οὗ καταλύεις οἰκία; ναί. οὐκοῦν τὸ οὐ καταλύεις, τοῦ καταλύεις ἀπόφασις;

EX accentu verò argumentationes non ſunt, neq; in ſcriptis, neque in pronunciatis: niſi paucæ quædam fiant, vt hæc argumẽtatio: Eſtne τὸ οὗ καταλύεις [b], domus? certè. nónne τὸ οὐ καταλύεις [c], *eſt* negatio τοῦ καταλύεις?

b Vbi habitas.
c Non habitas, vel non commoraris, non diſſoluis.

etiam. dixeras autem *τὸ οὐ καταλύεις*, eſſe domum: domus igitur *eſt* negatio. 2 Quomodo autem ſoluēdæ *ſint huiuſmodi captiones*, manifeſtum *eſt*: quoniam illud *ου*, non idem ſignificat, cùm acutiùs, & cùm grauiùs profertur.

καί. ἔφησας δ᾽ εἶναι τὸ οὐ καταλύεις, οἰκίαν· ἡ οἰκία ἄρα, ἀπόφασις.

2 Ὡς δὲ λυτέον, δῆλον· οὐ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει, τὸ μὲν, ὀξύτερον· τὸ δὲ, βαρύτερον ῥηθέν.

De ſolutione captionum, quæ ducuntur ex figura dictionis. Cap. XXII.

1 De ratione ſoluendi hæc ſophiſmata. 2 Exemplum primum, 3 ſecūdum. 4 Impugnatur praua ſolutio. 5 Exemplum tertium, 5 quartum, 7 quintum, ſextum. 8, 9, 10, 11. Impugnantur praua quædam ſolutiones. 11 Exemplum ſeptimum, 13 octauum, 14 nonum, 15 decimum, 16 vndecimum, 17 duodecimum.

PAtet etiam, quomodo *ſit* occurrendum argumentationibus ex eo *ductis*, quòd eodē modo dicuntur, quæ non eadem *ſunt*: quandoquidē tenemus genera categoriarū. nā ille quidem interrogatus conceſſit non eſſe quidpiam eorum quæ eſſentiam ſignificant: hic verò probauit eſſe quidpiam eorum quæ *referuntur* ad aliquid, vel *ſunt in* quātorum *numero*, ac videntur eſſentiā ſignificare propter *ſimilē* dictionem. 2 Vt in hac argumētatione: Accidítne idem ſimul facere & feciſſe? nequaquam. atqui eādem rem & ſecundum idē ſimul videre[a] & vidiſſe contingit. 3 Eſtne aliquid facere & pati? minimè. quin hæc, *τέμνεται, καίεται, αἰσθάνεται, id eſt, ſecatur, vritur, ſentit*, ſimiliter efferuntur, & omnia pati quiddam ſignificant. rurſus *λέγειν, τρέχειν, ὁρᾶν, id eſt, dicere, currere, videre*, ſimili inter ſe modo dicuntur. atqui *τὸ ὁρᾶν, id eſt, videre*, eſt *αἰσθάνεσθαί τι, id eſt, ſpecies quadā τοῦ ſentire*: proinde ſimul *eſt* & facere & pati. 4 Si quis autem illîc [b], cùm conceſſerit non poſſe *aliquem* ſimul eandem rem facere & feciſſe, fateatur *aliquem* poſſe videre & vidiſſe: nondū eſt conuictus elencho, ſi videre non dicat eſſe facere quiddam, ſed pati:

[a] Videre, non ſignificat agere, ſed potiùs pati, vt explicatur in libris de anima.

[b] In captione, de qua in præc. ſtatio.

ΔΗλον δὲ, καὶ τοῖς παρὰ τὸ ὡσαύτως λέγεσθαι τὰ μὴ ταὐτὰ, πῶς ἀπαντητέον· ἐπείπερ ἔχομεν τὰ γένη τῶν κατηγοριῶν. ὁ μὲν γὰρ, ἔδωκεν, ἐρωτηθεὶς, μὴ ὑπάρχειν τι τῶν ὅσα τί ἐστι σημαίνει· ὁ δὲ, ἔδειξεν ὑπάρχον τι τῶν πρός τι, ἢ ποσῶν, δοκούντων δὲ τί ἐστι σημαίνειν, διὰ τὴν λέξιν. 2 Οἷον, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ· ἆρ᾽ ἐνδέχεται τὸ αὐτὸ ἅμα ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι; οὔ. ἀλλὰ μὴν ὁρᾶν γέ τι ἅμα καὶ ἑωρακέναι τὸ αὐτὸ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται. 3 Ἆρ᾽ ἐστί τι τῶν πάσχειν, ποιεῖν τι; οὔ. οὐκοῦν τὸ τέμνεται, καίεται, αἰσθάνεται, ὁμοίως λέγεται· καὶ πάντα πάσχειν τι σημαίνει. πάλιν δὲ τὸ λέγειν, τρέχειν, ὁρᾶν, ὁμοίως ἀλλήλοις λέγεται. ἀλλὰ μὴν τό γ᾽ ὁρᾶν, αἰσθάνεσθαί τί ἐστιν· ὥστε καὶ πάσχειν τι ἅμα καὶ ποιεῖν. 4 Εἰ δέ τις ἐκεῖ δοὺς μὴ ἐνδέχεσθαι ἅμα τὸ αὐτὸ ποιεῖν τε καὶ πεποιηκέναι, τὸ ὁρᾶν καὶ ἑωρακέναι φαίη ἐγχωρεῖν, οὔπω ἐλήλεγκται, εἰ μὴ λέγοι τὸ ὁρᾶν, ποιεῖν τι, ἀλλὰ πάσχειν·

προς δεῖ

προσδεῖ γὰρ τούτου τοῦ ἐρωτήματος. ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ ἀκούοντος ὑπολαμβάνεται δεδωκέναι· ὅτι τὸ τέμνειν, ποιεῖν τι· καὶ τὸ τετμηκέναι, πεποιηκέναι τι, ἔδωκε· καὶ ὅσα ἄλλα ὁμοίως λέγεται. τὸ γὰρ λοιπὸν αὐτὸς προστίθησιν ὁ ἀκούων, ὡς ὁμοίως λεγόμενον. τὸ δὲ, λέγεται μὲν οὐχ ὁμοίως, φαίνεται δὲ διὰ τὴν λέξιν. τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει, ὅπερ ἐν ταῖς ὁμωνυμίαις· οἴεται γὰρ ἐν τοῖς ὁμωνύμοις ὁ ἀγνὼς τῶν λόγων, ὃ ἔφησεν ἀποφῆσαι πρᾶγμα, οὐκ ὄνομα· τὸ δὲ, ἔτι προσδεῖ ἐρωτήματος, εἰ ἐφ᾽ ἓν βλέπων λέγει τὸ ὁμώνυμον· οὕτως γὰρ δόντος, ἔσται ἔλεγχος.

5 Ὅμοιοι δὲ καὶ οἵδε οἱ λόγοι τούτοις· εἰ ὅ τις ἔχων, ὕστερον μὴ ἔχει, ἀπέβαλεν; ὁ γὰρ ἕνα μόνον ἀποβαλὼν ἀστράγαλον, οὐχ ἕξει δέκα ἀστραγάλους. ἢ, ὃ μὲν μὴ ἔχει, πρότερον ἔχων, ἀποβέβληκεν. ὅσον δὲ μὴ ἔχει, ἢ ὅσα, οὐκ ἀνάγκη τοσαῦτα ἀποβαλεῖν; ἐρωτήσας οὖν ὃ ἔχει, συνάγει ἐπὶ τοῦ ὅσα· τὰ γὰρ δέκα, ποσά. εἰ οὖν ἤρετο ἐξ ἀρχῆς, ὅσα τις μὴ ἔχει, πρότερον ἔχων, ἆρά γε ἀποβέβληκε τοσαῦτα; οὐδεὶς ἂν ἔδωκεν, ἀλλ᾽ ἢ τοσαῦτα, ἢ τούτων τι.

6 Καὶ ὅτι δοίη ἄν, ὃ μὴ ἔχει· οὐ γὰρ ἔχει μόνον ἕνα ἀστράγαλον. ἢ οὐ δέδωκεν, ὃ οὐκ εἶχεν, ἀλλ᾽ ὡς οὐχ εἶχε, τὸν ἕνα. τὸ γὰρ μόνον, οὐ τόδε σημαίνει, οὐδὲ τοιόνδε, οὐδὲ τοσόνδε τι, ἀλλ᾽ ὡς ἔχει πρός τι, οἷον, ὅτι οὐ μετ᾽ ἄλλου. ὥσπερ οὖν, εἰ ἤρετο,

quoniam opus eſt etiam hac interrogatione. ſed auditores exiſtimant *eũ hoc* cõceſſiſſe, quando conceſſit ſecare, eſſe facere quiddã? & ſecuiſſe, feciſſe quiddam: & quæcumque alia ſimiliter dicuntur. reliquum enim ipſe auditor ſupplet, quaſi ſimiliter dicatur. ſed hoc non ſimiliter dicitur, verùm *ita* videtur propter *ſimilem* dictionem. Idem autem hîc accidit, qđ in homonymiis. nam qui verborum vim ignorat, in homonymis putat, quam rem affirmauit *reſpondens*, eã negaſſe *opponentem*, non *tantùm* nomen: cùm tamen inſuper ſit opus interrogatione, an ad vnã rem reſpiciens vtatur *verbo* homonymo: hoc enim conceſſo, erit elẽchus. 5 His *quas expoſui*, ſimiles ſunt hæ quoque argumentationes *quæ ſequuntur*: Nũ[a] quod quis habens, poſtea non habet; amiſit? nam qui vnum modò talum amiſit, non habebit decẽ talos. An[b] quod non habet, cùm priùs haberet, amiſit: quantũ verò, aut quod non habet, non *eſt* neceſſe tot *eum* amiſiſſe? cùm igitur in interrogatione dixerit qđ habet, in concluſione ponit tot: nã decem *ſunt* aliquot. Si igitur interrogaſſet ab initio, Quot aliquis non habet, cùm priùs haberet, tótne amiſit? nemo concederet: ſed, vel tot vel horum quidpiam. 6 Itẽ[c] *captio, quæ concluditur* poſſe aliquẽ dare, quod non habet: quia non habet vnum ſolum talum. An[d] *qui dedit vnum ſolum talum*, non dedit quod non habebat, ſed quomodo non habebat, *nempe* vnũ? nam *illa dictio* SOLVM, non ſignificat hoc, nec quale, nec quantum, ſed quomodo refertur ad alterum, veluti non *haberi vnà* cum alio. *perinde* igitur *eſt*, ac ſi *quis* interrogaſſet,

a Fallacia.
b Solutio.
c Fallacia.
d Solutio.

Quod quis non habet, poteſtne dare? *altero* verò negãte *hoc fieri poſſe*, quæreret, an poſſit aliquis dare cito, non habens cito: atque *illo* aſſentiente, concluderet dare aliquem poſſe, quod non habet. perſpicuúmque *eſt*, *eum* non *rectè* concluſiſſe: quia citò *dare*, non eſt hoc dare, ſed ita dare: vt verò quis non habet, dare poteſt: verbi gratiâ, libẽter habens, dare poteſt grauatè. 7 *Expoſitis captionibus* hę quoque ſimiles ſunt: Nũ *ea*, quã non habet, manu verberare poteſt? aut, *Num eo*, quem non habet, oculo videre poteſt? quia non habet vnum tantùm.

8 *Huiuſmodi captiones* ſoluunt nonnulli, dicentes & vnũ ſolum ſiue oculum, ſiue aliud quoduis, habere *eum* qui plura habet.

9 Alij verò *aiũt* & accepiſſe *quępiam*, quod habet. dedit enim alter vnum ſolum calculum: & hic habet (inquiunt) vnum ſolum ab illo calculum. 10 Alij autẽ, ſtatim interrogationem tollentes, *affirmant* fieri poſſe: vt *quis* habeat, quod nõ accepit: veluti qui vinum accepit dulce, *ſi* corruptũ *ſit* inter accipiendum, habeat acidum. 11 Verùm, vt antea [a] dictũ fuit, omnes hi non ad argumẽtationẽ, ſed ad hominem ſolutionem accommodant. nam ſi eſſet hæc ſolutio, *quam afferunt*: qui contrariũ daret, ſoluere non poſſet: ſicut in aliis *quoq; captionib' vſuuenit*. vt putà ſi ſolutio eſt, *quia* partim eſt, partim non *eſt*: ſi ſimpliciter conceſſerit, concluditur: ſin autem non concluditur, non poteſt *ea* eſſe ſolutio. in *captionibus* verò *paulò* antè dictis, conceſſis omnibus, negamus fieri ſyllogiſmum. 12 Præterea hæ quoque in huiuſmodi argumentationum *numero* ſunt [b]: Num quod ſcriptum eſt, ſcripſit aliquis?

a Cap. 10. part. vlt.

b Fallacia.

ἆρ' ὃ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν τις; μὴ φαίντος δὲ, ἔροιτο, εἰ δοίη ἄν τίς τι ταχέως, μὴ ἔχων ταχέως; φήσαντος δὲ, συλλογίζοιτο, ὅτι δοίη ἄν τις, ὃ μὴ ἔχει· καὶ φανερὸν ὅτι οὐ συλλελόγισται· τὸ γὰρ ταχέως, οὐ τόδε διδόναι ἐστὶν, ἀλλ' ὧδε διδόναι. ὡς δὲ μὴ ἔχει τις, δοίη ἄν· οἷον, ἡδέως ἔχων, δοίη ἂν λυπηρῶς.

7 Ὅμοιοι δὲ καὶ οἵδε πάντες· ἆρ' ᾗ μὴ ἔχει χειρὶ τύπτοι ἄν; ἢ ᾧ μὴ ἔχει ὀφθαλμῷ ἴδοι ἄν; οὐ γὰρ ἔχει ἕνα μόνον.

8 Λύουσι μὲν οὖν τινες λέγοντες, καὶ ὡς ἔχει ἕνα μόνον καὶ ὀφθαλμὸν, καὶ ἄλλο ὁτιοῦν, ὁ πλείω ἔχων. 9 Οἱ δὲ, καὶ ὡς ὃ ἔχει ἔλαβεν, ἐδίδου γὰρ μίαν μόνην οὗτος ψῆφον· καὶ οὗτος ἔχει (φασὶ) μίαν μόνην παρὰ τούτου ψῆφον. 10 Οἱ δὲ, εὐθὺς τὴν ἐρώτησιν ἀναιροῦντες, ὅτι ἐνδέχεται ὃ μὴ ἔλαβεν ἔχειν· οἷον, οἶνον λαβόντα ἡδὺν, διαφθαρέντος ἐν τῇ λήψει, ἔχειν ὀξύν.

11 Ἀλλ', ὅπερ ἐλέχθη καὶ πρότερον, οὗτοι πάντες οὐ πρὸς τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὸν ἄνθρωπον λύουσιν. εἰ γὰρ ἦν αὕτη λύσις· δόντα τὸ ἀντικείμενον, οὐχ οἷόν τε λύειν· καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων· οἷον, εἰ ἔστι μὲν ὃ, ἔστι δὲ ὃ οὔ, ἡ λύσις· ἂν ἁπλῶς δῷ λέγεσθαι, συμπεραίνεται· ἐὰν δὲ μὴ συμπεραίνηται, οὐκ ἂν εἴη λύσις. ἐν δὲ τοῖς προειρημένοις, πάντων διδομένων, οὔ φαμεν γίνεσθαι συλλογισμόν.

12 Ἔτι δὲ καὶ οἵδε εἰσὶ τούτων τῶν λόγων· ἆρα ὃ γέγραπται, γέγραφέ τις;

γέγραπται

γέγραπται δὲ νῦν ὅτι σὺ κάθησαι, ψευδὴς ὁ λόγος· ἦν δ᾽ ἀληθής, ὅτε ἐγράφετο· ἅμα ἄρα ἐγράφετο ψευδὴς καὶ ἀληθής. τὸ γὰρ ψευδῆ ἢ ἀληθῆ λέγειν λόγον, ἢ δόξαν εἶναι, οὐ τόδε, ἀλλὰ τοιόνδε σημαίνει· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δόξης.

13 Καὶ, ἆρ᾽ ὃ μανθάνει ὁ μανθάνων, τοῦτό ἐστιν ὃ μανθάνει· μανθάνει δέ τις τὸ βραδὺ, ταχύ. οὐ γὰρ ὃ μανθάνει, ἀλλ᾽ ὡς μανθάνει, εἴρηκε. 14 Καὶ, ἆρ᾽ ὃ βαδίζει τις πατεῖ; βαδίζει δὲ τὴν ἡμέραν ὅλην. ἢ οὐχ ὃ βαδίζει, ἀλλ᾽ ὅτε βαδίζει, εἴρηκεν; 15 Οὐδ᾽ ὅταν τὴν κύλικα πίνει, ὃ πίνει, ἀλλ᾽ ἐξ οὗ.

16 Καὶ, ἆρα ὅ τις οἶδεν, ἢ εὑρὼν ἢ μαθὼν οἶδεν; ὧν δὲ, τὸ μὲν, εὗρε. τὸ δὲ, ἔμαθε· τὰ ἄμφω, οὐδέτερον. ἢ ὃ μὲν, ἅπαν· ὃ δὲ, οὐχ ἅπαν;

17 Καὶ, ὅτι ἔστι τις τρίτος ἄνθρωπος παρ᾽ αὐτὸν, καὶ τοὺς καθ᾽ ἕκαστον. τὸ γὰρ ἄνθρωπος, καὶ ἅπαν τὸ κοινὸν, οὐ τόδε τι, ἀλλὰ τοιόνδε τι, ἢ πρός τι, ἢ πῶς, ἢ τῶν τοιούτων τι σημαίνει. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ, Κορίσκος καὶ Κορίσκος μουσικὸς, πότερον ταὐτὸν, ἢ ἕτερον; τὸ μὲν γὰρ, τόδε τι· τὸ δὲ, τοιόνδε σημαίνει· ὥστε οὐκ ἔστιν αὐτὸ ἐκθέσθαι. οὐ τὸ ἐκτίθεσθαι δὲ ποιεῖ τὸν τρίτον ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ὅπερ τόδε τι εἶναι συγχωρεῖν. οὐ γὰρ ἔσται τόδε τι εἶναι, ὅπερ Καλλίας, καὶ ὅπερ ἄνθρωπός ἐστιν. οὐδ᾽ εἴ τις τὸ ἐκτιθέμενον, μὴ ὅπερ τόδε τι εἶναι λέγοι, ἀλλ᾽ ὅπερ ποιὸν, οὐδὲν διοίσει· ἔσται γὰρ παρὰ τοὺς πολλοὺς ἕν τι, οἷον, ὁ ἄνθρωπος.

ſcripta autē eſt, nūc te ſedere, falſa oratio: ſed vera erat, quādo ſcribebatur: ſimul igitur ſcribebatur falſa & vera. nam [a] verā aut falſam orationem, opinionémve eſſe, non hoc, ſed tale ſignificat. eadem namque ratio *eſt* etiam opinionis, *quæ orationis*.

13 Item [b], Num quod diſcit diſcens, hoc eſt quod diſcit? diſcit autem quis τὸ βραδὺ, ταχὺ, *id eſt*, *tardum, celeriter*. non [c] enim *opponens* dixit [d], quod quis diſcit, ſed quomodo diſcit. 14 Et, [e] nū quod quis perambulat, calcat? perambulat autem totum diem. An [f] non dixit [g], quod *quis* perambulat, ſed quādo perambulat? 15 Neque cùm *dicimus*, Calicem bibit, *indicamus* quod bibit, ſed ex quo. 16 Item [h], Num quod quis nouit, inueniens vel diſcens nouit? quorum autem alterū inuēnit, alterum didicit: *his*, *ſi* ambo *ſimul accipiātur*, neutrū *cōuenit* [i]. An hîc [k] omne *accipitur* [l], ibi [m] verò non omne [n]. 17 Itē [o], Eſſe quēdam tertium hominem præter ipſum *hominē*, & ſingulos *homines*. Nam [p] homo, & quicquid cōmune *eſt*, nō hoc aliquid, ſed quale quidpiā, vel ad aliquid, vel quomodo, vel eiuſmodi quidpiam ſignificat. Idem *contingit* in *quæſtione*, vtrū Coriſcus & Coriſcus muſicus *ſint* eadem res, an diuerſa. nam alterū, hoc aliquid: alterum, quale ſignificat. Quare non licet hoc exponere [q]. Neq; verò expoſitio tertium hominē facit: ſed *illa* cōceſſio, *id quod eſt commune*, eſſe id ipſum quod hoc aliquid. *ſic* enim *fit*, *vt* hoc aliquid eſſe, non ſit id ipſū quod Callias, & ſit id ipſum quod homo. Nec, ſi quis dicat id quod exponitur, non eſſe id ipſum quod hoc aliquid, ſed id ipſum quod quale, quicquam refert: erit enim *nihilominùs* præter multos vnum aliquid, vt homo.

a *Solutio.*
b *Fallacia.*
c *Solutio.*
d Dum dixit ταχύ.
e *Fallacia.*
f *Solutio.*
g Dū dixit, perambulat totum diem.
h *Fallacia*
i Id eſt, hæc neq; inueniens neque diſcens nouit.
k In hac oratione, Hæc duo nec inueniens nec ſciens nouit.
l Conſiderātur ſimul omnia quæ ſcit.
m In illa interrogatione, Quod quis ſcit &c.
n Conſideratur vnumquodque per ſe.
o *Fallacia*: Cùm quis ſcit aliquē hominem, putà quem è longinquo videt ambulare, neſciens eſſe Socratem, vel Platonem, &c. hic homo ambulans nec eſt homo vniuerſalis, nec aliquis ex ſingularibus. in ſumma particulare vagum, vt quidam homo, diſtinguitur ab vniuerſali, vt homine: & à particulari ſignato, vt Socrate.
p *Solutio.*
q Coriſcū muſicum oſtendere, tāquàm aliquid per ſe, ſeiūctum à Coriſco. Exponendi verbum hic accipe, vt ſæpe lib. 1. Prior. quatenus ſignificat expromere, proferre.

Apparet igitur, non eſſe concedendum, hoc aliquid eſſe, quod communiter multis attribuitur: ſed vel quantum, vel quale, vel ad aliquid, vel huius generis *aliud* quidpiam ſignificare.

φανερὸν οὖν, ὅτι οὐδ' δοτέον τόδε τι εἶναι τὸ κοινῇ κατηγορούμενον ἐπὶ πᾶσιν· ἀλλ' ἤτοι ποσὸν, ἢ ποιὸν, ἢ πρός τι, ἤ τι τῶν τοιούτων σημαίνειν.

Communia de ſolutione captionum in dictione conſiſtentium.

Cap. XXIII.

1 Ratio diſſoluendi ſophiſmata 2 ex compoſitione, diuiſione, 3 accentu, 4 homonymia 5 amphibolia, 6 figura dictionis.

OMnino autē in diſputatiōibus à dictione *ſumptis*, ſeu per oppoſitū ei ex quo argumentatio ducitur, erit ſolutio. 2 Vt putà ſi ex compoſitione *ſumitur* argumentatio, ſolutio *erit* per diuiſionem. ſi ex diuiſione, per cōpoſitionem. 3 Rurſus ſi ex accentu acuto *arguatur*, grauis accentus *erit* ſolutio. ſi verò ex graui, acutus. 4 Sin autē ex homonymia: licet oppoſitum nomen dicendo ſoluere. vtputà ſi *ex argumentatione* ſequitur vt negando dicatur non eſſe animatum, oſtendatur eſſe animatum. quòd ſi *reſpōdens* dixit inanimatum: ille autem *qui argumentatur*, concluſit eſſe animatum: dicere *oportet* eſſe animatum. 5 Similiter *faciendum eſt* & in amphibolia. 6 At ſi ex ſimilitudine dictionis *ductum ſit argumentū*: oppoſitum erit ſolutio. *veluti*, Num quod non habet, dare aliquis poteſt? An non *poteſt*, quod non habet, ſed quomodo non habet? vt vnum ſolum talum. Num, quod ſcit, diſcens an inueniens ſcit: ſed non quæ ſcit. Et, Num quod perambulat, calcat? ſed non quando. Similiter & in aliis *eiuſmodi captionibus eſt faciendum.*

ΟΛως δὲ ἐν τοῖς παρὰ τὴν λέξιν λόγοις, ἀεὶ κατὰ τὸ ἀντικείμενον ἔσται ἡ λύσις, ἢ παρ' ὅ ἐστιν ὁ λόγος. 2 Οἷον, εἰ παρὰ τὴν σύνθεσιν ὁ λόγος, ἡ λύσις διελόντι. εἰ δὲ παρὰ τὴν διαίρεσιν, συνθέντι.

3 Πάλιν, εἰ παρὰ προσῳδίαν ὀξεῖαν· ἡ βαρεῖα προσῳδία, λύσις. εἰ δὲ παρὰ βαρεῖαν, ἡ ὀξεῖα. 4 Εἰ δὲ παρ' ὁμωνυμίαν ἐστι, τὸ ἀντικείμενον ὄνομα εἰπόντα, λύειν· οἷον, εἰ ἔμψυχον συμβαίνει λέγειν, ἀποφήσαντα, μὴ εἶναι, δηλοῦν ὡς ἔστιν ἔμψυχον· εἰ δ' ἄψυχον ἔφησεν, ὁ δὲ τὸ ἔμψυχον συνελογίσατο, λέγειν ὡς ἔστιν ἄψυχον.

5 Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀμφιβολίας. 6 Εἰ δὲ παρ' ὁμοιότητα λέξεως, τὸ ἀντικείμενον ἔσται λύσις. ἆρ' ὃ μὴ ἔχει, δοίη τις ἄν; οὐχ ὃ μὴ ἔχει, ἀλλ' ὡς οὐκ ἔχει· οἷον, ἕνα μόνον ἀστράγαλον. ἆρα ὃ ἐπίσταται, μαθὼν ἢ εὑρὼν ἐπίσταται; ἀλλ' οὐχ ἃ ἐπίσταται. καὶ εἰ ὃ βαδίζει, πατεῖ; ἀλλ' οὐχ ὅτε. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

De

De ſolutione captionum ductarum ex accidente.

CAP. XXIV.

1 Ratio diſſoluendi hæc ſophiſmata. 2 Varia exempla. 3 Praua quorundā ſolutio 4 reprobatur. 7 Alia ſolutio refellitur. 8 Alia ſolutio 9 reiicitur. 10 Alia exempla.

Πρὸς δὲ τοὺς παρὰ τὸ συμβεβηκός, μία μὲν ἡ αὐτὴ λύσις πρὸς ἅπαντας. ἐπεὶ γὰρ ἀδιόριστόν ἐστι τὸ πότε λεκτέον ἐπὶ τοῦ πράγματος, ὅταν ἐπὶ τοῦ συμβεβηκότος ὑπάρχῃ· καὶ ἐπ' ἐνίων μὲν δοκεῖ, καὶ φασίν· ἐπ' ἐνίων δὲ οὔ φασιν ἀναγκαῖον εἶναι· ῥητέον οὖν συμβιβασθέντας ὁμοίως πρὸς ἅπαντας, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. ἔχειν δὲ δεῖ προφέρειν τὸ οἷον. 2 Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοίδε τῶν λόγων, παρὰ τὸ συμβεβηκός. οἷον, ἆρ' οἶδας ὃ μέλλω σε ἐρωτᾶν; ἆρ οἶδας τὸν προσιόντα; ἢ, τὸν κεκαλυμμένον; ἆρ' ὁ ἀνδριὰς, σόν ἐστιν ἔργον; ἢ σὸς ὁ κύων πατήρ; ἆρα τὰ ὀλιγάκις ὀλίγα, ὀλίγα; φανερὸν γὰρ ἐν ἅπασι τούτοις, ὅτι οὐκ ἀνάγκη, τὸ κατὰ τοῦ συμβεβηκότος, καὶ κατὰ τοῦ πράγματος ἀληθεύεσθαι. μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὴν οὐσίαν ἀδιαφόροις καὶ ἓν οὖσιν, ἅπαντα δοκεῖ ταὐτὰ ὑπάρχειν. τῷ δὲ ἀγαθῷ, οὐ ταὐτόν ἐστιν, ἀγαθῷ τε εἶναι, καὶ μέλλοντι ἐρωτᾶσθαι· οὐδὲ τῷ προσιόντι, ἢ ἐγκεκαλυμμένῳ, προσιόντι τε εἶναι, καὶ Κορίσκῳ· ὥστε οὐκ, εἰ τὸν Κορίσκον οἶδα, ἀγνοῶ δὲ τὸν προσιόντα, τὸν αὐτὸν οἶδα καὶ ἀγνοῶ. οὐδ' εἰ τοῦτό ἐστιν ἔργον, ἐμὸν δέ ἐστιν, ἐμόν ἐστιν ἔργον· ἀλλ' ἢ κτῆμα, ἢ πρᾶγμα, ἢ ἄλλο ὁτιοῦν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

CAP. IV.

Q*Vod* verò ad captiones, quę ex accidente *ducuntur*, vna & eadem *eſt* omnium ſolutio. nam quia incertum *eſt*, quando dicendum *ſit* de re, quod accidēti ineſt: ac in nonnullis quidem hoc videtur, & *vulgò* concedunt, in aliis verò negant eſſe neceſſarium: dicendū *eſt* igitur, accommodatā ad omnes *eadem ſolutione*, nō eſt neceſſarium. Oportet autem habere *in promptu* exemplū, quod proferatur. 2 Sunt [a] autem omnes hę argumentationes ex accidente, Scisne [b] quod ſum interrogaturus? Noſtin[c] eū qui accedit? aut, qui abſconſus eſt? Num [d] hæc ſtatua tuū eſt opus? Nunquid [e] hic canis tuus *eſt* pater? Numquid pauca paucis vicibus *accepta*, pauca *ſunt*[f]? Perſpicuum[g] enim *eſt*, in his omnibus non neceſſe *eſſe*, vt quod de accidente *verè dicitur*, etiam de re *ipſa* verè dicatur. nā in iis ſolis quæ ſecūdum eſſentiam indifferentia & vnū ſunt, omnia videntur eadem ineſſe. ei verò quod *eſt* bonum, non idem eſt, eſſe bonū, & fore interrogandum. neque ei qui accedit, vel abſconſus eſt, idē eſt, accedentē *vel abſconſum* eſſe, & Coriſcum *eſſe*. Itaque non, ſi Coriſcum noui, eum verò qui accedit, non noui: *propterea* eundem noui & non noui. Neque, ſi hoc eſt opus, meúmque eſt, *ideo* meum eſt opus: ſed vel poſſeſſio, vel res, vel aliud quoduis. Eodē modo & in aliis[h] *ſe res habet*.

a *Fallacia.*
b Scisne quod ſū interrogaturus? minimè. atqui ſum interrogaturus, an virt⁹ ſit bona: ignoras igitur, an virtus ſit bona.
c Noſtine, hunc qui venit? aut hunc qui celatus eſt, non noui. atqui hic eſt Socrates: ergo nō noſti Socratem.
d Hoc opus eſt tuum, ergo eſt opus tuū. vel, hæc ſtatua eſt opus, & eſt tua, ergo eſt opus tuum.
e Hic canis eſt tuus, & eſt pater: ergo eſt tuus pater.
f Supple, Atqui duo ſunt pauca: ergo duo bis accepta, nempe quatuor, ſūt pauca: conſequenter quatuor quater accepta, id eſt ſedecim, pauca ſunt. & ita deinceps in infinitū.
g δῆλον.
h Captionibus. ſeu fallaciis ſuprà in hac particula propoſitis.

3 Soluũt autẽ *hac captiones* nõnulli diſtinguẽdo interrogationem: aiunt enim fieri poſſe, vt eadem res ſciatur & ignoretur, non tamen ſecundũ idẽ. cùm igitur eum qui accedit, non cognoſcant, Coriſcum verò cognoſcãt, idem *ſe* cognoſcere & ignorare fatentur, non tamen eodem modo. 4 Atqui primum quidem, ſicuti iam diximus[a], oportet earum argumentationum, quæ ex eodem *loco ducuntur*, eãdem eſſe correctionem: hæc autẽ non erit *ſolutio*, ſi quis non ex *verbo* Cognoſcere, ſed ex *verbo* Eſſe, aut Modo quodã affectum eſſe, idem axioma ſumat. veluti, Si hic eſt pater, & eſt tuus[b]. Vt enim in quibuſdam id verum ſit,[c] idémq; poſſit ſciri & ignorari: at certè huc dicta *ſolutio* nullo modo quadrat. 5 Ceterum nihil vetat eandem argumẽtationem pluribus vitiis laborare: attamen non cuiuſcumque peccati patefactio, ſolutio eſt. nã fieri poteſt, vt quis oſtẽdat falsũ eſſe concluſũ: vnde autẽ, non oſtendat: vtputà *ſoluẽs* argumẽtationẽ Zenonis, *qua cõcluditur* nihil poſſe moueri. Quapropter & ſi quis *reſpondens* nitatur argumẽtando ducere tamquam ad impoſſibile, peccat, etiã ſi decies millies concludat: quia nõ eſt hæc ſolutio. erat enim ſolutio, patefactio falſi ſyllogiſmi, *oſtendẽs* cur falſus *ſit*. Si igitur *opponens* nihil concluſit: ſiue verũ, ſiue falsũ conetur argumẽtatione colligere: eius *rei* declaratio, ſolutio eſt. 6 An fortaſſis hoc in quibuſdam[d] vſuuenire nihil prohibet: ſed in his *captionibus* neq; hoc videri poteſt. nã & Coriſcũ nouit *eſſe* Coriſcũ: & eũ qui accedit, eſſe eum qui accedit. Sed contingit idem ſcire ac *neſcire*:

a Cap. 10. partic. vlt. & cap. 22. partic. 11.

b Supple, ergo eſt pater tuus.

c Quibuſdã captionibus hæc ſolutio accommodari poſſit.

d In iis captionibus, quarum vera eſt aliquo modo cõcluſio.

3 Λύουσι δέ τινες, διαιροῦντες τὴν ἐρώτησιν· φασὶ γὰρ ἐνδέχεσθαι ταὐτὸ πρᾶγμα εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλὰ μὴ κατὰ ταὐτό. τὸν οὖν προσιόντα οὐκ εἰδότες, τὸν δὲ Κορίσκον εἰδότες, ταὐτὸ μὲν εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν φασιν, ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό.

4 Καίτοι πρῶτον μὲν, καθάπερ ἤδη εἴπομεν, δεῖ τῶν παρὰ ταὐτὸ λόγων τὴν αὐτὴν εἶναι διόρθωσιν· αὕτη δ' οὐκ ἔσται, ἄν τις μὴ ἐπὶ τοῦ εἰδέναι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ εἶναι, ἢ πῶς ἔχειν, τὸ αὐτὸ ἀξίωμα λαμβάνῃ· οἷον, εἰ ὅδε ἐστὶ πατὴρ, ἔστι δὲ σός. εἰ γὰρ ἐπ' ἐνίων τοῦτό ἐστιν ἀληθὲς, καὶ ἐνδέχεται ταὐτὸ εἰδέναι καὶ ἀγνοεῖν, ἀλλ' ἐνταῦθα οὐδὲν κοινωνεῖ τὸ λεχθέν.

5 Οὐδὲν δὲ κωλύει, τὸν αὐτὸν λόγον πλείους μοχθηρίας ἔχειν. ἀλλ' οὐχ ἡ πάσης ἁμαρτίας ἐμφάνισις, λύσις ἐστίν· ἐγχωρεῖ γὰρ δεῖξαί τινα, ὅτι ψεῦδος μὲν συλλελόγισται, παρ' ὃ δὲ, μὴ δεῖξαι· οἷον, τὸν Ζήνωνος λόγον, ὅτι οὐκ ἔστι κινηθῆναι. ὥστε καὶ εἴ τις ἐπιχειροίη συνάγειν ὡς εἰς ἀδύνατον, ἁμαρτάνει, κἂν εἰ μυριάκις ᾖ συλλελογισμένος· οὐ γάρ ἐστιν αὕτη λύσις· ἦν γὰρ ἡ λύσις, ἐμφάνισις ψευδοῦς συλλογισμοῦ, παρ' ὃ ψευδής. εἰ οὖν μὴ συλλελόγισται, ἢ καὶ ἀληθὲς, ἢ ψεῦδος ἐπιχειρεῖ συνάγειν, ἡ ἐκείνου δήλωσις, λύσις ἐστίν.

6 Ἴσως δὲ καὶ τοῦτο ἐπ' ἐνίων οὐδὲν κωλύει συμβαίνειν· πλὴν ἐπί γε τούτων οὐδὲ τοῦτο δόξειεν ἄν. καὶ γὰρ τὸν Κορίσκον, ὅτι Κορίσκος, οἶδε καὶ τὸ προσιὸν, ὅτι προσιόν. ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ εἰδέναι, καὶ μή. οἷον,

πλον, ὅτι μὲν λευκόν, εἰδέναι· ὅτι δὲ μουσικόν, μὴ γνωρίζειν· οὕτω γὰρ αὐτὸ οἶδε, καὶ οὐκ οἶδεν· ἀλλ' οὐ κατὰ ταὐτό. τὸ δὲ προσιὸν καὶ Κορίσκον, καὶ ὅτι προσιὸν καὶ ὅτι Κορίσκος, οἶδεν. 7 Ὁμοίως δὲ ἁμαρτάνουσι καὶ οἱ λύοντες, ὅτι ἅπας ἀριθμός, καὶ πολὺς καὶ ὀλίγος, ὥσπερ οὓς εἴπομεν. εἰ γάρ, μὴ συμπεραινομένου, τοῦτο παραλιπόντες, ἀληθὲς συμπεπεράνθαι φασί (πάντα γὰρ εἶναι καὶ πολὺν, καὶ ὀλίγον.) ἁμαρτάνουσιν. 1 Ἔνιοι δὲ καὶ τῷ διττῷ λύουσι τοὺς συλλογισμούς, ὅτι σός ἐστι πατήρ, ἢ υἱός, ἢ δοῦλος.

9 Καίτοι φανερόν, ὡς εἰ παρὰ τὸ πολλαχῶς, φαίνεται λέγεσθαι ὁ ἔλεγχος, δεῖ τοὔνομα, ἢ τὸν λόγον, κυρίως εἶναι πλειόνων· τὸ δὲ τόνδε εἶναι τοῦδε τέκνον, οὐδεὶς λέγει κυρίως, εἰ δεσπότης ἐστὶ τέκνου· ἀλλὰ παρὰ τὸ συμβεβηκὸς ἡ σύνθεσίς ἐστιν· ἆρα τοῦτο, σόν; ναί. ἔστι δὲ τοῦτο, τέκνον· σὸν ἄρα τοῦτο τέκνον· ὅτι συμβέβηκεν εἶναι καὶ σὸν καὶ τέκνον, ἀλλ' οὐ σὸν τέκνον. 10 Καὶ τὸ εἶναί τι τῶν κακῶν ἀγαθόν. ἡ γὰρ φρόνησις, ἐπιστήμη ἐστὶ τῶν κακῶν. τὸ δὲ τοῦτο τούτων εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς, ἀλλὰ κτῆμα. εἰ δ' ἄρα πολλαχῶς· (καὶ γὰρ τὸν ἄνθρωπον, τῶν ζῴων φαμὲν εἶναι, ἀλλ' οὐ κτῆμα) καὶ ἐάν τι πρὸς τὰ κακὰ λέγηται ὥς τινος, διὰ τοῦτο τῶν κακῶν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τοῦτο τῶν κακῶν· παρὰ τὸ πῇ οὖν καὶ ἁπλῶς φαίνεται. καίτοι ἐνδέχεται ἴσως ἀγαθὸν εἶναί τι τῶν κακῶν διττῶς· ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τοῦ λόγου τούτου· ἀλλ' εἴ τι δοῦλον εἴη

veluti, album *eſſe*, ſcire: muſicum verò *eſſe*, ignorare: ſic enim idem nouit, & non nouit: nõ tamen ſecundum idem. verùm *hic* & id quod accedit & Coriſcum ſcit *eſſe* id quod accedit, & *eſſe* Coriſcũ. 7 Similiter vt *iј* quos diximus, peccant & qui *ita* ſoluunt *captionem*, dicẽtes omnẽ numerum & multum & paucũ *eſſe*. etenim ſi, cùm nihil concludatur, hoc prætermiſſo, verum concluſum eſſe fateãtur, (omnem enim numerũ & multum *eſſe*, & paucum) *profectò* peccant. 8 Sunt etiam, qui ex duplicitate diſſoluunt hos ſyllogiſmos, *quibus* cõcluditur tuum eſſe patrem, aut filium, aut ſeruum. 9 Atqui perſpicuum *eſt*, ſi ex multiplicitate videtur ſumi elenchus, opus eſſe vt nomẽ vel oratio propriè multorum dicatur: hunc verò eſſe huius filium, nemo dicit propriè, ſi dominus eſt filij: ſed ex accidente eſt hæc compoſitio: Eſtne hoc tuum? etiam. hoc autem eſt filius: hoc igitur eſt tuus filius: quoniam accidit, vt ſit & tuus & filius, non tamen tuus filius. 10 *Huic ſimilis eſt* & *captio, qua concluditur* aliquod bonum eſſe τῶν κακῶν, *id eſt malorum*: quia prudentia eſt ſcientia malorum. Sed hoc eſſe horũ, nõ dicitur multifariam, ſed *tantùm* poſſeſſionẽ *ſignificat*. Aut ſi fortè multifariã dicitur [a]: (etenim dicimus hominẽ eſſe τῶν ζώων. i. *animalium*, nõ tamẽ *eſſe eorum* poſſeſſionẽ) etiam, ſi quid ad mala *ita* referatur, vt *aliquid dicitur eſſe* alicuius, ob id τῶν κακῶν, *id eſt*, *malorũ* eſt: ſed hoc nõ *eſt* omnino & ſimpliciter τῶν κακῶν. Ergo pter *ſignificationem* quadãtenus & ſimpliciter *acceptam* videtur *elenchus*. At fortaſſe contingit, vt aliquid bonum ſit τῶν κακῶν bifariam: non tamen in hac argumentatione: ſed potiùs *in illa*, Eſtne aliquod mancipium

[a] Etiamſi hoc concederemus, quod tamen nõ eſſe concedendum mox oſtendet illis verbis, *Quin et illud*, &c.

bonum praui *domini*? Quāquam fortaſſe ne ſic quidem *eſt multiplicitas*. neq; enim ſi bonum *eſt*, & huius *eſt*, coniunctim quoque *eſt* bonum huius. Quin ne illud quidem, cùm dicimus hominem eſſe τῶν ζώων, multifariam accipitur. non enim ſi quando aliquid ſignificam* ſuppreſsâ *aliqua parte*, id dicitur multipliciter. nam & dimidio verſo pronunciato, Da mihi Iliadem ſignificamus: veluti, *Da mihi* Μῆνιν ἄειδε θεά.

ἀγαθὸν μοχθηροῦ; μᾶλλον. ἴσως δὲ οὐδ᾽ οὕτως· οὐ γὰρ εἰ ἀγαθὸν, καὶ τούτου, ἀγαθὸν τούτου ἅμα· ἀλλὰ οὐδὲ τὸν ἄνθρωπον φάναι τῶν ζώων εἶναι, οὐ λέγεται πολλαχῶς· οὐ γὰρ εἴ ποτέ τι σημαίνομεν ἀφελόντες, τοῦτο λέγεται πολλαχῶς· καὶ γὰρ τὸ ἥμισυ εἰπόντες τοῦ ἔπους, δός μοι Ἰλιάδα σημαίνομεν· οἷον τὸ, Μῆνιν ἄειδε θεά.

De ſolutione captionum ex eo ductarum, quod eſt ſimpliciter, vel κατά τι.

Cap. XXV.

1 Ratio ſoluendi hæc ſophiſmata. 2 Varia exempla fallaciarum, quæ diſſoluuntur.

CAP. V.

Argumentationes autem ex eo *ducta*, quòd propriè dicitur hoc, vel quadātenus, vel alicubi, vel quodāmodo, vel ad aliquid, nō ſimpliciter, ſoluēdę ſunt perpendēdo concluſionem *collatam* cum contradictione, *vt intelligatur*, an aliquid eiuſmodi *in ea* cōtingat. nā contraria, & oppoſita, & affirmatio ac negatio, ſimpliciter quidē eidē *rei* ineſſe nequeunt, ſed quominus quadātenus vtrūq;, aut *facta* ad aliquid *cōparatione*, aut quodāmodò, aut alterū quadātenus, alterū ſimpliciter *inſit*, nihil prohibet. Quare ſi alterū ſimpliciter *dicitur*, alterū quadātenus: nondū *eſt* elenchus. Hoc autē in concluſione ad cōtradictionē *collata* ſpectandū *eſt*.
2 Omnes[a] autē eiuſmodi argumētationes hoc habent: Fierine poteſt, vt quod non eſt, ſit? atqui aliquid eſt, id quod non eſt[b]. Simili ratione, quod eſt, non erit: quia non erit aliquid eorum quæ ſunt[c]. Fierine poteſt. vt idem ſimul liquidò iuret, ac peieret[d]? Fierine poteſt, vt idem eidem ſimul cre-

Τοὺς δὲ παρὰ τὸ κυρίως τόδε ἢ πῇ, ἢ ποῦ, ἢ πὼς, ἢ πρός τι λέγεσθαι, καὶ μὴ ἁπλῶς, λυτέον, σκοποῦντι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, εἰ ἐνδέχεται τούτων τι πεπονθέναι. τὰ γὰρ ἐναντία, καὶ τὰ ἀντικείμενα, καὶ φάσιν καὶ ἀπόφασιν, ἁπλῶς μὲν, ἀδύνατον ὑπάρχειν τῷ αὐτῷ. πῇ μέντοι ἑκάτερον, ἢ πρός τι, ἢ πὼς, ἢ τὸ μὲν, πῇ, τὸ δ᾽, ἁπλῶς, οὐδὲν κωλύει. ὥστε, εἰ τὸ μὲν, ἁπλῶς· τὸ δὲ πῇ· οὔπω ἔλεγχος. τοῦτο δὲ ἐν τῷ συμπεράσματι θεωρητέον πρὸς τὴν ἀντίφασιν.
2 Εἰσὶ δὲ πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι τοῦτο ἔχοντες· ἆρ᾽ ἐνδέχεται τὸ μὴ ὂν, εἶναι; ἀλλὰ μὴν ἔστι γέ τι μὴ ὄν. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὂν, οὐκ ἔσται· οὐ γὰρ ἔσται τι τῶν ὄντων. ἆρ᾽ ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα εὐορκεῖν τε, καὶ ἐπιορκεῖν; ἆρ᾽ ἐνδέχεται τὸν αὐτὸν ἅμα τῷ αὐτῷ πείθε-

σθαι, καὶ

a Fallacia.
b Non ens eſt aliquid, putà eſt opinabile.
c Vt bos nō eſt, quia non eſt homo.
d Qui iurauit ſe peieraturum, deinde peierat, ſimpliciter peierat; ſecundum quid verè iurat, quatenus præſtat fidem prioris iuriſiurandi.

θεῖν, καὶ ἀπειθεῖν; ἢ οὔτε τὸ εἶναί τι, καὶ εἶναι, ταὐτόν; (τὸ δὲ μὴ ὄν, οὐκ εἰ ἔστι τι, καὶ ἁπλῶς) οὔτε, εἰ εὐορκεῖ τόδε καὶ τῇ, ἀνάγκη καὶ εὐορκεῖν; (καὶ γὰρ ὀμόσας ἐπιορκήσειν, εὐορκεῖ ἐπιορκῶν τοῦτο μόνον, εὐορκεῖ δὲ οὔ) οὐδὲ ὁ ἀπειθῶν πείθεται. 3 Ὅμοιος δ' ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαί τι τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν. ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι εὐθεώρητον, πότερον ἄν τις ἀποδοίη τὸ ἁπλῶς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. κωλύει δ' αὐτὸν οὐδὲν, ἁπλῶς μὲν εἶναι ψευδῆ, πῇ δὲ ἀληθῆ, ἢ τινός. ἢ εἶναι ἀληθῆ τινα, ἀληθῆ δὲ μή.

4 Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν πρός τι, καὶ ποῦ, καὶ πότε· πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι λόγοι παρὰ τοῦτο συμβαίνουσιν· ἆρα ἡ ὑγίεια, ἢ ὁ πλοῦτος, ἀγαθόν; ἀλλὰ τῷ ἄφρονι, καὶ μὴ ὀρθῶς χρωμένῳ, οὐκ ἀγαθόν· ἀγαθὸν ἄρα, καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἆρα τὸ ὑγιαίνειν, ἢ δύνασθαι ἐν πόλει, ἀγαθόν; ἀλλ' ἔστιν ὅτε οὐ βέλτιον· ταὐτὸν ἄρα τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν, καὶ οὐκ ἀγαθόν. ἢ οὐδὲν κωλύει, ἁπλῶς ὂν ἀγαθὸν, τῷδε μὴ εἶναι ἀγαθὸν, ἢ τῷδε μὲν ἀγαθὸν, ἀλλ' οὐ νῦν, ἢ οὐκ ἐνταῦθα ἀγαθόν;

5 Ἆρ' ὃ μὴ βούλοιτ' ἂν ὁ φρόνιμος, κακόν; ἀποβάλλειν δ' οὐ βούλεται τὸ ἀγαθόν· κακὸν ἄρα, τὸ ἀγαθόν. οὐ γὰρ ταὐτὸν εἰπεῖν τὸ ἀγαθὸν εἶναι κακὸν, καὶ τὸ ἀποβάλλειν τὸ ἀγαθόν.

6 Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τοῦ κλέπτου λόγος. οὐ γὰρ, εἰ κακόν ἐστιν ὁ κλέπτης, καὶ τὸ λαβεῖν ἐστι κακόν· οὔκουν τὸ κακὸν βούλεται, ἀλλὰ τὸ

dat, & non credat [a]? An [b] neque eſſe aliquid, & eſſe *ſimpliciter*, idē ſunt? (quod [c] verò nō eſt, nō ſi eſt aliquid, *propterea* etiam ſimpliciter eſt) neque ſi liquidò iurat hoc & quadamtenus, neceſſe eſt eū liquidò iurare? (etenim iurans ſe peieraturum, dum peierat, liquidò iurat hoc ſolum, ſed non *ſimpliciter* liquidò iurat) nec qui fidem non habet, credit?

3 Similis [d] quoque *eſt* argumentatio illa, *qua* eundem aliquid ſimul falſò & verè dicere *oſtenditur*. verùm [e] quia nō facilè intelligitur, vtrùm illud, SIMPLICITER, aptandū ſit ad veracē eſſe, an ad mendacē eſſe, *ſophiſma explicatu* difficile videtur. ſed [f] nihil vetat, eundē ſimpliciter quidem eſſe mendacē, quadamtenus autem veracē vel de aliquo: aut eſſe vera quædam, vera autē *ſimpliciter* non *eſſe*. 4 Similiter *ſe res habet* in his *limitationibus*, ad aliquid, alicubi, aliquando. omnes [g] enim huiuſmodi argumentationes hinc proficiſcuntur: Eſtne ſanitas, vel diuitiæ, res bona? ſed imprudenti, ac non rectè vtenti non *eſt* res bona: eſt igitur res bona, & non bona. Nunquid benè valere, aut ciuitate potentem eſſe, bonū *eſt*? ſed aliquando *hoc* non *eſt* melius: idē igitur eidem *eſt* bonum & non bonum. An [h] nihil prohibet, quod ſimpliciter eſt bonum, huic non eſſe bonum? vel huic quidē eſſe bonum, non tamen hoc tempore aut nō hoc loc? 5 Num [i], quod nollet prudens, malū *eſt*? nō vult autē perdere, quod *eſt* bonū: malum igitur *eſt*, quod *eſt* bonum. Non [k] *eſt* enim idem, ſi quis dicat bonnm eſſe malum, & bonum perdere, eſſe malum. 6 Similiter [l] ſoluenda *eſt* argumentatio de fure. non enim, ſi fur eſt res mala, etiam *eum* capere eſt res mala. *qui* igitur *eum vult capere*, non rē malā vult, ſed

a Quædam eidē credit, quædam non credit.
b Solutiones.
c Coniun. de Interpret. cap. 11. partic. vlt.
d Fallacia.
e Difficultas ſolutionis.
f Solutio.
g Fallacia.
h Solutio.
i Fallacia.
k Solutio.
l Fallacia ſolutio.

bonam: quia *furem* capere, *eſt* res bona. 7 Et [a] morbus *quoque* eſt res ma.a:nō tamē perdere morbum. 8 Numquid [b] iuſtum *eſt* optabilius, quàm iniuſtum? & iuſtè, quàm iniuſtè? atqui iniuſtè mori, eſt optabilius, quàm *mori* iuſtè. 9 Num [c] iuſtum eſt, ſua quemque habere? quæ tamen ex ſententia ſua quis iudicauerit, etiamſi falſa *ea ſententia* ſit, rata ſunt lege: idem igitur *eſt* iuſtum & non iuſtum. 10 Et [d], vtrùm oportet condemnare eū, qui iuſta dicit, an eum qui iniuſta? atqui iuſtum eſt, vt & is qui iniuriâ eſt affectus, ſufficienter dicat quæ paſſus eſt; hæc verò ſunt iniuſta. 11 Non [e] enim, ſi quid pati iniuſtè, optabile *eſt*: *ideo* iniuſtè, *eſt* optabilius quàm iuſtè. ſed ſimpliciter quidem τὸ iuſtè, *eſt optabilius*: hoc verò *quominus* iniuſtè, ſit optabilius quàm iuſtè, nihil vetat. 12 Et [f] ſua *quemque* habere, iuſtum *eſt*: aliena verò *habere*, non iuſtum: hoc tamen iudicium iuſtum eſſe, nihil vetat. veluti ſi ex ſententia iudicantis ſit. non enim ſi iuſtum eſt hoc, vel ſic, etiam ſimpliciter *eſt* iuſtum. 13 Similiter [g], cùm hæc iniuſta ſint, nihil prohibet, quominùs ea dicere, iuſtum ſit. non enim, ſi iuſtum *eſt ea* dicere, neceſſe *eſt ea* iuſta eſſe: quēadmodum nec, ſi vtile *eſt ea* dicere, neceſſe *eſt ea eſſe* vtilia. ſimiliter *enim & de rebus* iuſtis *eſt ſentiendum*. Itaque non, ſi ea quæ dicūtur, iniuſta *ſunt, propterea* qui dicit iniuſta, vincit: ea namque dicit, quæ dictu ſunt iuſta; ſimpliciter autem, & ad ferendum, iniuſta.

a Fallacia ſolutio.

b Fallacia.

c Fallacia.

d Fallacia.

e Solutio fallaciæ propoſitæ in part. 8.

f Solutio fallaciæ propoſitæ in part. 9.

g Solutio fallaciæ propoſitæ in parti. 10.

ἀγαθόν· τὸ γὰρ λαβεῖν, ἀγαθόν. 7 Καὶ ἡ νόσος, κακόν ἐστιν, ἀλλ' οὐ τὸ ἀποβαλεῖν τὴν νόσον. 8 Ἆρα τὸ δίκαιον τοῦ ἀδίκου, καὶ τὸ δικαίως τοῦ ἀδίκως, αἱρετώτερον; ἀλλὰ τὸ ἀποθανεῖν ἀδίκως, αἱρετώτερον ἢ δικαίως. 9 Ἆρα δίκαιόν ἐστιν, τὰ αὑτοῦ ἔχειν ἕκαστον; ἃ δ' ἄν τις κρίνῃ κατὰ δόξαν τὴν ἑαυτοῦ, κἂν ᾖ ψευδής, κύριά ἐστιν ἐκ τοῦ νόμου· τὸ αὐτὸ ἄρα δίκαιον, καὶ οὐ δίκαιον. 10 Καὶ πότερον δεῖ κρίνειν τὸν τὰ δίκαια λέγοντα, ἢ τὸν ἄδικα; ἀλλὰ μὴν καὶ τὸν ἀδικούμενον, δίκαιόν ἐστιν, ἱκανῶς λέγειν ἃ ἔπαθε· ταῦτα δ' ἦν ἄδικα. 11 Οὐ γὰρ, εἰ παθεῖν τι ἀδίκως, αἱρετόν· τὸ ἀδίκως, αἱρετώτερον τοῦ δικαίως· ἀλλ' ἁπλῶς μὲν, τὸ δικαίως· τοδὶ μέν τοι, οὐδὲν κωλύει, ἀδίκως ἢ δικαίως. 12 Καὶ τὸ ἔχειν τὰ αὑτοῦ, δίκαιον· τὰ δὲ ἀλλότρια, οὐ δίκαιον· κρίσιν μέν τοι ταύτην δικαίαν εἶναι, οὐδὲν κωλύει· οἷον, ἂν ᾖ κατὰ τὴν δόξαν τοῦ κρίνοντος· οὐ γὰρ, εἰ δίκαιον τοδὶ ἢ ὡδὶ, καὶ ἁπλῶς δίκαιον. 13 Ὁμοίως δὲ καὶ ἄδικα ὄντα, οὐδὲν κωλύει, λέγειν αὐτὰ, δίκαιον εἶναι· οὐ γὰρ, εἰ λέγειν, δίκαιον, ἀνάγκη δίκαια εἶναι· ὥσπερ οὐδ', εἰ ὠφέλιμον λέγειν, ὠφέλιμα. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν δικαίων. ὥστε οὐκ, εἰ τὰ λεγόμενα, ἄδικα· ὁ λέγων ἄδικα, νικᾷ· λέγει γὰρ, ἃ λέγειν ἐστὶ δίκαια, ἁπλῶς δὲ καὶ παθεῖν ἄδικα.

De ſolutione captionum ex definitione elenchi.

Cap. XXVI.

1 *Ratio ſoluendi hæc ſophiſmata.* 3 *Exemplum primum, & ſecundum.*

Τοῖς

Τοῖς δὲ παρὰ τὸν ὁρισμὸν γινομένοις τοῦ ἐλέγχου, καθάπερ ὑπεγράφη πρότερον, ἀπαντητέον, σκοποῦσι τὸ συμπέρασμα πρὸς τὴν ἀντίφασιν, ὅπως ἔσται τοῦ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ, καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως, καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ.

2 Ἐὰν δ' ἐν ἀρχῇ προσέρηται, οὐχ ὁμολογητέον, ὡς ἀδύνατον τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ διπλάσιον, καὶ μὴ διπλάσιον· ἀλλὰ φατέον, μὴ μέντοι ὡδὶ, ὥς ποτε ἦν τὸ ἐλέγχεσθαι διωμολογημένον. 3 Εἰσὶ δὲ πάντες οἵδε οἱ λόγοι, παρὰ τὸ τοιοῦτο· ἆρα ὁ εἰδὼς ἕκαστον ὅτι ἕκαστον, οἶδε τὸ πρᾶγμα; καὶ ὁ ἀγνοῶν ὡσαύτως; εἰδὼς δέ τις τὸν Κορίσκον ὅτι Κορίσκος, ἀγνοίη ἂν ὅτι μουσικός· ὥστε τὸ αὐτὸ καὶ ἐπίσταται, καὶ ἀγνοεῖ. 4 Καὶ πάλιν, ἆρα τὸ τετράπηχυ τοῦ τριπήχεος μεῖζον; γένοιτο δ' ἂν ἐκ τριπήχεος τετράπηχυ κατὰ τὸ μῆκος· τὸ δὲ μεῖζον, ἐλάττονος μεῖζον· αὐτὸ ἄρα αὑτοῦ μεῖζον καὶ ἔλαττον.

Iis autē *argumentationibus*, quæ ex definitione elenchi exiſtūt, prout *elenchus* deſcriptus antea fuit, occurrendum *eſt*, concluſione ad contradictionem examinata, quomodo erit eiuſdem, & ſecundum idem, & ad idem, & eodem modo, & eodem tempore. 2 Quòdſi quis ab initio rogetur, non *eſt ei* fatendū, quaſi non poſſit idem eſſe & duplum & non duplum: ſed concedendum, non ſic tamē, vt fieri elenchum in confeſſo *eſt*. 3 Sunt autem omnes hæ argumentationes ex hoc *loco*: Num qui vnumquodque nouit *eſſe* vnumquodque, rem nouit? & qui ignorat itidē? ſed fieri poteſt. vt aliquis ſciens Coriſcum *eſſe* Coriſcum, ignoret *eum eſſe* muſicum: itaque eandem rem & ſcit & ignorat. 4 Et rurſus, Num quadricubitum tricubito maius *eſt*? ſed fieri poteſt ex tricubito quadricubitum in longitudinem: maius autem *eſt* minore maius: igitur ſe ipſo maius *eſt* & minus.

De ſolutione captionum, quibus petitur quæſitum.

Cap. XXVII.

1 *Soluendi ratio prima, 2 ſecunda, 3 tertia.*

Τοὺς δὲ παρὰ τὸ αἰτεῖσθαι καὶ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ, πυνθανομένῳ μὲν, ἂν ᾖ δῆλον, οὐ δοτέον, οὐδ' ἂν ἔνδοξον ᾖ, λέγοντα τἀληθῆ. 2 Ἐὰν δὲ λάθῃ, τὴν ἄγνοιαν, διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν τοιούτων λόγων, εἰς τὸν ἐρωτῶντα μεταστρεπτέον, ὡς οὐ διειλεγμένον· ὁ γὰρ ἔλεγχος, ἄνευ τοῦ ἐξ ἀρχῆς.

3 Εἶθ', ὅτι ἐδόθη, οὐχ ὡς *tur* ſine eo quod ab initio *quæſitum fuit.*

Qvæ verò ex eo *ducuntur* ꝙ poſtulatur & ſumitur *quæſitū* initio *propoſitū*, percōtāti quidē, ſi *id* manifeſtū ſit, nō *ſunt* cōcedendæ, ne quidē ſi probabile ſit eū vera dicere. 2 Sin *ab initio id* latuerit, *ad poſtremū* ignorātia, ꝓpter huiuſmodi argumētationū vitiū, in *ipſum* interrogantem *eſt* retorquenda, ceu qui non *bene* diſputarit. nam elenchus *tum demū eſt*, cùm *ſyllogiſmus* extrui- 3 Deinde, ꝙ datū *id* ſit, nō quaſi

aduerſarius eo vſurus eſſet, ſed quaſi argumentando probaturus contrarium, quàm in parexelenchis fecerit.

τούτῳ χρησομένου, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς τοῦτο συλλογιουμένου τὸ ἐναντίον, ἢ ἐπὶ τῶν παρεξελέγχων.

De ſolutione captionum, quæ ducuntur ex conſequentibus.

CAP. XXVIII.

1 *Ratio ſoluendi hæc ſophiſmata.* 2 *Duplex conſequentium conſecutio.* *Exemplum fallacia.*

QVæ autem ex conſequente probant, in ipſa argumentatione *illud vitium continere* oſtendantur. 2 Eſt autem duplex conſequentium conſecutio. aut enim, vt particulari vniuerſale *conſequens eſt*, putà homini animal: quia poſtulatur, ſi hoc cum illo *iunctum eſt*, etiam illud cum hoc *eſſe connexum*. aut ſecundum oppoſitiones: quia ſi hoc illi cōſequens eſt, etiam oppoſitū oppoſito *conſequens eſſe videtur*. 3 Vnde & Meliſſi argumētatio *orta eſt*. nam ſi quod eſt genitū, habet principium, etiam ingenitum non habere poſtulat ſibi concedi: itaque ſi cœlum *eſt* ingenitum, *eſt* etiam infinitum. Sed hoc non *ita* eſt: conuerſo enim ordine *valet* conſecutio.

ΚΑὶ τοὺς διὰ τοῦ παρεπομένου συμβιβάζοντας, ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ λόγου δεικτέον. 2 Ἔστι δὲ διττὴ ἡ τῶν ἑπομένων ἀκολούθησις. ἢ γὰρ, ὡς τῷ ἐν μέρει τὸ καθόλου· οἷον, ἀνθρώπῳ ζῷον· ἀξιοῦται γὰρ, εἰ τόδε μετὰ τοῦδε, καὶ τόδε εἶναι μετὰ τοῦδε. ἢ κατὰ τὰς ἀντιθέσεις· εἰ γὰρ τῷδε τόδε ἀκολουθεῖ, καὶ τῷ ἀντικειμένῳ τὸ ἀντικείμενον. 3 Παρ᾽ ὃ καὶ ὁ τοῦ Μελίσσου λόγος· εἰ γὰρ τὸ γεγονὸς ἔχει ἀρχὴν, καὶ τὸ ἀγένητον ἀξιοῖ μὴ ἔχειν· ὥστε, εἰ ἀγένητος ὁ οὐρανὸς, καὶ ἄπειρος. τοῦτο δ᾽ οὐκ ἔστι. ἀνάπαλιν γὰρ ἡ ἀκολούθησις.

De ſolutione captionum, quæ non cauſam accipiunt pro cauſa.

CAP. XXIX.

IN *iis* autem, quæ propter aliquam adiectionē concludunt, videre *oportet*, an *aliquo* dempto nihilominùs eueniat impoſſibile: deinde hoc patefaciēdum *eſt*, ac dicendum *ſe* id conceſſiſſe, non quaſi *ſibi* videretur, ſed quaſi ad diſputationem *eſſet accommodandum*, ille autem non eſt vſus ad diſputationem.

ΟὙσοι τι διὰ τὸ προστιθέναι τι συλλογίζονται, σκοπεῖν, εἰ ἀφαιρουμένου συμβαίνει μηδὲν ἧττον τὸ ἀδύνατον· κἄπειτα τοῦτο ἐμφανιστέον, καὶ λεκτέον ὡς ἔδωκεν, οὐχ ὡς δοκοῦν, ἀλλ᾽ ὡς πρὸς τὸν λόγον. ὁ δὲ, κέχρηται, οὐδὲν πρὸς τὸν λόγον.

De ſo-

De ſolutione captionum, quæ plures interrogationes pro vna accipiunt. Cap. XXX.

1 Ratio ſoluendi. 2 In quibus potiſſimùm cauere ab his fallaciis, oporteat. 3 Exemplum primum, 4 ſecundum, 5 tertium, 6 quartum. 7 Aliæ ſolutiones.

Πρὸς δὲ τοὺς τὰ πλείω ἐρωτήματα ἓν ποιοῦντας, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ διοριστέον. ἐρώτησις γὰρ μία, πρὸς ἣν μία ἀπόκρισίς ἐστιν. ὥστε οὔτε πλείω καθ' ἑνός, οὔτε ἓν κατὰ πολλῶν, ἀλλ' ἓν καθ' ἑνός, ἢ φατέον, ἢ ἀποφατέον.

2 Ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν ὁμωνύμων, ὁτὲ μὲν ἀμφοῖν, ὁτὲ δὲ οὐδετέρῳ ὑπάρχει· ὥστε μὴ ἁπλοῦ ὄντος τοῦ ἐρωτήματος, ἁπλῶς ἀποκρινομένοις, οὐδὲν συμβαίνει πάσχειν· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τούτων, ὅταν μὲν ἢ τὰ πλείω τῷ ἑνί, ἢ τὸ ἓν τοῖς πολλοῖς ὑπάρχῃ, ἢ μὴ ὑπάρχῃ, τῷ ἁπλῶς δόντι, καὶ ἁμαρτόντι ταύτην τὴν ἁμαρτίαν, οὐδὲν ὑπεναντίον συμβαίνει· ὅταν δὲ ᾖ τὸ μέν, τὸ δὲ μή· ἢ πλείω κατὰ πλειόνων, καὶ ἔστιν ὡς ἀμφότερα ὑπάρχει ἀμφοτέροις, ἔστι δὲ ὡς οὐχ ὑπάρχει· ὥστε τοῦτο εὐλαβητέον. 3 Οἷον, ἐν τοῖσδε τοῖς λόγοις· εἰ τὸ μέν, ἐστὶν ἀγαθόν· τὸ δέ, κακόν· ὅτι ταῦτα ἀληθές, εἰπεῖν ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ πάλιν μήτε ἀγαθόν, μήτε κακόν· οὐκ ἔστι γὰρ ἑκάτερον, ἑκάτερον. ὥστε ταὐτό, ἀγαθὸν καὶ κακόν, καὶ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν.

4 Καί, εἰ ἕκαστον αὐτὸ αὑτῷ ταὐτόν, καὶ ἄλλοις ἕτερον· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἄλλοις ταὐτά, ἀλλ' αὑτοῖς, καὶ ἕτερα αὐτῶν ταὐτὰ ἑαυτοῖς ἕτερα καὶ ταὐτά.

5 Ἔτι, εἰ τὸ μὲν ἀγαθόν, κακὸν γίνεται· τὸ δὲ κακόν, ἀγαθόν· δύο γένοιτ' ἄν.

SEd aduerſus eas, quæ ex pluribus interrogationib. vnam faciunt, ſtatim adhibenda eſt definitio [a]. Interrogatio namque vna *eſt*, ad quam vna eſt reſponſio. quare nec plura de vno, nec vnum de multis, ſed vnum de vno vel affirmandum vel negandum. 2 Sicut autem in homonymis *accidit*, *quia* interdum vtriſque *ſignificatis*, interdũ neutri ineſt *attributum*: adeo vt, cùm nõ ſit ſimplex interrogatio, qui ſimpliciter reſpondent, nihil inde *incommodi* patiantur: ſimiliter & in his, quando vel plura vni, vel vnũ multis ineſt, aut non ineſt; nihil ei qui ſimpliciter conceſſit, & hoc peccatum admiſit, repugnans colligitur: ſed *tunc*, cùm alterum eſt, alterum non *eſt*: aut multa de multis dicũtur, & vtraque vtriſque partim inſunt, partim non inſunt: ideóque hoc *eſt* cauendum. 3 Vt in his argumentationibus: Si alterũ eſt bonum, alterum malum; hæc verè dici bonũ & malum, rurſúſque nec bonum nec malũ, quia vtrũque non eſt vtrumque. Itaque idem *eſt* bonum ac malum, & neque bonum neque malum.

4 Itẽ, Res quq; *eſt*ne ipſa ſecũ eadem, & ab aliis diuerſa? quia verò *hæc* nõ cum aliis, ſed ſecum *ſunt* eadem, & ſecum *ſunt* diuerſa; eadem ab iiſdem diuerſa & eadem erũt. 5 Præterea ſi quod bonum *eſt*, malum fit: & quod malum, bonum: vtique duo facta[b] erunt.

[a] Diſtinctio.

[b] Eadem, ſimul facta erunt bona & mala.

6 Cúmque duo inæqualia *ſint*, vtrunque erit ipſum ſibi æquale: itaque æqualia & inæqualia eadem iiſdem *erunt*. 7 Incidunt autem hæ argumentationes & in alias ſolutiones. nam & *verbum* Ambo, & *verbum* Omnia, plures ſignificationes habet. non igitur eiuſdem, præterquam nominis, affirmatio & negatio colligitur: hoc autem non erat elẽchus. Sed perſpicuum *eſt*, niſi plures interrogationes pro vna ſumãtur, ſed vnum de vno affirmetur, vel negetur, non fore impoſſibile.

6 Δυοῖν τε καὶ ἀνίσοιν, ἑκάτερον αὐτὸ ἑαυτῷ ἴσον· ὥστε ἴσα καὶ ἄνισα τὰ αὐτὰ ἑαυτοῖς. 7 Ἐμπίπτουσι μὲν οὖν οὗτοι οἱ λόγοι καὶ εἰς ἄλλας λύσεις. καὶ γὰρ τὸ ἄμφω, καὶ τὸ ἅπαντα, πλείω σημαίνει. οὐκ οὖν ταὐτὸν, πλὴν ὄνομα, συμβαίνει φῆσαι καὶ ἀποφῆσαι· τοῦτο δ' οὐκ ἦν ἔλεγχος. ἀλλὰ φανερὸν ὅτι μὴ μιᾶς ἐρωτήσεως τῶν πλειόνων γενομένων, ἀλλ' ἓν καθ' ἑνὸς φάντος ἢ ἀποφάντος, οὐκ ἔσται τὸ ἀδύνατον.

De ſolutione paralogiſmorum colligentium nugationem.

CAP. XXXI.

Ratio ſoluendi hos paralogiſmos, qui ducunt ad tautologiam in relatis, 2 vel in ſpecie generi ſubiecta, 3 vel in proprijs affectionibus.

CAP. VI.

QVod verò ad eos *paralogiſmos*, qui ad idem ſæpius dicendum perducunt: perſpicuum *eſt* non *eſſe* concedẽdum, relatorum categorias ſeparatas & per ſe acceptas, aliquid ſignificare: vt duplum, ſeorſum ab *oratione*, duplum dimidij: quoniam vnum *eſſe* apparet. nam & decem *ponuntur* in *oratione* vno minus decem: & *verbum* facere, in *oratione* non facere: & omnino in negatione affirmatio: neque tamen, ſi quis dicat hoc non eſſe album, dicit ipſum album eſſe. duplum verò fortaſſe nihil ſignificat ſolum & *per ſe*, ſicuti nec quod in dimidio: aut ſi *quid* ſignificat, non tamen idem atque coniunctum.[a]

a Fieri poteſt, vt relationis nomẽ homonymos aliud ſignificet.

2 Neque ſcientia in ſpecie (veluti ſi eſt ſcientia medica) ſignificat id quod commune: illud autem erat ſciẽtia *rei* ſcibilis. 3 In attributis autẽ quæ per ſubiecta declarantur, hoc dicendum *eſt*, non idem eſſe, quod ſeorſum, & quod in oratione ſignificatur.

Περὶ δὲ τῶν ἀπαγόντων εἰς ταὐτὸ πολλάκις εἰπεῖν, φανερὸν ὡς οὐ δοτέον τῶν πρός τι λεγομένων σημαίνειν τι χωριζομένας καθ' αὑτὰς τὰς κατηγορίας· οἷον, τὸ διπλάσιον ἄνευ τοῦ διπλάσιον ἡμίσεος, ὅτι ἐμφαίνεται. καὶ γὰρ τὰ δέκα, ἐν τοῖς ἑνὸς δέουσι δέκα· καὶ τὸ ποιῆσαι, ἐν τῷ μὴ ποιῆσαι· καὶ ὅλως ἐν τῇ ἀποφάσει ἡ φάσις· ἀλλ' ὅμως οὐκ, εἴ τις λέγοι τοδὶ μὴ εἶναι λευκὸν, λέγει αὐτὸ λευκὸν εἶναι. τὸ δὲ διπλάσιον, οὐδὲν σημαίνει ἴσως μόνον, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐν τῷ ἡμίσει. εἰ δ' ἄρα καὶ σημαίνει, ἀλλ' οὐ ταὐτὸ καὶ συνηρημένον. 2 Οὐδ' ἡ ἐπιστήμη ἐν τῷ εἴδει, (οἷον, εἰ ἔστιν ἡ ἰατρικὴ ἐπιστήμη) ὅπερ τὸ κοινόν· ἐκεῖνο δ' ἦν ἐπιστήμη ἐπιστητοῦ. 3 Ἐν δὲ τοῖς δι' ὧν δηλοῦται κατηγορουμένοις, τοῦτο λεκτέον, ὡς οὐ τὸ αὐτὸ χωρὶς, καὶ ἐν τῷ λόγῳ, τὸ δηλούμενον.

τὸ γὰρ

τὸ γὰρ κοῖλον, κοινῇ μὲν, τὸ αὐτὸ δηλοῖ ἐπὶ τοῦ σιμοῦ καὶ τοῦ ῥαιβοῦ· προστιθέμενον δὲ, οὐδὲν κωλύει· ἀλλὰ τὸ μὲν, τῇ ῥινί· τὸ δὲ, τῷ σκέλει συμβαίνει· ἔνθα μὲν γὰρ τὸ σιμόν· ἔνθα δὲ τὸ ῥαιβὸν σημαίνει· καὶ οὐδὲν διαφέρει εἰπεῖν, ῥὶς σιμὴ, ἢ ῥὶς κοίλη.

4 Ἔτι, οὐ δοτέον τὴν λέξιν κατ' εὐθύ· ψεῦδος γάρ ἐστιν· οὐ γάρ ἐστι τὸ σιμὸν, ῥὶς κοίλη· ἀλλὰ ῥινὸς τοδὶ, οἷον, πάθος. ὥστε οὐδὲν ἄτοπον, εἰ ἡ ῥὶς ἡ σιμὴ, ῥίς ἐστιν ἔχουσα κοιλότητα ῥινός.

nam curuum, ſi cōmuniter *ac per ſe accipiatur*, idem ſignificat in ſimo & *in* varo: adiunctum autē *ſubiecto*, nihil prohibet *quominus aliud atque aliud ſignificet*: ſed alterum naſo, alterum cruri accidit: illic. n. ſimum, hic verò varū ſignificat. nec quicquam refert, naſus ſimus, an naſus curuus dicatur. 4 Præterea non *eſt* dictio concedenda in recto *caſu*: quia *id* falſum eſt non enim ſimum eſt naſus curuus, ſed naſi hoc, putà affectio. Quare nihil abſurdi *ſequitur*, ſi naſus ſimus eſt naſus habens curuitatem naſi.

De vitandis ſolœciſmis. Cap. XXXII.

1 Tranſitio. 2 Exemplū primum, 3 ſecundum, 4 tertium, 5 quartum, 6 quintum, 7 Hos paralogiſmos non efficere ſed tantùm videri efficere ſolœciſmum.

Περὶ δὲ τῶν σολοικισμῶν, παρὰ τί μὲν φαίνονται συμβαίνειν, εἴρηται μὲν πρότερον· πῶς δὲ λυτέον, ἐπ' αὐτῶν τῶν λόγων ἔσται φανερόν.

2 Ἅπαντες γὰρ οἱ δὲ τοῦτο βούλονται κατασκευάζειν· ἆρ' ὃ λέγεις ἀληθῶς, καὶ ἔστι τοῦτο ἀληθῶς, φὴς δέ τι εἶναι λίθον, ἔστιν ἄρα τι λίθον. ἢ τὸ λέγειν λίθον, οὐκ ἔστι λέγειν ὃ, ἀλλ' ὃν, οὐδὲ τοῦτο, ἀλλὰ τοῦτον; εἰ οὖν ἔροιτό τις, ἆρ' ὃν ἀληθῶς λέγεις, ἔστι τοῦτον; οὐκ ἂν δοκοίη ἑλληνίζειν, ὥσπερ οὐδ' εἰ ἔροιτο, ἆρ' ἣν λέγεις εἶναι, ἔστιν οὗτος; ξύλον δ' εἰπεῖν οὕτως, ἢ ὅσα μήτε θῆλυ μήτ' ἄρρεν σημαίνει, οὐδὲν διαφέρει. διὸ καὶ οὐ γίνεται σολοικισμὸς, εἰ ὃ λέγεις εἶναι, ἔστι τοῦτο; ξύλον δὲ λέγεις εἶναι, ἔστιν ἄρα ξύλον. ὁ δὲ λίθος καὶ τὸ οὗτος, ἄρρενος ἔχει κλῆσιν. εἰ δέ τις ἔροιτο, ἆρ' οὗτός ἐστιν αὕτη; εἶτα πάλιν, τί δέ; οὐχ οὗτός ἐστι Κορίσκος

DE ſolœciſmis autem, vnde videātur effici, diximus antea[a]: quomodo verò ſoluēdi *ſint*, in ipſis argumentationibus apparebit. 2 Hæ namque omnes hoc volunt efficere: Num quod dicis verè, etiam eſt hoc re vera? ais autem aliquid eſſe lapidē: eſt igitur aliquid lapidem. An qui dicit lapidē, non dicit quod, ſed quem: neque hoc, ſed hūc? Quare ſi quis *ita* interroget, Nū quē verè dicis, eſt hunc? non videbitur Latinè loqui: quemadmodū nec ſi interroget, Num quam dicis eſſe, eſt hic? At *cum* hic lignū dixit, vel quęcumque *alia* neque feminam neque maſculū ſignificant, nihil refert. Ideóque non fit ſolœciſmus; ſi, quod dicis eſſe, eſt hoc; lignum autem dicis eſſe, eſt igitur lignū. Sed lapis, *& articulus* Hic, maſculi habet appellationem. Si quis autem interroget, Nū hic eſt hæc? deinde rurſ*, quid? nónne hic eſt Coriſcus?

a Cap. 14

poſtea dicat, hic igitur eſt hæc: non collegit ſyllogiſmo ſolœciſmum, nequidem ſi Coriſcus ſignificet id quod hæc, non tamen concedatur reſpondente: ſed id priùs interrogatum oportuit. Quòd ſi neque eſt, neque conceditur, non eſt ſyllogiſmus, nec re vera, nec aduerſus eum, qui interrogatur. Ergo ſimiliter & ibi oportet lapidem ſignificare hic ſi verò nec eſt nec conceditur, non *eſt* admittenda concluſio: videtur tamen; quia nominis caſus diſſimilis, videtur ſimilis.

3 Num verè dicitur quòd hæc eſt id quod dicis hãc eſſe? ais autem eſſe parmam: eſt igitur hæc parmam. An non eſt neceſſe *hãc cõcluſionem* admittere, ſi Hęc, non ſignificat parmam, ſed parma τὸ parmam verò *eſt* hanc. 4 Nec ſi, quod ais eſſe hunc, eſt hic, ais autem eſſe Cleonem, idcirco hic eſt Cleonem: non enim eſt hic Cleonẽ: quippe dictũ fuit, Quem aio hunc eſſe, eſt hic, non, hunc: quia non eſt Latina ſic prolata interrogatio. 5 Num ſcis hoc? eſt autem lapis; ſcis igitur lapis. An non idem ſignificat in *oratione*, Num ſcis hoc? & in *oratione*, hoc autem *eſt* lapis? ſed in priore hunc: in poſteriore, hic. 6 Num cuius ſcientiam habes, hoc ſcis? habes autem ſcientiam lapidis: ſcis igitur lapidis. An *cùm dicis* huius, dicis lapidis: *cùm* hoc, lapidem? conceſſum eſt autem, cuius ſcientiam habes, *te* ſcire, non huius, ſed hoc proinde non lapidis, ſed lapidem. 7 Quòd igitur huiuſcemodi argumentationes non concludant ſolœciſmum, ſed *modò* videantur *concludere*,

εἶτα εἴποι, ἔστιν ἄρα τοῦτο αὕτη, οὐ συλλελόγισται τὸν σολοικισμὸν, οὐδ' εἰ τὸ Κορίσκος σημαίνει ὅπερ αὕτη, μὴ δίδωσι δ' ὁ ἀποκρινόμενος· ἀλλὰ δεῖ τοῦτο προσερωτηθῆναι, εἰ δὲ μήτε ἐστὶν, μήτε δίδωσιν, οὐ συλλελόγισται, οὔτε τῷ ὄντι, οὔτε πρὸς τὸν ἐρωτώμενον. ὁμοίως οὖν κἀκεῖ δεῖ τὸν λίθον σημαίνειν τοῦτο. εἰ δὲ μήτε ἐστὶ, μήτε δίδοται, οὐ λεκτέον τὸ συμπέρασμα· φαίνεται δὲ παρὰ τὸ τὴν ἀνόμοιον πτῶσιν τοῦ ὀνόματος, ὁμοίαν φαίνεσθαι.

3 Ἆρα ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι αὕτη ἐστὶν, ὅπερ εἶναι φῂς αὐτήν; εἶναι δὲ φῂς ἀσπίδα· ἔστιν ἄρα αὕτη ἀσπίδα· ἢ οὐκ ἀνάγκη, εἰ μὴ τὸ αὕτη, ἀσπίδα σημαίνοι, ἀλλὰ ἀσπὶς, τὸ δὲ ἀσπίδα, ταύτην.

4 Οὐδ' εἰ ὃ φῂς εἶναι τοῦτον, ἐστὶν τοῦτο, φῂς δὲ εἶναι Κλέωνα, ἔστιν ἄρα τοῦτο Κλέωνα· οὐ γάρ ἐστιν τοῦτο Κλέωνα· εἴρηται γὰρ, ὃν φημὶ τοῦτον εἶναι, ἔστιν τοῦτο, οὐ τοῦτον· οὐδὲ γὰρ ἑλληνίζει οὕτως τὸ ἐρώτημα λεχθέν.

5 Ἆρ' ἐπίστασαι τοῦτο; ἔστι δὲ λίθος· ἐπίστασαι ἄρα λίθος. ἢ οὐ ταυτὸν σημαίνει ἐν τῷ, ἆρα ἐπίστασαι τοῦτο; καὶ ἐν τῷ, τοῦτο δὲ λίθος; ἀλλ' ἐν τῷ πρώτῳ, τοῦτον· ἐν δὲ τῷ ὑστέρῳ, τοῦτο.

6 Ἆρ' οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασαι τοῦτο; ἐπιστήμην δὲ ἔχεις λίθου· ἐπίστασαι ἄρα λίθου. ἢ τὸ μὲν τούτου, λίθου λέγεις· τὸ δὲ τοῦτο, λίθον; ἐδόθη δὲ, οὗ ἐπιστήμην ἔχεις, ἐπίστασθαι, οὐ τούτου, ἀλλὰ τοῦτο· ὥστε οὐ λίθου, ἀλλὰ λίθον. 7 Ὅτι μὲν οἱ τοιοῦτοι τῶν λόγων οὐ συλλογίζονται σολοικισμὸν, ἀλλὰ φαίνονται, καὶ διὰ τί

καὶ διὰ τί φαίνονται, καὶ πῶς ἀπαντητέον πρὸς αὐτούς, φανερὸν ἐκ τῶν εἰρημένων.

& cur videantur, & quomodo ſit ipſis occurrendum, ex iis quæ diximus, apparet.

De facilitate, vel difficultate cognoſcendi genus captionis, & reſpondendi. Cap. XXXIII.

1 Diuiſio paralogiſmorum in faciles & difficiles, 2 quæ declaratur exemplis. 3 Hi, qui non facilè cognoſcuntur, vocantur acuti. 4 Dubitationis acutæ diuiſio in dialecticam & litigioſam. 5 ac ſubdiuiſio dialectica in genus primum, 6 & ſecundum. 7 item litigioſa ſubdiuiſio in genus primum, 8 & ſecundum. 9 Corollarium. 10 Diuiſio argumentationis, & ſolutionis: quia vel eſt ad rem, vel hominem, vel ad tempus.

Δεῖ δὲ καταvοεῖν, ὅτι πάντων τῶν λόγων, οἱ μέν, εἰσὶ ῥᾴους κατιδεῖν, οἱ δέ, χαλεπώτεροι, παρὰ τί, καὶ ἐν τίνι παραλογίζονται τὸν ἀκούοντα πολλάκις οἱ αὐτοὶ ἐκείνοις ὄντες. τὸν αὐτὸν γὰρ λόγον δεῖ καλεῖν, τὸν παρὰ ταὐτὸ γινόμενον. ὁ αὐτὸς δὲ λόγος, τοῖς μέν, παρὰ τὴν λέξιν· τοῖς δέ, παρὰ τὸ συμβεβηκός· τοῖς δέ, παρ᾽ ἕτερον δόξειεν ἂν εἶναι· διὰ τὸ μεταφερόμενον ἕκαστον, μὴ ὁμοίως εἶναι δῆλον. 2 Ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, (ὅσπερ δοκεῖ τρόπος συνηθέστατος εἶναι τῶν παραλογισμῶν) τὰ μέν, καὶ τοῖς τυχοῦσίν ἐστι δῆλα· (καὶ οἱ λόγοι σχεδὸν οἱ γελοῖοι, πάντες εἰσὶ παρὰ τὴν λέξιν. οἷον, ἀνὴρ ἐφέρετο κατὰ κλίμακος δίφρον. καί, ὅπου στέλλεσθε; πρὸς τὴν κεραίαν. καὶ πότερα τῶν βοῶν ἔμπροσθεν τέξεται; οὐδέτερα, ἀλλ᾽ ὄπισθεν ἄμφω. καὶ καθαρὸς ὁ βορέας; οὐ δῆτα· ἀπέκτεινε γὰρ τὸν πτωχόν, καὶ τὸν ὠνούμενον. ἆρ᾽ Εὔαρχος; οὐ δῆτα, ἀλλ᾽ Ἀπολλωνίδης. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν οἱ πλεῖστοι) τὰ δέ, καὶ τοῖς ἐμπειροτάτοις φαίνεται λανθάνειν (σημεῖον δὲ τούτου, ὅτι μάχονται πολλάκις περὶ τῶν ὀνομάτων·

CAP. VII.

Oportet autem intelligere, ex omnib. argumentationibus quaſdā eſſe, in quibus facilè perſpicitur; alias, in quibus difficulter *deprehenditur*, quam ob cauſam, & in quo decipiant auditorem, cùm *hæ* ſæpe ſint eædē [a], atque illæ. nam eandem argumētationem oportet appellare, quæ ex eodem *loco* ducitur. eadē verò argumentatio aliis ex dictione *ſumi*, aliis ex accidente, aliis ex alio *loco* videri poteſt: quia ſingula, cùm transferuntur, non æquè ſunt perſpicua. 2 Quemadmodum igitur in *captionibus* ex homonymia *ductis*, (qui quidē modus frequentiſſimus eſt inter paralogiſmos) quædā ſunt quibuſlibet perſpicua, (ac ferè omnes orationes ridiculæ ſumuntur ex dictione: veluti, Vir ferebat per ſcalas δίφρον[b]. &, ὅπου στέλλεσθε[c]? ad antennam. &, Vtra boum antè pariet? neutra: ſed retrò ambæ. & Eſtne Boreas καθαρὸς[d]? nequaquam[e]: interfecit[f] enim mendicum, & mercatorē. *Eſt*ne Euarchus? minimè: ſed Apollonides[g]. eodémque modo *fiunt* aliæ fermè pleræque *captiones*) alia vel maximè peritos videntur latére: (cuius *rei* ſignum eſt: quia contendunt ſæpe de nominibus:

a Referantur ad idem captionis genus.

b Scamnū, vel bigam?

b Quò tēdis? vel vbi velum contrahis?

d Reddit ne aërem ſerenum?

e Non eſt καθαρὸς, ideſt, purus innoxius.

f Frigore. nam Boreas eſt cauſa frigoris.

g Euarchus dicitur (ſi etymologiam ſpectes) qui rem bene adminiſtrat: Apollonides, qui rem perdit.

veluti, vtrùm Ens & Vnũ eâdem ſignificatione de omnibus dicatur, an diuerſâ. nonnullis enim videtur & Ens & Vnum eodem modo ſemper accipi: alij [a] verò Zenonis & Parmenidis argumẽtationem *ex eo* diſſoluunt, quòd Ens & Vnum multifariam dici videntur) ita argumẽtationum, quę ex accidente & ſingulis aliis *locis* ducuntur, aliæ *sũt* viſu faciliores, aliæ difficiliores: & perſpicere, in quo *ſint captionum* genere, & vtrùm elenchus, an non elenchus *ſit*, non æquè facilè *eſt* in omnibus. 3 Eſt autem acuta argumentatio, quæ dubitare maximè facit: hęc enim maximè mordet. 4 Dubitatio verò eſt duplex: altera in argumẽtationibus ſyllogiſticè concludentibus, vtra interrogatio ſit tollenda[b]: altera in litigioſis, quomodo quis dicat, quod propoſitũ eſt. Idcirco in ſyllogiſticis *diſputationibus* acutiores argumẽtationes maximè faciunt vt quæratur. 5 Eſt autem ſyllogiſtica *argumentatio* acutiſſima, ſi quis ex iis quæ quã maximè videntur probabilia, id quod quàm maximè eſt probabile, refutet, & adſtruat[c]. cùm enim vna ſit diſputatio, trãſpoſitâ cõtradictione[d], ſimiles omnes ſyllogiſmos habebit[e]: quia ſemper ex probabilibus æquè probabile refellet, aut adſtruet: ideóque dubitare neceſſe *erit*. Ergo huiuſmodi argumẽtatio *eſt* maximè acuta, quę concluſionem interrogatis[f] parem facit. 6 Secunda *eſt*, quæ ex omnibus *ſumptionibus* ſimilibus *conſtat*: hæc enim ſimiliter faciet, vt dubitetur, quodnam interrogatũ tollendũ *ſit*. hoc aũt *eſt* difficile: quia tollẽdũ quidẽ *eſt*: ſed qđnã tollẽdũ, nõ apparet. 7 Inter litigioſas autem acutiſſima *ea eſt*, in qua primùm ſtatim non apparet,

a Vt ipſe Ariſtoteles Phyſic. lib. 1. cap 4.

b Vtra propoſitio ſit neganda.

c Veluti, Medea eſt mater, ergo amat liberos. rurſus Medea non amat liberos, ergo nõ eſt mater.
d Conuerſa cõcluſione in contradicentem, & ſumpta pro propoſitione in ſyllogiſmo cõuerſiuo. Reſpicit enim Ariſtoteles ad conuerſionẽ, de qua egit lib. 2 Prior. cap. 8.
e Syllogiſmus primus, & ſyllogiſmus conuerſiuus erunt æquè probabiles.
f Propoſitionibus.

οἷον, πότερον ταὐτὸν σημαίνει τὸ ἓν καὶ πάντων, καὶ τὸ ὂν, ἢ ἕτερον. τοῖς μὲν γὰρ, δοκεῖ ταὐτὸν σημαίνειν τὸ ὂν, καὶ τὸ ἕν· οἱ δὲ, τὸν Ζήνωνος καὶ Παρμενίδου λύουσι λόγον, διὰ τὸ πολλαχῶς φάναι τὸ ἓν λέγεσθαι, καὶ τὸ ὄν) ὁμοίως καὶ διὰ τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον, οἱ μὲν, ἔσονται ῥᾴους ἰδεῖν· οἱ δὲ, χαλεπώτεροι, τῶν λόγων· καὶ λαβεῖν ἐν τίνι γένει, καὶ πότερον ἔλεγχος, ἢ οὐκ ἔλεγχος, οὐ ῥᾴδιον ὁμοίως περὶ πάντων. 3 Ἔστι δὲ δριμὺς λόγος, ὅστις ἀπορεῖν ποιεῖ μάλιστα· δάκνει γὰρ οὗτος μάλιστα. 4 Ἀπορία δὲ ἐστὶ διττή· ἡ μὲν, ἐν τοῖς συλλελογισμένοις, ὅ, τι ἀνέλοι τις τῶν ἐρωτημάτων· ἡ δὲ, ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, πῶς εἴποι τις τὸ προτεθέν. διόπερ ἐν τοῖς συλλογιστικοῖς, οἱ δριμύτεροι λόγοι, ζητεῖν μᾶλλον ποιοῦσιν. 5 Ἔστι δὲ συλλογιστικὸς μὲν λόγος δριμύτατος, ἂν ἐξ, ὅτι μάλιστα δοκούντων ἐνδόξων, ὅτι μάλιστα ἔνδοξον ἀναιρῇ τις, καὶ κατασκευάζῃ. εἷς γὰρ ὢν ὁ λόγος, μετατιθεμένης τῆς ἀντιφάσεως, ἅπαντας ὁμοίους ἕξει τοὺς συλλογισμούς· ἀεὶ γὰρ ἐξ ἐνδόξων, ὁμοίως ἔνδοξον ἀναιρήσει, ἢ κατασκευάσει· διόπερ ἀπορεῖν ἀναγκαῖον. μάλιστα μὲν οὖν ὁ τοιοῦτος, δριμὺς, ὁ ἐξ ἴσου τὸ συμπέρασμα ποιῶν τοῖς ἐρωτήμασι.

6 Δεύτερος δὲ, ὁ ἐξ ἁπάντων ὁμοίων· οὗτος γὰρ ὁμοίως ποιήσει ἀπορεῖν, ὁποῖον τῶν ἐρωτημάτων ἀναιρετέον. τοῦτο δὲ χαλεπόν· ἀναιρετέον μὲν γάρ· ὅ, τι δὲ ἀναιρετέον, ἄδηλον. 7 Τῶν δὲ ἐριστικῶν, δριμύτατος μὲν, ὁ πρῶτον εὐθὺς ἄδηλος,

πότερον

πότερον συλλελόγισται, ἢ οὔ. καὶ πότερον παρὰ τὸ ψεῦδος, ἢ διαίρεσιν ἐστὶν ἡ λύσις.

8 Δεύτερος δὲ τῶν ἄλλων, ὁ δῆλος μὲν, ὅτι παρὰ διαίρεσιν, ἢ ἀναίρεσίν ἐστι· μὴ φανερὸς δὲ ὤν, διὰ τίνος τῶν ἠρωτημένων ἀναίρεσιν ἢ διαίρεσιν λυτέος ἐστὶν ἀλλὰ, πότερον αὕτη παρὰ τὸ συμπέρασμα, ἢ παρά τι τῶν ἠρωτημένων ἐστίν. 9 Ἐνίοτε μὲν οὖν ὁ μὴ συλλογισθεὶς λόγος, εὐήθης ἐστὶν, ἐὰν ᾖ λίαν ἄδοξα, ἢ ψευδῆ τὰ λήμματα· ἐνίοτε δὲ οὐκ ἄξιος καταφρονεῖσθαι. ὅταν μὲν γὰρ ἐλλείπῃ τι τῶν τοιούτων ἐρωτημάτων, περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ δι᾽ ὅ, καὶ μὴ προσλαβὼν τοῦτο, καὶ μὴ συλλογισάμενος, εὐήθης ὁ συλλογισμός. ὅταν δὲ τῶν ἔξωθεν, οὐκ εὐκαταφρόνητος οὐδαμῶς· ἀλλ᾽ ὁ μὲν λόγος, ἐπιεικής· ὁ δὲ ἐρωτῶν, ἠρώτηκεν οὐ καλῶς.

10 Ἔστι δὲ, ὥσπερ λύειν, ὁτὲ μὲν, πρὸς τὸν λόγον· ὁτὲ δὲ, πρὸς τὸν ἐρωτῶντα, καὶ τὴν ἐρώτησιν· ὁτὲ δὲ, πρὸς οὐδέτερον τούτων· ὁμοίως καὶ ἐρωτᾶν ἐστι, καὶ συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὴν θέσιν, καὶ πρὸς τὸν χρόνον, ὅταν ᾖ πλείονος χρόνου δεομένη λύσις, ἢ τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ διαλεχθῆναι πρὸς τὴν λύσιν.

an ſyllogiſticè concluſerit, néc-ne: & vtrùm per id quod falſum *eſt negatum*, an *per* diſtinctionē ſoluatur. 8 Secunda ex ceteris *eſt*, quam conſtat *ſoluendam* eſſe per diſtinctionem, vel *per* negationem: ſed non apparet per cuius interrogati negationem aut diſtinctionem ſit ſoluenda: immo vtrùm hæc negatio vel diſtinctio ad concluſionem, an ad aliquod interrogatum ſit *accommodanda*. 9 Interdum igitur non concludens argumentatio, fatua eſt, *videlicèt* ſi ſumptiones ſint valde incredibiles, aut falſæ: interdū non cōtemnēda. Cùm.n. deeſt talis aliqua interrogatio, de qua, & per quam diſputatio *eſt*: ſyllogiſmus *eſt* fatuus, qui neque hanc ſumpſit, neque cōcluſit. cùm autem *deeſt interrogatio*, quæ extrinſecùs *adſumi poteſt*: nullo modo eſt *argumentatio* aſpernanda: quin ipſa argumētatio bona *eſt*: ſed interrogans ille non bene interrogauit 10 Sicut autem ſolutio modò ad argumētationem ſpectat, aliàs ad interrogantem & interrogationem, quādoque ad neutrum horum[a]: ſic licet interrogare atque concludere & aduerſus theſim, & aduerſus reſpōdentem, & ratione temporis, nimirum cùm plus temporis ſolutio requirit, quàm vt præſentis opportunitatis *ſit* diſſerere aduerſus ſolutionem.

a Sed ad reſpus vide Topic. lib. 8. cap. 10. p. xiiii.

Epilogus, & peroratio.

Cap. XXXIV.

1 ¶ Epilogus. 2 ¶ Anacephalæoſis. Tranſitio. 3 Inſtitutum dialectica. 4 Expoſita in Topicis & Elenchis. 5 ¶ Ariſtotelem eſſe primum dialectica auctorem. Protheſis. 6 Præmunitio. 7 Expoſitio. 8 Prolepſis. 9 Diſcrimen inter Ariſtotelis opera rethorica, & logica. 10 Excuſatio.

CAP. VIII.

a Hæc expoſita ſunt hoc libro vſq. ad cap. 12.
b De his eſt caput 12.
c Leg. σολοικισμὸς, ſolæciſmus, de quo actũ fuit cap. 14.
d Cap. 15.
e Cap. 16.
f Cap. 16. 17. 18.
g Cap. 19 & ſequentibus.
h Topic. lib. 1. cap. 1. partic. 1.
i Quæ eſt pars dialecticæ.
k Vt facit ſophiſta, qui profitetur ſe ſcire quod neſcit.
l Suprà cap. 1. partic. 6.
m In Topicis.
n Topic. lib. 1.
o Top. lib. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
q Topic. lib. 8. cap. 1. 2. 3.

EX quot igitur & qualib' paralogiſmi fiant iis qui diſputant[a], & quomodo falſum probemus, & paradoxa dicere cogamus[b]: præterea ex quibus colligatur ſyllogiſmus[c], & quomodo interrogandum, & quæ *ſit* interrogationum collocatio[d]: prꝫterea ad quid vtiles ſint omnes huiuſmodi diſputationes[e], ac de omni reſponſione ſimpliciter[f], & quomodo *ſint* ſoluendæ argumẽtationes & ſyllogiſmi[g]: de *his* (*inquam*) omnibus hæc à nobis dicta ſunto, 2 Reliquum *eſt*, vt eo in memoriam reuocato, quod initio[h] propoſitum *fuit*, pauca de eo dicamus, ac finẽ dictis imponamus. 3 Inſtituimus igitur inuenire quandam facultatẽ ſyllogiſticam de re ad diſſerendum propoſita, ex iis quæ *ſunt* quàm maximè probabilia. hoc enim officiũ eſt dialecticꝫ per ſe, & piraſticæ[i]. Quia verò huic adiunctum eſt, ob ſophiſticæ affinitatem, vt non ſolùm poſſit *quis* periculum facere dialecticè, ſed etiã quaſi ſciens[k]: idcirco non ſolùm quod dictũ eſt ſuppoſuimus eſſe huius tractationis officiũ, *nempe* argumẽtationem ſumerẽ poſſe, verùm etiam vt diſputationem ſuſtinẽtes tueamur theſim ſimili modo per quàm maximè probabilia. Atque huius rei causã diximus[l]. nam ideo Socrates quoq; interrogabat, non reſpondebat: quia *ſe* nihil ſcire profitebatur, 4 Declaratum porrò eſt in prioribus *libris*[m], & ad quot *problemata*, & ex qualibus & quot *ſumptionibus* hoc erit[n], & vnde eorum copia nobis ſuppetat[o]: præterea, quomodo *ſit* interrogandum, vel *quomodo* collocanda *ſit* omnis interrogatio[p]: necnon de reſponſionibus & ſo-

ΕΚ πόσων μὲν οὖν, καὶ ποίων γίνονται τοῖς διαλεγομένοις οἱ παραλογισμοὶ, καὶ πῶς δείξομέν τε ψευδόμενον, καὶ παράδοξα λέγειν ποιήσομεν· ἔτι δ', ἐκ τίνων συμβαίνει ὁ συλλογισμὸς, καὶ πῶς ἐρωτητέον καὶ τίς ἡ τάξις τῶν ἐρωτημάτων· ἔτι δὲ πρὸς τί χρήσιμοι πάντες εἰσὶν οἱ τοιοῦτοι λόγοι, καὶ περὶ ἀποκρίσεως ἁπλῶς τε πάσης, καὶ πῶς λυτέον τοὺς λόγους, καὶ συλλογισμοὺς, εἰρήσθω περὶ πάντων ἡμῖν ταῦτα.

2 Λοιπὸν δὲ, περὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως ἀναμνήσασιν, εἰπεῖν τι βραχὺ περὶ αὐτῆς, καὶ τέλος ἐπιθεῖναι τοῖς εἰρημένοις.

3 Προειλόμεθα οὖν εὑρεῖν τινα δύναμιν συλλογιστικὴν περὶ τοῦ προβληθέντος ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὡς ἐνδοξοτάτων. τοῦτο γὰρ ἔργον ἐστὶ τῆς διαλεκτικῆς καθ' αὑτὴν, καὶ τῆς πειραστικῆς. ἐπεὶ δὲ προσκατασκευάζεται πρὸς αὐτὴν, διὰ τὴν τῆς σοφιστικῆς γειτνίασιν, ὡς οὐ μόνον δύναται πεῖραν λαβεῖν διαλεκτικῶς, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδώς. διὰ τοῦτο, οὐ μόνον τὸ λεχθὲν, ἔργον ὑπεθέμεθα τῆς πραγματείας, τὸ λόγον δύνασθαι λαβεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅπως λόγον ὑπέχοντες φυλάξωμεν τὴν θέσιν ὡς δι' ἐνδοξοτάτων ὁμοτρόπως. τὴν δ' αἰτίαν εἰρήκαμεν τούτου. ἐπεὶ καὶ διὰ τοῦτο Σωκράτης ἠρώτα, ἀλλ' οὐκ ἀπεκρίνετο· ὁμολόγει γὰρ μὴ εἰδέναι.

4 Δεδήλωται δὲ ἐν τοῖς πρότερον, καὶ πρὸς πόσα, καὶ ἐκ ποίων, καὶ πόσων τοῦτο ἔσται, καὶ ὅθεν εὐπορήσομεν τούτων. ἔτι δὲ, πῶς ἐρωτητέον, ἢ τακτέον τὴν ἐρώτησιν πᾶσαν, καὶ περί τε ἀποκρίσεων καὶ λύσεων τῶν

σεων τῶν πρὸς τοὺς συλλογισμούς. δεδήλωται δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τῆς αὐτῆς μεθόδου τῶν λόγων ἐστί· πρὸς δὲ τούτοις, περὶ τῶν παραλογισμῶν, διεληλύθαμεν, ὥσπερ εἰρήκαμεν ἤδη πρότερον. ὅτι μὲν οὖν ἔχει τέλος ἱκανῶς ἃ προειλόμεθα, φανερόν. 5 Δεῖ δ' ἡμᾶς μὴ λεληθέναι τὸ συμβεβηκὸς περὶ ταύτην τὴν πραγματείαν.

6 Τῶν γὰρ εὑρισκομένων ἁπάντων, τὰ μὲν, παρ' ἑτέρων ληφθέντα, πρότερον πεπονημένα, κατὰ μέρος ἐπιδέδωκεν ὑπὸ τῶν παραλαβόντων ὕστερον· τὰ δ', ἐξ ὑπαρχῆς εὑρισκόμενα, μικρὰν τὸ πρῶτον ἐπίδοσιν λαμβάνειν εἴωθε, χρησιμωτέραν μέντοι πολλῷ τῆς ὕστερον ἐκ τούτων αὐξήσεως· μέγιστον γὰρ ἴσως ἀρχὴ παντὸς, ὥσπερ λέγεται· διὸ καὶ χαλεπώτατον· ὅσῳ γὰρ κράτιστον τῇ δυνάμει, τοσούτῳ μικρότατον ὂν τῷ μεγέθει, χαλεπώτατόν ἐστιν ὀφθῆναι· ταύτης δ' εὑρημένης, ῥᾷον τὸ προσθεῖναι καὶ συναύξειν τὸ λοιπόν ἐστιν· ὅπερ καὶ περὶ τοὺς πολιτικοὺς λόγους συμβέβηκε· σχεδὸν δὲ καὶ περὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας τέχνας· οἱ μὲν γὰρ τὰς ἀρχὰς εὑρόντες, παντελῶς ἐπὶ μικρόν τι προήγαγον· οἱ δὲ νῦν εὐδοκιμοῦντες, παραλαβόντες παρὰ πολλῶν, οἷον ἐκ διαδοχῆς, τῶν κατὰ μέρος προαγαγόντων, οὕτως ηὐξήκασι· Τισίας μὲν μετὰ τοὺς πρώτους, Θρασύμαχος δὲ μετὰ Τισίαν, Θεόδωρος δὲ μετὰ τοῦτον, καὶ πολλοὶ πολλὰ συνενηνόχασι μέρη. διόπερ οὐδὲν θαυμαστὸν, ἔχειν τι πλῆθος τὴν τέχνην.

7 Ταύτης δὲ τῆς πραγματείας, οὐ τὸ μὲν ἦν, τὸ δ', οὐκ ἦν προεξειρ-

lutionibus, quæ ad ſyllogiſmos *efferuntur*[a]. ſed & cetera declarata ſunt, quæcumque ad diſputationum methodum pertinẽt. Ad hæc, de paralogiſmis egimus[b], vt paulò antè[c] diximus. Quæ igitur *docere* inſtituimus, ea finem ſatis commodè habere, perſpicuum *eſt*.

a Topic. lib. 8. cap. 4. 5. & ſequẽtibus vſque ad cap. vlt.
b In hoc libro, qui eſt de ſophiſticis elenchis.
c Partic. 2. huius capitis.

CAP. XIX.

5 Iam verò non oportet nos latêre, quod in hac tractatione accidit. 6 Nam eorum omnium quæ inueniuntur, quædam ab aliis accepta, priùs elaborata *sũt*, poſtea per partes adaucta ab iis, qui exceperunt: alià verò ab initio inuenta, exiguum primò incrementum ſuſcipere conſueuerunt, multò tamen vtilius amplificatione, quę ab his, *qui ſequũtur, proficiſcitur*. Nam principiũ fortaſſe *eſt* maxima totius *pars*, vt dici ſolet: ideóque *eſt* difficillimum. cùm enim quò potẽtiore *eſt* facultate, eò minore ſit magnitudine, difficillimum eſt viſu. hoc autem reperto, facilius *eſt* adiungere & conferre quod reliquum *eſt*. quod quidem & in politicis orationibus accidit, & ferè in omnibus aliis artibus. etenim qui principia inuenerũt, perum admodum ſunt progreſſi. qui verò nunc ſunt celebres, accepta, quaſi per ſucceſſionem, à multis per partes promouentibus, ſic auxere: Tiſias quidẽ poſt primos *auctores*, Traſymachus verò poſt Tiſiam, Theodorus autem poſt hũc, ac multi *aliÿ* multas partes contulerũt. Quocirca nõ *eſt* mirum, artem illam continere multitudinem quandam *præceptorum*. 7 Huius autem *dialecticæ* tractationis, non aliud erat, aliud non erat excul-

tum: ſed nihil prorſus extabat.

8 Nam eorum qui in litigioſis diſputationibus quæſtum faciebant, inſtitutio quędam erat ſimilis Gorgiæ tractationi. Alij namque orationes rhethoricas, alij ad interrogandum comparatas, tradebant ediſcendas, in quas vtrique putabãt mutuos ſermones ſæpenumero incidere. idcirco celeriter quidem ſed citra artem diſcipulos ſuos docebant: nõ enim artẽ, ſed quæ ab arte *efficiuntur*, tradendo, putabant *ſe rectè inſtituere*: perinde ac ſi quis profeſſus *ſe* traditurũ ſcientiam *cauendi* ne pedes doleãt, poſtea nõ doceat coriũ incidere, nec vnde eiuſmodi *inſtrumenta* parari poſſint, ſed multa det genera variorũ calceorum: hic enim ad vſum quidem profuit, ſed artem non tradidit.

9 Ac de rethoricis quidẽ multa & antiqua dicta extabant: de ſyllogiſmis autem conficiẽdis nihil aliud habebamus antea quod diceremꝰ: ſed exercitatione quęrentes, multum temporis laborauimus. 10 Si igitur vobis *ſcripta noſtra* inſpicientibus videtur non eſſe hæc methodus ex tallibus initiò extantibus perfecta, *ſi comparetur* ad alias tractationes, quæ ex traditione sũt auctæ: *quod* reliquum *eſt*, veſtræ auditorúmve partes erunt, *ea quæ ad* huius methodi *conſũmationẽ* sũt prætermiſſa, veniã *dignari*: quæ vero ſunt inuenta, multã proſequi gratiã.

γασμένον· ἀλλ' οὐδὲν παντελῶς ὑπῆρχε. 8 Καὶ γὰρ τῶν περὶ τοὺς ἐριστικοὺς λόγους μισθαρνούντων, ὁμοία τις ἦν ἡ παίδευσις, τῇ Γοργίου πραγματείᾳ. λόγους γάρ, οἱ μὲν ῥητορικούς· οἱ δέ, ἐρωτηματικοὺς ἐδίδοσαν ἐκμανθάνειν, εἰς οὓς πλειστάκις ἐμπίπτειν ᾠήθησαν ἑκάτεροι τοὺς ἀλλήλων λόγους. διόπερ ταχεῖα μέν, ἄτεχνος δ' ἦν ἡ διδασκαλία τοῖς μανθάνουσι παρ' αὐτῶν· οὐ γὰρ τέχνην, ἀλλὰ τὰ ἀπὸ τῆς τέχνης διδόντες, παιδεύειν ὑπελάμβανον· ὥσπερ ἂν εἴ τις ἐπιστήμην φάσκων παραδώσειν ἐπὶ τὸ μηδὲν πονεῖν τοὺς πόδας, εἶτα σκυτοτομικὴν μὲν μὴ διδάξει, μηδ' ὅθεν δυνήσεται πορίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, δοίη δὲ πολλὰ γένη παντοδαπῶν ὑποδημάτων· οὗτος γὰρ βεβοήθηκε μὲν πρὸς τὴν χρείαν, τέχνην δ' οὐ παρέδωκε. 9 Καὶ περὶ μὲν τῶν ῥητορικῶν ὑπῆρχε πολλὰ καὶ παλαιὰ τὰ λεγόμενα· περὶ δὲ τοῦ συλλογίζεσθαι, παντελῶς οὐδὲν εἴχομεν πρότερον λέγειν ἄλλο· ἀλλὰ τριβῇ ζητοῦντες, πολὺν χρόνον ἐπονοῦμεν.

10 Εἰ δὴ φαίνεται θεασαμένοις ὑμῖν, ὡς μὴ ἐκ τοιούτων τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑπαρχόντων ἔχειν ἡ μέθοδος ἱκανῶς, παρὰ τὰς ἄλλας πραγματείας τὰς ἐκ παραδόσεως ηὐξημένας· λοιπὸν ἂν εἴη πάντων ὑμῶν ἢ τῶν ἀκροωμένων ἔργον, τοῖς μὲν παραλελειμμένοις τῆς μεθόδου, συγγνώμην, τοῖς δ' εὑρημένοις πολλὴν χάριν ἔχειν.

INDEX.

INDEX LIBRORVM TRACTATVVM, ET CAPITVM HOC ORGANO CONTENTORVM.

ISAGOGE PORPHYRII. Pag. 1

Cap. Pag.

Præfatio. 3

1 Tract. I. Expoſitio quinque vocum. 4

2 De genere, & ſpecie. ibid.

3 De differentia. 13

4 De proprio. 20

5 De accidente. 21

Tract. II. De communitatibus, & differentiis quinque vocum. ibid.

6 Colatio quinque vocum. ibid.

7 Collatio generis & differentiæ. 22

8 Collatio generis & ſpeciei. 24

9 Collatio generis & proprii. 25

10 Collatio generis & accidentis. 26

11 De numero collationum. 27

12 Collatio differentiæ & ſpeciei. 29

13 Collatio differentiæ & proprii. 30

14 Collatio differentiæ & accidentis. ib.

15 Collatio ſpeciei & proprij. 31

16 Collatio ſpeciei & accidentis. 32

17 Collatio proprii & accidentis. 33

CATEGORIÆ. 35

Pars I. Prætheoria. 37

1 Diuiſiones. ibid.

2 Diuiſiones. 38

3 Regulæ. 40

Pars II. Categoria. ibid.

4 De decem categoriis. ibid.

5 De ſubſtantia. 41

6 De quanto. 49

7 De relatis. 55

8 De qualitate, & quali. 62

9 De actione, & paſſione, & reliquis categoriis. 70

Pars III. Hypotheoria. ibid.

10 De oppoſitis. ibid.

11 De contrariis. 78

12 De priori. 80

13 De modis Simul. 81

14 De motu. 82

15 De modis habendi. 84

DE INTERPRETATIONE. 85

Tract. I. De interpretatione 87

1 De interpretatione generaliter accepta. ibid.

Tract. II. De ſimplicibus interpretationibus. 88

Cap. Pag.

2 De nomine. ibid.

3 De verbo. 89

Tract. III. De interpretationibus compoſitis, id eſt orationibus. 90

4 De oratione. ibid.

5 De enunciatione. 91

6 De affirmatione, & negatione, & contradictione. 92

Tract. IV. De enunciationibus puris. 93

7 De enunciationibus vniuerſalibus, particularibus, indefinitis, & ſingularibus. ibid.

8 De enunciatione vna vel pluribus. 96

9 De enunciationibus ſingularibus in futurum collatis. 97

10 De enunciationibus ſecundi vel tertii adiacentis, finitis aut infinitis. 101

11 De enunciationum coniunctione, ac diuiſione. 107

Tract. V. De enunciationibus modificatis. 110

12 De oppoſitione enunciationum modificatarum. ibid.

13 De conſecutione enunciationum modificatarum. 113

Tract. VI. De enunciationibus contrariis. 118

14 Quænam ſint enunciationes contrariæ. ibid.

LIBER PRIMVS PRIORUM Analyticorum. 123

Tract. I. De ratione conficiendorum ſyllogiſmorum. 126

1 Subiectum & ſcopus librorum Analyticorum. Item definitiones aliquot, ac diuiſiones. ibid.

2 De conuerſione propoſitionum ſimplicium. 128

3 De conuerſione propoſitionum modificatarum. 130

4 De ſyllogiſmis ex puris propoſitionibus in prima figura. 132

5 De ſyllogiſmis ex puris propoſitionibus in ſecunda figura. 139

6 De ſyllogiſmis ex puris propoſitionibus in tertia figura. 146

7 Communia de tribus figuris. 155
8 De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus neceſſariis. 161
9 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera neceſſaria, in prima figura. 162
10 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera neceſſaria in ſecunda figura. 165
11 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera neceſſaria in tertia figura. 169
12 Collatio neceſſarii & eius quod ineſt 176
13 De contingenti & propoſitionibus inde acceptis. 177
14 De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in prima figura. 180
15 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera contingente, in prima figura. 185
16 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria, & altera contingente, in prima figura. 196
17 De ſyllogiſmis ex ambabus propoſitionibus contingentibus in ſecunda figura. 203
18 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera contingente,in ſecunda figura. 208
19 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria, & altera contingenti, in ſecunda figura. 212
20 De ſyllogiſmis ex altera propoſitionibus contingentibus in tertia figura 219
21 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione pura,& altera contingente,in tertia figura. 222
22 De ſyllogiſmis ex altera propoſitione neceſſaria, & altera contingente, in tertia figura. 226
23 Reductio omnium ſyllogiſmorum ad tres figuras, proinde ad primam figuram,& ad eius figuræ modos vniuerſales. 231
24 De quantitate & qualitate terminorũ ſyllogiſmi. 235
25 De numero terminorum, propoſitionum,& concluſionum. 237
26 De problematis in quaque figura adſtruendis,vel euertendis. 242
Tract. II de inuentione. ibid.
27 De inuentione præcepta generalia. ib.
28 Specialia,& ſingulorum problematum propria præcepta. 247
29 De ſyllogiſmis ducentibus ad incommodum, & de reliquis hypotheticis, necnon de coniugationibus vtilibus ex hypotheſi, & de attributionibus modificatis. 253
30 De ſyllogiſmis in philoſophia, vel in quauis arte aut diſciplina, & de quacumque re extruendis. 256
31 De diuiſione. 258
Tract. III. De reſolutione ſyllogiſmorum in figuras & modos. 260
32 De accipiendis propoſitionibus, terminis,medio termino,& figura ibid.
33 De terminorum quantitate ſpectanda. 263
34 De nominibus concretis, & abſtractis 264
35 De iis quæ nomine carent. 266.
36 De nomine recto,& obliquis caſibus. 267.
37 De variis attributionum generibus 269.
38 De iteratione ſeu repetitione eiuſdem termini. ibid.
39 De commutatione orationum & nominum. 271
40 De articulis. 272
41 Interpretatio quarundam orationum. ibid.
42 De reſolutione ſyllogiſmorum compoſitorum. 273
43 De reprehendendi definitione. 274
44 De reſolutione ſyllogiſmorum ducentium ad incommodum,& ceterorum qui fiunt ex hypotheſi. ibid.
45 De reſolutione ſyllogiſmorum vnius figuræ in aliam. 275
46 De attributis finitis vel infinitis,& de habitibus vel priuationibus 284

LIB. II. PRIORUM Analyticorum. 293

Tract. I. De poteſtatibus ſyllogiſmorum. ib.
1 De poteſtate plura concludendi. ibid.
2 De concluſione falſa ex veris propoſitionibus non colligenda, & vera ex falſis colligenda,in prima figura. 301
3 De poteſtate concludendi verum ex falſis in ſecunda figura. 311
4 De poteſtate conludendi verum ex falſis in tertia figura. 317
5 De probatione circulari ſeu reciproca in prima figura. 324
6 De probatione circulari in ſecunda figura. 329
7 De probatione circulari in tertia figura. 332
8 De conuerſione ſyllogiſmorum in prima figura. 335

9 De con-

9 De conuerſione ſyllogiſmorum in ſecunda figura. 340
10 De conuerſione ſyllogiſmorum in tertia figura. 344
11 De deductione ad impoſſibile in prima figura. 349
12 De deductione ad impoſſibile in ſecunda figura. 356
13 De deductione ad impoſſibile in tertia figura. 358
14 Collatio probationis deducentis ad incommodum & oſtenſiuæ. 360
15 De ratione concludendi ex oppoſitis. 369

Tract. II. De vitiis & imbecillitatibus ſyllogiſmorum. 374
16 De petitione quæſiti. ibid.
17 De reprehenſione ſyllogiſmi, qua dicitur falſum propter hoc non accidere. 339
18 De falſa ratione 383
19 De impediendo cataſyllogiſmo, id eſt, ne contra nos ſyllogiſmo concludatur. 384
20 De impediendo elencho. 386
21 De deceptione. ibid

Tract. III. De variis argumentandi ſeu ratiocinandi generibus, quæ ad ſyllogiſmos reducuntur. 392
22 De conſecutionum regulis quæ ad terminorum conuerſionem, figiendorúmque comparationem pertinent. ibid.
23 De inductione 398
24 De exemplo. 400
25 De abductione. 401
26 De obiectione, quæ vulgò inſtantia vocatur. 402
27 De enthymemate. 406

LIBER PRIMVS POSTERIORUM Analyticorum 411

Tract. I. Explicans quæſtionem an ſit. 413
1 An ſit ſcientia demonſtratiua ibid.

Tract. II. De iis quæ ad eſſentiam demonſtrationis pertinent. 415
2 Quid ſit ſcire, item quid ſit demonſtratio, & ex quibus conſtet. ibid.
3 Refutatio errorum, in quos nonnulli inciderunt, eò quòd principia demonſtrationis ſciri debent. 419
4 Quid ſit De omni, Per ſe, & Vniuerſale. 422
5 Quibus ex cauſis peccetur in vniuerſali accipiendo, & qua ratione error vitetur. 425
6 Demonſtrationem conſtare ex principiis neceſſariis, & per ſe. 427
7 Principia & concluſionem demonſtrationis non eſſe heterogenea, ſed ſyngenea. 431
8 Demonſtrationem eſſe tantùm rerum æternarum. 432
9 Demonſtrationem nõ eſſe ex communibus, ſed ex propriis, proinde ex indemonſtrabilibus principiis: ex quibus an quis ſciat, non facile cognitu eſt. 433
10 Definitio, & diuiſio principiorum. 435
11 De principiis quibuſdam omniũ ſcientiarum communibus 439
12 De interrogationibus, & obiter de ſciẽtiarum incremento. 441
13 Differentiæ demonſtrationis ſeu ſcientiæ cur ſit & quòd ſit. 445
14 De figura ſyllogiſmi demonſtratiui. 449

Tract. III. De ignorantia oppoſita ſcientiæ demonſtratiuæ. 450
15 De propoſitionibus immediatis negantibus. ibid.
16 De ignorantia ſecundum prauam diſpoſitionem in iis, quæ medio vacant. 453
17 De ignorantia ſecundum prauam diſpoſitionem in iis, quibus medium aliquod eſt interiectum 458
18 De ignorantia ſecundum negationem. 462

Tract. IV. De variis quæſtionibus, ex quarum ſolutione proprietates demonſtrationis, & ſcientiæ demonſtratiuæ manifeſtæ fiunt. 463
19 Vtrùm principia demonſtrationis ſint finita an infinita. ibid.
20 Media non eſſe infinita. 467
21 In negationibus eſſe quoddam ſupremum, & quoddam vltimum, in quibus eſt conſiſtendum. ibid.
22 In affirmationibus reperiri ſupremũ, & vltimum, in quibus conſiſtitur. 471
23 Corollaria. 476
24 Vtrùm vniuerſalis an particularis demonſtratio ſit præſtantior. 481
25 Quòd affirmans demonſtratio ſit melior negante. 484
26 Demonſtrationem categoricam præſtare demonſtrationi ducenti ad incommodum. 488
27 Quæ ſit ſcientia certior & prior, vel minus certa & poſterior. 489
28 Quæ ſit ſcientia vna, vel plures. 490
26 De pluribus demonſtrationibus eiuſdem rei. 491
30 De rebus fortuitis. 492

31 Per ſenſum non haberi ſcientiam demonſtratiuam. ibid.
2 De principiorum diuerſitate. 494
33 Diſtinctio ſcientię opinionis. 495
34 De ſagacitate. 499

LIBER SECVNDVS Poſteriorum Analyticorum. 501

Tract. I. De quæſtionibus. 503
1 De numero & ordine quæſtionum ibid.
2 Omnem quæſtionem ad medium pertinere 504
Tract. II. De quiditate & definitione 503
3 Diſtinctio definitionis & demonſtrationis ibid.
4 Quid res ſit, non probari ſyllogiſmo. 580
5 Quid ſit, non concludi per diuiſionem. 510
6 Quid res ſit, non probari per definitionem ipſius quid eſt, vel rei contrariæ. 512
7 An vllo modo probetur quid res ſit 513
8 Quomodo probetur quid ſit. 515
9 Quænam quiddítates probentur, aut non probentur 518
10 Quid ſit definitio, & quotuplex. 519
Tract. III. De cauſis, & de inuentione. 520
11 Per quæ genera cauſarum demonſtretur. ibid.
12 De cauſis eorum quæ ſunt, vel fiunt, vel facta ſunt, vel futura ſunt. 524
13 De inueſtiganda definitione. 530
14 De inuentione problematum. 536
15 Quatenus idem medium ad problemata demonſtranda adhibeatur. 537
16 De cauſa ex effectu arguenda. 538
17 An vnius effectus ſint plures cauſæ. 540
18 Vtra cauſa prior ſit, propriórne, an magis vniuerſalis. 543
Tract. IV. De cognitione primorum principiorum. 544
19 De cognitione primorum principiorum. ibid.

LIBER PRIMVS TOPIcorum. 547

1 De ſyllogiſmo, & eius ſpeciebus. 549
2 De vtilitate huius tractationis. 551
3 De perfecta dialecticæ cognitione. 552
4 De quibus, & ex quibus diſſeratur. ibid.
5 Quid ſit definitio, genus, proprium, & accidens. 554
6 Obiectionis ſolutio. 557
7 Idem quot modis dicatur. ibid.
8 Nec plura, nec pauciora eſſe attributa, quàm quotuor ſuprà expoſita. 559
9 De categoriis. 560
12 De propoſitione dialectica. 561
10 De problemate dialectico, & theſi 563
12 De ſpeciebus ratiocinationum. 565
13 De inſtrumentis inuentionis. ibid.
14 De propoſitionibus ſumendis. 566
15 De iis quæ multifariam dicuntur, diſtinguendis, 568
16 De differentiis inueniendis. 574
17 De ſimilitudine conſideranda. 575
18 De vtilitate dictorum inſtrumentorum ibid.

LIBER SECVNDVS TOpicorum. 579

1 Protheorię. 581
2 Varii loci problematum de accidente. 582
3 De locis pertinentibus ad ea quę multis modis dicuntur. 585
4 Varii loci. 588
5 Loci à tranſlatione diſputationis. 591
6 Alii loci. 592
7 Loci à contrariis 594
8 Loci ab oppoſitorum conſecutione 597
9 Loci à coniugatis, & ab ortu, vel interitu, vel efficiente, vel interimente. 600
10 Loci à proportione, & à comparatione. 601
11 Loci ab adiectione, & ab eo quod eſt quoquo modo, ad id quod eſt ſimpliciter. 603

LIBER TERTIVS TOPIcorum. 607

Tract. I. De quæſtione vtrum ſit melius vel optabilius. 609
1 Loci ex quibus probatur melius eſſe, vel optabilius. ibid.
2 Alii loci. 613
3 Alii loci. 617
Tract. II. De abſolutè eligendis, aut fugiendis. 620
4 De abſolutè eligendis, aut fugiendis ibid.
Tract. III. De quorumcumque accidentium comparatione. ibid.
5 De quorumcumque accidentium comparatione loci generales. ibid.
Tract. IV. De problemate accidentis particulari. 620
6 De problemate accidentis particulari. 621

LIB. IV. TOPICORUM. 627

1 Loci pertinentes ad problema generis. 628
2 Alii loci. 632
3 Alii loci. 637
4 Alii loci. 640
5 Alii loci 645
6 Alii loci. 650

LIB. V. TOPICORVM. 655

Tract. I. De proprio, & problemate proprii. 657
1 De proprio, & problemate proprii. ibid.
Tract. II. De locis pertinentibus ad quæſtionem, vtrùm bene, an malè proprium expoſitum ſit. 660
2 Varii loci. ibid.
3 Alii loci. 664
Tract. III. De locis pertinentibus ad quæſtionem, an ſit propriũ, néc ne. 669
4 Varii loci. ibid.
5 Alii loci. 674
6 Loci ab oppoſitis 679
7 Alii loci 683
8 Loci à comparatione 686
9 Loci à poteſtate, & hyperbole. 690

LIB. VI. TOPICORUM. 693

Tract. I. De locis generalibus. 695
1 De locis generalibus. ibid.
Tract. II. De locis pertinentibus ad quæſtionem, an rectè definitum ſit, néc ne. 696
2 De obſcuritate definitionis. ibid.
3 De ſuperfluitate. 699
Tract. III. De locis pertinentibus ad quæſtionem, an definitum ſit. 702
4 Si definitum non ſit ex prioribus, & notioribus. ibid:
5 Loci à genere, & ab iis ad quæ definitũ refertur. 707
6 Loci à differentiis. 708
7 Loci à comparatione, à disiunctione, & à definitione. 716
8 Loci ab omiſſione. 718
9 De abſtractis, vel concretis, & de oppoſitis. 720
10 Loci à caſibus, ab idea, & ab homonymia. 723
11 De verborum coniunctorum definitione. 725
12 Varii loci. 727
13 Si quis in definitione dixerit eſſe hæc, vel ex his, vel hoc cum illo. 730
14 reliqui loci. 734

LIB. VII. TOPICORUM. 737

Tract. I. De quæſtione, vtrum ſit idem, an diuerſum. 739
1 Loci pertinentes ad quæſtionem, vtrùm ſit idem, an diuerſum. ibid.
2 An locis proximè expoſitis vti liceat, cùm de definitione diſſeritur. 742
Tract. II. De definitione confirmanda. 743
3 De definitione confirmanda 743
Tract. III. Communia de omnibus problematis. 746
4 De locis præcipuis, & maximè vtilibus. ibid.
5 De facultate, vel difficultate argumentandi. 747

LIB. VIII. TOPICORUM. 751

Tract. I. De interrogatione. 753
1 De ſcopo ac nexu huius tractatus cum ſuperioribus, & de propoſitionibus neceſſariis, vel non neceſſariis. ibid.
2 De argumentatione. 759
3 De facilitate aut difficultate argumentandi, vel defendendi. 763
Tract. II. De reſponſione. 765
4 De officio interrogantis, & reſpondentis. ibid.
5 Si theſis ſit abſolutè vel cum adiunctione probabilis, aut neutra 766
6 Si propoſitio ad rem propoſitam pertineat vel non. 768
7 Si propoſitio ſit obſcura, vel multiplex vel perſpicua & ſimplex. 769
8 De reſponſione ad inductionem, 770
9 De præexercitatione, & de theſi improbabili non defendenda: 771
10 De ſolutione argumentorum, & de concluſione impedienda. 772
11 De reprehendenda ratione, vel eo qui ratiocinatur. 773
12 De perſpicua, & de falſa ratione. 777
13 De petitione eius quod initiò propoſitum fuit, vel contrariorum. 779
Tract. III. De exercitatione. 78
14 De exercitatione. ibid

LIBER SOPHISTICOrum Elenchorum. 785

Tract. I. An ſint argumentationes ſophiſticæ. 787

1 An ſint argumentationes ſophiſticæ. ibid.

Tract. II. De ſcopis ſophiſtarum. 789

2 Argumentationum genera. ibid.

3 Scopi ſop hiſtarum 790

Tract. III. De inuentione 791

4 De cap ionibus in dictione conſiſtentibus. ibid.

5 De captionibus extra dictionem. 794

6 Reductio omnium captionum ad ignorationem elenchi. 799

7 Rationes deceptionum. 803

8 Ex locis ſuprà expoſitis colligi non ſolùm eos qui videntur ſyllogiſmi & elenchi, ſed etiam falſos & ſophiſticos. 804

9 De numero elenchorum, & de eorum locis. 806

10 Malè argumentationes à nonnullis diuidi in eas quæ ad nomen & eas quæ ad ſententiam pertinent. 808

11 Collatio dialectici, piraſtici, ſophiſtæ, litigioſi, demõſtrantis, & pſeudographi. 811

12 Loci ad probandum falſum, vel paradoxum. 815

13 De nugatione. 818

14 De ſolœciſmo. 819

Tract. IV. De diſpoſitione, & interrogandi ratione. 821

15 De diſpoſitione, & interrogandi ratione. ibid.

Tract. V. De ſolutione ſophiſmatum. 824

16 De vtilitate huius tractatus, & de ratione reſpondendi. ibid.

17 De ea quæ videtur ſolutio. 816

18 De vera ſolutione. 821

19 De ſolutione captionum, quæ ex homonymia, vel amphibolia dicuntur 832

20 De ſolutione captionum ex compoſitione & diuiſione. 833

21 De ſolutione captionum ex accentu. 835

22 De ſolutione captionum quæ ducuntur ex figura dictionis. 836

23 Communia de ſolutione captionum in dictione conſiſtentium. 840

24 De ſolutione captionum ductarum ex accidente. 841

25 De ſolutione captionum ex eo ductarum quod eſt ſimpliciter, vel *ſecundum* 844

26 De ſolutione captionum ex definitione elenchi. 846

27 De ſolutione captionum, quibus petitur quæſitum. 847

28 De ſolutione captionum, quæ ducuntur ex conſequentibus. 848

29 De ſolutione captionum, quæ nõ cauſam accipiunt pro cauſa. ibid.

30 De ſolutione captionum, quæ plures interrogationes pro vna accipiunt 849

31 De ſolutione paralogiſmorũ colligentium nugationem. 850

32 De vitandis ſolœciſmis. 851

33 De facilitate vel difficultate cognoſcendi genus captionis, & reſpondendi. 853

34 Epilogus, & peroratio. 855

FINIS

INDEX

INDEX II. VERBORVM, QVÆ IN ORGANO EXPLICANTVR, AVT ALIOqui notatu digna ſunt,

Ἀγαθὸν, & τὸ ἀγαθὸν, *non ſunt idē pag.* 272 ἀγαθὸν *multipl. ſignif.* 571 ἀγαθῶς 683
ἀγέννητον, ἄφθαρτον 296 ἀγέννητον οὐκ ἔχει ἀρχὴν 848
ἀγεωμέτρητοι 442 ἀγεωμέτρητον *duobus modis dicitur* 443
ἄγνοια τί 723 ἀγνὼς τῶν λόγων 837
ἀγράμματοι ψόφοι 88
ἀγχίνοια τί 499
ἀγχιστεῖς 5
ἀγῶνος χάριν 754 ἀγωνιστικαὶ διατριβαί 773
ἀδικεῖν τί 584 ἀδικομαχία 812
ἀδιόριστον τί 127
ἀδολεσχεῖν 663. 762 ἀδολεσχεῖν τί 790
ἀδολεσχεῖν ποιῆσαι 818
ἄδοξος θέσις πλεοναχῶς 771
ἀδυναμία φυσική 64
ἀθανασία τί 649 ἀθάνατον τί 716
ἄθετος οὐσία 490
ἀθρεῖν 256
ἄθροισμα 5
αἰσθάνεσθαι, *multipl. ſignif.* 517 αἰσθήματος μονή 545 αἴσθησις, κρίσις 588 αἰσθητὸν, αἰσθήσει αἰσθητικὸν 57
αἰσχύνη τί 646
αἰτεῖσθαι ἢ λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ 374 αἴτημα & ὑπόθεσις *quare differant* 438
αἰτιατά 435
αἰτιώτερος 482
ἀκοινώνητον τοῖς κακοῖς 616
ἀκολούθησις 80
ἀκρατής τίς 719
ἀκροατήρια μεγάλα ἔχειν 409
ἀκτέον εἰς- 816
ἀλγηδὼν τί 715
ἀληθεύεσθαι τόδε καὶ τοῦδε 269
ἄλλο ποιοῦσαι διαφοραί 14
ἀλλοῖον ποιοῦσαι διαφοραί 14
ἀλύπως 614 *quod &* μετ᾽ ἀλυπίας *ibid.*
ἄλυτος συλλογισμός 408
ἅμα ποσαχῶς λέγεται 81
ἀμαθία 136
ἀμβλὺ, *vox homonyma* 569
ἀμελέτητον εἶναι 826
ἄμεσα καὶ ἀρχαὶ 519 μέσων γνῶσις 544 ἀμέσων ἐπιστήμη ἀναπόδεικτος 420 ἀμέσων ὁρισμός 520 ἄμεσος πρότασις 624 ἄμεσος πρότασις τίς 417
ἀμετάπειστος ὑπὸ λόγου 661. 674
ἀμετάπτωτον εἶναι 419
ἀμιγὴς τοῖς ἐναντίοις 434
ἀμφίβολον 716 ἀμφίβολα ἐρωτήματα 834 ἀμφιβολίαν ἔχοντες ἔλεγχοι 792
ἀμφιδοξεῖν 830 ἀμφιδοξεῖσθαι 831
ἀμφόδοντα ζῷα 537
τὰ ἄμφω 799
ἐξ ἀνάγκης ὄντα 424
ἀναγωγῆς τρόπος τίς 506
ἀναίρεσις & διαίρεσις *in ſolut.* 832 838
ἀναισθησία *an* ἀδυναμία 622 ἀναισθησία, *priuatio eſt* 599 ἀναίσθητος, *multipl. ſignif.* 670
ἀναισχυντεῖν 821

τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον τιθέναι 380.805
ἀνάκλασις 537
ἀνάκλισις 56
ἀνακρίνειν 814
ἀνάλυσις πῶς γίνεται 247
ἀναμνῆσαι περί τινος 855
ἀναμφισβητήτως 69
ἀνάνετος 31
ἀνανεύειν 758. 775 ἀνανεύοντες ut adoriendi 822
ἀναπόδεικτος πρότασις 325
ἀναπόδοτος δόσις 643
ἀνατομαὶ καὶ διαιρέσεις 536
ἀνεξαπάτητος 669
ἀνεξέλεγκτος 831
ἀνεπισκεψία 349
ἀνεπιστήμονες 800
ἀνεπίστατος 13
ἀνίσαι λαμβάνειν 15
ἀνισότης τί 702
ἀνομοία, fem. gen. 54
ἀνομολογούμενον τοῖς πρ. 265
ἄνπερ 624
ἀνταναίρεσιν ἔχειν 764
ἀντεπιχειρεῖν 770
ἀντεστραμμένως 114.115
ἀντιδιῃρῆσθαι ἀλλήλοις τί 79. ἀντιδιῃρημένων locus in proprio 68
ἀντιθέσεις τέτταρες 598
ἀντικατηγορεῖσθαι 25 ἀντικατηγορεῖσθαι τοῦ πράγματος 559
ἀντικείμεναι προτάσεις τινες 369
ἀντικειμένως εἶναι τί 141 ἀντικειμένως & ἐναντίως ἀντιστρέφειν differunt 396
ἀντικεῖσθαι τί 92 ἀντικεῖσθαι ἀντιφατικῶς 94
ἀντιλογικοί 565
ἀντιπερίστασις πάντα 369
ἀντιστρεπτέα 781. ἀντιστρέφει τοῖς λόγοις 283 ἀντιστροφὴ τῶν πρός τι 56
ἀντιτακτέον 674
ἀντίφασις τί 92. 417 ἀντιφατικῶς 96 ἀντιφατικῶς ἀντικεῖσθαι 94
ἀντιφράττειν, obstruere 505 ἀντίφραξις γῆς ibidem
ἀνυπόπτως ἔχειν 757
ἄνω τί 467
ἀξίωμα τί 418.413
ἀόριστον ὄνομα καὶ ῥῆμα 101
ἀπαγωγὴ 591 ἀπαγωγῆς πέρι 400
ἀπαγωγὴ εἰς τὸ ἀδύνατον 158
ἀπάθεια περὶ τὰς τύχας 50
ἀπαντᾶν πρός- 825
ἀπαρνεῖσθαι 262.370
ἀπάτη ἐν τίσι 119 ἀπατητικὸς συλλογισμός 458
ἄπειρος ἔχειν μηδενός 825
ἀπηρτημένος, remotus 591
ἀπλατὴς γραμμὴ 273 ἀπλατὴς μῆκος 709
ἁπλῶς, καὶ κατά τι, in electione rerum 418.419
ἀπὸ δείπνου, à cœna 813 ἀπὸ στόματος ἐξεπίστασθαι 782
ἀποβάλλειν 837
ἀπογυμνᾶν 30
ἀπογίνεσθαι 21
ἀποδεικτικὴ ἐπιστήμη τίς 644 ἀποδεικτὸν 439 ἀπόδειξις τί 416
ἀποδυσπετεῖν 782
ἀποκαθιστάναι εἰς τὸ ἐναντίον 77
ἀποκαθίστασθαι 66
ἀπόκληροι 594
ἀποκνητέον 770
ἀπολείπειν, deficere 495.534
ἀπολείπει ἡμᾶς, deficit nos, id est, destituit 638
ἀπομνημονεύσεις λόγων 605
ἀπόρημα τί 777 ἀπορία τί 615
ἀπορεῖ, nequeo 825
ἀπόσβεσις τοῦ φωτός 518

ἀποστα-

ἀποστατέον 573 ἀποστατέον ἄνω 774
ἀποσωματιζόμενα μανθάνειν 791
ἀπὸ σώματος ἐξετάσασθαι 782
ἀποφαθῆναι 99
ἀπόφασις τί 416 ἀπόφασις ἁπλῆ 92 ἀποφαντικὸς λόγος 91 ἀποφαντικὸς λόγος εἷς τίς, καὶ τίνες πολλοί ibidem
ἀπόφασις τί 92.. 16
ἅπτεσθαι πάντων 812
ἀργὸς, albus 726
ἀρετὴ & κακία sũt etiã corporis 744
ἁρμόττει ἐπὶ τούτῳ 772
ἄρρυθμον duobus modis dicitur 442
ἄρτιος ἀριθμὸς τίς 706
ἀρτίως, modò 727
ἀρύειν, haurire 714
τὸ ἐξ ἀρχῆς τί 577.326.378
ἀρχοειδεστέρα ἀπόδειξις 489
ἀσαφῶς λεγόμενα 783
ἄσκεπτος χρόνος 499
ἀσκὸς, nomine maſculinum eſt 820
ἀστρολογικὴ 448
ἀσυλλογίστως λέγειν 443
ἀσυνάπτοι πρὸς ἀλλήλους συλλογισμοί 239
ἄτομον quid, & cur ſic dictum 43
ἄτομον εἴδει 511 ἀτόμως ὑπάρχειν τί 451
ἄττα, & ἄττα 245
αὐξάνειν, augeſcere 436
αὐτάρκης πρὸς- 732
αὐτοαληθῶς δοξαστὸν 779
αὐτοάνθρωπος 786.723
αὐτοβούλησις, αὐτοαγαθοῦ 720
αὐτοδόξαν ἀληθῆ εἶναι 777
αὐτοείκαστος δόξα 777
αὐτοεπιθυμία, αὐτοηδὺ 720
αὐτοζῶον 686.610
αὐτομῆκος 610
αὐτοτελὲς πρὸς τὸ γνωρίζειν 556
αὐτοφαινόμενον ἀγαθὸν 720
τὰ ἐξ ἀφαιρέσεως λεγόμενα 463
ἄφθαρτον τί 716
ἀψευδεῖν περὶ ὧν οἶδε 789
Βαδίζειν, & βαδίζοντα εἶναι, idem ſunt 111 βάδισις ἀναφορά 632
βαρβαρίζειν τῇ λέξει 790
βαρὺ, vox homonyma 569
βλαβερὸν τί 721
βλέπειν, multipl. ſignific. 570
βλέπειν ἐπὶ 837
βοήθειαν ἔχειν πρός τι 781
βούλησις τί 718.720
βροτὸς, homo 726 βροτὸν εἶναι 685
Γαλήνη in mari, quod νηνεμία in aere tranquillitas 575.577
γεγενὸς, ὅτε γέγονεν, ἐστι 186
γειτνίασις 856
γελαστικὸν 20
γένεσις τί 697
γενικώτατον γένος τί 8
γεννητικὸν, ποιητικὸν καὶ γέννησις, ποίησις 641
γένος πλεοναχῶς λέγεται 3
γίνεται ἀνῃρημένον pro ἀναιρεῖται 749
ſic ἀνασκευασμένον γίνεται 748
γίνεσθαι & γενέσθαι 525
γνῶμαι quæ vocentur 8,0
γνωρίζειν πῶς ἐστι 414 γνωρίζεσθαι διχῶς ἐστι 375 ἡ γνωρίζουσα ἕξις 544 γνωρισμὸς οὐσίας 527
γραμματικοὶ, qui literas diſcũt 791
γυμνασίας καὶ πείρας ἕνεκα 766
γυμναστέον οὐ πρὸς τὸν τυχόντα 784
Δαίμων cuique anima ſua 593
δεικτὰ 438 δεικτικὴ ἀπόδειξις 360 δεικτικῶς δεικνύειν 253 δεικτικῶς περαίνειν συλλογισμόν 157
δίον, vox ambigua 791.833
δεύτερον τί 534 δεύτερος λόγος 22

διατί 519
δι' αὑτὰ ὄντα 424 δι' ἀλλήλων δεῖξαι 324.335
διαβιβάζειν 774
διάβολος τίς 647.648
διάβροχον γίνεσθαι 797
διαγραμμάτων difficultates 825
ἐκ διαδοχῆς 857
διαθέσεις τί 63
διαιρέσεως πέρι 258
διαιτῆσαι, medici officium 587
διαλεγῆναι πρὸς ἕνα 747
διαλεκτικοὶ λόγοι τίνες 789
διάλυσις, φθορά τις 614
διαμφισβητεῖν περί τινος 609
διαπατᾶσθαι 723
διαπόρημα 518
διασαφῆσαι 699
διαστέλλειν 677
διαστήματα, eadem quæ ἄκρα, in ſyllogiſmo 302
διατριβὰς ποιεῖν ἀγωνιστικάς 774
διατρίβειν μετ' ἀλλήλων 766
διαφεύγειν, elabi 784
διαφιλονικεῖν 790
διαφωνεῖν τοῖς ὀνόμασι 569
διδασκαλικοὶ λόγοι τίνες 789
δίεισι διὰ λαμπτῆρος 523
δίεσις ἐν μέλει 674
διϊστάναι ἀπό τινος 19
δικαιοπραγεῖν 616
διορθοῦν καὶ μοχθηρίαν 827
διότι & ὅτι ſcire ut differant 445
τὸ διότι ἐπίστασθαι 431
διπλᾶ ὀνόματα 811
διττὸν an omnes elenchos pariat 833
διττὸν ποιεῖν 823 διττῶς λύειν 843
δίχα, ἀπὸ τῶν δύο εἰλῆφθαι 706 δίχα διῃρῆσθαι ibid.
διωκτὸν & αἱρετὸν idem 672
διωρισμένα ποσά 49
δόξα μᾶλλον ἑτέρα ἑτέρας 777
δοξάζειν & ὑπολαμβάνειν quam habeant rationem 391 δοξαστικῶς, & κατ' ἀλήθειαν, oppoſ. 245
δοῦναι λόγον 789
δριμύτατοι λόγοι τίνες 854
δρομικοί 64
δυάς, primus numerus par 760
δύναμις quorum genus ſit 747 qualium rerum ſit 708
δυσαπάλλακτος 66
δυσεπιχείρητος 242.763
δυσκολαίνειν 771.774 δυσκολαίνειν πρὸς ἅπαν 828
δωρεὰ quid, & quomodo dicatur 643
Ἐγκράτεια τίς 645 ἐγκρατείας genus quod 653 ἐγκράτεια ὀργῆς, φόβων, κερδῶν 645
ἐγχωρεῖ idem quod ἐνδέχεται 179.206.743
εἰδηκέναι 484
εἶδος, πολλαχῶς λέγεται 7 εἰδικώτατον εἶδος τί ibid. εἰδοποιοὶ διαφοραί 14.18.20.709 εἰδοποιεῖσθαι 16
εἰκῆ λέγειν 815
εἰκὸς & σημεῖον quid differant 406
εἰκὼν τί 698
εἶναι, idem quod συμβαίνειν 105 εἶναι τούτων, pluribus modis dicitur 843 εἶναι τῶν ζώων quid ſit 830
εἶπας 663
εἴρετο, pro ἤρετο 830
ἐκ διαδοχῆς 857
ἑκατέρως 336
ἔκθεσις συλλογιστική 151.162
ἐκλείπει, ſ. ἡ σελήνη 517
ἐκληπτέον 245
ἔκπληξις τί 648
ἐκστάσεις μὴ φυσικαί 66 τοῦ ἐλέγχειν.

χειν τρόπο δύο 626 ἐλέγχεσθαι possunt omnia quæ ἀποδείκνυσθαι 806 ἔλεγχος τί 386.788. 800
ἔλεγχος πῶς ἔσαι τε καὶ οὐκ ἔσαι 386
ἐλεγχοειδής 893.831
ἐληλέγχθαι 823
ἐληλεγμένος 828
ἕλκειν εἰς- 796
ἐμπεριέχεσθαι 30
ἐμπίπτειν εἰς τὴν διαίρεσιν 533
ἐμποδίζειν κοινὸν ἔργον 774
ἐμποδισικὸν τῶν αἱρετῶν 619
ἔμπροσθεν, vox ambigua 853
ἐμφαίνεται 537
ἐμφανίζειν τὸν ψευδόμενον 789
ἐμφάνισις ἁμαρτίας 842 ἐμφάνισις τοῦ ψεύδους 831
ἐν μέρει τί 127
ἓν πρὸς ἓν εἰπεῖν 789
ἐναντίων πέρι 79 ἐναντία τίνα 54
ἐναντίαι προτάσεις τίνες 369.371
ἐναντίως ἀντικεῖσθαι 94 ἐναντίως & ἀντικειμένως ἀντισρέφειν differunt 336
ἐνδεὴς τῶν ἀναγκαίων 616
ἐνδέχεσθαι, & ἐνδεχόμενον, quid 177. 185 ἐνδέχεσθαι πολλαχῶς λέγεται 130 duobus modis dicitur 178 conſimiliter vſurpatur τῷ εἶναι 178.132 ἀκολουθεῖ τῷ δυνατὸν εἶναι 113 ἐνδέχεσθαι τόδε τῷδε ὑπάρχειν, duobus modis accipi poteſt 179 ἐνδέχεσθαι μηδενὶ duobus modis dicitur 204.205
ἐνδεχομένη πρότασις, τίς 180
ἔνδοξα τίνα 550 ἐνδόξοις ὅμοια 172.625
ἐνεργεῖν an magis finis quàm ἐνηργηκέναι 719
ἐνεργοὶ τόποι 766
ἐνεργὴς πρὸς- 565
ἐνίςαιτο 48
ἐνίσανται τοιαῦτα 773
ἑνοποιός 12
ἐνοχλήσεις σοφιστικαί 92
ἐνσκιρροῦσθαι 14
ἐνστάσεως πέρι 402
ἔνστασιν εἰς τι φέρειν 443
ἔνυδρον τί 698
ἐνυπάρχεσθαι 424
ἐξ ἀλλήλων δείκνυσθαι 323.324.334
ἐξαριθμεῖσθαι 750
ἐξαρκεῖν 33
ἐξείργειν 77 ἐξειργόμενος τούτων 829
ἐξεπίστασθαι λόγους 781.782
ἐπαγωγὴ τί 398.565
ἐπακτικὴ πρότασις 443
ἐπακτικοὶ λόγοι 783
ἐπαμφοτερίζων (ἐπακξοκέλης) 88
ἐπαναδιπλούμενα 269
ἐπαναδίπλωσιν πῶς θετέον 270
ἐπεισφέρειν νόμον 735
ἐπεκτείνειν ἐπὶ πλέον 530
ἐπεσκεμμένος 390
ἐπί τινος λέγεσθαι, & κατά τινος 268 ἐπί τι ψευδής: & ἐπί τι ἀληθής 311
ἐπ᾽ ἔλαττον, oppoſitum τῷ ἐπὶ τὸ πολὺ 593 ἐπ᾽ ἔλαττον λέγεσθαι, minus latè dici 627
ἐπιβαβαιοῦσθαι 270
ἐπιβλέπειν ἐπί τι 766
ἐπιδιοριστέον 727
ἐπίδοσιν λαμβάνειν 519
ἐπιείκεια τί 701
ἐπιθυμία τί 773.818
ἐπιθυμία diuerſo reſpectu 507
ἐπίκαιροι τόποι 622.766
ἐπικατηγορούμενα 270
ἐπικοινωνεῖν 404.632

ἐπιλανθάνεσθαι 745
ἐπιλέγειν 757
ἐπιπολῆς ἐστι 761
ἐπιπόλαιος φαντασία 550
ἐπιπερασθεῖν τοῖς πέρασι 726
ἐπισημαντέον 769
ἐπισκευάζειν ἑαυτόν 787
ἐπίστασθαι λέγειν, & ἐπίστασθαι, non idem ſunt 833
ἐπιστημονικαὶ ἀρχαί 550 ἐπιστημονικὸς συλλογισμός τίς 416
ἐπιστήσας αὐτὸς αὑτόν 678
ἐπιστητὸν, ἐπιστήμη ἐπιστητόν 57.72
ἐπιστητὸν ὑποληπτέον 599
ἐπισυμβαίνειν 374
ἐπίτασιν λαμβάνειν 15
ἐπιτελεῖν συλλογισμόν 235 ἐπιτελεῖσθαι pro ἐπιτελειοῦσθαι 198
ἐπιτελειοῦσθαι 138.146
ἐπιτιμᾶν τοῖς λόγοις 775
ἐπιτίμημα, reprehenſio 794
ἐπιτίμησις, reprehenſio 728
ἐπιτιμητέον 617
ἐπιφανείας ἴδιον τί 667.675
ἐπιχείρημα τί 778
ἐπουσιώδης 33
ἐριστικοί τινες 812 ἐριστικοὶ λόγοι τινες 790 ἐριστικὸς συλλογισμὸς τί 550.778 ἐριστικοῦ & διαλεκτικοῦ affinitas 813
ἐρυθρίας 66 ἔρως τί 717
ἐρώτημα ἐπιστημονικὸν καὶ συλλογιστικόν 441
ἐρωτηματίζειν 753
ἐρώτησιν ἀναιρεῖν 838
ἑστάναι ὑφ' αὑτοῦ 666
ἔστι τὸ γεγονὸς, ὅτι γέγονε 186 ἐστιν ἐπιστάμενος, & ἐπίσταται, nil differunt 284
ἔσω reſpondendum in iis quæ videntur 829
ἔσχατος κατηγορία 53
ἕτερον, τινὸς λέγεται 653 ἑτέρα, pro τρίτη 521 ἑτερογλυφῆ 573
εὔαρχος, vox ambigua 853
εὐδαίμων Xenocrati qui 593
εὐεκτικὸν τί 745
εὐεξία, trahit ſecū τὴν ὑγίειαν 760
εὔελπις τίς 593
εὐεπιχείρητος 242 εὐεπιχειρητότερος 588
εὐήκοος φωνή 572.573
εὐθεώρητος 845
εὐκίνητος πρὸς ἀρετήν 76
εὐκρινεῖν 782
εὐλαβεῖσθαι μή 532
εὐλαβητέον ὑπέχειν 521
εὐμετάβολος 63
εὐπετής 567.674
εὔπορον facile 803
εὐστοχία 499
εὐφροσύνη an voluptatis ſpecies 594
εὐφυὴς, ὁ πεφυκὼς εὖ 782 εὐφυεῖς, ἀρνοῦνται φιλοπονεῖν 617
εὐφυΐα τί 782
εὐφύλακτον 824
εὖχος ἀρέσθαι 793
εὔψυχος τίς 593
ἐφαρμόζειν, quadrare 68
ἐφαρμόττειν ἐπί τι 635
ἐφαρμόττειν ἐπ' ἄμφω 636
ἔχειν, πλεοναχῶς λέγεται 84 ἔχειν γυναῖκα ibid.
ἐχῖνος, ventriculi pars 538
ἕως τῶν ἀτόμων 583 quod & μέχρι τῶν ἀτόμων 583
Ἡδονὴ, vox homonyma 569
ἡδὺ ſpecies boni 541
ἠλήθευκε 106
ἡμεροφανὲς ἄστρον 712
ἤπερ 611.612
ἠρέμα ὅμοιον. oppoſitū τῷ σφόδρα 615

ἠρεμίζεσθαι 491
Θαυμασιότης, *admiratio* 648
θεμέλιον, *neutro gen.* 528
θέσις τί 418. 564 θέσιν ἔχοντα 51
θετὸς οὐσία 490
θυμικὸν ψυχῆς μέρος 658
Ἰδιαίτατα διαφέρειν 17
ἰσόκωλος λόγος τίς 726
ἰσοσκελὲς, δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει 477
Καθαρὸς, *vox ambigua* 853
καθ᾽ αὑτὸ, & ᾗ αὐτὸ, *idem ſunt* 425
καθ᾽ αὑτὰ τινὰ λέγεται 423. 226
καθ᾽ αὑτὰ διχῶς 475
καθ᾽ ἑαυτὸν ζητεῖν 754. 828
καθέδρα, *ſeſſio* 56
καθέκαστον, *ſingulare* 244. 757 καθέκαστον τί 93
καθεκτικὸς ὑπολήψεως 645
κάθησθαι 839 καθόλου τί 913. 127. 424 καθόλου *quando ſit ib.* καθόλου ἀποφαίνεσθαι, *trium generum* 93 καθόλου πρῶτον 542
καιρὸς τί 268
κακουργεῖν διά τινων 816
καλέσαι πρὸς ἡμᾶς 559
κάλλιππος an *ſignif. nomen* 88
καλὸν, *vox homonyma* 569 καλὸν, *pulchrum, quid* 617
καλοῦ ἴδιον τί 678
κἂν εἰ μὴ 828
κατὰ παντὸς τί 422 κατὰ παντὸς κατηγορεῖσθαι, τί 128 κατὰ μηδενὸς κατηγορεῖσθαι τί *ib.* κατὰ τι, καὶ ἁπλῶς, *in electione rerum* 605
κατὰ μέθεξιν ὑπάρχειν 671
κατὰ σχολὴν ἰδεῖν 839 κατὰ τρόπον 687. 764. 766
κατὰ τέχνην *quid ſit* 807
κατ᾽ ἐκεῖνον, *illius iudicio* 819
κατάδηλος 550
καταμερίζεσθαι 50 κατανοεῖν 853
καταπύθεται ὄμβρῳ 793
καταπυκνοῦσθαι καὶ αὔξεσθαι 450
καταριθμεῖσθαι ἐν- 797
κατασυλλογίζεσθαι 79
καταφασθῆναι 99 καταφανές 551
κατάφασις τί 92. 604
κατάψυξις τί 701
κατηγορεῖσθαι κατά τινος 466
κατηγόρημα 108
κατηγορίαι δίκαι 560
κατόπτεσθαι τἀληθές 552
καττιτέρινα 788 κάτω τί 467
καχεξία *morbi comes* 598
κειμένοις ὀνόμασι χρῆσθαι 698
πρὸς κεραίαν στέλλεσθαι 853
κεφαλισμοὶ ἀριθμῶν 782 κεφαλωτοῦ κεφαλή 57
κινήσεως εἴδη ἕξ 82
κλέπτης τίς 648
κοῖλον, σιμὸν, ῥαιβόν 851
κοιναὶ ἀρχαί 495
κοινωνὸς φαῦλος 775
κολοβῶς ἐρωτᾶν 830
κολοβοῦσθαι 30
κομήτης, *comatus, crinitus* 77
κομίζειν ἀλλοτρίας δόξας 768 κομίσαι θέσιν τινα 632
κομμώσαντες ἑαυτούς 787
κρᾶσις, *ſpecies mixtionis* 551
κρίνειν 539
κρυπτικῶς πυνθάνεσθαι 735
κρύσταλλος τί 523
κρύψις συμπεράσματος 753
κύκλῳ γίνεσθαι τί 128 κύκλῳ δείκνυσθαι 324. 328 κύκλῳ δεικνύναι τί 421
Λαμπτὴρ, *lucerna* 523
λεγόμενα, διττά 38 λεῖον τί 67
λευκὸν, *vox homonyma* 570. 574
λευκὸν, *dupl. ſignif.* 572 λευκὴ & μέλαινα φωνὴ *qua* 569. 573

λήθη τί 745
λήμματα τιθέναι 756
λιθαργύρεια 787
λόγος τί, καὶ ποσαπλοῦς 90 λόγος ἀντὶ λόγου, καὶ λόγος ἀντ' ὀνόματος 654 λόγους ἀντ' ὀνομάτων μεταλαμβάνειν 663 λόγων an alij πρὸς τοὔνομα, alij πρὸς τὴν διάνοιαν 808 λόγων τῶν ἐν τῷ διαλέγεσθαι γένη τέτταρα 797 λόγος δῆλος πῶς 777 λόγος εἷς διχῶς 519 λόγον ἕνα πολλοὺς ποιεῖν 783 λόγοι δυνατοί τινες ibid. λόγος ὁ ἔξω καὶ ὁ ἔσω 438 λόγος ψευδὴς ποσαχῶς 777 λόγου ἐπιτίμησις 773 οἱ περὶ τοὺς λόγους, & οἱ ἐν λόγοις. i. οἱ ἐλλόγιμοι, οἱ σοφοί 817 λόγον λαμβάνειν 789. 825 λόγον δοῦναι 789
λογικὸν πρόβλημα τί 659
λύσις τί 842
λύσιμος συλλογισμός 408
λώπιον καὶ ἱμάτιον 558
Μαλακόν 64
μανδρόβουλος, Cleophontis fabula 823
μανθάνειν, vox ambigua 791 μανθάνω, idem quod συνίημι, intelligo 770 μάθησις an ἀνάμνησις 389. 640
μανόν τί 67
μέλαν, vox homon. 570 μέλαινα φωνὴ quæ 569 μελανία 327
μελέτη τῶν λόγων 781
μελῶν χρώματα 554
μέσον ἔχειν, plurib. modis dicitur 728
μέσον οἰκεῖον τί 458
μετὰ τόδε τόδε 848
μεταβάλλειν τόπον ἐκ τόπου 632
μεταβιβάζειν 774
μεταδοτικός 409
μεταλαμβάνειν 271
μεταλαμβάνειν τοὺς λόγους 523
μεταλαμβάνειν λόγους ἀντ' ὀνομάτων 663 μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις 207 μεταλαβὼν τοὔνομα 726 μετάληψιν ποιεῖσθαι ibid.
μεταλλαγὴν ποιεῖσθαι 727
τὸ μεταξύ, neutrum 794
τοῦ μετέχειν ὅρος, & τοῦ μετεχομένου λόγος 626 μετέχεσθαι 676
μετιτέον 654 (hic tamen noſtra editio habet μεθοδευτέον) 696
μέζιον, ἀγαθόν 572
μὴ ὑπομονή, non poſſe ſuſtinere 536
Μηδικοῦ πολέμου αἰτίαι 522
μηκύνειν 758
μῆνις, Protagoræ maſcul. gen. 819
μηνίειν 636
μηνίσκοι 403 μηνίσκοι τετραγωνικοί 812. 813
μία, pro δευτέρα 439
μίξις non omnis, κρᾶσις eſt 631
μισθαρνεῖν περὶ λόγους 857
μόνον, quid ſignificet 837
μοχθηρίας πλείους ἔχειν 842
Ναὶ 830 ναὶ ἢ οὔ 762. 828
νεμεσητικός τις 584
νηνεμία in aëre, quod γαλήνη in mari, tranquillitas 575. 577
νοσώδεις 64
νῦν, ἀρχὴ τοῦ χρόνου 527
νωδὸν τί 377
Ὄγκος λόγου 754
ὀδόντας φῦσαι 77
ὁδός 583
οἴεσθαι quando dicamur 435
οἰκεῖοι ut fiant οἱ λόγοι 730
ὁμιλεῖν πρός τινα 552
ὁμόγονον 526
ὁμοιοσχήμονες προτάσεις 143. 145

ὁμοιο-

ὁμοιοσχημοσύνη 799.807
ὁμοιοτρόπως 112
ὁμοιώματα 87
ὁμοίως ἔχοντα, & ὁμοίως ὑπάρχοντα 609
ὁμώνυμα τίνα 37 ὁμωνυμίας ſeu ἀμφιβολίας modi tres in elenchis 799
ὄνομα τί 88 ὀνόματι καλέσαι 559 περὶ ὀνομάτων μάχεσθαι 853 ὀνομασία παραδιδομένη χρῆσθαι 725 ὀνοματώδης λόγος 519 ὀνοματοθετῆσαι 472 ὀνοματοποιεῖν 57
ὄνος, dupl. ſignif. 572
ὀξὺ, tripl. ſignif. 572 ὀξεῖ contraria quæ 569 ὀξύτερον ῥηθέντα 712. 836 ὀξύτερον λέγειν, pro δασύτερον 793
ὀξυγώνιος μάχαιρα 572
ὁποιοσποτοῦν 719
ὅπου πρᾶξις 542
ὁποτεροῦν 605
ὁποτεροσθενοῦν 351
ὀργίλος 66
ὀρειχάλκου κύκλος 514
ὀρθότης & ἁμαρτία oppoſ. 588
ὅρος & ὅρος 833
ὅρος τί 553 ὅρος, & ἴδιον, vt differant 559
ὁρικά 554 ὁρικὰ καὶ γένικά 557 ὁρικά τινα 554
ὁρίζω, cum infin. εἶναι, & cum duplici accuſ. 711 ὁρισμὸς τί 418
ὀστογλύφες 698
ὅτι & διότι ſcire vt differant 445 ὅτι ἀσωτάτω 755 ὅτι πλεῖστον ἀφιστάναι 783 ὅτι ναί 512
ὅτι δήποτε 532
οὐδὲν πρὸς τὸ προκείμενον 400
ὀφρυόσκιος 706
Παιδεύσις 858
πάθη τίνα λέγεται 65.66 παθήματα φυσικά 408 παθητικαὶ ποιότητες τίνες 64.65.66
παλαιότερον τί 80
παλαιστρικὴ ἐπιστήμη 67
πανσέληνος 517
παντὶ ὑπάρχειν quomodo accipiendum 185
παρὰ τοῦτο μὴ γίνεσθαι, τί 380
παράβυστον 758
παράδειγμα τί 400
παράδοξα λέγειν 816
παρακεύονται ἀλλήλους 759 παρακεύεσθαι ὑπό τινος 788 παρακεύσεις 380
παράλληλα ἐκλέγειν 781 παραλλήλων σύμπτωσις 442
παραλογίζεσθαι, paſſiuè 788
παράλοιπος 518
παραμένιμος 63.65
παρασημαίνεσθαι 567
παράσημον ποιεῖν 835
παράστασις 30
παρατηρεῖν 774 παρατηρητέον 384
παραπιθέναι & παραβάλλειν ſynonymως poſita 822
παρεγγύς 792
παρεκτείνειν 742
παρεμβάλλειν 758
παρεμπίπτων ὅρος 240
παρεξελέγχεσθαι 591 παρεξέλεγχος 829.848
παρεπόμενα 613
παρίεσθαι 511
παρώνυμα τίνα 37 παρωνύμως λέγεσθαι 67 παρωνύμως ἀπό τινος λέγεσθαι 589
πατεῖ ὃ βαδίζει 830.840
πειραστική τίς 814 pars eſt dialecticæ 805. 812 non eſt definiti

alicuius ſcientia 814 πειραστικῆς ἔργον τί 805.856 πειραστικοὶ λόγοι τίνες 789
πεπερασμενάκις 470
πεποιημένους λόγους ἔχειν 784
περαίνειν συλλογισμόν 231 περαίνεσθαι διὰ πλειόνων πτώσεων 22
περίεργον τί 699 περιέργως 735
πέριξ χεῖνος 90
ἐκ περιουσίας *quid* 616
περίπατος, *obambulatio* 522
περιττὴν τί 606 περιττὸς ἀριθμός τις 777
περιφανές 761
πηδαλιωτὸν, πηδαλίῳ πηδαλιωτὸν 57
πήληξ, *Protagoræ maſc. gen.* 820
πηλὸς τί 649
πίπτει τοὔνομα 269 πίπτειν ὑπὸ τὴν αὐτὴν μέθοδον 555 πίπτειν ὑπὸ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν 733.734
πίστις τί 645.648
πλατύφυλλον φυλλορροεῖ 538
πλεονεξίαι, *pro* προτερήματα, *commoda quibus alios ſuperamus* 825
ποιά τινα λέγεται 97 ποιεῖν δεῖ 782 ποιητικῶς ὑγιείας 723
πολεμεῖν πρὸς ὁμόρους 400 πολεμεῖσθαι, *bello infeſtari* 522
πολιοῦσθαι 178
πολιτικῶν λόγων *inuentio* 857
πολλαπλασίους αὐτοῦ 52 πολλαπλασιούμενος 782
πολλοσημόριον 643
πολυπλάσιος *pro* πολλαπλάσιος *in quibuſd. non in hac edit.* 443
πονηρολογία 705
ποτέρως ἔχει 700
πρᾶγμα καὶ ὄνομα 820 πραγματευτέον περὶ αὐτοῦ 567
πραότης τί 645
πρεσβύτερον τί 80
προαποφῆσαι 833
προβληθέντες, *cùm propoſitum eſſet* 823 πρόβλημα καὶ πρότασις τί διαφέρουσι 553
προγεγλυμμένος συλλογισμός 296
προγινώσκειν διχῶς ἐστι 414 προδιομολογεῖσθαι 577 προδιομολογητέον 587
προεγχειρεῖν 771
προείπας 711
προενίστασθαι 823 προενστατέον 831
προεξειργασμένος 867.868
προεπινοεῖσθαι 32
προεπίστασθαι 389
προερωτᾶν 852
προηγουμένως 22
πρόθεσιν ποιεῖσθαι 69
προκατασκευάζεσθαι 856
προοιστέον 587
προομολογεῖσθαι 353
προπηλακισμὸς τί 710
πρὸς, *abſolutè pro* præterea 612
πρὸς ὃ πέφυκε, τίνα ἔχει ὅρον 730
πρὸς τὴν διάνοιαν *quid ſit* 808
πρὸς τοὔνομα *quid ſit* ibid.
προσαναιρεῖσθαι 355
προσαποδεικτέον 629
προσαποδοτέον 745
προσαποκρίνεσθαι 826
προσάπτειν 671
προσδηλοῦν 515.516.818
προσδιαλέγεσθαι 709
προσδιορίζειν 111.624 προσδιοριστέον 734 προσεπεξεργάζεσθαι 19
προσεπηρεάζειν 773
προσεπιβλέπειν 253
προσέρεσθαι 847
προσερωτᾶν 805
ἐκ προσθέσεως τίνα 490
προσκατασκευάζεσθαι 616

προσκ-

προσκατηγορεῖται τί ἐστι 102
προσκείμενον περιέργως 735
προσπυνθάνεσθαι 819
πρόσρησις 129
προσσημαίνειν 89.698 προσσημαίνειν ſeu προσημαίνειν 676
πρός τι τίνα λέγεται 53
προσσυλλογίζεσθαι 384.755 προσυλλογιστέον 725 προσυλλογισμοί 240.296
πρόσταξις 41 προσχρῆσθαι 273
προσωδία ὀξεῖα καὶ βαρεῖα 840
πρότασις τί 127.417
προτατέον 754.774
προτατικὸς καὶ ἐνστατικός 679 προτατικῶς ἐρωτᾶν 824
προτείνειν, proponere 561 προτείνειν τὸ καθόλου 261 προτείνεσθαι τί ἐστι 705 προτείνεσθαι ἀσαφῶς 80
πρότερον ποσαχῶς λέγεται 80 πρότεροι apud vulgus dicuntur οἱ ἐντιμότεροι 80
προτιθέναι πρόβλημα 549
προϋπολαμβάνειν 360.414
προϋφίστασθαι 31 προφανές 756
πρόχειρον εἶναι περί τι 782 προχείρως ἔχειν ibid.
πρῶτον τί 468
πτερωτὸν, πτερῷ πτερωτόν 57
πτώσεις τί 660 πτώσεις ὀνόματος 89 πτώσεις ῥήματος 90
πυκνὸν τί 67 πυκτικοί 64
Ῥαιβόν 851 ῥῆμα τί 89
ῥήτωρ τίς 729.730
Σημαινόμενον pro σημασία 4
σημεῖον τί, καὶ εἰκότος τί διαφέρει 406 σημεῖον & συλλογισμὸς vt differant 407.408 σημεῖον λαμβάνεται τριχῶς 406
σήπειον 537 alibi σήπιον & σηπίον.
σηψιδακές 698
σίζειν καὶ ψοφεῖν 524
σιμὴ ῥὶς, & κοίλη, idem 851
σκαληνὸν, δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχει 477
σκῆψις ἐπιτιμήσεως 668
σκληρόν 64
σκυτοτομεῖν 858 σολοικίζειν τί 586
σομφὴ φωνή 570
σόφισμα τί 777 σοφισματώδη 763 σοφιστής τίς 647.789 σοφιστικὴ τί ibid. σοφιστεύειν ibid.
στατικὸς καὶ κινητικός 654
στερεομετρία 448.391
στέρησις τί 73 στερητικὸν, oppoſitum τῷ καταφατικῷ 209 & alibi
στίλβειν, ſcintillare 446
στλεγγίδος vſus 714
στοιχοῦν 104 στρυφνότης 64
συγγνώμην ἔχειν τινί 858
συγκαταπείθεσθαι 69
συγκατατίθεσθαί τινι 609
συγκινεῖσθαι ἡμῖν 597
συκοφαντεῖν 697 συκοφάντημα 822
συλλογιστικὸς λόγος 240 συλλογιστικὴ ἀρχή 418
συμβαίνειν ἐκ 758
συμβιβάζειν 747.750.764
συμβλητά 573
σύμβολα, nota 87 σύμβολα τῶν ἐν τῇ ψυχῇ 121
συμμετρία ἐν τίσι 715 συμμέτρως τί 573
συμπείθειν 413
συμπερασματικῶς εἰπεῖν 810
συμπίπτει, idem quod συμβαίνει, contingit 820
συμπλοκῆς ἄνευ λεγόμενα 41
συμφθείρεσθαί τινι 731
συμφυσιοῦσθαι 63
συμφωνεῖν τινι 505 συμφωνία τί ibid. συμφωνία ἐν φθόγγοις 636.697

συναγαγὼν τῶν πολλῶν εἰς μίαν φύσιν 11
συναιρεῖν εἰς ἕν 11
συνακολουθεῖν 288
συναληθεύειν 94
συνάμφω 108
συναριθμεῖσθαι 796
συνάψις an συνοχή 632
συνέλγυς τῶ ἐν ἀρχῇ 769
συνείρειν 763 συνειρομ λόγον 825
συνεπικοσμεῖν τὸν λόγον 758
συνεπινεύειν 803
συνεπίσασθαι 832.833
συνεπιφέρειν 287.712.761
συνεστάναι πρός τινα, pedem cum aliquo conferre, in diſputando ſc. 784
σύνοδοι διαλεκτικαί 766
συνοχὴ, συνάψις 631
συντελεῖν εἴς τι 789
συνυπονοεῖν 830
συνώνυμα τινα 37.46 συνώνυμον πᾶν συμβλητόν 573 συνωνύμως κατηγορεῖσθαι 651
σύσοιχα τινα 600
συχηματίζειν πρός- 735
σωστικὸς νόμων 729
σωφροσύνη an συμφωνία 637
Τὰ pro ταῦτα 732
τἀμφίβολα 803
τάξαι ὡς δεῖ 438 τάξιν ἔχειν 51
ταὐτὸ, ποσαχῶς λέγεται 498.558
ταὐτὸ καὶ idem ac- 283 ταὐτὸ καὶ εἰ 466
τεκμήριον τί 408
τέκνον impropriè domini reſpectu dicitur 843
ὁ τεκών, parens 4
τελείωσις τῶν συλλογισμῶν 155.157
τέλος ἐπιθεῖναι 856
τερετίσματα 472
τερθρεύεσθαι 758
τέρψις, voluptatis ſpecies 594
τετραγωνίζειν κύκλον 812 τετραγωνισμοῦ genera 812.813
τετάπου 23
τέτρασι, pro τέσσαρσι 27
τί ἦν εἶναι 514
τιθήνη 697
τὸ αὐτὸ πλεοναχῶς λέγεται 498. 558.732
τόδε μετὰ τοῦδε 732. τόδε τι, & τὸ ὄν, ſubſtantiam maximè comitari videntur 803 τόδε τι εἶναι quid ſit 839
τοσαυταχῶς 269
τραγέλαφος 88.514 τραγέλαφος δοξαστόν 270
τραχύ τι 67
τριάς τι 530
τρίγωνον δύο ὀρθαῖς ἴσον 425
τριτημόριον πολλοστημόριον 599
τριχοῦσθαι τὸ γένειον 529
τυπτήσει 798
τύπῳ εἰπεῖν 71 τύπῳ λαβεῖν 571 τύπῳ περιλαβεῖν 597
τυφλόν τι 73
Ὑγιάζεσθαι, ſanari 449 ὑγιάζεται quidem æger, at non ὑγιαίνει 791 ὑγίανε & ὑγιανεῖ, caſus verbi ὑγιαίνει 87 ὑγιεινόν τι 745 ὑγιεινοί 64 ὑγιεινὸν multip. ſignif. 408
ὑγροῦ ἴδιον τι 664
ὕελος τετρυπημένη 494
ὑπαγορεύειν, præire verbis 707
ὑπάλληλα τινα λέγεται 11
ὑπάρχειν ἀπηρτημένως 747 ὑπάρχειν καὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἕτερον 161
ὑπάρχουσα πρότασις, τίς 180
ὑπεναντίωμα, ſiue, vt noſtra habet editio, ὑπεναντίον 849 εἰς ὑπεναντίωσιν ἄγειν 817
ὑπερβαίνειν, tranſilire 708
ὑπερβολὴ ὑπερβάλλουσα 649

ὑπερέχον ὑπερέχει τινὸς, καὶ τινὶ 643
ὑπερτείνειν 188
ὑπέχειν θέσιν, tueri 771 ὑπέχειν τὸν λόγον 384 ὑπέχειν ὑπόθεσίν τινα.i.tueri, defendere 763
ὑπόθεσις τί 418 ὑπόθεσις & αἴτημα quare differant 438
τὰ ὑποκάτω 549
ὑποληπτὸν, εἰ τοῦ δοξαστοῦ γένος 271 ὑπόληψις, non idem quod ſcientia 726 ὑπόληψιν an πίστις ſequatur 645 ὑπολήψεως ἁπλῆς ἁπλῆ ἡ ἀπάτη 453
ὕσαντος, cum pluit 797
ὕστατον τί 468
ὑστερεῖν τῶν καιρῶν 825
ὑστερογενῆ 32
ὑφεκτέον λόγον 441
φαινόμενος ἔλεγχος 805 φαινόμενοι συλλογισμοί 804
φαλακρὸς, caluus 77
φαρμακεύεσθαι in morbis prodeſt 605
φάσις 92 φάσις ineſt in ἀποφάσει 850
φέναξ τίς 648
φθαρτικὸν τί 745
φθίνοντος τοῦ μηνός 537
φθόνος καὶ φθονερὸς τίς 600
φθορὰ, διάλυσις οὐσίας 745
φιλεῖν, vox homonyma 570
φιλέριδες τίνες 812
φιλόγλυκυς 588
φιλοποιεῖν ἀρνοῦνται οἱ εὐφυεῖς 617
φιλοπραγμοσύνη ibid.
φιλοσόφημα τί 777
φιλότιμος τίς 719
φιλοχρήματος τίς ibid.
φλέγμα τί 700
φορὰ Platoni quid 632 quorum propriè ibid.
φρόνησις quibuſdam & virtus eſt & ſcientia 628
φυλετικῶς φυσῶν 787
φυλλορροεῖ πλατύφυλλον 625
φύρεσθαι ὑγρά 650
φυσιογνωμονεῖν πῶς δυνάμεθα 408
φυσιοῦσθαι, in naturam verti 63
Χαρὰ, voluptatis ſpecies 594
χειμεριώτερος φθίνων ὁ μήν 537
χερσαῖον τί 713
χλευασία τί 711
χολοβάφινα 788
χρεμετιστικὸν 20.23
χρηματίζεσθαι, negotiis implicari, vel rem facere 616 χρηματίζεσθαι ἀπό τινος, quæſtum aliqua ex re facere 647
χρηματισμὸς, quæſtus 812
χρηματιστὴς ἀπὸ σοφίας 789 χρῆμα, vox homonyma 574
Ψευδὴς λόγος ποσαχῶς 778
ψευδὴς ὕλη τίς 303
ψευδογράφου & γεωμέτρου affinitas 812. 813 ψευδογραφοῦντος συλλογισμοί 550 ψευδογραφούντων mos 758 ψευδογραφεῖσθαι 669 ψευδογράφημα 772 ψευδογραφήματα 812
ψήφοις φέρειν, in computationibus 788 ψήφοις ἀπατᾶσθαι ibid.
Ὠικοδομηκέναι 640
ὡς ἀδηλότατα κρύπτειν 783 ὡς ἑτέρως λέγεσθαι 803
ὠφέλιμον τί 721.745
ὠχρίας, & ὠχριᾶν 66

INDEX III. RERVM, QVÆ IN ORGANO VISÆ SVNT MEMORABILIORES.

de Abductione 451
Abducere ad idem 850
ad Abſurdum ducere 815
ex Abundanti quid 616
Acentus olim non adſcribebantur ſyllabis 834. 793 accentus fallaciæ vt ſoluendæ 835
Accidens quid 629 accidens & differentia quid commune habeant, quid peculiare 30 accidens nonnumquam proprium ſit 556 probari & refutari vt ſoleat 749 facillimè confirmari poteſt 750 refutatu difficillimum ibid.
Accidentis definitio & diuiſio 21 accidentis definitiones duæ 556 accidentis loco reddere, quod alio modo eſt 582 accidentis fallacia vnde 749 accidentis fallaciæ vt ſoluendæ 841
Accidentia quæ 423
Accipere, bonum eſt 846
Actus pro habitu 645
Acutum cur graui concinat 505 acuto contraria quæ 568
Additionis & detractionis conſideratio 621
Alterutri ſigna 797
Æquitas quid 701
Aëris proprium 679
Affectiones quid 64 affectio pro genere quandoque ponitur 649
Affirmatio quid 68. 418 affirmatio prima quæ 102 affirmatio & negatio quæque vera videtur, aut falſa 41 affirmatio & negatio in ſermone, index ſenſorum animi 121 affirmatio vna vni negationi contradictoriè oppoſita 96 affirmationum oppoſitiones tres 372
Agere & pati recipiunt contrarietatem, nec non magis & minùs 70
Albi deſcriptio 621. 728
Alteratio an ſecundum vnam è ceteris motus ſpeciebus ſit 82
Ambiguitatis modi 697 ambiguitatis fallaciæ 792 ambiguitatis ſophiſticæ exempla 791 ambiguitatis fallaciæ vt ſoluendæ 839. 769 ambiguitatis fallacia diſtinctione ſoluitur 803. 834 ambiguitatis diſtinctio 760 ambiguitate ſoluere fallacias 843
Ambitioſus qui 719
Ambulatio an latio 632, ambulatio, motus quidam 653
Amicitiæ ſedes 646
Amiſſio quorum ſit 837
Amor quid 717 amor & congreſſus cupiditas, non ſunt idem 741
An ſit 516
Anacharſidis dictum 448
Anima quid 509. 735 Platoni quid 699 an numerus 625 an ſpecies numeri 637 anima & vita an idem 798 anima animalium mortalis an immortalis 830 anima tripartita 672 animæ proprium 89 animam cũ corpore mutari, & contra 408
Animal quid 17 animalis proprium quod 665
Animi affectuum index vox 87
Antiphontis tetragoniſmi 813
Antiquius quid 80
Antiſthenis theſis, contradici non poſſe 564
Apodictica propoſitio quid differat à Dialectica 127 apodicticus ſyllogiſmus quorum ſit 175 v. Demonſtr.
Appellationes cum vulgo vſurpandæ quæ, quæ non 585 Viſe Nomen.
Aqua ex eodem fonte, an eadem 558 aquæ omnes ſpecie eædem, ibid.

Aquati-

Aquaticum & terreſtre in animalis diuiſione quid ſignificent 713
Ariſtomenes διαγνητὶς 263
Ariſtotelis tractat' de dialectica 257
Arithmeticæ propriæ ſunt vnitates 436
Ars quæ naturam aliquam oſtendit, non vtitur interrogationibus 813 artis & ſcientiæ principium quod 545 artes omnes habent aliqua communia 814 artium principia vt inuenta 257 artium omnium principia fuerunt primitus exigua 857
Artifici in ſua arte perito credi ſolet 610
Athenienſibus bellum à Perſis cur illatum 523
Attributa: *vide* Prædicata.
Auarus qui 719
Auditus vt fiat 570
Auis proprium 673
Beata vita & honeſta an eadem 740
Belli Perſici cauſæ 523
Bonum & non bonum 843 bonum, multipl. ſign. 571 bonum & malum idem eſſe putauit Heraclitus 768 boni proprium quod 665
Boni dicuntur ratione τῆς προαιρέσεως 647
Boreæ homicidium 853
Bryſonis tetragoniſmi 434. 813
Cæcum quid 718. 798
Cæcitas quid 74. 723 an ἀναισθησία 641 ἀναισθησία eſt 599
Cælum ſi eſt ingenitum, infinitum eſt 848
Cænei ratio 443
Callicles in Gorgia Pl. 817
Captiones extra dictionem poſitæ, ſeptem 794 *vide* Fallacia.
Caſus nominis 99 caſus maſculinorum & femininorum diſtincti: neutrorũ nõ itẽ omnes 819 caſus verbi 90 caſuũ loci 622 caſuum locus in proprio 674 caſuum & coniugatorum conſequentia 640
de Cauſis & effectis 539 cauſa effectum an comitetur 530 effecto prior 559 cauſæ quatuor 521 cauſa vnius plures 559. 544
Cecropidæ qui 5
Chœrilus reiicitur 759
Circulo demonſtrare quid 420. 421 circulo quæ fiunt, circulari demonſtratione oſtenduntur 528 circularis demonſtratio quid 328 circularis demonſtratio an ſimpliciter fieri queat 412 circulariter demonſtrari quæ nequeãt 421 de circulari probatione, in prima figura 324 in ſecunda 329 in tertia 332
Cleophon in Mandrobulo 823
Cogitatio interdum nec cum vero nec cum falſo coniuncta 87
Cognitio vnde ſit 702
Cognoſcere quomodo liceat 601 cognoſcuntur alia per ſe, alia per alia 375
Color, vox homonyma 573 color multis modis ex accidentib. caſibus mutatur 65 colores extremi & medij 73
Communia ſcientiis quæ dicantur 43. 440
Comparationes rerum ex accidente deſumptæ 556 comparationum loci 620
ſine Complexione prædicata 40. 41
Compoſita maiora quàm compoſitionis partes 261
Compoſitio pro Toto 734 compoſitioni contraria diſſolutio 735 compoſitio & diuiſio verborum, ſignificationem quandoque mutat 446 compoſitionis fallacia 792 compoſitionis & diuiſionis fallacia vnde ſit, 803 compoſitionis & diuiſionis fallaciæ vt ſoluẽdæ 834. 837
Cõcedere ſolent, cùm euentura non præuident 725
Concentus quid, & qua ex cauſa 505 concentus, in ſonis eſt 638. 697
Concertanti non idem ſcopus qui

docenti & diſcenti 766
Concluſio è quibus efficiatur 302 concluſio qualis è qualibus terminis 236 concluſionis neceſſitas 302 concluſio neceſſaria in nulla figura quando fiat 155 concluſionum regulæ, præſertim in ſyllogiſmis indefinitis 284 concluſio nō eſt facienda interrogatio 762 concluſio rationum inhiberi quot modis poſſit 772 cōcluſionis falſæ rationes vt ſoluendæ 772
Confirmare, difficilius quàm refutare 242 243.749.730
Confutare. *vide* Refutare.
Coniugata quæ 600 coniugatorum & caſuum loci 600.622 coniugatorum & caſuum conſequentia 640
Conſequens & Accidens vt differāt 802 conſequens pro genere 645 conſequens perpetuum, plerumque pro proprio ponitur 668 cōſequentis captioſa illatio 796 cōſequentis vitioſi ſolutio 848 cōſequentium conſequentia duplex eſt ibid.
Conſequuntur vnum plura neceſſariò 692
Conſequentiæ conſideratio duplex 613 conſecutionum ratio 109.245.
Contentioſi qui 812 cōtentioſorum ſyllogiſmorum acutiſſimus qui 854
Contiguitas an continuitas 631
Continens qui 645
Continentiæ genus quod 652
Contingere, pluribus modis dicitur 130 contingit, ſimiliter ponitur vt Eſt 131
de Contingente, & conuerſione quę in eo fit, & propoſitionibus inde naſcentibus 177
Continua, contigua 631 continua quantitas 50
Contradici poſſe negauit Antiſthenes 564
Contradictio quid 68 417 418
Contraria conuerſio quæ 336 cōtrariæ contradictiones quæ 121 contrariæ enunciationes quę 93 contrariæ propoſitiones quę 369.372
Contrarium quid 424 contrariū contrarij genus 643 contrarium contrario conſequens 682 cōtraria contrarii ratio 721 contrarii definitio ex contrario euidens 744
de Contrariis 78 contraria quæ 54 contraria, oppoſita 403 contraria inter ſe quæ 72 contraria ſunt in eodem prædicamento 68 cōtraria in eodem genere oportet eſſe 638 contraria vel in eodē genere ſunt, vel in contrariis generibus, vel ipſa ſunt genera 79 contraria quædam dicuntur priuatione alterius 122 contraria eidem ſimul ineſſe nō poſſunt 597 contraria nil ſimul recipit 54 cōtraria eidem plura 597
Contraria dicere 775 contraria petere, quid differat à petitione principij 780 contraria petuntur totidē modis in diſputando, quot principium 780
Contrariorum omnium an vna ſcientia & vis 274 contrariorum an eadem ſcientia, & idem ſenſus 562 contrariorum vt ſcientia & ignoratio eadem, ita & ſenſus 757 contrariorum differentiæ aut cōtrariæ ſunt, aut eædem 744 contrariorum complexiones plures 744 contrariorū complexio ſextuplex quadruplicem contrarietatem efficit 594
de Conuerſionibus in ſimplicibus propoſitionibus 784 conuerſiones propoſitionum modificatarum 130 conuerſio ſimilis quæ dicatur 341
Corpus in quantitate, quid 621
Corruptio quid 745

Cum

Cum hoc 732
Cupiditas quid 790.769.720.818
cupiditatis reſpectus diuerſus 588 cupiditates nō ſemper parent rationi 688 cupiditates iuuenes magis quàm ſenes inceſſerunt 614
Cur ſit 519
Decem in decem imperfectis inſūt 850
Deceptio in quibus ſit 139 deceptio in diſputando, vnde proficiſcatur 803 deceptio magis in diſſerendo fit quàm in ſpeculādo 804 Decipere ſeipſum facile poteſt, qui ab altero imprudens decipitur. 825. *Vide* Falli.
Definitio quid 418.497.743. 747 definitio, principium omnium 531 dfinitio, ſpecies proprij 566 definitio & proprium vt differāt 559 definitio & ſyllogiſmus non ſunt idem, nec eiuſdem 563 definitio & demonſtratio non ſunt eiuſdem, & quid differant 505 definitio non eſt omnium eorū quorū eſt demōſtratio 507 definitio nō demōſtratur nec ſumpta definitionis definitione, nec itē definitione contrarij 512 definitio ſubſtantiam ſeu quid eſt quo modo oſtēdat 513 definitio perſpicua eſſe debet 535 propria eſſe debet non communis 729 latior definitō eſſe non debet 696 definitio latior vt excutiēda 699 definitio vna ſæpe plurium 721 definito fieri quandoque niſi per opposita non poteſt 705 definitio ſyllogiſtica argumentatione demonſtrari non poteſt 508 definitio obſcuratur pluribus modis 697 definitio refutatu facilliñia 749 Definitionis ſcopus 696 763 definitionis tractio quinque partita 695 definitionis vitioſæ partes duæ 696 definitionem per notiora factam non eſſe, duobus modis dicitur 763 Definitiones perſpicuitatem requirunt 535 ſeparare debent 663 cognitionis cauſâ fiunt 660 definitiones eiuſdem rei plures eſſe nequeunt 707.735 definitionum genus primum tradendum, vt & propriorū 668 definitionum elementa 628 definitionum ϛοιχεῖον 735 de Definitione Quid ſit, & Cur 519 Definiti ſubſtantiam genus maximè ſignificat 695. 696 definito latiori ſi anguſtior tributa definitio 707
Definitu faciliora quæ 535
Delectus propoſitionum vt habendus 245
Delinquitur in multis faciliùs quàm in paucis 749
Demonſtratio an ſit, & quomodo 416 demonſtratio quid 416. 422. 513. 549 demonſtratio, ſyllogiſmus eſt, at non vice verſa 132 demonſtratio & definitio non ſunt eiuſdem, & quid differant 505 demonſtratio omnis vt fiat 427 demonſtratio fit per quamcumque ex quatuor cauſis 520 demōſtratio ex alio genere fieri nō poteſt 431 demonſtratio vniuerſalis melior particulari 482 demonſtratio ſcientifica magis quę 480 Demonſtrationis definitionem oppugnantium confutatio 419 demonſtrationis principium quod 417 virtus quæ 480 modi duo 474
Demoſtrationes cuiuſque rei vt inuentæ 254 demonſtrationes vnius plures eſſe poſſunt 491 demonſtrationum reſolutiones non fiunt in infinitum, neque aſcendendo, neque deſcendendo 463 Demonſtratio duplex earúmque vſus 445

demonſtratio oſtenſiua melior negatiuâ 424 demonſtratio oſtẽſiua melior impoſſibili 488
de Demonſtratione per impoſſibile 350 de eadem in ſecunda figura 356 in tertia 359
Demonſtrari ſingula ſimpliciter non poſſunt 455 demonſtrari abſque reductione vt poſſit 155
Demonſtratiuorum ſyllogiſmorum veritatem oportere eſſe neceſſariam 422 *Vide &* Apodict.
Deus,& vir bonus, mala patrare poſſunt 648 Deus lædi an poſſit 584 Dei proprium 582 Deo an aliquid vtile 268
de Dialectica tractatus Ariſtotelis 256 dialecticæ proprium quid 552 dialecticæ officium 856 dialectica & piraſtica vtūtur etiam idiotæ 817 dialecticę veteris ratio 857
Dialectica interrogatio 110 dialectica oratio 91 dialectica propoſitio quæ 762 dialectica propoſitio quid,& quare differat ab apodictica 127
Dialecticus qui 788. 812 dialecticus non verſatur in certo aliquo genere 815 dialectici munus 808. 814 dialecticis quæ cauenda 676
Dicere idem ſæpius, duobus modis accidit 663 Dici duûm generum eſt 38 Dici de omni, & dici de nullo, quid 128
Dicta ſæpius, turbant auditorem 663 Dictionis fallaciæ vt ſoluendæ 853
Differentia trifariam dicitur 14 refertur ad genus 553 non participat genus 631 anguſtiùs patet quàm genus 627 genere poſterior, ſpecie prior 712 ſpeciebus latiùs patet 711. 712 qualitatem ſignificare videtur 711 differentia generum duorum an eadem 712
Differentiæ definitiones 18 differentiæ non mutant ſubſtantiam 691 differentiæ multæ in iis etiam quæ ſpecie ſunt eadem 533 differentiæ in definitionibus vt ponendæ 709 differentiarum inueniendarum ratio 574 differentiarum inuentio quorſum conferat 576 differentiæ ſeparabiles& inſeparabiles 15 differētiæ ſingulares ſciri an queant 620 differētia ſpecifica 709
Differre tribus modis res dicuntur 14
Difficiles & moroſi quæ primo cōcedere ſoleant 758
Digitos quatuor habere 676
Dimidium quid 721 dimidii proprium 680
Dionyſius vitam vt definierit 724
Diſciplina, reminiſcentia 389 diſciplinarum omnium ratio quę 702
Diſcreta quantitas 49. 50
Diſputandum non cum quouis 784
Diſſerendi rationes quadruplices 789
diſſerendo qui certant, quot ſibi ſcopos proponant 791
Diſtinctio quorūdam difficilis 802 diſtinctio multiplicis ſignificationis 568 diſtinctione reſpondendum in ambiguis 834
Diuerſum,& Idem, pluribus modis dicuntur 673
de Diuiſione, ciúſque ſyllogiſmo 258 diuiſio cognatarum ſpecierū 758 diuiſiones quorſum conferant 531 diuiſione demonſtrari definitio an poſſit 500 diuiſio faciliùs in maiora fit, quàm in minora 261 diuiſionis & compoſitionis fallaciæ vt ſoluendæ 834
Diuitiæ an res bona 845
Docere aliud eſt, aliud differre. 812
Dolor quid 715 doloris ſedes 646
Dubitatio quid 715
Duplum quid 721 duplum, dimidii duplum quid 818 dupli genus 643 dupli proprium 680
Ebenicolor 33

Eclipſis

Eclipſis quid, & qua ex cauſa 565
Elabi conantes premendi 784
Elenchus quid 386. 796. 810. 831 elēchus eſt ex propoſitionibus, vt ſyllogiſmus 801 elenchus vt fiat, vel non fiat 386 elenchi ſunt etiā veri 807 elenchorum modi duo 791 elenchi dictionis ſex; ibid. elenchus ſophiſticus qualis 807 elenchorum ſophiſticorum modi 815 præter elenchi definitionem factis paralogiſmis vt occurrendum 847
de Eligendis & fugiendis ſimpliciter 620
Empedocles quatuor corporum elementa ſtatuit 567 Empedoclis hemiſtichion de vino 660
Ens & Vnum an omnia de omnibus prædicentur 660 Ens & vnū, de omnibus prædicātur 627 ens, non eſt commune omnium genus 11 ens vnum, Meliſſi theſis 564 entia quotuplicia 38 ens omne vel factum vel æternum eſſe 564
Enthymema quid 405
de Enunciatione 901 enunciatio quid 417 enunciatio ſimplex 92 enunciatio vna quæ ſit, & quæ multæ 91. 117 enunciationis partes 91 Enunciationes magis contrariæ quæ dicendæ 386 enunciationes vniuerſales & particulares quæ, & quæ quibus oppoſitæ 92
Eretrienſium in Sardis irruptio 522
Eſſe & Neceſſariò eſſe, diuerſa ſunt 16 Eſſe & Ineſſe in quibus prædicatis conuertantur 582 Eſſe quàm Videri, optabilius 616 Eſſe horum, pluribus modis dicitur 843 Eſſe ſcientem, & Scire nil differunt 284 Eſſe non bonum, & Non eſſe bonum, non ſunt idem 285
EST, ad prædicatum, affirmationem facit 132
EST, ad prædicatum, duo facit oppoſitionum genera 101
EST, incluſum quandoque verbo 102
Euthydemi oratio 834
Exemplum quid 406
exempla qualia adhibenda 758
Exercitationis præcepta 766. 781. 783
Experientia, memoriæ filia 545
Expoſitio ſyllogiſtica 151. 160 expoſitione quomodo vtamur 157
Extrema quid 133 extremum maius quod, & quod minus, ibid.
Facere, ineſt in Non facere 850 facere qualitercumque, facilius quàm rectè facere 696 Factum eſſe, & Principium habere, Meliſſo idem ſunt 801
Fallaciæ dictionis vt ſoluendæ 840 fallaciarum extra dictionem poſitarum ſolutio 844 *Vide &* Sophiſma.
Falli, tribus modis dicitur 590 falli opinione 386 *Vide &* Decipere.
de Falſa oratione 383
falſa tota quæ 304
falſorum ſyllogiſmi 805
falſus ſyllogiſmus duobus modis dicitur 831
Fellis & mellis idem color 796
Fides fit duobus modis 590
de Fieri & Factum eſſe 524
Figura & forma, qualitatis ſpecies 66 de Figura ſyllogiſmorum triplici, & imperfectorum ſyllogiſmorum perfectione 159 figura ſyllogiſmorum prima quę 148 figura ſecunda quæ, & quales in ea ſyllogiſmi 149 figura tertia quæ, & quales habeat ſyllogiſmos 154 figura ſyl-

logiſmorum tertia non cõcludit propoſitionem vniuerſalem 332 figurarũ omnium maximè ſcientifica prima 449
Finis in vnoquoque optimum 697
Flãma, magis ignis eſt quàm lux 696
Folia arboribus cur defluant 540. 541
Fortitudo quid 607. 732 fortitudinis finis 733 fortitudini præoptatur iuſtitia 615
Fortuita per demonſtrationem ſciri non poſſunt 492
Fugiendum an fugiendo cõtrarium 594
Fur quis 729
in Futuris contingentib. quomodo accipienda oppoſitionum regula 109
Genealogiarum ſummum principium 4
Genus plurib. modis dicitur 4 Dialecticis quid 555 totum quiddam eſt, ſicut indiuiduũ, pars 13 numero vnũ an ſit 709 omnium eorum eſt quæ ſpecie ſunt indifferentia 628 de ſpeciebus verè ſemper prædicari oportet 650 latiùs patet quàm vel ſpecies vel differentia 627 latiùs patere debet quàm differentia 636 genus & ſpecies quid cõmune habeant, quid proprium 24 genus & ſpecies non ſunt in eodem ſemper prędicamẽto 642 genus & ſpeciẽ ſub eadem diuiſione cõtineri oportet 627 genus & differentia quid commune habeant 23 genus & differentia quomodo differant 24 genus à diuerſis, differentia ab eiſdem ſpecieb. diſtinguit 699 genus à differentia vt ſeparãdum 653 genus & proprium quid cõmune habeant 26 genus & propriũ vt differant 25 genus & accidẽs quid cõmune habeãt, & quid diuerſum 26 genus diuidere per negationẽ 709 genus probari & refutari vt ſoleat 749 Generis problemata quos habeant locos 628 generis ſpecies diuerſæ 650 Genere eadem quæ 503 Genera naturâ priora 26 genera ſpeciebus priora 94 genera, & ſpecies ſubſiſtántne, an tãtùm in nudis cogitationib. ſint poſita 3 genera prima decem 11 genera ſuperiora de inferiorib. prædicãtur 708 generũ eorundẽ eædem differẽtiæ 574 in Generib. duobus an vnũ & idẽ eſſe poſſit 711 Genus generaliſſimũ quod 8. 12. genus omne plures habet ſpecies 637
Geometra an mẽtiatur 438 geometra an decipiatur 669 Geometrię propria, puncta & lineæ 436
Glacies quid 525
Gorgiæ diſciplina 858
Grammatica quid 707
Graue, vox homonyma 569
Guſtus & odoratus vt fiant 567
Gymnaſtæ proprium 684
Habere, quid ſignificet 70 habere pluribus modis dicitur 84
Habitus, ex relatorũ genere 55 habitus nõ omnis bonus eſt 711 habitus pro actu 645 habitus & affectio quid differant 63 habitui quæ in ſunt, eadẽ etiã iis quæ ſecundum habitum dicuntur 684
Harmonica ſub arithmetica 448
Hebes, vox homonyma 569
Heraclidæ qui 4
Heraclitus omnia moueri affirmauit 171 bonum & malũ idem eſſe opinatus eſt 768
Hippocrates geometra 812
Homeri poëſis, figura per circulum 810 Homerica exempla 759
Homeri verſus ambiguus 793
Homeri verſus duo à criticis quibuſdam emendati 793

Hominis definitio 699 proprium 668 compoſitio 19
Homonymum quando ſynonymũ 725.726 homonymorum diſtinctio 568
Homonymia ſæpe in ſermone 573
Honeſtum & Decorum, idem 678 honeſti proprium ibid.
Honorem appetunt omnes 719
Humidi proprium 665
Ideæ quales ſtatuantur 723 Ideæ quales dicantur & ſint 596 Idea vt conſideranda in propoſito 682 Idea nullius apparentis eſt 720 Idearum aſſertio vt impugnetur 907.729 Ideis impugnandis locus 746
Idem propriè quid 739 quot modis dicatur 598 plurib. modis dicitur 498.742. Idem & Diuerſum plurib. modis dicuntur 673 idem quos habeat locos dialecticos 739 idem de eodem ſæpius dicere, abſurdum 701 Eodem modo ſe habens cum plurib. confertur 685
Eadem quibus ineſſe videantur 841 eadem eſſe omnia dictitabant ſophiſtæ 79
Ignis proprium quod 664.687
Ignorantia quid 723 quibus non tribuatur 723 de ignorantia ſecundum diſpoſitionem 453 de ignorantia per mediatas in ſyllogiſmo propoſitiones 458 de Ignorantiæ modo alio, ſi quis defecit ſenſus 462
Imago quid 698
Immortale quid 716
Immortalitas quid 649
Impar in numero, quid 706 Impar numerus qui 728.818
Impoſſibilis argumentatio quæ, & quomodo in ſingulis figuris fiat 350 impoſſibilis & oſtenſiuus ſyllogiſmus vt differant 359
Impugnanda ſemper debilia 720
In toto altero ineſſe 128
Inæqualitas quid 721.722
Incontinens qui 720
Incorporeum corpori miſceri nequit 728
Indefinitum quid 127 indefiniti ſubiecti enunciationis 105 indefinitarum enunciationum oppoſitiones 101
Indiuiduum quid, & cur ſic dictum 13 indiuiduorum natura 38
Inductio quid, & quomodo à ſyllogiſmo differat 398.565 Inductio & Similia quid differant 758 inductio ſine ſenſu fieri non poteſt 463
Infinita peruadi nequeunt 419
Ingenitum principio caret 848
Iniuriámne pati an facere pſtet 817
Iniuſta dicere 844
Iniuſtitia an imperitia 601
Inſolita, obſcura 664
de Inſtantia 403 inſtare quid ſit 783 inſtantia quando poſcenda 759 inſtantiæ quot modis fiant 773
Inſtrumentorum nomina pleraq; infinita, & neutrius generis 820
Intelligenda diſputatium dicta 770
Intermedia quoque non eſſe infinita 467
Interroganti ſpectanda quæ 498 interrogantis officium 766
Interrogatio de ſingularibus 106 interrogatio aliqua an demonſtrationi conueniat 541 interrogationes ſuæ cuique ſcientiæ 542 Interrogatio mutila 749 interrogationes ancipites 755 interrogationes dubiam reſponſionem efficientes 817
Interrogationes duas vnam facere 828 interrogationibus duabus an vna danda reſponſio, ibid. interrogationibus plurib. vt reſpondendum 849 (769
Interrogatorum genera tria 768
Interrogatæ multa 815 interrogare cur ſolitus Socrates, non reſpondere 856

Inuidus qui 586
Inuidia quid 584
Ira quid 734. 756 iræ genus quod 652 iræ cauſa 646 iræ ſedes 597. 647 iræ in diſputando indicia 821
Iridis contemplatio 451
Iucundum, ſpecies boni 657
Iurare ſanctè & peierare an idem ſimul poſſit 844
Iuſtus qui 717 Iuſtitia quid 730 iuſtitiam ſecundum naturam non eſſe rem pulchram ſiue honeſtam 817
Iuuentuti quæ optanda 614
Latebrarum ſcopus 822
Latifoliis defluunt folia 624
Latio Platoni quid 631 quorũ propriè ibid.
Lenitas quid 645
Leonis natura 309
Lex, è communi opinione nata 815 lex naturæ aduerſaria quibuſdam dicitur 814 legis definitio metaphorica 698.702
Linea quid 710 quantitas continua 50
Literæ, vocis indices 87
Locus quantitas continua 51 loci mutatio, ſpecies lationis 631 loci conſideratio, in electione rerum 605 Loci ſophiſtici ad oſtenſionem falſi aut abſurdi 815 loci communes 807.808
Longitudinis capita, ſeu elementa 82
Longæuitatis cauſæ 542
Lunulæ 402
Lutum quid 650
Lux flammâ & carbone tenuiores habet partes 677. 717
Lycophronis eſſtum 823
Lyræ encomium ibid.
Magis expendendum 418 Magis & Minùs, quatuor habent locos 604 magis & minùs in proprio 686
Magnanimitatis ritatio 535 ſpecies 535
Magnum paruo an contrarium 52
Maius, & Superans, duplici reſpectu 643
Malámne ſit quod prudens nolit 846 malo contrarium bonum, interdum etiam malum 79 malorum eſſe 843
Manſio omnis in manente 644
Maris proprium 679
Maſculinorum & femininorum caſus diſtincti 819
Mathematicæ ſcientiæ qua ratione comparentur 413
Maximum & optimum quod dicitur, idẽ numero eſſe oportet 740
Medicina quid 708.717 medicinæ partes 587
Medium quid 132.541.482 medium, cauſa 463 medium ſemper duplex eſt 445 medium in ſyllogiſmo quid 384 ſine medio ſyllogiſmus fieri nequit ibid. de medij in ſyllogiſmis inuentione 247
Media plura eorundem eſſe poſſunt 237 media carent interdum nominibus 73 media propoſitionis categoricæ mediatæ non eſſe infinita 471.472 media propoſitionis negatiuæ mediatæ non eſſe infinita 468
Mel cum aqua, quid 732 mellis & fellis color idem 797
Meliſſus vnum ens ſtatuit 564 Meliſſi opinio, vniuerſum infinitum eſſe & infectum 797 Meliſſi opinio, idem eſſe Extitiſſe & Principium habere 769 Meliſſi opinio de principio eius quod factum eſt 848
Melius & honoratius naturâ prius 80 meliora & optabiliora quæ, quibus ſint 609 & deinceps.
Meminimus præterita 591
Memoria quid 644 memoria, è ſenſu eſt 545 Memoriales loci 781
Mendacij arguere 815.815

Menonis Platonici dictum, diſciplinam eſſe reminiſcentiam 386. 389
Mens, principiũ 546 mens, initium ſcientiæ 407 mentis habitus in quibus eſt veritas 545
Menſis decreſcens cur tempeſtuoſior 538
Mentiri de aliquo 796
Metaphora ſignificati aliquam cognitionẽ præbet 698 metaphora loco generis vſurpata 637 metaphora elencho locum non ſinit 831 metaphoræ ad definitiones adhiberi an poſſint 536 metaphoræ obſcurant definitiones 697
Methodus, expeditam tractandi rationem præbet 551
Metus ſedes quæ 643
Miccalus muſicus 176
de Mixtionibus, & primum de ſyllogiſmis ex vtraque neceſſaria in tribus figuris 161 mixtio contingentis & puri in prima figura 185 in ſecunda figura 208 in tertia figura 223 mixtio neceſſarij & contingentis in prima figura 196 in ſecunda figura 208 in tertia figura 227 mixtio neceſſarij & puri in prima figura 160 in ſecunda figura 166 in tertia 170
Modificatarum enunciationum oppoſitiones 110 modificatarũ propoſitionum conuerſiones 130
Mœchi ſigna 795
Morbus, maius malum quàm mala corporis habitudo 761
Mors quid 796
Motus genera ſex 82 motus ſpecies 590 Moueri omnia Heraclitus dixit 564 moueri aliquem & ſtadium percurrere negauit Zeno 771
Mulorum ortus 30
Natura alia alicuius gratiâ facit, alia ex neceſſitate 524 naturâ ne prudentes & probi ſimus 605
de Neceſſario 264 neceſſarium quomodo ſe habeat 114 an ſequatur poſsibile 115 æquiuocè contingere dicitur 118 è non neceſſariis concludi poteſt 429 à ſyllogiſmo vt differat 262 neceſſarium apparẽs 692 Neceſſitas duplex 524
Negatio quid 68. 417 negatio prima quæ 102 negatio contraria, & oppoſita 106 negatio quæque vera eſt aut falſa 41 negatio ſemper aut verum dicit, aut falſum 106 Negatiua non reciprocatur 204
Nigrum, vox homonyma 570
Nilus cur decreſcente menſe grandior fluat 537
Nix quid 650
Nomen quid 88 nomen idem bis dicere, non eſt abſurdum, ſed idẽ de eodem prædicare ſæpius 701 nomen infinitum quid 88. 101 Nominum tranſlatio 593 nominum tralatio ex obſcuriori voce in notiorem 588 Nominibus & rebus non idem ſemper accidit 788. 789 nominibus receptis vti 698. 778 nominibus alienis res appellare 582 nomina ignotiora vſurpare 726
Non eſſe album, & Eſſe non album, non ſignificant idem 284
Noſſe idem & ignorare 841 Noti & ignoti an vna ſcientia 760 Notiora quæ 755 notiora duobus modis dicuntur 416. 657
Nox quid 719
Noxium quid 701
Nubes quid 720
ad Nugas adigere 818 Nugationis ſolutio 850
Numeri partes an poſituram vel cõtinuitatem habeant 51 numero idem quæ 558
Nunc, principium temporis 526
Obediendum ne parenti magis, an ſapientibus 917 *Vide* Parentes.

Obliuio quid 746.765
Obſcuritatem ſermoni & præcipuè definitioni quæ afferant 796 obſcurè dictis vt occurrendum 770
Occultationis præcepta 764.765 occultationis ſcopus 822 de Occultatione ſophiſtica 821
Odium an iram conſequatur 597
OMNIS, non vniuerſale ſignificat, ſed vniuerſaliter 105 Omni ineſſe, quomodo accipiendum 188 omni ineſſe, in quibus figuris non demonſtretur 352
Opinio in quibus verſetur 407 opinio & opinabile, quid differant à ſcientia & ſcibili ibid. opinio an contrarij capax 48 opinio, res inſtabilis 407 opinio opinione potior 773 opinioni cõmuni pugnantia dicere 817 opinione falli 386 opinione ſimplici ſimpliciter fallimur 455 opiniones impugnare an cuiuſuis 564 opinionum notatio 567
Opponi quæ dicantur 567 opponi alterum alteri quadrifariam dicitur 72
de Oppoſitis 72
oppoſitum eſſe quid 373 oppoſita ſex modis accipiuntur 72
oppoſita, naturâ ſimul ſunt 665. 705 oppoſita iiſdem eadem 717 oppoſita in quibus figuris probentur 403
Oppoſitorum an eadem ſcientia 583.705.755 oppoſitorum loci 622 ex oppoſitis, vt argumentemur 370 in ſecunda figura 371 in tertia figura 372 ex oppoſitis vera inferri concluſio nequit 373
Oppoſitæ propoſitiones quæ 370 372
Oppoſitionum regulæ 157 oppoſitionum regula vbi locum habeat 63
Optabiliora & meliora quæ quibus ſint 609 & deinceps.
Optica ſub geometria 448
Optimum & maximum quod dicitur, idẽ numero eſſe oportet 740
Oratio quid, & quotuplex 90 quantitatis eſt 50 an contrarij capax 48 oratio vna, duobus modis 519 oratio vera non efficit vt res ſit, at contrà 81 orationes multæ (ſeu rationes) carent nominibus 266
Orator quis 729
Ordinis ratio quæ 533
Ornatui quæ inſeruiant 758
Ortus quid 696 ortus & interitus argumenta quæ ſuppeditent 601
Oſtenſiua & impoſſibilis argumentatio per eoſdem fieri terminos poteſt 368 361 oſtenſiuus ſyllogiſmus quid differat ab eo qui ad impoſſibile deducit 236.361. oſtenſiuè idem & per impoſſibile concludi poteſt 255
Pallor è timore 65
Par, & impar, ex relatorum genere 56 par numerus qui 700
Parentibus an obediendum in omnibus 822 parentibúsne magis an legibus obtemperandum 571 parentíne magis an ſapientibus obediendum 820 *Vide* & Pater.
Parmenidis ſententia de Vno & Ente 858
Partes ſequitur totum 731 partibus deſtructis deſtruitur totum; at non contrà 731
Particulare quid 127
Paſſio excreſcens è ſubſtantia dimouet 713.714 paſſio loco differentiæ poſita ibid.
Paſſiuæ qualitates 64.67
Patrem mactare apud nonnullos honeſtum 605
Paupertas iuſta iniuſtis diuitiis potior 816
Per ſe 424 per ſe, duob. modis 474
Perſpicuitati quæ inſeruiant 758. 759
de Petitione principij 374 petitio principij quot modis fia. 779 petitio

titio principij quintuplex 779
petitio principij vt fiat, & vt ſoluenda ſit 829 petitio & ſumptio principij vt ſoluenda 847
Phænomena, ſub aſtrologia 448
Philoſophica & dialectica quæſita qua re differant 744
de Phyſiognomica argumentatione 419
Picturæ veterum ſine inſcriptitione agnoſci non poterant 698
Pituita quid 699
Planetæ non ſcintillant, quia propius nos ſunt 446
Plato infra ſpecialiſſimas ſpecies deſcendere vetat 11 nominibus vtitur à communi vſu remotis 698 animam vt definierit 699 animal vt definierit 724 ἀστρὰν vt definierit 631
Pluuiæ cauſæ 528
Poſitio quid 417 poſitio, ex relatorum genere 55 poſitionem habentia 51
Poſteriorum notitia è prioribus petenda 703
Potentia, an affectio 641
Præcognoſcimus duobus modis 414
in Prædicatione refert quid prius ponatur, quid poſterius 532
prædicatio vltima quæ 531
Prædicati differentiæ quot ſunt, tot ſunt etiam ſubiecti 49 prædicatorum genera 5
Prædicabilia quid commune habeant, & quid proprium 22 prædicabilium inter ſe diſcrimina 26
Prædicamenta decem 560
Præuidere, difficile 832
Primum quid 468 primũ, & principium, idem 417 primum prudens, & primum temperans 689
Prima & Vera quæ 549
Principium omnium maximum eſt, & difficillimum 857 Principium, & Primũ, idem 417 de Principijs, quomodo innoteſcant, & per quem habitum 544 principia duo 496 principia alia communia, alia propria, quæque illa, & quomodo 436 principia prima 544 principia prima decem 11 principia communia quæ 495
principia ſcientifica 549
Principia non eſſe ſumenda ex alio genere 430 principia cuiuſque rei, ſcientia eius tradit 247
Priora duobus modis dicuntur 417
prius alterum altero dicitur quadrifariam 80
Priores vulgò dicuntur qui honoratiores ſunt 80
Priuatio & habitus 73 priuatio & habitus an ſemper & finitè contrariorum capacia 76 à priuatione ad habitum non eſt tranſitus 77 priuatio omnis eſt eius quod ſecundum naturam eſt 701
Probabilia quæ 550
probabilia quæ videntur, non itidem ſunt ibid.
Probi an inuidi 584
Problema quid à propoſitione differat 590 problema & theſis non reciprocantur 605 problema omne vel genus, vel proprium, vel acidens ſignificat 553.560 problema omne duobus modis demonſtrari poteſt 571 problema non omne in quamlibet figuram cadit 563 problema λογικὸν quod 658 problema dialecticum quid 565
Problemata vel duo fiunt, vel quatuor 958 problemata eadem quibus modis ſint 536
problematum & propoſitionum ſpecies tres 567 problematum alia vniuerſalia, alia particularia 581 problematum vitia duo 582 problematum loci, ibid. ad problematum demonſtrationem quæ conferant 538 problematum omnium ſyllogiſmos non opus eſt eſſe æquæ probabiles 157

Prodicus voluptates vt diuiſerit 594

Proœmium ordine prius quàm narratio 449

Propinquiſſima quæ 418

Proponere quid ſit 784 Propoſitio quid 127. 419 propoſitio, eſt vnum de vno 802 propoſitio & problema vt differant 590 propoſitio omnis vel genus, vel proprium, vel accidens ſignificat 589. 562 propoſitio omnis in problema tranſmutari poteſt 553 propoſitio dialectica quæ 561. 761. 762 propoſitio dialectica & apodictica quid differant 127 Propoſitiones quales ſumendæ 567 propoſitiones accipiendæ quomodo ſint 269 de propoſitionibus ſyllogiſmi, quot eſſe debeant 241 propoſitiones ſyllogiſticæ duæ è tribus terminis ibid. Propoſitionum dialecticarum ſpecies tres, ethicæ, phyſicæ, logicæ 567 propoſitione neceſſariæ quæ 754 de Propoſitionum copia paranda 244 propoſitionum delectus vt habendus 566 propoſitionum augendarum ratio 486 ad propoſitiones mediatas demonſtrandas non ſunt elementa infinita 476

Proprium quid 554 quot modis dicatur 657 proprij ſpecies duæ 553 ſpecies quatuor 20 ſcopus quis 552. 664 proprium quos locos habeat 660 proprium & differentia quid commune, quid diuerſum habeant 30 proprium & accidens quid commune habeant, quid diuerſum 33 Proprium quale tradi ſoleat 675 proprium rectè an ſecus ſit redditum, quomodo perſpiciatur 660 proprium non ſignificat quidditatem 668 proprium idem plurium eſſe nequit 680. 688 Proprium reſpectu alterius, quodnam 657 proprium reſpectu alterius, quotnam efficiat problemata 657. 659 proprium per ſe quod 658 proprium ſemper, quod 658 proprium aliquando, quod ibid. Proprij probatio & refutatio 748 Propria maximè λ γικὰ quæ 659 propria cuique ſcientiæ quæ dicantur 436 propria ſeparare debent 663 propriorum genus primum tradendum, vt & definitionum 668

Propter quod vnumque eſt, id magis tale eſt 418

de Proſyllogiſmo 240

Protagoræ iudicium de ſolœciſmo quorundam vocabulorum genere 819

Prudentia quid 715 quibuſdam & virtus eſſe videtur, & ſcientia 628 prudentiæ proprium 682. 684 prudentia Xenocratis 701

Pudor quid 646 pudoris ſedes quæ 646

Punctum, principium lineæ 577

Putare quando dicamur 435

Pythagoreorum opinio de tonitru 524

Quæri in ſcientiis ſolent quatuor 583 Quæſtionis modus 534 quæſtio omnis, medij eſt 504 Quæſtiones quæ in qualibet figura confirmatu aut refutatu faciles ſint aut difficiles 242

Qualia quæ dicantur 67. 68 Qualitas quid 63 qualitas recipit magis & minùs 68 recipit contrarietatem 68 qualitatis proprium 69

Quantitatis diuiſio 49 quantitatis contrarietas in localibus potiſſimùm conſiſtit 54 quantitati proprium maximè quid 54 quantitati nil contrarium 47. 52 quantitas an recipiat magis & minùs 54 Quantitates propriè quæ 52

Quid eſt, an interrogatio dialectica 108 quotuplex ſit, & quæ eius definitio

finito 519 demonſtrari nequit 514 per aliud Quid eſt oſtenditur 514 in Quid eſt prædicari quæ dicantur 555 in Quid eſt prædicata, neceſſaria 531 in Quid eſt prædicata, indaganda vt ſint 530
Quidditas, ſeu Quid erat eſſe 514
de Quòd ſit 514
Ratio an alia in verbis ſit, alia in ſententia 809 ratiò reprehendi quot modis ſoleat 774.775 ratio vna ſæpe multa habet vitia 842 ratio ne concludat, quot modis impediri poſſit 772
Ratio perſpicua vt ſit 778 ratio eadem quæ 853 ratio falſa quot modis 778
Rationem vnam in multas diffundere 783
Rationum in differendo genera quatuor 789 rationes aliæ perſpectu faciles, aliæ difficiles, & acutæ 853 rationes multæ carent nominibus 266 rationes pollentes quæ 783 rationes falſum concludentes vt ſoluendæ 772 rationes conuertere 781
Rectè facere, difficile 703
Reductio ad impoſſibile 161
Refrigeratio quid 701
Refutationis modi duo 750 refutare facilius quàm confirmare 242.243.737
Relata quæ 55 quorſum naturâ comparata ſint, in definitione conſiderandum 719 relata omnia dicuntur ad reciproca 56.59 relata omnia reciprocantur 728 relata non omnia contrarietatem recipiunt 55 relata recipiunt magis & minus 56
Relatorum genera tria 643 relatorum reciprocatio in topicis 643
Relationum reciprocatio variatio caſu facienda interdum 56
Remotiſsima quæ 417
Renuentes vt adoriendi 822
Reſolutio quomodo fiat 270 reſolutionis legitimæ præcepta 272
Reſpondentis officium 766 reſpondenti quæ ſpectanda 768
Rex an beatus 817
Rhetores vt perſuadeant 413
Rhetorici ſyllogiſmi 398
Rubor è pudore 66
Sagacitas, ſeu Sollertia quid 577
Salubre quid 745
Sanitas quid 697.715
Sapientes ſecundum naturam indicant 817 Sapientiæ opinionem quidam affectant magis quàm veram eius poſſeſsionem 789 ſapientiæ opinionem quæ concilient 789
Scire quando putemus 482 ſcire quando dicamur 416 ſcire maximè quando dicamur 483 ſcire maximè proprium, eſt cauſam ſpeculari 450 ſcire magis eſt è cauſis ſuperioribus 435 ſcire tribus modis dicitur 399 ſcire hoc multiplici ſignificatione dicitur 663
Scibile quodlibet, ſcientiæ reſpectu dicitur 728 ſcibile, ſcientiâ prius 59 ſcibile an ſenſibile 644
Scientis proprium 669 ſcientis officium 789 ſcientes ab inſcientibus argui vt ſoleant 800
Scientia quid 718 affectionis ſpecies 589 ex relatorum genere 56 ſcientia & virtus ſub eodem genere continentur 628 ſcientia & ſcibile, quid differant ab opinione & opinabili 407 ſcientia quorum ſit 179 ſcientia omnis & vis, optimi cuiuſque videtur eſſe 708 ſcientia quæque entis eſt 728 ſcientia quæque proprios elenchos habet 807 ſcientia rei, diuerſo reſpectu 587 ſcientia plurium vna 587. 783. ſcientia vna & diuerſa quæ 490 ſcientia exactior quæ 489 ſcientia demonſtratiua circa tria verſatur 437

Scientiæ principium mens 407. 546 ſcientiæ proprium quod 663. 666. 674 ſcientiæ diuiſio 758 ſcientiæ ſufficiens modulus qui 553 ſcientiâ poſt mentem, nihil exactius 546 Scientiæ poſteriores ſunt quàm res quæ ſciuntur 59 ſcientiæ omnes communione quadam deuinctæ 440 ſcientiæ omnes per definitionem 541 ſcientiarum principia vt inuenta 256.257 Scientificus ſyllogiſmus quid 416

Scripta vocis notæ 87

Scythia cur non habeat tibicinas 448

Secundum quid 534

Secundum quid, & Simpliciter in electione rerum 604 ſecundum quid dicta, ſimpliciter accipere 448.800

Senectuti quæ optanda 614

Senſilia qualia 244 ſenſile ſenſu prius 59 ſenſilium an ſcientia 625 ſenſilia extra ſenſum conſtituta non ſciuntur 390

Senſus quid 645 iudicium quoddam eſt 588 innata iudicandi vis eſt 545 vniuerſalium eſt 546 vnà cum ſentiente naſcitur 60 ſenſus delicta 588 per ſenſum ſcire non datur 493 ſenſus receptione fiunt, non emiſſione 567

Sentire, multipl. ſign. dicitur 570.562

Serio ſtudio agentib. obniti ſolent 757

Significatione multiplici dicta obſcuritatem ſermoni conciliant 661 ſignificationis multiplicis diſtinctio 568

Signum quid, quot modis accipiatur, & quid differat à veriſimili 406 ſignum vnius vnum 488 ſigna rhetorum, è loco conſequentium ſunt 797

Simile & diſſimile, ex relatorum genere 56 ſimilia ſæpe dicuntur quæ ſimilia non ſunt 759

Similia, & Inductio quid differant 757 ſimilium conſideratio 602 ſimilium locus ibid. Similitudo ſæpe latet 821 ſimilitudo rerum inter ſe conſideranda in problematibus generis 640 ſimilitudinis conſideratio 505 ſimilitudinis conſideratio ad definitiones conducit 576.577 ſimilitudines non habẽt omnes cõmune nomẽ 759

Simpliciter, & Secundum quid, in electione rerum 605.609

Simul, quot modis dicatur 81

Simum quid 818

Singulare quid 193 ſingularia prædicari de ſe inuicem non poſſunt 262.263

ſingularia definitu faciliora quam vniuerſalia 532

Situm eſſe, ex relatorum genere 71

Socius malus qui commune opus impedit 774

Socrates interrogare cur ſolitus, non reſpondere 856

Solis definitio 706 ſolis proprium 667

Solita mouere verentur omnes 757

Solœciſmus è quibus caſibus concludatur 820 ſolœciſmi latentis ratio 819 ſolœciſmorum ſolutio 851

Soluenti ſpectanda quæ 832

Solutio quid 842 *ſolutio, non* eſt cuiuſlibet vitij *indicatio* 842 ſolutio recta quid ſit 831 ſolutio ſophiſticarum captionum 826 ſolutiones quædam videntur, quæ non ſunt 829

Solum, quid ſignificet 857

Somnus quid 715

Soni literis comprehendi non omnes poſſunt 89

Sophiſta quid 788.811.812

ſophiſtæ quæ affectent 789

ſophiſtæ ſpectanda quæ 788

Sophiſtica quid 788.812.813

ſophiſtices ſcopus alter 822

Scophiſticus locus 591

ſophiſticus ſyllogiſmus quid 754
ſophiſticus ſyllogiſmus & elenchus qui 805
Sophiſtico modo ſcire 416 ſophiſtico more oſtendere 426
Sophiſticæ argutiæ omnes ad ignorationem elēchi referri poſſunt 799 ſophiſticarū rationum ſpecies quod 797 ſophiſticæ tractationis vſus 824 Sophiſmata extra dictionem poſita, ſeptem 794. *Vide & Fallaciæ.*
Species plurib. modis dicitur 7 in ſecundis ſubſtātiis magis eſt ſubſtantia, quàm genus 43 ſpecies & differentia quid commune habeant, quid diuerſum 29 ſpecies & accidens quid commune habeant, quid diuerſum 332 ſpecies ſpecialiſſima quæ 810
Speciei proprietas 32 ſpeciei ancōtrarium aliquid, pluribus modis diſpicitur 638 ſpeciei priuatio ſi ſit oppoſita, quotuplex argumentandi locus 641
in Speciebus ſpecialiſſimis ſubſiſtere iubet Plato 11 ſpecies, vt τριστιμάται valere iubentur 472
Specificæ differentiæ 14. 20
Spiritus quid 649. 719
Sub alterna quæ dicantur 10
Subiecto inhærentia 42. 45
Subſtantia demonſtrari an poſſit 499 an capiat magis & minùs 47 contrarij capax quomodo ſit 49 ſubſtāntia nullàne ex relatorum genere 60
ſubſtātiæ proprietas pręcipua 47
Subſtantiæ primæ quæ 42 ſubſtantiæ primæ cur ſic dictæ 43 ſubſtantiæ primæ quid commune habeant, ibid. ſubſtantiæ ſecundæ 42 ſubſtantiis commune quid 44 ſubſtantiis non ſunt cōtraria 46
Superficiei propriū 667. 675. 688
Superiora non participant inferiora 629
Superuacuum quid 699
Surditatis proprium 680
Syllaba non eſt ſynonyma literis è quibus conſtat 732
Syllogiſmus quid 128. 549. 782
Syllogiſmus & Neceſſariū vt differant 262 ſyllogiſmus & definitio non ſunt eiuſdem 513 ſyllogiſmus omnis tribus conſtat terminis 463 ſyllogiſmus omnis è propoſitionibus paribus, & terminis imparibus, 466
Syllogiſmus prior & notior qui 399 ſyllogiſmus dialecticus qui 550 ſyllogiſmus perfectus qui 128 ſyllogiſmus perfectus vt fiat 132 Shllogiſmus imperfectus qui 128 ſyllogiſmus apodicticus quorum ſit 179 ſyllogiſmus oſtenſiuus & impoſſibilis quid differant 255 ſyllogiſmus captioſus qui 550 ſyllogiſmus contentioſus & ſophiſticus qui 778. 812 ſyllogiſmus fallax in indiuiduis 468 ſyllogiſmus falſus duobus modis dicitur 83 Syllogiſmi ſpecies 549 ſyllogiſmi materia quotuplex 492 ſyllogiſmi termini quot eſſe debeant 236 ſyllogiſmi cuiuſuis propoſitiones 383 ſyllogiſmi captioſi ſpecies duæ 550
Syllogiſmi omnino omnes quibus modis fiant 256 ſyllogiſmi omnes eadem habere principia non poſſunt 494 ſyllogiſmi concludentes plura quiſ 293 ſyllogiſmi figuræ ſecundæ & tertiæ quales 506 ſyllogiſmi è figura in figuram traduci vt poſſint 276 ſyllogiſmi hypothetici, & qui ad impoſſibile deducunt, quomodo cōfirmetur 234 Syllogiſmorū diuiſio 293 ſyllogiſmorum auctio 444 ſyllogiſmorū copia paratur quatuor inſtrumētis 565 ſyllogiſmorum omnium figuræ 398 de ſyllogiſmorum conuerſione ſeu reciprocatione in prima figura

335 in ſecunda 340 intertia 544 ſyllogiſmorum in terminos reſolutio 262 ſyllogiſmorum in figuras & propoſitiones reſolutio 261 de ſyllogiſmorum perficiendorum ratione, ac primum de oſtenſiuis 231 ſyllogiſmorum conduplicatio 269 de Syllogiſmorum imperfectorum perfectione 157 de ſyllogiſmorum impoſſibilium reſolutione 274 de ſyllogiſmis ad impoſſibile deducentibus, aliiſque hypotheticis 257 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in prima figura 180 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in ſecunda figura 203 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in tertia figura 219 de ſyllogiſmorum hypotheticorum reſolutione 274 de ſyllogiſmis indefinitis regulæ 284 Syllogiſtica propoſitio 127 ſyllogiſticæ rationes acutiſſimæ 854

Synonyma quæ 724 ſynonynum quando homonymum 724 ſynonymum omnibus conuenire ib.

Tangentia non omnia cõtinua 5 6

Tartaro minantur tonitrua 524

Temperantię definitio metaphorica 697 temperantia an concentus 637 temperantiæ proprium 682

Tempus an motus 625 tempus quãtitas continua 50 tempus in rerum electione magnum habet põdus 614 tempus in dialecticis enunciationibus præſens indicatiuum. 90

Tergiuerſatio quid ſit. 771

Terminus quid 127 termini ſyllogiſtici quot eſſe debeant 236 termini propoſitionibus vno plures ſunt 240 termini tres, propoſitiones ſyllogiſticas faciunt duas, ibib. termini an ſemper nomine exponi queant 266 termini ponendi vt ſint 263. 268 termini in propoſitione non rectè expoſiti ſæpe fallunt 315 de Terminorum in ſyllogiſmo qualitate ac quantitate 235 de terminorum cõuerſione in prima figura 392 terminorum vnum neceſſe eſt eſſe categoricum 235 terminorum non recta poſitio ſæpe in errorem impellit 264. 288 terminorũ compoſitorum & obliquorum expoſitio 266 terminorum expoſitio vt ſit facilior 271

Terræ proprium 671. 679

Terræ motus quid 719 Terreſtre & aquaticũ in animalis diuiſione quid ſignificent 713

Theodorus rhetor 857

Theſis quid 564 theſis, problema eſt 564 theſis ἄδοξος quot modis ſit 771

Thraſymachus rhetor 857

Tibicinæ nullæ vbi nullæ compotationes 448

Tiſias rhetor 857

Topica quorſum proſint 551 topicorum ſcopus 549

Toto deſtructo non neceſſe eſt etiã partes deſtructas 731

Tranſpoſitio ſæpe nota ignota efficit 825

Triangulus habet duos rectos 266 triangulum duobus rectis æquales habet 800

Triballis patrẽ mactare honeſtum eſt 605

Turbati minus ſibi cauent in diſputando 821

Vacuum, & Plenum aëris, an idem 742

Velle & dicere non idem ſolent homines 816

Verbum quid 89 verbum infinitũ quid 90. 101 verbi caſus 90 Verba, rerum notæ 788 verborum vim qui non callent, decipiuntur in diſputationib. 788 verbis & rebus non idem ſemper accidit

accidit 778 de verbis altercari 854
Veritatis & falſitatis capaces mentis habitus qui 546 Verum,& Eſſe, ſimiliter ponuntur 286 verum vero contrarium non eſt 121 verum è falſis cõcludi poteſt 776 verum è falſis concluditur, in prima figura 301 in ſecunda 311 in tertia 317 verum dicere & mentiri an ſimul aliquis poſſit 845
Vera & prima quæ 549 è veris non eſt falſus ſyllogiſmus 383 è veris falſum cõcludi nõ poteſt, at contrà, verum è falſis 301.302
Vetuſtius quid 80
Videre per otium, facile 832
Videtur, in quibus adiiciendum ſit 829
Vincere plures vno non poſſunt 774
Vinum Empedocli quid 614
Vires ſine prudentia minùs optabiles 617
Virtus & vitium ſunt etiam corporis 744 virtutis proprium quod 666
Viſus receptione fit, non emiſſione 566. 567 viſu formam cuiuſque noſcitamus 597 viſus proprium 680
Vita Dionyſio quid 724 vitæ ſpecies plures, ibid. vitarum omniũ maximè experitur honeſta & beata 740
Vlcera rotunda difficiliùs ſanantur 449
Vltimum quid 468
Vlyſſes an Aiaci præferendus 615
Vnitas quid 418 vnitas, principium numeri 677
Vniuerſale quid 93.127.424.542 vniuerſale, ſemper & vbique 493 vniuerſale manifeſtum fit ex pluribus ſingularibus 498 vniuerſale honoratum ib.
Vniuerſalis enũciatio quæ & quotuplex in vniuerſali primo vt erretur 425
Vniuerſalia ſentiri non poſſunt 493 ſine vniuerſalibus concludi nihil poteſt 784
Vniuerſum infinitum eſſe, & infectum, Meliſſi opinio 797
Vnum, an ſpecies entis 650 Vnum, & Ens, an idẽ de omnibus ſignificet 854 vnum omnia 808
Vnum numero, tribus modis dicitur 558
Voluntas quid 718. 720 voluntatis ſedes 646
Voluptas, vox ambigua 571 voluptatis ſedes 646 voluptatem percipere quàm percepiſſe malunt 719 voluptates vt diuiſerit Prodicus 594
Vox, animi affectuum index 87 vox à voce vt differat 574 vox alba & nigra quæ 569
Vocis ſigna, literæ 87
Vtile quid 721.746 vtile, boni ſpeciem habet 640
Xenocrates prudentiam vt definierit 701 beatàm vitam vt definierit 740
Xenocrati δαίμων & εὐδαίμων quid 593
Zenonis ratio 380 Zenonis opinio, non eſſe motum 771.842
Zenonis ſententia de Vno & Ente 854
Zenoni vnum omnia 808

335 in ſecunda 340 intertia 544 ſyllogiſmorum in terminos reſolutio 262 ſyllogiſmorum in figuras & propoſitiones reſolutio 261 de ſyllogiſmorum perficiendorum ratione, ac primum de oſtenſiuis 231 ſyllogiſmorum conduplicatio 269 de Syllogiſmorum imperfectorum perfectione 157 de ſyllogiſmorum impoſſibilium reſolutione 274 de ſyllogiſmis ad impoſſibile deducentibus, aliiſque hypotheticis 257 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in prima figura 180 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in ſecunda figura 203 de ſyllogiſmis ex vtraque contingente, in tertia figura 219 de ſyllogiſmorum hypotheticorum reſolutione 274 de ſyllogiſmis indefinitis regulæ 284 Syllogiſtica propoſitio 127 ſyllogiſticæ rationes acutiſſimæ 854

Synonyma quæ 724 ſynonynum quando homonymum 724 ſynonymum omnibus conuenire ib.

Tangentia non omnia cõtinua 316

Tartaro minantur tonitrua 524

Temperantię definitio metaphorica 697 temperantia an concentus 637 temperantiæ proprium 682

Tempus an motus 625 tempus quãtitas continua 50 tempus in rerum electione magnum habet pōdus 614 tempus in dialecticis enunciationibus præſens indicatiuum. 90

Tergiuerſatio quid ſit. 771

Terminus quid 127 termini ſyllogiſtici quot eſſe debeant 236 termini propoſitionibus vno plures ſunt 240 termini tres, propoſitiones ſyllogiſticas faciunt duas, ibib. termini an ſemper nomine exponi queant 266 termini ponendi vt ſint 263. 268 termini in propoſitione non rectè expoſiti ſæpe fallunt 315 de Terminorum in ſyllogiſmo qualitate ac quantitate 235 de terminorum cõuerſione in prima figura 392 terminorum vnum neceſſe eſt eſſe categoricum 235 terminorum non recta poſitio ſæpe in errorem im̃pellit 264. 288 terminorũ compoſitorum & obliquorum expoſitio 266 terminorum expoſitio vt ſit facilior 271

Terræ proprium 671. 679

Terræ motus quid 719 Terreſtre & aquaticũ in animalis *diuiſione* quid ſignificent 713

Theodorus rhetor 857

Theſis quid 564 theſis, problema eſt 564 theſis ἄδοξος quot modis ſit 771

Thraſymachus rhetor 857

Tibicinæ nullæ vbi nullæ compotationes 448

Tiſias rhetor 857

Topica quorſum proſint 551 topicorum ſcopus 549

Toto deſtructo non neceſſe *eſt* etiã partes deſtructas 731

Tranſpoſitio ſæpe nota ignota efficit 825

Triangulus habet duos rectos 266 triangulum duobus rectis æquales habet 800

Triballis patrẽ mactare honeſtum eſt 605

Turbati minus ſibi cauent in diſputando 821

Vacuum, & Plenum aëris, an idem 742

Velle & dicere non idem ſolent homines 816

Verbum quid 89 verbum infinitũ quid 90. 101 verbi caſus 90

Verba, rerum notæ 788 verborum vim qui non callent, decipiuntur in diſputationib. 788 verbis & rebus non idem ſemper accidit

accidit 778 de verbis altercari 854
Veritatis & falſitatis capaces mentis habitus qui 546 Verum, & Eſſe, ſimiliter ponuntur 286 verum vero contrarium non eſt 121 verum è falſis cōcludi poteſt 776 verum è falſis concluditur, in prima figura 301 in ſecunda 311 in tertia 317 verum dicere & mentiri an ſimul aliquis poſſit 845
Vera & prima quæ 549 è veris non eſt falſus ſyllogiſmus 383
è veris falſum cōcludi nō poteſt, at contrà, verum è falſis 301.302
Vetuſtius quid 80
Videre per otium, facile 832
Videtur, in quibus adiiciendum ſit 829
Vincere plures vno non poſſunt 774
Vinum Empedocli quid 614
Vires ſine prudentia minùs optabiles 617
Virtus & vitium ſunt etiam corporis 744 virtutis proprium quod 666
Viſus receptione fit, non emiſſione 566. 567 viſu formam cuiuſque noſcitamus 597 viſus proprium 680
Vita Dionyſio quid 724 vitæ ſpecies plures, ibid. vitarum omniū maximè experitur honeſta & beata 740
Vlcera rotunda difficiliùs ſanantur 449
Vltimum quid 468
Vlyſſes an Aiaci præferendus 615
Vnitas quid 418 vnitas, principium numeri 677
Vniuerſale quid 93.127.424.542
vniuerſale, ſemper & vbique 493
vniuerſale manifeſtum fit ex pluribus ſingularibus 498 vniuerſale honoratum ib.
Vniuerſalis enūciatio quæ & quotuplex in vniuerſali primo vt erretur 425
Vniuerſalia ſentiri non poſſunt 493 ſine vniuerſalibus concludi nihil poteſt 784
Vniuerſum infinitum eſſe, & infectum, Meliſſi opinio 797
Vnum, an ſpecies entis 650 Vnum, & Ens, an idē de omnibus ſignificet 854 vnum omnia 808
Vnum numero, tribus modis dicitur 558
Voluntas quid 718. 720 voluntatis ſedes 646
Voluptas, vox ambigua 571 voluptatis ſedes 646 voluptatem percipere quàm percepiſſe malunt 719 voluptates vt diuiſerit Prodicus 594
Vox, animi affectuum index 87 vox à voce vt differat 574 vox alba & nigra quæ 569
Vocis ſigna, literæ 87
Vtile quid 721.746 vtile, boni ſpeciem habet 640
Xenocrates prudentiam vt definierit 701 beatām vitam vt definierit 740
Xenocrati δαίμων & εὐδαίμων quid 593
Zenonis ratio 380 Zenonis opinio, non eſſe motum 771.842
Zenonis ſententia de Vno & Ente 854
Zenoni vnum omnia 808

Digitized by Google

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ized by Google

Digitized by Google